ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ

βίβλοι πεντεκαίδεκα ἐκ τῶν τεσσαράκοντα.

DIODORI SICVLI

Bibliothecæ historicæ libri quindecim de quadraginta.

Decem ex his quindecim nunquam prius fuerunt editi.

ANNO M. D. LIX
EXCVDEBAT [illegible] Henricus Stephanus
illustris viri HVLDRICI FVGGERI typographus.

HVLDRICO FVGGERO S. P. D.

COEPTAM à patre meo typographiam auſpiciis Franciſci Galliarũ regis ego ductu tuo tuíſq; auſpiciis perſequens Huldrice vir ampliſſime, nihil antiquius habui quàm vt excudi cœptũ à patre meo pulcherrimũ ſcriptorũ genus ad vmbilicũ ducerem. Pulcherrimũ autẽ ſcriptorũ genus appellanti hiſtoricos, nemo (niſi qui tenebras luci præferat) mihi refragabitur. Quũ igitur ille, ſumpto ab iis initio qui nondũ in vulgi manus veniſſent, hiſtoricos tres eóſq; eiuſdẽ argumẽti edidiſſet, Dionyſiũ Halicarnaſſeũ, Dionẽ Cocceiũ, Appianũ: ego, velut tradita mihi ab eo lampade in curſu ei ſuccedẽs, hiſtorica Diodori Siculi bibliotheca decorãdas omniũ hiſtoriæ amãtiũ bibliothecas exiſtimaui. Nam etſi in illo tuo locupletiſſimo muſæo habẽtur & alia hiſtorica ſcripta, quæ quo minus fama vulgata ſunt apud literatos, eo magis fore iucundã illis eorũ lectionẽ augurabar: tamẽ quoniã ea, vtpote ignota, ſui deſideriũ illis nondũ excitarũt, Diodorus autẽ, ob iampridẽ editã ſcriptorũ ipſius quãdã portiunculã, maximũ apud omnes ſui deſideriũ cõmouit, diuturnã cõmunis omniũ deſiderii expectationẽ prius explere operæpretiũ iudicaui. Nec verò iniuria tã multis votis támq; lõgo tẽpore expetitus fuit Diodorus, vtpote cuius librorũ titulus vberrimum quoddã hiſtoriarũ quaſi penũ polliceretur. Quũ enim ex aliis qui ad noſtrã ætatẽ peruenerũt hiſtoricis ſinguli ſingula ſibi argumenta tractãda propoſuerint, & βιβλίοις ſuis (id eſt libris) vnius tãtùm gẽtis aut vrbis aut principis res geſtas incluſerint: hic, quẽdã Herculis laborem ſpe iuuãdæ poſteritatis exãtlãs, multo latius operis hiſtorici fines propagauit. ſiquidẽ in vnũ volumen, diuerſarũ gentium (etiã quas multi mõtes multáque maria diſterminãt) res geſtas cõgeſſit, congeſtáſque accuratè ac diligẽter digeſſit. Vnde nõ immeritò ſuũ hoc opus non ἱστορικὸν βιβλίον aut ἱστορικὰ βιβλία, ſed ἱστορικὴν βιβλιοθήκην (bibliothecã Latini quoq; dicũt) appellandũ cenſuit. Nam ſiquis hos hiſtoricos (vt ẽ multis paucos enumerẽ) Herodotũ, Cteſiã, Thucydidem, Xenophõtẽ, Theopompum, Ephorũ, Philiſtũ, Calliſthenẽ, Timæũ, vnũ in locum cõgregaſſet: nonne hiſtoricam bibliothecã & eã quidẽ inſtructiſſimã habere ſe meritò gloriari poſſet? Iam verò quum Diodorus ex horum quos recenſui aliorúmque multorum monumentis ſuæ hiſtoriæ veluti corpus conflarit, nonne illud itidem bibliothecam locupletiſſimam iure optimo vocaturi ſumus? Nec tamen in ea quenquam opinione eſſe velim, vt illum ex aliis ſuam hiſtoriam tranſcripſiſſe tantummodo exiſtimet. imo verò multarum rerum quas narrat (de iis loquor quæ in eius tempora inciderunt) oculatum fuiſſe teſtem omnibus perſuaſum eſſe decet. Ad hiſtoricam autem narrationem

aliarum rerum quæ tempora eius antecesserunt, quin multum ei attulerit adiumēti locorū saltem, in quibus illæ gestæ fuerāt, perlustratio, nemini dubiū esse potest. Ac quā multa perlustrauerit in sua illa Asiæ atq; Europæ lōgissima peragratione, cuius meminit (præsertim quū illā eo animo suscepisset, vt meliori fide suo in scribēda historia officio fungeretur) vnicuiq; cogitandū relinquo. Præsertim verò ad historiæ Romanæ tractationē omnibus copiis instructissimū, & eorū adminiculorū quæ requiri ad perdiscēdā historiā Romanā poterant, ne minimo quidem destitutū venisse certissimū est. Nō solùm enim quotquot extabant historiæ Romanæ scriptores peruolutādi, vtpote Romanæ linguæ peritiā adeptus: sed & annales ac publica monumēta consulēdi, dū Romæ commoraretur, facultatē habuit. Quibus nominibus etiamsi commēdari non possent Diodori scripta, at vel hoc vno satis superq; cōmēdationis mererētur: quòd, vti modò dixi, quū alii qui extāt historici vnius solùm gētis, aut vrbis, aut principis gesta scriptis mādarint: ipse nobis res omnes eodē tēpore gestas in quantūuis disiunctis orbis partibus, suo quasq; loco, quasi in vna eadémque tabula sub aspectū posuerit. Quæ quidē quàm cōpēdiaria sit & facilis ad variæ historiæ cognitionē via, satis norunt qui scriptores historiarū versare cōsueuerūt. Non pollet Diodorus (fateor) quadā sermonis dulcedine & iucunditate, vt Herodotus. Non est Diodorus æquè subtilis, nec æquè acutus, nec verbis aptus & pressus æquè ac Thucydides. Non est deniq; is Diodori sermo vt (quod de Xenophōte memoriæ proditū est) ipsæ Gratiæ finxisse eū videri possint. Sed vicissim nec Herodotus, nec Thucydides nec Xenophō vniuersalē historiam & οἰκουμενικὴν (vt ita dicā) nobis reliquerunt, vt Diodorus. Ex Herodoto regū Persarū res gestas: ex Thucydide, bella Peloponesiorū cū Atheniēsibus: ex Xenophōte præclara Cyri vtriusq; facta, itémq; Agesilai cognosces, ab eodem Thucydideæ historiæ de rebus gestis Græcorū cōtinuationē accipies. at ex Diodoro nō solùm Persicorū regū, nō solùm Peloponesiorū & Atheniēsiū, sed totius ferè habitabilis orbis res gestas perdisces. Beatos existimamus reges, quibus diuersi à diuersis orbis partibus eodē tēpore per suos ἀγγάρους, suos ἡμεροδρόμους, suos ἀγγελιαφόρους nuntii afferūtur. At Diodorus sui operis lectores, etiāsi priuati sint homines, hac in re ipsis regibus æquat, & vnicuiq; se ἄγγαρον, se ἡμεροδρόμον, se ἀγγελιαφόρον præstat. Cæterùm quæ Diodori, eadē & Polybii sentētia fuit, nimirū peculiares gēti alicui vel populo historias vix separatim posse pro dignitate tractari. quòd videlicet res eodē tēpore, licet diuersis in partibus, gestas, sæpe inter se aptas quodāmodo & cohærētes esse cōtingat. Quod quidē ego eo minus miror, quòd huius tam spatiosæ orbis machinæ cōditorē occultā quādā eius quātūlibet dissitis partibus, nō secus ac humani corporis mēbris, συμπάθειαν inter se indidisse existimē. Alioqui quo tādē pacto (exēplū enim afferre libet) cōtigisse dicere-

mus vt tot in locis tanto interuallo ſeparatis tot ſerui iugo abrupto in dominos ſuos ar[illegible] ad tã atrocia bella prorũperẽt? Quî factũ eſſe putaremus vt ii antea quieti, & ſuæ cõditionis aſperitatẽ patiẽtia vincẽtes, tã repentè ad tantã libertatis cupiditatẽ accenderẽtur, idémq; eodem fere momẽto ardor tot hominũ animos in diſiunctiſſimis terris inflammaret? Dico autem, eodem tempore: quoniam ſi ea quæ vno in loco iam acciderant, in alio aliquanto pòſt accidiſſe legeremus, ideo non miraremur quòd fama iam de iis vulgata, alios aliorum facta illico æmulatos fuiſſe nobis perſuaderemus. Vtar verò & alio exemplo: ſed veniam prius orans ſi ab humillimæ & abiectiſſimæ ſortis hominibus ad homines in ſummum fortunæ apicem euectos tranſitum mea faciat oratio. Quonã aliò quàm ad συμπάθειαν illam referre debemus quod ſæpe in hiſtoriis legimus: nimirum diuerſarum gẽtium diuerſos reges, ætate valde diſpares, eodem tamen tempore vita functos eſſe? Quonam aliò & iſtud quod illas euoluentibus ſæpe occurrit, vrbes videlicet atque adeo gentes diſiunctiſſimas, quæ antea ſui iuris fuiſſent, nec vllius vnquam dominatum expertæ forent, omnes eodem propemodum temporis articulo tyrannica potentia fuiſſe oppreſſas, & in miſeram ſeruitutem redactas? Sed hac de re tamen vt otioſius, ita fortaſſe rectius alii philoſophari poterunt. Ad Diodorũ redeo. de quo ſi vera ſunt quæ dixi (vera autem eſſe nemo, vt opinor, negauerit) proh quàm grauiter tot librorũ illius iacturam ferre debemus. Nam ex quadraginta eius libris non ſolùm poſteriores viginti, ſed quinque illi qui inter quintum ac vndecimum intereſſe debent, ſeculi ſuperioris iniuria feruntur intercidiſſe. Extant quidem (vt in calce huius voluminis admonui) quædã ex illis poſterioribus libris excerpta: ſed quæ tantum abeſt vt deſiderium hominum hiſtoriæ amantium lenire poſſint, vt id potius (non ſecus ac collectã ex longo ſitim paucæ aquæ guttæ) multo magis accẽſura ſint. Eos certè libros ſi haberemus, iactura librorũ Liuii æquiore animo ferenda, minúſque dolenda nobis foret. Vtinam igitur verum eſſet, Huldrice vir præſtantiſſime, quod olim ex doctiſſimo viro Lazaro Bayſio audiebã, & quod ille ad ſe ſcriptũ legere mihi ſolebat, nimirũ totos quadraginta Diodori libros viſos in Sicilia noſtro tempore fuiſſe. Quod etſi durũ eſt credere, fortaſſe tamen nimiũ incredulus is meritò iudicaretur, qui id incredibile eſſe affirmaret. Quare ego te, per eam quæ tibi intercedit & iam à teneris interceſſit cum Muſis amicitiam, per eam quam vltro dediſti de iuuanda literaria Repub. fidẽ, oro atq; obteſtor, vt ſumptibus (quos in ea quæ ad literas pertinẽt & libenter facis & facere potes maximos) ad eius perquiſitionem ac perueſtigationem non parcas: & ne aliquis ex fratribus tuis, viris ornatiſſimis (quoniam idem illi tecum ſtadium currunt) hanc tibi palmam præripiat, diligenter caueas. Vale.

(*).iii.

DE DIODORO ET EIVS SCRIPTIS breuis tractatus.

DIODORVS ex Agyrio vrbe Siciliæ ortus, non ab ea (vtpote quæ ignobilior esset fortasse) sed ab ipsa regione Sicilia cognomen accepit. nec enim ἀγυρῖνος, sed σικελιώτης cognominatus fuit. Vulgò Diodorus Siculus à Latinè scribentibus appellatur: quòd Siculum Latini indifferenter tam σικελιώτην quàm σικελόν, vt Italum tam ἰταλιώτην quàm ἰταλόν, vocasse existimentur. Plinius Diodorum simpliciter nuncupat, non addito à natione cognomento. Sic & Iustinus Martyr, item Aristophanis scholiastes. At Eusebius alicubi addit, alicubi omittit. Agyrium autem nomino illam ciuitatem Siciliæ, patriam Diodori, potius quàm Argyrium, aut Angyrium: (quæ duæ lectiones in nostris habentur exemplaribus) cum alios, tum eundem Plinium ac Stephanum sequens. Porro se inde ortum testatur ipse in proœmio totius operis, pag. 3 huius voluminis, non procul à fine, ἡμεῖς γὰρ ἐξ ἀργυρίου &c.

Vixit Diodorus (vt variis in locis ipse docet) Iulii Cæsaris temporibus. At Suidas illum sub Augusto vixisse scribit: à veritate tamen minimè discedens. nam Iulio Cæsari illum superstitem fuisse, & Augustum eius successorem vidisse, vel ex iis liquet quæ supersunt ex postremo eius opere fragmentis. Et Suidas ita dicit sub Augusto eum vixisse, vt ante illum etiam extitisse non neget. Veruntamen viderit Suidas cur non potius dixerit eum sub Iulio Cæsare & post eum vixisse: vel, sub Iulio Cæsare & sub Augusto. Equidem in tempora Iulii Cæsaris se incidisse ipsemet cũ alibi testatur, tum verò in his quos subiungam locis: in quibus omnibus illum Dei ornare cognomento, obiter animaduertendum est. Nam libri quarti pagina 158, de Alesia vrbe loquens, hæc scribit, (si modò verba eius rectè interpretor) Celtæ autem nostra etiam ætate ciuitatem hanc in honore & pretio habebant, tanquam vniuersæ Celticæ asylum & metropolim. Quæ quũ libera & à nullo expugnata ab Herculis ætate ad nostram vsque permansisset, tandem à Caio Cæsare (qui ob fortia facta deus vocatus est) vi capta, Romanorũ imperiũ accipere vnà cum aliis Celtis coacta fuit. Rursum lib. 5 pag. 208, de Britãnia loquens, Huic priscis quidem seculis nihil rei cum peregrino vllo exercitu fuit: (siquidem nec Bacchum, nec Herculẽ, nec aliorum heroum quenquam aduersus eam exercitum duxisse accepimus) verùm nostra ætate C. Cæsar (ob res à se gestas deus cognominatus) primus post hominum memoriam insulam subiugauit, Británósque debellatos Romanis tributarios reddidit. In alio eiusdem libri loco, qui est pagina 211, scribit, Ex fluuiis autem qui in mare influũt, maximi videntur esse Danubius & Rhenus, quem nostra ætate Cæsar (qui deus nuncupatus fuit) miro quodam & incredibili artificio ponte iunxit: quúmque suum exercitum eo transportasset, trãsrhenanos Gallos subegit. Meminit verò Iulii Cæsaris & libri 1 pagina 4, sed eius se ætate vixisse non addens. scribit enim, In sequentibus autem vigintitribus libris reliquas res omnes gestas ordine collocauimus, vsque ad principium excitati Romanis aduersus Celtas belli. Cuius dux C. Iulius Cæsar (qui ob res gestas deus vocitatus fuit) maximam Celticarum gẽtium partem, & quidem quæ inter eas maximè bellicosæ erant, subiugauit, Romanúmque imperium ad Britannicas vsque insulas promouit. Huius gesta initiũ habuerunt à primo Olympiadis centesimæ & nonagesimæ anno, archonte Athenis Herode. Eadem autem Olympiade se in Ægyptum venisse scribit, pagina 29. In Ægyptũ (inquit) centesima & nonagesima Olympiade peruenimus, regnãte Ptolemæo, qui nouus Bacchus appellabatur. Rursum pagina 53, Quo tẽpore rex Ptolemæus à Romanis nondum amicus vocabatur, & populus aduenas Italos omni studio ac fauore prosequebatur, ac sedulò dabat operam ne &c.

Titulus operis Diodori est βιβλιοθήκη ἱστορική in nostris quidem certè exẽplaribus. Eusebius quoque Euãg. Præp. lib. 1 (pag. 13 editionis patris mei) dicit cum

in vnum opus collegisse vniuersam ἱστορικὴν βιβλιοθήκην. Verùm idem lib. 2, pag. 55, βιβλιοθήκας numero plurali vocat, nec addit ἱστορικάς. scribit enim, ὁ τὰς βιβλιοθήκας ὅλας ταυτὶ ὑφ' ἓν συναγαγών. Itidem Iustinus Martyr de eo dicit, ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἐπιτεμών. Rursum Eusebius pagina 36, citat librum quartū βιβλιοθηκῶν Diodori. Iam verò & Plinius (nisi hic quoque mēdosa sunt exemplaria) βιβλιοθήκας numero plurali appellat. Cuius locū repetam paulo altius, vt intelligi possit quod de hoc titulo scribit. hæc igitur eius sunt verba in præfatione totius operis, Iam Musæ, Pandectæ, ἐγχειρίδιον, λειμών, πινακίδιον, inscriptiones propter quas vadimonium deseri possit. At quum intraueris, dii deæque quàm nihil in medio inuenies. Nostri crassiores Antiquitatum, Exemplorum, Artiumque quam facetissimi. Lucubrationem puto, qui Antias ciuis erat & vocabatur, Valerius primus asserit. Varro in Satyris suis Sesculyxem & Flexibulas. Apud Græcos desiit nugari Diodorus, & βιβλιοθήκας historiam suam inscripsit. Appion quidem grammaticus &c. Hactenus Plinius. At enarrator Aristophanis citat locum quendam de tripode ex Diodori libro 16 τῆς ἱστοριῶν βιβλιοθήκης. Vbi fortasse scripserat τῆς ἰδίων ἱστοριῶν βιβλιοθήκης. Nec sunt valde absimiles hi tituli, ἱστορικὴ βιβλιοθήκη, & ἰδίων ἱστοριῶν βιβλιοθήκη. Iam verò de titulo qui est apud Athenæū quidnā dicemus? citat enim ille Diodorum ἐν τῇ περὶ βιβλιοθήκης. Quo tamen sensu opus Diodori appellari possit ἡ περὶ βιβλιοθήκης non intelligo, ac mendum subesse verbis illis ἐν τῇ περὶ existimo. Est autem locus quē citat, libro 16, pag. 523 huius nostræ editionis. Porro quod ad præcedētes attinet inscriptiones, videtur omniū simplicissima esse hæc (quæ & in nostris exemplaribus habetur) ἱστορικὴ βιβλιοθήκη. à qua non abludit ista (vti modò dixi) ἰδίων ἱστοριῶν βιβλιοθήκη. Nec enim aliud hisce inscriptionibus significari arbitror, quàm opus historicum ex variorum historicorum scriptis ita conflatum, vt vnum aliorum multorum instar esse, &, tanquam bibliotheca historicis variis instructissima, cognitionem historiarū omne genus subministrare possit. Quum autem vocatur βιβλιοθῆκαι, primùm quidem subaudiendum relinqui puto adiectiuum ἱστορικαί: deinde pluralem numerum aliquid amplius significare quàm singularem; quasi nō vnius bibliothecæ, sed multarum bibliothecarum instar esse possit hoc opus. Quod verò dicit Eusebius, Diodorum in vnum opus collegisse bibliothecas historicas, eodem redire crediderim. intelligit enim, vt opinor, eum diuersorum authorum scripta (tam multa vt bibliothecas implere possent) in vnum opus congessisse. Idem verò Eusebius in procemio libri 2, simplicius loquens de eo, Qui (inquit) ex pluribus historias collegit: ἐκ πλειόνων τὰς ἱστορίας ἀναλεξάμενος. At Iustinus Martyr (cuius modò protuli verba) non dicit vt Eusebius, Qui bibliothecas collegit: sed, Qui cōtraxit, & in compendium redegit. Quod tamen dicens, nullo modo ab Eusebio dissentit. nam is alicuius opus in compendium redigit, qui non omnia quæ in eo sunt colligit, sed ex multis interdum pauca, & quidem ea quæ illi videntur esse præcipua. Nec Eusebius collectionem talem intelligit quæ totos cæterorum historicorū libros coaceruarit, sed in qua delectus, quali opus est his in rebus, adhibitus fuerit.

Hoc autem opus quod historicā bibliothecam appellari diximus, in quadraginta libros à se distributum fuisse ipsemet in procemio testatur, pag. 4, scribens, Adeo vt vniuersum opus nostrum, quod quadraginta libros habet, annos mille centum trigintaocto complectatur, vltra tempus rerum ante bellum Troianum gestarum. Sed animaduertendū est quosdam ex his libris esse duplices, id est in duas partes diuisos: vt est liber primus, item decimusseptimus. Quāquam ipse author diuisionis libri decimiseptimi non meminit, sed tantùm diuisionis libri primi. posteriorem enim eius inchoans partem, ita præfatur, Quum primus Diodori liber ob prolixitatem in duos libros diuisus sit, prior quidem &c. Vbi quòd scriptum sit, Primus Diodori liber, non, Primus meus liber, non debet cuiquam suspectam reddere positam hic præfatiunculam, quasi suppositītiā. nam quæ in calce eius habentur, esse Diodori

conuincunt, quum ibi de se non iam in tertia sed prima persona loquatur. Vt autem hîc positus fuit iste titulus τμῆμα δεύτερον, ita & suprà, pag. 4, illis verbis, Περὶ ὧν &c. (quæ habētur cōtinuò post prooemium) videtur debuisse præfigi hæc inscriptio, τμῆμα πρῶτον. sed nostris exemplaribus nihil ausi fuimus affingere. Cæterùm hinc apparet quid Volaterranū & alios in errorem impulerit, citantes ex libro sexto Diodori quæ in quinto habentur. Nimirum is cuius edita fuit pridem Latina horum quinque priorum librorum versio (vel potius peruersio) primus, opinor, cæteris ansam errādi præbuit: qui, vbi Diodorus posteriorem libri primi partem inchoat, libri secundi principiū cōstituit: ac deinceps vbi ille initiū libri secundi facit, ipse tertiū inde incipere credit, & ita in librorū sequētiū enumeratione pergēs, vt pro quinque sex habeamus facit. Quòd si in eius manus integrū volumē venisset, ex quadragita libris fortasse quinquaginta hoc modo fecisset. nec enī dubito quin & ex libris qui desiderātur aliquos hic author duplicauerit. Verū eos quibus nō ipsos Diodori libros, sed eorū tātùm interpretationē videre cōtigerat, excusatione dignos meritò iudicemus: at qui Græca versauerant exēplaria, minus venia digni vidētur. Imò verò ne eos quidem qui Latinā dūtaxat interpretationem viderant (ac multo minus eius authorem) veniam mereri dicere possumus: quum in ea ipsa liber primus in duos libros diuisus esse scribatur. Volui autem hunc errorem patefacere, propter eos etiam qui clamitāt bellum hunc interpretem librum sextum habuisse, qui tamē in iis quæ notæ sunt bibliothecis desideretur. Quòd si quis aliqua ex verè sexto libro legere cupit, habet apud Eusebiū locum inde depromptum, Euāg. Præp. lib. 2, pag. 38 editionis patris mei. quem & in calce huius operis inueniet.

Librorum Diodori omnium quidem simul titulus est is de quo paulo antè dictū est, Historica bibliotheca: sed quosdam ex iis peculiares inscriptiones habuisse, ex eo coniicere possumus quòd ipsemet librum quintum νησιωτικὴν βίβλον inscribat, id est, ad verbum, Insularem librum, quòd videlicet in eo de insulis agat. Atque hoc diligēter notandū est, ne si incidamus in aliquem authorem qui νησιωτικὴν βίβλον eius citet, eum esse de numero librorum Historicæ bibliothecæ inficiemur.

Argumētum huius operis in genere quidem ipse titulus declarat: sed particulatim ab ipso authore exponitur, in fine paginæ 3, vbi scribit, Ex libris nostris primi quidem sex complectūntur res ante Troiani belli tempora gestas, & ea quæ fabulis tradita de eo seculo fuerunt. atque horū tres priores ātiquitates barbaricas, tres posteriores Græcas fere complectūtur. Vndecim autem sequentibus à Troiano bello vniuersitatem rerū gestarum, vsque ad Alexandri mortem, memoriæ prodidimus. In iis qui supersunt vigintitribus reliqua omnia gesta collocauimus, vsque ad initium belli Romanis aduersus Celtas exorti. Hæc ille. Qui autem magis particulatim singulorum librorum argumentum nosse volet, præfixa legat vnicuique eorum κεφάλαια.

De temporis autem lōgitudine quod toto suo cōplectitur opere, paulo pòst ipse scribens, ait se id quidem tempus quod bellum Troianum antecessit, certo spatio non definire: sed à Troiano bello (Apollodorum Atheniensem sequendo) nonaginta annos vsque ad Heraclidarum reditum statuere: ab hoc autem vsque ad primam olympiadem trecentos vigintiocto, à Lacedæmoniorum regibus tempora computando. Postremò à prima olympiade vsque ad Celtici belli initium (quo suam historiam clausit) septingentos triginta annos. Adeo vt vniuersum opus, quod quadraginta libros habet, spatium annorum mille centum trigintaocto complectatur, etiam tempore rerum ante Troianum bellum gestarum excepto.

Cæterùm ad vniuersalem historiam in vnum opus includendam se desiderio iuuandorū lectorum impulsum, & nec laboris ad id necessarii magnitudine, nec temporis longitudine deterritum fuisse, in prooemio suo testatur.

vbi etiam ait facile & promptum omnibus fore ex eiusmodi opere, tāquam ex vberrimo fonte, quæ ad suum institutum pertinent haurire. contrà verò euoluere sparsas per varios libros historias (eorum videlicet qui propria gentis aut ciuitatis vnius gesta seorsum tractauerint) præterquam quod laboriosum sit & ad perspicuam rerum intelligentiam perincommodum, non cuiusuis esse. quòd nimirum nō omnibus tot datum sit volumina nancisci. Se ergo totos triginta annos in hoc opus insumpsisse, & bonam Europæ atque Asiæ partē magnis cum ærumnis periculisque peragrasse scribit. quòd locorum ignorationem sciret nonnullos ex celeberrimis etiam historicis in errores varios impulisse. Quibus hæc subiungit, Adminiculum autem nobis ad hoc incœptum fuit, ante omnia quidem huius argumēti pertractandi cupiditas (per quam omnibus mortalibus etiam quod alioqui nulla ratione effici posse videtur, effectū redditur) deinde verò suppeditata Romæ omniū rerum quæ ad huius argumenti tractationem faciebant abundātia & copia. Quum enim vrbs hæc adeo supra omnes alias emineat, vt eius potentiæ vsque ad extremos orbis terminos pertingat, expeditissima & plurima nobis adminicula subministrauit. vtpote qui eius incolæ lōgo tempore fuerimus. Nos enim ex Argyrio vrbe Siciliæ orti, & propter commercium quod nobis cum *Romanis* in insula versantibus erat, magnam linguæ Romanæ cognitionem adepti, omnia huius imperii gesta ex vetustis quæ apud illos asseruātur monumentis desumpsimus. Et hæc quidem hoc loco Diodorus. alibi autem Ephori exemplo se κατὰ γένος memoriæ mandasse scribit.

Apud Diodorum conciones crebræ aut longæ, sicut apud alios multos historicos, quærendæ non sunt, vtpote quas ipse in illis reprehendat. Ait enim eas narrationis cursum interrumpere, & lectorem auide in cognitione historiæ vlterius progredientem remorari. Inuehitúrque in eos qui intempestiuè suam eloquentiam in historia scribenda ostentant: atque vbi tot conciones orationésque rhetoricis pigmentis aspersæ infarciuntur historiæ, totam historiam esse concionum accessionem scribit. Perinde est autem acsi diceret, ipsam historiam, quæ est ἔργον, fieri πάρεργον: contrà verò conciones, quæ esse debent velut πάρεργον, tractari tāquam ipsum ἔργον. Vbi autem locum habeant conciones, & quis earum debeat esse modus, declarat. An verò & in Thucydidem cadat hæc reprehensio, viderint alii.

Res gestas tam diligenter & accuratè atque adeo exactè temporibus distinguit, vt hac in re palmam inter historicos obtinuisse credatur. Porrò quod modò ἀρχόντων, modò consulum, interdum vtrorumque simul nomina secus apud eum quàm apud alios scripta reperiuntur, ea verò scripturæ diuersitas debeátne ipsis authoribus imputari, an iis qui libros eorum descripserunt librariis, sæpe dubium relinquitur. Sunt quidem certè loci nonnulli in quibus tanta est diuersitas, vt eam ipsis authoribus liqueat esse imputandam. Verùm quod ad temporum notationem attinet, peculiare est hoc Diodoro, non solùm ἀρχόντων & consulum, sed & virorum doctrina illustrium nominibus ea signare. Interdum etiam tēpus quod describit, esse id ait à quo hic vel ille suam sit orsus historiam, simul & tempus in quod ea desinat significans. Exempla sunt pag. 256, & 306, & 387. præterea pag. 390, & 420, item 421, item 442. Multos verò simul enumerat pag. 497. Alios omnes longum foret adnotare locos.

Hoc insuper Diodoro vsitatum est, suis narrationibus clausulam, quæ aut laudem aut vituperiū cōtineat, imponere. nam vt, siquid insigni cum prudētia aut fortitudine gestum est, summis laudibus authorem huius rei prosequitur: ita siquo in facto insignis temeritas vel ignauia vel improbitas se prodit, malè accipere verbis authorem eius solitus est. Cuius suæ consuetudinis cum alibi, tum in libri decimiquinti proœmio meminit. Præterea lib. 15, pagina 503, morem institutúmque suum esse dicit, fortis alicuius viri morte com-

memorata, laudes eius subiungere. Et quidē vt ibi in Epaminonda hoc facit, ita & paulo ante fecerat in Pelopida, pag. 499. Modū interim tam in laudationibus quàm vituperationibus tenet, & ne in eādem in quā Timæus reprehensionem incurrat sedulò cauet. nam propter crebras ac longas ἐπιτιμήσεις Timæum fuisse vocitatum Epitimæum ipse quodam loco scribit.

Est etiam mos hic Diodori (qui præcipuè commendare scripta eius piis omnibus debet) vt rerum multarum euentus, quos alii historici fortunæ imputarent, diuinæ prouidentiæ adscribat. vt pagina 240, Et Tennem, præter spem omnium, dei alicuius prouidētia seruatum, regno insulæ potitum fuisse. Sic pag. 541, Nam qui in templum confugerant, quum se deorum ope seruatum iri sperassent, contrà diuina prouidentia factum est vt supplicio sacrilegis digno afficerētur. Huc autem pertinēt & hi loci, qui item pietatem eius (qualis in ethnicum hominem cadere potuit) testantur. vt pagina 488, Hi ergo, tanquam aliquo deo ipsis offenso, iustas & debitas pœnas luerunt. Item 526, Quum autem exire inde non posset, cruciatúsque se captum manentes formidaret, seipsum præcipitauit: atque hoc modo dans numini pœnas, vitam finiuit. Et 544, Qui ergo numen contemnere ausi erant, eo quo diximus modo puniti à diis fuerunt. Quodam etiā loco, infortunia quæ narrat, physicos quidem inter naturales & coactos rerum euentus annumerare ait: at eos qui pii sint erga deos, interpretari à diis inuectas esse calamitates illas aduersus eos qui numen ipsorū violassent. Iam verò & principibus nonnullis suam erga deum pietatem promoti eorum imperii causam fuisse perhibet. Pudeat pudeat ergo Christianos quosdā, in suis historicis scriptis omnia fortunæ tribuentes, ethnicos verbis (vtinam non etiam mente) comperiri.

Diodori autem idioma vnusquisque assidua eius scriptorum lectione cognoscere poterit. quod cognitum ad multos in iis emendandos locos, multos item alioqui perobscuros intelligendos, itémque ad amouendam falsam suspicionem de librariorum quibusdam in locis fide, plurimum adiumenti attulerit. Quicunque enim nouus scriptoris huius lector erit (etiamsi alioqui in lectione aliorum omnium exercitatissimus sit) futurum vt ei noua multa occurrant, præmonitum volo.

Hoc addā, elogia de Diodoro vel potius Diodori scriptis extare apud Iustinū Martyrem & Eusebium Pamphili pulcherrima. Nam ille celeberrimum Græcorum historicorum eum appellat: hic autem illustrem virum eum esse dicit, & de cuius doctrina omnium philologiæ studiosorum magna sit opinio. Subiungitque paulo pòst, notiora Græcis esse Diodori quàm aliorū scripta. Quæ quidem ego afferēs ad ornandum Diodorum elogia, idē propemodum facere mihi videor ac si faces soli ad eum illustrandum admouerem. Quantum enim solis lumē inter stellas, tātum inter omnes quotquot ad nostra tempora peruenerunt historicos (si vtilitatis potius quàm voluptatis aurium habenda sit ratio) noster hic Diodorus eminere dici potest. Ac quanto vniuersus orbis ciuitate aut gente vna est capacior atque amplior, tanto maior est scriptorum Diodori (si eorum argumentum spectemus) quàm vllius eorum qui extant historicorum amplitudo. Nam quum ex aliorum vnoquoque, tanquam ex riuulo, gentis vnius aut ciuitatis aut principis gesta hauriamus: ex hoc, tanquam vberrimo fonte, vel potius patentissimo flumine, omnium ferè totius habitabilis orbis gentium, & particulatim quarundam etiā illustrium ciuitatum res gestas haurire possumus. Atenim mihi laudare aggresso Diodorum id obiiciendū quispiam existimaret, quod olim ei qui laudare Herculem parabat obiectum fuit, Ecquis eum accusat? Sed aliter profectò se res habet. Extat enim eius, licet tribus tantùm constans verbis, grauissima tamen accusatio. quæ temporis quidem vetustate non nititur, nec eius se authoritate tuetur: sed accusatoris authoritate fortasse niti posse videbitur.

Is enim fuit Lodoicus Viues, qui nostro seculo natus, Hispaniæ suæ maximũ decus & lumẽ ob doctrinã extitit. Eius hæc legũtur (& quidem cum applausu à quibusdam leguntur) verba, Diodorus Siculus ab inundatione quæ sub Ogyge fuit rege Bœotiæ, ad sua tempora, id est ad C. Cæsarẽ dictatorem, historiam deducit. quem Plinius nescio qua de causa dicat primum apud Græcos desiisse nugari: quũ nihil sit eo nugacius. Nisi forsan quòd nullum operi suo illecebrosum aut magnificum titulum indiderit, sed inscripserit tãtùm Bibliothecam. Hæc Viues: nimirum nugari dicens Diodorum propter fabulosasquas prioribus libris tractat antiquitates. Quasi verò hic, dum παλαιὰν μυθολογίαν appellat, legitimam excusationem apud lectores æquos non haberet. Equidem si quicũque fabulosas antiquitates literis mandauerunt, talem criminationem à posteris formidassent, quali Viues onerat Diodorum, quidnã ad intelligendas saltem poetarum fabulas relictum nobis adiumenti fuisset? Adde quod huiusmodi ἀρχαιολογίαι, licet fabulosæ vocentur, non vsquequaque tamen fabulosæ sunt (earum autem bonam partem quæ à poetis manarunt excipio) sed penitus in eas introspiciendo, quãdam veritatis velut scintillam sæpenumero inter densas mendaciorum tenebras inuenire possumus. Exẽpla sunt in prõptu. Etenim quàm fabulosa & futilia putamus ethnicis visa fuisse quæ de Mose cum alii tum Hecatæus & Alexander Polyistor memoriæ prodiderunt? Atqui bonam eorum partem quæ de seipso Moses scripsit, in illis habemus: adeò vt non historiam illam finxisse, sed tãtummodo historiæ illi affinxisse multa dici possint. Quid aliud quàm delirãtiũ somnia esse existimarunt ethnici fere omnes quæ Berossus, quæ Hieronymus AEgyptius, quæ Mnaseas, quæ Abydenus de diluuio scripta reliquerunt? Quotusquisque historicæ Abydeni narrationi de turri ea quam vulgus turrim Babel à loci nomine appellat, plus fidei quàm anilibus fabulis tribuẽdũ putauit? Atqui ex sacris literis apertè cognoscimus ita fabulosa esse illa, vt veritatis lumen, inter densas mendaciorum velut nubes, quosdam tenues radios adhuc micantes habeat. Etenim siquis scripta eorum de diluuio & de illa turri cum scriptis Mosis conferat, falsa quidem in illorum scriptis esse quamplurima, si particulatim examinentur, sed in summis (vt ita loquar) historiæ capitibus cõuenire illis cum Mose comperiet. Iam verò quod in his accidit prisci seculi historiis, cur nõ & in aliis accidere potuisse suspicabimur? Tantum abest igitur vt eos qui nobis ἀρχαιολογίας tradũt, mẽdacii protinus habere suspectos debeamus, vt ne poetarum quidem fabulas (de multis, non de omnibus loquor) in totum fabulas esse dicere satis pudenter possimus. Cuius etiam rei testimonium in modò dictis historiis locupletissimum certissimúmque habemus. Nam quid de diluuio, quid de turri illa Moses scriptum reliquerit, omnes ad vnum scimus: certè, si non vano Christianorum titulo gloriamur, scire debemus. Superest igitur, quid ethnici antiquitatum scriptores, quid poetæ iisdem de rebus tradiderint posteris intelligere. Primùm quod attinet ad diluuium, seruatũ quidem fuisse virum quendam, vno consensu omnes tradunt, sed nomen eius apud vnum tantùm (eorum quos legerim) inuenitur, rerũ Assyriacarũ scriptorẽ Abydenũ. Qui tamẽ pro Noe Sisithrũ nescioquẽ, pro Iehoua Saturnum nobis memorat. Quid poetæ? nõne & ipsi diluuii meminerũt, & Deucalione ac Pyrrha lapidúmq; in orbẽ iactatione, ceu inuolucris, maximè memorabilem historiam nobis texerunt? Hactenus de diluuio. Ad illam turrim οὐρανομήκη veniamus, & quid de illa idem Abydenus scripserit audiamus. Illi (inquit) quos primos terra edidit homines, ob robusta vastáque corpora elati, quum diis superiores euadere in animo haberent, immensæ altitudinis turrim ædificare cœperunt. Qúmque iam parum abesset quin ad cælum vsque pertingeret, venti diis opitulãtes machinã illã disturbarunt. atque huius ruinæ reliquias Babylona esse quidam crediderunt. Cæterùm quũ ad eum vsque diem vno eodémque sermone vsi omnes fuissent,

deorum numine factum est vt alii aliam linguam haberent. Postea autẽ Saturno cum Titanibus ortum est bellum. Hæc ille. Alius autem gigantes qui ex diluuio euaserant Babylonem cõdidisse scribit. vbi quum illam historiis celebratam turrim extruxissent, eamque diuina potentia subruisset, per vniuersam terram eos dispergi cœpisse. Quo si quis ea retulerit quæ de gigãtibus poetæ cecinerunt (quis autem eo referenda non videt?) postquam legerit, gigantes regnum cœleste affectasse, montésque montibus superposuisse, scalam qua conscendi cælum posset molientes, an à verissima historia fabulam hãc manasse, vel potius, fabulam hanc veritatis veluti fundamento superstructã esse inficiari audebit? At si per se hanc spectaris, quid mẽdacius, quid vanius, quid nugacius fingi aut cogitari potest? Hæc (& alia quorum consideratio virum iudicio præditum decebat) si considerasset Viues, non tam apertè, dum Diodorum nugacem appellat, nugatus ipsemet fuisset.

Memineris, lector, hisce notis [ ] *inclusas fuisse eas uoces quæ in aliquot exemplaribus nostris aut in uno quopiam eorum non habentur.*

Hæc autem nota " *iis quibus præfixa est locis (sunt autem nõ multi) insignem & melioris alicuius exemplaris ope indigentem deprauationem subesse indicat.*

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς
βίβλος πρώτη.

Τοῖς τὰς κοινὰς ἱστορίας πραγματευσαμένοις μεγάλας χάριτας ἀπονέμειν δίκαιον πάντας ἀνθρώπους, ὅτι τοῖς ἰδίοις πόνοις ὠφελῆσαι τὸν κοινὸν βίον ἐφιλοτιμήθησαν. ἀκίνδυνον γὰρ διδασκαλίαν τοῦ συμφέροντος εἰσηγησάμενοι, καλλίστην ἐμπειρίαν διὰ τῆς πραγματείας ταύτης περιποιοῦσι τοῖς ἀναγινώσκουσιν. ἡ μὲν γὰρ ἐκ τῆς πείρας ἑκάστου μάθησις μετὰ πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ποιεῖ τῶν χρησίμων ἕκαστα διαγινώσκειν. (καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἡρώων ὁ πολυπειρότατος μετὰ μεγάλων ἀτυχημάτων, πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω) ἡ δὲ διὰ τῆς ἱστορίας περιγινομένη σύνεσις τῶν ἀλλοτρίων ἀποτευγμάτων τε καὶ κατορθωμάτων, ἀπείρατον κακῶν ἔχει διδασκαλίαν. ἔπειτα πάντας ἀνθρώπους, μετέχοντας μὲν τῆς πρὸς ἀλλήλους συγγενείας, τόποις δὲ καὶ χρόνοις διεστηκότας, ἐφιλοτιμήθησαν ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἀγαγεῖν, ὥσπερ τινὲς ὑπουργοὶ τῆς θείας προνοίας γενηθέντες. ἐκείνη τε γὰρ τὴν τῶν ὁρωμένων ἄστρων διακόσμησιν καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων φύσεις εἰς κοινὴν ἀναλογίαν συνθεῖσα, κυκλεῖ συνεχῶς ἅπαντα τὸν αἰῶνα, τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστοις ἐκ τῆς πεπρωμένης μερίζουσα· οἵ τε τὰς κοινὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις, καθάπερ μιᾶς πόλεως, ἀναγράψαντες, ἕνα λόγον καὶ κοινὸν χρηματιστήριον τῶν συντετελεσμένων ἀπέδειξαν τὰς ἑαυτῶν πραγματείας. καλὸν γὰρ τὸ δύνασθαι τοῖς τῶν ἄλλων ἀγνοήμασι πρὸς διόρθωσιν χρῆσθαι παραδείγμασι, καὶ πρὸς τὰ συγκυροῦντα ποικίλως κατὰ τὸν βίον ἔχειν μὴ ζήτησιν τῶν πραττομένων, ἀλλὰ μίμησιν τῶν ἐπιτετευγμένων. καὶ γὰρ τοὺς πρεσβυτάτους τῶν ἡλικιῶν ἅπαντες τῶν νεωτέρων προκρίνουσιν ἐν ταῖς συμβουλίαις, διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου περιγεγενημένην αὐτοῖς ἐμπειρίαν. ἧς τοσοῦτον ὑπερέχειν συμβέβηκε τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν, ὅσον καὶ τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων προτερεῖν αὐτὴν ἐπεγνώκαμεν. διὸ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς τοῦ βίου περιστάσεις χρησιμωτάτην ἄν τις εἶναι νομίσειε τὴν ταύτης ἀνάληψιν. τοῖς μὲν γὰρ νεωτέροις τὴν τῶν γεγηρακότων περιποιεῖ σύνεσιν, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις πολλαπλασιάζει τὴν ὑπάρχουσαν ἐμπειρίαν, καὶ τοὺς μὲν ἰδιώτας ἀξίους ἡγεμονίας κατασκευάζει, τοὺς δ' ἡγεμόνας διὰ τὸν τῆς δόξης ἀθανατισμὸν προτρέπεται τοῖς καλλίστοις τῶν ἔργων ἐπιχειρεῖν. χωρὶς δὲ τούτων, τοὺς μὲν στρατιώτας τοῖς μετὰ τὴν τελευτὴν ἐπαίνοις ἑτοιμοτέρους κατασκευάζει πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, τοὺς δὲ πονηροὺς τῶν ἀνθρώπων ταῖς αἰωνίοις βλασφημίαις ἀποτρέπει τῆς ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμῆς. καθόλου δὲ διὰ τὴν ἐκ ταύτης ἐπ' ἀγαθοῖς μνήμην, οἱ μὲν, κτίσται πόλεων γενέσθαι προεκλήθησαν, οἱ δὲ νόμους εἰσηγήσασθαι περιέχοντας τῷ κοινῷ βίῳ τὴν ἀσφάλειαν, πολλοὶ δ' ἐπιστήμας καὶ τέχνας ἐξευρεῖν ἐφιλοτιμήθησαν πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. ἐξ ἁπάντων δὲ συμπληρουμένης τῆς εὐδαιμονίας, ἀποδοτέον τὸν ἔπαινον τὸ πρωτεῖον τῇ τούτων μάλιστ' αἰτίᾳ ἱστορίᾳ. ἡγητέον γὰρ εἶναι ταύτην φυλακὴν μὲν τῆς τῶν ἀξιολόγων ἀρετῆς, μάρτυρα δὲ τῆς τῶν φαύλων κακίας, εὐεργέτιν δὲ τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἡ τῶν ἐν ᾅδου μυθολογία, τὴν

Cognatio naturalis inter omnes homines.

ὑπόθεσιν πεπλασμένην ἔχουσα, πολλὰ συμβάλλεται τοῖς ἀνθρώποις πρὸς εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, πόσῳ μᾶλλον ὑποληπτέον τὴν προφῆτιν τῆς ἀληθείας ἱστορίαν, τῆς ὅλης φιλοσοφίας οἱονεὶ μητρόπολιν οὖσαν, ἐπισκευάσαι δύνασθαι τὰ ἤθη μᾶλλον πρὸς καλοκαγαθίαν; πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν βιοῦσι μὲν ἀκαριαῖόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, τετελευτήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. καὶ τοῖς μὲν ἐν τῷ ζῆν μηδὲν ἀξιόλογον πράξασιν, ἅμα ταῖς τῶν σωμάτων τελευταῖς συναποθνήσκει καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸν βίον· τοῖς δὲ δι' ἀρετὴν περιποιησαμένοις δόξαν, αἱ πράξεις ἅπαντα τὸν αἰῶνα μνημονεύονται, διαβοώμεναι τῷ θειοτάτῳ τῆς ἱστορίας στόματι. καλὸν δ' οἶμαι τοῖς εὖ φρονοῦσι θνητῶν πόνων ἀντικαταλλάξασθαι τὴν ἀθάνατον εὐφημίαν. Ἡρακλῆς μὲν γὰρ ὁμολογεῖται πάντα τὸν γενόμενον αὐτῷ κατ' ἀνθρώπους χρόνον ὑπομεῖναι μεγάλους καὶ συνεχεῖς πόνους καὶ κινδύνους ἑκουσίως, ἵνα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εὐεργετήσας, τύχῃ τῆς ἀθανασίας. τῶν δ' ἄλλων ἀγαθῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἡρωικῶν, οἱ δὲ ἰσοθέων τιμῶν ἔτυχον· πάντες δὲ μεγάλων ἐπαίνων ἠξιώθησαν, τὰς ἀρετὰς αὐτῶν τῆς ἱστορίας ἀπαθανατιζούσης. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα μνημεῖα διαμένει χρόνον ὀλίγον, ὑπὸ πολλῶν ἀναιρούμενα περιστάσεων· ἡ δὲ τῆς ἱστορίας δύναμις ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διήκουσα, τὸν πάντα τἆλλα λυμαινόμενον χρόνον ἔχει φύλακα τῆς αἰωνίου παραδόσεως τοῖς ἐπιγινομένοις. συμβάλλεται δ' αὕτη καὶ πρὸς λόγου δύναμιν, οὗ κάλλιον ἕτερον οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως εὕροι. τούτῳ γὰρ οἱ μὲν Ἕλληνες τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδεύτων προέχουσι. πρὸς δὲ τούτοις, διὰ μόνου τούτου δυνατόν ἐστιν ἕνα τῶν πολλῶν περιγενέσθαι. καθόλου δὲ φαίνεται πᾶν τὸ προτεθὲν, τοιοῦτον ὁποῖον ἂν ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις παραστήσῃ. καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀξίους λόγου προσαγορεύομεν, ὡς τὸ πρωτεῖον τῆς ἀρετῆς ἐκ τούτου περιπεποιημένους. εἰς πλείω δὲ μέρη τούτου διῃρημένου, συμβαίνει τὴν μὲν ποιητικὴν τέρπειν μᾶλλον ἤπερ ὠφελεῖν, τὴν δὲ νομοθεσίαν κολάζειν, οὐ διδάσκειν. παραπλησίως δὲ καὶ τἆλλα μέρη, τὰ μὲν μηδὲν συμβάλλεσθαι πρὸς εὐδαιμονίαν, τὰ δὲ μεμιγμένην ἔχειν τῷ συμφέροντι τὴν βλάβην, ἔνια δὲ κατεψεῦσθαι τῆς ἀληθείας. μόνην δὲ τὴν ἱστορίαν, συμφωνούντων ἐν αὐτῇ τῶν λόγων τοῖς ἔργοις, ἅπαντα τἆλλα χρήσιμα τῇ γραφῇ περιειληφέναι. ὁρᾶσθαι γὰρ αὐτὴν προτρεπομένην ἐπὶ δικαιοσύνην, κατηγοροῦσαν τῶν φαύλων, ἐγκωμιάζουσαν τοὺς ἀγαθούς, τὸ σύνολον ἐμπειρίαν μεγίστην περιποιοῦσαν τοῖς ἐντυγχάνουσι. διὸ καὶ θεωροῦντες ἡμεῖς δικαίας ἀποδοχῆς τυγχάνοντας τοὺς ταύτην πραγματευσαμένους, προήχθημεν ἐπὶ τὸν ὅμοιον τῆς ὑποθέσεως ζῆλον. ἐπιστήσαντες δὲ τὸν νοῦν τοῖς πρὸ ἡμῶν συγγραφεῦσιν, ἀπεδεξάμεθα μὲν ὡς ἔνι μάλιστα τὴν προαίρεσιν αὐτῶν, οὐ μὴν ἐξειργάσθαι πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὸ δυνατὸν τὰς πραγματείας αὐτῶν ὑπελάβομεν. κειμένης γὰρ ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι τῆς ὠφελείας, ἐν τῷ πλείστας καὶ ποικιλωτάτας περιστάσεις λαμβάνειν, οἱ πλεῖστοι μὲν ἔθνους ἢ μιᾶς πόλεως αὐτοτελεῖς πολέμους ἀνέγραψαν, ὀλίγοι δ' ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀρξάμενοι, τὰς κοινὰς πράξεις ἐπεχείρησαν ἀναγράφειν μέχρι τῶν καθ' αὐτοὺς καιρῶν. καὶ τούτων οἱ μὲν τοὺς οἰκείους χρόνους ἑκάστοις οὐ παρέζευξαν, οἱ δὲ τὰς τῶν βαρβάρων πράξεις ὑπερέβησαν. ἔτι δ' οἱ μὲν τὰς παλαιὰς μυθολογίας διὰ τὴν δυσχέρειαν τῆς πραγματείας ἀπεδοκίμασαν, οἱ δὲ τὴν ὑπόστασιν τῆς ἐπιβολῆς οὐ συνετέλεσαν, μεσολαβηθέντες τὸν βίον ὑπὸ τῆς πεπρωμένης. τῶν δὲ τὴν ἐπιβολὴν ταύτης τῆς πραγματείας πεποιημένων οὐδεὶς προεβίβασε τὴν ἱστορίαν κατωτέρω τῶν Μακεδονικῶν καιρῶν. οἱ μὲν

Historia metropolis philosophiae

τὰ χρήσιμα

Veterum historiarum scriptorum reprehensio

αὐτοῖς

ἑνὸς

γὰρ εἰς τὰς Φιλίππου πράξεις, οἱ δ᾽ εἰς τὰς Ἀλεξάνδρου, τινὲς δ᾽ εἰς τοὺς διαδόχους ἢ τοὺς ἐπιγόνους κατέστρεψαν τὰς συντάξεις. πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων τῶν μετὰ ταῦτα πράξεων ἀπολελειμμένων μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς βίου, τῶν ἱστοριογράφων οὐδεὶς ἐπεβάλετο αὐτὰς μιᾶς συντάξεως περιγραφῇ πραγματεύσασθαι, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑποθέσεως. διὸ καὶ ἐρριμμένων τῶν τε χρόνων καὶ τῶν πράξεων ἐν πλείοσι πραγματείαις καὶ πλείοσι καὶ διαφόροις συγγραφεῦσι, δυσπερίληπτος ἡ τούτων ἀνάληψις γίνεται καὶ δυσμνημόνευτος. ἐξετάσαντες οὖν τὰς ἑκάστου τούτων διαθέσεις, ἐκρίναμεν ὑπόθεσιν ἱστορικὴν πραγματεύσασθαι, τὴν πλεῖστα μὲν ὠφελῆσαι δυναμένην, ἐλάχιστα δὲ τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐνοχλήσουσαν. εἰ γάρ τις τὰς εἰς μνήμην παραδεδομένας τοῦ σύμπαντος κόσμου πράξεις, ὥσπερ τινὸς μιᾶς πόλεως, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀναγράψαι κατὰ τὸ δυνατὸν μέχρι τῶν καθ᾽ αὑτὸν καιρῶν, πόνον μὲν ἂν πολὺν ὑπομείναι δηλονότι, πραγματείαν δὲ πασῶν εὐχρηστοτάτην συντάξαιτο τοῖς φιλαναγνωστοῦσι. ἐξέσται γὰρ ἐκ ταύτης ἕκαστον πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν ἑτοίμως λαμβάνειν τὸ χρήσιμον, ὥσπερ ἐκ μεγάλης ἀρυόμενον πηγῆς. τοῖς μὲν γὰρ ἐπιβαλλομένοις διεξιέναι τὰς τῶν τοσούτων συγγραφέων ἱστορίας, πρῶτον μὲν οὐ ῥᾴδιον εὐπορῆσαι καὶ τῶν εἰς τὴν χρείαν πιπτουσῶν βίβλων, ἔπειτα διὰ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν συνταγμάτων δυσκατάληπτος γίνεται τελείως καὶ δυσέφικτος ἡ τῶν πεπραγμένων ἀνάληψις. ἡ δ᾽ ἐν μιᾶς συντάξεως περιγραφῇ πραγματεία τὸ τῶν πράξεων εἰρόμενον ἔχουσα, τὴν μὲν ἀνάγνωσιν ἑτοίμην παρέχεται, τὴν δ᾽ ἀνάληψιν ἔχει παντελῶς εὐπαρακολούθητον. καθόλου δὲ τῶν ἄλλων τοσοῦτον ὑπερέχειν ταύτην ἡγητέον, ὅσῳ χρησιμώτερόν ἐστι τὸ πᾶν τοῦ μέρους, καὶ τὸ συνεχὲς τοῦ διερρηγμένου, πρὸς δὲ τούτοις, τὸ διηκριβωμένον τοῖς χρόνοις, τοῦ μηδὲ γινωσκομένου τίσιν ἐπράχθη καιροῖς. Διόπερ ἡμεῖς ὁρῶντες ταύτην τὴν ὑπόθεσιν χρησιμωτάτην μὲν οὖσαν, πολλοῦ δὲ πόνου καὶ χρόνου προσδεομένην, τριάκοντα μὲν ἔτη περὶ αὐτὴν ἐπραγματεύθημεν, μετὰ δὲ πολλῆς κακοπαθείας καὶ κινδύνων ἐπήλθομεν πολλὴν τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἵνα τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ πλείστων μερῶν αὐτόπται γενηθῶμεν. πολλὰ γὰρ παρὰ τὰς ἀγνοίας τῶν τόπων διήμαρτον οὐχ οἱ τυχόντες μόνον τῶν συγγραφέων, ἀλλά τινες καὶ τῶν τῇ δόξῃ πεπρωτευκότων. ἀφορμῇ δὲ πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην ἐχρησάμεθα, μάλιστα μὲν τῇ πρὸς τὴν πραγματείαν ἐπιθυμίᾳ (δι᾽ ἣν πᾶσιν ἀνθρώποις τὸ δοκοῦν ἄπορον εἶναι τυγχάνει συντελείας), ἔπειτα καὶ διὰ τὴν ἐν Ῥώμῃ χορηγίαν τῶν πρὸς τὴν ὑποκειμένην ὑπόθεσιν ἀνηκόντων. ἡ γὰρ ταύτης τῆς πόλεως ὑπεροχὴ διατείνουσα τῇ δυνάμει πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ἑτοιμοτάτας καὶ πλείστας ἡμῖν ἀφορμὰς παρέσχετο, παρεπιδημήσασιν ἐν αὐτῇ πλείω χρόνον. ἡμεῖς γὰρ ἐξ Ἀγυρίου τῆς Σικελίας ὄντες, καὶ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ πολλὴν ἐμπειρίαν τῆς Ῥωμαίων διαλέκτου περιπεποιημένοι, πάσας τὰς τῆς ἡγεμονίας ταύτης πράξεις ἀκριβῶς ἀνελάβομεν ἐκ τῶν παρ᾽ ἐκείνοις ὑπομνημάτων ἐκ πολλῶν χρόνων τετηρημένων. πεποιήμεθα δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν μυθολογουμένων παρ᾽ Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, ἐξετάσαντες τὰ παρ᾽ ἑκάστοις ἱστορούμενα κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐφ᾽ ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις. Ἐπεὶ δ᾽ ἡ μὲν ὑπόθεσις ἔχει τέλος, αἱ βίβλοι δὲ μέχρι τοῦ νῦν ἀνέκδοτοι τυγχάνουσιν οὖσαι, βούλομαι βραχέα προδιορίσαι περὶ ὅλης τῆς πραγματείας. τῶν γὰρ βίβλων ἡμῖν αἱ μὲν πρῶται ἓξ περιέχουσι τὰς πρὸ τῶν Τρωικῶν πράξεις καὶ μυθολογίας, καὶ τούτων αἱ μὲν προηγούμεναι τρεῖς τὰς βαρβαρικάς, αἱ δ᾽ ἑξῆς σχεδὸν τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολογίας περιείληφασιν. ἐν δὲ ταῖς μετὰ

Marginalia: τῶν συνταγμάτων / τῶν πραγματειῶν — τοῦ ἀγυρίου — Diodori patria Agyr[ium] — Argumenta librorum.

ταύταις ἕνδεκα, τὰς ἀπὸ τῶν Τρωικῶν κοινὰς πράξεις ἀναγεγράφαμεν, ἕως τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς. ἐν δὲ ταῖς ἑξῆς εἴκοσι καὶ τρισὶ βίβλοις τὰς λοιπὰς ἁπάσας κατετάξαμεν, μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ συστάντος πολέμου ῥωμαίοις πρὸς κελτούς. καθ' ὃν ἡγούμενος Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ διὰ τὰς πράξεις προσαγορευθεὶς θεός, κατεπολέμησε μὲν τὰ πλεῖστα καὶ μαχιμώτατα τῶν κελτῶν ἔθνη, προεβίβασε δὲ τὴν ἡγεμονίαν τῆς ῥώμης μέχρι τῶν βρεττανικῶν νήσων. τούτου δ' αἱ πρῶται πράξεις ἀπετελέσθησαν ὀλυμπιάδος τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, ἐπ' ἄρχοντος ἀθήνησιν Ἡρώδου. τῶν δὲ χρόνων τούτων περιειλημμένων ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, τοὺς μὲν πρὸ τῶν τρωικῶν οὐ διοριζόμεθα βεβαίως, διὰ τὸ μηδὲν παράπηγμα παρειλῆφθαι περὶ τούτων πιστευόμενον. ἀπὸ δὲ τῶν τρωικῶν, ἀκολούθως Ἀπολλοδώρῳ τῷ ἀθηναίῳ, τίθεμεν ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸς τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. ἀπὸ δὲ ταύτης ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, δυσὶ λείποντα τῶν τριακοσίων καὶ τριάκοντα, συλλογιζόμενοι τοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν ἐν λακεδαίμονι βασιλευσάντων. ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κελτικοῦ πολέμου (ἣν τελευτὴν πεποιήμεθα τῆς ἱστορίας) ἑπτακόσια καὶ τριάκοντα. ὥστε τὴν ὅλην πραγματείαν ἡμῶν, τεσσαράκοντα βίβλων οὖσαν, περιέχειν ἔτη δυσὶ λείποντα τῶν χιλίων ἑκατὸν τεσσαράκοντα, χωρὶς τῶν χρόνων τῶν περιεχόντων τὰς πρὸ τῶν τρωικῶν πράξεις. ταῦτα μὲν οὖν ἀκριβῶς προδιωρισάμεθα, βουλόμενοι τοὺς μὲν ἀναγινώσκοντας εἰς ἔννοιαν ἀγαγεῖν τῆς ὅλης προθέσεως, τοὺς δὲ διασκευάζειν εἰωθότας τὰς βίβλους ἀποτρέψαι τοῦ λυμαίνεσθαι τὰς ἀλλοτρίας πραγματείας. ἡμῖν δὲ παρ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τὰ μὲν γραφέντα καλῶς, μὴ μετεχέτω φθόνου· τὰ δ' ἀγνοηθέντα τυγχανέτω διορθώσεως ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων. Διεληλυθότες δὲ ὑπὲρ ὧν προῃρούμεθα, τὴν ἐπαγγελίαν τῆς γραφῆς βεβαιοῦν ἐγχειρήσομεν.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν ἃς ἔννοιας ἔσχον οἱ πρῶτοι καταδείξαντες τιμᾶν τὸ θεῖον, καὶ περὶ τῶν μυθολογουμένων ἑκάστου τῶν ἀθανάτων, τὰ μὲν πολλὰ συντάξασθαι πειρασόμεθα κατ' ἰδίαν, διὰ τὸ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην πολλοῦ λόγου προσδεῖσθαι· ὅσα δ' ἂν ταῖς προκειμέναις ἱστορίαις οἰκεῖα δόξωμεν ὑπάρχειν, παραθησόμεθα ἐν κεφαλαίοις, ἵνα μηδὲν τῶν ἀκοῆς ἀξίων ἐπιζητῆται. περὶ δὲ τοῦ γένους τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων, καὶ τῶν πραχθέντων ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης, ὡς ἂν ἐνδέχηται περὶ τῶν οὕτω παλαιῶν, ἀκριβῶς ἀναγράψομεν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀρξάμενοι. Περὶ τῆς πρώτης τοίνυν γενέσεως τῶν ἀνθρώπων διτταὶ γεγόνασιν ἀποφάσεις παρὰ τοῖς νομιμωτάτοις τῶν τε φυσιολόγων καὶ τῶν ἱστορικῶν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον ὑποστησάμενοι τὸν κόσμον, ἀπεφήναντο καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν, μηδέποτε τῆς αὐτῶν τεκνώσεως ἀρχὴν ἐσχηκυίας. οἱ δὲ γεννητὸν καὶ φθαρτὸν εἶναι νομίσαντες, ἔφησαν ὁμοίως ἐκείνοις τοὺς ἀνθρώπους τυχεῖν τῆς πρώτης γενέσεως ὡρισμένοις χρόνοις. κατὰ γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων σύστασιν μίαν ἔχειν ἰδέαν οὐρανόν τε καὶ γῆν, μεμιγμένης αὐτῶν τῆς φύσεως· μετὰ δὲ ταῦτα, διαστάντων τῶν σωμάτων ἀπ' ἀλλήλων, τὸν μὲν κόσμον περιλαβεῖν ἅπασαν τὴν ὁρωμένην ἐν αὐτῷ σύνταξιν, τὸν δ' ἀέρα κινήσεως τυχεῖν συνεχοῦς· καὶ τὸ μὲν πυρῶδες αὐτοῦ πρὸς τοὺς μετεωροτάτους τόπους συνδραμεῖν, ἀνωφεροῦς οὔσης τῆς τοιαύτης φύσεως διὰ τὴν κουφότητα. ἀφ' ἧς αἰτίας τὸν μὲν ἥλιον καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἄστρων

C. Julius.

Apollodorus Atheniensis.

Hominum origo prima,

γνωρι

mundi ...

ἐναπολειφθῆναι τῇ πάσῃ δίνῃ· τὸ δὲ ἰλυῶδες καὶ θολερὸν μετὰ τῆς τῶν ὑγρῶν συγκρίσεως ἐπὶ ταὐτὸ καταστῆναι, διὰ τὸ βάρος. εἰλούμενον δ᾽ ἐν ἑαυτῷ καὶ συστρεφόμενον συνεχῶς, ἐκ μὲν τῶν ὑγρῶν τὴν θάλατταν, ἐκ δὲ τῶν στερεμνιωτέρων ποιῆσαι τὴν γῆν πηλώδη καὶ παντελῶς ἁπαλήν. ταύτην δὲ τὸ μὲν πρῶτον τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καταλάμψαντος πῆξιν λαβεῖν· ἔπειτα διὰ τὴν θερμασίαν ἀναζυμουμένης τῆς ἐπιφανείας, συνοιδῆσαί τινα τῶν ὑγρῶν κατὰ πολλοὺς τόπους, καὶ γενέσθαι περὶ αὐτὰ σηπεδόνας ὑμέσι λεπτοῖς περιεχομένας. ὅπερ ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ τοῖς λιμνάζουσι τῶν τόπων ἔτι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι γινόμενον, ἐπειδὰν τῆς χώρας κατεψυγμένης ἄφνω διάπυρος ὁ ἀὴρ γένηται, μὴ λαβὼν τὴν μεταβολὴν ἐκ τοῦ κατ᾽ ὀλίγον. ζωογονουμένων δὲ τῶν ὑγρῶν διὰ τῆς θερμασίας τὸν εἰρημένον τρόπον, τὰς μὲν νύκτας λαμβάνειν αὐτίκα τὴν τροφὴν ἐκ τῆς πιπτούσης ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ὁμίχλης, τὰς δ᾽ ἡμέρας ὑπὸ τοῦ καύματος στερεοῦσθαι. τὸ δ᾽ ἔσχατον, τῶν κυοφορουμένων τὴν τελείαν αὔξησιν λαβόντων, καὶ τῶν ὑμένων διακαυθέντων τε καὶ περιρραγέντων, ἀναφυῆναι παντοδαποὺς τύπους ζῴων. τούτων δὲ τὰ μὲν πλείστης θερμασίας κεκοινωνηκότα, πρὸς τοὺς μετεώρους τόπους ἀπελθεῖν, γενόμενα πτηνά· τὰ δὲ γεώδους ἀντεχόμενα συγκρίσεως, ἐν τῇ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιγείων τάξει καταριθμηθῆναι· τὰ δὲ φύσεως ὑγρᾶς μάλιστα μετειληφότα, πρὸς τὸν ὁμογενῆ τόπον συνδραμεῖν, ὀνομασθέντα πλωτά. τὴν δὲ γῆν ἀεὶ μᾶλλον στερεουμένην ὑπό τε τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καὶ τῶν πνευμάτων, τὸ τελευταῖον μηκέτι δύνασθαι μηδὲν τῶν μειζόνων ζωογονεῖν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα μίξεως ἕκαστα γεννᾶσθαι τῶν ἐμψύχων. ἔοικε δὲ περὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως οὐδ᾽ Εὐριπίδης διαφωνεῖν τοῖς προειρημένοις, μαθητὴς ὢν Ἀναξαγόρου τοῦ φυσικοῦ. ἐν γὰρ τῇ Μελανίππῃ τίθησιν οὕτως, Ὡς οὐρανός τε γαῖά τ᾽ ἦν μορφὴ μία. Ἐπεὶ δ᾽ ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα, Τίκτουσι πάντα κἀνέδωκαν εἰς φάος, Δένδρη, πετεινά, θῆρας, οὕς θ᾽ ἅλμη τρέφει, Γένος τε θνητῶν. καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης ζωογονίας τὴν γῆν, εἰ καὶ παράδοξον εἶναί τισι φαίνεται τὴν τότε ἐνέργειαν, φασὶ καὶ τὰ μέχρι νῦν γινόμενα μαρτυρεῖν ἑαυτοῖς. κατὰ γὰρ τὴν Θηβαΐδα τῆς Αἰγύπτου, καθ᾽ οὓς ἂν καιροὺς πλεονάσῃ τὴν ἀνάβασιν ὁ Νεῖλος, καὶ τῆς μὲν γῆς διὰ τοῦτο καθύγρου γενομένης, τῆς δὲ περὶ τὸν ἥλιον θερμασίας ἄφνω προσπιπτούσης, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἐπιφανείας σηπομένης γενομένης, πλῆθος μυῶν ἐκ γῆς ἀναρίθμητον γεννᾶσθαι, ὑπὸ τοῦ ἔξω τῆς γῆς σκληρᾶς γεγενημένης, καὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, οὐκέτι διατηροῦντος τὴν ἐξ ἀρχῆς εὐταξίαν καὶ εὐκρασίαν, φύεσθαι ζῷα, φανερὸν εἶναι λέγουσι, διότι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων γένεσιν ἐκ τῆς γῆς συνέβαινε ζωογονεῖσθαι παντοίας φύσεις ἐμψύχων. Τοὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς γεννηθέντας τῶν ἀνθρώπων φασὶν ἐν ἀτάκτῳ καὶ θηριώδει βίῳ καθεστῶτας, σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε βοτάνης τὴν προσηνεστάτην καὶ τοὺς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν δένδρων καρπούς. καὶ πολεμουμένους μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἀλλήλοις δὲ βοηθεῖν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος διδασκομένους, ἀθροιζομένους δὲ διὰ τὸν φόβον, ἐπιγινώσκειν ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν τοὺς ἀλλήλων τύπους. τῆς φωνῆς δ᾽ ἀσήμου καὶ συγκεχυμένης οὔσης, ἐκ τοῦ κατ᾽ ὀλίγον διαρθροῦν τὰς λέξεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους τιθέντας σύμβολα περὶ ἑκάστου τῶν ὑποκειμένων, γνώριμον σφίσιν αὐτοῖς ποιῆσαι τὴν περὶ ἁπάντων ἑρμηνείαν. τοιούτων δὲ συστημάτων γινομένων καθ᾽ ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, οὐχ ὁμόφωνον πάντας ἔχειν τὴν διάλεκτον, ἑκάστων ὡς ἔτυχε συνταξάντων τὰς λέξεις. διὸ καὶ παντοίους τε ὑπάρξαι

fermentata, et quasi bulliente.

Euripides Anaxagorae physici auditor.

τὰ ἐξ ἀρχῆς

Prima hominum vita ferina, silvestris.

χαρακτῆρας τῶν διαλέκτων, καὶ τὰ πρῶτα γενόμενα συστήματα τῶν ἁπάντων ἐθνῶν ἀρχέγονα γενέσθαι. τοὺς δ' οὖν πρώτους τῶν ἀνθρώπων, μηδενὸς τῶν πρὸς βίον χρησίμων εὑρημένου, ἐπιπόνως διάγειν, γυμνοὺς μὲν ἐσθῆτος ὄντας, οἰκήσεως δὲ καὶ πυρὸς ἀήθεις, τροφῆς δ' ἡμέρου παντελῶς ἀνεννοήτους. καὶ γὰρ τὴν συγκομιδὴν τῆς ἀγρίας τροφῆς ἀγνοοῦντας, μηδεμίαν τῶν καρπῶν εἰς τὰς ἐνδείας ποιεῖσθαι παράθεσιν. διὸ καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπόλλυσθαι κατὰ τοὺς χειμῶνας, διά τε τὸ ψῦχος καὶ τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς. ἐκ δὲ τούτου κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς πείρας διδασκομένους, εἴς τε τὰ σπήλαια καταφεύγειν ἐν τῷ χειμῶνι, καὶ τῶν καρπῶν τοὺς φυλάττεσθαι δυναμένους ἀποτίθεσθαι. γνωσθέντος δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων, κατὰ μικρὸν καὶ τὰς τέχνας εὑρεθῆναι, καὶ τἄλλα τὰ δυνάμενα τὸν κοινὸν βίον ὠφελῆσαι. καθόλου γὰρ πάντων τὴν χρείαν αὐτὴν διδάσκαλον γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ὑφηγουμένην οἰκείως τὴν ἑκάστου μάθησιν εὐφυεῖ ζώῳ, καὶ συνεργοὺς ἔχοντι πρὸς ἅπαντα χεῖρας, καὶ λόγον, καὶ ψυχῆς ἀγχίνοιαν. καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης γενέσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ παλαιοτάτου βίου τοῖς ῥηθεῖσιν ἀρκεσθησόμεθα, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας. περὶ δὲ τῶν πράξεων τῶν παραδεδομένων μὲν εἰς μνήμην, γενομένων δὲ ἐν τοῖς γνωριζομένοις τόποις τῆς οἰκουμένης διεξιέναι πειρασόμεθα. Τοὺς μὲν οὖν πρώτους ὑπάρξαντας βασιλεῖς οὔτ' αὐτοὶ λέγειν ἔχομεν, οὔτε τῶν ἱστορικῶν τοῖς ἐπαγγελλομένοις εἰδέναι συγκατατιθέμεθα. ἀδύνατον γὰρ τὴν εὕρεσιν τῶν γραμμάτων οὕτως εἶναι παλαιάν, ὥστε τοῖς πρώτοις βασιλεῦσιν ἡλικιῶτιν γενέσθαι. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσῃ, τό γε τῶν ἱστοριογράφων γένος παντελῶς φαίνεται νεωστὶ τῷ κοινῷ βίῳ συνεσταμένον. Περὶ δὲ τῆς τοῦ βίου ἤγουν γένους ἀρχαιότητος οὐ μόνον ἀμφισβητοῦσιν Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἑαυτοὺς αὐτόχθονας λέγοντες, καὶ πρώτους τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων εὑρετὰς γενέσθαι τῶν ἐν τῷ βίῳ χρησίμων, καὶ τὰς γενομένας παρ' αὐτοῖς πράξεις ἐκ πλείστων χρόνων ἀναγραφῆς ἠξιῶσθαι. ἡμεῖς δὲ περὶ μὲν τῆς ἑκάστων παλαιότητος τἀκριβές, καὶ τίνων προτερεῖ τὰ ἔθνη τῶν ἄλλων τοῖς χρόνοις καὶ πόσοις ἔτεσιν, οὐκ ἂν διορισαίμεθα. τὰ δὲ λεγόμενα παρ' ἑκάστοις περὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν παλαιῶν πράξεων, ἐν κεφαλαίοις ἀναγράψομεν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας. Περὶ πρώτων δὲ τῶν βαρβάρων διέξιμεν, οὐκ ἀρχαιοτέρους αὐτοὺς ἡγούμενοι τῶν Ἑλλήνων (καθάπερ Ἔφορος εἴρηκεν) ἀλλὰ προδιελθεῖν βουλόμενοι τὰ πλεῖστα τῶν περὶ αὐτούς, ὅπως ἀρξάμενοι τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἱστορουμένων, μηδεμίαν ἐν ταῖς ἀρχαιολογίαις ἑτερογενῆ πρᾶξιν παρεμβάλωμεν. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν Αἴγυπτον θεῶν τε γενέσεις ὑπάρξαι μυθολογοῦνται, αἵ τε τῶν ἄστρων ἀρχαιόταται παρατηρήσεις εὑρῆσθαι λέγονται, πρὸς δὲ τούτοις πράξεις ἀξιόλογοι καὶ πολλαὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἱστοροῦνται, ποιησόμεθα τῆς ἱστορίας τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν κατ' Αἴγυπτον πραχθέντων. Φασὶ τοίνυν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων γένεσιν πρώτους ἀνθρώπους γενέσθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διά τε τὴν εὐκρασίαν τῆς χώρας, καὶ διὰ τὴν φύσιν τοῦ Νείλου. τοῦτον γὰρ πολύγονον ὄντα, καὶ τὰς τροφὰς αὐτοφυεῖς παρεχόμενον, ῥᾳδίως ἐκτρέφειν τὰ ζωογονηθέντα. τήν τε γὰρ τοῦ καλάμου ῥίζαν, καὶ τὸν λωτόν, ἔτι δὲ τὸν Αἰγύπτιον κύαμον, καὶ τὸ καλούμενον χόρσεον, καὶ πολλὰ τοιαῦθ' ἕτερα τροφὴν ἑτοίμην παρέχεσθαι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. τῆς δ' ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτοῖς ζωογονίας τεκμήριον πειρῶνται φέρειν, τὸ καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ Θηβαΐδι χώρᾳ κατά τινας καιροὺς τοσούτους καὶ τηλικούτους μῦς γεννᾶν, ὥστε τοὺς ἰδόντας τὸ γινόμενον ἐκπλήττεσθαι.

Γραμμάτων

Qui homines antiquissimi.

Cur incepit a barbaris.

Aegyptus.

Radix ex loti.

ἐνίοις γὰρ αὐτῶν ἕως μὲν τοῦ στήθους καὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν διατετυπῶσθαι, καὶ κίνησιν λαμβάνειν, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ σώματος ἔχειν ἀδιατύπωτον, μενούσης ἔτι κατὰ φύσιν τῆς βώλου. ἐκ τούτου δ' εἶναι φανερὸν ὅτι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ κόσμου σύστασιν, τῆς γῆς εὐκράτου καθεστώσης, μάλιστ' ἂν ἔσχε τὴν γένεσιν τῶν ἀνθρώπων ἡ κατ' Αἴγυπτον χώρα. καὶ γὰρ νῦν οὐδαμοῦ τῆς ἄλλης γῆς φύσεως οὔσης τοιαύτης, ἐν μόνῃ ταύτῃ θεωρεῖσθαι τινὰ τῶν ἐμψύχων παραδόξως ζωογονούμενα. καθόλου δὲ λέγουσιν, εἴτε κατὰ τὸν ἐπὶ Δευκαλίωνος γενόμενον κατακλυσμὸν ἐφθάρη τὰ πλεῖστα τῶν ζώων, εἰκὸς μάλιστα διασεσῶσθαι τοὺς κατὰ τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὴν μεσημβρίαν κατοικοῦντας, ὡς ἂν τῆς χώρας αὐτῶν οὔσης ἀνόμβρου κατὰ τὸ πλεῖστον· εἴτε (καθάπερ τινές φασι) παντελοῦς γενομένης τῶν ἐμψύχων φθορᾶς, ἡ γῆ πάλιν ἐξ ἀρχῆς καινὰς ἤνεγκε τῶν ζώων φύσεις, ὅμως καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον πρέπειν τὴν ἀρχηγὸν τῶν ἐμψύχων γένεσιν προσάπτειν ταύτῃ τῇ χώρᾳ. τῆς γὰρ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐπομβρίας τῷ παρ' αὐτοῖς γενομένῳ καύματι μιχθείσης, εἰκὸς εὐκρατότατον γενέσθαι τὸν ἀέρα πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν πάντων ζωογονίαν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔτι χρόνοις κατὰ τὴν ἐπίκλυστον Αἴγυπτον, ἐν ταῖς ὀψίμοις τῶν ὑδάτων φανερῶς ὁρᾶσθαι γεννωμένας φύσεις ἐμψύχων. ὅταν γὰρ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀναχώρησιν ποιουμένου τὴν πρώτην τῆς ἰλύος ὁ ἥλιος διαξηράνῃ, φασὶ συνίστασθαι ζῷα, τινὰ μὲν εἰς τέλος ἀπηρτισμένα, τινὰ δὲ ἡμιτελῆ, καὶ πρὸς αὐτῇ συμφυῆ τῇ γῇ. Τοὺς δ' οὖν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπους τὸ παλαιὸν γενομένους, ἀναβλέψαντας εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν καταπλαγέντας καὶ θαυμάσαντας, ὑπολαβεῖν εἶναι δύο θεοὺς ἀϊδίους τε καὶ πρώτους, τόν τε ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὧν τὸν μὲν, Ὄσιριν, τὴν δὲ, Ἶσιν ὀνομάσαι, ἀπό τινος ἐτύμου θέντας ἑκατέρας τῆς προσηγορίας ταύτης. [Duo dij Sol, et Luna.] μεθερμηνευομένων γὰρ τούτων εἰς τὸν ἑλληνικὸν τῆς διαλέκτου τρόπον, εἶναι τὸν μὲν Ὄσιριν πολυόφθαλμον (εἰκότως· πάντῃ γὰρ ἐπιβάλλοντα τὰς ἀκτῖνας, ὥσπερ ὀφθαλμοῖς πολλοῖς βλέπειν ἅπασαν γῆν καὶ θάλατταν. καὶ τὸν ποιητὴν δὲ λέγειν σύμφωνα τούτοις, "Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει." τῶν δὲ παρ' Ἕλλησι παλαιῶν μυθολόγων τινὲς τὸν Ὄσιριν Διόνυσον ἐπονομάζουσι, καὶ σείριον παρωνύμως. ὧν Εὔμολπος μὲν ἐν τοῖς Βακχικοῖς ἔπεσί [Eumolpi Bacchica.] φησίν, "Ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν." Ὀρφεὺς δέ, "Τοὔνεκά μιν καλέουσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον." φασὶ δέ τινες καὶ τὸ ἔναμμα αὐτῷ τὸ τῆς νεβρίδος ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων ποικιλίας περιάπτεσθαι) τὴν δὲ Ἶσιν μεθερμηνευομένην, εἶναι παλαιάν, τεθειμένης τῆς προσηγορίας ἀπὸ τῆς ἀϊδίου καὶ παλαιᾶς γενέσεως. κέρατα δ' αὐτῇ περιτιθέασιν, ἀπό τε τῆς ὄψεως ἣν ἔχουσα φαίνεται καθ' ὃν ἂν χρόνον ὑπάρχῃ μηνοειδής, καὶ ἀπὸ τῆς καθιερωμένης αὐτῇ βοὸς παρὰ τοῖς αἰγυπτίοις. τούτους δὲ τοὺς θεοὺς ὑφίστανται τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν, τρέφοντάς τε καὶ αὔξοντας πάντα τριμερέσιν ὥραις, ἀοράτῳ κινήσει τὴν περίοδον ἀπαρτιζούσαις, τῇ τε ἐαρινῇ καὶ θερινῇ καὶ [Tres anni partes. Ver, Hiems.] χειμερινῇ. ταύτας δ' ἐναντιωτάτην τὴν φύσιν ἀλλήλαις ἐχούσας, ἀπαρτίζειν τὸν ἐνιαυτὸν ἀρίστῃ συμφωνίᾳ. φύσιν δὲ συμβάλλεσθαι πλείστην εἰς τὴν τῶν ἁπάντων ζωογονίαν τῶν θεῶν τούτων τὸν μέν, πυρώδους καὶ πνεύματος, τὴν δέ, ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, κοινῇ δ' ἀμφοτέρους ἀέρος· καὶ διὰ τούτων πάντα γεννᾶσθαι καὶ τρέφεσθαι. διὸ καὶ τὸ μὲν ἅπαν σῶμα τῆς τῶν ὅλων φύσεως ἐξ ἡλίου καὶ σελήνης ἀπαρτίζεσθαι· τὰ δὲ τούτων μέρη πέντε τὰ προειρημένα, τό, τε πνεῦμα καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ ξηρόν, ἔτι δὲ τὸ ὑγρόν, καὶ τὸ τελευταῖον τὸ ἀερῶδες, ὥσπερ ἐπ' ἀνθρώπου κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ τἆλλα μέρη καταριθμοῦμεν, τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ σῶμα τοῦ κό-

σμου συγκεῖσθαι πᾶν ἐκ τῶν προειρημένων. τούτων δ' ἕκαστον θεὸν νομίσαι, καὶ προσηγορίαν ἰδίαν ἑκάστῳ θεῖναι κατὰ τὸ οἰκεῖον τοὺς πρώτους διαλέκτῳ χρησαμένους διηρθρωμένῃ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπων. τὸ μὲν οὖν πνεῦμα Δία προσαγορεῦσαι, μεθερμηνευομένης τῆς λέξεως, ὃν αἴτιον ὄντα τοῦ ψυχικοῦ τοῖς ζώοις, ἐνόμισαν ὑπάρχειν πάντων οἱονεί τινα πατέρα. συμφωνεῖν δὲ τούτοις φασὶ καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν παρ' Ἕλλησι ποιητῶν, ἐπὶ τοῦ θεοῦ τούτου λέγοντα, – πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Τὸ δὲ πῦρ μεθερμηνευόμενον Ἥφαιστον ὀνομάσαι, νομίσαντας μέγαν εἶναι θεόν, καὶ πολλὰ συμβάλλεσθαι πᾶσιν εἰς γένεσίν τε καὶ τελείαν αὔξησιν. Τὴν δὲ γῆν ὥσπερ ἀγγεῖόν τι τῶν φυομένων ὑπολαμβάνοντας, μητέρα προσαγορεῦσαι. καὶ τοὺς Ἕλληνας δὲ ταύτην παραπλησίως Δήμητρα καλεῖν, βραχὺ μετατεθείσης διὰ τὸν χρόνον τῆς λέξεως. τὸ γὰρ παλαιὸν ὀνομάζεσθαι γῆν μητέρα· καθάπερ καὶ τὸν Ὀρφέα προσμαρτυρεῖν, λέγοντα, Γῆ μήτηρ πάντων Δημήτηρ πλουτοδότειρα. Τὸ δ' ὑγρὸν ὀνομάσαι λέγουσι τοὺς παλαιοὺς Ὠκεανόν, ὃ μεθερμηνευόμενον μὲν εἶναι τροφὴν μητέρα, παρ' ἐνίοις δὲ τῶν Ἑλλήνων Ὠκεανὸν ὑπάρχειν ὑπειλῆφθαι. περὶ οὗ καὶ τὸν ποιητὴν λέγειν, Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι νομίζουσιν Ὠκεανὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς ποταμὸν Νεῖλον, πρὸς ᾧ καὶ τὰς τῶν θεῶν γενέσεις ὑπάρξαι. τῆς γὰρ πάσης οἰκουμένης κατὰ μόνην τὴν Αἴγυπτον εἶναι πόλεις πολλὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων θεῶν ἐκτισμένας, οἷον Διός, Ἡλίου, Ἑρμοῦ, Ἀπόλλωνος, Πανός, Εἰλειθυίας, ἄλλων πλειόνων. Τὸν δ' ἀέρα προσαγορεῦσαί φασιν Ἀθηνᾶν, μεθερμηνευομένης τῆς λέξεως, καὶ Διὸς θυγατέρα νομίσαι ταύτην, καὶ παρθένον ὑποστήσασθαι, διά τε τὸ ἄφθαρτον εἶναι φύσει τὸν ἀέρα, καὶ τὸν ἀκρότατον ἐπέχειν τόπον τοῦ σύμπαντος κόσμου. διόπερ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Διὸς μυθολογηθῆναι συνέβη ταύτην γενέσθαι. ὀνομάζεσθαι δ' αὐτὴν τριτογένειαν ἀπὸ τοῦ τρὶς μεταβάλλειν αὐτῆς τὴν φύσιν κατ' ἐνιαυτόν, ἔαρος, καὶ θέρους, καὶ χειμῶνος. λέγεσθαι δ' αὐτὴν καὶ Γλαυκῶπιν, οὐχ, ὥσπερ ἔνιοι τῶν Ἑλλήνων ὑπέλαβον, ἀπὸ τοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχειν γλαυκούς (τοῦτο μὲν γὰρ εὔηθες ὑπάρχειν) ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τὸν ἀέρα τὴν πρόσοψιν ἔχειν ἔγγλαυκον. Φασὶ δὲ τοὺς πέντε θεοὺς τοὺς προειρημένους πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι, φανταζομένους τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἱερῶν ζώων μορφαῖς, ἔστι δ' ὅτε εἰς ἀνθρώπων ἰδέας ἤ τινων ἄλλων μεταβάλλοντας. καὶ τοῦτο μὴ μυθῶδες ὑπάρχειν, ἀλλὰ δυνατόν, εἴπερ οὗτοι πρὸς ἀλήθειαν εἰσὶν οἱ πάντα γεννῶντες. καὶ τὸν ποιητὴν δὲ εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα, καὶ μεταλαβόντα παρὰ τῶν ἱερέων τῶν τοιούτων λόγων, θεῖναί που κατὰ τὴν ποίησιν τὸ προειρημένον ὡς γινόμενον, Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι, Παντοῖοι τελέθοντες ἐπιστρωφῶσι πόληας, Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν καὶ γένεσιν ἀΐδιον ἐσχηκότων τοσαῦτα λέγουσιν Αἰγύπτιοι. Ἄλλους δ' ἐκ τούτων ἐπιγείους γενέσθαι φασίν, ὑπάρξαντας μὲν θνητούς, διὰ δὲ σύνεσιν καὶ κοινὴν ἀνθρώπων εὐεργεσίαν τετυχηκότας τῆς ἀθανασίας. ὧν ἐνίους καὶ βασιλεῖς γεγονέναι κατὰ τὴν Αἴγυπτον. μεθερμηνευομένων δ' αὐτῶν, τινὰς μὲν ὁμωνύμους ὑπάρχειν τοῖς οὐρανίοις, τινὰς δ' ἰδίαν ἐσχηκέναι προσηγορίαν, Ἥλιον καὶ Κρόνον καὶ Ῥέαν, ἔτι δὲ Δία, τὸν ὑπό τινων Ἄμμωνα προσαγορευόμενον· πρὸς δὲ τούτοις Ἥραν καὶ Ἥφαιστον, ἔτι δ' Ἑστίαν, καὶ τελευταῖον Ἑρμῆν. καὶ πρῶτον μὲν Ἥλιον βασιλεῦσαι τῶν κατ' Αἴγυπτον, ὁμώνυμον ὄντα τῷ κατ' οὐρανὸν ἄστρῳ. ἔνιοι δὲ τῶν ἱερέων φασὶ πρῶτον Ἥφαιστον βασιλεῦσαι, πυρὸς εὑρετὴν γενόμενον, καὶ διὰ τὴν εὐχρηστίαν ταύτης τυχόντα τῆς ἡγεμονίας. γενομένου γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι κεραυνοβόλου δένδρου, καὶ τῆς πλησίον ὕλης καιομένης, προσελθόντα τὸν Ἥφαιστον κατὰ τὴν

Ignis inventio.

χειμέριον ὥραν, ἢ ταχείως διαφθείροντος ὅλην τῇ θερμασίᾳ· λήγοντος δὲ τοῦ πυρὸς, ἀεὶ τῆς ὕλης ἐπιβάλλειν· καὶ τοῦτον τῷ τρόπῳ διατηρήσαντα τὸ πῦρ, προσκαλέσασθαι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πρὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ γινομένην εὐχρηστίαν. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Κρόνον ἄρξαι, καὶ γήμαντα τὴν ἀδελφὴν Ῥέαν, γεννῆσαι κατὰ μέν τινας τῶν μυθολόγων Ὄσιριν καὶ Ἶσιν, κατὰ δὲ τοὺς πλείστους Δία τε καὶ Ἥραν· οὓς δι᾽ ἀρετὴν βασιλεῦσαι τοῦ σύμπαντος κόσμου. ἐκ δὲ τούτων γενέσθαι πέντε θεούς, καθ᾽ ἑκάστην τῶν ἐπαγομένων παρ᾽ Αἰγυπτίοις πέντε ἡμερῶν ἑνὸς γεννηθέντος. ὀνόματα δ᾽ ὑπάρξαι τοῖς τέκνοις Ὄσιριν καὶ Ἶσιν, ἔτι δὲ Τυφῶνα καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Ἀφροδίτην. καὶ τὸν μὲν Ὄσιριν μεθερμηνευόμενον εἶναι Διόνυσον, τὴν δὲ Ἶσιν ἐγγιστά πως Δήμητραν. ταύτην δὲ γήμαντα τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν βασιλείαν διαδεξάμενον, πολλὰ πρᾶξαι πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ κοινοῦ βίου. πρῶτον μὲν γὰρ παῦσαι τῆς ἀλληλοφαγίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, εὑρούσης μὲν Ἴσιδος τόν τε τοῦ πυροῦ καὶ τῆς κριθῆς καρπὸν (φυόμενον μὲν ὡς ἔτυχε κατὰ τὴν χώραν μετὰ τῆς ἄλλης βοτάνης, ἀγνοούμενον δ᾽ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων) τοῦ δὲ Ὀσίριδος ἐπινοησαμένου τὴν τούτων κατεργασίαν τῶν καρπῶν. ἡδέως δὲ μεταθέσθαι πάντας τὴν τροφήν, διά τε τὴν ἡδονὴν τῆς φύσεως τῶν εὑρεθέντων, καὶ διὰ τὸ φαίνεσθαι συμφέρειν ὑπάρχειν ἀπέχεσθαι τῆς κατ᾽ ἀλλήλων ὠμότητος. μαρτύριον δὲ φέρουσι τῆς εὑρέσεως τῶν εἰρημένων καρπῶν τὸ τηρούμενον παρ᾽ αὐτοῖς ἐξ ἀρχαίων νόμιμον. ἔτι γὰρ καὶ νῦν κατὰ τὸν θερισμὸν τοὺς πρώτους ἀμηθέντας στάχυς θέντας τοὺς ἀνθρώπους, κόπτεσθαι πλησίον τοῦ δράγματος, καὶ τὴν Ἶσιν ἀνακαλεῖσθαι· καὶ τοῦτο πράττειν ἀπονέμοντας τιμὴν τῇ θεῷ τῶν εὑρημένων κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς τῆς εὑρέσεως καιρόν. παρ᾽ ἐνίαις δὲ τῶν πόλεων καὶ τοῖς Ἰσίοις ἐν τῇ πομπῇ μετὰ τῶν ἄλλων φέρεσθαι πιθάκνας πυρῶν καὶ κριθῶν, ἀπομνημόνευμα τῶν ἐξ ἀρχῆς τῇ θεῷ φιλοτέχνως εὑρεθέντων. Θεῖναι δέ φασι καὶ νόμους τὴν Ἶσιν, καθ᾽ οὓς ἀλλήλοις διδόναι τοὺς ἀνθρώπους τὸ δίκαιον, καὶ τῆς ἀθέσμου βίας καὶ ὕβρεως παύσασθαι διὰ τὸν ἀπὸ τῆς τιμωρίας φόβον. διὸ καὶ τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας τὴν Δήμητραν θεσμοφόρον ὀνομάζειν, ὡς τῶν νόμων πρῶτον ὑπ᾽ αὐτῆς τεθειμένων. Κτίσαι δέ φασι τοὺς περὶ τὸν Ὄσιριν πόλιν ἐν τῇ Θηβαΐδι τῇ κατ᾽ Αἴγυπτον ἑκατόμπυλον· ἣν ἐκείνους μὲν ἐπώνυμον ποιῆσαι τῆς μητρός, τοὺς δὲ μεταγενεστέρους αὐτὴν ὀνομάζειν Διὸς πόλιν, ἐνίους δὲ Θήβας. ἀμφισβητεῖται δ᾽ ἡ κτίσις τῆς πόλεως ταύτης, οὐ μόνον παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἀλλὰ καὶ παρ᾽ αὐτοῖς τοῖς κατ᾽ Αἴγυπτον ἱερεῦσι. πολλοὶ γὰρ ἱστοροῦσιν οὐχ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὄσιριν κτισθῆναι τὰς Θήβας, ἀλλὰ πολλοῖς ὕστερον ἔτεσιν ὑπό τινος βασιλέως, περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. ἱδρύσασθαι δὲ καὶ ἱερὸν τῶν γονέων Διός τε καὶ Ἥρας ἀξιόλογον τῷ τε μεγέθει καὶ τῇ λοιπῇ πολυτελείᾳ, καὶ ναοὺς χρυσοῦς δύο Διός, τὸν μὲν μείζονα τοῦ οὐρανίου, τὸν δὲ ἐλάττονα τοῦ βεβασιλευκότος καὶ πατρὸς αὐτῶν, ὅν τινες Ἄμμωνα καλοῦσι. κατασκευάσαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν τῶν προειρημένων ναοὺς χρυσοῦς, ὧν ἑκάστῳ τιμὰς ἀπονεῖμαι, καὶ καταστῆσαι τοὺς ἐπιμελουμένους ἱερεῖς. Προτιμᾶσθαι δὲ παρὰ τῷ Ὀσίριδι καὶ τῇ Ἴσιδι τοὺς τὰς τέχνας ἀνευρίσκοντας, ἢ μεθοδεύοντάς τι τῶν χρησίμων· διόπερ ἐν τῇ Θηβαΐδι χαλκουργεῖα εὑρεθέντα καὶ χρυσεῖα, ὅπλα τε κατασκευάσασθαι, δι᾽ ὧν τὰ θηρία κτείνοντας καὶ τὴν γῆν ἐργαζομένους, φιλοτίμως ἐξημερῶσαι τὴν χώραν, ἀγάλματά τε καὶ χρυσοῦς ναοὺς κατασκευάσασθαι τῶν θεῶν διαπρεπεῖς. Γενέσθαι δὲ καὶ φιλογέωργον τὸν Ὄσιριν, καὶ τραφῆναι μὲν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἐν Νύσῃ πλησίον Αἰγύπτου, Διὸς ὄντα παῖδα, καὶ τὴν προσηγορίαν ἔχειν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀπό τε τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ τόπου, Διόνυσον μετονομασθέντα.

Nam annus quidem cum [illegible] 360 diebus [illegible] ἐπάγον ε ἡμέραις. Vide Plutar. περὶ Ἴσιδος καὶ ὀσίριδος.

Primus auctor mansue[tudinis] [illegible] fuit Osiris.

Ceres cur legifera.

μεμνῆσθαι δὲ τῆς Νύσης καὶ τὸν ποιητὴν ἐν τοῖς ὕμνοις, ὅτι περὶ τὴν Αἴγυπτον γέ-
» γονεν, ἐν οἷς λέγει, Ἔστι δέ τις Νύση, ὕπατον ὄρος, ἀνθέον ὕλῃ, Τηλοῦ Φοινίκης, σχεδὸν
» Αἰγύπτοιο ῥοάων. εὑρετὴν δ' αὐτὸν γενέσθαι φασὶ τῆς ἀμπέλου περὶ τὴν Νῦ-
σαν, καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ ταύτης καρποῦ προσεπινοήσαντα, πρῶτον οἴνῳ χρήσασθαι,
καὶ διδάξαι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τήν τε φυτείαν τῆς ἀμπέλου, καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ
οἴνου, καὶ τὴν συγκομιδὴν αὐτοῦ καὶ τήρησιν. τιμᾶσθαι δ' ὑπ' αὐτοῦ μάλιστα πάν-
των τὸν Ἑρμῆν, διαφέρῳ φύσει κεχορηγημένον πρὸς ἐπίνοιαν τῶν δυναμένων ὠ-
φελῆσαι τὸν κοινὸν βίον. ὑπὸ γὰρ τούτου πρῶτον μὲν τήν τε κοινὴν διάλεκτον διαρ-
θρωθῆναι, καὶ πολλὰ τῶν ἀνωνύμων τυχεῖν προσηγορίας, τήν τε εὕρεσιν τῶν γραμ-
μάτων γενέσθαι, καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καὶ θυσίας διαταχθῆναι. περί τε τῆς
τῶν ἄστρων τάξεως καὶ περὶ τῆς τῶν φθόγγων ἁρμονίας καὶ φύσεως τοῦτον πρῶτον γε-
νέσθαι παρατηρητήν· καὶ παλαίστρας εὑρετὴν ὑπάρξαι, καὶ τῆς εὐρυθμίας καὶ τῆς περὶ
τὸ σῶμα πρεπούσης πλάσεως ἐπιμεληθῆναι. λύραν τε εὑρεῖν, ἣν ποιῆσαι τρίχορ-
δον, μιμησάμενον τὰς κατ' ἐνιαυτὸν ὥρας. τρεῖς γὰρ αὐτὸν ὑποστήσασθαι φθόγγους,
ὀξὺν καὶ βαρὺν καὶ μέσον· ὀξὺν μὲν ἀπὸ τοῦ θέρους, βαρὺν δὲ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος. μέ-
σον δὲ ἀπὸ τοῦ ἔαρος. καὶ τοὺς Ἕλληνας διδάξαι τοῦτον τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν, ὑπὲρ
ὧν Ἑρμῆν αὐτὸν ὠνομάσθαι. καθόλου δὲ τοὺς περὶ τὸν Ὄσιριν τοῦτον ἔχοντας ἱερο-
γραμματέα, ἅπαντ' αὐτῷ προσανακοινοῦσθαι, καὶ μάλιστα χρῆσθαι τῇ τού-
του συμβουλίᾳ. καὶ τῆς ἐλαίας δὲ τὸ φυτὸν αὐτὸν εὑρεῖν, ἀλλ' οὐκ Ἀθηνᾶν, ὥσ-
περ Ἕλληνές φασι. τὸν δὲ Ὄσιριν λέγουσιν, ὥσπερ εὐεργετικὸν ὄντα καὶ φιλόδοξον,
στρατόπεδον μέγα συστήσασθαι, διανοούμενον ἐπελθεῖν ἅπασαν τὴν οἰκουμένην,
καὶ διδάξαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων τήν τε τῆς ἀμπέλου φυτείαν καὶ τὸν σπόρον τοῦ
τε πυρίνου καὶ κριθίνου καρποῦ. ὑπολαμβάνειν γὰρ αὐτὸν ὅτι παύσας τῆς ἀγριότη-
τος τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διαίτης ἡμέρου μεταλαβεῖν ποιήσας, τιμῶν ἀθανάτων τεύ-
ξεται διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας, ὅπερ δὴ καὶ γενέσθαι. οὐ μόνον γὰρ τοὺς κατ' ἐκεί-
νους τοὺς χρόνους τυχόντας τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς μετὰ ταῦτα ἐπι-
γινομένους, διὰ τὴν ἐν ταῖς εὑρεθείσαις τροφαῖς χάριτα, τοὺς εἰσηγησαμένους ὡς ἐπι-
φανεστάτους θεοὺς τετιμηκέναι. τὸν δ' οὖν Ὄσιριν φασὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον καταστή-
σαντα, καὶ τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν Ἴσιδι τῇ γυναικὶ παραδόντα, ταύτῃ μὲν παρα-
καταστῆσαι σύμβουλον τὸν Ἑρμῆν, διὰ τὸ φρονήσει τοῦτον διαφέρειν τῶν ἄλλων φίλων·
καὶ στρατηγὸν μὲν ἀπολιπεῖν ἁπάσης τῆς ὑφ' αὐτὸν χώρας Ἡρακλέα, γένει τε προσή-
κοντα καὶ θαυμαζόμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ τε καὶ σώματος ῥώμῃ· ἐπιμελητὰς δὲ τάξαι τῶν μὲν
πρὸς Φοινίκην κεκλιμένων μερῶν καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ τόπων Βούσιριν, τῶν δὲ κατὰ τὴν
Αἰθιοπίαν καὶ Λιβύην Ἀνταῖον, αὐτὸν δ' ἐξ Αἰγύπτου μετὰ τῆς δυνάμεως ἀναζεῦξαι
πρὸς τὴν στρατείαν, ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἀδελφόν, ὃν οἱ Ἕλληνες Ἀπόλλωνα καλοῦσιν.
εὑρετὴν δὲ καὶ τοῦτον φασὶ γενέσθαι τοῦ φυτοῦ τῆς δάφνης, ἣν καὶ περιτιθέασι τού-
τῳ τῷ θεῷ μάλιστα πάντες ἄνθρωποι. Τοῦ δὲ κιττοῦ τὴν εὕρεσιν ἀνατιθέασιν Ὀ-
σίριδι, καὶ καθιεροῦσιν αὐτὸν τούτῳ τῷ θεῷ, καθάπερ οἱ Ἕλληνες Διονύσῳ. καὶ κατὰ τὴν
Αἰγυπτίαν διάλεκτον ὀνομάζεσθαι φασὶ τὸν κιττὸν φυτὸν Ὀσίριδος. προκεκρί-
σθαι δὲ τῆς ἀμπέλου τοῦτον πρὸς τὴν ἀφιέρωσιν, διὰ τὸ τὴν μὲν φυλλοῤῥοεῖν, τὸν δὲ
πάντα χρόνον ἀειθαλῆ διαμένειν. ὅπερ τοὺς παλαιοὺς καὶ ἐφ' ἑτέρων φυτῶν ἀειθαλ-
λόντων πεποιηκέναι, τῇ μὲν Ἀφροδίτῃ τὴν μυρσίνην, τῷ δ' Ἀπόλλωνι τὴν δάφνην
προσάψαντας, τῇ δ' Ἀθηνᾷ τὴν ἐλαίαν. τῷ δ' οὖν Ὀσίριδι συστρατεῦσαι δύο λέ-

γρ. ἐν

γρ. γραμματέα

Arbores sempervirentes dis sacri

γρέσιν υἱοὺς Ἄνουβίν τε καὶ Μακεδόνα, διαφέροντας ἀνδρείᾳ. ἀμφοτέρους δὲ χρή-
σασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπό τινων ζῴων οὐκ ἀνοικείων τῇ περὶ αὐτοὺς εὐ-
τολμίᾳ. τὸν μὲν γὰρ Ἄνουβιν περιθέσθαι κυνῆν, τὸν δὲ Μακεδόνα λύκου προτομήν.
ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ τὰ ζῷα ταῦτα τιμηθῆναι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις. Παραλαβεῖν δ'
ἐπὶ τὴν στρατείαν καὶ τὸν Πᾶνα, διαφερόντως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τιμώμενον. τοῦ-
τῳ γὰρ τοὺς ἐγχωρίους οὐ μόνον ἀγάλματα πεποιηκέναι κατὰ πᾶν ἱερόν, ἀλλὰ καὶ πό-
λιν ἐπώνυμον κατὰ τὴν Θηβαΐδα, καλουμένην μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Χέμμιν ἢ Χεμ-
μώ, μεθερμηνευομένην δὲ Πανὸς πόλιν. Συνέπεσθαι δὲ καὶ τοὺς τῆς γεωργίας ἐμ-
πειρίαν ἔχοντας, τῆς μὲν περὶ τὴν ἄμπελον φυτείας Μάρωνα, τοῦ δὲ κατὰ τὸν σῖτον σπό-
ρου καὶ τῆς ὅλης συγκομιδῆς Τριπτόλεμον. πάντων δ' εὐτρεπῶν γενομένων, τὸν Ὄ-
σιριν εὐξάμενον τοῖς θεοῖς θρέψειν τὴν κόμην μέχρις ἂν εἰς Αἴγυπτον ἀνακάμψῃ,
τὴν πορείαν ποιεῖσθαι δι' Αἰθιοπίας. δι' ἣν αἰτίαν μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων ἐν-
γόσαι τὸ περὶ τῆς κόμης νόμιμον παρ' Αἰγυπτίοις, καὶ τοὺς ποιουμένους τὰς ἀποδημίας,
μέχρι τῆς εἰς οἶκον ἀνακομιδῆς κομοτροφεῖν. Ὄντι δ' αὐτῷ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν ἀ-
χθῆναι λέγουσι πρὸς αὐτὸν τὸ τῶν σατύρων γένος, οὕς φασιν ἐπὶ τῆς ὀσφύος ἔχειν κό-
μας. εἶναι γὰρ τὸν Ὄσιριν φιλογέλωτα, καὶ χαίροντα μουσικῇ καὶ χοροῖς. διὸ καὶ περιά-
γεσθαι πλῆθος μουσουργῶν, ἐν οἷς παρθένους ἐννέα δυναμένας ᾄδειν, καὶ κατὰ τὰ ἄλ-
λα πεπαιδευμένας, τὰς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένας μούσας. τούτων δ' ἡγεῖσθαι
τὸν Ἀπόλλωνα λέγουσιν, ἀφ' οὗ καὶ μουσηγέτην αὐτὸν ὠνομάσθαι. τούς τε σατύρους
πρὸς ὄρχησιν καὶ μελῳδίαν καὶ πᾶσαν ἄνεσιν καὶ παιδιὰν ὄντας εὐθέτους παραλη-
φθῆναι πρὸς τὴν στρατείαν. οὐ γὰρ πολεμικὸν εἶναι τὸν Ὄσιριν, οὐδὲ παρατάξεις συνίστα-
σθαι καὶ κινδύνους, ἅτε παντὸς ἔθνους ὡς θεὸν ἀποδεχομένου αὐτὸν διὰ τὰς εὐεργεσίας.
κατὰ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν, διδάξαντα τοὺς ἀνθρώπους τὰ περὶ τὴν γεωργίαν, καὶ πόλεις
ἀξιολόγους κτίσαντα, καταλιπεῖν τοὺς ἐπιμελησομένους τῆς χώρας καὶ τοὺς φόρους εἰσ-
πραξομένους. Τούτων δ' ὄντων περὶ ταῦτα, τὸν Νεῖλόν φασι κατὰ τὴν τοῦ κυνὸς τοῦ σειρίου
ἄστρου ἐπιτολὴν (ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα εἴωθε πληροῦσθαι) ῥαγέντα κατακλύσαι
πολλὴν τῆς Αἰγύπτου. καὶ μάλιστα τοῦτο τὸ μέρος ἐπελθεῖν οὗ Προμηθεὺς εἶχε τὴν
ἐπιμέλειαν, διαφθαρέντων σχεδὸν ἁπάντων τῶν κατὰ ταύτην τὴν χώραν. τὸν δὲ Προ-
μηθέα διὰ τὴν λύπην κινδυνεύειν ἐκλιπεῖν τὸν βίον ἑκουσίως. διὰ δὲ τὴν ὀξύτητα
καὶ τὴν βίαν τοῦ κατενεχθέντος ῥεύματος, τὸν μὲν ποταμὸν ἀετὸν ὀνομασθῆναι. τὸν
δ' Ἡρακλέα μεγαλεπίβολον ὄντα, καὶ τὴν ἀνδρείαν ἐζηλωκότα, τό, τε γενόμενον
ἔκρηγμα ταχέως ἐμφράξαι, καὶ τὸν ποταμὸν ἐπὶ τὴν προϋπάρξασαν ῥύσιν ἀπο-
στρέψαι. διὸ καὶ τῶν παρ' Ἕλλησι ποιητῶν τινὰς εἰς μῦθον ἀγαγεῖν τὸ πραχθέν, ὡς
Ἡρακλέους τὸν ἀετὸν ἀνῃρηκότος τὸν τὸ τοῦ Προμηθέως ἧπαρ ἐσθίοντα. τὸν δὲ ποταμὸν
ἀρχαιότατον μὲν ὄνομα σχεῖν Ὠκεάμην, ὅς ἐστιν ἑλληνιστὶ Ὠκεανός. ἔπειτα, διὰ τὸ
γενόμενον ἔκρηγμα φασὶν ἀετὸν ὀνομασθῆναι. ὕστερον δ' Αἴγυπτον, ἀπὸ τοῦ βασι-
λεύσαντος τῆς χώρας προσαγορευθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ ποιητής, λέγων, Στῆσα
δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ, νέας ἀμφιελίσσας. κατὰ γὰρ τὴν καλουμένην Θῶνιν ἐμβάλ-
λοντος εἰς θάλασσαν τοῦ ποταμοῦ, τοῦτο τὸν τόπον ἐμπόριον εἶναι τὸ παλαιὸν τῆς Αἰγύ-
πτου. τελευταίας δὲ τυχεῖν αὐτὸν ἧς νῦν ἔχει προσηγορίας ἀπὸ τοῦ βασιλεύσαντος
Νειλέως. τὸν δ' οὖν Ὄσιριν παραγενόμενον ἐπὶ τοὺς τῆς Αἰθιοπίας ὅρους, τὸν ποτα-
μὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χώμασιν ἀναλαβεῖν, ὥστε κατὰ τὴν πλήρωσιν αὐτοῦ
τὴν χώραν μὴ λιμνάζειν παρὰ τὸ συμφέρον, ἀλλὰ διά τινων κατεσκευασμένων

Anubis et Macedon Osiridis filii.
Maro.
Triptolemus.
νῦν
Satyri.
Musae.
Apollo musagetes.
Hercules cum aquila

θυρῶν εἰσαφίεσθαι τὸ ῥεῦμα πράως καθ' ὅσον ἂν ᾖ χρεία. ἔπειτα ποιήσασθαι τὴν πορείαν δι' Ἀραβίας παρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἕως Ἰνδῶν καὶ τοῦ πέρατος τῆς οἰκουμένης. κτίσαι δὲ καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας ἐν Ἰνδοῖς, ἐν αἷς καὶ Νῦσαν ὀνομάσαι, βουλόμενον μνημεῖον ἀπολιπεῖν ἐκείνης καθ' ἣν ἐτράφη κατ' Αἴγυπτον. φυτεῦσαι δὲ καὶ κιττὸν ἐν τῇ παρ' Ἰνδοῖς Νύσῃ, καὶ διαμένειν τοῦτο τὸ φυτὸν ἐν ταύτῃ μόνον τῶν τόπων τῶν κατὰ τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν ὅμορον χώραν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας ἀπολελοιπέναι κατ' ἐκείνην τὴν χώραν, δι' ὧν προαχθέντας τοὺς μεταγενεστέρους τῶν Ἰνδῶν ἀμφισβητῆσαι περὶ τοῦ θεοῦ, λέγοντας Ἰνδὸν εἶναι τὸ γένος. γενέσθαι δὲ καὶ περὶ τὴν τῶν ἐλεφάντων θήραν, καὶ στήλας καταλιπεῖν πανταχοῦ τῆς ἰδίας στρατείας. ἐπελθεῖν δὲ καὶ τἄλλα τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔθνη, καὶ περαιωθῆναι κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον εἰς τὴν Εὐρώπην. καὶ κατὰ μὲν τὴν Θρᾴκην Λυκοῦργον τὸν βασιλέα τῶν βαρβάρων ἐναντιούμενον τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις ἀποκτεῖναι· Μάρωνα δὲ γηραιὸν ἤδη καθεστῶτα καταλιπεῖν ἐπιμελητὴν τῶν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ φυτευομένων, καὶ κτίστην αὐτὸν ποιῆσαι τῆς ἐπωνύμου πόλεως, ἣν ὀνομάσαι Μαρώνειαν. καὶ Μακεδόνα μὲν τὸν υἱὸν ἀπολιπεῖν βασιλέα τῆς ἀπ' ἐκείνου προσαγορευθείσης Μακεδονίας, Τριπτολέμῳ δ' ἐπιτρέψαι τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν γεωργίας. τέλος δ' τὸν Ὄσιριν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπελθόντα, τὸν κοινὸν βίον τοῖς ἡμερωτάτοις καρποῖς εὐεργετῆσαι. εἰ δέ τις χώρα τὸ φυτὸν τῆς ἀμπέλου μὴ προσδέχοιτο, διδάξαι τὸ ἐκ τῆς κριθῆς κατασκευαζόμενον πόμα, λειπόμενον οὐ πολὺ τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας τε καὶ δυνάμεως. ἐπανελθόντα δ' εἰς τὴν Αἴγυπτον, συναποκομίσαι δῶρά τε πανταχόθεν τὰ κράτιστα, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν συμπεφωνημένην λαβεῖν παρὰ πᾶσι τὴν ἀθανασίαν, καὶ τὴν ἴσην τοῖς οὐρανίοις τιμήν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξ ἀνθρώπων εἰς θεοὺς μεταστάντα, τυχεῖν ὑπὸ Ἴσιδος καὶ Ἑρμοῦ θυσιῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιφανεστάτων τιμῶν. τούτους δὲ καὶ τελετὰς καταδεῖξαι, καὶ πολλὰ μυστικῶς εἰσηγήσασθαι, μεγαλύνοντας τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν. τῶν δ' ἱερέων περὶ τῆς Ὀσίριδος τελευτῆς ἐξ ἀρχαίων ἐν ἀπορρήτοις παρειληφότων τῷ χρόνῳ, ποτὲ συνέβη διά τινων εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεχθῆναι τὸ σιωπώμενον. φασὶ γὰρ νομίμως βασιλεύοντα τῆς Αἰγύπτου τὸν Ὄσιριν ὑπὸ Τυφῶνος ἀναιρεθῆναι τοῦ ἀδελφοῦ, βιαίου καὶ ἀσεβοῦς ὄντος. ὃν διελόντα τὸ σῶμα τοῦ φονευθέντος εἰς ἓξ καὶ εἴκοσι μέρη, δοῦναι τῶν συνεπιθεμένων ἑκάστῳ μερίδα, βουλόμενον πάντας μεταλαβεῖν τοῦ μύσους, καὶ διὰ τούτου νομίζοντα συναγωνιστὰς ἕξειν καὶ φύλακας τῆς βασιλείας βεβαίους. τὴν δ' Ἶσιν ἀδελφὴν οὖσαν Ὀσίριδος καὶ γυναῖκα, μετελθεῖν τὸν φόνον, συναγωνιζομένου τοῦ παιδὸς αὐτῆς Ὥρου. ἀνελοῦσαν δὲ τὸν Τυφῶνα καὶ τοὺς συμπράξαντας, βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου. γενέσθαι δὲ τὴν μάχην παρὰ τὸν ποταμόν, πλησίον τῆς νῦν Ἀνταίας κώμης καλουμένης· ἣν κεῖσθαι μὲν λέγουσιν ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀραβίαν μέρει, τὴν προσηγορίαν δ' ἔχειν ἀπὸ τοῦ κολασθέντος ὑφ' Ἡρακλέους Ἀνταίου, τοῦ κατὰ τὴν Ὀσίριδος ἡλικίαν γενομένου. τὴν δ' οὖν Ἶσιν πάντα τὰ μέρη τοῦ σώματος πλὴν τῶν αἰδοίων εὑρεῖν. βουλομένην δὲ τὴν τἀνδρὸς ταφὴν ἄδηλον ποιῆσαι, καὶ τιμωμένην παρὰ πᾶσι τοῖς τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦσι, συντελέσαι τὸ δόξαν τοιῷδέ τινι τρόπῳ. ἑκάστῳ τῶν μερῶν περιπλάσαι λέγουσιν αὐτὴν τύπον ἀνθρωποειδῆ, παραπλήσιον Ὀσίριδι τὸ μέγεθος, ἐξ ἀρωμάτων καὶ κηροῦ. εἰσκαλεσαμένην δὲ κατὰ γένη τῶν ἱερέων, ἐξορκίσαι πάντας μηδενὶ δηλώσειν τὴν δοθησομένην αὐτοῖς πίστιν· κατ' ἰδίαν δ' ἑκάστοις εἰπεῖν ὅτι μόνοις ἐκείνοις παρατίθεται τὴν τοῦ σώματος

ταφῆναι. καὶ τὰς εὐεργεσίας ὑπομνήσασαι, παρακαλέσαι διαφυλάξας ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις τὸ σῶμα, τιμᾶν ὡς θεὸν τὸν Ὄσιριν· καθιερῶσαι δὲ καὶ τῶν γεννωμένων παρ' αὐτοῖς ζώων ἕν, ὁποῖον ἂν βουληθῶσι· καὶ τοῦτο ἐν μὲν τῷ ζῆν τιμᾶν, καθάπερ καὶ πρότερον τὸν Ὄσιριν, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τῆς ὁμοίας ἐκείνῳ κηδείας ἀξιοῦν. βουλομένην δὲ τὴν Ἶσιν καὶ διὰ λυσιτελείας προτρέψασθαι τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τὰς προειρημένας τιμάς, τὸ τρίτον μέρος τῆς χώρας αὐτοῖς εἰς τὰς προσόδους δοῦναι πρὸς τὰς τῶν θεῶν θεραπείας τε καὶ λειτουργίας. τοὺς δ' ἱερεῖς λέγεται, μνημονεύσαντας τῆς Ὀσίριδος εὐεργεσίας, καὶ τῇ παρακαλούσῃ βουλομένους χαρίζεσθαι, πρὸς δὲ τούτοις τῇ λυσιτελείᾳ προσκληθέντας, πάντα πρᾶξαι κατὰ τὴν τῆς Ἴσιδος ὑποθήκην. διὸ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἑκάστους τῶν ἱερέων ὑπολαμβάνειν παρ' ἑαυτοῖς τεθάφθαι τὸν Ὄσιριν, καὶ τά τε ἐξ ἀρχῆς ἀφιερωθέντα ζῷα τιμᾶν, καὶ τελευτησάντων αὐτῶν ἐν ταῖς ταφαῖς ἀνανεοῦσθαι τὸ τοῦ Ὀσίριδος πένθος. τοὺς δὲ ταύρους τοὺς ἱερούς, τόν τε ὀνομαζόμενον Ἆπιν καὶ τὸν Μνεῦιν Ὀσίριδι καθιερωθῆναι, καὶ τούτους σέβεσθαι καθάπερ θεοὺς κοινῇ καταδειχθῆναι πᾶσιν Αἰγυπτίοις. ταῦτα γὰρ τὰ ζῷα τοῖς εὑροῦσι τὸν τοῦ σίτου καρπὸν συνεργῆσαι μάλιστα πρός τε τὸν σπόρον καὶ τὰς κοινὰς ἁπάντων ἐκ τῆς γεωργίας ὠφελείας. τὴν δ' Ἶσίν φασι μετὰ τὴν Ὀσίριδος τελευτὴν ὀμόσαι μηδενὸς ἀνδρὸς ἔτι συνουσίαν προσδέξασθαι, διατελέσαι δὲ τὸν λοιπὸν τοῦ βίου χρόνον βασιλεύουσαν νομιμώτατα, καὶ ταῖς εἰς τοὺς ἀρχομένους εὐεργεσίαις ἅπαντας ὑπερβαλλομένην. ὁμοίως δὲ καὶ ταύτην μεταστᾶσαν ἐξ ἀνθρώπων, τυχεῖν ἀθανάτων τιμῶν, καὶ ταφῆναι κατὰ τὴν Μέμφιν· ὅπου δείκνυται μέχρι τοῦ νῦν αὐτῆς ὁ σηκός, ὑπάρχων ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἡφαίστου. ἔνιοι δέ φασιν οὐκ ἐν Μέμφει κεῖσθαι τὰ σώματα τούτων τῶν θεῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὴν ἐν τῷ Νείλῳ νῆσον, κειμένην μὲν πρὸς ταῖς καλουμέναις Φίλαις, ἔχουσαν δὲ προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἱερὸν πεδίον. σημεῖα δὲ τούτου δεικνύουσιν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ διαμένοντα, τόν τε τάφον τὸν κατεσκευασμένον Ὀσίριδι, κοινῇ τιμώμενον ὑπὸ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερέων, καὶ τὰς περὶ τοῦτον κειμένας ἑξήκοντα καὶ τριακοσίας χοάς. ταύτας γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γάλακτος πληροῦν τοὺς πρὸς τούτοις ταχθέντας ἱερεῖς, καὶ θρηνοῦντας ἀνακαλεῖσθαι τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα. διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν νῆσον ταύτην ἄβατον εἶναι πλὴν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ πάντας τοὺς τὴν Θηβαΐδα κατοικοῦντας (ἥπερ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη τῆς Αἰγύπτου) μέγιστον ὅρκον κρίνειν ὅταν τις τὸν Ὄσιριν τὸν ἐν Φίλαις κείμενον ὀμόσῃ. τὰ μὲν οὖν ἀνευρεθέντα τοῦ Ὀσίριδος μέρη ταφῆς ἀξιωθῆναί φασι τὸν εἰρημένον τρόπον· τὸ δὲ αἰδοῖον ὑπὸ μὲν Τυφῶνος εἰς ποταμὸν ῥιφῆναι λέγουσι, διὰ τὸ μηδένα τῶν συνεργησάντων αὐτὸ λαβεῖν βουληθῆναι· ὑπὸ δὲ τῆς Ἴσιδος οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων ἀξιωθῆναι τιμῶν ἰσοθέων. ἔν τε γὰρ τοῖς ἱεροῖς εἴδωλον αὐτοῦ κατασκευάσασαν, τιμᾶν καταδεῖξαι, καὶ κατὰ τὰς τελετὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς τῷ θεῷ τούτῳ γινομένας ἐντιμότατον ποιῆσαι, καὶ πλείστου σεβασμοῦ τυγχάνειν. διὸ καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐξ Αἰγύπτου παρειληφότας τὰ περὶ τοὺς ὀργιασμούς, καὶ τὰς περὶ τὰς Διονυσιακὰς τελετὰς καὶ τὰ ὄργια, τιμᾶν τοῦτο τὸ μόριον ἔν τε τοῖς μυστηρίοις καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ τούτου τελεταῖς τε καὶ θυσίαις, ὀνομάζοντας αὐτὸ φαλλόν. εἶναι δ' ἔτη φασὶν ἀπὸ Ὀσίριδος καὶ Ἴσιδος ἕως τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας τοῦ κτίσαντος ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ πόλιν, πλείω τῶν μυρίων· ὡς δ' ἔνιοι γράφουσι, βραχὺ λείποντα τῶν δισμυρίων καὶ τρισχιλίων. τοὺς δὲ λέγοντας ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας γεγονέναι τὸν θεὸν ἐκ Σεμέλης καὶ Διός, φασὶ σχεδιάζειν. Ὀρφέα γὰρ εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα, καὶ μετασχόντα τῆς τελετῆς, καὶ τῶν

γρ. τοῖς παριοῦσι

Apis et Mnevis.

Sacer campus.

Pudenda Osiridis in fl[umen] coniecta Typhon[e].

Phallus.

Διονυσιακῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν. τοῖς δὲ καδμείοις φίλον ὄντα καὶ τιμώμενον ὑπ' αὐτῶν, μεταθεῖναι τὴν τοῦ θεοῦ γένεσιν, ἐκείνοις χαριζόμενον. τοὺς δ' ὄχλους τὰ μὲν διὰ τὴν ἄγνοιαν, τὰ δὲ διὰ τὸ βούλεσθαι τὸν θεὸν ἕλληνα νομίζεσθαι, προσδέξασθαι προθύμως τὰς τελετὰς καὶ τὰ μυστήρια. ἀφορμὰς δ' ἔχειν τὸν Ὀρφέα πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς τοῦ θεοῦ γενέσεώς τε καὶ τελετῆς τοιαύτας. Κάδμον ἐκ Θηβῶν ὄντα τῶν αἰγυπτίων, γεννῆσαι σὺν ἄλλοις τέκνοις καὶ Σεμέλην. ταύτην δ' ὑπό του δή ποτε φθαρεῖσαν, ἔγκυον γενέσθαι, καὶ τεκεῖν ἑπτὰ μηνῶν διελθόντων βρέφος τὴν ὄψιν οἷόνπερ οἱ κατ' αἴγυπτον τὸν Ὄσιριν γεγονέναι νομίζουσι. ζωογονεῖσθαι δ' οὐκ εἰωθέναι τὸ τοιοῦτον, εἴτε τῶν θεῶν μὴ βουλομένων, εἴτε τῆς φύσεως μὴ συγχωρούσης. Κάδμον δὲ αἰσθόμενον τὸ γεγονός, καὶ χρησμὸν ἔχοντα, διατηρεῖν τὰ τῶν πατέρων νόμιμα, χρυσώσασθαί τε τὸ βρέφος καὶ τὰς καθηκούσας αὐτῷ ποιήσασθαι θυσίας, ὡς ἐπιφανείας τινὸς κατ' ἀνθρώπους Ὀσίριδος γεγενημένης. ἀναθεῖναι δὲ καὶ τὴν γένεσιν εἰς Δία, σεμνύνοντα τὸν Ὄσιρίν τε καὶ τὸ γεγονός, καὶ τῆς φθαρείσης τὴν διαβολὴν ἀφαιρούμενον. διὸ καὶ παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐκδοθῆναι λόγον ὡς ἡ Κάδμου Σεμέλη τέτοκεν ἐκ Διὸς τὸν Ὄσιριν. ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις Ὀρφέα, μεγάλην ἔχοντα δόξαν παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐπὶ μελῳδίᾳ καὶ τελεταῖς καὶ θεολογίαις, ἐπιξενωθῆναι τοῖς καδμείοις, καὶ διαφερόντως ἐν ταῖς Θήβαις τιμηθῆναι. μετεσχηκότα δὲ τῶν παρ' αἰγυπτίοις θεολογουμένων, μετενεγκεῖν τὴν Ὀσίριδος τοῦ παλαιοῦ γένεσιν ἐπὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. χαριζόμενον δὲ τοῖς καδμείοις, ἐνστήσασθαι καινὴν τελετήν, καθ' ἣν παραδοῦναι τοῖς μυουμένοις ἐκ Σεμέλης καὶ Διὸς γεγεννῆσθαι τὸν Διόνυσον. τοὺς δὲ ἀνθρώπους τὰ μὲν διὰ τὴν ἄγνοιαν ἐξαπατωμένους, τὰ δὲ διὰ τὴν Ὀρφέως ἀξιοπιστίαν καὶ δόξαν ἐν τοῖς *τοιούτοις χαρεσ ἔχοντος, τὸ δὲ μέγιστον, ἡδέως προσδεχομένους τὸν θεὸν ἕλληνα νομιζόμενον, καθάπερ προείρηται, χρήσασθαι ταῖς τελεταῖς. ἔπειτα παραλαβόντων τῶν μυθογράφων καὶ ποιητῶν τὸ γένος, ἐμπεπλῆσθαι τὰ θέατρα, καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις ἰσχυρὰν πίστιν καὶ ἀμετάθετον γενέσθαι. καθόλου δὲ φασὶ τοὺς ἕλληνας ἐξιδιάζεσθαι τοὺς ἐπιφανεστάτους ἥρωάς τε καὶ θεούς, ἔτι δὲ ἀποικίας τὰς παρ' ἑαυτῶν. καὶ γὰρ Ἡρακλέα τὸ γένος αἰγύπτιον ὄντα δι' ἀνδρείαν ἐπελθεῖν πολλὴν τῆς οἰκουμένης, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς λιβύης θέσθαι στήλην. ὑπὲρ οὗ πειρῶνται τὰς ἀποδείξεις παρὰ τῶν ἑλλήνων λαμβάνειν. ὁμολογουμένου γὰρ ὄντος παρὰ πᾶσιν ὅτι τοῖς ὀλυμπίοις θεοῖς Ἡρακλῆς συνηγωνίσατο τὸν πρὸς τοὺς γίγαντας πόλεμον, φασὶ τῇ γῇ μηδαμῶς ἁρμόττειν γεγεννηκέναι τοὺς γίγαντας κατὰ τὴν ἡλικίαν ἣν οἱ ἕλληνές φασιν Ἡρακλέα γενέσθαι, γενεᾷ πρότερον τῶν τρωικῶν· ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν τῶν ἀνθρώπων. ἀπ' ἐκείνης μὲν γὰρ παρ' αἰγυπτίοις ἔτη καταριθμεῖσθαι πλείω τῶν μυρίων, ἀπὸ δὲ τῶν τρωικῶν ἐλάττω τῶν χιλίων καὶ διακοσίων. ὁμοίως δὲ τό, τε ῥόπαλον καὶ τὴν λεοντῆν τῷ παλαιῷ πρέπειν Ἡρακλεῖ. διὰ τὸ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους μήπω τῶν ὅπλων εὑρημένων, τοὺς ἀνθρώπους τοῖς μὲν ξύλοις ἀμύνεσθαι τοὺς ἀντιταττομένους, ταῖς δὲ δοραῖς τῶν θηρίων σκεπαστηρίοις χρῆσθαι. καὶ Διὸς μὲν υἱὸν αὐτὸν ἀναγορεύουσι, μητρὸς δ' ἧς ἐστιν οὔ φασι γινώσκειν. Τὸν δ' ἐξ Ἀλκμήνης γενόμενον ὕστερον πλείοσιν ἔτεσιν ἢ μυρίοις, Ἀλκαῖον ἐκ γενετῆς καλούμενον, ὕστερον Ἡρακλέα μετονομασθῆναι, οὐχ ὅτι δι' Ἥραν ἔσχε κλέος, ὡς φησὶν ὁ Μάτρις, ἀλλ' ὅτι τὴν αὐτὴν ζηλώσας προαίρεσιν Ἡρακλεῖ τῷ παλαιῷ, τὴν ἐκείνου δόξαν ἅμα καὶ προσηγορίαν ἐκληρονόμησε. συμφωνεῖν δὲ τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐκ πολλῶν χρόνων παραδεδομένην

γρ. ποιούντας προσέχοντας. γρ. ἐκείνου δόξαν μὲν καὶ προσηγ. γρ. ἐν τῷ παλαιῷ χρ.

Hercules Aegyptius.

Matris ... Ἡρακλῆς ...

φήμην, ὅτι καθαρὰν τὴν γῆν τῶν θηρίων ἐποίησεν Ἡρακλῆς. ὅπερ μηδαμῶς ἁρμόττειν τῷ γεγονότι σχεδὸν κατὰ τοὺς Τρωϊκοὺς χρόνους, ὅτε τὰ πλεῖστα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐξημέρωτο γεωργίαις καὶ πόλεσι, καὶ πλήθει τῶν κατοικούντων τὴν χώραν πανταχοῦ. μᾶλλον οὖν πρέπειν τῷ γεγονότι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὴν ἡμέρωσιν τῆς χώρας, κατισχυομένων ἔτι τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν θηρίων, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν ὑποκειμένην χώραν μέχρι τοῦ νῦν ἔρημον οὖσαν καὶ θηριώδη. εἰκὸς γὰρ ταύτης ὡς πατρίδος προνοηθέντα τὸν Ἡρακλέα, καὶ καθαρὰν τὴν γῆν τῶν θηρίων ποιήσαντα, παραδοῦναι τοῖς γεωργοῖς τὴν χώραν, καὶ διὰ τὴν εὐεργεσίαν τυχεῖν ἰσοθέου τιμῆς. Φασὶ δὲ καὶ τὸν Περσέα γεγονέναι κατ᾽ Αἴγυπτον, καὶ τῆς Ἴσιδος τὴν γένεσιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἄργος μεταφέρεσθαι, μυθολογούντων τὴν Ἰὼ εἰς βοὸς τύπον μεταποιηθεῖσαν. καθόλου δὲ πολλή τις ἐστὶ διαφωνία περὶ τούτων τῶν θεῶν. τὴν αὐτὴν γὰρ οἱ μὲν Ἶσιν, οἱ δὲ Δήμητραν, οἱ δὲ Θεσμοφόρον, οἱ δὲ Σελήνην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ πάσαις ταῖς προσηγορίαις ὀνομάζουσι. τὸν δὲ Ὄσιριν οἱ μὲν Σάραπιν, οἱ δὲ Διόνυσον, οἱ δὲ Πλούτωνα, οἱ δὲ Ἄμμωνα, τινὲς δὲ Δία, πολλοὶ δὲ Πᾶνα νενομίκασι. λέγουσι δέ τινες Σάραπιν εἶναι τὸν παρὰ τοῖς Ἕλλησι Πλούτωνα ὀνομαζόμενον. Φασὶ δ᾽ Αἰγύπτιοι τὴν Ἶσιν φαρμάκων τε πολλῶν πρὸς ὑγείαν εὑρέτιν γεγονέναι, καὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης μεγάλην ἔχειν ἐμπειρίαν, καὶ τὸ σύνολον πολλὰ μηχανήσασθαι. |διὸ καὶ νῦν| τυχοῦσαν ἀθανασίας, ἐπὶ ταῖς θεραπείαις τῶν ἀνθρώπων μάλιστα χαίρειν, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους τοῖς ἀξιοῦσι διδόναι βοηθήματα, φανερῶς ἐπιδεικνυμένην τήν τε ἰδίαν ἐπιφάνειαν, καὶ τὸ πρὸς τοὺς δεομένους τῶν ἀνθρώπων εὐεργετικόν. ἀποδείξεις δὲ τούτων φασὶ φέρειν ἑαυτοὺς οὐ μυθολογίας, ὁμοίως τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ πράξεις ἐναργεῖς. πᾶσαν γὰρ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην μαρτυρεῖν ἑαυτοῖς εἰς τὰς ταύτης τιμάς, φιλοτιμουμένην διὰ τὴν ἐν ταῖς θεραπείαις ἐπιφάνειαν. κατὰ γὰρ τοὺς ὕπνους ἐφισταμένην διδόναι τοῖς κάμνουσι βοηθήματα πρὸς τὰς νόσους, καὶ τοὺς ὑπακούσαντας αὐτῇ, παραδόξως ὑγιάζεσθαι· καὶ πολλοὺς μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ νοσήματος ἀπελπισθέντας, ὑπὸ ταύτης σώζεσθαι, συχνοὺς δὲ παντελῶς πηρωθέντας τὰς ὁράσεις ἤ τινα τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος, ὅταν πρὸς ταύτην τὴν θεὸν καταφύγωσιν, εἰς τὴν προϋπάρξασαν ἀποκαθίστασθαι τάξιν. εὑρεῖν δ᾽ αὐτὴν καὶ τὸ τῆς ἀθανασίας φάρμακον, δι᾽ οὗ τὸν υἱὸν Ὧρον, ὑπὸ τῶν Τιτάνων ἐπιβουλευθέντα καὶ νεκρὸν εὑρεθέντα καθ᾽ ὕδατος, μὴ μόνον ἀναστῆσαι, δοῦσαν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀθανασίας ποιῆσαι μεταλαβεῖν. δοκεῖ δ᾽ ὕστατος τῶν θεῶν οὗτος βασιλεῦσαι μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς Ὀσίριδος ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν. τὸν δ᾽ Ὧρον μεθερμηνευόμενον φασὶν Ἀπόλλωνα ὑπάρχειν, καὶ τήν τε ἰατρικὴν καὶ τὴν μαντικὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἴσιδος διδαχθέντα, διὰ τῶν χρησμῶν καὶ τῶν θεραπειῶν εὐεργετεῖν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. οἱ δ᾽ ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς Ἡλίου βασιλείας συλλογιζόμενοι, μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου διαβάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν, φασὶν ὑπάρχειν ἐτῶν μάλιστά πως δισμυρίων καὶ τρισχιλίων. μυθολογοῦσι δὲ καὶ τῶν θεῶν τοὺς μὲν ἀρχαιοτάτους βασιλεῦσαι πλείω τῶν χιλίων καὶ διακοσίων ἐτῶν, τοὺς δὲ μεταγενεστέρους οὐκ ἐλάττω τῶν τριακοσίων. ἀπίστου δ᾽ ὄντος τοῦ πλήθους τῶν ἐτῶν, ἐπιχειροῦσί τινες λέγειν ὅτι τὸ παλαιὸν οὔπω τῆς περὶ τὸν ἥλιον κινήσεως ἐπεγνωσμένης, συνέβαινε κατὰ τὴν τῆς σελήνης περίοδον ἄγεσθαι τὸν ἐνιαυτόν. διόπερ τῶν ἐτῶν τριακονθημέρων ὄντων, οὐκ ἀδύνατον εἶναι βεβιωκέναι τινὰς ἔτη χίλια καὶ διακόσια. καὶ γὰρ νῦν δυοκαίδεκα μηνῶν ὄντων τῶν ἐνιαυτῶν, οὐκ ὀλίγους ὑπὲρ ἑκατὸν ἔτη ζῆν. παραπλήσια

περὶ ἀρχαιότητος

περὶ μεταμορφώσεως.

Perseus Aegyptius.

Φάρμακον ἀθανασίας

Anni dierum lunarium

δὲ λέγουσι καὶ περὶ τῶν τριακόσια ἔτη διχειώτων ἄρξαι. κατ' ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους τὸν ἐνιαυτὸν ἀπαρτίζεσθαι τέτταρσι μησί, τοῖς γινομένοις κατὰ τὰς ἑκάστων τῶν χρόνων ὥρας, οἷον ἔαρος, θέρους, χειμῶνος. ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ παρ' ἐνίοις τῶν ἑλλήνων τοὺς ἐνιαυτοὺς ὥρους καλεῖσθαι, καὶ τὰς κατ' ἔτος ἀναγραφὰς ὡρογραφίας προσαγορεύεσθαι. οἱ δ' οὖν αἰγύπτιοι μυθολογοῦσι κατὰ τὴν Ἴσιδος ἡλικίαν γεγονέναι τινὰς πολυσωμάτους, τοὺς ὑπὸ μὲν τῶν ἑλλήνων ὀνομαζομένους γίγαντας, ὑφ' ἑαυτῶν δὲ διακοσμουμένους τερατωδῶς ἐπὶ τῶν ἱερῶν, καὶ τυπτομένους ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὄσιριν. ἔνιοι μὲν οὖν αὐτοὺς γηγενεῖς φασὶν ὑπάρξαι, προσφάτου τῆς τῶν ζώων γενέσεως ἐκ τῆς γῆς ὑπαρχούσης. ἔνιοι δὲ λέγουσι, σώματος ῥώμῃ διενέγκαντας, καὶ πολλὰς πράξεις ἐπιτελεσαμένους, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος μυθολογηθῆναι πολυσωμάτους. συμφωνεῖται δὲ παρὰ τοῖς πλείστοις, ὅτι τοῖς περὶ τὸν Δία καὶ τὸν Ὄσιριν θεοῖς πόλεμον ἐνστησάμενοι πάντες ἀνῃρέθησαν. Νομοθετῆσαι δέ φασι τοὺς αἰγυπτίους παρὰ τὸ κοινὸν ἔθος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γαμεῖν ἀδελφὰς, διὰ τὸ γεγονὸς ἐν τούτοις τῆς Ἴσιδος ἐπίτευγμα. ταύτην γὰρ συνοικήσασαν Ὀσίριδι τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἀποθανόντος, ὀμόσασαν οὐδενὸς ἔτι συνουσίαν ἀνδρὸς προσδέξασθαι, μετελθεῖν τόν τε φόνον τἀνδρὸς, καὶ διατελέσαι βασιλεύουσαν νομιμώτατα, καὶ τὸ σύνολον, πλείστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαν γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας καταδειχθῆναι μείζονος ἐξουσίας καὶ τιμῆς τυγχάνειν τὴν βασίλισσαν τοῦ βασιλέως, καὶ παρὰ τοῖς ἰδιώταις κυριεύειν τὴν γυναῖκα τἀνδρὸς, ἐν τῇ τῆς προικὸς συγγραφῇ προσομολογούντων τῶν γαμούντων ἅπαντα πειθαρχήσειν τῇ γαμουμένῃ. Ταφῆναι δὲ λέγουσι τὴν Ἶσιν ἐν μέμφει, καθ' ἣν μέχρι τοῦ νῦν δείκνυσθαι τὸν σηκὸν, ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἡφαίστου. ἔνιοι δέ φασι τὰ σώματα τῶν θεῶν τούτων κεῖσθαι κατὰ τὴν ἐν φίλαις τοῦ νείλου νῆσον, ὥσπερ προείρηταί μοι. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ διότι τινὲς τῶν συγγραφέων ἀποφαίνονται τοὺς τάφους τῶν θεῶν τούτων ὑπάρχειν ἐν νύσῃ τῆς ἀραβίας, ἀφ' ἧς καὶ νυσαῖον τὸν Διόνυσον ὠνομάσθαι. εἶναι δὲ καὶ στήλην ἑκατέρου τῶν θεῶν, ἐπιγεγραμμένην τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν. ἐπὶ μὲν τῆς Ἴσιδος ἐπιγεγράφθαι,

Ἐγὼ Ἶσίς εἰμι ἡ βασίλισσα πάσης χώρας, ἡ παιδευθεῖσα ὑπὸ Ἑρμοῦ, καὶ ὅσα ἐγὼ δήσω, οὐδεὶς δύναται λῦσαι. Ἐγώ εἰμι ἡ τοῦ νεωτάτου Κρόνου θεοῦ θυγάτηρ πρεσβυτάτη. Ἐγώ εἰμι γυνὴ καὶ ἀδελφὴ Ὀσίριδος βασιλέως. Ἐγώ εἰμι ἡ πρώτη καρπὸν ἀνθρώποις εὑροῦσα. Ἐγώ εἰμι μήτηρ Ὥρου τοῦ βασιλέως. Ἐγώ εἰμι ἡ ἐν τῷ ἄστρῳ τῷ κυνὶ ἐπιτέλλουσα. Ἐμοὶ Βούβαστος ἡ πόλις ᾠκοδομήθη. Χαῖρε χαῖρε αἴγυπτε ἡ θρέψασά με.

> γρ. βασ. τ. χώ.
> γρ. ἐγὼ ἐνομοθέτησα οὐδεὶς δ.

Ἐπὶ δὲ τῆς Ὀσίριδος ἐπιγεγράφθαι λέγεται,

Πατὴρ μέν ἐστί μοι Κρόνος νεώτατος θεῶν ἁπάντων, εἰμὶ δὲ Ὄσιρις ὁ βασιλεὺς, ὁ στρατεύσας ἐπὶ πᾶσαν χώραν, ἕως εἰς τοὺς ἀοικήτους τόπους τῶν ἰνδῶν, καὶ τοὺς πρὸς ἄρκτον κεκλιμένους, μέχρις τῶν τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ πηγῶν, καὶ πάλιν ἐπὶ τἄλλα μέρη ἕως ὠκεανοῦ. Εἰμὶ δὲ υἱὸς Κρόνου πρεσβύτατος, καὶ βλαστὸς ἐκ καλοῦ τε καὶ εὐγενοῦς, σπέρματος, συγγενὴς ἐγεννήθην ἡμέρας. καὶ οὐκ ἔστι τόπος τῆς οἰκουμένης εἰς ὃν ἐγὼ οὐκ ἀφῖγμαι, διαδοὺς πᾶσιν ὧν ἐγὼ εὑρετὴς ἐγενόμην.

> γρ. καὶ βλαστὸς ἐκ
> γρ. εὐγενοῦς ᾠοῦ σπέρμα συγγενής.

Τοσαῦτα τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς στήλαις φασὶ δύνασθαι ἀναγνῶναι, τὰ δ' ἄλλα ὄντα πλείω κατεφθάρθαι διὰ τὸν χρόνον. Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς ταφῆς τῶν θεῶν τούτων διαφωνεῖται παρὰ τοῖς πλείστοις, διὰ τὸ τοὺς ἱερεῖς ἐν ἀπορρήτοις παρειληφότας τὴν περὶ τούτων ἀκρίβειαν, μὴ βούλεσθαι τἀληθὲς ἐκφέρειν εἰς τοὺς πολλοὺς, ὡς ἂν καὶ κινδύνων ἐπικειμένων τοῖς τἀπόρρητα περὶ τῶν θεῶν τούτων μηνύσασιν εἰς τοὺς ὄχλους.

Οἱ δ' οὖν Αἰγύπτιοί φασι καὶ μετὰ ταῦτα ἀποικίας πλείστας ἐξ Αἰγύπτου κατὰ πᾶσαν διασπαρῆναι τὴν οἰκουμένην. εἰς Βαβυλῶνα μὲν γὰρ ἀγαγεῖν ἀποικίαν Βῆλον τὸν νομιζόμενον Ποσειδῶνος εἶναι καὶ Λιβύης· ὃν παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καθιδρυθέντα, τούς τε ἱερεῖς καταστήσασθαι παραπλησίως τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἀτελεῖς καὶ πάσης λειτουργίας ἀπολελυμένους, οὓς Βαβυλώνιοι καλοῦσι Χαλδαίους. τούτους τε παρατηρήσεις τῶν ἄστρων ποιεῖσθαι, μιμουμένους τοὺς παρ' Αἰγυπτίοις ἱερεῖς καὶ φυσικούς, ἔτι δὲ ἀστρολόγους. λέγουσι δὲ καὶ τοὺς περὶ Δαναὸν ὁρμηθέντας ὁμοίως ἐκεῖθεν, συνοικίσαι τὴν ἀρχαιοτάτην σχεδὸν τῶν παρ' Ἕλλησι πόλεων Ἄργος, τό τε τῶν Κόλχων ἔθνος ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἀνὰ μέσον Ἀραβίας καὶ Συρίας, οἰκίσαι τινὰς ὁρμηθέντας παρ' ἑαυτῶν. διὸ καὶ παρὰ τοῖς γένεσι τούτοις ἐκ παλαιοῦ παραδεδόσθαι τὸ περιτέμνειν τοὺς γεννωμένους παῖδας, ἐξ Αἰγύπτου μετενηνεγμένου τοῦ νομίμου. Καὶ τοὺς Ἀθηναίους δέ φασιν ἀποίκους εἶναι Σαϊτῶν τῶν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ πειρῶνται τῆς οἰκειότητος ταύτης φέρειν ἀποδείξεις. παρὰ μόνοις γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὴν πόλιν ἄστυ καλεῖσθαι, μετενηνεγμένης τῆς προσηγορίας ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἄστεος. ἔτι τε τὴν πολιτείαν τὴν αὐτὴν ἐσχηκέναι τάξιν καὶ διαίρεσιν τῇ παρ' Αἰγυπτίοις, εἰς τρία μέρη διανεμηθεῖσαν. καὶ πρώτην μὲν ὑπάρξαι μερίδα τοὺς εὐπατρίδας καλουμένους, οἵτινες ὑπῆρχον ἐν παιδείᾳ μάλιστα διατετριφότες, καὶ τῆς μεγίστης ἠξιωμένοι τιμῆς, παραπλησίως τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἱερεῦσι. δευτέραν δὲ τάξιν γενέσθαι τὴν τῶν γεωμόρων, τῶν ὀφειλόντων ὅπλα κτᾶσθαι καὶ πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ὁμοίως τοῖς κατ' Αἴγυπτον ὀνομαζομένοις γεωργοῖς, καὶ τοὺς μαχίμους παρεχομένοις. τελευταίαν δὲ μερίδα καταριθμηθῆναι τὴν τῶν δημιουργῶν, τῶν τὰς βαναύσους τέχνας μεταχειριζομένων, καὶ λειτουργίας τελούντων τὰς ἀναγκαιοτάτας. τὸ παραπλήσιον ποιούσης τῆς τάξεως ταύτης παρ' Αἰγυπτίοις. γεγονέναι δὲ καὶ τῶν ἡγεμόνων τινὰς Αἰγυπτίους παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις. τὸν γὰρ Πέτην τὸν πατέρα Μενεσθέως τοῦ στρατεύσαντος εἰς Τροίαν, φανερῶς Αἰγύπτιον ὑπάρξαντα, τυχεῖν ὕστερον Ἀθήνησι πολιτείας τε καὶ βασιλείας. διφυοῦς δ' αὐτοῦ γεγονότος, τοὺς μὲν Ἀθηναίους μὴ δύνασθαι κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν ἀποδοῦναι περὶ τῆς φύσεως ταύτης τὰς ἀληθεῖς αἰτίας· ἐν μέσῳ κειμένου πᾶσιν ὅτι διττῆς πολιτικῆς μεταχὼν, Ἑλληνικῆς καὶ βαρβάρου, διφυὴς ὠνομάσθη, τὸ μὲν ἔχων μέρος θηρίου, τὸ δ' ἀνθρώπου. Ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ τὸν Ἐρεχθέα λέγουσι τὸ γένος Αἰγύπτιον ὄντα, βασιλεῦσαι τῶν Ἀθηναίων, τοιαύτας τινὰς φέροντες ἀποδείξεις. γενομένων γὰρ ὁμολογουμένως αὐχμῶν μεγάλων κατὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην, πλὴν Αἰγύπτου, διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς χώρας, καὶ φθορᾶς ἐπιγενομένης τῶν τε καρπῶν καὶ πλήθους ἀνθρώπων, ἐξ Αἰγύπτου τὸν Ἐρεχθέα κομίσαι, διὰ τὴν συγγένειαν, σίτου πλῆθος εἰς τὰς Ἀθήνας. ἀνθ' ὧν τοὺς εὖ παθόντας βασιλέα καταστῆσαι τὸν εὐεργέτην. τοῦτον δὲ παραλαβόντα τὴν ἡγεμονίαν, καταδεῖξαι τὰς τελετὰς τῆς Δήμητρος ἐν Ἐλευσῖνι, καὶ τὰ μυστήρια ποιῆσαι, μετενεγκόντα τὸ περὶ τούτων νόμιμον ἐξ Αἰγύπτου. καὶ τῆς θεοῦ δὲ παρουσίαν εἰς τὴν Ἀττικὴν γεγονέναι κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, παραδεδόσθαι κατὰ λόγον, ὡς ἂν τῶν ἐπωνύμων ταύτης καρπῶν κομισθέντων τότε εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ διὰ τοῦτο δόξαι πάλιν ἐξ ἀρχῆς τὴν εὕρεσιν γεγονέναι τοῦ σπέρματος, δωρησαμένης τῆς Δήμητρος. ὁμολογεῖν δὲ καὶ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι βασιλεύοντος Ἐρεχθέως, καὶ τῶν καρπῶν διὰ τὴν ἀνομβρίαν προηφανισμένων, ἡ τῆς Δήμητρος ἐγένετο παρουσία πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ σίτου. Πρὸς δὲ τούτοις αἱ

γρ. ἰσραήλων(?)

γρ. ὠνομάσθη

γρ. ἀθηνῶν

τελεταί τε καὶ τὰ μυστήρια ταύτης τῆς θεοῦ τότε κατεδείχθη ἐν Ἐλευσῖνι, τά τε περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀρχαιότητας ὡσαύτως ἔχειν Ἀθηναίους καὶ τοὺς Αἰγυπτίους. τοὺς μὲν γὰρ Εὐμολπίδας ἀπὸ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερέων μετενηνέχθαι, τοὺς δὲ Κήρυκας ἀπὸ τῶν παστοφόρων. τήν τε Ἶσιν μόνους τῶν Ἑλλήνων ὀμνύειν, καὶ ταῖς ἰδέαις καὶ τοῖς ἤθεσιν ὁμοιοτάτους εἶναι τοῖς Αἰγυπτίοις. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τούτοις παραπλήσια λέγοντες φιλοτιμότερον ἤπερ ἀληθινώτερον (ὥς γέ μοι φαίνεται) τῆς ἀποικίας ταύτης ἀμφισβητοῦσι διὰ τὴν δόξαν τῆς πόλεως. καθόλου δὲ πλείστας ἀποικίας Αἰγύπτιοί φασιν ἐκπέμψαι τοὺς ἑαυτῶν προγόνους ἐπὶ πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, διά τε τὴν ὑπεροχὴν τῶν βασιλευσάντων παρ' αὐτοῖς, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πολυανθρωπίας. ὑπὲρ ὧν μήτε ἀποδείξεως φερομένης μηδεμιᾶς ἀξιολόγου, μήτε συγγραφέων γνωρίμων μαρτυρούντων, οὐκ ἐκρίναμεν ὑπάρχειν τὰ λεγόμενα γραφῆς ἄξια. καὶ περὶ μὲν τῶν θεολογουμένων παρ' Αἰγυπτίοις τοσαῦτ' εἰπεῖν ἔχομεν.

γρ. μηδεμιᾶς ἀκριβείας, μήτε συγγραφέως ἀξιοπίστου μαρτυροῦντος.

Περὶ δὲ τῆς χώρας καὶ τοῦ Νείλου καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀκοῆς ἀξίων ἐν κεφαλαίοις ἕκαστα διεξιέναι πειρασόμεθα. ἡ γὰρ Αἴγυπτος κεῖται μὲν μάλιστά πως κατὰ μεσημβρίαν, ὀχυρότητι δὲ φυσικῇ καὶ κάλλει χώρας οὐκ ὀλίγῳ δοκεῖ προέχειν τῶν εἰς βασιλείαν ἀφωρισμένων τόπων. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς δύσεως ὀχυροῖ αὐτὴν ἡ ἔρημος καὶ θηριώδης τῆς Λιβύης, ἐπὶ πολὺ μὲν παρεκτείνουσα, διὰ δὲ τὴν ἀνυδρίαν καὶ τὴν σπάνιν τῆς ἁπάσης τροφῆς ἔχουσα τὴν διέξοδον οὐ μόνον ἐπίπονον, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἐπικίνδυνον. ἐκ δὲ τῶν πρὸς νότον μερῶν οἵ τε καταράκται τοῦ Νείλου καὶ τὰ ὄρη τὰ συνορίζοντα τούτοις. ἀπὸ γὰρ τῆς Τρωγλοδύτιδος καὶ τῶν ἐσχάτων τῆς Αἰθιοπίας μερῶν ἐντὸς σταδίων πεντακισχιλίων καὶ πεντακοσίων, οὔτε πλεῦσαι διὰ τοῦ ποταμοῦ ῥᾴδιον οὔτε πεζῇ πορευθῆναι, μὴ τυχόντα βασιλικῆς ἢ παντελῶς μεγάλης τινὸς χορηγίας. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀνατολὴν νευόντων μερῶν τὰ μὲν ὁ ποταμὸς ὀχυροῖ, τὰ δ' ἔρημος περιέχει, καὶ πεδία τελματώδη, τὰ προσαγορευόμενα Βάραθρα. ἔστι γὰρ ἀνὰ μέσον τῆς Κοίλης Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου λίμνη, τῷ μὲν πλάτει στενὴ παντελῶς, τῷ δὲ βάθει θαυμάσιος, τῷ δὲ μήκει ἐπὶ διακοσίους παρήκουσα σταδίους. ἣ προσαγορεύεται μὲν Σερβωνίς, τοῖς δ' ἀπείροις τῶν προσπελαζόντων ἀνελπίστους ἐπιφέρει κινδύνους. στενοῦ γὰρ τοῦ ῥεύματος ὄντος καὶ ταινίᾳ παραπλησίου, θινῶν τε μεγάλων πάντῃ περικεχυμένων, ἐπειδὰν νότοι συνεχεῖς πνεύσωσιν, ἐπισείεται πλῆθος ἄμμου. αὕτη δὲ τὸ μὲν ὕδωρ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἄσημον ποιεῖ, τὸν δὲ τῆς λίμνης τόπον συμφυῆ τῇ χέρσῳ καὶ κατὰ πᾶν ἀδιάγνωστον. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν ἀγνοούντων τὴν ἰδιότητα τοῦ τόπου, μετὰ στρατευμάτων ὅλων ἠφανίσθησαν, τῆς ὑποκειμένης ὁδοῦ διαμαρτόντες. ἡ μὲν γὰρ ἄμμος ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον πατουμένη τὴν εἴδοσιν λαμβάνει, καὶ τοὺς ἐπιβάλλοντας ὥσπερ προνοίᾳ τινὶ πονηρᾷ παρακρούεται, μέχρις ἂν ὅτου λαβόντες ὑπόνοιαν τοῦ συμβησομένου, βοηθήσωσιν ἑαυτοῖς, οὐκ οὔσης ἔτι φυγῆς, οὐδὲ σωτηρίας. ὁ γὰρ ὑπὸ τοῦ τέλματος καταπινόμενος, οὔτε νήχεσθαι δύναται, παραιρουμένης τῆς ἰλύος τὴν τοῦ σώματος κίνησιν, οὔτ' ἐκβῆναι κατισχύει, μηδὲν ἔχων στερέμνιον εἰς ἐπίβασιν. μεμιγμένης γὰρ τῆς ἄμμου τοῖς ὑγροῖς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἑκατέρων φύσεως ἠλλοιωμένης, συμβαίνει τὸν τόπον μήτε πορευτὸν εἶναι, μήτε πλωτόν. διόπερ οἱ τοῖς μέρεσι τούτοις ἐπιβάλλοντες καὶ πελάζοντες φερόμενοι πρὸς τὸν βυθόν, οὐδεμίαν ἀντίληψιν βοηθείας ἔχουσι, συγκατολισθανούσης τῆς ἄμμου τῆς παρὰ τὰ χείλη. τὰ μὲν οὖν προειρημένα πεδία τοιαύτην ἔχοντα τὴν φύσιν, οἰκείας ἔτυχε προσηγορίας, ὀνομασθέντα Βάραθρα. ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ περὶ τῶν ἀπὸ τῆς χέρσου τριῶν μερῶν τῆς ὀχυρότητος τῆς Αἰγύπτου διήλθομεν, προσθήσομεν τοῖς εἰρημένοις τὰ

γρ. τρωγλοδυτικῆς

γρ. τόπον

Baratsra

λει περιεχόμενον. Ἡ παρ' αὐτὴν πλευρὰ πᾶσα σχεδὸν ἀλιμένῳ θαλάττῃ προσκλυζομένη, προβέβληται τὸ αἰγύπτιον πέλαγος, ὃ τὸν μὲν παράπλουν ἔχει μακρότατον, τὴν δ' ἀπόβασιν τὴν ἐπὶ τὴν χώραν δυσπροσόρμιστον· ἀπὸ γὰρ παραιτονίου τῆς λιβύης ἕως ἰόπης τῆς ἐν τῇ κοίλῃ συρίᾳ ὄντος τοῦ παράπλου σταδίων σχεδὸν πεντακισχιλίων, οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀσφαλῆ λιμένα πλὴν τοῦ φάρου. χωρὶς δὲ τούτων, ταινία παρ' ὅλην σχεδὸν τὴν αἴγυπτον παρήκει, τοῖς ἀπείροις τῶν προσπλεόντων ἀθεώρητος. διόπερ οἱ τὸν ἐκ τοῦ πελάγους κίνδυνον ἐκπεφευγέναι νομίζοντες, καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν ἄσμενοι πρὸς τὴν γῆν καταπλέοντες, ἐξαίφνης ἐποκελλόντων τῶν σκαφῶν ἀνελπίστως ναυαγοῦσιν. ἔνιοι δὲ διὰ τὴν ταπεινότητα τῆς χώρας οὐ δυνάμενοι προϊδέσθαι τὴν γῆν, λανθάνουσιν ἑαυτοὺς ἐκπίπτοντες οἱ μὲν εἰς ἑλώδεις καὶ λιμνάζοντας τόπους, οἱ δ' εἰς χώραν ἔρημον. ἡ μὲν οὖν αἴγυπτος πανταχόθεν φυσικῶς ὠχύρωται τὸν εἰρημένον τρόπον. Τῷ δὲ σχήματι παραμήκης οὖσα, δισχιλίων μὲν σταδίων ἔχει τὴν παραθαλάττιον πλευράν, εἰς μεσόγειον δ' ἀνήκει σχεδὸν ἐπὶ σταδίους ἑξακισχιλίους. πολυανθρωπίᾳ δὲ τὸ μὲν παλαιὸν πολὺ προέσχε πάντων τῶν γνωριζομένων τόπων κατὰ τὴν οἰκουμένην, καὶ καθ' ἡμᾶς δὲ οὐδενὸς τῶν ἄλλων δοκεῖ λείπεσθαι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἔσχε κώμας ἀξιολόγους, καὶ πόλεις πλείους τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, ὡς ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγραφαῖς ὁρᾶν ἔστι κατακεχωρισμένον. ἐπὶ δὲ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου πλείους τῶν τρισχιλίων ἠριθμήθησαν, ὧν τὸ πλῆθος διαμεμένηκεν ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. τοῦ δὲ σύμπαντος λαοῦ τὸ μὲν παλαιόν φασι γεγονέναι περὶ ἑπτακοσίας μυριάδας, καὶ καθ' ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐλάττους εἶναι °τριακοσίων. διὸ καὶ τοὺς ἀρχαίους βασιλεῖς ἱστοροῦσι κατὰ τὴν αἴγυπτον ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ διὰ τῆς πολυχειρίας κατασκευάσαντας, ἀθάνατα τῆς ἑαυτῶν δόξης ἀπολιπεῖν ὑπομνήματα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον ἀναγραφήσεται.

γρ. ὀκτακοσίας

Περὶ δὲ τῆς τοῦ ποταμοῦ φύσεως καὶ τῶν κατὰ τὴν χώραν ἰδιωμάτων νῦν διέξιμεν. ὁ γὰρ νεῖλος φέρεται μὲν ἀπὸ μεσημβρίας ἐπὶ τὴν ἄρκτον, τὰς δὲ πηγὰς ἔχει ἐκ τόπων ἀοράτων, οἳ κεῖνται ἐπὶ τῆς ἐσχάτης αἰθιοπίας κατὰ τὴν ἔρημον, ἀπροσίτου τῆς χώρας οὔσης διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν. μέγιστος δ' ὢν τῶν ἁπάντων ποταμῶν καὶ πλείστην γῆν διεξιών, καμπὰς ποιεῖται μεγάλας, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν ἀραβίαν ἐπιστρέφων, ποτὲ δ' ἐπὶ τὴν δύσιν καὶ τὴν λιβύην ἐκκλίνων. φέρεται γὰρ ἀπὸ τῶν αἰθιοπικῶν ὀρῶν μέχρι τῆς εἰς θάλατταν ἐκβολῆς στάδια μάλιστά πως μύρια καὶ δισχίλια, σὺν αἷς ποιεῖται καμπαῖς. περιείληφε δὲ καὶ νήσους ἐν αὑτῷ κατὰ μὲν τὴν αἰθιοπίαν ἄλλας τε πλείους καὶ μίαν εὐμεγέθη τὴν ὀνομαζομένην μερόην, ἣ εἴκοσι καὶ δυεῖν σταδίων ἐστὶ τὸ πλάτος· κατὰ δὲ τοὺς ὑποκάτω τόπους συστέλλεται τοῖς ὄγκοις, ἀεὶ μᾶλλον ἀποτεμνομένου τοῦ ῥεύματος ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς παρακειμένας ἠπείρους· τῶν δ' ἀποσχιζομένων μερῶν, τὸ μὲν εἰς τὴν λιβύην ἐκκλίνον ὑπὸ ἄμμου καταπίνεται, τὸ βάθος ἐχούσης ἄπιστον· τὸ δ' εἰς τὴν ἀραβίαν ἐναντίως °εἰσχεόμενον, εἰς τέλματα παμμεγέθη καὶ λίμνας ἐκτρέπεται μεγάλας καὶ περιοικουμένας γένεσι πολλοῖς. εἰς δὲ τὴν αἴγυπτον ἐμβάλλει τῇ μὲν δέκα σταδίων, τῇ δ' ἔλαττον τούτων, οὐκ ἐπ' εὐθείας φερόμενος, ἀλλὰ καμπὰς παντοίας ποιούμενος. ποτὲ μὲν γὰρ ἑλίσσεται πρὸς τὴν ἕω, ποτὲ δὲ πρὸς τὴν ἑσπέραν, ἔστι δ' ὅτε πρὸς τὴν μεσημβρίαν, εἰς τοὐπίσω λαμβάνων τὴν παλίρροιαν. ὄρη γὰρ ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ ποταμοῦ παρήκει, πολλὴν μὲν τῆς παραποταμίας ἐπέχοντα, διειλημμένα δὲ φάραγξι καὶ κρημνοῖς στενοπόροις, οἷς ἐμπῖπτον τὸ ῥεῦμα, παλισσυτεῖ διὰ τῆς πεδιάδος, καὶ πρὸς τὴν μεσημβρίαν ἐφ' ἱκανὸν τόπον ἐνεχθέν, πάλιν ἐπὶ τὴν κατὰ φύσιν φορὰν ἀποκαθίσταται. τηλικαύ

γρ. ἰσχεόμενον

τὴν δ' ἔχων ὑπεροχὴν ἐν πᾶσιν ὁ ποταμὸς οὗτος, μόνος τῶν ἄλλων ἄνευ βίας καὶ κυματώδους ὁρμῆς τὴν ῥύσιν ποιεῖται, πλὴν ἐν τοῖς καλουμένοις καταράκταις. τόπος γάρ τις ἐστὶ μήκει μὲν ὡς δέκα σταδίων, καταντὴς δὲ καὶ κρημνοῖς συγκλειόμενος εἰς στενὴν ἐντομήν, ἅπας δὲ τραχὺς καὶ φαραγγώδης, ἔτι δὲ πέτρους ἔχων πυκνοὺς καὶ μεγάλους ἐοικότας σκοπέλοις. τοῦ δὲ ῥεύματος περὶ τούτους σχιζομένου βιαιότερον, καὶ πολλάκις διὰ τὰς ἐγκοπὰς ἀνακλωμένου πρὸς ἐναντίαν τὴν καταφοράν, συνίστανται δῖναι θαυμασταί. πᾶς δ' ὁ μεσάζων τόπος ὑπὸ τῆς παλιῤῥοίας ἀφροῦ τε πληροῦται καὶ τοῖς προσιοῦσι μεγάλην παρέχεται κατάπληξιν. καὶ γὰρ ἡ καταφορὰ τοῦ ποταμοῦ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος οὕτως ἐστὶν ὀξεῖα καὶ βίαιος, ὥστε δοκεῖν μηδὲν βέλους διαφέρειν. κατὰ δὲ τὴν πλήρωσιν τοῦ νείλου, τῶν σκοπέλων κατακλυζομένων καὶ παντὸς τοῦ τραχύνοντος τόπου τῷ πλήθει τοῦ ῥεύματος καλυπτομένου, καταπλέουσι μέν τινες κατὰ τοῦ καταράκτου, λαμβάνοντες ἐναντίους τοὺς ἀνέμους, ἀναπλεῦσαι δ' οὐδεὶς δύναται, νικώσης τῆς τοῦ ποταμοῦ βίας πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀνθρωπίνην. καταράκται μὲν οὖν εἰσὶ τοιοῦτοι πλείους, μέγιστος δ' ὁ πρὸς τοῖς μεθορίοις τῆς αἰθιοπίας τε καὶ τῆς αἰγύπτου.

[γρ. …ἐχ.] [γρ. παίζων τόπ.] [γρ. μέθρο…]

Περιείληφε δ' ὁ ποταμὸς καὶ νήσους ἐν αὑτῷ, κατὰ μὲν τὴν αἰθιοπίαν ἄλλας τε πλείους καὶ μίαν, ὡς ἔφημεν, εὐμεγέθη, τὴν ὀνομαζομένην μερόην. ἐν ᾗ καὶ πόλις ἐστὶν ἀξιόλογος ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, κτίσαντος αὐτὴν Καμβύσου, καὶ θεμένου τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μερόης. ταύτην δὲ τῷ μὲν σχήματι φασὶν ὑπάρχειν θυρεῷ παραπλησίαν, τῷ δὲ μεγέθει πολὺ προέχειν τῶν ἄλλων νήσων τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις. τὸ μὲν γὰρ μῆκος αὐτῆς εἶναι λέγουσι σταδίων τρισχιλίων, τὸ δὲ πλάτος χιλίων. ἔχειν δ' αὐτὴν καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας, ὧν ἐπιφανεστάτην ὑπάρχειν τὴν μερόην. παρήκειν δὲ τῆς νήσου τὸν περικλυζόμενον πάντα τόπον ἀπὸ μὲν τῆς λιβύης θῖνας ἔχοντας ἄμμου μέγεθος ἄπειρον, ἀπὸ δὲ τῆς ἀραβίας κρημνοὺς κατερρωγότας. ὑπάρχειν δ' ἐν αὐτῇ καὶ μέταλλα χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ σιδήρου καὶ χαλκοῦ· πρὸς δὲ τούτοις ἔχειν πλῆθος ἐβένου, λίθων τε πολυτελῶν γένη παντοδαπά. καθόλου δὲ τοσαύτας νήσους ποιεῖν τὸν ποταμόν, ὥστε τοὺς ἀκούοντας μὴ ῥᾳδίως πιστεῦσαι. χωρὶς γὰρ τῶν περικλυζομένων τόπων ἐν τῷ καλουμένῳ δέλτα, τὰς ἄλλας εἶναι νήσους πλείους τῶν ἑπτακοσίων· ὧν τὰς μὲν ὑπὸ αἰθιόπων ἐπαντλουμένας γεωργεῖσθαι κέγχρῳ, τὰς δὲ πλήρεις ὑπάρχειν ὄφεων καὶ κυνοκεφάλων, καὶ ἄλλων θηρίων παντοδαπῶν, καὶ διὰ τοῦτ' ἀπροσίτους εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. Ὁ δ' οὖν νεῖλος κατὰ τὴν αἴγυπτον εἰς πλείω μέρη σχιζόμενος, ποιεῖ τὸ καλούμενον ἀπὸ τοῦ σχήματος δέλτα. τούτου δὲ τὰς μὲν πλευρὰς καταγράφει τὰ τελευταῖα τῶν ῥευμάτων, τὴν δὲ βάσιν ἀναπληροῖ τὸ δεχόμενον πέλαγος τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ. ἐξίησι δ' εἰς τὴν θάλασσαν ἑπτὰ στόμασιν, ὧν τὸ μὲν πρὸς ἕω κεκλιμένον καὶ πρῶτον καλεῖται πηλουσιακόν, τὸ δὲ δεύτερον, τανιτικόν, εἶτα μενδήσιον, καὶ φατμικόν, καὶ σεβεννυτικόν, ἔτι δὲ βολβίτινον, καὶ τελευταῖον κανωβικόν, ὅ τινες ἡρακλεωτικὸν ὀνομάζουσιν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα στόματα χειροποίητα, περὶ ὧν οὐδὲν κατεπείγει γράφειν. ἐφ' ἑκάστῳ δὲ πόλις τετείχισται διαιρουμένη τῷ ποταμῷ, καὶ καθ' ἑκάτερον μέρος τῆς ἐκβολῆς ζεύγμασι καὶ φυλακαῖς εὐκαίροις διειλημμένη. ἀπὸ δὲ τοῦ πηλουσιακοῦ στόματος διῶρυξ ἐστὶ χειροποίητος εἰς τὸν ἀράβιον κόλπον καὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. ταύτην δ' ἐπεβάλετο πρῶτος κατασκευάζειν Νεκὼς ὁ Ψαμμιτίχου, μετὰ δὲ τοῦτον Δαρεῖος ὁ πέρσης, καὶ προκόψας τοῖς ἔργοις ἕως τινός, τὸ τελευταῖον εἴασεν αὐτὴν ἀσυντέλεστον. ἐδιδάχθη γὰρ ὑπό τινων ὅτι διορύξας τὸν ἰσθμόν, αἴτιος ἔσται τοῦ κατακλυσθῆναι τὴν αἴγυπτον. μετεωροτέραν γὰρ ἀπεδείκνυον

[γρ. ἄπειρον,] [γρ. σαλμιτικόν,]

ὑπάρχει τῆς αἰγύπτου τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. ὕστερον δὲ ὁ δεύτερος Πτολεμαῖος συνε-
τέλεσεν αὐτήν, καὶ κατὰ τὸν ἐπικαιρότατον τόπον ἐμηχανήσατό τι φιλοτέχνως διάφρα-
γμα. τοῦτο δ' ἐξήνοιγεν ὁπότε βούλοιτο διαπλεῦσαι, καὶ ταχέως πάλιν συνέκλειεν,
εὐστόχως ἐκλαμβανομένης τῆς χρείας. ὁ δὲ διὰ τῆς διώρυχος ταύτης ῥέων ποταμὸς, ὀνο-
μάζεται μὲν ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Πτολεμαῖος, ἐπὶ δὲ τῆς ἐκβολῆς πόλιν ἔχει τὴν
προσαγορευομένην Ἀρσινόην. τὸ δὲ καλούμενον δέλτα τῇ σικελίᾳ τῷ σχήματι παραπλή-
σιον ὑπάρχον, τῶν μὲν πλευρῶν ἑκατέραν ἔχει σταδίων ἑπτακοσίων καὶ πεντακοσίων καὶ πεν-
τήκοντα, τὴν δὲ βάσιν θαλάττῃ περικλυζομένην, σταδίων χιλίων καὶ τριακοσίων. ἡ
δὲ νῆσος αὕτη πολλαῖς διώρυξι χειροποιήτοις διείληπται, καὶ χώραν περιέχει καλλίστην
τῆς αἰγύπτου. ποταμόχωστος γὰρ οὖσα καὶ κατάρρυτος πολλοὺς καὶ παντοδαποὺς ἐκ-
φέρει καρπούς, τοῦ μὲν ποταμοῦ διὰ τὴν κατ' ἔτος ἀνάβασιν νεαρὰν ἰλὺν ἀεὶ κα-
ταχέοντος, τῶν δ' ἀνθρώπων ῥᾳδίως ἅπασαν ἀρδευόντων διά τινος μηχανῆς, ἣν
ἐπενόησε μὲν Ἀρχιμήδης ὁ συρακούσιος, ὀνομάζεται δὲ ἀπὸ τοῦ σχήματος κοχλίας.
Πρᾳεῖαν δὲ τοῦ νείλου τὴν ῥύσιν ποιουμένου, καὶ γῆν πολλὴν καὶ παντοδαπὴν κα-
ταφέροντος, ἔτι δὲ κατὰ τοὺς κοίλους τόπους λιμνάζοντος, ἕλη γίνεται πάμφορα. ῥίζαι
γὰρ ἐν αὐτοῖς φύονται παντοδαπαὶ τῇ γεύσει, καὶ καρπῶν καὶ καυλῶν ἰδιάζουσαι φύ-
σεις, πολλὰ συμβαλλόμεναι τοῖς ἀπόροις τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῖς ἀσθενέσι πρὸς αὐ-
τάρκειαν. οὐ γὰρ μόνον τροφὰς παρέχονται ποικίλας καὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις ἑτοίμας καὶ
δαψιλεῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὸ ζῆν ἀναγκαίων οὐκ ὀλίγα φέρουσι βοηθή-
ματα. λωτός τε γὰρ φύεται πολύς, ἐξ οὗ καὶ κατασκευάζουσιν ἄρτους οἱ κατ' αἴγυ-
πτον, δυναμένους ἐκπληροῦν τὴν φυσικὴν τοῦ σώματος ἔνδειαν· τό τε κιβώριον δα-
ψιλέστατον ὑπάρχον, φέρει τὸν καλούμενον αἰγύπτιον κύαμον. ἔστι δὲ καὶ δένδρων γένη
πλείω καὶ φύσεις πλείους. καὶ τούτων αἱ μὲν ὀνομαζόμεναι περσέαι, καρπὸν διάφο-
ρον ἔχουσι τῇ γλυκύτητι, μετενεχθέντος ἐξ αἰθιοπίας ὑπὸ περσῶν τοῦ φυτοῦ καθ'
ὃν καιρὸν Καμβύσης ἐκράτησεν ἐκείνων τῶν τόπων. τῶν δὲ συκαμίνων αἱ μὲν τὸν τῶν μό-
ρων καρπὸν φέρουσιν, αἱ δὲ τὸν τοῖς σύκοις ἐμφερῆ. καὶ παρ' ὅλον σχεδὸν τὸν ἐνιαυτὸν
αὐτοῦ φυομένου, συμβαίνει τοῖς ἀπόροις καταφυγὴν ἑτοίμην ἔχειν τῆς ἐνδείας. τὰ δὲ
βάτα καλούμενα μυξάρια συνάγεται μὲν κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ποταμοῦ,
διὰ δὲ τὴν γλυκύτητα τῆς φύσεως αὐτῶν ἐν τραγήματος μέρει καταναλίσκεται.
κατασκευάζουσι δὲ καὶ ἐκ τῶν κριθῶν αἰγύπτιοι πόμα, λειπόμενον οὐ πολὺ τῆς περὶ τὸν
οἶνον εὐωδίας, ὃ καλοῦσι ζῦθον. χρῶνται δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν λύχνων καῦσιν, ἐπιχέον-
τες ἀντ' ἐλαίου τὸ ἀποθλιβόμενον ἔκ τινος φυτοῦ, προσαγορευόμενον δὲ κίκι. πολλὰ
δὲ καὶ ἄλλα τὰ δυνάμενα ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις παρέχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις δαψι-
λῆ φύεται κατὰ τὴν αἴγυπτον, ὑπὲρ ὧν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. Θηρία δὲ ὁ νεῖλος τρέ-
φει πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ταῖς ἰδέαις ἐξηλλαγμένα, δύο δὲ διάφορα, τόν τε κροκό-
δειλον καὶ τὸν καλούμενον ἵππον. τούτων δ' ὁ μὲν κροκόδειλος ἐξ ἐλαχίστου γίνεται
μέγιστος, ὡς ἂν ὠὰ μὲν τοῦ ζώου τούτου τίκτοντος τοῖς χηνείοις παραπλήσια, τοῦ δὲ
γεννηθέντος αὐξομένου μέχρι πηχῶν ἑκκαίδεκα. καὶ μακρόβιον μέν ἐστιν ὡς κατ'
ἄνθρωπον, γλῶτταν δὲ οὐκ ἔχει. τὸ δὲ σῶμα θαυμαστῶς ὑπὸ τῆς φύσεως ὠχύρω-
ται. τὸ μὲν γὰρ δέρμα αὐτοῦ πᾶν φολιδωτόν ἐστι καὶ τῇ σκληρότητι διαφέρον, ὀδόν-
τες δ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὑπάρχουσι πολλοί, δύο δὲ οἱ χαυλιόδοντες, πολὺ τῷ
μεγέθει τῶν ἄλλων διαλλάττοντες. σαρκοφαγεῖ δὲ οὐ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἄλλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώων τὰ προσπελάζοντα τῷ ποταμῷ. καὶ τὰ μὲν δήγματα

γρ. περσαῖαι

γρ. τὸν μόρων καρπ.

ποιεῖ ἁδρὰ καὶ χαλεπά, τοῖς δ' ὄνυξι δεινῶς σπαράττει, καὶ τὸ διαιρεθὲν τῆς σαρκὸς παντελῶς ἀπεργάζεται δυσίατον. ἐθηρεύετο δὲ ταῦτα τὰ ζῷα τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων ἀγκίστροις ἔχουσιν ἐπιδεδελεασμένας ὑείας σάρκας, ὕστερον δὲ, ποτὲ μὲν δικτύοις παχέσιν, ὥσπερεί τινες ἰχθῦς, ποτὲ δὲ ἐμβολίοις σιδηροῖς ἐκ τῶν ἀκάτων τύπτοντες συνεχῶς εἰς τὴν κεφαλήν. πλῆθος δ' αὐτῶν ἀμύθητόν ἐστι κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ τὰς παρακειμένας λίμνας, ὡς ἂν πολυγόνων τε ὄντων καὶ σπανίως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀναιρουμένων. τῶν μὲν γὰρ ἐγχωρίων τοῖς πλείστοις νόμιμόν ἐστιν ὡς θεὸν σέβεσθαι τὸν κροκόδειλον. τοῖς δ' ἀλλοφύλοις ἀλυσιτελής ἐστιν ἡ θήρα, παντελῶς οὐκ οὔσης ἐδωδίμου τῆς σαρκός. ἀλλ' ὅμως τοῦ πλήθους τούτου φυομένου κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις κατεσκεύασε μέγα βοήθημα. ὁ γὰρ καλούμενος ἰχνεύμων παραπλήσιος ὢν μικρῷ κυνὶ, περιέρχεται τὰ τῶν κροκοδείλων ᾠὰ συντρίβων, τίκτοντος τοῦ ζώου παρὰ τὸν ποταμὸν, καὶ, τὸ θαυμασιώτατον, οὔτε κατεσθίων οὔτε ὠφελούμενος οὐδὲν, διατελεῖ φυσικήν τινα χρείαν καὶ κατηναγκασμένην ἐνεργῶν εἰς ἀνθρώπων εὐεργεσίαν. Ὁ δὲ καλούμενος ἵππος τῷ μεγέθει μέν ἐστιν οὐκ ἐλάττων πηχῶν πέντε, τετράπους δ' ὢν καὶ δίχηλος παραπλησίως τοῖς βουσὶ, τοὺς χαυλιόδοντας ἔχει μείζους τῶν ἀγρίων ὑῶν, τρεῖς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. ὦτα δὲ καὶ κέρκον καὶ φωνὴν ἵππῳ παρεμφερῆ, τὸ δ' ὅλον κύτος τοῦ σώματος οὐκ ἀνόμοιον ἐλέφαντι. καὶ δέρμα πάντων σχεδὸν τῶν θηρίων ἰσχυρότατον. ποτάμιον γὰρ ὑπάρχον καὶ χερσαῖον, τὰς μὲν ἡμέρας ἐν τοῖς ὕδασι διατρίβει γυμναζόμενον κατὰ βάθους, τὰς δὲ νύκτας ἐπὶ χώρας κατανέμεται τόν τε σῖτον καὶ τὸν χόρτον. ὥστε εἰ πολύτεκνον ἦν τοῦτο τὸ ζῷον καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἔτικτεν, ἐλυμαίνετο ἂν ὁλοσχερῶς τὰς γεωργίας τὰς κατ' αἴγυπτον. ἁλίσκεται δὲ καὶ τοῦτο τὸ ζῷον πολυχειρίᾳ τῶν τυπτόντων τοῖς σιδηροῖς ἐμβολίοις. ὅπου γὰρ ἂν φανῇ, συνάγουσιν ἐπ' αὐτὸ πλοῖα, καὶ περιστάντες κατατραυματίζουσιν ὥσπερ τισὶ κοπεῦσιν ἐπὶ σιδηροῖς ἀγκίστροις, εἶθ' ἑνὶ τῶν ἐμπαγέντων ἐνάπτοντες ἀρχὰς στυππίνας, ἀφιᾶσι μέχρις ἂν οὗ παραλυθῇ γενόμενον ἔξαιμον. τὴν μὲν οὖν σάρκα σκληρὰν ἔχει καὶ δύσπεπτον. τῶν δ' ἐντὸς οὐδὲν ἐδώδιμον, οὔτε σπλάγχνον, οὔτ' ἐγκοίλιον. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων θηρίων, ὁ νεῖλος ἔχει παντοῖα γένη ἰχθύων καὶ κατὰ τὸ πλῆθος ἄπιστα. τοῖς γὰρ ἐγχωρίοις οὐ μόνον ἐκ τῶν προσφάτως ἁλισκομένων παρέχεται δαψιλῆ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ πλῆθος εἰς ταριχείαν ἀνίησιν ἀνέκλειπτον. καθόλου δὲ τῇ εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίᾳ ὑπερβάλλει πάντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμούς. τῆς γὰρ πληρώσεως τὴν ἀρχὴν ἀπὸ θερινῶν τροπῶν ποιούμενος, αὔξεται μὲν μέχρι τῆς ἰσημερίας τῆς μετοπωρινῆς. ἐπάγων δ' ἀεὶ νέαν ἰλὺν, βρέχει τὴν γῆν ὁμοίως τήν τε ἀργὸν καὶ τὴν σπόριμον καὶ φυτεύσιμον, τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν οἱ γεωργοῦντες τὴν χώραν ἐθελήσωσι. τοῦ γὰρ ὕδατος πραέως φερομένου, ῥᾳδίως ἀποτρέπουσιν αὐτὸν μικροῖς χώμασι, καὶ πάλιν ἐπάγουσιν εὐχερῶς ταῦτα διαιροῦντες ὅταν δόξῃ συμφέρειν. καθόλου δὲ τοσαύτην τοῖς μὲν ἔργοις εὐκοπίαν παρέχεται, τοῖς δ' ἀνθρώποις λυσιτέλειαν, ὥστε τοὺς μὲν πλείστους τῶν γεωργῶν τοῖς ἀναξηραινομένοις τῆς γῆς τόποις ἐφισταμένους, τὸ σπέρμα βάλλοντας, ἐπάγειν τὰ βοσκήματα, καὶ τούτοις συμπατήσαντας, μετὰ τέτταρας ἢ πέντε μῆνας ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸν θερισμόν. ἐνίους δὲ κούφοις ἀρότροις ἐπαγαγόντας βραχέα τῆς ἐπιφανείας τῆς βεβρεγμένης χώρας, σωροὺς ἀναιρεῖσθαι τῶν καρπῶν χωρὶς δαπάνης πολλῆς καὶ κακοπαθείας. ὅλως γὰρ πᾶσα γεωργία παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι μετὰ μεγάλων ἀναλωμάτων καὶ ταλαιπωριῶν διοικεῖται, παρὰ δ' αἰγυπτίοις μόνοις ἐλαχίστοις δαπανήμασι καὶ πόνοις συγκομίζεται. ἥ τε ἀμπελόφυτος ὁμοίως ἀρδευομένη, δαψιλείαν οἴνου

ἢ μεγάλως [illegible]

ἢ κοπεῦσιν [illegible]

τοῖς ἐξαρχαίοις παρασκευάζει· οἱ δὲ χερσεύειν ἐάσαντες τὴν ἐπικλυζομένην χώραν καὶ
τοῖς ποιμνίοις ἀνέντες μηλοβοτοῦσι, διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῆς νομῆς, δὶς τεκόντα καὶ δὶς ἀ-
ποκαρέντα τὰ πρόβατα καρποῦνται. Τὸ δὲ γινόμενον περὶ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Νεί-
λου, τοῖς μὲν ἰδοῦσι θαυμαστὸν φαίνεται, τοῖς δ' ἀκούσασι παντελῶς ἄπιστον. τῶν γὰρ
ἄλλων ποταμῶν ἁπάντων περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς ἐλαττουμένων, καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς
χρόνον τοῦ θέρους ἀεὶ μᾶλλον ταπεινουμένων, οὗτος μόνος τότε ἀρχὴν λαβὼν τῆς πλη-
ρώσεως, ἐπὶ τοσοῦτον αὔξεται καθ' ἡμέραν ὥστε τὸ τελευταῖον πᾶσαν σχεδὸν ἐπικλύ-
ζειν τὴν Αἴγυπτον. ὡσαύτως δὲ πάλιν εἰς τοὐναντίον μεταβάλλων τὸν ἴσον χρόνον, καθ'
ἡμέραν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ταπεινοῦται, μέχρις ἂν εἰς τὴν προϋπάρξασαν ἀφίκη-
ται τάξιν. καὶ τῆς μὲν χώρας οὔσης πεδιάδος, τῶν δὲ πόλεων καὶ τῶν κωμῶν, ἔτι δὲ τῶν
ἀγροικιῶν κειμένων ἐπὶ χειροποιήτων χωμάτων, ἡ πρόσοψις ὁμοία γίνεται ταῖς Κυ-
κλάσι νήσοις. τῶν δὲ χερσαίων θηρίων τὰ πολλὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ περιληφθέν-
τα διαφθείρεται βαπτιζόμενα, τινὰ δ' εἰς τοὺς μετεωροτέρους ἐκφεύγοντα τόπους διασώ-
ζεται. τὰ δὲ βοσκήματα κατὰ τὸν τῆς ἀναβάσεως χρόνον ἐν ταῖς κώμαις καὶ ταῖς ἀ-
γροικίαις διατρέφεται, προπαρασκευαζομένης αὐτοῖς τῆς τροφῆς. οἱ δ' ὄχλοι πάντα
τὸν τῆς πληρώσεως χρόνον ἀπολελυμένοι τῶν ἔργων, εἰς ἄνεσιν τρέπονται, συνεχῶς
ἑστιώμενοι, καὶ πάντων τῶν πρὸς ἡδονὴν ἀνηκόντων ἀνεμποδίστως ἀπολαύοντες. διὰ
δὲ τὴν ἀγωνίαν τὴν ἐκ τῆς ἀναβάσεως τοῦ ποταμοῦ γινομένην, κατεσκεύασται Νει-
λοσκοπεῖον ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐν τῇ Μέμφει. ἐν τούτῳ δὲ τὴν ἀνάβασιν ἀκριβῶς ἐκ-
μετροῦντες οἱ τὴν τούτου διοίκησιν ἔχοντες, ἐξαποστέλλουσιν εἰς τὰς πόλεις ἐπιστολάς,
διασαφοῦντες πόσους πήχεις ἢ πόσους δακτύλους ἀναβέβηκεν ὁ ποταμός, καὶ πό-
τε τὴν ἀρχὴν πεποίηται τῆς ἐλαττώσεως. διὰ δὲ τοῦ τοιούτου τρόπου, τῆς μὲν ἀγω-
νίας ἀπολύεται πᾶς ὁ λαός, πυθόμενος τὴν τῆς αὐξήσεως εἰς τοὐναντίον μεταβο-
λήν· τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἐσομένων καρπῶν εὐθὺς ἅπαντες προεγνώκασιν, ἐκ πολ-
λῶν χρόνων τῆς παρατηρήσεως ταύτης παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀκριβῶς ἀναγεγραμ-
μένης. Μεγάλης δ' οὔσης ἀπορίας περὶ τῆς τοῦ ποταμοῦ πληρώσεως, ἐπικεχει-
ρήκασι πολλοὶ τῶν τε φιλοσόφων καὶ τῶν ἱστορικῶν ἀποδιδόναι τὰς ταύτης αἰτίας· περὶ
ὧν ἐν κεφαλαίοις ἐροῦμεν, ἵνα μήτε μακρὰς ποιώμεθα τὰς παρεκβάσεις, μήτε ἄ-
γραφον τὸ παρὰ πᾶσιν ἐπιζητούμενον ἀπολείπωμεν. ὅλως γὰρ ὑπὲρ τῆς ἀναβά-
σεως τοῦ Νείλου καὶ τῶν πηγῶν, ἔτι δὲ τῆς εἰς θάλατταν ἐκβολῆς καὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔχει
διαφορῶν παρὰ τοὺς ἄλλους ποταμούς, μέγιστος ὢν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην, τινὲς
μὲν τῶν συγγραφέων ἁπλῶς οὐκ ἐτόλμησαν οὐδὲν εἰπεῖν, καίπερ εἰωθότες μηκύνειν
ἐνίοτε περὶ χειμάρρου τοῦ τυχόντος· τινὲς δ' ἐπιβαλόμενοι λέγειν περὶ τῶν ἐπιζητου-
μένων, πολὺ τῆς ἀληθείας διήμαρτον. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Ἑλλάνικον καὶ Κάδμον, ἔτι
δ' Ἑκαταῖον, καὶ πάντες οἱ τοιοῦτοι, παλαιοὶ παντάπασιν ὄντες, εἰς τὰς μυθώδεις ἀπο-
φάσεις ἀπέκλιναν. Ἡρόδοτος δέ, ὁ πολυπράγμων, εἰ καί τις ἄλλος, γεγονώς, καὶ πολ-
λῆς ἱστορίας ἔμπειρος, ἐπικεχείρηκε μὲν περὶ τούτων ἀποδιδόναι λόγον, ἠκολουθηκὼς
δ' ἀντιλεγομέναις ὑπονοίαις εὑρίσκεται. Ξενοφῶν δὲ καὶ Θουκυδίδης ἐπαινούμενοι κατὰ
τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱστοριῶν, ἀπέσχοντο τελέως κατὰ τὴν γραφὴν τῶν τόπων τῶν κατ' Αἴγυπτον.
οἱ δὲ περὶ τὸν Ἔφορον καὶ Θεόπομπον μάλιστα πάντων εἰς ταῦτα ἐπιταθέντες, ἥκιστα τῆς
ἀληθείας ἐπέτυχον. καὶ διεσφάλησαν οὗτοι πάντες οὐ διὰ τὴν ἀμέλειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς χώρας
ἰδιότητα. ἀπὸ γὰρ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἄχρι Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου προσαγορευ-
θέντος, οὐχ ὅπως τινὲς τῶν Ἑλλήνων ὑπερέβαλον εἰς Αἰθιοπίαν, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τῶν ὅρων

γρ. ἐν τάχει

γρ. παρ' αὐτοῖς ἀεί

τῆς Αἰγύπτου παρέβη. οὕτως ἄξενα πάντα ἦν τὰ περὶ τοὺς τόπους τούτους, καὶ παν-
τελῶς ἐπικίνδυνα. τοῦ δὲ προειρημένου βασιλέως μεθ' Ἑλληνικῆς δυνάμεως εἰς
Αἰθιοπίαν πρώτου στρατεύσαντος, ἐπεγνώσθη τὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἀκριβέστε-
ρον ἀπὸ τούτων τῶν χρόνων. τῆς μὲν οὖν τῶν προτέρων συγγραφέων ἀγνοίας τοιαύ-
τας τὰς αἰτίας συνέβη γενέσθαι. Τὰς δὲ πηγὰς τοῦ Νείλου καὶ τὸν τόπον ἐξ οὗ λαμ-
βάνει τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥεύματος, ἑωρακέναι μὲν μέχρι τῶνδε τῶν ἱστοριογράφων οὐ-
δεὶς εἴρηκεν, οὐδ' ἀκοὴν ἀπεφήνατο παρὰ τῶν ἑωρακέναι διαβεβαιουμένων. διὸ
καὶ τοῦ πράγματος εἰς ὑπόνοιαν καὶ καταστοχασμὸν πιθανὸν καταντῶντος, οἱ μὲν
κατ' Αἴγυπτον ἱερεῖς ἀπὸ τοῦ περιρρέοντος τὴν οἰκουμένην ὠκεανοῦ φασὶν αὐτὸν τὴν
σύστασιν λαμβάνειν· ὑγιὲς μὲν οὐδὲν λέγοντες, ἀπορίᾳ δὲ τὴν ἀπορίαν λύοντες, καὶ
λόγον φέροντες εἰς πίστιν αὐτὸν πολλῆς πίστεως προσδεόμενον. τῶν δὲ Τρωγλοδυ-
τῶν οἱ μεταναστάντες ἐκ τῶν ἄνω τόπων διὰ καῦμα, προσαγορευόμενοι δὲ Μόλ-
γιοι, λέγουσιν ἐμφάσεις τινὰς εἶναι περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐξ ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο
διότι πολλῶν πηγῶν εἰς ἕνα τόπον ἀθροιζομένων συνίσταται τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου. διὸ
καὶ πολυγονώτατον αὐτὸν ὑπάρχειν πάντων τῶν γνωριζομένων ποταμῶν. Οἱ δὲ πε-
ριοικοῦντες τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Μερόην (οἷς καὶ μάλιστά τις συγκατάθοι-
το) τῆς μὲν κατὰ τὸ πιθανὸν εὑρεσιλογίας πολὺ κεχωρισμένοι, τῶν δὲ τόπων τῶν ζητου-
μένων ἔγγιστα κείμενοι, τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ λέγειν τι περὶ τούτων ἀκριβῶς, ὥστε καὶ
τὸν ποταμὸν Ἀστάπουν προσηγορεύκασιν, ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν Ἑλ-
λήνων διάλεκτον, ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ. οὗτοι μὲν οὖν τῷ Νείλῳ τῆς ἐν τοῖς τόποις ἀ-
θεωρησίας καὶ τῆς ἰδίας ἀγνοίας οἰκείαν ἔταξαν προσηγορίαν. ἡμῖν δ' ἀληθέστατος εἶναι
δοκεῖ λόγος ὁ πλεῖστον ἀπέχων τοῦ προσποιήματος. οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτι τὴν πρὸς τὴν
ἕω τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ τὴν πρὸς ἑσπέραν Λιβύην ἀφορίζων Ἡρόδοτος, ἀνατί-
θησι Λίβυσι τοῖς ὀνομαζομένοις Νασαμῶσι τὴν ἀκριβῆ θεωρίαν τοῦ ῥείθρου, καί φη-
σιν ἔκ τινος λίμνης λαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν τὸν Νεῖλον φέρεσθαι διὰ χώρας Αἰθιοπι-
κῆς ἀμυθήτου. οὐ μὴν αὐτόθεν οὔτε τοῖς εἰποῦσι Λίβυσιν (εἴπερ καὶ παρὰ ἀλήθειαν
εἰρήκασιν) οὔτε τῷ συγγραφεῖ προσεκτέον ἀναπόδεικτα λέγοντι. Ἐπειδὴ δὲ περὶ
τῶν πηγῶν καὶ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ διεληλύθαμεν, πειρασόμεθα τὰς αἰτίας ἀποδιδό-
ναι τῆς πληρώσεως. Θαλῆς μὲν οὖν, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὀνομαζόμενος, φησὶ τοὺς ἐτησίας
ἀντιπνέοντας ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμοῦ, κωλύειν εἰς θάλασσαν προχεῖσθαι τὸ ῥεῦ-
μα, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν πληρούμενον ἐπικλύζειν ταπεινὴν οὖσαν καὶ πεδιάδα
τὴν Αἴγυπτον. τοῦ δὲ λόγου τούτου, καίπερ εἶναι δοκοῦντος πιθανοῦ, ῥᾴδιον ἐξελέγξαι
τὸ ψεῦδος. εἰ γὰρ ἦν ἀληθὲς τὸ προειρημένον, οἱ ποταμοὶ πάντες ἂν οἱ τοῖς ἐτησίαις ἐ-
ναντίας τὰς ἐκβολὰς ἔχοντες, ἐποιοῦντο τὴν ὁμοίαν ἀνάβασιν. οὐ μηδαμοῦ τῆς οἰ-
κουμένης συμβαίνοντος, ζητητέον αἰτίαν ἑτέραν ἀληθινὴν τῆς πληρώσεως. Ἀνα-
ξαγόρας δ' ὁ φυσικὸς ἀπεφήνατο τῆς ἀναβάσεως αἰτίαν εἶναι τὴν τηκομένην χιόνα
κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν. ᾧ καὶ ὁ ποιητὴς Εὐριπίδης μαθητὴς ὢν ἠκολούθηκε· λέγει γοῦν,
Νείλου λιπὼν κάλλιστον ἐκ γαίης ὕδωρ, Ὃς ἐκ μελαμβρότοιο πληροῦται ῥοὰς Αἰ-
θιοπίδος γῆς, ἡνίκ' ἂν τακῇ χιών. καὶ ταύτην δὲ τὴν ἀπόφασιν οὐ πολλῆς ἀν-
τιρρήσεως προσδεῖσθαι συμβέβηκε· φανεροῦ πᾶσιν ὄντος ὅτι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν
καυμάτων ἀδύνατον χιόνα πίπτειν περὶ τὴν Αἰθιοπίαν. καθόλου γὰρ περὶ τοὺς τόπους
τούτους οὔτε πάγος οὔτε ψῦχος, οὔθ' ὅλως χειμῶνος ἔμφασις γίνεται, καὶ μάλιστα πε-
ρὶ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Νείλου. εἰ δέ τις καὶ συγχωρήσαι χιόνος εἶναι πλῆθος ἐν τοῖς ὑπὲρ

γρ. ἱστοριογραφούντων

γρ. ἰχν.

γρ. Βόχαι. ἢ Βολγοι

Seneca li. iiii nat. quaest.

Αἰθιοπίαν τόπους, ὁμοίως ἐλέγχεται τὸ ψεῦδος τῆς ἀποφάσεως. πᾶς γὰρ ποταμὸς ἀπὸ χιόνος ῥέων ὁμολογουμένως αὔρας ἀναδίδωσι ψυχράς, καὶ τὸν ἀέρα παχύνει. περὶ δὲ τὸν Νεῖλον μόνον τῶν ποταμῶν οὔτε νέφους ὑποστάσεις ὑπάρχουσιν, οὔτ' αὖραι ψυχραὶ γίνονται, οὔτε ἀὴρ παχύνεται. Ἡρόδοτος δέ φησι τὸν Νεῖλον εἶναι μὲν φύσει τηλικοῦτον ἡλίκος γίνεται κατὰ τὴν πλήρωσιν, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τὸν ἥλιον κατὰ τὴν Λιβύην φερόμενον, ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν πολλὴν ὑγρασίαν ἐκ τοῦ Νείλου· καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τοὺς χειμερινοὺς καιροὺς παρὰ φύσιν ἐλάττονα γίνεσθαι τὸν ποταμόν. τοῦ δὲ θέρους ἐπιστάντος, ἀποχωροῦντα τῇ φορᾷ τὸν ἥλιον πρὸς τὰς ἄρκτους, ἀναξηραίνειν καὶ ταπεινοῦν τούς τε περὶ τὴν Ἑλλάδα ποταμοὺς καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἄλλην χώραν τὴν ὁμοίως ἐκείνῃ κειμένην. οὐκέτ' οὖν εἶναι παράδοξον τὸ γινόμενον περὶ τὸν Νεῖλον. οὐ γὰρ ἐν τοῖς καύμασιν αὔξεσθαι, κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ ταπεινοῦσθαι διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. ῥητέον οὖν καὶ πρὸς τοῦτον, ὅτι καθάπερ ἐκ τοῦ Νείλου τὴν ὑγρασίαν ὁ ἥλιος ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπᾶται κατὰ τοὺς τοῦ χειμῶνος καιρούς, οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ὄντων ποταμῶν ἀναλαμβάνοι τι τῆς ὑγρᾶς, καὶ ταπεινοῖ τὰ φερόμενα ῥεύματα. ἐπεὶ δ' οὐδαμοῦ τῆς Λιβύης οὐδὲν τοιοῦτο γινόμενον θεωρεῖται, φανερῶς ὁ συγγραφεὺς σχεδιάζων εὑρίσκεται. καὶ γὰρ οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα ποταμοὶ τὴν αὔξησιν ἐν τῷ χειμῶνι λαμβάνουσιν, οὐ διὰ τὸ μακρότερον ἀφίστασθαι τὸν ἥλιον, ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος τῶν γινομένων ὄμβρων. Δημόκριτος δ' ὁ Ἀβδηρίτης φησὶν οὐ τὸν περὶ τὴν μεσημβρίαν τόπον χιονίζεσθαι (καθάπερ εἴρηκεν Εὐριπίδης καὶ Ἀναξαγόρας), ἀλλὰ τὸν περὶ τὰς ἄρκτους· καὶ τοῦτο ἐμφανὲς εἶναι πᾶσι. τὸ δὲ πλῆθος τῆς σωρευομένης χιόνος ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι, περὶ μὲν τὰς τροπὰς μένειν πεπηγός, ἐν δὲ τῷ θέρει διαλυομένων ὑπὸ τῆς θερμασίας τῶν πάγων, πολλὴν τηκεδόνα γίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ γεννᾶσθαι καὶ παχέα νέφη περὶ τοὺς μετεωροτέρους τῶν τόπων, δαψιλοῦς τῆς ἀναθυμιάσεως πρὸς τὸ ὕψος αἰρομένης. ταῦτα δ' ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἐλαύνεσθαι, μέχρις ἂν ὅτου προσπέσῃ τοῖς μεγίστοις ὄρεσι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην, ἅ φησιν εἶναι περὶ τὴν Αἰθιοπίαν. ἔπειτα πρὸς τούτοις οὖσιν ὑψηλοῖς βιαίως θραυόμενα παμμεγέθεις ὄμβρους γεννᾶν, ἐξ ὧν πληροῦσθαι τὸν ποταμὸν μάλιστα κατὰ τὴν τῶν ἐτησίων ὥραν. ῥᾴδιον δὲ καὶ τοῦτον ἐξελέγξαι, τοὺς χρόνους τῆς αὐξήσεως ἀκριβῶς ἐξετάζοντα. ὁ γὰρ Νεῖλος ἄρχεται μὲν πληροῦσθαι κατὰ τὰς θερινὰς τροπάς, οὔπω τῶν ἐτησίων πνεόντων, λήγει δὲ ὕστερον ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, πάλαι προπεπαυμένων τῶν εἰρημένων ἀνέμων. ὅταν οὖν ἡ τῆς πείρας ἀκρίβεια κατισχύῃ τὴν τῶν λεγόντων πιθανότητα, τὴν μὲν ἐπίνοιαν τἀνδρὸς ἀποδεκτέον, τὴν δὲ πίστιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις οὐ δοτέον. παρίημι γὰρ καὶ διότι τοὺς ἐτησίας ἰδεῖν ἔστιν οὐδέν τι μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἄρκτου πνέοντας ἢ τῆς ἑσπέρας. οὐ βορέαι γὰρ οὐδ' ἀπαρκτίαι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πνέοντες ἀπὸ θερινῆς δύσεως ἀργέσται κοινωνοῦσι τῆς τῶν ἐτησίων προσηγορίας. τό τε λέγειν ὡς μέγιστα συμβαίνει τῶν ὀρῶν ὑπάρχειν τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, οὐ μόνον ἀναπόδεικτόν ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν πίστιν ἔχει διὰ τῆς ἐναργείας συνεργουμένην. Ἔφορος δὲ καινοτάτην αἰτίαν εἰσφέρων, πιθανολογεῖν μὲν πειρᾶται, τῆς δ' ἀληθείας οὐδαμῶς ἐπιτυγχάνων θεωρεῖται. φησὶ γὰρ ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον, ποταμόχωστον οὖσαν καὶ χαύνην, ἔτι δὲ κισηρώδη τὴν φύσιν, ῥαγάδας τε μεγάλας καὶ διηνεκεῖς ἔχειν· διὰ δὲ τούτων εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβάνειν ὑγροῦ πλῆθος· καὶ κατὰ μὲν τὴν χειμερινὴν ὥραν συνέχειν ἐν ἑαυτῇ τοῦτο, κατὰ δὲ τὴν θερινήν, ὥσπερ ἱδρῶτάς τινας ἐξ αὑτῆς πανταχόθεν ἀνιέναι, καὶ διὰ τούτων πληροῦν τὸν ποταμόν. ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος οὐ μόνον ἡμῖν φαί-

γρ. ὑδάτων.

γρ. μετεώρους

γρ. ἰσχύῃ

γίνεται μὴ τεθεαμένος τὴν φύσιν τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον τόπων, ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τῶν εἰδότων τὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἐπιμελῶς πεπυσμένος. πρῶτον μὲν γάρ, εἴπερ ἐξ αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου ὁ Νεῖλος τὴν αὔξησιν ἐλάμβανεν, οὐκ ἂν ἐν τοῖς ἀνωτέρω μέρεσιν ἐπληροῦτο, διά τε πετρώδους καὶ στερεᾶς χώρας φερόμενος· νυνὶ δὲ πλείω τῶν ἑξακισχιλίων σταδίων διὰ τῆς Αἰθιοπίας ῥέων, τὴν πλήρωσιν ἔχει πρὶν ἢ ψαῦσαι τῆς Αἰγύπτου. ἔπειτα εἰ μὲν τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου ταπεινότερον ἦν τῶν κατὰ τὸν ποταμὸν χαύνης γῆς ἀραιωμάτων, ἐπιπολαίους ἂν εἶναι τὰς ῥαγάδας συνέβαινε, καθ' ἃς ἀδύνατον ἦν διαμένειν τοσοῦτο πλῆθος ὕδατος· εἰ δ' ὑψηλότερον τόπον ἐπεῖχεν ὁ ποταμὸς τῶν ἀραιωμάτων, ἀδύνατον ἦν ἐκ τῶν ταπεινοτέρων κοιλωμάτων εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιφάνειαν τὴν τῶν ὑγρῶν σύρρευσιν γίνεσθαι. καθόλου δὲ τίς ἂν δυνατὸν ἡγήσαιτο τοὺς ἐκ τῶν κατὰ τὴν γῆν ἀραιωμάτων ἱδρῶτας τοσαύτην αὔξησιν τοῦ ποταμοῦ ποιεῖν, ὥστε ὑπ' αὐτοῦ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Αἴγυπτον ἐπικλύζεσθαι; ἀφίημι γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος τῆς τε ποταμοχώστου γῆς, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀραιώμασι τηρουμένων ὑδάτων, ἐμφανῶς ὄντων τῶν ἐν τούτοις ἐλέγχων. ὁ μὲν γὰρ Μαίανδρος ποταμὸς κατὰ τὴν Ἀσίαν πολλὴν χώραν πεποίηκε ποταμόχωστον, ἐν ᾗ τῶν συμβαινόντων περὶ τὴν ἀνάπλήρωσιν τοῦ Νείλου τὸ σύνολον οὐδὲν θεωρεῖται γινόμενον. ὁμοίως δὲ τούτῳ περὶ μὲν τὴν Ἀκαρνανίαν ὁ καλούμενος Ἀχελῶος ποταμός, περὶ δὲ τὴν Βοιωτίαν ὁ Κηφισὸς φερόμενος ἐκ τῶν Φωκέων, προσκέχωκεν οὐκ ὀλίγην χώραν. ἐφ' ὧν ἀμφοτέρων ἐλέγχεται φανερῶς τὸ ψεῦδος τοῦ συγγραφέως. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἄν τις παρ' Ἐφόρῳ ζητήσειεν ἐκ παντὸς τρόπου τἀκριβές, ὁρῶν αὐτὸν ἐν πολλοῖς ὠλιγωρηκότα τῆς ἀληθείας. Τῶν δ' ἐν Μέμφει τινὲς φιλοσόφων ἐπεχείρησαν αἰτίαν φέρειν τῆς πληρώσεως ἀνεξέλεγκτον μᾶλλον ἢ πιθανήν, ᾗ πολλοὶ συγκατατέθεινται. διαιρούμενοι γὰρ τὴν γῆν εἰς τρία μέρη, φασὶν ὑπάρχειν ἓν μὲν τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην, ἕτερον δὲ τὸ τούτοις τοῖς τόποις ἀντιπεπονθὸς ταῖς ὥραις, τὸ δὲ τρίτον μεταξὺ μὲν κεῖσθαι τούτων, ὑπάρχειν δὲ διὰ καῦμα ἀοίκητον. εἰ μὲν οὖν ὁ Νεῖλος ἀνέβαινε κατὰ τὸν τοῦ χειμῶνος καιρόν, δῆλον ὑπῆρχεν ὡς ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς ζώνης λαμβάνει τὴν ἐπίρρευσιν, διὰ τὸ περὶ τούτους τοὺς καιροὺς μάλιστα γίνεσθαι παρ' ἡμῖν τὰς ἐπομβρίας· ἐπεὶ δὲ τοὐναντίον περὶ τὸ θέρος πληροῦται, πιθανὸν εἶναι κατὰ τοὺς ἀντικειμένους τόπους γεννᾶσθαι τοὺς χειμῶνας, καὶ τὸ πλεονάζον τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ὑδάτων εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην φέρεσθαι. διὸ καὶ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου μηδένα δύνασθαι παρελθεῖν, ὡς ἂν ἐκ τῆς ἐναντίας ζώνης διὰ τῆς ἀοικήτου φερομένου τοῦ ποταμοῦ. μαρτυρεῖν δὲ τούτοις καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς γλυκύτητος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ὕδατος. διὰ γὰρ τῆς κατακεκαυμένης αὐτὸν ῥέοντα καθέψεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο γλυκύτατον εἶναι πάντων τῶν ποταμῶν, ἅτε φύσει τοῦ πυρώδους πάντοτε τὸ ὑγρὸν ἀπογλυκαίνοντος. οὗτος δ' ὁ λόγος ἔχει μέν τινα φανερὰν καὶ πρόχειρον ἀντίρρησιν, ὅτι παντελῶς ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ ποταμὸν ἐκ τῆς ἀντικειμένης οἰκουμένης εἰς τὴν ἡμετέραν διαφέρεσθαι, καὶ μάλιστα εἴ τις ὑπόθοιτο σφαιροειδῆ τὴν γῆν ὑπάρχειν. καὶ γὰρ ἐάν τις τοῖς λόγοις κατατολμήσας βιάζηται τὴν ἐνάργειαν, ἥ γε φύσις τῶν πραγμάτων οὐδαμῶς συγχωρήσει. καθόλου μὲν γὰρ ἀνεξέλεγκτον ἀπόφασιν εἰσηγούμενοι, καὶ τὴν ἀοίκητον χώραν μεταξὺ τιθέμενοι, ταύτῃ διαφεύξεσθαι τοὺς ἀκριβεῖς ἐλέγχους νομίζουσι. δίκαιον δὲ τοὺς περί τινων διαβεβαιουμένους, ἢ τὴν ἐνάργειαν παρέχεσθαι μαρτυροῦσαν, ἢ τὰς ἀποδείξεις λαμβάνειν ἐξ ἀρχῆς συγκεχωρημένας. πῶς δὲ μόνος ὁ Νεῖλος ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκουμένης φέρεται πρὸς τοὺς καθ' ἡμᾶς τόπους; εἰκὸς γὰρ εἶναι καὶ ἑτέρους ποταμούς,

τῶν καὶ πιναζόντων τῶν ὑδάτων.

καθάπερ καὶ παρ' ἡμῖν. ἥ τε τῆς περὶ τὸ ὕδωρ γλυκύτητος αἰτία παντελῶς ἄλογος· εἰ γὰρ καθεψόμενος ὑπὸ τῶν καυμάτων ὁ ποταμὸς ἐγλυκαίνετο, πολύγονος οὐκ ἂν ἦν, οὐδὲ ποικίλας ἰχθύων καὶ θηρίων ἰδέας εἶχε. πᾶν γὰρ ὕδωρ ὑπὸ τῆς πυρώδους φύσεως ἀλλοιωθὲν, ἀλλοτριώτατόν ἐστι ζωογονίας. διόπερ τῇ κατὰ τὴν ἐναργείαν καθεψήσει τῆς φύσεως τοῦ Νείλου παντάπασιν ἐναντιουμένης, ψευδεῖς τὰς εἰρημένας αἰτίας τῆς πληρώσεως ἡγητέον. Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χῖός φησι κατὰ μὲν τὴν θερινὴν ὥραν τὰ ὕδατα κατὰ γῆν εἶναι ψυχρά, τοῦ δὲ χειμῶνος τοὐναντίον θερμά. καὶ τοῦτο εὔδηλον ἐπὶ τῶν βαθέων φρεάτων γίνεσθαι· κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀκμὴν τοῦ χειμῶνος ἥκιστα τὸ ὕδωρ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν ψυχρόν, κατὰ δὲ τὰ μέγιστα καύματα ψυχρότατον ἐξ αὐτῶν ὕδωρ ἀναφέρεσθαι. διὸ καὶ τὸν Νεῖλον εὐλόγως κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα μικρὸν εἶναι καὶ συστέλλεσθαι, διὰ τὸ τὴν μὲν κατὰ γῆν θερμασίαν τὸ πολὺ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας ἀναλίσκειν, ὄμβρους δὲ κατὰ τὴν Αἴγυπτον μὴ γίνεσθαι· κατὰ δὲ τὸ θέρος μηκέτι τῆς κατὰ γῆν ἀπαναλώσεως γινομένης ἐν τοῖς κατὰ βάθος τόποις, πληροῦσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ῥύσιν ἀνεμποδίστως. ῥητέον δὲ καὶ πρὸς τοῦτον, ὅτι πολλοὶ ποταμοὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ὁμοίως μὲν κείμενοι τοῖς στόμασι, παραπλησίας δὲ τὰς ῥύσεις ποιούμενοι, τὴν ἀνάβασιν οὐκ ἔχουσιν ἀνάλογον τῷ Νείλῳ. τοὐναντίον γὰρ ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πληρούμενοι, κατὰ δὲ τὸ θέρος λήγοντες ἐλέγχουσι τὸ ψεῦδος τοῦ πειρωμένου τοῖς πιθανοῖς καταμάχεσθαι τῆς ἀληθείας. Ἔγγιστα δὲ τῇ ἀληθείᾳ προσελήλυθεν Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος. φησὶ γὰρ κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν ὄρεσι γίνεσθαι συνεχεῖς ὄμβρους ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας. εὐλόγως οὖν τὸν Νεῖλον ἐν μὲν τῷ χειμῶνι συστέλλεσθαι, τὴν κατὰ φύσιν ἔχοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν πηγῶν, κατὰ δὲ τὸ θέρος διὰ τοὺς ἐκχεομένους ὄμβρους λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. εἰ δὲ τὰς αἰτίας μηδεὶς ἀποδοῦναι δύναται μέχρι τοῦ νῦν τῆς τῶν ὑδάτων γενέσεως, οὐ προσήκειν ἀθετεῖσθαι τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν. πολλὰ γὰρ τὴν φύσιν ἐναντίως φέρειν, ὧν τὰς αἰτίας οὐκ ἐφικτὸν ἀνθρώποις ἀκριβῶς ἐξευρεῖν. μαρτυρεῖν δὲ τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ λεγομένοις καὶ τὸ γινόμενον περί τινας τόπους τῆς Ἀσίας. πρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὅροις τῆς Σκυθίας τοῖς πρὸς τὸ Καυκάσιον ὄρος συνάπτουσι, παρεληλυθότος ἤδη τοῦ χειμῶνος καθ' ἕκαστον ἔτος νιφετοὺς ἐξαισίους γίνεσθαι συνεχῶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. ἐν δὲ τοῖς πρὸς βορρᾶν ἐστραμμένοις μέρεσι τῆς Ἰνδικῆς ἐν ὡρισμένοις καιροῖς καὶ χαλάζας ἄπιστον τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος καταράττειν. καὶ περὶ μὲν τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν ἀρχομένου θέρους συνεχεῖς ὄμβρους γίνεσθαι, κατὰ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν μεθ' ἡμέρας τινὰς ταὐτὸ συμβαίνειν, καὶ ταύτην τὴν περίστασιν κυκλουμένην ἀεὶ τοὺς συνεχεῖς τόπους χειμάζειν. οὐδὲν οὖν εἶναι παράδοξον εἰ καὶ κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν τὴν κειμένην ὑπὲρ Αἰγύπτου συνεχεῖς ἐν τοῖς ὄρεσιν ὄμβροι καταρρηγνύντες, ἐν τῷ θέρει πληροῦσι τὸν ποταμόν, ἄλλως τε καὶ τῆς ἐναργείας αὐτῆς μαρτυρουμένης ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς τόπους οἰκούντων βαρβάρων. εἰ δὲ τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις ἐναντίαν ἔχει τὰ λεγόμενα φύσιν, οὐ διὰ τοῦτ' ἀπιστητέον. καὶ γὰρ τὸν νότον παρ' ἡμῖν μὲν εἶναι χειμέριον, περὶ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν αἴθριον ὑπάρχειν. καὶ τὰς βορείους πνοὰς περὶ μὲν τὴν Εὐρώπην εὐτόνους εἶναι, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν χώραν βληχρὰς καὶ ἀτόνους, καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς. Περὶ μὲν τῆς πληρώσεως τοῦ Νείλου δυνάμενοι ποικιλώτερον ἀντειπεῖν πρὸς ἅπαντας, ἀρκεσθησόμεθα τοῖς εἰρημένοις, ἵνα μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προκειμένην συντομίαν ὑπερβαίνωμεν.

Ἐπεὶ δὲ τὴν βίβλον ταύτην διὰ τὸ μέγεθος εἰς δύο διῃρήκαμεν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας, τὴν πρώτην μερίδα τῆς ἱστορουμένων αὐτοῦ περιγράψομεν, τὰ δὲ συνεχῆ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἱστορουμένων ἐν τῇ δευτέρᾳ κατατάξομεν, ἀρχὴν ποιησάμενοι τὴν ἀπαγγελίαν τῶν γενομένων βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοῦ παλαιοτάτου βίου παρ' Αἰγυπτίοις.

τῆς ὑγρασίας

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Τῆς πρώτης τῶν Διοδώρου βίβλων διὰ τὸ μέγεθος εἰς δύο βίβλους διῃρημένης, ἡ πρώτη μὲν περιέχει προοίμιον περὶ ὅλης τῆς πραγματείας, καὶ τὰ λεγόμενα παρ' αἰγυπτίοις περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως καὶ τῆς τῶν ὅλων ἐξ ἀρχῆς συστάσεως. πρὸς δὲ τούτοις, περὶ τῶν θεῶν ὅσοι πόλεις ἔκτισαν κατ' αἴγυπτον, ἐπωνύμους ἑαυτῶν ποιήσαντες, περί τε τῶν πρώτων γενομένων ἀνθρώπων, καὶ τοῦ παλαιοτάτου βίου, τῆς τε τῶν ἀθανάτων τιμῆς καὶ τῆς τῶν ναῶν κατασκευῆς. ἑξῆς δὲ περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς κατ' αἴγυπτον χώρας, καὶ τῶν περὶ τὸν νεῖλον ποταμὸν παραδοξολογουμένων, τῆς τε τούτου πληρώσεως τὰς αἰτίας, καὶ τῶν ἱστορικῶν καὶ φιλοσόφων ἀποφάσεις, ἔτι δὲ τὰς πρὸς ἕκαστον τῶν συγγραφέων ἀντιρρήσεις. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ βίβλῳ τὰ συνεχῆ τοῖς προειρημένοις διέξιμεν. ἀρξόμεθα δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων κατ' αἴγυπτον γενομένων βασιλέων καὶ τὰς κατὰ μέρος αὐτῶν πράξεις ἐκθησόμεθα μέχρι Ἀμάσιδος τοῦ βασιλέως, προεκθέμενοι κεφαλαιωδῶς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀγωγὴν τῶν κατ' αἴγυπτον.

Βίῳ γὰρ τὸ παλαιὸν αἰγυπτίους φασὶ χρήσασθαι τὸ μὲν ἀρχαιότατον πόας ἐσθίοντας, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἕλεσι γινομένων τοὺς καυλοὺς καὶ τὰς ῥίζας, πεῖραν διὰ τῆς γεύσεως ἑκάστου λαμβάνοντας· πρώτην δὲ καὶ μάλιστα προσενέγκασθαι τὴν ὀνομαζομένην ἄγρωστιν, διὰ τὸ καὶ γλυκύτητι διαφέρειν εἶναι, καὶ τὴν τροφὴν ἀρκοῦσαν παρέχεσθαι τοῖς σώμασι τῶν ἀνθρώπων. καὶ γὰρ τοῖς κτήνεσι ταύτην θεωρεῖσθαι προσηνῆ, καὶ ταχὺ τοὺς ὄγκους αὐτῶν προσανατρέφειν. διὸ καὶ τῆς χρείας τῆς περὶ τὴν βοτάνην ταύτην μνημονεύοντας τοὺς ἀνθρώπους, μέχρι τοῦ νῦν, ὅταν πρὸς θεοὺς βαδίζωσι, τῇ χειρὶ ταύτης λαμβάνοντας προσεύχεσθαι. οἴονται γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἑλῶδες καὶ λιμνῶδες εἶναι ζῷον, ἀπό τε τῆς λειότητος τεκμαιρόμενοι καὶ τῆς φυσικῆς ποιότητος, ἔτι δὲ τοῦ προσδεῖσθαι τροφῆς τῆς ὑγρᾶς μᾶλλον ἢ τῆς ξηρᾶς. δευτέραν δὲ λέγουσιν ἔχειν διαγωγὴν τοὺς αἰγυπτίους τὴν τῶν ἰχθύων βρῶσιν, πολλὴν δαψίλειαν παρεχομένου τοῦ ποταμοῦ, καὶ μάλιστα ὅτε μετὰ τὴν ἀνάβασιν ταπεινούμενος ἀναξηραίνοιτο. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν βοσκημάτων ἔνια σαρκοφαγεῖν, καὶ ταῖς δοραῖς τῶν κατεσθιομένων ἐσθῆσι χρῆσθαι. καὶ τὰς οἰκήσεις ἐκ τῶν καλάμων κατασκευάζεσθαι. ἴχνη δὲ τούτων διαμένειν παρὰ τοῖς νομεῦσι τοῖς κατ' αἴγυπτον, οὓς ἅπαντας φασὶ μέχρι τοῦ νῦν μηδεμίαν ἄλλην οἴκησιν ἢ τὴν ἐκ τῶν καλάμων ἔχειν, δοκιμάζοντας ἀρκεῖσθαι ταύτῃ. Πολλοὺς δὲ χρόνους τούτῳ τῷ βίῳ διεξάγοντας, τὸ τελευταῖον ἐπὶ τοὺς ἐδωδίμους μεταβῆναι καρπούς. ὧν εἶναι καὶ τὸν ἐκ τοῦ λωτοῦ γινόμενον ἄρτον. καὶ τούτων τὴν εὕρεσιν οἱ μὲν εἰς τὴν Ἶσιν ἀναφέρουσιν, οἱ δὲ εἴς τινα τῶν παλαιῶν βασιλέων τὸν ὀνομαζόμενον Μηνᾶν. οἱ δ' ἱερεῖς εὑρετὴν μὲν τῆς παιδείας καὶ τῶν τεχνῶν μυθολογοῦσι τὸν Ἑρμῆν γεγονέναι, τῶν δ' εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων τοὺς βασιλεῖς. διὸ καὶ τὸ παλαιὸν παραδίδοσθαι τὰς βασιλείας μὴ τοῖς ἐκγόνοις τῶν ἀρξάντων, ἀλλὰ τοῖς πλεῖστα καὶ μέγιστα τὸ πλῆθος εὐεργετοῦσιν, εἴτε προκαλουμένων τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν βασιλεῖς ἐπὶ τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν, εἴτε καὶ κατ' ἀλήθειαν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγραφαῖς οὕτω παρειληφότων. μυθολογοῦσι δ' αὐτῶν τινὲς τὸ μὲν πρῶτον ἄρξαι τῆς αἰγύπτου θεούς τε καὶ ἥρωας ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, καὶ θεῶν ἔσχατον βασιλεῦσαι τὸν Ἴσιδος Ὧρον· ἀπ' ἀνθρώ-

των δὲ τὴν χώραν βεβασιλευκότων φασὶν ἀπὸ μυριάδος ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν πεν-
τακισχιλίων, μέχρι τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς ὀλυμπιάδος. καθ' ἣν ἡμεῖς μὲν πα-
ρεβάλομεν εἰς αἴγυπτον, ἐβασίλευε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ νέος Διόνυσος χρηματίζων. τού-
των δὲ τὰ μὲν πλεῖστα κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν ἐγχωρίους βασιλεῖς, ὀλίγα δὲ αἰθίοπας
καὶ πέρσας καὶ μακεδόνας. αἰθίοπας μὲν οὖν ἄρξαι τέτταρας, οὐ κατὰ τὸ ἑξῆς, ἀλλ' ἐκ
διαστήματος, ἔτη τὰ πάντα βραχὺ λείποντα τῶν ἓξ καὶ τριάκοντα. πέρσας δὲ ἡ-
γήσασθαι, Καμβύσου τοῦ βασιλέως τοῖς ὅπλοις καταστρεψαμένου τὸ ἔθνος, πέντε
πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτεσι σὺν ταῖς τῶν αἰγυπτίων ἀποστάσεσιν, ἃς ἐποιή-
σαντο φέρειν οὐ δυνάμενοι τὴν τραχύτητα τῆς ἐπιστασίας, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐγχωρίους
θεοὺς ἀσέβειαν. ἐσχάτους δὲ μακεδόνας ἄρξαι καὶ τοὺς ἀπὸ μακεδόνων ἓξ ἔτη πρὸς τοῖς
διακοσίοις καὶ ἑβδομήκοντα. τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους ἅπαντας διατελέσαι βασιλεύον-
τας τῆς χώρας ἐγχωρίους, ἄνδρας μὲν ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, γυναῖκας
δὲ πέντε. περὶ ὧν ἁπάντων οἱ μὲν ἱερεῖς εἶχον ἀναγραφὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐκ πα-
λαιῶν χρόνων ἀεὶ τοῖς διαδόχοις παραδεδομένας, ὁπηλίκος ἕκαστος τῶν βασιλευ-
σάντων ἐγένετο τῷ μεγέθει, καὶ ὁποῖός τις τῇ φύσει, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους ἑ-
κάστῳ πραχθέντα. ἡμῖν δὲ περὶ ἑκάστου τὰ κατὰ μέρος μακρόν τε ἂν εἴη καὶ περίεργον γρά-
φειν, ὡς ἂν τῶν πλείστων ἀχρήστων περιειλημμένων. διόπερ τῶν ἀξίων ἱστορίας τὰ κυ-
ριώτατα συντόμως διεξιέναι πειρασόμεθα. Μετὰ τοὺς θεοὺς τοίνυν πρῶτον φα-
σὶ βασιλεῦσαι τῆς αἰγύπτου Μηνᾶν, καὶ καταδεῖξαι τοῖς λαοῖς θεούς τε σέβεσθαι καὶ
θυσίας ἐπιτελεῖν. πρὸς δὲ τούτοις παρατίθεσθαι τραπέζας καὶ κλίνας, καὶ στρωμνῇ
πολυτελεῖ χρῆσθαι, καὶ τὸ σύνολον τρυφὴν καὶ πολυτελῆ βίον εἰσηγήσασθαι. διὸ καὶ
πολλαῖς ὕστερον γενεαῖς βασιλεύσαντα Τνέφαχθον τὸν Βοκχόριδος τοῦ σοφοῦ πατέ-
ρα, λέγουσιν, εἰς τὴν ἀραβίαν στρατεύσαντα, τῶν ἐπιτηδείων αὐτὸν διά τε τὴν ἐ-
ρημίαν καὶ τὰς δυσχωρίας ἐκλιπόντων, ἀναγκασθῆναι, μίαν ἡμέραν ἐνδεὴς γενόμενον,
χρήσασθαι διαίτῃ παντελῶς εὐτελεῖ παρά τισι τῶν τυχόντων ἰδιωτῶν. ἡσθέντα δὲ
καθ' ὑπερβολὴν, καταγνῶναι τῆς τρυφῆς, καὶ τῷ καταδείξαντι τὴν πολυτέλειαν
ἐξ ἀρχῆς βασιλεῖ καταρᾶσθαι. οὕτω δ' ἐγκάρδιον αὐτῷ τὴν μεταβολὴν γενέσθαι
τὴν περὶ τὴν βρῶσιν καὶ πόσιν καὶ κοίτην, ὥστε τὴν κατάραν ἀναγράψαι τοῖς ἱεροῖς
γράμμασιν εἰς τὸν τοῦ Διὸς ναὸν ἐν θήβαις. ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα αἴτιον γενέσθαι τοῦ μὴ
διαμεῖναι τὴν δόξαν τοῦ Μηνᾶ καὶ τὰς τιμὰς εἰς τοὺς ὕστερον χρόνους. Ἑξῆς δὲ ἄρξαι
λέγεται τοῦ προειρημένου βασιλέως τοὺς ἀπογόνους δύο πρὸς τοῖς πεντήκοντα τοὺς
ἅπαντας, ἔτη πλείω τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων. ἐφ' ὧν μηδὲν ἄξιον ἀναγραφῆς γε-
νέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα κατασταθέντος βασιλέως Βουσίριδος, καὶ τῶν τούτου πάλιν ἐκ-
γόνων ὀκτὼ, τὸν τελευταῖον ὁμώνυμον ὄντα τῷ πρώτῳ φασὶ κτίσαι τὴν ὑπὸ μὲν
αἰγυπτίων καλουμένην Διὸς πόλιν τὴν μεγάλην, ὑπὸ δὲ τῶν ἑλλήνων θήβας. τὸν
μὲν οὖν περίβολον αὐτὴν ὑποστήσασθαι σταδίων ἑκατὸν καὶ τετταράκοντα, οἰκοδο-
μήμασι δὲ μεγάλοις καὶ ναοῖς εὐπρεπέσι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναθήμασι κοσμῆσαι θαυ-
μαστῶς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς τῶν ἰδιωτῶν οἰκίας, ἃς μὲν τετρωρόφους, ἃς δὲ πεντωρόφους κα-
τασκευάσαι· καὶ καθόλου τὴν πόλιν εὐδαιμονεστάτην οὐ μόνον τῶν κατ' αἴγυπτον,
ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πασῶν ποιῆσαι. διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὴν εὐπορίας
τε καὶ δυνάμεως εἰς πάντα τόπον τῆς φήμης διαδεδομένης, ἐπιμεμνῆσθαι καὶ τὸν
ποιητὴν αὐτῆς φασὶν, ἐν οἷς λέγει, — οὐδ' ὅσα θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἔνι κτήματα κεῖται·
Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
Ἀνέρες

γρ. πολυτελείαις.

γρ. Τνεφαχθῶν

γρ. πλασσόμενον.

γρ. ἑκατό-

» ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν. ἔνιοι δέ φασιν οὐ πύλας ἑκατὸν ἐσχηκέναι τὴν πόλιν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ μεγάλα προπύλαια τῶν ἱερῶν, ἀφ' ὧν ἑκατόμπυλον ὠνομάσθαι, καθαπερεὶ πολύπυλον. δισμύρια δ' ἅρματα πρὸς ἀλήθειαν ἐξ αὐτῆς εἰς τοὺς πολέμους ἐκπορεύεσθαι. τοὺς γὰρ ἱππῶνας ἑκατὸν γεγονέναι κατὰ τὴν παραποταμίαν τὴν ἀπὸ Μέμφεως ἄχρι Θηβῶν τῶν κατὰ Λιβύην, ἑκάστου διακοσίους ἀνὰ δέχεσθαι ἵππους, ὧν ἔτι νῦν τὰ θεμέλια δείκνυσθαι. οὐ μόνον δὲ τοῦτον τὸν βασιλέα παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὕστερον ἀρξάντων πολλοὺς εἰς τὴν αὔξησιν τῆς πόλεως πεφιλοτιμῆσθαι. ἀναθήμασί τε γὰρ πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς, ἔτι δ' ἐλεφαντίνοις, καὶ κολοσσικῶν ἀνδριάντων πλήθει, πρὸς δὲ τούτοις κατασκευαῖς μονολίθων ὀβελίσκων μηδεμίαν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον οὕτω κεκοσμῆσθαι. τεττάρων γὰρ ἱερῶν κατασκευασθέντων, τό, τε κάλλος καὶ τὸ μέγεθος θαυμαστῶν, ἓν εἶναι τὸ παλαιότατον, τρισκαίδεκα μὲν σταδίων τὴν περίμετρον, πέντε δὲ καὶ τετταράκοντα πηχῶν τὸ ὕψος, εἴκοσι δὲ καὶ τεττάρων ποδῶν τὸ πλάτος τῶν τειχῶν. ἀκόλουθον δὲ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ ταύτῃ καὶ τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον τῶν ἀναθημάτων ὑπάρξαι, τῇ τε δαπάνῃ θαυμαστὸν καὶ τῇ χειρουργίᾳ περιττῶς εἰργασμένον. τὰς μὲν οὖν οἰκοδομὰς διαμεμενηκέναι μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων· τὸν δ' ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ τὴν δι' ἐλέφαντος καὶ λίθων πολυτέλειαν ὑπὸ Περσῶν συληθῆναι, καθ' οὓς καιροὺς ἐνέπρησε τὰ κατ' Αἴγυπτον ἱερὰ Καμβύσης. ὅτε δή φασι τοὺς Πέρσας μετενεγκόντας τὴν εὐπορίαν ταύτην εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ τεχνίτας ἐξ Αἰγύπτου παραλαβόντας κατασκευάσαι τὰ περιβόητα βασίλεια, τά τε ἐν Περσεπόλει καὶ τὰ ἐν Σούσοις καὶ τὰ ἐν Μηδίᾳ. τοσοῦτον δὲ πλῆθος χρημάτων ἀποφαίνουσι γεγονέναι τότε κατ' Αἴγυπτον, ὥστε τῶν κατὰ τὴν σύλησιν ἀπολειμμάτων τῶν κατακαυθέντων τὰ συναχθέντα κατὰ μικρὸν εὑρεθῆναι χρυσίου μὲν πλείω τῶν τριακοσίων ταλάντων, ἀργυρίου δ' οὐκ ἐλάττω τῶν δισχιλίων καὶ τριακοσίων ταλάντων. εἶναι δέ φασι καὶ τάφους ἐνταῦθα τῶν ἀρχαίων βασιλέων θαυμαστούς, καὶ τῶν μεταγενεστέρων τοῖς εἰς τὰ παραπλήσια φιλοτιμουμένοις ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντας. οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς ἐκ τῶν ἀναγραφῶν ἔφασαν εὑρίσκειν ἑπτὰ πρὸς τοῖς τετταράκοντα τάφους βασιλικούς, εἰς δὲ Πτολεμαῖον τὸν Λάγου διαμεῖναι φασὶν ἑπτακαίδεκα μόνον, ὧν τὰ πολλὰ κατέφθαρτο καθ' οὓς χρόνους παρεβάλομεν ἡμεῖς εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς ὀλυμπιάδος. οὐ μόνον δ' οἱ κατ' Αἴγυπτον ἱερεῖς ἐκ τῶν ἀναγραφῶν ἱστοροῦσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν παραβαλόντων μὲν εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, συνταξαμένων δὲ τὰς Αἰγυπτιακὰς ἱστορίας (ὧν ἐστι καὶ Ἑκαταῖος) συμφωνοῦσι τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις. ἀπὸ γὰρ τῶν πρώτων τάφων, ἐν οἷς παραδέδοται τὰς παλλακίδας τοῦ Διὸς τεθάφθαι, δέκα σταδίων φασὶν ὑπάρξαι βασιλέως μνῆμα τοῦ προσαγορευθέντος Ὀσυμανδύου. τούτου δὲ κατὰ μὲν τὴν εἴσοδον ὑπάρχειν πυλῶνα λίθου ποικίλου, τὸ μὲν μῆκος δίπλεθρον, τὸ δ' ὕψος τετταράκοντα καὶ πέντε πηχῶν. διελθόντι δ' αὐτὸν εἶναι λίθινον περίστυλον τετράγωνον, ἑκάστης πλευρᾶς οὔσης τεττάρων πλέθρων. ὑπηρεῖσθαι δ' ἀντὶ τῶν κιόνων ζῴδια πηχῶν ἑκκαίδεκα μονόλιθα, τὸν τύπον τὸν ἀρχαῖον τρόπον εἰργασμένα. τὴν ὀροφήν τε πᾶσαν ἐπὶ πλάτος δυεῖν ὀργυιῶν ὑπάρχειν μονόλιθον, ἀστέρας ἐν κυανῷ καταπεποικιλμένην. ἑξῆς δὲ τοῦ περιστύλου τούτου πάλιν ἑτέραν εἴσοδον, καὶ πυλῶνα τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιον τῷ προειρημένῳ, γλυφαῖς δὲ παντοίαις περιττότερον εἰργασμένον. παρὰ δὲ τὴν εἴσοδον ἀνδριάντας εἶναι τρεῖς ἐξ ἑνὸς τοὺς πάντας λίθου, Μέμνονος τοῦ Συηνίτου. καὶ τούτων ἕνα μὲν καθήμενον

γρ. δέχεσθαι

γρ. [illegible]

γρ. λίθων

γρ. περσῶν πόλει

γρ. Ὀσυμανδύου.

γρ. εἰς τὸν ἀρχαῖον

ὑπάρχειν μέγιστον πάντων τῶν κατ᾽ αἴγυπτον· οὗ τὸν πόδα μετρούμενον ὑπερβάλλειν τοὺς ἑπτὰ πήχεις. ἑτέρους δὲ δύο πρὸς τοῖς γόνασι, τὸν μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸν δ᾽ ἐξ εὐωνύμων, θυγατρὸς καὶ μητρός, τῷ μεγέθει λειπομένους τοῦ προειρημένου. τὸ δ᾽ ἔργον τοῦτο μὴ μόνον εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος ἀποδοχῆς ἄξιον, ἀλλὰ καὶ τῇ τέχνῃ θαυμαστόν, καὶ τῇ τοῦ λίθου φύσει διαφέρειν, ὡς ἂν ἐν τηλικούτῳ μεγέθει μήτε διαφάδος μήτε κηλῖδος μηδεμιᾶς θεωρουμένης. ἐπιγεγράφθαι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῦ, « Βασιλεὺς « βασιλέων Ὀσυμανδύας εἰμί. εἰ δέ τις εἰδέναι βούλεται πηλίκος εἰμὶ καὶ ποῦ κεῖμαι, νι- « κάτω τι τῶν ἐμῶν ἔργων. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλην εἰκόνα τῆς μητρὸς αὐτοῦ καθ᾽ αὑτήν, εἴκοσι πηχῶν, μονόλιθον, ἔχουσαν δὲ τρεῖς βασιλείας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἃς διασημαίνειν ὅτι καὶ θυγάτηρ καὶ γυνὴ καὶ μήτηρ βασιλέως ὑπῆρξε. μετὰ δὲ τὸν πυλῶνα, περίστυλον εἶναι τοῦ προτέρου ἀξιολογώτερον, ἐν ᾧ γλυφὰς ὑπάρχειν παντοίας, δηλούσας τὸν πόλεμον τὸν γενόμενον αὐτῷ πρὸς τοὺς ἐν Βάκτροις ἀποστάντας. ἐφ᾽ οὓς ἐστρατεῦσθαι πεζῶν μὲν τετταράκοντα μυριάσιν, ἱππεῦσι δὲ δισμυρίοις, εἰς τέτταρα μέρη διῃρημένης τῆς πάσης στρατιᾶς, ὧν ἁπάντων υἱοὺς τοῦ βασιλέως ἐσχηκέναι τὴν ἡγεμονίαν. καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τῶν τοίχων τὸν βασιλέα κατεσκευάσθαι πολιορκοῦντα τεῖχος ὑπὸ ποταμοῦ περίρρυτον. καὶ προκινδυνεύοντα πρός τινας ἀντιτεταγμένους, μετὰ λέοντος, συναγωνιζομένου τοῦ θηρίου καταπληκτικῶς. ὑπὲρ οὗ τῶν ἐξηγουμένων οἱ μὲν ἔφασαν, πρὸς ἀλήθειαν χειροήθη λέοντα τρεφόμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, συγκινδυνεύειν αὐτῷ κατὰ τὰς μάχας, καὶ τρέπειν τοὺς ἐναντίους διὰ τὴν ἀλκήν. τινὲς δ᾽ ἱστόρουν ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἀνδρεῖος ὢν καὶ φορτικῶς ἑαυτὸν ἐγκωμιάζειν βουλόμενος, διὰ τοῦ λέοντος εἰκόνος τὴν διάθεσιν ἑαυτοῦ τῆς ψυχῆς ἐσήμαινεν. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τοίχῳ τοὺς αἰχμαλώτους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγομένους, εἰργάσθαι τά τε αἰδοῖα καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἔχοντας. δι᾽ ὧν δοκεῖ δηλοῦσθαι διότι ταῖς ψυχαῖς ἄνανδροι καὶ κατὰ τὰς ἐν τοῖς δεινοῖς ἐνεργείας ἄχειρες ἦσαν. Τὸν δὲ τρίτον ἔχειν γλυφὰς παντοίας, καὶ διαπρεπεῖς γραφάς. δι᾽ ὧν δηλοῦσθαι βουθυσίας τοῦ βασιλέως, καὶ θρίαμβον ἀπὸ τοῦ πολέμου καταγόμενον. Κατὰ δὲ μέσον τὸν περίστυλον ὑπαίθριον βωμὸν κατεσκευάσθαι τοῦ καλλίστου λίθου, τῇ τε χειρουργίᾳ διαφέροντα καὶ τῷ μεγέθει θαυμαστόν. Κατὰ δὲ τὸν τελευταῖον τοῖχον ὑπάρχειν ἀνδριάντας καθημένους δύο μονολίθους, ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πηχῶν. παρ᾽ οὓς εἰσόδους τρεῖς ἐκ τοῦ περιστύλου κατεσκευάσθαι, καθ᾽ ἃς οἶκον ὑπάρχειν ὑπόστυλον, ᾠδείου τρόπον κατεσκευασμένον, ἑκάστην πλευρὰν ἔχοντα διπλέθρου. ἐν τούτῳ δ᾽ εἶναι πλῆθος ἀνδριάντων ξυλίνων, διασημαινόντων τοὺς τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντας καὶ προσβλέποντας τοὺς τὰς δίκας κρίνοντας. τούτους δ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς τῶν τοίχων ἐγγεγλύφθαι τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, καὶ κατὰ τὸ μέσον τὸν ἀρχιδικαστήν, ἔχοντα τὴν ἀλήθειαν ἐξηρτημένην ἐκ τοῦ τραχήλου, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιμύοντα· καὶ βιβλίων αὐτῷ παρακείμενον πλῆθος. ταύτας δὲ τὰς εἰκόνας ἐνδείκνυσθαι διὰ τοῦ σχήματος, ὅτι τοὺς μὲν δικαστὰς οὐδὲν δεῖ λαμβάνειν, τὸν ἀρχιδικαστὴν δὲ πρὸς μόνην βλέπειν τὴν ἀλήθειαν. Ἑξῆς δ᾽ ὑπάρχειν περίπατον οἴκων παντοδαπῶν πλήρη, καθ᾽ οὓς παντοῖα γένη βρωτῶν κατεσκευάσθαι τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν ἡδίστων. καθ᾽ ὃν δὴ γλυφαῖς ἐντυχεῖν εἶναι καὶ χρώμασιν ἐπικεκοσμημένον τὸν βασιλέα, φέροντα τῷ θεῷ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὃν ἐξ ἁπάσης ἐλάμβανε τῆς Αἰγύπτου κατ᾽ ἐνιαυτόν, ἐκ τῶν ἀργυρείων καὶ χρυσείων μετάλλων. ὑπογεγράφθαι δὲ καὶ τὸ πλῆθος, ὃ συγκεφαλαιούμενον εἰς ἀργυρίου λόγον, εἶναι μυριῶν τρισχιλίας καὶ διακοσίας μυριάδας. Ἑξῆς δ᾽ ὑπάρχειν τὴν ἱερὰν βιβλιοθήκην, ἐφ᾽ ἧς ἐπιγεγράφθαι, ψυχῆς ἰατρεῖον.

γρ. οἰκοδομῆσαι τὸ

συνεχεῖς δὲ ταύτῃ τῶν κατ' αἴγυπτον θεῶν ἁπάντων εἰκόνας, τοῦ βασιλέως οἰκείως δωροφοροῦντος ἀεὶ τὰ πρέποντα ἑκάστοις· καθάπερ ἐνδεικνυμένου τοῖς τε τῷ Ὀσίριδι καὶ τοῖς κάτω παρέδροις, ὅτι τὸν βίον ἐξετέλεσεν εὐσεβῶν καὶ δικαιοπραγῶν πρός τε ἀνθρώπους καὶ θεούς. Ὁμότοιχον δὲ τῇ βιβλιοθήκῃ κατεσκευάσθαι περιττῶς οἶκον εἰκοσίκλινον, ἔχοντα τοῦ τε Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἔτι δὲ τοῦ βασιλέως εἰκόνας· ἐν ᾧ δοκεῖν καὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ἐντετάφθαι. κύκλῳ δὲ τούτου πλῆθος οἰκημάτων κατεσκευάσθαι, γραφὴν ἐχόντων ἐκπρεπῆ πάντων τῶν καθιερωμένων ἐν αἰγύπτῳ ζῴων. ἀναβάσεις τε δι' αὐτῶν εἶναι πρὸς ὅλον τὸν τάφον. ὃν διελθοῦσιν ὑπάρχειν ἐπὶ τοῦ μνήματος κύκλον χρυσοῦν, τριακοσίων καὶ ἑξήκοντα καὶ πέντε πηχῶν τὴν περίμετρον, τὸ δὲ πάχος πηχυαῖον. ἐπιγεγράφθαι δὲ καὶ διῃρῆσθαι καθ' ἕκαστον πῆχυν τὰς ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. παραγεγραμμένων τῶν κατὰ φύσιν γινομένων τοῖς ἄστροις ἀνατολῶν τε καὶ δύσεων, καὶ τῶν διὰ ταύτας ἐπιτελουμένων ἐπισημασιῶν κατὰ τοὺς αἰγυπτίους ἀστρολόγους. τοῦτον δὲ τὸν κύκλον ὑπὸ Καμβύσου καὶ περσῶν ἔφασαν συλῆσθαι, καθ' οὓς χρόνους ἐκράτησεν αἰγύπτου. τὸν μὲν οὖν Ὀσυμανδύου τοῦ βασιλέως τάφον τοιοῦτον γενέσθαι φασίν, ὃς οὐ μόνον δοκεῖ τῇ κατὰ τὴν δαπάνην χορηγίᾳ πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν τεχνιτῶν ἐπινοίᾳ. Οἱ δὲ θηβαῖοι φασὶν ἑαυτοὺς ἀρχαιοτάτους εἶναι πάντων ἀνθρώπων, καὶ παρ' ἑαυτοῖς πρώτοις φιλοσοφίαν τε εὑρῆσθαι καὶ τὴν ἐπ' ἀκριβὲς ἀστρολογίαν· ἅμα καὶ τῆς χώρας αὐτοῖς συνεργούσης πρὸς τὸ τηλαυγέστερον ὁρᾶν τὰς ἐπιτολάς τε καὶ δύσεις τῶν ἄστρων. ἰδίως δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς μῆνας αὐτοῖς καὶ τοὺς ἐνιαυτοὺς διατετάχθαι. τὰς γὰρ ἡμέρας οὐκ ἄγουσι κατὰ σελήνην, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἥλιον, τριακονθημέρους μὲν τιθέμενοι τοὺς μῆνας, πέντε δ' ἡμέρας καὶ τέταρτον τοῖς δώδεκα μησὶν ἐπάγουσι, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἀναπληροῦσιν. ἐμβολίμους δὲ μῆνας οὐκ ἄγουσιν, οὐδ' ἡμέρας ὑφαιροῦσι, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν ἑλλήνων. περὶ δὲ τὰς ἐκλείψεις ἡλίου τε καὶ σελήνης ἀκριβῶς ἐπεσκέφθαι δοκοῦσι, καὶ προρρήσεις περὶ τούτων ποιοῦνται, πάντα τὰ κατὰ μέρος γινόμενα προλέγοντες ἀδιαπτώτως. Τῶν δὲ τούτου τοῦ βασιλέως ἀπογόνων ὄγδοος ὁ ἀπὸ τοῦ πατρὸς προσαγορευθεὶς Οὐχορεὺς ἔκτισε πόλιν μέμφιν, ἐπιφανεστάτην τῶν κατ' αἴγυπτον. ἐξελέξατο μὲν γὰρ τόπον ἐπικαιρότατον ἁπάσης τῆς χώρας, ὅπου σχιζόμενος ὁ νεῖλος εἰς πλείονα μέρη, ποιεῖ τὸ καλούμενον ἀπὸ τοῦ σχήματος δέλτα. διὸ καὶ συνέβη τὴν πόλιν εὐκαίρως κειμένην ἐπὶ τῶν κλείθρων, κυριεύουσαν τῶν εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλεόντων. τὸν μὲν οὖν περίβολον τῆς πόλεως ἐποίησε σταδίων ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, τὴν δ' ὀχυρότητα καὶ τὴν εὐχρηστίαν θαυμαστὴν τοιῷδέ τινι τρόπῳ κατασκευάσας. ῥέοντος γὰρ τοῦ νείλου περὶ τὴν πόλιν καὶ κατὰ τὰς ἀναβάσεις ἐπικλύζοντος, ἀπὸ μὲν τοῦ νότου προεβάλετο χῶμα παμμέγεθες, πρὸς μὲν τὴν πλήρωσιν τοῦ ποταμοῦ πρόβλημα, πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς πολεμίους, ἀκροπόλεως ἔχον τάξιν. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων μερῶν πανταχόθεν ὤρυξε λίμνην μεγάλην καὶ βαθεῖαν, ἣ τὸ σφοδρὸν τοῦ ποταμοῦ δεχομένη, καὶ πάντα τὸν περὶ τὴν πόλιν τόπον πληροῦσα, ὅπου τὸ χῶμα κατεσκεύαστο, θαυμαστὴν ἐποίει τὴν ὀχυρότητα. οὕτω δὲ καλῶς ὁ κτίσας αὐτὴν ἐστοχάσατο τῆς τῶν τόπων εὐκαιρίας, ὥστε τοὺς ἑξῆς βασιλεῖς σχεδὸν ἅπαντας, καταλιπόντας τὰς θήβας, τά τε βασίλεια καὶ τὴν οἴκησιν ἐν ταύτῃ ποιεῖσθαι. διόπερ ἀπὸ τούτων τῶν χρόνων ἤρξατο ταπεινοῦσθαι μὲν τὰ περὶ τὰς θήβας, αὔξεσθαι δὲ τὰ περὶ τὴν μέμφιν, ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως. τούτου γὰρ ἐπὶ θαλάττῃ τὴν ἐπώνυμον αὑτοῦ πόλιν οἰκίσαντος, οἱ κατὰ τὸ ἑξῆς βασιλεύσαντες τῆς αἰγύπτου πάντες ἐφιλοτιμήθησαν

γρ. Σιμανδίους

γρ. πόλιν ἐπιφανεστάτην, μέμφιν ὀνόματι. ἐξελέξατο

γρ. συμβαίνειν

γρ. τῶν μακεδόνες.

τιμωρήσαντες εἰς τὴν ταύτης αὔξησιν. οἱ μὲν γὰρ βασιλείοις μεγαλοπρεπέσι, οἱ δὲ νεωρίοις καὶ λιμέσιν, οἱ δ' ἑτέροις ἀναθήμασι καὶ κατασκευάσμασιν ἀξιολόγοις ἐπὶ τοσοῦτον ἐκόσμησαν αὐτὴν, ὥστε παρὰ τοῖς πλείστοις πρώτην ἢ δευτέραν ἀριθμεῖσθαι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην πόλεων. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἰδίοις χρόνοις ἀναγράψομεν. ὁ δὲ τὴν Μέμφιν κτίσας, μετὰ τὴν τοῦ χώματος καὶ τῆς λίμνης κατασκευὴν, ᾠκοδόμησε βασίλεια τῶν μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις οὐ λειπόμενα, τῆς δὲ τῶν προβεβασιλευκότων μεγαλοψυχίας καὶ φιλοκαλίας οὐκ ἄξια. οἱ γὰρ ἐγχώριοι τὸν μὲν ἐν τῷ ζῆν χρόνον εὐτελῆ παντελῶς εἶναι νομίζουσι, τὸν δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν δι' ἀρετὴν μνημονευθησόμενον περὶ πλείστου ποιοῦνται· καὶ τὰς μὲν τῶν ζώντων οἰκήσεις καταλύσεις ὀνομάζουσιν, ὡς ὀλίγον χρόνον ἐν ταύταις οἰκούντων ἡμῶν· τοὺς δὲ τῶν τετελευτηκότων τάφους, ἀϊδίους οἴκους προσαγορεύουσιν, ὡς ἐν ᾅδου διατελούντων τὸν ἄπειρον αἰῶνα. διόπερ τῶν μὲν κατὰ τὰς οἰκίας κατασκευῶν ἧττον φροντίζουσι, περὶ δὲ τὰς ταφὰς ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπουσι φιλοτιμίας.

Τὴν δὲ προειρημένην πόλιν ὀνομασθῆναί τινές φασιν ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ κτίσαντος αὐτὴν βασιλέως. ταύτης δὲ μυθολογοῦσί τινες ἐρασθῆναι τὸν ποταμὸν Νεῖλον ὁμοιωθέντα ταύρῳ, καὶ γεννῆσαι τὸν ἐπ' ἀρετῇ θαυμασθέντα παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις Αἴγυπτον· ἀφ' οὗ καὶ τὴν σύμπασαν χώραν τυχεῖν τῆς προσηγορίας. διαδεξάμενον γὰρ τοῦτον τὴν ἡγεμονίαν, γενέσθαι βασιλέα φιλάνθρωπον καὶ δίκαιον καὶ καθόλου σπουδαῖον ἐν πᾶσι. διὸ καὶ μεγάλης ἀποδοχῆς ἀξιούμενον ὑπὸ πάντων, διὰ τὴν εὔνοιαν τυχεῖν τῆς προειρημένης τιμῆς. Μετὰ δὲ τὸν προειρημένον βασιλέα, δώδεκα γενεαῖς ὕστερον, διαδεξάμενος τὴν κατ' Αἴγυπτον ἡγεμονίαν Μοῖρις, ἐν μὲν τῇ Μέμφει κατεσκεύασε τὰ βόρεια προπύλαια, τῇ μεγαλοπρεπείᾳ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντα· ἐπάνω δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ δέκα σχοίνων λίμνην ὤρυξε, τῇ μὲν εὐχρηστίᾳ θαυμαστὴν, τῷ δὲ μεγέθει τῶν ἔργων ἄπιστον. τὴν μὲν γὰρ περίμετρον αὐτῆς φασιν ὑπάρχειν σταδίων τρισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, τὸ δὲ βάθος ἐν τοῖς πλείστοις μέρεσιν ὀργυιῶν πεντήκοντα. ὥστε τίς οὐκ ἂν ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ κατασκευάσματος, εἰκότως ζητήσαι πόσαι μυριάδες ἀνδρῶν ἐν πόσοις ἔτεσι τοῦτο συνετέλεσαν; τὴν δὲ χρείαν τὴν ἐκ ταύτης καὶ κοινωφέλειαν τοῖς τὴν Αἴγυπτον οἰκοῦσιν, ἔτι δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπίνοιαν οὐκ ἄν τις ἐπαινέσειε τῆς ἀληθείας ἀξίως. ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν Νεῖλος οὐχ ὡρισμένας ἐποιεῖτο τὰς ἀναβάσεις, ἡ δὲ χώρα τὴν εὐκαρπίαν παρεσκεύαζεν ἀπὸ τῆς ἐκείνου συμμετρίας, εἰς ὑποδοχὴν τοῦ πλεονάζοντος ὕδατος ὤρυξε τὴν λίμνην· ὅπως μήτε διὰ τὸ πλῆθος τῆς ῥύσεως ἐπικλύζων ἀκαίρως τὴν χώραν, ἕλη καὶ λίμνας κατασκευάζῃ, μήτ' ἐλάττω τοῦ συμφέροντος τὴν πλήρωσιν ποιούμενος, τῇ λειψυδρίᾳ τοὺς καρποὺς λυμαίνηται. καὶ διώρυχα μὲν ἐκ τοῦ ποταμοῦ κατεσκεύασεν εἰς τὴν λίμνην, ὀγδοήκοντα μὲν σταδίων τὸ μῆκος, πλεθρῶν δὲ τριῶν τὸ πλάτος· διὰ δὲ ταύτης ποτὲ μὲν δεχόμενος τὸν ποταμὸν, ποτὲ δ' ἀποστρέφων, παρείχετο τοῖς γεωργοῖς τὴν τῶν ὑδάτων εὐκαιρίαν, ἀνοιγομένου τοῦ στόματος καὶ πάλιν κλειομένου φιλοτέχνως καὶ πολυδαπάνως. οὐκ ἐλάττω γὰρ τῶν πεντήκοντα ταλάντων δαπανᾶν ἦν ἀνάγκη τὸν ἀνοῖξαι βουλόμενον ἢ κλεῖσαι τὸ τοιοῦτον κατασκεύασμα. διαμεμένηκε δ' ἡ λίμνη τὴν εὐχρηστίαν παρεχομένη τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος ἔχει, καλουμένη μέχρι τοῦ νῦν Μοίριδος λίμνη. ὁ δ' οὖν βασιλεὺς ὀρύττων ταύτην, κατέλιπεν ἐν μέσῃ τόπον, ἐν ᾧ τάφον ᾠκοδόμησε καὶ δύο πυραμίδας, τὴν μὲν ἑαυτοῦ, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς, σταδιαίας

γρ. κοινωφελίαν

τὸ ὕψος· ἐφ' ὧν ἐπέστησεν εἰκόνας λιθίνας, καθημένας ἐπὶ θρόνου· νομίζων διὰ τούτων τῶν ἔργων ἀθάνατον ἑαυτοῦ καταλείψειν τὴν ἐπ' ἀγαθῷ μνήμην. τὴν δ' ἐκ τῆς λίμνης ἀπὸ τῶν ἰχθύων γινομένην πρόσοδον ἔδωκε τῇ γυναικὶ πρὸς μύρα καὶ τὸν ἄλλον καλλωπισμόν, φερούσης τῆς θήρας ἀργυρίου τάλαντον ἑκάστης ἡμέρας. εἴκοσι γὰρ καὶ δύο γένη τῶν κατ' αὐτὴν φασὶν ἰχθύων εἶναι, καὶ τοσοῦτον αὐτῶν ἁλίσκεσθαι πλῆθος, ὥστε τοὺς προσκαρτεροῦντας ταῖς ταριχείαις, ὄντας παμπληθεῖς, δυσχερῶς περιγίνεσθαι τῶν ἔργων. περὶ μὲν οὖν Μοίριδος τοσαῦτα ἱστοροῦσιν αἰγύπτιοι. Σεσόωσιν δέ φασιν ὕστερον ἑπτὰ γενεαῖς βασιλέα γενόμενον, ἐπιφανεστάτας καὶ μεγίστας τῶν πρὸ αὐτοῦ πράξεις ἐπιτελέσασθαι. ἐπεὶ δὲ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως οὐ μόνον οἱ συγγραφεῖς οἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαπεφωνήκασι πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ τῶν κατ' αἴγυπτον οἵ τε ἱερεῖς καὶ οἱ διὰ τῆς ᾠδῆς αὐτὸν ἐγκωμιάζοντες, οὐχ ὁμολογούμενα λέγουσιν, ἡμεῖς πειρασόμεθα τὰ πιθανώτατα καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν ἔτι κατὰ τὴν χώραν σημείοις τὰ μάλιστα συμφωνοῦντα διελθεῖν. γεννηθέντος γὰρ τοῦ Σεσοώσιος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ μεγαλοπρεπές τι καὶ βασιλικὸν ἔπραξε. τοὺς γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν γεννηθέντας παῖδας ἐξ ὅλης τῆς αἰγύπτου συναγαγών, καὶ τροφοὺς καὶ τοὺς ἐπιμελησομένους ἐπιστήσας, τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν ὥρισε τοῖς πᾶσιν, ὑπολαμβάνων τοὺς μάλιστα συντραφέντας καὶ τῆς αὐτῆς παρρησίας κεκοινωνηκότας, εὐνουστάτους καὶ συναγωνιστὰς ἐν τοῖς πολέμοις ἀρίστους ἔσεσθαι. πάντα δὲ δαψιλῶς χορηγήσας, διεπόνησε τοὺς παῖδας ἐν γυμνασίοις συνεχέσι καὶ πόνοις. οὐδενὶ γὰρ αὐτῶν ἐξῆν προσενέγκασθαι τροφήν, εἰ μὴ πρότερον δράμοι σταδίους ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα. διὸ καὶ πάντες ἀνδρωθέντες ὑπῆρξαν ἀθληταὶ μὲν τοῖς σώμασιν εὔρωστοι, ἡγεμονικοὶ δὲ καὶ καρτερικοὶ ταῖς ψυχαῖς, διὰ τὴν τῶν ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων ἀγωγήν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Σεσόωσις ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν ἀραβίαν, συστρατευομένων καὶ τῶν συντρόφων, περί τε τὰς θήρας διεπονήθη, καὶ ταῖς ἀνυδρίαις καὶ σπανοσιτίαις ἐγκαρτερήσας, κατεστρέψατο τὸ ἔθνος ἅπαν τὸ τῶν βαρβάρων, ἀδούλωτον τὸν πρὸ τοῦ χρόνον γεγονός. ἔπειτα εἰς τοὺς πρὸς τὴν ἑσπέραν τόπους ἀποσταλείς, τὴν πλείστην τῆς λιβύης ὑπήκοον ἐποιήσατο, παντελῶς νέος ὢν τὴν ἡλικίαν. τοῦ δὲ πατρὸς τελευτήσαντος, διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν, καὶ ταῖς προκατεργασθείσαις πράξεσι μετεωρισθείς, ἐπεβάλετο τὴν οἰκουμένην κατακτήσασθαι. ἔνιοι δὲ λέγουσιν αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἰδίας θυγατρὸς Ἀθύρτιος παρακληθῆναι πρὸς τὴν τῶν ὅλων δυναστείαν. ἣν οἱ μὲν συνέσει πολὺ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν φασὶ διδάξαι τὸν πατέρα ῥᾳδίως ἂν ἐσομένην τὴν στρατείαν· οἱ δὲ μαντικῇ χρωμένην, καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι προγινώσκουσαν ἔκ τε τῆς θυτικῆς καὶ τῆς ἐγκοιμήσεως τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἔτι δὲ τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν γινομένων σημείων. γεγράφασι δέ τινες καὶ διότι κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σεσοώσιος ὁ πατὴρ αὐτοῦ καθ' ὕπνον δόξαι τὸν Ἥφαιστον αὐτῷ λέγειν ὅτι πάσης τῆς οἰκουμένης ὁ γεννηθεὶς παῖς κρατήσει. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν τὸν μὲν πατέρα τοὺς συνηλικιώτας τοῦ προειρημένου ἀθροῖσαι καὶ βασιλικῆς ἀγωγῆς ἀξιῶσαι, προκατασκευαζόμενον εἰς τὴν τῶν ὅλων ἐπίθεσιν. αὐτὸν δ' ἀνδρωθέντα καὶ τῇ τοῦ θεοῦ προρρήσει πιστεύσαντα, κατενεχθῆναι πρὸς τὴν προειρημένην στρατείαν. πρὸς δὲ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν πρῶτον μὲν τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν κατεσκεύασε πᾶσι τοῖς κατ' αἴγυπτον, ἡγούμενος δεῖν τοὺς μὲν συστρατεύοντας ἑτοίμως ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων ἀποθνήσκειν, τοὺς δὲ ἀπολειπομένους ἐπὶ τῶν πατρίδων, μηδὲν νεωτερίζειν, εἰ μέλλοι τὴν προαίρεσιν ἐπὶ τέλος ἄξειν. διὸ καὶ πάντας ἐκ τῶν ἐνδεχομένων εὐηργέτει, τοὺς

γρ. κατανα- θίας.

γρ. ἀγαθῶν ἐπιτ.

γρ. ἔθνος

γρ. ἐκπεμφθείς,

γρ. ἡλικιώτας

μὲν χρημάτων δωρεαῖς ἐκθεραπεύων, τοὺς δὲ χώραις δίδούς, τινὰς δὲ τιμωρίας ἀπολύσας. πάντας δὲ ταῖς ὁμιλίαις καὶ τῇ τῶν τρόπων ἐπιεικείᾳ προσηγάγετο. τῶν τε γὰρ βασιλικῶν ἐγκλημάτων ἅπαντας ἀθῴους ἀφῆκε, καὶ τοὺς πρὸς ἀργύριον συνεχομένους ἀπέλυσε τοῦ χρέους, ὄντος πολλοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων ἐν ταῖς φυλακαῖς. τὴν δὲ χώραν ἅπασαν εἰς ἓξ καὶ τριάκοντα μέρη διελών, ἃ καλοῦσιν αἰγύπτιοι νομούς, ἐπέστησεν ἅπασι νομάρχας, τοὺς ἐπιμελησομένους τῶν τε προσόδων τῶν βασιλικῶν, καὶ διοικήσοντας ἅπαντα τὰ κατὰ τὰς ἰδίας μερίδας. ἐπελέξατο δὲ καὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς ταῖς ῥώμαις διαφέροντας, καὶ συνεστήσατο στρατόπεδον ἄξιον τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιβολῆς. κατέγραψε γὰρ πεζῶν μὲν ἑξήκοντα μυριάδας, ἱππεῖς δὲ δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ζεύγη δὲ πολεμιστήρια δισμύρια καὶ ἑπτακισχίλια. ἐπὶ δὲ τὰς κατὰ μέρος ἡγεμονίας ἔταξε τῶν στρατιωτῶν τοὺς συντρόφους, ἐνηθληκότας μὲν ἤδη τοῖς πολεμικοῖς, ἀρετὴν δ' ἐζηλωκότας ἐκ παίδων, εὔνοιαν δ' ἀδελφικὴν ἔχοντας πρός τε τὸν βασιλέα καὶ πρὸς ἀλλήλους, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πλείους τῶν χιλίων καὶ ἑπτακοσίων. πᾶσι δὲ τοῖς προειρημένοις κατεκληρούχησε τὴν ἀρίστην τῆς χώρας, ὅπως ἔχοντες ἱκανὰς προσόδους, καὶ μηδενὸς ἐνδεεῖς ὄντες, ἀσκῶσι τὰ περὶ τοὺς πολέμους. κατασκευάσας δὲ τὴν δύναμιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ πρώτους αἰθίοπας τοὺς πρὸς τὴν μεσημβρίαν κατοικοῦντας, καὶ καταπολεμήσας, ἠνάγκασε τὸ ἔθνος φόρους τελεῖν, ἔβενον καὶ χρυσὸν, καὶ τῶν ἐλεφάντων τοὺς ὀδόντας. ἔπειτ' εἰς μὲν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἀπέστειλε στόλον νεῶν τετρακοσίων, πρῶτος τῶν ἐγχωρίων μακρὰ σκάφη ναυπηγησάμενος, καὶ τάς τε νήσους τὰς ἐν τοῖς τόποις κατεκτήσατο, καὶ τῆς ἠπείρου τὰ παρὰ θάλασσαν μέρη κατεστρέψατο, μέχρι τῆς ἰνδικῆς. αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως πεζῇ τὴν πορείαν ποιησάμενος, κατεστρέψατο πᾶσαν τὴν ἀσίαν. οὐ μόνον γὰρ τὴν ὕστερον ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος κατακτηθεῖσαν χώραν ἐπῆλθεν, ἀλλὰ καὶ τινα τῶν ἐθνῶν ὧν ἐκεῖνος οὐ παρέβαλεν εἰς τὴν χώραν. καὶ γὰρ τὸν γάγγην ποταμὸν διέβη, καὶ τὴν ἰνδικὴν ἐπῆλθε πᾶσαν ἕως ὠκεανοῦ, καὶ τὰ τῶν σκυθῶν ἔθνη μέχρι τανάιδος ποταμοῦ, τοῦ διορίζοντος τὴν εὐρώπην ἀπὸ τῆς ἀσίας. ὅτε δή φασι τῶν αἰγυπτίων τινὰς καταλειφθέντας περὶ τὴν μαιῶτιν λίμνην συστήσασθαι τὸ τῶν κόλχων ἔθνος. ὅτι δὲ τοῦτο τὸ γένος αἰγυπτιακόν ἐστι, σημεῖον εἶναι τὸ περιτέμνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους παραπλησίως τοῖς κατ' αἴγυπτον, διαμένοντος τοῦ νομίμου παρὰ τοῖς ἀποίκοις, καθάπερ καὶ παρὰ τοῖς ἰουδαίοις. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν λοιπὴν ἀσίαν ἅπασαν ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ τῶν κυκλάδων νήσων τὰς πλείστας. διαβὰς δ' εἰς τὴν εὐρώπην, καὶ διεξιὼν ἅπασαν τὴν θράκην, ἐκινδύνευσεν ἀποβαλεῖν τὴν δύναμιν, διὰ σπάνιν τροφῆς καὶ τόπων δυσχωρίας. διόπερ ὅρια τῆς στρατιᾶς ποιησάμενος ἐν τῇ θράκῃ, στήλας κατεσκεύασεν ἐν πολλοῖς τόποις τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθέντων. αὗται δὲ τὴν ἐπιγραφὴν εἶχον αἰγυπτίοις γράμμασι, τοῖς ἱεροῖς λεγομένοις, Τήνδε τὴν χώραν ὅπλοις κατεστρέψατο τοῖς

„ ἑαυτοῦ βασιλεὺς βασιλέων καὶ δεσπότης δεσποτῶν Σεσόωσις. τὴν δὲ στήλην κατεσκεύασεν ἔχουσαν αἰδοῖον, ἐν μὲν τοῖς μαχίμοις ἔθνεσιν, ἀνδρός, ἐν δὲ τοῖς ἀγεννέσι καὶ δειλοῖς, γυναικός· ἀπὸ τοῦ κυριωτάτου μέρους τὴν διάθεσιν τῆς ἑκάστων ψυχῆς φανερωτάτην τοῖς ἐπιγινομένοις ἔσεσθαι νομίζων. ἐν ἐνίοις δὲ τόποις καὶ τὴν ἑαυτοῦ κατεσκεύασεν εἰκόνα λιθίνην, τόξα καὶ λόγχην ἔχουσαν, τῷ μεγέθει τέτταρσι παλαισταῖς μείζονα τῶν τεττάρων πηχῶν, ἡλίκος ὢν καὶ αὐτὸς ἐτύγχανεν. ἐπιεικῶς δὲ προσενεχθεὶς ἅπασι τοῖς ὑποτεταγμένοις, καὶ συντελέσας τὴν στρατείαν ἐν ἔτεσιν ἐννέα, τοῖς μὲν ἔθνεσι κατὰ δύναμιν προσέταξε δωροφορεῖν κατ' ἐνιαυτὸν εἰς αἴγυπτον· αὐτὸς δ' ἀ-

γρ. παιδίων

γρ. τὴν καλλίστην χώραν,

γρ. ἴδιον

γρ. νήσους.

γρ. μεσαιτάτου

γρ. ἔταξε

θεωρίσας αἰχμαλώτων τε καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων πλῆθος ἀνυπέρβλητον, ἐπανῆλθεν εἰς
τὴν πατρίδα, μεγίστας πράξεις τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων κατειργασμένος. καὶ τὰ μὲν ἱε-
ρὰ πάντα τὰ κατ' Αἴγυπτον ἀναθήμασι ἀξιολόγοις καὶ σκύλοις ἐκόσμησε· τῶν δὲ στρα-
τιωτῶν τοὺς ἀνδραγαθήσαντας δωρεαῖς κατὰ τὴν ἀξίαν ἐτίμησε. καθόλου δὲ ἀπὸ ταύ-
της τῆς στρατείας οὐ μόνον ἡ συνανδραγαθήσασα δύναμις μεγάλην εὐπορίαν κτη-
σαμένη, τὴν ἐπάνοδον ἐποιήσατο λαμπράν, ἀλλὰ καὶ τὴν Αἴγυπτον ἅπασαν συνέβη
παντοίας ὠφελείας ἐμπλησθῆναι. ὁ δὲ Σεσόωσις ἀποστήσας τὰ πλήθη ἀπὸ τῶν πο-
λεμικῶν ἔργων, τοῖς μὲν συνανδραγαθήσασι συνεχώρησε τὴν ῥᾳστώνην καὶ τὴν ἀπό-
λαυσιν τῶν κατακτηθέντων ἀγαθῶν· αὐτὸς δέ, φιλόδοξος ὢν καὶ τῆς εἰς τὸν αἰῶνα μνή-
μης ὀρεγόμενος, κατεσκεύασεν ἔργα τε μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ταῖς ἐπινοίαις καὶ ταῖς χο-
ρηγίαις, ἑαυτῷ μὲν ἀθάνατον περιποιοῦντα δόξαν, τοῖς δ' Αἰγυπτίοις τὴν εἰς ἅπαν-
τα τὸν χρόνον ὠφέλειαν καὶ ἀσφάλειαν μετὰ ῥᾳστώνης. πρῶτον μὲν γὰρ, ἀπὸ θεῶν ἀρ-
ξάμενος, ᾠκοδόμησεν ἐν πάσαις ταῖς κατ' Αἴγυπτον πόλεσιν ἱερὸν θεοῦ τοῦ μάλιστα
παρ' ἑκάστοις τιμωμένου. πρὸς δὲ τὰς ἐργασίας τῶν μὲν Αἰγυπτίων οὐδένα παρέλαβεν,
δι' αὐτῶν δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἅπαντα κατεσκεύασε. διόπερ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ἐ-
πέγραψεν ὡς οὐδεὶς ἐγχώριος εἰς αὐτὰ μεμόχθηκε. λέγεται δὲ, τῶν αἰχμαλώτων
τοὺς ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἀθρόως ἀποστῆναι τοῦ βασιλέως, μὴ δυναμένους φέρειν (γρ. βαβυλωνίας)
τὰς ἐν τοῖς ἔργοις ταλαιπωρίας. οὓς καταλαβομένους παρὰ τὸν ποταμὸν χωρίον καρ-
τερὸν, διαπολεμεῖν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τὴν σύνεγγυς χώραν καταφθείρειν. τέλος δὲ δο-
θείσης ἀδείας αὐτοῖς, κατοικῆσαι τὸν τόπον, ὃν καὶ ἀπὸ τῆς πατρίδος Βαβυλῶνα προσονο-
μάσαι. δι' αἰτίας δὲ παραπλησίους φασὶν ὠνομάσθαι καὶ τὴν Τροίαν τὴν ἐπὶ νῦν οὖσαν
παρὰ τὸν Νεῖλον. τὸν μὲν γὰρ Μενέλαον ἐξ Ἰλίου πλέοντα μετὰ πολλῶν αἰχμαλώτων
παραβαλεῖν εἰς Αἴγυπτον, τοὺς δὲ Τρῶας ἀποστάντας αὐτοῦ καταλαβέσθαι τινὰ τόπον καὶ (γρ. καταλαβέσθαι· γρ. καὶ ἀπολαβέσθαι)
διαπολεμῆσαι, μέχρις ὅτου συγχωρηθείσης αὐτοῖς τῆς ἀσφαλείας ἔκτισαν πόλιν
ἣν ὁμώνυμον αὐτοῖς λέγουσι ποιῆσαι τῇ πατρίδι. οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι περὶ τῶν εἰρη-
μένων πόλεων Κτησίας ὁ Κνίδιος διαφόρως ἱστόρησε, φήσας τῶν μετὰ Σεμιράμιδος
παραβαλόντων εἰς Αἴγυπτον τινὰς ἐκτικέναι ταύτας, ἀπὸ τῶν ἰδίων πατρίδων θεμέ-
νους τὴν προσηγορίαν. περὶ δὲ τούτων τὸ μὲν ἀληθὲς ἐκθέσθαι μετ' ἀκριβείας οὐ ῥᾴ-
διον, τὸ δ' ἀναγραφῆς ἀξιῶσαι τὰ διαφωνούμενα παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν ἀναγ-
καῖον· ὅπως ἀκέραιος ἡ περὶ τῆς ἀληθείας κρίσις ἀπολείπηται τοῖς ἀναγινώσκου- (γρ. [illegible])
σιν. ὁ δ' οὖν Σεσόωσις χώματα πολλὰ καὶ μεγάλα κατασκευάσας, τὰς πόλεις εἰς
ταύτας μετῴκισεν, ὅσαι μὴ φυσικῶς τὸ ἔδαφος ἐτύγχανον ἐπηρμένον ἔχουσαι. (γρ. μετῴκισεν)
ὅπως κατὰ τὰς πληρώσεις τοῦ ποταμοῦ καταφυγὰς ἔχωσιν ἀκινδύνους οἵ τε ἄνθρωποι
καὶ τὰ κτήνη. κατὰ πᾶσαν δὲ τὴν χώραν τὴν ἀπὸ Μέμφεως ἐπὶ θάλασσαν ὤρυξε πυ-
κνὰς ἐκ τοῦ ποταμοῦ διώρυγας, ἵνα τὰς μὲν συγκομιδὰς τῶν καρπῶν ποιῶνται συν-
τόμως καὶ ῥᾳδίως, ταῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους τῶν λαῶν ἐπιμιξίαις καὶ πᾶσι τοῖς τόποις (γρ. ὅπως)
ὑπάρχῃ ῥᾳστώνη καὶ πάντων τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν πολλὴ δαψίλεια. τὸ δὲ μέγιστον,
πρὸς τὰς τῶν πολεμίων ἐφόδους ὀχυρὰν καὶ δυσέμβολον ἐποίησε τὴν χώραν. τὸν γὰρ
πρὸ τοῦ χρόνον ἡ κρατίστη τῆς Αἰγύπτου πᾶσα σχεδὸν ἱππάσιμος οὖσα καὶ ταῖς συνωρί-
σιν εὐέμβατος, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ διωρύγων, δυσε- (γρ. δυσεφοδευτάτη)
φοδεστάτη γέγονεν. ἐτείχισε δὲ καὶ τὴν πρὸς ἀνατολὰς νεύουσαν πλευρὰν τῆς Αἰγύπτου
πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἀραβίας ἐμβολάς, ἀπὸ Πηλουσίου μέχρις Ἡλιουπό-
λεως, διὰ τῆς ἐρήμου, τὸ μῆκος ἐπὶ σταδίους χιλίους καὶ πεντακοσίους. ἐναυπηγήσατο

πλοῖον κέδρινον, ὃ μῆκος μὲν πηχῶν διακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, τὴν δ' ἐπιφάνειαν ἔχον τὴν μὲν ἔξωθεν ἐπικεχρυσωμένην, τὴν δ' ἔνδοθεν κατηργυρωμένην. καὶ τοῦτο μὲν ἀνέθηκε τῷ θεῷ τῷ μάλιστα ἐν Θήβαις τιμωμένῳ· δύο δὲ λιθίνους ὀβελίσκους ἐκ τοῦ σκληροῦ λίθου, πηχῶν τὸ ὕψος εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν, ἐφ' ὧν ἐπέγραψε τό τε μέγεθος τῆς δυνάμεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν προσόδων, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν καταπολεμηθέντων ἐθνῶν. ἐν Μέμφει δ' ἐν τῷ τοῦ Ἡφαίστου ἱερῷ μονολίθους εἰκόνας ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς γυναικός, τὸ ὕψος τριάκοντα πηχῶν, τῶν δ' υἱῶν εἴκοσι πηχῶν, διὰ σύμπτωμα τοιόνδε. ἐκ τῆς μεγάλης στρατείας ἀνακάμψαντος εἰς Αἴγυπτον τοῦ Σεσοώσιος, καὶ διατρίβοντος περὶ τὸ Πηλούσιον, ἑστιῶν αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, ἐπιβουλὴν συνεστήσατο. ἀναπαυομένων γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῆς μέθης, ἔχων καλάμου ξηροῦ πλῆθος ἐκ χρόνου παρεσκευασμένον, καὶ τοῦτο νυκτὸς τῇ σκηνῇ περιθεὶς ἐνέπρησεν. ἄφνω δὲ τοῦ πυρὸς ἐκλάμψαντος, οἱ μὲν ἐπὶ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως τεταγμένοι, παρεβοήθουν ἀγεννῶς ὡς ἂν οἰνωμένοι· ὁ δὲ Σεσόωσις ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἀνατείνας καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν παίδων καὶ τῆς γυναικὸς τοῖς θεοῖς εὐξάμενος, διεξέπεσε διὰ τῆς φλογός. σωθεὶς δὲ παραδόξως, τούς τε ἄλλους θεοὺς ἐτίμησεν ἀναθήμασι, καθότι προείρηται, πάντων δὲ μάλιστα τὸν Ἥφαιστον, ὡς ὑπὸ τούτου τετευχὼς τῆς σωτηρίας. πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων περὶ τὸν Σεσόωσιν ὑπαρξάντων, δοκεῖ μεγαλοπρεπέστατον αὐτῷ γεγονέναι τὸ συντελούμενον ἐν ταῖς ἐξόδοις περὶ τοὺς ἡγεμόνας. τῶν γὰρ καταπεπολεμημένων ἐθνῶν οἵ τε τὰς συγκεχωρημένας βασιλείας ἔχοντες, καὶ τῶν ἄλλων οἱ τὰς μεγίστας ἡγεμονίας παρειληφότες, ἀπήντων εἰς Αἴγυπτον ἐν τακτοῖς χρόνοις, φέροντες δῶρα. οὓς ὁ βασιλεὺς ἐκδεχόμενος, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἐτίμα καὶ διαφερόντως προῆγεν· ὁπότε δὲ πρὸς ἱερὸν ἢ πόλιν προσιέναι μέλλοι, τοὺς ἵππους ἀπὸ τοῦ τεθρίππου λύων, ὑπέζευγνυεν ἀντὶ τῶν ἵππων κατὰ τέτταρας τούς τε βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, ἐνδεικνύμενος, ὡς ᾤετο, πᾶσιν ὅτι τοὺς τῶν ἄλλων κρατίστους καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεστάτους καταπολεμήσας, εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς οὐκ ἔχει τὸν δυνάμενον συγκριθῆναι. δοκεῖ δ' οὗτος ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς πώποτε γεγενημένους ἐν ἐξουσίαις ὑπερβεβηκέναι ταῖς τε πολεμικαῖς πράξεσι, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πλήθει τῶν τε ἀναθημάτων καὶ τῶν ἔργων τῶν κατεσκευασμένων κατ' Αἴγυπτον. ἔτη δὲ τρία πρὸς τοῖς τριάκοντα βασιλεύσας, ἐκ προαιρέσεως ἐξέλιπε τὸν βίον, ἀπολιπόντων αὐτὸν τῶν ὀμμάτων. καὶ τοῦτο πράξας, οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις ἐθαυμάσθη, δόξας τῇ μεγαλοψυχίᾳ τῶν πεπραγμένων ἀκόλουθον πεποιῆσθαι τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. ἐπὶ τοσοῦτο δ' ἴσχυσε καὶ διέτεινε τοῖς χρόνοις ἡ δόξα τούτου τοῦ βασιλέως, ὥστε τῆς Αἰγύπτου πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πεσούσης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν, καὶ Δαρείου τοῦ Ξέρξου πατρὸς σπουδάσαντος ἐν Μέμφει τὴν ἰδίαν εἰκόνα στῆσαι πρὸ τῆς τοῦ Σεσοώσιος, ὁ μὲν ἀρχιερεὺς ἀντεῖπε, λόγου προτεθέντος ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν ἱερέων, ἀποφηνάμενος ὡς οὔπω Δαρεῖος ὑπερβέβηκε τὰς Σεσοώσιος πράξεις. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐχ ὅπως ἠγανάκτησεν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἡσθεὶς καὶ εὐφρανθεὶς ἐπὶ τῇ παρρησίᾳ, σπουδάσειν ἔφησεν ὅπως κατὰ μηδὲν ἐκείνου λειφθείη, καὶ διαπονηθεὶς βιώσας τὸν ἴσον χρόνον, καὶ παρεκάλει συγκρίνειν τὰς ἡλικιώτιδας πράξεις· τοῦτον γὰρ δικαιότατον ἔλεγχον εἶναι τῆς ἀρετῆς. περὶ μὲν οὖν Σεσοώσιος ἀρκεσθησόμεθα τοῖς εἰρημένοις λόγοις. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν τοῦ πατρὸς προση-

χρείαν ἑαυτοῦ παρεσχημένος, πρᾶξιν μὲν πολεμικὴν ἢ μνήμης ἀξίαν οὐδ' ἡντιναοῦν συνετελέσατο, συμπτώματι δὲ περιέπεσεν ἰδιάζοντι. ἐστερήθη μὲν γὰρ τῆς ὁράσεως, εἴτε διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα τῆς φύσεως κοινωνίαν· ἐτυφλώθη γὰρ καὶ ἐκεῖνος· εἴθ', ὥς τινες μυθολογοῦσι, διὰ τὴν εἰς τὸν ποταμὸν ἀσέβειαν. τὸ γὰρ ῥεῦμα κατηκόντιζε. διὰ δὲ τὴν ἀτυχίαν ἀναγκασθεὶς καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν τῶν θεῶν βοήθειαν, ἐπὶ χρόνους ἱκανοὺς πλείσταις θυσίαις καὶ τιμαῖς τὸ θεῖον ἐξιλασκόμενος, οὐδεμιᾶς ἐτύγχανε πολυωρίας. τῷ δεκάτῳ δ' ἔτει μαντείας αὐτῷ γενομένης, τιμῆσαί τε τὸν θεὸν τὸν ἐν Ἡλιουπόλει, καὶ γυναικὸς οὔρῳ νίζεσθαι καὶ πλύνεσθαι τὸ πρόσωπον, ἥτις πεῖραν ἀνδρὸς οὐκ εἴληφεν ἑτέρου· τῶν μὲν γυναικῶν, ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρξάμενος καὶ πολλὰς ἐξετάσας, οὐδεμίαν εὗρεν ἀδιάφθορον, πλὴν κηπουρικοῦ τινός, ἣν ὑγιὴς γενόμενος ἔγημε· τὰς δ' ἄλλας ζώσας ἐν κώμῃ τινὶ κατέκαυσεν, ἣν Αἰγύπτιοι διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο προσηγόρευσαν ἱερὰν βῶλον. τῷ δ' ἐν Ἡλιουπόλει θεῷ τὰς χάριτας ἀπονέμων τῆς εὐεργεσίας, κατὰ τὸν χρησμὸν καὶ τὴν μαντείαν, ὀβελίσκους ἀνέθηκε δύο μονολίθους, τὸ μὲν πλάτος ὀκτώ, τὸ δὲ μῆκος πηχῶν ἑκατόν. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν βασιλέα, συχνοὶ τῶν διαδεξαμένων τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἔπραξαν ἀναγραφῆς ἄξιον. Πολλαῖς δ' ὕστερον γενεαῖς Ἄμασις γενόμενος βασιλεὺς ἦρχε τῶν ὄχλων βιαιότερον. πολλοὺς μὲν γὰρ παρὰ τὸ δίκαιον ἐτιμωρεῖτο, συχνοὺς δὲ τῶν οὐσιῶν ἐστέρισκε, πᾶσι δ' ὑπεροπτικῶς καὶ ἀλαζονικῶς καὶ κατὰ πάντα ὑπερηφάνως προσεφέρετο. μέχρι μὲν οὖν τινος οἱ πάσχοντες ἐκαρτέρουν, οὐ δυνάμενοι κατ' οὐδένα τρόπον ἀμύνασθαι τοὺς πλεῖον ἰσχύοντας· ἐπεὶ δ' Ἀκτισάνης ὁ τῶν Αἰθιόπων βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν, τότε τοῦ μίσους καιρὸν λαβόντες ἀπέστησαν οἱ πλεῖστοι. διόπερ ῥᾳδίως αὐτοῦ χειρωθέντος, ἡ μὲν Αἴγυπτος ἔπεσεν ὑπὸ τὴν τῶν Αἰθιόπων βασιλείαν· ὁ δ' Ἀκτισάνης ἀνθρωπίνως ἐνέγκας τὴν εὐτυχίαν, ἐπιεικῶς προσεφέρετο τοῖς ὑποτεταγμένοις. ὅτε δὴ καὶ συνετέλεσεν ἴδιόν τι περὶ τοὺς λῃστάς, οὔτε θανατώσας τοὺς ἐνόχους, οὔτε ὁλοσχερῶς ἀφεὶς ἀτιμωρήτους. συναγαγὼν γὰρ ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας τοὺς ἐν ἐγκλήμασιν ὄντας, καὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν δικαιοτάτην ποιησάμενος, ἤθροισε ἅπαντας τοὺς καταδεδικασμένους. ἀποτεμὼν δ' αὐτῶν τοὺς μυκτῆρας, κατῴκισεν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς ἐρήμου χώρας, κτίσας πόλιν τὴν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος τῶν οἰκητόρων Ῥινοκόλουραν προσαγορευθεῖσαν. αὕτη δὲ κειμένη πρὸς τοῖς μεθορίοις τῆς Αἰγύπτου καὶ Συρίας, οὐ μακρὰν τοῦ παρήκοντος αἰγιαλοῦ, πάντων σχεδὸν τῶν πρὸς ἀνθρωπίνην δίαιταν ἀνηκόντων ἐστέρηται. περιέχει μὲν γὰρ αὐτὴν χώρα πλήρης ἁλμυρίδος, ἐντὸς δὲ τοῦ τείχους ὀλίγον ἐστὶν ὕδωρ ἐν φρέασι, καὶ τοῦτο διεφθαρμένον, καὶ παντελῶς τῇ γεύσει πικρόν. κατῴκισε δ' αὐτοὺς εἰς ταύτην τὴν χώραν, ὅπως μήτε τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευθέντας βίους διατηροῦντες, λυμαίνωνται τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, μήτε κατὰ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιμιξίας ἀγνοούμενοι λανθάνωσιν. ἀλλ' ὅμως ἐκριφέντες εἰς χώραν ἔρημον καὶ πάντων σχεδὸν τῶν χρησίμων ἄπορον, ἐπενόησαν βίον οἰκεῖον τῆς περὶ αὐτοὺς ἐνδείας· ἀναγκαζούσης τῆς φύσεως πρὸς τὴν ἀπορίαν πάντα μηχανᾶσθαι. καλάμην μὲν γὰρ κείροντες ἐκ τῆς ὁμόρου χώρας, καὶ ταύτην σχίζοντες, λίνα παραμήκη κατεσκεύαζον. ταῦτα δὲ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ πολλοὺς σταδίους ἱστάντες, τὰς θήρας τῶν ὀρτύγων ἐποιοῦντο (φέρονται γὰρ αὗται κατ' ἀγέλας μείζονας ἐκ τοῦ πελάγους) ἃς θηρεύοντες, ἤθροιζον πλῆθος ἱκανὸν εἰς διατροφὴν ἑαυτοῖς. Τοῦ δὲ βασιλέως τούτου τελευτήσαντος, ἀνεκτήσαντο τὴν ἀρχὴν Αἰγύπτιοι, καὶ κατέστησαν ἐγχώριον βασιλέα

γρ. ἀσφαλέως.

γρ. σύμβαμα

γρ. αὐτὴν χώρα πλήρης

περὶ Μάρρου

Μένδην, ὅν τινες Μάρρον προσονομάζουσιν. οὗτος δὲ πολεμικὴν μὲν πρᾶξιν οὐδ' ἡν-
τιναοῦν ἐπετελέσατο, τάφον δὲ αὑτῷ κατεσκεύασε τὸν ὀνομαζόμενον λαβύρινθον,
οὐχ οὕτω κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ἔργων θαυμαστόν, ὡς πρὸς τὴν φιλοτεχνίαν δυσμίμη-
τον. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς αὐτόν, οὐ δύναται ῥᾳδίως τὴν ἔξοδον εὑρεῖν, ἐὰν μὴ τύχῃ τινὸς
ὁδηγοῦ παντελῶς ἐμπείρου. φασὶ δέ τινες καὶ τὸν Δαίδαλον εἰς Αἴγυπτον παραβα-
λόντα, καὶ θαυμάσαντα τὴν ἐν τοῖς ἔργοις τέχνην, κατασκευάσαι τῷ βασιλεύοντι
τῆς Κρήτης Μίνῳ λαβύρινθον ὅμοιον τῷ κατ' Αἴγυπτον· ἐν ᾧ διατετράφθαι μυθολο-
γοῦσι τὸν λεγόμενον Μινώταυρον. ἀλλ' ὁ μὲν κατὰ τὴν Κρήτην ἠφανίσθη τελέως,
εἴτε δυνάστου τινὸς κατασκάψαντος, εἴτε τοῦ χρόνου τὸ ἔργον λυμηναμένου· ὁ δὲ
κατ' Αἴγυπτον, ἀκέραιον τὴν ὅλην κατασκευὴν τετήρηκε μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ βασιλέως τούτου τελευτὴν ἐπὶ γενεὰς πέντε γενομένης ἀναρ-
χίας, τῶν ἀδόξων τις ᾑρέθη καὶ προσηγορεύθη βασιλεύς, ὃν Αἰγύπτιοι μὲν ὀνομάζουσι

περὶ Κέτηνος

Κέτηνα, παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν εἶναι δοκεῖ Πρωτεύς, ὁ κατὰ τὸν Ἰλιακὸν γενόμενος πόλε-
μον. τοῦτον δὲ παραδεδομένον τῶν τε πνευμάτων ἔχειν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν μορφὴν
μεταβάλλειν ὁτὲ μὲν εἰς ζῴων τύπους, ὁτὲ δὲ εἰς δένδρον, ἢ πῦρ, ἤ τι τῶν ἄλλων· ὁ-
μολογούμενα συμβαίνει καὶ τοὺς ἱερεῖς λέγειν περὶ αὐτοῦ. ἐκ μὲν γὰρ τῆς μετὰ τῶν ἀ-
στρολόγων συμβιώσεως, ἣν ἐποιεῖτο συνεχῶς, ἐμπειρίαν ἐσχηκέναι τὸν βασιλέα τῶν
τοιούτων· ἐκ δὲ τοῦ νομίμου τοῦ παραδεδομένου τοῖς βασιλεῦσι τὸ περὶ τὰς μεταβο-
λὰς τῆς ἰδέας μυθολογηθῆναι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. ἐν ἔθει γὰρ εἶναι τοῖς κατ' Αἰγύ-
πτον δυνάσταις περιτίθεσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν λεόντων καὶ ταύρων καὶ δρακόντων
προτομάς, σημεῖα τῆς ἀρχῆς. καὶ ποτὲ μὲν δένδρα, ποτὲ δὲ πῦρ, ἔστι δ' ὅτε καὶ θυ-
μιαμάτων εὐωδῶν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ὀλίγα. καὶ διὰ τούτων ἅμα μὲν ἑαυ-
τοὺς εἰς εὐπρέπειαν κοσμεῖν, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους εἰς κατάπληξιν ἄγειν καὶ δεισιδαί-
μονα διάθεσιν. Μετὰ δὲ τὴν Πρωτέως τελευτὴν διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν ὁ
υἱὸς Ῥέμφις, διετέλεσε πάντα τὸν τοῦ ζῆν χρόνον ἐπιμελόμενος τῶν προσόδων, καὶ
σωρεύων πανταχόθεν τὸν πλοῦτον. διὰ δὲ μικροψυχίαν καὶ φιλαργυρίαν ἦθος,
οὔτε εἰς ἀναθήματα θεῶν, οὔτε εἰς εὐεργεσίαν ἀνθρώπων οὐδὲν ἀνήλωσε. διὸ καὶ
γενόμενος οὐ βασιλεύς, ἀλλ' οἰκονόμος ἀγαθός, ἀντὶ τῆς ἐπ' ἀρετῇ δόξης ἀπέ-
λιπε πλεῖστα χρήματα τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων. ἀργύρου γὰρ καὶ χρυ-
σοῦ παραδίδοται συναγαγεῖν αὐτὸν εἰς τετρακισμυρίας μυριάδας ταλάντων.

Τούτου δὲ τελευτήσαντος, ἐπὶ γενεὰς ἑπτὰ διεδέξαντο τὴν ἀρχὴν βασιλεῖς ἀργοὶ
παντελῶς καὶ πρὸς ἄνεσιν καὶ τρυφὴν ἅπαντα πράττοντες. διόπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς
ἀναγραφαῖς οὐδὲν αὐτῶν ἔργον πολυτελές, οὐδὲ πρᾶξις ἱστορίας ἀξία παραδίδο-
ται, πλὴν ἑνὸς Νειλέως· ἀφ' οὗ συμβαίνει τὸν ποταμὸν ὀνομασθῆναι Νεῖλον, τὸ πρό-
τερον καλούμενον Αἴγυπτον. οὗτος δὲ πλείστας εὐκαίρους διώρυχας καὶ τάφρους κατα-
σκευάσας, καὶ πολλὰ περὶ τὴν εὐχρηστίαν τοῦ Νείλου φιλοτιμηθείς, αἴτιος κατέ-

περὶ Χέμμιος

στη τῷ ποταμῷ ταύτης τῆς προσηγορίας. Ὄγδοος δὲ βασιλεὺς γενόμενος Χέμ-
βης ὁ Μεμφίτης, ἦρξε μὲν ἔτη πεντήκοντα, κατεσκεύασε δὲ τὴν μεγίστην τῶν τριῶν
πυραμίδων, τῶν ἐν τοῖς ἑπτὰ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἔργοις ἀριθμουμένων. αὗται δὲ
κείμεναι κατὰ τὴν Λιβύην, τῆς Μέμφεως ἀπέχουσι σταδίους ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, τοῦ δὲ
Νείλου πέντε πρὸς τοῖς τετταράκοντα. τῷ δὲ μεγέθει τῶν ἔργων καὶ τῇ κατὰ τὴν
χειρουργίαν τέχνῃ θαυμαστήν τινα κατάπληξιν παρέχονται τοῖς θεωμένοις. ἡ μὲν γὰρ
μεγίστη, τετράπλευρος οὖσα τῷ σχήματι, τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως πλευρὰν ἑκάστην ἔ-

ἔχει πλέθρων ἑπτά, τὸ δ' ὕψος ἔχει πλεῖον τῶν ἓξ πλέθρων. συναγωγὴν δ' ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον λαμβάνουσα μέχρι τῆς κορυφῆς, ἑκάστην πλευρὰν ποιεῖ πηχῶν ἕξ. πᾶσα δὲ στερεοῦ λίθου κατεσκεύασται, τὴν μὲν ἐργασίαν ἔχοντος δυσχερῆ, τὴν δὲ διαμονὴν αἰώνιον. οὐκ ἐλαττόνων γὰρ ἢ χιλίων ἐτῶν, ὥς φασι, διεληλυθότων εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς βίον (ὡς δ' ἔνιοι γράφουσι, πλειόνων ἢ τρισχιλίων καὶ τετρακοσίων) διαμένουσι μέχρι τοῦ νῦν οἱ λίθοι τὴν ἐξ ἀρχῆς σύνθεσιν καὶ τὴν ὅλην κατασκευὴν ἄσηπτον διαφυλάττοντες. λέγεται δὲ τὸν μὲν λίθον ἐκ τῆς Ἀραβίας ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος κομισθῆναι, τὴν δὲ κατασκευὴν διὰ χωμάτων γενέσθαι, μήπω τῶν μηχανῶν εὑρημένων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. καὶ τὸ θαυμασιώτατον, τὸ τηλικούτων ἔργων κατεσκευασμένων, καὶ τοῦ περιέχοντος τόπου παντὸς ἀμμώδους ὄντος, οὐδὲν ἴχνος οὔτε τοῦ χώματος, οὔτε τῆς τῶν λίθων ξεσουργίας καὶ ῥακώσεως ἀπολείπεται. ὥστε δοκεῖν μὴ κατ' ὀλίγον ὑπ' ἀνθρώπων ἐργασίας, ἀλλὰ συλλήβδην καθάπερ ὑπὸ θεοῦ τινὸς τὸ κατασκεύασμα τεθῆναι πᾶν εἰς τὴν περιέχουσαν ἄμμον. ἐπιχειροῦσι δ' ἔνιοι τῶν Αἰγυπτίων τερατολογεῖν περὶ τούτων, λέγοντες ὡς ἐξ ἅλατος καὶ νίτρου τῶν χωμάτων γεγονότων, ἐπαφεθεὶς ὁ ποταμὸς ἔτηξε καὶ διέλυσεν αὐτὰ καὶ παντελῶς ἠφάνισεν, ἄνευ τῆς χειροποιήτου πραγματείας. οὐ μὴν καὶ τἀληθὲς οὕτως ἔχει. διὰ δὲ τῆς πολυχειρίας τῆς τὰ χώματα βαλούσης, πάλιν τὸ πᾶν ἔργον εἰς τὴν προϋπάρχουσαν ἀποκατεστάθη τάξιν. τριάκοντα μὲν γὰρ καὶ ἓξ μυριάδες ἀνδρῶν, ὥς φασι, ταῖς τῶν ἔργων λειτουργίαις καὶ δουλείαις προσήδρευσαν, τὸ δὲ πᾶν κατασκεύασμα τέλος ἔσχε μόγις ἐτῶν εἴκοσι διελθόντων.

γρ. ἐξ ἁλῶν

Τελευτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τούτου διεδέξατο τὴν ἀρχὴν ὁ ἀδελφὸς Κεφρήν, καὶ ἦρξεν ἔτη ἓξ πρὸς τοῖς πεντήκοντα. ἔνιοι δέ φασιν οὐκ ἀδελφὸν ἀλλ' υἱὸν παραλαβεῖν τὴν ἀρχήν, ὀνομαζόμενον Χαβρύϊν. συμφωνεῖται δὲ παρὰ πᾶσιν ὅτι ζηλώσας ὁ διαδεξάμενος τὴν τοῦ βασιλεύσαντος προαίρεσιν, κατεσκεύασε τὴν δευτέραν πυραμίδα, τῇ μὲν κατὰ τὴν τέχνην χειρουργίᾳ παραπλησίαν τῇ προειρημένῃ, τῷ δὲ μεγέθει πολὺ λειπομένην, ὡς ἂν τῆς ἐν τῇ βάσει πλευρᾶς ἑκάστης οὔσης σταδιαίας. ἐπιγέγραπται δ' ἐπὶ τῆς μείζονος τὸ πλῆθος τῶν ἀναλωθέντων χρημάτων· ὡς λάχανα καὶ συρμαίαν τοῖς ἐργάταις. καὶ μηνύεται διὰ τῆς γραφῆς δεδαπανῆσθαι τάλαντα πλείω τῶν χιλίων καὶ ἑξακοσίων. ἡ δ' ἐλάττων, ἀνεπίγραφος μέν ἐστιν, ἀνάβασιν δ' ἔχει διὰ μιᾶς τῶν πλευρῶν ἐγκεκολαμμένην. τῶν δὲ βασιλέων τῶν κατασκευασάντων αὐτὰς εἰς τάφους, συνέβη μηδέτερον αὐτῶν ταῖς πυραμίσιν ἐνταφῆναι. τὰ γὰρ πλήθη διά τε τὴν ταλαιπωρίαν τὴν ἐν τοῖς ἔργοις, καὶ διὰ τὸ τούτους τοὺς βασιλεῖς ὠμὰ καὶ βίαια πολλὰ πρᾶξαι, δι' ὀργῆς εἶχε τοὺς αἰτίους, καὶ τὰ σώματα ἠπείλει διασπάσειν, καὶ μεθ' ὕβρεως ἐκρίψειν ἐκ τῶν τάφων. διὸ καὶ τελευτῶν ἑκάτερος ἐνετείλατο τοῖς προσήκουσιν ἐν ἀσήμῳ τόπῳ καὶ λάθρα θάψαι τὸ σῶμα. Μετὰ δὲ τούτους ἐγένετο βασιλεὺς Μυκερῖνος (ὅν τινες μὲν Χερῖνον ὀνομάζουσιν) υἱὸς ὢν τοῦ ποιήσαντος τὴν προτέραν πυραμίδα. οὗτος δ' ἐπιβαλόμενος τρίτην κατασκευάζειν, προετελεύτησε πρὶν ἢ τὸ ἔργον λαβεῖν συντέλειαν. τῆς μὲν γὰρ βάσεως ἑκάστην πλευρὰν ὑπεστήσατο πλέθρων τριῶν, τοὺς δὲ τοίχους ἐπὶ μὲν πεντεκαίδεκα δόμους κατεσκεύασεν ἐκ μέλανος λίθου τῷ Θηβαϊκῷ παραπλησίου, τὸ δὲ λοιπὸν ἀνεπλήρωσεν ἐκ λίθων ὁμοίων ταῖς ἄλλαις πυραμίσι. τῷ δὲ μεγέθει λειπόμενον τοῦτο τὸ ἔργον τῶν προειρημένων, τῇ κατὰ τὴν χειρουργίαν τέχνῃ πολὺ διαλλάττει, καὶ τῇ τοῦ λίθου πολυτελείᾳ. ἐπιγέγραπται δὲ κατὰ

γρ. Χαβρύαν
γρ. καὶ Χαβρυέω.
γρ. ὡς εἰς λάχ.

τὴν βόρειον αὐτῆς πλευρὰν ὁ κατασκευάσας αὐτὴν Μυκερῖνος. τοῦτον δέ φασι μισήσαντα τὴν τῶν προβασιλευσάντων ὠμότητα, ζηλῶσαι βίον ἐπιεικῆ καὶ σεμνὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους εὐεργετικόν. καὶ ποιεῖν αὐτὸν συνεχῶς ἄλλα τε πλείω, δι' ὧν ἦν μάλιστα δυνατὸν ἐκκαλέσασθαι τὴν τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, καὶ κατὰ δὲ τοὺς χρηματισμοὺς καὶ ζημιωτικὰς ἀναλίσκειν χρημάτων πλῆθος, διδόντα δωρεὰς ὑπὲρ ἐκείνων τοῖς δοκοῦσιν ἐν ταῖς κρίσεσι μὴ κατὰ τρόπον ἀπαλλάττειν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς πυραμίδες, ὧν ἑκάστη μὲν πλευρὰ δίπλεθρος ὑπάρχει, τὸ δ' ὅλον ἔργον παραπλήσιον τῇ κατασκευῇ ταῖς ἄλλαις, πλὴν τοῦ μεγέθους. ταύτας δέ φασι τοὺς προειρημένους τρεῖς βασιλεῖς ταῖς ἰδίαις κατασκευάσαι γυναιξίν. ὁμολογεῖται δὲ ταῦτα τὰ ἔργα πολὺ προέχειν τῶν κατ' Αἴγυπτον, οὐ μόνον τῷ βάρει τῶν κατασκευασμάτων καὶ ταῖς δαπάναις, ἀλλὰ καὶ τῇ πολυτεχνίᾳ τῶν ἐργασαμένων. καί φασι δεῖν θαυμάζειν μᾶλλον τοὺς ἀρχιτέκτονας τῶν ἔργων ἢ τοὺς βασιλεῖς τοὺς παρασχομένους τὰς εἰς ταῦτα χορηγίας. τοὺς μὲν γὰρ ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς καὶ ταῖς φιλοτιμίαις, τοὺς δὲ τῷ κληρονομηθέντι πλούτῳ καὶ ταῖς ἀλλοτρίαις κακουχίαις ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν τὴν προαίρεσιν. περὶ δὲ τῶν πυραμίδων οὐδ' ὅλως οὐδὲ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις οὔτε παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι συμφωνεῖται. οἱ μὲν γὰρ τοὺς προειρημένους βασιλεῖς κατασκευάσαι φασὶν αὐτάς, οἱ δὲ ἑτέρους τινάς. οἷον τὴν μεγίστην ποιῆσαι λέγουσιν Ἀρμαῖον, τὴν δὲ δευτέραν Ἄμασιν, τὴν δὲ τρίτην Ἰνάρωνα. ταύτην δ' ἔνιοι λέγουσι Ῥοδώπιδος τάφον εἶναι τῆς ἑταίρας, ἧς φασι τῶν νομαρχῶν τινας ἐραστὰς γενομένους, διὰ φιλοστοργίαν οἰκοδομοῦντας ἐπιτελέσαι κοινῇ τὸ κατασκεύασμα.

γρ. Ἀρμαῖον.
γρ. Μάρωνα.

Μετὰ δὲ τοὺς προειρημένους βασιλεῖς διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Βόκχορις, τῷ μὲν σώματι παντελῶς εὐκαταφρόνητος, ἀγχινοίᾳ δὲ καὶ φρονήσει πολὺ διαφέρων τῶν προβασιλευσάντων. Πολλοῖς δ' ὕστερον χρόνοις ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου Σαβάκων, τὸ μὲν γένος ὢν Αἰθίοψ, εὐσεβείᾳ δὲ καὶ χρηστότητι πολὺ διαφέρων τῶν πρὸ αὐτοῦ. τῆς μὲν οὖν ἐπιεικείας αὐτοῦ λάβοι τις ἂν τεκμήριον τὸ τῶν νομίμων προστίμων αἱρετῶν μέγιστον, λέγω δὲ τὴν τοῦ ζῆν στέρησιν. ἀντὶ γὰρ τοῦ θανάτου τοὺς καταδικασθέντας ἠνάγκαζε λειτουργεῖν ταῖς πόλεσι δεδεμένους. διὰ δὲ τούτων πολλὰ μὲν χώματα κατεσκεύαζεν, οὐκ ὀλίγας δὲ διώρυχας ὤρυττεν εὐκαίρους. ὑπελάμβανε γὰρ τοῖς μὲν κολαζομένοις τὸ τῆς τιμωρίας ἀπότομον ἠλαττωκέναι, ταῖς δὲ πόλεσιν ἀντὶ προστίμων ἀνωφελῶν μεγάλην εὐχρηστίαν πεποιηκέναι. τὴν δὲ τῆς εὐσεβείας ὑπερβολὴν συλλογίσαιτ' ἄν τις ἐκ τῆς κατὰ τὸν ὄνειρον φαντασίας, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσεως. ἔδοξε μὲν γὰρ κατὰ τὸν ὕπνον λέγειν αὐτῷ τὸν ἐν Θήβαις θεόν, ὅτι βασιλεύειν οὐ δυνήσεται τῆς Αἰγύπτου μακαρίως καὶ εὐτυχῶς οὐδὲ πολὺν χρόνον, ἐὰν μὴ τοὺς ἱερεῖς ἅπαντας διατεμὼν διὰ μέσων αὐτῶν διέλθῃ μετὰ τῆς θεραπείας. πλεονάκις δὲ τούτου γινομένου, μεταπεμψάμενος πανταχόθεν τοὺς ἱερεῖς, ἔφη λυπεῖν τὸν θεὸν ἐν τῇ χώρᾳ μένων. οὐ γὰρ ἂν αὐτῷ τοιαῦτα προστετάχθαι κατὰ τὸν ὕπνον. ἀπελθὼν οὖν βούλεσθαι καθαρὸς παντὸς μύσους καὶ μιασμοῦ ἀποδοῦναι τὸ ζῆν τῇ πεπρωμένῃ μᾶλλον ἢ λυπῶν τὸν κύριον, καὶ μιάνας ἀσεβεῖ φόνῳ τὸν ἴδιον βίον, ἄρχειν τῆς Αἰγύπτου. καὶ πέρας τοῖς ἐγχωρίοις ἀποδοὺς τὴν βασιλείαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν.

γρ. αἱρετῶν

Ἀναρχίας δὲ γενομένης κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐπ' ἔτη δύο, καὶ τῶν ὄχλων εἰς ταραχὰς καὶ φόνους ἐμφυλίους τρεπομένων, ἐποιήσαντο συνωμοσίαν οἱ μέγιστοι τῶν ἡγεμόνων δώδεκα. συνεδρεύσαντες δ' ἐν Μέμφει καὶ συνθήκας γραψάμενοι περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίας καὶ πίστεως, ἀνέδειξαν ἑαυτοὺς βασιλεῖς. ἐπ' ἔτη δὲ πεντεκαίδεκα κατὰ τὰ

ὅρκοις καὶ ταῖς ὁμολογίαις ἀρξαντες, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν διατηρήσαντες, ἐπεβάλοντο κατασκευάσαι κοινὸν ἁπάντων τάφον· ἵνα καθάπερ ἐν τῷ ζῆν εὐνοοῦντες ἀλλήλοις τῆς ἴσης ἐτύγχανον τιμῆς, οὕτω καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐν ἑνὶ τόπῳ τῶν σωμάτων κειμένων, τὸ κατασκευασθὲν μνημεῖον κοινῇ περιέχῃ τὴν τῶν ταφέντων δόξαν. ἐσπούδασαν οὖν ὑπερβάλλεσθαι τῷ μεγέθει τῶν ἔργων ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτῶν. ἐκλεξάμενοι γὰρ τόπον παρὰ τὸν εἴσπλουν τὸν εἰς τὴν Μύριδος λίμνην ἐν τῇ Λιβύῃ, κατεσκεύαζον τὸν τάφον ἐκ τοῦ καλλίστου λίθου, καὶ τῷ μὲν σχήματι τετράγωνον ὑπεστήσαντο, τῷ δὲ μεγέθει σταδιαίαν ἑκάστην πλευράν. ταῖς δὲ γλυφαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις χειρουργίαις ὑπερβολὴν οὐκ ἀπέλιπον τοῖς ἐπιγινομένοις. εἰσελθόντι μὲν γὰρ τὸν περίβολον οἶκος ἦν περίστυλος, ἑκάστης πλευρᾶς ἐκ τετταράκοντα κιόνων ἀναπληρουμένης. καὶ τούτου μονόλιθος ἦν ἡ ὀροφή, φάτναις καὶ ξέσμασι ποὶ διαγεγλυμμένη, καὶ γραφαῖς διαφόροις πεποικιλμένη. εἶχε δὲ τῆς πατρίδος τῆς ἑκάστου τῶν βασιλέων ὑπομνήματα, καὶ τῶν ἱερῶν καὶ θεῶν τῶν ἐν αὐτῇ, ταῖς καλλίσταις γραφαῖς φιλοτέχνως δεδημιουργημένα. καθόλου δὲ τοιαύτην τῇ πολυτελείᾳ καὶ τηλικαύτην τῷ μεγέθει τὴν ὑπόστασιν τοῦ τάφου λέγεται ποιήσασθαι τοὺς βασιλεῖς, ὥστ᾽ εἰ μὴ πρὸ τοῦ συντελέσαι τὴν ἐπιβολὴν κατελύθησαν, μηδεμίαν ἂν ὑπερβολὴν ἑτέροις πρὸς κατασκευὴν ἔργων ἀπολιπεῖν. Ἀρξάντων δὲ τούτων τῆς Αἰγύπτου πεντεκαίδεκα ἔτη, συνέβη τὴν βασιλείαν περιστῆναι εἰς ἕνα διὰ τοιαύτης αἰτίας. Ψαμμίτιχος ὁ Σαΐτης, εἷς ὢν τῶν δώδεκα βασιλέων, καὶ τῶν παρὰ θάλατταν μερῶν κυριεύων, παρείχετο φορτία πᾶσι τοῖς ἐμπόροις, μάλιστα δὲ τοῖς Φοίνιξι καὶ Ἕλλησι. διὰ δὲ τοῦ τοιούτου τρόπου τά τε ἐκ τῆς ἰδίας χώρας λυσιτελῶς διατιθέμενος, καὶ τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι φυομένων μεταλαμβάνων, οὐ μόνον εὐπορίαν εἶχε μεγάλην, ἀλλὰ καὶ φιλίαν πρὸς ἔθνη καὶ δυνάστας. διὰ δὲ ταῦτά φασι φθονήσαντας αὐτῷ τοὺς ἄλλους βασιλεῖς, πόλεμον ἐξενεγκεῖν. ἔνιοι δὲ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μυθολογοῦσι χρησμὸν γενέσθαι τοῖς ἡγεμόσιν, ὃς ἂν αὐτῶν ἐκ χαλκῆς φιάλης πρῶτος ἐν Μέμφει σπείσῃ τῷ θεῷ, κρατήσειν αὐτὸν πάσης Αἰγύπτου. τοῦ δὲ Ψαμμιτίχου ἐξενέγκαντος ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῶν ἱερέων τινὸς φιάλας δώδεκα χρυσᾶς, περιελόμενον τὴν περικεφαλαίαν σπεῖσαι. ὑποιδομένους οὖν τοὺς συνάρχοντας τὸ πραχθὲν, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν μὴ βουληθῆναι, φυγαδεῦσαι δὲ, καὶ προστάξαι διατρίβειν ἐν τοῖς ἕλεσι τοῖς παρὰ θάλατταν. εἴτε δὲ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, εἴτε διὰ τὸν φθόνον, καθότι προείρηται, γενομένης τῆς διαφορᾶς, ὁ μὲν γὰρ Ψαμμίτιχος ἔκ τε τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Καρίας καὶ τῆς Ἰωνίας μισθοφόρους μεταπεμψάμενος, ἐνίκησε παρατάξει περὶ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Μώμεμφιν. τῶν δ᾽ ἀντιταξαμένων βασιλέων οἱ μὲν κατὰ τὴν μάχην ἀνῃρέθησαν, οἱ δ᾽ εἰς Λιβύην ἐκδιωχθέντες, οὐκέτι περὶ τῆς ἀρχῆς ἴσχυσαν ἀμφισβητῆσαι. τῆς δὲ ὅλης βασιλείας κρατήσας ὁ Ψαμμίτιχος, τῷ μὲν ἐν Μέμφει θεῷ τὸ πρὸς ἕω προπύλαιον κατεσκεύασε, καὶ τῷ ναῷ τὸν περίβολον, κολοσσοὺς ὑποστήσας ἀντὶ τῶν κιόνων δωδεκαπήχεις. τοῖς δὲ μισθοφόροις χωρὶς τῶν ὁμολογουμένων συντάξεων δωρεάς τε ἀξιολόγους ἀπένειμε, καὶ τοῖς καλουμένοις στρατοπέδοις τόπον οἰκεῖν ἔδωκε, καὶ χώραν πολλὴν κατεκληρούχησε, μικρὸν ἐπάνω τοῦ Πηλουσιακοῦ στόματος. οὓς ἐντεῦθεν Ἄμασις ὕστερον πολλοῖς ἔτεσι βασιλεύσας ἀνέστησε, καὶ κατῴκισεν εἰς Μέμφιν. διὰ δὲ τῶν μισθοφόρων κατωρθωκὼς τὴν βασιλείαν ὁ Ψαμμίτιχος, τούτοις τὸ λοιπὸν μάλιστ᾽ ἐνεπίστευε τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ διετέλει ξενοτροφῶν μεγάλας δυνάμεις. στρατεύσαντος δ᾽ εἰς τὴν Συρίαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὰς

γρ. ὑποταφέντων

γρ. τὸν κατὰ τὴν

γρ. κυριεύσας

γρ. καὶ τὰ καλούμενα στρατόπεδα

παρατάξεσι τοὺς μὲν μισθοφόρους προτιμῶντος, καὶ τάττοντος εἰς τὰ δεξιὰ μέρη, τοὺς δ᾽ ἐγχωρίους ἀτιμότερον ἄγοντος, καὶ τὸν εὐώνυμον τόπον ἀπονέμοντος τῆς φάλαγγος· οἱ μὲν αἰγύπτιοι διὰ τὴν ὕβριν παροξυνθέντες, καὶ γενόμενοι τὸ πλῆθος πλείους τῶν εἴκοσι μυριάδων, ἀπέστησαν, καὶ προῆγον ἐπ᾽ αἰθιοπίας, κεκρικότες ἰδίαν χώραν ἑαυτοῖς κατακτᾶσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ μὲν πρῶτον ἔπεμψέ τινας τῶν ἡγεμόνων, τοὺς ἀπολογησομένους ὑπὲρ τῆς ἀτιμίας· ὡς δ᾽ οὐ προσεῖχον αὐτοῖς, αὐτὸς μετὰ τῶν φίλων ἐδίωξε πλοίοις. προαγόντων δ᾽ αὐτῶν παρὰ τὸν νεῖλον, καὶ τοὺς ὅρους ὑπερβαλλόντων τῆς αἰγύπτου, ἐδεῖτο μεταγνῶναι, καὶ τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν πατρίδων, ἔτι δὲ γυναικῶν καὶ τέκνων ὑπεμίμνησκεν. οἱ δ᾽ ἅμα πάντες ἀναβοήσαντες, καὶ τοῖς κοντοῖς τὰς ἀσπίδας πατάξαντες, ἔφασαν, ἕως ἂν κυριεύωσι τῶν ὅπλων, ῥᾳδίως εὑρήσειν πατρίδας. ἀναστειλάμενοι δὲ τοὺς χιτῶνας καὶ τὰ γεννητικὰ μόρια τοῦ σώματος δείξαντες, οὔτε γυναικῶν οὔτε τέκνων ἀπορήσειν ἔφασαν ταῦτ᾽ ἔχοντες. τοιαύτῃ δὲ μεγαλοψυχίᾳ χρησάμενοι, καὶ καταφρονήσαντες τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις μεγίστων εἶναι δοκούντων, κατελάβοντο μὲν τῆς αἰθιοπίας τὴν κρατίστην, κατακληρουχήσαντες δὲ πολλὴν χώραν, ἐν ταύτῃ κατῴκησαν. ὁ δὲ Ψαμμήτιχος ἐπὶ μὲν τούτοις οὐ μετρίως ἐλυπήθη· τὰ δὲ κατὰ τὴν αἴγυπτον διατάξας, καὶ τῶν προσόδων ἐπιμεληθεὶς, πρός τε ἀθηναίους καὶ τινας τῶν ἄλλων ἑλλήνων συμμαχίαν ἐποιήσατο. εὐεργέτει δὲ καὶ τῶν ξένων τοὺς ἐθελουσίως εἰς τὴν αἴγυπτον ἐπιδημοῦντας· καὶ φιλέλλην ὢν διαφερόντως, τοὺς υἱοὺς τὴν ἑλληνικὴν ἐδίδαξε παιδείαν. καθόλου δὲ πρῶτος τῶν κατ᾽ αἴγυπτον βασιλέων, ἀνέῳξε τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι τὰ κατὰ τὴν ἄλλην χώραν ἐμπόρια, καὶ πολλὴν ἀσφάλειαν τοῖς καταπλέουσι ξένοις παρείχετο. οἱ μὲν γὰρ πρὸ τούτου δυναστεύσαντες, ἄβατον ἐποίουν τοῖς ξένοις τὴν αἴγυπτον, τοὺς μὲν φονεύοντες, τοὺς δὲ καταδουλούμενοι τῶν καταπλεόντων. καὶ γὰρ ἡ περὶ τὸν Βούσιριν ἀσέβεια, διὰ τὴν τῶν ἐγχωρίων ἀξενίαν διεβοήθη παρὰ τοῖς ἕλλησιν, οὐκ οὖσα μὲν πρὸς ἀλήθειαν, διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀνομίας, εἰς μύθου πλάσμα καταχωρισθεῖσα.

[Margin: γρ. ἴωνας]

Μετὰ δὲ Ψαμμήτιχον ὕστερον τέτταρσι γενεαῖς Ἀπρίης ἐβασίλευσεν ἔτη δυσὶ πλείω τῶν εἴκοσι· στρατεύσας δὲ δυνάμεσιν ἁδραῖς πεζικαῖς τε καὶ ναυτικαῖς ἐπὶ κύπρον καὶ φοινίκην, σιδῶνα μὲν κατὰ κράτος εἷλε, τὰς δ᾽ ἄλλας τὰς ἐν φοινίκῃ πόλεις καταπληξάμενος προσηγάγετο. ἐνίκησε δὲ καὶ ναυμαχίᾳ μεγάλῃ φοίνικάς τε καὶ κυπρίους, καὶ λαφύρων ἀθροίσας πλῆθος ἐπανῆλθεν εἰς αἴγυπτον. μετὰ δὲ ταῦτα δύναμιν πέμψας ἁδρὰν τῶν ὁμοεθνῶν ἐπὶ κυρήνην καὶ βάρκην, καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἀποβαλὼν, ἀλλοτρίους ἔσχε τοὺς διασωθέντας. ὑπολαβόντες γὰρ αὐτὸν ἐπ᾽ ἀπωλείᾳ συστήσασθαι τὴν στρατείαν, ὅπως ἀσφαλέστερον ἄρχῃ τῶν λοιπῶν αἰγυπτίων, ἀπέστησαν. ἀποσταλεὶς δὲ πρὸς τούτους ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἄμασις ἀνὴρ ἐμφανὴς αἰγύπτιος, τῶν μὲν ῥηθέντων ὑπ᾽ αὐτοῦ πρὸς ὁμόνοιαν ἐντολῶν ἠμέλησε· τοὐναντίον δ᾽ αὐτοὺς προτρεψάμενος εἰς ἀλλοτριότητα, συναπέστη, καὶ βασιλεὺς αὐτὸς ᾑρέθη. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ χρόνον καὶ τῶν ἄλλων ἐγχωρίων ἁπάντων συνεπιθεμένων, ὁ βασιλεὺς διαπορούμενος, ἠναγκάσθη καταφυγεῖν ἐπὶ τοὺς μισθοφόρους, ὄντας εἰς τρισμυρίους. γενομένης οὖν παρατάξεως περὶ τὴν μαρείαν κώμην, καὶ τῶν αἰγυπτίων τῇ μάχῃ κρατησάντων, ὁ μὲν Ἀπρίης ζωγρηθεὶς ἀνήχθη, καὶ στραγγαλισθεὶς ἐτελεύτησεν. Ἄμασις δὲ διατάξας τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν ὡς ποτ᾽ ἔδοξεν αὐτῷ συμφέρειν, ἦρχε νομίμως τῶν αἰγυπτίων, καὶ μεγάλης ἐτύγχανεν ἀποδοχῆς. κατεστρέψατο δὲ καὶ τὰς ἐν κύπρῳ πόλεις, καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν ἐκόσμησεν ἀναθήμασιν ἀξιο-

[Margin: γρ. καταστρεψάμενος]

[Margin: γρ. μετ᾽ οὐ πολὺ]

λόγοις. βασιλεύσας δ' ἔτη πέντε πρὸς τοῖς πεντήκοντα, κατέστρεψε τὸν βίον, καθ' ὃν χρόνον Καμβύσης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἑξηκοστῆς καὶ τρίτης ὀλυμπιάδος (ἡ δ' ὀλυμπιὰς πληροῦται κατὰ τέτταρα χρόνους, ἐπὶ δι' ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι βίσεξτον) ἣν ἐνίκα στάδιον Παρμενίδης Καμαριναῖος. Ἐπεὶ δὲ τὰς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέων πράξεις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διεληλύθαμεν ἀρκούντως μέχρι τῆς Ἀμάσιος τελευτῆς, τὰς λοιπὰς ἀναγράψομεν ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις. Περὶ δὲ τῶν νομίμων τῶν κατ' Αἴγυπτον νῦν διέξιμεν ἐν κεφαλαίοις τά τε παραδοξότατα, καὶ τὰ μάλιστα ὠφελῆσαι δυνάμενα τοὺς ἀναγινώσκοντας. πολλὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἐθῶν τῶν γινομένων παρ' Αἰγυπτίοις, οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἀποδοχῆς ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐ μετρίως ἐθαυμάσθη· διόπερ οἱ μέγιστοι τῶν ἐν παιδείᾳ δοξασθέντων, ἐφιλοτιμήθησαν εἰς Αἴγυπτον παραγενέσθαι, ἵνα μετάσχωσι τῶν τε νόμων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὡς ἀξιολόγων ὄντων. καίπερ γὰρ τῆς χώρας τὸ παλαιὸν τοῖς ξένοις δυσεπιβάτου οὔσης διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, ὅμως ἔσπευσαν εἰς αὐτὴν παραβαλεῖν, τῶν μὲν ἀρχαιοτάτων Ὀρφεὺς, καὶ ὁ ποιητὴς Ὅμηρος· τῶν δὲ μεταγενεστέρων ἄλλοι τε πλείους καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος. ἔτι δὲ καὶ Σόλων ὁ νομοθέτης. λέγουσι τοίνυν Αἰγύπτιοι παρ' αὐτοῖς τήν τε τῶν γραμμάτων εὕρεσιν γενέσθαι, καὶ τὴν τῶν ἄστρων παρατήρησιν. πρὸς δὲ τούτοις, τά τε περὶ τὴν γεωμετρίαν θεωρήματα καὶ τῶν τεχνῶν τὰς πλείστας εὑρεθῆναι· νόμους τε τοὺς ἀρίστους τεθῆναι. καὶ τούτων μεγίστην ἀπόδειξίν φασιν εἶναι τὸ τῆς Αἰγύπτου πλείω τῶν ἑπτακοσίων καὶ τετρακισχιλίων ἐτῶν βασιλεῦσαι τοὺς πλείους ἐγγενεῖς, καὶ τὴν χώραν εὐδαιμονεστάτην ὑπάρξαι τῆς ἁπάσης οἰκουμένης. ταῦτα γὰρ οὐκ ἄν ποτε γενέσθαι, μὴ οὐ τῶν ἀνθρώπων χρωμένων κρατίστοις ἔθεσι καὶ νόμοις, καὶ τοῖς κατὰ πᾶσαν παιδείαν ἐπιτηδεύμασιν. ὅσα μὲν οὖν Ἡρόδοτος καί τινες τῶν τὰς Αἰγυπτίων πράξεις συνταξαμένων ἐσχεδιάκασι καὶ συνεγράψαντο, ἑκουσίως προκρίναντες τῆς ἀληθείας τὸ παραδοξολογεῖν, καὶ μύθους πλάττειν ψυχαγωγίας ἕνεκα, παρήσομεν· αὐτὰ δὲ τὰ παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς γεγραμμένα, φιλοτίμως ἐξητακότες ἐκθησόμεθα. Πρῶτον μὲν τοίνυν οἱ βασιλεῖς αὐτῶν βίον εἶχον οὐχ ὅμοιον τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν μοναρχικαῖς ἐξουσίαις οὖσι, καὶ πάντα πράττουσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν ἀνυπευθύνως καὶ ἀνεξετάστως, ἀλλ' ἦν ἅπαντα τεταγμένα νόμων ἐπιταγαῖς, οὐ μόνον τὰ περὶ τοὺς χρηματισμοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τὴν καθ' ἡμέραν διαγωγὴν καὶ δίαιταν. περὶ μὲν γὰρ τὴν θεραπείαν αὐτῶν οὐδεὶς ἦν οὔτ' ἀργυρώνητος οὔτε οἰκογενὴς δοῦλος, ἀλλὰ τῶν ἐπιφανεστάτων ἱερέων υἱοὶ πάντες, ὑπὲρ εἴκοσι μὲν ἔτη γεγονότες, πεπαιδευμένοι δὲ κάλλιστα τῶν ὁμοεθνῶν· ἵνα τοὺς ἐπιμελησομένους τοῦ σώματος καὶ πᾶσαν ἡμέραν καὶ νύκτα προσεδρεύοντας ὁ βασιλεὺς ἔχων ἀρίστους, μηδὲν ἐπιτηδεύῃ φαῦλον καὶ ἐπίψογον. οὐδεὶς γὰρ ἐπὶ πλεῖον κακίας προβαίνει δυνάστης, ἐὰν μὴ τοὺς ὑπηρετήσοντας ἔχῃ ταῖς ἐπιθυμίαις. διατεταγμέναι δ' ἦσαν αἵ τε τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ὧραι, καθ' ἃς ἐκ παντὸς τρόπου καθῆκε τὸν βασιλέα πράττειν τὸ συντεταγμένον ἐκ τῶν νόμων, οὐ τὸ δεδογμένον ἑαυτῷ. ἕωθεν μὲν γὰρ ἐγερθέντα λαβεῖν αὐτὸν ἔδει πρῶτον τὰς πανταχόθεν ἀπεσταλμένας ἐπιστολὰς, ἵνα δύνηται πάντα κατὰ τρόπον χρηματίζειν καὶ πράττειν, εἰδὼς ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν κατὰ τὴν βασιλείαν συντελουμένων. ἔπειτα λουσάμενον, καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς συσσήμοις μετ' ἐσθῆτος λαμπρᾶς κοσμήσαντα τὸ σῶμα, θῦσαι τοῖς θεοῖς. τῷ τε βωμῷ προσαχθέντων τῶν θυμάτων, ἔθος ἦν τὸν ἀρχιερέα στάντα πλη-

γρ. παραβαλεῖν.

γρ. μάλιστα

γρ. ἐν τοῖς νόμοις.

ὁ δὲ τῶν ἱερέων ἀρχαιότατος μεγάλῃ τῇ φωνῇ, παρεστῶτος τοῦ πλήθους τῶν αἰγυπτίων, δοῦναι τήν τε ὑγίειαν καὶ τἄλλα ἀγαθὰ πάντα τῷ βασιλεῖ, διατηροῦντι τὰ πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους δίκαια. ἀνθωμολογεῖτο δ' ἦν ἀνὰ μέρος καὶ τὰς κατὰ μέρος ἀρετὰς αὐτοῦ, λέγοντα διότι πρός τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἡμερώτατα διάκειται. ἐγκρατής τε γάρ ἐστι καὶ δίκαιος, καὶ μεγαλόψυχος, ἔτι δ' ἀψευδὴς, καὶ μεταδοτικὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ καθόλου πάσης ἐπιθυμίας κρείττων καὶ τὰς μὲν τιμωρίας ἐλάττους τῆς ἀξίας ἐπιτιθεὶς τοῖς ἁμαρτήμασι, τὰς δὲ χάριτας μείζους τῆς εὐεργεσίας ἀποδιδοὺς τοῖς εὐεργετήσασι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα παραπλήσια τούτοις διελθὼν ὁ κατευχόμενος, τὸ τελευταῖον ὑπὲρ τῶν ἀγνοουμένων ἀρὰν ἐποιεῖτο, τὸν μὲν βασιλέα τῶν ἐγκλημάτων ἐξαιρούμενος, εἰς δὲ τοὺς ὑπηρετοῦντας καὶ διδάξαντας τὰ φαῦλα καὶ τὴν βλάβην καὶ τὴν τιμωρίαν ἀποσκήπτων. ταῦτα δ' ἔπραττεν, ἅμα μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ θεοφιλῆ βίον τὸν βασιλέα προτρεπόμενος, ἅμα δὲ καὶ κατὰ τρόπον ζῆν ἐθίζων, οὐ διὰ πικρᾶς νουθετήσεως, ἀλλὰ δι' ἐπαίνων κεχαρισμένων, καὶ πρὸς ἀρετὴν μάλιστ' ἀνηκόντων. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἱεροσκοπησαμένου μόσχῳ καὶ καλλιερήσαντος, ὁ μὲν ἱερογραμματεὺς παρανεγίνωσκε τινὰς συμβουλίας καὶ πράξεις συμφερούσας ἐκ τῶν ἱερῶν βίβλων, τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν· ὅπως ὁ τῶν ὅλων τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, τὰς καλλίστας προαιρέσεις τῇ διανοίᾳ θεωρήσας, οὕτω πρὸς τὴν τεταγμένην τῶν κατὰ μέρος τρέπηται διοίκησιν. οὐ γὰρ μόνον τοῦ χρηματίζειν ἢ κρίνειν ἦν καιρὸς ὡρισμένος, ἀλλὰ καὶ τοῦ περιπατῆσαι καὶ λούσασθαι καὶ κοιμηθῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ καθόλου τῶν κατὰ τὸν βίον πραττομένων ἁπάντων. ἔθος δ' ἦν αὐτοῖς ἁπλαῖς χρῆσθαι τροφαῖς, κρέα μόσχεια καὶ χηνῶν μόνον προσφερομένοις, οἴνου δὲ τακτόν τι μέτρον πίνουσι, μὴ δυνάμενον πλησμονὴν ἄκαιρον ἢ μέθην περιποιῆσαι. καθόλου δὲ τὰ περὶ τὴν δίαιταν οὕτως ὑπῆρχε συμμέτρως συντεταγμένα, ὥστε δοκεῖν μὴ νομοθέτην ἀλλὰ τὸν ἄριστον τῶν ἰατρῶν συντεταχέναι, τῆς ὑγιείας στοχαζόμενον. παραδόξου δ' εἶναι δοκοῦντος τοῦ μὴ πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν τὸν βασιλέα τῆς καθ' ἡμέραν τροφῆς, πολλῷ θαυμασιώτερον ἦν τὸ μήτε δικάζειν μήτε χρηματίζειν τὸ τυχὸν αὐτοῖς ἐξεῖναι, μηδὲ τιμωρήσασθαι μηδένα δι' ὕβριν ἢ διὰ θυμὸν, ἤ τινα ἄλλην αἰτίαν ἄδικον, ἀλλὰ καθάπερ οἱ περὶ ἑκάστων κείμενοι νόμοι προσέταττον. ταῦτα δὲ κατὰ τὸ ἔθος πράττοντες, οὐχ ὅπως ἠγανάκτουν ἢ προσέκοπτον ταῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἡγοῦντο ἑαυτοὺς ζῆν βίον μακαριώτατον. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἀνθρώπους ἐνόμιζον, ἀλογίστως τοῖς φυσικοῖς πάθεσι χαριζομένους, πολλὰ πράττειν τῶν φερόντων βλάβας ἢ κινδύνους· καὶ πολλάκις ἐνίους εἰδότας ὅτι μέλλουσιν ἁμαρτάνειν, μηδὲν ἧττον πράττειν τὰ φαῦλα, κατισχυομένους ὑπ' ἔρωτος, ἢ μίσους, ἤ τινος ἄλλου πάθους· ἑαυτοὺς δ' ἐζηλωκότας βίον τὸν ὑπὸ τῶν φρονιμωτάτων ἀνδρῶν προκεκριμένον, ἐλαχίστοις περιπίπτειν ἀγνοήμασι. Τοιαύτῃ δὲ χρωμένων τῶν βασιλέων δικαιοσύνῃ πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους, τὰ πλήθη ταῖς εἰς τοὺς ἡγουμένους εὐνοίαις πάσης συγγενικῆς φιλοστοργίας ὑπερέβαλλεν. οὐ γὰρ μόνον τὸ σύστημα τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ συλλήβδην ἅπαντες οἱ κατ' αἴγυπτον, οὐχ οὕτως γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἐφρόντιζον, ὡς τῆς τῶν βασιλέων ἀσφαλείας. τοιγαροῦν πλεῖστον μὲν χρόνον τῶν μνημονευομένων βασιλέων πολιτικὴν κατάστασιν ἐτήρησαν, εὐδαιμονέστατον δὲ βίον ἔχοντες διετέλεσαν, ἕως ἐκράτει ἡ προειρημένη τῶν νόμων σύνταξις. Πρὸς δὲ τούτοις, ἔθνη τε πλεῖστα κατεστρέψαντο, καὶ μεγίστους πλούτους ἔσχον. καὶ τὰς μὲν χώρας ἔργοις καὶ κατασκευάσμα-

γρ. τὸ ἱκανόν. γρ. καὶ τὸ ἐκ μόνης

γρ. φανεῖν μ' δ' ἀνθρώπους

σιν αἰῶπερ βλήτοις, τὰς δὲ πόλεις ἀναθήμασι πολυτελέσι καὶ πολλοῖς ἐκόσμησαν. καὶ τὰ μετὰ τὴν τελευτὴν δὲ γινόμενα τῶν βασιλέων παρὰ τοῖς αἰγυπτίοις, οὐ μικρὰν ἀπόδειξιν εἶχε τῆς τοῦ πλήθους εὐνοίας εἰς τοὺς ἡγουμένους. εἰς ἀνεπαίσθητον γὰρ χάριν ἡ τιμὴ τιθεμένη, μαρτυρίαν ἀπείγχατον προσεῖχε τῆς ἀληθείας. ὁπότε γὰρ ἐκλείποι τις τὸν βίον τῶν βασιλέων, πάντες οἱ κατὰ τὴν αἴγυπτον κοινὸν ἀνῃροῦντο πένθος, καὶ τὰς μὲν ἐσθῆτας κατερρήττοντο, τὰ δ᾽ ἱερὰ συνέκλειον, καὶ τὰς θυσίας ἐπεῖχον, καὶ τὰς ἑορτὰς οὐκ ἦγον, ἐφ᾽ ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο. καταπεπασμένοι δὲ τὰς κεφαλὰς πηλῷ, καὶ περιεζωσμένοι σινδόνας ὑποκάτω τῶν μαστῶν, ὁμοίως ἄνδρες καὶ γυναῖκες, περιῄεσαν ἀθροισθέντες κατὰ διακοσίους ἢ τριακοσίους· καὶ τὸν μὲν θρῆνον εὐρύθμως μετ᾽ ᾠδῆς ποιούμενοι δὶς τῆς ἡμέρας, ἐπ᾽ ἐγκωμίοις, ἀνακαλούμενοι τὴν ἀρετὴν τοῦ τετελευτηκότος. τροφὴν δ᾽ οὔτε τὴν ἀπὸ τῶν ἐμψύχων, οὔτε τὴν ἀπὸ τοῦ πυροῦ προσεφέροντο, τοῦ τε οἴνου καὶ πάσης πολυτελείας ἀπείχοντο. οὐδεὶς δ᾽ ἂν οὔτε λουτροῖς, οὔτε ἀλείμμασιν, οὔτε στρωμναῖς προείλετο χρῆσθαι, οὐ μὴν οὐδὲ πρὸς τὰ ἀφροδίσια προσελθεῖν ἂν ἐτόλμησεν, ἀλλά, καθάπερ ἀγαπητοῦ τέκνου τελευτήσαντος, ἕκαστος περιώδυνος γινόμενος, ἐπένθει τὰς εἰρημένας ἡμέρας. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὰ πρὸς τὴν ταφὴν λαμπρῶς ἡτοιμασμένοι, καὶ τῇ τελευταίᾳ τῶν ἡμερῶν θέντες τὴν τὸ σῶμα ἔχουσαν λάρνακα πρὸ τῆς εἰς τὸν τάφον εἰσόδου, προετίθεσαν κατὰ νόμον τῷ τετελευτηκότι ἀκροατήριον τῶν ἐν τῷ βίῳ πραχθέντων. δοθείσης δ᾽ ἐξουσίας τῷ βουλομένῳ κατηγορεῖν, οἱ μὲν ἱερεῖς ἐνεκωμίαζον, ἕκαστα τῶν καλῶς αὐτῷ πραχθέντων διεξιόντες, αἱ δὲ πρὸς τὴν ἐκφορὰν συνηγμέναι μυριάδες τῶν ὄχλων, ἀκούουσαι συνεπευφήμουν, εἰ τύχοι καλῶς βεβιωκώς· εἰ δὲ μή, τοὐναντίον ἐθορύβουν. καὶ πολλοὶ τῶν βασιλέων διὰ τὴν τοῦ πλήθους ἐναντίωσιν ἀπεστερήθησαν τῆς ἐμφανοῦς καὶ νομίμου ταφῆς. διὸ καὶ συνέβαινε τοὺς τὴν βασιλείαν διαδεχομένους, οὐ μόνον διὰ τὰς ἄρτι ῥηθείσας αἰτίας, δικαιοπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν φόβον τῆς μετὰ τὴν τελευτὴν ἐσομένης ὕβρεώς τε τοῦ σώματος καὶ βλασφημίας εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. τῶν μὲν οὖν περὶ τοὺς ἀρχαίους βασιλεῖς νομίμων τὰ μέγιστα ταῦτ᾽ ἐστί. τῆς αἰγύπτου δὲ πάσης εἰς πλείω μέρη διῃρημένης (ὧν ἕκαστον κατὰ τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον ὀνομάζεται νομὸς) ἐφ᾽ ἑκάστῳ τέτακται νομάρχης, ὁ τὴν ἁπάντων ἔχων ἐπιμέλειάν τε καὶ φροντίδα. τῆς δὲ χώρας ἁπάσης εἰς τρία μέρη διῃρημένης, τὴν μὲν πρώτην ἔχει μερίδα τὸ σύστημα τῶν ἱερέων, μεγίστης ἐντροπῆς τυγχάνον παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις, διά τε τὴν εἰς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, καὶ διὰ τὸ πλείστην σύνεσιν τοὺς ἄνδρας τούτους ἐκ παιδείας εἰσφέρεσθαι. ἐκ δὲ τούτων τῶν προσόδων τάς τε θυσίας ἁπάσας τὰς κατ᾽ αἴγυπτον συντελοῦσι, καὶ τοὺς ὑπηρέτας τρέφουσι, καὶ ταῖς ἰδίαις χρείαις χορηγοῦσιν. οὔτε γὰρ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς ᾤοντο δεῖν ἀλλάττειν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀεὶ καὶ παραπλησίως συντελεῖσθαι, οὔτε τοὺς πάντων προβουλευομένους, ἐνδεεῖς εἶναι τῶν ἀναγκαίων. καθόλου γὰρ περὶ τῶν μεγίστων οὗτοι προβουλευόμενοι συνδιατελοῦσι τῷ βασιλεῖ, τῶν μὲν συνεργοί, τῶν δὲ εἰσηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι γινόμενοι. καὶ διὰ μὲν τῆς ἀστρολογίας καὶ τῆς ἱεροσκοπίας τὰ μέλλοντα προσημαίνοντες, ἐκ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένων πράξεων τὰς ὠφελῆσαι δυναμένας παραναγινώσκοντες. οὐ γάρ, ὥσπερ παρὰ τοῖς ἕλλησιν, εἷς ἀνὴρ ἢ μία γυνὴ τὴν ἱερωσύνην παρείληφεν, ἀλλὰ πολλοὶ περὶ τὰς τῶν θεῶν θυσίας καὶ τιμὰς διατρίβουσι, καὶ τοῖς ἐγγόνοις τὴν ὁμοίαν τοῦ βίου προαίρεσιν παραδιδόασιν. εἰσὶ δὲ οὗτοι πάντων τε ἀτελεῖς, καὶ δευ-

γρ. ἀψευδῆ τῶ παρεῖχε

γρ. τὰς ἀγορὰς ἐν.

γρ. ἐν ῥυθμῷ

γρ. κριτήριον

προάγοντες μετὰ τὸν βασιλέα ταῖς τε δόξαις καὶ ταῖς ἐξουσίαις. τὴν δὲ δευτέραν μοῖραν οἱ βασιλεῖς παρειλήφασιν εἰς προσόδους, ἀφ' ὧν εἴς τε τοὺς πολέμους χορηγοῦσι, καὶ τὴν περὶ αὑτοὺς λαμπρότητα διαφυλάττουσι καὶ τοὺς μὲν ἀνδραγαθήσαντας δωρεαῖς κατὰ τὴν ἀξίαν τιμῶσι, τοὺς δ' ἰδιώτας, διὰ τὴν ἐκ τούτων εὐπορίαν, οὐ βαπτίζουσι ταῖς εἰσφοραῖς. τὴν δὲ μερίδα τὴν τελευταίαν ἔχουσιν οἱ μάχιμοι καλούμενοι, καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας τὰς εἰς τὴν στρατείαν ὑπακούοντες. ἵν' οἱ κινδυνεύοντες εὐνούστατοι τῇ χώρᾳ διὰ τὴν κληρουχίαν ὄντες πάνυ γε προθύμως ἐπιδέχωνται τὰ συμβαίνοντα κατὰ τοὺς πολέμους δεινά. ἄτοπον γὰρ ἦν τὴν μὲν τῶν ἁπάντων σωτηρίαν τούτοις ἐπιτρέπειν, ὑπὲρ οὗ δ' ἀγωνιοῦνται μηδὲν αὐτοῖς ὑπάρχειν κατὰ τὴν χώραν σπουδῆς ἄξιον. τὸ δὲ μέγιστον, εὐπορουμένους αὐτοὺς ῥᾳδίως τεκνοποιήσεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν πολυανθρωπίαν κατασκευάζειν, ὥστε μὴ προσδεῖσθαι ξενικῆς δυνάμεως τὴν χώραν. ὁμοίως δὲ οὗτοι τὴν τάξιν ταύτην ἐκ τῶν προγόνων διαδεχόμενοι, ταῖς μὲν τῶν πατέρων ἀνδραγαθίαις προτρέπονται πρὸς τὴν ἀνδρείαν, ἐκ παίδων δὲ ζηλωταὶ γινόμενοι τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀήττητοι ταῖς τόλμαις καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἀποβαίνουσιν. Ἔστι δ' ἕτερα συντάγματα τῆς πολιτείας τρία, τό, τε τῶν νομέων, καὶ τὸ τῶν γεωργῶν, ἔτι δὲ τὸ τῶν τεχνιτῶν. οἱ μὲν οὖν γεωργοὶ μικροῦ τινος τὴν καρποφόρον χώραν τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μαχίμων μισθούμενοι, διατελοῦσι τὸν ἅπαντα χρόνον περὶ τὴν ἐργασίαν ὄντες τῆς χώρας. ἐκ νηπίου δὲ συντρεφόμενοι ταῖς γεωργικαῖς ἐπιμελείαις, πολὺ προέχουσι τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι γεωργῶν ταῖς ἐμπειρίαις. καὶ γὰρ τὴν τῆς γῆς φύσιν καὶ τὴν τῶν ὑδάτων ἐπίρρυσιν, ἔτι δὲ τοὺς καιροὺς τοῦ τε σπόρου καὶ τοῦ θερισμοῦ καὶ τῆς ἄλλης τῶν καρπῶν συγκομιδῆς ἀκριβέστατα πάντων γινώσκουσι, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν προγόνων παρατηρήσεως μαθόντες, τὰ δ' ἐκ τῆς ἰδίας πείρας διδαχθέντες. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τῶν νομέων, οἳ τὴν τῶν θρεμμάτων ἐπιμέλειαν ἐκ πατέρων ὥσπερ κληρονομίας νόμῳ παραλαμβάνοντες, ἐν βίῳ κτηνοτρόφῳ διατελοῦσι πάντα τὸν τοῦ ζῆν χρόνον. καὶ πολλὰ μὲν παρὰ τῶν προγόνων πρὸς θεραπείαν καὶ διατροφὴν ἄριστον τῶν βοσκομένων παρειλήφασιν, οὐκ ὀλίγα δ' αὐτοὶ διὰ τὸν εἰς ταῦτα ζῆλον προσευρίσκουσι· καὶ, τὸ θαυμασιώτατον, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς ταῦτα σπουδῆς, οἵ τε ὀρνιθοτρόφοι καὶ οἱ χηνοβοσκοὶ χωρὶς τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐκ φύσεως συντελουμένης γενέσεως τῶν εἰρημένων ζῴων, αὐτοὶ διὰ τῆς ἰδίας φιλοτεχνίας ἀμύθητον πλῆθος ὀρνέων ἀθροίζουσιν. οὐ γὰρ ἐπῳάζουσι διὰ τῶν ὀρνίθων, ἀλλ' αὐτοὶ παραδόξως χειρουργοῦντες, τῇ συνέσει καὶ φιλοτεχνίᾳ τῆς φυσικῆς ἐνεργείας οὐκ ἀπολείπονται. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς τέχνας ἰδεῖν ἔστι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις μάλιστα διαπεπονημένας, καὶ πρὸς τὸ καθῆκον τέλος διηκριβωμένας. παρὰ μόνοις γὰρ τούτοις οἱ δημιουργοὶ καὶ τεχνῖται πάντες οὔτ' ἐργασίας ἄλλης οὔτε πολιτικῆς τάξεως μεταλαμβάνειν ἐῶνται, πλὴν τῆς ἐκ τῶν νόμων ὡρισμένης καὶ παρὰ τῶν γονέων παραδεδομένης. ὥστε μήτε διδασκάλου φθόνον, μήτε πολιτικοὺς περισπασμούς, μήτ' ἄλλο μηδὲν ἐμποδίζειν αὐτῶν τὴν εἰς ταῦτα σπουδήν. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἰδεῖν ἔστι τοὺς τεχνίτας περὶ πολλὰ τῇ διανοίᾳ περισπωμένους, καὶ διὰ τὴν πλεονεξίαν μὴ μένοντας τὸ παράπαν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐργασίας. οἱ μὲν γὰρ ἐφάπτονται γεωργίας, οἱ δ' ἐμπορίας κοινωνοῦσιν, οἱ δὲ δυεῖν ἢ τριῶν τεχνῶν ἀντέχονται. πλεῖστοι δ' ἐν ταῖς δημοκρατουμέναις πόλεσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας συντρέχοντες, τὴν μὲν πολιτείαν λυμαίνονται, τὸ δὲ λυσιτελὲς περιποιοῦνται παρὰ τῶν μισθοδοτούντων. παρὰ δὲ τοῖς Αἰγυ-

πτίοις

γρ. ξένης

γρ. κτηνοτρο-φιῶν

πολίταις, εἴ τις τῶν τεχνιτῶν μετάσχοι τῆς πολιτείας, ἢ τέχνας πλείους ἐργάζοιτο, μεγάλαις περιπίπτει ζημίαις. τὴν μὲν οὖν διαίρεσιν τῆς πολιτείας, καὶ τὴν τῆς ἰδίας τάξεως ἐπιμέλειαν διὰ προγόνων τοιαύτην ἔσχον οἱ τὸ παλαιὸν τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντες. Περὶ δὲ τὰς κρίσεις οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐποιοῦντο σπουδὴν, ἡγούμενοι τὰς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποφάσεις μεγίστην ῥοπὴν τῷ κοινῷ βίῳ φέρειν πρὸς ἀμφότερα. δῆλον γὰρ ἦν ὅτι τῶν μὲν παρανομούντων κολαζομένων, τῶν δ᾽ ἀδικουμένων βοηθείας τυγχανόντων, ἀρίστη διόρθωσις ἔσται τῶν ἁμαρτημάτων. εἰ δ᾽ ὁ φόβος ὁ γινόμενος ἐκ τῶν κρίσεων τοῖς παρανομοῦσιν, ἀγοράζοιτο χρήμασιν ἢ χάρισιν, ἐσομένην ἑώρων τοῦ κοινοῦ βίου σύγχυσιν. διόπερ ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων πόλεων τοὺς ἀρίστους ἄνδρας ἀποδεικνῦντες δικαστὰς κοινοὺς, οὐκ ἀπετύγχανον τῆς προαιρέσεως. ἐξ Ἡλιουπόλεως γὰρ καὶ Θηβῶν καὶ Μέμφεως δικαστὰς ἐξ ἑκάστης προέκρινον. καὶ τοῦτο τὸ συνέδριον οὐκ ἐδόκει λείπεσθαι τῶν Ἀθήνησιν Ἀρεοπαγιτῶν, ἢ τῶν παρὰ Λακεδαιμονίοις γερόντων. ἐπεὶ δὲ συνέλθοιεν οἱ τριάκοντα, ἐπέκρινον ἐξ ἑαυτῶν ἕνα τὸν ἄριστον, καὶ τοῦτον μὲν ἀρχιδικαστὴν καθίστασαν, εἰς δὲ τὸν τούτου τόπον ἀπέστελλεν ἡ πόλις ἕτερον δικαστήν. συντάξεις δὲ τῶν ἀναγκαίων παρὰ τοῦ βασιλέως τοῖς μὲν δικασταῖς ἱκαναὶ πρὸς διατροφὴν ἐχορηγοῦντο, τῷ δ᾽ ἀρχιδικαστῇ πολλαπλάσιοι. ἐφόρει δ᾽ οὗτος περὶ τὸν τράχηλον ἐκ χρυσῆς ἁλύσεως ἠρτημένον ζῴδιον τῶν πολυτελῶν λίθων, ὃ προσηγόρευον Ἀλήθειαν. τῶν δ᾽ ἀμφισβητήσεων ἤρχοντο ἐπειδὰν τὴν τῆς Ἀληθείας εἰκόνα ὁ ἀρχιδικαστὴς προσθοῖτο. τῶν δὲ πάντων νόμων ἐν βιβλίοις ὀκτὼ γεγραμμένων, καὶ τούτων παρακειμένων τοῖς δικασταῖς, ἔθος ἦν τὸν μὲν κατήγορον γράψαι καθ᾽ ἓν ὧν ἐνεκάλει, καὶ πῶς γέγονε, καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀδικήματος, ἢ τῆς βλάβης· τὸν δ᾽ ἀπολογούμενον δὲ, λαβόντα τὰ χρηματισθέντα ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, ἀντιγράψαι πρὸς ἕκαστον, ὡς οὐκ ἔπραξεν, ἢ πράξας οὐκ ἠδίκησεν, ἢ ἀδικήσας, ἐλάττονος ζημίας ἄξιός ἐστι τυχεῖν. ἔπειτα νόμιμον ἦν, τὸν κατήγορον ἀντιγράψαι, καὶ πάλιν τὸν ἀπολογούμενον ἀντιθεῖναι. ἀμφοτέρων δὲ τῶν ἀντιδίκων τὰ γεγραμμένα δὶς τοῖς δικασταῖς δόντων, τὸ τηνικαῦτα ἔδει τοὺς μὲν τριάκοντα τὰς γνώμας ἐν ἀλλήλοις ἀποφαίνεσθαι, τὸν ἀρχιδικαστὴν δὲ τὸ ζῴδιον τῆς Ἀληθείας προσθεῖναι τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἀμφισβητήσεων. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τὰς κρίσεις πάσας συντελεῖσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις, νομίζοντας ἐκ μὲν τοῦ λέγειν τοὺς συνηγόρους, πολλὰ τοῖς δικαίοις ἐπισκοτήσειν (καὶ γὰρ τὰς τέχνας τῶν ῥητόρων καὶ τὴν τῆς ὑποκρίσεως γοητείαν, καὶ τὰ τῶν κινδυνευόντων δάκρυα πολλοὺς προτρέπεσθαι παρορᾶν τὸ τῶν νόμων ἀπότομον καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἀκρίβειαν. θεωρεῖσθαι γοῦν τοὺς ἀγωνιζομένους, ἐν τῷ κρίνειν, πολλάκις ἢ δι᾽ ἀπάτην, ἢ διὰ ψυχαγωγίαν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸν ἔλεον πάθος, συνεκφερομένους τῇ δυνάμει τῶν λεγόντων.) ἐκ δὲ τοῦ γράφειν τὰ δίκαια τοὺς ἀντιδίκους, ᾤοντο τὰς κρίσεις ἀκριβεῖς ἔσεσθαι, γυμνῶν τῶν πραγμάτων θεωρουμένων. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα μήτε τοὺς εὐφυεῖς τῶν βραδυτέρων πλεονεκτήσειν, μήτε τοὺς ἐνηθληκότας τῶν ἀπείρων, μήτε τοὺς ψεύστας καὶ τολμηροὺς, τῶν φιλαλήθων καὶ κατεσταλμένων τοῖς ἤθεσι. πάντας δ᾽ ἐπίσης τεύξεσθαι τῶν δικαίων, ἱκανὸν χρόνον ἐκ τῶν νόμων λαμβανόντων, τῶν μὲν ἀντιδίκων, ἐξετάσαι τὰ παρ᾽ ἀλλήλων, τῶν δὲ δικαστῶν, συγκρῖναι τὰ παρ᾽ ἀμφοτέρων. Ἐπεὶ δὲ τῆς νομοθεσίας ἐμνήσθημεν, οὐκ ἀνοίκειον εἶναι τῆς ὑποκειμένης ἱστορίας νομίζομεν ἐκθέσθαι τῶν νόμων ὅσοι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις παλαιότητι διήνεγκαν, ἢ παρηλλαγμένην τάξιν ἔσχον, ἢ τὸ σύνολον ὠφελῆσαι τοὺς φιλαναγνωστοῦσι δύνανται παρασχέσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τῶν ἐπιόρκων θάνατος ἦν παρ᾽ αὐτοῖς τὸ πρόστιμον, ὡς δύο

τὰ μέγιστα

τὰ μέγιστα ποιοῦντας ἀνομήματα, θεούς τε ἀσεβοῦντας καὶ τὴν μεγίστην τῶν παρ' ἀνθρώποις πίστιν ἀνατρέποντας. Εἰ δέ τις ἐν ὁδῷ κατὰ τὴν χώραν ἰδὼν φονευόμενον ἄνθρωπον, ἢ τὸ καθόλου βίαιόν τι πάσχοντα, μὴ ῥύσαιτο δυνατὸς ὤν, θανάτῳ περιπεσεῖν ὤφειλεν· εἰ δὲ πρὸς ἀλήθειαν διὰ τὸ ἀδύνατον μὴ κατισχύσαι βοηθῆσαι, μηνῦσαί γε πάντως ὤφειλε τοὺς λῃστὰς καὶ ἐπεξιέναι τὴν παρανομίαν. τὸν δὲ ταῦτα μὴ πράξαντα, κατὰ τὸν νόμον ἔδει μαστιγοῦσθαι τεταγμένας πληγάς, καὶ πάσης εἴργεσθαι τροφῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. οἱ δὲ ψευδῶς τινῶν κατηγορήσαντες ὤφειλον τοῦτο παθεῖν ὃ τοῖς συκοφαντηθεῖσιν ἐτέτακτο πρόστιμον, εἴπερ ἔτυχον καταδικασθέντες. προσετέτακτο δὲ καὶ πᾶσι τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπογράφεσθαι πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ἀπὸ τίνων πόρων καὶ τρόπων ἕκαστος πορίζεται τὸν βίον· καὶ τὸν ἐν τούτοις ψευσάμενον, ἢ πόρον ἄδικον ἐπιτελοῦντα, θανάτῳ περιπίπτειν ἦν ἀναγκαῖον. λέγεται δὲ τοῦτον τὸν νόμον ὑπὸ Σόλωνος παραβαλόντος εἰς Αἴγυπτον εἰς τὰς Ἀθήνας μετενεχθῆναι.

[margin: γρ. ἀνομίαν.]

Εἰ δέ τις ἑκουσίως ἀποκτείναι τὸν ἐλεύθερον, ἢ τὸν δοῦλον, ἀποθνήσκειν τοῦτον οἱ νόμοι προσέταττον· ἅμα μὲν βουλόμενοι μὴ ταῖς διαφοραῖς τῆς τύχης ἀλλὰ ταῖς τῶν πράξεων ἐπιβολαῖς εἴργεσθαι πάντας ἀπὸ τῶν φαύλων, ἅμα δὲ διὰ τῆς τῶν δούλων φροντίδος ἐθίζοντες τοὺς ἀνθρώπους πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐλευθέρους μηδ' ὅλως ἐξαμαρτάνειν. καὶ κατὰ μὲν τῶν γονέων τῶν ἀποκτεινάντων τὰ τέκνα θάνατον μὲν οὐχ ὥρισαν, ἡμέρας δὲ τρεῖς καὶ νύκτας ἴσας συνεχῶς ἦν ἀναγκαῖον περιειληφότας τὸν νεκρὸν ὑπομένειν φυλακῆς παρεδρευούσης δημοσίας. οὐ γὰρ δίκαιον ὑπελήφθη τὸν τοῦ βίου στερίσκειν τοὺς τὸν βίον τοῖς παισὶ δεδωκότας, νουθετεῖν δὲ μᾶλλον λύπῃ ἐχούσῃ καὶ μεταμελείᾳ ἀποτρέπειν τῶν τοιούτων ἐγχειρημάτων. κατὰ δὲ τῶν τέκνων τῶν γονεῖς φονευσάντων τιμωρίαν ἐξηλλαγμένην ἔθηκαν (ἔδει γὰρ τοὺς καταδικασθέντας ἐπὶ τούτοις, καλάμοις ὀξέσι δακτυλιαῖα μέρη τοῦ σώματος κατατμηθέντας, ἐπ' ἀκάνθας κατακαίεσθαι ζῶντας) μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀδικημάτων κρίνοντες, τὸ βιαίως τὸ ζῆν ἀφαιρεῖσθαι τῶν τὸ ζῆν αὐτοῖς δεδωκότων. τῶν δὲ γυναικῶν τῶν καταδικασθεισῶν θανάτῳ τὰς ἐγκύους μὴ θανατοῦσθαι πρὶν ἂν τέκωσι. καὶ τοῦτον τὸν νόμον πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων κατεδέξαντο, νομίζοντες παντελῶς ἄδικον εἶναι τὸ μηδὲν ἀδικῆσαν τοῖς ἀδικήσασι τῆς αὐτῆς μετέχειν τιμωρίας, καὶ παρανομήματος ἑνὸς γενομένου παρὰ δυεῖν λαμβάνεσθαι τὸ πρόστιμον. πρὸς δὲ τούτοις, κατὰ προαίρεσιν πονηρὰν ἐκτελεσθέντος τοῦ ἀδικήματος, τὸ μηδεμίαν πω σύνεσιν ἔχον, ὑπὸ τὴν ὁμοίαν ἄγειν κόλασιν. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι ταῖς κυούσαις ἰδίᾳ τῆς αἰτίας ἐπιτεθειμένης, οὐδαμῶς προσήκει τὸ κοινὸν πατρὸς καὶ μητρὸς τέκνον ἀναιρεῖσθαι. ἐπίσης γὰρ ἄν τις φαύλους διαλάβοι κριτὰς τούς τε τὸν ἔνοχον τοῦ φόνου σῴζοντας, καὶ τοὺς μηδὲν ὅλως ἀδικήσαντας ἀναιροῦντας. τῶν μὲν οὖν φονικῶν νόμων οἱ μάλιστα δοκοῦντες ἐπιτετεῦχθαι, τοιοῦτοί τινες ἦσαν.

[margin: γρ. κατεδέξατο.]

Τῶν δ' ἄλλων, ὁ μὲν περὶ τῶν πολεμικῶν κείμενος, κατὰ τῶν τὴν τάξιν λιπόντων, ἢ τὸ παραγγελθὲν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων μὴ ποιούντων, ἔταττε πρόστιμον, οὐ θάνατον, ἀλλὰ τὴν ἐσχάτην ἀτιμίαν· εἰ δ' ὕστερον ταῖς ἀνδραγαθίαις ὑπερβάλλοιντο τὰς ἀτιμίας, εἰς τὴν προϋπάρξασαν παρρησίαν ἀποκαθίστα. ἅμα μὲν τοῦ νομοθέτου δεινοτέραν τιμωρίαν ποιοῦντος τὴν ἀτιμίαν ἢ τὸν θάνατον, ἵνα τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἐθίσῃ πάντας κρίνειν τὴν αἰσχύνην· ἅμα δὲ τοὺς μὲν θανατωθέντας ἡγεῖτο μηδὲν ὠφελήσειν τὸν κοινὸν βίον, τοὺς δ' ἀτιμωθέντας, ἀγαθῶν πολλῶν αἰτίους ἔσεσθαι διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς παρρησίας. καὶ τῶν μὲν τὰ ἀπόρρητα τοῖς πολεμίοις

ἀπαγγειλάντων ἐπέταττεν ὁ νόμος ἐκτέμνεσθαι τὴν γλῶτταν· τῶν δὲ τὸ νόμι-
σμα παραχαραττόντων, ἢ ἕτερα κατὰ σταθμὰ παραποιούντων, ἢ τῶν παραγρα-
φόντων τὰς σφραγῖδας, ἔτι δὲ τῶν γραμματέων τῶν ψευδεῖς χρηματισμοὺς γραφόντων,
ἢ ἀφαιρούντων τι τῶν ἐγγεγραμμένων, καὶ τῶν τὰς ψευδεῖς συγγραφὰς ἐπιφερόντων,
ἀμφοτέρας ἐκέλευσεν ἀποκόπτεσθαι τὰς χεῖρας. ὅπως ἕκαστος οἷς μέρεσι τοῦ σώματος
παρηνόμησεν, εἰς ταῦτα κολαζόμενος, αὐτὸς μὲν μέχρι τελευτῆς ἀνίατον ἔχῃ τὴν συμ-
φορὰν, τοὺς δ' ἄλλους διὰ τῆς ἰδίας τιμωρίας νουθετῶν, ἀποτρέπῃ τῶν ὁμοίων τι πράτ-
τειν. Πικροὶ δ' ἦσαν καὶ περὶ τῶν γυναικῶν νόμοι παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχον. τοῦ μὲν γὰρ βιασαμένου
γυναῖκα ἐλευθέραν προσέταξαν ἀποκόπτεσθαι τὰ αἰδοῖα, νομίσαντες τὸν τοιοῦτον μιᾷ
πράξει παρανόμῳ τρία τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἐνηργηκέναι, τὴν ὕβριν, καὶ τὴν φθορὰν,
καὶ τὴν τῶν τέκνων σύγχυσιν. εἰ δέ τις πείσας μοιχεύσαι, τὸν μὲν ἄνδρα ῥάβδοις χιλίας
πληγὰς λαμβάνειν ἐκέλευον, τῆς δὲ γυναικὸς τὴν ῥῖνα κολοβοῦσθαι. ὑπολαμβά-
νοντες δεῖν τῆς πρὸς ἀσυγχώρητον ἀκρασίαν καλλωπιζομένης ἀφαιρεθῆναι τὰ μάλι-
στα κοσμοῦντα τὴν εὐπρέπειαν. Τοὺς δὲ περὶ τῶν συμβολαίων νόμους Βοκχόριδος εἶναί
φασι. προστάττουσι δὲ τοὺς μὲν ἀσύγγραφα δανεισαμένους, ἂν μὴ φάσκωσιν ὀφείλειν,
ὀμόσαντας ἀπολύεσθαι τοῦ δανείου· πρῶτον μὲν, ὅπως ἐν μεγάλῳ τιθέμενοι τοὺς ὅρ-
κους, δεισιδαιμονῶσι. προδήλου γὰρ ὄντος ὅτι τῷ πολλάκις ὀμόσαντι συμβήσεται τὴν
πίστιν ἀποβαλεῖν, ἵνα τῆς εὐχρηστίας μὴ στερηθῇ, περὶ πλείστου πᾶς τις ἕξει τὸ μὴ κα-
ταντᾶν ἐπὶ τὸν ὅρκον. ἔπειθ' ὑπελάμβανεν ὁ νομοθέτης, τὴν ὅλην πίστιν ἐν τῇ κα-
λοκαγαθίᾳ ποιήσας, προτρέψεσθαι πάντας σπουδαίους εἶναι τοῖς ἤθεσιν, ἵνα μὴ πίστεως
ἀνάξιοι διαβληθῶσι. πρὸς δὲ τούτοις, ἄδικον ἔκρινεν εἶναι τοὺς χωρὶς ὅρκου πιστευθέν-
τας, περὶ τῶν αὐτῶν συμβολαίων ὀμόσαντας μὴ τυγχάνειν πίστεως. τοὺς δὲ μετὰ συγ-
γραφῆς δανείσαντας ἐκώλυε διὰ τοῦ τόκου τὸ κεφάλαιον πλέον ποιεῖν ἢ διπλάσιον.
τῶν δ' ὀφειλόντων τὴν ἔκπραξιν τῶν δανείων ἐκ τῆς οὐσίας μόνον ἐποιήσατο, τὸ δὲ σῶμα
κατ' οὐδένα τρόπον εἴασεν ὑπάρχειν ἀγώγιμον, ἡγούμενος δεῖν εἶναι τὰς μὲν κτήσεις τῶν
ἐργασαμένων, ἢ παρὰ κυρίου τινὸς ἐν δωρεαῖς λαβόντων, τὰ δὲ σώματα, τῶν πόλεων,
ἵνα τὰς καθηκούσας λειτουργίας ἔχωσιν αἱ πόλεις καὶ κατὰ πόλεμον καὶ κατ' εἰρήνην. ἄτο-
πον γὰρ, στρατιώτην εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προϊόντα κίνδυνον, εἰ τύχοι, πρὸς δάνειον
ὑπὸ τοῦ πιστεύσαντος ἀπάγεσθαι, καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν πλεονεξίας ἕνεκα κινδυνεύειν
τὴν κοινὴν ἁπάντων σωτηρίαν. δοκεῖ δὲ καὶ τοῦτον τὸν νόμον ὁ Σόλων εἰς τὰς Ἀ-
θήνας μετενεγκεῖν, ὃν ὠνόμασε σεισάχθειαν, ἀπολύσας τοὺς πολίτας ἅπαντας τῶν
ἐπὶ τοῖς σώμασι πεπιστευμένων δανείων. μέμφονται δέ τινες οὐκ ἀλόγως τοῖς
πλείστοις τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι νομοθετῶν, οἵτινες ὅπλα μὲν καὶ ἄροτρον καὶ ἄλλα τῶν
ἀναγκαιοτάτων ἐκώλυσαν ἐνέχυρα λαμβάνεσθαι πρὸς δάνειον, τοὺς δὲ τούτοις
χρησομένους συνεχώρησαν ἀγωγίμους εἶναι. Ὑπῆρχε δὲ καὶ περὶ τῶν κλεπτῶν νόμος
παρ' Αἰγυπτίοις ἰδιώτατος. ἐκέλευε γὰρ τοὺς βουλομένους ἔχειν ταύτην τὴν ἐργα-
σίαν, ἀπογράφεσθαι πρὸς τὸν ἀρχιφῶρα, καὶ τὸ κλαπὲν ὁμολόγως ἀναφέρειν
παραχρῆμα πρὸς ἐκεῖνον· τοὺς δὲ ἀπολέσαντας, παραπλησίως ἀπογράφειν
αὐτῷ καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολωλότων, προστιθέντας τόν τε τόπον καὶ τὴν ἡμέραν
καὶ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀπέβαλε. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ πάντων ἑτοίμως εὑρι-
σκομένων, ἔδει τὸν ἀπολέσαντα, τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἀξίας δόντα, κτήσασθαι
τὰ ἑαυτοῦ μόνα. ἀδυνάτου γὰρ ὄντος τοῦ πάντας ἀποστῆσαι τῆς κλοπῆς, εὗρε πόρον

γρ. μέτρα καὶ σταθμά

γρ. παραγλυφόντων

ὁ νομοθέτης, δι' οὗ πάλιν τὸ ἀπολλύμενον σώζεται μικρῶν διδομένων λύτρων. Γαμοῦσι δὲ παρ' αἰγυπτίοις οἱ μὲν ἱερεῖς μίαν, τῶν δ' ἄλλων ὅσας ἂν ἕκαστος προαιρῆται· καὶ τὰ γεννώμενα πάντα τρέφουσιν ἐξ ἀνάγκης ἕνεκα τῆς πολυανθρωπίας, ὡς ταύτης μέγιστα συμβαλλομένης πρὸς εὐδαιμονίαν χώρας τε καὶ πόλεων. νόθον δ' οὐδένα τῶν γεννηθέντων νομίζουσιν, οὐδ' ἂν ἐξ ἀργυρωνήτου μητρὸς γεννηθῇ. καθόλου γὰρ ὑπειλήφασι τὸν πατέρα μόνον αἴτιον εἶναι τῆς γενέσεως, τὴν δὲ μητέρα τροφὴν καὶ χώραν παρέχεσθαι τῷ βρέφει. καὶ τῶν δένδρων ἄρρενα μὲν καλοῦσι τὰ καρποφόρα, θήλεα δὲ τὰ μὴ φέροντα τοὺς καρπούς, ἐναντίως τοῖς ἕλλησι. Τρέφουσι δὲ τὰ παιδία μετά τινος εὐχερείας ἀδαπάνου, καὶ παντελῶς ἀπίστου. ἑψήματα γὰρ αὐτοῖς χορηγοῦσιν ἔκ τινος εὐτελείας ἑτοίμης γινόμενα, καὶ τῶν ἐκ τῆς βύβλου πυθμένων τοὺς δυναμένους εἰς τὸ πῦρ ἐγκρίβεσθαι, καὶ τὰς ῥίζας καὶ τοὺς καυλοὺς τῶν ἑλείων τὰ μὲν ὠμά, τὰ δ' ἑψοῦντες, τὰ δ' ὀπτῶντες, διδόασιν. ἀνυποδήτων δὲ τῶν πλείστων καὶ γυμνῶν τρεφομένων διὰ τὴν εὐκρασίαν τῶν τόπων, τὴν πᾶσαν δαπάνην οἱ γονεῖς, ἄχρις ἂν εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ τὸ τέκνον, οὐ πλείω ποιοῦσι δραχμῶν εἴκοσι. δι' ἃς αἰτίας μάλιστα τὴν αἴγυπτον συμβαίνει πολυανθρωπίᾳ διαφέρειν, καὶ διὰ τοῦτο πλείστας ἔχειν μεγάλων ἔργων κατασκευάς. Παιδεύουσι δὲ τοὺς υἱοὺς οἱ μὲν ἱερεῖς γράμματα διττά, τά τε ἱερὰ καλούμενα καὶ τὰ κοινοτέραν ἔχοντα τὴν μάθησιν. γεωμετρίαν δὲ καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἐπὶ πλέον ἐκπονοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ ποταμὸς κατ' ἐνιαυτὸν ποικίλως μετασχηματίζων τὴν χώραν, πολλὰς καὶ παντοίας ἀμφισβητήσεις ποιεῖ περὶ τῶν ὅρων τοῖς γειτνιῶσι· ταύτας δ' οὐ ῥᾴδιον ἀκριβῶς ἐξελέγξαι, μὴ γεωμέτρου τὴν ἀλήθειαν ἐκ τῆς ἐμπειρίας μεθοδεύσαντος. ἡ δ' ἀριθμητικὴ πρός τε τὰς κατὰ τὸν βίον οἰκονομίας αὐτοῖς χρησιμεύει, καὶ πρὸς τὰ γεωμετρίας θεωρήματα. πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ὀλίγα συμβάλλεται καὶ τοῖς τὰ περὶ τὴν ἀστρολογίαν ἐκπονοῦσιν. ἐπιμελῶς γάρ, εἰ καὶ παρά τισιν ἄλλοις, καὶ παρ' αἰγυπτίοις παρατηρήσεως τυγχάνουσιν αἱ τῶν ἄστρων τάξεις τε καὶ κινήσεις· καὶ τὰς περὶ ἑκάστων ἀναγραφὰς ἐξ ἐτῶν ἀπίστων τῷ πλήθει φυλάττουσιν, ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐζηλωμένης παρ' αὐτοῖς τῆς περὶ ταῦτα σπουδῆς. τάς τε τῶν πλανητῶν ἀστέρων κινήσεις καὶ περιόδους καὶ στηριγμούς, ἔτι δὲ τὰς ἑκάστου δυνάμεις πρὸς τὰς τῶν ζῴων γενέσεις, τίνων εἰσὶν ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἀπεργαστικοί, φιλοτιμότατα παρατετηρήκασι. καὶ πολλάκις μὲν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν μελλόντων ἀπαντήσεσθαι κατὰ τὸν βίον προλέγοντες ἐπιτυγχάνουσιν, οὐκ ὀλιγάκις δὲ καρπῶν φθορὰς ἢ τοὐναντίον πολυκαρπίας, ἔτι δὲ νόσους κοινὰς ἀνθρώποις ἢ βοσκήμασιν ἐσομένας προσημαίνουσι· σεισμούς τε καὶ κατακλυσμούς, καὶ κομητῶν ἀστέρων ἐπιτολάς, καὶ πάντα τὰ τοῖς πολλοῖς ἀδύνατον ἔχειν δοκοῦντα τὴν ἐπίγνωσιν, ἐκ πολλοῦ χρόνου παρατηρήσεως γεγενημένης, προγινώσκουσι. φασὶ δὲ καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι χαλδαίους, ἀποίκους αἰγυπτίων ὄντας, τὴν δόξαν ἔχειν τὴν περὶ τῆς ἀστρολογίας, παρὰ τῶν ἱερέων μαθόντας τῶν αἰγυπτίων. τὸ δ' ἄλλο πλῆθος τῶν αἰγυπτίων ἐκ παίδων μανθάνει παρὰ τῶν πατέρων ἢ συγγενῶν τὰς περὶ ἕκαστον βίον ἐπιτηδεύσεις, καθάπερ προειρήκαμεν. γράμματα δ' ἐπ' ὀλίγον διδάσκουσιν, οὐχ ἅπαντες, ἀλλ' οἱ τὰς τέχνας μεταχειριζόμενοι μάλιστα. παλαίστραν δὲ καὶ μουσικὴν οὐ νόμιμόν ἐστι παρ' αὐτοῖς μανθάνειν. ὑπολαμβάνουσι γὰρ ἐκ μὲν τῶν καθ' ἡμέραν ἐν τῇ παλαίστρᾳ γυμνασίων τοὺς νέους οὐχ ὑγίειαν ἕξειν, ἀλλὰ ῥώμην ὀλιγοχρόνιον καὶ παντελῶς ἐπικίνδυνον· τὴν δὲ μουσικὴν νομίζουσιν οὐ μόνον ἄχρηστον ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ βλαβεράν, ὡς ἂν ἐκθηλύνουσαν τὰς τῶν ἀνδρῶν ψυχάς. Τὰς δὲ νόσους προκατα-

γρ. πόλεως τι ἔχω.

γρ. τὰ κατὰ γεωμετρίαν

λαμβανόμενοι θεραπεύουσι τὰ σώματα κλυσμοῖς, καὶ ποτίμοις τισὶ καθαρτηρίοις, καὶ νηστείαις καὶ ἐμέτοις, ἐνίοτε μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐνίοτε δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας διαλείποντες. φασὶ γὰρ, πάσης τροφῆς ἀναδοθείσης, τὸ πλέον εἶναι περιττὸν, ἀφ' οὗ γεννᾶσθαι τὰς νόσους. ὥστε τὴν προειρημένην θεραπείαν αἱροῦσαν τὰς ἀρχὰς τῆς νόσου, μάλιστ' ἂν παρασκευάσαι τὴν ὑγίειαν. Κατὰ δὲ τὰς στρατείας καὶ τὰς ἐπὶ τῆς χώρας ἐκδημίας θεραπεύονται πάντες, οὐδένα μισθὸν ἰδίᾳ διδόντες. οἱ γὰρ ἰατροὶ τὰς μὲν τροφὰς ἐκ τοῦ κοινοῦ λαμβάνουσι, τὰς δὲ θεραπείας προσάγουσι κατὰ νόμον ἔγγραφον, ἀπὸ πολλῶν καὶ δεδοξασμένων ἰατρῶν ἀρχαίων συγγεγραμμένον. κἂν τοῖς ἐκ τῆς ἱερᾶς βίβλου νόμοις ἀναγινωσκομένοις ἀκολουθήσαντες ἀδυνατήσωσι σῶσαι τὸν κάμνοντα, ἀθῷοι παντὸς ἐγκλήματος ἀπολύονται. ἐὰν δέ παρὰ τὰ γεγραμμένα ποιήσωσι, θανάτου κρίσιν ὑπομένουσιν. ἡγουμένου τοῦ νομοθέτου τῆς ἐκ πολλῶν χρόνων παρατετηρημένης θεραπείας καὶ συντεταγμένης ὑπὸ τῶν ἀρίστων τεχνιτῶν ὀλίγους ἂν γενέσθαι συνετωτέρους.

Περὶ δὲ τῶν ἀφιερωμένων ζώων κατ' Αἴγυπτον εἰκότως φαίνεται πολλοῖς παράδοξον τὸ γινόμενον, καὶ ζητήσεως ἄξιον. σέβονται γὰρ ἔνια τῶν ζώων Αἰγύπτιοι καθ' ὑπερβολὴν, οὐ ζῶντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντα. οἷον τούς τε αἰλούρους, καὶ τοὺς ἰχνεύμονας καὶ [illegible] καὶ κύνας. ἔτι δὲ ἱέρακας, καὶ τὰς καλουμένας παρ' αὐτοῖς ἴβεις. πρὸς δὲ τούτοις τούς τε λύκους, καὶ τοὺς κροκοδείλους, καὶ ἕτερα τοιαῦτα πλείω. περὶ ὧν τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι πειρασόμεθα, βραχέα προειπόντες ὑπὲρ αὐτῶν διαλεχθέντες. πρῶτον μὲν γὰρ ἑκάστῳ γένει τῶν σεβασμοῦ τετευχότων ζώων ἀφιέρωται χώρα πρόσοδον φέρουσα ἀρκοῦσαν εἰς ἐπιμέλειαν καὶ τροφὴν αὐτῶν. ποιοῦνται δὲ καὶ θεοῖς τισὶν εὐχὰς ὑπὲρ τῶν παιδίων οἱ κατ' Αἴγυπτον τῶν ἐκ τῆς νόσου σωθέντων. ξυρήσαντες γὰρ τὰς τρίχας, καὶ πρὸς ἀργύριον ἢ χρυσίον στήσαντες, διδόασι τὸ νόμισμα τοῖς ἐπιμελουμένοις τῶν προειρημένων ζώων. οἱ δὲ τοῖς μὲν ἱέραξι κρέα κατατέμνοντες καὶ προσκαλούμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ, πετομένοις ἀναρρίπτουσι, μέχρις ἂν δέξωνται. τοῖς δ' αἰλούροις καὶ τοῖς ἰχνεύμοσι καταθρύπτοντες τοὺς ἄρτους εἰς γάλα, καὶ ποππύζοντες, παρατιθέασιν, ἢ τῶν ἰχθύων τῶν ἐκ τοῦ Νείλου κατατέμνοντες σιτίζουσι. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἑκάστῳ γένει τὴν ἁρμόζουσαν τροφὴν χορηγοῦσι. τὰς δὲ γινομένας περὶ ταῦτα λειτουργίας οὐχ οἷον ἐκκλίνουσιν, ἢ τοῖς ὄχλοις γενέσθαι καταφανεῖς αἰσχύνονται, τοὐναντίον δ' ὡς περὶ τὰς μεγίστας τῶν θεῶν γινόμενοι τιμὰς σεμνύνονται, καὶ μετὰ σημείων ἰδίων περιέρχονται τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν. πόρρωθεν δ' ὄντες φανεροὶ τίνων ζώων ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων προσκυνοῦνται καὶ τιμῶνται. ὅταν δ' ἀποθάνῃ τι τῶν εἰρημένων, σινδόνι κατακαλύψαντες, καὶ μετ' οἰμωγῆς τὰ στήθη καταπληξάμενοι, φέρουσιν εἰς τὰς ταριχείας. ἔπειτα θεραπευθέντων αὐτῶν κεδρίᾳ καὶ τοῖς δυναμένοις εὐωδίαν παρέχεσθαι, καὶ πολυχρόνιον τοῦ σώματος τήρησιν, θάπτουσιν ἐν ἱεραῖς θήκαις. ὃς δ' ἂν τούτων τι τῶν ζώων ἑκὼν διαφθείρῃ, θανάτῳ περιπίπτει. πλὴν ἐὰν αἴλουρον ἢ τὴν ἶβιν ἀποκτείνῃ. ταῦτα δ' ἐάν τε ἑκὼν ἐάν τε ἄκων ἀποκτείνῃ, πάντως θανάτῳ περιπίπτει τῶν ὄχλων συντρεχόντων καὶ τὸν πράξαντα δεινότατα διατιθέντων. καὶ τοῦτ' ἐνίοτε πραττόντων ἄνευ κρίσεως. διὰ δὲ τὸν ἐπὶ τούτοις φόβον, οἱ θεασάμενοι τεθνηκός τι τῶν ζώων τούτων, ἀποστάντες μακρὰν βοῶσιν, ὀδυρόμενοί τε καὶ μαρτυρόμενοι κατειλῆφθαι τὸ τετελευτηκός. οὕτω δ' ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἐντέτηκεν ἡ πρὸς τὰ ζῷα ταῦτα δεισιδαιμονία, καὶ τοὺς πά-

θεοῖς ἀμεταθέτως ἕκαστος διάκειται πρὸς τὴν τούτων τιμήν, ὥστε καὶ καθ' ὃν χρόνον Πτολεμαῖος μὲν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ ῥωμαίων οὔπω προσηγορεύετο φίλος, οἱ δ' ὄχλοι πᾶσαν εἰσεφέροντο σπουδὴν ἐκθεραπεύοντες τοὺς παρεπιδημοῦντας τῶν ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ σπεύδοντες μηδεμίαν ἀφορμὴν ἐγκλήματος ἢ πολέμου δοῦναι, διὰ τὸν φόβον ἀποκτείναντος ῥωμαίου τινὸς αἴλουρον, καὶ τοῦ πλήθους συνδραμόντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πράξαντος, οὔτε οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἄρχοντες ἐπὶ τὴν παραίτησιν, οὔτε ὁ κοινὸς ἀπὸ τῆς ῥώμης φόβος ἴσχυσεν ἐξελέσθαι τῆς τιμωρίας τὸν ἄνθρωπον, καίπερ ἀκουσίως τοῦτο πεπραχότα. καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ἀκοῆς ἡμεῖς ἱστοροῦμεν, ἀλλ' αὐτοὶ κατὰ τὴν γενομένην ἡμῖν ἐπιδημίαν κατ' αἴγυπτον ἑωρακότες. Ἀπίστου δὲ φανομένου πολλοῖς τοῦ εἰρημένου καὶ μύθοις παραπλησίου, πολλῷ παραδοξότερα φανήσεται τὰ μετὰ ταῦτα ῥηθησόμενα. λιμοῦ γάρ ποτε πιεζομένων τῶν κατ' αἴγυπτον, φασὶ πολλοὺς ἀλλήλων μὲν ἅψασθαι διὰ τὴν ἔνδειαν, τῶν δ' ἀφιερωμένων ζώων τὸ παράπαν μηδ' αἰτίαν σχεῖν μηδένα προσενηνέχθαι. ἀλλὰ μήν γε καὶ καθ' ἣν ἂν οἰκίαν εὑρεθῇ κύων τετελευτηκώς, ξυρῶνται πάντες οἱ κατ' οἶκον ὄντες ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ποιοῦνται πένθος· καὶ τὸ τούτου θαυμασιώτερον, ἐὰν οἶνος ἢ σῖτος, ἤ τι τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίων τυγχάνῃ κείμενον ἐν τοῖς οἰκήμασιν οὗ τὸ ζῶον ἐξέλιπε τὸ ζῆν, οὐκ ἂν ἔτι χρήσασθαι πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ὑπομείνειαν. κἂν ἐν ἄλλῃ χώρᾳ που στρατευόμενοι τύχωσι, λυτρούμενοι τοὺς αἰλούρους καὶ τοὺς ἱέρακας ἀπάγουσιν εἰς αἴγυπτον. καὶ τοῦτο πράττουσιν ἐνίοτε τῶν ἐφοδίων αὐτοὺς ἀπολιπόντων. Τὰ δὲ γινόμενα περὶ τὸν ἆπιν τὸν ἐν μέμφει, καὶ τὸν μνεῦιν τὸν ἐν ἡλιουπόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν τράγον τὸν ἐν μένδητι, πρὸς δὲ τούτοις τὸν κροκόδειλον τὸν ἐν τῇ Μύριδος λίμνῃ, καὶ τὸν λέοντα τὸν τρεφόμενον ἐν τῇ λεοντοπόλει, καὶ πολλὰ τοιαῦθ' ἕτερα διηγήσασθαι μὲν εὐχερές, ἀπαγγείλαντα δὲ, πιστευθῆναι παρὰ τοῖς μὴ τεθεαμένοις, δύσκολον. Ταῦτα γὰρ ἐν ἱεροῖς μὲν περιβόλοις τρέφεται, θεραπεύουσι δ' αὐτὰ πολλοὶ τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν, τροφὰς διδόντες τὰς πολυτελεστάτας. σεμίδαλιν γὰρ ἢ χόνδρον ἕψοντες ἐν γάλακτι, καὶ πέμματα παντοδαπὰ μέλιτι φυρῶντες, καὶ κρέα χήνεια τὰ μὲν ἕψοντες, τὰ δ' ὀπτῶντες, ἀδιαλείπτως χορηγοῦσι. τοῖς δ' ὠμοφάγοις πολλὰ τῶν ὀρνέων θηρεύοντες παραβάλλουσι· καὶ τὸ καθόλου μεγάλην εἰσφέρονται σπουδὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς τροφῆς, λουτροῖς τε χλιαροῖς χρώμενοι, καὶ μύροις τοῖς κρατίστοις ἀλείφοντες, καὶ παντοδαπὰς εὐωδίας θυμιῶντες οὐ διαλείπουσι· στρωμνάς τε τὰς πολυτελεστάτας καὶ κόσμον εὐπρεπῆ χορηγοῦσι, καὶ τῶν συνουσιῶν ὅπως τυγχάνῃ κατὰ φύσιν φροντίδα ποιοῦνται τὴν μεγίστην. πρὸς δὲ τούτοις, ὁμοφύλους θηλείας ἑκάστῳ τῶν ζώων τὰς εὐειδεστάτας συντρέφουσιν, ἃς παλλακίδας προσαγορεύουσι, καὶ θεραπεύουσι ταῖς μεγίσταις δαπάναις καὶ λειτουργίαις. ἐὰν δέ τι τελευτήσῃ, πενθοῦσι μὲν ἴσα τοῖς ἀγαπητῶν τέκνων στερουμένοις, θάπτουσι δ' οὐ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἀλλὰ πολὺ τὴν ἀξίαν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ὑπερβάλλοντες. μετὰ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, Πτολεμαίου τοῦ Λάγου παρειληφότος ἄρτι τὴν αἴγυπτον, ἔτυχεν ἐν μέμφει τελευτήσας ὁ ἆπις γήρᾳ. ὁ δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχων αὐτοῦ, τήν τε ἡτοιμασμένην χορηγίαν, οὖσαν πάνυ πολλήν, εἰς ταφὴν ἅπασαν ἐδαπάνησε, καὶ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πεντήκοντα ἀργυρίου τάλαντα προσεδανείσατο. καὶ καθ' ἡμᾶς δέ τινες τῶν τὰ ζῶα ταῦτα τρεφόντων, εἰς τὰς τροφὰς αὐτῶν οὐκ ἔλαττον τῶν ἑκατὸν ταλάντων δεδαπανήκασι. Προσθετέον δὲ τοῖς εἰρημένοις τὰ λει-

γρ. μένδη,
γρ. λεόντων πόλει,

τίμημα τῶν γινομένων περὶ τὸν ἱερὸν ταῦρον τὸν ὀνομαζόμενον Ἆπιν. ὅταν γὰρ τελευτήσας ταφῇ μεγαλοπρεπῶς, ζητοῦσιν οἱ περὶ ταῦτ᾽ ὄντες ἱερεῖς μόσχον ἔχοντα κατὰ τὸ σῶμα παράσημα τὰ παραπλήσια τῷ προϋπάρξαντι. ὅταν δ᾽ εὑρεθῇ, τὰ μὲν πλήθη τοῦ πένθους ἀπολύεται, τῶν δ᾽ ἱερέων οἷς ἐστιν ἐπιμελές, ἄγουσι τὸ μὲν πρῶτον τὸν μόσχον εἰς Νείλου πόλιν, ἐν ᾗ τρέφουσιν αὐτὸν ἐφ᾽ ἡμέρας τετταράκοντα· ἔπειτα εἰς θαλαμηγὸν ναῦν οἴκημα κεχρυσωμένον ἔχουσαν ἐμβιβάσαντες, ὡς θεὸν ἀνάγουσιν εἰς Μέμφιν, εἰς τὸ τοῦ Ἡφαίστου τέμενος. ἐν δὲ ταῖς προειρημέναις τετταράκονθ᾽ ἡμέραις μόνον ὁρῶσιν αὐτὸν αἱ γυναῖκες, κατὰ πρόσωπον ἱστάμεναι, καὶ δεικνύουσιν ἀνασυράμεναι τὰ ἑαυτῶν γεννητικὰ μόρια· τὸν δ᾽ ἄλλον χρόνον ἅπαντα κεκωλυμένον ἐστὶν εἰς ὄψιν αὐτὰς ἔρχεσθαι τούτῳ τῷ θεῷ. τῆς δὲ τοῦ βοὸς τούτου τιμῆς αἰτίαν ἔνιοι φέρουσι, λέγοντες ὅτι τελευτήσαντος Ὀσίριδος, εἰς τοῦτον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετέστη, καὶ διὰ ταῦτα διατελεῖ μέχρι τοῦ νῦν ἀεὶ κατὰ τὰς ἀναδείξεις αὐτοῦ μεθισταμένη πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους. ἔνιοι δὲ λέγουσι, τελευτήσαντος Ὀσίριδος ὑπὸ Τυφῶνος, τὰ μέλη συναγαγοῦσαν τὴν Ἶσιν, εἰς βοῦν ξυλίνην ἐμβαλεῖν, βύσσῳ περιβεβλημένην, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν πόλιν ὀνομασθῆναι Βούσιριν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα μυθολογοῦσι περὶ τοῦ Ἄπιδος, ὑπὲρ ὧν μακρὸν ἡγούμεθα τὸ καθ᾽ ἕκαστον διεξιέναι.

Πάντα δὲ θαυμάσια καὶ μείζω πίστεως ἐπιτελοῦντες οἱ κατ᾽ Αἴγυπτον εἰς τὰ τιμώμενα ζῷα, πολλὴν ἀπορίαν παρέχονται τοῖς τὰς αἰτίας τούτων ζητοῦσι. οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς αὐτῶν ἀπόρρητόν τι δόγμα περὶ τούτων ἔχουσιν, ὃ προειρήκαμεν ἐν τοῖς θεολογουμένοις. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν Αἰγυπτίων τρεῖς αἰτίας ταύτας ἀποδιδόασιν· ὧν τὴν μὲν πρώτην, μυθώδη παντελῶς καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς ἁπλότητος οἰκείαν. φασὶ γὰρ τοὺς ἐξ ἀρχῆς γενομένους θεούς, ὀλίγους ὄντας καὶ κατισχυομένους ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀνομίας τῶν γηγενῶν ἀνθρώπων, ὁμοιωθῆναι τισὶ τῶν ζῴων, καὶ διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου διαφυγεῖν τὴν ὠμότητα καὶ βίαν αὐτῶν· ὕστερον δὲ τῶν κατὰ τὸν κόσμον πάντων κρατήσαντας, καὶ τοῖς αἰτίοις τῆς ἐξ ἀρχῆς σωτηρίας χάριν ἀποδιδόντας, ἀφιερῶσαι τὰς φύσεις αὐτῶν οἷς ἀφωμοιώθησαν, καὶ καταδεῖξαι τοῖς ἀνθρώποις τὸ τρέφειν μὲν ἐπιμελῶς ζῶντα, θάπτειν δὲ τελευτήσαντα. δευτέραν δὲ λέγουσιν αἰτίαν, ὅτι τὸ παλαιὸν οἱ κατ᾽ Αἴγυπτον, διὰ τὴν ἀταξίαν τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πολλαῖς μάχαις ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἡττηθέντες, ἐπενόησαν σύνθημα φορεῖν ἐπὶ τῶν ταγμάτων. φασὶν οὖν κατασκευάσαντας εἰκόνας τῶν ζῴων ἃ νῦν τιμῶσι, καὶ πήξαντας ἐπὶ σαυνίων, φορεῖν τοὺς ἡγεμόνας, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου γνωρίζειν ἕκαστον ἧς εἴη τάξεως. μεγάλα δὲ συμβαλλομένης αὐτοῖς τῆς διὰ τούτων εὐταξίας πρὸς τὴν νίκην, δόξαι τῆς σωτηρίας αἴτια γεγονέναι τὰ ζῷα. χάριν οὖν αὐτοῖς τοὺς ἀνθρώπους ἀποδοῦναι βουλομένους, εἰς ἔθος καταστῆσαι τῶν εἰκασθέντων τότε μηδὲν κτείνειν, ἀλλὰ σεβομένους ἀπονέμειν τὴν προειρημένην ἐπιμέλειαν καὶ τιμήν. τρίτην δ᾽ αἰτίαν φέρουσι τῆς ἀμφισβητήσεως τῶν ζῴων τὴν χρείαν ἣν ἕκαστον αὐτῶν προσφέρεται πρὸς τὴν ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ βίου καὶ τῶν ἀνθρώπων. τὴν μὲν γὰρ θήλειαν βοῦν ἐργάτας τίκτειν, καὶ τὴν ἐλαφρὰν τῆς γῆς ἀροῦν· τὰ δὲ πρόβατα δὶς μὲν τίκτειν, καὶ τοῖς ἐρίοις τὴν σκέπην ἅμα καὶ τὴν εὐσχημοσύνην περιποιεῖν, τῷ δὲ γάλακτι καὶ τῷ τυρῷ τροφὰς παρέχεσθαι προσηνεῖς ἅμα καὶ δαψιλεῖς. τὸν δὲ κύνα πρός τε τὰς θήρας εἶναι χρήσιμον, καὶ πρὸς τὴν φυλακήν. διόπερ τὸν θεὸν τὸν παρ᾽ αὐτοῖς καλούμενον Ἄνουβιν παράγουσι κυ-

γρ. παντελῶς

γρ. τὰς φυλακάς

τοὺς ἔχοντας κεφαλὴν, ἐμφαίνοντες ὅτι σωματοφύλακες ἦσαν τῶν περὶ τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν Ἶσιν. ἔνιοι δὲ φασὶ τῆς Ἴσιδος προηγουμένους τοὺς κύνας καθ' ὃν καιρὸν ἐζήτει τὸν Ὄσιριν, τά τε θηρία καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἀπείργειν· ἔτι δ' εὐνοϊκῶς διακειμένους συζητεῖν ὠρυομένους. διὸ καὶ τοῖς Ἰσίοις προπορεύεσθαι τοὺς κύνας κατὰ τὴν πομπὴν, τῶν καταδειξάντων τοῦτο τὸ νόμιμον, σημαινόντων τὴν παλαιὰν τοῦ ζώου χάριν. Καὶ τὸν μὲν αἴλουρον πρός τε τὰς ἀσπίδας θανάσιμα δακνούσας εὔθετον ὑπάρχειν, καὶ τἄλλα δάκετα τῶν ἑρπετῶν· τὸν δ' ἰχνεύμονα, τῶν κροκοδείλων παρατηροῦντα τοὺς γόνους, τὰ καταλειφθέντα τῶν ᾠῶν συντρίβειν, καὶ ταῦτ' ἐπιμελῶς καὶ φιλοτίμως ἐνεργεῖν, μηδὲν ὠφελούμενον. τοῦτο δ' εἰ μὴ συνέβαινε γίνεσθαι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν γεννωμένων θηρίων, ἄβατον ἂν γενέσθαι τὸν ποταμόν. ἀπόλλυσθαι δὲ καὶ τοὺς κροκοδείλους αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ προειρημένου ζώου, παραδόξως καὶ παντελῶς ἀπιστουμένῃ μεθόδῳ. τοὺς γὰρ ἰχνεύμονας κυλιομένους ἐν τῷ πηλῷ, χασκόντων αὐτῶν, καθ' ὃν ἂν χρόνον ἐπὶ τῆς χέρσου καθεύδωσιν, εἰσπηδᾶν διὰ τοῦ στόματος εἰς μέσον τὸ σῶμα· ἔπειτα συντόμως τὴν κοιλίαν διαφαγόντας, αὐτοὺς μὲν ἀκινδύνως ἐξιέναι, τοὺς δὲ τοῦτο παθόντας, νεκροὺς ποιεῖν παραχρῆμα. Τῶν δ' ὀρνέων τὴν μὲν ἶβιν χρησίμην ὑπάρχειν πρός τε τοὺς ὄφεις καὶ τὰς ἀκρίδας καὶ τὰς κάμπας· τὸν δ' ἱέρακα, πρός τε τοὺς σκορπίους καὶ τοὺς κεράστας καὶ τὰ μικρὰ τῶν δακέτων θηρίων, ἃ μάλιστα τοὺς ἀνθρώπους ἀναιρεῖ. ἔνιοι δὲ λέγουσι τιμᾶσθαι τὸ ζῶον τοῦτο διὰ τὸ τοὺς μάντεις οἰωνοῖς τοῖς ἱέραξι χρωμένους, προλέγειν τὰ μέλλοντα τοῖς αἰγυπτίοις. τινὲς δὲ φασὶν, ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἱέρακα βιβλίον ἐνεγκεῖν εἰς θήβας τοῖς ἱερεῦσι, φοινικῷ ῥάμματι περιειλημμένον, ἔχον γεγραμμένας τὰς τῶν θεῶν θεραπείας τε καὶ τιμάς. διόπερ καὶ τοὺς ἱερογραμματεῖς φορεῖν φοινικοῦν ῥάμμα, καὶ πτερὸν ἱέρακος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. τὸν δ' ἀετὸν θηβαῖοι τιμῶσι, διὰ τὸ βασιλικὸν εἶναι δοκεῖν τοῦτο τὸ ζῶον καὶ τοῦ Διὸς ἄξιον. Τὸν δὲ τράγον ἀπεθέωσαν, καθάπερ καὶ παρὰ τοῖς ἕλλησι τετιμῆσθαι λέγουσι τὸν Πρίαπον, διὰ τὸ γεννητικὸν μόριον. τὸ μὲν γὰρ ζῶον εἶναι τοῦτο καταφερέστατον πρὸς τὰς συνουσίας, τὸ δὲ μόριον τοῦ σώματος τὸ τῆς γενέσεως αἴτιον τιμᾶσθαι προσηκόντως, ὡς ἂν ὑπάρχον ἀρχέγονον τῆς τῶν ζώων φύσεως. Καθόλου δὲ τὸ αἰδοῖον οὐκ αἰγυπτίους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγους καθιερωκέναι κατὰ τὰς τελετὰς, ὡς αἴτιον τῆς τῶν ζώων γενέσεως. τούς τε ἱερεῖς τοὺς παραλαβόντας πατρικὰς ἱερωσύνας κατ' αἴγυπτον, τούτῳ τῷ θεῷ πρῶτον μυεῖσθαι. καὶ τοὺς Πᾶνας δὲ καὶ τοὺς Σατύρους φασὶν ἕνεκα τῆς αὐτῆς αἰτίας τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. διὸ καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἀνατιθέναι τοὺς πλείστους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐντεταμένας, καὶ τῇ τοῦ τράγου φύσει παραπλησίως. τὸ γὰρ ζῶον τοῦτο παραδεδόσθαι πρὸς τὰς συνουσίας ὑπάρχειν ἐνεργέστατον. ἐκείνοις οὖν διὰ ταύτης τῆς ἐμφάσεως χάριν ἀποδιδόναι περὶ τῆς πολυτεκνίας τῆς ἑαυτῶν. Τοὺς δὲ ταύρους τοὺς ἱερούς, λέγω δὲ τόν τε ἆπιν καὶ μνεῦιν, τιμᾶσθαι παραπλησίως τοῖς θεοῖς, Ὀσίριδος καταδείξαντος, ἅμα μὲν διὰ τὴν τῆς γεωργίας χρείαν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ τῶν εὑρόντων τοὺς καρποὺς τὴν δόξαν ταῖς τούτων εὐεργεσίαις παραδόσιμον γεγονέναι τοῖς μεταγενεστέροις εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. τοὺς δὲ πυρροὺς βοῦς συγχωρηθῆναι θύειν, διὰ τὸ δοκεῖν τοιούτῳ τῷ χρώματι γεγονέναι Τυφῶνα, τὸν ἐπιβουλεύσαντα μὲν Ὀσίριδι, τυχόντα δὲ τιμωρίας ὑπὸ τῆς Ἴσιδος διὰ τὸν τἀνδρὸς φόνον. καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ τοὺς ὁμοχρωμάτους τῷ Τυφῶνι τὸ παλαιὸν ὑπὸ τῶν βασιλέων φασὶ θύεσθαι πρὸς τῷ τάφῳ τοῦ Ὀσίριδος. τ

μὲν οὖν αἰγυπτίων ὀλίγους τινὰς εὑρίσκεσθαι πυῤῥούς, τῶν δὲ ξένων τοὺς πλείους. διὸ καὶ περὶ τῆς Βουσίριδος ξενοκτονίας παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐνισχῦσαι τὸν μῦθον, οὐ τοῦ βασιλέως ὀνομαζομένου Βουσίριδος, ἀλλὰ τοῦ Ὀσίριδος τάφου ταύτην ἔχοντος τὴν προσηγορίαν κατὰ τὴν τῶν ἐγχωρίων διάλεκτον. Τοὺς δὲ λύκους τιμᾶσθαι λέγουσι διὰ τὴν πρὸς τοὺς κύνας τῆς φύσεως ὁμοιότητα. βραχὺ γὰρ διαλλάττοντας αὐτοὺς ταῖς φύσεσι, ταῖς ἐπιμιξίαις ζωογονεῖν ἐξ ἀλλήλων. φέρουσι δὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν αἰγύπτιοι τῆς τοῦ ζώου τούτου τιμῆς μυθικωτέραν. τὸ γὰρ παλαιὸν φασὶ τῆς Ἴσιδος μετὰ τοῦ παιδὸς Ὥρου μελλούσης διαγωνίζεσθαι πρὸς Τυφῶνα, παραγενέσθαι βοηθὸν ἐξ ᾅδου τὸν Ὄσιριν τῷ τέκνῳ καὶ τῇ γυναικί, λύκῳ τὴν ὄψιν ὁμοιωθέντα. αἱρεθέντος οὖν τοῦ Τυφῶνος, τοὺς κρατήσαντας καταδεῖξαι τιμᾶν τὸ ζῶον, οὗ τῆς ὄψεως ἐπιφανείσης, τὸ νικᾶν ἐπηκολούθησεν. ἔνιοι δὲ λέγουσι, τῶν αἰθιόπων στρατευσάντων ἐπὶ τὴν αἴγυπτον, ἀθροισθείσας παμπληθεῖς ἀγέλας λύκων ἐκδιῶξαι τοὺς ἐπελθόντας ἐκ τῆς χώρας, ὑπὲρ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην ἐλεφαντίνην. διὸ καὶ τόν τε νομὸν ἐκεῖνον λυκοπολίτην ὀνομασθῆναι, καὶ τὰ ζῶα τὰ προειρημένα τυχεῖν τῆς τιμῆς. Λείπεται δ' ἡμῖν εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν κροκοδείλων ἀποθεώσεως· ὑπὲρ ἧς οἱ πλεῖστοι διαπορουσι, πῶς, τῶν θηρίων τούτων σαρκοφαγούντων τοὺς ἀνθρώπους, ἐνομοθετήθη τιμᾶν ἴσα θεοῖς τοὺς τὰ δεινότατα διατιθέντας. φασὶν οὖν τῆς χώρας τὴν ὀχυρότητα παρέχεσθαι μὴ μόνον τὸν ποταμόν, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον τοὺς ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. διὸ καὶ τοὺς λῃστὰς τούς τε ἀπὸ τῆς ἀραβίας καὶ λιβύης μὴ τολμᾶν διανήχεσθαι τὸν νεῖλον, φοβουμένους τὸ πλῆθος τῶν θηρίων. τοῦτο δ' οὐκ ἄν ποτε γενέσθαι πολεμουμένων τῶν ζώων, καὶ διὰ τῶν σαγηνευόντων ἄρδην ἀναιρεθέντων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἱστορούμενος περὶ τῶν θηρίων τούτων. φασὶ γάρ τινες, τῶν ἀρχαίων τινὰ βασιλέων τὸν προσαγορευόμενον Μηνᾶν, διωκόμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν, καταφυγεῖν εἰς τὴν Μοίριδος καλουμένην λίμνην, ἔπειθ' ὑπὸ κροκοδείλου παραδόξως ἀναληφθέντα, εἰς τὸ πέραν ἀπενεχθῆναι. τῆς δὲ σωτηρίας χάριν ἀποδιδόναι βουλόμενον τῷ ζώῳ, πόλιν κτίσαι πλησίον, ὀνομάσαντα κροκοδείλων. καταδεῖξαι δὲ καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ὡς θεοὺς τιμᾶν ταῦτα τὰ ζῶα, καὶ τὴν λίμνην αὐτοῖς εἰς τροφὴν ἀναθεῖναι. ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸν τάφον ἑαυτῷ κατασκευάσαι, πυραμίδα τετράπλευρον ἐπιστήσαντα, καὶ τὸν θαυμαζόμενον παρὰ πολλοῖς λαβύρινθον οἰκοδομῆσαι. Παραπλήσια δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων λέγουσιν· ὑπὲρ ὧν τὰ καθ' ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. ὅτι γὰρ τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῆς εἰς τὸν βίον οὕτως αὐτοὺς τεθείκασι, φανερόν ἐστι, φασὶν ἐκ τοῦ πολλὰ τῶν ἐδωδίμων παρ' αὐτοῖς ἐνίους μὴ προσφέρεσθαι. τινὰς μὲν γὰρ φακῶν, τινὰς δὲ κυάμων, ἐνίους δὲ τυρῶν ἢ κρομμύων, ἤ τινων ἄλλων βρωμάτων τὸ παράπαν μὴ γεύεσθαι, πολλῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὴν αἴγυπτον· δῆλον ποιοῦντας διότι διδακτέον ἐστὶν αὐτοὺς τῶν χρησίμων ἀπέχεσθαι, καὶ ὅτι πάντων πάντα ἐσθιόντων, οὐδὲν ἂν ἐξήρκεσε τῶν ἀναλισκομένων. καὶ ἑτέρας δ' αἰτίας φέροντες τινὲς φασὶν, ἐπὶ τῶν παλαιῶν βασιλέων, πολλάκις ἀφισταμένου τοῦ πλήθους καὶ συμφρονοῦντος κατὰ τῶν ἡγουμένων, τῶν βασιλέων τινὰ συνέσει διαφέροντα διελέσθαι μὲν τὴν χώραν εἰς πλείω μέρη, καθ' ἕκαστον δ' αὐτῶν καταδεῖξαι τοῖς ἐγχωρίοις σέβεσθαί τι ζῶον, ἢ τροφῆς τινὸς μὴ γεύεσθαι, ὅπως ἑκάστων τὸ μὲν παρ' αὐτοῖς τιμώμενον σεβομένων, τῶν δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀφιερωμένων καταφρονούντων, μηδέποτε ὁμονοῆσαι δύνωνται πάντες οἱ κατ' αἴγυπτον. καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων φανερόν ἐστι· πάντας γὰρ τοὺς πλησιοχώρους πρὸς

ἀλλήλους διαφέρεσθαι προσκόπτοντας τῶν εἰς τὰ προειρημένα τῆς ἀσεβείας. Φέρουσι δέ τινες καὶ τοιαύτην αἰτίαν τῆς τῶν ζῴων ἀφιερώσεως. συναγομένων γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ θηριώδους βίου, τὸ μὲν πρῶτον ἀλλήλους κατεσθίειν καὶ πολεμεῖν ἀεὶ, τῶν πλεῖον δυναμένων τὸν ἀσθενέστερον κατισχυόντων· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τῇ ῥώμῃ λειπομένους, ὑπὸ τοῦ συμφέροντος διδαχθέντας, ἀθροίζεσθαι καὶ ποιήσασθαι σημεῖον ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν ὕστερον καθιερωθέντων ζῴων. πρὸς δὲ τοῦτο τὸ σημεῖον τῶν ἀεὶ δεδιότων συντρεχόντων, οὐκ εὐκαταφρόνητον τοῖς ἐπιτιθεμένοις γίνεσθαι τὸ σύστημα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἄλλων ποιούντων, διαστῆναι μὲν τὰ πλήθη κατὰ συστήματα, τὸ δὲ ζῷον τὸ τῆς ἀσφαλείας ἑκάστοις γενόμενον αἴτιον, τιμῶν τυχεῖν ἰσοθέων, ὡς τὰ μέγιστα εὐεργετηκός. διόπερ ἄχρι τῶν νῦν χρόνων τὰ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνη διεστηκότα τιμᾶν τὰ παρ' ἑαυτοῖς ἐξ ἀρχῆς τῶν ζῴων καθιερωθέντα. καθόλου δέ φασι τοὺς Αἰγυπτίους ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εὐχαρίστως διακεῖσθαι πρὸς πᾶν τὸ εὐεργετοῦν, νομίζοντας μεγίστην ἐπικουρίαν εἶναι τῷ βίῳ τὴν ἀμοιβὴν τῆς πρὸς τοὺς εὐεργέτας χάριτος. δῆλον γὰρ εἶναι διότι πάντες πρὸς εὐεργεσίαν ὁρμήσουσι τούτων μάλιστα παρ' οἷς ἂν ὁρῶσι θησαυριζομένας τὰς χάριτας κάλλιστα. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς αἰτίας δοκοῦσιν Αἰγύπτιοι τοὺς ἑαυτῶν βασιλεῖς προσκυνεῖν τε καὶ τιμᾶν, ὡς πρὸς ἀλήθειαν ὄντας θεούς, ἅμα μὲν οὐκ ἄνευ δαιμονίου τινὸς προνοίας νομίζοντες αὐτοὺς τετευχέναι τῆς τῶν ὅλων ἐξουσίας, ἅμα δὲ τοὺς βουλομένους τε καὶ δυναμένους τὰ μέγιστα εὐεργετεῖν, ἡγούμενοι θείας μετέχειν φύσεως. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀφιερωμένων ζῴων, εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν, ἀλλ' οὖν γε τὰ μάλιστα θαυμαζόμενα τῶν παρ' Αἰγυπτίοις νόμιμα διευκρινήκαμεν. Οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις, πυθόμενος τὰ περὶ τοὺς τετελευτηκότας νόμιμα τῶν Αἰγυπτίων, θαυμάσαι τὴν ἰδιότητα τῶν ἐθῶν. ὅταν γάρ τις ἀποθάνῃ παρ' αὐτοῖς, οἱ μὲν συγγενεῖς καὶ φίλοι πάντες καταπασάμενοι πηλῷ τὰς κεφαλὰς, περιέρχονται τὴν πόλιν θρηνοῦντες, ἕως ἂν ταφῆς τύχῃ τὸ σῶμα. οὐ μὴν οὔτε λουτρῶν, οὔτε οἴνου, οὔτε τῆς ἄλλης τροφῆς ἀξιολόγου μεταλαμβάνουσιν, οὔτε ἐσθῆτας λαμπρὰς περιβάλλονται. τῶν δὲ ταφῶν τρεῖς ὑπάρχουσι τάξεις, ἥ τε πολυτελεστάτη καὶ μέση καὶ ταπεινοτάτη. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἀναλίσκεσθαί φασιν ἀργυρίου τάλαντα, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν μνᾶς εἴκοσι, κατὰ δὲ τὴν ἐσχάτην παντελῶς ὀλίγον τι δαπάνημα γίνεσθαι λέγουσιν. οἱ μὲν οὖν τὰ σώματα θεραπεύοντες, εἰσὶ τεχνῖται, τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἐκ γένους παρειληφότες. οὗτοι δὲ γραφὴν ἑκάστου τῶν εἰς τὰς ταφὰς δαπανωμένων τοῖς οἰκείοις τῶν τελευτησάντων προσενέγκαντες, ἐπερωτῶσι τίνα τρόπον βούλονται τὴν θεραπείαν γενέσθαι τοῦ σώματος. διομολογησάμενοι δὲ περὶ πάντων, καὶ τὸν νεκρὸν παραλαβόντες, τοῖς τεταγμένοις ἐπὶ τὴν κατεθισμένην ἐπιμέλειαν τὸ σῶμα παραδιδόασι. καὶ πρῶτος μὲν ὁ γραμματεὺς λεγόμενος, τεθέντος χαμαὶ τοῦ σώματος, ἐπὶ τὴν λαγόνα περιγράφει τὴν εὐώνυμον ὅσον δεῖ τεμεῖν· ἔπειθ' ὁ λεγόμενος παρασχίστης, λίθον ἔχων Αἰθιοπικὸν, καὶ διατεμὼν ὅσα νόμος κελεύει τὴν σάρκα, παραχρῆμα φεύγει δρόμῳ, διωκόντων τῶν συμπαρόντων καὶ λίθοις βαλλόντων, ἔτι δὲ καταρωμένων, καὶ καθαπερεὶ τὸ μύσος εἰς ἐκεῖνον τρεπόντων. ὑπολαμβάνουσι γὰρ μισητὸν εἶναι πάντα τὸν ὁμοφύλῳ σώματι βίαν προσφέροντα, καὶ τραύματα ποιοῦντα, καὶ καθόλου τι κακὸν ἀπεργαζόμενον. οἱ ταριχευταὶ δὲ καλούμενοι πάσης μὲν τιμῆς καὶ πολυωρίας ἀξιοῦνται, τοῖς τε ἱερεῦσι συνόντες καὶ τὰς εἰς ἱερὸν εἰσόδους ἀκωλύτως ὡς ἱεροὶ ποιοῦνται. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν τοῦ προειρημένου σώματος ἀθροισθέντων αὐτῶν, εἷς καθίησι τὴν χεῖρα διὰ τῆς τοῦ νεκροῦ τομῆς εἰς τὸν θώρακα, καὶ πάντα ἐξαιρεῖ,

χωρὶς νεφρῶν καὶ καρδίας. ἕτερος δὲ καθαίρει τῶν ἐγκοιλίων ἕκαστον, ἐκκλύζων οἴνῳ φοινικείῳ καὶ θυμιάμασι. καθόλου δὲ πᾶν τὸ σῶμα τὸ μὲν πρῶτον κεδρίᾳ καὶ τισιν ἄλλοις ἐπιμελείας ἀξιοῦσιν ἐφ' ἡμέρας πλείους τῶν τριάκοντα, ἔπειτα σμύρνῃ καὶ κινναμώμῳ, καὶ τοῖς δυναμένοις μὴ μόνον πολὺν χρόνον τηρεῖν ἀλλὰ καὶ τὴν εὐωδίαν παρέχεσθαι, θεραπεύοντες, παραδιδόασι τοῖς συγγενέσι τοῦ τετελευτηκότος οὕτως ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἀκέραιον τετηρημένον, ὥστε καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς βλεφάροις καὶ ταῖς ὀφρύσι τρίχας διαμένειν, καὶ τὴν ὅλην πρόσοψιν τοῦ σώματος ἀπαράλλακτον εἶναι, καὶ τὸν τῆς μορφῆς τύπον γνωρίζεσθαι. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἐν οἰκήμασι πολυτελέσι φυλάττοντες τὰ σώματα τῶν προγόνων, κατ' ὄψιν ὁρῶσι τοὺς γενεαῖς πολλαῖς τῆς ἑαυτῶν γενέσεως προτετελευτηκότας. ὥστε ἑκάστων τά τε μεγέθη καὶ τὰς περιοχὰς τῶν σωμάτων, ἔτι δὲ τοὺς τῆς ὄψεως χαρακτῆρας ὁρωμένους, παράδοξον ψυχαγωγίαν παρέχεσθαι, καθάπερ συμβεβιωκότας τοῖς θεωρουμένοις. τοῦ δὲ μέλλοντος θάπτεσθαι σώματος οἱ συγγενεῖς προλέγουσι τὴν ἡμέραν τῆς ταφῆς τοῖς τε δικασταῖς καὶ τοῖς συγγενέσιν, ἔτι δὲ φίλοις τοῦ τετελευτηκότος· καὶ διαβεβαιοῦνται, λέγοντες ὅτι διαβαίνειν μέλλει τὴν λίμνην τοὔνομα τοῦ τετελευτηκότος. ἔπειτα παραγενομένων δικαστῶν πλειόνων τῶν τετταράκοντα, καὶ καθισάντων ἐπί τινος ἡμικυκλίου, κατεσκευασμένου πέραν τῆς λίμνης, ἡ μὲν βᾶρις καθέλκεται κατεσκευασμένη πρότερον ὑπὸ τῶν ταύτην ἐχόντων τὴν ἐπιμέλειαν, ἐφέστηκε δὲ ταύτῃ πορθμεὺς, ὃν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὀνομάζουσι χάρωνα. διὸ καὶ φασὶν Ὀρφέα τὸ παλαιὸν εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα καὶ θεασάμενον τοῦτο τὸ νόμιμον, μυθοποιῆσαι τὰ καθ' ᾅδου, τὰ μὲν μιμησάμενον, τὰ δ' αὐτὸν ἰδίᾳ πλασάμενον. περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον ἀναγράψομεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς βάρεως εἰς τὴν λίμνην καθελκυσθείσης, πρὶν ἢ τὴν λάρνακα τὴν τὸν νεκρὸν ἔχουσαν εἰς αὐτὴν τίθεσθαι, τῷ βουλομένῳ κατηγορεῖν ὁ νόμος ἐξουσίαν δίδωσιν. ἐὰν μὲν οὖν τις προσελθὼν ἐγκαλέσῃ καὶ δείξῃ βεβιωκότα κακῶς, οἱ μὲν κριταὶ γνώμας ἀποφαίνονται, τὸ δὲ σῶμα εἴργεται τῆς εἰθισμένης ταφῆς· ἐὰν δὲ ὁ ἐγκαλέσας δόξῃ μὴ δικαίως ἐγκαλεῖν, μεγάλοις ὑποπίπτει προστίμοις. ὅταν δὲ μηδεὶς ὑπακούσῃ κατήγορος, ἢ προσελθὼν γνωσθῇ συκοφάντης ὑπάρχειν, οἱ μὲν συγγενεῖς ἀποθέμενοι τὸ πένθος, ἐγκωμιάζουσι τὸν τετελευτηκότα, καὶ περὶ μὲν τοῦ γένους οὐδὲν λέγουσιν, ὥσπερ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὑπολαμβάνοντες ἅπαντας ὁμοίως εὐγενεῖς εἶναι τοὺς κατ' Αἴγυπτον· τὴν δ' ἐκ παιδὸς ἀγωγὴν καὶ παιδείαν διελθόντες, πάλιν ἀνδρὸς γεγονότος τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, ἔτι δὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ διεξέρχονται, καὶ παρακαλοῦσι τοὺς κάτω θεοὺς σύνοικον δέξασθαι τοῖς εὐσεβέσι. τὸ δὲ πλῆθος ἐπευφημεῖ, καὶ συναποσεμνύνει τὴν δόξαν τοῦ τετελευτηκότος, ὡς τὸν αἰῶνα διατελεῖν μέλλοντος καθ' ᾅδου μετὰ τῶν εὐσεβῶν. τὸ δὲ σῶμα τιθέασιν, οἱ μὲν ἰδίους ἔχοντες τάφους, ἐν ταῖς ἀποδεδειγμέναις θήκαις· οἷς δ' οὐχ ὑπάρχουσι τάφων κτίσεις, καινὸν οἴκημα ποιοῦσι κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ πρὸς τὸν ἀσφαλέστατον τῶν τοίχων ὀρθὴν ἱστᾶσι τὴν λάρνακα. καὶ τοὺς κωλυομένους δὲ διὰ τὰς κατηγορίας, ἢ πρὸς δάνειον ὑποθήκας, θάπτεσθαι, τιθέασι κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν· οὓς ὕστερον ἐνίοτε παίδων παῖδες εὐπορήσαντες, καὶ τῶν τε συμβολαίων καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολύσαντες, μεγαλοπρεποῦς ταφῆς ἀξιοῦσι. σεμνότατα δὲ διείληπται παρ' Αἰγυπτίοις τὸ τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς προγόνους φανῆναι περιττότερον τετιμηκότας εἰς τὴν αἰώνιον οἴκησιν μεταστάντας. νόμιμον δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ διδόναι τὰ σώματα τῶν τετελευτηκότων γονέων εἰς ὑποθή-

γρ. τετταράκοντα.

γρ. τὸ παλ.

γρ. κτήσεις.

γρ. κοινὸν

καὶ δημοσίᾳ. τοῖς δὲ μὴ λυσαμένοις ὀρθῶς τε μέγιστον ἀκολουθεῖ καὶ μετὰ τὸ τελευτῆσαι στέρησις ταφῆς. θαυμάσαι δ᾽ ἄν τις καθηκόντως τοὺς ταῦτα διευκρινημένως διατάξαντας, ὅτι τὴν ἐπιείκειαν καὶ σπουδαιότητα τῶν ἠθῶν οὐκ ἐκ τῆς τῶν ζώντων ὁμιλίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν τετελευτηκότων ταφῆς καὶ θεραπείας ἐφ᾽ ὅσον ἦν ἐνδεχόμενον τοῖς ἀνθρώποις ἐνοικειοῦν ἐφιλοτιμήθησαν. οἱ μὲν γὰρ ἕλληνες μύθοις πεπλασμένοις καὶ ποιηταῖς διαβεβλημένοις τὴν περὶ τούτων πίστιν παρέδωκαν, τήν τε τῶν εὐσεβῶν τιμὴν, καὶ τὴν τῶν πονηρῶν τιμωρίαν. τοιγαροῦν οὐχ οἷον ἰσχύσαι δύναται ταῦτα προτρέψασθαι ἐπὶ τὸν ἄριστον βίον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπὸ τῶν φαύλων χλευαζόμενοι, καταφρονήσεως τυγχάνουσι. παρὰ δὲ τοῖς αἰγυπτίοις οὐ μυθώδους ἀλλ᾽ ὁρατῆς τοῖς μὲν πονηροῖς τῆς κολάσεως, τοῖς δ᾽ ἀγαθοῖς τῆς τιμῆς οὔσης, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀμφότεροι τῶν ἑαυτοῖς προσηκόντων ὑπομιμνήσκονται, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου μεγίστη καὶ συμφορωτάτη διόρθωσις γίνεται τῶν ἠθῶν. κρατίστους δ᾽ εἶναι τῶν νόμων ἡγητέον, οὐκ ἐξ ὧν εὐπορωτάτους, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἐπιεικεστάτους τοῖς ἤθεσι καὶ πολιτικωτάτους συμβήσεται γενέσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

γρ. οἷόν τ᾽ ἰσχ.

Ῥητέον δ᾽ ἡμῖν καὶ περὶ τῶν γενομένων νομοθετῶν κατ᾽ αἴγυπτον τῶν οὕτως ἐξηλλαγμένα καὶ παράδοξα νόμιμα καταδειξάντων. μετὰ γὰρ τὴν παλαιὰν τοῦ κατ᾽ αἴγυπτον βίου κατάστασιν, τὴν μυθολογουμένην γεγονέναι ἐπί τε τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, πεῖσαί φασι πρῶτον ἐγγράπτοις νόμοις χρήσασθαι τὰ πλήθη βιοῦν τὸν Μνεύην, ἄνδρα καὶ τῇ ψυχῇ μέγαν καὶ τῷ βίῳ κοινότατον τῶν μνημονευομένων. προσποιηθῆναι δ᾽ αὐτῷ τὸν Ἑρμῆν δεδωκέναι τούτους, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίους ἐσομένους. καθάπερ παρ᾽ ἕλλησι ποιῆσαί φασιν ἐν μὲν τῇ κρήτῃ Μίνωα, παρὰ δὲ λακεδαιμονίοις Λυκοῦργον· τὸν μὲν παρὰ Διός, τὸν δὲ παρ᾽ Ἀπόλλωνος φήσαντα τούτους εἰληφέναι. καὶ παρ᾽ ἑτέροις δὲ πλείοσιν ἔθνεσι παραδέδοται τοῦτο τὸ γένος τῆς ἐπινοίας ὑπάρξαι, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιον γενέσθαι τοῖς πεισθεῖσι. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἀριμασποῖς Ζαθραύστην ἱστοροῦσι τὸν ἀγαθὸν δαίμονα προσποιήσασθαι τοὺς νόμους αὐτῷ διδόναι, παρὰ δὲ τοῖς ὀνομαζομένοις γέταις Ζάμολξιν ὡσαύτως τὴν κοινὴν Ἑστίαν, παρὰ δὲ τοῖς ἰουδαίοις Μωσῆν τὸν Ἰαὼ ἐπικαλούμενον θεόν· εἴτε θαυμαστὴν καὶ θείαν ὅλως ἔννοιαν εἶναι κρίναντας τὴν μέλλουσαν ὠφελήσειν ἀνθρώπων πλῆθος, εἴτε καὶ πρὸς τὴν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν τῶν εὑρεῖν λεγομένων τοὺς νόμους ἀποβλέψαντα τὸν ὄχλον, μᾶλλον ὑπακούσεσθαι διαλαβόντας. δεύτερον δὲ νομοθέτην αἰγύπτιοί φασι γενέσθαι Σάσυχιν, ἄνδρα συνέσει διαφέροντα. τοῦτον δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι νόμοις ἄλλα τε προσθεῖναι, καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν θεῶν τιμὴν ἐπιμελέστατα διατάξαι. εὑρετὴν δὲ καὶ γεωμετρίας γενέσθαι, καὶ τὴν περὶ τῶν ἄστρων θεωρίαν τε καὶ παρατήρησιν διδάξαι τοὺς ἐγχωρίους. τρίτον δὲ λέγουσι Σεσόωσιν τὸν βασιλέα μὴ μόνον τὰς πολεμικὰς πράξεις ἐπιφανεστάτας κατεργάσασθαι τῶν κατ᾽ αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ μάχιμον ἔθνος νομοθεσίαν συστήσασθαι, καὶ τὰ ἀκόλουθα τὰ περὶ τὴν στρατείαν πάντα διακοσμῆσαι. τέταρτον δέ φασι γενέσθαι νομοθέτην Βόκχοριν τὸν βασιλέα, σοφόν τινα καὶ πανουργίᾳ διαφέροντα. τοῦτον οὖν διατάξαι τὰ περὶ τοὺς βασιλεῖς πάντα, καὶ τὰ περὶ τῶν συμβολαίων ἐξακριβῶσαι. γενέσθαι δ᾽ αὐτὸν καὶ περὶ τὰς κρίσεις οὕτω συνετόν, ὥστε πολλὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ διαγνωσθέντων, διὰ τὴν περιττότητα μνημονεύεσθαι μέχρι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων. λέγουσι δ᾽ αὐτὸν ὑπάρξαι τῷ μὲν σώματι παντελῶς ἀσθενῆ, τῷ δὲ τρόπῳ πάντων φιλοχρηματώτατον.

γρ. ἀρμασποῖς

γρ. Σάσυχι.

μετὰ δὲ τοῦτον προσελθεῖν λέγεται τοῖς νόμοις Ἄμασιν τὸν βασιλέα, ὃν ἱστοροῦσι τὰ

τε περὶ τοὺς νομάρχας διατάξαι, καὶ τὰ περὶ τὴν σύμπασαν οἰκονομίαν τῆς αἰγύπτου. παραδέδοται δὲ συνετός τε γεγονέναι καθ' ὑπερβολὴν, καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικὴς καὶ δίκαιος. ὧν ἕνεκα καὶ τοὺς αἰγυπτίους αὐτῷ περιτεθεικέναι τὴν ἀρχὴν, οὐκ ὄντι γένους βασιλικοῦ. φασὶ δὲ καὶ τοὺς ἠλείους, σπουδάζοντας περὶ τὸν ὀλυμπικὸν ἀγῶνα, πρεσβευτὰς ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτὸν, ἐρωτήσοντας πῶς ἂν γένοιτο δικαιότατος. τὸν δ' εἰπεῖν, ἐὰν μηδεὶς ἠλεῖος ἀγωνίζ(ῃ)ται. Πολυκράτους δὲ τοῦ σαμίων δυνάστου συντεθειμένου πρὸς αὐτὸν φιλίαν, καὶ βιαίως προσφερομένου τοῖς τε πολίταις καὶ τοῖς εἰς σάμον καταπλέουσι ξένοις, τὸ μὲν πρῶτον λέγεται, πρεσβευτὰς ἀποστείλαντα, παρακαλεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μετριότητα· οὐ προσέχοντος δ' αὐτοῦ τοῖς λόγοις, εἰς ἐπιστολὴν γράψαι τὴν φιλίαν καὶ τὴν ξενίαν τὴν πρὸς αὐτὸν διαλυόμενον. οὐ γὰρ βούλεσθαι λυπηθῆναι συντόμως, ἀκριβῶς εἰδότα ὅτι πλησίον ἐστὶν αὐτῷ τὸ κακῶς παθεῖν, οὕτω προεστηκότι τῆς τυραννίδος. θαυμασθῆναι δ' αὐτόν φασι παρὰ τοῖς ἕλλησι διά τε τὴν ἐπιείκειαν, καὶ διὰ τὸ Πολυκράτει ταχέως ἀποβῆναι τὰ ῥηθέντα. Ἕκτον δὲ λέγεται τὸν Ξέρξου πατέρα Δαρεῖον τοῖς νόμοις ἐπιστῆναι τοῖς τῶν αἰγυπτίων. μισήσαντα γὰρ τὴν παρανομίαν τὴν εἰς τὰ κατ' αἴγυπτον ἱερὰ γενομένην ὑπὸ Καμβύσου τοῦ προβασιλεύσαντος, ζηλῶσαι βίον ἐπιεικῆ καὶ φιλόθεον. ὁμιλῆσαι μὲν γὰρ αὐτὸν τοῖς ἱερεῦσι τοῖς ἐν αἰγύπτῳ, καὶ μεταλαβεῖν τῆς τε θεολογίας αὐτῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένων πράξεων. ἐκ δὲ τούτων ἱστορήσαντα τήν τε μεγαλοψυχίαν τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἐπιείκειαν, μιμήσασθαι τὸν ἐκείνων βίον· καὶ διὰ τοῦτο τηλικαύτης τυχεῖν τιμῆς ὥσθ' ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων ζῶντα μὲν, θεὸν προσαγορευθῆναι μόνον τῶν ἄλλων βασιλέων, τελευτήσαντα δὲ τιμῶν τυχεῖν ἴσων τοῖς τὸ παλαιὸν νομιμώτατα βασιλεύσασι κατ' αἴγυπτον. τὴν μὲν οὖν κοινὴν νομοθεσίαν συντελεσθῆναί φασιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, καὶ δόξης τυχεῖν τῆς διαδεδομένης παρὰ τοῖς ἄλλοις. ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις πολλὰ τῶν καλῶς ἔχειν δοκούντων νομίμων φασὶ κινηθῆναι, μακεδόνων ἐπικρατησάντων καὶ καταλυσάντων εἰς τέλος τὴν βασιλείαν τῶν ἐγχωρίων.

γρ. κατὰ τὰ παλαιὰ νόμιμα

γρ. μετακινηθῆναι.

Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, ῥητέον ὅσοι τῶν παρ' ἕλλησι δεδοξασμένων ἐπὶ συνέσει καὶ παιδείᾳ παρέβαλον εἰς αἴγυπτον ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ἵνα τῶν ἐνταῦθα νομίμων καὶ παιδείας μετάσχωσιν. οἱ γὰρ ἱερεῖς τῶν αἰγυπτίων ἱστοροῦσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, παραβαλεῖν πρὸς αὐτοὺς Ὀρφέα τε καὶ Μουσαῖον, καὶ Μελάμποδα καὶ Δαίδαλον· πρὸς δὲ τούτοις Ὅμηρόν τε τὸν ποιητὴν καὶ Λυκοῦργον τὸν σπαρτιάτην· ἔτι δὲ Σόλωνα τὸν ἀθηναῖον, καὶ Πλάτωνα τὸν φιλόσοφον. ἐλθεῖν δὲ καὶ Πυθαγόραν τὸν σάμιον, καὶ τὸν μαθηματικὸν Εὔδοξον· ἔτι δὲ Δημόκριτον τὸν ἀβδηρίτην, καὶ Οἰνοπίδην τὸν χῖον. πάντων δὲ τούτων σημεῖα δεικνύουσι, τῶν μὲν εἰκόνας, τῶν δὲ, τόπων ἢ κατασκευασμάτων ὁμωνύμους προσηγορίας. ἔκ τε τῆς ἑκάστῳ ζηλωθείσης παιδείας ἀποδείξεις φέρουσι, συνιστάντες ἐξ αἰγύπτου μετενηνοχέναι πάντα δι' ὧν παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐθαυμάσθησαν. Ὀρφέα μὲν γὰρ τῶν μυστικῶν τελετῶν τὰ πλεῖστα καὶ τὰ περὶ τὴν ἑαυτοῦ πλάνην ὀργιαζόμενα, καὶ τὴν τῶν ἐν ᾅδου μυθολογίαν ἀπενέγκασθαι. τὴν μὲν γὰρ Ὀσίριδος τελετὴν τῇ Διονύσου τὴν αὐτὴν εἶναι, τὴν δὲ τῆς Ἴσιδος τῇ τῆς Δήμητρος ὁμοιοτάτην ὑπάρχειν, τῶν ὀνομάτων μόνον ἐνηλλαγμένων. τὰς δὲ τῶν ἀσεβῶν ἐν ᾅδου τιμωρίας, καὶ τοὺς τῶν εὐσεβῶν λειμῶνας καὶ τὰς παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰδωλοποιίας ἀναπεπλασμένας παρεισαγαγεῖν, μιμησάμενον τὰ περὶ τὰς ταφὰς τὰς κατ' αἴγυπτον. τὸν μὲν γὰρ ψυχοπομπὸν Ἑρμῆν

γρ. ταῦτα

γρ. μυθοποιίας

γρ. ἐναλλαττομένων.

κατὰ τὸ παλαιὸν νόμιμον παρ' αἰγυπτίοις, ἀναγαγόντα τοῦ ἄπιδος τὸ σῶμα μέχρι τινὸς, παραδιδόναι τῷ περιτιθεμένῳ τὴν τοῦ κερβέρου προτομήν. τοῦ δ' Ὀρφέως τοῦτο καταδείξαντος παρὰ τοῖς ἕλλησι, τὸν Ὅμηρον ἀκολούθως τούτῳ θεῖναι κατὰ τὴν ποίησιν,

» Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο Ἀνδρῶν ἡρώων. ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσίν.
» Εἶτα πάλιν προβὰς λέγει, Πὰρ δ' ἴσαν ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ λευκάδα πέτρην,
» Ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας καὶ δῆμον ὀνείρων Ἤισαν. αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν
» λειμῶνα, Ἔνθα τε ναίουσι ψυχαὶ, εἴδωλα καμόντων. Ὠκεανὸν μὲν οὖν καλεῖν τὸν ποταμὸν, διὰ τὸ τοὺς αἰγυπτίους κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὠκεανὸν λέγειν τὸν νεῖλον. ἡλίου δὲ πύλας, τὴν πόλιν τῶν ἡλιουπολιτῶν. λειμῶνα δ' ὀνομάζειν καὶ τὴν μυθολογουμένην οἴκησιν τῶν μετηλλαχότων, τὸν παρὰ τὴν λίμνην τόπον τὴν καλουμένην μὲν ἀχερουσίαν, πλησίον δὲ οὖσαν τῆς μέμφεως, ὄντων περὶ αὐτὴν λειμώνων καλλίστων, ἕλους καὶ λωτοῦ καὶ καλάμου. ἀκολούθως δ' εἰρῆσθαι καὶ τὸ κατοικεῖν τοὺς τελευτήσαντας ἐν τούτοις τοῖς τόποις, διὰ τὸ τὰς τῶν αἰγυπτίων ταφὰς τὰς πλείστας καὶ μεγίστας ἐνταῦθα γίνεσθαι, διαπορθμευομένων μὲν τῶν νεκρῶν διά τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ἀχερουσίας λίμνης, τιθεμένων δὲ τῶν σωμάτων εἰς τὰς ἐνταῦθα κειμένας θήκας. συμφωνεῖν δὲ καὶ τἄλλα τὰ παρὰ τοῖς ἕλλησι καθ' ᾅδου μυθολογούμενα τοῖς ἔτι νῦν γινομένοις κατ' αἴγυπτον. τὸ μὲν γὰρ διακομίζον τὰ σώματα πλοῖον βᾶριν καλεῖσθαι, τὸ δ' ἐπιβάθρον νόμισμα τὸν ὀβολὸν τῷ πορθμεῖ δίδοσθαι, καλουμένῳ κατὰ τὴν ἐγχώριον διάλεκτον χάρωνι. εἶναι δὲ λέγουσι πλησίον τῶν τόπων τούτων καὶ σκοτίας Ἑκάτης ἱερὸν, καὶ πύλας κωκυτοῦ καὶ λήθης, διειλημμένας χαλκοῖς ὀχεῦσιν. ὑπάρχειν δὲ καὶ ἄλλας πύλας ἀληθείας, καὶ πλησίον τούτων εἴδωλον ἀκέφαλον ἑστάναι δίκης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μεμυθολογημένων διαμένειν παρ' αἰγυπτίοις, τηρουμένης ἔτι τῆς προσηγορίας καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν ἐνεργείας. ἐν μὲν γὰρ ἀκανθῶν πόλει πέραν τοῦ νείλου κατὰ τὴν λιβύην, ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τῆς μέμφεως, πίθον εἶναι τετρημένον, εἰς ὃν τῶν ἱερέων ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὕδωρ φέρειν εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ νείλου. τήν τε περὶ τὸν ὄκνον μυθοποιίαν δείκνυσθαι πλησίον κατά τινα πανήγυριν συντελουμένην, πλέκοντος μὲν ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρχὴν σχοινίου μακρᾶς, πολλῶν δ' ἐκ τῶν ὄπισθεν λυόντων τὸ πλεκόμενον. Μελάμποδα δέ φασι μετενεγκεῖν ἐξ αἰγύπτου τὰ Διονύσῳ νομιζόμενα τελεῖσθαι παρὰ τοῖς ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ κρόνου μυθολογούμενα, καὶ τὰ περὶ τῆς τιτανομαχίας, καὶ τὸ σύνολον τὴν περὶ τὰ πάθη τῶν θεῶν ἱστορίαν. τὸν δὲ Δαίδαλον λέγουσιν ἀπομιμήσασθαι τὴν τοῦ λαβυρίνθου πλοκὴν, τοῦ διαμένοντος μὲν μέχρι τοῦ νῦν καιροῦ, οἰκοδομηθέντος δὲ, ὡς μέν τινές φασιν, ὑπὸ Μένδητος, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν, ὑπὸ Μάρου τοῦ βασιλέως, πολλοῖς ἔτεσι πρότερον τῆς Μίνωος βασιλείας. τόν τε ῥυθμὸν τῶν ἀρχαίων κατ' αἴγυπτον ἀνδριάντων τὸν αὐτὸν εἶναι τοῖς ὑπὸ Δαιδάλου κατασκευασθεῖσι παρὰ τοῖς ἕλλησι. τὸ δὲ κάλλιστον πρόπυλον ἐν μέμφει τοῦ Ἡφαίστου Δαίδαλον ἀρχιτεκτονῆσαι, καὶ θαυμασθέντα, τυχεῖν εἰκόνος ξυλίνης κατὰ τὸ προειρημένον ἱερὸν, ταῖς ἰδίαις χερσὶ δεδημιουργημένης. πέρας δὲ, διὰ τὴν εὐφυΐαν, ἀξιωθέντα μεγάλης δόξης καὶ πολλὰ προσεξευρόντα, τυχεῖν ἰσοθέων τιμῶν. κατὰ γὰρ μίαν τῶν πρὸς τῇ μέμφει νήσων ἔτι καὶ νῦν ἱερὸν εἶναι Δαιδάλου τιμώμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. τῆς δ' Ὁμήρου παρουσίας ἄλλα τε σημεῖα φέρουσι, καὶ μάλιστα τὴν τῆς Ἑλένης γενομένην παρὰ Μενελάῳ Τηλεμάχου φαρμακείαν, καὶ λήθην τῶν συμβεβηκότων κακῶν. τὸ γὰρ νηπενθὲς φάρμακον, ὃ λαβεῖν φησὶν ὁ ποιητὴς τὴν Ἑλένην ἐκ τῶν

γρ. ἱκανὸν καὶ [illegible]

γρ. Βέρρου

αἰγυπτίων Θηβῶν παρὰ τῆς Πολυμνήσης τῆς Θῶνος γυναικός, ἀκριβῶς ἐξητακὼς φαίνεται. ἔτι γὰρ καὶ νῦν τὰς ἐν ταύτῃ γυναῖκας χρῆσθαι τῇ προειρημένῃ δυνάμει λέγουσι, καὶ παρὰ μόναις ταῖς Διοσπολίτισιν ἐκ παλαιῶν χρόνων ὀργῆς καὶ λύπης φάρμακον εὑρῆσθαι φασί. τὰς δὲ Θήβας καὶ Διόσπολιν τὴν αὐτὴν ὑπάρχειν. τήν τε Ἀφροδίτην ὀνομάζεσθαι παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις χρυσῆν, ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως. καὶ πεδίον εἶναι καλούμενον χρυσῆς Ἀφροδίτης περὶ τὴν ὀνομαζομένην Μέμφιν. τά τε περὶ τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν μυθολογούμενα περὶ τῆς συνουσίας, καὶ τὴν εἰς αἰθιοπίαν ἐκδημίαν ἐκεῖθεν αὐτὸν μετενεγκεῖν. κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ παρὰ τοῖς αἰγυπτίοις τὸν νεὼν τοῦ Διὸς περαιοῦσθαι τὸν ποταμὸν εἰς τὴν Λιβύην, καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς πάλιν ἐπιστρέφειν, ὡς ἐξ αἰθιοπίας τοῦ θεοῦ παρόντος. τήν τε συνουσίαν τῶν θεῶν τούτων ἐν ταῖς πανηγύρεσι, τῶν ναῶν ἀναχομιζομένων ἀμφοτέρων εἰς ὄρος ἄνθεσι παντοίοις ὑπὸ τῶν ἱερέων κατεστρωμένον. Καὶ Λυκοῦργον δὲ καὶ Πλάτωνα καὶ Σόλωνα πολλὰ τῶν ἐξ αἰγύπτου νομίμων εἰς τὰς ἑαυτῶν κατατάξαι νομοθεσίας. Πυθαγόραν τέ τὰ κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον καὶ τὰ κατὰ γεωμετρίαν θεωρήματα, καὶ τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, ἔτι δὲ τὴν εἰς πᾶν ζῶον τῆς ψυχῆς μεταβολὴν μαθεῖν παρ' αἰγυπτίων. ὑπολαμβάνουσι δὲ καὶ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατρῖψαι πέντε, καὶ πολλὰ διδαχθῆναι τῶν κατ' ἀστρολογίαν. τόν τε Οἰνοπίδην ὁμοίως συνδιατρίψαντα τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἀστρολόγοις, μαθεῖν ἄλλα τε καὶ μάλιστα τὸν ἡλιακὸν κύκλον, ὡς λοξὴν μὲν ἔχει τὴν πορείαν, ἐναντίαν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄστροις τὴν φορὰν ποιεῖται. παραπλησίως δὲ καὶ τὸν Εὔδοξον ἀστρολογήσαντα παρ' αὐτοῖς, καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων εἰς τοὺς ἕλληνας ἐκδόντα, τυχεῖν ἀξιολόγου δόξης. τῶν τε ἀγαλματοποιῶν παλαιῶν τοὺς μάλιστα διωνομασμένους διατετριφέναι παρ' αὐτοῖς, Τηλεκλέα καὶ Θεόδωρον, τοὺς Ῥοίκου μὲν υἱούς, κατασκευάσαντας δὲ τοῖς Σαμίοις τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου ξόανον. τοῦ γὰρ ἀγάλματος ἐν Σάμῳ μὲν ὑπὸ Τηλεκλέους ἱστορεῖται τὸ ἥμισυ δημιουργηθῆναι, κατὰ δὲ τὴν Ἔφεσον ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τὸ ἕτερον μέρος συντελεσθῆναι. συντεθέντα δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη συμφωνεῖν οὕτως, ὥστε δοκεῖν ὑφ' ἑνὸς τὸ πᾶν σῶμα κατεσκευάσθαι. τοῦτο δὲ τὸ γένος τῆς ἐργασίας παρὰ μὲν τοῖς ἕλλησι μηδαμῶς ἐπιτηδεύεσθαι, παρὰ δὲ τοῖς αἰγυπτίοις μάλιστα συντελεῖσθαι. παρ' ἐκείνοις γὰρ οὐκ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὅρασιν φαντασίας τὴν συμμετρίαν τῶν ἀγαλμάτων κρίνεσθαι, καθάπερ παρὰ τοῖς ἕλλησιν, ἀλλ' ἐπειδὰν τοὺς λίθους κατακλίνωσι καὶ μερίσαντες κατεργάσωνται, τὸ τηνικαῦτα τὸ ἀνάλογον ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων ἐπὶ τὰ μέγιστα λαμβάνεσθαι. τοῦ γὰρ παντὸς σώματος τὴν κατασκευὴν εἰς ἓν καὶ εἴκοσι μέρη καὶ προσέτι τέταρτον διαιρουμένους, τὴν ὅλην ἀποδιδόναι συμμετρίαν. διόπερ ὅταν περὶ τοῦ μεγέθους οἱ τεχνῖται πρὸς ἀλλήλους συνθῶνται, χωρισθέντες ἀπ' ἀλλήλων, σύμφωνα κατασκευάζουσι τὰ μεγέθη τῶν ἔργων, οὕτως ἀκριβῶς ὥστε ἔκπληξιν παρέχειν τὴν ἰδιότητα τῆς πραγματείας αὐτῶν. τὸ δ' ἐν τῇ Σάμῳ ξόανον, συμφώνως τῇ τῶν αἰγυπτίων φιλοτεχνίᾳ, κατὰ τὴν ὀροφὴν διχοτομούμενον, διορίζειν τοῦ ζώου τὸ μέσον μέχρι τῶν αἰδοίων, ἰσάζον ὁμοίως ἑαυτῷ πάντοθεν. εἶναι δ' αὐτὸ λέγουσι κατὰ τὸ πλεῖστον παρεμφερὲς τοῖς αἰγυπτίοις, ὡς ἂν τὰς μὲν χεῖρας ἔχον παρατεταμένας, τὰ δὲ σκέλη διαβεβηκότα. περὶ μὲν οὖν τῶν κατ' αἴγυπτον ἱστορουμένων καὶ μνήμης ἀξίων ἀρκεῖ τὰ ῥηθέντα. ἡμεῖς δέ, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου πρόθεσιν, τὰς ἑξῆς πράξεις καὶ μυθολογίας ἐν τῇ μετὰ ταύτην διέξιμεν, ἀρχὴν ποιησάμενοι τὰ κατὰ τὴν ἀσίαν τοῖς ἀσσυρίοις πραχθέντα.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Διοδώρου βίβλων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος δευτέρα.

Η ΜΕΝ πρὸ ταύτης βίβλος, τῆς ὅλης συντάξεως οὖσα πρώτη, περιέχει τὰς κατ' αἴγυπτον πράξεις· ἐν αἷς ὑπάρχει τά τε περὶ τῶν θεῶν παρ' αἰγυπτίοις μυθολογούμενα καὶ περὶ τῆς τοῦ νείλου φύσεως, καὶ τἆλλα τὰ περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου παραδοξολογούμενα. πρὸς δὲ τούτοις, περί τε τῆς κατ' αἴγυπτον χώρας, καὶ τῶν ἀρχαίων βασιλέων, τὰ ὑφ' ἑκάστου πραχθέντα. ἑξῆς δὲ κατετάχθησαν αἱ κατασκευαὶ τῶν πυραμίδων, τῶν ἀναγραφομένων ἐν τοῖς ἑπτὰ θαυμαζομένοις ἔργοις. ἔπειτα διήλθομεν περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν δικαστηρίων, ἔτι δὲ τῶν ἀφιερωμένων παρ' αἰγυπτίοις ζώων τὰ θαυμαζόμενα. πρὸς δὲ τούτοις, τὰ περὶ τῶν τετελευτηκότων νόμιμα, καὶ τῶν ἑλλήνων ὅσοι τῶν ἐπὶ παιδείᾳ θαυμαζομένων παραβαλόντες εἰς αἴγυπτον, καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων μαθόντες, μετήνεγκον εἰς τὴν ἑλλάδα. Ἐν ταύτῃ δὲ ἀναγράψομεν τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν γενομένας πράξεις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἀσσυρίων ἡγεμονίας ποιησάμενοι.

Τὸ παλαιὸν τοίνυν κατὰ τὴν ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγχώριοι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πρᾶξις ἐπίσημος, οὔτε ὄνομα μνημονεύεται. πρῶτος δὲ τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων Νῖνος ὁ βασιλεὺς τῶν ἀσσυρίων, μεγάλας πράξεις ἐπετελέσατο· περὶ

οὐ παρὰ μέρος ἀναγράφειν πειρασόμεθα. γενόμενος γὰρ φύσει πολεμικὸς καὶ ζηλωτὴς τῆς ἀρετῆς, καθώπλισε τῶν νέων τοὺς κρατίστους· γυμνάσας δ' αὐτοὺς πλείονα χρόνον, συνήθεις ἐποίησε πάσῃ κακοπαθείᾳ καὶ πολεμικοῖς κινδύνοις. συστησάμενος οὖν στρατόπεδον ἀξιόλογον, συμμαχίαν συνεθήσατο πρὸς Ἀριαῖον τὸν βασιλέα τῆς Ἀραβίας, ἣ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐδόκει πληθύειν ἀλκίμων ἀνδρῶν. ἔστι δὲ καὶ καθόλου τοῦτο τὸ ἔθνος φιλελεύθερον, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον προσδεχόμενον ἔπηλυν ἡγεμόνα. διόπερ οὔθ' οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς ὕστερον, οὔθ' οἱ τῶν Μακεδόνων, καίπερ πλεῖστον ἰσχύσαντες, ἠδυνήθησαν τοῦτο τὸ ἔθνος καταδουλώσασθαι. καθόλου γὰρ ἡ Ἀραβία δυσπολέμητός ἐστι ξενικαῖς δυνάμεσι, διὰ τὸ τὴν μὲν ἔρημον αὐτῆς εἶναι, τὴν δὲ, ἄνυδρον, καὶ διειλημμένην φρέασι κεκρυμμένοις καὶ μόνοις τοῖς ἐγχωρίοις γνωριζομένοις. Ὁ δ' οὖν τῶν ἀσσυρίων βασιλεὺς Νίνος τὸν δυναστεύοντα τῶν Ἀράβων παραλαβὼν, ἐστράτευσε μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ Βαβυλωνίους, κατοικοῦντας ὅμορον χώραν. κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους ἡ μὲν νῦν οὖσα Βαβυλὼν οὐκ ἦν ἐκτισμένη, κατὰ δὲ τὴν Βαβυλωνίαν ὑπῆρχον ἄλλαι πόλεις ἀξιόλογοι. ῥᾳδίως δὲ χειρωσάμενος τοὺς ἐγχωρίους, διὰ τὸ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνων ἀπείρως ἔχειν, τούτοις μὲν ἔταξε τελεῖν κατ' ἐνιαυτὸν ὡρισμένους φόρους, τὸν δὲ βασιλέα τῶν καταπολεμηθέντων λαβὼν μετὰ τῶν τέκνων αἰχμάλωτον ἀπέκτεινε. μετὰ δὲ ταῦτα πολλοῖς πλήθεσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐμβαλὼν, καί τινας τῶν πόλεων ἀναστάτους ποιήσας, κατεπλήξατο τοὺς ἐγχωρίους. διόπερ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Βαρζάνης, ὁρῶν ἑαυτὸν οὐκ ἀξιόμαχον ὄντα, μετὰ πολλῶν δώρων ἀπήντησε, καὶ πᾶν ἔφησε ποιήσειν τὸ προσταττόμενον. ὁ δὲ Νίνος μεγαλοψύχως αὐτῷ χρησάμενος, τῆς τε Ἀρμενίας συνεχώρησεν ἄρχειν, καὶ φίλον ὄντα, πέμπειν στρατιὰν καὶ τὴν χορηγίαν τῷ σφετέρῳ στρατοπέδῳ. ἀεὶ δὲ μᾶλλον αὐξόμενος, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Μηδίαν. ὁ δὲ ταύτης βασιλεὺς Φάρνος παραταξάμενος ἀξιολόγῳ δυνάμει, καὶ λειφθεὶς, τῶν τε στρατιωτῶν τοὺς πλείστους ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς μετὰ τέκνων ἑπτὰ καὶ γυναικὸς αἰχμάλωτος ληφθεὶς ἀνεσταυρώθη. οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων τῷ Νίνῳ προχωρούντων, δεινὴν ἐπιθυμίαν ἔσχε τοῦ καταστρέψασθαι τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τὴν ἐντὸς Τανάϊδος καὶ Νείλου. ὡς ἐπίπαν γὰρ τοῖς εὐτυχοῦσιν ἡ τῶν πραγμάτων ἐπίρροια τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν παρίστησι. διόπερ τῆς μὲν Μηδίας σατράπην ἕνα τῶν περὶ αὐτὸν φίλων κατέστησεν· αὐτὸς δ' ἐπῄει τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔθνη καταστρεφόμενος, καὶ χρόνον ἑπτακαιδεκαετῆ καταναλώσας, πλὴν Ἰνδῶν καὶ Βακτριανῶν, τῶν ἄλλων ἁπάντων κύριος ἐγένετο. καὶ τὰς μὲν καθ' ἕκαστα μάχας, ἢ τὸν ἀριθμὸν ἁπάντων τῶν καταπολεμηθέντων οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀνέγραψε· τὰ δ' ἐπισημότατα τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν. Κατεστρέψατο μὲν γὰρ τῆς παραθαλαττίου καὶ τῆς συνεχοῦς χώρας τήν τε Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην, ἔτι δὲ Κοίλην Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν καὶ Λυκίαν, πρὸς δὲ ταύταις, τήν τε Καρίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Μυσίαν καὶ Λυδίαν. προσηγάγετο δὲ τήν τε Τρῳάδα καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν, καὶ Προποντίδα καὶ Βιθυνίαν καὶ Καππαδοκίαν, καὶ τὰ κατὰ τὸν Πόντον ἔθνη βάρβαρα κατοικοῦντα μέχρι Τανάϊδος. ἐκυρίευσε δὲ τῆς τε Καδουσίων χώρας καὶ Ταπύρων, ἔτι δ' Ὑρκανίων, καὶ Δράγκων. πρὸς δὲ τούτοις Δερβίκων καὶ Καρμανίων, καὶ (τῶν Σακῶν.) Ῥώμνων (τῶν Χωρομναίων). ἔτι δὲ Βορκανίων καὶ Παρθυαίων. ἐπῆλθε δὲ καὶ τὴν Περσίδα, καὶ Σουσιανὴν, καὶ τὴν καλουμένην Κασπιανὴν, εἰς ἣν εἰσιν εἰσβολαὶ στεναὶ παντελῶς, διὸ καὶ προσαγορεύονται Κάσπιαι πύλαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐλαττόνων ἐθνῶν προσηγάγετο,

περὶ

περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη λέγειν. τῆς δὲ Βακτριανῆς οὔσης δυσεισβόλου, καὶ πλήθη μα-
χίμων ἀνδρῶν ἐχούσης, ἐπειδὴ πολλὰ πονήσας ἄπρακτος ἐγένετο, τὸν μὲν πρὸς Βα-
κτριανοὺς πόλεμον εἰς ἕτερον ἀνεβάλετο καιρόν, τὰς δὲ δυνάμεις ἀπαγαγὼν εἰς
τὴν Συρίαν, ἐξελέξατο τόπον εὔθετον εἰς πόλεως μεγάλης κτίσιν. ἐπιφανεστάτας γὰρ
πράξεις τῶν πρὸ αὐτοῦ κατειργασμένος, ἔσπευδε τηλικαύτην κτίσαι τὸ μέγεθος
πόλιν, ὥστε μὴ μόνον αὐτὴν εἶναι μεγίστην τῶν τότε οὐσῶν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην,
ἀλλὰ μηδὲ τῶν μεταγενεστέρων ἕτερον ἐπιβαλλόμενον ῥᾳδίως ἂν ὑπερθέσθαι. τὸν
μὲν οὖν τῶν Ἀράβων βασιλέα τιμήσας δώροις καὶ λαφύροις μεγαλοπρεπέσιν, ἀπέ-
λυσε μετὰ τῆς ἰδίας στρατιᾶς εἰς τὴν οἰκείαν· αὐτὸς δὲ τὰς πανταχόθεν δυνάμεις καὶ
παρασκευὴν πάντων τῶν ἰδίων ἀθροίσας ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ἔκτισε πόλιν εὖ
τετειχισμένην, ἑτερόμηκες αὐτῆς ὑποστησάμενος τὸ σχῆμα. εἶχε δὲ τῶν μὲν μακροτέ-
ρων πλευρῶν ἑκατέραν ἡ πόλις ρν' σταδίων, τῶν δὲ βραχυτέρων, ἐνενήκοντα. διὸ καὶ τοῦ
σύμπαντος περιβόλου συσταθέντος ἐκ σταδίων τριακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, τῆς ἐλ-
πίδος οὐ διεψεύσθη. τηλικαύτην γὰρ πόλιν οὐδεὶς ὕστερον ἔκτισε κατά τε τὸ μέγε-
θος τοῦ περιβόλου, καὶ τὴν περὶ τὸ τεῖχος μεγαλοπρέπειαν. τὸ μὲν γὰρ ὕψος εἶχε
τὸ τεῖχος ποδῶν ρ', τὸ δὲ πλάτος τρισὶν ἅρμασιν ἱππάσιμον ἦν. οἱ δὲ σύμπαντες πύρ-
γοι τὸν μὲν ἀριθμὸν ἦσαν χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τὸ δ' ὕψος εἶχον ποδῶν διακοσίων.
κατῴκισε δ' εἰς αὐτὴν τῶν μὲν Ἀσσυρίων τοὺς πλείστους καὶ δυνατωτάτους, ἀπὸ δὲ
τῶν ἄλλων ἐθνῶν τοὺς βουλομένους. καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐκάλεσεν ἀφ' ἑαυτοῦ Νίνον, τοῖς δὲ
κατοικισθεῖσι πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας προσώρισεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν κτίσιν ταύ-
την ὁ Νίνος ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Βακτριανήν, ἐν ᾗ Σεμίραμιν ἔγημε, τὴν ἐπι-
φανεστάτην ἁπασῶν τῶν γυναικῶν ὧν παρειλήφαμεν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑπὲρ αὐτῆς προει-
πεῖν, πῶς ἐκ ταπεινῆς τύχης εἰς τηλικαύτην προήχθη δόξαν. Κατὰ τὴν Συρίαν
τοίνυν ἐστὶ πόλις Ἀσκάλων, καὶ ταύτης οὐκ ἄποθεν λίμνη μεγάλη καὶ βαθεῖα πλή-
ρης ἰχθύων. παρὰ δὲ ταύτην ὑπάρχει τέμενος θεᾶς ἐπιφανοῦς, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ Σύροι
Δερκετοῦν· αὕτη δὲ τὸ μὲν πρόσωπον ἔχει γυναικός, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πᾶν ἰχθύος,
διά τινας τοιαύτας αἰτίας. μυθολογοῦσιν οἱ λογιώτατοι τῶν ἐγχωρίων, τὴν Ἀφροδί-
την προσκόψασαν τῇ προειρημένῃ θεᾷ, δεινὸν ἐμβαλεῖν ἔρωτα νεανίσκου τινὸς τῶν
θυόντων οὐκ ἀειδοῦς. τὴν δὲ Δερκετοῦν μιγεῖσαν τῷ Σύρῳ, γεννῆσαι μὲν θυγα-
τέρα, καταισχυνθεῖσαν δ' ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις, τὸν μὲν νεανίσκον ἀφανίσαι, τὸ δὲ παι-
δίον εἴς τινας ἐρήμους καὶ πετρώδεις τόπους ἐκθεῖναι· ἐν οἷς πολλοῦ πλήθους περι-
στερῶν ἐννοσσεύειν εἰωθότος, παραδόξως τροφῆς καὶ σωτηρίας τυχεῖν τὸ βρέφος· ἑαυ-
τὴν δὲ διὰ τὴν αἰσχύνην καὶ λύπην ῥίψασαν εἰς τὴν λίμνην, μετασχηματισθῆ-
ναι τὸν τοῦ σώματος τύπον εἰς ἰχθύν. διὸ καὶ τοὺς Σύρους μέχρι τοῦ νῦν ἀπέχεσθαι
τούτου τοῦ ζῴου, καὶ τιμᾶν τοὺς ἰχθῦς ὡς θεούς. περὶ δὲ τὸν τόπον ὅπου τὸ βρέφος ἐξε-
τέθη, πλήθους περιστερῶν ἐννοσσεύοντος, παραδόξως καὶ δαιμονίως ὑπὸ τούτων τὸ
παιδίον διατρέφεσθαι. τὰς μὲν γὰρ ταῖς πτέρυξι περιεχούσας τὸ σῶμα τοῦ βρέφους
πανταχόθεν θάλπειν, τὰς δ' ἐκ τῶν σύνεγγυς ἐπαύλεων, ὁπότε τηρήσαιεν τοὺς βουκό-
λους καὶ τοὺς ἄλλους νομεῖς ἀπολείποντας, ἐν τῷ στόματι φερούσας γάλα διατρέφειν, παρα-
στάζουσας ἀνὰ μέσον τῶν χειλέων. ἐνιαυσίου δὲ τοῦ παιδίου γενομένου, καὶ στερεωτέρας τροφῆς
προσδεομένου, τὰς περιστερὰς ἀποκνιζούσας ἀπὸ τῶν τυρῶν παρέχεσθαι τροφὴν ἀρ-
κοῦσαν. τοὺς δὲ νομεῖς ἐπανιόντας, καὶ θεωροῦντας περιβεβρωμένους τοὺς τυρούς, θαυ-
μάζειν τὸ παράδοξον. παρατηρήσαντας οὖν καὶ μαθόντας τὴν αἰτίαν, εὑρεῖν τὸ βρέ-

φος διαφέρειν τῷ κάλλει. εὐθὺς οὖν αὐτὸ κομίσαντας εἰς τὴν ἔπαυλιν, δωρήσασθαι τῷ προεστῶτι τῶν βασιλικῶν κτηνῶν, ὄνομα Σίμμᾳ. καὶ τοῦτον δὲ ἄτεκνον ὄντα τὸ παιδίον τρέφειν ὡς θυγάτριον μετὰ πάσης ἐπιμελείας, ὄνομα θέμενον Σεμίραμιν· ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὴν τῶν Σύρων διάλεκτον παρωνομασμένον ἀπὸ τῶν περιστερῶν, ἃς ἀπ᾽ ἐκείνων τῶν χρόνων οἱ κατὰ Συρίαν ἅπαντες διετέλεσαν ὡς θεὰς τιμῶντες. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν γένεσιν τῆς Σεμιράμιδος μυθολογούμενα, σχεδὸν ταῦτ᾽ ἐστίν. Ἤδη δ᾽ αὐτῆς ἡλικίαν ἐχούσης γάμου, καὶ τῷ κάλλει πολὺ τὰς ἄλλας παρθένους διαφερούσης, ἀπεστάλη παρὰ βασιλέως ἔπαρχος, ἐπισκεψόμενος τὰ βασιλικὰ κτήνη. οὗτος δ᾽ ἐκαλεῖτο Μενόνης, πρῶτος δ᾽ ἦν τῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ συνεδρίου, καὶ τῆς Συρίας ἁπάσης ἀποδεδειγμένος ἔπαρχος. ὃς καταλύσας παρὰ τῷ Σίμμᾳ, καὶ θεωρήσας τὴν Σεμίραμιν, ἐθηρεύθη τῷ κάλλει· διὸ καὶ τοῦ Σίμμα καταδεηθεὶς αὐτῷ δοῦναι τὴν παρθένον εἰς γάμον, ἀπήγαγεν αὐτὴν εἰς Νίνον, καὶ γήμας ἐγέννησε δύο παῖδας, Ὑαπάτην καὶ Ὑδάσπην. τῆς δὲ Σεμιράμιδος ἐχούσης καὶ τἄλλα ἀκόλουθα τῇ περὶ τὴν ὄψιν εὐπρεπείᾳ, συνέβαινε τὸν ἄνδρα τελέως ὑπ᾽ αὐτῆς δεδουλῶσθαι, καὶ μηδὲν ἄνευ τῆς ἐκείνης γνώμης πράττοντα, κατευστοχεῖν ἐν πᾶσι. καθ᾽ ὃν δὴ χρόνον ὁ βασιλεύς, ἐπειδὴ τὰ περὶ τὴν κτίσιν τῆς ὁμωνύμου πόλεως συνετέλεσε, στρατεύειν ἐπὶ Βακτριανοὺς ἐνεχείρησεν. εἰδὼς δὲ τά τε πλήθη καὶ τὴν ἀλκὴν τῶν ἀνδρῶν, ἔτι δὲ τὴν χώραν ἔχουσαν τόπους πολλοὺς ἀπροσίτους διὰ τὴν ὀχυρότητα, κατέλεξεν ἐξ ἁπάντων τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν ἐθνῶν στρατιωτῶν πλῆθος. ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν προτέραν στρατείαν ἀποτετευχὼς ἦν, ἔσπευδε πολλαπλασίῳ παραγενέσθαι δυνάμει πρὸς τὴν Βακτριανήν. συναχθείσης δὲ τῆς στρατιᾶς πανταχόθεν, ἠριθμήθησαν, ὡς Κτησίας ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀναγέγραφε, πεζῶν μὲν ρο μυριάδες, ἱππέων δὲ μιᾷ πλείους τῶν εἴκοσι μυριάδων, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα μικρὸν ἀπολείποντα τῶν μυρίων ἑξακοσίων. ἔστι μὲν οὖν ἄπιστον τοῖς αὐτόθεν ἀκούουσι τὸ πλῆθος τῆς στρατιᾶς, οὐ μὴν ἀδύνατόν γε φανήσεται τοῖς ἀναθεωροῦσι τὸ τῆς Ἀσίας μέγεθος, καὶ τὰ πλήθη τῶν κατοικούντων αὐτὴν ἐθνῶν. εἰ γάρ τις (ἀφεὶς τὴν ἐπὶ Σκύθας Δαρείου στρατείαν μετὰ ὀγδοήκοντα μυριάδων, καὶ τὴν Ξέρξου διάβασιν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τοῖς ἀναριθμήτοις πλήθεσι) τὰς χθὲς καὶ πρῴην συντελεσθείσας πράξεις ἐπὶ τῆς Εὐρώπης σκέψαιτο, τάχιον ἂν πιστὸν ἡγήσαιτο τὸ ῥηθέν. κατὰ μὲν οὖν τὴν Σικελίαν ὁ Διονύσιος ἐκ μιᾶς τῆς τῶν Συρακουσίων πόλεως ἐξήγαγεν ἐπὶ τὰς στρατείας, πεζῶν μὲν δώδεκα μυριάδας, ἱππεῖς δὲ μυρίους καὶ δισχιλίους, ναῦς δὲ μακρὰς ἐξ ἑνὸς λιμένος τετρακοσίας, ὧν ἦσαν ἔνιαι τετρήρεις τε καὶ πεντήρεις. Ῥωμαῖοι δὲ μικρὸν πρὸ τῶν Ἀννιβιακῶν καιρῶν προορώμενοι τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, κατέγραψαν τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐπιτηδείους εἰς τὴν στρατείαν, πολίτας τε καὶ συμμάχους, ὧν ὁ σύμπας ἀριθμὸς μικρὸν ἀπέλιπε τῶν ἑκατὸν μυριάδων. καίτοιγ᾽ ἕνεκα πλήθους ἀνθρώπων, τὴν Ἰταλίαν ὅλην οὐκ ἄν τις συγκρίνειε πρὸς ἓν ἔθνος τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν εἰρήσθω πρὸς τοὺς ἐκ τῆς νῦν περὶ τὰς πόλεις οὔσης ἐρημίας τεκμαιρομένους τὴν παλαιὰν τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπίαν. ὁ δ᾽ οὖν Νίνος μετὰ τοσαύτης δυνάμεως στρατεύσας εἰς τὴν Βακτριανήν, ἠναγκάζετο, δυσκόλων τῶν τόπων καὶ στενῶν ὄντων, κατὰ μέρος ἄγειν τὴν δύναμιν. ἡ γὰρ Βακτριανὴ χώρα πολλαῖς καὶ μεγάλαις οἰκουμένη πόλεσι, μίαν μὲν εἶχεν ἐπιφανεστάτην, ἐν ᾗ συνέβαινεν εἶναι τὰ βασίλεια· αὕτη δ᾽ ἐκαλεῖτο μὲν Βάκτρα, μεγέθει δὲ καὶ τῇ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν ὀχυρότητι πολὺ πασῶν διέφερε. βασιλεύων δ᾽ αὐτῆς Ὀξυάρτης κατέγραψεν ἅπαντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ

περὶ Ὑπάτην

περὶ τὰ βασίλεια

στρατείας ὄντας, οἳ τὸ πλῆθος ἠθροίσθησαν εἰς τετταράκοντα μυριάδας. διαλα-
βὼν οὖν τὴν δύναμιν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀπαντήσας περὶ τὰς εἰσβολάς, εἴασε μέ-
ρος τῆς τοῦ Νίνου στρατιᾶς εἰσβαλεῖν. ἐπεὶ δ᾽ ἔδοξεν ἱκανὸν ἀποβεβηκέναι τὸ τῶν πο-
λεμίων πλῆθος, εἰς τὸ πεδίον ἐξέταξε τὴν ἰδίαν δύναμιν. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυ-
ρᾶς, οἱ Βακτριανοὶ τοὺς Ἀσσυρίους τρεψάμενοι, καὶ τὸν διωγμὸν μέχρι τῶν ὑπερ-
κειμένων ὀρῶν ποιησάμενοι, διέφθειραν τῶν πολεμίων εἰς δέκα μυριάδας. μετὰ δὲ
ταῦτα πάσης τῆς δυνάμεως εἰσβαλούσης, κρατούμενοι τοῖς πλήθεσι, κατὰ πό-
λεις ἀπεχώρησαν, ἕκαστοι ταῖς ἰδίαις πατρίσι βοηθήσοντες. τὰς μὲν οὖν ἄλλας ὁ Νῖ-
νος ἐχειρώσατο ῥᾳδίως, τὰ δὲ Βάκτρα, διά τε τὴν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἐν αὐτῇ πα-
ρασκευήν, ἠδυνάτει κατὰ κράτος ἑλεῖν. πολυχρονίου δὲ τῆς πολιορκίας γινομένης,
ὁ τῆς Σεμιράμιδος ἀνὴρ ἐρωτικῶς ἔχων πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ συστρατευόμε-
νος τῷ βασιλεῖ, μετεπέμψατο τὴν ἄνθρωπον. ἡ δὲ συνέσει καὶ τόλμῃ καὶ τοῖς ἄλλοις
τοῖς πρὸς ἐπιφάνειαν συντείνουσι κεχορηγημένη, καιρὸν ἔλαβεν ἐπιδείξασθαι
τὴν ἰδίαν ἀρετήν. πρῶτον μὲν οὖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν μέλλουσα διαπορεύεσθαι,
στολὴν ἐπραγματεύσατο δι᾽ ἧς οὐκ ἦν διαγνῶναι τὸν περιβεβλημένον πότερόν ἐστιν ἀ-
νήρ ἐστιν ἢ γυνή. αὕτη δ᾽ ἦν εὔχρηστος αὐτῇ πρός τε τὰς ἐν τοῖς καύμασιν ὁδοιπο-
ρίας, εἰς τὸ διατηρῆσαι τὸν τοῦ σώματος χρῶτα, καὶ πρὸς τὰς ἐν τῷ πράττειν ὃ βού-
λοιτο χρείας, εὐκίνητος οὖσα καὶ νεανική· καὶ τὸ σύνολον τοσαύτη τις ἐπῆν αὐτῇ χά-
ρις ὥσθ᾽ ὕστερον Μήδους ἡγησαμένους τῆς Ἀσίας, φορεῖν τὴν Σεμιράμιδος στολήν, καὶ
μετὰ ταῦθ᾽ ὁμοίως Πέρσας. παραγενομένη δ᾽ εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ κατασκεψα-
μένη τὰ περὶ τὴν πολιορκίαν, ἑώρα κατὰ μὲν τὰ πεδία καὶ τοὺς εὐεφόδους τῶν τόπων προσ-
βολὰς γινομένας, πρὸς δὲ τὴν ἀκρόπολιν οὐδένα προσιόντα, διὰ τὴν ὀχυρότητα,
καὶ τοὺς ἔνδον ἀπολελοιπότας τὰς ἐνταῦθα φυλακάς, καὶ προσβοηθοῦντας τοῖς ἐπὶ
τῶν κάτω τειχῶν κινδυνεύουσι. διόπερ παραλαβοῦσα τῶν στρατιωτῶν τοὺς πετροβα-
τεῖν εἰωθότας, καὶ μετὰ τούτων διά τινος χαλεπῆς φάραγγος προσαναβᾶσα, κα-
τελάβετο μέρος τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τοῖς πολιορκοῦσι τὸ κατὰ τὸ πεδίον τεῖχος ἐσή-
μηνεν. οἱ δ᾽ ἔνδον ἐπὶ τῇ καταλήψει τῆς ἄκρας καταπλαγέντες ἐξέλιπον τὰ τεί-
χη, καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπέγνωσαν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἁλούσης τῆς πόλεως, ὁ βασι-
λεὺς θαυμάσας τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικός, τὸ μὲν πρῶτον αὐτὴν μεγάλαις δω-
ρεαῖς ἐτίμησε, μετὰ δὲ ταῦτα, διὰ τὸ κάλλος τῆς ἀνθρώπου ἔχων ἐρωτικῶς, ἐπεχείρη-
σε τὸν ἄνδρα πείθειν ἑκουσίως αὐτῷ παραχωρῆσαι, ἐπαγγειλάμενος ἀντὶ ταύτης τῆς
χάριτος αὐτῷ συνοικιεῖν τὴν ἰδίαν θυγατέρα Σωσάνην. δυσχερῶς δ᾽ αὐτοῦ φέρον-
τος, ἠπείλησεν ἐκκόψειν τὰς ὁράσεις, μὴ προχείρως ὑπηρετοῦντος τοῖς προστάγμα-
σιν. ὁ δὲ Μενώνης ἅμα μὲν τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς δείσας, ἅμα δὲ διὰ τὸν ἔρωτα
περιπεσὼν λύσσῃ τινὶ καὶ μανίᾳ, βρόχον ἑαυτῷ περιθεὶς ἀνεκρέμασε. Σεμίραμις
μὲν οὖν διὰ τοιαύτας αἰτίας εἰς βασιλικὸν ἦλθε πρόσχημα. ὁ δὲ Νῖνος τούς τε ἐν
Βάκτροις παρέλαβε θησαυρούς, ἔχοντας πολὺν ἄργυρόν τε καὶ χρυσόν, καὶ τὰ κατὰ τὴν
Βακτριανὴν καταστήσας ἀπέλυσε τὰς δυνάμεις. μετὰ δὲ ταῦτα γεννήσας ἐκ Σεμι-
ράμιδος υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασίλισσαν. τὸν δὲ Νῖ-
νον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ κατεσκεύασεν ἐπ᾽ αὐτῷ χῶμα
παμμέγεθες, οὗ τὸ μὲν ὕψος ἐννέα ἦν σταδίων, τὸ δ᾽ εὖρος, ὥς φησι Κτησίας, δέκα.
διὸ καὶ τῆς πόλεως παρὰ τὸν Εὐφράτην ἐν πεδίῳ κειμένης, ἀπὸ πολλῶν σταδίων ἐφαί-

[Margin notes: γρ. συναντήσας — γρ. αὐτὴ συν. ἐπιφάνειαν … — γρ. πολλῶν ὁδόν — γρ. τὸ δὲ πλά- τος]

λαμβανόμενοι θεραπεύουσι τὰ σώματα κλυσμοῖς, καὶ ποτίμοις τισὶ καθαρτηρίοις καὶ νηστείαις καὶ ἐμέτοις, ἐνίοτε μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐνίοτε δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας διαλείποντες. φασὶ γὰρ, πάσης τροφῆς ἀναδοθείσης, τὸ πλέον εἶναι περιττόν, ἀφ' οὗ γεννᾶσθαι τὰς νόσους. ὥστε τὴν προειρημένην θεραπείαν ἀναιροῦσαν τὰς ἀρχὰς τῆς νόσου, μάλιστ' ἂν παρασκευάσαι τὴν ὑγίειαν. Κατὰ δὲ τὰς στρατείας καὶ τὰς ἐπὶ τῆς χώρας ἐκδημίας θεραπεύονται πάντες, οὐδένα μισθὸν ἰδίᾳ διδόντες. οἱ γὰρ ἰατροὶ τὰς μὲν τροφὰς ἐκ τοῦ κοινοῦ λαμβάνουσι, τὰς δὲ θεραπείας προσάγουσι κατὰ νόμον ἔγγραφον, ἀπὸ πολλῶν καὶ δεδοξασμένων ἰατρῶν ἀρχαίων συγγεγραμμένοι. κἂν τοῖς ἐκ τῆς ἱερᾶς βίβλου νόμοις ἀναγινωσκομένοις ἀκολουθήσαντες ἀδυνατήσωσι σῶσαι τὸν κάμνοντα, ἀθῷοι παντὸς ἐγκλήματος ἀπολύονται. ἐὰν δὲ παρὰ τὰ γεγραμμένα ποιήσωσι, θανάτου κρίσιν ὑπομένουσιν. ἡγουμένου τοῦ νομοθέτου τῆς ἐκ πολλῶν χρόνων παρατετηρημένης θεραπείας καὶ συντεταγμένης ὑπὸ τῶν ἀρίστων τεχνιτῶν ὀλίγους ἂν γενέσθαι συνετωτέρους.

Περὶ δὲ τῶν ἀφιερωμένων ζῴων κατ' Αἴγυπτον εἰκότως φαίνεται πολλοῖς παράδοξον τὸ γινόμενον, καὶ ζητήσεως ἄξιον. σέβονται γὰρ ἔνια τῶν ζῴων Αἰγύπτιοι καθ' ὑπερβολήν, οὐ ζῶντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντα. οἷον τούς τε αἰλούρους, καὶ τοὺς ἰχνεύμονας καὶ νιφίτζας καὶ κύνας. ἔτι δὲ ἱέρακας, καὶ τὰς καλουμένας παρ' αὐτοῖς ἴβεις. πρὸς δὲ τούτοις τούς τε λύκους, καὶ τοὺς κροκοδείλους, καὶ ἕτερα τοιαῦτα πλείω. περὶ ὧν τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι πειρασόμεθα, βραχέα πρότερον ὑπὲρ αὐτῶν διαλεχθέντες. πρῶτον μὲν γὰρ ἑκάστῳ γένει τῶν σεβασμοῦ τετευχότων ζῴων ἀφιέρωται χώρα πρόσοδον φέρουσα ἀρκοῦσαν εἰς ἐπιμέλειαν καὶ τροφὴν αὐτῶν. ποιοῦνται δὲ καὶ θεοῖς τισὶν εὐχὰς ὑπὲρ τῶν παιδίων οἱ κατ' Αἴγυπτον τῶν ἐκ τῆς νόσου σωθέντων. ξυρήσαντες γὰρ τὰς τρίχας, καὶ πρὸς ἀργύριον ἢ χρυσίον στήσαντες, διδόασι τὸ νόμισμα τοῖς ἐπιμελουμένοις τῶν προειρημένων ζῴων. οἱ δὲ τοῖς μὲν ἱέραξι κρέα κατατέμνοντες καὶ προσκαλούμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ, πετομένοις ἀναρρίπτουσι, μέχρις ἂν δέξωνται. τοῖς δὲ αἰλούροις καὶ τοῖς ἰχνεύμοσι καταθρύπτοντες τοὺς ἄρτους εἰς γάλα, καὶ ποππύζοντες, παρατιθέασιν, ἢ τῶν ἰχθύων τῶν ἐκ τοῦ Νείλου κατατέμνοντες σιτίζουσι. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἑκάστῳ γένει τὴν ἁρμόζουσαν τροφὴν χορηγοῦσι. τὰς δὲ γινομένας περὶ ταῦτα λειτουργίας οὐχ οἷον ἐκκλίνουσιν, ἢ τοῖς ὄχλοις γενέσθαι καταφανεῖς αἰσχύνονται, τοὐναντίον δ' ὡς περὶ τὰς μεγίστας τῶν θεῶν γινόμενοι τιμὰς σεμνύνονται, καὶ μετὰ σημείων ἰδίων περιέρχονται τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν. πόρρωθεν δ' ὄντες φανεροὶ τίνων ζῴων ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων προσκυνοῦνται καὶ τιμῶνται. ὅταν δ' ἀποθάνῃ τι τῶν εἰρημένων, σινδόνι κατακαλύψαντες, καὶ μετ' οἰμωγῆς τὰ στήθη καταπληξάμενοι, φέρουσιν εἰς τὰς ταριχείας. ἔπειτα θεραπευθέντων αὐτῶν κεδρίᾳ καὶ τοῖς δυναμένοις εὐωδίαν παρέχεσθαι, καὶ πολυχρόνιον τοῦ σώματος τήρησιν, θάπτουσιν ἐν ἱεραῖς θήκαις. ὃς δ' ἂν τούτων τι τῶν ζῴων ἑκὼν διαφθείρῃ, θανάτῳ περιπίπτει. πλὴν ἐὰν αἴλουρον ἢ τὴν ἶβιν ἀποκτείνῃ. ταῦτα δ' ἐάν τε ἑκὼν ἐάν τε ἄκων ἀποκτείνῃ, πάντως θανάτῳ περιπίπτει, τῶν ὄχλων συντρεχόντων καὶ τὸν πράξαντα δεινότατα διατιθέντων. καὶ τοῦτ' ἐνίοτε πραττόντων ἄνευ κρίσεως. διὰ δὲ τὸν ἐπὶ τούτοις φόβον, οἱ θεασάμενοι τεθνηκός τι τῶν ζῴων τούτων, ἀποστάντες μακρὰν βοῶσιν, ὀδυρόμενοί τε καὶ μαρτυρόμενοι κατειλῆφθαι τὸ τετελευτηκός. οὕτω δ' ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἐντέτηκεν ἡ πρὸς τὰ ζῷα ταῦτα δεισιδαιμονία, καὶ τοῖς πά-

γρ. σινδία.

γρ. ἐν σινδόνι

θεσι ἀμεταθέτως ἕκαστος διάκειται πρὸς τὴν τούτων τιμήν, ὥστε καὶ καθ' ὃν χρόνον Πτολεμαῖος μὲν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ Ῥωμαίων οὔπω προσηγορεύετο φίλος, οἱ δ' ὄχλοι πᾶσαν εἰσεφέροντο σπουδὴν ἐκθεραπεύοντες τοὺς παρεπιδημοῦντας τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ σπεύδοντες μηδεμίαν ἀφορμὴν ἐγκλήματος ἢ πολέμου δοῦναι, διὰ τὸν φόβον ἀποκτείναντος Ῥωμαίου τινὸς αἴλουρον, καὶ τοῦ πλήθους συνδραμόντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πράξαντος, οὔτε οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἄρχοντες ἐπὶ τὴν παραίτησιν, οὔτε ὁ κοινὸς ἀπὸ τῆς Ῥώμης φόβος ἴσχυσεν ἐξελέσθαι τῆς τιμωρίας τὸν ἄνθρωπον, καίπερ ἀκουσίως τοῦτο πεπραχότα. καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ἀκοῆς ἡμεῖς ἱστοροῦμεν, ἀλλ' αὐτοὶ κατὰ τὴν γενομένην ἡμῖν ἐπιδημίαν κατ' Αἴγυπτον ἑωρακότες. Ἀπίστων δὲ φαινομένων πολλοῖς τῶν εἰρημένων καὶ μύθοις παραπλησίων, πολλῷ παραδοξότερα φανήσεται τὰ μετὰ ταῦτα ῥηθησόμενα. λιμῷ γάρ ποτε πιεζομένων τῶν κατ' Αἴγυπτον, φασὶ πολλοὺς ἀλλήλων μὲν ἅψασθαι, διὰ τὴν ἔνδειαν, τῶν δ' ἀφιερωμένων ζῴων τὸ παράπαν μηδ' αἰτίαν σχεῖν μηδένα προσενηνέχθαι. ἀλλὰ μήν γε καὶ καθ' ἣν ἂν οἰκίαν εὑρεθῇ κύων τετελευτηκώς, ξυρῶνται πάντες οἱ κατ' οἶκον ὄντες ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ποιοῦνται πένθος, καὶ τὸ τούτου θαυμασιώτερον, ἐὰν οἶνος ἢ σῖτος, ἤ τι τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίων τυγχάνῃ κείμενον ἐν τοῖς οἰκήμασιν οὗ τὸ ζῆν ἐξέλιπέ τι τῶν θηρίων, οὐκ ἂν ἔτι χρήσασθαι πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ὑπομείναιεν. κἂν ἐν ἄλλῃ χώρᾳ που στρατευόμενοι τύχωσι, λυτρούμενοι τοὺς αἰλούρους καὶ τοὺς ἱέρακας ἀπάγουσιν εἰς Αἴγυπτον. καὶ τοῦτο πράττουσιν ἐνίοτε τῶν ἐφοδίων αὐτοῖς ἀπολειπόντων. Τὰ δὲ γινόμενα περὶ τὸν Ἆπιν τὸν ἐν Μέμφει, καὶ τὸν Μνεῦιν τὸν ἐν ἡλιουπόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν τράγον τὸν ἐν Μένδητι, πρὸς δὲ τούτοις τὸν κροκόδειλον τὸν ἐν τῇ Μυείδος λίμνῃ, καὶ τὸν λέοντα τὸν τρεφόμενον ἐν τῇ λεοντοπόλει, καὶ πολλὰ τοιαῦθ' ἕτερα διηγήσασθαι μὲν εὐχερές, ἀπαγγείλαντα δὲ πιστευθῆναι παρὰ τοῖς μὴ τεθεαμένοις, δύσκολον. ταῦτα γὰρ ἐν ἱεροῖς μὲν περιβόλοις τρέφεται, θεραπεύουσι δ' αὐτὰ πολλοὶ τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν, τροφὰς διδόντες τὰς πολυτελεστάτας. σεμίδαλιν γὰρ ἢ χόνδρον ἕψοντες ἐν γάλακτι, καὶ πέμματα παντοδαπὰ μέλιτι φυρῶντες, καὶ κρέα χήνεια τὰ μὲν ἕψοντες, τὰ δ' ὀπτῶντες, ἀνελλιπῶς χορηγοῦσι. τοῖς δ' ὠμοφάγοις πολλὰ τῶν ὀρνέων θηρεύοντες παραβάλλουσι, καὶ τὸ καθόλου μεγάλην εἰσφέρονται σπουδὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς τροφῆς, λουτροῖς τε χλιαροῖς χρώμενοι, καὶ μύροις τοῖς κρατίστοις ἀλείφοντες, καὶ παντοδαπὰς εὐωδίας θυμιῶντες οὐ διαλείπουσι· στρωμνάς τε τὰς πολυτελεστάτας καὶ κόσμον εὐπρεπῆ χορηγοῦσι, καὶ τῶν συνουσιῶν ὅπως τυγχάνῃ κατὰ φύσιν φροντίδα ποιοῦνται τὴν μεγίστην. πρὸς δὲ τούτοις, ὁμοφύλους θηλείας ἑκάστῳ τῶν ζῴων τὰς εὐειδεστάτας συντρέφουσιν, ἃς παλλακίδας προσαγορεύουσι, καὶ θεραπεύουσι ταῖς μεγίσταις δαπάναις καὶ λειτουργίαις. ἐὰν δὲ τελευτήσῃ τι, πενθοῦσι μὲν ἴσα τοῖς ἀγαπητῶν τέκνων στερομένοις, θάπτουσι δ' οὐ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἀλλὰ πολὺ τὴν ἀξίαν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ὑπερβάλλοντες. μετὰ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, Πτολεμαίου τοῦ Λάγου παρειληφότος ἄρτι τὴν Αἴγυπτον, ἔτυχεν ἐν Μέμφει τελευτήσας ὁ Ἆπις γήρᾳ· ὁ δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχων αὐτοῦ, τήν τε ἡτοιμασμένην χορηγίαν, οὖσαν πάνυ πολλήν, εἰς ταφὴν ἅπασαν ἐδαπάνησε, καὶ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πεντήκοντα ἀργυρίου τάλαντα προσεδανείσατο. καὶ καθ' ἡμᾶς δέ τινες τῶν τὰ ζῷα ταῦτα τρεφόντων, εἰς τὰς ταφὰς αὐτῶν οὐκ ἐλάττω τῶν ἑκατὸν ταλάντων δεδαπανήκασι. Προσθετέον δὲ τοῖς εἰρημένοις τὰ λειπό-

ἢ Μνεῦιν.
ἢ λεόντων πόλει.

A pis.

τίμημα τῶν γινομένων περὶ τὸν ἱερὸν ταῦρον τὸν ὀνομαζόμενον Ἆπιν. ὅταν γὰρ τελευτήσας ταφῇ μεγαλοπρεπῶς, ζητοῦσιν οἱ περὶ ταῦτ' ὄντες ἱερεῖς μόσχον ἔχοντα κατὰ τὸ σῶμα παράσημα τὰ παραπλήσια τῷ προϋπάρξαντι. ὅταν δ' εὑρεθῇ, τὰ μὲν πλήθη τοῦ πένθους ἀπολύεται, τῶν δ' ἱερέων οἷς ἐστιν ἐπιμελές, ἄγουσι τὸν μὲν μόσχον πρῶτον εἰς Νείλου πόλιν, ἐν ᾗ τρέφουσιν αὐτὸν ἐφ' ἡμέρας τετταράκοντα· ἔπειτα εἰς θαλαμηγὸν ναῦν οἴκημα κεχρυσωμένον ἔχουσαν ἐμβιβάσαντες, ὡς θεὸν ἀνάγουσιν εἰς Μέμφιν, εἰς τὸ τοῦ Ἡφαίστου τέμενος. ἐν δὲ ταῖς προειρημέναις τετταράκονθ' ἡμέραις μόνον ὁρῶσιν αὐτὸν αἱ γυναῖκες, κατὰ πρόσωπον ἱστάμεναι, καὶ δεικνύουσιν ἀνασυράμεναι τὰ ἑαυτῶν γεννητικὰ μόρια· τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἅπαντα κεκωλυμένον ἐστὶν εἰς ὄψιν αὐτὰς ἔρχεσθαι τούτῳ τῷ θεῷ. τῆς δὲ τοῦ βοὸς τούτου τιμῆς αἰτίαν ἔνιοι φέρουσι, λέγοντες ὅτι τελευτήσαντος Ὀσίριδος, εἰς τοῦτον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετέστη, καὶ διὰ ταῦτα διατελεῖ μέχρι τοῦ νῦν ἀεὶ κατὰ τὰς ἀναδείξεις αὐτοῦ μεθισταμένη πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους. ἔνιοι δὲ λέγουσι, τελευτήσαντος Ὀσίριδος ὑπὸ Τυφῶνος, τὰ μέλη συναγαγοῦσαν τὴν Ἶσιν, εἰς βοῦν ξυλίνην ἐμβαλεῖν, βύσσινα περιβεβλημένην, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν πόλιν ὀνομασθῆναι Βούσιριν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα μυθολογοῦσι περὶ τοῦ Ἄπιδος, ὑπὲρ ὧν μακρὸν ἡγούμεθα τὸ καθ' ἕκαστον διεξιέναι.

Πάντα δὲ θαυμάσια καὶ μείζω πίστεως ἐπιτελοῦντες οἱ κατ' Αἴγυπτον εἰς τὰ τιμώμενα ζῷα, πολλὴν ἀπορίαν παρέχονται τοῖς τὰς αἰτίας τούτων ζητοῦσι. οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς αὐτῶν ἀπόρρητόν τι δόγμα περὶ τούτων ἔχουσιν, ὃ προειρήκαμεν ἐν τοῖς θεολογουμένοις. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν Αἰγυπτίων τρεῖς αἰτίας ταύτας ἀποδιδόασιν· ὧν τὴν μὲν πρώτην, μυθώδη παντελῶς καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς ἁπλότητος οἰκείαν. φασὶ γὰρ τοὺς ἐξ ἀρχῆς γενομένους θεούς, ὀλίγους ὄντας καὶ κατισχυομένους ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀνομίας τῶν γηγενῶν ἀνθρώπων, ὁμοιωθῆναί τισι τῶν ζῴων, καὶ διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου διαφυγεῖν τὴν ὠμότητα καὶ βίαν αὐτῶν· ὕστερον δὲ τῶν κατὰ τὸν κόσμον πάντων κρατήσαντας, καὶ τοῖς αἰτίοις τῆς ἐξ ἀρχῆς σωτηρίας χάριν ἀποδιδόντας, ἀφιερῶσαι τὰς φύσεις αὐτῶν οἷς ἀφωμοιώθησαν, καὶ καταδεῖξαι τοῖς ἀνθρώποις τὸ τρέφειν μὲν ἐπιμελῶς ζῶντα, θάπτειν δὲ τελευτήσαντα. δευτέραν δὲ λέγουσιν αἰτίαν, ὅτι τὸ παλαιὸν οἱ κατ' Αἴγυπτον, διὰ τὴν ἀταξίαν τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πολλαῖς μάχαις ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἡττηθέντες, ἐπενόησαν σύνθημα φορεῖν ἐπὶ τῶν ταγμάτων. φασὶν οὖν κατασκευάσαντας εἰκόνας τῶν ζῴων ἃ νῦν τιμῶσι, καὶ πήξαντας ἐπὶ σαυνίων φορεῖν τοὺς ἡγεμόνας, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου γνωρίζειν ἕκαστον ἧς εἴη τάξεως. μεγάλα δὲ συμβαλλομένης αὐτοῖς τῆς διὰ τούτων εὐταξίας πρὸς τὴν νίκην, δόξαι τῆς σωτηρίας αἴτια γεγονέναι τὰ ζῷα. χάριν οὖν αὐτοῖς τοὺς ἀνθρώπους ἀποδοῦναι βουλομένους, εἰς ἔθος καταπάξαι τῶν εἰκασθέντων τότε μηδὲν κτείνειν, ἀλλὰ σεβομένους ἀπονέμειν τὴν προειρημένην ἐπιμέλειαν καὶ τιμήν. τρίτην δ' αἰτίαν φέρουσι τῆς ἀμφισβητήσεως τὴν ζῴων τὴν χρείαν ἣν ἕκαστον αὐτῶν προσφέρεται πρὸς τὴν ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ βίου καὶ τῶν ἀνθρώπων. τὴν μὲν γὰρ θήλειαν βοῦν ἐργάτας τίκτειν, καὶ τὴν ἐλαφρὰν τῆς γῆς ἀροῦν· τὰ δὲ πρόβατα δὶς μὲν τίκτειν, καὶ τοῖς ἐρίοις τὴν σκέπην ἅμα καὶ τὴν εὐσχημοσύνην περιποιεῖν, τῷ δὲ γάλακτι καὶ τῷ τυρῷ τροφὰς παρέχεσθαι προσηνεῖς ἅμα καὶ δαψιλεῖς. τὸν δὲ κύνα πρός τε τὰς θήρας εἶναι χρήσιμον, καὶ πρὸς τὴν φυλακήν. διόπερ τὸν θεὸν τὸν παρ' αὐτοῖς καλούμενον Ἄνουβιν παρεισάγουσι κυ-

γρ. παντελῶς

γρ. τὰς φυλακάς

νὸς ἔχοντα κεφαλὴν, ἐμφαίνοντες ὅτι σωματοφύλαξ ἦν τῶν περὶ τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν Ἶσιν. ἔνιοι δὲ φασὶ τῆς Ἴσιδος προηγουμένους τοὺς κύνας καθ' ὃν καιρὸν ἐζήτει τὸν Ὄσιριν, τά τε θηρία καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἀπείργειν· ἔτι δ' εὐνοϊκῶς διακειμένους συζητεῖν ὠρυομένους. διὸ καὶ τοῖς Ἰσίοις προπορεύεσθαι τοὺς κύνας κατὰ τὴν πομπήν· τῶν καταδειξάντων τοῦτο τὸ νόμιμον, σημαινόντων τὴν παλαιὰν τοῦ ζώου χάριν. Καὶ τὸν μὲν αἴλουρον πρός τε τὰς ἀσπίδας θανάσιμα δακνούσας εὔχρηστον ὑπάρχειν, καὶ τἄλλα δάκετα τῶν ἑρπετῶν· τὸν δ' ἰχνεύμονα, τῶν κροκοδείλων παρατηροῦντα τοὺς γόνους, τὰ καταλειφθέντα τῶν ᾠῶν συντρίβειν, καὶ ταῦτ' ἐπιμελῶς καὶ φιλοτίμως ἐνεργεῖν, μηδὲν ὠφελούμενον. τοῦτο δὲ εἰ μὴ συνέβαινε γίνεσθαι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν γεννωμένων θηρίων, ἄβατον ἂν γενέσθαι τὸν ποταμόν. ἀπόλλυσθαι δὲ καὶ τοὺς κροκοδείλους αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ προειρημένου ζώου, παραδόξως καὶ παντελῶς ἀπιστουμένῃ μεθόδῳ. τοὺς γὰρ ἰχνεύμονας κυλισθέντας ἐν τῷ πηλῷ, κεχηνότων αὐτῶν, καθ' ὃν ἂν χρόνον ἐπὶ τῆς χέρσου καθεύδωσιν, εἰσπηδᾶν διὰ τοῦ στόματος εἰς μέσον τὸ σῶμα· ἔπειτα συντόμως τὴν κοιλίαν διαφαγόντας, αὐτοὺς μὲν ἀκινδύνους ἐξιέναι, τοὺς δὲ τοῦτο παθόντας, νεκροὺς ποιεῖν παραχρῆμα. Τῶν δ' ὀρνέων τὴν μὲν ἶβιν χρησίμην ὑπάρχειν πρός τε τοὺς ὄφεις καὶ τὰς ἀκρίδας καὶ τὰς κάμπας· τὸν δ' ἱέρακα, πρός τε τοὺς σκορπίους καὶ τοὺς κεράστας καὶ τὰ μικρὰ τῶν δακέτων θηρίων, τὰ μάλιστα τοὺς ἀνθρώπους ἀναιροῦντα. ἔνιοι δὲ λέγουσι τιμᾶσθαι τὸ ζῷον τοῦτο διὰ τὸ τοὺς μάντεις οἰωνοῖς τοῖς ἱέραξι χρωμένους, προλέγειν τὰ μέλλοντα τοῖς Αἰγυπτίοις. τινὲς δὲ φασὶν, ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἱέρακα βιβλίον ἐνεγκεῖν εἰς Θήβας τοῖς ἱερεῦσι, φοινικῷ ῥάμματι περιδεδεμένον, ἔχον γεγραμμένας τὰς τῶν θεῶν θεραπείας τε καὶ τιμάς. διόπερ καὶ τοὺς ἱερογραμματεῖς φορεῖν φοινικοῦν ῥάμμα, καὶ πτερὸν ἱέρακος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. τὸν δ' ἀετὸν Θηβαῖοι τιμῶσι, διὰ τὸ βασιλικὸν εἶναι δοκεῖν τοῦτο τὸ ζῷον καὶ τοῦ Διὸς ἄξιον. Τὸν δὲ τράγον ἀπεθέωσαν, καθάπερ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι τετιμῆσθαι λέγουσι τὸν Πρίαπον, διὰ τὸ γεννητικὸν μόριον. τὸ μὲν γὰρ ζῷον εἶναι τοῦτο καταφερέστατον πρὸς τὰς συνουσίας, τὸ δὲ μόριον τοῦ σώματος τὸ τῆς γενέσεως αἴτιον τιμᾶσθαι προσηκόντως, ὡς ἂν ὑπάρχον ἀρχέγονον τῆς τῶν ζῴων φύσεως. Καθόλου δὲ τὸ αἰδοῖον οὐκ Αἰγυπτίους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγους καθιερωκέναι κατὰ τὰς τελετὰς, ὡς αἴτιον τῆς τῶν ζῴων γενέσεως. τούς τε ἱερεῖς τοὺς παραλαβόντας πατρικὰς ἱερωσύνας κατ' Αἴγυπτον, τούτῳ τῷ θεῷ πρῶτον μυεῖσθαι. καὶ τοὺς Πᾶνας δὲ καὶ τοὺς Σατύρους φασὶν ἕνεκα τῆς αὐτῆς αἰτίας τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. διὸ καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἀνατιθέναι τοὺς πλείστους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐντεταμένας, καὶ τῇ τοῦ τράγου φύσει παραπλησίως. τὸ γὰρ ζῷον τοῦτο παραδέδοσθαι πρὸς τὰς συνουσίας ὑπάρχειν ἐνεργέστατον. ἐκείνοις οὖν διὰ ταύτης τῆς ἐμφάσεως χάριν ἀποδιδόναι περὶ τῆς πολυτεκνίας τῆς ἑαυτῶν. Τοὺς δὲ ταύρους τοὺς ἱερούς, λέγω δὲ τόν τε Ἆπιν καὶ Μνεῦιν, τιμᾶσθαι παραπλησίως τοῖς θεοῖς, Ὀσίριδος καταδείξαντος· ἅμα μὲν διὰ τὴν τῆς γεωργίας χρείαν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ τῶν εὑρόντων τοὺς καρποὺς τὴν δόξαν τῆς τούτων εὐεργεσίαις παραδόσιμον γεγονέναι τοῖς μεταγενεστέροις εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. τοὺς δὲ πυρροὺς βοῦς συγχωρηθῆναι θύειν, διὰ τὸ δοκεῖν τοιοῦτον τῷ χρώματι γεγονέναι Τυφῶνα, τὸν ἐπιβουλεύσαντα μὲν Ὀσίριδι, τυχόντα δὲ τιμωρίας ὑπὸ τῆς Ἴσιδος διὰ τὸν τἀνδρὸς φόνον. καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ τοὺς ὁμοχρωμάτους τῷ Τυφῶνι τὸ παλαιὸν ὑπὸ τῶν βασιλέων φασὶ θύεσθαι πρὸς τῷ τάφῳ τοῦ Ὀσίριδος. τῶν

γρ. καλάμους

γρ. φοινικόδει ῥάμματι.

γρ. ὁ φοινικῷ χρώματι

γρ. χρῶμα

γρ. ἀνατεταμένας,

μὲν οὖν Αἰγυπτίων ὀλίγους τινὰς θύεσθαι πυρρούς, τῶν δὲ ξένων τοὺς πλείους.
διὸ καὶ περὶ τῆς Βουσίριδος ξενοκτονίας παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐνισχῦσαι τὸν μῦθον, οὐ
τοῦ βασιλέως ὀνομαζομένου Βουσίριδος, ἀλλὰ τοῦ Ὀσίριδος τάφου ταύτην ἔχον-
τος τὴν προσηγορίαν κατὰ τὴν τῶν ἐγχωρίων διάλεκτον. Τοὺς δὲ λύκους τιμᾶ-
σθαι λέγουσι διὰ τὴν πρὸς τοὺς κύνας τῆς φύσεως ὁμοιότητα. βραχὺ γὰρ διαλ-
λάττειν αὐτοὺς ταῖς φύσεσι, ταῖς ἐπιμιξίαις ζῳογονεῖν ἐξ ἀλλήλων. φέρουσι δὲ
καὶ ἄλλην αἰτίαν Αἰγύπτιοι τῆς τοῦ ζῴου τούτου τιμῆς μυθικωτέραν. τὸ γὰρ παλαιὸν
φασὶ τῆς Ἴσιδος μετὰ τοῦ παιδὸς Ὥρου μελλούσης διαγωνίζεσθαι πρὸς Τυφῶνα, παραγε-
νέσθαι βοηθὸν ἐξ ᾅδου τὸν Ὄσιριν τῷ τέκνῳ καὶ τῇ γυναικί, λύκῳ τὴν ὄψιν ὁ-
μοιωθέντα. ἀναιρεθέντος οὖν τοῦ Τυφῶνος, τοὺς κρατήσαντας καταδεῖξαι τιμᾶν τὸ
ζῷον, οὗ τῆς ὄψεως ἐπιφανείσης, τὸ νικᾶν ἐπηκολούθησεν. ἔνιοι δὲ λέγουσι, τῶν Αἰθιό-
πων στρατευσάντων ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, ἀθροισθείσας παμπληθεῖς ἀγέλας λύκων
ἐκδιῶξαι τοὺς ἐπελθόντας ἐκ τῆς χώρας, ὑπὲρ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Ἐλεφαν-
τίνην. διὸ καὶ τόν τε νομὸν ἐκεῖνον Λυκοπολίτην ὀνομασθῆναι, καὶ τὰ ζῷα τὰ προειρη-
μένα τυχεῖν τῆς τιμῆς. Λείπεται δ' ἡμῖν εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν κροκοδείλων ἀπο-
θεώσεως· ὑπὲρ ἧς οἱ πλεῖστοι διαποροῦσι, πῶς, τῶν θηρίων τούτων σαρκοφαγούντων
τοὺς ἀνθρώπους, ἐνομοθετήθη τιμᾶν ἴσα θεοῖς τοὺς τὰ δεινότατα διατιθέντας. φασὶν
οὖν τῆς χώρας τὴν ὀχυρότητα παρέχεσθαι μὴ μόνον τὸν ποταμόν, ἀλλὰ καὶ πολὺ
μᾶλλον τοὺς ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. διὸ καὶ τοὺς λῃστὰς τούς τε ἀπὸ τῆς Ἀραβίας καὶ
Λιβύης μὴ τολμᾶν διανήχεσθαι τὸν Νεῖλον, φοβουμένους τὸ πλῆθος τῶν θηρίων. τοῦτο
δ' οὐκ ἄν ποτε γενέσθαι, πολεμουμένων τῶν ζῴων, καὶ διὰ τῶν σαγηνευόντων ἄρ-
δην ἀναιρεθέντων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἱστορούμενος περὶ τῶν θηρίων τούτων.
φασὶ γάρ τινες, τῶν ἀρχαίων τινὰ βασιλέων τὸν προσαγορευόμενον Μηνᾶν, διω-
κόμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν, καταφυγεῖν εἰς τὴν Μοίριδος καλουμένην λίμνην,
ἔπειθ' ὑπὸ κροκοδείλου παραδόξως ἀναληφθέντα, εἰς τὸ πέραν ἀπενεχθῆναι. τῆς
δὲ σωτηρίας χάριν ἀποδιδόναι βουλόμενον τῷ ζῴῳ, πόλιν κτίσαι πλησίον, ὀνομά-
σαντα Κροκοδείλων. καταδεῖξαι δὲ καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ὡς θεοὺς τιμᾶν ταῦτα τὰ ζῷα, καὶ
τὴν λίμνην αὐτοῖς εἰς τροφὴν ἀναθεῖναι. ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸν τάφον ἑαυτῷ κατα-
σκευάσαι, πυραμίδα τετράπλευρον ἐπιστήσαντα, καὶ τὸν θαυμαζόμενον παρὰ
πολλοῖς λαβύρινθον οἰκοδομῆσαι. Παραπλήσια δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων λέγου-
σιν· ὑπὲρ ὧν τὰ καθ' ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. ὅτι γὰρ τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῆς εἰς
τὸν βίον οὕτως αὐτοὺς τεθείκασι, φανερὸν εἶναι φασὶν ἐκ τοῦ πολλὰ τῶν ἐδωδίμων μηδ'
αὐτοῖς ἐνίους μὴ προσφέρεσθαι. τινὰς μὲν γὰρ φακῶν, τινὰς δὲ κυάμων, ἐνίους δὲ τυρῶν
ἢ κρομμύων, ἤ τινων ἄλλων βρωμάτων τὸ παράπαν μὴ γεύεσθαι, πολλῶν ὑπαρχόντων
κατὰ τὴν Αἴγυπτον· δῆλον ποιοῦντας διότι διδακτέον ἐστὶν αὐτοὺς τῶν χρησίμων ἀπέ-
χεσθαι, καὶ ὅτι πάντων πάντα ἐσθιόντων, οὐδὲν ἂν ἐξήρκεσε τῶν ἀναλισκομένων.
καὶ ἑτέρας δ' αἰτίας φέροντες τινὲς φασίν, ἐπὶ τῶν παλαιῶν βασιλέων, πολλάκις ἀ-
φισταμένου τοῦ πλήθους καὶ συμφρονοῦντος κατὰ τῶν ἡγουμένων, τῶν βασιλέων τινὰ
συνέσει διαφέροντα διελέσθαι μὲν τὴν χώραν εἰς πλείω μέρη, καθ' ἕκαστον δ' αὐ-
τῶν καταδεῖξαι τοῖς ἐγχωρίοις σέβεσθαί τι ζῷον, ἢ τροφῆς τινὸς μὴ γεύεσθαι, ὅπως
ἑκάστων τὸ μὲν παρ' αὐτοῖς τιμώμενον σεβομένων, τῶν δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀφιερω-
μένων καταφρονούντων, μηδέποτε ὁμονοῆσαι δύνωνται πάντες οἱ κατ' Αἴγυπτον. καὶ
τοῦτο ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων φανερὸν εἶναι· πάντας γὰρ τοὺς πλησιοχώρους πρὸς

ἀλλήλους διαφθείρεσθαι, προσκόπτοντας τοῖς εἰς τὰ προσφερόμενα ταῖς ἀκρασίαις. Φέρουσι δέ τινες καὶ τοιαύτην αἰτίαν τῆς τῶν ζώων ἀφιερώσεως. συναγομένων γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ θηριώδους βίου, τὸ μὲν πρῶτον ἀλλήλους κατεσθίειν καὶ πολεμεῖν, ἀεὶ τοῦ πλέον δυναμένου τὸν ἀσθενέστερον κατεσθίοντος· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τῇ ῥώμῃ λειπομένους, ὑπὸ τοῦ συμφέροντος διδαχθέντας, ἀθροίζεσθαι καὶ ποιῆσαι σημεῖον ἑαυτοῖς ἐκ τῶν ὕστερον καθιερωθέντων ζώων. πρὸς δὲ τοῦτο τὸ σημεῖον τῶν ἀεὶ δεδιότων συντρεχόντων, οὐκ εὐκαταφρόνητον τοῖς ἐπιτιθεμένοις γίνεσθαι τὸ σύστημα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἄλλων ποιούντων, διαστῆναι μὲν τὰ πλήθη κατὰ συστήματα, τὸ δὲ ζῶον τὸ τῆς ἀσφαλείας ἑκάστοις γενόμενον αἴτιον, τιμῶν τυχεῖν ἰσοθέων, ὡς τὰ μέγιστα εὐεργετηκός. διόπερ ἄχρι τῶν νῦν χρόνων τὰ τῶν αἰγυπτίων ἔθνη διεστηκότα τιμᾶν τὰ παρ' ἑαυτοῖς ἐξ ἀρχῆς τῶν ζώων καθιερωθέντα. καθόλου δέ φασι τοὺς αἰγυπτίους ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εὐχαρίστως διακεῖσθαι πρὸς πᾶν τὸ εὐεργετοῦν, νομίζοντας μεγίστην ἐπικουρίαν εἶναι τῷ βίῳ τὴν ἀμοιβὴν τῆς πρὸς τοὺς εὐεργέτας χάριτος. δῆλον γὰρ εἶναι διότι πάντες πρὸς εὐεργεσίαν ὁρμήσουσι τούτων μάλιστα παρ' οἷς ἂν ὁρῶσι θησαυριζομένας τὰς χάριτας κάλλιστα. διὰ δὲ ταύτας τὰς αἰτίας δοκοῦσιν αἰγύπτιοι τοὺς ἑαυτῶν βασιλεῖς προσκυνεῖν τε καὶ τιμᾶν, ὡς πρὸς ἀλήθειαν ὄντας θεούς· ἅμα μὲν οὐκ ἄνευ δαιμονίου τινὸς προνοίας νομίζοντες αὐτοὺς τετευχέναι τῆς τῶν ὅλων ἐξουσίας, ἅμα δὲ τοὺς βουλομένους τε καὶ δυναμένους τὰ μέγιστα εὐεργετεῖν, ἡγούμενοι θείας μετέχειν φύσεως. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀφιερωμένων ζώων, εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν, ἀλλ' οὖν γε τὰ μάλιστα θαυμαζόμενα τῶν παρ' αἰγυπτίοις νομίμων διευκρινήκαμεν. Οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις πυθόμενος τὰ περὶ τοὺς τετελευτηκότας νόμιμα τῶν αἰγυπτίων, θαυμάσαι τὴν ἰδιότητα τῶν ἐθῶν. ὅταν γάρ τις ἀποθάνῃ παρ' αὐτοῖς, οἱ μὲν συγγενεῖς καὶ φίλοι πάντες καταπασάμενοι πηλῷ τὰς κεφαλὰς, περιέρχονται τὴν πόλιν θρηνοῦντες, ἕως ἂν ταφῆς τύχῃ τὸ σῶμα. οὐ μὴν οὔτε λουτρῶν, οὔτ' οἴνου, οὔτε τῆς ἄλλης τροφῆς ἀξιολόγου μεταλαμβάνουσιν, οὔτ' ἐσθῆτας λαμπρὰς περιβάλλονται. τῶν δὲ ταφῶν τρεῖς ὑπάρχουσι τάξεις, ἥ τε πολυτελεστάτη καὶ μέση καὶ ταπεινοτάτη. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἀναλίσκεσθαί φασιν ἀργυρίου τάλαντον, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν μνᾶς εἴκοσι, κατὰ δὲ τὴν ἐσχάτην παντελῶς ὀλίγον τι δαπάνημα γίνεσθαι λέγουσιν. οἱ μὲν οὖν τὰ σώματα θεραπεύοντες, εἰσὶ τεχνῖται τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἐκ γένους παρειληφότες. οὗτοι δὲ γραφὴν ἑκάστου τῶν εἰς τὰς ταφὰς δαπανωμένων τοῖς οἰκείοις τῶν τετελευτηκότων προσενέγκαντες, ἐπερωτῶσι τίνα τρόπον βούλονται τὴν θεραπείαν γενέσθαι τοῦ σώματος. διομολογησάμενοι δὲ περὶ πάντων, καὶ τὸν νεκρὸν παραλαβόντες, τοῖς τεταγμένοις ἐπὶ τὴν κατειθισμένην ἐπιμέλειαν τὸ σῶμα παραδιδόασι. καὶ πρῶτος μὲν ὁ γραμματεὺς λεγόμενος, τεθέντος χαμαὶ τοῦ σώματος, ἐπὶ τὴν λαγόνα περιγράφει τὴν εὐώνυμον ὅσον δεῖ τεμεῖν· ἔπειθ' ὁ λεγόμενος παρασχίστης, λίθον ἔχων αἰθιοπικὸν, καὶ διατεμὼν ὡς ὁ νόμος κελεύει τὴν σάρκα, παραχρῆμα φεύγει δρόμῳ, διωκόντων τῶν συμπαρόντων καὶ λίθοις βαλλόντων, ἔτι δὲ καταρωμένων, καὶ καθαπερεὶ τὸ μύσος εἰς ἐκεῖνον τρεπόντων. ὑπολαμβάνουσι γὰρ μισητὸν εἶναι πάντα τὸν ὁμοφύλῳ σώματι βίαν προσφέροντα, καὶ τραύματα ποιοῦντα, καὶ καθόλου τι κακὸν ἀπεργαζόμενον. οἱ ταριχευταὶ δὲ καλούμενοι πάσης μὲν τιμῆς καὶ πολυωρίας ἀξιοῦνται, τοῖς τε ἱερεῦσι συνόντες καὶ τὰς εἰς ἱερὸν εἰσόδους ἀκωλύτως ὡς ἱεροὶ ποιοῦνται. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν τοῦ παρακειμένου σώματος ἀθροισθέντων αὐτῶν, εἷς καθίησι τὴν χεῖρα διὰ τῆς τοῦ νεκροῦ τομῆς εἰς τὸν θώρακα, καὶ πάντα ἐξαιρεῖ,

χωρὶς νεφρῶν καὶ καρδίας. ἕτερος δὲ καθαίρει τῶν ἐγκοιλίων ἕκαστον, ἐκκλύζων οἴνῳ φοινικείῳ καὶ θυμιάμασι. καθόλου δὲ πᾶν τὸ σῶμα τὸ μὲν πρῶτον κεδρίᾳ καί τισιν ἄλλοις ἐπιμελείας ἀξιοῦσιν ἐφ᾽ ἡμέρας πλείους τῶν τριάκοντα, ἔπειτα σμύρνῃ καὶ κινναμώμῳ, καὶ τοῖς δυναμένοις μὴ μόνον πολὺν χρόνον τηρεῖν ἀλλὰ καὶ τὴν εὐωδίαν παρέχεσθαι, θεραπεύοντες, παραδιδόασι τοῖς συγγενέσι τοῦ τετελευτηκότος οὕτως ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἀκέραιον τετηρημένον, ὥστε καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς βλεφάροις καὶ ταῖς ὀφρύσι τρίχας διαμένειν, καὶ τὴν ὅλην πρόσοψιν τοῦ σώματος ἀπαράλλακτον εἶναι, καὶ τὸν τῆς μορφῆς τύπον γνωρίζεσθαι. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἐν οἰκήμασι πολυτελέσι φυλάττοντες τὰ σώματα τῶν προγόνων, κατ᾽ ὄψιν ὁρῶσι τοὺς γενεαῖς πολλαῖς τῆς ἑαυτῶν γενέσεως προτετελευτηκότας. ὥστε ἑκάστων τά τε μεγέθη καὶ τὰς περιοχὰς τῶν σωμάτων, ἔτι δὲ τοὺς τῆς ὄψεως χαρακτῆρας ὁρωμένους, παράδοξον ψυχαγωγίαν παρέχεσθαι, καθάπερ συμβεβιωκότας τοῖς θεωρουμένοις. τοῦ δὲ μέλλοντος θάπτεσθαι σώματος οἱ συγγενεῖς προλέγουσι τὴν ἡμέραν τῆς ταφῆς τοῖς τε δικασταῖς καὶ τοῖς συγγενέσιν, ἔτι δὲ φίλοις τοῦ τετελευτηκότος· καὶ διαβεβαιοῦνται, λέγοντες ὅτι διαβαίνειν μέλλει τὴν λίμνην τοὔνομα τοῦ τετελευτηκότος. ἔπειτα παραγενομένων δικαστῶν πλειόνων τῶν τετταράκοντα, καὶ καθισάντων ἐπί τινος ἡμικυκλίου, κατεσκευασμένου πέραν τῆς λίμνης, ἡ μὲν βᾶρις καθέλκεται κατεσκευασμένη πρότερον ὑπὸ τῶν ταύτην ἐχόντων τὴν ἐπιμέλειαν, ἐφέστηκε δὲ ταύτῃ πορθμεύς, ὃν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὀνομάζουσι χάρωνα. διὸ καί φασιν Ὀρφέα τὸ παλαιὸν εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα καὶ θεασάμενον τοῦτο τὸ νόμιμον, μυθοποιῆσαι τὰ καθ᾽ ᾅδου, τὰ μὲν μιμησάμενον, τὰ δ᾽ αὐτὸν ἰδίᾳ πλασάμενον. περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον ἀναγράψομεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς βάρεως εἰς τὴν λίμνην καθελκυσθείσης, πρὶν ἢ τὴν λάρνακα τὴν τὸν νεκρὸν ἔχουσαν εἰς αὐτὴν τίθεσθαι, τῷ βουλομένῳ κατηγορεῖν ὁ νόμος ἐξουσίαν δίδωσιν. ἐὰν μὲν οὖν τις προσελθὼν ἐγκαλέσῃ καὶ δείξῃ βεβιωκότα κακῶς, οἱ μὲν κριταὶ γνώμας ἀποφαίνονται, τὸ δὲ σῶμα εἴργεται τῆς εἰθισμένης ταφῆς· ἐὰν δ᾽ ὁ ἐγκαλέσας δόξῃ μὴ δικαίως ἐγκαλεῖν, μεγάλοις ὑποπίπτει προστίμοις. ὅταν δὲ μηδεὶς ὑπακούσῃ κατήγορος, ἢ προσελθὼν γνωσθῇ συκοφάντης ὑπάρχειν, οἱ μὲν συγγενεῖς ἀποθέμενοι τὸ πένθος, ἐγκωμιάζουσι τὸν τετελευτηκότα, καὶ περὶ μὲν τοῦ γένους οὐδὲν λέγουσιν, ὥσπερ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὑπολαμβάνοντες ἅπαντας ὁμοίως εὐγενεῖς εἶναι τοὺς κατ᾽ Αἴγυπτον· τὴν δ᾽ ἐκ παιδὸς ἀγωγὴν καὶ παιδείαν διελθόντες, πάλιν ἀνδρὸς γεγονότος τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, ἔτι δὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ διεξέρχονται, καὶ παρακαλοῦσι τοὺς κάτω θεοὺς σύνοικον δέξασθαι τοῖς εὐσεβέσι. τὸ δὲ πλῆθος ἐπευφημεῖ, καὶ συναποσεμνύνει τὴν δόξαν τοῦ τετελευτηκότος, ὡς τὸν αἰῶνα διατρίβειν μέλλοντος καθ᾽ ᾅδου μετὰ τῶν εὐσεβῶν. τὸ δὲ σῶμα τιθέασιν, οἱ μὲν ἰδίους ἔχοντες τάφους, ἐν ταῖς ἀποδεδειγμέναις θήκαις· οἷς δ᾽ οὐχ ὑπάρχουσι τάφων κτήσεις, κοινὸν οἴκημα ποιοῦσι κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ πρὸς τὸν ἀσφαλέστατον τῶν τοίχων ὀρθὴν ἱστᾶσι τὴν λάρνακα. καὶ τοὺς κωλυομένους δὲ διὰ τὰς κατηγορίας, ἢ πρὸς δάνειον ὑποθήκας, θάπτεσθαι, τιθέασι κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν· οὓς ὕστερον ἐνίοτε παίδων παῖδες εὐπορήσαντες, καὶ τῶν τε συμβολαίων καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολύσαντες, μεγαλοπρεποῦς ταφῆς ἀξιοῦσι. σεμνότατα δὲ διείληπται παρ᾽ Αἰγυπτίοις τὸ τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς προγόνους φανῆναι περιττότερον τετιμηκότας εἰς τὴν αἰώνιον οἴκησιν μεταστάντας. νόμιμον δ᾽ ἐστὶ παρ᾽ αὐτοῖς καὶ τὸ διδόναι τὰ σώματα τῶν τετελευτηκότων γονέων εἰς ὑποθή-

[Margin: γρ. τεσσαράκοντα.]
[Margin: γρ. τὸ παλ.]
[Margin: γρ. κτίσεις, γρ. καινὸν]

καὶ δημεύειν. τοῖς δὲ μὴ λυσαμένοις ὄνειδός τε μέγιστον ἀκολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν στέρησις ταφῆς. θαυμάσαι δ' ἄν τις καθηκόντως τοὺς ταῦτα διευκρινημένως διατάξαντας, ὅτι τὴν ἐπιείκειαν καὶ σπουδαιότητα τῶν ἠθῶν οὐκ ἐκ τῆς τῶν ζώντων ὁμιλίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν τετελευτηκότων ταφῆς καὶ θεραπείας ἐφ' ὅσον ἦν ἐνδεχόμενον τοῖς ἀνθρώποις ἐνοικειοῦν ἐφιλοτιμήθησαν. οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες μύθοις πεπλασμένοις καὶ ποιητικαῖς διαβεβλημένοις τὴν περὶ τούτων πίστιν παραδεδώκασι, τήν τε τῶν εὐσεβῶν τιμὴν, καὶ τὴν τῶν πονηρῶν τιμωρίαν. τοιγαροῦν οὐχ οἷον ἰσχύσαι δεδύνηται ταῦτα προτρέψασθαι ἐπὶ τὸν ἄριστον βίον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπὸ τῶν φαύλων χλευαζόμενοι, καταφρονήσεως τυγχάνουσι. παρὰ δὲ τοῖς αἰγυπτίοις οὐ μυθώδους ἀλλ' ὁρατῆς τοῖς μὲν πονηροῖς τῆς κολάσεως, τοῖς δ' ἀγαθοῖς τῆς τιμῆς οὔσης, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀμφότεροι τῶν ἑαυτοῖς προσηκόντων ὑπομιμνήσκονται, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου μεγίστη καὶ συμφορωτάτη διόρθωσις γίνεται τῶν ἠθῶν. κρατίστους δ' εἶναι τῶν νόμων ἡγητέον, οὐκ ἐξ ὧν εὐπορωτάτους, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπιεικεστάτους τοῖς ἤθεσι καὶ πολιτικωτάτους συμβήσεται γενέσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

γρ. οὐχ οἷον ἰσχ.

Ῥητέον δ' ἡμῖν καὶ περὶ τῶν γενομένων νομοθετῶν κατ' αἴγυπτον τῶν οὕτως ἐξηλλαγμένα καὶ παράδοξα νόμιμα καταδειξάντων. μετὰ γὰρ τὴν παλαιὰν τὴν κατ' αἴγυπτον βίου κατάστασιν, τὴν μυθολογουμένην γεγονέναι ἐπί τε τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, πεῖσαί φασι πρῶτον ἐγγράπτοις νόμοις χρήσασθαι τὰ πλήθη Μνεύην, ἄνδρα καὶ τῇ ψυχῇ μέγαν καὶ τῷ βίῳ κοινότατον τῶν μνημονευομένων. προσποιηθῆναι δ' αὐτῷ τὸν Ἑρμῆν δεδωκέναι τούτους, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίους ἐσομένους. καθάπερ παρ' Ἕλλησι ποιῆσαί φασιν ἐν μὲν τῇ Κρήτῃ Μίνωα, παρὰ δὲ λακεδαιμονίοις Λυκοῦργον, τὸν μὲν παρὰ Διός, τὸν δὲ παρ' Ἀπόλλωνος φήσαντα τούτους εἰληφέναι. καὶ παρ' ἑτέροις δὲ πλείοσιν ἔθνεσι παραδέδοται τοῦτο τὸ γένος τῆς ἐπινοίας ὑπάρξαι, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιον γενέσθαι τοῖς πεισθεῖσι. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἀριμασποῖς Ζαθραύστην ἱστοροῦσι τὸν ἀγαθὸν δαίμονα προσποιήσασθαι τοὺς νόμους αὐτῷ διδόναι, παρὰ δὲ τοῖς ὀνομαζομένοις γέταις Ζάμολξιν ὡσαύτως τὴν κοινὴν Ἑστίαν, παρὰ δὲ τοῖς ἰουδαίοις Μωσῆν τὸν Ἰαὼ ἐπικαλούμενον θεόν, εἴτε θαυμαστὴν καὶ θείαν ὅλως ἔννοιαν εἶναι κρίναντας τὴν μέλλουσαν ὠφελήσειν ἀνθρώπων πλῆθος, εἴτε καὶ πρὸς τὴν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν τῶν εὑρεῖν λεγομένων τοὺς νόμους ἀποβλέψαντα τὸν ὄχλον, μᾶλλον ὑπακούσεσθαι διαλαβόντας. δεύτερον δὲ νομοθέτην αἰγυπτίου φασὶ γενέσθαι Σάσυχιν, ἄνδρα συνέσει διαφέροντα. τοῦτον δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι νόμοις ἄλλα τε προσθεῖναι, καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν θεῶν τιμὴν ἐπιμελέστατα διατάξαι. εὑρετὴν δὲ καὶ γεωμετρίας γενέσθαι, καὶ τὴν περὶ τῶν ἄστρων θεωρίας τε καὶ παρατήρησιν διδάξαι τοὺς ἐγχωρίους. τρίτον δὲ λέγουσι Σεσόωσιν τὸν βασιλέα μὴ μόνον τὰς πολεμικὰς πράξεις ἐπιφανεστάτας κατεργάσασθαι τῶν κατ' αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ μάχιμον ἔθνος νομοθεσίαν συστήσασθαι, καὶ τὰ ἀκόλουθα τὰ περὶ τὴν στρατείαν πάντα διακοσμῆσαι. τέταρτον δέ φασι γενέσθαι νομοθέτην Βόκχοριν τὸν βασιλέα, σοφόν τινα καὶ πανουργίᾳ διαφέροντα. τοῦτον οὖν διατάξαι τὰ περὶ τοὺς βασιλεῖς πάντα, καὶ τὰ περὶ τῶν συμβολαίων ἐξακριβῶσαι. γενέσθαι δ' αὐτὸν καὶ περὶ τὰς κρίσεις οὕτω συνετόν, ὥστε πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαγνωσθέντων, διὰ τὴν περιττότητα μνημονεύεσθαι μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. λέγουσι δ' αὐτὸν ὑπάρξαι τῷ μὲν σώματι παντελῶς ἀσθενῆ, τῷ δὲ τρόπῳ πάντων φιλοχρηματώτατον.

γρ. ἀριμασποῖς

γρ. Σάσυχιν

μετὰ δὲ τοῦτον προσελθεῖν λέγεται τοῖς νόμοις Ἄμασιν τὸν βασιλέα, ὅν ἱστοροῦσι τὰ

περὶ τοὺς νομάρχας διατάξαι, καὶ τὰ περὶ τὴν σύμπασαν οἰκονομίαν τῆς Αἰγύπτου. παραδίδοται δὲ συνετός τε γεγονέναι καθ' ὑπερβολήν, καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικὴς καὶ δίκαιος. ὧν ἕνεκα καὶ τοὺς Αἰγυπτίους αὐτῷ περιτεθεικέναι τὴν ἀρχήν, οὐκ ὄντι γένους βασιλικοῦ. φασὶ δὲ καὶ τοὺς Ἠλείους, σπουδάζοντας περὶ τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα, πρεσβευτὰς ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτόν, ἐρωτήσοντας πῶς ἂν γένοιτο δικαιότατος. τὸν δ' εἰπεῖν, ἐὰν μηδεὶς Ἠλεῖος ἀγωνίζηται. Πολυκράτους δὲ τοῦ Σαμίων δυνάστου συντεθειμένου πρὸς αὐτὸν φιλίαν, καὶ βιαίως προσφερομένου τοῖς τε πολίταις καὶ τοῖς εἰς Σάμον καταπλέουσι ξένοις, τὸ μὲν πρῶτον λέγεται, πρεσβευτὰς ἀποστείλαντα, παρακαλεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μετριότητα· οὐ προσέχοντος δ' αὐτοῦ τοῖς λόγοις, εἰς ἐπιστολὴν γράψαι τὴν φιλίαν καὶ τὴν ξενίαν τὴν πρὸς αὐτὸν διαλυόμενον. οὐ γὰρ βούλεσθαι λυπηθῆναι συντόμως, ἀκριβῶς εἰδότα ὅτι πλησίον ἐστὶν αὐτῷ τὸ κακῶς παθεῖν, οὕτω προεστηκότι τῆς τυραννίδος. θαυμασθῆναι δ' αὐτόν φασι παρὰ τοῖς Ἕλλησι διά τε τὴν ἐπιείκειαν, καὶ διὰ τὸ Πολυκράτει ταχέως ἀποβῆναι τὰ ῥηθέντα. Ἕκτον δὲ λέγεται τὸν Ξέρξου πατέρα Δαρεῖον τοῖς νόμοις ἐπιστῆναι τοῖς τῶν Αἰγυπτίων. μισήσαντα γὰρ τὴν παρανομίαν τὴν εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἱερὰ γενομένην ὑπὸ Καμβύσου τοῦ προβασιλεύσαντος, ζηλῶσαι βίον ἐπιεικῆ καὶ φιλόθεον. ὁμιλῆσαι μὲν γὰρ αὐτὸν τοῖς ἱερεῦσι τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ μεταλαβεῖν τῆς τε θεολογίας αὐτῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένων πράξεων. ἐκ δὲ τούτων ἱστορήσαντα τήν τε μεγαλοψυχίαν τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἐπιείκειαν, μιμήσασθαι τὸν ἐκείνων βίον· καὶ διὰ τοῦτο τηλικαύτης τυχεῖν τιμῆς ὥσθ' ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ζῶντα μὲν θεὸν προσαγορευθῆναι μόνον τῶν ἄλλων βασιλέων, τελευτήσαντα δὲ τιμῶν τυχεῖν ἴσων τοῖς τὸ παλαιὸν νομιμώτατα βασιλεύσασι κατ' Αἴγυπτον. τὴν μὲν οὖν κοινὴν νομοθεσίαν συντελεσθῆναί φασιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, καὶ δόξης τυχεῖν τῆς διαδεδομένης παρὰ τοῖς ἄλλοις. ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις πολλὰ τῶν καλῶς ἔχειν δοκούντων νομίμων φασὶ κινηθῆναι, Μακεδόνων ἐπικρατησάντων καὶ καταλυσάντων εἰς τέλος τὴν βασιλείαν τῶν ἐγχωρίων.

Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, ῥητέον ὅσοι τῶν παρ' Ἕλλησι δεδοξασμένων ἐπὶ συνέσει καὶ παιδείᾳ παρέβαλον εἰς Αἴγυπτον ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ἵνα τῶν ἐνταῦθα νομίμων καὶ παιδείας μετάσχωσιν. οἱ γὰρ ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων ἱστοροῦσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, παραβαλεῖν πρὸς αὐτοὺς Ὀρφέα τε καὶ Μουσαῖον, καὶ Μελάμποδα καὶ Δαίδαλον· πρὸς δὲ τούτοις Ὅμηρόν τε τὸν ποιητὴν καὶ Λυκοῦργον τὸν Σπαρτιάτην, ἔτι δὲ Σόλωνα τὸν Ἀθηναῖον, καὶ Πλάτωνα τὸν φιλόσοφον. ἐλθεῖν δὲ καὶ Πυθαγόραν τὸν Σάμιον, καὶ τὸν μαθηματικὸν Εὔδοξον, ἔτι δὲ Δημόκριτον τὸν Ἀβδηρίτην, καὶ Οἰνοπίδην τὸν Χῖον. πάντων δὲ τούτων σημεῖα δεικνύουσι, τῶν μὲν εἰκόνας, τῶν δὲ τόπων ἢ κατασκευασμάτων ὁμωνύμους προσηγορίας. ἔκ τε τῆς ἑκάστῳ ζηλωθείσης παιδείας ἀποδείξεις φέρουσι, συνιστάντες ἐξ Αἰγύπτου μετενηνοχέναι πάντα δι' ὧν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐθαυμάσθησαν. Ὀρφέα μὲν γὰρ τῶν μυστικῶν τελετῶν τὰ πλεῖστα καὶ τὰ περὶ τὴν ἑαυτοῦ πλάνην ὀργιαζόμενα, καὶ τὴν τῶν ἐν ᾅδου μυθολογίαν ἀπενέγκασθαι. τὴν μὲν γὰρ Ὀσίριδος τελετὴν τῇ Διονύσου τὴν αὐτὴν εἶναι, τὴν δὲ τῆς Ἴσιδος τῇ τῆς Δήμητρος ὁμοιοτάτην ὑπάρχειν, τῶν ὀνομάτων μόνον ἐνηλλαγμένων. τὰς δὲ τῶν ἀσεβῶν ἐν ᾅδου τιμωρίας, καὶ τοὺς τῶν εὐσεβῶν λειμῶνας καὶ τὰς παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰδωλοποιίας ἀναπεπλασμένας παρεισαγαγεῖν, μιμησάμενον τὰ περὶ τὰς ταφὰς τὰς κατ' Αἴγυπτον. τὸν μὲν γὰρ ψυχοπομπὸν Ἑρμῆν

γρ. καὶ τὰ παλαιὰ νόμιμα

γρ. μετακινηθῆναι.

γρ. ταῦτα

γρ. μυθοποιίαν

γρ. ἀναπεπλασμένα.

κατὰ τὸ παλαιὸν νόμιμον παρ' αἰγυπτίοις, ἀναγαγόντα τὸ ἄπιδος τὸ σῶμα μέχρι τινὸς, παραδιδόναι τῷ περικειμένῳ τὴν τοῦ κερβέρου προτομήν. τοῦ δ' Ὀρφέως τοῦτο καταδείξαντος παρὰ τοῖς ἕλλησι, τὸν Ὅμηρον ἀκολούθως τούτῳ θεῖναι κατὰ τὴν ποίησιν,

» Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο Ἀνδρῶν ἡρώων. ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσίν.
» Εἶτα πάλιν προελθὼν λέγει, Πὰρ δ' ἴσαν ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ λευκάδα πέτρην,
» Ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας καὶ δῆμον ὀνείρων Ἤισαν. αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν
» λειμῶνα, Ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.

Ὠκεανὸν μὲν οὖν καλεῖν τὸν ποταμὸν, διὰ τὸ τοὺς αἰγυπτίους κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὠκεανὸν λέγειν τὸν νεῖλον· ἡλίου δὲ πύλας, τὴν πόλιν τῶν ἡλιουπολιτῶν. λειμῶνα δὲ νομίζειν καὶ τὴν μυθολογουμένην οἴκησιν τῶν μετηλλαχότων, τὸν παρὰ τὴν λίμνην τόπον τὴν καλουμένην μὲν ἀχερουσίαν, πλησίον δὲ οὖσαν τῆς μέμφεως, ὄντων περὶ αὐτὴν λειμώνων καλλίστων, ἕλους καὶ λωτοῦ καὶ καλάμου. ἀκολούθως δ' εἰρῆσθαι καὶ τὸ κατοικεῖν τοὺς τελευτήσαντας ἐν τούτοις τοῖς τόποις, διὰ τὸ τὰς τῶν αἰγυπτίων ταφὰς τὰς πλείστας καὶ μεγίστας ἐνταῦθα γίνεσθαι, διαπορθμευομένων μὲν τῶν νεκρῶν διά τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ἀχερουσίας λίμνης, τιθεμένων δὲ τῶν σωμάτων εἰς τὰς ἐνταῦθα κειμένας θήκας. συμφωνεῖν δὲ καὶ τἄλλα τὰ παρὰ τοῖς ἕλλησι καθ' ᾅδου μυθολογούμενα τοῖς ἔτι νῦν γινομένοις κατ' αἴγυπτον. τὸ μὲν γὰρ διακομίζον τὰ σώματα πλοῖον βᾶριν καλεῖσθαι, τὸ δ' ἐπίβαθρον νόμισμα τῷ πορθμεῖ δίδοσθαι, καλουμένῳ κατὰ τὴν ἐγχώριον διάλεκτον χάρωνι. εἶναι δὲ λέγουσι πλησίον τῶν τόπων τούτων καὶ σκοτίας Ἑκάτης ἱερὸν, καὶ πύλας κωκυτοῦ καὶ λήθης, διειλημμένας χαλκοῖς ὀχεῦσιν. ὑπάρχειν δὲ καὶ ἄλλας πύλας ἀληθείας, καὶ πλησίον τούτων εἴδωλον ἀκέφαλον ἑστάναι δίκης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μεμυθολογημένων διαμένειν παρ' αἰγυπτίοις, τηρουμένης ἔτι τῆς προσηγορίας καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν ἐνεργείας. ἐν μὲν γὰρ ἀκανθῶν πόλει πέραν τοῦ νείλου κατὰ τὴν λιβύην, ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τῆς μέμφεως, πίθον εἶναι τετρημένον, εἰς ὃν τῶν ἱερέων ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὕδωρ φέρειν εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ νείλου. τὴν τε περὶ τὸν ὄκνον μυθοποιίαν δείκνυσθαι πλησίον κατά τινα πανήγυριν συντελουμένην, πλέκοντος μὲν ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρχὴν σχοινίου μακρὰν, πολλῶν δ' ἐκ τῶν ὄπισθεν λυόντων τὸ πλεκόμενον. Μελάμποδα δέ φασι μετενεγκεῖν ἐξ αἰγύπτου τὰ Διονύσῳ νομιζόμενα τελεῖσθαι παρὰ τοῖς ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ κρόνου μυθολογούμενα, καὶ τὰ περὶ τῆς τιτανομαχίας, καὶ τὸ σύνολον τὴν περὶ τὰ πάθη τῶν θεῶν ἱστορίαν. τὸν δὲ Δαίδαλον λέγουσιν ἀπομιμήσασθαι τὴν τοῦ λαβυρίνθου πλοκὴν, τοῦ διαμένοντος μὲν μέχρι τοῦ νῦν καιροῦ, οἰκοδομηθέντος δὲ, ὡς μέν τινες φασὶν, ὑπὸ Μένδητος, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν, ὑπὸ Μάρου τοῦ βασιλέως, πολλοῖς ἔτεσι πρότερον τῆς Μίνωος βασιλείας. τόν τε ῥυθμὸν τῶν ἀρχαίων κατ' αἴγυπτον ἀνδριάντων τὸν αὐτὸν εἶναι τοῖς ὑπὸ Δαιδάλου κατασκευασθεῖσι παρὰ τοῖς ἕλλησι. τὸ δὲ κάλλιστον πρόπυλον ἐν μέμφει τοῦ Ἡφαίστου Δαίδαλον ἀρχιτεκτονῆσαι, καὶ θαυμασθέντα, τυχεῖν εἰκόνος ξυλίνης κατὰ τὸ προειρημένον ἱερὸν, ταῖς ἰδίαις χερσὶ δεδημιουργημένης. πέρας δὲ, διὰ τὴν εὐφυΐαν ἀξιωθέντα μεγάλης δόξης καὶ πολλὰ προσεξευρόντα, τυχεῖν ἰσοθέων τιμῶν. κατὰ γὰρ μίαν τῶν πρὸς τῇ μέμφει νήσων ἔτι καὶ νῦν ἱερὸν εἶναι Δαιδάλου τιμώμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. τῆς δ' Ὁμήρου παρουσίας ἄλλα τε σημεῖα φέρουσι, καὶ μάλιστα τὴν τῆς Ἑλένης γενομένην παρὰ Μενελάῳ Τηλεμάχου φαρμακείαν, καὶ λήθην τῶν συμβεβηκότων κακῶν. τὸ γὰρ νηπενθὲς φάρμακον, ὃ λαβεῖν φησὶν ὁ ποιητὴς τὴν Ἑλένην ἐκ τῶν

γρ. ἱκανὸν καὶ ποτίσαντα τὸ

γρ. Βαίμενος

αἰγυπτίων θηβαίων παρὰ τῆς Πολυμνήστης τῆς Θῶνος γυναικὸς, ἀκριβῶς ἐξητακὼς φαίνεται. ἔτι γὰρ καὶ νῦν τὰς ἐν ταύτῃ γυναῖκας χρῆσθαι τῇ προειρημένῃ δυνάμει λέγουσι, καὶ παρὰ μόναις ταῖς διοσπολίτισιν ἐκ παλαιῶν χρόνων ὀργῆς καὶ λύπης φάρμακον εὑρῆσθαί φασι. τὰς δὲ Θήβας καὶ Διόσπολιν τὴν αὐτὴν ὑπάρχειν. τήν τε Ἀφροδίτην ὀνομάζεσθαι παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις χρυσῆν, ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως. καὶ πεδίον εἶναι καλούμενον χρυσῆς Ἀφροδίτης περὶ τὴν ὀνομαζομένην μέμφιν. τά τε περὶ τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν μυθολογούμενα περὶ τῆς συνουσίας, καὶ τὴν εἰς αἰθιοπίαν ἐκδημίαν ἐκεῖθεν αὐτὸν μετενεγκεῖν. κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ παρὰ τοῖς αἰγυπτίοις τὸν νεὼν τοῦ Διὸς περαιοῦσθαι τὸν ποταμὸν εἰς τὴν λιβύην, καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς πάλιν ἐπιστρέφειν, ὡς ἐξ αἰθιοπίας τοῦ θεοῦ παρόντος. τήν τε συνουσίαν τῶν θεῶν τούτων ἐν ταῖς πανηγύρεσι, τῶν ναῶν ἀνακομιζομένων ἀμφοτέρων εἰς ὄρος ἄνθεσι παντοίοις ὑπὸ τῶν ἱερέων κατεστρωμένον. Καὶ Λυκοῦργον δὲ καὶ Πλάτωνα καὶ Σόλωνα πολλὰ τῶν ἐξ αἰγύπτου νομίμων εἰς τὰς ἑαυτῶν κατατάξαι νομοθεσίας. Πυθαγόραν τε τὰ κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον καὶ τὰ κατὰ γεωμετρίαν θεωρήματα, καὶ τὰ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς, ἔτι δὲ τὴν εἰς πᾶν ζῶον τῆς ψυχῆς μεταβολὴν μαθεῖν παρ' αἰγυπτίων. ὑπολαμβάνουσι δὲ καὶ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατρῖψαι πέντε, καὶ πολλὰ διδαχθῆναι τῶν κατ' ἀστρολογίαν. τόν τε Οἰνοπίδην ὁμοίως συνδιατρίψαντα τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἀστρολόγοις, μαθεῖν ἄλλα τε καὶ μάλιστα τὸν ἡλιακὸν κύκλον, ὡς λοξὴν μὲν ἔχει τὴν πορείαν, ἐναντίαν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄστροις τὴν φορὰν ποιεῖται. παραπλησίως δὲ καὶ τὸν Εὔδοξον ἀστρολογήσαντα παρ' αὐτοῖς, καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκδόντα, τυχεῖν ἀξιολόγου δόξης. τῶν τε ἀγαλματοποιῶν παλαιῶν τοὺς μάλιστα διωνομασμένους διατετριφέναι παρ' αὐτοῖς, Τηλεκλέα καὶ Θεόδωρον, τοὺς Ῥοίκου μὲν υἱοὺς, κατασκευάσαντας δὲ τοῖς σαμίοις τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ πυθίου ξόανον. τοῦ γὰρ ἀγάλματος ἐν σάμῳ μὲν ὑπὸ Τηλεκλέους ἱστορεῖται τὸ ἥμισυ δημιουργηθῆναι, κατὰ δὲ τὴν ἔφεσον ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τὸ ἕτερον μέρος συντελεσθῆναι. συντεθέντα δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη συμφωνεῖν οὕτως, ὥστε δοκεῖν ὑφ' ἑνὸς τὸ πᾶν σῶμα κατεσκευάσθαι. τοῦτο δὲ τὸ γένος τῆς ἐργασίας παρὰ μὲν τοῖς ἕλλησι μηδαμῶς ἐπιτηδεύεσθαι, παρὰ δὲ τοῖς αἰγυπτίοις μάλιστα συντελεῖσθαι. παρ' ἐκείνοις γὰρ οὐκ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὅρασιν φαντασίας τὴν συμμετρίαν τῶν ἀγαλμάτων κρίνεσθαι, καθάπερ παρὰ τοῖς ἕλλησιν, ἀλλ' ἐπειδὰν τοὺς λίθους κατακλίνωσι καὶ μερίσαντες κατεργάσωνται, τὸ τηνικαῦτα τὸ ἀνάλογον ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων ἐπὶ τὰ μέγιστα λαμβάνεσθαι. τοῦ γὰρ παντὸς σώματος τὴν κατασκευὴν εἰς ἓν καὶ εἴκοσι μέρη καὶ προσέτι τέταρτον διαιρουμένους, τὴν ὅλην ἀποδιδόναι συμμετρίαν. διόπερ ὅταν περὶ τοῦ μεγέθους οἱ τεχνῖται πρὸς ἀλλήλους συνθῶνται, χωρισθέντες ἀπ' ἀλλήλων, σύμφωνα κατασκευάζουσι τὰ μεγέθη τῶν ἔργων, οὕτως ἀκριβῶς ὥστε ἔκπληξιν παρέχειν τὴν ἰδιότητα τῆς πραγματείας αὐτῶν. τὸ δ' ἐν τῇ σάμῳ ξόανον, συμφώνως τῇ τῶν αἰγυπτίων φιλοτεχνίᾳ, κατὰ τὴν κορυφὴν διχοτομούμενον, διορίζειν τοῦ ζῴου τὸ μέσον μέχρι τῶν αἰδοίων, ἰσάζον ὁμοίως ἑαυτῷ πάντοθεν. εἶναι δ' αὐτὸ λέγουσι κατὰ τὸ πλεῖστον παρεμφερὲς τοῖς αἰγυπτίοις, ὡς ἂν τὰς μὲν χεῖρας ἔχον παρατεταμένας, τὰ δὲ σκέλη διαβεβηκότα. περὶ μὲν οὖν τῶν κατ' αἴγυπτον ἱστορουμένων καὶ μνήμης ἀξίων ἀρκεῖ τὰ ῥηθέντα. ἡμεῖς δὲ, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου πρόθεσιν, τὰς ἑξῆς πράξεις καὶ μυθολογίας ἐν τῇ μετὰ ταύτην διέξιμεν, ἀρχὴν ποιησάμενοι τὰ κατὰ τὴν ἀσίαν τοῖς ἀσσυρίοις πραχθέντα.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Διοδώρου βίβλων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος δευτέρα.

ΗΜΕΝ οὖν πρὸ ταύτης βίβλος, τῆς ὅλης συντάξεως οὖσα πρώτη, περιέχει τὰς κατ' αἴγυπτον πράξεις· ἐν αἷς ὑπάρχει τά τε περὶ τῶν θεῶν παρ' αἰγυπτίοις μυθολογούμενα καὶ περὶ τῆς τοῦ νείλου φύσεως, καὶ τἄλλα τὰ περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου παραδοξολογούμενα. πρὸς δὲ τούτοις, περί τε τῆς κατ' αἴγυπτον χώρας, καὶ τῶν ἀρχαίων βασιλέων, τὰ ὑφ' ἑκάστου πραχθέντα. ἑξῆς δὲ κατετάχθησαν αἱ κατασκευαὶ τῶν πυραμίδων, τῶν ἀναγραφομένων ἐν τοῖς ἑπτὰ θαυμαζομένοις ἔργοις. ἔπειτα διήλθομεν περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν δικαστηρίων, ἔτι δὲ τῶν ἀφιερωμένων παρ' αἰγυπτίοις ζώων τὰ θαυμαζόμενα. πρὸς δὲ τούτοις, τὰ περὶ τῶν τετελευτηκότων νόμιμα, καὶ τῶν ἑλλήνων ὅσοι τῶν ἐπὶ παιδείᾳ θαυμαζομένων παραβαλόντες εἰς αἴγυπτον, καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων μαθόντες, μετήνεγκαν εἰς τὴν ἑλλάδα. Ἐν ταύτῃ δ' ἀναγράψομεν τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν γενομένας πράξεις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἀσσυρίων ἡγεμονίας ποιησάμενοι.

Τὸ παλαιὸν τοίνυν κατὰ τὴν ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγχώριοι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πρᾶξις ἐπίσημος, οὔτε ὄνομα μνημονεύεται. πρῶτος δὲ τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων Νίνος ὁ βασιλεὺς τῶν ἀσσυρίων, μεγάλας πράξεις ἐπετελέσατο περὶ

οὐ τὰ κατὰ μέρος ἀναγράφειν πειρασόμεθα. γενόμενος γὰρ φύσει πολεμικὸς καὶ ζηλωτὴς τῆς ἀρετῆς, καθώπλισε τῶν νέων τοὺς κρατίστους· γυμνάσας δ' αὐτοὺς πλείονα χρόνον, συνήθεις ἐποίησε πάσῃ κακοπαθείᾳ καὶ πολεμικοῖς κινδύνοις. συστησάμενος οὖν στρατόπεδον ἀξιόλογον, συμμαχίαν συνεστήσατο πρὸς Ἀριαῖον τὸν βασιλέα τῆς Ἀραβίας, ἣ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐδόκει πληθύειν ἀλκίμων ἀνδρῶν. ἔστι δὲ καὶ καθόλου τοῦτο τὸ ἔθνος φιλελεύθερον, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον προσδεχόμενον ἐπήλυδα ἡγεμόνα. διόπερ οὔθ' οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς ὕστερον, οὔθ' οἱ τῶν Μακεδόνων, καίπερ πλεῖστον ἰσχύσαντες, ἠδυνήθησαν τοῦτο τὸ ἔθνος καταδουλώσασθαι. καθόλου γὰρ ἡ Ἀραβία δυσπολέμητός ἐστι ξενικαῖς δυνάμεσι, διὰ τὸ τὴν μὲν ἔρημον αὐτῆς εἶναι, τὴν δὲ ἄνυδρον, καὶ διειλημμένην φρέασι κεκρυμμένοις καὶ μόνοις τοῖς ἐγχωρίοις γνωριζομένοις. Ὁ δ' οὖν τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Νίνος τὸν δυναστεύοντα τῶν Ἀράβων παραλαβὼν, ἐστράτευσε μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ Βαβυλωνίους, κατοικοῦντας ὁμόρους χώραν. κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους ἡ μὲν νῦν οὖσα Βαβυλὼν οὐκ ἦν ἐκτισμένη, κατὰ δὲ τὴν Βαβυλωνίαν ὑπῆρχον ἄλλαι πόλεις ἀξιόλογοι. ῥᾳδίως δὲ χειρωσάμενος τοὺς ἐγχωρίους, διὰ τὸ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνων ἀπείρως ἔχειν, τούτοις μὲν ἔταξε τελεῖν κατ' ἐνιαυτὸν ὡρισμένους φόρους, τὸν δὲ βασιλέα τῶν καταπολεμηθέντων λαβὼν μετὰ τῶν τέκνων αἰχμάλωτον ἀπέκτεινε. μετὰ δὲ ταῦτα πολλοῖς πλήθεσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐμβαλὼν, καί τινας τῶν πόλεων ἀναστάτους ποιήσας, κατεπλήξατο τοὺς ἐγχωρίους. διόπερ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Βαρζάνης, ὁρῶν ἑαυτὸν οὐκ ἀξιόμαχον ὄντα, μετὰ πολλῶν δώρων ἀπήντησε, καὶ πᾶν ἔφησε ποιήσειν τὸ προσταττόμενον. ὁ δὲ Νίνος μεγαλοψύχως αὐτῷ χρησάμενος, τῆς τε Ἀρμενίας συνεχώρησεν ἄρχειν, καὶ φίλον ὄντα, πέμπειν στρατιὰν καὶ τὴν χορηγίαν τῷ σφετέρῳ στρατοπέδῳ. ἀεὶ δὲ μᾶλλον αὐξόμενος, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Μηδίαν. ὁ δὲ ταύτης βασιλεὺς Φάριος παραταξάμενος ἀξιολόγῳ δυνάμει, καὶ λειφθεὶς, τῶν τε στρατιωτῶν τοὺς πλείους ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς μετὰ τέκνων ἑπτὰ καὶ γυναικὸς αἰχμάλωτος ληφθεὶς ἀνεσταυρώθη. οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων τῷ Νίνῳ προχωρούντων, δεινὴν ἐπιθυμίαν ἔσχε τοῦ καταστρέψασθαι τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τὴν ἐντὸς Τανάιδος καὶ Νείλου. ὡς ἐπίπαν γὰρ τοῖς εὐτυχοῦσιν ἡ τῶν πραγμάτων ἐπίρροια τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν παρίστησι. διόπερ τῆς μὲν Μηδίας σατράπην ἕνα τῶν περὶ αὐτὸν φίλων κατέστησεν· αὐτὸς δ' ἐπῄει τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔθνη καταστρεφόμενος, καὶ χρόνον ἑπτακαιδεκαετῆ καταναλώσας, πλὴν Ἰνδῶν καὶ Βακτριανῶν, τῶν ἄλλων ἁπάντων κύριος ἐγένετο. καὶ τὰς μὲν καθ' ἕκαστα μάχας, ἢ τὸν ἀριθμὸν ἁπάντων τῶν καταπολεμηθέντων οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀνέγραψε· τὰ δ' ἐπισημότατα τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν. Κατεστρέψατο μὲν γὰρ τῆς παραθαλαττίου καὶ τῆς συνεχοῦς χώρας τήν τε Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην, ἔτι δὲ κοίλην Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν καὶ Λυκίαν, πρὸς δὲ ταύταις τήν τε Καρίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Μυσίαν καὶ Λυδίαν. προσηγάγετο δὲ τήν τε Τρῳάδα καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν, καὶ Προποντίδα καὶ Βιθυνίαν καὶ Καππαδοκίαν, καὶ τὰ κατὰ τὸν Πόντον ἔθνη βάρβαρα κατοικοῦντα μέχρι Τανάιδος. ἐκυρίευσε δὲ τῆς τε Καδουσίων χώρας καὶ Ταπύρων, ἔτι δ' Ὑρκανίων, καὶ ˚Δράγκων. πρὸς δὲ τούτοις Δερβίκων, καὶ Καρμανίων, καὶ ˚Ῥόμνων. ἔτι δὲ Βορκανίων καὶ Παρθυαίων. ἐπῆλθε δὲ καὶ τὴν Περσίδα, καὶ Σουσιανὴν, καὶ τὴν καλουμένην Κασπιανὴν εἰς ἣν εἰσὶν εἰσβολαὶ στεναὶ παντελῶς, διὸ καὶ προσαγορεύονται Κάσπιαι πύλαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐλαττόνων ἐθνῶν προσηγάγετο,

γρ. δακῶν.

γρ. χωρομναίων

περὶ

περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη λέγειν. τῆς δὲ Βακτριανῆς οὔσης δυσεισβόλου καὶ πλήθη μαχίμων ἀνδρῶν ἐχούσης, ἐπειδὴ πολλὰ πονήσας ἄπρακτος ἐγένετο, τὸν μὲν πρὸς Βακτριανοὺς πόλεμον εἰς ἕτερον ἀνεβάλετο καιρόν, τὰς δὲ δυνάμεις ἀπαγαγὼν εἰς τὴν Συρίαν, ἐξελέξατο τόπον εὔθετον εἰς πόλεως μεγάλης κτίσιν. ἐπιφανεστάτας γὰρ πράξεις τῶν πρὸ αὐτοῦ κατειργασμένος, ἔσπευδε τηλικαύτην κτίσαι τὸ μέγεθος πόλιν, ὥστε μὴ μόνον αὐτὴν εἶναι μεγίστην τῶν τότε οὐσῶν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ μηδὲ τῶν μεταγενεστέρων ἕτερον ἐπιβαλλόμενον ῥᾳδίως ἂν ὑπερθέσθαι. τὸν μὲν οὖν τῶν Ἀράβων βασιλέα τιμήσας δώροις καὶ λαφύροις μεγαλοπρεπέσιν, ἀπέλυσε μετὰ τῆς ἰδίας στρατιᾶς εἰς τὴν οἰκείαν· αὐτὸς δὲ τὰς πανταχόθεν δυνάμεις καὶ παρασκευὴν πάντων τῶν ἰδίων ἀθροίσας ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ἔκτισε πόλιν εὖ τετειχισμένην, ἑτερομήκης αὐτῆς ὑποστησάμενος τὸ σχῆμα. εἶχε δὲ τῶν μὲν μακροτέρων πλευρῶν ἑκατέραν ἡ πόλις ρν' σταδίων, τῶν δὲ βραχυτέρων, ἐννενήκοντα. διὸ καὶ τοῦ σύμπαντος περιβόλου συσταθέντος ἐκ σταδίων τετρακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, τῆς ἐλπίδος οὐ διεψεύσθη. τηλικαύτην γὰρ πόλιν οὐδεὶς ὕστερον ἔκτισε κατά τε τὸ μέγεθος τοῦ περιβόλου, καὶ τὴν περὶ τὸ τεῖχος μεγαλοπρέπειαν. τὸ μὲν γὰρ ὕψος εἶχε τὸ τεῖχος ποδῶν ρ', τὸ δὲ πλάτος τρισὶν ἅρμασιν ἱππάσιμον ἦν. οἱ δὲ σύμπαντες πύργοι τὸν μὲν ἀριθμὸν ἦσαν χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τὸ δ' ὕψος εἶχον ποδῶν διακοσίων. κατῴκισε δ' εἰς αὐτὴν τῶν μὲν Ἀσσυρίων τοὺς πλείστους καὶ δυνατωτάτους, ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τοὺς βουλομένους· καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐκάλεσεν ἀφ' ἑαυτοῦ Νίνον, τοῖς δὲ κατοικισθεῖσι πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας προσώρισεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν κτίσιν ταύτην ὁ Νίνος ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Βακτριανήν, ἐν ᾗ Σεμίραμιν ἔγημε, τὴν ἐπιφανεστάτην ἁπασῶν τῶν γυναικῶν τῶν παρειλήφαμεν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑπὲρ αὐτῆς προειπεῖν, πῶς ἐκ ταπεινῆς τύχης εἰς τηλικαύτην προήχθη δόξαν. Κατὰ τὴν Συρίαν τοίνυν ἐστὶ πόλις Ἀσκάλων, καὶ ταύτης οὐκ ἄποθεν λίμνη μεγάλη καὶ βαθεῖα πλήρης ἰχθύων. παρὰ δὲ ταύτην ὑπάρχει τέμενος θεᾶς ἐπιφανοῦς, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ Σύροι Δερκετοῦν· αὕτη δὲ τὸ μὲν πρόσωπον ἔχει γυναικός, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πᾶν ἰχθύος, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. μυθολογοῦσιν οἱ λογιώτατοι τῶν ἐγχωρίων, τὴν Ἀφροδίτην προσκόψασαν τῇ προειρημένῃ θεᾷ, δεινὸν ἐμβαλεῖν ἔρωτα νεανίσκου τινὸς τῶν θυόντων οὐκ ἀειδοῦς. τὴν δὲ Δερκετοῦν μιγεῖσαν τῷ Σύρῳ, γεννῆσαι μὲν θυγατέρα, καταισχυνθεῖσαν δ' ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις, τὸν μὲν νεανίσκον ἀφανίσαι, τὸ δὲ παιδίον εἴς τινας ἐρήμους καὶ πετρώδεις τόπους ἐκθεῖναι· ἐν οἷς πολλοῦ πλήθους περιστερῶν ἐννοσσεύειν εἰωθότος, παραδόξως τροφῆς καὶ σωτηρίας τυχεῖν τὸ βρέφος· ἑαυτὴν δὲ διὰ τὴν αἰσχύνην καὶ λύπην ῥίψασαν εἰς τὴν λίμνην, μετασχηματισθῆναι τὸν τοῦ σώματος τύπον εἰς ἰχθύν. διὸ καὶ τοὺς Σύρους μέχρι τοῦ νῦν ἀπέχεσθαι τούτου τοῦ ζῴου, καὶ τιμᾶν τοὺς ἰχθῦς ὡς θεούς. περὶ δὲ τὸν τόπον ὅπου τὸ βρέφος ἐξετέθη, πλήθους περιστερῶν ἐννοσσεύοντος, παραδόξως καὶ δαιμονίως ὑπὸ τούτων τὸ παιδίον διατρέφεσθαι. τὰς μὲν γὰρ ταῖς πτέρυξι περιεχούσας τὸ σῶμα τοῦ βρέφους πανταχόθεν θάλπειν, τὰς δ' ἐκ τῶν σύνεγγυς ἐπαύλεων, ὁπότε τηρήσαιεν τοὺς βουκόλους καὶ τοὺς ἄλλους νομεῖς ἀπολείποντας, ἐν τῷ στόματι φερούσας γάλα διατρέφειν, παρασταζούσας ἀνὰ μέσον τῶν χειλέων. ἐνιαυσιαίου δὲ τοῦ παιδίου γενομένου, καὶ στερεωτέρας τροφῆς προσδεομένου, τὰς περιστερὰς ἀποκνιζούσας ἀπὸ τῶν τυρῶν παρέχεσθαι τροφὴν ἀρκοῦσαν. τοὺς δὲ νομεῖς ἐπανιόντας, καὶ θεωροῦντας περιβεβρωμένους τοὺς τυρούς, θαυμάζειν τὸ παράδοξον. παρατηρήσαντας οὖν καὶ μαθόντας τὴν αἰτίαν, εὑρεῖν τὸ βρέ-

στρατείας ὄντας, οἳ τὸ πλῆθος ἠθροίσθησαν εἰς τετταράκοντα μυριάδας. ἀναλα-
βὼν δὲ τὴν δύναμιν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀπαντήσας περὶ τὰς εἰσβολάς, εἴασε μέ-
ρος τῆς τοῦ Νίνου στρατιᾶς εἰσβαλεῖν. ἐπεὶ δ' ἔδοξεν ἱκανὸν ἀποβεβηκέναι τὸ τῶν πο-
λεμίων πλῆθος, εἰς τὸ πεδίον ἐξέταξε τὴν ἰδίαν δύναμιν. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυ-
ρᾶς, οἱ Βακτριανοὶ τοὺς Ἀσσυρίους τρεψάμενοι, καὶ τὸν διωγμὸν μέχρι τῶν ὑπερ-
κειμένων ὀρῶν ποιησάμενοι, διέφθειραν τῶν πολεμίων εἰς δέκα μυριάδας. μετὰ δὲ
ταῦτα πάσης τῆς δυνάμεως εἰσβαλούσης, κρατούμενοι τοῖς πλήθεσι, κατὰ πό-
λεις ἀπεχώρησαν, ἕκαστοι ταῖς ἰδίαις πατρίσι βοηθοῦντες. τὰς μὲν οὖν ἄλλας ὁ Νί-
νος ἐχειρώσατο ῥᾳδίως, τὰ δὲ Βάκτρα διά τε τὴν ὀχυρότητα καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πα-
ρασκευὰς ἠδυνάτει κατὰ κράτος ἑλεῖν. πολυχρονίου δὲ τῆς πολιορκίας γενομένης,
ὁ τῆς Σεμιράμιδος ἀνὴρ ἐρωτικῶς ἔχων πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ συστρατευόμε-
νος τῷ βασιλεῖ, μετεπέμψατο τὴν ἄνθρωπον. ἡ δὲ συνέσει καὶ τόλμῃ καὶ τοῖς ἄλλοις
τοῖς πρὸς ἐπιφάνειαν συντείνουσι κεχορηγημένη, καιρὸν ἔλαβεν ἐπιδείξασθαι
τὴν ἰδίαν ἀρετήν. πρῶτον μὲν οὖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν μέλλουσα διαπορεύεσθαι,
στολὴν ἐπραγματεύσατο δι' ἧς οὐκ ἦν διαγνῶναι τὸν περιβεβλημένον πότερον ἀ-
νήρ ἐστιν ἢ γυνή. αὕτη δ' ἦν εὔχρηστος αὐτῇ πρός τε τὰς ἐν τοῖς καύμασιν ὁδοιπο-
ρίας, εἰς τὸ διατηρῆσαι τὸ τοῦ σώματος χρῶμα, καὶ πρὸς τὰς ἐν τῷ πράττειν ὃ βού-
λοιτο χρείας, εὐκίνητος οὖσα καὶ νεανική. καὶ τὸ σύνολον τοσαύτη τις ἐπῆν αὐτῇ χά-
ρις ὥσθ' ὕστερον Μήδους ἡγησαμένους τῆς Ἀσίας, φορεῖν τὴν Σεμιράμιδος στολήν, καὶ
μετὰ ταῦθ' ὁμοίως Πέρσας. παραγενομένη δ' εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ κατασκεψα-
μένη τὰ περὶ τὴν πολιορκίαν, ἑώρα κατὰ μὲν τὰ πεδία καὶ τοὺς εὐεφόδους τῶν τόπων προσ-
βολὰς γινομένας, πρὸς δὲ τὴν ἀκρόπολιν οὐδένα προσιόντα, διὰ τὴν ὀχυρότητα,
καὶ τοὺς ἔνδον ἀπολελοιπότας τὰς ἐνταῦθα φυλακάς, καὶ προσβοηθοῦντας τοῖς ἐπὶ
τῶν κάτω τειχῶν κινδυνεύουσι. διόπερ παραλαβοῦσα τῶν στρατιωτῶν τοὺς πετροβα-
τεῖν εἰωθότας, καὶ μετὰ τούτων διά τινος χαλεπῆς φάραγγος προσαναβᾶσα, κα-
τέλαβε τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τοῖς πολιορκοῦσι τὸ κατὰ τὸ πεδίον τεῖχος ἐσή-
μηνεν. οἱ δ' ἔνδον ἐπὶ τῇ καταλήψει τῆς ἄκρας καταπλαγέντες ἐξέλιπον τὰ τεί-
χη, καὶ τῆς σωτηρίας ἀπέγνωσαν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἁλούσης τῆς πόλεως, ὁ βασι-
λεὺς θαυμάσας τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικός, τὸ μὲν πρῶτον αὐτὴν μεγάλαις δω-
ρεαῖς ἐτίμησε, μετὰ δὲ ταῦτα, διὰ τὸ κάλλος τῆς ἀνθρώπου ἔχων ἐρωτικῶς, ἐπεχείρη-
σε τὸν ἄνδρα πεῖσαι ἑκουσίως αὐτῷ παραχωρῆσαι, ἐπαγγειλάμενος ἀντὶ ταύτης τῆς
χάριτος αὐτῷ συνοικιεῖν τὴν ἰδίαν θυγατέρα Σωσάνην. δυσχερῶς δ' αὐτοῦ φέρον-
τος, ἠπείλησεν ἐκκόψειν τὰς ὁράσεις, μὴ προχείρως ὑπηρετοῦντος τοῖς προστάγμα-
σιν. ὁ δὲ Μενώνης ἅμα μὲν τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς δείσας, ἅμα δὲ διὰ τὸν ἔρωτα
περιπεσὼν λύσσῃ τινὶ καὶ μανίᾳ, βρόχον ἑαυτῷ περιθεὶς ἀνεκρέμασε. Σεμίραμις
μὲν οὖν διὰ τοιαύτας αἰτίας εἰς βασιλικὸν ἦλθε πρόσχημα. ὁ δὲ Νίνος τούς τε ἐν
Βάκτροις παρέλαβε θησαυρούς, ἔχοντας πολὺν ἄργυρόν τε καὶ χρυσόν, καὶ τὰ κατὰ τὴν
Βακτριανὴν καταστήσας ἀπέλυσε τὰς δυνάμεις. μετὰ δὲ ταῦτα γεννήσας ἐκ Σεμι-
ράμιδος υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασίλισσαν. τὸν δὲ Νί-
νον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτῷ χῶμα
παμμέγεθες, οὗ τὸ μὲν ὕψος ἐννέα ἦν σταδίων, τὸ δ' εὖρος, ὥς φησι Κτησίας, δέκα.
διὸ καὶ τῆς πόλεως παρὰ τὸν Εὐφράτην ἐν πεδίῳ κειμένης, ἀπὸ πολλῶν σταδίων ἐφαί-

γρ. ἀπαντήσας

γρ. [illegible]

γρ. καιρὸν ἰδὼν

γρ. τὸ δὲ πλάτος

περ τὸ χῶμα, καθάπερεί τις ἀκρόπολις· ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν φασὶ διαμένειν, καίπερ τῆς Νίνου κατεσκαμμένης ὑπὸ Μήδων, ὅτε κατέλυσαν τὴν Ἀσσυρίων βασιλείαν. Ἡ δὲ Σεμίραμις, οὖσα φύσει μεγαλεπίβολος καὶ φιλοτιμουμένη τῇ δόξῃ τὸν βεβασιλευκότα πρὸ αὐτῆς ὑπερθέσθαι, πόλιν μὲν ἐπεβάλετο κτίζειν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, ἐπιλεξαμένη δὲ τοὺς πανταχόθεν ἀρχιτέκτονας καὶ τεχνίτας, ἔτι δὲ τὴν ἄλλην χορηγίαν παρασκευασαμένη, συνήγαγεν ἐξ ἁπάσης τῆς βασιλείας πρὸς τὴν τῶν ἔργων συντέλειαν ἀνδρῶν μυριάδας διακοσίας. ἀπολαβοῦσα δὲ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν εἰς μέσον, περιεβάλετο τεῖχος τῇ πόλει σταδίων τριακοσίων ἑξήκοντα, διειλημμένον πύργοις πυκνοῖς καὶ μεγάλοις. τηλικοῦτον δ' ἦν τὸ βάρος τῶν ἔργων, ὥστε τὸ μὲν πλάτος εἶναι τῶν τειχῶν ἓξ ἅρμασιν ἱππάσιμον, τὸ δ' ὕψος ἄπιστον τοῖς ἀκούουσιν, ὥς φησι Κτησίας ὁ Κνίδιος· ὡς δὲ Κλείταρχος καὶ τῶν ὕστερον μετ' Ἀλεξάνδρου διαβάντων εἰς τὴν Ἀσίαν τινὲς ἀνέγραψαν, τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε καὶ προστιθέασιν ἐπὶ τῷ ἴσων ἡμερῶν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ὄντων, ἐφιλοτιμήθη τὸν ἴσον ἀριθμὸν τῶν σταδίων ὑποστήσασθαι. ὀπτὰς δὲ πλίνθους εἰς ἄσφαλτον ἐνδησαμένη, τεῖχος κατεσκεύασε, τὸ μὲν ὕψος, ὡς μὲν Κτησίας φησί, πεντήκοντα ὀργυιῶν, ὡς δ' ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἔγραψαν, πηχῶν πεντήκοντα· τὸ δὲ πλάτος, πλεῖον ἢ δυσὶν ἅρμασιν ἱππάσιμον. πύργους δὲ τὸν μὲν ἀριθμὸν σν, τὸ δ' ὕψος καὶ πλάτος ἐξ ἀναλόγου τῷ βάρει τῶν κατὰ τὸ τεῖχος ἔργων. οὐ χρὴ δὲ θαυμάζειν εἰ τηλικούτου τὸ μέγεθος τοῦ περιβόλου καθεστῶτος ὀλίγους πύργους κατεσκεύασεν. ἐπὶ πολὺν γὰρ τόπον τῆς πόλεως ἕλεσι περιεχομένης κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, οὐκ ἔδοξεν αὐτῇ πύργους οἰκοδομεῖν, τῆς φύσεως τῶν ἑλῶν ἱκανὴν παρεχομένης τὴν ὀχυρότητα. ἀνὰ μέσον δὲ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν τειχῶν ὁδὸς πάντη κατελέλειπτο δίπλεθρος. πρὸς δὲ τὴν ὀξύτητα τῆς τούτων οἰκοδομίας, ἑκάστῳ τῶν φίλων στάδιον διεμέτρησε, δοῦσα τὴν ἱκανὴν εἰς τὴν χορηγίαν. καὶ διακελευσαμένη τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς ἔργοις ἐν ἐνιαυτῷ. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθὲν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, τούτων μὲν ἀπεδέξατο τὴν φιλοτιμίαν, αὐτὴ δὲ κατὰ τὸ στενώτατον μέρος τοῦ ποταμοῦ γέφυραν σταδίων πέντε τὸ μῆκος κατεσκεύασεν, εἰς βυθὸν φιλοτέχνως καθεῖσα τοὺς κίονας· οἳ δ' εἱστήκεισαν ἀπ' ἀλλήλων πόδας δώδεκα. τοὺς δὲ συνερειδομένους λίθους τόρμοις σιδηροῖς διελάμβανε, καὶ τὰς τούτων ἁρμονίας ἐπλήρου μόλιβδον ἐντήκουσα· τοῖς δὲ κίοσι πρὸ τῶν τὸ ῥεῦμα δεχομένων πλευρῶν γωνίας προκατεσκεύασεν ἐχούσας τὴν ἀπορροὴν περιφερῆ, καὶ συνδεδεμένην κατ' ὀλίγον ἕως τοῦ κατὰ τὸν κίονα πλάτους· ὅπως αἱ μὲν περὶ τὰς γωνίας ὀξύτητες τέμνωσι τὴν καταφορὰν τοῦ ῥεύματος, αἱ δὲ περιφέρειαι τῇ τούτου βίᾳ συνείκουσαι πραΰνωσι τὴν σφοδρότητα τοῦ ποταμοῦ. ἡ μὲν οὖν γέφυρα κεδρίναις καὶ κυπαριττίναις δοκοῖς, ἔτι δὲ φοινίκων στελέχεσιν ὑπερμεγέθεσι κατεστεγασμένη, καὶ τριάκοντα ποδῶν οὖσα τὸ πλάτος, οὐδενὸς ἐδόκει τῶν Σεμιράμιδος ἔργων τῇ φιλοτεχνίᾳ λείπεσθαι. ἐξ ἑκατέρου δὲ μέρους τοῦ ποταμοῦ κρηπῖδα πολυτελῆ κατεσκεύασε, παραπλησίαν κατὰ τὸ πλάτος τοῖς τείχεσιν, ἐπὶ στάδια ἑκατὸν ἑξήκοντα. ᾠκοδόμησε δὲ καὶ βασίλεια διπλᾶ παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἐξ ἑκατέρου μέρους τῆς γεφύρας, ἐξ ὧν ἅμα μὲν ἔμελλε τήν τε πόλιν ἅπασαν κατοπτεύειν, καὶ καθάπερεὶ τὰς κλεῖς ἕξειν τῶν ἐπικαιροτάτων τῆς πόλεως τόπων. τοῦ δ' Εὐφράτου διὰ μέσης τῆς Βαβυλῶνος ῥέοντος καὶ πρὸς μεσημβρίαν καταφερομένου, τῶν βασιλείων τὰ μὲν πρὸς ἀνατολὴν ἔνευε, τὰ δὲ πρὸς δύσιν· ἀμφότερα δὲ πολυτελῶς κατεσκεύασε. τοῦ μὲν γὰρ εἰς τὸ πρὸς ἑσπέραν κειμένου μέρους ἐποίησε τὸν πρῶτον περίβολον τῆς αὐλῆς ἑξήκοντα

σταδίων, ὑψηλοῖς καὶ πολυτελέσι τείχεσιν ὠχυρωμένον, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου. ἕτερον δ' ἐντὸς τούτου κυκλοτερῆ κατεσκεύασε. καθ' ὃν ἐν ὠμαῖς ἔτι ταῖς πλίνθοις διετετύπωτο θηρία παντοδαπά, τῇ τῶν χρωμάτων φιλοτεχνίᾳ τὴν ἀλήθειαν ἀπομιμούμενα. οὗτος δ' ὁ περίβολος. ἦν δὲ τὸ μὲν μῆκος, σταδίων τετταράκοντα· τὸ δὲ πλάτος, ἐπὶ τριακοσίας πλίνθους· τὸ δ' ὕψος, ὡς Κτησίας φησίν, ὀργυιῶν πεντήκοντα. τῶν δὲ πύργων ὑπῆρχε τὸ ὕψος ὀργυιῶν ἑβδομήκοντα. κατεσκεύασε δὲ καὶ τρίτον ἐνδότερον περίβολον, ὃς περιεῖχεν ἀκρόπολιν, ἧς ἡ μὲν περίμετρος ἦν σταδίων τριακοσίων, τὸ δὲ μῆκος καὶ πλάτος τῆς οἰκοδομίας ὑπεραῖρον τοῦ μέσου τείχους τὴν κατασκευήν. ἐνῆσαν δ' ἔν τε τοῖς πύργοις καὶ τείχεσι ζῷα παντοδαπὰ φιλοτέχνως τοῖς τε χρώμασι καὶ τοῖς τῶν τύπων ἀπομιμήμασι κατεσκευασμένα. τὸ δ' ὅλον ἐπεποίητο κυνήγιον παντοίων θηρίων ὑπάρχον πλῆρες, ὧν ἦσαν τὰ μεγέθη πλεῖον ἢ πηχῶν τεττάρων. κατεσκεύαστο δ' ἐν αὐτοῖς Σεμίραμις, ἀφ' ἵππου πάρδαλιν ἀκοντίζουσα, καὶ πλησίον αὐτῆς ὁ ἀνὴρ Νῖνος, παίων ἐκ χειρὸς λέοντα λόγχῃ. ἐπέστησε δὲ καὶ πύλας τριττάς, ὑφ' ὧν ὑπῆρχον δίαιται χάλκεαι διὰ μηχανῆς ἀνοιγόμεναι. ταῦτα μὲν οὖν τὰ βασίλεια καὶ τῷ μεγέθει καὶ ταῖς κατασκευαῖς πολὺ προεῖχε τῶν ὄντων ἐπὶ θάτερα μέρη τοῦ ποταμοῦ. ἐκεῖνα γὰρ εἶχε τὸν μὲν περίβολον τοῦ τείχους τριάκοντα σταδίων ἐξ ὀπτῆς πλίνθου· ἀντὶ δὲ τῆς περὶ τὰ ζῷα φιλοτεχνίας, χαλκᾶς εἰκόνας Νίνου καὶ Σεμιράμιδος καὶ τῶν ὑπάρχων, ἔτι δὲ Διὸς ὃν καλοῦσιν οἱ Βαβυλώνιοι Βῆλον. ἐνῆσαν δὲ καὶ παρατάξεις καὶ κυνήγια παντοδαπά, ποικίλην ψυχαγωγίαν παρεχόμενα τοῖς θεωμένοις. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς Βαβυλωνίας ἐκλεξαμένη τὸν ταπεινότατον τόπον, ἐποίησε δεξαμενὴν τετράγωνον, ἧς ἦν ἑκάστη πλευρὰ σταδίων τριακοσίων, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατεσκευασμένη, καὶ τὸ βάθος ἔχουσα ποδῶν τριάκοντα καὶ πέντε. εἰς ταύτην δ' ἀποστρέψασα τὸν ποταμόν, κατεσκεύασεν ἐκ τῶν ἐπὶ τάδε βασιλείων εἰς θάτερα διώρυχα. ἐξ ὀπτῆς δὲ πλίνθου συνοικοδομήσασα τὰς καμάρας, ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀσφάλτῳ κατέχρισεν, ἕψημένῃ μέχρις οὗ τὸ πάχος τοῦ χρίσματος ἐποίησε πηχῶν τεττάρων. τῆς δὲ διώρυχος ὑπῆρχον οἱ μὲν τοῖχοι τὸ πλάτος ἐπὶ πλίνθους εἴκοσι· τὸ δ' ὕψος, χωρὶς τῆς καμφθείσης ψαλίδος, ποδῶν δώδεκα· τὸ δὲ πλάτος, ποδῶν δεκαπέντε. ἐν ἡμέραις δὲ διακοσίαις ἑξήκοντα κατασκευασθείσης αὐτῆς, ἀποκατέστησε τὸν ποταμὸν ἐπὶ τὴν προϋπάρχουσαν ῥύσιν, ὥστε τοῦ ῥεύματος ἐπάνω τῆς διώρυχος φερομένου, δύνασθαι τὴν Σεμίραμιν ἐκ τῶν πέραν βασιλείων ἐπὶ θάτερα διαπορεύεσθαι, μὴ διαβαίνουσαν τὸν ποταμόν. ἐπέστησε δὲ καὶ πύλας τῇ διώρυχι χαλκᾶς ἐφ' ἑκάτερον μέρος, αἳ διέμειναν μέχρι τῆς τῶν Περσῶν βασιλείας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν μέσῃ τῇ πόλει κατεσκεύασεν ἱερὸν Διός, ὃν καλοῦσιν οἱ Βαβυλώνιοι, καθάπερ εἰρήκαμεν, Βῆλον. περὶ δὲ τούτου τῶν συγγραφέων διαφωνούντων, καὶ τοῦ κατασκευάσματος διὰ τὸν χρόνον καταπεπτωκότος, οὐκ ἔστιν ἀποφήνασθαι τἀκριβές. ὁμολογεῖται δ' ὑψηλὸν γεγενῆσθαι καθ' ὑπερβολήν, καὶ τοὺς Χαλδαίους ἐν αὐτῷ τὰς τῶν ἄστρων πεποιῆσθαι παρατηρήσεις, ἀκριβῶς θεωρουμένων τῶν τε ἀνατολῶν καὶ δύσεων διὰ τὸ τοῦ κατασκευάσματος ὕψος. τῆς δ' ὅλης οἰκοδομίας ἐξ ἀσφάλτου καὶ πλίνθου πεφιλοτεχνημένης πολυτελῶς, ἐπ' ἄκρας τῆς ἀναβάσεως τρία κατεσκεύασεν ἀγάλματα χρυσᾶ σφυρήλατα, Διός, Ἥρας, Ῥέας. τούτων δὲ τὸ μὲν τοῦ Διός, ἑστηκὸς ἦν καὶ διαβεβηκός, ὑπάρχον ποδῶν τετταράκοντα τὸ μῆκος, σταθμὸν δ' ἔχον χιλίων ταλάντων Βαβυλωνίων· τὸ δὲ τῆς Ῥέας, ἐπὶ δίφρου καθήμενον χρυσοῦ, τὸν ἴσον σταθμὸν εἶχε τῷ προειρημένῳ. ἐπὶ δὲ τῶν γονάτων αὐτῆς

εἱστήκεισαν λέοντες δύο, καὶ πλησίον ὄφεις ὑπερμεγέθεις ἀργυροῖ, τριάκοντα ταλάντων ἕκαστος ἔχων τὸ βάρος. τὸ δὲ τῆς Ἥρας ἑστηκὸς ἦν ἄγαλμα, σταθμὸν ἔχον ταλάντων ὀκτακοσίων· καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ κατεῖχε τῆς κεφαλῆς ὄφιν, τῇ δ' ἀριστερᾷ σκῆπτρον λιθοκόλλητον. τούτοις δ' ἅπασι κοινὴ παρέκειτο τράπεζα χρυσῆ σφυρήλατος, τὸ μὲν μῆκος ποδῶν τεσσαράκοντα, τὸ δ' εὖρος δεκαπέντε, σταθμὸν ἔχουσα ταλάντων πεντακοσίων. ἐπὶ δὲ ταύτης ἐπέκειντο δύο καρχήσια, σταθμὸν ἔχοντα τριάκοντα ταλάντων. ἦσαν δὲ καὶ θυμιατήρια, τὸν μὲν ἀριθμὸν ἴσα, τὸν δὲ σταθμὸν ἑκάτερον ταλάντων τριακοσίων. ὑπῆρχον δὲ καὶ κρατῆρες χρυσοῖ τρεῖς, ὧν ὁ μὲν τοῦ Διὸς εἷλκε τάλαντα Βαβυλώνια χίλια καὶ διακόσια, τῶν δ' ἄλλων ἑκάτερος ἑξακόσια. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς ὕστερον ἐσύλησαν. τῶν δὲ βασιλείων καὶ τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων ὁ χρόνος τὰ μὲν ὁλοσχερῶς ἠφάνισε, τὰ δ' ἐλυμήνατο. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς Βαβυλῶνος νῦν βραχύ τι μέρος οἰκεῖται, τὸ δὲ πλεῖστον ἐντὸς τείχους γεωργεῖται. ὑπῆρχε δὲ καὶ ὁ κρεμαστὸς καλούμενος κῆπος παρὰ τὴν ἀκρόπολιν, οὐ Σεμιράμιδος, ἀλλά τινος ὕστερον Σύρου βασιλέως κατασκευάσαντος χάριν γυναικὸς παλλακῆς. ταύτην γάρ φασιν οὖσαν τὸ γένος Περσίδα, καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι λειμῶνας ἐπιζητοῦσαν, ἀξιῶσαι τὸν βασιλέα μιμήσασθαι διὰ τῆς τοῦ φυτουργίου φιλοτεχνίας τὴν τῆς Περσίδος χώρας ἰδιότητα. ἔστι δ' ὁ παράδεισος τὴν μὲν πλευρὰν ἑκάστην παρεκτείνων εἰς τετράπλεθρον, τὴν δὲ πρόσβασιν ὀρεινὴν καὶ τὰς οἰκοδομίας ἄλλας ἐξ ἄλλων ἔχων, ὥστε τὴν πρόσοψιν εἶναι θεατροειδῆ. ὑπὸ δὲ ταῖς κατεσκευασμέναις ἀναβάσεσιν ᾠκοδόμηντο σύριγγες, ἅπαν μὲν ἀναδεχόμεναι τὸ τοῦ φυτουργίου βάρος, ἀλλήλων δ' ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀεὶ μικρὸν ὑπερέχουσαι κατὰ τὴν πρόσβασιν. ἡ δ' ἀνωτάτη σῦριγξ οὖσα πεντήκοντα πηχῶν τὸ ὕψος, εἶχεν ἐπ' αὐτῇ τοῦ παραδείσου τὴν ἀνωτάτω ἐπιφάνειαν συνεξισουμένην τῷ περιβόλῳ τῶν ἐπάλξεων. ἔπειθ' οἱ μὲν τοῖχοι πολυτελῶς ἠσφαλισμένοι τὸ πάχος εἶχον ποδῶν εἰκοσιδύο, τῶν δ' ἐξόδων ἑκάστη τὸ πλάτος δέκα. τὰς δ' ὀροφὰς κατεστέγαζον λίθιναι δοκοί, τὸ μὲν μῆκος σὺν ταῖς ἐπιβολαῖς ἔχουσαι ποδῶν ις, τὸ δὲ πλάτος τεττάρων. τὸ δ' ἐπὶ ταῖς δοκοῖς ὀρόφωμα πρῶτον μὲν εἶχεν ὑπεστρωμένον κάλαμον μετὰ πολλῆς ἀσφάλτου, μετὰ δὲ ταῦτα πλίνθον ὀπτὴν διπλῆν ἐν γύψῳ δεδεμένην. τρίτην δ' ἐπιβολὴν ἐπεδέχετο μολιβᾶς στέγας, πρὸς τὸ μὴ διικνεῖσθαι κατὰ βάθος τὴν ἐκ τοῦ χώματος νοτίδα. ἐπὶ δὲ τούτοις ἐσεσώρευτο γῆς ἱκανὸν βάθος, ἀρκούμενον ταῖς τῶν μεγίστων δένδρων ῥίζαις. τὸ δ' ἔδαφος ἐξωμαλισμένον, πλῆρες ἦν παντοδαπῶν δένδρων τῶν δυναμένων κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἄλλην χάριν τοὺς θεωμένους ψυχαγωγῆσαι. αἱ δὲ σύριγγες τὰ φῶτα δεχόμεναι ταῖς δι' ἀλλήλων ὑπεροχαῖς, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς εἶχον διαίτας βασιλικάς. μία δ' ἦν ἐκ τῆς ἀνωτάτης ἐπιφανείας διατομὰς ἔχουσα, καὶ πρὸς τὰς ἐπαντλήσεις τῶν ὑδάτων ὄργανα, δι' ὧν ἀνεσπᾶτο πλῆθος ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν τὸ γινόμενον συνιδεῖν δυναμένου. οὗτος μὲν οὖν ὁ παράδεισος, ὡς προεῖπον, ὕστερον κατεσκευάσθη.

[illegible]

Η δὲ Σεμίραμις ἔκτισε καὶ ἄλλας πόλεις παρὰ τὸν ποταμὸν τόν τε Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγριν, ἐν αἷς ἐμπόρια κατεσκεύασε τοῖς φορτία διακομίζουσιν ἐκ τῆς Μηδίας καὶ Παραιτακηνῆς, καὶ πάσης τῆς σύνεγγυς χώρας. μετὰ γὰρ τὸν Νεῖλον καὶ Γάγγην ὄντες ἐπισημότατοι σχεδὸν τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ποταμῶν Εὐφράτης καὶ Τίγρις, τὰς μὲν πηγὰς ἔχουσιν ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν, διεστήκασι δ' ἀπ' ἀλλήλων σταδίους χιλίους καὶ πεντακοσίους. ἐνεχθέντες δὲ διὰ Μηδίας καὶ Παραιτακηνῆς, ἐμ-

βάλλουσιν εἰς τὴν μεσοποταμίαν· ἣν ἀπολαμβάνοντες εἰς μέσον, αἴτιοι κατέστη-
σαν τῇ χώρᾳ ταύτης τῆς προσηγορίας. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Βαβυλωνίαν διελθόντες,
εἰς τὴν ἐρυθρὰν ἐξερεύγονται θάλατταν. μεγάλοι δ' ὄντες καὶ συχνὴν χώραν ἐ-
περχόμενοι καὶ διὰ πορθμῶν, πολλὰς ἀφορμὰς παρέχονται τοῖς ἐμπορικῇ χρωμέ-
νοις ἐργασίᾳ. διὸ καὶ συμβαίνει τοὺς παραποταμίους τόπους πλήρεις ὑπάρχειν ἐμπο-
ρείων εὐδαιμόνων, ἃ μεγάλα συμβαλλομένων πρὸς τὴν τῆς Βαβυλωνίας ἐπιφά-
νειαν. ἡ δὲ Σεμίραμις ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν λίθον ἔτεμε, τὸ μὲν μῆκος ποδῶν ἑκα-
τὸν καὶ τεσσαράκοντα, τὸ πλάτος δὲ καὶ πάχος εἰκοσιπέντε. τοῦτον δὲ πολλοῖς πλήθεσι ζευ-
γῶν ὀρικῶν τε καὶ βοικῶν καταγαγοῦσα πρὸς τὸν ποταμόν, ἐπεβίβασε πρὸς τὴν
σχεδίαν. ἐπὶ ταύτης δὲ κατακομίσασα κατὰ τοῦ ῥεύματος μέχρι τῆς Βαβυλωνίας, ἔστη-
σεν αὐτὸν παρὰ τὴν ἐπισημοτάτην ὁδόν, παράδοξον θέαμα τοῖς παριοῦσιν· ὅν τινες
ὀνομάζουσιν ἀπὸ τοῦ σχήματος ὀβελίσκον, ὃν ἐν τοῖς ἑπτὰ τοῖς κατονομαζομένοις ἔρ-
γοις καταριθμοῦσι. πολλῶν δὲ καὶ παραδόξων ὄντων θεαμάτων κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν,
οὐχ ἥκιστα θαυμάζεται καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐν αὐτῇ γεννωμένης ἀσφάλτου. τοσοῦτον
γάρ ἐστιν ὥστε μὴ μόνον ταῖς τοσαύταις καὶ τηλικαύταις οἰκοδομίαις διαρκεῖν, ἀλλὰ
καὶ συλλεγόμενον τὸν λαὸν ἀφθόνως ἀρύεσθαι, καὶ ξηραίνοντα κάειν ἀντὶ ξύλων. ἀνα-
ριθμήτων δὲ τὸ πλῆθος ἀνθρώπων ἀρυομένων, καθάπερ ἔκ τινος πηγῆς μεγάλης,
ἀκέραιον διαμένει τὸ πλήρωμα. ἔστι δὲ καὶ πλησίον τῆς πηγῆς ταύτης ἀνάδοσις τῷ
μὲν μεγέθει βραχεῖα, δύναμιν δὲ θαυμασίαν ἔχουσα. προσβάλλει γὰρ ἀτμὸν θειώδη
καὶ βαρύνοντα, ᾧ τὸ προσπελάσαν ζῷον ἅπαν ἀποθνήσκει, περιπίπτον ὀξείᾳ καὶ παρα-
δόξῳ τελευτῇ. πνεύματος γὰρ κατοχῇ χρόνον ὑπομεῖναν διαφθείρεται, καθάπερ
κωλυομένης τῆς τοῦ πνεύματος ἐκφορᾶς ὑπὸ τῆς προσπεσούσης τῇ ἀναπνοῇ δυνά-
μεως· εὐθὺ δὲ διοιδεῖ καὶ πίμπραται τὸ σῶμα, μάλιστα τοὺς περὶ τὸν πνεύμονα τόπους.
ἔστι δὲ καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ λίμνη στερεὸν ἔχουσα τὸν περὶ αὐτὴν τόπον, εἰς ἣν ὅ-
ταν τις ἐμβῇ τῶν ἀπείρων, ὀλίγον μὲν ἐπινήχεται χρόνον· προϊὼν δὲ εἰς τὸ μέσον, καθά-
περ ὑπό τινος βίας κατασπᾶται. ἑαυτῷ δὲ βοηθεῖν καὶ πάλιν ἀναστρέψαι προαιρού-
μενος, ἀντέχεται μὲν τῆς ἐκβάσεως, ἀντισπωμένῳ δὲ ὑπό τινος ἔοικε. καὶ τὸ μὲν
πρῶτον ἀποναρκᾶται τοὺς πόδας, εἶτα τὰ σκέλη μέχρι τῆς ὀσφύος· τὸ δὲ τελευταῖον
ὅλον τὸ σῶμα νάρκῃ κατασχεθείς, φέρεται πρὸς βυθόν, καὶ μετ' ὀλίγον τετελευτηκὼς
ἀναβάλλεται. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ θαυμαζομένων ἀρκείσθω τὰ ῥηθέν-
τα. Ἡ δὲ Σεμίραμις, ἐπειδὴ τοῖς ἔργοις ἐπέθηκε πέρας, ἀνέζευξεν ἐπὶ Μηδίας μετὰ
πολλῆς δυνάμεως. καταντήσασα δὲ πρὸς ὄρος τὸ καλούμενον Βαγίσταον, πλησίον
αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε, καὶ κατεσκεύασε παράδεισον, ὃς τὴν μὲν περίμετρον ἦν δώδεκα
σταδίων, ἐν πεδίῳ κείμενος εἶχε δὲ πηγὴν μεγάλην, ἐξ ἧς ἀρδευόμενον συνέβαινε τὸ
φυτουργεῖον. τὸ δὲ Βαγίσταον ὄρος, ἔστι μὲν ἱερὸν Διός, ἐκ δὲ τοῦ παρὰ τὸν παράδεισον μέρους
ἀποτομάδας ἔχει πέτρας εἰς ὕψος ἀνατεινούσας σταδίους ἑπτακαίδεκα. τὸ δὲ κατώτατον
μέρος καταξέσασα, τὴν ἰδίαν ἐνεχάραξεν εἰκόνα, δορυφόρους αὐτῇ παραστήσασα ἑκα-
τόν. ἐπέγραψε δὲ καὶ Συρίοις γράμμασιν εἰς τὴν πέτραν, ὅτι Σεμίραμις τοῖς σάγμασι
τοῖς τῶν ἀκολουθούντων ὑποζυγίων ἀπὸ τοῦ πεδίου χώσασα τὸν προειρημένον κρημνόν, διὰ
τούτων εἰς τὴν ἀκρώρειαν προσανέβη. ἐκεῖθεν δ' ἀναζεύξασα, καὶ παραγενομένη πρὸς
Χαύονα πόλιν τῆς Μηδίας, κατενόησεν ἔν τινι μετεώρῳ πεδίῳ πέτραν τῷ τε ὕψει καὶ τῷ
μεγέθει καταπληκτικήν. ἐνταῦθα οὖν ἕτερον παράδεισον ὑπερμεγέθη κατεσκεύα-
σεν, ἐν μέσῳ τὴν πέτραν ἀπολαβοῦσα, καθ' ἣν οἰκοδομήματα πολυτελῆ πρὸς τρυφὴν

γρ. ποιῶν

γρ. μεγίστου

γρ. ἐν πεδίῳ δὲ κείμενος εἶχε.

γρ. μεγίστου

γρ. τὸ παράδεισον μέρους

ἐπέθηκεν, ἐξ ὧν τά τε κατὰ τὸν παράδεισον ἀπεθεώρει φυτουργήματα, καὶ πᾶσαν τὴν στρα-
τιὰν παρεμβεβληκυῖαν ἐν τῷ πεδίῳ. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ συχνὸν ἐνδιατρίψα-
σα χρόνον, καὶ πάντων τῶν εἰς τρυφὴν ἀνηκόντων ἀπολαύσασα, γῆμαι μὲν νομίμως
οὐκ ἠθέλησεν, εὐλαβουμένη μή ποτε στερηθῇ τῆς ἀρχῆς· ἐπιλεγομένη δὲ τῶν στρα-
τιωτῶν τοὺς εὐπρεπείᾳ διαφέροντας, τούτοις ἐμίσγετο καὶ πάντας τοὺς αὐτῇ πλησιά-
σαντας ἠφάνιζε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ' Ἐκβατάνων τὴν πορείαν ποιησαμένη, παρεγένετο
πρὸς ὄρος τὸ Ζαρκαῖον καλούμενον. τοῦτο δ' ἐπὶ πολλοὺς παρῆκον σταδίους, καὶ πλῆ-
ρες ὂν κρημνῶν καὶ φαράγγων, μακρὰν εἶχε τὴν περίοδον. ἐφιλοτιμεῖτο οὖν ἅμα
μὲν μνημεῖον ἀθάνατον ἑαυτῆς ἀπολιπεῖν, ἅμα δὲ σύντομον ποιήσασθαι τὴν ὁδόν.
διόπερ τούς τε κρημνοὺς κατακόψασα, καὶ τοὺς κοίλους τόπους χώσασα, σύντομον καὶ
πολυτελῆ κατεσκεύασεν ὁδόν, ἣ μέχρι τοῦ νῦν ἀπ' ἐκείνης Σεμιράμιδος καλεῖται.
παραγενομένη δ' εἰς Ἐκβάτανα πόλιν ἐν πεδίῳ κειμένην, κατεσκεύασεν ἐν αὐτῇ
πολυτελῆ βασίλεια, καὶ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο τοῦ τόπου περιττοτέραν.
ἀνύδρου γὰρ οὔσης τῆς πόλεως, καὶ μηδαμοῦ συνέγγυς ὑπαρχούσης πηγῆς, ἐποίησεν
αὐτὴν πᾶσαν κατάρρυτον, ἐπαγαγοῦσα πλεῖστον καὶ κάλλιστον ὕδωρ μετὰ πολλῆς κα-
κοπαθείας τε καὶ δαπάνης. τῶν γὰρ Ἐκβατάνων ὡς δώδεκα σταδίους ἀπέχον ἐστὶν ὄρος ὃ
καλεῖται μὲν Ὀρόντης, τῇ δὲ τραχύτητι καὶ τῷ πρὸς ὕψος ἀνατείνοντι μεγέθει δια-
φέρει, ὡς ἂν τὴν πρόσβασιν ἔχον ὄρθιον ἕως τῆς ἀκρωρείας σταδίων εἰκοσιπέντε.
ἐκ θατέρου δὲ μέρους οὔσης λίμνης μεγάλης εἰς ποταμὸν ἐκβαλλούσης, διέσκαψε
τὸ προειρημένον ὄρος κατὰ τὴν ῥίζαν. ἦν δὲ ἡ διώρυξ τὸ μὲν πλάτος, ποδῶν δεκαπέν-
τε, τὸ δ' ὕψος, τετταράκοντα· δι' ἧς ἐπαγαγοῦσα τὸν ἐκ τῆς λίμνης ποταμόν, ἐ-
πλήρωσε τὴν πόλιν ὕδατος. ταῦτα μὲν οὖν ἐποίησεν ἐν τῇ Μηδίᾳ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐ-
πῆλθε τήν τε Περσίδα καὶ τὴν ἄλλην χώραν ἅπασαν ἧς ἐπῆρχε κατὰ τὴν Ἀσίαν.
πανταχοῦ δὲ τὰ μὲν ὄρη καὶ τὰς ἀπορρῶγας διακόπτουσα, κατεσκεύασεν ὁδοὺς πο-
λυτελεῖς. ἐν δὲ τοῖς πεδίοις ἐποίει χώματα, ποτὲ μὲν τάφους κατασκευάζουσα τοῖς
τελευτῶσι τῶν ἡγεμόνων, ποτὲ δὲ πόλεις ἐν τοῖς ἀναστήμασι κατοικίζουσα. εἰώθει δὲ
καὶ κατὰ τὰς στρατοπεδείας μικρὰ χώματα κατασκευάζειν, ἐφ' ὧν καθιστᾶσα τὴν ἰδίαν
σκηνήν, ἅπασαν κατώπτευε τὴν παρεμβολήν. διὸ καὶ πολλὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μέχρι
τοῦ νῦν διαμένει τῶν ὑπ' ἐκείνης κατασκευασθέντων, καὶ καλεῖται Σεμιράμιδος ἔρ-
γα. μετὰ δὲ ταῦτα τήν τε Αἴγυπτον πᾶσαν ἐπῆλθε, καὶ τῆς Λιβύης τὰ πλεῖστα κα-
ταστρεψαμένη, παρῆλθεν εἰς Ἄμμωνα, χρησομένη τῷ θεῷ περὶ τῆς ἰδίας τελευτῆς.
λέγεται δ' αὐτῇ γενέσθαι λόγιον, ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθήσεσθαι, καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν
παρ' ἐνίοις τῶν ἐθνῶν ἀθανάτου τεύξεσθαι τιμῆς· ὅπερ ἔσεσθαι καθ' ὃν ἂν χρόνον ὁ υἱὸς
αὐτῇ Νινύας ἐπιβουλεύσῃ. ἀπὸ δὲ τούτων γενομένη, τῆς Αἰθιοπίας ἐπῆλθε τὰ πλεῖ-
στα καταστρεφομένη, καὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν θεωμένη παράδοξα. εἶναι γὰρ ἐν αὐτῇ φα-
σι λίμνην τετράγωνον, τὴν μὲν περίμετρον ἔχουσαν ποδῶν ὡς ἑκατὸν ἑξήκοντα, τὸ
δ' ὕδωρ τῇ μὲν χρόᾳ παραπλήσιον κινναβάρει, τὴν δ' ὀσμὴν καθ' ὑπερβολὴν ἡ-
δεῖαν, οὐκ ἀνόμοιον οἴνῳ παλαιῷ. δύναμιν δ' ἔχειν παράδοξον· τὸν γὰρ πιόντα φασὶν εἰς
μανίαν ἐμπίπτειν, καὶ πάνθ' ἃ πρότερον διέλαθεν ἁμαρτήσας ἑαυτοῦ κατηγορεῖν. τοῖς
μὲν οὖν ταῦτα λέγουσιν οὐκ ἄν τις ῥαδίως συγκατάθοιτο. Ταφὰς δὲ τῶν τελευτησάν-
των ἰδίως οἱ κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν ποιοῦνται. ταριχεύσαντες γὰρ τὰ σώματα, καὶ περιχεύσαν-
τες αὐτοῖς πολλὴν ὕαλον, ἱστᾶσιν ἐπὶ στήλης, ὥστε τοῖς παριοῦσι φαίνεσθαι διὰ τῆς ὑάλου τὸ τοῦ
τετελευτηκότος σῶμα, καθάπερ Ἡρόδοτος εἴρηκε. Κτησίας δ' ὁ Κνίδιος ἀποφαινό-

γρ. εἰς ὃ πεδίον.

μένος οὗτον σχεδιάζειν, αὐτός φησι τὸ μὲν σῶμα ταριχεύεσθαι, τὴν μέντοι γε ὕαλον μὴ περιχεῖσθαι γυμνοῖς τοῖς σώμασι· κατακαυθήσεσθαι γὰρ αὐτὰ καὶ λυμανθέντα τελείως τὴν ὁμοιότητα μὴ δύνασθαι διατηρεῖν. διὸ καὶ χρυσῆν εἰκόνα κατασκευάζεσθαι κοίλην, εἰς ἣν ἐντεθέντος τοῦ νεκροῦ, περὶ τὴν εἰκόνα χεῖσθαι τὴν ὕαλον. τοῦ δὲ κατασκευάσματος τεθέντος ἐπὶ τὸν τόπον, διὰ τῆς ὑάλου φαίνεσθαι τὸ χρυσοῦν ἀφωμοιωμένον τῷ τετελευτηκότι. τοὺς μὲν οὖν πλουσίους αὐτῶν οὕτω θάπτεσθαί φησι· τοὺς δ' ἐλάττονας καταλιπόντας οὐσίας, ἀργυρᾶς τυγχάνειν εἰκόνος· τοὺς δὲ πένητας, κεραμέας· τὴν δὲ ὕαλον πᾶσιν ἐξαρκεῖν, διὰ τὸ πλείστην γεννᾶσθαι κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τελέως παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἐπιπολάζειν. περὶ δὲ τῶν νομίμων τῶν παρὰ τοῖς Αἰθίοψι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν γινομένων ἐν τῇ τούτων χώρᾳ, τὰ κυριώτατα καὶ μνήμης ἄξια μικρὸν ὕστερον ἀναγράψομεν, ὅταν καὶ τὰς παλαιὰς αὐτῶν πράξεις καὶ μυθολογίας διεξίωμεν. ἡ δὲ Σεμίραμις καταστήσασα τά τε κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Βάκτρα τῆς Ἀσίας. ἔχουσα δὲ δυνάμεις μεγάλας, καὶ πολυχρόνιον εἰρήνην ἄγουσα, φιλοτίμως ἔσχε πρᾶξαί τι λαμπρὸν κατὰ πόλεμον. πυνθανομένη δὲ τὸ τῶν Ἰνδῶν ἔθνος μέγιστον εἶναι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην, καὶ πλείστην τε καὶ καλλίστην χώραν νέμεσθαι, διενοεῖτο στρατεύειν εἰς τὴν Ἰνδικήν· ἧς ἐβασίλευε μὲν Σταβροβάτης κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, στρατιωτῶν δ' εἶχεν ἀναρίθμητον πλῆθος. ὑπῆρχον δ' αὐτῷ καὶ ἐλέφαντες πολλοὶ καθ' ὑπερβολὴν λαμπρῶς κεκοσμημένοι, εἰς τὰ πολεμικὰ καταπληκτικοί. ἡ γὰρ Ἰνδικὴ χώρα διάφορος οὖσα τῷ κάλλει, καὶ πολλοῖς διειλημμένη ποταμοῖς, ἀρδεύεταί τε πολλαχοῦ, καὶ διττοὺς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκφέρει καρπούς. διὸ καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδείων τοσοῦτον ἔχει πλῆθος, ὥστε διὰ παντὸς ἄφθονον ἀπόλαυσιν τοῖς ἐγχωρίοις παρέχεσθαι. λέγεται δὲ μηδέποτε κατ' αὐτὴν γεγονέναι σιτοδείαν, ἢ φθορὰν καρπῶν, διὰ τὴν εὐκρασίαν τῶν τόπων. ἔχει δὲ καὶ τῶν ἐλεφάντων ἄπιστον πλῆθος, οἳ ταῖς τε ἀλκαῖς καὶ ταῖς τοῦ σώματος ῥώμαις πολὺ προέχουσι τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ γινομένων· ὁμοίως δὲ χρυσόν, ἄργυρον, σίδηρον, χαλκόν· πρὸς δὲ τούτοις, λίθων παντοίων καὶ πολυτελῶν ἐν αὐτῇ ἐστι πλῆθος· ἔτι δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων σχεδὸν τῶν πρὸς τρυφὴν καὶ πλοῦτον διατεινόντων. ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἡ Σεμίραμις ἀκούσασα, προήχθη, μηδὲν προαδικηθεῖσα, τὸν πρὸς Ἰνδοὺς ἐξενεγκεῖν πόλεμον. ὁρῶσα δ' αὑτὴν μεγάλων καθ' ὑπερβολὴν προσδεομένην δυνάμεων, ἐξέπεμψεν ἀγγέλους εἰς πάσας τὰς στρατοπεδίας, διακελευσαμένη τοῖς ἐπάρχοις καταγράφειν τῶν νέων τοὺς ἀρίστους, δοῦσα τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὰ μεγέθη τῶν ἐθνῶν. προσέταξε δὲ πᾶσι κατασκευάζειν καινὰς πανοπλίας, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, λαμπρῶς παραγίνεσθαι κεκοσμημένους μετὰ τρίτον ἔτος εἰς Βάκτρα. μετεπέμψατο δὲ καὶ ναυπηγοὺς ἔκ τε Φοινίκης καὶ Συρίας καὶ Κύπρου, καὶ τῆς ἄλλης τῆς παραθαλαττίου χώρας· οἷς ἄφθονον ὕλην μεταγαγοῦσα, διεκελεύσατο κατασκευάζειν ποτάμια πλοῖα διαιρετά. ὁ γὰρ Ἰνδὸς ποταμός, μέγιστος ὢν τῶν περὶ τοὺς τόπους, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς ὁρίζων, πολλῶν προσεδεῖτο πλοίων πρός τε τὴν διάβασιν, καὶ πρὸς τὸ τοὺς Ἰνδοὺς ἀπὸ τούτων ἀμύνασθαι. περὶ δὲ τὸν ποταμὸν οὐκ οὔσης ὕλης, ἀναγκαῖον ἦν ἐκ τῆς Βακτριανῆς πεζῇ παρακομίζεσθαι τὰ πλοῖα. θεωροῦσα δὲ ἡ Σεμίραμις ἑαυτὴν ἐν τῇ τῶν ἐλεφάντων χρείᾳ πολὺ λειπομένην, ἐπενοήσατό τι κατασκευάζειν εἴδωλα τούτων τῶν ζῴων, ἐλπίζουσα καταπλήξεσθαι τοὺς Ἰνδούς, διὰ τὸ νομίζειν αὐτοὺς μηδ' εἶναι τὸ σύνολον ἐλέφαντας ἐκτὸς τῶν κατὰ τὴν Ἰνδικήν. ἐπιλέξασα δὲ βοῶν μελάνων λ μυριάδας, τὰ μὲν κρέα τοῖς τεχνίταις καὶ τοῖς πρὸς τὴν

γρ. μελάνων

κατασκευασμάτων ὑπηρεσίαν τεταγμένοις διέδωκε, τὰς δὲ βύρσας συρράπτουσα καὶ χόρτου πληροῦσα, κατεσκεύασεν εἴδωλα, κατὰ τὴν ἀπομίμησιν μὲν τὴν τῶν ζῴων τούτων φύσιν ἕκαστον δὲ τούτων εἶχεν ἐν αὑτῷ ἄνδρα τὸν ἐπιμελησόμενον, καὶ κάμηλον, ὑφ᾿ οὗ φερόμενον φαντασίαν τοῖς πόρρωθεν ὁρῶσιν ἀληθινοῦ θηρίου παρείχετο. οἱ δὲ ταῦτα κατασκευάζοντες αὐτῇ τεχνῖται, προσεκαρτέρουν τοῖς ἔργοις ἔν τινι περιβόλῳ περιῳκοδομημένῳ, καὶ πύλας ἔχοντι τηρουμένας ἐπιμελῶς, ὥστε μηδένα μήτε τῶν ἔσωθεν ἐξιέναι τεχνιτῶν μήτε τῶν ἔξωθεν εἰσιέναι πρὸς αὐτούς. τοῦτο δ᾿ ἐποίησεν ὅπως μηδεὶς τῶν ἔξωθεν ἴδῃ τὸ γινόμενον, μηδὲ διαπέσῃ φήμη πρὸς Ἰνδοὺς περὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ αἵ τε ναῦς καὶ τὰ θηρία κατεσκευάσθησαν ἐν τοῖς δυσὶν ἔτεσι, τῷ τρίτῳ μετεπέμψατο τὰς πανταχόθεν δυνάμεις εἰς τὴν Βακτριανήν. τὸ δὲ πλῆθος τῆς ἀθροισθείσης στρατιᾶς ἦν, ὡς Κτησίας ὁ Κνίδιος συνεγράψατο, πεζῶν μὲν τριακόσιαι μυριάδες, ἱππέων δὲ πεντήκοντα μυριάδες, ἁρμάτων δὲ δέκα μυριάδες. ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄνδρες ἐπὶ καμήλων ὀχούμενοι μαχαίρας τετραπήχεις ἔχοντες, τὸν ἀριθμὸν ἴσοι τοῖς ἅρμασι. ναῦς δὲ ποταμίας κατεσκεύασε διαιρετὰς δισχιλίας, ἃς παρεσκευάσατο καμήλους τὰς πεζῇ διακομιζούσας τὰ σκάφη. ἔφερον δὲ καὶ τὰ τῶν ἐλεφάντων εἴδωλα κάμηλοι, καθότι προείρηται· καὶ πρὸς ταύτας τοὺς ἵππους οἱ στρατιῶται συνάγοντες, συνήθεις ἐποίουν τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἀγριότητα τῶν θηρίων. παραπλήσια δὲ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἔπραξε Περσεὺς ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ὅτε πρὸς Ῥωμαίους ἔμελλε διακινδυνεύειν, ἔχοντας ἐκ Λιβύης ἐλέφαντας. ἀλλ᾿ οὔτ᾿ ἐκείνῳ ῥοπὴν ἐπενεγκεῖν εἰς τὸν πόλεμον συνέβη τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα σπουδὴν καὶ φιλοτεχνίαν, οὔτε Σεμιράμιδι· περὶ ὧν ἀκριβέστερον ὁ προσιὼν λόγος δηλώσει. ὁ δὲ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς Σταβροβάτης πυνθανόμενος τά τε μεγέθη τῶν ἑτοιμαζομένων δυνάμεων, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευῆς, ἔσπευδεν ἐν ἅπασιν ὑπερθέσθαι τὴν Σεμίραμιν. καὶ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ καλάμου κατεσκεύασε πλοῖα ποτάμια τετρακισχίλια. ἡ γὰρ Ἰνδική παρά τε τοὺς ποταμοὺς καὶ τοὺς ἑλώδεις τόπους φέρει καλάμου πλῆθος, οὗ τὸ πάχος οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἄνθρωπος περιλάβοι. λέγεται δὲ καὶ τὰς ἐκ τούτων κατασκευαζομένας ναῦς διαφέρειν κατὰ τὴν χρείαν ὑπάρχειν, ὡς ἂν ἀσήπτου ταύτης τῆς ὕλης. ποιησάμενος δὲ καὶ τῆς τῶν ὅπλων παρασκευῆς πολλὴν ἐπιμέλειαν, καὶ πᾶσαν ἐπελθὼν τὴν Ἰνδικὴν, ἤθροισε δύναμιν πολὺ μείζονα τῆς Σεμιράμιδι συναχθείσης. ποιησάμενος δὲ καὶ τῶν ἀγρίων ἐλεφάντων θήραν, καὶ πολλαπλασιάσας τοὺς προϋπάρχοντας, ἐκόσμησεν ἅπαντας τοῖς εἰς τὸν πόλεμον καταπληκτικοῖς λαμπρῶς. διὸ καὶ συνέβαινε κατὰ τὴν ἔφοδον αὐτῶν, διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἐπὶ τῶν θωρακίων κατασκευὴν, ἀνυπόστατον ἀνθρωπίνῃ φύσει φαίνεσθαι τὴν ἐπιφάνειαν. ἐπεὶ δ᾿ αὐτῷ πάντα πρὸς τὸν πόλεμον κατεσκεύαστο, πρὸς τὴν Σεμίραμιν καθ᾿ ὁδὸν οὖσαν ἀπέστειλεν ἀγγέλους, ἐγκαλῶν ὅτι προκατάρχεται τοῦ πολέμου μηδὲν ἀδικηθεῖσα. πολλὰ δὲ καὶ ῥήματα κατ᾿ αὐτῆς εἰς ἑταιρείαν βλασφημήσας διὰ τῶν γραμμάτων, καὶ θεοὺς ἐπιμάρτυρας ποιούμενος, ἠπείλει καταπολεμήσας αὐτὴν σταυρῷ προσηλώσειν. ἡ δὲ Σεμίραμις ἀναγνοῦσα τὴν ἐπιστολὴν, καὶ καταγελάσασα τῶν γεγραμμένων, διὰ τῶν ἔργων ἔφησε τὸν Ἰνδὸν πειράσεσθαι τῆς αὐτῆς ἀρετῆς. ἐπεὶ δὲ προσαγαγοῦσα μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν παρεγένετο, κατέλαβε τὰ τῶν πολεμίων πλοῖα πρὸς μάχην ἕτοιμα. διόπερ καὶ αὐτὴ καταρτίσασα ταχέως τὰς ναῦς, καὶ πληρώσασα τῶν κρατίστων ἐπιβατῶν, συνεστήσατο κατὰ τὸν ποταμὸν ναυμαχίαν, συμφιλοτιμουμένων καὶ τῶν παραβεβληκότων παρὰ τὸ ῥε-

γρ. εἴκοσι μυρ.

ξεον πεζοί. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον τοῦ κινδύνου συνεστῶτος, καὶ φιλοτίμως ἑκατέρων ἀγωνιζομένων, τὸ τελευταῖον ἡ Σεμίραμις ἐνίκησε, καὶ διέφθειρε τῶν πλοίων περὶ χίλια. συνέλαβε δὲ αἰχμαλώτους οὐκ ὀλίγους. ἐπαρθεῖσα δὲ τῇ νίκῃ καὶ τὰς ἐν τῷ ποταμῷ νήσους καὶ πόλεις ἐξηνδραποδίσατο, καὶ συνηθροίσθη αἰχμαλώτων σωμάτων ὑπὲρ τὰς δέκα μυριάδας. μετὰ δὲ ταῦθ' ὁ μὲν τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς ἀπήγαγε τὴν δύναμιν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, προσποιούμενος μὲν διὰ φόβον φεύγειν, τῇ δ' ἀληθείᾳ βουλόμενος τοὺς πολεμίους προτρέψασθαι διαβῆναι τὸν ποταμόν. ἡ δὲ Σεμίραμις, κατὰ νοῦν αὐτῇ τῶν πραγμάτων χωρούντων, ἔζευξε τὸν ποταμὸν, καὶ κατασκευάσασα πολυτελῆ καὶ μεγάλην γέφυραν, δι' ἧς ἅπασαν διακομίσασα τὴν δύναμιν, ἐπὶ μὲν τοῦ ζεύγματος φυλακὴν κατέλιπεν ἀνδρῶν ἑξακισμυρίων, τῇ δ' ἄλλῃ στρατιᾷ προῆγεν ἐπιδιώκουσα τοὺς Ἰνδούς, προηγουμένων τῶν εἰδώλων, ὅπως οἱ τῶν πολεμίων κατάσκοποι δηλώσωσι τῷ βασιλεῖ τὸ πλῆθος τῶν παρ' αὐτῇ θηρίων. καὶ οὐ διεψεύσθη κατά γε τοῦτο τῆς ἐλπίδος, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ κατασκοπὴν ἐκπεμφθέντων τοῖς Ἰνδοῖς, ἀπαγγελλόντων τὸ πλῆθος τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις ἐλεφάντων, ἅπαντες διηποροῦντο πόθεν αὐτῇ συνακολουθεῖ τοσοῦτο πλῆθος θηρίων. οὐ μὴν ἔμεινέ γε τὸ ψεῦδος πλείω χρόνον κρυπτόμενον. τῶν γὰρ παρὰ τῇ Σεμιράμιδι στρατευομένων καταληφθέντες τινὲς νυκτὸς ἐν τῇ στρατοπεδείᾳ ῥᾳθυμοῦντες τὰ περὶ τὰς φυλακάς· φοβηθέντες δὲ τὴν ἐπακολουθοῦσαν τιμωρίαν, ηὐτομόλησαν πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν περὶ τοὺς ἐλέφαντας πλάνην ἀπήγγειλαν. ἐφ' οἷς θαρρήσας ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς, καὶ τῇ δυνάμει διαγγείλας τὰ περὶ τῶν εἰδώλων, ἐπέστρεψεν ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, διατάξας τὴν δύναμιν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῆς Σεμιράμιδος ἐπιτελούσης, ὡς ἤγγισαν ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα, Σταβροβάτης ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς προαπέστειλε πολὺ πρὸ τῆς φάλαγγος τοὺς ἱππεῖς μετὰ τῶν ἁρμάτων. δεξαμένης δὲ τῆς βασιλίσσης εὐρώστως τὴν ἔφοδον τῶν ἱππέων, καὶ τῶν κατεσκευασμένων ἐλεφάντων πρὸ τῆς φάλαγγος ἐν ἴσοις διαστήμασι τεταγμένων, συνέβαινε πτύρεσθαι τοὺς τῶν Ἰνδῶν ἵππους. τὰ γὰρ εἴδωλα πόρρωθεν μὲν ὁμοίαν εἶχε τὴν πρόσοψιν τοῖς ἀληθινοῖς θηρίοις, οἷς συνήθεις ὄντες οἱ τῶν Ἰνδῶν ἵπποι τεθαρρηκότως προσήεσαν· τοῖς δ' ἐγγίζουσιν ἥ τε ὀσμὴ προσέβαλλεν ἀσυνήθης, καὶ τἄλλα διαφορὰ ἔχοντα πάντα παμμεγέθη τοὺς ἵππους ὁλοσχερῶς συνετάραττε. διὸ καὶ τῶν Ἰνδῶν οἱ μὲν ἐπὶ τὴν γῆν ἔπιπτον, οἱ δὲ τῶν ζώων ἀπειθούντων τοῖς χαλινοῖς, ὡς ἔτυχεν εἰς τοὺς πολεμίους ἐξέπιπτον μετὰ τῶν κομιζόντων αὐτοὺς ἵππων. ἡ δὲ Σεμίραμις μετὰ στρατιωτῶν ἐπιλέκτων μαχομένη, καὶ τῷ προτερήματι δεξιῶς χρησαμένη, τοὺς Ἰνδοὺς ἐτρέψατο φεύγοντας πρὸς τὴν φάλαγγα, Σταβροβάτης ὁ βασιλεὺς καταπλαγεὶς ἐπήγαγε τὰς τῶν πεζῶν τάξεις, προηγουμένων τῶν ἐλεφάντων· αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τεταγμένος, καὶ τὴν μάχην ἐπὶ τοῦ κρατίστου θηρίου ποιούμενος, ἐπῆγε καταπληκτικῶς ἐπὶ τὴν βασίλισσαν κατ' αὐτὴν τυχικῶς τεταγμένην. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἄλλων ἐλεφάντων ποιούντων, μετὰ τῆς Σεμιράμιδος δυνάμεως βραχὺν ὑπέστη χρόνον τὴν τῶν θηρίων ἔφοδον. τὰ γὰρ ζῷα διάφορα ταῖς ἀλκαῖς ὄντα, καὶ ταῖς ἰδίαις ῥώμαις πεποιθότα, πάντα τὸν ἀφιστάμενον ῥᾳδίως ἀνῄρει. διόπερ πολὺς καὶ παντοῖος ἐγίνετο φόνος, τῶν μὲν ὑπὸ τοὺς πόδας καταπατουμένων, τῶν δὲ τοῖς ὀδοῦσιν ἀναρρηγνυμένων, ἐνίων δὲ ταῖς προβοσκίσιν ἀναρριπτουμένων. συχνοῦ δὲ πλήθους νεκρῶν σωρευομένου, καὶ τοῦ κινδύνου τοῖς ὁρῶσι δεινὴν ἔκπληξιν καὶ φόβον παριστάντος, οὐδεὶς ἔτι μένειν ἐπὶ τῆς τάξεως ἐτόλμα. τραπέντος

τῶν εἰδώλων

τῶν τῶν ἀληθινῶν ἐλεφάντων, οἷς συν.

ὄντος τοῦ πλήθους ἀπείρου ὁ βασιλεὺς τῶν ἰνδῶν ἐπ' αὐτὴν ἐβιάζετο τὴν Σεμίραμιν· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' ἐκείνην τοξεύσας, ἔτυχε τοῦ βραχίονος· ἔπειτ' ἀκοντίσας, διήλασε διὰ τοῦ νώτου τῆς βασιλίσσης, πλαγίας ἐνεχθείσης τῆς πληγῆς. διόπερ οὐδὲν παθοῦσα δεινὸν ἡ Σεμίραμις ταχέως ἀφίππευσε, πολὺ λειπομένου κατὰ τὸ τάχος τοῦ διώκοντος θηρίου. πάντων δὲ φευγόντων ἐπὶ τὴν σχεδίαν, καὶ τοσούτου πλήθους εἰς ἕνα καὶ στενὸν βιαζομένου τόπον, οἱ μὲν τῆς βασιλίσσης ὑπ' ἀλλήλων ἀπέθνησκον συμπατούμενοι, καὶ φυρόμενοι παρὰ φύσιν ἀναμὶξ ἱππεῖς τε καὶ πεζοί· τῶν δ' ἰνδῶν ἐπικειμένων, διωγμὸς ἐγίνετο βίαιος ἐπὶ τῆς γεφύρας διὰ τὸν φόβον, ὥστε πολλοὺς ἐξωθουμένους ἐφ' ἑκάτερα μέρη τῆς γεφύρας ἐμπίπτειν εἰς τὸν ποταμόν. ἡ δὲ Σεμίραμις ἐπειδὴ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀπὸ τῆς μάχης διασωζομένων διὰ τοῦ ποταμοῦ ἔτυχε τῆς ἀσφαλείας, ἀπέκοψε τοὺς συνέχοντας δεσμοὺς τὴν γέφυραν. ὧν λυθέντων, ἡ μὲν σχεδία κατὰ πολλὰ διαιρεθεῖσα μέρη, καὶ συχνοὺς ἐφ' ἑαυτῆς ἔχουσα τῶν διωκόντων ἰνδῶν, ὑπὸ τῆς τοῦ ῥεύματος σφοδρότητος ὡς ἔτυχε κατενεχθεῖσα, πολλοὺς μὲν τῶν ἰνδῶν διέφθειρε, τῇ δὲ Σεμιράμιδι πολλὴν ἀσφάλειαν παρεσκεύασε, κωλύσασα τὴν τῶν πολεμίων ἐπ' αὐτὴν διάβασιν. μετὰ δὲ ταῦθ' ὁ μὲν τῶν ἰνδῶν βασιλεὺς, Διὸς σημασιῶν αὐτῷ γενομένων, καὶ τῶν μάντεων ἀποφαινομένων σημαίνειν τὸν ποταμὸν μὴ διαβαίνειν, ἡσυχίαν ἔσχεν. ἡ δὲ Σεμίραμις ἀλλαγὴν ποιησαμένη τῶν αἰχμαλώτων, ἐπανῆλθεν εἰς Βάκτρα, δύο μέρη τῆς δυνάμεως ἀποβεβληκυῖα. μετὰ δέ τινα χρόνον ὑπὸ Νινύου τοῦ υἱοῦ δι' εὐνούχου τινὸς ἐπιβουλευθεῖσα, καὶ τὸ παρ' Ἄμμωνι λόγιον ἀνανεωσαμένη, τὸν ἐπιβουλεύσαντα κακὸν οὐδὲν εἰργάσατο· τοὐναντίον δὲ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παραδοῦσα, καὶ τοὺς ὑπάρχους ἀκούειν ἐκείνου προστάξασα, ταχέως ἠφάνισεν ἑαυτὴν, ὡς εἰς θεοὺς κατὰ τὸν χρησμὸν μεταστησομένη. ἔνιοι δὲ μυθολογοῦντες φασὶν αὐτὴν γενέσθαι περιστεράν, καὶ πολλῶν ὀρνέων εἰς τὴν οἰκίαν καταπετασθέντων, μετ' ἐκείνων ἐκπετασθῆναι. διὸ καὶ τοὺς ἀσσυρίους τὴν περιστερὰν τιμᾶν ὡς θεόν, ἀπαθανατίζοντας τὴν Σεμίραμιν. αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς ἀσίας ἁπάσης πλὴν ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προειρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ἑξήκοντα καὶ δύο. βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τεσσαράκοντα. Κτησίας μὲν οὖν ὁ κνίδιος περὶ Σεμιράμιδος τοιαῦθ' ἱστόρηκεν. Ἀθήναιος δὲ καί τινες τῶν ἄλλων συγγραφέων φασὶν αὐτὴν ἑταίραν γεγονέναι εὐπρεπῆ, καὶ διὰ τὸ κάλλος ἐρωτικῶς ἔχειν αὐτῆς τὸν βασιλέα τῶν ἀσσυρίων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον μετρίας αὐτὴν ἀποδοχῆς τυγχάνειν ἐν τοῖς βασιλείοις· μετὰ δὲ ταῦτα γνησίαν ἀναγορευθεῖσαν γυναῖκα πεῖσαι τὸν βασιλέα πένθ' ἡμέρας παραχωρῆσαι αὐτῇ τῆς βασιλείας. τὴν δὲ Σεμίραμιν ἀναλαβοῦσαν τό τε σκῆπτρον καὶ τὴν βασιλικὴν στολὴν, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν εὐωχίαν ποιῆσαι καὶ μεγαλοπρεπῆ δεῖπνα, ἐν οἷς τοὺς τῶν δυνάμεων ἡγεμόνας καὶ πάντας τοὺς ἐπιφανεστάτους πεῖσαι συμπράττειν ἑαυτῇ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῦ τε πλήθους καὶ τῶν ἀξιολογωτάτων ἀνδρῶν ὡς βασίλισσαν θεραπευόντων, τὸν μὲν ἄνδρα καταβαλεῖν εἰς τὴν εἱρκτήν, αὐτὴν δὲ φύσει μεγαλεπήβολον οὖσαν καὶ τολμηρὰν κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, καὶ μέχρι γήρως βασιλεύσασαν πολλὰ καὶ μεγάλα κατεργάσασθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς κατὰ τὴν Σεμίραμιν τοιαύτας ἀντιλογίας ἔστι συμβαίνειν παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι. Μετὰ δὲ τὴν ταύτης τελευτὴν Νινύας ὁ Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἦρχεν εἰρηνικῶς, τὸ φιλοπόλεμον καὶ κεκινδυνευμένον τῆς μητρὸς οὐδαμοῦ ζηλώσας. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τὸν ἅπαντα χρόνον διέτριβεν, ὑπ' οὐδενὸς ὁρώμενος πλὴν τῶν παλλακίδων καὶ

οὐδαμῶς

τὴν περὶ αὐτὸν εὐτυχίαν. ἔζηλον δὲ τρυφὴν καὶ ῥᾳθυμίαν, καὶ τὸ μηδέποτε κα-
κοπαθεῖν μηδὲ μεριμνᾶν, ὑπολαμβάνοντες βασιλείας εὐδαίμονος εἶναι τέλος τὸ πά-
σαις χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀνεπικωλύτως. πρὸς δὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἀρχῆς
καὶ τὸν κατὰ τῶν ἀρχομένων γινόμενον φόβον, κατ' ἐνιαυτὸν μετεπέμπετο στρατιωτῶν
ἀριθμὸν ὡρισμένον καὶ στρατηγὸν ἀπὸ ἔθνους ἑκάστου. καὶ τὸ μὲν ἐκ πάντων ἀθροι-
σθὲν στράτευμα ἐκτὸς τῆς πόλεως συνῆγεν, ἑκάστῳ τῶν ἐθνῶν τὸν εὐνούστατον τῶν
περὶ αὐτὸν ἐπιστήσας ἡγεμόνα. τοῦ δ' ἐνιαυτοῦ διελθόντος μετεπέμπετο πάλιν
ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τοὺς ἴσους στρατιώτας, καὶ τοὺς προτέρους ἀπέλυεν εἰς τὰς πατρίδας.
οὗ συντελουμένου, συνέβαινε τοὺς ὑπὸ τὴν βασιλείαν τεταγμένους πάντας κα-
ταπεπλῆχθαι, θεωροῦντας ἀεὶ δυνάμεις μεγάλας ἐν ὑπαίθρῳ στρατοπεδευο-
μένας καὶ τοῖς ἀφισταμένοις ἢ μὴ πειθαρχοῦσιν ἑτοίμην οὖσαν τιμωρίαν. τὰς δὲ κατ'
ἐνιαυτὸν καταλλαγὰς τῶν στρατιωτῶν ἐπενόησεν, ἵνα πρὶν ἢ καλῶς γνωσθῆναι τοὺς
στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑπ' ἀλλήλων, εἰς τὴν ἰδίαν ἕκαστος χωρίζηται
πατρίδα. ὁ γὰρ πολὺς χρόνος τῆς στρατείας ἐμπειρίαν τε τῶν κατὰ τὸν πόλεμον καὶ φρό-
νημα τοῖς ἡγεμόσι περιτίθησι, καὶ τὸ μὲν πλεῖστον, ἀφορμὰς παρέχεται πρὸς ἀπό-
στασιν καὶ συνωμοσίαν κατὰ τῶν ἡγουμένων. τὸ δὲ μηδ' ὑφ' ἑνὸς τῶν ἔξωθεν θεωρεῖσθαι,
τὸ μὲν ἀληθὲς περὶ αὐτὸν τρυφῆς ἀγνοεῖσθαι παρείχετο πᾶσι, καθάπερ δὲ θεὸν ἀόρατον
διὰ τὸν φόβον ἕκαστος οὐδὲ λόγῳ βλασφημεῖν ἐτόλμα. στρατηγοὺς δὲ καὶ σατρά-
πας καὶ διοικητὰς ἔτι δὲ δικαστὰς καθ' ἕκαστον ἔθνος ἀποδείξας, καὶ τἄλλα πάντα δια-
τάξας ὥς ποτ' ἔδοξεν αὐτῷ συμφέρειν, τὸν τοῦ ζῆν χρόνον κατέμεινεν ἐν τῇ Νίνῳ. παραπλη-
σίως δὲ τούτῳ καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρ-
χὴν, ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα ἐβασίλευσαν, μέχρι Σαρδαναπάλου. ἐπὶ τούτου γὰρ
ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους, ἔτη διαμείνασα πλείω τῶν χιλίων
καὶ τριακοσίων, ἔτι δ' ἑξήκοντα, καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βί-
βλῳ. τὰ δ' ὀνόματα πάντων τῶν βασιλέων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν ὧν ἕκαστος ἐβα-
σίλευσεν, οὐ κατεπείγει γράφειν, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πεπρᾶχθαι μνήμης ἄ-
ξιον. μόνη γὰρ τετύχηκεν ἀναγραφῆς ἡ πεμφθεῖσα συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπ' Ἀσ-
συρίων, ἧς ἐστρατήγει Μέμνων ὁ Τιθωνοῦ. Τευτάμου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς
ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νινύου τοῦ Σεμιράμιδος, φασὶ τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἕλληνας
ἐπὶ Τροίαν στρατεῦσαι, τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας τῶν Ἀσσυρίων ἔτη πλείω
τῶν χιλίων. καὶ τὸν μὲν Πρίαμον βαρυνόμενον τῷ πολέμῳ καὶ βασιλεύοντα τῆς Τρῳά-
δος, ὑπήκοον δ' ὄντα τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, πέμψαι πρὸς αὐτὸν πρέσβεις
περὶ βοηθείας. τὸν δὲ Τεύταμον μυρίους μὲν Αἰθίοπας, ἄλλους δὲ τοσούτους Σουσιανοὺς
σὺν ἅρμασι διακοσίοις ἐξαποστεῖλαι, στρατηγὸν καταστήσαντα Μέμνονα τὸν Τιθω-
νοῦ. καὶ τὸν μὲν Τιθωνὸν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὄντα στρατηγὸν τῆς Περσίδος εὐδοκι-
μεῖν παρὰ τῷ βασιλεῖ μάλιστα τῶν καθεσταμένων ἐπάρχων, τὸν δὲ Μέμνονα τὴν
ἡλικίαν ἀκμάζοντα διαφέρειν ἀνδρείᾳ τε καὶ ψυχῆς λαμπρότητι. ᾠκοδομηκέναι
δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἄκρας τὰ ἐν Σούσοις βασίλεια, τὰ διαμείναντα μέχρι τῆς Περσῶν
ἡγεμονίας, κληθέντα δ' ἀπ' ἐκείνου Μεμνόνεια. κατασκευάσαι δὲ καὶ διὰ τῆς χώρας
λεωφόρον ὁδὸν, τὴν μέχρι τοῦ νῦν ὀνομαζομένην Μεμνόνειον. ἀμφισβητοῦσι δὲ καὶ
οἱ περὶ τὴν Αἴγυπτον Αἰθίοπες, λέγοντες ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις γεγονέναι τὸν ἄνδρα
τοῦτον, καὶ βασίλεια παλαιὰ δεικνύουσιν, ἃ μέχρι τοῦ νῦν ὀνομάζεσθαί φασι Με-
μνόνεια. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς Τρωσὶ λέγεται βοηθήσαντα τὸν Μέμνονα μετὰ δισμυρίων

γρ. πάντων

γρ. μέχρι τοῦ νῦν ὀνομαζομένου χρόνου μακρ.

μὲν πεζῶν, ἁρμάτων δὲ διακοσίων, ὀνομασθῆναί τε δι' ἀνδρείαν καὶ πολλοὺς ἐν ταῖς μάχαις ἀνελεῖν τῶν Ἑλλήνων· τὸ δὲ τελευταῖον ὑπὸ Θετταλῶν ἐνεδρευθέντα κατασφαγῆναι. τοῦ δὲ σώματος τοὺς Αἰθίοπας ἐγκρατεῖς γενομένους, κατακαῦσαι τὸν νεκρὸν, καὶ τὰ ὀστᾶ πρὸς Τιθωνὸν ἀποκομίσαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασὶν οἱ βάρβαροι. Σαρδανάπαλος δὲ, τριακοστὸς μὲν ὢν ἀπὸ Νίνου τοῦ συστησαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενόμενος Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥᾳθυμίᾳ. χωρὶς γὰρ τοῦ μηδ' ὑφ' ἑνὸς τῶν ἔξωθεν ὁρᾶσθαι, βίον ἔζησε γυναικώδη· καὶ διαιτώμενος μὲν μετὰ τῶν παλλακίδων, πορφύραν δὲ καὶ τὰ μαλακώτατα τῶν ἐρίων ταλασιουργῶν, στολὴν μὲν γυναικείαν ἐνεδεδύκει, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ πᾶν τὸ σῶμα ψιμμυθίοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τῶν ἑταιρίδων ἐπιτηδεύμασιν ἁπαλώτερον πάσης γυναικὸς τρυφερᾶς κατεσκεύαστο. ἐπετήδευσε δὲ καὶ τὴν φωνὴν ἔχειν γυναικώδη, καὶ κατὰ τοὺς πότους οὐ μόνον βρωτῶν καὶ ποτῶν τῶν δυναμένων μάλιστα τὰς ἡδονὰς παρέχεσθαι, συνεχῶς ἀπολαύειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀφροδισιακὰς τέρψεις μεταδιώκειν ἀνδρὸς ἅμα καὶ γυναικός. ἐχρῆτο γὰρ ταῖς ἐπ' ἀμφότερα συνουσίαις ἀνέδην, τῆς ἐκ τῆς πράξεως αἰσχύνης οὐδὲν ὅλως φροντίζων. ἐπὶ τοσοῦτο δὲ προήχθη τρυφῆς καὶ τῆς αἰσχίστης ἡδονῆς καὶ ἀκρασίας, ὥστε ἐπικήδειον εἰς αὐτὸν ποιῆσαι, καὶ παραγγεῖλαι τοῖς διαδόχοις τῆς ἀρχῆς μετὰ τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν ἐπὶ τὸν τάφον ἐπιγράψαι, ὃ συγγραφὲν μὲν ὑπ' ἐκείνου βαρβαρικῶς, μεθηρμηνεύθη δ' ὕστερον ὑπό τινος Ἕλληνος,

" Ταῦτ' ἔχω ὅσσ' ἔ-
" φαγον καὶ ἐφύβρισα, καὶ μετ' ἔρωτος Τέρπν' ἔπαθον. τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια κεῖνα
" λέλειπται.

τοιοῦτος δ' ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχρῶς κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέτρεψε, πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων. Ἀρβάκης γάρ τις, Μῆδος μὲν τὸ γένος, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μήδων, τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐκπεμπομένων εἰς τὴν Νίνον. κατὰ δὲ τὴν στρατείαν γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπ' ἐκείνου παρεκλήθη καταλῦσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. ἦν δ' οὗτος ὄνομα μὲν Βέλεσις, τῶν δ' ἱερέων ἐπισημότατος, οὓς Βαβυλώνιοι καλοῦσι Χαλδαίους. ἐμπειρίαν οὖν ἔχων μεγίστην ἀστρολογίας τε καὶ μαντικῆς, προέλεγε τοῖς πολλοῖς τὸ ἀποβησόμενον ἀδιαπτώτως. διὸ καὶ θαυμαζόμενος ἐπὶ τούτοις, τῷ στρατηγῷ τῶν Μήδων ὄντι φίλῳ προεῖπεν ὅτι πάντως αὐτὸν δεῖ βασιλεῦσαι πάσης τῆς χώρας ἧς ἄρχει Σαρδανάπαλος. ὁ δ' Ἀρβάκης ἐπαινέσας τὸν ἄνδρα, τούτῳ μὲν ἐπηγγείλατο δώσειν σατραπείαν τῆς Βαβυλωνίας, τῆς πράξεως ἐπὶ τέλος ἐλθούσης, αὐτὸς δὲ καθαπερεί τινος θεοῦ φωνῇ μετεωρισθεὶς, τοῖς τε ἡγεμόσι τῶν ἄλλων ἐθνῶν συνίστατο, καὶ πρὸς τὰς ἑστιάσεις καὶ κοινὰς ὁμιλίας ἐκτενῶς ἅπαντας παρελάμβανε, φιλίαν ἐγκατασκευάζων πρὸς ἕκαστον. ἐφιλοτιμήθη δὲ καὶ τὸν βασιλέα κατ' ὄψιν ἰδεῖν, καὶ τὸν ὅλον τούτου βίον κατασκέψασθαι. διόπερ δοὺς τινὶ τῶν εὐνούχων χρυσῆν φιάλην, εἰσήχθη πρὸς τὸν Σαρδανάπαλον, καὶ τήν τε τρυφὴν αὐτοῦ καὶ τὸν γυναικώδη τῶν ἐπιτηδευμάτων ζῆλον ἀκριβῶς κατανοήσας, κατεφρόνησε μὲν τοῦ βασιλέως ὡς οὐδενὸς ἀξίου, προήχθη δὲ πολὺ μᾶλλον ἀντέχεσθαι τῶν δεδομένων ἐλπίδων ὑπὸ τοῦ Χαλδαίου. τέλος δὲ συνωμοσίαν ἐποιήσατο πρὸς τὸν Βέλεσιν, ὥστε αὐτὸν μὲν Μήδους ἀποστῆσαι καὶ Πέρσας, ἐκεῖνον δὲ πεῖσαι Βαβυλωνίους κοινωνῆσαι τῆς πράξεως καὶ τὸν τῶν Ἀράβων ἡγεμόνα φίλον ὄντα προσλαβέσθαι πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἐπίθεσιν. ὡς δὲ ὁ ἐνιαύσιος τῆς στρατείας διεληλύθει χρόνος, διαδοχῆς δ' ἑτέρας ἡκούσης, αὐ-

Margin notes: Sardanapalus. — Arbaces. — γρ. ἑταιρῶν — γρ. διδομένων αὐτῷ κατὰ τὸν θεόν.

πελύθησαν οἱ πρότεροι κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὰς πατρίδας. ἐνταῦθα ὁ Αρβάκης ἔπεισε
τοὺς μὲν Μήδους ἐπιθέσθαι τῇ βασιλείᾳ, Πέρσας δ' ἐπ' ἐλευθερίᾳ κοινωνῆσαι τῆς
ἡγεμονίας. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ Βέλεσις τούς τε Βαβυλωνίους ἔπεισεν ἀντέχεσθαι
τῆς ἐλευθερίας, καὶ πρεσβεύσας εἰς Ἀραβίαν, παρεστήσατο τὸν ἡγούμενον τῶν ἐγχω-
ρίων, ὄντα φίλον αὐτοῦ καὶ ξένον, μετασχεῖν τῆς ἐπιθέσεως. τοῦ δ' ἐνιαυσιαίου χρόνου
διελθόντος, πάντες οὗτοι, πλῆθος στρατιωτῶν συναγαγόντες, ἧκον πανδημεὶ πρὸς
τὴν Νῖνον, τῷ μὲν λόγῳ διαδοχὴν ἄγοντες, ὡς ἦν σύνηθες, τῇ δ' ἀληθείᾳ κατα-
λύσοντες τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. ἀθροισθέντων οὖν τῶν προειρημένων τετ-
τάρων ἐθνῶν εἰς ἕνα τόπον, ὁ μὲν σύμπας αὐτῶν ἀριθμὸς ὑπῆρχεν εἰς τετταράκοντα
μυριάδας. εἰς μίαν δὲ παρεμβολὴν συναχθέντες, ἐβουλεύοντο κοινῇ περὶ τοῦ συμφέ-
ροντος. Σαρδανάπαλος δὲ γνοὺς τὴν ἀπόστασιν, εὐθὺς ἐξήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὰς ἀπὸ
τῶν ἄλλων ἐθνῶν δυνάμεις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον γενομένης ἐν τῷ πεδίῳ παρατάξεως,
ἐλήφθησαν οἱ τὴν ἀπόστασιν ποιησάμενοι, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες, συνεδιώχθη-
σαν εἰς ὄρος ἀπέχον τῆς Νίνου σταδίους ἑβδομήκοντα. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν κατα-
βάντων αὐτῶν εἰς τὸ πεδίον, καὶ πρὸς μάχην παρασκευαζομένων, ὁ μὲν Σαρδανά-
παλος ἀντιτάξας τὴν ἰδίαν στρατιὰν προαπέστειλε πρὸς τὸ τῶν πολεμίων στρατό-
πεδον τοὺς κηρύξοντας διότι Σαρδανάπαλος τοῖς μὲν ἀνελοῦσιν Αρβάκην τὸν Μῆ-
δον δώσει χρυσίου διακόσια τάλαντα, τοῖς δὲ ζῶντα παραδοῦσι, χρήματα μὲν δω-
ρήσεται δὶς τοσαῦτα, τῆς δὲ Μηδίας ἔπαρχον καταστήσει. παραπλησίως δὲ ἐπηγγεί-
λατο δώσειν δωρεὰς τοῖς Βέλεσιν τὸν Βαβυλώνιον ἀνελοῦσιν, ἢ ζωγρήσασιν. οὐδενὸς δὲ
προσέχοντος τοῖς κηρύγμασι, συνῆψε μάχην, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσε τῶν ἀποστάν-
των, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος συνεδίωξεν εἰς τὴν ἐν τοῖς ὄρεσι παρεμβολήν. οἱ δὲ περὶ τὸν
Αρβάκην διὰ τὴν ἧτταν ἀθυμοῦντες, συνήγαγον τῶν φίλων συνέδριον, καὶ προέ-
θηκαν βουλὴν τί δέοι πράττειν. οἱ πλεῖστοι μὲν οὖν ἔφασαν δεῖν εἰς τὰς πατρίδας
ἀπιέναι, καὶ τόπους ὀχυροὺς καταλαμβάνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὸν πόλεμον
χρησίμων τὴν ἐνδεχομένην παρασκευὴν ποιεῖσθαι. Βέλεσις δ' ὁ Βαβυλώνιος, φή-
σας τοὺς θεοὺς αὐτοῖς σημαίνειν, μετὰ πόνων καὶ κακοπαθείας ἐπὶ τέλος ἄξειν τὴν προαί-
ρεσιν, καὶ τἄλλα παρακαλέσας ἐνδεχομένως, ἔπεισεν ἅπαντας ὑπομένειν τοὺς
κινδύνους. γενομένης οὖν παρατάξεως πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐνίκησε, καὶ τῆς παρεμ-
βολῆς καὶ τῶν ἀποστατῶν ἐκυρίευσε, καὶ τοὺς ἡττηθέντας ἐδίωξε μέχρι τῶν ὅρων τῆς
Βαβυλωνίας. συνέβη δὲ καὶ τὸν Αρβάκην αὐτὸν, λαμπρότατα κινδυνεύσαντα καὶ
πολλοὺς ἀνελόντα τῶν Ἀσσυρίων, γενέσθαι τραυματίαν. τηλικούτων δ' ἐλαττω-
μάτων κατὰ τὸ συνεχὲς γενομένων τοῖς ἀφεστηκόσιν, οἱ τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες, ἀπελπί-
σαντες περὶ τῆς νίκης, παρεσκευάζοντο διαχωρίζεσθαι πρὸς τοὺς οἰκείους ἕκαστοι τό-
πους. ὁ δὲ Βέλεσις ἐν ὑπαίθρῳ τὴν νύκτα διηγρυπνηκὼς, καὶ περὶ τὴν τῶν ἄστρων
παρατήρησιν φιλοτιμηθεὶς, ἔφησε τοῖς ἀπηλπικόσι τὰ πράγματα, ἂν πένθ' ἡμέ-
ρας ἀναμείνωσιν, αὐτομάτην ἥξειν βοήθειαν, καὶ μεταβολὴν ἔσεσθαι τῶν ὅλων παμμεγέ-
θη εἰς τοὐναντίον. ταῦτα γὰρ ὁρᾶν διὰ τῆς τῶν ἄστρων ἐμπειρίας προσημαίνοντας αὐτοῖς
τοὺς θεούς· καὶ παρεκάλει, ταύτας τὰς ἡμέρας μείναντας, πεῖραν λαβεῖν τῆς ἰδίας τέχνης
καὶ τῆς τῶν θεῶν εὐεργεσίας. μετακληθέντων οὖν πάλιν ἁπάντων, καὶ τὸν ὡρισμένον χρόνον
ἀναμεινάντων, ἧκέ τις ἀπαγγέλλων διότι δύναμις ἐκ τῆς Βακτριανῆς ἀπεσταλμένη
τῷ βασιλεῖ, πλησίον ἐστὶ πορευομένη κατὰ σπουδήν. ἔδοξεν οὖν τοῖς περὶ τὸν Αρβάκην
ἀπαντῆσαι τοῖς στρατηγοῖς τὴν ταχίστην, ἀναλαβόντας τῶν στρατιωτῶν τοὺς κρατίστους, καὶ μά

χιστα εὐζώνοις, ὅπως, ἂν μὴ διὰ τῶν λόγων τοὺς Βακτριανοὺς δύνωνται πεῖσαι συναποστῆναι, τοῖς ὅπλοις βιάσωνται μετάγειν τὰς αὐτῶν ἐλπίδας. τέλος δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀσμένως ὑπακουσάντων τὸ μὲν πρῶτον τῶν ἡγεμόνων, ἔπειτα καὶ τῆς ὅλης δυνάμεως, πάντες ἐν ταὐτῷ κατεστρατοπέδευσαν. ὅτε δὴ συνέβη τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων, τὴν μὲν ἀπόστασιν τῶν Βακτριανῶν ἀγνοοῦντα, ταῖς δὲ προγεγενημέναις εὐημερίαις μετεωρισθέντα, τραπῆναι πρὸς ἄνεσιν, καὶ τοῖς στρατιώταις μεταδοῦναι πρὸς εὐωχίαν ἱερεῖα, καὶ πλῆθος οἴνου τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων. διόπερ τῆς δυνάμεως ἁπάσης ἑστιωμένης οἱ περὶ τὸν Ἀρβάκην παρά τινων αὐτομόλων πυθόμενοι τὴν ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν πολεμίων ῥαθυμίαν καὶ μέθην, νυκτὸς ἀπροσδοκήτως τὴν ἐπίθεσιν ἐποιήσαντο. προσπεσόντες δὲ συντεταγμένοι μὲν ἀσυντάκτοις, ἕτοιμοι δὲ ἀπαρασκεύοις, τῆς τε παρεμβολῆς ἐκράτησαν, καὶ τῶν στρατιωτῶν πολλοὺς ἀνελόντες, τοὺς ἄλλους μέχρι τῆς πόλεως κατεδίωξαν. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν βασιλεὺς Σαλαιμένην τὸν ἀδελφὸν τῆς γυναικὸς ἀποδείξας στρατηγόν, αὐτὸς τὴν κατὰ τὴν πόλιν ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο. οἱ δ' ἀποστάται κατὰ τὸ πεδίον τὸ πρὸ τῆς πόλεως παραταξάμενοι, δυσὶ μάχαις ἐνίκησαν τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ τόν τε Σαλαιμένην ἀνεῖλον, καὶ τῶν ἀντιταξαμένων τοὺς μὲν ἐν τῇ φυγῇ κατέσφαξαν, τοὺς δ' ἀποκλεισθέντας τῆς εἰς τὴν πόλιν ἐπανόδου, καὶ συναναγκασθέντας ἑαυτοὺς ῥίπτειν εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμόν, πλὴν ὀλίγων πάντας ἀνεῖλον. τοσοῦτο δὲ πλῆθος ἦν τῶν φονευθέντων, ὥστε τὸ φερόμενον ῥεῦμα, κερασθὲν αἵματι τὴν χρόαν ἐφ' ἱκανὸν τόπον μεταβαλεῖν. ἔπειτα τοῦ βασιλέως συγκλεισθέντος εἰς πολιορκίαν, πολλὰ τῶν ἐθνῶν ἀφίστατο, ἑκάστου πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτομολοῦντος. ὁ δὲ Σαρδανάπαλος ὁρῶν τὴν ὅλην βασιλείαν ἐν τοῖς μεγίστοις οὖσαν κινδύνοις, τοὺς μὲν υἱούς, τρεῖς ὄντας, καὶ θυγατέρας δύο, μετὰ πολλῶν χρημάτων εἰς Παφλαγονίαν ἀπέστειλε πρὸς Κότταν τὸν ἔπαρχον, ὄντα τῶν ἀρχομένων εὐνούστατον· αὐτὸς δὲ βιβλιοφόρους ἀποστείλας πρὸς ἅπαντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους, μετεπέμπετο δυνάμεις, καὶ τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν παρεσκευάζετο. ἦν δ' αὐτῷ λόγιον παραδεδομένον ἐκ προγόνων, ὅτι τὴν Νίνον οὐδεὶς ἑλεῖ κατὰ κράτος, ἐὰν μὴ πρότερον ὁ ποταμὸς τῇ πόλει γένηται πολέμιος. ὑπολαμβάνων δὲ τοῦτο μηδέποτε ἔσεσθαι, ταῖς ἐλπίσιν ἀντείχετο, διανοούμενος ὑπομένειν τὴν πολιορκίαν, καὶ τὰ παρὰ τῶν ὑποτεταγμένων ἀποσταλησόμενα στρατόπεδα προσεδέχετο. οἱ δ' ἀποστάται τοῖς προτερήμασιν ἐπαρθέντες, προσέκειντο μὲν τῇ πολιορκίᾳ, διὰ δὲ τὴν ὀχυρότητα τῶν τειχῶν οὐδὲν ἠδύναντο βλάψαι τοὺς ἐν τῇ πόλει. πετροβόλοι γὰρ ἢ χελῶναι χωστρίδες, ἢ κριοὶ πρὸς ἀνατροπὴν μεμηχανημένοι τειχῶν οὔπω κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ηὕρηντο. τῶν δ' ἐπιτηδείων ἁπάντων οἱ κατὰ τὴν πόλιν πολλὴν εἶχον δαψίλειαν, προνοουμένου τοῦ βασιλέως τούτου τοῦ μέρους. διὸ καὶ χρονιζούσης τῆς πολιορκίας, ἐπ' ἔτη μὲν δύο προσέκειντο προσβολὰς ποιούμενοι τοῖς τείχεσι, καὶ τῆς ἐπὶ τὴν χώραν ἐξόδου τοὺς ἐκ τῆς πόλεως εἴργοντες· τῷ τρίτῳ δ' ἔτει, συνεχῶς ὄμβρων ῥαγδαίων καταρραγέντων, συνέβη τὸν Εὐφράτην μέγαν γενόμενον κατακλύσαι τε μέρος τῆς πόλεως, καὶ καταβαλεῖν τὸ τεῖχος ἐπὶ σταδίους εἴκοσιν. ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς νομίσας τετελέσθαι τὸν χρησμόν, καὶ τῇ πόλει τὸν ποταμὸν γεγονέναι φανερῶς πολέμιον, ἀπέγνω τὴν σωτηρίαν. ἵνα δὲ μὴ τοῖς πολεμίοις γένηται ὑποχείριος, πυρὰν ἐν τοῖς βασιλείοις κατεσκεύασεν ὑπερμεγέθη, καὶ τόν τε χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ἅπαντα, πρὸς δὲ τούτοις τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἐπὶ ταύτην ἐσώρευσε. τὰς δὲ παλλακίδας καὶ τοὺς εὐνούχους συγκλείσας εἰς τὸν ἐν μέσῃ τῇ πυρᾷ κα-

Sardanapalus sibi mortem conscicit.

περικεχωσμένον ἄγειν, ἅμα τούτοις ἅπασιν ἑαυτόν τε καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν. οἱ
δ' ἀποστάται, πυθόμενοι τὴν ἀπώλειαν Σαρδαναπάλου, τῆς μὲν πόλεως ἐκράτησαν,
εἰσπεσόντες κατὰ τὸ πεπτωκὸς μέρος τοῦ τείχους· τὸν δ' Ἀρβάκην ἐνδύσαντες τὴν βα-
σιλικὴν στολήν, προσηγόρευσαν βασιλέα, καὶ τὴν τῶν ὅλων ἐξουσίαν αὐτῷ ἐπέτρεψαν.
ἔνθα δὴ τοῦ βασιλέως τοῖς συναγωνισαμένοις δωρεάς τε διδόντος κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ
σατράπας ἐθνῶν καθιστάντος, προσελθὼν αὐτῷ Βέλεσις ὁ Βαβυλώνιος, ὁ προει-
πὼν ὅτι βασιλεὺς ἔσται τῆς ἀσίας, τῆς τε εὐεργεσίας ὑπέμνησε, καὶ τὴν βαβυλωνίαν
ἀρχὴν ἠξίου δοῦναι, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέσχετο. ἀπεφαίνετο δὲ καὶ κατὰ τοὺς κινδύ-
νους ἑαυτὸν εὐχὴν πεποιῆσθαι τῷ Βήλῳ, Σαρδαναπάλου κρατηθέντος, καὶ τῶν ἄλ-
λων βασιλείων ἐμπυρισθέντων, ἀποκομιεῖν τὴν σποδὸν ἐκ τούτων εἰς βαβυλῶνα,
καὶ πλησίον τοῦ τεμένους τοῦ θεοῦ καταθέμενον, χῶμα κατασκευάσειν τὸ παρεξόμενον
τοῖς κατὰ τὸν εὐφράτην πλέουσιν ἀθάνατον ὑπόμνημα τοῦ καταλύσαντος τὴν ἀσ-
συρίων ἀρχήν. τοῦτο δ' ᾐτεῖτο, πυθόμενος τινὸς εὐνούχου τὰ περὶ τὸν ἄργυρον καὶ
χρυσόν, ὃν διαδράντα καὶ πρὸς αὐτὸν αὐτομολήσαντα κατέκρυψεν. ὁ δ' Ἀρβάκης
τούτων οὐδὲν εἰδώς, διὰ τὸ πάντας τοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις συγκατακαῆναι τῷ βα-
σιλεῖ, τήν τε σποδὸν ἀποκομίσαι, καὶ τὴν βαβυλῶνα ἔχειν ἀτελῆ συνεχώρησεν. εἶθ'
ὁ μὲν Βέλεσις πλοῖα παρασκευασάμενος, μετὰ τῆς σποδοῦ, τὸ πλεῖστον τοῦ τε ἀργύρου
καὶ τοῦ χρυσοῦ συντόμως ἀπέστειλεν εἰς τὴν βαβυλῶνα· ὁ δὲ βασιλεύς, μηνυθείσης
αὐτῷ τῆς πράξεως αὐτοφώρου, δικαστὰς ἀπέδειξε τοὺς συναγωνισαμένους στρατη-
γούς. τοῦ πράξαντος δ' ὁμολογοῦντος ἀδικεῖν, τὸ μὲν δικαστήριον αὐτοῦ κατέγνω
θάνατον· ὁ δὲ βασιλεύς, μεγαλόψυχος ὤν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡγεμονίας βουλό-
μενος ἐπιεικῆ παρέχεσθαι, τῶν τε κινδύνων ἀπέλυσε τὸν Βέλεσιν, καὶ τὸν ἀποκε-
κομισμένον ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἔχειν συνεχώρησεν· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν δοθεῖσαν ἐξ
ἀρχῆς ἐξουσίαν τῆς βαβυλωνίας οὐκ ἀφείλετο, φήσας μείζονας εἶναι τὰς ἐξ αὐ-
τοῦ προγεγενημένας εὐεργεσίας τῶν ὕστερον ἀδικημάτων. διαβοηθείσης δὲ τῆς
ἐπιεικείας, οὐ τὴν τυχοῦσαν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ δόξαν παρὰ τῶν ἐθνῶν ἀπηνέγκατο·
πάντων κρινόντων ἄξιον εἶναι τῆς βασιλείας τὸν οὕτω προσενεχθέντα τοῖς ἀδικήσασιν.
ὁ δ' οὖν Ἀρβάκης τοῖς κατὰ τὴν πόλιν ἐπιεικῶς προσενεχθείς, αὐτοὺς μὲν κατὰ κώ-
μας διῴκισε, τὰς ἰδίας κτήσεις ἑκάστοις ἀποδούς, τὴν δὲ πόλιν εἰς ἔδαφος κατέσκα-
ψεν. ἔπειτα τόν τε ἄργυρον καὶ χρυσὸν τὸν ἐκ τῆς πυρᾶς ὑπολειφθέντα, πολλῶν
ὄντα ταλάντων, ἀπεκόμισε τῆς μηδίας εἰς ἐκβάτανα. ἡ μὲν οὖν ἡγεμονία τῶν ἀσ-
συρίων ἀπὸ Νίνου διαμείνασα μὲν τριάκοντα γενεάς, ἔτη δὲ πλείω τῶν χιλίων
καὶ τετρακοσίων, ὑπὸ μήδων κατελύθη τὸν προειρημένον τρόπον. Ἡμῖν δ' οὐκ
ἀνάρμοστον εἶναι δοκεῖ περὶ τῶν ἐν βαβυλῶνι καλουμένων χαλδαίων καὶ τῆς ἀρχαιό-
τητος αὐτῶν βραχέα διελθεῖν, ἵνα μηδὲν παραλείπωμεν τῶν ἀξίων μνήμης. χαλ-
δαῖοι τοίνυν τῶν ἀρχαιοτάτων ὄντες βαβυλωνίων, τὴν μὲν αἵρεσιν τῆς πολιτείας
παραπλησίαν ἔχουσι τοῖς κατ' αἴγυπτον ἱερεῦσι. πρὸς γὰρ τῇ θεραπείᾳ τῶν θεῶν
τεταγμένοι, πάντα τὸν τοῦ ζῆν χρόνον φιλοσοφοῦσι, μεγίστην δόξαν ἔχοντες ἐν ἀστρο-
λογίᾳ. ἀντέχονται δ' ἐπὶ πολὺ καὶ μαντικῆς, ποιούμενοι προρρήσεις περὶ τῶν
μελλόντων, καὶ τῶν μὲν καθαρμοῖς, τῶν δὲ θυσίαις, τῶν δ' ἄλλαις τισὶν ἐπῳδαῖς
ἀποτροπὰς κακῶν καὶ τελειώσεις ἀγαθῶν πειρῶνται πορίζειν. ἐμπειρίαν δ' ἔχουσι
καὶ τῆς διὰ τῶν οἰωνῶν μαντικῆς· ἐνυπνίων τε καὶ τεράτων ἐξηγήσεις ἀποφαί-
νονται. οὐκ ἀσόφως δὲ ποιοῦνται καὶ τὰ περὶ τὴν ἱεροσκοπίαν, ἀκριβῶς ἐπιτυγχάνειν

γρ. διαίρεσιν

γρ. ἄκρως

νομίζοι. τὴν δὲ τούτων μάθησιν ἀπολείπων οὐχ ὁμοίαν ποιοῦνται τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτη-
δεύουσι τῶν Ἑλλήνων. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς Χαλδαίοις ἐκ γένους ἡ τούτων φιλοσοφία πα-
ραδίδοται, καὶ παῖς παρὰ πατρὸς διαδέχεται, τῶν ἄλλων λειτουργιῶν πασῶν ἀπολελυμέ-
νος. διὸ καὶ γονεῖς ἔχοντες διδασκάλους, ἅμα μὲν ἀφθόνως ἅπαντα μανθάνουσιν, ἅ-
μα δὲ τοῖς παραγγελλομένοις προσέχουσι, πιστεύοντες βεβαιότερον. ἔπειτ' εὐθὺς
ἐκ παίδων συντρεφόμενοι τοῖς μαθήμασι, μεγάλην ἕξιν εἰς τὴν ἀστρολογίαν περιποιοῦν-
ται, διά τε τὸ τῆς ἡλικίας εὐδίδακτον, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ καρτερουμένου χρόνου. παρὰ
δὲ τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ὁ πολὺς ἀπαράσκευος προσιὼν, ὀψέ ποτε τῆς φιλοσοφίας
ἅπτεται, καὶ μέχρι τινὸς φιλοπονήσας ἀπῆλθε, περισπασθεὶς ὑπὸ βιωτικῆς χρείας.
ὀλίγοι δὲ παντελῶς ἐπὶ φιλοσοφίαν ἀποδύντες, ἐργολαβίας ἕνεκεν παραμένουσιν
ἐν τῷ μαθήματι, καινοτομοῦντες ἀεὶ περὶ τῶν μεγίστων δογμάτων, καὶ τοῖς πρὸ
αὐτῶν οὐκ ἀκολουθοῦντες. τοιγαροῦν οἱ μὲν βάρβαροι διαμένοντες ἐπὶ τῶν αὐτῶν
ἀεὶ, βεβαίως ἕκαστα λαμβάνουσιν· οἱ δ' Ἕλληνες τοῦ κατὰ τὴν ἐργολαβίαν κέρδους στοχα-
ζόμενοι, καινὰς αἱρέσεις κτίζουσι, καὶ περὶ τῶν μεγίστων θεωρημάτων ἀλλήλοις ἀντιδο-
ξοῦντες, διχονοεῖν ποιοῦσι τοὺς μανθάνοντας, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν πλανᾶσθαι τὸν πάντα
βίον ἐναιωρέας γινομένας, καὶ μηδενὶ ὅλως δυναμένας πιστεῦσαι βεβαίως. τὰς γοῦν ἐπι-
φανεστάτας αἱρέσεις τῶν φιλοσόφων εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζοι, πλεῖστον ὅσον εὑρήσει διαφε-
ρούσας ἀλλήλων, καὶ περὶ τῶν μεγίστων δοξαν ἐναντίως δοξαζούσας. οἱ δ' οὖν Χαλ-
δαῖοι τὴν μὲν τοῦ κόσμου φύσιν ἀΐδιον φασὶν εἶναι, καὶ μήτε ἐξ ἀρχῆς γένεσιν ἐσχηκέναι,
μήθ' ὕστερον φθορὰν ἐπιδέξεσθαι. τήν τε τῶν ὅλων τάξιν τε καὶ διακόσμησιν θείᾳ
τινὶ προνοίᾳ γεγονέναι, καὶ νῦν ἕκαστα τῶν ἐν οὐρανῷ γινομένων, οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ'
αὐτομάτως ἀλλ' ὡρισμένῃ τινὶ καὶ βεβαίως κεκυρωμένῃ θεῶν κρίσει συντελεῖσθαι. τῶν δ'
ἀστέρων πολυχρονίους παρατηρήσεις πεποιημένοι, καὶ τὰς ἑκάστου κινήσεις τε καὶ δυνά-
μεις ἀκριβέστατα πάντων ἀνθρώπων ἐπεγνωκότες, πολλὰ τῶν μελλόντων συμβαί-
νειν προλέγουσι τοῖς ἀνθρώποις. μεγίστην τέ φασιν εἶναι θεωρίαν καὶ κίνησιν περὶ τοὺς πέν-
τε ἀστέρας τοὺς πλανήτας καλουμένους, οὓς ἐκεῖνοι μὲν ἑρμηνεῖς ὀνομάζουσιν, ἰδίᾳ δὲ
τὸν νῦν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Κρόνον νομιζόμενον. ἐπιφανέστατον δὲ καὶ πλεῖστα καὶ μέ-
γιστα προσημαίνοντα καλοῦσιν Ἥλιον. τοὺς δ' ἄλλους τέτταρας ὁμοίως τοῖς παρ' ἡμῖν
ἀστρολόγοις ὀνομάζουσιν, Ἄρεως, Ἀφροδίτης, Ἑρμοῦ, Διός. διὰ τοῦτο δ' αὐτοὺς ἑρ-
μηνεῖς καλοῦσιν, ὅτι τῶν ἄλλων ἀστέρων ἀπλανῶν ὄντων καὶ τεταγμένην ἐχόντων
πορείαν, οὗτοι μόνοι πορείαν ἰδίαν ποιούμενοι, τὰ μέλλοντα γίνεσθαι δεικνύουσιν, ἑρ-
μηνεύοντες τοῖς ἀνθρώποις τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν. τὰ μὲν γὰρ διὰ τῆς ἀνατολῆς,
τὰ δὲ διὰ τῆς δύσεως, τινὰ δὲ διὰ τῆς χρόας προσημαίνειν φασὶν αὐτοὺς τοῖς προσέ-
χειν ἀκριβῶς βουληθεῖσι. ποτὲ μὲν γὰρ πνευμάτων μεγέθη δηλοῦν αὐτοὺς, ποτὲ
δὲ ὄμβρων ἢ καυμάτων ὑπερβολάς. ἔστι δ' ὅτε κομητῶν ἀστέρων ἐπιτολάς, ἔτι δὲ
ἡλίου τε καὶ σελήνης ἐκλείψεις καὶ σεισμοὺς, καὶ τὸ σύνολον πάσας τὰς ἐκ τοῦ πε-
ριέχοντος γεννωμένας περιστάσεις, ὠφελίμους τε καὶ βλαβερὰς οὐ μόνον ἔθνεσι καὶ
τόποις, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσι καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἰδιώταις. ὑπὸ δὲ τὴν τούτων φορὰν
λέγουσι τετάχθαι τριάκοντα ἀστέρας, οὓς προσαγορεύουσι βουλαίους θεούς. τούτων
δὲ τοὺς μὲν ἡμίσεις εἰς τοὺς ὑπὲρ γῆν τόπους ἐφορᾶν, τοὺς δ' ἡμίσεις ἐπὶ τῶν γῆν τὰ κατ'
ἀνθρώπους ἐπισκοποῦντας ἅμα καὶ τὰ κατὰ τὸν οὐρανὸν συμβαίνοντα. διὰ δ' ἡμερῶν
δέκα πέμπεσθαι τῶν μὲν ἄνω πρὸς τοὺς κάτω καθάπερ ἄγγελον τῶν ἀστέρων, τὸν δ' ὑπὸ
γῆν πρὸς τοὺς ἄνω πάλιν ὁμοίως ἕνα. καὶ ταύτην ἔχειν αὐτοὺς φορὰν ὡρισμένην,

γρ. τοῖς ἕλλη- σιν ὁ πα.

γρ. ἐναντία

γρ. ἄστρων

καὶ περιόδῳ κεκυρωμένῃ αἰωνίῳ. τῶν θεῶν δὲ κυρίους εἶναί φασι δώδεκα τὸν ἀριθμόν, ὧν ἑκάστῳ μῆνα καὶ τῶν δώδεκα λεγομένων ζῳδίων ἓν προσνέμουσι. διὰ δὲ τούτων φασὶ ποιεῖσθαι τὴν πορείαν τόν τε ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας ἀστέρας, τοῦ μὲν ἡλίου τὸν ἴδιον κύκλον ἐνιαυτῷ τελειοῦντος, τῆς δὲ σελήνης ἐν μηνὶ τὴν ἰδίαν πορείαν διαπορευομένης. τῶν δὲ πλανητῶν ἕκαστον ἴδιον ἔχειν δρόμον, καὶ διηλλαγμένως καὶ ποικίλως χρῆσθαι τοῖς τάχεσι καὶ τῇ τῶν χρόνων διαιρέσει. πλεῖστα δὲ πρὸς τὰς γενέσεις τῶν ἀνθρώπων συμβάλλεσθαι τούτους τοὺς ἀστέρας ἀγαθά τε καὶ κακά· διὰ δὲ τῆς τούτων φύσεώς τε καὶ θεωρίας μάλιστα γινώσκειν τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀνθρώποις. πεποιῆσθαι δέ φασι προρρήσεις ἄλλοις τέ καὶ βασιλεῦσιν οὐκ ὀλίγοις καὶ τῷ καταπολεμήσαντι Δαρεῖον Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν βασιλεύσασιν Ἀντιγόνῳ τε καὶ Σελεύκῳ τῷ Νικάτορι· ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ῥηθεῖσιν εὐστοχηκέναι δοκοῦσιν. ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν οἰκειοτέροις ἀναγραφήσεται καιροῖς. προλέγουσι δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις τὰ μέλλοντα συμβαίνειν, οὕτως εὐστόχως ὥστε τοὺς πειραθέντας θαυμάζειν τὸ γινόμενον, καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρωπον ἡγεῖσθαι. μετὰ δὲ τὸν ζῳδιακὸν κύκλον εἰκοσιτέσσαρας ἀφορίζουσιν ἀστέρας, ὧν τοὺς μὲν ἡμίσεις ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι, τοὺς δ' ἡμίσεις ἐν τοῖς νοτίοις τετάχθαι φασί· καὶ τούτων τοὺς μὲν ὁρωμένους, τῶν ζώντων εἶναι καταριθμοῦσι, τοὺς δ' ἀφανεῖς, τοῖς τετελευτηκόσι προσωρίσθαι νομίζουσιν, οὓς δικαστὰς τῶν ὅλων προσαγορεύουσιν. ὑπὸ πάντα δὲ τὰ προειρημένα τὴν σελήνην λέγουσι φέρεσθαι, ἔγγιστα μὲν τῆς γῆς οὖσαν διὰ τὴν βραχύτητα, διαπορευομένην δ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸν ἑαυτῆς δρόμον, οὐ διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς φορᾶς, ἀλλὰ διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ κύκλου. ὅτι δὲ τὸ φῶς ἀλλότριον ἔχει, καὶ διότι τὰς ἐκλείψεις ποιεῖται διὰ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, παραπλήσια λέγουσι τοῖς Ἕλλησι. περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν ἥλιον ἐκλείψεως ἀσθενεστάτας ἀποδείξεις φέροντες, οὐ τολμῶσι προλέγειν, οὐδ' ἀκριβῶς ὑπὲρ αὐτῆς περιγράφειν τοὺς χρόνους. περὶ δὲ τῆς γῆς ἰδιωτάτας ἀποφάσεις ποιοῦνται, λέγοντες ὑπάρχειν αὐτὴν σκαφοειδῆ καὶ κοίλην, καὶ πολλὰς καὶ πιθανὰς ἀποδείξεις εὐποροῦσι περί τε ταύτης καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸν κόσμον. ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος διεξιέναι, τῆς ὑποκειμένης ἱστορίας ἀλλότριον εἶναι νομίζομεν. τοῦτο μέντοι διαβεβαιώσαιτο ἄν τις προσηκόντως, ὅτι Χαλδαῖοι μεγίστην ἕξιν ἐν ἀστρολογίᾳ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων ἔχουσι, καὶ διότι πλείστην ἐπιμέλειαν ἐποιήσαντο ταύτης τῆς θεωρίας. περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν ἐτῶν ἐν οἷς φασι τὴν θεωρίαν τῶν κατὰ τὸν κόσμον πεποιῆσθαι τὸ σύστημα τῶν Χαλδαίων, οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως πιστεύσειεν. ἐτῶν γὰρ ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα μυριάδας, καὶ τρεῖς ἐπὶ ταύταις χιλιάδας εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου διάβασιν γεγονέναι καταριθμοῦσιν, ἀφ' οὗ τὸ παλαιὸν ἤρξαντο τῶν ἄστρων τὰς παρατηρήσεις ποιεῖσθαι. καὶ περὶ μὲν Χαλδαίων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσιν, ἵνα μὴ μακρότερον ἀποπλανώμεθα τῆς οἰκείας ἱστορίας.

Περὶ δὲ τῆς Ἀσσυρίων βασιλείας, ὡς ὑπὸ Μήδων κατελύθη προειρηκότες, ἐπάνιμεν ὅθεν ἐξέβημεν. ἐπεὶ δὲ διαφωνοῦσιν οἱ μέγιστοι τῶν συγγραφέων περὶ τῆς μεγίστης τῶν Μήδων ἡγεμονίας, οἰκεῖον εἶναι διαλαμβάνομεν τοῖς φιλαλήθως τὰς πράξεις ἱστορεῖν βουλομένοις, τὴν διαφορὰν τῶν ἱστοριογράφων παράλληλα θεῖναι. Ἡρόδοτος μὲν οὖν κατὰ Ξέρξην γεγονὼς τοῖς χρόνοις, φησὶν Ἀσσυρίους ἔτη πεντακόσια πρότερον τῆς Ἀσίας ἄρξαντας, ὑπὸ Μήδων καταλυθῆναι· ἔπειτα βασιλέα μὲν μηδένα γενέσθαι τὸν ἀμφισβητήσοντα τῶν ὅλων ἐπὶ πολλὰς γενεάς, τὰς δὲ πόλεις καθ' ἑαυτὰς ταττομένας διοικεῖσθαι δημοκρατικῶς· τὸ δὲ τελευταῖον, ὑπὸ πολλῶν ἐτῶν διελθόντων, αἱρεθῆναι βασιλέα παρὰ τοῖς Μήδοις ἄνδρα

δικαιοσύνῃ διάφορον, ὄνομα Κυαξάρην. τοῦτον δὲ πρῶτον ἐπιχειρῆσαι προσάγεσθαι τοὺς πλησιοχώρους τοῖς Μήδοις, καὶ ἀρχηγὸν γενέσθαι τῆς τῶν ὅλων ἡγεμονίας. ἔπειτα τοὺς ἐγγόνους, ἀεὶ προσκατακτωμένους πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας, αὐξῆσαι τὴν βασιλείαν, μέχρι Ἀστυάγους τοῦ καταπολεμηθέντος ὑπὸ Κύρου καὶ Περσῶν. περὶ ὧν νῦν ἡμεῖς τὰ κεφάλαια προειρηκότες, τὰ κατὰ μέρος ὕστερον ἀκριβῶς ἀναγράψομεν, ἐπειδὰν ἐπὶ τοὺς οἰκείους χρόνους ἐπιβάλωμεν. κατὰ γὰρ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑπτακαιδεκάτης ὀλυμπιάδος ᾑρέθη βασιλεὺς ὑπὸ Μήδων Κυαξάρης, καθ' Ἡρόδοτον. Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τοῖς καθ' Ἡρόδοτον μὲν χρόνοις ὑπῆρξε κατὰ τὴν Κύρου στρατείαν ἐπὶ Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφόν, γενόμενος δὲ αἰχμάλωτος, καὶ διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἑπτακαίδεκα ἔτη διετέλεσε τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ. οὗτος οὖν φησιν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν (ἐν αἷς οἱ Πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατά τινα νόμον εἶχον συντεταγμένας) πολυπραγμονῆσαι τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ συνταξάμενον τὴν ἱστορίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν. φησὶν οὖν, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἀσσυρίων ἡγεμονίας Μήδους προεστῆναι τῆς Ἀσίας, Ἀρβάκου βασιλεύοντος, τοῦ Σαρδανάπαλον καταπολεμήσαντος, καθότι προείρηται. τούτου δ' ἄρξαντος ἔτη δυσὶ λείποντα τῶν τριάκοντα, διαδέξασθαι τὴν βασιλείαν τὸν υἱὸν Μαδαύκην, ὃν ἄρξαι τῆς Ἀσίας ἔτη πεντήκοντα. μετὰ δὲ τοῦτον τριάκοντα μὲν ἔτη βασιλεῦσαι Σώσαρμον, πεντήκοντα δὲ Ἀρτίαν, δύο δὲ πρὸς τοῖς εἴκοσι τὸν προσαγορευόμενον Ἀρβιάνην, τετταράκοντα δὲ Ἀρσαῖον. ἐπὶ δὲ τούτου συστῆναι μέγαν πόλεμον τοῖς Μήδοις πρὸς Καδουσίους, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Παρσώνδην τὸν Πέρσην, θαυμαζόμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, φίλον τε ὑπάρξαι τοῦ βασιλέως, καὶ μέγιστον ἰσχῦσαι τῶν μετεχόντων τοῦ βασιλικοῦ συνεδρίου. τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔν τινι κρίσει λυπηθέντα, φυγεῖν μετὰ πεζῶν μὲν τρισχιλίων, ἱππέων δὲ χιλίων εἰς Καδουσίους· παρ' οἷς ἦν ἐκδιδόμενος τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν τῷ μάλιστα δυναστεύοντι κατὰ τούτους τοὺς τόπους. γενόμενον δὲ ἀποστάτην, καὶ πείσαντα τὸ σύμπαν ἔθνος ἀντέχεσθαι τῆς ἐλευθερίας, αἱρεθῆναι στρατηγὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν. ἔπειτα πυνθανόμενον ἀθροιζομένην ἐπ' αὐτὸν μεγάλην δύναμιν, καθοπλίσαι τοὺς Καδουσίους πανδημεί, καὶ καταστρατοπεδεῦσαι πρὸς ταῖς εἰς τὴν χώραν ἐμβολαῖς, ἔχοντα τοὺς σύμπαντας οὐκ ἐλάττους εἴκοσι μυριάδων. τοῦ δὲ βασιλέως Ἀρταίου στρατεύσαντος ἐπ' αὐτὸν μυριάσιν ὀγδοήκοντα, κρατῆσαι, καὶ πλείους μὲν τῶν πεντακισμυρίων ἀνελεῖν, τὴν δ' ἄλλην δύναμιν ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς Καδουσίων χώρας. διὸ καὶ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις θαυμαζόμενον, αἱρεθῆναι βασιλέα, καὶ τὴν Μηδίαν συνεχῶς λεηλατεῖν, καὶ πάντα τόπον καταφθείρειν. μεγάλης δὲ δόξης τυχόντα, καὶ γήρᾳ μέλλοντα καταστρέφειν τὸν βίον, ἀρὰν θέσθαι, παραιτησάμενον τὸν διαδεχόμενον τὴν ἀρχήν, ὅπως μηδέποτε διαλύσωνται τὴν ἔχθραν Καδούσιοι πρὸς Μήδους· εἰ δὲ συνθοῖντο ὁμολογίας, ἐξώλεις γενέσθαι τούς τε ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ Καδουσίους ἅπαντας. διὰ δὲ ταύτας τὰς αἰτίας ἀεὶ πολεμικῶς ἐσχηκέναι Καδουσίους πρὸς Μήδους, καὶ μηδέποτε τοῖς τούτων βασιλεῦσιν ὑπηκόους γεγονέναι, μέχρις οὗ Κῦρος εἰς Πέρσας μετέστησε τὴν ἡγεμονίαν. τῶν δὲ Μήδων βασιλεῦσαι μετὰ τὴν Ἀρταίου τελευτὴν Ἀρτύνην μὲν ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι, Ἀρτιβάρναν δὲ μ. ἐπὶ δὲ τούτου Πάρθους ἀποστάντας Μήδων, Σάκαις τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι. διόπερ συστάντος πολέμου τοῖς Σάκαις πρὸς Μήδους ἐπ' ἔτη πλείω, γενέσθαι τε μάχας οὐκ ὀλίγας, καὶ συχνῶν παρ' ἀμφοτέρων ἀναιρεθέντων, τὸ τελευταῖον εἰρήνην αὐτοὺς ἐπὶ τοῖσδε συνθέσθαι· Πάρθους μὲν ὑπὸ Μήδους τετάχθαι, τῶν δὲ προϋ-

γρ. Μανδαύκην.

γρ. Ἀρτύκαν.

γρ. καδουσίους. ἦν δὲ ἐκδεδομένος τὴν

γρ. ἐπὶ δύο.

παρόντων ἑκατέρους κυρωθῆναι, φίλους εἶναι καὶ συμμάχους ἀλλήλοις εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. βασιλεῦσαι δὲ τότε τῶν Σακῶν γυναῖκα τὰ κατὰ πόλεμον ἐζηλωκυῖαν, καὶ τόλμῃ τε καὶ πράξει πολὺ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων γυναικῶν τῶν ἐν Σάκαις, ὄνομα Ζαρίναν. καθόλου μὲν οὖν τὸ ἔθνος τοῦτο γυναῖκας ἀλκίμους ἔχει, καὶ κοινωνούσας τοῖς ἀνδράσι τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνων. ταύτην δὲ λέγεται τῷ τε κάλλει γενέσθαι πασῶν εὐπρεπεστάτην, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἐγχειρήμασι θαυμαστήν. τῶν μὲν γὰρ πλησιοχώρων βαρβάρων τοὺς ἐπηρμένους τῷ θράσει καὶ καταδουλουμένους τὸ ἔθνος τῶν Σακῶν καταπολεμῆσαι, τῆς δὲ χώρας πολλὴν ἐξημερῶσαι, καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας κτίσαι, καὶ τὸ σύνολον εὐδαιμονέστερον τὸν βίον τῶν ὁμοεθνῶν ποιῆσαι. διὸ καὶ τοὺς ἐγχωρίους μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῆς χάριν ἀποδιδόντας τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τῆς ἀρετῆς μνημονεύοντας, τάφον οἰκοδομῆσαι πολὺ τῶν ὄντων παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα. ὑποστησαμένους γὰρ πυραμίδα τρίγωνον, τριῶν μὲν σταδίων ἑκάστην πλευρὰν αὐτῆς κατασκευάσαι τὸ μῆκος, τὸ δ' ὕψος σταδιαῖον, εἰς ὀξὺ συνηγμένης τῆς κορυφῆς. ἐπιστῆσαι δὲ τῷ τάφῳ καὶ χρυσῆν εἰκόνα κολοσσικήν, καὶ τιμὰς ἡρωικὰς ἀπονέμειν, καὶ τἆλλα πάντα μεγαλοπρεπέστερα ποιεῖν τῶν τοῖς προγόνοις αὐτῆς συγχωρηθέντων. Ἀστιβάρα δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων γήρᾳ τελευτήσαντος ἐν Ἐκβατάνοις, τὴν ἀρχὴν Ἀσπάδαν τὸν υἱὸν διαδέξασθαι, τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀστυάγην καλούμενον. τούτου δ' ὑπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καταπολεμηθέντος, μεταπεσεῖν τὴν βασιλείαν εἰς Πέρσας. περὶ ὧν ἡμεῖς τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἰδίοις χρόνοις ἀκριβῶς ἀναγράψομεν. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀσσυρίων καὶ Μήδων βασιλείας καὶ τῆς τῶν συγγραφέων διαφωνίας ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζομεν. περὶ δὲ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν ἐν ταύτῃ μυθολογουμένων ἐν μέρει διέξιμεν. Ἡ τοίνυν Ἰνδικὴ τετράπλευρος οὖσα τῷ σχήματι, τὴν μὲν πρὸς ἀνατολὰς νεύουσαν πλευρὰν καὶ τὴν πρὸς μεσημβρίαν ἡ μεγάλη περιέχει θάλαττα· τὴν δὲ πρὸς τὰς ἄρκτους τὸ Ἠμωδὸν ὄρος διείργει τῆς Σκυθίας, ἣν κατοικοῦσι τῶν Σκυθῶν οἱ προσαγορευόμενοι Σάκαι· τὴν δὲ τετάρτην τὴν πρὸς δύσιν τετραμμένην διείληφεν ὁ Ἰνδὸς προσαγορευόμενος ποταμός, μέγιστος ὢν σχεδὸν τῶν ἁπάντων μετὰ τὸν Νεῖλον. τὸ δὲ μέγεθος τῆς ὅλης Ἰνδικῆς φασὶν ὑπάρχειν ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν δισμυρίων ὀκτακισχιλίων σταδίων, ἀπὸ δὲ τῶν ἄρκτων πρὸς μεσημβρίαν δισμυρίων δισχιλίων. τηλικαύτη δ' οὖσα τὸ μέγεθος, δοκεῖ μάλιστα τῶν κατὰ τὸν κόσμον περιέχειν τὸν τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλον, καὶ πολλαχῇ μὲν ἐπ' ἄκρας τῆς Ἰνδικῆς ἰδεῖν ἔστιν ἀσκίους τοὺς γνώμονας, νυκτὸς δὲ τὰς ἄρκτους ἀθεωρήτους· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις οὐδ' αὐτὸν τὸν Ἀρκτοῦρον φαίνεσθαι. καθ' ὃν δὴ τρόπον φασὶ καὶ τὰς σκιὰς κεκλίσθαι πρὸς μεσημβρίαν. ἡ δ' οὖν Ἰνδικὴ πολλὰ μὲν ὄρη καὶ μεγάλα ἔχει, δένδρεσι παντοδαποῖς καρπίμοις πληθύοντα, πολλὰ δὲ πεδία καὶ μεγάλα καρποφόρα, ὧν τὰ μὲν κάλλει διαφέρει, ποταμῶν δὲ πλήθεσι διαρρεόμενα. τὰ πολλὰ δὲ τῆς χώρας ἀρδεύεται, καὶ διὰ τοῦτο διττοὺς ἔχει τοὺς κατ' ἔτος καρπούς, ζώων τε παντοδαπῶν γέμει, διαφόρων τοῖς μεγέθεσι καὶ ταῖς ἀλκαῖς, τῶν μὲν χερσαίων, τῶν δὲ καὶ πτηνῶν. καὶ πλείστους δὲ καὶ μεγίστους ἐλέφαντας ἐκτρέφει, χορηγοῦσα τὰς τροφὰς ἀφθόνως, δι' ἃς ταῖς ῥώμαις τὰ θηρία ταῦτα πολὺ προέχει τῶν κατὰ τὴν Λιβύην γεννωμένων. διὸ καὶ πολλῶν θηρευομένων ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν καὶ πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας κατασκευαζομένων, μεγάλας συμβαίνει γίνεσθαι ῥοπὰς πρὸς τὴν νίκην. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡ πολυκαρπία φέρουσα τοῖς τε ἀναστήμασι τῶν σωμάτων καὶ τοῖς ὄγκοις ὑπερφέροντας κατασκευάζει. εἶναι δὲ αὐτοὺς συμβαίνει καὶ πρὸς τὰς τέχνας ἐπιστήμονας, ὡς ἂν ἀέρα μὲν ἕλκοντας καθαρόν, ὕδωρ δὲ λεπτομερέστατον πί-

τῆ Ἀσπάδαν

τῆ γέμει

νοίζας. ἡ δὲ γῆ πάμφορος οὖσα τοῖς ἡμέροις καρποῖς, ἔχει καὶ φλέβας καταγείους πολλὰς καὶ παντοδαπῶν μετάλλων. γίνεται γὰρ ἐν αὐτῇ πολὺς μὲν ἄργυρος καὶ χρυσός, οὐκ ὀλίγος δὲ χαλκὸς καὶ σίδηρος, ἔτι δὲ κασσίτερος, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς κόσμον τε καὶ χρείαν καὶ πολεμικὴν παρασκευὴν ἀνήκοντα. χωρὶς δὲ τῶν δημητριακῶν καρπῶν φύεται κατὰ τὴν ἰνδικὴν πολλὴ μὲν κέγχρος, διαρδομένη τῇ τῶν ποταμίων ναμάτων δαψιλείᾳ, πολὺ δ᾽ ὄσπριον καὶ διάφορον, ἔτι δὲ ὄρυζα, καὶ τὸ προσαγορευόμενον βόσπορον, καὶ μετὰ τούτων ἄλλα πλείω τῶν πρὸς διατροφὴν χρησίμων. οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ ἄλλοις ἐδωδίμοις καρποῖς, δυναμένοις τρέφειν ζῷα, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. διὸ καί φασι μηδέποτε τὴν ἰνδικὴν ἐπισχεῖν λιμὸν, ἢ καθόλου σπάνιν τῆς πρὸς τροφὴν ἡμέρου ἀνηκόντων. διττῶν γὰρ καρπῶν ἐν αὐτῇ γινομένων καθ᾽ ἕκαστον ἔτος, τοῦ μὲν χειμερινοῦ, καθάπερ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὁ σπόρος τῶν πυρίνων γίνεται καρπῶν· τοῦ δ᾽ ἑτέρου κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν, καθ᾽ ἣν σπείρεσθαι συμβαίνει τὴν ὄρυζαν καὶ τὸν βόσπορον, ἔτι δὲ σήσαμον καὶ κέγχρον· κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον ἀμφοτέροις τοῖς καρποῖς οἱ κατὰ τὴν ἰνδικὴν ἐπιτυγχάνουσι. πάντων δὲ τελεσφορουμένων, θατέρου τῶν καρπῶν οὐκ ἀποτυγχάνουσιν. οἵ τε αὐτοματίζοντες καρποὶ, καὶ αἱ κατὰ τοὺς ἑλώδεις τόπους φυόμεναι ῥίζαι, διάφοροι τῇ γλυκύτητι οὖσαι, πολλὴν παρέχονται τοῖς ἀνθρώποις δαψίλειαν. πάντα γὰρ σχεδὸν τὰ κατὰ τὴν χώραν πεδία γλυκεῖαν ἔχει τήν τε ἀπὸ τῶν ποταμῶν ἰκμάδα, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὄμβρων τῶν ἐν τῷ θέρει γινομένων, κατ᾽ ἐνιαυτὸν κυκλικῇ τινι περιόδῳ παραδόξως εἰωθότων γίνεσθαι· καὶ τὰς ἐν τοῖς ἕλεσι ῥίζας ὀπτᾷ τὸ τοῦ καύματος, καὶ μάλιστα τῶν μεγάλων καλάμων. συμβάλλονται δὲ παρὰ τοῖς ἰνδοῖς καὶ τὰ νόμιμα πρὸς τὸ μηδέποτε λιμὸν γενέσθαι παρ᾽ αὐτοῖς. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οἱ πολέμιοι καταφθείροντες τὴν χώραν, ἀγεώργητον κατασκευάζουσι· παρὰ δὲ τούτοις τῶν γεωργῶν ἱερῶν καὶ ἀσύλων ἐωμένων, οἱ πλησίον τῶν παρατάξεων γεωργοῦντες ἀνεπαίσθητοι τῶν κινδύνων εἰσίν. ἀμφότεροι γὰρ οἱ πολεμοῦντες ἀλλήλους μὲν ἀποκτείνουσιν ἐν ταῖς μάχαις, τοὺς δὲ περὶ τὴν γεωργίαν ὄντας ἐῶσιν ἀβλαβεῖς, ὡς κοινοὺς ὄντας ἁπάντων εὐεργέτας· τάς τε χώρας τῶν ἀντιπολεμούντων οὔτ᾽ ἐμπυρίζουσιν, οὔτε δενδροτομοῦσιν. ἔχει δὲ καὶ ποταμοὺς ἡ χώρα τῶν ἰνδῶν πολλοὺς καὶ μεγάλους πλωτοὺς, οἳ τὰς πηγὰς ἔχοντες ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς πρὸς τὰς ἄρκτους κεκλιμένοις, φέρονται διὰ τῆς πεδιάδος. ὧν οὐκ ὀλίγοι συμμίσγοντες ἀλλήλοις, ἐμβάλλουσιν εἰς ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον γάγγην. οὗτος δὲ τὸ πλάτος γενόμενος σταδίων τριάκοντα, φέρεται μὲν ἀπὸ τῆς ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, ἐξερεύγεται δὲ εἰς τὸν ὠκεανὸν, ἀπολαμβάνων εἰς τὸ πρὸς ἕω μέρος τὸ ἔθνος τὸ τῶν γανδαριδῶν, πλείστους ἔχον καὶ μεγίστους ἐλέφαντας. διὸ καὶ τῆς χώρας ταύτης οὐδεὶς πώποτε βασιλεὺς ἔπηλυς ἐκράτησε, πάντων τῶν ἀλλοεθνῶν φοβουμένων τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἀλκὴν τῶν θηρίων. καὶ γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ μακεδὼν, ἁπάσης τῆς ἀσίας κρατήσας, μόνους τοὺς γανδαρίδας οὐκ ἐπολέμησε. καταντήσας γὰρ ἐπὶ τὸν γάγγην ποταμὸν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ τοὺς ἄλλους ἰνδοὺς καταπολεμήσας, ὡς ἐπύθετο τοὺς γανδαρίδας ἔχειν τετρακισχιλίους ἐλέφαντας πολεμικῶς κεκοσμημένους, ἀπέγνω τὴν ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατείαν. ὁ δὲ παραπλήσιος τῷ γάγγῃ ποταμῷ, προσαγορευόμενος δὲ ἰνδὸς, ἄρχεται μὲν ὁμοίως ἀπὸ τῶν ἄρκτων, ἐμβάλλων δ᾽ εἰς τὸν ὠκεανὸν, ἀφορίζει τὴν ἰνδικήν. πολλὴν δὲ διεξιὼν πεδιάδα χώραν, δέχεται ποταμοὺς οὐκ ὀλίγους πλωτοὺς, ἐπιφανεστάτους δὲ ὕπανιν καὶ ὑδάσπην καὶ ἀκεσίνην. χωρὶς δὲ τούτων ἄλλο πλῆθος ποταμῶν παντοδαπῶν διαρρεῖ, καὶ ποιεῖ κατάρρυτον πολλοῖς κηπεύμασι καὶ καρποῖς παντοδαποῖς τὴν χώραν. οὐ δὲ κατὰ τοὺς ποταμοὺς

τῶν γανδαρικῶν,

τῶν ἀλλοεθνῶν

τοὺς γανδαρικούς.

τοὺς ἄλλους γανδαραιούς

πλῆθος καὶ τῆς τῶν ὑδάτων ὑπερβολῆς αἰτίαν φέρουσιν οἱ παρ' αὐτοῖς φιλόσοφοι καὶ φυσικοὶ τοιαύτην. τὴν ἰνδικήν φασὶ τὰς περικειμένας χώρας, τήν τε σκυθῶν καὶ βακτριανῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀριανῶν, ὑψηλοτέρας εἶναι τῆς ἰνδικῆς· ὥστε εὐλόγως εἰς τὴν ὑποκειμένην χώραν πανταχόθεν συρρεούσας τὰς λιβάδας, ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ποιεῖν τοὺς τόπους καθύγρους, καὶ γεννᾶν ποταμῶν πλῆθος. ἴδιον δέ τι συμβαίνει περί τινα τῶν κατὰ τὴν ἰνδικὴν ποταμῶν τὸν ὀνομαζόμενον σίλλαν, ῥέοντα δ' ἔκ τινος ὁμωνύμου κρήνης. ἐπὶ γὰρ τούτου μόνου τῶν ἁπάντων ποταμῶν οὐδὲν τῶν ἐμβαλλομένων εἰς αὐτὸν ἐπιπλεῖ, πάντα δ' εἰς τὸν βυθὸν καταδύεται παραδόξως. τὴν δ' ὅλην ἰνδικὴν οὖσαν ὑπερμεγέθη λέγεται κατοικεῖν ἔθνη πολλὰ καὶ παντοδαπά, καὶ τούτων μηδὲν ἔχειν τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν ἔπηλυν, ἀλλὰ πάντα δοκεῖν ὑπάρχειν αὐτόχθονα. πρὸς δὲ τούτοις, μήτε ξενικὴν ἀποικίαν προσδέχεσθαί ποτε, μήτε εἰς ἄλλο ἔθνος ἀποστεῖλαι. μυθολογοῦσι δὲ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἀνθρώπους τροφαῖς μὲν κεχρῆσθαι τοῖς αὐτομάτως φυομένοις ἐκ τῆς γῆς καρποῖς, ἐσθῆσι δὲ, ταῖς δοραῖς τῶν ἐγχωρίων ζῴων, καθάπερ καὶ παρ' ἕλλησιν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τεχνῶν τὰς εὑρέσεις καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς βίον χρησίμων ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον γενέσθαι, τῆς χρείας αὐτῆς ὑφηγουμένης εὐφυεῖ ζῴῳ, καὶ συνεργοὺς ἔχοντι πρὸς ἅπαντα χεῖρας, καὶ λόγον, καὶ ψυχῆς ἀγχίνοιαν. μυθολογοῦσι δὲ παρὰ τοῖς ἰνδοῖς οἱ λογιώτατοι περὶ ὧν καιρὸν ἂν εἴη συντόμως διελθεῖν. φασὶ γὰρ, ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις παρ' αὐτοῖς ἔτι τῶν ἀνθρώπων κωμηδὸν οἰκούντων, παραγενέσθαι τὸν Διόνυσον ἐκ τῶν πρὸς ἑσπέραν τόπων, ἔχοντα δύναμιν ἀξιόλογον· ἐπελθεῖν δὲ τὴν ἰνδικὴν ἅπασαν, μηδεμιᾶς οὔσης ἀξιολόγου πόλεως τῆς δυναμένης ἀντιτάξασθαι. ἐπιγενομένων δὲ καυμάτων μεγάλων, καὶ τῶν τοῦ Διονύσου στρατιωτῶν λοιμικῇ νόσῳ διαφθειρομένων, συνέσει διαφέροντα τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ἀπαγαγεῖν τὸ στρατόπεδον ἐκ τῶν πεδινῶν τόπων εἰς τὴν ὀρεινήν. ἐνταῦθα δὲ πνεόντων ψυχρῶν ἀνέμων, καὶ τῶν ναματιαίων ὑδάτων καθαρῶν ῥεόντων πρὸς αὐταῖς ταῖς πηγαῖς, ἀπαλλαγῆναι τῆς νόσου τὸ στρατόπεδον. ὀνομάζεσθαι δὲ τῆς ὀρεινῆς τὸν τόπον τοῦτον μηρὸν, καθ' ὃν ὁ Διόνυσος ἐξέθρεψε τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς νόσου. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τοὺς ἕλληνας περὶ τοῦ θεοῦ τούτου παραδεδωκέναι τοῖς μεταγενεστέροις τετράφθαι τὸν Διόνυσον ἐν μηρῷ. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς καταθέσεως τῶν καρπῶν ἐπιμεληθέντα, μεταδιδόναι τοῖς ἰνδοῖς, καὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων παραδοῦναι. πρὸς δὲ τούτοις, πόλεών τε ἀξιολόγων γενηθῆναι κτίστην, μεταγαγόντα τὰς κώμας εἰς τοὺς εὐθέτους τόπους, τιμᾶν τε καταδεῖξαι τὸ θεῖον, καὶ νόμους εἰσηγήσασθαι καὶ δικαστήρια. καθόλου δὲ πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων εἰσηγητὴν γενόμενον, θεὸν νομισθῆναι, καὶ τυχεῖν ἀθανάτων τιμῶν. ἱστοροῦσι δ' αὐτὸν καὶ γυναικῶν πλῆθος μετὰ τοῦ στρατοπέδου περιάγεσθαι, καὶ κατὰ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις παρατάξεις τυμπάνοις καὶ κυμβάλοις κεχρῆσθαι, μήπω σάλπιγγος εὑρημένης. βασιλεύσαντα δὲ πάσης τῆς ἰνδικῆς ἔτη δύο πρὸς τοῖς πεντήκοντα, γήρᾳ τελευτῆσαι. διαδεξαμένους δὲ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν, ἀεὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτῶν ἀπολιπεῖν τὴν ἀρχήν. τὸ δὲ τελευταῖον, πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον καταλυθείσης τῆς ἡγεμονίας δημοκρατηθῆναι τὰς πόλεις. περὶ μὲν οὖν τοῦ Διονύσου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ τοιαῦτα μυθολογοῦσιν οἱ τὴν ὀρεινὴν τῆς ἰνδικῆς κατοικοῦντες. τόν τε Ἡρακλέα φασὶ παρ' αὐτοῖς γεγενῆσθαι, καὶ παραπλησίως τοῖς ἕλλησι τό τε ῥόπαλον καὶ τὴν λεοντῆν αὐτῷ προσάπτουσι. τῇ δὲ τοῦ σώματος ῥώμῃ καὶ ἀλκῇ πολὺ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διενεγκεῖν, καὶ καθαρὰν ποιῆσαι τῶν θηρίων γῆν τε καὶ θάλατταν. γαμήσαντα δὲ πλείους γυναῖκας, υἱοὺς μὲν πολλοὺς

θυγατέρα δὲ μίαν γεννῆσαι. καὶ τούτων ἐν ἡλικίᾳ γενομένων, πᾶσαν τὴν Ἰνδικὴν διελόμενον εἰς ἴσας τοῖς τέκνοις μερίδας, εἰς ἅπαντας τοὺς υἱεῖς ἀποδεῖξαι βασιλέας. μίαν δὲ θυγατέρα θρέψαντα, καὶ ταύτην βασίλισσαν ἀποδεῖξαι. κτίστην τε πόλεων οὐκ ὀλίγων γενέσθαι, καὶ τούτων τὴν ἐπιφανεστάτην καὶ μεγίστην προσαγορεῦσαι Παλίβοθρα. κατασκευάσαι δ' ἐν αὐτῇ καὶ βασίλεια πολυτελῆ, καὶ πλῆθος οἰκητόρων καθιδρύσαι, τήν τε πόλιν ὀχυρῶσαι τάφροις ἀξιολόγοις, ποταμίοις ὕδασι πληρουμένοις. καὶ τὸν μὲν Ἡρακλέα τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν ποιησάμενον, ἀθανάτου τυχεῖν τιμῆς· τοὺς δ' ἀπογόνους αὐτοῦ, βασιλεύσαντας ἐπὶ πολλὰς γενεάς, καὶ πράξεις ἀξιολόγους μεταχειρισαμένους, μήτε στρατείαν ὑπερόριον ποιήσασθαι, μήτε ἀποικίαν εἰς ἄλλο ἔθνος ἀποστεῖλαι. ὕστερον δὲ πολλοῖς ἔτεσι τὰς πλείστας μὲν τῶν πόλεων δημοκρατηθῆναι, τινῶν δὲ ἐθνῶν τὰς βασιλείας διαμεῖναι μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου διαβάσεως. νομίμων δ' ὄντων παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἐνίων ἐξηλλαγμένων, θαυμασιώτατον ἄν τις ἡγήσαιτο τὸ καταδειχθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παρ' αὐτοῖς φιλοσόφων. νενομοθέτηται γὰρ παρ' αὐτοῖς δοῦλον μηδένα τὸ παράπαν εἶναι, ἐλευθέρους δ' ὑπάρχοντας τὴν ἰσότητα τιμᾶν ἐν πᾶσι. τοὺς γὰρ μαθόντας μήθ' ὑπερέχειν, μήθ' ὑποπίπτειν ἄλλοις, κράτιστον ἕξειν βίον πρὸς ἁπάσας τὰς περιστάσεις. εὔηθες γὰρ εἶναι νόμους μὲν ἐπ' ἴσης τιθέναι πᾶσι, τὰς δ' οὐσίας ἀνωμάλους κατασκευάζειν. Τὸ δὲ πᾶν πλῆθος τῶν Ἰνδῶν εἰς ἑπτὰ μέρη διῄρηται, ὧν ἐστι τὸ μὲν πρῶτον, σύστημα φιλοσόφων, πλήθει μὲν τῶν ἄλλων μερῶν λειπόμενον, τῇ δ' ἐπιφανείᾳ πάντων πρωτεῦον. ἀλειτούργητοι γὰρ ὄντες οἱ φιλόσοφοι πάσης ὑπουργίας, οὔθ' ἑτέρων κυριεύουσιν, οὔθ' ὑφ' ἑτέρων δεσπόζονται. παραλαμβάνονται δὲ ὑπὸ μὲν τῶν ἰδιωτῶν εἴς τε τὰς ἐν τῷ βίῳ θυσίας καὶ εἰς τὰς τῶν τετελευτηκότων ἐπιμελείας, ὡς θεοῖς γεγονότες προσφιλέστατοι, καὶ περὶ τῶν ἐν ᾅδου μάλιστα ἐμπείρως ἔχοντες. ταύτης τε τῆς ὑπουργίας δωρεάς τε καὶ τιμὰς λαμβάνουσιν ἀξιολόγους. τῷ δὲ κοινῷ τῶν Ἰνδῶν μεγάλας παρέχονται χρείας, παραλαμβανόμενοι μετὰ τὸ νέον ἔτος ἐπὶ τὴν μεγάλην σύνοδον, προλέγοντες δὲ περὶ αὐχμῶν καὶ ἐπομβρίας, ἔτι δ' ἀνέμων εὐπνοίας, καὶ νόσων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δυναμένων τοὺς ἀκούοντας ὠφελῆσαι. τὰ μέλλοντα γὰρ προακούσαντες οἵ τε πολλοὶ καὶ ὁ βασιλεύς, ἐκπληροῦσιν ἀεὶ τὸ μέλλον ἐκλείπειν, καὶ προκατασκευάζουσιν ἀεί τι τῶν χρησίμων. ὁ δὲ ἀποτυχὼν τῶν φιλοσόφων ἐν ταῖς προρρήσεσιν, ἄλλην μὲν οὐδεμίαν ὑπέχει τιμωρίαν ἢ βλασφημίαν, ἄφωνος δὲ διατελεῖ τὸν λοιπὸν βίον. δεύτερον δ' ἐστὶ μέρος τὸ τῶν γεωργῶν, οἳ τῷ πλήθει τῶν ἄλλων πολὺ προέχειν δοκοῦσιν. οὗτοι δὲ πολέμων καὶ τῆς ἄλλης λειτουργίας ἀφειμένοι, περὶ τὰς γεωργίας ἀσχολοῦνται. καὶ οὐδεὶς ἂν πολέμιος περιτυχὼν γεωργῷ κατὰ τὴν χώραν, ἀδικήσειεν, ἀλλ' ὡς κοινοὺς εὐεργέτας ἡγούμενοι, πάσης ἀδικίας ἀπέχονται. διόπερ ἀδιάφθορος ἡ χώρα διαμένουσα καὶ καρποῖς βρίθουσα, πολλὴν ἀπόλαυσιν παρέχεται τῶν ἐπιτηδείων τοῖς ἀνθρώποις. διατρίβουσι δ' ἐπὶ τῆς χώρας μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν οἱ γεωργοί, καὶ τῆς εἰς τὴν πόλιν καταβάσεως παντελῶς ἀφεστήκασι. τῆς δὲ χώρας μισθοὺς τελοῦσι τῷ βασιλεῖ, διὰ τὸ πᾶσαν τὴν Ἰνδικὴν βασιλικὴν εἶναι, ἰδιώτῃ δὲ μηδενὶ γῆν ἐξεῖναι κεκτῆσθαι. χωρὶς δὲ τῆς μισθώσεως τετάρτην τῷ βασιλεῖ τελοῦσι. τρίτον δ' ἐστὶ φῦλον, τὸ τῶν βουκόλων καὶ ποιμένων, καὶ καθόλου πάντων τῶν νομέων, οἳ πόλιν μὲν ἢ κώμην οὐκ οἰκοῦσι, σκηνίτῃ δὲ βίῳ χρῶνται. οἱ δ' αὐτοὶ καὶ κυνηγετοῦντες καθαρὰν ποιοῦσι τὴν χώραν ὀρνέων καὶ θηρίων. εἰς ταῦτα δὲ ἀσκοῦντες καὶ φιλοτεχνοῦντες ἐξημεροῦσι τὴν Ἰνδικήν, πληθύουσαν πολλῶν καὶ παντοδαπῶν θηρίων τε καὶ ὀρνέων τῶν κατεσθιόντων τὰ σπέρ-

γρ. μερίδας, ἅπαντας τοὺς παῖδας

γρ. ἀναδέχεται

γρ. εἰς τὸ βασιλικόν

ματα τῶν γεωργῶν. τέταρτον δ' ἐστὶ μέρος τὸ τῶν τεχνιτῶν, καὶ τούτων οἱ μὲν ὁπλοποιοί, οἱ δὲ τοῖς γεωργοῖς ἤ τισιν ἄλλοις τὰ χρήσιμα πρὸς ὑπηρεσίαν κατασκευάζουσι. οὗτοι δ' οὐ μόνον ἀτελεῖς εἰσίν, ἀλλὰ καὶ σιτομετρίας ἐκ τοῦ βασιλικοῦ λαμβάνουσι. πέμπτον δ' στρατιωτικόν, εἰς τοὺς πολέμους εὔθετον· τῷ μὲν πλήθει δεύτερον, ἀνέσει δὲ καὶ παιδιᾷ πλείστῃ χρώμενον ἐν ταῖς εἰρήναις. τρέφεται δ' ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν πολεμιστῶν ἵππων τε καὶ ἐλεφάντων. ἕκτον δ' ἐστὶ τὸ τῶν ἐφόρων. οὗτοι δὲ πολυπραγμονοῦντες πάντα καὶ ἐφορῶντες τὰ κατὰ τὴν Ἰνδικήν, ἀπαγγέλλουσι τοῖς βασιλεῦσιν· ἐὰν δ' ἡ πόλις αὐτῶν ἀβασίλευτος ᾖ, τοῖς ἄρχουσιν. ἕβδομον δ' ἐστὶ μέρος τὸ βουλευτικὸν μὲν καὶ συνεδρεῦον τοῖς ὑπὲρ τῶν κοινῶν βουλευομένοις, πλήθει μὲν ἐλάχιστον, εὐγενείᾳ δὲ καὶ φρονήσει μάλιστα θαυμαζόμενον. ἐκ τούτων γὰρ οἵ τε σύμβουλοι τοῖς βασιλεῦσιν εἰσί, καὶ οἱ διοικηταὶ τῶν κοινῶν, καὶ οἱ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων. καὶ καθόλου τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐκ τούτων ἔχουσι. τὰ μὲν οὖν μέρη τῆς διῃρημένης πολιτείας παρ' Ἰνδοῖς, σχεδὸν ταῦτα ἐστί. οὐκ ἔξεστι δὲ γαμεῖν ἐξ ἄλλου μέρους, ἢ προαιρέσεις ἢ τέχνας μεταχειρίζεσθαι, οἷον στρατιώτην ὄντα στρατεύεσθαι καὶ γεωργεῖν, ἢ τεχνίτην ὄντα φιλοσοφεῖν. ἔχει δ' ἡ τῶν Ἰνδῶν χώρα πλείστους καὶ μεγίστους ἐλέφαντας, ἀλκῇ τε καὶ μεγέθει πολὺ διαφέροντας. ὀχεύεται δὲ τοῦτο τὸ ζῷον, οὐχ, ὥσπερ τινές φασιν, ἐξηλλαγμένως, ἀλλ' ὁμοίως ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις τετράποσι ζῴοις. κύουσι δὲ τοὺς μὲν ἐλαχίστους μῆνας, ἑκκαίδεκα, τοὺς δὲ πλείστους, ὀκτωκαίδεκα. τίκτουσι δέ, καθάπερ ἵπποι, κατὰ τὸ πλεῖστον ἕν, καὶ τρέφουσι τὸ γεννηθὲν μητέρες ἔτη ἕξ. ζῶσι δ' οἱ πλεῖστοι καθάπερ ὁ μακροβιώτατος ἄνθρωπος· οἱ δὲ μάλιστα γηράσαντες, ἔτη διακόσια. εἰσὶ δὲ παρ' Ἰνδοῖς καὶ ἐπὶ τοὺς ξένους ἄρχοντες τεταγμένοι, καὶ φροντίζοντες ὅπως μηδεὶς ξένος ἀδικῆται. τοῖς δ' ἀρρωστοῦσι τῶν ξένων ἰατροὺς εἰσάγουσι, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας ποιοῦνται, καὶ τελευτήσαντας θάπτουσιν· ἔτι δὲ τὰ καταλειφθέντα τοῦ ξένου χρήματα τοῖς προσήκουσιν ἀποδιδόασιν. οἵ τε δικασταὶ τὰς κρίσεις παρ' αὐτοῖς ἀκριβῶς διαγινώσκουσι, καὶ πικρῶς τοῖς ἀδικοῦσι προσφέρονται. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἀρχαιολογουμένων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι. Περὶ δὲ τῶν Σκυθῶν τῶν οἰκούντων τὴν ὅμορον χώραν ἐν μέρει διέξιμεν. οὗτοι γὰρ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὀλίγην ἐνέμοντο χώραν, ὕστερον δὲ κατ' ὀλίγον αὐξηθέντες, διὰ τὰς ἀλκὰς καὶ τὴν ἀνδρείαν, πολλὴν μὲν κατεκτήσαντο χώραν, τὸ δ' ἔθνος εἰς μεγάλην ἡγεμονίαν καὶ δόξαν προήγαγον. τὸ μὲν οὖν πρῶτον παρὰ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ὀλίγοι κατῴκουν παντελῶς, καὶ διὰ τὴν ἀδοξίαν καταφρονούμενοι. ἕνα δὲ τῶν ἀρχαίων ἔχοντες βασιλέα φιλοπόλεμον, καὶ διαφέροντα στρατηγίᾳ, προσεκτήσαντο χώραν, τῆς μὲν ὀρεινῆς ἕως πρὸς τὸν Καύκασον, τῆς δὲ πεδινῆς τὰ παρὰ τὸν ὠκεανὸν καὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην, καὶ τὴν ἄλλην χώραν ἕως Τανάιδος ποταμοῦ. ὕστερον δὲ μυθολογοῦσι Σκύθαι γηγενῆ παρ' αὐτοῖς γενέσθαι παρθένον. ταύτην δ' ἔχειν τὰ μὲν ἄνω μέρη τοῦ σώματος μέχρι τῆς ζώνης, γυναικεῖα, τὰ δὲ κατώτερα, ἐχίδνης. ταύτῃ δὲ Δία μιχθέντα γεννῆσαι παῖδα Σκύθην ὄνομα. τοῦτον δὲ γενόμενον ἐπιφανέστερον τῶν πρὸ αὐτοῦ, τοὺς λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ Σκύθας προσαγορεῦσαι. τῶν δ' ἀπογόνων τούτου τοῦ βασιλέως ἀδελφοὺς δύο γενέσθαι διαφόρους ἀρετῇ, καὶ τὸν μὲν Πάλον, τὸν δὲ Νάπην ὀνομασθῆναι. τούτων δ' ἐπιφανεῖς πράξεις κατεργασαμένων, καὶ διελομένων τὴν βασιλείαν, ἀφ' ἑκατέρου τοὺς λαοὺς τοὺς μὲν Πάλους, τοὺς δὲ Νάπας προσαγορευθῆναι. μετὰ δέ τινας χρόνους τοὺς ἀπογόνους τούτων τῶν βασιλέων, ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγίᾳ διενεγκόντας,

πολλὴν μὲν πέραν τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ χώραν καταστρέψασθαι μέχρι τῆς Θρᾴκης· ἐπὶ δὲ θάτερα μέρη στρατεύσαντας, διατεῖναι τῇ δυνάμει μέχρι τοῦ κατ' Αἴγυπτον Νείλου. πολλὰ δὲ καὶ μεγάλα τῶν ἀνὰ μέσον τούτων ἐθνῶν καταδουλωσαμένους, προβιβάσαι τὴν ἡγεμονίαν τῶν Σκυθῶν τῇ μὲν ἐπὶ τὸν πρὸς ἀνατολὰς ὠκεανόν, τῇ δ' ἐπὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, καὶ Μαιῶτιν λίμνην. ηὐξήθη γὰρ ἐπὶ πολὺ τοῦτο τὸ ἔθνος, καὶ βασιλεῖς ἔσχεν ἀξιολόγους. ἀφ' ὧν τοὺς μὲν, Σάκας προσαγορευθῆναι, τοὺς δὲ Μασσαγέτας, τινὰς δὲ, Ἀριμασποὺς, καὶ τούτοις ὁμοίους ἄλλους πλείονας. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν βασιλέων πολλὰ μὲν καὶ τῶν ἄλλων τῶν καταπολεμηθέντων ἐθνῶν μετοικισθῆναι, δύο δὲ μεγίστας ἀποικίας γενέσθαι, τὴν μὲν ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίας μετασταθεῖσαν εἰς τὴν μεταξὺ χώραν τῆς τε Παφλαγονίας καὶ τοῦ Πόντου· τὴν δὲ ἐκ τῆς Μηδίας παρὰ τὸν Τάναιν καθιδρυθεῖσαν, ἧς τοὺς λαοὺς Σαυρομάτας ὀνομασθῆναι. τούτους δ' ὕστερον πολλοῖς ἔτεσιν αὐξηθέντας, πορθῆσαι πολλὴν τῆς Σκυθίας, καὶ τοὺς καταπολεμηθέντας ἄρδην ἀναιροῦντας, ἔρημον ποιῆσαι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς χώρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναρχίας γενομένης κατὰ τὴν Σκυθίαν, ἐβασίλευσαν γυναῖκες ἀλκῇ διαφέρουσαι. ἐν τούτοις γὰρ τοῖς ἔθνεσι γυμνάζονται πρὸς πόλεμον παραπλησίως τοῖς ἀνδράσι, καὶ ταῖς ἀνδρείαις οὐδὲν λείπονται τῶν ἀνδρῶν. διὸ καὶ γυναικῶν ἐπιφανῶν πολλαὶ καὶ μεγάλαι πράξεις ἐπετελέσθησαν, οὐ μόνον κατὰ τὴν Σκυθίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὅμορον ταύτης χώραν. Κύρου μὲν γὰρ τοῦ Περσῶν βασιλέως πλεῖστον ἰσχύσαντος τῶν καθ' αὑτὸν, καὶ στρατεύσαντος ἀξιολόγοις δυνάμεσιν εἰς τὴν Σκυθίαν, ἡ βασίλισσα τῶν Σκυθῶν τό, τε στρατόπεδον τῶν Περσῶν κατέκοψε καὶ τὸν Κῦρον αἰχμάλωτον γενόμενον ἀνεσταύρωσε. τό, τε συσταθὲν ἔθνος τῶν Ἀμαζόνων τοσοῦτον ἀνδρείᾳ διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον πολλὴν χώραν ὅμορον ἐπιδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας καταστρέψασθαι. ἡμεῖς δ' ἐπεὶ περὶ τῶν Ἀμαζονίδων ἐμνήσθημεν, οὐκ ἀνοίκειον εἶναι νομίζομεν διελθεῖν περὶ αὐτῶν τὰ διὰ τὴν παραδοξολογίαν μύθοις ὅμοια διαληφθέντα. Παρὰ τὸν Θερμώδοντα τοίνυν ποταμὸν ἔθνους κρατοῦντος γυναικοκρατουμένου, καὶ τῶν γυναικῶν ὁμοίως τοῖς ἀνδράσι τὰς πολεμικὰς χρείας μεταχειριζομένων, φασὶ μίαν ἐξ αὐτῶν, βασιλικὴν ἐξουσίαν ἔχουσαν, ἀλκῇ καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν. συστησαμένην δὲ γυναικῶν στρατόπεδον, γυμνάσαι τε τοῦτο, καί τινας τῶν ὁμόρων καταπολεμῆσαι. αὐξομένης δὲ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς τε καὶ δόξης, συνεχῶς ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν στρατεύειν, καὶ τῆς τύχης εὐροούσης, φρονήματος ἐμπιπλαμένην καὶ θυγατέρα μὲν Ἄρεος ἑαυτὴν προσαγορεῦσαι, τοῖς δ' ἀνδράσι προσνεῖμαι τὰς ταλασιουργίας καὶ τὰς τῶν γυναικῶν κατ' οἴκους ἐργασίας. νόμους τε καταδεῖξαι δι' ὧν τὰς μὲν γυναῖκας ἐπὶ τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας προάγειν, τοῖς δὲ ἀνδράσι ταπείνωσιν καὶ δουλείαν περιάπτειν. τῶν δὲ γεννωμένων τοὺς μὲν ἄρσενας ἐπήρουν τά τε σκέλη καὶ τοὺς βραχίονας, ἀχρήστους κατασκευάζοντες πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας· τῶν δὲ θηλυτέρων τὸν δεξιὸν μαζὸν ἐπικαίειν, ἵνα μὴ κατὰ τὰς ἀκμὰς τῶν σωμάτων ἐπαιρόμενος ἐνοχλῇ. ἀφ' ἧς αἰτίας συμβῆναι τὸ ἔθνος τῶν Ἀμαζόνων ταύτης τυχεῖν τῆς προσηγορίας. καθόλου δὲ διαφέρουσαν αὐτὴν συνέσει καὶ στρατηγίᾳ, πόλιν μὲν κτίσαι μεγάλην παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ, τοὔνομα Θεμίσκυραν, καὶ βασίλεια κατασκευάσαι περιβόητα. κατὰ δὲ τὰς στρατείας ἐπιμελουμένην πολὺ τῆς εὐταξίας, τὸ μὲν πρῶτον καταπολεμῆσαι πάντας τοὺς ὁμόρους μέχρι τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ. καὶ ταύτην μὲν φασὶ τὰς τοιαύτας πράξεις ἐπιτελεσαμένην, καὶ κατά τινα μάχην λαμπρῶς ἀγωνισαμένην, ἡρωϊκῶς τελευ-

κατὰ τὰς περὶ τὰ ἐργασίας κυρ- τορίας. νόμους

τῆσαι. διαδεξαμένην δὲ τὴν ταύτης θυγατέρα τὴν βασιλείαν, ζηλῶσαι μὲν τὴν μητρὸς ἀρετήν, ὑπερβαλέσθαι δὲ κατὰ μέρος ταῖς πράξεσι. τὰς μὲν γὰρ παρθένους ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας ἔν τε ταῖς θήραις γυμνάζειν, καὶ καθ' ἡμέραν ἀσκεῖν τὰ πρὸς πόλεμον ἀνήκοντα. καταδεῖξαι δὲ καὶ θυσίας μεγαλοπρεπεῖς Ἀρεΐ τε καὶ Ἀρτέμιδι τῇ προσαγορευομένῃ Ταυροπόλῳ. στρατεύσασαν δὲ εἰς τὴν πέραν τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ χώραν, καταπολεμῆσαι πάντα τὰ ἔθνη τὰ συνεχῆ μέχρι τῆς Θρᾴκης· ἀνακάμψασαν δὲ μετὰ πολλῶν λαφύρων εἰς τὴν οἰκείαν, ναούς τε μεγαλοπρεπεῖς κατασκευάσαι τοῖς προειρημένοις θεοῖς, καὶ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπιεικῶς ἄρχουσαν, ἀποδοχῆς τυγχάνειν τῆς μεγίστης. στρατεῦσαι δὲ καὶ ἐπὶ θάτερα μέρη, καὶ πολλὴν τῆς Ἀσίας κατακτήσασθαι, καὶ διατεῖναι τῇ δυνάμει μέχρι τῆς Συρίας. μετὰ δὲ τὴν ταύτης τελευτὴν ἀεὶ τὰς προσηκούσας τῷ γένει διαδεχομένας τὴν βασιλείαν, ἄρξαι μὲν ἐπιφανῶς, αὐξῆσαι δὲ τὸ ἔθνος τῶν Ἀμαζονίδων δυνάμει τε καὶ δόξῃ. μετὰ δὲ ταῦτα πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον διαβεβοημένης κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῆς περὶ αὐτὰς ἀρετῆς, Ἡρακλέα φασὶ τὸν ἐξ Ἀλκμήνης καὶ Διός, ἆθλον λαβεῖν παρ' Εὐρυσθέως τὸν Ἱππολύτης τῆς Ἀμαζόνος ζωστῆρα. διόπερ στρατεῦσαι μὲν αὐτόν, παρατάξει δὲ μεγάλῃ νικήσαντα, τό τε στρατόπεδον τῶν Ἀμαζόνων κατακόψαι, καὶ τὴν Ἱππολύτην μετὰ τοῦ ζωστῆρος ζωγρήσαντα, τὸ ἔθνος τοῦτο τελείως συντρῖψαι. διόπερ τοὺς περιοικοῦντας βαρβάρους, τῆς μὲν ἀσθενείας αὐτῶν καταφρονήσαντας, τῶν δὲ καθ' ἑαυτοὺς μνησικακήσαντας, πολεμῆσαι συνεχῶς τὸ ἔθνος, ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μηδὲ τοὔνομα τοῦ γένους τῶν Ἀμαζονίδων ἀπολιπεῖν. μετὰ γὰρ τὴν Ἡρακλέους στρατείαν ὀλίγοις ὕστερον ἔτεσι κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον, φασὶ Πενθεσίλειαν τὴν βασιλεύουσαν τῶν ὑπολελειμμένων Ἀμαζονίδων, Ἄρεος μὲν οὖσαν θυγατέρα, φόνον δ' ἐμφύλιον ἐπιτελεσαμένην, φυγεῖν ἐκ τῆς πατρίδος διὰ τὸ μύσος· συμμαχήσασαν δὲ τοῖς Τρωσὶ μετὰ τὴν Ἕκτορος τελευτήν, πολλοὺς ἀνελεῖν τῶν Ἑλλήνων. ἀριστεύουσαν δ' αὐτὴν ἐν τῇ παρατάξει, καταστρέψαι τὸν βίον ἡρωικῶς, ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀναιρεθεῖσαν. ταύτην μὲν οὖν Ἀμαζονίδων ἐσχάτην ταύτην λέγουσιν, ἀνδρείᾳ δὲ διενεγκεῖν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τὸ ἔθνος ταπεινούμενον, ἀσθενῆσαι παντελῶς. διὸ καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους καιρούς, ἐπειδάν τινες περὶ τῆς αὐτῶν ἀνδρείας διεξίωσι, μύθους ἡγοῦνται πεπλασμένους τὰς περὶ τῶν Ἀμαζονίδων ἀρχαιολογίας.

Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ πρὸς ἄρκτους κεκλιμένα μέρη τῆς Ἀσίας ἠξιώσαμεν ἀναγραφῆς, οὐκ ἀνοίκειον εἶναι νομίζομεν τὰ περὶ τῶν Ὑπερβορέων μυθολογούμενα διελθεῖν. τῶν γὰρ τὰς παλαιὰς μυθολογίας ἀναγεγραφότων Ἑκαταῖος καί τινες ἕτεροί φασιν, ἐν τοῖς ἀντιπέρας τῆς Κελτικῆς τόποις κατὰ τὸν ὠκεανὸν εἶναι νῆσον οὐκ ἐλάττω τῆς Σικελίας. ταύτην ὑπάρχειν μὲν κατὰ τὰς ἄρκτους, κατοικεῖσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ὀνομαζομένων Ὑπερβορέων, ἀπὸ τοῦ πορρωτέρω κεῖσθαι τῆς Βορείου πνοῆς· οὖσαν δ' αὐτὴν εὔγειόν τε καὶ πάμφορον, ἔτι δὲ εὐκρασίᾳ διαφέρουσαν, διττοὺς κατ' ἔτος ἐκφέρειν καρπούς. μυθολογοῦσι δ' ἐν αὐτῇ τὴν Λητὼ γεγονέναι· διὸ καὶ τὸν Ἀπόλλω μάλιστα τῶν ἄλλων θεῶν παρ' αὐτοῖς τιμᾶσθαι. εἶναι δ' αὐτοὺς ὥσπερ ἱερέας τινὰς Ἀπόλλωνος, διὰ τὸ τὸν θεὸν τοῦτον καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτῶν ὑμνεῖσθαι μετ' ᾠδῆς συνεχῶς, καὶ τιμᾶσθαι διαφερόντως. ὑπάρχειν δὲ καὶ κατὰ τὴν νῆσον τέμενός τε Ἀπόλλωνος μεγαλοπρεπές, καὶ ναὸν ἀξιόλογον ἀναθήμασι πολλοῖς κεκοσμημένον, σφαιροειδῆ τῷ σχήματι. καὶ πόλιν μὲν ὑπάρχειν ἱερὰν τοῦ θεοῦ τούτου, τῶν δὲ κατοικούντων αὐτὴν τοὺς πλείστους εἶναι κιθαριστάς, καὶ συνεχῶς ἐν τῷ ναῷ κιθαρίζοντας, ὕμνους λέγειν τῷ θεῷ μετ' ᾠδῆς, ἀποσεμνύνοντας αὐτοῦ τὰς πράξεις. ἔχειν δὲ τοὺς Ὑπερβορέους ἰδίαν

τινὰ διάλεκτον, καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας οἰκειότατα διακεῖσθαι, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Δηλίους, ἐκ παλαιῶν χρόνων παρειληφότας τὴν εὔνοιαν ταύτην. καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὰς μυθολογοῦσι παραβαλεῖν εἰς Ὑπερβορέους, καὶ ἀναθήματα πολυτελῆ καταλιπεῖν, γράμμασιν Ἑλληνικοῖς ἐπιγεγραμμένα. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐκ τῶν Ὑπερβορέων Ἄβαριν εἰς τὴν Ἑλλάδα καταντήσαντα τὸ παλαιὸν ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς Δηλίους εὔνοιάν τε καὶ συγγένειαν. φασὶ δὲ καὶ τὴν σελήνην ἐκ ταύτης τῆς νήσου φαίνεσθαι παντελῶς ὀλίγον ἀπέχουσαν τῆς γῆς, καί τινας ἐξοχὰς γεώδεις ἔχουσαν φανεράς. λέγεται δὲ καὶ τὸν θεὸν δι' ἐτῶν ἐννεακαίδεκα καταντᾶν εἰς τὴν νῆσον, ἐν οἷς καὶ αἱ τῶν ἄστρων ἀποκαταστάσεις ἐπὶ τέλος ἄγονται. καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐννεακαιδεκαετῆ χρόνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέγαν ἐνιαυτὸν ὀνομάζεσθαι. κατὰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην τὸν θεὸν κιθαρίζειν τε καὶ χορεύειν συνεχῶς τὰς νύκτας ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς ἕως πλειάδος ἀνατολῆς, ἐπὶ τοῖς ἰδίοις εὐημερήμασι τερπόμενον. βασιλεύειν τε τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ τεμένους ἐπάρχειν τοὺς ὀνομαζομένους Βορεάδας, ἀπογόνους ὄντας Βορέου, καὶ κατὰ γένος ἀεὶ διαδέχεσθαι τὰς ἀρχάς. Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη τῆς Ἀσίας, τὰ μὴ τετευχότα τῆς ἀναγραφῆς, καὶ μάλιστα τὰ κατὰ τὴν Ἀραβίαν. αὕτη γὰρ κεῖται μὲν μεταξὺ Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, πολλοῖς δὲ καὶ παντοδαποῖς ἔθνεσι διείληπται. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἕω μέρη κατοικοῦσιν Ἄραβες οὓς ὀνομάζουσι Ναβαταίους, νεμόμενοι χώραν τὴν μὲν ἔρημον, τὴν δὲ ἄνυδρον, ὀλίγην δὲ καρποφόρον. ἔχουσι δὲ βίον λῃστρικόν, καὶ πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας κατατρέχοντες λῃστεύουσιν, ὄντες δύσμαχοι κατὰ τοὺς πολέμους. κατὰ γὰρ τὴν ἄνυδρον χώραν λεγομένην κατασκευάζοντες εὔκαιρα φρέατα, καὶ ταῦτα πεποιηκότες τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἄγνωστα, συμφεύγουσιν εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀκινδύνως. αὐτοὶ μὲν γὰρ εἰδότες τὰ κατακεκρυμμένα τῶν ὑδάτων, καὶ ταῦτ' ἀνοίγοντες, χρῶνται δαψιλέσι ποτοῖς· οἱ δὲ τούτους ἐπιδιώκοντες ἀλλοεθνεῖς, σπανίζοντες τῆς ὑδρείας διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν φρεάτων, οἱ μὲν ἀπόλλυνται διὰ τὴν σπάνιν τῶν ὑδάτων, οἱ δέ, πολλὰ κακοπαθήσαντες, μόλις εἰς τὴν οἰκείαν σώζονται. διόπερ οἱ ταύτην τὴν χώραν κατοικοῦντες Ἄραβες, ὄντες δυσκαταπολέμητοι, διατελοῦσιν ἀδούλωτοι. πρὸς δὲ τούτοις ἔπηλυν μὲν ἡγεμόνα τὸ παράπαν οὐ προσδέχονται, διατελοῦσι δὲ τὴν ἐλευθερίαν διαφυλάττοντες ἀσάλευτον. διόπερ οὔθ' οἱ Ἀσσύριοι τὸ παλαιόν, οὔθ' οἱ Μήδων καὶ Περσῶν, ἔτι δὲ Μακεδόνων βασιλεῖς ἠδυνήθησαν αὐτοὺς καταδουλώσασθαι, πολλὰς μὲν καὶ μεγάλας δυνάμεις ἐπ' αὐτοὺς ἀγαγόντες, οὐδέποτε δὲ τὰς ἐπιβολὰς συντελέσαντες. ἔστι δ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῶν Ναβαταίων καὶ πέτρα καθ' ὑπερβολὴν ὀχυρά, μίαν ἀνάβασιν ἔχουσα, δι' ἧς κατ' ὀλίγους ἀναβαίνοντες, ἀποτίθενται τὰς ἀποσκευάς. λίμνη τε μεγάλη, φέρουσα πολλὴν ἄσφαλτον, ἐξ ἧς λαμβάνουσιν οὐκ ὀλίγας προσόδους. αὕτη δ' ἔχει τὸ μὲν μῆκος σταδίων ὡς πεντακοσίων, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἑξήκοντα· τὸ δ' ὕδωρ, δυσῶδες καὶ διάπικρον, ὥστε μὴ δύνασθαι μήτε ἰχθὺν τρέφειν, μήτ' ἄλλο τῶν καθ' ὕδατος εἰωθότων ζῴων εἶναι. ἐκβαλλόντων δ' εἰς αὐτὴν ποταμῶν μεγάλων, τῇ γλυκύτητι διαφέρον, τούτων μὲν περιγίνεται κατὰ τὴν δυσωδίαν, ἐξ αὐτῆς δὲ μέσης κατ' ἐνιαυτὸν ἐκφυσᾷ ἀσφάλτου μέγεθος, ποτὲ μὲν μεῖζον ἢ τρίπλεθρον, ἔστι δ' ὅτε δυοῖν πλέθρων. ἐφ' ὧν δὴ συνήθως οἱ περιοικοῦντες βάρβαροι, τὸ μὲν μεῖζον καλοῦσι ταῦρον, τὸ δ' ἔλαττον, μόσχον ἐπονομάζουσι. ἐπιπλεούσης δὲ τῆς ἀσφάλτου πελαγίας, ὁ τύπος φαίνεται τοῖς μὲν ἐξ ἀποστήματος θεωροῦσιν οἱονεὶ νῆσος· τὴν δ' ἔκπτωσιν τῆς ἀσφάλτου

γρ. τινὰ

γρ. Μέτωνος

γρ. μεταβιβάσωμεν

γρ. ἐκφύσει

περὶ ἀσφάλτου. συμβαίνει φανερὰν γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις πρὸ ἡμερῶν εἴκοσι. κύκλῳ γὰρ τῆς
λίμνης ἐπὶ πολλοὺς σταδίους ὀσμὴ προσπίπτει μετὰ πνεύματος, καὶ πᾶς ὁ περὶ τὸν
τόπον ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἀποβάλλει τὴν ἰδιότητα τοῦ χρώματος. ἀλλ'
αὕτη μὲν ἀποκαθίσταται πάλιν, ἐπειδὰν ἀναφυσῆσαι συμβῇ πᾶσαν τὴν ἄσφαλ-
τον. ὁ δὲ πλησίον τόπος, ἔμπυρος ὢν καὶ δυσώδης, ποιεῖται τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων
περὶ φοινικόφυ-της ἐπίνοσα, καὶ παντελῶς ὀλιγοχρόνια. ἀγαθὴ δ' ἐστὶ φοινίκων φυτοῖς ὅσην αὐτῆς συμ-
βαίνει ποταμοῖς διειλῆφθαι χρησίμοις, ἢ πηγαῖς δυναμέναις ἀρδεῦσαι. γίνεται δὲ περὶ
τοὺς τόπους τούτους ἐν αὐλῶνί τινι τὸ καλούμενον βάλσαμον, ἐξ οὗ πρόσοδον λαμπρὰν
λαμβάνουσιν, οὐδαμοῦ μὲν τῆς ἄλλης οἰκουμένης εὑρισκομένου τοῦ φυτοῦ τούτου, τῆς
δ' ἐξ αὐτοῦ χρείας εἰς φάρμακα τοῖς ἰατροῖς καθ' ὑπερβολὴν εὐθετούσης. ἡ δ' ἐχο-
μένη τῆς ἀνύδρου καὶ ἐρήμου χώρας Ἀραβία τοσοῦτο διαφέρει ταύτης, ὥστε, διὰ
τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων καρπῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, εὐδαίμονα
Ἀραβίαν προσαγορευθῆναι. κάλαμον μὲν γὰρ καὶ σχοῖνον καὶ τὴν ἄλλην ὕλην τὴν
ἀρωματίζουσαν πολλὴν φέρει, καὶ καθόλου παντοδαπὰς φύλλων εὐωδίας· καὶ τῶν
ἀποσταζόντων δακρύων ὀσμαῖς ποικίλαις διείληπται. τήν τε γὰρ σμύρναν καὶ τὸν
προσφιλέστατον τοῖς θεοῖς εἴς τε τὴν οἰκουμένην πᾶσαν διαπεμπόμενον λιβανωτὸν
ἀπ' αὐτῆς αἱ ταύτης ἐσχατιαὶ φέρουσι. τοῦ δὲ κόστου καὶ κασίας, ἔτι δὲ κινναμώμου καὶ
τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων χόρτοι καὶ θάμνοι βαθεῖαι τοσαῦται πεφύκασιν, ὥστε τὰ πα-
ρὰ τοῖς ἄλλοις σπανίως ἐπὶ βωμοὺς θεῶν τιθέμενα, παρ' ἐκείνοις καὶ κριβανῶν ὑπάρ-
χειν ἐκκαύματα, καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις μικρῷ δείγματι ὑπάρχοντα, παρ' ἐκείνοις
στιβάδας οἰκετικὰς ἐπὶ τῶν οἰκιῶν παρέχεσθαι. τό, τε καλούμενον κιννάμωμον διά-
φορον χρείας παρεχόμενον, καὶ ῥητίνη, καὶ τερέβινθος ἄπλατος εὐώδης φύεται περὶ τοὺς
τόπους. ἐν δὲ τοῖς ὄρεσιν οὐ μόνον ἐλάτη καὶ πεύκη φύεται δαψιλής, ἀλλὰ καὶ κέ-
περὶ κέδρου καὶ ἀρκεύθου. δρος καὶ ἄρκευθος ἄπλατος, καὶ τὸ καλούμενον ἀγύραιον. πολλαὶ δὲ καὶ ἄλλαι φύσεις
εὐώδεις καρποφοροῦσαι, τὰς ἀποῤῥοίας καὶ προσπνεύσεις ἔχουσι τοῖς ἐγγίσασι προση-
νεστάτας. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ τῆς γῆς ἔχει τι φυσικὸν ἀτμὸν, καὶ θυμιάμασιν εὐώδεσιν ἐοι-
κός. διὸ καὶ κατά τινας τόπους τῆς Ἀραβίας ὀρυττομένης τῆς γῆς, εὑρίσκονται φλέβες
εὐώδεις, ὧν μεταλλευομένων, ἐξαίσιοι τὸ μέγεθος λατομίαι γίνονται. ἐκ δὲ τούτων τὰς
οἰκίας συλλέγοντες κατασκευάζουσιν, αἷς ὅταν ἐκ τοῦ περιέχοντος προσπέσωσι ψε-
περὶ ἁρμοῦ. κάδες, διὰ τὸ τηκόμενον ἀπὸ τῆς ἰκμάδος συῤῥεῖ εἰς τὰς ἁρμογὰς τῶν λίθων καὶ πη-
γνύμενον, συμφυὲς ἀπεργάζεται τεῖχος. μεταλλεύεται δὲ κατὰ τὴν Ἀραβίαν καὶ ὁ προσα-
γορευόμενος ἄπυρος χρυσός, οὐχ ὥσπερ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐκ ψηγμάτων καθεψό-
μενος, ἀλλ' εὐθὺς ὀρυττόμενος εὑρίσκεται, τὸ μέγεθος καρύοις κασταναϊκοῖς παρα-
πλήσιος· τὴν δὲ χρόαν οὕτως φλογώδης, ὥστε τοὺς ἐντιμοτάτους λίθους ὑπὸ τῶν
τεχνιτῶν ἐνδεθέντας ποιεῖν τὰ κάλλιστα τῶν κοσμημάτων. θρεμμάτων τε παντο-
δαπῶν τοσοῦτο κατ' αὐτὴν ὑπάρχει πλῆθος, ὥστε ἔθνη πολλὰ νομάδα βίον ᾑρημέ-
να, δύνασθαι καλῶς διατρέφεσθαι, σίτου μὲν μὴ προσδεόμενα, τῇ δ' ἀπὸ τού-
των δαψιλείᾳ χορηγούμενα. θηρίων τε πλῆθος ἀλκίμων ἡ προσορίζουσα τῇ Συρίᾳ
τρέφει. καὶ γὰρ λέοντας καὶ παρδάλεις ἐν αὐτῇ πολλῷ πλείονας καὶ μείζους, καὶ ταῖς
ἀλκαῖς διαφέροντας πεφυκέναι, ἤπερ ἐν τῇ Λιβύῃ, συμβέβηκε. πρὸς δὲ τούτοις, οἱ κα-
λούμενοι Βαβυλώνιοι τίγρεις. φέρει δὲ καὶ ζῷα διφυῆ, καὶ μεμιγμένα ταῖς ἰδέαις, ὧν αἱ
μὲν ὀνομαζόμεναι στρουθοκάμηλοι περιειλήφασι τοῖς τύποις μίγματα χηνῶν καὶ κα-
μήλων, ἀκολούθως τῇ προσηγορίᾳ. τὸ γὰρ μέγεθος ἔχουσι νεογενεῖ καμήλῳ παρα-

πλησίον. τὰς δὲ κεφαλὰς πεφυκυίας θριξὶ λεπταῖς, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ κατὰ τὴν χρόαν μέλανας, ἀπαραλλάκτους κατὰ τὸν τύπον καὶ τὸ χρῶμα τοῖς τῶν καμήλων. μακροτράχηλον δ᾽ ὑπάρχον, ῥύγχος ἔχει βραχὺ παντελῶς, καὶ εἰς ὀξὺ συνηγμένον. ἐπτέρωται δὲ ταρσοῖς μαλακοῖς καὶ τετριχωμένοις, καὶ δυσὶ σκέλεσι στηριζόμενον καὶ ποσὶ διχήλοις, χερσαῖον ἅμα φαίνεται καὶ πτηνόν. διὰ δὲ τὸ βάρος, οὐ δυνάμενον ἐξᾶραι καὶ πέτεσθαι, κατὰ τῆς γῆς ὠκέως ἀκροβατεῖ, καὶ διωκόμενον ὑπὸ τῶν ἱππέων, τοῖς ποσὶ τοὺς ὑποπίπτοντας λίθους οὕτως εὐτόνως ἀποσφενδονίζει πρὸς τοὺς διώκοντας, ὥστε πολλάκις καρτεραῖς πληγαῖς αὐτοὺς περιπίπτειν. ἐπειδὰν δὲ περικατάληπτον ᾖ, τὴν κεφαλὴν εἴς τινα θάμνον ἢ τοιαύτην σκέπην ἀποκρύπτεται, οὐχ ὡς οἴονταί τινες, ἀφροσύνῃ καὶ νωθρότητι ψυχῆς, διὰ τὸ μὴ βλέπειν ἑτέρους, μηδ᾽ αὐτὸ βλέπεσθαι διαλαμβάνον ὑφ᾽ ἑτέρων, ἀλλὰ, διὰ τὸ τοῦ σώματος ἔχειν τοῦτο τὸ μέρος ἀσθενέστατον, σκέπῃ αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν περιποιεῖν. ἀγαθὴ γὰρ ἡ φύσις διδάσκαλος ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶ πρὸς διατήρησιν οὐ μόνον ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γεννωμένων, διὰ τῆς συγγενοῦς φιλοζωΐας τὰς διαδοχὰς εἰς ἀΐδιον ἄγουσα διαμονῆς κύκλον. αἱ δὲ καλούμεναι καμηλοπαρδάλεις τὴν μὲν μίξιν ἀμφοτέρων ἔχουσι τῶν ἐν τῇ προσηγορίᾳ περιειλημμένων ζώων. τοῖς μὲν γὰρ μεγέθεσι μικρότεραι τῶν καμήλων εἰσὶ, καὶ βραχυτραχηλότεραι, τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὴν τῶν ὀμμάτων διάθεσιν παρδάλει παρεμφερῆ διατετύπωνται. τὸ δὲ κατὰ τὴν ῥάχιν κύρτωμα παρεμφερὲς ἔχουσαι καμήλῳ, τῷ χρώματι καὶ τῇ τριχώσει παρδάλεσιν ἐοίκασιν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐρὰν μακρὰν ἔχουσαι, τὴν τοῦ θηρίου φύσιν ἀποτυποῦνται. γίνονται δὲ καὶ τραγέλαφοι καὶ βούβαλοι, καὶ ἄλλα πλείω γένη δίμορφα ζώων, καὶ τὴν σύνθεσιν ἐκ τῶν πλείστων τῇ φύσει κεχωρισμένων ἔχοντα. περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. δοκεῖ γὰρ ἡ συνεγγίζουσα χώρα τῇ μεσημβρίᾳ τὴν ἀφ᾽ ἡλίου δύναμιν ζωτικωτάτην οὖσαν πολλὴν ἐμπνεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πολλῶν καὶ ποικίλων ἔτι δὲ καλῶν ζώων φύσεις γεννᾶν. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς αἰτίας κατὰ μὲν τὴν Αἴγυπτον τούς τε κροκοδείλους φύεσθαι καὶ τοὺς ποταμίους ἵππους, κατὰ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν καὶ τὴν τῆς Λιβύης ἔρημον ἐλεφάντων τε πλῆθος καὶ παντοδαπῶν ὄφεών τε καὶ τῶν ἄλλων θηρίων, καὶ δρακόντων ἐξηλλαγμένων τοῖς τε μεγέθεσι καὶ ταῖς ἀλκαῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἰνδικὴν ἐλέφαντας, ὑπερβάλλοντας τοῖς τε ὄγκοις καὶ πλήθεσιν, ἔτι δὲ ταῖς ἀλκαῖς. οὐ μόνον δ᾽ ἐν ταύταις ταῖς χώραις ζῶα γεννᾶται ταῖς ἰδέαις ἐξηλλαγμένα, διὰ τὴν ἀφ᾽ ἡλίου συνεργίαν καὶ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ λίθων παντοίων ἐκφύσεις, διάφοροι ταῖς χρόαις, καὶ ταῖς λαμπρότησι διαφανεῖς. τοὺς γὰρ κρυστάλλους λίθους ἔχειν τὴν σύστασιν ἐξ ὕδατος καθαροῦ παγέντος, οὐχ ὑπὸ ψύχους, ἀλλ᾽ ὑπὸ θείου πυρὸς δυνάμεως, δι᾽ ἣν ἀσήπτους μὲν αὐτοὺς διαμένειν, βαφῆναι δὲ πολυμόρφως ἀναθυμιάσει πνεύματος. σμαράγδους γὰρ, καὶ τὰ καλούμενα βηρύλλια, κατὰ τὰς ἐν τοῖς χαλκουργείοις μεταλλείας γινόμενα, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν θείων βαφὴν καὶ σύνδεσιν συγχρώζεσθαι. τοὺς δὲ χρυσολίθους, ὑπὸ καπνώδους ἀναθυμιάσεως ἡλίου θερμότητος φυομένους, λέγουσι τυγχάνειν τούτου τοῦ χρώματος. διὸ καὶ τοὺς ὀνομαζομένους ψευδοχρύσους κατασκευάζεσθαι, διὰ τοῦ θνητοῦ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων γεγονότος πυρὸς βαπτομένων τῶν κρυστάλλων. τὰς δὲ τῶν ἀνθράκων φύσεις φωτὸς δύναμιν ἐμπληθεῖσαν τῇ πήξει φύσιν ἀποτελεῖν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον τὰς ἐν αὐτῇ διαφοράς. παραπλησίως δὲ καὶ τὰς τῶν ὀρνέων μορφὰς ἐπιχρώζεσθαι, τὰς μὲν ὁλοπορφύρους φαινομένας, τὰς δὲ κατὰ μέρος παντοίαις χρόαις διειλημμένας. τὰ μὲν γὰρ, φλόγινα, τὰ δὲ, κροκώδη,

γρ. ὑποπίπτοντας

γρ. ἀποσφενδονίζει

γρ. διώκοντας

γρ. συνορίζουσα

γρ. θερμότητος

τινὰ δὲ, σμαραγδίζοντα, πολλὰ δὲ χρυσοειδῆ φαίνεσθαι κατὰ τὰς πρὸς τὸ φῶς ἐγκλίσεις
αὐτῶν· καὶ καθόλου πολυειδεῖς καὶ δυσερμηνεύτους ἀποτελεῖσθαι χρόας. ὅπερ καὶ ἐπὶ
τῆς κατ' οὐρανὸν ἴριδος ὁρᾶσθαι γινόμενον ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν ἥλιον φωτός. ἐκ δὲ τού-
των τοὺς φυσιολόγους συλλογιζομένους, ἀποφαίνεσθαι διότι καὶ τὴν ἄνωθεν τῆς τῶν
προειρημένων ἐκ φύσεως ποικιλίας ἔβαψεν ἡ συγγενὴς θερμασία, συνεργήσαντος
ἡλίου τοῦ ζωοποιοῦντος τὰς ἑκάστων μορφάς. καθόλου δὲ καὶ τῆς περὶ τὰ ἄνθη διαφο-
ρᾶς τῆς χρόας καὶ τὰς τῆς γῆς ποικιλίας τοῦτον ὑπάρχειν αἴτιον καὶ δημιουργόν. οὗ τὴν
φυσικὴν ἐνέργειαν τὰς θνητὰς τέχνας μιμησαμένας, βάπτειν ἕκαστα καὶ ποικίλλειν, μα-
θητείας ἡγεμονίας τῆς φύσεως. τὰ μὲν γὰρ χρώματα τὸ φῶς ἀπεργάζεσθαι, τὰς δὲ
ὀσμὰς τῶν καρπῶν καὶ τὰς ἰδιότητας τῶν χυλῶν, ἔτι δὲ τὰ μεγέθη τῶν ζώων καὶ τὰς ἑ-
κάστου διαθέσεις, πρὸς δὲ τούτοις τὰς τῆς γῆς ἰδιότητας γεννᾶν τὴν περὶ τὸν ἥλιον θερ-
μασίαν, εἰς πολυτραφῆ χώραν καὶ γόνιμον ὕδωρ ἐνθάλπουσαν, καὶ δημιουργὸν γι-
νομένην τῆς ἑκάστου φύσεως. διόπερ οὔτε ἡ παρία λίθος, οὔτ' ἄλλη θαυμαζομένη
πέτρα τοῖς ἀραβίοις λίθοις ἐξισωθῆναι δύναται· ὧν λαμπροτάτη μὲν ἡ λευκότης,
βαρύτατος δὲ ὁ σταθμὸς, ἡ δέ γε λειότης ὑπερβολὴν ἑτέροις οὐκ ἀπολείπουσα. αἰτία
δὲ τῆς χώρας τῆς κατὰ μέρος ἰδιότητος, καθάπερ προεῖπον, ἡ περὶ τὸν ἥλιον δύναμις,
θερμασίᾳ μὲν πήξασα, ξηρότητι δὲ πιλήσασα, φέγγει δὲ λαμπρύνασα. διὸ καὶ τὸ τῶν
ὀρνέων γένος πλείστης θερμασίας κεκοινωνηκὸς ἐγένετο, διὰ μὲν τὴν κουφότητα πτη-
νὸν, διὰ δὲ τὴν ἀφ' ἡλίου συνεργίαν ποικίλον, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς προσκειμένας ἡ-
λίου χώρας. ἡ μὲν γὰρ βαβυλωνία ταώνων ἐκτρέφει πλῆθος, πολυτελέσι χρόαις ἐπην-
θισμένων. αἱ δὲ τῆς συρίας ἐσχατιαὶ ψιττακοὺς καὶ πορφυρίωνας καὶ μελεαγρίδας, καὶ
γρ. ἄνας ἄλλων ζώων ἰδίας φύσεις τοῖς χρώμασι καὶ ποικίλας συγκρίσεις. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ κατὰ
τὰς ἄλλας χώρας τῆς γῆς τὰς κατὰ τὴν ὁμοίαν κρᾶσιν κειμένας. λέγω δ' ἰνδικὴν, καὶ τὴν ἐρυ-
θρὰν θάλατταν, ἔτι δὲ αἰθιοπίαν, καί τινα μέρη τῆς λιβύης. ἀλλὰ τῆς μὲν πρὸς ἀνατολὰς
γρ. κεκλιμένης κειμένης πιοτέρας οὔσης, εὐγενέστερα καὶ μείζονα φύεται ζῷα· τῆς δ' ἄλλης ἀεὶ κατὰ
τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον ἕκαστα ταῖς διαθέσεσι γεννᾶται. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν δένδρων οἱ φοί-
γρ. πικρούς νικες, κατὰ μὲν τὴν λιβύην αὐχμηροὺς καὶ μικροὺς ἐκφέρουσι καρπούς· τῆς δὲ συ-
ρίας κατὰ μὲν τὴν κοίλην οἱ καρυωτοὶ προσαγορευόμενοι γεννῶνται, διαφέροντες κατά
τε τὴν γλυκύτητα καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι δὲ τοὺς χυμούς. τούτων δὲ πολλῷ μείζους κατὰ
τὴν ἀραβίαν καὶ τὴν βαβυλωνίαν ὁρᾶν ἐστι γινομένους, κατὰ μὲν τὸ μέγεθος ἓξ δα-
κτύλων ὄντας, τῇ δὲ χρόᾳ τοὺς μὲν, μηλίνους, τοὺς δὲ, φοινικοῦς, ἐνίους δὲ πορφυρίζοντας.
ὥσθ' ὑπ' αὐτῶν ἅμα καὶ τὴν ὄψιν τέρπεσθαι καὶ τὴν γεῦσιν ψυχαγωγεῖσθαι. τὰ
δὲ στελέχη τῶν φοινίκων τὸ μὲν μῆκος ἄρρενον ἔχει, τὴν δὲ περιφέρειαν, ψιλὴν πάντα-
χόθεν μέχρι τῆς κορυφῆς. ἀκρόκομα δ' ὄντα, διαφορὰς ἔχει τὰς ἀπὸ τῆς κόμης δια-
θέσεις. τὰ μὲν γὰρ πάντη τοὺς ῥάδικας ἔχει περικεχυμένους, καὶ κατὰ μέσον ἔκ τινος πε-
ρειρραγέντος φλοιοῦ βοτρυώδη καρπὸν ἀνίησι· τὰ δὲ ὑφ' ἓν μέρος ἔχοντα κεκλιμένας
τὰς ἐπὶ τῆς κορυφῆς κόμας, σχηματισμὸν ἀποτελεῖ λαμπάδος ἀπαυθαδιζομένης.
ἔνια δ' ἐπ' ἀμφότερα τὰ μέρη περικλώμενα, καὶ διπλῇ τῇ καταθέσει τῶν κλάδων
ἀμφίκομα γινόμενα γραφικὴν ἀποτελεῖ τὴν πρόσοψιν. τῆς δ' ὅλης ἀραβίας τὴν μὲν
ἐπὶ μεσημβρίαν νεύουσαν, εὐδαίμονα προσαγορεύουσι· τὴν δ' ἐνδοτέρω κειμένην
νέμεται πλῆθος ἀράβων νομάδων καὶ σκηνίτην βίον ᾑρημένων. οὗτοι δὲ θρεμματο-
τροφοῦντες ἀγέλαις μεγάλαις βοσκημάτων, ἐναυλίζονται πεδίοις ἀμετρήτοις. ἡ
δ' ἀνὰ μέσον ταύτης τε καὶ τῆς εὐδαίμονος ἀραβίας, ἔρημος καὶ ἄνυδρός ἐστι, καθά-

περὶ ὧν προείρηται. τὰ δὲ πρὸς δυσμὰς μέρη κεκλιμένα τῆς Ἀραβίας, διείληπται πεδίοις ἀμμώδεσιν, ἀερίοις τὸ μέγεθος, δι' ὧν οἱ τὰς ὁδοιπορίας ποιούμενοι, καθάπερ οἱ ἐν τοῖς πελάγεσι, πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν ἄρκτων σημασίας τὴν διέξοδον ποιοῦνται. τὸ δ' ὑπολειπόμενον μέρος τῆς Ἀραβίας, τὸ πρὸς τὴν Συρίαν κεκλιμένον, πλῆθος ἔχει γεωργῶν καὶ παντοδαπῶν ἐμπόρων, οἳ, διὰ τὰς τῶν φορτίων εὐκαίρους ἀντιδόσεις, τὰ παρ' ἀμφοτέροις σπανίζοντα πρὸς δαψίλειαν τῶν χρησίμων διορθοῦνται. ἡ δὲ παρὰ τὸν ὠκεανὸν Ἀραβία κεῖται μὲν ὑπεράνω τῆς εὐδαίμονος, ποταμοῖς δὲ πολλοῖς καὶ μεγάλοις διειλημμένη, πολλοὺς ποιεῖ τόπους λιμνάζοντας, καὶ μεγάλων ἑλῶν περιμέτρους. τοῖς δ' ἐκ τῶν ποταμῶν ἐπακτοῖς ὕδασι καὶ τοῖς ἐκ τῶν θερινῶν ὄμβρων γινομένοις ἀρδεύοντες, πολλὴν χώραν καὶ διπλοῦς καρποὺς λαμβάνουσι. τρέφει δὲ ὁ τόπος οὗτος ἐλεφάντων ἀγέλας, καὶ ἄλλα ζῷα κητώδη, χερσαῖα θηρία καὶ δίμορφα, ταῖς ἰδέαις ἐξηλλαγμένα. πρὸς δὲ τούτοις θρεμμάτων παντοδαπῶν πλῆθος, καὶ μάλιστα βοῶν καὶ προβάτων, τῶν τὰς μεγάλας καὶ παχείας οὐρὰς ἐχόντων. πλεῖστα δὲ καὶ διαφορώτατα γένη καμήλων τρέφει, τῶν τε ψιλῶν καὶ δασέων, καὶ διπλοῦν ἀνατεταγμένων τὸ κατὰ τὴν ῥάχιν κύρτωμα, καὶ διὰ τοῦτο διτύλων ὀνομαζομένων· ὧν αἱ μὲν γάλα παρεχόμεναι καὶ κρεοφαγούμεναι, πολλὴν παρέχονται τοῖς ἐγχωρίοις δαψίλειαν· αἱ δὲ πρὸς νωτοφορίαν ἠσκημέναι, πυρῶν μὲν ἀνὰ δέκα μεδίμνους νωτοφοροῦσι, ἀνθρώπους δὲ κατακειμένους ἐπὶ κλίνης πέντε βαστάζουσιν. αἱ δὲ ἀνάκωλοι καὶ λαγαραὶ τῇ συστάσει, δρομάδες εἰσὶ, καὶ διατείνουσι πλεῖστον ὁδοῦ μῆκος, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς διὰ τῆς ἀνύδρου καὶ ἐρήμου συντελουμένας ὁδοιπορίας. αἱ δ' αὐταὶ καὶ κατὰ τοὺς πολέμους εἰς τὰς μάχας ἔχουσαι τοξότας ἄγονται δύο, ἀντικαθημένους ἀλλήλοις ἀντινώτους· τούτων δὲ ὁ μὲν τοὺς κατὰ πρόσωπον ἀπαντῶντας, ὁ δὲ τοὺς ἐπιδιώκοντας ἀμύνεται. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀραβίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων, εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν, ἀλλὰ πολλὰ τοῖς φιλαναγνωστοῦσι πρὸς φιληκοΐαν ἀπηγγέλκαμεν. Περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν ὠκεανὸν εὑρεθείσης νήσου κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ τῶν κατ' αὐτὴν παραδοξολογουμένων, πειρασόμεθα συντόμως διελθεῖν, προεκθέμενοι τὰς αἰτίας τῆς εὑρέσεως ἀκριβῶς. Ἰαμβοῦλος ἦν ἐκ παίδων παιδείαν ἐζηλωκώς· μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ὄντος ἐμπόρου, καὶ αὐτὸς ἔδωκεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν ἐμπορείαν. ἀναβαίνων δὲ διὰ τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τὴν ἀρωματοφόρον, ὑπό τινων λῃστῶν συνελήφθη μετὰ τῶν συνοδοιπόρων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον μετά τινος τῶν συναλωκότων ἀπεδείχθη νομεὺς, ὕστερον δ' ὑπό τινων Αἰθιόπων μετὰ τοῦ συνόντος λῃστευθεὶς, ἀπήχθη πρὸς τὴν παραθαλάττιον τῆς Αἰθιοπίας. οὗτοι δὲ συνηρπάγησαν εἰς καθαρμὸν τῆς χώρας, ὄντες ἀλλοεθνεῖς. νόμιμον γὰρ ἦν τοῖς τῇδε κατοικοῦσιν Αἰθίοψι παραδεδομένον ἐκ παλαιῶν χρόνων, χρησμοῖς θεῶν κεκυρωμένον διὰ γενεῶν μὲν εἴκοσιν, ἐτῶν δ' ἑξακοσίων, τῆς γενεᾶς ἀριθμουμένης τριακονταετοῦς· τοῦ δὲ καθαρμοῦ γινομένου δυσὶν ἀνθρώποις, ἦν αὐτοῖς πλοιάριον κατεσκευασμένον, τῷ μεγέθει σύμμετρον, τοῖς δ' ἐν τῇ θαλάττῃ χειμῶνας ἀναφέρειν ἰσχῦον, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ δυσὶν ἀνθρώπων ὑπηρετεῖσθαι δυνάμενον. εἰς δὲ τοῦτο τροφὴν δυσὶν ἀνθρώποις ἱκανὴν εἰς ἓξ μῆνας ἐνθέμενοι, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐμβιβάσαντες, προσέταττον ἀνάγεσθαι κατὰ τὸν χρησμόν· πλεῖν δὲ διεκελεύοντο πρὸς τὴν μεσημβρίαν. ἥξειν γὰρ αὐτοὺς εἰς νῆσον εὐδαίμονα, καὶ ἐπιεικεῖς ἀνθρώπους, παρ' οἷς μακαρίως ζήσεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἑαυτῶν ἔθνος ἔφασαν, ἐὰν μὲν οἱ πεμφθέντες εἰς τὴν νῆσον διασωθῶσιν, ἑξακοσίων ἐτῶν εἰρήνης καὶ βίου κατὰ πᾶν εὐδαίμονος ἀπολαύσειν· εἰ δὲ, καταπλαγέντες τὸ μῆκος τοῦ πελάγους, εἰς τοὐπίσω

γρ. ἀπ' αὐτῶν πλ.

ποιήσωνται

ποιήσονται τὸν πλοῦν, ὡς ἀσεβεῖς καὶ λυμεῶνας ὅλου τοῦ ἔθνους τιμωρίαις περιπεσεῖσθαι ταῖς μεγίσταις. τοὺς μὲν οὖν αἰθίοπας μεγάλην φασὶ πανήγυριν ἀγαγεῖν παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ θυσίας μεγαλοπρεπεῖς ἐπιτελέσαντας, καταστρέψαι τοὺς σκεψομένους, καὶ καθαρμὸν ποιησαμένους τοῦ ἔθνους ἐξαποστεῖλαι. τούτους δὲ πλεύσαντας πέλαγος μέγα, καὶ χειμασθέντας ἐν μησὶ τέτταρσι, προσενεχθῆναι τῇ προσημαινομένῃ νήσῳ, στρογγύλῃ μὲν ὑπαρχούσῃ τῷ σχήματι, τὴν δὲ περίμετρον ἐχούσῃ σταδίων ὡς πεντακισχιλίων. ἤδη δὲ αὐτῶν ἐγγιζόντων τῇ νήσῳ, τῶν ἐγχωρίων τινὰς ἀπαντήσαντας καταγαγεῖν τὸ σκάφος· τοὺς δὲ κατὰ τὴν νῆσον, συνδραμόντας θαυμάζειν μὲν τὸν τῶν ξένων κατάπλουν, προσενεχθῆναι δὲ αὐτοῖς ἐπιεικῶς, καὶ μεταδιδόναι τῶν παρ' αὐτοῖς χρησίμων. εἶναι δὲ τοὺς τὴν νῆσον οἰκοῦντας τῇ τε τῶν σωμάτων ἰδιότητι καὶ ταῖς ἀγωγαῖς πολὺ διαλλάττοντας τῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην. πάντας μὲν γὰρ παραπλησίους εἶναι τοῖς διαπλάσμασι τῶν σωμάτων, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος ὑπεράγειν τοὺς τέσσαρας πήχεις· τὰ δὲ ὀστᾶ τοῦ σώματος ἔχειν ἐπὶ ποσὸν καμπτόμενα, καὶ πάλιν ἀποκαθιστάμενα, παραπλησίως τοῖς νευρώδεσι τόποις. εἶναι δὲ τοῖς σώμασιν ἁπαλοὺς μὲν καθ' ὑπερβολήν, εὐτονωτέρους δὲ πολὺ τῶν παρ' ἡμῖν. δραξαμένων γὰρ αὐτῶν τῇ χειρὶ ὁτιδηποτοῦν, μηδένα δύνασθαι τὸ τοῖς δακτύλοις περιληφθὲν ἐκτρέψαι. τρίχας δὲ ἁπλῶς μηδαμοῦ τοῦ σώματος ἔχειν πλὴν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ὀφρύσι καὶ βλεφάροις, ἔτι δὲ καὶ πώγωνι. τὰ δὲ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος οὕτως λεῖα, ὥστε μηδὲ τὸ ἐλάχιστον χνοῦν ἐν τῷ σώματι φαίνεσθαι. εἶναι δὲ καὶ τῷ κάλλει διαπρεπεῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις τοῦ σώματος περιγραφαῖς εὐρύθμους (γρ. περίμοις τρ.). καὶ τὰ μὲν τῆς ἀκοῆς τρήματα πολὺ τῶν παρ' ἡμῖν ἔχειν εὐρυχωρέστερα, καὶ κατὰ ταῦτα ἐπιγλωττίδας αὐτοῖς ἐκπεφυκέναι. ἴδιον δέ τι καὶ περὶ τὴν γλῶτταν αὐτοὺς ἔχειν, τὸ μὲν φυσικῶς αὐτοῖς συγγεγεννημένον, τὸ δὲ ἐξ ἐπινοίας φιλοτεχνούμενον. δίπτυχον μὲν γὰρ αὐτοὺς ἔχειν τὴν γλῶτταν ἐπὶ ποσόν, τὰ δὲ ἐνδοτέρω προσδιαιρεῖν, ὥστε διπλῆν αὐτὴν γίνεσθαι μέχρι τῆς ῥίζης. διὸ καὶ ποικιλωτάτους αὐτοὺς εἶναι ταῖς φωναῖς, οὐ μόνον πᾶσαν ἀνθρωπίνην καὶ διηρθρωμένην διάλεκτον μιμουμένους, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ὀρνέων πολυφωνίας, καὶ καθόλου πᾶσαν ἤχου ἰδιότητα προΐεσθαι. τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον, ἅμα πρὸς δύο τῶν ἐντυγχανόντων λαλεῖν ἐντελῶς, ἀποκρινομένους τε καὶ ταῖς ὑποκειμέναις περιστάσεσιν οἰκείως ὁμιλοῦντας· τῇ μὲν γὰρ ἑτέρᾳ πτυχῇ πρὸς τὸν ἕνα, τῇ δὲ ἄλλῃ πάλιν ὁμοίως πρὸς τὸν ἕτερον διαλέγεσθαι. εὐκρατότατον (γρ. εὐκρατώτερον) δὲ εἶναι τὸν ἀέρα παρ' αὐτοῖς, ὡς ἂν κατὰ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦντας, καὶ μήθ' ὑπὸ καύματος μήθ' ὑπὸ ψύχους ἐνοχλουμένους. καὶ τὰς ὀπώρας δὲ παρ' αὐτοῖς παρ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν ἀκμάζειν, ὥσπερ καὶ ὁ ποιητής φησιν,

Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ· Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ
σταφυλή, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

εἶναι δὲ διὰ παντὸς παρ' αὐτοῖς τὴν ἡμέραν ἴσην τῇ νυκτί. καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας μὴ γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς σκιὰν μηδενός, διὰ τὸ κατὰ κορυφὴν εἶναι τὸν ἥλιον. βιοῦν δὲ αὐτοὺς κατὰ συγγενείας καὶ συστήματα, συνηγμένων τῶν οἰκείων οὐ πλειόνων ἢ τετρακοσίων. τούτους δὲ ἐν τοῖς λειμῶσι διαζῆν, πολλὰ τῆς χώρας ἐχούσης πρὸς διατροφήν. διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν τῆς νήσου καὶ τὴν εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος γεννᾶσθαι τροφὰς αὐτομάτους πλείους τῶν ἱκανῶν. φύεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῖς κάλαμον πολύν, φέροντα καρπὸν δαψιλῆ, παρεμφερῆ τοῖς λευκοῖς ὀροβίοις (γρ. ὀρόβοις.). τοῦτον οὖν συναγαγόντες βρέχουσιν ἐν ὕδατι θερμῷ, μέχρις ἂν τὸ μέγεθος ἔχωσιν ὡς ᾠοῦ περιστερᾶς· ἔπειτα συνθλάσαντες καὶ τρίψαντες ἐμπείρως ταῖς χερσί, διαπλάττουσιν ἄρτους, οὓς ὀπτήσαντες σιτοῦνται, διαφόρους ὄντας τῇ γλυκύτητι. εἶναι δὲ καὶ πηγὰς ὑδάτων δαψιλεῖς, τὰς μὲν θερμῶν, εἰς λουτρὰ καὶ κόπων ἀφαίρεσιν εὐθέτους, τὰς δὲ ψυχρῶν, τῇ γλυκύτητι διαφόρους, καὶ πρὸς ὑγίειαν συνερ-

ζῆν δυναμένας. ὑπάρχειν δὲ περὶ αὐτοὺς καὶ παιδείας πᾶσιν ἐπιμελῆσαι, μάλιστα δὲ ἀστρο-
λογίας. γράμμασί τε αὐτοὺς χρῆσθαι, κατὰ μὲν τὴν δύναμιν τῶν σημαινόντων, εἴκοσι καὶ ὀ-
κτὼ τὸν ἀριθμόν· κατὰ δὲ τοὺς χαρακτῆρας, ἑπτὰ, ὧν ἕκαστον τετραχῶς μετασχηματίζε-
σθαι. πολυχρονίους δ᾽ εἶναι τοὺς ἀνθρώπους καθ᾽ ὑπερβολὴν, ὡς ἂν ἄγειν τὴν ἑκατὸν
πεντήκοντα ἐτῶν ζωὴν, καὶ γινομένους ἀνόσους κατὰ τὸ πλεῖστον. τὸν δὲ πηρωθέντα ἢ κα-
θόλου τι ἐλάττωμα ἔχοντα ἐν τῷ σώματι, μεθιστάνειν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἀναγκάζουσι,
κατά τινα νόμον ἀπότομον. γράφουσι δὲ τοὺς στίχους οὐκ εἰς τὸ πλάγιον ἐκτείνοντες, ὥσ-
περ ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ἄνωθεν κάτω καταγράφοντες εἰς ὄρθιον. νόμιμον δ᾽ αὐτοῖς ἐστι ζῆν ἄ- γρ. ὀρθόν.
χρι ἐτῶν ὡρισμένων, καὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκπληρώσαντας, ἑκουσίως μεταλλάττειν ἐξηλ-
λαγμένῳ θανάτῳ. φύεσθαι γὰρ παρ᾽ αὐτοῖς διφυῆ βοτάνην, ἐφ᾽ ἧς ὅταν τις κοιμηθῇ, λε-
ληθότως καὶ ἀπόνως πρὸς ὕπνον κατενεχθεὶς ἀποθνήσκει. γυναῖκας δὲ μὴ γαμεῖν, ἀλλὰ γρ. καὶ προσιοῦσι πρὸς
κοινὰς ἔχειν, καὶ τοὺς γεννηθέντας παῖδας ὡς κοινοὺς τρέφειν, ἐπ᾽ ἴσης ἀγαπᾶν. νηπίων
δ᾽ ὄντων αὐτῶν πολλάκις τὰς τρεφούσας διαλλάττειν τὰ βρέφη, ὅπως μηδὲ αἱ μητέρες ἐ-
πιγινώσκωσι τοὺς ἰδίους. διόπερ μηδεμιᾶς παρ᾽ αὐτοῖς γινομένης φιλοτιμίας, ἀστασιά- γρ. γινωσκομένης
στους καὶ τὴν ὁμόνοιαν περὶ πλείστου ποιουμένους διατελεῖν. εἶναι δὲ παρ᾽ αὐτοῖς καὶ ζῷα, μι-
κρὰ μὲν τοῖς μεγέθεσι, παράδοξα δὲ τῇ φύσει τοῦ σώματος καὶ τῇ δυνάμει τοῦ αἵματος.
εἶναι γὰρ αὐτὰ τῷ σώματι στρογγύλα, καὶ παρεμφερέστατα ταῖς χελώναις, τὴν δ᾽ ἐπιφά-
νειαν δυσὶ γραμμαῖς μηλίναις κεχιασμένα. ἐφ᾽ ἑκάστης δὲ ἄκρας ἔχειν ὀφθαλμὸν καὶ
στόμα. διὸ καὶ τέτταρσιν ὄμμασι βλέποντα, καὶ τοῖς ἴσοις στόμασι χρώμενα, εἰς ἕνα φά-
ρυγγα συνάγειν τὰ σιτία, καὶ διὰ τούτου καταπινομένης τῆς τροφῆς εἰς μίαν κοιλίαν
συρρεῖν ἅπαντα. ὁμοίως δὲ τὰ σπλάγχνα, καὶ τἆλλα τὰ ἐντὸς πάντα ἔχειν μοναχά. πό-
δας δὲ ὑποκεῖσθαι κύκλῳ τῆς περιφερείας πολλοὺς, δι᾽ ὧν δύνασθαι πορεύεσθαι, πρὸς ὃ
ἂν μέρος βούληται. τὸ δ᾽ αἷμα τούτου τοῦ ζῴου θαυμάσιον ἔχειν δύναμιν. πᾶν γὰρ τὸ δια-
ιρεθὲν ἔμπνουν σῶμα κολλᾶν παραχρῆμα. κἂν ἀποκοπῇ χεὶρ, ἢ ὅμοιον εἰπεῖν
τύχῃ, δι᾽ αὐτοῦ κολλᾶσθαι, προσφάτου τῆς τομῆς οὔσης. καὶ τἆλλα δὲ μέρη τοῦ σώματος,
ὅσα μὴ κυρίοις τόποις καὶ συνέχουσι τὸ ζῆν κατέχεται. ἕκαστον δὲ τῶν συστημάτων τρέφειν
ὄρνεον εὐμεγέθες, ἰδιάζον τῇ φύσει. δι᾽ οὗ πειράζεται τὰ νήπια τῶν βρεφῶν ποίας
τινὰς ἔχει τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις. ἀναλαμβάνουσι γὰρ αὐτὰ ἐπὶ τὰ ζῷα καὶ τούτων
πετομένων, τὰ μὲν τὴν διὰ τοῦ ἀέρος φορὰν ὑπομένοντα τρέφουσι, τὰ δὲ ναυτιῶντα γινόμε-
να καὶ θάμβους πληρούμενα ῥίπτουσιν, ὡς οὔτε πολυχρόνια καθεστῶτα, οὔτε τοῖς ἄλλοις
τοῖς τῆς ψυχῆς λήμμασιν ἀξιόλογα. ἑκάστου δὲ συστήματος ὁ πρεσβύτερος ἀεὶ τὴν ἡγε-
μονίαν ἔχει, καθάπερ τις βασιλεὺς, καὶ τούτῳ πάντες πείθονται. ὅταν δ᾽ ὁ πρῶτος τε-
λέσας τὰ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἔτη, κατὰ τὸν νόμον ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τοῦ ζῆν, ὁ μετὰ τοῦ-
τον πρεσβύτατος διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν. ἡ δὲ περὶ τὴν νῆσον θάλαττα, ῥοώδης οὖ-
σα καὶ μεγάλας ἀμπώτεις καὶ πλημμύρας ποιουμένη, γλυκεῖα τὴν γεῦσιν καθέστηκε. τῶν δὲ
παρ᾽ ἡμῖν ἄστρων τὰς ἄρκτους καὶ πολλὰ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς καθόλου μὴ φαίνεσθαι. ἑπτὰ δ᾽
εἶναι αὐτὰς νήσους παραπλησίας μὲν τοῖς μεγέθεσι, σύμμετρον δ᾽ ἀλλήλων διεστη-
κυίας, πάσας δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔθεσι καὶ νόμοις χρωμένας. πάντες δ᾽ οἱ κατοικοῦντες ἐν
αὐταῖς, καίπερ δαψιλεῖς ἔχοντες πάντων χορηγίας αὐτοφυεῖς, ὅμως οὐκ ἀνέδην χρῆσθαι
τῇ ἀπολαύσει, ἀλλὰ τὴν λιτότητα διώκουσι, καὶ τὴν ἀρκοῦσαν τροφὴν προσφέρεσθαι. κρέα
δὲ καὶ τἆλλα πάντα ὀπτὰ καὶ ἐξ ὕδατος ἑφθὰ σκευάζουσι. τῶν δ᾽ ἄλλων τῶν τοῖς μαγείροις
πεφιλοτεχνημένων χυμῶν, καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀρτύσεις ποικιλίας ἀνεπινόητοι παντελῶς εἰ-
σί. σέβονται δὲ θεοὺς τὸ περιέχον πάντα, καὶ ἥλιον, καὶ καθόλου πάντα τὰ οὐράνια. ἰχθύων δὲ
παντοδαπῶν πλῆθος ἁλιεύοντες ποικίλως, καὶ τῶν πτηνῶν οὐκ ὀλίγα θηρεύουσι. γίνονται

δὲ παρ' αὐτοῖς ἀκροδρύων τε πλῆθος αὐτομάτων, καὶ ἐλαίας φύονται καὶ ἄμπελοι, ἐξ ὧν ἔλαιόν τε ποιοῦσι δαψιλὲς καὶ οἶνον· ὄφεις τε τοῖς μεγέθεσι διαφέροντας, οὐδὲν δὲ ἀδικοῦντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐδώδιμον ἔχειν τὴν σάρκα, καὶ γλυκύτητι διαφέρουσαν. ἐσθῆτας δ' αὐτοὺς κατασκευάζειν ἔκ τινων καλάμων ἐχόντων ἐν τῷ μέσῳ χνοῦν λαμπρὸν καὶ μαλακόν· ὃν συνάγοντας καὶ τοῖς θαλαττίοις ὀστρέοις συγκεκομμένοις μίσγοντας, θαυμαστὰ κατασκευάζειν ἱμάτια πορφυρᾶ, ζῴων τε παρηλλαγμένας φύσεις καὶ διὰ τὸ παράδοξον ἀπιστουμένας. πάντα δὲ παρ' αὐτοῖς ὡρισμένην ἔχειν τάξιν τὰ κατὰ τὴν δίαιταν, οὐχ ἅμα πάντων τὰς τροφὰς καὶ τὰς αὐτὰς λαμβανόντων. διατετάχθαι δ' ἐπί τινας ὡρισμένας ἡμέρας, ποτὲ μὲν ἰχθύων βρῶσιν, ποτὲ δ' ὀρνέων, ἔστι δ' ὅτε χερσαίων, ἐνίοτε δ' ἐλαιῶν, καὶ τῶν λιτοτάτων προσοψημάτων. ἐν μέρει δ' αὐτούς, τοὺς μὲν ἀλλήλοις διακονεῖν, τοὺς δ' ἁλιεύειν, τοὺς δὲ περὶ τὰς τέχνας εἶναι· ἄλλους δὲ περὶ ἄλλα τῶν χρησίμων ἀσχολεῖσθαι, τοὺς δ' ἐκ περιόδου κυκλικῶς λειτουργεῖν, πλὴν τῶν ἤδη γεγηρακότων. ἔν τε ταῖς ἑορταῖς καὶ ταῖς εὐωχίαις λέγεσθαί τε καὶ ᾄδεσθαι παρ' αὐτοῖς εἰς τοὺς θεοὺς ὕμνους καὶ ἐγκώμια, μάλιστα δ' εἰς τὸν ἥλιον, ἀφ' οὗ τάς τε νήσους καὶ ἑαυτοὺς προσαγορεύουσι. θάπτουσι δὲ τοὺς τελευτήσαντας, ὅταν ἄμπωτις γένηται, κατορύττοντες εἰς τὴν ἄμμον, ὥστε κατὰ τὴν πλημμυρίδα τὸν τόπον ἐπιχώννυσθαι. τοὺς δὲ καλάμους, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς τῆς τροφῆς γίνεται, φασὶ στεφανιαίους ὄντας τὸ πάχος, κατὰ τὰς τῆς σελήνης ἀναπληρώσεις ἀναπληροῦσθαι, καὶ πάλιν κατὰ τὰς ἐλαττώσεις ἀνάλογον ταπεινοῦσθαι. τὸ δὲ τῶν θερμῶν πηγῶν ὕδωρ γλυκὺ καὶ ὑγιεινὸν διαφυλάττειν τὴν θερμασίαν, καὶ οὐδέποτε ψύχεσθαι ἐὰν μὴ ψυχρὸν ὕδωρ ἢ οἶνος συμμιχθῇ. ἑπτὰ δ' ἔτη παρ' αὐτοῖς μείναντας τοὺς περὶ τὸν Ἰαμβοῦλον ἐκβληθῆναι ἄκοντας, ὡς κακούργους καὶ πονηροῖς ἐθισμοῖς συντεθραμμένους. πάλιν οὖν τὸ πλοιάριον κατασκευάσαντας συναναγκασθῆναι τὸν χωρισμὸν ποιήσασθαι, καὶ τροφὴν ἐνθεμένους, πλεῦσαι πλεῖον ἢ τέτταρας μῆνας. ἐκπεσεῖν δὲ κατὰ τὴν ἰνδικὴν εἰς ἄμμους καὶ τεναγώδεις τόπους, καὶ τὸν μὲν ἕτερον αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος διαφθαρῆναι, τὸν δὲ Ἰαμβοῦλον πρός τινα κώμην προσενεχθέντα, ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀναχθῆναι πρὸς τὸν βασιλέα εἰς πόλιν παλίβοθρα, πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχουσαν τῆς θαλάττης. ὄντος δὲ φιλέλληνος τοῦ βασιλέως καὶ παιδείας ἀντεχομένου, μεγάλης αὐτὸν ἀποδοχῆς καταξιῶσαι. τὸ δὲ τελευταῖον μετά τινος ἀσφαλείας τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν περσίδα διελθεῖν, ὕστερον δ' εἰς τὴν ἑλλάδα διασωθῆναι. ὁ δὲ Ἰαμβοῦλος οὖν ταῦτά τε ἀναγραφῆς ἠξίωσε, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἰνδικὴν οὐκ ὀλίγα συνετάξατο τῶν ἀγνοουμένων παρὰ τοῖς ἄλλοις. ἡμεῖς δὲ τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου γενομένην ἐπαγγελίαν τετελεκότες, αὐτοῦ περιγράψομεν τήνδε τὴν βίβλον.

γρ. παλίβοθρα.

γρ. πεπληρωκότες.

Τάδ' ἔνεστιν ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος τρίτη.

ΤΩΝ περὶ ταύτης βίβλων δυεῖν οὐσῶν ἡ μὲν πρώτη περιέχει τὰς κατὰ τὴν αἴγυπτον πράξεις τῶν ἀρχαίων βασιλέων, καὶ τὰ μυθολογούμενα περὶ τῶν παρ' αἰγυπτίοις θεῶν, πρὸς δὲ τούτοις περὶ τοῦ νείλου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ φυομένων καρπῶν τε καὶ παντοδαπῶν ζώων· περί τε τῆς τοποθεσίας τῆς ὅλης αἰγύπτου, καὶ τῶν νομίμων τῶν παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις καὶ τῶν δικαστηρίων. ἡ δὲ δευτέρα τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν καὶ τὰς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις συντελεσθείσας πράξεις ὑπὸ τῶν ἀσσυρίων, ἐν αἷς ἐστὶν ἥ τε Σεμιράμιδος γένεσις καὶ αὔξησις, καθ' ἣν ἔκτισε μὲν βαβυλῶνα καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις, ἐστράτευσε δ' ἐπὶ τὴν ἰνδικὴν μεγάλαις δυνάμεσιν· ἑξῆς δὲ περὶ τῶν χαλδαίων, καὶ τῆς παρ' αὐτοῖς τῶν ἄστρων παρατηρήσεως· καὶ περὶ τῆς ἀραβίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ παραδόξων· περί τε τῆς σκυθῶν βασιλείας, καὶ περὶ ἀμαζόνων· καὶ τὸ τελευταῖον περὶ τῶν ὑπερβορέων. ἐν δὲ ταύτῃ, τὰ συνεχῆ τοῖς προειρημένοις προστιθέντες, διέξιμεν περὶ αἰθιόπων καὶ τῶν λιβύων, καὶ τῶν ὀνομαζομένων ἀτλαντίων.

Aethiopes primi homin[es].

Αἰθίοπας τοίνυν ἱστοροῦσι πρώτους ἀνθρώπων ἁπάντων γεγονέναι, καὶ τὰς ἀποδείξεις τούτων ἐμφανεῖς εἶναι φασίν. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἐπήλυδες ἐλθόντες, ἀλλ' ἐγγενεῖς ὄντες τῆς χώρας, δικαίως αὐτόχθονες ὀνομάζονται, σχεδὸν παρὰ πᾶσι συμφωνεῖται· ὅτι δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν μεσημβρίαν οἰκοῦντας πιθανόν ἐστι πρώτους ὑπὸ τῆς γῆς ἐζωογονῆσθαι, προφανὲς ὑπάρχει ἅπασι. τῆς γὰρ περὶ τὸν ἥλιον θερμασίας ἀναξηραινούσης τὴν γῆν ὑγρὰν οὖσαν, ἔτι δὲ κατὰ τὴν τῶν ὅλων γένεσιν καὶ ζωογονούσης, εἰκὸς εἶναι τὸν ἐγγυτάτω τόπον ὄντα τοῦ ἡλίου, πρῶτον ἐνεγκεῖν φύσεις ἐμψύχους. φασὶ δὲ παρ' αὐτοῖς πρώτοις καταδειχθῆναι θεοὺς τιμᾶν, καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν καὶ πομπὰς καὶ πανηγύρεις, καὶ τἄλλα δι' ὧν ἄνθρωποι τὸ θεῖον τιμῶσι. διὸ καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς εὐσέβειαν διαβεβοῆσθαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ δοκεῖν τὰς παρ' αἰθίοψι θυσίας μάλιστ' εἶναι τῷ δαιμονίῳ κεχαρισμένας.

Primi sacrificarunt.

[H]omeri testimoniũ de [A]ethiopibus.

μάρτυρα δὲ τούτων προφέρονται τὸν πρεσβύτατον σχεδὸν καὶ μάλιστα τῶν ποιητῶν θαυμαζόμενον παρ' ἕλλησι. τοῦτον γὰρ κατὰ τὴν ἰλιάδα παρεισάγειν τόν τε Δία καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ θεοὺς ἀποδημοῦντας εἰς αἰθιοπίαν, πρός τε τὰς θυσίας τὰς ἀπονεμομένας αὐτοῖς κατ' ἔτος, καὶ εὐωχίαν κοινὴν παρ' αὐτοῖς τοῖς αἰθίοψι. Ζεὺς γὰρ ἐς ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας αἰθιοπῆας Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.

[Margin: τῶν παρὰ τοῖς αἰθ.]

[N]emo Aethiopas debella[r]e potuit.

λέγουσι δὲ καὶ τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας φανερῶς αὐτοὺς κομίζεσθαι τὰς χάριτας, μηδέποτε δεσποτείας ἐπήλυδος πεῖραν λαβόντας. ἐξ αἰῶνος γὰρ ἐν ἐλευθερίᾳ μεμενηκέναι καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίᾳ, πολλῶν μὲν καὶ δυνατῶν ἐστρατευκότων ἐπ' αὐτούς, μηδενὸς δὲ τῆς ἐπιβολῆς καθικομένου. Καμβύσην μὲν γὰρ μεγάλῃ δυνάμει στρατεύσαντα, τήν τε στρατιὰν ἀποβαλεῖν ἅπασαν, καὶ αὐτὸν τοῖς ὅλοις κινδυνεῦσαι. Σεμίραμιν δ' ὥστε μεγέθη τῶν ἐπιβολῶν καὶ πράξεων διωνομασμένην, ἐπὶ βραχὺ τῆς αἰθιοπίας προελθοῦσαν, ἀπογνῶναι τὴν ἐπὶ τὸ σύμπαν ἔθνος στρατείαν. τούς τε περὶ Ἡρακλέα καὶ Διόνυσον ἐπιόντας ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, μόνους τοὺς αἰθίοπας τοὺς ἐπ' αἰγύπτου μὴ καταπολεμῆσαι, διά τε τὴν εὐσέβειαν τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ δυσκατέργαστον τῆς ἐπιβολῆς. φασὶ δὲ καὶ τοὺς

[Margin: τὴν συγκινδυνεῦσαι.]

Cambyses.

Semiramis.

[H]ercules et Liber pat[e]r.

αἰγυπτίους ἀποίκους ἑαυτῶν ὑπάρχειν, Ὀσίριδος ἡγησαμένου τῆς ἀποικίας. καθόλου γὰρ τὴν νῦν οὖσαν αἴγυπτον λέγουσιν οὐ χώραν, ἀλλὰ θάλατταν γεγενῆσθαι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ κόσμου σύστασιν. ὕστερον μέντοι τοῦ νείλου κατὰ τὰς ἀναβάσεις τὴν ἐκ τῆς αἰθιοπίας ἰλὺν καταφέροντος, ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον προσχωσθῆναι. ὅτι δ' ἐστὶν αὐτῶν ἡ χώρα πᾶσα ποταμόχωστος ἐναργεστάτην ἔχειν ἀπόδειξιν τὴν γινομένην κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ νείλου. καθ' ἕκαστον γὰρ ἔτος ἀεὶ νέας ἰλύος ἀθροιζομένης πρὸς τὰ στόματα τοῦ ποταμοῦ, καθορᾶται τὸ μὲν πέλαγος ἐξωθούμενον τοῖς προσχώμασιν, ἡ δὲ χώρα τὴν αὔξησιν λαμβάνουσα. τὰ δὲ πλεῖστα τῶν νομίμων τοῖς αἰγυπτίοις ὑπάρχειν αἰθιοπικά, τηρουμένης τῆς παλαιᾶς συνηθείας παρὰ τοῖς ἀποικισθεῖσι. τό, τε γὰρ τοὺς βασιλεῖς θεοὺς νομίζειν, καὶ τὸ περὶ τὰς ταφὰς μάλιστα σπουδάζειν, καὶ πολλὰ τοιαῦθ' ἕτερα πράττειν, αἰθιοπικὸν ὑπάρχειν ἐπιτηδεύματα. τάς τε τῶν ἀγαλμάτων ἰδέας καὶ τοὺς τῶν γραμμάτων τύπους αἰθιοπικοὺς ὑπάρχειν. ἰδίων γὰρ αἰγυπτίοις ὄντων γραμμάτων, τὰ μὲν δημώδη προσαγορευόμενα πάντας μανθάνειν, τὰ δ' ἱερὰ καλούμενα παρὰ μὲν τοῖς αἰγυπτίοις μόνους γινώσκειν τοὺς ἱερεῖς, παρὰ τῶν πατέρων ἐν ἀπορρήτοις μανθάνοντας, παρὰ δὲ τοῖς αἰθίοψιν ἅπαντας τούτοις χρῆσθαι τοῖς τύποις. τά τε συστήματα τῶν ἱερέων παραπλησίαν ἔχειν τάξιν παρ' ἀμφοτέροις τοῖς ἔθνεσι. καθαρεύειν γὰρ ἅπαντας τοὺς περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν ὄντας, ὁμοίως ἐξυρημένους, καὶ τὰς στολὰς τὰς αὐτὰς ἔχοντας, καὶ τὸν τοῦ σκήπτρου τύπον ἀροτροειδῆ καθεστῶτα. ὃν ἔχοντας τοὺς βασιλεῖς χρῆσθαι πίλοις μακροῖς ἐπὶ τοῦ πέρατος ὀμφαλὸν ἔχουσι, καὶ περιεσπειραμένοις ὄφεσιν οὓς καλοῦσιν ἀσπίδας. τοῦτο δὲ τὸ παράσημον ἔοικε συνεμφαίνειν ὅτι τοὺς ἐπιθέσθαι τολμήσοντας τῷ βασιλεῖ συμβήσεται θανατηφόροις περιπεσεῖν δήγμασι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα λέγουσι περὶ τῆς αὐτῶν ἀρχαιότητος, καὶ τῆς τῶν αἰγυπτίων ἀποικίας, περὶ ὧν οὐδὲν κατεπείγει γράφειν. Περὶ δὲ τῶν αἰθιοπικῶν γραμμάτων τῶν παρ' αἰγυπτίοις καλουμένων ἱερογλυφικῶν ῥητέον, ἵνα μηδὲν παραλείπωμεν τῶν ἀρχαιολογουμένων. συμβέβηκε τοίνυν τοὺς μὲν τύπους ὑπάρχειν αὐτῶν ὁμοίους ζώοις παντοδαποῖς καὶ ἀκρωτηρίοις ἀνθρώπων, ἔτι δ' ὀργάνοις, καὶ μάλιστα τεκτονικοῖς. οὐ γὰρ ἐκ τῆς τῶν συλλαβῶν συνθέσεως ἡ γραμματικὴ παρ' αὐτοῖς τὸν ὑποκείμενον λόγον ἀποδίδωσιν, ἀλλ' ἐξ ἐμφάσεως τῶν μεταγραφομένων καὶ μεταφορᾶς μνήμῃ συνηθλημένης. γράφουσι γὰρ ἱέρακα καὶ κροκόδειλον, ἔτι δ' ὄφιν, καὶ τῶν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου ὀφθαλμόν, καὶ χεῖρα, καὶ πρόσωπον, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. ὁ μὲν οὖν ἱέραξ αὐτοῖς σημαίνει πάντα ὀξέως γινόμενα, διὰ τὸ ζῷον τοῦτο τῶν πτηνῶν σχεδὸν ὑπάρχειν ὀξύτατον. μεταφέρεταί τε ὁ λόγος ταῖς οἰκείαις μεταφοραῖς εἰς πάντα τὰ ὀξέα, καὶ τὰ τούτοις οἰκεῖα, παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις. ὁ δὲ κροκόδειλος σημαντικός ἐστι πάσης κακίας. ὁ δὲ ὀφθαλμός, δίκης τηρητὴς καὶ παντὸς τοῦ σώματος φύλαξ. τῶν δ' ἀκρωτηρίων ἡ μὲν δεξιὰ τοὺς δακτύλους ἐκτεταμένους ἔχουσα σημαίνει βίου πορισμόν, ἡ δ' εὐώνυμος συνηγμένη τήρησιν καὶ φυλακὴν χρημάτων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τύπων τῶν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ τῶν ὀργανικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τοῖς γὰρ ἐν ἑκάστοις ἐνούσαις ἐμφάσεσι συνακολουθοῦντες, καὶ μελέτῃ πολυχρονίῳ καὶ μνήμῃ γυμνάζοντες τὰς ψυχάς, ἐκτικῶς ἕκαστα τῶν γεγραμμένων ἀναγινώσκουσι. Τῶν δὲ παρ' αἰθίοψι νομίμων οὐκ ὀλίγα δοκεῖ πολὺ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διαφέρειν, καὶ μάλιστα περὶ τὴν αἵρεσιν τῶν βασιλέων. οἱ μὲν γὰρ ἱερεῖς ἐξ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους προκρίνουσιν, ἐκ δὲ τῶν καταλεχθέντων ὃν ἂν ὁ θεὸς κωμάζων κατά τινα συνήθειαν περιφερόμενος λάβῃ, τοῦτον τὸ πλῆθος αἱρεῖται βασιλέα. εὐθὺ δὲ καὶ προσκυνεῖ καὶ τιμᾷ καθάπερ θεόν, ὡς ὑπὸ τῆς τοῦ δαιμονίου προνοίας

Aegyptus Aethiopum colonia. — γρ. τὸ γινόμενον — Pleraque Aegyptiorum instituta Aethiopica. — Litterarum apud Aegyptios genera duo. — Pilei regum Aegyptiorum — De hieroglyphicis. — Ἱέραξ. — Κροκόδειλος. Ὀφθαλμός. Δεξιά. Εὐώνυμος. — Βασιλέων αἵρεσις.

ἐγκεχειρισμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς. ὁ δ' αἱρεθεὶς διαίτῃ τε χρῆται τῇ τεταγμένῃ κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τἄλλα πράττει κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, οὔτ' εὐεργεσίαν, οὔτε τιμωρίαν ἀπονέμων οὐδενὶ παρὰ τὸ δεδογμένον ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτοῖς νόμιμον. ἔθος δ' αὐτοῖς ἐστι μηδένα τῶν ὑποτεταγμένων θανάτῳ περιβάλλειν, μηδ' ἂν καταδικασθεὶς ἐπὶ θανάτῳ τις φανῇ τιμωρίας ἄξιος, ἀλλὰ πέμπειν τῶν ὑπηρετῶν τινὰ σημεῖον ἔχοντα θανάτου πρὸς τὸν παρανενομηκότα. οὗτος δ' ἰδὼν τὸ σύσσημον, καὶ παραχρῆμα εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθὼν, ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ζῆν μεθίστησι. φυγεῖν δὲ τῆς ἰδίας χώρας εἰς τὴν ὅμορον, καὶ τῇ μεταστάσει τῆς πατρίδος λύειν τὴν τιμωρίαν, καθάπερ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οὐδαμῶς συγκεχώρηται. διὸ καί φασί τινὰ, τοῦ θανατηφόρου σημείου πρὸς αὐτὸν ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐπιβαλέσθαι μὲν ἐκ τῆς Αἰθιοπίας φυγεῖν, αἰσθομένης δὲ τῆς μητρὸς, καὶ τῇ ζώνῃ τὸν τράχηλον αὐτοῦ σφιγγούσης, ταύτῃ μηδὲ καθ' ἕνα τρόπον τολμῆσαι προσενεγκεῖν τὰς χεῖρας· αὐτὸν δ' ἀγχόμενον καρτερῆσαι μέχρι τῆς τελευτῆς, ἵνα μὴ τοῖς συγγενέσιν ὀνείδη καταλείπῃ μείζω. Πάντων δ' ἐστὶ παραδοξότατον τὸ γινόμενον περὶ τὴν τελευτὴν τῶν βασιλέων. κατὰ γὰρ τὴν Μερόην οἱ περὶ τὰς τῶν θεῶν θεραπείας τε καὶ τιμὰς διατρίβοντες ἱερεῖς, μεγίστην καὶ κυριωτάτην τάξιν ἔχοντες, ἐπειδὰν ἐπὶ νοῦν αὐτοῖς ἔλθῃ, πέμπουσιν ἄγγελον πρὸς τὸν βασιλέα, κελεύοντες ἀποθνήσκειν. τοὺς γὰρ θεοὺς αὐτοῖς ταῦτα κεχρηματικέναι, καὶ δεῖν τὸ πρόσταγμα τῶν ἀθανάτων ὑπὸ θνητῆς φύσεως μηδαμῶς παροραθῆναι. καὶ ἑτέρους δ' ἐπιφθέγγονται λόγους, οἵους ἁπλῇ διανοίᾳ προσδέξαιτο φύσις, ἀρχαίᾳ μὲν καὶ δυσεξαλείπτῳ συνηθείᾳ συντεθραμμένη, λόγον δ' οὐκ ἔχουσα τὸν ἐναντιωθησόμενον τοῖς οὐκ ἀναγκαίως προστατομένοις. κατὰ μὲν οὖν τοὺς ἐπάνω χρόνους ὑπήκουον οἱ βασιλεῖς τοῖς ἱερεῦσιν, οὐχ ὅπλοις οὐδὲ βίᾳ κρατηθέντες, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τῆς δεισιδαιμονίας τοὺς λογισμοὺς κατισχυόμενοι. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον Πτολεμαῖον ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων Ἐργαμένης, μετεσχηκὼς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς, καὶ φιλοσοφήσας, πρῶτος ἐθάρρησε καταφρονῆσαι τοῦ πράγματος. λαβὼν γὰρ φρόνημα τῆς βασιλείας ἄξιον, παρῆλθε μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸ ἄβατον, οὗ συνέβαινεν εἶναι τὸν χρυσοῦν ναὸν τῶν Αἰθιόπων, καὶ τοὺς μὲν ἱερεῖς ἅπαντας ἀπέσφαξε, τὸ δὲ ἔθος τοῦτο καταλύσας, διωρθώσατο πρὸς τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν. Τὸ δὲ περὶ τοὺς φίλους τοῦ βασιλέως νόμιμον, καίπερ ὂν παράδοξον, διαμένειν ἔφασαν ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. ἔθος γὰρ ὑπάρχειν λέγουσι τοῖς Αἰθίοψιν, ἐπειδὰν ὁ βασιλεὺς μέρος τι τοῦ σώματος πηρωθῇ δι' ἡνδηποτοῦν αἰτίαν, ἅπαντας τοὺς συνήθεις συναποβάλλειν τοῦτο κατὰ προαίρεσιν. αἰσχρὸν γὰρ ὑπολαμβάνειν, τοῦ βασιλέως πεπηρωμένου τὸ σκέλος ἀρτίποδας εἶναι τοὺς φίλους, καὶ μὴ πάντας ἐν ταῖς ἐξόδοις συνέπεσθαι χωλοὺς ὁμοίως. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὸ συμπενθεῖν μὲν καὶ τὸ συλλυπεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀγαθῶν ἁπάντων τε καὶ κακῶν κοινωνεῖν τὴν βεβαίαν φιλίαν, τῆς δ' εἰς τὸ σῶμα λύπης ἄμοιρον γίνεσθαι. φασὶ δὲ σύνηθες εἶναι καὶ τὸ συντελευτᾶν ἑκουσίως τοὺς ἑταίρους τοῖς βασιλεῦσι, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν θάνατον ἔνδοξον καὶ φιλίας ἀληθινῆς μάρτυρα. διόπερ μὴ ῥᾳδίως ἐπιβουλὴν γίνεσθαι παρὰ τοῖς Αἰθίοψι κατὰ τῶν φίλων, ὡς ἂν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν φίλων ἁπάντων ἐπίσης προνοουμένων τῆς τ' ἐκείνου καὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ νόμιμα παρὰ τοῖς Αἰθίοψίν ἐστι τοῖς τὴν μητρόπολιν αὐτῶν οἰκοῦσι καὶ νεμομένοις τήν τε νῆσον τὴν Μερόην, καὶ τὴν χώραν τὴν πλησίον Αἰγύπτου. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα γένη τῶν Αἰθιόπων παμπληθῆ, τὰ μὲν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὴν παραποτάμιον τοῦ Νείλου κατοι-

γρ. τοῦ σημειοφόρου πρὸς

γρ. αὐτῶν

Regibus mortem sacerdotes imperant.

Amicorum regis consuetudo.

κεῖνται κατὰ τὰς ἐν τῷ ποταμῷ νήσους, τὰ δὲ τὴν ὅμορον τῆς Ἀραβίας νεμόμενα, τὰ δ' ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς Λιβύης καθιδρυμένα. οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων, καὶ μάλιστα οἱ παρὰ τὸν ποταμὸν οἰκοῦντες, ταῖς μὲν χρόαις εἰσὶ μέλανες, ταῖς δ' ἰδέαις σιμοί, τοῖς δὲ τριχώμασιν οὖλοι. καὶ ταῖς μὲν ψυχαῖς παντελῶς ὑπάρχουσιν ἄγριοι, καὶ τὸ θηριῶδες ἐμφαίνοντες, οὐχ οὕτως δὲ τοῖς θυμοῖς ὡς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν· αὐχμηροὶ γὰρ ὄντες τοῖς ὅλοις σώμασι, τοὺς μὲν ὄνυχας ἐπὶ πολὺ παρηυξημένους ἔχουσι, τοῖς θηρίοις παραπλησίως, τῆς δὲ πρὸς ἀλλήλους φιλανθρωπίας πλεῖστον ὅσον ἀφεστήκασι. καὶ τὴν μὲν φωνὴν ὀξεῖαν προβάλλοντες, τῶν δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδευομένων εἰς βίον ἥμερον οὐδ' ὁπωσοῦν ἔχοντες, μεγάλην ποιοῦσι πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς ἔθη τὴν διαφοράν. καθοπλίζονται δ' αὐτῶν οἱ μὲν ἀσπίσιν ὠμοβοΐναις καὶ μικροῖς δόρασιν, οἱ δὲ ἀκοντίοις διαγκύλοις. ἐνίοτε δὲ ξυλίνοις τόξοις τετραπήχεσιν, οἷς τοξεύουσι μὲν τῷ ποδὶ προσβαίνοντες, ἀναλωθέντων δὲ τῶν οἰστῶν, σκυτάλαις ξυλίναις διαγωνίζονται. καθοπλίζουσι δὲ καὶ τὰς γυναῖκας, ὁρίζοντες αὐταῖς τεταγμένην ἡλικίαν, ὧν ταῖς πλείσταις νόμιμόν ἐστι χαλκοῦν κρίκον φέρειν ἐν τῷ χείλει τοῦ στόματος. ἐσθῆτι δὲ τινὲς μὲν αὐτῶν ἁπλῶς οὐ χρῶνται, γυμνῆτα βίον δι' αἰῶνος ἔχοντες, καὶ πρὸς μόνα τὰ καύματα ποριζόμενοι βοήθειαν αὐτουργὸν ἐκ τοῦ παραπεσόντος· τινὲς δὲ τῶν προβάτων τὰς οὐρὰς ἀποκόπτοντες ἐκ τῶν ὄπισθεν, καλύπτουσι διὰ τούτων τὰ ἰσχία, καθάπερ αἰδῶ ταύτην προβαλλόμενοι. ἔνιοι δὲ χρῶνται ταῖς δοραῖς τῶν κτηνῶν. εἰσὶ δ' οἱ περιζώμασι μέχρι μέσου τὸ σῶμα καλύπτουσιν, ἐκ τῶν τριχῶν πλέκοντες, ὡς ἂν τῶν παρ' αὐτοῖς προβάτων μὴ φερόντων ἔρια, διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς χώρας. τροφῇ δὲ χρῶνται τινὲς μὲν λαμβάνοντες τὸν φυόμενον ἐν τοῖς ὕδασι καρπόν, ὃς αὐτοφυὴς ἀνατέλλει περί τε τὰς λίμνας καὶ τοὺς ἑλώδεις τόπους· τινὲς δὲ τῆς ἁπαλωτάτης ὕλης τοὺς ἀκρέμονας περικλῶντες, οἷς καὶ τὰ σώματα σκιάζοντες περὶ τὰς μεσημβρίας καταψύχουσιν· ἔνιοι δὲ σπείροντες σήσαμον καὶ λωτόν· εἰσὶ δ' οἳ ταῖς ῥίζαις τῶν καλάμων τῶν ἁπαλωτάταις διατρεφόμενοι. οὐκ ὀλίγοι δ' αὐτῶν καὶ ταῖς τοξείαις συνηθληκότες τῶν πτηνῶν εὐστόχως πολλὰ τοξεύουσι, δι' ὧν τὴν τῆς φύσεως ἔνδειαν ἀναπληροῦσιν. οἱ πλεῖστοι δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν βοσκημάτων κρέασι καὶ γάλακτι καὶ τυρῷ τὸν πάντα βίον διαζῶσι.

Περὶ δὲ θεῶν οἱ μὲν ἀνώτεροι Μερόης οἰκοῦντες ἐννοίας ἔχουσι διττάς. ὑπολαμβάνουσι γὰρ τοὺς μὲν αὐτῶν αἰωνίους ἔχειν καὶ ἄφθαρτον τὴν φύσιν, οἷον ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὸν σύμπαντα κόσμον· τοὺς δὲ νομίζουσι θνητῆς φύσεως κεκοινωνηκέναι, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ κοινὴν εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίαν τετευχέναι τιμῶν ἀθανάτων. τήν τε γὰρ Ἶσιν καὶ τὸν Πᾶνα, πρὸς δὲ τούτοις Ἡρακλέα καὶ Δία σέβονται, μάλιστα νομίζοντες ὑπὸ τούτων εὐηργετῆσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. ὀλίγοι δὲ τῶν Αἰθιόπων καθόλου θεοὺς οὐ νομίζουσιν εἶναι. διὸ καὶ τὸν ἥλιον ὡς πολεμιώτατον ὄντα κατὰ τὰς ἀνατολὰς βλασφημήσαντες, φεύγουσι πρὸς τοὺς ἑλώδεις τῶν τόπων. παρηλλαγμένοις δ' ἔθεσι χρῶνται καὶ περὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς τελευτῶντας. οἱ μὲν γὰρ εἰς τὸν ποταμὸν βάλλοντες ἀφιᾶσι, κρατίστην ἡγούμενοι ταφὴν ταύτην. οἱ δέ, περιχέαντες ὕελον, ἐν τῇ οἰκίᾳ φυλάττοντες, νομίζουσι δεῖν μήτε τῶν τελευτώντων ἀγνοεῖσθαι τὰς ὄψεις τοῖς συγγενέσι, μήτ' ἐπιλανθάνεσθαι τοὺς προσήκοντας τῷ γένει τῶν προσῳκειωμένων. ἔνιοι δ' εἰς ὀστρακίνας σορούς ἐμβάλλοντες, κατορύττουσι κύκλῳ τῶν ἱερῶν, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις γινόμενον ὅρκον μέγιστον ἡγοῦνται. τὰς δὲ βασιλείας ἐγχειρίζουσιν οἱ μὲν τοῖς εὐπρεπεστάτοις, τύχης ἡγούμενοι δῶρα ἀμφότερα, τήν τε μοναρχίαν καὶ τὴν εὐπρέπειαν· οἱ δὲ τοῖς ἐπιμελεστάτοις κτηνοτρόφοις παραδιδόασι

γρ. τὴν μὲν χρόαν

γρ. ἁπλῶς ἐσθῆτος ἐχ.

γρ. εὐηργετῆσθαι

Opinion de dijs.

Regum delectus.

τὴν ἀρχὴν, ὡς μόνους ἄριστα τῶν ὑποτεταγμένων φροντιοῦντας. ἔνιοι δὲ τοῖς πλουσιωτάτοις τοῦτο τὸ τίμιον ἀπονέμουσιν, ἡγούμενοι μόνους τούτους ἐπικουρεῖν τοῖς ὄχλοις δύνασθαι, διὰ τὴν ἑτοιμότητα τῆς εὐπορίας. εἰσὶ δ' οἳ τοὺς ἀνδρείᾳ διαφέροντας αἱροῦνται βασιλεῖς, κρίνοντες τοὺς ἐν πολέμῳ πλεῖστον δυναμένους, ἀξίους εἶναι μόνους τυγχάνειν τῶν πρωτείων. Τῆς δὲ παρὰ τὸν νεῖλον χώρας τῆς ἐν τῇ λιβύῃ κειμένης ἐστί τι μέρος τῷ κάλλει διαφέρον. τροφάς τε γὰρ φέρει δαψιλεῖς καὶ ποικίλας, καὶ πρὸς τὰς τῶν καυμάτων ὑπερβολὰς ἔχει βοηθείας εὐθέτους, τὰς ἐν τοῖς ἕλεσι καταφυγάς. διὸ καὶ περιμάχητος ὁ τόπος οὗτος γίνεται τοῖς τε λίβυσι καὶ τοῖς αἰθίοψι, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ αὐτοῦ πολεμοῦντες διατελοῦσι. φοιτᾷ δ' εἰς αὐτὸν καὶ πλῆθος ἐλεφάντων ἐκ τῆς ἄνω χώρας, ὡς μέν ἔνιοι λέγουσι, διὰ τὴν δαψιλείαν καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς νομῆς. ἕλη γὰρ θαυμαστὰ παρεκτείνεται τοῖς χείλεσι τοῦ ποταμοῦ, πολλῆς καὶ παμμιγοῦς ἐν αὐτοῖς φυομένης τροφῆς. διόπερ ὅταν γεύσωνται τοῦ θρύου καὶ τοῦ καλάμου, διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς τροφῆς μένει, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων δίαιταν καταφθείρει. δι' ἣν αἰτίαν ἀναγκάζονται φεύγειν εἰς τούτους τοὺς τόπους, ὄντες νομάδες καὶ σκηνῖται, τὸ σύνολον τῷ συμφέροντι τὰς πατρίδας ὁρίζοντες. αἱ δ' ἀγέλαι τῶν εἰρημένων θηρίων τὴν μεσόγειον χώραν ἐκλείπουσι, διὰ σπάνιν τροφῆς, ἅτε συντόμως τῶν φυομένων ἐν τῇ γῇ πάντων ἀναιρουμένων. διὰ γὰρ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολὴν καὶ τὴν λειψυδρίαν τῶν πηγαίων καὶ ποταμίων ὑδάτων, σκληρὰς καὶ σπανίους συμβαίνει γίνεσθαι τὰς τροφάς. ὡς δέ τινές φασιν, ὄφεις θαυμαστοὶ γίνονται τό, τε μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος κατὰ τὴν θηριώδη καλουμένην χώραν. οὗτοι δὲ περὶ τὰς συστάσεις τῶν ὑδάτων ἐπιτίθενται τοῖς ἐλέφασι, καὶ προπεσόντες εἰς ἀλκήν, περιπλέκονται ταῖς σπείραις εἰς τὰ σκέλη, καὶ πέρας ἕως τούτου συνέχουσι βιαζόμενοι καὶ σφίγγοντες τοῖς δεσμοῖς, ἕως ἂν ἀφρίσαντα τὰ θηρία πέσῃ διὰ τὸ βάρος. ἔπειτ' ἀθροιζόμενοι τὸ πεσὸν σαρκοφαγοῦσι, ῥᾳδίως ἐπικρατοῦντες διὰ τὴν δυσκινησίαν τοῦ ζώου. ἀπολειπόμενοι δ' ἀπορήματος διὰ τὴν αἰτίαν οὐ συνέπονται τοῖς ἐλέφασιν εἰς τὴν προειρημένην παραποταμίαν, διώκοντες τὰς συνήθεις τροφάς. φασὶ δὲ τοὺς τηλικούτους ὄφεις τὸ μὲν ἐπίπεδον τῆς χώρας φεύγειν, περὶ δὲ τὴν ὑπώρειαν ἐν ταῖς φάραγξι τὸ μῆκος διηκούσαις, καὶ τοῖς σπηλαίοις τοῖς τὸ βάθος ἔχουσι συνεχῶς ἐναυλίζεσθαι. διόπερ τοὺς συμφέροντας καὶ συνήθεις τόπους μηδαμῶς ἐκλείπειν, αὐτοδιδάκτου πρὸς τὰ τοιαῦτα τῆς φύσεως οὔσης ἅπασι τοῖς ζώοις. περὶ μὲν οὖν αἰθιόπων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν τοσαῦτα λέγομεν.

Περὶ δὲ τῶν συγγραφέων ἡμῖν διοριστέον, ὅτι πολλοὶ συγγεγράφασι περὶ τῆς αἰγύπτου καὶ τῆς αἰθιοπίας, ὧν οἱ μὲν ψευδεῖ φήμῃ πεπιστευκότες, οἱ δὲ πρὸς ἑαυτῶν πολλὰ τῆς ψυχαγωγίας ἕνεκα πεπλακότες, δικαίως ἂν ἀπιστοῖντο. Αγαθαρχίδης μὲν γὰρ ὁ κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῶν περὶ τὴν ἀσίαν, καὶ ὁ τὰς γεωγραφίας συνταξάμενος Αρτεμίδωρος ὁ ἐφέσιος, κατὰ τὴν ὀγδόην βίβλον, καί τινες ἕτεροι τῶν ἐν αἰγύπτῳ κατοικούντων, ἱστορηκότες τὰ πλεῖστα τῶν προειρημένων, ἐν πᾶσι σχεδὸν ἐπιτυγχάνουσι. καὶ γὰρ ἡμεῖς καθ' ὃν καιρὸν παρεβάλομεν εἰς αἴγυπτον, πολλοῖς μὲν τῶν ἱερέων ἐνετύχομεν, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ πρεσβευταῖς ἀπὸ τῆς αἰθιοπίας παροῦσιν εἰς λόγους ἀφικόμεθα. παρ' ὧν ἀκριβῶς ἕκαστα πυθόμενοι, καὶ τοὺς λόγους τῶν ἱστορικῶν ἐξελέγξαντες, τοῖς μάλιστα συμφωνοῦσιν ἀκόλουθον τὴν ἀναγραφὴν πεποιήμεθα. περὶ μὲν οὖν αἰθιόπων τῶν πρὸς τῇ δύσει κατοικούντων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι. Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν κειμένων ἐν μέρει διέξιμεν. δοκεῖ δ' ἡμῖν ἁρμόττειν προδιελθεῖν περὶ τῆς τοῦ χρυσοῦ κατασκευῆς τῆς ἐν τούτοις τοῖς τόποις γινομένης.

γρ. θρίου

περὶ γὰρ τὰς ἐσχατιὰς τῆς αἰγύπτου καὶ τῆς ὁμορούσης ἀραβίας τε καὶ αἰθιοπίας, τόπος
ἐστὶν ἔχων μέταλλα πολλὰ καὶ μεγάλα χρυσοῦ, συναγομένου τοῦ πολλοῦ πολλῇ κα- γρ. πολλοῖς.
κοπαθείᾳ τε καὶ δαπάνῃ. τῆς γὰρ γῆς μελαίνης οὔσης τῇ φύσει, καὶ διαφυὰς καὶ φλέ-
βας ἐχούσης μαρμάρου τῇ λευκότητι διαφερούσας, καὶ πάσας τὰς περιλαμπο-
μένας φύσεις ὑπερβαλλούσας τῇ λαμπρότητι, οἱ προσεδρεύοντες τοῖς μεταλλι-
κοῖς ἔργοις τῷ πλήθει τῶν ἐργαζομένων κατασκευάζουσι τὸν χρυσόν. οἱ γὰρ βασιλεῖς
τῆς αἰγύπτου τοὺς ἐπὶ κακουργίᾳ καταδικασθέντας, καὶ τοὺς κατὰ πόλεμον αἰχμαλω-
τισθέντας, ἔτι δὲ τοὺς ἀδίκοις διαβολαῖς περιπεσόντας, καὶ διὰ θυμὸν εἰς φυλακὰς
παραδιδομένους, ποτὲ μὲν αὐτούς, ποτὲ δὲ καὶ μετὰ πάσης συγγενείας ἀθροίσαντες, πα-
ραδιδόασι πρὸς τὴν τοῦ χρυσοῦ μεταλλείαν, ἅμα μὲν τιμωρίαν λαμβάνοντες παρὰ
τῶν καταγνωσθέντων, ἅμα δὲ διὰ τῶν ἐργαζομένων μεγάλας προσόδους λαμβάνοντες.
οἱ δὲ παραδοθέντες, πολλοὶ μὲν τὸ πλῆθος ὄντες, πάντες δὲ πέδαις δεδεμένοι, προσκαρ-
τεροῦσι τοῖς ἔργοις συνεχῶς καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀνάπαυσιν μὲν
οὐδεμίαν λαμβάνοντες, δρασμοῦ δὲ παντὸς φιλοτίμως εἰργόμενοι. φυλακαὶ γὰρ ἐκ
στρατιωτῶν βαρβάρων καὶ ταῖς διαλέκτοις διαφόρως χρωμένων ἐφεστήκασιν. ὥσ-
τε μηδένα δύνασθαι δι' ὁμιλίας ἢ φιλανθρώπου τινὸς ἐντεύξεως φθεῖραί τινα τῶν ἐπι-
στατούντων. τῆς δὲ τὸν χρυσὸν ἐχούσης γῆς τὴν μὲν σκληροτάτην πυρὶ πολλῷ καύ-
σαντες καὶ ποιήσαντες χαύνην, προσάγουσι τὴν διὰ τῶν χειρῶν κατεργασίαν. τὴν
δὲ ἀνειμένην πέτραν καὶ μετρίῳ πόνῳ δυναμένην ὑπείκειν λατομικῷ σιδήρῳ κατα-
πονοῦσι μυριάδες ἀκληρούντων ἀνθρώπων. καὶ τῆς μὲν ὅλης πραγματείας ὁ τὸν
λίθον διακρίνων τεχνίτης καθηγεῖται, καὶ τοῖς ἐργαζομένοις ὑποδείκνυσι. τῶν δὲ πρὸς
τὴν ἀτυχίαν ταύτην ἀποδειχθέντων, οἱ μὲν σώματος ῥώμῃ διαφέροντες τυπίσι σιδη-
ραῖς τὴν μαρμαρίζουσαν πέτραν κόπτουσιν, οὐ τέχνην τοῖς ἔργοις ἀλλὰ βίαν προσάγον-
τες. ὑπονόμους δὲ διακόπτοντες οὐκ ἐπ' εὐθείας, ἀλλ' ὡς ἂν ἡ διάφυσις τῆς ἀποστιλβού-
σης πέτρας ὑπάρχῃ. οὗτοι μὲν οὖν διὰ τὰς ἐν τῷ διορύγματι καμπὰς καὶ σκολιότητας ἐν σκό-
τει διατρίβοντες, λύχνους ἐπὶ τῶν μετώπων περιδεδεμένους περιφέρουσι. πολλα-
χῶς δὲ πρὸς τὰς τῆς πέτρας ἰδιότητας μετασχηματίζοντες τὰ σώματα, καταβάλλου-
σιν εἰς ἔδαφος τὰ λατομούμενα θραύσματα. καὶ τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐνεργοῦσι, πρὸς
ἐπιστάτου βαρύτητα καὶ πληγάς. οἱ δὲ ἄνηβοι παῖδες εἰσδυόμενοι διὰ τῶν ὑπο-
νόμων εἰς τὰ κεκοιλωμένα τῆς πέτρας, ἀναβάλλουσιν ἐπιπόνως τὴν ῥιπτουμένην
κατὰ μικρὸν πέτραν, καὶ πρὸς τὸν ἐκτὸς τοῦ στομίου τόπον εἰς ὕπαιθρον ἀποκομίζουσιν.
οἱ δ' ὑπὲρ ἔτη τριάκοντα παρὰ τούτων λαμβάνοντες ὡρισμένον μέτρον τοῦ λατο-
μήματος, ἐν ὅλμοις λιθίνοις τύπτουσι σιδηροῖς ὑπέροις, ἄχρις ἂν ὀρόβου τὸ μέγε-
θος κατεργάσωνται. παρὰ δὲ τούτων τὸν ὀροβίτην λίθον αἱ γυναῖκες καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι τῶν ἀνδρῶν ἐκδέχονται, καὶ μύλων ἑξῆς πλειόνων ὄντων, ἐπὶ τούτους ἐπιβάλ-
λουσι, καὶ παραστάντες ἀνὰ τρεῖς ἢ δύο πρὸς τὴν κώπην ἀλήθουσιν, ἕως σεμιδάλεως
τρόπον τὸ δοθὲν μέτρον κατεργάζωνται. προσούσης δ' ἅπασιν ἀθεραπευσίας σώ-
ματος, καὶ τῆς τὴν αἰδῶ περιστελλούσης ἐσθῆτος μὴ προσούσης, οὐκ ἔστιν ὃς ἰδὼν
οὐκ ἂν ἐλεήσειε τοὺς ἀκληροῦντας διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ταλαιπωρίας. οὐ γὰρ
τυγχάνει συγγνώμης οὐδ' ἀνέσεως ἁπλῶς οὐκ ἄρρωστος, οὐ πεπηρωμένος, οὐ γεγηρα-
κώς, οὐ γυναικὸς ἀσθένεια. πάντες δὲ πληγαῖς ἀναγκάζονται προσκαρτερεῖν τοῖς
ἔργοις, μέχρις ἂν κακουχούμενοι τελευτήσωσιν ἐν ταῖς ἀνάγκαις. διόπερ οἱ δυστυχεῖς
φοβερώτερον ἀεὶ τὸ μέλλον τοῦ παρόντος ἡγοῦνται, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τιμω-

είας ποθεινότερον δὲ τοῦ ζῆν τὸν θάνατον προσδέχονται. τὸ δὲ τελευταῖον οἱ τεχνῖται παραλαβόντες τὸν ἀληλεσμένον λίθον, πρὸς τὴν ὅλην ἄγουσι συντέλειαν. ἐπὶ γὰρ πλατείας σανίδος μικρὸν ἐγκεκλιμένης τρίβουσι τὴν κατειργασμένην μάρμαρον, ὕδωρ ἐπιχέοντες. εἶτα τὸ μὲν γεῶδες αὐτῆς ἐκτηκόμενον διὰ τῶν ὑγρῶν καταρρεῖ κατὰ τὴν τῆς σανίδος ἔγκλισιν, τὸ δὲ χρυσίον ἔχον ἐπὶ τοῦ ξύλου παραμένει διὰ τὸ βάρος. πολλάκις δὲ τοῦτο ποιοῦντες, τὸ μὲν πρῶτον ταῖς χερσὶν ἐλαφρῶς τρίβουσι, μετὰ δὲ ταῦτα σπόγγοις ἀραιοῖς κούφως ἐπιθλίβοντες, τὸ χαῦνον καὶ γεῶδες διὰ τούτων ἀναλαμβάνουσι, μέχρις ἂν ὅτου καθαρὸν γένηται τὸ ψῆγμα τοῦ χρυσοῦ. τὸ δὲ τελευταῖον ἄλλοι τεχνῖται παραλαμβάνοντες μέτρῳ καὶ σταθμῷ τὸ συνηγμένον, εἰς κεραμέους χύτρους ἐμβάλλουσι. μίξαντες δὲ κατὰ τὸ πλῆθος ἀνάλογον μολίβδου βωλίον καὶ χόνδρους ἁλῶν, ἔτι δὲ βραχὺ κασσιτέρου, κρίθινον πίτυρον προσεμβάλλουσιν. ἁρμοστὸν δ' ἐπίθεμα ποιήσαντες, καὶ πηλῷ φιλοπόνως περιχρίσαντες, ὀπτῶσιν ἐν καμίνῳ πέντε ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας ἀδιαλείπτως. ἔπειτα ἐάσαντες ψυγῆναι, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν εὑρίσκουσιν ἐν τοῖς ἀγγείοις, τὸν δὲ χρυσὸν καθαρὸν λαμβάνουσιν, ὀλίγης ἀπουσίας γεγενημένης. ἡ μὲν οὖν ἐργασία τοῦ χρυσοῦ περὶ τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰγύπτου γινομένη, μετὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων πόνων συντελεῖται. αὐτὴ γὰρ ἡ φύσις, οἶμαι, ποιεῖ πρόδηλον ὡς ὁ μὲν χρυσὸς γένεσιν μὲν ἐπίπονον ἔχει, φυλακὴν δὲ χαλεπήν, σπουδὴν δὲ μεγίστην, χρῆσιν δὲ ἀνὰ μέσον ἡδονῆς τε καὶ λύπης. ἡ μὲν οὖν τῶν μετάλλων τούτων εὕρεσις, ἀρχαία παντελῶς ἐστίν, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν παλαιῶν βασιλέων καταδειχθεῖσα. περὶ δὲ τῶν ἐθνῶν τῶν κατοικούντων τήν τε παράλιον τοῦ Ἀραβίου κόλπου, καὶ Τρωγλοδυτικήν, ἔτι δ' Αἰθιοπίαν τὴν πρὸς μεσημβρίαν καὶ νότον, πειρασόμεθα διεξελθεῖν. Περὶ πρώτων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων ἐροῦμεν, τῶν κατοικούντων τὴν παράλιον τὴν ἀπὸ Καρμανίας καὶ Γεδρωσίας ἕως τῶν ἐσχάτων τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ τὸν Ἀράβιον κόλπον ἱδρυμένου· ὃς εἰς τὴν μεσόγειον διήκει ἄπιστον διάστημα, δυσὶν ἠπείροις περικλείεται πρὸς τὸν ἔκπλουν, τῇ μὲν ὑπὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, τῇ δ' ὑπὸ τῆς Τρωγλοδυτικῆς. τούτων δὲ τῶν βαρβάρων τινὲς μὲν γυμνοὶ τὸ παράπαν βιοῦντες, κοινὰς ἔχουσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, παραπλησίως ταῖς τῶν θρεμμάτων ἀγέλαις· ἡδονῆς δὲ καὶ πόνου τὴν φυσικὴν μόνον ἀντίληψιν ποιούμενοι, τῶν αἰσχρῶν καὶ καλῶν οὐδεμίαν λαμβάνουσιν ἔννοιαν. τὰς δὲ οἰκήσεις ἔχουσιν οὐκ ἄποθεν τῆς θαλάττης παρὰ τὰς ῥαχίας, καθ' ἃς εἰσὶν οὐ μόνον βαθεῖαι κοιλάδες, ἀλλὰ καὶ φάραγγες ἀνώμαλοι, καὶ στενοὶ παντελῶς αὐλῶνες, σκολιαῖς ἐκτροπαῖς ὑπὸ τῆς φύσεως διειλημμένοι. τούτων δὲ τῇ χρείᾳ τῶν ἐγχωρίων πεφυκότων ἁρμοζόντως, τὰς ὀπὰς πάσας καὶ διεξόδους συγκεχώκασι λίθοις μεγάλοις, δι' ὧν ὥσπερ δικτύων τὴν θήραν τῶν ἰχθύων ποιοῦνται. ὅταν γὰρ ἡ πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης ἐπὶ τὴν χέρσον φέρηται λάβρως (ὃ ποιεῖ δὶς τῆς ἡμέρας, περὶ τρίτην καὶ ἐνάτην μάλιστά πως ὥραν) ἡ μὲν θάλαττα πᾶσαν τὴν ῥαχίαν ἐπικλύζουσα καλύπτει, καὶ λάβρῳ καὶ πολλῷ κύματι συναποκομίζει πρὸς τὴν χέρσον ἄπιστον πλῆθος παντοίων ἰχθύων. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇ παραλίᾳ μένουσι, νομὰς χάριν πλανώμενοι περὶ τὰς ὑποδύσεις καὶ τὰ κοιλώματα. ἐπειδὰν δ' ὁ τῆς ἀμπώτεως ἔλθῃ χρόνος, τὸ μὲν ὑγρὸν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον διὰ τῶν κεχωσμένων λίθων καὶ φαράγγων ἀπορρεῖ, οἱ δ' ἰχθύες ἐν τοῖς κοιλώμασι καταλείπονται. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν τὸ πλῆθος τῶν ἐγχωρίων μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν εἰς τὰς ῥαχίας ἀθροίζεται, καθάπερ ἀφ' ἑνὸς κελεύσματος. διαιρουμένων δὲ τῶν βαρβάρων εἰς

γρ. βῶλον

γρ. κεδρωσίας

τὰ κατὰ μέρος συστήματα, πρὸς τοὺς ἰδίους ἕκαστοι τόπους μετὰ βοῆς ἐξαισίου φέρονται, καθάπερ ἀφ' ἰδίου τινὸς κυνηγίας ἐμπεπλωκυίας. εἶθ' αἱ μὲν γυναῖκες μετὰ τῶν παιδίων τοὺς ἐλάττονας τῶν ἰχθύων καὶ πλησίον ὄντας τῆς χέρσου συλλαμβάνουσαι, ῥίπτουσιν ἐπὶ τὴν γῆν· οἱ δ' ἐν τοῖς σώμασιν ἀκμάζοντες προσφέρουσι τὰς χεῖρας τοῖς διὰ τὸ μέγεθος δυσκαταγωνίστοις. ἐκπίπτουσι γὰρ ἐκ τοῦ πελάγους ὑπερμεγέθεις οὐ μόνον σκορπίοι καὶ μύραιναι καὶ κύνες, ἀλλὰ καὶ φῶκαι, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ξένα καὶ ταῖς ὄψεσι καὶ ταῖς προσηγορίαις. ταῦτα δὲ τὰ θηρία καταμάχονται, τεχνικῆς μὲν ὅπλων κατασκευῆς οὐδὲν ἔχοντες, κέρασι δὲ αἰγῶν ὀξέσι κατακεντοῦντες, καὶ ταῖς ἀπορρῶξι πέτραις ἐπιτέμνοντες. πάντα γὰρ ἡ χρεία διδάσκει τὴν φύσιν, οἰκείως τοῖς ὑποκειμένοις καιροῖς ἁρμοζομένην πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐλπίδος εὐχρηστίαν. ἐπειδὰν δὲ ἀθροίσωσιν ἰχθύων παντοδαπῶν πλῆθος, μεταφέρουσι τὰς ληφθείσας, καὶ πάντας ὀπτῶσιν ἐπὶ τῶν πετρῶν τῶν ἐγκεκλιμένων πρὸς μεσημβρίαν. διαπύρων δ' οὐσῶν διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν, βραχὺν ἐάσαντες χρόνον, στρέφουσι, κἄπειτα τῆς οὐρᾶς λαμβανόμενοι, σείουσι τὸν ὅλον ὄγκον. αἱ μὲν οὖν σάρκες θρυπτόμεναι διὰ τὴν θερμασίαν ἀποπίπτουσιν, αἱ δ' ἄκανθαι ῥιπτούμεναι πρὸς ἕνα τόπον, μέγαν σωρὸν ἀποτελοῦσιν, ἀθροιζόμεναι χρείας ἕνεκεν περὶ ἧς μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς μὲν σάρκας ἐπί τινας λεωπετρίας καταπιθέμενοι, πατοῦσιν ἐπιμελῶς ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, καὶ καταμίσγουσι τὸν τοῦ παλιούρου καρπόν. τούτου γὰρ συναναχρωσθέντος, τὸ πᾶν γίνεται χρῶμα κολλῶδες· καὶ δοκεῖ τοῦτο καθάπερ ἡδύσματος τὴν αὐτοῖς ἔχειν τάξιν. τὸ δὲ τελευταῖον, τὸ καλῶς πατηθὲν, εἰς πλινθίδας παραμήκεις τυποῦντες, τιθέασιν εἰς τὸν ἥλιον· ἃς συμμέτρως ξηρανθείσας καθίσαντες κατευωχοῦνται, οὐ μὲν πρὸς μέτρον ἢ σταθμὸν ἐσθίοντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκάστου βούλησιν, τὴν φυσικὴν ὄρεξιν ἔχοντες τῆς ἀπολαύσεως περιγραφήν. ἀνεκλείπτως γὰρ διὰ παντὸς ἑτοίμως χρῶνται ταμιεύμασιν, ὡς ἂν τοῦ Ποσειδῶνος τὸ τῆς Δήμητρος ἔργον μετειληφότος. ἐνίοτε δὲ τηλικοῦτον ἐκ τοῦ πελάγους εἰς τὴν χέρσον κυλινδεῖται κῦμα, καὶ τὰς ῥαχίας ἐφ' ἡμέρας πολλὰς κατακλύζει λάβρον, ὥστε μηδένα δύνασθαι τοῖς τόποις προσεγγίζειν. διόπερ κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς σπανίζοντες τροφῆς, τὸ μὲν πρῶτον τοὺς κόγχους συλλέγουσι τηλικούτους τὸ μέγεθος, ὧν εὑρίσκονται τινὲς τετραμναῖοι. τὰ μὲν γὰρ κύτη συντρίβουσι λίθους εὐμεγέθεις ἐμβάλλοντες, τὴν δ' ἐντὸς σάρκα κατεσθίουσιν ὠμήν, τῆς γεύσεως οὔσης παρεμφεροῦς τοῖς ὀστρέοις. ἐπὰν δὲ διὰ τὴν συνέχειαν τῶν πνευμάτων ἐπὶ πλείονα χρόνον πληθύνειν συμβαίνῃ τὸν ὠκεανόν, καὶ τὴν εἰωθυῖαν θήραν τῶν ἰχθύων ἐκκλείσῃ τὸ τῆς περιστάσεως ἀδύνατον, ἐπὶ τοὺς κόγχους, ὡς εἴρηται, τρέπονται. εἰ δὲ ἡ ἐκ τῶν κόγχων τροφὴ σπανίζῃ, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὴν τῶν ἀκανθῶν σωρόν. ἐκ τούτου γὰρ ἐκλέγοντες τὰς ἐγχύλους καὶ προσφάτους τῶν ἀκανθῶν, διαιροῦσι κατ' ἄρθρον, καὶ τὰς μὲν αὐτόθεν τοῖς ὀδοῦσι κατεργάζονται, τὰς δὲ σκληρὰς λίθοις θραύοντες καὶ προεξεργαζόμενοι κατεσθίουσι, παραπλησίαν διάθεσιν ἔχοντες τοῖς φωλεύουσι τῶν θηρίων. τῆς μὲν οὖν ξηρᾶς τροφῆς τὸν εἰρημένον τρόπον εὐποροῦσι. τῆς δ' ὑγρᾶς παράδοξον ἔχουσι καὶ παντελῶς ἀπιστουμένην τὴν χρῆσιν. ταῖς μὲν γὰρ θήραις προσκαρτεροῦσιν ἐφ' ἡμέρας τέτταρας, εὐωχούμενοι πανδημεὶ μεθ' ἱλαρότητος, καὶ ταῖς ἀνάρθροις ᾠδαῖς ἀλλήλους ψυχαγωγοῦντες. πρὸς δὲ τούτοις ἐπιμίσγονται ταῖς γυναιξὶν αἷς ἂν τύχωσι, παιδοποιίας ἕνεκα πάσης ἀσχολίας ἀπολελυμένοι, διὰ τὴν εὐκοπίαν καὶ τὴν ἑτοιμότητα τῆς τροφῆς. τῇ δὲ πέμπτῃ πρὸς τὴν ὑπώρειαν ἵενται πανδημεί, ποτοῦ

γρ. παίδων

γρ. ἀνεκλείπτους γὰρ ἑτοίμους

χώραν, ἔνθα σύῤῥυσις γλυκέων ὑδάτων εἰσὶ, πρὸς ἃς οἱ νομάδες τὰς ἀγέλας τῶν θρεμμάτων ποτίζουσι. ἡ δὲ ὁδοιπορία τούτων παραπλήσιος γίνεται ταῖς ἀγέλαις τῶν βοῶν, πάντων φωνὴν ἀφιέντων οὐκ ἔναρθρον, ἀλλ' ἦχον μόνον ἀποτελοῦσαν. τῶν δὲ τέκνων τὰ μὲν νήπια αἱ μητέρες πάντοτε ἐν ταῖς ἀγκάλαις φέρουσι, τὰ δὲ κεχωρισμένα τοῦ γάλακτος, οἱ πατέρες· τὰ δ' ὑπὲρ πενταετῆ χρόνον ὄντα, προάγει μετὰ τῶν γονέων σὺν παιδιᾷ, πεπληρωμένα χαρᾶς, ὡς ἂν πρὸς τὴν ἡδίστην ἀπόλαυσιν ὁρμώμενα. ἡ γὰρ φύσις αὐτῶν ἀδιάστροφος οὖσα τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς ἐνδείας ἡγεῖται μέγιστον ἀγαθὸν, οὐδὲν τῶν ἐπεισάκτων ἡδέων ἐπιζητοῦσα. ὅταν δὲ ταῖς τῶν νομάδων ποτίστραις ἐγγίσωσι καὶ τοῦ ποτοῦ πληρωθῶσι τὰς κοιλίας, ἐπανέρχονται, μόγις βαδίζοντες διὰ τὸ βάρος. κἀκείνην μὲν τὴν ἡμέραν οὐδενὸς γεύονται, κεῖται δ' ἕκαστος ὑπεργέμων καὶ δύσπνοος, καὶ τὸ σύνολον παρεμφερὴς τῷ μεθύοντι. τῇ δ' ἑξῆς ἐπὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἰχθύων πάλιν τροφὴν ἀνακάμπτουσι· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ δίαιτα κυκλεῖται παρ' αὐτοῖς πάντα τὸν τοῦ ζῆν χρόνον. οἱ μὲν οὖν τὴν παράλιον τὴν ἐντὸς τῶν στενῶν κατοικοῦντες οὕτως βιοῦσι, νόσοις μὲν διὰ τὴν ἁπλότητα τῆς τροφῆς σπανίως περιπίπτοντες, ὀλιγοχρονιώτεροι δὲ πολὺ τῶν παρ' ἡμῖν ὄντες. Τοῖς δὲ τὴν ἐκτὸς τοῦ κόλπου παράλιον νεμομένοις πολλῷ τούτων παραδοξότερον εἶναι τὸν βίον συμβέβηκεν, ὡς ἂν ἄδιψον ἐχόντων καὶ ἀπαθῆ τὴν φύσιν. ἀπό γε τῶν οἰκουμένων τόπων εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τῆς τύχης ἐκτετοπισμένοι, τῆς μὲν ἀπὸ τῶν ἰχθύων ἄγρας εὐποροῦσιν, ὑγρᾶς δὲ τροφῆς οὐκ ἐπιζητοῦσι. προσφερόμενοι γὰρ τὸν ἰχθὺν ἔγχυλον, μικρὰν ἔχοντα τῶν ὠμῶν τὴν παραλλαγὴν, οὐχ ὅτι ὑγρᾶς τροφῆς ἐπιζητοῦσι ποτοῦ, ἀλλ' οὐδ' ἔννοιαν ἔχουσι. στέργουσι δὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς δίαιταν ὑπὸ τῆς τύχης αὐτοῖς προσκληρωθεῖσαν, εὐδαιμονίαν ἡγούμενοι τὴν ἐκ τῆς ἐνδείας αὐτοὺς τοῦ λυποῦντος ὑπεξαίρεσιν. τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον, ἀπαθείᾳ τοσοῦτον ὑπερβάλλουσι πάντας ὥστε μὴ ῥᾳδίως πιστευθῆναι τὸ λεγόμενον. καίτοι γε πολλοὶ τῶν ἀπ' αἰγύπτου πλεόντων διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάττης ἔμποροι, μέχρι τοῦ νῦν πολλάκις προσπεπλευκότες πρὸς τὴν τῶν ἰχθυοφάγων χώραν, ἐξηγοῦνται σύμφωνα τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις περὶ τῶν ἀπαθῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ τρίτος δὲ Πτολεμαῖος, ὁ φιλοτιμηθεὶς περὶ τὴν θήραν τῶν ἐλεφάντων τῶν περὶ τὴν χώραν ταύτην ὄντων, ἐξέπεμψεν ἕνα τῶν φίλων, ὄνομα Σιμμίαν, κατασκεψόμενον τὴν χώραν. οὗτος δὲ μετὰ τῆς ἁρμοζούσης χορηγίας ἀποσταλεὶς, ἀκριβῶς, ὥς φησιν Ἀγαθαρχίδης ὁ κνίδιος ἱστοριογράφος, ἐξήταξε τὰ κατὰ τὴν παραλίαν ἔθνη. φησὶν οὖν τὸ τῶν ἀπαθῶν αἰθιόπων ἔθνος τὸ σύνολον ποτοῦ μὴ χρῆσθαι, μηδὲ τὴν φύσιν αὐτῶν ἐπιζητεῖν, διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. καθόλου δ' ἀποφαίνεται, μήτ' εἰς σύλλογον ἔρχεσθαι πρὸς τοὺς ἀλλοεθνεῖς, μήτε τὸ ξένον τῆς ὄψεως τῶν προσπλεόντων κινεῖν τοὺς ἐγχωρίους, ἀλλ' ἐμβλέποντας ἀτενῶς, ἀπαθεῖς ἔχειν καὶ ἀκινήτους τὰς αἰσθήσεις, ὡς ἂν μηδενὸς παρόντος. οὔτε γὰρ ξίφος ἀνασπωμένου τινὸς καὶ καταφέροντος ὑπεξέφυγον, οὔθ' ὕβριν οὔτε πληγὰς ὑπομένοντες ἠρεθίζοντο· τό, τε πλῆθος οὐ συνηγανάκτει τοῖς πάσχουσιν, ἀλλ' ἐνίοτε τέκνων καὶ γυναικῶν ἀποσφαττομένων ἐν ὀφθαλμοῖς, ἀπαθεῖς ταῖς διαθέσεσιν ἔμενον, οὐδεμίαν ἔμφασιν ὀργῆς ἢ πάλιν ἐλέους διδόντες. καθόλου δὲ τοῖς ἐκπληκτικωτάτοις δεινοῖς περιπίπτοντες, ἠρεμαῖοι διέμενον, βλέποντες μὲν ἀτενῶς εἰς τὰ συντελούμενα, ταῖς δὲ κεφαλαῖς πρὸς ἕκαστα διανεύοντες. διὸ καὶ φασὶν αὐτοὺς διαλέκτῳ μὲν μὴ χρῆσθαι, μιμητικῇ δὲ δηλώσει διὰ τῶν χειρῶν διασημαίνειν ἕκαστα τῶν πρὸς τὴν χρείαν ἀνηκόντων, καὶ, τὸ πάντων

γρ. προβάτων

γρ. ἐξέταξε

θαυμασιώτατον, φασὶ τοῖς γένεσι τούτοις συνδιατρίβουσαι, θήραν ποιοῦνται τῶν
ἰχθύων καθ' αὑτὰς παραπλησίως ἀνθρώποις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς κοίτας καὶ τὴν τῶν
γεννηθέντων ἀσφάλειαν μεγίστη πίστις τὰ γένη ταῦτα χρῆσθαι πρὸς ἄλληλα. χωρὶς
γὰρ ἀδικήματος ἀλλοφύλοις ζῴοις ἡ συναναστροφὴ γίνεται μετ' εἰρήνης καὶ πάσης
εὐλαβείας. οὗτος μὲν οὖν ὁ βίος, καίπερ ὢν παράδοξος, ἐκ παλαιῶν χρόνων τετήρηται
τοῖς γένεσι τούτοις, εἴτε ἐθισμῷ διὰ τὸν χρόνον, εἴτε ἀναγκαίᾳ χρείᾳ διὰ τὸ κατεπεῖ-
γον ἡρμοσμένος. οἰκήσεσι δὲ τὰ ἔθνη οὐχ ὁμοίαις τοῖς ἰχθυοφάγοις χρῆται, πρὸς
δὲ τὰς τῆς περιστάσεως ἰδιότητας διηλλαγμέναις ἐμβιοῦσι. τινὲς μὲν γὰρ ἐν σπηλαίοις
κατοικοῦσι κεκλιμένοις μάλιστα πρὸς τὰς ἄρκτους, ἐν οἷς καταψύχουσιν ἑαυτοὺς διά
τε τὸ βάθος τῆς σκιᾶς καὶ διὰ τὰς περιπνεούσας αὔρας. τὰ μὲν γὰρ πρὸς μεσημβρίαν
νεύοντα, τοῖς ἰπνοῖς παραπλησίαν ἔχοντα τὴν θερμασίαν, ἀπρόσιτα τοῖς ἀνθρώποις
ἐστὶ διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν. οἱ δὲ τῶν πρὸς ἄρκτον νευόντων σπηλαίων
σπανίζοντες, ἀθροίζουσι τὰς πλευρὰς τῶν ἐκ τοῦ πελάγους ἐκπιπτόντων κητῶν.
τῆς δὲ τούτων δαψιλείας πολλῆς οὔσης, καταπλέξαντες ἐξ ἑκατέρου μέρους κυρτὰς
πρὸς ἀλλήλας ἐναλλάξ, τῷ προσφάτῳ φύκει ταύτας διαπλέκουσι. σκεπαζο-
μένης γὰρ τῆς καμάρας, ἐν ταύτῃ τὸ βαρύτατον τοῦ καύματος ἀναπαύονται, τῆς κατὰ
φύσιν χρείας αὐτοδίδακτον τέχνην ὑφηγουμένης. τρίτος δὲ τρόπος ἐστὶ τοῖς ἰχθυο-
φάγοις τῆς σκηνώσεως τοιοῦτος. ἐλαῖαι φύονται πάνυ πολλαὶ περὶ τοὺς τόπους τούτους,
τὰ μὲν πρὸς τὴν ῥίζαν ἔχουσαι προσκλυζόμενα τῇ θαλάττῃ, πυκναὶ δὲ τοῖς φυλλώ-
μασι. τὸν δὲ καρπὸν ὅμοιον ἔχουσαι τῷ κασταναϊκῷ καρύῳ. ταύτας ἀλλήλαις συμπλέ-
κοντες, καὶ συνεχῆ σκιὰν ποιοῦντες, ἰδιαζούσαις σκηναῖς ἐμβιοῦσιν. ἅμα γὰρ ἐν
γῇ καὶ θαλάττῃ διατρίβοντες, ἐπιτερπῶς διεξάγουσι, τὸν μὲν ἥλιον φεύγοντες τῇ
διὰ τῶν ἀκρεμόνων σκιᾷ, τὸ δὲ φυσικὸν περὶ τοὺς τόπους καῦμα τῇ συνεχεῖ τοῦ κύμα-
τος προσκλύσει διορθούμενοι· ταῖς δὲ περιπνοίαις τῶν εὐκαίρων ἀνέμων εἰς ῥαστώνην
ἄγοντες τὰ σώματα. ῥητέον δὴ ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ τετάρτου μέρους τῆς σκηνώσεως.
ἐκ γὰρ τοῦ παντὸς αἰῶνος σεσώρευται τοῦ μνίου φόρτος ἄπλετος, ὄρει παρεμφερής·
οὗτος ὑπὸ τῆς συνεχοῦς τοῦ καύματος πληγῆς πεπιλημένος, τὴν φύσιν ἔχει στερέ-
μνιον καὶ συμπεπιλημένην ἄμμῳ. ἐν τούτοις οὖν τοῖς ἀναστήμασιν ὑπονόμους ἀν-
δρομήκεις ὀρύττοντες, τὸν μὲν κατὰ κορυφὴν τόπον ἐῶσι στέγην, κάτωθεν δὲ αὐλῶνας
παραμήκεις καὶ πρὸς ἀλλήλους συντετρημένους κατασκευάζουσιν. ἐν δὲ τούτοις ἀ-
ναψύχοντες ἑαυτοὺς, ἀλύπους κατασκευάζουσι, καὶ κατὰ τὰς ἐπικλύσεις τῶν κυμάτων ἐκ-
πηδῶντες περὶ τὴν θήραν τῶν ἰχθύων ἀσχολοῦνται. ὅταν δὲ ἄμπωτις γένηται, κα-
τευωχησάμενοι τὰ ληφθέντα, συμφεύγουσι πάλιν εἰς τοὺς προειρημένους αὐλῶνας.
τοὺς δὲ τελευτήσαντας θάπτουσι κατὰ μὲν τὸν τῆς ἀμπώτεως καιρὸν, ἐῶντες ἐρριμ-
μένους· ὅταν δὴ ἡ πλημμυρὶς ἐπέλθῃ, ῥιπτοῦσιν εἰς τὴν θάλατταν τὰ σώματα. διὸ
καὶ τὴν ἰδίαν ταφὴν τροφὴν τῶν ἰχθύων ποιούμενοι, κυκλούμενον ἰδιοτρόπως τὸν βίον
ἔχουσι παρ' ὅλον τὸν αἰῶνα. ἓν δὲ γένος τῶν ἰχθυοφάγων τοιαύτας ἔχει τὰς οἰκήσεις, ὥστε
πολλὴν ἀπορίαν παρέχεσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα φιλοτιμουμένοις ζητεῖν. ἐν γὰρ ἀπο-
κρήμνοις φάραγξι καθίδρυνταί τινες, εἰς ἃς ἐξ ἀρχῆς ἦν ἀδύνατον παραβάλ-
λειν τοὺς ἀνθρώπους, ἄνωθεν μὲν ἐπεχούσης πέτρας ὑψηλῆς καὶ πανταχόθεν ἀποτόμου,
ἐκ πλαγίων δὲ, κρημνῶν ἀπροσίτων ὑφαιρουμένων τὰς παρόδους· τὸ δὲ λοιπὸν πλευ-
ρὰ τοῦ πελάγους ὁρίζοντος, ὃ πεζῇ μὲν διελθεῖν ἀδύνατον, σχεδίαις δ' οὐ χρῶνται τὸ πα-
ράπαν, πλοίων τε τῶν παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἀνεννόητοι. τοιαύτης δὲ ἀπορίας περὶ

γρ. τοῖς πνείγοις

γρ. συμπεπιλημένη

γρ. ποιοῦνται. ὃ δὲ

αὐτοὺς οὔσης, ἀπολείπεται λέγειν αὐτόχθονας αὐτοὺς ὑπάρχειν, ἀρχὴν μὲν τοῦ περὶ τοῦ γένους μηδεμίαν ἐσχηκότος, ἀεὶ δ' ἐξ αἰῶνος γεγονότας, καθάπερ ἔνιοι τῶν φυσιολόγων περὶ πάντων τῶν φυσιολογουμένων ἀπεφήναντο. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τούτων ἀνεφίκτου τῆς ἐπινοίας ἡμῖν οὔσης, οὐδὲν κωλύει τοὺς τὰ πλεῖστα ἀποφηναμένους ἐλάχιστα γινώσκειν, ὡς ἂν τῆς ἐν τοῖς λόγοις πιθανότητος τὴν μὲν ἀκοὴν πειθούσης, τὴν δ' ἀλήθειαν οὐδαμῶς εὑρισκούσης. Ῥητέον δ' ἡμῖν καὶ περὶ τῶν καλουμένων χελωνοφάγων, ὃν τρόπον ἔχουσι τὴν ὅλην διάθεσιν τοῦ βίου. νῆσοι γάρ εἰσι κατὰ τὸν ὠκεανὸν, πλησίον τῆς γῆς κείμεναι, πολλαὶ μὲν τὸ πλῆθος, μικραὶ δὲ τοῖς μεγέθεσι καὶ ταπειναὶ, καρπὸν δ' οὔθ' ἥμερον οὔτ' ἄγριον ἔχουσιν. ἐν ταύταις διὰ τὴν πυκνότητα κῦμα μὲν οὐ γίνεται, τοῦ κλύδωνος θραυομένου περὶ τὰς ἄκρας τῶν νήσων· χελωνῶν δὲ θαλαττίων πλῆθος ἐνδιατρίβει περὶ τοὺς τόπους τούτους, πανταχόθεν καταφευγόντων πρὸς τὴν ἐκ τῆς γαλήνης σκέπην. αὗται δὲ τὰς μὲν νύκτας ἐν βυθῷ διατρίβουσιν, ἀσχολούμεναι περὶ τὴν νομὴν, τὰς δ' ἡμέρας εἰς τὴν ἀνὰ μέσον τῶν νήσων θάλατταν φοιτῶσαι, κοιμῶνται μετέωροι, τοῖς κύτεσι πρὸς τὸν ἥλιον παρεμφερῆ τὴν πρόσοψιν ποιοῦσαι ταῖς κατεστραμμέναις ἀκάτοις. ἐξαίσιοι γὰρ τοῖς μεγέθεσιν ὑπάρχουσι, καὶ τῶν ἐλαχίστων ἁλιάδων οὐκ ἐλάττους. οἱ δὲ τὰς νήσους κατοικοῦντες βάρβαροι, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἠρέμα προσέρχονται ταῖς χελώναις· πρὸς ἑκάτερον δὲ μέρος πλησιάσαντες, οἱ μὲν πιέζουσιν, οἱ δ' ἐξαίρουσιν, ἕως ὕπτιον γένηται τὸ ζῷον· ἔπειθ' οἱ μὲν ἐξ ἑκατέρου μέρους οἰακίζουσι τὸν ὅλον ὄγκον, ἵνα μὴ στραφὲν τὸ ζῷον καὶ νηξάμενον τῷ τῆς φύσεως βοηθήματι φύγῃ κατὰ βάθους· εἷς δ' ἔχων μήρινθον μακρὰν νήχεται πρὸς τὴν γῆν, καὶ προσέλκεται μετάγων τὸ ζῷον ἐπὶ τὴν χέρσον, συμπαρανηχομένων τῶν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐπίθεσιν πεποιημένων. ὅταν δ' εἰς τὴν νῆσον ἐκκομίσωσι, τὰ μὲν ἐντὸς πάντα βραχὺν χρόνον ἐν ἡλίῳ παροπτήσαντες κατευωχοῦνται, τοῖς δὲ κύτεσιν οὖσι σκαφοειδέσι χρῶνται πρός τε τὸν εἰς τὴν ἤπειρον διάπλουν, ὃν ποιοῦνται τῆς ὑδρείας ἕνεκεν, καὶ πρὸς τὰς σκηνώσεις, τιθέντες ὑπτίας ἐφ' ὑψηλῶν τόπων, ὥστε δοκεῖν αὐτοῖς τὴν φύσιν δεδωρῆσθαι μιᾷ χάριτι πολλὰς χρείας, τὴν αὐτὴν αὐτοῖς εἶναι τροφὴν, ἀγγεῖον, οἰκίαν, ναῦν. Οὐ μακρὰν δὲ τούτων διεστῶτες νέμονται τὴν παράλιον βάρβαροι βίον ἀνώμαλον ἔχοντες. διατρέφονται γὰρ ἀπὸ τῶν ἐκπιπτόντων εἰς τὴν χέρσον κητῶν, ποτὲ μὲν δαψιλείαν τροφῆς ἔχοντες διὰ τὰ μεγέθη τῶν εὑρισκομένων θηρίων· ποτὲ δὲ διαλειμμάτων γινομένων κακῶς ἀπαλλάττουσιν ἀπὸ τῆς ἐνδείας, καθ' ὃν ἤδη χρόνον ἀναγκάζονται κατεργάσασθαι διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀρχαίων ὀστῶν χόνδρους, καὶ τὰς ἄκρας τῶν πλευρῶν ἐκφύσεις. τῶν μὲν οὖν ἰχθυοφάγων τὰ γένη τοσαῦτ' εἰσὶ, καὶ τοιούτοις χρῶνται βίοις, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν.

Ἡ δὲ κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν παράλιος συνάπτει μὲν ἡμέρῳ καὶ καταφύτῳ χώρᾳ, τοσοῦτο δὲ πλῆθός ἐστι τῶν ἰχθύων τοῖς ἐγχωρίοις, ὥστε τοὺς ἀναλίσκοντας μὴ δύνασθαι ῥαδίως περιγενέσθαι τῆς δαψιλείας. παρὰ γὰρ τοὺς αἰγιαλοὺς ἱστᾶσι καλάμους πυκνοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους διαπεπλεγμένους, ὥστε τὴν πρόσοψιν ὁμοίαν εἶναι δικτύῳ παρὰ θάλατταν ἑστηκότι. κατὰ δὲ πᾶν ἔργον ὑπάρχουσι πυκναὶ θύραι, τῇ μὲν πλοκῇ ταρσώδεις, τὰς στροφὰς δ' ἔχουσαι πρὸς τὰς εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη κινήσεις εὐλύτους. ταύτας ὁ κλύδων φερόμενος μὲν εἰς τὴν γῆν κατὰ τὸν τῆς πλημμυρίδος καιρὸν ἀνοίγει, παλισσυτῶν δὲ κατὰ τὴν ἄμπωτιν ἀποκλείει. διόπερ συμβαίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλημμυρούσης μὲν τῆς θαλάττης, ἐκ βυθοῦ τοὺς ἰχθῦς συνεκφερομένους διὰ τῶν θυρῶν παρεισπίπτειν· ἀναχωρούσης δὲ μὴ δύνασθαι τοῖς ὕδασι συνδιαρρεῖν διὰ τῆς τῶν καλάμων πλοκῆς. διὸ καὶ παρὰ τὸν ὠκεανὸν ἐνίοτε σωροὺς ἰχθύων

γρ. αἰκίζουσι

ἐπαγρύπνως ὁρᾶν ἔστι γινομένους· οὐ ἀνδριζόμενοι συνεχῶς οἱ πρὸς τούτοις τεταγμένοι δαψιλεῖς ἀπολαύσεις ἔχουσι, καὶ μεγάλας προσόδους. ἔνιοι δὲ τῶν περὶ τοὺς τόπους διατριβόντων, πεδιάδος τε καὶ ταπεινῆς τῆς χώρας ὑπαρχούσης, τάφρους ὀρύττουσιν ἀπὸ θαλάττης εὐρείας ἐπὶ πολλοὺς σταδίους, μέχρι τῶν ἰδίων ἐπαύλεων. ῥαβδωτὰς δὲ θύρας ἐπ' ἄκρας αὐτὰς ἐπιστήσαντες, ἀναβαινούσης μὲν τῆς πλημμυρίδος ἀνοίγουσιν, εἰς δὲ τοὐναντίον μεταπιπτούσης κλείουσιν. εἶτα τῆς μὲν θαλάττης διὰ τῶν τῆς θύρας ἀραιωμάτων ἀπορρεούσης, τῶν δ' ἰχθύων ἀποληφθέντων ἐν ταῖς τάφροις, ταμιεύονται καὶ λαμβάνουσιν ὅσους ἂν προαιρῶνται, καὶ καθ' ὃν ἂν χρόνον βούλωνται.

Διεληλυθότες δὲ περὶ τῶν παροικούντων τὴν ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίας παράλιον ἕως Ἀραβίου κόλπου, περὶ τῶν ἑξῆς τούτοις ἐθνῶν διέξιμεν. κατὰ γὰρ τὴν Αἰθιοπίαν τὴν ὑπὲρ Αἴγυπτον παρὰ τὸν Ἀσᾶν καλούμενον ποταμὸν κατοικεῖ τὸ τῶν Ῥιζοφάγων ἔθνος. ἐκ γὰρ τῶν πλησιοχώρων τὰς ῥίζας τῶν καλάμων ὀρύττοντες οἱ βάρβαροι, πλύνουσι φιλοτίμως. ποιήσαντες δὲ καθαράς, κόπτουσι λίθοις, μέχρις ἂν γένηται τὸ ἔργον λεῖον καὶ κολλῶδες· ἔπειτα ἀναπλάσαντες χειροπληθεῖς ὄγκους ἐν ἡλίῳ παροπτῶσι, καὶ ταύτῃ χρώμενοι τῇ τροφῇ πάντα τὸν βίον διατελοῦσι. ἀνεκλείπτους δ' ἔχοντες τὰς τῆς τροφῆς ταύτης δαψιλείας, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ εἰρήνην ἄγοντες, ὑπὸ πλήθους λεόντων πολεμοῦνται. ἐμπύρου γὰρ τοῦ πέριξ ἀέρος ὄντος, ἐκ τῆς ἐρήμου πρὸς αὐτοὺς φοιτῶσι λέοντες σκιᾶς ἕνεκεν, οἱ δὲ καὶ θήρας τῶν ἐλαττόνων θηρίων. διόπερ τοὺς ἐκ τῶν τελμάτων ἐξιόντας τῶν Αἰθιόπων ὑπὸ τούτων τῶν θηρίων ἀναλίσκεσθαι συμβαίνει. ἀδυνατοῦσι γὰρ ὑφίστασθαι τὰς ἀλκὰς τῶν λεόντων, ὡς ἂν μηδεμίαν βοήθειαν ὅπλων ἔχοντες· καὶ πέρας ἄρδην ἂν αὐτῶν διεφθάρη τὸ ἔθνος, εἰ μὴ φύσις τις αὐτοῖς αὐτόματον ἐποίησε βοήθημα. ὑπὸ γὰρ τὴν ἀνατολὴν τοῦ κυνὸς παραδόξως, μηδεμιᾶς γινομένης νηνεμίας περὶ τοὺς τόπους, τοσοῦτο πλῆθος ἀθροίζεται κωνώπων, ὑπερέχον δυνάμει τοὺς γνωριζομένους, ὥστε τοὺς μὲν ἀνθρώπους καταφυγόντας εἰς τὰς ἑλώδεις λίμνας μηδὲν πάσχειν, τοὺς δὲ λέοντας πάντας φεύγειν ἐκ τῶν τόπων, ἅμα μὲν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ κακουχουμένους, ἅμα δὲ τὸν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἦχον καταπεπληγμένους.

γρ. χειροπληθεῖς

Ἐχόμενοι δὲ τούτοις εἰσὶν οἵ τε Ὑλοφάγοι καὶ οἱ Σπερματοφάγοι καλούμενοι. τούτων δ' οἱ μὲν ὑπὸ τὴν θερείαν τὸν πίπτοντα καρπὸν ἀπὸ τῶν δένδρων, ὄντα πολύν, ἀθροίζοντες, ἀπόνως διατρέφονται· κατὰ δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν τῆς βοτάνης τῆς ἐν ταῖς σκιαζομέναις συναγκείαις ῥιζομένης καὶ φυομένης, προσφέρονται τὴν προσηνεστάτην. στερεὰ γὰρ οὖσα τὴν φύσιν, καὶ καυλὸν ἔχουσα παραπλήσιον ταῖς γινομέναις βουνιάσιν, ἐκπληροῖ τὴν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἔνδειαν. οἱ δὲ Ὑλοφάγοι μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιόντες, ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὰ δένδρα, καὶ τοὺς ἁπαλοὺς τῶν ἀκρεμόνων προσφέρονται. τοιαύτην δ' ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης τὴν ἐπ' ἄκρους τοὺς κλάδους ἀνάδρομον ποιοῦνται πάντες, ὥστε ἄπιστον εἶναι τὸ γινόμενον. καὶ γὰρ μεταπηδῶσιν ἀπὸ ἑτέρου ἐφ' ἕτερον δένδρον ὁμοίως τοῖς ὀρνέοις, καὶ τὰς ἀναβάσεις ἐπὶ τῶν λεπτοτάτων κλάδων ποιοῦνται χωρὶς κινδύνων. ἰσχνότητι γὰρ σώματος καὶ κουφότητι διαφέροντες, ἐπειδὰν τοῖς ποσὶν ἐφάλλωνται, ταῖς χερσὶν ἀντιλαμβάνονται· κἂν τύχωσι πεσόντες ἀφ' ὕψους, οὐδὲν πάσχουσι, διὰ τὴν κουφότητα. καὶ πάντα δὲ κλάδον εὔχυλον τοῖς ὀδοῦσι κατεργαζόμενοι, πέττουσιν εὐκόλως ταῖς κοιλίαις. οὗτοι δ' ἀεὶ βιοῦσι γυμνοὶ μὲν ἐσθῆτος, κοινῇ δὲ χρώμενοι γυναιξίν· ἀκολούθως δὲ καὶ τοὺς γεννηθέντας παῖδας κοινοὺς ἡγοῦνται. διαπολεμοῦσι δὲ πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν τόπων, ῥάβδοις ὡπλισμένοι, καὶ ταύταις ἀμυνόμενοι τοὺς ἐναντίους,

γρ. ἐπιλαμβάνονται.

γρ. εὐκόπως

διαφανῶσι τοὺς χρωτῆρας. τελευτῶσι δ' αὐτῶν οἱ πλεῖστοι τῷ λιμῷ καταπονηθέν-
τες, ὅταν τῶν ὀμμάτων ἀπογλαυκουμένων τὸ σῶμα στερηθῇ τῆς διαιτείας ἐκ ταύ-
της τῆς αἰσθήσεως χρείας. Τὴν δὲ ἑξῆς χώραν τῶν αἰθιόπων ἐπέχουσιν οἱ κα-
λούμενοι κυνηγοί, σύμμετροι μὲν κατὰ τὸ πλῆθος, βίον δ' οἰκεῖον ἔχοντες τῇ προσηγο-
ρίᾳ. θηριώδους γὰρ οὔσης τῆς χώρας καὶ παντελῶς λυπρᾶς, ἔτι δὲ ὑδάτων ῥύσεις ἰα-
ματιαίων ἐχούσης ὀλίγας, καθεύδουσι μὲν ἐπὶ τῶν δένδρων διὰ τὸν ἀπὸ τῶν θηρίων
φόβον, ὑπὸ δὲ τὴν ἑωθινὴν πρὸς τὰς συρρύσεις τῶν ὑδάτων μεθ' ὅπλων φοιτῶντες,
ἑαυτοὺς ἀποκρύπτουσιν εἰς τὴν ὕλην, καὶ σκοπεύουσιν ἀπὸ τῶν δένδρων. κατὰ δὲ τὸν τοῦ
καύματος καιρὸν, ἐρχομένων βοῶν τε ἀγρίων καὶ παρδάλεων καὶ τῶν ἄλλων θηρίων
πλήθους πρὸς τὸ ποτὸν, ταῦτα μὲν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ τε καύματος καὶ δί-
ψους, λάβρως προσφέρεται τὸ ὕδωρ, μέχρις ἂν ἐμπλησθῇ. οἱ δ' αἰθίοπες, γινομέ-
νων αὐτῶν βαρέων καὶ δυσκινήτων, καταπηδῶντες ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ χρώμενοι
ξύλοις πεπυρακτωμένοις καὶ λίθοις, ἔτι δὲ τοξεύμασι, ῥᾳδίως καταπονοῦσι. κατὰ δὲ συ-
στήματα ταύταις χρώμενοι ταῖς κυνηγίαις, σαρκοφαγοῦσι τὰ ληφθέντα, καὶ σπανίως
μὲν ὑπὸ τῶν ἀλκιμωτάτων ζώων αὐτοὶ διαφθείρονται, τὰ δὲ πολλὰ δόλῳ τὴν ἐκ
βίας ὑπεροχὴν χειροῦνται. ἐὰν δέ ποτε τῶν κυνηγουμένων ζώων σπανίζωσι, τὰς δορὰς
τῶν πρότερον εἰλημμένων βρέξαντες, ἐπιτιθέασιν ἐπὶ πυρὰν πολλήν. σποδιάσαν- *γρ. πῦρ ἁπαλὸν σποδ.*
τες δὲ τὰς τρίχας, τὰ δέρματα διαιροῦσι, καὶ κατεσθίοντες βεβιασμένως, πληροῦσι
τὴν ἔνδειαν. τοὺς δὲ ἀνήβους παῖδας γυμνάζουσιν ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν, καὶ μόνοις δι-
δόασι τροφὴν τοῖς ἐπιτυχοῦσι. διὸ καὶ θαυμαστοὶ ταῖς εὐστοχίαις ἄνδρες γίνονται, μά-
λιστα διδασκόμενοι ταῖς τοῦ λιμοῦ πληγαῖς. Ταύτης δὲ τῆς χώρας εἰς τὰ πρὸς δυ- Ε 3
σμὰς μέρη πολὺ διεστηκότες αἰθίοπες ὑπάρχουσιν, ἐλεφαντομάχοι κυνηγοί. νεμόμε-
νοι γὰρ δρυμώδεις καὶ πυκνοὺς τοῖς δένδρεσι τόπους, παρατηροῦσι τῶν ἐλεφάντων τὰς εἰσό-
δους καὶ τὰς ἐκτροπὰς, σκοπὰς ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ποιούμενοι. καὶ τῶν μὲν ἀγέ-
λαις αὐτῶν οὐκ ἐπιτίθενται, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐλπίδα ἔχειν κατορθώσεως, τοῖς δὲ καθ'
ἕνα πορευομένοις ἐπιβάλλουσι τὰς χεῖρας, παραδόξοις ἐγχειροῦντες τολμήμασιν. ὅ-
ταν γὰρ τὸ ζῶον δεξιὸν γένηται κατὰ τὸ δένδρον ἐν ᾧ συμβαίνει τὸν σκοπεύοντα κεκρύ-
φθαι, ἅμα τῷ παραλλάττειν τὸν τόπον, ταῖς μὲν χερσὶν ἐδράξατο τῆς οὐρᾶς, τοῖς δὲ
ποσὶν ἀντέβη πρὸς τὸν ἀριστερὸν μηρόν· ἔχων δ' ἐκ τῶν ὤμων προσεξηρτημένον πέλε-
κυν, κοῦφον μὲν, πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς μιᾶς χειρὸς πληγήν, ὀξὺν δὲ καθ' ὑπερβολήν,
τοῦτον λαβόμενος ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, νευροκοπεῖ τὴν δεξιὰν ἰγνύν, πυκνὰς καταφέ-
ρων πληγὰς, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς οἰακίζων τὸ ἴδιον σῶμα. παράδοξον δὲ
ὀξύτητα τοῖς ἔργοις προσφέρουσιν, ὡς ἂν ἄθλου τῆς ἰδίας ψυχῆς ἑκάστου προκει-
μένου. ἢ γὰρ κρατῆσαι δεῖ τοῦ ζώου, ἢ τελευτᾶν αὐτὸν λείπεται, τῆς περιστάσεως οὐκ ἐπι-
δεχομένης ἕτερον ἀποτέλεσμα. τὸ δὲ νευροκοπηθὲν μὲν ζῶον, ποτὲ μὲν διὰ τὴν δυσκι-
νησίαν ἀδυνατοῦν στρέφεσθαι, καὶ συνεκκλινόμενον πρὸς τὸν πεπονθότα τόπον, πίπτει,
καὶ τὸν αἰθίοπα συναπόλλυσι· ποτὲ δὲ πρὸς πέτραν ἢ δένδρον ἀποθλῖψαν τὸν ἄνθρω-
πον, τῷ βάρει πιέζει μέχρις ἂν ἀποκτείνῃ. ἔνιοι δὲ τῶν ἐλεφάντων περιαλγεῖς ἐκ τῶν
πόνων γινόμενοι, τοῦ μὲν ἀμύνεσθαι τὸν ἐπιβουλεύοντα μακρὰν ἀφεστήκασι, τὴν δὲ
φυγὴν διὰ τοῦ πεδίου ποιοῦνται, μέχρις ἂν ὅπου συνεχῶς προσβεβηκὼς ὁ τύπτων
εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τῷ πελέκει, διακόψας τὰ νεῦρα, ποιήσῃ παράλυτον τὸ ζῶον. ὅ- *γρ. πάρετον*
ταν δὲ τὸ ζῶον πέσῃ, συντρέχουσι κατὰ συστήματα, καὶ ζῶντος ἔτι τέμνοντες τὰς σάρ-
κας, ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν εὐωχοῦνται. ἔνιοι δὲ τῶν πλησίον κατοικούντων χωρὶς

κινδύνου

κινδύνων θηρεύουσι τοὺς ἐλέφαντας, τέχνῃ τῆς βίας περιγινόμενοι. εἴωθε γὰρ τοῦτο τὸ ζῶον, ἐπειδὰν ἀπὸ τῆς νομῆς πληρωθῇ, πρὸς ὕπνον καταφέρεσθαι, διαφορὰν ἐχούσης τῆς περὶ αὐτὸ διαθέσεως πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν τετραπόδων. οὐ γὰρ δύναται τοῖς γόνασι πρὸς τὴν γῆν καθιέναι τὸν ὅλον ὄγκον, ἀλλὰ πρὸς δένδρον ἀνακλιθὲν ποιεῖται τὴν διὰ τῶν ὕπνων ἀνάπαυσιν. διόπερ τὸ δένδρον διὰ τὴν γινομένην πρὸς αὐτὸ πλεονάκις πρόσκλισιν τοῦ ζῴου, τετριμμένον τέ ἐστι καὶ ῥύπου πλῆρες· πρὸς δὲ τούτοις ὁ περὶ αὐτὸ τόπος ἴχνη τε ἔχει καὶ σημεῖα πολλά, δι' ὧν οἱ τὰ τοιαῦτα ἐρευνῶντες Αἰθίοπες γνωρίζουσι τὰς τῶν ἐλεφάντων κοίτας. ὅταν οὖν ἐπιτύχωσι τούτῳ δένδρῳ, πρίζουσιν αὐτὸ παρὰ τὴν γῆν, μέχρις ἂν ὀλίγην ἔτι τὴν ῥοπὴν ἔχῃ πρὸς τὴν πτῶσιν. εἶθ' οὗτοι μὲν τὰ σημεῖα τῆς ἰδίας παρουσίας ἀφανίσαντες, ταχέως ἀπαλλάττονται, φθάνοντες τὴν ἔφοδον τοῦ ζῴου. ὁ δ' ἐλέφας πρὸς τὴν ἑσπέραν ἐμπλησθεὶς τῆς τροφῆς, ἐπὶ τὴν συνήθη καταντᾷ κοίτην· κατακλιθεὶς δ' ἀθρόως τῷ βάρει, παραχρῆμα μετὰ τῆς τοῦ δένδρου φορᾶς ἐπὶ τὴν γῆν καταφέρεται. πεσὼν δ' ὕπτιος, μένει τὴν νύκτα κείμενος, διὰ τὸ τὴν τοῦ σώματος φύσιν ἀδημιούργητον εἶναι πρὸς ἀνάστασιν. οἱ δὲ πρίσαντες τὸ δένδρον Αἰθίοπες ἅμ' ἡμέρᾳ καταντῶσι, καὶ χωρὶς κινδύνων ἀποκτείναντες τὸ ζῶον, σκηνοποιοῦνται περὶ τὸν τόπον, καὶ παραμένουσι μέχρις ἂν τὸ πεπτωκὸς ἀναλώσωσι. τούτων δὲ τῶν ἐθνῶν τὰ μὲν πρὸς ἑσπέραν μέρη κατοικοῦσιν Αἰθίοπες οἱ προσαγορευόμενοι Σιμοί· τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένα νέμεται τὸ τῶν Στρουθοφάγων ἔθνος. ἔστι γὰρ παρ' αὐτοῖς ὀρνέου τι γένος μεμιγμένην ἔχον τὴν φύσιν τῷ χερσαίῳ ζῴῳ, δι' ἣν τῆς συνθέτου τετύχηκε προσηγορίας. τοῦτο δὲ μεγέθει μὲν οὐ λείπεται τῆς μεγίστης ἐλάφου, τὸν δὲ αὐχένα μακρὸν ἔχον καὶ περιφερεῖς τὰς πλευρὰς καὶ πτερωτὰς ὑπὸ τῆς φύσεως δεδημιούργηται· καὶ κεφάλαιον μὲν ἀσθενὲς ἔχει καὶ μικρόν, μηροῖς δὲ καὶ κώλοις ὑπάρχει καρτερώτατον, διχήλου τῆς βάσεως οὔσης. τοῦτο πέτεσθαι μὲν μετέωρον οὐ δύναται, διὰ τὸ βάρος, τρέχει δὲ πάντων ὠκύτατον, μικρὸν ἄκροις τοῖς ποσὶ τῆς γῆς ἐπιψαῦον· μάλιστα δ' ὅταν κατὰ ἀνέμου πνοὰς ἐξαίρῃ τὰς πτέρυγας, ὑπεξάγει καθαπερεί τις ναῦς ἱστιοδρομοῦσα. τοὺς δὲ διώκοντας ἀμύνεται, διὰ τῶν ποδῶν ἀποσφενδονῶσα παραδόξως λίθους χειροπληθιαίους· ὅταν δ' ἐν νηνεμίᾳ διώκηται, ταχὺ συνιζάνουσα τὰς πτέρυγας, ἀδυνατεῖ χρήσασθαι τοῖς τῆς φύσεως προτερήμασι, καὶ ῥᾳδίως καταλαμβανόμενον ἁλίσκεται. τούτων δὲ τῶν ζῴων ἀμυθήτων ὄντων τῷ πλήθει κατὰ τὴν χώραν, οἱ βάρβαροι παντοδαπὰς μηχανὰς ἐπινοοῦσι κατ' αὐτῶν τῆς θήρας. ῥᾳδίως δὲ πολλῶν ἁλισκομένων, ταῖς μὲν σαρξὶ χρῶνται πρὸς διατροφήν, ταῖς δὲ δοραῖς πρὸς ἐσθῆτα καὶ στρωμνήν. ὑπὸ δὲ τῶν Σιμῶν ὀνομαζομένων Αἰθιόπων πολεμούμενοι, διακινδυνεύουσι πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους, ὅπλοις ἀμυντηρίοις χρώμενοι τοῖς τῶν ὀρύγων κέρασι. ταῦτα δὲ μεγάλα καὶ τμητικὰ καθεστῶτα μεγάλην παρέχεται χρείαν, δαψιλείας οὔσης κατὰ τὴν χώραν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐχόντων αὐτὰ ζῴων. βραχὺ δὲ τούτων ἀπέχοντες Ἀκριδοφάγοι κατοικοῦσι τὰ συνορίζοντα πρὸς τὴν ἔρημον, ἄνθρωποι μικρότεροι μὲν τῶν ἄλλων, ἰσχνοὶ δὲ ταῖς ἕξεσι, μέλανες δὲ καθ' ὑπερβολήν. κατὰ γὰρ τὴν ἐαρινὴν ὥραν παρ' αὐτοῖς ζέφυροι καὶ λίβες παμμεγέθεις ἐκπνέουσιν ἐκ τῆς ἐρήμου πλῆθος ἀκρίδων ἀμύθητον, τοῖς τε μεγέθεσι διαλλάττον, καὶ τῇ χρόᾳ τοῦ πτερώματος εἰδεχθὲς καὶ ῥυπαρόν. ἐκ τούτων δαψιλεῖς τροφὰς ἔχουσιν ἅπαντα τὸν βίον, ἰδιοτρόπως αὐτῶν ποιούμενοι τὴν θήραν. παρὰ γὰρ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπὶ πολλοὺς σταδίους παρήκει

γρ. συγκαθιέναι

γρ. κατακλιθεὶς

γρ. ἀναλώσονται.

χαράδρα βάθος ἔχουσα καὶ πλάτος ἀξιόλογον. ταύτην πληροῦσιν ἀγρίας ὕλης, οὔσης ἀφθόνου κατὰ τὴν χώραν, ἔπειθ' ὅταν τῶν προειρημένων ἀνέμων πνεόντων προσφέρηται τὰ νέφη τῶν ἀκρίδων, καταδιελόμενοι πάντα τὸν τῆς χαράδρας τόπον, τύφουσι τὸν ἐν αὐτῇ χόρτον. ἐγειρομένου δὲ καπνοῦ πολλοῦ καὶ δριμέος, αἱ μὲν ἀκρίδες ὑπερπετόμεναι τὴν χαράδραν, καὶ διὰ τὴν τοῦ καπνοῦ δριμύτητα πνιγόμεναι, καταπίπτουσιν ἐπὶ τὴν γῆν, ὀλίγον διαπετασθεῖσαι τόπον. τῆς δὲ τούτων ἀπωλείας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας γινομένης, μεγάλοι διαιροῦνται σωροί, καὶ τῆς χώρας ἐχούσης ἁλμυρίδα πολλήν, πάντες προσφέρουσι ταύτην ἀθρόοις τοῖς σωροῖς, καὶ διαρτύσαντες οἰκείως, ποιοῦσι τήν τε γεῦσιν προσφορον καὶ τὸν ἀποθησαυρισμὸν ἄσηπτον καὶ πολυχρόνιον. ἡ μὲν οὖν διατροφὴ τούτοις παραχρῆμα καὶ τὸν ὕστερον χρόνον ἀπὸ τούτων τῶν ζῴων ὑπάρχει. οὔτε γὰρ κτηνοτροφοῦσιν, οὔτε θαλάττης ἐγγὺς οἰκοῦσιν, οὔτε ἄλλης ἐπικουρίας οὐδεμιᾶς τυγχάνουσι. τοῖς δὲ σώμασιν ὄντες κοῦφοι καὶ τοῖς ποσὶν ὀξύτατοι, βραχύβιοι παντελῶς εἰσίν, ὡς ἂν τῶν πολυχρονιωτάτων παρ' αὐτοῖς οὐχ ὑπερβαλλόντων ἔτη τετταράκοντα. τὸ δὲ τοῦ βίου τέλος οὐ μόνον παράδοξον ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀκληρέστατον. ὅταν γὰρ πλησιάσῃ τὸ γῆρας, ἐμφύονται τοῖς σώμασι πτερωτοὶ φθεῖρες, οὐ μόνον διάφοροι τοῖς εἴδεσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδέαις ἄγριοι καὶ παντελῶς εἰδεχθεῖς. ἀρξάμενον δὲ τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ θώρακος, ἐπινέμεται πάντα τὸν ὄγκον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. ὁ δὲ πάσχων, τὸ μὲν πρῶτον, ὡς ὑπὸ ψώρας τινὸς ἐρεθιζόμενος, μετρίως ὀδαξᾶσθαι φιλοτιμεῖται, μεμιγμένην ἔχοντος τοῦ πάθους ἀληδόσι τὴν χαράν. μετὰ δὲ ταῦτα, ἀεὶ μᾶλλον τῶν ἐγγινομένων θηρίων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκπιπτόντων, συνεκχεῖται πλῆθος ἰχῶρος λεπτοῦ, τὴν δριμύτητα παντελῶς ἔχοντος ἀνυπομόνητον. διόπερ ὁ συνεχόμενος τῷ πάθει, βιαιότερον ἀμύττει τοῖς ὄνυξι, στεναγμοὺς μεγάλους προϊέμενος. κατὰ δὲ τὰς τῶν χειρῶν ἐξελκώσεις τοσοῦτο πλῆθος ἐπιπίπτει τῶν ἑρπετῶν, ὥστε μηδὲν ἀνύειν τοὺς ἀπολέγοντας, ὡς ἂν ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐκφαινομένων, καθάπερ ἔκ τινος ἀγγείου πολλαχῶς κατατετρημένου. οὗτοι μὲν οὖν εἰς τοιαύτην διάλυσιν τοῦ σώματος καταστρέφουσι τὸν βίον δυστυχῶς, εἴτε διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τροφῆς, εἴτε διὰ τὸν ἀέρα τοιαύτης τυγχάνοντες περιπετείας. τῷ δὲ ἔθνει τούτῳ χώρα προσήκει κατὰ τὸ μέγεθος πολλή, καὶ κατὰ τὰς τῆς νομῆς ποικιλίας ἀγαθή. ἔρημος δ' ἐστὶ καὶ παντελῶς ἄβατος, οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἀοίκητος οὖσα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις ἔκ τινος ἐπομβρίας ἀκαίρου πλῆθος φαλαγγίων καὶ σκορπίων ἐξεγέννησε. τοσοῦτο γὰρ ἱστοροῦσιν ἐπιπολάσαι τὸ τῶν εἰρημένων θηρίων πλῆθος, ὥστε τοὺς κατοικοῦντας ἀνθρώπους τὸ μὲν πρῶτον πανδημεὶ κτείνειν πάντα τὰ τῇ φύσει πολέμια. ἀπεριγενήτου δὲ τοῦ πάθους ὄντος, καὶ τῶν δηγμάτων ὀξεῖς τοῖς πληγεῖσι θανάτους ἐπιφερόντων, ἀπογνόντας τὴν πάτριον γῆν τε καὶ δίαιταν, φυγεῖν ἐκ τῶν τόπων. οὐ χρὴ δὲ θαυμάζειν, οὐδὲ ἀπιστεῖν τοῖς λεγομένοις, πολλὰ τούτων παραδοξότερα κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην γεγονότα διὰ τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας παρειληφότας. περὶ γὰρ τὴν Ἰταλίαν μυῶν πλῆθος ἀρουραίων ἐγγεννηθὲν τοῖς πεδίοις, ἐξέβαλέ τινας τῆς πατρίου χώρας. κατὰ δὲ τὴν Μηδίαν ἐπιπολάσαντες ἀμύθητοι στρουθοί, καὶ τὰ σπέρματα τῶν ἀνθρώπων ἀφανίσαντες, ἠνάγκασαν εἰς ἑτέρους τόπους μεταστῆναι. τοὺς δὲ καλουμένους Αὐταριάτας βάτραχοι, τὴν ἀρχὴν σύστασιν ἐν τοῖς νέφεσι λαμβάνοντες, καὶ πίπτοντες ἀντὶ τῆς συνήθους ψακάδος, ἐβιάσαντο τὰς πατρίδας καταλιπεῖν, καὶ καταφυγεῖν εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἐν ᾧ νῦν καθίδρυνται. καὶ μὴν τίς οὐχ ἱστόρησεν, Ἡρακλέα τῶν ὑπὲρ τῆς ἀθανασίας ἄθλων συντελεσθέντων ἕνα καταριθμούμενον, καθ' ὃν ἐξήλασεν ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης τὸ πλῆθος τῶν

γρ. πυρῶσι

γρ. [illegible]

ἐπιπολασάντων ὀρνίθων ἐν αὐτῇ· ἀνάστατοι δὲ κατὰ τὴν λιβύην πόλεις τινὲς ἐγένοντο, πλήθους λεόντων ἐπελθόντος ἐκ τῆς ἐρήμου. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν εἰρήσθω πρὸς τοὺς ἀπίστως διὰ τὸ παράδοξον πρὸς τὰς ἱστορίας διακειμένους. πάλιν δὲ ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς προειρημένοις μεταβησόμεθα. Τὰς δ' ἐσχατιὰς τῶν πρὸς μεσημβρίαν μερῶν κατοικοῦσιν ἄνδρες ὑπὸ μὲν τῶν ἑλλήνων καλούμενοι κυναμολγοί, κατὰ δὲ τὴν τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων διάλεκτον ἄγριοι. οὗτοι δὲ πώγωνας μὲν φέρουσι παμμεγέθεις, κυνῶν δὲ τρέφουσιν ἀγρίων ἀγέλας πρὸς τὴν τοῦ βίου χρείαν εὐθέτους. ἀπὸ γὰρ τῶν θερινῶν τροπῶν θερινῶν μέχρι μέσου χειμῶνος ἰνδικοὶ βόες ἀμύθητοι τὸ πλῆθος ἐπιφοιτῶσιν αὐτῶν τὴν χώραν, ἀδήλου τῆς αἰτίας οὔσης. οὐδεὶς γὰρ οἶδεν εἴθ' ὑπὸ ζώων πολλῶν καὶ σαρκοφάγων πολεμούμενοι φεύγουσιν, εἴτε δι' ἔνδειαν τροφῆς ἐκλείποντες τοὺς οἰκείους τόπους, εἴτε δι' ἄλλην περιπέτειαν, ἣν ἡ μὲν πάντα τὰ παράδοξα γεννῶσα φύσις κατασκευάζει, τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος ἀδυνατεῖ τῷ νῷ συνιέναι. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦ πλήθους οὐ κατισχύοντες δι' ἑαυτῶν περιγενέσθαι, τοὺς κύνας ἐπαφιᾶσι, καὶ μετὰ τούτων ποιούμενοι τὴν θήραν, πολλὰ πάνυ τῶν ζώων χειροῦνται· τῶν δὲ ληφθέντων ἃ μὲν πρόσφατα κατεσθίουσιν, ἃ δὲ εἰς ἅλας συντιθέντες ἀποθησαυρίζουσι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα διὰ τῆς τῶν κυνῶν ἀλκῆς θηρεύοντες, ἀπὸ κρεοφαγίας τὸν βίον ἔχουσι. τὰ μὲν οὖν τελευταῖα γένη τῶν πρὸς μεσημβρίαν οἰκούντων ἐν μορφαῖς ἀνθρώπων τὸν βίον ἔχει θηριώδη. λείπεται δὲ διελθεῖν περὶ δύο ἐθνῶν, τῶν τε αἰθιόπων καὶ τῶν τρωγλοδυτῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν αἰθιόπων ἀναγεγράφαμεν ἐν ἄλλοις· περὶ δὲ τῶν τρωγλοδυτῶν νῦν ἐροῦμεν. Οἱ τοίνυν τρωγλοδύται προσαγορεύονται μὲν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων νομάδες, βίον δ' ἔχοντες ἀπὸ θρεμμάτων νομαδικόν, κατὰ συστήματα τυραννοῦνται, καὶ μετὰ τῶν τέκνων τὰς γυναῖκας ἔχουσι κοινάς, πλὴν μιᾶς τῆς τοῦ τυράννου. τῷ δὲ ταύτῃ πλησιάσαντι προστίμιον ὁ δυνάστης πράττεται τεταγμένον ἀριθμὸν προβάτων. κατὰ δὲ τὸν τῶν ἐτησίων καιρόν, γινομένων παρ' αὐτοῖς ὄμβρων μεγάλων, ἀφ' αἵματος καὶ γάλακτος διατρέφονται, καὶ μίσγοντες ταῦτα, καὶ βραχὺν χρόνον ἑψήσαντες. μετὰ δὲ ταῦτα, διὰ τὴν τῶν καυμάτων ὑπερβολὴν τῆς νομῆς ξηραινομένης, καταφεύγουσιν εἰς τοὺς ἑλώδεις τῶν τόπων, καὶ περὶ τῆς χώρας νομῆς πρὸς ἀλλήλους διαμάχονται. τῶν δὲ βοσκημάτων τὰ πρεσβύτερα καὶ νοσεῖν ἀρχόμενα καταναλίσκοντες, ἀπὸ τούτων τὸν ἅπαντα βίον διατρέφονται. διόπερ τῆς τῶν γονέων προσηγορίας ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσάπτουσι, ταύρῳ δὲ καὶ βοΐ, καὶ πάλιν κριῷ καὶ προβάτῳ. τούτων δὲ τοὺς μὲν, πατέρας, τὰς δὲ, μητέρας καλοῦσι, διὰ τὸ ποιεῖσθαι τὰς ἐφημέρους τροφὰς ἀεὶ παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ παρὰ τῶν γεγεννηκότων. ποτῷ δ' οἱ μὲν ἰδιῶται συγχρῶνται παλιούρων βρέγματι· τοῖς δὲ δυνάσταις ἀπό τινος ἄνθους κατασκευάζεται πόμα παραπλήσιον τῷ χειρίστῳ παρ' ἡμῖν γλεύκει. ταῖς δὲ ἀγέλαις τῶν θρεμμάτων ἐπακολουθοῦντες, ἄλλην ἐξ ἄλλης χώραν ἐπιπορεύονται, φεύγοντες τὸ τοῖς αὐτοῖς τόποις ἐνδιατρίβειν. καὶ γυμνοὶ μὲν εἰσὶ πάντες τὰ σώματα, πλὴν τῶν ἰσχίων, ἃ δέρμασι σκεπάζουσι. τὰ δ' αἰδοῖα πάντες οἱ τρωγλοδύται παραπλησίως τοῖς αἰγυπτίοις περιτέμνονται, πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος ὄνομα κολοβῶν καλουμένων. οὗτοι γὰρ μόνοι τῶν ἐντὸς τῶν στενῶν νεμόμενοι χώραν, ἐκ νηπίων ξυρῷ ἀποτέμνονται πᾶν τὸ τοῖς ἄλλοις μέρος περιτομῆς τυγχάνον. ὁπλισμὸν δ' ἔχουσι τῶν τρωγλοδυτῶν οἱ μὲν ὀνομαζόμενοι μεγαβαρεῖς, κυκλοτερεῖς ὠμοβοίνας ἀσπίδας, καὶ ῥόπαλον τύλους ἔχον περισιδήρους· οἱ δὲ ἄλλοι τόξα καὶ λόγχας. Ταφαῖς δὲ παντελῶς ἐξηλλαγμέναις ἐπιχωριάζουσι· τοῖς γὰρ τῶν παλιούρων λύγοις δήσαντες τῶν τετελευτηκότων τὰ σώματα, προσάπτουσι

γρ. συννοῆσαι.

γρ. τῆς χώρας οἱ νομεῖς περὶ τῆς χλόης

τὰ αὐχένια τοῖς σκέλεσι. θέντες δὲ τὸν νεκρὸν ἐπί τινος ἀναστήματος, βάλλουσι λίθοις χειρο-
πληθέσι γελῶντες, μέχρις ἂν ὅτου τοῖς λίθοις περιχώσαντες ἀποκρύψωσι τὰ σώματα·
εἶτ' ἐπ' αὐτῶν, αἰγὸς κέρας ἐπιθέντες ἀπολύονται, συμπάθειαν οὐδεμίαν λαμβάνοντες.
πολεμοῦσι δὲ πρὸς ἀλλήλους οὐχ ὁμοίως τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ ὀργῆς, ἤ τινων ἄλλων ἐγκλημάτων,
ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐπιγινομένης ἀεὶ νομῆς. ἐν δὲ ταῖς φιλονεικίαις τὸ μὲν πρῶτον ἀκροβολίζονται τοῖς
λίθοις ἀεὶ βάλλουσι, μέχρις ἄν τινες τρωθῶσι, καὶ τὸ λοιπὸν ἐπὶ τὸν τόξων ἀγῶνα καθίσταν-
ται· πολλοὶ δὲ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τελευτῶσιν, ὡς ἂν εὐστόχως μὲν βαλλόντων διὰ τὸ ἐν
τούτοις ἄθλησιν, τὸν δὲ σκοπὸν ἐχόντων γυμνὸν τῶν σκεπαστηρίων ὅπλων. διαλύουσι δὲ
τὴν μάχην τῶν γυναικῶν αἱ πρεσβύτεραι, παρεμβαλλόμεναι μὲν εἰς τὸ μέσον, ἐντροπῆς
δὲ τυγχάνουσαι· νόμιμον γάρ ἐστιν αὐτοῖς ταύτας κατὰ μηδένα τρόπον τύπτειν· ὅθεν ἅ- *κατὰ τὸν τρόπον*
μα τῷ φανῆναι παύονται τοῦ τοξεύειν. οἱ δὲ διὰ τὸ γῆρας οὐ δυνάμενοι ταῖς ποί-
μναις ἀκολουθεῖν, βοὸς οὐραῖς τοὺς αὐχένας περισφίγξαντες ἑαυτῶν, ἀπολύονται τοῦ *κατὰ βοὸς οὐρᾷ τὸν αὐχένα περισφ.*
ζῆν προθύμως. τοῦ δὲ τὸν θάνατον ἀναβαλλομένου τὴν ἐξουσίαν ὁ βουλόμενος ἔχει τὸν δε-
σμὸν ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ περιθεῖναι, καὶ μετὰ νουθετήσεως στερῆσαι τοῦ ζῆν. ὁμοίως δὲ νόμιμόν
ἐστι παρ' αὐτοῖς τοὺς πηρωθέντας ἢ νόσοις δυσιάτοις συνεχομένους ἐξάγειν ἐκ τοῦ ζῆν.
μέγιστον γὰρ τῶν κακῶν ἡγοῦνται τὸ φιλοψυχεῖν τὸν μηδὲν ἄξιον τοῦ ζῆν πράττειν δυνά-
μενον. διὸ καὶ πάντας μὲν ἰδεῖν ἐστι τοὺς Τρωγλοδύτας ἀρτίους μὲν τοῖς σώμασιν, ἰσχύοντας
δὲ τῇ ἡλικίᾳ, ὡς ἂν μηδενὸς ὑπερβάλλοντος τὰ ἑξήκοντα ἔτη. καὶ περὶ μὲν τῶν Τρωγλο-
δυτῶν ἱκανῶς εἰρήκαμεν. Εἰ δέ τις τῶν ἀναγινωσκόντων, διὰ τὸν ξενισμὸν καὶ τὸ παρά-
δοξον τῶν ἀναγεγραμμένων βίων, ἀπιστήσει τῇ ἱστορίᾳ, θεὶς περὶ τῆς διανοίας παράλλη-
λα τόν τε περὶ τὴν Σκυθίαν ἀέρα καὶ τὸν περὶ τὴν Τρωγλοδυτικήν, καὶ τὰς ἑκατέρων δια-
φορὰς ἰδών, οὐκ ἀπιστήσει τοῖς εἰρημένοις. τοσαύτη γὰρ παραλλαγὴ τῶν παρ' ἡμῖν ἀέ-
ρων πρὸς τοὺς ἱστορουμένους, ὥστε τὴν κατὰ μέρος διαφορὰν ἄπιστον εἶναι. ὅπου μὲν γὰρ
διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ψύχους πήγνυνται μὲν οἱ μέγιστοι τῶν ποταμῶν, γινομένου τοῦ
κρυστάλλου διαβάσεις στρατοπέδων καὶ ἁμαξῶν καταγομένων ἐφόδους, πήγνυται δὲ
ὁ οἶνος καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χυμῶν, ὥστε μαχαίραις ἀποτέμνεσθαι· καὶ τὰ τούτων θαυ-
μασιώτερα, τὰ μὲν ἀκρωτήρια τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐσθῆτος παρατριβούσης περιρρεῖ,
τὰ δὲ ὄμματα ἀμαυροῦται, τὸ δὲ πῦρ ἀλεωρὰν οὐ ποιεῖ, καὶ χαλκοῖ μὲν ἀνδριάντες ῥή-
γνυνται· κατὰ δέ τινας καιρούς, διὰ τὴν πυκνότητα τῶν νεφῶν, οὔτε ἀστραπὴν οὔτε βροντὴν γί-
νεσθαι περὶ τοὺς τόπους φασί. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τούτων παραδοξότερα συντελεῖται,
τοῖς μὲν ἀγνοοῦσιν ἄπιστα, τοῖς δὲ πεῖραν εἰληφόσιν ἀνυπομόνητα. περὶ δὲ τὰς ἐσχατιὰς τῆς
Αἰγύπτου καὶ Τρωγλοδυτικῆς, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀφ' ἡλίου θερμασίας, κατὰ τὸν τῆς
μεσημβρίας καιρόν, οὐδὲ συνορᾶν ἀλλήλους οἱ παρεστῶτες δύνανται, διὰ τὴν παχύτη-
τα τῆς περὶ τὸν ἀέρα πυκνώσεως. χωρὶς δὲ ὑποδέσεως πλέοντες ἀδυνατοῦσι βαδίζειν,
ὡς ἂν τοῖς ἀνυποδέτοις παραχρῆμα φλυκτίδων γινομένων. κατὰ δὲ τὸ ποτόν, ἐὰν μὴ τὴν
ἔνδειαν ἑτοίμως ἀφαιρῆται, ταχέως τελευτῶσιν· ὡς ἂν τῆς θερμασίας τὴν ὑγρὰν ἐν
τῷ σώματι φύσιν ὀξέως ἀναλισκούσης. πρὸς δὲ τούτοις, ὅταν τις εἰς χαλκοῦν ἀγ-
γεῖον ἐμβαλὼν τῶν ἐδωδίμων ὁδηποτοῦν, μεθ' ὕδατος εἰς τὸν ἥλιον θῇ, ταχέως ἕ-
ψεται, χωρὶς πυρὸς καὶ ξύλων. ἀλλ' ὅμως οἱ κατοικοῦντες ἀμφοτέρας τὰς εἰρη-
μένας χώρας, οὐχ οἷον φεύγειν βούλονται τὴν ὑπερβολὴν τῶν συμβαινόντων αὐ-
τοῖς κακῶν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἑκουσίως προΐενται τὸ ζῆν, ἕνεκα τοῦ μὴ βια-
σθῆναι διαίτης ἑτέρας καὶ βίου πειραθῆναι. οὕτως αὐτοφυές ἔχει τὸ φίλτρον πᾶ-
σα συνήθης χώρα, καὶ περιγίνεται τῆς ἐκ τῶν ἀέρων κακοπαθείας ὁ χρόνος ὁ

τὴν ἐκ νηπίου παραλαβὼν ἡλικίαν. ταῖς δὲ τηλικαύταις ἐπ' ἀμφότερα διαφοραῖς οὐ πολὺ διεῖργει τόπου διάστημα. ἀπὸ γὰρ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἧ προσοικοῦσι τινὲς τῶν Σκυθῶν ἐν πάγοις καὶ ψύχεσιν ὑπερβάλλουσι καθιδρυμένοι, πολλοὶ τῶν πλεόντων οὐριοδρομούσαις ναυσὶ φορτίσιν, εἰς μὲν Ῥόδον δεκαταῖοι καταπλέουσιν· ἐξ ἧς εἰς μὲν Ἀλεξάνδρειαν τεταρταῖοι καταντῶσιν, ἐκ δὲ ταύτης, κατὰ τὸν Νεῖλον πλέοντες, πολλοὶ δεκαταῖοι κατηντήκασιν εἰς Αἰθιοπίαν· ὥστε ἀπὸ τῶν κατεψυγμένων μερῶν τῆς οἰκουμένης ἐπὶ τὰ θερμότατα μέρη, μὴ πλεῖον πεντήκοντα καὶ τεσσάρων ἡμερῶν εἶναι τὸν πλοῦν τοῖς κατὰ τὸ συνεχὲς κομιζομένοις. διόπερ τῆς διαφορᾶς τῆς τῶν ἀέρων ἐν ὀλίγῳ διαστήματι μεγάλης οὔσης, οὐδὲν παράδοξον καὶ τὴν δίαιταν, καὶ τοὺς βίους, ἔτι δὲ τὰ σώματα πολὺ διαλλάττειν τῶν παρ' ἡμῖν. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐθνῶν καὶ βίων τὰ κεφάλαια τῶν δοκούντων εἶναι παραδόξων διεληλύθαμεν, περὶ τῶν ὄντων θηρίων τῶν κατὰ τὰς ὑποκειμένας χώρας ἐν μέρει διέξιμεν. ἔστι γὰρ ζῷον ὃ καλεῖται μὲν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ῥινόκερως, ἀλκῇ δὲ καὶ βίᾳ παραπλήσιον ἐλέφαντι, τῷ δὲ ὕψει ταπεινότερον· τὴν μὲν δορὰν ἰσχυροτάτην ἔχει, τὴν δὲ χρόαν πυξοειδῆ. ἐπὶ δ' ἄκρων τῶν μυκτήρων φέρει κέρας τῷ τύπῳ σιμόν, τῇ δὲ στερεότητι σιδήρῳ παρεμφερές. τοῦτο περὶ τῆς νομῆς ἀεὶ διαφερόμενον ἐλέφαντι, τὸ μὲν κέρας πρός τινας τῶν μειζόνων πετρῶν θήγει, συμπεσὸν δ' εἰς μάχην τῷ προειρημένῳ θηρίῳ, καὶ ὑποδῦνον ὑπὸ τὴν κοιλίαν, ἀναρρήττει τῷ κέρατι, καθάπερ ξίφει, τὴν σάρκα. τῷ δὲ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς μάχης χρώμενον, ἔξαιμα ποιεῖ τὰ θηρία, καὶ πολλὰ διαφθείρει. ὅταν δὲ ὁ ἐλέφας, φθάσας τὴν ὑπὸ τὴν κοιλίαν ὑπόδυσιν, τῇ προβοσκίδι προκαταλάβηται τὸν ῥινόκερων, περιγίνεται ῥᾳδίως, τύπτων τοῖς ὀδοῦσι, καὶ τῇ βίᾳ πλέον ἰσχύων. αἱ δὲ σφίγγες γίνονται μὲν περί τε τὴν Τρωγλοδυτικὴν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν, ταῖς δὲ μορφαῖς ὑπάρχουσιν οὐκ ἀνόμοιοι ταῖς γραφομέναις, μόνον δὲ ταῖς δασύτησι διαλλάττουσι. τὰς δὲ ψυχὰς ἡμέρους ἔχουσαι καὶ πανούργους, ἐπὶ πλεῖον καὶ διδασκαλίαν μεθοδικὴν ἐπιδέχονται. οἱ δ' ὀνομαζόμενοι κυνοκέφαλοι τοῖς μὲν σώμασιν ἀνθρώποις δυσειδέσι παρεμφερεῖς εἰσί, ταῖς δὲ φωναῖς μυγμοὺς ἀνθρωπίνους προΐενται. ἀγριώτατα δὲ ταῦτα τὰ ζῷα καὶ παντελῶς ἀτιθάσευτα καθεστῶτα, τὴν ἀπὸ τῶν ὀφρύων πρόσοψιν αὐστηροτέραν ἔχει. ταῖς δὲ θηλείαις ἰδιώτατον συμβαίνει τὸ τὴν μήτραν ἐκτὸς τοῦ σώματος φέρειν ἅπαντα τὸν χρόνον. ὁ δὲ λεγόμενος κῆπος ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τῆς περὶ ὅλον τὸν ὄγκον ὡραίας καὶ προσηνοῦς ἡλικίας, τὸ δὲ πρόσωπον ἔχων ὅμοιον λέοντι, τὸ λοιπὸν σῶμα φέρει πανθήρει παραπλήσιον, πλὴν τοῦ μεγέθους, ὃ παρισοῦται δορκάδι. πάντων δὲ τῶν εἰρημένων ζῴων ὁ σαρκοφάγος ταῦρος ἀγριώτατός ἐστι, καὶ παντελῶς δυσκαταμάχητος. τῷ μὲν γὰρ ὄγκῳ ἐστὶ μείζων ἐστὶ τῶν ἡμέρων ταύρων, ὀξύτητι δὲ ποδῶν οὐ λειπόμενος ἵππου, τῷ στόματι δὲ διεστηκὼς ἄχρι τῶν ὀμμάτων. τὸ δὲ χρῶμα πυρρὸν ἔχει καθ' ὑπερβολήν· καὶ τὰ μὲν ὄμματα γλαυκότερα λέοντος, καὶ ταῖς νυξὶ ἀστράπτοντα, τὰ δὲ κέρατα φύσεως ἰδίου τρόπου κοινωνοῦντα. τὸν μὲν γὰρ ἄλλον χρόνον αὐτὰ κινεῖ παραπλησίως τοῖς ὠσί, κατὰ δὲ τὰς μάχας ἵστησιν ἀραρότως. τὴν δὲ τῆς τριχὸς ἐπαγωγὴν ἔχει τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἐναντίαν. ἔστι δὲ τὸ θηρίον ἀλκῇ τε καὶ δυνάμει διάφορον, ὡς ἂν ἐπιτιθέμενον τοῖς ἀλκιμωτάτοις τῶν ζῴων, καὶ τὴν τροφὴν ἔχον ἐκ τῆς τῶν χειρωθέντων σαρκοφαγίας. διαφθείρει δὲ καὶ τὰ ποίμνια τῶν ἐγχωρίων, καὶ καταπληκτικῶς ἀγωνίζεται πρὸς ὅλα συστήματα τῶν ποιμένων, καὶ κυνῶν ἀγέλας. λέγεται δὲ καὶ τὸ δέρμα ἄτρωτον ἔχειν. πολλῶν γοῦν ἐπιβεβλημένων λαβεῖν ὑποχείριον, οὐδένα κατισχύειν. τὸ δ' εἰς ὄρυγμα

γρ. θερμότερα μέρη μὴ πλεῖον τῶν κδ' ἡμερῶν

γρ. ἡμετέρων

γρ. ποιμνίων,

πεσὸν, ἢ δι' ἄλλης ἀπάτης χειρωθὲν, ὑπὸ τοῦ θυμοῦ γίνεται περιεπιγὲς, καὶ τῆς ἐλευ-
θερίας οὐδαμῶς ἀλλάττεται τὴν ἐν τῷ τιθασεύεσθαι φιλανθρωπίαν. διόπερ εἰ-
κότως οἱ πρωτολογοῦνται τοῦτο τὸ θηρίον κράτιστον κρίνουσιν, ὡς ἂν τῆς φύσεως αὐτῷ
δεδωρημένης ἀλκὴν μὲν λέοντος, ἵππου δὲ τάχος, ῥώμην δὲ ταύρου· τῆς δὲ πάν-
των κρατίστης σιδήρου φύσεως οὐχ ἡττώμενοι. ὁ δὲ λεγόμενος παρ' αἰθίοψι κροκότ-
τας μεμιγμένην ἔχει φύσιν κυνὸς καὶ λύκου, τὴν δὲ ἀγριότητα φοβερωτέραν ἀμ-
φοτέρων· τοῖς δὲ ὀδοῦσι, πάντων ὑπεράγει. πάντων γὰρ ὀστῶν μέγεθος συντρίβει ῥα-
δίως, καὶ τὸ καταποθὲν διὰ τῆς κοιλίας πέττει παραδόξως. τοῦτο δὲ τὸ ζῷον τῶν ψευ-
δῶς παραδοξολογουμένων ἱστοροῦντες ἔνιοι, μιμεῖσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων διάλε-
κτον ἀποφαίνονται, ἡμᾶς μὲν οὐ πείθουσιν. ὄφεις δὲ εἶναι παντοδαποὺς καὶ τοῖς μεγέ-
θεσιν ἄπιστα θεωρεῖσθαι φασὶν οἱ τὴν πλησίον τῆς ἐρήμου καὶ θηριώδους κατοικοῦν-
τες. ἑκατὸν γὰρ πηχῶν τὸ μῆκος ἑωρακέναι τινὲς ἀποφαινόμενοι, δικαίως ἂν οὐχ ὑφ'
ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ψευδολογεῖν ὑποληφθεῖεν.
προστιθέασι γὰρ τῷ διαπιστουμένῳ πολλῷ παραδοξότερα, λέγοντες ὅτι τῆς χώ-
ρας οὔσης πεδιάδος, ὅταν τὰ μέγιστα τῶν θηρίων περιαιρεθῇ, ποιεῖ ταῖς ἐν κύκλῳ
τεθείσαις ἐπαλλήλαις σπείραις ἀναστήματα πόρρωθεν φαινόμενα λόφῳ παραπλή-
σια. περὶ μὲν οὖν μεγέθη τῶν ῥηθέντων θηρίων οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως συγκατάθοιτο.
περὶ δὲ τῶν μεγίστων θηρίων ὄφεων τῶν εἰς ὄψιν ἐληλυθότων, καὶ κομισθέντων ἐν πλοι-
αρίοις ἀθέτοις εἰς τὴν ἀλεξάνδρειαν, ποιησόμεθα τὴν ἀναγραφὴν, προστιθέντες
καὶ τῆς κατὰ μέρος θήρας τὴν κατὰ μέρος ἀκρίβειαν. ὁ γὰρ δεύτερος Πτολεμαῖος, πε-
ρί τε τὴν τῶν ἐλεφάντων θήραν φιλοτιμηθεὶς, καὶ τοῖς τὰς παραδόξους θήρας τῶν
ἀλκιμωτάτων ζῴων ποιουμένοις μεγάλας ἀπονέμων δωρεὰς, πολλὰ δὲ πάνυ χρή-
ματα δαπανήσας εἰς ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν, ἐλέφαντάς τε συχνοὺς πολεμιστὰς περιε-
ποιήσατο, καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἀθεωρήτους καὶ παραδόξους φύσεις ἐποίησεν εἰς γνῶσιν
ἐλθεῖν τοῖς ἕλλησι. διὸ καί τινες τῶν κυνηγῶν, ὁρῶντες τὴν τοῦ βασιλέως μεγαλοψυ-
χίαν ἐν ταῖς δωρεαῖς, συστραφέντες εἰς ἱκανὸν πλῆθος, ἔκριναν παραβαλέσθαι ταῖς
ψυχαῖς, καὶ τῶν μεγάλων ὄφεων ἕνα θηρεύσαντες, διακομίσαι ζῶντα εἰς τὴν ἀλεξάν-
δρειαν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. μεγάλης δ' οὔσης καὶ παραδόξου τῆς ἐπιβολῆς, ἡ τύχη συν-
εργήσασα ταῖς ἐπινοίαις αὐτῶν, καὶ τὸ τέλος οἰκεῖον περιεποίησε τῆς πράξεως. σκοπεύσαν-
τες γὰρ ἕνα τῶν ὄφεων τριάκοντα πηχῶν διατρίβοντα περὶ τὰς συστάσεις τῶν ὑδάτων, τὸν μὲν
ἄλλον χρόνον ἀκίνητον τοῦ σώματος τὸ κύκλωμα τηροῦντα, κατὰ δὲ τὰς ἐπιφανείας τῶν διὰ
τὸ δίψος ζῴων φοιτώντων ἐπὶ τὸν τόπον, ἄφνω διανιστάμενον, καὶ τῷ μὲν στόματι διαρ-
πάζοντα, τῷ δὲ συστρέμματι καταπλέκοντα τὸν ὄγκον τῶν φανέντων ζῴων, ὥστε μηδενὶ
τρόπῳ δύνασθαι τὸ περιπεσὸν ἐκφυγεῖν. περιμήκους οὖν ὄντος τοῦ ζῴου καὶ νωθροῦ τὴν
φύσιν, ἐλπίσαντες βρόχοις καὶ σειραῖς κυριεύσειν, τὸ μὲν πρῶτον προσῄεσαν ἐπ' αὐτὸ
τεθαρρηκότες, ἔχοντες ἐξηρτημένα πάντα τὰ πρὸς τὴν χρείαν. ὡς δ' ἐπλησίαζον,
ἀεὶ μᾶλλον ἐξεπλήττοντο τῷ δέει, θεωροῦντες ὄμμα πυρωπὸν, καὶ λιχμώμενον πάν-
τη τὴν γλῶτταν, ἔτι δὲ τῇ τραχύτητι τῶν φολίδων, ἐν τῇ διὰ τῆς ὕλης πορείᾳ καὶ πα-
ρατρίψει, ψόφον ἐξαίσιον κατασκευάζοντα, τό μέγεθός τε τὸ τῶν ὀδόντων ὑπερφυές,
καὶ σώματος ἀγρίαν πρόσοψιν, καὶ κυκλώματος ἀνάστημα παράδοξον. διόπερ τῷ φόβῳ
τὰ χρώματα τῶν προσώπων ἀποβεβληκότες, δειλῶς ἐπέβαλον τοὺς βρόχους ἀπὸ τῆς οὐ-
ρᾶς. τὸ δὲ θηρίον, ἅμα τῷ προσάψασθαι τοῦ σώματος τὸ κάλων, ἐπεστράφη μετὰ πολλοῦ φυ-
σήματος καταπληκτικῶς, καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἁρπάζει τῷ στόματι, μετέωρον ἐθεὶς ὑπὲρ

τὸ παρὰ τῶν ψευδῶς παραδοξολογουμένων

τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰς σάρκας ἔτι ζῶντος κατεσθίοντι. ὁ δ' ἐν δευτέρῳ φθάσας τῇ σπείρᾳ
πόρρωθεν ἐπεσπάσατο, καὶ περιελιχθεὶς ἔσφιγξε τὴν κοιλίαν τῷ δεσμῷ. οἱ δὲ λοιποὶ πάν-
τες ἐκπλαγέντες, διὰ τῆς φυγῆς τὴν σωτηρίαν ἐποιήσαντο. οὐ μὴν ἀπέγνωσαν τὴν θή-
ραν, ὑπερβαλλούσης τῆς ἀπὸ τοῦ βασιλέως χάριτος καὶ δωρεᾶς τοὺς ἀπὸ τῆς πείρας
ἐγνωσμένους κινδύνους· φιλοτεχνίᾳ τέ καὶ δόλῳ τὸ τῇ βίᾳ δυσκαταγώνιστον ἐχειρώσαν-
τo, τοιάνδε τινὰ μηχανὴν πορισάμενοι. κατεσκεύασαν ἀπὸ σχοίνου πυκνῆς περι-
φερῆ πλόκαμον, τῷ μὲν τύπῳ τοῖς κύρτοις ἐμφερῆ, τῷ δὲ μεγέθει καὶ τῇ διαλήψει
τῆς χώρας δυνάμενον δέξασθαι τὸν ὄγκον τοῦ θηρίου. κατοπτεύσαντες δὲ τὸν φω-
λεὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ὥραν τῆς τε ἐπὶ τὴν νομὴν ἐξόδου καὶ πάλιν τῆς ἐπανόδου, ὡς
τάχιστα ὥρμησεν ἐπὶ τὴν ἄγραν τῶν συνήθων ἑτερογενῶν ζώων, τὸ μὲν προϋπάρ-
χον τοῦ φωλεοῦ στόμα λίθοις εὐμεγέθεσι καὶ γῇ συνῳκοδόμησαν, τὸν δὲ πλησίον τῆς λό-
χμης τόπον ὑπόνομον ποιήσαντες, καὶ τὸν πλόκαμον εἰς αὐτὸν ἐνθέντες, ἐναντίον ἐποίη-
σαν τὸ στόμιον, ὥστε ἐξ ἑτοίμου τῷ θηρίῳ τὴν εἴσοδον ὑπάρχειν. κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον
τοῦ ζώου παρεσκευασμένοι τοξότας καὶ σφενδονήτας, ἔτι δὲ ἱππεῖς πολλούς, πρὸς δὲ
τούτοις σαλπικτάς, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν χορηγίαν. ἅμα δὲ τῷ προσπελάζειν, τὸ
μὲν θηρίον μετεωρότερον τῶν ἱππέων ἐξῆρε τὸν αὐχένα, οἱ δὴ ἐπὶ τὴν θήραν ἠ-
θροισμένοι, προσεγγίσαι μὲν οὐκ ἐτόλμων, νενουθετημένοι ταῖς προγεγενημέναις
συμφοραῖς, πόρρωθεν δὲ πολλαῖς χερσὶν ἐφ' ἕνα καὶ μέγαν σκοπὸν βάλλοντες ἐτύγ-
χανον, καὶ τῇ τε τῶν ἱππέων ἐπιφανείᾳ καὶ πλήθει κυνῶν ἀλκίμων, ἔτι δὲ τῷ διὰ
τῶν σαλπίγγων ἤχῳ κατεπλήττοντο τὸ ζῷον. διόπερ ὑποχωροῦντος αὐτοῦ πρὸς
τὴν οἰκείαν αὐτοῦ λόχμην, τοσοῦτον ἐπεδίωκον ὥστε μὴ παροξύνειν ἐπὶ πλεῖον. ὡς
δὲ τῆς ἐνῳκοδομημένης φάραγγος ἤγγισεν, ἀθρόως ψόφον μὲν πολὺν διὰ τῶν ὅ-
πλων ἐποιήσαντο, ταραχὴν δὲ καὶ φόβον διὰ τῆς τῶν ὄχλων ἐπιφανείας καὶ σαλ-
πίγγων. τὸ δὲ θηρίον τὴν μὲν εἴσοδον οὐχ εὕρισκε, τὴν δὲ τῶν κυνηγῶν ὁρμὴν κατα-
πληττόμενον, κατέφυγεν εἰς τὸ πλησίον κατεσκευασμένον στόμιον. πιμπλαμένου
δὲ τοῦ πλοκάμου τῇ διαλύσει τῆς σπείρας, ἔφθασαν τῶν κυνηγῶν τινὲς προσιππα-
σάμενοι, καὶ πρὸ τοῦ στραφῆναι τὸν ὄφιν ἐπὶ τὴν ἔξοδον, κατελάβοντο δεσμοῖς τὸ στό-
μιον προμήκες ὄν, καὶ πεφιλοτεχνημένον πρὸς ταύτην τὴν ὀξύτητα. ἐξελκύ-
σαντες δὲ τὸν πλόκαμον καὶ φάλαγγας ὑποθέντες, μετεωρότερον ἐξῆραν. τὸ δὲ θηρίον
ἀπειλημμένον ἐν ἀπεστενωμένῳ τόπῳ, παρὰ φύσιν συριγμὸν ἐξαίσιον ἠφίει, καὶ τοῖς
ὀδοῦσι τὴν περιέχουσαν σχοῖνον κατέσπα. πάντῃ δὲ διαστρεφόμενον προσδοκίαν ἐποίη-
σε τοῖς φέρουσιν ὡς ἐκπηδήσον αὐτοῖς ἐκ τοῦ περιέχοντος φιλοτεχνήματος. διὸ καὶ
καταπλαγέντες ἔθεσαν ἐπὶ τὴν γῆν τὸν ὄφιν, καὶ τοὺς περὶ τὴν οὐρὰν τόπους κα-
τακεντοῦντες, ἀντιπερελάσαι τοῦ θηρίου τὸν ἀπὸ τῶν ὀδόντων σπαραγμὸν ἐπὶ τὴν
αἴσθησιν τῶν ἀλγούντων μερῶν. ἀπενέγκαντες δὴ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐδωρήσαντο
τῷ βασιλεῖ, παράδοξον θέαμα καὶ τοῖς ἀκούσασιν ἀπιστούμενον. τῇ δὴ ἐνδείᾳ
τῆς τροφῆς καταπονήσαντες τὴν ἀλκὴν τοῦ θηρίου, ὃν ἀπὸ τῶν ὀδόντων τιθασ-
σὸν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐποίησαν· ὥστε θαυμαστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ἐξημέρω-
σιν. ὁ δὲ Πτολεμαῖος τοῖς μὲν κυνηγοῖς τὰς ἀξίας ἀπένειμε δωρεάς, τὸν δὴ ὄφιν ἔτρε-
φε τιθασευόμενον, καὶ τοῖς εἰς τὴν βασιλείαν παραβάλλουσι ξένοις μέγιστον παρε-
χόμενον καὶ παραδοξότατον θέαμα. διόπερ τηλικούτου μεγέθους ὄφεως εἰς ὄψιν
κοινὴν κατηντηκότος, οὐκ ἄξιον ἀπιστεῖν τοῖς Αἰθίοψιν, οὐδὲ μῦθον ὑπολαμβά-
νειν τὸ θρυλλούμενον ὑπ' αὐτῶν. ἀποφαίνονται γὰρ ἑωρᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν

γρ. περιφερὴς
γρ. ἐμφερής.
γρ. μετέωρον

αὐτῇ ὄφεις τηλικούτους τὸ μέγεθος, ὥστε μὴ μόνον βοῦς τε καὶ ταύρους καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τὰ τηλικαῦτα τοῖς ὄγκοις ἀναλίσκειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐλέφασιν εἰς ἀλκὴν συνίστασθαι· καὶ διὰ μὲν τῆς σπείρας ἐμπλεκομένους τοῖς σκέλεσιν, ἐμποδίζειν τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν, τὸν δ' αὐχένα μετεωρίσαντας ὑπὸ τὴν προβοσκίδα, τὴν κεφαλὴν ἐναντίαν ποιεῖν τοῖς τῶν ἐλεφάντων ὄμμασι· διὰ δὲ τοῦ πυρωποῦ τῶν ὀφθαλμῶν ἀστραπῇ παραπλησίας τὰς λαμπηδόνας προσβάλλοντας ἀποτυφλοῦν τὴν ὅρασιν, καὶ σφήλαντας ἐπὶ τὴν γῆν, σαρκοφαγεῖν τὰ χειρωθέντα τῶν ζῴων. Διευκρινηκότες δ' ἀρκούντως τὰ περὶ τὴν αἰθιοπίαν καὶ τὴν τρωγλοδυτικὴν, καὶ τὴν ταύτῃ συνάπτουσαν, μέχρι τῆς διὰ καῦμα ἀοικήτου, πρὸς δὲ ταύταις, περὶ τῆς παραλίας τῆς περὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ τὸ ἀτλαντικὸν πέλαγος τὸ πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένον· περὶ τοῦ καταλελειμμένου μέρους, λέγω δὲ τοῦ ἀραβίου κόλπου, ποιησόμεθα τὴν ἀναγραφὴν, τὰ μὲν ἐκ τῶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ βασιλικῶν ὑπομνημάτων ἐξειληφότες, τὰ δὲ παρὰ τῶν αὐτοπτῶν πεπυσμένοι. τοῦτο γὰρ τὸ μέρος τῆς οἰκουμένης, καὶ τὸ περὶ τὰς βρεττανικὰς νήσους καὶ τὴν ἄρκτον, ἥκιστα πέπτωκεν ὑπὸ τὴν κοινὴν ἀνθρώπων ἐπίγνωσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν πρὸς ἄρκτον κεκλιμένων μερῶν τῆς οἰκουμένης, τῶν συναπτόντων τῇ διὰ ψῦχος ἀοικήτῳ, διέξιμεν ὅταν τὰς Γαΐου Καίσαρος ἀναγράφωμεν πράξεις. οὗτος γὰρ τῆς ῥωμαίων ἡγεμονίας εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη πορρωτάτω προβιβάσας, πάντα τὸν πρότερον ἀγνοούμενον τόπον ἐποίησε πεσεῖν εἰς σύνταξιν ἱστορίας. Ὁ δὲ προσαγορευόμενος ἀράβιος κόλπος ἀνέῳκται μὲν εἰς τὸν κατὰ μεσημβρίαν κείμενον ὠκεανὸν, τῷ μήκει δ' ἐπὶ πολλοὺς πάνυ παρήκων σταδίους, τὸν μυχὸν ἔχει περιοριζόμενον ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς ἀραβίας καὶ τρωγλοδυτικῆς. εὖρος δὲ κατὰ μὲν τὸ στόμα καὶ τὸν μυχὸν ὑπάρχει περὶ ἑκκαίδεκα σταδίους, ἀπὸ δὲ πανόρμου λιμένος πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον μακρᾶς νεὼς δρόμον ἡμερήσιον. τὸ δὲ μέγιστόν ἐστι διάστημα κατὰ τὸ τύρκαιον ὄρος καὶ μακαρίαν διαπελαγίαν, ὡς ἂν τῶν ἠπείρων οὐχ ὁρωμένων ἀπ' ἀλλήλων. ἀπὸ δὲ τούτου τὸ πλάτος ἀεὶ μᾶλλον συγκλείεται, καὶ τὴν συναγωγὴν ἔχει μέχρι τοῦ στόματος. ὁ δὲ παράπλους αὐτοῦ κατὰ πολλοὺς τόπους ἔχει νήσους μακρὰς, στενοὺς μὲν διαδρόμους ἐχούσας, ῥοῦν δὲ πολὺν καὶ σφοδρόν. ἡ μὲν οὖν κεφαλαιώδης τοῦ κόλπου τούτου θέσις ὑπάρχει τοιαύτη. ἡμεῖς δ' ἀπὸ τῶν ἐσχάτων τούτου τοῦ μυχοῦ τόπων ἀρξάμενοι, τὸν ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη παράπλουν τῶν ἠπείρων καὶ τὰς ἀξιολογωτάτας κατ' αὐτὰς ἰδιότητας διέξιμεν. πρῶτον δὲ ληψόμεθα τὸ δεξιὸν μέρος τῶν τρωγλοδυτῶν. τὴν παράλιον τῶν τρωγλοδυτῶν ἔθνη νέμεται μέχρι τῆς ἐρήμου. ἀπὸ πόλεως τοίνυν ἀρσινόης κομιζομένοις παρὰ τὴν δεξιὰν ἤπειρον ἐκπίπτει κατὰ πολλοὺς τόπους ἐκ πέτρας εἰς θάλατταν ὕδατα πολλὰ, πικρᾶς ἁλμυρίδος ἔχοντα γεῦσιν. παραδραμόντι δὲ τὰς πηγὰς ταύτας ὑπέρκειται μεγάλου πεδίου μιλτώδη χρόαν ἔχον ὄρος, καὶ τὴν ὅρασιν τῶν ἐπὶ πλεῖον ἀτενιζόντων εἰς αὐτὸ λυμαινόμενον. ὑπὸ δὲ τὰς ἐσχατιὰς τῆς ὑπωρείας κεῖται λιμὴν σκολιὸν ἔχων τὸν εἴσπλουν, ἐπώνυμος Ἀφροδίτης. ὑπέρκεινται δὲ τούτου νῆσοι τρεῖς, ὧν δύο μὲν πλήρεις εἰσὶν ἐλαιῶν καὶ σύκων, μία δὲ λειπομένη τῷ πλήθει τῶν προειρημένων δένδρων, πλῆθος δ' ἔχουσα τῶν ὀνομαζομένων μελεαγρίδων. μετὰ δὲ ταῦτα κόλπος ἐστὶν εὐμεγέθης, ὁ καλούμενος ἀκάθαρτος· καὶ πρὸς αὐτῷ βαθεῖα καθ' ὑπερβολὴν χερρόνησος, κατὰ τὸν αὐχένα στενὸν ὄντα διακομίζουσα τὰ σκάφη πρὸς τὴν ἀντιπέρας θάλατταν. παρακομισθέντι δὲ τοὺς τόπους τούτους κεῖται νῆσος πελαγία μὲν τῷ διαστήματι, τὸ

γρ. ταύταις

γρ. μακαρείας διςπελάγιον,

δὲ μῆκος εἰς ὀγδοήκοντα σταδίους παρεκτείνουσα, καλουμένη δὲ ὀφιώδης. ἣ τὸ μὲν
παλαιὸν ὑπῆρχε πλήρης παντοδαπῶν καὶ φοβερῶν ἑρπετῶν, ἀφ' ὧν καὶ ταύτης
ἔτυχε τῆς προσηγορίας. ἐν δὲ τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν
ἀλεξάνδρειαν βασιλέων οὕτως ἐξημερώθη φιλοτίμως, ὡς μηδὲν ἔτι κατ' αὐ-
τὴν ὁρᾶσθαι τῶν προϋπαρξάντων ζώων. οὐ παραλειπτέον δὴ οὐδὲ τὴν αἰ-
τίαν τῆς περὶ τὴν ἡμέρωσιν φιλοτιμίας. εὑρίσκεται γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὸ καλού-
μενον τοπάζιον, ὅπερ ἐστὶ λίθος διαφαινόμενος, ἐπιτερπὴς, ὑάλῳ παρεμφερὴς, καὶ
θαυμασίαν ἔχουσαν πρόσοψιν παρεχόμενος. διόπερ ἀεὶ ἀνεπίβατος τοῖς ἄλλοις τηρεῖται,
θανατουμένου παντὸς τοῦ προσπλεύσαντος ὑπὸ τῶν καθεσταμένων ὑπ' αὐτῶν
φυλάκων. οὗτοι δὲ τὸν ἀριθμὸν ὄντες ὀλίγοι βίον ἔχουσιν ἀτυχῆ. ἵνα μὲν γὰρ μηδεὶς
λίθος διακλαπῇ, πλοῖον οὐκ ἀπολείπεται τὸ παράπαν ἐν τῇ νήσῳ. οἱ δὲ παρα-
πλέοντες αὐτὴν, διὰ τὸν ἀπὸ τοῦ βασιλέως φόβον πόρρωθεν παραθέουσι. τροφαὶ δὲ,
αἱ μὲν παρακομιζόμεναι, ταχέως ἐκλείπουσιν, ἕτεραι δὲ ἐγχώριοι τὸ σύνολον οὐχ
ὑπάρχουσι. διόπερ ὅταν τῶν σιτίων ὀλίγα καταλείπηται, καθήμενοι πάντες οἱ κατὰ τὴν
κώμην, προσδεχόμενοι τὸν τὴν κομίζουσαν τὰς τροφὰς κατάπλουν. ὧν βραδυνόν-
των, εἰς τὰς ἐσχάτας ἐλπίδας συστέλλονται. ὁ δὲ προειρημένος λίθος, φυόμενος ἐν ταῖς
πέτραις, τὴν μὲν ἡμέραν διὰ τὸ πνῖγος οὐχ ὁρᾶται, καταυγαζόμενος ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν
ἥλιον φέγγους. τῆς δὲ νυκτὸς ἐπιγενομένης, ἐν σκότει διαλάμπει, καὶ πόρρωθεν δῆλός
ἐστιν ἐν ᾧ ποτ' ἂν ᾖ τόπῳ. οἱ δὲ νησοφύλακες κλήρῳ διῃρημένοι τοὺς τόπους, ἐφεδρεύου-
σι, καὶ τῷ φανέντι λίθῳ ἐπιτιθέασι σημείου χάριν ἄγγος τηλικοῦτον ἡλίκον ἂν ᾖ τὸ
μέγεθος τοῦ στίλβοντος λίθου. τῆς δὲ ἡμέρας περιιόντες περιτέμνουσι τὸν σημειωθέντα
τόπον τῆς πέτρας, καὶ παραδιδόασι τοῖς διὰ τῆς τέχνης δυναμένοις ἐκλαμπρύνειν τὸ
παραδοθὲν οἰκείως. Παραπλεύσαντι δὲ τούτους τοὺς τόπους πολλὰ μὲν ἔθνη ἰχθυοφά-
γων κατοικεῖ τὴν παραλίαν, πολλοὶ δὲ νομάδες τρωγλοδύται. ἑξῆς δὲ τούτοις ὄρη παν-
τοῖα ταῖς ἰδιότησιν ὑπάρχει μέχρι λιμένος τοῦ προσαγορευομένου σωτῆρος. ὃς ἔτυ-
χε τῆς ὀνομασίας ταύτης ἀπὸ τῶν πρώτων πλευσάντων ἑλλήνων, καὶ διασωθέν-
των. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν μερῶν ἄρχεται συναγωγὴν λαμβάνειν ὁ κόλπος, καὶ τὴν ἐ-
πιστροφὴν ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν ἀραβίαν ποιεῖσθαι μέρη. καὶ τὴν φύσιν δὲ τῆς χώρας καὶ θα-
λάττης ἀλλοίαν εἶναι συμβέβηκε, διὰ τὴν ἰδιότητα τῶν τόπων. ἥτε γὰρ ἤπειρος ταπει-
νὴ καθορᾶται, μηδαμόθεν ἀναστήματος ὑπερκειμένου, ἥ τε θάλαττα τεναγώδης οὖ-
σα, τὸ βάθος εὑρίσκεται οὐ πλεῖον τριῶν ὀργυιῶν, καὶ τῇ χρόᾳ παντελῶς ὑπάρχει
χλωρά. τοῦτο δὲ αὐτῇ φασὶ συμβαίνειν οὐ διὰ τὸ τὴν ὑγρὰν φύσιν εἶναι τοιαύτην,
ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ διαφαινομένου καθ' ὕδατος μνίου καὶ φύκους. ταῖς μὲν οὖν
ἐπικώποις τῶν νεῶν εὔθετός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ κῦμα μὲν οὐκ ἐκ πολλοῦ κυλίον δεχο-
μένας, θήραν δὲ ἰχθύων ἄπλετον παρεχόμενος. αἱ δὲ τοὺς ἐλέφαντας διακομίζου-
σαι, διὰ τὰ βάρη βαθὺ φέρουσαι, καὶ ταῖς κατασκευαῖς ἐμβριθεῖς, μεγά-
λους καὶ δεινοὺς ἐπιφέρουσι κινδύνους τοῖς ἐν αὐταῖς πλέουσι. διαδραμοῦσαι γὰρ ἱστίοις θέουσαι,
καὶ διὰ τὴν τῶν πνευμάτων βίαν πολλάκις νυκτὸς ὠθούμεναι, ποτὲ μὲν πέτραις προσ-
πεσοῦσαι ναυαγοῦσι, ποτὲ δὲ εἰς τεναγώδεις ἰσθμοὺς ἐμπίπτουσιν. οἱ δὲ ναῦται πα-
ρακαταβῆναι μὲν ἀδυνατοῦσι, διὰ τὸ πλεῖον εἶναι τὸ βάθος ἀνδρομήκους, διὰ δὲ
τῶν κοντῶν τῷ σκάφει βοηθοῦντες, ὅταν μηδὲν ἀνύσωσιν, ἐκβάλλουσιν ἅπαντα πλὴν
τῆς τροφῆς. οὐδ' οὕτω δὲ τῆς τροφῆς τυγχάνοντες, εἰς μεγάλην ἀπορίαν ἐμπίπτου-
σι, διὰ τὸ μήτε νῆσον, μήτε ἄκραν ἠπείρου, μήτε ναῦν ἑτέραν πλησίον ὑπάρχουσ-

γρ. ἀειλῆσαι

γρ. θεῶν σωτήρων λιμένος σωτη-ρας.

γρ. διάγουσαι.

γρ. βαθυπλου-ρου

ὁρᾶται. ἄξενοι γὰρ παντελῶς οἱ τόποι, καὶ πολυημέρους ἔχοντες τοῖς ναυσὶ διαχειμαζομέ-
νοις. χωρὶς δὲ τούτων τῶν κακῶν, ὁ κλύδων ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου τοῖς κύτεσι τῶν νεῶν το-
σοῦτο πλῆθος ἄμμου προσβάλλει καὶ συσσωρεύει παραδόξως, ὥστε τὸν χοῦν κύκλῳ τὸ-
πον περιχώννυσθαι, καὶ τὸ σκάφος ὥσπερ ἐπίτηδες ἐνδεσμεύεσθαι τῇ χέρσῳ. οἱ δὲ τού-
τῳ τῷ συμπτώματι περιπεσόντες, τὸ μὲν πρῶτον μετρίως ὀδύρονται πρὸς κω-
φὴν ἐρημίαν, οὐ παντελῶς δὲ ἀπεγνωκότες εἰς τέλος τὴν σωτηρίαν. πολλάκις γὰρ
τοῖς τοιούτοις ἐπιφανεὶς ὁ τῆς πλημμυρίδος κλύδων ἐξῆρεν εἰς ὕψος, καὶ τοὺς ἐσχά-
τως κινδυνεύοντας, ὥσπερ τις θεὸς ἐπιφανείς, διεφύλαξεν. ὅταν δὲ ἀπὸ μὲν τῶν θεῶν ἡ
προειρημένη μὴ παραγένηται βοήθεια, τὰ δὲ τῆς τροφῆς λίπῃ, τοὺς μὲν ἀσθενεστέ-
ρους οἱ κατισχύοντες ἐκβάλλουσιν εἰς θάλατταν, ὅπως τοῖς ὀλίγοις τὰ λείψανα τῶν
ἀναγκαίων πλείους ἡμέρας ἀντέχῃ. πέρας δὲ πάσας τὰς ἐλπίδας ἐξαλείψαντες, ἀ-
πόλλυνται πολὺ χεῖρον τῶν προαποθανόντων. οἱ μὲν γὰρ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὸ πνεῦ-
μα τῇ δούσῃ φύσει πάλιν ἀπέδωκαν, οἱ δ' εἰς πολλὰς ταλαιπωρίας καταμερί-
σαντες τὸν θάνατον, πολυχρονίους τὰς συμφορὰς ἔχοντες, τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς
τυγχάνουσι. τὰ δὲ σκάφη ταῦτα τῶν ἐπιβατῶν οἰκτρῶς στερηθέντα, καθάπερ τινὰ κε-
νοτάφια, διαμένει πολὺν χρόνον πανταχόθεν περιχωννύμενα· τοὺς δ' ἱστοὺς καὶ τὰς
κεραίας μετεώρους ἔχοντα, πόρρωθεν τοὺς ὁρῶντας εἰς οἶκτον καὶ συμπάθειαν ἄγει τῶν
ἀπολωλότων. πρόσταγμα γάρ ἐστι βασιλέως, ἐᾶν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα τοῖς
πλέουσι διασημαίνειν τοὺς τὸν ὄλεθρον περιποιοῦντας τόπους. παρὰ δὲ τοῖς πλησίον
κατοικοῦσιν ἰχθυοφάγοις παραδέδοται λόγος, ἐκ προγόνων ἔχων φυλαττομένην τὴν φή-
μην, ὅτι μεγάλης τινὸς γενομένης ἀμπώτεως ἐγυμνώθη τοῦ κόλπου ξηρὸς πᾶς ὁ τόπος,
ὁ τὴν χλωρὰν ἔχων τοῦ τόπου πρόσοψιν, μεταπεσούσης τῆς θαλάττης εἰς τἀναντία μέρη.
φανείσης δὲ τῆς ἐπὶ τῷ βυθῷ χέρσου, πάλιν ἐπανελθοῦσαν ἐξαίσιον πλήμμην ἀπο-
καταστῆσαι τὸν πόρον εἰς τὴν προϋπάρξασαν τάξιν. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν τόπων τὸν μὲν ἀπὸ Πτο-
λεμαΐδος παράπλουν ἕως τῶν Ταύρων ἀκρωτηρίων προειρήκαμεν, ὅτε Πτολεμαίου
τὴν τῶν ἐλεφάντων θήραν ἀπηγγείλαμεν. ἀπὸ δὲ τῶν Ταύρων ἐπιστρέφει μὲν ἡ παράλιος
πρὸς τὰς ἀνατολάς, κατὰ δὲ τὴν θερινὴν τροπὴν αἱ σκιαὶ πίπτουσι πρὸς μεσημβρίαν, ἐναν-
τίως τῶν παρ' ἡμῖν, ἄχρι πρὸς ὥραν δευτέραν. ἔχει δὲ καὶ ποταμοὺς ἡ χώρα ῥέοντας ἐκ τῶν
ὀρῶν τῶν προσαγορευομένων Ψαχίων. διείληπται δὲ καὶ πεδίοις μεγάλοις φέρουσι μα-
λάχης καὶ καρδάμου καὶ φοίνικος ἄπιστα μεγέθη. ἐκφέρει δὲ καρποὺς παντοίους, τὴν
μὲν γεῦσιν ἔχοντας νωθράν, ἀγνοουμένους δὲ παρ' ἡμῖν. ἡ δὲ πρὸς τὴν μεσόγειον ἀνα-
τείνουσα, πλήρης ἐστὶν ἐλεφάντων καὶ ταύρων ἀγρίων καὶ λεόντων, καὶ πολλῶν ἄλ-
λων ἀλκίμων ζώων. ὁ δὲ πόρος νήσοις διείληπται καρποὺς μὲν οὐδένα φερούσαις ἡμέ-
ρων, ἐκτρεφούσαις δ' ὀρνέων ἴδια γένη, καὶ ταῖς προσόψεσι θαυμαστά. ἡ δ' ἑξῆς θά-
λαττα βαθεῖα παντελῶς ἐστι, καὶ κήτη παντοδαπὰ φέρει παράδοξα τοῖς μεγέθε-
σιν, οὐ μέντοι λυποῦντα τοὺς ἀνθρώπους, ἐὰν μή τις ἀκουσίως αὐτῶν ταῖς λοφιαῖς πε-
ριπέσῃ. οὐ δύνανται γὰρ διώκειν τοὺς πλέοντας, ὡς ἂν κατὰ τὴν τῆς θαλάττης ἄρσιν
ἀμαυρουμένων αὐτοῖς τῶν ὀμμάτων ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν ἥλιον φέγγους. ταῦτα μὲν οὖν
τὰ μέρη τῆς Τρωγλοδυτικῆς ἔσχατα γνωρίζεται, περιγραφόμενα ταῖς ἄκραις ἃς
ὀνομάζουσι Ψιβάρας. Τὸ δ' ἄλλο μέρος τῆς ἀντιπέραν παραλίου τὸ προσκεκλι-
μένον Ἀραβίᾳ, πάλιν ἀναλαβόντες ἀπὸ τοῦ μυχοῦ, διέξιμεν. τοῦτο γὰρ ὀνομάζεται
Ποσείδιον, ἱδρυσαμένου Ποσειδῶνι πελαγίῳ βωμὸν Ἀρίστωνος, τοῦ πεμφθέντος ὑπὸ
Πτολεμαίου πρὸς κατασκοπὴν τῆς ἕως ὠκεανοῦ παρηκούσης Ἀραβίας. ἑξῆς δὲ τοῦ

γρ. ἔχειν τὰ

γρ. ἐπιπλαθοῦσαν

γρ. ψιβάρων

μυχοῦ τόπος ἐστὶ παραθαλάττιος, ὁ καλούμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐπιφερόντως πρὸς τὴν εὐχρηστίαν τὴν ἐξ αὐτοῦ· ἐστὶ δ' ὀνομάζεται μὲν φοινικών, ἔχει δὲ πλῆθος τούτου τοῦ φυτοῦ πολύκαρπον καθ' ὑπερβολήν, καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν διάφορον. πᾶσα δ' ἡ σύνεγγυς χώρα σπανίζει ναματιαίων ὑδάτων, καὶ διὰ τὸ πρὸς μεσημβρίαν ἔγκλισιν ἔμπυρος ὑπάρχει. διὸ καὶ τὸν κατάφυτον τόπον, ἐν ἀπανθρωποτάτοις ὄντα μέρεσι καὶ χορηγοῦντα τὰς τροφάς, εἰκότως οἱ βάρβαροι καθιερώκασι. καὶ γὰρ ὕδατος οὐκ ὀλίγαι πηγαὶ καὶ λιβάδες ἐκπίπτουσιν ἐν αὐτῷ, ψυχρότητι χιόνος οὐδὲν λειπόμεναι. αὗται δ' ἐφ' ἑκάτερον μέρος τὰ κατὰ τῆς γῆς χλωρὰ ποιοῦσι καὶ παντελῶς ἐπιτερπῆ. ἔστι δὲ καὶ βωμὸς ἐκ στερεοῦ λίθου παλαιὸς τοῖς χρόνοις, ἐπιγραφὴν ἔχων ἀρχαίοις γράμμασιν ἀγνώστοις. ἐπιμελοῦνται δὲ τοῦ τεμένους ἀνὴρ καὶ γυνή, διὰ βίου τὴν ἱερωσύνην ἔχοντες. μακρόβιοι δ' εἰσὶν οἱ τῇδε κατοικοῦντες, καὶ τὰς κοίτας ἐπὶ τῶν δένδρων ἔχουσι διὰ τὸν ἀπὸ τῶν θηρίων φόβον. παραπλεύσαντι δὲ τὸν φοινικῶνα, πρὸς ἀκρωτηρίῳ τῆς ἠπείρου νῆσός ἐστιν, ἀπὸ τῶν ἐναυλιζομένων ἐν αὐτῇ ζώων, φωκῶν νῆσος ὀνομαζομένη. τοσοῦτο γὰρ πλῆθος τῶν θηρίων τούτων ἐνδιατρίβει τοῖς τόποις, ὥστε θαυμάζειν τοὺς ἰδόντας. τὸ δὲ προκείμενον ἀκρωτήριον τῆς νήσου κεῖται κατὰ τὴν καλουμένην πέτραν καὶ τὴν παλαιστίνην τῆς ἀραβίας. εἰς γὰρ ταύτην τόν τε λίβανον καὶ τἆλλα φορτία τὰ πρὸς εὐωδίαν ἀνήκοντα κατάγουσιν, ὡς λόγος, ἐκ τῆς ἄνω λεγομένης ἀραβίας οἵ τε γερραῖοι καὶ μιναῖοι. τὴν δ' ἑξῆς παραθαλάττιον τὸ μὲν παλαιὸν ἐνέμοντο μαρανεῖς, μετὰ δὲ ταῦτα γαρινδανεῖς, ὄντες πλησιόχωροι. τὴν δὲ χώραν κατέσχον τοιῷδέ τινι τρόπῳ. ἐν τῷ προλεχθέντι φοινικῶνι συντελουμένης πανηγύρεως πενταετηρικῆς, ἐφοίτων πανταχόθεν οἱ περίοικοι καμήλων εὖ τεθραμμένων ἑκατόμβας τοῖς ἐν τῷ τεμένει θεοῖς θύσοντες. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ἐξ αὐτοῦ κομιοῦντες εἰς τὰς πατρίδας· διὰ τὸ παραδεδόσθαι τοῦτο τὸ ποτὸν παρασκευάζειν τοῖς προσενεγκαμένοις τὴν ὑγίειαν. διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας τῶν μαρανιτῶν καταντησάντων εἰς τὴν πανήγυριν, οἱ γαρινδανεῖς τοὺς μὲν ἀπολελειμμένους ἐν τῇ χώρᾳ κατασφάξαντες, τοὺς δ' ἐκ τῆς πανηγύρεως ἐπανιόντας ἐνεδρεύσαντες διέφθειραν. ἐρημώσαντες δὲ τὴν χώραν τῶν οἰκητόρων, κατεκληρούχησαν πεδία καρποφόρα, καὶ νομὰς τοῖς κτήνεσι δαψιλεῖς ἐκτρέφοντα. αὕτη δ' ἡ παράλιος λιμένας μὲν ὀλίγους ἔχει, διείληπται δὲ ὄρεσι πυκνοῖς καὶ μεγάλοις, ἐξ ὧν παντοίας ὠφελείας χρωμάτων ἔχουσα, θαυμαστὴν παρέχεται θέαν τοῖς παραπλέουσι. παραπλεύσαντι δὲ ταύτην τὴν χώραν ἐκδέχεται κόλπος ἀλαινίτης, περιοικούμενος πολλαῖς κώμαις ἀράβων τῶν προσαγορευομένων ναβαταίων. οὗτοι δὲ πολλὴν μὲν τῆς παραλίου νέμονται, οὐκ ὀλίγην δὲ τῆς εἰς τὴν μεσόγειον ἀνηκούσης χώρας· τόν τε λαὸν ἀμύθητον ἔχοντες καὶ θρεμμάτων ἀγέλας ἀπίστους τοῖς πλήθεσιν. οἳ τὸ μὲν παλαιὸν ἐξῆγον δικαιοσύνῃ χρώμενοι, καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν θρεμμάτων τροφαῖς ἀρκούμενοι, ὕστερον δέ, τῶν ἀπὸ τῆς ἀλεξανδρείας βασιλέων πλωτὸν τοῖς ἐμπόροις ποιησάντων τὸν πόρον, τοῖς τε ναυαγοῦσιν ἐπετίθεντο, καὶ λῃστρικὰ σκάφη κατασκευάζοντες, ἐλῄστευον τοὺς πλέοντας, μιμούμενοι τὰς ἀγριότητας καὶ παρανομίας τῶν ἐν τῷ πόντῳ ταύρων. μετὰ δὲ ταῦτα ληφθέντες ὑπὸ τετρηρικῶν σκαφῶν πελάγιοι, προσηκόντως ἐκολάσθησαν. μετὰ δὲ τούτους τοὺς τόπους ὑπάρχει χώρα πεδιὰς κατάρρυτος, ἐκτρέφουσα, διὰ τὰς πανταχοῦ καταρρεούσας πηγάς, ἄγρωστιν καὶ μηδικήν, ἔτι δὲ λωτὸν ἀνδρομήκη. διὰ δὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς νομῆς, οὐ μόνον κτηνῶν παντοδαπῶν ἀμύθητον ἐκτρέφει πλῆθος, ἀλλὰ καὶ καμήλους ἀγρίας, ἔτι δ' ἐλάφους καὶ δορκάδας.

Περὶ ψυχρότητος

Περὶ μακροβ.

Περὶ τετρηρικῶν

πρὸς δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐκτρεφομένων ζώων φοιτῶσιν ἐκ τῆς ἐρήμου λεόντων καὶ λύ-
κων καὶ παρδάλεων ἀγέλαι, πρὸς ἃς οἱ κτηνοτροφοῦντες διαγωνίζονται καὶ μεθ' ἡ-
μέραν καὶ νύκτωρ θηριομαχοῦσιν ὑπὲρ τῶν θρεμμάτων. οὕτως τὸ τῆς χώρας εὐτύχημα τοῖς
κατοικοῦσιν ἀτυχίας αἴτιον γίνεται· διὰ τὸ τὴν φύσιν ὡς ἐπίπαν τοῖς ἀνθρώποις μετὰ
τῶν ἀγαθῶν διδόναι τὰ βλάπτοντα. παραπλεύσαντι δὲ τὰ πεδία ταῦτα κόλπος ἐκ-
δέχεται παράδοξον ἔχων τὴν φύσιν. συννεύει μὲν γὰρ εἰς τὸν μυχὸν τῆς χώρας, ἐν μή-
κει δ' ἐπὶ σταδίους πεντακοσίους παρεκτείνεται. περικλειόμενος δὲ κρημνοῖς θαυμασίοις
τὸ μέγεθος, σκολιὸν καὶ δυσδιεξίτητον ἔχει τὸ στόμα. ἀλιτενοῦς γὰρ πέτρας τὸν εἴσπλουν
διαλαμβανούσης, οὔτ' εἰσπλεῦσαι δυνατόν ἐστιν εἰς τὸν κόλπον, οὔτ' ἐκπλεῦσαι.
κατὰ δὲ τὰς τοῦ ῥοῦ προσπτώσεις καὶ τὰς τῶν ἀνέμων μεταβολὰς ὁ κλύδων προσπί-
πτων τῇ ῥαχίᾳ, καχλάζει καὶ τραχύνεται πάντη περὶ τὴν παρήκουσαν πέτραν. οἱ δὲ
τὴν κατὰ τὸν κόλπον χώραν νεμόμενοι Βανιζομενεῖς ὀνομαζόμενοι, τὰς τροφὰς ἔχουσι κυ- γρ. βοιζομένοις
νηγετοῦντες καὶ σαρκοφαγοῦντες τὰ χερσαῖα ζῶα. ἱερὸν δ' ἁγιώτατον ἵδρυται, τι-
μώμενον ὑπὸ πάντων Ἀράβων περιττότερον. ἑξῆς δὲ τῇ προειρημένῃ παραλίῳ νῆ-
σοι τρεῖς ἐπίκεινται, λιμένας ποιοῦσαι πλείους. καὶ ταύτην τὴν μὲν πρώτην ἱστοροῦσιν
ὑπάρχειν ἱερὰν Ἴσιδος, ἔρημον οὖσαν. παλαιὰς δ' οἰκήσεις ἔχει λιθίνας καὶ ἐπιστάθμιας,
καὶ στήλας γράμμασι βαρβαρικοῖς κεχαραγμένας. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐρή-
μους ὑπάρχειν· πάσας δ' ἐλαίαις κατάπεπυκνῶσθαι διαφόροις τῶν παρ' ἡμῖν. μετὰ δὲ
τὰς νήσους ταύτας αἰγιαλὸς παρήκει κρημνώδης καὶ δυσπαράπλους ἐπὶ σταδίους ὡς
χιλίους. οὔτε γὰρ λιμὴν, οὔτε σάλος ἐπ' ἀγκύρας ὑπόκειται τοῖς ναυτίλοις, οὐχ ὕλη
δυναμένη τοῖς ἀπορουμένοις τῶν πλεόντων τὴν ἀναγκαίαν ὑπόδυσιν παρασχέσθαι.
ὄρος δὲ ταύτῃ παράκειται κατὰ μὲν τὴν κορυφὴν πέτρας ἀποτομάδας ἔχον καὶ τοῖς ὕψεσι
καταπληκτικάς, ὑπὸ δὲ τὰς ῥίζας, σπιλάδας ὀξείας καὶ πυκνὰς ἐνθαλαττίους καὶ κα-
τόπιν αὐτῶν φάραγγας ὑποβεβρωμένας καὶ σκολιάς. συντετρημένων δ' αὐτῶν
εἰς ἀλλήλας, καὶ τῆς θαλάττης βάθος ἐχούσης, ὁ κλύδων ποτὲ μὲν εἰσπίπτων, ποτὲ
δὲ παλινρροῶν, βρόμῳ μεγάλῳ παραπλήσιον ἦχον ἐξίησι. τοῦ δὲ κύματος τὸ μὲν
πρὸς μεγάλας πέτρας ἀναρρηγνύμενον εἰς ὕψος ἵσταται, καὶ τὸν ἀφρὸν θαυμαστὸν τὸ
πλῆθος κατασκευάζει, τὸ δὲ καταπινόμενον κοίλωμα σπασμὸν ποιεῖ καταπληκτι-
κόν. ὥστε τοὺς ἀκουσίως ἐγγίσαντας τοῖς τόποις, διὰ τὸ δέος οἱονεὶ προαποθνήσκειν. ταύ-
την μὲν οὖν τὴν παράλιον ἔχουσιν Ἄραβες οἱ καλούμενοι Θαμουδηνοί. τὸν δ' ἑξῆς
ἐπέχει κόλπος εὐμεγέθης, ἐπικειμένων αὐτῷ νήσων σποράδων, τὴν πρόσοψιν ἐ-
χουσῶν ὁμοίαν ταῖς καλουμέναις Ἐχινάσι νήσοις. ἐκδέχονται δὲ τὴν παράλιον ἀέ-
ριοι θῖνες ἄμμου κατά τε τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος, μέλανες τὴν χρόαν καθεστῶσαι.
μετὰ δὲ ταύτας ὑφοράται χερσόνησος, καὶ λιμὴν εἰς αὐτὴν κάλλιστος τῶν εἰς ἱστορίαν
πεπτωκότων, ὀνομαζόμενος Χαρμουθάς. ὑπὸ γὰρ χηλὴν ἐξαίσιον κεκλιμένην πρὸς
ζέφυρον κόλπος ἐστὶν οὐ μόνον κατὰ τὴν ἰδίαν θαυμαστὸς, ἀλλὰ καὶ τῇ εὐχρηστίᾳ πο-
λὺ τοὺς ἄλλους ὑπεράγων. παρήκει γὰρ αὐτὸν ὄρος συνηρεφὲς, κυκλούμενον πάντα-
χόθεν ἐπὶ σταδίους ἑκατόν· εἴσπλουν δ' ἔχει δίπλεθρον ναυσὶ δισχιλίαις, ἄκλυστον λι-
μένα παρεχόμενος. χωρὶς δὲ τούτων εὔυδρός τε ἐστὶ καθ' ὑπερβολὴν, ποταμοῦ μεί-
ζονος εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντος, καὶ κατὰ μέσον ἔχει νῆσον εὔυδρον, καὶ δυναμένην ἔχειν
κηπεύματα. καθόλου δ' ἐμφερέστατός ἐστι τῷ κατὰ τὴν Καρχηδόνα λιμένι, προσα-
γορευομένῳ δὲ Κώθωνι· περὶ οὗ τὰς κατὰ μέρος εὐχρηστίας ἐν τοῖς ἰδίοις χρόνοις πειρα- γρ. χάθωνι.
σόμεθα διελθεῖν. ἰχθύων δὲ πλῆθος ἐκ τῆς μεγάλης θαλάττης εἰς αὐτὸν ἀθροίζεται.

διά τε τὴν ἠρεμίαν καὶ τὴν γλυκύτητα τῶν εἰς αὐτὸν καταρρεόντων ὑδάτων. παραπλεύσαντι δὲ τοὺς τόπους τούτους, ὄρη πέντε διεστηκότα ἀλλήλων εἰς ὕψος ἀνατείνει, συνηγμένας ἔχοντα τὰς κορυφὰς εἰς πετρώδη μαστὸν, παραπλήσιον φαντασίαν ἀποτελοῦντα ταῖς κατ' Αἴγυπτον πυραμίσιν. ἑξῆς δ' ἐστὶ κόλπος κυκλοτερὴς μεγάλαις ἀκρωτηρίοις περιεχόμενος· οὗ κατὰ μέσον τὴν διάμετρον ἀνέσχηκε λόφος τραπεζώδης, ἐφ' οὗ τρεῖς ναοὶ θαυμαστοὶ τοῖς ὕψεσιν ᾠκοδόμηνται θεῶν ἀγνοουμένων μὲν ὑφ' Ἑλλήνων, τιμωμένων δ' ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων διαφερόντως. μετὰ δὲ ταῦτα, αἰγιαλὸς παρήκει κάθυγρος ναματιαίοις καὶ γλυκέσι ῥείθροις κατειλημμένος. καθ' ὃν ἐστὶν ὄρος ὀνομαζόμενον Χαβῖνον, δρυμοῖς δὲ παντοδαποῖς πεπυκασμένον. τὴν δὲ χέρσον τὴν ἐχομένην τῆς ὀρεινῆς νέμονται τῶν Ἀράβων οἱ καλούμενοι Δέβαι. οὗτοι δὲ καμηλοτροφοῦντες, πρὸς ἅπαντα χρῶνται τὰ μέγιστα τῶν κατὰ τὸν βίον τῇ τοῦ ζώου τούτου χρείᾳ. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς πολεμίους ἀπὸ τούτων μάχονται, τὰς δὲ κομιδὰς τῶν φορτίων ἐπὶ τούτων νωτοφοροῦντες, ῥαδίως ἅπαντα συντελοῦσι. τὸ δὲ γάλα πίνοντες, ἀπὸ τούτων διατρέφονται, καὶ τὴν ὅλην χώραν περιπολοῦσιν ἐπὶ τῶν δρομάδων καμήλων. κατὰ δὲ τὴν μέσην χώραν αὐτῶν φέρεται ποταμὸς, ποσοῦν χρυσοῦ καταφέρων ψῆγμα φαινόμενον, ὥστε περὶ τὰς ἐκβολὰς τὴν ἰλὺν ἀποφέρεσθαι περιστίλβουσαν. οἱ δ' ἐγχώριοι τῆς μὲν ἐργασίας τοῦ χρυσοῦ παντελῶς εἰσὶν ἄπειροι· φιλόξενοι δ' ὑπάρχουσιν οὐ πρὸς πάντας τοὺς ἀφικνουμένους, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς ἀπὸ Βοιωτίας καὶ Πελοποννήσου, διά τινα παλαιὰν ἀφ' Ἡρακλέους οἰκειότητα πρὸς τὸ ἔθνος, ἣν μυθικῶς ἑαυτοὺς παρειληφέναι παρὰ τῶν προγόνων ἱστοροῦσιν. ἡ δ' ἑξῆς χώρα κατοικεῖται μὲν ὑπὸ Ἀράβων Ἀλιλαίων καὶ Γασανδῶν, οὐκ ἔμπυρος οὖσα καθάπερ αἱ πλησίον, ἀλλὰ μαλακαῖς καὶ δασείαις νεφέλαις πολλάκις κατεχομένη. ἐκ δὲ τούτων νιφετοὶ γίνονται καὶ χειμῶνες εὔκρατοι, καὶ ποιοῦντες τὴν θερινὴν ὥραν εὔκρατον. ἥ τε χώρα πάμφορός ἐστι καὶ διάφορος κατὰ τὴν ἀρετὴν, οὐ μὴν τυγχάνει τῆς ἐνδεχομένης ἐπιμελείας, διὰ τὴν τῶν ἀλιέων ἀπειρίαν. τὸν δὲ χρυσὸν εὑρίσκοντες ἐν τοῖς φυσικοῖς ὑπονόμοις τῆς γῆς, συνάγουσι πολὺν, οὐ τὸν ἐκ ψήγματος συντηκόμενον, ἀλλὰ τὸν αὐτοφυῆ, καὶ καλούμενον ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἄπυρον. κατὰ δὲ τὸ μέγεθος ἐλάχιστος μὲν εὑρίσκεται παραπλήσιος πυρῆνι, μέγιστος δὲ οὐ πολὺ λειπόμενος βασιλικοῦ καρύου. φοροῦσι δ' αὐτὸν περί τε τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν καὶ περὶ τοὺς τραχήλους, τετρημένον ἐναλλὰξ λίθοις διαφανέσι. καὶ τούτου μὲν τοῦ γένους ἐπιπολάζοντος παρ' αὐτοῖς, χαλκοῦ δὲ καὶ σιδήρου σπανίζοντος, ἐπ' ἴσης ἀλλάττονται ταῦτα τὰ φορτία πρὸς τοὺς ἐμπόρους. μετὰ δὲ τούτους ὑπάρχουσιν ὀνομαζόμενοι Κάρβοι, καὶ μετὰ τούτους Σαβαῖοι, πολυανθρωπότατοι τῶν Ἀραβικῶν ἐθνῶν ὄντες. νέμονται γὰρ τὴν εὐδαίμονα λεγομένην Ἀραβίαν, φέρουσαν τὰ πλεῖστα τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν, καὶ θρεμμάτων παντοδαπῶν ἐκτρέφουσαν πλῆθος ἀμύθητον. εὐωδία τε γὰρ πᾶσαν αὐτὴν ἐπέχει φυσικὴ, διὰ τὸ πάντα σχεδὸν τὰ ταῖς ὀδμαῖς πρωτεύοντα φύεσθαι κατὰ τὴν χώραν ἀνεκλείπτως. κατὰ μὲν γὰρ τὴν παράλιον φύεται τὸ καλούμενον βάλσαμον, καὶ κασία, καὶ πόα τις ἄλλη ἰδιάζουσαν φύσιν ἔχουσα. αὕτη γὰρ πρόσφατος μὲν οὖσα, τοῖς ὄμμασι προσηνεστάτην παρέχει τέρψιν, ἐγχρονισθεῖσα δὲ, συντόμως γίνεται ἐξίτηλος. κατὰ δὲ τὴν μεσόγειον ὑπάρχουσι δρυμοὶ συνηρεφεῖς, καθ' οὓς ἐστὶ δένδρα μεγάλα λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης, πρὸς δὲ τούτοις φοίνικος καὶ καλάμου καὶ κινναμώμου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τούτοις ὁμοίαν ἐχόντων τὴν εὐωδίαν. οὐδὲ γὰρ ἐξαριθμήσασθαι δυνατὸν τὰς ἑκάστων ἰδιότητάς τε καὶ φύσεις, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐκ πάντων

ἀνθιζομένης ὀσμῆς. θεία γάρ τις φαίνεται καὶ λόγου κρείττων ἡ προσπίπτουσα καὶ κινοῦσα τὰς ἑκάστων αἰσθήσεις εὐωδία. καὶ γὰρ τοὺς παραπλέοντας, κἄνπερ πολὺ τῆς χέρσου κεχωρισμένοι, οὐκ ἀμοίρους ποιεῖ τῆς τοιαύτης ἀπολαύσεως. κατὰ γὰρ τὴν ἐαρινὴν ὥραν, ὅταν ἄνεμος ἀπόγαιος γένηται, συμβαίνει τὰς ἀπὸ τῶν σμυρνοφόρων δένδρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀποπνεομένας εὐωδίας διικνεῖσθαι πρὸς τὰ πλησίον μέρη τῆς θαλάττης. οὐ γὰρ ὥσπερ παρ' ἡμῖν ἀποκειμένη καὶ παλαιὰ ἔχει τὴν τῶν ἀρωμάτων φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἀκμάζουσαν ἐν ἄνθει καὶ δύναμιν, καὶ διικνουμένην πρὸς τὰ λεπτομερέστατα τῆς αἰσθήσεως. κομιζούσης γὰρ τῆς αὔρας τὴν ἀπόρροιαν τῶν εὐωδεστάτων, προσπίπτει τοῖς πλέουσι τὴν παράλιον προσοσμὲς καὶ πολύ, πρὸς δὲ τούτοις ὑγιεινὸν καὶ παρηλλαγμένον ἐκ τῶν ἀρίστων μίγμα. οὔτε γὰρ τετμημένου τοῦ καρποῦ, καὶ τὴν ἰδίαν ἀκμὴν ἐκπεπτωκότος, οὔτε τὴν ἀπόθεσιν ἔχοντος ἐν ἑτερογενέσιν ἀγγείοις, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς νεαρωτάτης ὥρας, καὶ τὸ βλαστὸν ἀκέραιον παρεχομένης τῆς θείας φύσεως· ὥστε τοὺς μεταλαμβάνοντας τῆς ἰδιότητος, δοκεῖν ἀπολαύειν τῆς μυθολογουμένης ἀμβροσίας, διὰ τὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐωδίας μηδεμιᾶς ἑτέρας εὑρίσκειν προσηγορίας οἰκείας. οὐ μὴν ἐν ὁλοκλήρῳ καὶ χωρὶς φθόνου τὴν εὐδαιμονίαν ἡ τύχη τοῖς ἀνθρώποις προσένειμεν, ἀλλὰ τοῖς τηλικούτοις δωρήμασι παρέζευξε τὸ βλαβερὸν καὶ νουθετῆσον τοὺς διὰ τὴν συνέχειαν τῶν ἀγαθῶν εἰωθότας καταφρονεῖν τῶν θεῶν. κατὰ γὰρ τοὺς εὐωδεστάτους δρυμοὺς ὄφεων ὑπάρχει πλῆθος, οἳ τὸ μὲν χρῶμα φοινικοῦν ἔχουσι, μῆκος δὲ σπιθαμῆς, δήγματα δὲ ποιοῦνται παντελῶς ἀνίατα· δάκνουσι δὲ προσπηδῶντες, καὶ ἀλλόμενοι πρὸς ὕψος αἱματοῦσι τὸν χρῶτα. ἴδιον δέ τι παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις συμβαίνει περὶ τοὺς ἠσθενηκότας ὑπὸ μακρᾶς νόσου τὰ σώματα. διαπνεομένου γὰρ τοῦ σώματος ὑπ' ἀκεράτου καὶ δηκτικῆς φύσεως, καὶ τῆς συγκρίσεως τῶν ὄγκων εἰς ἀραίωμα συναγομένης, ἔκλυσις ἐπακολουθεῖ δυσβοήθητος. διόπερ τοῖς τοιούτοις ἄσφαλτον παραθυμιῶσι καὶ τράγου πώγωνα, ταῖς ἐναντίαις φύσεσι καταμαχόμενοι τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐωδίας. τὸ γὰρ καλὸν ποσότητι μὲν καὶ τάξει μετρούμενον ὠφελεῖ καὶ τέρπει τοὺς ἀνθρώπους, ἀναλογίας δὲ καὶ καθήκοντος καιροῦ διαμαρτὸν, ἀνόνητον ἔχει τὴν δωρεάν. τοῦ δὲ ἔθνους τούτου μητρόπολίς ἐστιν ἣν καλοῦσι Σάβα, ἐπ' ὄρους ᾠκισμένη. βασιλέας δὲ ἐκ γένους ἔχει τοὺς διαδεχομένους, οἷς τὰ πλήθη τιμὰς ἀπονέμει μεμιγμένας ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς. μακάριοι μὲν γὰρ βίον ἔχειν δοκοῦσιν, ὅτι πᾶσιν ἐπιτάττοντες, οὐδένα λόγον ὑπέχουσι τῶν πραττομένων· ἀτυχεῖς δὲ νομίζονται καθόσον οὐκ ἔξεστιν αὐτοῖς οὐδέποτε ἐξελθεῖν ἐκ τῶν βασιλείων· εἰ δὲ μή, γίνονται λιθόλευστοι ὑπὸ τῶν ὄχλων, κατά τινα χρησμὸν ἀρχαῖον. τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος οὐ μόνον τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρει πλούτῳ καὶ ταῖς ἄλλαις κατὰ μέρος πολυτελείαις. ἐν γὰρ τῇ τῶν φορτίων ἀλλαγαῖς καὶ πράσεσιν, οἷς ἐλαχίστοις πλείστην ἀποφέρονται τιμὴν ἁπάντων ἀνθρώπων τῆς ἀργυρικῆς ἀμείψεως ἕνεκα τὰς ἐμπορίας ποιουμένων. διόπερ ἐξ αἰῶνος ἀπορθήτων αὐτῶν γεγενημένων διὰ τὸν ἐκτοπισμόν, καὶ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου πλῆθος ἐπικεκλυκότος παρ' αὐτοῖς, καὶ μάλιστα ἐν Σαγαῖς, ἐν ᾗ τὰ βασίλεια κεῖται, τορεύματα μὲν ἀργυρᾶ τε καὶ χρυσᾶ παντοδαπῶν ἐκπωμάτων ἔχουσι, κλίνας δὲ καὶ τρίποδας ἀργυρόποδας, καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἄπιστον τῇ πολυτελείᾳ· κιόνων τε καὶ ἀνδρώνων περίστυλα, τὰ μὲν ἐπίχρυσα, τὰ δ' ἀργυροειδεῖς ἐπὶ τῶν κιονοκράνων τύπους ἔχοντα. τὰς δὲ ὀροφὰς καὶ θύρας χρυσαῖς φιάλαις λιθοκολλήτοις καὶ πυκναῖς διειληφότες, ἅπασαν τῆς τῶν οἰκιῶν κατὰ μέρος οἰ-

γρ. τραγοπώγωνα.

γρ. σάβας.

γρ. σάμαις.

κοδομίαν πεποίηνται θαυμαστὴν ταῖς πολυτελείαις, τὰ μὲν ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, τὰ δ' ἐξ ἐλέφαντος καὶ τῶν διαπρεπεστάτων λίθων, ἔτι δὲ τῶν ἄλλων τῶν τιμιωτάτων παρ' ἀνθρώποις κατεσκευάκασιν. ἀλλὰ γὰρ οὗτοι μὲν ἐκ πολλῶν χρόνων τὴν εὐδαιμονίαν ἀσάλευτον ἔσχον, διὰ τὸ παντελῶς ἀπεξενῶσθαι τῶν διὰ τὴν ἰδίαν πλεονεξίαν ἑρμαῖον ἡγουμένων τὸν ἀλλότριον πλοῦτον. ἡ δὲ κατὰ τούτους θάλαττα λευκὴ φαίνεται τὴν χρόαν, ὥστε ἅμα θαυμάζειν τὸ παράδοξον καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος ἐπιζητεῖν. νῆσοι δ' εὐδαίμονες πλησίον ὑπάρχουσιν, ἔχουσαι πόλεις εὐτειχίστους, ἐν αἷς τὰ βοσκήματα πάντα λευκὴν ἔχει τὴν χρόαν, καὶ ταῖς θηλείαις αὐτῶν οὐκ ἐπιφύεται τὸ καθόλου κέρας. εἰς ταύτας δ' ἔμποροι πανταχόθεν καταπλέουσι, μάλιστα δ' εἰς Ποτάνας, ἣν Ἀλέξανδρος ᾤκισε παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ναύσταθμον ἔχειν βουλόμενος τῆς παρὰ τὸν ὠκεανὸν παραλίου. περὶ μὲν οὖν τῆς χώρας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνοικούντων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς εἰρημένοις. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ὁρωμένων παραδόξων ἐν τοῖς τόποις οὐ παραλειπτέον. θαυμασιώτατον μὲν οὖν ἐστι τὸ περὶ τὴν ἄρκτον ἱστορούμενον, καὶ πλείστην ἀπορίαν παρεχόμενον τοῖς πλοϊζομένοις. ἀπὸ γὰρ μηνὸς ὃν καλοῦσιν Ἀθηναῖοι Μαιμακτηριῶνα, τῶν ἑπτὰ τῶν κατὰ τὴν ἄρκτον ἀστέρων οὐδένα φασὶν ὁρᾶσθαι μέχρι τῆς πρώτης φυλακῆς, τῷ δὲ Ποσειδεῶνι μέχρι δευτέρας, καὶ κατὰ τοὺς ἑξῆς ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον πλοϊζομένοις. τῶν δ' ἄλλων τοὺς ὀνομαζομένους πλανήτας, ἀθεωρήτους ὑπάρχειν. τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν μείζονας ὑπάρχειν τῶν παρ' ἡμῖν κατὰ τὰς ἀνατολάς, ἑτέρους δὲ μὴ τὰς ὁμοίας ἀνατολὰς καὶ δύσεις ποιεῖσθαι. τὸν δ' ἥλιον οὐχ ὥσπερ παρ' ἡμῖν βραχὺ πρὸ τῆς ἰδίας ἀνατολῆς προαποστέλλειν τὸ φῶς, ἀλλ' ἔτι νυκτὸς οὔσης σκοταίας παραδόξως ἄφνω φανέντα ἐκλάμπειν. διὸ καὶ μηδέποθ' ἡμέραν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις γίνεσθαι πρὶν ὁραθῆναι τὸν ἥλιον. ἐκ μέσου δὲ τοῦ πελάγους φασὶν ἀναφαινόμενον αὐτὸν ὁρᾶσθαι μὲν ἄνθρακι παραπλήσιον τῷ πυρωδεστάτῳ, σπινθῆρας δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ μεγάλους ἀπορρίπτειν· καὶ τῷ τύπῳ μὴ κωνοειδῆ φαίνεσθαι, καθάπερ ἡμεῖς δοξάζομεν, ἀλλὰ κίονι τὸν τύπον ἔχειν ἐμφερῆ, μικρὸν ἐμβριθεστέραν ἔχοντι τὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιφάνειαν. πρὸς δὲ τούτοις μήτ' αὐγὴν ποιεῖν, μήτ' ἀκτῖνας βάλλειν ἄχρι πρώτης ὥρας, φαινόμενον πυρὸς ἀλαμποῦς ἐν σκότει. δευτέρας δ' ἀρχομένης, ἀσπιδοειδῆ γίνεσθαι, καὶ τὸ φῶς βάλλειν ἀπότομον καὶ πυρῶδες καθ' ὑπερβολήν. κατὰ δὲ τὴν δύσιν ἐναντία γίνεσθαι συμπτώματα περὶ αὐτόν. δοκεῖν γὰρ τοῖς ὁρῶσι κεναῖς ἀκτῖσι φωτίζειν τὸν κόσμον, οὐκ ἐλαττόνων ὡρῶν δυεῖν· ὡς δ' Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος ἀνέγραψεν, ὡρῶν Γ. τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ἥδιστον τοῖς ἐγχωρίοις φαίνεσθαι, ταπεινουμένου τοῦ καύματος διὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. τῶν δ' ἀνέμων ζέφυροι μὲν καὶ λίβες, ἔτι δ' ἀργέσται καὶ εὖροι, πνέουσι καθάπερ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις· νότοι δὲ κατὰ μὲν Αἰθιοπίαν οὔτε πνέουσιν, οὔτε γνωρίζονται τὸ σύνολον, κατὰ δὲ τὴν Τρωγλοδυτικὴν καὶ τὴν Ἀραβίαν θερμοὶ γίνονται καθ' ὑπερβολήν, ὥστε καὶ τὰς ὕλας ἐκπυροῦν, καὶ τῶν καταφευγόντων εἰς τὰς ἐν ταῖς καλύβαις σκιὰς ἐκλύειν τὰ σώματα. ὁ δὲ βορέας δικαίως ἂν ἄριστος νομίζοιτο, διικνούμενος εἰς ἅπαντα τόπον τῆς οἰκουμένης, καὶ διαμένων ψυχρός. Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, οἰκεῖον ἂν εἴη διελθεῖν περὶ Λιβύων τῶν πλησίον Αἰγύπτου κατοικούντων καὶ τῆς ὁμόρου χώρας. τὰ γὰρ περὶ Κυρήνην καὶ τὰς Σύρτεις, ἔτι δὲ τὴν μεσόγειον τῆς κατὰ τοὺς τόπους τούτους χέρσου, κατοικεῖ τέτταρα γένη Λιβύων· ὧν οἱ μὲν ὀνομαζόμενοι Νασαμῶνες νέμονται τὰ νεύοντα μέρη πρὸς νότον, οἱ δ' Αὐχῖσαι τὰ πρὸς τὴν δύσιν· οἱ δὲ Μαρμαρίδαι κατοικοῦσι τὴν μεταξὺ ταινίαν Αἰγύπτου καὶ Κυρήνης, μετέχοντες καὶ τῆς παραλίου. οἱ δὲ Μάκαι πολυανθρωπίᾳ τῶν ὁμοεθνῶν προέχον-

γρ. ἀτειχίστους.

γρ. ὁρῶσι μὲν ταῖς ἀκ.

τες νέμονται τοὺς τόπους τοὺς περὶ τὴν σύρτιν. τῶν δὲ προειρημένων λιβύων γεωργοὶ μέν
εἰσιν οἷς ὑπάρχει χώρα δυναμένη καρπὸν φέρειν δαψιλῆ, νομάδες δ' ὅσοι τῶν κτηνῶν
τῇ ἐπιμελείᾳ ποιούμενοι τὰς τροφὰς ἔχουσιν ἀπὸ τούτων. ἀμφότερα δὲ τὰ γένη ταῦτα
βασιλεῖς ἔχει, καὶ βίον οὐ παντελῶς ἄγριον, οὐδ' ἀνθρωπείας ἡμερότητος ἐξη-
λαγμένον. τὸ δὲ τρίτον γένος οὔτε βασιλέως ἑνὸς ὑπακοῦον, οὔτε τοῦ δικαίου λόγον οὐδ'
ἔννοιαν ἔχον, ἀεὶ λῃστεύει· ἀπροσδοκήτως δὲ τὰς ἐμβολὰς ἐκ τῆς ἐρήμου ποιούμενον,
ἁρπάζει τὰ παρατυχόντα, καὶ ταχέως ἀνακάμπτει πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον. πάντες δ'
οἱ λίβυες οὗτοι θηριώδη βίον ἔχουσιν, ὑπαίθριοι διαμένοντες, καὶ τὸ τῶν ἐπιτηδευμά-
των ἄγριον ἐζηλωκότες. οὔτε γὰρ ἡμέρου διαίτης οὔτ' ἐσθῆτος μετέχουσιν, ἀλλὰ δοραῖς
αἰγῶν σκεπάζουσι τὰ σώματα. τοῖς δὲ δυνάσταις αὐτῶν πόλεις μὲν τὸ σύνολον οὐχ ὑπάρ-
χουσι· πύργοι δὲ πλησίον τῶν ὑδάτων, εἰς οὓς ἀποτίθενται τὰ πλεονάζοντα τῆς ὠφε-
λείας. τοὺς δ' ὑποτεταγμένους λαοὺς κατ' ἐνιαυτὸν ἐξορκίζουσι πειθαρχήσειν· καὶ
τῶν μὲν ὑπακουσάντων ὡς συμμάχων φροντίζουσι, τῶν δὲ μὴ προσεχόντων θάνατον
καταγνόντες, ὡς λῃσταῖς πολεμοῦσιν. ὁ δ' ὁπλισμὸς αὐτῶν ἐστὶν οἰκεῖος τῆς τε χώρας
καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων. κοῦφοι γὰρ ὄντες τοῖς σώμασι, καὶ χώραν οἰκοῦντες κατὰ τὸ
πλεῖστον πεδιάδα, πρὸς τοὺς κινδύνους ὁρμῶσι, λόγχας ἔχοντες τρεῖς καὶ λίθους ἐν ἄγγε-
σι σκυτίνοις. ξίφος δ' οὐ φοροῦσιν, οὐδὲ κράνος, οὐδ' ὅπλον οὐδὲν ἕτερον, στοχαζόμενοι
τοῦ προτερεῖν ἐν ταῖς εὐκινησίαις ἐν τοῖς διωγμοῖς καὶ πάλιν ἐν ταῖς ἀποχωρήσεσι.
διόπερ εὐθετώτατοι πρὸς δρόμον εἰσὶ καὶ λιθοβολίαν, διαπεπονηκότες τῇ μελέτῃ
καὶ τῇ συνηθείᾳ τὰ τῆς φύσεως προτερήματα. καθόλου δὲ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους
οὔτε τὸ δίκαιον οὔτε τὴν πίστιν κατ' οὐδένα τρόπον διατηροῦσι. τῆς δὲ χώρας ἡ μὲν ὅ-
μορος τῇ κυρήνῃ, γεώδης ἐστὶ καὶ πολλοὺς φέρουσα καρπούς· (οὐ μόνον γὰρ ὑπάρχει
σιτοφόρος, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἄμπελον ἔτι δ' ἐλαίαν ἔχει, καὶ τὴν ἀγρίαν ὕλην, καὶ
ποταμοὺς εὐχρηστίαν παρεχομένους) ἡ δ' ὑπὲρ τὸ νότιον μέρος ὑποτείνουσα, καθ' ἣν
τὸ νίτρον φύεσθαι συμβέβηκεν, ἄσπορος οὖσα καὶ σπανίζουσα ναματιαίων ὑδάτων,
τὴν πρόσοψιν ἔχει πελάγει παρεμφερῆ, οὐδεμίαν δὲ παρεχομένη ποικιλίαν, ἐρήμῃ
γῇ περιέχεται, τῆς ὑποκειμένης ἐρήμου δυσεξίτητον ἐχούσης τὸ πέρας. διόπερ οὐδ'
ὄρνεον ἰδεῖν ἐστιν, οὐ τετράπουν ἐν αὐτῇ ζῷον, πλὴν δορκάδος καὶ βοός. οὐ μὴν οὔτε φυ-
τόν, οὔτ' ἄλλο τῶν δυναμένων ψυχαγωγῆσαι τὴν ὅρασιν· ὡς ἂν τῆς εἰς μεσόγειον ἀνηκού-
σης γῆς ἐχούσης ἐπὶ τὸ μῆκος ἀθρόους θῖνας. ἐφ' ὅσον δὲ σπανίζει τῶν πρὸς τὸν ἥμερον
βίον ἀνηκόντων, ἐπὶ τοσοῦτον πληθύει παντοίων ταῖς ἰδίαις καὶ τοῖς μεγέθεσιν ὄφεων·
μάλιστα δὲ τῶν τοιούτων οὓς προσαγορεύουσι κεράστας· οἳ τὰ μὲν δήγματα θανατη-
φόρα ποιοῦνται, τὴν δὲ χρόαν ἄμμῳ παραπλησίαν ἔχουσι. διόπερ ἐξωμοιωμένων
αὐτῶν κατὰ τὴν πρόσοψιν τοῖς ὑποκειμένοις ἐδάφεσιν, ὀλίγοι μὲν ἐπιγινώσκουσιν, οἱ
πολλοὶ δ' ἀγνοοῦντες πατοῦσι, καὶ κινδύνοις περιπίπτουσιν ἀπροσδοκήτοις. λέγεται
δὲ τούτους τὸ παλαιὸν ἐπελθόντας ποτὲ πολλὴν ποιῆσαι τῆς αἰγύπτου τὴν ὑποκει-
μένην χώραν ἀοίκητον. γίνεται δέ τι θαυμάσιον περί τε ταύτην τὴν χώραν καὶ τὴν
χέρσον, καὶ τὴν ἐπέκεινα τῆς σύρτεως λιβύην. περὶ γάρ τινας καιρούς, καὶ μάλιστα
κατὰ τὰς νηνεμίας, συστάσεις ὁρῶνται κατὰ τὸν ἀέρα παντοίων ζῴων ἰδέας ἐμφαίνουσαι·
τούτων δ' αἱ μὲν ἠρεμοῦσιν, αἱ δὲ κίνησιν λαμβάνουσι· καὶ ποτὲ μὲν ὑποφεύγουσι,
ποτὲ δὲ διώκουσι· πᾶσαι δὲ τὸ μέγεθος ἄπλετον ἔχουσαι, θαυμαστὴν κατάπληξιν καὶ
ταραχὴν παρασκευάζουσι τοῖς ἀπείροις. αἱ γὰρ ἐπιδιώκουσαι τοὺς ἀνθρώπους, ἐπει-
δὰν καταλάβωσι, περιχέονται τοῖς σώμασι, ψυχραὶ καὶ παλμώδεις· ὥστε τοὺς μὲν
ξένους,

γρ. βασιλείαν ὅσα.

γρ. ἄσπορος

ξένοις, ἀσυνήθεις οὔσας, διὰ τὸ δεῖν ἐκπεπλῆχθαι· τοὺς δ' ἐγχωρίους, πολλάκις συγκεχωρηκότας τοῖς τοιούτοις, καταφρονεῖν τοῦ συμβαίνοντος. παραδόξου δ' εἶναι δοκοῦντος τοῦ πράγματος καὶ μύθῳ πεπλασμένῳ παραπλησίου, πειρῶνταί τινες τῶν φυσικῶν αἰτίας ἀποδιδόναι τοῦ γινομένου πιθανάς. ἀνέμους φασὶ κατὰ τὴν χώραν τοὺς μὲν ὅσον οὐδὲν μὴ πνεῖν, τοὺς δὲ παντελῶς εἶναι ἀβληχροὺς καὶ κούφους. ὑπάρχειν δὲ περὶ τὸν ἀέρα πολλάκις ἠρεμίαν καὶ θαυμαστὴν ἀκινησίαν, διὰ τὸ μήτε νάπας, μήτε συσκίους αὐλῶνας ὑπάρχειν πλησίον, μήτε λόφων ὑπάρχειν ἀναστήματα· ποταμῶν τε μεγάλων ἀπανίζειν τοὺς τόποις, καὶ καθόλου τὴν συνεγγίζουσαν χώραν ἅπασαν ἄκαρπον οὖσαν, μηδεμίας ἔχειν ἀναθυμίασιν. ἐξ ὧν ἁπάντων εἰώθασι γίνεσθαι τὰς ἀρχὰς καὶ συστάσεις τῶν πνευμάτων. διόπερ συμπηγνυμένης περιστάσεως τὴν χέρσον ἐπεχούσης, ὅπερ ὁρῶμεν ἐπὶ τῶν νεφῶν ἐνίοτε συμβαῖνον ἐν ταῖς νοτίαις ἡμέραις, τυπουμένων εἰδῶν παντοδαπῶν, τοῦτο γίνεσθαι καὶ περὶ τὴν Λιβύην, πολλαχῶς μορφουμένου τοῦ συμπίπτοντος ἀέρος· ὃν τῶν μὲν ἀσθενέσι καὶ ἀβληχραῖς αὔραις ὀχεῖσθαι μετεωριζόμενον, καὶ παλμοὺς ποιοῦντα καὶ συγκρούοντα συστήμασιν ἑτέροις ὁμοίοις· νηνεμίας δ' ἐπιλαμβανούσης καθίστασθαι πρὸς τὴν γῆν, βαρὺν ὄντα καὶ τετυπωμένον ὡς ἔτυχεν. ἔπειτα, μηδενὸς ὄντος τοῦ διαχέοντος, προσπλάζειν τοῖς αὐτομάτως περιτυγχάνουσι τῶν ζώων. τὰς δ' ἐφ' ἑκάτερα κινήσεις αὐτῶν φασὶ προαίρεσιν μὲν οὐδεμίαν ἐμφαίνειν. ἐν ἀψύχῳ γὰρ ἀδύνατον ὑπάρχειν φυγὴν ἑκούσιον ἢ δίωξιν. τὰ μέντοι ζῷα λεληθότως αἴτια τῆς μεταρσίας καὶ κινήσεως γίνεσθαι. προσιόντων μὲν γὰρ αὐτῶν τὸν ὑποκείμενον ἀέρα μετὰ βίας ἀναστέλλειν, καὶ διὰ τοῦτο ὑποχωρεῖν τὸ συνεστηκὸς εἴδωλον, καὶ ποιεῖν τὴν ἔμφασιν ὑποφεύγοντος· τοῖς δ' ἀναχωροῦσι κατὰ τοὐναντίον ἐπακολουθεῖν, ἀντεστραμμένης τῆς αἰτίας, ὡς ἂν τοῦ κενοῦ καὶ τῆς ἀραιώσεως ἐπισπωμένης. διόπερ ἐοικέναι διώκοντι τοῖς ὑποχωροῦσιν· ἕλκεσθαι γὰρ αὐτὸ καὶ προσπίπτειν εἰς τοὔμπροσθεν ἄθρουν ὑπὸ τῆς παλινρύμης. τοὺς δ' ὑποφεύγοντας, ὅταν ἐπιστρέφωσιν ἢ μένωσιν, εὐλόγως ὑπὸ τοῦ συνακολουθοῦντος εἰδώλου ψαύεσθαι τοῖς εἴκεσι. τοῦτο δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ στερέμνιον πρόσπτωσιν περιθρύπτεσθαι, καὶ πανταχόθεν περισχεόμενον, καταψύχειν τὰ σώματα τῶν περιτυγχανόντων. Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, οἰκεῖον ἂν εἴη τοῖς προειρημένοις τόποις, διελθεῖν τὰ περὶ τὰς Ἀμαζόνας ἱστορούμενα, τὰς γενομένας τὸ παλαιὸν κατὰ τὴν Λιβύην. οἱ πολλοὶ γὰρ ὑπειλήφασι τὰς περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν ἐν τῷ Πόντῳ λεγομένας κατῳκηκέναι, μόνας ὑπάρξαι. τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει, διὰ τὸ πολὺ προτερεῖν τοῖς χρόνοις τὰς κατὰ τὴν Λιβύην, καὶ πράξεις ἀξιολόγους ἐπιτελέσασθαι. οὐκ ἀγνοοῦμεν δὲ διότι πολλοῖς τῶν ἀναγινωσκόντων ἀνήκοος φανεῖται καὶ ξένη παντελῶς ἡ περὶ τούτων ἱστορία. ἠφανισμένου γὰρ ὁλοσχερῶς τοῦ γένους τῶν Ἀμαζονίδων τούτων πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τῶν Τρωικῶν, τῶν δὲ περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν γυναικῶν ἠκμακυιῶν μικρὸν πρὸ τούτων τῶν χρόνων, οὐκ ἀλόγως αἱ μεταγενέστεραι καὶ μᾶλλον γνωριζόμεναι τὴν δόξαν κεκληρονομήκασι τὴν τῶν παλαιῶν, καὶ παντελῶς ἀγνοουμένων διὰ τὸν χρόνον ὑπὸ τῶν πλείστων. οὐ μὴν ἀλλ' ἡμεῖς εὑρίσκοντες πολλοὺς μὲν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν μεταγενεστέρων, μνείαν πεποιημένους αὐτῶν, ἀναγράφειν τὰς πράξεις πειρασόμεθα ἐν κεφαλαίοις, ἀκολούθως Διονυσίῳ τῷ συντεταγμένῳ τὰ περὶ τοὺς Ἀργοναύτας καὶ τὸν Διόνυσον, καὶ ἕτερα πολλὰ τῶν ἐν τοῖς παλαιοτάτοις χρόνοις πραχθέντων. γέγονε μὲν οὖν πλείω γένη γυναικῶν κατὰ τὴν Λιβύην μάχιμα καὶ τεθαυμασμένα μεγάλως ἐπ' ἀνδρείᾳ. τό, τε γὰρ τῶν Γοργόνων ἔθνος, ἐφ' ὃ λέγεται τὸν Περσέα στρατεῦσαι, παρειλήφαμεν ἀλκῇ διαφέρον· ὁ γὰρ τοῦ Διὸς μὲν υἱός, τῶν δ'

γρ. βληχροὺς καὶ κούφους.

γρ. πνευμάτων.

γρ. ἰδεῶν

γρ. δ' ἐπιλαμβανούσης καί.

γρ. ἐπελθεῖν

καθ' ἑαυτὸν Ἑλλήνων ἄριστον, τελέσαι μέγιστον ἆθλον τὴν ἐπὶ ταύτας στρατείαν, τιχ μή-
ειον ἄν τις λάβοι τῶν περὶ τὰς προειρημένας γυναῖκας ὑπεροχῆς τε καὶ δυνάμεως·
ἥ τε τῶν νεῶν ἱστορία, μελλουσῶν ἀνδρείᾳ παράδοξον ἔχειν τὴν ὑπεροχήν, πρὸς τὰς καθ'
ἡμᾶς φύσεις τῶν γυναικῶν συγκρινομένων. φασὶ γὰρ ὑπάρξαι τῆς Λιβύης ἐν τοῖς πρὸς ἑ-
σπέραν μέρεσιν, ἐπὶ τοῖς πέρασι τῆς οἰκουμένης, ἔθνος γυναικοκρατούμενον, καὶ βίον οὐκ ἴσον
τῷ παρ' ἡμῖν ἐζηλωκός. ταῖς μὲν γὰρ γυναιξὶν ἔθος εἶναι διαπονεῖν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον, καὶ
χρόνους ὡρισμένους ὀφείλειν στρατεύεσθαι, διατηρουμένης τῆς παρθενίας· διελθόντων
δὲ τῶν ἐτῶν τῆς στρατείας, προσιέναι μὲν τοῖς ἀνδράσι παιδοποιίας ἕνεκα, τὰς δὲ ἀρ-
χὰς καὶ τὰ κοινὰ διοικεῖν ἅπαντα ταύτας. τοὺς δὲ ἄνδρας ὁμοίως ταῖς παρ' ἡμῖν γα-
μεταῖς τὸν κατοικίδιον ἔχειν βίον, ὑπηρετοῦντας τοῖς ὑπὸ τῶν συνοικουσῶν προσταττο-
μένοις· μὴ μετέχειν δ' αὐτοὺς μήτε στρατείας, μήτε ἀρχῆς, μήτ' ἄλλης τινὸς ἐν τοῖς
κοινοῖς παρρησίας, ἐξ ἧς ἔμελλον φρονηματισθέντες ἐπιθέσθαι ταῖς γυναιξί. κατὰ δὲ τὰς
γενέσεις τῶν τέκνων, τὰ μὲν βρέφη παραδίδοσθαι τοῖς ἀνδράσι, καὶ τούτους διατρέφειν
αὐτὰ γάλακτι, καὶ ἄλλοις τισὶν ἑψήμασιν, οἰκείως ταῖς τῶν νηπίων ἡλικίαις· εἰ δὲ τύ-
χοι θῆλυ γεννηθὲν, ἐπικαίεσθαι αὐτοῦ τοὺς μαστοὺς, ἵνα μὴ μετεωρίζωνται κατὰ τοὺς τῆς
ἀκμῆς χρόνους. ἐμπόδιον γὰρ οὐ τὸ τυχὸν εἶναι δοκεῖ πρὸς τὰς στρατείας τοὺς ἐξέχοντας
τοῦ σώματος μαστούς. διὸ καὶ τούτων αὐτὰς ἀπεστερημένας, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀμα-
ζόνας προσαγορεύεσθαι. μυθολογοῦσι δ' αὐτὰς ᾠκηκέναι νῆσον, τὴν διὰ τὸ μὲν πρὸς
δυσμὰς ὑπάρχειν αὐτὴν, Ἑσπέραν προσαγορευθεῖσαν, κειμένην δὲ ἐν τῇ Τριτωνίδι
λίμνῃ. ταύτην δὲ πλησίον ὑπάρχειν τοῦ περιέχοντος τὴν γῆν ὠκεανοῦ, προσαγορεύ-
εσθαι δ' ἀπό τινος ἐμβάλλοντος εἰς αὐτὴν ποταμοῦ Τρίτωνος. κεῖσθαι δὲ τὴν λίμνην
ταύτην πλησίον Αἰθιοπίας, καὶ τοῦ παρὰ τὸν ὠκεανὸν ὄρους, ὃ μέγιστον μὲν ὑπάρχειν
τῶν ἐν τοῖς τόποις, καὶ προπεπτωκὸς εἰς τὸν ὠκεανὸν, ὀνομάζεσθαι δ' ὑπὸ τῶν
Ἑλλήνων Ἄτλαντα. τὴν δὲ προειρημένην νῆσον ὑπάρχειν μὲν εὐμεγέθη, καὶ πλήρη
καρπίμων δένδρων παντοδαπῶν, ἀφ' ὧν πορίζεσθαι τὰς τροφὰς τοὺς ἐγχωρίους· ἔχειν
δ' αὐτὴν καὶ κτηνῶν πλῆθος, αἰγῶν καὶ προβάτων, ἐξ ὧν γάλα καὶ κρέα πρὸς
διατροφὴν ὑπάρχειν τοῖς κεκτημένοις. σίτῳ δὲ τὸ σύνολον μὴ χρῆσθαι τὸ ἔθνος. διὰ
τὸ μήπω τοῦ καρποῦ τούτου τὴν χρείαν εὑρεθῆναι παρ' αὐτοῖς. τὰς δ' οὖν Ἀμαζόνας,
ἀλκῇ διαφερούσας καὶ πρὸς πόλεμον ὡρμημένας, τὸ μὲν πρῶτον τὰς ἐν τῇ νήσῳ
πόλεις καταστρέφεσθαι· (πλὴν τῆς ὀνομαζομένης Μήνης, ἱερᾶς δ' εἶναι νομιζομένης,
ἣν κατοικεῖσθαι μὲν ὑπ' Αἰθιόπων Ἰχθυοφάγων, ἔχειν δὲ πυρὸς ἐκφυσήματα μεγά-
λα, καὶ λίθων πολυτελῶν πλῆθος τῶν ὀνομαζομένων παρ' Ἕλλησιν ἀνθράκων, καὶ σαρ-
δίων, καὶ σμαράγδων) μετὰ δὲ ταῦτα, πολλοὺς τῶν πλησιοχώρων Λιβύων καὶ Νομάδων
καταπολεμῆσαι, καὶ κτίσαι πόλιν μεγάλην ἐντὸς τῆς Τριτωνίδος λίμνης, ἣν ἀπὸ
τοῦ σχήματος ὀνομάσαι Χερρόνησον. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμωμένας ἐγχειρῆσαι μεγάλαις
ἐπιβολαῖς, ὁρμῆς αὐταῖς ἐμπεσούσης ἐπελθεῖν πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης. ἐπὶ
πρώτους δ' αὐτὰς στρατεῦσαι λέγεται τοὺς Ἀτλαντίους, ἄνδρας ἡμερωτάτους τῶν
ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, καὶ χώραν νεμομένους εὐδαίμονα καὶ πόλεις μεγάλας· παρ' οἷς
δὴ μυθολογεῖσθαι φασὶ τὴν τῶν θεῶν γένεσιν ὑπάρξαι, πρὸς τοῖς κατὰ τὸν ὠκεα-
νὸν τόποις, συμφώνως τοῖς παρ' Ἕλλησι μυθολογουμένοις· περὶ ὧν κατὰ μέρος μι-
κρὸν ὕστερον διέξιμεν. τῶν οὖν Ἀμαζόνων λέγεται βασιλεύουσαν Μυρίναν, συστή-
σασθαι στρατόπεδον πεζῶν μὲν τρισμυρίων, ἱππέων δὲ δισχιλίων, ζηλουμένης παρ'
αὐταῖς διαφερόντως ἐν τοῖς πολέμοις τῆς ἀπὸ τῶν ἵππων χρείας. ὅπλοις δὲ χρῆ-

γρ. μυθολόγων.

θαι σκεπαστηρίοις, ὄφεων μεγάλων δοραῖς, ἐχούσης τῆς λιβύης ταῦτα τὰ ζῶα τοῖς μεγέθεσιν ἄπιστα· ἀμυντηρίοις δὲ, τοῖς ξίφεσι καὶ ταῖς λόγχαις, ἔτι δὲ τόξοις, οἷς μὴ μόνον ἐξ ἐναντίας βάλλειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς φυγὰς πρὸς τοὺς ἐπιδιώκοντας εἰς τοὐπίσω τοξεύειν εὐστόχως. ἐμβαλούσας δ' αὐτὰς εἰς τὴν τῶν ἀτλαντίων χώραν, τοὺς μὲν τὴν κέρνην καλουμένην κατοικοῦντας, παραταξαμένας νικῆσαι, καὶ συνεισπεσούσας τοῖς φεύγουσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, κυριεῦσαι τῆς πόλεως. βουλομένας δ' ἐν τῷ φόβῳ καταπλήξασθαι τοὺς περιοίκους, ὠμῶς προσενεχθῆναι τοῖς ἁλοῦσι, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας ἡβηδὸν ἀποσφάξαι, τέκνα δὲ καὶ γυναῖκας ἐξανδραποδισαμένας, κατασκάψαι τὴν πόλιν. τῆς δὲ περὶ τοὺς κερναίους συμφορᾶς διαδοθείσης εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς, λέγεται τοὺς μὲν ἀτλαντίους καταπλαγέντας, δι' ὁμολογίας παραδοῦναι τὰς πόλεις, καὶ πᾶν τὸ προσταχθὲν ποιήσειν ἐπαγγείλασθαι· τὴν δὲ βασίλισσαν Μύριναν ἐπιεικῶς αὐτοῖς προσενεχθεῖσαν, φιλίαν τε συνθέσθαι, καὶ πόλιν ἀντὶ τῆς κατασκαφείσης ὁμώνυμον ἑαυτῆς κτίσαι· κατοικίσαι δ' εἰς αὐτὴν τούς τε αἰχμαλώτους καὶ τῶν ἐγχωρίων τὸν βουλόμενον. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἀτλαντίων δῶρά τε μεγαλοπρεπῆ δόντων αὐτῇ, καὶ τιμὰς ἀξιολόγους κοινῇ ψηφισαμένων, ἀποδέξασθαί τε τὴν φιλανθρωπίαν αὐτῶν, καὶ προσεπαγγείλασθαι τὸ ἔθνος εὐεργετήσειν. τῶν δ' ἐγχωρίων πολεμουμένων πολλάκις ὑπὸ τῶν ὀνομαζομένων γοργόνων, οὐσῶν πλησιοχώρων, καὶ τὸ σύνολον ἔφαμιλλον ἐχουσῶν τοῦτο τὸ ἔθνος, φασὶν ἀξιωθεῖσαν τὴν Μύριναν ὑπὸ τῶν ἀτλαντίων ἐμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν τῶν προειρημένων. ἀντιταξαμένων δὲ τῶν γοργόνων, γενέσθαι καρτερὰν μάχην, καὶ τὰς ἀμαζόνας ἐπὶ τοῦ προτερήματος γενομένας, ἀνελεῖν μὲν τῶν ἀντιταχθεισῶν παμπληθεῖς, ζωγρῆσαι δ' οὐκ ἐλάττους τῶν τρισχιλίων. τῶν δ' ἄλλων εἴς τινα δρυμώδη τόπον συμφυγουσῶν, ἐπιβαλέσθαι μὲν τὴν Μύριναν ἐμπρῆσαι τὴν ὕλην, σπεύδουσαν ἄρδην ἀνελεῖν τὸ ἔθνος· οὐ δυνηθεῖσαν δὲ κρατῆσαι τῆς ἐπιβολῆς, ἐπανελθεῖν ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας. τῶν δ' ἀμαζόνων νυκτὸς τὰ περὶ τὰς φυλακὰς ῥαθυμουσῶν διὰ τὴν εὐημερίαν, ἐπιθεμένας τὰς αἰχμαλωτίδας, σπασαμένας τὰ ξίφη τῶν δοκουσῶν κεκρατηκέναι, πολλὰς ἀνελεῖν. τέλος δὲ τοῦ πλήθους αὐταῖς πανταχόθεν περιχυθέντος, εὐγενῶς μαχομένας ἁπάσας κατακοπῆναι. τὴν δὲ Μύριναν θάψασαν τὰς ἀναιρεθείσας τῶν συστρατευουσῶν ἐν τρισὶ πυραῖς, χωμάτων μεγάλων ἐπιστῆσαι τάφους τρεῖς, οὓς μέχρι τοῦ νῦν ἀμαζόνων σωροὺς ὀνομάζεσθαι. τὰς δὲ γοργόνας ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις αὐξηθείσας, πάλιν ὑπὸ Περσέως τοῦ Διὸς καταπολεμηθῆναι, καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευεν αὐτῶν Μέδουσα. τὸ δὲ τελευταῖον ὑφ' Ἡρακλέους ἄρδην ἀναιρεθῆναι ταύτας τε καὶ τὸ τῶν ἀμαζόνων ἔθνος, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τοὺς πρὸς ἑσπέραν τόπους ἐπελθὼν, ἔθετο τὴν ἐπὶ τῆς λιβύης στήλην· δεινὸν ἡγούμενος εἰ, προελόμενος τὸ γένος κοινῇ τῶν ἀνθρώπων εὐεργετεῖν, περιόψεταί τινα τῶν ἐθνῶν γυναικοκρατούμενα. λέγεται δὲ καὶ τὴν τριτωνίδα λίμνην σεισμῶν γενομένων ἀφανισθῆναι, ῥαγέντων αὐτῆς τῶν πρὸς τὸν ὠκεανὸν μερῶν κεκλιμένων. τὴν δὲ Μύριναν φασὶ τῆς τε λιβύης τὴν πλείστην ἐπελθεῖν, καὶ παραβαλοῦσαν εἰς αἴγυπτον, πρὸς μὲν Ὧρον τὸν Ἴσιδος, βασιλεύοντα τότε τῆς αἰγύπτου, φιλίαν συνθέσθαι· πρὸς δ' ἄραβας διαπολεμήσασαν, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνελοῦσαν, τὴν μὲν συρίαν καταστρέψασθαι, τῶν δὲ κιλίκων ἀπαντησάντων αὐτῇ μετὰ δώρων, καὶ τὸ κελευόμενον ποιήσειν ὁμολογούντων, ἐλευθέρους ἀφεῖναι τοὺς ἑκουσίως προσχωρήσαντας· οὓς ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας μέχρι τοῦ νῦν ἐλευθεροκίλικας καλεῖσθαι. καταπολεμῆσαι δ' αὐτὴν καὶ τὰ περὶ τὸν ταῦρον ἔθνη, διάφορα ταῖς ἀλκαῖς ὄντα, καὶ διὰ φρυγίας ἐπὶ θά-

Τῆς φρυγίας τῆς μεγάλης ἐπὶ

λατταν τὸ μεγάλην καταβῆναι. ἐξῆς δὲ τὴν ἐπιθαλάττιον χώραν προσαγορευομένην, ὅρους θέσθαι τῆς στρατείας τὸν κάϊκον ποταμόν. τῆς δὲ δορυκτήτου χώρας ἐκλεξαμένην τοὺς εὐθέτους τόπους εἰς πόλεων κτίσεις, οἰκοδομῆσαι πλείους πόλεις, καὶ τούτων ὁμώνυμον ἑαυτῇ κτίσαι μίαν· τὰς δ᾽ ἄλλας ἀπὸ τῶν τὰς ἡγεμονίας τὰς μεγίστας ἐχουσῶν, κύμην, πιτάνην, πριήνην. ταύτας μὲν οὖν οἰκίσαι παρὰ θάλατταν, ἄλλας δὲ πλείους ἐν τοῖς πρὸς μεσόγαιον ἀνήκουσι τόποις. κατασχεῖν δ᾽ αὐτὴν καὶ τῶν νήσων τινὰς, καὶ μάλιστα τὴν λέσβον, ἐν ᾗ κτίσαι πόλιν μιτυλήνην, ὁμώνυμον τῇ μετεχούσῃ τῆς στρατείας ἀδελφῇ. ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων νήσων τινὰς καταστρεφομένην χειμασθῆναι, καὶ ποιησαμένην τῇ μητρὶ τῶν θεῶν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, προσενεχθῆναι νήσῳ τινὶ τῶν ἐρήμων. ταύτην δὲ κατά τινα ἐν τοῖς ὀνείροις φαντασίαν καθιερῶσαι τῇ προειρημένῃ θεῷ, καὶ βωμοὺς ἱδρύσασθαι, καὶ θυσίας μεγαλοπρεπεῖς ἐπιτελέσαι. ὀνομάσαι δ᾽ αὐτὴν σαμοθράκην, ὅπερ ἐστὶ, μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, ἱερὰν νῆσον. ἔνιοι δὲ τῶν ἱστορικῶν λέγουσι τὸ πρὸ τοῦ σάμον καλουμένην αὐτὴν, ὑπὸ τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ τότε θρακῶν σαμοθράκην ὀνομασθῆναι. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ἀμαζόνων ἐπανελθουσῶν εἰς τὴν ἤπειρον, μυθολογοῦσι τὴν μητέρα τῶν θεῶν εὐαρεστηθεῖσαν τῇ νήσῳ, ἄλλους τέ τινας ἐν αὐτῇ κατοικίσαι, καὶ τοὺς ἑαυτῆς υἱοὺς, τοὺς ὀνομαζομένους κορύβαντας, ἐξ οὗ δ᾽ εἰσὶ πατρὸς ἐν ἀπορρήτῳ κατὰ τὴν τελετὴν παραδιδομένου. καταδεῖξαι δὲ καὶ τὰ νῦν ἐν αὐτῇ συντελούμενα μυστήρια, καὶ τὸ τέμενος ἄσυλον νομοθετῆσαι. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους, Μόψον τὸν θρᾷκα, φυγάδα γενόμενον ὑπὸ Λυκούργου τοῦ βασιλέως τῶν θρακῶν, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀμαζόνων, μετὰ στρατιᾶς τῆς συγκατεισούσης αὐτῷ. συστρατεῦσαι δὲ καὶ Σίπυλον τῷ Μόψῳ τὸν σκύθην, πεφυγαδευμένον ὁμοίως ἐκ τῆς ὁμόρου τῇ θρᾴκῃ σκυθίας. γενομένης δὲ παρατάξεως, καὶ τῶν περὶ Σίπυλον καὶ Μόψον προτερησάντων, τήν τε βασίλισσαν τῶν ἀμαζόνων Μυρίναν ἀναιρεθῆναι, καὶ τῶν ἄλλων τὰς πλείους. τοῦ δὲ χρόνου προβαίνοντος, καὶ ταῖς μάχαις ἀεὶ τῶν θρακῶν ἐπικρατούντων, τὸ τελευταῖον τὰς περιλειφθείσας τῶν ἀμαζόνων ἀνακάμψαι πάλιν εἰς λιβύην. καὶ τὴν μὲν στρατείαν τῶν ἀπὸ λιβύης ἀμαζόνων μυθολογοῦσι τοιοῦτο λαβεῖν τὸ πέρας. ἡμεῖς δ᾽ ἐπεὶ περὶ τῶν Ατλαντίων ἐμνήσθημεν, οὐκ ἀνοίκειον ἡγούμεθα διελθεῖν τὰ μυθολογούμενα παρ᾽ αὐτοῖς περὶ τῆς τῶν θεῶν γενέσεως, διὰ τὸ μὴ πολὺ διαλλάττειν αὐτὰ τῶν μυθολογουμένων παρ᾽ ἕλλησιν. Οἱ τοίνυν Ατλάντιοι τοὺς παρὰ τὸν ὠκεανὸν τόπους κατοικοῦντες, καὶ χώραν εὐδαίμονα νεμόμενοι, πολλῇ μὲν εὐσεβείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ τῇ πρὸς τοὺς ξένους δοκοῦσι διαφέρειν τῶν πλησιοχώρων, τὴν δὲ γένεσιν τῶν θεῶν παρ᾽ αὐτοῖς γενέσθαι φασί. συμφωνεῖν δὲ τοῖς λεγομένοις ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν παρ᾽ ἕλλησι ποιητῶν, ἐν οἷς παρεισάγει τὴν Ηραν λέγουσαν,

» Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης, Ωκεανόν τε θεῶν γένεσιν,
» καὶ μητέρα Τηθύν.

μυθολογοῦσι δὲ πρῶτον παρ᾽ αὐτοῖς Οὐρανὸν βασιλεῦσαι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους σποράδην οἰκοῦντας συναγαγεῖν εἰς πόλεως περίβολον, καὶ τῆς μὲν ἀνομίας καὶ τοῦ θηριώδους βίου παῦσαι τοὺς ὑπακούοντας, εὑρόντα τὰς τῶν ἡμέρων καρπῶν χρείας καὶ παραθέσεις, καὶ τῶν ἄλλων χρησίμων οὐκ ὀλίγα. κατακτήσασθαι δ᾽ αὐτὸν καὶ τῆς οἰκουμένης τὴν πλείστην, καὶ μάλιστα τοὺς πρὸς ἑσπέραν καὶ τὴν ἄρκτον τόπους. τῶν δὲ ἄστρων γενόμενον ἐπιμελῆ παρατηρητὴν, πολλὰ προλέγειν τῶν κατὰ τὸν κόσμον μελλόντων γίνεσθαι. εἰσηγήσασθαι δὲ τοῖς ὄχλοις τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως, τοὺς δὲ μῆνας, ἀπὸ τῆς σελήνης, καὶ τὰς κατ᾽ ἔτος ἑκάστου ὥρας

γρ. παραθαλάσσιον.
γρ. πριήνην.
γρ. σαοννησον (?)
γρ. Μόμψον
γρ. ἀμαζονίδων
γρ. Μόμψῳ
γρ. Μόμψον
γρ. πάσας.
γρ. καὶ ταῖς μάχαις τῶν
γρ. συμφωνεῖν

διδάξαι. διὸ καὶ τοὺς μὲν πολλούς, ἀγνοοῦντας τὴν τῶν ἄστρων αἰώνιον τάξιν, θαυμάζοντας δὲ τὰ γινόμενα κατὰ τὰς προρρήσεις, ὑπολαβεῖν τὸν ταῦτα εἰσηγούμενον θείας μετέχειν φύσεως. μετὰ δὲ τὴν ἐξ ἀνθρώπων αὐτοῦ μετάστασιν, διά τε τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν τῶν ἄστρων ἐπίγνωσιν, ἀθανάτους τιμὰς ἀπονεῖμαι. μεταγαγεῖν δ' αὐτοῦ τὴν προσηγορίαν ἐπὶ τὸν κόσμον, ἅμα μὲν, τῷ δοκεῖν οἰκείως ἐσχηκέναι πρὸς τὰς τῶν ἄστρων ἐπιτολάς τε καὶ δύσεις, καὶ τἄλλα τὰ γινόμενα περὶ τὸν κόσμον· ἅμα δὲ τῷ μεγέθει τῶν τιμῶν ὑπερβαλεῖν τὰς εὐεργεσίας, καὶ πρὸς τὸν αἰῶνα βασιλέα τῶν ὅλων αὐτὸν ἀναγορεῦσαι. Οὐρανοῦ δὲ μυθολογοῦσι γενέσθαι παῖδας ἐκ πλειόνων γυναικῶν με΄· καὶ τούτων ιη΄ λέγουσιν ὑπάρχειν ἐκ Τιταίας, ὄνομα μὲν ἴδιον ἔχοντας ἑκάστους, κοινῇ δὲ πάντας ἀπὸ τῆς μητρὸς ὀνομαζομένους Τιτᾶνας. τὴν δὲ Τιταίαν, σώφρονα οὖσαν καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γενομένην τοῖς ἄλλοις, ἀποθεωθῆναι μετὰ τὴν τελευτὴν ὑπὸ τῶν εὖ πεπονθότων, Γῆν μετονομασθεῖσαν. γενέσθαι δ' αὐτῷ καὶ θυγατέρας, ὧν εἶναι δύο τὰς πρεσβυτάτας πολὺ τῶν ἄλλων ἐπιφανεστάτας, τήν τε καλουμένην Βασίλειαν, καὶ Ῥέαν τὴν ὑπ' ἐνίων Πανδώραν μετονομασθεῖσαν. τούτων δὲ τὴν μὲν Βασίλειαν, πρεσβυτάτην οὖσαν καὶ σωφροσύνῃ τε καὶ συνέσει πολὺ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν, ἐκθρέψαι πάντας τοὺς ἀδελφούς, κοινῇ μητρὸς εὔνοιαν παρεχομένην. διὸ καὶ μεγάλην μητέρα προσαγορευθῆναι. μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἐξ ἀνθρώπων εἰς θεοὺς μετάστασιν, συγχωρησάντων τῶν ὄχλων καὶ τῶν ἀδελφῶν διαδέξασθαι τὴν ἐξουσίαν τὴν Βασίλειαν, παρθένον οὖσαν ἔτι, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς σωφροσύνης οὐδενὶ συνοικῆσαι βουληθεῖσαν. ὕστερον δὲ βουλομένην διαδόχους τῆς βασιλείας ἀπολιπεῖν υἱούς, Ὑπερίονι συνοικῆσαι τῶν ἀδελφῶν ἑνί, πρὸς ὃν οἰκειότατα διέκειτο. γενομένων δ' αὐτῇ δύο τέκνων Ἡλίου καὶ Σελήνης, καὶ θαυμαζομένων ἐπί τε τῷ κάλλει καὶ τῇ σωφροσύνῃ, φασὶ τοὺς ἀδελφοὺς ταύτῃ μὲν ἐπ' εὐτεκνίᾳ φθονοῦντας, τὸν δ' Ὑπερίονα φοβηθέντας μή ποτε τὴν βασιλείαν εἰς αὑτὸν περισπάσῃ, πρᾶξιν ἐπιτελέσασθαι παντελῶς ἀνόσιον. συνωμοσίαν γὰρ ποιησαμένους, τὸν μὲν Ὑπερίονα κατασφάξαι, τὸν δ' Ἥλιον, ὄντα παῖδα τὴν ἡλικίαν, εἰς τὸν Ἠριδανὸν ποταμὸν ἐμβαλόντας ἀποπνῖξαι. καταφανοῦς δὲ γενομένης τῆς ἀτυχίας, τὴν μὲν Σελήνην, φιλάδελφον οὖσαν καθ' ὑπερβολήν, ἀπὸ τοῦ τέγους ἑαυτὴν ῥῖψαι· τὴν δὲ μητέρα, ζητοῦσαν τὸ σῶμα παρὰ τὸν ποταμόν, σύγκοπον γενέσθαι, καὶ κατενεχθεῖσαν εἰς ὕπνον, ἰδεῖν ὄψιν, καθ' ἣν ἔδοξεν ἐπιστάντα τὸν Ἥλιον παρακαλεῖν αὐτὴν μὴ θρηνεῖν τὸν τῶν τέκνων θάνατον. τοὺς μὲν γὰρ Τιτᾶνας τεύξεσθαι τῆς προσηκούσης τιμωρίας, ἑαυτὸν δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν εἰς ἀθανάτους φύσεις μετασχηματισθήσεσθαι θείᾳ τινὶ προνοίᾳ. ὀνομασθήσεσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἥλιον μὲν τὸ πρότερον ἐν οὐρανῷ πῦρ ἱερὸν καλούμενον, σελήνην δὲ τὴν μήνην προσαγορευομένην. διεγερθεῖσαν δέ, τόν τε ὄνειρον καὶ τὰ περὶ αὑτὴν ἀτυχήματα διελθοῦσαν, ἀξιῶσαι τοῖς μὲν τετελευτηκόσιν ἀπονεῖμαι τιμὰς ἰσοθέους, τοῦ δ' αὑτῆς σώματος μηκέτι μηδένα θιγεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐμμανῆ γενομένην, καὶ τῶν τῆς θυγατρὸς παιγνίων τὰ δυνάμενα ψόφον ἐπιτελεῖν ἁρπάσασαν, πλανᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν, καταλελυμένην μὲν τὰς τρίχας, τῷ δ' ἤχῳ τῶν τυμπάνων καὶ κυμβάλων ψόφῳ ἐνθεάζουσαν, ὥστε καταπλήττεσθαι τοὺς ὁρῶντας. πάντων δὲ περὶ τὸ πάθος ἐλεούντων, καὶ τινῶν ἀντεχομένων τοῦ σώματος, ἐπιγενέσθαι πλῆθος ὄμβρου καὶ συνεχεῖς κεραυνῶν πτώσεις· ἐν τούτῳ δὲ τὴν μὲν Βασίλειαν ἀφανῆ γενέσθαι, τοὺς δ' ὄχλους θαυμάσαντας τὴν περιπέτειαν, τὸν μὲν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην τῇ προσηγορίᾳ καὶ ταῖς τιμαῖς μεταγαγεῖν ἐπὶ τὰ κατ' οὐρανὸν ἄστρα, τὴν δὲ μητέρα τούτων θεὰν νομίσαι, καὶ βωμοὺς ἱδρύσασθαι, καὶ διὰ τῶν τυμπάνων καὶ κυμβάλων ἐνεργείας,

περὶ Βασιλείας τῆς παρθ.

καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀπομιμουμένοις τὰ περὶ αὐτὴν συμβάντα, θυσίας καὶ τὰς ἄλλας τιμὰς ἀπονέμειν. παραδίδοται δὲ τῆς θεοῦ ταύτης κατὰ τὴν Φρυγίαν γένεσις. οἱ γὰρ ἐγχώριοι μυθολογοῦσι τὸ παλαιὸν γενέσθαι βασιλέα Φρυγίας καὶ Λυδίας Μήονα· γήμαντα δὲ Δινδύμην, γεννῆσαι μὲν παιδίον θῆλυ, τρέφειν δ' αὐτὸ μὴ βουλόμενον, εἰς ὄρος ἐκθεῖναι τὸ προσαγορευόμενον Κύβελον. ἐνταῦθα τοῦ παιδίου κατά τινα θείαν πρόνοιαν τάς τε παρδάλεις καί τινα τῶν ἄλλων τῶν ἀλκῇ διαφερόντων θηρίων παρέχεσθαι τὴν θηλήν, καὶ διατρέφειν. γύναια δέ τινα περὶ τὸν τόπον ποιμαίνοντα κατιδεῖν τὸ γινόμενον, καὶ θαυμάσαντα τὴν περιπέτειαν, ἀνελέσθαι τὸ βρέφος, καὶ προσαγορεῦσαι Κυβέλην ἀπὸ τοῦ τόπου. αὐξομένην δὲ τὴν παῖδα, τῷ τε κάλλει καὶ σωφροσύνῃ διενεγκεῖν, ἔτι δὲ συνέσει γενέσθαι θαυμαστήν. τήν τε γὰρ πολυκάλαμον σύριγγα πρώτην ἐπινοῆσαι, καὶ πρὸς τὰς παιδιὰς καὶ χορείας εὑρεῖν κύμβαλα καὶ τύμπανα· πρὸς δὲ τούτοις καθαρμοὺς τῶν νοσούντων κτηνῶν τε καὶ νηπίων παίδων εἰσηγήσασθαι. διὸ καὶ τῶν βρεφῶν ταῖς ἐπῳδαῖς σωζομένων, καὶ τῶν πλείστων ὑπ' αὐτῆς ἐναγκαλιζομένων, διὰ τὴν εἰς ταῦτα σπουδὴν καὶ φιλοστοργίαν ὑπὸ πάντων αὐτὴν ὀρείαν μητέρα προσαγορευθῆναι. συναναστρέφεσθαι δ' αὐτῇ καὶ φιλίαν ἔχειν ἐπὶ πλεῖον φασὶ Μαρσύαν τὸν Φρύγα, θαυμαζόμενον ἐπὶ συνέσει καὶ σωφροσύνῃ. καὶ τῆς μὲν συνέσεως τεκμήριον λαμβάνουσι τὸ μιμήσασθαι τοὺς φθόγγους τῆς πολυκαλάμου σύριγγος, καὶ μετενεγκεῖν ἐπὶ τοὺς αὐλοὺς τὴν ὅλην ἁρμονίαν. τῆς δὲ σωφροσύνης σημεῖον εἶναι φασὶ τὸ μέχρι τῆς τελευτῆς ἄπειρον γενέσθαι τῶν ἀφροδισίων. τὴν οὖν Κυβέλην εἰς ἀκμὴν ἀφροδισίων ἐλθοῦσαν, ἀγαπῆσαι τῶν ἐγχωρίων τινὰ νεανίσκον τὸν προσαγορευόμενον μὲν Ἄττιν, ὕστερον δὲ κληθέντα Πάπαν. συνελθοῦσαν δ' εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ λάθρᾳ, καὶ γενομένην ἔγκυον, ἐπιγνωσθῆναι κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπὸ τῶν γονέων. διόπερ ἀναχθείσης αὐτῆς εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τοῦ πατρὸς τὸ μὲν πρῶτον ὡς παρθένον προσδεξαμένου, μετὰ δὲ ταῦτα γνόντος τὴν φθορὰν, καὶ τάς τε τροφοὺς καὶ τὸν Ἄττιν ἀνελόντος, καὶ τὰ σώματα ἐκρίψαντος ἄταφα, φασὶ τὴν Κυβέλην, διὰ τὴν πρὸς τὸ μειράκιον φιλοστοργίαν καὶ τὴν ἐπὶ ταῖς τροφοῖς λύπην, ἐμμανῆ γενομένην, εἰς τὴν χώραν ἐκπηδῆσαι· καὶ ταύτην μὲν ὀλολύζουσαν καὶ τυμπανίζουσαν μόνην ἐπιέναι πᾶσαν χώραν, καταλελυμένην τὰς τρίχας· τὸν δὲ Μαρσύαν ἐλεοῦντα τὸ πάθος ἑκουσίως αὐτῇ παρακολουθεῖν καὶ συμπλανᾶσθαι, διὰ τὴν προϋπάρχουσαν φιλίαν. παραγενομένους δ' αὐτοὺς πρὸς Διόνυσον εἰς τὴν Νῦσαν, καταλαβεῖν τὸν Ἀπόλλωνα τυγχάνοντα μεγάλης ἀποδοχῆς διὰ τὴν κιθάραν, ἣν Ἑρμῆν εὑρεῖν φασιν, Ἀπόλλωνα δὲ πρῶτον αὐτῇ κατὰ τρόπον χρήσασθαι. ἐρίζοντος δὲ τοῦ Μαρσύου πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα περὶ τῆς τέχνης, καὶ τῶν Νυσαέων ἀποδειχθέντων δικαστῶν, τὸν μὲν Ἀπόλλωνα πρῶτον κιθαρίσαι ψιλήν, τὸν δὲ Μαρσύαν ἐπιβαλόντα τοῖς αὐλοῖς, καταπλῆξαι τὰς ἀκοὰς τῷ ξενίζοντι, καὶ δόξαι διὰ τὴν εὐμέλειαν πολὺ προέχειν τοῦ προηγωνισμένου. συντεθειμένων δ' αὐτῶν παρ' ἄλληλα τοῖς δικασταῖς ἐπιδείκνυσθαι τὴν τέχνην, τὸν μὲν Ἀπόλλωνα φασὶν ἐπιβαλεῖν τὸ δεύτερον ἁρμόττουσαν τῷ μέλει τῆς κιθάρας ᾠδήν, καθ' ἣν ὑπερβαλέσθαι τὴν προϋπάρξασαν τῶν αὐλῶν ἀποδοχήν. τὸν δὲ πρότερον ἀγανακτήσαντα διδάσκειν τοὺς ἀκροατὰς ὅτι παρὰ πᾶν τὸ δίκαιον αὐτὸς ἐλαττοῦται· δεῖν γὰρ γίνεσθαι τέχνης σύγκρισιν, οὐ φωνῆς, καθ' ἣν προσήκει τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ μέλος ἐξετάζεσθαι τῆς κιθάρας καὶ τῶν αὐλῶν· πρὸς δὲ τούτοις ἄδικον εἶναι δύο τέχνας ἅμα πρὸς μίαν συγκρίνεσθαι. τὸν δ' Ἀπόλλωνα μυθολογοῦσιν εἰπεῖν ὡς οὐδὲν αὐτὸς πλεονεκτοίη· καὶ γὰρ τὸν Μαρσύαν τὸ παραπλήσιον αὐτῷ ποιεῖν, εἰς τοὺς αὐλοὺς

γρ. νυσαίων

ἐμφυσῶντα. δεῖν οὖν ἢ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἀμφοτέροις δίδοσθαι τῆς κρίσεως, ἢ μηδέτερον τῷ στόματι διαγωνιζόμενον διὰ μόνων τῶν χειρῶν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἰδίαν ἐμπειρίαν. ἐπικριναίντων δὲ τῶν ἀκροατῶν τὸν Ἀπόλλωνα δικαιότερα λέγειν, συγκριθῆναι πάλιν τὰς τέχνας· καὶ τὸν μὲν Μαρσύαν λειφθῆναι, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα, διὰ τὴν ἔριν πικρότερον χρησάμενον, ἐκδεῖραι ζῶντα τὸν ἡττηθέντα· ταχὺ δὲ μεταμεληθέντα, καὶ βαρέως ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραχθεῖσιν ἐνεχθέντα, τῆς κιθάρας ἐκρῆξαι τὰς χορδάς, καὶ τὴν εὑρημένην ἁρμονίαν ἀφανίσαι. ταύτης δ' ὕστερον μούσας μὲν ἀνευρεῖν τὴν μέσην, Λίνον δὲ τὴν λίχανον, Ὀρφέα δὲ καὶ Θάμυριν ὑπάτην καὶ παρυπάτην. τὸν δ' Ἀπόλλωνα φασὶν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Διονύσου τήν τε κιθάραν καὶ τοὺς αὐλοὺς ἀναθέντα, καὶ τῆς Κυβέλης ἐρασθέντα, συμπλανηθῆναι ταύτῃ μέχρι τῶν ὑπερβορέων. κατὰ δὲ τὴν Φρυγίαν ἐμπεσούσης νόσου τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τῆς γῆς ἀκάρπου γενομένης, ἐπερωτησάντων τὸν θεὸν περὶ τῆς τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς, προστάξαι φασὶν αὐτοῖς θάψαι τὸ Ἄττιδος σῶμα, καὶ τιμᾶν τὴν Κυβέλην ὡς θεόν. διόπερ τοὺς Φρύγας, διὰ τὸν χρόνον ἠφανισμένου τοῦ σώματος, εἴδωλον κατασκευάσαι τοῦ μειρακίου, πρὸς ᾧ θρηνοῦντας ταῖς οἰκείαις τιμαῖς τοῦ πάθους ἐξιλάσκεσθαι τὴν τοῦ παρανομηθέντος μῆνιν· ὅπερ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου ποιοῦντας αὐτοὺς διατελεῖν. τῆς δὲ Κυβέλης τὸ παλαιὸν βωμοὺς ἱδρυσαμένους θυσίας ἐπιτελεῖν κατ' ἔτος· ὕστερον δὲ ἐν Πισσινοῦντι τῆς Φρυγίας κατασκευάσαι νεὼν πολυτελῆ, καὶ τιμὰς καὶ θυσίας καταδεῖξαι μεγαλοπρεπεστάτας, Μίδου τοῦ βασιλέως εἰς ταῦτα συμφιλοκαλήσαντος. τῷ δ' ἀγάλματι τῆς θεοῦ παραστῆσαι παρδάλεις καὶ λέοντας, διὰ τὸ δοκεῖν ὑπὸ τούτων πρώτως τραφῆναι. περὶ μὲν οὖν μητρὸς θεῶν τοιαῦτα μυθολογεῖται παρά τε τοῖς Φρυξὶ καὶ τοῖς Ἀτλαντίοις τοῖς παρὰ τὸν ὠκεανὸν οἰκοῦσι. Μετὰ δὲ τὴν Ὑπερίονος τελευτὴν μυθολογοῦσι τοὺς υἱοὺς τοῦ Οὐρανοῦ διελέσθαι τὴν βασιλείαν, ὧν ὑπάρχειν ἐπιφανεστάτους Ἄτλαντα καὶ Κρόνον. τούτων δὲ τὸν μὲν Ἄτλαντα λαχεῖν τοὺς παρὰ τὸν ὠκεανὸν τόπους, καὶ τούς τε λαοὺς Ἀτλαντίους ὀνομάσαι, καὶ τὸ μέγιστον τῶν κατὰ τὴν χώραν ὀρῶν ὁμοίως Ἄτλαντα προσαγορεῦσαι. φασὶ δ' αὐτὸν τὰ περὶ τὴν ἀστρολογίαν ἐξακριβῶσαι, καὶ τὸν σφαιρικὸν λόγον εἰς ἀνθρώπους πρῶτον ἐξενεγκεῖν. ἀφ' ἧς αἰτίας δόξαι τὸν σύμπαντα κόσμον ἐπὶ τῶν Ἄτλαντος ὤμων ὀχεῖσθαι, τοῦ μύθου τὴν τῆς σφαίρας εὕρεσιν καὶ καταγραφὴν αἰνιττομένου. γενέσθαι δ' αὐτῷ πλείους υἱούς, ὧν ἕνα διενεγκεῖν εὐσεβείᾳ καὶ τῇ πρὸς τοὺς ἀρχομένους δικαιοσύνῃ καὶ φιλανθρωπίᾳ, τὸν προσαγορευόμενον Ἕσπερον. τοῦτον δ' ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ Ἄτλαντος ὄρους ἀναβαίνοντα, καὶ τὰς τῶν ἄστρων παρατηρήσεις ποιούμενον, ἐξαίφνης ὑπὸ πνευμάτων συναρπαγέντα μεγάλων ἄφαντον γενέσθαι. διὰ δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ τὸ πάθος τὰ πλήθη ἐλεήσαντα, τιμὰς ἀθανάτους ἀπονεῖμαι, καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἀστέρων ὁμωνύμως ἐκείνῳ προσαγορεῦσαι. ὑπάρξαι δ' Ἄτλαντι καὶ θυγατέρας ἑπτά, τὰς κοινῶς μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καλουμένας Ἀτλαντίδας, ἰδίᾳ δ' ἑκάστην ὀνομαζομένην, Μαῖαν, Ἠλέκτραν, Ταϋγέτην, Ἀστερόπην, Μερόπην, Ἀλκυόνην, καὶ τὴν τελευταίαν Κελαινώ. ταύτας δὲ μιγείσας τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἥρωσι καὶ θεοῖς, ἀρχηγοὺς καταστῆναι τοῦ πλείστου γένους τῶν ἀνθρώπων, τεκούσας τοὺς δι' ἀρετὴν θεοὺς καὶ ἥρωας ὀνομασθέντας. οἷον, τὴν πρεσβυτάτην Μαῖαν Διὶ μιγεῖσαν Ἑρμῆν τεκνῶσαι, πολλῶν εὑρετὴν γεγενημένον τοῖς ἀνθρώποις. παραπλησίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας Ἀτλαντίδας γεννῆσαι παῖδας ἐπιφανεῖς, ὧν τοὺς μὲν ἐθνῶν, τοὺς δὲ πόλεων γενέσθαι κτίστας. διόπερ οὐ μόνον παρ' ἐνίοις τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι τοὺς πλείστους τῶν ἀρχαιοτάτων ἡρώων εἰς ταύτας

τῷ ἐσχατιῶ

αἰα φέρειν τὸν ἥλιον. ὑπάρξαι δ' αὐτὰς καὶ σώφρονας διαφερόντως, καὶ μετὰ τὴν τε-
λευτὴν τυχεῖν ἀθανάτου τιμῆς παρ' ἀνθρώποις, καὶ καθιδρυνθείσας ἐν τῷ κόσμῳ
καὶ τῇ τῶν Πλειάδων προσηγορίᾳ περιληφθείσας. ἐκλήθησαν δ' Ἀτλαντίδες καὶ αἱ
νύμφαι, διὰ τὸ τοὺς ἐγχωρίους κοινῇ τὰς γυναῖκας νύμφας προσαγορεύειν. Κρόνον δὲ
μυθολογοῦσιν, ἀδελφὸν μὲν Ἄτλαντος ὄντα, διαφέροντα δ' ἀσεβείᾳ καὶ πλεονεξίᾳ,
γῆμαι τὴν ἀδελφὴν Ῥέαν, ἐξ ἧς γεννῆσαι Δία, τὸν Ὀλύμπιον ὕστερον ἐπικληθέντα.
γεγονέναι δὲ καὶ ἕτερον Δία, τὸν ἀδελφὸν μὲν Οὐρανοῦ, τῆς δὲ Κρήτης βασιλεύσαντα,
τῇ δόξῃ πολὺ λειπόμενον τοῦ μεταγενεστέρου. τοῦτον μὲν οὖν βασιλεῦσαι τοῦ σύμπαν-
τος κόσμου. τὸν δὲ προγενέστερον, δυναστεύοντα τῆς προειρημένης νήσου, δέκα παῖδας
γεννῆσαι, τοὺς ὀνομασθέντας Κούρητας. προσαγορεῦσαι δὲ καὶ τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς γυναι-
κὸς Ἰδαίαν, ἐν ᾗ καὶ τελευτήσαντα ταφῆναι, δεικνυμένου τοῦ τὴν ταφὴν δεξαμένου τό-
που μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. οὐ μὴν οἵ γε Κρῆτες ὁμολογούμενα τούτοις ἱστο-
ροῦσι, περὶ ὧν ἡμεῖς ἐν τοῖς περὶ Κρήτης τὰ κατὰ μέρος ἀναγράψομεν. δυναστεῦσαι
δέ φασι τὸν Κρόνον κατὰ Σικελίαν καὶ Λιβύην, ἔτι δὲ τὴν Ἰταλίαν· καὶ τὸ σύνολον ἐν
τοῖς πρὸς ἑσπέραν τόποις συστήσασθαι τὴν βασιλείαν. παρὰ πᾶσι δὲ φρουραῖς κατέ-
χειν τὰς ἀκροπόλεις, καὶ τοὺς ὀχυροὺς τῶν τόπων τούτων. ἀφ' οὗ δὴ μέχρι τοῦ νῦν κρόνια
κατά τε τὴν Σικελίαν καὶ τὰ πρὸς ἑσπέραν νεύοντα μέρη, πολλοὺς τῶν ὑψηλῶν τό-
πων ἀπ' ἐκείνου Κρόνια προσαγορεύεσθαι. Κρόνου δὲ γενόμενον υἱὸν Δία τὸν ἐναντίον
τῷ πατρὶ βίον ζηλῶσαι, καὶ παρεχόμενον ἑαυτὸν πᾶσιν ἐπιεικῆ καὶ φιλάνθρωπον, ὑ-
πὸ τοῦ πλήθους πατέρα προσαγορευθῆναι. διαδέξασθαι δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν,
οἱ μὲν ἑκόντος τοῦ πατρὸς παραχωρήσαντος, οἱ δ' ὑπὸ τῶν ὄχλων αἱρεθέντα, διὰ τὸ μῖσος
τὸ πρὸς τὸν πατέρα. ἐπιστρατεύσαντος δ' ἐπ' αὐτὸν τοῦ Κρόνου μετὰ τῶν Τιτάνων, κρα-
τῆσαι τῇ μάχῃ τὸν Δία, καὶ κύριον γενόμενον τῶν ὅλων, ἐπελθεῖν ἅπασαν τὴν οἰκου-
μένην, εὐεργετοῦντα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. διενεγκεῖν δ' αὐτὸν καὶ σώματος ῥώμῃ
καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀρεταῖς, καὶ διὰ τοῦτο ταχὺ κύριον γενέσθαι τοῦ σύμπαντος
κόσμου. καθόλου δ' αὐτὸν τὴν ἅπασαν σπουδὴν ἔχειν εἰς κόλασιν μὲν τῶν ἀσεβῶν καὶ
πονηρῶν, εὐεργεσίαν δὲ τῶν ὄχλων. ἀνθ' ὧν μετὰ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν ὀνομασθῆ-
ναι μὲν Ζῆνα, διὰ τὸ δοκεῖν τοῦ καλῶς ζῆν αἴτιον γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις, καθιδρυνθῆναι
δ' ἐν τῷ κόσμῳ τῇ τῶν εὖ παθόντων τιμῇ, πάντων προθύμως ἀναγορευόντων θεὸν
καὶ κύριον εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ σύμπαντος κόσμου. τὰ μὲν οὖν παρὰ τοῖς Ἀτλαντίοις
θεολογούμενα τὰ κεφάλαια ταῦτ' ἐστίν. Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ προειρήκαμεν ἐν τοῖς Αἰ-
γυπτιακοῖς περὶ τῆς τοῦ Διονύσου γενέσεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντων, ἀκολού-
θως ταῖς ἐγχωρίοις ἱστορίαις, οἰκεῖον εἶναι διαλαμβάνομεν προσθεῖναι τὰ μυθο-
λογούμενα περὶ τοῦ θεοῦ τούτου παρὰ τοῖς Ἕλλησι. τῶν δὲ παλαιῶν μυθογράφων καὶ
ποιητῶν περὶ Διονύσου γεγραφότων ἀλλήλοις ἀσύμφωνα, καὶ πολλοὺς καὶ τερατώ-
δεις λόγους καταβεβλημένων, δυσχερές ἐστι περὶ τῆς γενέσεως τοῦ θεοῦ τούτου καὶ τῶν
πράξεων εἰπεῖν. οἱ μὲν γὰρ ἕνα Διόνυσον, οἱ δὲ τρεῖς γεγονέναι φασίν. εἰσὶ δ' οἱ γένε-
σιν μὲν τούτου ἀνθρωπόμορφον μὴ γεγονέναι τὸ παράπαν ἀποφαινόμενοι, τὴν δὲ τοῦ
οἴνου δόσιν Διόνυσον εἶναι νομίζοντες. διόπερ ἡμεῖς τῶν παρ' ἑκάστοις λεγομένων τὰ
κεφάλαια πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν. οἱ τοίνυν φυσιολογοῦντες περὶ
τοῦ θεοῦ τούτου, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἀμπέλου καρπὸν Διόνυσον ὀνομάζοντες, φασὶ
τὴν γῆν αὐτομάτως μετὰ τῶν ἄλλων φυτῶν ἐνεγκεῖν τὴν ἄμπελον, ἀλλ' οὐκ
ἐξ ἀρχῆς ὑπό τινος εὑρετοῦ φυτευθῆναι. τεκμήριον δ' εἶναι τούτου τὸ μέχρι τοῦ

γρ. κατεῖχε

γρ. εἰς αἰῶνα

γρ. γεγονέναι τινὲς [illegible]

σιν ἐν πολλοῖς τόποις ἀγρίας ἀμπέλους φύεσθαι, καὶ καρποφορεῖν αὐτὰς ὁμοίως ταῖς
ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας γεωργουμέναις. διμήτορα δ' Διόνυσον ὑπὸ τῶν
παλαιῶν ὠνομάσθαι, μιᾶς μὲν καὶ πρώτης γενέσεως ἀριθμουμένης, ὅταν τὸ φυτὸν
εἰς τὴν γῆν τεθὲν λαμβάνῃ τὴν αὔξησιν, δευτέρας δ' ὅταν καρποφορῇ, καὶ τοὺς
βότρυας πεπαίνῃ· ὥστε τὴν μὲν ἐκ γῆς, τὴν δ' ἐκ τῆς ἀμπέλου γένεσιν τοῦ θεοῦ
νομίζεσθαι. παραδεδωκότων δέ τινων μυθογράφων καὶ τρίτην γένεσιν, καθ' ἣν φασι
τὸν θεὸν ἐκ Διὸς καὶ Δήμητρος τεκνωθέντα διασπασθῆναι μὲν ὑπὸ τῶν γηγενῶν καὶ
καθεψηθῆναι, πάλιν δ' ὑπὸ τῆς Δήμητρος τῶν μελῶν συναρμοσθέντων, ἐξ ἀρ-
χῆς νέον γεννηθῆναι· εἰς φυσικάς τινας αἰτίας ἀνάγουσι τοὺς τοιούτους λόγους. Διὸς μὲν
γὰρ καὶ Δήμητρος αὐτὸν λέγεσθαι, διὰ τὸ τὴν ἄμπελον ἔκ τε γῆς καὶ ὄμβρου λαμ-
βάνουσαν τὴν αὔξησιν, καρποφορεῖν τὸν ἐκ τοῦ βότρυος ἀποθλιβόμενον οἶνον· τὸ δ'
ὑπὸ τῶν γηγενῶν νέον ὄντα διασπασθῆναι, δηλοῦν τὴν ὑπὸ τῶν γεωργῶν συγκο-
μιδὴν τῶν καρπῶν, διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους τὴν γῆν Δήμητραν νομίζειν. τὴν δὲ καθέ-
ψησιν τῶν μελῶν μεμυθοποιῆσθαι, διὰ τὸ τοὺς πλείστους ἕψειν τὸν οἶνον, εὐωδέστερον
αὐτὸν καὶ βελτίονα τὴν φύσιν κατασκευάζοντας. τὰ δ' ὑπὸ τῶν γηγενῶν λυμανθέν-
τα τῶν μελῶν, ἁρμοσθέντα πάλιν ἐπὶ τὴν προϋπάρχουσαν φύσιν ἀποκαθίστασθαι,
παρεμφαίνειν πάλιν ὅτι ἡ γῆ τὴν τρυγηθεῖσαν ἄμπελον καὶ τμηθεῖσαν ταῖς κατ' ἔτος
ὥραις, εἰς τὴν προϋπάρξασαν ἐν τῷ καρποφορεῖν ἀκμὴν ἀποκαθίστησι. καθόλου γὰρ
ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μυθογράφων τὴν Δήμητραν γῆν μητέρα προσαγορεύεσθαι.
σύμφωνα δὲ τούτοις εἶναι τά τε δηλούμενα διὰ τῶν Ὀρφικῶν ποιημάτων, καὶ τὰ παρ-
εισαγόμενα κατὰ τὰς τελετάς, περὶ ὧν οὐ θέμις τοῖς ἀμυήτοις ἱστορεῖν τὰ κατὰ μέρος. ὁ-
μοίως δὲ καὶ τὴν ἐκ Σεμέλης γένεσιν εἰς φυσικὰς ἀρχὰς ἀνάγουσιν, ἀποφαινόμενοι
θυώνην ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τὴν γῆν ὠνομάσθαι καὶ τεθεῖσθαι τὴν προσηγορίαν· καὶ
σεμέλην μὲν, ἀπὸ τοῦ σεμνὴν εἶναι τῆς θεοῦ ταύτης τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τιμήν· θυώνην
δὲ, ἀπὸ τῶν θυομένων αὐτῇ θυσιῶν καὶ θυηλῶν. δὶς δ' αὐτοῦ τὴν γένεσιν ἐκ Διὸς πα-
ραδεδόσθαι, διὰ τὸ δοκεῖν μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῷ κατὰ τὸν Δευκαλίωνα κατακλυσμῷ
φθαρῆναι καὶ τούτους τοὺς καρπούς, καὶ μετὰ τὴν ἐπομβρίαν πάλιν ἀναφύντας, ὡσπερεὶ
δευτέραν ἐπιφάνειαν ταύτην ὑπάρξαι τοῦ θεοῦ παρ' ἀνθρώποις, καθ' ἣν ἐκ τοῦ Διὸς
μηροῦ γενέσθαι πάλιν τὸν θεὸν τοῦτον μεμυθοποιῆσθαι. οἱ μὲν οὖν τὴν χρείαν καὶ δύ-
ναμιν τοῦ κατὰ τὸν οἶνον εὑρήματος ἀποφαινόμενοι Διόνυσον ὑπάρχειν, τοιαῦτα περὶ αὐ-
τοῦ μυθολογοῦσι. τῶν δὲ μυθογράφων οἱ σωματοειδῆ τὸν θεὸν παρεισάγοντες, τὴν μὲν
εὕρεσιν τῆς ἀμπέλου καὶ φυτείαν, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ τὸν οἶνον πραγματείαν συμ-
φώνως αὐτῷ προσάπτουσι· περὶ δὲ τοῦ πλείους γεγονέναι Διονύσους ἀμφισβητοῦσιν.
ἔνιοι μὲν γὰρ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀποφαίνονται γενέσθαι τόν τε καταδείξαντα τὰ κατὰ
τὰς οἰνοποσίας καὶ συγκομιδὰς τῶν ξυλίνων καλουμένων καρπῶν, καὶ τὸν στρατευσά-
μενον ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἔτι δὲ τὸν τὰ μυστήρια καὶ τελετὰς καὶ βακχείας
εἰσηγησάμενον. ἔνιοι δὲ, καθάπερ προεῖπον, τρεῖς ὑποστησάμενοι γεγονέναι κατὰ διεστη-
κότας χρόνους, ἑκάστῳ προσάπτουσιν ἰδίας πράξεις, καί φασι τὸν μὲν ἀρχαιότατον,
Ἰνδὸν γεγονέναι, καὶ τῆς χώρας αὐτομάτως διὰ τὴν εὐκρασίαν φερούσης πολλὴν
ἄμπελον, πρῶτον τοῦτον ἀποθλῖψαι βότρυας, καὶ τὴν χρείαν τῆς περὶ τὸν οἶνον φύ-
σεως ἐπινοῆσαι. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν τῶν σύκων καὶ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων τὴν καθή-
κουσαν ἐπιμέλειαν καὶ παράδοσιν ποιήσασθαι, καὶ καθόλου τὰ περὶ τὴν συγκομι-
δὴν τούτων τῶν καρπῶν ἐπινοῆσαι· διὸ καὶ ληναῖον ὀνομασθῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ καὶ κα-

καταπώγωνα λέγουσι, διὰ τὸ τοῖς Ἰνδοῖς νόμιμον εἶναι, μέχρι τῆς τελευτῆς ἐπιμελῶς διατρέφειν τοὺς πώγωνας. τὸν δὴ οὖν Διόνυσον ἐπελθόντα μετὰ στρατοπέδου πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, διδάξαι τήν τε φυτείαν τῆς ἀμπέλου, καὶ τὴν ἐν ταῖς ληνοῖς ἀπόθλιψιν τῶν βοτρύων· ἀφ' οὗ ληναῖον αὐτὸν ὀνομασθῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὑρημάτων μεταδιδόντα πᾶσι, τυχεῖν αὐτὸν μετὰ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν ἀθανάτου τιμῆς παρὰ τοῖς εὖ παθοῦσι. δείκνυσθαι δὲ παρ' Ἰνδοῖς μέχρι τοῦ νῦν τόν τε τόπον ἐν ᾧ συνέβη γενέσθαι τὸν θεόν, καὶ προσηγορίας πόλεων ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν ἐγχωρίων διάλεκτον· καὶ πολλὰ ἕτερα διαμένειν ἀξιόλογα τεκμήρια τῆς παρ' Ἰνδοῖς γενέσεως, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. Δεύτερον δὲ μυθολογοῦσι γενέσθαι Διόνυσον ἐκ Διὸς καὶ Περσεφόνης, ὡς δέ τινες, ἐκ Δήμητρος. τοῦτον δὲ παρεισάγουσι πρῶτον βοῦς ὑπ' ἄροτρον ζεῦξαι, τὸ πρὸ τοῦ ταῖς χερσὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν γῆν κατεργαζομένων. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα φιλοτέχνως ἐπινοῆσαι τῶν πρὸς τὴν γεωργίαν χρησίμων, δι' ὧν ἀπολυθῆναι τοὺς ὄχλους τῆς πολλῆς κακοπαθείας. ἀνθ' ὧν τοὺς εὖ παθόντας ἀπονεῖμαι τιμὰς ἰσοθέους αὐτῷ καὶ θυσίας, προθύμως ἁπάντων ἀνθρώπων διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας ἀπονειμάντων τὴν ἀθανασίαν. παράσημον δ' αὐτῷ ποιῆσαι κέρατα τοὺς κατασκευάζοντας τὰς γραφὰς ἢ τοὺς ἀνδριάντας, ἅμα μὲν δηλοῦντας ἑτέρου Διονύσου φύσιν, ἅμα δὲ ἀπὸ τοῦ περὶ τὸ ἄροτρον εὑρέσεως ἐμφαίνοντας τὸ μέγεθος τῆς ἐπινοηθείσης τοῖς γεωργοῖς εὐχρηστίας. Τρίτον δὲ γενέσθαι Διόνυσον φασὶν ἐν Θήβαις ταῖς Βοιωτίαις ἐκ Διὸς καὶ Σεμέλης τῆς Κάδμου. μυθολογοῦσι γὰρ ἐρασθέντα Δία μιγῆναι πλεονάκις αὐτῇ διὰ τὸ κάλλος. τὴν δ' Ἥραν ζηλοτυποῦσαν καὶ βουλομένην τιμωρίαν περιβαλεῖν τὴν ἄνθρωπον, ὁμοιωθῆναι μέν τινι τῶν ἀποδοχῆς τυγχανουσῶν παρ' αὐτῆς γυναικῶν, παρακρούσασθαι δὲ τὴν Σεμέλην· εἰπεῖν γὰρ πρὸς αὐτὴν ὅτι καθῆκον ἦν τὸν Δία μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας τε καὶ τιμῆς ποιεῖσθαι τὴν ὁμιλίαν, ἧπερ χρῆται κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἥραν συμπεριφοράν. διὸ καὶ τὸν μὲν Δία, τῆς Σεμέλης ἀξιούσης τυγχάνειν τῶν ἴσων Ἥρᾳ τιμῶν, παραγενέσθαι μετὰ βροντῶν καὶ κεραυνῶν· τὴν δὲ Σεμέλην, οὐχ ὑπομείνασαν τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως, τελευτῆσαι, καὶ τὸ βρέφος ἐκτρῶσαι πρὸ τοῦ καθήκοντος χρόνου. καὶ τοῦτο μὲν τὸν Δία ταχέως εἰς τὸν ἑαυτοῦ μηρὸν ἐγκρύψαι· μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ κατὰ φύσιν τῆς γενέσεως χρόνου τελείαν αὔξησιν ποιήσαντος, ἀπενεγκεῖν τὸ βρέφος εἰς Νύσαν τῆς Ἀραβίας. ἐνταῦθα δ' ὑπὸ νυμφῶν τραφέντα τὸν παῖδα προσαγορευθῆναι μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ τόπου Διόνυσον, γενόμενον δὲ τῷ κάλλει διάφορον, τὸ μὲν πρῶτον ἐν χορείαις καὶ γυναικῶν θιάσοις καὶ παντοδαπῇ τρυφῇ καὶ παιδιᾷ διατελεῖν· μετὰ δὲ ταῦτα στρατόπεδον ἐκ τῶν γυναικῶν συναγαγόντα καὶ θύρσοις καθοπλίσαντα, στρατείαν ἐπὶ πᾶσαν ποιήσασθαι τὴν οἰκουμένην. καταδεῖξαι δὲ καὶ τὰς περὶ τὰς τελετάς, καὶ μεταδοῦναι τῶν μυστηρίων τοῖς εὐσεβέσι τῶν ἀνθρώπων καὶ δίκαιον βίον ἀσκοῦσι. πρὸς δὲ τούτοις πανταχοῦ πανηγύρεις ἄγειν, καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας συντελεῖν, καὶ τὸ σύνολον συλλύοντα τά τε νείκη τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων, ἀντὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν πολέμων ὁμόνοιαν καὶ πολλὴν εἰρήνην κατασκευάζειν. διαβοηθείσης δὲ κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ θεοῦ παρουσίας, καὶ διότι πᾶσιν ἐπιεικῶς προσφερόμενος, πολλὰ συμβάλλεται πρὸς τὴν ἐξημέρωσιν τοῦ κοινοῦ βίου, πανδημεὶ συναντᾶν αὐτῷ, καὶ προσδέχεσθαι μετὰ πολλῆς χαρᾶς. ὀλίγων δ' ὄντων τῶν δι' ὑπερηφανίαν καὶ ἀσέβειαν καταφρονούντων, καὶ φασκόντων τὰς μὲν βάκχας δι' ἀκρασίαν αὐτὸν περιάγεσθαι, τὰς δὲ τελετὰς καὶ τὰ μυστήρια φθορᾶς ἕνεκα τῶν ἀλλοτρίων γυναικῶν κα-

γρ. ἐπελθεῖν

γρ. μεταδόντα

γρ. θυρσοῖς

παρίστασθαι, καὶ κολάζεσθαι τοὺς τοιούτους παραχρῆμα. ἐνίοτε γὰρ τῇ τῆς φύσεως ὑπεροχῇ χρώμενον τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀσεβεῖς, ποτὲ μὲν αὐτοῖς ἐμβάλλοντα μανίας, ποτὲ δὲ ταῖς τῶν γυναικῶν χερσὶ ζῶντας διαμελίζοντα· ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τῆς στρατηγικῆς ἐπινοίας παραδόξως ἀναιρεῖν τοὺς ἀντιπαραταττομένους. ἀναδιδόναι γὰρ ταῖς βάκχαις ἀντὶ τῶν θύρσων λόγχας ταῖς κιττῷ κεκαλυμμένας τὴν ἀκμὴν τοῦ σιδήρου· καὶ τῶν βασιλέων διὰ τὴν ἄγνοιαν καταφρονούντων, ὡς ἂν γυναικῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαρασκεύων ὄντων, ἀνελπίστως ἐπιτιθέμενον κατακοντίζειν. τῶν δὲ κολασθέντων ὑπ' αὐτοῦ φασὶν ἐπιφανεστάτους εἶναι Πενθέα μὲν παρὰ τοῖς Ἕλλησι, Μύρρανον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰνδῶν, Λυκοῦργον δὲ παρὰ τοῖς Θρᾳξί. μυθολογοῦσι γὰρ τὸν Διόνυσον ἐκ τῆς Ἀσίας μέλλοντα τὴν δύναμιν διαβιβάζειν εἰς τὴν Εὐρώπην, συνθέσθαι φιλίαν πρὸς Λυκοῦργον τὸν Θρᾴκης βασιλέα τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ. διαβιβάσαντος δὲ αὐτοῦ προτέρας τὰς βάκχας ὡς εἰς φιλίαν χώραν, τὸν μὲν Λυκοῦργον παραγγεῖλαι τοῖς στρατιώταις νυκτὸς ἐπιθέσθαι, καὶ τόν τε Διόνυσον καὶ τὰς μαινάδας πάσας ἀνελεῖν· τὸν δὲ Διόνυσον παρά τινος τῶν ἐγχωρίων, ὃς ἐκαλεῖτο Θάροψ, μαθόντα τὴν ἐπιβουλὴν, καταπλαγῆναι, διὰ τὸ τὴν δύναμιν ἐν τῷ πέραν εἶναι, παντελῶς δὲ ὀλίγους αὐτῷ τῶν φίλων συνδιαβεβηκέναι. διόπερ λάθρα τούτου διαπλεύσαντος πρὸς τὸ σφέτερον στρατόπεδον, τὸν μὲν Λυκοῦργον φασὶν ἐπιθέμενον ταῖς μαινάσιν ἐν τῷ καλουμένῳ Νυσίῳ πάσας ἀποκτεῖναι· τὸν δὲ Διόνυσον περαιώσαντα τὴν δύναμιν μάχῃ κρατῆσαι τῶν Θρᾳκῶν, καὶ τὸν Λυκοῦργον ζωγρήσαντα τυφλῶσαί τε καὶ πᾶσαν αἰκίαν εἰσενεγκάμενον ἀνασταυρῶσαι. μετὰ δὲ ταῦτα τῷ μὲν Θάροπι χάριν ἀποδόντα τῆς εὐεργεσίας, παραδοῦναι τὴν τῶν Θρᾳκῶν βασιλείαν, καὶ διδάξαι τὰ κατὰ τὰς τελετὰς ὄργια. Θάροπος δ' υἱὸν γενόμενον Οἴαγρον παραλαβεῖν τήν τε βασιλείαν καὶ τὰς ἐν τοῖς μυστηρίοις τελετὰς παραδιδομένας, ἃς ὕστερον Ὀρφέα τὸν Οἰάγρου μαθόντα παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ φύσει καὶ παιδείᾳ τῶν ἁπάντων διενεγκόντα, πολλὰ μεταθεῖναι τῶν ἐν τοῖς ὀργίοις. διὸ καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ Διονύσου γενομένας τελετὰς, ὀρφικὰς προσαγορευθῆναι. τῶν δὲ ποιητῶν τινὲς, ὧν ἐστι καὶ Ἀντίμαχος, ἀποφαίνονται τὸν Λυκοῦργον οὐ Θρᾴκης ἀλλὰ τῆς Ἀραβίας γεγονέναι βασιλέα, καὶ τῷ τε Διονύσῳ καὶ ταῖς βάκχαις τὴν ἐπίθεσιν ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀραβίαν Νύσῃ πεποιῆσθαι. τὸν δ' οὖν Διόνυσον φασὶ κολάσαντα μὲν τοὺς ἀσεβεῖς, ἐπιεικῶς δὲ προσενεχθέντα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἐπ' ἐλέφαντος τὴν εἰς Θήβας ἐπάνοδον ποιήσασθαι. τριετοῦς δὲ διαγεγενημένου τοῦ σύμπαντος χρόνου, φασὶ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας ἄγειν τὰς τριετηρίδας. μυθολογοῦσι δ' αὐτὸν καὶ λαφύρων ἠθροικότα πλῆθος, ὡς ἂν ἀπὸ τηλικαύτης στρατείας, πρῶτον τὸν ἁπάντων καταγαγεῖν θρίαμβον εἰς τὴν πατρίδα.

αὗται μὲν οὖν αἱ γενέσεις συμφωνοῦνται μάλιστα παρὰ τῶν παλαιῶν. ἀμφισβητοῦσι δὲ καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγαι Ἑλληνίδες τῆς τούτου τεκνώσεως. καὶ γὰρ Ἠλεῖοι καὶ Νάξιοι, πρὸς δὲ τούτοις οἱ τὰς Ἐλευθερὰς οἰκοῦντες, καὶ Τήιοι, καὶ πλείους ἕτεροι παρ' ἑαυτοῖς ἀποφαίνονται τεκνωθῆναι. καὶ Τήιοι μὲν τεκμήριον φέρουσι τῆς παρ' αὐτοῖς γενέσεως τοῦ θεοῦ, ὃ μέχρι τοῦ νῦν τεταγμένοις χρόνοις ἐν τῇ πόλει πηγὴν αὐτομάτως ἐκ τῆς γῆς οἴνου ῥεῖν εὐωδίᾳ διαφέροντος· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ἱερὰν Διονύσου δεικνύουσι τὴν χώραν, οἱ δὲ ναοὺς καὶ τεμένη διαφερόντως ἐκ παλαιῶν χρόνων αὐτῷ καθιδρυμένα. καθόλου δ' ἐν πολλοῖς τόποις τῆς οἰκουμένης ἀπολελοιπότος τοῦ θεοῦ σημεῖα τῆς ἰδίας εὐεργεσίας ἅμα καὶ παρουσίας, οὐδὲν παράδοξον ἑκάστους νομίζειν, οἰκειότητά τινα γεγονέναι τῷ Διονύσῳ πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν καὶ χώραν. μαρ-

περὶ Μύρρανου

περὶ τῆς δυνάμεως

πρὸς δὲ τούτοις ὑφ' ἡμῶν καὶ ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς ὕμνοις, λέγων περὶ τῶν ἀμφισβητούντων τῆς τούτου γενέσεως, καὶ ἅμα τεκνωθῆναι [illegible] φάσκων αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀραβίαν νύσῃ,
„ Οἱ μὲν γὰρ δρακάνῳ σὲ, οἱ δ' ἰκάρῳ ἠνεμοέσσῃ Φασὶν, οἱ δ' ἐν νάξῳ, δῖον γένος
„ εἰραφιῶτα, Οἱ δέ σ' ἐπ' ἀλφειῷ ποταμῷ βαθυδινήεντι, Ἄλλοι δ' ἐν θήβαισιν
„ ἄναξ σὲ λέγουσι γενέσθαι, Ψευδόμενοι. σὲ δ' ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, Πολ
„ λὸν ἀπ' ἀνθρώπων κρύπτων λευκώλενον Ἥρην. Ἔστι δὲ τῆς νύσης ἄβατον ὄρος, ἀνθέον
„ ὕλῃ, Τηλοῦ Φοινίκης, σχεδὸν αἰγύπτοιο ῥοάων. Οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι καὶ τῶν λιβύων
(-ων) γεγενημένα οἱ παρὰ τὸν ὠκεανὸν οἰκοῦντες ἀμφισβητοῦσι τῆς τοῦ θεοῦ γενέσεως, καὶ τὴν νύσαν καὶ τἄλλα τὰ περὶ αὐτὸν μυθολογούμενα παρ' ἑαυτοῖς δεικνύουσι γεγενημένα, καὶ πολλὰ τεκμήρια τούτων μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου διαμεμενηκέναι κατὰ τὴν χώραν φασί. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι πολλοὶ τῶν παλαιῶν παρ' ἕλλησι μυθογράφων καὶ ποιητῶν σύμφωνα τούτοις ἱστοροῦσι, καὶ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων οὐκ ὀλίγοι. διόπερ, ἵνα μηδὲν παραλείπωμεν τῶν ἱστορημένων περὶ Διονύσου, διέξιμεν ἐν κεφαλαίοις τά παρὰ τοῖς λίβυσι λεγόμενα, καὶ τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων ὅσοι τούτοις σύμφωνα γεγράφασι, καὶ Διονυσίῳ τῷ συνταξαμένῳ τὰς παλαιὰς μυθοποιίας. οὗτος γὰρ τά τε περὶ τὸν Διόνυσον καὶ τὰς ἀμαζόνας, ἔτι δὲ τοὺς ἀργοναύτας, καὶ τὰ κατὰ τὸν ἰλιακὸν πόλεμον πραχθέντα, καὶ πόλλ' ἕτερα συνέταξε, παρατιθεὶς τὰ ποιήματα τῶν ἀρχαίων τῶν τε μυθολόγων καὶ τῶν ποιητῶν. φησὶ τοίνυν παρ' ἕλλησι πρῶτον εὑρετὴν γενέσθαι Λίνον ῥυθμῶν καὶ μέλους. ἔτι δὲ, Κάδμου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης τὰ καλούμενα γράμματα, πρῶτον εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον, καὶ τὰς προσηγορίας ἑκάστῳ τάξαι, καὶ τοὺς χαρακτῆρας διατυπῶσαι. κοινῇ μὲν οὖν τὰ γράμματα Φοινίκια κληθῆναι, διὰ τὸ παρὰ τοὺς ἕλληνας ἐκ φοινίκων μετενεχθῆναι. ἰδίᾳ δὲ τῶν πελασγῶν πρώτων χρησαμένων τοῖς μετατεθεῖσι χαρακτῆρσι, πελασγικὰ προσαγορευθῆναι. τὸν δὲ Λίνον ἐπὶ ποιητικῇ καὶ μελῳδίᾳ θαυμασθέντα, μαθητὰς σχεῖν πολλοὺς, ἐπιφανεστάτους δὲ τρεῖς, Ἡρακλέα, Θάμυριν, καὶ Ὀρφέα. τούτων δὲ τὸν μὲν Ἡρακλέα, κιθαρίζειν μανθάνοντα, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βραδυτῆτα, μὴ δύνασθαι δέξασθαι τὴν μάθησιν. ἔπειθ' ὑπὸ τοῦ Λίνου πληγαῖς ἐπιτιμηθέντα διοργισθῆναι, καὶ τῇ κιθάρᾳ τὸν διδάσκαλον πατάξαντα ἀποκτεῖναι. Θάμυριν δὲ φύσει διαφόρῳ κεχορηγημένον ἐκπονῆσαι τὰ περὶ τὴν μουσικὴν, καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ μελῳδεῖν ὑπεροχὴν φάσκειν ἑαυτὸν τῶν μουσῶν ἐμμελέστερον ᾄδειν. διὸ καὶ τὰς θεὰς αὐτῷ χολωθείσας τήν τε μουσικὴν ἀφελέσθαι, καὶ πηρῶσαι. καθάπερ καὶ τὸν

γρ. κεχρημένον

„ Ὅμηρον τούτοις προσμαρτυρεῖν, λέγοντα, – ἔνθα τε μοῦσαι Ἀντόμεναι Θάμυριν τὸν
„ θρήικα παῦσαν ἀοιδῆς. καὶ ἔτι, Αἱ δὲ χολωσάμεναι πηρὸν θέσαν. αὐτὰρ ἀοιδὴν
„ Θεσπεσίην ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστύν. περὶ δὲ Ὀρφέως τοῦ τρίτου μαθητοῦ κατὰ μέρος ἀναγράψομεν, ὅταν τὰς πράξεις αὐτοῦ διεξίωμεν. τὸν δ' οὖν Λίνον φασὶ τοῖς πελασγικοῖς γράμμασι συνταξάμενον τὰς τοῦ πρώτου Διονύσου πράξεις, καὶ τὰς ἄλλας μυθολογίας ἀπολιπεῖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι. ὁμοίως δὲ τούτοις χρήσασθαι τοῖς πελασγικοῖς γράμμασι τὸν Ὀρφέα, καὶ Προναπίδην τὸν Ὁμήρου διδάσκαλον, εὐφυῆ γεγονότα μελοποιόν. πρὸς δὲ τούτοις, Θυμοίτην τὸν Θυμοίτου τοῦ Λαομέδοντος, κατὰ τὴν ἡλικίαν γεγονότα τοῦ Ὀρφέως, πλανηθῆναι κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς οἰκουμένης, καὶ παραβαλεῖν τῆς λιβύης εἰς τὴν πρὸς ἑσπέραν χώραν τῆς οἰκουμένης ἕως ὠκεανοῦ. θεάσασθαι δὲ καὶ τὴν νύσαν, ἐν ᾗ μυθολογοῦσιν οἱ ἐγχώριοι ἀρχαῖοι τραφῆναι τὸν Διόνυσον, καὶ τὰς κατὰ μέρος τοῦ θεοῦ τούτου πράξεις μαθόντα παρὰ τῶν νυσαέων,

γρ. τῶν συμφωνούμενα ἱστορ.

συντάξασθαι τὴν φρυγίαν ὀνομαζομένην ποίησιν, ἀρχαϊκῇ τῇ τε διαλέκτῳ καὶ τοῖς γράμμασι χρησάμενον. φησὶ δ' οὖν Ἄμμωνα, βασιλεύοντα μέρους τῆς λιβύης, οὐρανοῦ γῆμαι θυγατέρα τὴν προσαγορευομένην Ῥέαν, ἀδελφὴν οὖσαν Κρόνου τε καὶ τῶν ἄλλων τιτάνων. ἐπιόντα δὲ τὴν βασιλείαν, εὑρεῖν πλησίον τῶν κεραυνίων καλουμένων ὀρῶν, παρθένον τῷ κάλλει διαφέρουσαν, Ἀμαλθείαν ὄνομα. ἐρασθέντα δ' αὐτῆς καὶ πλησιάσαντα, γεννῆσαι παῖδα τῷ τε κάλλει καὶ τῇ ῥώμῃ θαυμαστόν, καὶ τὴν μὲν Ἀμαλθείαν ἀποδεῖξαι κυρίαν τοῦ σύνεγγυς τόπου παντός, ὄντος τῷ σχήματι παραπλησίου κέρατι βοός, ἀφ' ἧς αἰτίας ἑσπέριον κέρας προσαγορευθῆναι. διὰ δὲ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας, εἶναι πλήρη παντοδαπῆς ἀμπέλου, καὶ τῶν ἄλλων δένδρων τῶν ἡμέρους φερόντων καρπούς. τῆς δὲ προειρημένης γυναικὸς τὴν δυναστείαν παραλαβούσης, ἀπὸ ταύτης τὴν χώραν Ἀμαλθείας κέρας ὀνομασθῆναι. διὸ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἀνθρώπους, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, τὴν κρατίστην γῆν καὶ παντοδαποῖς καρποῖς πληθύουσαν, ὡσαύτως Ἀμαλθείας κέρας προσαγορεύειν. τὸν δ' οὖν Ἄμμωνα, φοβούμενον τῆς Ῥέας ζηλοτυπίαν, κρύψαι τὸ γεγονός, καὶ τὸν παῖδα λάθρα μετενεγκεῖν εἴς τινα πόλιν νῦσαν, μακρὰν ἀπ' ἐκείνων τῶν τόπων ἀπηρτημένην. κεῖσθαι δὲ ταύτην ἔν τινι νήσῳ περιεχομένῃ μὲν ὑπὸ τοῦ τρίτωνος ποταμοῦ, περικρήμνῳ δὲ καὶ καθ' ἕνα τόπον ἐχούσῃ στενὰς εἰσβολάς, ἃς ὀνομάζεσθαι πύλας νυσίας. εἶναι δ' ἐν αὐτῇ χώραν εὐδαίμονα λειμῶσί τε μαλακοῖς διειλημμένην, καὶ κηπείαις ὕδασιν ἀρδευομέναις δαψιλέσι· δένδρα τε καρποφόρα παντοῖα, καὶ πολλὴν ἄμπελον αὐτοφυῆ, καὶ ταύτης τὴν πλείστην ἀναδενδράδα. ὑπάρχειν δὲ καὶ πάντα τὸν τόπον εὔπνουν, ἔτι δὲ καθ' ὑπερβολὴν ὑγιεινόν· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐν αὐτῇ βιοῦντας, μακροβιωτάτους ὑπάρχειν τῶν πλησιοχώρων. εἶναι δὲ τῆς νήσου τὴν μὲν πρώτην εἰσβολὴν αὐλωνοειδῆ, σύσκιον ὑψηλοῖς καὶ πυκνοῖς δένδρεσιν, ὥστε τὸν ἥλιον μὴ παντάπασι διαλάμπειν διὰ τὴν συνάγκειαν, αὐγὴν δὲ μόνην ὁρᾶσθαι φωτός. πάντῃ δὲ κατὰ τὰς προόδους προχεῖσθαι πηγὰς ὑδάτων τῇ γλυκύτητι διαφόρων, ὥστε τὸν τόπον εἶναι τοῖς βουλομένοις ἐνδιατρῖψαι προσηνέστατον. ἑξῆς δ' ὑπάρχειν ἄντρον τῷ μὲν σχήματι κυκλοτερές, τῷ δὲ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει θαυμαστόν. ὑπερκεῖσθαι γὰρ αὐτοῦ πανταχῇ κρημνὸν πρὸς ὕψος ἐξαίσιον, πέτρας ἔχοντα τοῖς χρώμασι διαφόρους. ἐναλλὰξ γὰρ ἀποστίλβειν, τὰς μὲν θαλαττίαις πορφύραις τὴν χρόαν ἐχούσας παραπλησίαν, τὰς δὲ κυανᾶς, τινὰς δ' ἄλλαις φύσεσι περιλαμπομένας· ὥστε μηδὲν εἶναι χρῶμα τῶν ὁρωμένων παρ' ἀνθρώποις, ὃ κατὰ τὸν τόπον ἀθεώρητον. πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου πεφυκέναι δένδρα θαυμαστά, τὰ μὲν κάρπιμα, τὰ δὲ ἀειθαλῆ, πρὸς αὐτὴν μόνην τὴν ἀπὸ τῆς θέας τέρψιν ὑπὸ τῆς φύσεως δεδημιουργημένα. ἐν δὲ τούτοις ἐννοσσεύειν ὄρνεα παντοδαπὰ ταῖς φύσεσιν, ἃ τὴν χρόαν ἔχειν ἐπιτερπῆ καὶ τὴν μελῳδίαν προσηνεστάτην. διὸ καὶ πάντα τὸν τόπον ὑπάρχειν μὴ μόνον θεοπρεπῆ κατὰ τὴν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἦχον· ὡς ἂν τῆς αὐτοδιδάκτου γλυκυφωνίας νικώσης τὴν ἐναρμόνιον τῆς τέχνης μελῳδίαν. διελθόντι δὲ τὴν εἴσοδον, θεωρεῖσθαι μὲν ἄντρον ἀναπεπταμένον, καὶ τῇ κατὰ τὸν ἥλιον αὐγῇ περιλαμπόμενον, ἄνθη τε παντοδαπὰ πεφυκότα, καὶ μάλιστα τήν τε κασίαν, καὶ τἆλλα τὰ δυνάμενα δι' ἐνιαυτοῦ διαφυλάττειν τὴν εὐωδίαν. ὁρᾶσθαι δὲ καὶ νυμφῶν εὐνὰς ἐν αὐτῷ πλείους ἐξ ἀνθῶν παντοδαπῶν, οὐ χειροποιήτους, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως ἀνειμένας θεοπρεπῶς. κατὰ πάντα δὲ τὸν τῆς περιφερείας κύκλον οὔτ' ἄνθος, οὔτε φύλλον πεπτωκὸς ὁρᾶσθαι. διὸ καὶ τοῖς θεωμένοις οὐ μόνον ἐπιτερπῆ φαίνεσθαι τὴν πρόσοψιν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐωδίαν προσηνε-

γρ. κηπείοις, ὕδασιν ἀρδευομένην

γρ. κατοικοῦντας.

γρ. συνέχειαν,

γρ. πρόσοψιν,

στάτην. εἰς τοῦτο δ᾽ οὖν τὸ ἄντρον τὸν Ἄμμωνα παραγενόμενον παραθέσθαι τὸν παῖδα, καὶ πα-
ραδοῦναι τρέφειν Νύσῃ, μιᾷ τῶν Ἀρισταίου θυγατέρων. ἐπιστάτην δ᾽ αὐτοῦ τάξαι τὸν Ἀρισταῖον,
ἄνδρα συνετὸν καὶ σώφρονα καὶ πάσῃ παιδείᾳ διαφέροντα. πρὸς δὲ τὰς ἀπὸ τῆς μη-
τρυιᾶς Ῥέας ἐπιβουλὰς φύλακα τοῦ παιδὸς καταστῆσαι τὴν Ἀθηνᾶν, μικρὸν πρὸ τούτων
τῶν χρόνων γηγενῆ φανεῖσαν ἐπὶ τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, δι᾽ ὃν καὶ Τριτωνίδα προσαγο-
ρευθῆναι. μυθολογοῦσι δὲ τὴν θεὸν ταύτην, ἑλομένην τὸν πάντα χρόνον τὴν παρθενίαν,
σωφροσύνῃ διενεγκεῖν, καὶ τὰς πλείστας τῶν τεχνῶν ἐξευρεῖν, ἀγχίνουν οὖσαν καθ᾽ ὑ-
περβολήν. ζηλῶσαι δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον, ἀλκῇ καὶ ῥώμῃ διαφέρουσαν. ἄλλα
τε πολλὰ πρᾶξαι μνήμης ἄξια, καὶ τὴν Αἰγίδα προσαγορευομένην ἀνελεῖν, θη-
ρίον τι καταπληκτικὸν καὶ παντελῶς δυσκαταγώνιστον. γηγενὲς γὰρ ὑπάρχειν, καὶ φυσι-
κῶς ἐκ τοῦ στόματος ἄπλετον ἐκβάλλειν φλόγα, τὸ μὲν πρῶτον φανῆναι περὶ τὴν
Φρυγίαν, καὶ κατακαῦσαι τὴν χώραν ἣν μέχρι τοῦ νῦν κατακεκαυμένην Φρυγίαν
ὀνομάζεσθαι· ἔπειτ᾽ ἐπελθεῖν τὰ περὶ τὸν Ταῦρον ὄρη, καὶ συνεχῶς κατακαῦσαι τοὺς
ἑξῆς δρυμοὺς μέχρι τῆς Ἰνδικῆς. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν *ἐπὶ θάλατταν τὴν ἐπάνοδον
ποιησάμενον, περὶ μὲν τὴν Φοινίκην ἐμπρῆσαι τοὺς κατὰ τὸν Λίβανον δρυμούς, καὶ δι᾽ Αἰγύ-
πτου πορευθὲν ἐπὶ τῆς Λιβύης διελθεῖν τοὺς περὶ τὴν ἑσπέραν τόπους, καὶ τὸ τελευταῖον
εἰς τοὺς περὶ τὰ Κεραύνια δρυμοὺς κατασκῆψαι. ἐπιφλεγομένης δὲ τῆς χώρας πάν-
τῃ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν μὲν ἀπολλυμένων, τῶν δὲ διὰ τὸν φόβον ἐκλειπόντων τὰς
πατρίδας, καὶ μακρὰν ἐκτοπιζομένων, τὴν Ἀθηνᾶν φασί, τὰ μὲν συνέσει, τὰ δ᾽
ἀλκῇ καὶ ῥώμῃ περιγενομένην, ἀνελεῖν τὸ θηρίον, καὶ τὴν δορὰν αὐτοῦ περιαψαμέ-
νην φορεῖν περὶ τὸ στῆθος, ἅμα μὲν σκέπης ἕνεκα καὶ τῆς φυλακῆς τοῦ σώματος πρὸς τοὺς
ὕστερον κινδύνους, ἅμα δ᾽ ἀρετῆς ὑπόμνημα καὶ δικαίας δόξης. τὴν δὲ μητέρα
τοῦ θηρίου Γῆν ὀργισθεῖσαν, ἀνεῖναι τοὺς ὀνομασμένους Γίγαντας ἀντιπάλους τοῖς θεοῖς, οὓς
ὕστερον ὑπὸ Διὸς ἀναιρεθῆναι, συναγωνιζομένης Ἀθηνᾶς καὶ Διονύσου μετὰ τῶν
ἄλλων θεῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν Διόνυσον, ἐν τῇ Νύσῃ τρεφόμενον καὶ μετέχοντα τῶν
καλλίστων ἐπιτηδευμάτων, μὴ μόνον γενέσθαι τῷ κάλλει καὶ τῇ ῥώμῃ διάφορον, καὶ
φιλότεχνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶν τὸ χρήσιμον εὑρετικόν. ἐπινοῆσαι γὰρ αὐτὸν, ἔτι παῖ-
δα τὴν ἡλικίαν ὄντα, τοῦ μὲν οἴνου τήν τε φύσιν καὶ χρείαν, ἀποθλίψαντα βότρυς
τῆς αὐτοφυοῦς ἀμπέλου, τῶν δ᾽ ὡραίων τὰ δυνάμενα ξηραίνεσθαι καὶ πρὸς ἀπο-
θησαυρισμὸν ὄντα χρήσιμα, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸν ἑκάστων κατὰ τρόπον φυτείας εὑρεῖν,
καὶ βουληθῆναι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων μεταδοῦναι τῶν ἰδίων εὑρημάτων, ἐλπί-
σαντα διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας ἀθανάτων τεύξεσθαι τιμῶν. τῆς δὲ περὶ αὐτὸν
ἀρετῆς τε καὶ δόξης διαδιδομένης, λέγεται τὴν Ῥέαν ὀργισθεῖσαν Ἄμμωνι, φιλο-
τιμηθῆναι λαβεῖν ὑποχείριον τὸν Διόνυσον. οὐ δυναμένην δὲ κρατῆσαι τῆς ἐπιβο-
λῆς, τὸν μὲν Ἄμμωνα καταλιπεῖν, ἀπαλλαγεῖσαν δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Τιτᾶνας,
συνοικῆσαι Κρόνῳ τῷ ἀδελφῷ. τοῦτον δ᾽ ὑπὸ τῆς Ῥέας πεισθέντα στρατεῦσαι μετ᾽
αὐτῶν ἐπ᾽ Ἄμμωνα, καὶ γενομένης παρατάξεως, τὸν μὲν Κρόνον ἐπὶ τοῦ προτερή-
ματος ὑπάρξαι. τὸν δ᾽ Ἄμμωνα σιτοδείᾳ πιεζόμενον φυγεῖν εἰς Κρήτην, καὶ γήμαντα
τῶν τότε βασιλευόντων Κουρήτων ἑνὸς θυγατέρα Κρήτην, δυναστεῦσαί τε τῶν τόπων
καὶ τὸ πρότερον τὴν νῆσον Ἰδαίαν καλουμένην ἀπὸ τῆς γυναικὸς ὀνομάσαι Κρήτην. τὸν
δὲ Κρόνον μυθολογοῦσι κρατήσαντα τῶν Ἀμμωνίων τόπων, τούτων μὲν ἄρχειν πι-
κρῶς, ἐπὶ δὲ τὴν Νῦσαν καὶ τὸν Διόνυσον στρατεῦσαι μετὰ πολλῆς δυνάμεως. τὸν δὲ
Διόνυσον πυθόμενον τά τε τοῦ πατρὸς ἐλαττώματα καὶ τὴν τῶν Τιτάνων ἐπ᾽ αὐτὸν

γρ. γεγενημένην φανεῖσαν.

γρ. τριτογένειαν

συνδρομήν, ἀθροῖσαι στρατιώτας ἐκ τῆς νήσου· ὧν εἶναι συντρόφους διακοσίους, δια-
φόρους τῇ τε ἀλκῇ καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ. προσλαβέσθαι δὲ καὶ τῶν πλησιοχώρων τούς
τε Λίβυας καὶ τὰς ἀμαζόνας (περὶ ὧν προειρήκαμεν ὅτι δοκοῦσιν ἀλκῇ διενεγκεῖν) καὶ
πρῶτον μὲν στρατείαν πολλὴν ὑπερόριον στείλασθαι, πολλὴν δὲ τῆς οἰκουμένης τοῖς ὅπλοις
καταστρέψασθαι. μάλιστα δ' αὐτὰς φασὶ παρορμῆσαι πρὸς τὴν συμμαχίαν Ἀθηνᾶν,
διὰ τὸν ὅμοιον τῆς προαιρέσεως ζῆλον· ὡς ἂν τῶν ἀμαζόνων ἀντεχομένων ἐπὶ πολὺ
τῆς ἀνδρείας καὶ παρθενίας. διῃρημένης δὲ τῆς δυνάμεως, καὶ τῶν μὲν ἀνδρῶν στρα-
τηγοῦντος Διονύσου, τῶν δὲ γυναικῶν τὴν ἡγεμονίαν ἐχούσης Ἀθηνᾶς, προσπεσόν-
τας μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῖς Τιτᾶσι, συνάψαι μάχην. γενομένης δὲ παρατάξεως ἰσχυρᾶς,
καὶ πολλῶν παρ' ἀμφοτέρων πεσόντων, τρωθῆναι μὲν τὸν Κρόνον, ἐπικρατῆσαι δὲ
τὸν Διόνυσον, ἀριστεύσαντα κατὰ τὴν μάχην. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς μὲν Τιτᾶνας φυγεῖν εἰς
τοὺς κατακτηθέντας ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἄμμωνα τόπους· τὸν δὲ Διόνυσον, ἀθροίσαν-
τα πλῆθος αἰχμαλώτων, ἐπανελθεῖν εἰς τὴν νῆσον. ἐνταῦθα δὲ τὴν δύναμιν
περιστήσαντα καθωπλισμένην τοῖς ἁλοῦσι, κατηγορίαν ποιήσασθαι τῶν Τιτάνων, καὶ
πᾶσαν ὑπόνοιαν καταλιπεῖν ὡς μέλλοντα κατακόπτειν τοὺς αἰχμαλώτους. ἀπο-
λύσαντος δ' αὐτοὺς τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τὴν ἐξουσίαν δόντος εἴτε συστρατεύειν, εἴτε
ἀπιέναι βούλοιντο, πάντας ἑλέσθαι συστρατεύειν. διὰ δὲ τὸ παράδοξον τῆς σωτηρίας,
προσκυνεῖν αὐτοὺς ὡς θεόν. τὸν δὲ Διόνυσον παράγοντα καθ' ἕνα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ
διδόντα σπονδὴν οἴνου, πάντας ἐξορκίσαι, συστρατεύειν ἀδόλως, καὶ μέχρι τελευτῆς
βεβαίως ἀγωνίσασθαι. διὸ καὶ τούτων πρώτων ὑποσπόνδων ὀνομασθέντων, τοὺς
μεταγενεστέρους, ἀπομιμουμένους τὰ τότε πραχθέντα, τὰς ἐν τοῖς πολέμοις δια-
λύσεις σπονδὰς προσαγορεύειν. τοῦ δ' οὖν Διονύσου μέλλοντος στρατεύειν ἐπὶ τὸν Κρό-
νον, καὶ τῆς δυνάμεως ἐκ τῆς νήσου ἐξιούσης, μυθολογοῦσιν Ἀρισταῖον τὸν ἐπιστά-
την αὐτοῦ θυσίαν τε παρασχεῖν, καὶ πρῶτον ἀνθρώπων ὡς θεῷ Διονύσῳ θῦσαι. συ-
στρατεῦσαι δέ φασι καὶ τῶν νυσαέων τοὺς εὐγενεστάτους, οὓς ὀνομάζεσθαι σιληνούς. γρ. νυσαίων
πρῶτον γὰρ τῶν ἁπάντων βασιλεῦσαι φασὶ τῆς νύσης Σιληνόν, οὗ τὸ γένος ὅθεν
ἦν ὑπὸ πάντων ἀγνοεῖσθαι διὰ τὴν ἀρχαιότητα. ἔχοντος δ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὀ-
σφὺν οὐράν, διατελέσαι καὶ τοὺς ἐκγόνους τὸ παράσημον τοῦτο φοροῦντας, διὰ τὴν
τῆς φύσεως κοινωνίαν. τὸν δ' οὖν Διόνυσον ἀναζεύξαντα μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ
διελθόντα πολλὴν μὲν ἄνυδρον χώραν, οὐκ ὀλίγην δ' ἔρημον καὶ θηριώδη, καταστρα-
τοπεδεῦσαι περὶ πόλιν λιβυκὴν τὴν ὀνομαζομένην ζάβιρναν. πρὸς δὲ ταύτῃ γη- γρ. ζακίεραν
γενὲς ὑπάρχον θηρίον, καὶ πολλοὺς ἀναλίσκον τῶν ἐγχωρίων, τὴν ὀνομαζομένην κάμ-
πην, ἀνελεῖν, καὶ μεγάλης τυχεῖν δόξης ἐπ' ἀνδρείᾳ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. ποιῆσαι δ'
αὐτὸν καὶ χῶμα παμμέγεθες ἐπὶ τῷ φονευθέντι θηρίῳ, βουλόμενον ἀθάνατον ὑπολι-
πεῖν ὑπόμνημα τῆς ἰδίας ἀρετῆς, ὃ καὶ διαμεῖναι μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων.
ἔπειτα τὸν μὲν Διόνυσον προάγειν πρὸς τοὺς Τιτᾶνας, εὐτάκτως ποιούμενον τὰς ὁ-
δοιπορείας, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγχωρίοις φιλανθρώπως προσφερόμενον, καὶ τὸ σύνολον
ἑαυτὸν ἀποφαινόμενον στρατεύειν ἐπὶ κολάσει μὲν τῶν ἀσεβῶν, εὐεργεσίᾳ δὲ τοῦ κοινοῦ
γένους τῶν ἀνθρώπων. τοὺς δὲ λίβυας, θαυμάζοντας τὴν εὐταξίαν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς
μεγαλοπρεπές, τροφάς τε παρέχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις δαψιλεῖς, καὶ συστρατεύειν προθυ-
μότατα. συνεγγιζούσης δὲ τῆς δυνάμεως τῇ πόλει τῶν ἀμμωνίων, τὸν Κρόνον πρὸ
τοῦ τείχους παρατάξει λειφθέντα τὴν πόλιν νυκτὸς ἐμπρῆσαι, σπεύδοντα εἰς τέλος
καταφθεῖραι τὰ Διονύσου πατρῷα βασίλεια. αὐτὸν δ' ἀναλαβόντα τὴν γυναῖκα

Ῥέας, καί τινας τῶν συναγωνισαμένων φίλων, λαθεῖν ἐκ τῆς πόλεως διαδράντας. οὐ μὴν τόν γε Διόνυσον ὁμοίαν ἔχειν τούτῳ προαίρεσιν. λαβόντα γὰρ τόν τε Κρόνον καὶ τὴν Ῥέαν αἰχμαλώτους, οὐ μόνον ἀφεῖναι τῶν ἐγκλημάτων διὰ τὴν συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ παρακαλέσαι τὸν λοιπὸν χρόνον γονέων ἔχειν πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ τάξιν, καὶ συζῆν τιμωμένους ὑπ' αὐτοῦ μάλιστα πάντων. τὴν μὲν οὖν Ῥέαν διατελέσαι πάντα τὸν βίον ὡς υἱὸν ἀγαπῶσαν, τὸν δὲ Κρόνον ὕπουλον ἔχειν τὴν εὔνοιαν. γενέσθαι δ' αὐτοῖς περὶ τούτους τοὺς χρόνους υἱόν, ὃν προσαγορευθῆναι Δία, τιμηθῆναι δὲ μεγάλως ὑπὸ τοῦ Διονύσου, καὶ δι' ἀρετὴν ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις γενέσθαι πάντων βασιλέα. τῶν δὲ Λιβύων εἰρηκότων αὐτῷ πρὸ τῆς μάχης, ὅτι καθ' ὃν καιρὸν ἐξέπιπτεν ἐκ τῆς βασιλείας Ἄμμων, τοῖς ἐγχωρίοις προειρηκὼς εἴη, τεταγμένοις χρόνοις ἥξειν υἱὸν αὐτοῦ Διόνυσον, καὶ τὴν τε πατρῴαν ἀνακτήσασθαι βασιλείαν, καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης κυριεύσαντα, θεὸν νομισθήσεσθαι· ὑπολαβὼν ἀληθῆ γεγονέναι μάντιν, τό τε χρηστήριον ἱδρύσατο τοῦ πατρός, καὶ τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, τιμὰς ὥρισεν ὡς θεῷ, καὶ τοὺς ἐπιμελησομένους τοῦ μαντείου κατέστησε. παραδίδοσθαι δὲ τὸν Ἄμμωνα κριοῦ κεφαλὴν τετυπωμένην, παράσημον ἐσχηκότος αὐτοῦ τὸ κράνος κατὰ τὰς στρατείας. εἰσὶ δ' οἱ μυθολογοῦντες αὐτῷ πρὸς ἀλήθειαν γενέσθαι φυσικῶς καθ' ἑκάτερον μέρος τῶν κροτάφων κεράτια. διὰ τοῦτο τὸν Διόνυσον, υἱὸν αὐτοῦ γεγονότα, τὴν ὁμοίαν ἔχειν πρόσοψιν, καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις τῶν ἀνθρώπων παραδίδοσθαι τὸν θεὸν τοῦτον γεγονότα κερατίαν. μετὰ δ' οὖν τὴν τῆς πόλεως οἰκοδομίαν καὶ τὴν περὶ τὸ χρηστήριον κατάστασιν, πρῶτόν φασι τὸν Διόνυσον χρήσασθαι τῷ θεῷ περὶ τῆς στρατείας, καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ πατρὸς χρησμόν, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους εὐεργετῶν, τεύξεται τῆς ἀθανασίας. διὸ καὶ μετεωρισθέντα τῇ ψυχῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατεῦσαι, καὶ τῆς χώρας καταστῆσαι βασιλέα Δία, τὸν Κρόνου καὶ Ῥέας παῖδα, τὴν ἡλικίαν νέον ὄντα. παρακαταστῆσαι δ' αὐτῷ καὶ ἐπιστάτην Ὄλυμπον, ὑφ' οὗ τὸν Δία παιδευθέντα, καὶ προτεύσαντα κατ' ἀρετήν, Ὀλύμπιον προσαγορευθῆναι. τὸν δ' οὖν Διόνυσον λέγεται διδάξαι τοὺς Αἰγυπτίους τήν τε τῆς ἀμπέλου φυτείαν καὶ τὴν χρῆσιν, καὶ τὴν παράθεσιν τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἀκροδρύων, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν. πάντῃ δὲ διαδιδομένης περὶ αὐτοῦ φήμης ἀγαθῆς, μηδένα καθάπερ πρὸς πολέμιον ἀντιτάττεσθαι, πάντας δὲ προθύμως ὑπακούοντας, ἐπαίνοις καὶ θυσίαις ὡς θεὸν τιμᾶν. τὸν δ' αὐτὸν τρόπον ἐπελθεῖν φασι τὴν οἰκουμένην, ἐξημεροῦντα μὲν τὴν χώραν ταῖς φυτείαις, εὐεργετοῦντα δὲ τοὺς λαοὺς μεγάλαις τιμαῖς καὶ χάρισι πρὸς τὸν αἰῶνα. διὸ καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους θεοὺς τιμαῖς οὐχ ὁμοίαν ἔχοντας προαίρεσιν ἀλλήλοις, σχεδὸν ἐπὶ μόνου τοῦ Διονύσου συμφωνουμένην ἀποδείκνυσθαι μαρτυρίαν τῆς ἀθανασίας. οὐθένα γὰρ οὔθ' Ἑλλήνων, οὔτε βαρβάρων ἄμοιρον εἶναι τῆς τούτου δωρεᾶς καὶ χάριτος. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπηγριωμένην ἔχοντας χώραν, ἢ πρὸς φυτείαν ἀμπέλου παντελῶς ἀπηλλοτριωμένην, μαθεῖν τὸ κατασκευαζόμενον ἐκ τῶν κριθῶν πόμα, βραχὺ λειπόμενον τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας. τὸν δ' οὖν Διόνυσόν φασι τὴν κατάβασιν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἐπὶ τὴν θάλατταν ταχεῖαν ποιησάμενον, καταλαβεῖν ἅπαντας τοὺς Τιτᾶνας ἠθροικότας δυνάμεις, καὶ διαβεβηκότας εἰς Κρήτην ἐπ' Ἄμμωνα. προσβεβηκότος δὲ καὶ τοῦ Διὸς ἐκ τῆς Αἰγύπτου τοῖς περὶ τὸν Ἄμμωνα, καὶ πολέμου μεγάλου συνεστῶτος ἐν τῇ νήσῳ, ταχέως καὶ τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, καί τινας τῶν ἄλλων θεῶν νομισθέντων συνδραμεῖν εἰς Κρήτην. γενομένης δὲ παρατάξεως μεγάλης, ἐπικρατῆσαι τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον,

τῆς βασιλεύσαντα.

Διόνυσον, καὶ πάντας ἀνελεῖν τοὺς Τιτᾶνας. μετὰ δὲ ταῦτα Ἄμμωνος καὶ Διονύσου μεταστάντων ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς τὴν ἀθανασίαν, τὸν Δία φασὶ βασιλεῦσαι τοῦ σύμπαντος κόσμου, κεκολασμένων τῶν Τιτάνων, καὶ μηδενὸς ὄντος τοῦ τολμήσοντος δι' ἀσέβειαν ἀμφισβητῆσαι τῆς ἀρχῆς. τὸν μὲν οὖν πρῶτον Διόνυσον, τὸν ἐξ Ἄμμωνος καὶ Ἀμαλθείας γενόμενον, τοιαύτας οἱ Λίβυες ἱστοροῦσιν ἐπιτελέσασθαι πράξεις. τὸν δὲ δεύτερον φασὶν ἐξ Ἰοῦς τῆς Ἰνάχου Διὶ γενόμενον, βασιλεῦσαι μὲν τῆς Αἰγύπτου, καταδεῖξαι δὲ τὰς τελετάς. τελευταῖον δὲ τὸν ἐκ Διὸς καὶ Σεμέλης τεκνωθέντα, παρὰ τοῖς Ἕλλησι ζηλωτὴν γενέσθαι τῶν προτέρων. τὰς δ' ἀμφοτέρων προαιρέσεις μιμησάμενον, στρατεῦσαι μὲν ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, στήλας δ' οὐκ ὀλίγας ἀπολιπεῖν τῶν ὅρων τῆς στρατείας· καὶ τὴν μὲν χώραν ἐξημερῶσαι ταῖς φυτείαις, στρατιώτιδας δὲ προσδέξασθαι γυναῖκας, καθάπερ καὶ ὁ παλαιὸς τὰς Ἀμαζόνας. ἐνεργῆσαι δ' ἐπὶ πλεῖον καὶ τὰ περὶ τοὺς ὀργιασμούς, καὶ τελετὰς ἃς μὲν μεταθεῖναι πρὸς τὸ κρεῖττον, ἃς δ' ἐπινοῆσαι. διὰ δὲ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, τῶν προτέρων εὑρετῶν ἀγνοηθέντων ὑπὸ τῶν πολλῶν, τοῦτον κληρονομῆσαι τὴν τῶν προγενεστέρων προαίρεσίν τε καὶ δόξαν. οὐκ ἐπὶ τούτου δὲ μόνον συμβῆναι τὸ προειρημένον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐφ' Ἡρακλέους. δυοῖν γὰρ ὄντοιν τῶν προγενεστέρων τῶν τὴν αὐτὴν ἐσχηκότων προσηγορίαν, τὸν μὲν ἀρχαιότερον Ἡρακλέα μυθολογεῖσθαι γεγονέναι παρ' Αἰγυπτίοις, καὶ πολλὴν τῆς οἰκουμένης τοῖς ὅπλοις καταστρεψάμενον, θέσθαι τὴν ἐπὶ τῆς Λιβύης στήλην· τὸν δὲ δεύτερον ἐν Κρήτης, ἕνα τῶν Ἰδαίων ὄντα δακτύλων, καὶ γενόμενον γόητα καὶ στρατηγικόν, συστήσασθαι τὸν Ὀλυμπικὸν ἀγῶνα. τὸν δὲ τελευταῖον, μικρὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἐξ Ἀλκμήνης καὶ Διὸς τεκνωθέντα, πολλὴν ἐπελθεῖν τῆς οἰκουμένης, ὑπηρετοῦντα τοῖς Εὐρυσθέως προστάγμασι. ἐπιτυχόντα δὲ πᾶσι τοῖς ἄθλοις, θέσθαι μὲν καὶ στήλην τὴν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης· διὰ δὲ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν τῆς προαιρέσεως ὁμοιότητα, χρόνων ἐπιγενομένων τελευτήσαντα, κληρονομῆσαι τὰς τῶν ἀρχαίων πράξεις, ὡς ἑνὸς Ἡρακλέους γεγονότος ἐν παντὶ τῷ πρότερον αἰῶνι. ὑπὲρ δὲ τοῦ πλείους Διονύσους γεγονέναι, σὺν ἄλλαις ἀποδείξεσι πειρῶνται φέρειν τὴν ἐκ τῆς Τιτανομαχίας. συμφωνουμένου γὰρ παρὰ πᾶσιν ὅτι Διόνυσος τῷ Διὶ συνηγωνίσατο τὸν πρὸς τοὺς Τιτᾶνας πόλεμον, οὐδαμῶς πρέπειν φασὶ τὴν Τιτάνων γενεὰν τιθέναι κατὰ τοὺς τῆς Σεμέλης χρόνους, οὐδὲ Κάδμον τὸν Ἀγήνορος ἀποφαίνεσθαι πρεσβύτερον εἶναι τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. οἱ μὲν οὖν Λίβυες περὶ Διονύσου τοιαῦτα μυθολογοῦσιν· ἡμεῖς δὲ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν τετελεκότες, αὐτοῦ παραγράψομεν τὴν τρίτην βίβλον.

(marg.) γρ. ἀρχαιοτέρων

(marg.) γρ. προτέρῳ

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Προοίμιον περὶ τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἱστορουμένων κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους.

(marg.) γρ. Περὶ τῶν μυθολογουμένων παρὰ τοῖς ἱστοριογράφοις.

Περὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων, καὶ καθόλου τῶν κατὰ πόλεμον ἀξιόλογόν τι κατειργασμένων.]

Περὶ Διονύσου, Πριάπου, Ἑρμαφροδίτου, καὶ Μουσῶν.

Περὶ Ἡρακλέους καὶ τῶν δώδεκα ἄθλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀποθεώσεως.

Περὶ τῶν Ἀργοναυτῶν, περί τε Μηδείας καὶ τῶν Πελίου θυγατέρων.

Περὶ τῶν τοῦ Ἡρακλέους υἱῶν, καὶ ἄλλων Ἡρακλειδῶν, ἤτοι ἀπογόνων.

(marg.) γρ. Περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους.

γρ. τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς
βίβλος τετάρτη.

Οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι τοῖς τὰς παλαιὰς μυθολογίας συνταττομένοις συμβαίνει κατὰ τὴν γραφὴν ἐν πολλοῖς ἐλαττοῦσθαι. ἥ τε γὰρ τῶν ἀναγραφομένων ἀρχαιότης δυσεύρετος οὖσα πολλὴν ἀπορίαν παρέχεται τοῖς γράφουσιν· ἥ τε τῶν χρόνων ἀπαγγελία τὸν ἀκριβέστατον ἔλεγχον οὐ προσδεχομένη, καταφρονεῖσθαι ποιεῖ τῆς ἱστορίας τοὺς ἀναγινώσκοντας. πρὸς δὲ τούτοις ἡ ποικιλία καὶ τὸ πλῆθος τῶν γενεαλογουμένων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, δυσέφικτον ἔχει τὴν ἀπαγγελίαν. τὸ δὲ μέγιστον καὶ πάντων ἀτοπώτατον, ὅτι συμβαίνει τοὺς ἀναγεγραφότας τὰς ἀρχαίας πράξεις τε καὶ μυθολογίας, ἀσυμφώνους εἶναι πρὸς ἀλλήλους. διόπερ τῶν μεταγενεστέρων ἱστοριογράφων οἱ πρωτεύοντες τῇ δόξῃ τῆς μὲν ἀρχαίας μυθολογίας ἀπέστησαν διὰ τὴν δυσχέρειαν, τὰς δὲ νεωτέρας πράξεις ἀναγράφειν ἐπεχείρησαν. Ἔφορος μὲν οὖν ὁ Κυμαῖος, Ἰσοκράτους ὢν μαθητής, ὑποστησάμενος γράφειν τὰς κοινὰς πράξεις, τὰς μὲν παλαιὰς μυθολογίας ὑπερέβη, τὰ δ' ἀπὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου πραχθέντα συνταξάμενος, ταύτην ἀρχὴν ἐποιήσατο τῆς ἱστορίας. ὁμοίως δὲ τούτῳ Καλλισθένης καὶ Θεόπομπος, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν γεγονότες, ἀπέστησαν τῶν παλαιῶν μύθων. ἡμεῖς δὲ τὴν ἐναντίαν τούτοις κρίσιν ἔχοντες, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀναγραφῆς πόνον ὑποστάντες, τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἐποιησάμεθα τῆς ἀρχαιολογίας. μέγισται γὰρ καὶ πλεῖσται συνετελέσθησαν πράξεις ὑπὸ τῶν ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀνδρῶν ἀγαθῶν· ὧν διὰ τὰς κοινὰς εὐεργεσίας οἱ μεταγενέστεροι τοὺς μὲν ἰσοθέοις, τοὺς δὲ ἡρωικαῖς θυσίαις ἐτίμησαν. πάντας δὲ ὁ τῆς ἱστορίας λόγος τοῖς καθήκουσιν ἐπαίνοις εἰς τὸν αἰῶνα καθύμνησεν. ἐν μὲν οὖν ταῖς πρὸ ταύτης βίβλοις τρισὶν ἀνεγράψαμεν τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι μυθολογουμένας πράξεις, καὶ τὰ περὶ θεῶν παρ' αὐτοῖς ἱστορούμενα· πρὸς δὲ τούτοις τὰς ὑποθέσεις τῆς παρ' ἑκάστοις χώρας, καὶ τὰ φυόμενα παρ' αὐτοῖς θηρία καὶ τἄλλα ζῷα, καὶ καθόλου πάντα τὰ μνήμης ἄξια καὶ παραδοξολογούμενα διεξιόντες. ἐν ταύτῃ δὲ τὰ παρ' Ἕλλησιν ἱστορούμενα κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους περὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων, καὶ καθόλου τῶν κατὰ πό-

γρ. ἀναγράφοντας τὰς ἀρχαιοτάτας

γρ. μὲν γάρ

γρ. ἀρχαίους

λεμον ἀξιόλογον καὶ κατειργασμένων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐν εἰρήνῃ τι χρήσιμον εἰς τὸν κοινὸν βίον εὑρόντων, ἢ νομοθετησάντων. ποιησόμεθα δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Διονύσου, διὰ τὸ καὶ παλαιὸν εἶναι σφόδρα τοῦτον, καὶ μεγίστας εὐεργεσίας καταθέσθαι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. εἴρηται μὲν οὖν ἡμῖν ἐν ταῖς προηγουμέναις βίβλοις ὅτι τινὲς τῶν βαρβάρων ἀντιποιοῦνται τῆς γενέσεως τοῦ θεοῦ τούτου. αἰγύπτιοι μὲν γὰρ τὸν παρ' αὐτοῖς θεὸν Ὄσιριν ὀνομαζόμενον φασὶν εἶναι τὸν παρ' ἕλλησι Διόνυσον καλούμενον. τοῦτον δὲ μυθολογοῦσιν ἐπελθεῖν ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, εὑρετὴν γενόμενον τοῦ οἴνου, καὶ τὴν φυτείαν διδάξαι τῆς ἀμπέλου τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ ταύτην τὴν εὐεργεσίαν τυχεῖν συμφωνουμένης ἀθανασίας. ὁμοίως δὲ τοὺς ἰνδοὺς τὸν θεὸν τοῦτον παρ' ἑαυτοῖς ἀποφαίνεσθαι γεγενέναι, καὶ τὰ περὶ τὴν φυτείαν τῆς ἀμπέλου φιλοτεχνήσαντα, μεταδοῦναι τῆς τοῦ οἴνου χρήσεως τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀνθρώποις. ἡμεῖς δὲ κατὰ μέρος τὰ περὶ τούτων εἰρηκότες, νῦν τὰ παρὰ τῶν ἑλλήνων περὶ τοῦ θεοῦ τούτου λεγόμενα διέξιμεν.

γρ. παρ' αὐτοῖς

Κάδμον μὲν γὰρ φασὶ τὸν Ἀγήνορος ἐκ Φοινίκης ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλῆναι πρὸς ζήτησιν τῆς Εὐρώπης, ἐντολὰς λαβόντα, ἢ τὴν παρθένον ἀγαγεῖν, ἢ μὴ ἀνακάμπτειν εἰς τὴν φοινίκην. ἐπελθόντα δὲ πολλὴν χώραν, καὶ μὴ δυνάμενον ἀνευρεῖν, ἀπογνῶναι τὴν εἰς οἶκον ἀνακομιδήν. καταντήσαντα δ' εἰς τὴν βοιωτίαν, κατὰ τὸν παραδεδομένον χρησμὸν κτίσαι τὰς θήβας. ἐνταῦθα δὲ κατοικήσαντα, γῆμαι μὲν Ἁρμονίαν τὴν Ἀφροδίτης, γεννῆσαι δ' ἐξ αὐτῆς Σεμέλην, καὶ Ἰνώ, καὶ Αὐτονόην, καὶ Ἀγαυήν, ἔτι δὲ Πολύδωρον. τῇ δὲ Σεμέλῃ διὰ τὸ κάλλος Δία μιχθέντα, καὶ μεθ' ἡσυχίας ποιούμενον τὰς ὁμιλίας, δόξαι καταφρονεῖν αὐτῆς. διόπερ ὑπ' αὐτῆς παρακληθῆναι τὰς ἐπιπλοκὰς ὁμοίας ποιεῖσθαι ταῖς πρὸς τὴν Ἥραν συμπεριφοραῖς. τὸν μὲν οὖν Δία παραγενόμενον θεοπρεπῶς μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν, ἐπιφανῶς ποιῆσαι τὴν συνουσίαν. τὴν δὲ Σεμέλην, ἔγκυον οὖσαν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως οὐκ ἐνέγκασαν, τὸ μὲν βρέφος ἐκτρῶσαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς αὐτὴν τελευτῆσαι. ἔπειτα τὸ παιδίον ἀναλαβόντα τὸν Δία, παραδοῦναι τῷ Ἑρμῇ, καὶ προστάξαι τοῦτο μὲν ἀποκομίσαι πρὸς τὸ ἄντρον τὸ ἐν τῇ νύσῃ, κείμενον μεταξὺ φοινίκης καὶ νείλου· ταῖς δὲ νύμφαις παραδοῦναι τρέφειν, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι τὴν ἀρίστην. διὸ καὶ τραφέντα τὸν Διόνυσον ἐν τῇ νύσῃ, τυχεῖν τῆς προσηγορίας ταύτης ἀπὸ Διὸς καὶ νύσης. καὶ τὸν Ὅμηρον δὲ τούτοις μαρτυρῆσαι ἐν τοῖς ὕμνοις, ἐν οἷς λέγει, Ἔστι δέ τις νύση, ὕπατον ὄρος ἀνθέον ὕλῃ, Τηλοῦ φοινίκης, σχεδὸν αἰγύπτοιο ῥοάων. τραφέντα δ' αὐτὸν ὑπὸ τῶν νυμφῶν ἐν τῇ νύσῃ φασὶν εὑρετὴν τοῦ οἴνου γενέσθαι, καὶ τὴν φυτείαν διδάξαι τῆς ἀμπέλου τοὺς ἀνθρώπους. ἐπιόντα δὲ σχεδὸν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, πολλὴν χώραν ἐξημερῶσαι, καὶ διὰ τοῦτο τυχεῖν παρὰ πᾶσι μεγίστων τιμῶν. εὑρεῖν δ' αὐτὸν καὶ τὸ ἐκ τῆς κριθῆς κατασκευαζόμενον πόμα, τὸ προσαγορευόμενον μὲν ὑπ' ἐνίων ζῦθον, οὐ πολὺ δὲ λειπόμενον τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας. τοῦτο δὲ διδάξαι τοὺς χώραν ἔχοντας μὴ δυναμένην ἐπιδέχεσθαι τὴν τῆς ἀμπέλου φυτείαν. περιάγεσθαι δ' αὐτὸν καὶ στρατόπεδον οὐ μόνον ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν, καὶ τοὺς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς τῶν ἀνθρώπων κολάζειν. καὶ κατὰ μὲν τὴν βοιωτίαν ἀποδιδόντα τῇ πατρίδι χάριτας, ἐλευθερῶσαι πάσας πόλεις, καὶ κτίσαι πόλιν ἐπώνυμον τῆς αὐτονομίας, ἣν ἐλευθερὰς προσαγορεῦσαι. στρατεύσαντα δ' εἰς τὴν ἰνδικὴν τριετεῖ χρόνῳ, τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν βοιωτίαν ποιήσασθαι, κομίζοντα μετὰ λαφύρων ἀξιόλογον πλῆθος, καταγαγεῖν δὲ πρῶτον τῶν ἁπάντων θρίαμβον ἐπ' ἐλέφαντος ἰνδικοῦ. καὶ τοὺς μὲν βοιωτοὺς καὶ τοὺς

γρ. Πολύδωρον.

γρ. ζῦθον.

ἄλλους Ἕλληνας καὶ Θρᾷκας ἀπομνημονεύοντας τῆς κατὰ τὴν Ἰνδικὴν στρατείας, καταδεῖξαι τὰς τριετηρίδας θυσίας Διονύσῳ, καὶ τὸν θεὸν νομίζειν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ποιεῖσθαι τὰς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφανείας. διὸ καὶ παρὰ πολλαῖς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων διὰ τριῶν ἐτῶν βακχεῖά τε γυναικῶν ἀθροίζεσθαι, καὶ ταῖς παρθένοις νόμιμον εἶναι θυρσοφορεῖν καὶ συνενθουσιάζειν, εὐαζούσαις καὶ τιμώσαις τὸν θεόν. τὰς δὲ γυναῖκας κατὰ συστήματα θυσιάζειν τῷ θεῷ καὶ βακχεύειν, καὶ καθόλου τὴν παρουσίαν ὑμνεῖν τοῦ Διονύσου, μιμουμένας τὰς ἱστορουμένας τὸ παλαιὸν παρεδρεύειν τῷ θεῷ μαινάδας. κολάσαι δ' αὐτὸν πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοὺς δοκοῦντας ἀσεβεῖν· ἐπιφανεστάτους δὲ Πενθέα καὶ Λυκοῦργον. τῆς δὲ κατὰ τὸν οἶνον εὑρέσεως καὶ δωρεᾶς κεχαρισμένης τοῖς ἀνθρώποις καθ' ὑπερβολήν, διά τε τὴν ἡδονὴν τὴν ἐκ τοῦ ποτοῦ, καὶ διὰ τὸ τοῖς σώμασιν εὐρωστοτέρους γίνεσθαι τοὺς τὸν οἶνον πίνοντας, φασὶν ἐπὶ τῶν δείπνων, ὅταν ἄκρατος οἶνος δίδοται πᾶσιν, ἐπιλέγειν ἀγαθοῦ δαίμονος· ὅταν δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον δίδοται κεκραμένος ὕδατι, Διὸς σωτῆρος ἐπιφωνεῖν. τὸν μὲν γὰρ οἶνον ἄκρατον πινόμενον μανιώδεις διαθέσεις ἀποτελεῖν· τοῦ δὲ ἀπὸ Διὸς ὄμβρου μειχθέντος, τὴν μὲν τέρψιν καὶ τὴν ἡδονὴν μένειν, τὸ δὲ τῆς μανίας καὶ παραλύσεως βλαβερὸν διορθοῦσθαι. καθόλου δὲ μυθολογοῦσι τῶν θεῶν μεγίστης ἀποδοχῆς τυγχάνειν παρὰ ἀνθρώποις τοὺς ταῖς εὐεργεσίαις ὑπερβαλομένους κατὰ τὴν εὕρεσιν τῶν ἀγαθῶν, Διόνυσόν τε καὶ Δήμητραν· τὸν μὲν, τοῦ προσηνεστάτου ποτοῦ γενόμενον εὑρετήν, τὴν δέ, τῆς ξηρᾶς τροφῆς τὴν κρατίστην παραδοῦσαν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. Μυθολογοῦσι δέ τινες καὶ ἕτερον Διόνυσον γεγονέναι πολὺ τοῖς χρόνοις προτερεῦντα τούτου. φασὶ γὰρ ἐκ Διὸς καὶ Περσεφόνης Διόνυσον γενέσθαι, τὸν ὑπό τινων Σαβάζιον ὀνομαζόμενον· οὗ τήν τε γένεσιν, καὶ τὰς θυσίας καὶ τιμὰς νυκτερινὰς καὶ κρυφίας παρεισάγουσι, διὰ τὴν αἰσχύνην τὴν ἐκ τῆς συνουσίας ἐπακολουθοῦσαν. λέγουσι δ' αὐτὸν ἀγχινοίᾳ διενεγκεῖν, καὶ πρῶτον ἐπιχειρῆσαι βοῦς ζευγνύειν, καὶ διὰ τούτων τὸν σπόρον τῶν καρπῶν ἐπιτελεῖν· ἀφ' οὗ δὴ κερατίαν αὐτὸν παρεισάγουσι. τὸν δὲ ἐκ Σεμέλης γενόμενον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, φασὶ τῷ σώματι γενέσθαι τρυφερὸν καὶ παντελῶς ἁπαλόν, εὐπρεπείᾳ δὲ πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν, καὶ πρὸς τὰς ἀφροδισιακὰς ἡδονὰς εὐκατάφορον γεγονέναι. κατὰ δὲ τὰς στρατείας γυναικῶν πλῆθος περιάγεσθαι, καθωπλισμένον λόγχαις τεθυρσωμέναις. φασὶ δὲ καὶ τὰς Μούσας αὐτῷ συναποδημεῖν, παρθένους οὔσας καὶ πεπαιδευμένας διαφερόντως. ταύτας δὲ διά τε τῆς μελῳδίας καὶ τῆς ὀρχήσεως, ἔτι δὲ τῶν ἄλλων τῶν ἐν παιδείᾳ καλῶν ψυχαγωγεῖν τὸν θεόν. φασὶ δὲ καὶ παιδαγωγὸν καὶ τροφέα συνέπεσθαι κατὰ τὰς στρατείας αὐτῷ Σιληνόν, εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον γινόμενον τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων, καὶ μεγάλα συμβάλλεσθαι τῷ Διονύσῳ πρὸς ἀρετήν τε καὶ δόξαν, καὶ κατὰ μὲν τὰς ἐν τοῖς πολέμοις μάχας ὅπλοις αὐτὸν πολεμικοῖς κεκοσμῆσθαι, καὶ δοραῖς παρδάλεων· κατὰ δὲ τὰς ἐν εἰρήνῃ πανηγύρεις καὶ ἑορτὰς, ἐσθῆσιν ἀνθιναῖς καὶ κατὰ τὴν μαλακότητα τρυφεραῖς χρῆσθαι. πρὸς δὲ τὰς ἐκ τοῦ πλεονάζοντος οἴνου κεφαλαλγίας τοῖς πίνουσι γινομένας, διαδεδέσθαι λέγουσιν αὐτὸν μίτρᾳ τὴν κεφαλήν· ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ μιτρηφόρον ὀνομάζεσθαι. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς μίτρας ὕστερον παρὰ τοῖς βασιλεῦσι καταδειχθῆναι τὸ διάδημα φασί. διμήτορα δ' αὐτὸν προσαγορευθῆναι λέγουσι, διὰ τὸ πατρὸς μὲν ἑνὸς ὑπάρξαι τοὺς [δύο] Διονύσους, μητέρων δὲ δυεῖν. κατακληρονομῆσαι δὲ τὸν νεώτερον τὰς τοῦ πρεσβυτέρου πράξεις. διόπερ τοὺς μεταγενεστέρους ἀνθρώπους, ἀγνοοῦντας μὲν τἀληθές, πλανηθέντας δὲ διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἕνα γεγονέναι νομίσαι Διόνυσον. τὸν δὲ νάρθηκα

περιεστάλθαι αὐτὸν διά τινας τοιαύτας αἰτίας. κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς εὕρεσιν τοῦ οἴνου, μήπω τῆς τοῦ ὕδατος κράσεως εὑρημένης, ἄκρατον πίνειν τὸν οἶνον· κατὰ δὲ τὰς τῶν φίλων συναναστροφὰς καὶ εὐωχίας τοὺς συνεορτάζοντας δαψιλῆ τὸν ἄκρατον ἐμφορησαμένους, μανιώδεις γίνεσθαι, καὶ ταῖς βακτηρίαις ξυλίναις χρωμένους, ταύταις ἀλλήλους τύπτειν. διὸ καὶ τινῶν μὲν τραυματιζομένων, τινῶν δὲ καὶ τελευτώντων ἐκ τῶν καιρίων τραυμάτων, προσκόψαντα τὸν Διόνυσον ταῖς τοιαύταις περιστάσεσι, τὸ μὲν ἀποστῆσαι τοῦ πίνειν δαψιλῆ τὸν ἄκρατον ἀποδοκιμάσαι, διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ ποτοῦ, καταδεῖξαι δὲ νάρθηξι χρῆσθαι, καὶ μὴ ξυλίναις βακτηρίαις. ἐπωνυμίας δ' αὐτοῦ τοὺς ἀνθρώπους πολλὰς περιστῆσαι, τὰς ἀφορμὰς ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιτηδευμάτων λαβόντας. βακχεῖον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συνεπομένων βακχῶν ὀνομάσαι· ληναῖον δὲ, ἀπὸ τοῦ πατῆσαι τὰς σταφυλὰς ἐν ληνῷ· βρόμιον δὲ, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ γενομένου βρόμου. ὁμοίως δὲ καὶ πυριγενῆ διὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν ὀνομάσαι. θρίαμβον δ' αὐτὸν ὀνομασθῆναι φασὶν ἀπὸ τοῦ πρῶτον τῶν μνημονευομένων καταγαγεῖν ἀπὸ τῆς στρατείας θρίαμβον εἰς τὴν πατρίδα, τὴν ἐξ Ἰνδῶν ποιησάμενον ἐπάνοδον μετὰ πολλῶν λαφύρων. παραπλησίως δὲ καὶ τὰς λοιπὰς προσηγορίας ἐπιθετικὰς αὐτοῦ τετευχῆσθαι· περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, καὶ τῆς ὑποκειμένης ἱστορίας ἀνοίκειον. δίμορφον δ' αὐτὸν δοκεῖν ὑπάρχειν, διὰ τὸ δύο Διονύσους γεγονέναι, τὸν μὲν παλαιὸν, καταπώγωνα, διὰ τὸ τοὺς ἀρχαίους πάντας πωγωνοτροφεῖν· τὸν δὲ νεώτερον, ὡραῖον καὶ τρυφερὸν καὶ νέον, καθότι προείρηται. ἔνιοι δὲ λέγουσιν ὅτι τῶν μεθυόντων διττὰς διαθέσεις ἐχόντων, καὶ τῶν μὲν ὀργίλων, τῶν δὲ ἱλαρῶν γινομένων, δίμορφον ὠνομάσθαι τὸν θεόν. καὶ σατύρους δὲ φασὶν αὐτῷ περιάγεσθαι, καὶ τούτους ἐν ταῖς ὀρχήσεσι καὶ ταῖς τραγῳδίαις τέρψιν καὶ πολλὴν ἡδονὴν παρέχεσθαι τῷ θεῷ. καθόλου δὲ τὰς μὲν μούσας τοῖς ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθοῖς ὠφελούσας τε καὶ τερπούσας, τοὺς δὲ σατύρους ταῖς πρὸς γέλωτα συνεργούσαις ἐπιτηδεύσεσι χρωμένους, παρασκευάζειν τῷ Διονύσῳ τὸν εὐδαίμονα καὶ κεχαρισμένον βίον. καθόλου δὲ τῶν θυμελικῶν ἀγώνων φασὶν εὑρετὴν γενέσθαι, καὶ θέατρα καταδεῖξαι, καὶ μουσικῶν ἀκροαμάτων σύστημα ποιῆσαι· πρὸς δὲ τούτοις ἀλειτουργήτους ποιῆσαι καὶ τοὺς ἐν ταῖς στρατείαις μεταχειριζομένους τι τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης. ἀφ' ὧν τοὺς μεταγενεστέρους μουσικὰς συνόδους συστήσασθαι τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, καὶ ἀτελεῖς ποιῆσαι τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντας. καὶ περὶ μὲν Διονύσου καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ μυθολογουμένων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας. Περὶ δὲ Πριάπου καὶ τῶν μυθολογουμένων περὶ αὐτοῦ νῦν διέξιμεν, οἰκεῖον ὁρῶντες τὸν περὶ τούτου λόγον τῆς Διονυσιακῆς ἱστορίας. μυθολογοῦσιν οὖν οἱ παλαιοὶ τὸν Πρίαπον υἱὸν εἶναι Διονύσου καὶ Ἀφροδίτης, πιθανῶς τὴν γένεσιν ταύτην ἐξηγούμενοι. τοὺς γὰρ οἰνωθέντας, φυσικῶς ἐντετάσθαι πρὸς τὰς ἀφροδισιακὰς ἡδονάς. τινὲς δὲ φασὶ τὸ αἰδοῖον τῶν ἀνθρώπων τοὺς παλαιοὺς μυθωδῶς βουλομένους ὀνομάζειν, πρίαπον προσαγορεῦσαι. ἔνιοι δὲ λέγουσι τὸ γεννητικὸν μόριον, αἴτιον ὑπάρχον τῆς γενέσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ διαμονῆς εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα, τυχεῖν τῆς ἀθανάτου τιμῆς. οἱ δ' αἰγύπτιοι περὶ τοῦ Πριάπου μυθολογοῦντες, φασὶ τοὺς Τιτᾶνας τὸ παλαιὸν ἐπιβουλεύσαντας Ὀσίριδι, τοῦτον μὲν ἀνελεῖν, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ διελόντας εἰς ἴσας μερίδας καὶ λαβόντας ἀπενεγκεῖν ἐκ τῆς οἰκίας λαθραίως. μόνον δὲ τὸ αἰδοῖον εἰς τὸν ποταμὸν ῥῖψαι, διὰ τὸ μηδένα βούλεσθαι τοῦτο ἀνελέσθαι. τὴν δὲ Ἶσιν τὸν φόνον τοῦ ἀνδρὸς ἀναζητοῦσαν, καὶ τοὺς μὲν Τιτᾶνας ἀνελοῦσαν, τὰ δὲ τοῦ σώματος μέρη περιπλάσασαν εἰς ἀνθρώπου

τύπον, ταῦτα μὲν δοῦναι θάψαι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τιμᾶν προστάξαι ὡς θεὸν τὸν Ὄσιριν·
τὸ δὲ αἰδοῖον μόνον οὐ δυναμένην ἀνευρεῖν, καταδεῖξαι τιμᾶν ὡς θεὸν, καὶ ἀναθεῖναι
κατὰ τὸ ἱερὸν ἐντεταμένον. περὶ μὲν οὖν τῆς γενέσεως τοῦ Πριάπου καὶ τῆς τιμῆς
τοιαῦτα μυθολογεῖται παρὰ τοῖς παλαιοῖς τῶν αἰγυπτίων. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν τινὲς μὲν
Ἰθύφαλλον ὀνομάζουσι, τινὲς δὲ Τύφωνα. τὰς δὲ τιμὰς οὐ μόνον κατὰ πόλιν ἀπονέμου-
σιν αὐτῷ ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀγροικίας, ὅπως φύλακα τῶν ἀμπε- γρ. ἀμπελίων
λώνων ἀποδεικνύντες καὶ τῶν κήπων· ἔτι δὲ πρὸς τοὺς βασκαίνοντάς τι τῶν καλῶν,
τοῦτον κολαστὴν παραγάγοντες. ἔν τε ταῖς τελεταῖς οὐ μόνον ταῖς Διονυσιακαῖς, ἀλλὰ
καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις σχεδὸν ὁ θεὸς τυγχάνει τιμῆς τινος, μετὰ γέλωτος καὶ παι-
διᾶς παρεισαγόμενος ἐν ταῖς θυσίαις. παραπλησίως δὲ τῷ Πριάπῳ τινὲς μυθο-
λογοῦσι γεγενῆσθαι τὸν ὀνομαζόμενον Ἑρμαφρόδιτον, ὃν ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης
γεννηθέντα, τυχεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων συντεθείσης προσηγορίας. τοῦτον δὲ
οἱ μὲν φασὶν εἶναι θεὸν, καὶ κατά τινας χρόνους φαίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις καὶ γεννᾶσθαι γρ. παρ' ἀνθρ.
τὴν τοῦ σώματος φύσιν ἔχοντα μεμιγμένην ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικός· καὶ τὴν μὲν εὐ-
πρέπειαν καὶ μαλακότητα τοῦ σώματος ἔχειν γυναικὶ παρεμφερῆ, τὸ δὲ ἀρρενωπὸν
καὶ δραστικὸν ἔχειν ἀνδρός. ἔνιοι δὲ τὰ τοιαῦτα γένη ταῖς φύσεσιν ἀποφαίνονται τέρατα
ὑπάρχειν, καὶ γεννώμενα σπανίως, προσημαντικὰ γίνεσθαι ποτὲ μὲν κακῶν, ποτὲ
δὲ ἀγαθῶν. καὶ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἅλις ἡμῖν ἐχέτω. Περὶ δὲ τῶν μουσῶν (ἐ-
πειδήπερ ἐμνήσθημεν ἐν ταῖς τοῦ Διονύσου πράξεσιν) οἰκεῖον ἂν εἴη διελθεῖν ἐν κεφα-
λαίοις. ταύτας γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν μυθογράφων, καὶ μάλιστα οἱ δεδοκιμασμένοι, φασὶ θυ-
γατέρας εἶναι Διὸς καὶ Μνημοσύνης· ὀλίγοι δὲ τῶν ποιητῶν (ἐν οἷς ἐστι καὶ Ἀλ-
κμὰν) θυγατέρας ἀποφαίνονται Οὐρανοῦ καὶ Γῆς. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν δια-
φωνοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ τρεῖς λέγουσιν, οἱ δὲ ἐννέα· καὶ κεκράτηκεν ὁ τῶν ἐννέα ἀριθμὸς
ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν βεβαιούμενος· λέγω δὲ Ὁμήρου τε καὶ Ἡσιόδου,
» καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Ὅμηρος μὲν γὰρ ταῦτα λέγει, Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι
» ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ. Ἡσίοδος δὲ καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀποφαίνεται, λέγων,
» Κλειώ τ', Εὐτέρπη τε, Θάλειά τε, Μελπομένη τε, Τερψιχόρη τ', Ἐρατώ τε, Πο-
» λύμνιά τ', Οὐρανίη τε, Καλλιόπη θ', ἣ σφέων προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασέων. τού-
των δὲ ἑκάστῃ προσάπτουσι τὰς οἰκείας διαθέσεις τῶν περὶ μουσικὴν ἐπιτηδευμάτων
οἷον ποιητικὴν μελῳδίαν, ὀρχήσεις καὶ χορείας, ἀστρολογίαν τε, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων. παρθένους τε αὐτὰς οἱ πλεῖστοι γεγονέναι μυθολογοῦσι, διὰ τὸ τὰς κατὰ τὴν παι-
δείαν ἀρετὰς ἀφθάρτους δοκεῖν εἶναι. μούσας δὲ αὐτὰς ὠνομάσθαι, ἀπὸ τοῦ μυεῖν τοὺς ἀν-
θρώπους, τοῦτο δ' ἐστὶν, ἀπὸ τοῦ διδάσκειν τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα, καὶ ὑπὸ τῶν ἀ-
παιδεύτων ἀγνοούμενα. ἑκάστῃ δὲ προσηγορίᾳ τὸν οἰκεῖον λόγον ἀπονέμοντες, φασὶν
ὠνομάσθαι τὴν μὲν Κλειὼ, διὰ τὸ τὸν ἐκ τῆς ποιήσεως τῶν ἐγκωμιαζομένων ἔπαινον μέ-
γα κλέος περιποιεῖν τοῖς ἐπαινουμένοις. Εὐτέρπην δὲ, ἀπὸ τοῦ τέρπειν τοὺς ἀκροωμένους
τοῖς ἀπὸ τῆς παιδείας ἀγαθοῖς. Θάλειαν δὲ ἀπὸ τοῦ θάλλειν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους. Μελ-
πομένην δὲ ἀπὸ τῆς μελῳδίας, δι' ἧς τοὺς ἀκούοντας ψυχαγωγεῖσθαι. Τερψιχόρην δὲ, ἀπὸ
τοῦ τέρπειν τοὺς ἀκροατὰς τοῖς ἐκ παιδείας περιγινομένοις ἀγαθοῖς. Ἐρατὼ δὲ, ἀπὸ τοῦ
τοὺς παιδευθέντας ποθεινοὺς καὶ ἐπεράστους ἀποτελεῖν. Πολύμνιαν δὲ, ἀπὸ τοῦ διὰ
πολλῆς ὑμνήσεως ἐπιφανεῖς κατασκευάζειν τοὺς διὰ τῶν ποιημάτων ἀπαθανατι-
ζομένους τῇ δόξῃ. Οὐρανίαν δὲ ἀπὸ τοῦ τοὺς παιδευθέντας ὑπ' αὐτῆς ἐξαίρεσθαι
πρὸς οὐρανόν. τῇ γὰρ δόξῃ καὶ τοῖς φρονήμασι μετεωρίζεσθαι τὰς ψυχὰς εἰς ὕψος

οὐράνιον. Καλλιόπην δὲ ἀπὸ τοῦ καλὴν ὄπα προΐεσθαι. τουτέστι, τῇ εὐεπείᾳ διαφέρειν οὖσαν, ἀποδοχῆς τυγχάνειν ὑπὸ τῶν ἀκουόντων. Τούτων δ' ἡμῖν ἀρκούντως εἰρημένων, μεταβιβάσωμεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰς Ἡρακλέους πράξεις. οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι πολλὰ δυσχερῆ συμβαίνει τοῖς ἱστοροῦσι τὰς παλαιὰς μυθολογίας, καὶ μάλιστα τὰς περὶ Ἡρακλέους. τῷ μὲν γὰρ μεγέθει τῶν κατεργασθέντων ὁμολογουμένως οὗτος παραδέδοται πάντας τοὺς ἐξ αἰῶνος ὑπερῆραι τῇ μνήμῃ παραδοθέντας. δυσέφικτον οὖν ἐστι τὸ κατ' ἀξίαν ἕκαστον τῶν πραχθέντων ἀπαγγεῖλαι, καὶ τὸν λόγον ἐξισῶσαι τοῖς τηλικούτοις ἔργοις, οἷς διὰ τὸ μέγεθος ἔπαθλον ἦν ἡ ἀθανασία. διὰ δὲ τὴν παλαιότητα καὶ τὸ παράδοξον τῶν ἱστορουμένων, παρὰ πολλοῖς ἀπιστουμένων τῶν μύθων, ἀναγκαῖον ἦν, παραλιπόντας τὰ μέγιστα τῶν πραχθέντων, καθαιρεῖν τι τῆς τοῦ θεοῦ δόξης, ἢ πάντα διεξιόντας, τὴν ἱστορίαν ποιεῖν ἀπιστουμένην. ἔνιοι γὰρ τῶν ἀναγινωσκόντων, οὐ δικαίᾳ χρώμενοι κρίσει, τἀκριβὲς ἐπιζητοῦσιν ἐν ταῖς ἀρχαίαις μυθολογίαις, ἐπ' ἴσης τοῖς πραττομένοις ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ, καὶ τὰ διστάζομενα τῶν ἔργων διὰ τὸ μέγεθος, ἐκ τοῦ καθ' αὑτοὺς βίου τεκμαιρόμενοι, τὴν Ἡρακλέους δύναμιν ἐκ τῆς ἀσθενείας τῶν νῦν ἀνθρώπων θεωροῦσιν. ὥστε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους τῶν ἔργων ἀπιστεῖσθαι τὴν γραφήν. καθόλου μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἱστορουμέναις μυθολογίαις οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου πικρῶς τὴν ἀλήθειαν ἐξεταστέον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις, πεπεισμένοι μήτε Κενταύρους διφυεῖς ἐξ ἑτερογενῶν σωμάτων ὑπάρξαι, μήτε Γηρυόνην τρισώματον, ὅμως προσδεχόμεθα τὰς τοιαύτας μυθολογίας, καὶ ταῖς ἐπισημασίαις συναύξομεν τὴν τοῦ θεοῦ τιμήν. καὶ γὰρ ἄτοπον, Ἡρακλέα μὲν ἔτι κατ' ἀνθρώπους ὄντα τοῖς ἰδίοις πόνοις ἐξημερῶσαι τὴν οἰκουμένην, τοὺς δ' ἀνθρώπους, ἐπιλαθομένους τῆς κοινῆς εὐεργεσίας, συκοφαντεῖν τὸν ἐπὶ τοῖς καλλίστοις ἔργοις ἔπαινον· καὶ τοὺς μὲν προγόνους, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς, ὁμολογουμένην αὐτῷ συγχωρῆσαι τὴν ἀθανασίαν, ἡμᾶς δὲ πρὸς τὸν θεὸν μηδὲ τὴν πατροπαράδοτον εὐσέβειαν διαφυλάττειν. ἀλλὰ γὰρ τὸν τοιοῦτον λόγον ἀφέμενοι, διέξιμεν αὐτοῦ τὰς πράξεις ἀπ' ἀρχῆς, ἀκολούθως τοῖς ἀρχαιοτάτοις τῶν ποιητῶν τε καὶ μυθολόγων. Τῆς Ἀκρισίου τοίνυν Δανάης καὶ Διός φασι γενέσθαι Περσέα· τούτῳ δὲ μιγεῖσαν τὴν Κηφέως Ἀνδρομέδαν Ἠλεκτρύωνα γεννῆσαι· ἔπειτα τούτῳ τὴν Πέλοπος Εὐρυμέδην συνοικήσασαν Ἀλκμήνην τεκνῶσαι, καὶ ταύτῃ Δία μιγέντα δι' ἀπάτης, Ἡρακλέα γεννῆσαι. τὴν μὲν οὖν ὅλην τοῦ γένους ῥίζαν ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν γονέων εἰς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν ἀναφέρειν λέγεται τὸν εἰρημένον τρόπον. τὴν δὲ γεγενημένην περὶ αὐτὸν ἀρετὴν οὐκ ἐν ταῖς πράξεσι θεωρηθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς γενέσεως γινώσκεσθαι. τὸν γὰρ Δία μισγόμενον Ἀλκμήνῃ τριπλασίαν τὴν νύκτα ποιῆσαι, καὶ τῷ πλήθει τοῦ πρὸς τὴν παιδοποιίαν ἀναλωθέντος χρόνου, προσημῆναι τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ γεννηθησομένου ῥώμης. καθόλου δὲ τὴν ὁμιλίαν ταύτην οὐκ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας ἕνεκα ποιήσασθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ἀλλὰ τὸ πλέον τῆς παιδοποιίας χάριν. διὸ καὶ βουλόμενον τὴν ἐπιπλοκὴν νόμιμον ποιήσασθαι, βιάσασθαι μὲν μὴ βουληθῆναι, πεῖσαι δ' οὐδαμῶς ἐλπίζειν, διὰ τὴν σωφροσύνην. τὴν ἀπάτην οὖν προκρίναντα, διὰ ταύτης παρακρούσασθαι τὴν Ἀλκμήνην, Ἀμφιτρύωνι κατὰ πάντα ὁμοιωθέντα. διελθόντος δὲ τοῦ κατὰ φύσιν χρόνου τοῖς ἐγκύοις, τὸν μὲν Δία πρὸς τὴν Ἡρακλέους γένεσιν ἐνεχθέντα τῇ διανοίᾳ, προειπεῖν παρόντων ἁπάντων τῶν θεῶν, ὅτι τὸν κατ' ἐκείνην ἡμέραν γεννώμενον, ἐκ Περσειδῶν ποιήσει βασιλέα· τὴν δ' Ἥραν ζηλοτυποῦσαν, καὶ συνεργὸν ἔχουσαν Εἰλεί-

γρ. μεταβιβάσομεν

γρ. Εὐρυδίκην

γρ. θεῶν

γρ. ἔχουσαν

θυσαν τὴν θυγατέρα, τῆς μὲν Ἀλκμήνης παρακατασχεῖν τὰς ὠδῖνας, τὸν δ᾽ Εὐρυ-
σθέα πρὸ τοῦ καθήκοντος χρόνου πρὸς τὸ φῶς ἀγαγεῖν. τὸν δὲ Δία καταστρατηγηθέν-
τα, βουληθῆναι τήν τε ὑπόσχεσιν βεβαιῶσαι, καὶ τῆς Ἡρακλέους ἐπιφανείας προ-
νοηθῆναι. διό φασιν αὐτὸν τὴν μὲν Ἥραν πεῖσαι συγχωρῆσαι, βασιλέα μὲν ὑπάρξαι
κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόσχεσιν Εὐρυσθέα, τὸν δ᾽ Ἡρακλέα τεταγμένον ὑπὸ τὸν Εὐρυσθέα,
τελέσαι δώδεκα ἄθλους οὓς ἂν Εὐρυσθεὺς προστάξῃ, καὶ τοῦτο πράξαντα τυχεῖν
τῆς ἀθανασίας. Ἀλκμήνη δὲ τεκοῦσα, καὶ φοβηθεῖσα τὴν τῆς Ἥρας ζηλοτυπίαν, ἐξέ-
θηκε τὸ βρέφος εἰς τὸν τόπον ὃς νῦν ἀπ᾽ ἐκείνου καλεῖται πεδίον Ἡράκλειον. καθ᾽ ὃν γρ. παιδίον.
δὴ χρόνον Ἀθηνᾶ μετὰ τῆς Ἥρας προσιοῦσα, καὶ θαυμάσασα τοῦ παιδίου τὴν φύ-
σιν, συνέπεισε τὴν Ἥραν τὴν θηλὴν ὑποσχεῖν. τοῦ δὲ παιδὸς ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν βι-
αιότερον ἐπισπασαμένου τὴν θηλὴν, ἡ μὲν Ἥρα διαλγήσασα τὸ βρέφος ἔρρι-
ψεν· Ἀθηνᾶ δὲ κομίσασα αὐτὸ πρὸς τὴν μητέρα, τρέφειν παρεκελεύσατο. θαυ-
μάσαι δ᾽ ἄν τις εἰκότως τὸ τῆς περιπετείας παράδοξον· ἡ μὲν γὰρ στέργειν ὀφείλουσα
μήτηρ τὸ ἴδιον τέκνον, ἀπώλλυεν· ἡ δὲ μητρυιὰς ἔχουσα μῖσος, δι᾽ ἄγνοιαν ἔσωζε τὸ τῇ
φύσει πολέμιον. μετὰ δὲ ταῦτα ἡ μὲν Ἥρα δύο δράκοντας ἀπέστειλε τοὺς ἀναλώσον-
τας τὸ βρέφος· ὁ δὲ παῖς ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν τὸν αὐχένα σφίγξας, ἀπέπνιξε τοὺς δρά-
κοντας. διόπερ Ἀργεῖοι, πυθόμενοι τὸ γεγονὸς, Ἡρακλέα προσηγόρευσαν, ὅτι δι᾽
Ἥραν ἔσχε κλέος, Ἀλκαῖον πρότερον καλούμενον. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις οἱ γονεῖς τοὔνο-
μα περιτιθέασι· τούτῳ δὲ μόνῳ ἡ ἀρετὴ τὴν προσηγορίαν ἔθετο. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ
μὲν Ἀμφιτρύων φυγαδευθεὶς ἐκ Τίρυνθος μετῴκησεν εἰς Θήβας· ὁ δ᾽ Ἡρακλῆς τρα-
φεὶς καὶ παιδευθεὶς, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς γυμνασίοις διαπονηθεὶς, ἐγένετο ῥώμῃ τε σώ-
ματος πολὺ προέχων τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ ψυχῆς λαμπρότητι περιβόητος.
ὅς γε τὴν ἡλικίαν ἔφηβος ὢν, πρῶτον μὲν ἠλευθέρωσε τὰς Θήβας, ἀποδιδοὺς ὡς πα-
τρίδι τὰς προσηκούσας χάριτας. ὑποτεταγμένων γὰρ τῶν Θηβαίων Ἐργίνῳ τῷ βα-
σιλεῖ τῶν Μινυῶν, καὶ κατ᾽ ἐνιαυτὸν ὡρισμένους φόρους τελούντων μεθ᾽ ὕβρεως, οὐ
καταπλαγεὶς τὴν τῶν δεδουλωμένων ὑπεροχὴν, ἐτόλμησε πρᾶξιν ἐπιτελέ- γρ. δουλωμένων
σαι περιβόητον. τοὺς γὰρ παραγενομένους τῶν Μινυῶν ἐπὶ τὴν ἀπαίτησιν τῶν δασμῶν,
καὶ μεθ᾽ ὕβρεως ἐκπρασσομένους, ἀκρωτηριάσας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως. Ἐργίνου
δ᾽ ἐξαιτοῦντος τὸν αἴτιον, Κρέων βασιλεύων τῶν Θηβαίων, καὶ καταπλαγεὶς τὸ βάρος τῆς
ἐξουσίας, ἕτοιμος ἦν ἐκδιδόναι τὸν αἴτιον τῶν ἐγκλημάτων. ὁ δ᾽ Ἡρακλῆς πείσας τοὺς
ἡλικιώτας ἐλευθεροῦν τὴν πατρίδα, κατέσπασεν ἐκ τῶν ναῶν τὰς προσηλωμένας πανο-
πλίας, ἃς οἱ πρόγονοι σκῦλα τοῖς θεοῖς ἦσαν ἀνατεθεικότες. οὐ γὰρ ἦν εὑρεῖν κατὰ τὴν πόλιν
ἰδιωτικὸν ὅπλον, διὰ τὸ τοὺς Μινύας παρωπλικέναι τὴν πόλιν, ἵνα μηδεμίαν λαμβάνω-
σιν οἱ κατὰ τὰς Θήβας ἀποστάσεως ἔννοιαν. ὁ δ᾽ Ἡρακλῆς πυθόμενος Ἐργῖνον τὸν βασιλέα τῶν
Μινυῶν προσάγειν τῇ πόλει μετὰ στρατιωτῶν, ἀπαντήσας αὐτῷ κατά τινα στενοχωρίαν,
καὶ τὸ μέγεθος τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως ἄχρηστον ποιήσας, αὐτόν τε τὸν Ἐργῖνον
ἀνεῖλε, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ σχεδὸν ἅπαντας ἀπέκτεινεν. ἄφνω δὲ προσπεσὼν τῇ πό-
λει τῶν Ὀρχομενίων, καὶ παρεισπεσὼν ἐντὸς τῶν πυλῶν, τά τε βασίλεια τῶν Μινυῶν ἐνέ-
πρησε, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψε. περιβοήτου δὲ τῆς πράξεως γενομένης καθ᾽ ὅλην
τὴν Ἑλλάδα, καὶ πάντων θαυμαζόντων τὸ παράδοξον, ὁ μὲν βασιλεὺς Κρέων, θαυμά-
σας τὴν ἀρετὴν τοῦ νεανίσκου, τήν τε θυγατέρα Μεγάραν συνῴκισεν αὐτῷ, καὶ κα-
θάπερ υἱῷ γνησίῳ τὴν πόλιν ἐπέτρεψεν. Εὐρυσθεὺς δ᾽ ὁ τὴν βασιλείαν ἔχων τῆς Ἀργείας,
ὑποπτεύσας τὴν Ἡρακλέους αὔξησιν, μετεπέμπετό τε αὐτὸν, καὶ προσέταττε τελεῖν

ἄθλους. οὐχ ὑπακούοντος δὲ τοῦ Ἡρακλέους, Ζεὺς μὲν ἀπέστειλε, διακελευόμενος ὑπουργεῖν τῷ βασιλεῖ Εὐρυσθεῖ· Ἡρακλῆς δὲ παρελθὼν εἰς Δελφοὺς, καὶ περὶ τούτων ἐπερωτήσας τὸν θεὸν, ἔλαβε χρησμὸν τὸν δηλοῦντα διότι τοῖς θεοῖς δέδοκται δώδεκα ἄθλους τελέσαι, προστάττοντος Εὐρυσθέως, καὶ τοῦτο πράξαντα τεύξεσθαι τῆς ἀθανασίας. τούτων δὲ πραχθέντων, ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἐνέπεσεν εἰς ἀθυμίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν. τό, τε γὰρ τῷ ταπεινοτέρῳ δουλεύειν, οὐδαμῶς ἄξιον ἔκρινε δεῖν τῆς ἰδίας ἀρετῆς· τό, τε τῷ Διὶ καὶ πατρὶ μὴ πείθεσθαι, καὶ ἀσύμφορον ἐφαίνετο καὶ ἀδύνατον. εἰς πολλὴν οὖν ἀμηχανίαν ἐμπίπτοντος αὐτοῦ, Ἥρα μὲν ἔπεμψεν αὐτῷ λύσσαν· ὁ δὲ τῇ ψυχῇ δυσφορῶν εἰς μανίαν ἐνέπεσε. τοῦ πάθους δὴ αὐξομένου, τῶν φρενῶν ἐκτὸς γενόμενος, τὸν μὲν Ἰόλαον ἐπεβάλετο κτείνειν· ἐκείνου δὲ φυγόντος, καὶ τῶν παίδων τῶν ἐκ Μεγάρας πλησίον διατριβόντων, τούτους ὡς πολεμίους κατετόξευσε. μόλις δὲ τῆς μανίας ἀπολυθεὶς, καὶ ἐπιγνοὺς τὴν ἰδίαν ἄγνοιαν, περιαλγὴς ἦν ἐπὶ τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς. πάντων δ' αὐτῷ συλλυπουμένων καὶ συμπαθούντων, ἐπὶ πολὺν χρόνον κατὰ τὴν οἰκίαν ἡσύχαζεν, ἐκκλίνων τὰς τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας τε καὶ ἀπαντήσεις. τέλος δὲ τοῦ χρόνου τὸ πάθος πραΰναντος, κρίνας ὑπομένειν τοὺς κινδύνους, παρεγένετο πρὸς Εὐρυσθέα· καὶ πρῶτον ἔλαβεν ἆθλον, ἀποκτεῖναι τὸν ἐν νεμέᾳ λέοντα. οὗτος δὲ μεγέθει μὲν ὑπερφυὴς ἦν, ἄτρωτος δ' ὢν σιδήρῳ καὶ χαλκῷ καὶ λίθῳ, τῆς κατὰ χεῖρα βιαζομένης προσεδεῖτο ἀνάγκης. διέτριβε δὲ μάλιστα μεταξὺ μυκηνῶν καὶ νεμέας, περὶ ὄρος τὸ καλούμενον ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τρητόν. εἶχε γὰρ περὶ τὴν ῥίζαν διώρυχα διηνεκῆ, καθ' ἣν εἰώθει φωλεύειν τὸ θηρίον. ὁ δ' Ἡρακλῆς καταντήσας ἐπὶ τὸν τόπον, προσέβαλεν αὐτῷ, καὶ τοῦ θηρίου συμφυγόντος εἰς τὴν διώρυχα, συνακολουθῶν αὐτῷ, καὶ τὸ ἕτερον τῶν στομίων ἐμφράξας, συνεπλάκη, καὶ τὸν αὐχένα σφίγξας τοῖς βραχίοσιν, ἀπέπνιξε. τὴν δὲ δορὰν αὐτοῦ περιθέμενος, καὶ διὰ τὸ μέγεθος ἅπαν τὸ ἴδιον σῶμα περιλαβὼν, εἶχε σκεπαστήριον τῶν μετὰ ταῦτα κινδύνων. δεύτερον δ' ἔλαβεν ἆθλον, ἀποκτεῖναι τὴν λερναίαν ὕδραν, ἧς ἐξ ἑνὸς σώματος ἑκατὸν αὐχένες, ἔχοντες κεφαλὰς ὄφεων, διετυποῦντο. τούτων δ' εἰ μία διαφθαρείη, διπλασίας ὁ τμηθεὶς ἀνίει τόπος. δι' ἣν αἰτίαν ἀήττητος ὑπάρχειν διειλήπτο καὶ κατὰ λόγον. τὸ γὰρ χειρωθὲν αὐτῆς μέρος διπλάσιον ἀπεδίδου βοήθημα. πρὸς δὲ τὴν δυστραπελίαν ταύτην ἐπινοήσας τι φιλοτέχνημα, προσέταξεν Ἰολάῳ τὸ ἀποτμηθὲν μέρος λαμπάδι καιομένῃ ἐπικάειν, ἵνα τὴν ῥύσιν ἐπισχῇ τοῦ αἵματος. οὕτως οὖν χειρωσάμενος τὸ ζῶον, εἰς τὴν χολὴν ἀπέβαπτε τὰς ἀκίδας, ἵνα τὸ βληθὲν βέλος ἔχῃ τὴν ἐκ τῆς ἀκίδος πληγὴν ἀνίατον. τρίτον δὲ πρόσταγμα ἔλαβεν, ἐνεγκεῖν τὸν ἐρυμάνθιον κάπρον ζῶντα, ὃς διέτριβε μὲν ἐν πεδίῳ τῆς Ἀρκαδίας, ἐδόκει δὲ τὸ πρόσταγμα τοῦτο πολλὴν ἔχειν δυσχέρειαν. ἔδει γὰρ τὸν ἀγωνιζόμενον τοιούτῳ θηρίῳ, τοσαύτην ἔχειν περιουσίαν, ὥστε ἐπ' αὐτῆς τῆς μάχης ἀκριβῶς στοχάζεσθαι τοῦ καιροῦ. ἔτι μὲν γὰρ ἰσχύοντα ἀφεὶς αὐτὸν, ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἂν ἐκινδύνευσε· πλεῖον δὲ τοῦ δέοντος καταπολεμήσας, ἀπέκτεινεν, ὡς τὸ ἆθλον ὑπάρχειν ἀσυντέλεστον. ὅμως δὲ κατὰ τὴν μάχην ταμιευσάμενος ἀκριβῶς τὴν συμμετρίαν, ἀπήνεγκε τὸν κάπρον ζῶντα πρὸς Εὐρυσθέα. ὃν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντα, καὶ φοβηθεὶς, ἔκρυψεν ἑαυτὸν εἰς χαλκεῖον πίθον. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις Ἡρακλῆς κατηγωνίσατο τοὺς ὀνομαζομένους κενταύρους, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Φόλος ἦν κένταυρος, ἀφ' οὗ συνέβη τὸ πλησίον ὄρος Φολόην ὀνομασθῆναι· οὗτος ξενίοις δεχόμενος τὸν Ἡρακλέα, τὸν κατακεχωσμένον οἴνου πίθον ἀνέῳξε. τοῦτον γὰρ μυθολογοῦσι τὸ παλαιὸν Διόνυσον παρακατα-

γρ. παρέχῃ

γρ. κατανῦσαι

δῆσθαι τοῖς κενταύροις, καὶ προστάξαι τότε ἀνοῖξαι ὅταν Ἡρακλῆς παραγένηται. διόπερ ὕστερον τέτταρσι γενεαῖς ἐπιξενωθέντος αὐτοῦ, μνησθῆναι τὸν Φόλον τῆς Διονύσου παραγγελίας. ἀνεῳχθέντος οὖν τοῦ πίθου, καὶ τῆς εὐωδίας, διὰ τὴν παλαιότητα καὶ δύναμιν τοῦ οἴνου, προσπεσούσης τοῖς πλησίον οἰκοῦσι κενταύροις, συνέβη διοιστρηθῆναι τούτους. διὸ καὶ προσπεσόντες ἀθρόοι τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φόλου, καταπληκτικῶς ὥρμησαν πρὸς ἁρπαγήν. ὁ μὲν οὖν Φόλος φοβηθεὶς ἔκρυψεν ἑαυτόν· ὁ δ' Ἡρακλῆς παραδόξως συνεπλάκη τοῖς βιαζομένοις. ἔδει γὰρ διαγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς ἀπὸ μὲν μητρὸς θεοὺς ὄντας, τὸ δὲ τάχος ἔχοντας ἵππων, ῥώμην δὲ δισωμάτους, ἐμπειρίαν δὲ καὶ σύνεσιν ἔχοντας ἀνδρῶν. τῶν δὲ κενταύρων οἱ μὲν πεύκας αὐτορρίζους ἔχοντες ἐπῄεσαν, οἱ δὲ πέτρας μεγάλας, τινὲς δὲ λαμπάδας ἡμμένας, ἕτεροι δὲ βουφόνους πελέκεις. ὁ δ' ἀκαταπλήκτως ὑποστάς, ἀξίαν τῶν προκατειργασμένων συνεστήσατο μάχην. συνηγωνίζετο δ' αὐτοῖς ἡ μήτηρ νεφέλη πολὺν ὄμβρον ἐκχέουσα, δι' οὗ τοῖς μὲν τετρασκελέσιν οὐκ ἔβλαπτε, τῷ δὲ δυσὶν ἐρηρεισμένῳ σκέλεσι τὴν βάσιν ὀλισθηρὰν κατεσκεύαζεν. ἀλλ' ὅμως τοῖς τοιούτοις προτερήμασι πλεονεκτοῦντας Ἡρακλῆς παραδόξως κατηγωνίσατο, καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ὑπολειφθέντας φυγεῖν ἠνάγκασε. τῶν δ' ἀναιρεθέντων κενταύρων ὑπῆρχον ἐπιφανέστατοι, Δάφνις, Ἀργεῖος, καὶ Ἀμφίων· ἔτι δ' Ἱπποτίων, καὶ Ὄρειος, καὶ Ἰσοπλῆς, καὶ Μελαγχαίτης· πρὸς δὲ τούτοις, Θηρεὺς καὶ Δούπων, καὶ Φρίξος. τῶν δὲ διαφυγόντων τὸν κίνδυνον ὕστερον ἕκαστος τιμωρίας ἠξιώθη. Ὅμαδος μὲν γὰρ ἐν Ἀρκαδίᾳ τὴν Εὐρυσθέως ἀδελφὴν Ἀλκυόνην βιασάμενος ἀνῃρέθη. ἐφ' ᾧ θαυμασθῆναι συνέβη τὸν Ἡρακλέα διαφερόντως. τὸν μὲν γὰρ ἐχθρὸν κατ' ἰδίαν ἐμίσησε, τῷ δὲ ὑβριζομένῳ ἐλεῶν ἐπιεικείᾳ διαφέρειν ὑπελάμβανεν. ἴδιον δέ τι συνέβη περὶ τὸν Ἡρακλέους φίλον τὸν ὀνομαζόμενον Φόλον. οὗτος γὰρ διὰ τὴν συγγένειαν θάπτων τοὺς πεπτωκότας κενταύρους, καὶ βέλος ἔκ τινος ἐξαίρων, ὑπὸ τῆς ἀκίδος ἐπλήγη, καὶ τὸ τραῦμα ἔχων ἀνίατον ἐτελεύτησεν. ὁ Ἡρακλῆς μεγαλοπρεπῶς ἔθαψεν ὑπὸ τὸ ὄρος, ὃ στήλης ἐνδόξου γέγονε κρεῖττον. Φολόη γὰρ ὀνομαζόμενον, διὰ τῆς ὁμωνυμίας μηνύει τὸν ταφέντα, καὶ οὐ δι' ἐπιγραφῆς. ὁμοίως δὲ καὶ Χείρωνα τὸν ἐπὶ τῇ ἰατρικῇ θαυμαζόμενον, ἀκουσίως τόξου βολῇ διέφθειρε. καὶ περὶ μὲν τῶν κενταύρων ἱκανῶς ἡμῖν εἰρήσθω.

Μετὰ δὲ ταῦτ' ἔλαβε πρόσταγμα τὴν χρυσόκερων μὲν οὖσαν ἔλαφον, τάχει δὲ διαφέρουσαν ἀγαγεῖν. τοῦτον δὲ τὸν ἆθλον συντελῶν, ἐπινοίας εἶχεν οὐκ ἀχρηστοτέρας τῆς κατὰ τὸ σῶμα ῥώμης. οἱ μὲν γάρ φασιν αὐτὴν ἄρκυσιν ἑλεῖν· οἱ δὲ διὰ τῆς στιβείας χειρώσασθαι καθεύδουσαν· τινὲς δὲ συνεχεῖ διωγμῷ καταπονῆσαι. πλὴν αὐτὸν βίας καὶ κινδύνων διὰ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀγχινοίας τὸν ἆθλον τοῦτον κατειργάσατο. ὁ δ' Ἡρακλῆς πρόσταγμα λαβὼν, τὰς ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης ὄρνιθας ἐξελάσαι, τέχνῃ καὶ ἐπινοίᾳ ῥᾳδίως συνετέλεσε τὸν ἆθλον. ἐπεπόλασε γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὀρνίθων πλῆθος ἀμύθητον, καὶ τοὺς ἐν τῇ πλησίον χώρᾳ καρποὺς ἐλυμαίνετο. βίᾳ μὲν οὖν ἀδύνατον ἦν χειρώσασθαι τὰ ζῷα, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πλήθους· φιλοτέχνου δὲ ἐπινοίας ἡ πρᾶξις προσεδεῖτο. διόπερ κατασκευάσας χαλκῆν πλαταγὴν, καὶ διὰ ταύτης ἐξαίσιον κατασκευάζων ψόφον, ἐξεφόβει τὰ ζῷα, καὶ πέρας τῇ συνεχείᾳ τοῦ κρότου ῥᾳδίως ἐκπολεμήσας, καθαρὰν ἐποίησε τὴν λίμνην. Τελέσας δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἆθλον, ἔλαβε παρ' Εὐρυσθέως πρόσταγμα, τὴν αὐλὴν τοῦ Αὐγείου καθᾶραι, μηδενὸς βοηθοῦντος. αὕτη δ' ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἠθροισμένην κόπρον εἶχεν ἄπλετον, ἣν ὕβρεως ἕνεκεν Εὐρυσθεὺς προσέταξε καθᾶραι. ὁ δ' Ἡρακλῆς τὸ μὲν τοῖς

γρ. ὕστερον πολλαῖς γεν.

γρ. χειρώσασθαι τὸ πλῆθος τῶν ζώων διὰ τὴν ὑπερβολὴν δυσπορία.

ὤμοις ἐξενεγκεῖν αὐτὴν ἀπεδοκίμασεν, ἐκκλίνων τὴν ἐκ τῆς ὕβρεως ἀσχημοσύνην· ἐπαγαγὼν δὲ τὸν πηνειὸν καλούμενον ποταμὸν ἐπὶ τὴν αὐλήν, καὶ διὰ τοῦ ῥεύματος ἐκκαθάρας αὐτήν, χωρὶς ὕβρεως συνετέλεσε τὸν ἆθλον ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. διὸ καὶ θαυμάσαι ἄν τις τὴν ἐπίνοιαν. τὸ γὰρ ὑπερήφανον τοῦ προστάγματος χωρὶς αἰσχύνης ἐπετέλεσεν, οὐδὲν ὑπομείνας ἀνάξιον τῆς ἀθανασίας. μετὰ δὲ ταῦτα λαβὼν ἆθλον τὸν ἐκ Κρήτης ταῦρον ἀγαγεῖν, οὗ Πασιφάην ἐρασθῆναί φασι, πλεύσας εἰς τὴν νῆσον, καὶ Μίνω τὸν βασιλέα συνεργὸν λαβών, ἤγαγεν εἰς Πελοπόννησον, τὸ τηλικοῦτον πέλαγος ἐπ' αὐτοῦ ναυστοληθείς. τελέσας δὲ τοῦτον τὸν ἆθλον, τὸν Ὀλυμπικὸν ἀγῶνα συνεστήσατο, κάλλιστον τῶν τόπων πρὸς τηλικαύτην πανήγυριν προκρίνας, τὸ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν πεδίον, ἐν ᾧ τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῷ Διὶ τῷ πατρὶ καθιέρωσε. στεφανίτην δ' αὐτὸν κατεσκεύασεν, ὅτι καὶ αὐτὸς εὐηργέτησε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, οὐδένα λαβὼν μισθόν. τὰ δὲ ἀθλήματα πάντα αὐτὸς ἀδηρίτως ἐνίκησε, μηδενὸς τολμήσαντος αὐτῷ συγκριθῆναι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀρετῆς, καίπερ τῶν ἀθλημάτων ἐναντίων ἀλλήλοις ὄντων. τὸν γὰρ πύκτην ἢ παγκρατιαστὴν τοῦ σταδιέως δύσκολον περιγενέσθαι, καὶ πάλιν τὸν ἐν τοῖς κούφοις ἀθλήμασι προτεπεύοντα καταγωνίσασθαι, τοὺς ἐν τοῖς βαρέσιν ὑπερέχοντας δυσχερὲς καταποιῆσαι. διόπερ εἰκότως ἐγένετο τιμιώτατος ἁπάντων τῶν ἀγώνων οὗτος, τὴν ὑπεροχὴν ἀπ' ἀγαθοῦ λαβών. οὐκ ἄξιον δὲ παραλιπεῖν οὐδὲ τὰς ὑπὸ τῶν θεῶν δοθείσας αὐτῷ δωρεὰς διὰ τὴν ἀρετήν. ἀπὸ γὰρ τῶν πολέμων τραπέντος αὐτοῦ πρὸς ἀνέσεις τε καὶ πανηγύρεις, ἔτι δὲ ἑορτὰς καὶ ἀγῶνας, ἐτίμησαν αὐτὸν δωρεαῖς οἰκείαις ἕκαστος τῶν θεῶν, Ἀθηνᾶ μὲν πέπλῳ, Ἥφαιστος δὲ ῥοπάλῳ καὶ θώρακι· καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐφιλοτιμήθησαν οἱ προειρημένοι θεοὶ κατὰ τὰς τέχνας, τῆς μὲν πρὸς εἰρηνικὴν ἀπόλαυσιν καὶ τέρψιν, τοῦ δὲ πρὸς τὴν τῶν πολεμικῶν κινδύνων ἀσφάλειαν. τῶν δὲ ἄλλων Ποσειδῶν μὲν ἵπποις ἐδωρήσατο, Ἑρμῆς δὲ ξίφος, Ἀπόλλων δὲ τόξον τε ἔδωκε, καὶ τοξεύειν ἐδίδαξε. Δημήτηρ δὲ πρὸς τὸν καθαρμὸν τοῦ κενταύρων φόνου τὰ μικρὰ μυστήρια συνεστήσατο, τὸν Ἡρακλέα τιμῶσα. ἴδιον δέ τι συνέβη καὶ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ θεοῦ τούτου συντελεσθῆναι. Ζεὺς γὰρ πρώτῃ μὲν ἐμίγη γυναικὶ θνητῇ Νιόβῃ τῇ Φορωνέως, ἐσχάτῃ δὲ Ἀλκμήνῃ. ταύτην δὲ ἀπὸ Νιόβης ἑκκαιδεκάτην οἱ μυθογράφοι γενεαλογοῦσιν. εἰς δὲ τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἐκ μὲν τῆς ταύτης προγόνων ἤρξατο, εἰς αὐτὴν δὲ ταύτην κατέληξεν· ἐν ταύτῃ γὰρ τὰς πρὸς θνητὴν ὁμιλίας κατέπαυσε. καὶ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους οὐδένα τούτων γεννήσειν ἄξιον ἐλπίζων, οὐκ ἐβουλήθη τοῖς κρείττοσιν ἐπεισαγαγεῖν τὰ χείρω. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περὶ τὴν Παλλήνην γιγάντων ἑλομένων τὸν πρὸς τοὺς ἀθανάτους πόλεμον, Ἡρακλῆς τοῖς θεοῖς συναγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν τῶν γηγενῶν, ἀποδοχῆς ἔτυχε τῆς μεγίστης. Ζεὺς γὰρ τοὺς μὲν συναγωνισαμένους τῶν θεῶν, μόνους ὠνόμασεν Ὀλυμπίους, ἵνα τῇ ταύτης τιμῇ ὁ ἀγαθὸς κοσμηθείς, ἐπωνυμίᾳ διαφέρῃ τοῦ χείρονος. ἠξίωσε δὲ ταύτης τῆς προσηγορίας τῶν ἐκ θνητῶν γυναικῶν γενομένων Διόνυσον καὶ Ἡρακλέα, οὐ μόνον ὅτι πατρὸς ἦσαν Διός, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν προαίρεσιν ὁμοίαν ἔσχον, εὐεργετήσαντες μεγάλα τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς δὲ, Προμηθέως παραδόντος τὸ πῦρ τοῖς ἀνθρώποις, δεσμοῖς κατελάβετο, καὶ παρέστησεν ἀετὸν τὸν ἐσθίοντα τὸ ἧπαρ αὐτοῦ. Ἡρακλῆς δὲ ὁρῶν τῆς τιμωρίας αὐτὸν τυγχάνοντα διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐεργεσίαν, τὸν μὲν ἀετὸν κατετόξευσε, τὸν δὲ Δία πείσας λῆξαι τῆς ὀργῆς, ἔσωσε τὸν κοινὸν εὐεργέτην. μετὰ δὲ ταῦτα ἔλαβεν ἆθλον, ἀγαγεῖν τὰς Διομήδους τοῦ Θρᾳκὸς ἵππους. αὗται δὲ χαλκᾶς μὲν φάτνας εἶχον διὰ τὴν

γρ. μυθολόγοι

γρ. εἶχον

ἀγριότητα, ἁλύσεσι δὲ σιδηραῖς διὰ τὴν ἰσχὺν ἐδεσμεύοντο. τροφὴν δ' ἐλάμβανον οὐ τὴν ἐκ γῆς φυομένην, ἀλλὰ τῶν ξένων ἀνθρώπων μέλη διαιρούμεναι, τροφὴν εἶχον τὴν συμφορὰν τῶν ἀκληρούντων. ταύτας ὁ Ἡρακλῆς βουλόμενος χειρώσασθαι, τὸν ἴδιον κύριον Διομήδη παρέβαλε, καὶ ταῖς τοῦ παρανομεῖν καὶ ἐπιθυμίαν σαρκοφαγίαν διδάξαντος σαρξὶν ἐκπληρώσας τὴν ἔνδειαν τῶν ζῴων, εὐπειθεῖς ἔσχεν. Εὐρυσθεὺς δέ, ἀναθεὶς πρὸς αὐτὸν τὰς ἵππους, ταύτας μὲν ἱερὰς ἐποίησεν Ἥρας, ὧν τὴν ἐπιγονὴν συνέβη διαμεῖναι μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος βασιλείας. τοῦτον δὲ τὸν ἆθλον ἐπιτελέσας, μετ' Ἰάσονος ἔπλευσε συστρατεύσων ἐπὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας εἰς Κόλχους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τῇ τῶν Ἀργοναυτῶν στρατείᾳ τὰ κατὰ μέρος διέξιμεν. Ἡρακλῆς δὲ λαβὼν πρόσταγμα τὸν Ἱππολύτης τῆς Ἀμαζόνος ἐνεγκεῖν ζωστῆρα, τὴν ἐπὶ τὰς Ἀμαζόνας στρατείαν ἐποιήσατο. πλεύσας οὖν εἰς τὸν ἀπ' ἐκείνου Εὔξεινον κληθέντα πόντον, καὶ καταπλεύσας ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ, πλησίον Θεμισκύρας πόλεως κατεστρατοπέδευσεν, ἐν ᾗ τὰ βασίλεια τῶν Ἀμαζόνων ὑπῆρχε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾔτει παρ' αὐτῶν τὸν προστεταγμένον ζωστῆρα· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον, συνῆψε μάχην αὐταῖς. τὸ μὲν οὖν ἄλλο πλῆθος αὐτῶν ἀντετάχθη τοῖς πολλοῖς· αἱ δ' ἐπισημόταται κατ' αὐτὸν ταχθεῖσαι τὸν Ἡρακλέα, μάχην καρτερὰν συνεστήσαντο. πρώτη μὲν γὰρ αὐτῷ συνάψασα μάχην Ἀέλλα, καὶ διὰ τὸ τάχος ταύτης τετευχυῖα τῆς προσηγορίας, ὀξυτέραν εὗρεν αὐτῆς τὸν ἀντιταχθέντα. δευτέρα δὲ Φιλίππις εὐθὺς ἐκ τῆς πρώτης συστάσεως καιρίᾳ πληγῇ περιπεσοῦσα διεφθάρη. μετὰ δὲ ταῦτα Προθόην συνῆψε μάχην, ἣν ἐκ προκλήσεως ἔφασαν ἑπτάκις νενικηκέναι τὸν ἀντιταξάμενον. πεσούσης δὲ καὶ ταύτης, τετάρτην ἐχειρώσατο τὴν ὀνομαζομένην Ἐρίβοιαν. αὕτη δέ, διὰ τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις ἀνδραγαθίαν, καυχωμένη μηδενὸς χρείαν ἔχειν βοηθοῦ, ψευδῆ τὴν ἐπαγγελίαν ἔσχε, κρείττονι περιπεσοῦσα. μετὰ δὲ ταύτας Κελαινὼ καὶ Εὐρυβία καὶ Φοίβη, Ἀρτέμιδος οὖσαι συγκυνηγοί, καὶ διὰ παντὸς εὐστόχως ἀκοντίζουσαι, τὸν ἕνα σκοπὸν οὐκ ἔτρωσαν, ἀλλ' ἑαυταῖς συνασπίζουσαι πᾶσαι τότε κατεκόπησαν. μετὰ δὲ ταύτας Δηιάνειραν καὶ Ἀστερίαν καὶ Μάρπην, ἔτι δὲ Τέκμησσαν καὶ Ἀλκίππην ἐχειρώσατο. αὕτη δὲ ὀμόσασα παρθένος εἶναι, τὸν μὲν ὅρκον διετήρησε, τὸ δὲ ζῆν οὐ διεφύλαξεν. ἡ δὲ τὴν στρατηγίαν ἔχουσα τῶν Ἀμαζονίδων Μελανίππη, καὶ θαυμαζομένη μάλιστα δι' ἀνδρείαν, ἀπέβαλε τὴν ἡγεμονίαν. Ἡρακλῆς δὲ τὰς ἐπιφανεστάτας τῶν Ἀμαζονίδων ἀνελών, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος φυγεῖν συναναγκάσας, κατέκοψε τὰς πλείστας· ὥστε παντελῶς τὸ ἔθνος αὐτῶν συντριβῆναι. τῶν δὲ αἰχμαλωτίδων Ἀντιόπην μὲν ἐδωρήσατο Θησεῖ, Μελανίππην δὲ ἀπελύτρωσεν, ἀντιλαβὼν τὸν ζωστῆρα. Εὐρυσθέως δὲ προστάξαντος ἆθλον δέκατον, τὰς Γηρυόνου βοῦς ἀγαγεῖν, (ἃς νέμεσθαι συνέβαινε τῆς Ἰβηρίας ἐν τοῖς πρὸς τὸν ὠκεανὸν κεκλιμένοις μέρεσιν) Ἡρακλῆς θεωρῶν τὸν πόνον τοῦτον μεγάλης προσδεόμενον κακοπαθείας καὶ παρασκευῆς, συνεστήσατο στόλον ἀξιόλογον, καὶ πλῆθος στρατιωτῶν ἀξιόχρεων ἐπὶ ταύτην τὴν στρατείαν. διεβεβόητο γὰρ καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ὅτι Χρυσάωρ, ὁ λαβὼν ἀπὸ τοῦ πλούτου τὴν προσηγορίαν, βασιλεύει μὲν ἁπάσης Ἰβηρίας, τρεῖς δ' ἔχει συναγωνιστὰς υἱούς, διαφέροντας ταῖς τε ῥώμαις τῶν σωμάτων καὶ ταῖς ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις ἀνδραγαθήμασι. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τῶν υἱῶν ἕκαστος μεγάλας ἔχει δυνάμεις, συνεστώσας ἐξ ἀνδρῶν μαχίμων. ὧν δὴ χάριν ὁ μὲν Εὐρυσθεὺς νομίζων δυσέφικτον εἶναι τὴν ἐπὶ τούτοις στρατείαν, προσετετάχει τὸν προειρημένον ἆθλον. ὁ δ' Ἡρακλῆς ἀκολούθως ταῖς προκατειργασμέναις πράξεσι τε-

γρ. ἀγῶσι

γρ. Εὐρυάλη

γρ. παρθένος οὖσα [illegible]

γρ. ταῖς ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις ἀνδραγαθήμασι. προέχ

θαῤῥηκότως ὑπέστη τοὺς κινδύνους. καὶ τὰς μὲν δυνάμεις ἤθροισεν εἰς κρήτην, κεκρικὼς
ἐκ ταύτης ποιήσασθαι τὴν ὁρμήν· (σφόδρα γὰρ εὐφυῶς ἡ νῆσος αὕτη κεῖται πρὸς τὰς
ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην στρατείας) πρὸ δὲ τῆς ἀναγωγῆς τιμηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐγχω-
ρίων μεγαλοπρεπῶς, καὶ βουλόμενος τοῖς κρησὶ χαρίσασθαι, καθαρὰν ἐποίησε τὴν
νῆσον τῶν θηρίων. διόπερ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις οὐδὲν ἔτι τῶν ἀγρίων ζώων ὑπῆρχεν ἐν
τῇ νήσῳ, οἷον ἄρκτων, λύκων, ὄφεων, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ταῦτα δ' ἔπραξεν, ἀπο-
σεμνύνων τὴν νῆσον ἐν ᾗ μυθολογοῦσι καὶ γενέσθαι καὶ τραφῆναι τὸν Δία. ποιησά-
μενος οὖν τὸν ἐκ ταύτης πλοῦν, κατῆρεν εἰς τὴν λιβύην, καὶ πρῶτον μὲν Ἀνταῖον
τὸν ῥώμῃ σώματος καὶ παλαίστρας ἐμπειρίᾳ διαβεβοημένον, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κα-
ταπαλαισθέντας ξένους ἀποκτείναντα, προσκαλεσάμενος εἰς μάχην, καὶ συμπλακεὶς
διέφθειρεν. ἀκολούθως δὲ τούτοις, τὴν μὲν λιβύην πληθύουσαν ἀγρίων ζώων, πολλὰ
τῶν κατὰ τὴν ἔρημον χώραν χειρωσάμενος, ἐξημέρωσεν· ὥστε καὶ γεωργίαις καὶ ταῖς ἄλ-
λαις φυτείαις ταῖς τοὺς καρποὺς παρασκευαζούσαις πληρωθῆναι, πολλὴν μὲν ἀμ-
πελόφυτον, πολλὴν δὲ ἐλαιόφυτον χώραν. καθόλου δὲ τὴν λιβύην, διὰ τὸ πλῆθος τῶν
κατὰ τὴν χώραν θηρίων ἀοίκητον πρότερον οὖσαν, ἐξημερώσας, ἐποίησε μηδεμιᾶς
χώρας εὐδαιμονίᾳ λείπεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς παρανομοῦντας ἀνθρώπους ἢ δυνά-
στας ὑπερηφάνους ἀποκτείνας, τὰς πόλεις ἐποίησεν εὐδαίμονας. μυθολογοῦσι δ' αὐ-
τὸν διὰ τοῦτο μισῆσαι καὶ πολεμῆσαι τὸ γένος τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ παρανόμων
ἀνδρῶν, ὅτι παιδὶ μὲν ὄντι νηπίῳ συνέβη τοὺς ὄφεις ἐπιβουλεῦσαι αὐτῷ γενέσθαι· ἀνδρω-
θέντι δὲ, πεσεῖν ὑπ' ἐξουσίαν ὑπερηφάνου καὶ ἀδίκου μονάρχου, τοῦ τοὺς ἄθλους προσ-
τάσσοντος. μετὰ δὲ τὸν Ἀνταίου θάνατον παρελθὼν εἰς αἴγυπτον, ἀνεῖλε Βούσιριν τὸν
βασιλέα, ξενοκτονοῦντα τοὺς παρεπιδημοῦντας. διεξιὼν δὲ τὴν ἄνυδρον τῆς λιβύης, καὶ
περιτυχὼν χώρᾳ καταῤῥύτῳ καὶ καρποφόρῳ, πόλιν ἔκτισε θαυμαστὴν τῷ μεγέθει,
τὴν ὀνομαζομένην ἑκατόμπυλον· ἣν ἔθετο τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν
κατ' αὐτὴν πυλῶν. διέμεινε δὲ ἡ ταύτης τῆς πόλεως εὐδαιμονία μέχρι τῶν νεωτέρων
καιρῶν, ἐν οἷς καὶ καρχηδόνιοι δυνάμεσιν ἀξιολόγοις καὶ στρατηγοῖς ἀγαθοῖς στρατεύ-
σαντες ἐπ' αὐτὴν, κύριοι κατέστησαν. ὁ δ' Ἡρακλῆς πολλὴν τῆς λιβύης ἐπελ-
θὼν, παρῆλθεν ἐπὶ τὸν περὶ γαδείρους ὠκεανὸν, καὶ στήλας ἔθετο καθ' ἑκατέραν τῶν
ἠπείρων. συμπαραπλέοντος δὲ τοῦ στόλου, διαβὰς εἰς τὴν ἰβηρίαν, καὶ καταλαβὼν
τοὺς Χρυσάορος υἱοὺς τρισὶ δυνάμεσι μεγάλαις κατεστρατοπεδευκότας ἐκ διαστή-
ματος, πάντας τοὺς ἡγεμόνας ἐκ προκλήσεως ἀνελὼν, καὶ τὴν ἰβηρίαν χειρωσά-
μενος, ἀπήλασε τὰς διωνομασμένας τῶν βοῶν ἀγέλας. διεξιὼν δὲ τὴν τῶν ἰβήρων χώ-
ραν, καὶ τιμηθεὶς ὑπό τινος τῶν ἐγχωρίων βασιλέως, ἀνδρὸς εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ
διαφέροντος, κατέλιπε μέρος τῶν βοῶν ἐν δωρεᾷ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ λαβὼν, ἁπάσας
καθιέρωσεν Ἡρακλεῖ, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἐκ τούτων ἔθυεν αὐτῷ τὸν καλλιστεύοντα τῶν
ταύρων· τὰς δὲ βοῦς τηρουμένας συνέβη ἱερὰς διαμεῖναι κατὰ τὴν ἰβηρίαν μέχρι τῶν
καθ' ἡμᾶς καιρῶν. Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ περὶ τῶν Ἡρακλέους στηλῶν ἐμνήσθημεν, οἰκεῖον
εἶναι νομίζομεν περὶ αὐτῶν διελθεῖν. Ἡρακλῆς γὰρ παραβαλὼν εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἠ-
πείρων τὰς παρὰ τὸν ὠκεανὸν κειμένας, τῆς τε λιβύης καὶ τῆς εὐρώπης, ἔγνω τῆς στρα-
τείας θέσθαι στήλας ταύτας. βουλόμενος δ' ἀείμνηστον ἔργον ἐπ' αὐτῷ συντελέσαι,
φασὶ τὰς ἄκρας ἀμφοτέρας ἐπὶ πολὺ προσχῶσαι. διὸ καὶ πρότερον διεστηκυίας ἀπ'
ἀλλήλων πολὺ διάστημα, συναγαγεῖν τὸν πόρον εἰς στενὸν, ὅπως ἀλιτενοῦς καὶ στενοῦ
γενομένου, κωλύηται τὰ μεγάλα κήτη διεκπίπτειν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πρὸς τὴν ἐντὸς

περὶ ἐλαιοφόρου

θάλατταν. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἔργων μένῃ ἀείμνηστος ἡ δόξα τοῦ κατασκευάσαντος. ὡς δέ τινες φασί, τοὐναντίον τῶν ἠπείρων ἀμφοτέρων συνεζευγμένων, διασκάψαι ταύτας, καὶ τὸν πόρον ἀνοίξαντα, ποιῆσαι τὸν ὠκεανὸν μίσγεσθαι τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάττῃ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων σκοπεῖν ἐξέσται ὡς ἂν ἕκαστος ἑαυτὸν πείθῃ. τὸ παραπλήσιον δὲ τούτοις ἔπραξε πρότερον κατὰ τὴν Ἑλλάδα. περὶ μὲν γὰρ τὰ καλούμενα Τέμπη τῆς πεδιάδος χώρας ἐπὶ πολὺν τόπον λιμναζούσης, διέσκαψε τὸν συνεγγὺς τόπον, καὶ κατὰ τῆς διώρυχος δεξάμενος ἅπαν τὸ κατὰ τὴν λίμνην ὕδωρ, ἐποίησε τὰ πεδία φανῆναι τὰ κατὰ τὴν Θετταλίαν παρὰ τὸν Πηνειὸν ποταμόν. ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ τοὐναντίον ἐμφράξας τὸ περὶ τὸν Μινυήϊον ῥέεθρον, ἐποίησε λιμνάζειν τὴν χώραν, καὶ φθαρῆναι τὰ κατ' αὐτὴν ἅπαντα. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὴν Θετταλίαν ἔπραξεν εὐεργετῶν τοὺς Ἕλληνας, τὰ δὲ κατὰ τὴν Βοιωτίαν, τιμωρίαν λαμβάνων παρὰ τῶν τὴν Μινυάδα κατοικούντων διὰ τὴν τῶν Θηβαίων καταδούλωσιν. ὁ δ' οὖν Ἡρακλῆς τὴν μὲν Ἰβήρων παρέδωκε τὴν βασιλείαν τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐγχωρίων, αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, καὶ καταντήσας εἰς τὴν Κελτικήν, καὶ πᾶσαν ἐπελθών, κατέλυσε μὲν τὰς συνήθεις παρανομίας καὶ ξενοκτονίας, πολλοῦ δὲ πλήθους ἀνθρώπων ἐκ παντὸς ἔθνους ἑκουσίως συστρατεύοντος, ἔκτισε πόλιν εὐμεγέθη, τὴν ὀνομαζομένην ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν στρατείαν ἄλης Ἀλησίαν. πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἐγχωρίων ἀνέμιξεν εἰς τὴν πόλιν· ὧν ἐπικρατησάντων τῷ πλήθει, πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐκβαρβαρωθῆναι συνέβη. οἱ δὲ Κελτοὶ μέχρι τῶνδε τῶν καιρῶν ἐτίμων ταύτην τὴν πόλιν, ὡς ἁπάσης τῆς Κελτικῆς οὖσαν ἑστίαν καὶ μητρόπολιν. διέμεινε δ' αὕτη πάντα τὸν ἀφ' Ἡρακλέους χρόνον ἐλευθέρα καὶ ἀπόρθητος, μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου. τὸ δὲ τελευταῖον ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος, τοῦ διὰ τὸ μέγεθος τῶν πράξεων θεοῦ προσαγορευθέντος, ἐκ βίας ἁλοῦσα, συνηναγκάσθη μετὰ τῶν ἄλλων Κελτῶν ὑποταγῆναι Ῥωμαίοις. ὁ δ' Ἡρακλῆς τὴν ἐκ τῆς Κελτικῆς πορείαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ποιούμενος, καὶ διεξιὼν τὴν ὀρεινὴν τὴν κατὰ τὰς Ἄλπεις, ὡδοποίησε τὴν τραχύτητα τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ δύσβατον, ὥστε δύνασθαι στρατοπέδοις καὶ ταῖς τῶν ὑποζυγίων ἀποσκευαῖς βάσιμον εἶναι. τῶν δὲ τὴν ὀρεινὴν ταύτην κατοικούντων βαρβάρων εἰωθότων τὰ διεξιόντα τῶν στρατοπέδων περικόπτειν καὶ λῃστεύειν ἐν ταῖς δυσχωρίαις, χειρωσάμενος ἅπαντας, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς παρανομίας ἀνελών, ἐποίησεν ἀσφαλῆ τοῖς μεταγενεστέροις τὴν ὁδοιπορίαν. διελθὼν δὲ τὰς Ἄλπεις, καὶ τῆς νῦν καλουμένης Γαλατίας τὴν πεδιάδα διεξιών, ἐποιήσατο τὴν πορείαν διὰ τῆς Λιγυστικῆς. οἱ δὲ ταύτην τὴν χώραν κατοικοῦντες Λίγυες νέμονται γῆν τραχεῖαν καὶ παντελῶς λυπράν· τῶν δ' ἐγχωρίων ταῖς ἐργασίαις καὶ ταῖς τῆς κακοπαθείας ὑπερβολαῖς φέρει καρποὺς πρὸς βίαν ὀλίγους. διὸ καὶ τοῖς ὄγκοις εἰσὶ συνεσταλμένοι, καὶ διὰ τὴν συνεχῆ γυμνασίαν εὔτονοι. τῆς γὰρ κατὰ τὴν τρυφὴν ῥᾳστώνης πολὺ κεχωρισμένοι, ἐλαφροὶ μὲν ταῖς εὐκινησίαις εἰσίν, ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσι τῇ ἀλκῇ διάφοροι. καθόλου δὲ τῶν πλησιοχώρων τὸν πόνον συνεχῶς ἠσκηκότων, καὶ τῆς χώρας πολλῆς ἐργασίας προσδεομένης, εἰθίκασι τὰς γυναῖκας τῶν κακοπαθειῶν τῶν ἐν ταῖς ἐργασίαις κοινωνοὺς ποιεῖσθαι. μισθοῦ δὲ ἀλλήλοις ἐργαζομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, ἴδιόν τι καὶ παράδοξον καθ' ἡμᾶς συνέβη περὶ μίαν γυναῖκα γενέσθαι. ἔγκυος γὰρ οὖσα καὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐργαζομένη μισθοῦ, μεταξὺ συνεχομένη ταῖς ὠδῖσιν, ἀπῆλθεν εἴς τινας θάμνους ἀθορύβως· εἰς οὓς τεκοῦσα, καὶ τὸ παιδίον φύλλοις ἐνειλήσασα, τοῦτο μὲν εἴς τινας θάμνους ἀπέκρυψεν, αὐτὴ δὲ συμμίξασα τοῖς ἐργαζομένοις, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέμενε κακοπάθειαν, οὐδὲν δηλώσασα περὶ τοῦ συμ-

γρ. τὸν μινύειον ἐρχόμενον ῥεῖθρον.

γρ. συστρατεύσαντος.

βεβηκότος. τοῦ δὲ βρέφους κλαυθμυριζομένου, καὶ τῆς πράξεως φανερᾶς γενομένης, ὁ μὲν ἐφεστηκὼς οὐδαμῶς ἠδύνατο πεῖσαι παύσασθαι τῶν ἔργων· ἡ δ᾽ οὐ πρότερον ἀπέστη τῆς κακοπαθείας, ἕως ὁ μισθωσάμενος ἐλεήσας, καὶ τὸν μισθὸν ἀποδοὺς, ἀπέλυσε τῶν ἔργων. Ηρακλῆς δὲ διελθὼν τήν τε τῶν λιγύων καὶ τὴν τυρρηνῶν χώραν, καταντήσας πρὸς τὸν τίβεριν ποταμὸν, κατεστρατοπέδευσεν οὗ νῦν ἡ ῥώμη ἐστίν. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον ὑπὸ Ρωμύλου τοῦ Αρεος ἐκτίσθη· τότε δέ τινες τῶν ἐγχωρίων κατῴκουν ἐν τῷ νῦν καλουμένῳ παλατίῳ, μικρὰν παντελῶς πόλιν οἰκοῦντες. ἐν ταύτῃ δὲ τῶν ἐπιφανῶν ὄντων ἀνδρῶν Κάκιος καὶ Πινάριος, ἐδέξαντο τὸν Ηρακλέα ξενίοις ἀξιολόγοις, καὶ δωρεαῖς κεχαρισμέναις ἐτίμησαν· καὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν ὑπομνήματα μέχρι τῶνδε τῶν καιρῶν διαμένει κατὰ τὴν ῥώμην. τῶν γὰρ νῦν εὐγενῶν ἀνδρῶν τὸ τῶν πιναρίων ὀνομαζόμενον γένος διαμένει παρὰ τοῖς ῥωμαίοις, ὡς ὑπάρχον ἀρχαιότατον. τοῦ δὲ Κακίου ἐν τῷ παλατίῳ κατάβασίς ἐστιν, ἔχουσα λιθίνην κλίμακα, τὴν ὀνομαζομένην ἀπ᾽ ἐκείνου Κακίαν, οὖσαν πλησίον τῆς τότε γενομένης οἰκίας τοῦ Κακίου. ὁ δ᾽ οὖν Ηρακλῆς ἀποδεξάμενος τὴν εὔνοιαν τῶν τὸ παλάτιον οἰκούντων, προεῖπεν αὐτοῖς ὅτι μετὰ τὴν ἑαυτοῦ μετάστασιν εἰς θεοὺς, τοῖς εὐξαμένοις ἐκδεκατεύειν Ηρακλεῖ τὴν οὐσίαν, συμβήσεται τὸν βίον εὐδαιμονέστερον ἔχειν. ὃ καὶ συνέβη κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους διαμεῖναι μέχρι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων. πολλοὺς γὰρ ῥωμαίων, οὐ μόνον τῶν συμμέτρους οὐσίας κεκτημένων, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγαλοπλούτων τινὰς, εὐξαμένους ἐκδεκατεύειν Ηρακλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα γενομένους εὐδαίμονας, ἐκδεκατεῦσαι τὰς οὐσίας οὔσας ταλάντων τετρακισχιλίων. Λεύκολλος γὰρ ὁ τῶν καθ᾽ αὑτὸν ῥωμαίων σχεδόν τι πλουσιώτατος ὢν, διατιμησάμενος τὴν ἰδίαν οὐσίαν, κατέθυσε τῷ θεῷ πᾶσαν τὴν δεκάτην, εὐωχίας ποιῶν συνεχεῖς καὶ πολυδαπάνους. κατεσκεύασαν δὲ καὶ ῥωμαῖοι τούτῳ τῷ θεῷ παρὰ τὸν τίβεριν ἱερὸν ἀξιόλογον, ἐν ᾧ νομίζουσι συντελεῖν τὰς ἐκ τῆς δεκάτης θυσίας. ὁ δ᾽ οὖν Ηρακλῆς ἀπὸ τοῦ τιβέρεως ἀναζεύξας, καὶ διεξιὼν τὴν παράλιον τῆς νῦν ἰταλίας ὀνομαζομένης, κατήντησεν εἰς τὸ κυμαῖον πεδίον, ἐν ᾧ μυθολογοῦσιν ἄνδρας τῇ τε ῥώμῃ προέχοντας καὶ ἐπὶ παρανομίᾳ διωνομασμένους ὀνομάζεσθαι γίγαντας. ὠνομάσθαι δὲ καὶ τὸ πεδίον τοῦτο φλεγραῖον, ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ τὸ παλαιὸν ἄπλετον πῦρ ἐκφυσῶντος, παραπλησίως τῇ κατὰ τὴν σικελίαν αἴτνῃ. καλεῖται δὲ νῦν ὁ τόπος οὐεσούϊος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κεκαῦσθαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. τοὺς δ᾽ οὖν γίγαντας, πυθομένους τὴν τοῦ Ηρακλέους παρουσίαν, ἀθροισθῆναι πάντας καὶ παρατάξασθαι τῷ προειρημένῳ. θαυμαστῆς δὲ γενομένης μάχης κατά τε τὴν ῥώμην καὶ τὴν ἀλκὴν τῶν γιγάντων, φασὶ τὸν Ηρακλέα, συμμαχούντων αὐτῷ τῶν θεῶν, κρατῆσαι τῇ μάχῃ, καὶ τοὺς πλείστους ἀνελόντα, τὴν χώραν ἐξημερῶσαι. μυθολογοῦνται δ᾽ οἱ γίγαντες γηγενεῖς γεγονέναι, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα μεγέθους. καὶ περὶ μὲν τῶν ἐν φλέγρᾳ φονευθέντων γιγάντων τοιαῦτα μυθολογοῦσί τινες, οἷς καὶ Τίμαιος ὁ συγγραφεὺς ἠκολούθησεν. ὁ δ᾽ Ηρακλῆς ἐκ τοῦ φλεγραίου πεδίου κατελθὼν παρὰ τὴν θάλατταν, κατεσκεύασεν ἔργα περὶ τὴν ἄορνον ὀνομαζομένην λίμνην, ἱερὰν δὲ Περσεφόνης ὀνομαζομένην. κεῖται μὲν οὖν ἡ λίμνη μεταξὺ μισηνοῦ καὶ δικαιαρχίων, πλησίον τῶν θερμῶν ὑδάτων. ἔχει δὲ τὴν μὲν περίμετρον ὡς πέντε σταδίων, τὸ δὲ βάθος ἄπιστον. ἔχουσα γὰρ ὕδωρ καθαρώτατον, φαίνεται τῇ χρόᾳ κυανέον, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ βάθους. μυθολογοῦσι δὲ τὸ μὲν παλαιὸν γεγενῆσθαι νεκυομαντεῖον πρὸς αὐτῇ, ὃ τοῖς ὕστερον χρόνοις καταλελύσθαι φασίν. ἀναπεπταμένης δὲ τῆς λίμνης εἰς τὴν

τῆς γενομένης εὐδαιμονίας ἀνδ.

θάλατταν, ὃν Ἡρακλέα λέγεται τὸν μὲν ἔχρουν ἐκχῶσαι, τὴν δ' ὁδὸν τὴν νῦν οὖσαν παρὰ θάλατταν κατασκευάσαι τὴν νῦν καλουμένην Ἡράκλειαν. ταῦτα μὲν οὖν ἔπραξε περὶ τούτους τοὺς τόπους. Ἐντεῦθεν δ' ἀναζεύξας, κατήντησε τῆς Ποσειδωνιατῶν χώρας πρός τινα πέτραν, πρὸς ᾗ μυθολογοῦσιν ἴδιόν τι γενέσθαι καὶ παράδοξον. τῶν γὰρ ἐγχωρίων τινὰ κυνηγὸν ἐν ταῖς κατὰ τὴν χώραν ἀνδραγαθήμασι διωνομασμένον, ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις εἰωθέναι τῶν ληφθέντων θηρίων τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς πόδας ἀνατιθέναι τῇ Ἀρτέμιδι, καὶ προσηλοῦν τοῖς δένδρεσι· τότε δ' οὖν ὑπερφυῆ κάπρον χειρωσάμενον, καὶ τῆς θεοῦ καταφρονήσαντα, εἰπεῖν ὅτι τὴν κεφαλὴν τοῦ θηρίου αὑτῷ ἀνατίθησι, καὶ τοῖς λόγοις ἀκολούθως ἔκ τινος δένδρου κρεμάσαι ταύτην. αὐτὸν δὲ, καυματώδους περιστάσεως οὔσης, κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἰς ὕπνον τραπῆναι· καθ' ὃν δὴ χρόνον τοῦ δεσμοῦ λυθέντος τοῦ κρατοῦντος τὴν κεφαλὴν αὐτὴν αὐτομάτως πεσεῖν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὸν κοιμώμενον, καὶ διαφθεῖραι. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἄν τις θαυμάσειε τὸ γεγονός, ὅτι πολλαὶ περιστάσεις μνημονεύονται περιέχουσαι τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν τιμωρίαν. τῷ δ' Ἡρακλεῖ διὰ τὴν εὐσέβειαν τοὐναντίον συνέβη γενέσθαι. καταντήσαντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ῥηγίνης καὶ Λοκρίδος, καὶ διὰ τὸν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κόπον ἀναπαυομένου, φασὶν ὑπὸ τῶν τεττίγων αὐτὸν ἐνοχλούμενον εὔξασθαι τοῖς θεοῖς ἀφανεῖς γενέσθαι τοὺς ἐνοχλοῦντας αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο τῶν θεῶν βεβαιωσάντων τὴν εὐχήν, μὴ μόνον κατὰ τὸ παρὸν ἀφανεῖς γενέσθαι τούτους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ὕστερον χρόνον ἅπαντα μηδένα κατὰ τὴν χώραν φαίνεσθαι τέττιγα. ὁ δ' οὖν Ἡρακλῆς καταντήσας ἐπὶ τὸν πορθμὸν κατὰ τὸ στενότατον τῆς θαλάττης, τὰς μὲν βοῦς ἐπεραίωσεν εἰς τὴν Σικελίαν, αὐτὸς δὲ ταύρου κέρως λαβόμενος διενήξατο τὸν πόρον, ὄντος τοῦ διαστήματος σταδίων ιγ', ὥς Τίμαιος φησί. μετὰ δὲ ταῦτα βουλόμενος ἐγκυκλωθῆναι πᾶσαν Σικελίαν, ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ἀπὸ Πελωριάδος ἐπὶ τὸν Ἔρυκα. διεξιόντος δ' αὐτοῦ τὸν παράλιον τῆς νήσου, μυθολογοῦσι τὰς Νύμφας ἀνεῖναι θερμὰ λουτρὰ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν γενομένης αὐτῷ κακοπαθείας. τούτων δ' ὄντων διττῶν, τὰ μὲν Ἱμεραῖα, τὰ δ' Ἐγεσταῖα προσαγορεύεται, τὴν ὀνομασίαν ἔχοντα ταύτην ἀπὸ τῶν τόπων. τοῦ δ' Ἡρακλέους πλησιάσαντος τοῖς κατὰ τὸν Ἔρυκα τόποις, προεκαλέσατο αὐτὸν Ἔρυξ εἰς πάλην, υἱὸς μὲν ὢν Ἀφροδίτης καὶ Βούτα τοῦ τότε βασιλεύοντος τῶν τόπων. γενομένης δὲ τῆς φιλοτιμίας μετὰ προστίμου, καὶ τοῦ μὲν Ἔρυκος διδόντος τὴν χώραν, τοῦ δ' Ἡρακλέους τὰς βοῦς, τὸ μὲν πρῶτον ἀγανακτεῖν τὸν Ἔρυκα διότι πολὺ λείπονται τῆς ἀξίας αἱ βόες, συγκρινομένης τῆς χώρας πρὸς αὐτάς. πρὸς ταῦτα δὲ τοῦ Ἡρακλέους ἀποφαινομένου διότι ἂν ταύτας ἀποβάλῃ, στερηθήσεται τῆς ἀθανασίας, εὐδοκήσας ὁ Ἔρυξ τῇ συνθήκῃ, καὶ παλαίσας, ἐλείφθη, καὶ τὴν χώραν ἀπέβαλεν. ὁ δ' Ἡρακλῆς τὴν μὲν χώραν παρέθετο τοῖς ἐγχωρίοις, συγχωρήσας αὐτοῖς λαμβάνειν τοὺς καρποὺς μέχρις ἄν τις τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ παραγενόμενος ἀπαιτήσῃ. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. πολλαῖς γὰρ ὕστερον γενεαῖς Δωριεὺς ὁ Λακεδαιμόνιος καταντήσας εἰς Σικελίαν, καὶ τὴν χώραν ἀπολαβών, ἔκτισε πόλιν Ἡράκλειαν. ταχὺ δ' αὐτῆς αὐξομένης, οἱ Καρχηδόνιοι φθονήσαντες ἅμα καὶ φοβηθέντες μή ποτε πλέον ἰσχύσασα τῆς Καρχηδόνος, ἀφέληται τῶν Φοινίκων τὴν ἡγεμονίαν, στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὴν μεγάλαις δυνάμεσι, καὶ κατὰ κράτος ἑλόντες, κατέσκαψαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. τότε δ' ὁ Ἡρακλῆς ἐγκυκλούμενος τὴν Σικελίαν, καὶ καταντήσας εἰς τὴν νῦν οὖσαν τῶν Συρακοσίων πόλιν, καὶ πυθόμενος τὰ μυθολογούμενα κατὰ τὴν τῆς Κόρης ἁρπαγήν, ἔθυσέ τε τοῖς θεαῖς μεγαλοπρεπῶς,

γρ. ἐγχῶσαι. γρ. τὴν ἐπὶ [illegible]

γρ. αὐτοῦ.

γρ. ὁ Λακεδαιμόνιος

γρ. καθαγιάσας.

μεγαλοπρεπῶς, καὶ εἰς τὴν κυανῆν τὸν καλλιστεύοντα τῶν ταύρων καθαγίσας, κατέδειξε τοῖς ἐγχωρίοις κατ' ἐνιαυτὸν τῇ Κόρῃ, καὶ πρὸς τῇ Κυανῇ λαμπρῶς ἄγειν πανήγυρίν τε καὶ θυσίαν. αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν βοῶν διὰ τῆς μεσογείου διεξιὼν, καὶ τῶν ἐγχωρίων Σικανῶν μεγάλαις δυνάμεσιν ἀντιταξαμένων, ἐνίκησεν ἐπιφανῆ παράταξιν, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν. ἐν οἷς μυθολογοῦσί τινες καὶ στρατηγοὺς ἐπιφανεῖς γενηθῆναι, τοὺς μέχρι τοῦ νῦν ἡρωϊκῆς τιμῆς τυγχάνοντας, Λευκάσπιν, καὶ Πεδιακράτην, καὶ Βουφόναν, καὶ Γαυγάταν, ἔτι δὲ Κυγαῖον καὶ Κρυτίδαν. μετὰ δὲ ταῦτα διελθὼν τὸ Λεοντῖνον πεδίον, τὸ μὲν κάλλος τῆς χώρας ἐθαύμασε, πρὸς δὲ τοὺς τιμῶντας αὐτὸν οἰκείως διατεθεὶς, ἀπέλιπε παρ' αὐτοῖς ἀθάνατα μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας. ἴδιον δέ τι συνέβη γενέσθαι περὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀγυριναίων. ἐν ταύτῃ γὰρ τιμηθεὶς ἐπίσης τοῖς ὀλυμπίοις θεοῖς πανηγύρεσι καὶ θυσίαις λαμπραῖς, καίπερ κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους οὐδεμίαν θυσίαν προσδεξάμενος, τότε πρῶτον συγκατένευσε, τοῦ δαιμονίου τὴν ἀθανασίαν αὐτῷ προσημαίνοντος. ὁδοῦ γὰρ οὔσης οὐκ ἄπωθεν τῆς πόλεως πετρώδους, αἱ βόες τὰ ἴχνη καθάπερ ἐπὶ κηροῦ τινος ἀπετύπουν. ὁμοίως δὲ καὶ αὐτῷ Ἡρακλεῖ τούτου συμβαίνοντος, καὶ τοῦ ἄθλου δεκάτου τελουμένου, νομίσας ἤδη τι λαμβάνειν τῆς ἀθανασίας, προσεδέχετο τὰς τελουμένας ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων κατ' ἐνιαυτὸν θυσίας. διόπερ τοῖς εὐεργετουμένοις τὰς χάριτας ἀποδιδοὺς, πρὸ μὲν τῆς πόλεως κατεσκεύασε λίμνην, ἔχουσαν τὸν περίβολον σταδίων τεττάρων, ἣν ἐπώνυμον αὐτοῦ καλεῖσθαι προσέταξεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν βοῶν τοῖς ἀποτυπωθεῖσιν ἴχνεσι τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγορίαν ἐπιθεὶς, τέμενος καθιέρωσεν ἥρωϊ Γηρυόνῃ, ὃ μέχρι τοῦ νῦν τιμᾶται παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. Ἰολάου τε τοῦ ἀδελφιδοῦ συστρατεύοντος, τέμενος ἀξιόλογον ἐποίησε, καὶ τιμὰς καὶ θυσίας κατέδειξεν αὐτῷ γίνεσθαι κατ' ἐνιαυτὸν, τὰς μέχρι τοῦ νῦν τηρουμένας. πάντες γὰρ οἱ κατὰ ταύτην τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ἐκ γενετῆς τὰς κόμας ἱερὰς Ἰολάῳ τρέφουσι, μέχρις ἂν ὅτου θυσίαις μεγαλοπρεπέσι καλλιερήσαντες τὸν θεὸν ἵλεων κατασκευάσωσι. τοσαύτη δ' ἐστὶν ἁγνεία καὶ σεμνότης περὶ τὸ τέμενος, ὥστε τοὺς μὴ τελοῦντας τὰς εἰθισμένας θυσίας παῖδας, ἀφώνους γίνεσθαι, καὶ τοῖς τετελευτηκόσιν ὁμοίους. ἀλλ' οὗτοι μὲν, ὅταν εὔξηταί τις ἀποδώσειν τὴν θυσίαν, καὶ ἐνέχυρα τῆς θυσίας ἀναδείξῃ τῷ θεῷ, παραχρῆμα ἀποκαθίστασθαι τοὺς τῇ προειρημένῃ νόσῳ κατεσχημένους. οἱ δ' οὖν ἐγχώριοι τούτοις ἀκολούθως, τὴν μὲν πύλην πρὸς ᾗ τὰς ἀπαντήσεις καὶ θυσίας τῷ θεῷ παρέστησαν, Ἡρακλείαν προσηγόρευσαν. ἀγῶνα δὲ γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ πάσης προθυμίας ποιοῦσι. πανδήμου δὲ τῆς ἀποδοχῆς ἐλευθέρων τε καὶ δούλων γινομένης, κατέδειξαν καὶ τοὺς οἰκέτας ἰδίᾳ τιμῶντας τὸν θεὸν, θιάσους τε συνάγειν, καὶ συνιόντας εὐωχίας τε καὶ θυσίας τῷ θεῷ συντελεῖν. ὁ δ' Ἡρακλῆς μετὰ τῶν βοῶν περαιωθεὶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, προῆγε διὰ τῆς παραλίας. καὶ Λακίνιον μὲν κλέπτοντα τῶν βοῶν ἀνεῖλε. Κρότωνα δὲ ἀκουσίως ἀποκτείνας, ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς, καὶ τάφον αὐτοῦ κατεσκεύασε. προεῖπε δὲ τοῖς ἐγχωρίοις ὅτι καὶ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους ἔσται πόλις ἐπίσημος, ὁμώνυμος τῷ τετελευτηκότι. αὐτὸς δὲ κυκλωθεὶς τὸν Ἀδρίαν, καὶ πεζῇ περιελθὼν τὸν προειρημένον κόλπον, κατήντησεν εἰς τὴν Ἤπειρον. ἐξ ἧς πορευθεὶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ τετελεκὼς τὸν δέκατον ἆθλον, ἔλαβε πρόσταγμα παρ' Εὐρυσθέως, τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον πρὸς τὸ φῶς ἀγαγεῖν. πρὸς δὲ τοῦτον τὸν ἆθλον ὑπολαβὼν συμφέρειν αὐτῷ, παρῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ μετέσχε τῶν ἐν Ἐλευσῖνι μυστηρίων, Μουσαίου τοῦ Ὀρφέως υἱοῦ τότε προεστηκότος τῆς τελετῆς. Ἐπεὶ δ' Ὀρφέως ἐμνήσθημεν, οὐκ ἀνοίκειόν ἐστι περὶ τούτου βραχέα

γρ. Γαυγάταν. γρ. Βαγαῖον

γρ. παῖδας πονηρά

γρ. τὰς θυσίας.

περὶ αὐτοῦ διελθεῖν. οὗτος γὰρ ἦν υἱὸς μὲν Οἰάγρου, Θρᾷξ δὲ τὸ γένος, παιδείᾳ δὲ καὶ μελῳδίᾳ καὶ ποιήσει πολὺ προέχων τῶν μνημονευομένων. καὶ γὰρ ποίημα συνέταξε τὸ θαυμαζόμενον, καὶ κατὰ τὴν ᾠδὴν ἑρμηνείᾳ διαφέρον. [γρ. εὐμελείᾳ] ἐπὶ τοσοῦτο δὲ προέβη τῇ δόξῃ, ὥστε δοκεῖν τῇ μελῳδίᾳ θέλγειν τά τε θηρία καὶ τὰ δένδρα. περὶ δὲ παιδείαν ἀσχοληθεὶς, καὶ τὰ περὶ τῆς θεολογίας μυθολογούμενα μαθὼν, ἀπεδήμησε μὲν εἰς Αἴγυπτον, κἀκεῖ πολλὰ προσεπιμαθὼν, μέγιστος ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων ἔν τε ταῖς τελεταῖς καὶ ταῖς θεολογίαις, καὶ ποιήμασι καὶ μελῳδίαις. συνεστρατεύσατο δὲ καὶ τοῖς Ἀργοναύταις, καὶ διὰ τὸν ἔρωτα τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα, καταβῆναι μὲν εἰς ᾅδου παραδόξως ἐτόλμησε· τὴν δὲ Περσεφόνην διὰ τῆς ἐμμελείας ψυχαγωγήσας, [γρ. εὐμελείας] ἔπεισε συνεργῆσαι ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ συγχωρῆσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τετελευτηκυῖαν ἀναγαγεῖν ἐξ ᾅδου παραπλησίως τῷ Διονύσῳ. καὶ γὰρ ἐκεῖνον μυθολογοῦσιν ἀναγαγεῖν τὴν μητέρα Σεμέλην ἐξ ᾅδου, καὶ μεταδόντα τῆς ἀθανασίας Θυώνην μετονομάσαι. ἡμεῖς δ᾽ ἐπεὶ περὶ Ὀρφέως διεληλύθαμεν, μεταβησόμεθα πάλιν ἐπὶ τὸν Ἡρακλέα. οὗτος γὰρ, κατὰ τοὺς παραδεδομένους μύθους, καταβὰς εἰς τοὺς καθ᾽ ᾅδου τόπους, καὶ προσδεχθεὶς ὑπὸ τῆς Περσεφόνης, ὡς ἂν ἀδελφὸς, Θησέα μὲν ἀνήγαγεν ἐκ δεσμῶν μετὰ Πειρίθου, χαρισαμένης τῆς Κόρης· τὸν δὲ κύνα παραλαβὼν δεδεμένον παραδόξως ἀνήγαγε, καὶ φανερὸν κατέστησεν ἀνθρώποις. τελευταῖον δ᾽ ἆθλον λαβὼν ἐνεγκεῖν τὰ τῶν Ἑσπερίδων χρυσᾶ μῆλα, πάλιν ἔπλευσεν εἰς τὴν Λιβύην. περὶ δὲ τῶν μήλων τούτων διαπεφωνήκασιν οἱ μυθογράφοι, καί τινες μὲν φασὶν ἔν τισι κήποις τῶν Ἑσπερίδων ὑπάρξαι κατὰ τὴν Λιβύην μῆλα χρυσᾶ, τηρούμενα συνεχῶς ὑπό τινος δράκοντος φοβερωτάτου· τινὲς δὲ λέγουσι ποίμνας προβάτων κάλλει διαφερούσας κεκτῆσθαι τὰς Ἑσπερίδας, χρυσᾶ δὲ μῆλα ἀπὸ τοῦ κάλλους ὠνομάσθαι ποιητικῶς, ὥσπερ καὶ τὴν Ἀφροδίτην χρυσῆν καλεῖσθαι διὰ τὴν εὐπρέπειαν. ἔνιοι δὲ λέγουσιν ὅτι πρόβατα τὴν χρόαν ἰδιάζουσαν ἔχοντα καὶ παρόμοιον χρυσῷ, τετευχέναι ταύτης τῆς προσηγορίας. δράκοντα δὲ τὸν ποιμένων ἐπιμελητὴν καθεσταμένον, καὶ ῥώμῃ σώματος καὶ ἀλκῇ διαφέροντα, τηρεῖν τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς λῃστεύειν αὐτὰ τολμῶντας ἀποκτείνειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐξέσται διαλαμβάνειν ὡς ἂν ἕκαστος ἑαυτὸν πείθῃ. ὁ δ᾽ Ἡρακλῆς τὸν φύλακα τῶν μήλων ἀνελὼν, καὶ ταῦτα ἀποκομίσας πρὸς Εὐρυσθέα, καὶ τοὺς ἄθλους ἐπιτετελεκὼς, προσεδέχετο τῆς ἀθανασίας τεύξεσθαι, καθάπερ Ἀπόλλων ἔχρησεν. ἡμῖν δ᾽ οὐ παραλειπτέον τὰ περὶ Ἄτλαντος μυθολογούμενα, καὶ τὰ περὶ τοῦ γένους τῶν Ἑσπερίδων. κατὰ γὰρ τὴν Ἑσπερῖτιν ὀνομαζομένην χώραν φασὶν ἀδελφοὺς δύο γενέσθαι δόξῃ διωνομασμένους, Ἕσπερον καὶ Ἄτλαντα. τούτους δὲ κεκτῆσθαι πρόβατα τῷ μὲν κάλλει διάφορα, τῇ δὲ χρόᾳ ξανθὰ καὶ χρυσοειδῆ· ἀφ᾽ ἧς αἰτίας τοὺς ποιητὰς τὰ πρόβατα μῆλα καλοῦντας, ὀνομάσαι χρυσᾶ μῆλα. τὸν μὲν οὖν Ἕσπερον θυγατέρα γεννήσαντα τὴν ὀνομαζομένην Ἑσπερίδα, συνοικίσαι τῷ ἀδελφῷ, ἀφ᾽ ἧς τὴν χώραν Ἑσπερῖτιν ὀνομασθῆναι. τὸν δ᾽ Ἄτλαντα ἐκ ταύτης ζ γεννῆσαι θυγατέρας, ἃς ἀπὸ μὲν τοῦ πατρὸς Ἀτλαντίδας, ἀπὸ δὲ τῆς μητρὸς Ἑσπερίδας ὀνομασθῆναι. τούτων δὲ τῶν Ἀτλαντίδων κάλλει καὶ σωφροσύνῃ διαφερουσῶν, λέγουσι Βούσιριν τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων ἐπιθυμῆσαι τῶν παρθένων ἐγκρατῆ γενέσθαι· διὸ καὶ λῃστὰς ἐπ᾽ αὐτὰς κατὰ θάλατταν ἀποστείλαντα, διακελεύσασθαι τὰς κόρας ἁρπάσαι καὶ διακομίσαι πρὸς ἑαυτόν. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Ἡρακλέα τελοῦντα τὸν ὕστερον ἆθλον, Ἀνταῖον μὲν ἀνελεῖν ἐν τῇ Λιβύῃ, συναναγκάζοντα τοὺς ξένους διαπαλαίειν· Βού-

στειν δὲ κατὰ τὴν ἀρχαῖον τῷ Διῒ καλλιερεῖν, σφαγιάζοντα τοὺς παρεπιδημοῦντας ξένους, τῆς προσηκούσης τιμωρίας ἀξιῶσαι. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνὰ τὸν Νεῖλον πλεύσαντα εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, τὸν βασιλέα τῶν Αἰθιόπων Ἠμαθίωνα κατάρχοντα μάχης ἀποκτεῖναι· τὸν δ' ὕστερον ἐπιμεληθῆναι πάλιν ἐπὶ τὸν ἆθλον. τοὺς δὲ λῃστὰς ἐν κήπῳ τινὶ παιζούσας τὰς κόρας συναρπάσαι, καὶ ταχὺ φυγόντας εἰς τὰς ναῦς ἀποπλεῖν. τούτοις δ' ἐπί τινος ἀκτῆς δειπνοποιουμένοις ἐπιστάντα τὸν Ἡρακλέα, καὶ παρὰ τῶν παρθένων μαθόντα τὸ συμβεβηκός, τοὺς μὲν λῃστὰς ἅπαντας ἀποκτεῖναι, τὰς δὲ κόρας ἀποκομίσαι πρὸς Ἄτλαντα τὸν πατέρα. ἀνθ' ὧν τὸν Ἄτλαντα χάριν τῆς εὐεργεσίας ἀποδιδόντα, μὴ μόνον δοῦναι τὰ πρὸς τὸν ἆθλον καθήκοντα προθύμως, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀστρολογίαν ἀφθόνως διδάξαι. περιττότερον γὰρ αὐτὸν τὰ κατὰ τὴν ἀστρολογίαν ἐκπεπονηκότα, καὶ τὴν τῶν ἄστρων σφαῖραν φιλοτέχνως ἔχοντα, ἔχειν ὑπόληψιν ὡς τὸν κόσμον ὅλον ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντα. παραπλησίως δὲ καὶ τοῦ Ἡρακλέους ἐξενέγκαντος εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν σφαιρικὸν λόγον, δόξης μεγάλης τυχεῖν, ὡς διαδεδεγμένον τὸν Ἀτλάντειον κόσμον, αἰνιττομένων τῶν ἀνθρώπων τὸ γινόμενον. τοῦ δ' Ἡρακλέους περὶ ταῦτα ὄντος, φασὶ τὰς ὑπολειφθείσας Ἀμαζόνας, περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν ἀθροισθείσας πανδημεί, ἀμύνασθαι τοὺς Ἕλληνας ἀμυνάσθαι περὶ ὧν Ἡρακλῆς στρατεύσας διηργάσατο. διαφορώτατα δὲ πρὸς Ἀθηναίους ἐφιλοτιμοῦντο, διὰ τὸ Θησέα δεδουλῶσθαι τὴν ἡγεμόνα τῶν Ἀμαζόνων Ἀντιόπην, ὡς δ' ἔνιοι γράφουσιν, Ἱππολύτην. συστρατευσάντων δὲ τῶν Σκυθῶν ταῖς Ἀμαζόσι, συνέβη δύναμιν ἀξιόλογον ἀθροισθῆναι, μεθ' ἧς αἱ προηγούμεναι τῶν Ἀμαζονίδων περαιωθεῖσαι τὸν Κιμμέριον Βόσπορον προῆγον διὰ τῆς Θρᾴκης. τέλος δὲ πολλὴν τῆς Εὐρώπης ἐπελθοῦσαι, κατήντησαν εἰς τὴν Ἀττικήν, καὶ κατεστρατοπέδευσαν ὅπου νῦν ἐστι τὸ καλούμενον ἀπ' ἐκείνων Ἀμαζόνειον. Θησεὺς δὲ πυθόμενος τὴν τῶν Ἀμαζόνων ἔφοδον, ἐβοήθει τοῖς πολιτικοῖς δυνάμεσιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀμαζόνα Ἀντιόπην, ἐξ ἧς ἦν πεπαιδοποιημένος υἱὸν Ἱππόλυτον. συνάψας δὲ μάχην ταῖς Ἀμαζόσι, καὶ τῶν Ἀθηναίων ὑπερεχόντων ταῖς ἀνδραγαθίαις, ἐνίκησαν οἱ περὶ τὸν Θησέα, καὶ τῶν ἀντιταχθεισῶν Ἀμαζονίδων ἃς μὲν κατέκοψαν, ἃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ἐξέβαλον. συνέβη δὲ καὶ τὴν Ἀντιόπην, συναγωνισαμένην τῷ ἀνδρὶ Θησεῖ, καὶ κατὰ τὴν μάχην ἀριστεύουσαν, ἡρωικῶς καταστρέψαι τὸν βίον. αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι τῶν Ἀμαζόνων, ἀπογνοῦσαι τὴν πατρῴαν γῆν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Σκυθίαν μετὰ τῶν Σκυθῶν, καὶ μετ' ἐκείνων κατῴκησαν.

γρ. Σκυθίαν, καὶ μετὰ τῶν Σκυθῶν κατῴκησαν.

Ἡμεῖς δὲ ἀρκούντως περὶ τούτων διεληλυθότες, ἐπανάξομεν πάλιν ἐπὶ τὰς Ἡρακλέους πράξεις. τετελεκότος γὰρ αὐτοῦ τοὺς ἄθλους, καὶ τοῦ θεοῦ χρήσαντος συμφέρειν πρὸ τῆς εἰς θεοὺς μεταλλαγῆς ἀποικίαν εἰς Σαρδὼ πέμψαι, καὶ τοὺς ἐκ τῶν Θεσπιάδων αὐτῷ γεγονότας υἱοὺς ἡγεμόνας ποιῆσαι ταύτης, ἔκρινε τὸν ἀδελφιδοῦν Ἰόλαον ἐκπέμψαι μετὰ τῶν παίδων, διὰ τὸ παντελῶς νέους εἶναι. ἀναγκαῖον δ' ἡμῖν φαίνεται προδιελθεῖν περὶ τῆς γενέσεως τῶν παίδων, ἵνα τὸν περὶ τῆς ἀποικίας λόγον καθαρώτερον ἐκ παντὸς δυνηθῶμεν. Θέσπιος γὰρ ἀνὴρ ἦν τὸ γένος ἐπιφανὴς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, υἱὸς Ἐρεχθέως, βασιλεύων δὲ τῆς ὁμωνύμου χώρας, ἐγέννησεν ἐκ πλειόνων γυναικῶν θυγατέρας πεντήκοντα. Ἡρακλέους δὲ ἔτι παιδὸς ὄντος τὴν ἡλικίαν, καὶ ῥώμῃ σώματος ὑπερφυοῦς ὄντος, ἐφιλοτιμήθη τὰς θυγατέρας ἐκ τούτου τεκνοποιήσασθαι. διὸ καὶ καλέσας αὐτὸν ἐπί τινα θυσίαν, καὶ λαμπρῶς ἑστιάσας, ἀπέστελλε κατὰ μίαν τῶν θυγατέρων, αἷς ἁπάσαις μιγείς, καὶ ποιήσας ἐγκύους, ἐγένετο ἀνὴρ τῶν ν' ἐκ τούτων γάμων αὐτοῦ παίδων ν', οἳ λαβόντες τὴν χρηματίζουσαν προσηγορίαν ἀπὸ Θεσπιάδων, καὶ γενομένους ἐν ἡλικίᾳ ἔκρινεν ἐκπέμψαι. τούτους εἰς τὴν

γρ. πατὴρ υἱῶν ν' λαβ.

γρ. ἐπανίωμεν

γρ. εἶναι

ἀποικίαν τὴν εἰς Σαρδόνα, κατὰ τὸν χρησμόν. ἡγουμένου δὲ τοῦ στόλου πάντως Ἰολάου, καὶ συ-
στρατευομένου σχεδὸν ἁπάσης τῆς στρατείας, ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς Θεσπιάδας
καὶ τὴν ἀποικίαν. τῶν δὲ πεντήκοντα παίδων δύο μὲν κατέμειναν ἐν ταῖς Θήβαις, ὧν τοὺς
ἀπογόνους φασὶ μέχρι τοῦ νῦν τιμᾶσθαι· ἑπτὰ δ' ἐν Θεσπιαῖς, οὓς ὀνομάζουσι δη-
μούχους· ὧν καὶ τοὺς ἀπογόνους ἡγήσασθαι φασὶ τῆς πόλεως μέχρι τῶν νεωτέρων και-
ρῶν. τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας Ἰόλαος ἀναλαβών, καὶ πολλοὺς ἄλλους τοὺς βουλομένους
κοινωνεῖν τῆς ἀποικίας, ἐξέπλευσεν εἰς τὴν Σαρδόνα. κρατήσας δὲ μάχῃ τῶν ἐγχωρίων,
κατεκληρούχησε τὸ κάλλιστον τῆς νήσου, καὶ μάλιστα τὴν πεδιάδα χώραν, ἣ μέχρι
τοῦ νῦν καλεῖται Ἰόλαιον. ἐξημερώσας δὲ τὴν χώραν, καὶ κατάφυτον δένδρεσι καρπί-
μοις ποιήσας, κατεσκεύασε περιμάχητον. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἡ νῆσος διωνομάσθη τῇ τῶν
καρπῶν ἀφθονίᾳ, ὥστε Καρχηδονίους ὕστερον αὐξηθέντας ἐπιθυμῆσαι τῆς νήσου, καὶ
πολλοὺς ἀγῶνας καὶ κινδύνους ὑπὲρ αὐτῆς ἀναδέξασθαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν
τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. τότε δ' ὁ Ἰόλαος μεταστήσας τὴν ἀποικίαν,
καὶ τὸν Δαίδαλον ἐκ τῆς Σικελίας μεταπεμψάμενος, κατεσκεύασεν ἔργα πολλὰ καὶ
μεγάλα, μέχρι τῶν νῦν καιρῶν διαμένοντα, καὶ ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Δαιδά-
λεια καλούμενα· ᾠκοδόμησε δὲ καὶ γυμνάσια μεγάλα καὶ πολυτελῆ, καὶ δικαστήρια
κατέστησε, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν συντείνοντα. ὠνόμασε δὲ καὶ τοὺς λαοὺς
Ἰολαείους, ἀφ' ἑαυτοῦ θέμενος τὴν προσηγορίαν, συγχωρησάντων τῶν Θεσπιαδῶν, καὶ
δόντων αὐτῷ τοῦτο τὸ γέρας, καθαπερεί τινι πατρί. διὰ γὰρ τὴν πρὸς αὐτοὺς σπουδὴν
ἐπὶ τοσοῦτον εὐνοίας προήχθησαν, ὥστ' ἐπώνυμον αὐτῷ περιθεῖναι τὴν τοῦ γονέως
προσηγορίαν. διόπερ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις οἱ τὰς θυσίας τελοῦντες τούτῳ τῷ θεῷ,
προσαγορεύουσιν αὐτὸν Ἰόλαον πατέρα, καθάπερ οἱ Πέρσαι τὸν Κῦρον. μετὰ δὲ ταῦτα
ὁ μὲν Ἰόλαος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ προσπλεύσας τῇ Σικελίᾳ, οὐκ ὀλί-
γον χρόνον διέτριψεν ἐν τῇ νήσῳ. καθ' ὃν δὴ χρόνον καί τινες τῶν συναποδημούν-
των αὐτῷ, διὰ τὸ κάλλος τῆς χώρας κατέμειναν ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ τοῖς Σικανοῖς κα-
ταμιγέντες, ἐν ταύτῃ κατῴκησαν, τιμώμενοι διαφερόντως ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. ὁ δ'
Ἰόλαος μεγάλης ἀποδοχῆς τυγχάνων, καὶ πολλοὺς εὐεργετῶν, ἐν πολλαῖς τῶν πό-
λεων ἐτιμήθη τεμένεσι καὶ τιμαῖς ἡρωϊκαῖς. ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συνέβη γενέ-
σθαι κατὰ τὴν ἀποικίαν ταύτην. ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἔχρησεν αὐτοῖς ὅτι πάντες οἱ τῆς ἀποι-
κίας ταύτης μετασχόντες, καὶ οἱ τούτων ἔκγονοι διατελέσουσιν ἅπαντα τὸν αἰῶνα δια-
μένοντες ἐλεύθεροι. τὸ δ' ἀποτέλεσμα τούτων ἀκολούθως τῷ χρησμῷ διέμεινε μέ-
χρι τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν. οἱ μὲν γὰρ λαοὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου πλειόνων τῶν βαρ-
βάρων ὄντων τῶν μετεσχηκότων τῆς ἀποικίας, ἐξεβαρβαρώθησαν, καὶ μεταστάντες
εἰς τὴν ὀρεινήν, ἐν ταῖς δυσχωρίαις κατῴκησαν. ἐθισθέντες δ' ἑαυτοὺς τρέφεσθαι γά-
λακτι καὶ κρέασι, καὶ πολλὰς ἀγέλας κτηνῶν τρέφοντες, οὐκ ἐπεδέοντο σίτου. κατα-
σκευάσαντες δ' οἰκήσεις ἑαυτοῖς καταγείους, καὶ τὴν τοῦ βίου διαγωγὴν ἐν τοῖς ὀ-
ρύγμασι ποιούμενοι, τοὺς ἐκ τῶν πολέμων κινδύνους ἐξέφυγον. διὸ καὶ πρότερον μὲν
Καρχηδόνιοι, μετὰ δὲ ταῦτα Ῥωμαῖοι πολλάκις πολεμήσαντες αὐτοῖς, τῆς προθέσεως
διήμαρτον. καὶ περὶ μὲν Ἰολάου καὶ Θεσπιαδῶν, ἔτι δὲ τῆς ἀποικίας τῆς εἰς Σαρδόνα
γενομένης ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι. περὶ δ' Ἡρακλέους τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις
προσθήσομεν. τελέσας γὰρ τοὺς ἄθλους, τὴν μὲν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μεγάραν συνῴκισεν Ἰο-
λάῳ, διὰ τὴν περὶ τὰ τέκνα συμφορὰν ὑποπτευσάμενος τὴν ἐξ ἐκείνης παιδοποιΐαν·
ἑτέραν δ' ἐζήτει πρὸς τέκνων γένεσιν ἀνύποπτον. διόπερ ἐμνηστεύσατο Ἰόλην τὴν Εὐρύτου

γρ. συνεστρατευμένου

γρ. Ἰολαεῖον.

γρ. κατοικίσας

γρ. Δαιδάλεια

γρ. ἐπανιών,

γρ. διεξαγωγήν

τοῦ δυναστεύσαντος Οἰχαλίας. ὁ δ' Εὔρυτος, διὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγάρας γενομένην ἀτυχίαν εὐλαβηθεὶς, ἀπεκρίθη βουλεύσασθαι περὶ τοῦ γάμου. ὁ δὲ ἀποτυχὼν τῆς μνηστείας, διὰ τὴν ἀτιμίαν ἐξήλασε τὰς ἵππους τοῦ Εὐρύτου. Ἰφίτου δὲ τοῦ Εὐρύτου τὸ γεγονὸς ὑποπτεύσαντος, καὶ παραγενομένου κατὰ ζήτησιν τῶν ἵππων εἰς Τίρυνθα, τοῦτον μὲν ἀναβιβάσας ὁ Ἡρακλῆς ἐπί τινα πύργον ὑψηλὸν, ἐκέλευσεν ἐφορᾶν μή που νεμόμεναι τυγχάνουσιν. οὐ δυναμένου δὲ κατανοῆσαι τοῦ Ἰφίτου, φήσας αὐτὸν ψευδῶς κατῃτιᾶσθαι τὴν κλοπὴν, κατεκρήμνισεν ἀπὸ τοῦ πύργου. διὰ δὲ τὸν τούτου θάνατον Ἡρακλῆς νοσήσας, παρῆλθεν εἰς Πύλον πρὸς Νηλέα, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν καθᾶραι τὸν φόνον. ὁ μὲν οὖν Νηλεὺς βουλευσάμενος μετὰ τῶν υἱῶν, ἔλαβε πάντας, πλὴν Νέστορος τοῦ νεωτάτου, συγκαταινοῦντας μὴ προσδέξασθαι τὸν καθαρμόν. ὁ δ' Ἡρακλῆς τότε μὲν παρελθὼν πρὸς Δηΐφοβον τὸν Ἱππολύτου, καὶ πείσας αὐτὸν, ἐκαθάρθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἀπολυθῆναι τῆς νόσου, ἐπηρώτησε τὸν Ἀπόλλωνα περὶ τῆς θεραπείας. τούτου δὲ χρήσαντος ὅτι ῥᾷον οὕτως ἀπολυθήσεται τῆς νόσου, εἰ πραθεὶς δικαίως τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν ἀποδοίη τοῖς Ἰφίτου παισίν· ἀναγκαζόμενος οὖν πείθεσθαι ὑπὸ τῆς νόσου τῷ χρησμῷ, μετά τινων φίλων ἔπλευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν. ἐκεῖ δ' ὑπομείνας ἑκουσίως ὑπό τινος τῶν φίλων ἐπράθη, καὶ δοῦλος ἐγένετο Ὀμφάλης τῆς Ἰαρδάνου, βασιλευούσης τῶν ποτὲ Μαιόνων, νῦν δὲ Λυδῶν ὀνομαζομένων. καὶ τὴν μὲν τιμὴν ὁ ἀποδόμενος τὸν Ἡρακλέα τοῖς Ἰφίτου παισὶν ἀπέδωκε κατὰ τὸν χρησμόν. ὁ δ' Ἡρακλῆς ὑγιασθεὶς, καὶ δουλεύων τῇ Ὀμφάλῃ, τοὺς κατὰ τὴν χώραν λῃστεύοντας ἐκόλασε. τοὺς μὲν γὰρ ὀνομαζομένους Κέρκωπας, λῃστεύοντας καὶ πολλὰ κακὰ διεργαζομένους, οὓς μὲν ἀπέκτεινεν, οὓς δὲ ζωγρήσας δεδεμένους παρέδωκε τῇ Ὀμφάλῃ. Συλέα δὲ τοὺς παριόντας ξένους συναρπάζοντα, καὶ τοὺς ἀμπελῶνας σκάπτειν ἀναγκάζοντα τῷ σκαφείῳ πατάξας ἀπέκτεινεν. Ἰτώνων δὲ λεηλατούντων πολλὴν τῆς ὑπὸ Ὀμφάλην χώρας, τήν τε λείαν ἀφείλετο, καὶ τὴν πόλιν ἐξ ἧς ἐποιοῦντο τὴν ὁρμὴν, ἐκπορθήσας, ἐξηνδραποδίσατο καὶ κατέσκαψεν. ἡ δὲ Ὀμφάλη, ἀποδεξαμένη τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἡρακλέους, καὶ πυθομένη τίς ἐστι καὶ τίνων, ἐθαύμασε τὴν ἀρετήν· ἐλεύθερον δ' ἀφεῖσα, καὶ συνοικήσασα αὐτῷ, Λαμὸν ἐγέννησε. προϋπῆρχε δὲ τῷ Ἡρακλεῖ κατὰ τὸν τῆς δουλείας χρόνον ἐκ δούλης υἱὸς Κλεόλαος. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανελθὼν εἰς Πελοπόννησον, ἐστράτευσεν εἰς Ἴλιον, ἐγκαλῶν Λαομέδοντι τῷ βασιλεῖ. ὅτε γὰρ, Ἡρακλέους στρατεύοντος μετὰ Ἰάσονος ἐπὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας, καὶ τὸ κῆτος ἀνελόντος, ἀπεστέρησε τῶν ὡμολογημένων ἵππων, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἀργοναύταις τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον διέξιμεν. καὶ τότε μὲν διὰ τὴν μετ' Ἰάσονος στρατείαν ἀσχοληθεὶς, ὕστερον δὲ λαβὼν χρόνον, ἐπὶ τὴν Τροίαν ἐστράτευσεν, ὡς μέν τινες φασὶ, ναυσὶ μακραῖς ιη· ὡς δὲ Ὅμηρος γέγραφεν, ς ταῖς ἁπάσαις· ἐν οἷς παρεισάγει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τληπόλεμον, λέγοντα, Ἀλλ' οἷόν τινά φασι βίην Ἡρακληείην Εἶναι, ἐμὸν πατέρα θρασυμέμνονα, θυμολέοντα· Ὅς ποτε δεῦρ' ἐλθὼν ἕνεχ' ἵππων Λαομέδοντος Ἓξ οἴαις σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι παυροτέροισιν, Ἰλίου ἐξαλάπαξε πόλιν, χήρωσε δ' ἀγυιάς. ὁ δ' οὖν Ἡρακλῆς καταπλεύσας εἰς τὴν Τρῳάδα, αὐτὸς μὲν μετὰ τῶν ἀρίστων προῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν· ἐπὶ δὲ τῶν νεῶν κατέλιπεν ἡγεμόνα τὸν Ἀμφιαράου υἱὸν Οἰκλέα. Λαομέδων δὲ, ἀπροσδοκήτου τῆς παρουσίας τῶν πολεμίων γεγενημένης, δύναμιν ἀξιόλογον συναγαγεῖν ἐξεκλείσθη διὰ τὴν ὀξύτητα τῶν καιρῶν. ἀθροίσας δὲ ὅσους ἐδύνατο, μετὰ τούτων ἦλθεν εἰς τὰς ναῦς· ἐλπίζων, εἰ ταύτας ἐμπρήσειε, τέλος ἐπιθήσειν τῷ πολέμῳ. τοῦ δὲ Οἰκλέους ἀπαντήσαντος, ὁ μὲν στρατηγὸς Οἰκλῆς ἔπεσεν· οἱ δὲ λοιποὶ

τῶν μαιόνων.

γρ. ποτὲ

συνδιασωθέντες εἰς τὰς ναῦς, ἔφθασαν ἀναπλεύσαντες ἀπὸ τῆς γῆς. Λαομέδων δὲ ἐπανελθὼν, καὶ πρὸς τῇ πόλει τοῖς μεθ' Ἡρακλέους συμβαλὼν, αὐτός τε ἔπεσε, καὶ τῶν συναγωνιζομένων οἱ πλείους. Ἡρακλῆς δὲ τὴν πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος, καὶ πολλοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ κατασφάξας, Πριάμῳ τὴν βασιλείαν ἀπέδωκε τῶν Ἰλιέων, διὰ τὴν δικαιοσύνην. οὗτος γὰρ μόνος τῶν υἱῶν τοῦ Λαομέδοντος ἐναντιούμενος τῷ πατρὶ, τοὺς ἵππους συνεβούλευεν ἀποδοῦναι τῷ Ἡρακλεῖ κατὰ τὰς ἐπαγγελίας. ὁ δ' Ἡρακλῆς ἐστεφάνωσε Τελαμῶνα ἀριστείοις, δοὺς αὐτῷ τὴν Λαομέδοντος θυγατέρα Ἡσιόνην. οὗτος γὰρ κατὰ τὴν πολιορκίαν πρῶτος βιασάμενος, εἰσέπεσεν εἰς τὴν πόλιν, Ἡρακλέους προσβαλόντος κατὰ τὸ καρτερώτατον μέρος τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἡρακλῆς μὲν ἐπανελθὼν εἰς Πελοπόννησον, ἐστράτευσεν ἐπ' Αὐγέαν, διὰ τὴν ἀποστέρησιν τοῦ μισθοῦ· γενομένης δὲ μάχης πρὸς τοὺς Ἠλείους, τότε μὲν ἄπρακτος ἐπανῆλθεν εἰς Ὤλενον πρὸς Δεξάμενον. τῆς δὲ τούτου θυγατρὸς Ἱππολύτης συνοικιζομένης Ἀζᾶνι, συνδειπνῶν Ἡρακλῆς, καὶ θεασάμενος ἐν τοῖς γάμοις ὑβρίζοντα τὸν Κένταυρον Εὐρυτίωνα, καὶ τὴν Ἱππολύτην βιαζόμενον, ἀπέκτεινεν. εἰς Τίρυνθα δὲ Ἡρακλέους ἐπανελθόντος, Εὐρυσθεὺς αἰτιασάμενος αὐτὸν ἐπιβουλεύειν τῇ βασιλείᾳ, προσέταξεν ἀπελθεῖν ἐκ Τίρυνθος, αὐτόν τε καὶ τὴν Ἀλκμήνην, καὶ Ἰφικλέα καὶ Ἰόλαον. διόπερ ἀναγκασθεὶς ἔφυγε μετὰ τούτων, καὶ κατῴκησε τῆς Ἀρκαδίας ἐν Φενεῷ. ἐντεῦθεν δὲ ὁρμώμενος, καὶ πυθόμενος ἐξ Ἤλιδος πομπὴν ἀποστέλλεσθαι Ποσειδῶνι εἰς Ἰσθμὸν, καὶ ταύτης ἀφηγεῖσθαι Εὔρυτον τὸν Αὐγέου, προσπεσὼν ἄφνω τὸν Εὔρυτον ἀπέκτεινε περὶ Κλεωνὰς, ἔνθα νῦν ἱερόν ἐστιν Ἡρακλέους. μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύσας ἐπὶ τὴν Ἦλιν, τόν τε βασιλέα ἐφόνευσεν Αὐγέαν, καὶ τὴν πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος, Φυλέα τὸν Αὐγέου μετεπέμψατο, καὶ τούτῳ τὴν βασιλείαν παρέδωκεν. οὗτος γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πεφυγαδευμένος, καθ' ὃν καιρὸν δικαστὴς γενόμενος τῷ πατρὶ πρὸς Ἡρακλέα περὶ τοῦ μισθοῦ, τὸ νίκημα ἀπέδωκεν Ἡρακλεῖ. μετὰ δὲ ταῦτα Ἱπποκόων μὲν ἐφυγάδευσεν ἐκ τῆς Σπάρτης τὸν ἀδελφὸν Τυνδάρεων· Οἰωνὸν δὲ τὸν Λικυμνίου, φίλον ὄντα Ἡρακλέους, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἱπποκόωντος εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἀπέκτειναν. ἐφ' οἷς ἀγανακτήσας Ἡρακλῆς ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς· μεγάλῃ δὲ μάχῃ νικήσας, παμπληθεῖς ἀπέκτεινε. τὴν δὲ Σπάρτην ἑλὼν κατὰ κράτος, κατήγαγεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν Τυνδάρεων τὸν πατέρα τῶν Διοσκούρων, καὶ τὴν βασιλείαν ὡς δορύκτητον παρέθετο, προστάξας τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ γενομένοις φυλάττειν. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν μὲν μεθ' Ἡρακλέους ὀλίγοι παντελῶς, ἐν οἷς ἦσαν ἐπιφανεῖς ἄνδρες Ἴφικλος καὶ Κηφέως υἱοὶ, τὸν ἀριθμὸν ὄντες ιζ'. τρεῖς γὰρ ἀπὸ τῶν εἴκοσι μόνοι διεσώθησαν· τῶν δ' ἐναντίων αὐτός τε ὁ Ἱπποκόων, καὶ μετ' αὐτοῦ δέκα μὲν υἱοὶ, τῶν δ' ἄλλων Σπαρτιατῶν παμπληθεῖς. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς στρατείας ἐπανιὼν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ καταλύσας παρὰ Ἀλεῷ τῷ βασιλεῖ, τῇ θυγατρὶ τούτου λάθρα μιγεὶς Αὔγῃ, καὶ ταύτην ποιήσας ἔγκυον, εἰς Στύμφαλον ἐπανῆλθεν. Ἀλεὼς δ' ἀγνοῶν τὸ πεπραγμένον, ὡς ὁ τῆς γαστρὸς ὄγκος ἐμήνυσε τὴν φθορὰν, ἐζήτει τὸν φθείραντα. τῆς δ' Αὔγης ἀποφαινομένης ὅτι βιάσαιτο αὐτὴν Ἡρακλῆς, ἀπιστήσας τοῖς ὑπὸ ταύτης λεγομένοις, ταύτην μὲν παρέδωκε Ναυπλίῳ φίλῳ καθεστῶτι, καὶ προσέταξε καταποντίσαι. Αὔγη δ' ἀγομένη εἰς Ναυπλίαν, καὶ γενομένη κατὰ τὸ Παρθένιον ὄρος, ὑπό τε τῶν ὠδίνων καταβαρυμένη, παρῆλθεν εἰς τὴν πλησίον ὕλην, ὡς ἐπί τινα χρείαν ἀναγκαίαν. τεκοῦσα δὲ παιδίον ἄρρεν, ἀπέλιπε τὸ βρέφος ἔν τισι θάμνοις κρύψασα. μετὰ δὲ ταῦτα Αὔγη μὲν ἀπηλλάγη μετὰ Ναυπλίου, καὶ καταντήσασα τῆς Ἀργείας εἰς τὸν

γρ. τῆς Ἰλίου.

γρ. Σώλενον

γρ. Ποσειδῶνος

γρ. ἀπαγομένη

ἐν Ναυπλίᾳ λιμένι, παραδόξου σωτηρίας ἔτυχεν. ὁ γὰρ Ναύπλιος καταποντίσαι μὲν αὐτὴν κατὰ τὰς ἐντολὰς οὐκ ἔκρινε, ξένοις δέ τισι Καρσὶν ἀναγομένοις εἰς τὴν Ἀσίαν δωρήσασθαι. οὗτοι δ' ἀπαγαγόντες εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀπέδοντο τὴν Αὔγην τῷ βασιλεῖ τῆς Μυσίας Τεύθραντι. τὸ δὲ ἀπολειφθὲν ἐν τῷ Παρθενίῳ βρέφος ὑπὸ τῆς Αὔγης βουκόλοι τινὲς Κορύθου τοῦ βασιλέως εὑρόντες ὑπό τινος ἐλάφου τῷ μαστῷ τρεφόμενον, ἐδωρήσαντο τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ Κόρυθος παραλαβὼν τὸ παιδίον ἀσμένως, ὡς ἴδιον υἱὸν ἔτρεφε, προσαγορεύσας Τήλεφον, ἀπὸ τῆς τρεφούσης ἐλάφου. Τήλεφος δὲ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν μητέρα μαθεῖν σπεύδων παρῆλθεν εἰς Δελφοὺς, καὶ χρησμὸν ἔλαβε, πλεῖν εἰς τὴν Μυσίαν πρὸς Τεύθραντα τὸν βασιλέα. ἀνευρὼν δὲ τὴν μητέρα, καὶ γνωσθεὶς τίνος ἦν πατρὸς, ἀποδοχῆς ἐτύγχανε τῆς μεγίστης. ὁ δὲ Τεύθρας ἄπαις ὢν ἀρρένων, τὴν θυγατέρα Ἀργιόπην συνῴκισε τῷ Τηλέφῳ, καὶ διάδοχον ἀπέδειξε τῆς βασιλείας. Ἡρακλῆς δὲ μετὰ τὴν ἐν Φενεῷ κατοίκησιν ἔτει πέμπτῳ δυσφορῶν ἐπὶ τῷ τετελευτηκέναι Οἰωνὸν τὸν Λικυμνίου καὶ Ἴφικλον τὸν ἀδελφὸν, ἀπῆλθεν ἑκουσίως ἐξ Ἀρκαδίας καὶ πάσης Πελοποννήσου. συναπελθόντων δ' αὐτῷ πολλῶν ἐκ τῆς Ἀρκαδίας, ἀπῆλθε τῆς Αἰτωλίας εἰς Καλυδῶνα, κἀκεῖ κατῴκησεν. οὐκ ὄντων δ' αὐτῷ παίδων γνησίων, οὐδὲ γαμετῆς γυναικὸς, ἔγημε Δηιάνειραν τὴν Οἰνέως, τετελευτηκότος ἤδη Μελεάγρου. Οὐκ ἀνοίκειον δ' εἶναι νομίζομεν βραχὺ παρεκβαίνοντας ἡμᾶς ἀπαγγεῖλαι τὴν περὶ τὸν Μελέαγρον περιπέτειαν. Οἰνεὺς γὰρ, γενομένης αὐτῷ εὐκαρπίας τοῦ σίτου, τοῖς μὲν ἄλλοις θεοῖς ἐτέλεσε θυσίας, μόνης δὲ τῆς Ἀρτέμιδος ὠλιγώρησεν. δι' ἣν αἰτίαν ἡ θεὸς αὐτῷ μηνίσασα, τὸν διαβεβοημένον Καλυδώνιον ὗν ἀνῆκεν, ὑπερφυῆ τὸ μέγεθος. οὗτος τὴν σύνεγγυς χώραν καταφθείρων, τὰς κτήσεις ἐλυμαίνετο. διόπερ Μελέαγρος ὁ Οἰνέως τὴν μὲν ἡλικίαν μάλιστα ἀκμάζων, ῥώμῃ δὲ καὶ ἀνδρείᾳ διαφέρων, παρέλαβε πολλοὺς τῶν ἀριστέων ἐπὶ τὴν τούτου κυνηγίαν. πρώτου δὲ Μελεάγρου τὸ θηρίον ἀκοντίσαντος, ὁμολογούμενον αὐτῷ τὸ πρωτεῖον συνεχωρήθη. τοῦτο δ' ἦν ἡ δορὰ τοῦ ζῴου. μετεχούσης δὲ τῆς κυνηγίας Ἀταλάντης τῆς Σχοινέως, ἐρασθεὶς αὐτῆς ὁ Μελέαγρος, παρεχώρησε τῆς δορᾶς καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀριστείαν ἐπαίνου. ἐπὶ δὲ τοῖς πραχθεῖσιν οἱ Θεστίου παῖδες συγκυνηγετοῦντες ἠγανάκτησαν, ὅτι ξένην γυναῖκα προετίμησεν αὐτῶν, παραπέμψας τὴν οἰκειότητα. διόπερ ἀκυροῦντες τοῦ Μελεάγρου τὴν δωρεάν, ἐνήδρευσαν Ἀταλάντην, καὶ κατὰ τὴν εἰς Ἀρκαδίαν αὐτῆς ἐπάνοδον ἐπιθέμενοι, τὴν δορὰν ἀφείλοντο. Μελέαγρος δὲ διά τε τὸν πρὸς τὴν Ἀταλάντην ἔρωτα, καὶ διὰ τὴν ἀτιμίαν παροξυνθεὶς, ἐβοήθησε τῇ Ἀταλάντῃ. καὶ τὸ μὲν πρῶτον παρεκάλει τοὺς ἡρπακότας ἀποδοῦναι τῇ γυναικὶ τὸ δοθὲν ἀριστεῖον. ὡς δ' οὐ προσεῖχον, ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, ὄντας τῆς Ἀλθαίας ἀδελφούς. διόπερ ἡ μὲν Ἀλθαία γενομένη περιαλγὴς ἐπὶ τῇ τῶν ὁμαιμόνων ἀναιρέσει, ἀρὰς ἔθετο καθ' ἃς ἠξίωσεν ἀποθανεῖν Μελέαγρον· καὶ τοὺς ἀθανάτους ὑπακοῦσαι ταῖς ἐπενεγκεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. ἔνιοι δὲ μυθολογοῦσιν ὅτι κατὰ τὴν Μελεάγρου γένεσιν τῇ Ἀλθαίᾳ τὰς Μοίρας καθ' ὕπνους ἐπιστάσας εἰπεῖν, τότε τελευτήσειν Μελέαγρον τὸν υἱὸν αὐτῆς, ὅταν ὁ δαλὸς κατακαυθῇ. διόπερ τεκοῦσαν, καὶ νομίσασαν ἐν τῇ τοῦ δαλοῦ φυλακῇ τὴν σωτηρίαν τοῦ τέκνου κεῖσθαι, τὸν δαλὸν ἐπιμελῶς τηρεῖν. ὕστερον δ' ἐπὶ τῷ φόνῳ τῶν ἀδελφῶν παροξυνθεῖσαν, τὸν δαλὸν κατακαῦσαι, καὶ τῷ Μελεάγρῳ τῆς τελευτῆς τὴν αἰτίαν καταστῆναι. ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις λυπουμένην, τὸ τέλος ἀγχόνῃ τὸν βίον καταστρέψαι. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ἱππόνους ἐν Ὠλένῳ

γρ. συγκυνηγοῦντες

γρ. ὁμαίμων

γρ. καυθῇ.

πρὸς τὴν θυγατέρα Περίβοιαν, φάσκουσαν αὐτὴν ἐξ Ἄρεος ὑπάρχειν ἔγκυον,
διενεχθέντα, πέμψαι ταύτην εἰς Αἰτωλίαν πρὸς Οἰνέα, καὶ παρακελεύσασθαι ταύ-
την ἀφανίσαι τὴν ταχίστην. ὁ δ' Οἰνεὺς ἀπολωλεκὼς προσφάτως υἱὸν καὶ γυναῖκα,
τοῦ μὲν ἀποκτεῖναι τὴν Περίβοιαν ἀπέσχετο, γήμας δὲ αὐτὴν, ἐγέννησεν υἱὸν Τυδέα. τὰ
μὲν οὖν περὶ Μελέαγρον καὶ Ἀλθαίαν, ἔτι δ' Οἰνέα, τοιαύτης ἔτυχε διεξόδου. Ἡρα-
κλῆς δὲ τοῖς Καλυδωνίοις βουλόμενος χαρίσασθαι, τὸν Ἀχελῷον ποταμὸν ἀπέστρεψε,
καὶ ῥύσιν ἄλλην κατασκευάσας, ἀπέλαβε χώραν πολλὴν καὶ πάμφορον, ἀρδευο-
μένην ὑπὸ τοῦ προειρημένου ῥείθρου. διὸ καὶ τῶν ποιητῶν τινὰς μυθοποιῆσαι τὸ πρᾶγ-
μα. παρεισήγαγον γὰρ τὸν Ἡρακλέα πρὸς τὸν Ἀχελῷον συνάψαι μάχην, ὡμοιω-
μένου τοῦ ποταμοῦ ταύρῳ· κατὰ δὲ τὴν συμπλοκὴν θάτερον τῶν κεράτων κλάσαντα,
δωρήσασθαι τοῖς Αἰτωλοῖς· ὃ προσαγορεῦσαι κέρας Ἀμαλθείας· ἐν ᾧ πλάττουσι
πάσης ὀπωρινῆς ὥρας ὑπάρχειν πλῆθος, βοτρύων τε καὶ μήλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιού-
των. αἰνιττομένων τῶν ποιητῶν, κέρας μὲν τὸ Ἀχελῴου τὸ διὰ τῆς διώρυχος φερόμε-
νον ῥεῖθρον, τὰ δὲ μῆλα καὶ τὰς ῥοιὰς καὶ τοὺς βότρυς δηλοῦν τὴν καρποφόρον χώραν, (γρ. τὰ ῥόδα)
τὴν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρδευομένην, καὶ τὸ πλῆθος τῶν καρποφορούντων φυτῶν.
Ἀμαλθείας δ' εἶναι κέρας, οἱονεὶ τινὸς ἀμαλακιστίας, δι' ἧς τὴν εὐτονίαν τοῦ κατασκευά-
σαντος δηλοῦσθαι. Ἡρακλῆς δὲ τοῖς Καλυδωνίοις συστρατεύσας ἐπὶ Θεσπρωτοὺς,
πόλιν τε Ἐφύραν κατὰ κράτος εἷλε, καὶ Φυλέα τὸν βασιλέα τῶν Θεσπρωτῶν ἀπέκτει-
νε. λαβὼν δὲ αἰχμάλωτον θυγατέρα τοῦ Φυλέως, ἐπεμίγη ταύτῃ, καὶ ἐτέκνωσε Τλη-
πόλεμον. μετὰ δὲ τὸν Δηιανείρας γάμον τρισὶν ὕστερον ἔτεσι δειπνῶν παρ' Οἰνεῖ, δια-
κονοῦντος Εὐρυνόμου τοῦ Ἀρχιτέλους υἱοῦ, παιδὸς τὴν ἡλικίαν, ἁμαρτάνοντος δὲ ἐν τῷ (γρ. χρόνοις)
διακονεῖν, πατάξας κονδύλῳ, καὶ βαρυτέρας τῆς πληγῆς γενομένης, ἀπέκτεινεν ἀ-
κουσίως τὸν παῖδα. περιαλγὴς δὲ γενόμενος ἐπὶ τῷ πάθει, πάλιν ἐκ τῆς Καλυδῶ-
νος ἑκουσίως ἔφυγε μετὰ τῆς γυναικὸς Δηιανείρας, καὶ Ὕλλου τοῦ ἐκ ταύτης, παιδὸς
ὄντος τὴν ἡλικίαν. ἐπεὶ δὲ πορευόμενος ἦλθε πρὸς τὸν Εὔηνον ποταμὸν, κατέλαβε
Νέσσον τὸν κένταυρον μισθοῦ διαβιβάζοντα τὸν ποταμόν. οὗτος δὲ πρῶτον διαβιβά- (γρ. πορθμεῖον)
σας τὴν Δηιάνειραν, καὶ διὰ τὸ κάλλος ἐρασθεὶς, ἐπεχείρησε βιάσασθαι ταύτην.
ἐπιβοωμένης δ' αὐτῆς τὸν ἄνδρα, ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἐτόξευσε τὸν κένταυρον· ὁ δὲ Νέσ-
σος μεταξὺ μισγόμενος, καὶ διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς πληγῆς εὐθὺς ἀποθνήσκων, ἔφησε
τῇ Δηιανείρᾳ δώσειν φίλτρον, ὅπως μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων γυναικῶν Ἡρακλῆς θελή-
σῃ πλησιάσαι. παρεκελεύσατο οὖν, λαβοῦσαν τὸν ἐξ αὐτοῦ πεσόντα γόνον, καὶ τούτῳ
προσμίξασαν ἔλαιον, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκίδος ἀποστάζον αἷμα, χρῖσαι τὸν χιτῶνα τοῦ
Ἡρακλέους. οὗτος μὲν οὖν ταύτην τὴν ὑποθήκην δοὺς τῇ Δηιανείρᾳ, παραχρῆμα ἐξέ-
πνευσεν. ἡ δὲ κατὰ τὴν γενομένην ὑπὸ Νέσσου παραγγελίαν εἰς ἄγγος ἀναλαβοῦσα τὸν (γρ. ἄγγος)
γόνον, καὶ τὴν ἀκίδα βάψασα, λάθρα τοῦ Ἡρακλέους ἐφύλαττεν. ὁ δὲ διαβὰς τὸν ποτα-
μὸν, κατήντησε πρὸς Κήυκα τὸν τῆς Τραχῖνος βασιλέα καὶ μετὰ τούτου κατῴκησεν,
ἔχων τοὺς ἀεὶ συστρατεύοντας τῶν Ἀρκάδων. μετὰ δὲ ταῦτα, Φύλαντος τοῦ Δρυόπων βασι-
λέως δόξαντος εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν παρανενομηκέναι, στρατεύσας μετὰ τῶν Μηλιέων,
τόν τε βασιλέα τῶν Δρυόπων ἀνεῖλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τῆς χώρας ἐξαναστήσας, Μηλιεῦσι
παρέδωκε τὴν χώραν. τὴν δὲ Φύλαντος θυγατέρα λαβὼν αἰχμάλωτον, καὶ μιγεὶς αὐτῇ,
υἱὸν Ἀντίοχον ἐγέννησεν. ἐτέκνωσε δὲ καὶ ἐκ τῆς Δηιανείρας νεωτέρους τοῦ Ὕλλου υἱοὺς δύο
Γληνέα καὶ Ὀδίτην. τῶν δ' ἐκπεσόντων Δρυόπων οἱ μὲν εἰς τὴν Εὔβοιαν καταντήσαντες ἔκτι- (γρ. Γληνέα)
σαν πόλιν Κάρυστον· οἱ δ' εἰς Κύπρον τὴν νῆσον πλεύσαντες, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἀναμιχθέντες,

ἐνταῦθα κατῴκησαν. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Δρυόπων καταφυγόντες ἐπὶ τὸν Εὐρυσθέα, βοηθείας ἔτυχον διὰ τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς Ἡρακλέα. τούτου γὰρ αὐτοῖς συνεργοῦντος, τρεῖς πόλεις ᾤκησαν ἐν Πελοποννήσῳ, Ἀσίνην, καὶ Ἑρμιόνην, ἔτι δ' Ἠιόνα. μετὰ δὲ τὴν τῶν Δρυόπων ἀνάστασιν, πολέμου συνεστῶτος τοῖς Δωριεῦσι τοῖς τὴν Ἑστιαιῶτιν καλουμένην οἰκοῦσιν, ὧν ἐβασίλευεν Αἰγιμῖος, καὶ τοῖς Λαπίθαις τοῖς περὶ τὸν Ὄλυμπον ἱδρυμένοις, ὧν ἐβασίλευε Κορωνὸς ὁ Φορωνέως. ὑπερεχόντων δὲ τῶν Λαπιθῶν πολὺ ταῖς δυνάμεσιν, οἱ Δωριεῖς κατέφυγον ἐπὶ τὸν Ἡρακλέα, καὶ σύμμαχον αὐτὸν ἐκάλεσαν ἐπὶ τρίτῳ μέρει τῆς Δωρίδος χώρας καὶ τῆς βασιλείας. πείσαντες δέ, κοινὴν τὴν ἐπὶ τοὺς Λαπίθας στρατείαν ἐποιήσαντο. ὁ δ' Ἡρακλῆς ἔχων ἀεὶ τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ στρατεύσαντας Ἀρκάδας, καὶ μετὰ τούτων χειρωσάμενος τοὺς Λαπίθας, αὐτόν τε τὸν βασιλέα Κορωνὸν ἀνεῖλε, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πλείστους κατακόψας, ἠνάγκασεν ἐκχωρῆσαι τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας. τούτων δὲ πραχθέντων, Αἰγιμίῳ μὲν τὸ ἐπιβάλλον τῆς χώρας τρίτον μέρος παρέθετο, καὶ παρεκελεύσατο φυλάττειν τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ. ἐπιδημῶν δ' εἰς Ἴτωνα καὶ προκληθεὶς ὑπὸ Κύκνου τοῦ Ἄρεος, τοῦτον μὲν ἀπέκτεινεν. ἐκ δὲ τῆς Ἰτώνου πορευόμενος, καὶ διὰ τῆς Πελασγιώτιδος γῆς βαδίζων, Ὀρμενίῳ τῷ βασιλεῖ συνέμιξεν, οὗ τὴν θυγατέρα ἐμνήστευεν Ἀστυδάμειαν. οὐ προσέχοντος δ' αὐτοῦ, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν γαμετὴν Δηιάνειραν τὴν Οἰνέως, στρατεύσας ἐπ' αὐτόν, τήν τε πόλιν εἷλε, καὶ τὸν ἀπειθοῦντα βασιλέα ἀπέκτεινε. τὴν δὲ Ἀστυδάμειαν αἰχμάλωτον λαβών, καὶ μιγεὶς αὐτῇ, Κτήσιππον υἱὸν ἐγέννησε. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Οἰχαλίαν ἐπὶ τοὺς Εὐρύτου παῖδας, ὅτι τὴν Ἰόλην μνηστεύσας ἀπέτυχε. συναγωνιζομένων δ' αὐτῷ τῶν Ἀρκάδων, τήν τε πόλιν εἷλε, καὶ τοὺς Εὐρύτου παῖδας ἀπέκτεινε, Τοξέα, Μολίονα, καὶ Πύτιον. λαβὼν δὲ καὶ τὴν Ἰόλην αἰχμάλωτον, ἀπῆλθε τῆς Εὐβοίας ἐπὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Κηναῖον. ἐνταῦθα δὲ θυσίαν ἐπιτελῶν, ἀπέστειλε Λίχαν τὸν ὑπηρέτην εἰς Τραχῖνα πρὸς τὴν γυναῖκα Δηιάνειραν. τούτῳ δὲ προστεταγμένον ἦν αἰτῆσαι χιτῶνα καὶ ἱμάτιον, οἷς εἰώθει χρῆσθαι πρὸς τὰς θυσίας. ἡ δὲ Δηιάνειρα πυθομένη τοῦ Λίχα τὴν πρὸς Ἰόλην φιλοστοργίαν, καὶ βουλομένη πλέον ἑαυτὴν ἀγαπᾶσθαι, τὸν χιτῶνα ἔχρισε τῷ παρὰ τοῦ Κενταύρου δεδομένῳ πρὸς ἀπώλειαν φίλτρῳ. ὁ μὲν οὖν Λίχας, ἀγνοῶν περὶ τούτων, ἀπήνεγκε τὴν ἐσθῆτα πρὸς τὴν θυσίαν. ὁ δ' Ἡρακλῆς ἐνδὺς τὸν κεχρισμένον χιτῶνα, καὶ κατ' ὀλίγον τῆς τοῦ σηπτικοῦ φαρμάκου δυνάμεως ἐνεργούσης, περιέπεσε συμφορᾷ τῇ μεγίστῃ. τῆς γὰρ ἀκίδος τὸν ἐκ τῆς ἐχίδνης ἰὸν ἀνειληφυίας, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ χιτῶνος διὰ τὴν θερμασίαν τὴν σάρκα τοῦ σώματος λυμαινομένου, περιαλγὴς γενόμενος ὁ Ἡρακλῆς τὸν μὲν διακομίσαντα Λίχαν ἀπέκτεινε. τὸ δὲ στρατόπεδον ἀπολύσας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τραχῖνα. ἀεὶ δὲ μᾶλλον τῇ νόσῳ βαρυνόμενος, αὐτὸς μὲν ἀπέστειλεν εἰς Δελφοὺς Λικύμνιον καὶ Ἰόλαον, ἐπερωτήσοντας τὸν Ἀπόλλωνα τί χρὴ περὶ τῆς νόσου πράττειν. Δηιάνειρα δὲ τὸ μέγεθος τῆς Ἡρακλέους συμφορᾶς καταπεπληγμένη, καὶ συνειδυῖα ἑαυτῇ τὴν ἁμαρτίαν, ἀγχόνῃ τὸν βίον κατέστρεψεν. ὁ δὲ θεὸς ἔχρησε κομισθῆναι τὸν Ἡρακλέα μετὰ τῆς πολεμικῆς διασκευῆς εἰς τὴν Οἴτην, κατασκευάσαι δὲ πλησίον αὐτοῦ πυρὰν εὐμεγέθη· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἔφησε Διὶ μελήσειν. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἰόλαον ποιησάντων τὸ προστεταγμένον, καὶ ἐκ διαστήματος ἀποθεωρούντων τὸ ἀποβησόμενον, ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἀπογνοὺς τὰ καθ' ἑαυτόν, καὶ προσελθὼν εἰς τὴν πυράν, παρεκάλει τὸν ἀεὶ προσιόντα ὑφάψαι τὴν πυράν. οὐδενὸς δὲ τολμῶντος ὑπακοῦσαι, μόνος Φιλοκτήτης ἐπείσθη. λαβὼν δὲ τῆς

γρ. Αἰγίμιος,
γρ. ἐδυνάστευε
γρ. ὁ Καινέως.
γρ. κοινῇ
γρ. Αἰγιμίῳ
γρ. Κηναῖον
γρ. διακαιομένην
γρ. τὰ προστεταγμένα,

ὑπουργίας χάριν τὴν τῶν τόξων δωρεάν, ἧπτε τὴν πυράν. εὐθὺ δὲ καὶ κεραυνῶν ἐκ τοῦ περιέχοντος πεσόντων ἡ πυρὰ πᾶσα κατεφλέχθη. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν περὶ τὸν Ἰόλαον ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ὀστολογίαν, καὶ μηδὲν ὅλως ὀστέον εὑρόντες, ὑπέλαβον τὸν Ἡρακλέα τοῖς χρησμοῖς ἀκολούθως ἐξ ἀνθρώπων ˚εἰς θεοὺς ˡ μεθίστασθαι. διόπερ ὡς ἥρωϊ ποιήσαντες ἐναγισμούς, καὶ χῶμα κατασκευάσαντες, ἀπηλλάγησαν εἰς Τραχῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο Μενοίτιος ὁ Ἄκτορος υἱός, φίλος ὢν Ἡρακλεῖ, ταῦρον καὶ κάπρον καὶ κριὸν θύσας ὡς ἥρωϊ, κατέδειξε κατ' ἐνιαυτὸν ἐν Ὀποῦντι θύειν καὶ τιμᾶν ὡς ἥρωα τὸν Ἡρακλέα. τὸ παραπλήσιον δὲ ποιησάντων καὶ τῶν Θηβαίων, Ἀθηναῖοι πρῶτοι τῶν ἄλλων ὡς θεὸν ἐτίμησαν θυσίαις τὸν Ἡρακλέα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παράδειγμα τὴν ἑαυτῶν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν ἀποδείξαντες, προετρέψαντο τὸ μὲν πρῶτον ἅπαντας Ἕλληνας, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀνθρώπους ἅπαντας, ὡς θεὸν τιμᾶν τὸν Ἡρακλέα. προσθετέον δ' ἡμῖν τοῖς εἰρημένοις ὅτι μετὰ τὴν ἀποθέωσιν αὐτοῦ, Ζεὺς Ἥραν μὲν ἔπεισεν υἱοποιήσασθαι τὸν Ἡρακλέα, καὶ τὸν λοιπὸν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μητρὸς εὔνοιαν παρέχεσθαι· τὴν δὲ τέκνωσιν αὐτοῦ γενέσθαι φασὶ τοιαύτην. τὴν Ἥραν ἀναβᾶσαν ἐπὶ τὴν κλίνην, καὶ τὸν Ἡρακλέα προσλαβομένην πρὸς τὸ σῶμα, διὰ τῶν ἐνδυμάτων ἀφεῖναι πρὸς τὴν γῆν, μιμουμένην τὴν ἀληθινὴν γένεσιν· ὅπερ μέχρι τοῦ νῦν ποιεῖν τοὺς βαρβάρους ὅταν θετὸν υἱὸν ποιεῖσθαι βούλωνται. τὴν δ' Ἥραν μετὰ τὴν τέκνωσιν μυθολογοῦσι συνοικίσαι τὴν Ἥβην τῷ Ἡρακλεῖ, περὶ ἧς καὶ τὸν ποιητὴν πεποιηκέναι κατὰ τὴν νεκυίαν εἴδωλον,

„ αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι Τέρπεται ἐν θαλίαις, καὶ
„ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην.

τὸν δ' οὖν Ἡρακλέα λέγουσι, καταλεγόμενον ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς τοὺς δώδεκα θεούς, μὴ προσδέξασθαι τὴν τιμὴν ταύτην. ἀδύνατον γὰρ ἦν τοῦτον καταλεχθῆναι, μὴ πρότερον ἑνὸς τῶν δώδεκα θεῶν ἐκβληθέντος. ἄτοπον οὖν εἶναι προσδέξασθαι τιμὴν ἑτέρῳ θεῷ φέρουσαν ἀτιμίαν. περὶ μὲν οὖν Ἡρακλέους εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν, ἀλλ' οὖν οὐδὲν τῶν μυθολογουμένων περὶ αὐτοῦ παραλελοίπαμεν. Περὶ δὲ τῶν Ἀργοναυτῶν, ἐπειδὴ τούτοις Ἡρακλῆς συνεστράτευσεν, οἰκεῖον ἂν εἴη διελθεῖν περὶ αὐτῶν. Ἰάσονα γενέσθαι λέγουσιν υἱὸν μὲν Αἴσονος, ἀδελφιδοῦν δὲ Πελίου τοῦ Θετταλῶν βασιλέως. ῥώμῃ δὲ σώματος καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διενέγκαντα τῶν ἡλικιωτῶν, ἐπιθυμῆσαί τι πρᾶξαι μνήμης ἄξιον. ὁρῶντα δὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ Περσέα, καί τινας ἄλλους, διὰ τὰς ὑπερορίους στρατείας καὶ τὸ παράβολον τῶν ἄθλων, δόξης ἀειμνήστου τετευχότας, ζηλῶσαι τὰς προαιρέσεις αὐτῶν. διὸ καὶ τῆς ἐπιβολῆς, ἀνακοινωσάμενον τῷ βασιλεῖ, ταχέως λαβεῖν αὐτὸν συγκατάθετον· οὐχ οὕτως τοῦ Πελίου σπεύδοντος προαγαγεῖν εἰς ἐπιφάνειαν τὸν νεανίσκον, ὡς ἐλπίζοντος ἐν ταῖς παραβόλοις στρατείαις διαφθαρήσεσθαι. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκ φύσεως ἐστερῆσθαι παίδων ἀρρένων· τὸν δ' ἀδελφὸν εὐλαβεῖσθαι μή ποτε συνεργὸν ἔχων τὸν υἱὸν ἐπιθῆται τῇ βασιλείᾳ. κρύπτοντα δὲ τὴν ὑποψίαν ταύτην, καὶ τὰ πρὸς τὴν στρατείαν χρήσιμα χορηγήσειν ἐπαγγελλόμενον, παρακαλεῖν ἆθλον τελέσαι, στελλόμενον τὸν πλοῦν εἰς Κόλχους ἐπὶ τὸ διαβεβοημένον τοῦ κριοῦ δέρας χρυσόμαλλον. τὸν δὲ Πόντον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους περιοικούμενον ὑπὸ ἐθνῶν βαρβάρων καὶ παντελῶς ἀγρίων, ἄξενον προσαγορεύεσθαι, ξενοκτονούντων τῶν ἐγχωρίων τοὺς καταπλέοντας. Ἰάσονα δὲ δόξης ὀρεγόμενον, καὶ τὸν ἆθλον δυσέφικτον μέν, οὐ κατὰ πᾶν δ' ἀδύνατον κρίνοντα, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν ἐπιφανέστερον ἔσεσθαι διαλαμβάνοντα, παρασκευάσασθαι τὰ πρὸς τὴν ἐπιβολήν· καὶ πρῶτον μὲν

γρ. μεταστάς
γρ. ἁγισμούς

περὶ δὲ πλείονι ναῦν πηγνύσασθαι τὸ σκάφος, πολὺ τῷ μεγέθει καὶ τῇ λοιπῇ κατασκευῇ τὴν τότε συνήθειαν ὑπερβάλλον, διὰ τὸ σχεδίαις πλεῖν τοὺς τότε ἀνθρώπους, καὶ μικροῖς παντελῶς ἀκατίοις. διὸ καὶ τῶν ἰδόντων αὐτὸ τότε καταπληττομένων, καὶ τῆς φήμης διαδοθείσης κατὰ τὴν Ἑλλάδα, περί τε τοῦ ἄθλου καὶ τῆς κατὰ τὴν ναυπηγίαν ἐπιβολῆς, οὐκ ὀλίγους τῶν ἐν ὑπεροχαῖς νεανίσκων ἐπιθυμῆσαι μεταλαβεῖν τῆς στρατείας. Ἰάσονα δὲ καθελκύσαντα τὸ σκάφος, καὶ κοσμήσαντα πᾶσι τοῖς ἀνήκουσι πρὸς ἔκπληξιν λαμπρῶς, ἐκλέξαι τῶν ὀρεγομένων τῆς αὐτῆς προαιρέσεως τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀριστεῖς, ὥστε σὺν αὐτῷ τοὺς ἅπαντας εἶναι νδ΄. τούτων δ᾽ ὑπάρχειν ἐνδοξοτάτους Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, ἔτι δ᾽ Ἡρακλέα καὶ Τελαμῶνα· πρὸς δὲ τούτοις, Ὀρφέα καὶ τὴν Σχοινέως Ἀταλάντην· ἔτι δὲ τοὺς Θεσπίου παῖδας, καὶ αὐτὸν τὸν στελλόμενον τὸν πλοῦν ἐπὶ τὴν Κολχίδα. τὴν δὲ ναῦν Ἀργὼ προσαγορευθῆναι, κατὰ μέν τινας τῶν μυθογράφων, ἀπὸ τοῦ τὸ σκάφος ἀρχιτεκτονήσαντος Ἄργου, καὶ συμπλεύσαντος ἕνεκα τοῦ θεραπεύειν ἀεὶ τὰ πονοῦντα μέρη τῆς νεώς· ὡς δ᾽ ἔνιοι λέγουσιν, ἀπὸ τῆς περὶ τὸ τάχος ὑπερβολῆς, ὡς ἂν τῶν ἀρχαίων ἀργὸν τὸ ταχὺ προσαγορευόντων. τοὺς δ᾽ οὖν ἀριστεῖς συνελθόντας ἑλέσθαι σφῶν αὐτῶν στρατηγὸν Ἡρακλέα, προκρίναντας κατ᾽ ἀνδρείαν. ἔπειτα ἐκ τῆς Ἰωλκοῦ τὸν ἔκπλουν ποιησαμένους, καὶ παραλλάξαντας τόν τε Ἄθω καὶ Σαμοθράκην, χειμῶνι περιπεσεῖν, καὶ προσενεχθῆναι τῆς Τρῳάδος πρὸς Σίγειον. ἐνταῦθα δ᾽ αὐτῶν τὴν ἀπόβασιν ποιησαμένων, εὑρεθῆναί φασι παρθένον δεδεμένην παρὰ τὸν αἰγιαλὸν διά τινας τοιαύτας αἰτίας. λέγεται τὸν Ποσειδῶνα διὰ τὴν μυθολογουμένην τῶν Τρωικῶν τειχῶν κατασκευὴν, μηνίσαντα Λαομέδοντι τῷ βασιλεῖ, κῆτος ἀνεῖναι ἐκ τοῦ πελάγους πρὸς τὴν χώραν. ὑπὸ δὲ τούτου τούς τε παρὰ τὸν αἰγιαλὸν διατρίβοντας, καὶ τοὺς γεωργοῦντας τὴν παραθαλάττιον, παραχρῆμα συναρπάζεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις λοιμὸν ἐμπεσεῖν εἰς τὰ πλήθη, καὶ καρπῶν παντελῆ φθοράν· ὥστε πάντας ἐκπλήττεσθαι τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως. διὸ καὶ συντρεχόντων τῶν ὄχλων εἰς ἐκκλησίαν, καὶ ζητούντων ἀπαλλαγὴν τῶν ἀτυχημάτων, λέγεται τὸν βασιλέα πέμψαι πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα τοὺς ἐπερωτήσοντας περὶ τῶν συμβεβηκότων. ἐκπεσόντος οὖν χρησμοῦ, μῆνιν ὑπάρχειν Ποσειδῶνος, καὶ τότε ταύτην λήξειν ὅταν οἱ Τρῶες τὸ λαχὸν τῶν τέκνων ἑκουσίως παραδῶσι βορὰν τῷ κήτει· φασὶν, ἁπάντων εἰς τὸν κλῆρον ἐμβληθέντων, ἐλθεῖν εἰς Ἡσιόνην τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα. διόπερ τὸν Λαομέδοντα συναναγκασθέντα παραδοῦναι τὴν παρθένον, καὶ δεσμοῖς καταλαβόμενον ἀπολιπεῖν παρὰ τὸν αἰγιαλόν. ἐνταῦθα τὸν Ἡρακλέα μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν τὴν ἀπόβασιν ποιησάμενον, καὶ μαθόντα παρὰ τῆς κόρης τὴν περιπέτειαν, ἀναρρῆξαι μὲν τοὺς περὶ τὸ σῶμα δεσμοὺς, ἀναβάντα δ᾽ εἰς τὴν πόλιν, ἐπαγγείλασθαι τῷ βασιλεῖ διαφθείρειν τὸ κῆτος. τοῦ δὲ Λαομέδοντος ἀποδεξαμένου τὸν λόγον, καὶ δωρεὰς δώσειν ἐπαγγελλομένου τὰς ἀνικήτους ἵππους, φασὶ τὸ μὲν κῆτος ὑφ᾽ Ἡρακλέους ἀναιρεθῆναι, τῇ δ᾽ Ἡσιόνῃ δοθῆναι τὴν ἐξουσίαν εἴτε βούλοιτο μετὰ τοῦ σώσαντος ἀπελθεῖν, εἴτε μετὰ τῶν γονέων καταμένειν ἐν τῇ πατρίδι. τὴν μὲν οὖν κόρην ἑλέσθαι τὸν μετὰ τοῦ ξένου βίον, οὐ μόνον τῆς συγγενείας τὴν εὐεργεσίαν προκρίνασαν, ἀλλὰ καὶ φοβουμένην μὴ πάλιν φανέντος κήτους, πρὸς τὴν ὁμοίαν ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐκτεθῇ τιμωρίαν. τὸν δ᾽ οὖν Ἡρακλέα δώροις καὶ τοῖς προσήκουσι ξενίοις λαμπρῶς τιμηθέντα, τὴν Ἡσιόνην καὶ τὰς ἵππους παρακαταθέσθαι τῷ Λαομέδοντι, συνταξάμενον μετὰ τὴν ἐκ Κόλχων ἐπάνοδον ἀπολήψεσθαι [ταῦτα]· αὐτὸν δ᾽ ἀναχθῆναι μετὰ τῶν Ἀργοναυ-

γρ. δοῦναι

γρ. ἐπανιὼν

τῶν κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὸν προκείμενον ἆθλον. ἐπιγενομένου δὲ μεγάλου χειμῶνος, καὶ τῶν ἀριστέων ἀπεγνωκότων τὴν σωτηρίαν, φασὶν Ὀρφέα τῆς τελετῆς μόνον τῶν συμπλεόντων μετεσχηκότα, ποιήσασθαι τοῖς Σαμόθραξι τὰς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας εὐχάς. εὐθὺ δὲ τοῦ πνεύματος ἐνδόντος, καὶ δυοῖν ἀστέρων ἐπὶ τὰς τῶν Διοσκούρων κεφαλὰς ἐπιπεσόντων, ἅπαντας μὲν ἐκπλαγῆναι διὰ τὸ παράδοξον, ὑπολαβεῖν δὲ θεῶν προνοίᾳ τῶν κινδύνων ἑαυτοὺς ἀπηλλάχθαι. διὸ καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις παράδοσιμον γεγενημένης τῆς περιπετείας, ἀεὶ τοὺς χειμαζομένους τῶν πλεόντων εὐχὰς μὲν τίθεσθαι τοῖς Σαμόθραξι, τὴν δὲ τῶν ἀστέρων παρουσίαν ἀναπέμπειν εἰς τὴν τῶν Διοσκούρων ἐπιφάνειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε λήξαντος τοῦ χειμῶνος, ἀποβῆναι μὲν τοὺς ἀριστεῖς τῆς Θρᾴκης εἰς τὴν ὑπὸ Φινέως βασιλευομένην χώραν, περιτυχεῖν δὲ δυσὶ νεανίσκοις ἐπὶ τιμωρίᾳ διορυττομένοις, μάστιξι πληγὰς συνεχεῖς λαμβάνουσι. τούτους δ' ὑπάρχειν Φινέως υἱοὺς καὶ Κλεοπάτρας, ἣν φασιν ἐξ Ὠρειθυίας τῆς Ἐρεχθέως γεννηθῆναι καὶ Βορέου· διὰ δὲ μητρυιᾶς τόλμαν καὶ διαβολὰς ψευδεῖς τυχόντας ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀδίκως τῆς προειρημένης τιμωρίας. τὸν γὰρ Φινέα γεγαμηκότα Ἰδαίαν τὴν Δαρδάνου τοῦ Σκυθῶν βασιλέως θυγατέρα, καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα πάντα χαριζόμενον, πιστεῦσαι διότι τῇ μητρυιᾷ βίαν ἐφ' ὕβρει προσήγαγον οἱ πρόγονοι, βουλόμενοι τῇ μητρὶ χαρίζεσθαι. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἡρακλέα παραδόξως ἐπιφανέντων, φασὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς αἰκίαις ὄντας ἐπικαλέσασθαι καθάπερ θεοὺς τοὺς ἀριστεῖς, καὶ τὰς αἰτίας δηλώσαντας τῆς τοῦ πατρὸς παρανομίας, δεῖσθαι τῶν ἀτυχημάτων αὐτοὺς ἐξελέσθαι. τὸν δὲ Φινέα πικρῶς ἀπαντήσαντα τοῖς ξένοις, παραγγεῖλαι μηθὲν τῶν καθ' ἑαυτὸν πολυπραγμονεῖν. μηδένα γὰρ πατέρα λαβεῖν παρ' υἱῶν ἑκουσίως τιμωρίας, εἰ μὴ τῷ μεγέθει τῶν ἀδικημάτων ὑπερβάλλοιντο τὴν φυσικὴν τῶν γονέων εἰς τέκνα φιλοστοργίαν. ἐνταῦθα συμπλέοντας τοῖς περὶ τὸν Ἡρακλέα τοὺς ἐπικαλουμένους μὲν Βορεάδας, ἀδελφοὺς δ' ὄντας Κλεοπάτρας, λέγεται διὰ τὴν συγγένειαν πρώτους ὁρμῆσαι πρὸς τὴν βοήθειαν· καὶ τοὺς μὲν περικειμένους τοῖς νεανίσκοις δεσμοὺς περιρρῆξαι, τοὺς δ' ἐναντιουμένους τῶν βαρβάρων ἀποκτεῖναι. ὁρμήσαντος δὲ τοῦ Φινέως πρὸς μάχην, καὶ τοῦ πλήθους τῶν Θρᾳκῶν συνδραμόντος, φασὶ τὸν Ἡρακλέα πάντων ἄριστα διαγωνισάμενον, αὐτόν τε τὸν Φινέα καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγους ἀνελεῖν. τὸ δὲ τελευταῖον κρατήσαντα τῶν βασιλείων, τὴν μὲν Κλεοπάτραν ἐκ τῆς φυλακῆς προαγαγεῖν, τοῖς δὲ Φινείδαις ἀποκαταστῆσαι τὴν πατρῴαν ἀρχήν. βουλομένων δ' αὐτῶν τὴν μητρυιὰν μετ' αἰκίας ἀποκτεῖναι, πεῖσαι τῆς μὲν τιμωρίας ταύτης ἀποστῆναι, πρὸς δὲ τὸν πατέρα πέμψαντας εἰς τὴν Σκυθίαν, ἐκεῖνον παρακαλέσαι τῶν εἰς αὐτοὺς ἁμαρτημάτων λαβεῖν κόλασιν. οὗ γενηθέντος, τὸν μὲν Σκύθην τῆς θυγατρὸς καταγνῶναι θάνατον, τοὺς δ' ἐκ τῆς Κλεοπάτρας υἱοὺς ἀπενέγκασθαι παρὰ τοῖς Θρᾳξὶ δόξαν ἐπιεικείας. οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι τινὲς τῶν μυθογράφων τυφλωθῆναι φασὶ τοὺς Φινείδας ὑπὸ τοῦ πατρός, καὶ τὸν Φινέα τῆς ὁμοίας τυχεῖν συμφορᾶς ὑπὸ Βορέου. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Ἡρακλέα τινὲς παραδεδώκασι πρὸς ὑδρείαν ἐξελθόντα, κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν ἐπὶ τῆς χέρσου ἀπολειφθῆναι. καθόλου γὰρ τοὺς παλαιοὺς μύθους οὐχ ἁπλῆν οὐδὲ συμπεφωνημένην ἱστορίαν ἔχειν συμβέβηκε. διόπερ οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἐάν τινα τῶν ἀρχαιολογουμένων μὴ συμφώνως ἅπασι τοῖς ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι συγκρίνωμεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς Φινείδας λέγεται τῆς βασιλείας παραδόντας τῇ μητρὶ Κλεοπάτρᾳ, συστρατεῦσαι τοῖς ἀριστεῦσιν. ἀναχθέντας δ' αὐτοὺς ἐκ τῆς Θρᾴκης καὶ κομισθέντας εἰς τὸν Πόντον, προσχεῖν τῇ

γρ. τὴν δὲ τῶν ἀστέρων παρουσίας

γρ. διωρυγμένοις,

γρ. Ἰδίαν

ταυρικῆ, τὴν ἀγριότητα τῶν ἐγχωρίων ἀγνοοῦντας. νόμιμον γὰρ εἶναι τοῖς τὴν χώραν
ταύτην οἰκοῦσι βαρβάροις, θύειν Ἀρτέμιδι ταυροπόλῳ τοὺς καταπλέοντας ξένους.
παρ' οἷς φασὶ τὴν Ἰφιγένειαν ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις ἱέρειαν τῆς εἰρημένης θεοῦ κατα-
στᾶσαν, θύειν τοὺς ἁλισκομένους. ἐπιζητούσης δὲ τῆς ἱστορίας τὰς τῆς ξενοκτονίας
αἰτίας, ἀναγκαῖον βραχέα διελθεῖν, ἄλλως τε καὶ τῆς παρεκβάσεως οἰκείας ἐσομένης
ταῖς τῶν Ἀργοναυτῶν πράξεσι. φασὶ γὰρ Ἡλίου δύο γενέσθαι παῖδας, Αἰήτην τε καὶ
Πέρσην· τούτων δὲ τὸν μὲν Αἰήτην βασιλεῦσαι τῆς Κολχίδος, τὸν δ' ἕτερον τῆς ταυ-
ρικῆς, ἀμφοτέρους δὲ διενεγκεῖν ὠμότητι. καὶ Πέρσου μὲν Ἑκάτην γενέσθαι θυγα-
τέρα, τόλμῃ καὶ παρανομίᾳ προέχουσαν τοῦ πατρὸς, φιλοκύνηγον δ' οὖσαν, ἐν ταῖς
ἀποτυχίαις ἀνθρώπους ἀντὶ τῶν θηρίων κατατοξεύειν. φιλότεχνον δ' εἰς φαρμάκων
θανασίμων σκευασίας γενομένην, τὸ καλούμενον ἀκόνιτον ἐξευρεῖν, καὶ τῆς ἑκάστου
δυνάμεως πεῖραν λαμβάνειν μίσγουσαν ταῖς διδομέναις τοῖς ξένοις τροφαῖς. ἐμπει-
ρίαν δὲ μεγάλην ἐν τούτοις ἔχουσαν, πρῶτον μὲν τὸν πατέρα φαρμάκῳ διαφθεῖ-
ραι, καὶ διαδέξασθαι τὴν βασιλείαν· ἔπειτ' Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἱδρυσαμένην, καὶ τοὺς
καταπλέοντας ξένους θύεσθαι τῇ θεῷ καταδείξασαν, ἐπ' ὠμότητι διονομασθῆναι.
μετὰ δὲ ταῦτα, συνοικήσασαν Αἰήτῃ, γεννῆσαι δύο θυγατέρας, Κίρκην τε καὶ Μή-
δειαν, ἔτι δ' υἱὸν Αἰγιαλέα· καὶ τὴν Κίρκην εἰς φαρμάκων παντοδαπῶν ἐπινοίας
ἐκτραπεῖσαν, ἐξευρεῖν παντοίας φύσεις βοτανῶν καὶ δυνάμεις ἀπιστουμένας. οὐκ
ὀλίγα μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἑκάτης διδαχθῆναι, πολὺ δὲ πλείω διὰ τῆς ἰδίας
ἐπιμελείας ἐξευροῦσαν, μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπολιπεῖν ἑτέρᾳ πρὸς ἐπίνοιαν
φαρμακείας. δοθῆναι δ' αὐτὴν εἰς γάμον τῷ βασιλεῖ τῶν Σαρματῶν, οὓς ἔνιοι Σκύθας
προσαγορεύουσι· καὶ τὸ μὲν πρῶτον τὸν ἄνδρα φαρμάκοις ἀνελεῖν, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν
βασιλείαν διαδεξαμένην, πολλὰ κατὰ τῶν ἀρχομένων ὠμὰ πρᾶξαι καὶ βίαια. διό-
περ ἐκπεσοῦσαν τῆς βασιλείας, κατὰ μέν τινας τῶν μυθογράφων, φυγεῖν ἐπὶ τὸν ὠκεα-
νὸν, καὶ νῆσον ἐρήμην καταλαβομένην, ἐνταῦθα μετὰ τῶν συμφυγουσῶν γυναικῶν κα-
θιδρυθῆναι· κατὰ δέ τινας τῶν ἱστορικῶν, ἐκλιποῦσαν τὸν πόντον κατοικῆσαι τῆς Ἰταλίας
ἀκρωτήριον τὸ μέχρι τοῦ νῦν ἀπ' ἐκείνης Κίρκαιον ὀνομαζόμενον. τὴν δὲ Μήδειαν
ἱστοροῦσι μαθεῖν παρά τε τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς ἁπάσας τὰς τῶν φαρμάκων δυνά-
μεις, προαιρέσει δ' ἐναντιωτάτῃ χρῆσθαι. διατελεῖν γὰρ τοὺς καταπλέοντας τῶν ξέ-
νων ἐξαιρουμένην ἐκ τῶν κινδύνων, καὶ ποτὲ μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς αἰτεῖσθαι δεή-
σει καὶ χάριτι τὴν τῶν μελλόντων ἀπόλλυσθαι σωτηρίαν, ποτὲ δ' αὐτὴν ἐκ τῆς
φυλακῆς ἀφιεῖσαν, προνοεῖσθαι τῆς τῶν ἀτυχούντων ἀσφαλείας. τὸν μὲν γὰρ Αἰή-
την, τὰ μὲν διὰ τὴν ἰδίαν ὠμότητα, τὰ δ' ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἑκάτης πεισθέντα,
προσδέξασθαι τὸ τῆς ξενοκτονίας νόμιμον. ἀντιπραττούσης δὲ τῆς Μηδείας ἀεὶ
μᾶλλον τῇ προαιρέσει τῶν γονέων, φασὶ τὸν Αἰήτην ὑποπτεύσαντα τὴν ἐκ τῆς
θυγατρὸς ἐπιβουλὴν, εἰς ἐλευθέραν αὐτὴν ἀποθέσθαι φυλακήν. τὴν δὲ Μήδειαν
διαδρᾶσαν, καταφυγεῖν εἴς τι τέμενος Ἡλίου, κείμενον παρὰ θάλατταν. καθ' ὃν δὴ
χρόνον τοὺς Ἀργοναύτας ἀπὸ τῆς ταυρικῆς κομισθέντας, νυκτὸς καταπλεῦσαι τῆς
Κολχίδος εἰς τὸ προειρημένον τέμενος· ἔνθα δὴ περιτυχόντας τῇ Μηδείᾳ πλανω-
μένῃ περὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ μαθόντας παρ' αὐτῆς τὸ τῆς ξενοκτονίας νόμιμον, ἀποδέξασθαι
μὲν τὴν ἡμερότητα τῆς παρθένου, δηλώσαντας δὲ αὐτῇ τὴν ἑαυτῶν ἐπιβολὴν, πάλιν
παρ' ἐκείνης μαθεῖν τὸν ὑπάρχοντα αὐτῇ κίνδυνον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, διὰ τὴν πρὸς
τοὺς ξένους εὐσέβειαν. κοινοῦ δὲ τοῦ συμφέροντος φανέντος, τὴν μὲν Μήδειαν ἐπαγγείλασθαι

γρ. ἀτυχίαις.

γρ. ἐκθρέψαι ῥιζῶν παντοίας φύσεις καὶ δυ.

γρ. νῆσον

συνεργήσειν αὐτοῖς μέχρις ἂν συντελέσωσι τὸν προκείμενον ἆθλον· τὸν δ' Ἰάσονα διὰ τῶν ὅρκων δοῦναι πίστεις, ὅτι γήμας αὐτὴν ἕξει σύμβιον ἅπαντα τὸν τοῦ ζῆν χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς Ἀργοναύτας, ἀπολιπόντας φύλακας τῆς νεώς, νυκτὸς ὁρμῆσαι μετὰ τῆς Μηδείας ἐπὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας. περὶ οὗ τὸ κατὰ μέρος οἰκεῖον ἂν εἴη διελθεῖν, ἵνα μηδὲν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ὑποκειμένην ἱστορίαν ἀγνοῆται. Φρίξον τὸν Ἀθάμαντος μυθολογοῦσι διὰ τὰς ἀπὸ τῆς μητρυιᾶς ἐπιβουλὰς ἅμα λαβόντα τὴν ἀδελφὴν Ἕλλην, φυγεῖν ἐκ τῆς Ἑλλάδος. περαιουμένων δ' αὐτῶν κατά τινα θεῶν πρόνοιαν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ κριοῦ χρυσομάλλου, τὴν μὲν παρθένον ἀποπεσεῖν εἰς τὴν θάλατταν, ἣν ἀπ' ἐκείνης Ἑλλήσποντον ὀνομασθῆναι· τὸν δὲ Φρίξον εἰς τὸν Πόντον πορευθέντα, κατενεχθῆναι μὲν πρὸς τὴν Κολχίδα, κατὰ δέ τι λόγιον, θύσαντα τὸν κριόν, ἀναθεῖναι τὸ δέρας εἰς τὸ τοῦ Ἄρεος ἱερόν. μετὰ δὲ ταῦτα βασιλεύοντι τῆς Κολχίδος Αἰήτῃ χρησμὸν ἐκπεσεῖν ὅτι τότε καταστρέψει τὸν βίον, ὅταν ξένοι καταπλεύσαντες τὸ χρυσόμαλλον δέρας ἀπενέγκωσι. διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας, καὶ διὰ τὴν ἰδίαν ὠμότητα καταδεῖξαι θύειν τοὺς ξένους· ἵνα διαδοθείσης τῆς φήμης εἰς ἅπαντα τόπον περὶ τῆς Κόλχων ἀγριότητος, μηδεὶς τῶν ξένων ἐπιβῆναι τολμήσῃ τῆς χώρας. περιβαλεῖν δὲ καὶ τῷ τεμένει τεῖχος, καὶ φύλακας πολλοὺς παρακαταστῆσαι τῶν ἐκ τῆς Ταυρικῆς· ἀφ' ὧν καὶ τερατώδεις παρὰ τοῖς Ἕλλησι πλασθῆναι μύθους. διαβεβοῆσθαι γὰρ ὅτι πυρίπνοοι ταῦροι περὶ τὸ τέμενος ὑπῆρχον, δράκων δ' ἄυπνος ἐτήρει τὸ δέρας. ἀπὸ μὲν τῶν Ταύρων μετενεχθείσης τῆς ὁμωνυμίας ἐπὶ τὴν τῶν βοῶν ἰσχύν, ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ τὴν ξενοκτονίαν ὠμότητος πῦρ πνεῖν τοὺς ταύρους μυθολογηθέντας. παραπλησίως δὲ τοῦ τηροῦντος τὸ τέμενος, Δράκοντος ὀνομαζομένου, μεταγαγεῖν τοὺς ποιητὰς ἐπὶ τὸ τερατῶδες καὶ καταπληκτικὸν τοῦ ζῴου. τῆς δ' ὁμοίας μυθολογίας ἔχεσθαι καὶ τὰ περὶ τοῦ Φρίξου λεγόμενα. διαπλεῦσαι γὰρ αὐτόν φασιν, οἱ μὲν ἐπὶ νεὼς προτομὴν ἐπὶ τῆς πρώρας ἐχούσης κριοῦ, καὶ τὴν Ἕλλην δυσφοροῦσαν ἐπὶ τῇ ναυτίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς νεὼς ἐκκύπτουσαν, εἰς τὴν θάλατταν πεσεῖν. ἔνιοι δέ φασι τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν, ὄντα γαμβρὸν Αἰήτου, παρὰ τοῖς Κόλχοις ἐπιδημῆσαι, καθ' ὃν καιρὸν ἁλῶναι συνέβη τὸν Φρίξον μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ. ἐρωτικῶς δὲ ὀργῶντα τοῦ παιδός, λαβεῖν αὐτὸν ἐν δωρεᾷ παρὰ Αἰήτου, καὶ καθάπερ υἱὸν γνήσιον ἀγαπήσαντα, καταλιπεῖν αὐτῷ τὴν βασιλείαν. τὸν δὲ παιδαγωγὸν ὀνομαζόμενον Κριόν, τυθῆναι τοῖς θεοῖς, καὶ τοῦ σώματος ἐκδαρέντος προσηλῶσθαι πρὸς τῷ ναῷ τὸ δέρμα κατά τι νόμιμον. μετὰ δὲ ταῦτα Αἰήτῃ γενομένου χρησμοῦ, καθ' ὃν ἐσημαίνετο τελευτήσειν αὐτὸν ὅταν ξένοι καταπλεύσαντες τὸ τοῦ κριοῦ δέρας ἀπενέγκωσι, φασὶ τὸν βασιλέα χρυσῶσαι τὸ δέρας καὶ φρουρὰν ἐγκαταστῆσαι, ἵνα διὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπιμελεστάτης ἀξιωθῇ φυλακῆς. ταῦτα μὲν οὖν ἐξέσται τοῖς ἀναγινώσκουσι κρίνειν πρὸς τὰς ἰδίας ἑκάστου προαιρέσεις. τὴν δὲ Μήδειαν ἱστοροῦσι καθηγήσασθαι τοῖς Ἀργοναύταις πρὸς τὸ τοῦ Ἄρεος τέμενος, ἀπέχον ἑβδομήκοντα σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως, ἣν καλεῖσθαι μὲν Σύβαριν, ἔχειν δὲ τὰ βασίλεια τῶν Κόλχων. προσελθοῦσαν δὲ ταῖς πύλαις κεκλεισμέναις νυκτός, τῇ Ταυρικῇ διαλέκτῳ προσφωνῆσαι τοῖς φρουροῦσι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀνοιξάντων προθύμως, ὡς ἂν βασιλέως θυγατρί, φασὶ τοὺς Ἀργοναύτας εἰσπεσόντας ἐσπασμένοις τοῖς ξίφεσι, πολλοὺς μὲν φονεῦσαι τῶν βαρβάρων, τοὺς δ' ἄλλους διὰ τὸ παράδοξον καταπλήξαντας, ἐκβαλεῖν ἐκ τοῦ τεμένους, καὶ τὸ δέρας ἀναλαβόντας πρὸς τὴν ναῦν ἐπείγεσθαι κατὰ σπουδήν. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τὴν Μήδειαν

γρ. κατα[illegible]σαντες

γρ. φρουρο-ύντας

ἐν τῷ τεμένει τὸν μυθολογούμενον ἄυπνον δράκοντα, περιεσπειραμένον τὸ δέρμα, φαρμάκοις ἀποκτεῖναι, καὶ μετ᾽ Ἰάσονος τὴν ἐπὶ θάλατταν κατάβασιν ποιήσασθαι. τῶν δὲ διαφυγόντων Ταύρων ἀπαγγειλάντων τῷ βασιλεῖ τὴν γεγενημένην ἐπίθεσιν, φασὶ τὸν Αἰήτην μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν στρατιωτῶν διώξαντα τοὺς Ἕλληνας, καταλαβεῖν πλησίον τῆς θαλάττης. ἐξ ἐφόδου δὲ συνάψαντα μάχην, ἀνελεῖν ἕνα τῶν Ἀργοναυτῶν, Ἴφιτον τὸν Εὐρυσθέως ἀδελφὸν τοῦ τοὺς ἄθλους Ἡρακλεῖ προστάξαντος. ἔπειτα τοὺς ἄλλους τῷ πλήθει τῶν συναγωνιζομένων περιχυθέντα, καὶ βιαιότερον ἐγκείμενον, ὑπὸ Μελεάγρου φονευθῆναι. ἔνθα δὴ πεσόντος τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαρθέντων, τραπῆναι τοὺς Κόλχους πρὸς φυγήν, καὶ κατὰ τὴν δίωξιν τοὺς πλείστους αὐτῶν ἀναιρεθῆναι. γενέσθαι δὲ καὶ τῶν ἀριστέων τραυματίας Ἰάσονα καὶ Λαέρτην, ἔτι δ᾽ Ἀταλάντην, καὶ τοὺς Θεσπιάδας προσαγορευομένους. τούτους μὲν οὖν φασὶν ὑπὸ τῆς Μηδείας ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ποὶ ῥίζαις καὶ βοτάναις θεραπευθῆναι· τοὺς δ᾽ Ἀργοναύτας ἐπισιτισαμένους ἐκπλεῦσαι, καὶ μέσον ἤδη τὸ Ποντικὸν πέλαγος ἔχοντας, περιπεσεῖν χειμῶνι παντελῶς ἐπικινδύνῳ. τοῦ δ᾽ Ὀρφέως, καθάπερ καὶ πρότερον, εὐχὰς ποιησαμένου τοῖς Σαμόθραξι, λῆξαι μὲν τοὺς ἀνέμους, φανῆναι δὲ πλησίον τῆς νεὼς τὸν προσαγορευόμενον θαλάττιον Γλαῦκον. τοῦτον δ᾽ ἐπὶ δύο νύκτας καὶ δύο ἡμέρας συνεχῶς τῇ νηὶ συμπλεύσαντα, προειπεῖν μὲν Ἡρακλεῖ περὶ τῶν ἄθλων καὶ τῆς ἀθανασίας, τοῖς δὲ Τυνδαρίδαις, ὅτι προσαγορευθήσονται μὲν Διόσκουροι, τιμῆς δ᾽ ἰσοθέου τεύξονται παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. καθόλου δ᾽ ἐξ ὀνόματος προσφωνήσαντα πάντας τοὺς Ἀργοναύτας, εἰπεῖν ὡς διὰ τὰς Ὀρφέως εὐχὰς θεῶν προνοίᾳ φανεὶς αὐτοῖς σημαίνει τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι. συμβουλεύειν μὲν οὖν αὐτοῖς, ἐπειδὰν τάχιστα τῆς γῆς ἅψωνται, τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς, δι᾽ οὓς τετεύχασι δὶς ἤδη τῆς σωτηρίας. ἔπειτα τὸν μὲν Γλαῦκον δῦναι πάλιν εἰς τὸ πέλαγος, τοὺς δ᾽ Ἀργοναύτας κατὰ τὸ στόμα τοῦ Πόντου γενομένους, προσπλεῦσαι τῇ γῇ, βασιλεύοντος τότε τῆς χώρας Βύζαντος. ἀφ᾽ οὗ καὶ τὴν πόλιν τὴν Βυζαντίων ὠνομάσθαι. ἐνταῦθα δὲ βωμοὺς ἱδρυσαμένους, καὶ τοῖς θεοῖς τὰς εὐχὰς ἀποδόντας, καθιερῶσαι τὸν τόπον τὸν ἔτι καὶ νῦν τιμώμενον ὑπὸ τῶν παραπλεόντων. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναχθέντας, καὶ διαπλεύσαντας τήν τε Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, προσενεχθῆναι τῇ Τρῳάδι. ἐνταῦθα δ᾽ Ἡρακλέους πέμψαντος εἰς τὴν πόλιν Ἴφικλόν τε τὸν ἀδελφὸν καὶ Τελαμῶνα, τούς τε ἵππους καὶ τὴν Ἡσιόνην ἀπαιτήσοντας, λέγεται τὸν Λαομέδοντα τοὺς μὲν πρεσβευτὰς εἰς φυλακὴν ἀποθέσθαι, τοῖς δὲ ἄλλοις Ἀργοναύταις δι᾽ ἐνέδρας βουλεύσασθαι θάνατον· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους υἱοὺς ἔχειν τῇ πράξει συνεργούς, Πρίαμον δὲ μόνον ἐναντιοπραγοῦντα. τοῦτον γὰρ ἀποφήνασθαι δεῖν τὰ πρὸς τοὺς ξένους δίκαια τηρεῖν, καὶ τήν τε ἀδελφὴν καὶ τὰς ὡμολογημένας ἵππους ἀποδιδόναι. οὐδενὸς δ᾽ αὐτῷ προσέχοντος, φασὶν εἰς τὴν φυλακὴν δύο ξίφη προσενέγκαντα λάθρα δοῦναι τοῖς περὶ τὸν Τελαμῶνα, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς προαίρεσιν ἐξηγησάμενον, αἴτιον γενέσθαι τῆς σωτηρίας αὐτοῖς. εὐθὺς γὰρ τοὺς περὶ τὸν Τελαμῶνα φονεύσαντας μὲν τῶν φυλάκων τοὺς ἀντεχομένους, φυγόντας δ᾽ ἐπὶ θάλατταν, ἀπαγγεῖλαι τὰ κατὰ μέρος τοῖς Ἀργοναύταις. διόπερ τούτους μὲν ἑτοίμους γενομένους πρὸς μάχην, ἀπαντῆσαι τοῖς ἐκ τῆς πόλεως ἐκχεομένοις μετὰ τοῦ βασιλέως. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, καὶ τῶν ἀριστέων διὰ τὰς ἀρετὰς ἐπικρατούντων, μυθολογοῦσι τὸν Ἡρακλέα πάντων ἄριστα διαγωνίσασθαι. τόν τε γὰρ Λαομέδοντα φονεῦσαι, καὶ τῆς πόλεως ἐξ ἐφόδου κρατήσαντα, κολάσαι μὲν τοὺς μεταγνόντας

γρ. βουλεῦσαι

τῷ βασιλεῖ τῆς ἐπιβουλῆς, Πριάμῳ δὲ διὰ τὴν δικαιοσύνην παραδοῦναι τὴν βασιλείαν, καὶ φιλίαν συνθέμενον, ἐκπλεῦσαι μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν. ἔνιοι δὲ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν παραδεδώκασιν οὐ μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν, ἀλλ' ἰδίᾳ στρατεύσαντα τὸν Ἡρακλέα ναυσὶν ἓξ ἕνεκα τῶν ἵππων, ἑλεῖν τὴν Τροίαν. προσμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος ἐν τούτοις τοῖς ἔπεσιν, Ἀλλ' οἷόν ποτέ φασι βίην Ἡρακληείην Εἶναι, ἐμὸν πατέρα θρασυμέμνονα, θυμολέοντα· Ὅς ποτε δεῦρ' ἐλθὼν ἕνεχ' ἵππων Λαομέδοντος, Ἓξ οἴης σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι παυροτέροισιν, Ἰλίου ἐξαλάπαξε πόλιν, χήρωσε δ' ἀγυιάς. τοὺς δ' Ἀργοναύτας φασὶν ἐκ τῆς Τρῳάδος ἀναχθέντας, εἰς Σαμοθρᾴκην κομισθῆναι, καὶ τοῖς μεγάλοις θεοῖς τὰς εὐχὰς ἀποδόντας, πάλιν ἀναθεῖναι τὰς φιάλας εἰς τὸ τέμενος, τὰς ἔτι καὶ νῦν διαμενούσας. τῆς δὲ τῶν ἀριστέων ἀνακομιδῆς ἀγνοουμένης ἔτι κατὰ τὴν Θετταλίαν, φασὶ προσπεσεῖν φήμην ὅτι πάντες οἱ μετὰ Ἰάσονος στρατεύσαντες, ἐν τοῖς κατὰ Πόντον τόποις ἀπολώλασι. διόπερ τὸν Πελίαν καιρὸν ἔχειν ὑπολαμβάνοντα, τοὺς ἐφέδρους τῆς βασιλείας ἅπαντας ἄρδην ἀνελεῖν. τὸν μὲν γὰρ πατέρα τοῦ Ἰάσονος ἀναγκάσαι πιεῖν αἷμα ταύρου· τὸν δὲ ἀδελφὸν Πρόμαχον, παῖδα τὴν ἡλικίαν ὄντα, φονεῦσαι. Ἀμφινόμην δὲ τὴν μητέρα μέλλουσαν ἀναιρεῖσθαι, φασὶν ἐπάνδρον καὶ μνήμης ἀξίαν ἐπιτελέσασθαι πρᾶξιν. καταφυγοῦσαν γὰρ ἐπὶ τὴν ἑστίαν τοῦ βασιλέως, καὶ καταρασαμένην παθεῖν αὐτὸν ἄξια τῶν ἀσεβημάτων, ξίφει πατάξασαν αὐτῆς τὸ στῆθος, ἡρωϊκῶς καταστρέψαι τὸν βίον. τὸν δὲ Πελίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶσαν τὴν Ἰάσονος συγγένειαν ἄρδην ἀνελόντα, ταχὺ τὴν προσήκουσαν τοῖς ἀσεβήμασι κομίσασθαι τιμωρίαν. τὸν γὰρ Ἰάσονα καταπλεύσαντα νυκτὸς τῆς Θετταλίας εἰς ὅρμον οὐ μακρὰν μὲν τῆς Ἰωλκοῦ κείμενον, ἀθεώρητον δὲ τοῖς ἐκ τῆς πόλεως, μαθεῖν παρά τινος τῶν κατὰ τὴν χώραν τὰ γενόμενα περὶ τοὺς συγγενεῖς ἀτυχήματα. πάντων δὲ τῶν ἀριστέων ἑτοίμων ὄντων βοηθεῖν τῷ Ἰάσονι, καὶ πάντα κίνδυνον ἀναδέχεσθαι περὶ τῆς ἐπιθέσεως, ἐμπεσεῖν αὐτοῖς ἀμφισβήτησιν. οἱ μὲν γὰρ συμβουλεύειν, παραχρῆμα βιασαμένους εἰς τὴν πόλιν, ἀπροσδοκήτως ἐπιθέσθαι τῷ βασιλεῖ· τινὲς δ' ἀπεφαίνοντο δεῖν στρατιώτας ἀπὸ τῆς ἰδίας πατρίδος ἕκαστον συλλέξαντα, κοινὸν ἄρξασθαι πόλεμον. ἀδύνατον γὰρ εἶναι πεντήκοντα καὶ τρισὶν ἀνδράσι περιγενέσθαι βασιλέως δύναμιν ἔχοντος καὶ πόλεις ἀξιολόγους. τοιαύτης δ' οὔσης ἐν αὐτοῖς ἀπορίας, λέγεται τὴν Μήδειαν ἐπαγγείλασθαι δι' ἑαυτῆς τόν τε Πελίαν ἀποκτεῖναι δόλῳ, καὶ τὰ βασίλεια παραδοῦναι τοῖς ἀριστεῦσιν ἀκινδύνως. ἐνταῦθα πάντων θαυμασάντων τὸν λόγον, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιβολῆς μαθεῖν ζητούντων, εἰπεῖν ὅτι κομίζει μεθ' ἑαυτῆς πολλὰς καὶ παραδόξους δυνάμεις φαρμάκων, ὑπό τε τῆς μητρὸς Ἑκάτης εὑρημένας, καὶ τῆς ἀδελφῆς Κίρκης· καὶ ταύταις μὲν μηδέποτε κεχρῆσθαι πρότερον πρὸς ἀπώλειαν ἀνθρώπων, νυνὶ δὲ δι' αὐτῶν ἀμυνεῖσθαι ῥᾳδίως τοὺς ἀξίους τιμωρίας. προσφωνοῦσαν δὲ τοῖς ἀριστεῦσι τὰ κατὰ μέρος τῆς ἐπιθέσεως, ἐκ τῶν βασιλείων αὐτοῖς ἐπαγγείλασθαι σημαίνειν, τῆς μὲν ἡμέρας, καπνῷ, τῆς δὲ νυκτὸς, πυρὶ, πρὸς τὴν ὑπερκειμένην τῆς θαλάττης σκοπήν. αὐτὴν δὲ κατασκευάσασαν Ἀρτέμιδος εἴδωλον κοῖλον, εἰς μὲν τοῦτο παντοδαπὰς φύσεις φαρμάκων κατακρύψαι, ἑαυτῆς δὲ τὰς μὲν τρίχας δυνάμεσί τισι χρίσασαν, ποιῆσαι πολιάς· τὸ δὲ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα ῥυτίδων πλῆρες, ὥστε τοὺς ἰδόντας δοκεῖν εἶναι τινὰ παντελῶς πρεσβῦτιν. τὸ δὲ τελευταῖον, ἀναλαβοῦσαν τὴν θεὸν διεσκευασμένην καταπληκτικῶς εἰς ὄχλων δεισιδαιμονίαν, εἰς τὴν πόλιν εἰσβαλεῖν ἅμα ἡμέρᾳ. ἐνθεαζούσης δ' αὐτῆς, καὶ τοῦ πλήθους κατὰ τὰς ὁδοὺς συντρέχοντος,

προσμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος ἐν τοῖς ἔπεσι.

συντρέχοντος, παραγγέλλειν πᾶσι δέχεσθαι τὴν θεὸν εὐσεβῶς· παρεῖναι γὰρ αὐτὴν ἐξ Ὑπερβορέων ἐπ' ἀγαθῷ δαίμονι τῇ τε πόλει πάσῃ καὶ τῷ βασιλεῖ. πάντων δὲ προσκυνούντων καὶ τιμώντων τὴν θεὸν θυσίαις, καὶ τὸ σύνολον τῆς πόλεως ἁπάσης συνθειαζούσης, εἰσβαλεῖν τὴν Μήδειαν εἰς τὰ βασίλεια· καὶ τόν τε Πελίαν εἰς δεισιδαίμονα διάθεσιν ἐμβαλεῖν, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ διὰ τῆς τερατείας εἰς τοιαύτην κατάπληξιν ἀγαγεῖν, ὥστε πιστεῦσαι διότι πάρεστιν ἡ θεὸς εὐδαιμονίαν ποιήσουσα τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως. ἀπεφαίνετο γὰρ ἐπὶ δρακόντων ὀχουμένην τὴν Ἄρτεμιν δι' ἀέρος ὑπερπετασθῆναι πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, καὶ πρὸς καθίδρυσιν ἑαυτῆς καὶ τιμὰς αἰωνίους ἐκλελέχθαι τὸν εὐσεβέστατον ἁπάντων τῶν βασιλέων. προστετάχθαι δ' αὐτῇ καὶ τὸ γῆρας ἀφελόντα τοῦ Πελίου διά τινων δυνάμεων, νέον παντελῶς ποιῆσαι τὸ σῶμα, καὶ πολλὰ ἕτερα πρὸς μακάριον καὶ θεοφιλῆ βίον δωρήσασθαι. ἐκπληττομένου δὲ τοῦ βασιλέως τὸ παράδοξον τῶν λόγων, ἐπαγγείλασθαι τὴν Μήδειαν παραχρῆμα ἐπὶ τοῦ σώματος ἑαυτῆς τὰς πίστεις παρέξεσθαι. εἰποῦσαν γὰρ μίαν τῶν Πελίου θυγατέρων καθαρὸν ἐνεγκεῖν ὕδωρ, καὶ τῆς παρθένου τὸ ῥηθὲν εὐθὺς ἐπὶ τέλος ἀγαγούσης, φασὶν εἰς οἰκίσκον τινὰ συγκλείσασαν ἑαυτήν, καὶ περιπλαττομένην τὸ σῶμα πᾶν, ἀποκλύζεσθαι τὰς τῶν φαρμάκων δυνάμεις. ἀποκαταστᾶσαν δ' εἰς τὴν οἰκείαν διάθεσιν, καὶ φανεῖσαν τῷ βασιλεῖ, καταπλήξασθαι τοὺς ὁρῶντας, καὶ δόξαι τινὶ θεῶν προνοίᾳ μετηλλαχέναι τὸ γῆρας εἰς παρθένου νεότητα καὶ κάλλος περίβλεπτον. ποιῆσαι δ' αὐτὴν καὶ διά τινων φαρμάκων εἴδωλα φαντασθῆναι δρακόντων, ἐφ' ὧν ἀποφαίνεσθαι τὴν θεὸν κομισθεῖσαν δι' ἀέρος ἐξ Ὑπερβορέων ἐπιξενωθῆναι τῷ Πελίᾳ. τῶν δὲ εὐεργετημάτων ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φανέντων, καὶ τοῦ βασιλέως μεγάλης ὑπεροχῆς ἀξιοῦντος τὴν Μήδειαν, καὶ τὸ σύνολον πιστεύσαντος ἀληθῆ λέγειν, φασὶν αὐτὴν κατὰ μόνας ἐντυχεῖν τὸν πατέρα] ταῖς θυγατράσι, καὶ παρακαλέσαι συνεργεῖν καὶ πράττειν ἅπερ ἂν αὐταῖς προστάξῃ. προσήκειν γὰρ τῷ τοῦ βασιλέως σώματι, μὴ δουλικαῖς χερσίν, ἀλλὰ ταῖς τῶν τέκνων θεραπείαις, τυχεῖν τῆς παρὰ θεῶν εὐεργεσίας. διόπερ τοῦ Πελίου ταῖς θυγατράσι διαρρήδην εἰπόντος πάντα πράττειν ὅσα ἂν ἡ Μήδεια προστάττῃ περὶ τὸ σῶμα τοῦ πατρός, τὰς μὲν παρθένους, ἑτοίμους οὔσας, τὸ κελευόμενον ἐπιτελεῖν· τὴν δὲ Μήδειαν, νυκτὸς ἐπιγενομένης καὶ τοῦ Πελίου πρὸς ὕπνον τραπέντος, λέγειν ὡς ἀναγκαῖον ἐν λέβητι καθεψῆσαι τὸ σῶμα τοῦ Πελίου. προσηνῶς δὲ καὶ εὐηθῶς] τῶν παρθένων δεξαμένων τὸν λόγον, ἑτέραν αὐτὴν ἐπινοῆσαι πίστιν τῶν ὑπ' αὐτῆς λεγομένων. τρεφομένου γὰρ κριοῦ πολυετοῦς κατὰ τὴν οἰκίαν, ἐπαγγείλασθαι ταῖς κόραις τοῦτον πρότερον καθεψήσειν, καὶ ποιήσειν ἀπ' ἀρχῆς ἄρνα. συγκατατιθεμένων δ' αὐτῶν, μυθολογοῦσι τὴν Μήδειαν κατὰ μέλη διελοῦσαν τὸ σῶμα τοῦ κριοῦ καθεψῆσαι, καὶ διά τινων φαρμάκων παραχρουσαμένην, ἐξελεῖν ἐκ τοῦ λέβητος ἀρνὸς εἴδωλον. ἐνταῦθα τῶν παρθένων καταπλαγεισῶν, καὶ πίστεις τῆς πράξεως ἡγησαμένων ἐνδεχομένας ἔχειν, ὑπουργῆσαι τοῖς προστάγμασι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἁπάσας τὸν πατέρα τυπτούσας ἀποκτεῖναι, μόνην δ' Ἄλκηστιν δι' εὐσεβείας ὑπερβολὴν ἀποσχέσθαι τοῦ φύσαντος. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Μήδειαν φασὶ τοῦ μὲν τὸ σῶμα κατακόπτειν ἢ καθεψεῖν ἀποστῆναι, προσποιησαμένην δὲ δεῖν πρότερον εὐχὰς ποιήσασθαι τῇ σελήνῃ, τὰς μὲν παρθένους ἀναβιβάσαι μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὸ μετεωρότατον τέγος τῶν βασιλείων, αὐτὴν δὲ τῇ κολχίδι διαλέκτῳ

γῆρ. τὸ ὑπὲρ χρόνον

καὶ διωχθῆναί τινα μακρὰν διερχομένην, ἐξ χρονίζειν, ἀναστροφὴν διδοῦσαν τοῖς μέλλουσι ποιεῖσθαι τὴν ἐπίθεσιν. διὸ καὶ τοὺς Ἀργοναύτας ἀπὸ τῆς σκοπῆς καταμαθόντας τὸ πῦρ, καὶ νομίσαντας συντετελέσθαι τὴν ἀναίρεσιν τοῦ βασιλέως, ὁρμῆσαι δρόμῳ πρὸς τὴν πόλιν. παρελθόντας δ' ἐντὸς τοῦ τείχους ἐσπασμένοις τοῖς ξίφεσιν εἰς τὰ βασίλεια, τοὺς ἀπαντῶντας τῶν φυλάκων ἀνελεῖν. τὰς δὲ τοῦ Πελίου θυγατέρας, ἄρτι καταβεβηκυίας ἀπὸ τοῦ τέγους πρὸς τὴν καθέψησιν, καὶ παραδόξως ἐν τοῖς βασιλείοις ἰδούσας τόν τε Ἰάσονα καὶ τοὺς ἀριστεῖς, περιαλγεῖς ἐπὶ τῇ συμφορᾷ γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἀμύνασθαι τὴν Μήδειαν ἔχειν ἐξουσίαν, οὔτε τὸ πραχθὲν αὐταῖς μύσος δι' ἀπάτην, διορθώσασθαι. διόπερ ταύτας μὲν ὁρμῆσαι λέγεται στερίσκειν αὑτὰς τοῦ ζῆν, τὸν δὲ Ἰάσονα, ἐλεήσαντα τὰ πάθη παρακαταχεῖν αὐτάς, καὶ θαρρεῖν παρακαλέσαντα, διακούειν ὡς ἐκ κακίας μὲν οὐδὲν ἥμαρτον, ἀκουσίως δὲ δι' ἀπάτην ἠτύχησαν. καθόλου δὲ πᾶσι τοῖς συγγενέσιν ἐπαγγειλάμενος ἐπιεικῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς προσενεχθήσεσθαι, συναγαγεῖν εἰς ἐκκλησίαν τὰ πλήθη. ἀπολογησάμενον δὲ περὶ τῶν πεπραγμένων, καὶ διδάξαντα διότι τοὺς προαδικήσαντας ἠμύνατο, τιμωρίαν ἐλάττονα λαβὼν ὧν αὐτὸς πέπονθε, Ἀκάστῳ μὲν τῷ Πελίου τὴν πατρῴαν βασιλείαν παραδοῦναι· τῶν δὲ τοῦ βασιλέως θυγατέρων ἀξίως ἑαυτὸν φροντίδα ποιήσασθαι, καὶ πέρας συντελέσαι τὴν ὑπόσχεσιν αὐτόν φασι μετά τινα χρόνον, συνοικίσαντα πάσας τοῖς ἐπιφανεστάτοις. Ἄλκηστιν μὲν γὰρ τὴν πρεσβυτάτην ἐκδοῦναι πρὸς γάμον Ἀδμήτῳ τῷ Φέρητος Θετταλῷ, Ἀμφινόμην δὲ Ἀνδραίμονι Λεοντέως ἀδελφῷ, Εὐάδνην δὲ Κάνῃ τῷ Κεφάλου, Φωκέων τότε βασιλεύοντι. ταῦτα μὲν ὕστερον αὐτὸν πρᾶξαι· τότε δὲ μετὰ τῶν ἀριστέων εἰς ἰσθμὸν τὸν ἐν Πελοποννήσῳ πλεύσαντα, θυσίαν ἐπιτελέσαι τῷ Ποσειδῶνι, καὶ καθιερῶσαι τὴν Ἀργὼ τῷ θεῷ. ἀποδοχῆς δὲ μεγάλης τυχόντα παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν Κορινθίων Κρέοντι, μεταλαχεῖν τῆς πολιτείας, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐν τῇ Κορίνθῳ κατοικῆσαι. μελλόντων δὲ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὰς πατρίδας διαχωρίζεσθαι, φασὶ τὸν Ἡρακλέα συμβουλεῦσαι τοῖς ἀριστεῦσι, πρὸς τὰ παράδοξα τῆς τύχης, ἀλλήλοις ὅρκους δοῦναι συμμαχήσειν, ἐάν τις βοηθείας προσδεηθῇ. ἐκλέξασθαι δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐπιφανέστατον τόπον εἰς ἀγῶνος θέσιν καὶ πανήγυριν κοινήν, καὶ καθιερῶσαι τὸν ἀγῶνα τῷ μεγίστῳ τῶν θεῶν Διὶ Ὀλυμπίῳ. συνομοσάντων δὲ τῶν ἀριστέων περὶ τῆς συμμαχίας, καὶ τὴν διάταξιν τῶν ἀγώνων ἐπιτρεψάντων Ἡρακλεῖ, φασὶ τοῦτον τὸν τόπον προκρῖναι πρὸς τὴν πανήγυριν τῆς τῶν Ἠλείων χώρας, τὴν παρὰ τὸν Ἀλφειόν. διὸ καὶ τὴν παραποταμίαν καθιερώσαντα τῷ μεγίστῳ τῶν θεῶν, Ὀλυμπίαν ἀπ' ἐκείνου προσαγορεῦσαι. ὑποστησάμενον δὲ ἱππικὸν ἀγῶνα καὶ γυμνικόν, τά τε περὶ τῶν ἄθλων διατάξαι, καὶ θεωροὺς ἀποστεῖλαι ταῖς πόλεσι προεροῦντας τὴν θέαν τῶν ἀγώνων. διὰ δὲ τὴν παρὰ τοῖς Ἀργοναύταις γενομένην ἀποδοχὴν αὐτοῦ κατὰ τὴν στρατείαν οὐ μετρίως δοξασθέντος, προσγενέσθαι τὴν ἐκ τῆς Ὀλυμπικῆς πανηγύρεως δόξαν· ὥστε πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιφανέστατον ὑπάρξαι, καὶ παρὰ ταῖς πλείσταις πόλεσι γνωσθέντα, πολλοὺς ἔχειν ἐπιθυμοῦντας τῆς φιλίας, οὓς προθύμους εἶναι μετέχειν παντὸς κινδύνου. ταχὺ δὲ ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγίᾳ θαυμασθέντα, στρατόπεδόν τε κράτιστον συστήσασθαι, καὶ πᾶσαν ἐπελθεῖν τὴν οἰκουμένην, εὐεργετοῦντα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ἀνθ' ὧν τυχεῖν αὐτὸν συμφωνουμένης ἀθανασίας. τοὺς δὲ ποιητάς, διὰ τὴν συνήθη τερατολογίαν, μυθολογῆσαι μόνον τὸν Ἡρακλέα καὶ γυμνὸν ὅπλων

γρ. κατελεήσαντα

τελέσαι τοὺς τεθρυλλημένους ἄθλους. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ θεοῦ τούτου τὰ μυθο-
λογούμενα πάντα διήλθομεν· νυνὶ δὲ προσθετέον ἡμῖν ὑπὲρ Ἰάσονος τὸν ἀ-
πολειπόμενον λόγον. φασὶ γὰρ αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ κατοικοῦντα, καὶ συμβιώσαν-
τα δεκαετῆ χρόνον Μηδείᾳ, γεννῆσαι παῖδας ἐξ αὐτῆς, τοὺς μὲν πρεσβυτάτους
δύο, διδύμους, Θετταλόν τε καὶ Ἀλκιμένην· τὸν δὲ τρίτον, πολὺ νεώτερον τού-
των, Τίσανδρον. τοῦτον μὲν οὖν τὸν χρόνον ἱστοροῦσιν ἀποδοχῆς ἀξιωθῆναι τὴν
Μήδειαν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, διὰ τὸ μὴ μόνον κάλλει διαφέρειν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ
σωφροσύνῃ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κεκοσμῆσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα, ἀεὶ μᾶλλον
τοῦ χρόνου τὴν φυσικὴν εὐπρέπειαν ἀφαιρουμένου, λέγεται, τὸν Ἰάσονα Γλαύ-
κης ἐρασθέντα τῆς Κρέοντος θυγατρὸς, μνηστεῦσαι τὴν παρθένον· συγκατατιθεμένου
δὲ τοῦ πατρὸς καὶ τάξαντος ἡμέραν τοῖς γάμοις, τὸ μὲν πρῶτον ἐπιβαλέσθαι φα-
σὶν αὐτὸν πείθειν τὴν Μήδειαν ἑκουσίως παραχωρῆσαι τῆς συμβιώσεως. βούλε-
σθαι γὰρ αὐτὴν γαμεῖν, οὐκ ἀποδοκιμάζοντα τὴν πρὸς αὐτὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ τοῖς
τέκνοις σπεύδοντα συγγενῆ τὸν βασιλέως οἶκον ποιήσασθαι. ἀγανακτούσης δὲ τῆς
γυναικὸς, καὶ τοὺς θεοὺς μαρτυρουμένης τοὺς ἐπόπτας γενομένους τῶν ὅρκων, φασὶ
τὸν Ἰάσονα καταφρονήσαντα γῆμαι τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα. τὴν δὲ Μήδειαν
ἐξελαυνομένην ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ Κρέοντος λαβοῦσαν εἰς
τὴν τῆς φυγῆς παρασκευὴν, εἰς μὲν τὰ βασίλεια νυκτὸς εἰσελθεῖν, ἀλλοιώσασαν
τοῖς φαρμάκοις τὴν αὐτῆς ὄψιν, καὶ τὴν οἰκίαν ὑφάψαι, ῥίζαν τινὰ προσθεῖσαν,
εὑρημένην μὲν ὑπὸ Κίρκης τῆς ἀδελφῆς, δύναμιν δ' ἔχον, ἐπὰν ἐξαφθῇ, δυσκα-
τάσβεστον εἶναι. τῆς δ' ἄφνω δὲ φλεγομένων τῶν βασιλείων, τὸν μὲν Ἰάσονα ταχέως ἐκπη-
δῆσαι, τὴν δὲ Γλαύκην καὶ τὸν Κρέοντα τοῦ πυρὸς περικαταλαβόντος διαφθα-
ρῆναι. τινὲς δὲ τῶν συγγραφέων φασὶ τοὺς μὲν υἱοὺς τῆς Μηδείας δῶρα κομίσαι τῇ
νύμφῃ φαρμάκοις κεχρισμένα, τὴν δὲ Γλαύκην δεξαμένην καὶ τῷ σώμα-
τι περιθεμένην, αὐτήν τε συμφορᾷ περιπεσεῖν, καὶ τὸν πατέρα βοηθοῦντα, καὶ
τοῦ σώματος ἁψάμενον τελευτῆσαι. τὴν δὲ Μήδειαν ἐπιτυχοῦσαν τοῖς πρώ-
τοις ἐγχειρήμασιν, οὐκ ἀποστῆναι τῆς Ἰάσονος τιμωρείας. ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ προελθεῖν
αὐτὴν ὀργῆς ἅμα καὶ ζηλοτυπίας, ἔτι δ' ὠμότητος, ὥστ' ἐπεὶ ἐξέφυγε τὸν μετὰ
τῆς νύμφης κίνδυνον, τῇ σφαγῇ τῶν κοινῶν τέκνων ἐμβαλεῖν αὐτὸν εἰς τὰς μεγί-
στας συμφοράς. πλὴν γὰρ ἑνὸς τοῦ διαφυγόντος, τοὺς ἄλλους υἱοὺς ἀποσφά-
ξαι, καὶ τὰ σώματα τούτων ἐν τῷ τῆς Ἥρας τεμένει θάψαι· καὶ μετὰ τῶν πιστο-
τάτων θεραπαινίδων ἔτι πολλῆς νυκτὸς οὔσης φυγεῖν ἐκ τῆς Κορίνθου, καὶ διεκπε-
σεῖν εἰς Θήβας πρὸς Ἡρακλέα. τοῦτον γὰρ μεσίτην γεγονότα τῶν ὁμολογιῶν ἐν
Κόλχοις, ἐπηγγέλθαι βοηθήσειν αὐτῇ παρασπονδουμένῃ. ἐν τοσούτῳ δὲ τὸν μὲν Ἰά-
σονα στερηθέντα τέκνων καὶ γυναικὸς, δόξαι πᾶσι δίκαια πεπονθέναι· διὸ καὶ μὴ
δυνάμενον ἐνεγκεῖν τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ἐκ τοῦ ζῆν ἑαυτὸν μεταστῆσαι.
τοὺς δὲ Κορινθίους ἐκπεπλῆχθαι μὲν τὴν δεινότητα τῆς περιπετείας, μάλιστα δ'
ἀπορεῖν περὶ τῆς ταφῆς τῶν παίδων. διόπερ ἀποστειλάντων αὐτῶν Πυθώδε τοὺς ἐπε-
ρωτήσοντας τὸν θεὸν πῶς χρηστέον τοῖς σώμασι τῶν παίδων, προστάξαι τὴν Πυ-
θίαν ἐν τῷ τεμένει τῆς Ἥρας αὐτοὺς θάψαι, καὶ τιμῶν ἡρωικῶν αὐτοὺς ἀξιοῦν. ποιη-
σάντων δὲ τῶν Κορινθίων τὸ προσταχθὲν, φασὶ τὸν Θετταλὸν μὲν τὸν διαφυγόν-
τα τὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς φόνον, ἐν Κορίνθῳ τραφέντα, μετὰ ταῦτα ἐπανελθεῖν
εἰς Ἰωλκὸν, οὖσαν Ἰάσονος πατρίδα· ἐν ᾗ καταλαβόντα προσφάτως Ἄκαστον

ταῖς συμφοραῖς

τὸν Πελίου τετελευτηκότα, παραλαβεῖν κατὰ γένος προσήκουσαν τὴν βασιλείαν, καὶ τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν τεταγμένους ἀφ' ἑαυτοῦ προσαγορεῦσαι θετταλούς. οὐκ ἀγνοῶ δὲ διότι περὶ τῆς τῶν θετταλῶν προσηγορίας οὐ ταύτην μόνην τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ διαφώνους ἑτέρας παραδίδοσθαι συμβέβηκε· περὶ ὧν ἐν οἰκειοτέροις μνησθησόμεθα καιροῖς. τὴν δ' οὖν Μήδειαν ἐν θήβαις φασὶ καταλαβοῦσαν Ἡρακλέα μανικοῖς πάθεσι συνεχόμενον, καὶ τοὺς υἱοὺς ἀπεκτονότα, φαρμάκοις αὐτὸν ἰάσασθαι. τοῦ δ' Εὐρυσθέως ἐπικειμένου τοῖς προστάγμασιν, ἀγνοοῦσαν τὴν κατὰ τὸ παρὸν ἐκ τούτου βοήθειαν, καταφυγεῖν εἰς ἀθήνας πρὸς Αἰγέα τὸν Πανδίονος. ἐνταῦθα δ' οἱ μέν φασιν αὐτὴν Αἰγεῖ συνοικήσασαν γεννῆσαι Μῆδον τὸν ὕστερον μηδίας βασιλεύσαντα. τινὲς δ' ἱστοροῦσιν ὑφ' Ἱππότου τοῦ Κρέοντος ἐξαιτουμένην κρίσεως τυχεῖν, καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολυθῆναι. μετὰ δὲ ταῦτα Θησέως ἐπανελθόντος ἐκ Τροιζῆνος εἰς τὰς ἀθήνας, ἐγκληθεῖσαν ἐπὶ φαρμακείᾳ, φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως, δόντος Αἰγέως τοὺς παραπέμψοντας εἰς ἣν βούλοιτο χώραν, εἰς τὴν φοινίκην κομισθῆναι. ἐντεῦθεν δ' εἰς τοὺς ἄνω τόπους τῆς ἀσίας ἀναβᾶσαν, συνοικῆσαι τινὶ τῶν ἐπιφανῶν βασιλέων, ἐξ οὗ γεννῆσαι παῖδα Μῆδον· καὶ τὸν μὲν παῖδα μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν, διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν, θαυμασθῆναι κατὰ τὴν ἀνδρείαν, καὶ τοὺς ἄλλους ἀφ' ἑαυτοῦ μήδους ὀνομάσαι. καθόλου δὲ, διὰ τὴν τῶν τραγῳδῶν τερατείαν, ποικίλη τις καὶ διάφορος ἱστορία περὶ Μηδείας ἐξενήνεκται. καί τινες, χαρίζεσθαι βουλόμενοι τοῖς ἀθηναίοις, φασὶν αὐτὴν ἀναλαβοῦσαν τὸν ἐξ Αἰγέως Μῆδον εἰς κόλχους διασωθῆναι. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Αἰήτην, ἐκ τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Πέρσου βιαίως ἐκπεπτωκότα, τὴν ἀρχὴν ἀνακτήσασθαι, Μήδου τοῦ Μηδείας ἀνελόντος τὸν Πέρσην. μετὰ δὲ ταῦτα δυνάμεως ἐγκρατῆ γενόμενον τὸν Μῆδον, πολλὴν ἐπελθεῖν τῆς ὑπὲρ τὸν πόντον ἀσίας, καὶ κατασχεῖν τὴν ἀπ' ἐκείνου προσαγορευθεῖσαν μηδίαν. ἀλλὰ γὰρ τὸ πάσας τὰς ἀποφάσεις τῶν περὶ τῆς Μηδείας μυθολογησάντων ἀναγράφειν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ καὶ μακρὸν εἶναι κρίνοντες, τὰ καταλειπόμενα τῆς περὶ τῶν ἀργοναυτῶν ἱστορίας προσθήσομεν. οὐκ ὀλίγοι γὰρ τῶν τε ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῶν μεταγενεστέρων (ὧν ἐστι καὶ Τίμαιος) φασὶ τοὺς ἀργοναύτας μετὰ τὴν τοῦ δέρατος ἁρπαγὴν πυθομένους ὑπ' Αἰήτου προκατειλῆφθαι ναυσὶ τὸ στόμα τοῦ πόντου, πρᾶξιν ἐπιτελέσασθαι παράδοξον καὶ μνήμης ἀξίαν. ἀναπλεύσαντας γὰρ αὐτοὺς διὰ τοῦ ταναΐδος ποταμοῦ ἐπὶ τὰς πηγὰς, καὶ τόπον τινὰ τὴν ναῦν διελκύσαντας, καθ' ἑτέρου πάλιν ποταμοῦ τὴν ῥύσιν ἔχοντος εἰς τὸν ὠκεανὸν καταπλεῦσαι πρὸς τὴν θάλασσαν· ἀπὸ δὲ τῶν ἄρκτων ἐπὶ τὴν δύσιν κομισθῆναι, τὴν γῆν ἔχοντας ἐξ εὐωνύμων, καὶ πλησίον γενομένους γαδείρων, εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλατταν εἰσπλεῦσαι. ἀποδείξεις δὲ τούτων φέρουσι, δεικνύντες τοὺς παρὰ τὸν ὠκεανὸν κατοικοῦντας κελτοὺς σεβομένους μάλιστα τῶν θεῶν τοὺς διοσκούρους. παραδόσιμον γὰρ ἔχειν αὐτοὺς ἐκ παλαιῶν χρόνων τὴν τούτων τῶν θεῶν παρουσίαν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ γεγενημένην. εἶναι δὲ καὶ τὴν παρὰ τὸν ὠκεανὸν χώραν οὐκ ὀλίγας ἔχουσαν προσηγορίας ἀπό τε τῶν ἀργοναυτῶν καὶ τῶν διοσκούρων. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν ἐντὸς γαδείρων ἤπειρον ἔχειν ἐμφανῆ σημεῖα τῆς τούτων ἀνακομιδῆς. περὶ μὲν γὰρ τὴν τυρρηνίαν καταπλεύσαντας αὐτοὺς εἰς νῆσον τὴν ὀνομαζομένην αἰθαλίαν, τὸν ἐν αὐτῇ λιμένα, κάλλιστον ὄντα τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ἀργῷον ἀπὸ τῆς νεὼς προσαγορεῦσαι, καὶ μέχρι τοῦδε τῶν χρόνων διαμένειν αὐτῷ τὴν προσηγορίαν. παρα-

γρ. Ἱσσίπου

πλησίως δὲ τοῖς εἰρημένοις, κατὰ μὲν τὴν Τυῤῥηνίαν ἀπὸ σταδίων ὀκτακοσίων τῆς Ῥώμης ὀνομάσαι λιμένα Τελαμῶνα· κατὰ δὲ Φορμίας τῆς Ἰταλίας Αἰήτην, τὸν νῦν Καιήτην προσαγορευόμενον. πρὸς δὲ τούτοις ὑπ' ἀνέμων αὐτοὺς ἐκριφέντας εἰς τὰς Σύρτεις, καὶ μαθόντας παρὰ Τρίτωνος τοῦ τότε βασιλεύοντος τῆς Λιβύης τὴν ἰδιότητα τῆς θαλάττης, καὶ τὸν κίνδυνον ἐκφυγόντας, δωρήσασθαι χαλκοῦν τρίποδα, τὸν ἀρχαίοις μὲν κεχαραγμένον γράμμασι, μέχρι δὲ τῶν νεωτέρων χρόνων διαμείναντα παρὰ τοῖς Εὐεσπερίταις. οὐ παραλειπτέον δ' ἡμῖν ἀνεξέλεγκτον τὴν ἱστορίαν τῶν ἀποφηναμένων τοὺς Ἀργοναύτας ἀνὰ τὸν Ἴστρον πλεύσαντας, μέχρι τῶν πηγῶν κατενεχθῆναι, διὰ τὴν ἀντιπρόσωπον φύσιν πρὸς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον. τούτους γὰρ ὁ χρόνος ἤλεγξεν ὑπολαβόντας τὸν ἐν τῷ Πόντῳ πλείοσι στόμασιν ἐξερευγόμενον Ἴστρον, καὶ τὸν εἰς τὸν Ἀδρίαν ἐκβάλλοντα, τὴν ῥύσιν ἔχειν ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων. Ῥωμαίων γὰρ καταπολεμησάντων τὸ τῶν Ἴστρων ἔθνος, εὑρέθη τὰς πηγὰς ἔχων ὁ ποταμὸς ἀπὸ τετταράκοντα σταδίων τῆς θαλάττης. ἀλλὰ γὰρ τοῖς συγγραφεῦσιν αἰτίαν τῆς πλάνης φασὶ γενέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν τῶν ποταμῶν. ἡμῖν δ' ἀρκούντως ἐξειργασμένοις τὴν περὶ τῶν Ἀργοναυτῶν ἱστορίαν, καὶ τὰ ὑφ' Ἡρακλέους πραχθέντα, οἰκεῖον ἂν εἴη, κατὰ τὴν γενομένην ἐπαγγελίαν, διαγράψαι τὰς τῶν υἱῶν πράξεις.

τῶν Ἴστρων,

Μετὰ τὴν Ἡρακλέους τοίνυν ἀποθέωσιν οἱ παῖδες αὐτοῦ κατῴκουν ἐν Τραχῖνι παρὰ Κήϋκι τῷ βασιλεῖ. μετὰ δὲ ταῦτα Ὕλλου καί τινων ἑτέρων ἀνδρωθέντων, Εὐρυσθεὺς φοβηθεὶς μὴ πάντων ἐν ἡλικίᾳ γενομένων, ἐκπέσῃ τῆς ἐν Μυκήναις βασιλείας, ἔγνω τοὺς Ἡρακλείδας ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος φυγαδεῦσαι. διὸ Κήϋκι μὲν τῷ βασιλεῖ προηγόρευσε τούς τε Ἡρακλείδας καὶ τοὺς Λικυμνίου παῖδας ἐκβαλεῖν, ἔτι δὲ Ἰόλαον, καὶ τὸ σύστημα τῶν Ἀρκάδων τῶν Ἡρακλεῖ συνεστρατευκότων· ἢ ταῦτα μὴ ποιοῦντα, πόλεμον ἀναδέξασθαι. οἱ δ' Ἡρακλεῖδαι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, θεωροῦντες αὐτοὺς οὐκ ἀξιομάχους ὄντας Εὐρυσθεῖ πολεμεῖν, ἔγνωσαν ἑκουσίως φεύγειν ἐκ τῆς Τραχῖνος. ἐπιόντες δὲ τῶν ἄλλων πόλεων τὰς ἀξιολογωτάτας, ἐδέοντο προσδέξασθαι σφᾶς αὐτοὺς συνοίκους. μηδεμιᾶς δὲ τολμώσης ὑποδέξασθαι, μόνοι τῶν ἄλλων Ἀθηναῖοι, διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῖς ἐπιείκειαν, προσεδέξαντο τοὺς Ἡρακλείδας. κατῴκισαν δὲ αὐτοὺς μετὰ τῶν συμφυγόντων εἰς Τρικόρυθον, ἥτις ἐστὶ μία τῆς ὀνομαζομένης Τετραπόλεως. μετὰ δέ τινα χρόνον ἁπάντων τῶν Ἡρακλέους παίδων ἀνδρωθέντων, καὶ φρονήματος ἐμφυομένου τοῖς νεανίσκοις διὰ τὴν ἀφ' Ἡρακλέους δόξαν, ὑφορώμενος αὐτῶν τὴν αὔξησιν Εὐρυσθεύς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πολλῆς δυνάμεως. οἱ δ' Ἡρακλεῖδαι, βοηθούντων αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων, προστησάμενοι τὸν Ἡρακλέους ἀδελφιδοῦν Ἰόλαον, καὶ τούτῳ τε καὶ Θησεῖ καὶ Ὕλλῳ τὴν στρατηγίαν παραδόντες, ἐνίκησαν παρατάξει τὸν Εὐρυσθέα. κατὰ δὲ τὴν μάχην πλείστους μὲν τῶν μετ' Εὐρυσθέως κατέκοψαν, αὐτὸς δ' Εὐρυσθεύς, τοῦ ἅρματος κατὰ τὴν φυγὴν συντριβέντος, ὑπὸ Ὕλλου τοῦ Ἡρακλέους ἀνῃρέθη. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Εὐρυσθέως πάντες κατὰ τὴν μάχην ἐτελεύτησαν. μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ μὲν Ἡρακλεῖδαι πάντες περιβοήτῳ μάχῃ νενικηκότες τὸν Εὐρυσθέα, καὶ διὰ τὴν εὐημερίαν συμμάχων εὐπορήσαντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, Ὕλλου στρατηγοῦντος. Ἀτρεὺς δὲ μετὰ τὴν Εὐρυσθέως τελευτὴν καταλαβόμενος τὴν ἐν Μυκήναις βασιλείαν, καὶ προσλαβόμενος συμμάχους Τεγεάτας, καί τινας ἄλλους, ἀπήντησε τοῖς Ἡρακλείδαις. κατὰ δὲ τὸν Ἰσθμὸν τῶν στρατοπέδων ἀθροισθέντων, Ὕλλος μὲν ὁ Ἡρακλέους εἰς μονομαχίαν προεκαλέσατο τῶν πολεμίων τὸν βουλόμενον, ὁμολογίας θέμενος τοιαύτας· εἰ μὲν Ὕλλος νικήσει τὸν ἀντιταχθέντα, παραλαβεῖν Ἡρα-

κλείδας τὴν Εὐρυσθέως βασιλείαν· εἰ δὲ Ὕλλος λειφθείη, μὴ κατιέναι τοὺς Ηρα-
κλείδας εἰς πελοπόννησον ἐντὸς ἐτῶν πεντήκοντα. καταβάντος δ' εἰς τὴν πρόκλη-
σιν Εχέμου τοῦ βασιλέως τῶν τεγεατῶν, καὶ τῆς μονομαχίας γενομένης, ὁ μὲν Ὕλ-
λος ἀνῃρέθη, οἱ δὲ Ηρακλεῖδαι κατὰ τὰς ὁμολογίας ἀπέστησαν τῆς καθόδου, καὶ τὴν
εἰς τρικόρυνθον ἐπάνοδον ἐποιήσαντο. μετὰ δέ τινας χρόνους, Λικύμνιος μὲν μετὰ τῶν
παίδων, καὶ Τληπολέμου τοῦ Ηρακλέους, ἑκουσίως τῶν ἀργείων αὐτοὺς προσδε-
ξαμένων, ἐν ἄργει κατῴκησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐν τρικορύνθῳ κατοικήσαντες,
ὡς ὁ πεντηκονταετὴς χρόνος διῆλθε, κατῆλθον εἰς πελοπόννησον. ὧν τὰς πράξεις ἀ-
ναγράψομεν, ὅταν εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους παραγενηθῶμεν. Αλκμήνη δ' εἰς θήβας
καταντήσασα, καὶ μετὰ ταῦτα ἄφαντος γενομένη, τιμῶν ἰσοθέων ἔτυχε παρὰ τοῖς θη-
βαίοις. τοὺς δ' ἄλλους Ηρακλείδας φασὶν ἐλθόντας πρὸς Αἰγίμιον τὸν Δώρου, τὴν πα-
τρῴαν τῆς χώρας παρακαταθήκην ἀπαιτήσαντας, μετὰ δωριέων κατοικῆσαι. Τληπό-
λεμον δὲ τὸν Ηρακλέους ἐν ἄργει κατοικοῦντα λέγουσιν ἀνελεῖν Λικύμνιον τὸν Ἠλε-
κτρυόνος, ἐρίσαντα περί τινων· διὰ δὲ τὸν φόνον τοῦτον ἐξ ἄργους φυγόντα εἰς ῥόδον κα-
τοικῆσαι. τὴν δὲ νῆσον ταύτην τότε κατῴκουν ἕλληνες οἱ ὑπὸ Τριόπα τοῦ φόρβαν-
τος κατοικισθέντες. τὸν δ' οὖν Τληπόλεμον κοινῇ μετὰ τῶν ἐγχωρίων τριμερῆ ποιῆσαι
τὴν ῥόδον, καὶ τρεῖς ἐν αὐτῇ κατασκευάσαι πόλεις, λίνδον, ἰάλυσον, κάμειρον. βασιλεῦσαι δ'
αὐτὸν πάντων τῶν ῥοδίων, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς Ηρακλέους δόξαν, καὶ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους
μετ' Αγαμέμνονος ἐπὶ τὴν τροίαν στρατεῦσαι. Επεὶ δὲ περὶ Ηρακλέους καὶ τῶν ἀπο-
γόνων αὐτοῦ ἐμνήσθημεν, οἰκεῖον ἂν εἴη περὶ Θησέως εἰπεῖν, διὰ τὸ τοῦτον ζηλῶσαι τὴν
ἰδέαν τῶν Ηρακλέους ἄθλων. Θησεὺς τοίνυν γεγονὼς Αἴθρας τῆς Πιτθέως καὶ Πο-
σειδῶνος, τραφεὶς ἐν Τροιζῆνι παρὰ Πιτθεῖ τῷ μητροπάτορι, καὶ τὰ μυθολογούμε-
να σύμβολα ἀνῃρημένος, τὰ ὑπὸ Αἰγέως ὑπό τινι πέτρᾳ τεθειμένα, κατήντησεν εἰς τὰς
ἀθήνας. διεξιὼν δ', ὥς φασι, τὴν παραθαλάττιον, καὶ ζηλωτὴς ὢν τῆς Ηρακλέους ἀρετῆς,
ἐπεβάλετο τελεῖν ἄθλους περιέχοντας ἀποδοχήν τε καὶ δόξαν. πρῶτον μὲν οὖν ἀνεῖλε
τὸν ὀνομαζόμενον Κορυνήτην, χρώμενον τῇ προσαγορευομένῃ κορύνῃ (ἥτις ἦν αὐτῷ
ὅπλον ἀμυντήριον) καὶ τοὺς παριόντας ἀποκτείνοντα. δεύτερον δὲ, τὸν ἐν ἰσθμῷ κα-
τοικοῦντα Σίννιν. οὗτος γὰρ δύο πίτυς κάμπτων, καὶ πρὸς ἑκατέραν τὸν ἕνα βραχίονα
προσδεσμεύων, ἄφνω τὰς πίτυς ἠφίει. διόπερ τῶν σωμάτων διὰ τὴν βίαν ἀποσπωμέ-
νων, συνέβαινε τοὺς ἀτυχοῦντας μετὰ μεγάλης τιμωρίας τελευτᾶν. τρίτην δὲ τὴν ἐν
κρομμυῶνι ὑπάρχουσαν ὗν ἀγρίαν, διαφέρουσαν ἀλκῇ τε καὶ μεγέθει, καὶ πολλοὺς ἀν-
θρώπους ἀναιροῦσαν, ἀπέκτεινεν. ἐκόλασε δὲ καὶ Σκίρωνα, τὸν οἰκοῦντα τῆς μεγαρίδος τὰς
ὀνομαζομένας σκιρωνίδας πέτρας. οὗτος δ' εἰώθει τοὺς παριόντας ἀναγκάζειν ἀπονί-
πτειν ἑαυτὸν ἐπί τινος ἀποκρήμνου τόπου· λακτίσματι δὲ ἄφνω τύπτων, περιεκύλιε κατὰ
τῶν κρημνῶν εἰς θάλασσαν, κατὰ τὴν ὀνομαζομένην χελώνην. ἀνεῖλε δὲ καὶ περὶ τὴν ἐλευ-
σῖνα Κερκύονα, τὸν διαπαλαίοντα τοῖς παριοῦσι, καὶ τὸν ἡττηθέντα διαφθείροντα. μετὰ δὲ
ταῦτα, τὸν ὀνομαζόμενον Προκρούστην ἀπέκτεινε, τὸν οἰκοῦντα ἐν τῷ λεγομένῳ κο-
ρυδαλλῷ τῆς ἀττικῆς. οὗτος δὲ τοὺς παριόντας ὁδοιπόρους ἠνάγκαζεν ἐπί τινος κλίνης ἀνα-
πίπτειν, καὶ τῶν μὲν μακροτέρων τὰ προέχοντα μέρη τοῦ σώματος ἀπέκοπτε, τῶν δ'
ἐλαττόνων τοὺς πόδας προσέκρουεν· ἀφ' οὗ περ Προκρούστης ὠνομάσθη. κατορθώσας δὲ
τὰ προειρημένα, κατήντησεν εἰς ἀθήνας, καὶ τὸν Αἰγέα διὰ τῶν συμβόλων ἀνεγνώρισε.
μετὰ δὲ ταῦτα τὸν ἐν μαραθῶνι ταῦρον, ὃν Ηρακλῆς, τελῶν ἆθλον, ἐκ κρήτης ἀπή-
γαγεν εἰς πελοπόννησον, συμπλακεὶς καὶ κρατήσας τοῦ ζώου, κατήγαγεν εἰς τὰς ἀθή-

γρ. Ηλεκτρύωνος,

γρ. διάλαμβάνω

γρ. κορυνὴ ὅπερ ἦν ὅπλ.

γρ. Σίννιν

γρ. τρίτην

νας. τοῦτον δ' Αἰγεὺς παραλαβὼν ἔθυσεν Ἀπόλλωνι. λείπεται δ' ἡμῖν εἰπεῖν περὶ
Μινωταύρου τοῦ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Θησέως. ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ, προσαναδραμόντας τοῖς χρόνοις, τὰ συμπεπλεγμένα τούτοις διελθεῖν, ἵνα γένηται σαφὴς ἡ σύμπασα διήγησις. Τέκταμος ὁ Δώρου, τοῦ Ἕλληνος, τοῦ Δευκαλίωνος, εἰς κρήτην πλεύσας μετ' αἰολέων καὶ πελασγῶν, ἐβασίλευσε τῆς νήσου. γήμας δὲ τὴν Κρηθέως θυγατέρα, ἐγέννησεν Ἀστέριον. οὗ βασιλεύοντος ἐν τῇ κρήτῃ, Ζεὺς, ὥς φασιν, Εὐρώπην ἁρπάσας ἐκ φοινίκης, καὶ διακομίσας εἰς κρήτην ἐπὶ ταύρου, μιγεὶς αὐτῇ, τρεῖς υἱοὺς ἐγέννησε, Μίνω, καὶ Ῥαδάμανθυν καὶ Σαρπηδόνα. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Εὐρώπην Ἀστέριος ὁ βασιλεὺς τῆς κρήτης ἔγημεν· ἄπαις δὲ ὢν, τοὺς τοῦ Διὸς παῖδας υἱοποιησάμενος, διαδόχους τῆς βασιλείας ἀπέλιπε. τούτων δὲ Ῥαδάμανθυς μὲν τοῖς κρησὶν ἐνομοθέτησε, Μίνως δὲ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν, καὶ γήμας Ἰτώνην τὴν Λυκτίου, Λύκαστον ἐγέννησεν· ὃς διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, καὶ γήμας Ἰδην τὴν Κορύβαντος, ἐγέννησε Μίνωα τὸν δεύτερον, ὅν τινες Διὸς υἱὸν ἀναγράφουσιν. οὗτος πρῶτος ἑλλήνων ναυτικὴν δύναμιν ἀξιόλογον συστησάμενος ἐθαλασσοκράτησε. γήμας δὲ Πασιφάην τὴν Ἡλίου καὶ Κρήτης, ἐγέννησε Δευκαλίωνα, καὶ Ἀστρέα, καὶ Ἀνδρόγεων, καὶ Ἀριάδνην, καὶ ἕτερα τέκνα ἔσχε πλείονα. τῶν δὲ Μίνωος υἱῶν Ἀνδρόγεως μὲν εἰς τὰς ἀθήνας κατήντησε, τῶν παναθηναίων συντελουμένων, Αἰγέως βασιλεύοντος· ἐν δὲ τοῖς ἀγῶσι νικήσας τοὺς ἀθλητὰς ἅπαντας, συνήθης ἐγένετο τοῖς Πάλλαντος παισίν. ἐν τούτῳ ὁ μὲν Αἰγεὺς ὑποπτεύσας τὴν Ἀνδρόγεω φιλίαν, μήπως ὁ Μίνως βοηθήσας τοῖς υἱοῖς τοῦ Πάλλαντος ἀφέληται τὴν ἀρχὴν, ἐπεβούλευσε τῷ Ἀνδρόγεῳ. βαδίζοντος οὖν αὐτοῦ εἰς τὰς θήβας ἐπί τινα θεωρίαν, ἐδολοφόνησεν αὐτὸν διά τινων ἐγχωρίων, περὶ οἰνόην τῆς ἀττικῆς. Μίνως δὲ πυθόμενος τὴν κατὰ τὸν υἱὸν συμφορὰν, ἧκεν εἰς τὰς ἀθήνας, δίκας αἰτῶν τοῦ Ἀνδρόγεω φόνου. οὐδενὸς δ' αὐτῷ προσέχοντος, πρὸς μὲν ἀθηναίους συνεστήσατο πόλεμον, ἀρὰς δὲ ἐποιήσατο τῷ Διὶ γενέσθαι κατὰ τὴν πόλιν τῶν ἀθηναίων αὐχμὸν καὶ λιμόν. ταχὺ δὲ περὶ τὴν ἀττικὴν καὶ τὴν ἑλλάδα γενομένων αὐχμῶν, καὶ φθαρέντων τῶν καρπῶν, συνελθόντες οἱ τῶν πόλεων ἡγεμόνες, ἐπηρώτησαν τὸν θεὸν πῶς ἂν δύνωνται κακῶν ἀπαλλαγῆναι. ὁ δ' ἔχρησεν ἐλθεῖν αὐτοὺς πρὸς Αἰακὸν τὸν Διὸς καὶ Αἰγίνης τῆς Ἀσωποῦ θυγατρὸς, καὶ κελεύειν ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς ποιήσασθαι. οὗ πραχθέντος καθότι προσετάχθη, ὁ μὲν Αἰακὸς ἐπετέλεσε τὰς εὐχὰς, καὶ ὁ αὐχμὸς παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ἐπαύσατο, παρὰ δὲ τοῖς ἀθηναίοις μόνοις διέμεινεν. οὗ δὴ χάριν ἠναγκάσθησαν οἱ ἀθηναῖοι τὸν θεὸν ἐπερωτῆσαι περὶ τῆς τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς. εἶθ' ὁ μὲν θεὸς ἔχρησεν, ἐὰν τοῦ Ἀνδρόγεω φόνου τῷ Μίνωϊ δίκας δῶσιν ἃς ἂν ἐκεῖνος δικάσῃ. ὑπακουσάντων δὲ τῷ θεῷ τῶν ἀθηναίων, προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Μίνως διδόναι κούρους ἑπτὰ καὶ τὰς ἴσας κόρας δι' ἐτῶν ἑπτὰ βορὰν τῷ Μινωταύρῳ, εἰς ὅσον ἂν χρόνον ζῇ τὸ τέρας. δόντων δ' αὐτῶν, ἀπηλλάγησαν τῶν κακῶν οἱ κατὰ τὴν ἀττικὴν, καὶ ὁ Μίνως πολεμῶν ἐπαύσατο τὰς ἀθήνας. διελθόντων δὲ ἐτῶν ζ, πάλιν ὁ Μίνως ἦλθεν εἰς τὴν ἀττικὴν μετὰ μεγάλου στόλου, καὶ τοὺς δὶς ἑπτὰ κούρους ἀπαιτήσας ἔλαβε. μελλόντων δ' ἐκπλεῖν τῶν περὶ τὸν Θησέα, ὁ Αἰγεὺς συνέθετο πρὸς τὸν κυβερνήτην, καὶ προσέταξεν αὐτῷ, ἐὰν μὲν ὁ Θησεὺς νικήσῃ τὸν Μινώταυρον, καταπλεῖν αὐτοὺς λευκοῖς ἱστίοις· ἐὰν δ' ἀπόληται, μέλασι, καθάπερ καὶ πρότερον ποιεῖν εἰώθεσαν. καταπλευσάντων δ' αὐτῶν εἰς κρήτην, Ἀριάδνη μὲν ἡ θυγάτηρ τοῦ Μίνωος ἠράσθη τοῦ Θησέως εὐπρεπείᾳ διαφέροντος· Θησεὺς δ' εἰς λόγους ἐλθὼν αὐτῇ, καὶ ταύτην συνεργὸν λαβὼν, τόν τε Μινώταυρον ἀπέκτεινε, καὶ τὴν ἔξοδον τοῦ λαβυρίνθου παρ'

γρ. Τάνταμος

γρ. Καβία,

γρ. δύναιντο

γρ. κόρας

αὐτῆς μαθὼν, διεσώθη. διαχειμάσας δ' εἰς τὴν πατρίδα, καὶ κλέψας τὴν Ἀριάδνην, ἔλαθεν ἐκπλεύσας νυκτὸς, καὶ κατῆρεν εἰς νῆσον τὴν ποτὲ μὲν Δίαν, νῦν δὲ Νάξον προσαγορευομένην. καθ' ὃν δὴ χρόνον μυθολογοῦσι Διόνυσον ἐπιφανέντα, καὶ διὰ τὸ κάλλος τῆς Ἀριάδνης, ἀφελόμενον τοῦ Θησέως τὴν παρθένον, ἔχειν αὐτὴν ὡς γυναῖκα γαμετὴν, ἀγαπωμένην διαφερόντως. μετὰ γοῦν τὴν τελευτὴν αὐτῆς, διὰ τὴν φιλοστοργίαν ἀθανάτων καταξιῶσαι τιμῶν, καταστερίσαντα τὸν ἐν οὐρανῷ στέφανον Ἀριάδνης. τοὺς δὲ περὶ τὸν Θησέα φασὶ διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης δυσφορουμένους ἰσχυρῶς, καὶ διὰ τὴν λύπην ἐπιλαθομένους τῆς Αἰγέως παραγγελίας, τοῖς μέλασιν ἱστίοις καταπλεῦσαι εἰς τὴν Ἀττικήν. Αἰγέα δὲ θεασάμενον τὸν κατάπλουν, καὶ δόξαντα τεθνηκέναι τὸν υἱὸν, ἡρωικὴν ἅμα πρᾶξιν καὶ συμφορὰν ἐπιτελέσασθαι. ἀναβάντα γὰρ εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λύπης προσκόψαντα τῷ ζῆν, ἑαυτὸν κατακρημνίσαι. μετὰ δὲ τὴν Αἰγέως τελευτὴν Θησεὺς διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν, ἦρχε τοῦ πλήθους νομίμως, καὶ πολλὰ πρὸς αὔξησιν τῆς πατρίδος ἔπραξεν. ἐπιφανέστατον δὲ συνετελέσθη τὸ τοὺς δήμους ὄντας μικροὺς μὲν τοῖς μεγέθεσι, πολλοὺς δὲ τὸν ἀριθμὸν, μεταγαγεῖν εἰς τὰς Ἀθήνας. ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν χρόνων Ἀθηναῖοι, διὰ τὸ βάρος τῆς πόλεως, φρονήματος ἐνεπίμπλαντο, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ὠρέχθησαν. ἡμεῖς δὲ περὶ τούτων ἀρκούντως διεληλυθότες, τὰ λειπόμενα τῶν περὶ Θησέα γενομένων ἀναγράψομεν. Δευκαλίων ὁ πρεσβύτατος τῶν Μίνωος παίδων, δυναστεύων τῆς Κρήτης, καὶ ποιησάμενος πρὸς Ἀθηναίους συμμαχίαν, συνῴκισε τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Φαίδραν Θησεῖ. ὃς μετὰ τὸν γάμον Ἱππόλυτον μὲν τὸν ἐκ τῆς ἀμαζονίδος γενόμενον υἱὸν ἔπεμψεν εἰς Τροιζῆνα, τρέφεσθαι παρὰ τῆς Αἴθρας ἀδελφῆς· ἐκ δὲ Φαίδρας Ἀκάμαντα καὶ Δημοφῶντα ἐγέννησε. μικρὸν δ' ὕστερον Ἱππολύτου ἐπανελθόντος εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς τὰ μυστήρια, Φαίδρα διὰ τὸ κάλλος ἐρασθεῖσα αὐτοῦ, τότε μὲν ἀπελθόντος ἱδρύσατο ἱερὸν Ἀφροδίτης, παρὰ τὴν ἀκρόπολιν, ὅθεν ἦν καθορᾶν τὴν Τροιζῆνα· ὕστερον δὲ παρὰ τῷ Πιτθεῖ μετὰ Θησέως καταλύσασα, ἠξίου τὸν Ἱππόλυτον μιγῆναι αὐτῇ. ἀντειπόντος δ' ἐκείνου, φασὶ τὴν Φαίδραν ἀγανακτῆσαι, καὶ ἐπανελθοῦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰπεῖν τῷ Θησεῖ διότι ἐπιβάλλετο Ἱππόλυτος αὐτῇ μιγῆναι. Θησέως δὲ διστάζοντος περὶ τῆς διαβολῆς, καὶ τὸν Ἱππόλυτον μεταπεμπομένου πρὸς τὸν ἔλεγχον, Φαίδρα μὲν, φοβηθεῖσα τὸν ἐξετασμὸν, ἀνεκρέμασεν ἑαυτήν· Ἱππόλυτος δὲ ἁρματηλατῶν, ὡς ἤκουσε τὰ περὶ τὴν διαβολὴν, συνεχύθη τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἵππων ταραχθέντων, καὶ ἐπισπασαμένων αὐτὸν ταῖς ἡνίαις, συνέβη τὸν μὲν δίφρον συντριβῆναι, τὸ δὲ μειράκιον ἐμπλακὲν τοῖς ἱμᾶσιν ἑλκυσθῆναι, καὶ τελευτῆσαι. Ἱππόλυτος μὲν οὖν διὰ σωφροσύνην τὸν βίον καταστρέψας, παρὰ τοῖς Τροιζηνίοις ἔτυχεν ἰσοθέων τιμῶν. Θησεὺς δὲ μετὰ ταῦτα καταστασιασθεὶς καὶ φυγὼν ἐκ τῆς πατρίδος, ἐπὶ τῆς ξένης ἐτελεύτησεν. οἱ δ' ἀθηναῖοι μεταμεληθέντες τά τε ὀστᾶ μετήνεγκαν, καὶ τιμαῖς ἰσοθέοις ἐτίμησαν αὐτὸν, καὶ τέμενος ἄσυλον ἐποίησαν ἐν ταῖς ἀθήναις τὸ προσαγορευόμενον ἀπ' ἐκείνου Θησεῖον. Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὸν περὶ Θησέως λόγον ἀποδεδώκαμεν, ἐν μέρει διέξιμεν περί τε τῆς κατὰ τὴν Ἑλένην ἁρπαγῆς, καὶ τῆς μνηστείας Περσεφόνης ὑπὸ Πειρίθου· αὗται γὰρ αἱ πράξεις συμπεπλεγμέναι ταῖς Θησέως εἰσί. Πειρίθους γὰρ ὁ Ἰξίονος, ἀποθανούσης αὐτοῦ τῆς γυναικὸς Ἱπποδαμείας, καὶ καταλιπούσης υἱὸν Πολυποίτην, παρῆλθεν εἰς τὰς ἀθήνας πρὸς Θησέα. καταλαβὼν δὲ τετελευτηκυῖαν τὴν γυναῖκα τοῦ Θησέως Φαίδραν, ἔπεισεν αὐτὸν ἁρπάσαι τὴν Λήδας καὶ Διὸς Ἑλένην, δεκαετῆ μὲν τὴν ἡλικίαν ἔχουσαν, εὐπρεπείᾳ δὲ πασῶν διαφέρουσαν, παραγενόμενοι

δ᾽ εἰς Λακεδαίμονα μετὰ πλειόνων, καὶ καιρὸν εὔθετον λαβόντες, ἥρπασαν τὴν Ἑλένην κοινῇ, καὶ ἀπήγαγον εἰς τὰς Ἀθήνας. ἔπειτα πρὸς ἀλλήλους ὁμολογίας ἔθεντο διακληρώσασθαι, καὶ τὸν μὲν λαχόντα, γῆμαι τὴν Ἑλένην, τὸν δ᾽ ἕτερον συμπρᾶξαι περὶ ἑτέρας γυναικὸς, ὑπομένοντα πάντα κίνδυνον. περὶ δὲ τούτων δόντες ἀλλήλοις ὅρκους, ἔλαχον, καὶ συνέβη τῷ κλήρῳ λαχεῖν Θησέα. αὐτὸς μὲν οὖν κύριος κατέστη τῆς παρθένου τὸν τρόπον τοῦτον. τῶν δ᾽ οὖν Ἀθηναίων ἀγανακτούντων ἐπὶ τῷ γεγονότι, φοβηθεὶς ὁ Θησεὺς ὑπεξέθετο τὴν Ἑλένην εἰς Ἄφιδναν μίαν τῶν Ἀττικῶν πόλεων. παρακατέστησε δ᾽ αὐτῇ τὴν μητέρα Αἴθραν, καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοὺς ἀρίστους, σωματοφύλακας τῆς παρθένου. Πειρίθου δὲ κρίναντος μνηστεῦσαι Περσεφόνην, καὶ παρακαλοῦντος συναποδημῆσαι, τὸ μὲν πρῶτον ὁ Θησεὺς μετέπειθεν αὐτὸν, ἀποτρέπων τῆς πράξεως, διὰ τὴν ἀσέβειαν· τοῦ δὲ Πειρίθου βιαζομένου, συνηναγκάσθη διὰ τοὺς ὅρκους ὁ Θησεὺς μεταλαβεῖν τῆς πράξεως. καὶ πέρας καταβάντων αὐτῶν εἰς τοὺς καθ᾽ ᾅδου τόπους, συνέβη διὰ τὴν ἀσέβειαν ἀμφοτέρους δεθῆναι, καὶ Θησέα μὲν ὕστερον διὰ τὴν Ἡρακλέους χάριν ἀπολυθῆναι, Πειρίθουν δὲ διὰ τὴν ἀσέβειαν ἐν ᾅδου διατελεῖν τιμωρίας αἰωνίου τυγχάνοντα. ἔνιοι δὲ τῶν μυθογράφων φασὶ μὴ τυχεῖν ἀμφοτέρους τοῦ νόστου. καθ᾽ ὃν δὴ χρόνον λέγουσι τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Ἑλένης Διοσκόρους, στρατεύσαντας ἐπὶ τὴν Ἄφιδναν, καὶ τὴν πόλιν ἑλόντας, ταύτην μὲν κατασκάψαι, τὴν δ᾽ Ἑλένην ἀπαγαγεῖν εἰς Λακεδαίμονα, παρθένον οὖσαν, καὶ μετὰ ταύτης δούλην τὴν μητέρα Θησέως Αἴθραν. Ἡμεῖς δὲ περὶ τούτων ἀρκούντως εἰρηκότες, τὰ περὶ τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἱστορήσομεν, ἀναλαβόντες τὰς ἐξ ἀρχῆς αἰτίας τοῦ πολέμου. Λάϊος ὁ Θηβῶν βασιλεὺς, γήμας Ἰοκάστην τὴν Κρέοντος, καὶ χρόνον ἱκανὸν ἄπαις ὢν, ἐπηρώτησε τὸν θεὸν περὶ τέκνων γενέσεως. τῆς δὲ Πυθίας δούσης χρησμὸν, αὐτῷ μὴ συμφέρειν γενέσθαι τέκνα (τὸν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τεκνωθέντα παῖδα, πατροκτόνον ἔσεσθαι, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν πληρώσειν μεγάλων ἀτυχημάτων) ἐπιλαθόμενος τοῦ χρησμοῦ ἐγέννησεν υἱὸν, καὶ ἐξέθηκε τὸ βρέφος, διαπερονήσας αὐτοῦ τὰ σφυρὰ σιδήρῳ· δι᾽ ἣν αἰτίαν Οἰδίπους ὕστερον ὠνομάσθη. οἱ δ᾽ οἰκέται λαβόντες τὸ παιδίον, ἐκθεῖναι μὲν οὐκ ἠθέλησαν, ἐδωρήσαντο δὲ τῇ Πολύβου γυναικὶ, μὴ δυναμένῃ γεννῆσαι παῖδας. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνδρωθέντος τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Λάϊος ἔκρινεν ἐπερωτῆσαι τὸν θεὸν περὶ τοῦ βρέφους τοῦ ἐκτεθέντος. ὁ δ᾽ Οἰδίπους μαθὼν παρά τινος τὴν καθ᾽ ἑαυτὸν ἐπιβουλὴν, ἐπεχείρησεν ἐπερωτῆσαι τὴν Πυθίαν περὶ τῶν κατ᾽ ἀλήθειαν γονέων. κατὰ δὲ τὴν Φωκίδα τούτων ἀλλήλοις ἀπαντησάντων, ὁ μὲν Λάϊος ὑπερηφάνως ἐκχωρεῖν τῆς ὁδοῦ προσέταττεν· ὁ δ᾽ Οἰδίπους ὀργισθεὶς ἀπέκτεινε τὸν Λάϊον, ἀγνοῶν ὅτι πατὴρ ἦν αὐτοῦ. καθ᾽ ὃν δὴ χρόνον μυθολογοῦσι σφίγγα, δίμορφον θηρίον, παραγενομένην εἰς τὰς Θήβας, αἴνιγμα προτιθέναι τῷ δυναμένῳ λῦσαι, καὶ πολλοὺς ὑπ᾽ αὐτῆς διὰ τὴν ἀπορίαν ἀναιρεῖσθαι. προτεθειμένου δ᾽ ἐπάθλου φιλανθρώπου τῷ λύσαντι, γαμεῖν τὴν Ἰοκάστην, καὶ βασιλεύειν τῶν Θηβῶν, ἄλλον μὲν μηδένα δύνασθαι γνῶναι τὸ προτιθέμενον, μόνον δὲ Οἰδίπουν λῦσαι τὸ αἴνιγμα. ἦν δὲ τὸ προτεθὲν ὑπὸ τῆς σφιγγὸς, τί ἐστι τὸ αὐτὸ δίπουν, τρίπουν, καὶ τετράπουν. ἀπορουμένων δὲ τῶν ἄλλων, ὁ Οἰδίπους ἀπεφήνατο, ἄνθρωπον εἶναι τὸ προβληθέν. νήπιον μὲν γὰρ αὐτὸν ὑπάρχοντα, τετράπουν εἶναι αὐξηθέντα δὲ, δίπουν γηράσαντα δὲ, τρίπουν, βακτηρίᾳ χρώμενον διὰ τὴν ἀσθένειαν. ἐνταῦθα τὴν μὲν σφίγγα κατὰ τὸν μυθολογούμενον χρησμὸν ἑαυτὴν κατακρημνίσαι· τὸν δ᾽ Οἰδίπουν γήμαντα τὴν ἀγνοουμένην ὑφ᾽ ἑαυτοῦ μητέρα, γεννῆσαι δύο μὲν υἱοὺς, Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκην·

γρ. φύλακας

γρ. χρησμοῦ, καὶ γεννήσας υἱόν, ἐξέθηκε

δύο δὲ θυγατέρας, Ἀντιγόνην καὶ Ἰσμήνην. τῶν δ' υἱῶν ἀνδρωθέντων, καὶ τῶν περὶ τὴν
οἰκίαν ἀσεβημάτων γνωσθέντων, τὸν μὲν Οἰδίπουν ὑπὸ τῶν υἱῶν ἔνδον μένειν ἀναγ-
κασθῆναι διὰ τὴν αἰσχύνην· τοὺς δὲ νεανίσκους παραλαβόντας τὴν ἀρχὴν, ὁμολο-
γίας θέσθαι πρὸς ἀλλήλους, παρ' ἐνιαυτὸν ἄρχειν. πρεσβυτέρου δ' ὄντος Ἐτεοκλέους,
τοῦτον πρῶτον ἄρξαι, καὶ διελθόντος τοῦ χρόνου, μὴ βούλεσθαι παραδιδόναι τὴν βα-
σιλείαν. τὸν δὲ Πολυνείκην κατὰ τὰς ὁμολογίας ἀπαιτεῖν τὴν ἀρχήν· τοῦ δὲ ἀδελφοῦ
μὴ ὑπακούοντος, φυγεῖν εἰς Ἄργος πρὸς Ἄδραστον τὸν βασιλέα. καθ' ὃν δὴ χρόνον φα-
σὶ Τυδέα τὸν Οἰνέως ἐν Καλυδῶνι τοὺς ἀνεψιοὺς ἀνελόντα, Ἀλκάθουν καὶ Λυκω- (γρ. Λυκωπέα,)
πέα, φυγεῖν ἐκ τῆς Αἰτωλίας εἰς Ἄργος. Ἄδραστον δὲ ἀμφοτέρους φιλοφρόνως ὑπο-
δεξάμενον, κατά τι λόγιον συνοικίσαι τὰς θυγατέρας αὐτοῖς, Ἀργείαν μὲν Πολυνείκει,
Δηιπύλην δὲ Τυδεῖ. εὐδοκιμούντων δὲ τῶν νεανίσκων, καὶ μεγάλης ἀποδοχῆς παρὰ
τοῦ βασιλέως τυγχανόντων, φασὶ τὸν Ἄδραστον, χαριζόμενον αὐτοῖς, ἐπαγγείλασθαι κατά-
ξειν ἀμφοτέρους εἰς τὰς πατρίδας. κρίναντος δ' αὐτοῦ πρῶτον καταγαγεῖν τὸν Πο-
λυνείκην, ἄγγελον ἀποστεῖλαι Τυδέα πρὸς Ἐτεοκλέα περὶ τῆς καθόδου. ἐνταῦθα
φασὶ τὸν μὲν Τυδέα ἐνεδρευθέντα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπὸ τοῦ Ἐτεοκλέους πεντήκοντα ἀν-
δράσιν, ἅπαντας ἀνελεῖν, καὶ παραδόξως εἰς τὸ Ἄργος διασωθῆναι. τὸν δὲ Ἄδραστον πυ-
θόμενον τὰ συμβάντα, παρασκευάσασθαι τὰ πρὸς τὴν στρατείαν, πείσαντα μετα-
σχεῖν τοῦ πολέμου Καπανέα τε καὶ Ἱππομέδοντα, καὶ Παρθενοπαῖον τὸν Ἀταλάντης
τῆς Σχοινέως. τοὺς δὲ περὶ τὸν Πολυνείκην ἐπιβαλέσθαι πείθειν Ἀμφιάραον τὸν
μάντιν συστρατεύειν αὐτοῖς ἐπὶ τὰς Θήβας. τοῦ δὲ προγινώσκοντος διὰ τῆς μαντικῆς
ὡς ἀπολεῖται συστρατεύσας αὐτοῖς, καὶ διὰ τοῦτο μὴ συγχωροῦντος, Πολυνείκην φα-
σὶ τὸν χρυσοῦν ὅρμον, ὃν Ἀθηνᾶν μυθολογοῦσιν Ἁρμονίᾳ δωρήσασθαι, δοῦναι τῇ γυναικὶ
τοῦ Ἀμφιαράου, ὅπως τὸν ἄνδρα πείσῃ συμμαχῆσαι. καθ' ὃν δὴ χρόνον Ἀμφιαράου
πρὸς Ἄδραστον στασιάζοντος περὶ τῆς βασιλείας, ὁμολογίας θέσθαι πρὸς ἀλλήλους,
καθ' ἃς ἐπέτρεπον κρῖναι περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων Ἐριφύλην, γυναῖκα μὲν οὖσαν
Ἀμφιαράου, ἀδελφὴν δὲ Ἀδράστου. τῆς δὲ τὸ νίκημα περιποιησάσης Ἀδράστῳ, καὶ περὶ
τῆς ἐπὶ Θήβας στρατείας ἀποφηναμένης, δεῖν στρατεύειν· ὁ μὲν Ἀμφιάραος δόξας ὑπὸ
τῆς γυναικὸς προδεδόσθαι, συστρατεῦσαι μὲν ὡμολόγησεν, ἐντολὰς δὲ ἔδωκεν Ἀλ-
κμαίωνι τῷ υἱῷ, μετὰ τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν τὴν Ἐριφύλην ἀνελεῖν. οὗτος μὲν οὖν ὕ-
στερον κατὰ τὰς τοῦ πατρὸς ἐντολὰς ἀνεῖλε τὴν μητέρα, καὶ διὰ τὴν συνείδησιν τοῦ μύσους
εἰς μανίαν περιέστη. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄδραστον καὶ Πολυνείκην καὶ Τυδέα προσλαβόμε-
νοι τέτταρας ἡγεμόνας, Ἀμφιάραον, Καπανέα καὶ Ἱππομέδοντα, ἔτι δὲ Παρθενο-
παῖον τὸν Ἀταλάντης τῆς Σχοινέως, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὰς Θήβας, ἔχοντες δύναμιν
ἀξιόλογον. μετὰ δὲ ταῦτα Ἐτεοκλῆς μὲν καὶ Πολυνείκης ἀλλήλους ἀνεῖλον· Καπανεὺς
δὲ βιαζόμενος, καὶ διὰ τῆς κλίμακος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβαίνων, ἐτελεύτησεν. Ἀμφιά-
ραος δέ, χανούσης τῆς γῆς, ἐμπεσὼν εἰς τὸ χάσμα μετὰ τοῦ ἅρματος, ἄφαντος ἐγένε- (γρ. ἀφανὴς)
το. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἀπολομένων πλὴν Ἀδράστου, καὶ πολλῶν στρα-
τιωτῶν καταπεσόντων, οἱ μὲν Θηβαῖοι τὴν ἀναίρεσιν τῶν νεκρῶν οὐ συνεχώρησαν· ὁ δὲ
Ἄδραστος ἀπολιπὼν ἀτάφους τοὺς τετελευτηκότας, ἐπανῆλθεν εἰς Ἄργος. ἀτάφων δὲ
μενόντων τῶν ὑπὸ τὴν Καδμείαν πεπτωκότων σωμάτων, καὶ μηδενὸς τολμῶντος
θάπτειν, Ἀθηναῖοι διαφέροντες τῶν ἄλλων χρηστότητι, πάντας τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ
πεπτωκότας ἔθαψαν. οἱ μὲν οὖν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτον τῆς στρατείας τὸ πέρας ἔσχον.
Οἱ δὲ τούτων παῖδες, ἐπίγονοι ὀνομασθέντες, τὸν τῶν πατέρων θάνατον ἐπεξιόντες,

ἔγνωσαν στρατεύειν κοινῇ ἐπὶ τὰς Θήβας. ἔλαβον δὲ χρησμὸν παρ' Ἀπόλλωνος, πολεμεῖν τὴν προειρημένην πόλιν, στρατηγὸν ἔχοντας Ἀλκμαίωνα τὸν Ἀμφιαράου. ὁ δ' Ἀλκμαίων αἱρεθεὶς ὑπ' αὐτῶν στρατηγός, ἐπηρώτησε τὸν θεὸν περί τε τῆς ἐπὶ τὰς Θήβας στρατείας, καὶ περὶ τῆς Ἐριφύλης τῆς μητρὸς κολάσεως. τοῦ δ' Ἀπόλλωνος χρήσαντος ἀμφότερα τὰ προειρημένα πρᾶξαι, διὰ τὸ μὴ μόνον τὸν χρυσοῦν ὅρμον δέξασθαι κατὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ πέπλον λαβεῖν αὐτὴν κατὰ τῆς τοῦ υἱοῦ τελευτῆς. (Ἀφροδίτης γὰρ, ὥς φασι, τὸ παλαιὸν δωρησαμένης Ἁρμονίᾳ τῇ Κάδμου τόν τε ὅρμον καὶ πέπλον, ἀμφότερα ταῦτα προσδέξασθαι τὴν Ἐριφύλην, τὸν μὲν ὅρμον παρὰ Πολυνείκους λαβοῦσαν, τὸν δὲ πέπλον παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πολυνείκους Θερσάνδρου, ὅπως πείσῃ τὸν υἱὸν στρατεύειν ἐπὶ τὰς Θήβας,) ὁ δ' οὖν Ἀλκμαίων οὐ μόνον ἀθροίσας ἐξ Ἄργους στρατιώτας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πλησίον πόλεων ἀξιολόγους δυνάμεις, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς Θήβας. ἀντιπαραταχθέντων δὲ τῶν Θηβαίων, ἐγένετο μάχη καρτερά, καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ περὶ τὸν Ἀλκμαίωνα. οἱ δὲ Θηβαῖοι λειφθέντες τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀποβαλόντες, συνετρίβησαν ταῖς ἐλπίσιν. οὐκ ὄντες δ' ἀξιόμαχοι, σύμβουλον ἔλαβον Τειρεσίαν τὸν μάντιν, ὃς ἐκέλευσε φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως· μόνως γὰρ οὕτως σωθήσεσθαι. οἱ μὲν οὖν Καδμεῖοι, κατὰ τὴν τοῦ μάντεως ὑποθήκην, ἐξέλιπον τὴν πόλιν, καὶ νυκτὸς συνέφυγον εἴς τι χωρίον τῆς Βοιωτίας ὀνομαζόμενον Τιλφωσσαῖον. ἔπειθ' οἱ μὲν ἐπίγονοι τὴν πόλιν ἑλόντες διήρπασαν, καὶ τῆς Τειρεσίου θυγατρὸς Δάφνης ἐγκρατεῖς γενόμενοι, ταύτην μὲν ἀνέθεσαν εἰς Δελφοὺς, κατά τινα εὐχὴν, ἀκροθίνιον τῷ θεῷ. αὕτη δὲ τὴν μαντικὴν τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἧττον εἰδυῖα, πολὺ μᾶλλον ἐν τοῖς Δελφοῖς διατρίψασα, τὴν τέχνην ἐπηύξησε. φύσει δὲ θαυμαστῇ κεχορηγημένη, χρησμοὺς ἔγραψε παντοδαπούς, διαφόροις ταῖς κατασκευαῖς. παρ' ἧς φασὶ καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον πολλὰ τῶν ἐπῶν σφετερισάμενον, κοσμῆσαι τὴν ἰδίαν ποίησιν. ἐνθεαζούσης δ' αὐτῆς πολλάκις, καὶ χρησμοὺς ἀποφαινομένης, φασὶν ἐπικληθῆναι Σίβυλλαν. τὸ γὰρ ἐνθεάζειν κατὰ γλῶτταν ὑπάρχειν σιβυλλαίνειν. οἱ δ' ἐπίγονοι τὴν στρατείαν ἐπιφανῆ πεποιημένοι, μετὰ πολλῶν λαφύρων ἀνέκαμψαν εἰς τὰς πατρίδας. τῶν δὲ Καδμείων τῶν συμφυγόντων εἰς τὸ Τιλφωσσαῖον, Τειρεσίας μὲν ἐτελεύτησεν, ὃν θάψαντες λαμπρῶς οἱ Καδμεῖοι, τιμαῖς ἰσοθέοις ἐτίμησαν· αὐτοὶ δὲ μεταναστάντες ἐκ τῆς πόλεως, ἐπὶ Δωριεῖς ἐστράτευσαν, καὶ μάχῃ νικήσαντες τοὺς ἐγχωρίους, ἐκείνους μὲν ἐξέβαλον ἐκ τῶν πατρίδων, αὐτοὶ δ' ἐπί τινας χρόνους κατοικήσαντες, οἱ μὲν ἐν αὐτῇ κατέμειναν, οἱ δ' ἐπανῆλθον εἰς τὰς Θήβας, Κρέοντος τοῦ Μενοικέως βασιλεύοντος. οἱ δ' ἐκ τῶν πατρίδων ἐξελαθέντες, ὕστερόν ποτε χρόνοις κατῆλθον εἰς τὴν Δωρίδα, καὶ κατῴκησαν ἐν Ἐρινεῷ, καὶ Κυτινίῳ, καὶ Βοίᾳ. ἐπὶ δὲ τούτων τῶν χρόνων Βοιωτὸς ὁ Ἄρνης καὶ Ποσειδῶνος, καταντήσας εἰς τὴν τότε μὲν Αἰολίδα, νῦν δὲ Θετταλίαν καλουμένην, τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ Βοιωτοὺς ὠνόμασε. περὶ δὲ τῶν Αἰολέων τούτων ἀναγκαῖον, προσαναδραμόντας τοῖς χρόνοις, τὰ κατὰ μέρος ἐκθεῖναι. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τῶν Αἰόλου τοῦ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος υἱῶν οἱ μὲν ἄλλοι κατῴκησαν ἐν τοῖς προειρημένοις τόποις, Μίμας δὲ μείνας ἐβασίλευσε τῆς Αἰολίδος. Μίμαντος δὲ Ἱππότης γενόμενος ἐκ Μελανίππης ἐτέκνωσεν Αἴολον. τούτου δὲ Ἄρνη θυγάτηρ γενομένη Βοιωτὸν ἐκ Ποσειδῶνος ἐγέννησεν. Αἴολος δ' ἀπιστῶν εἰ τῷ Ποσειδῶνι ἐμίγη, καὶ τῇ φθορᾷ μεμφόμενος, παρέδωκε τὴν Ἄρνην Μεταποντίῳ ξένῳ, κατὰ τύχην παρεπιδημοῦντι, προστάξας ἀπαγαγεῖν εἰς Μεταπόντιον. τούτου δὲ πράξαντος τὸ προσταχθὲν, ἡ Ἄρνη τρεφομένη ἐν Μεταποντίῳ, ἐγέννησεν Αἴολον καὶ Βοιω-

γρ. πλεον. ἀξιολόγω δυνάμει ἐστράτευσε

γρ. σιβύλλαν ...

γρ. κυτινίῳ, καὶ βοιωτίᾳ ...

τόν· οὓς ὁ Μεταπόντιος, ἄπαις ὤν, κατά τινα χρησμὸν υἱοποιήσατο. οὗτοι δ' ἀνδρωθέντες, στάσεως γενομένης ἐν τῷ Μεταποντίῳ, βίᾳ κατέσχον τὴν βασιλείαν. ὕστερον δὲ τῆς Ἄρνης διενεχθείσης πρὸς Αὐτολύτην τὴν γυναῖκα τοῦ Μεταποντίου, βοηθοῦντες τῇ μητρὶ τὴν Αὐτολύτην ἀνεῖλον. δεινῶς δὲ φέροντος τοῦ Μεταποντίου τὸ συμβεβηκός, πλοῖα παρασκευασάμενοι καὶ τὴν Ἄρνην ἀναλαβόντες, ἐξέπλευσαν μετὰ πολλῶν φίλων. Αἴολος μὲν οὖν τὰς ἐν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει καλουμένας ἀπ' αὐτοῦ αἰολίδας νήσους κατέσχε, καὶ πόλιν ἔκτισε τὴν ὀνομαζομένην ἀπ' αὐτοῦ Λιπάραν. Βοιωτὸς δὲ πλεύσας πρὸς Αἴολον τὸν τῆς Ἄρνης πατέρα, καὶ τεκνωθεὶς, παρέλαβε τὴν αἰολίδος βασιλείαν· καὶ τὴν μὲν χώραν ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἄρνην, τοὺς δὲ λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ Βοιωτοὺς ὠνόμασε. Βοιωτοῦ δὲ Ἴτωνος γενόμενος ἐτέκνωσεν υἱοὺς τέσσαρας, Ἱππάλκιμον, Ἠλεκτρύονα, Ἀρχίλυκον, καὶ Ἀλεγήνορα. τούτων δὲ Ἱππάλκιμος μὲν ἐγέννησε Πηνέλεων, Ἠλεκτρύων δὲ Λήϊτον, Ἀλεγήνωρ δὲ Κλόνιον, Ἀρχίλυκος δὲ Προθοήνορα καὶ Ἀρκεσίλαον, τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντας ἡγεμόνας τῶν ἁπάντων Βοιωτῶν.

[Marg.: γρ. Ἱππάλκιμον, γρ. Ἀλεγήνορα, — γρ. Ἱππάλκιμος γρ. Ἀλεγήνωρ]

Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, πειρασόμεθα διελθεῖν περὶ Σαλμωνέως καὶ Τυροῦς, καὶ τῶν ἀπογόνων, ἕως Νέστορος τοῦ στρατεύσαντος ἐπὶ τὴν Τροίαν. Σαλμωνεὺς ἦν υἱὸς τοῦ Ἕλληνος Αἰόλου τοῦ Δευκαλίωνος. οὗτος δ' ἐκ τῆς Αἰολίδος ὁρμηθεὶς μετὰ πλειόνων αἰολέων, ᾤκησε τῆς Ἠλείας παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμόν, καὶ πόλιν ἔκτισεν ἀφ' ἑαυτοῦ Σαλμωνίαν. γήμας δ' Ἀλκιδίκην τὴν Ἀλέου, ἐγέννησε θυγατέρα τὴν προσαγορευθεῖσαν Τυρώ, κάλλει διαφέρουσαν. τῆς δὲ γυναικὸς Ἀλκιδίκης ἀποθανούσης, ἐπέγημε τὴν ὀνομαζομένην Σιδηρώ. αὕτη δὲ χαλεπῶς διετέθη πρὸς τὴν Τυρώ, ὡς αἱ μητρυιαί. μετὰ δὲ ταῦτα Σαλμωνεύς, ὑβριστὴς ὢν καὶ ἀσεβής, ὑπὸ μὲν τῶν ὑποτεταγμένων ἐμισήθη, ὑπὸ δὲ Διὸς διὰ τὴν ἀσέβειαν ἐκεραυνώθη. τῇ δὲ Τυροῖ παρθένῳ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οὔσῃ μιγεὶς, ἐγέννησε Πελίαν καὶ Νηλέα. ἡ δὲ Τυρὼ συνοικήσασα Κρηθεῖ, ἐτέκνωσεν Ἀμυθάονα καὶ Φέρητα καὶ Αἴσονα. Κρηθέως δὲ τελευτήσαντος, ἐστασίασαν περὶ τῆς βασιλείας Πελίας τε καὶ Νηλεύς. τούτων δὲ, Πελίας μὲν Ἰωλκοῦ καὶ τῆς πλησίον χώρας ἐβασίλευσε· παραλαβὼν δὲ Μελάμποδα καὶ Βίαντα τοὺς Ἀμυθάονος καὶ Ἀγλαΐης υἱούς, καί τινας ἄλλους τῶν Ἀχαιῶν καὶ Φθιωτῶν καὶ τῶν αἰολέων, ἐστράτευσεν εἰς Πελοπόννησον. καὶ Μελάμπους μὲν μάντις ὢν, τὰς ἐν Ἄργει γυναῖκας μανείσας διὰ τὴν Διονύσου μῆνιν ἐθεράπευσεν· ἀντὶ δὲ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀργείων Ἀναξαγόρου τοῦ Μεγαπένθους τὰ δύο μέρη τῆς βασιλείας. κατοικήσας δὲ ἐν Ἄργει, κοινὴν ἐποιήσατο τὴν βασιλείαν Βίαντι τῷ ἀδελφῷ. γήμας δὲ Ἰφιάνειραν τὴν Μεγαπένθους, ἐγέννησεν Ἀντιφάτην καὶ Μαντώ, ἔτι δὲ Βίαντα καὶ Πρόνοον. Ἀντιφάτης δὲ καὶ Ζευξίππης τῆς Ἱπποκόωντος Οἰκλῆς καὶ Ἀμφάλκης ὑπῆρξαν. Οἰκλέως δὲ καὶ Ὑπερμνήστρας τῆς Θεστίου Ἰφιάνειρα καὶ Πολύβοια καὶ Ἀμφιάραος ἐγένοντο. Μελάμπους μὲν οὖν καὶ Βίας καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνων οὕτω τὴν ἐν Ἄργει βασιλείαν κατέσχον. Νηλεὺς δὲ μετὰ τῶν συναχθέντων παραγενόμενος εἰς Μεσσήνην, πόλιν ἔκτισε Πύλον, δόντων αὐτῷ τῶν ἐγχωρίων. ταύτης δὲ βασιλεύων, καὶ γήμας Χλῶριν τὴν Ἀμφίονος τοῦ Θηβαίου, παῖδας ἐγέννησε δώδεκα· ὧν ἦν πρεσβύτατος μὲν Περικλύμενος, νεώτατος δὲ Νέστωρ ὁ ἐπὶ Τροίαν στρατεύσας. περὶ μὲν οὖν τῶν Νέστορος προγόνων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας· περὶ δὲ τῶν Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων ἐν μέρει διέξιμεν. Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος, κατὰ τοὺς μύθους, παῖδες ἐγένοντο πλείους, ποταμῶν ἐπώνυμοι· ἐν οἷς καὶ Πηνειός, ἀφ' οὗ συνέβη τὸν ἐν Θετταλίᾳ ποταμὸν ὀνομασθῆναι.

[Marg.: γρ. Ἀλκεᾶ. — γρ. πλησιοχώρων — γρ. Μεγαπένθας, — γρ. Μεγαπένθας. — γρ. Ἰωνῆς — γρ. Ἰωνέους δὲ καὶ Ὑπερμνήστρ. — γρ. τῆς ἐν Ἄργει βασιλείας μετέσχον.]

οὗτος δὲ μιγεὶς νύμφῃ τῇ προσαγορευομένῃ Κρεούσῃ, παῖδας ἐγέννησεν Ὑψέα καὶ Στίλβω, ἣ μιγεῖσα Ἀπόλλωνι Λαπίθην καὶ Κένταυρον ἐγέννησε· καὶ τούτων Λαπίθης μὲν κατοικῶν περὶ τὸν Πηνειὸν ποταμόν, ἐβασίλευσε τῶν τόπων τούτων. γήμας δὲ Ὀρσινόμην τὴν Εὐρυνόμου, ἐγέννησεν υἱοὺς δύο, Φόρβαντα καὶ Περίφαντα. οὗτοι μὲν οὖν ἐνταῦθα ἐβασίλευσαν· οἱ δὲ σύμπαντες λαοὶ ἀπὸ Λαπίθου Λαπίθαι προσηγορεύθησαν. τῶν υἱῶν δὲ τῶν Λαπίθου Φόρβας μὲν εἰς Ὤλενον παρῆλθεν, ἐξ ἧς μεταπεμψάμενος αὐτὸν Ἀλέκτωρ ὁ τῆς Ἠλείας βασιλεὺς βοηθόν, φοβούμενος τὴν Πέλοπος δυναστείαν, τῆς ἐν Ἤλιδι βασιλείας μετέδωκεν. ἐκ δὲ Φόρβαντος ὑπῆρξαν υἱοὶ δύο, Αἰγεὺς καὶ Ἄκτωρ, οἱ τὴν Ἠλείων βασιλείαν παραλαβόντες. ὁ δ' ἕτερος τῶν Λαπίθου παίδων Περίφας, γήμας Ἀστυάγυιαν τὴν Ὑψέως, ἐγέννησεν ὀκτὼ παῖδας, ὧν ὁ πρεσβύτατος Ἀντίων, ὃς μιγεὶς Περιμήλᾳ τῇ Ἀμυθάονος, ἐγέννησεν Ἰξίονα. οὗτος δ', ὥς φασιν, ὑποσχόμενος ἕδνα πολλὰ δώσειν Ἠιονεῖ, ἔγημε τὴν Ἠιονέως θυγατέρα Δίαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε Πειρίθουν. ἔπειθ' ὁ μὲν Ἰξίων οὐκ ἀπέδωκε τὰ ἕδνα τῇ γυναικί, ὁ δ' Ἠιονεὺς τὰς ἵππους ἀντὶ τούτων ἠνεχύρασεν. ὁ δ' Ἰξίων τὸν Ἠιονέα μετεπέμψατο, ἐπαγγελλόμενος πάντα ὑπακούσεσθαι, καὶ τὸν Ἠιονέα παραγενόμενον ἔβαλεν εἰς βόθρον πυρὸς μεστόν. διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας μηδένα δύνασθαι καθᾶραι τὸν φόνον. τέλος δὲ ὑπὸ τοῦ Διὸς κατὰ τοὺς μύθους ἁγνισθείς, ἠράσθη μὲν τῆς Ἥρας, καὶ κατετόλμησεν ὑπὲρ συνουσίας λόγους προσφέρεσθαι· ἔπειτα τὸν μὲν Δία εἴδωλον ποιήσαντα τῆς Ἥρας, νεφέλην ἐξαποστεῖλαι. τὸν δὲ Ἰξίονα τῇ νεφέλῃ μιγέντα, γεννῆσαι τοὺς ὀνομαζομένους κενταύρους ἀνθρωποφυεῖς. τέλος δὲ μυθολογοῦσι τὸν Ἰξίονα διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἡμαρτημένων ὑπὸ Διὸς εἰς τροχὸν ἐνδεθῆναι, καὶ τελευτήσαντα τὴν τιμωρίαν ἔχειν αἰώνιον. τοὺς δὲ κενταύρους τινὲς μὲν φασὶν ἐν τῷ Πηλίῳ τραφῆναι ὑπὸ νυμφῶν, ἀνδρωθέντας δὲ καὶ μιχθέντας ἵπποις θηλείαις, γεννῆσαι τοὺς ὀνομαζομένους διφυεῖς ἱπποκενταύρους. τινὲς δὲ λέγουσι τοὺς ἐκ Νεφέλης καὶ Ἰξίονος γεννηθέντας κενταύρους, πρώτους ἱππασίαν ἐπιχειρήσαντας, ἱπποκενταύρους ὀνομασθῆναι, καὶ εἰς πλάσμα μύθου καταχθῆναι ὡς διφυεῖς ὄντας. φασὶ δὲ τούτους ὡς συγγενεῖς ὑπάρχοντας ἀπαιτῆσαι τὸν Πειρίθουν τὸ μέρος τῆς πατρῴας ἀρχῆς· οὐκ ἀποδιδόντος δὲ τοῦ Πειρίθου, πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρός τε αὐτὸν καὶ τοὺς Λαπίθας. ὕστερον δὲ διαλυθέντων αὐτῶν, Πειρίθους μὲν γήμας Ἱπποδάμειαν τὴν Βούτου, καὶ καλέσαντος εἰς τοὺς γάμους τόν τε Θησέα καὶ τοὺς κενταύρους, φασὶ μεθυσθέντας ἐπιβαλέσθαι ταῖς κεκλημέναις γυναιξὶ καὶ βίᾳ μίσγεσθαι· διὰ δὲ τὴν παρανομίαν τόν τε Θησέα καὶ τοὺς Λαπίθας προσοργισθέντας, οὐκ ὀλίγους μὲν ἀνελεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκβαλεῖν τῆς πόλεως. διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν τῶν κενταύρων πανδημεὶ στρατευσάντων ἐπὶ τοὺς Λαπίθας, καὶ πολλοὺς ἀνελόντων, τοὺς ὑπολειφθέντας φυγεῖν εἰς Φολόην τῆς Ἀρκαδίας. τινὲς δὲ εἰς Μαλέαν ἐκπεσόντες, ἐκεῖ κατῴκησαν. τοὺς δὲ κενταύρους, μετεωρισθέντας τοῖς προτερήμασι, καὶ ὁρμωμένους ἐκ τῆς Φολόης, λῄζεσθαι τοὺς παριόντας τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολλοὺς τῶν περιοίκων ἀναιρεῖν. Τούτων δὲ ἡμῖν διευκρινημένων, πειρασόμεθα διελθεῖν περὶ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. μυθολογοῦσι τοίνυν Ἀσκληπιὸν Ἀπόλλωνος υἱὸν ὑπάρχειν καὶ Κορωνίδος· φύσει δὲ καὶ ἀγχινοίᾳ διενέγκαντα, ζηλῶσαι τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, καὶ πολλὰ τῶν συντεινόντων πρὸς ὑγίειαν ἀνθρώπων ἐξευρεῖν. ἐπὶ τοσοῦτο δὲ προβῆναι τῇ δόξῃ, ὥστε πολλοὺς τῶν ἀπεγνωσμένων ἀρρώστων παραδόξως θεραπεύειν, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς δοκεῖν τῶν τετελευτηκότων ποιεῖν πάλιν ζῶντας. διὸ καὶ τὸν μὲν ᾍδην μυθολογοῦσιν ἐγκαλοῦντα τῷ

γρ. Στιλβῶν.

γρ. τοὺς

γρ. ὀνομασθέντας

γρ. συστρατευσάντων

Ἀσκληπιῷ, κατηγορίαν αὐτοῦ ποιήσασθαι πρὸς τὸν Δία ὡς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταπεινουμένης. ἐλάττους γὰρ ἀεὶ γίνεσθαι τοὺς τετελευτηκότας, θεραπευομένους ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. καὶ τὸν μὲν Δία παροξυνθέντα καὶ κεραυνώσαντα τὸν Ἀσκληπιὸν διαφθεῖραι· τὸν δ' Ἀπόλλωνα διὰ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ παροξυνθέντα, φονεῦσαι τοὺς τὸν κεραυνὸν τῷ Διὶ κατασκευάζοντας κύκλωπας· ἐπὶ δὲ τῇ τούτων τελευτῇ παροξυνθέντα τὸν Δία προστάξαι τῷ Ἀπόλλωνι θητεῦσαι παρ' ἀνθρώπῳ, καὶ ταύτην τὴν τιμωρίαν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τῶν ἐγκλημάτων. Ἀσκληπιοῦ δέ φασι γενομένους υἱοὺς Μαχάονα καὶ Ποδαλείριον, καὶ τὴν τέχνην ἐκπονήσαντας, ἐπὶ Τροίαν συστρατεῦσαι τοῖς περὶ τὸν Ἀγαμέμνονα· κατὰ δὲ τὸν πόλεμον μεγάλας χρείας αὐτοὺς παρέχεσθαι τοῖς Ἕλλησι, θεραπεύοντας ἐμπειρότατα τοὺς τιτρωσκομένους, καὶ διὰ τὰς εὐεργεσίας ταύτας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μεγάλης τυχεῖν δόξης. ἀπέλυσαν δ' αὐτοὺς ἀφ' ἧς τῶν κατὰ τὰς μάχας κινδύνων καὶ τῶν ἄλλων λειτουργιῶν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐν τῷ θεραπεύειν εὐχρηστίας. περὶ μὲν οὖν Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τοῖς ῥηθεῖσιν ἀρκεσθησόμεθα· περὶ δὲ τῶν Ἀσωποῦ θυγατέρων καὶ τῶν Αἰακῷ γενομένων υἱῶν νῦν διέξιμεν. Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος, κατὰ τοὺς μύθους, ἐγένοντο παῖδες ἄλλοι τε πλείους, ἐπώνυμοι ποταμῶν, ἐν οἷς ὑπάρξαι Πηνειὸν καὶ Ἀσωπόν. Πηνειὸς μὲν οὖν κατοικήσας περὶ τὴν νῦν οὖσαν Θετταλίαν, ἐπώνυμον ἑαυτοῦ τὸν προσαγορευόμενον ποταμὸν ἐποίησεν. Ἀσωπὸς δ' ἐν Φλιοῦντι κατοικήσας ἔγημε Μεθώνην τὴν Λάδωνος, ἐξ ἧς ἐγένοντο δύο μὲν υἱοί, Πελασγὸς καὶ Ἰσμηνός, θυγατέρες δὲ δώδεκα, Κέρκυρα καὶ Σαλαμίς, ἔτι δ' Αἴγινα καὶ Πειρήνη, καὶ Κλεώνη· πρὸς δὲ ταύταις Θήβη τε καὶ Τανάγρα, καὶ Θέσπια, καὶ Ἀσωπὶς ἔτι δὲ Σινώπη· πρὸς δὲ ταύταις Οἴνια καὶ Χαλκίς. τούτων δ' Ἰσμηνὸς μὲν εἰς Βοιωτίαν ἐλθὼν κατῴκησε περὶ τὸν ποταμὸν τὸν ἀπ' ἐκείνου τὴν ὁμωνυμίαν λαβόντα· τῶν δὲ θυγατέρων Σινώπη μὲν ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἁρπαγεῖσα ἀπηνέχθη πρὸς τοῦτον τὸν τόπον οὗ νῦν ἐστιν ἡ ἀπ' ἐκείνης ὀνομασθεῖσα πόλις Σινώπη. ἐκ δὲ ταύτης καὶ Ἀπόλλωνος γενόμενος Σύρος ἐβασίλευσε τῶν ἀπ' ἐκείνου Σύρων ὀνομασθέντων. Κέρκυρα δ' ὑπὸ Ποσειδῶνος ἀπηνέχθη εἰς νῆσον τὴν ἀπ' ἐκείνης Κέρκυραν ὀνομασθεῖσαν. ἐκ ταύτης δὲ καὶ Ποσειδῶνος ἐγένετο Φαίαξ, ἀφ' οὗ τοὺς Φαίακας συνέβη τυχεῖν ταύτης τῆς προσηγορίας. Φαίακος δ' ἐγένετο Ἀλκίνοος, ὁ τὸν Ὀδυσσέα καταγαγὼν εἰς τὴν Ἰθάκην. Σαλαμὶς δ' ὑπὸ Ποσειδῶνος ἁρπαγεῖσα, ἐκομίσθη εἰς τὴν ἀπ' αὐτῆς νῆσον Σαλαμῖνα προσαγορευθεῖσαν. αὕτη δὲ μιγεῖσα Ποσειδῶνι, Κεγχρέα ἐγέννησεν, ὃς βασιλεύσας τῆς νήσου ταύτης, καὶ γενόμενος ἐπιφανής, ἀπέκτεινεν ὄφιν ὑπερφυῆ τὸ μέγεθος, καὶ λυμαινόμενον τοὺς ἐγχωρίους. Αἴγινα δ' ἐκ Φλιοῦντος ὑπὸ Διὸς ἁρπαγεῖσα, εἰς νῆσον ἀπεκομίσθη τὴν ἀπ' ἐκείνης Αἴγιναν ὀνομασθεῖσαν. ἐν ταύτῃ δὲ Διὶ μιγεῖσα ἐτέκνωσεν Αἰακόν, ὃς ἐβασίλευσε τῆς νήσου. τούτου δ' ἐγένοντο υἱοὶ Πηλεὺς καὶ Τελαμών. τούτων δὲ Πηλεὺς δίσκῳ βαλὼν ἀπέκτεινεν ἀκουσίως Φῶκον ὁμοπάτριον ἀδελφόν, ἐξ ἄλλης δὲ μητρὸς γεγεννημένον. διὰ δὲ τὸν φόνον Πηλεὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς φυγαδευθεὶς ἔφυγε τῆς νῦν Θετταλίας καλουμένης εἰς Φθίαν· καὶ καθαρθεὶς ὑπὸ Ἄκτορος τοῦ βασιλέως, διεδέξατο τὴν βασιλείαν, ἄπαιδος ὄντος τοῦ Ἄκτορος. ἐκ δὲ Πηλέως καὶ Θέτιδος γενόμενος Ἀχιλλεὺς ἐστράτευσε μετ' Ἀγαμέμνονος εἰς Τροίαν. Τελαμὼν δὲ φυγὼν ἐξ Αἰγίνης, κατῴκησεν εἰς Σαλαμῖνα, καὶ γήμας Κεγχρέως τοῦ βασιλέως τῶν Σαλαμινίων θυγατέρα Γλαύκην, ἐβασίλευσε τῆς νήσου. τῆς δὲ γυναικὸς Γλαύκης ἀποθανούσης, ἔγημεν ἐξ Ἀθηνῶν Ἐρίβοιαν τὴν Ἀλκάθου· ἐξ ἧς ἐγέννησεν Αἴαντα τὸν ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντα. τούτων δ' ἡμῖν διευ-

γρ. παροξυνθέντα κεραυνῶσαι τὸν Ἀσκληπιόν, καὶ διαφ.

γρ. ποταμόν

κρατημένων, πειρασόμεθα διελθεῖν περὶ Πέλοπος καὶ Ταντάλου καὶ Οἰνομάου. ἀναγ-
καῖον δὲ τοῖς χρόνοις προσαναδραμόντας ἡμᾶς ἀπ' ἀρχῆς, ἐν κεφαλαίοις ἅπαντα
διελθεῖν. κατὰ γὰρ τὴν πελοπόννησον ἐν πόλει πίσῃ Ἄρης Ἁρπίνῃ τῇ Ἀσωποῦ θυγατρὶ
μιγεὶς, ἐγέννησεν Οἰνόμαον· οὗτος δὲ θυγατέρα μονογενῆ γεννήσας, ὄνομα σου Ἱπποδά-
μειαν. χρηστηριαζομένῳ δ' αὐτῷ περὶ τῆς τελευτῆς ἔχρησεν ὁ θεὸς, τότε τελευτήσειν
αὐτὸν, ὅταν ἡ θυγάτηρ Ἱπποδάμεια συνοικήσῃ. εὐλαβούμενον οὖν αὐτὸν περὶ τοῦ γά-
μου τῆς θυγατρὸς, κρῖναι ταύτην παρθένον διαφυλάττειν, ὑπολαβόντα μόνως οὕ-
τως ἐκφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον. διόπερ πολλῶν μνηστευομένων τὴν κόρην, ἆθλον προέ-
θηκε τοῖς βουλομένοις αὐτὴν γῆμαι τοιοῦτον· ἔδει τὸν μὲν ἡττηθέντα τελευτῆσαι, τὸν
δ' ἐπιτυχόντα γαμεῖν τὴν κόρην. ὑπεστήσατο δ' Ἱπποδαμείας ἀπὸ τῆς πίσης μέ-
χρι τοῦ κατὰ κόρινθον ἰσθμοῦ, πρὸς τὸν βωμὸν τοῦ Ποσειδῶνος, τὴν δ' ἄφεσιν τῶν ἵπ-
πων ἐποίησε τοιαύτην· ὁ μὲν Οἰνόμαος ἔθυε κριὸν τῷ Διῒ, ὁ δὲ μνηστευόμενος ἐξώρ-
μα τέθριππον ἐλαύνων ἅρμα. ἁγισθέντων δὲ τῶν ἱερῶν, τότε ἄρχεσθαι τοῦ δρόμου τὸν
Οἰνόμαον, καὶ διώκειν τὸν μνηστῆρα ἔχοντα δόρυ, καὶ ἡνίοχον τὸν Μυρτίλον· εἰ δ' ἐφί-
κοιτο καταλαβὼν τὸ διωκόμενον ἅρμα, τύπτειν τῷ δόρατι, καὶ διαφθείρειν τὸν μνη-
στῆρα. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τοὺς ἀεὶ μνηστευομένους καταλαμβάνων διὰ τὴν ὀξύτη-
τα τῶν ἵππων, πολλοὺς ἀνῄρει. Πέλοψ δ' ὁ Ταντάλου καταντήσας εἰς πίσαν, καὶ θεα-
σάμενος τὴν Ἱπποδάμειαν, ἐπεθύμησε τοῦ γάμου· φθείρας δὲ τὸν ἡνίοχον τοῦ Οἰνο-
μάου Μυρτίλον, καὶ λαβὼν συνεργὸν πρὸς τὴν νίκην, ἔφθασε παραγενόμενος ἐπὶ
τὸν ἰσθμὸν, πρὸς τὸν τοῦ Ποσειδῶνος βωμόν. ὁ δ' Οἰνόμαος τὸ λόγιον τετελέσθαι νομί-
ζων, καὶ διὰ τὴν λύπην ἀθυμήσας αὑτὸν ἐκ τοῦ ζῆν μετέστησε. τοῦτον δὲ τῷ τρόπῳ
Πέλοψ γήμας τὴν Ἱπποδάμειαν, παρέλαβε τὴν ἐν πίσῃ βασιλείαν, καὶ διὰ τὴν
ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν ἀεὶ μᾶλλον αὐξανόμενος, τοὺς πλείστους τῶν κατὰ τὴν πελοπόννησον
οἰκούντων προσηγάγετο, καὶ τὴν χώραν ἀφ' ἑαυτοῦ πελοπόννησον προσηγόρευσεν. Ἐ-
πειδὴ δὲ Πέλοπος ἐμνήσθημεν, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ταντάλου
διελθεῖν, ἵνα μηδὲν τῶν ἀκοῆς ἀξίων παραλείπωμεν. Τάνταλος μὲν Διὸς ἦν υἱὸς,
πλούτῳ δὲ καὶ δόξῃ διαφέρων, κατῴκει τῆς ἀσίας περὶ τὴν νῦν ὀνομαζομένην πα-
φλαγονίαν. διὰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς Διὸς εὐγένειαν, ὥς φασι, φίλος ἐγένετο τῶν
θεῶν ἐπὶ πλέον. ὕστερον δὲ τὴν εὐτυχίαν οὐ φέρων ἀνθρωπίνως, καὶ μεταλαβὼν κοινῆς
τραπέζης καὶ πάσης παρρησίας, ἀπήγγελλε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παρὰ τοῖς ἀθανάτοις ἀ-
πόρρητα. δι' ἣν αἰτίαν καὶ ζῶν ἐκολάσθη, καὶ τελευτήσας αἰωνίου, κατὰ τοὺς μύθους, τι-
μωρίας ἠξιώθη, καταταχθεὶς εἰς τοὺς ἀσεβεῖς. τούτου δ' ἐγένετο Πέλοψ υἱὸς, καὶ Νιόβη
θυγάτηρ· αὕτη δ' ἐγέννησεν υἱοὺς ἑπτὰ, καὶ θυγατέρας τὰς ἴσας, εὐπρεπείᾳ διαφερού-
σας. ἐπὶ δὲ τῷ πλήθει τῶν τέκνων μέγα φρυαττομένη, πλεονάκις ἐκαυχᾶτο, καὶ τῆς
Λητοῦς ἑαυτὴν εὐτεκνοτέραν ἀπεφαίνετο. εἶθ' ἡ μὲν Λητὼ κατὰ τοὺς μύθους χολω-
σαμένη, προσέταξε τῷ μὲν Ἀπόλλωνι κατατοξεῦσαι τοὺς υἱοὺς τῆς Νιόβης, τῇ δ'
Ἀρτέμιδι τὰς θυγατέρας. τούτων δ' ὑπακουσάντων τῇ μητρὶ, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν
κατατοξευσάντων τὰ τέκνα τῆς Νιόβης, συνέβη τὴν προειρημένην ὑφ' ἕνα καιρὸν
ὀξέως ἅμα εὔτεκνον καὶ ἄτεκνον γενέσθαι. ἐπεὶ δὲ ὁ Τάνταλος μισηθεὶς ὑπὸ τῶν θεῶν
ἐξέπεσεν ἐκ παφλαγονίας ὑπὸ Ἴλου τοῦ Τρωὸς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰ περὶ τοῦ Ἴλ-
λου καὶ τῶν προγόνων αὐτοῦ διελθεῖν. Τῆς Τρωάδος χώρας πρῶτος ἐβασίλευσε Τεῦ-
κρος, υἱὸς ὢν Σκαμάνδρου τοῦ ποταμοῦ καὶ Ἰδαίας νύμφης, ἀνὴρ ἐπιφανὴς, καὶ τοὺς
λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ Τεύκρους προσηγόρευσε. Τεύκρου δ' ἐγένετο θυγάτηρ Βατεία. ταύ-

Περὶ τοῦ Ἴλου καὶ τοὺς προγόνους αὐτοῦ διελ.

τὴν δὲ Δάρδανος ὁ Διὸς γήμας, καὶ τὴν βασιλείαν διαδεξάμενος, τοὺς μὲν λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ ὠνόμασε Δαρδάνους, πόλιν δὲ οἰκίσας ἐπὶ θαλάσσης, ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Δάρδανον. τούτου δ' Ἐριχθόνιος υἱὸς γενόμενος, εὐδαιμονίᾳ καὶ πλούτῳ πολὺ διήνεγκε· περὶ οὗ καὶ ὁ ποιητὴς Ὅμηρός φησι,

» Ὃς δὴ ἀφνειότατος γένετο θνητῶν
» ἀνθρώπων, Τοῦ τρισχίλιαι ἵπποι ἕλος κάτα βουκολέοντο.

Ἐριχθονίου δ' υἱὸς γενόμενος Τρώς, τοὺς λαοὺς ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Τρῶας. τούτου δ' ἐγένοντο τρεῖς υἱοί, Ἶλος, Ἀσσάρακος, Γανυμήδης. Ἶλος μὲν οὖν ᾤκισεν ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν ἐπιφανεστάτην τὴν ἐν τῇ Τρῳάδι, Ἴλιον ἀφ' ἑαυτοῦ θέμενος τὴν προσηγορίαν. Ἴλου δὲ γενόμενος υἱὸς Λαομέδων Τιθωνὸν καὶ Πρίαμον ἐγέννησεν. ὧν Τιθωνὸς μὲν στρατεύσας ἐπὶ τὰ πρὸς ἕω μέρη τῆς Ἀσίας, καὶ διατείνας ἕως Αἰθιοπίας, ἐμυθολογήθη μὲν ἐξ Ἠοῦς τεκνῶσαι Μέμνονα, τὸν τοῖς Τρωσὶ βοηθήσαντα, καὶ ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀναιρεθέντα. Πρίαμος δ' Ἑκάβην γήμας, σὺν ἄλλοις πλείοσιν υἱοῖς ἐγέννησεν Ἕκτορα, τὸν ἐπισημότατον γενόμενον ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ. Ἀσσάρακος δὲ Δαρδάνων βασιλεὺς Κάπυν ἐγέννησεν. ἐξ οὗ τεκνωθεὶς Ἀγχίσης, ἐξ Ἀφροδίτης Αἰνείαν ἐγέννησε, τὸν ἐπιφανέστατον τῶν Τρώων. Γανυμήδης δὲ τῇ ἀπλήτῳ εὐπρεπείᾳ διαφέρων, ὑπὸ τῶν θεῶν ἀνηρπάγη τῷ Διὶ οἰνοχοεῖν. Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, πειρασόμεθα διεξιέναι περὶ Δαιδάλου καὶ Μινωταύρου, καὶ τῆς Μίνωος στρατείας εἰς Σικελίαν ἐπὶ Κώκαλον τὸν βασιλέα. Δαίδαλος τοίνυν τὸ μὲν γένος Ἀθηναῖος, εἷς τῶν Ἐρεχθειδῶν ὀνομαζόμενος (ἦν γὰρ υἱὸς Ὑμητίωνος τοῦ Εὐπαλάμου τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Ἐρεχθέως) φύσει δὲ πολὺ τοὺς ἄλλους ἁπάντας ὑπερβαίνων, ἐζήλωσε τά τε περὶ τὴν τεκτονικὴν τέχνην, καὶ τὴν τῶν ἀγαλμάτων κατασκευὴν καὶ λιθουργίαν. εὑρετὴς δὲ γενόμενος πολλῶν τῶν συνεργούντων εἰς τὴν τέχνην, κατεσκεύασεν ἔργα θαυμαζόμενα κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς οἰκουμένης. κατὰ δὲ τὴν τῶν ἀγαλμάτων κατασκευὴν τοσοῦτο τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων διήνεγκεν, ὥστε τοὺς μεταγενεστέρους μυθολογῆσαι περὶ αὐτοῦ, διότι τὰ κατασκευαζόμενα τῶν ἀγαλμάτων ὁμοιότατα τοῖς ἐμψύχοις ὑπάρχει. βλέπειν τε γὰρ αὐτὰ καὶ περιπατεῖν, καὶ καθόλου τηρεῖν τὴν τοῦ ὅλου σώματος διάθεσιν· ὥστε δοκεῖν εἶναι τὸ κατασκευασθὲν ἔμψυχον ζῶον. πρῶτος δ' ὀμματώσας, καὶ διαβεβηκότα τὰ σκέλη ποιήσας, ἔτι δὲ τὰς χεῖρας διατεταμένας ποιῶν, εἰκότως ἐθαυμάζετο παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. οἱ γὰρ πρὸ τούτου τεχνῖται κατεσκεύαζον τὰ ἀγάλματα τοῖς μὲν ὄμμασι μεμυκότα, τὰς δὲ χεῖρας ἔχοντα καθειμένας, καὶ ταῖς πλευραῖς κεκολλημένας. ὁ δ' οὖν Δαίδαλος κατὰ τὴν φιλοτεχνίαν θαυμαζόμενος, ἔφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος, καταδικασθεὶς ἐπὶ φόνῳ διὰ τοιαύτας αἰτίας. τῆς ἀδελφῆς τοῦ Δαιδάλου γενόμενος υἱὸς Τάλως ἐπαιδεύετο παρὰ Δαιδάλῳ, παῖς ὢν τὴν ἡλικίαν. εὐφυέστερος δ' ὢν τοῦ διδασκάλου, τόν τε κεραμευτικὸν τροχὸν εὗρε, καὶ σιαγόνι περιτυχὼν ὄφεως, καὶ ταύτῃ ξυλίφιον μικρὸν διαπρίσας, ἐμιμήσατο τὴν τραχύτητα τῶν ὀδόντων. διόπερ κατασκευασάμενος ἐκ σιδήρου πρίονα, καὶ διὰ τούτου πρίζων τὰ ἐν τοῖς ἔργοις ξυλίνην ὕλην, ἔδοξεν εὔχρηστον εὑρηκέναι μέγα πρὸς τὴν τεκτονικὴν τέχνην. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τόρνον εὑρών, καὶ ἕτερα τινὰ φιλοτεχνήματα, δόξαν ἀπηνέγκατο μεγάλην. ὁ δὲ Δαίδαλος φθονήσας τῷ παιδί, καὶ νομίσας αὐτὸν πολὺ τῇ δόξῃ προέξειν τοῦ διδασκάλου, τὸν παῖδα ἐδολοφόνησε. θάπτων δ' αὐτὸν καὶ περικατάληπτος γενόμενος, ἐπηρωτήθη τίνα θάπτει, καὶ ἔφησεν ὄφιν καταχωννύειν. θαυμάσαι δ' ἄν τις τὸ παράδοξον, ὅτι διὰ τὸ ζῶον ἐξ οὗ τοῦ πρίονος ἐνεθυμήθη τὴν κατασκευήν, διὰ τούτου καὶ τοῦ φόνου τὴν ἐπίγνωσιν συνέβη γενέσθαι. κατηγορηθεὶς δὲ καὶ καταδικασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν φόνου, τὸ μὲν

πρῶτον

Marginal notes: γρ. σαλκώνα · γρ. Μητίωνος · γρ. ὑπερβαίνων · Talus. · γρ. ξυλίνοις · γρ. ἀφιχθ. καταδικασθεὶς δὲ ὑπὸ

προσῆλθε ἔφυγεν εἰς τινα τῶν κατὰ τὴν ἀττικὴν δήμων, ἐν ᾧ τοὺς κατοικοῦντας ἀπ' ἐκείνου Δαιδαλίδας προσαγορευθῆναι. μετὰ δὲ ταῦτα διαδρὰς εἰς τὴν κρήτην, καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ τέχνῃ δόξαν θαυμαζόμενος, φίλος ἐγένετο Μίνωος τοῦ βασιλέως. κατὰ δὲ τὸν παραδεδομένον μῦθον Πασιφάης τῆς Μίνωος γυναικὸς ἐρασθείσης τοῦ ταύρου, μηχανήματα ποιήσας ὡμοιωμένον βοΐ, συνήργησε τῇ Πασιφάῃ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. μυθολογοῦσι γὰρ πρὸ τούτων τῶν χρόνων Μίνωα κατ' ἐνιαυτὸν συνήθως καθιεροῦν τὸν κάλλιστον τῶν γεννωμένων ταύρων τῷ Ποσειδῶνι, καὶ θύειν τοῦτον τῷ θεῷ. γεννηθέντος δέ ποτε ταύρου κάλλει διαφέροντος, ἕτερον τῶν ἡττόνων ταύρων θῦσαι. τὸν δὲ Ποσειδῶνα μηνίσαντα τῷ Μίνωι, ποιῆσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Πασιφάην ἐρασθῆναι τοῦ ταύρου. διὰ δὲ τῆς τούτου φιλοτεχνίας τὴν Πασιφάην μιγεῖσαν τῷ ταύρῳ, γεννῆσαι τὸν μυθολογούμενον Μινώταυρον. τοῦτον δέ φασι διφυῆ γεγονέναι, καὶ τὰ μὲν ἀνώτερα μέρη τοῦ σώματος ἄχρι τῶν ὤμων ἔχειν ταύρου, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνθρώπου. ᾧ δὲ τέρατι τούτῳ πρὸς διατροφὴν λέγεται κατασκευάσαι Δαίδαλον λαβύρινθον, τὰς διεξόδους σκολιὰς ἔχοντα καὶ τοῖς ἀπείροις δυσευρέτους, ἐν ᾧ τρεφόμενον τὸν Μινώταυρον τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν ἀποστελλομένους ζ κούρους καὶ κόρας ζ κατεσθίειν, περὶ ὧν προειρήκαμεν. τὸν οὖν Δαίδαλον, πυθόμενον τὴν ἀπειλὴν τοῦ Μίνω διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς βοός, φασὶ φοβηθέντα τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ἐκ τῆς κρήτης ἐκπλεῦσαι, συνεργούσης τῆς Πασιφάης, καὶ πλοῖον δούσης πρὸς τὸν ἔκπλουν. μετὰ δὲ τούτου τὸν υἱὸν Ἴκαρον φυγόντα καταπλεῦσαι πρός τινα νῆσον πελαγίαν, πρὸς ἣν τὸν Ἴκαρον παραβόλως ἀποβαίνοντα, πεσεῖν εἰς θάλασσαν, καὶ τελευτῆσαι· ἀφ' οὗ καὶ τὸ πέλαγος ἰκάριον ὀνομασθῆναι, καὶ τὴν νῆσον ἰκαρίαν κληθῆναι. τὸν δὲ Δαίδαλον ἐκ τῆς νήσου ταύτης ἐκπλεύσαντα, καταπλεῦσαι τῆς σικελίας πρὸς χώραν ἧς βασιλεύοντα Κώκαλον ἀναλαβεῖν τὸν Δαίδαλον, καὶ διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ δόξαν ποιήσασθαι φίλον ἐπὶ πλεῖον. τινὲς δὲ μυθολογοῦσι, κατὰ τὴν κρήτην ἔτι Δαιδάλου διατρίβοντος, καὶ ὑπὸ τῆς Πασιφάης κρυπταζομένου, Μίνωα μὲν τὸν βασιλέα, βουλόμενον τιμωρῆσαι τὸν Δαίδαλον, καὶ μὴ δυνάμενον εὑρεῖν, τά τε πλοῖα πάντα τὰ κατὰ τὴν νῆσον ἐρευνᾶν, καὶ χρημάτων πλῆθος ἐπαγγέλλεσθαι δώσειν τῷ τὸν Δαίδαλον ἀνευρόντι. ἐνταῦθα τὸν Δαίδαλον ἀπογνόντα τὸν διὰ τῶν πλοίων δρασμόν, κατασκευάσαι παραδόξως πτέρυγας πεφιλοτεχνημένας, καὶ διὰ κηροῦ θαυμαστῶς ἡσκημένας· ἐπιθέντα δὲ ταύτας τῷ τε τοῦ υἱοῦ σώματι καὶ τῷ ἑαυτοῦ, παραδόξως ἐκπετασθῆναι, καὶ διαδράσαι τὸ πλησίον τῆς κρήτης πέλαγος. καὶ τὸν μὲν Ἴκαρον διὰ τὴν νεότητα μετέωρον τὴν πτῆσιν ποιούμενον, πεσεῖν εἰς τὸ πέλαγος, τακέντος διὰ τὸν ἥλιον τοῦ συνέχοντος τὰς πτέρυγας κηροῦ· αὐτὸν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν πετόμενον, καὶ παρ' ἕκαστον τέγγοντα τὰς πτέρυγας, διασωθῆναι παραδόξως εἰς τὴν σικελίαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων εἰ καὶ παράδοξός ἐστιν ὁ μῦθος, ὅμως ἐκρίναμεν μὴ παραλιπεῖν αὐτόν. Δαίδαλος δὲ παρὰ τῷ Κωκάλῳ καὶ τοῖς σικανοῖς διέτριψε πλείω χρόνον, θαυμαζόμενος ἐν τῇ κατὰ τὴν τέχνην ὑπερβολῇ. κατεσκεύασε δ' ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τινὰ τῶν ἔργων ἃ μέχρι τοῦ νῦν διαμένει. πλησίον μὲν γὰρ τῆς μεγαρίδος φιλοτέχνως ἐποίησε τὴν ὀνομαζομένην κολυμβήθραν, ἐξ ἧς μέγας ποταμὸς εἰς τὴν πλησίον θάλατταν ἐξερεύγεται, καλούμενος Ἀλαβών. κατὰ δὲ τὴν νῦν ἀκραγαντίνην ἐν τῷ καμικῷ καλουμένην, πόλιν ἐπὶ πέτρας οὖσαν πασῶν ὀχυρωτάτην κατεσκεύασε, καὶ παντελῶς ἐκ βίας ἀνάλωτον. στενὴν γὰρ καὶ σκολιὰν τὴν ἀνάβασιν αὐτῆς φιλοτεχνήσας, ἐποίησε δύνασθαι διὰ γ' ἢ δ' ἀνθρώπων φυλάττεσθαι. διόπερ ὁ Κώκαλος ἐν ταύτῃ ποιήσας τὰ βασίλεια, καὶ τὰ χρήματα κατατιθέμενος, ἀνάλωτα ἔσχεν αὐτὰ διὰ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ τεχνίτου. τέταρτον δὲ σπή-

λαιον κατὰ τὴν σελινουντίαν χώραν κατεσκεύασεν· ἐν ᾧ τὴν ἀτμίδα τὴν κατ' αὐτὸ πυρὸς οὕτως εὐστόχως ἐξέλαβεν, ὥστε διὰ τὴν μαλακότητα τῆς θερμασίας ἐξιδροῦν λεληθότως, καὶ κατὰ μικρὸν τοὺς ἐνδιατρίβοντας μετὰ τέρψεως θεραπεύειν τὰ σώματα, μηδὲν παρενοχλουμένους ὑπὸ τῆς θερμότητος. κατὰ δὲ τὸν Ἔρυκα πέτρας οὔσης ἀποτόμου εἰς ὕψος ἐξαίσιον, καὶ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης στενοχωρίας ἀναγκαζούσης ἐπὶ τοῦ τῆς πέτρας ἀποκρήμνου ποιῆσαι τὴν οἰκοδομίαν, κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κρημνοῦ τεῖχος, παραβιβάσας παραδόξως τὸν ὑπερκείμενον τοῦ κρημνοῦ. χρυσοῦν τε κριὸν τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ Ἐρυκίνῃ φασὶν αὐτὸν φιλοτεχνῆσαι περιττῶς εἰργασμένον, καὶ τὸν κατ' ἀλήθειαν κριῷ ἀπαρεγχειρήτως ὁμοιούμενον. ἄλλα τε πολλὰ φασὶν αὐτὸν φιλοτεχνῆσαι κατὰ τὴν σικελίαν, ἃ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου διέφθαρται. Μίνως δὲ ὁ τῶν κρητῶν βασιλεὺς θαλαττοκρατῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ πυθόμενος τὴν Δαιδάλου φυγὴν εἰς τὴν σικελίαν, ἔγνω στρατεύειν ἐπ' αὐτήν. παρασκευασάμενος δὲ δύναμιν ναυτικὴν ἀξιόλογον, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς κρήτης, καὶ κατῆρε τῆς ἀκραγαντίνης εἰς τὸν ἀπ' ἐκείνου Μίνωαν καλούμενον. ἀποβιβάσας δὲ τὴν δύναμιν, καὶ πέμψας ἀγγέλους πρὸς Κώκαλον τὸν βασιλέα, ἐζήτει τὸν Δαίδαλον εἰς τιμωρίαν. ὁ δὲ Κώκαλος εἰς σύλλογον προσκαλεσάμενος, καὶ πάντα ποιήσειν ἐπαγγειλάμενος, ἐπὶ τὰ ξένια παρέλαβε τὸν Μίνωα. λουομένου δ' αὐτοῦ, Κώκαλος μὲν παρακατασχὼν πλείω χρόνον ἐν τῷ θερμῷ τὸν Μίνωα διέφθειρε, καὶ τὸ σῶμα ἀπέδωκε τοῖς κρησί, πρόφασιν ἐνεγκὼν τοῦ θανάτου διότι κατὰ τὸ λουτρὸν ὀλισθήσας καὶ πεσὼν εἰς τὸ θερμὸν ὕδωρ, ἐτελεύτησε. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεστρατευμένοι τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ἔθαψαν μεγαλοπρεπῶς· καὶ διπλοῦν τάφον οἰκοδομήσαντες, κατὰ μὲν τὸν κεκρυμμένον τόπον ἔθεσαν τὰ ὀστᾶ, κατὰ δὲ τὸν ἀνεῳγμένον ἐποίησαν Ἀφροδίτης νεών. οὗτος δ' ἐπὶ γενεὰς πλείους ἐτιμᾶτο, θυόντων τῶν ἐγχωρίων ὡς Ἀφροδίτης ὄντος τοῦ νεώ· κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους κτισθείσης μὲν τῆς τῶν ἀκραγαντίνων πόλεως, γνωσθείσης δὲ τῆς τῶν ὀστῶν θέσεως, συνέβη τὸν μὲν τάφον καθαιρεθῆναι, τὰ δ' ὀστᾶ τοῖς κρησὶν ἀποδοθῆναι, Θήρωνος δυναστεύοντος τῶν ἀκραγαντίνων. οὐ μὴν ἀλλ' οἱ κατὰ τὴν σικελίαν κρῆτες μετὰ τὴν Μίνωος τελευτὴν ἐστασίασαν διὰ τὴν ἀναρχίαν. τῶν δὲ νεῶν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Κώκαλον σικανῶν ἐμπυρισθεισῶν, τὴν μὲν εἰς τὰς πατρίδας ἐπάνοδον ἀπέγνωσαν, κρίναντες δ' ἐν τῇ σικελίᾳ κατοικεῖν, οἱ μὲν ἐνταῦθα πόλιν ᾤκισαν, ἣν ἀπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Μίνωα ὠνόμασαν· οἱ δὲ διὰ τῆς μεσογείου πλανηθέντες καὶ καταλαβόμενοι χωρίον ὀχυρόν, ἔκτισαν πόλιν ἣν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πόλει ῥεούσης πηγῆς ἐνόμασαν Ἔγγυον. ὕστερον δὲ κατὰ τὴν τῆς Τροίας ἅλωσιν Μηριόνου τοῦ κρητὸς προσενεχθέντος τῇ σικελίᾳ, προσεδέξαντο τοὺς καταπλεύσαντας κρῆτας διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ τῆς πολιτείας μετέδωκαν. ὁρμώμενοι δ' ἐξ ὀχυρᾶς πόλεως, καὶ καταπολεμήσαντες τινὰ τῶν περιοίκων, ἱκανὴν κατεκτήσαντο χώραν. ἀεὶ δὲ μᾶλλον αὐξανόμενοι, καὶ κατασκευάσαντες ἱερὸν τῶν μητέρων, διαφόρως ἐτίμων τὰς θεάς, ἀναθήμασι πολλοῖς κοσμοῦντες τὸ ἱερὸν αὐτῶν. ταύτας δὲ ἀφιδρυθῆναι φασὶν ἐκ τῆς κρήτης, διότι καὶ παρὰ τοῖς κρησὶ τιμᾶσθαι τὰς θεὰς ταύτας διαφερόντως. μυθολογοῦσι δ' αὐτὰς τὸ παλαιὸν θρέψαι τὸν Δία λάθρα τοῦ πατρὸς Κρόνου· ἀνθ' ὧν αὐτὰς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβιβασθῆναι, καὶ καταστερισθείσας, ἄρκτους προσαγορευθῆναι. περὶ ὧν καὶ τὸν Ἄρατον, συμφωνοῦντα τούτοις, τεθεικέναι κατὰ τὴν τῶν ἄστρων ποίησιν,

„ Ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμέναι. εἰ ἐτεὸν γε
„ Κρήτηθεν κεῖναί γε Διὸς μεγάλου ἰότητι
„ Οὐρανὸν εἰσανέβησαν, ὅ μιν τότε κουρίζοντα
„ Δικταίῳ κουρῆτες ὅτε Κρόνον ἐψεύσαντο.

Οὐκ ἄξιον δὲ παραλιπεῖν τὴν περὶ τὰς θεὰς ἁγνείαν τε καὶ τὴν κατ'

[Margin notes: τῶν σελινουν-των; τὸ αὐτό; τῶν συστρατευ-μένοι; τῶν ἀκραγαντί-νων]

ἀνθρώπους ἐπιφαίνεσθαι. τιμῶσι δ' αὐτὰς οὐ μόνον οἱ ταύτην τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ἀλλὰ καί τινες τῶν ἄλλων περιοίκων, θυσίαις τε μεγαλοπρεπέσι καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς ἀποσεμνύνοντες τὰς θεάς. ἐνίαις δὲ πόλεσι καὶ πυθόχρηστοι χρησμοὶ προστέταχαν τιμᾶν τὰς θεάς. ἔσεσθαι γὰρ τοῖς τοιούτοις τούς τε τῶν ἰδιωτῶν βίους εὐδαίμονας, καὶ τὰς πόλεις εὐθενήσειν. τέλος δὲ προβαινούσης ἐπὶ πολὺ τῆς κατὰ τὰς θεὰς ἐπιφανείας, οἱ μὲν ἐγχώριοι πολλοῖς ἀναθήμασι χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς διετέλεσαν τιμῶντες, ἄχρι τῶνδε τῶν ἱστοριῶν γραφομένων. νεὼν μὲν γὰρ αὐταῖς ᾠκοδόμησαν, οὐ μόνον τῷ μεγέθει διάφορον, ἀλλὰ καὶ τῇ πολυτελείᾳ τῇ κατὰ τὴν οἰκοδομίαν θαυμαζόμενον. οὐκ ἔχοντες γὰρ κατὰ τὴν ἰδίαν χώραν λίθον ἀξιόλογον, παρὰ τῶν ἀστυγειτόνων ἀγυριναίων ἤγαγον. τῶν μὲν πόλεων διεστηκυιῶν ὡς ρ΄ στάδια, τῆς δ' ὁδοῦ, δι' ἧς ἀνάγκη κομίζεσθαι τοὺς λίθους, ὑπαρχούσης τραχείας καὶ παντελῶς δυσπορεύτου. δι' ἣν αἰτίαν κατασκευάσαντες ἁμάξας τετρακύκλους, ρ΄ ζεύγεσι βοῶν ἐκόμισαν τὸν λίθον. διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν χρημάτων εὐπορούμενοι, τῇ δαψιλείᾳ τῆς εὐπορίας ὑπερεῖχον τῶν ἀναλωμάτων. βραχὺ γὰρ πρὸ ἡμῶν εἶχον αἱ θεαὶ βοῦς μὲν ἱεροὺς τρισχιλίους, χώρας τε πλῆθος, ὥστε λαμβάνειν μεγάλας προσόδους. ἡμεῖς δὲ περὶ τούτων ἀρκούντως διεληλυθότες, περὶ Ἀρισταίου γράφειν ἐγχειρήσομεν. Ἀρισταῖος γὰρ, ἦν υἱὸς μὲν Ἀπόλλωνος καὶ Κυρήνης τῆς Ὑψέως, θυγατρὸς τοῦ Πηνειοῦ. περὶ δὲ τῆς γενέσεως αὐτοῦ μυθολογοῦσί τινες οὕτως. Ἀπόλλωνα, περὶ τὸ Πήλιον τρεφομένης κόρης ὄνομα Κυρήνης, διαφερούσης κάλλει, ἐρασθῆναι τῆς παρθένου, καὶ μετενεγκεῖν αὐτὴν τῆς Λιβύης εἰς ταύτην τὴν χώραν, ἐν ᾗ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους τινὰ κτίσαντα πόλιν ἀπ' ἐκείνης ὀνομάσαι κυρήνην. τὸν δ' οὖν Ἀπόλλωνα κατὰ ταύτην τὴν χώραν ἐκ Κυρήνης γεννήσαντα τὸν Ἀρισταῖον, τοῦτον μὲν νήπιον ὄντα παραδοῦναι ταῖς νύμφαις τρέφειν. ταύτας δὲ τῷ παιδὶ τρεῖς ὀνομασίας προσάψαι. καλεῖν γὰρ αὐτὸν Νόμιον, Ἀρισταῖον, Ἀγρέα. τοῦτον δὲ παρὰ τῶν νυμφῶν μαθόντα τήν τε τοῦ γάλακτος πῆξιν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν σμηνῶν, ἔτι δὲ τῶν ἐλαιῶν τὴν κατεργασίαν, διδάξαι πρῶτον τοὺς ἀνθρώπους. διὰ δὲ τὴν εὐχρηστίαν τὴν ἐκ τούτων τῶν εὑρημάτων, τοὺς εὐεργετηθέντας ἀνθρώπους τιμῆσαι τὸν Ἀρισταῖον ἰσοθέοις τιμαῖς, καθάπερ καὶ τὸν Διόνυσον. μετὰ δὲ ταῦτα φασὶν αὐτὸν εἰς τὴν Βοιωτίαν καταντήσαντα, γῆμαι τὴν Κάδμου θυγατέρα Αὐτονόην, ἐξ ἧς φασὶν Ἀκταίωνα γεννῆσαι, τὸν κατὰ τοὺς μύθους ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν διασπασθέντα. τὴν δ' αἰτίαν ἀποδιδόασι τῆς ἀτυχίας, οἱ μὲν, ὅτι κατὰ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν, διὰ τῶν ἀνατιθεμένων ἀκροθινίων ἐκ τῶν κυνηγεσίων προῃρεῖτο τὸν γάμον κατεργάσασθαι, οἱ δ', ὅτι τῆς Ἀρτέμιδος αὐτὸν προτερεύειν ταῖς κυνηγεσίαις ἀπεφήνατο. οὐκ ἀπίθανον δ' ἐπ' ἀμφοτέροις τούτοις μηνίσαι τὴν θεόν. εἴτε γὰρ τοῖς ἁλισκομένοις πρὸς τοὺς ἀκοινωνήτους τοῖς γάμοις κατεχρῆτο, πρὸς τὸ συντελέσαι τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν· εἴτε καὶ ταύτης ἐτόλμησεν εἰπεῖν αἱρετώτερον αὐτὸν εἶναι κυνηγὸν, ἣν καὶ θεοὶ παρακεχωρήκασι τῆς ἐν τούτοις ἁμίλλης, ὁμολογουμένην καὶ δικαίαν ὀργὴν ἔσχε πρὸς αὐτὸν ἡ θεός. καθόλου δὲ πιθανῶς εἰς τὴν τῶν ἁλισκομένων θηρίων μεταμορφωθεὶς ἰδέαν, ὑπὸ τῶν τἄλλα χειρουμένων κυνῶν διεφθάρη. τὸν δ' Ἀρισταῖον φασὶ μετὰ τὴν Ἀκταίωνος τελευτὴν ἐλθεῖν εἰς τὸ χρηστήριον τοῦ πατρὸς, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα προειπεῖν αὐτῷ τὴν εἰς Κῶ νῆσον μετάβασιν ἐσομένην αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐσομένας παρὰ τοῖς Κείοις τιμάς. τὸν δὲ πλεύσαντα μὲν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, λοιμοῦ δὲ τὴν Ἑλλάδα κατέχοντος, ποιήσασθαι τὴν θυσίαν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. γινομένης δὲ τῆς θυσίας κατὰ τὴν τοῦ σειρίου ἄστρου ἐπιτολὴν, καθ' ἣν συνέβαινε πνεῖν τοὺς ἐτησίας, λῆξαι τὰς λοιμικὰς νόσους. τοῦτο δ' ἄν τις συλλογιζόμενος, εἰκότως θαυμάσαι τὸ τῆς περιπετείας

περὶ ἱστοριογραφομένων.

περὶ ἡρώ.

περὶ τἄλλα θηρία χρ.

περὶ τῶν κείων

ἴδιον. ὁ γὰρ ὑπὸ τῶν κυνῶν ἰδὼν τὸν υἱὸν τετελευτηκότα, ἐπὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἄστρων τὸ τῆς αὐτῆς ἔχον προσηγορίας, καὶ φθείρειν νομιζόμενον τοὺς ἀνθρώπους ἔπαυσε, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιος ἐγένετο τῆς σωτηρίας. λέγουσι δὲ τὸν Ἀρισταῖον ἐγγόνους ἐν τῇ Κῷ καταλιπόντα, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Λιβύην ἐπανελθόντα, ὑπὸ τῆς μητρὸς νύμφης τὴν ἀναγωγὴν ποιησάμενον, εἰς τὴν Σαρδὼ νῆσον καταπλεῦσαι. ἐν δὲ ταύτῃ κατοικήσαντα, καὶ τὴν νῆσον διὰ τὸ κάλλος στέρξαντα, φυτεῦσαί τε αὐτὴν καὶ τὸ πρότερον ἐξηγριωμένην ἡμερῶσαι· γεννῆσαι δ' ἐν αὐτῇ δύο παῖδας, Χάρμον καὶ Καλλίκαρπον. μετὰ δὲ ταῦτα ἄλλας τινὰς νήσους ἐπελθεῖν, καὶ κατὰ τὴν Σικελίαν διατρῖψαί τινα χρόνον, διά τε τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐν τῇ νήσῳ καρπῶν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ βοσκομένων κτηνῶν, φιλοτιμηθῆναι τοῖς ἐγχωρίοις ἐνδείξασθαι τὰς ἰδίας εὐεργεσίας. διὸ καὶ παρὰ τοῖς τὴν Σικελίαν οἰκοῦσι διαφερόντως φασὶ τιμηθῆναι τὸν Ἀρισταῖον ὡς θεὸν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν συγκομιζόντων τὸν τῆς ἐλαίας καρπόν. τὸ δὲ τελευταῖον μυθολογοῦσιν αὐτὸν εἰς Θρᾴκην παραβαλόντα πρὸς Διόνυσον, μετασχεῖν τῶν ὀργίων, καὶ συνδιατρίψαντα τῷ θεῷ, πολλὰ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τῶν χρησίμων, περὶ δὲ τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Αἷμον οἰκήσαντα τινὰ χρόνον, ἄφαντον γενέσθαι, καὶ τυχεῖν ἀθανάτων τιμῶν, οὐ μόνον ἐνταῦθα παρὰ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἀρισταίου τοῖς ῥηθεῖσιν ἀρκεσθησόμεθα. περὶ δὲ Δάφνιδος καὶ Ἔρυκος πειρασόμεθα διελθεῖν. Ἔρυκα φασὶν υἱὸν μὲν γενέσθαι Ἀφροδίτης καὶ Βουτᾶ βασιλέως τινὸς ἐγχωρίου, δόξῃ διαφέροντος. τοῦτον δὲ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς μητρὸς εὐγένειαν θαυμασθῆναί τε ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, καὶ βασιλεῦσαι μέρους τῆς νήσου· κτίσαι δὲ καὶ πόλιν ἀξιόλογον, ὁμώνυμον αὐτῷ, κειμένην ἐπί τινος ὑψηλοῦ τόπου. κατὰ δὲ τὴν ἄκραν τῶν ἐν τῇ πόλει τῆς μητρὸς ἱερὸν ἱδρύσασθαι, καὶ κοσμῆσαι τῇ τε κατασκευῇ τοῦ νεὼ καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀναθημάτων· τὴν δὲ θεὸν διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων εὐσέβειαν, καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τεκνωθέντος υἱοῦ τιμὴν ἀγαπῆσαι περιττότερον τὴν πόλιν, διόπερ αὐτὴν Ἀφροδίτην ἐρυκίνην ὀνομάσαι. θαυμάσαι δ' ἄν τις εἰκότως, ἀναλογισάμενος τὴν περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο γενομένην δόξαν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τεμένη αὐξήσαντα ταῖς δόξαις, πολλάκις διὰ περιστάσεις τινὰς τεταπείνωται· μόνον δὲ τοῦτο τὸ ἐξ αἰῶνος ἀρχὴν λαβὸν, οὐδέποτε διέλιπε τιμώμενον, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἀεὶ διετέλεσε πολλῆς τυγχάνον αὐξήσεως. μετὰ γὰρ τὰς προειρημένας ὑπὸ Ἔρυκος τιμὰς, ὕστερον Αἰνείας ὁ Ἀφροδίτης πλέων εἰς Ἰταλίαν, καὶ προσορμισθεὶς τῇ νήσῳ, πολλοῖς ἀναθήμασι τὸ ἱερὸν, ὡς ἂν ἰδίας μητρὸς ὑπάρχον, ἐκόσμησε. μετὰ δὲ τοῦτον ἐπὶ πολλὰς γενεὰς τιμῶντες οἱ Σικανοὶ τὴν θεὸν, θυσίαις τε μεγαλοπρεπέσι συνεχῶς καὶ ἀναθήμασιν ἐκόσμουν. μετὰ δὲ ταῦτα Καρχηδόνιοι μέρους τῆς Σικελίας κυριεύσαντες, οὐ διέλιπον τιμῶντες τὴν θεὸν διαφερόντως. τὸ δὲ τελευταῖον Ῥωμαῖοι πάσης Σικελίας κρατήσαντες, ὑπερεβάλοντο πάντας τοὺς πρὸ αὐτῶν ταῖς εἰς ταύτην τιμαῖς. καὶ τοῦτο εἰκότως ἐποίουν· τὸ γὰρ γένος εἰς ταύτην ἀναπέμποντες, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπιτυχεῖς ὄντες, τὴν αἰτίαν τῆς αὐξήσεως ἠμείβοντο τὴν προσηκούσαις χάρισι καὶ τιμαῖς. οἱ μὲν γὰρ καταντῶντες εἰς τὴν νῆσον ὕπατοι καὶ στρατηγοὶ, καὶ πάντες οἱ μετά τινος ἐξουσίας ἐπιδημοῦντες, ἐπειδὰν εἰς τὸν Ἔρυκα παραβάλωσι, μεγαλοπρεπέσι θυσίαις καὶ τιμαῖς κοσμοῦσι τὸ τέμενος, καὶ τὸ σκυθρωπὸν τῆς ἐξουσίας ἀποθέμενοι, μεταβάλλουσιν εἰς παιδιὰς καὶ γυναικῶν ὁμιλίας, μετὰ πολλῆς ἱλαρότητος· μόνως οὕτω νομίζοντες κεχαρισμένην τῇ θεῷ ποιήσειν τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν. ἥ τε σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων εἰς τὰς τῆς θεοῦ τιμὰς φιλοτιμηθεῖσα, τὰς μὲν πιστοτάτας τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν πόλεων οὔσας ἑπτακαίδεκα χρυσοφορεῖν ἐδογμάτισε τῇ Ἀφροδίτῃ, καὶ

στρατιώτας διακοσίους τηρεῖν τὸ ἱερόν. καὶ περὶ μὲν Ἔρυκος, εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν, ἀλλ' οὖν οἰκείαν πεποιήμεθα τῆς περὶ τῆς θεᾶς ἐπαγγελίας. Νυνὶ δὲ περὶ Δάφνιδος πειρασόμεθα διελθεῖν τὰ μυθολογούμενα. Ἥραια γάρ ἐστιν ὄρη κατὰ τὴν Σικελίαν, ἅ φασι κάλλει τε καὶ φύσει καὶ τόπων ἰδιότητι πρὸς θερινὴν ἄνεσιν καὶ ἀπόλαυσιν εὖ πεφυκέναι. πολλάς τε γὰρ πηγὰς ἔχει τῇ γλυκύτητι διαφερούσας τῶν ἄλλων ὑδάτων, καὶ δένδρεσι παντοίοις πεπλήρωται. ἔστι δὲ καὶ δρυῶν μεγάλων πλῆθος, φερουσῶν καρπὸν τῷ μεγέθει διαλλάττοντα, διπλασιάζοντα τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις φυομένων. ἔχει δὲ καὶ τῶν ἡμέρων καρπῶν αὐτομάτως ἀμπέλους τε πολλὰς φυομένας, καὶ μήλων ἀμύθητον πλῆθος. διὸ καὶ στρατόπεδόν ποτε Καρχηδονίων ὑπὸ λιμοῦ πιεζόμενον διεθρέψατο, παρεχομένων τῶν ὀρῶν πολλαῖς μυριάσι χορηγίας εἰς διατροφὴν ἀνέκλειπτον. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ χώρᾳ συναγκείας δένδρων οὔσης θεοπρεποῦς, καὶ νύμφαις ἄλσους ἀνειμένου, μυθολογοῦσι γεννηθῆναι τὸν ὀνομαζόμενον Δάφνιν, Ἑρμοῦ μὲν καὶ νύμφης υἱόν, ἀπὸ δὲ τοῦ πλήθους καὶ τῆς πυκνότητος τῆς φυομένης δάφνης ὠνομάσθαι Δάφνιν. τοῦτον δ' ὑπὸ νυμφῶν τραφέντα, καὶ βοῶν ἀγέλας παμπληθεῖς κεκτημένον, ὧν ποιεῖσθαι πολλὴν ἐπιμέλειαν· ἀφ' ἧς αἰτίας βουκόλον αὐτὸν ὀνομασθῆναι. φύσει δὲ διαφόρῳ περὶ τὴν μελῳδίαν κεχορηγημένον, ἐξευρεῖν τὸ βουκολικὸν ποίημα καὶ μέλος, ὃ μέχρι τοῦ νῦν κατὰ τὴν Σικελίαν τυγχάνει διαμένον ἐν ἀποδοχῇ. μυθολογοῦσι δὲ τὸν Δάφνιν μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος κυνηγετεῖν, ὑπηρετοῦντα τῇ θεῷ κεχαρισμένως, καὶ διὰ τῆς σύριγγος καὶ βουκολικῆς μελῳδίας τέρπειν αὐτὴν διαφερόντως. λέγουσι δ' αὐτοῦ μίαν τῶν νυμφῶν ἐρασθεῖσαν, προειπεῖν, ἐὰν ἄλλῃ τινὶ πλησιάσῃ, στερηθήσεσθαι τῆς ὁράσεως· κἀκεῖνον ὑπό τινος θυγατρὸς βασιλέως καταμεθυσθέντα, καὶ πλησιάσαντα αὐτῇ, στερηθῆναι τῆς ὁράσεως, κατὰ τὴν γεγενημένην ὑπὸ τῆς νύμφης πρόρρησιν. καὶ περὶ μὲν Δάφνιδος ἱκανῶς ἡμῖν πάλιν εἰρήσθω. Περὶ δὲ Ὠρίωνος τὰ μυθολογούμενα νῦν διέξιμεν. λέγεται γὰρ τοῦτον σώματος μεγέθει καὶ ῥώμῃ πολὺ τῶν μνημονευομένων ἡρώων ὑπεράγοντα, φιλοκύνηγον γενέσθαι, καὶ κατασκευάσαι μεγάλα ἔργα διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ φιλοδοξίαν. κατὰ μὲν γὰρ τὴν Σικελίαν κατασκευάσαι Ζάγκλῳ τῷ τότε βασιλεύοντι τῆς τότε μὲν ἀπ' αὐτοῦ Ζάγκλης, νῦν δὲ Μεσσήνης ὀνομαζομένης, ἄλλα τε, καὶ τὸν λιμένα προσχώσαντα, τὴν ὀνομαζομένην Ἀκτὴν ποιῆσαι. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς Μεσσήνης ἐμνήσθημεν, οὐκ ἀνοίκειον προσθεῖναι ἀρχαΐζομεν τοῖς εἰρημένοις τὰς περὶ τὸν πορθμὸν διηγήσεις. φασὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ μυθογράφοι τὴν Σικελίαν, τὸ πρὸ τοῦ χερρόνησον οὖσαν, ὕστερον γενέσθαι νῆσον, διὰ τοιαύτας αἰτίας. τὸν ἰσθμὸν κατὰ τὸ στενώτατον ὑπὸ δυοῖν πλευρῶν θαλάττης προσκλυζόμενον ἀναρραγῆναι, καὶ τὸν τόπον ἀπὸ τούτου Ῥήγιον ὀνομασθῆναι· καὶ τὴν ὕστερον πολλοῖς ἔτεσι κτισθεῖσαν πόλιν τυχεῖν τῆς ὁμωνύμου προσηγορίας. ἔνιοι δὲ λέγουσι, σεισμῶν μεγάλων γενομένων διαρραγῆναι τὸν αὐχένα τῆς ἠπείρου, καὶ γενέσθαι τὸν πορθμόν, διειργούσης τῆς θαλάττης τὴν ἤπειρον ἀπὸ τῆς νήσου. Ἡσίοδος δὲ ὁ ποιητής φησι τοὐναντίον ἀναπεπταμένου τοῦ πελάγους, Ὠρίωνα προσχῶσαι τὸ κατὰ τὴν Πελωριάδα κείμενον ἀκρωτήριον, καὶ τὸ τέμενος τοῦ Ποσειδῶνος κατασκευάσαι, τιμώμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων διαφερόντως. ταῦτα δὲ διαπραξάμενον, εἰς Εὔβοιαν μεταναστῆναι, κἀκεῖ κατοικῆσαι. διὰ δὲ τὴν δόξαν ἐν τοῖς κατ' οὐρανὸν ἄστροις καταριθμηθέντα, τυχεῖν ἀθανάτου μνήμης. περὶ οὗ καὶ ὁ ποιητὴς Ὅμηρος ἐν τῇ νεκυίᾳ μεμνημένος φησί,

" Τὸν δὲ μετ' Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ'
" ἀσφοδελὸν λειμῶνα, Οὓς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι, Χερσὶν ἔχων
" ῥόπαλον παγχάλκεον, αἰὲν ἀαγές.

ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ μεγέθους ἐμφανίζοντα, καὶ

Marginal notes: γρ. ἡραία — γρ. γλυκύτητι τῶν ὑδάτων διαφορᾶς καὶ δένδρ. — γρ. ἀμπέλων τε πολλῆς φυομένης καὶ μήλων ἀμύθητον πλῆθος. — γρ. βουκόλιον — γρ. ἀρχαιζομένοις

προσεκτήσαντο τὰ περὶ τοὺς Ἀλωάδας, ὅτι ἐνναετεῖς ἦσαν τὸ μὲν εὖρος πηχῶν θ, τὸ δὲ
" μῆκος τῶν ἴσων ὀργυιῶν, ἐπιφέρει, Τοὺς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα, Καὶ
" πολὺ καλλίστους, μετ' ἀγακλυτὸν Ὠρίωνα. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν περὶ
τῶν ἡρώων καὶ ἡμιθέων ἀρκούντως εἰρηκότες, αὐτοῦ περιγράφομεν τήνδε τὴν βίβλον.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος πέμπτη.

Vide Thucyd. principio libri sexti.

ΠΑΝΤΩΝ μὲν τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς χρησίμων προνοητέον τοὺς ἱστορίας συντατομένους, μάλιστα δὲ τῆς κατὰ μέρος οἰκονομίας. αὕτη γὰρ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς βίοις πολλὰ συμβάλλεται πρὸς διαμονὴν καὶ αὔξησιν τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἱστορίας οὐκ ὀλίγα ποιεῖ προτερήματα τοῖς συγγραφεῦσιν. ἔνιοι γὰρ καὶ κατὰ τὴν λέξιν καὶ πολυπειρίαν τῶν ἀναγραφομένων πράξεων ἐπαινούμενοι δικαίως, ἐν τῷ κατὰ τὴν οἰκονομίαν χειρισμῷ διήμαρτον· ὥστε τοὺς μὲν πόνους καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἀποδοχῆς τυγχάνειν παρὰ τοῖς ἀναγινώσκουσι, τὴν δὲ τάξιν τῶν ἀναγεγραμμένων δικαίας τυγχάνειν ἐπιτιμήσεως. Τίμαιος μὲν οὖν μεγίστην πρόνοιαν πεποιημένος τῆς τῶν χρόνων ἀκριβείας, καὶ τῆς πολυπειρίας πεφροντικώς, διὰ τὰς ἀκαίρους καὶ μακρὰς ἐπιτι-

γρ. ἱστορίαν

γρ. διακόσμησιν

Οἰκονομία.

Τίμαιος.

μήκεσι τοῖς λόγοις διαβάλλεται, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπιτιμήσεως ἐπιτί-
μαιος ὑπό τινων ὠνομάσθη. Ἔφορος δὲ τὰς κοινὰς πράξεις ἀναγράφων, οὐ μόνον κατὰ
τὴν λέξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν οἰκονομίαν ἐπιτέτευχε. τῶν γὰρ βίβλων ἑκάστην πεποίη-
κε κατὰ γένος περιέχειν τὰς πράξεις. διόπερ καὶ ἡμεῖς τοῦτο τὸ γένος τοῦ χειρισμοῦ προ-
κρίναντες, κατὰ τὸ δυνατὸν ἀντεχόμεθα ταύτης τῆς προαιρέσεως. καὶ ταύτην τὴν βί-
βλον ἐπιγράφοντες νησιωτικὴν, ἀκολούθως τῇ γραφῇ περὶ πρώτης τῆς σικελίας ἐ-
ροῦμεν· ἐπεὶ καὶ κρατίστη τῶν νήσων ἐστὶ, καὶ τῇ παλαιότητι τῶν μυθολογουμένων πεπρώ-
τευκεν. ἡ γὰρ νῆσος τὸ παλαιὸν ἀπὸ μὲν τοῦ σχήματος τρινακρία κληθεῖσα, ἀπὸ δὲ τῶν
κατοικησάντων αὐτὴν σικανῶν σικανία προσαγορευθεῖσα, τελευταῖον δὲ ἀπὸ τῶν σι-
κελῶν τῶν ἐκ τῆς ἰταλίας πανδημεὶ περαιωθέντων ὠνόμασται σικελία. ἔστι δ' αὐ-
τῆς ἡ περίμετρος σταδίων ὡς τετρακισχιλίων τριακοσίων ἑξήκοντα. τῶν γὰρ τριῶν πλευ-
ρῶν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς πελωριάδος ἐπὶ λιλύβαιον, ὑπάρχει σταδίων χιλίων ἑπτακοσίων· ἡ
δ' ἀπὸ λιλυβαίου μέχρι παχύνου τῆς συρακοσίας χώρας, σταδίων χιλίων καὶ πεντακο-
σίων· ἡ δ' ἀπολειπομένη, σταδίων χιλίων ἑκατὸν τετταράκοντα. οἱ ταύτην οὖν κατοι-
κοῦντες σικελιῶται παρειλήφασι παρὰ τῶν προγόνων, ἀεὶ τῆς φήμης ἐξ αἰῶνος πα-
ραδεδομένης τοῖς ἐγχωρίοις, ἱερὰν ὑπάρχειν τὴν νῆσον Δήμητρος καὶ Κόρης. ἔνιοι δὲ τῶν
ποιητῶν μυθολογοῦσι κατὰ τὸν τοῦ Πλούτωνος καὶ Περσεφόνης γάμον ὑπὸ Διὸς ἀ-
νακαλυπτήρια τῇ νύμφῃ δεδόσθαι ταύτην τὴν νῆσον. τοὺς δὲ κατοικοῦντας αὐτὴν τὸ
παλαιὸν σικανοὺς, αὐτόχθονας εἶναί φασιν οἱ νομιμώτατοι τῶν συγγραφέων, καὶ τὰς
προειρημένας θεὰς ἐν ταύτῃ πρώτως φανῆναι, καὶ τὸν τοῦ σίτου καρπὸν ταύτην πρώ-
την ἀνεῖναι, διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας. περὶ ὧν καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν ποιητῶν μαρ-
τυρεῖν, λέγοντα, Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται, Πυροὶ καὶ κρι-
θαὶ, ἠδ' ἄμπελοι αἵ τε φέρουσιν Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
ἔν τε γὰρ τῷ λεοντίνῳ πεδίῳ καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους τόπους τῆς σικελίας μέχρι τοῦ
νῦν φύεσθαι τοὺς ἀγρίους ὀνομαζομένους πυρούς. καθόλου δὲ πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ σί-
του, ζητουμένου κατὰ ποίας τῆς οἰκουμένης γῆς πρῶτον ἐφάνησαν οἱ προειρημένοι
καρποὶ, εἰκός ἐστιν ἀποδίδοσθαι τὸ πρωτεῖον τῇ κρατίστῃ χώρᾳ. καὶ τὰς θεὰς δὲ τὰς
εὑρούσας ἀκολούθως τοῖς εἰρημένοις, ὁρᾶν ἐστι μάλιστα τιμωμένας παρὰ τοῖς σικε-
λιώταις. ἔτι τῆς ἁρπαγῆς τῆς κατὰ τὴν Κόρην ἐν ταύτῃ γεγενημένης ἀπόδειξιν εἶναι λέ-
γουσι φανερωτάτην ὅτι τὰς διατριβὰς αἱ θεαὶ κατὰ ταύτην τὴν νῆσον ἐποιοῦντο, διὰ
τὸ στέργεσθαι μάλιστα παρ' αὐταῖς ταύτην. γενέσθαι δὲ μυθολογοῦσι τῆς Κόρης τὴν
ἁρπαγὴν ἐν τοῖς λειμῶσι τοῖς κατὰ τὴν ἔνναν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος πλησίον μὲν τῆς πό-
λεως, ἴοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄνθεσι παντοδαποῖς εὐπρεπὴς καὶ θέας ἄξιος. διὰ δὲ τὴν
ἀπὸ τῶν φυομένων ἀνθῶν εὐωδίαν, λέγεται τοὺς κυνηγεῖν εἰωθότας κύνας μὴ δύνασθαι
στιβεύειν, ἐμποδιζομένους τὴν φυσικὴν αἴσθησιν. ἔστι δὲ ὁ προειρημένος λειμὼν, ἄνωθεν μὲν
ὁμαλὸς καὶ παντελῶς εὔυδρος, κύκλῳ δ' ὑψηλὸς, καὶ πανταχόθεν κρημνοῖς ἀπότο-
μος. δοκεῖ δ' ἐν μέσῳ κεῖσθαι τῆς ὅλης νήσου. διὸ καὶ σικελίας ὀμφαλὸς ὑπό τινων ὀνομά-
ζεται. ἔχει δὲ καὶ πλησίον ἄλση καὶ λειμῶνας καὶ παραδείσους καὶ περὶ ταῦτα ἕλη, καὶ
σπήλαιον εὐμέγεθες, ἔχον χάσμα κατάγαιον, πρὸς τὴν ἄρκτον νενευκός. δι' οὗ μυθολο-
γοῦσι τὸν Πλούτωνα μεθ' ἅρματος εἰσελθόντα, ποιήσασθαι τὴν ἁρπαγὴν τῆς Κόρης. τὰ δὲ ἴα,
καὶ τῶν ἄλλων ἀνθῶν τὰ παρεχόμενα τὴν εὐωδίαν, παραδόξως δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ παρα-
μένειν θάλλοντα, καὶ τὴν ὅλην πρόσοψιν ἀνθηρὰν καὶ ἐπιτερπῆ παρεχόμενα. μυθολογοῦσι
δὲ μετὰ τῆς Κόρης τὰς τῆς ὁμοίας παρθενίας ἠξιωμένας Ἀθηνᾶν τε καὶ Ἄρτεμιν συντρεφο-

γρ. κατοικησάντων

γρ. ἐγγόνοις

γρ. προσαγορεύεται

Peplus.

μένας συνάγειν μετ' αὐτῆς τὰ ἄνθη, καὶ κατασκευάζειν κοινῇ τῷ Διὶ πατρὶ τὸν πέπλον,
διὰ δὲ τὰς μετ' ἀλλήλων διατριβάς τε καὶ ὁμιλίας, ἁπάσας στέρξαι τὴν νῆσον ταύτην
μάλιστα, καὶ λαχεῖν ἑκάστην αὐτῶν χώραν· τὴν μὲν Ἀθηνᾶν, ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἱμέραν μέρε-
σιν, ἐν οἷς τὰς μὲν νύμφας χαριζομένας Ἀθηνᾷ τὰς τῶν θερμῶν ὑδάτων ἀνεῖναι πηγὰς κατὰ
τὴν Ἡρακλέους παρουσίαν· τοὺς δ' ἐγχωρίους πόλιν αὐτῇ καθιερῶσαι καὶ χώραν τὴν
ὀνομαζομένην μέχρι τοῦ νῦν Ἀθήναιον. τὴν δ' Ἄρτεμιν τὴν ἐν ταῖς Συρακούσαις
νῆσον λαβεῖν παρὰ τῶν θεῶν, τὴν ἀπ' ἐκείνης Ὀρτυγίαν ὑπό τε τῶν χρησμῶν καὶ τῶν
ἀνθρώπων ὀνομασθεῖσαν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν νῆσον ταύτην ἀνεῖναι τὰς νύμφας ταύτας,
χαριζομένας τῇ Ἀρτέμιδι, μεγίστην πηγὴν τὴν ὀνομαζομένην Ἀρέθουσαν. ταύτην
δ' οὐ μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἔχειν μεγάλους καὶ πολλοὺς ἰχθῦς, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν συμβαίνει διαμένειν τούτους, ἱεροὺς ὄντας καὶ ἀθίκτους ἀνθρώ-
ποις. ἐξ ὧν πολλάκις τινῶν κατὰ τὰς πολεμικὰς περιστάσεις φαγόντων, παραδόξως ἐ-
πεσήμαινεν ὁ θεός, καὶ μεγάλαις συμφοραῖς περιέβαλλε τοὺς τολμήσαντας προσε-
νέγκασθαι· περὶ ὧν ἀκριβῶς ἀναγραψόμεθα ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις. ὁμοίως δὲ ταῖς
προειρημέναις δυσὶ θεαῖς καὶ τὴν Κόρην λαχεῖν τοὺς περὶ τὴν Ἔνναν λειμῶνας· πηγὴν
δὲ μεγάλην αὐτῇ καθιερωθῆναι ἐν τῇ Συρακοσίᾳ τὴν ὀνομαζομένην Κυάνην. τὸν
γὰρ Πλούτωνα μυθολογοῦσι τὴν ἁρπαγὴν ποιησάμενον, ἀποκομίσαι τὴν Κόρην
ἐφ' ἅρματος πλησίον τῶν Συρακουσῶν, καὶ τὴν γῆν ἀναρρήξαντα, αὐτὸν μὲν μετὰ τῆς
ἁρπαγείσης δῦναι καθ' ᾅδου, πηγὴν δ' ἀνεῖναι τὴν ὀνομαζομένην Κυάνην· πρὸς
ἣν κατ' ἐνιαυτὸν οἱ Συρακούσιοι πανήγυριν ἐπιφανῆ συντελοῦσι, καὶ θύουσιν οἱ μὲν
ἰδιῶται τὰ ἐλάττω τῶν ἱερείων, δημοσίᾳ δὲ ταύρους συνθυάζουσιν ἐν τῇ λίμνῃ, ταύτην
τὴν θυσίαν καταδείξαντος Ἡρακλέους, καθ' ὃν καιρὸν τὰς Γηρυόνου βοῦς ἐλαύνων πε-
ριῆλθε πᾶσαν Σικελίαν. μετὰ δὲ τὴν τῆς Κόρης ἁρπαγὴν μυθολογοῦσι τὴν Δήμη-
τραν, μὴ δυναμένην εὑρεῖν τὴν θυγατέρα, λαμπάδας ἐκ τῶν κατὰ τὴν Αἴτνην κρα-
τήρων ἀναψαμένην, ἐπελθεῖν ἐπὶ πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης. τῶν δ' ἀνθρώπων
τοὺς μάλιστα ταύτην προσδεξαμένους εὐεργετῆσαι, τὸν τῶν πυρῶν καρπὸν ἀντιδωρη-
σαμένην. φιλανθρωπότατα δὲ τῶν Ἀθηναίων ὑποδεξαμένων τὴν θεόν, πρώτοις
τούτοις μετὰ τοὺς Σικελιώτας δωρήσασθαι τὸν τῶν πυρῶν καρπόν· ἀνθ' ὧν ὁ δῆμος οὗτος
περιττότερον τῶν ἄλλων ἐτίμησε τὴν θεὸν θυσίαις τε ἐπιφανεστάταις, καὶ τοῖς ἐν Ἐλευ-
σῖνι μυστηρίοις, ἃ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἁγνείας ἐγένοντο πᾶ-
σιν ἀνθρώποις περιβόητα. παρὰ δὲ τῶν Ἀθηναίων πολλοὶ μεταλαβόντες τῆς ἐκ τοῦ
σίτου φιλανθρωπίας, καὶ τοῖς πλησιοχώροις μεταδιδόντες τοῦ σπέρματος, ἐπλήρωσαν
πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. οἱ δὲ κατὰ τὴν Σικελίαν, διὰ τὴν τῆς Δήμητρος καὶ Κό-
ρης πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα, πρῶτοι τῆς εὑρέσεως τοῦ σίτου μεταλαβόντες, ἑκατέρᾳ
τῶν θεῶν κατέδειξαν θυσίας καὶ πανηγύρεις, ἐπωνύμους αὐταῖς ποιήσαντες, καὶ τῷ
χρόνῳ διασημαίνοντες τὰς δοθείσας δωρεάς. τῆς μὲν γὰρ Κόρης τὴν καταγωγὴν
ἐποιήσαντο περὶ τὸν καιρὸν ἐν ᾧ τὸν τοῦ σίτου καρπὸν τελεσιουργεῖσθαι συνέβαινε,
καὶ ταύτην τὴν θυσίαν καὶ πανήγυριν μετὰ τοσαύτης ἁγνείας καὶ σπουδῆς ἐπιτελοῦσιν,
ὅσην εἰκός ἐστι τοὺς τῇ κρατίστῃ δωρεᾷ προκριθέντας ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀποδιδόναι τὰς χάρι-
τας. τῆς δὲ Δήμητρος τὸν καιρὸν τῆς θυσίας προέκριναν, ἐν ᾧ τὴν ἀρχὴν ὁ σπόρος τοῦ
σίτου λαμβάνει. ἐπὶ δὲ ἡμέρας ι' πανήγυριν ἄγουσιν ἐπώνυμον τῆς θεοῦ ταύτης, τῇ τε
λαμπρότητι τῆς παρασκευῆς μεγαλοπρεπεστάτην, καὶ τῇ διασκευῇ μιμούμενοι τὸν
ἀρχαῖον βίον. ἔθος δ' ἐστὶν αὐτοῖς ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις αἰσχρολογεῖν κατὰ τὰς πρὸς ἀλ-

Arethusa.

Cyane.

γρ. συγκρύψη.

γρ. βυθίζουσι.

Turpiloquium in sacris.

λήλους ὁμιλίας, διὰ τὸ τὴν θεὸν ἐπὶ τῇ τῆς Κόρης ἁρπαγῇ λυπουμένην γελάσαι διὰ τὴν αἰσχρολογίαν. Περὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν Κόρην ἁρπαγῆς, ὅτι γέγονεν ὡς προείρηται, πολλοὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν μεμαρτυρήκασι. Καρκῖνος μὲν γὰρ ὁ τῶν τραγῳδιῶν ποιητὴς, πλεονάκις ἐν ταῖς Συρακούσαις ἐπιδεδημηκὼς, καὶ τὴν τῶν ἐγχωρίων τεθεαμένος σπουδὴν περὶ τὰς θυσίας καὶ πανηγύρεις τῆς τε Δήμητρος καὶ Κόρης, κατεχώρισεν ἐν τοῖς ποιήμασι τούσδε τοὺς στίχους,

" Λέγουσι Δήμητρός ποτ' ἄρρητον κόρην Πλούτωνα κρυφίοις ἁρπάσαι βουλεύμασι, Δῦ-
" ναί τε γαίας εἰς μελαμφαεῖς μυχούς. Πόθῳ δὲ μητέρ' ἠφανισμένης κόρης, Μα-
" στῆρ' ἐπελθεῖν πᾶσαν ἐν κύκλῳ χθόνα· Καὶ τὴν μὲν Αἰτναίοισι Σικελίας πάγοις Πυ-
" ρὸς γέμουσαν ῥεύμασι δυσεμβόλοις Πᾶσαν στενάξαι, πένθεσι δὲ παρθένου Σί-
" των ἄμοιρον διοτρεφὲς φθίνειν γένος. Ὅθεν θεὰς τιμῶσιν ἐς τὰ νῦν ἔτι.

Οὐκ ἄξιον δὲ παραλιπεῖν τῆς θεοῦ ταύτης τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους εὐεργεσίας· χωρὶς γὰρ τῆς εὑρέσεως τοῦ σίτου τήν τε κατεργασίαν αὐτοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίδαξε, καὶ νόμους εἰσηγήσατο καθ' οὓς δικαιοπραγεῖν εἰθίσθησαν. δι' ἣν αἰτίαν φασὶν αὐτὴν θεσμοφόρον ἐπονομασθῆναι. τούτων δὲ τῶν εὑρεμάτων οὐκ ἄν τις ἑτέραν εὐεργεσίαν εὕροι μείζονα· καὶ γὰρ τὸ ζῆν καὶ τὸ καλῶς ζῆν περιέχουσι. Περὶ μὲν οὖν τῶν μυθολογουμένων παρὰ τοῖς Σικελιώταις ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι. περὶ δὲ τῶν κατοικησάντων ἐν αὐτῇ πρώτων Σικανῶν, ἐπειδή τινες τῶν συγγραφέων διαφωνοῦσιν, ἀναγκαῖόν ἐστι συντόμως εἰπεῖν. Φίλιστος μὲν γάρ φησιν ἐξ Ἰβηρίας αὐτοὺς ἀποικισθέντας κατοικῆσαι τὴν νῆσον, ἀπό τινος Σικανοῦ ποταμοῦ κατ' Ἰβηρίαν ὄντος τετευχότας ταύτης τῆς προσηγορίας· Τίμαιος δὲ τὴν ἄγνοιαν τούτου τοῦ συγγραφέως ἐλέγξας, ἀκριβῶς ἀποφαίνεται τούτους αὐτόχθονας εἶναι. πολλὰς δ' αὐτοῦ φέροντος ἀποδείξεις τῆς τούτων ἀρχαιότητος, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγούμεθα περὶ τούτων διεξιέναι. οἱ δ' οὖν Σικανοὶ τὸ παλαιὸν κωμηδὸν ᾤκουν, ἐπὶ τῶν ὀχυρωτάτων λόφων τὰς πόλεις κατασκευάζοντες διὰ τοὺς λῃστάς. οὐ γὰρ ἦσαν ὑπὸ μίαν ἡγεμονίαν βασιλέως τεταγμένοι, κατὰ πόλιν δ' ἑκάστην εἷς ἦν ὁ δυναστεύων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ἅπασαν τὴν νῆσον κατῴκουν, καὶ τὴν χώραν ἐργαζόμενοι τὰς τροφὰς εἶχον· ὕστερον δὲ τῆς Αἴτνης ἐν πλείοσι τόποις ἀναφυσήματα πυρὸς ἀνιείσης, καὶ πολλοῦ κατὰ τὴν χώραν ῥυέντος πυρὸς, συνέβη διαφθαρῆναι τὴν γῆν ἐπὶ πολὺν τόπον. ἐπ' ἔτη δὲ πλείω τοῦ πυρὸς ἐπινεμομένου πολλὴν χώραν, φοβηθέντες, τὰ μὲν πρὸς ἕω κεκλιμένα τῆς Σικελίας ἐξέλιπον, εἰς δὲ τὰ πρὸς δυσμὰς νεύοντα μετῴκησαν. τὸ δὲ τελευταῖον πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον ἐκ τῆς Ἰταλίας τὸ τῶν Σικελῶν ἔθνος πανδημεὶ περαιωθὲν εἰς τὴν Σικελίαν, τὴν ὑπὸ τῶν Σικανῶν ἐκλειφθεῖσαν χώραν κατῴκησαν. ἀεὶ δὲ τῇ πλεονεξίᾳ προβαινόντων τῶν Σικελῶν, καὶ τὴν ὅμορον πορθούντων, ἐγίνοντο πόλεμοι πλεονάκις αὐτοῖς πρὸς τοὺς Σικανούς, ἕως συνθήκας ποιησάμενοι συμφώνους, ὅρους ἔθεντο τῆς χώρας. περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. ὕσταται δ' ἀποικίαι τῶν Ἑλλήνων ἐγένοντο κατὰ τὴν Σικελίαν ἀξιόλογοι, καὶ πόλεις παρὰ θάλατταν ἐκτίσθησαν. ἀναμιγνύμενοι δ' ἀλλήλοις, καὶ διὰ πλῆθος τῶν καταπλεόντων Ἑλλήνων, τήν τε διάλεκτον αὐτῶν ἔμαθον, καὶ ταῖς ἀγωγαῖς συντραφέντες, τὸ τελευταῖον τὴν βάρβαρον διάλεκτον ἅμα καὶ τὴν προσηγορίαν ἤλλαξαν, Σικελιῶται προσαγορευθέντες. Ἡμεῖς δὲ περὶ τούτων ἀρκούντως εἰρηκότες, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰς νήσους τὰς ὀνομαζομένας Αἰολίδας. αὗται δ' εἰσὶ τὸν μὲν ἀριθμὸν ζ, προσηγορίας δ' ἔχουσι ταύτας, Στρογγύλη καὶ Εὐώνυμος, ἔτι δὲ Διδύμη καὶ Φοινικώδης καὶ Ἐρικώδης·

[Margin notes, left: τῶν πολλοὺς κατὰ τὴν χώραν ῥύακας ἐκχέοντας, πυρὸς — τῶν ἀνὰ καὶ — τῶν μεταβιβάσομεν]

[Margin notes, right (handwritten): Carcinus. — Legifera Ceres. Virgilius lib. 4. — Philistus. Sane vero esse … Thucydides. — Timaeus — Sicul. — Siculi ex Italia. — Siceliotae.]

πρὸς δὲ τούτοις ἱερὰ Ἡφαίστου καὶ Λιπάρα, καθ' ἣν ὁμώνυμος πόλις καθίδρυται. κεῖνται
δ' αὗται μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας ἐπ' εὐθείας, ἀπὸ πορθμοῦ καὶ τοῦ πρὸς ἕω πρὸς
τὴν δύσιν. ἀπέχουσι δὲ τῆς Σικελίας ὡς ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους, καὶ τὸ μέγεθός εἰσιν
ἀλλήλαις παραπλήσιαι. ἡ δὲ μεγίστη αὐτῶν ἐστι τὴν περίμετρον σταδίων ὡς ἑκα-
τὸν πεντήκοντα. αὗται δὲ πᾶσαι πυρὸς ἐσχήκασιν ἀναφυσήματα μεγάλα, ὧν κρα-
τῆρες οἱ γεγενημένοι καὶ τὰ στόμια μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶ φανερά. ἐν δὲ τῇ Στρογγύλῃ καὶ τῇ
ἱερᾷ μέχρι τοῦ νῦν ἐκ τῶν χασμάτων ἐκπίπτει πνεύματος μέγεθος, καὶ βρόμος
ἐξαίσιος· ἐκφυσᾶται δὲ καὶ ἄμμος, καὶ λίθων διαπύρων πλῆθος, καθάπερ ἐστὶν ὁ-
ρᾶν καὶ περὶ τὴν Αἴτνην γινόμενον. λέγουσι γάρ τινες ἐκ τούτων τῶν νήσων ὑπονό-
μους εἶναι κατὰ γῆς μέχρι τῆς Αἴτνης, καὶ τοῖς ἐπ' ἀμφότερα στομίοις συντετρημένους.
διὸ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐναλλὰξ καίεσθαι τοὺς ἐν ταύταις ταῖς νήσοις κρατῆρας τῷ
κατὰ τὴν Αἴτνην. φασὶ δὲ τὰς Αἰόλου νήσους τὸ μὲν παλαιὸν ἐρήμους γενέσθαι, μετὰ δὲ
ταῦτα τὸν ὀνομαζόμενον Λιπαρὸν Αὔσονος ὄντα τοῦ βασιλέως υἱόν, ὑπὸ τῶν ἀδελ-
φῶν καταστασιασθῆναι· κυριεύσαντα δὲ νεῶν μακρῶν καὶ στρατιωτῶν, ἐκ τῆς Ἰτα-
λίας φυγεῖν εἰς τὴν ἀπὸ τούτου Λιπάραν ὀνομασθεῖσαν· ἐν ταύτῃ δὲ τὴν ἐπώνυ-
μον αὐτοῦ πόλιν κτίσαι, καὶ τὰς ἄλλας νήσους τὰς προειρημένας γεωργῆσαι. τούτου δὲ
γεγηρακότος, Αἴολον τὸν Ἱππότου μετά τινων παραβαλόντα εἰς τὴν Λιπάραν, τὴν
τοῦ Λιπάρου γῆμαι θυγατέρα Κυάνην· καὶ τοὺς ἄλλους κοινῇ μετὰ τῶν ἐγχωρίων πο-
λιτεύεσθαι ποιήσας, ἐβασίλευσε τῆς νήσου. τοῦ δὲ Λιπάρου τῆς Ἰταλίας ἐπιθυμοῦν-
τι, συγκατεσκεύασεν αὐτῷ τοὺς περὶ τὸ Σύρρεντον τόπους, ὅπου βασιλεύσας καὶ μεγά-
λης ἀποδοχῆς τυχὼν, ἐτελεύτησε. ταφεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς, τιμῶν ἔτυχεν ἡρωϊκῶν
παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. ὁ δ' Αἴολος οὗτός ἐστι πρὸς ὃν μυθολογοῦσι τὸν Ὀδυσσέα κατὰ τὴν
πλάνην ἀφικέσθαι. γενέσθαι δ' αὐτὸν φασὶν εὐσεβῆ καὶ δίκαιον, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς
ξένους φιλάνθρωπον. πρὸς δὲ τούτοις τὴν τῶν ἱστίων χρείαν τοῖς ναυτικοῖς εἰσηγή-
σασθαι, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πυρὸς προσημασίας παρατετηρηκότα, προλέγειν τοὺς ἐγ-
χωρίους ἀνέμους εὐστόχως· ἐξ οὗ ταμίαν αὐτὸν εἶναι τῶν ἀνέμων ὁ μῦθος ἀνέδειξε. διὰ
δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐσεβείας, φίλον τῶν θεῶν ὀνομασθῆναι. τοῦ δ' Αἰόλου υἱοὺς
γενέσθαι τὸν ἀριθμὸν ἕξ· Ἀσύοχον καὶ Ξοῦθον, καὶ Ἀνδροκλέα, πρὸς δὲ τούτοις Φεραί-
μονα, Ἰοκάστην καὶ Ἀγάθυρνον. πάντας δὲ τούτους διά τε τὴν τοῦ πατρὸς δόξαν καὶ διὰ
τὰς ἀρετὰς μεγάλης ἀποδοχῆς τυχεῖν. τούτων δὲ Ἰόκαστης μὲν τῆς Ἰταλίας ἀντεχό-
μενος ἐβασίλευσε τῆς παραλίας, μέχρι τῶν κατὰ τὸ Ῥήγιον τόπων. Φεραίμων δὲ καὶ
Ἀνδροκλῆς ἐδυνάστευσαν τῆς Σικελίας ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ μέχρι τῶν κατὰ τὸ Λιλύ-
βαιον τόπων. ταύτης δὲ τῆς χώρας τὰ μὲν πρὸς ἕω κεκλιμένα μέρη κατῴκουν Σικε-
λοί, τὰ δὲ πρὸς δυσμὰς Σικανοί. ταῦτα δὲ τὰ ἔθνη πρὸς ἄλληλα διεφέροντο. τοῖς δ'
Αἰόλου παισὶ τοῖς προειρημένοις ἑκουσίως ὑπήκουε, διά τε τὴν τοῦ πατρὸς Αἰόλου
διαβεβοημένην εὐσέβειαν, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἐκείνων ἐπιείκειαν. ἐβασίλευσε δὲ καὶ
Ξοῦθος τῆς περὶ τοὺς Λεοντίνους χώρας, ἥτις ἀπ' ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν χρόνου Ξου-
θία προσαγορεύεται. Ἀγάθυρνος δὲ βασιλεύσας τῆς νῦν ὀνομαζομένης Ἀγαθυρ-
νίτιδος χώρας, ἔκτισε πόλιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Ἀγάθυρνον. Ἀσύοχος δὲ τῆς Λιπά-
ρας ἔσχε τὴν ἡγεμονίαν. πάντες δὲ οὗτοι μιμησάμενοι τὴν τοῦ πατρὸς εὐσέβειάν τε
καὶ δικαιοσύνην, μεγάλης ἐτύγχανον ἀποδοχῆς. ἐπὶ πολλὰς δὲ γενεὰς τῶν ἐγγόνων
διαδεξαμένων τὴν δυναστείαν, τὸ τελευταῖον οἱ ἀπ' Αἰόλου γεγονότες βασιλεῖς
κατὰ τὴν Σικελίαν διελύθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Σικελοὶ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀνδρῶν

γρ. Ἀστύοχον
γρ. Φεραίμονα
γρ. Φεραίμων
γρ. ἐπιμέλειαν
γρ. Ἀστύοχος

τὰς ἡγεμονίας ἐνεχείριζον· οἱ δὲ σικανοὶ περὶ τῆς δυναστείας διαφερόμενοι, πρὸς ἀλ-
λήλους ἐπολέμουν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους. μετὰ δὲ ταῦτα πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, πάλιν
τῶν νήσων ἐξερημουμένων ἀεὶ καὶ μᾶλλον, κνίδιοί τινες καὶ ῥόδιοι δυσαρεστηθέντες τῇ
βαρύτητι τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν βασιλέων, ἔγνωσαν ἀποικίαν ἐκπέμψαι. διόπερ
προστησάμενοι σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνα Πένταθλον τὸν κνίδιον, ὃς ἦν ἀναφέρων τὸ γέ-
νος εἰς Ἱππότην τὸν ἀφ' Ἡρακλέους, γενομένης, κατὰ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα, ἣν
ἐνίκα στάδιον Ἐπιτελίδας ὁ Λάκων. οἱ δὲ σὺν περὶ τὸν Πένταθλον πλεύσαντες τῆς
σικελίας εἰς τοὺς κατὰ τὸ λιλύβαιον τόπους, κατέλαβον αἰγεσταίους καὶ σελινουντίους
διαπολεμοῦντας πρὸς ἀλλήλους· πεισθέντες δὲ τοῖς σελινουντίοις συμμαχεῖν,
πολλοὺς ἀπέβαλον κατὰ τὴν μάχην, ἐν οἷς ἦν καὶ αὐτὸς ὁ Πένταθλος. διόπερ οἱ περι-
λειφθέντες, ἐπειδὴ κατεπολεμήθησαν οἱ σελινούντιοι, διέγνωσαν ἀπιέναι πάλιν ἐπ'
οἴκου. ἑλόμενοι δ' ἡγεμόνας τοὺς οἰκείους τοῦ Πενταθλου, Γόργωνα καὶ Θέστορα καὶ Επι-
θερσίδην, ἀπέπλεον διὰ τοῦ τυρρηνικοῦ πελάγους. προσπλευσάντων δ' αὐτῶν
τῇ λιπάρᾳ, καὶ φιλοφρόνως ἀποδοχῆς τυχόντων, ἐπείσθησαν κοινῇ μετὰ τῶν ἐγχωρίων
κατοικῆσαι τὴν λιπάραν, ὄντων τῶν ἀπ' Αἰόλου περιλελειμμένων ὡς πεντακοσίων·
ὕστερον δὲ τῶν τυρρηνῶν λῃστευόντων κατὰ θάλατταν, πολεμούμενοι κατεσκεύασαν τὸ
ναυτικόν· καὶ διελόμενοι σφᾶς αὐτούς, οἱ μὲν ἐγεώργουν τὰς νήσους, κοινὰς ποιήσαντες,
οἱ δὲ πρὸς τοὺς λῃστὰς ἀντετάττοντο· καὶ τὰς οὐσίας δὲ κοινὰς ποιησάμενοι, καὶ ζῶντες
κατὰ συσσίτια, διετέλεσαν ἐπί τινας χρόνους κοινωνικῶς βιοῦντες. ὕστερον δὲ τὴν μὲν λι-
πάραν, καθ' ἣν καὶ ἡ πόλις ἦν, διενείμαντο, τὰς δ' ἄλλας ἐγεώργουν κοινῇ. τὸ δὲ τελευ-
ταῖον πάσας τὰς νήσους εἰς εἴκοσι ἔτη διελόμενοι, πάλιν κληρουχοῦσιν ὅταν ὁ χρόνος
οὗτος διέλθῃ. μετὰ δὲ ταῦτα πολλαῖς ναυμαχίαις ἐνίκησαν τοὺς τυρρηνούς, καὶ ἀπὸ
τῶν λαφύρων πλεονάκις ἀξιολόγους δεκάτας ἀνέθεσαν εἰς δελφούς. λείπεται δ'
ἡμῖν περὶ τῆς τῶν λιπαραίων πόλεως τὰς αἰτίας ἀποδοῦναι, δι' ἃς ἐν τοῖς ὕστερον
χρόνοις ἔλαβεν αὔξησιν οὐ μόνον πρὸς εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς δόξαν. αὕτη
γὰρ λιμέσι τε καλοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως κεκόσμηται, καὶ θερμοῖς ὕδασι τοῖς διαβε-
βοημένοις. οὐ μόνον γὰρ πρὸς ὑγίειαν τῶν νοσούντων τὰ κατ' αὐτὴν λουτρὰ πολλὰ
συμβάλλεται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐκ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἰδιότητα παρέχεται τέρψιν
καὶ ἀπόλαυσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν. διόπερ πολλοὶ τῶν κατὰ τὴν σικελίαν ὑπὸ νόσων ἰδιο-
τρόπων ἐνοχλούμενοι, καταντῶσιν εἰς αὐτήν, καὶ τοῖς λουτροῖς χρώμενοι, παραδό-
ξως ὑγιεῖς καθίστανται. ἔχει δ' ἡ νῆσος αὕτη τὰ διαβεβοημένα μέταλλα τῆς στυπτη-
ρίας, ἐξ ἧς λαμβάνουσιν οἱ λιπαραῖοι καὶ ῥωμαῖοι μεγάλας προσόδους. οὐδαμοῦ
γὰρ τῆς οἰκουμένης τῆς στυπτηρίας γινομένης, καὶ πολλὴν χρείαν παρεχομένης, εἰκό-
τως, μονοπώλιον ἔχοντες, καὶ τὰς τιμὰς ἀναβιβάζοντες, πλῆθος χρημάτων λαμβά-
νουσιν ἄπιστον. ἐν μόνῃ γὰρ τῇ νήσῳ μήλῳ φύεται μικρά τις στυπτηρία, μὴ δυναμένη
διαρκεῖν πολλαῖς πόλεσι. ἔστι δὲ καὶ ἡ νῆσος τῶν λιπαραίων μικρὰ μὲν τὸ μέγεθος, καρ-
ποφόρος δὲ ἱκανῶς, καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπων τροφὴν ἔχουσα διαφερόντως. καὶ γὰρ
ἰχθύων παντοδαπῶν παρέχεται πλῆθος τοῖς κατοικοῦσι, καὶ τῶν ἀκροδρύων τὰ μά-
λιστα δυνάμενα παρέχεσθαι τὴν ἐκ τῆς ἀπολαύσεως ἡδονήν. καὶ περὶ μὲν λι-
πάρας καὶ τῶν ἄλλων τῶν Αἰόλου νήσων καλουμένων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖ-
σι. Μετὰ δὲ τὴν λιπάραν, εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος, νῆσός ἐστι πελαγία, μικρὰ
μὲν τὸ μέγεθος, ἔρημος δὲ καὶ διά τινα περιπέτειαν ὀστεώδης ὀνομαζομένη. καθ'
ὃν γὰρ καιρὸν καρχηδόνιοι πρὸς συρακουσίους διαπολεμοῦντες πολλοὺς καὶ μεγά-

γρ. Γόργον

γρ. τρυφὴν

τεις πολέμους, δυνάμεις εἶχον ἀξιολόγους, πεζάς τε καὶ ναυτικάς. περὶ δὲ τούτους τοὺς καιροὺς μισθοφόρων ὄντων παρ' αὐτοῖς πολλῶν καὶ παντοδαπῶν τοῖς ἔθνεσιν, οὗτοι δὲ ταραχώδεις ὄντες, καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας στάσεις εἰωθότες ποιῆσαι (καὶ μάλιστα ὅταν τοὺς μισθοὺς εὐκαίρως μὴ λαμβάνωσι) ἐχρήσαντο καὶ τότε τῇ συνήθει ῥᾳδιουργίᾳ τε καὶ τόλμῃ. ὄντες γὰρ τὸν ἀριθμὸν ὡς ἑξακισχίλιοι, καὶ τοὺς μισθοὺς οὐκ ἀπολαμβάνοντες, τὸ μὲν πρῶτον συντρέχοντες κατεβόων τῶν στρατηγῶν· ἐκείνων δὲ ἀπορουμένων χρημάτων, καὶ πολλάκις ἀναβαλλομένων τὰς ἀποδόσεις, ἠπείλουν τοῖς ὅπλοις ἀμύνεσθαι τοὺς Καρχηδονίους, καὶ τὰς χεῖρας προσέφερον τοῖς ἡγεμόσι. τῆς δὲ γερουσίας ἐγκαλούσης, καὶ τῆς διαφορᾶς ἀεὶ μᾶλλον ἐκκαιομένης, ἡ μὲν γερουσία τοῖς στρατηγοῖς ἐν ἀπορρήτοις προσέταξεν ἀφανίσαι πάντας τοὺς ἐγκαλουμένους· οἱ δὲ λαβόντες τὰς ἐντολάς, καὶ τοὺς μισθοφόρους ἐμβιβάσαντες εἰς τὰς ναῦς, ἐξέπλευσαν ὡς ἐπί τινα πολεμικὴν χρείαν. προσπλεύσαντες δὲ τῇ προειρημένῃ νήσῳ, καὶ πάντας τοὺς μισθοφόρους ἀποβιβάσαντες εἰς αὐτήν, ἀπέπλευσαν, καταλιπόντες ἐν αὐτῇ τοὺς ἐγκαλουμένους. οἱ δὲ μισθοφόροι περιαλγεῖς ὄντες τῇ περιστάσει, καὶ μὴ δυνάμενοι τοὺς Καρχηδονίους ἀμύνασθαι, λιμῷ διεφθάρησαν. ἐν νήσῳ δὲ μικρᾷ τοσούτων αἰχμαλώτων τελευτησάντων, συνέβη τὸν τόπον ὀλίγον ὄντα πληρωθῆναι τῶν ὀστῶν· ἀφ' ἧς αἰτίας ἡ νῆσος ἔτυχε ταύτης τῆς προσηγορίας. οἱ μὲν οὖν μισθοφόροι τοῦτον τὸν τρόπον παρανομηθέντες τῆς μεγίστης συμφορᾶς ἔτυχον, ἐνδείᾳ τροφῆς διαφθαρέντες.

γρ. περιαλγήσαντες

Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ περὶ τὰς Αἰολίδας νήσους διήλθομεν, ἐν μέρει τὰς ἐκ θατέρου μέρους κειμένας νήσους διαγραφῆς ἀξιώσομεν. τῆς γὰρ Σικελίας ἐκ τοῦ κατὰ μεσημβρίαν μέρους νῆσοι τρεῖς πρόκεινται πελάγιοι· καὶ τούτων ἑκάστη πόλιν ἔχει καὶ λιμένας δυναμένους τοῖς χειμαζομένοις σκάφεσι παρέχεσθαι τὴν ἀσφάλειαν. καὶ πρώτη μέν ἐστιν ἡ προσαγορευομένη Μελίτη, τῶν Συρακουσῶν ἀπέχουσα στάδια ὡς ὀκτακόσια, καὶ λιμένας ἔχει πολλοὺς καὶ διαφόρους ταῖς εὐχρηστίαις· τοὺς δὲ κατοικοῦντας, ταῖς οὐσίαις εὐδαίμονας. τεχνίτας τε γὰρ ἔχει παντοδαποὺς ταῖς ἐργασίαις, κρατίστους δὲ τοὺς ὀθόνια ποιοῦντας τῇ τε λεπτότητι καὶ τῇ μαλακότητι διαπρεπῆ· τάς τε οἰκίας ἀξιολόγους, καὶ κατεσκευασμένας φιλοτίμως γείσοις καὶ κονιάμασι περιττότερον. ἔστι δὲ ἡ νῆσος αὕτη Φοινίκων ἄποικος, οἳ ταῖς ἐμπορείαις διατείνοντες μέχρι τοῦ κατὰ τὴν δύσιν ὠκεανοῦ, καταφυγὴν εἶχον ταύτην, εὐλίμενον οὖσαν, καὶ κειμένην πελαγίαν. δι' ἣν αἰτίαν οἱ κατοικοῦντες αὐτήν, εὐχρηστούμενοι κατὰ πολλὰ διὰ τοὺς ἐμπόρους, ταχὺ τοῖς τε βίοις ἀνέδραμον καὶ ταῖς δόξαις ηὐξήθησαν. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν νῆσόν ἐστιν ἑτέρα, τὴν μὲν προσηγορίαν ἔχουσα Γαῦλος, πελαγία δὲ καὶ λιμέσιν εὐκαίροις κεκοσμημένη, Φοινίκων ἄποικος. Ἑξῆς δ' ἐστὶ Κέρκινα, πρὸς τὴν Λιβύην νενευκυῖα, πόλιν ἔχουσα σύμμετρον, καὶ λιμένας εὐχρηστοτάτους, οὐ μόνον τοῖς ἐμπόροις ἀλλὰ καὶ ταῖς μακραῖς ναυσὶν εὐθετοῦντας. ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν μεσημβρίαν νήσων εἰρήκαμεν, ἐπάνιμεν πάλιν ἐπὶ τὰς ἑξῆς τῇ Λιπάρᾳ νήσους, τὰς κειμένας κατὰ τὸ Τυρρηνικὸν καλούμενον πέλαγος. τῆς γὰρ Τυρρηνίας κατὰ τὴν ὀνομαζομένην πόλιν Ποπλώνιον νῆσός ἐστιν, ἣν ὀνομάζουσιν Αἰθαλίαν. αὕτη δὲ τῆς Λιπάρας παραλίας ἀπέχουσα σταδίους ὡς ἑκατόν, τὴν μὲν προσηγορίαν εἴληφεν ἀπὸ τοῦ πλήθους τοῦ κατ' αὐτὴν αἰθάλου. πέτραν γὰρ ἔχει πολλὴν σιδηρῖτιν, ἣν τέμνουσιν εἰς τὴν χωνείαν καὶ κατασκευὴν τοῦ σιδήρου, πολλὴν ἔχοντες τοῦ μετάλλου δαψίλειαν. οἱ γὰρ ταῖς ἐργασίαις προσεδρεύοντες, κόπτουσι τὴν πέτραν, καὶ τοὺς τμηθέντας λίθους κάουσιν ἔν τισι φιλοτέχνοις καμίνοις. ἐν δὲ ταύταις τῷ πλήθει τοῦ πυ-

ρὸς τήκοντες τοὺς λίθους, καταμερίζουσιν εἰς μεγέθη σύμμετρα, παραπλήσια ταῖς ἰδέαις μεγάλοις σπόγγοις. ταῦτα συναγοράζοντες ἔμποροι καὶ μεταβαλλόμενοι κομίζουσιν εἴς τε δικαιαρχίαν καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἐμπόρια. ταῦτα δὲ τὰ φορτία τινὲς ὠνούμενοι, καὶ τεχνιτῶν χαλκέων πλῆθος ἀθροίζοντες κατεργάζονται, καὶ ποιοῦσι σιδήρου πλάσματα παντοδαπά. τούτων δὲ τὰ μὲν εἰς ὅπλων τύπους χαλκεύουσι, ἃ δὲ πρὸς δικέλλας καὶ δρέπανα καὶ τῶν ἄλλων ἐργαλείων εὐθέτους τύπους φιλοτεχνοῦσι. ὧν κομιζομένων ὑπὸ τῶν ἐμπόρων εἰς πάντα τόπον, πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης μεταλαμβάνει τῆς ἐκ τούτων εὐχρηστίας. μετὰ δὲ τὴν αἰθαλίαν νῆσός ἐστιν ἀπέχουσα μὲν ταύτης ὡς τ σταδίους, ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ μὲν τῶν ἑλλήνων κύρνος, ὑπὸ δὲ ῥωμαίων καὶ τῶν ἐγχωρίων κόρσικα. αὕτη δ' ἡ νῆσος εὐπροσόρμιστος οὖσα, κάλλιστον ἔχει λιμένα τὸν ὀνομαζόμενον συρακόσιον. ὑπάρχουσι δ' ἐν αὐτῇ καὶ πόλεις ἀξιόλογοι δύο, καὶ τούτων ἡ μὲν κάλαρις, ἡ δ' νίκαια προσαγορεύεται. τούτων δ' τὴν μὲν κάλαριν φωκαεῖς ἔκτισαν, καὶ χρόνον τινὰ κατοικήσαντες, ὑπὸ τυρρηνῶν ἐξεβλήθησαν ἐκ τῆς νήσου· τὴν δὲ νίκαιαν ἔκτισαν τυρρηνοὶ θαλαττοκρατοῦντες, καὶ τὰς κατὰ τὴν τυρρηνίαν κειμένας νήσους ἰδιοποιούμενοι· ἐπί τινας δὲ χρόνους τῶν ἐν τῇ κύρνῳ πόλεων κυριεύοντες, ἐλάμβανον παρὰ τῶν ἐγχωρίων φόρους, ῥητίνην, καὶ κηρὸν, καὶ μέλι, φυομένων τούτων δαψιλῶν ἐν τῇ νήσῳ. τὰ δὲ ἀνδράποδα τὰ κύρνια διαφέρειν δοκεῖ τῶν ἄλλων δούλων εἰς τὰς κατὰ τὸν βίον χρείας, φυσικῆς ταύτης τῆς ἰδιότητος παρακολουθούσης. ἡ δ' ὅλη νῆσος εὐμεγέθης οὖσα, πολλὴν τῆς χώρας ὀρεινὴν ἔχει, πεπυκασμένην δρυμοῖς συνεχέσι, καὶ ποταμοῖς διαρρεομένην μακροῖς. οἱ δ' ἐγχώριοι τροφαῖς μὲν χρῶνται γάλακτι καὶ μέλιτι καὶ κρέασι, δαψιλῶς πάντα ταῦτα παρεχομένης τῆς χώρας· τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους βιοῦσιν ἐπιεικῶς καὶ δικαίως, παρὰ πάντας σχεδὸν τοὺς ἄλλους βαρβάρους. τά τε γὰρ κατὰ τὴν ὀρεινὴν ἐν τοῖς δένδρεσιν εὑρισκόμενα κηρία τῶν πρώτων εὑρισκόντων ἐστί, μηδενὸς ἀμφισβητοῦντος. τά τε πρόβατα σημείοις διειλημμένα, κἂν μηδεὶς φυλάττῃ, σώζεται τοῖς κεκτημένοις· ἔν τε ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐν βίῳ κατὰ μέρος οἰκονομίαις θαυμαστῶς προτιμῶσι τὸ δικαιοπραγεῖν. παραδοξότατον δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς τὸ γινόμενον κατὰ τὰς τῶν τέκνων γενέσεις. ὅταν γὰρ ἡ γυνὴ τέκῃ, ταύτης μὲν οὐδεμία γίνεται περὶ τὴν λοχείαν ἐπιμέλεια· ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς ἀναπεσὼν ὡς νοσῶν, λοχεύεται τακτὰς ἡμέρας, ὡς τοῦ σώματος αὐτοῦ κακοπαθοῦντος. φύεται δὲ κατὰ τὴν νῆσον ταύτην καὶ πύξος πλείστη καὶ διάφορος, δι' ἣν καὶ τὸ μέλι τὸ γινόμενον ἐν αὐτῇ παντελῶς γίνεται πικρόν. κατοικοῦσι δ' αὐτὴν βάρβαροι, τὴν διάλεκτον ἔχοντες ἐξηλλαγμένην καὶ δυσκατανόητον· τὸν δ' ἀριθμὸν ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους.

γρ. μακροῖς.

γρ. ἀεὶ

γρ. ἀπηλλαγμένην

Ἐχομένη δὲ ταύτης νῆσός ἐστιν ἡ προσαγορευομένη σαρδὼ, τῷ μὲν μεγέθει παραπλήσιος τῇ σικελίᾳ, κατοικουμένη δὲ ὑπὸ βαρβάρων τῶν ὀνομαζομένων ἰολαείων, οὓς νομίζουσιν ἀπογόνους εἶναι τῶν μετ' ἰολάου καὶ τῶν θεσπιαδῶν, οὕτω αὐτῶν πολλῶν ἐκ τῶν κατοικησάντων. κατὰ γὰρ τοὺς χρόνους ἐν οἷς Ἡρακλῆς τοὺς διαβεβοημένους ἄθλους ἐτέλει, παίδων ὄντων αὐτῷ πολλῶν ἐκ τῶν Θεσπίου θυγατέρων, τούτους Ἡρακλῆς κατά τινα χρησμὸν ἐξαπέστειλεν εἰς σαρδὼ, καὶ μετ' αὐτῶν δύναμιν ἀξιόλογον ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἐπὶ τὴν ἀποικίαν. ταύτης δὲ προεστηκὼς ἰόλαος ὁ ἀδελφιδοῦς Ἡρακλέους καταλαβόμενος ᾤκισεν ἐν αὐτῇ πόλεις ἀξιολόγους, καὶ τὴν χώραν κατακληρουχήσας, τοὺς μὲν λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσεν ἰολαείους· κατεσκεύασε δὲ καὶ γυμνάσια, καὶ θεῶν ναούς, καὶ τἆλλα πάντα τὰ πρὸς βίον ἀνθρώπων εὐδαιμόνων ὑπομνήματα,

ἃ μέχρι τῶνδε τῶν καιρῶν διαμένει. τὰ μὲν γὰρ κάλλιστα πεδία τὴν προσηγορίαν ἀπ' ἐκείνου λαβόντα, ἰολάεια καλεῖται· τὸ δὲ πλῆθος μέχρι τοῦ νῦν φυλάττει τὴν ἀπὸ Ἰολάου προσηγορίαν. τοῦ δὲ περὶ τῆς ἀποικίας χρησμοῦ περιέχοντος ὅτι τοῖς τῆς ἀποικίας ταύτης κοινωνήσασι διαμενεῖ τὰ τῆς ἐλευθερίας ἄπτωτα τὸν αἰῶνα, συνέβη τὸν χρησμὸν παραδόξως μέχρι τοῦ νῦν αὐτονομίαν τοῖς ἐγχωρίοις ἀσάλευτον φυλάξαι. καρχηδόνιοί τε γὰρ ἐπὶ πλεῖον ἰσχύσαντες, καὶ τῆς νήσου κρατήσαντες, οὐκ ἠδυνήθησαν τοὺς προκατασχόντας τὴν νῆσον καταδουλώσασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ἰολάειοι καταφυγόντες εἰς τὴν ὀρεινήν, καὶ καταγείους οἰκήσεις κατασκευάσαντες, ἔτρεφον πολλὰς ἀγέλας βοσκημάτων· ὧν παρεχομένων δαψιλεῖς τροφάς, ἠρκοῦντο προσφερόμενοι γάλα καὶ τυρὸν καὶ κρέα· καὶ τῆς μὲν πεδιάδος γῆς ἐκχωρήσαντες, τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας κακοπάθειαν ἐξέκλιναν· τὴν δὲ ὀρεινὴν νεμόμενοι καὶ βίον ἔχοντες ἀμέριμνον κακοπαθείας, ταῖς προειρημέναις τροφαῖς διετέλεσαν χρώμενοι. τῶν δὲ καρχηδονίων πολλάκις ἀξιολόγῳ δυνάμει στρατευσάντων ἐπ' αὐτούς, διὰ τὰς δυσχωρίας καὶ τὴν ἐν τοῖς καταγείοις δυσεξαπέλαστον, ἔμειναν ἀδούλωτοι. τὸ δὲ τελευταῖον ῥωμαίων ἐπικρατούντων, καὶ πολλάκις ἐπ' αὐτοὺς στρατευσάντων, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας ἀχείρωτοι πολεμίᾳ δυνάμει διέμειναν. οὐ μὴν ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους Ἰόλαος μὲν συγκατασκευάσας τὰ κατὰ τὴν ἀποικίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα· οἱ δὲ Θεσπιάδαι τῆς νήσου προεστῶτες ἐπὶ πολλὰς γενεάς, τὸ τελευταῖον ἐξέπεσον εἰς τὴν ἰταλίαν, καὶ κατῴκησαν ἐν τοῖς κατὰ κύμην τόποις. τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἐκβαρβαρωθέν, καὶ προστησάμενον ἐκ τῶν ἐγχωρίων τοὺς ἀρίστους ἡγεμόνας, διεφύλαξε τὴν ἐλευθερίαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. ἡμεῖς δ' ἀρκούντως εἰρηκότες περὶ τῆς σαρδόνος, διέξιμεν περὶ τῶν ἑξῆς κειμένων νήσων. Μετὰ γὰρ τὰς προειρημένας νήσους ἐστὶν ὀνομαζομένη μὲν πιτυοῦσσα, τὴν δὲ προσηγορίαν ἔχουσα ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν κατ' αὐτὴν φυομένων πιτύων. πελαγία δ' οὖσα, διέστηκεν ἀπὸ μὲν Ηρακλείων στηλῶν πλοῦν ἡμερῶν τριῶν καὶ τῶν ἴσων νυκτῶν· ἀπὸ δὲ λιβύης, ἡμέρας καὶ νυκτός· ἀπὸ δὲ ἰβηρίας, μιᾶς ἡμέρας. κατὰ δὲ τὸ μέγεθος παραπλήσιός ἐστι κερκύρᾳ. κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν οὖσα μετρία, τὴν μὲν ἀμπελόφυτον χώραν ὀλίγην ἔχει, τὰς δ' ἐλαίας ἐμπεφυτευμένας ἐν τοῖς κοτίνοις. τῶν δὲ φυομένων ἐν αὐτῇ καλλιστεύειν φασὶ τὴν μαλακότητα τῶν ἐρίων. διειλημμένη δὲ πεδίοις ἀξιολόγοις καὶ γεωλόφοις, πόλιν ἔχει τὴν ὀνομαζομένην ἔρεσον, ἄποικον καρχηδονίων. ἔχει δὲ καὶ λιμένας ἀξιολόγους, καὶ τειχῶν κατασκευὰς εὐμεγέθεις, καὶ οἰκιῶν πλῆθος εὖ κατεσκευασμένων. κατοικοῦσι δ' αὐτὴν βάρβαροι παντοδαποί, πλεῖστοι δὲ φοίνικες. ὁ δὲ ἀποικισμὸς αὐτῆς γέγονεν ὕστερον ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξήκοντα τῆς κατὰ τὴν καρχηδόνα κτίσεως. ἄλλαι δ' ὑπάρχουσι νῆσοι καταντικρὺ τῆς ἰβηρίας, ὑπὸ μὲν τῶν ἑλλήνων ὀνομαζόμεναι γυμνήσιαι, διὰ τὸ τοὺς ἐνοικοῦντας γυμνοὺς τῆς ἐσθῆτος βιοῦν κατὰ τὴν τοῦ θέρους ὥραν· ὑπὸ δὲ τῶν ἐγχωρίων καὶ τῶν ῥωμαίων προσαγορεύονται βαλιαρεῖς, ἀπὸ τοῦ βάλλειν ταῖς σφενδόναις λίθους μεγάλους κάλλιστα τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων. τούτων δ' ἡ μείζων μεγίστη πασῶν ἐστι μετὰ τὰς ἑπτὰ νήσους, σικελίαν, σαρδώ, κύπρον, κρήτην, εὔβοιαν, κύρνον, λέσβον, ἀπέχει δὲ τῆς ἰβηρίας πλοῦν ἡμερήσιον. ἡ δ' ἐλάττων κέκλιται μὲν πρὸς τὴν ἕω, τρέφει δὲ κτήνη καλὰ καὶ παντοδαπά· μάλιστα δ' ἡμιόνους, μεγάλους μὲν τοῖς ἀναστήμασιν, ὑπεράγοντας δὲ ταῖς ῥώμαις. ἀμφότεραι δ' αἱ νῆσοι χώραν ἔχουσιν ἀγαθὴν καρποφόρον, καὶ πλῆθος τῶν κατοίκων ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους. τῶν δὲ πρὸς τὴν τροφὴν γεννημάτων οἶνον μὲν ὁλοσχερῶς οὐκ ἔχουσι (διὸ καὶ πάντες εἰσὶν ὑπερβολῇ πρὸς τὸν οἶνον εὐκατάφοροι, διὰ τὸ σπανίζειν παρ'

γρ. ἀξιολόγοις δυνάμεσι

γρ. ἐν αὐτῇ

γρ. πολλά

γρ. ἀναστήμασι

αὐτοῖς) ἐλαίου δὲ παντελῶς σπανίζοντες, κατασκευάζουσιν ἐκ τῆς σχίνου, καὶ μιγνύντες ὑείῳ στέατι, τὰ σώματα αὐτῶν ἀλείφουσι τούτῳ. μάλιστα δὲ τῶν ἁπάντων ὄντες φιλογύναιοι, προτιμῶσιν αὐτὰς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τινὲς γυναῖκες ὑπὸ τῶν προσπλεόντων λῃστῶν ἁλῶσιν, ἀντὶ μιᾶς γυναικὸς τρεῖς ἢ τέτταρας ἄνδρας διδόντες λυτροῦνται. οἰκοῦσι δ' ὑπὸ ταῖς κοίλαις πέτραις, καὶ παρὰ τοὺς κρημνοὺς ὀρύγματα κατασκευάζοντες, καὶ καθόλου πολλοὺς τόπους ὑπονόμους ποιοῦντες, ἐν τούτοις βιοῦσιν, ἅμα τὴν ἐξ αὐτῶν σκέπην καὶ ἀσφάλειαν θηρώμενοι. ἀργυρῷ δὲ καὶ χρυσῷ νομίσματι τὸ παράπαν οὐ χρῶνται, καὶ καθόλου ταῦτα εἰσάγειν εἰς τὴν νῆσον κωλύουσιν. αἰτίαν δὲ ταύτην ἐπιφέρουσιν, ὅτι τὸ παλαιὸν Ἡρακλῆς ἐστράτευσεν ἐπὶ Γηρυόνην, ὄντα Χρυσάορος μὲν υἱόν, πλεῖστον δὲ κεκτημένον ἄργυρόν τε καὶ χρυσόν. ἵνα οὖν ἀνεπιβούλευτον ἔχωσι τὴν κτῆσιν, ἀνεπίμικτον ἑαυτοῖς ἐποιήσαντο τὸν ἐξ ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ πλοῦτον. διόπερ ἀκολούθως ταύτῃ τῇ κρίσει, διὰ τὰς γεγενημένας πάλαι ποτὲ στρατείας παρὰ Καρχηδονίοις, τοὺς μισθοὺς οὐκ ἀπεκόμιζον εἰς τὰς πατρίδας, ἀλλὰ ὠνούμενοι γυναῖκας καὶ οἶνον, ἅπαντα τὸν μισθὸν εἰς ταῦτα κατεχώριζον. παράδοξον δέ τι καὶ κατὰ τοὺς γάμους νόμιμον παρ' αὐτοῖς ἐστιν. ἐν γὰρ ταῖς κατὰ τοὺς γάμους εὐωχίαις, οἰκεῖοί τε καὶ φίλοι κατὰ τὴν ἡλικίαν ὁ πρῶτος ἀεὶ καὶ ὁ δεύτερος, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὸ ἑξῆς μίσγονται ταῖς νύμφαις ἀνὰ μέρος, ἐσχάτου τοῦ νυμφίου τυγχάνοντος ταύτης τῆς τιμῆς. ἴδιον δέ τι ποιοῦσι καὶ παντελῶς ἐξηλλαγμένον περὶ τὰς τῶν τετελευτηκότων ταφάς. συγκόψαντες γὰρ ξύλοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, εἰς ἀγγεῖον ἐμβάλλουσι καὶ λίθους δαψιλεῖς ἐπιτιθέασιν. ὁπλισμὸς δ' ἐστὶν αὐτοῖς τρεῖς σφενδόναι, καὶ τούτων μίαν μὲν περὶ τὴν κεφαλὴν ἔχουσιν, ἄλλην δὲ περὶ τὴν γαστέρα, τρίτην δ' ἐν ταῖς χερσί. κατὰ δὲ τὰς πολεμικὰς χρείας βάλλουσι λίθους πολὺ μείζους τῶν ἄλλων, οὕτως εὐτόνως ὥστε δοκεῖν τὸ βληθὲν ἀπό τινος καταπέλτου φέρεσθαι. διὸ καὶ κατὰ τὰς τειχομαχίας ἐν ταῖς προσβολαῖς τύπτοντες τοὺς περὶ τῶν ἐπάλξεων ἐφεστῶτας, κατατραυματίζουσιν· ἐν δὲ ταῖς παρατάξεσι, τούς τε θυρεοὺς καὶ τὰ κράνη καὶ πᾶν σκεπαστήριον ὅπλον συντρίβουσι. κατὰ δὲ τὴν εὐστοχίαν οὕτως ἀκριβεῖς εἰσίν, ὥστε κατὰ τὸ πλεῖστον μὴ ἁμαρτάνειν τοῦ προκειμένου σκοποῦ. αἰτίαι δὲ τούτων αἱ συνεχεῖς ἐκ παίδων μελέται, καθ' ἃς ὑπὸ τῶν μητέρων ἀναγκάζονται παῖδες ὄντες συνεχῶς σφενδονᾶν. προκειμένου δὲ σκοποῦ κατά τι ξύλον ἠρτημένου ἄρτου, οὐ πρότερον δίδοται τῷ μελετῶντι φαγεῖν, ἕως ἂν τυχὼν τοῦ ἄρτου, συγχωρούμενος λάβῃ παρὰ τῆς μητρὸς καταφαγεῖν τοῦτον. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν κειμένων νήσων διεληλύθαμεν, περὶ τῶν κατὰ τὸν ὠκεανὸν οὔσων διέξιμεν. κατὰ γὰρ τὴν Λιβύην κεῖται μὲν πελαγία νῆσος, ἀξιόλογος μὲν τῷ μεγέθει, κειμένη δὲ κατὰ τὸν ὠκεανόν· ἀπέχει δὲ πλοῦν ἀπὸ τῆς Λιβύης ἡμερῶν πλειόνων, κεκλιμένη πρὸς τὴν δύσιν. ἔχει δὲ χώραν καρποφόρον, πολλὴν μὲν ὀρεινήν, οὐκ ὀλίγην δὲ πεδιάδα, κάλλει διαφέρουσαν. διαρρεομένη γὰρ ποταμοῖς πλωτοῖς, ἐκ τούτων ἀρδεύεται, καὶ πολλοὺς μὲν ἔχει παραδείσους καταφύτους παντοίοις δένδρεσι, παμπληθεῖς δὲ κηπείας, διειλημμένας ὕδασι γλυκέσιν. ἐπαύλεις τε πολυτελεῖς ταῖς κατασκευαῖς ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ κατὰ τὰς κηπείας κατεσκευασμένα κωθωνιστήρια, τὴν διάθεσιν ἀνθηρὰν ἔχοντα. ἐν οἷς οἱ κατοικοῦντες κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν ἐνδιατρίβουσι, δαψιλῶς τῆς χώρας χορηγούσης τὰ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τρυφήν. ἥ τε ὀρεινὴ δρυμοὺς ἔχει πυκνοὺς καὶ μεγάλους, καὶ δένδρα παντοδαπὰ καρποφόρα, καὶ πρὸς τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι διαίτας ἔχοντα συναγκείας καὶ πηγὰς πολλάς. καθόλου δὲ

γρ. ἐπὶ

γρ. ἐπὶ

ἡ νῆσος αὕτη κατάρρυτός ἐστι ναματιαίοις καὶ γλυκέσιν ὕδασι, δι' ὧν οὐ μόνον ἀπόλαυσις ἐπιτερπὴς γίνεται τοῖς ἐμβιοῦσιν ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ ῥώμην σωμάτων συμβάλλεται. κυνήγιά τε δαψιλῆ παντοίων ζῴων καὶ θηρίων ὑπάρχει, ὧν τούτων ἐν ταῖς εὐωχίαις εὐποροῦντες, οὐδὲν ἐλλιπὲς ἔχουσι τῶν πρὸς τὴν τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν ἀνηκόντων. καὶ γὰρ ἰχθύων ἔχει πλῆθος ἡ περικλύζουσα τὴν νῆσον θάλασσα, διὰ τὸ φύσει τὸν ὠκεανὸν πανταχοῦ πληθύειν παντοδαπῶν ἰχθύων. καθόλου δὲ ἡ νῆσος αὕτη, τὸν περικείμενον ἀέρα παντελῶς εὔκρατον ἔχουσα, τὸ πλεῖον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ φέρει πλῆθος ἀκροδρύων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὡραίων· ὥστε δοκεῖν αὐτὴν ὡσανεὶ θεῶν τινων, οὐκ ἀνθρώπων ὑπάρχειν ἐμβιωτήριον, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐδαιμονίας. κατὰ μὲν οὖν τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἀνεύρετος ἦν, διὰ τὸν ἀπὸ τῆς ὅλης οἰκουμένης ἐκτοπισμόν, ὕστερον δ' εὑρέθη διὰ τοιαύτας αἰτίας. Φοίνικες ἐκ παλαιῶν χρόνων συνεχῶς πλέοντες κατ' ἐμπορείαν, πολλὰς μὲν κατὰ τὴν Λιβύην ἀποικίας ἐποιήσαντο, οὐκ ὀλίγας δὲ καὶ τῆς Εὐρώπης ἐν τοῖς πρὸς δύσιν κεκλιμένοις μέρεσι. τῶν δ' ἐπιβολῶν αὐτοῖς κατὰ νοῦν προχωρουσῶν, πλούτους μεγάλους ἤθροισαν, καὶ τὴν ἐκτὸς Ἡρακλείων στηλῶν ἐπεβάλοντο πλεῖν, ἣν ὠκεανὸν ὀνομάζουσι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπ' αὐτὸν τὸν κατὰ τὰς στήλας πόρον πόλιν ἔκτισαν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, ἣν οὖσαν χερρόνησον προσηγόρευσαν Γάδειρα· ἐν ᾗ τά τε ἄλλα κατεσκεύασαν οἰκείως τοῖς τόποις, καὶ ναὸν Ἡρακλέους πολυτελῆ, καὶ θυσίας κατέδειξαν μεγαλοπρεπεῖς, τοῖς τῶν Φοινίκων ἔθεσι διοικουμένας. τὸ δ' ἱερὸν συνέβη καὶ τότε καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τιμᾶσθαι διαφερόντως, μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπιφανεῖς ἄνδρες, καὶ μεγάλας πράξεις κατειργασμένοι, ἐποιήσαντο μὲν τούτῳ τῷ θεῷ εὐχάς, συνετέλεσαν δ' αὐτὰς μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν κατορθωμάτων. οἱ δ' οὖν Φοίνικες διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας ἐρευνῶντες τὴν ἐκτὸς τῶν στηλῶν παραλίαν, καὶ παρὰ τὴν Λιβύην πλέοντες, ὑπ' ἀνέμων μεγάλων ἀπηνέχθησαν ἐπὶ πολὺν πλοῦν δι' ὠκεανοῦ. χειμασθέντες δ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, προσηνέχθησαν τῇ προειρημένῃ νήσῳ· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῆς καὶ φύσιν κατανοήσαντες, ἅπασι γνώριμον ἐποίησαν. διὸ καὶ Τυρρηνῶν θαλαττοκρατούντων, καὶ πέμπειν εἰς αὐτὴν ἀποικίαν ἐπιβαλλομένων, διεκώλυσαν αὐτοὺς Καρχηδόνιοι, ἅμα μὲν εὐλαβούμενοι μὴ διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς νήσου πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς Καρχηδόνος εἰς ἐκείνην τὴν νῆσον μεταστῶσιν, ἅμα δὲ πρὸς τὰ παράλογα τῆς τύχης κατασκευαζόμενοι καταφυγήν, εἴ τι περὶ τὴν Καρχηδόνα ὁλοσχερὲς πταῖσμα συμβαίνοι. δυνήσεσθαι γὰρ αὐτοὺς θαλαττοκρατοῦντας ἀπᾶραι πανοικίους εἰς ἀγνοουμένην ὑπὸ τῶν ὑπερεχόντων νῆσον.

Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Λιβύην ὠκεανοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ νήσων διήλθομεν, μεταβιβάσωμεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν Εὐρώπην. κατὰ γὰρ τῆς Γαλατίας τὴν παρωκεανῖτιν, καταντικρὺ τῶν Ἑρκυνίων ὀνομαζομένων ὀρῶν (μέγιστα γὰρ ὑπάρχειν παρειλήφαμεν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην) νῆσοι πολλαὶ κατὰ τὸν ὠκεανὸν ὑπάρχουσιν, ὧν ἐστιν ἡ μεγίστη Βρεττανικὴ καλουμένη. αὕτη δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀνεπίμικτος ἐγένετο ξεναῖς δυνάμεσι· (οὔτε γὰρ Διόνυσον, οὔθ' Ἡρακλέα παρειλήφαμεν, οὔτε τῶν ἄλλων ἡρώων ἢ δυναστῶν ἐστρατευμένον ἐπ' αὐτήν) καθ' ἡμᾶς δὲ Γάιος Καῖσαρ, ὁ διὰ τὰς πράξεις ἐπονομασθεὶς θεός, πρῶτος τῶν μνημονευομένων ἐχειρώσατο τὴν νῆσον, καὶ τοὺς Βρεττανοὺς καταπολεμήσας, ἠνάγκασε τελεῖν ὡρισμένους φόρους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τὰς κατὰ μέρος πράξεις ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. περὶ δὲ τῆς νήσου καὶ τοῦ φυομένου κατ' αὐτὴν καττιτέρου νῦν διέξιμεν. αὕτη γὰρ τῷ σχήματι τρί-

γρ. μεταβιβάσομεν

γρ. ὧν ἐστι μία ἡ μεγ.

γρ. ξεναῖς δυνάμεσι

γωνος οὖσα παραπλησίως τῇ σικελίᾳ, τὰς πλευρὰς οὐκ ἰσοκώλους ἔχει. παρεκτει-
νούσης δ' αὐτῆς παρὰ τὴν εὐρώπην λοξῆς, τὸ μὲν ἐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἠπείρου διεστη-
κὸς ἀκρωτήριον, ὃ καλοῦσι κάντιον, φασὶν ἀπέχειν ἀπὸ τῆς γῆς σταδίους ὡς ἑκατὸν, καθ'
ὃν τόπον ἡ θάλασσα ποιεῖται τὸν ἔκρουν· τὸ δ' ἕτερον ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον
βελέριον ἀπέχειν λέγεται τῆς ἠπείρου πλοῦν ἡμερῶν τεσσάρων· τὸ δ' ὑπολειπό-
μενον ἀνήκειν μὲν ἱστοροῦσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὀνομάζεσθαι δ' ὄρκαν. τῶν δὲ πλευρῶν τὴν
μὲν ἐλαχίστην εἶναι σταδίων ἑπτακισχιλίων πεντακοσίων, περιήκουσαν παρὰ τὴν εὐρώ-
πην· τὴν δὲ δευτέραν τὴν ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ πρὸς τὴν κορυφὴν ἀνήκουσαν, σταδίων
μυρίων πεντακισχιλίων· τὴν δὲ λοιπὴν, σταδίων δισμυρίων· ὥστε τὴν πᾶσαν εἶναι τῆς νή-
σου περιφορὰν σταδίων τετρακισμυρίων δισχιλίων πεντακοσίων. κατοικεῖν δέ φασι τὴν
βρεττανικὴν αὐτόχθονα γένη, καὶ τὸν παλαιὸν βίον ταῖς ἀγωγαῖς διατηροῦντα. ἅρμα-
σι μὲν γὰρ κατὰ τοὺς πολέμους χρῶνται, καθάπερ οἱ παλαιοὶ τῶν ἑλλήνων ἥρωες ἐν τῷ
τρωϊκῷ πολέμῳ κεχρῆσθαι παραδίδονται. καὶ τὰς οἰκήσεις εὐτελεῖς ἔχουσιν, ἐκ τῶν κα-
λάμων ἢ ξύλων κατὰ τὸ πλεῖστον συγκειμένας. τήν τε συναγωγὴν τῶν σιτικῶν καρπῶν
ποιοῦνται, τοὺς στάχυς αὐτοὺς ἀποτέμνοντες καὶ θησαυρίζοντες εἰς τὰς καταγείους
οἰκήσεις· ἐκ δὲ τούτων τοὺς παλαιοὺς στάχυς καθ' ἡμέραν τίλλειν, καὶ κατεργαζομέ-
νους ἔχειν τὴν τροφήν. τοῖς δ' ἤθεσιν ἁπλοῦς εἶναι, καὶ πολὺ κεχωρισμένους τῆς τῶν νῦν
ἀνθρώπων ἀγχινοίας καὶ πονηρίας. τάς τε διαίτας εὐτελεῖς ἔχειν, καὶ τῆς ἐκ τοῦ πλού-
του γεννωμένης τρυφῆς πολὺ διαλλάττοντας. εἶναι δὲ καὶ πολυάνθρωπον τὴν νῆσον, καὶ
τὴν τοῦ ἀέρος ἔχειν διάθεσιν παντελῶς κατεψυγμένην, ὡς ἂν ὑπ' αὐτὴν τὴν
ἄρκτον κειμένην. βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας πολλοὺς ἔχειν, καὶ πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὸ
πλεῖστον εἰρηνικῶς διακεῖσθαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν κατ' αὐτὴν νομίμων καὶ τῶν ἄλ-
λων ἰδιωμάτων τὰ κατὰ μέρος ἀναγράψομεν, ὅταν ἐπὶ τὴν Καίσαρος γενομένην στρα-
τείαν εἰς βρεττανίαν παραγενηθῶμεν. νῦν δὲ περὶ τοῦ κατ' αὐτὴν φυομένου κασσι-
τέρου διέξιμεν. τῆς γὰρ βρεττανικῆς κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον βελέριον οἱ
κατοικοῦντες φιλόξενοί τε διαφερόντως εἰσὶ, καὶ διὰ τὴν τῶν ξένων ἐμπόρων ἐπι-
μιξίαν ἐξημερωμένοι τὰς ἀγωγάς. οὗτοι τὸν κασσίτερον κατασκευάζουσι, φιλοτέ-
χνως ἐργαζόμενοι τὴν φέρουσαν αὐτὸν γῆν. αὕτη δὲ πετρώδης οὖσα, διαφυὰς ἔ-
χει γεώδεις, ἐν αἷς τὸν πόρον κατεργαζόμενοι καὶ τήξαντες καθαίρουσιν. ἀποτυποῦν-
τες δ' εἰς ἀστραγάλων ῥυθμοὺς, κομίζουσιν εἴς τινα νῆσον προκειμένην μὲν τῆς βρετ-
τανικῆς, ὀνομαζομένην δὲ ἴκτιν. κατὰ γὰρ τὰς ἀμπώτεις ἀναξηραινομένου τοῦ μεταξὺ
τόπου, ταῖς ἁμάξαις εἰς ταύτην κομίζουσι δαψιλῆ τὸν κασσίτερον. ἴδιον δέ τι συμ-
βαίνει περὶ τὰς πλησίον νήσους, τὰς μεταξὺ κειμένας τῆς τε εὐρώπης καὶ τῆς βρεττα-
νικῆς. κατὰ μὲν γὰρ τὰς πλημμυρίδας τοῦ μεταξὺ πόρου πληρουμένου νῆσοι φαί-
νονται· κατὰ δὲ τὰς ἀμπώτεις ἀπορρεούσης τῆς θαλάσσης, καὶ πολὺν τόπον ἀναξηραι-
νούσης, θεωροῦνται χερρόνησοι. ἐντεῦθεν δ' οἱ ἔμποροι παρὰ τῶν ἐγχωρίων ὠνοῦν-
ται, καὶ διακομίζουσιν εἰς τὴν γαλατίαν. τὸ δὲ τελευταῖον πεζῇ διὰ τῆς γαλατίας
πορευθέντες ἡμέρας ὡς τριάκοντα, κατάγουσιν ἐπὶ τῶν ἵππων τὰ φορτία πρὸς
τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἠριδανοῦ ποταμοῦ. περὶ μὲν οὖν τοῦ κασσιτέρου τοῖς ῥηθεῖσιν ἀρ-
κεσθησόμεθα. περὶ δὲ τοῦ καλουμένου ἠλέκτρου νῦν διέξιμεν. Τῆς σκυθίας τῆς ὑπὲρ
τὴν γαλατίαν κατ' ἀντικρὺ νῆσός ἐστι πελαγία κατὰ τὸν ὠκεανὸν ἡ προσαγορευο-
μένη βασίλεια. εἰς ταύτην ὁ κλύδων ἐκβάλλει δαψιλὲς τὸ καλούμενον ἤλεκτρον,
οὐδαμοῦ δὲ τῆς οἰκουμένης φαινόμενον. περὶ δὲ τούτου πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἀνέγραψαν

γρ. παρήκουσαν παρὰ τὴν

γρ. καταστέγους

γρ. ῥοδανοῦ

Phaëthon.

μύθοις παντελῶς ἀπιστουμένοις, καὶ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐλεγχομένοις. πολλοὶ γὰρ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων φασὶ Φαέθοντα τὸν Ἡλίου μὲν υἱόν, παῖδα δὲ τὴν ἡλικίαν ὄντα, πεῖσαι τὸν πατέρα μίαν ἡμέραν παραχωρῆσαι τοῦ τεθρίππου. συγχωρηθέντος δὲ αὐτῷ τούτου, τὸν μὲν Φαέθοντα ἐλαύνοντα τὸ τέθριππον, μὴ δύνασθαι κρατεῖν τῶν ἡνιῶν, τοὺς δ' ἵππους καταφρονήσαντας τοῦ παιδὸς ἐξενεχθῆναι τοῦ συνήθους δρόμου· καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατ' οὐρανὸν πλανωμένους ἐκπυρῶσαι τοῦτον, καὶ ποιῆσαι τὸν νῦν γαλαξίαν καλούμενον κύκλον. μετὰ δὲ ταῦτα, πολλὴν τῆς οἰκουμένης ἐπιφλέξαντας, οὐκ ὀλίγην κατακαῦσαι χώραν. διὸ καὶ τὸν Δία ἀγανακτήσαντα ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, κεραυνῶσαι μὲν τὸν Φαέθοντα, ἀποκαταστῆσαι δὲ τὸν ἥλιον ἐπὶ τὴν συνήθη πορείαν. τοῦ δὲ Φαέθοντος πεσόντος πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ νῦν Πάδου καλουμένου ποταμοῦ, τὸ δὲ παλαιὸν Ἠριδανοῦ προσαγορευομένου, θρηνῆσαι μὲν τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ τὴν τελευτὴν φιλοτιμότατα· διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λύπης ὑπὸ τῆς φύσεως μετασχηματισθῆναι τὴν φύσιν, γενομένας αἰγείρους. ταύτας δὲ κατ' ἐνιαυτὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν δάκρυον ἀφιέναι, καὶ τοῦτο πηγνύμενον ἀποτελεῖν τὸ καλούμενον ἤλεκτρον, λαμπρότητι μὲν τῶν ὁμοφυῶν διαφέρειν, ἐπιχωριάζειν δ' ἐν ταῖς τῶν νέων τελευταῖς καὶ τὸ τούτων πένθος. διημαρτηκότων δὲ πάντων τῶν τὸν μῦθον τοῦτον πεπλακότων, καὶ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐν τοῖς ὑστερογενέσι χρόνοις ἀπελεγχομένων, προσεκτέον ταῖς ἀληθιναῖς ἱστορίαις. τὸ γὰρ ἤλεκτρον συνάγεται μὲν ἐν τῇ προειρημένῃ νήσῳ, κομίζεται δὲ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων πρὸς τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον, δι' ἧς φέρεται πρὸς τοὺς καθ' ἡμᾶς τόπους, καθότι προείρηται περὶ τούτων. διεληλυθότες δὲ περὶ τῶν νήσων τῶν κειμένων ἐν τοῖς πρὸς δυσμὰς μέρεσιν, οὐκ ἀνοίκειον εἶναι νομίζομεν περὶ τῶν πλησίον τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν βραχέα διελθεῖν, ἃ παραλελοίπαμεν ἐν ταῖς προτέραις βίβλοις. Τῆς Κελτικῆς τοίνυν τὸ παλαιόν, ὥς φασιν, ἐδυνάστευσεν ἐπιφανὴς ἀνήρ, ᾧ θυγάτηρ ἐγένετο τῷ μεγέθει τοῦ σώματος ὑπερφυής, τῇ δ' εὐπρεπείᾳ πολὺ προέχουσα τῶν ἄλλων. αὕτη δὲ διά τε τὴν τοῦ σώματος ῥώμην καὶ τὴν θαυμαζομένην εὐπρέπειαν πεφρονηματισμένη, παντὸς τοῦ μνηστεύοντος τὸν γάμον ἀπηρνεῖτο, νομίζουσα μηδένα τούτων ἄξιον ἑαυτῆς εἶναι. κατὰ δὲ τὴν Ἡρακλέους ἐπὶ Γηρυόνην στρατείαν, καταντήσαντος εἰς τὴν Κελτικὴν αὐτοῦ, καὶ πόλιν Ἀλησίαν ἐν ταύτῃ κτίσαντος, θεασαμένη τὸν Ἡρακλέα, καὶ θαυμάσασα τήν τε ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ σώματος ὑπεροχήν, προσεδέξατο τὴν ἐπιπλοκὴν μετὰ πάσης προθυμίας, συγκαταινεσάντων καὶ τῶν αὐτῆς γονέων. μιγεῖσα δὲ τῷ Ἡρακλεῖ, ἐγέννησεν υἱὸν ὄνομα Γαλάτην, πολὺ προέχοντα τῶν ὁμοεθνῶν ἀρετῇ τε ψυχῆς καὶ ῥώμῃ σώματος. ἀνδρωθεὶς δὲ τὴν ἡλικίαν, καὶ διαδεξάμενος τὴν πατρῴαν βασιλείαν, πολλὴν μὲν τῆς προσοριζούσης χώρας κατεκτήσατο, μεγάλας δὲ πράξεις πολεμικὰς συνετέλεσε. περιβόητος δὲ γενόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Γαλάτας· ἀφ' ὧν ἡ σύμπασα Γαλατία προσηγορεύθη. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς τῶν Γαλατῶν προσηγορίας διήλθομεν, καὶ περὶ τῆς χώρας αὐτῶν δεῖν ἐστιν εἰπεῖν. ἡ τοίνυν Γαλατία κατοικεῖται μὲν ὑπὸ πολλῶν ἐθνῶν διαφόρων τοῖς μεγέθεσι· τὰ μέγιστα γὰρ αὐτῶν σχεδὸν εἴκοσι μυριάδας ἀνδρῶν ἔχει, τὰ δ' ἐλάχιστα πέντε μυριάδας· ὧν ἐστιν ἓν πρὸς Ῥωμαίους ἔχον συγγένειαν παλαιὰν καὶ φιλίαν, τὴν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων διαμένουσαν. κειμένη δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὰς ἄρκτους, χειμέριός ἐστι καὶ ψυχρὰ διαφερόντως. κατὰ γὰρ τὴν χειμερινὴν ὥραν ἐν ταῖς συννεφέσιν ἡμέραις, ἀντὶ μὲν τῶν ὄμβρων χιόνι πολλῇ νίφεται, κατὰ δὲ τὰς αἰθρίας κρυστάλλῳ καὶ πάγοις ἐξαισίοις πληθύει· δι' ὧν

Galatia, siue Gallia.

οἱ ποταμοὶ πηγνύμενοι, διὰ τῆς ἰδίας φύσεως γεφυροῦνται. οὐ μόνον γὰρ οἱ τυχόντες ὁδῖται κατ᾽ ὀλίγους κατὰ τοῦ κρυστάλλου πορευόμενοι διαβαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ στρατοπέδων μυριάδες μετὰ σκευοφόρων καὶ ἁμαξῶν γεμουσῶν ἀσφαλῶς περαιοῦνται. πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων ποταμῶν ῥεόντων διὰ τῆς Γαλατίας, καὶ τοῖς ῥείθροις ποικίλως τὴν πεδιάδα γῆν τεμνόντων, οἱ μὲν ἐκ λιμνῶν ἀβύσσων ῥέουσιν, οἱ δ᾽ ἐκ τῶν ὀρῶν ἔχουσι τὰς πηγὰς καὶ τὰς ἐπιρροίας· τὴν δ᾽ ἐκβολὴν οἱ μὲν εἰς τὸν ὠκεανὸν ποιοῦνται, οἱ δ᾽ εἰς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς θάλατταν. μέγιστος δ᾽ ἐστὶ τῶν εἰς τὸ καθ᾽ ἡμᾶς πέλαγος ῥεόντων ὁ Ῥοδανός, τὰς μὲν πηγὰς ἔχων ἐν τοῖς ἄλπεσιν ὄρεσι, πέντε δὲ στόμασιν ἐξερευγόμενος εἰς τὴν θάλατταν. τῶν δ᾽ εἰς τὸν ὠκεανὸν ῥεόντων μέγιστοι δοκοῦσιν ὑπάρχειν ὅ, τε Δανούβιος καὶ ὁ Ῥῆνος, ὃν ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς χρόνοις Καῖσαρ ὁ κληθεὶς θεὸς ἔζευξε παραδόξως, καὶ περαιώσας πεζῇ τὴν δύναμιν, ἐχειρώσατο τοὺς πέραν κατοικοῦντας αὐτοῦ Γαλάτας. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι πλωτοὶ ποταμοὶ κατὰ τὴν Κελτικήν εἰσι, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. πάντες δὲ σχεδὸν ὑπὸ τοῦ πάγου πηγνύμενοι, γεφυροῦσι τὰ ῥεῖθρα, καὶ τοῦ κρυστάλλου διὰ τὴν φυσικὴν λειότητα ποιοῦντος τοὺς διαβαίνοντας ὀλισθαίνειν, ἀχύρων ἐπιβαλλομένων ἐπ᾽ αὐτούς, ἀσφαλῆ τὴν διάβασιν ἔχουσι.

Ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συμβαίνει κατὰ τὴν πλείστην τῆς Γαλατίας, περὶ οὗ παραλιπεῖν οὐκ ἄξιον ἡγούμεθα. ἀπὸ γὰρ θερινῆς δύσεως καὶ ἄρκτου πνεῖν εἰώθασιν ἄνεμοι τηλικαύτην ἔχοντες σφοδρότητα καὶ δύναμιν, ὥστε ἁρπάζειν ἀπὸ τῆς γῆς λίθους χειροπληθιαίους τοῖς μεγέθεσι, καὶ τῶν ψηφίδων ἁδρομερῆ κονιορτόν. καθόλου δὲ καταιγίζοντες λάβρως, ἁρπάζουσιν ἀπὸ μὲν τῶν ἀνδρῶν τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἐσθῆτας, ἀπὸ δὲ τῶν ἵππων τοὺς ἀναβάτας. διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ψύχους διαφθειρομένης τῆς κατὰ τὸν ἀέρα κράσεως, οὔτε οἶνον, οὔτε ἔλαιον φέρει. διόπερ τῶν Γαλατῶν οἱ τούτων τῶν καρπῶν στερισκόμενοι, πόμα κατασκευάζουσιν ἐκ τῆς κριθῆς τὸ προσαγορευόμενον ζύθον, καὶ τὰ κηρία πλύνοντες, τῷ τούτων ἀποπλύματι χρῶνται. κάτοινοι δὲ ὄντες καθ᾽ ὑπερβολὴν τὸν εἰσαγόμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων οἶνον ἄκρατον ἐμφοροῦνται, καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν λάβρῳ χρώμενοι τῷ ποτῷ, καὶ μεθυσθέντες, εἰς ὕπνον ἢ μανιώδεις διαθέσεις τρέπονται. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν Ἰταλικῶν ἐμπόρων διὰ τὴν συνήθη φιλαργυρίαν ἕρμαιον ἡγοῦνται τὴν τῶν Γαλατῶν φιλοινίαν. οὗτοι γὰρ διὰ μὲν τῶν πλωτῶν ποταμῶν πλοίοις, διὰ δὲ τῆς πεδιάδος χώρας ἁμάξαις κομίζοντες τὸν οἶνον, ἀντιλαμβάνουσι τιμῆς πλῆθος ἄπιστον. διδόντες γὰρ οἴνου κεράμιον, ἀντιλαμβάνουσι παῖδα, τοῦ πόματος διάκονον ἀμειβόμενοι. κατὰ γοῦν τὴν Γαλατίαν ἄργυρος μὲν τὸ σύνολον οὐ γίνεται, χρυσὸς δὲ πολύς, ὃν τοῖς ἐγχωρίοις ἡ φύσις ἄνευ μεταλλείας καὶ κακοπαθείας ὑπουργεῖ. ἡ γὰρ τῶν ποταμῶν ῥύσις σκολιοὺς τοὺς ἀγκῶνας ἔχουσα, καὶ τοῖς τῶν παρακειμένων ὀρῶν ὄχθοις προσαράττουσα, μεγάλους ἀπορρήγνυσι κολωνοὺς χρυσοῦ ψήγματος. τοῦτο δ᾽ οἱ περὶ τὰς ἐργασίας ἀσχολούμενοι συνάγοντες, ἀλήθουσιν ἢ συγκόπτουσι τὰς ἐχούσας τὸ ψῆγμα βώλους. διὰ δὲ τῶν ὑδάτων τῆς φύσεως τὸ γεῶδες πλύναντες, παραδιδόασιν ἐν ταῖς καμίνοις εἰς τὴν χωνείαν. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ σωρεύοντες χρυσοῦ πλῆθος, καταχρῶνται πρὸς κόσμον, οὐ μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες. περὶ μὲν γὰρ τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς βραχίονας ψέλια φοροῦσι, περὶ δὲ τοὺς αὐχένας κρίκους παχεῖς ὁλοχρύσους, καὶ δακτυλίους ἀξιολόγους, ἔτι δὲ χρυσοῦς θώρακας. ἴδιον δέ τι συμβαίνει καὶ παράδοξον παρὰ τοῖς ἄνω Κελτοῖς περὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν γινόμενον. ἐν γὰρ τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμένεσιν ἐπὶ τῆς χώρας ἀνειμένοις

γρ. ἀλπείοις

γρ. ζῦθος.

γρ. φύσις

γρ. καὶ

ἔρριπται πολὺς χρυσὸς ἀνατεθειμένος τοῖς θεοῖς· καὶ τῶν ἐγχωρίων οὐδεὶς ἅπτεται τούτου, διὰ τὴν δεισιδαιμονίαν· καίπερ ὄντων τῶν Κελτῶν φιλαργύρων καθ' ὑπερβολήν. οἱ δὲ Γαλάται τοῖς μὲν σώμασιν εἰσὶν εὐμήκεις, ταῖς δὲ σαρξὶ κάθυγροι καὶ λευκοί· ταῖς δὲ κόμαις οὐ μόνον ἐκ φύσεως ξανθοί, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κατασκευῆς ἐπιτηδεύουσιν αὔξειν τὴν φυσικὴν τῆς χρόας ἰδιότητα. τιτάνου γὰρ ἀποπλύματι σμῶντες τὰς τρίχας συνεχῶς, καὶ ἀπὸ τῶν μετώπων ἐπὶ τὴν κορυφὴν, καὶ τοὺς τένοντας ἀνασπῶσιν, ἵνα διαφανεῖς ὦσιν· ὥστε τὴν πρόσοψιν αὐτῶν φαίνεσθαι σατύροις καὶ πᾶσιν ἐοικυῖαν. παχύνονται γὰρ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κατεργασίας, ὥστε μηδὲν τῆς τῶν ἵππων χαίτης διαφέρειν. τὰ δὲ γένεια τινὲς μὲν ξυρῶνται, τινὲς δὲ μετρίως ὑποτρέφουσιν. οἱ δ' εὐγενεῖς τὰς μὲν παρειὰς ἀπολειαίνουσι, τὰς δ' ὑπήνας ἀνειμένας ἐῶσιν, ὥστε τὰ στόματα αὐτῶν ἐπικαλύπτεσθαι. διόπερ ἐσθιόντων μὲν αὐτῶν ἐμπλέκονται ταῖς τροφαῖς, πινόντων δὲ καθάπερ διά τινος ἠθμοῦ φέρεται τὸ πόμα. δειπνοῦσι δὲ καθήμενοι πάντες οὐκ ἐπὶ θρόνων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς, ὑποστρώμασι χρώμενοι λύκων ἢ κυνῶν δέρμασι. διακονοῦνται δ' ὑπὸ τῶν νεωτάτων παίδων, ἐχόντων ἡλικίαν, ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν. πλησίον δ' αὐτῶν ἐσχάραι κεῖνται γέμουσαι πυρὸς, καὶ λέβητας ἔχουσαι καὶ ὀβελίσκους πλήρεις κρεῶν ὁλομερῶν. τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἄνδρας ταῖς καλλίσταις τῶν κρεῶν μοίραις γεραίρουσι· καθάπερ καὶ ὁ ποιητὴς τὸν Αἴαντα παρεισάγει τιμώμενον ὑπὸ τῶν ἀριστέων, ὅτε πρὸς Ἕκτορα μονομαχήσας ἐνίκησε, Νώτοισι δ' Αἴαντα διηνεκέεσσι γέραιρε. καλοῦσι δὲ καὶ τοὺς ξένους ἐπὶ τὰς εὐωχίας, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐπερωτῶσι τίνες εἰσὶ, καὶ τίνων χρείαν ἔχουσιν. εἰώθασι δὲ καὶ παρὰ τὸ δεῖπνον ἐκ τῶν τυχόντων πρὸς τὴν διὰ τῶν λόγων ἅμιλλαν καταστάντες, ἐκ προκλήσεως μονομαχεῖν πρὸς ἀλλήλους, παρ' οὐδὲν τιθέμενοι τὴν τοῦ βίου τελευτήν. ἐνισχύει γὰρ παρ' αὐτοῖς ὁ Πυθαγόρου λόγος, ὅτι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀθανάτους εἶναι συμβέβηκε, καὶ δι' ἐτῶν ὡρισμένων πάλιν βιοῦν, εἰς ἕτερον σῶμα τῆς ψυχῆς εἰσδυομένης. διὸ καὶ κατὰ τὰς ταφὰς τῶν τετελευτηκότων ἐνίους ἐπιστολὰς γεγραμμένας τοῖς οἰκείοις τετελευτηκόσιν ἐμβάλλειν εἰς τὴν πυράν, ὡς τῶν τετελευτηκότων ἀναγνωσομένων ταύτας. ἐν δὲ ταῖς ὁδοιπορίαις καὶ ταῖς μάχαις χρῶνται συνωρίσιν, ἔχοντος τοῦ ἅρματος ἡνίοχον καὶ παραβάτην. ἀπαντῶντες δὲ τοῖς ἐφιππεύουσιν ἐν τοῖς πολέμοις, σαυνιάζουσι τοὺς ἐναντίους, καὶ καταβάντες εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ξίφους συνίστανται μάχην. ἔνιοι δ' αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτο τοῦ θανάτου καταφρονοῦσιν, ὥστε γυμνοὺς καὶ περιεζωσμένους καταβαίνειν εἰς τὸν κίνδυνον. ἐπάγονται δὲ καὶ θεράποντας ἐλευθέρους, ἐκ τῶν πενήτων καταλέγοντες, οἷς ἡνιόχοις καὶ παρασπισταῖς χρῶνται κατὰ τὰς μάχας. κατὰ δὲ τὰς παρατάξεις εἰώθασι προάγειν τῆς παρατάξεως, καὶ προκαλεῖσθαι τῶν ἀντιτεταγμένων τοὺς ἀρίστους εἰς μονομαχίαν, προανασείοντες τὰ ὅπλα καὶ καταπληττόμενοι τοὺς ἐναντίους. ὅταν δέ τις ὑπακούσῃ πρὸς τὴν μάχην, τάς τε τῶν προγόνων ἀνδραγαθίας ἐξυμνοῦσι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀρετὰς προφέρονται, καὶ τὸν ἀντιταττόμενον ἐξονειδίζουσι καὶ ταπεινοῦσι, καὶ τὸ σύνολον τὸ θράσος τῆς ψυχῆς τοῖς λόγοις προαφαιροῦνται. τῶν δὲ πεσόντων πολεμίων τὰς κεφαλὰς ἀφαιροῦντες, περιάπτουσι τοῖς αὐχέσι τῶν ἵππων· τὰ δὲ σκῦλα τοῖς θεράπουσι παραδόντες ᾑμαγμένα λαφυραγωγοῦσι, παιανίζοντες καὶ ᾄδοντες ὕμνον ἐπινίκιον· καὶ τὰ ἀκροθίνια ταῦτα ταῖς οἰκίαις προσηλοῦσιν, ὥσπερ ἐν κυνηγίαις τισὶ κεχειρωμένα θηρία. τῶν δ' ἐπιφανεστάτων πολεμίων κεδρώσαντες τὰς κεφαλὰς, ἐπιμελῶς τηροῦσιν ἐν λάρνακι, καὶ τοῖς ξένοις ἐπιδεικνύουσι, σεμνυνόμενοι διότι τῆσδε τῆς κεφαλῆς

γρ. καθαίροντες

γρ. ὀβελοὺς

Galli Pythagorei.

γρ. θάρσος

γρ. ἐπιπαιανίζοντες

γρ. ἀκρωτήρια

γρ. κεχειρωμένα. τῶν δ'

τῶν προγόνων τις, ἢ πατήρ, ἢ καὶ αὐτὸς πολλὰ χρήματα διδόμενα οὐκ ἔλαβε. φασὶ δέ
τινας αὐτῶν καυχᾶσθαι διότι χρυσὸν ἀντίσταθμον τῆς κεφαλῆς οὐκ ἐδέξαντο, βάρ-
βαρόν τινα μεγαλοψυχίαν ἐπιδεικνύμενοι. οὐ γὰρ τὸ μὴ πωλεῖν τὰ σύσσημα τῆς ἀ-
ρετῆς εὐγενές, ἀλλὰ τὸ πολεμεῖν τὸ ὁμόφυλον τοῖς τετελευτηκόσι θηριῶδες. ἐσθῆ-
σι δὲ χρῶνται καταπληκτικαῖς, χιτῶνας μὲν βαπτούς, χρώμασι παντοδαποῖς διην-
θισμένοις, καὶ ἀναξυρίσιν, ἃς ἐκεῖνοι βράκας προσαγορεύουσιν. ἐπιπορποῦνται δὲ σά-
γους ῥαβδωτούς, ἐν μὲν τοῖς χειμῶσι δασεῖς, κατὰ δὲ τὸ θέρος ψιλούς, πλινθίοις πολυαν-
θέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένους. ὅπλοις δὲ χρῶνται, θυρεοῖς μὲν ἀνδρομήκεσι, πεποικιλ-
μένοις ἰδιοτρόπως· τινὲς δὲ καὶ ζῴων χαλκῶν ἐξοχὰς ἔχουσιν, οὐ μόνον πρὸς κόσμον,
γρ. ἐκδεδημιουργημένας. ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν εὖ δεδημιουργημένας. κράνη δὲ χαλκᾶ περιτίθενται,
μεγάλας ἐξοχὰς ἐξ αὐτῶν ἔχοντα, παμμεγέθη φαντασίαν ἐπιφέροντα τοῖς χρω-
μένοις. τοῖς μὲν γὰρ πρόσκειται συμφυῆ κέρατα, τοῖς δὲ ὀρνέων ἢ τετραπόδων ζῴων
ἐκτετυπωμένας προτομάς. σάλπιγγας δ' ἔχουσιν ἰδιοφυεῖς καὶ βαρβαρικάς·
ἐμφυσῶσι γὰρ ταύταις καὶ προβάλλουσιν ἦχον τραχὺν καὶ πολεμικῆς ταραχῆς οἰ-
κεῖον. θώρακας δ' ἔχουσιν οἱ μὲν σιδηροῦς ἀλυσιδωτούς, οἱ δὲ τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως
δεδομένοις ἀρκοῦνται, γυμνοὶ μαχόμενοι. ἀντὶ δὲ τοῦ ξίφους σπάθας ἔχουσι μακρὰς
σιδηραῖς ἢ χαλκαῖς ἀλύσεσιν ἐξηρτημένας, παρὰ τὴν δεξιὰν λαγόνα παρα-
τεταμένας· τινὲς δὲ τοὺς χιτῶνας ἐπιχρύσοις ἢ καταργύροις ζωστῆρσι συνέζωνται. προ-
βάλλονται δὲ λόγχας, ἃς ἐκεῖνοι λαγκίας καλοῦσι, πηχυαίας τῷ μήκει τοῦ σιδήρου,
καὶ ἔτι μείζω τὰ ἐπιθήματα ἐχούσας· πλάτει δὲ βραχὺ λειπούσας διπαλαίστων.
τὰ μὲν γὰρ ξίφη τῶν παρ' ἑτέροις σαυνίων ἐστὶν οὐκ ἐλάττω, τὰ δὲ σαυνία τὰς ἀ-
κμὰς ἔχει τῶν ξιφῶν μείζω. τούτων δὲ τὰ μὲν ἐπ' εὐθείας κεχάλκευται, τὰ δ' ἑλικοει-
δῆ δι' ὅλων ἀνάκλασιν ἔχει, πρὸς τὸ καὶ κατὰ τὴν πληγὴν μὴ μόνον τέμνειν ἀλλὰ
καὶ θραύειν τὰς σάρκας, καὶ κατὰ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ δόρατος σπαράττειν τὸ τραῦμα.
γρ. βαρυηχεῖς. αὐτοὶ δ' εἰσὶ τὴν πρόσοψιν καταπληκτικοί, καὶ ταῖς φωναῖς βαρύηχοι καὶ παντε-
λῶς τραχύφωνοι· κατὰ δὲ τὰς ὁμιλίας βραχυλόγοι, καὶ αἰνιγματίαι, καὶ τὰ πολλὰ αἰνιτ-
τόμενοι συνεκδοχικῶς· πολλὰ δὲ λέγοντες ἐν ὑπερβολαῖς, ἐπ' αὐξήσει μὲν ἑαυτῶν,
μειώσει δὲ τῶν ἄλλων. ἀπειληταί τε καὶ ἀνατατικοὶ καὶ τετραγῳδημένοι ὑπάρχουσι·
ταῖς δὲ διανοίαις ὀξεῖς, καὶ πρὸς μάθησιν οὐκ ἀφυεῖς. εἰσὶ δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς καὶ ποιη-
ταὶ μελῶν, οὓς βάρδους ὀνομάζουσιν. οὗτοι δὲ μετ' ὀργάνων ταῖς λύραις ὁμοίων ᾄδον-
τες, οὓς μὲν ὑμνοῦσιν, οὓς δὲ βλασφημοῦσι. φιλόσοφοί τέ τινες εἰσὶ καὶ θεολόγοι πε-
γρ. σαρωνίδας ριττῶς τιμώμενοι, οὓς σαρουίδας ὀνομάζουσι. χρῶνται δὲ μάντεσιν, ἀποδοχῆς με-
γρ. ἢ δρυΐδας γάλης ἀξιοῦντες αὐτούς· οὗτοι δὲ διά τε τῆς οἰωνοσκοπίας καὶ διὰ τῆς τῶν ἱερείων
θυσίας τὰ μέλλοντα προλέγουσι, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἔχουσιν ὑπήκοον. μάλιστα
δ' ὅταν περί τινων μεγάλων ἐπισκέπτωνται, παράδοξον καὶ ἄπιστον ἔχουσι νόμιμον·
ἄνθρωπον γὰρ κατασπείσαντες τύπτουσι μαχαίρᾳ κατὰ τὸν ὑπὲρ τὸ διάφρα-
γμα τόπον· καὶ πεσόντος τοῦ πληγέντος, ἐκ τῆς πτώσεως καὶ τοῦ σπαραγμοῦ τῶν
μελῶν, ἔτι δὲ τῆς τοῦ αἵματος ῥύσεως, τὸ μέλλον νοοῦσι, παλαιᾷ τινι καὶ πολυχρο-
νίῳ παρατηρήσει περὶ τούτων πεπιστευκότες. ἔθος δ' αὐτοῖς ἐστι μηδένα θυσίαν
ποιεῖν ἄνευ φιλοσόφου. διὰ γὰρ τῶν ἐμπείρων τῆς θείας φύσεως, ὡσπερεί τινων
ὁμοφώνων, τὰ χαριστήρια τοῖς θεοῖς φασι δεῖν προσφέρειν, καὶ διὰ τούτων οἴονται
δεῖν τἀγαθὰ αἰτεῖσθαι. οὐ μόνον δ' ἐν ταῖς εἰρηνικαῖς χρείαις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς
πολέμους τούτοις μάλιστα πείθονται, καὶ τοῖς μελῳδοῦσι ποιηταῖς, οὐ μόνον οἱ φίλοι,

ἀλλὰ καὶ οἱ πολέμιοι· πολλάκις ἐν ταῖς παρατάξεσι πλησιαζόντων ἀλλήλοις τῶν στρατοπέδων καὶ τοῖς ξίφεσιν ἀνατεταμένοις καὶ ταῖς λόγχαις προβεβλημέναις, εἰς τὸ μέσον οὗτοι προελθόντες παύουσιν αὐτούς, ὥσπερ τινὰ θηρία κατεπᾴσαντες. οὕτως καὶ παρὰ τοῖς ἀγριωτάτοις βαρβάροις ὁ θυμὸς εἴκει τῇ σοφίᾳ, καὶ ὁ Ἄρης αἰδεῖται τὰς Μούσας. χρήσιμον δ' ἐστὶ διορίσαι τὸ παρὰ πολλοῖς ἀγνοούμενον. τοὺς γὰρ ὑπὲρ Μασσαλίας κατοικοῦντας ἐν τῷ μεσογείῳ καὶ τοὺς περὶ τὰς Ἄλπεις, ἔτι δὲ τοὺς ἐπὶ τάδε τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, Κελτοὺς ὀνομάζουσι· τοὺς δ' ὑπὸ ταύτης τῆς Κελτικῆς εἰς τὰ πρὸς νότον νεύοντα μέρη, παρά τε τὸν ὠκεανὸν καὶ τὸ Ἑρκύνιον ὄρος καθιδρυμένους, καὶ πάντας τοὺς ἑξῆς μέχρι τῆς Σκυθίας, Γαλάτας προσαγορεύουσιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάλιν πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη συλλήβδην μιᾷ προσηγορίᾳ περιλαμβάνουσιν, ὀνομάζοντες Γαλάτας ἅπαντας. αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Γαλατῶν οὐ μόνον τοῖς μεγέθεσι παραπλήσιοι τοῖς ἀνδράσιν εἰσίν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀλκαῖς ἐνάμιλλοι. τὰ δὲ παιδία παρ' αὐτοῖς ἐκ γενετῆς ὑπάρχει πολιὰ κατὰ τὸ πλεῖστον· προβαίνοντα δὲ ταῖς ἡλικίαις, εἰς τὸ τῶν πατέρων χρῶμα ταῖς χρόαις μετασχηματίζεται. ἀγριωτάτων δὲ ὄντων τῶν ὑπὸ τὰς ἄρκτους κατοικούντων καὶ τῶν τῇ Σκυθίᾳ πλησιοχώρων, φασί τινας ἀνθρώπους ἐσθίειν, ὥσπερ καὶ τῶν Βρεττανῶν τοὺς κατοικοῦντας τὴν ὀνομαζομένην Ἴεριν. διαβεβοημένης δὲ τῆς τούτων ἀλκῆς καὶ ἀγριότητος, φασί τινες ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις τοὺς τὴν Ἀσίαν ἅπασαν καταδραμόντας, ὀνομαζομένους δὲ Κιμμερίους, τούτους εἶναι, βραχὺ τοῦ χρόνου τὴν λέξιν φθείραντος ἐν τῇ τῶν καλουμένων Κίμβρων προσηγορίᾳ. ζηλοῦσι γὰρ ἐκ παλαιοῦ λῃστεύειν ἐπὶ τὰς ἀλλοτρίας χώρας ἐρχόμενοι, καὶ καταφρονεῖν ἁπάντων. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ τὴν μὲν Ῥώμην ἑλόντες, τὸ δὲ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς συλήσαντες, καὶ πολλὴν μὲν τῆς Εὐρώπης, οὐκ ὀλίγην δὲ καὶ τῆς Ἀσίας φορολογήσαντες, καὶ τὴν τῶν καταπολεμηθέντων χώραν κατοικήσαντες· οἱ διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπιπλοκὴν Ἑλληνογαλάται κληθέντες· τὸ δὲ τελευταῖον, πολλὰ καὶ μεγάλα στρατόπεδα Ῥωμαίων συντρίψαντες. ἀκολούθως δὲ τῇ καθ' αὑτοὺς ἀγριότητι, καὶ περὶ τὰς θυσίας ἐκτόπως ἀσεβοῦσι. τοὺς γὰρ κακούργους κατὰ πενταετηρίδα φυλάξαντες, ἀνασκολοπίζουσι τοῖς θεοῖς, καὶ μεθ' ἄλλων πολλῶν ἀπαρχῶν καθαγίζουσι, πυρὰς παμμεγέθεις κατασκευάζοντες. χρῶνται δὲ καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις ὡς ἱερείοις πρὸς τὰς τῶν θεῶν θυσίας. τινὲς δ' αὐτῶν καὶ τὰ κατὰ πόλεμον ληφθέντα ζῷα μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀποκτείνουσιν, ἢ κατακάουσιν, ἤ τισιν ἄλλαις τιμωρίαις ἀφανίζουσι. γυναῖκας δ' ἔχοντες εὐειδεῖς, ἥκιστα ταύταις προσέχουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἀρρένων ἐπιπλοκὰς ἐκτόπως λυττῶσιν. εἰώθασι δ' ἐπὶ δοραῖς θηρίων χαμαὶ καθεύδοντες, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν παρακοίτοις συγκυλίεσθαι. τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον, τῆς ἰδίας εὐσχημοσύνης ἀφροντιστοῦντες, τὴν τοῦ σώματος ὥραν εὐχερῶς ἑτέροις προΐενται, καὶ τοῦτο αἰσχρὸν οὐχ ἡγοῦνται, ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν τις αὐτῶν χαριζομένων μὴ προσδέξηται τὴν διδομένην χάριν, ἄτιμον ἡγοῦνται.

Ἡμεῖς δ' ἀρκούντως περὶ τῶν Κελτῶν εἰρηκότες, μεταβιβάσομεν τὴν ἱστορίαν ἐπὶ τοὺς πλησιοχώρους τούτοις Κελτίβηρας. οὗτοι γὰρ τὸ παλαιὸν περὶ τῆς χώρας ἀλλήλοις διαπολεμήσαντες, οἵ τε Ἴβηρες καὶ οἱ Κελτοί, καὶ μετὰ ταῦτα διαλυθέντες, καὶ τὴν χώραν κοινῇ κατοικήσαντες, ἔτι δ' ἐπιγαμίας πρὸς ἀλλήλους συνθέμενοι, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν λέγονται ταύτης τυχεῖν τῆς προσηγορίας. δυοῖν δ' ἐθνῶν ἀλκίμων μιχθέντων, καὶ χώρας ὑποκειμένης ἀγαθῆς, συνέβη τοὺς Κελτίβηρας ἐπὶ πολὺ τῇ δόξῃ προκόψαι, καὶ Ῥωμαίοις πολλοὺς χρόνους ἀντιταξαμένους μόλις καταπολεμηθῆναι. δοκοῦσι δ' οὗτοι κατὰ τοὺς πολέμους οὐ μόνον ἱππεῖς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ πεζοὺς παρέχεσθαι

γρ. προσβεβλημέναις εἰς τὸ μέσον, οὗτοι

γρ. αἰχμαλώτοις πρὸς τὰς τῶν θεῶν τιμάς, ὡς ἱερείοις.

γρ. ἐπιμιξίαν ταύτης τυχεῖν τῆς προσ.

Cimmerii. Cimbri.

Aristoteles 2 polit.

διαφόρους τῇ ἀλκῇ καὶ τῇ καρτερίᾳ. φοροῦσι δ' οὗτοι σάγους μὲν λαίους τραχεῖς, καὶ παραπλήσιον ἔχοντας τὸ ἔριον ταῖς αἰγείαις θριξίν. ὁπλίζονται δὲ τινὲς τῶν κελτιβήρων γαλατικοῖς θυρεοῖς κούφοις. τινὲς δὲ κυρτίαις κυκλοτερέσιν, ἀσπίδων ἐχούσαις τὰ μεγέθη, καὶ περὶ τὰς κνήμας τριχίνας εἱλοῦσι κνημῖδας· περὶ δὲ τὰς κεφαλὰς κράνη χαλκᾶ περιτίθενται φοινικοῖς ἠσκημένα λόφοις. ξίφη δὲ ἀμφίστομα καὶ σιδήρῳ διαφόρῳ κεχαλκευμένα φοροῦσιν, ἔχοντες σπιθαμιαίας παραξιφίδας, αἷς χρῶνται κατὰ τὰς ἐν ταῖς μάχαις συμπλοκάς. ἴδιον δέ τι παρ' αὐτοῖς ἐστι περὶ τὴν τῶν ὅπλων τῶν ἀμυντηρίων κατασκευήν. ἐλάσματα γὰρ σιδήρου κατακρύπτουσιν εἰς τὴν γῆν, καὶ ταῦτα ἐῶσι μέχρις ἂν οὗ διὰ τὸν χρόνον τοῦ ἰοῦ περιφαγέντος τὸ ἀσθενὲς τοῦ σιδήρου, καταλειφθῇ τὸ στερεώτατον· ἐξ οὗ κατασκευάζουσι διάφορα ξίφη, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς πόλεμον ἀνήκοντα. τὸ δ' οὕτω κατασκευασθὲν ὅπλον, πᾶν τὸ ὑποπεσὸν διαιρεῖ· ἀφ' οὗ παρ' οὔτε θυρεός, οὔτε κράνος, οὔτε ὀστοῦν ὑπομένει τὴν πληγήν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀρετῆς τοῦ σιδήρου. διμάχαιροι δ' ὄντες, ἐπειδὰν ἀπὸ τῶν ἵππων ἀγωνισάμενοι νικήσωσι, καταπηδῶντες καὶ τὴν τῶν πεζῶν τάξιν μεταλαμβάνοντες, θαυμαστὰς ποιοῦνται μάχας. ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον νόμιμον παρ' αὐτοῖς ἐστι· ἐπιμελεῖς γὰρ ὄντες καὶ καθάριοι ταῖς διαίταις, ἓν ἔργον ἐπιτηδεύουσι βάναυσον καὶ πολλῆς ἀκαθαρσίας κεκοινωνηκός. παρ' ἕκαστα γὰρ τὸ σῶμα λούουσιν οὔρῳ, καὶ τοὺς ὀδόντας παρατρίβοντες, ταύτην ἡγοῦνται θεραπείαν εἶναι τοῦ σώματος. τοῖς δ' ἤθεσι πρὸς μὲν τοὺς κακούργους καὶ πολεμίους ὑπάρχουσιν ὠμοί, πρὸς δὲ τοὺς ξένους ἐπιεικεῖς καὶ φιλάνθρωποι. τοὺς γὰρ ἐπιδημήσαντας ξένους ἅπαντες ἀξιοῦσι παρ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι τὰς καταλύσεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἁμιλλῶνται περὶ ξενίας· οἷς δ' ἂν οἱ ξένοι συνακολουθήσωσι, τούτους ἐπαινοῦσι καὶ θεοφιλεῖς ἡγοῦνται. τροφαῖς δὲ χρῶνται κρέασι παντοδαποῖς καὶ δαψιλέσι, καὶ οἰνομέλιτος πόματι, χορηγούσης τῆς χώρας τὸ μέλι παμπληθές· τὸν δ' οἶνον παρὰ τῶν ἐπιπλεόντων ἐμπόρων ὠνούμενοι. χαριέστατον δὲ τῶν πλησιοχώρων ἐθνῶν αὐτοῖς ἐστι τὸ τῶν οὐακκαίων ὀνομαζόμενον σύστημα. οὗτοι γὰρ καθ' ἕκαστον ἔτος διαιρούμενοι τὴν χώραν, γεωργοῦσι, καὶ τοὺς καρποὺς κοινοποιούμενοι, μεταδιδόασιν ἑκάστῳ τὸ μέρος. καὶ τοῖς νοσφισαμένοις τι γεωργοῖς θάνατον τὸ πρόστιμον τεθείκασι. τῶν δὲ κίμβρων ἀλκιμώτατοι μέν εἰσιν οἱ καλούμενοι λεσιτανοί, φοροῦσι δ' ἐν τοῖς πολέμοις πέλτας μικρὰς παντελῶς, διαπεπλεγμένας νεύροις, καὶ δυναμένας σκέπειν τὸ σῶμα περιττότερον διὰ τὴν στερεότητα. ταύτην δ' ἐν ταῖς μάχαις μεταφέροντες εὐλύτως, ἄλλοτε ἄλλως ἀπὸ τοῦ σώματος διακρούονται φιλοτέχνως πᾶν τὸ φερόμενον ἐπ' αὐτοὺς βέλος. χρῶνται δὲ καὶ σαυνίοις ὁλοσιδήροις ἀγκιστρώδεσι· φοροῦσι δὲ κράνη καὶ ξίφη παραπλήσια κελτιβήρσιν. ἀκοντίζουσι δὲ εὐστόχως καὶ μακράν, καὶ καθόλου καρτεροπλῆγες ὑπάρχουσιν. εὐκίνητοι δὲ ὄντες καὶ κοῦφοι, ῥᾳδίως καὶ φεύγουσι καὶ διώκουσι. κατὰ δὲ τὰς ἐν τοῖς συστάσεσι τῶν δεινῶν ὑπομονὰς πολὺ λείπονται τῶν κελτιβήρων. ἐπιτηδεύουσι δὲ κατὰ μὲν τὴν εἰρήνην ὄρχησίν τινα κούφην καὶ περιέχουσαν πολλὴν ἀπόνοιαν σκελῶν· ἐν δὲ τοῖς πολέμοις πρὸς ῥυθμὸν ἐμβαίνουσι, καὶ παιᾶνας ᾄδουσιν ὅταν ἐπίωσι τοῖς ἀντιτεταγμένοις. ἴδιον δέ τι παρὰ τοῖς ἴβηρσι, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς λεσιτανοῖς, ἐπιτηδεύεται. τῶν γὰρ ἀκμαζόντων ταῖς ἡλικίαις οἱ μάλιστα ἀπορώτατοι ταῖς οὐσίαις, ῥώμῃ δὲ σώματος καὶ θράσει διαφέροντες, ἐφοδιάσαντες αὐτοὺς ἀλκῇ καὶ τοῖς ὅπλοις, εἰς τὰς ὀρεινὰς δυσχωρείας ἀθροίζονται. συστήματα δὲ ποιήσαντες ἀξιόλογα, κατατρέχουσι τὴν ἰβηρίαν, καὶ λῃστεύοντες πλούτους ἀθροίζουσι, καὶ τοῦτο διατελοῦσι πράττοντες μετὰ πάσης καταφρονήσεως. κούφοις γὰρ χρώμενοι καθοπλισμοῖς, καὶ παντελῶς

γρ. ἴχνει

(ab illis.

σῶμα

Vaccari.

Lusitani Cimbrorum fortiss

γρ. δὲ ὃ συμβαίνει ἐπιτηδεύεσθαι, παρὰ τοῖς ἴβηρσι μ. π. τ. λουσιτανοῖς. παρὰ

ὄντες δ' εὐκίνητοι καὶ ὀξεῖς, δυσχείρωτοι τοῖς ἄλλοις εἰσί. καθόλου δὲ τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι δυσχωρίας καὶ τραχύτητας ἡγούμενοι πατρίδας εἶναι, εἰς ταύτας καταφεύγουσι, δυσδιεξόδους οὔσας μεγάλοις καὶ βαρέσι στρατοπέδοις. διὸ καὶ ῥωμαῖοι πολλάκις ἐπ' αὐτοὺς στρατεύσαντες, τῆς μὲν πολλῆς καταφρονήσεως ἀπέστησαν αὐτούς, εἰς τέλος δὲ τὰ λῃστήρια καταλῦσαι πολλάκις φιλοτιμηθέντες, οὐκ ἠδυνήθησαν. Ἐπεὶ δὲ τὰ περὶ τῶν ἰβήρων διήλθομεν, οὐκ ἀνοίκειον εἶναι διαλαμβάνομεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ μετάλλων ἀργυρείων διελθεῖν. αὕτη γὰρ ἡ χώρα σχεδὸν τὸ πλεῖστον καὶ κάλλιστον ἔχει μεταλλευόμενον ἄργυρον, καὶ πολλὰς τοῖς ἐργαζομένοις παρέχεται προσόδους. εἴρηται μὲν οὖν ἡμῖν καὶ ἐν ταῖς πρὸ ταύτης βίβλοις, ἐν τῇ περὶ Ἡρακλέους πράξεσι, τὰ κατὰ τὴν ἰβηρίαν ὄρη τὰ καλούμενα πυρηναῖα. ταῦτα δὲ καὶ κατὰ τὸ ὕψος καὶ κατὰ τὸ μέγεθος ὑπάρχει διάφορα τῶν ἄλλων. παρήκει γὰρ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν μεσημβρίαν θαλάττης σχεδὸν ἄχρι πρὸς τὸν ὑπὸ τὰς ἄρκτους ὠκεανόν, διείργοντα τὴν γαλατίαν καὶ τὴν ἰβηρίαν, ἔτι δὲ τὴν κελτιβηρίαν, παρεκτείνει σταδίους ὡς τρισχιλίους. πολλῶν δ' ὄντων ἐν αὐτῇ δρυμῶν καὶ πυκνῶν τοῖς δένδρεσι, φασὶν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις ὑπό τινων νομέων ἀφέντων πῦρ κατακαῆναι παντελῶς ἅπασαν τὴν ὀρεινὴν χώραν. διὸ καὶ συχνὰς ἡμέρας συνεχῶς πυρὸς ἐπιφλέγοντος, καῆναι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς· καὶ τὰ μὲν ὄρη διὰ τὸ συμβεβηκὸς κληθῆναι πυρηναῖα, τὴν δ' ἐπιφάνειαν τῆς κατακεκαυμένης χώρας ἀργύρῳ ῥυῆναι πολλῷ, καὶ χωνευθείσης τῆς φύσεως ἐξ ἧς ὁ ἄργυρος κατασκευάζεται, ῥύακας γενέσθαι πολλοὺς ἀργύρου καθαροῦ. τῆς δὲ τούτου χρείας ἀγνοουμένης παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις, τοὺς φοίνικας ἐμπορείαις χρωμένους, καὶ τὸ γινόμενον μαθόντας, ἀγοράζειν τὸν ἄργυρον μικρᾶς τινος ἀντιδόσεως ἄλλων φορτίων. διὸ δὴ τοὺς φοίνικας μετακομίζοντας εἴς τε τὴν ἑλλάδα καὶ τὴν ἀσίαν, καὶ τἆλλα πάντα ἔθνη, μεγάλους περιποιήσασθαι πλούτους. ἐπὶ τοσοῦτο δὲ τοὺς ἐμπόρους διατεῖναι τῇ φιλοκερδίᾳ, ὥστε ἐπειδάν, κατάγομον ὄντων τῶν πλοίων, περιλείπη πολὺς ἄργυρος, ἐκκόπτειν τὸν ἐν ταῖς ἀγκύραις μόλιβδον, καὶ ἐκ τοῦ ἀργύρου τὴν ἐκ τοῦ μολίβδου χρείαν ἀλλάττεσθαι. διόπερ ἐπὶ πολλοὺς χρόνους οἱ φοίνικες διὰ τῆς τοιαύτης ἐμπορείας ἐπὶ πολὺ λαβόντες χρόνον αὔξησιν, ἀποικίας πολλὰς ἀπέστειλαν, τὰς μὲν εἰς σικελίαν καὶ τὰς σύνεγγυς ταύτῃ νήσους, τὰς δὲ εἰς τὴν λιβύην, καὶ σαρδόνα, καὶ τὴν ἰβηρίαν. ὕστερον δὲ πολλοῖς χρόνοις οἱ μὲν ἴβηρες, μαθόντες τὰ περὶ τὸν ἄργυρον ἰδιώματα, κατεσκεύασαν ἀξιόλογα μέταλλα. διόπερ ἄργυρον κάλλιστον καὶ σχεδόν τι πλεῖστον κατασκευάζοντες, μεγάλας ἐλάμβανον προσόδους. ὁ δὲ τρόπος τῆς μεταλλείας καὶ τῶν ἔργων, τοιοῦτός τίς ἐστι παρὰ τοῖς ἴβηρσιν· ὄντων χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μετάλλων θαυμαστῶν, οἱ μὲν ἐργαζόμενοι τὰ χαλκουργεῖα, τὸ τέταρτον μέρος χαλκοῦ καθαροῦ ἐκ τῆς ὀρυττομένης γῆς λαμβάνουσι. τῶν δ' ἀργυρευόντων τινὲς ἰδιωτῶν ἐν τρισὶν ἡμέραις εὐβοϊκὸν ἐξαίρουσι τάλαντον. πᾶσα γὰρ ἡ βῶλος ἐστὶ ψήγματος συμπεπηγότος καὶ ἀπολάμποντος μεστή. διὸ καὶ θαυμάσαι τις ἂν τήν τε τῆς χώρας φύσιν, καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν ἐργαζομένων αὐτὴν ἀνθρώπων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οἱ τυχόντες τῶν ἰδιωτῶν προσεκαρτέρουν τοῖς μετάλλοις, καὶ μεγάλους ἀπεφέροντο πλούτους διὰ τὴν ἑτοιμότητα καὶ δαψίλειαν τῆς ἀργυρίτιδος γῆς· ὕστερον δὲ τῶν ῥωμαίων κρατησάντων τῆς ἰβηρίας, πλῆθος ἰταλικῶν ἐπεπόλασε τοῖς μετάλλοις, καὶ μεγάλους ἀπεφέροντο πλούτους διὰ τὴν φιλοκερδίαν. ὠνούμενοι γὰρ πλῆθος ἀνδραπόδων, παραδιδόασι τοῖς ἐφεστηκόσι τῶν μεταλλικῶν ἐργασιῶν. οὗτοι δὲ κατὰ πλείονας τόπους ἀνοίξαντες στόμια, καὶ κατὰ βάθος

ὀρύττοντες τὴν γῆν, ἐρευνῶσι τὰς πολυαργύρους καὶ πολυχρύσους πλάκας τῆς γῆς· καταβαίνοντές τε, οὐ μόνον εἰς μῆκος ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ βάθος, προεκτείνοντες ἐπὶ πολλοὺς σταδίους τὰ ὀρύγματα, καὶ πλαγίους καὶ σκολιὰς διαδύσεις ποικίλως μεταλλεύοντες, ἀνάγουσιν ἐκ βυθῶν τὸν τὸ κέρδος αὐτοῖς παρεχόμενον βῶλον. μεγάλην δ' ἔχει παραλλαγὴν τὰ μέταλλα ταῦτα συγκρινόμενα τοῖς κατὰ τὴν Ἀττικήν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ οἱ μεταλλεύοντες, καὶ πρὸς τῇ ἐργασίᾳ μεγάλας προϊέμενοι δαπάνας, ἃ μὲν ἤλπισαν ἐνίοτε λαβεῖν οὐκ ἔλαβον, ἃ δ' εἶχον ἀπέβαλον· ὥστε δοκεῖν αὐτοὺς ὥσπερ αἰνίγματος τρόπον ἀτυχεῖν. οἱ δὲ κατὰ τὴν ἰσπανίαν μεταλλουργοὶ ταῖς ἐλπίσι μεγάλους σωρεύουσι πλούτους ἐκ τούτων τῶν ἐργασιῶν. τῶν γὰρ πρώτων ἔργων ἐπιτυγχανομένων διὰ τὴν τῆς γῆς εἰς τοῦτο τὸ γένος ἀρετήν, ἀεὶ μᾶλλον εὑρίσκουσι λαμπροτέρας φλέβας, γεμούσας ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ. πᾶσα γὰρ ἡ σύνεγγυς γῆ διαπέπλεκται πολυμερῶς τοῖς ἑλιγμοῖς τῶν ῥάβδων. ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ βάθους ἐμπίπτουσι ποταμοῖς ῥέουσιν ὑπὸ τὴν γῆν, ὧν τὴν βίαν περιγίνονται, διακόπτοντες τὰς ῥύσεις αὐτῶν τὰς ἐμπιπτούσας τοῖς ὀρύγμασι πλαγίοις. ταῖς γὰρ ἀδιαψεύστοις τοῦ κέρδους προσδοκίαις πιεζόμενοι, πρὸς τὸ τέλος ἄγουσι τὰς ἰδίας ἐπιβολάς· καὶ τὸ πάντων παραδοξότατον· ἀπορύττουσι γὰρ τὰς ῥύσεις τῶν ὑδάτων τοῖς αἰγυπτιακοῖς λεγομένοις κοχλίαις, οὓς Ἀρχιμήδης ὁ συρακούσιος εὗρεν ὅτε παρέβαλεν εἰς αἴγυπτον· διὰ δὲ τούτων συνεχῶς ἐκ διαδοχῆς παραδιδόντες μέχρι τοῦ στομίου τὸν τοῦ μετάλλου τόπον ἀναξηραίνουσι, καὶ κατασκευάζουσιν ἔντεχνον πρὸς τὴν τῆς ἐργασίας πραγματείαν. φιλοτέχνου δ' ὄντος τοῦ ὀργάνου καθ' ὑπερβολήν, διὰ τῆς τυχούσης ἐργασίας ἄπλετον ὕδωρ ἀναρριπτεῖται παραδόξως, καὶ πᾶν τὸ ποτάμιον ῥεῦμα ῥᾳδίως ἐκ βυθοῦ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκχεῖται. θαυμάσαι δ' ἄν τις εἰκότως τοῦ τεχνίτου τὴν ἐπίνοιαν, οὐ μόνον ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς καὶ μείζοσι, διαβεβοημένοις κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος, ὅταν ἐπὶ τὴν Ἀρχιμήδους ἡλικίαν ἔλθωμεν, ἀκριβῶς διέξιμεν. οἱ δ' οὖν ταῖς ἐργασίαις τῶν μετάλλων ἐνδιατρίβοντες, τοῖς μὲν κυρίοις ἀπίστους τοῖς πλήθεσι προσόδους περιποιοῦσιν· αὐτοὶ δὲ κατὰ γῆς ἐν τοῖς ὀρύγμασι καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα καταξαινόμενοι τὰ σώματα, πολλοὶ μὲν ἀποθνήσκουσι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακοπαθείας· (ἄνεσις γὰρ ἢ παῦλα τῶν ἔργων οὐκ ἔστιν αὐτοῖς, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἐπιστατῶν πληγαῖς ἀναγκαζόντων ὑπομένειν τὴν δεινότητα τῶν κακῶν, ἀτυχῶς προΐενται τὸ ζῆν) τινὲς δὲ ταῖς δυνάμεσι τῶν σωμάτων, καὶ ταῖς τῶν ψυχῶν καρτερίαις ὑπομένοντες, πολὺν χρόνον ἔχουσι τὴν ταλαιπωρίαν. αἱρετώτερος γὰρ αὐτοῖς ὁ θάνατός ἐστι τοῦ ζῆν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ταλαιπωρίας. πολλῶν δὲ ὄντων περὶ τὰς εἰρημένας μεταλλείας παραδόξων, οὐχ ἥκιστ' ἄν τις θαυμάσειε διότι τῶν μεταλλουργιῶν οὐδὲν πρόσφατον ἔχει τὴν ἀρχήν, πάντα δὲ ὑπὸ τῆς καρχηδονίων φιλαργυρίας ἀνεῴχθη καθ' ὃν καιρὸν τῆς ἰσπανίας ἐπεκράτουν. ἐκ τούτων γὰρ ἔσχον τὴν ἐπὶ πλεῖον αὔξησιν, μισθούμενοι τοὺς κρατίστους στρατιώτας, καὶ διὰ τούτων πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους διαπολεμήσαντες. καθόλου γὰρ ἀεὶ καρχηδόνιοι διεπολέμουν, οὔτε πολιτικοῖς στρατιώταις οὔτε τοῖς ἀπὸ τῶν συμμάχων ἀθροιζομένοις πεποιθότες· ἀλλὰ καὶ ῥωμαίους καὶ σικελιώτας καὶ τοὺς κατὰ τὴν λιβύην οἰκοῦντας εἰς τοὺς μεγίστους ἦγον κινδύνους, καταπλουτομαχοῦντες ἅπαντας διὰ τὴν ἐκ τῶν μετάλλων γινομένην εὐπορίαν. δεινοὶ γάρ, ὡς ἔοικεν, ὑπῆρξαν οἱ Φοίνικες ἐκ παλαιῶν χρόνων εἰς τὸ κέρδος εὑρεῖν· οἱ δ' ἀπὸ τῆς ἰταλίας, εἰς τὸ μηδὲν τῶν ἄλλων καταλιπεῖν. γίνεται δὲ καὶ κασσίτερος ἐν πολλοῖς τόποις τῆς ἰσπανίας, οὐκ ἐξ ἐπιπολῆς εὑρισκόμενος (ὡς ἐν ταῖς ἱστορίαις

γρ. εὔπηχυν

τινὲς τεθρυλλήκασιν, ἀλλ' ὀρυττόμενος καὶ χωνευόμενος ὁμοίως ἀργύρῳ τε καὶ χρυσῷ. ὑπεράνω γὰρ τῆς τῶν Λυσιτανῶν χώρας ἐστὶ μέταλλα πολλὰ τοῦ καττιτέρου, κατὰ τὰς προκειμένας τῆς Ἰβηρίας ἐν τῷ ὠκεανῷ νησῖδας, τὰς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος καττιτερίδας ὠνομασμένας. πολὺς δὲ καὶ ἐκ τῆς Βρεττανικῆς νήσου διακομίζεται πρὸς τὴν καταντικρὺ κειμένην Γαλατίαν, καὶ διὰ τῆς μεσογείου Κελτικῆς ἐφ' ἵππων ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἄγεται παρά τε τοὺς Μασσαλιώτας καὶ εἰς τὴν ὀνομαζομένην πόλιν Ναρβῶνα. αὕτη δ' ἐστὶν ἄποικος μὲν Ῥωμαίων, διὰ δὲ τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν εὐπορίαν μέγιστον ἐμπόριον ἔχουσα τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις. Ἡμεῖς δὲ ἐπεὶ τὰ κατὰ τοὺς Γαλάτας καὶ τοὺς Κελτίβηρας διήλθομεν, ἐπὶ τοὺς Λίγυας μεταβησόμεθα. οὗτοι γὰρ νέμονται χώραν τραχεῖαν καὶ παντελῶς λυπράν, τοῖς δὲ πόνοις καὶ ταῖς κατὰ τὴν λατουργίαν συνεχέσι κακοπαθείαις ἐπίπονόν τινα βίον καὶ ἀτυχῆ ζῶσι. καταδένδρου γὰρ τῆς χώρας οὔσης, οἱ μὲν αὐτῶν ὑλοτομοῦσι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, σιδηροφοροῦντες ἐνεργεῖς πελέκεις καὶ βαρεῖς, οἱ δὲ τὴν γῆν ἐργαζόμενοι, τὸ πλεῖον πέτρας λατομοῦσι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τραχύτητος. οὐδεμίαν γὰρ βῶλον τοῖς ἐργαλείοις ἀνασπῶσιν ἄνευ λίθου. καὶ τοιαύτην ἔχοντες ἐν τοῖς ἔργοις κακοπάθειαν, τῇ συνηθείᾳ περιγίνονται τῆς φύσεως. καὶ πολλὰ μοχθήσαντες, ὀλίγους καρποὺς καὶ μόλις λαμβάνουσι. διὰ δὲ τὴν συνέχειαν τῶν γυμνασιῶν, καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἐλλιπές, τοῖς σώμασιν ὑπάρχουσιν ἰσχνοὶ καὶ εὔτονοι. πρὸς δὲ τὴν κακοπάθειαν ταύτην συνεργοὺς ἔχουσι τὰς γυναῖκας, εἰθισμένας ἐπίσης τοῖς ἀνδράσιν ἐργάζεσθαι. κυνηγίας δὲ ποιοῦνται συνεχεῖς, ἐν αἷς πολλὰ τῶν θηρίων θηρευόμενοι, τὴν ἐκ τῶν καρπῶν ἔνδειαν διορθοῦνται. διόπερ ἐμβιοῦντες ὄρεσι χιονοβολουμένοις, καὶ τραχύτητας ἀπίστους ὁδεύειν εἰωθότες, εὔτονοι καὶ μυώδεις γίνονται τοῖς σώμασιν. ἔνιοι δὲ διὰ τὴν παρ' αὐτοῖς ἀφορίαν πίνουσι μὲν ὕδωρ, σαρκοφαγοῦσι δὲ τὰς τῶν ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων ζώων σάρκας, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς χώρας λαχάνων ἐμπίπλανται, τὴν χώραν ἔχοντες ἄβατον τοῖς προσφιλεστάτοις τῶν θεῶν Δήμητρι καὶ Διονύσῳ. νυκτερεύουσι δ' ἐπὶ τῆς χώρας σπανίως μὲν ἔν τισιν εὐτελέσιν ἐπαύλεσιν, ἢ καλιαῖς. τὰ δὲ πολλὰ ἐν ταῖς κοίλαις πέτραις καὶ τοῖς σπηλαίοις αὐτοφυέσι, καὶ δυναμένοις σκέπην ἱκανὴν περιέχειν. ἀκολούθως δὲ τούτοις καὶ τἄλλα ποιοῦσι, διαφυλάττοντες τὸν ἀρχαῖον καὶ ἀπαράσκευον βίον. καθόλου δ' ἐν τοῖς τόποις αἱ μὲν γυναῖκες ἀνδρῶν, οἱ δὲ ἄνδρες θηρίων ἔχουσιν εὐτονίαν καὶ ἀλκήν. πολλάκις γοῦν φασιν ἐν ταῖς στρατείαις τὸν μέγιστον τῶν Γαλατῶν ὑπὸ Λίγυος ἰσχνοῦ παντελῶς ἐκ προκλήσεως μονομαχήσαντα ἀνῃρῆσθαι. ὁπλισμὸν δ' ἔχουσιν οἱ Λίγυες ἐλαφρότερον τῶν Ῥωμαίων τῇ κατασκευῇ. σκέπει γὰρ αὐτοὺς παραμήκης θυρεὸς εἰς τὸν Γαλατικὸν ῥυθμὸν δεδημιουργημένος, καὶ χιτὼν συνειλημμένος ζωστῆρι. καὶ περιτίθενται θηρίων δοράς, καὶ ξίφος σύμμετρον. τινὲς δ' αὐτῶν διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας μετεσχημάτισαν τὸν ὁπλισμόν, ἐξομοιοῦντες ἑαυτοὺς τοῖς ἡγουμένοις. θρασεῖς δ' εἰσὶ καὶ γενναῖοι, οὐ μόνον εἰς πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐν τῷ βίῳ περιστάσεις τὰς ἐχούσας δεινότητας. ἐμπορευόμενοι γὰρ πλέουσι τὸ Σαρδῷον καὶ τὸ Λιβυκὸν πέλαγος, ἑτοίμως ἑαυτοὺς ῥιπτοῦντες εἰς ἀβοηθήτους κινδύνους. σκάφεσι γὰρ χρώμενοι τῶν σχεδιῶν εὐτελεστέροις, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ ναῦν χρησίμοις ἥκιστα κατεσκευασμένοις, ὑπομένουσι τὰς ἐκ τῶν χειμώνων φοβερωτάτας περιστάσεις καταπληκτικῶς. Λείπεται δ' ἡμῖν εἰπεῖν περὶ τῶν Τυρρηνῶν. οὗτοι γὰρ τὸ μὲν παλαιὸν ἀνδρείᾳ διενέγκαντες, χώραν πολλὴν κατεκτήσαντο, καὶ πόλεις ἀξιολόγους καὶ πολλὰς ἔκτισαν. ὁμοίως δὲ καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσιν ἰσχύσαντες, καὶ πολλοὺς

γρ. λατομοῦσι

γρ. συνεχείᾳ

γρ. χειρούμενοι.

γρ. κατὰ τὰ πολλὰ ποιοῦσι,

γρ. ἀκατάσκευον

χρόνους θαλαττοκρατήσαντες, τὸ μὲν παρὰ τὴν ἰταλίαν πέλαγος ἀφ' ἑαυτῶν ἐποίησαν τυρρηνικὸν προσαγορευθῆναι· τὰς δὲ κατὰ τὰς πεζὰς δυνάμεις ἐκπονήσαντες, τήν τε σάλπιγγα λεγομένην ἐξεῦρον, εὐχρηστοτάτην μὲν εἰς τοὺς πολέμους, ἀπ' ἐκείνων δ' ὀνομασθεῖσαν τυρρηνήν· τό, τε περὶ τοὺς ἡγουμένους στρατηγοὺς ἀξίωμα κατεσκεύασαν, περιθέντες τοῖς ἡγουμένοις ῥαβδούχους, καὶ δίφρον ἐλεφάντινον, καὶ περιπόρφυρον τήβενναν· ἔν τε ταῖς οἰκίαις τὰ περίστῳα, πρὸς τὰς τῶν θεραπευόντων ὄχλων ταραχὰς ἐξεῦρον εὐχρηστίαν. ὧν τὰ πλεῖστα ῥωμαῖοι μιμησάμενοι καὶ πρὸς τὸ κάλλιον αὐξήσαντες, μετήνεγκαν ἐπὶ τὴν ἰδίαν πολιτείαν. γράμματά τε καὶ φυσιολογίαν ἐξεπόνησαν ἐπὶ πλεῖον, καὶ τὰ περὶ τὴν κεραυνοσκοπίαν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ἐξειργάσαντο. διὸ καὶ μέχρι τῶν νῦν χρόνων οἱ τῆς οἰκουμένης σχεδὸν ὅλης ἡγούμενοι θαυμάζουσί τε τοὺς ἄνδρας, καὶ κατὰ τὰς ἐν τοῖς κεραυνοῖς διοσημείας τούτοις ἐξηγηταῖς χρῶνται. χώραν δὲ νεμόμενοι πάμφορον, καὶ ταύτην ἐξεργαζόμενοι, καρπῶν ἀφθονίαν ἔχουσιν, οὐ μόνον πρὸς τὴν ἀρκοῦσαν διατροφήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν δαψιλῆ καὶ τρυφὴν ἀνήκουσαν. παρατίθενται γὰρ δὶς τῆς ἡμέρας τραπέζας πολυτελεῖς, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς τὴν ὑπερβάλλουσαν τρυφὴν οἰκεῖα· στρωμνὰς μὲν ἀνθινὰς κατασκευάζοντες, ἐκπωμάτων δ' ἀργυρῶν παντοδαπῶν πλῆθος, καὶ τῶν διακονούντων οἰκετῶν οὐκ ὀλίγον ἀριθμὸν ἡτοιμακότες. καὶ τούτων οἱ μὲν εὐπρεπείᾳ διαφέροντές εἰσιν, οἱ δ' ἐσθῆσι πολυτελεστέραις ἢ κατὰ δουλικὴν ἀξίαν κεκόσμηνται. οἰκήσεις τε παντοδαπὰς ἰδιαζούσας ἔχουσι παρ' αὐτοῖς οὐ μόνον οἱ θεράποντες, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλευθέρων οἱ πλείους. καθόλου δὲ τὴν μὲν ἐκ παλαιῶν χρόνων παρ' αὐτοῖς ζηλουμένην ἀλκὴν ἀποβεβλήκασιν, ἐν πότοις καὶ ῥαθυμίαις ἀνάνδροις βιοῦντες, οὐκ ἀλόγως τὴν τῶν πατέρων δόξαν ἐν τοῖς πολέμοις ἀποβεβλήκασι. συνεβάλλετο δ' αὐτοῖς πρὸς τὴν τρυφὴν οὐκ ἐλάχιστον καὶ ἡ τῆς χώρας ἀρετή· πάμφορον γὰρ καὶ παντελῶς εὔγειον νεμόμενοι χώραν, παντὸς καρποῦ πλῆθος ἀποθησαυρίζουσι. καθόλου γὰρ ἡ τυρρηνία παντελῶς εὔγεως οὖσα, πεδίοις ἀναπεπταμένοις ἐγκεχάρακται, καὶ βουνοειδέσιν ἀναστήμασι τόπων διείληπται γεωργησίμοις. ὑγρὰ δὲ μετρίως ἐστίν, οὐ μόνον κατὰ τὴν χειμερινὴν ὥραν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τοῦ θέρους καιρόν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς πρὸς ἑσπέραν κεκλιμένης χώρας, καὶ τῆς πρὸς τὰς ἄρκτους νευούσης, ἔτι δὲ τῶν κατὰ τὸν ὠκεανὸν νήσων διεξήλθομεν· ἐν μέρει διέξιμεν περὶ τῶν κατὰ τὴν μεσημβρίαν νήσων, τῶν ἐν ὠκεανῷ τῆς ἀραβίας τῆς πρὸς ἀνατολὴν κεκλιμένης, καὶ προσοριζούσης τῇ καλουμένῃ κεδρωσίᾳ. ἡ μὲν γὰρ χώρα πολλαῖς κώμαις καὶ πόλεσιν ἀξιολόγοις κατοικεῖται, καὶ τούτων αἱ μὲν ἐπὶ χωμάτων ἀξιολόγων κεῖνται, αἱ δ' ἐπὶ γεωλόφων ἢ πεδίων καθίδρυνται. ἔχουσι δ' αὐτῶν αἱ μέγισται βασίλεια κατεσκευασμένα πολυτελῶς, πλῆθος οἰκητόρων ἔχοντα, καὶ κτήσεις ἱκανάς. πᾶσα δ' αὐτῶν ἡ χώρα γέμει θρεμμάτων παντοδαπῶν, καρποφοροῦσα, καὶ νομὰς ἀφθόνους παρεχομένη τοῖς βοσκήμασι. ποταμοί τε πολλοὶ διαρρέοντες ἐν αὐτῇ πολλὴν ἀρδεύουσι χώραν, συνεργοῦντες πρὸς τελείαν αὔξησιν τῶν καρπῶν. διὸ καὶ τῆς ἀραβίας ἡ πρωτεύουσα τῇ ἀρετῇ προσηγορίαν ἔλαβεν οἰκείαν, εὐδαίμων ὀνομασθεῖσα. ταύτης δὲ κατὰ τὰς ἐσχατιὰς τῆς παρωκεανίτιδος χώρας κατ' ἀντικρὺ νῆσοι κεῖνται πλείους, ὧν τρεῖς εἰσιν ἄξιαι τῆς ἱστορικῆς ἀναγραφῆς· μία μὲν ἡ προσαγορευομένη ἱερά, καθ' ἣν οὐκ ἔξεστι τοὺς τετελευτηκότας θάπτειν· ἑτέρα δὲ πλησίον ταύτης, ἀπέχουσα σταδίους ὡς ἑπτά, εἰς ἣν κομίζουσι τὰ σώματα τῶν ἀποθανόντων, ταφῆς ἀξιοῦντες. ἡ δ' οὖν ἱερὰ τῶν μὲν ἄλλων καρπῶν ἄμοιρός ἐστι, φέρει δὲ λιβανω-

γρ. θεοσημείας

τοσοῦτο πλῆθος, ὥστε διαρκεῖν καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην πρὸς τὰς τῶν θεῶν τιμάς. ἔχει δὲ καὶ σμύρνης πλῆθος διάφορον, καὶ τῶν ἄλλων θυμιαμάτων παντοδαπὰς φύσεις, παρεχομένας πολλὴν εὐωδίαν. ἡ δὲ φύσις τοῦ λιβανωτοῦ καὶ ἡ κατασκευή ἐστι τοιάδε· δένδρον ἐστὶ τῷ μὲν μεγέθει μικρόν, τῇ δὲ προσόψει τῇ ἀκάνθῃ τῇ αἰγυπτίᾳ τῇ λευκῇ παρεμφερές· τὰ δὲ φύλλα τοῦ δένδρου ὅμοια τῇ ὀνομαζομένῃ ἰτέᾳ· καὶ τὸ ἄνθος ἐπ' αὐτῷ φύεται χρυσοειδές. ὁ δὲ λιβανωτὸς γινόμενος ἐξ αὐτοῦ, ὀπίζεται ὡς ἂν δάκρυον. τὸ δὲ τῆς σμύρνης δένδρον ὅμοιόν ἐστι τῇ σχίνῳ, τὸ δὲ φύλλον ἔχει λεπτότερον καὶ πυκνότερον· ὀπίζεται δὲ περισκαφείσης τῆς γῆς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. καὶ ὅσα μὲν αὐτῶν ἐν ἀγαθῇ γῇ πέφυκεν, ἐκ τούτων γίνεται δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἔαρος καὶ θέρους· καὶ ὁ μὲν πυρρὸς ἐαρινὸς ὑπάρχει διὰ τὰς δρόσους, ὁ δὲ λευκὸς χειμερινός ἐστι. τοῦ δὲ παλιούρου συλλέγουσι τὸν καρπόν, καὶ χρῶνται βρωτοῖς καὶ ποτοῖς, καὶ πρὸς τὰς κοιλίας τὰς ῥευσάσας φαρμάκῳ. διῄρηται δὲ τοῖς ἐγχωρίοις ἡ χώρα· καὶ ταύτης ὁ βασιλεὺς λαμβάνει τὴν κρατίστην· καὶ τῶν καρπῶν τῶν γινομένων ἐν τῇ νήσῳ δεκάτην λαμβάνει. τὸ δὲ πλάτος τῆς νήσου φασὶν εἶναι σταδίων ὡς διακοσίων. κατοικοῦσι δὲ τὴν νῆσον οἱ καλούμενοι Παγχαῖοι, καὶ τόν τε λιβανωτὸν καὶ τὴν σμύρναν κομίζουσιν εἰς τὸ πέραν, καὶ πωλοῦσι τοῖς τῶν Ἀράβων ἐμπόροις, παρ' ὧν ἄλλοι τὰ τοιαῦτα φορτία ὠνούμενοι, διακομίζουσιν εἰς τὴν Φοινίκην καὶ κοίλην Συρίαν, ἔτι δὲ Αἴγυπτον. τὸ δὲ τελευταῖον ἐκ τούτων τῶν τόπων ἔμποροι διακομίζουσιν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη νῆσος μεγάλη, τῆς προειρημένης ἀπέχουσα σταδίους τριάκοντα, εἰς τὸ πρὸς ἕω μέρος τοῦ ὠκεανοῦ κειμένη, τῷ μήκει πολλῶν τινων σταδίων. ἀπὸ γὰρ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἀνήκοντος ἀκρωτηρίου φασὶ θεωρεῖσθαι τὴν Ἰνδικὴν ἀέριον, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ διαστήματος. ἔχει δὲ ἡ Παγχαία καθ' αὑτὴν πολλὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναγραφῆς ἄξια. κατοικοῦσι δ' αὐτὴν αὐτόχθονες μέν, οἱ Παγχαῖοι λεγόμενοι, ἐπήλυδες δ' Ὠκεανῖται, καὶ Ἰνδοὶ καὶ Σκύθαι καὶ Κρῆτες. πόλις δ' ἐστὶν ἀξιόλογος ἐν αὐτῇ, προσαγορευομένη μὲν Πανάρα, εὐδαιμονίᾳ δὲ διαφέρουσα. οἱ δὲ ταύτην οἰκοῦντες, καλοῦνται μὲν ἱκέται τοῦ Διὸς τοῦ Τριφυλίου, μόνοι δ' εἰσὶ τῶν τὴν Παγχαίαν χώραν οἰκούντων αὐτόνομοι καὶ ἀβασίλευτοι. ἄρχοντας δὲ καθιστᾶσι κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς· οὗτοι δὲ θανάτου μὲν οὐκ εἰσὶ κύριοι, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα διακρίνουσι. καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι τὰ μέγιστα ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς ἀναφέρουσιν. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλεως ἀπέχει σταδίους ὡς ἑξήκοντα ἱερὸν Διὸς Τριφυλίου, κείμενον μὲν ἐν χώρᾳ πεδιάδι, θαυμαζόμενον δὲ μάλιστα διά τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς τε κατασκευῆς καὶ τῆς τῶν τόπων εὐφυΐας. τὸ μὲν οὖν περὶ τὸ ἱερὸν πεδίον συνηρεφές ἐστι παντοίοις δένδρεσιν, οὐ μόνον καρποφόροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς δυναμένοις τέρπειν τὴν ὅρασιν. κυπαρίττων τε γὰρ ἐξαισίων τοῖς μεγέθεσι καὶ πλατάνων, καὶ δάφνης καὶ μυρσίνης ὄρεσι καταγέμει, πληθύοντος τοῦ τόπου ναματιαίων ὑδάτων. πλησίον γὰρ τοῦ τεμένους ἐκ τῆς γῆς ἐκπίπτει τηλικαύτη τὸ μέγεθος πηγὴ γλυκέος ὕδατος, ὥστε ποταμὸν ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι πλωτόν. ἐκ τούτου δ' εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ὕδατος διαιρουμένου, καὶ τούτων ἀρδευομένων πάντα τὸν τοῦ πεδίου τόπον, συνάγκειαι δένδρων ὑψηλῶν πεφύκασι δαψιλεῖς· ἐν αἷς πλῆθος ἀνδρῶν ἐν τοῖς τοῦ θέρους καιροῖς ἐνδιατρίβει, ὀρνέων τε πλῆθος παντοδαπῶν νεοττεύεται, ταῖς χρόαις διάφορα, καὶ ταῖς μελῳδίαις μεγάλην παρεχόμενα τέρψιν. κηπεῖαί τε παντοδαπαί, καὶ λειμῶνες πολλοὶ καὶ διάφοροι ταῖς χρόαις καὶ τοῖς ἄνθεσιν, ὥστε τῇ θεοπρεπείᾳ τῆς προσόψεως ἄξιον τῶν ἐγχωρίων θεῶν φαίνεσθαι. ἦν δὲ καὶ τῶν φοινίκων στελέχη μεγάλα καὶ καρποφόρα διαφερόντως, καὶ καρύαι πολλαὶ

γρ. συνοχίαι.
γρ. ἐννεοττεύεται.
γρ. χλόαις
γρ. κάρυα πολλά

γρ. παρεχόμενα.

ἀκροδρύων, δαψιλεστάτην τοῖς ἐγχωρίοις ἀπόλαυσιν παρεχόμεναι. χωρὶς δὲ τούτων ὑπῆρχον ἄμπελοί τε πολλαὶ καὶ παντοδαπαί, πρὸς ὕψος ἀνηγμέναι, καὶ διαπεπλεγμέναι ποικίλως, ἣ πρόσοψιν ἡδεῖαν ἐποίουν, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ὥρας ἑτοιμοτάτην παρείχοντο. ὁ δὲ ναὸς ὑπῆρχεν ἀξιόλογος ἐκ λίθου λευκοῦ, τὸ μὲν μῆκος ἔχων δυοῖν πλέθρων, τὸ δὲ πλάτος ἀνάλογον τῷ μήκει· κίοσι δὲ μεγάλοις καὶ παχέσιν ὑπήρειστο, καὶ γλυφαῖς φιλοτέχνοις διειλημμένος· ἀγάλματά τε τῶν θεῶν ἀξιόλογα, τῇ τέχνῃ διάφορα, καὶ τοῖς βάρεσι θαυμαζόμενα. κύκλῳ δὲ τοῦ ναοῦ τὰς οἰκίας εἶχον οἱ θεραπεύοντες τοὺς θεοὺς ἱερεῖς, δι' ὧν ἅπαντα τὰ περὶ τὸ τέμενος διῳκεῖτο. ἀπὸ δὲ τοῦ ναοῦ δρόμος κατεσκεύαστο, τὸ μὲν μῆκος σταδίων τεττάρων, τὸ δὲ πλάτος πλέθρου. παρὰ δὲ τὴν πλευρὰν ἑκατέραν τοῦ δρόμου χαλκεῖα μεγάλα κεῖται τὰς βάσεις ἔχοντα τετραγώνους· ἐπ' ἐσχάτῳ δὲ τοῦ δρόμου πηγὰς ἔχει λάβρως ἐκχεομένας ὁ προειρημένος ποταμός. ἔστι δὲ τὸ φερόμενον ῥεῦμα τῇ λευκότητι καὶ γλυκύτητι διαφέρον, πρός τε τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν πολλὰ συμβαλλόμενον τοῖς χρωμένοις. ὀνομάζεται δὲ ὁ ποταμὸς οὗτος ἡλίου ὕδωρ. περιέχει δὲ τὴν πηγὴν ὅλην κρηπὶς λιθίνη πολυτελής, διατείνουσα παρ' ἑκατέραν πλευρὰν σταδίους τέτταρας. ἄχρι δὲ τῆς ἐσχάτης κρηπῖδος ὁ τόπος οὐκ ἔστι βάσιμος ἀνθρώπῳ πλὴν τῶν ἱερέων. τὸ δ' ὑποκείμενον πεδίον ἐπὶ σταδίους διακοσίους καθιερωμένον ἐστὶ τοῖς θεοῖς, καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ προσόδους εἰς τὰς θυσίας ἀναλίσκουσι. μετὰ δὲ τὸ προειρημένον πεδίον ὄρος ἐστὶν ὑψηλόν, καθιερωμένον μὲν θεοῖς, ὀνομαζόμενον δὲ Οὐρανοῦ δίφρος, καὶ Τριφύλιος Ὄλυμπος. μυθολογοῦσι γὰρ τὸ παλαιὸν Οὐρανὸν βασιλεύοντα τῆς οἰκουμένης, προσηνῶς ἐνδιατρίβειν τούτῳ τῷ τόπῳ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐφορᾶν τόν τε οὐρανὸν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἄστρα. ὕστερον δὲ Τριφύλιον Ὄλυμπον κληθῆναι, διὰ τὸ τοὺς κατοικοῦντας ἐκ τριῶν ἐθνῶν ὑπάρχειν. ὀνομάζεσθαι γὰρ τοὺς μὲν Παγχαίους, τοὺς δὲ Ὠκεανίτας, τοὺς δὲ Δαΐους· οὓς ὕστερον ὑπὸ Ἄμμωνος ἐκβληθῆναι. τὸν γὰρ Ἄμμωνά φασι μὴ μόνον φυγαδεῦσαι τοῦτο τὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἄρδην ἀνελεῖν, καὶ κατασκάψαι τήν τε Δαΐαν καὶ Ἀστερουσίαν. θυσίαν τε κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει ποιεῖν τοὺς ἱερεῖς μετὰ πολλῆς τῆς ἁγνείας. μετὰ δὲ τὸ ὄρος τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἄλλην Παγχαΐτιν χώραν ὑπάρχειν φασὶ ζῴων παντοδαπῶν πλῆθος. ἔχειν γὰρ αὐτὴν ἐλέφαντάς τε πολλοὺς καὶ λέοντας καὶ παρδάλεις καὶ δορκάδας, καὶ ἄλλα πλείω θηρία, διάφορα ταῖς τε προσόψεσι καὶ ταῖς ἀλκαῖς θαυμαστά. ἔχει δὲ ἡ νῆσος αὕτη καὶ πόλεις τρεῖς ἀξιολόγους, Θρακίαν, καὶ Δαλίδα, καὶ Ὠκεανίδα. τὴν δὲ χώραν ὅλην εἶναι καρποφόρον, καὶ μάλιστα οἴνων παντοδαπῶν ἔχειν πλῆθος. εἶναι δὲ τοὺς ἄνδρας πολεμικούς, καὶ ἅρμασι χρῆσθαι κατὰ τὰς μάχας ἀρχαϊκῶς. τὴν δ' ὅλην πολιτείαν ἔχουσι τριμερῆ· καὶ πρῶτον ὑπάρχει μέρος παρ' αὐτοῖς τὸ τῶν ἱερέων, προσκειμένων αὐτοῖς τῶν τεχνιτῶν· δευτέρα δὲ μερὶς ὑπάρχει τῶν γεωργῶν· τρίτη δὲ τῶν στρατιωτῶν, προστιθεμένων τῶν νομέων. οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς τῶν ἁπάντων ἦσαν ἡγεμόνες, τάς τε τῶν ἀμφισβητήσεων κρίσεις ποιούμενοι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δημοσίᾳ πραττομένων κύριοι. οἱ δὲ γεωργοὶ τὴν γῆν ἐργαζόμενοι, τοὺς καρποὺς ἀναφέρουσιν εἰς τὸ κοινόν· καὶ ὅστις ἂν αὐτῶν δοκῇ κάλλιστα γεωργηκέναι, λαμβάνει γέρας ἐξαίρετον ἐν τῇ διαιρέσει τῶν καρπῶν, κριθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων ὁ πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος, καὶ οἱ λοιποὶ μέχρι δέκα, προτροπῆς ἕνεκα τῶν ἄλλων. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ οἱ νομεῖς τά τε ἱερεῖα καὶ τἆλλα παραδιδόασιν εἰς τὸ δημόσιον, τὰ μὲν ἀριθμῷ, τὰ δὲ σταθμῷ, μετὰ πάσης ἀκριβείας. καθόλου γὰρ οὐδὲν ἔξεστιν ἰδίᾳ κτήσασθαι πλὴν οἰκίας καὶ κήπου. πάντα δὲ τὰ γενήματα καὶ τὰς προσόδους οἱ ἱερεῖς παραλαμ-

γρ. δώους

γρ. δώαν

γρ. ὑρακίαν

βαίνοντες, τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ δικαίως ἀπονέμουσι· τοῖς δὲ ἱερεῦσι μόνοις δίδοται διπλάσιον. χρῶνται δ' ἐσθῆσι μὲν μαλακαῖς, διὰ τὸ παρ' αὐτοῖς πρόβατα ὑπάρχειν διαφέροντα τῶν ἄλλων τῇ μαλακότητι. φοροῦσι δὲ καὶ κόσμον χρυσοῦν οὐ μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες· περὶ μὲν τοὺς τραχήλους ἔχοντες στρεπτοὺς κύκλους, περὶ δὲ τὰς χεῖρας ψέλλια· ἐκ δὲ τῶν ὤτων, παραπλησίως τοῖς πέρσαις, ἐξηρτημένους κρίκους. ὑποδέσεσι δὲ κοιναῖς χρῶνται, καὶ τοῖς χρώμασι πεποικιλμέναις περιττότερον. οἱ δὲ στρατιῶται λαμβάνοντες τὰς μεμερισμένας συντάξεις, φυλάττουσι τὴν χώραν, διειληφότες ὀχυρώμασι καὶ παρεμβολαῖς. ἔστι γὰρ τὸ μέρος τῆς χώρας ἔχον λῃστήρια θρασέων ἀνθρώπων, οἳ τοὺς γεωργοὺς ἐνεδρεύοντες, πολεμοῦσι τούτους. αὐτοὶ δὲ οἱ ἱερεῖς πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχουσι τρυφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐν τῷ βίῳ καθαριότησι καὶ πολυτελείαις. στολὰς μὲν γὰρ ἔχουσι λινᾶς, τῇ λεπτότητι καὶ μαλακότητι διαφόρους· ποτὲ δὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν μαλακωτάτων ἐρίων κατεσκευασμένας ἐσθῆτας φοροῦσι. πρὸς δὲ τούτοις, μίτρας ἔχουσι χρυσοϋφεῖς· τὴν δ' ὑπόδεσιν ἔχουσι σανδάλια φιλοτέχνως εἰργασμένα. χρυσοφοροῦσι δ' ὁμοίως ταῖς γυναιξὶ, πλὴν τῶν ἐνωτίων. προσεδρεύουσι δὲ μάλιστα ταῖς τῶν θεῶν θεραπείαις, καὶ τοῖς περὶ τούτων ὕμνοις τε καὶ ἐγκωμίοις, μετ' ᾠδῆς τὰς πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας διαπορευόμενοι. μυθολογοῦσι δ' οἱ ἱερεῖς τὸ γένος αὐτοῖς ἐκ κρήτης ὑπάρχειν, ὑπὸ Διὸς ἠγμένοις εἰς τὴν παγχαίαν, ὅτε κατ' ἀνθρώπους ὢν ἐβασίλευε τῆς οἰκουμένης· καὶ τούτων σημεῖα φέρουσι τῆς διαλέκτου, δεικνύντες τὰ πολλὰ διαμένειν παρ' αὐτοῖς κρητικῶς ὀνομαζόμενα. τήν τε πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα καὶ φιλανθρωπίαν ἐκ προγόνων παρειληφέναι, τῆς φήμης ταύτης τοῖς ἐκγόνοις παραδιδομένης ἀεί. ἐδείκνυον δὲ καὶ ἀναγραφὰς τούτων, ἃς ἔφασαν τὸν Δία πεποιῆσθαι καθ' ὃν καιρὸν ἔτι κατ' ἀνθρώπους ὢν ἱδρύσατο τὸ ἱερόν. ἔχει δ' ἡ χώρα μέταλλα χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου· καὶ τούτων οὐκ ἔστιν ἐξενεγκεῖν ἐκ τῆς νήσου. τοῖς δ' ἱερεῦσιν οὐδ' ἐξελθεῖν τὸ παράπαν ἐκ τῆς καθιερωμένης χώρας. τὸν δ' ἐξελθόντα ἐξουσίαν ἔχει ὁ περιτυχὼν ἀποκτεῖναι. ἀναθήματα δὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πολλὰ καὶ μεγάλα τοῖς θεοῖς ἀνάκειται, σεσωρευκότος τοῦ χρόνου τὸ πλῆθος τῶν καθιερωμένων ἀναθημάτων. τά τε θυρώματα τοῦ ναοῦ θαυμαστὰς ἔχει τὰς κατασκευὰς ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ἔτι δὲ θύου δεδημιουργημένας. ἡ δὲ κλίνη τοῦ θεοῦ τὸ μὲν μῆκος ὑπάρχει πηχῶν ἕξ, τὸ δὲ πλάτος τεσσάρων, χρυσῆ δ' ὅλη καὶ τῇ κατὰ μέρος ἐργασίᾳ φιλοτέχνως κατεσκευασμένη. παραπλησίως δὲ καὶ ἡ τράπεζα τοῦ θεοῦ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ λοιπῇ πολυτελείᾳ παράκειται πλησίον τῆς κλίνης. κατὰ δὲ μέσην τὴν κλίνην ἕστηκε στήλη χρυσῆ μεγάλη, γράμματα ἔχουσα τὰ παρ' αἰγυπτίοις ἱερὰ καλούμενα· δι' ὧν ἦσαν αἱ πράξεις Οὐρανοῦ τε καὶ Διὸς ἀναγεγραμμέναι, καὶ μετ' αὐτὰς αἱ Ἀρτέμιδος καὶ Ἀπόλλωνος ὑφ' Ἑρμοῦ προσαναγεγραμμέναι. περὶ μὲν οὖν τῶν κατ' ἀντικρὺ τῆς ἀραβίας ἐν ὠκεανῷ νήσων ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι. Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα καὶ τὸ αἰγαῖον πέλαγος κειμένων νῦν διέξιμεν, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς σαμοθράκης ποιησάμενοι. ταύτην γὰρ τὴν νῆσον ἔνιοι μὲν φασὶ τὸ παλαιὸν σάμον ὀνομασθῆναι· τῆς δὲ νῦν σάμου κτισθείσης, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν τῆς παρακειμένης τῇ παλαιᾷ σάμῳ, σαμοθράκην ὀνομασθῆναι. ᾤκησαν δ' αὐτὴν αὐτόχθονες ἄνθρωποι· διὸ καὶ περὶ τῶν πρώτων γενομένων παρ' αὐτοῖς ἀνθρώπων καὶ ἡγεμόνων οὐδεὶς παραδέδοται λόγος. ἔνιοι δέ φασι τὸ παλαιὸν σάμον νῆσον καλουμένην, διὰ τοὺς ἀποικισθέντας ἔκ τε σάμου καὶ θράκης, σαμοθράκην ὀνομασθῆναι. ἐσχήκασι δὲ παλαιὰν ἰδίαν

γρ. συνέχοντες

γρ. διαφέρουσι

γρ. ἰτέα

διάλεκτον οἱ αὐτόχθονες, ἧς πολλὰ ἐν ταῖς θυσίαις μέχρι τοῦ νῦν τηρεῖται. οἱ δὲ σαμοθρᾶ-
κες ἱστοροῦσι, πρὸ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις γενομένων κατακλυσμῶν, ἕτερον ἐκεῖ μέγαν
γενέσθαι· τὸ μὲν πρῶτον, τοῦ περὶ τὰς κυανέας στόματος ῥαγέντος, μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ ἑλλησ-
πόντου. τὸ γὰρ ἐν τῷ πόντῳ πέλαγος λίμνης ἔχον τάξιν, μέχρι τούτου πεπληρῶ-
σθαι διὰ τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν, μέχρις ὅτου διὰ τὸ πλῆθος παρεκχυθὲν τὸ ῥεῦμα λά-
βρως ἐξέπεσεν εἰς τὸν ἑλλήσποντον, καὶ πολλὴν μὲν τῆς ἀσίας τῆς παρὰ θάλατταν ἐ-
πέκλυσεν, οὐκ ὀλίγην δὲ καὶ τῆς ἐπιπέδου γῆς ἐν τῇ σαμοθρᾴκῃ θάλασσαν ἐποίησε·
καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καιροῖς ἐνίους τῶν ἁλιέων ἀνεσπακέναι τοῖς δικτύοις
λίθινα κιονόκρανα, ὡς καὶ πόλεων κατακεκλυσμένων. τοὺς δὲ περιλειφθέντας ἀνα-
δραμεῖν εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους τῆς νήσου τόπους. τῆς δὲ θαλάσσης ἀναβαινούσης ἀεὶ μᾶλλον,
εὔξασθαι τοῖς θεοῖς τοὺς ἐγχωρίους, καὶ διασωθέντας, κύκλῳ περὶ ὅλην τὴν νῆσον ὅρους θέσθαι
τῆς σωτηρίας, καὶ βωμοὺς ἱδρύσασθαι, ἐφ' ὧν μέχρι τοῦ νῦν θύειν. ὥστ' εἶναι φανερὸν ὅτι πρὸ
τοῦ νῦν κατακλυσμοῦ κατῴκουν τὴν σαμοθρᾴκην. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν περὶ τὴν νῆσον Σάωνα

γρ. τῶν

(γενόμενον, ὡς μέν τινές φασιν, ἐκ Διὸς καὶ νύμφης, ὡς δέ τινες, ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Ῥήνης)
συναγαγεῖν τοὺς λαοὺς σποράδην οἰκοῦντας· καὶ νόμους θέμενον, αὐτὸν μὲν ἀπὸ τῆς νή-
σου Σάωνα κληθῆναι· τὸ δὲ πλῆθος εἰς πέντε φυλὰς διανείμαντα, τῶν ἰδίων υἱῶν ἐ-
πωνύμους αὐτὰς ποιῆσαι. οὕτως δ' αὐτῶν πολιτευομένων, λέγουσι παρ' αὐτοῖς τοὺς ἐκ
Διὸς καὶ μιᾶς τῶν Ἀτλαντίδων Ἠλέκτρας γενέσθαι Δάρδανόν τε καὶ Ἰασίωνα καὶ
Ἁρμονίαν. ὧν τὸν μὲν Δάρδανον μεγαλεπίβολον γενόμενον, καὶ πρῶτον εἰς τὴν ἀ-
σίαν ἐπὶ σχεδίας διαπεραιωθέντα, τὸ μὲν πρῶτον κτίσαι πόλιν Δάρδανον, καὶ τὸ βα-
σίλειον τὸ περὶ τὴν ὕστερον κτισθεῖσαν Τροίαν συστήσασθαι, καὶ τοὺς λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ

γρ. κληθεῖσαν

δαρδάνους ὀνομάσαι. ἐπάρξαι δὲ αὐτόν φασι πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὴν ἀσίαν, καὶ τοὺς
ὑπὲρ θρᾴκης δαρδάνους κατοικίσαι. τὸν δὲ Δία βουληθέντα καὶ τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν
τιμῆς τυχεῖν, παραδεῖξαι αὐτῷ τὴν τῶν μυστηρίων τελετήν, πάλαι μὲν οὖσαν ἐν τῇ
νήσῳ, τότε δέ πως παραδοθεῖσαν, ὧν οὐ θέμις ἀκοῦσαι πλὴν τῶν μεμυημένων. δο-
κεῖ δ' οὗτος πρῶτος ξένους μυῆσαι, καὶ τὴν τελετὴν διὰ τοῦτο ἔνδοξον ποιῆσαι. μετὰ
δὲ ταῦτα Κάδμον τὸν Ἀγήνορος κατὰ ζήτησιν τῆς Εὐρώπης ἀφικέσθαι πρὸς αὐτούς,
καὶ τῆς τελετῆς μετασχόντα, γῆμαι τὴν ἀδελφὴν Ἰασίωνος Ἁρμονίαν· οὐ καθάπερ
ἕλληνες μυθολογοῦσι, τὴν Ἄρεως. τὸν δὲ γάμον τοῦτον πρῶτον δαίσαι θεούς, καὶ Δή-
μητραν μὲν Ἰασίωνος ἐρασθεῖσαν τὸν καρπὸν τοῦ σίτου δωρήσασθαι· Ἑρμῆν δὲ λύραν·
Ἀθηνᾶν δὲ τὸν διαβεβοημένον ὅρμον, καὶ πέπλον, καὶ αὐλούς· Ἠλέκτραν δὲ τὰ τῆς με-
γάλης καλουμένης μητρὸς τῶν θεῶν ἱερά, μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ τῶν ὀρ-
γιαζόντων· καὶ Ἀπόλλωνα μὲν κιθαρίσαι, τὰς δὲ Μούσας αὐλῆσαι, τοὺς δ' ἄλλους θεοὺς
συνευφημοῦντας αὐξῆσαι τὸν γάμον. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν μὲν Κάδμον κατὰ τὸν παρα-
δεδομένον χρησμὸν κτίσαι θήβας τὰς ἐν βοιωτίᾳ. φασὶ δὲ τὸν Ἰασίωνα γήμαντα Κυ-
βέλην γεννῆσαι κορύβαντας. Ἰασίωνος δὲ εἰς θεοὺς μεταστάντος Δάρδανον καὶ Κυβέ-
λην καὶ Κορύβαντα μετακομίσαι εἰς τὴν ἀσίαν τὰ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἱερά, καὶ
συναπᾶραι εἰς φρυγίαν. καὶ τὴν μὲν Κυβέλην Ὀλύμπῳ τῷ πρώτῳ συνοικήσα-
σαν, γεννῆσαι Ἀλκήν, καὶ τὴν θεὰν Κυβέλην ἀφ' ἑαυτῆς ὀνομάσαι· τὸν δὲ Κορύβαντα τοὺς
ἐπὶ τοῖς τῆς μητρὸς ἱεροῖς ἐνθουσιάσαντας ἀφ' ἑαυτοῦ κορύβαντας προσαγορεῦσαι.
γῆμαι δὲ Θήβην τὴν Κίλικος θυγατέρα. ὁμοίως δὲ τοὺς αὐλοὺς εἰς φρυγίαν ἐντεῦ-
θεν μετενεχθῆναι, καὶ τὴν λύραν τὴν Ἑρμοῦ εἰς Λυρνησσόν, ἣν Ἀχιλλέα ὕστερον ἐκ-
πορθήσαντα λαβεῖν. ἐξ Ἰασίωνος δὲ καὶ Δήμητρος Πλοῦτον γενέσθαι φασὶν οἱ μῦθοι·

γρ. μετακομισθῆναι,

[illegible]

τὸ δ' ἀληθὲς τὸν τοῦ σίτου πλοῦτον δωρηθέντα ἐν τῷ τῆς Ἁρμονίας γάμῳ, διὰ τὴν συνουσίαν τῆς Ἰασίωνος, καὶ τὰ κατὰ μέρος τῆς τελετῆς ἐν ἀπορρήτοις τηρούμενα, μόνοις παραδίδοσθαι τοῖς μυηθεῖσι. διαβεβόηται δ' ἡ τούτων τῶν θεῶν ἐπιφάνεια, καὶ παράδοξος ἐν τοῖς κινδύνοις βοήθεια τοῖς ἐπικαλεσαμένοις τῶν μυηθέντων. γίνεσθαι δέ φασι καὶ εὐσεβεστέρους καὶ δικαιοτέρους καὶ κατὰ πάντα βελτίονας ἑαυτῶν τοὺς τῶν μυστηρίων κοινωνήσαντας. διὸ καὶ τῶν ἀρχαίων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων τοὺς ἐπιφανεστάτους περιφιλοτιμεῖσθαι μεταλαβεῖν τῆς τελετῆς. καὶ γὰρ Ἰασίωνα καὶ Διοσκούρους, ἔτι δ' Ἡρακλέα καὶ Ὀρφέα μυηθέντας ἐπιτυχεῖν ἐν πάσαις ταῖς στρατείαις, διὰ τὴν τῶν θεῶν τούτων ἐπιφάνειαν.

γρ. παραδίδοσθαι

γρ. [illegible]

Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς Σαμοθρᾴκης διήλθομεν, ἀκολούθως καὶ περὶ τῆς Νάξου διέξιμεν. αὕτη γὰρ ἦν πως τὸ μὲν πρότερον προσηγορεύετο Στρογγύλη. ᾤκησαν δὲ αὐτὴν πρῶτοι Θρᾷκες, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. μυθολογοῦνται Βορέου γενέσθαι παῖδες Βούτης καὶ Λυκοῦργος, οὐχ ὁμομήτριοι. τὸν δὲ Βούτην ὄντα νεώτερον ἐπιβουλεῦσαι τἀδελφῷ, καὶ καταφανῆ γενόμενον, ἕτερον μὲν μηδὲν παθεῖν ὑπὸ τοῦ πατρός, πρόσταγμα δὲ λαβεῖν ὅπως μετὰ τῶν συνεπιβουλευσάντων λαβὼν πλοῖα, ζητῇ χώραν ἑτέραν εἰς κατοίκησιν. διόπερ τὸν Βούτην μετὰ τῶν συνεγκαλουμένων Θρᾳκῶν συνεκπλεύσαντα, καὶ διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων κομιζόμενον, καταλαβεῖν τὴν Στρογγύλην νῆσον, καὶ ἐν ταύτῃ κατοικοῦντα λῄζεσθαι πολλοὺς τῶν παραπλεόντων. σπανίζοντας δὲ γυναικῶν, περιπλέοντας ἁρπάζειν ἀπὸ τῆς χώρας γυναῖκας. τῶν μὲν οὖν Κυκλάδων νήσων αἱ μὲν ὁλοσχερῶς ἔρημοι ὑπῆρχον, αἱ δ' ὀλίγοις οἰκούμεναι. διόπερ πορρωτέρω πλευσάντων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Εὐβοίας ἀποκρουσθέντων, τῇ δὲ Θετταλίᾳ προσενεχθέντων, οἱ περὶ τὸν Βούτην ἀποβάντες ἐπὶ τὴν χώραν περιέτυχον ταῖς Διονύσου τροφοῖς περὶ τὸ καλούμενον Δρίος, τῷ θεῷ ὀργιαζούσαις ἐν τῇ Φθιώτιδι Ἀχαΐᾳ. ὁρμησάντων δὲ τῶν περὶ τὸν Βούτην, αἱ μὲν ἄλλαι ῥίψασαι τὰ ἱερὰ εἰς θάλασσαν ἔφυγον, αἱ δ' εἰς ὄρος τὸ καλούμενον Δρίος. Κορωνίδα δ' ἁρπαγεῖσαν συναναγκασθῆναι τῷ Βούτᾳ συνοικῆσαι. ἐπὶ δὲ τῇ ἁρπαγῇ καὶ ὕβρει χαλεπῶς φέρουσαν, ἐπικαλέσασθαι τὸν Διόνυσον βοηθῆσαι αὐτῇ. τὸν δὲ μανίας ἐμβαλεῖν τῷ Βούτᾳ, καὶ διὰ τοῦτο παρακόψαντα, ῥῖψαι ἑαυτὸν εἴς τι φρέαρ, καὶ τελευτῆσαι. οἱ δ' ἄλλοι Θρᾷκες ἑτέρας τινὰς γυναῖκας ἥρπασαν, ἐπιφανεστάτας δὲ τήν τε Ἀλωέως γυναῖκα Ἰφιμέδειαν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς Παγκράτην. λαβόντες δ' αὐτὰς ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Στρογγύλην. οἱ δὲ Θρᾷκες ἀντὶ τοῦ Βούτα κατέστησαν βασιλέα τῆς νήσου Ἀγασσαμενόν, καὶ τὴν Ἀλωέως θυγατέρα Παγκράτην κάλλει διαφέρουσαν συνῴκισαν αὐτῷ. πρὸ γὰρ τῆς τούτου αἱρέσεως οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἡγεμόνων Σικελὸς καὶ Ἑκήτορος ὑπὲρ τῆς Παγκράτιδος ἐρίσαντες, ἀλλήλους ἀνεῖλον. ὁ δὲ Ἀγασσαμενὸς ὕπαρχον ἕνα τῶν φίλων καταστήσας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν Ἰφιμέδειαν. ὁ δ' Ἀλωεὺς ἐπὶ ζήτησίν τε τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς ἐξέπεμψε τοὺς υἱούς, Ὦτον καὶ Ἐφιάλτην· οἳ πλεύσαντες εἰς τὴν Στρογγύλην, μάχῃ τε ἐνίκησαν τοὺς Θρᾷκας καὶ τὴν πόλιν ἐξεπολιόρκησαν. εἶτα ἡ μὲν Παγκράτις ἐτελεύτησεν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ὦτον καὶ Ἐφιάλτην ἐπεβάλοντο κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἄρχειν τῶν Θρᾳκῶν. μετωνόμασαν δὲ καὶ τὴν νῆσον Δίαν. ὕστερον δὲ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους καὶ μάχην συνάψαντες, τῶν τε ἄλλων πολλοὺς ἀπέκτειναν, καὶ ἀλλήλους ἀνεῖλον, καὶ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ὡς ἥρωες ἐτιμήθησαν. οἱ μὲν οὖν Θρᾷκες ἐνταῦθα κατοικήσαντες ἔτη πλείω τῶν διακοσίων, ἐξέπεσον αὐχμῶν γενομένων ἐν τῇ νήσῳ. μετὰ δὲ ταῦτα Κᾶρες ἐκ τῆς νῦν Λατμίας καλουμένης μεταναστάντες, ᾤκησαν τὴν νῆσον· ὧν βασι-

γρ. Εὐήτορος

γρ. Πανσείδος

γρ. ἐν τῇ νήσῳ

ὧν βασιλεύσας Νάξιος ὁ Πολέμωνος, αὐτὴν δίαν νάξον ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσεν. ἐγένετο δ' ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐπιφανὴς ὁ Νάξιος, καὶ ἀπέλιπεν υἱὸν Λεύκιππον· οὗ γενόμενος υἱὸς Σμάρδιος ἐβασίλευσε τῆς νήσου. ἐπὶ δὲ τούτου Θησεὺς ἐκ κρήτης ἐκπλέων μετὰ τῆς Ἀριάδνης, ἐπεξενώθη τοῖς ἐν τῇ νήσῳ· καὶ κατὰ τὸν ὕπνον ἰδὼν τὸν Διόνυσον ἀπειλοῦντα αὐτῷ, εἰ μὴ ἀπολείψει τὴν Ἀριάδνην αὐτῷ, φοβηθεὶς κατέλιπε, καὶ ἐξέπλευσε. Διόνυσος δὲ νυκτὸς ἀπήγαγε τὴν Ἀριάδνην εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον δρίος· καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ἠφανίσθη ὁ θεός, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἡ Ἀριάδνη ἄφαντος ἐγένετο. μυθολογοῦσι δὲ νάξιοι περὶ τοῦ θεοῦ τούτου, φάσκοντες παρ' αὐτοῖς τραφῆναι τὸν θεόν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν νῆσον αὐτῷ γεγονέναι προσφιλεστάτην. καὶ ὑπό τινων Διονυσιάδα καλεῖσθαι. τὸν γὰρ Δία, κατὰ τὸν παραδεδομένον μῦθον, τῆς κεραυνωθείσης Σεμέλης πρὸ τοῦ τεκεῖν, τὸ βρέφος λαβόντα καὶ ἐρράψαντα εἰς τὸν μηρόν, ὡς ὁ τέλειος τῆς γενέσεως χρόνος ἦλθε, βουλόμενον λαθεῖν τὴν Ἥραν, ἐξελεῖν τὸ βρέφος ἐν τῇ νῦν νάξῳ, καὶ δοῦναι τρέφειν ταῖς ἐγχωρίοις νύμφαις Φιλίᾳ καὶ Κορωνίδι καὶ Κλείδῃ. κεραυνῶσαι δὲ τὴν Σεμέλην πρὸ τοῦ τεκεῖν, ὅπως μὴ ἐκ θνητῆς ἀλλ' ἐκ δυοῖν ἀθανάτων ὑπάρξας, εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἀθάνατος ᾖ. διὰ δὲ τὴν εἰς τὸν Διόνυσον εὐεργεσίαν, ἐν τῇ τροφῇ τὰς χάριτας ἀπολαβεῖν τοὺς ἐγχωρίους. ἐπιδοῦναι γὰρ τὴν νῆσον εἰς εὐδαιμονίαν, καὶ ναυτικάς τε δυνάμεις ἀξιολόγους συστήσασθαι, καὶ ἀπὸ Ξέρξου πρώτους ἀποστάντας ἐκ τοῦ ναυτικοῦ συγκαταναυμαχῆσαι τὸν βάρβαρον, καὶ τῆς ἐν πλαταιαῖς παρατάξεως οὐκ ἀσήμως μετασχεῖν. ἔτι δὲ καὶ περὶ τὴν τοῦ οἴνου ἰδιότητα διαφορά τι παρ' αὐτοῖς, καὶ μηνύειν τὴν τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν νῆσον οἰκειότητα.

γρ. κλείδη. — γρ. ἰδιότητα.

Τὴν δὲ νῆσον τὴν σύμην ὀνομαζομένην τὸ παλαιὸν ἔρημον οὖσαν πρῶτοι κατῴκησαν οἱ μετὰ Τριόπου ἀφικόμενοι, ὧν ἡγεῖτο Χθόνιος ὁ Ποσειδῶνος καὶ Σύμης, ἀφ' ἧς ἡ νῆσος ἔτυχε ταύτης τῆς προσηγορίας. ὕστερον δὲ ἐβασίλευσε ταύτης Νιρεὺς ὁ Χαρόπου καὶ Ἀγλαΐας, κάλλει διαφέρων· ὃς καὶ ἐπὶ Τροίαν μετὰ Ἀγαμέμνονος ἐστράτευσε, τῆς τε νήσου δυναστεύων, καὶ τῆς κνιδίας μέρους κυριεύων. μετὰ δὲ τοὺς τρωϊκοὺς χρόνους κατέσχον τὴν νῆσον κᾶρες, καθ' ὃν χρόνον ἐθαλαττοκράτουν. ὕστερον δὲ αὐχμῶν γενομένων ἔφυγον ἐκ τῆς νήσου, καὶ κατῴκησαν τὸ καλούμενον οὐράνιον. ἡ δὲ σύμη διέμεινεν ἔρημος ἕως ὁ στόλος ὁ λακεδαιμονίων καὶ ἀργείων παρέβαλεν εἰς τοὺς τόπους· ἔπειτα κατῳκίσθη πάλιν τόνδε τὸν τρόπον. τῶν μετὰ Ἱππότου τις μετασχὼν τῆς ἀποικίας, ὄνομα Ναῦσος, ἀναλαβὼν τοὺς καθυστερήσαντας τῆς κληρουχίας, ἔρημον οὖσαν τὴν νῆσον σύμην κατῴκησε· καὶ τισὶν ἑτέροις ὕστερον καταπλεύσασιν (ὧν ἦν Ξοῦθος ἡγεμὼν) μεταδοὺς τῆς πολιτείας καὶ χώρας, κοινῇ τὴν νῆσον κατῴκησε. φασὶ δὲ τῆς ἀποικίας ταύτης μετασχεῖν τούς τε κνιδίους καὶ ῥοδίους. Κάλυδναν δὲ καὶ νίσυρον τὸ μὲν ἀρχαῖον κᾶρες κατῴκησαν, μετὰ δὲ ταῦτα Θετταλὸς ὁ Ἡρακλέους ἀμφοτέρας τὰς νήσους κατεκτήσατο. διόπερ Ἄντιφός τε καὶ Φίλιππος οἱ κῴων βασιλεῖς, στρατεύοντες εἰς ἴλιον, ὑπῆρχον τῶν πλεόντων ἐκ τῶν προειρημένων νήσων. κατὰ δὲ τὸν ἐκ τροίας ἀπόπλουν τέσσαρες τῶν Ἀγαμέμνονος νεῶν ἐξέπεσον περὶ κάλυδναν, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις καταμιγέντες κατῴκησαν. οἱ δὲ τὴν νίσυρον τὸ παλαιὸν οἰκήσαντες, ὑπὸ σεισμῶν ἐφθάρησαν· ὕστερον δὲ κῷοι καθάπερ τὴν κάλυδναν ταύτην κατῴκησαν. μετὰ δὲ ταῦτα φθορᾶς ἀνθρώπων ἐν τῇ νήσῳ γενομένης οἱ ῥόδιοι ἀποίκους εἰς ταύτην ἔστειλαν. τὴν δὲ κάρπαθον πρῶτοι μὲν ᾤκησαν τῶν μετὰ Μίνω τινὲς συστρατευσάντων, καθ' ὃν χρόνον ἐθαλαττοκράτησε πρῶτος τῶν ἑλλήνων. ὕστερον δὲ πολλαῖς γενεαῖς Ἴοκλος ὁ Δη-

γρ. χάροπος — γρ. Λῦσος.

μολέοντος, ἀρχαῖος ὢν τὸ γένος, κατά τι λόγιον ἀποικίαν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Κάρπαθον. τὴν δὲ νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Ῥόδον πρῶτοι κατῴκησαν οἱ προσαγορευόμενοι Τελχῖνες· οὗτοι δ' ἦσαν υἱοὶ μὲν Θαλάττης, ὡς ὁ μῦθος παραδίδωσι, μυθολογοῦνται δὲ μετὰ Καφείρας τῆς Ὠκεανοῦ θυγατρὸς ἐκθρέψαι Ποσειδῶνα, Ῥέας αὐτοῖς παρακαταθεμένης τὸ βρέφος. γενέσθαι δ' αὐτοὺς καὶ τεχνῶν τινων εὑρετάς, καὶ ἄλλων τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων τοῖς ἀνθρώποις εἰσηγήσασθαι· ἀγάλματά τε θεῶν πρῶτοι κατασκευάσαι λέγονται, καί τινα τῶν ἀρχαίων ἀφιδρυμάτων ἀπ' ἐκείνων ἐπωνομάσθαι. παρὰ μὲν γὰρ Λινδίοις Ἀπόλλωνα Τελχίνιον προσαγορευθῆναι, παρὰ δὲ Ἰαλυσίοις Ἥραν καὶ νύμφας Τελχινίας, παρὰ δὲ Καμιρεῦσιν Ἥραν Τελχινίαν. λέγονται δ' οὗτοι καὶ γόητες γεγονέναι, καὶ παράγειν ὅτε βούλοιντο νέφη τε καὶ ὄμβρους καὶ χαλάζας, ὁμοίως δὲ καὶ χιόνα ἐφέλκεσθαι. ταῦτα δὲ καθάπερ καὶ τοὺς μάγους ποιεῖν ἱστοροῦσιν. ἀλλάττειν δὲ καὶ τὰς ἰδίας μορφάς, καὶ εἶναι φθονεροὺς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τεχνῶν. Ποσειδῶνα δὲ αὐξηθέντα ἐρασθῆναι τῆς τῶν Τελχίνων ἀδελφῆς Ἁλίας, καὶ μιχθέντα ταύτῃ γεννῆσαι παῖδας, ἓξ μὲν ἄρρενας, μίαν δὲ θυγατέρα Ῥόδον, ἀφ' ἧς τὴν νῆσον ὀνομασθῆναι. γενέσθαι δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν τοῖς πρὸς ἕω μέρεσι τῆς νήσου τοὺς κληθέντας γηγενεῖς. ὅτε δὴ καὶ Ζεὺς καταπεπολεμηκὼς Τιτᾶνας, ἐρασθῆναι μιᾶς τῶν νυμφῶν, Ἱμαλίας ὀνομαζομένης, καὶ τρεῖς ἐξ αὐτῆς τεκνῶσαι παῖδας, Σπαρταῖον, Κρόνιον, Κύτον. κατὰ δὲ τὴν τούτων ἡλικίαν φασὶν Ἀφροδίτην ἐκ Κυθήρων κομιζομένην εἰς Κύπρον, καὶ προσορμιζομένην τῇ νήσῳ, κωλυθῆναι ὑπὸ τῶν Ποσειδῶνος υἱῶν ὄντων ὑπερηφάνων καὶ ὑβριστῶν· τῆς δὲ θεοῦ διὰ τὴν ὀργὴν ἐμβαλούσης αὐτοῖς μανίαν, μιγῆναι αὐτοὺς βίᾳ τῇ μητρί, καὶ πολλὰ κακὰ δρᾶν τοὺς ἐγχωρίους. Ποσειδῶνα δὲ τὸ γεγονὸς αἰσθόμενον, τοὺς υἱοὺς κρύψαι κατὰ γῆς, διὰ τὴν πεπραγμένην αἰσχύνην, οὓς κληθῆναι προσηῴους δαίμονας. Ἁλίαν δὲ ῥίψασαν ἑαυτὴν εἰς τὴν θάλατταν, Λευκοθέαν ὀνομασθῆναι, καὶ τιμῆς ἀθανάτου τυχεῖν παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. χρόνοις δ' ὕστερον προαισθομένους τοὺς Τελχῖνας τὸν μέλλοντα γίνεσθαι κατακλυσμόν, ἐκλιπεῖν τὴν νῆσον, καὶ διασπαρῆναι. Λύκον δ' ἐκ τούτων παραγενόμενον εἰς τὴν Λυκίαν, Ἀπόλλωνος Λυκίου ἱερὸν ἱδρύσασθαι παρὰ τὸν Ξάνθον ποταμόν. τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ γενομένου, τοὺς μὲν ἄλλους διαφθαρῆναι, τῆς δὲ νήσου διὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐπὶ πολλὰ τῶν ὑγρῶν λιμνασάντων τοὺς ἐπιπέδους τόπους· ὀλίγους δ' εἰς τὰ μετέωρα τῆς νήσου συμφυγόντας διασωθῆναι· ἐν οἷς ὑπάρχειν καὶ τοὺς Διὸς παῖδας. Ἥλιον δὲ κατὰ μὲν τὸν μῦθον ἐρασθέντα τῆς Ῥόδου, τήν τε νῆσον ἀπ' αὐτῆς ὀνομάσαι Ῥόδον, καὶ τὸ ἐπιπολάζον ὕδωρ ἀφανίσαι. ὁ δ' ἀληθὴς λόγος, ὅτι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν, τῆς νήσου πηλώδους οὔσης ἔτι καὶ μαλακῆς, τὸν Ἥλιον ἀναξηράναντα τὴν πολλὴν ὑγρότητα, ζωογονῆσαι τὴν γῆν, καὶ γενέσθαι τοὺς κληθέντας ἀπ' αὐτοῦ Ἡλιάδας ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, καὶ τοὺς λαοὺς ὁμοίως αὐτόχθονας. ἀκολούθως δὲ τούτοις νομισθῆναι τὴν νῆσον ἱερὰν Ἡλίου, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα γενομένους Ῥοδίους διατελέσαι περιττότερον τῶν ἄλλων θεῶν τιμῶντας τὸν Ἥλιον, ὡς ἀρχηγὸν τοῦ γένους αὐτῶν. εἶναι δὲ τοὺς ἑπτὰ υἱούς, Ὄχιμον, Κέρκαφον, Μάκαρα, Ἀκτῖνα, Τενάγην, Τριόπαν, καὶ Κάνδαλον· θυγατέρα δὲ μίαν, Ἠλεκτρυώνην, ἣν ἔτι παρθένον οὖσαν μεταλλάξαι, καὶ τιμῶν τυχεῖν παρὰ Ῥοδίοις ἡρωϊκῶν. ἀνδρωθεῖσι δὲ τοῖς Ἡλιάδαις εἰπεῖν τὸν Ἥλιον, ὅτι οἵτινες ἂν Ἀθηνᾷ θύσωσι πρῶτοι, παρ' ἑαυτοῖς ἕξουσι τὴν θεόν. τὸ δ' αὐτὸ διασαφη-

γρ. αἱμαιάς.

γρ. Παρταῖον.

γρ. καὶ ἄλλους ἰμείους λαοὺς αὐτόχθ.

σαι λέγεται τοῖς τὴν ἀττικὴν κατοικοῦσι. διὸ καὶ φασὶ τοὺς μὲν Ἡλιάδας διὰ τὴν σπουδὴν ἐπιλαθομένους ἐνεγκεῖν πῦρ, καὶ ἐπιθεῖναι τότε τὰ θύματα· τὸν δὲ τότε βασιλεύοντα τῶν ἀθηναίων Κέκροπα, ἐπὶ τοῦ πυρὸς θῦσαι ὕστερον. διόπερ φασὶ διαμένειν μέχρι τοῦ νῦν τὸ κατὰ τὴν θυσίαν ἴδιον ἐν τῇ ῥόδῳ, καὶ τὴν θεὸν ἐν αὐτῇ καθιδρῦσθαι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχαιολογουμένων παρὰ ῥοδίοις οὕτω τινὲς μυθολογοῦσιν· ἐν οἷς ἐστι καὶ Ζήνων, ὁ τὰ περὶ ταύτης συνταξάμενος. οἱ δ' Ἡλιάδαι διάφοροι γεγονότες τῶν ἄλλων, ἐν παιδείαις διώρισαν, καὶ μάλιστ' ἐν ἀστρολογίᾳ. εἰσηγήσαντο δὲ καὶ περὶ τῆς ναυτιλίας πολλά, καὶ τὰ περὶ τὰς ὥρας διέταξαν. εὐφυέστατος δὲ γενόμενος Τενάγης, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ φθόνον ἀνῃρέθη. γνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, οἱ μετασχόντες τοῦ φόνου πάντες ἔφυγον. τούτων δὲ Μάκαρ μὲν εἰς λέσβον ἀφίκετο, Κάνδαλος δὲ εἰς τὴν κῶ· Ἀκτὶς δ' εἰς αἴγυπτον ἀπάρας ἔκτισε τὴν ἡλιούπολιν ὀνομαζομένην, ἀπὸ τοῦ πατρὸς θέμενος τὴν προσηγορίαν. οἱ δ' αἰγύπτιοι ἔμαθον παρ' αὐτοῦ τὰ περὶ τὴν ἀστρολογίαν θεωρήματα. ὕστερον δὲ παρὰ τοῖς ἕλλησι γενομένου κατακλυσμοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐπομβρίαν τῶν πλείστων ἀνθρώπων ἀπολομένων, ὁμοίως τούτοις καὶ τὰ διὰ τῶν γραμμάτων ὑπομνήματα συνέβη φθαρῆναι. δι' ἣν αἰτίαν οἱ αἰγύπτιοι καιρὸν εὔθετον λαβόντες, ἐξιδιοποιήσαντο τὰ περὶ τὴν ἀστρολογίαν. καὶ τῶν ἑλλήνων διὰ τὴν ἄγνοιαν μηκέτι τῶν γραμμάτων ἀντιποιουμένων, ἐνόμισαν ὡς αὐτοὶ πρῶτοι τὴν τῶν ἄστρων εὕρεσιν ἐποιήσαντο. ὁμοίως δὲ καὶ ἀθηναῖοι, κτίσαντες ἐν αἰγύπτῳ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην σάιν, τῆς ὁμοίας ἔτυχον ἀγνοίας διὰ τὸν κατακλυσμόν. δι' ἃς αἰτίας πολλαῖς ὕστερον γενεαῖς Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἐκ τῆς Φοινίκης πρῶτος ὑπελήφθη κομίσαι γράμματα εἰς τὴν ἑλλάδα· καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ λοιπὸν οἱ ἕλληνες ἔδοξαν ἀεί τι προσευρίσκειν περὶ τῶν γραμμάτων, κοινῆς τινος ἀγνοίας κατισχυούσης τοὺς ἕλληνας. Τριόπας δὲ πλεύσας εἰς τὴν καρίαν, κατέσχεν ἀκρωτήριον τὸ ἀπ' ἐκείνου Τριόπιον κληθέν. οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ Ἡλίου παῖδες, διὰ τὸ μὴ μετασχεῖν τοῦ φόνου, κατέμειναν ἐν τῇ ῥόδῳ, καὶ κατῴκησαν ἐν τῇ ἰαλυσίᾳ, κτίσαντες πόλιν ἀχαΐαν. ὧν ὁ πρεσβύτερος Ὄχιμος βασιλεύων ἔγημε μίαν τῶν ἐγχωρίων νυμφῶν Ἡγητορίαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε θυγατέρα Κυδίππην, τὴν μετὰ ταῦτα Κυρβίαν μετονομασθεῖσαν· ἣν γήμας Κέρκαφος ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο τὴν βασιλείαν. μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν διεδέξαντο τὴν ἀρχὴν οἱ υἱοὶ τρεῖς, Λίνδος, Ἰάλυσος, Κάμειρος. ἐπὶ δὲ τούτων γενομένης μεγάλης πλημμυρίδος ἐπικλυσθεῖσα ἡ κύρβη ἔρημος ἐγένετο· αὐτοὶ δὲ διείλοντο τὴν χώραν, καὶ ἕκαστος ἑαυτοῦ πόλιν ὁμώνυμον ἔκτισε. κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Δαναὸς ἔφυγεν ἐξ αἰγύπτου μετὰ τῶν θυγατέρων. καταπλεύσας δὲ τῆς ῥοδίας εἰς λίνδον, καὶ προσδεχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἱδρύσατο τῆς Ἀθηνᾶς ἱερόν, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ καθιέρωσεν. τῶν δὲ τοῦ Δαναοῦ θυγατέρων τρεῖς ἐτελεύτησαν κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τὴν ἐν τῇ λίνδῳ. αἱ δ' ἄλλαι μετὰ τοῦ πατρὸς Δαναοῦ εἰς ἄργος ἐξέπλευσαν. μικρὸν δ' ὕστερον τούτων τῶν χρόνων Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως κατὰ ζήτησιν τῆς Εὐρώπης, κατέπλευσεν εἰς τὴν ῥοδίαν· χειμασθεὶς δ' ἰσχυρῶς κατὰ τὸν πλοῦν, καὶ πεποιημένος εὐχὰς ἱδρύσασθαι Ποσειδῶνος ἱερόν, διασωθεὶς ἱδρύσατο κατὰ τὴν νῆσον τοῦ θεοῦ τούτου τέμενος, καὶ τῶν Φοινίκων ἀπέλιπέ τινας τοὺς ἐπιμελησομένους. οὗτοι δὲ καταμιγέντες ἰαλυσίοις, διετέλεσαν συμπολιτευόμενοι τούτοις· ἐξ ὧν φασὶ τοὺς ἱερεῖς κατὰ γένος διαδέχεσθαι τὰς ἱερωσύνας. ὁ δ' οὖν Κάδμος καὶ τὴν λινδίαν Ἀθηνᾶν ἐτίμησεν ἀναθήμασιν, ἐν οἷς ἦν χαλκοῦς λέβης ἀξιόλογος, κατεσκευα-

γρ. ἐπιθῦσαι

γρ. γεγονότες

γρ. παιδείᾳ

γρ. τὰ ἀστρολογίας.

γρ. Κύρβαν

γρ. Κυρβίαν

σμένος εἰς τὸν ἀρχαῖον ῥυθμόν. αὕτη δ' εἶχεν ἐπιγραφὴν Φοινικικοῖς γράμμασιν, ἅ
φασι πρῶτον ἐκ Φοινίκης εἰς τὴν Ἑλλάδα κομισθῆναι, [τὰ καλούμενα φοινικικά.]
μετὰ δὲ ταῦτα τῆς Ῥοδίας γῆς ἀνείσης ὄφεις ὑπερμεγέθεις, συνέβη πολλοὺς τῶν ἐγχω-
ρίων ὑπὸ τῶν ὄφεων διαφθαρῆναι. διόπερ οἱ περιλειφθέντες ἔπεμψαν εἰς Δῆλον τοὺς
ἐπερωτήσοντας τὸν θεὸν περὶ τῆς τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς. τοῦ δ' Ἀπόλλωνος προστά-
ξαντος αὐτοῖς παραλαβεῖν Φόρβαντα μετὰ τῶν συνακολουθούντων αὐτῷ, καὶ μετὰ τούτων
κατοικεῖν τὴν Ῥόδον (οὗτος δ' ἦν υἱὸς μὲν Λαπίθου, διέτριβε δὲ περὶ Θετταλίαν μετὰ πλειό-
νων, ζητῶν χώραν εἰς κατοίκησιν) τῶν δὲ Ῥοδίων μεταπεμψαμένων αὐτὸν κατὰ τὴν μαντείαν,
καὶ μεταδόντων τῆς χώρας, ὁ μὲν Φόρβας ἀνεῖλε τοὺς ὄφεις, καὶ τὴν νῆσον ἐλευθερώσας τοῦ
φόβου, κατῴκησεν ἐν τῇ Ῥοδίᾳ. γενόμενος δὲ καὶ τἆλλα ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἔσχε τιμὰς ἡρωϊ-
κὰς μετὰ τὴν τελευτήν. ὕστερον δὲ τούτων Ἀλθαιμένης ὁ Κατρέως υἱὸς τοῦ Κρητῶν βα-
σιλέως, περί τινων χρηστηριαζόμενος, ἔλαβε χρησμὸν ὅτι πεπρωμένον ἐστὶν αὐτῷ τοῦ
πατρὸς αὐτόχειρα γενέσθαι. βουλόμενος οὖν τοῦτο τὸ μύσος ἐκφυγεῖν, ἑκουσίως ἔφυγεν
ἐκ τῆς Κρήτης μετὰ τῶν βουλομένων συναπᾶραι, πλειόνων ὄντων. οὗτος μὲν οὖν κατέ-
πλευσε τῆς Ῥοδίας εἰς Κάμειρον. ἐπὶ δ' ὄρους Ἀταβύρου Διὸς ἱερὸν ἱδρύσατο τοῦ προσα-
γορευομένου Ἀταβυρίου· ὅπερ ἔτι καὶ νῦν τιμᾶται διαφερόντως, κείμενον ἐπί τινος
ὑψηλῆς ἄκρας, ἀφ' ἧς ἐστιν ἀφορᾶν τὴν Κρήτην. ὁ μὲν οὖν Ἀλθαιμένης μετὰ τῶν συνα-
κολουθησάντων κατῴκησεν ἐν τῇ Καμείρῳ, τιμώμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. ὁ δὲ πατὴρ
αὐτοῦ Κατρεὺς ἔρημος ὢν ἀρρένων παίδων, καὶ διαφερόντως ἀγαπῶν τὸν Ἀλθαιμένην,
ἔπλευσεν εἰς Ῥόδον, φιλοτιμούμενος εὑρεῖν τὸν υἱὸν καὶ ἀπαγαγεῖν εἰς Κρήτην. τῆς δὲ
κατὰ τὸ πεπρωμένον ἀνάγκης ἐπειγούσης, ὁ μὲν Κατρεὺς ἀπέβη μετά τινων ἐπὶ τὴν
Ῥοδίαν νυκτὸς, καὶ γενομένης συμπλοκῆς καὶ μάχης πρὸς τοὺς ἐγχωρίους, ὁ Ἀλθαιμέ-
νης ἐκβοηθῶν ἠκόντισε λόγχῃ καὶ δι' ἄγνοιαν παίσας ἀπέκτεινε τὸν πατέρα. γνω-
σθείσης δὲ τῆς πράξεως ὁ μὲν Ἀλθαιμένης, οὐ δυνάμενος φέρειν τὸ μέγεθος τῆς συμ-
φορᾶς, τὰς μὲν ἀπαντήσεις καὶ ὁμιλίας τῶν ἀνθρώπων περιέκαμπτε, διδοὺς δὲ αὑτὸν εἰς
τὰς ἐρημίας ἠλᾶτο μόνος, καὶ διὰ τὴν λύπην ἐτελεύτησεν. ὕστερον δὲ κατά τινα χρη-
σμὸν τιμὰς ἔσχε παρὰ Ῥοδίοις ἡρωϊκάς. Βραχὺ δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν Τληπόλεμος ὁ
Ἡρακλέους φεύγων διὰ τὸν Λικυμνίου θάνατον, ὃν ἀκουσίως ἦν ἀνῃρηκὼς, ἔφυγεν
ἐξ Ἄργους ἑκουσίως. χρησμὸν δὲ λαβὼν ὑπὲρ ἀποικίας, μετά τινων λαῶν κατέπλευ-
σεν εἰς τὴν Ῥόδον· καὶ προσδεχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, αὐτοῦ κατῴκησε. γενόμενος δὲ
βασιλεὺς πάσης τῆς νήσου, τήν τε χώραν ἐπίσης κατεκληρούχησε, καὶ τἆλλα διετέ-
λεσεν ἄρχων ἐπιεικῶς. τὸ δὲ τελευταῖον μετ' Ἀγαμέμνονος στρατεύων εἰς Ἴλιον, τῆς
μὲν Ῥόδου τὴν ἡγεμονίαν παρέδωκε Βούτᾳ τῷ ἐξ Ἄργους αὐτῷ μετασχόντι τῆς φυ-
γῆς· αὐτὸς δ' ἐπιφανὴς ἐν τῷ πολέμῳ γενόμενος ἐτελεύτησεν ἐν τῇ Τρωάδι. Ἐπεὶ
δὲ ταῖς Ῥοδίων πράξεσι τῆς κατὰ τὴν ἀντιπέραν Χερρονήσου ἔνια συμπεπλέχθαι συμ-
βέβηκεν, οὐκ ἀνοίκειον ἡγοῦμαι περὶ αὐτῶν διελθεῖν. ἡ Χερρόνησος τοίνυν τὸ πα-
λαιὸν, ὡς μέν τινές φασιν, ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ τόπου οὔσης ἰσθμώδους ταύτης ἔ-
τυχε τῆς προσηγορίας· ὡς δέ τινες ἀναγεγράφασιν, ἀπὸ τοῦ δυναστεύσαντος τῶν
τόπων, ὄνομα Χερρονήσου, προσηγόρευται. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς τούτου δυνα-
στείας λέγεται πέντε Κούρητας ἐκ Κρήτης εἰς αὐτὴν περαιωθῆναι· τούτους δ' ἀπο-
γόνους γεγονέναι τῶν ὑποδεξαμένων Δία παρὰ τῆς μητρὸς Ῥέας, καὶ θρεψάντων
ἐν τοῖς κατὰ τὴν Κρήτην Ἰδαίοις ὄρεσι. στόλῳ δ' ἀξιολόγῳ πλευσάντας εἰς τὴν Χερ-
ρόνησον, τοὺς μὲν κατοικοῦντας αὐτὴν Κᾶρας ἐκβαλεῖν, αὐτοὺς δὲ κατοικήσαντας,

γρ. ἐπιχυούσης,

γρ. ἐν τῷ τῆς Τροίας πόνῳ.

τὴν μὲν χώραν εἰς πέντε μέρη διελεῖν, καὶ πόλεις ἑκάστῳ κτίσαι, θέμενον ἀφ' ἑαυτῶν τὴν προσηγορίαν. οὐ πολὺ δὲ τούτων κατὰ τόπον Ἰνάχου τὸν Ἀργείων βασιλέα, ἀφανισθείσης τῆς θυγατρὸς Ἰοῦς, ἐξαποστεῖλαι Κύρνον ἕνα τῶν ἡγεμονικῶν ἀνδρῶν, δόντα αὐτῷ στόλον ἀξιόλογον, καὶ προστάξαι ζητεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τὴν Ἰώ, καὶ μὴ ἐπανελθεῖν ἐὰν μὴ ταύτης ἐγκρατὴς γένηται. ὁ δὲ Κύρνος ἐπὶ πολλὰ τῆς οἰκουμένης μέρη πλανηθείς, καὶ μὴ δυνάμενος εὑρεῖν ταύτην, κατέπλευσε τῆς Καρίας εἰς τὴν προειρημένην Χερρόνησον. ἀπογνοὺς δὲ τὴν εἰς οἶκον ἀνακομιδήν, κατῴκησεν ἐν τῇ Χερρονήσῳ, καὶ τὰ μὲν πείσας, τὰ δ' ἀναγκάσας, ἐβασίλευσε μέρους τῆς χώρας, καὶ πόλιν ἔκτισεν ὁμώνυμον ἑαυτῷ Κύρνον. πολιτευόμενος δὲ δημοτικῶς, μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανε παρὰ τοῖς συμπολιτευομένοις. μετὰ δὲ ταῦτα Τριόπας εἷς τῶν Ἡλίου καὶ Ῥόδου παίδων, φυγὼν διὰ τὸν Τενάγου τοῦ ἀδελφοῦ φόνον, εἰς τὴν Χερρόνησον ἀφίκετο. ἐνταῦθα δὲ καθαρθεὶς τοῦ φόνου ὑπὸ Μελισσέως τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν Θετταλίαν ἔπλευσεν ἐπὶ συμμαχίαν τοῖς Δευκαλίωνος παισί, καὶ συνεξέβαλεν ἐκ τῆς Θετταλίας τοὺς Πελασγούς, καὶ μετέσχε τοῦ καλουμένου Δωτίου πεδίου. ἐνταῦθα δὲ τὸ τέμενος τῆς Δήμητρος ἐκκόψαντα, τὴν μὲν ὕλην καταχρήσασθαι πρὸς βασιλείων κατασκευήν. διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων μισηθέντα φυγεῖν ἐκ Θετταλίας, καὶ καταπλεῦσαι μετὰ τῶν συμπλευσάντων λαῶν εἰς τὴν Κνιδίαν, ἐν ᾗ κτίσαι τὸ καλούμενον ἀπ' αὐτοῦ Τριόπιον. ἐντεῦθεν δ' ὁρμώμενον τήν τε Χερρόνησον κατακτήσασθαι, καὶ τῆς ὁμόρου Καρίας πολλήν. περὶ δὲ τῆς γενέσεως τοῦ Τριόπα πολλοὶ τῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν διαπεφωνήκασιν. οἱ μὲν γὰρ ἀναγράφουσιν αὐτὸν υἱὸν εἶναι Κανάκης τῆς Αἰόλου καὶ Ποσειδῶνος, οἱ δὲ Λαπίθου τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ Στίλβης τῆς Πηνειοῦ. ἔστι δ' ἐν Καστάβῳ τῆς Χερρονήσου ἱερὸν ἅγιον Ἡμιθέας, ἧς τὴν περιπέτειαν οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ποικίλοι λόγοι περὶ αὐτῆς παραδέδονται. ἐν δὲ τοῖς ἐπικρατοῦσι καὶ συμφωνουμένοις παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις διέξιμεν. Σταφύλῳ γὰρ καὶ Χρυσοθέμιδος φασὶ γενέσθαι τρεῖς θυγατέρας, Μολπαδίαν, καὶ Ῥοιώ, καὶ Παρθένον ὄνομα. καὶ τῇ μὲν Ῥοιοῖ τὸν Ἀπόλλωνα μιχθέντα ἔγκυον ποιῆσαι. τὸν δὲ πατέρα αὐτῆς, ὡς ὑπ' ἀνθρώπου τῆς φθορᾶς γεγενημένης, ὀργισθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν θυγατέρα εἰς λάρνακα συγκλείσαντα, βαλεῖν εἰς τὴν θάλατταν. προσενεχθείσης δὲ τῆς λάρνακος τῇ Δήλῳ, τεκεῖν ἄρρενα, καὶ προσαγορεῦσαι τὸ παιδίον Ἄνιον. τὴν δὲ Ῥοιὼ παραδόξως σωθεῖσαν, ἀναθεῖναι τὸ βρέφος ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἐπεύξασθαι τῷ θεῷ, εἰ ἔστιν ἐξ ἐκείνου, σώζειν αὐτό. τὸν δὲ Ἀπόλλωνα μυθολογοῦσι τότε μὲν κρύψαι τὸ παιδίον, ὕστερον δὲ φροντίσαντα τῆς τροφῆς, διδάξαι τὴν μαντικήν, καί τινας αὐτῷ περιθεῖναι μεγάλας τιμάς. τὰς δὲ τῆς φθαρείσης ἀδελφὰς Μολπαδίαν καὶ Παρθένον φυλαττούσας τὸν τοῦ πατρὸς οἶνον, προσφάτως παρ' ἀνθρώποις εὑρημένον, εἰς ὕπνον κατενεχθῆναι. καθ' ὃν δὴ χρόνον τὰς τρεφομένας παρ' αὐταῖς ὗς εἰσελθεῖν, καὶ τόν τε ἔχοντα τὸν οἶνον κέραμον συντρῖψαι, καὶ τὸν οἶνον διαφθεῖραι. τὰς δὲ παρθένους μαθούσας τὸ γεγονός, καὶ φοβηθείσας τὴν ἀποτομίαν τοῦ πατρός, φυγεῖν ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, καὶ ἀπό τινων πετρῶν ὑψηλῶν ἑαυτὰς ῥῖψαι. τὸν δ' Ἀπόλλωνα διὰ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν ὑπολαβόντα τὰς κόρας, εἰς τὰς ἐν Χερρονήσῳ πόλεις καταστῆσαι, καὶ τὴν μὲν ὀνομαζομένην Παρθένον ἐν Βουβαστῷ τῆς Χερρονήσου τιμὰς ἔχειν καὶ τέμενος, Μολπαδίαν δὲ εἰς Κάσταβον ἐλθοῦσαν, διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ γενομένην ἐπιφάνειαν, Ἡμιθέαν ὀνομασθῆναι, καὶ τιμᾶσθαι παρὰ πᾶσι τοῖς ἐν Χερρονήσῳ. ἐν δὲ ταῖς θυσίαις αὐτῆς, διὰ τὸ συμβὰν περὶ τὸν οἶνον πάθος, τὰς μὲν σπονδὰς μελικράτῳ ποιοῦσι, τὸν δὲ ἁψάμενον ἢ φαγόντα ὑὸς οὐ νόμιμον προσελθεῖν πρὸς τὸ τέμενος.

ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις ἐπὶ τοσοῦτον ἔλαβε τὸ ἱερὸν αὔξησιν τῆς Ἡμιθέας, ὥστε μὴ μόνον παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις καὶ τοῖς περιοίκοις τιμᾶσθαι διαφερόντως, ἀλλὰ καὶ τοὺς μακρὰν οἰκοῦντας εἰς αὐτὸ φιλοτίμως φοιτᾶν, καὶ θυσίαις τε μεγαλοπρεπέσι καὶ ἀναθήμασιν ἀξιολόγοις τιμᾶν. τὸ δὲ μέγιστον, πέρσας ἡγουμένους τῆς ἀσίας, καὶ πάντα τὰ τῶν ἑλλήνων ἱερὰ συλῶντας, μόνου τοῦ τῆς Ἡμιθέας τεμένους ἀποσχέσθαι· τούς τε λῃστὰς τοὺς πάντα διαρπάζοντας, μόνον τοῦτο ἀφεῖναι παντελῶς ἄσυλον, καίπερ ἀτείχιστον ὑπάρχον, καὶ ἀκίνδυνον ἔχον τὴν ἁρπαγήν. αἰτίαν δὲ τῆς ἐπὶ πλεῖον αὐξήσεως φέρουσι τὴν κοινὴν εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίαν. τοῖς τε γὰρ κάμνουσι κατὰ τοὺς ὕπνους ἐφισταμένην φανερῶς διδόναι τὴν θεραπείαν, καὶ πολλοὺς τοῖς ἀπεγνωσμένοις πάθεσι συνεχομένους περιτυχόντας ὑγιασθῆναι· πρὸς δὲ τούτοις τὸ περὶ τὰς δυστοκούσας τῶν γυναικῶν τῆς ἐν ταῖς ὠδῖσι ταλαιπωρίας καὶ κινδύνων ἀπαλλάττειν τὴν θεόν. διὸ καὶ πολλῶν ἐκ παλαιῶν χρόνων σεσωσμένων, πεπλήρωται τὸ τέμενος ἀναθημάτων· καὶ ταῦτα οὔθ' ὑπὸ φυλακῆς, οὔθ' ὑπὸ τείχους ὀχυροῦ φυλαττόμενα, ἀλλ' ὑπὸ τῆς συνήθους δεισιδαιμονίας. περὶ μὲν οὖν ῥόδου καὶ χερρονήσου ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι. Περὶ δὲ τῆς κρήτης νῦν διέξιμεν. οἱ μὲν γὰρ τὴν κρήτην κατοικοῦντες φασὶν ἀρχαιοτάτους παρ' αὐτοῖς γενέσθαι τοὺς ὀνομαζομένους ἐτεόκρητας αὐτόχθονας· ὧν τὸν μὲν βασιλέα Κρῆτα καλούμενον, πλεῖστα καὶ μέγιστα κατὰ τὴν νῆσον εὑρεῖν τὰ δυνάμενα τὸν κοινὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ὠφελῆσαι. καὶ τῶν θεῶν δὲ τοὺς πλείστους μυθολογοῦσι παρ' ἑαυτοῖς γεγονέναι, τοὺς διὰ τὰς κοινὰς εὐεργεσίας τυχόντας ἀθανάτων τιμῶν· περὶ ὧν ἡμεῖς ἐν κεφαλαίοις τὰ παραδεδομένα διέξιμεν, ἀκολούθως τοῖς ἐνδοξοτάτοις τῶν τὰς κρητικὰς πράξεις συνταξαμένων. πρῶτοι τοίνυν τῶν εἰς μνήμην παραδεδομένων ᾤκησαν τῆς κρήτης περὶ τὴν ἴδην οἱ προσαγορευθέντες Ἰδαῖοι Δάκτυλοι. τούτους δ' οἱ μὲν ἑκατὸν τὸν ἀριθμὸν γεγονέναι παραδεδώκασιν, οἱ δὲ δέκα φασὶν ὑπάρχοντας, τυχεῖν ταύτης τῆς προσηγορίας, τοῖς ἐν ταῖς χερσὶ δακτύλοις ὄντας ἰσαρίθμους. ἔνιοι δ' ἱστοροῦσιν, ὧν ἐστι καὶ Ἔφορος, τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους γενέσθαι μὲν κατὰ τὴν ἴδην τὴν ἐν φρυγίᾳ, διαβῆναι δὲ μετὰ Μίνωος εἰς τὴν εὐρώπην· ὑπάρξαντας δὲ γόητας, ἐπιτηδεῦσαι τάς τε ἐπῳδὰς καὶ τελετὰς καὶ μυστήρια, καὶ περὶ σαμοθράκην διατρίψαντας, οὐ μετρίως ἐν τούτοις ἐκπλήττειν τοὺς ἐγχωρίους. καθ' ὃν δὴ χρόνον καὶ τὸν Ὀρφέα, φύσει διαφόρῳ κεχορηγημένον πρὸς ποίησιν καὶ μελῳδίαν, μαθητὴν γενέσθαι τούτων, καὶ πρῶτον εἰς τοὺς ἕλληνας ἐξενεγκεῖν τελετὰς καὶ μυστήρια. οἱ δ' οὖν κατὰ τὴν κρήτην Ἰδαῖοι Δάκτυλοι παραδέδονται τήν τε τοῦ πυρὸς χρῆσιν καὶ τὴν τοῦ χαλκοῦ καὶ σιδήρου φύσιν ἐξευρεῖν, τῆς ἀπτεραίων χώρας περὶ τὸν καλούμενον βερέκυνθον, καὶ τὴν ἐργασίαν δι' ἧς κατασκευάζεται. δόξαντας δὲ μεγάλων ἀγαθῶν ἀρχηγοὺς γεγενῆσθαι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, τιμῶν τυχεῖν ἀθανάτων. ἱστοροῦσι δ' αὐτῶν ἕνα μὲν προσαγορευθῆναι Ἡρακλέα, δόξῃ δὲ διενεγκόντα θεῖναι τὸν ἀγῶνα τῶν ὀλυμπίων. τοὺς δὲ μεταγενεστέρους ἀνθρώπους διὰ τὴν ὁμωνυμίαν δοκεῖν τὸν ἐξ Ἀλκμήνης συστήσασθαι τὴν τῶν ὀλυμπίων θέσιν. φασὶ δὲ σημεῖα τούτων διαμένειν, τὸ πολλὰς τῶν γυναικῶν ἔτι καὶ νῦν λαμβάνειν ἐπῳδὰς ἀπὸ τούτου τοῦ θεοῦ, καὶ περιάμματα ποιεῖν, ὡς γεγονότος αὐτοῦ γόητος, καὶ τὰ περὶ τὰς τελετὰς ἐπιτετηδευκότος. ἃ δὴ πλεῖστον κεχωρίσθαι τῆς Ἡρακλέους συνηθείας, τοῦ γεγονότος ἐξ Ἀλκμήνης. Μετὰ δὲ τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους ἱστοροῦσι γενέσθαι Κουρῆτας ἐννέα. τούτους δ' οἱ μὲν μυθολογοῦσι γεγονέναι γηγενεῖς, οἱ δ' ἀπογόνους τῶν Ἰδαίων Δακτύλων. κατοικεῖν δ' αὐτοὺς τῶν ὀρῶν τοὺς συνδένδρους καὶ φαραγγώδεις τόπους, καὶ τὸ σύνολον ἰδε-

Ἀλκμήνης τὴν τῶν ὀλυμπίων [illegible]

ἔχοντας σκέπην καὶ ὑπόδυσιν φυσικήν, διὰ τὸ μήπω κατασκευὰς οἰκιῶν εὑρῆσθαι. διενεγκεῖν δ' αὐτοὺς συνέσει, πολλὰ τῶν κοινῇ χρησίμων καταδεῖξαι· τάς τε γὰρ ποίμνας τῶν προβάτων τούτους ἀθροῖσαι πρώτους, καὶ τὰ γένη τῶν ἄλλων βοσκημάτων ἐξημερῶσαι, καὶ τὰ περὶ τὰς μελιττουργίας καταδεῖξαι. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν τοξικὴν καὶ τὰς κυνηγίας εἰσηγήσασθαι, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινῆς ὁμιλίας καὶ συμβιώσεως, ἔτι δ' ὁμονοίας καί τινος εὐταξίας ἀρχηγοὺς γενέσθαι. εὑρεῖν δὲ καὶ ξίφη καὶ κράνη καὶ τὰς ἐνοπλίους ὀρχήσεις, δι' ὧν ποιοῦντας μεγάλους ψόφους ἐξαπατᾶν τὸν Κρόνον. φασὶ δ' αὐτοὺς τὸν Δία, λάθρα τοῦ πατρὸς Κρόνου παραδούσης τῆς Ῥέας τῆς μητρός, ὑποδέξασθαι καὶ θρέψαι· περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος μέλλοντας ἡμᾶς δηλοῦν, ἀναγκαῖον ἀναλαβεῖν μικρὸν ἀνωτέρω τὴν διήγησιν. Μυθολογοῦσι γὰρ οἱ Κρῆτες γενέσθαι κατὰ τὴν τῶν Κουρήτων ἡλικίαν τοὺς καλουμένους Τιτᾶνας. τούτους δὲ τῆς Κνωσίας χώρας ἔχειν τὴν οἴκησιν, ὅπου περ ἔτι καὶ νῦν δείκνυται θεμέλια Ῥέας οἰκόπεδα, καὶ κυπαρίσσων ἄλσος ἐκ παλαιῶν χρόνων ἀνειμένον. ὑπάρξαι δὲ τὸν ἀριθμὸν ἓξ μὲν ἄνδρας, πέντε δὲ γυναῖκας, ὡς μέν τινες μυθολογοῦσιν, Οὐρανοῦ καὶ Γῆς ὄντας· ὡς δέ τινες φασίν, ἔκ τινος τῶν Κουρήτων, καὶ μητρὸς Τιταίας, ἀφ' ἧς αὐτοὺς ταύτης τετευχέναι τῆς προσηγορίας. ἄρσενας μὲν οὖν γενέσθαι τόν τε Κρόνον καὶ Ὑπερίονα καὶ Κοῖον, ἔτι δὲ Ἰαπετὸν, καὶ Κρειὸν, καὶ τὸν τελευταῖον Ὠκεανόν· ἀδελφὰς δὲ τούτων τήν τε Ῥέαν καὶ Θέμιν, καὶ Μνημοσύνην, ἔτι δὲ Φοίβην, καὶ Τηθύν. ὧν ἕκαστον τινῶν εὑρετὴν γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ διὰ τὴν εἰς ἅπαντας εὐεργεσίαν τυχεῖν τιμῶν καὶ μνήμης ἀενάου. τὸν μὲν οὖν Κρόνον ὄντα πρεσβύτατον, βασιλέα γενέσθαι, καὶ τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ἐξ ἀγρίου διαίτης εἰς βίον ἥμερον μεταστῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδοχῆς μεγάλης τυχόντα, πολλοὺς ἐπελθεῖν τῆς οἰκουμένης τόπους. εἰσηγήσασθαι δ' αὐτὸν ἅπασι τήν τε δικαιοσύνην καὶ τὴν ἁπλότητα τῆς ψυχῆς. διὸ καὶ τοὺς ἐπὶ Κρόνου γενομένους ἀνθρώπους παραδεδόσθαι τοῖς μεταγενεστέροις εὐήθεις καὶ ἀκάκους παντελῶς, ἔτι δ' εὐδαίμονας γεγονέναι. δυναστεῦσαι δ' αὐτὸν μάλιστα τῶν πρὸς ἑσπέραν τόπων, καὶ μεγίστης ἀξιωθῆναι τιμῆς. διὸ καὶ μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων παρά τε Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις, ὅτε ἦν ἡ πόλις αὕτη, ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πλησιοχώροις ἔθνεσιν, ἐπιφανεῖς ἑορτὰς καὶ θυσίας γενέσθαι τούτῳ τῷ θεῷ, καὶ πολλοὺς τόπους ἐπωνύμους αὐτοῦ γενέσθαι. διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐνομίας, ἀδίκημα μὲν μηδὲν ὅλως ὑπὸ μηδενὸς συντελεῖσθαι, πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τούτου ταττομένους μακάριον βίον ἐζηκέναι, πάσης ἡδονῆς ἀνεμποδίστως ἀπολαύοντας. περὶ δὲ τούτων καὶ τὸν ποιητὴν Ἡσίοδον ἐπιμαρτυρεῖν ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν, Οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν, Ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον, ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες, Νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀιζύος. οὐδέ τι δειλὸν Γῆρας ἐπῆν. αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι Τέρποντ' ἐν θαλίῃσι, κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων. Θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι. ἐσθλὰ δὲ πάντα Τοῖσιν ἔην, καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον. οἱ δ' ἐθελημοὶ Ἥσυχοι ἔργα νέμοντο σὺν ἐσθλοῖσι πολέεσσι, Ἀφνειοὶ μήλοισι, φίλοι μακάρεσσι θεοῖσι. περὶ μὲν οὖν Κρόνου ταῦτα μυθολογοῦσιν. Ὑπερίονα δέ φασι τήν τε ἡλίου κίνησιν καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ἔτι δὲ τὰς ὥρας τὰς συντελουμένας ὑπὸ τούτων, πρῶτον ἐξ ἐπιμελείας καὶ παρατηρήσεως κατανοήσαντα, τοῖς ἄλλοις εἰς γνῶσιν παραδοῦναι· καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν πατέρα τούτων ὀνομασθῆναι, καθαπερεὶ γεγεννηκότα τὴν τούτων θεωρίαν καὶ φύσιν. ἐκ Κοίου μὲν καὶ Φοίβης Λητὼ γενέσθαι· Ἰαπετοῦ δὲ Προμηθέα, τὸν παραδεδομένον μὲν ὑπό τινων μυθογράφων ὅτι τὸ πῦρ κλέψας παρὰ τῶν θεῶν ἔδωκε

γρ. ἄπρηκτοι. καὶ ἄτερ χαλεποῖο πόνοιο, Νούσων τ' ἀργαλέων τε ἀπάνευθε. οὐδὲ μάλα τι Γῆρας

γρ. θεοὶ ζώεσκον

γρ. ἔσκεν

τοῖς ἀνθρώποις· πρὸς ἀλήθειαν δ' εὑρετὴν γενόμενον τῆς πυρείας ἐξ ἧς ἐκκαίεται τὸ πῦρ. τῶν δὲ Τιτανίδων φασὶ Μνημοσύνην λογισμοὺς εὑρεῖν, καὶ τὰς τῶν ὀνομάτων θέσεις ἑκάστῳ τῶν ὄντων τάξαι, δι' ὧν καὶ δηλοῦμεν ἕκαστα, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλοῦμεν· ἅ τινες τὸν Ἑρμῆν φασιν εἰσηγήσασθαι. προσάπτουσι δὲ τῇ θεᾷ ταύτῃ καὶ τὰ πρὸς ἀνάμνησιν καὶ μνήμην γινόμενα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· ἀφ' ὧν δὴ καὶ τῆς προσηγορίας τυχεῖν αὐτὴν ταύτης. Θέμιν δὲ μυθολογοῦσι μαντείας καὶ θυσίας καὶ θεσμοὺς τοὺς περὶ τῶν θεῶν πρώτην εἰσηγήσασθαι, καὶ τὰ περὶ τὴν εὐνομίαν καὶ εἰρήνην καταδεῖξαι. διὸ καὶ θεσμοφύλακας καὶ θεσμοθέτας ὀνομάζεσθαι τοὺς τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ὅσια καὶ τοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμους διαφυλάττοντας· καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, καθ' ὃν δὴ χρόνον τοὺς χρησμοὺς διδόναι μέλλῃ, θεμιστεύειν λέγομεν, ἀπὸ τοῦ τὴν Θέμιν εὑρέτειαν γεγονέναι τῶν χρησμῶν. οὗτοι μὲν οὖν οἱ θεοὶ πολλὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον εὐεργετήσαντες, οὐ μόνον ἀθανάτων τιμῶν ἠξιώθησαν, ἀλλὰ καὶ πρῶτοι τὸν Ὄλυμπον ἐνομίσθησαν οἰκεῖν μετὰ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν. Κρόνου δὲ καὶ Ῥέας λέγεται γενέσθαι τήν τε Ἑστίαν καὶ Δήμητραν καὶ Ἥραν, ἔτι δὲ Δία καὶ Ποσειδῶνα καὶ Ἅδην. τούτων δὲ λέγεται τὴν μὲν Ἑστίαν τὴν τῶν οἰκιῶν κατασκευὴν εὑρεῖν, καὶ διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην παρὰ πᾶσι σχεδὸν ἀνθρώποις ἐν πάσαις οἰκίαις καθιδρυθῆναι, τιμῶν καὶ θυσιῶν τυγχάνουσαν. Δήμητραν δὲ, τοῦ σίτου φυομένου μὲν ὡς ἔτυχε μετὰ τῆς ἄλλης βοτάνης, ἀγνοουμένου δὲ παρὰ ἀνθρώποις, πρώτην συγκομίσαι, καὶ τὴν κατεργασίαν αὐτοῦ καὶ φυλακὴν ἐπινοῆσαι, καὶ σπείρειν καταδεῖξαι. εὑρεῖν μὲν οὖν αὐτὴν τὸν σῖτον πρὸ τοῦ γεννῆσαι τὴν θυγατέρα Περσεφόνην· μετὰ δὲ τὴν ταύτης γένεσιν καὶ τὴν ὑπὸ Πλούτωνος ἁρπαγὴν, ἐμπρῆσαι πάντα τὸν καρπὸν, διά τε τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τὸν Δία, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ λύπην. μετὰ δὲ τὴν εὕρεσιν τῆς Περσεφόνης διαλλαγῆναί τε τῷ Διὶ, καὶ τῷ Τριπτολέμῳ δοῦναι τὸν τοῦ σίτου σπόρον, ᾧ συντάξαι πᾶσιν ἀνθρώποις μεταδοῦναι τῆς τε δωρεᾶς, καὶ τὰ περὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ σπόρου διδάξαι. λέγουσι δέ τινες ὅτι καὶ νόμους εἰσηγήσατο καθ' οὓς ἀλλήλοις τὸ δίκαιον διδόναι συνεθίσθησαν ἄνθρωποι, καὶ τὴν παραδοῦσαν αὐτοῖς θεὰν ἀπὸ τούτων θεσμοφόρον προσηγόρευσαν. μεγίστων γὰρ ἀνθρώποις ἀγαθῶν αἰτίαν γεγονυῖαν, ἐπιφανεστάτων τυχεῖν τιμῶν καὶ θυσιῶν, ἔτι δ' ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων μεγαλοπρεπεστάτων, οὐ παρ' Ἕλλησι μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς βαρβάροις, ὅσοι τῆς τροφῆς ταύτης ἐκοινώνησαν. ἀμφισβητοῦσι δὲ περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ καρποῦ τούτου πολλοί, τὴν θεὸν φάμενοι παρ' ἑαυτοῖς πρώτοις ὀφθῆναι, καὶ τὴν τούτου φύσιν τε καὶ χρῆσιν καταδεῖξαι. Αἰγύπτιοι μὲν γὰρ λέγουσι τήν τε Δήμητραν καὶ τὴν Ἶσιν τὴν αὐτὴν εἶναι, καὶ εἰς Αἴγυπτον ἐνεγκεῖν πρώτην τὸ σπέρμα, ἀρδεύοντος μὲν εὐκαίρως τὰ πεδία τοῦ Νείλου ποταμοῦ, τὰς δ' ὥρας ἄριστα τῆς χώρας ταύτης κεκραμένης. τοὺς δ' Ἀθηναίους, καίπερ ἀποφαινομένους τὴν εὕρεσιν τοῦ καρποῦ τούτου γεγενημένην παρ' αὐτοῖς, ὅμως μαρτυρεῖν αὐτὸν ἑτέρωθεν κεκομισμένον εἰς τὴν Ἀττικήν. τὸν γὰρ τόπον τὸν ἐξ ἀρχῆς δεξάμενον τὴν δωρεὰν ταύτην Ἐλευσῖνα προσαγορευθῆναι, ἀπὸ τοῦ παρ' ἑτέρων ἐλθεῖν τὸ σπέρμα τοῦ σίτου κομισθέντος. οἱ δὲ Σικελιῶται νῆσον ἱερὰν Δήμητρος καὶ Κόρης οἰκοῦντες, εἰκὸς εἶναί φασι τὴν δωρεὰν ταύτην πρώτοις τοῖς τὴν προσφιλεστάτην χώραν νεμομένοις δοθῆναι. ἄτοπον μὲν γὰρ ὑπάρχειν, τὴν εὐκαρποτάτην αὐτὴν ὡς ἰδίαν ποιήσασθαι, τῆς δ' εὐεργεσίας ὡς μηδὲν προσηκούσης μὴ μεταδοῦναι, καὶ ταῦτ' ἐν αὐτῇ τὴν οἴκησιν ἔχουσαν. εἴπερ καὶ τῆς Κόρης ταύτης τὴν ἁρπαγὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ γεγονέναι συμπεφώνηται. εἶναι δὲ καὶ τὴν χώραν οἰκειοτάτην τούτοις τοῖς καρποῖς·

γρ. ἀποδοῦναι

γρ. μεγαλοπρεπῶν,

γρ. κομίσαι

ἐν οἷς καὶ τὸν ποιητὴν λέγειν, Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται, Πυροὶ καὶ κριθαί. περὶ μὲν οὖν Δήμητρος τοιαῦτα μυθολογοῦσι. Τῶν δ' ἄλλων θεῶν τῶν ἐκ Κρόνου καὶ Ῥέας γεγενημένων φασὶν οἱ Κρῆτες Ποσειδῶνα μὲν πρῶτον χρήσασθαι ταῖς κατὰ θάλασσαν ἐργασίαις, καὶ στόλους συστήσασθαι, παραδόντος αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην τοῦ Κρόνου. διὸ καὶ παραδίδοσθαι τοῖς ἐπιγινομένοις τοῦτον κύριον ὑπάρχειν τῶν κατὰ θάλασσαν πραττομένων, καὶ θυσίαις ὑπὸ τῶν ναυτιλλομένων τιμᾶσθαι. προσάπτουσι δ' αὐτῷ καὶ τὸ τοὺς ἵππους δαμάσαι πρῶτον, καὶ τὴν ἐπιστήμην καταδεῖξαι τὴν περὶ τὴν ἱππικήν, ἀφ' ἧς ἵππειον αὐτὸν ὀνομάσθαι. τὸν δ' Ἅδην λέγεται τὰ περὶ τὰς ταφὰς καὶ τὰς ἐκφορὰς καὶ τιμὰς τῶν τεθνεώτων καταδεῖξαι, τὸν πρὸ τοῦ χρόνον μηδεμιᾶς οὔσης ἐπιμελείας περὶ αὐτούς. διὸ καὶ τῶν τετελευτηκότων ὁ θεὸς οὗτος παρείληπται κυριεύειν, ἀπονεμηθείσης τὸ παλαιὸν αὐτῷ τῆς τούτων ἀρχῆς καὶ φροντίδος. Περὶ δὲ τῆς τοῦ Διὸς γενέσεώς τε καὶ βασιλείας διαφωνεῖται· καί τινές μέν φασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἐξ ἀνθρώπων τοῦ Κρόνου μετάστασιν εἰς θεούς, διαδέξασθαι τὴν βασιλείαν, οὐ βίᾳ κατισχύσαντα τὸν πατέρα, νομίμως δὲ καὶ δικαίως ἀξιωθέντα ταύτης τῆς τιμῆς. τινὲς δὲ μυθολογοῦσι τῷ Κρόνῳ γενέσθαι λόγιον περὶ τῆς τοῦ Διὸς γενέσεως, ὅτι παρελεῖται τὴν βασιλείαν αὐτοῦ βιαίως ὁ γεννηθεὶς παῖς. διόπερ τὸν μὲν Κρόνον τὰ γεννώμενα παιδία πλεονάκις ἀφανίζειν, τὴν δὲ Ῥέαν ἀγανακτήσασαν, καὶ μὴ δυναμένην μεταθεῖναι τὴν προαίρεσιν τἀνδρός, τὸν Δία τεκοῦσαν ἐν τῇ προσαγορευομένῃ Ἴδῃ κλέψαι, καὶ δοῦναι λάθρα τοῖς Κούρησιν ἐκθρέψαι, τοῖς κατοικοῦσι πλησίον ὄρους τῆς Ἴδης. τούτους δ' ἀπενέγκαντας εἴς τι ἄντρον παραδοῦναι ταῖς νύμφαις, παρακελευσαμένους τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι. αὗται δὲ μέλι καὶ γάλα μίσγουσαι τὸ παιδίον ἔθρεψαν, καὶ τῆς αἰγὸς τῆς ὀνομαζομένης Ἀμαλθείας τὸν μαστὸν εἰς διατροφὴν παρείχοντο. σημεῖα δὲ πολλὰ μέχρι τοῦ νῦν διαμένειν τῆς γενέσεως καὶ διατροφῆς τοῦ θεοῦ τούτου κατὰ τὴν νῆσον. φερομένου μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν Κουρήτων αὐτοῦ νηπίου, φασὶν ἀποπεσεῖν τὸν ὀμφαλὸν περὶ τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Τρίτωνα· καὶ τὸ χωρίον δὲ τοῦτο καθιερωθέν, ἀπὸ τοῦ τότε συμβάντος ὀμφαλὸν προσαγορευθῆναι, καὶ τὸ περικείμενον πεδίον ὁμοίως ὀμφάλειον. κατὰ δὲ τὴν Ἴδην, ἐν ᾗ συνέβη τραφῆναι τὸν θεόν, τό τε ἄντρον ἐν ᾧ τὴν δίαιταν εἶχε, καθιερῶσθαι, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν λειμῶνες ὁμοίως ἀνεῖνται, περὶ τὴν ἀκρώρειαν ὄντες. τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον καὶ μυθολογούμενον περὶ τῶν μελιττῶν οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν. τὸν γὰρ θεόν φασιν ἀθάνατον μνήμην τῆς πρὸς αὐτὰς οἰκειότητος διαφυλάξαι βουλόμενον, ἀλλάξαι μὲν τὴν χρόαν αὐτῶν, καὶ ποιῆσαι χαλκῷ χρυσοειδεῖ παραπλησίαν· τοῦ τόπου δ' ὄντος ὑψηλοῦ καθ' ὑπερβολήν, καὶ πνευμάτων τε μεγάλων ἐν αὐτῷ γινομένων, καὶ χιόνος πολλῆς πιπτούσης, ἀνεπαισθήτους αὐτὰς καὶ ἀπαθεῖς ποιῆσαι, δυσχειμερωτάτους τόπους νεμομένας. τῇ θρεψάσῃ δ' αἰγὶ τιμάς τε τινὰς ἄλλας ἀπονεῖμαι, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἀπ' αὐτῆς λαβεῖν, αἰγίοχον ἐπονομασθέντα. ἀνδρωθέντα δ' αὐτόν φασι πρῶτον πόλιν κτίσαι παρὰ τὴν Δίκταν, ὅπου καὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ γενέσθαι μυθολογοῦσιν, ἧς ἐκλειφθείσης ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις, διαμένειν ἔτι καὶ νῦν ἔρματα τῶν θεμελίων. διενέγκαι δὲ τὸν θεὸν τοῦτον ἁπάντων ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀρεταῖς. διὸ καὶ παραλαβόντα τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ Κρόνου, πλεῖστα καὶ μέγιστα τὸν ἀνθρώπινον βίον ὠφελῆσαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἁπάντων καταδεῖξαι περὶ τῶν ἀδικημάτων τὸ δίκαιον ἀλλήλοις διδόναι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦ βίᾳ τι πράττειν ἀποστῆσαι· κρίσει δὲ καὶ δικαστηρίῳ τὰς ἀμφισβητήσεις διαλύειν. καθόλου δὲ τὰ περί τε τῆς εὐνομίας καὶ τῆς εἰρήνης προσαναπληρῶσαι, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πείθοντα, τοὺς δὲ φαύλους τῇ τιμωρίᾳ καὶ τῷ

γρ. μυθολογοῦσι.

γρ. περὶ

γρ. εὐεργετῆσαι.

φόβῳ καταπεπληγμένοι. ἐπελθεῖν δ' αὐτὸν καὶ τὴν οἰκουμένην σχεδὸν ἅπασαν, τοὺς μὲν
λῃστὰς καὶ ἀσεβεῖς ἀναιροῦντα, τὴν δ' ἰσότητα καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰσηγούμενον· ὅτε δὴ
φασὶν αὐτὸν καὶ τοὺς γίγαντας ἀνελεῖν, ἐν μὲν Κρήτῃ τοὺς περὶ Μύλινον, κατὰ δὲ τὴν Φρυ-
γίαν τοὺς περὶ Τυφῶνα. πρὸ δὲ τῆς μάχης τῆς πρὸς τοὺς γίγαντας τοὺς ἐν Κρήτῃ, λέ-
γεται τὸν Δία θῦσαι βοῦν Ἡλίῳ καὶ Οὐρανῷ καὶ Γῇ. ἐπὶ δὲ τῶν ἱερῶν ἁπάντων φανῆναι τὰ
παρ' αὐτῶν ἐπικριθέντα, προφαινόντων ἐπισήμως τὸ κράτος καὶ ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν πολεμίων
πρὸς αὐτούς· ἀκόλουθον δὲ τούτοις γενέσθαι καὶ τοῦ πολέμου τὸ τέλος. αὐτομολῆσαι μὲν γὰρ
ἐκ τῶν πολεμίων Μουσαῖον, καὶ τυχεῖν ὡρισμένων τιμῶν· κατακοπῆναι δ' ὑπὸ τῶν θεῶν
ἅπαντας τοὺς ἀντιταξαμένους. συστῆναι δὲ καὶ ἄλλους πολέμους αὐτῷ πρὸς γίγαντας, τῶν
μὲν Μακεδονίας περὶ τὴν Παλλήνην· τῶν δ' Ἰταλίας κατὰ τὸ πεδίον ὃ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ
τοῦ κατακεκαυμένου τόπου Φλεγραῖον ὠνομάζετο, κατὰ δὲ τοὺς ὕστερον χρόνους Κυμαῖον
προσηγορεύθη. κολασθῆναι δὲ τοὺς γίγαντας ὑπὸ Διὸς διὰ τὴν εἰς τοὺς ἄλλους
ἀνθρώπους παρανομίαν, καὶ διὰ τὸ ταῖς τοῦ σώματος ὑπεροχαῖς καὶ ῥώμαις πε-
ποιθότας, καταδουλοῦσθαι μὲν τοὺς πλησιοχώρους, ἀπειθεῖν δὲ τοῖς περὶ τοῦ δικαίου
τιθεμένοις νόμοις· πόλεμον δ' ἐκφέρειν πρὸς τοὺς διὰ τὰς κοινὰς εὐεργεσίας ὑπὸ
πάντων θεοὺς νομιζομένους. τὸν οὖν Δία λέγουσι μὴ μόνον ἄρδην ἐξ ἀνθρώπων ἀ-
φανίσαι τοὺς ἀσεβεῖς καὶ πονηρούς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρίστοις τῶν τε θεῶν καὶ ἡρώων, ἔτι δὲ ἀνδρῶν
τὰς ἀξίας ἀπονέμειν τιμάς. διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς
δυνάμεως, συμφώνως αὐτῷ παρὰ πάντων συγκεχωρῆσθαι τήν τε βασιλείαν εἰς τὸν
ἀεὶ χρόνον, καὶ τὴν οἴκησιν τὴν ἐν Ὀλύμπῳ. καταδειχθῆναι δὲ καὶ θυσίας αὐτῷ συντελεῖν
ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, καὶ μετὰ τὴν ἐκ γῆς μετάστασιν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐγγενέσθαι δό-
ξας δικαίας ἐν ταῖς τῶν εὖ πεπονθότων ψυχαῖς, ὡς ἁπάντων τῶν γινομένων κατ' οὐρανὸν τοῦτον
εἴη κύριος· λέγω δὲ ὄμβρων τε καὶ βροντῶν καὶ κεραυνῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. διόπερ
αὐτὸν προσαγορευθῆναι Ζῆνα μὲν, ἀπὸ τοῦ δοκεῖν τοῖς ἀνθρώποις αἴτιον εἶναι τοῦ ζῆν, ταῖς ἐκ
τοῦ περιέχοντος εὐκρασίαις τοὺς καρποὺς ἀνάγοντα πρὸς τέλος· πατέρα δὲ, διὰ τὴν
φροντίδα καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν εἰς ἅπαντας, ἔτι δὲ καὶ τὸ δοκεῖν ὥσπερ ἀρχηγὸν εἶναι τοῦ γένους
τῶν ἀνθρώπων· ὕπατον δὲ καὶ βασιλέα, διὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ὑπεροχήν· εὐβουλέα δὲ καὶ μη-
τιέτην, διὰ τὴν ἐν τῷ βουλεύεσθαι καλῶς σύνεσιν. μυθολογοῦσι δὲ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν κατὰ
τὴν Κρήτην ἐκ Διὸς ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ γεννηθῆναι· διὸ καὶ Τριτογένει-
αν ἐπονομασθῆναι. ἔστι δὲ καὶ νῦν ἔτι περὶ τὰς πηγὰς ταύτας ἱερὸν ἅγιον τῆς θεοῦ ταύ-
της, ἐν ᾧ τόπῳ τὴν γένεσιν αὐτῆς ὑπάρξαι μυθολογοῦσι. λέγουσι δὲ καὶ τοὺς γάμους
τούς τε Διὸς καὶ τῆς Ἥρας ἐν τῇ Κνωσσίων χώρᾳ γενέσθαι κατά τινα τόπον πλησίον τοῦ Θή-
ρηνος ποταμοῦ, καθ' ὃν νῦν ἱερόν ἐστιν, ἐν ᾧ θυσίας κατ' ἐνιαυτὸν ἁγίους ὑπὸ τῶν
ἐγχωρίων ἱερέων συντελεῖσθαι, καὶ τοὺς γάμους ἀπομιμεῖσθαι, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς γενέ-
σθαι παρεδόθη. τοὺς δὲ Διὸς ἐκγόνους φασὶ γενέσθαι, θεὰς μὲν, Ἀφροδίτην καὶ Χάρι-
τας, πρὸς δὲ ταύταις Εἰλείθυιαν, καὶ τὴν ταύτης συνεργὸν Ἄρτεμιν, καὶ τὰς προσαγορευο-
μένας Ὥρας, Εὐνομίαν τε καὶ Δίκην, ἔτι δ' Εἰρήνην· θεοὺς δὲ, Ἥφαιστον καὶ Ἄρεα καὶ Ἀπόλ-
λωνα, πρὸς δὲ τούτοις Ἑρμῆν. τούτων δ' ἑκάστῳ μυθολογοῦσι τὸν Δία τῶν εὑρεθέντων
ὑπ' αὐτοῦ καὶ συντελουμένων ἔργων τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τιμὰς τῆς εὑρέσεως ἀπο-
νεῖμαι, βουλόμενον αἰώνιον αὐτοῖς περιποιῆσαι μνήμην παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. πα-
ραδοθῆναι δὲ τῇ μὲν Ἀφροδίτῃ τήν τε τῶν παρθένων ἡλικίαν, ἐν οἷς χρόνοις δεῖ γαμεῖν
αὐτάς, καὶ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν τὴν ἔτι καὶ νῦν ἐν τοῖς γάμοις γινομένην μετὰ θυ-
σιῶν καὶ σπονδῶν, ἃς ποιοῦσιν ἄνθρωποι τῇ θεῷ ταύτῃ. προθύουσι δὲ πρότερον ἁπάν-

γρ. [illegible]

γρ. ἀεί

γρ. παριδόθη.

τες τοῦ Διὸς τοῦ τελείου, καὶ Ἥρας τελείας, διὰ τὸ τούτους ἀρχηγοὺς γεγονέναι καὶ πρώτους εὑρετὰς, καθότι προείρηται. ταῖς δὲ Χάρισι δοθῆναι τὴν τῆς ὄψεως κόσμησιν, καὶ τὸ σχηματίζειν ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος πρὸς τὸ βέλτιον καὶ προσηνὲς τοῖς θεωροῦσι· πρὸς δὲ τούτοις τὸ κατάρχειν εὐεργεσίας, καὶ πάλιν ἀμείβεσθαι ταῖς προσηκούσαις χάρισι τοὺς εὐποιήσαντας. Εἰλείθυιαν δὲ λαβεῖν τὴν περὶ τὰς τικτούσας ἐπιμέλειαν, καὶ θεραπείαν τῶν ἐν τῷ τίκτειν κακοπαθουσῶν· διὸ καὶ τὰς ἐν τοῖς τοιούτοις κινδυνευούσας γυναῖκας ἐπικαλεῖσθαι μάλιστα τὴν θεὸν ταύτην. Ἄρτεμιν δέ φασιν εὑρεῖν τὴν τῶν νηπίων παιδίων θεραπείαν, καὶ τροφάς τινας ἁρμοζούσας τῇ φύσει τῶν βρεφῶν· ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ κουροτρόφον αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. τῶν δ' ὀνομαζομένων Ὡρῶν ἑκάστῃ δοθῆναι τὴν ἐπώνυμον τάξιν τε καὶ τοῦ βίου διακόσμησιν, ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν ἀνθρώπων ὠφελείᾳ. μηδὲν γὰρ εἶναι μᾶλλον δυνάμενον εὐδαίμονα βίον παρασκευάσαι τῆς εὐνομίας καὶ δίκης καὶ εἰρήνης. Ἀθηνᾷ δὲ προσάπτουσι τήν τε τῶν ἐλαιῶν ἡμέρωσιν καὶ φυτείαν παραδοῦναι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὴν τοῦ καρποῦ τούτου κατεργασίαν. πρὸ γὰρ τοῦ γενέσθαι τὴν θεὸν ταύτην ὑπάρξαι μὲν τὸ γένος τοῦτο τῶν δένδρων μετὰ τῆς ἄλλης ἀγρίας ὕλης, τὴν μέντοι γ' ἐπιμέλειαν ταύτης οὐκ εἶναι, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν ἔτι καὶ νῦν γινομένην περὶ τούτων. πρὸς δὲ τούτοις τὴν τῆς ἐσθῆτος κατασκευήν, καὶ τὴν τεκτονικὴν τέχνην, ἔτι δὲ πολλὰ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις εἰσηγήσασθαι τοῖς ἀνθρώποις. εὑρεῖν δὲ καὶ τὴν τῶν αὐλῶν κατασκευὴν καὶ τὴν διὰ τούτων συντελουμένην μουσικήν, καὶ τὸ σύνολον πολλὰ τῶν φιλοτέχνων ἔργων, ἀφ' ὧν ἐργάνην αὐτὴν προσαγορεύεσθαι. ταῖς δὲ Μούσαις δοθῆναι παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν τῶν γραμμάτων εὕρεσιν, καὶ τὴν τῶν ἐπῶν σύνθεσιν τὴν προσαγορευομένην ποιητικήν. πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας ὅτι Σύροι μὲν εὑρεταὶ τῶν γραμμάτων εἰσί, παρὰ δὲ τούτων Φοίνικες μαθόντες τοῖς Ἕλλησι παραδεδώκασιν, οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ μετὰ Κάδμου πλεύσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Ἕλληνας τὰ γράμματα φοινίκια προσαγορεύειν· φασὶ τοὺς Φοίνικας οὐκ ἐξ ἀρχῆς εὑρεῖν, ἀλλὰ τοὺς τύπους τῶν γραμμάτων μεταθεῖναι μόνον, καὶ τῇ γραφῇ ταύτῃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων χρήσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο τυχεῖν τῆς προειρημένης προσηγορίας. Ἥφαιστον δὲ λέγουσιν εὑρετὴν γενέσθαι τῆς περὶ τὸν σίδηρον ἐργασίας ἁπάσης, καὶ τῆς περὶ τὸν χαλκὸν καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐργασίαν ἐπιδέχεται· καὶ τὰς ἄλλας δὲ χρείας τὰς τοῦ πυρὸς ἁπάσας προσεξευρεῖν, καὶ παραδοῦναι τοῖς τε τὰς τέχνας ἐργαζομένοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις. διόπερ οἵ τε τῶν τεχνῶν τούτων δημιουργοὶ τὰς εὐχὰς καὶ θυσίας τούτῳ τῷ θεῷ μάλιστα ποιοῦσι, καὶ τὸ πῦρ οὗτοί τε καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι προσαγορεύουσιν Ἥφαιστον, εἰς μνήμην καὶ τιμὴν ἀθάνατον τιθέμενοι τὴν ἐξ ἀρχῆς τῷ κοινῷ βίῳ δεδομένην εὐεργεσίαν. τὸν Ἄρην δὲ μυθολογοῦσι πρῶτον κατασκευάσαι πανοπλίαν, καὶ στρατιώτας καθοπλίσαι, καὶ τὴν ἐν ταῖς μάχαις ἐναγώνιον ἐνέργειαν εἰσηγήσασθαι, φονεύοντα τοὺς ἀπειθοῦντας τοῖς θεοῖς. Ἀπόλλωνα δὲ τῆς κιθάρας εὑρετὴν ἀναγορεύουσι, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν μουσικῆς· ἔτι δὲ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἐξενεγκεῖν, διὰ τῆς μαντικῆς τέχνης γινομένην, δι' ἧς τὸ παλαιὸν συνέβαινε θεραπείας τυγχάνειν τοὺς ἀρρωστοῦντας. εὑρετὴν δὲ καὶ τοῦ τόξου γενόμενον, διδάξαι τοὺς ἐγχωρίους τὰ περὶ τὴν τοξείαν· ἀφ' ἧς αἰτίας μάλιστα παρὰ τοῖς Κρησὶν ἐζηλῶσθαι τὴν τοξικήν, καὶ τὸ τόξον σκυθικὸν ὀνομασθῆναι. Ἀπόλλωνος δὲ καὶ Κορωνίδος Ἀσκληπ[illegible]θέντα, καὶ πολλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν εἰς ἰατρικὴν μαθόντα, προσεξευρεῖν τήν τ[illegible]ργίαν καὶ τὰς τῶν φαρμάκων σκευασίας καὶ ῥιζῶν δυνάμεις, καὶ καθόλου προβιβάσαι τὴν τέχνην ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὡς ἀρχηγὸν αὐτῆς καὶ κτίστην τιμᾶσθαι. τῷ δ' Ἑρμῇ προσάπτουσι τὰς ἐν τοῖς πολέμοις

γινομένας ἐπικηρυκείας καὶ διαλλαγὰς καὶ σπονδάς· καὶ τὸ τούτων σύνθημα κηρύκειον, ὃ φορεῖν εἰώθασιν οἱ περὶ τῶν τοιούτων τοὺς λόγους ποιούμενοι, καὶ διὰ τούτου τυγχάνοντες παρὰ τοῖς πολεμίοις ἀσφαλείας. ὅθεν δὴ καὶ κοινὸν Ἑρμῆν ὀνομάζεσθαι, διὰ τὸ τὴν ὠφέλειαν ἀμφοτέροις εἶναι κοινὴν τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ τὴν εἰρήνην μεταλαμβάνουσι. φασὶ δ' αὐτὸν καὶ μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐμπορείας κέρδη πρῶτον ἐπινοῆσαι, καὶ τὸ λάθρα τὰ τῶν ἄλλων σφετερίζεσθαι. παραδεδόσθαι δ' αὐτὸν καὶ κήρυκα τῶν θεῶν, ἔτι δ' ἄγγελον ἄριστον, διὰ τὸ σαφῶς αὐτὸν ἕκαστα τῶν εἰς ἐντολὴν δοθέντων ἑρμηνεύειν. ἀφ' οὗ καὶ τετευχέναι τῆς προσηγορίας αὐτὸν ταύτης, οὐχ εὑρετὴν τῶν ὀνομάτων καὶ λέξεων γεγενημένον, ὥς τινες φασίν, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀπαγγελίας ἄρτιον καὶ σαφὲς ἐκπεποιηκότα περιττότερον τῶν ἄλλων. εἰσηγητὴν δ' αὐτὸν καὶ παλαίστρας γενέσθαι, καὶ τὴν Ἀπόλλωνος ἀπὸ τῆς χελώνης λύραν ἐπινοῆσαι, μετὰ τὴν Ἀπόλλωνος πρὸς Μαρσύαν σύγκρισιν· καθ' ἣν λέγεται τὸν Ἀπόλλωνα νικήσαντα, καὶ τιμωρίαν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν λαβόντα παρὰ τοῦ λειφθέντος, μεταμεληθῆναι, καὶ τὰς ἐκ τῆς κιθάρας χορδὰς ἐκρήξαντα, μέχρι τινὸς χρόνου τῆς ἐν αὐτῇ μουσικῆς ἀποστῆναι. Διόνυσον δὲ μυθολογοῦσιν εὑρετὴν γενέσθαι τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς περὶ ταύτην ἐργασίας, ἔτι δ' οἰνοποιίας· καὶ τοῦ πολλοὺς τῶν ἐκ τῆς ὀπώρας καρπῶν ἀποθησαυρίζειν, καὶ τὰς χρείας καὶ τὰς τροφὰς παρέχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ πολὺν χρόνον. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν γεγονέναι φασὶν ἐκ Διὸς καὶ Περσεφόνης κατὰ τὴν Κρήτην, ὃν Ὀρφεὺς κατὰ τὰς τελετὰς παραδέδωκε διασπώμενον ὑπὸ τῶν Τιτάνων. πλείονας γὰρ Διονύσους συμβαίνει γεγονέναι, περὶ ὧν ἡμεῖς σαφέστερον τὰ κατὰ μέρος ἐν οἰκειοτέροις καιροῖς ἀναγεγράφαμεν. οἱ δ' οὖν Κρῆτες τῆς παρ' αὐτοῖς γενέσεως τοῦ θεοῦ πειρῶνται σημεῖα φέρειν, λέγοντες ὅτι περὶ τὴν Κρήτην δύο νήσους κτίσας ἐπὶ τῶν καλουμένων Διδύμων κόλπων, Διονυσιάδας ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσεν, ὅπερ μηδαμοῦ τῆς οἰκουμένης αὐτὸν ἑτέρωθι πεποιηκέναι. Ἡρακλέα δὲ μυθολογοῦσιν ἐκ Διὸς γενέσθαι παμπόλλοις ἔτεσι πρότερον τοῦ γεννηθέντος περὶ τὴν Ἀργείαν ἐξ Ἀλκμήνης. τοῦτον δὲ μητρὸς μὲν μὴ παρειληφέναι τίνος ἦν, αὐτὸν δὲ μόνον ἐπὶ ῥώμῃ σώματος πολὺ τῶν ἀπάντων διενέγκαι ἐπελθεῖν τὴν οἰκουμένην, κολάζων μὲν τοὺς ἀδίκους, ἀναιρῶν δὲ τὰ τὴν χώραν ἀοίκητον ποιοῦντα θηρία· πᾶσι δ' ἀνθρώποις τὴν ἐλευθερίαν περιποιήσας, ἀνίκητος μὲν ἐγένετο καὶ ἄτρωτος, διὰ δὲ τὰς εὐεργεσίας ἀθανάτου τιμῆς ἔτυχε παρ' ἀνθρώποις. τὸν δ' ἐξ Ἀλκμήνης Ἡρακλέα πολλοῖς χρόνοις νεώτερον ὄντα, καὶ ζηλωτὴν γενόμενον τῆς τοῦ παλαιοῦ προαιρέσεως, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας τυχεῖν τε τῆς ἀθανασίας, καὶ χρόνων ἐγγενομένων, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν δόξαι τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ τὰς τοῦ προτέρου πράξεις εἰς τοῦτον μεταπεσεῖν, ἀγνοούντων τῶν πολλῶν τἀληθές. ὁμολογοῦσι δὲ τοῦ παλαιοτέρου θεοῦ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράξεις τε καὶ τιμὰς ἐπιφανεστάτας διαμεμενηκέναι, καὶ πόλιν ὑπ' ἐκείνου κτισθεῖσαν. Βριτόμαρτιν δὲ, τὴν προσαγορευομένην Δίκτυνναν, μυθολογοῦσι γενέσθαι μὲν ἐν Καινοῖ τῆς Κρήτης ἐκ Διὸς καὶ Κάρμης τῆς Εὐβούλου, τοῦ γεννηθέντος ἐκ Δήμητρος. ταύτην δ' εὑρετὴν γενομένην δικτύων τῶν εἰς κυνηγίαν, προσαγορευθῆναι Δίκτυνναν· καὶ τὰς μὲν διατριβὰς ποιήσασθαι μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος, ἀφ' ἧς αἰτίας ἐνίους δοκεῖν τὴν αὐτὴν εἶναι Δίκτυνναν τε καὶ Ἄρτεμιν· θυσίαις τε καὶ ναῶν κατασκευαῖς τετιμῆσθαι παρὰ τοῖς Κρησὶ τὴν θεὸν ταύτην. τινὲς δ' ἱστοροῦντες αὐτὴν ὀνομάζεσθαι Δίκτυνναν ἀπὸ τοῦ συμφυγεῖν εἰς ἁλιευτικὰ δίκτυα, διωκομένην ὑπὸ Μίνω συνουσίας ἕνεκα, διημαρτηκέναι τῆς ἀληθείας. οὔτε γὰρ τὴν θεὸν εἰς τοιαύτην ἀσθένειαν ἐλθεῖν πιθανὸν ὑπάρχει, ὥστε προσδεηθῆναι τῆς παρ' ἀνθρώπων βοηθείας, τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν οὖσαν θυγατέρα· οὔτε τὸν Μίνω δίκαιον προσάπτειν

γρ. τὰ διὰ τ.

γρ. ἱεροῖς

γρ. ζηλωτὴν τῆς ἀρετῆς, τυχεῖν

γρ. μυθολογοῦσι

γρ. κτισθῆναι.

γρ. δυνατὸν

τοιαύτην ἀσέβειαν, παραδεδομένων συμφώνως δικαίαν προαίρεσιν καὶ βίον ἐπαινούμενον ἐζηλωκέναι. Πλοῦτον δὲ γενέσθαι φασὶν ἐν τριπόλῳ τῆς κρήτης ἐκ Δήμητρος καὶ Ἰασίωνος, διττῶς ἱστορουμένης αὐτοῦ τῆς γενέσεως. οἱ μὲν γὰρ φασὶ τὴν γῆν σπαρεῖσαν ὑπὸ Ἰασίωνος, καὶ τυχοῦσαν ἐπιμελείας τῆς περὶ συνεχοῦς, ἀνεῖναι τοσοῦτον πλῆθος καρπῶν, ὥστε τοὺς ἰδόντας ἴδιον ὄνομα θέσθαι τῷ πλήθει τῶν γενομένων καρπῶν, καὶ προσαγορεῦσαι πλοῦτον. διὸ καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις παράδοσιμον γενέσθαι τὸ τοὺς πλείω τῶν ἱκανῶν κτησαμένους ἔχειν πλοῦτον. ἔνιοι δὲ μυθολογοῦσιν ἐκ Δήμητρος καὶ Ἰασίωνος γενέσθαι παῖδα Πλοῦτον ὀνομαζόμενον, ὃν πρῶτον ἐπιμέλειαν βίου καὶ χρημάτων ἀθροισμὸν καὶ φυλακὴν εἰσηγήσασθαι, τῶν πρότερον πάντων ὀλιγώρως ἐχόντων περὶ τὸ σωρεύειν καὶ τηρεῖν ἐπιμελῶς χρημάτων πλῆθος. περὶ μὲν οὖν τῶν θεῶν οἱ κρῆτες τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων γεννηθῆναι τοιαῦτα μυθολογοῦσι· τὰς δὲ τιμὰς καὶ θυσίας καὶ τὰς περὶ τὰ μυστήρια τελετὰς ἐκ κρήτης εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους παραδεδόσθαι λέγοντες, τοῦτο φέρουσιν, (ὡς οἴονται) μέγιστον τεκμήριον. τήν τε γὰρ παρ' ἀθηναίοις ἐν ἐλευσῖνι γινομένην τελετὴν, ἐπιφανεστάτην σχεδὸν οὖσαν ἁπασῶν, καὶ τὴν ἐν σαμοθρᾴκῃ, καὶ τὴν ἐν θρᾴκῃ ἐν τοῖς κίκοσιν (ὅθεν ὁ καταδείξας Ὀρφεὺς ἦν) μυστικῶς παραδίδοσθαι· κατὰ δὲ τὴν κρήτην ἐν κνωσῷ νόμιμον ἐξ ἀρχαίων εἶναι φανερῶς τὰς τελετὰς ταύτας πᾶσι παραδίδοσθαι, καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐν ἀπορρήτῳ παραδεδομένα, παρ' αὐτοῖς μηδένα κρύπτειν τῶν βουλομένων τὰ τοιαῦτα γινώσκειν. τῶν γὰρ θεῶν φασὶ τοὺς πλείστους ἐκ τῆς κρήτης ὁρμηθέντας, ἐπιέναι πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, εὐεργετοῦντας τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων, καὶ μεταδιδόντας ἑκάστοις τῆς ἐκ τῶν ἰδίων εὑρημάτων ὠφελείας. Δήμητραν μὲν γὰρ περαιωθεῖσαν εἰς τὴν ἀττικὴν, ἐκεῖθεν εἰς σικελίαν ἀπᾶραι, καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς αἴγυπτον· ἐν δὲ τούτοις τοῖς τόποις μάλιστα τὸν τοῦ σίτου καρπὸν παραδοῦσαν, καὶ τὰ περὶ τὸν σπόρον διδάξασαν, μεγάλων τιμῶν τυχεῖν παρὰ τοῖς εὖ παθοῦσιν. ὁμοίως δ' Ἀφροδίτην ἐνδιατρῖψαι τῆς μὲν σικελίας περὶ τὸν ἔρυκα, τῶν δὲ νήσων περὶ κύθηρα καὶ πάφον τῆς κύπρου· τῆς δὲ ἀσίας περὶ τὴν συρίαν. διὰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὴν ἐπὶ πλεῖον ἐπιδημίαν αὐτῆς τοὺς ἐγχωρίους ἐξιδιάζεσθαι τὴν θεὸν, καλοῦντας Ἀφροδίτην ἐρυκίνην καὶ κυθέρειαν καὶ παφίαν, ἔτι δὲ καὶ συρίαν. ὡσαύτως δὲ τὸν μὲν Ἀπόλλωνα πλεῖστον χρόνον φανῆναι περὶ δῆλον καὶ λυκίαν καὶ δελφούς· τὴν δ' Ἄρτεμιν, περὶ τὴν ἔφεσον καὶ τὸν πόντον, ἔτι δὲ τὴν περσίδα καὶ τὴν κρήτην. διόπερ ἀπὸ τῶν τόπων ἢ πράξεων τῶν παρ' ἑκάστοις συντελεσθεισῶν, τὸν μὲν, δήλιον καὶ λύκιον καὶ πύθιον ὀνομάζεσθαι· τὴν δὲ, ἐφεσίαν καὶ κρησίαν, ἔτι δὲ ταυροπόλον καὶ περσίαν, ἀμφοτέρων ἐν κρήτῃ γεγεννημένων. τιμᾶται δὲ καὶ παρὰ τοῖς πέρσαις ἡ θεὸς αὕτη διαφερόντως, καὶ μυστήρια ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι τὰ παρ' ἑτέροις συντελούμενα μέχρι τοῦ νῦν χρόνου Ἀρτέμιδι περσίᾳ. παραπλήσια δὲ μυθολογοῦσι καὶ περὶ τῶν ἄλλων θεῶν, περὶ ὧν ἡμῖν ἀναγράφειν μακρὸν ἂν εἴη, τοῖς δὲ ἀναγινώσκουσι παντελῶς ἀσύμφορον. Μετὰ δὲ τὰς τῶν θεῶν γενέσεις ὕστερον πολλαῖς γενεαῖς φασὶ γενέσθαι κατὰ τὴν κρήτην ἥρωας οὐκ ὀλίγους, ὧν ὑπάρχειν ἐπιφανεστάτους τοὺς περὶ Μίνω καὶ Ῥαδάμανθυν. τούτους γὰρ μυθολογοῦσιν ἐκ Διὸς γεννηθῆναι καὶ τῆς Ἀγήνορος Εὐρώπης, ἥν φασιν ἐπὶ ταύρου διακομισθεῖσαν προνοίᾳ θεῶν εἰς τὴν κρήτην. Μίνω μὲν οὖν, πρεσβύτατον ὄντα, βασιλεῦσαι τῆς νήσου, καὶ κτίσαι πόλεις οὐκ ὀλίγας ἐν αὐτῇ· τούτων δ' ἐπιφανεστάτας τρεῖς, κνωσὸν μὲν ἐν τοῖς πρὸς τὴν ἀσίαν νεύουσι μέρεσι τῆς νήσου· φαιστὸν δ' ἐπὶ θαλάττης ἐστραμμένην ἐπὶ μεσημβρίαν· κυδωνίαν δ' ἐν τοῖς πρὸς ἑσπέραν κεκλιμένοις τόποις, κατ' ἀντικρὺ τῆς πελοποννήσου. θεῖναι δὲ καὶ νόμους τοῖς κρησὶν οὐκ ὀλίγους,

προσποιούμενον παρὰ τοῦ Διὸς τοῦ πατρὸς λαμβάνειν, συνερχόμενον εἰς λόγους αὐτῷ κατά τι σπήλαιον· κτήσασθαι δὲ καὶ δύναμιν ναυτικὴν μεγάλην, καὶ τῶν τε νήσων τὰς πλείστας καταστρέψασθαι, καὶ πρῶτον τῶν Ἑλλήνων θαλαττοκρατῆσαι. μεγάλην δὲ δόξαν περιποιησάμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καταστρέψαι τὸν βίον ἐν Σικελίᾳ κατὰ τὴν ἐπὶ Κώκαλον στρατείαν· περὶ ἧς τὰ κατὰ μέρος διεγράψαμεν ὅτε τὰ περὶ Δαίδαλον διεγράφομεν, δι' ὃν καὶ τὴν στρατείαν συνέβη γενέσθαι. Ῥαδάμανθυν δὲ λέγουσι τάς τε κρίσεις πάντων δικαιοτάτας πεποιῆσθαι, καὶ τοῖς λῃσταῖς καὶ ἀσεβέσι καὶ τοῖς ἄλλοις κακούργοις ἀπαραιτήτους ἐπιτεθεικέναι τιμωρίας. κατακτήσασθαι δὲ καὶ νήσους οὐκ ὀλίγας, καὶ τῆς Ἀσίας πολλὴν τῆς παραθαλαττίου χώρας, ἁπάντων ἑκουσίως παραδιδόντων ἑαυτοὺς διὰ τὴν δικαιοσύνην. τὸν δὲ Ῥαδάμανθυν Ἐρυθρῷ μὲν ἑνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῶν δι' ἐκεῖνον Ἐρυθρῶν ὀνομασθέντων· Οἰνοπίωνι δὲ τῷ Ἀριάδνης τῆς Μίνω Χίον ἐγχειρίσαι φασίν· ὃν ἔνιοι μυθολογοῦσι Διονύσου γενόμενον, μαθεῖν παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν οἰνοποιίαν. τῶν δ' ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων ἑκάστῳ νῆσον ἢ πόλιν δωρήσασθαι λέγουσι τὸν Ῥαδάμανθυν, Θόαντι μὲν Λῆμνον, Ἐνυεῖ δὲ Κύρνον, Παμφίλῳ δὲ Πεπάρηθον, Εὐάμει δὲ Μαρώνειαν, Ἀλκαίῳ δὲ Πάρον, Ἀνίωνι δὲ Δῆλον, Ἀνδρεῖ δὲ τὴν ἀπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Ἄνδρον. διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν δικαιοσύνης μεμυθολόγηται, δικαστὴν αὐτὸν ἀποδεδεῖχθαι καθ' ᾅδου, καὶ διακρίνειν τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς πονηρούς. τετευχέναι δὲ τῆς αὐτῆς τιμῆς καὶ τὸν Μίνω, βεβασιλευκότα νομιμώτατα, καὶ μάλιστα δικαιοσύνης πεφροντικότα. τὸν δὲ τρίτον ἀδελφὸν Σαρπηδόνα φασὶ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἀσίαν διαβάντα, κατακτήσασθαι τοὺς περὶ Λυκίαν τόπους. Εὔανδρον δὲ γενόμενον υἱὸν αὐτοῦ, διαδέξασθαι τὴν ἐν Λυκίᾳ βασιλείαν, καὶ γήμαντα Δηιδάμειαν τὴν Βελλεροφόντου, τεκνῶσαι Σαρπηδόνα τὸν ἐπὶ Τροίαν μὲν στρατεύσαντα μετ' Ἀγαμέμνονος, ὑπό τινων δὲ Διὸς υἱὸν ὀνομαζόμενον. Μίνωι δὲ φασὶν υἱοὺς γενέσθαι Δευκαλίωνά τε καὶ Μόλον· καὶ Δευκαλίωνος μὲν Ἰδομενέα, Μόλου δὲ Μηριόνην ὑπάρξαι. τούτους δὲ ναυσὶν ἐννενήκοντα στρατεῦσαι μετ' Ἀγαμέμνονος εἰς Ἴλιον, καὶ διασωθέντας εἰς τὴν πατρίδα τελευτῆσαι, καὶ ταφῆς ἐπιφανοῦς ἀξιωθῆναι καὶ τιμῶν ἀθανάτων· καὶ τὸν τάφον αὐτῶν ἐν τῇ Κνωσῷ δεικνύουσιν, ἐπιγραφὴν ἔχοντα τοιάνδε,

„ Κνωσσίου Ἰδομενῆος ὅρα τάφον. αὐτὰρ
„ ἐγώ τοι Πλησίον ἵδρυμαι Μηριόνης ὁ Μόλου.

τούτους μὲν οὖν ὡς ἥρωας ἐπιφανεῖς τιμῶσιν οἱ Κρῆτες διαφερόντως, θύοντες, καὶ κατὰ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνους ἐπικαλούμενοι βοηθούς. Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, λοιπόν ἐστι περὶ τῶν ἐπιμιχθέντων ἐθνῶν τοῖς Κρησὶ διελθεῖν. ὅτι μὲν οὖν πρῶτοι κατῴκησαν τὴν νῆσον οἱ προσαγορευθέντες μὲν Ἐτεόκρητες, δοκοῦντες δ' ὑπάρχειν αὐτόχθονες, προειρήκαμεν. μετὰ δὲ τούτους πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον Πελασγοὶ πλανώμενοι διὰ τὰς συνεχεῖς στρατείας καὶ μεταναστάσεις, καταντήσαντες εἰς τὴν Κρήτην, τῆς νήσου μέρος κατῴκησαν. τρίτον δὲ γένος φασὶ τὸ Δωριέων παραβαλεῖν εἰς τὴν νῆσον, ἡγουμένου Τευτάμου τοῦ Δώρου. τούτου δὲ τοῦ λαοῦ μέρος μὲν πλεῖον ἀθροισθῆναι λέγουσιν ἐκ τῶν περὶ τὸν Ὄλυμπον τόπων, τὸ δέ τι μέρος ἐκ τῶν κατὰ τὴν Λακωνικὴν Ἀχαιῶν, διὰ τὸ τὴν ἀφορμὴν τὸν Δῶρον ἐκ τῶν περὶ Μαλέαν τόπων ποιήσασθαι. τέταρτον δὲ γένος συμμιγῆναι φασὶν εἰς τὴν Κρήτην μιγάδων βαρβάρων, τῶν διὰ τοῦ χρόνου ἐξομοιωθέντων τῇ διαλέκτῳ τοῖς ἐγχωρίοις Ἕλλησι. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς περὶ Μίνω καὶ Ῥαδάμανθυν ἰσχύσαντας, ὑπὸ μίαν ἀγαγεῖν συντέλειαν τὰ ἔθνη κατὰ τὴν νῆσον. τὸ δὲ τελευταῖον, μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν, Ἀργεῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι πέμποντες ἀποικίας, ἄλλας τέ τινας νήσους ἔκτισαν, καὶ ταύτας τὰς νή-

γρ. εὐάμβει

γρ. ὀγδοήκοντα

γρ. Τεκτάμου

σσεις κατακληθησόμενοι, πόλεις τινὰς ἔκτισαν ἐν αὐταῖς· περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. ἐπεὶ δὲ τῶν τὰ κρητικὰ γεγραφότων οἱ πλεῖστοι διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐὰν μὴ πᾶσιν ὁμολογούμενα λέγωμεν. τοῖς γὰρ τὰ πιθανώτερα λέγουσι καὶ μάλιστα πιστευομένοις ἐπηκολουθήσαμεν, ἃ μὲν Ἐπιμενίδῃ τῷ θεολόγῳ προσέχοντες, ἃ δὲ Δωσιάδῃ καὶ Σωσικράτει καὶ Λαοσθενίδᾳ. Ἐπεὶ δὲ περὶ κρήτης ἱκανῶς διήλθομεν, περὶ τῆς λέσβου νῦν λέγειν ἐπιχειρήσομεν. Ταύτην γὰρ τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν ᾤκησε πλείω γένη, πολλῶν μεταναστάσεων ἐν αὐτῇ γενομένων. ἐρήμου γὰρ οὔσης αὐτῆς, πρώτους πελασγοὺς καταχεῖν αὐτὴν τοιῷδέ τινι τρόπῳ. Ξάνθος ὁ Τριόπου τῶν ἐξ ἄργους πελασγῶν βασιλεύων, καὶ κατασχὼν μέρος τι τῆς λυκίας χώρας, τὸ μὲν πρῶτον ἐν αὐτῷ κατοικῶν, ἐβασίλευε τῶν συνακολουθησάντων πελασγῶν· ὕστερον δὲ περαιωθεὶς εἰς τὴν λέσβον οὖσαν ἔρημον, τήν μὲν χώραν τοῖς λαοῖς ἐμέρισε, τὴν δὲ νῆσον ἀπὸ τῶν κατοικούντων αὐτὴν πελασγίαν ὠνόμασε, τὸ πρότερον καλουμένην ἴσσαν. ὕστερον δὲ γενεαῖς ἑπτὰ γενομένου τοῦ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμοῦ, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἀπολομένων, συνέβη καὶ τὴν λέσβον διὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐρημωθῆναι. μετὰ δὲ ταῦτα Μακαρεὺς εἰς αὐτὴν ἀφικόμενος, καὶ τὸ κάλλος τῆς χώρας κατανοήσας, κατῴκησεν αὐτήν. ἦν δ' ὁ Μακαρεὺς υἱὸς μὲν Κρινάκου τοῦ Διός (ὥς φησιν Ἡσίοδος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ποιητῶν) κατοικῶν δ' ἐν Ὠλένῳ τῆς τότε μὲν ἰάδος, νῦν δ' ἀχαΐας καλουμένης. εἶχε δὲ λαοὺς ἠθροισμένους, τοὺς μὲν ἴωνας, τοὺς δ' ἐξ ἄλλων ἐθνῶν παντοδαπῶν συνερρυηκότας· καὶ τὸ μὲν πρῶτον τὴν λέσβον κατῴκησε, μετὰ δὲ ταῦτα ἀεὶ μᾶλλον αὐξόμενος, διά τε τὴν ἀρετὴν τῆς νήσου καὶ τὴν ἰδίαν ἐπιείκειάν τε καὶ δικαιοσύνην τὰς συνεγγὺς νήσους κατεκτᾶτο, καὶ διεμέριζε τὴν χώραν ἔρημον οὖσαν. κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Λέσβος ὁ Λαπίθου τοῦ Αἰόλου τοῦ Ἱππότου κατά τι πυθόχρηστον μετ' οἰκητόρων πλεύσας εἰς τὴν προειρημένην νῆσον, καὶ γήμας τὴν θυγατέρα τοῦ Μακαρέως Μήθυμναν, κοινῇ κατῴκησε. γενόμενος δ' ἐπιφανὴς ἀνὴρ τήν τε νῆσον λέσβον ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τοὺς λαοὺς λεσβίους προσηγόρευσε. Μακαρεῖ δὲ θυγατέρες ἐγένοντο σὺν ἄλλαις Μιτυλήνη καὶ Μήθυμνα, ἀφ' ὧν αἱ πόλεις ἔσχον τὴν προσηγορίαν. ὁ δὲ Μακαρεὺς ἐπιβαλόμενος τὰς συνεγγὺς νήσους ἰδίας κατασκευάζειν, ἐξέπεμψεν ἀποικίαν εἰς πρώτην τὴν χίον, ἑνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων παραδοὺς τὴν ἡγεμονίαν. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν σάμον ἕτερον ἐξέπεμψε τὸν ὀνομαζόμενον Κυδρόλαον, ὃς ἐν ταύτῃ κατοικήσας καὶ τὴν νῆσον κατακληρουχήσας, ἐβασίλευσεν αὐτῆς. τρίτην δὲ τὴν κῶ κατοικήσας, ἀπέδειξεν αὐτῆς βασιλέα Νέανδρον. ἑξῆς δὲ εἰς τὴν ῥόδον Λεύκιππον ἐξέπεμψε, μετὰ συχνῶν οἰκητόρων, οὓς οἱ τὴν ῥόδον κατοικοῦντες διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀνδρῶν ἀσμένως προσεδέξαντο, καὶ κοινῇ τὴν νῆσον ᾤκησαν. τὴν δ' ἀντιπέραν τῶν νήσων κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς συνέβη διὰ τὸν κατακλυσμὸν μεγάλας καὶ δεινὰς καταλαβεῖν ἀτυχίας. διὰ μὲν γὰρ τὰς ἐπομβρίας ἐπὶ πολλοὺς χρόνους ἐφθαρμένων τῶν καρπῶν, σπάνις τε τῶν ἐπιτηδείων ὑπῆρχε, καὶ λοιμικὴ κατάστασις ἐπεῖχε τὰς πόλεις διὰ τὴν τοῦ ἀέρος φθοράν. αἱ δὲ νῆσοι διαπνεόμεναι, καὶ τὸν ἀέρα παρεχόμεναι τοῖς ἐνοικοῦσιν ὑγιεινόν, ἔτι δὲ τοῖς καρποῖς ἐπιτυχοῦσαι, μᾶλλον εὐπορίας ἔγεμον, καὶ ταχὺ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὰς μακαρίους ἐποίησαν. διὸ καὶ μακάρων ὠνομάσθησαν νῆσοι, τῆς εὐπορίας τῶν ἀγαθῶν αἰτίας γενομένης τῆς προσηγορίας. ἔνιοι δέ φασιν αὐτὰς μακάρων νήσους ὀνομασθῆναι ἀπὸ Μακαρέως καὶ Ἴωνος παίδων τῶν δυναστευσάντων αὐτῶν. καθόλου δὲ αἱ προειρημέναι νῆσοι διήνεγκαν εὐδαιμονίᾳ μάλιστα τῶν συνεγγὺς κειμένων, οὐ μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν. ἀρετῇ γὰρ χώρας καὶ τόπων οἰκειότητι,

γρ. τῶν ἄλλων ἐθνῶν

γρ. ὁ Αἰόλου τοῦ Λαπίθου

ἔτι δ' ἀέρων κράσει καλλιστεύουσαι, κατὰ λόγον καλοῦνται καὶ πρὸς ἀλήθειαν εἰσὶν εὐδαίμονες. αὐτὸς δ' ὁ Μακαρεὺς ἐν τῇ Λέσβῳ βασιλεύων, πρῶτον μὲν νόμον ἔγραψε πολλὰ τῶν κοινῇ συμφερόντων περιέχοντα, ὠνόμασε δ' αὐτὸν λέοντα, ἀπὸ τοῦ ζώου δυνάμεως καὶ ἀλκῆς θέμενος τὴν προσηγορίαν. Ὕστερον δὲ τῆς κατὰ τὴν Λέσβον ἀποικίας ἱκανοῖς τισι χρόνοις συνέβη τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Τένεδον κατοικισθῆναι τοιῷδέ τινι τρόπῳ. Τέννης ἦν υἱὸς μὲν Κύκνου τοῦ βασιλεύσαντος Κολώνης τῆς ἐν τῇ Τρῳάδι, ἀνὴρ δ' ἐπίσημος δι' ἀρετήν. οὗτος ἀθροίσας οἰκήτορας, καὶ τὴν ὁρμὴν ἐκ τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου ποιησάμενος, κατελάβετο νῆσον ἔρημον τὴν ὀνομαζομένην Λεύκοφρυν. κατακληρουχήσας δ' αὐτὴν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ταττομένοις, καὶ κτίσας ἐν αὐτῇ πόλιν, ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Τένεδον. πολιτευόμενος δὲ καλῶς, καὶ πολλὰς εὐεργεσίας εὐεργετήσας, ζῶν μὲν μεγάλης ἀποδοχῆς ἔτυχε, τελευτήσας δ' ἀθανάτων τιμῶν ἠξιώθη. καὶ γὰρ τέμενος αὐτοῦ κατεσκεύασαν, καὶ θυσίαις ὡς θεὸν ἐτίμων, ἃς διετέλεσαν θύοντες μέχρι τῶν νεωτέρων καιρῶν. οὐ παραλειπτέον δ' ἡμῖν περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τενεδίοις μυθολογουμένων περὶ τοῦ κτίσαντος τὴν πόλιν Τέννου. Κύκνον γάρ φασι τὸν πατέρα πιστεύσαντα γυναικὸς διαβολαῖς ἀδίκοις, τὸν υἱὸν Τέννην εἰς λάρνακα ἐνθέντα καταποντίσαι· αὐτὴν δὲ ὑπὸ τοῦ κλύδωνος φερομένην προσενεχθῆναι τῇ Τενέδῳ, καὶ τὸν Τέννην παραδόξως σωθέντα θεοῦ τινος προνοίᾳ, τῆς νήσου βασιλεῦσαι, καὶ γενόμενον ἐπιφανῆ διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, τυχεῖν ἀθανάτων τιμῶν. κατὰ δὲ τὰς τῆς μητρυιᾶς διαβολὰς αὐλητοῦ τινος ψευδῶς καταμαρτυρήσαντος, νόμον ἔθεντο μηδένα αὐλητὴν εἰς τὸ τέμενος εἰσιέναι. κατὰ δὲ τοὺς Τρωϊκοὺς χρόνους Ἀχιλλέως τὸν Τέννην ἀνελόντος, καθ' ὃν καιρὸν ἐπόρθησαν οἱ Ἕλληνες τὴν Τένεδον, νόμον ἔθεντο οἱ Τενέδιοι μηδένα ἐξεῖναι ἐν τῷ τεμένει τοῦ κτίστου ὀνομάσαι Ἀχιλλέα. περὶ μὲν οὖν τῆς Τενέδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τὸ παλαιὸν οἰκησάντων τοιαῦτα μυθολογοῦσιν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν ἀξιολογωτάτων νήσων διήλθομεν, περὶ τῶν ἐλαττόνων ἀναγράψομεν. τῶν γὰρ Κυκλάδων νήσων τὸ παλαιὸν ἐρήμων οὐσῶν, Μίνως ὁ Διὸς καὶ Εὐρώπης, βασιλεύων τῆς Κρήτης, καὶ μεγάλας δυνάμεις ἔχων πεζικάς τε καὶ ναυτικὰς, ἐθαλαττοκράτει, καὶ πολλὰς ἀποικίας ἀπέστελλεν ἐκ τῆς Κρήτης. τῶν δὲ Κυκλάδων νήσων ἐρήμων οὐσῶν, τὰς πλείστας αὐτῶν κατῴκισε, καὶ τοῖς λαοῖς κατεκληρούχησεν· οὐκ ὀλίγην δὲ καὶ τῆς Ἀσίας τῆς παραθαλαττίου κατέσχε. διόπερ ἐν ταῖς νήσοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι Κρητῶν λιμένες καὶ Μινῶαι καλούμεναι. ὁ δὲ Μίνως ἐπὶ πολὺ τῇ δυναστείᾳ προκόπτων, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ῥαδάμανθυν ἔχων πάρεδρον τῇ βασιλείᾳ, τούτῳ μὲν ἐφθόνησεν ἐπὶ δικαιοσύνῃ θαυμαζομένῳ· βουλόμενος δ' αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσασθαι, εἰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένης χώρας ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ Ῥαδάμανθυς διατρίβων εἰς τὰς νήσους τὰς κατ' ἀντικρὺ τῆς Ἰωνίας καὶ Καρίας κειμένας, Ἐρυθρὸν μὲν κτίστην ἐποίησε τῆς ἐπωνύμου πόλεως κατὰ τὴν Ἀσίαν, Οἰνοπίωνα δὲ τὸν Ἀριάδνης τῆς Μίνω υἱὸν, κύριον τῆς Χίου κατέστησε. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη πρὸ τῶν Τρωϊκῶν. μετὰ δὲ τὴν Τροίας ἅλωσιν Κᾶρες αὐξηθέντες ἐπὶ πλεῖον, ἐθαλαττοκράτησαν, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων κρατήσαντες, τινὰς μὲν ἰδίᾳ κατέσχον καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς κατοικοῦντας Κρῆτας ἐξέβαλον· τινὰς δὲ κοινῇ μετὰ τῶν προενοικούντων Κρητῶν κατῴκησαν. ὕστερον δὲ τῶν Ἑλλήνων αὐξηθέντων, συνέβη τὰς πλείους τῶν Κυκλάδων νήσων οἰκισθῆναι, καὶ τοὺς βαρβάρους Κᾶρας ἐξ αὐτῶν ἐκπεσεῖν· περὶ ὧν κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν.

καὶ ἄλλως

Λείπουσιν αἱ ἑξῆς βίβλοι, ϛʹ, ζʹ, ηʹ, θʹ, ιʹ.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Περὶ τῆς Ξέρξου διαβάσεως εἰς τὴν εὐρώπην.
Περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν θερμοπύλαις.
Περὶ τῆς Ξέρξου ναυμαχίας πρὸς τοὺς ἕλληνας.
Ὡς Θεμιστοκλέους καταστρατηγήσαντος τὸν Ξέρξην, κατεναυμάχησαν οἱ ἕλληνες τοὺς βαρβάρους περὶ σαλαμῖνα.
Ὡς Ξέρξης Μαρδόνιον στρατηγὸν ἀπολιπὼν, μετὰ μέρους τῆς δυνάμεως ἀπῆρεν εἰς τὴν ἀσίαν.
Ὡς καρχηδόνιοι μεγάλαις δυνάμεσιν ἐστράτευσαν εἰς τὴν σικελίαν.
Ὡς Γέλων καταστρατηγήσας τοὺς βαρβάρους, τοὺς μὲν αὐτῶν κατέκοψε, τοὺς δὲ ἐζώγρησεν.
Ὡς Γέλων δεηθέντων καρχηδονίων χρήματα πραξάμενος συνεχώρησεν αὐτοῖς τὴν εἰρήνην.
Κρίσις τῶν ἀριστευσάντων ἑλλήνων ἐν τῷ πολέμῳ.
Μάχη τῶν ἑλλήνων πρὸς Μαρδόνιον καὶ πέρσας περὶ πλαταιὰς καὶ νίκη τῶν ἑλλήνων.
Πόλεμος ῥωμαίων πρὸς αἰκολανοὺς καὶ τοὺς τὸ τοῦσκλον κατοικοῦντας.
Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ πειραιέως ὑπὸ Θεμιστοκλέους.
Περὶ τῆς ἀποσταλείσης βοηθείας κυμαίοις ὑφ᾽ Ἱέρωνος τοῦ βασιλέως.
Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου ταραντίνοις πρὸς ἰάπυγας.
Ὡς Θρασυδαῖος ὁ Θήρωνος μὲν υἱὸς, τύραννος δὲ ἀκραγαντίνων, ἡττηθεὶς ὑπὸ συρακουσίων ἀπέβαλε τὴν δυναστείαν.
Ὡς Θεμιστοκλῆς φυγὼν πρὸς Ξέρξην καὶ κατηγορηθεὶς θανάτου, ἠλευθερώθη.
Ὡς ἀθηναῖοι τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνίδας πόλεις ἠλευθέρωσαν.
Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ περὶ τὴν λακωνικήν.
Περὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν μεσσηνίων καὶ τῶν εἱλώτων ἀπὸ λακεδαιμονίων.
Ὡς ἀργεῖοι μυκήνας κατασκάψαντες, ἀοίκητον ἐποίησαν τὴν πόλιν.
Ὡς τὴν ἀπὸ Γέλωνος βασιλείαν κατέλυσαν οἱ συρακούσιοι.
Ὡς Ξέρξου δολοφονηθέντος Ἀρταξέρξης ἐβασίλευσεν.
Περὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἰαπύγων ἀπὸ περσῶν.
Περὶ στάσεων τῶν γενομένων ἐν ταῖς συρακούσαις.
Ὡς ἀθηναῖοι αἰγινήτας καὶ κορινθίους κατεπολέμησαν.
Ὡς φωκεῖς πρὸς δωριεῖς ἐπολέμησαν.
Ὡς Μυρωνίδης ὁ ἀθηναῖος ὀλίγοις στρατιώταις βοιωτοὺς πολλαπλασίους ὄντας ἐνίκησεν.
Περὶ τῆς Τολμίδου στρατείας εἰς κεφαλληνίαν.
Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου κατὰ τὴν σικελίαν ἐγεσταίοις καὶ λιλυβαίοις.
Περὶ τοῦ νομοθετηθέντος ἐν συρακούσαις πεταλισμοῦ.
Στρατεία Περικλέους εἰς πελοπόννησον.
Στρατεία συρακουσίων εἰς τυρρηνίαν.
Περὶ τῶν ἐν σικελίᾳ πεταλικῶν ὀνομαζομένων.
Περὶ τῆς Δουκετίου ἥττης καὶ τῆς περὶ αὐτὸν παραδόξου σωτηρίας.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς
βίβλος ἑνδεκάτη.

Ἡ ΜΕΝ οὖν πρὸ ταύτης βίβλος, τῆς ὅλης συντάξεως οὖσα δεκάτη, τὸ τέλος ἔσχε τῶν πράξεων εἰς τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς Ξέρξου διαβάσεως εἰς τὴν εὐρώπην, καὶ εἰς τὰς γενομένας δημηγορίας ἐν τῇ κοινῇ συνόδῳ τῶν ἑλλήνων ἐν κορίνθῳ περὶ τῆς Γέλωνος συμμαχίας τοῖς ἕλλησιν. ἐν ταύτῃ δὲ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας ἀναπληροῦντες, ἀρξόμεθα μὲν ἀπὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ἐπὶ τοὺς ἕλληνας, καταλήξομεν δὲ ἐπὶ τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς ἀθηναίων στρατείας ἐπὶ κύπρον, ἡγουμένου Κίμωνος.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος γὰρ ἀθήνησι Καλλιάδου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Σπόριον Κάσσιον καὶ Πρόκλον Οὐεργίνιον Τρίκοστον· ἤχθη δὲ καὶ παρ᾽ ἠλείοις ὀλυμπιὰς πέμπτη πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα, καθ᾽ ἣν ἐνίκα στάδιον Ἄστυλος συρακούσιος. ἐπὶ δὲ τούτων Ξέρξης ὁ βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν ἑλλάδα διὰ τοιαύτην τὴν αἰτίαν. Μαρδόνιος ὁ πέρσης ἀνεψιὸς μὲν καὶ κηδεστὴς ἦν Ξέρξου, διὰ δὲ σύνεσιν καὶ ἀνδρείαν μάλιστα θαυμαζόμενος παρὰ τοῖς πέρσαις. οὗτος μετέωρος ὢν τῷ φρονήματι, καὶ τὴν ἡλικίαν ἀκμάζων, ἐπεθύμει μεγάλων δυνάμεων ἀφηγήσασθαι. διόπερ ἔπεισε τὸν Ξέρξην καταδουλώσασθαι τοὺς ἕλληνας, ἀεὶ πολεμικῶς ἔχοντας πρὸς τοὺς πέρσας. ὁ δὲ Ξέρξης πεισθεὶς αὐτῷ, καὶ βουλόμενος πάντας τοὺς ἕλληνας ἀναστάτους ποιῆσαι, διεπρεσβεύσατο πρὸς καρχηδονίους περὶ κοινοπραγίας, καὶ συνέθετο πρὸς αὐτοὺς ὥστε αὐτὸν μὲν ἐπὶ τοὺς τὴν ἑλλάδα κατοικοῦντας ἕλληνας στρατεύειν, καρχηδονίους δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις μεγάλας παρασκευάσασθαι δυνάμεις, καὶ καταπολεμῆσαι τῶν ἑλλήνων τοὺς περὶ σικελίαν καὶ ἰταλίαν οἰκοῦντας. ἀκολούθως οὖν τῇ συνθήκῃ καρχηδόνιοι μὲν πλῆθος χρημάτων ἀθροίσαντες, μισθοφόρους συνῆγον ἔκ τε τῆς ἰταλίας καὶ λιγυστικῆς, ἔτι δὲ γαλατίας καὶ ἰβηρίας· πρὸς δὲ τούτοις ἐκ τῆς λιβύης ἁπάσης καὶ τῆς καρχηδόνος κατέγραφον πολιτικὰς δυνάμεις· τέλος δὲ τριετῆ χρόνον περὶ τὰς παρασκευὰς ἀσχοληθέντες, ἤθροισαν μὲν τῶν πεζῶν τριάκοντα μυριάδας, ναῦς δὲ διακοσίας. ὁ δὲ Ξέρξης ἁμιλλώμενος πρὸς τὴν τῶν καρχηδονίων σπουδήν, ὑπερεβάλετο πάσαις ταῖς παρασκευαῖς τοσοῦτον ὅσον καὶ τῷ πλήθει τῶν ἐθνῶν ὑπερεῖχε καρχηδονίων. ἤρξατο δὲ ναυπηγεῖσθαι κατὰ πᾶσαν τὴν παραθαλάττιον τὴν ὑπ᾽ αὐτὸν ταττομένην, αἴγυπτόν τε καὶ φοινίκην καὶ κύπρον, πρὸς δὲ τούτοις κιλικίαν καὶ παμφυλίαν καὶ πισιδικήν, ἔτι δὲ λυκίαν καὶ καρίαν καὶ μυσίαν καὶ τρῳάδα, καὶ τὰς ἐφ᾽ ἑλλησπόντῳ πόλεις, καὶ τὴν βιθυνίαν καὶ τὸν πόντον. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς καρχηδονίοις τριετῆ χρόνον παρασκευασάμενος κατεσκεύασε ναῦς μακρὰς πλείους τῶν χιλίων καὶ διακοσίων. συνεβάλετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ πατὴρ Δαρεῖος, πρὸ τῆς τελευτῆς παρασκευὰς πεποιημένος μεγάλων δυνάμεων· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἡττημένος ὑπὸ ἀθηναίων ἐν μαραθῶνι Δάτιδος ἡγουμένου, χαλεπῶς διέκειτο πρὸς τοὺς νενικηκότας ἀθηναίους. ἀλλὰ Δαρεῖος μὲν μέλλων ἤδη διαβαίνειν ἐπὶ τοὺς ἕλληνας, ἐμεσολαβήθη τελευτήσας· ὁ δὲ Ξέρξης διά τε τὴν τοῦ πατρὸς ἐπιβολὴν καὶ τὴν τοῦ Μαρδονίου συμβουλίαν, καθότι προείρηται, διέγνω πολεμεῖν τοῖς ἕλλησιν. ὡς δ᾽ αὐτῷ πάντα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν ἡτοίμαστο, τοῖς μὲν ναυάρχοις παρήγγελεν ἀθροίζειν

ἢ Ἀσυχος

τὰς ναῦς εἰς κύμην καὶ φώκαιαν. αὐτὸς δ᾽ ἐξ ἁπασῶν τῶν σατραπειῶν συναγαγὼν τὰς πεζικὰς καὶ ἱππικὰς δυνάμεις, προῆγεν ἐκ τῶν σούσων. ὡς δ᾽ ἧκεν εἰς σάρδεις, κήρυκας ἐξέπεμψεν εἰς τὴν ἑλλάδα, προστάξας εἰς πάσας τὰς πόλεις ἰέναι, καὶ τοὺς ἕλληνας αἰτεῖν ὕδωρ καὶ γῆν. τὴν δὲ στρατιὰν διελόμενος, ἐξαπέστειλε τοὺς ἱκανοὺς ζεῦξαι μὲν τὸν ἑλλήσποντον, διασκάψαι δὲ τὸν ἄθω κατὰ τὸν αὐχένα τῆς χερρονήσου· ἅμα μὲν ταῖς δυνάμεσιν ἀσφαλῆ καὶ σύντομον τὴν διέξοδον ποιούμενος, ἅμα δὲ τῷ μεγέθει τῶν ἔργων ἐλπίζων προκαταπλήξασθαι τοὺς ἕλληνας. οἱ μὲν οὖν πεμφθέντες ἐπὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἔργων, ταχέως ἤνυον, διὰ τὴν πολυχειρίαν τῶν ἐργαζομένων. οἱ δ᾽ ἕλληνες πυθόμενοι τὸ μέγεθος τῆς τῶν περσῶν δυνάμεως, ἐξέπεμψαν εἰς θετταλίαν μυρίους ὁπλίτας, τοὺς καταληψομένους τὰς ἐπὶ τὰ τέμπη παρόδους. ἡγεῖτο δὲ τῶν μὲν λακεδαιμονίων Σωφός, τῶν δ᾽ ἀθηναίων Θεμιστοκλῆς. οὗτοι δὲ πρὸς τὰς πόλεις πρεσβευτὰς ἀποστείλαντες, ἠξίουν ἀποστέλλειν στρατιώτας τοὺς κοινῇ φυλάξοντας τὰς παρόδους. ἔσπευδον γὰρ ἁπάσας τὰς ἑλληνίδας πόλεις περιλαβεῖν ταῖς προφυλακαῖς, καὶ κοινοποιήσασθαι τὸν πρὸς τοὺς πέρσας πόλεμον. ἐπεὶ δὲ τῶν θετταλῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῶν πλησιοχώρων ταῖς παρόδοις ἔδωκαν οἱ πλείους ὕδωρ τε καὶ γῆν τοῖς ἀφιγμένοις ἀγγέλοις ἀπὸ Ξέρξου, ἀπογνόντες τὴν ἐπὶ τὰ τέμπη φυλακήν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν. Χρήσιμον δ᾽ ἐστὶ διορίσαι τῶν ἑλλήνων τοὺς τὰ τῶν βαρβάρων ἑλομένους, ἵνα τυγχάνοντες ὀνείδους, ἀποτρέπωσι ταῖς βλασφημίαις τοὺς προδότας γινομένους τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. αἰνιᾶνες μὲν οὖν καὶ δόλοπες καὶ μηλιεῖς καὶ περραιβοὶ καὶ μάγνητες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐτάχθησαν· ἔτι δὲ παρούσης τῆς ἐν τοῖς τέμπεσι φυλακῆς, ἀχαιοί τε καὶ φθιῶται καὶ λοκροὶ καὶ θετταλοὶ καὶ βοιωτοὶ οἱ πλείους τούτων ἀπελθόντων ἀπέκλιναν πρὸς τοὺς βαρβάρους. οἱ δ᾽ ἐν ἰσθμῷ συνεδρεύοντες τῶν ἑλλήνων ἐψηφίσαντο τοὺς μὲν ἐθελοντὶ τῶν ἑλλήνων ἑλομένους τὰ περσῶν, δεκατεῦσαι τοῖς θεοῖς, ἐπὰν τῷ πολέμῳ κρατήσωσι· πρὸς δὲ τοὺς τὴν ἡσυχίαν ἔχοντας ἐκπέμψαι πρέσβεις τοὺς παρακαλέσοντας συναγωνίζεσθαι περὶ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. ὧν οἱ μὲν εἵλοντο γνησίως τὴν συμμαχίαν, οἱ δὲ παρῆγον ἐφ᾽ ἱκανὸν χρόνον, αὐτῆς ἐχόμενοι τῆς ἰδίας μόνον ἀσφαλείας, καὶ καραδοκοῦντες τὸ τοῦ πολέμου τέλος. ἀργεῖοι δὲ πρέσβεις ἀποστείλαντες εἰς τὸ κοινὸν συνέδριον, ἐπηγγέλλοντο συμμαχήσειν ἐὰν αὐτοῖς μέρος τι τῆς ἡγεμονίας συγχωρήσωσιν. οἷς οἱ σύνεδροι διεσάφησαν, εἰ μὲν δεινότερον ἡγοῦνται τὸ στρατηγὸν ἔχειν ἕλληνα, ἢ δεσπότην βάρβαρον, ὀρθῶς αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν· εἰ δὲ φιλοτιμοῦνται λαβεῖν τὴν τῶν ἑλλήνων ἡγεμονίαν, ἄξια ταύτης δεῖν ἔφασαν αὐτοὺς πεπραχότας, ἐπιζητεῖν τὴν τηλικαύτην δόξαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν παρὰ Ξέρξου πρέσβεων ἐπιόντων τὴν ἑλλάδα, καὶ γῆν καὶ ὕδωρ αἰτούντων, αἱ πόλεις ἅπασαι διὰ τῶν ἀποκρίσεων ἀπεδείκνυντο τὴν περὶ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας σπουδήν. Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο τὸν ἑλλήσποντον ἐζεῦχθαι, καὶ τὸν ἄθω διεσκάφθαι, προῆγεν ἐκ τῶν σάρδεων, ἐφ᾽ ἑλλησπόντου τὴν πορείαν ποιούμενος. ὡς δὲ ἧκεν εἰς ἄβυδον, διὰ τοῦ ζεύγματος τὴν δύναμιν διήγαγεν εἰς τὴν εὐρώπην. πορευόμενος δὲ διὰ τῆς θρᾴκης, πολλοὺς προσελάμβανε στρατιώτας καὶ τῶν θρᾳκῶν καὶ τῶν ὁμόρων τούτοις ἑλλήνων. ὡς δ᾽ ἧκεν εἰς τὸν ὀνομαζόμενον δορίσκον, ἐνταῦθα μετεπέμψατο τὸ ναυτικόν, ὥστε ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις εἰς ἕνα τόπον ἀθροισθῆναι. ἐποιήσατο δὲ καὶ τὸν ἐξετασμὸν τῆς στρατιᾶς ἁπάσης. ἠριθμήθησαν δὲ τῆς πεζῆς δυνάμεως μυριάδες πλείους τῶν ὀγδοήκοντα· νῆες δὲ σύμπασαι μακραὶ πλείους τῶν χιλίων καὶ διακοσίων· καὶ τούτων ἑλληνίδες

γρ. Συνετός.

τριακόσιαι καὶ εἴκοσι, τὰ μὲν πληρώματα τῶν ἀνδρῶν παρεχομένων τῶν ἑλλήνων, τὰς δὲ σκάφη τοῦ βασιλέως χορηγοῦντος. αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι, βαρβαρικαὶ κατηριθμοῦντο· καὶ τούτων αἰγύπτιοι μὲν διακοσίας παρείχοντο, φοίνικες δὲ τριακοσίας, κίλικες δὲ ὀγδοήκοντα, πάμφυλοι δὲ τετταράκοντα, καὶ λύκιοι τὰς ἴσας. πρὸς δὲ τούτοις κᾶρες μὲν ὀγδοήκοντα, κύπριοι δὲ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. τῶν δ᾽ ἑλλήνων ἔπεμψαν δωριεῖς μὲν οἱ πρὸς τῇ καρίᾳ κατοικοῦντες, μετὰ ῥοδίων καὶ κῴων, τετταράκοντα· ἴωνες δὲ μετὰ χίων καὶ σαμίων, ἑκατόν· αἰολεῖς δὲ μετὰ λεσβίων καὶ τενεδίων, τετταράκοντα· ἑλλησπόντιοι δὲ ὀγδοήκοντα, σὺν τοῖς περὶ τὸν πόντον κατοικοῦσι· νησιῶται δὲ πεντήκοντα. τὰς γὰρ νήσους τὰς ἐντὸς κυανέων καὶ τριοπίου καὶ σουνίου προσεσημμένος ἦν ὁ βασιλεύς. τριήρεις μὲν οὖν τοσαῦται τὸ πλῆθος ὑπῆρχον· ἱππαγωγοὶ δὲ, ὀκτακόσιαι πεντήκοντα· αἱ δὲ τριακόντοροι, τρισχίλιαι. ὁ μὲν οὖν Ξέρξης περὶ τὸν ἐξετασμὸν τῶν δυνάμεων διέτριβε περὶ τὸν δορίσκον. τοῖς δὲ συνέδροις τῶν ἑλλήνων, ἐπειδὴ πλησίον εἶναι προσηγγέλθησαν αἱ τῶν περσῶν δυνάμεις, ἔδοξε ταχέως ἀποστέλλειν τὴν μὲν ναυτικὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ ἀρτεμίσιον τῆς εὐβοίας, εὔθετον ὁρῶσι τὸν τόπον ὄντα πρὸς τὴν ἀπάντησιν τῶν πολεμίων· εἰς δὲ τὰς θερμοπύλας τοὺς ἱκανοὺς ὁπλίτας, προκαταληψομένους τὰς ἐν τοῖς στενοῖς παρόδους, καὶ κωλύσοντας προάγειν ἐπὶ τὴν ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους. ἔσπευδον γὰρ τοὺς τὰ τῶν ἑλλήνων προελομένους ἐντὸς περιλαβεῖν, καὶ σώζειν εἰς τὸ δυνατὸν τοὺς συμμάχους. ἡγεῖτο δὲ τοῦ μὲν στόλου παντὸς Εὐρυβιάδης ὁ λακεδαιμόνιος, τῶν δ᾽ εἰς θερμοπύλας ἐκπεμφθέντων Λεωνίδης ὁ τῶν σπαρτιατῶν βασιλεύς, μέγα φρονῶν ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγίᾳ. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὴν ἐξουσίαν, ἐπήγγελλε χιλίους μόνους ἐπὶ τὴν στρατείαν ἀκολουθεῖν αὐτῷ. τῶν δὲ ἐφόρων λεγόντων ὡς ὀλίγους παντελῶς ἄγει πρὸς μεγάλην δύναμιν, καὶ προσταττόντων πλείονας παραλαμβάνειν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ἐν ἀπορρήτοις, ὅτι πρὸς μὲν τὸ κωλῦσαι τοὺς βαρβάρους διελθεῖν τὰς παρόδους, ὀλίγοι, πρὸς μέντοι γε τὴν πρᾶξιν ἐφ᾽ ἣν πορεύονται νῦν, πολλοί. αἰνιγματώδους δὲ καὶ ἀσαφοῦς τῆς ἀποκρίσεως γενομένης, ἐπηρώτησαν αὐτὸν εἰ πρὸς εὐτελῆ τινα πρᾶξιν αὐτοὺς ἄγειν διανοεῖται. ἀπεκρίθη δὲ ὅτι τῷ λόγῳ μὲν ἐπὶ τὴν φυλακὴν ἄγει τῶν παρόδων, τῷ δὲ ἔργῳ περὶ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἀποθανουμένους. ὥστε ἐὰν μὲν οἱ χίλιοι προβῶσιν, ἐπιφανεστέραν ἔσεσθαι τὴν σπάρτην, τούτων τελευτησάντων· ἐὰν δὲ πανδημεὶ στρατεύσωσι λακεδαιμόνιοι, παντελῶς ἀπολεῖσθαι τὴν λακεδαίμονα· οὐδένα γὰρ αὐτῶν τολμήσειν φυγεῖν ἵνα τύχῃ σωτηρίας. τῶν μὲν οὖν λακεδαιμονίων ἦσαν χίλιοι, καὶ σὺν αὐτοῖς σπαρτιᾶται τριακόσιοι, τῶν δ᾽ ἄλλων ἑλλήνων τῶν ἅμα αὐτοῖς συνεκπεμφθέντων ἐπὶ τὰς θερμοπύλας, τρισχίλιοι. ὁ μὲν οὖν Λεωνίδης μετὰ τετρακισχιλίων προῆγεν ἐπὶ τὰς θερμοπύλας. λοκροὶ δὲ οἱ πλησίον τῶν παρόδων κατοικοῦντες ἐδεδώκεσαν μὲν γῆν καὶ ὕδωρ τοῖς πέρσαις, κατεπηγγελμένοι δ᾽ ἦσαν προκαταλήψεσθαι τὰς παρόδους· ὡς δ᾽ ἐπύθοντο τὸν Λεωνίδην ἥκειν εἰς θερμοπύλας, μετενόησαν, καὶ μετέθεντο πρὸς τοὺς ἕλληνας. ἧκον δὲ εἰς τὰς θερμοπύλας καὶ λοκροὶ χίλιοι, καὶ μηλιέων τοσοῦτοι, καὶ φωκέων οὐ πολὺ λειπόμενοι τῶν χιλίων. ὁμοίως δὲ καὶ θηβαίων ἀπὸ τῆς ἑτέρας μερίδος ὡς τετρακόσιοι. διεφέροντο γὰρ οἱ τὰς θήβας κατοικοῦντες πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς πρὸς τοὺς πέρσας συμμαχίας. οἱ μὲν οὖν μετὰ Λεωνίδου συνταχθέντες ἕλληνες, τοσοῦτοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, διέτριβον περὶ τὰς θερμοπύλας, ἀναμένοντες τὴν τῶν περσῶν παρουσίαν. Ξέρξης δὲ μετὰ τὸν ἐξετασμὸν τῶν δυνάμεων προῆγεν εὐθύς. μετὰ παντὸς τοῦ στρα-

ἰθύμαχος, καὶ μέχρι μὲν Ἀκάνθου πόλεως τῇ πεζῇ στρατιᾷ προβαινομένου, συμπαρέπλει πᾶς ὁ στόλος ἐκ θαλάττης· ἐντεῦθεν δὲ κατὰ τὸν διορυχθέντα τόπον διεκομίσθησαν εἰς τὴν ἑτέραν θάλατταν συντόμως καὶ ἀσφαλῶς. ὡς δ' ἧκεν ἐπὶ τὸν Μηλιακὸν κόλπον, ἐπύθετο τοὺς πολεμίους προκατειλῆφθαι τὰς παρόδους. διόπερ ἐνταῦθα παραλαβὼν τὴν δύναμιν, μετεπέμψατο τοὺς ἀπὸ τῆς Εὐρώπης συμμάχους, οὐ πολὺ λειπομένους τῶν κ΄ μυριάδων. ὥστε ἔχειν αὐτὸν τοὺς σύμπαντας οὐκ ἐλάττους τῶν ρ΄ μυριάδων, χωρὶς τῆς ναυτικῆς δυνάμεως. ὁ δὲ σύμπας ὄχλος τῶν τε ἐν ταῖς μακραῖς ναυσὶν ὄντων καὶ τῶν τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν κομιζόντων, οὐκ ἐλάττων ἦν τῶν προειρημένων· ὥστε μηδὲν θαυμαστὸν εἶναι τὸ λεγόμενον ὑπὲρ τοῦ πλήθους τῶν ὑπὸ Ξέρξου συναχθέντων. φασὶ γὰρ τοὺς ἀενάους ποταμοὺς διὰ τὴν τοῦ πλήθους συνέχειαν ἐπιλιπεῖν, τὰ δὲ πελάγη τοῖς τῶν νεῶν ἱστίοις κατακαλυφθῆναι. μέγισται μὲν οὖν δυνάμεις τῶν εἰς ἱστορικὴν μνήμην παραδεδομένων αἱ μετὰ Ξέρξου γενόμεναι παραδίδονται.

Τῶν δὲ Περσῶν κατεστρατοπεδευκότων παρὰ τὸν Σπερχειὸν ποταμόν, ὁ μὲν Ξέρξης ἀπέστειλεν ἀγγέλους εἰς τὰς Θερμοπύλας, τοὺς ἅμα μὲν κατασκεψομένους τίνα διάνοιαν ἔχουσι περὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου· προσέταξε δ' αὐτοῖς παραγγέλλειν ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης κελεύει τὰ μὲν ὅπλα πάντας ἀποθέσθαι, αὐτοὺς δὲ ἀκινδύνως εἰς τὰς πατρίδας ἀπιέναι, καὶ συμμάχους εἶναι Περσῶν· καὶ ταῦτα πράξασιν αὐτοῖς ἐπηγγείλατο δώσειν χώρας τοῖς Ἕλλησι πλείω καὶ βελτίω τῆς νῦν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένης. οἱ δὲ περὶ τὸν Λεωνίδην ἀκούσαντες τῶν ἀγγέλων, ἀπεκρίναντο ὅτι καὶ συμμαχοῦντες τῷ βασιλεῖ χρησιμώτεροι μετὰ τῶν ὅπλων ἔσονται· καὶ πολεμεῖν ἀναγκαζόμενοι, μετὰ τούτων γενναιότερον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιοῦνται. περὶ δὲ τῆς χώρας ἣν ὑπισχνεῖται δώσειν, ὅτι πάτριόν ἐστι τοῖς Ἕλλησι, μὴ διὰ κακίας, ἀλλὰ δι' ἀρετὴν κτᾶσθαι χώραν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας παρὰ τῶν ἀγγέλων τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀποκρίσεις, προσεκαλέσατο Δημάρατον Σπαρτιάτην, ἐκ τῆς πατρίδος πεφυγότα πρὸς αὐτόν· καταγελάσας δὲ τῆς ἀποκρίσεως, ἐπηρώτησε τὸν Λάκωνα, πότερον οἱ Ἕλληνες ὀξύτερον τῶν ἐμῶν ἵππων φεύξονται, ἢ πρὸς τηλικαύτας δυνάμεις παρατάξασθαι τολμήσουσι; τὸν δὲ Δημάρατον εἰπεῖν φασίν, ὡς οὐδ' αὐτὸς σὺ τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων ἀγνοεῖς. τοὺς γὰρ ἀφισταμένους τῶν βαρβάρων Ἑλληνικαῖς δυνάμεσι καταπολεμεῖς. ὥστε μὴ νόμιζε τοὺς ὑπὲρ τῆς σῆς ἀρχῆς ἄμεινον τῶν Περσῶν ἀγωνιζομένους, ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας ἧττον κινδυνεύσειν πρὸς τοὺς Πέρσας. ὁ δὲ Ξέρξης καταγελάσας αὐτοῦ, προσέταξεν ἀκολουθεῖν, ὅπως ἴδῃ φεύγοντας τοὺς Λακεδαιμονίους. τὴν δὲ δύναμιν ἀναλαβὼν ἧκεν ἐπὶ τοὺς ἐν Θερμοπύλαις Ἕλληνας, προτάξας ἁπάντων τῶν ἐθνῶν Μήδους· εἴτε δι' ἀνδρείαν προκρίνας αὐτούς, εἴτε καὶ βουλόμενος ἅπαντας ἀπολέσαι. ἐνῆν γὰρ ἔτι φρόνημα τοῖς Μήδοις τῆς τῶν προγόνων ἡγεμονίας οὐ πάλαι καταπεπονημένης. συνέβη δὲ ἐν τοῖς Μήδοις εἶναι καὶ τῶν ἐν Μαραθῶνι τετελευτηκότων. συνυπέδειξε δὲ τοῖς Μήδοις καὶ τῶν ἐν Μαραθῶνι τετελευτηκότων ἀδελφοὺς καὶ υἱούς, νομίζων τούτους ἐκθυμότατα τιμωρήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας. οἱ μὲν οὖν Μῆδοι τοῦτον τὸν τρόπον συνταχθέντες προσέπεσον τοῖς φυλάττουσι τὰς Θερμοπύλας. ὁ δὲ Λεωνίδης εὖ παρεσκευασμένος συνήγαγε τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ στενότατον τῆς παρόδου. γενομένης δὲ μάχης καρτερᾶς, καὶ τῶν μὲν βαρβάρων θεατὴν ἐχόντων τῆς ἀρετῆς τὸν βασιλέα, τῶν δὲ Ἑλλήνων μιμνησκομένων τῆς ἐλευθερίας, καὶ παρακαλουμένων ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου πρὸς τὸν ἀγῶνα, θαυμαστὸν συνέβαινε γίνεσθαι τὸν κίνδυνον. συσταδὴν γὰρ οὔσης τῆς μάχης, καὶ τῶν πληγῶν ἐκ χειρὸς

γινομένων, ἔτι δὲ τῆς συστάσεως πεπυκνωμένης, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη. τῶν δ᾽ Ἑλλήνων ὑπερεχόντων ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς μεγέθεσι τῶν ἀσπίδων, μόγις ἐνέδωκαν οἱ Μῆδοι. πολλοὶ μὲν γὰρ αὐτῶν ἔπεσον, οὐκ ὀλίγοι δὲ κατετραυματίσθησαν. τοῖς δὲ Μήδοις ἐπιτεταγμένοι Κίσσιοι καὶ Σάκαι κατ᾽ ἀρετὴν ἐπίλεκτοι διεδέξαντο τὴν μάχην, καὶ νεοχμοὶ πρὸς διαπεπονημένους συμβαλόντες, ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμενον τὸν κίνδυνον, κτεινόμενοι δ᾽ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Λεωνίδην καὶ βιαζόμενοι ὑπεχώρησαν. ἀσπίσι γὰρ καὶ πέλταις μικραῖς οἱ βάρβαροι χρώμενοι, κατὰ μὲν τὰς εὐρυχωρίας ἐπλεονέκτουν, εὐκίνητοι γινόμενοι, κατὰ δὲ τὰς στενοχωρίας τοὺς μὲν πολεμίους οὐκ εὐχερῶς ἐτίτρωσκον, συμπεφραγμένους καὶ μεγάλαις ἀσπίσι σκεπαζομένους ὅλον τὸ σῶμα· αὐτοὶ δὲ διὰ τὰς κουφότητας τῶν σκεπαστηρίων ὅπλων ἐλαττούμενοι, πυκνοῖς τραύμασι περιέπιπτον. τέλος δ᾽ ὁ Ξέρξης πάντα μὲν τὸν περὶ τὰς παρόδους τόπον νεκρῶν ἐστρωμένον, τοὺς δὲ βαρβάρους οὐχ ὑπομένοντας τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρετάς, προσέπεμψε τοὺς τῶν Περσῶν ἐπιλέκτους, ὀνομαζομένους ἀθανάτους, καὶ δοκοῦντας ταῖς ἀνδραγαθίαις πρωτεύειν τῶν συστρατευομένων. ὡς δὲ καὶ οὗτοι βραχὺν ἀντιστάντες χρόνον ἔφυγον, τότε μὲν τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης διελύθησαν, παρὰ μὲν τοῖς βαρβάροις πολλῶν ἀνῃρημένων, παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὀλίγων πεπτωκότων. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ Ξέρξης μέν, παρὰ προσδοκίαν αὐτῷ τῆς μάχης λαβούσης τὸ τέλος, ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν ἐπέλεξε τοὺς δοκοῦντας ἀνδρείᾳ καὶ θράσει διαφέρειν, καὶ πολλὰ δεηθεὶς αὐτῶν, προεῖπεν ὅτι βιασαμένοις αὐτοῖς τὴν εἴσοδον δωρεὰς ἀξιολόγους δώσει, φεύγουσι δὲ θάνατος ἔσται τὸ πρόστιμον. τούτων δὲ μετὰ μεγάλης συστροφῆς καὶ βίας ἐπιρραξάντων τοῖς Ἕλλησιν, οἱ περὶ Λεωνίδην τότε συμφράξαντες, καὶ τεῖχος παραπλήσιον ποιησάμενοι τὴν σύστασιν, ἐκθύμως ἠγωνίζοντο. ἐπὶ τοσοῦτο δὲ προέβησαν ταῖς προθυμίαις, ὥστε τοὺς εἰωθότας ἐκ διαδοχῆς μεταλαμβάνειν τῆς μάχης οὐ συνεχώρησαν, ἀλλὰ τῇ συνεχείᾳ τῆς κακοπαθείας περιγινόμενοι, πολλοὺς ἀνῄρουν τῶν ἐπιλέκτων βαρβάρων. ἐφημερεύοντες δὲ τοῖς κινδύνοις, ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους. οἱ μὲν γὰρ πρεσβύτεροι πρὸς τὰς τῶν νέων ἀκμὰς παρεβάλλοντο, οἱ δὲ νεώτεροι πρὸς τὰς τῶν πρεσβυτέρων ἐμπειρίας τε καὶ δόξας ἡμιλλῶντο. τέλος δὲ φευγόντων καὶ τῶν ἐπιλέκτων, οἱ τὴν ἐπιτεταγμένην στάσιν ἔχοντες τῶν βαρβάρων, συμφράξαντες οὐκ εἴων φεύγειν τοὺς ἐπιλέκτους· διόπερ ἠναγκάζοντο πάλιν ἀναστρέφειν καὶ μάχεσθαι. Ἀπορουμένου δὲ τοῦ βασιλέως καὶ νομίζοντος μηδένα τολμήσειν ἔτι μάχεσθαι, ἧκε πρὸς αὐτὸν Τραχίνιός τις τῶν ἐγχωρίων, ἔμπειρος ὢν τῆς ὀρεινῆς χώρας. οὗτος τῷ Ξέρξῃ προσελθὼν, ἐπηγγείλατο διά τινος ἀτραποῦ στενῆς καὶ παρακρήμνου τοὺς Πέρσας ὁδηγήσειν, ὥστε γενέσθαι τοὺς συνελθόντας αὐτῷ κατόπιν τῶν περὶ τὸν Λεωνίδην· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ περιληφθέντας αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον, ῥᾳδίως ἀναιρεθήσεσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς περιχαρὴς ἐγένετο, καὶ τιμήσας δωρεαῖς τὸν Τραχίνιον, συνεξέπεμψεν αὐτῷ στρατιώτας δισμυρίους νυκτός. τῶν δὲ παρὰ τοῖς Πέρσαις τις ὄνομα Τυρραστιάδας, τὸ γένος ὢν Κυμαῖος, φιλόκαλος δὲ, καὶ τὸν τρόπον ὢν ἀγαθὸς, διαδρὰς ἐκ τῆς τῶν Περσῶν παρεμβολῆς νυκτὸς, ἧκε πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεωνίδην, καὶ τὰ περὶ τὸν Τραχίνιον ἀγνοοῦσιν ἐδήλωσεν. ἀκούσαντες δ᾽ οἱ Ἕλληνες συνήδρευσαν περὶ μέσας νύκτας, καὶ ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἐπιφερομένων κινδύνων. ἔνιοι μὲν οὖν ἔφασαν δεῖν παραχρῆμα καταλιπόντας τὰς παρόδους διασώζεσθαι πρὸς τοὺς συμμάχους· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τοῖς μένουσι τυχεῖν σωτηρίας. Λεωνίδης δ᾽ ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαι-

μονίοις φιλοτιμούμενος αὐτῷ τε δόξαν περιθεῖναι μεγάλην καὶ τοῖς Σπαρτιάταις, προσέταξε τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας ἅπαντας ἀπιέναι καὶ σώζειν ἑαυτούς, ἵνα κατὰ τὰς ἄλλας μάχας συναγωνίζωνται τοῖς Ἕλλησιν· αὐτοὺς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἔφησε δεῖν μένειν, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν παρόδων μὴ λιπεῖν. πρέπειν γὰρ τοὺς ἡγουμένους τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τῶν πρωτείων ἀγωνιζομένους, ἑτοίμως ἀποθνήσκειν. εὐθὺς οὖν οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπηλλάγησαν· ὁ δὲ Λεωνίδης μετὰ τῶν πολιτῶν ἡρωικὰς πράξεις καὶ παραδόξους ἐπετελέσατο. ὀλίγων δ' ὄντων Λακεδαιμονίων (Θεσπιεῖς γὰρ μόνους παρακατέσχε) καὶ τοὺς σύμπαντας ἔχων οὐ πλείους τῶν πεντακοσίων, ἕτοιμος ἦν ἀποδέξασθαι τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος θάνατον. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν μετὰ τοῦ Τραχινίου Πέρσαι περιελθόντες τὰς δυσχωρίας, ἄφνω τοὺς περὶ τὸν Λεωνίδην ἀπέλαβον εἰς τὸ μέσον. οἱ δ' Ἕλληνες τὴν μὲν σωτηρίαν ἀπογνόντες, τὴν δ' εὐδοξίαν ἑλόμενοι, μιᾷ φωνῇ τὸν ἡγούμενον ἠξίουν ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, πρὶν ἢ γνῶναι τοὺς Πέρσας τὴν τῶν ἰδίων περίοδον. Λεωνίδης δὲ τὴν ἑτοιμότητα τῶν στρατιωτῶν ἀποδεξάμενος, τούτοις παρήγγελλε ταχέως ἀριστοποιεῖσθαι, ὡς ἐν ᾅδου δειπνησομένους. αὐτὸς δ' ἀκολούθως τῇ παραγγελίᾳ τροφὴν προσηνέγκατο· οὕτω γὰρ δυνήσεσθαι πολὺν χρόνον ἰσχύειν καὶ φέρειν τὴν ἐν τοῖς κινδύνοις ὑπομονήν. ἐπεὶ δὲ συντόμως ἀναλαβόντες αὐτούς, ἕτοιμοι πάντες ὑπῆρξαν, παρήγγελλε τοῖς στρατιώταις, εἰσπεσόντας εἰς τὴν παρεμβολὴν φονεύειν τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ ἐπ' αὐτὴν ὁρμῆσαι τὴν τοῦ βασιλέως σκηνήν. οὗτοι μὲν οὖν ἀκολούθως τῇ παραγγελίᾳ συμφράξαντες νυκτὸς εἰσέπεσον εἰς τὴν τῶν Περσῶν στρατοπεδείαν, προκαθηγουμένου τοῦ Λεωνίδου. οἱ δὲ βάρβαροι διά τε τὸ παράδοξον καὶ τὴν ἄγνοιαν μετὰ πολλοῦ θορύβου συνέτρεχον ἐκ τῶν σκηνῶν ἀτάκτως, καὶ νομίσαντες τοὺς μετὰ τοῦ Τραχινίου πορθουμένους ἀπολωλέναι, καὶ τὴν δύναμιν ἅπασαν τῶν Ἑλλήνων παρεῖναι, κατεπλάγησαν. διὸ καὶ πολλοὶ μὲν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Λεωνίδην ἀνῃροῦντο, πλείους δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὡς ὑπὸ πολεμίων, διὰ τὴν ἄγνοιαν ἀπώλοντο. ἥ τε γὰρ νὺξ ἀφῄρητο τὴν ἀληθινὴν ἐπίγνωσιν, ἥ τε ταραχὴ καθ' ὅλην οὖσα τὴν στρατοπεδείαν, εὐλόγως πολὺν ἐποίει φόνον. ἔκτεινον γὰρ ἀλλήλους, οὐ διδούσης τῆς περιστάσεως τὸν ἐξετασμὸν ἀκριβῆ· διὰ τὸ μήτε ἡγεμόνος παραγγελίαν, μήτε συνθήματος ἐρώτησιν, μήτε ὅλως διανοίας κατάστασιν ὑπάρχειν. εἰ μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἔμενεν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς, ῥᾳδίως ἂν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνῄρητο, καὶ ὁ πόλεμος ἅπας ταχείας ἂν ἐτετεύχει καταλύσεως· νῦν δ' ὁ μὲν Ξέρξης ἦν ἐκπεπηδηκὼς πρὸς τὴν ταραχήν, οἱ δ' Ἕλληνες εἰσπεσόντες εἰς τὴν σκηνήν, τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν αὐτῇ σχεδὸν ἅπαντας ἐφόνευσαν. τῆς δὲ νυκτὸς καθεστώσης ἐπλανῶντο καθ' ὅλην τὴν παρεμβολήν, ζητοῦντες τὸν Ξέρξην εὐλόγως. ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τῆς ὅλης περιστάσεως δηλωθείσης, οἱ μὲν Πέρσαι θεωροῦντες ὀλίγους ὄντας τοὺς Ἕλληνας, κατεφρόνησαν αὐτῶν, καὶ κατὰ στόμα μὲν οὐ συνεπλέκοντο, φοβούμενοι τὰς ἀρετὰς αὐτῶν· ἐκ δὲ τῶν πλαγίων καὶ ἐξόπισθεν περιιστάμενοι, καὶ πανταχόθεν τοξεύοντες καὶ ἀκοντίζοντες, ἅπαντας ἀπέκτειναν. οἱ μὲν οὖν μετὰ Λεωνίδου τὰς ἐν Θερμοπύλαις παρόδους τηροῦντες, τοιοῦτον ἔσχον τοῦ βίου τὸ τέλος. ὧν τὰς ἀρετὰς τίς οὐκ ἂν θαυμάσειεν; οἵτινες μιᾷ γνώμῃ χρησάμενοι, τὴν μὲν ἀφωρισμένην τάξιν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἔλιπον, τὸν ἑαυτῶν δὲ βίον προθύμως ἐπέδωκαν εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων σωτηρίαν· καὶ μᾶλλον εἵλοντο τελευτᾶν καλῶς ἢ ζῆν αἰσχρῶς. καὶ τὴν τῶν Περσῶν δὲ κατάπληξιν οὐκ ἄν τις ἀπιστήσαι γενέσθαι. τίς γὰρ ἂν τῶν βαρβάρων ὑπέλαβε τὸ γεγενημένον,

τίς δ' ἂν προσδοκήσειεν ὅτι πεντακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἐτόλμησαν ἐπιθέσθαι ταῖς ἑκατὸν μυριάσι; διὸ καὶ τίς οὐκ ἂν τῶν μεταγενεστέρων ζηλώσαι τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες τῷ μεγέθει τῆς περιστάσεως κατισχυθέντες, τοῖς μὲν σώμασι κατεπονήθησαν, ταῖς δὲ ψυχαῖς οὐχ ἡττήθησαν; τοιγαροῦν οὗτοι μόνοι τῶν μνημονευομένων, κρατηθέντες ἐνδοξότεροι γεγόνασι τῶν ἄλλων τῶν τὰς καλλίστας νίκας ἀπενηνεγμένων. καὶ γὰρ οὐκ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνειν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δίκαιον, ἀλλ' ἐκ τῆς προαιρέσεως· τοῦ μὲν γὰρ ἡ τύχη κυρία, τῶν δὲ ἡ προαίρεσις δοκιμάζεται. τίς γὰρ ἂν ἐκείνων ἀμείνους ἄνδρας κρίνειεν, οἵτινες οὐδὲ τῷ χιλιοστῷ μέρει τῶν πολεμίων ἴσοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ἐτόλμησαν τοῖς ἀπιστουμένοις πλήθεσι παρατάξαι τὴν ἑαυτῶν ἀρετήν; οὐ κρατήσειν τῶν τοσούτων μυριάδων ἐλπίζοντες, ἀλλ' ἀνδραγαθίᾳ τοὺς πρὸ αὐτῶν ἅπαντας ὑπερβαλεῖν νομίζοντες· καὶ τὴν μὲν μάχην αὐτοῖς εἶναι κρίνοντες πρὸς τοὺς βαρβάρους, τὸν ἀγῶνα δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀριστείων κρίσιν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐπ' ἀρετῇ θαυμαζομένους ὑπάρχειν. μόνοι γὰρ τῶν ἐξ αἰῶνος μνημονευομένων εἵλοντο μᾶλλον τηρεῖν τοὺς τῆς πόλεως νόμους, ἢ τὰς ἰδίας ψυχάς· οὐ δυσφοροῦντες ἐπὶ τῷ μεγίστους ἑαυτοῖς ἐφεστάναι κινδύνους, ἀλλὰ κρίνοντες εὐκταιοτάτους εἶναι τοῖς ἀρετὴν ἀσκοῦσι τοιούτων ἀγώνων τυγχάνειν. δικαίως δ' ἄν τις τούτους καὶ τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας αἰτίους ἡγήσαιτο, ἢ τοὺς ὕστερον ἐν ταῖς πρὸς Ξέρξην μάχαις νικήσαντας· τούτων γὰρ τῶν πράξεων μνημονεύοντες οἱ μὲν βάρβαροι κατεπλάγησαν, οἱ δὲ Ἕλληνες παρωξύνθησαν πρὸς τὴν ὁμοίαν ἀνδραγαθίαν. καθόλου δὲ μόνοι τῶν πρὸ ἑαυτῶν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀρετῆς εἰς ἀθανασίαν μετήλλαξαν. διόπερ οὐχ οἱ τῶν ἱστοριῶν συγγραφεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ καὶ τῶν ποιητῶν καθύμνησαν αὐτῶν τὰς ἀνδραγαθίας. ὧν γέγονε καὶ Σιμωνίδης ὁ μελοποιός, ἄξιον τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ποιήσας ἐγκώμιον, ἐν ᾧ λέγει, Τῶν ἐν Θερμοπύλαις θανόντων εὐκλεὴς μὲν ἁ τύχα, καλὸς δ' ὁ πότμος, βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόων δὲ μνᾶστις· ὁ δ' οἶκτος ἔπαινος. ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὔτ' εὐρὼς, οὔθ' ὁ πανδαμάτωρ ἀμαυρώσει χρόνος ἀνδρῶν ἀγαθῶν. ὁ δὲ σηκὸς οἰκέταν εὐδοξίαν Ἑλλάδος εἵλατο. μαρτυρεῖ δὲ Λεωνίδας ὁ Σπάρτας βασιλεύς, ἀρετᾶς μέγαν λελοιπὼς κόσμον, ἀέναόν τε κλέος.

Ἡμεῖς δὲ ἀρκούντως περὶ τῆς τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀρετῆς εἰρηκότες, ἐπάνιμεν ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις. Ξέρξης γὰρ τὴν πάροδον τὸν εἰρημένον τρόπον κρατήσας, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὴν Καδμείαν νίκην νενικηκώς, ὀλίγους μὲν τῶν πολεμίων ἀνεῖλε, πολλαπλασίους δὲ τῶν ἰδίων ἀπώλεσεν. ἐπεὶ δὲ πεζῇ τῶν παρόδων ἐκυρίευσε, τῶν κατὰ τὴν θάλατταν ἀγώνων ἔκρινε λαμβάνειν πεῖραν. εὐθὺς οὖν τὸν ἀφηγούμενον τοῦ στόλου Μεγαβάτην προσκαλεσάμενος, διεκελεύσατο πλεῖν ἐπὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ναυτικόν, καὶ πειρᾶσθαι παντὶ τῷ στόλῳ ναυμαχεῖν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ὁ δὲ ταῖς τοῦ βασιλέως παραγγελίαις ἀκολουθῶν, ἐκ Πύδνης τῆς Μακεδονικῆς ἀνήχθη παντὶ τῷ στόλῳ, καὶ κατέπλευσε τῆς Μαγνησίας πρὸς ἄκραν τὴν ὀνομαζομένην Σηπιάδα. ἐνταῦθα δὲ μεγάλου πνεύματος ἐπιγενομένου, ἀπέβαλε ναῦς μακρὰς, τριήρεις μὲν ὑπὲρ τὰς τριακοσίας, ἱππαγωγοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων παμπληθεῖς. λήξαντος δὲ τοῦ πνεύματος ἀναχθεὶς κατέπλευσεν εἰς Ἀφετὰς τῆς Μαγνησίας. ἐντεῦθεν δὲ διακοσίας τριήρεις ἐξέπεμψε, προστάξας τοῖς ἡγεμόσι περιπλεῦσαι, καὶ τὴν Εὔβοιαν δεξιὰν λαβόντας, κυκλῶσαι τοὺς πολεμίους. οἱ δ' Ἕλληνες ὥρμουν μὲν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῆς Εὐβοίας, εἶχον δὲ τὰς πάσας τριήρεις διακοσίας καὶ ὀγδοήκοντα· καὶ τούτων ἦσαν αὐτῶν μὲν Ἀθηναίων ἑκατὸν καὶ τετταράκοντα, αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. τούτων

δὲ ναύαρχος μὲν ἦν Εὐρυβιάδης ὁ σπαρτιάτης· διῴκει δὲ τὰ περὶ τὸν στόλον Θεμιστοκλῆς
ὁ ἀθηναῖος. οὗτος γὰρ διὰ σύνεσιν καὶ στρατηγίαν μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανεν, οὐ μό-
νον ἐν τοῖς κατὰ τὸ ναυτικὸν ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Εὐρυβιάδῃ, καὶ πάντες τού-
τῳ προσέχοντες προθύμως ὑπήκουον. προτεθείσης δὲ βουλῆς ἐν τοῖς τῶν νεῶν ἡ-
γεμόσι περὶ τῆς ναυμαχίας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες τὴν ἡσυχίαν ἔκριναν ἔχειν, καὶ τὸν
ἐπίπλουν τῶν πολεμίων ἀναδέχεσθαι· μόνος δὲ Θεμιστοκλῆς τὴν ἐναντίαν ἀπεφή-
νατο γνώμην, διδάσκων ὅτι συμφέρει ἀεὶ τῷ στόλῳ συντεταγμένῳ πλεῖν ἐπὶ τοὺς πο-
λεμίους· οὕτω γὰρ αὐτοὺς πλεονεκτήσειν ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν ἐπιπλέοντας τοῖς διὰ τὴν
ταραχὴν διεσπασμένην ἔχουσι τὴν τάξιν, ὡς ἂν ἐκ πολλῶν καὶ διεστηκότων λιμένων
ἐκπλέουσι. τέλος δὲ κατὰ τὴν Θεμιστοκλέους κρίσιν οἱ ἕλληνες παντὶ τῷ στόλῳ τοῖς
πολεμίοις ἐπέπλευσαν. τῶν δὲ βαρβάρων ἐκ πολλῶν λιμένων ἀναγομένων, τὸ μὲν
πρῶτον οἱ περὶ τὸν Θεμιστοκλέα διεσπαρμένοις τοῖς πέρσαις συμπλεκόμενοι, πολλὰς
μὲν ναῦς κατέδυσαν, οὐκ ὀλίγας δὲ φυγεῖν ἀναγκάσαντες, μέχρι τῆς γῆς κατεδίω-
ξαν· μετὰ δὲ ταῦτα παντὸς τοῦ στόλου συναχθέντος, καὶ γενομένης ναυμαχίας ἰσχυρᾶς,
μέρει μὲν τῶν νεῶν ἑκάτεροι προετέρησαν, οὐδέτεροι δὲ ὁλοσχερῆ νίκην πλεονεκτήσαν-
τες, νυκτὸς ἐπιλαβούσης διελύθησαν. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν χειμὼν ἐπιγενόμενος μέ-
γας πολλὰς ἐκτὸς τοῦ λιμένος ὁρμούσας τῶν νεῶν διέφθειρεν· ὥστε δοκεῖν τὸ θεῖον ἀν-
τιλαμβάνεσθαι τῶν ἑλλήνων, ἵνα τοῦ πλήθους τῶν βαρβαρικῶν νεῶν ταπεινωθέντος,
ἀντίπαλος ἡ τῶν ἑλλήνων δύναμις γένηται, καὶ πρὸς τὰς ναυμαχίας ἀξιόχρεως.
διόπερ οἱ μὲν ἕλληνες ἀεὶ μᾶλλον ἐθάρρουν, οἱ δὲ βάρβαροι ἀεὶ πρὸς τοὺς κινδύνους
ἐγίνοντο δειλότεροι. οὐ μὴν ἀλλ' ἀναλαβόντες αὑτοὺς ἐκ τῆς ναυαγίας, ἁπάσαις ταῖς
ναυσὶν ἀνήχθησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἕλληνες προσγενομένων αὐτοῖς τριήρων
πεντήκοντα ἀττικῶν, ἀντιπαρετάχθησαν τοῖς βαρβάροις. ἦν δ' αὕτη ἡ ναυμαχία
παραπλήσιος ταῖς περὶ τὰς θερμοπύλας μάχαις. οἱ μὲν γὰρ πέρσαι διηγωνίζοντο βιά-
σασθαι τοὺς ἕλληνας, καὶ τὸν εὔριπον διεκπλεῦσαι· οἱ δ' ἕλληνες ἐμφράξαντες τὰ
στενὰ τῶν ἐν τοῖς τῆς εὐβοίας συμμαχούντων. γενομένης δὲ ναυμαχίας ἰσχυρᾶς, πολλαὶ
νῆες παρ' ἀμφοτέρων διεφθάρησαν, καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἠναγκάσθησαν ἀνακάμ-
ψαι ἐπὶ τοὺς οἰκείους λιμένας. ἀριστεῦσαι δ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ναυμαχίαις φασὶ,
παρὰ μὲν τοῖς ἕλλησιν ἀθηναίους, παρὰ δὲ τοῖς βαρβάροις σιδωνίους. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ
ἕλληνες ἀκούσαντες τὰ περὶ θερμοπύλας γενόμενα, πυθόμενοι δὲ καὶ τοὺς πέρσας
πεζῇ προάγειν ἐπὶ τὰς ἀθήνας, ἠθύμησαν. διόπερ ἀποπλεύσαντες εἰς σαλαμῖνα,
διέτριβον ἐνταῦθα. οἱ δ' ἀθηναῖοι θεωροῦντες πανδημεὶ κινδυνεύοντας τοὺς ἐν ταῖς
ἀθήναις, τέκνα μὲν καὶ γυναῖκας, τῶν τε ἄλλων χρησίμων ὅσα δυνατὸν ἦν εἰς τὰς
ναῦς ἐνθέντες, διεκόμισαν εἰς σαλαμῖνα. ὁ δὲ τῶν περσῶν ναύαρχος πυθόμενος τὸν τῶν
πολεμίων ἀπόπλουν, κατῆρεν εἰς τὴν εὔβοιαν μετὰ παντὸς τοῦ στόλου, καὶ τὴν τῶν ἱ-
στιαιέων πόλιν βίᾳ διαρπάσας, καὶ χρησάμενος τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῄωσεν. Ἅμα δὲ τού-
τοις πραττομένοις Ξέρξης ἀπὸ τῶν θερμοπυλῶν ἀναζεύξας, προῆγε διὰ τῆς φωκέων
χώρας, πορθῶν μὲν τὰς πόλεις, καταφθείρων δὲ τὰς ἐπὶ τῆς χώρας κτήσεις. οἱ δὲ φωκεῖς
μετὰ τῶν ἑλλήνων ᾑρημένοι καὶ θεωροῦντες αὑτοὺς οὐκ ἀξιομάχους ὄντας, τὰς μὲν πό-
λεις ἁπάσας ἐξέλιπον πανδημεὶ, πρὸς δὲ τὰς δυσχωρίας τὰς ἐν τῷ παρνασσῷ κα-
τέφυγον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τὴν μὲν τῶν δωριέων χώραν διεξιὼν, οὐδὲν ἠδίκει·
(συνεμάχουν γὰρ πέρσαις) αὐτὸς δὲ μέρος μὲν δυνάμεως ἀπέλιπε, καὶ προσέταξεν
εἰς δελφοὺς ἰέναι, καὶ τὸ μὲν τέμενος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐμπρῆσαι, τὰ δὲ ἀναθήματα συ-

λῆσαι. αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων προσελθὼν εἰς τὴν Βοιωτίαν κατεστρατοπέδευσεν. οἱ δ' ἐπὶ τὴν σύλησιν τοῦ μαντείου πεμφθέντες, προῆλθον μὲν μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς προνοίας Ἀθηνᾶς· ἐνταῦθα δὲ παραδόξων ὄμβρων καὶ μεγάλων κεραυνῶν πολλῶν ἐκ τοῦ περιέχοντος πεσόντων, πρὸς δὲ τούτοις τῶν χειμώνων πέτρας μεγάλας ἀπορρηξάντων εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν βαρβάρων, συνέβη διαφθαρῆναι συχνοὺς τῶν Περσῶν, πάντας δὲ καταπλαγέντας τὴν τῶν θεῶν ἐνέργειαν, φυγεῖν ἐκ τῶν τόπων. τὸ μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς μαντεῖον δαιμονίᾳ τινὶ προνοίᾳ τὴν σύλησιν διέφυγεν· οἱ δὲ Δελφοὶ τῆς τῶν θεῶν ἐπιφανείας ἀθάνατον ὑπόμνημα καταλιπεῖν τοῖς μεταγενεστέροις βουλόμενοι, τρόπαιον ἔστησαν παρὰ τὸ τῆς προνοίας Ἀθηνᾶς ἱερόν, ἐν ᾧ τόδε τὸ ἐλεγεῖον ἐνέγραψαν,

„ Μνᾶμά τ' ἀλεξάνδρου πολέμου καὶ μάρτυρα νίκας
„ Δελφοί με στᾶσαν, Ζανὶ χαριζόμενοι, Σὺν Φοίβῳ πτολίπορθον ἀπωσάμενοι στίχα
„ Μήδων, Καὶ χαλκοστέφανον ῥυσάμενοι τέμενος.

Ξέρξης δὲ διὰ τῆς Βοιωτίας διεξιὼν, τὴν μὲν τῶν Θεσπιέων χώραν κατέφθειρε, τὰς δὲ Πλαταιὰς ἐρήμους οὔσας ἐνέπρησεν. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις κατοικοῦντες ἐπεφεύγεισαν εἰς Πελοπόννησον πανδημεί. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐμβαλόντες, τὴν μὲν χώραν ἐδῄωσαν, τὰς δ' Ἀθήνας κατέσκαψαν, καὶ τοὺς τῶν θεῶν ναοὺς ἐνέπρησαν. τοῦ δὲ βασιλέως περὶ ταῦτα διατρίβοντος, κατέπλευσεν ὁ στόλος ἐκ τῆς Εὐβοίας εἰς τὴν Ἀττικήν, πεπορθηκὼς τήν τε Εὔβοιαν καὶ τὴν παράλιον τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Κερκυραῖοι μὲν πληρώσαντες ἑξήκοντα τριήρεις διέτριβον περὶ τὴν Πελοπόννησον· ὡς μὲν αὐτοί φασιν, οὐ δυνάμενοι κάμψαι τὸ περὶ Μαλέαν ἀκρωτήριον, ὡς δέ τινες τῶν συγγραφέων ἱστοροῦσι, καραδοκοῦντες τὰς τοῦ πολέμου ῥοπάς· ὅπως Περσῶν μὲν κρατησάντων, ἐκείνοις δόντες ὕδωρ καὶ γῆν, τῶν δ' Ἑλλήνων νικώντων δόξωσιν αὐτοῖς βεβοηθηκέναι. οἱ δὲ περὶ τὴν Σαλαμῖνα διατρίβοντες Ἀθηναῖοι, θεωροῦντες τὴν Ἀττικὴν πυρπολουμένην, καὶ τὸ τέμενος τῆς Ἀθηνᾶς ἀκούοντες κατεσκάφθαι, δεινῶς ἠθύμουν. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας πολὺς κατεῖχε φόβος, πανταχόθεν συνεληλαμένους εἰς αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς πάντας τοὺς ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένους συνεδρεῦσαι, καὶ βουλεύσασθαι κατὰ ποίους τόπους συμφέρει πεποιῆσθαι τὴν ναυμαχίαν. πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων ῥηθέντων, οἱ μὲν Πελοποννήσιοι τῆς ἰδίας μόνον ἀσφαλείας φροντίζοντες, ἔφασαν δεῖν περὶ τὸν Ἰσθμὸν συστήσασθαι τὸν ἀγῶνα. τετειχισμένου γὰρ αὐτοῦ καλῶς, ἐάν τι περὶ τὴν ναυμαχίαν γένηται πταῖσμα, δυνήσεσθαι τοὺς ἠτυχηκότας εἰς ἑτοιμοτάτην ἀσφάλειαν καταφυγεῖν τὴν Πελοπόννησον· ἐὰν δὲ συγκλείσωσιν ἑαυτοὺς εἰς μικρὰν νῆσον τὴν Σαλαμῖνα, δυσβοηθήτοις κακοῖς περιπεσεῖσθαι. Θεμιστοκλῆς δὲ συνεβούλευσε περὶ τὴν Σαλαμῖνα ποιήσασθαι τὸν ἀγῶνα τῶν νεῶν. πολλὰ γὰρ πλεονεκτήσειν ἐν ταῖς στενοχωρίαις τοὺς ὀλίγοις σκάφεσι διαγωνιζομένους πρὸς πολλαπλασίας ναῦς. καθόλου δὲ τὸν περὶ τὸν Ἰσθμὸν τόπον ἀπεφαίνετο παντελῶς ἄθετον ἔσεσθαι πρὸς τὴν ναυμαχίαν. ἔσεσθαι γὰρ πελάγιον τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς Πέρσας διὰ τὴν εὐρυχωρίαν ῥᾳδίως καταπονήσεσθαι τὰς ὀλίγας ναῦς ταῖς πολλαπλασίαις. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ διαλεχθεὶς οἰκεῖα τῆς περιστάσεως, ἅπαντας ἔπεισεν αὐτῷ συμψήφους γενέσθαι τοῦτον τὸν τρόπον. τέλος δὲ κοινοῦ δόγματος γενομένου περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχεῖν, οἱ μὲν Ἕλληνες παρεσκευάζοντο τὰ πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ πρὸς τὸν κίνδυνον. ὁ δ' οὖν Εὐρυβιάδης παραλαβὼν τὸν Θεμιστοκλέα, παρακαλεῖν ἐπεχείρει τὰ πλήθη καὶ προτρέπεσθαι πρὸς τὸν ἐπιφερόμενον κίνδυνον. οὐ μὴν τὸ πλῆθος ὑπήκουεν, ἀλλὰ πάντων καταπεπληγμένων τὸ μέγεθος τῆς Περ-

σικῆς δυνάμεως, οὐδεὶς προσεῖχε τοῖς ἡγεμόσιν, ἀλλ' ἕκαστος ἐκ τῆς σαλαμῖνος ἐκπλεῖν ἔσπευδεν εἰς τὴν πελοπόννησον. οὐδὲν δ' ἧττον καὶ τὸ πεζικὸν στρατόπεδον τῶν ἑλλήνων ἐδεδίει τὰς τῶν πολεμίων δυνάμεις· ἥ τε τῶν περὶ θερμοπύλας ἀπώλεια τῶν ἀξιολογωτάτων ἀνδρῶν παρείχετο κατάπληξιν, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀττικὴν συμπτώματα πρὸ ὀφθαλμῶν ὄντα πολλὴν ἀθυμίαν ἐνεποίει τοῖς ἕλλησιν. οἱ δὲ σύνεδροι τῶν ἑλλήνων, ὁρῶντες τὴν τῶν ὄχλων ταραχὴν καὶ τὴν ὅλην ἔκπληξιν, ἐψηφίσαντο διατειχίζειν τὸν ἰσθμόν. καὶ ταχὺ τῶν ἔργων συντελεσθέντων, διά τε τὴν προθυμίαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐργαζομένων, οἱ μὲν πελοποννήσιοι ὠχύρουν τὸ τεῖχος, διατεῖνον ἐπὶ σταδίους τετταράκοντα, ἀπὸ λεχαίου μέχρι κεγχρεῶν· οἱ δ' ἐν τῇ σαλαμῖνι διατρίβοντες μετὰ παντὸς τοῦ στόλου, κατεπλάγησαν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μηκέτι πειθαρχεῖν τοῖς ἡγεμόσιν.

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ὁρῶν τὸν μὲν ναύαρχον Εὐρυβιάδην μὴ δυνάμενον περιγενέσθαι τῆς τοῦ πλήθους ὁρμῆς, τὰς δὲ περὶ σαλαμῖνα δυσχωρίας δυναμένας πολλὰ συμβάλλεσθαι πρὸς τὴν νίκην, ἐμηχανήσατό τι τοιοῦτον· ἔπεισέ τινα πρὸς τὸν Ξέρξην αὐτομολῆσαι καὶ διαβεβαιώσασθαι διότι μέλλουσιν αἱ κατὰ σαλαμῖνα νῆες ἀποδιδράσκειν ἐκ τῶν τόπων, καὶ πρὸς τὸν ἰσθμὸν ἀθροίζεσθαι. διόπερ ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πιθανότητα τῶν προσαγγελθέντων πιστεύσας, ἔσπευδε κωλῦσαι τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν ἑλλήνων τοῖς πεζοῖς στρατοπέδοις πλησιάζειν. εὐθὺς οὖν τὸ τῶν αἰγυπτίων ναυτικὸν ἐξέπεμψε, προστάξας ἐμφράττειν τὸν μεταξὺ πόρον τῆς τε σαλαμῖνος καὶ τῆς μεγαρίδος χώρας· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος τῶν νεῶν ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὴν σαλαμῖνα, προστάξας ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων, καὶ ναυμαχίᾳ κρίνειν τὸν ἀγῶνα. ἦσαν δ' αἱ τριήρεις διατεταγμέναι κατ' ἔθνος ἑξῆς, ἵνα διὰ τὴν ὁμοφωνίαν καὶ γνῶσιν προθύμως ἀλλήλοις βοηθῶσιν. οὕτω δὲ ταχθέντος τοῦ ναυτικοῦ στόλου, τὸ μὲν δεξιὸν κέρας ἐπεῖχον Φοίνικες, τὸ δ' εὐώνυμον οἱ μετὰ τῶν περσῶν ὄντες ἕλληνες. οἱ δὲ τῶν ἰώνων ἡγεμόνες ἀπέστειλαν ἄνδρα σάμιον πρὸς τοὺς ἕλληνας, τὸν διασαφήσοντα περὶ τῶν δεδογμένων τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ τῆς ὅλης ἐκτάξεως, καὶ διότι κατὰ τὴν μάχην ἀποστήσονται τῶν βαρβάρων. τοῦ δὲ σαμίου λάθρα διανηξαμένου, καὶ περὶ τούτου διασαφήσαντος τοῖς περὶ τὸν Εὐρυβιάδην, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς, κατὰ νοῦν αὐτῷ προκεχωρηκότος τοῦ στρατηγήματος, περιχαρὴς ἦν, καὶ τὰ πλήθη παρεκάλεσεν εἰς τὸν κίνδυνον· οἱ δ' ἕλληνες ἐπὶ τῇ τῶν ἰώνων ἐπαγγελίᾳ θαρρήσαντες, καὶ τῆς περιστάσεως βιαζομένης αὐτοὺς παρὰ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν ναυμαχεῖν ἀπὸ τῆς σαλαμῖνος, προθύμως συγκατέβαινον εἰς τὴν ναυμαχίαν. Τέλος δὲ τῶν περὶ τὸν Εὐρυβιάδην καὶ Θεμιστοκλέα διαταξάντων τὰς δυνάμεις, τὸ μὲν εὐώνυμον μέρος ἐπεῖχον ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι, πρὸς τὸ τῶν Φοινίκων ναυτικὸν ἀντιταχθησόμενοι (μεγάλην γὰρ οἱ Φοίνικες ὑπεροχὴν εἶχον, διά τε τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὴν ἐκ προγόνων ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἔργοις ἐμπειρίαν) αἰγινῆται δὲ καὶ μεγαρεῖς τὸ δεξιὸν κέρας ἀνεπλήρουν (οὗτοι γὰρ ἐδόκουν εἶναι ναυτικώτατοι μετὰ τοὺς ἀθηναίους, καὶ μάλιστα φιλοτιμήσεσθαι, διὰ τὸ μόνους τῶν ἑλλήνων μηδεμίαν ἔχειν καταφυγήν, εἴ τι συμβαίη πταῖσμα κατὰ τὴν ναυμαχίαν) τὴν δὲ μέσην τάξιν ἐπεῖχε τὸ λοιπὸν τῶν ἑλλήνων πλῆθος. οὗτοι μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον συνταχθέντες ἐξέπλευσαν, καὶ τὸν πόρον μεταξὺ σαλαμῖνος καὶ ἡρακλείου κατεῖχον. ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ μὲν ναυάρχῳ προσέταξεν ἐπιπλεῖν τοῖς πολεμίοις, αὐτὸς δ' εἰς τὸν ἐναντίον τόπον τῆς σαλαμῖνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ θεωρεῖν ἦν τὴν ναυμαχίαν γινομένην. οἱ δὲ πέρσαι τὸ μὲν πρῶτον πλέοντες διετήρουν τὴν τάξιν,

ἔχοντες πολλὴν εὐρυχωρίαν· ὡς δ' εἰς τὸ στενὸν ἦλθον, ἠναγκάζοντο τῶν νεῶν τινας ἀπὸ τῆς τάξεως ἀποσπᾶν, καὶ πολὺν ἐποίουν θόρυβον. ὁ δὲ ναύαρχος προηγούμενος τῆς τάξεως καὶ πρῶτος συνάψας μάχην, διεφθάρη, λαμπρῶς ἀγωνισάμενος. τῆς δὲ νεὼς βυθισθείσης, ταραχὴ κατέσχε τὸ ναυτικὸν τῶν βαρβάρων. πολλοὶ μὲν γὰρ ἦσαν οἱ προστάττοντες, οὐ ταὐτὰ δ' ἕκαστος παρήγγελλε. διὸ καὶ τοῦ πρόσω πλεῖν ἐπέσχον, ἀνακρουόμενοι δ' ἀνεχώρουν εἰς τὴν εὐρυχωρίαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι θεωροῦντες τὴν ταραχὴν τῶν βαρβάρων, ἐπέπλεον τοῖς πολεμίοις, καὶ τὰς μὲν τοῖς ἐμβόλοις ἔτυπτον, ὧν δὲ τοὺς ταρσοὺς παρέσυρον. τῆς δ' εἰρεσίας οὐχ ὑπηρετούσης, πολλαὶ τῶν Περσῶν τριήρεις πλάγιαι γινόμεναι ταῖς ἐμβολαῖς, πυκνῶς κατετιτρώσκοντο. διὸ καὶ τοῦ μὲν ἀνακρούεσθαι κατέπαυσαν, εἰς τοὐπίσω δὲ πλέουσαι προτροπάδην ἔφυγον. τῶν δὲ Φοινίκων καὶ Κυπρίων νεῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καταπονουμένων, αἱ τῶν Κιλίκων καὶ Παμφύλων ἔτι δὲ καὶ Λυκίων νῆες ἐχόμεναι τούτων οὖσαι, τὸ μὲν πρῶτον εὐρώστως ἀντείχοντο· ὡς δ' εἶδον τὰς ἰσχυροτάτας ναῦς πρὸς φυγὴν ὡρμημένας, καὶ αὐταὶ τὸν κίνδυνον ἐξέλιπον. ἐπὶ δὲ θατέρου κέρατος γενομένης καρτερᾶς ναυμαχίας, μέχρι μέν τινος ἰσόρροπος ἦν ὁ κίνδυνος· ὡς δ' οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὴν γῆν καταδιώξαντες τοὺς Φοίνικας καὶ Κυπρίους ἐπέστρεψαν, ἐκβιασθέντες ὑπὸ τούτων ἐτράπησαν οἱ βάρβαροι, καὶ πολλὰς ναῦς ἀπέβαλον. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες τοῦτον τὸν τρόπον προτερήσαντες, ἐπιφανεστάτην ναυμαχίαν τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. κατὰ δὲ τὸν κίνδυνον διεφθάρησαν ναῦς τῶν μὲν Ἑλλήνων τετταράκοντα, τῶν δὲ Περσῶν ὑπὲρ τὰς διακοσίας, χωρὶς τῶν σὺν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἁλουσῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς παρὰ τὰς ἐλπίδας ἡττημένος, τῶν μὲν Φοινίκων τοὺς ἄρξαντας τῆς φυγῆς τοὺς αἰτιωτάτους ἀπέκτεινε· τοῖς δ' ἄλλοις ἠπείλησεν ἐπιθήσειν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν. οἱ δὲ Φοίνικες φοβηθέντες τὰς ἀπειλάς, τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν Ἀττικὴν κατέπλευσαν, τῆς δὲ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπῆραν εἰς τὴν Ἀσίαν. Θεμιστοκλῆς δέ, δόξας αἴτιος γεγενῆσθαι τῆς νίκης, ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου στρατήγημα ἐπενόησε. φοβουμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων πεζῇ διαγωνίζεσθαι πρὸς τοσαύτας μυριάδας, ἐταπείνωσε πολὺ τὰς δυνάμεις τοῦ πεζικοῦ στρατοπέδου τοιῷδέ τινι τρόπῳ. τὸν παιδαγωγὸν τὸν ἴδιον υἱῶν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ξέρξην, δηλώσοντα διότι μέλλουσιν οἱ Ἕλληνες πλεύσαντες ἐπὶ τὸ ζεῦγμα λύειν τὴν γέφυραν. διόπερ ὁ βασιλεὺς, πιστεύσας τοῖς λόγοις διὰ τὴν πιθανότητα, περίφοβος ἐγένετο μὴ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπανόδου στερηθῇ, τῶν Ἑλλήνων θαλαττοκρατούντων. ἔγνω δὲ τὴν ταχίστην διαβαίνειν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, καταλιπὼν Μαρδόνιον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἀρίστων ἱππέων τε καὶ πεζῶν, ὧν ὁ σύμπας ἀριθμὸς ὑπῆρχεν οὐκ ἐλάττων τῶν τετταράκοντα μυριάδων. Θεμιστοκλῆς μὲν οὖν δυσὶ στρατηγήμασι χρησάμενος, μεγάλων προτερημάτων αἴτιος ἐγένετο τοῖς Ἕλλησι. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πραχθέντα ἐν τούτοις ἦν.

Ἡμεῖς δὲ ἀρκούντως διεληλυθότες περὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην πραχθέντων, μεταβιβάσομεν τὴν διήγησιν ἐπὶ τὰς ἑτερογενεῖς πράξεις. Καρχηδόνιοι γὰρ συνθέμενοι πρὸς Πέρσας τοῖς αὐτοῖς χρόνοις καταπολεμῆσαι τοὺς κατὰ τὴν Σικελίαν Ἕλληνας, μεγάλας παρασκευὰς ἐποιήσαντο τῶν πρὸς τὸν πόλεμον χρησίμων. ὡς δ' εὐτρεπῆ πάντα αὐτοῖς ὑπῆρχε, στρατηγὸν εἵλοντο Ἀμίλκωνα, τὸν μάλιστα παρ' αὐτοῖς θαυμαζόμενον προκρίναντες. οὗτος δὲ παραλαβὼν πεζικάς τε καὶ ναυτικὰς δυνάμεις μεγάλας, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς Καρχηδόνος, ἔχων πεζὴν μὲν δύναμιν οὐκ ἐλάττω τῶν τριάκοντα μυριάδων, ναῦς δὲ μακρὰς πλείους τῶν δισχιλίων, καὶ [illegible] πολλὰς ναῦς

φορτίδας τὰς κομιζούσας τὴν ἀγορὰν, ὑπὲρ τὰς τρισχιλίας. ἐπεὶ μὲν οὖν διανύσας τὸ λιβυκὸν πέλαγος, καὶ χειμασθεὶς, ἀπέβαλε τῶν σκαφῶν τὰ κομίζοντα τοὺς ἱππεῖς καὶ τὰ ἅρματα. καταπλεύσας δὲ τῆς σικελίας εἰς τὸν ἐν τῷ πανόρμῳ λιμένα, διαπεπολεμηκέναι τὸν πόλεμον ἔφησε. πεφοβῆσθαι γὰρ μή ποτε ἡ θάλαττα τοὺς σικελιώτας ἐξέληται τῶν κινδύνων. ἐπὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀναλαβὼν τοὺς στρατιώτας, καὶ διορθωσάμενος τὴν ἐν τῷ χειμῶνι γενομένην ναυαγίαν, προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν ἱμέραν, συμπαραπλέοντος τοῦ ναυτικοῦ. ὡς δ' ἦλθε πλησίον τῆς προειρημένης πόλεως, δύο παρεμβολὰς ἔθετο, τὴν μὲν τῷ πεζῷ στρατεύματι, τὴν δὲ τῇ ναυτικῇ δυνάμει. καὶ τὰς μὲν μακρὰς ναῦς ἁπάσας ἐνεώλκησε, καὶ τάφρῳ βαθείᾳ καὶ τείχει ξυλίνῳ περιέλαβε. τὴν δὲ τῶν πεζῶν παρεμβολὴν ὠχύρωσεν, ἀντιπρόσωπον ποιήσας τῇ πόλει, καὶ παρεκτείνας ἀπὸ τοῦ ναυτικοῦ παρατειχίσματος μέχρι τῶν ὑπερκειμένων λόφων. καθόλου δὲ πᾶν τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος καταλαβόμενος, τὴν μὲν ἀγορὰν ἅπασαν ἐκ τῶν φορτίδων νεῶν ἐξείλετο, τὰ δὲ λοιπὰ ἅπαντα ταχέως ἐξαπέστειλε, προστάξας ἔκ τε τῆς λιβύης καὶ σαρδοῦς σῖτον καὶ τὴν ἄλλην ἀγορὰν κομίζειν. αὐτὸς δὲ τοὺς ἀρίστους τῶν στρατιωτῶν ἀναλαβὼν, ἧκεν ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ τῶν ἱμεραίων τοὺς ἐπεξιόντας τρεψάμενος, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν, κατεπλήξατο τοὺς ἐν τῇ πόλει. διὸ καὶ Θήρων ὁ ἀκραγαντίνων δυνάστης, ἔχων δύναμιν ἱκανὴν, καὶ παραφυλάττων τὴν ἱμέραν, φοβηθεὶς εὐθὺς ἀπέστειλεν εἰς τὰς συρακούσας, ἀξιῶν τὸν Γέλωνα βοηθεῖν τὴν ταχίστην. ὁ δὲ Γέλων καὶ αὐτὸς ἡτοιμακὼς ἦν τὴν δύναμιν, πυθόμενος δὲ τὴν τῶν ἱμεραίων ἀθυμίαν, ἀνέζευξεν ἐκ τῶν συρακουσῶν κατὰ σπουδὴν, ἔχων πεζοὺς μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισμυρίων, ἱππεῖς δὲ ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους. διανύσας δὲ ταχέως τὴν ὁδὸν, καὶ πλησιάσας τῇ πόλει τῶν ἱμεραίων, ἐποίησε θαρρεῖν τοὺς πρότερον καταπεπληγμένους τὰς τῶν καρχηδονίων δυνάμεις. αὐτὸς μὲν γὰρ στρατοπεδείαν οἰκείαν βαλόμενος τῶν περὶ τὴν πόλιν τόπων, ταύτην μὲν ὠχύρωσε, τάφρῳ βαθείᾳ καὶ χαρακώματι περιλαβών· τοὺς δ' ἱππεῖς ἅπαντας ἐξαπέστειλεν ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν χώραν πλανωμένους τῶν πολεμίων, καὶ περὶ τὰς ὠφελείας διατρίβοντας. οὗτοι δὲ παραδόξως ἐπιφανέντες διεσπαρμένοις ἀτάκτως κατὰ τὴν χώραν, τοσούτους ἀνῆγον αἰχμαλώτους, ὅσους ἕκαστος ἄγειν ἐδύνατο. εἰσαχθέντων δ' αἰχμαλώτων εἰς τὴν πόλιν πλειόνων ἢ μυρίων, ὁ μὲν Γέλων μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανεν· οἱ δὲ κατὰ τὴν ἱμέραν κατεφρόνησαν τῶν πολεμίων. ἀκολούθως δὲ τούτοις πράττων, ὁ μὲν Γέλων ἁπάσας τὰς πύλας, ἃς διὰ φόβον πρότερον ἀνῳκοδόμησαν οἱ περὶ Θήρωνα, ταύτας τοὐναντίον διὰ τὴν καταφρόνησιν ἐξῳκοδόμησεν, καὶ ἄλλας προσκατεσκεύασε, δι' ὧν ἦν εὔχρηστος εἰς τὰς κατεπειγούσας χρείας. καθόλου δὲ Γέλων στρατηγίᾳ καὶ συνέσει διαφέρων, εὐθὺς ἐζήτει διὰ τίνος τρόπου καταστρατηγήσας τοὺς βαρβάρους, ἀκινδύνως αὐτῶν ἄρδην ἀνέλῃ τὴν δύναμιν. συνεβάλετο δὲ αὐτῷ καὶ τὸ αὐτόματον πρὸς τὴν ἐπίνοιαν μεγάλα. τοιαύτης δὲ γενομένης περιστάσεως, κρίναντος αὐτοῦ τὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἐμπρῆσαι, καὶ τοῦ Ἀμίλκα διατρίβοντος μὲν κατὰ τὴν ναυτικὴν στρατοπεδείαν, παρασκευαζομένου δὲ θύειν τῷ Ποσειδῶνι μεγαλοπρεπῶς, ἧκον ἀπὸ τῆς χώρας ἱππεῖς ἄγοντες πρὸς τὸν Γέλωνα βιβλιαφόρον, ἐπιστολὰς κομίζοντα παρὰ σελινουντίων, ἐν αἷς ἦν γεγραμμένον ὅτι πρὸς ἣν ἔγραψεν ἡμέραν Ἀμίλκας ἀποστεῖλαι τοὺς ἱππεῖς, πρὸς ταύτην ἐκπέμψουσιν. οὔσης δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης καθ' ἣν ἔμελλε συντελεῖν τὴν θυσίαν Ἀμίλκας, κατὰ ταύτην Γέλων ἀπέστειλεν ἰδίους ἱππεῖς, οἷς ἦν προστεταγμένον περιελθεῖν τοὺς πλησίον τόπους, καὶ προσελαύνειν ἅμ' ἡμέρᾳ πρὸς τὴν

ναυτικὴν στρατοπεδείαν, ὡς ὄντας σελινουντίων συμμάχους· γενομένους δ' ἐντὸς τοῦ ξυλίνου τείχους, τόν μὲν Ἀμίλκαν ἀποκτεῖναι, τὰς δὲ ναῦς ἐμπρῆσαι. ἐξέπεμψε δὲ καὶ σκοποὺς εἰς τοὺς ὑπερκειμένους λόφους, οἷς προσέταξεν, ὅταν ἴδωσι τοὺς ἱππεῖς γενομένους ἐντὸς τοῦ τείχους, ἆραι τὸ σύσσημον. αὐτὸς δ' ἅμ' ἡμέρᾳ τὴν δύναμιν διατεταχώς, ἀνέμενε τὴν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐσομένην δήλωσιν. τῶν δ' ἱππέων ἅμα τῷ κατὰ τὸν ἥλιον ἀνατολὴν προσιππευσάντων τῇ ναυτικῇ τῶν καρχηδονίων στρατοπεδείᾳ, καὶ προσδεχθέντων ὑπὸ τῶν φυλάκων ὡς συμμάχων, οὗτοι μὲν εὐθὺς προσδραμόντες τῷ Ἀμίλκᾳ περὶ τὴν θυσίαν γινομένῳ, τοῦτον μὲν ἀνεῖλον, τὰς δὲ ναῦς ἐνέπρησαν· ἔπειτα τῶν σκοπῶν ἀράντων τὸ σύσσημον, ὁ Γέλων πάσῃ τῇ δυνάμει συντεταγμένῃ προσῆγεν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν καρχηδονίων. οἱ δ' ἐν τῇ στρατοπεδείᾳ τῶν φοινίκων ἡγεμόνες, τὸ μὲν πρῶτον ἐξάγοντες τὴν δύναμιν ἀπήντων τοῖς σικελοῖς, καὶ συνάψαντες μάχην, εὐρώστως ἠγωνίζοντο· ὁμοῦ δὲ ταῖς σάλπιγξιν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς στρατοπέδοις ἐσήμαινον τὸ πολεμικόν, καὶ κραυγὴ τῶν δυνάμεων ἐναλλὰξ ἐγίνετο, φιλοτιμουμένων ἀμφοτέρων τῷ μεγέθει τῆς βοῆς ὑπερᾶραι τοὺς ἀντιτεταγμένους. πολλοῦ δὲ γενομένου φόνου, καὶ τῆς μάχης δεῦρο κἀκεῖσε ταλαντευομένης, ἄφνω τῆς κατὰ τὰς ναῦς φλογὸς ἀρθείσης εἰς ὕψος, καί τινων ἀπαγγειλάντων τὸν τοῦ στρατηγοῦ φόνον, οἱ μὲν ἕλληνες ἐθάρρησαν καὶ ταῖς φωναῖς ταῖς ἐλπίσι τῆς νίκης ἐπαρθέντες τοῖς φρονήμασιν, ἐπέκειντο θρασύτερον τοῖς βαρβάροις· οἱ δὲ καρχηδόνιοι καταπλαγέντες καὶ τὴν νίκην ἀπογνόντες, πρὸς φυγὴν ἐτράπησαν. τοῦ δὲ Γέλωνος παραγγείλαντος μηδένα ζωγρεῖν, πολὺς ἐγένετο φόνος τῶν φευγόντων· καὶ πέρας κατεκόπησαν αὐτῶν οὐκ ἐλάττους τῶν πεντεκαίδεκα μυριάδων. οἱ δὲ λοιποὶ φεύγοντες ἐπί τινα τόπον ἐρυμνόν, τὸ μὲν πρῶτον ἠμύναντο τοὺς βιαζομένους· ἄνυδρον δὲ κατειληφότες τόπον, ὑπὸ τῆς δίψης πιεζόμενοι, ἠναγκάσθησαν ἑαυτοὺς παραδοῦναι τοῖς κρατοῦσι. Γέλων δ' ἐπιφανεστάτῃ μάχῃ νικήσας, καὶ ταύτην κατορθώσας μάλιστα διὰ τῆς ἰδίας στρατηγίας, περιβόητον ἔσχε τὴν δόξαν, οὐ μόνον παρὰ τοῖς σικελιώταις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. οὐδεὶς γὰρ τῶν πρὸ αὐτοῦ μνημονεύεται τοιούτῳ στρατηγήματι κεχρημένος, οὐδὲ πλείονας ἐν μιᾷ παρατάξει κατακόψας τῶν βαρβάρων, οὐδὲ πλῆθος αἰχμαλώτων τοσοῦτον χειρωσάμενος. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν συγγραφέων παραβάλλουσι ταύτην τὴν μάχην τῇ περὶ πλαταιὰς γενομένῃ τοῖς ἕλλησι, καὶ στρατήγημα τὸ Γέλωνος τοῖς ἐπινοήμασι τοῖς Θεμιστοκλέους· καὶ τὸ πρωτεῖον, διὰ τὰς ἀμφοτέρων ὑπερβολὰς τῆς ἀρετῆς, οἱ μὲν τούτοις, οἱ δὲ τοῖς ἑτέροις ἀπονέμουσι. καὶ γὰρ τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα καὶ τῶν κατὰ τὴν σικελίαν πρὸ τῆς μάχης καταπεπληγμένων τὸ πλῆθος τῶν βαρβαρικῶν δυνάμεων, οἱ κατὰ σικελίαν πρότεροι νικήσαντες, ἐποίησαν τοὺς κατὰ τὴν ἑλλάδα θαρρῆσαι, πυθομένους τὴν τοῦ Γέλωνος νίκην· καὶ τῶν τὴν ὅλην ἡγεμονίαν περὶ ἀμφοτέροις ἐσχηκότων. παρὰ μὲν τοῖς πέρσαις διαπεφευγέναι τὸν βασιλέα, καὶ πολλὰς μυριάδας μετ' αὐτοῦ· παρὰ δὲ τοῖς καρχηδονίοις μὴ μόνον ἀπολέσθαι τὸν στρατηγόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεταλαβόντας τοῦ πολέμου κατακοπῆναι, καί, τὸ δὴ λεγόμενον, μηδὲ ἄγγελον εἰς τὴν καρχηδόνα διασωθῆναι. πρὸς δὲ τούτοις, τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἡγεμόνων, παρὰ μὲν τοῖς ἕλλησι Παυσανίου καὶ Θεμιστοκλέους, τὸν μὲν ὑπὸ τῶν ἰδίων πολιτῶν θανατωθῆναι διὰ πλεονεξίαν καὶ προδοσίαν, τὸν δέ, ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος ἐξελαθέντα, καταφυγεῖν πρὸς τὸν ἐχθρότατον Ξέρξην, καὶ παρ' ἐκείνῳ βιῶσαι μέχρι τελευτῆς. Γέλωνα δὲ μετὰ τὴν μάχην ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἀποδοχῆς τυγχάνοντα παρὰ τοῖς συρακοσίοις, ἐγγηρᾶσαι τῇ βασιλείᾳ, καὶ τελευτῆσαι

θαυμαζόμενον καὶ διὰ τοῦτο ἰσχῦσαι τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν παρὰ τοῖς πολίταις, ὥσ-
τε καὶ τρισὶν ἐκ τῆς οἰκίας ἐκείνου τὴν ἀρχὴν διαφυλαχθῆναι. ἀλλὰ γὰρ περὶ τού-
των οἱ δικαίας δόξας κεκτημένοι τοὺς προσήκοντας ἐπαίνους καὶ παρ' ἡμῶν ἔχουσιν.

Ἐπὶ δὲ τὸ συνεχὲς τοῖς προειρημένοις μεταβησόμεθα. συνέβη γὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ
τὸν Γέλωνα νικῆσαι, καὶ τοὺς περὶ Θερμοπύλας μετὰ Λεωνίδου διαγωνίσασθαι πρὸς
Ξέρξην· ὥσπερ ἐπίτηδες τοῦ δαιμονίου περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ποιήσαντος γενέσθαι τήν
τε καλλίστην νίκην καὶ τὴν ἐνδοξοτάτην ἧτταν. μετὰ δὲ τὴν γενομένην μάχην πρὸς τῇ πόλει
τῶν Ἱμεραίων, εἴκοσι ναῦς μακραὶ διέφυγον τὸν κίνδυνον· ἃς Ἀμίλκας ἀνεῴλκυσεν πρὸς
τὰς ἀναγκαίας χρείας. διὸ καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων, τῶν μὲν ἀνῃρημένων, τῶν δὲ
ἐζωγρημένων, ἔφθασαν αὗται τὸν ἀπόπλουν ποιησάμεναι. πολλοὺς δὲ τῶν φευγόντων
ἀναλαβοῦσαι, καὶ διὰ τοῦτο καταγέμουσαι γενόμεναι, περιέπεσον χειμῶνι καὶ πᾶσαι
διεφθάρησαν. ὀλίγοι δέ τινες ἐν μικρῷ σκάφει διασωθέντες εἰς Καρχηδόνα, διεσάφη-
σαν τοῖς πολίταις, σύντομον ποιησάμενοι τὴν ἀπόφασιν, ὅτι πάντες οἱ διαβάντες
εἰς τὴν Σικελίαν ἀπολώλασιν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι παρ' ἐλπίδας μεγάλῃ συμφορᾷ
περιπεσόντες, ἐπὶ τοσοῦτον κατεπλάγησαν, ὥστε τὰς νύκτας ἁπάσας διαγρυπνεῖν
φυλάττοντας τὴν πόλιν, ὡς τοῦ Γέλωνος πάσῃ τῇ δυνάμει παραχρῆμα διεγνωκό-
τος πλεῖν ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα. διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων ἥ τε πόλις ἐπέν-
θησε κοινῇ, καὶ κατ' ἰδίαν αἱ τῶν ἰδιωτῶν οἰκίαι κλαυθμοῦ καὶ πένθους ἐπληροῦντο. οἱ
μὲν γὰρ υἱούς, οἱ δὲ ἀδελφοὺς ἐπεζήτουν· πλεῖστοι δὲ παῖδες ὀρφανοὶ πατέρων γεγονότες
ἔρημοι ὠδύροντο τόν τε τῶν γεγεννηκότων θάνατον, καὶ τὴν ἰδίαν ἐρημίαν τῶν βοηθησόν-
των. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, φοβούμενοι μὴ φθάσῃ διαβὰς εἰς Λιβύην Γέλων, εὐθὺς ἐξέ-
πεμψαν πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς αὐτοκράτορας, τοὺς δυνατωτάτους εἰπεῖν τε καὶ βου-
λεύσασθαι. ὁ δὲ Γέλων μετὰ τὴν νίκην τούς τε ἱππεῖς τοὺς ἀνελόντας τὸν Ἀμίλκαν δω-
ρεαῖς ἐτίμησε, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἠνδραγαθηκότας ἀριστείοις ἐκόσμησε. τῶν δὲ λαφύ-
ρων τὰ καλλιστεύοντα διεφύλαξε, βουλόμενος τοὺς ἐν τῶν Συρακουσῶν ναοὺς κοσμῆ-
σαι τοῖς σκύλοις· τῶν δ' ἄλλων πολλὰ μὲν ἐν Ἱμέρᾳ προσήλωσε τοῖς ἐπιφανεστά-
τοις τῶν ἱερῶν, τὰ δὲ λοιπὰ μετὰ τῶν αἰχμαλώτων διεμέρισε τοῖς συμμάχοις, κατὰ τὸν
ἀριθμὸν τῶν συστρατευσάντων τὴν ἀναλογίαν ποιησάμενος. αἱ δὲ πόλεις εἰς πέδας
κατέστησαν τοὺς διαιρεθέντας αἰχμαλώτους, καὶ τὰ δημόσια τῶν ἔργων διὰ τούτων ἐ-
πεσκεύαζον. πλείστους δὲ λαβόντες Ἀκραγαντῖνοι, τήν τε πόλιν ἑαυτῶν καὶ τὴν χώ-
ραν ἐκόσμησαν. τοσοῦτο γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν ἡλωκότων ἦν τὸ πλῆθος, ὥστε πολλοὺς τῶν
ἰδιωτῶν παρ' αὐτοῖς ἔχειν δεσμώτας πεντακοσίους. συνεβάλετο γὰρ αὐτοῖς τὸ πλῆθος τῶν
αἰχμαλώτων, οὐ μόνον ὅτι πολλοὺς στρατιώτας ἀπεσταλκότες ἦσαν ἐπὶ τὴν μάχην,
ἀλλὰ καὶ διότι γενομένης τῆς τροπῆς πολλοὶ τῶν φευγόντων εἰς τὴν μεσόγειον ἀνεχώ-
ρησαν· μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀκραγαντίνων. ὧν ἁπάντων ὑπὸ τῶν Ἀκραγαντίνων ζω-
γρηθέντων, ἐγέμεν ἡ πόλις τῶν ἑαλωκότων. πλείστων δὲ εἰς τὸ δημόσιον ἀνενεχθέντων,
οὗτοι μὲν τοὺς λίθους ἔτεμνον, ἐξ ὧν οὐ μόνον οἱ μέγιστοι τῶν θεῶν ναοὶ κατεσκευάσθησαν,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τῶν ὑδάτων ἐκ τῆς πόλεως ἐκροὰς ὑπόνομοι κατεσκευάσθη-
σαν, τηλικοῦτοι τὸ μέγεθος ὥστε ἀξιοθέατον εἶναι τὸ κατασκεύασμα, καίπερ διὰ τὴν
εὐτέλειαν καταφρονούμενον. ἐπιστάτης δὲ γενόμενος τούτων τῶν ἔργων ὁ προσαγο-
ρευόμενος Φαίαξ, διὰ τὴν δόξαν τοῦ κατασκευάσματος ἐποίησεν ἀφ' ἑαυτοῦ κληθῆναι
τοὺς ὑπονόμους φαίακας. κατεσκεύασαν δὲ οἱ Ἀκραγαντῖνοι καὶ κολυμβήθραν πολυ-
τελῆ, τὴν περίμετρον ἔχουσαν σταδίων ἑπτά, τὸ δὲ βάθος πηχῶν εἴκοσιν. εἰς δὲ ταύτην

ἐπαγομένων ποταμῶν καὶ κρηναίων ὑδάτων, ἰχθυοτροφεῖον ἐγένετο, πολλοὺς παρεχόμενον ἰχθῦς εἰς τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν· κύκνων τε πλῆθος εἰς αὐτὴν καταπταμένων, συνέβη τὴν πρόσοψιν αὐτῆς ἐπιτερπῆ γενέσθαι. ἀλλ' αὕτη μὲν ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις ἀμεληθεῖσα συνεχώσθη, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου κατεφθάρη. τὴν δὲ χώραν ἅπασαν ἀγαθὴν οὖσαν, ἀμπελόφυτον ἐποίησαν καὶ δένδρεσι παντοίοις πεπυκνωμένην, ὥστε λαμβάνειν ἐξ αὐτῆς μεγάλας προσόδους. Γέλων δὲ τοὺς συμμάχους ἀπολύσας, τοὺς πολίτας ἀπήγαγεν εἰς τὰς Συρακούσας· διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῆς εὐημερίας ἀποδοχῆς ἐτύγχανεν, οὐ μόνον παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν Σικελίαν. ἐπήγετο γὰρ αἰχμαλώτων τοσοῦτο πλῆθος, ὥστε δοκεῖν ὑπὸ τῆς νήσου γεγενέναι τὴν Λιβύην ὅλην αἰχμάλωτον. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν πρότερον ἐναντιωμένων πόλεών τε καὶ δυναστῶν παρεγίνοντο πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, ἐπὶ μὲν τοῖς ἠγνοημένοις αἰτούμενοι συγγνώμην, εἰς δὲ τὸ λοιπὸν ἐπαγγελλόμενοι πᾶν ποιήσειν τὸ προσταττόμενον. ὁ δὲ πᾶσιν ἐπιεικῶς χρησάμενος, συμμαχίαν συνετίθετο καὶ τὴν εὐτυχίαν ἀνθρωπίνως ἔφερεν, οὐκ ἐπὶ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν πολεμιωτάτων Καρχηδονίων. παραγενομένων γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Καρχηδόνος τῶν ἀπεσταλμένων πρέσβεων, καὶ μετὰ δακρύων δεομένων ἀνθρωπίνως αὐτοῖς χρήσασθαι, συνεχώρησε τὴν εἰρήνην· ἐπράξατο δὲ παρ' αὐτῶν τὰς εἰς τὸν πόλεμον γεγενημένας δαπάνας, ἀργυρίου δισχίλια τάλαντα. καὶ δύο ναοὺς προσέταξεν οἰκοδομῆσαι, καθ' οὓς ἔδει τὰς συνθήκας ἀνατεθῆναι. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τῆς σωτηρίας παραδόξως τετευχότες, ταῦτά τε δώσειν προσεδέξαντο, καὶ στέφανον χρυσοῦν τῇ γυναικὶ τοῦ Γέλωνος Δαμαρέτῃ προσωμολόγησαν. αὕτη γὰρ ὑπ' αὐτῶν ἀξιωθεῖσα συνήργησε πλεῖστον εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς εἰρήνης. καὶ στεφανωθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ἑκατὸν ταλάντοις χρυσίου, νόμισμα ἐξέκοψε τὸ κληθὲν ἀπ' ἐκείνης Δαμαρέτειον. τοῦτο δ' εἶχεν Ἀττικὰς δραχμὰς δέκα· ἐκλήθη δὲ παρὰ τοῖς Σικελιώταις ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ πεντηκοντάλιτρον. ὁ δὲ Γέλων ἐχρῆτο πᾶσιν ἐπιεικῶς, μάλιστα μὲν διὰ τὸν ἴδιον τρόπον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ σπεύδων ἅπαντας ἔχειν ταῖς εὐνοίαις ἰδίους. παρεσκευάζετο γὰρ πολλῇ δυνάμει πλεῖν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ συμμαχεῖν τοῖς Ἕλλησι κατὰ τῶν Περσῶν. ἤδη δὲ τούτου μέλλοντος ποιεῖσθαι τὴν ἀναγωγήν, κατέπλευσάν τινες ἐκ Κορίνθου διασαφοῦντες νενικηκέναι τῇ ναυμαχίᾳ τοὺς Ἕλληνας περὶ Σαλαμῖνα, καὶ τὸν Ξέρξην μετὰ μέρους τῆς δυνάμεως ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀπηλλάχθαι. διὸ καὶ τῆς ὁρμῆς ἐπισχών, τὴν προθυμίαν τῶν στρατιωτῶν ἀποδεξάμενος, συνήγαγεν ἐκκλησίαν, προστάξας ἅπαντας ἀπαντᾶν μετὰ τῶν ὅπλων. αὐτὸς δὲ οὐ μόνον τῶν ὅπλων γυμνὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ ἀχίτων ἐν ἱματίῳ προσελθών, ἀπελογήσατο μὲν περὶ παντὸς τοῦ βίου καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πρὸς τοὺς Συρακοσίους· ἐφ' ἑκάστῳ δὲ τῶν λεγομένων ἐπισημαινομένων τῶν ὄχλων, καὶ θαυμαζόντων, μάλιστα ὅτι γυμνὸν ἑαυτὸν παραδεδώκει τοῖς βουλομένοις αὐτὸν ἀνελεῖν, τοσοῦτον ἀπεῖχε τοῦ τυχεῖν τιμωρίας ὡς τύραννος, ὥστε μιᾷ φωνῇ πάντας ἀποκαλεῖν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ βασιλέα. ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος ὁ Γέλων, ἐκ μὲν τῶν λαφύρων κατεσκεύασε ναοὺς ἀξιολόγους Δήμητρος καὶ Κόρης· χρυσοῦν δὲ τρίποδα ποιήσας ἀπὸ ταλάντων ἑκκαίδεκα, ἀνέθηκεν εἰς τὸ τέμενος τὸ ἐν Δελφοῖς, Ἀπόλλωνι χαριστήριον. ἐπεβάλετο δὲ ὕστερον καὶ κατὰ τὴν Αἴτνην κατασκευάζειν νεὼν Δήμητρος· ἐννεὼς δὲ οὔσης, τοῦτον μὲν οὐ συνετέλεσε, μεσολαβηθεὶς τὸν βίον ὑπὸ τῆς πεπρωμένης. ὁ δὲ μελοποιὸς Πίνδαρος ἦν ἀκμάζων κατὰ τούτους τοὺς χρόνους. τὰ μὲν οὖν ἀξιολογώτατα τῶν πραχθέντων κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν.

Ἐπ' ἄρχοντος

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησι Ξανθίππου Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Κόιντον Φάβιον Σιλουανὸν καὶ Σέρουιον Κορνήλιον Τρίκοστον. ἐπὶ δὲ τούτων ὁ μὲν τῶν Περσῶν στόλος, πλὴν Φοινίκων, μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι γενομένην ναυμαχίαν ἡττημένος, διέτριβε περὶ τὴν Κύμην· ἐνταῦθα δὲ παραχειμάσας, ὡς τὸ θέρος ἐνίστατο, παρέπλευσεν εἰς Σάμον, παραφυλάξων τὴν Ἰωνίαν. ἦσαν δ᾽ αἱ πᾶσαι νῆες ἐν Σάμῳ πλείους τῶν τετρακοσίων. αὗται μὲν οὖν ὡς ὑπόπτως φρονούντων τῶν Ἰώνων παρεφύλαττον τὰς πόλεις. κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, τῶν Ἀθηναίων δοκούντων αἰτίων γεγονέναι τῆς νίκης, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῶν φρονηματιζομένων, πᾶσιν ἐγίνοντο καταφανεῖς ὡς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀμφισβητήσοντες τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας. διόπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι προορώμενοι τὸ μέλλον, ἐφιλοτιμοῦντο ταπεινοῦν τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων. διὸ καὶ κρίσεως προτεθείσης περὶ τῶν ἀριστείων, χάριτι κατισχύσαντες ἐποίησαν κριθῆναι, πόλιν μὲν ἀριστεύουσαν τὴν Αἰγινητῶν, ἄνδρα δὲ Ἀμεινίαν, τὸν ἀδελφὸν Αἰσχύλου τοῦ ποιητοῦ. οὗτος γὰρ τριηραρχῶν, πρῶτος ἐμβολὴν ἔδωκε τῇ ναυαρχίδι τῶν Περσῶν, καὶ ταύτην κατέλυσε καὶ τὸν ναύαρχον διέφθειρε. τῶν δ᾽ Ἀθηναίων βαρέως φερόντων τὴν ἄδικον ἧτταν, οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβηθέντες μή ποτε Θεμιστοκλῆς ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι, κακὸν μέγα βουλεύσηται κατ᾽ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐτίμησαν αὐτὸν διπλασίοις δωρεαῖς τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων. δεξαμένου δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους τὰς δωρεάς, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἀπέστησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς στρατηγίας, καὶ παρέδωκε τὴν ἀρχὴν Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος. διαβοηθείσης δὲ τῆς τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀλλοτριότητος, ἧκον εἰς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις παρά τε Περσῶν καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀποσταλέντες ἔφασαν τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον ἐπαγγέλλεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐὰν τὰ Περσῶν προέλωνται, δώσειν χώραν ἣν ἂν βούλωνται τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰ τείχη καὶ τοὺς ναοὺς πάλιν ἀνοικοδομήσειν, καὶ τὴν πόλιν ἐάσειν αὐτόνομον. οἱ δὲ παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων πεμφθέντες ἠξίουν μὴ πεισθῆναι τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ τηρεῖν τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ συγγενεῖς καὶ ὁμοφώνους εὔνοιαν. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι τοῖς βαρβάροις ἀπεκρίθησαν, ὡς οὔτε χώρα τοῖς Πέρσαις ἐστὶ τοιαύτη, οὔτε χρυσὸς τοσοῦτος, ὃν Ἀθηναῖοι δεξάμενοι, τοὺς Ἕλληνας ἐγκαταλείψουσι. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις εἶπον ὡς αὐτοὶ μὲν ἣν πρότερον ἐποιοῦντο φροντίδα τῆς Ἑλλάδος, καὶ μετὰ ταῦτα πειράσονται τὴν αὐτὴν διαφυλάττειν. ἐκείνους δ᾽ ἠξίουν τὴν ταχίστην ἥκειν εἰς τὴν Ἀττικὴν μετὰ πάντων τῶν συμμάχων. πρόδηλον γὰρ εἶναι διότι Μαρδόνιος, ἠναντιωμένων τῶν Ἀθηναίων αὐτῷ, μετὰ δυνάμεως ἥξει ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι. ὁ γὰρ Μαρδόνιος ἐν τῇ Βοιωτίᾳ διατρίβων μετὰ τῆς δυνάμεως, τὸ μὲν πρῶτον τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ἐπειρᾶτο τινὰς ἀφιστάνειν, χρήματα διαπεμπόμενος τοῖς προεστηκόσι τῶν πόλεων· μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενος τὴν τῶν Ἀθηναίων ἀπόκρισιν, καὶ παροξυνθείς, ἅπασαν ἦγεν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν τὴν δύναμιν. χωρὶς γὰρ τῆς δοθείσης ὑπὸ Ξέρξου στρατιᾶς πολλοὺς ἄλλους αὐτὸς Μαρδόνιος ἔκ τε τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμμαχίδων πόλεων ἠθροίκει, πλείους τῶν εἴκοσι μυριάδων. τηλικαύτης δὲ δυνάμεως προσιούσης εἰς τὴν Ἀττικήν, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι βυβλιαφόρους ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, δεόμενοι βοηθεῖν· βραδυνόντων δὲ αὐτῶν καὶ τῶν βαρβάρων ἐμβαλλόντων εἰς τὴν Ἀττικήν, κατεπλάγησαν, καὶ πάλιν ἀναλαβόντες τέκνα καὶ γυναῖκας, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα δυνατὸν ἦν ταχέως ἀποκομίζειν, ἐξέλιπον τὴν πατρίδα, καὶ συνέφυγον πάλιν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. ὁ δὲ Μαρδόνιος χαλεπῶς ἔχων πρὸς αὐτούς, τὴν χώραν ἅπασαν κατέφθειρε, καὶ τὴν πόλιν παντελῶς κατέσκαψε, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ καταλελειμμένα παντελῶς ἐλυμήνατο. ἐπανελθόντες δ᾽

εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ Μαρδονίου μετὰ τῆς δυνάμεως, ἔδοξε τοῖς συνέδροις τῶν Ἑλλήνων παρακαλέσαι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ πανδημεὶ παρασταθῆναι εἰς τὰς Πλαταιὰς διαγωνίσασθαι περὶ τῆς ἐλευθερίας· εὔξασθαι δὲ καὶ τοῖς θεοῖς, ἐὰν νικήσωσιν, ἄγειν κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρια κοινῇ, καὶ τὸν ἐλευθέριον ἀγῶνα συντελεῖν ἐν ταῖς Πλαταιαῖς. συναχθέντων δὲ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἰσθμόν, ἔδοξε τοῖς πᾶσιν ὅρκον ὀμόσαι περὶ τοῦ πολέμου, τὸν στέρξοντα μὲν τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν, ἀναγκάσοντα δὲ γενναίως τοὺς κινδύνους ὑπομένειν. ὁ δὲ ὅρκος ἦν τοιοῦτος, Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας, οὐδὲ καταλείψω τοὺς ἡγεμόνας οὔτε ζῶντας οὔτε ἀποθανόντας· ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων πάντας θάψω· καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τῶν βαρβάρων, οὐδεμίαν τῶν ἀγωνισαμένων πόλεων ἀνάστατον ποιήσω· καὶ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων οὐδὲν οἰκοδομήσω, ἀλλ᾽ ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγινομένοις ἐάσω καὶ καταλείψω τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας. τὸν δὲ ὅρκον ὀμόσαντες, ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος, καὶ πρὸς τὰς ὑπωρείας καταντήσαντες πλησίον τῶν Ἐρυθρῶν, αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσαν. ἡγεῖτο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων Ἀριστείδης, τῶν δὲ συμπάντων Παυσανίας, ἐπίτροπος ὢν τοῦ Λεωνίδου παιδός. Μαρδόνιος δὲ πυθόμενος τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν προάγειν ἐπὶ Βοιωτίαν, προῆλθεν ἐκ τῶν Θηβῶν· καὶ παραγενόμενος ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν ποταμόν, ἔθετο παρεμβολὴν ἣν ὠχύρωσε τάφρῳ βαθείᾳ, καὶ τείχει ξυλίνῳ περιέβαλεν. ἦν δὲ ὁ σύμπας ἀριθμὸς τῶν μὲν Ἑλλήνων, εἰς ῑ μυριάδας, τῶν δὲ βαρβάρων εἰς ν̄. πρῶτοι δὲ κατήρξαντο μάχης οἱ βάρβαροι, νυκτὸς ἐκχυθέντες ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ πᾶσι τοῖς ἱππεῦσι πρὸς τὴν στρατοπεδείαν ἐπελάσαντες. τῶν δὲ Ἀθηναίων προαισθομένων καὶ συντεταγμένῃ τῇ στρατιᾷ τεθαρρηκότως ἀπαντώντων, συνέβη καρτερὰν γενέσθαι μάχην. τέλος δὲ τῶν Ἑλλήνων οἱ μὲν ἄλλοι πάντες τοὺς καθ᾽ αὑτοὺς ταχθέντας τῶν βαρβάρων ἐτρέψαντο· μόνοι δὲ Μεγαρεῖς πρός τε τὸν ἵππαρχον καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν Περσῶν ἱππεῖς ἀνθεστῶτες, καὶ πιεζόμενοι τῇ μάχῃ, τὴν μὲν τάξιν οὐ κατέλιπον, πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους πέμψαντες τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἤτουν κατὰ τάχος βοήθειαν. Ἀριστείδου δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων ταχέως ἀποστείλαντος τοὺς ἐπιλέκτους, συστραφέντες οὗτοι καὶ προσπεσόντες τοῖς βαρβάροις, τοὺς μὲν Μεγαρεῖς ἐξείλοντο τῶν κινδύνων τῶν ἐπικειμένων, τῶν δὲ Περσῶν αὐτόν τε τὸν ἵππαρχον καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀποκτείναντες, τοὺς λοιποὺς ἐτρέψαντο. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες, ὥσπερ τινὰ προαγῶνα λαμπρῶς προτερήσαντες, εὐέλπιδες ἐγένοντο περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς νίκης. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς ὑπωρείας μετεστρατοπέδευσαν εἰς ἕτερον τόπον, εὐθετώτερον πρὸς τὴν ὁλοσχερῆ νίκην. ἦν γὰρ ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν γεώλοφος ὑψηλός, ἐκ δὲ τῶν εὐωνύμων ὁ Ἀσωπὸς ποταμός. τὸν δὲ ἀνὰ μέσον τόπον ἐπεῖχεν ἡ στρατοπεδεία, πεφραγμένη τῇ φύσει καὶ τῇ τῶν τόπων ἀσφαλείᾳ. τοῖς μὲν οὖν Ἕλλησιν ἐμφρόνως βεβουλευμένοις πολλὰ συνεβάλλετο πρὸς τὴν νίκην ἡ τῶν τόπων στενοχωρία. οὐ γὰρ ἦν ἐπὶ πολὺ μῆκος παρεκτείνειν τὴν φάλαγγα τῶν Περσῶν· ὥστε ἀχρήστους εἶναι συνέβαινε τὰς πολλὰς μυριάδας τῶν βαρβάρων. διόπερ οἱ περὶ τὸν Παυσανίαν καὶ Ἀριστείδην θαρρήσαντες τοῖς τόποις, προῆγον τὴν δύναμιν εἰς τὴν μάχην, καὶ συντάξαντες ἑαυτοὺς οἰκείως τῆς περιστάσεως, ἦγον ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Μαρδόνιος δὲ συναναγκαζόμενος βαθεῖαν ποιῆσαι φάλαγγα, διέταξε τὴν δύναμιν ὅπως ποτὲ ἔδοξεν αὐτῷ συμφέρειν, καὶ μετὰ βοῆς ἀπήντησε τοῖς Ἕλλησιν. ἔχων δὲ περὶ αὐτὸν τοὺς ἀρίστους, πρῶτος ἐνέβαλεν εἰς τοὺς ἀντιτεταγμένους Λακεδαιμονίους, καὶ γενναίως ἀγωνισάμενος, πολλοὺς ἀνεῖλε τῶν Ἑλλήνων. ἀντιταχ-

γρ. ἐδόκει μόνοις ἐρ.

γρ. γενναίως εἰ[illegible] τοῖς. ὁ δὲ

γρ. βοηθεῖν.

γρ. ὡς ἐφ᾽ ἑτοίμῳ

τῶν δὲ τῶν λακεδαιμονίων εὐρώστως, καὶ πάντα κίνδυνον ὑπομενόντων προθύμως, πο-
λὺς ἐγίνετο φόνος τῶν βαρβάρων. ἕως μὲν οὖν συνέβαινε τὸν Μαρδόνιον μετὰ τῶν ἐπιλέ-
κτων προκινδυνεύειν, εὐψύχως ὑπέμενον τὸ δεινὸν οἱ βάρβαροι· ἐπεὶ δ᾽ ὅ, τε Μαρδό-
νιος ἀγωνιζόμενος ἐκθύμως ἔπεσε, καὶ τῶν ἐπιλέκτων οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ κατε-
τραυματίσθησαν· ἀνατραπέντες ταῖς ψυχαῖς πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. ἐπικειμένων δὲ τῶν
ἑλλήνων, οἱ μὲν πλείους τῶν βαρβάρων εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος συνέφυγον, τῶν δ᾽ ἄλλων
οἱ μὲν μετὰ Μαρδονίου ταχθέντες ἕλληνες εἰς τὰς θήβας διεχώρησαν· τοὺς δὲ λοιποὺς ὄν-
τας πλείους τῶν τετρακισμυρίων ἀναλαβὼν Ἀρτάβαζος, ἀνὴρ παρὰ πέρσαις ἐπαι-
νούμενος, εἰς θάτερον μέρος ἔφυγε, καὶ σύντομον τὴν ἀναχώρησιν ποιησάμενος, προῆ-
γεν ἐπὶ τῆς φωκίδος. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἐν τῇ φυγῇ τῶν βαρβάρων χωρισθέντων, ὁμοίως καὶ
τὸ τῶν ἑλλήνων πλῆθος διεμερίσθη. ἀθηναῖοι μὲν γὰρ καὶ πλαταιεῖς καὶ θεσπιεῖς τοὺς
ἐπὶ θηβῶν ὁρμήσαντας ἐδίωξαν· κορίνθιοι δὲ καὶ σικυώνιοι καὶ φλιάσιοι καί τινες ἕτεροι
τοῖς μετ᾽ Ἀρταβάζου φεύγουσιν ἐπηκολούθησαν· λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν τοὺς
εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος καταφυγόντας διώξαντες, ἐπόρθησαν προθύμως. οἱ δὲ θηβαῖοι
δεξάμενοι τοὺς φεύγοντας καὶ προσαναλαβόντες ἐπέθεντο τοῖς διώκουσιν ἀθηναίοις.
γενομένης δὲ πρὸ τῶν τειχῶν καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν θηβαίων λαμπρῶς ἀγωνισα-
μένων, ἔπεσον μὲν οὐκ ὀλίγοι παρ᾽ ἀμφοτέροις, τὸ δὲ τελευταῖον βιασθέντες ὑπὸ τῶν
ἀθηναίων, συνέφυγον πάλιν εἰς τὰς θήβας. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς
λακεδαιμονίους ἀποχωρήσαντες, μετ᾽ αὐτῶν ἐπεχείρουν πρὸς τοὺς καταφυγόν-
τας εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν περσῶν· μεγάλου δ᾽ ἀγῶνος ἐξ ἀμφοτέρων γενομένου, καὶ
τῶν μὲν βαρβάρων ἐκ τόπων ὠχυρωμένων καλῶς ἀγωνισαμένων, τῶν δ᾽ ἑλλήνων
βίαν προσαγόντων τοῖς ξυλίνοις τείχεσι· πολλοὶ μὲν παραβόλως ἀγωνιζόμενοι κα-
τετιτρώσκοντο, οὐκ ὀλίγοι δὲ τῷ πλήθει τῶν βελῶν διαφθειρόμενοι τὸν θάνατον
εὐψύχως ὑπέμενον. οὐ μήν γε τὴν ὁρμὴν καὶ βίαν τῶν ἑλλήνων ἔστεγεν οὔτε τὸ κατε-
σκευασμένον τεῖχος, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἀντιτεταγμένον
ὑπείκειν ἠναγκάζετο. ἡμιλλῶντο γὰρ πρὸς ἀλλήλους οἱ τῆς ἑλλάδος ἡγούμενοι, λακε-
δαιμόνιοι καὶ ἀθηναῖοι, μεμετεωρισμένοι μὲν τῇ προγεγενημέναις νίκαις, πεποιθότες δὲ
ταῖς ἑαυτῶν ἀρεταῖς. τέλος δὲ κατὰ κράτος ἁλόντες οἱ βάρβαροι, δεόμενοι ζωγρεῖν, οὐ-
δενὸς ἐτύγχανον ἐλέου. ὁ γὰρ στρατηγὸς τῶν ἑλλήνων Παυσανίας ὁρῶν τοῖς πλήθεσιν ὑπερέ-
χοντας τοὺς βαρβάρους, εὐλαβεῖτο μή τι παράλογον γένηται, πολλαπλασίων ὄντων τῶν
βαρβάρων. διὸ καὶ παραγγείλαντος αὐτοῦ μηδένα ζωγρεῖν, ταχὺ πλῆθος ἄπιστον νε-
κρῶν ἐγένετο. τέλος δὲ οἱ ἕλληνες ὑπὲρ τὰς δέκα μυριάδας τῶν βαρβάρων κατακό-
ψαντες, μόγις ἐπαύσαντο τοῦ κτείνειν τοὺς πολεμίους. τοιοῦτο δὲ πέρας τῆς μάχης λα-
βούσης, οἱ μὲν ἕλληνες τοὺς πεσόντας ἔθαψαν, ὄντας πλείους τῶν μυρίων, διελόμενοι τὰ
λάφυρα κατὰ τὸν τῶν στρατιωτῶν ἀριθμόν. τὴν δὲ περὶ τῶν ἀριστείων κρίσιν ἐποιήσαντο, καὶ Χα-
ριτίδου κελεύσαντος, ἔκριναν ἀριστεῦσαι πόλιν μὲν σπάρτην, ἄνδρα δὲ Παυσανίαν τὸν
λακεδαιμόνιον. Ἀρτάβαζος δ᾽ ἔχων τοὺς τῶν φευγόντων περσῶν εἰς τετρακισμυρίους,
καὶ διὰ τῆς φωκίδος εἰς μακεδονίαν πορευθεὶς, ὀξυτάταις πορείαις ἐχρῆτο, καὶ ἐσώ-
θη μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν ἀσίαν. οἱ δ᾽ ἕλληνες ἐκ τῶν λαφύρων δεκάτην ἐξελό-
μενοι, κατεσκεύασαν χρυσοῦν τρίποδα καὶ ἀνέθηκαν εἰς δελφούς, ἐπιγράψαντες
" ἐλεγεῖον τόδε, Ἑλλάδος εὐρυχόρου σωτῆρες τόνδ᾽ ἀνέθηκαν, Δουλοσύνης στυγε-
" ρᾶς ῥυσάμενοι πόλιας. ἐπέγραψαν δὲ καὶ τοῖς ἐν θερμοπύλαις ἀποθανοῦσι λακε-
" δαιμονίοις, κοινῇ μὲν ἅπασι τόδε, Μυριάσιν ποτὲ τῇδε διακοσίαις ἐμάχοντο Ἐκ πε-

γρ. κατασκευαζόμενον

λοποννήσου χιλιάδες τέτορες. ἰδίᾳ δὲ αὐτοῖς τόδε, Ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε Κείμεθα, τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἐκόσμησε τοὺς τάφους τῶν ἐν τῷ περσικῷ πολέμῳ τελευτησάντων, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον τότε πρῶτον ἐποίησε. καὶ νόμον ἔθηκε, λέγειν ἐγκωμίους τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις τοὺς προαιρεθέντας τῶν ῥητόρων. μετὰ δὲ ταῦτα Παυσανίας μὲν ὁ στρατηγὸς ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ τοὺς αἰτίους τῆς πρὸς πέρσας συμμαχίας ἐζήτει πρὸς τὴν τιμωρίαν. τῶν δὲ Θηβαίων καταπεπληγμένων τό, τε πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ τὰς ἀρετάς, οἱ μὲν αἰτιώτατοι τῆς ἀπὸ τῶν ἑλλήνων ἀποστάσεως ἑκουσίως ὑπομείναντες τὴν παράδοσιν, ἐκολάσθησαν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, καὶ πάντες ἀνῃρέθησαν.

Ἐγένετο δὲ καὶ κατὰ τὴν ἰωνίαν τοῖς ἕλλησι μεγάλη μάχη πρὸς πέρσας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῇ περὶ τὰς πλαταιὰς συντελεσθείσῃ, περὶ ἧς μέλλοντες γράφειν, ἀναληψόμεθα τὴν ἀπ' ἀρχῆς διήγησιν. Λεωτυχίδας γὰρ ὁ λακεδαιμόνιος, καὶ Ξάνθιππος ὁ ἀθηναῖος, ἡγούμενοι ναυτικῆς δυνάμεως, καὶ τὸν στόλον ἐκ τῆς περὶ σαλαμῖνα ναυμαχίας ἀθροίσαντες εἰς αἴγιναν, ἐν ταύτῃ διατρίψαντες ἡμέρας τινάς, ἔπλευσαν εἰς δῆλον, ἔχοντες τριήρεις διακοσίας καὶ πεντήκοντα. ἐνταῦθα δ' αὐτῶν ὁρμούντων ἧκον ἐκ σάμου πρέσβεις, ἀξιοῦντες ἐλευθερῶσαι τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν ἕλληνας. οἱ δὲ περὶ τὸν Λεωτυχίδην συνεδρεύσαντες μετὰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ διακούσαντες τῶν σαμίων, ἔκριναν ἐλευθεροῦν τὰς πόλεις, καὶ κατὰ τάχος ἐξέπλευσαν ἐκ δήλου. οἱ δὲ τῶν περσῶν ναύαρχοι διατρίβοντες ἐν τῇ σάμῳ, πυθόμενοι τὸν τῶν ἑλλήνων ἐπίπλουν, ἀνήχθησαν ἐκ τῆς σάμου πάσαις ταῖς ναυσί, καὶ καταπάραντες εἰς μυκάλην τῆς ἰωνίας, τὰς μὲν ναῦς ἐνεώλκησαν (ὁρῶντες οὐκ ἀξιομάχους οὔσας ναυμαχεῖν) καὶ ξυλίνῳ τείχει καὶ τάφρῳ βαθείᾳ περιέλαβον αὐτάς. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ δυνάμεις πεζικὰς μετεπέμποντο ἐκ τῶν σάρδεων καὶ τῶν σύνεγγυς πόλεων, καὶ συνήγαγον τοὺς ἅπαντας εἰς δέκα μυριάδας. ἐποιοῦντο δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν εἰς πόλεμον χρησίμων παρασκευάς, νομίζοντες καὶ τοὺς ἴωνας ἀποστήσεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ περὶ τὸν Λεωτυχίδην παντὶ τῷ στόλῳ κεκοσμημένοι, προσπλεύσαντες τοῖς ἐν τῇ μυκάλῃ βαρβάροις, ναῦν προαπέστειλαν ἔχουσαν κήρυκα τὸν μεγαλοφωνότατον τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. τούτῳ δὲ προσετέτακτο προσπλεύσαντι τοῖς πολεμίοις, καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ κηρύξαι διότι οἱ ἕλληνες, νενικηκότες ἐν πλαταιαῖς τοὺς πέρσας, πάρεισι νῦν ἐλευθερώσοντες τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνίδας πόλεις. τοῦτο δ' ἐποίησαν οἱ περὶ τὸν Λεωτυχίδην, νομίζοντες τοὺς συστρατευομένους τοῖς βαρβάροις ἴωνας ἀποστήσειν τῶν περσῶν, καὶ ταραχὴν ἔσεσθαι πολλὴν ἐν τῷ τῶν βαρβάρων στρατοπεδίᾳ. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. τοῦ γὰρ κήρυκος προσπλεύσαντος ταῖς νενεωλκημέναις ναυσί, καὶ κηρύξαντος τὰ προστεταγμένα, συνέβη τοὺς μὲν πέρσας ἀπιστῆσαι τοῖς ἕλλησι, τοὺς δ' ἕλληνας ἀλλήλοις συντίθεσθαι περὶ στάσεως. οἱ δ' ἕλληνες κατασκευασάμενοι τὰ καθ' αὑτούς, ἀπεβίβασαν τὴν δύναμιν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παρασκευαζομένων αὐτῶν τὰ πρὸς τὴν παράταξιν, προσέπεσε φήμη ὅτι νενικήκασιν οἱ ἕλληνες τοὺς πέρσας κατὰ τὰς πλαταιάς. διόπερ οἱ μὲν περὶ Λεωτυχίδην ἀθροίσαντες εἰς ἐκκλησίαν τὰ πλήθη, παρεκάλεσαν εἰς τὴν μάχην, τά τε ἄλλα προσφερόμενοι καὶ τὴν ἐν πλαταιαῖς νίκην προφέροντες, δι' ἧς ὑπελάμβανον θρασυτέρους ποιήσειν τοὺς μέλλοντας ἀγωνίζεσθαι. θαυμαστὸν δ' ἐγένετο ἀποτέλεσμα. κατὰ γὰρ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφάνησαν αἱ παρατάξεις γεγενημέναι, ἥ τε πρὸς τῇ μυκάλῃ συντελεσθεῖσα καὶ ἡ κατὰ τὰς πλαταιὰς γενομένη. διόπερ ἔδοξαν οἱ περὶ τὸν Λεωτυχίδην οὔπω μὲν πεπυσμένοι περὶ τῆς νίκης, ἀφ' ἑαυτῶν δὲ πλάττοντες τὴν εὐημερίαν, ἐφάνησαν στρατηγήματος ἕνεκεν τοῦτο πεποιηκέναι. τὸ γὰρ μέγεθος τοῦ διαστήματος ἤλεγχεν ἀδυνα-

τοῦσαν τὴν προσαγγελίαν. οἱ δὲ τῶν περσῶν ἡγεμόνες ἀπίστως ἔχοντες τοῖς ἕλλησι, τούτους μὲν ἀφώπλισαν, τὰ δὲ ὅπλα τοῖς ἑαυτῶν φίλοις παρέδωκαν. παρακαλέσαντες δὲ τὰ πλήθη, καὶ τὸν Ξέρξην αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰπόντες ἥξειν βοηθὸν, ἐποίησαν ἅπαντας εὐθαρσεῖς πρὸς τὸν κίνδυνον. ἀμφοτέρων δὲ αὐτῶν ἐκταξάντων τὰς στρατιὰς, καὶ προσαγόντων ἐπ' ἀλλήλους, οἱ μὲν πέρσαι τοὺς πολεμίους ὁρῶντες ὀλίγους ὄντας, κατεφρόνησαν αὐτῶν, καὶ μετὰ πολλῆς κραυγῆς ἐπεφέροντο. τῶν δὲ σαμίων καὶ μιλησίων πανδημεὶ προῃρημένων βοηθῆσαι τοῖς ἕλλησι, καὶ μετ' ἀλλήλων κοινῇ

γρ. προϊόντες

προσαγόντων κατὰ σπουδὴν, ὡς προσιόντες εἰς ὄψιν ἦλθον τοῖς ἕλλησιν, οἱ μὲν ἴωνες ἐνόμιζον εὐθαρσεστέρους ἔσεσθαι τοὺς ἕλληνας, ἀπέβη δὲ τοὐναντίον. δόξαντες γὰρ οἱ περὶ τὸν Λεωτυχίδην τὸν Ξέρξην ἐκ τῶν σάρδεων ἐπιέναι μετὰ τῆς δυνάμεως, ἐφοβήθησαν, καὶ ταραχῆς γινομένης ἐν τῷ στρατοπέδῳ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν ταχίστην δεῖν εἰς τὰς ναῦς ἀπιέναι, οἱ δὲ μένειν καὶ τεθαρρηκότως παρατάξασθαι. ἔτι δὲ αὐτοῖς τεθορυβημένοις ἐπεφάνησαν οἱ πέρσαι διεσκευασμένοι καταπληκτικῶς, καὶ μετὰ βοῆς ἐπιφερόμενοι. οἱ δὲ ἕλληνες οὐδεμίαν ἀνοχὴν ἔχοντες τοῦ βουλεύσασθαι, συνηναγκάσθησαν ὑπομεῖναι τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων εὐρώστως, ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη, καὶ συχνοὶ παρ' ἀμφοτέροις ἔπιπτον. τῶν δὲ σαμίων καὶ τῶν μιλησίων ἐπιφανέντων, οἱ μὲν ἕλληνες ἐπερρώσθησαν, οἱ βάρβαροι δὲ καταπλαγέντες, πρὸς τὴν φυγὴν ὥρμησαν. πολλοῦ δὲ γινομένου φόνου, οἱ

γρ. ἐπικείμενοι,

μὲν περὶ τὸν Λεωτυχίδην καὶ Ξάνθιππον ἐπικείμενοι τοῖς ἡττωμένοις, κατεδίωξαν τοὺς βαρβάρους μέχρι τῆς παρεμβολῆς. συνεπελάβοντο δὲ τῆς μάχης ἤδη κεκριμένης αἰολεῖς, καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν. δεινὴ γάρ τις ἐνέπεσεν ἐπιθυμία ταῖς κατὰ τὴν ἀσίαν πόλεσι τῆς ἐλευθερίας. διόπερ σχεδὸν ἅπαντες οὔθ' ὁμήρων οὔτε ὅρκων ἐποιήσαντο φροντίδα, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἀπέκτεινον ἐν τῇ φυγῇ τοὺς βαρβάρους. οὕτω δὲ τῶν τρόπον ἡττηθέντων τῶν περσῶν, ἀνῃρέθησαν αὐτῶν πλείους τῶν τετρακισμυρίων. τῶν δὲ διασωθέντων οἱ μὲν εἰς τὴν στρατοπεδείαν διέφυγον, οἱ δὲ εἰς σάρδεις ἀπεχώρησαν. Ξέρξης δὲ πυθόμενος τήν τε περὶ τὰς πλαταιὰς ἧτταν καὶ τὴν ἐν τῇ μυκάλῃ τροπὴν τῶν ἰδίων, μέρος μὲν τῆς δυνάμεως ἀπέλιπεν ἐν σάρδεσιν, ὅπως διαπολεμῇ πρὸς τοὺς ἕλληνας. αὐτὸς δὲ τεθορυβημένος μετὰ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς προῆγεν, ἐπ' ἐκβατάνων ποιούμενος τὴν πορείαν. οἱ δὲ περὶ Λεωτυχίδην καὶ Ξάνθιππον, ἀποπλεύσαντες εἰς σάμον τοὺς μὲν ἴωνας καὶ τοὺς αἰολεῖς συμμάχους ἐποιήσαντο. μετὰ δὲ ταῦτα ἔπειθον αὐτοὺς, ἐκλιπόντας τὴν ἀσίαν, εἰς τὴν εὐρώπην μετοικισθῆναι. ἐπηγγέλλοντο δὲ τά τε μηδίσαντα τῶν ἐθνῶν ἀναστήσαντες, δώσειν ἐκείνοις τὴν χώραν. καθόλου γὰρ μένοντας αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἀσίας, τοὺς μὲν πολεμίους ὁμόρους ἕξειν, πολὺ τῇ δυνάμει ὑπερέχοντας, τοὺς δὲ συμμάχους διαποντίους μὴ δύνασθαι τὰς βοηθείας εὐκαίρους αὐτοῖς ποιήσασθαι. οἱ δὲ αἰολεῖς καὶ οἱ ἴωνες, ἀκούσαντες τὴν ἐπαγγελίαν, ἔγνωσαν πείθεσθαι τοῖς ἕλλησι, καὶ παρεσκευάζοντο πλεῖν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν εὐρώπην. οἱ δὲ ἀθηναῖοι μετανοήσαντες εἰς τοὐναντίον, πάλιν μένειν συνεβούλευον, λέγοντες ὅτι κἂν μηδεὶς αὐτοῖς τῶν ἄλλων ἑλλήνων βοηθῇ, μόνοι ἀθηναῖοι συγγενεῖς ὄντες βοηθήσουσιν. ὑπελάμβανον δὲ ὅτι κοινῇ κατοικισθέντες ὑπὸ τῶν ἑλλήνων οἱ ἴωνες, οὐκέτι μητρόπολιν ἡγήσονται τὰς ἀθήνας. διόπερ συνέβη μετανοῆσαι τοὺς ἴωνας, καὶ κρῖναι μένειν ἐπὶ τῆς ἀσίας. τούτων δὲ πραχθέντων, συνέβη τὴν δύναμιν τῶν ἑλλήνων σχισθῆναι, καὶ τοὺς μὲν λακεδαιμονίους εἰς τὴν λακωνικὴν ἀποπλεῦσαι, τοὺς δὲ ἀθηναίους μετὰ τῶν ἰώνων καὶ τῶν νησιωτῶν ἐπὶ σηστὸν ἀπᾶραι. Ξάνθιππος δὲ ὁ στρατηγὸς εὐθὺς ἐκ κατάπλου προσβολὰς τῇ πόλει ποιησάμενος, εἷλε σηστὸν,

καὶ φρουρὰς ἐγκαταστήσας, τοὺς μὲν συμμάχους ἀπέλυσεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν πολιτῶν ἀνέκαμψεν εἰς τὰς ἀθήνας. ὁ μὲν οὖν μηδικὸς ὀνομασθεὶς πόλεμος γενόμενος διετὴς τοῦτ' ἔσχε τὸ πέρας. Τῶν δὲ συγγραφέων Ἡρόδοτος, ἀρξάμενος πρὸ τῶν τρωϊκῶν χρόνων, γέγραφε κοινὰς σχεδὸν τὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις ἐν βίβλοις ἐννέα· καταστρέφει δὲ τὴν σύνταξιν εἰς τὴν περὶ μυκάλην μάχην τοῖς ἕλλησι πρὸς τοὺς πέρσας, καὶ σηστοῦ πολιορκίαν. κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς οὐολούσκους πολεμήσαντες καὶ μάχῃ νικήσαντες, πολλοὺς ἀνεῖλον. Σπόριος δὲ Κάσιος, ὁ κατὰ τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν ὑπατεύσας, δόξας ἐπιθέσθαι τυραννίδι καὶ καταγνωσθεὶς ἀνῃρέθη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Τιμοσθένους, ἐν ῥώμῃ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεδέξαντο Καίσων Φάβιος καὶ Λεύκιος Αἰμίλιος Μάμερκος. ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν σικελίαν πολλή τις εἰρήνη κατεῖχε τὴν νῆσον, τῶν μὲν καρχηδονίων εἰς τέλος τεταπεινωμένων, τοῦ δὲ Γέλωνος ἐπιεικῶς προεστηκότος τῶν σικελιωτῶν, καὶ πολλὴν εὐνομίαν τε καὶ πάντων τῶν ἐπιτηδείων εὐπορίαν παρεχομένου ταῖς πόλεσι. τῶν δὲ συρακουσίων τὰς μὲν πολυτελεῖς ἐκφορὰς νόμῳ καταλελυκότων, καὶ τὰς εἰωθυίας δαπάνας εἰς τοὺς τελευτῶντας γίνεσθαι περιῃρηκότων, ἐγγεγραμμένων τε ἐν τῷ νόμῳ εἴργεσθαι παντελῶς τῆς τῶν ἐνταφίων σπουδῆς· ὁ βασιλεὺς Γέλων βουλόμενος τὴν τοῦ δήμου σπουδὴν ἐν ἅπασι διαφυλάττειν, τὸν περὶ τῆς ταφῆς νόμον ἐφ' ἑαυτοῦ βέβαιον ἐτήρησεν. ὑπὸ γὰρ ἀῤῥωστίας συνεχόμενος, καὶ τοῦ ζῆν ἀπελπίσας, τὴν μὲν βασιλείαν παρέδωκεν Ἱέρωνι τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἀδελφῶν· περὶ δὲ τῆς ἑαυτοῦ ταφῆς ἐνετείλατο, διαστελλόμενος ἀκριβῶς τηρῆσαι τὸ νόμιμον. διὸ καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ τὴν ἐκφορὰν κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ συνετέλεσεν ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν. ἐτάφη δ' αὐτοῦ τὸ σῶμα κατὰ τὸν ἀγρὸν τῆς γυναικός, ἐν ταῖς καλουμέναις ἐννέα τύρσεσιν, οὔσαις τῷ βάρει τῶν ἔργων θαυμασταῖς. ὁ δὲ ὄχλος ἐκ τῆς πόλεως ἅπας συνηκολούθησεν, ἀπέχοντος τοῦ τόπου σταδίους διακοσίους. ἐνταῦθα δ' αὐτοῦ ταφέντος, ὁ μὲν δῆμος τάφον ἀξιόλογον ἐπιστήσας, ἡρωϊκαῖς τιμαῖς ἐτίμησε τὸν Γέλωνα· ὕστερον δὲ τὸ μὲν μνῆμα αὐτοῦ καρχηδόνιοι στρατεύσαντες ἐπὶ συρακούσας, τὰς δὲ τύρσεις Αγαθοκλῆς κατέβαλε διὰ τὸν φθόνον. ἀλλ' ὅμως οὔτε καρχηδόνιοι διὰ τὴν ἔχθραν, οὔτε Αγαθοκλῆς διὰ τὴν ἰδίαν κακίαν, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἠδυνήθη τοῦ Γέλωνος ἀφελέσθαι τὴν δόξαν. ἡ γὰρ τῆς ἱστορίας δικαία μαρτυρία τετήρηκε τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην, κηρύσσουσα εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. δίκαιον γὰρ ἅμα καὶ συμφέρον ἐστὶ τῷ κοινῷ βίῳ διὰ τῆς ἱστορίας τοὺς μὲν πονηροὺς τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις γεγενημένων βλασφημεῖσθαι, τοὺς δὲ εὐεργετικοὺς τυγχάνειν ἀθανάτου μνήμης. οὕτω γὰρ μάλιστα συμβήσεται πολλοὺς ἐπὶ τὴν κοινὴν εὐεργεσίαν προτρέπεσθαι τῶν μεταγενεστέρων. Γέλων μὲν οὖν ἑπταετῆ χρόνον ἐβασίλευσεν, Ἱέρων δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ἐβασίλευσε τῶν συρακουσίων ἔτη ἕνδεκα καὶ μῆνας ὀκτώ.

Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν πλαταιαῖς νίκην μετεκόμισαν ἐκ τροιζῆνος καὶ σαλαμῖνος τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς τὰς ἀθήνας· εὐθὺς δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐπεχείρησαν τειχίζειν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς ἀσφάλειαν ἀνηκόντων ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. λακεδαιμόνιοι δ' ὁρῶντες τοὺς ἀθηναίους ἐν ταῖς ναυτικαῖς δυνάμεσι πεποιημένους δόξαν μεγάλην, ὑπώπτευσαν αὐτῶν τὴν αὔξησιν, καὶ διέγνωσαν κωλύειν τοὺς ἀθηναίους οἰκοδομεῖν τὰ τείχη. εὐθὺς οὖν πρέσβεις ἐξέπεμψαν εἰς τὰς ἀθήνας, τοὺς λόγῳ μὲν συμβουλεύσοντας κατὰ τὸ παρὸν μὴ τειχίζειν τὴν πόλιν, διὰ τὸ μὴ συμφέρειν κοινῇ τοῖς ἕλλησι· τὸν γὰρ Ξέρξην, εἰ πάλιν παραγένοιτο μετὰ μειζόνων δυνάμεων, ἕξειν ἑτοίμας πόλεις τετειχισμένας ἐκτὸς πελοποννήσου, ἐξ ὧν ὁρμώμενοι, ῥᾳδίως

καταπολεμήσειν τοὺς ἕλληνας. οὐ πειθομένων δ' αὐτῶν, οἱ πρέσβεις προσιόντες τοῖς οἰκοδομοῦσι, προσέταττον ἀφίστασθαι τῶν ἔργων τὴν ταχίστην. ἀπορουμένων δὲ τῶν ἀθηναίων ὅ,τι χρὴ πράττειν, Θεμιστοκλῆς ἀποδοχῆς τότε παρ' αὐτοῖς τυγχάνων τῆς μεγίστης, συνεβούλευεν ἔχειν ἡσυχίαν. ἐὰν γὰρ βιάζωνται, ῥαδίως τοὺς λακεδαιμονίους μετὰ τῶν πελοποννησίων στρατεύσαντας κωλύσειν αὐτοὺς τειχίζειν τὴν πόλιν. ἐν ἀπορρήτοις δὲ τῇ βουλῇ προειπὼν ὡς αὐτὸς μὲν μετά τινων ἄλλων πορεύσεται πρεσβευτὴς εἰς λακεδαίμονα, διδάξων τοὺς λακεδαιμονίους περὶ τοῦ τειχισμοῦ· τοῖς δὲ ἄρχουσι παρήγγελλεν, ὅταν ἐκ λακεδαίμονος ἥκωσι πρέσβεις εἰς τὰς ἀθήνας, παρακατέχειν αὐτοὺς ἕως ἂν αὐτὸς ἐκ τῆς λακεδαίμονος ἀνακάμψῃ. ἐν τοσούτῳ δὲ πανδημεὶ τειχίζειν τὴν πόλιν, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ κρατήσειν αὐτοὺς ἀπεφαίνετο τῆς προθέσεως. ὑπακουσάντων δὲ τῶν ἀθηναίων, οἱ μὲν περὶ τὸν Θεμιστοκλέα πρέσβεις προσῆγαγον εἰς τὴν σπάρτην· οἱ δὲ ἀθηναῖοι μετὰ μεγάλης σπουδῆς ᾠκοδόμουν τὰ τείχη, οὔτ' οἰκίας οὔτε τάφου φειδόμενοι. συνελαμβάνοντο δὲ τῶν ἔργων οἵ τε παῖδες καὶ γυναῖκες, καὶ καθόλου πᾶς ξένος καὶ δοῦλος, οὐδενὸς ἀπολειπομένου τῆς προθυμίας. παραδόξως δὲ τῶν ἔργων ἀνυομένων διά τε τὰς πολυχειρίας καὶ τὰς ἁπάντων προθυμίας, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἀνακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἐπιτιμηθεὶς περὶ τῆς τειχοποιίας, ἠρνήσατο τὴν οἰκοδομίαν, καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄρχοντας μὴ πιστεύειν κεναῖς φήμαις, ἀλλ' ἀποστέλλειν πρέσβεις ἀξιοπίστους εἰς τὰς ἀθήνας· διὰ γὰρ τούτων εἴσεσθαι τἀληθές. καὶ τούτων ἐγγυητὴν ἑαυτὸν παρεδίδου καὶ τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συμπρεσβευτάς. πεισθέντες δὲ οἱ λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν περὶ τὸν Θεμιστοκλέα ἐφύλαττον, εἰς δὲ τὰς ἀθήνας ἀπέστειλαν τοὺς ἐπιφανεστάτους κατασκεψομένους, καὶ περὶ ὧν ἦν χρεία πολυπραγμονῆσαι. τοῦ δὲ χρόνου διεξελθόντος, οἱ μὲν ἀθηναῖοι τὸ τεῖχος ἔφθασαν ἐφ' ἱκανὸν κατεσκευακότες, τοὺς δὲ τῶν λακεδαιμονίων πρέσβεις ἥκοντας εἰς τὰς ἀθήνας, καὶ μετὰ στάσεων καὶ ἀπειλῶν ἐπιτιμῶντας, παρέδωκαν εἰς φυλακὴν, φήσαντες τότε ἀφήσειν ὅταν κἀκεῖνοι τοὺς περὶ Θεμιστοκλέα πρέσβεις ἀπολύσωσι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καταστρατηγηθέντες οἱ λάκωνες, ἠναγκάσθησαν ἀπολῦσαι τοὺς ἀθηναίων πρέσβεις, ἵνα τοὺς ἰδίους ἀπολάβωσιν. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τοιούτῳ στρατηγήματι τειχίσας τὴν πατρίδα, συντόμως καὶ ἀκινδύνως μεγάλης ἀποδοχῆς ἔτυχε παρὰ τοῖς πολίταις. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ῥωμαῖοι πρὸς αἰκολανοὺς καὶ τοὺς τὸ τοῦσκλον κατοικοῦντας ἀνεστήσαντο πόλεμον. καὶ πρὸς μὲν αἰκολανοὺς μάχην συνάψαντες ἐνίκησαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων εἷλον· μετὰ δὲ ταῦτα τὸ τοῦσκλον ἐξεπολιόρκησαν, καὶ τὴν τῶν αἰκολανῶν πόλιν ἐχειρώσαντο.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Ἀδείμαντος, ἐν ῥώμῃ δὲ κατεστάθησαν ὕπατοι Μάρκος Φάβιος Σιλβανὸς καὶ Λεύκιος Οὐαλέριος Πούπλιος. ἐπὶ δὲ τούτων Θεμιστοκλῆς διὰ τὴν στρατηγίαν καὶ ἀγχίνοιαν ἀποδοχῆς ἔτυχεν, οὐ μόνον παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἕλλησι. διὸ καὶ μετεωριζόμενος ἐπὶ τῇ δόξῃ, πολὺ μείζοσιν ἄλλαις ἐπιβολαῖς ἐχρήσατο, πρὸς αὔξησιν ἡγεμονίας ἀνηκούσαις τῇ πατρίδι. τοῦ γὰρ καλουμένου πειραιέως οὐκ ὄντος λιμένος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἀλλ' ἐπινείῳ χρωμένων τῶν ἀθηναίων τῷ προσαγορευομένῳ φαληρικῷ μικρῷ παντελῶς ὄντι, ἐπενόησε τὸν πειραιᾶ κατασκευάζειν λιμένα, μικρᾶς μὲν προσδεόμενον κατασκευῆς, δυνάμενον δὲ γενέσθαι κάλλιστον καὶ μέγιστον λιμένα τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα. ἤλπισεν οὖν τούτου προσγενομένου τοῖς ἀθηναίοις δυνήσεσθαι τὴν πόλιν ἀντιποιήσασθαι τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας. τριήρεις γὰρ τότε πλείστας ἐκέκτηντο, καὶ διὰ τὴν συνέχειαν τῶν ναυμαχιῶν ἐμπειρίαν καὶ δόξαν μεγάλην τῶν ναυτικῶν ἀγώνων περιεπεποίηντο. πρὸς δὲ

ὑτοις τοὺς μὲν ἴωνας ὑπελάμβανε διὰ τὴν συγγένειαν ἰδίους ἕξειν, τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν ἕλληνας δι' ἐκείνους ἐλευθερώσειν, ἀποκλινεῖν τε ταῖς εὐνοίαις πρὸς τοὺς ἀθηναίους διὰ τὴν εὐεργεσίαν· τούς τε νησιώτας ἅπαντας καταπεπληγμένους τὸ μέγεθος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἑτοίμως προσθήσεσθαι μετὰ τῶν δυναμένων καὶ βλάπτειν καὶ ὠφελεῖν τὰ μέγιστα. τούς τε λακεδαιμονίους ἑώρα περὶ μὲν τὰς πεζικὰς δυνάμεις εὖ κατεσκευασμένους, πρὸς δὲ τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἀγῶνας ἀφυεστάτους. ταῦτ' οὖν διαλογισάμενος, ἔκρινε φανερῶς μὲν τὴν ἐπιβολὴν μὴ λέγειν, ἀκριβῶς γινώσκων τοὺς λακεδαιμονίους κωλύσοντας. ἐν ἐκκλησίᾳ δὲ διαλεχθεὶς τοῖς πολίταις ὅτι μεγάλων πραγμάτων καὶ συμφερόντων τῇ πόλει βούλεται γενέσθαι σύμβουλός τε καὶ εἰσηγητής· ταῦτα δὲ φανερῶς μὲν λέγειν μὴ συμφέρειν, δι' ὀλίγων δὲ ἀνδρῶν ἐπιτελεῖν προσήκειν. διόπερ ἠξίου τὸν δῆμον δύο ἄνδρας προχειρισάμενον οἷς ἂν μάλιστα πιστεύσῃ, τούτοις ἐπιτρέπειν περὶ τοῦ πράγματος. πεισθέντος δὲ τοῦ πλήθους, ὁ δῆμος εἵλετο δύο ἄνδρας Ἀριστείδην καὶ Ξάνθιππον, οὐ μόνον κατ' ἀρετὴν προκρίνας αὐτούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα τούτους ὁρῶν ἁμιλλωμένους περὶ δόξης καὶ πρωτείων, καὶ διὰ τοῦτο ἀλλοτρίως ἔχοντας πρὸς αὐτόν. οὗτοι δὲ κατ' ἰδίαν ἀκούσαντες τοῦ Θεμιστοκλέους τὴν ἐπιβολήν, ἐδήλωσαν τῷ δήμῳ διότι καὶ μεγάλα καὶ συμφέροντα τῇ πόλει καὶ δυνατὰ καθέστηκε τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους. τοῦ δὲ δήμου θαυμάσαντος ἅμα τὸν ἄνδρα, καὶ ὑποπτεύσαντος μή ποτε τυραννίδα τινὰ κατασκευασάμενος ἑαυτῷ, τηλικαύταις καὶ τοιαύταις ἐπιβολαῖς ἐγχειρεῖ, φανερῶς αὐτὸν ἐκέλευον ἀποφαίνεσθαι τὰ δεδογμένα. ὁ δὲ πάλιν ἔφησε μὴ συμφέρειν τῷ δήμῳ φανερῶς δηλοῦσθαι περὶ τῶν ἐπινοηθέντων. πολλῷ δὲ μᾶλλον θαυμάσαντος τοῦ δήμου τὴν δεινότητα καὶ μεγαλοφροσύνην τἀνδρός, ἐκέλευον ἐν ἀπορρήτοις εἰπεῖν τῇ βουλῇ τὰ δεδογμένα· κἂν αὐτὴ κρίνῃ τὰ δυνατὰ λέγειν καὶ συμφέροντα, τότε ὡς ἂν συμβουλεύσῃ, πρὸς τὸ τέλος ἄξειν αὐτοῦ τὴν ἐπιβολήν. διόπερ τῆς βουλῆς πυθομένης κατὰ μέρος, καὶ κρινάσης λέγειν αὐτὸν τὰ συμφέροντα τῇ πόλει καὶ δυνατά, τὸ λοιπόν, ἤδη συγχωρήσαντος τοῦ δήμου μετὰ τῆς βουλῆς, ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν πράττειν ὅ,τι βούλεται. ἕκαστος δ' ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐχωρίζετο, θαυμάζων μὲν τὴν ἀρετὴν τἀνδρός, μετέωρος δ' ὢν καὶ καραδοκῶν τὸ τέλος τῆς ἐπιβολῆς. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς λαβὼν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πράττειν, καὶ πᾶσαν ὑπουργίαν ἔχων ἑτοίμην τοῖς ἐγχειρουμένοις, πάλιν ἐπενόησε καταστρατηγῆσαι τοὺς λακεδαιμονίους. ᾔδει γὰρ ἀκριβῶς ὅτι καθάπερ ἐπὶ τοῦ τῆς πόλεως τειχισμοῦ διεκώλυσαν οἱ λακεδαιμόνιοι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ λιμένος ἐγχειρήσουσι διακόπτειν τὴν ἀθηναίων τὰς ἐπιβολάς. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πρὸς μὲν τοὺς λακεδαιμονίους πρέσβεις ἀποστεῖλαι τοὺς διδάξοντας συμφέρειν τοῖς κοινοῖς τῆς ἑλλάδος πράγμασιν ἔχειν ἀξιόχρεων λιμένα πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν περσῶν ἐσομένην στρατείαν· διὰ δὲ τούτου τοῦ τρόπου σπαρτιάτας ἀμβλυτέρους ποιήσας πρὸς τὸ κωλύειν, αὐτὸς εἴχετο τῶν ἔργων· καὶ τῶν πάντων συμφιλοτιμουμένων, ταχέως συνέβη γενέσθαι καὶ παραδόξως κατασκευασθῆναι τὸν λιμένα. ἔπεισε δὲ τὸν δῆμον καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν πρὸς ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶν εἴκοσι τριήρεις προσκατασκευάζειν, καὶ τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς τεχνίτας ἀτελεῖς ποιῆσαι, ὅπως ὄχλος πολὺς πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν κατέλθῃ, καὶ πλείους τέχνας κατασκευάσωσιν εὐχερῶς. ἀμφότερα γὰρ ταῦτα χρησιμώτατα πρὸς ναυτικῶν δυνάμεων κατασκευὰς ὑπάρχειν ἔκρινεν. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι περὶ ταῦτα ἠσχολοῦντο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ Παυσανίαν τὸν ἐν πλαταιαῖς στρατηγήσαντα καταστήσαντες

ναύαρχον, προσέταξεν ἐλευθεροῦν τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ὅσαι βαρβαρικαῖς φυλακαῖς διέμενον ἔτι φρουρούμεναι. οὗτος δὲ πεντήκοντα μὲν τριήρεις ἐκ Πελοποννήσου λαβών, τριάκοντα δὲ παρ' Ἀθηναίων μεταπεμψάμενος, ὧν Ἀριστείδης ἡγεῖτο, πρῶτον μὲν εἰς τὴν Κύπρον ἔπλευσε, καὶ τῶν πόλεων τὰς ἔτι φρουρὰς ἐχούσας Περσικὰς ἠλευθέρωσε· μετὰ δὲ ταῦτα πλεύσας ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιον μὲν ὑπὸ Περσῶν κατεχόμενον ἐχειρώσατο, καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων οὓς μὲν ἀνεῖλεν, οὓς δ' ἐκβαλών, ἠλευθέρωσε τὴν πόλιν· πολλοὺς δ' ἐν αὐτῇ Περσῶν ἀξιολόγους ζωγρήσας ἄνδρας, παρέδωκεν εἰς φυλακὴν Γογγύλῳ τῷ Ἐρετριεῖ, ὡς μὲν λόγῳ πρὸς τιμωρίαν τηρήσοντι, ὡς δ' ἔργῳ διασώσοντι πρὸς Ξέρξην. συνετίθετο γὰρ δι' ἀπορρήτων φιλίαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ξέρξου γαμεῖν ἔμελλεν, ἐὰν προδῷ τοὺς Ἕλληνας. ἦν δ' ὁ ταῦτα πραττόμενος Ἀρτάβαζος στρατηγός, καὶ χρημάτων πλῆθος ἐχορήγει λάθρα τῷ Παυσανίᾳ πρὸς τὸ διὰ τούτων φθείρειν τοὺς εὐθέτους τῶν Ἑλλήνων. ἐγένετο δὲ καταφανής, καὶ τιμωρίας ἔτυχε τῷδέ τινι τρόπῳ· ζηλώσαντος αὐτοῦ τὴν Περσικὴν τρυφήν, καὶ τυραννικῶς προσφερομένου τοῖς ὑποτεταγμένοις, χαλεπῶς ἔφερον ἅπαντες, μάλιστα δὲ οἱ τεταγμένοι τῶν Ἑλλήνων ἐπί τινος ἡγεμονίας. διόπερ τῶν κατὰ τὴν στρατιὰν καὶ κατὰ ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις ἀλλήλοις ὁμιλούντων, καὶ τοῦ Παυσανίου τῆς βαρύτητος καταλαλούντων, Πελοποννήσιοι μὲν καταλιπόντες αὐτὸν εἰς Πελοπόννησον κατέπλευσαν, καὶ πρέσβεις ἀποστείλαντες κατηγόρουν τοῦ Παυσανίου· Ἀριστείδης δ' ὁ Ἀθηναῖος, τῷ καιρῷ χρώμενος, ἐμφανῶς ἐν ταῖς κοινολογίαις διελάμβανε τὰς πόλεις, καὶ διὰ τῆς ὁμιλίας προσαγόμενος, ἰδίας ἐποίησε τοῖς Ἀθηναίοις. ἔτι δὲ μᾶλλον συνήργησε καὶ τὸ αὐτόματον τοῖς Ἀθηναίοις, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· Παυσανίας ἦν συντεθειμένος ὥστε τοὺς τὰς ἐπιστολὰς παρ' αὐτοῦ κομίζοντας πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ ἀνακάμπτειν, μηδὲ γίνεσθαι μηνυτὰς τῶν ἀπορρήτων. δι' ἣν αἰτίαν ἀναιρουμένων αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀπολαμβανόντων τὰς ἐπιστολάς, συνέβαινε μηδένα διασώζεσθαι. ἃ δὴ συλλογισάμενός τις τῶν βιβλιαφόρων, ἀνέῳξε τὰς ἐπιστολάς, καὶ γνοὺς ἀληθὲς ὂν τὸ περὶ τὴν αἵρεσιν τῶν κομιζόντων τὰ γράμματα, ἀνέδωκε τοῖς ἐφόροις τὰς ἐπιστολάς. τούτων δ' ἀπιστούντων, διὰ τὸ ἀνεῳγμένας αὐτοῖς τὰς ἐπιστολὰς ἀναδεδόσθαι, καὶ πίστιν ἑτέραν βεβαιοτέραν ζητούντων, ἐπηγγείλατο παραδώσειν αὐτὸν ὁμολογοῦντα. πορευθεὶς οὖν ἐπὶ Ταίναρον καὶ καθεζόμενος ἐπὶ τῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερῷ, διπλῆν σκηνὴν παρεβάλετο, καὶ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ τῶν ἄλλων Σπαρτιατῶν τινὰς κατέκρυψε· τοῦ δὲ Παυσανίου παραγινομένου πρὸς αὐτόν, καὶ πυνθανομένου τὴν αἰτίαν τῆς ἱκετείας, ἐμέμψατο αὐτῷ καθότι εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἐνέγραψε τὸν κατ' αὐτοῦ θάνατον. τοῦ δὲ Παυσανίου φήσαντος μεταμέλεσθαι, καὶ συγγνώμην αἰτουμένου τοῖς ἀγνοηθεῖσιν, ἔτι δὲ δεηθέντος ὅπως συγκρύψῃ, καὶ δωρεὰς μεγάλας ὑπισχνουμένου, οὗτοι μὲν διελύθησαν· οἱ δ' ἔφοροι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν ἀκριβῶς μαθόντες τἀληθές, τότε μὲν ἡσυχίαν εἶχον, ὕστερον δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τοῖς ἐφόροις συλλαμβανόντων, προαισθόμενος ἔφθασε καὶ προσέφυγεν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Χαλκιοίκου. ἀπορουμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων εἰ τιμωρήσονται τὸν ἱκέτην, λέγεται τὴν μητέρα τοῦ Παυσανίου καταντήσασαν εἰς τὸ ἱερόν, ἄλλο μὲν μηδὲν μήτε εἰπεῖν μήτε πρᾶξαί τι, πλίνθον δὲ βαστάσασαν ἀναθεῖναι κατὰ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν εἴσοδον, καὶ τοῦτο πράξασαν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους τῇ τῆς μητρὸς κρίσει συνακολουθήσαντας, ἐνοικοδομῆσαι τὴν εἴσοδον, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ συναναγκάσαι τὸν Παυσανίαν λιμῷ καταστρέψαι τὸν βίον. τὸ μὲν οὖν σῶμα τοῦ τελευτήσαντος συνεχωρήθη τοῖς προσ-

γρ. διαφθείρειν

γρ. λαμβανόντων

χερσὶ καταζῶσαι. τὸ δὲ δαιμόνιον τῆς τῶν ἱκετῶν σωτηρείας καταλυθείσης ἐπεμήνιε. τῶν γὰρ Λακεδαιμονίων περί τινων ἄλλων ἐν Δελφοῖς χρηστηριαζομένων, ὁ θεὸς ἔδωκε χρησμὸν, κελεύων ἀποκαταστῆσαι τῇ θεῷ τὸν ἱκέτην. διόπερ οἱ Σπαρτιᾶται τὴν μαντείαν ἀδύνατον νομίζοντες εἶναι, ἠπόρουν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, οὐ δυνάμενοι ποιῆσαι τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ· ὅμως δ' ἐκ τῶν ἐνδεχομένων βουλευσάμενοι, κατεσκεύασαν εἰκόνας δύο τοῦ Παυσανίου χαλκᾶς, καὶ ἀνέθηκαν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

γρ. ἐπεμήνι

Ἡμεῖς δὲ παρ' ὅλην τὴν ἱστορίαν εἰωθότες τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν διὰ τῶν ἐπιλεγομένων ἐπαίνων αὔξειν τὴν δόξαν, τοῖς δὲ φαύλοις ἐπὶ τῆς τελευτῆς ἐπιφθέγγεσθαι τὰς ἁρμοζούσας βλασφημίας, οὐκ ἐάσομεν τὴν Παυσανίου κακίαν καὶ προδοσίαν ἀκατηγόρητον. τίς γὰρ οὐκ ἂν θαυμάσειε τούτου τὴν ἄνοιαν, ὃς εὐεργέτης γενόμενος τῆς Ἑλλάδος, καὶ νικήσας τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπαινουμένας πράξεις ἐπιτελεσάμενος, οὐχ ὅπως τὸ πρότερον ἀξίωμα διεφύλαξεν, ἀλλ' ἀγαπήσας τῶν Περσῶν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τρυφὴν, ἅπασαν τὴν προϋπάρχουσαν εὐδοξίαν κατῄσχυνεν. ἐπαρθεὶς γὰρ ταῖς εὐτυχίαις, τὴν μὲν Λακωνικὴν ἀγωγὴν ἐστύγησε, τὴν δὲ τῶν Περσῶν ἀκολασίαν καὶ τρυφὴν ἐμιμήσατο· ὃν ἥκιστα ἐχρῆν ζηλῶσαι τὰ τῶν βαρβάρων ἐπιτηδεύματα. οὐ γὰρ ἑτέρων πεπυσμένος, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ πεῖραν εἰληφὼς ἐγίνωσκεν ὅπως τῆς τῶν Περσῶν τρυφῆς ἡ πάτριος δίαιτα πρὸς ἀρετὴν διέφερεν. ἀλλὰ γὰρ αὐτὸς μὲν διὰ τὴν ἰδίαν κακίαν, οὐ μόνον τῆς ἀξίας ἔτυχε τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολίταις αἴτιος κατέστη τοῦ τὴν κατὰ θάλατταν ἡγεμονίαν ἀποβαλεῖν. ἐκ παραθέσεως γὰρ ἡ Ἀριστείδου στρατηγία παρὰ τοῖς συμμάχοις θεωρουμένη, καὶ διὰ τὴν εἰς τοὺς ὑποτεταγμένους ὁμιλίαν καὶ τὰς ἀρετὰς, ἐποίησε πάντας ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς ἀποκλῖναι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐκ τῆς Σπάρτης πεμπομένοις ἡγεμόσιν οὐκέτι προσεῖχον, Ἀριστείδην δὲ θαυμάζοντες καὶ πάντα προθύμως ὑπακούοντες, ἐποίησαν χωρὶς κινδύνου παραλαβεῖν τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν. εὐθὺς οὖν ὁ μὲν Ἀριστείδης συνεβούλευε τοῖς συμμάχοις ἅπασι, κοινὴν ἄγουσι σύνοδον, ἀποδεῖξαι τὴν Δῆλον κοινὸν ταμιεῖον, καὶ τὰ χρήματα πάντα τὰ συναγόμενα εἰς ταύτην κατατίθεσθαι. πρὸς δὲ τὸν ἀπὸ τῶν Περσῶν ὑποπτευόμενον πόλεμον τάξαι φέρειν ταῖς πόλεσι πάσαις κατὰ δύναμιν, ὥστε γίνεσθαι τὸ πᾶν ἄθροισμα ταλάντων πεντακοσίων καὶ ἑξήκοντα. ταχθεὶς δὲ ἐπὶ τὴν διάταξιν τῶν φόρων, οὕτως ἀκριβῶς καὶ δικαίως τὸν διαμερισμὸν ἐποίησεν, ὥστε πάσας τὰς πόλεις εὐδοκῆσαι. διὸ καὶ δοκῶν ἕν τι τῶν ἀδυνάτων ἔργων συντετελεκέναι, μεγίστην ἐπὶ δικαιοσύνῃ δόξαν ἐκτήσατο, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης δίκαιος ἐπωνομάσθη. ὑφ' ἕνα δὲ καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ μὲν τοῦ Παυσανίου κακία τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας ἐστέρησε τοὺς πολίτας, ἡ Ἀριστείδου δὲ κατὰ πᾶν ἀρετὴ τοὺς Ἀθηναίους τὴν οὐκ οὖσαν στρατηγίαν ἐποίησε κτήσασθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

γρ. πονηρίαν

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Φαίδωνος ὀλυμπιὰς μὲν ἤχθη ἕκτη πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Σκαμάνδριος Μιτυληναῖος· ἐν Ῥώμῃ δ' ὑπῆρχον ὕπατοι Καίσων Φάβιος καὶ Σπόριος Φούριος Μενέλλαος. ἐπὶ δὲ τούτων Λεωτυχίδας ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη εἴκοσι καὶ δύο. τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀρχέλαος ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα καὶ δύο, ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ἀναξίλας ὁ Ῥηγίου καὶ Ζάγκλης τύραννος, δυναστεύσας ἔτη δεκαοκτώ. τὴν δὲ τυραννίδα διεδέξατο Μίκυθος, πιστευθεὶς ὥστε ἀποδοῦναι τοῖς τέκνοις τοῦ τελευτήσαντος

γρ. Ἀναξίλας

οὖσι νέοις τὴν ἡλικίαν. Ἱέρων δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Συρακοσίων μετὰ τὴν Γέλωνος τελευτὴν, τὸν μὲν ἀδελφὸν Πολύζηλον ὁρῶν εὐδοκιμοῦντα παρὰ τοῖς Συρακοσίοις, καὶ νομίζων αὐτὸν ἔφεδρον ὑπάρχειν τῆς βασιλείας, ἔσπευδεν ἐκποδὼν ποιήσασθαι· αὐτὸς δὲ ξενολογῶν καὶ περὶ αὐτὸν σύστημα ξένων παρασκευάζων, ὑπελάμβανεν ἀσφαλῶς καθέξειν τὴν βασιλείαν. διὸ καὶ Συβαριτῶν πολιορκουμένων ὑπὸ Κροτωνιατῶν, καὶ δεομένων βοηθῆσαι, στρατιώτας πολλοὺς κατέγραφεν εἰς τὴν στρατείαν, ὧν παρεδίδου Πολυζήλῳ τἀδελφῷ, νομίζων αὐτὸν ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν αἱρεθήσεσθαι. τοῦ δὲ Πολυζήλου πρὸς τὴν στρατείαν οὐχ ὑπακούσαντος διὰ τὴν ῥηθεῖσαν ὑποψίαν, δι' ὀργῆς εἶχε τὸν ἀδελφόν· καὶ φυγόντα πρὸς Θήρωνα τὸν Ἀκραγαντίνων τύραννον καταπολεμῆσαι τοῦτον παρεσκευάζετο. μετὰ δὲ ταῦτα Θρασυδαίου τοῦ Θήρωνος ἐπιστατοῦντος τῆς τῶν Ἱμεραίων πόλεως βαρύτερον τοῦ καθήκοντος, συνέβη τοὺς Ἱμεραίους ἀπαλλοτριωθῆναι παντελῶς ἀπ' αὐτοῦ. πρὸς μὲν οὖν τὸν πατέρα πορεύεσθαί τε καὶ κατηγορεῖν ἀπεδοκίμαζον, νομίζοντες οὐχ ἕξειν ἴσον ἀκουστήν· πρὸς δὲ τὸν Ἱέρωνα πρέσβεις ἀπέστειλαν κατηγοροῦντας τοῦ Θρασυδαίου, καὶ ἐπαγγελλομένους τήν τε πόλιν ἐκείνῳ παραδώσειν καὶ συνεπιθήσεσθαι τοῖς περὶ τὸν Θήρωνα. ὁ δὲ Ἱέρων κρίνας εἰρηνικῶς διαλύσασθαι πρὸς τὸν Θήρωνα, προὔδωκε τοὺς Ἱμεραίους, καὶ τὰ βεβουλευμένα λαθραίως ἐμήνυσεν. διόπερ Θήρων ἐξετάσας τὰ κατὰ τὴν βουλὴν, καὶ τὴν μήνυσιν ἀληθινὴν εὑρίσκων, πρὸς μὲν τὸν Ἱέρωνα διελύσατο, καὶ τὸν Πολύζηλον εἰς τὴν προϋπάρχουσαν εὔνοιαν ἀποκατέστησε· τῶν δὲ Ἱμεραίων τοὺς ἐναντίους πολλοὺς ὄντας συλλαβὼν ἀπέσφαξεν. Ἱέρων δὲ τούς τε Ναξίους καὶ τοὺς Καταναίους ἐκ τῶν πόλεων ἀναστήσας, ἰδίους οἰκήτορας ἀπέστειλεν, ἐκ μὲν Πελοποννήσου πεντακισχιλίους ἀθροίσας, ἐκ δὲ Συρακουσῶν ἄλλους τοσούτους προσθείς· καὶ τὴν μὲν Κατάνην μετωνόμασεν Αἴτνην, τὴν δὲ χώραν οὐ μόνον τὴν Καταναίαν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν τῆς ὁμόρου προσθεὶς κατεκληρούχησε, μυρίους πληρώσας οἰκήτορας. τοῦτο δ' ἔπραξε σπεύδων ἅμα μὲν ἔχειν βοήθειαν ἑτοίμην ἀξιόλογον πρὸς τὰς ἐπιούσας χρείας, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς γεγενημένης μυριάνδρου πόλεως τιμὰς ἔχειν ἡρωϊκάς. τοὺς δὲ Ναξίους καὶ τοὺς Καταναίους ἐκ τῶν πατρίδων ἀνασταθέντας μετῴκισεν εἰς τοὺς Λεοντίνους, καὶ μετὰ τῶν ἐγχωρίων προσέταξε κατοικεῖν τὴν πόλιν. Θήρων δὲ, μετὰ τὴν Ἱμεραίων σφαγὴν, ὁρῶν τὴν πόλιν οἰκητόρων δεομένην, συνῴκισεν εἰς ταύτην τούς τε Δωριεῖς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς βουλομένους ἐπολιτογράφησεν. οὗτοι μὲν οὖν μετ' ἀλλήλων καλῶς πολιτευόμενοι διετέλεσαν ἔτη πεντήκοντα καὶ ὀκτώ· τότε δὲ τῆς πόλεως ὑπὸ Καρχηδονίων χειρωθείσης καὶ κατασκαφείσης, διέμεινεν ἀοίκητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν.

γρ. κατηγοροῦντας τοῦ Θρασυδαίου, καὶ ἐπαγγελλομένους

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Δρομοκλείδου, Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Φάβιον καὶ Γνάϊον Μάλλιον. ἐπὶ δὲ τούτων Λακεδαιμόνιοι τὴν τῆς θαλάττης ἡγεμονίαν ἀποβεβληκότες ἀλόγως, βαρέως ἔφερον. διὸ καὶ τοῖς ἀφεστηκόσιν ἀπ' αὐτῶν Ἕλλησι χαλεπῶς ἔχοντες, ἠπείλουν ἐπιθήσειν αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν. συναχθείσης δὲ τῆς γερουσίας, ἐβουλεύοντο περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς κοινῆς ἐκκλησίας συναχθείσης, οἱ μὲν νεώτεροι καὶ τῶν ἄλλων οἱ πολλοὶ φιλοτίμως εἶχον ἀνακτήσασθαι τὴν ἡγεμονίαν, νομίζοντες, ἐὰν αὐτὴν περιποιήσωνται, χρημάτων τε πολλῶν εὐπορήσειν, καὶ καθόλου τὴν σπουδὴν μείζονα ποιήσεσθαι καὶ δυνατωτέραν· τούς τε τῶν ἰδιωτῶν οἴκους πολλὴν ἐπίδοσιν λήψεσθαι πρὸς εὐδαιμονίαν. ἀνεμιμνήσκοντο δὲ καὶ τῆς

ἀρχαίας μαντείας, ἐν ᾗ προσέταξεν αὐτοῖς ὁ θεὸς σκοπεῖν ὅπως μὴ χωλὴν ἔχωσι
τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὸν χρησμὸν ἔφασαν εἰς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ παρὸν λέγειν. χωλὴν γὰρ
αὐτοῖς ὑπάρξειν τὴν ἀρχὴν, ἐὰν οὐσῶν δυεῖν ἡγεμονιῶν τὴν ἑτέραν ἀποβάλωσι. πάν-
των δὲ σχεδὸν τῶν πολιτῶν πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὡρμημένων, καὶ τῆς γε-
ρουσίας συνεδρευούσης περὶ τούτων, οὐδεὶς ἤλπισεν οὐδένα τολμῆσαι συμβουλεῦ-
σαι ἕτερόν τι. τῶν δ' ἐκ τῆς γερουσίας τις ὄνομα μὲν Ἑτοιμαρίδας, τὸ δὲ γένος ἀφ'
Ἡρακλέους ὤν, καὶ δι' ἀρετὴν ἀποδοχῆς τυγχάνων παρὰ τοῖς πολίταις, ἐπεχείρησε
συμβουλεύειν ἐᾶν τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας. μὴ συμφέρειν γὰρ τῇ Σπάρτῃ τῆς
θαλάττης ἀμφισβητεῖν. πρὸς δὲ παράδοξον τὴν ὑπόθεσιν εἰπεῖν εὐπορήσας λόγους
ἁρμόζοντας, παρὰ τὴν προσδοκίαν ἔπεισε τὴν γερουσίαν καὶ τὸν δῆμον. τέλος δὲ
οἱ Λακεδαιμόνιοι κρίναντες τὸν Ἑτοιμαρίδαν συμφέροντα λέγειν, ἀπέστησαν τῆς
περὶ τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὁρμῆς. Ἀθηναῖοι δὲ τὸ μὲν πρῶτον προσε-
δόκων μέγαν πόλεμον ἕξειν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους περὶ τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμο-
νίας· καὶ διὰ τοῦτο τριήρεις κατεσκευάζοντο πλείους, καὶ χρημάτων πλῆθος ἐπόρι-
ζον, καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπιεικῶς προσεφέροντο. ὡς δὲ τὰ δόξαντα τοῖς Λακεδαιμονίοις
ἐπύθοντο, τοῦ μὲν φόβου τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ἀπελύθησαν, περὶ δὲ τὴν αὔξησιν τῆς ἰδίας
πόλεως ἠσχολοῦντο.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀκεστορίδου, ἐν Ῥώμῃ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξαντο
Καίσων Φάβιος καὶ Τίτος Οὐεργίνιος· ἐπὶ δὲ τούτων Ἱέρων μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Συρα-
κουσίων, παραγενομένων πρὸς αὐτὸν πρέσβεων ἐκ Κύμης τῆς Ἰταλίας, καὶ δεομένων
βοηθῆσαι πολεμουμένοις ὑπὸ Τυρρηνῶν θαλαττοκρατούντων, ἐξέπεμψεν αὐτοῖς
συμμαχίαν τριήρεις ἱκανάς. οἱ δὲ τῶν νεῶν τούτων ἡγεμόνες ἐπειδὴ κατέπλευσαν
εἰς τὴν Κύμην, καὶ μετὰ τῶν ἐγχωρίων μὲν ἐναυμάχησαν πρὸς τοὺς Τυρρηνούς· πολ-
λὰς δὲ ναῦς αὐτῶν διαφθείραντες, καὶ μεγάλῃ ναυμαχίᾳ νικήσαντες, τοὺς μὲν
Τυρρηνοὺς ἐταπείνωσαν, τοὺς δὲ Κυμαίους ἠλευθέρωσαν τῶν φόβων, καὶ ἀπέπλευ-
σαν ἐπὶ Συρακούσας.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Μένωνος, Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Λεύκιον Αἰ-
μίλιον Μάμερκον καὶ Γάιον Κορνήλιον Λέντουλον· κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν πόλεμος ἐνέ-
στη Ταραντίνοις πρὸς τοὺς Ἰάπυγας. περὶ γὰρ ὁμόρου χώρας ἀμφισβητούντων πρὸς
ἀλλήλους, ἐπὶ μέν τινας χρόνους διετέλουν ἀκροβολιζόμενοι καὶ λεηλατοῦντες τὰς ἀλλή-
λων χώρας· ἀεὶ δὲ μᾶλλον τῆς διαφορᾶς συναυξομένης, καὶ πολλάκις φόνων γι-
νομένων, τὸ τελευταῖον εἰς ὁλοσχερῆ φιλοτιμίαν ὡρμήσαν. οἱ μὲν οὖν Ἰάπυγες τήν τε παρ'
αὐτῶν δύναμιν παρεσκευάζοντο, καὶ τὴν παρὰ τῶν ὁμόρων συμμαχίαν συνέλαβον,
καὶ τοὺς σύμπαντας ἤθροισαν ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους. οἱ δὲ Ταραντῖνοι, πυθόμενοι τὸ
μέγεθος τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἠθροισμένης δυνάμεως, τούς τε πολιτικοὺς στρατιώτας ἤ-
θροισαν, καὶ Ῥηγίνων συμμάχων ὄντων πολλοὺς προσελάβοντο. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυ-
ρᾶς, καὶ πολλῶν παρ' ἀμφοτέροις πεσόντων, τὸ τελευταῖον οἱ Ἰάπυγες ἐνίκησαν. τῶν
δὲ ἡττηθέντων εἰς δύο μέρη σχισθέντων κατὰ τὴν φυγήν, καὶ τῶν μὲν εἰς Τάραντα τὴν
ἀναχώρησιν ποιουμένων, τῶν δὲ εἰς τὸ Ῥήγιον φευγόντων, παραπλησίως τούτοις καὶ οἱ
Ἰάπυγες ἐμερίσθησαν. οἱ μὲν οὖν τοὺς Ταραντίνους διώξαντες, ὀλίγου διαστήματος
ὄντος πολλοὺς τῶν ἐναντίων ἀνεῖλον· οἱ δὲ τοὺς Ῥηγίνους διώκοντες, ἐπὶ τοσοῦτον ἐφιλοτι-
μήθησαν, ὥστε συνεισπεσεῖν τοῖς φεύγουσιν εἰς τὸ Ῥήγιον, καὶ τῆς πόλεως κυριεῦσαι.

Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Χάρης, ἐν Ῥώμῃ δὲ ὕπατοι κατεστήκεσαν Τί-

τος Μινύκιος καὶ Γάιος Ὡράτιος Πολύελλος· ἤχθη δὲ παρ' Ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἑβδομηκοστὴ καὶ ἑβδόμη, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Δάνδης Ἀργεῖος. ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ μὲν τὴν Σικελίαν Θήρων ὁ Ἀκραγαντίνων δυνάστης ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη δέκα καὶ ἕξ· τὴν δ' ἀρχὴν ἐδέξατο Θρασυδαῖος ὁ υἱός. ὁ μὲν οὖν Θήρων τὴν ἀρχὴν ἐπιεικῶς διῳκηκώς, καὶ ζῶν μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανε παρὰ τοῖς πολίταις, καὶ τελευτήσας ἡρωικῶν ἔτυχε τιμῶν. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς βίαιος ἦν καὶ φονικός, καὶ τελευτήσαντος ἦρχε τῆς πατρίδος παρανόμως καὶ τυραννικῶς. διὸ καὶ ταχέως ἀπιστηθεὶς ὑπὸ τῶν ὑποτεταγμένων, διετέλεσεν ἐπιβουλευόμενος καὶ βίον ἔχων μισούμενον. ὅθεν ταχέως τῆς ἰδίας παρανομίας οἰκείαν ἔσχε τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. μετὰ γὰρ τὴν τοῦ πατρὸς Θήρωνος τελευτὴν πολλοὺς μισθοφόρους ἀθροίσας, καὶ τῶν Ἀκραγαντίνων καὶ Ἱμεραίων προσκαταλέξας, τοὺς ἅπαντας ἤθροισεν ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους ἱππεῖς καὶ πεζούς. μετὰ δὲ τούτων μέλλοντος αὐτοῦ πολεμεῖν τοῖς Συρακουσίοις, Ἱέρων ὁ βασιλεὺς παρασκευασάμενος δύναμιν ἀξιόλογον, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀκράγαντα. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, πλεῖστοι τῶν παραταξαμένων Ἑλλήνων πρὸς Ἕλληνας ἔπεσον. τῇ μὲν οὖν μάχῃ προετέρησαν οἱ Συρακούσιοι· κατεκόπησαν δὲ τῶν μὲν Συρακουσίων εἰς δισχιλίους, τῶν δὲ ἄλλων ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους. μετὰ δὲ ταῦτα Θρασυδαῖος μὲν ταπεινωθεὶς ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, φυγὼν εἰς Μεγαρεῖς τοὺς Μισαίους καλουμένους. ἐκεῖ δὲ θανάτου καταγνωσθεὶς ἐτελεύτησεν. οἱ δ' Ἀκραγαντῖνοι κομισάμενοι τὴν δημοκρατίαν, διαπρεσβευσάμενοι πρὸς Ἱέρωνα, τῆς εἰρήνης ἔτυχον. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ῥωμαίοις πρὸς Οὐιεντανοὺς ἐνστάντος πολέμου, μεγάλη μάχη συνέστη περὶ τὴν ὀνομαζομένην Κριμέραν. τῶν δὲ Ῥωμαίων ἡττηθέντων, συνέβη πολλοὺς αὐτῶν πεσεῖν, ὥς φασί τινες τῶν συγγραφέων, καὶ τοὺς Φαβίους τοὺς τριακοσίους συγγενεῖς ἀλλήλων ὄντας, καὶ διὰ τοῦτο μιᾷ περιειλημμένους προσηγορίᾳ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Πραξιέργου, Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Αὖλον Οὐεργίνιον Τρίκοστον καὶ Γάιον Σερουίλιον Στροῦκτον· ἐπὶ δὲ τούτων Ἠλεῖοι μὲν πλείους καὶ μικρὰς πόλεις οἰκοῦντες, εἰς μίαν συνῳκίσθησαν τὴν ὀνομαζομένην Ἦλιν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὁρῶντες τὴν μὲν Σπάρτην διὰ τὴν Παυσανίου τοῦ στρατηγοῦ προδοσίαν ταπεινῶς προσπίπτουσαν, τοὺς δὲ Ἀθηναίους εὐδοκιμοῦντας διὰ τὸ μηδένα παρ' αὐτοῖς πολίτην ἐπὶ προδοσίᾳ κατηγορεῖσθαι, ἔσπευδον τοὺς Ἀθηναίους ταῖς ὁμοίαις περιβαλεῖν διαβολαῖς. διόπερ εὐδοκιμοῦντος παρ' αὐτοῖς Θεμιστοκλέους καὶ μεγάλην δόξαν ἔχοντος ἐπ' ἀρετῇ, κατηγόρησαν προδοσίαν αὐτοῦ, φάσκοντες φίλον γενέσθαι τοῦ Παυσανίου μέγιστον, καὶ μετὰ τούτου συντεθεῖσθαι κοινῇ προδοῦναι τὴν Ἑλλάδα τῷ Ξέρξῃ. διελέγοντο δὲ καὶ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Θεμιστοκλέους, παροξύνοντες αὐτοὺς πρὸς τὴν κατηγορίαν, καὶ χρήματα ἔδοσαν, διδάσκοντες ὅτι Παυσανίας μὲν κρίνας προδιδόναι τοὺς Ἕλληνας, ἐδήλωσε τὴν ἰδίαν ἐπιβολὴν Θεμιστοκλεῖ, καὶ παρεκάλεσε κοινωνεῖν τῆς προθέσεως· ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς οὔτε προσεδέξατο τὴν ἔντευξιν, οὔτε διαβάλλειν ἔκρινε δεῖν ἄνδρα φίλον. οὐ μὴν ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς, τότε μὲν ἀπέφυγε τὴν τῆς προδοσίας κρίσιν. διὸ καὶ τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τὴν ἀπόλυσιν μέγας ἦν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις (ἠγάπων γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις διαφερόντως οἱ πολῖται) μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν φοβηθέντες αὐτοῦ τὴν ὑπεροχήν, οἱ δὲ φθονήσαντες τῇ δόξῃ, τῶν μὲν εὐεργεσιῶν ἐπελάθοντο, τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὸ φρόνημα ταπεινοῦν ἔσπευδον. πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως μετέστησαν, τοῦτον τὸν

ὀνομαζόμενον ὀστρακισμὸν ἐπαγαγόντες αὐτῷ, ὃς ἐνομοθετήθη μὲν ἐν ταῖς Ἀθήναις μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τυράννων τῶν περὶ Πεισίστρατον. ὁ δὲ νόμος ἐγένετο τοιοῦτος· ἕκαστος τῶν πολιτῶν εἰς ὄστρακον ἔγραφε τοὔνομα τοῦ δοκοῦντος μάλιστα δύνασθαι καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν· ᾧ δ᾽ ἂν ὄστρακα πλείω γένηται, φεύγειν ἐκ τῆς πατρίδος ἐτέτακτο πενταετῆ χρόνον. νομοθετῆσαι δὲ ταῦτα δοκοῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι οὐχ ἵνα τὴν κακίαν κολάζωσιν, ἀλλ᾽ ἵνα τὰ φρονήματα τῶν ὑπερεχόντων ταπεινότερα γένηται διὰ τὴν φυγήν. ὁ μὲν οὖν Θεμιστοκλῆς τὸν προειρημένον τρόπον ἐξοστρακισθεὶς ἔφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος εἰς Ἄργος. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πυθόμενοι περὶ τούτων, καὶ νομίσαντες παρὰ τῆς τύχης εἰληφέναι καιρὸν ἐπιθέσθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ, πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξαπέστειλαν πρέσβεις, κατηγοροῦντας τοῦ Θεμιστοκλέους ὅτι τῷ Παυσανίᾳ κεκοινώνηκε τῆς προδοσίας· καὶ δεῖν ἔφασαν τῶν κοινῶν τῆς Ἑλλάδος ἀδικημάτων εἶναι τὴν κρίσιν οὐκ ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ εἰώθει συνεδρεύειν ἐν τῇ Σπάρτῃ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους σπεύδοντας διαβαλεῖν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ταπεινῶσαι, τοὺς δ᾽ Ἀθηναίους βουλομένους ἀπολογήσασθαι περὶ τῆς ἐπιφερομένης αἰτίας, ὑπέλαβεν ἑαυτὸν παραδοθήσεσθαι τῷ κοινῷ συνεδρίῳ. τοῦτο δ᾽ ᾔδει τὰς κρίσεις οὐ δικαίας ἀλλὰ πρὸς χάριν ποιούμενον τοῖς Λακεδαιμονίοις, τεκμαιρόμενος ἔκ τε τῶν ἄλλων καὶ ἐξ ὧν ἐποιήσαντο τὴν κρίσιν περί τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀργείων. οὕτω γὰρ οἱ κύριοι τῆς ψήφου φθονερῶς διετέθησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε πλείους τριήρεις αὐτῶν παρεχομένων ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες παρέσχοντο, οὐδὲν κρείττους αὐτοὺς ἐποίησαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. διὰ ταῦτα δὴ συνέβη τὸν Θεμιστοκλέα τοῖς συνέδροις ἀπιστῆσαι. καὶ γὰρ ἐκ τῆς προγεγενημένης ἀπολογίας ἐν ταῖς Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ἀφορμὰς εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τὴν ὑστερογενομένην κατηγορίαν. ὁ γὰρ Θεμιστοκλῆς ἀπολογούμενος, ὡμολόγει μὲν τὸν Παυσανίαν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς ἀπεσταλκέναι, παρακαλοῦντα μεταλαβεῖν τῆς προδοσίας· καὶ τούτῳ μεγίστῳ χρησάμενος τεκμηρίῳ συνίστανεν ὅτι οὐκ ἂν παρεκάλει Παυσανίας αὐτὸν εἰ μὴ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἀντέλεγε.

Διὰ δὲ ταῦτα, καθάπερ προειρήκαμεν, ἔφυγεν ἐξ Ἄργους πρὸς Ἄδμητον τὸν Μολοττῶν βασιλέα. καταφυγὼν δὲ πρὸς τὴν ἑστίαν, ἱκέτης ἐγένετο. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ μὲν πρῶτον προσεδέξατο αὐτὸν φιλοφρόνως καὶ παρεκάλει θαρρεῖν, καὶ τὸ σύνολον ἐπηγγέλλετο φροντιεῖν αὐτοῦ τῆς ἀσφαλείας. ἐπεὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἐπιφανεστάτους Σπαρτιατῶν πρέσβεις ἀποστείλαντες πρὸς τὸν Ἄδμητον, ἐξῄτουν αὐτὸν πρὸς τιμωρίαν, φάσκοντες προδότην καὶ λυμεῶνα τῆς ὅλης Ἑλλάδος, πρὸς δὲ τούτοις, μὴ παραδιδόντος αὐτόν, πολεμήσειν ἔφασαν μετὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων· τὸ τηνικαῦθ᾽ ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς μὲν τὰς ἀπειλάς, ἐλεῶν δὲ τὸν ἱκέτην, καὶ τὴν ἐκ τῆς παραδόσεως αἰσχύνην ἐκκλίνων, ἔπεισε τὸν Θεμιστοκλέα τὴν ταχίστην ἀπιέναι λάθρα τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ χρυσοῦ πλῆθος ἐδωρήσατο αὐτῷ, ἐφόδιον τῆς φυγῆς. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς πάντοθεν ἐλαυνόμενος, καὶ τὸ χρυσίον δεξάμενος, ἔφυγε νυκτὸς ἐκ τῆς τῶν Μολοττῶν χώρας, συμπράττοντος αὐτῷ πάντα τὰ πρὸς φυγὴν τοῦ βασιλέως. εὑρὼν δὲ δύο νεανίσκους Λύγκας τὸ γένος, ἐμπορικαῖς δὲ ἐργασίαις χρωμένους, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ὁδῶν ἐμπείρως ἔχοντας, μετὰ τούτων ἔφυγε. χρώμενος δὲ νυκτεριναῖς ὁδοιπορίαις ἔλαθε τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ διὰ τῆς τῶν νεανίσκων εὐνοίας τε καὶ κακοπαθείας κατήντησεν εἰς τὴν Ἀσίαν. ἐνταῦθα δ᾽ ἔχων ἰδιόξενον, ὄνομα μὲν Λυσιθείδην,

γρ. κατηγορίαις

γρ. ὥσπερ

γρ. ἀποσταλέντες

δόξῃ δὲ καὶ πλούτῳ θαυμαζόμενον, πρὸς τοῦτον κατέφυγεν. ὁ δὲ Λυσιθείδης ἐτύγχανε φίλος ὢν Ξέρξου τοῦ βασιλέως, καὶ κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ξέρξου τὴν δύναμιν τῶν Περσῶν ἅπασαν εἱστιακώς. διόπερ συνήθειαν μὲν ἔχων πρὸς τὸν βασιλέα, τὸν δὲ Θεμιστοκλέα διὰ τὸν ἔλεον σῶσαι βουλόμενος, ἐπηγγείλατο αὐτῷ πάντα συμπράξειν. ἀξιοῦντος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ἀγαγεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν Ξέρξην, τὸ μὲν πρῶτον ἀντέλεγεν, ἀποφαινόμενος ὅτι κολασθήσεται διὰ τὰς κατὰ τῶν Περσῶν αὐτῷ γεγενημένας πράξεις· μετὰ δὲ ταῦτα μαθὼν τὸ συμφέρον, ὑπήκουσε, καὶ παραδόξως καὶ ἀσφαλῶς αὐτὸν διέσωσεν εἰς τὴν Περσίδα. ἔθους γὰρ ὄντος παρὰ τοῖς Πέρσαις τὸν ἄγοντα παλλακὴν τῷ βασιλεῖ κομίζειν ταύτην ἐπὶ ἀπήνης κεκρυμμένην, καὶ τῶν ἀπαντώντων μηδένα πολυπραγμονεῖν, μηδὲ κατ' ὄψιν ἀπαντῆσαι τῇ ἀγομένῃ· ἀφορμῇ ταύτῃ συνέβη χρήσασθαι πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τὸν Λυσιθείδην. παρασκευασάμενος γὰρ τὴν ἀπήνην πολυτελέσι παραπετάσμασι κεκοσμημένην, εἰς ταύτην ἐνέθηκε τὸν Θεμιστοκλέα, καὶ μετὰ πάσης ἀσφαλείας διασώσας, ἐνέτυχε τῷ βασιλεῖ, καὶ πεφυλαγμένως ὁμιλήσας, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ πίστεις μηδὲν ἀδικήσειν τὸν ἄνδρα. εἰσαγαγὼν δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, κἀκείνου δόντος τῷ Θεμιστοκλεῖ λόγον, καὶ μαθόντος ὡς οὐδὲν ἠδίκησεν, ἀπελύθη τῆς τιμωρίας. δόξας δὲ παραδόξως ὑπὸ ἐχθροῦ διασεσῶσθαι, πάλιν εἰς μείζονας κινδύνους ἐνέπεσε, διὰ τοιαύτας αἰτίας· Μανδάνη Δαρείου μὲν ἦν θυγάτηρ τοῦ φονεύσαντος τοὺς μάγους, ἀδελφὴ δὲ γνησία τοῦ Ξέρξου, μεγίστης δ' ἀποδοχῆς τυγχάνουσα παρὰ τοῖς Πέρσαις. αὕτη τῶν υἱῶν ἐστερημένη καθ' ὃν καιρὸν Θεμιστοκλῆς περὶ Σαλαμῖνα κατεναυμάχησε τὸν στόλον τῶν Περσῶν, χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀναίρεσιν τῶν τέκνων, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ἠλεεῖτο παρὰ τοῖς πλήθεσιν. αὕτη πυθομένη τὴν παρουσίαν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἦλθεν εἰς τὰ βασίλεια, πενθίμην ἐσθῆτα λαβοῦσα, καὶ μετὰ δακρύων ἱκέτευε τὸν ἀδελφὸν ἐπιθεῖναι τιμωρίαν τῷ Θεμιστοκλεῖ. ὡς δ' οὐ προσεῖχεν αὐτῇ, περιῄει τοὺς ἀρίστους τῶν Περσῶν ἀξιοῦσα, καὶ καθόλου τὰ πλήθη παροξύνουσα πρὸς τὴν τοῦ Θεμιστοκλέους τιμωρίαν. τοῦ δ' ὄχλου συνδραμόντος ἐπὶ τὰ βασίλεια, καὶ μετὰ κραυγῆς ἐξαιτοῦντος ἐπὶ τιμωρίαν τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπεκρίνατο δικαστήριον καταστήσειν ἐκ τῶν ἀρίστων Περσῶν, καὶ τὸ κριθὲν ἕξεσθαι συντελείας. πάντων δὲ συνευδοκησάντων, καὶ δοθέντος ἱκανοῦ χρόνου εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς κρίσεως, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς μαθὼν τὴν Περσίδα διάλεκτον, καὶ ταύτῃ χρησάμενος κατὰ τὴν ἀπολογίαν, ἀπελύθη τῶν ἐγκλημάτων. ὁ δὲ βασιλεὺς περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τἀνδρός, μεγάλαις αὐτὸν δωρεαῖς ἐτίμησε. γυναῖκα γὰρ αὐτῷ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἔζευξε Περσίδα, εὐγενείᾳ τε καὶ κάλλει διαφέρουσαν, ἔτι δὲ κατ' ἀρετὴν ἐπαινουμένην· οἰκετῶν τε πλῆθος πρὸς διακονίαν, καὶ παντοδαπῶν ἐκπωμάτων καὶ τὴν ἄλλην χορηγίαν πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἁρμόζουσαν. ἐδωρήσατο δ' αὐτῷ καὶ πόλεις τρεῖς πρὸς διατροφὴν καὶ ἀπόλαυσιν εὐθέτους· Μαγνησίαν μὲν τὴν ἐπὶ τῷ Μαιάνδρῳ, πλεῖστον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων ἔχουσαν σῖτον, εἰς ἄρτους· Μυοῦντα δὲ εἰς ὄψον, ἔχουσαν θάλατταν εὔιχθυν· Λάμψακον δέ, ἀμπελόφυτον ἔχουσαν χώραν πολλήν, εἰς οἶνον. Θεμιστοκλῆς μὲν οὖν ἀπολυθεὶς τοῦ παρ' Ἕλλησι φόβου, καὶ παραδόξως ὑπὸ μὲν τῶν τὰ μέγιστα εὐεργετηθέντων φυγαδευθείς, ὑπὸ δὲ τῶν τὰ δεινότατα παθόντων εὐεργετηθείς, ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι κατεβίωσε, πάντων πρὸς ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν εὐπορούμενος. καὶ τελευτήσας ἐν τῇ Μαγνησίᾳ, ταφῆς ἔτυχεν ἀξιολόγου, καὶ μνημείου τοῦ ἔτι νῦν διαμένοντος. ἔνιοι δὲ τῶν συγγραφέων φασὶ τὸν

Ξέρξην, ἐπιθυμήσαντα πάλιν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, παρακαλεῖν τὸν Θεμιστοκλέα στρατηγεῖν ἐπὶ τοῦ πολέμου. τὸν δὲ συγχωρήσαντα, περὶ τούτων πίστεις λαβεῖν ἐνόρκους, μὴ στρατεύσειν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἄνευ Θεμιστοκλέους. σφαγιασθέντος δὲ τοῦ ταύρου, καὶ τῶν ὅρκων γινομένων, τὸν Θεμιστοκλέα κύλικα τοῦ αἵματος πληρώσαντα ἐκπιεῖν, καὶ παραχρῆμα τελευτῆσαι· καὶ τὸν μὲν Ξέρξην ἀποστῆναι τῆς ἐπιβολῆς ταύτης, τὸν δὲ Θεμιστοκλέα διὰ τῆς ἰδίας τελευτῆς ἀπολογίαν ἀπολιπεῖν καλλίστην ὅτι καλῶς ἐπολιτεύθη τὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἡμεῖς δὲ πάρεσμεν ἐπὶ τὴν τελευτὴν ἀνδρὸς μεγίστου τῶν Ἑλλήνων, περὶ οὗ πολλοὶ διαμφισβητοῦσι, πότερον οὗτος ἀδικήσας τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἔφυγεν εἰς Πέρσας, ἢ τοὐναντίον ἥ τε πόλις καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες εὐεργετηθέντες μεγάλα, τῆς μὲν χάριτος ἐπελάθοντο, τὸν δ' εὐεργέτην ἤγαγον αὐτὸν ἀδίκως εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους. εἰ δέ τις χωρὶς φθόνου τήν τε φύσιν τἀνδρὸς καὶ τὰς πράξεις ἐξετάζοι μετ' ἀκριβείας, εὑρήσει πάντων ὧν μνημονεύομεν, ἀμφοτέροις τοῖς εἰρημένοις πεπρωτευκότα. διὸ καὶ θαυμάσειεν ἄν τις εἰκότως εἰ στερῆσαι σφᾶς αὐτοὺς ἀνδρὸς τοιούτου τὴν φύσιν ἠθέλησαν. τίς γὰρ ἕτερος τῆς Σπάρτης πλέον ἰσχυούσης, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος Εὐρυβιάδου τοῦ Σπαρτιάτου, ταῖς ἰδίαις πράξεσιν ἀφείλετο τῆς Σπάρτης ταύτην τὴν δόξαν; τίνα δ' ἄλλον ἱστορήκαμεν μιᾷ πράξει ποιήσαντα διενεγκεῖν αὐτὸν μὲν τῶν ἡγεμόνων, τὴν δὲ πόλιν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τοὺς δ' Ἕλληνας τῶν βαρβάρων; ἐπὶ τίνος δὲ στρατηγοῦντος ἐλάττονας ἀφορμὰς ἢ μείζονας κινδύνους συνέβη γενέσθαι; τίς δὲ πρὸς ἅπασαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας δύναμιν ἀνάστατον τῇ πόλει παραταχθεὶς ἐνίκησε; τίς

γρ. ἐν ἀνάστατῳ

δὲ τοῖς ἔργοις ἐν εἰρήνῃ τὴν πατρίδα δυνατὴν κατεσκεύασε τοιούτοις; τίς δὲ πολέμου μεγίστου καταφέροντος αὐτὴν διέσωσε; μιᾷ δ' ἐπινοίᾳ τῇ περὶ τοῦ ζεύγματος γινομένῃ τὴν πεζὴν τῶν πολεμίων δύναμιν εἰς ἥμισυ μέρος ἐταπείνωσεν, ὥστ' εὐχείρωτον γενέσθαι τοῖς Ἕλλησι. διόπερ ὅταν τὸ μέγεθος τῶν ἔργων αὐτοῦ θεωρήσωμεν, καὶ σκοποῦντες τὰ κατὰ μέρος, εὕρωμεν ἐκεῖνον μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως ἠτιμασμένον, τὴν δὲ πόλιν διὰ τὰς ἐκείνου πράξεις ἐπαιρομένην, εἰκότως τὴν δοκοῦσαν εἶναι τῶν ἁπασῶν πόλεων σοφωτάτην καὶ ἐπιεικεστάτην, χαλεπωτάτην πρὸς ἐκεῖνον εὑρήσομεν γεγενημένην. περὶ μὲν οὖν τῆς Θεμιστοκλέους ἀρετῆς, εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν παρεκβάντες, ἀλλ' οὖν οὐκ ἄξιον ἐκρίναμεν τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ παραλιπεῖν ἀνεπισήμαντον.

γρ. εὑρίσκομεν

Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν Ἰταλίαν Μίκυθος μὲν ὁ τὴν δυναστείαν ἔχων Ῥηγίου καὶ Ζάγκλης, πόλιν ἔκτισε Πυξοῦντα. Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Δημοτίωνος, Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Πούπλιον Οὐαλέριον Ποπλικόλαν καὶ Γάϊον Ἄππιον Ῥοῦφον· ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναῖοι στρατηγὸν ἑλόμενοι Κίμωνα τὸν Μιλτιάδου, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον παραδόντες, ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὴν παράλιον τῆς Ἀσίας, βοηθήσοντα μὲν ταῖς συμμαχούσαις πόλεσιν, ἐλευθερώσοντα δὲ τὰς Περσικαῖς φρουραῖς ἔτι κατεχομένας. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὸν στόλον, καὶ ἐν Βυζαντίῳ καταπλεύσας ἐπὶ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Ἠϊόνα, ταύτην μὲν Περσῶν κατεχόντων ἐχειρώσατο, Σκῦρον δὲ Πελασγῶν ἐνοικούντων καὶ Δολόπων, ἐξεπολιόρκησε· καὶ κτίστην Ἀθηναῖον καταστήσας, κατεκληρούχησε τὴν χώραν. μετὰ δὲ ταῦτα μειζόνων πράξεων ἄρξασθαι διανοούμενος, κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιέα, καὶ προσλαβόμενος πλείους τριήρεις, καὶ τὴν ἄλλην χορηγίαν ἀξιόλογον παρασκευασάμενος, τότε μὲν ἐξέπλευσεν, ἔχων τριήρεις διακοσίας· ὕστερον δὲ μεταπεμψάμενος παρὰ τῶν Ἰώνων

τῶν ἰώνων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὰς ἄλλας, ἁπάσας εἶχε τριακοσίας. πλεύσας
οὖν μετὰ παντὸς τοῦ στόλου πρὸς τὴν καρίαν, τῶν παραθαλαττίων πόλεων ὅσαι
μὲν ἦσαν ἐκ τῆς ἑλλάδος ἀπῳκισμέναι, ταύτας παραχρῆμα συνέπεισεν ἀποστῆ-
ναι τῶν περσῶν· ὅσαι δ' ὑπῆρχον δίγλωττοι, καὶ φρουρὰς ἔχουσαι περσικὰς, βίᾳ
προσάγων ἐπολιόρκει. προσαγόμενος δὲ τὰς κατὰ τὴν καρίαν πόλεις, ὁμοίως δὲ
καὶ τὰς ἐν τῇ λυκίᾳ, πάσας προσελάβετο. παρὰ δὲ τῶν ἀεὶ προστιθεμένων συμ-
μάχων προσλαμβανόμενος ναῦς, ἐπὶ πλέον ηὔξησε τὸν στόλον. οἱ δὲ πέρσαι τὸ μὲν
πεζὸν στράτευμα δι' ἑαυτῶν κατεσκεύασαν, τὸ δὲ ναυτικὸν ἤθροισαν ἔκ τε φοινί-
κης καὶ κύπρου καὶ κιλικίας. ἐστρατήγει δὲ τῶν περσικῶν δυνάμεων Τιθραύστης, υἱὸς
ὢν Ξέρξου νόθος. Κίμων δὲ πυνθανόμενος τὸν στόλον τῶν περσῶν διατρίβειν περὶ τὴν κύ-
προν, πλεύσας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἐναυμάχησε διακοσίαις καὶ πεντήκοντα
ναυσὶ πρὸς τριακοσίας καὶ τετταράκοντα. γενομένου δ' ἀγῶνος ἰσχυροῦ, καὶ τῶν στό-
λων ἀμφοτέρων λαμπρῶς ἀγωνιζομένων, τὸ τελευταῖον ἐνίκων οἱ ἀθηναῖοι, καὶ
πολλὰς μὲν τῶν ἐναντίων ναῦς διέφθειραν, πλείους δὲ τῶν ἑκατὸν σὺν αὐτοῖς τοῖς
ἀνδράσιν εἷλον. τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν καταφυγουσῶν εἰς τὴν κύπρον, οἱ μὲν ἐν αὐ-
ταῖς ἄνδρες εἰς τὴν γῆν ἀνεχώρησαν· αἱ δὲ ναῦς, κεναὶ τῶν βοηθούντων οὖσαι, τοῖς πο-
λεμίοις ἐγενήθησαν ὑποχείριοι. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Κίμων οὐκ ἀρκεσθεὶς τηλι-
καύτῃ νίκῃ, παραχρῆμα παντὶ τῷ στόλῳ προσκατῆρε ἐπὶ τὸ πεζὸν τῶν περ-
σῶν στρατόπεδον, οὔσης τῆς παρεμβολῆς παρὰ τὸν εὐρυμέδοντα ποταμόν. βουλό-
μενος δὲ καταστρατηγῆσαι τοὺς βαρβάρους, ἐνεβίβασεν εἰς τὰς αἰχμαλώτιδας ναῦς
τῶν ἰδίων τοὺς ἀρίστους, δοὺς τιάρας, καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν περιθεὶς περσικήν.
οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς πλέοντος ἄρτι τοῦ στόλου ταῖς περσικαῖς ναυσὶ καὶ παρασκευαῖς,
ψευσθέντες ὑπέλαβον τὰς ἰδίας τριήρεις εἶναι. διόπερ οὗτοι μὲν προσεδέξαντο τοὺς ἀ-
θηναίους ὡς φίλους ὄντας· ὁ δὲ Κίμων, ἤδη νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐπιβιβάσας τοὺς στρα-
τιώτας, καὶ προσδεχθεὶς ὡς φίλος ὑπ' αὐτῶν, εἰσέπεσεν εἰς τὴν στρατοπεδείαν
τῶν βαρβάρων. ταραχῆς δὲ μεγάλης γενομένης παρὰ τοῖς πέρσαις, οἱ μὲν περὶ τὸν Κί-
μωνα πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον, καὶ τὸν μὲν στρατηγὸν τῶν βαρβάρων
τὸν ἕτερον φερενδάτην ἀδελφιδοῦν τοῦ βασιλέως ἐν τῇ σκηνῇ καταλαβόντες ἐφό-
νευσαν· τῶν δ' ἄλλων οὓς μὲν ἔκτεινον, οὓς δὲ κατετραυμάτιζον, πάντας δὲ διὰ τὸ παρά-
δοξον τῆς ἐπιθέσεως φεύγειν ἠνάγκαζον. καθόλου δ' ἔκπληξις ἅμα καὶ ἄγνοια
τοιαύτη κατεῖχε τοὺς πέρσας, ὥσθ' οἱ πλείους τοὺς ἐπιτιθεμένους αὐτοῖς οἵτινες ἦσαν
οὐκ ἐγίνωσκον. τοὺς μὲν γὰρ ἕλληνας οὐχ ὑπελάμβανον ἥκειν πρὸς αὐτοὺς μετὰ δυνά-
μεως, τὸ σύνολον μὴ ἔχειν αὐτοὺς πεζὴν στρατιὰν πεπεισμένοι· τοὺς δὲ πισίδας, ὄντας
ὁμόρους καὶ τὰ πρὸς αὐτοὺς ἀλλοτρίως ἔχοντας, ὑπελάμβανον ἥκειν μετὰ δυνάμεως.
διὸ καὶ νομίσαντες ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν ἐπιφορὰν εἶναι τῶν πολεμίων, πρὸς τὰς
ναῦς ὡς πρὸς φιλίας ἔφευγον. τῆς δὲ νυκτὸς οὔσης ἀσελήνου καὶ σκοτεινῆς, συνέ-
βαινε τὴν ἄγνοιαν πολὺ μᾶλλον αὔξεσθαι, καὶ μηδένα τἀληθὲς δύνασθαι ἰδεῖν.
διὸ καὶ πολλοῦ φόνου γενομένου διὰ τὴν ἀταξίαν τῶν βαρβάρων, ὁ μὲν Κίμων προει-
ρηκὼς τοῖς στρατιώταις πρὸς τὸν αἰρόμενον πυρσὸν συντρέχειν, ἦρε πρὸς ταῖς ναυσὶ
σύσσημον, εὐλαβούμενος μὴ, διεσπαρμένων τῶν στρατιωτῶν καὶ πρὸς ἁρπαγὴν ὁρ-
μησάντων, γένηταί τι παράλογον. πάντων δὲ πρὸς τὸν πυρσὸν ἀθροισθέντων, καὶ
παυσαμένων τῆς ἁρπαγῆς, τότε μὲν εἰς τὰς ναῦς ἀπεχώρησαν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τρό-

παιον στήσαντες, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον, νενικηκότες δύο καλλίστας νίκας, τὴν μὲν κατὰ γῆν, τὴν δὲ κατὰ θάλατταν. οὐδέποτε γὰρ μνημονεύονται τηλικαῦται καὶ τηλικαῦται πράξεις γενέσθαι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ναυτικῷ καὶ πεζικῷ στρατοπέδῳ. Κίμων δὲ διὰ τῆς ἰδίας στρατηγίας καὶ ἀρετῆς μεγάλα κατωρθωκώς, περιβόητον ἔσχε τὴν δόξαν οὐ μόνον παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν. αἰχμαλώτους γὰρ εἰλήφει τετρήρεις τριακοσίας, καὶ τετταράκοντα ναῦς, ἄνδρας δὲ ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους, χρημάτων δὲ πλῆθος ἀξιόλογον. οἱ δὲ πέρσαι τοιούτοις ἐλαττώμασι περιπεπτωκότες ἄλλας τετρήρεις πλείους κατεσκεύασαν, φοβούμενοι τὴν τῶν ἀθηναίων αὔξησιν. ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν χρόνων ἡ πόλις τῶν ἀθηναίων πολλὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανε, χρημάτων τε πλήθει κατασκευασθεῖσα, καὶ δόξης μεγάλης ἐν ἀνδρίᾳ καὶ στρατηγίᾳ τυχοῦσα. ὁ δὲ δῆμος τῶν ἀθηναίων δεκάτην ἐξελόμενος ἐκ τῶν λαφύρων, ἀνέθηκε τῷ θεῷ, καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τὸ κατασκευασθὲν ἀνάθημα ἐπέγραψε τήνδε,

,, Ἐξ οὗ γ' εὐρώπην ἀσίας δίχα πόντος ἔνειμε, Καὶ πόλεας θνητῶν θοῦρος ἄρης ἐπέχει, Οὐ-
,, δέν πω τοιοῦτον ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν Ἔργον ἐν ἠπείρῳ καὶ κατὰ πόντον ἅ-
,, μα. Οἵδε γὰρ ἐν κύπρῳ μήδους πολλοὺς ὀλέσαντες, Φοινίκων ἑκατὸν ναῦς
,, ἕλον ἐν πελάγει, Ἀνδρῶν πληθούσας. μέγα δ' ἔστενεν ἀσὶς ὑπ' αὐτῶν Πλη-
,, γεῖσ' ἀμφοτέραις χερσὶ, κράτει πολέμου. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Φαίδωνος, ἐν ῥώμῃ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξαντο Λεύκιος Φούριος Μεδιολανὸς καὶ Μάρκος Μάλιος Οὐάσων. ἐπὶ δὲ τούτων μεγάλη τις καὶ παράδοξος ἐγένετο συμφορὰ τοῖς λακεδαιμονίοις. ἐν γὰρ τῇ σπάρτῃ γενομένων σεισμῶν μεγάλων, συνέβη πεσεῖν τὰς οἰκίας ἐκ θεμελίων, καὶ τῶν λακεδαιμονίων πλείους τῶν δισμυρίων φθαρῆναι. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον συνεχῶς τῆς πόλεως καταφερομένης, καὶ τῶν οἴκων πιπτόντων, πολλὰ σώματα τοῖς πτώμασι τῶν τειχῶν ἀπολαμβανόμενα διεφθάρη. οὐκ ὀλίγην δὲ τῶν κατὰ τὰς οἰκίας χρημάτων ὁ σεισμὸς ἐλυμήνατο. καὶ τοῦτο μὲν τὸ κακὸν ὥσπερ δαιμονίου τινὸς νεμεσήσαντος αὐτοῖς ἔπαθον. ἄλλους δὲ κινδύνους ὑπ' ἀνθρώπων αὐτοῖς συνέβη γενέσθαι, δι' αἰτίας τοιαύτας. Εἵλωτες καὶ μεσσήνιοι πρὸς λακεδαιμονίους ἀλλοτρίως ἔχοντες, τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίαν εἶχον, φοβούμενοι τὴν τῆς σπάρτης ὑπεροχήν τε καὶ δύναμιν. ἐπεὶ δὲ διὰ τὸν σεισμὸν ἑώρων τοὺς πλείους αὐτῶν ἀπολωλότας, κατεφρόνησαν τῶν ἀπολελειμμένων, ὀλίγων ὄντων. διόπερ πρὸς ἀλλήλους συνθέμενοι, κοινῇ τὸν πόλεμον ἐξηνέγκαντο πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν λακεδαιμονίων Ἀρχίδαμος διὰ τῆς ἰδίας προνοίας καὶ κατὰ τὸν σεισμὸν ἔσωζε τοὺς πολίτας, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον γενναίως τοῖς ἐπιτιθεμένοις ἀντετάξατο. τῆς μὲν γὰρ πόλεως συνεχομένης ὑπὸ τῆς τοῦ σεισμοῦ δεινότητος, πρῶτος σπαρτιατῶν ἐκ τῆς πόλεως ἁρπάσας τὴν πανοπλίαν, ἐπὶ τὴν χώραν ἐξεπήδησε, καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις τὸ αὐτὸ πράττειν παρήγγελε. ὑπακουσάντων δὲ τῶν σπαρτιατῶν, τοῦτον τὸν τρόπον οἱ περιλειφθέντες ἐσώθησαν, οὓς συντάξας ὁ βασιλεὺς Ἀρχίδαμος παρεσκεύαζε πολεμεῖν τοῖς ἀφεστηκόσι. οἱ δὲ μεσσήνιοι μετὰ τῶν εἱλώτων συνταχθέντες, τὸ μὲν πρῶτον ὥρμησαν ἐπὶ τὴν σπάρτην, ὑπολαμβάνοντες αὐτὴν αἱρήσειν διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν βοηθησόντων. ὡς δ' ἤκουσαν τοὺς ὑπολε-

γρ. Φαίωνος

ἀλειμμένοις, μετὰ Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως συντεταγμένοις, ἐπίμονες εἶναι πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέστησαν· καταλαβόμενοι δὲ τῆς μεσσηνίας χωρίον ὀχυρὸν, ἐκ τούτου τὴν ὁρμὴν ποιούμενοι, κατέτρεχον τὴν λακωνικήν. οἱ δὲ σπαρτιᾶται καταφυγόντες ἐπὶ τὴν παρὰ τῶν ἀθηναίων βοήθειαν, προσελάβοντο παρ᾽ αὐτῶν δύναμιν· οὐδὲν δ᾽ ἧττον καὶ παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀθροίσαντες δυνάμεις, ἀξιόμαχοι τοῖς πολεμίοις ἐγενήθησαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον πολὺ προεῖχον τῶν πολεμίων, ὕστερον δὲ ὑποψίας γενομένης ὡς τῶν ἀθηναίων μελλόντων ἀποκλίνειν πρὸς τοὺς μεσσηνίους, ἀπέλυσαν αὐτῶν τὴν συμμαχίαν, φήσαντες ἱκανοὺς ἔχειν πρὸς τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον τοὺς ἄλλους συμμάχους. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι, δόξαντες ἑαυτοὺς ἠτιμάσθαι, τότε μὲν ἀπηλλάγησαν· μετὰ δὲ ταῦτα ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους, ἀεὶ μᾶλλον τὴν ἔχθραν ἐπύρσευον. διὸ καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐξέλαβον τῆς ἀλλοτριότητος, ὕστερον δὲ αἱ πόλεις διηνέχθησαν, καὶ μεγάλους ἐπανελόμεναι πολέμους, ἔπλησαν ἅπασαν τὴν ἑλλάδα μεγάλων ἀτυχημάτων. ἀλλὰ γὰρ περὶ τούτων τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. τότε δὲ οἱ λακεδαιμόνιοι στρατηγήσαντες ἐπὶ τὴν ἰθώμην μετὰ τῶν συμμάχων, ἐπολιόρκουν αὐτήν. οἱ δ᾽ εἵλωτες πανδημεὶ τῶν λακεδαιμονίων ἀφεστῶτες συνεμάχουν τοῖς μεσσηνίοις, καὶ ποτὲ μὲν ἐνίκων, ποτὲ δὲ ἡττῶντο. ἐπὶ δὲ ἔτη δέκα τοῦ πολέμου μὴ δυναμένου διακριθῆναι, διετέλουν τοῦτον τὸν χρόνον ἀλλήλους κακοποιοῦντες.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Θεαγενείδας, ἐν ῥώμῃ δ᾽ ὕπατοι καθεστήκεσαν Λεύκιος Αἰμίλιος Μάμερκος καὶ Λεύκιος Σπούδιος Ἰούλιος· ὀλυμπιὰς δ᾽ ἤχθη ἑβδομηκοστὴ καὶ ὀγδόη, καθ᾽ ἣν ἐνίκα στάδιον Παρμενίδας ποσειδωνιάτης. ἐπὶ δὲ τούτων ἀργείοις καὶ μυκηναίοις ἐνέστη πόλεμος διὰ τοιαύτας αἰτίας· μυκηναῖοι, διὰ τὸ παλαιὸν ἀξίωμα τῆς ἰδίας πατρίδος, οὐχ ὑπήκουον τοῖς ἀργείοις, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ πόλεις αἱ κατὰ τὴν ἀργείαν, ἀλλὰ κατ᾽ ἰδίαν ταττόμενοι, τοῖς ἀργείοις οὐ προσεῖχον. ἠμφισβήτουν δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἥρας, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν νέμειον ἠξίουν ἑαυτοὺς διοικεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τῶν ἀργείων ψηφισαμένων μὴ συμμαχεῖν εἰς θερμοπύλας τοῖς λακεδαιμονίοις, ἐὰν μὴ μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῖς παραδῶσι, μόνοι τῶν τὴν ἀργείαν κατοικούντων συνεμάχησαν οἱ μυκηναῖοι τοῖς λακεδαιμονίοις. τὸ δὲ σύνολον ὑπώπτευον αὐτοὺς μή ποτε ἰσχύσαντες ἐπὶ πλέον, τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητήσωσι τοῖς ἀργείοις, διὰ τὸ παλαιὸν φρόνημα τῆς πόλεως. διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας ἀλλοτρίως διακείμενοι, πάλαι μὲν ἔσπευδον ἆραι τὴν πόλιν, τότε δὲ καιρὸν εὔθετον ἔχειν ἐνόμιζον, ὁρῶντες τοὺς λακεδαιμονίους τεταπεινωμένους, καὶ μὴ δυναμένους τοῖς μυκηναίοις βοηθεῖν. ἀθροίσαντες οὖν ἀξιόλογον δύναμιν ἔκ τε ἄργους καὶ ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων, ἐστράτευσαν ἐπ᾽ αὐτούς. νικήσαντες δὲ μάχῃ τοὺς μυκηναίους, καὶ συγκλείσαντες ἐντὸς τειχῶν, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. οἱ δὲ μυκηναῖοι χρόνον μέν τινα τοὺς πολιορκοῦντας εὐρώστως ἠμύνοντο· μετὰ δὲ ταῦτα λειπόμενοι τῷ πολέμῳ, καὶ τῶν λακεδαιμονίων μὴ δυναμένων βοηθῆσαι, διὰ τοὺς ἰδίους πολέμους, καὶ τὴν ἐκ τῶν σεισμῶν γενομένην αὐτοῖς συμφοράν, ἄλλων δ᾽ οὐκ ὄντων συμμάχων, ἐρημίᾳ τῶν ἐπικουρούντων, κατὰ κράτος ἥλωσαν. οἱ

Γ᾽ Ἰούλιος·

δ' Ἀργεῖοι τοὺς Μυκηναίους ἀνδραποδισάμενοι, καὶ δεκάτην ἐξ αὐτῶν τῷ θεῷ καθιερώσαντες, τὰς Μυκήνας κατέσκαψαν. αὕτη μὲν οὖν ἡ πόλις εὐδαίμων ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις γενομένη, καὶ μεγάλους ἄνδρας ἔχουσα, καὶ πράξεις ἀξιολόγους ἐπιτελεσαμένη, τοιαύτην ἔσχε τὴν καταστροφήν, καὶ διέμεινεν ἀοίκητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

γρ. ἄοικος

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Λυσιστράτου Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λούκιον Πινάριον Μαμερτῖνον καὶ Πούπλιον Φούριον Φίφρωνα. ἐπὶ δὲ τούτων Ἱέρων ὁ τῶν Συρακουσίων βασιλεὺς τοὺς Ἀναξίλα παῖδας, τοῦ γενομένου τυράννου Ζάγκλης, εἰς Συρακούσας μεταπεμψάμενος μεγάλαις δωρεαῖς, ἀνεμίμνησκε τῆς Γέλωνος γενομένης πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν εὐεργεσίας, καὶ συνεβούλευεν αὐτοῖς ἤδη τὴν ἡλικίαν ἐνδρωμένοις, ἀπαιτῆσαι λόγον παρὰ Μικύθου τοῦ ἐπιτροπεύοντος, καὶ τὴν δυναστείαν αὐτῶν παραλαβεῖν. τούτων δ' ἐπανελθόντων εἰς τὸ Ῥήγιον, καὶ τὸν ἐπίτροπον λόγον ἀπαιτούντων τῶν διῳκημένων, ὁ Μίκυθος, ἀνὴρ ὢν ἀγαθός, συνήγαγε τοὺς πατρικοὺς φίλους τῶν παίδων, καὶ τὸν λόγον οὕτω καθαρῶς ἀπέδωκεν, ὥστε ἅπαντας τοὺς παρόντας θαυμάζειν τήν τε δικαιοσύνην καὶ τὴν πίστιν· τοὺς δὲ παῖδας μεταμεληθέντας ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν, ἀξιοῦν τὸν Μίκυθον πάλιν τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν, καὶ πατρὸς ἐξουσίαν ἔχοντα καὶ τάξιν, διοικεῖν τὰ κατὰ τὴν δυναστείαν. οὐ μὴν ὁ Μίκυθός γε συνεχώρησεν, ἀλλὰ πάντα παραδοὺς ἀκριβῶς, καὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἐνθέμενος εἰς πλοῖον, ἐξέπλευσεν ἐκ τοῦ Ῥηγίου, προπεμπόμενος ὑπὸ τῆς τῶν ὄχλων εὐνοίας. οὗτος μὲν οὖν εἰς τὴν Ἑλλάδα καταίρας, ἐν Τεγέᾳ τῆς Ἀρκαδίας κατεβίωσεν ἐπαινούμενος. Ἱέρων δὲ ὁ τῶν Συρακουσίων βασιλεὺς ἐτελεύτησεν ἐν τῇ Κατάνῃ, καὶ τιμῶν ἡρωϊκῶν ἔτυχεν, ὡς ἂν κτίστης γεγονὼς τῆς πόλεως. οὗτος μὲν οὖν ἄρξας ἔτη ἕνδεκα, κατέλιπε τὴν βασιλείαν Θρασυβούλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃς ἦρξε Συρακουσίων ἐνιαυτὸν ἕνα.

γρ. Λεύκιον
γρ. Μαμέρτινον
& Γούβλιον

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Λυσανίου Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Ἄππιον Κλαύδιον καὶ Τίτον Κάτλιον Καπιτώλιον. ἐπὶ δὲ τούτων Θρασύβουλος ὁ τῶν Συρακουσίων βασιλεὺς ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἀρχῆς· περὶ οὗ κατὰ μέρος ἀναγράφοντας ἡμᾶς, ἀναγκαῖόν ἐστι βραχὺ τοῖς χρόνοις ἀναδραμόντας, ἀπ' ἀρχῆς ἅπαντα καθαρῶς ἐκθεῖναι. Γέλων ὁ Δεινομένους, ἀρετῇ καὶ στρατηγίᾳ πολὺ τοὺς ἄλλους διενέγκας, καὶ Καρχηδονίους καταστρατηγήσας, ἐνίκησε παρατάξει μεγάλῃ τοὺς βαρβάρους, καθότι προείρηται. χρησάμενος δὲ ἐπιεικῶς τοῖς καταπολεμηθεῖσι, καὶ καθόλου τοῖς πλησιοχώροις πᾶσι προσενεχθεὶς φιλανθρώπως, μεγάλης ἔτυχεν ἀποδοχῆς παρὰ τοῖς Σικελιώταις. οὗτος μὲν οὖν ὑπὸ πάντων ἀγαπώμενος διὰ τὴν πρᾳότητα, διετέλεσε τὸν βίον εἰρηνικῶς μέχρι τῆς τελευτῆς. τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος Ἱέρων, ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀδελφῶν, οὐχ ὁμοίως ἦρχε τῶν ὑποτεταγμένων. ἦν γὰρ καὶ φιλάργυρος καὶ βίαιος, καὶ καθόλου τῆς ἁπλότητος καὶ καλοκἀγαθίας τἀδελφοῦ ἀλλοτριώτατος. διὸ καὶ πλείονες τινὲς ἀφίστασθαι βουλόμενοι, παρακατεῖχον τὰς ἰδίας ὁρμὰς διὰ τὴν Γέλωνος δόξαν, καὶ τὴν εἰς ἅπαντας Σικελιώτας εὔνοιαν. μετὰ δὲ τὴν Ἱέρωνος τελευτὴν παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν Θρασύβουλος ὁ ἀδελφός, ὑπερέ-

γρ. Κάινον

βαλε τῇ κακίᾳ τὸν πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντα. βίαιος γὰρ ὢν καὶ φονικὸς πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν ἀνῄρει παρὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ὀλίγους δὲ φυγαδεύων ἐπὶ ψευδέσι διαβολαῖς, τὰς οὐσίας εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνελάμβανε· καθόλου δὲ μισῶν καὶ μισούμενος ὑπὸ τῶν ἀδικουμένων, μισθοφόρων πλῆθος ἐξενολόγησεν, ἀντίταγμα κατασκευάζων ταῖς πολιτικαῖς δυνάμεσιν. ἀεὶ δὲ μᾶλλον τοῖς πολίταις ἀπεχθανόμενος, καὶ πολλοὺς μὲν ὑβρίζων, τοὺς δ' ἀναιρῶν, ἠνάγκασε τοὺς ἀδικουμένους ἀποστῆναι. διόπερ οἱ Συρακούσιοι προστησάμενοι τοὺς ἡγησομένους, ὥρμησαν ἐπὶ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος πανδημεί, καὶ συνταχθέντες ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, ἀντείχοντο τῆς ἐλευθερίας. Θρασύβουλος δ' ὁρῶν τὴν πόλιν ὅλην ἐπ' αὐτὸν στρατευομένην, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει λόγῳ καταπαύειν τὴν στάσιν· ὡς δ' ἑώρα τὴν ὁρμὴν τῶν Συρακουσίων ἀκατάπαυστον οὖσαν, συνήγαγεν ἔκ τε τῆς Κατάνης τοὺς κατοικισθέντας ὑφ' Ἱέρωνος, καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, ἔτι δὲ τὸ μισθοφόρων πλῆθος· ὥστε τοὺς ἅπαντας γενέσθαι σχεδὸν περὶ τοὺς μυρίους πεντακισχιλίους. οὗτος μὲν οὖν τῆς πόλεως κατειληφὼς τὴν ὀνομαζομένην Ἀχραδινὴν καὶ νῆσον ὀχυρὰν οὖσαν, καὶ ἐκ τούτων ὁρμώμενος, διεπολέμει πρὸς τοὺς ἀφεστῶτας. οἱ δὲ Συρακούσιοι τὸ μὲν πρῶτον μέρος τῆς πόλεως κατελάβοντο τὴν ὀνομαζομένην Ἰτύκην· ἐκ ταύτης δὲ ὁρμώμενοι, πρεσβευτὰς ἀπέστειλαν εἰς Γέλαν καὶ Ἀκράγαντα καὶ Σελινοῦντα, πρὸς δὲ τούτοις εἰς Ἱμέραν, καὶ πρὸς τὰς τῶν Σικελῶν πόλεις τὰς ἐν τῇ μεσογαίῳ κειμένας· ἀξιοῦντες κατὰ τάχος συνελθεῖν καὶ συνελευθερῶσαι τὰς Συρακούσας. πάντων δὲ προθύμως ὑπακουόντων, καὶ συντόμως ἀποστειλάντων, τῶν μὲν πεζοὺς καὶ ἱππεῖς στρατιώτας, τῶν δὲ ναῦς μακρὰς κεκοσμημένας εἰς ναυμαχίαν, ταχὺ συνήχθη δύναμις ἀξιόχρεως τοῖς Συρακουσίοις. διὸ καὶ τὰς ναῦς καταρτίσαντες οἱ Συρακούσιοι, καὶ τὴν πεζὴν δύναμιν ἐκτάξαντες, ἑτοίμους ἑαυτοὺς ἀπέδειξαν, καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν βουλομένους ἀγωνίζεσθαι. ὁ δὲ Θρασύβουλος ἐγκαταλειπόμενος ὑπὸ τῶν συμμάχων, καὶ τὰς ἐλπίδας ἐν αὐτοῖς ἔχων τοῖς μισθοφόροις, τῆς μὲν Ἀχραδινῆς καὶ τῆς νήσου κύριος ἦν, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος τῆς πόλεως κατεῖχον οἱ Συρακούσιοι. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Θρασύβουλος ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσας ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ λειφθεὶς τῇ ναυμαχίᾳ, συχνὰς μὲν τριήρεις ἀπέβαλε, ταῖς δ' ἄλλαις κατέφυγεν εἰς τὴν νῆσον. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν πεζὴν δύναμιν προαγαγὼν ἐκ τῆς Ἀχραδινῆς, καὶ παραταξάμενος ἐν τοῖς προαστείοις, ἡττήθη, καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν, ἠναγκάσθη πάλιν εἰς τὴν Ἀχραδινὴν ἀποχωρῆσαι. τέλος δ' ἀπογνοὺς τὴν τυραννίδα, διεπρεσβεύσατο πρὸς τοὺς Συρακουσίους, καὶ συνθέμενος τὰ πρὸς αὐτοὺς, ὑπόσπονδος ἀπῆλθεν εἰς Λοκρούς. οἱ δὲ Συρακούσιοι τοῦτον τὸν τρόπον ἐλευθερώσαντες τὴν πατρίδα, τοῖς μὲν μισθοφόροις συνεχώρησαν ἀπελθεῖν ἐκ τῶν Συρακουσῶν, τὰς δ' ἄλλας πολιτείας τυραννουμένας ἢ φρουρὰς ἐχούσας ἐλευθερώσαντες, ἀποκατέστησαν ταῖς πόλεσι τὰς δημοκρατίας. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χρόνων εἰρήνην ἔχουσα, πολλὴν ἐπίδοσιν ἔλαβε πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ διεφύλαξε τὴν δημοκρατίαν ἔτη σχεδὸν ἑξήκοντα, μέχρι τῆς Διονυσίου τυραννίδος. Θρασύβουλος δὲ καλῶς θεμελιωθεῖσαν βασιλείαν παραλαβὼν, διὰ τὴν ἰδίαν κακίαν αἰσχρῶς ἀπέβαλε τὴν ἀρχὴν, καὶ φυγὼν εἰς Λοκροὺς, ἐνταῦθα τὸν λοιπὸν χρόνον ἰδιωτεύων κατεβίωσεν. Ἅμα δὲ τούτοις

γρ. διαγωνίζεσθαι.

παραπλομένοις, ἐν τῇ ῥώμῃ τότε πρώτως κατεστάθησαν δήμαρχοι τέτταρες, Γάιος Σικίνιος καὶ Λεύκιος Νεμετώριος, πρὸς δὲ τούτοις, Μάρκος Δουίλλιος, καὶ Σπόριος Ἀκίλιος.

γρ. Δυιλλίτης

Τοῦ δ' ἐνιαυσιαίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχε Λυσίθεος, ἐν ῥώμῃ δ' ὕπατοι κατεστάθησαν Λεύκιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας καὶ Τίτος Αἰμίλιος Μάμερκος. ἐπὶ δὲ τούτων, κατὰ τὴν ἀσίαν Ἀρτάβανος, τὸ μὲν γένος ὑρκάνιος, δυνάμενος δὲ πλεῖστον παρὰ τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ, καὶ τῶν δορυφόρων ἀφηγούμενος, ἔκρινεν ἀνελεῖν τὸν Ξέρξην, καὶ τὴν βασιλείαν εἰς ἑαυτὸν μεταστῆσαι. ἀνακοινωσάμενος δὲ τὴν ἐπιβουλὴν πρὸς Μιθριδάτην τὸν εὐνοῦχον, ὃς ἦν κατακοιμιστὴς τοῦ βασιλέως καὶ τὴν κυριωτάτην ἔχων πίστιν, ἅμα δὲ καὶ συγγενὴς ὢν Ἀρταβάνου καὶ φίλος, ὑπήκουσε πρὸς τὴν ἐπιβουλήν. ὑπὸ τούτου δὲ νυκτὸς εἰσαχθεὶς ὁ Ἀρτάβανος εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ τὸν Ξέρξην ἀνελών, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως. ἦσαν δὲ οὗτοι τρεῖς τὸν ἀριθμόν, Δαρεῖος μὲν ὁ πρεσβύτατος, καὶ Ἀρταξέρξης, ἐν τοῖς βασιλείοις διατρίβοντες· ὁ δὲ τρίτος Ὑστάσπης, ἀπόδημος ὢν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν. εἶχε γὰρ τὴν ἐν Βάκτροις σατραπείαν. ὁ δ' οὖν Ἀρτάβανος παραγενόμενος ἔτι νυκτὸς οὔσης πρὸς τὸν Ἀρταξέρξην, ἔφησε Δαρεῖον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ φονέα γεγενέσθαι τοῦ πατρός, καὶ τὴν βασιλείαν εἰς ἑαυτὸν περισπᾶν. συνεβούλευεν οὖν αὐτῷ, πρὸ τοῦ καταλαβεῖν ἐκεῖνον τὴν ἀρχήν, σκοπεῖν ὅπως μὴ δουλεύσῃ διὰ ῥαθυμίαν, ἀλλὰ βασιλεύσῃ τὸν φονέα τοῦ πατρὸς τιμωρησάμενος. ἐπηγγείλατο δ' αὐτῷ συνεργοὺς παρέξεσθαι τοὺς δορυφόρους τοῦ βασιλέως.

γρ. φόνον

πεισθέντος δὲ τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ παραχρῆμα μετὰ τῶν δορυφόρων ἀνελόντος τὸν ἀδελφὸν Δαρεῖον· ὁρῶν αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν εὐροοῦσαν, καὶ παραλαβὼν τοὺς ἰδίους υἱούς, καὶ φήσας καιρὸν ἔχειν τὴν βασιλείαν κατακτήσασθαι, παίει τῷ ξίφει τὸν Ἀρταξέρξην. ὁ δέ, τρωθεὶς καὶ οὐδὲν παθὼν ὑπὸ τῆς πληγῆς, ἠμύνατο τὸν Ἀρτάβανον, καὶ κατενέγκας αὐτῷ πληγὴν καιρίαν, ἀπέκτεινε. παραδόξως δὲ σωθεὶς ὁ Ἀρταξέρξης, καὶ τὸν φονέα τοῦ πατρὸς τετιμωρημένος, παρέλαβε τὴν τῶν περσῶν βασιλείαν. Ξέρξης μὲν οὖν τὸν εἰρημένον τρόπον ἐτελεύτησε, βασιλεύσας τῶν περσῶν ἔτη πλείω τῶν εἴκοσι· τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος ὁ Ἀρταξέρξης ἐβασίλευσεν ἔτη τετταράκοντα.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἀρχεδημίδου, ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Αὖλον Οὐεργίνιον καὶ Τίτον Μινούκιον· ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη ἑβδομηκοστὴ καὶ ἐνάτη, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ξενοφῶν κορίνθιος. ἐπὶ δὲ τούτων ἀποστάντες θάσιοι ἀπὸ ἀθηναίων, μετάλλων ἀμφισβητοῦντες ἕνεκα, ἐκπολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν ἀθηναίων, ἠναγκάσθησαν πάλιν ὑπ' ἐκείνους τάττεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ αἰγινήτας ἀποστάντας ἀθηναῖοι χειρωσάμενοι, τὴν αἴγιναν πολιορκεῖν ἐπεχείρησαν. αὕτη γὰρ ἡ πόλις τοῖς κατὰ θάλατταν ἀγῶσι πολλάκις εὐημεροῦσα, φρονήματός τε πλήρης ἦν, καὶ χρημάτων καὶ τριήρων εὐπόρει, καὶ τὸ σύνολον ἀλλοτρίως ἀεὶ διέκειτο πρὸς ἀθηναίους. διόπερ στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὴν τὴν χώραν ἐδῄωσαν, καὶ τὴν αἴγιναν πολιορκοῦντες, ἔσπευδον ἀνελεῖν κατὰ κράτος. καθόλου γὰρ ἐπὶ πολὺ τῇ δυνάμει προκόπτοντες, οὐκέτι τοῖς συμμάχοις ὥσπερ πρότερον ἐπιεικῶς ἐχρῶντο, ἀλλὰ βιαίως καὶ ὑπερηφάνως ἦρχον. διόπερ οἱ πολλοὶ τῶν συμμάχων τὴν βαρύτητα φέρειν ἀδυνατοῦντες, ἀλλήλοις διελέγοντο περὶ ἀποστάσεως· καὶ

γρ. Παῦλον

τινὲς τῶν κοινοῦ συνεδρίου καταφρονήσαντες, κατ' ἰδίαν ἐπράττοντο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις ἀθηναῖοι θαλαττοκρατοῦντες εἰς ἀμφίπολιν ἐξέπεμψαν οἰκήτορας μυρίους, οὓς μὲν ἐκ τῶν πολιτῶν, οὓς δ' ἐκ τῶν συμμάχων καταλέξαντες, καὶ τὴν χώραν κατακληρουχήσαντες. μέχρι μὲν τινος ἐκράτουν τῶν θρᾳκῶν· ὕστερον δ' αὐτῶν διαβαινόντων εἰς θρᾴκην, συνέβη πάντας τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὴν χώραν τῶν θρᾳκῶν, ὑπὸ τῶν ἠδωνῶν καλουμένων διαφθαρῆναι.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Τληπολέμου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Κοΐντιον καὶ Κόϊντον Σερουΐλιον Στροῦκτον. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς τῶν περσῶν, ἄρτι τὴν βασιλείαν ἀνακτησάμενος, τὸ μὲν πρῶτον κολάσας τοὺς μετεσχηκότας τῆς τοῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, διέταξε τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν συμφερόντως αὐτῷ. τῶν μὲν γὰρ ὑπαρχόντων σατραπῶν τοὺς ἀλλοτρίως ἔχοντας πρὸς αὐτὸν, ἀπέστησε· τῶν δὲ αὐτοῦ φίλων ἐπιλέξας τοὺς εὐθέτους, παρέδωκε τὰς σατραπείας. ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῶν προσόδων καὶ τῶν δυνάμεων καὶ σκευῆς· καὶ καθόλου τὴν βασιλείαν ὅλην ἐπιεικῶς διοικῶν, μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανε παρὰ τοῖς πέρσαις. οἱ δὲ τὴν αἴγυπτον κατοικοῦντες, πυθόμενοι τὴν Ξέρξου τελευτὴν, καὶ τὴν ὅλην ἐπίθεσιν καὶ ταραχὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν περσῶν, ἔκριναν ἀντέχεσθαι τῆς ἐλευθερίας. εὐθὺς οὖν ἀθροίσαντες δύναμιν, ἀπέστησαν τῶν περσῶν, καὶ τοὺς φορολογοῦντας τὴν αἴγυπτον τῶν περσῶν ἐκβαλόντες, κατέστησαν βασιλέα τὸν ὀνομαζόμενον Ἰναρώ. οὗτος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν ἐγχωρίων κατέλεγε στρατιώτας· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ μισθοφόρους ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀθροίζων, κατεσκεύαζε δύναμιν ἀξιόχρεων. ἔπεμψε δὲ καὶ πρὸς ἀθηναίους πρέσβεις περὶ συμμαχίας, ὑπισχνούμενος αὐτοῖς, ἐὰν ἐλευθερώσωσι τοὺς αἰγυπτίους, κοινὴν αὐτοῖς παρέξεσθαι τὴν βασιλείαν, καὶ πολλαπλασίους τῆς εὐεργεσίας ἀποδώσειν χάριτας. οἱ δ' ἀθηναῖοι κρίναντες συμφέρειν αὐτοῖς τοὺς μὲν πέρσας εἰς τὸ δυνατὸν ταπεινοῦν, τοὺς δ' αἰγυπτίους ἰδίους ἑαυτοῖς παρασκευάσαι, πρὸς τὰ παράλογα τῆς τύχης, ἐψηφίσαντο τριακοσίαις τριήρεσι βοηθεῖν τοῖς αἰγυπτίοις. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι μετὰ πολλῆς παρασκευῆς περὶ τὴν τοῦ στόλου προθυμίαν ἐγίνοντο. Ἀρταξέρξης δὲ πυθόμενος τὴν ἀπόστασιν τῶν αἰγυπτίων καὶ τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευὰς, ἔκρινε δεῖν τῷ μεγέθει τῶν δυνάμεων ὑπερᾶραι τοὺς αἰγυπτίους. εὐθὺς οὖν ἐξ ἁπασῶν τῶν σατραπειῶν κατέλεγε στρατιώτας, καὶ ναῦς κατεσκεύαζε, καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης παρασκευῆς ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀσίαν καὶ τὴν αἴγυπτον ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, ἄρτι καταλελυμένης τῆς ἐν ταῖς συρακούσαις τυραννίδος, καὶ πασῶν τῶν κατὰ τὴν νῆσον πόλεων ἠλευθερωμένων, πολλὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανεν ἡ σύμπασα σικελία πρὸς εὐδαιμονίαν. εἰρήνην γὰρ ἔχοντες οἱ σικελιῶται, καὶ χώραν ἀγαθὴν νεμόμενοι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν καρπῶν ταχὺ ταῖς οὐσίαις ἀνέτρεχον, καὶ τὴν χώραν ἐπλήρωσαν οἰκετῶν καὶ κτηνῶν, καὶ τῆς ἄλλης εὐδαιμονίας· μεγάλας μὲν λαμβάνοντες προσόδους, οὐδὲν δ' εἰς τοὺς εἰωθότας πολέμους ἀναλίσκοντες. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν εἰς πολέμους καὶ στάσεις ἐνέπεσον, διά τινας τοιαύτας αἰτίας· καταλύσαντες τὴν Θρασυβούλου τυραννίδα, συνήγαγον ἐκκλησίαν, καὶ περὶ τῆς ἰδίας δημοκρατίας βουλευσάμενοι, πάντες ὁμογνωμόνως ἐψηφίσαντο, Διὸς μὲν ἐλευθερίου κολοσσιαῖον ἀνδριάντα κατασκευάσαι, κατ' ἐνιαυτὸν δὲ θύειν ἐλευθέρια, καὶ ἀγῶνας ἐπιφανεῖς ποιεῖν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν ᾗ τὸν τύραννον καταλύσαντες, ἠλευθέρωσαν τὴν πατρίδα· θύειν δ' ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς θεοῖς ταύρους τετρακοσίους καὶ πεν-

γρ. Κόϊντον

τήκοντα, καὶ τούτους δαπανᾶν εἰς τὴν τῶν πολιτῶν εὐωχίαν. τὰς δ' ἀρχὰς ἁπάσας τοῖς ἀρχαίοις πολίταις ἀπένεμον· τοὺς δὲ ξένους τοὺς ἐπὶ Γέλωνος πολιτευθέντας οὐκ ἠξίουν μετέχειν ταύτης τῆς τιμῆς, εἴτε οὐκ ἀξίους κρίναντες, εἴτε καὶ ἀπιστοῦντες μή ποτε συντεθραμμένοι τυραννίδι καὶ μονάρχῳ συνεστρατευμένοι, νεωτερίζειν ἐπιχειρήσωσιν. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. ὁ γὰρ Γέλων πλείονας τῶν μυρίων πολιτογραφήσας ξένους μισθοφόρους, ἐκ τούτων περιελείποντο πλείους τῶν ἑπτακισχιλίων κατὰ τοὺς ὑποκειμένους καιρούς. οὗτοι τῆς ἐκ τῶν ἀρχαιρεσιῶν τιμῆς ἀπελαυνόμενοι χαλεπῶς ἔφερον, καὶ συμφρονήσαντες, ἀπέστησαν τῶν Συρακουσίων, καὶ τῆς πόλεως κατελάβοντο τήν τε Ἀχραδινὴν καὶ τὴν νῆσον· ἀμφοτέρων τῶν τόπων ἐχόντων ἴδιον τεῖχος καλῶς κατεσκευασμένον. οἱ δὲ Συρακούσιοι πάλιν ἐμπεσόντες εἰς ταραχὴν, τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως κατεῖχον, καὶ τὸ πρὸς τὰς Ἐπιπολὰς τετραμμένον αὐτῆς ἐπετείχισαν, καὶ πολλὴν ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς κατεσκεύασαν. εὐθὺ γὰρ τῆς ἐπὶ τὴν χώραν ἐξόδου τοὺς ἀφεστηκότας εὐχερῶς εἶργον, καὶ ταχὺ τῶν ἐπιτηδείων ἐποίησαν ἀπόρους. οἱ δὲ ξένοι τοῖς μὲν πλήθεσιν ἐλείποντο τῶν Συρακουσίων, ταῖς δὲ ἐμπειρίαις ταῖς κατὰ πόλεμον πολὺ προεῖχον. διὸ καὶ γινομένων κατὰ τὴν πόλιν ἐπιθέσεων καὶ κατὰ μέρος συμπλοκῶν, ταῖς μὲν μάχαις οἱ ξένοι προετέρουν· εἰργόμενοι δὲ τῆς χώρας, ἐλείποντο ταῖς παρασκευαῖς, καὶ τροφῆς ἐσπάνιζον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Σικελίαν ἐν τούτοις ἦν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Κόνωνος, ἐν Ῥώμῃ τὴν ὕπατον ἀρχὴν εἶχον Κόϊντος Φάβιος Οὐβουλανὸς καὶ Τιβέριος Αἰμίλιος Μάμερκος· ἐπὶ δὲ τούτων Ἀρταξέρξης μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν κατέστησε στρατηγὸν ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰγυπτίους πόλεμον Ἀχαιμένην τὸν Δαρείου μὲν υἱὸν, ἑαυτοῦ δὲ θεῖον. τούτῳ δὲ παραδοὺς στρατιώτας ἱππέας τε καὶ πεζοὺς ὑπὲρ τὰς τριάκοντα μυριάδας, προσέταξε καταπολεμῆσαι τοὺς Αἰγυπτίους. οὗτος μὲν οὖν ἐπειδὴ κατήντησεν εἰς Αἴγυπτον, κατεστρατοπέδευσε πλησίον τοῦ Νείλου, καὶ τὴν δύναμιν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἀναλαβὼν, παρεσκευάζετο τὰ πρὸς τὴν μάχην. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι συνηθροικότες ἐκ τῆς Λιβύης καὶ τῆς Αἰγύπτου τὴν δύναμιν, ἀνέμενον τὴν παρὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχίαν. καταπλευσάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Αἴγυπτον μετὰ διακοσίων νεῶν, καὶ μετὰ τῶν Αἰγυπτίων παραταξαμένων πρὸς τοὺς Πέρσας, ἐγένετο μάχη καρτερά· καὶ μέχρι μέν τινος οἱ Πέρσαι τοῖς πλήθεσι προέχοντες ἐπλεονέκτουν· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Ἀθηναίων βιασαμένων, καὶ τοὺς καθ' ἑαυτοὺς τεταγμένους τρεψαμένων, καὶ πολλοὺς ἀναιρούντων, τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν βαρβάρων πρὸς φυγὴν ὥρμησε. πολλοῦ δὲ κατὰ τὴν φυγὴν γινομένου φόνου, τὸ τελευταῖον οἱ μὲν Πέρσαι τὸ πλεῖον μέρος τῆς δυνάμεως ἀποβαλόντες, κατέφυγον ἐπὶ τὸ καλούμενον Λευκὸν τεῖχος· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ταῖς ἰδίαις ἀνδραγαθίαις νίκημα περιπεποιημένοι, συνεδίωξαν τοὺς βαρβάρους εἰς τὸ προειρημένον χωρίον, καὶ οὐκ ἀφίσταντο τῆς πολιορκίας. Ἀρταξέρξης δὲ πυθόμενος τὴν τῶν ἰδίων ἧτταν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπέστειλέ τινας τῶν φίλων μετὰ πολλῶν χρημάτων εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἠξίου πόλεμον ἐξενεγκεῖν τοῖς Ἀθηναίοις, νομίζων οὕτω τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ νικῶντας Ἀθηναίους ἀποπλεύσειν εἰς τὰς Ἀθήνας βοηθήσοντας τῇ πατρίδι. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὔτε χρήματα δεξαμένων, οὔτε ἄλλως προσεχόντων τοῖς ὑπὸ Περσῶν ἀξιουμένοις, ἀπογνοὺς τὴν ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων βοήθειαν ὁ Ἀρταξέρξης, ἄλλας δυνάμεις παρεσκευάζετο. ἐπιστήσας δὲ αὐταῖς ἡγεμόνας Ἀρτάβαζον καὶ Μεγάβυζον, ἄνδρας ἀρετῇ διαφέροντας, ἐξέπεμψε πολεμήσοντας τοῖς Αἰγυπτίοις.

γρ. Χαμίλω

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Εὐίππου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Κόιντον Σερουίλιον καὶ Σπόριον Ποστούμιον Ἀλβῖνον· ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν ἀσίαν Ἀρτάβαζος καὶ Μεγάβυζος ἐκπεμφθέντες ἐπὶ τὸν πρὸς αἰγυπτίους πόλεμον, ἀνέζευξαν ἐκ τῆς πατρίδος, ἔχοντες στρατιώτας ἱππεῖς καὶ πεζοὺς, πλείους τῶν τριάκοντα μυριάδων. ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν κιλικίαν καὶ φοινίκην, τὰς μὲν πεζὰς δυνάμεις ἀνελάμβανον ἐκ τῆς ὁδοιπορίας· ναῦς δὲ προσέταξαν κατασκευάζειν τοῖς τε κυπρίοις καὶ φοίνιξι, καὶ τοῖς τὴν κιλικίαν οἰκοῦσι. καταρτισθεισῶν δὲ τριήρων τριακοσίων, ταύτας ἐκόσμησαν ἐπιβάταις τε τοῖς κρατίστοις, καὶ ὅπλοις καὶ βέλεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πρὸς ναυμαχίαν χρησίμοις. οὗτοι μὲν οὖν περὶ τὰς παρασκευὰς ἐγίνοντο, καὶ τὰς γυμνασίας τῶν στρατιωτῶν ἐποιοῦντο, καὶ συνείθιζον ἅπαντας ταῖς πολεμικαῖς ἐμπειρίαις, καὶ περὶ ταῦτα διέτριψαν σχεδόν τι τὸν ὑποκείμενον ἐνιαυτόν. οἱ δὲ κατὰ τὴν αἴγυπτον ἀθηναῖοι τοὺς περὶ τὴν μέμφιν καταφυγόντας εἰς τὸ λευκὸν τεῖχος, ἐπολιόρκουν. ἀμυνομένων δὲ τῶν περσῶν εὐρώστως, οὐ δυνάμενοι τὸ χωρίον ἑλεῖν, ἔμειναν ἐπὶ τῆς πολιορκίας τὸν ἐνιαυτόν. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν συρακούσιοι μὲν πολεμοῦντες τοῖς ἀφεστηκόσι ξένοις, συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιοῦντο τῇ τε ἀχραδινῇ καὶ τῇ νήσῳ· καὶ ναυμαχίᾳ μὲν ἐνίκησαν τοὺς ἀποστάτας, πεζῇ δ' οὐκ ἴσχυον ἐκβαλεῖν τῆς πόλεως διὰ τὴν ὀχυρότητα τῶν τόπων. μετὰ δὲ ταῦτα παρατάξεως γενομένης ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ τῶν ἀγωνιζομένων παρ' ἀμφοτέροις ἐκθύμως κινδυνευόντων, πεσεῖν συνέβη οὐκ ὀλίγους παρ' ἀμφοτέροις, νικῆσαι δὲ τοὺς συρακουσίους. μετὰ δὲ τὴν μάχην οἱ συρακούσιοι τοὺς μὲν ἐπιλέκτους, ὄντας ἑξακοσίους, αἰτίους γενομένους τῆς νίκης, ἐστεφάνωσαν, ἀριστεῖα δόντες ἀργυρίου μνᾶν ἑκάστῳ. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Δομέτιος μὲν ὁ τῶν σικελῶν ἡγεμὼν χαλεπῶς ἔχων τοῖς τὴν κατάνην οἰκοῦσι, διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς σικελῶν χώρας, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν συρακουσίων στρατευσάντων ἐπὶ τὴν κατάνην, οὗτοι μὲν κοινῇ κατεκληρούχησαν τὴν χώραν, καὶ κατοικισθέντες ὑφ' Ἱέρωνος τοῦ δυνάστου, ἐπολέμουν. ἀντιταχθέντων δὲ τῶν ἐν τῇ κατάνῃ, καὶ ληφθέντων πλείοσι μάχαις, οὗτοι μὲν ἐξέπεσον ἐκ τῆς κατάνης, καὶ τὴν νῦν οὖσαν αἴτνην ἔκτισαν, πρὸ τούτου καλουμένην ἰννησίαν. οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῆς κατάνης ὄντες ἐκομίσαντο πολλῷ χρόνῳ τὴν πατρίδα. Τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ κατὰ τὴν Ἱέρωνος δυναστείαν ἐκπεπτωκότες ἐκ τῶν ἰδίων πόλεων, ἔχοντες τοὺς συναγωνιζομένους, κατῆλθον εἰς τὰς πατρίδας, καὶ τοὺς ἀδίκως τὰς ἀλλοτρίας πόλεις ἀφῃρημένους ἐξέβαλον ἐκ τῶν πόλεων. τούτων δ' ἦσαν γελῷοι καὶ ἀκραγαντῖνοι καὶ ἱμεραῖοι. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ ῥηγῖνοι μετὰ ζαγκλαίων τοὺς Ἀναξίλου παῖδας δυναστεύοντας ἐκβαλόντες, ἠλευθέρωσαν τὰς πατρίδας. μετὰ δὲ ταῦτα καμάριναν μὲν γελῷοι κατοικήσαντες ἐξ ἀρχῆς κατεκληρούχησαν. αἱ δὲ πόλεις σχεδὸν ἅπασαι πρὸς τὴν κατάλυσιν τῶν πολέμων ὁρμήσασαι, καὶ κοινὸν δόγμα ποιησάμεναι πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ξένους, διελύθησαν, καὶ τοὺς φυγάδας καταδεξάμεναι, τοῖς ἀρχαίοις πολίταις τὰς πόλεις ἀπέδοσαν· τοῖς δὲ ξένοις τοῖς διὰ τὰς δυναστείας ἀλλοτρίας τὰς πόλεις ἔχουσι, καὶ κατοικεῖν ἅπαντας ἐν τῇ μεσσηνίᾳ. αἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν ταῖς πόλεσι στάσεις καὶ ταραχαὶ τοῦτον τὸν τρόπον κατελύθησαν. αἱ δὲ πόλεις τὰς ἀπαλλοτρίους πολιτείας ἀποβαλοῦσαι, σχεδὸν ἅπασαι τὰς ἰδίας χώρας κατεκληρούχησαν τοῖς πολίταις πᾶσιν.

γρ. ἐπιτηδείοις

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Φασικλείδου ὀλυμπιὰς μὲν ἤχθη ὀγδοηκοστή, καθ' ἣν

ἐνίκα στάδιον Τορύλλας Θετταλός· Ῥωμαῖοι δὲ ὑπάτους κατέστησαν Κόιντον Φάβιον καὶ Τίτον Κόιντιον Καπιτώλιον· ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ μὲν τὴν Ἀσίαν οἱ τῶν Περσῶν στρατηγοὶ διαβάντες περὶ τὴν Κιλικίαν, ναῦς μὲν κατεσκεύασαν τριακοσίας, κεκοσμημένας καλῶς πρὸς τὴν πολεμικὴν χρείαν· τὸ δὲ πεζὸν στρατόπεδον λαβόντες, προῆγον πεζῇ διὰ Συρίας καὶ Φοινίκης. συμπαραπλέοντος δὲ καὶ τοῦ στόλου τῇ πεζῇ στρατιᾷ, κατήντησαν εἰς Μέμφιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸ μὲν πρῶτον τὴν πολιορκίαν τοῦ Λευκοῦ τείχους ἔλυσαν, καταπληξάμενοι τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους· μετὰ δὲ ταῦτα ἐμφρόνως βουλευσάμενοι, κατὰ στόμα μὲν παρατάττεσθαι διέκλινον, στρατηγήμασι δὲ ἐφιλοτιμοῦντο καταλῦσαι τὸν πόλεμον. διόπερ καὶ τῶν Ἀττικῶν νεῶν ὁρμουσῶν ἐν τῇ Προσωπίτιδι λεγομένῃ νήσῳ, τὸν περιρρέοντα ποταμὸν διώρυξι διαλαβόντες, [γρ. προσωπίτιδι] ἤπειρον ἐποίησαν τὴν νῆσον. τῶν δὲ νεῶν ἄφνω καθιζουσῶν ἐπὶ ξηρᾶς τῆς γῆς, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι καταπλαγέντες, ἐγκατέλιπον τοὺς Ἀθηναίους, καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας διελύσαντο· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, συμμάχων ὄντες ἔρημοι, καὶ τὰς ναῦς ὁρῶντες ἀχρήστους γεγενημένας, ταύτας μὲν ἐνέπρησαν, ὅπως μὴ τοῖς πολεμίοις ὑποχείριοι γένωνται· αὐτοὶ δὲ οὐ καταπλαγέντες τὴν δεινότητα τῆς περιστάσεως, παρεκάλουν ἀλλήλους μηδὲν ἀνάξιον πρᾶξαι τῶν προκατειργασμένων ἀγώνων. διόπερ ταῖς ἀρεταῖς ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐν Θερμοπύλαις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀποθανόντας, ἑτοίμως εἶχον διαγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν Ἀρτάβαζος καὶ Μεγάβυζος, ὁρῶντες τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐτολμίας τῶν πολεμίων, καὶ λογισάμενοι τὰς πολλὰς μυριάδας ἀποβαλεῖν τῶν ἰδίων· σπονδὰς ἔθεντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, καθ' ἃς ἔδει χωρὶς κινδύνου ἀπελθεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου. [γρ. κινδύνων] οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν τυχόντες τῆς σωτηρίας, ἀπῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ διὰ τῆς Λιβύης εἰς Κυρήνην ἀπελθόντες, ἐσώθησαν παραδόξως εἰς τὴν πατρίδα. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ἐν μὲν ταῖς Ἀθήναις Ἐφιάλτης ὁ Σιμωνίδου, δημαγωγὸς ὢν καὶ τὸ πλῆθος παροξύνας κατὰ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν, ἔπεισε τὸν δῆμον ψηφίσματι μειῶσαι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν, καὶ τὰ πάτρια καὶ περιβόητα νόμιμα καταλῦσαι. οὐ μὴν ἀθρόως γε διέφυγε τηλικούτοις ἀνομήμασιν ἐπιβαλλόμενος, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς ἀναιρεθεὶς, ἄδηλον ἔσχε τὴν τοῦ βίου τελευτήν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν τὴν ἀρχὴν Φιλοκλῆς, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξατο Αὖλος Ποσούμιος Ῥηγοῦλος, καὶ Σπόριος [γρ. Παῦλος] Φούριος Μεδιολανός· ἐπὶ δὲ τούτων Κορινθίοις καὶ Ἐπιδαυρίοις ἐνστάντος πολέμου πρὸς Ἀθηναίους, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς Ἀθηναῖοι. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, ἐνίκησαν Ἀθηναῖοι μεγάλῳ στόλῳ καταπλεύσαντες πρὸς τοὺς ὀνομαζομένους Ἁλιεῖς, ἀνέβησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ τῶν πολεμίων ἀνεῖλον οὐκ ὀλίγους. συστραφέντων δὲ τῶν Πελοποννησίων, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον ἀθροισάντων, συνέβη μάχην πρὸς τοὺς Ἀθηναίους περὶ τὴν ὀνομαζομένην Κεκρυφαλίαν, καθ' ἣν πάλιν ἐνίκησαν Ἀθηναῖοι. Τοιούτων δὲ εὐημερημάτων αὐτοῖς γενομένων, τοὺς Αἰγινήτας ὁρῶντες πεφρονηματισμένους μὲν ἐν ταῖς προγεγενημέναις πράξεσιν, ἀλλοτρίως δὲ ἔχοντας πρὸς [γρ. ἔχοντες] αὐτοὺς, ἔγνωσαν καταπολεμῆσαι. διὸ καὶ στόλον ἐπ' αὐτοὺς ἀξιόλογον ἀποστειλάντων τῶν Ἀθηναίων, οἱ τὴν Αἴγιναν κατοικοῦντες, μεγάλην ἐμπειρίαν ἔχοντες καὶ δόξαν τῶν κατὰ θάλατταν ἀγώνων, οὐ κατεπλάγησαν τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηναίων· ἔχοντες δὲ τριήρεις ἱκανάς, καὶ προσκατασκευάσαντες ἑτέρας, ἐναυμάχησαν, καὶ λειφθέντες ἀπέβαλον τριήρεις ἑβδομήκοντα. συντριβέντες δὲ τοῖς φρονήμασι διὰ

τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ἠναγκάσθησαν εἰς τὴν τῶν ἀθηναίων συντέλειαν καταταχθῆναι. ταῦτα μὲν οὖν Λεωκράτης ὁ στρατηγὸς κατεπράξατο τοῖς ἀθηναίοις, τοὺς πάντας διαπολεμήσας μῆνας ἐννέα πρὸς τοὺς αἰγινήτας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν σικελίαν Δουκέτιος ὁ τῶν σικελῶν βασιλεὺς ὤν, ὠνομασμένος τὸ γένος, ἰσχύων δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, Μέναινον μὲν πόλιν ἔκτισε, καὶ τὴν σύνεγγυς χώραν τοῖς κατοικισθεῖσι διεμέρισε· στρατευσάμενος δ' ἐπὶ πόλιν ἀξιόλογον μοργαντίναν, καὶ χειρωσάμενος αὐτήν, δόξαν ἀπηνέγκατο παρὰ τοῖς ὁμοεθνέσι.

γρ. μέναιον

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος ἀθήνησι μὲν ἦρχε Βίων, ἐν ῥώμῃ δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξαντο Πούπλιος Σερουίλιος Στροῦκτος καὶ Λεύκιος Αἰβούτιος Ἄλβας. ἐπὶ δὲ τούτων κορινθίοις καὶ μεγαρεῦσι περὶ χώρας ὁμόρου γενομένης ἀμφισβητήσεως, εἰς πόλεμον αἱ πόλεις ἐνέπεσον. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἀλλήλων τὴν χώραν διετέλουν λεηλατοῦντες, καὶ κατ' ὀλίγους συμπλοκὰς καὶ μάχας ποιούμενοι μικράς· αὐξομένης δὲ τῆς διαφορᾶς, οἱ μεγαρεῖς ἀεὶ μᾶλλον ἐλαττούμενοι, καὶ τοὺς κορινθίους φοβούμενοι, συμμάχους ἐποιήσαντο τοὺς ἀθηναίους. διὸ καὶ πάλιν τῶν πολεμίων ἐφαμίλλων ταῖς δυνάμεσι γενομένων, καὶ τῶν κορινθίων μετὰ πελοποννησίων ἀξιολόγῳ δυνάμει στρατευσάντων εἰς τὴν μεγαρικήν, ἀθηναῖοι συμμαχίαν ἔπεμψαν τοῖς μεγαρεῦσιν, ἧς ἡγεῖτο Μυρωνίδης, ἀνὴρ ἐπ' ἀρετῇ θαυμαζόμενος. γενομένης δὲ παρατάξεως ἰσχυρᾶς ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις ἑκατέρων ἐξισουμένων, τὸ τελευταῖον ἐνίκησαν, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον τῶν πολεμίων. μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας πάλιν γενομένης ἰσχυρᾶς μάχης ἐν τῇ λεγομένῃ κιμωλίᾳ, πάλιν ἐνίκησαν ἀθηναῖοι, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον τῶν πολεμίων. μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας πάλιν γενομένης ἰσχυρᾶς μάχης, οἱ φωκεῖς ἐνεστήσαντο πόλεμον πρὸς δωριεῖς, τοὺς προγόνους μὲν λακεδαιμονίων, οἰκοῦντας δὲ πόλεις τρεῖς, κυτίνιον καὶ ἐρίβυον καὶ ἐρινεόν, κειμένας ὑπὸ τὸν λόφον τὸν ὀνομαζόμενον παρνασσόν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον βίᾳ χειρωσάμενοι τοὺς δωριεῖς, κατέσχον αὐτῶν τὰς πόλεις. μετὰ δὲ ταῦτα λακεδαιμόνιοι μὲν Νικομήδην τὸν Κλεομβρότου ἐξέπεμψαν βοηθήσοντα τοῖς δωριεῦσι, διὰ τὴν συγγένειαν· εἶχε δ' οὗτος λακεδαιμονίους μὲν χιλίους πεντακοσίους, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων πελοποννησίων μυρίους. οὗτος μὲν οὖν ἐπιτροπεύων Πλειστώνακτος τοῦ βασιλέως παιδὸς ὄντος, μετὰ τοσαύτης δυνάμεως ἐβοήθησε τοῖς δωριεῦσι. νικήσας δὲ τοὺς φωκεῖς, καὶ τὰς πόλεις ἀνακτησάμενος, τούς τε δωριεῖς καὶ φωκεῖς διήλλαξεν. ἀθηναῖοι δὲ πυθόμενοι τοὺς λακεδαιμονίους τὸν μὲν πρὸς φωκεῖς πόλεμον καταλελυκέναι, αὐτοὺς δὲ μέλλειν τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον ποιεῖσθαι, ἔγνωσαν ἐπιθέσθαι κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν τοῖς λακεδαιμονίοις. ἐστράτευσαν οὖν ἐπ' αὐτούς, παραλαβόντες τοὺς ἀργείους καὶ θετταλούς· καὶ πεντήκοντα μὲν ναυσί, στρατιώταις δὲ μυρίοις καὶ τετρακισχιλίοις ἐπιβαλόντες αὐτοῖς, κατελάβοντο τὰς περὶ τὴν γεράνειαν προσόδους. λακεδαιμόνιοι δὲ πυνθανόμενοι τὰ κατὰ τοὺς ἀθηναίους, παρῆλθον τῆς βοιωτίας εἰς τάναγραν. τῶν δ' ἀθηναίων παραγενομένων εἰς τὴν βοιωτίαν, καὶ παρατάξεως γενομένης ἰσχυρᾶς, συνέστη μάχη· καὶ τῶν μὲν θετταλῶν μεταβαλομένων ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους, τῶν δὲ ἀθηναίων καὶ τῶν ἀργείων οὐδὲν ἧττον διαγωνιζομένων, ἔπεσον μὲν οὐκ ὀλίγοι παρ' ἀμφοτέροις, νυκτὸς δ' ἐπιλαβούσης διελύθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς ἀθηναίοις κομιζομένης ἀγορᾶς πολλῆς ἐκ τῆς ἀττικῆς, οἱ θετταλοὶ κρίναντες ἐπιθέσθαι ταύτης τῆς ὥρας, δειπνοποιησάμενοι, νυκτὸς ἀπήντων τοῖς κομίζουσι τὰς ἀγοράς. τῶν δὲ παραφυλαττόντων ἀθηναίων, ἀγνοούντων καὶ προσδεξαμένων τοὺς θετταλοὺς ὡς φίλους, συνέβη καὶ πολλοὺς καὶ ποικίλους ἀγῶνας γενέσθαι περὶ τῆς ἀγορᾶς. τὸ μὲν γὰρ

γρ. κυτίνιον καὶ ἐρίνεον καὶ βοαῖον,

προσῆλθον οἱ Θετταλοὶ προσδοκηθέντες ὑπὸ τῶν πολεμίων διὰ τὴν ἄγνοιαν, ἔ-
κτεινον τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ συντεταγμένοι τοῖς τεθορυβημένοις συμπλεκόμε-
νοι πολλοὺς ἀνῄρουν. οἱ δὲ κατὰ τὴν στρατοπεδείαν ὄντες Ἀθηναῖοι, πυθόμενοι τὴν τῶν
Θετταλῶν ἐπίθεσιν, ἧκον κατὰ σπουδὴν καὶ τοὺς Θετταλοὺς ἐξ ἐφόδου τρεψάμενοι, πο-
λὺν ἐποίουν φόνον. ἐπιβοηθησάντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τοῖς Θετταλοῖς συντε-
ταγμένῃ τῇ δυνάμει καὶ τοῖς στρατοπέδοις ὅλοις, γενομένης παρατάξεως, συνέβη
διὰ τὴν γενομένην φιλοτιμίαν πολλοὺς παρ' ἀμφοτέροις ἀναιρεθῆναι. τέλος δὲ
τῆς μάχης ἀμφίδοξον λαβούσης τὸ τέλος, συνέβη τούς τε Λακεδαιμονίους ἀμ-
φισβητῆσαι περὶ τῆς νίκης καὶ τοὺς Ἀθηναίους. τότε μὲν οὖν ἐπιλαβούσης νυκτὸς, καὶ
τῆς νίκης ἀμφιδόξου γενομένης, διεπρεσβεύοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ τετραμηνιαίας
σπονδὰς ἐποιήσαντο.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Μνησιθείδης, ἐν Ῥώ-
μῃ δ' ὕπατοι κατεστάθησαν Λούκιος Λουκρέτιος καὶ Τίτος Οὐετούριος Κιχωρη-
νός. ἐπὶ δὲ τούτων Θηβαῖοι μὲν τεταπεινωμένοι διὰ τὴν πρὸς Ξέρξην αὐτοῖς γενομέ-
νην συμμαχίαν, ἐζήτουν δι' οὗ τρόπου δύναιντο ἀναλαβεῖν τὴν πάτριον ἰσχύν
τε καὶ δόξαν. διὸ καὶ τῶν Βοιωτῶν ἁπάντων καταφρονούντων, καὶ μηκέτι προσε-
χόντων τοῖς Θηβαίοις, ἠξίουν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ πόλει συμπρᾶξαι ποιῆσαι τὴν ὅλην
τῆς Βοιωτίας ἡγεμονίαν. ἐπηγγέλλοντο δ' αὐτοῖς ἀντὶ ταύτης τῆς χάριτος ἰδίᾳ πολεμή-
σειν τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι τοῖς Σπαρτιάταις ἐκτὸς τῆς Πελο-
ποννήσου δύναμιν ἐξάγειν πεζήν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κρίναντες συμφέροντα λέ-
γειν αὐτούς, καὶ νομίζοντες τὰς Θήβας, ἐὰν αὐξήσωσιν, ἔσεσθαι τῇ τῶν Ἀθηναίων ὥσπερ
ἀντίπολίν τινα. διόπερ ἔχοντες τότε περὶ Τάναγραν ἕτοιμον καὶ μέγα στρατόπεδον, τῆς
μὲν τῶν Θηβαίων πόλεως μείζονα τὸν περίβολον κατεσκεύασαν, τὰς δ' ἐν Βοιωτίᾳ
πόλεις ἠνάγκασαν ὑποτάττεσθαι τοῖς Θηβαίοις. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὴν ἐπιβολὴν τῶν
Λακεδαιμονίων διακόψαι σπεύδοντες, δύναμιν ἀξιόλογον συνεστήσαντο, καὶ στρατη-
γὸν εἵλοντο Μυρωνίδην τὸν Καλλίου. οὗτος δὲ καταλέξας τῶν πολιτῶν τοὺς ἱκανούς, πα-
ρήγγειλεν αὐτοῖς, ἐκθέμενος ἡμέραν ἐν ᾗ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀνάζευξιν ἤμελλε ποιεῖ-
σθαι. ἐπεὶ δ' ὁ συντεταγμένος καιρὸς ἧκε, καὶ τῶν στρατιωτῶν τινὲς οὐκ ἀπήντησαν
πρὸς τὴν ὡρισμένην ἡμέραν, ἀναλαβὼν τοὺς προσεληλυθότας, προῆγεν εἰς τὴν
Βοιωτίαν. τῶν δὲ ἡγεμόνων τινὲς καὶ τῶν φίλων ἔφασαν δεῖν ἀναμένειν τοὺς καθυστε-
ροῦντας. ὁ δὲ Μυρωνίδης, συνετὸς ὢν ἅμα καὶ δραστικὸς στρατηγὸς, οὐκ ἔφησεν ἀνα-
μένειν. ἀπεφαίνετο γὰρ τοὺς μὲν ἑκουσίως καθυστεροῦντας τῆς ἐξόδου, καὶ κατὰ τὴν
μάχην ἀγεννεῖς καὶ δειλοὺς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους
ὑποστήσεσθαι· τοὺς δ' ἑτοίμους κατὰ τὴν συντεταγμένην ἡμέραν παραγενηθέντας,
φανεροὺς εἶναι διότι καὶ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ τάξιν οὐ καταλείψουσιν. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι.
ὀλίγους γὰρ προάγων στρατιώτας, καὶ τούτους ἀρίστους ταῖς ἀνδραγαθίαις, παρετάξα-
το κατὰ τὴν Βοιωτίαν πρὸς πολλαπλασίους, καὶ κατὰ κράτος περιεγένετο τῶν ἀντιτα-
χθέντων. δοκεῖ δ' ἡ πρᾶξις αὕτη μηδεμιᾶς ἀπολείπεσθαι τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
χρόνοις γεγενημένων παρατάξεων τοῖς Ἀθηναίοις. ἥ τε γὰρ ἐν Μαραθῶνι γενομένη
νίκη, καὶ τὸ περὶ Πλαταιὰς κατὰ Περσῶν προτέρημα, καὶ τἆλλα τὰ περιβόητα τῶν Ἀ-
θηναίων ἔργα, δοκεῖ μηδὲν προέχειν τῆς μάχης ἧς ἐνίκησε Μυρωνίδης τοὺς Βοιωτούς.
ἐκεῖναι γὰρ αἱ μὲν ἐγένοντο πρὸς βαρβάρους, αἱ δὲ συνετελέσθησαν μετ' ἄλλων
συμμάχων. ταύτην δὲ τὴν παράταξιν Ἀθηναῖοι μόνοι διαγωνισάμενοι ἐνίκησαν,

γρ. Οὐκράτιος
γρ. Κηχρῖνος

καὶ περὶ ἡγεμόνων τοὺς ἀρίστους διηγωνίσαντο. δοκοῦσι γὰρ οἱ βοιωτοὶ κατὰ τὰς τῶν δεινῶν ὑπομονὰς καὶ τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας μηδενὸς λείπεσθαι τῶν ἄλλων. ὕστερον οὖν αὖθις θηβαῖοι περὶ λεῦκτρα καὶ μαντίνειαν μόνοι πρὸς λακεδαιμονίους ἀποκλίναντες καὶ τοὺς συμμάχους παραταξάμενοι, μεγίστην μὲν δόξαν ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ κατεκτήσαντο, τῆς δ᾽ ἑλλάδος ἁπάσης ἡγεμόνες ἀνελπίστως ἐγενήθησαν. τῶν δὲ συγγραφέων, καίπερ τῆς μάχης ταύτης ἐπιφανοῦς γεγενημένης, οὐδεὶς οὐδὲ τὸν τρόπον αὐτῆς οὐδὲ τὴν διάταξιν ἀνέγραψε. Μυρωνίδης μὲν οὖν ἐπιφανεῖ μάχῃ νικήσας τοὺς βοιωτούς, ἐνάμιλλος ἐγενήθη τοῖς πρὸ αὐτοῦ γενομένοις ἡγεμόσιν ἐπιφανεστάτοις, Θεμιστοκλεῖ καὶ Μιλτιάδῃ καὶ Κίμωνι. ὁ δὲ Μυρωνίδης μετὰ τὴν γενομένην νίκην, τάναγραν μὲν ἐκπολιορκήσας περιεῖλεν αὐτῆς τὰ τείχη, τὴν δὲ βοιωτίαν ἅπασαν ἐπιὼν, ἔτεμνε καὶ κατέφθειρε, τοῖς στρατιώταις διελὼν τὰ λάφυρα, πολλαῖς ὠφελείαις ἁδραῖς ἐκόσμησεν. οἱ δὲ βοιωτοὶ προσχωρήσαντες ἐπὶ τῇ διαφθορᾷ τῆς χώρας, συνεστράφησαν πανδημεί, καὶ στρατεύσαντες ἤθροισαν μεγάλην δύναμιν. γενομένης δὲ μάχης ἐν οἰνοφύτοις τῆς βοιωτίας, καὶ τὸν ἀγῶνα ἀμφοτέρων ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμένως ὑπομενόντων, διημέρευσαν ἐν τῇ μάχῃ. μόγις δὲ τῶν ἀθηναίων τρεψαμένων τοὺς βοιωτούς, ὁ Μυρωνίδης πασῶν τῶν κατὰ τὴν βοιωτίαν πόλεων ἐγκρατὴς ἐγένετο, πλὴν θηβῶν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς βοιωτίας ἀναζεύξας, ἐστράτευσεν ἐπὶ λοκροὺς τοὺς ὀνομαζομένους ὀπουντίους. τούτους δὲ ἐξ ἐφόδου χειρωσάμενος, καὶ λαβὼν ὁμήρους, ἐνέβαλεν εἰς τὴν φαρσαλίαν. παραπλησίως δὲ τοὺς λοκροὺς καὶ τοὺς φωκεῖς καταπολεμήσας, καὶ λαβὼν ὁμήρους, ἀνέζευξεν εἰς τὴν θετταλίαν, ἐγκαλῶν μὲν περὶ τῆς γενομένης προδοσίας, προστάττων δὲ καταδέχεσθαι τοὺς φυγάδας. τῶν δὲ φαρσαλίων οὐ προσδεχομένων, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἐπεὶ δὲ τὴν μὲν πόλιν οὐκ ἠδύνατο βίᾳ χειρώσασθαι, τὴν δὲ πολιορκίαν πολὺν χρόνον ὑπέμενον οἱ φαρσάλιοι, τότε τηνικαῦτα ἀπογνοὺς τὰ κατὰ τὴν θετταλίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἀθήνας. Μυρωνίδης μὲν οὖν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μεγάλας πράξεις ἐπιτελεσάμενος, περιβόητον ἔσχε τὴν δόξαν παρὰ τοῖς πολίταις. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησι Καλλίου, παρὰ μὲν ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἤχθη μία πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, καθ᾽ ἣν ἐνίκα στάδιον Πολύμνασος κυρηναῖος· ἐν ῥώμῃ δ᾽ ὑπῆρχον ὕπατοι Σερούιος Σουλπίκιος καὶ Πούπλιος Οὐολούμνιος Ἀμεντῖνος. ἐπὶ δὲ τούτων Τολμίδης ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἁμιλλώμενος πρὸς τὴν Μυρωνίδου ἀρετήν τε καὶ δόξαν, ἀξιόλογόν τι κατεργάσασθαι. διὸ καὶ κατ᾽ ἐκείνους τοὺς καιροὺς μηδενὸς πρότερον πεπορθηκότος τὴν λακωνικήν, παρεκάλεσε τὸν δῆμον δηῶσαι τὴν τῶν σπαρτιατῶν χώραν· ἐπηγγέλλετο δέ, χιλίους ὁπλίτας παραλαβὼν εἰς τὰς τριήρεις, μετὰ τούτων πορθήσειν μὲν τὴν λακωνικήν, ταπεινώσειν δὲ τὴν τῶν σπαρτιατῶν δόξαν. συγχωρησάντων δὲ τῶν ἀθηναίων, βουλόμενος λαθραίως πλείονας πολίτας ἐξαγαγεῖν, τεχνάζεταί τι τοιοῦτον· οἱ μὲν πολῖται διελάμβανον αὐτὸν καταλέξειν εἰς τὴν στρατείαν τῶν νέων τοὺς ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις, καὶ τοῖς σώμασιν εὐρωστοτάτους· ὁ δὲ Τολμίδης σπεύδων μὴ μόνον τοὺς τεταγμένους χιλίους ἐξάγειν εἰς τὴν στρατείαν, προσιὼν ἑκάστῳ τῶν νέων καὶ τῇ ῥώμῃ διαφερόντων, ἔλεγεν ὡς μέλλει καταλέγειν αὐτόν· κρεῖττον οὖν ἔφησεν ἐθελοντὴν στρατεύεσθαι μᾶλλον ἢ διὰ τὸν κατάλογον ἀναγκασθῆναι δοκεῖν. ἐπεὶ δὲ πλείους τῶν τρισχιλίων τούτῳ τῷ λόγῳ συνέπεισεν ἐθελοντὶ ἀπογράψασθαι, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐκέτι σπουδάζοντας ἑώρα, τότε τοὺς ὡμολογημένους χιλίους κατέλεξεν ἐκ τῶν ἄλλων. ὡς δ᾽ αὐτῷ καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν

γρ. Γαΐλιος

γρ. Ἀμεντινός

γρ. ὁμολογουμένους

ἡτοίμασε, πεντήκοντα μὲν τριήρεσιν ἀνήχθη καὶ τετρακισχιλίοις ὁπλίταις. καταπλεύσας δὲ τῆς Λακωνικῆς εἰς Μεθώνην, τοῦτο μὲν τὸ χωρίον εἷλε· τῶν δὲ Λακεδαιμονίων βοηθησάντων, ἀνέζευξε. καὶ παραπλεύσας εἰς τὸ Γύθιον, ἐπίνειον τῶν Λακεδαιμονίων, χειρωσάμενος δὲ καὶ ταύτην τὴν πόλιν, καὶ τὰ νεώρια τῶν Λακεδαιμονίων ἐμπρήσας, καὶ τὴν χώραν ἐδῄωσεν. ἐκεῖθεν δὲ ἀναχθεὶς, ἔπλευσε τῆς Κεφαλληνίας εἰς Ζάκυνθον· ταύτην δὲ χειρωσάμενος, καὶ πάσας τὰς ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ πόλεις προσαγόμενος, εἰς τὸ πέραν διέπλευσε, καὶ κατῆρεν εἰς Ναύπακτον. ὁμοίως δὲ καὶ ταύτην ἐξ ἐφόδου λαβὼν, κατῴκισεν εἰς ταύτην Μεσσηνίων τοὺς ἐπισήμους, ὑποσπόνδους ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφεθέντας. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τοὺς εἵλωτας καὶ Μεσσηνίους πεπολεμηκότες, καὶ ἐπὶ πλεῖον τότε κρατήσαντες ἀμφοτέρων, τοὺς μὲν ἐξ Ἰθώμης ὑποσπόνδους ἀφῆκαν, καθότι προείρηται· τῶν δ᾽ εἱλώτων τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως κολάσαντες, τοὺς ἄλλους κατεδουλώσαντο.

γρ. Μεσσηνίοις πεπτω. ἢ ἐπὶ τὸ πλεῖστα.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησι Σωσιστράτου Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Πούπλιον Οὐαλέριον Πυπλικόλαν καὶ Γάιον Κλαύδιον Ῥήγιλλον· ἐπὶ δὲ τούτων Τολμίδης μὲν περὶ τὴν Βοιωτίαν διέτριβεν, Ἀθηναῖοι δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππου, τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν στρατηγὸν κατέστησαν, καὶ δόντες αὐτῷ τριήρεις πεντήκοντα καὶ χιλίους ὁπλίτας, ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. οὗτος δὲ τῆς Πελοποννήσου πολλὴν ἐπόρθησεν· εἰς δὲ τὴν Ἀκαρνανίαν διαβὰς πλησίον Οἰνιαδῶν, ἁπάσας τὰς πόλεις προσηγάγετο. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πλείστων πόλεων ἦρξαν, ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ δὲ καὶ στρατηγίᾳ μεγάλην δόξαν κατεκτήσαντο.

γρ. Γάιον Οὐαλέριον Πηγοῦλον

γρ. Πούπλιον Οὐαλέριον Πουβλικόλαν

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησιν Ἀρίστωνος Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Κοΐντον Φάβιον Οὐιβουλανὸν καὶ Λεύκιον Κορνήλιον Κουριτῖνον· ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις πενταετεῖς ἐγένοντο σπονδαί, Κίμωνος τοῦ Ἀθηναίου συνθεμένου ταύτας. Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν Αἰγεσταίοις καὶ Λιλυβαίοις ἐνέστη πόλεμος περὶ χώρας τῆς πρὸς τῷ Μαζάρῳ ποταμῷ. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, συνέβη πολλοὺς παρ᾽ ἀμφοτέροις ἀναιρεθῆναι, καὶ τῆς φιλοτιμίας μὴ λῆξαι τὰς πόλεις. μετὰ δὲ τὴν πολιτογραφίαν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι γενομένην, καὶ τὸν ἀναδασμὸν τῆς χώρας, πολλῶν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε πεπολιτογραφημένων, ἐνόσουν αἱ πόλεις, καὶ πάλιν εἰς πολιτικὰς στάσεις καὶ ταραχὰς ἐνέπιπτον· μάλιστα δὲ τὸ κακὸν ἐπεπόλαζεν ἐν ταῖς Συρακούσαις. Τυνδαρίδης γάρ τις τοὔνομα, θρασύτητος καὶ τόλμης γέμων ἄνθρωπος, τὸ μὲν πρῶτον πολλοὺς τῶν πενήτων ἀνελάμβανε, καὶ σωματοποιῶν τούτους, ἑαυτῷ πρὸς τυραννίδα ἑτοίμους ἐποίει δορυφόρους. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη φανερὸς ὢν ὅτι δυναστείας ὀρέγεται, θανάτου κρίσιν ὑποσχὼν, κατεδικάσθη· ἀπαγομένου τε εἰς τὸ δεσμωτήριον, οἱ πολυωρηθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ συνεστράφησαν, καὶ τοῖς ἀπάγουσι τὰς χεῖρας ἐπέφερον. ταραχῆς δὲ γενομένης κατὰ τὴν πόλιν, συνεστράφησαν οἱ χαριέστατοι τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς νεωτερίσαντας συναρπάσαντες ἅμα τῷ Τυνδαρίωνι, ἀνεῖλον. πλεονάκις δὲ τούτου γενομένου, καὶ τῶν ἀνδρῶν τυραννίδος ἐπιθυμούντων, ὁ δῆμος ἐπηνέχθη μιμήσασθαι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ νόμον θεῖναι παραπλήσιον τῷ παρ᾽ ἐκείνοις γεγραμμένῳ περὶ ὀστρακισμοῦ. παρὰ γὰρ Ἀθηναίοις ἕκαστον τῶν πολιτῶν ἔδει γράφειν εἰς ὄστρακον τοὔνομα τοῦ δοκοῦντος μάλιστα δύνασθαι τυραννεῖν τῶν πολιτῶν· παρὰ δὲ τοῖς Συρακοσίοις εἰς πέταλον ἐλαίας γράφεσθαι τὸν δυνατώτατον τῶν πολιτῶν· διαριθμηθέντων δὲ τῶν πετάλων, τὸν πλεῖστα πέταλα λαβόντα, φεύγειν πενταετῆ χρόνον. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ διελάμβανον ταπεινώσειν τὰ φρονήματα τῶν

πλεῖστον ἰσχύοντες ἐν ταῖς πατρίσι. καθόλου γὰρ οὐ πονηρίας κόλασιν ἐλάμβανον παρὰ τῶν παρανομούντων, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ αὐξήσεως τῶν ἀνδρῶν ἐποίουν ταπείνωσιν. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι τοῦτο τὸ γένος τῆς νομοθεσίας ὠνόμασαν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὀστρακισμόν, οἱ δὲ συρακούσιοι πεταλισμόν. οὗτος δ' ὁ νόμος διέμεινε παρὰ μὲν τοῖς ἀθηναίοις ἐπὶ πολὺν χρόνον, παρὰ δὲ τοῖς συρακουσίοις κατελύθη ταχὺ, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. τῶν μεγίστων ἀνδρῶν φυγαδευομένων, οἱ χαριέστατοι τῶν πολιτῶν, καὶ δυνάμενοι διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς πολλὰ τῶν κοινῶν ἐπανορθοῦν, ἀφίσταντο τῶν δημοσίων πράξεων, καὶ διὰ τὸν ἀπὸ τοῦ νόμου φόβον ἰδιωτεύοντες διετέλουν· ἐπιμελούμενοι δὲ τῆς ἰδίας οὐσίας, εἰς τρυφὴν ἀπέκλινον. οἱ δὲ πονηρότατοι τῶν πολιτῶν καὶ τόλμῃ διαφέροντες ἐφρόντιζον τῶν δημοσίων, καὶ τὰ πλήθη πρὸς νεωτερισμὸν καὶ ταραχὴν προετρέποντο. διόπερ στάσεων γινομένων πάλιν, καὶ τῶν πολλῶν εἰς διαφορὰς ἐκτρεπομένων, πάλιν ἡ πόλις εἰς συνεχεῖς καὶ μεγάλας ἐνέπιπτε ταραχάς. ἐπεπόλαζε γὰρ δημαγωγῶν πλῆθος καὶ συκοφαντῶν, καὶ λόγου δεινότης ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἠσκεῖτο, καὶ καθόλου πολλοὶ τὰ φαῦλα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀντὶ τῆς παλαιᾶς καὶ σπουδαίας ἀγωγῆς ἠλλάττοντο· καὶ τὰς μὲν οὐσίας διὰ τὴν εἰρήνην προσεκτῶντο, τῆς δ' ὁμονοίας καὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν ὀλίγη τις ἐγίνετο φροντίς. διόπερ οἱ συρακούσιοι μεταγνόντες τὸν περὶ τοῦ πεταλισμοῦ νόμον κατέλυσαν, ὀλίγον χρόνον αὐτῷ χρησάμενοι. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν τούτοις ἦν.

τῶν δημαγωγῶν ἠρουντο ἡ

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Λυσικράτους, ἐν ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι Γάιος Ναύτιος Ῥουτίλιος καὶ Λεύκιος Μινούκιος Καρυτιανός· ἐπὶ δὲ τούτων Περικλῆς ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς, ἀποβὰς εἰς πελοπόννησον, ἐδῄωσε τὴν τῶν σικυωνίων χώραν· ἐπεξελθόντων δ' ἐπ' αὐτὸν τῶν σικυωνίων πανδημεὶ, καὶ μάχης γενομένης, ὁ Περικλῆς νικήσας, καὶ πολλοὺς κατὰ τὴν φυγὴν ἀνελὼν, κατέκλεισεν αὐτοὺς εἰς πολιορκίαν. προσβολὰς δὲ ποιούμενος τοῖς τείχεσι, καὶ μὴ δυνάμενος ἑλεῖν τὴν πόλιν, ἔτι δὲ τῶν λακεδαιμονίων ἀποστειλάντων βοήθειαν τοῖς πολιορκουμένοις, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς σικυῶνος. εἰς δὲ τὴν ἀκαρνανίαν πλεύσας, καὶ τὴν τῶν οἰνιαδῶν χώραν καταδραμὼν, καὶ λαφύρων πλῆθος ἀθροίσας, ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς ἀκαρνανίας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθὼν εἰς χερρόνησον, χιλίοις τῶν πολιτῶν κατεκληρούχησε τὴν χώραν. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Τολμίδης ὁ ἕτερος στρατηγὸς εἰς τὴν εὔβοιαν παρελθὼν, ἄλλοις χιλίοις πολίταις τὴν τῶν ναξίων γῆν διένειμε. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν τυρρηνῶν λῃζομένων τὴν θάλατταν, οἱ συρακούσιοι ναύαρχον ἑλόμενοι Φάϋλλον ἔπεμψαν εἰς τὴν τυρρηνίαν. οὗτος δ' ἐκπλεύσας, τὸ μὲν πρῶτον νῆσον τὴν ὀνομαζομένην αἰθαλίαν ἐπόρθησε, παρὰ δὲ τῶν τυρρηνῶν λάθρα χρήματα λαβὼν, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν σικελίαν, οὐδὲν ἄξιον μνήμης διαπραξάμενος. οἱ δὲ συρακούσιοι τοῦτον μὲν ὡς προδότην καταδικάσαντες ἐφυγάδευσαν· ἕτερον δὲ στρατηγὸν καταστήσαντες Ἀπελλῶν, ἐξαπέστειλαν ἐπὶ τυρρηνοὺς, ἔχοντα τριήρεις ἑξήκοντα. οὗτος δὲ τὴν παραθαλάσσιον τυρρηνίαν καταδραμὼν, ἀπῆρεν εἰς κύρνον κατεχομένην ὑπὸ τυρρηνῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. πορθήσας δὲ πολλὰ τῆς νήσου, καὶ τὴν αἰθαλίαν χειρωσάμενος, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς συρακούσας, αἰχμαλώτων τε πλῆθος κομίζων, καὶ τὴν ἄλλην ὠφέλειαν ἄγων οὐκ ὀλίγην. μετὰ δὲ ταῦτα Δουκέτιος ὁ τῶν σικελιωτῶν ἀφηγούμενος, τὰς πόλεις ἁπάσας τὰς ὁμοεθνεῖς, πλὴν τῆς ὕβλας, εἰς μίαν καὶ κοινὴν ἤγαγε συντέλειαν. δραστικὸς δ' ὢν, νεωτέρων ὠρέγετο πραγμάτων, καὶ παρὰ τοῦ

κοινοῦ τῶν σικελῶν ἀθροίσας δύναμιν ἀξιόλογον, τὰς μὲν νέας, ἥτις ἦν αὐτοῦ πατρίς, μετῴκισεν εἰς τὸ πεδίον, καὶ πλησίον τοῦ τεμένους τῶν ὀνομαζομένων παλικῶν ἔκτισε πόλιν ἀξιόλογον, ἣν ἀπὸ τῶν προειρημένων θεῶν ὠνόμαζε παλικήν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν θεῶν τούτων ἐμνήσθημεν, οὐκ ἄξιόν ἐστι παραλιπεῖν τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἀρχαιότητά τε καὶ τὴν ἀπιστίαν, καὶ τὸ σύνολον τὸ περὶ τοὺς ὀνομαζομένους κρατῆρας ἰδίωμα. μυθολογοῦσι γὰρ τὸ τέμενος τοῦτο διαφέρειν τῶν ἄλλων ἀρχαιότητι καὶ σεβασμῷ, πολλῶν ἐν αὐτῷ παραδόξων παραδεδομένων. πρῶτον μὲν γὰρ κρατῆρές εἰσι, τὰ μεγέθη μὲν οὐ κατὰ πᾶν μεγάλοι, σπινθῆρας δ' ἐξαισίους ἀναβάλλοντες, ἐξ ἀμυθήτου δὲ βυθοῦ, καὶ παραπλησίαν ἔχοντες τὴν φύσιν τοῖς λέβησι τοῖς ὑπὸ πυρὸς πολλοῦ καιομένοις, καὶ τὸ ὕδωρ διάπυρον ἀναβάλλουσιν. ἔμφασιν μὲν οὖν ἔχει τὸ ἀναβαλλόμενον ὕδωρ ὡς ὑπάρχει διάπυρον· οὐ μὴν ἀκριβῆ τὴν ἐπίγνωσιν ἔχει, διὰ τὸ μηδένα τολμᾶν ἅψασθαι τούτου. τηλικαύτην γὰρ ἔχει κατάπληξιν ἡ τῶν ὑγρῶν ἀναβολή, ὥστε δοκεῖν ὑπὸ θείας τινὸς ἀνάγκης γίνεσθαι τὸ συμβαῖνον. τὸ μὲν ὕδωρ, θείου κατακόρου τὴν ὄσφρησιν ἔχει, τὸ δὲ χάσμα βρόμον πολὺν καὶ φοβερὸν ἐξίησι. τὸ δὲ δὴ τούτων παραδοξότερον, οὔτε ὑπερεκχεῖται τὸ ὑγρόν, οὔτε ἀπολείπει, κίνησιν δὲ καὶ βίαν ῥεύματος εἰς ὕψος ἐξαιρομένην ἔχει θαυμάσιον. τοιαύτης δὲ θεοπρεπείας οὔσης περὶ τὸ τέμενος, οἱ μέγιστοι τῶν ὅρκων ἐνταῦθα συντελοῦνται, καὶ τοῖς ἐπιορκήσασι σύντομος ἡ τοῦ δαιμονίου κόλασις ἀκολουθεῖ. τινὲς γὰρ τῆς ὁράσεως στερηθέντες, τὴν ἐκ τοῦ τεμένους ἄφοδον ποιοῦνται. μεγάλης δ' οὔσης δεισιδαιμονίας, οἱ τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντες, ὅταν ὑπό τινος ὑπεροχῆς κατισχύωνται, τῇ διὰ τῶν ὅρκων τούτων ἀναιρέσει κρίνονται. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ τέμενος ἔκ τινων χρόνων ἄσυλον τετηρημένον, καὶ τοῖς ἀτυχοῦσιν οἰκέταις καὶ κυρίοις ἀγνώμοσι περιπεπτωκόσι πολλὴν παρέχεται βοήθειαν. τοὺς γὰρ εἰς τοῦτο καταφυγόντας οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ δεσπόται βιαίως ἀπάγειν, καὶ μέχρι τούτου διαμένουσιν ἀσινεῖς, μέχρις ἂν ἐπὶ διωρισμένοις φιλανθρώποις πείσαντες οἱ κύριοι, καὶ δόντες διὰ τῶν ὅρκων τὰς περὶ τῶν ὁμολογιῶν πίστεις, ἀπαλλαγῶσι. καὶ οὐδεὶς ἱστόρηται τῶν δεδωκότων τοῖς οἰκέταις πίστιν ταύτην παραβάς. οὕτω γὰρ ἡ τῶν θεῶν δεισιδαιμονία τοὺς ὀμόσαντας πρὸς τοὺς δούλους πιστοὺς ποιεῖ. ἔστι δὲ καὶ τὸ τέμενος ἐν πεδίῳ θεοπρεπεῖ κείμενον, καὶ στοαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις καταλύσεσιν ἱκανῶς κεκοσμημένον. περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς ἡμῖν εἰρήσθω. πρὸς δὲ τὴν συνεχῆ τοῖς προειρημένοις διήγησιν ἐπάνιμεν. ὁ γὰρ Δουκέτιος τὴν παλικὴν κτίσας, καὶ περιλαβὼν αὐτὴν ἀξιολόγῳ τείχει, κατεκληρούχησε τὴν ὅμορον χώραν. συνέβη δὲ τὴν πόλιν ταύτην, διὰ τὴν τῆς χώρας ἀρετήν, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκητόρων, ταχεῖαν λαβεῖν αὔξησιν. οὐ πολὺν δὲ χρόνον εὐδαιμονήσασα κατεσκάφη, καὶ διέμεινεν ἀοίκητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἀναγράψομεν ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σικελίαν, ἐν τούτοις ἦν.

γρ. τεθρυλημένων

Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, μετὰ τὴν κατασκαφὴν τῆς συβάρεως ὑπὸ τῶν κροτωνιατῶν, ὕστερον ἔτεσιν ὀκτὼ πρὸς τοῖς πεντήκοντα, Θετταλὸς συναγαγὼν τοὺς ὑπολοίπους τῶν συβαριτῶν, ἐξ ἀρχῆς ᾤκισε τὴν σύβαριν, κειμένην ἀνὰ μέσον ποταμῶν δυοῖν, τοῦ τε συβάρεως καὶ κράθιος. ἀγαθὴν δ' ἔχοντες χώραν, ταχὺ ταῖς οὐσίαις ἐπηύξησαν· κατασχόντες δὲ τὴν πόλιν ἔτη ἕξ, ἐξέπεσον ἐκ τῆς συβάρεως. περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἀναγράψαι πειρασόμεθα κατὰ τὴν ἐχομένην βίβλον.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἀντιδότου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λούκιον Πόπλιον Ποσούμιον καὶ Μάρκον Ὡράτιον. ἐπὶ δὲ τούτων Δουκέτιος μὲν ὁ τῶν σικελῶν

ἔχων

ἔχων τὴν ἡγεμονίαν, αἴτνην μὲν κατελάβετο, τὸν ἡγούμενον αὐτῆς δολοφονήσας· εἰς δὲ τὴν ἀκραγαντίνων χώραν ἀναζεύξας μετὰ δυνάμεως, μότυον φρούριον ὑπὸ τῶν ἀκραγαντίνων ἐπολιόρκησε· τῶν δὲ ἀκραγαντίνων ἐπιβοηθησάντων, συνάψας μάχην καὶ προτερήσας, ἐξήλασεν ἀμφοτέρους ἐκ τῶν στρατοπέδων. καὶ τότε μὲν τοῦ χειμῶνος ἐνισταμένου, διεχωρίσθησαν εἰς τὰς οἰκείας. οἱ δὲ συρακούσιοι τὸν στρατηγὸν Βόλκωνα τῆς ἥττης αἴτιον ὄντα, καὶ δόξαντα λάθρα συμπεπρᾶχθαι τῷ Δουκετίῳ, καταδικάσαντες ὡς προδότην ἀπέκτειναν. τοῦ θέρους δὲ ἀρχομένου, στρατηγὸν ἕτερον κατέστησαν, ᾧ δύναμιν ἀξιόλογον δόντες, προσέταξαν καταπολεμῆσαι Δουκέτιον. οὗτος δὲ πορευθεὶς μετὰ τῆς δυνάμεως, κατέλαβε τὸν Δουκέτιον στρατοπεδεύοντα περὶ τὰς νομάς. γενομένης δὲ παρατάξεως μεγάλης, καὶ πολλῶν παρ' ἀμφοτέροις πιπτόντων, μόλις συρακούσιοι βιασάμενοι τοὺς σικελοὺς ἐτρέψαντο, καὶ κατὰ τὴν φυγὴν πολλοὺς ἀνῄρουν. τῶν δὲ διαφυγόντων οἱ πλείους μὲν εἰς τὰ φρούρια τῶν σικελῶν διεσώθησαν, ὀλίγοι δὲ μετὰ Δουκετίου τῶν αὐτῶν ἐλπίδων μετέχειν προείλοντο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις ἀκραγαντῖνοι τὸ μότυον φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν μετὰ Δουκετίου σικελῶν ἐξεπολιόρκησαν, καὶ τὴν δύναμιν ἀπαγαγόντες πρὸς τοὺς συρακουσίους νενικηκότας ἤδη, κοινῇ κατεστρατοπέδευσαν. Δουκέτιος δὲ διὰ τὴν ἧτταν τοῖς ὅλοις συντετριμμένος, καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτὸν τῶν μὲν καταλιπόντων, τῶν δ' ἐπιβουλευόντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἦλθεν ἀπόγνωσιν. τέλος δὲ θεωρῶν τοὺς ὑπολοίπους φίλους μέλλοντας αὐτῷ τὰς χεῖρας προσφέρειν, φθάσας αὐτοὺς καὶ νυκτὸς διαδράς, ἀφίππευσεν εἰς τὰς συρακούσας. ἔτι δὲ νυκτὸς οὔσης παρῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν συρακουσίων, καὶ καθίσας ἐπὶ τῶν βωμῶν, ἱκέτης ἐγένετο τῆς πόλεως, καὶ ἑαυτόν τε καὶ τὴν χώραν, ἧς ἦν κύριος, παρέδωκε τοῖς συρακουσίοις. τοῦ δὲ πλήθους διὰ τὸ παράδοξον συρρέοντος εἰς τὴν ἀγοράν, οἱ μὲν ἄρχοντες συνήγαγον ἐκκλησίαν, καὶ προέθηκαν βουλὴν περὶ τοῦ Δουκετίου τί χρὴ πράττειν. ἔνιοι μὲν οὖν τῶν δημηγορεῖν εἰωθότων συνεβούλευον κολάζειν ὡς πολέμιον, καὶ περὶ τῶν ἡμαρτημένων τὴν προσήκουσαν ἐπιθεῖναι τιμωρίαν· οἱ δὲ χαριέστατοι τῶν πρεσβυτέρων παριόντες ἀπεφαίνοντο σώζειν τὸν ἱκέτην, καὶ τὴν τύχην καὶ τὴν νέμεσιν τῶν θεῶν ἐντρέπεσθαι. δεῖ γὰρ σκοπεῖν οὐ τί παθεῖν ἄξιός ἐστι Δουκέτιος, ἀλλὰ τί πρέπει πρᾶξαι συρακουσίοις. ἀποκτεῖναι γὰρ τὸν πεπτωκότα τῇ τύχῃ, μὴ προσήκειν· σώζειν δ' ἅμα τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν καὶ τὸν ἱκέτην, ἄξιον εἶναι τῆς τοῦ δήμου μεγαλοψυχίας. ὁ δὲ δῆμος ὥσπερ τινὶ μιᾷ φωνῇ σώζειν ἅπαντες ἐβόων τὸν ἱκέτην. συρακούσιοι μὲν ἀπολύσαντες τῆς τιμωρίας τὸν Δουκέτιον ἱκέτην, ἐξέπεμψαν εἰς τὴν κόρινθον, καὶ ἐνταῦθα προστάξαντες καταβιοῦν, τὴν ἱκανὴν αὐτῷ χορηγίαν συναπέστειλαν. ἡμεῖς δὲ παρόντες ἐπὶ τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς ἀθηναίων στρατείας ἐπὶ κύπρον, Κίμωνος ἡγουμένου, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν, αὐτοῦ περιγράφομεν τήνδε τὴν βίβλον.

ὥσπερ τινὶ μιᾷ φωνῇ σώζειν πάντες ἐβόων

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ δυοκαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Περὶ τῆς ἀθηναίων στρατείας ἐπὶ κύπρον.
Περὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν μεγαρέων ἀπὸ ἀθηναίων.
Περὶ τῆς γενομένης μάχης περὶ κορώνειαν ἀθηναίοις καὶ βοιωτοῖς.
Περὶ τῆς ἀθηναίων στρατείας ἐπὶ τὴν εὔβοιαν.
Πόλεμος κατὰ τὴν σικελίαν συρακουσίοις πρὸς ἀκραγαντίνους.
Κτίσις κατὰ τὴν ἰταλίαν θουρίων, καὶ στάσις πρὸς ἀλλήλους.
Ὡς Χαρώνδας ὁ θούριος, νομοθέτης αἱρεθεὶς, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος ἐγένετο τῇ πατρίδι.
Ὡς Ζάλευκος νομοθετήσας ἐν λοκροῖς, μεγάλην δόξαν περιεποιήσατο.
Ὡς ἀθηναῖοι τοὺς ἑστιαιεῖς ἐκβαλόντες, ἰδίους οἰκήτορας ἐξέπεμψαν.
Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου θουρίοις πρὸς ταραντίνους.
Περὶ τῆς γενομένης στάσεως ἐν τῇ ῥώμῃ.
Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου σαμίοις πρὸς μιλησίους.
Ὡς συρακούσιοι στρατεύσαντες ἐπὶ πικηνοὺς τὴν πόλιν κατέσκαψαν.
Ὡς κατὰ τὴν ἑλλάδα συνέστη πόλεμος ὁ κληθεὶς κορινθιακός.
Ὡς κατὰ τὴν ἰταλίαν τὸ τῶν καμπανῶν ἔθνος συνέστη.
Ναυμαχία κορινθίων πρὸς κερκυραίους.
Ἀπόστασις ποτιδαίας καὶ χαλκιδέων ἀπὸ ἀθηναίων.
Περὶ τῆς γενομένης στρατείας ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς ποτιδαιάτας.
Περὶ τῆς γενομένης στάσεως ἐν τοῖς θουρίοις.
Ὡς Μέτων ὁ ἀθηναῖος πρῶτος ἐξέθηκε τὴν ἐννεακαιδεκαετηρίδα.
Ὡς τὴν ἐν ἰταλίᾳ ἡράκλειαν ταραντῖνοι ἔκτισαν.
Ὡς ἐπὶ τῆς ῥώμης Σπόριος Μάνλιος ἐπιθέμενος τυραννίδι ἀνῃρέθη. [margin: γρ. Μάλλιος]
Περὶ τοῦ πελοποννησιακοῦ κληθέντος πολέμου.
Περὶ τῆς γενομένης μάχης βοιωτοῖς πρὸς πλαταιεῖς.
Ὡς τῆς μεθώνης πολιορκουμένης ὑπὸ ἀθηναίων Βρασίδας ὁ σπαρτιάτης ἀριστεύσας ἐδοξάσθη.
Ὡς ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐπὶ λοκροὺς πόλιν θρόνιον ἐξεπόρθησαν.
Ὡς αἰγινῆται ὑπὸ ἀθηναίων ἀνασταθέντες τὰς καλουμένας θυρέας κατῴκησαν.
Ὡς λακεδαιμόνιοι στρατεύσαντες εἰς τὴν ἀττικὴν, τὰς κτήσεις κατέφθειραν.
Στρατεία ἀθηναίων δευτέρα ἐπὶ τοὺς ποτιδαιάτας.
Στρατεία λακεδαιμονίων εἰς ἀκαρνανίαν, καὶ ναυμαχία πρὸς ἀθηναίους.
Στρατεία Σιτάλκου μὲν εἰς μακεδονίαν, λακεδαιμονίων δὲ εἰς τὴν ἀττικήν.
Περὶ τῆς λεοντίνων πρεσβείας εἰς τὰς ἀθήνας, καὶ τῆς Γοργίου τοῦ πρεσβεύσαντος δεινότητος ἐν τοῖς λόγοις.
Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου λεοντίνοις πρὸς συρακουσίους.
Ἀπόστασις λεσβίων ἀπὸ ἀθηναίων, καὶ πλαταιῶν ἅλωσις καὶ κατασκαφὴ ὑπὸ λακεδαιμονίων.
Στάσις κερκυραίων πρὸς ἀλλήλους.
Ὡς ἀθηναῖοι λοιμικῇ νόσῳ περιπεσόντες πολλοὺς ἀπέβαλον τῶν πολιτῶν.
Ὡς λακεδαιμόνιοι ἡράκλειαν ἐν τῇ τραχῖνι πόλιν ἔκτισαν.
Ὡς ἀθηναῖοι πολλοὺς τῶν ἀμβρακιωτῶν ἀνελόντες, ἠρήμωσαν τὴν πόλιν.
Περὶ τῶν λακεδαιμονίων τῶν ἐν τῇ σφακτηρίᾳ νήσῳ αἰχμαλώτων γενομένων.

Περὶ τῆς Ποστουμίου εἰς τὸν υἱὸν γενομένης ἐπιτιμήσεως ἕνεκα τῆς λιποταξίας.
Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις περὶ τῶν μεγαρέων.
Πόλεμος λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις ὑπὲρ χαλκιδέων.
Μάχη κατὰ τὴν Βοιωτίαν ἀθηναίοις πρὸς Βοιωτούς.
Στρατεία ἀθηναίων πρὸς τοὺς ἐν τῇ λέσβῳ φυγάδας.
Εκπλωσις δηλίων ὑπὸ ἀθηναίων.
Αλωσις τορώνης καὶ κατασκαφὴ ὑπὸ ἀθηναίων.
Ως ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων ἰδίᾳ συνθεμένων συμμαχίαν, ἀπηλλοτριώθησαν αἱ λοιπαὶ πόλεις ἀπ' αὐτῶν.
Ως δήλιοι κατήχθησαν ὑπὸ ἀθηναίων εἰς τὴν πατρίδα.
Ως λακεδαιμόνιοι πρὸς μαντινεῖς καὶ ἀργείους ἐπολέμησαν.
Βυζαντίων καὶ καρχηδονίων στρατεία εἰς τὴν βιθυνίαν.
Περὶ τῶν αἰτιῶν δι' ἃς ἐπὶ συρακούσας ἐστράτευσαν ἀθηναῖοι.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς
βίβλος δωδεκάτη.

ΔΙΚΑΙΩΣ ἄν τις ἀπορήσειεν ἐπιστήσας τὸν νοῦν τῇ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀνωμαλίᾳ. οὔτε γὰρ τῶν νομιζομένων ἀγαθῶν οὐδὲν ὁλόκληρον εὑρίσκεται δεδομένον τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε τῶν κακῶν αὐτοτελὲς ἄνευ τινὸς εὐχρηστίας. τούτου δὲ τὰς ἀποδείξεις ἐξέσται λαμβάνειν, ἐπιστήσαντας τὴν διάνοιαν ταῖς προγεγενημέναις πράξεσι, καὶ μάλιστα ταῖς μεγίσταις. ἡ γὰρ Ξέρξου τοῦ περσῶν βασιλέως ἐπὶ τὴν ἑλλάδα στρατεία, διὰ τὸ μέγεθος τῶν δυνάμεων, τὸν μέγιστον φόβον ἐπέστησε τοῖς ἕλλησιν, ὡς ἂν ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ μελλόντων πολεμεῖν, καὶ προκατεδεδουλωμένων τῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ ἑλληνίδων πόλεων, πάντες ὑπέλαβον καὶ τὰς κατὰ τὴν ἑλλάδα τῆς ὁμοίας τύχης πειραθήσεσθαι. τοῦ δὲ πολέμου παρὰ τὴν προσδοκίαν τὸ τέλος λαβόντος παράδοξον, οὐ μόνον τῶν κινδύνων ἀπελύθησαν οἱ τὴν ἑλλάδα κατοικοῦντες, ἀλλὰ καὶ δόξαν μεγάλην κατεκτήσαντο· καὶ τοσαύτης εὐπορίας ἐπληρώθη πᾶσα πόλις ἑλληνίς, ὥστε πάντας θαυμάσαι τὴν εἰς τοὐναντίον μεταβολήν. ἀπὸ τούτων γὰρ τῶν χρόνων ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα πολλὴν ἐπίδοσιν ἔλαβεν ἡ ἑλλὰς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν. ἐν τούτοις γὰρ τοῖς χρόνοις αἵ τε τέχναι διὰ τὴν εὐπορίαν ηὐξήθησαν, καὶ τότε μέγιστοι μνημονεύονται τεχνῖται γεγονέναι· ὧν ἐστι Φειδίας ὁ ἀγαλματοποιός. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν παιδείαν ἐπὶ πολὺ προέβη, καὶ φιλοσοφία προετιμήθη καὶ ῥητορική, παρὰ πᾶσι μὲν ἕλλησι, μάλιστα δὲ ἀθηναίοις. φιλόσοφοι μὲν γὰρ οἱ περὶ τὸν Σωκράτην καὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην· ῥήτορες δὲ Περικλῆς καὶ Ἰσοκράτης, καὶ οἱ τούτου μαθηταί. ὁμοίως δὲ καὶ ἄνδρες ἐπὶ στρατηγίᾳ διαβεβοημένοι, Μιλτιάδης, Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης, Κίμων, Μυρωνίδης, ἕτεροι πλείονες, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. μάλιστα δὲ ἀθηναῖοι τῇ τε δόξῃ καὶ ἀνδρείᾳ προσχόντες, διωνομάσθησαν καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν οἰκουμένην. ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ τὴν

γρ. τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν

ἡγεμονίαν ηὔξησαν, ὥστε ἄνευ λακεδαιμονίων καὶ πελοποννησίων ἰδίᾳ μεγάλας δυνάμεις περσικὰς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καταγωνίσασθαι, καὶ τὴν περιβόητον περσῶν ἡγεμονίαν ἐπὶ τοσοῦτον ταπεινῶσαι, ὥστε ἀναγκάσαι πάσας τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν πόλεις ἐλευθερῶσαι κατὰ συνθήκας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβέστερον τὰ κατὰ μέρος ἀνεγράψαμεν ἐν δυσὶ βίβλοις, ταύτῃ τε καὶ τῇ πρὸ ταύτης. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὰς προκειμένας πράξεις τρεψόμεθα, προδιορισάμενοι τοὺς οἰκείους τῇ γραφῇ χρόνους. ἐν μὲν οὖν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ποιησάμενοι, διήλθομεν τὰς κοινὰς πράξεις ἐπὶ ἓν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς ἀθηναίων στρατείας ἐπὶ κύπρον, Κίμωνος ἡγουμένου. ἐν ταύτῃ δὲ ἀπὸ τῆς ἀθηναίων στρατείας ἐπὶ κύπρον ποιησάμενοι, διέξιμεν ἕως ἐπὶ τὸν ψηφισθέντα πόλεμον ὑπὸ ἀθηναίων πρὸς συρακουσίους.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ ἀθήνησιν Εὐθυδήμου ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Λεύκιον Κόιντιον Κικιννάτον καὶ Μάρκον Φάβιον Οὐιβουλανόν. ἐπὶ δὲ τούτων ἀθηναῖοι διαπεπολεμηκότες ὑπὲρ αἰγυπτίων πρὸς πέρσας, τὰς ναῦς ἁπάσας ἀπολωλεκότες ἐν τῇ λεγομένῃ προσωπίτιδι νήσῳ, βραχὺν χρόνον διαλιπόντες, ἔγνωσαν πάλιν πολεμεῖν τοῖς πέρσαις ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλλήνων. καταρτίσαντες δὲ στόλον διακοσίων τριήρων, καὶ στρατηγὸν ἑλόμενοι Κίμωνα τὸν Μιλτιάδου, προσέταξαν πλεῖν ἐπὶ κύπρον, καὶ διαπολεμεῖν τοῖς πέρσαις. ὁ δὲ Κίμων ἀναλαβὼν τὸν στόλον κεκοσμημένον ἀνδρῶν τε ἀρεταῖς καὶ χορηγίαις δαψιλέσιν, ἔπλευσεν εἰς τὴν κύπρον. κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς καιροὺς τῶν περσικῶν δυνάμεων ἐστρατήγουν, Ἀρτάβαζος μὲν τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, ἐν τῇ κύπρῳ διέτριβεν, ἔχων τριήρεις τριακοσίας. Μεγάβυζος δὲ περὶ τὴν κιλικίαν ἐστρατοπέδευε, πεζικὰς ἔχων δυνάμεις, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἦν τριάκοντα μυριάδων. ὁ δὲ Κίμων καταπλεύσας εἰς τὴν κύπρον, καὶ θαλαττοκρατῶν, κίτιον μὲν καὶ μαλὸν ἐξεπολιόρκησε, καὶ τοῖς κρατηθεῖσι φιλανθρώπως προσηνέχθη. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ κιλικίας καὶ φοινίκης προσφερομένων τριήρων τῇ νήσῳ, Κίμων ἐπαναχθεὶς καὶ πόλεμον συρράξας, πολλὰς μὲν τῶν νεῶν κατέδυσεν, ἑκατὸν δὲ σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσιν εἷλε, τὰς δὲ λοιπὰς μέχρι τῆς φοινίκης κατεδίωξεν. οἱ μὲν οὖν πέρσαι ταῖς ὑπολειφθείσαις ναυσὶ κατέφυγον εἰς τὴν γῆν, καθ' ὃν τόπον ἦν Μεγάβυζος ἐστρατοπεδευκὼς μετὰ τῆς περσικῆς δυνάμεως. οἱ δὲ ἀθηναῖοι προσπλεύσαντες, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκβιβάσαντες, συνῆψαν μάχην, καθ' ἣν Ἀναξικράτης μὲν ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν, λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, ἡρωϊκῶς κατέστρεψε τὸν βίον. οἱ δὲ ἄλλοι κρατήσαντες τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀνελόντες, ἐπανῆλθον εἰς τὰς ναῦς. μετὰ δὲ ταῦτα ἀθηναῖοι πάλιν ἔπλευσαν εἰς τὴν κύπρον. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου.

γρ. ἀπέπλευσαν

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Πεδιέως ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Μάρκιον Οὐαλέριον Λακτούκαν καὶ Σπόριον Οὐεργίνιον Τρίκοστον. ἐπὶ δὲ τούτων Κίμων ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς θαλαττοκρατῶν ἐχειροῦτο τὰς κατὰ τὴν κύπρον πόλεις. ἐν δὲ τῇ σαλαμῖνι περσικῆς φρουρᾶς οὔσης ἀξιολόγου, καὶ βελῶν καὶ ὅπλων παντοδαπῶν, ἔτι δὲ σίτου καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς γεμούσης τῆς πόλεως, ἔκρινε συμφέρειν ταύτην ἐκπολιορκῆσαι. οὕτω γὰρ ὑπελάμβανε μάλιστα τῆς τε κύπρου πάσης ῥᾳδίως κυριεύσειν, καὶ τοὺς πέρσας καταπλήξειν, βοηθεῖν μὲν τοῖς σαλαμινίοις μὴ δυναμένους, διὰ τὸ θαλαττοκρατεῖν τοὺς ἀθηναίους, ἐγκαταλιπόντας δὲ τοὺς συμμάχους καταφρονηθήσεσθαι. καθόλου δὲ τὸν ὅλον πόλεμον προκριθήσεσθαι, τῆς κύπρου πάσης βίᾳ χειρωθείσης.

ἑαυτὸν καὶ συνέβη γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι συνεστησάμενοι πολιορκίαν περὶ τὴν Σαλαμῖνα, καθ' ἡμέραν προσβολὰς ἐποιοῦντο· οἱ δ' ἐν τῇ πόλει στρατιῶται, ἔχοντες βέλη καὶ παρασκευήν, ῥᾳδίως ἀπὸ τῶν τειχῶν ἠμύνοντο τοὺς πολιορκοῦντας. Ἀρταξέρξης δ' ὁ βασιλεύς, πυθόμενος τὰ περὶ τὴν Κύπρον ἐλαττώματα, καὶ βουλευσάμενος μετὰ τῶν φίλων περὶ τοῦ πολέμου, ἔκρινε συμφέρειν εἰρήνην συνθέσθαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ἔγραψε τοίνυν τοῖς περὶ Κύπρον ἡγεμόσι καὶ σατράπαις, ἐφ' οἷς ἂν δύνωνται συλλύσασθαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. διόπερ οἱ περὶ τὸν Ἀρτάβαζον καὶ Μεγάβυζον ἔπεμψαν εἰς τὰς Ἀθήνας πρεσβευτὰς τοὺς διαλεξομένους περὶ συλλύσεως. ὑπακουσάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ πεμψάντων πρέσβεις αὐτοκράτορας, ὧν ἡγεῖτο Καλλίας ὁ Ἱππονίκου, ἐγένοντο συνθῆκαι περὶ τῆς εἰρήνης τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις πρὸς τοὺς Πέρσας, ὧν ἐστι τὰ κεφάλαια ταῦτα, αὐτονόμους εἶναι τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνίδας πόλεις ἁπάσας, τοὺς δὲ τῶν Περσῶν σατράπας μὴ καταβαίνειν ἐπὶ θάλατταν κατωτέρω τριῶν ἡμερῶν ὁδόν, μηδὲ ναῦν μακρὰν πλεῖν ἐντὸς Φάσιδος καὶ κυανέων. ταῦτα δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν στρατηγῶν ἐπιτελούντων, μὴ στρατεύειν Ἀθηναίους εἰς τὴν χώραν ἧς Ἀρταξέρξης βασιλεὺς ἄρχει. συντελεσθεισῶν δὲ τῶν σπονδῶν, Ἀθηναῖοι τὰς δυνάμεις ἀπήγαγον ἐκ τῆς Κύπρου, λαμπρὰν μὲν νίκην νενικηκότες, ἐπιφανεστάτας δὲ συνθήκας πεποιημένοι. συνέβη δὲ καὶ τὸν Κίμωνα περὶ τὴν Κύπρον διατρίβοντα νόσῳ τελευτῆσαι.

γρ' φασήλιδος

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Φιλίσκου Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Ῥωμήλιον Βατικανὸν καὶ Γάιον Οὐετούριον Κιχώριον, Ἠλεῖοι δ' ἤγαγον Ὀλυμπιάδα πέμπτην πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Κρίσων Ἱμεραῖος. ἐπὶ τούτων Μεγαρεῖς μὲν ἀπέστησαν ἀπὸ Ἀθηναίων, καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους διαπρεσβευσάμενοι, συμμαχίαν ἐποιήσαντο· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι παροξυνθέντες, ἐξέπεμψαν στρατιώτας εἰς τὴν τῶν Μεγαρέων χώραν, καὶ τὰς κτήσεις διαρπάσαντες, πολλῆς ὠφελείας κύριοι κατέστησαν· τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως βοηθούντων τῇ χώρᾳ, συνέστη μάχη, καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι νικήσαντες συνεδίωξαν τοὺς Μεγαρεῖς ἐντὸς τῶν τειχῶν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Τιμαρχίδου Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Σπόριον Ταρπέϊον καὶ Αὖλον Ἀστέριον Φοντίνιον. ἐπὶ δὲ τούτων Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐμβαλόντες, ἐπόρθησαν πολλὴν χώραν, καὶ τῶν φρουρίων τινὰ πολιορκήσαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τολμίδης δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς εἷλε Χαιρώνειαν. τῶν δὲ Βοιωτῶν συστραφέντων καὶ τοῖς περὶ τὸν Τολμίδην ἐνεδρευσάντων, ἐγένετο μάχη καρτερὰ περὶ τὴν Κορώνειαν, καθ' ἣν Τολμίδης μὲν μαχόμενος ἀνῃρέθη, τῶν δ' ἄλλων Ἀθηναίων οἱ μὲν κατεκόπησαν, οἱ δὲ ζῶντες ἐλήφθησαν. τηλικαύτης δὲ συμφορᾶς γενομένης τοῖς Ἀθηναίοις, ἠναγκάσθησαν ἀφεῖναι τὰς πόλεις ἁπάσας τὰς κατὰ τὴν Βοιωτίαν αὐτονόμους εἶναι, ἐὰν τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολάβωσιν.

γρ' Ταρπήιον

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Καλλιμάχου Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Σέξτον Κοΐντιον Τριγέμινον, ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν Ἑλλάδα τεταπεινωμένων τῶν Ἀθηναίων, διὰ τὴν ἐν Βοιωτίᾳ περὶ Χαιρώνειαν ἧτταν, ἀφίσταντο πολλαὶ τῶν πόλεων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, μάλιστα δὲ τῶν κατοικούντων τὴν Εὔβοιαν νεωτεριζόντων. Περικλῆς δ' αἱρεθεὶς στρατηγός, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Εὔβοιαν μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου, καὶ τὴν μὲν πόλιν τῶν Ἑστιαιέων ἑλὼν κατὰ κράτος, ἐξῴκισε τοὺς Ἑστιαιεῖς ἐκ τῆς πατρίδος, τὰς δ' ἄλλας καταπληξάμενος, ἠνάγκασε πάλιν πειθαρχεῖν Ἀθηναίοις. σπονδὰς δ' ἐποιήσατο τριακονταετεῖς, Καλλίου καὶ Χάρητος συνθεμένων, καὶ τὴν εἰρήνην βεβαιωσ-

γρ' Κοΐντον

στάντων. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν συρακουσίοις πρὸς ἀκραγαντίνους συνέστη πόλεμος διὰ τοιαύτας αἰτίας. συρακούσιοι καταπολεμήσαντες Δουκέτιον δυνάστην τῶν σικελῶν, καὶ γενόμενον ἱκέτην ἀπολύσαντες τῶν ἐγκλημάτων, ἀπέδειξαν αὐτῷ τὴν τῶν κορινθίων πόλιν οἰκητήριον. οὗτος δὲ ὀλίγον χρόνον μείνας ἐν τῇ κορίνθῳ, τὰς ὁμολογίας ἔλυσε, καὶ προσποιησάμενος χρησμὸν ὑπὸ τῶν θεῶν ἑαυτῷ δεδόσθαι, κτίσαι τὴν καλὴν ἀκτὴν ἐν σικελίᾳ, κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον μετὰ πολλῶν οἰκητόρων. συνεπελάβοντο δὲ καὶ τῶν σικελῶν τινές, ἐν οἷς ἦν καὶ Ἀρχωνίδης ὁ τῶν ἑρβιταίων δυναστεύων. οὗτος μὲν οὖν περὶ τὸν οἰκισμὸν τῆς καλῆς ἀκτῆς ἐγίνετο. ἀκραγαντῖνοι δὲ, ἅμα μὲν φθονοῦντες τοῖς συρακουσίοις, ἅμα δ᾽ ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς ὅτι Δουκέτιον ὄντα κοινὸν πολέμιον διέσωσαν ἄνευ τῆς ἀκραγαντίνων γνώμης, πόλεμον ἐξήνεγκαν τοῖς συρακουσίοις. διαιρουμένων δὲ τῶν σικελικῶν πόλεων, καὶ τῶν μὲν τοῖς ἀκραγαντίνοις, τῶν δὲ τοῖς συρακουσίοις συστρατευόντων, ἠθροίσθησαν παρ᾽ ἀμφοτέροις δυνάμεις ἀξιόλογοι. φιλοτιμίας δὲ μεγάλης γενομένης ταῖς πόλεσιν, ἀντεστρατοπέδευον ἀλλήλοις περὶ τὸν ἱμέραν ποταμόν, καὶ γενομένης παρατάξεως, ἐνίκησαν οἱ συρακούσιοι, καὶ τῶν ἀκραγαντίνων ἀνεῖλον ὑπὲρ τοὺς χιλίους. μετὰ δὲ τὴν μάχην, διαπρεσβευσαμένων περὶ συνθέσεως τῶν ἀκραγαντίνων, οἱ συρακούσιοι συνέθεντο τὴν εἰρήνην. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν συνέβη κτισθῆναι τὴν τῶν θουρίων πόλιν, δι᾽ αἰτίας τοιαύτας. ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἑλλήνων κτισάντων κατὰ τὴν ἰταλίαν πόλιν σύβαριν, συνέβη ταύτην λαβεῖν ταχεῖαν αὔξησιν διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας. κειμένης γὰρ ἀνὰ μέσον δυοῖν ποταμῶν, τοῦ τε κράθιος, καὶ τοῦ συβάριος (ἀφ᾽ οὗ ταύτης ἔτυχε τῆς προσηγορίας) οἱ κατοικισθέντες, νεμόμενοι πολλὴν καὶ καρποφόρον χώραν, μεγάλους ἐκτήσαντο πλούτους. πολλοῖς δὲ μεταδιδόντες τῆς πολιτείας, ἐπὶ τοσοῦτον προέβησαν, ὥστε δόξαι πολὺ προέχειν τῶν κατὰ τὴν ἰταλίαν οἰκούντων· πολυανθρωπίᾳ τε τοσοῦτον διήνεγκαν, ὥστε τὴν πόλιν ἔχειν πολιτῶν τριάκοντα μυριάδας. γενόμενος δὲ παρ᾽ αὐτοῖς δημαγωγὸς Τῆλις, καὶ κατηγορῶν τῶν μεγίστων ἀνδρῶν, ἔπεισε τοὺς συβαρίτας φυγαδεῦσαι τοὺς εὐπορωτάτους τῶν πολιτῶν πεντακοσίους, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν δημεῦσαι. τῶν δὲ φυγάδων παρελθόντων εἰς κρότωνα, καὶ καταφυγόντων ἐπὶ τοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν βωμούς, ὁ μὲν Τῆλυς ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς τοὺς κροτωνιάτας, οἷς ἦν προστεταγμένον, ἢ τοὺς φυγάδας ἐκδοῦναι, ἢ πόλεμον προσδέχεσθαι. συναχθείσης δὲ ἐκκλησίας, καὶ προτεθείσης βουλῆς πότερον χρὴ τοὺς ἱκέτας ἐκδοῦναι τοῖς συβαρίταις, ἢ πόλεμον ὑπομεῖναι πρὸς δυνατωτέρους· ἀπορουμένης τε τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου, τὸ μὲν πρῶτον ἔρρεπε ταῖς γνώμαις τὸ πλῆθος πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἱκετῶν, διὰ τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα Πυθαγόρου τοῦ φιλοσόφου συμβουλεύσαντος σώζειν τοὺς ἱκέτας, μετέπεσον τῆς γνώμης, καὶ τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς τῶν ἱκετῶν σωτηρίας ἀνείλοντο. στρατευσάντων δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοὺς τῶν συβαριτῶν τριάκοντα μυριάσιν, ἀντετάχθησαν οἱ κροτωνιᾶται δέκα μυριάσι, Μίλωνος τοῦ ἀθλητοῦ ἡγουμένου, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ σώματος ῥώμης πρώτου τρεψαμένου τοὺς καθ᾽ αὑτὸν τεταγμένους. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος ἑξάκις ὀλύμπια νενικηκώς, καὶ τὴν ἀλκὴν ἀκόλουθον ἔχων τῇ κατὰ τὸ σῶμα φύσει, λέγεται πρὸς τὴν μάχην ἀπαντῆσαι κατεστεφανωμένος μὲν τοῖς ὀλυμπικοῖς στεφάνοις, διεσκευασμένος δὲ εἰς Ἡρακλέους σκευὴν, λεοντῇ καὶ ῥοπάλῳ. αἴτιον δὲ γενόμενον τῆς νίκης θαυμασθῆναι παρὰ τοῖς πολίταις. τῶν δὲ κροτωνιατῶν διὰ τὴν ὀργὴν ζωγρεῖν μὲν μηδένα βουληθέντων, πάντας δὲ κατὰ τὴν φυγὴν τοὺς ὑποπεσόντας ἀποκτεινόντων, οἱ πλείους κατεκόπησαν·

ἢ διέθεντο

τὴν δὲ πόλιν διήρπασαν, καὶ παντελῶς ἔρημον ἐποίησαν. ὕστερον δὲ ἔτεσιν ὀκτὼ πρὸς τοῖς πεντήκοντα Θετταλοὶ συνῴκισαν, καὶ μετ' ὀλίγον ὑπὸ Κροτωνιατῶν ἐξέπεσον, πέντε ἔτεσιν ὕστερον τοῦ δευτέρου συνοικισμοῦ, κατὰ δὲ τοὺς ὑποκειμένους χρόνους. ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Καλλιμάχου συνῳκίσθη, καὶ μετὰ βραχὺ μετασταθεῖσα εἰς ἕτερον τόπον, προσηγορίας ἑτέρας ἔτυχε, κτιστῶν γενομένων Λάμπωνος καὶ Ξενοκρίτου, τοῦτον τὸν τρόπον. οἱ γὰρ τὸ δεύτερον ἐκπεσόντες ἐκ τῆς πατρίδος Συβαρῖται, πρέσβεις ἔπεμψαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους, ἀξιοῦντες συνεπιλαβέσθαι τῆς καθόδου, καὶ κοινωνῆσαι τῆς ἀποικίας. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν οὐ προσέσχον αὐτοῖς· Ἀθηναῖοι δὲ συμπράξειν ἐπαγγειλάμενοι, δέκα ναῦς πληρώσαντες, ἀπέστειλαν τοῖς Συβαρίταις, ὧν ἡγεῖτο Λάμπων τε καὶ Ξενόκριτος· ἐκήρυξαν δὲ κατὰ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις, κοινοποιούμενοι τὴν ἀποικίαν τῷ βουλομένῳ μετέχειν τῆς ἀποικίας. ὑπακουσάντων δὲ πολλῶν, καὶ λαβόντων χρησμὸν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτι δεῖ κτίσαι πόλιν αὐτοὺς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ὅπου μέλλουσιν οἰκεῖν μέτριον ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μάζαν ἔδοντες· κατέπλευσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ καταντήσαντες εἰς τὴν Σύβαριν, ἐζήτουν τόπον ὃν ὁ θεὸς ἦν προστεταχὼς κατοικεῖν. εὑρόντες δ' οὐκ ἄποθεν τῆς Συβάρεως κρήνην ὀνομαζομένην Θουρίαν, ἔχουσαν αὐλὸν χαλκοῦν, ὃν ἐκάλουν οἱ ἐγχώριοι μέδιμνον· νομίσαντες εἶναι τοῦτον τὸν τόπον τὸν δηλούμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, περιέβαλον τεῖχος, καὶ κτίσαντες πόλιν, ὠνόμασαν ἀπὸ τῆς κρήνης Θούριον. τὴν δὲ πόλιν διελόμενοι, κατὰ μὲν μῆκος, εἰς τέτταρας πλατείας, ὧν καλοῦσι τὴν μὲν μίαν, Ἡράκλειαν· τὴν δὲ, Ἀφροδισιάδα· τὴν δὲ, Ὀλυμπιάδα· τὴν δὲ, Διονυσιάδα· κατὰ δὲ τὸ πλάτος, διεῖλον εἰς τρεῖς πλατείας, ὧν ἡ μὲν ὠνομάσθη Ἡρῴα, ἡ δὲ Θουρία, ἡ δὲ Θουρῖνα. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν στενωπῶν πεπληρωμένων ταῖς οἰκίαις, ἡ πόλις ἐφαίνετο καλῶς κατεσκευάσθαι. ὀλίγον δὲ χρόνον ὁμονοήσαντες οἱ Θούριοι, στάσει μεγάλῃ περιέπεσον, οὐκ ἀλόγως. οἱ γὰρ προϋπάρχοντες Συβαρῖται τὰς μὲν ἀξιολογωτάτας ἀρχὰς ἑαυτοῖς προσένεμον, τὰς δ' εὐτελεῖς τοῖς ὕστερον προσγεγραμμένοις πολίταις· καὶ τὰς γυναῖκας ἐπιθύειν τοῖς θεοῖς ᾤοντο δεῖν πρώτας μὲν τὰς πολίτιδας, ὑστέρας δὲ τὰς μεταγενεστέρας· πρὸς δὲ τούτοις τὴν μὲν σύνεγγυς τῇ πόλει χώραν κατεκληρούχουν ἑαυτοῖς, τὴν δὲ πόρρω κειμένην τοῖς ἐπήλυσι. γενομένης δὲ διαφορᾶς διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, οἱ προσγραφέντες ὕστερον πολῖται πλείους καὶ κρείττονες σχεδὸν ὄντες, ἀπέκτειναν ἐγγὺς ἅπαντας τοὺς προϋπάρχοντας Συβαρίτας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοὶ κατῴκησαν. πολλῆς δ' οὔσης καὶ καλῆς χώρας, οἰκήτορας ἐκ τῆς Ἑλλάδος μεταπεμψάμενοι συχνούς, διενείμαντο τὴν πόλιν, καὶ τὴν χώραν ἐπ' ἴσης ἔνεμον. οἱ δὲ διαμένοντες, ταχὺ πλούτους μεγάλους ἐκτήσαντο, καὶ πρὸς τοὺς Κροτωνιάτας φιλίαν συνθέμενοι, καλῶς ἐπολιτεύοντο. συστησάμενοι δὲ πολίτευμα δημοκρατικὸν, διεῖλον τοὺς πολίτας εἰς δέκα φυλάς, καὶ τὰς προσηγορίας ἁπάσαις περιέθηκαν ἐκ τῶν ἐθνῶν, τρεῖς μὲν ἀπὸ τῶν ἐκ Πελοποννήσου συναχθέντων, ὀνομάσαντες Ἀρκάδα, καὶ Ἀχαΐδα, καὶ Ἠλείαν· τὰς ἴσας δ' ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ὁμοεθνῶν, Βοιωτίαν, Ἀμφικτυονίδα, Δωρίδα· τὰς δὲ λοιπὰς τέτταρας ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν, Ἰάδα, Ἀθηναΐδα, Εὐβοΐδα, Νησιῶτιν. εἵλοντο δὲ καὶ νομοθέτην τὸν ἄριστον τῶν ἐν παιδείᾳ θαυμαζομένων πολιτῶν Χαρώνδαν. οὗτος δ' ἐπισκεψάμενος τὰς ἁπάντων νομοθεσίας, ἐξελέξατο τὰ κράτιστα, καὶ κατέταξεν εἰς τοὺς νόμους· πολλὰ δὲ καὶ ἴδια ἐπινοησάμενος ἐξεῦρε, περὶ ὧν οὐκ ἀνοίκειόν ἐστιν ἐπιμνησθῆναι, πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀναγινωσκόντων.

γρ. κρείττονες ὄντες ἀπέκτειναν σχεδὸν ἅπαντας

γρ. ἠλίδα

Πρῶτον μὲν γὰρ τοῖς μητρυιὰν ἐπαγομένοις κατὰ τῶν ἰδίων τέκνων ἔθηκε πρόστιμον, τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τούτους τῇ πατρίδι· νομίζων τοὺς κακῶς περὶ τῶν ἰδίων τέκνων βουλευσαμένους, καὶ συμβούλους κακοὺς ἔσεσθαι τῇ πατρίδι. ἔφη γὰρ τοὺς μὲν πρότερον γήμαντας καὶ ἐπιτυχόντας, δεῖν εὐημεροῦντας καταπαύειν· τοὺς δὲ ἀποτυχόντας τῷ γάμῳ καὶ πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτάνοντας, ἄφρονας δεῖν ὑπολαμβάνεσθαι. Τοὺς δ᾽ ἐπὶ συκοφαντίᾳ καταγνωσθέντας προσέταξε περιπατεῖν ἐστεφανωμένους μυρίκῃ, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς πολίταις φαίνωνται τὸ πρωτεῖον τῆς πονηρίας περιπεποιημένοι· διὸ καί τινας ἐπὶ τούτῳ τῷ ἐγκλήματι καταδικασθέντας, τὸ μέγεθος τῆς ὕβρεως οὐκ ἐνεγκόντας, ἑκουσίως ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι· οὗ συντελεσθέντος, ἐφυγαδεύθη πᾶς ἐκ τῆς πόλεως ὁ συκοφαντεῖν εἰωθώς, καὶ τὸ πολίτευμα μακάριον εἶχε βίον, τῆς τοιαύτης κακίας ἀπηλλαγμένον. Ἔγραψε δὲ ὁ Χαρώνδας καὶ περὶ τῆς κακομιλίας νόμον ἐξηλλαγμένον, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθέταις παρεωραμένον. ὑπολαβὼν γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐνίοτε διὰ τὴν πρὸς τοὺς πονηροὺς φιλίαν καὶ συνήθειαν διαστρέφεσθαι τὰ ἤθη πρὸς κακίαν, καὶ τὴν φαυλότητα, καθάπερ λοιμικὴν νόσον, ἐπινέμεσθαι τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοσοποιεῖν τὰς ψυχὰς τῶν ἀρίστων (κατάντης γὰρ ἡ πρὸς τὸ χεῖρον ὁδός, ῥᾳδίαν ἔχουσα τὴν ὁδοιπορίαν· διὸ καὶ τῶν μετρίων πολλοὶ τοῖς ἤθεσιν ὑπούλοις ἡδοναῖς δελεασθέντες, εἰς ἐπιτηδεύσεις χειρίστας περιώκειλαν) ταύτην οὖν τὴν διαφθορὰν ἀναστεῖλαι βουλόμενος ὁ νομοθέτης, ἀπηγόρευσε τῇ τῶν πονηρῶν φιλίᾳ τε καὶ συνηθείᾳ χρῆσθαι, καὶ δίκας ἐποίησε κακομιλίας, καὶ προστίμοις μεγάλοις ἐπέγραψε τοὺς ἁμαρτάνειν μέλλοντας. Ἔγραψε δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἀπὸ τούτου κρείττονα, καὶ τοῖς παλαιοτέροις αὐτοῦ νομοθέταις ἠμελημένον. ἐνομοθέτησε γὰρ τῶν πολιτῶν τοὺς υἱεῖς ἅπαντας μανθάνειν γράμματα, χορηγούσης τῆς πόλεως τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις. ὑπέλαβε γὰρ τοὺς ἀπόρους τοῖς βίοις, ἰδίᾳ μὴ δυναμένους διδόναι μισθούς, ἀποστερηθήσεσθαι τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων. τὴν γὰρ γραμματικὴν παρὰ τὰς ἄλλας μαθήσεις προέκρινεν ὁ νομοθέτης καὶ μάλα προσηκόντως. διὰ γὰρ ταύτης τὰ πλεῖστα καὶ χρησιμώτατα τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιτελεῖσθαι, ψήφους, ἐπιστολάς, διαθήκας, νόμους, τἄλλα τὰ τὸν βίον μάλιστα ἐπανορθοῦντα. τίς γὰρ ἂν ἄξιον ἐγκώμιον διάθοιτο τῆς τῶν γραμμάτων μαθήσεως; διὰ γὰρ τούτων μόνων οἱ τετελευτηκότες τοῖς ζῶσι διαμνημονεύονται· οἱ δὲ μακρὰν τοῖς τόποις διεστῶτες, τοῖς πλεῖστον ἀπέχουσιν, ὡς πλησίον παρεστῶσι, διὰ τῶν γεγραμμένων ὁμιλοῦσι· ταῖς τε κατὰ πόλεμον συνθήκαις ἐν ἔθνεσιν ἢ βασιλεῦσι πρὸς διαμονὴν τῶν ὁμολογιῶν ἡ διὰ τῶν γραμμάτων ἀσφάλεια βεβαιοτάτην ἔχει πίστιν. καθόλου δὲ τὰς χαριεστάτας τῶν φρονίμων ἀνδρῶν ἀποφάσεις, καὶ θεῶν χρησμούς, ἔτι δὲ φιλοσοφίαν καὶ πᾶσαν παιδείαν μόνη τηρεῖ, καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις ἀεὶ παραδίδωσιν εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. διὸ καὶ τοῦ μὲν ζῆν τὴν φύσιν αἰτίαν ὑποληπτέον, τοῦ δὲ καλῶς ζῆν, τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων συγκειμένην παιδείαν. ὅθεν ὡς μεγάλων τινῶν ἀγαθῶν ἀποστερουμένους τοὺς ἀγραμμάτους, διωρθώσατο τῇ νομοθεσίᾳ ταύτῃ, καὶ δημοσίας ἐπιμελείας τε καὶ δαπάνης ἠξίωσε· καὶ τοσοῦτον ὑπερεβάλετο τοὺς πρότερον νομοθετήσαντας δημοσίῳ μισθῷ τοὺς νοσοῦντας τῶν ἰδιωτῶν ὑπὸ ἰατρῶν θεραπεύεσθαι, ὥσθ᾽ οἱ μὲν τὰ σώματα θεραπείας ἠξίωσαν, ὁ δὲ τὰς ψυχὰς τὰς ὑπ᾽ ἀπαιδευσίας ἐνοχλουμένας ἐθεράπευσε· κἀκείνων μὲν τῶν ἰατρῶν εὐχόμεθα μηδέποτε χρείαν ἔχειν· τοῖς δὲ τῆς παιδείας διδασκάλοις ἐπιθυμοῦμεν ἅπαντα τὸν χρόνον συνδιατρίβειν. ἀμφοτέρας δὲ τὰς προειρημένας πολλοὶ τῶν ποιητῶν δι᾽ ἐμμέτρου

γρ. ἀπέγραψε

ποιήματος μεμαρτυρήκασι· τὴν μὲν κακομιλίαν ἐν τοῖσδε, Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ, Οὔπω ποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. Τὸν δὲ περὶ τῆς μητρυιᾶς τεθέντα, ἐν τούτοις, Τὸν νομοθέτην φασὶ Χαρώνδαν ἔν τινι νομοθεσίᾳ τά τε ἄλλα καὶ ταῦτα λέγειν, Ὁ παισὶν αὑτοῦ μητρυιὰν ἐπεισάγων, Μήτ' εὐδοκιμείσθω, μήτε μετεχέτω λόγου Παρὰ τοῖς πολίταις, ὡς ἐπείσακτον κακὸν Κατὰ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων πεπορισμένος. Εἴτ' ἐπιτυχὼν γὰρ (φησὶ) γήμας τὸ πρότερον, Εὐημερῶν καταπαυσάτω· εἶτ' οὐκ ἐπιτυχὼν, Μανικὸν τὸ πεῖραν δευτέραν λαβεῖν πάλιν. ταῖς γὰρ ἀληθείαις ὁ δὶς ἐν τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἁμαρτάνων, ἄφρων ἂν δικαίως νομισθείη. καὶ Φιλήμονος τοῦ κωμῳδιογράφου γράφοντος τοὺς πολλάκις ναυτιλλομένους, καὶ εἰπόντος, νόμῳ τεθαύμακα, οὐκ εἰ πέπλευκεν, ἀλλ' εἰ δὶς πέπλευκε· τὸ παραπλήσιον ἄν τις ἀποφαίνοιτο, μὴ θαυμάζειν εἴ τις γεγάμηκεν, ἀλλ' εἰ δὶς γεγάμηκε. κρεῖττον γὰρ εἶναι δὶς ἑαυτὸν θαλάττῃ παραβαλεῖν, ἢ γυναικί. μέγισται γὰρ καὶ χαλεπώταται στάσεις ἐν ταῖς οἰκίαις γίνονται διὰ μητρυιὰς τέκνοις πρὸς πατέρας, καὶ διὰ ταῦτα πολλαὶ καὶ παράνομοι πράξεις ἐν τοῖς θεάτροις τραγῳδοῦνται. ὁ δ' οὖν Χαρώνδας καὶ ἕτερόν τινα νόμον ἀποδοχῆς ἀξιούμενον ἔγραψε, τὸν περὶ τῆς ὀρφανῶν φυλακῆς. οὗτος δ' ἐξ ἐπιπολῆς μὲν θεωρούμενος, οὐδὲν φαίνεται περιττὸν ἔχειν, οὐδ' ἀποδοχῆς ἄξιον· ἀναθεωρούμενος δὲ καὶ μετ' ἀκριβείας ἐξεταζόμενος, μεγάλην ἔχει σπουδὴν καὶ δόξαν. ἔγραψε γὰρ τῶν μὲν ὀρφανικῶν χρημάτων ἐπιτροπεύειν τοὺς ἀγχιστεῖς τοὺς ἀπὸ πατρὸς, τρέφεσθαι δὲ τοὺς ὀρφανοὺς παρὰ τοῖς συγγενέσι τοῖς ἀπὸ μητρός. αὐτόθεν μὲν οὖν ὁ νόμος οὐδὲν ὁρᾶται περιέχων σοφὸν ἢ περιττόν· ἐξεταζόμενος δὲ κατὰ βάθος, εὑρίσκεται δικαίως ὢν ἄξιος ἐπαίνου. ζητουμένης γὰρ τῆς αἰτίας δι' ἣν ἄλλοις μὲν τὴν οὐσίαν, ἑτέροις δὲ τὴν τῶν ὀρφανῶν τροφὴν ἐπίστευσεν, ἐκφαίνεταί τις ἐπίνοια τοῦ νομοθέτου περιττή. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς οὐ προσήκοντες τῇ κληρονομίᾳ τῶν ὀρφανῶν, οὐκ ἐπιβουλεύσουσιν· οἱ δ' ἀπὸ τοῦ πατρὸς οἰκεῖοι ἐπιβουλεῦσαι μὲν οὐ δύνανται, διὰ τὸ μὴ πιστεύεσθαι τοῦ σώματος, τῆς δ' οὐσίας εἰς ἐκείνους καθηκούσης, ἐὰν οἱ ὀρφανοὶ τελευτήσωσιν ἢ διὰ νόσον, ἢ τινα ἄλλην περίστασιν, ἀκριβέστερον οἰκονομήσουσι τὰ χρήματα, ὡς ἰδίας τὰς ἐκ τῆς τύχης ἐλπίδας ἔχοντες. Ἕτερον δὲ ἔθηκε νόμον κατὰ τῶν λιπόντων τὴν ἐν πολέμῳ τάξιν, ἢ τὸ σύνολον μὴ ἀναλαβόντων τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. τῶν γὰρ ἄλλων νομοθετῶν κατὰ τῶν τοιούτων τεταχότων θάνατον τὸ πρόστιμον, οὗτος προσέταξε τοὺς τοιούτους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐφ' ἡμέρας τρεῖς καθῆσθαι ἐν ἐσθῆσι γυναικείαις. ὁ δὲ νόμος οὗτος ἅμα μὲν φιλανθρωπότερός ἐστι τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις, ἅμα δὲ λεληθότως τῷ μεγέθει τῆς ἀτιμίας ἀποτρέπει τοὺς ὁμοίους τούτοις τῆς ἀνανδρίας. κρεῖττον γάρ ἐστιν ἀποθανεῖν, ἢ τοιαύτης ὕβρεως ἐν τῇ πατρίδι πειραθῆναι. ἅμα δὲ καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας οὐκ ἠφάνισεν, ἀλλὰ τῇ πόλει πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας ἐτήρησε, διορθωσομένους τῇ διὰ τῆς ὕβρεως κολάσει, καὶ σπεύσοντας ἑτέραις ἀνδραγαθίαις ἐξαλεῖψαι τὴν προγεγενημένην αἰσχύνην. Διὰ δὲ τῆς ἀποτομίας τῶν νόμων διέσωσε τοὺς νόμους ὁ νομοθέτης. προσέταξε γὰρ ἐκ παντὸς τρόπου πείθεσθαι τῷ νόμῳ, κἂν ᾖ παντελῶς κακῶς γεγραμμένος. διορθοῦν δὲ συνεχώρησε τὸν χρείαν ἔχοντα διορθώσεως. τὸ μὲν γὰρ ἡττᾶσθαι ὑπὸ νομοθέτου, καλὸν εἶναι ὑπελάμβανε, τὸ δὲ ὑπὸ ἰδιώτου, παντελῶς ἄτοπον, κἂν ἐπὶ τῷ συμφέροντι γίνηται. καὶ μάλιστα τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοὺς ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῶν παρανομηκότων προφάσεις καὶ διανοίας ἀντὶ τῶν ῥητῶν εἰσάγοντας, ἐκώλυσε ταῖς ἰδίαις εὑρεσιλογίαις καταλύειν τὴν τῶν

τῷ ἐπιβουλεῦσαι

νόμου ὑπεροχήν. διὸ καί τινας τῶν ἰδιωτικῶν κατηγορίας πεποιημένων πρὸς τοὺς δι-
καστὰς τοὺς δικάζοντας περὶ τῆς τῶν παρανενομηκότων τιμωρίας, εἰπεῖν, ὅτι σώζειν ἀναγ-
καῖον ἢ τὸν νόμον, ἢ τὸν ἄνδρα. Τὸ δὲ πάντων Χαρώνδαν φασὶ παραδοξότατον νενομο-
θετηκέναι περὶ τῆς διορθώσεως τῶν νόμων. ὁρῶντα γὰρ αὐτὸν ἐν ταῖς πλείσταις πό-
λεσι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιχειρούντων ἐπανορθοῦν τοὺς νόμους, λυμαινομένους μὲν
τὰς προϋπαρχούσας νομοθεσίας, εἰς στάσεις δὲ τὰ πλήθη προσαγομένους, ἴδιόν τι καὶ
παντελῶς ἐξηλλαγμένον ἐνομοθέτησε. προσέταξε γὰρ τὸν βουλόμενον διορθῶσαι
τινὰ νόμον, ὅταν ποιῆται τὴν περὶ τῆς διορθώσεως συμβουλίαν, τὸν ἑαυτοῦ τράχηλον
εἰς βρόχον ἐντιθέναι, καὶ μένειν ἄχρις ἂν ὅτου τὴν κρίσιν ὁ δῆμος περὶ τοῦ διορθουμέ-
νου νόμου ποιήσηται· κἂν μὲν ἡ ἐκκλησία προσδέξηται τὸν ὕστερον γραφόμενον, ἀ-
πολύεσθαι τὸν εἰσηγησάμενον· ἐὰν δὲ ἄκυρον ποιήσηται τὴν διόρθωσιν, παραχρῆμα
θνήσκειν ὑπὸ τοῦ βρόχου σφιγγόμενον. τοιαύτης δὲ κατὰ τὴν διόρθωσιν τῆς νομοθεσίας
οὔσης, καὶ τοῦ φόβου τοὺς νεωτέρους νομοθέτας κολάζοντος, οὐδεὶς ἐτόλμα περὶ νόμων
διορθώσεως φωνὴν προΐεσθαι. ἐν παντὶ δὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παρὰ τοῖς Θουρίοις
τρεῖς οἱ πάντες εἰσηγοῦνται διορθωθῆναι, διά τινας ἀναγκαίας περιστάσεις ἐπὶ τὴν
ὑπὲρ τῆς διορθώσεως συμβουλίαν παραγενέσθαι. Νόμου γὰρ ὄντος, ἐάν τις τι-
νὸς ὀφθαλμὸν ἐκκόψῃ, ἀντεκκόπτεσθαι τὸν ἐκείνου, ἑτερόφθαλμός τις ἐκκοπεὶς τὸν
ὀφθαλμόν, καὶ στερηθεὶς ὅλης τῆς ὁράσεως, τὸν μὲν ἀντεκκόψαι τὸν δράσαντα ἕνα ἔ-
λαττον ὑπέλαβε πρόστιμον ἐκτίσαι. τυφλώσαντα γὰρ ἕνα τῶν πολιτῶν, εἰ τὸν κατὰ
νόμον προσδόμενον ὁ πράξας ὑπομένοι, μὴ τετυχέναι τῆς ἴσης συμφορᾶς. δίκαιον
οὖν εἶναι τὸν ἑτερόφθαλμον τὴν ὅρασιν ἀφελόμενον, ἀμφοτέρους ἐκκόπτεσθαι τοὺς ὀφθαλ- γρ. ἐκκόψαι
μούς, εἰ μέλλει τὴν ἴσην ἀναδέχεσθαι τιμωρίαν. διὸ καὶ περιαλγῆ γινόμενον τὸν ἑτε-
ρόφθαλμον, ἀποτολμῆσαι λόγον ἐν ἐκκλησίᾳ διαθέσθαι περὶ τῆς ἰδίας συμφο-
ρᾶς, ἅμα μὲν τοῖς πολίταις ἀποδυρόμενον τὴν ἰδίαν ἀτυχίαν, ἅμα δὲ συμβου-
λεύοντα τοῖς πλήθεσι διορθώσασθαι τὸν νόμον. τέλος δὲ δόντα τὸν τράχηλον εἰς βρό-
χον, ἐπιτυχόντα τῇ συμβουλίᾳ, ἀκυρῶσαι μὲν τὸν ὑπάρχοντα νόμον, βεβαιῶσαι δὲ τὸν
διορθωθέντα, καὶ διὰ τοῦτο φυγεῖν τὸν τοῦ βρόχου θάνατον. Δεύτερος δὲ διωρθώ-
θη νόμος ὁ διδοὺς ἐξουσίαν τῇ γυναικὶ ἀπολύειν τὸν ἄνδρα, καὶ συνοικεῖν ᾧ ἂν βού-
ληται. τῶν γὰρ προβεβηκότων τῇ ἡλικίᾳ τις ἔχων γυναῖκα νεωτέραν, καὶ καταλει-
φθείς, συνεβούλευε τοῖς Θουρίοις διορθῶσαι τὸν νόμον, καὶ προσγράψαι, τὴν κατα-
λιποῦσαν ἄνδρα, συνοικεῖν ᾧ ἂν βούληται, μὴ νεωτέρῳ τοῦ προτέρου· ὁμοίως δὲ κἂν
ἀνὴρ ἐκβάλῃ γυναῖκα, μὴ γαμεῖν ἄλλην νεωτέραν ταύτης τῆς ἐκβληθείσης. ἐπι-
τυχὼν δ' ἐν τῇ συμβουλίᾳ, καὶ ἀκυρώσας τὸν πρότερον νόμον, διέφυγε μὲν τὸν
ἐκ τοῦ βρόχου κίνδυνον, τῆς δὲ γυναικὸς κωλυθείσης νεωτέρῳ συνοικῆσαι, πάλιν
ἔγημε τὸν ἀπολυθέντα. Τρίτος δὲ νόμος διωρθώθη ὁ περὶ τῶν ἐπικλήρων, ὁ καὶ
παρὰ Σόλωνι κείμενος. ἐκέλευε γὰρ τῇ ἐπικλήρῳ ἐπιδικάζεσθαι τὸν ἔγγιστα γέ-
νους, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπίκληρον ἐπιδικάζεσθαι τῷ ἀγχιστεῖ· ᾧ ἦν ἀνάγκη
συνοικεῖν, ἢ πεντακοσίας ἐκτίσαι δραχμὰς εἰς προικὸς λόγον τῇ πενιχρᾷ ἐπικλή-
ρῳ. ὀρφανὴ γάρ τις εὐγενὴς ἐπίκληρος, ἀπορουμένη παντελῶς κατὰ τὸν βίον, καὶ διὰ
τὴν πενίαν οὐ δυναμένη συνοικῆσαι, κατέφυγεν ἐπὶ τὸν δῆμον, καὶ μετὰ δακρύων
ἐκθεμένη τὴν ἑαυτῆς ἐρημίαν τε καὶ καταφρόνησιν, πρὸς δὲ τούτοις ὑπογραψα-
μένη τὴν διόρθωσιν τοῦ νόμου, ὥστε ἀντὶ τῆς ἐκτίσεως τῶν πεντακοσίων δραχμῶν,
γράψαι συνοικεῖν κατ' ἀνάγκην τὸν ἄγχιστα γένους τῇ ἐπιδικασθείσῃ ἐπικλήρῳ. τοῦ

διὰ δήμου διὰ τὸν ἔλεον ψηφισαμένου διορθῶσαι τὸν νόμον, ἡ μὲν ὀρφανὴ τὸν ἐκ τοῦ βάραθρου κίνδυνον ἐξέφυγεν, ὁ δ᾽ ἀγχιστεὺς πλούσιος ὢν, ἠναγκάσθη χωρὶς προικὸς πένητα γαμεῖν ἐπίκληρον αὐτὴν προικός. Λείπεται δ᾽ ἡμῖν εἰπεῖν ὑπὲρ τῆς τοῦ Χαρώνδου τελευτῆς, καθ᾽ ἣν ἴδιόν τι καὶ παράδοξον αὐτῷ συνέβη. ἐπὶ γὰρ τὴν χώραν ἐξιὼν μετὰ ξιφιδίου διὰ τοὺς λῃστάς, καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκκλησίας συνεστώσης καὶ ταραχῆς ἐν τοῖς πλήθεσι, προσέστη πολυπραγμονῶν τὰ κατὰ τὴν στάσιν. νενομοθετηκὼς δ᾽ ἦν μηδένα μεθ᾽ ὅπλου ἐκκλησιάζειν· καὶ ἐπιλαθόμενος ὅτι τὸ ξίφος περιέζωσται, παρέδωκεν ἐχθροῖς τισιν ἀφορμὴν κατηγορίας· ὧν ἑνὸς εἰπόντος, καταλέλυκας τὸν ἴδιον νόμον, μὰ Δί᾽, εἶπεν, ἀλλὰ κύριον ποιήσω· καὶ σπασάμενος τὸ ξιφίδιον, ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. ἔνιοι δὲ τῶν συγγραφέων τὴν πρᾶξιν ταύτην περιτεθείκασι Διοκλεῖ, τῷ Συρακοσίων νομοθέτῃ. ἡμεῖς δὲ ἀρκούντως τὰ περὶ Χαρώνδαν τὸν νομοθέτην διεληλυθότες, βραχέα βουλόμεθα καὶ περὶ Ζαλεύκου τοῦ νομοθέτου διελθεῖν, διά τε τὴν ὁμοίαν προαίρεσιν τοῦ βίου, καὶ τὸ γεγονέναι τοὺς ἄνδρας ἐν πόλεσιν ἐζηλωμέναις.

Ζάλευκος τοίνυν ἦν τὸ γένος ἐκ τῆς Ἰταλίας, Λοκρός, ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ κατὰ παιδείαν τεθαυμασμένος, μαθητὴς δὲ Πυθαγόρου τοῦ φιλοσόφου. οὗτος πολλῆς ἀποδοχῆς τυγχάνων ἐν τῇ πατρίδι, νομοθέτης ᾑρέθη, καὶ καταβαλόμενος ἐξ ἀρχῆς καινὴν νομοθεσίαν, ἤρξατο πρῶτον περὶ τῶν ἐπουρανίων θεῶν. εὐθὺς γὰρ ἐν τῷ προοιμίῳ
" τῆς ὅλης νομοθεσίας ἔφη δεῖν τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει, πάντων πρῶτον ὑπο-
" λαβεῖν καὶ πεπεῖσθαι θεοὺς εἶναι, καὶ ταῖς διανοίαις ἐπισκοποῦντας τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν
" διακόσμησιν καὶ τάξιν κρίνειν, οὐ τύχης οὐδ᾽ ἀνθρώπων εἶναι ταῦτα τὰ κατασκευά-
" σματα· σέβεσθαί τε τοὺς θεούς, ὡς πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν καὶ ἀγαθῶν αἰτίους
" ὄντας τοῖς ἀνθρώποις. ἔχειν δὲ καὶ τὴν ψυχὴν καθαρὰν πάσης κακίας, ὡς τῶν θεῶν
" οὐ χαιρόντων ταῖς τῶν πονηρῶν θυσίαις τε καὶ δαπάναις, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀγαθῶν
" ἀνδρῶν δικαίαις τε καὶ καλαῖς ἐπιτηδεύσεσι. διὰ δὲ τοῦ προοιμίου προκαλεσάμενος τοὺς πολίτας εἰς εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, ἐπέζευξε, προστάττων μηδένα τῶν πολιτῶν ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον ἔχειν, ἀλλ᾽ οὕτω τὴν ἔχθραν ἀναλαμβάνειν ὡς ἥξοντα πάλιν εἰς σύλλυσιν καὶ φιλίαν· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα, διαλαμβάνεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἀνήμερον καὶ ἄγριον τὴν ψυχήν. τοὺς δὲ ἄρχοντας παρεκελεύετο μὴ εἶναι αὐθάδεις μηδὲ ὑπερηφάνους, μηδὲ κρίνειν πρὸς ἔχθραν ἢ φιλίαν. Ἐν δὲ τοῖς κατὰ μέρος νομοθετήσας, πολλὰ παρ᾽ ἑαυτοῦ προσεξεῦρε μάλα σοφῶς καὶ περιττῶς. τῶν γὰρ ἄλλων ἁπάντων ἁμαρτανουσῶν γυναικῶν ἀργυρικὰς ζημίας τεταχότων, οὗτος φιλοτέχνῳ προστίμῳ τὰς ἀκολασίας αὐτῶν διωρθώσατο. ἔγραψε
" γὰρ οὕτω· γυναικὶ ἐλευθέρᾳ μὴ πλείω ἀκολουθεῖν μιᾶς θεραπαινίδος, ἐὰν μὴ με-
" θύῃ· μηδὲ ἐξιέναι νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως, εἰ μὴ μοιχευομένην· μηδὲ περιτίθεσθαι
" χρυσία, μηδὲ ἐσθῆτα περιπεφασμένην, ἐὰν μὴ ἑταίρα ᾖ. μηδὲ τὸν ἄνδρα φορεῖν δα-
" κτύλιον ὑπόχρυσον, μηδὲ ἱμάτιον ἰσομιλήσιον, ἐὰν μὴ ἑταιρεύηται, ἢ μοιχεύηται. διὸ καὶ ῥᾳδίως ταῖς τῶν προστίμων αἰσχραῖς ὑπεξαιρέσεσιν ἀπέστρεψε τῆς βλαβερᾶς τρυφῆς καὶ ἀκολασίας τῶν ἐπιτηδευμάτων. οὐδεὶς γὰρ ἐβούλετο, τὴν αἰσχρὰν κόλασιν ὁμολογήσας, καταγέλαστος ἐν τοῖς πολίταις εἶναι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν συμβολαίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸν βίον ἀμφισβητουμένων, καλῶς ἐνομοθέτησε, περὶ ὧν ἡμῖν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν, καὶ τῇ ὑποκειμένῃ ἱστορίᾳ ἀνοίκειον· διόπερ ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς προειρημένοις ἀναβιβάσομεν τὸν λόγον.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησι Λυσιμαχίδου Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Τίτον Μενήνιον καὶ Πόπλιον Σήστιον Καπιτωλῖνον· ἐπὶ δὲ τούτων διαφυγόντες τὸν ἐν τῇ στάσει κίνδυνον Συβαρῖται, περὶ τὸν Τράεντα ποταμὸν κατῴκησαν· καὶ χρόνον μέν τινα διέμειναν, ἔπειθ' ὑπὸ Βρεττίων ἐκβληθέντες ἀνῃρέθησαν. Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα Ἀθηναῖοι τὴν Εὔβοιαν ἀνακτησάμενοι, καὶ τοὺς Ἑστιαιεῖς ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλόντες, ἰδίαν ἀποικίαν εἰς αὐτὴν ἐξέπεμψαν, Περικλέους στρατηγοῦντος. χιλίους δὲ οἰκήτορας ἐκπέμψαντες, τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν κατεκληρούχησαν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Πραξιτέλους ὀλυμπιὰς μὲν ἤχθη τετάρτη πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Κρίσων Ἱμεραῖος· ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ δέκα ἄνδρες κατεστάθησαν νομογράφοι, Πόπλιος Κλώδιος Ῥηγιλλανός, Τίτος Μινούκιος, Σπόριος Οὐετούριος, Γάιος Ἰούλιος, Γάιος Σουλπίκιος, Πόπλιος Σήστιος, Ῥωμύλος, Σπόριος, Ποστούμιος, Καλβίνιος· οὗτοι τοὺς νόμους συνετέλεσαν. ἐπὶ δὲ τούτων Θούριοι μὲν διαπολεμοῦντες πρὸς Ταραντίνους, τὰς ἀλλήλων χώρας ἐπόρθουν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ πολλὰς μὲν μικρὰς μάχας καὶ ἀκροβολισμοὺς ἐποιήσαντο, ἀξιόλογον δὲ πρᾶξιν οὐδεμίαν συνετέλεσαν. Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Λυσανίου Ῥωμαῖοι πάλιν δέκα ἄνδρας νομοθέτας εἵλοντο, Ἄππιον Κλώδιον, Μάρκον Κορνήλιον, Λεύκιον Μινούκιον, Γάιον Σέργιον, Κόιντον, Πόπλιον, Μάνιον, Ῥαβολήιον, Σπόριον Οὐετούριον· οὗτοι δὲ τοὺς νόμους οὐκ ἠδυνήθησαν συντελέσαι. εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ἐρασθεὶς εὐγενοῦς παρθένου πενιχρᾶς, τὸ μὲν πρῶτον χρήμασι διαφθεῖραι τὴν κόρην ἐπεβάλετο· ὡς δ' οὐ προσεῖχεν ἐκείνη τούτῳ, ἐπαπέστειλε συκοφάντην ἐπ' αὐτήν, προστάξας ἄγειν εἰς δουλείαν. τοῦ δὲ συκοφάντου φήσαντος ἰδίαν αὐτοῦ εἶναι δούλην, καὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα καταστήσαντος δουλαγωγεῖν, προσαγαγὼν κατηγόρησεν ὡς δούλης. τοῦ δὲ διακούσαντος τὴν κατηγορίαν, καὶ τὴν κόρην ἐγχειρίσαντος, ἐπιλαβόμενος ὁ συκοφάντης ἀπήγαγεν ὡς ἰδίαν δούλην. ὁ δὲ πατὴρ τῆς παρθένου παρὼν καὶ δεινοπαθῶν, ὡς οὐδεὶς αὐτῷ προσεῖχε, παραπορευόμενος κατὰ τύχην παρὰ κρεωπώλιον, ἁρπάσας τὴν παρακειμένην ἐπὶ τῆς σανίδος κοπίδα, ταύτῃ πατάξας τὴν θυγατέρα ἀπέκτεινεν, ἵνα μὴ τῆς ὕβρεως λάβοι πεῖραν. αὐτὸς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκπηδήσας, ἀπῆλθε πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ ἐν τῷ λαγαδίῳ καλουμένῳ τότε ὑπάρχον. καταφυγὼν δὲ ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ μετὰ δακρύων τὴν κατ' αὐτὸν συμφορὰν ἀπαγγείλας, ἅπαντας εἰς ἔλεον ἤγαγε καὶ πολλὴν συμπάθειαν. πάντων δ' ἐπιβοηθεῖν τοῖς ἠτυχηκόσιν ὁρμησάντων, μετὰ τῶν ὅπλων νυκτὸς εἰς τὴν Ῥώμην εἰσέπεσον. οὗτοι μὲν οὖν κατελάβοντο λόφον τὸν ὀνομαζόμενον Αὐεντῖνον. ἅμα δ' ἡμέρᾳ γνωσθείσης τῆς τῶν στρατιωτῶν μισοπονηρίας, οἱ μὲν δέκα νομογράφοι βοηθοῦντες τῷ συνάρχοντι συνῆγον πολλοὺς τῶν νέων, ὡς διὰ τῶν ὅπλων κριθησόμενοι· μεγάλης δὲ πεσούσης φιλοτιμίας, οἱ χαριέστατοι τῶν πολιτῶν, προορώμενοι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, διεπρεσβεύσαντο πρὸς ἀμφοτέρους περὶ συλλύσεως, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐδέοντο λῆξαι τῆς στάσεως, καὶ μὴ περιβαλεῖν τὴν πατρίδα μεγάλαις συμφοραῖς. τέλος δὲ πεισθέντων ἁπάντων, ὁμολογίας ἔθεντο πρὸς ἀλλήλους, ὥστε δέκα αἱρεῖσθαι δημάρχους μεγίστας ἔχοντας ἐξουσίας τῶν κατὰ πόλιν ἀρχόντων, καὶ τούτους ὑπάρχειν οἱονεὶ φύλακας τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας. τῶν δὲ κατ' ἐνιαυτὸν γινομένων ὑπάτων τὸν μὲν ἕνα ἐκ τῶν πατρικίων αἱρεῖσθαι, καὶ τὸν ἕνα πάντως ἀπὸ τοῦ πλήθους καθίστασθαι, ἐξουσίας οὔσης τῷ δήμῳ καὶ ἀμφοτέρους τοὺς ὑπάτους ἐκ τοῦ πλήθους αἱρεῖσθαι. τοῦτο δ' ἔπραξαν, ταπεινῶσαι σπεύδοντες τὴν τῶν πατρικίων ὑπεροχήν.

οἱ γὰρ ἄνδρες οὗτοι διά τε τὴν εὐγένειαν καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐκ προγόνων αὐτοῖς παρακολουθούσης δόξης, ὥστε τινὲς κύριοι τῆς πόλεως ὑπῆρχον. ἐν δὲ ταῖς ὁμολογίαις προσέκειτο, τοὺς ἄρξασι δημάρχοις τὸν ἐνιαυτὸν αὐτίκα καθιστάναι πάλιν δημάρχους τοὺς ἴσους· ἢ τοῦτο μὴ πράξαντας, ζῶντας κατακαυθῆναι. ἐὰν δὲ οἱ δήμαρχοι μὴ συμφωνῶσι πρὸς ἀλλήλους, κύριον εἶναι τὸν ἀνὰ μέσον κείμενον μὴ κωλύεσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐν ῥώμῃ στάσιν τοιαύτης συλλύσεως τυχεῖν συνέβη.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Διφίλου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Κάϊον Ὁράτιον καὶ Λεύκιον Οὐαλέριον Τύρπινον· ἐπὶ δὲ τούτων ἐν τῇ ῥώμῃ τῆς νομοθεσίας διὰ τὴν στάσιν ἀσυντελέστου γενομένης, οἱ ὕπατοι συνετέλεσαν αὐτήν. τῶν γὰρ καλουμένων δώδεκα πινάκων οἱ μὲν δέκα συνετελέσθησαν, τοὺς δ' ὑπολειπομένους δύο ἀνέγραψαν οἱ ὕπατοι· καὶ τελεσθείσης τῆς ὑποκειμένης νομοθεσίας, ταύτην εἰς δώδεκα χαλκοῦς πίνακας χαράξαντες οἱ ὕπατοι, προσήλωσαν τοῖς πρὸ τοῦ βουλευτηρίου τότε κειμένοις ἐμβόλοις. ἡ δὲ γραφεῖσα νομοθεσία, βραχέως καὶ ἀπερίττως συγκειμένη, διέμεινε θαυμαζομένη μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν. Τούτων δὲ πραττομένων, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν ἐν ἡσυχίᾳ ὑπῆρχε, πάντων σχεδὸν εἰρήνην ἀγόντων. οἱ μὲν γὰρ πέρσαι διττὰς συνθήκας εἶχον πρὸς τοὺς ἕλληνας, τὰς μὲν πρὸς ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν, ἐν αἷς ἦσαν αἱ κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνίδες πόλεις αὐτόνομοι· πρὸς δὲ τοὺς λακεδαιμονίους ὕστερον ἐγράφησαν, ἐν αἷς τοὐναντίον ἦν γεγραμμένον, ὑπηκόους εἶναι τοῖς πέρσαις τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνίδας πόλεις. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἕλλησι πρὸς ἀλλήλους ὑπῆρχεν εἰρήνη, συντεθειμένων τῶν ἀθηναίων καὶ τῶν λακεδαιμονίων σπονδὰς τριακονταετεῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν σικελίαν εἰρηνικὴν εἶχε κατάστασιν, καρχηδονίων μὲν πεποιημένων συνθήκας πρὸς Γέλωνα, αὐτῶν δὲ τῶν κατὰ τὴν σικελίαν πόλεων ἑλληνίδων τὴν ἡγεμονίαν συρακουσίοις συγκεχωρηκότων, καὶ τῶν ἀκραγαντίνων μετὰ τὴν ἧτταν τὴν γενομένην περὶ τὸν ἱμέραν ποταμὸν, συλλελυμένων πρὸς τοὺς συρακοσίους. ἡσύχαζε δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἰταλίαν ἔθνη καὶ κελτικὴν, ἔτι δ' ἰβηρίαν καὶ τὴν ἄλλην σχεδὸν ἅπασαν οἰκουμένην. διόπερ πολεμικὴ μὲν καὶ ἀξία μνήμης πρᾶξις οὐδεμία συνετελέσθη κατὰ τούτους τοὺς χρόνους· εἰρήνη δὲ μία συνετελέσθη, καὶ πανηγύρεις καὶ ἀγῶνες, καὶ θεῶν θυσίαι, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀνήκοντα παρὰ πᾶσιν ἐπεπόλαζεν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Τιμοκλέους ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Λαρῖνον Ἑρμίνιον καὶ Τίτον Στερτίνιον Στρούκτωνα· ἐπὶ δὲ τούτων σάμιοι μὲν πρὸς μιλησίους περὶ εἰρήνης ἀμφισβητήσαντες, εἰς πόλεμον κατέστησαν· ὁρῶντες δὲ τοὺς ἀθηναίους ταῖς εὐνοίαις διαφέροντας πρὸς μιλησίους, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτῶν. οἱ δὲ Περικλέα προχειρισάμενοι στρατηγὸν, ἐξέπεμψαν ἐπὶ τοὺς σαμίους, ἔχοντα τριήρεις τεσσαράκοντα. οὗτος δὲ πλεύσας, ἐπί τε τὴν σάμον προσελθὼν, καὶ τῆς πόλεως ἐγκρατὴς γενόμενος, κατέστησε δημοκρατίαν ἐν αὐτῇ. πραξάμενος δὲ παρὰ τῶν σαμίων ὀγδοήκοντα τάλαντα, καὶ τοὺς ἴσους ὁμήρους παῖδας λαβὼν, τούτους μὲν παρέδωκε τοῖς λημνίοις· αὐτὸς δ' ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἅπαντα συντετελεκὼς, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἀθήνας. ἐν δὲ τῇ σάμῳ στάσεως γενομένης, καὶ τῶν μὲν αἱρουμένων τὴν δημοκρατίαν, τῶν δὲ βουλομένων τὴν ἀριστοκρατίαν εἶναι, ταραχὴ πολλὴ τὴν πόλιν ἐπεῖχε. τῶν δ' ἐναντιουμένων τῇ δημοκρατίᾳ διαβάντων εἰς τὴν ἀσίαν, καὶ πορευθέντων εἰς σάρδεις πρὸς Πισσούθνην τὸν τῶν περσῶν σατράπην περὶ βοηθείας, ὁ μὲν Πισσού-

θης ἔδωκεν αὐτοῖς στρατιώτας ἑπτακοσίους, ἐλπίζων τῆς σάμου διὰ τούτου κυριεύσειν. οἱ δὲ σάμιοι μετὰ τῶν δοθέντων αὐτοῖς στρατιωτῶν νυκτὸς πλεύσαντες εἰς τὴν σάμον, ἔλαθόν τε τὴν πόλιν παρεισελθόντες, συνεργούντων τῶν πολιτῶν, ῥαδίως τ' ἐκράτησαν τῆς σάμου, καὶ τοὺς ἀντιπράττοντας αὐτοῖς ἐξέβαλον ἐκ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ὁμήρους ἐκκλέψαντες ἐκ τῆς λήμνου, καὶ τὰ κατὰ τὴν σάμον ἀσφαλισάμενοι, φανερῶς ἑαυτοὺς ἀπέδειξαν πολεμίους τοῖς ἀθηναίοις. οἱ δὲ πάλιν Περικλέα προχειρισάμενοι στρατηγὸν, ἐξέπεμψαν ἐπὶ τοὺς σαμίους μετὰ νεῶν ξ. μετὰ δὲ ταῦθ' ὁ μὲν Περικλῆς ναυμαχήσας πρὸς ἑβδομήκοντα τριήρεις, ἐνίκησε τοὺς σαμίους. μεταπεμψάμενος δὲ παρὰ χίων καὶ μιτυληναίων ναῦς κε, μετὰ τούτων ἐπολιόρκησε τὴν σάμον. μετὰ δέ τινας ἡμέρας Περικλῆς μὲν καταλιπὼν μέρος τῆς δυνάμεως ἐπὶ τῆς πολιορκίας, ἀνέζευξεν ἀπαντήσων ταῖς φοινίσσαις ναυσὶν, ἃς οἱ πέρσαι τοῖς σαμίοις ἦσαν ἀπεσταλκότες· οἱ δὲ σάμιοι, διὰ τὴν ἀνάζευξιν τοῦ Περικλέους, νομίζοντες ἔχειν καιρὸν ἐπιτήδειον εἰς ἐπίθεσιν ταῖς ἀπολελειμμέναις ναυσὶν, ἐπέπλευσαν εἰς αὐτὰς, καὶ νικήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ, φρονήματος ἐπληροῦντο. ὁ δὲ Περικλῆς ἀκούσας τὴν τῶν ἰδίων ἧτταν, εὐθὺς ὑπέστρεψε, καὶ στόλον ἀξιόλογον ἤθροισε, βουλόμενος εἰς τέλος συντρίψαι τὸν τῶν ἐναντίων στόλον. ταχὺ δ' ἀποστειλάντων ἀθηναίων μὲν ἑξήκοντα τριήρεις, χίων δὲ καὶ μιτυληναίων τριάκοντα, μεγάλην ἔχων δύναμιν, συνεστήσατο τὴν πολιορκίαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, συνεχεῖς ποιούμενος προσβολάς. κατεσκεύασε δὲ μηχανὰς πρῶτος τῶν πρὸ αὐτοῦ, τούς τε ὀνομαζομένους κριοὺς καὶ χελώνας, Αρτέμωνος τοῦ κλαζομενίου κατασκευάσαντος. ἐνεργῶς δὲ πολιορκήσας τὴν πόλιν, καὶ ταῖς μηχαναῖς καταβαλὼν τὰ τείχη, κύριος ἐγένετο τῆς σάμου· κολάσας δὲ τοὺς αἰτίους, ἐπράξατο τοὺς σαμίους τὰς εἰς τὴν πολιορκίαν γεγενημένας δαπάνας, τιμησάμενος αὐτὰς ταλάντων διακοσίων. παρείλετο δὲ καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν, καὶ τὰ τείχη κατέσκαψε, καὶ τὴν δημοκρατίαν καταστήσας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα. ἀθηναίοις δὲ καὶ λακεδαιμονίοις μέχρι τούτων τῶν χρόνων αἱ τριακονταετεῖς σπονδαὶ διέμειναν ἀσάλευτοι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Επ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Μυριχίδου ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον Ιούλιον καὶ Μάρκον Γεγάνιον· ἠλεῖοι δ' ἤγαγον ὀλυμπιάδα πέμπτην πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, ἐν ᾗ ἐνίκα Κρίσων ἱμεραῖος τὸ δεύτερον· ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν σικελίαν Δουκέτιος μὲν, ὁ γεγονὼς τῶν σικελικῶν πόλεων ἡγεμὼν, τὴν τῶν καλακτίνων πατρίδα κατέστησε, καὶ πολλοὺς εἰς αὐτὴν οἰκίζων οἰκήτορας, ἀντεποιήσατο μὲν τῆς τῶν σικελῶν ἡγεμονίας, μεσολαβηθεὶς δὲ νόσῳ τὸν βίον κατέστρεψε. συρακούσιοι δὲ πάσας τὰς τῶν σικελῶν πόλεις ὑπηκόους ποιησάμενοι, πλὴν τῆς ὀνομαζομένης τρινακίης, ἔγνωσαν ἐπὶ ταύτην στρατεύειν. σφόδρα γὰρ ὑπώπτευον τοὺς τρινακίους ἀντιλήψεσθαι τῆς τῶν ὁμοεθνῶν σικελῶν ἡγεμονίας. ἡ δὲ πόλις αὕτη πολλοὺς καὶ μεγάλους ἄνδρας εἶχεν, ἀεὶ τὸ πρωτεῖον ἐσχηκυῖα τῶν σικελικῶν πόλεων. ἦν γὰρ ἡγεμόνων ἡ πόλις αὕτη πλήρης, μέγα φρονούντων ἐπ' ἀνδρείᾳ. διὸ καὶ πάσας τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντες ἐκ τῶν συρακουσῶν καὶ τῶν συμμάχων πόλεων, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτήν. οἱ δὲ τρινάκιοι συμμάχων μὲν ἦσαν ἔρημοι, διὰ δὲ τὰς ἄλλας πόλεις αἳ ὑπήκουον συρακουσίοις, μέγαν ἀγῶνα συνεστήσαντο. ἐκθύμως γὰρ ἐγκαρτεροῦντες τοῖς δεινοῖς, καὶ πολλοὺς ἀνελόντες, ἡρωϊκῶς μαχόμενοι πάντες κατέστρεψαν τὸν βίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἱ πλείους ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ζῆν μετέστησαν, οὐχ ὑπομείναντες τὰς ἐκ τῆς ἁλώσεως ὕβρεις. οἱ δὲ συρακούσιοι τοὺς πρότερον ἀηττήτους γεγονότας νική-

γρ. ῥαδίως τ' αὐτῆς ἐκράτησαν, καὶ

σάντες ἐπὶ Φανεὰς, τὴν μὲν πόλιν ἐξανδραποδισάμενοι κατέσκαψαν, τῶν δὲ λαφύρων τὰ κράτιστα ἀπέστειλαν εἰς δελφοὺς χαριστήρια τῷ θεῷ.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Γλαυκίδου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Κόϊντον καὶ Ἀγρίππαν Φούριον. ἐπὶ δὲ τούτων συρακούσιοι, διὰ τὰς προειρημένας εὐημερίας, ἑκατὸν μὲν τριήρεις ἐναυπηγήσαντο, τὸν δὲ τῶν ἱππέων ἀριθμὸν ἐποίησαν διπλάσιον. ἐπεμελήθησαν δὲ καὶ τῆς πεζικῆς δυνάμεως, καὶ χρημάτων παρασκευὰς ἐποιοῦντο, φόρους ἁδροτέρους τοῖς ὑποτεταγμένοις σικελοῖς ἐπιτιθέντες. ταῦτα δ' ἔπραττον διανοούμενοι πᾶσαν σικελίαν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον κατακτήσασθαι. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν ἑλλάδα συνέβη τὸν κορινθιακὸν κληθέντα πόλεμον ἀρχὴν λαβεῖν, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας. ἐπιδάμνιοι κατοικοῦντες ἐπὶ τὸν ἀδρίαν, ἄποικοι δ' ὑπάρχοντες κερκυραίων καὶ κορινθίων, ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους. τῆς δ' ἐπικρατούσης μερίδος φυγαδευούσης πολλοὺς τῶν ἀντιπραττόντων, οἱ φυγάδες ἀθροισθέντες καὶ παραλαβόντες τοὺς ἰλλυριοὺς κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἐπίδαμνον. στρατευσαμένων δὲ τῶν βαρβάρων πολλῇ δυνάμει, καὶ τὴν μὲν χώραν κατασχόντων, τὴν δὲ πόλιν πολιορκούντων, οἱ μὲν ἐπιδάμνιοι καθ' ἑαυτοὺς οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι, πρέσβεις ἔπεμψαν εἰς κέρκυραν, ἀξιοῦντες τοὺς κερκυραίους συγγενεῖς ὄντας βοηθῆσαι· οὐ προσεχόντων δ' αὐτῶν ἐπρεσβεύσαντο πρὸς κορινθίους περὶ συμμαχίας, καὶ μόνην ἐκείνην ἐποιήσαντο μητρόπολιν· ἅμα δὲ καὶ συνοίκους ἠτοῦντο. οἱ δὲ κορίνθιοι τοὺς μὲν ἐπιδαμνίους ἐλεοῦντες, τοὺς δὲ κερκυραίους μισοῦντες, διὰ τὸ μόνους τῶν ἀποίκων μὴ πέμπειν τὰ κατειθισμένα ἱερεῖα τῇ μητροπόλει, ἔκριναν βοηθεῖν τοῖς ἐπιδαμνίοις. διόπερ ἀποίκους τε ἐξέπεμψαν εἰς τὴν ἐπίδαμνον, καὶ στρατιώτας ἱκανοὺς φρουρῆσαι τὴν πόλιν. ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ κερκυραῖοι παροξυνθέντες, ἀπέστειλαν πεντήκοντα τριήρεις, καὶ στρατηγὸν ἐπ' αὐτῶν. οὗτος δὲ προσπλεύσας τῇ πόλει, προσέταττε τοὺς μὲν φυγάδας καταδέχεσθαι· ἐπὶ δὲ τοὺς φρουροῦντας κορινθίους πρέσβεις ἀπέστειλαν, ἀξιοῦντες δικαστηρίῳ κριθῆναι περὶ τῆς ἀποικίας, καὶ μὴ πολέμῳ. τῶν δὲ κορινθίων οὐ προσεχόντων αὐτοῖς, συγκατέβησαν εἰς πόλεμον ἀμφότεροι, καὶ ναυτικὰς δυνάμεις ἀξιολόγους κατεσκεύαζον, καὶ συμμάχους προσελαμβάνοντο. ὁ μὲν οὖν κορινθιακὸς ὀνομασθεὶς πόλεμος συνέστη διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς οὐολούσκους διαπολεμοῦντες, τὸ μὲν πρῶτον ἀκροβολισμοὺς καὶ μικρὰς μάχας συνετέλουν, μετὰ δὲ ταῦτα παρατάξει μεγάλῃ νικήσαντες, τοὺς πλείους τῶν πολεμίων κατέκοψαν.

γρ. ᾔτουν.

γρ. φρουροὺς

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Θεοδώρου ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Μάρκον Γενύκιον καὶ Ἀγρίππαν Κούρτιον Χίλωνα. ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ μὲν τὴν ἰταλίαν τὸ ἔθνος τῶν καμπανῶν συνέστη, καὶ ταύτης ἔτυχε τῆς προσηγορίας ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τοῦ πλησίον κειμένου πεδίου. Κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν οἱ τοῦ κιμμερίου βοσπόρου βασιλεύσαντες, ὀνομασθέντες δὲ ἀρχαιανακτίδαι, ἦρξαν ἔτη δύο πρὸς τοῖς τετταράκοντα. διεδέξατο δὲ τὴν ἀρχὴν Σπάρτακος, καὶ ἦρξεν ἔτη ἑπτά. Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα κορίνθιοι πρὸς κερκυραίους διαπολεμοῦντες, καὶ παρασκευασάμενοι ναυτικὰς δυνάμεις, συνεστήσαντο ναυμαχίαν. οἱ μὲν οὖν κορίνθιοι ἔχοντες ναῦς ἑβδομήκοντα καλῶς ἐξηρτυμένας, ἐπέπλευσαν τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ κερκυραῖοι τριήρεσιν ὀγδοήκοντα ἀντιπαραταχθέντες, ἐνίκησαν τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ τὴν ἐπίδαμνον πολιορκήσαντες, τοὺς μὲν ἄλλους αἰχμαλώτους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ κορινθίους δήσαντες, εἰς φυλακὴν παρέδωκαν. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οἱ μὲν κορίνθιοι καταπλαγέντες κατέπλευσαν εἰς τὴν πελο-

πόννησον. οἱ δὲ κερκυραῖοι θαλαττοκρατοῦντες τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους θαλάττης, ἐπέπλεον τοῖς κορινθίων συμμάχοις, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθουν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσιαίου χρόνου διελθόντος ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Εὐθυμένης, ἐν ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι κατεστάθησαν τρεῖς, Αὖλος Σεμπρώνιος, Λεύκιος Ατίλιος, καὶ Τίτος Κόϊντος. ἐπὶ δὲ τούτων κορίνθιοι μὲν ἡττημένοι τῇ ναυμαχίᾳ, ναυπηγήσασθαι στόλον ἀξιολογώτερον ἔκριναν· διόπερ ὕλην πολλὴν παρασκευασάμενοι, καὶ ναυπηγοὺς ἐκ τῶν πόλεων μισθούμενοι, μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας κατεσκεύαζον τριήρεις καὶ ὅπλα καὶ βέλη παντοδαπά, καὶ καθόλου πάσας τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευὰς ἡτοίμαζον· καὶ τὰς μὲν ἐκ καταβολῆς τριήρεις ἐναυπήγουν, τὰς δὲ πεπονηκυίας ἐθεράπευον, ἄλλας δὲ παρὰ τῶν συμμάχων μετεπέμποντο. παραπλήσιοι καὶ τῶν κερκυραίων ποιούντων, καὶ ταῖς φιλοτιμίαις οὐκ ἀπολιμπανομένων, φανερὸς ἦν ὁ πόλεμος αὔξησιν μεγάλην ληψόμενος. Αμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ἀθηναῖοι συνῴκησαν ἀμφίπολιν, καὶ τῶν οἰκητόρων οὓς μὲν ἐκ τῶν πολιτῶν κατέλεξαν, οὓς δ' ἐκ τῶν σύνεγγυς φρουρίων. Επ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Ναυσιμάχου ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Τίτον Κόϊντον καὶ Μάρκον Γεγάνιον Μάκερνον· ἠλεῖοι δ' ἤγαγον ὀλυμπιάδα ἑκτὴν πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Θεόπομπος θετταλός. ἐπὶ δὲ τούτων κερκυραῖοι μὲν πυνθανόμενοι τῶν παρασκευαζομένων ἐπ' αὐτοὺς δυνάμεων τὸ πλῆθος, ἀπέστειλαν πρὸς ἀθηναίους πρέσβεις, ἀξιοῦντες αὐτοῖς βοηθῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ κορινθίων ποιησάντων, καὶ συναχθείσης ἐκκλησίας, διήκουσε τῶν πρέσβεων ὁ δῆμος, καὶ ἐψηφίσατο συμμαχεῖν κερκυραίοις· διὸ καὶ παραχρῆμα μὲν ἐξέπεμψαν τριήρεις κατηρτισμένας δέκα, μετὰ δὲ ταῦτα πλείους ἐπηγγείλαντο πέμψειν ἐὰν ᾖ χρεία. οἱ δὲ κορίνθιοι, τῆς τῶν ἀθηναίων συμμαχίας ἀποτυχόντες, ἐνενήκοντα μὲν αὐτοὶ τριήρεις ἐπλήρωσαν, παρὰ δὲ τῶν συμμάχων ἑξήκοντα προσελάβοντο. ἔχοντες οὖν ναῦς κατηρτισμένας ἑκατὸν πεντήκοντα, καὶ στρατηγοὺς ἑλόμενοι τοὺς χαριεστάτους, ἀνήχθησαν ἐπὶ τὴν κέρκυραν, κεκρικότες διὰ τάχους ναυμαχῆσαι. οἱ δὲ κερκυραῖοι πυνθανόμενοι τὸν τῶν πολεμίων στόλον μὴ μακρὰν ἀπέχειν, ἀντανήχθησαν τριήρεσιν ἑκατὸν εἴκοσι σὺν ταῖς τῶν ἀθηναίων. γενομένης δὲ ναυμαχίας ἰσχυρᾶς, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεκράτουν οἱ κορίνθιοι· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἀθηναίων ἐπιφανέντων ἄλλαις εἴκοσι ναυσίν, ἃς ἀπεστάλκεισαν ἐν τῇ δευτέρᾳ συμμαχίᾳ, συνέβη νικῆσαι τοὺς κερκυραίους. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντων τῶν κερκυραίων ἐπιπλευσάντων, οὐκ ἀνήχθησαν οἱ κορίνθιοι. Επ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Αντιλοχίδου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Φάβιον καὶ Ποστούμιον Αἰβούτιον Οὔλεκον· ἐπὶ δὲ τούτων, ἀθηναίων μὲν συνηγωνισμένων τοῖς κερκυραίοις, καὶ τῆς κατὰ τὴν ναυμαχίαν νίκης αἰτίων γενομένων, χαλεπῶς εἶχον πρὸς αὐτοὺς οἱ κορίνθιοι, διόπερ ἀμύνασθαι σπεύδοντες τοὺς ἀθηναίους, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτῶν πόλιν ποτίδαιαν, οὖσαν ἑαυτῶν ἄποικον. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ Περδίκκας ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεύς, ἀλλοτρίως διακείμενος πρὸς ἀθηναίους, ἔπεισε τοὺς χαλκιδεῖς ἀποστάντας ἀθηναίων, τὰς μὲν ἐπὶ θαλάττῃ πόλεις ἐκλιπεῖν, εἰς μίαν δὲ συνοικισθῆναι τὴν ὀνομαζομένην ὄλυνθον. οἱ δ' ἀθηναῖοι τὴν ἀπόστασιν τῶν ποτιδαιατῶν ἀκούσαντες, ἐξέπεμψαν τριάκοντα ναῦς, καὶ προσέταξαν τήν τε χώραν τῶν ἀφεστηκότων λεηλατῆσαι, καὶ τὴν πόλιν πορθῆσαι. οἱ δὲ πεμφθέντες, καταπλεύσαντες εἰς τὴν μακεδονίαν κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ δήμου, συνεστήσαντο πολιορκίαν τῆς ποτιδαίας. ἔνθα δὴ τῶν κορινθίων βοηθησάντων τοῖς πολιορκουμένοις, δισχιλίοις στρατιώταις, δισχιλίοις

καὶ

καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐξέπεμψε. γενομένης δὲ μάχης περὶ τὸν ἰσθμὸν τὸν πλη-
σίον τῆς Παλλήνης, καὶ τῶν Ἀθηναίων νικησάντων, καὶ πλείους τῶν τριακοσίων ἀ-
νελόντων, οἱ Ποτιδαιᾶται συνεκλείσθησαν εἰς πολιορκίαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττ-
ομένοις, ἔκτισαν οἱ Ἀθηναῖοι πόλιν ἐν τῇ Προποντίδι τὴν ὀνομαζομένην Λέτανον.
κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν οἱ Ῥωμαῖοι πέμψαντες ἀποίκους εἰς Ἄρδεα, τὴν χώραν κατε-
κληρούχησαν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Χάρητος Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Κόϊντον Φού-
ριον Φόσον καὶ Μάνιον Παπύριον Κράσσον· ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν Ἰταλίαν οἱ τοὺς Θουρίους
οἰκοῦντες, ἐκ πολλῶν πόλεων συνεστηκότες, ἐστασίαζον πρὸς ἀλλήλους τίνος πό-
λεως ἀποίκους δεῖ καλεῖσθαι τοὺς Θουρίους, καὶ τίνα κτίστην δίκαιον ὀνομάζεσθαι. οἵ τε
γὰρ Ἀθηναῖοι τῆς ἀποικίας ταύτης ἠμφισβήτουν, ἀποφαινόμενοι πλείστους οἰκήτορας (γρ. πλείους)
ἐξ Ἀθηνῶν ἐληλυθέναι, ἔτι δὲ κατὰ τὴν Πελοπόννησον πόλεις οὐκ ὀλίγας παρεσχηκέ-
ναι παρ' αὐτῶν εἰς τὴν κτίσιν τῶν Θουρίων, τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀποικίας ἑαυτοῖς ἔ-
φησαν δεῖν προσάπτεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν κεκοινωνηκότων τῆς
ἀποικίας, καὶ πολλὰς χρείας παρεσχημένων, πολὺς ἦν ὁ λόγος, ἑκάστου τῆς τιμῆς ταύ-
της σπεύδοντος ἐπιτυχεῖν. (γρ. τυχεῖν) τέλος δὲ τῶν Θουρίων πεμψάντων εἰς Δελφοὺς τοὺς ἐπερω-
τήσοντας τίνα χρὴ τῆς πόλεως οἰκιστὴν ἀγορεύειν, ὁ θεὸς ἔχρησεν αὐτὸν δεῖν κτίστην νομί-
ζεσθαι. τούτῳ τῷ τρόπῳ λυθείσης τῆς ἀμφισβητήσεως, τὸν Ἀπόλλω κτίστην τῶν Θου-
ρίων ἀπέδειξαν, καὶ τὸ πλῆθος τῆς στάσεως ἀπολυθὲν, εἰς τὴν προϋπάρχουσαν ὁμό-
νοιαν ἀποκατέστη. Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα Ἀρχίδαμος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασι-
λεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τεσσαρακονταδύο. τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἆ-
γις ἐβασίλευσεν ἔτη εἰκοσιεπτά.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀψεύδους Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Μενή-
νιον καὶ Πρόκλον Γεγάνιον Μακερῖνον· (γρ. Γεγάνιον) ἐπὶ δὲ τούτων Σπάρτακος μὲν ὁ Βοσπόρου
βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη δεκαεπτά· διεδέξατο δὲ τὴν ἀρχὴν Σέλευκος, καὶ
ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις Μέτων ὁ Παυσανίου μὲν υἱὸς, δεδο-
ξασμένος δὲ ἐν ἀστρολογίᾳ, ἐξέθηκε τὴν ὀνομαζομένην ἐννεακαιδεκαετηρίδα, τὴν
ἀρχὴν ποιησάμενος ἀπὸ μηνὸς ἐν Ἀθήναις Σκιροφοριῶνος τρισκαιδεκάτης. ἐν δὲ
τοῖς εἰρημένοις ἔτεσι τὰ ἄστρα τὴν ἀποκατάστασιν ποιεῖται, καθάπερ ἐνιαυτοῦ τινὸς
μεγάλου τὸν ἀνακυκλισμὸν λαμβάνει. διὸ καί τινες αὐτὸν Μέτωνος ἐνιαυτὸν ὀνομά-
ζουσι. δοκεῖ δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐν τῇ προρρήσει καὶ προγραφῇ ταύτῃ θαυμαστῶς ἐπι-
τετευχέναι. (γρ. τὴν ἐπισημασίαν) τὰ γὰρ ἄστρα τήν τε κίνησιν καὶ τὰς ἐπισημασίας ποιεῖται συμφώνως τῇ
γραφῇ. διὸ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων χρώμενοι τῇ ἐν-
νεακαιδεκαετηρίδι, οὐ διαψεύδονται τῆς ἀληθείας. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ταραντῖ-
νοι τοὺς τὴν Σίριν καλουμένην οἰκοῦντας μετοικίσαντες ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ ἰδίους
προσθέντες οἰκήτορας, ἔκτισαν πόλιν τὴν λεγομένην Ἡράκλειαν. (γρ. ὀνομαζομένην)

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Πυθοδώρου Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Τίτον Κοΐν-
τιον καὶ Νίτον Μενήνιον, Ἠλεῖοι δ' ἤγαγον ὀλυμπιάδα ἑβδόμην πρὸς ταῖς ὀγδοήκον-
τα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Σώφρων Ἀμπρακιώτης· ἐπὶ δὲ τούτων ἐν τῇ Ῥώμῃ Σπόριος
Μάνιος ἐπιθέμενος τυραννίδι ἀνῃρέθη. (γρ. ἐπιφανεῖ) Ἀθηναῖοι δὲ περὶ Ποτίδαιαν νενικηκότες πε-
ριφανεῖ μάχῃ, Καλλίου τοῦ στρατηγοῦ πεσόντος ἐν τῇ παρατάξει, στρατηγὸν ἕτερον ἐξέ-
πεμψαν Φορμίωνα. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὸ στρατόπεδον, καὶ προσκαθήμενος τῇ πόλει τῶν Πο-
τιδαιατῶν, συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιεῖτο. ἀμυνομένων δὲ τῶν ἔνδον εὐρώστως, ἐγίνετο

πολυχρόνιος πολιορκία. Θουκυδίδης δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὴν ἱστορίαν ἐνθένδε ἀρξάμενος, ἔγραψε τὸν γενόμενον πόλεμον Ἀθηναίοις πρὸς Λακεδαιμονίους, τὸν ὀνομασθέντα Πελοποννησιακόν. οὗτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος διέμεινεν ἐπὶ ἔτη εἰκοσιεπτά. ὁ δὲ Θουκυδίδης ἔτη δύο πρὸς τοῖς κ̄ γέγραφεν, ἐν βίβλοις η̄, ὡς δέ τινες διαιροῦσιν, θ̄.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησιν Εὐθυδήμου Ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων τρεῖς χιλιάρχους κατέστησαν, Μάνιον Αἰμιλιανόν, καὶ Μάμερκον Γάιον, καὶ Ἰούλιον Λεύκιον Κόιντιον. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις ἐνέστη πόλεμος ὁ κληθεὶς Πελοποννησιακός, μακρότατος τῶν ἱστορημένων ὧν ἴσμεν. ἀναγκαῖον δ᾽ ἐστὶ καὶ τῆς ὑποκειμένης ἱστορίας οἰκεῖον, τὸ προεκθέσθαι τὰς αἰτίας αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας ἀντεχόμενοι, τὰ ἐν Δήλῳ κοινῇ συνηγμένα χρήματα, τάλαντα σχεδὸν ὀκτακισχίλια, μετήνεγκαν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ παρέδωκαν φυλάττειν Περικλεῖ. οὗτος δ᾽ ἦν εὐγενείᾳ καὶ δόξῃ καὶ λόγου δεινότητι πολὺ προέχων τῶν πολιτῶν. μετὰ δέ τινα χρόνον ἀνηλωκὼς ἀπ᾽ αὐτῶν ἰδίᾳ πλῆθος ἱκανὸν χρημάτων, καὶ λόγον ἀπαιτούμενος, εἰς ἀρρωστίαν ἐνέπεσεν, οὐ δυνάμενος τῶν πεπιστευμένων ἀποδοῦναι τὸν ἀπολογισμόν. ἀδημονοῦντος δ᾽ αὐτοῦ περὶ τούτων, Ἀλκιβιάδης ὁ ἀδελφιδοῦς ὀρφανὸς ὤν, τρεφόμενος παρ᾽ αὐτῷ, παῖς ὢν τὴν ἡλικίαν, ἀφορμὴν αὐτῷ παρέσχετο τῆς περὶ τῶν χρημάτων ἀπολογίας. θεωρῶν γὰρ τὸν θεῖον λυπούμενον, ἐπηρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς λύπης. τοῦ δὲ Περικλέους εἰπόντος, ὅτι τὴν περὶ τῶν χρημάτων ἀπολογίαν αἰτούμενος, ζητῶ πῶς ἂν δυναίμην ἀποδοῦναι τὸν περὶ τούτων λόγον τοῖς πολίταις· ὁ Ἀλκιβιάδης ἔφησε δεῖν αὐτὸν μὴ πῶς ἀποδῷ τὸν λόγον, ἀλλὰ πῶς σκοπεῖν μὴ ἀποδῷ. διόπερ Περικλῆς ἀποδεξάμενος τὴν τοῦ παιδὸς ἀπόφασιν, ἐζήτει δι᾽ οὗ τρόπου τοὺς Ἀθηναίους δύναιτ᾽ ἂν ἐμβαλεῖν εἰς μέγαν πόλεμον. οὕτω γὰρ μάλιστα ὑπελάμβανε, διὰ τὴν ταραχὴν καὶ τοὺς τῆς πόλεως περισπασμοὺς καὶ φόβους, ἐκφεύξεσθαι τὸν ἀκριβῆ λόγον τῶν χρημάτων. πρὸς δὲ ταύτην τὴν ἀφορμὴν συνέβαινεν αὐτῷ καὶ τὸ αὐτόματον, διὰ τοιαύτας αἰτίας. τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα Φειδίας μὲν κατεσκεύαζε, Περικλῆς δὲ ὁ Ξανθίππου καθεσταμένος ἦν ἐπιμελητής. τῶν δὲ συνεργασαμένων τῷ Φειδίᾳ τινὲς διενεχθέντες ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Περικλέους, ἐκάθισαν ἐπὶ τὸν τῶν θεῶν βωμόν. διὰ δὲ τὸ παράδοξον δὲ προσκαλούμενοι, ἔφασαν ὅτι πολλὰ τῶν ἱερῶν χρημάτων ἔχοντα Φειδίαν δείξουσιν, ἐπισταμένου καὶ συνεργοῦντος τοῦ ἐπιμελητοῦ Περικλέους. διόπερ ἐκκλησίας συνελθούσης περὶ τούτων, οἱ μὲν ἐχθροὶ τοῦ Περικλέους ἔπεισαν τὸν δῆμον συλλαβεῖν τὸν Φειδίαν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Περικλέους κατηγόρουν ἱεροσυλίας· πρὸς δὲ τούτοις Ἀναξαγόραν τὸν σοφιστήν, διδάσκαλον ὄντα Περικλέους, ὡς ἀσεβοῦντα εἰς τοὺς θεοὺς ἐσυκοφάντουν· συνέπλεκον δ᾽ ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ διαβολαῖς τὸν Περικλέα, διὰ τὸν φθόνον, σπεύδοντες διαβαλεῖν τὴν τἀνδρὸς ὑπεροχήν τε καὶ δόξαν. ὁ δὲ Περικλῆς, εἰδὼς τὸν δῆμον ἐν μὲν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις θαυμάζοντα τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, διὰ τὰς κατεπειγούσας χρείας, κατὰ δὲ τὴν εἰρήνην τοὺς αὐτοὺς συκοφαντοῦντα, διὰ τὴν σχολὴν καὶ φθόνον, ἔκρινε συμφέρειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐμβαλεῖν εἰς μέγαν πόλεμον, ὅπως χρείαν ἔχουσα τῆς Περικλέους ἀρετῆς καὶ στρατηγίας, μὴ προσδέχηται τὰς κατ᾽ αὐτοῦ διαβολάς, μηδὲ ἔχῃ σχολὴν καὶ χρόνον ἐξετάζειν ἀκριβῶς τὸν περὶ τῶν χρημάτων λόγον. ὄντος δὲ ψηφίσματος παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, Μεγαρέας εἴργεσθαι τῆς τε ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων, οἱ Μεγαρεῖς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς Σπαρτιάτας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες τοῖς Μεγαρεῦσιν, ἀπέστειλαν πρέσβεις ἐκ τοῦ προφανεστάτου ἀπὸ τῆς τοῦ κοινοῦ συνεδρίου γνώμης,

προσπίπτοντες τοῖς ἀθηναίοις ἀνελεῖν τὸ κατὰ τῶν μεγαρέων ψήφισμα· μὴ πειθομένων δ' αὐτῶν, ἀπειλοῦντες πολεμήσειν αὐτοῖς μετὰ τῶν συμμάχων. συναχθείσης οὖν περὶ τούτων ἐκκλησίας, ὁ Περικλῆς, δεινότητι λόγου πολὺ διαφέρων ἁπάντων τῶν πολιτῶν, ἔπεισε τοὺς ἀθηναίους μὴ ἀναιρεῖν τὸ ψήφισμα, λέγων ἀρχὴν δουλείας εἶναι τὸ πείθεσθαι παρὰ τὸ συμφέρον τοῖς λακεδαιμονίων προστάγμασι. συνεβούλευεν οὖν τὰ ἀπὸ τῆς χώρας κατακομίζειν εἰς τὴν πόλιν, καὶ θαλαττοκρατοῦντας διαπολεμεῖν τοῖς σπαρτιάταις. περὶ δὲ τοῦ πολέμου πεφροντισμένως ἀπολογισάμενος, ἐξηριθμήσατο μὲν τὸ πλῆθος τῶν συμμάχων τῇ πόλει, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, πρὸς δὲ τούτοις τὸ πλῆθος τῶν μετακεκομισμένων ἐκ δήλου χρημάτων εἰς τὰς ἀθήνας, ἃ συνέβαινεν ἐκ τῶν φόρων ταῖς πόλεσι κοινῇ συντεθεῖσθαι. κοινῶν δ' ὄντων τῶν μυρίων ταλάντων, ἀπανήλωτο πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν προπυλαίων καὶ τὴν ποτιδαίας πολιορκίαν, τετρακισχίλια τάλαντα· καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκ τοῦ φόρου τῶν συμμάχων ἀνεφέρετο τάλαντα τετρακόσια ἑξήκοντα. χωρὶς δὲ τούτων ἥ τε πομπία σκεύη, καὶ τὰ μηδικὰ σκῦλα πεντακοσίων ἄξια ταλάντων ἀπεφήνατο· ἔν τε τοῖς ἱεροῖς ἀπεδείκνυεν, ἀναθημάτων τὸ πλῆθος, καὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἔχειν χρυσίου πεντήκοντα τάλαντα, ὡς περιαιρετῆς οὔσης τῆς περὶ τὸν κόσμον κατασκευῆς· καὶ ταῦτα ἀναγκαῖα, εἰ καταλάβοι χρεία, χρησαμένους παρὰ τὴν θεὸν πάλιν ἀποκαταστήσειν ἐν εἰρήνῃ. τούς τε τῶν πολιτῶν βίους, διὰ τὴν πολυχρόνιον εἰρήνην, πολλὴν ἐπίδοσιν εἰληφέναι πρὸς εὐδαιμονίαν. χωρὶς δὲ τῶν χρημάτων τούτων, στρατιώτας ἀπεδείκνυεν ὑπάρχειν τῇ πόλει χωρὶς συμμάχων, καὶ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις ὄντων, ὁπλίτας μὲν μυρίους καὶ διχιλίους, τοὺς δ' ἐν τοῖς φρουρίοις ὄντας καὶ τοὺς μετοίκους ὑπάρχειν πλείους τῶν μυρίων ἑπτακισχιλίων· τριήρεις τε τὰς πλεούσας τριακοσίας. τοὺς δὲ λακεδαιμονίους χρημάτων τε ἐνδεῖν ἀπεδείκνυε, καὶ ταῖς ναυτικαῖς δυνάμεσι πολὺ λείπεσθαι τῶν ἀθηναίων. ταῦτα διελθὼν, καὶ παρορμήσας τοὺς πολίτας εἰς τὸν πόλεμον, ἔπεισε τὸν δῆμον μὴ προσέχειν τοῖς λακεδαιμονίοις. ταῦτα δὲ ῥᾳδίως συνετέλεσε διὰ τὴν δεινότητα τοῦ λόγου, δι' ἣν αἰτίαν ὠνομάσθη ὀλύμπιος. μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἀριστοφάνης ὁ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητὴς, γεγονὼς κατὰ τὴν τοῦ Περικλέους ἡλικίαν, ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις,

" Ὦ πένητες καὶ γεωργοὶ τἀμά τις ξυνίε-
" τω ῥήματα· εἰ βούλεσθε ἀκοῦσαι τήνδ' ὅπως ἀπώλετο. πρῶτα μὲν γὰρ αὐ-
" τῆς ἦρξε Φειδίας πράξας κακῶς. εἶτα Περικλῆς φοβηθεὶς μὴ μετάσχῃ τῆς τύχης,
" ἐμβαλὼν σπινθῆρα μικρὸν μεγαρικοῦ ψηφίσματος, ἐξεφύσησε τοσοῦτον πόλεμον
" ὥστε τῷ καπνῷ πάντας ἕλληνας δακρῦσαι, τούς τ' ἐκεῖ τούς τ' ἐνθάδε.

καὶ πάλιν ἐν

" ἄλλοις Εὔπολις ὁ ποιητής, -Περικλέης οὐλύμπιος ἤστραπτ', ἐβρόντα, συνεκύκα
" τὴν ἑλλάδα. Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν. Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος
" τῶν ῥητόρων Τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις.

αἰτίαι μὲν οὖν τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου τοιαῦταί τινες ὑπῆρξαν, ὡς Ἔφορος ἀνέγραψε. Τῶν δ' ἡγουμένων πόλεων οὕτω τὸ πρῶτον εἰς πόλεμον ἐμπεσουσῶν, λακεδαιμόνιοι μὲν μετὰ τῶν πελοποννησίων συνεδρεύσαντες, ἐψηφίσαντο πολεμεῖν τοῖς ἀθηναίοις, καὶ πρὸς τὸν περσῶν βασιλέα πρεσβεύσαντες, παρεκάλουν συμμαχεῖν αὐτοῖς, καὶ τοὺς κατὰ τὴν σικελίαν καὶ ἰταλίαν συμμάχους διαπρεσβευσάμενοι διακοσίαις τριήρεσιν ἔπεισαν βοηθεῖν. αὐτοὶ δὲ μετὰ τῶν πελοποννησίων τὰς πεζικὰς δυνάμεις διατάξαντες, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἡτοιμασμένοι, πρῶτοι τοῦ πολέμου κατήρξαντο. κατὰ γὰρ τὴν βοιωτίαν ἡ τῶν πλαταιέων πόλις

αὐτόνομος ἦν, καὶ συμμαχίαν εἶχε πρὸς ἀθηναίους. ἐν ταύτῃ τῶν πολιτῶν τινὲς κατα-
λῦσαι τὴν αὐτονομίαν βουλόμενοι, διελέχθησαν τοῖς βοιωτοῖς, ἐπαγγελλόμενοι τὴν πό-
λιν ὑπὸ τὴν τῶν θηβαίων τάξειν συντέλειαν, καὶ παραδώσειν αὐτοῖς τὰς πλαταιάς, ἐὰν
αὐτοὶ στρατιώτας πέμψωσι τοὺς βοηθοῦντας. διὸ καὶ τῶν βοιωτῶν ἀποστειλάντων στρα-
τιώτας ἐπιλέκτους τριακοσίους νυκτός, οἱ προδόται τούτους παρεισαγαγόντες ἐντὸς τῶν τει-
χῶν, κυρίους τῆς πόλεως ἐποίησαν. οἱ δὲ πλαταιεῖς βουλόμενοι τὴν πρὸς ἀθηναίους
συμμαχίαν διαφυλάττειν, τὸ μὲν πρῶτον ὑπολαβόντες πανδημεὶ τοὺς θηβαίους
παρεῖναι, διεπρεσβεύσαντο πρὸς τοὺς κατειληφότας τὴν πόλιν, καὶ παρεκάλουν σύν-
θεσθαι σπονδάς· ὡς δ᾽ ἡ νὺξ παρῆλθε, κατανοήσαντες ὀλίγους ὄντας, συνεστράφησαν,
καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐκθύμως ἠγωνίζοντο. γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐν ταῖς ὁ-
δοῖς, τὸ μὲν πρῶτον οἱ θηβαῖοι διὰ τὰς ἀρετὰς προεῖχον, καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθιστα-
μένων ἀνῄρουν· τῶν δ᾽ οἰκετῶν καὶ τῶν παίδων ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βαλλόντων τὰς κερα-
μίδας, καὶ κατατιτρωσκόντων τοὺς θηβαίους, ἐτράπησαν· καί τινες μὲν αὐτῶν ἐκπεσόν-
τες ἐκ τῆς πόλεως διεσώθησαν, τινὲς δὲ εἰς οἰκίαν τινὰ καταφυγόντες, ἠναγκάσθησαν
παραδοῦναι σφᾶς αὐτούς. οἱ δὲ θηβαῖοι παρὰ τῶν ἐκ τῆς μάχης διασωθέντων πυθόμε-
νοι τὰ συμβεβηκότα, παραχρῆμα πανδημεὶ κατὰ σπουδὴν ὥρμησαν. διὰ δὲ τὸ παρά-
δοξον ἀνετοίμων ὄντων τῶν κατὰ τὴν χώραν, πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν, οὐκ ὀλίγοι δὲ ζῶν-
τες συνελήφθησαν· ἅπασα δ᾽ ἡ χώρα ταραχῆς καὶ διαρπαγῆς ἐγέμεν. οἱ δὲ πλα-
ταιεῖς διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς θηβαίους, ἠξίουν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν,
καὶ ἀπολαβεῖν τοὺς αἰχμαλώτους. διὸ καὶ τῆς συνθέσεως ταύτης γενομένης, οἱ μὲν
θηβαῖοι τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολαβόντες, καὶ τὴν λείαν ἀποδόντες, εἰς τὰς θήβας
ἀπηλλάγησαν. οἱ δὲ πλαταιεῖς πρὸς μὲν ἀθηναίους ἔπεμψαν πρέσβεις περὶ βοη-
θείας, αὐτοὶ δὲ τὰ πλεῖστα ἐκόμισαν εἰς τὴν πόλιν. οἱ δὲ ἀθηναῖοι πυθόμενοι τὰ περὶ
τὰς πλαταιάς, παραχρῆμα ἐξέπεμψαν τοὺς ἱκανοὺς στρατιώτας. οὗτοι δὲ κατὰ σπου-
δὴν παραγενόμενοι καὶ μὴ φθάσαντες τοὺς θηβαίους, τὰ λοιπὰ τῶν ἀπὸ τῆς χώρας κατε-
κόμισαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὸν ὄχλον συναθροίσαντες, ἐξαπέστειλαν
εἰς τὰς ἀθήνας. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, κρίναντες καταλελύσθαι τὰς σπονδὰς ὑπὸ
τῶν ἀθηναίων, δύναμιν ἀξιόλογον ἤθροισαν ἔκ τε τῆς λακεδαίμονος καὶ τῶν ἄλ-
λων πελοποννησίων. συνεμάχουν δὲ τότε λακεδαιμονίοις πελοποννήσιοι μὲν πάν-
τες πλὴν ἀργείων, οὗτοι δ᾽ ἡσυχίαν εἶχον· τῶν δ᾽ ἐκτὸς τῆς πελοποννήσου με-
γαρεῖς, ἀμβρακιῶται, λευκάδιοι, φωκεῖς, βοιωτοί, λοκροί, τῶν μὲν πρὸς εὔβοιαν
ἐστραμμένων οἱ πλείους, τῶν δ᾽ ἄλλων ἀμφιασεῖς. τοῖς δ᾽ ἀθηναίοις συνεμά-
χουν οἱ τὴν παράλιον τῆς ἀσίας οἰκοῦντες, κᾶρες, καὶ δωριεῖς, καὶ ἴωνες, καὶ ἑλλησ-
πόντιοι, καὶ νησιῶται πάντες, πλὴν τῶν ἐν μήλῳ καὶ θήρᾳ κατοικούντων· ὁμοίως
δὲ καὶ οἱ ἐπὶ θρᾴκην, πλὴν χαλκιδέων καὶ ποτιδαιατῶν. πρὸς δὲ τούτοις, μεσσήνιοι
μὲν οἱ τὴν ναύπακτον οἰκοῦντες, καὶ κερκυραῖοι· αἱ δ᾽ ἄλλαι πᾶσαι πεζοὺς στρα-
τιώτας ἐξέπεμπον. σύμμαχοι μὲν οὖν ἀμφοτέροις ὑπῆρχον οἱ προειρημένοι. λα-
κεδαιμόνιοι δὲ δύναμιν ἀξιόλογον προχειρισάμενοι, τὴν ἡγεμονίαν ἔδωκαν Αρ-
χιδάμῳ τῷ βασιλεῖ. οὗτος δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἀττικήν.
τοῖς δὲ φρουρίοις προσβολὰς ἐποιεῖτο, καὶ τῆς χώρας πολλὴν ἐδῄωσε. τῶν δὲ ἀθη- ἢ φρουρίων
ναίων παροξυνομένων διὰ τὴν τῆς χώρας καταδρομήν, καὶ βουλομένων παρατά-
ξασθαι τοῖς πολεμίοις, Περικλῆς στρατηγὸς ὤν, καὶ τὴν ὅλην ἡγεμονίαν ἔχων, πα-
ρεκάλει τοὺς νέους ἡσυχίαν ἔχειν, ἐπαγγελλόμενος ἄνευ κινδύνων ἐκβαλεῖν τοὺς

λακεδαιμονίοις ἐκ τῆς ἀττικῆς. πληρώσας οὖν ἑκατὸν τριήρεις, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον εἰς τὰς ναῦς ἐνθέμενος, καὶ στρατηγοὺς ἐπιστήσας Καρκῖνον καὶ ἑτέρους τινὰς, ἐξέπεμψεν εἰς τὴν πελοπόννησον. οὗτοι δὲ πολλὴν τῆς παραθαλαττίου χώρας πορθήσαντες, καί τινα τῶν φρουρίων ἑλόντες, κατεπλήξαντο τοὺς λακεδαιμονίους. διὸ καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀττικῆς δύναμιν ταχέως μεταπεμψάμενοι, πολλὴν ἀσφάλειαν τοῖς πελοποννησίοις παρείχοντο. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῆς ἀττικῆς ἐλευθερωθείσης, ὁ μὲν Περικλῆς ἀποδοχῆς ἐτύγχανε παρὰ τοῖς πολίταις, ὡς δυνάμενος στρατηγεῖν, καὶ τοῖς λακεδαιμονίοις διαπολεμεῖν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἀπολλοδώρου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Γεγάνιον καὶ Λούκιον Σέργιον· ἐπὶ δὲ τούτων ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς οὐ διέλιπε τὴν μὲν χώραν τῶν πελοποννησίων λεηλατῶν καὶ καταφθείρων, τά τε φρούρια πολιορκῶν. προσγενομένων δὲ αὐτῷ πεντήκοντα τριήρων ἐκ τῆς κερκύρας, πολὺ μᾶλλον ἐπόρθει τὴν πελοποννησίων χώραν, καὶ μάλιστα τῆς παραθαλαττίου τὴν καλουμένην ἀκτὴν ἐδῄου, καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐνεπύριζε. μετὰ δὲ ταῦτα πλεύσας ἐπὶ μεθώνην τῆς λακωνικῆς, τήν τε χώραν κατέσυρε, καὶ τῇ πόλει προσβολὰς ἐποιεῖτο. ἔνθα δὴ Βρασίδας ὁ σπαρτιάτης, νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν, ἀλκῇ δὲ καὶ ἀνδρίᾳ διαφέρων, ὁρῶν τὴν μεθώνην κινδυνεύουσαν ἐκ βίας ἁλῶναι, παραλαβών τινας τῶν σπαρτιατῶν, διὰ μέσου τῶν πολεμίων ἐσκεδασμένων ἐτόλμησε διεκπεράσαι, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν παρεισέπεσεν εἰς τὸ χωρίον. γινομένης δὲ πολιορκίας, καὶ τοῦ Βρασίδου λαμπρότατα κινδυνεύσαντος, ἀθηναῖοι μὲν οὐ δυνάμενοι τὸ χωρίον ἀνελεῖν, ἀπεχώρησαν πρὸς τὰς ναῦς. Βρασίδας δὲ διασεσωκὼς τὴν μεθώνην διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς καὶ ἀνδρίας, ἀποδοχῆς ἔτυχε παρὰ τοῖς σπαρτιάταις. διὰ δὲ τὴν ἀνδραγαθίαν ταύτην φρονηματισθεὶς, πολλάκις ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις παραβόλως ἀγωνιζόμενος, μεγάλην δόξαν ἀνδρίας ἀπηνέγκατο. ἀθηναῖοι δὲ περιπλεύσαντες τὴν ἠλείαν, τήν τε χώραν ἐπόρθουν καὶ φειὰν χωρίον ἠλείων ἐπολιόρκουν. ἐκβοηθησάντων δὲ τῶν ἠλείων, μάχῃ τε ἐνίκησαν, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες τῶν πολεμίων, εἷλον τὰς φειὰς κατὰ κράτος. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἠλείων πανδημεὶ παραταξαμένων, ἀπεχώρησαν εἰς τὰς ναῦς εἶτ' ἀποπλεύσαντες εἰς τὴν κεφαλληνίαν, καὶ τοὺς ταύτην κατοικοῦντας εἰς τὴν συμμαχίαν προσαγαγόμενοι, τὸν εἰς τὰς ἀθήνας πλοῦν ἐποιήσαντο. μετὰ δὲ ταῦτα ἀθηναῖοι στρατηγὸν προχειρισάμενοι Κλεόπομπον, ἐξαπέστειλαν μετὰ νεῶν τριάκοντα, προστάξαντες τήν τε εὔβοιαν παραφυλάττειν, καὶ λοκροῖς πολεμεῖν. ὁ δ' ἐκπλεύσας τήν τε παραθαλάττιον τῆς λοκρίδος ἐδῄωσε, καὶ πόλιν θρόνιον ἐξεπολιόρκησε. τοῖς δ' ἀντιταξαμένοις τῶν λοκρῶν συνάψας μάχην, ἐνίκησε περὶ πόλιν ἀλόπην. ἔπειτα τὴν προκειμένην τῆς λοκρίδος νῆσον ὀνομαζομένην ἀταλάντην, ἐπιτείχισμα τῆς λοκρίδος κατεσκεύασε, πολεμῶν πρὸς τοὺς ἐγχωρίους. ἀθηναῖοι δ' ἐγκαλοῦντες αἰγινήταις ὡς συνηργηκόσι λακεδαιμονίοις, ἀνέστησαν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως. ἐκ δὲ τῶν πολιτῶν οἰκήτορας ἐκπέμψαντες, κατεκληρούχησαν τήν τε αἴγιναν καὶ τὴν χώραν. λακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἐκπεπτωκόσιν αἰγινήταις ἔδωκαν οἰκεῖν τὰς καλουμένας θυραίας, διὰ τὸ καὶ τοὺς ἀθηναίους δεδωκέναι τοῖς ἐκ μεσσήνης ἐκβληθεῖσι κατοικεῖν ναύπακτον. ἀθηναῖοι δὲ Περικλέα μετὰ δυνάμεως ἐξέπεμψαν πολεμήσοντα τοῖς μεγαρεῦσιν. οὗτος δὲ πορθήσας τὴν χώραν, καὶ τὰς κτήσεις αὐτῶν λυμηνάμενος, μετὰ πολλῆς ὠφελείας ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἀθήνας. λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐνέβαλον εἰς τὴν ἀττικὴν τὸ δεύτερον. ἐπιπορθούμενοι δὲ τὴν χώραν ἐδενδροτόμουν, καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐνεπύριζον· καὶ πᾶσαν σχε-

γρ. ἀσεπωδί- εαν τῆς εἰς τὴν

γρ. θυραίας,

δὸν τὴν γῆν ἐλυμήναντο, πλὴν τῆς καλουμένης τετραπόλεως. ταύτης δ' ἀπέσχοντο διὰ τοὺς προγόνους αὐτῶν ἐνταῦθα κατῳκηκέναι, καὶ τὸν Εὐρυσθέα νενικηκέναι, τὴν ὁρμὴν ἐκ ταύτης ποιησαμένους. δίκαιον γὰρ ἡγοῦντο τοῖς εὐηργετηκόσι τοὺς προγόνους παρὰ τῶν ἐκγόνων τὰς προσηκούσας εὐεργεσίας ἀπολαμβάνειν. οἱ δ' ἀθηναῖοι παρατάξασθαι μὲν οὐκ ἐτόλμων, συνεχόμενοι δ' ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἐνέπεσον εἰς λοιμικὴν περίστασιν. πολλοῦ γὰρ πλήθους καὶ παντοδαποῦ συνερρυηκότος εἰς τὴν πόλιν, διὰ τὴν στενοχωρίαν εὐλόγως εἰς νόσους ἔπιπτον, ἕλκοντες ἀέρα διεφθαρμένον. διόπερ οὐ δυνάμενοι τοὺς πολεμίους ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας, πάλιν ναῦς πολλὰς ἐξέπεμπον εἰς πελοπόννησον, στρατηγὸν ἐπιστήσαντες Περικλέα. οὗτος δὲ πολλὴν χώραν τὴν τῆς παραθαλαττίας δῃώσας, καί τινας πόλεις πορθήσας, ἐποίησεν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς ἀττικῆς τοὺς λακεδαιμονίους. μετὰ δὲ ταῦθ' οἱ ἀθηναῖοι τῆς μὲν χώρας δενδροκοπημένης, τῆς δὲ νόσου πολλοὺς διαφθειρούσης, ἐν ἀθυμίᾳ καθειστήκεισαν, καὶ τὸν Περικλέα νομίζοντες αἴτιον αὐτοῖς γεγονέναι τοῦ πολέμου, δι' ὀργῆς εἶχον. διόπερ ἀποστήσαντες αὐτὸν τῆς στρατηγίας, καὶ μικράς τινας ἀφορμὰς ἐγκλημάτων λαβόντες, ἐζημίωσαν αὐτὸν ὀγδοήκοντα ταλάντοις. μετὰ δὲ ταῦτα πρεσβείας ἀποστείλαντες λακεδαιμονίοις, ἠξίουν καταλύσασθαι τὸν πόλεμον. ὡς δ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχεν, ἠναγκάζοντο πάλιν τὸν Περικλέα στρατηγὸν αἱρεῖσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἐπαμινώνδου ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον Παπύριον καὶ Αὖλον Κορνήλιον Μακερῖνον. ἐπὶ δὲ τούτων ἐν μὲν ταῖς ἀθήναις Περικλῆς ὁ στρατηγὸς ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ καὶ γένει καὶ πλούτῳ, πρὸς δὲ τούτοις δεινότητι λόγου καὶ στρατηγίᾳ πολὺ προέχων τῶν πολιτῶν. ὁ δὲ δῆμος φιλοτιμούμενος κατὰ κράτος ἑλεῖν τὴν ποτίδαιαν, ἐξαπέστειλεν Ἅγνωνα στρατηγὸν, ἔχοντα τὴν δύναμιν ἣν πρότερον εἶχε Περικλῆς. οὗτος δὲ μετὰ παντὸς τοῦ στόλου καταπλεύσας εἰς τὴν ποτίδαιαν, παρεσκευάσατο τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν. μηχανάς τε γὰρ παντοδαπὰς παρεσκευάσατο πολιορκητικάς, καὶ ὅπλων καὶ βελῶν πλῆθος, ἔτι δὲ σίτου δαψίλειαν ἱκανὴν πάσῃ τῇ δυνάμει. προσβολὰς δὲ ποιούμενος συνεχεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, διετέλεσε πολὺν χρόνον οὐ δυνάμενος ἑλεῖν τὴν πόλιν. οἱ μὲν γὰρ πολιορκούμενοι, διὰ τὸν ἐκ τῆς ἁλώσεως φόβον ἐρρωμένως ἠμύνοντο, καὶ ταῖς ὑπεροχαῖς τῶν τειχῶν πεποιθότες, ἐπλεονέκτουν τοὺς ἐκ λιμένος. ἡ δὲ νόσος τοὺς πολιορκοῦντας συνέχουσα πολλοὺς ἀνῄρει, καὶ τὸ στρατόπεδον ἀθυμία κατεῖχεν. ὁ δ' Ἅγνων εἰδὼς τοὺς ἀθηναίους δεδαπανηκότας εἰς τὴν πολιορκίαν πλείω τῶν χιλίων ταλάντων, καὶ χαλεπῶς διακειμένους πρὸς τοὺς ποτιδαιάτας, διὰ τὸ πρώτους ἀποστῆναι πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους, ἐφοβεῖτο λῦσαι τὴν πολιορκίαν. διόπερ ἠναγκάζετο διακαρτερεῖν καὶ τοὺς στρατιώτας ἀναγκάζειν παρὰ δύναμιν βίαν προσάγειν τῇ πόλει. ἐπεὶ δὲ τῶν πολιτῶν πολλοὶ διεφθείροντο κατὰ τὰς προσβολὰς καὶ κατὰ τὴν ἐκ τοῦ λοιμοῦ νόσον, ἀπολιπὼν μέρος τῆς δυνάμεως ἐπὶ τῆς πολιορκίας, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς ἀθήνας, ἀποβεβληκὼς τῶν στρατιωτῶν πλείους τῶν χιλίων. ἀπελθόντων δὲ τούτων, οἱ ποτιδαιᾶται, τοῦ τε σίτου παντελῶς ἐκλιπόντος καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἀθυμούντων, ἐπεκηρυκεύσαντο πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας περὶ διαλύσεως. ἀσμένως δὲ κἀκείνων προσδεξαμένων, διαλύσεις ἐποιήσαντο τοιαύτας, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἅπαντας τοὺς ποτιδαιάτας, ἄλλο μὲν μηθὲν λαβόντας, ἔχοντας δὲ τοὺς μὲν ἄνδρας ἱμάτιον ἕν, τὰς δὲ γυναῖκας δύο. γενομένων δὲ τούτων τῶν συνθηκῶν, οἱ μὲν ποτιδαιᾶται πάντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐξέλιπον τὴν πατρίδα κατὰ τὰς συνθήκας, καὶ παρελθόντες εἰς τοὺς ἐπὶ θρᾴκης χαλκιδεῖς, παρ' αὐτοῖς κατῴκησαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι τῶν πολιτῶν εἰς

χιλίους οἰκήτορας ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Ποτίδαιαν, καὶ τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν κατεκληρούχησαν. Ἀθηναῖοι δὲ Φορμίωνα στρατηγὸν προχειρισάμενοι, μετὰ εἴκοσι τριήρων ἐξαπέστειλαν. οὗτος δὲ περιπλεύσας τὴν Πελοπόννησον, εἰς Ναύπακτον κατῆρε, καὶ θαλαττοκρατῶν τοῦ Κρισαίου κόλπου, διεκώλυσε ταύτῃ πλεῖν τοὺς Λακεδαιμονίους. Λακεδαιμόνιοι δὲ δύναμιν ἀξιόλογον ἐξέπεμψαν μετὰ Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως· οὗτος δὲ παρελθὼν τῆς Βοιωτίας εἰς Πλαταιὰς ἐστράτευσε. μηνυόντων δὲ αὐτῶν δῃοῦν τὴν χώραν, καὶ παρακαλούντων τοὺς Πλαταιεῖς ἀποστῆναι τῶν Ἀθηναίων, ὡς οὐ προσεῖχον αὐτοῖς, ἐπόρθησε τὴν χώραν, καὶ τὰς κατὰ ταύτην κτήσεις ἐλυμήνατο. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν πόλιν περιτειχίσας, ἤλπιζε τῇ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων καταπονήσειν τοὺς Πλαταιεῖς. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ μηχανὰς προσάγοντες, καὶ διὰ τούτων σαλεύοντες τὰ τείχη, καὶ προσβολὰς ἀδιαλείπτως ποιούμενοι διετέλουν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲ διὰ τῶν προσβολῶν ἠδυνάσθησαν χειρώσασθαι τὴν πόλιν, ἀπολιπόντες τὴν ἱκανὴν φυλακὴν, ἐπανῆλθον εἰς Πελοπόννησον. Ἀθηναῖοι δὲ στρατηγοὺς καταστήσαντες Ξενοφῶντα καὶ Φανόμαχον, ἀπέστειλαν ἐπὶ Θρᾴκην μετὰ στρατιωτῶν χιλίων. οὗτοι δὲ παραγενηθέντες εἰς Πακτωλὸν τῆς Βοττικῆς, ἔτεμον τὴν χώραν, καὶ τὸν σῖτον ἐν χλόῃ διέφθειραν. προσβοηθησάντων δὲ τοῖς Βοττιαίοις Ὀλυνθίων, ἡττηθέντες ὑπὸ τούτων μάχῃ, ἀνῃρέθησαν δὲ τῶν Ἀθηναίων οἵ τε στρατηγοὶ καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ πλείους. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες ὑπὸ Ἀμβρακιωτῶν, ἐστράτευσαν εἰς Ἀκαρνανίαν. ἡγούμενος δὲ τούτων Κνῆμος εἶχε στρατιώτας πεζοὺς χιλίους, καὶ ναῦς ὀλίγας. προσλαβόμενος δὲ καὶ παρὰ τῶν συμμάχων στρατιώτας ἱκανοὺς, ἧκεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ κατεστρατοπέδευσε πλησίον πόλεως τῆς ὀνομαζομένης Στράτου. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες συστραφέντες, καὶ τοὺς πολεμίους ἐνεδρεύσαντες, πολλοὺς ἀπέκτειναν, καὶ συνηνάγκασαν τὸν Κνῆμον ἀπαγαγεῖν τὴν δύναμιν εἰς τοὺς ὀνομαζομένους Οἰνιάδας. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Φορμίων ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, ἔχων εἴκοσι τριήρεις, περιέτυχε ναυσὶ Λακεδαιμονίων ἑπτὰ πρὸς ταῖς τετταράκοντα. ναυμαχήσας δὲ πρὸς ταύτας, τήν τε στρατηγίδα ναῦν τῶν πολεμίων κατέδυσε, καὶ τῶν ἄλλων πολλὰς ἄπλους ἐποίησε, δώδεκα δὲ αὐτάνδρους εἷλε, τὰς δὲ λοιπὰς μέχρι τῆς γῆς κατεδίωξεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρ᾽ ἐλπίδας ἡττηθέντες, ταῖς ὑπολειφθείσαις ναυσὶν ἔφυγον εἰς Πάτρας τῆς Ἀχαΐας. αὕτη μὲν οὖν ναυμαχία συνέστη περὶ τὸ Ῥίον καλούμενον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τρόπαιον στήσαντες, καὶ τῷ Ποσειδῶνι περὶ τὸν ἰσθμὸν ναῦν καθιερώσαντες, ἀπέπλευσαν εἰς πόλιν συμμαχίδα Ναύπακτον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἑτέρας ναῦς ἐξέπεμψαν εἰς τὰς Πάτρας. αὗται δὲ προσλαβόμεναι τὰς ἐκ τῆς ναυμαχίας περιλελειμμένας τριήρεις, ἠθροίσθησαν εἰς τὸ Ῥίον. εἰς τὸν αὐτὸν δὲ τόπον καὶ τὸ πεζὸν στρατόπεδον τῶν Πελοποννησίων κατήντησε, καὶ πλησίον τοῦ στόλου κατεστρατοπέδευσε. Φορμίων δὲ τῇ προγεγενημένῃ νίκῃ φρονηματισθεὶς, ἐτόλμησεν ἐπιθέσθαι ταῖς πολεμίαις ναυσὶν οὔσαις πολλαπλασίαις· καί τινας αὐτῶν καταδύσας, καὶ τῶν ἰδίων ἀποβαλὼν, ἀμφίδοξον ἔσχε τὴν νίκην. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀθηναίων ἀποστειλάντων εἴκοσι τριήρεις, οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβηθέντες ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κόρινθον, οὐ τολμῶντες ναυμαχεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν. Ἐπ᾽ ἄρχοντος δὲ Ἀθήνησι Διοτίμου Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Γάιον Ἰούλιον καὶ Πρόκλον Οὐεργίνιον Τρίκοστον, ἤχθη δὲ Ὀλυμπιὰς ὀγδόη πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, καθ᾽ ἣν ἐνίκα στάδιον Σύμμαχος Μεσσήνιος ἀπὸ Σικελίας. ἐπὶ δὲ τούτων Κνῆμος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ναύαρχος ἐν τῇ Κο-

τῇ προκεχαμμένῃ

ρίθμῳ διαβιβῶν, ἔκρινε τὸν πειραιᾶ καταλαβέσθαι. ἐπυνθάνετο γὰρ μήτε ναῦς ἐν αὐτῷ καθειλκυσμένας ὑπάρχειν, μήτε στρατιώτας εἶναι τεταγμένους ἐπὶ τῆς φυλακῆς. καὶ γὰρ ἀθηναίοις ἀμελῶς ἔχειν περὶ τῆς τούτου φυλακῆς, διὰ τὸ μηδαμῶς ἐλπίζειν τολμῆσαι τινὰς καταλαβέσθαι τὸν τόπον. διόπερ ἐν τοῖς μεγάροις καθελκύσας τὰς νεωσολκημένας τετταράκοντα τριήρεις, νυκτὸς ἔπλευσεν εἰς τὴν σαλαμῖνα· προσπεσὼν δ' ἀπροσδοκήτως εἰς τὸ φρούριον τῆς σαλαμῖνος τὸ καλούμενον βουδόρειον, τρεῖς ναῦς ἀπέσπασε, καὶ τὴν ἄλλην σαλαμῖνα κατέδραμε. τῶν δὲ σαλαμινίων πυρσευσάντων τοῖς κατὰ τὴν ἀττικὴν, οἱ μὲν ἀθηναῖοι δόξαντες τὸν πειραιᾶ κατειλῆφθαι, ταχέως ἐβοήθουν μετὰ πολλῆς ταραχῆς. γνόντες δὲ τὸ γεγονὸς, ταχέως πληρώσαντες ναῦς ἱκανὰς, ἔπλεον εἰς τὴν σαλαμῖνα. οἱ δὲ πελοποννήσιοι τῆς ἐπιβολῆς διαψευσθέντες, ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς σαλαμῖνος εἰς τὴν οἰκείαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι, τῶν πολεμίων ἀποπεπλευκότων, τῆς μὲν σαλαμῖνος ἐπιμελεστέραν φυλακὴν ἐποιήσαντο, καὶ κατέλιπον φρουροὺς τοὺς ἱκανούς· τὸν δὲ πειραιᾶ κλείθροις καὶ φυλακαῖς ἱκαναῖς διαλαβόντες ὠχύρωσαν. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Σιτάλκης ὁ τῶν θρᾳκῶν βασιλεὺς παρειληφὼς μὲν βασιλείαν ὀλίγης χώρας, διὰ δὲ τὴν ἰδίαν ἀνδρίαν καὶ σύνεσιν ἐπὶ πολὺ τὴν δυναστείαν ηὔξησεν, ἐπιεικῶς μὲν ἄρχων τῶν ὑποτεταγμένων, ἀνδρεῖος δ' ὢν ἐν ταῖς μάχαις καὶ στρατηγικὸς, ἔτι δὲ τῶν προσόδων μεγάλην ποιούμενος ἐπιμέλειαν. τὸ δὲ τέλος ἐπὶ τοσοῦτον δυνάμεως προῆλθεν, ὥστε χώρας ἄρξαι πλείστης τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων κατὰ τὴν θρᾴκην. ἡ μὲν γὰρ παραθαλάττιος αὐτῆς, ἀπὸ τῆς ἀβδηριτῶν χώρας τὴν ἀρχὴν ἔχουσα, διέτεινε μέχρι τοῦ ἴστρου ποταμοῦ· ἀπὸ δὲ θαλάττης εἰς τὸ μεσόγειον πορευομένῳ τοσοῦτον εἶχε διάστημα, ὥστε πεζῷ εὐζώνῳ ὁδοιπορῆσαι ἡμέρας τρεισκαίδεκα. τηλικαύτης δὲ χώρας βασιλεύων, ἐλάμβανε προσόδους καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν πλείω χιλίων ταλάντων. κατὰ δὲ τοὺς ὑποκειμένους χρόνους ἔχων πόλεμον, ἤθροισεν ἐκ τῆς θρᾴκης στρατιώτας, πεζοὺς μὲν πλείους τῶν δυοκαίδεκα μυριάδων, ἱππεῖς δὲ πεντακισμυρίους. ἀναγκαῖον δὲ ἐστὶ τοῦ πολέμου τούτου προεκθέσθαι τὰς αἰτίας, ἵνα σαφὴς ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ὑπάρξῃ τοῖς ἀναγινώσκουσι. Σιτάλκης τοίνυν πρὸς ἀθηναίους φιλίαν συνθέμενος, ὡμολόγησεν αὐτοῖς συμμαχήσειν τὸν ἐπὶ θρᾴκης πόλεμον. διόπερ βουλόμενος τοὺς χαλκιδεῖς σὺν τοῖς ἀθηναίοις καταπολεμῆσαι, παρεσκευάζετο δύναμιν ἀξιόλογον, ἅμα δὲ καὶ πρὸς Περδίκκαν τὸν βασιλέα τῶν μακεδόνων ἀλλοτρίως διακείμενος, ἔκρινε κατάγειν ἐπὶ τὴν μακεδονικὴν βασιλείαν Ἀμύνταν τὸν Φιλίππου. δι' ἀμφοτέρας οὖν τὰς προειρημένας αἰτίας ἦν ἀναγκαῖον αὐτῷ συστήσασθαι δύναμιν ἀξιόλογον. ὡς δ' αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν στρατείαν εὐτρεπῆ κατεσκεύαστο, προήγαγε τὴν δύναμιν ἅπασαν, καὶ διελθὼν τὴν θρᾴκην, ἐνέβαλεν εἰς τὴν μακεδονίαν. οἱ δὲ μακεδόνες τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως καταπλαγέντες, παρατάξασθαι μὲν οὐκ ἐτόλμησαν· ἐκκομίσαντες δὲ τόν τε σῖτον καὶ τῶν χρημάτων ὅσα δυνατὸν ἦν, εἰς τὰ καρτερώτατα φρούρια, μένοντες ἐν τούτοις ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δὲ θρᾷκες καταγαγόντες τὸν Ἀμύνταν ἐπὶ τὴν βασιλείαν, τὸ μὲν πρῶτον διὰ λόγων καὶ πρεσβειῶν ἐπειρῶντο προσάγεσθαι τὰς πόλεις· ὡς δ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχεν, εὐθὺς τῷ πρώτῳ φρουρίῳ προσβαλόντες, κατὰ κράτος εἷλον. μετὰ δὲ ταῦτα τινὲς τῶν πόλεων καὶ τῶν φρουρίων διὰ τὸν φόβον ἑκουσίως ὑπετάγησαν. πορθήσαντες δὲ πᾶσαν τὴν μακεδονίαν, καὶ πολλῆς ὠφελείας κύριοι γενόμενοι, μετέβησαν ἐπὶ τὰς ἑλληνίδας πόλεις τὰς τῶν χαλκιδέων. τοῦ δὲ Σιτάλκου περὶ ταῦτα διατρίβοντος, θετταλοὶ καὶ ἀχαιοὶ καὶ μάγνητες καὶ οἱ ἄλλοι

γρ. ἐξεβοήθουν.

γρ. δύναμιν

πάντες ἕλληνες ὅσοι κατῴκουν μεταξὺ μακεδονίας καὶ θερμοπυλῶν, συνεφρόνησαν, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον κοινῇ συνεστήσαντο. εὐλαβοῦντο γὰρ μή ποτε τοσαύταις μυριάσιν οἱ θρᾷκες ἐμβάλωσιν αὐτῶν εἰς τὴν χώραν, καὶ δυναστεύσωσι ταῖς πατρίσι. ὁ δ' αὐτὸ καὶ τῶν χαλκιδέων ποιησάντων, Σιτάλκης πυθόμενος τοὺς ἕλληνας ἁδρὰς δυνάμεις συνηθροικέναι, καὶ τοὺς στρατιώτας ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐνοχλουμένους, πρὸς μὲν τὸν Περδίκκαν διαλυσάμενος, ἐπιγαμίαν ἐποιήσατο, τὰς δὲ δυνάμεις ἀπήγαγεν εἰς θρᾴκην. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, λακεδαιμόνιοι μὲν παραλαβόντες τοὺς ἐκ πελοποννήσου συμμάχους, εἰσέβαλον εἰς τὴν ἀττικήν, ἔχοντες τὴν ἡγεμονίαν Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως· τὸν δὲ σῖτον ἐν τῇ χλόῃ διέφθειραν, καὶ τὴν χώραν δῃώσαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὰς πατρίδας. οἱ δ' ἀθηναῖοι παρατάξασθαι μὲν οὐ τολμῶντες, ὑπὸ δὲ τῆς νόσου καὶ τῆς σιτοδείας πιεζόμενοι, κακὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλάμβανον ἐλπίδας. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

περὶ ἐπιγαμίας

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Εὐκλείδου ῥωμαῖοι κατέστησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους τρεῖς, Μάρκον Μάνιον Κόιντον, Σοντίκιον Πρετέξτατον, καὶ Σερούλιον Κορνήλιον Κένσον. ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τὴν σικελίαν λεοντῖνοι, χαλκιδέων μὲν ὄντες ἄποικοι, συγγενεῖς δὲ ἀθηναίων, ἔτυχον ὑπὸ συρακουσίων πολεμούμενοι. πιεζόμενοι δὲ τῷ πολέμῳ, καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν συρακοσίων κινδυνεύοντες ἁλῶναι κατὰ κράτος, ἐξέπεμψαν πρέσβεις εἰς τὰς ἀθήνας, ἀξιοῦντες τὸν δῆμον βοηθῆσαι τὴν ταχίστην, καὶ τὴν πόλιν ἑαυτῶν ἐκ τῶν κινδύνων ῥύσασθαι. ἦν δὲ τῶν ἀπεσταλμένων ἀρχιπρεσβευτὴς Γοργίας ὁ ῥήτωρ, δεινότητι λόγου πολὺ προέχων πάντων τῶν καθ' ἑαυτόν. οὗτος καὶ τέχνας ῥητορικὰς πρῶτος ἐξεῦρε, καὶ κατὰ τὴν σοφιστείαν τοσοῦτον τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλεν, ὥστε μισθὸν λαμβάνειν παρὰ τῶν μαθητῶν μνᾶς ἑκατόν. οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς ἀθήνας, καὶ παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον, διελέχθη τοῖς ἀθηναίοις περὶ τῆς συμμαχίας, καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς ἀθηναίους, ὄντας εὐφυεῖς καὶ φιλολόγους. πρῶτος γὰρ ἐχρήσατο τῆς λέξεως σχηματισμοῖς περιττοτέροις, καὶ τῇ φιλοτεχνίᾳ διαφέρουσιν ἀντιθέτοις καὶ ἰσοκώλοις καὶ παρίσοις καὶ ὁμοιοτελεύτοις, καί τισιν ἑτέροις τοιούτοις, ἃ τότε μὲν διὰ τὸ ξένον τῆς κατασκευῆς ἀποδοχῆς ἠξιοῦτο, νῦν δὲ περιεργίαν ἔχειν δοκεῖ, καὶ φαίνεται καταγέλαστον πλεονάκις καὶ κατακόρως τιθέμενον. τέλος πείσας τοὺς ἀθηναίους συμμαχῆσαι τοῖς λεοντίνοις, οὗτος μὲν θαυμασθεὶς ἐν ταῖς ἀθήναις ἐπὶ τέχνῃ ῥητορικῇ, τὴν εἰς λεοντίνους ἐπάνοδον ἐποιήσατο. ἀθηναῖοι δὲ καὶ πάλαι μὲν ἦσαν ἐπιθυμηταὶ τῆς σικελίας, διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας, καὶ τότε δ' ἀσμένως προσδεξάμενοι τοὺς τοῦ Γοργίου λόγους, ἐψηφίσαντο συμμαχίαν ἐκπέμπειν τοῖς λεοντίνοις, πρόφασιν μὲν φέροντες τὴν τῶν συγγενῶν χρείαν καὶ δέησιν, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν νῆσον σπεύδοντες κατακτήσασθαι. καὶ γὰρ οὐ πολλοῖς ἔτεσι πρότερον τῶν τε κορινθίων καὶ τῶν κερκυραίων διαπολεμούντων μὲν πρὸς ἀλλήλους, φιλοτιμηθέντων δ' ἀμφοτέρων συμμάχους λαβεῖν τοὺς ἀθηναίους, προέκρινεν ὁ δῆμος συμμαχεῖν τοῖς κερκυραίοις, διὰ τὸ τὴν κέρκυραν εὐφυῶς κεῖσθαι πρὸς τὸν εἰς σικελίαν πλοῦν. καθόλου γὰρ οἱ ἀθηναῖοι κατακτησάμενοι τὴν τῆς θαλάττης ἡγεμονίαν, καὶ μεγάλας πράξεις ἐπιτελεσάμενοι, συμμάχων τε πολλῶν εὐπόρουν, καὶ δυνάμεις ἐπιτελεσάμενοι μεγίστας, ἐκέκτηντο πόλεις· καὶ χρημάτων τε πλῆθος ἕτοιμον παρείλαβον, μετακομίσαντες ἐκ δήλου τὰ κοινὰ χρήματα τῶν ἑλλήνων, ὄντα πλείω τῶν μυρίων ταλάντων· ἡγεμόσι τε μεγάλοις καὶ διὰ στρατηγίας δεδοκιμασμένοις ἐχρήσαντο, καὶ διὰ τούτων

ἀπάντων ἤλπιζον καταπολεμήσειν μὲν τοὺς Λακεδαιμονίους, πάσης δὲ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἡγεμονίαν περιπεποιημένοι, ἀντέχεσθαι τῆς Σικελίας. διόπερ ταύτας ἔχοντες τὰς αἰτίας ψηφισάμενοι βοηθεῖν τοῖς Λεοντίνοις, ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Σικελίαν ναῦς ἑκατόν, καὶ στρατηγοὺς Λάχητα καὶ Χαβρίαν. οὗτοι δὲ πλεύσαντες εἰς τὸ Ῥήγιον, προσελάβοντο ναῦς ἑκατὸν παρά τε Ῥηγίνων καὶ τῶν Χαλκιδέων, ἀποίκων ὄντων. ἐντεῦθεν δ' ὁρμώμενοι, τὸ μὲν πρῶτον τὰς Λιπαραίων νήσους κατέδραμον διὰ τὸ συμμαχεῖν τοὺς Λιπαραίους τοῖς Συρακουσίοις, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Λοκροὺς πλεύσαντες, καὶ πέντε ναῦς Λοκρίδων κυριεύσαντες Φρούριον ἐπολιόρκησαν. βοηθησάντων δὲ τῶν πλησιοχώρων Σικελῶν τοῖς Μυλαίοις, ἐγένετο μάχη, καθ' ἣν Ἀθηναῖοι νικήσαντες ἀπέκτειναν μὲν πλείους τῶν χιλίων, ἐζώγρησαν δὲ οὐκ ἐλάττους τῶν ἑξακοσίων. εὐθὺς δὲ καὶ τὸ Φρούριον ἐκπολιορκήσαντες κατέσχον. Τούτων δὲ πραττομένων, κατέπλευσαν νῆες τετταράκοντα, ἃς ἀπέστειλεν ὁ δῆμος, κρίνων ἐνεργότερον ἅπτεσθαι τοῦ πολέμου. ἡγοῦντο δ' αὐτῶν Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς. ἀθροισθεισῶν δὲ τῶν τριήρων εἰς ἕνα τόπον, ἀξιόλογος ἤδη στόλος κατεσκεύαστο, συγκείμενος ἐκ τριήρων πεντήκοντα καὶ διακοσίων. τοῦ δὲ πολέμου χρονίζοντος, οἱ Λεοντῖνοι διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς Συρακουσίους διελύσαντο. διόπερ αἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων τριήρεις ἀπέπλευσαν εἰς τὴν οἰκείαν· οἱ δὲ Συρακούσιοι τοῖς Λεοντίνοις μεταδόντες τῆς πολιτείας, ἅπαντας Συρακουσίους ἐποίησαν, καὶ τὴν πόλιν Φρούριον ἀπέδειξαν τῶν Συρακουσίων. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα Λέσβιοι μὲν ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων· ἐνεκάλουν γὰρ αὐτοῖς ὅτι βουλομένων συνοικίζειν πάσας τὰς κατὰ τὴν Λέσβον πόλεις εἰς τὴν Μιτυληναίων πόλιν διεκώλυσαν. διὸ καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους ἀποστείλαντες πρεσβευτάς, καὶ συμμαχίαν συνθέμενοι, συνεβούλευον τοῖς Σπαρτιάταις ἀντέχεσθαι τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας. πρὸς ταύτην δὲ τὴν ἐπιβολὴν ἐπηγγείλαντο πολλὰς τριήρεις εἰς τὸν πόλεμον παρέξεσθαι. ἀσμένως δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ὑπακουσάντων, καὶ περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν τριήρων γινομένων, Ἀθηναῖοι φθάσαντες αὐτῶν τὴν παρασκευήν, παραχρῆμα δύναμιν ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Λέσβον, πληρώσαντες ναῦς τετταράκοντα, καὶ στρατηγὸν προχειρισάμενοι Κλεϊππίδην. οὗτος δὲ προσλαβόμενος βοήθειαν παρὰ τῶν συμμάχων, κατέπλευσεν εἰς τὴν Μιτυλήνην. γενομένης δὲ ναυμαχίας, οἱ μὲν Μιτυληναῖοι λειφθέντες συνεκλείσθησαν εἰς πολιορκίαν· τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ψηφισαμένων βοηθεῖν τοῖς Μιτυληναίοις, καὶ παρασκευαζομένων στόλον ἀξιόλογον, ἔφθασαν Ἀθηναῖοι ναῦς ἄλλας σὺν ὁπλίταις χιλίοις ἀποστείλαντες εἰς Λέσβον. τούτων δ' ἡγούμενος Πάχης ὁ Ἐπικλήρου, καταντήσας εἰς Μιτυλήνην, καὶ τὴν προϋπάρχουσαν δύναμιν παραλαβών, περιετείχισε τὴν πόλιν, καὶ συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιεῖτο, οὐ μόνον κατὰ γῆν, ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλατταν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν Μιτυλήνην τριήρεις μὲν τετταρακονταπέντε, καὶ στρατηγὸν Ἀλκίδαν· εἰς δὲ τὴν Ἀττικὴν εἰσέβαλον μετὰ τῶν συμμάχων. ἐπελθόντες δὲ καὶ τοὺς παραλελειμμένους τόπους τῆς Ἀττικῆς, καὶ δῃώσαντες τὴν χώραν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν. Μιτυληναῖοι δὲ τῇ σιτοδείᾳ καὶ τῷ πολέμῳ πιεζόμενοι, καὶ στασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους, καθ' ὁμολογίαν παρέδωκαν τὴν πόλιν τοῖς πολιορκοῦσιν. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τοῦ δήμου βουλευομένου ὡς χρὴ προσενέγκασθαι τοῖς Μιτυληναίοις, Κλέων ὁ δημαγωγός, ὠμὸς ὢν τὸν τρόπον καὶ βίαιος, παρώξυνε τὸν δῆμον, ἀποφαινόμενος δεῖν τοὺς Μιτυληναίους ἡβηδὸν ἅπαντας ἀποκτεῖναι, τέκνα δὲ καὶ γυναῖκας ἐξανδραποδίσασθαι.

τέλος δὲ πεισθέντων τῶν ἀθηναίων, καὶ τὴν γνώμην τὴν τοῦ Κλέωνος ψηφισαμένων,
ἀπεστάλησαν εἰς τὴν μιτυλήνην οἱ τὰ δοχθέντα τῷ δήμῳ δηλώσοντες τῷ στρατη-
γῷ. τοῦ δὲ Πάχητος ἀναγνόντος τὸ ψήφισμα, ἦλθεν ἐναντίον τῷ προτέρῳ. ὁ δὲ Πά-
χης γνοὺς τὴν μετάνοιαν τῶν ἀθηναίων, ἐχάρη, καὶ τοὺς μιτυληναίους συναγαγὼν εἰς
ἐκκλησίαν, ἀπέλυσε τῶν ἐγκλημάτων, ἅμα δὲ καὶ τῶν μεγίστων φόβων. ἀθηναῖοι
δὲ τῆς μιτυλήνης τὰ τείχη περιελόντες, τὴν λέσβον ὅλην πλὴν τῆς μηθυμναίων
χώρας κατεκληρούχησαν. ἡ μὲν οὖν λεσβίων ἀπόστασις ἀπ' ἀθηναίων τοιοῦτον ἔσχε
τὸ τέλος. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους λακεδαιμόνιοι τὰς πλαταιὰς πολιορκοῦντες,
περιετείχισαν τὴν πόλιν, καὶ στρατιώταις πολλοῖς παρεφύλαττον. χρονιζούσης δὲ τῆς
πολιορκίας, καὶ τῶν ἀθηναίων μηδεμίαν ἐξαποστελλόντων βοήθειαν, οἱ πολιορκούμε-
νοι σιτοδείᾳ τε συνείχοντο, καὶ τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς προσβολαῖς πολλοὺς ἀποβεβλή-
κεισαν. ἀπορουμένων δ' αὐτῶν, καὶ βουλευομένων περὶ τῆς σωτηρίας, τοῖς μὲν πολ-
λοῖς ἐδόκει τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, τοῖς δ' ἄλλοις, ὡς διακοσίοις οὖσιν, ἔδοξε νυκτὸς βιά-
σασθαι τοὺς φύλακας, καὶ διεκπεσεῖν εἰς τὰς ἀθήνας. τηρήσαντες οὖν ἀσέληνον νύ-
κτα, τοὺς μὲν ἄλλους ἔπεισαν εἰς θάτερα μέρη προσβολὴν ποιεῖν τῷ περιτειχίσματι· αὐ-
τοὶ δ' ἑτοιμασάμενοι κλίμακας, καὶ τῶν πολεμίων παραβοηθούντων ἐν τοῖς ἀπεστραμ-
γρ' βοηθούντων μένοις μέρεσι τῶν τειχῶν, αὐτοὶ διὰ τῶν κλιμάκων ἔτυχον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος,
καὶ τοὺς φύλακας ἀποκτείναντες διέφυγον εἰς τὰς ἀθήνας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ λακεδαι-
μόνιοι μὲν παροξυνθέντες ἐπὶ τῷ δρασμῷ τῶν ἀπεληλυθότων ἐκ τῆς πόλεως,
προσέβαλον τῇ πόλει τῶν πλαταιέων, καὶ πᾶσαν εἰσεφέροντο σπουδὴν βίᾳ χειρώ-
σασθαι τοὺς πολιορκουμένους. οἱ δὲ πλαταιεῖς καταπλαγέντες καὶ διαπρεσβευσά-
μενοι, παρέδωκαν ἑαυτούς τε καὶ τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις. οἱ δ' ἡγεμόνες τῶν λακε-
δαιμονίων καθ' ἕνα τῶν πλαταιέων προσκαλούμενοι, ἐπηρώτων τί ἀγαθὸν πεποίη-
κε τοῖς λακεδαιμονίοις. ἑκάστου δὲ ὁμολογοῦντος μηδὲν εὐηργετηκέναι, πάλιν ἐπη-
ρώτων εἴ τι κακὸν ἔδρασαν τοὺς σπαρτιάτας. οὐδενὸς δ' ἀντιλέγοντος, πάντων κατέ-
γνωσαν θάνατον. διὸ καὶ τοὺς ἐγκαταληφθέντας ἀπέκτειναν ἅπαντας, καὶ κατασκάψαν-
τες ἐμίσθωσαν τὴν χώραν. πλαταιεῖς μὲν οὖν τὴν πρὸς ἀθηναίους συμμαχίαν βε-
βαιοτάτην τηρήσαντες, ἀδίκως ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιέπεσον. Ἅμα δὲ
γρ' φιλοτιμία, τούτοις πραττομένοις, ἐν τῇ κερκύρᾳ μεγάλη συνέστη στάσις καὶ φιλονεικία, διὰ
τοιαύτας αἰτίας· ἐν τῷ περὶ ἐπίδαμνον πολέμῳ πολλοὶ κερκυραίων αἰχμάλωτοι γε-
νόμενοι, καὶ καταβληθέντες εἰς τὴν δημοσίαν φυλακὴν, ἐπηγγείλαντο τοῖς κορινθίοις πα-
ραδώσειν τὴν κέρκυραν, ἐὰν αὐτοὺς ἀπολύσωσιν. ἀσμένως δὲ τῶν κορινθίων προσ-
δεξαμένων τοὺς λόγους, οἱ κερκυραῖοι προσποιηθέντες λύτρα διδόναι, διεγγυήθησαν
ἀπὸ τῶν προξένων, ἱκανῶν τινῶν ταλάντων ἀφεθέντες. καὶ τηροῦντες τὴν ὑπὸ τῶν
γρ' ὁμολογουμένων ὡμολογημένων πίστιν, ὡς κατήντησαν εἰς τὴν πατρίδα, τοὺς δημαγωγεῖν εἰωθότας
καὶ μάλιστα τοῦ πλήθους προεστάσθαι, συλλαβόντες ἀπέσφαξαν. καταλύσαντες δὲ
τὴν δημοκρατίαν, μετ' ὀλίγον χρόνον ἀθηναίων βοηθησάντων τῷ δήμῳ, οἱ μὲν κερ-
κυραῖοι τὴν ἐλευθερίαν ἀνακτησάμενοι, καὶ κολάζειν ἐπεβάλοντο τοὺς τὴν ἐπανάστασιν
σασιν πεποιημένους. οὗτοι δὲ φοβηθέντες τὴν τιμωρίαν, κατέφυγον ἐπὶ τοὺς τῶν θεῶν
βωμοὺς, καὶ ἱκέται τοῦ δήμου καὶ τῶν θεῶν ἐγένοντο.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Εὐθυδήμου ῥωμαῖοι κατέστησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους
τρεῖς, Μάρκον Φάβιον, Μάρκον Φαλίνιον, καὶ Λούκιον Σερουίλιον· ἐπὶ δὲ τούτων ἀθηναῖοι
χρόνον τινὰ τῆς νόσου τῆς λοιμικῆς ἀπηλλαγμένοι, πάλιν εἰς τὰς συμφορὰς ἐνέπεσον. οὕτω

γὰρ ὑπὸ τῆς νόσου διετέθησαν, ὥστε τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλεῖν μὲν ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τετρακοσίους, τῶν δ' ἄλλων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων ὑπὲρ τοὺς μυρίους. Ἐπιζητούσης δὲ τῆς ἱστορίας τὴν τῆς νόσου δεινότητος αἰτίαν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐκθέσθαι ταῦτα. προγεγενημένων ἐν τῷ χειμῶνι μεγάλων ὄμβρων, συνέβη τὴν γῆν ἔνυδρον γενέσθαι, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν κοίλων τόπων δεξαμένους πλῆθος ὑδάτων, λιμνάσαι καὶ σχεῖν στατὸν ὕδωρ, παραπλησίως τοῖς ἑλώδεσι τῶν τόπων. θερμαινομένων δ' ἐν τῷ θέρει τούτων καὶ σηπομένων, συνίστασθαι παχείας καὶ δυσώδεις ἀτμίδας. ταύτας δ' ἀναθυμιωμένας διαφθείρειν τὸν πλησίον ἀέρα. ὅπερ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἑλῶν τῶν νοσώδη διάθεσιν ἐχόντων ὁρᾶται γινόμενον. συνεβάλετο δὲ πρὸς τὴν νόσον καὶ ἡ τῆς προσφερομένης τροφῆς κακία. ἐγένοντο γὰρ οἱ καρποὶ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἔνυγροι παντελῶς καὶ διεφθαρμένην ἔχοντες τὴν φύσιν. τρίτην δὲ αἰτίαν συνέβη γενέσθαι τῆς νόσου, τὸ μὴ πνεῦσαι τοὺς ἐτησίας, δι' ὧν ἀεὶ κατὰ τὸ θέρος ψύχεται τὸ πολὺ τοῦ καύματος. τῆς δὲ θερμασίας ἐπίτασιν λαβούσης, καὶ τοῦ ἀέρος ἐμπύρου γινομένου, τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, μηδεμιᾶς ψύξεως γινομένης, λυμαίνεσθαι συνέβαινε. διὸ καὶ τὰ νοσήματα τότε πάντα καυματώδη συνέβαινεν εἶναι, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θερμασίας. διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ πλεῖστοι τῶν νοσούντων ἔρριπτον ἑαυτοὺς εἰς τὰ φρέατα καὶ τὰς κρήνας, ἐπιθυμοῦντες αὐτῶν καταψύξαι τὰ σώματα. οἱ δ' Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς νόσου, τὰς αἰτίας τῆς συμφορᾶς ἐπὶ τὸ θεῖον ἀνέπεμπον. διὸ καὶ κατά τινα χρησμὸν ἐκάθηραν τὴν νῆσον Δῆλον, Ἀπόλλωνος μὲν οὖσαν ἱεράν, δοκοῦσαν δὲ μεμιάνθαι, διὰ τὸ τοὺς τετελευτηκότας ἐν αὐτῇ τεθάφθαι. ἀνασκάψαντες οὖν ἁπάσας τὰς ἐν τῇ Δήλῳ θήκας, μετήνεγκαν εἰς τὴν Ῥηνίαν καλουμένην νῆσον, πλησίον ὑπάρχουσαν τῆς Δήλου. ἔταξαν δὲ καὶ νόμον, μήτε τίκτειν ἐν τῇ Δήλῳ, μήτε θάπτειν. ἐποίησαν δὲ καὶ πανήγυριν τὴν τῶν Δηλίων, γεγενημένην μὲν πρότερον, διαλιποῦσαν δὲ πολὺν χρόνον. Τῶν δ' Ἀθηναίων περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων, Λακεδαιμόνιοι τοὺς Πελοποννησίους παραλαβόντες, κατεστρατοπέδευσαν περὶ τὸν Ἰσθμόν, διανοούμενοι πάλιν εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβαλεῖν. γενομένων δὲ σεισμῶν μεγάλων, δεισιδαιμονήσαντες ἀνέκαμψαν εἰς τὰς πατρίδας. τηλικούτους δὲ συνέβη τοὺς σεισμοὺς γενέσθαι κατὰ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὥστε καὶ πόλεις τινὰς ἐπιθαλαττίους ἐπικλύσασαν τὴν θάλατταν διαφθεῖραι, καὶ κατὰ τὴν Λοκρίδα χερρονήσου καθεστώσης, ῥῆξαι μὲν τὸν ἰσθμόν, ποιῆσαι δὲ νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Ἀταλάντην. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις Λακεδαιμόνιοι τὴν Τραχῖνα καλουμένην ᾤκισαν, καὶ μετωνόμασαν Ἡράκλειαν, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. Τραχίνιοι πρὸς Οἰταίους ὁμόρους ὄντας ἔτη πολλὰ διεπολέμουν, καὶ τοὺς πλείους τῶν πολιτῶν ἀπέβαλον. ἐρήμου δ' οὔσης τῆς πόλεως, ἠξίωσαν Λακεδαιμονίους ὄντας ἀποίκους ἐπιμεληθῆναι τῆς πόλεως. οἱ δὲ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν καὶ διὰ τὸ τὸν Ἡρακλέα πρόγονον ἑαυτῶν ὄντα κατῳκηκέναι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν τῇ Τραχῖνι, ἔγνωσαν αὐτὴν μεγάλην ποιῆσαι πόλιν. διὸ καὶ Λακεδαιμονίων μὲν καὶ τῶν Πελοποννησίων τετρακισχιλίους οἰκήτορας ἐκπεμψάντων, παρά τε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τοὺς βουλομένους μετέχειν τῆς ἀποικίας προσεδέξαντο. οὗτοι δ' ἦσαν οὐκ ἐλάττους τῶν ἑξακισχιλίων. διὸ καὶ τὴν Τραχῖνα μυρίανδρον ποιήσαντες, καὶ τὴν χώραν κατακληρουχήσαντες, ὠνόμασαν τὴν πόλιν Ἡράκλειαν.

γρ. ἱ[illegible]

γρ. ἐκ τῶν

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Στρατοκλέους, ἐν Ῥώμῃ ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι κατεστάθησαν τρεῖς, Λεύκιος Φούριος, Σπόριος Πινάριος, καὶ Γάιος Μέτελλος. ἐπὶ δὲ τού-

τῶν Ἀθηναῖοι μὲν Δημοσθένην προχειρισάμενοι στρατηγὸν μετὰ νεῶν τριάκοντα, καὶ
στρατιωτῶν ἱκανῶν ἐξέπεμψαν. οὗτος δὲ προσλαβόμενος παρὰ τῶν Κερκυραίων τριήρεις πεντε-
καίδεκα, καὶ παρὰ τῶν Κεφαλλήνων καὶ Ἀκαρνάνων καὶ Μεσσηνίων τῶν ἐν Ναυπάκτῳ στρα-
τιώτας, ἔπλευσεν ἐπὶ τὴν Λευκάδα. δῃώσας δὲ τὴν χώραν τῶν Λευκαδίων, ἀπέ-
πλευσεν ἐπὶ τὴν Αἰτωλίαν, καὶ πολλὰς αὐτῶν κώμας ἐπόρθησε. τῶν δὲ Αἰτωλῶν συ-
στραφέντων ἐπ' αὐτόν, ἐγένετο μάχη, καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι λειφθέντες εἰς Ναύπακτον
ἀπεχώρησαν. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ διὰ τὴν νίκην ἐπαρθέντες, καὶ προσλαβόμενοι Λακε-
δαιμονίων τρισχιλίους στρατιώτας, στρατεύσαντες ἐπὶ Ναύπακτον, κατοικούντων ἐν
αὐτῇ τότε Μεσσηνίων, ἀπεκρούσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύσαντες ἐπὶ τὴν ὀνομα-
ζομένην Μολυκρίαν, εἷλον τὴν πόλιν. ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς Δημοσθένης,
εὐλαβούμενος μὴ καὶ τὴν Ναύπακτον ἐκπολιορκήσωσι, χιλίους ὁπλίτας ἐξ Ἀκαρνα-
νίας μεταπεμψάμενος, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ναύπακτον. Δημοσθένης δὲ περὶ τὴν Ἀκαρ-
νανίαν διατελῶν, περιέτυχεν Ἀμπρακιώταις χιλίοις στρατοπεδεύουσι· πρὸς οὓς
συνάψας μάχην, σχεδὸν πάντας ἀνεῖλε. τῶν δ' ἐκ τῆς Ἀμπρακίας ἐπεξελθόντων
πανδημεί, πάλιν ὁ Δημοσθένης τοὺς πλείους αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὥστε τὴν πόλιν σχε-
δὸν ἔρημον γενέσθαι. ὁ μὲν οὖν Δημοσθένης ᾤετο δεῖν ἐκπολιορκῆσαι τὴν Ἀμπρα-
κίαν, ἐλπίζων διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν ἀμυνομένων ῥᾳδίως αὐτὴν αἱρήσειν. οἱ δ' Ἀ-
καρνᾶνες φοβούμενοι μὴ τῆς πόλεως Ἀθηναῖοι κυριεύσαντες, βαρύτεροι πάροικοι
γένωνται τῶν Ἀμπρακιωτῶν, οὐκ ἔφασαν ἀκολουθήσειν. στασιαζόντων δ' αὐτῶν, οἱ μὲν
Ἀκαρνᾶνες διαλυσάμενοι τοῖς Ἀμπρακιώταις, συνέθεντο τὴν εἰρήνην ἔτη ἑκατόν.
Δημοσθένης δ' ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀκαρνάνων, ἀπέπλευσε σὺν ταῖς εἴκοσι
ναυσὶν εἰς Ἀθήνας. Ἀμπρακιῶται δὲ ἐν μεγάλῃ συμφορᾷ περιπεπτωκότες, παρὰ
τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰν μετεπέμψαντο, φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους. Δη-
μοσθένης δὲ στρατεύσας ἐπὶ Πύλον, ἐπεβάλετο τοῦτο τὸ χωρίον τειχίσαι κατὰ τὴν Πε-
λοπόννησον. ἔστι γὰρ ὀχυρόν τε διαφερόντως, καὶ κείμενον ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ· τῆς δὲ Μεσ-
σηνίας ἀπέχον σταδίους τετρακοσίους. ἔχων δὲ τότε καὶ ναῦς πολλὰς καὶ στρατιώτας ἱκα-
νούς, ἐν εἴκοσιν ἡμέραις ἐτείχισε τὴν Πύλον. Λακεδαιμόνιοι δὲ πυθόμενοι τὸν τειχισμὸν
τῆς Πύλου, συνήγαγον δύναμιν ἀξιόλογον, οὐ μόνον πεζικήν, ἀλλὰ καὶ ναυτικήν.
διὸ καὶ τριήρεσι μὲν ἐπὶ τὴν Πύλον ἔπλευσαν τετταρακονταπέντε καλῶς κατε-
σκευασμέναις, πεζοῖς δὲ ἐστράτευσαν μυρίοις καὶ διχιλίοις· αἰσχρὸν ἡγούμενοι τοὺς
τῇ ἀλκῇ δηουμένην μὴ τολμήσαντας βοηθεῖν, ἐν Πελοποννήσῳ χώραν τειχίζειν καὶ
καταλαμβάνεσθαι. οὗτοι μὲν οὖν, ἡγουμένου Θρασυμήδους, πλησίον τῆς Πύλου κα-
τεστρατοπέδευσαν. ἐμπεσούσης δὲ ὁρμῆς τῷ πλήθει πάντα κίνδυνον ὑπομένειν
καὶ βίᾳ χρήσασθαι τὴν Πύλον, τὰς μὲν ναῦς ἀντιπρώρους ἔστησαν τῷ στόματι τοῦ
λιμένος, ὅπως διὰ τούτων ἐμφράξωσι τὸν εἴσπλουν τῶν πολεμίων· πεζῇ δ' ἐκ δια-
δοχῆς προσβαλόντες τοῖς τείχεσι, καὶ φιλοτιμίαν τὴν μεγίστην εἰσφερόμενοι, θαυμα-
σίους ἀγῶνας ὑπεστήσαντο. εἰς δὲ τὴν νῆσον τὴν καλουμένην Σφακτηρίαν, παρατε-
ταμένην δ' ἐπὶ μῆκος, καὶ ποιοῦσαν εὔδιον τὸν λιμένα, διεβίβασαν τοὺς ἀρίστους τῶν
Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. τοῦτο δ' ἔπραξαν, φθάσαι βουλόμενοι τοὺς Ἀθη-
ναίους προκαταλαβέσθαι τὴν νῆσον, εὐφυῶς σφόδρα κειμένην πρὸς τὴν πολιορ-
κίαν. διημερεύοντες δὲ ταῖς τειχομαχίαις, καὶ καταπιπρωσκόμενοι διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ
τείχους ὑπεροχήν, οὐκ ἔληγον τῆς βίας. διὸ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον, οὐκ ὀ-
λίγοι δὲ κατετραυματίζοντο, πρὸς τόπον ὠχυρωμένον βιαζόμενοι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι

προκατειλημμένοι χωρίον καὶ φύσει καρτερὸν, καὶ βελῶν τε πλῆθος, καὶ τῶν ἄλλων
τῶν χρησίμων πολλὴν ἔχοντες ἀφθονίαν, ἐκθύμως ἠμύνοντο. ἤλπιζον γὰρ, κρατή-
σαντες τῆς ἐπιβολῆς, πάντα τὸν πόλεμον περιάξειν εἰς τὴν πελοπόννησον, καὶ
δηώσειν ἀνὰ μέσον τὴν χώραν τῶν πολεμίων. τῆς δὲ πολιορκίας ἀνυπέρβλητον τὴν
σπουδὴν ἐχούσης παρ' ἀμφοτέροις, καὶ τῶν σπαρτιατῶν βίᾳ προσαγόντων τοῖς τεί-
χεσι, πολλοὶ μὲν ἄλλοι κατὰ τὰς ἀνδραγαθίας ἐθαυμάσθησαν, μεγίστης δὲ ἀποδοχῆς
ἔτυχε Βρασίδας. τῶν γὰρ τριηράρχων οὐ τολμώντων τῇ γῇ προσάγειν τὰς τριήρεις,
διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν τόπων, τριήραρχος ὢν ἐβόα καὶ παρεκάλει τὸν κυβερ-
νήτην μὴ φείδεσθαι τοῦ σκάφους, ἀλλὰ καὶ βίᾳ προσάγειν τῇ γῇ τὴν τριήρη. αἰσχρὸν
γὰρ εἶναι τοῖς σπαρτιάταις, τῆς μὲν ψυχῆς ἀφειδεῖν ἕνεκα τῆς νίκης, τῶν δὲ σκαφῶν φεί-
δεσθαι, καὶ περιορᾶν ἀθηναίους κρατοῦντας τῆς λακωνικῆς. τέλος δὲ συναναγκά-
σαντος τὸν κυβερνήτην προσαγαγεῖν τὴν ναῦν, ἡ μὲν τριήρης ἐπώκειλεν· ὁ δὲ Βρα-
σίδας ἐπιβὰς ἐπὶ τὴν τῆς νεὼς ἐπιβάθραν, ἐκ ταύτης ἠμύνατο τὸ πλῆθος τῶν ἐπ' αὐ-
τὸν συνδραμόντων ἀθηναίων· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, τοὺς προσιόντας πολλοὺς ἀπέκτει-
νε, μετὰ δὲ ταῦτα πολλῶν ἐπ' αὐτὸν ἐπιφερομένων βελῶν, πολλοῖς περιέπιπτεν ἐναν-
τίοις τραύμασι· τέλος δὲ διὰ τῶν τραυμάτων αἵματος ἐκχυθέντος πολλοῦ, καὶ διὰ
τοῦτο λειποψυχήσαντος αὐτοῦ, ὁ μὲν βραχίων παρέπεσεν ἐκ τῆς νεὼς, ἡ δ' ἀσπὶς
περιρρυεῖσα καὶ πεσοῦσα εἰς τὴν θάλασσαν, ὑποχείριος ἐγένετο τοῖς πολεμί-
οις. μετὰ δὲ ταῦτα οὗτος μὲν πολλοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς σωρεύσας, αὐτὸς ἡμιθα-
νὴς ἐκ τῆς νεὼς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀπηνέχθη, τοσοῦτον τοὺς ἄλλους ὑπερβαλόμενος
ἀνδρείᾳ, ὥστε τῶν ἄλλων τοὺς ἀποβαλόντας τὴν ἀσπίδα θανάτῳ κολάζεσθαι, τοῦτον δ'
ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ ἀπενέγκασθαι δόξαν. οἱ μὲν οὖν λακεδαιμόνιοι συνεχεῖς προσβο-
λὰς ποιούμενοι τῇ πύλῳ, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες στρατιώτας, ἔμενον καρτερῶς ἐν
τοῖς δεινοῖς. θαυμάσειε δ' ἄν τις τῆς τύχης τὸ παράδοξον, καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς περὶ τὴν πύ-
λον διαθέσεως. ἀθηναῖοι μὲν γὰρ ἐκ τῆς λακωνικῆς ἀμυνόμενοι τοὺς σπαρτιάτας,
ἐκράτουν· λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν ἰδίαν χώραν ἔχοντες, ἐκ τῆς θαλάττης προσέβαλλον τοῖς
πολεμίοις· καὶ τοῖς μὲν πεζῇ κρατοῦσι θαλαττοκρατεῖν συνέβαινε, τοῖς δὲ κατὰ θά-
λατταν πρωτεύουσι, τῆς γῆς ἀπείργειν τοὺς πολεμίους. χρονιζούσης δὲ τῆς πολιορκίας,
καὶ τῶν ἀθηναίων ταῖς ναυσὶν ἐπικρατησάντων, καὶ σῖτον εἰς τὴν γῆν εἰσκομίζειν κω-
λυόντων, ἐκινδύνευον οἱ κατειλημμένοι ἐν τῇ νήσῳ τῷ λιμῷ διαφθαρῆναι. διό-
περ οἱ λακεδαιμόνιοι φοβηθέντες περὶ τῶν ἀπειλημμένων ἐν τῇ νήσῳ, πρεσβείαν
ἀπέστειλαν εἰς τὰς ἀθήνας περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. οὐ συγκατατιθεμένων
δ' αὐτῶν, ἠξίουν ἀλλαγὴν ποιήσασθαι τῶν ἀνδρῶν, καὶ λαβεῖν τοὺς ἴσους τῶν ἀθη-
ναίων τῶν ἑαλωκότων. ἀλλ' οὐδὲν τούτων συνεχώρησαν οἱ ἀθηναῖοι. διόπερ οἱ πρέσβεις
παρρησίαν ἦγον ἐν ταῖς ἀθήναις, ὡς ὁμολογοῦσι λακεδαιμονίους κρείττους εἶναι, μὴ βου-
λόμενοι τὴν ἀντίδοσιν τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι. οἱ δ' ἀθηναῖοι τῇ σπάνει τῶν ἀναγ-
καίων καταπονήσαντες τοὺς ἐν τῇ σφακτηρίᾳ, παρέλαβον αὐτοὺς καθ' ὁμολογίαν.
ἦσαν δ' οἱ παραδόντες αὐτοὺς, σπαρτιᾶται μὲν, ἑκατὸν εἴκοσι, τῶν δὲ συμμάχων, ἑκα-
τὸν ὀγδοήκοντα. οὗτοι μὲν οὖν ὑπὸ Κλέωνος τοῦ δημαγωγοῦ στρατηγοῦντος τότε
δεθέντες, ἤχθησαν εἰς τὰς ἀθήνας. ὁ δὲ δῆμος ἐψηφίσατο αὐτοὺς φυλάττειν, ἐὰν βού-
λωνται λακεδαιμόνιοι λῦσαι τὸν πόλεμον· εἰ δὲ προκρίνωσι τὸ πολεμεῖν, τότε πάν-
τας τοὺς αἰχμαλώτους ἀποκτεῖναι. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐν ναυπάκτῳ κατοικησαμένων
μεσσηνίων μεταπεμψάμενοι τοὺς ἀρίστους, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἱκανοὺς, παρέδω-

γρ. προσαγαγόντων

γρ. πρεσβείας

καὶ τὴν Πύλον ἐφρούρει. ἐνόμιζον γὰρ τοὺς Μεσσηνίους, διὰ τὸ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας μῖσος, ἐνθυμότατα κακοποιήσειν τὴν Λακωνικήν, ὁρμωμένους ἐξ ὀχυροῦ χωρίου. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Πύλον ἐν τούτοις ἦν. Ἀρταξέρξης δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα. τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ξέρξης ἐβασίλευσεν ἐνιαυτόν. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Αἴκλων ἀποστάντων ἀπὸ Ῥωμαίων, κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοκράτορα μὲν Αὖλον Ποσούμιον, ἵππαρχον δὲ Λεύκιον Ἰούλιον ἐποίησαν. οὗτοι δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀξιολόγου στρατεύσαντες εἰς τὴν τῶν ἀφεστηκότων χώραν, τὸ μὲν πρῶτον τὰς κτήσεις ἐπόρθησαν, μετὰ δὲ ταῦτα Αἴκλων ἀντιπαραταξάντων, ἐγένετο μάχη, καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Ῥωμαῖοι. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀνεῖλον, οὐκ ὀλίγους δὲ ἐζώγρησαν, λαφύρων δὲ πολλῶν ἐκυρίευσαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην, οἱ μὲν ἀφεστηκότες, διὰ τὴν ἧτταν καταπεπληγμένοι, τοῖς Ῥωμαίοις ὑπετάγησαν. ὁ δὲ Ποσούμιος, δόξας καλῶς διῳκηκέναι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον, κατήγαγε τὸν εἰωθότα θρίαμβον. ἴδιον δέ τι καὶ παντελῶς ἄπιστον φασὶ πρᾶξαι τὸν Ποσούμιον. κατὰ γὰρ τὴν μάχην τὸν υἱὸν αὐτοῦ διὰ τὴν προθυμίαν προεκπηδῆσαι τῆς παραδεδομένης τάξεως· τὸν δὲ πατέρα, τηροῦντα τὸ πάτριον ἔθος, τὸν υἱὸν ὡς λελοιπότα τὴν τάξιν ἀποκτεῖναι.

γρ. Ἴσαρχος.

Τούτου δὲ τοῦ ἔτους διελθόντος, Ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Ἴσαρχος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ καθεστήκεισαν ὕπατοι Τίτος Κοΐντιος καὶ Γάϊος Ἰούλιος, παρὰ δὲ Ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἤχθη ἐνάτη καὶ ὀγδοηκοστή, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Σύμμαχος ὁ δεύτερον. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναῖοι στρατηγὸν καταστήσαντες Νικίαν τὸν Νικηράτου, καὶ παραδόντες αὐτῷ τριήρεις μὲν ἑξήκοντα, ὁπλίτας δὲ δισχιλίους, προσέταξαν πορθῆσαι τοὺς Λακεδαιμονίων συμμάχους. οὗτος δ' ἐπὶ πρώτην τὴν Μῆλον πλεύσας, τήν τε χώραν ἐδῄωσε, καὶ τὴν πόλιν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας ἐπολιόρκησεν. αὕτη γὰρ μόνη τῶν Κυκλάδων νήσων διεφύλαττε τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους συμμαχίαν, ἄποικος οὖσα τῆς Σπάρτης. ὁ δὲ Νικίας, γενναίως ἀμυνομένων τῶν Μηλίων, οὐ δυνάμενος ἑλεῖν τὴν πόλιν, ἀπέπλευσεν εἰς Ὠρωπὸν τῆς Βοιωτίας. ἐνταῦθα δὲ τὰς ναῦς ἀπολιπών, παρῆλθεν εἰς τὴν τῶν Ταναγραίων χώραν μετὰ τῶν ὁπλιτῶν, καὶ κατέλαβεν ἐνταῦθα δύναμιν ἑτέραν Ἀθηναίων, ἧς ἐστρατήγει Ἱππόνικος ὁ Καλλίου. συνελθόντων δὲ εἰς ταὐτὸ τῶν στρατοπέδων ἀμφοτέρων, οὗτοι μὲν ἐπορεύοντο τὴν χώραν πορθοῦντες, τῶν δὲ Θηβαίων ἐκβοηθούντων, συνάψαντες αὐτοῖς μάχην οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλοὺς ἀνελόντες, ἐνίκησαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην οἱ μὲν μεθ' Ἱππονίκου στρατιῶται τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον ἐποιήσαντο. Νικίας δὲ προελθὼν ἐπὶ τὰς ναῦς, παρέπλευσεν ἐπὶ τὴν Λοκρίδα, καὶ τὴν παραθαλάττιον χώραν πορθήσας, προσέλαβε παρὰ τῶν συμμάχων τριήρεις τεσσαράκοντα· ὥστε τὰς πάσας ἔχειν αὐτὸν ναῦς ἑκατόν. καταλέξας δὲ καὶ πεζοὺς στρατιώτας οὐκ ὀλίγους, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον συστησάμενος, ἔπλευσεν ἐπὶ τὴν Κορινθίαν. ἀποβιβάσαντος δ' αὐτοῦ τοὺς στρατιώτας, καὶ τῶν Κορινθίων ἀντιπαραταξάντων, οἱ Ἀθηναῖοι δυσὶ μάχαις ἐνίκησαν, καὶ τρόπαιον ἔστησαν, πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀνελόντες. ἐτελεύτησαν δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ἀθηναίων εἰς ὀκτώ, τῶν δὲ Κορινθίων εἰς τριακοσίους, καὶ πλείους. ὁ δὲ Νικίας πλεύσας εἰς Κρομμυῶνα, τήν τε χώραν ἐδῄωσε, καὶ τὸ φρούριον ἐχειρώσατο. εὐθὺς δ' ἐπαναζεύξας, καὶ τειχίσας φρούριον ἐν τῇ Μεθώνῃ, φυλακὴν κατέλιπε τὴν τὸ χωρίον ἅμα φυλάξουσαν, καὶ τὴν ἐγγὺς χώραν δῃώσουσαν. αὐτὸς δὲ τὴν παραθαλάττιον πορθήσας, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Κύθηρα ναῦς ἀπέστειλαν ξ' καὶ δισχιλίους ὁπλίτας, ὧν εἶχε τὴν στρατηγίαν

γρ. Κορινθίων πλείους τῶν διακοσίων. ὁ δὲ

γρ. Γ

Νικίας μετ' ἄλλων τινῶν. οὗτος δὲ στρατεύσας ἐπὶ τὴν νῆσον, καὶ προσβολὰς ποιησάμενος, παρέλαβε τὴν πόλιν καθ' ὁμολογίαν. ἐν δὲ τῇ νήσῳ καταλιπὼν φρουράν, ἐξέπλευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν παραθαλάττιον χώραν ἐδῄωσε. καὶ Θυραίας μὲν κειμένας ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἀργείας ἐκπολιορκήσας, κατέσκαψεν ἐξανδραποδισάμενος· τοὺς δ' ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας Αἰγινήτας καὶ τὸν φρούραρχον Ταίταλον Σπαρτιάτην ζωγρήσας, εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξέπεμψεν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Ταίταλον μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων καὶ τοὺς Αἰγινήτας ἐν φυλακῇ κατεῖχον. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, οἱ Μεγαρεῖς θλιβόμενοι τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τῷ πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς φυγάδας, διαπρεσβευομένων δὲ πρὸς ἀλλήλους περὶ τούτων τῶν πολιτῶν, τινὲς ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς τοὺς φυγάδας, ἐπηγγείλαντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίων στρατηγοὺς προδώσειν τὴν πόλιν. οἱ δὲ στρατηγοὶ Ἱπποκράτης μὲν καὶ Δημοσθένης συνθέμενοι περὶ τῆς προδοσίας, ἐξέπεμψαν νυκτὸς στρατιώτας ἑξακοσίους εἰς τὴν πόλιν, καὶ οἱ συνθέμενοι παρεδέξαντο τοὺς Ἀθηναίους ἐντὸς τειχῶν. καταφανοῦς δὲ τῆς προδοσίας γενομένης κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τοῦ πλήθους σχιζομένου κατὰ τὴν αἵρεσιν, καὶ τῶν μὲν συμμαχούντων τοῖς Ἀθηναίοις, τῶν δὲ βοηθούντων τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐκήρυξέ τις ἀφ' ἑαυτοῦ, τοὺς βουλομένους τίθεσθαι τὰ ὅπλα μετ' Ἀθηναίων καὶ Μεγαρέων. διόπερ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγκαταλείπεσθαι μελλόντων ὑπὸ τῶν Μεγαρέων, συνέβη τοὺς φρουροῦντας τὰ μακρὰ τείχη καταλιπεῖν, εἰς δὲ τὴν καλουμένην Νισαίαν (ἥπερ ἐστὶν ἐπίνειον τῶν Μεγαρέων) καταφυγεῖν. περισταυρώσαντες δὲ αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιόρκουν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῶν Ἀθηναίων τεχνίτας προσλαβόμενοι, περιετείχισαν τὴν Νισαίαν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι φοβούμενοι μὴ κατὰ κράτος ἁλόντες διαιρεθῶσι, παρέδοσαν τὴν Νισαίαν τοῖς Ἀθηναίοις καθ' ὁμολογίαν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Μεγαρέας ἐν τούτοις ἦν.

Βρασίδας δὲ δύναμιν ἱκανὴν ἀναλαβὼν ἔκ τε Λακεδαίμονος καὶ παρὰ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων, ἀνέζευξεν ἐπὶ Μέγαρα. καταπληξάμενος δὲ τοὺς Ἀθηναίους, τούτους μὲν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς Νισαίας, τὴν δὲ πόλιν τῶν Μεγαρέων ἐλευθερώσας, ἀποκατέστησεν εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν. αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως διὰ Θετταλίας τὴν πορείαν ποιησάμενος, ἧκεν εἰς Δῖον τῆς Μακεδονίας. ἐκεῖθεν δὲ προελθὼν εἰς Ἄκανθον, συνεμάχησε τοῖς Χαλκιδεῦσι· καὶ πρώτην μὲν τὴν Ἀκανθίων πόλιν, τὰ μὲν καταπληξάμενος, τὰ δὲ καὶ λόγοις φιλανθρώποις πείσας, ἐποίησεν ἀποστῆναι τῶν Ἀθηναίων· ἔπειτα πολλοὺς καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ Θρᾴκης κατοικούντων προετρέψατο κοινωνεῖν μετὰ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίας. μετὰ δὲ ταῦτα Βρασίδας βουλόμενος ἐνεργότερον ἅψασθαι τοῦ πολέμου, μετεπέμπετο στρατιώτας ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, σπεύδων ἀξιολογώτερον συστήσασθαι δύναμιν. οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, βουλόμενοι τῶν εἱλώτων τοὺς κρατίστους ἀπολέσθαι, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν τοὺς μάλιστα πεφρονηματισμένους χιλίους, νομίζοντες ἐν ταῖς μάχαις τοὺς πλείστους αὐτῶν κατακοπήσεσθαι. ἔπραξαν δέ τι καὶ ἄλλο βίαιον καὶ ὠμόν, δι' οὗ ταπεινώσειν ὑπελάμβανον τοὺς εἵλωτας. ἐκήρυξαν γὰρ ἀπογράφεσθαι τῶν εἱλώτων τοὺς ἀγαθόν τι πεποιηκότας τῇ Σπάρτῃ, καὶ τούτους κρίναντες ἐλευθερώσειν ἐπηγγείλαντο. ἀπογραψαμένων δὲ δισχιλίων, τούτους μὲν προσέταξαν τοῖς κρατίστοις ἀποκτεῖναι κατ' οἶκον ἑκάστου. σφόδρα γὰρ εὐλαβοῦντο μή ποτε καιροῦ δραξάμενοι, καὶ μετὰ τῶν πολεμίων ταχθέντες, εἰς κίνδυνον ἀγάγωσι τὴν Σπάρτην. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ Βρασίδᾳ παραγενομένων χιλίων εἱλώτων, ἔκ τε συμμάχων στρατολογηθέντων, συνέστη δύναμις ἀξιόλογος.

διὸ

ἄλλ. ἐκπολιορκήσαντες ἐξηνδραποδίσαντο καὶ κατέσκαψαν.

γρ. ἐναργέστερον

γρ. ἀξιόλογον

γρ. χιλίων.

γρ. ἀξιόχρεων.

διὸ καὶ θαρρήσας τῷ πλήθει τῶν στρατιωτῶν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν καλουμένην ἀμφίπολιν. ταύτην δὲ τὴν πόλιν πρότερον μὲν ἐπιχείρησιν οἰκίζειν Ἀρισταγόρας ὁ μιλήσιος, φεύγων Δαρεῖον τὸν βασιλέα τῶν περσῶν· ἐκείνου δὲ τελευτήσαντος, καὶ τῶν οἰκητόρων ἐκπεσόντων ὑπὸ θρᾳκῶν τῶν ὀνομαζομένων ἠδωνῶν, μετὰ ταῦτα ἔτεσι δυσὶ πρὸς τοῖς τριάκοντα ἀθηναῖοι μυρίους οἰκήτορας εἰς αὐτὴν ἐξέπεμψαν. ὁμοίως δὲ καὶ τούτων ὑπὸ θρᾳκῶν διαφθαρέντων περὶ δραβήσκον, διαλιπόντες ἔτη δύο, πάλιν ἐκτήσαντο τὴν πόλιν, Ἀπίωνος ἡγουμένου. περιμαχήτου δ' αὐτῆς πολλάκις γεγενημένης, ἔσπευδεν ὁ Βρασίδας κύριος γενέσθαι τῆς πόλεως. διὸ καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὴν ἀξιολόγῳ δυνάμει, καὶ στρατοπεδεύσας πλησίον τῆς γεφύρας, τὸ μὲν προάστειον εἷλε τὸ πρὸ τῆς πόλεως, τῇ δ' ὑστεραίᾳ καταπληξάμενος τοὺς ἀμφιπολίτας, παρέλαβε τὴν πόλιν, καθ' ὁμολογίαν ὥστ' ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ λαβόντα ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν πλησιοχώρων πόλεων πλείστας προσηγάγετο, ἐν αἷς ἦσαν ἀξιολογώταται οἰσύμη καὶ γαληψός, ἀμφότεραι θασίων ἄποικοι, καὶ μύρκινος ἠδωνικὸν πολισμάτιον. ἐπεβάλετο δὲ καὶ ναυπηγεῖσθαι τριήρεις πλείους ἐπὶ τῷ στρυμόνι ποταμῷ, καὶ στρατιώτας ἔκ τε λακεδαίμονος καὶ παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων μετεπέμπετο. κατεσκεύαζε δὲ καὶ πανοπλίας πολλάς, καὶ τοῖς ἀόπλοις τῶν νέων διεδίδου ταύτας, καὶ βελῶν καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων παρασκευὰς ἐποιεῖτο. ὡς δ' αὐτῷ πάντα παρεσκεύαστο, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς ἀμφιπόλεως μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν καλουμένην ἀκτὴν, κατεστρατοπέδευσεν. ἐν ταύτῃ δ' ὑπῆρχον πέντε πόλεις, ὧν αἱ μὲν ἑλληνίδες, ἀνδρίων ἄποικοι, αἱ δὲ εἶχον ὄχλον βαρβάρων διγλώττων βισαλτικῶν. ταῦτα δὲ χειρωσάμενος, ἐστράτευσεν ἐπὶ πόλιν τορώνην, ἄποικον μὲν χαλκιδέων, κατεχομένην δὲ ὑπὸ ἀθηναίων. προδιδόντων δέ τινων τὴν πόλιν, ὑπὸ τούτων εἰσαχθεὶς νυκτὸς ἐκράτησε τῆς τορώνης. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Βρασίδαν μέχρι τούτου προέβη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, περὶ τὸ δήλιον ἐγένετο παράταξις κατὰ τὴν βοιωτίαν, ἀθηναίων πρὸς βοιωτούς, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. τῶν βοιωτῶν τινὲς δυσαρεστούμενοι τῇ τότε πολιτείᾳ, καὶ σπεύδοντες δημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι καταστῆσαι, διελέχθησαν περὶ τῆς ἰδίας προαιρέσεως τοῖς ἀθηναίων στρατηγοῖς Ἱπποκράτει καὶ Δημοσθένει, καὶ κατεπηγγέλλοντο παραδώσειν τὰς ἐν τῇ βοιωτίᾳ πόλεις. ἀσμένως δὲ τῶν ἀθηναίων προσδεξαμένων, περί τε τῆς κατὰ τὴν ἐπίθεσιν διοικήσεως διελομένων τῶν στρατηγῶν τὴν δύναμιν, Δημοσθένης μὲν τὸ πλεῖστον τοῦ στρατεύματος ἀναλαβών, ἐνέβαλεν εἰς τὴν βοιωτίαν, καὶ καταλαβὼν τοὺς βοιωτοὺς προεγνωκότας τὴν προδοσίαν, ἄπρακτος ἀπῆλθεν. Ἱπποκράτης δὲ πανδημεὶ τοὺς ἀθηναίους ἀγαγὼν ἐπὶ τὸ δήλιον, κατέλαβε τὸ χωρίον, καὶ φθάσας τὴν ἔφοδον τῶν βοιωτῶν, ἐτείχισε τὸ δήλιον. τοῦτο δὲ τὸ χωρίον κεῖται μὲν πλησίον τῆς ὠρωπίας καὶ τῶν ὅρων τῆς βοιωτίας. Παντοιάδας δὲ ὁ τῶν βοιωτῶν ἔχων τὴν στρατηγίαν, ἐξ ἁπασῶν τῶν κατὰ τὴν βοιωτίαν πόλεων μεταπεμψάμενος στρατιώτας, ἧκε πρὸς τὸ δήλιον μετὰ πολλῆς δυνάμεως. εἶχε γὰρ στρατιώτας πεζοὺς μὲν οὐ πολὺ λείποντας τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ χιλίους. οἱ δ' ἀθηναῖοι τῷ πλήθει μὲν ὑπερεῖχον τῶν βοιωτῶν, ὡπλισμένοι δὲ οὐχ ὁμοίως τοῖς πολεμίοις. ἄφνω γὰρ καὶ συντόμως ἐξεληλύθεισαν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὴν σπουδὴν ὑπῆρχον ἀπαράσκευοι. ἀμφοτέρων δὲ προθύμως ὁρμωμένων, παρετάχθησαν αἱ δυνάμεις τόνδε τὸν τρόπον· παρὰ τοῖς βοιωτοῖς ἐτάχθησαν ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας θηβαῖοι, ἐπὶ δὲ τὸ εὐώνυμον ὀρχομένιοι, τὴν δὲ μέσην

περὶ Παντοιάδου

ἀνεπλήρουν φάλαγγα Βοιωτοί. προεμάχοντο δὲ πάντων οἱ παρ' ἐκείνοις ἡνίοχοι καὶ παραιβάται καλούμενοι, ἄνδρες ἐπίλεκτοι τριακόσιοι. Ἀθηναῖοι δὲ διατάττοντες ἔτι τὴν δύναμιν, ἠναγκάσθησαν συνάψαι μάχην. γινομένης δὲ τῆς παρατάξεως ἰσχυρᾶς, τὸ μὲν πρῶτον οἱ τῶν Ἀθηναίων ἱππεῖς ἀγωνισάμενοι λαμπρῶς, ἠνάγκασαν φυγεῖν τοὺς ἀντιταχθέντας ἱππεῖς· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν πεζῶν διαγωνισαμένων, οἱ ταχθέντες κατὰ τοὺς Θηβαίους Ἀθηναῖοι βιασθέντες ἐτράπησαν· οἱ δὲ λοιποὶ τοὺς ἄλλους Βοιωτοὺς τρεψάμενοι, καὶ συχνοὺς ἀνελόντες, ἐφ' ἱκανὸν τόπον ἐδίωξαν. οἱ δὲ Θηβαῖοι διαφέροντες τῇ τῶν σωμάτων ῥώμῃ, ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ, καὶ τοῖς διώκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐπιπεσόντες, φυγεῖν ἠνάγκασαν. ἐπιφανῶς δὲ μάχῃ νικήσαντες, μεγάλην ἀπηνέγκαντο δόξαν πρὸς ἀνδρείαν. τῶν δ' Ἀθηναίων οἱ μὲν εἰς Ὠρωπόν, οἱ δὲ εἰς τὸ Δήλιον κατέφυγον, τινὲς δὲ πρὸς τὴν θάλατταν διέτειναν, πρὸς τὰς ἰδίας ναῦς, ἄλλοι δὲ κατ' ἄλλους ὡς ἔτυχε τόπους διεσπάρησαν. ἐπιγινομένης δὲ τῆς νυκτὸς ἔπεσον τῶν μὲν Βοιωτῶν οὐ πλείους τῶν τετρακοσίων, τῶν δ' Ἀθηναίων πολλαπλάσιοι τούτων. εἰ μὲν οὖν ἡ νὺξ μὴ προκατέλαβεν, οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων ἂν ἐτελεύτησαν. αὕτη γὰρ μεσολαβήσασα τὰς τῶν διωκόντων ὁρμάς, διέσωσε τοὺς φεύγοντας. ὅμως δὲ τοσοῦτο πλῆθος ἦν τῶν ἀναιρεθέντων, ὥστε τοὺς Θηβαίους ἐκ τῆς τῶν λαφύρων τιμῆς τήν τε στοὰν τὴν μεγάλην ἐν ἀγορᾷ κατασκευάσαι, καὶ χαλκοῖς ἀνδριᾶσι κοσμῆσαι, τοὺς δὲ ναοὺς τοῖς ὅπλοις καὶ τὰς κατὰ τὴν ἀγορὰν στοὰς τοῖς ἐκ τῶν σκύλων προσηλωθεῖσι καταχαλκῶσαι· τήν τε τῶν Δηλίων πανήγυριν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων ἐνεστήσαντο ποιεῖν. μετὰ δὲ τὴν μάχην οἱ μὲν Βοιωτοὶ τῷ Δηλίῳ προσβολὰς ποιησάμενοι, κατὰ κράτος εἷλον τὸ χωρίον. τῶν δὲ φρουρησάντων τὸ Δήλιον οἱ πλείους μὲν μαχόμενοι γενναίως, ἀπέθανον, διακόσιοι δὲ ἥλωσαν· οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὰς ναῦς, καὶ διεκομίσθησαν μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν ἐπιβουλεύσαντες τοῖς Βοιωτοῖς, τοιαύτῃ συμφορᾷ περιέπεσον. Κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν Ξέρξης ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἐνιαυτὸν· ὡς δ' ἔνιοι γράφουσι, μῆνας δύο. τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος ὁ ἀδελφὸς Οσδιανὸς ἦρξε μῆνας ἑπτά. τοῦτον δ' ἀνελὼν Δαρεῖος ἐβασίλευσεν ἔτη δεκαεννέα. τῶν δὲ συγγραφέων Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος τὴν τῶν Σικελικῶν ἱστορίαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατέστρεψεν, ἀρξάμενος ἀπὸ Κωκάλου τοῦ Σικανῶν βασιλέως, ἐν βίβλοις ἐννέα.

(Margin: τῶν πεντακοσίων.)

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀμεινίου Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Γάιον Παπίριον καὶ Λεύκιον Ἰούνιον. ἐπὶ δὲ τούτων Σικυώνιοι μὲν καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν περὶ τὸ Δήλιον ἧτταν, ἀπέστησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τὴν πόλιν παρέδωκαν Βρασίδᾳ τῷ στρατηγοῦντι τῶν ἐπὶ Θρᾴκης Λακεδαιμονίων. ἐν δὲ τῇ Λέσβῳ, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Μιτυλήνης ὑπ' Ἀθηναίων, οἱ περισωθέντες ἐκ τῆς ἁλώσεως, πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, καὶ πάλαι μὲν ἐπεχείρουν κατελθεῖν εἰς τὴν Λέσβον, τότε δὲ συστραφέντες, Ἄντανδρον κατελάβοντο κἀκεῖθεν ὁρμώμενοι, διεπολέμουν τοῖς κατέχουσι τὴν Μιτυλήνην Ἀθηναίοις. ἐφ' οἷς παροξυνθεὶς ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ἐξέπεμψε τοὺς στρατηγοὺς μετὰ δυνάμεως ἐπ' αὐτούς, Ἀριστείδην καὶ Σίμμαχον. οὗτοι δὲ καταπλεύσαντες εἰς τὴν Λέσβον, καὶ προσβολὰς ποιησάμενοι συνεχεῖς, εἷλον τὴν Ἄντανδρον, καὶ τῶν φυγάδων τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλον· αὐτοὶ δὲ φρουρὰν ἀπολιπόντες τὴν φυλάξουσαν τὸ χωρίον, ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Λέσβου. Μετὰ δὲ ταῦτα Λάμαχος ὁ στρατηγὸς ἔχων δέκα τριήρεις, ἔπλευσεν εἰς τὸν Πόντον, καὶ καθορμισθεὶς εἰς Ἡράκλειαν, περὶ τὸν ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον Κάχητα πάσας τὰς ναῦς ἀπέβαλε. μεγάλων γὰρ ὄμβρων καταρραγέντων, καὶ τοῦ ποταμοῦ βίαιον τὸ καταφερόμ

τοῦ ῥεύματος ποιησαμένου, τὰ σκάφη κατά τινας τραχεῖς τόπους προσπεσόντα τῇ γῇ διεφθάρη. ἀθηναῖοι δὲ πρὸς λακεδαιμονίους σπονδὰς ἐνιαυσίους ἐποιήσαντο, κατὰ ταύτας τὰς ὁμολογίας, ὥστ' ἔχειν ἑκατέρους ὧν τότε κύριοι καθεστήκεισαν. συνιόντες δὲ πολλάκις εἰς λόγους, ᾤοντο δεῖν καταλῦσαι τὸν πόλεμον, καὶ εἰς τέλος παύσασθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας. λακεδαιμόνιοι δὲ ἔσπευδον ἀπολαβεῖν τοὺς ἐν τῇ σφακτηρίᾳ γενομένους αἰχμαλώτους. τῶν δὲ σπονδῶν τῶν εἰρημένων τρόπον συντελεσθεισῶν, περὶ μὲν τῶν ἄλλων αὖθις ὁμολογούμενα πάντα ὑπῆρξε, περὶ δὲ τῆς σκιώνης ἠμφισβήτουν ἀμφότεροι. γενομένης δὲ μεγάλης φιλονεικίας, τὰς σπονδὰς κατελύσαντο, περὶ δὲ τῆς σκιώνης διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλους. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ μένδη πόλις πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους ἀπέστη, καὶ τὴν φιλονεικίαν τὴν ὑπὲρ τῆς σκιώνης ἰσχυροτέραν ἐποίησε. διὸ καὶ Βρασίδας μὲν ἐκ τῆς μένδης καὶ τῆς σκιώνης ἀποκομίσας τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα τὰ χρησιμώτατα, φρουραῖς ἀξιολόγοις ἠσφαλίσατο τὰς πόλεις. ἀθηναῖοι δὲ παροξυνθέντες ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐψηφίσαντο, πάντας τοὺς σκιωναίους, ὅταν ληφθῶσιν, ἡβηδὸν ἀποσφάζειν, καὶ δύναμιν ἐξέπεμψαν ἐπ' αὐτοὺς ναυτικὴν τριήρων πεντήκοντα. τούτων δὲ τῆς στρατηγίας εἶχε Νικίας καὶ Νικόστρατος. οὗτοι δὲ πλεύσαντες ἐπὶ πρῶτην τὴν μένδην, ἐκράτησαν τῆς πόλεως, προδόντων τινῶν αὐτήν. τὴν δὲ σκιώνην περιετείχισαν, καὶ προσκαθήμενοι τῇ πολιορκίᾳ, συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιοῦντο. οἱ δ' ἐν τῇ σκιώνῃ φρουροί, πολλοὶ μὲν τὸν ἀριθμὸν ὄντες, εὐπορίαν δ' ἔχοντες βελῶν καὶ σίτου καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς, ῥᾳδίως ἠμύνοντο τοὺς ἀθηναίους· καὶ στάσιν ὑπερδέξιον ἔχοντες, πολλοὺς κατετίτρωσκον. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Ἀλκαῖος, ἐν ῥώμῃ δ' ὑπῆρχον ὕπατοι ὁ Πίνκερος Λυκρήτιος καὶ Λεύκιος Σέργιος Φιδηνιάτης. ἐπὶ δὲ τούτων ἀθηναῖοι τοῖς δηλίοις ἐγκαλοῦντες ὅτι λάθρα πρὸς λακεδαιμονίους συντίθενται συμμαχίαν, ἐξέβαλον αὐτοὺς ἐκ τῆς νήσου, καὶ τὴν πόλιν αὐτοὶ κατέσχον. τοῖς δ' ἐκπεσοῦσι δηλίοις Φαρνάκης ὁ σατράπης ἔδωκεν οἰκεῖν πόλιν ἀδραμύτιον. οἱ δ' ἀθηναῖοι προχειρισάμενοι στρατηγὸν Κλέωνα τὸν δημαγωγόν, καὶ δόντες ἀξιόλογον δύναμιν πεζικήν, ἐξέπεμψαν εἰς τοὺς ἐπὶ θρᾴκην τόπους. οὗτος δὲ πλεύσας εἰς σκιώνην, κἀκεῖθεν προσλαβόμενος στρατιώτας ἐκ τῶν πολιορκούντων τὴν πόλιν, ἀπέπλευσε, καὶ κατῆρεν εἰς τορώνην. ἐγίνωσκε γὰρ τὸν μὲν Βρασίδαν ἐκ τούτων τῶν τόπων ἀπεληλυθότα, περὶ δὲ τῇ τορώνῃ τοὺς ἀπολελειμμένους στρατιώτας οὐκ ὄντας ἀξιομάχους. πλησίον δὲ τῆς τορώνης καταστρατοπεδεύσας, καὶ πολιορκήσας τἄλλα κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὲν παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἠνδραποδίσατο, αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς τὴν πόλιν φρουροῦντας αἰχμαλώτους λαβών, δήσας ἀπέστειλεν εἰς τὰς ἀθήνας. τῆς δὲ πόλεως ἀπολιπὼν τὴν ἱκανὴν φρουράν, ἐξέπλευσε μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ κατῆρε τῆς θρᾴκης ἐπὶ στρυμόνα ποταμόν. καταστρατοπεδεύσας δὲ πλησίον πόλεως ἠϊόνος, ἀπεχούσης δὲ ἀπὸ τῆς ἀμφιπόλεως σταδίους ὡς τετταράκοντα, προσβολὰς ἐποιεῖτο τῷ πολίσματι. πυθόμενος δὲ τὸν Βρασίδαν μετὰ δυνάμεως διατρίβειν περὶ πόλιν ἀμφίπολιν, ἀνέζευξεν ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ Βρασίδας, ὡς ἤκουσε προσιόντας τοὺς πολεμίους, ἐκτάξας τὴν δύναμιν, ἀπήντα τοῖς ἀθηναίοις. γενομένης δὲ παρατάξεως μεγάλης, καὶ τῶν στρατοπέδων ἀγωνισαμένων ἀμφοτέρων λαμπρῶς, τὸ μὲν πρῶτον ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν παρ' ἑκατέροις τῶν ἡγεμόνων φιλοτιμουμένων δι' ἑαυτῶν κρῖναι τὴν μάχην, συνέβη πολλοὺς τῶν ἀξιολόγων ἄνδρας ἀναιρεθῆναι, τῶν στρατηγῶν αὐτοὺς καταστησάντων εἰς τὴν μάχην, καὶ ὑπὲρ τῆς νίκης ὑπερβάλλουσαν φιλοτιμίαν εἰσενεγ-

γρ. φιλοτιμίας

γρ. φιλοτιμίαν

γρ. Ὀπίτηρος

γρ. ἡγουμένων

καιομένων, ὁ μὲν Βρασίδας ἀριστεύσας καὶ πλείστους ἀνελὼν, ἡρωϊκῶς κατέστρεψε τὸν
βίον. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ Κλέωνος ἐν τῇ μάχῃ πεσόντος, ἀμφότεραι μὲν αἱ δυνάμεις διὰ
τὴν ἀναρχίαν ἐταράχθησαν, τὸ τέλος δ᾽ ἐνίκησαν οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ τρόπαιον ἔστησαν. οἱ
δ᾽ ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι καὶ θάψαντες, ἀπέπλευσαν εἰς τὰς
ἀθήνας. ἐς δὲ τὴν λακεδαίμονα παραγενομένων τινῶν ἐκ τῆς μάχης, καὶ τὴν Βρασίδου
νίκην ἅμα καὶ τελευτὴν ἀπαγγελλόντων, ἡ μήτηρ τοῦ Βρασίδου πυνθανομένη περὶ τῶν
πραχθέντων κατὰ τὴν μάχην, ἐπηρώτησε ποῖός τις γέγονεν ἐν τῇ παρατάξει Βρασίδας.
τῶν δ᾽ ἀποκριναμένων, ὅτι πάντων λακεδαιμονίων ἄριστος, εἶπεν ἡ μήτηρ τοῦ τετελευτη-
κότος, ὅτι Βρασίδας ὁ υἱὸς αὐτῆς ἦν ἀγαθὸς ἀνὴρ, πολλῶν μέντοι γε ἑτέρων καταδεέ-
στερος. τῶν δὲ λόγων τούτων διαδοθέντων κατὰ τὴν πόλιν, οἱ ἔφοροι δημοσίᾳ τὴν γυναῖκα ἐτί-
μησαν, ὅτι προέκρινε τὴν τῆς πατρίδος ἔπαινον τῆς τοῦ τέκνου δόξης. μετὰ δὲ τὴν εἰρημένην μά-
χην ἔδοξαν οἱ ἀθηναῖοι τοῖς λακεδαιμονίοις συνθέσθαι σπονδὰς πεντηκονταετεῖς, ἐπὶ
τοῖσδε, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους παρ᾽ ἀμφοτέροις ἀπολυθῆναι, τὰς δὲ πόλεις ἀπολυθῆ-
ναι τὰς κατὰ πόλεμον ληφθείσας. ὁ μὲν οὖν πελοποννησιακὸς πόλεμος διαμείνας
μέχρι τῶν ὑποκειμένων καιρῶν ἔτη δέκα, τὸν εἰρημένον τρόπον κατελύθη.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησιν Ἀριστίωνος ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Κοίνκτιον
καὶ Αὖλον Κορνήλιον Κόσσον. ἐπὶ δὲ τούτων ἄρτι τοῦ πολέμου τοῦ πελοποννησιακοῦ κατα-
λελυμένου, πάλιν ταραχαὶ καὶ κινήσεις πολεμικαὶ συνέβησαν, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας.
ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι κοινῇ μετὰ τῶν συμμάχων πεποιημένοι σπονδὰς καὶ διαλύ-
σεις, χωρὶς τῶν συμμαχίδων πόλεων συνέθεντο συμμαχίαν. τοῦτο δὲ πράξαντες, εἰς
ὑπόνοιαν ἦλθον ὡς ἐπὶ καταδουλώσει τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἰδίαν ποιησάμενοι συμμαχίαν.
διόπερ αἱ μέγισται τῶν πόλεων διεπρεσβεύοντο πρὸς ἀλλήλας, καὶ συνδιελέγοντο περὶ ὁ-
μονοίας καὶ συμμαχίας κατὰ τῶν ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων. ἦσαν δὲ προεστῶσαι πόλεις
ταύτης αἱ δυνατώταται τέσσαρες, ἄργος, θῆβαι, κόρινθος, ἦλις. εὐλόγως δ᾽ ὑπωπτεύ-
θησαν αἱ πόλεις συμφρονεῖν κατὰ τῆς ἑλλάδος, διὰ τὸ προσγεγράφθαι ταῖς κοιναῖς συνθή-
καις, ἐξεῖναι ἀθηναίοις καὶ λακεδαιμονίοις, ὅπερ ἂν δοκῇ ταύταις ταῖς πόλεσι, προσγρά-
φειν ταῖς συνθήκαις, καὶ ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῶν συνθηκῶν. χωρὶς δὲ τούτων, ἀθηναῖοι μὲν διὰ ψηφί-
σματος ἔδωκαν δέκα ἀνδράσιν ἐξουσίαν ἔχειν βουλεύεσθαι περὶ τῶν τῇ πόλει συμφερόν-
των. τὸ παραπλήσιον δὲ καὶ τῶν λακεδαιμονίων πεποιηκότων, φανερὰ συνέβη γενέσθαι
τῶν δύο πόλεων τὴν πλεονεξίαν. πολλῶν δὲ πόλεων ὑπακουουσῶν πρὸς τὴν κοινὴν ἐλευ-
θερίαν, καὶ τῶν μὲν ἀθηναίων καταφρονουμένων διὰ τὴν περὶ τὸ δήλιον συμφοράν, τῶν δὲ
λακεδαιμονίων τεταπεινωμένων τῇ δόξῃ, διὰ τὴν ἅλωσιν τῶν ἐν τῇ σφακτηρίᾳ νή-
σῳ, πολλαὶ πόλεις συνίσταντο καὶ προεστήσαντο τὴν τῶν ἀργείων πόλιν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν.
εἶχε γὰρ ἡ πόλις αὕτη μέγα ἀξίωμα διὰ τὰς παλαιὰς πράξεις. πρὸ γὰρ τῆς Ἡρακλειδῶν
καταλύσεως, ἐκ τῆς ἀργείας ὑπῆρξαν σχεδὸν ἅπαντες οἱ μέγιστοι τῶν βασιλέων. πρὸς
δὲ τούτοις πολὺν χρόνον εἰρήνην ἔχουσα, προσόδους μεγίστας ἐλάμβανε, καὶ πλῆθος οὐ
μόνον χρημάτων εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν. οἱ δ᾽ ἀργεῖοι νομίζοντες αὐτοῖς συγχωρηθή-
σεσθαι τὴν ὅλην ἡγεμονίαν, ἐπέλεξαν τῶν πολιτῶν χιλίους τοὺς μάλιστα νεωτάτους, καὶ
τοῖς τε σώμασιν ἰσχύοντας καὶ ταῖς οὐσίαις· ἀπολύσαντες δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς ἄλλης λει-
τουργίας, καὶ τροφὰς δημοσίας χορηγοῦντες, προσέταξαν γυμνάζεσθαι συνεχεῖς
μελέτας. οὗτοι μὲν οὖν, διά τε τὴν χορηγίαν καὶ τὴν συνεχῆ μελέτην, ταχὺ τῶν πολεμικῶν
ἔργων ἀθληταὶ κατεστάθησαν. λακεδαιμόνιοι δὲ ὁρῶντες ἐπ᾽ αὐτοὺς συνισταμένην τὴν
πελοπόννησον, καὶ προορώμενοι τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, τὰ κατὰ τὴν ἡγεμονίαν ὡς ἦν δυ-

[illegible]

τῶν δυνατω- [illegible]

νατὸν ἠσφαλίζοντο· καὶ πρῶτον μὲν τοὺς μετὰ Βρασίδα κατὰ τὴν Θρᾴκην ἐστρατευμένους εἵλωτας ὄντας χιλίους ἠλευθέρωσαν, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νήσῳ ληφθέντας αἰχμαλώτους Σπαρτιάτας ἀτιμίᾳ προσβεβληκότες, ὡς τὴν Σπάρτην ἀδοξοτέραν πεποιηκότας, ἀπέλυσαν τῆς ἀτιμίας. ἀκολούθως δὲ τούτοις, τοῖς κατὰ τὸν πόλεμον ἐπαίνοις καὶ τιμαῖς προετρέποντο τοὺς πρὸς γενναίαν ἀνδραγαθίαν ἐν τοῖς μέλλουσιν ἀγῶσιν ὑπερβάλλεσθαι· τοῖς τε συμμάχοις ἐπιεικέστερον προσεφέροντο, καὶ ταῖς φιλανθρωπίαις τοὺς ἀλλοτριοῦντας αὐτῶν ἐθεράπευον. Ἀθηναῖοι δὲ τοὐναντίον, τῷ φόβῳ βουλόμενοι καταπλήξασθαι τοὺς ἐν ὑποψίᾳ ἀποστάσεως ὄντας, παράδειγμα πᾶσιν ἀνέδειξαν τὴν ἐκ τῶν Σκιωναίων τιμωρίαν. ἐκπολιορκήσαντες γὰρ αὐτοὺς καὶ πάντας ἡβηδὸν κατασφάξαντες, παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας ἐξηνδραποδίσαντο, τὴν δὲ νῆσον οἰκεῖν παρέδοσαν τοῖς Πλαταιεῦσιν, ἐκπεπτωκόσι δι' ἐκείνους ἐκ τῆς πατρίδος. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους κατὰ τὴν Ἰταλίαν Καμπανοὶ μεγάλῃ δυνάμει στρατεύσαντες ἐπὶ Κύμην, ἐνίκησαν μάχῃ τοὺς Κυμαίους, καὶ πλείους τῶν ἀντιταχθέντων κατέκοψαν. προσκαθεζόμενοι δὲ τῇ πολιορκίᾳ καὶ πλείους προσβολὰς ποιησάμενοι, κατὰ κράτος εἷλον τὴν πόλιν. διαρπάσαντες δ' αὐτὴν, καὶ τοὺς καταληφθέντας ἐξανδραποδισάμενοι, τοὺς ἱκανοὺς οἰκήτορας ἐξ αὐτῶν ἀπέδειξαν.

[illegible] ἀεὶ

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀριστοφύλου Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον Κοΐντιον καὶ Αὖλον Σεμπρώνιον, Ἠλεῖοι δ' ἤγαγον ὀλυμπιάδα ἐνενηκοστὴν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ὑπέρβιος Συρακούσιος. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναῖοι μὲν κατά τινα χρησμὸν Δηλίοις ἀπέδοσαν τὴν νῆσον, καὶ κατῆλθον εἰς τὴν πατρίδα οἱ τὸ Ἀτραμύττιον οἰκοῦντες Δήλιοι. τῶν δὲ Ἀθηναίων οὐκ ἀποδιδόντων Λακεδαιμονίοις τὴν Πύλον, πάλιν αἱ πόλεις αὗται πρὸς ἀλλήλας διεφέροντο, καὶ πολεμικῶς εἶχον. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ δῆμος τῶν Ἀργείων ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους φιλίαν συνθέσθαι πρὸς τοὺς Ἀργείους. αὐξομένης δὲ τῆς διαφορᾶς, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς Κορινθίους ἔπεισαν ἐγκαταλιπεῖν τὴν κοινὴν σύνοδον, καὶ συμμαχεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις. τοιαύτης δὲ ταραχῆς γενομένης, καὶ ἀναρχίας οὔσης, τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐν τούτοις ἦν. Ἐν δὲ τοῖς ἐκτὸς τόποις, Αἰνιᾶνες καὶ Δόλοπες καὶ Μηλιεῖς συμφρονήσαντες, δυνάμεσιν ἀξιολόγοις ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίᾳ. ἀντιταχθέντων δὲ τῶν Ἡρακλεωτῶν, καὶ μάχης γενομένης ἰσχυρᾶς, ἐνικήθησαν οἱ τὴν Ἡράκλειαν κατοικοῦντες. πολλοὺς δ' ἀποβαλόντες στρατιώτας, καὶ συμφυγόντες ἐντὸς τῶν τειχῶν, μετεπέμψαντο βοήθειαν παρὰ τῶν Βοιωτῶν. ἀποστειλάντων δ' αὐτοῖς τῶν Θηβαίων χιλίους ὁπλίτας ἐπιλέκτους, μετ' αὐτῶν ἠμύνοντο τοὺς ἐπιστρατεύοντας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ὀλύνθιοι μὲν στρατεύσαντες ἐπὶ πόλιν Μηκύβερναν, φρουρουμένην ὑπ' Ἀθηναίων, τὴν μὲν φρουρὰν ἐξέβαλον, αὐτοὶ δὲ τὴν πόλιν κατέσχον.

[illegible] πύλω,

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀρχίου Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον Παπύριον Μυηλανὸν καὶ Γάϊον Σερουίλιον Στρύκτον. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀργεῖοι μὲν ἐγκαλέσαντες τοῖς Λακεδαιμονίοις ὅτι τὰ θύματα οὐκ ἀπέδοσαν τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ, πόλεμον αὐτοῖς κατήγγειλαν. καθ' ὃν δὴ χρόνον Ἀλκιβιάδης ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀργείαν, ἔχων δύναμιν. τούτους δὲ οἱ Ἀργεῖοι παραλαβόντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ Τροιζῆνα πόλιν σύμμαχον Λακεδαιμονίων· καὶ τὴν μὲν χώραν λεηλατήσαντες, τὰς δὲ ἐπαύλεις ἐμπρήσαντες, ἀπηλλάγησαν εἰς τὴν οἰκείαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παροξυνθέντες ἐπὶ τοῖς εἰς τοὺς Τροιζηνίους παρανομήμασιν, ἔγνωσαν διαπολεμεῖν πρὸς Ἀργείους. διὸ καὶ δύναμιν ἀθροίσαντες, ἐπέστησαν ἡγεμόνα Ἆγιν τὸν βασι-

λέα. οὗτος δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς ἀργείους, καὶ τὴν μὲν χώραν ἐδήωσε, πλησίον δὲ τῆς πόλεως ἀγαγὼν τὴν δύναμιν, προεκαλεῖτο τοὺς πολεμίους εἰς τὴν μάχην. οἱ δ' ἀργεῖοι προσλαβόμενοι στρατιώτας, παρὰ μὲν ἠλείων τρισχιλίους, παρὰ δὲ μαντινέων οὐ πολὺ λειπομένους τούτων, προήγαγον ἐκ τῆς πόλεως τὸ στρατόπεδον. μελλούσης δὲ παρατάξεως γίνεσθαι, οἱ στρατηγοὶ παρ' ἀμφοτέροις διαπρεσβευσάμενοι, τετραμηνιαίους ἀνοχὰς συνέθεντο. ἐπανελθόντων δὲ τῶν στρατοπέδων ἀπράκτων εἰς τὴν οἰκείαν, δι' ὀργῆς εἶχον αἱ πόλεις ἀμφότεραι τοὺς συνθεμένους τὰς σπονδὰς στρατηγούς. διόπερ οἱ μὲν ἀργεῖοι τοῖς λίθοις βάλλοντες τοὺς ἡγεμόνας, ἀποκτείνειν ἐπεχείρησαν, καὶ μόλις μετὰ πολλῆς δεήσεως τὸ ζῆν συνεχωρήθη, τὰς δ' οὐσίας αὐτῶν δημεύσαντες, κατέσκαψαν τὰς οἰκίας. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι τὸν Ἆγιν ἐπεβάλοντο μὲν κολάζειν, ἐπαγγειλαμένου δ' αὐτοῦ διὰ τῶν καλῶν ἔργων διορθώσασθαι τὴν ἁμαρτίαν, μόγις συνεχωρήθη. εἰς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἑλόμενοι δέκα ἄνδρας τοὺς συνετωτάτους, παρακατέστησαν συμβούλους, καὶ προσέταξαν μηδὲν αὐτὸν ἄνευ τῆς τούτων γνώμης πράττειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀθηναίων ἀποστειλάντων κατὰ θάλατταν εἰς αὐτοὺς ὁπλίτας μὲν χιλίους ἐπιλέκτους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους (ὧν ἐστρατήγουν Λάχης καὶ Νικόστρατος. συνῆν δὲ τούτοις καὶ Ἀλκιβιάδης ἰδιώτης ὤν, διὰ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς ἠλείους καὶ μαντινεῖς) συνεδρευσάντων δὲ πάντων, ἔδοξε τὰς μὲν σπονδὰς ἐᾶν χαίρειν, πρὸς δὲ τὸν πόλεμον ὁρμῆσαι. διὸ καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος στρατηγὸς παρώρμησε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ πάντων προθύμως ὑπακουσάντων, ἐκτὸς τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευε. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς πάντων πρῶτον στρατεύειν ἐπ' ὀρχομενὸν τῆς ἀρκαδίας. διὸ καὶ παρελθόντες εἰς ἀρκαδίαν, προσκαθεζόμενοι τῇ πόλει, καθ' ἡμέραν ἐποιοῦντο προσβολὰς τοῖς τείχεσι. χειρωσάμενοι δὲ τὴν πόλιν, κατεστρατοπέδευε πλησίον τεγέας, κεκρικότες καὶ ταύτην πολιορκῆσαι. τῶν δὲ τεγεατῶν ἀξιούντων τοὺς λακεδαιμονίους βοηθῆσαι κατὰ τάχος, οἱ σπαρτιᾶται παραλαβόντες τοὺς ἰδίους πάντας καὶ συμμάχους, ἧκον ἐπὶ τὴν μαντίνειαν, νομίζοντες ταύτης πολεμουμένης ἀρθήσεσθαι τὴν τῆς τεγέας πολιορκίαν. οἱ δὲ μαντινεῖς τοὺς συμμάχους παραλαβόντες, καὶ αὐτοὶ πανδημεὶ στρατεύσαντες, ἀντιπαρετάχθησαν τοῖς λακεδαιμονίοις. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, οἱ μὲν ἐπίλεκτοι τῶν ἀργείων, χίλιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, γεγυμνασμένοι δὲ καλῶς τὰ κατὰ τὸν πόλεμον, ἐτρέψαντο τοὺς ἀντιτεταγμένους πρῶτοι, καὶ διώκοντες πολὺν φόνον ἐποίουν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι τἆλλα μέρη τοῦ στρατεύματος τρεψάμενοι, καὶ πολλοὺς ἀνελόντες, ὑπέστρεψαν ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους· οἱ καὶ τῷ πλήθει κυκλώσαντες, ἤλπιζον κατακόψειν ἅπαντας. τῶν δὲ λογάδων τῷ μὲν πλήθει πολὺ λειπομένων, τῇ δ' ἀνδραγαθίᾳ προεχόντων, ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν λακεδαιμονίων προαγωνιζόμενος, ἐνεκαρτέρησε τοῖς δεινοῖς, καὶ πάντας ἂν ἀνεῖλε (ἔσπευδε γὰρ τοῖς πολίταις ἀποδοῦναι τὰς ἐπαγγελίας, καὶ μέγα τι κατεργασάμενος, διορθώσασθαι τὴν γεγενημένην ἀδοξίαν) οὐ μὴν εἰάθη γε τὴν προαίρεσιν ἐπιτελέσαι. Φάραξ γὰρ ὁ σπαρτιάτης, εἷς ὢν τῶν συμβούλων, ἀξίωμα δὲ μέγιστον ἔχων ἐν τῇ σπάρτῃ, διεκελεύετο τοῖς λογάσι δοῦναι δίοδον, καὶ μὴ πρὸς ἀπεγνωκότας τὸ ζῆν διακινδυνεύοντας, πεῖραν λαβεῖν ἀτυχούσης ἀρετῆς. ὅθεν ἠναγκάσθη κατὰ τὴν ἀρτίως ῥηθεῖσαν ἐπιταγὴν δοῦναι διέξοδον, κατὰ τὴν τοῦ Φάρακος γνώμην. οἱ μὲν οὖν χίλιοι τὸν εἰρημένον τρόπον ἀφεθέντες διελθεῖν, διεσώθησαν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, μεγάλῃ μάχῃ νικήσαντες καὶ τρόπαιον στήσαντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσιαίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Ἀντιφῶν, ἐν ῥώμῃ δὲ ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι τέτταρες κατεστάθησαν, Γάιος Φούριος καὶ Τίτος Κοΐντιος, ἔτι δὲ Μάρκος Ποστούμιος καὶ Αὖλος Κορνήλιος· ἐπὶ δὲ τούτων

ἀργεῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι διαπρεσβευσάμενοι πρὸς ἀλλήλους, εἰρήνην ἐποιήσαντο, καὶ συμμαχίαν συνέθεντο. διόπερ οἱ μαντινεῖς ἀποβαλόντες τὴν ἀπὸ τῶν ἀργείων βοήθειαν, ἠναγκάσθησαν ὑποταγῆναι τοῖς λακεδαιμονίοις. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐν τῇ πόλει τῶν ἀργείων οἱ κατ᾽ ἐκλογὴν κεκριμένοι τῶν πολιτῶν χίλιοι συνεφώνησαν, καὶ τὴν μὲν δημοκρατίαν ἔγνωσαν καταλύειν, ἀριστοκρατίαν δ᾽ ἐξ αὐτῶν καθιστάναι. ἔχοντες δὲ πολλοὺς συνεργοὺς, διὰ τὸ προέχειν τῶν πολιτῶν ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις, τὸ μὲν πρῶτον συλλαβόντες τοὺς δημαγωγεῖν εἰωθότας ἀπέκτειναν, τοὺς δ᾽ ἄλλους καταπληξάμενοι, κατέλυσαν τοὺς νόμους, καὶ δι᾽ ἑαυτῶν τὰ δημόσια διῴκουν. διακατασχόντες δὲ ταύτην τὴν πολιτείαν μῆνας ὀκτὼ, κατελύθησαν, τοῦ δήμου συστάντος ἐπ᾽ αὐτούς. διὸ καὶ τούτων ἀναιρεθέντων, ὁ δῆμος ἐκομίσατο τὴν δημοκρατίαν. Ἐγένετο δὲ καὶ ἑτέρα κίνησις κατὰ τὴν ἑλλάδα. καὶ φωκεῖς γὰρ πρὸς λοκροὺς διενεχθέντες, παρατάξει ἐκρίθησαν διὰ τὴν οἰκείαν ἀνδρίαν. ἐνίκησαν γὰρ φωκεῖς, ἀνελόντες λοκρῶν πλείους χιλίων. ἀθηναῖοι δὲ, Νικίου στρατηγοῦντος, εἷλον δύο πόλεις, κύθηρα καὶ νισαίαν. τήν τε μῆλον πολιορκήσαντες, ἡβηδὸν ἀπέσφαξαν· παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἐξηνδραποδίσαντο. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς ἕλληνας ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, φιδηνᾶται μὲν, παραγενομένων εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν πρέσβεων ἐκ τῆς ῥώμης, ἐπὶ μικραῖς αἰτίαις ἀνεῖλον τούτους. ἐφ᾽ οἷς οἱ ῥωμαῖοι παροξυνθέντες, ἐψηφίσαντο πολεμεῖν, καὶ παρασκευασάμενοι δύναμιν ἀξιόλογον, εἵλοντο δικτάτωρα Ἄνιον Αἰμίλιον, καὶ μετὰ τούτου, κατὰ τὸ ἔθος, Αὖλον Κορνήλιον ἵππαρχον. ὁ δ᾽ Αἰμίλιος παρασκευασάμενος τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς φιδηνάτας. ἀντιταξαμένων δὲ τῶν φιδηνατῶν, ἐγένετο μάχη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσχυρά· καὶ πολλῶν παρ᾽ ἀμφοτέροις πεσόντων, ἰσόρροπος ὁ ἀγὼν ἐγένετο.

γρ. ἰδίαν

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησιν Εὐφήμου, ἐν ῥώμῃ κατεστάθησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι, Λεύκιος Φούριος, Λεύκιος Κοΐντιος, Αὖλος Σεμπρώνιος. ἐπὶ δὲ τούτων λακεδαιμόνιοι μετὰ τῶν συμμάχων στρατεύσαντες εἰς τὴν ἀργείαν, ὑσιὰς χωρίον εἷλον, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείναντες, τὸ μὲν φρούριον κατέσκαψαν. αὐτοὶ δὲ πυθόμενοι τοὺς ἀργείους ᾠκοδομηκέναι τὰ μακρὰ τείχη μέχρι τῆς θαλάττης, ἐπελθόντες τὰ κατεσκευασμένα τείχη κατέσκαψαν, καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπάνοδον ἐποιήσαντο. ἀθηναῖοι δὲ ἑλόμενοι στρατηγὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ δόντες αὐτῷ ναῦς εἴκοσι, προσέταξαν συγκατασκευάσαι τοῖς ἀργείοις τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν. ἔτι γὰρ ἦσαν ἐν ταραχαῖς, διὰ τὸ πολλοὺς ὑπολελεῖφθαι τὴν ἀριστοκρατίαν αἱρουμένους. ὁ δ᾽ οὖν Ἀλκιβιάδης καταντήσας εἰς τὴν τῶν ἀργείων πόλιν, καὶ συνεδρεύσας μετὰ τῶν τὴν δημοκρατίαν προκρινόντων, ἐπέλεξε τῶν ἀργείων τοὺς μάλιστα δοκοῦντας τὰ τῶν λακεδαιμονίων αἱρεῖσθαι. μεταστησάμενος δὲ τούτους ἐκ τῆς πόλεως, καὶ συγκατασκευάσας βεβαίως τὴν δημοκρατίαν, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς ἀθήνας. τοῦ δ᾽ ἔτους λήγοντος, λακεδαιμόνιοι μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐμβαλόντες εἰς τὴν ἀργείαν, καὶ πολλὴν τῆς χώρας δῃώσαντες, τοὺς φυγάδας τῶν ἀργείων κατῴκισαν εἰς ὀρνεάς. ἐπιτειχίσαντες δὲ τοῦτο τὸ χωρίον ἐπὶ τῆς ἀργείας, καὶ φρουροὺς τοὺς ἱκανοὺς ἀπολιπόντες, προσέταξαν κακοποιεῖν τοὺς ἀργείους. ἀπελθόντων δὲ τῶν λακεδαιμονίων ἐκ τῆς ἀργείας, ἀθηναῖοι μὲν συμμαχίαν ἐξέπεμψαν τοῖς ἀργείοις, τριήρεις μ, ὁπλίτας δὲ χιλίους καὶ διακοσίους. οἱ δ᾽ ἀργεῖοι μετὰ τῶν ἀθηναίων στρατεύσαντες ἐπὶ τὰς ὀρνεάς, τήν τε πόλιν κατὰ κράτος εἷλον, καὶ τῶν φρουρῶν καὶ φυγάδων οὓς μὲν ἀπέκτειναν, οὓς δ᾽ ἐξέβαλον ἐκ τῶν ὀρνεῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος τοῦ πελοποννησιακοῦ

γρ. Κοσίκκος,

γρ. αἱρουμένων.

πολέμου. Τῷ δ' ἑκκαιδεκάτῳ παρ' ἀθηναίοις μὲν ἦν ἄρχων Ἀριστόμνηστος, ἐν ῥώ-
μῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι τέσσαρες κατεστάθησαν, Τίτος Κλαύδιος καὶ Σπόριος
Ναύτιος, ἔτι δὲ Λεύκιος Σέντιος καὶ Σέξτος Ἰούλιος. ἐπὶ δὲ τούτων παρὰ μὲν ἠλείοις ἤχθη
ὀλυμπιὰς πέμπτη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἐξαίνετος ὁ ἀκραγαν-
τῖνος. Βυζάντιοι δὲ καὶ χαλκηδόνιοι παραλαβόντες θρᾷκας, ἐστράτευσαν εἰς τὴν βι-
θυνίαν πολλοῖς πλήθεσι, καὶ τήν τε χώραν ἐπόρθησαν, καὶ πολλὰ τῶν μικρῶν πολι-
σμάτων ἐκπολιορκήσαντες, ἐπετέλεσαν πράξεις ὠμότητι διαφερούσας. πολλῶν
γὰρ αἰχμαλώτων κρατήσαντες, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, ἅπαντας ἀπέ-
σφαξαν. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους κατὰ τὴν σικελίαν αἰγεσταῖοι πρὸς σελινουν-
τίους ἐπολέμησαν περὶ χώρας ἀμφισβητησίμου, ποταμοῦ τὴν χώραν τῶν διαφε-
ρομένων πόλεων ὁρίζοντος. σελινούντιοι δὲ διαβάντες τὸ ῥεῖθρον, τὸ μὲν πρῶτον τῆς
παραποταμίας βίᾳ κατεῖχον. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῆς προσκειμένης χώρας πολλὴν
ἀποτεμόμενοι, κατεφρόνησαν τῶν ἠδικημένων. οἱ δ' αἰγεσταῖοι παροξυνθέντες, τὸ
μὲν πρῶτον διὰ τῶν λόγων πείθειν ἐπεβάλλοντο μὴ ἐπιβαίνειν τῆς ἀλλοτρίας γῆς.
ὡς δὲ οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχεν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν χώραν, καὶ πάν-
τας ἐκβαλόντες ἐκ τῶν ἀγρῶν, αὐτοὶ τὴν χώραν κατέσχον. γενομένης δὲ διαφορᾶς
μεγάλης ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι, στρατιώτας ἀθροίσαντες, διὰ τῶν ὅπλων ἐποιοῦντο
τὴν κρίσιν. διόπερ ἀμφοτέρων παραταξαμένων, ἐγένετο μάχη καρτερά, καθ' ἣν
σελινούντιοι νικήσαντες, ἀπέκτειναν τῶν αἰγεσταίων οὐκ ὀλίγους. οἱ δ' αἰγεσταῖοι τα-
πεινωθέντες, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι, τὸ μὲν πρῶτον ἀκραγαντίνους
καὶ συρακουσίους ἔπειθον συμμαχῆσαι. ἀποτυχόντες δὲ τούτων, ἐξέπεμψαν πρέ-
σβεις εἰς τὴν καρχηδόνα, δεόμενοι βοηθῆσαι. οὐ προσεχόντων δ' αὐτῶν, ἐζήτουν
τινὰ διαπόντιον συμμαχίαν. οἷς συνήργησε τὸ αὐτόματον. λεοντίνων γὰρ ὑπὸ συ- τὸ αὐτόματον.
ρακουσίων ἐκ τῆς πόλεως μετῳκισμένων, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἀποβε-
βληκότων, οἱ φυγάδες αὐτῶν συστραφέντες, ἔκριναν πάλιν αὐτοὺς ἀθηναίους προσ-
λαβέσθαι συμμάχους, ὄντας συγγενεῖς. περὶ δὲ τούτων κοινολογησάμενοι τοῖς ἔθνεσιν
οἷς συνεφρόνησαν, κοινῇ πρέσβεις ἐξέπεμψαν πρὸς ἀθηναίους, ἀξιοῦντες μὲν βοη-
θῆσαι ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἀδικουμέναις, ἐπαγγελλόμενοι δὲ συγκατασκευάσειν αὐτοῖς
τὰ κατὰ τὴν σικελίαν πράγματα. παραγενομένων οὖν εἰς τὰς ἀθήνας τῶν πρέσβεων,
καὶ τῶν μὲν λεοντίνων τὴν συγγένειαν προφερομένων καὶ τὴν προϋπάρχουσαν συμ-
μαχίαν, τῶν δ' αἰγεσταίων ἐπαγγελλομένων χρημάτων τε πλῆθος δώσειν εἰς τὸν πό-
λεμον καὶ συμμαχήσειν κατὰ τῶν συρακουσίων. ἔδοξε τοῖς ἀθηναίοις ἐκπέμψαι τι-
νὰς τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν, καὶ διασκέψασθαι τὰ κατὰ τὴν νῆσον καὶ τοὺς αἰγεσταίους. πα-
ραγενομένων οὖν τούτων εἰς τὴν αἴγεσταν, οἱ μὲν αἰγεσταῖοι χρημάτων πλῆθος ἐπέ-
δειξαν, τὰ μὲν οἴκοθεν, τὰ δὲ παρὰ τῶν ἀστυγειτόνων χρησάμενοι, φαντασίας ἕνεκεν. ἀ-
πελθόντων δὲ τῶν πρέσβεων, καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν αἰγεσταίων ἀπαγγειλάντων, συνῆλθεν ὁ
δῆμος περὶ τούτων. προτεθείσης δὲ τῆς βουλῆς περὶ τοῦ στρατεύειν ἐπὶ σικελίαν, Νι-
κίας μὲν ὁ Νικηράτου, θαυμαζόμενος ἐπ' ἀρετῇ παρὰ τοῖς πολίταις, συνεβούλευε
μὴ στρατεύειν ἐπὶ σικελίαν. μὴ γὰρ δυνατὸν ὑπάρχειν ἅμα τε λακεδαιμονίοις δια-
πολεμεῖν, καὶ δυνάμεις μεγάλας ἐκπέμπειν διαποντίους. καὶ τῶν ἑλλήνων μὴ δυ-
ναμένους κτήσασθαι τὴν ἡγεμονίαν, ἐλπίζειν τὴν μεγίστην τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην
νήσων περιποιήσασθαι. καὶ καρχηδονίους μὲν ἔχοντας μεγίστην ἡγεμονίαν, καὶ πολλά-
κις ὑπὲρ τῆς σικελίας πεπολεμηκότας, μὴ δεδυνῆσθαι κρατῆσαι τῆς νήσου, τοὺς δὲ

ἀθηναίους πολὺ λειπομένους τῇ δυνάμει τῶν καρχηδονίων, δορύκτητον ποιήσασθαι τὴν κρατίστην τῶν νήσων. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα διαλεχθέντος αὐτοῦ περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως οἰκεῖα, τῆς ἐναντίας γνώμης προεστηκὼς Ἀλκιβιάδης, ἐπιφανέστατος ἀθηναίων, ἔπεισε τὸν δῆμον ἐπανελέσθαι τὸν πόλεμον. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος δεινότατος μὲν εἰπεῖν τῶν πολιτῶν, εὐγενείᾳ δὲ καὶ πλούτῳ καὶ στρατηγίᾳ διωνομασμένος. εὐθὺς οὖν ὁ δῆμος στόλον ἀξιόχρεων κατεσκεύασε, τριάκοντα μὲν τριήρεις παρὰ τῶν συμμάχων λαβών, ἰδίας δὲ ἑκατὸν καταρτίσας· ταύτας τε κοσμήσας πᾶσι τοῖς εἰς πόλεμον χρησίμοις, κατέλεξεν ὁπλίτας εἰς πεντακισχιλίους· στρατηγοὺς δὲ τρεῖς ἐχειροτόνησεν ἐπὶ ταύτην τὴν στρατηγίαν, Ἀλκιβιάδην καὶ Νικίαν καὶ Λάμαχον. ἀθηναῖοι μὲν οὖν περὶ ταῦτα ἦσαν. ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου τοῦ συστάντος ἀθηναίοις καὶ συρακουσίοις, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν, τὰς ἑπομένας πράξεις εἰς τὴν ἐχομένην βίβλον κατατάξομεν.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Στρατεία ἀθηναίων ἐπὶ συρακουσίους μεγάλαις δυνάμεσι πεζικαῖς τε καὶ ναυτικαῖς.

Κατάπλους ἀθηναίων εἰς σικελίαν.

Κατάκλησις Ἀλκιβιάδου τοῦ στρατηγοῦ, καὶ φυγὴ εἰς λακεδαίμονα.

Ὡς ἀθηναῖοι διαπλεύσαντες εἰς τὸν μέγαν λιμένα τῶν συρακουσίων, κατελάβοντο τοὺς περὶ τὸ ὀλύμπιον τόπους.

Ὡς ἀθηναῖοι τὰς ἐπιπολὰς καταλαβόμενοι, καὶ μάχῃ νικήσαντες, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐπολιόρκησαν τοὺς συρακουσίους.

Ὡς λακεδαιμονίων καὶ κορινθίων πεμψάντων βοήθειαν, ἐθάρρησαν οἱ συρακούσιοι.

Μάχη συρακουσίων καὶ ἀθηναίων, καὶ νίκη ἀθηναίων μεγάλη.

Μάχη τοῖς αὐτοῖς, καὶ νίκη συρακουσίων.

Ὡς συρακούσιοι τῶν ἐπιπολῶν κρατήσαντες, ἠνάγκασαν τοὺς ἀθηναίους εἰς μίαν ἐλθεῖν παρεμβολὴν τὴν πρὸς τῷ ὀλυμπίῳ.

Ὡς ναυτικὴν δύναμιν οἱ συρακούσιοι κατασκευάσαντες, ναυμαχεῖν διέγνωσαν.

Ὡς ἀθηναῖοι Λαμάχου τοῦ στρατηγοῦ τελευτήσαντος, καὶ Ἀλκιβιάδου μετακληθέντος, ἀντὶ τούτων στρατηγοὺς ἔπεμψαν Εὐρυμέδοντα καὶ Δημοσθένην, ἔχοντας δύναμιν καὶ χρήματα.

Διάλυσις σπονδῶν ὑπὸ λακεδαιμονίων, καὶ πόλεμος πρὸς ἀθηναίους ὁ πελοποννησιακὸς λεγόμενος.

Ναυμαχία συρακουσίων καὶ ἀθηναίων, καὶ νίκη ἀθηναίων, καὶ ἅλωσις φρουρίων ὑπὸ συρακουσίων, καὶ κατὰ γῆν νίκη.

Ναυμαχία πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι, καὶ νίκη συρακουσίων.

Κατάπλους ἐξ ἀθηνῶν Δημοσθένους καὶ Εὐρυμέδοντος μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου.

Μάχη μεγάλη περὶ τὰς ἐπιπολάς, καὶ νίκη συρακουσίων.

Δρασμὸς τῶν ἀθηναίων, καὶ ἅλωσις τῆς πάσης δυνάμεως.

Ὡς συρακούσιοι συνελθόντες εἰς ἐκκλησίαν, προέθηκαν βουλὴν πῶς χρηστέον τοῖς αἰχμαλώτοις.

Οἱ ῥηθέντες λόγοι πρὸς ἑκάτερον μέρος τῆς ὑποθέσεως.

Τὰ ψηφισθέντα τοῖς συρακουσίοις περὶ τῶν αἰχμαλώτων.

Ὡς ἀθηναίων πταισάντων περὶ σικελίαν, πολλοὶ τῶν συμμάχων ἀπέστησαν.

Ὡς ὁ δῆμος τῶν ἀθηναίων ἀθυμήσας παρεχώρησε τῆς δημοκρατίας, καὶ τετρακοσίοις ἀνδράσι τὴν πολιτείαν ἐπέτρεψαν.

Ὡς λακεδαιμόνιοι ταῖς ναυμαχίαις τοὺς ἀθηναίους ἐνίκησαν.

Ὡς συρακούσιοι τοὺς ἀνδραγαθήσαντας κατὰ τὸν πόλεμον ἀξιολόγοις δωρεαῖς ἐτίμησαν.

Ὡς Διοκλῆς, νομοθέτης αἱρεθεὶς, ἔγραψε τοὺς νόμους συρακουσίοις.

Ὡς συρακούσιοι τοῖς λακεδαιμονίοις δύναμιν ἀξιόλογον ἔπεμψαν.

Ὡς ἀθηναῖοι δὶ τῶν λακεδαιμονίων ναυάρχων καταναυμαχήσαντες, κύζικον ἐξεπολιόρκησαν.

Ὡς λακεδαιμονίων ἐξ εὐβοίας πεντήκοντα ναῦς ἀποστειλάντων ἐπὶ βοήθειαν τοῖς ἠττημένοις, ἅπασαι περὶ τὸν ἄθω μετὰ τῶν ἀνδρῶν διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος.

Ἀλκιβιάδου κάθοδος καὶ στρατηγία.

Πόλεμος αἰγεσταίοις καὶ σελινουντίοις περὶ τῆς ἀμφισβητουμένης χώρας.

Ναυμαχία ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων περὶ τὸ σίγειον, καὶ νίκη ἀθηναίων.

Ὡς λακεδαιμόνιοι τὸν εὔριπον χώσαντες, τὴν εὔβοιαν ἤπειρον ἐποίησαν.

Περὶ τῆς ἐν κερκύρᾳ γενομένης στάσεως καὶ σφαγῆς.

Ὡς Ἀλκιβιάδης καὶ Θηραμένης ἐνίκησαν λακεδαιμονίους ἅμα πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιφανέστατα.

Ὡς καρχηδόνιοι μεγάλας δυνάμεις διαβιβάσαντες ἐν σικελίᾳ, σελινοῦντα καὶ ἱμέραν κατὰ κράτος εἷλον.

Ὡς εἰς τὸν πειραιᾶ καταπλεύσας μετὰ πολλῶν λαφύρων μεγάλης ἔτυχεν ἀποδοχῆς Ἀλκιβιάδης.

Ὡς Ἆγις ὁ βασιλεὺς μεγάλῃ δυνάμει τὰς ἀθήνας πολιορκεῖν ἐπιβαλόμενος, ἐξέπεσεν.

Ἀλκιβιάδου φυγὴ, καὶ κτίσις θερμῶν ἐν σικελίᾳ.

Ναυμαχία συρακουσίων πρὸς καρχηδονίους, καὶ νίκη συρακουσίων.

Περὶ τῆς ἐν ἀκράγαντι εὐδαιμονίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατασκευασμάτων. γρ. κατασκευασμένων.

Ὡς καρχηδόνιοι τετταράκοντα μυριάσι στρατεύσαντες εἰς σικελίαν, ἐπολιόρκησαν ἀκράγαντα.

Ὡς συρακούσιοι παραλαβόντες τοὺς συμμάχους, μυρίοις στρατιώταις ἐβοήθουν τοῖς ἀκραγαντίνοις.

Ὡς τετρακισμυρίων καρχηδονίων ἀπαντησάντων, ἐνίκησαν οἱ συρακούσιοι καὶ πλείους τῶν ἑξακισχιλίων κατέκοψαν.

Ὡς καρχηδονίων τὰς ἀγορὰς παραιρουμένων, οἱ ἀκραγαντῖνοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς ἠναγκάσθησαν ἐκλιπεῖν τὴν πατρίδα.

Ὡς Διονύσιος, στρατηγὸς αἱρεθεὶς, ἐτυράννησε τῶν συρακουσίων.

Ὡς ἀθηναῖοι ἐν ἀργινούσαις ἐπιφανεστάτῃ ναυμαχίᾳ νικήσαντες, τοὺς στρατηγοὺς ἀδίκως ἐθανάτωσαν. γρ. μάχῃ

Ὡς ἀθηναῖοι μεγάλῃ ναυμαχίᾳ λειφθέντες, ἠναγκάσθησαν ἐφ᾽ οἷς δυνατὸν ἦν συνθέσθαι τὴν εἰρήνην, καὶ οὕτως ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος κατελύθη.

Ὡς καρχηδόνιοι λοιμικῇ νόσῳ περιπεσόντες, ἠναγκάσθησαν συνθέσθαι τὴν εἰρήνην πρὸς Διονύσιον τὸν τύραννον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς
βίβλος τρισκαιδεκάτη.

Εἰ μὲν ὁμοίαν τοῖς ἄλλοις ἱστορίαν ἐπραγματευόμεθα, σχεδὸν ἦν ἐν τῷ προοιμίῳ περί τινων διαλεχθέντας ἐφ' ὅσον ἦν εὔκαιρον, οὕτως ἐπὶ τὰς συνεχεῖς πράξεις μεταβιβάζειν τὸν λόγον· (ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀπολαβόντες τῇ γραφῇ, τὴν ἀναστροφὴν ἂν εἴχομεν τὸν ἀπὸ τῶν προοιμίων καρπὸν προσλαμβάνεσθαι) ἐπεὶ δ' ἐν ὀλίγαις βίβλοις ἐπηγγέλμεθα μὴ μόνον τὰς πράξεις ἐφ' ὅσον ἂν δυνώμεθα γράψειν, ἀλλὰ καὶ περιλήψεσθαι χρόνον πλείονα τῶν χιλίων καὶ ἑκατὸν ἐτῶν· ἀναγκαῖόν ἐστι, τὸν πολὺν λόγον τῶν προοιμίων παραπέμψαντας, ἐπ' αὐτὰς ἐλθεῖν τὰς πράξεις· τοῦτο μόνον προειπόντας, ὅτι κατὰ μὲν τὰς προειρημένας ἓξ βίβλους ἀνεγράψαμεν τὰς ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν πράξεις, ἕως εἰς τὸν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ψηφισθέντα πόλεμον ἐπὶ Συρακουσίους, εἰς ὃν ἀπὸ Τροίας ἁλώσεως ἐστὶν ἔτη ἑπτακόσια ἑξήκοντα. ἐν ταύτῃ δὲ προσαναπληροῦντες τὸν συνεχῆ χρόνον, ἀρξόμεθα μὲν ἀπὸ τῆς ἐπὶ Συρακοσίους στρατείας, καταλήξομεν δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου πολέμου Καρχηδονίοις πρὸς Διονύσιον τὸν Συρακοσίων τύραννον.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησι Χαβρίου Ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων κατέστησαν χιλιάρχους τρεῖς, Λεύκιον Σέργιον, Μάρκον Σερουΐλιον, καὶ Μάρκον Παπύριον. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναῖοι ψηφισάμενοι τὸν πρὸς Συρακοσίους πόλεμον, τάς τε ναῦς ἐπεσκεύασαν, καὶ χρήματα συναγαγόντες, μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν παρεσκευάζοντο. ᾑρημένοι δὲ τρεῖς στρατηγούς, Ἀλκιβιάδην, Νικίαν καὶ Λάμαχον, αὐτοκράτορας αὐτοὺς κατέστησαν ἁπάντων τῶν κατὰ τὸν πόλεμον. τῶν δὲ ἰδιωτῶν οἱ ταῖς οὐσίαις εὐποροῦντες, τῇ προθυμίᾳ τοῦ δήμου χαρίζεσθαι βουλόμενοι, τινὲς μὲν ἰδίας τριήρεις κατεσκεύασαν, τινὲς δὲ χρήματα δώσειν εἰς τὰς τροφὰς τῆς δυνάμεως ἐπηγγέλλοντο· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν δημοτικῶν πολιτῶν καὶ ξένων, ἔτι δὲ συμμάχων, ἑκουσίως προσιόντες τοῖς στρατηγοῖς, διεκελεύοντο καταγράφειν ἑαυτοὺς εἰς τοὺς στρατιώτας. οὕτως ἅπαντες μεμετεωρισμένοι ταῖς ἐλπίσιν, ἐξ ἑτοίμου κατακληρουχήσειν ἤλπιζον τὴν Σικελίαν. Ἤδη δὲ τοῦ στόλου παρεσκευασμένου, τοὺς Ἑρμᾶς τοὺς κατὰ τὴν πόλιν παμπληθεῖς ὄντας συνέβη ἐν μιᾷ νυκτὶ περικοπῆναι. ὁ μὲν οὖν δῆμος, οὐχ ὑπὸ τῶν τυχόντων νομίσας γεγενῆσθαι τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προεχόντων ταῖς δόξαις, ἐπὶ τῇ καταλύσει τῆς δημοκρατίας, ἐμισοπονήρει, καὶ τοὺς πράξαντας ἐζήτει, μεγάλας δωρεὰς προθεὶς τῷ μηνύσαντι. προσελθὼν δέ τις τῶν ἰδιωτῶν τῇ βουλῇ, ἔφησεν εἰς οἰκίαν μετοίκου τινὰς ἑωρακέναι τῇ νουμηνίᾳ περὶ μέσας νύκτας εἰσιόντας, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ἀνακρινόμενος δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς πῶς νυκτὸς οὔσης ἐπεγίνωσκε τὰς ὄψεις, ἔφησε πρὸς τὸ τῆς σελήνης φῶς ἑωρακέναι. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸν ἐξελέγξας, κατεψευσμένος εὑρέθη· τῶν δ' ἄλλων οὐδ' ἴχνος τῆς πράξεως οὐδεὶς εὑρεῖν ἠδυνήθη. τριήρεις μὲν ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑτοιμασμέναι· ὁλκάδες δὲ καὶ τῶν ἱππαγωγῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν τὸν σῖτον καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν κομιζόντων πολύς τις ἀριθμὸς ἦν. ὁπλῖται δὲ καὶ σφενδονῆται, πρὸς δὲ τούτοις ἱππεῖς, καὶ τῶν

γρ. Μάρκον Παπύριον, Μάρκον Σερουΐλιον.

γρ. αὐτούς

γρ. αὐτός

Ἡ τῶν ἑρμῶν περικοπή. Thucyd. lib. 6.

συμμάχων πλείους τῶν ἑπτακισχιλίων, ἐκτὸς τῶν ἐν τοῖς πληρώμασι. τότε μὲν οὖν οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῆς βουλῆς ἐν ἀπορρήτῳ συνεδρεύοντες, ἐβουλεύοντο πῶς χρὴ διοικῆσαι τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, ἐὰν τῆς νήσου κρατήσωσιν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, Σελινουντίους μὲν καὶ Συρακοσίους ἐξανδραποδίσασθαι, τοῖς δ' ἄλλοις ἁπλῶς τάξαι φόρους, οὓς κατ' ἐνιαυτὸν οἴσουσιν Ἀθηναίοις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ κατέβαινον οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ συνηκολούθει πᾶς ὁ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλος, ἀναμὶξ ἀστῶν τε καὶ ξένων, ἑκάστου τοὺς ἰδίους συγγενεῖς τε καὶ φίλους προπέμποντος. αἱ μὲν οὖν τριήρεις παρ' ὅλον τὸν λιμένα παρώρμουν, κεκοσμημέναι τοῖς ἐπὶ ταῖς πρῴραις ἐπισήμασι καὶ τῇ λαμπρότητι τῶν ὅπλων. ὁ δὲ κύκλος ἅπας τοῦ λιμένος ἔγεμε θυμιατηρίων καὶ κρατήρων ἀργυρῶν, ἐξ ὧν ἐκπώμασι χρυσοῖς ἔσπενδον οἱ τιμῶντες τὸ θεῖον, καὶ προσευχόμενοι κατατυχεῖν τῆς στρατείας. ἀναχθέντες οὖν ἐκ τοῦ Πειραιῶς, περιέπλευσαν τὴν Πελοπόννησον, καὶ κατηνέχθησαν εἰς Κέρκυραν. ἐνταῦθα γὰρ παραμένειν προσήγγελτο, καὶ προσαναλαμβάνειν τοὺς προσοίκους τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δ' ἅπαντες ἠθροίσθησαν, διαπλεύσαντες τὸν Ἰόνιον πόρον πρὸς ἄκραν Ἰαπυγίαν κατηνέχθησαν. κἀκεῖθεν ἤδη παρελέγοντο τὴν Ἰταλίαν. ὑπὸ μὲν οὖν Ταραντίνων οὐ προσεδέχθησαν, Μεταποντίνους δὲ καὶ Ἡρακλεώτας παρέπλευσαν. εἰς δὲ Θουρίους κατενεχθέντες, πάντων ἔτυχον τῶν φιλανθρώπων. ἐκεῖθεν δὲ καταπλεύσαντες εἰς Κρότωνα, καὶ λαβόντες ἀγορὰν παρὰ τῶν Κροτωνιατῶν, τῆς τε Λακινίας Ἥρας τὸ ἱερὸν παρέπλευσαν, καὶ τὴν Διοσκουριάδα καλουμένην ἄκραν ὑπερέθεντο. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ καλούμενον Σκυλλήτιον καὶ Λοκροὺς παρήλλαξαν· καὶ τοῦ Ῥηγίου καθορμισθέντες ἐγγύς, ἔπειθον τοὺς Ῥηγίνους συμμαχεῖν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο βουλεύσεσθαι μετὰ τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν. Συρακούσιοι δ' ἀκούσαντες ὅτι τοῦ πορθμοῦ αἱ δυνάμεις εἰσὶ τῶν Ἀθηναίων, στρατηγοὺς κατέστησαν αὐτοκράτορας τρεῖς, Ἑρμοκράτην, Σικανόν, καὶ Ἡρακλείδην, οἳ τοὺς στρατιώτας κατέγραφον, καὶ πρέσβεις ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν Σικελίαν πόλεις ἀπέστελλον, δεόμενοι τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους τῷ μὲν λόγῳ πρὸς Συρακουσίους ἐνίστασθαι τὸν πόλεμον, τῇ δ' ἀληθείᾳ καταστρέψασθαι βουλομένους ὅλην τὴν νῆσον. Ἀκραγαντῖνοι μὲν οὖν καὶ Νάξιοι συμμαχήσειν ἔφησαν Ἀθηναίοις· Καμαριναῖοι δὲ καὶ Μεσσήνιοι τὴν μὲν εἰρήνην ἄξειν ὡμολόγησαν, τὰς δ' ὑπὲρ τῆς συμμαχίας ἀποκρίσεις ἀνεβάλλοντο. Ἱμεραῖοι δὲ καὶ Σελινούντιοι, πρὸς δὲ τούτοις Γελῷοι καὶ Καταναῖοι, συναγωνιεῖσθαι τοῖς Συρακουσίοις ἐπηγγείλαντο. αἱ δὲ τῶν Σικελῶν πόλεις τῇ μὲν εὐνοίᾳ πρὸς Συρακοσίους ἔρρεπον, ὅμως ἐν ἡσυχίᾳ μένουσαι, τὸ συμβησόμενον ἐκαραδόκουν. τῶν δ' Αἰγεσταίων οὐχ ὁμολογούντων δώσειν πλέον τῶν τριάκοντα ταλάντων, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐγκαλέσαντες αὐτοῖς, ἀνήχθησαν ἐκ Ῥηγίου μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ κατέπλευσαν τῆς Σικελίας εἰς Νάξον. δεξαμένων δ' αὐτοὺς τῶν ἐν τῇ πόλει φιλοφρόνως, παρέπλευσαν ἐκεῖθεν εἰς Κατάνην. τῶν δὲ Καταναίων εἰς μὲν τὴν πόλιν οὐ δεχομένων τοὺς στρατιώτας, τοὺς δὲ στρατηγοὺς ἐασάντων εἰσελθεῖν, καὶ συναχθείσης ἐκκλησίας, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων περὶ συμμαχίας διελέγοντο. δημηγοροῦντος δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου, τῶν στρατιωτῶν τινὲς διελόντες πυλίδα, παρεισέπεσον εἰς τὴν πόλιν. δι' ἣν αἰτίαν ἠναγκάσθησαν οἱ Καταναῖοι κοινωνεῖν τοῦ κατὰ τῶν Συρακοσίων πολέμου. Τούτων δὲ πραττομένων, οἱ κατὰ τὴν ἰδίαν ἔχθραν μισοῦντες τὸν Ἀλκιβιάδην ἐν Ἀθήναις, πρόφασιν ἔχοντες τὴν τῶν ἀγαλμάτων περικοπήν, διέβαλον αὐτὸν ἐν ταῖς δημηγορίαις, ὡς συνωμοσίαν κατὰ τοῦ δήμου πεποιημένον. συνελάβετο δ' αὐτῶν ταῖς

γρ. Σικανόν.

διαβολαῖς τὸ πρᾶξιν περὶ τοῖς ὀργίοις. οἱ γὰρ ἰδιόξενοι συνθέμενοι καταλῦσαι τὴν ἐν ἄργει δημοκρατίαν, πάντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀνῃρέθησαν. πιστεύσας οὖν ὁ δῆμος ταῖς κατηγορίαις, καὶ σφόδρα ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν παροξυνθείς, ἀπέστειλε τὴν σαλαμινίαν ναῦν εἰς σικελίαν, κελεύων τὴν ταχίστην ἥκειν Ἀλκιβιάδην ἐπὶ τὴν κρίσιν. παραγενομένης οὖν τῆς νεὼς εἰς τὴν κατάνην, Ἀλκιβιάδης ἀκούσας τῶν πρέσβεων τὰ δόξαντα τῷ δήμῳ, τοὺς συνδιαβεβλημένους ἀναλαβὼν εἰς τὴν ἰδίαν τριήρη, μετὰ τῆς σαλαμινίας ἐξέπλευσεν. ἐπεὶ δ' εἰς θουρίους κατέπλευσεν, εἴτε καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ τὴν ἀσέβειαν ὁ Ἀλκιβιάδης, εἴτε καὶ φοβηθεὶς τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, μετὰ τῶν συνδιαβεβλημένων διεδρὰς ἐκποδὼν ἐγενήθη. οἱ δ' ἐν τῇ σαλαμινίᾳ νῦν παραγενόμενοι, τὸ μὲν πρῶτον ἐζήτουν τοὺς περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς δ' οὐχ εὕρισκον, ἀποπλεύσαντες εἰς ἀθήνας, ἀπήγγειλαν τῷ δήμῳ τὰ πεπραγμένα. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι παραδόντες δικαστηρίῳ τοῦ τε Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμφυγόντων τὰ ὀνόματα, δίκην ἐρήμην κατεδίκασαν θανάτου. ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐκ τῆς ἰταλίας διαπλεύσας ἐπὶ πελοπόννησον, ἔφυγεν εἰς σπάρτην, καὶ τοὺς λακεδαιμονίους παρώξυνεν ἐπιθέσθαι τοῖς ἀθηναίοις. Οἱ δ' ἐν σικελίᾳ στρατηγοὶ μετὰ τῆς τῶν ἀθηναίων δυνάμεως παραπλεύσαντες εἰς αἴγεσταν, ὕκκαρα μὲν σικελικὸν πολισμάτιον ἑλόντες, ἐκ τῶν λαφύρων συνήγαγον ἑκατὸν τάλαντα· κομισάμενοι δὲ καὶ τριάκοντα τάλαντα παρὰ τῶν αἰγεσταίων, κατέπλευσαν εἰς κατάνην. βουλόμενοι δὲ τὸν πρὸς τῷ μεγάλῳ λιμένι τόπον συρακοσίων ἀκινδύνως καταλαβέσθαι, πέμπουσιν ἄνδρα καταναῖον, ἑαυτοῖς μὲν πιστόν, τοῖς δὲ συρακουσίων στρατηγοῖς πιθανόν, διακελευσάμενοι λέγειν τοῖς ἡγεμόσι τῶν συρακουσίων, ὅτι τινὲς καταναίων συστάντες βούλονται συγκόψαι τῶν ἀθηναίων αὐλιζομένους ἀπὸ τῶν ὅπλων ἐν τῇ πόλει νυκτὸς, ἄφνω συλλαβόντες τὰς ἐν τῷ λιμένι ναῦς ἐμπρῆσαι. πρὸς δὲ τὴν τούτων συντέλειαν, ἠξίουν τοὺς στρατηγοὺς ἐπιφανῆναι μετὰ δυνάμεως, μή ποτε τῆς ἐπιβολῆς ἀποτύχωσιν. ἐλθόντος δὲ τοῦ καταναίου πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν συρακουσίων, καὶ δηλώσαντος τὰ προειρημένα, πιστεύσαντες περὶ τούτων οἱ στρατηγοὶ, συνετάξαντο νύκτα καθ' ἣν ἐκτάξουσι τὴν δύναμιν, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν κατάνην. οἱ μὲν οὖν συρακούσιοι κατὰ τὴν τεταγμένην νύκτα ἦγον τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τὴν κατάνην. οἱ δὲ ἀθηναῖοι παραπλεύσαντες εἰς τὸν μέγαν λιμένα τῶν συρακουσίων μετὰ πολλῆς ἡσυχίας, τοῦ τε ὀλυμπίου κύριοι κατέστησαν, καὶ πάντα τὸν παρακείμενον τόπον καταλαβόμενοι, παρεμβολὴν ἐποιήσαντο. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν συρακουσίων ὡς ᾔσθοντο τὴν ἀπάτην, ταχέως ἀναστρέψαντες, προσέβαλον τῇ παρεμβολῇ τῶν ἀθηναίων. ἐπεξελθόντων οὖν τῶν πολεμίων, συνέστη μάχη, καθ' ἣν οἱ ἀθηναῖοι τετρακοσίους τῶν ἐναντίων ἀνελόντες, φυγεῖν ἠνάγκασαν τοὺς συρακουσίους. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ, θεωροῦντες τοὺς πολεμίους ἱπποκρατοῦντας, καὶ βουλόμενοι βέλτιον τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν κατασκευάσασθαι, πάλιν ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κατάνην. πέμψαντες δ' εἰς ἀθήνας τινάς, ἔγραψαν πρὸς τὸν δῆμον ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἠξίουν ἱππεῖς ἀποστεῖλαι καὶ χρήματα· πολυχρόνιον γὰρ ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν ὑπελάμβανον. οἱ δ' ἀθηναῖοι τριακόσια τάλαντα καὶ τῶν ἱππέων τινὰς ἐψηφίσαντο πέμπειν εἰς τὴν σικελίαν. Τούτων δὲ πραττομένων, Διαγόρας ὁ κληθεὶς ἄθεος διαβολῆς τυχὼν ἐπ' ἀσεβείᾳ, καὶ φοβηθεὶς τὸν δῆμον, ἔφυγεν ἐκ τῆς ἀττικῆς. οἱ δ' ἀθηναῖοι τῷ ἀνελόντι Διαγόραν ἀργυρίου τάλαντον ἐπεκήρυξαν. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν ῥωμαῖοι πρὸς αἴκους πόλεμον ἔχοντες, λαβίκους ἐξεπολιόρκησαν. Ταῦτα

τῶν καταναίων

μὲν οὖν ἐταράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Πεισάνδρου ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους κατέστησαν τέτταρας, Πόπλιον Λουκρήτιον, Γάιον Σερουίλιον, Αγρίππαν Μενήνιον, Σπούριον Οὐετούριον. ἐπὶ δὲ τούτων συρακούσιοι πρέσβεις ἀποστείλαντες εἴς τε κόρινθον καὶ λακεδαίμονα, παρεκάλουν βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιορᾶν αὐτοὺς περὶ τῶν ὅλων κινδυνεύοντας. συνηγορήσαντος δ' αὐτοῖς Αλκιβιάδου, λακεδαιμόνιοι μὲν ψηφισάμενοι βοηθεῖν τοῖς συρακουσίοις, στρατηγὸν εἵλοντο Γύλιππον. κορίνθιοι δὲ πλείονας μὲν τριήρεις παρεσκευάζοντο πέμπειν, τότε δὲ μετὰ Γυλίππου Πύθην μετὰ δύο τριήρων προαπέστειλαν ἐν σικελίᾳ. ἐν δὲ τῇ κατάνῃ Νικίας καὶ Λάμαχος οἱ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ, παραγενομένων αὐτοῖς ἐξ ἀθηνῶν ἱππέων μὲν διακοσίων πεντήκοντα, ἀργυρίου δὲ ταλάντων τριακοσίων, ἀναλαβόντες τὴν δύναμιν, ἔπλευσαν εἰς συρακούσας· καὶ προσενεχθέντες τῇ πόλει νυκτὸς, ἔλαθον τοὺς συρακουσίους καταλαβόμενοι τὰς ἐπιπολάς. αἰσθόμενοι δ' οἱ συρακούσιοι, κατὰ τάχος ἐβοήθουν, καὶ ἀποβαλόντες τῶν στρατιωτῶν τριακοσίους, εἰς τὴν πόλιν συνεδιώχθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραγενομένων τοῖς ἀθηναίοις ἐξ αἰγέστης τριακοσίων μὲν ἱππέων, παρὰ δὲ τῶν σικελῶν ἱππέων διακοσίων πεντήκοντα, συνήγαγον ἱππεῖς τοὺς πάντας ὀκτακοσίους. κατασκευάσαντες δὲ περὶ τὸ λάβδαλον ὀχύρωμα, τὴν πόλιν τῶν συρακουσίων ἀπετείχιζον, καὶ πολὺν φόβον τοῖς συρακουσίοις ἐπέστησαν. διόπερ ἐπεξελθόντες ἐκ τῆς πόλεως, ἐπεχείρησαν διακωλύειν τοὺς οἰκοδομοῦντας τὸ τεῖχος. γενομένης δ' ἱππομαχίας, συχνοὺς ἀποβαλόντες ἐτράπησαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι τῷ μέρει τῆς δυνάμεως τὸν ὑπερκείμενον τοῦ λιμένος τόπον κατελάβοντο, καὶ τὴν καλουμένην πολίχνην τειχίσαντες, τό, τε τοῦ Διὸς ἱερὸν περιεβάλοντο, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὰς συρακούσας ἐπολιόρκουν. τούτων δὲ ἐλαττωμάτων περὶ τοὺς συρακουσίους γινομένων, ἠθύμουν οἱ κατὰ τὴν πόλιν· ὡς δ' ἤκουσαν Γύλιππον εἰς ἱμέραν καταπεπλευκέναι, καὶ στρατιώτας ἀθροίζειν, πάλιν ἐθάῤῥησαν. ὁ γὰρ Γύλιππος μετὰ τεττάρων τριήρων καταπλεύσας εἰς ἱμέραν, τὰς μὲν ναῦς ἐνεώλκησε, τοὺς δ' ἱμεραίους πείσας συμμαχεῖν τοῖς συρακουσίοις, παρά τε τούτων καὶ γελώων, ἔτι δὲ σελινουντίων καὶ σικανῶν ἤθροιζε στρατιώτας. συναγαγὼν δὲ τοὺς ἅπαντας, τρισχιλίους μὲν πεζοὺς, διακοσίους δ' ἱππεῖς, διὰ τῆς μεσογείου παρῆλθεν εἰς συρακούσας· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν συρακουσίων ἐξήγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς ἀθηναίους. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, Λάμαχος ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς μαχόμενος ἐτελεύτησε. πολλῶν δὲ παρ' ἀμφοτέρων ἀναιρεθέντων, ἐνίκησαν ἀθηναῖοι. μετὰ δὲ τὴν μάχην παραγενομένων τριήρων τρισκαίδεκα ἐκ κορίνθου, τοὺς ἐκ τῶν πληρωμάτων ἀναλαβὼν ὁ Γύλιππος μετὰ τῶν συρακουσίων, προσέβαλε τῇ παρεμβολῇ τῶν πολεμίων, καὶ τὰς ἐπιπολὰς ἐπολιόρκει. ἐξελθόντων δὲ τῶν ἀθηναίων, συνῆψαν μάχην οἱ συρακούσιοι, καὶ πολλοὺς τῶν ἀθηναίων ἀποκτείναντες, ἐνίκησαν, καὶ δι' ὅλης τῆς ἐπιπολῆς τὸ τεῖχος κατέσκαψαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι καταλιπόντες τὸν πρὸς ταῖς ἐπιπολαῖς τόπον, πᾶσαν τὴν δύναμιν εἰς τὴν ἄλλην παρεμβολὴν μετήγαγον. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ συρακούσιοι μὲν πρέσβεις ἀπέστειλαν εἰς κόρινθον καὶ λακεδαίμονα περὶ βοηθείας· οἷς ἀπέστειλαν κορίνθιοι μετὰ βοιωτῶν μὲν καὶ σικυωνίων χιλίους, σπαρτιᾶται δ' ἑξακοσίους. Γύλιππος δὲ περιπορευόμενος τὰς κατὰ τὴν σικελίαν πόλεις, πολλοὺς προετρέπετο συμμαχεῖν, καὶ λαβὼν στρατιώτας παρά τε τῶν ἱμεραίων καὶ σικανῶν τρισχιλίους, ἦγε διὰ τῆς μεσογείου. πυθόμενοι δὲ οἱ ἀθηναῖοι

γρ. πεντακοσίους.

γρ. σικελῶν

τῆς προθυμίας αὐτῶν, ἐπιθέμενοι τοὺς ἡμίσεις ἀνεῖλον. οἱ δὲ περιλειφθέντες διεσώθησαν εἰς συρακούσας. ἐλθόντων δὲ τῶν συμμάχων, οἱ συρακούσιοι βουλόμενοι καὶ τὸν κατὰ θάλατταν ἀγῶνα δοκιμάσαι, τάς τε προϋπαρχούσας ναῦς καθείλκυσαν, καὶ ἄλλας προσπαρασκευάσαντες ἐν τῷ μικρῷ λιμένι τὰς διαπείρας ἐποιοῦντο. Νικίας δὲ ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς ἀπέστειλεν εἰς ἀθήνας ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἐδήλου ὅτι πολλοὶ πάρεισι σύμμαχοι τοῖς συρακουσίοις, καὶ διότι ναῦς οὐκ ὀλίγας πληρώσαντες ναυμαχεῖν διέγνωσαν. κατὰ τάχος οὖν ἠξίου τριήρεις τε πέμπειν καὶ χρήματα, καὶ στρατηγοὺς τοὺς συνδιοικήσοντας τὸν πόλεμον. Ἀλκιβιάδου μὲν γὰρ πεφευγότος, Λαμάχου δὲ τετελευτηκότος, αὐτὸν μόνον ἀπολελεῖφθαι, καὶ τοῦτ' ἀσθενῶς διακείμενον. οἱ δ' ἀθηναῖοι μετ' Εὐρυμέδοντος μὲν τοῦ στρατηγοῦ δέκα ναῦς ἀπέστειλαν εἰς σικελίαν καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑκατὸν τεσσαράκοντα περὶ τὰς θερινὰς τροπάς. περὶ δὲ τὴν ἐαρινὴν ὥραν παρεσκευάζοντο μέγαν στόλον ἀποστέλλειν. διόπερ στρατιώτας τε πανταχόθεν παρὰ τῶν συμμάχων κατέγραφον, καὶ χρήματα συνήθροιζον. Κατὰ δὲ τὴν πελοπόννησον, οἱ λακεδαιμόνιοι παροξυνθέντες ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, τὰς σπονδὰς ἔλυσαν τὰς πρὸς ἀθηναίους, καὶ ὁ πόλεμος οὗτος διέμεινεν ἔτη δυοκαίδεκα.

Τοῦ δὲ ἔτους τούτου διελθόντος Κλεόκριτος μὲν ἄρχων ἀθηναίων ἦν, ἐν ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι τέσσαρες ὑπῆρχον, Αὖλος Σεμπρώνιος καὶ Μάρκος Παπύριος, Κόϊντος Φάβιος καὶ Σπόριος Ναύτιος. ἐπὶ δὲ τούτων λακεδαιμόνιοι μετὰ τῶν συμμάχων ἐνέβαλον εἰς τὴν ἀττικήν, Ἄγιδος ἡγουμένου, καὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ ἀθηναίου. καταλαβόμενοι δὲ χωρίον ὀχυρὸν Δεκέλειαν, φρούριον ἐποίησαν κατὰ τῆς ἀττικῆς. διὸ καὶ συνέβη τὸν πόλεμον τοῦτον Δεκελεικὸν προσαγορευθῆναι. ἀθηναῖοι δὲ περὶ μὲν τὴν λακωνικὴν τριάκοντα τριήρεις ἀπέστειλαν, καὶ Χαρικλέα στρατηγόν· εἰς δὲ τὴν σικελίαν ἐψηφίσαντο πέμπειν ὀγδοήκοντα μὲν τριήρεις, ὁπλίτας δὲ πεντακισχιλίους. οἱ δὲ συρακούσιοι κρίναντες ναυμαχεῖν, καὶ πληρώσαντες ὀγδοήκοντα τριήρεις, ἐπέπλεον τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ ἀθηναίων ἑξήκοντα ναυσὶν ἀντανα χθέντων, καὶ τῆς ναυμαχίας ἐνεργοῦ γινομένης, ἤδη πάντες οἱ ἀπὸ τῶν φρουρίων ἀθηναῖοι κατέβησαν ἐπὶ τὴν θάλατταν. οἱ μὲν γὰρ θεάσασθαι τὴν μάχην ἐπεθύμουν, οἱ δ', εἴ τι πταίσειαν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, βοηθήσειν τοῖς φεύγουσιν ἤλπιζον. οἱ δὲ τῶν συρακουσίων στρατηγοὶ προειδόμενοι τὸ γινόμενον, ἀπεστάλκεισαν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἐπὶ τὰ τῶν ἀθηναίων ὀχυρώματα, χρημάτων καὶ ναυτικῶν σκευῶν, ἔτι δὲ τῆς ἄλλης παρασκευῆς ὑπάρχοντα πλήρη. ἃ δὴ καταλαβόντες οἱ συρακούσιοι παντελῶς ὑπ' ὀλίγων τηρούμενα, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς θαλάττης προσβοηθούντων πολλοὺς ἀπέκτειναν. κραυγῆς δὲ πολλῆς γινομένης περὶ τὰ φρούρια καὶ τὴν παρεμβολήν, οἱ ναυμαχοῦντες ἀθηναῖοι καταπλαγέντες ἐτράπησαν, καὶ πρὸς τὸ λειπόμενον τῶν φρουρίων ἔφυγον. τῶν δὲ συρακουσίων ἀτάκτως διωκόντων, οἱ ἀθηναῖοι πρὸς τὴν γῆν καταφυγεῖν οὐ δυνάμενοι, διὰ τὸ τοὺς συρακουσίους δυοῖν φρουρίων κυριεύειν, ἠναγκάσθησαν ἐξ ὑποστροφῆς πάλιν ναυμαχῆσαι. τῶν δὲ συρακουσίων λελυκότων τὰς τάξεις, καὶ κατὰ τὸν διωγμὸν ἐρριμμένων, ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσαντες, ἕνδεκα μὲν κατέδυσαν, τὰς δὲ λοιπὰς ἕως τῆς νήσου κατεδίωξαν. διαλυθείσης δὲ τῆς μάχης, ἑκάτεροι τρόπαιον ἔστησαν, οἱ μὲν ἀθηναῖοι τῆς ναυμαχίας, οἱ δὲ συρακούσιοι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κατορθωμάτων. τῆς δὲ ναυμαχίας τοιοῦτο τέλος λαβούσης, οἱ μὲν ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι τὸν μετὰ Δημοσθένους στόλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἥξειν, ἔκριναν μηκέτι διακινδυνεύειν ἕως ἂν ἡ δύναμις ἐκείνη παραγένηται. οἱ δὲ συρακούσιοι τοὐναντίον, βουλόμενοι, πρὶν

γρ. Σεμπρώνιος

γρ. κατορθωμάτων.

ἐλθεῖν τὴν μετὰ Δημοσθένους στρατιὰν, περὶ τῶν ὅλων διακριθῆναι, καθ' ἡμέραν εἰσπλέ-
οντες ταῖς τῶν ἀθηναίων ναυσὶν, ἐξήπτοντο τῆς μάχης. συμβουλεύσαντος δ' αὐτοῖς
Ἀρίστωνος τοῦ κορινθίου κυβερνήτου τὰς πρῴρας τῶν νεῶν ποιῆσαι βραχυτέρας καὶ
ταπεινοτέρας, πεισθέντες οἱ συρακούσιοι πολλὰ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς
μετὰ ταῦτα κινδύνοις ἐπλεονέκτησαν. αἱ μὲν γὰρ ἀττικαὶ τριήρεις ἦσαν ἀσθενε-
στέρας ἔχουσαι τὰς πρῴρας καὶ μετεώρους, διὸ συνέβαινεν αὐτῶν τὰς ἐμβολὰς τι-
τρώσκειν τοὺς ὑπερέχοντας τῆς θαλάττης τόπους, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ μεγάλοις
ἐλαττώμασι περιπίπτειν. αἱ δὲ τῶν συρακουσίων τὸν περὶ τὴν πρῴραν τόπον ἰσχυρὸν
ἔχουσαι καὶ ταπεινὸν, κατὰ τὰς τῶν ἐμβολῶν δόσεις μιᾷ πολλάκις πληγῇ κατέδυον
τὰς τῶν ἐναντίων τριήρεις. ἐπὶ μὲν οὖν συχνὰς ἡμέρας οἱ συρακούσιοι τῇ προσεμβολῇ γρ. ἀθηναίων
τῶν πολεμίων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν προσβάλλοντες, οὐδὲν ἤνυον, τῶν ἀθη-
ναίων ἡσυχίαν ἀγόντων· ἐπειδὴ δέ τινες τῶν τριηράρχων οὐκέτι δυνάμενοι καρτερεῖν
τὴν τῶν συρακουσίων καταφρόνησιν, ἀντανήχθησαν τοῖς πολεμίοις ἐν τῷ μεγάλῳ λι-
μένι, καὶ συνέστη πασῶν τῶν τριήρων ναυμαχία. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι ταχυναυτούσας
ἔχοντες τριήρεις, καὶ ταῖς κατὰ θάλατταν ἐμπειρίαις, ἔτι δὲ καὶ ταῖς τῶν κυβερνητῶν
τέχναις προτερεοῦντες, ἄπρακτον εἶχον τὴν ἐν τούτοις ὑπεροχὴν, ἐν στενῷ τόπῳ
τῆς ναυμαχίας γινομένης· οἱ δὲ συρακούσιοι συμπλεκόμενοι, καὶ τοῖς πολεμίοις οὐ-
δεμίαν διδόντες ἀναστροφὴν, τούς τε ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων ἠκόντιζον, καὶ λιθοβο-
λοῦντες λιπεῖν ἠνάγκαζον τὰς πρῴρας· ἁπλῶς δὲ πολλαῖς τῶν ἐμπιπτουσῶν νεῶν
ἐμβολὰς διδόντες, καὶ εἰς τὰς τῶν ἐναντίων ναῦς εἰσαλλόμενοι, πεζομαχίαν ἐν ταῖς
ναυσὶ συνίσταντο. θλιβόμενοι δὲ πανταχόθεν οἱ ἀθηναῖοι πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. οἱ
δὲ συρακούσιοι διώξαντες, ἑπτὰ μὲν τριήρεις κατέδυσαν, πολλὰς δὲ ἀχρήστους ἐποίη-
σαν. τῶν δὲ συρακουσίων ἐπηρμένων ταῖς ἐλπίσι, διὰ τὸ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατ-
ταν τοὺς πολεμίους νενικηκέναι, παρῆν Εὐρυμέδων καὶ Δημοσθένης, καταπεπλευκό-
τες μὲν ἐξ ἀθηνῶν μετὰ δυνάμεως πολλῆς, ἐν δὲ τῷ παράπλῳ παρὰ θουρίων
καὶ μεσσαπίων προσειληφότες συμμαχίας. ἦγον δὲ τριήρεις πλείους τῶν τριακο-
σίων δέκα, στρατιωτῶν δὲ, χωρὶς τῶν ἐν τοῖς πληρώμασι, πεντακισχιλίους· ὅπλα τε
καὶ χρήματα, πρὸς δὲ τούτοις τὰ πρὸς πολιορκίαν ὄργανα καὶ τὴν ἄλλην παρα-
σκευὴν ἐν στρογγύλοις πλοίοις ἐκόμιζον. δι' ἣν αἰτίαν οἱ συρακούσιοι πάλιν ἐταπει-
νοῦντο ταῖς ἐλπίσι, νομίζοντες μηκέτι ῥᾳδίως ἐξισωθῆναι τοῖς πολεμίοις δυνήσεσθαι.
Δημοσθένης δὲ πείσας τοὺς συνάρχοντας ἐπιθέσθαι ταῖς ἐπιπολαῖς (ἄλλως γὰρ οὐ
δυνατὸν ἦν ἀποτειχίσαι τὴν πόλιν) ἀναλαβὼν μυρίους μὲν ὁπλίτας, ἄλλους δὲ τοσού-
τους ψιλοὺς, νυκτὸς ἐπέθετο τοῖς συρακουσίοις. ἀπροσδοκήτου δὲ γενομένης τῆς ἐφόδου,
φρουρίων τέ τινων ἐκράτησαν, καὶ παρεισπεσόντες ἐντὸς τοῦ τειχίσματος τῆς ἐπιπο-
λῆς, μέρος τι τοῦ τείχους κατέβαλον. τῶν δὲ συρακουσίων πανταχόθεν συνδραμόν-
των ἐπὶ τὸν τόπον, ἔτι δὲ Ἑρμοκράτους μετὰ τῶν ἐπιλέκτων βοηθήσαντος, ἐξεώσθησαν γρ. ἐπιβοηθή-
οἱ ἀθηναῖοι, καὶ νυκτὸς οὔσης, διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τόπων, ἄλλοι κατ' ἄλλους τό- σαντος.
πους ἐσκεδάσθησαν. οἱ δὲ συρακούσιοι μετὰ τῶν συμμάχων καταδιώξαντες, δισχιλίους
μὲν καὶ πεντακοσίους τῶν πολεμίων ἀποκτείναντες, οὐκ ὀλίγους δὲ τραυματίας ποιή-
σαντες, πολλῶν ὅπλων ἐκυρίευσαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην συρακούσιοι μὲν Σικανὸν
ἕνα τῶν στρατηγῶν μετὰ δώδεκα τριήρων ἀπέστειλαν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, τήν τε νί-
κην ἀπαγγελοῦντα τοῖς συμμάχοις καὶ βοηθεῖν ἀξιοῦντα. ἀθηναῖοι δὲ, τῶν πρα-
γμάτων ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτοῖς ἐκβαινόντων, καὶ διὰ τὸ τὸν περικείμενον τόπον ὑπάρχειν

ἑλώδη,

ἑλώδη, λοιμικῆς καταστάσεως εἰς τὸ στρατόπεδον ἐμπεσούσης, ἐβουλεύοντο πῶς δεῖ
χρῆσθαι τοῖς πράγμασι. Δημοσθένης μὲν οὖν ᾤετο δεῖν ἀποπλεῖν τὴν ταχίστην εἰς
Ἀθήνας, φάσκων αἱρετώτερον εἶναι πρὸς Λακεδαιμονίους ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυ-
νεύειν, ἢ καθημένους εἰς Σικελίαν, μηδὲν τῶν χρησίμων ἐπιτελεῖν. ὁ δὲ Νικίας οὐκ ἔφη
δεῖν αἰσχρῶς οὕτως ἐγκαταλιπεῖν τὴν πολιορκίαν, καὶ τριήρων καὶ στρατιωτῶν, ἔτι δὲ
χρημάτων εὐποροῦντας. πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν ἄνευ τῆς τοῦ δήμου γνώμης εἰρήνην
ποιησάμενοι πρὸς τοὺς Συρακουσίους ἀποπλεύσωσιν εἰς τὴν πατρίδα, κίνδυνον
αὐτοῖς ἐπακολουθήσειν ἀπὸ τῶν εἰωθότων τοὺς στρατηγοὺς συκοφαντεῖν. τῶν δὲ εἰς τὸ
συμβούλιον παρειλημμένων οἱ μὲν τῷ Δημοσθένει συγκατέθεντο περὶ τῆς ἀναγω-
γῆς, οἱ δὲ τῷ Νικίᾳ τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπεφαίνοντο. διόπερ οὐδὲν σαφὲς ἐπικρί-
ναντες, ἐφ' ἡσυχίας ἔμενον. τοῖς δὲ Συρακουσίοις παραγενομένης συμμαχίας παρά
τε Σικελιωτῶν καὶ Σελινουντίων, ἔτι δὲ Γελώων, πρὸς δὲ τούτοις Ἱμεραίων καὶ Καμαρι-
ναίων, οἱ μὲν Συρακούσιοι μᾶλλον ἐθάρρουν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι περιδεεῖς ἐγίνοντο. τῆς δὲ
τῆς λαβούσης
νόσου μεγάλην ἐπίτασιν λαμβανούσης πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπέθνησκον, καὶ πάν-
τες μετεμέλοντο διὰ τὸ μὴ πάλαι τὸν ἀπόπλουν πεποιῆσθαι. διὸ καὶ τοῦ πλήθους
θορυβοῦντος, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐπὶ τὰς ναῦς ὁρμώντων, ὁ Νικίας ἠναγκάσθη
συγχωρῆσαι περὶ τῆς εἰς οἶκον ἀναγωγῆς. ὁμογνωμόνων δὲ ὄντων τῶν στρατηγῶν, οἱ στρα-
τιῶται τὰ σκεύη ἐνετίθεντο, καὶ τὰς τριήρεις πληρώσαντες, ἦρον τὰς κεραίας· καὶ παρήγ-
γελλον οἱ στρατηγοὶ τοῖς πλήθεσιν, ὅταν σημήνῃ, μηδένα τῶν κατὰ τὸ στρατόπεδον ὑστερεῖν, ὡς
ἀπολειφθησόμενον τὸν βραδύνοντα. μελλόντων δ' αὐτῶν τῇ ὑστεραίᾳ πλεῖν, ἐξέλι-
πεν ἡ σελήνη τῆς ἐπιούσης νυκτός. διόπερ ὁ Νικίας, καὶ φύσει δεισιδαίμων ὑπάρχων, καὶ
διὰ τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ νόσον εὐλαβῶς διακείμενος, συνεκάλεσε τοὺς μάν-
τεις. τούτων δ' ἀποφηναμένων ἀναγκαῖον εἶναι τὰς εἰθισμένας τρεῖς ἡμέρας ἀνα-
βάλλεσθαι τὸν ἔκπλουν, ἠναγκάσθησαν καὶ οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην συγκατα-
θέσθαι, διὰ τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν. οἱ δὲ Συρακούσιοι παρά τινων αὐτομό-
λων πυθόμενοι τὴν αἰτίαν τοῦ ὑπερτεθεῖσθαι τὸν ἀπόπλουν, τάς τε τριήρεις πά-
σας ἐπλήρωσαν, οὔσας τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρας, καὶ τὰς πεζὰς δυνά-
μεις ἐξαγαγόντες, προσέβαλον τοῖς πολεμίοις καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.
οἱ δ' Ἀθηναῖοι τριήρεις πληρώσαντες ἓξ πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα, τὸ μὲν δεξιὸν
κέρας παρέδωκαν Εὐρυμέδοντι τῷ στρατηγῷ, καθ' ὃ ἐτάχθη ὁ τῶν Συρακουσίων στρα-
τηγὸς Ἀγάθαρχος, ἐπὶ δὲ θατέρου μέρους Εὐθύδημος ἐτέτακτο. καθ' ὃν ἀντε-
τάξατο Σικανός, τῶν Συρακουσίων ἡγούμενος. τῆς δὲ μέσης τάξεως εἶχε τὴν ἡγεμο-
νίαν παρὰ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις Μένανδρος, παρὰ δὲ τοῖς Συρακουσίοις Πύθης ὁ
Κορίνθιος. ὑπερτεινούσης δὲ τῆς τῶν Ἀθηναίων φάλαγγος, διὰ τὸ πλείοσιν αὐτοὺς
ἀγωνίζεσθαι τριήρεσιν, οὐχ ἥκιστα καθ' ὃ πλεονεκτεῖν ἐδόκουν, κατὰ τοῦτο ἠ-
λαττώθησαν. ὁ γὰρ Εὐρυμέδων ἐπιχειρήσας περιπλεῖν τὸ κέρας τῶν ἐναντίων,
ὡς ἀπεσπάσθη τῆς τάξεως, ἐπιστρεψάντων ἐπ' αὐτὸν τῶν Συρακουσίων, ἀπε-
λήφθη πρὸς τὸν κόλπον τὸν Δάσκωνα μὲν καλούμενον, ὑπὸ δὲ τῶν Συρακου- Dascon.
σίων κατεχόμενον. κατακλεισθεὶς δ' εἰς στενὸν τόπον, καὶ βιασθεὶς εἰς τὴν γῆν ἐκ-
πεσεῖν, αὐτὸς μὲν ὑπό τινος τρωθεὶς καιρίᾳ πληγῇ τὸν βίον μετήλλαξεν· ἑπτὰ
δὲ ναῦς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ διεφθάρησαν. τῆς δὲ ναυμαχίας ἤδη γινομένης ὅλοις
τοῖς στόλοις, ὡς διεδόθη λόγος τόν τε στρατηγὸν ἀνῃρῆσθαι, καί τινας ναῦς ἀπολω-
λέναι, τὸ μὲν πρῶτον αἱ μάλιστα συνεγγίζουσαι ταῖς διεφθαρμέναις ναυσὶν ὑπε-

κλιναν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Συρακοσίων ἐπικειμένων, καὶ παρὰ τὸ πλῆθος εὐημέρη-
μα θρασέως ἀγωνιζομένων, βιασθέντες οἱ Ἀθηναῖοι πάντες φυγεῖν ἠναγκάσθη-
σαν. γινομένου δὲ τοῦ διωγμοῦ πρὸς τὸ τεναγῶδες μέρος τοῦ λιμένος, οὐκ ὀλίγαι
τῶν τριήρων ἐν τοῖς βράχεσιν ἐπώκειλαν. ὧν συμβαινόντων, Σικανὸς ὁ τῶν Συρακου-
σίων στρατηγὸς ταχέως ὁλκάδα κληματίδων καὶ δαδὸς, ἔτι δὲ πίττης πληρώσας, ἐνέ-
πρησε τὰς ἐν τοῖς βράχεσι ναῦς κυλινδουμένας. ὧν ἀναφθεισῶν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τα-
χέως τήν τε φλόγα κατέσβεσαν, καὶ ἀπὸ τῶν νεῶν ἐρρωμένως ἠμύνοντο τοὺς ἐπιφερο-
μένους, ἄλλην οὐδεμίαν εὑρίσκοντες σωτηρίαν· τὰ δὲ πεζὰ στρατόπεδα προσεβοήθει
παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἐφ' ὃν αἱ ναῦς ἐξεπεπτώκεισαν. ἁπάντων δὲ καρτερῶς ὑπο-
μεινάντων τὸν κίνδυνον, ἐπὶ μὲν τῆς γῆς ἐτράπησαν οἱ Συρακούσιοι, κατὰ θάλατταν δὲ
περιγενόμενοι, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν πόλιν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Συρακοσίων ὀ-
λίγοι, τῶν δ' Ἀθηναίων ἄνδρες μὲν οὐκ ἐλάττους δισχιλίων, τριήρεις δ' ἑκκαίδε-
κα. οἱ δὲ Συρακούσιοι νομίζοντες μηκέτι τὸν κίνδυνον εἶναι περὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ πο-
λὺ μᾶλλον ἐνεστηκέναι τὸν ἀγῶνα περὶ τοῦ λαβεῖν τὸ στρατόπεδον μετὰ τῶν πολεμίων
αἰχμάλωτον, ἀπέφραττον τὸ στόμα τοῦ λιμένος, ζεῦγμα κατασκευάζοντες. ἀκάτιες
τέ γὰρ καὶ τριήρεις, ἔτι δὲ στρογγύλας ναῦς ἐπ' ἀγκυρῶν ὁρμίσαντες, καὶ σιδηραῖς ἁλύσε-
σι διαλαμβάνοντες, ἐπὶ τὰ σκάφη γεφύρας ἐκ σανίδων κατεσκεύασαν· καὶ πέρας
ἐν ἡμέραις τρισὶ τοῖς ἔργοις ἐπέθηκαν συντέλειαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι θεωροῦντες αὐ-
τοῖς πάντοθεν τὴν σωτηρίαν ἀποκεκλεισμένην, ἔκριναν ἁπάσας τὰς τριήρεις πλη-
ρῶσαι, καὶ τῶν πεζῶν τοὺς κρατίστους ἐμβιβάσαι, τῷ τε πλήθει τῶν νεῶν καὶ τῇ τῶν ἀ-
γωνιζομένων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἀπονοίᾳ καταπλῆξαι τοὺς Συρακοσίους. διόπερ τοὺς
ἐπὶ ταῖς ἡγεμονίαις τεταγμένους καὶ τοὺς ἀρίστους ἐξ ὅλου τοῦ στρατεύματος ἐκβι-
βάσαντες, τριήρεις μὲν ἐπλήρωσαν πέντε, λειπούσας τῶν ἑκατὸν εἴκοσι· τοὺς δὲ λοι-
ποὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἔταξαν παρὰ τὸν αἰγιαλόν. οἱ δὲ Συρακούσιοι τὸ μὲν πεζὸν στρά-
τευμα πρὸ τῆς πόλεως ἔστησαν, τριήρεις δὲ συνεπλήρωσαν ἑβδομήκοντα τέσσαρας.
συμπαρείποντό τε τὰς ὑπηρετικὰς ἔχοντες ναῦς παῖδες ἐλεύθεροι, τοῖς τε ἔτεσιν ὄν-
τες ὑπὸ τὴν τῶν νεανίσκων ἡλικίαν, καὶ συναγωνιζόμενοι μετὰ τῶν πατέρων. τὰ δὲ
περὶ τὸν λιμένα τείχη καὶ πᾶς ὁ τῆς πόλεως ὑπερκείμενος τόπος ἔγεμε σωμάτων.
γυναῖκές τε γὰρ καὶ παρθένοι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἡλικίαις τὴν ἐν τῷ πολέμῳ χρείαν παρέ-
χεσθαι μὴ δυνάμενοι, ὡς παντὸς τοῦ πολέμου τὴν κρίσιν λαμβάνοντες, μετὰ πολλῆς ἀγω-
νίας ἐπεθεώρουν τὴν μάχην. Καθ' ὃν δὴ χρόνον Νικίας ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς
ἐπιβλέψας τὰς ναῦς, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου λογισάμενος, οὐκ ἐπέμεινεν ἐπὶ
τῆς ἐν τῇ γῇ τάξεως, ἀλλὰ καταλιπὼν τοὺς πεζοὺς ἐπί τινα ναῦν ἀνέβη, καὶ παρέ-
πλει τὰς τριήρεις τῶν Ἀθηναίων. ἕκαστον δὲ τῶν τριηράρχων ἐξ ὀνόματος προσφω-
νῶν καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνων, ἐδεῖτο πάντων εἴπερ πρότερον, ἢ τὸ νῦν ἀντιλαβέ-
σθαι τῆς μόνης καταλελειμμένης ἐλπίδος. ἐν γὰρ ταῖς τῶν ναυμαχεῖν μελλόν-
των ἀρεταῖς καὶ ἑαυτῶν ἁπάντων καὶ τῆς πατρίδος κεῖσθαι τὴν σωτηρίαν. καὶ
τοὺς μὲν τέκνων ὄντας πατέρας, τῶν υἱῶν ὑπεμίμνησκε· τοὺς δ' ἐνδόξων γεγονότας
πατέρων παρεκάλει τὰς τῶν προγόνων ἀρετὰς μὴ καταισχῦναι, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ
δήμου τετιμημένους, προετρέπετο ἀξίους φανῆναι τῶν στεφάνων· πάντας δ'
ἀναμνησθέντας τῶν ἐν Σαλαμῖνι τροπαίων, ἠξίου μὴ καταρρῖψαι τῆς πατρίδος τὴν
περιβόητον δόξαν, μηδὲ αὑτοὺς ἀνδραπόδων τρόπον παραδοῦναι τοῖς Συρακοσίοις. ὁ
μὲν οὖν Νικίας τοιούτοις χρησάμενος λόγοις, πάλιν ἐπὶ τὴν ἰδίαν τάξιν ἐπανῆλθεν.

οἱ δ' ἐν ταῖς ναυσὶ παρανίσαντες ἔπλεον, καὶ φθάσαντες τοὺς πολεμίους, διέλυον τὸ ζεῦγμα. οἱ δὲ Συρακούσιοι ταχέως ἐπαναχθέντες συνεπέπλοντο ταῖς τριήρεσι, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς ἐναντίοις, ἠνάγκασαν αὐτοὺς ἐπιστρέφειν ἀπὸ τοῦ ζεύγματος, καὶ διαμάχεσθαι. ποιουμένων δὲ τὰς ἀνακρούσεις τῶν μὲν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, τῶν δ' εἰς μέσον τοῦ λιμένος, τινῶν δὲ πρὸς τὰ τείχη, ταχέως ἀπ' ἀλλήλων διεσπάσθησαν αἱ τριήρεις ἅπασαι, καὶ χωρισθεισῶν ἀπὸ τῶν κλείθρων, πλήρης ἦν ὁ λιμὴν τῶν κατ' ὀλίγους ναυμαχούντων. ἔνθα δὴ παραβόλως ἀμφοτέρων περὶ τῆς νίκης ἀγωνιζομένων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλήθει τῶν νεῶν θαρροῦντες, καὶ σωτηρίαν ἄλλην οὐχ ὁρῶντες, θρασέως ἐκινδύνευον, καὶ τὸν ἐν τῇ μάχῃ θάνατον εὐγενῶς ὑπομένοντες. οἱ δὲ Συρακούσιοι θεατὰς τῶν ἀγώνων ἔχοντες γονεῖς καὶ παῖδας, ἐφιλοτιμοῦντο πρὸς ἀλλήλους, ἑκάστου βουλομένου δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην περιγενέσθαι τῇ πατρίδι. διὸ καὶ πολλοὶ ταῖς τῶν ἐναντίων πρῴραις ἐπιβάντες, τῆς οἰκείας νεὼς ὑφ' ἑτέρας τρωθείσης, ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀπελαμβάνοντο. ἔνιοι δὲ σιδηρᾶς χεῖρας ἐπιβάλλοντες ἠνάγκαζον τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐπὶ τῶν νεῶν πεζομαχεῖν. πολλάκις δὲ τὰς ἰδίας ἔχοντες ναῦς συντετριμμένας, εἰς τὰς τῶν ἐναντίων μεθαλλόμενοι, καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείνοντες, τοὺς δ' εἰς τὴν θάλατταν προωθοῦντες, ἐκυρίευον τῶν τριήρων. ὅλως δὲ καθ' ὅλον τὸν λιμένα τῶν τ' ἐμβολῶν ψόφος ἐγίνετο, καὶ βοὴ τῶν ἀγωνιζομένων, ἐναλλὰξ ἀπολλυμένων. ὅτε γὰρ ἀποληφθείη ναῦς ὑπὸ πλειόνων τριήρων, πανταχόθεν τυπτομένη τοῖς χαλκώμασι, τοῦ ῥεύματος εἰσπίπτοντος, αὔτανδρος ὑπὸ τῆς θαλάττης κατεπίνετο. ἔνιοι δὲ, καταδυομένων τῶν νεῶν ἀποκολυμβῶντες, τοῖς τε τόξοις κατετιτρώσκοντο, καὶ τοῖς δόρασι τυπτόμενοι διεφθείροντο. οἱ δὲ κυβερνῆται, θεωροῦντες τεταραγμένην τὴν μάχην, καὶ πάντα τόπον ὄντα πλήρη θορύβου, καὶ πολλάκις ἐπὶ μίαν ναῦν πλείους ἐπιφερομένας, οὔθ' ὅ,τι σημαίνοιεν εἶχον, μὴ τῶν αὐτῶν πρὸς ἅπαντας συμφερόντων, οὔτε πρὸς τοὺς κελεύοντας τοὺς ἐρέτας ἐνεδέχετο βλέπειν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν. ἁπλῶς δὲ τῶν παραγγελλομένων οὐδεὶς οὐδὲν ἤκουε, τῶν σκαφῶν θραυομένων, καὶ παρασυρομένων τῶν ταρσῶν· ἅμα δὲ καὶ τῆς κραυγῆς τῶν ναυμαχούντων, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς συμφιλοτιμουμένων. τοῦ γὰρ αἰγιαλοῦ παντὸς τὸ μὲν ὑπὸ τῶν πεζῶν τῶν Ἀθηναίων κατείχετο, τὸ δ' ὑπὸ τῶν Συρακουσίων· ὥστ' ἐνίοτε τοὺς παρὰ τὴν γῆν ναυμαχοῦντας, συμμάχους ἔχειν τοὺς ἐπὶ τῆς χέρσου στρατοπεδεύοντας. οἱ δ' ἐπὶ τῶν τειχῶν ὅτε μὲν ἴδοιεν τοὺς ἰδίους εὐημεροῦντας, ἐπαιάνιζον· ὅτε δ' ἐλαττουμένους, ἔστενον, καὶ μετὰ δακρύων τοῖς θεοῖς προσηύχοντο. ἐνίοτε γὰρ εἰ τύχοι τῶν Συρακουσίων τριήρων παρὰ τὰ τείχη διαφθείρεσθαί τινας, συνέβαινε καὶ τοὺς ἰδίους ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν συγγενῶν ἀναιρεῖσθαι, καὶ θεωρεῖν γονεῖς μὲν τέκνων ἀπώλειαν, ἀδελφὰς δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδρῶν καὶ ἀδελφῶν οἰκτρὰν καταστροφήν. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον πολλῶν ἀπολλυμένων, ἡ μάχη τέλος οὐκ ἐλάμβανεν. οὐδὲ γὰρ οἱ θλιβόμενοι πρὸς τὴν γῆν φυγεῖν ἐτόλμων. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι τοὺς ἀφισταμένους τῆς μάχης καὶ τῇ γῇ προσπλέοντας ἠρώτων εἰ διὰ τῆς γῆς εἰς Ἀθήνας πλεῦσαι νομίζουσιν· οἱ δὲ πεζοὶ τῶν Συρακουσίων τοὺς προσπλέοντας διέκρινον, διὰ τί, βουλομένων αὐτῶν εἰς τὰς τριήρεις ἐμβαίνειν, κωλύσαντες αὐτοὺς μάχεσθαι, νῦν προδιδόασι τὴν πατρίδα· καὶ εἰ διὰ τοῦτο ἔφραξαν τὸ στόμα τοῦ λιμένος, ὅπως κωλύσαντες τοὺς πολεμίους, αὐτοὶ φεύγωσιν ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν· καὶ, τοῦ τελευτᾶν ὀφείλο-

γρ. τὸν λιμένα.

γρ. ἀναπτομένους

γρ. ἀπολειφθείη ναῦς, ὑπὸ πλειόνων τριήρων πως.

γρ. ἅπαντα

μένου πᾶσιν ἀνθρώποις, ποῖον ζητοῦσι καλλίω θάνατον ἢ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἣν ἔχοντες μάρτυρας τῶν ἀγώνων, αἰσχρῶς ἐγκαταλείπουσι. τοιαῦτα δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς στρατιωτῶν ὀνειδιζόντων τοῖς προσπλέουσιν, οἱ πρὸς τοὺς αἰγιαλοὺς ἀποφεύγοντες, πάλιν ἀνέστρεφον, καίπερ συντετριμμένας ἔχοντες τὰς ναῦς, καὶ ὑπὸ τῶν τραυμάτων καταβαρούμενοι. τῶν δὲ παρὰ τὴν πόλιν κινδυνευόντων Ἀθηναίων ἐκβιασθέντων, καὶ πρὸς φυγὴν ὁρμησάντων, οἱ προσεχεῖς ἀεὶ τῶν Ἀθηναίων ἐνέκλινον, καὶ κατ' ὀλίγον ἅπαντες ἐτράπησαν. οἱ μὲν οὖν Συρακούσιοι μετὰ πολλῆς κραυγῆς ἐδίωκον τὰς ναῦς ἐπὶ τὴν γῆν. τῶν δὲ Ἀθηναίων ὅσοι μὴ μετέωροι διεφθάρησαν, ἐπεὶ πρὸς τὰ βράχη προσηνέχθησαν, ἐκπηδῶντες ἐκ τῶν νεῶν ἀπολομένων, εἰς τὸ πεζὸν στρατόπεδον ἔφευγον. ὁ δὲ λιμὴν πλήρης ἦν ὅπλων τε καὶ ναυαγίων, ὡς ἂν Ἀττικῶν μὲν νεῶν ἀπολομένων ξ, παρὰ δὲ τῶν Συρακουσίων ὀκτὼ μὲν τελέως διεφθαρμένων, ἑκκαίδεκα δὲ συντετριμμένων. Οἱ δὲ Συρακούσιοι τῶν τε τριήρων ὅσας δυνατὸν ἦν εἷλκον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τοὺς τετελευτηκότας πολίτας τε καὶ συμμάχους ἀνελόμενοι, δημοσίας ταφῆς ἠξίωσαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι συνδραμόντες ἐπὶ τὰς τῶν ἡγεμόνων σκηνὰς, ἐδέοντο τῶν στρατηγῶν, μὴ τῶν νεῶν ἀλλὰ τῆς ἑαυτῶν φροντίζειν σωτηρίας. Δημοσθένης μὲν οὖν ἔφη δεῖν, λελυμένου τοῦ ζεύγματος, κατὰ τάχος πληροῦν τὰς τριήρεις, καὶ ἀπροσδοκήτως ἐπιθεμένους ἐπηγγέλλετο ῥαδίως κρατήσειν τῆς ἐπιβολῆς. Νικίας δὲ συνεβούλευε, καταλιπόντας τὰς ναῦς διὰ τῆς μεσογείου χώρας πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις ἀναχωρεῖν. ᾧ πάντες ὁμογνώμονες γενόμενοι, τῶν νεῶν τινας ἐνέπρησαν, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν παρεσκευάζοντο. φανεροῦ δ' ὄντος ὅτι τῆς νυκτὸς ἀναζεύξουσιν, Ἑρμοκράτης συνεβούλευε τοῖς Συρακουσίοις ἐξάγειν τῆς νυκτὸς ἅπαν τὸ στρατόπεδον, καὶ τὰς ὁδοὺς ἁπάσας προκαταλαβέσθαι. οὐ πειθομένων δὲ τῶν στρατηγῶν, διὰ τὸ πολλοὺς μὲν τραυματίας εἶναι τῶν στρατιωτῶν, πάντας δ' ὑπὸ τῆς μάχης κατακόπους ὑπάρχειν τοῖς σώμασιν, ἀπέστειλέ τινας τῶν ἱππέων ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἀθηναίων, τοὺς ἐροῦντας ὅτι προαπεστάλκασιν οἱ Συρακούσιοι τοὺς τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους προκαταληψομένους. ποιησάντων δὲ τῶν ἱππέων τὸ προσταχθὲν ἤδη νυκτὸς οὔσης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι νομίσαντες τῶν Λεοντίνων τινὰς εἶναι τοὺς δι' εὔνοιαν ἀπηγγελκότας, ἐταράχθησαν οὐ μικρῶς, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ὑπερέθεντο. ὅπερ εἰ μὴ παρεκρούσθησαν, ἀσφαλῶς ἂν ἐχωρίσθησαν. οἱ μὲν οὖν Συρακούσιοι τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης ἀπέστειλαν τοὺς προκαταληψομένους τὰ δύσπορα τῶν ὁδῶν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ διελόμενοι τοὺς στρατιώτας εἰς δύο μέρη, καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ τοὺς ἀρρώστους εἰς μέσον λαβόντες, τοὺς δὲ δυναμένους μάχεσθαι, προηγεῖσθαι καὶ οὐραγεῖν τάξαντες, προῄεσαν ἐπὶ Κατάνης, τῶν μὲν Δημοσθένους, τῶν δὲ Νικίου καθηγουμένων. οἱ δὲ Συρακούσιοι πεντήκοντα μὲν τὰς καταλειφθείσας ναῦς ἀναψάμενοι, κατήγαγον εἰς τὴν πόλιν. ἐκβιβάσαντες δὲ ἐκ τῶν τριήρων ἅπαντας καὶ καθοπλίσαντες, μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἠκολούθουν τοῖς Ἀθηναίοις, ἐξαπτόμενοι καὶ βαδίζειν εἰς τοὔμπροσθεν διακωλύοντες. ἐπὶ τρεῖς δ' ἡμέρας ἐπακολουθοῦντες καὶ πανταχόθεν περιλαμβάνοντες, ἀπεῖργον εὐθυπορεῖν πρὸς τὴν σύμμαχον Κατάνην. παλινῳδίαν δὲ καταναγκάσαντες ποιήσασθαι διὰ τοῦ Ἐλωρείου πεδίου, πρὸς τῷ Ἀσινάρῳ ποταμῷ περικυκλώσαντες, ἀπέκτειναν μὲν μυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐζώγρησαν δὲ ἑπτακισχιλίους. ἐν οἷς καὶ τοὺς στρατηγοὺς Δημοσθένην καὶ Νικίαν. οἱ δὲ λοιποὶ διηρπάσθησαν ὑπὸ

γρ. [illegible]

γρ. διεταράχθησαν

τῶν στρατιωτῶν. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι, πάντοθεν ἀποκλειόμενοι τῆς σωτηρίας, ἠναγκάσθησαν τὰ ὅπλα καὶ ἑαυτοὺς παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ Συρακούσιοι στήσαντες δύο τρόπαια, καὶ τὰ τῶν στρατηγῶν ὅπλα πρὸς ἑκάτερον προσηλώσαντες, ἀνέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. τότε μὲν οὖν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν πανδημεί. τῇ δ' ὑστεραίᾳ συναχθείσης ἐκκλησίας ἐβουλεύοντο πῶς χρήσονται τοῖς αἰχμαλώτοις. Διοκλῆς δέ τις τῶν δημαγωγῶν ἐνδοξότατος ὢν ἀπεφήνατο γνώμην ὡς δέοι τοὺς μὲν στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων μετ' αἰκίας ἀνελεῖν, τοὺς δ' ἄλλους αἰχμαλώτους ἐν μὲν τῷ παρόντι τεθῆναι πάντας εἰς τὰς λατομίας, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς μὲν συμμαχήσαντας τοῖς Ἀθηναίοις λαφυροπωλῆσαι, τοὺς δ' Ἀθηναίους ἐργαζομένους ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ λαμβάνειν ἀλφίτων δύο χοίνικας. ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος, Ἑρμοκράτης παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐνεχείρει λέγειν ὡς κάλλιόν ἐστι τοῦ νικᾶν τὸ τὴν νίκην ἐνεγκεῖν ἀνθρωπίνως. θορυβοῦντος δὲ τοῦ δήμου καὶ τὴν δημηγορίαν οὐχ ὑπομένοντος, Νικόλαός τις ἐστερημένος ἐν τῷ πολέμῳ δυοῖν υἱῶν, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ βῆμα, κατεχόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, διὰ τὸ γῆρας. ὃν ὡς εἶδεν ὁ δῆμος, ἔληξε τοῦ θορύβου, νομίζων κατηγορήσειν τῶν αἰχμαλώτων. γενομένης οὖν σιωπῆς, ὁ πρεσβύτερος ἐντεῦθεν ἤρξατο τῶν λόγων. Τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀτυχημάτων, ἄνδρες Συρακούσιοι, μέρος οὐκ ἐλάχιστον ἐγὼ μετέσχηκα. δυοῖν γὰρ υἱῶν γενόμενος πατὴρ, ἐξέπεμψα μὲν αὐτοὺς εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κίνδυνον, ὑπεδεξάμην δ' αὐτῶν ἀγγελίαν, ἣ τὸν ἐκείνων θάνατον ἐμήνυε. διὸ καὶ καθ' ἡμέραν ἐπιζητῶν τὴν συμβίωσιν, καὶ τὴν τελευτὴν ἀναλογιζόμενος, ἐκείνους μὲν μακαρίζω, τὸν ἐμαυτοῦ δὲ βίον ἐλεῶ, πάντων ἡγούμενος εἶναι δυστυχέστατος. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὸν ὀφειλόμενον τῇ φύσει θάνατον εἰς πατρίδος σωτηρίαν ἀναλώσαντες, ἀθάνατον ἑαυτῶν δόξαν καταλελοίπασιν· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ἡλικίας ἔρημος ὢν τῶν θεραπευόντων τὸ γῆρας, διπλοῦν ἔχω τὸ πένθος, τὴν συγγένειαν ἅμα καὶ ἀρετὴν ἐπιζητῶν. ὅσῳ γὰρ ἀνδρειότερον ἐτελεύτησαν, τοσούτῳ ποθεινοτέραν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν μνήμην καταλελοίπασιν. εἰκότως οὖν μισῶ τοὺς Ἀθηναίους δι' ἐκείνους, οὐχ ὑπὸ τῶν τέκνων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, ὡς ὁρᾶτε, χειραγωγούμενος. εἰ μὲν οὖν ἑώρων, ὦ ἄνδρες Συρακούσιοι, τὴν παροῦσαν ἐνεστηκέναι βουλὴν ὑπὲρ Ἀθηναίων, εἰκότως ἂν καὶ διὰ τὰς κοινὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς, καὶ διὰ τὰς ἰδίας ἀτυχίας, πικρῶς ἂν αὐτοῖς προσηνέχθην· ἐπεὶ δ' ἅμα τῷ πρὸς τοὺς ἠτυχηκότας ἐλέῳ κρίνεται τό, τε κοινῇ συμφέρον καὶ ἡ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπὲρ τοῦ δήμου τῶν Συρακουσίων ἐξενεχθησομένη δόξα, ἀκέραιον ποιήσομαι τὴν τοῦ συμφέροντος συμβουλίαν. ὁ μὲν οὖν δῆμος τῶν Ἀθηναίων τῆς ἰδίας ἀνοίας ἀξίαν κεκόμισται τιμωρίαν, πρῶτον μὲν παρὰ θεῶν, μετὰ δὲ ταῦτα παρ' ἡμῶν τῶν ἀδικηθέντων. ἀγαθὸν γάρ ἐστι τὸ θεῖον τοὺς ἀδίκου πολέμου καταρχομένους καὶ τὴν αὐτῶν ὑπεροχὴν οὐκ ἐνεγκόντας ἀνθρωπίνως, ἀνελπίστοις περιβάλλειν συμφοραῖς. τίς γὰρ ἂν ἤλπισεν Ἀθηναίους, μύρια μὲν εἰληφότας ἐκ Δήλου τάλαντα, τριήρεις δὲ διακοσίας εἰς Σικελίαν ἀποστείλαντας, καὶ τοὺς ἀγωνισομένους ἄνδρας πλείους τῶν τετρακισμυρίων, οὕτω μεγάλαις συμφοραῖς περιπεσεῖσθαι; ἀπὸ γὰρ τῆς τηλικαύτης παρασκευῆς οὔτε ναῦς, οὔτ' ἀνὴρ οὐδεὶς ἐπανῆλθεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἀγγελοῦντα αὐτοῖς τὴν συμφορὰν περιλειφθῆναι. εἰδότες οὖν, ἄνδρες Συρακούσιοι, τοὺς ὑπερηφανοῦντας καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις μισουμένους, προσκυνοῦντες τὴν τύχην, μηδὲν ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξητε. τί γὰρ σεμνὸν φονεῦσαι τὸν ὑποπεπτωκότα; τί δ' ἔνδοξον τιμωρίαν περιβαλεῖν; ὁ γὰρ

τῶν γυιῶν

ἀμετάθετον ἔχων τὴν περὶ τῶν ἀτυχημάτων ὠμότητα, συναδικεῖ τὴν κοινὴν ἀν-
θρώπων ἀσθένειαν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν οὕτω φρόνιμος ὥστε μεῖζον ἰσχύσαι τῆς τύχης, ἣ
φύσει ταῖς ἀνθρωπίναις ἡδομένη συμφοραῖς, ὀξείας τῆς εὐδαιμονίας ποιεῖται τὰς με-
ταβολάς. ἐροῦσι τινὲς ἴσως, ἠδίκησαν, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτῶν τιμωρίας ἔχομεν τὴν ἐξου-
σίαν. οὐκοῦν παρὰ μὲν τοῦ δήμου πολλαπλασίαν εἰλήφατε τιμωρίαν, παρὰ δὲ
τῶν αἰχμαλώτων ἱκανὴν ἔχετε κόλασιν. παρέδωκαν γὰρ ἑαυτοὺς μετὰ τῶν ὅπλων, πι-
στεύσαντες τῇ τῶν κρατούντων εὐγνωμοσύνῃ· διόπερ οὐκ ἄξιον αὐτοὺς τῆς ἡμετέρας
ψευσθῆναι φιλανθρωπίας. οἱ μὲν οὖν ἀμετάθετον τὴν ἔχθραν φυλάττοντες, μαχό-
μενοι τετελευτήκασιν· οἱ δ᾽ αὐτοὺς ἡμῖν ἐγχειρίσαντες, ἀντὶ πολεμίων γεγόνασιν ἱκέται.
οἱ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις τοῖς ἐναντίοις τὰ σώματα ἐγχειρίζοντες, ἐπ᾽ ἐλπίδι σωτη-
ρίας τοῦτο πράττουσιν. εἰ δὲ πιστεύσαντες τιμωρίας τεύξονται τηλικαύτης, οἱ μὲν πα-
θόντες ἀναδέξονται τὴν συμφοράν, οἱ δὲ πράξαντες, ἀγνώμονες ἂν κληθεῖεν. δεῖ δὲ
τοὺς τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιουμένους, ὦ ἄνδρες συρακούσιοι, μὴ οὕτω τοῖς ὅπλοις ἑαυτοὺς
ἰσχυροὺς κατασκευάζειν, ὡς τοῖς τρόποις ἐπιεικεῖς παρέχεσθαι. οἱ γὰρ ὑποτεταγμέ-
νοι τοὺς μὲν φόβῳ κατισχύοντας καιροτηρήσαντες ἀμύνονται διὰ τὸ μῖσος· τοὺς δὲ
φιλανθρώπως ἀφηγουμένους βεβαίως ἀγαπῶντες, ἀεὶ συναύξουσι τὴν ἡγεμο-
νίαν. τί καθεῖλε τὴν μήδων ἀρχήν; ἡ πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους ὠμότης. ἀποστάν-
των γὰρ περσῶν, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν συνεπέθετο. πῶς γὰρ Κῦρος, ἐξ ἰδιώτου, τῆς
ἀσίας ὅλης ἐβασίλευσε; τῇ πρὸς τοὺς κρατηθέντας εὐγνωμοσύνῃ. Κροῖσον γοῦν τὸν
βασιλέα λαβὼν αἰχμάλωτον, οὐχ ὅπως ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ προσευεργέτησε,
παραπλησίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσί τε καὶ δήμοις προσηνέχθη. τοιγαροῦν
διαδοθείσης εἰς πάντα τόπον τῆς ἡμερότητος, ἅπαντες οἱ κατὰ τὴν ἀσίαν ἀλλήλους
φθάνοντες εἰς τὴν τοῦ βασιλέως συμμαχίαν παρεγίνοντο. τί λέγω τὰ μακρὰν καὶ
τόποις καὶ χρόνοις ἀφεστηκότα; κατὰ γὰρ τὴν ἡμετέραν πόλιν οὐ πάλαι Γέλων, ἐξ ἰδιώ-
του, τῆς σικελίας ὅλης ἡγεμὼν ἐγένετο, τῶν πόλεων ἑκουσίως εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου
παραγινομένων. προσεκαλεῖτο γὰρ ἡ τἀνδρὸς ἐπιείκεια πάντας ἀνθρώπους, τὴν εἰς
τοὺς ἠτυχηκότας γνώμην προσβαλοῦσα. ἀπ᾽ ἐκείνων οὖν τῶν χρόνων τῆς κατὰ σικε-
λίαν ἡγεμονίας ἀντιποιουμένης τῆς πόλεως, μὴ καταρρίψωμεν τὸν ὑπὸ τῶν προ-
γόνων ἔπαινον, μηδὲ ἑαυτοὺς θηριώδεις καὶ ἀπαραιτήτους πρὸς ἀνθρωπίνην ἀτυχίαν
παράσχωμεν. οὐ γὰρ προσήκει δοῦναι τῷ φθόνῳ καθ᾽ ἡμῶν ἀ[illegible]ὴν εἰπεῖν, ὡς
ἀναξίως εὐτυχοῦμεν. καλὸν γὰρ καὶ τὸ τῆς τύχης ἀντιπαταιούσης ἔχειν τοὺς συναλ-
γήσοντας, καὶ πάλιν ἐν τοῖς κατορθώμασι τοὺς ἡδομένους. τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς ὅπλοις πλεο-
νεκτήματα τύχη καὶ καιρῷ κρίνεται πολλάκις, ἡ δ᾽ ἐν ταῖς εὐπραξίαις ἡμερότης ἴδιον
ἐστὶ σημεῖον τῆς τῶν εὐτυχούντων ἀρετῆς. διὸ μὴ φθονήσητε τῇ πατρίδι, περιβόητον γε-
νέσθαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι τοὺς ἀθηναίους ἐνίκησεν οὐ μόνον τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ καὶ
τῇ φιλανθρωπίᾳ. φανήσονται γάρ, τῶν ἄλλων ὑπερέχειν ἡμερότητι σεμνυνόμενοι, τῆς παρ᾽
ἡμῶν εὐγνωμοσύνης πολυωρούμενοι, καὶ οἱ πρῶτοι βωμὸν ἐλέου καθιδρυσάμενοι, τοῦτον ἐν
τῇ πόλει τῶν συρακουσίων εὑρήσουσιν. ἐξ ὧν πᾶσιν ἔσται φανερὸν ὡς ἐκεῖνοι μὲν δι-
καίως ἐσφάλησαν, ἡμεῖς δ᾽ ἀξίως ηὐτυχήσαμεν. εἴπερ οἱ μὲν τοιούτους ἀδικεῖν ἐ-
πεχείρησαν, οἳ καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εὐγνωμόνησαν, ἡμεῖς δὲ τοιούτους ἐνικήσαμεν
οἳ καὶ τοῖς πολεμιωτάτοις μερίζουσι τὸν ἔλεον ἐτόλμησαν ἐπιβουλεῦσαι. ὥστε μὴ μόνον
ὑπὸ τῶν ἄλλων κατηγορίας τυγχάνειν τοὺς ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἑαυτῶν κα-
ταγινώσκειν εἰ τοιούτους ἄνδρας ἀδικεῖν ἐνεχείρησαν. καλόν, ὦ ἄνδρες συρακούσιοι,

ἢ διαψευσθῆναι ἢ διαψεύσασθαι

„ καταρξασθαι φιλίας, καὶ τῷ τῶν ἠτυχηκότων ἐλέῳ ἀνίσασθαι τὴν διαφοράν. δεῖ γὰρ τὴν
„ μὲν πρὸς τοὺς φίλους εὔνοιαν ἀθάνατον φυλάττειν, τὴν δὲ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἔ-
„ χθραν, θνητήν. οὕτω γὰρ συμβήσεται τοὺς μὲν συμμάχους γίνεσθαι πλείους, τοὺς δὲ
„ πολεμίους ἐλάττους. τὴν δὲ διαφορὰν αἰώνιον διαφυλάττοντας παραδιδόναι παισὶ
„ παίδων, οὔτ᾽ εὔγνωμον, οὔτ᾽ ἀσφαλές. ἐνίοτε γὰρ οἱ δοκοῦντες ὑπερέχειν, ἐν ῥοπῇ καιροῦ
„ τῶν πρότερον ὑποπεπτωκότων ἀσθενέστεροι γίνονται. μαρτυρεῖ δ᾽ ὁ νῦν γενόμενος πόλεμος.
„ οἱ γὰρ ἐπὶ πολιορκίᾳ παραγενόμενοι, καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν ἀποτειχίσαντες τὴν πόλιν,
„ ἐκ μεταβολῆς αἰχμάλωτοι γεγόνασιν, ὡς ὁρᾶτε. καλὸν οὖν, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀ-
„ τυχίαις ἡμέρους φανέντας, ἕτοιμον ἔχειν τὸν παρὰ πάντων ἔλεον, ἐάν τι συμβαίνῃ τῶν
„ ἀνθρωπίνων. πολλὰ γὰρ ὁ βίος ἔχει παράδοξα, στάσεις πολιτικάς, λῃστείας, πολέμους,
„ ἐν οἷς οὐ ῥᾴδιον διαφεύγειν τὸν κίνδυνον ἄνθρωπον ὄντα. διόπερ εἰ τὸν πρὸς τοὺς ὑπο-
„ πεπτωκότας ἔλεον ἀποκόψομεν, πικρὸν καθ᾽ ἑαυτῶν νόμον θήσομεν εἰς ἅπαντα τὸν
„ αἰῶνα. οὐ γὰρ δυνατὸν, τοῖς ἄλλοις ἀνημέρως χρησαμένους, αὐτοὺς παρ᾽ ἑτέρων τυχεῖν
„ ποτὲ φιλανθρωπίας· ἀλλὰ πράξαντας δεινὰ, παθεῖν εὐγνώμονα, καὶ παρὰ τοὺς τῶν ἑλλή-
„ νων ἐθισμοὺς, τοσούτους ἄνδρας φονεύσαντας, ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς ἐπιβοᾶ-
„ σθαι τὰ κοινὰ πάντων νόμιμα. τίς γὰρ ἑλλήνων τοὺς παραδόντας ἑαυτοὺς, καὶ τῇ τῶν
„ κρατούντων εὐγνωμοσύνῃ πιστεύσαντας, ἀπαραιτήτου τιμωρίας ἠξίωσεν; ἢ τίς ἧτ-
„ τον τοῦ μὲν ὠμοῦ τὸν ἔλεον, τῆς δὲ προπετείας τὴν εὐλάβειαν ἔσχηκε; πάντες δὲ ἀνα-
„ τείνονται μὲν πρὸς τοὺς ἀντιταττομένους, εἴκουσι δὲ τοῖς ὑποπεπτωκόσιν· ὧν μὲν τὴν
„ τόλμαν καταπονοῦντες, ὧν δὲ τὴν ἀτυχίαν οἰκτείροντες. θραύεται γὰρ ἡμῶν ὁ θυμὸς
„ ὅταν ὁ πρότερον ἐχθρὸς ὢν, ἐκ μεταβολῆς ἱκέτης γενόμενος, ὑπομένῃ παθεῖν ὅ, τι
„ ἂν δοκῇ τοῖς κρατοῦσιν. ἁλίσκονται δ᾽ οἶμαι τῶν ἡμέρων ἀνθρώπων αἱ ψυχαὶ μάλιστά
„ πως ἐλέῳ, διὰ τὴν κοινὴν τῆς φύσεως ὁμοιοπάθειαν. ἀθηναῖοι γὰρ κατὰ τὸν πελο-
„ ποννησιακὸν πόλεμον εἰς τὴν σφακτηρίαν νῆσον πολλοὺς τῶν λακεδαιμονίων κα-
„ τακλείσαντες καὶ λαβόντες αἰχμαλώτους, ἀπελύτρωσαν τοῖς σπαρτιάταις. πάλιν
„ λακεδαιμόνιοι πολλοὺς τῶν ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αἰχμαλωτισάμενοι, πα-
„ ραπλησίως ἐχρήσαντο. καὶ καλῶς ἀμφότεροι ταῦτ᾽ ἔπραξαν. δεῖ γὰρ τοῖς ἕλλησι τὴν
„ ἔχθραν εἶναι μέχρι τῆς νίκης, καὶ κολάζειν μέχρι τοῦ κρατῆσαι τῶν ἐναντίων· ὁ δὲ
„ περαιτέρω τὸν ὑποπεσόντα καὶ πρὸς τὴν τοῦ κρατοῦντος εὐγνωμοσύνην προσ-
„ φεύγοντα τιμωρούμενος, οὐκ ἔτι τὸν ἐχθρὸν κολάζει, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀδικεῖ τὴν ἀν-
„ θρωπίνην ἀσθένειαν. εἴποι γὰρ ἄν τις πρὸς τὴν τούτου σκληρότητα τὰς τῶν πάλαι σο- (γρ. τοῦ πονηροῦ)
„ φῶν ἀποφάσεις, ἄνθρωπε μὴ μέγα φρόνει, γνῶθι σαυτὸν, ἴδε τὴν τύχην ἁπάντων
„ οὖσαν κυρίαν. τίνος γὰρ χάριν οἱ πρόγονοι πάντων τῶν ἑλλήνων ἐν ταῖς κατὰ πόλεμον νίκαις κατέ-
„ δειξαν οὐ διὰ λίθων, διὰ δὲ τῶν τυχόντων ξύλων ἱστάναι τὰ τρόπαια; ἆρ᾽ οὐχ ὅπως ὀλί-
„ γον χρόνον διαμένοντα, ταχέως ἀφανίζηται τὰ τῆς ἔχθρας ὑπομνήματα; καθό- (γρ. τύχης)
„ λου δ᾽ εἰ μὲν αἰώνιον ἵστασθαι τὴν διαφορὰν βούλεσθε, μάθετε τὴν ἀνθρωπίνην
„ ἀσθένειαν ὑπερφρονοῦντες. εἷς γὰρ καιρὸς καὶ βραχεῖα ῥοπὴ τύχης ταπεινοῖ πολλάκις τοὺς
„ ὑπερηφάνους. εἰ δ᾽, ὅπερ εἰκός ἐστι, παύσεσθε πολεμοῦντες, τίνα κάλλιω καιρὸν εὑρήσετε
„ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος, ἐν ᾧ τὴν πρὸς τοὺς ἐσφαλκότας φιλανθρωπίαν, ἀφορμὴν τῆς φιλίας
„ ποιήσεσθε; μὴ γὰρ οἴεσθε τὸν τῶν ἀθηναίων δῆμον τελέως ἐξησθενηκέναι διὰ τὴν ἐν σικε-
„ λίᾳ συμφορὰν, ὃς κρατεῖ σχεδὸν τῶν τε κατὰ τὴν ἑλλάδα νήσων ἁπασῶν, καὶ τῆς παρα-
„ λίου τῆς τε κατὰ τὴν εὐρώπην καὶ τὴν ἀσίαν ἔχει τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ πρότε-
„ ρον περὶ τὴν αἴγυπτον τριακοσίας τριήρεις αὐτάνδρους ἀπολέσας, τὸν δοκοῦντα

„ κρατεῖν βασιλέα συνθήκας ἀσχήμονας ποιεῖν ἠνάγκασε, καὶ πάλιν ὑπὸ Ξέρξου τῆς
„ πόλεως κατασκαφείσης, μετ᾽ ὀλίγον κἀκεῖνον ἐνίκησε, καὶ τῆς ἑλλάδος τὴν ἡγεμο-
„ νίαν ἐκτήσατο. ἀγαθὴ γὰρ ἡ πόλις ἐν τοῖς μεγίστοις ἀτυχήμασι μεγίστην ἐπίδοσιν
„ λαβεῖν, καὶ μηδέποτε ταπεινὸν μηδὲν βουλεύεσθαι. καλὸν οὖν, ἀντὶ τοῦ τὴν ἔχθραν
„ ἐπαύξειν, συμμάχους αὐτοὺς ἔχειν, φεισαμένους τῶν αἰχμαλώτων. ἀνελόντες μὲν γὰρ
„ αὐτοὺς, τῷ θυμῷ μόνον χαριούμεθα, τὴν ἄκαρπον ἐπιθυμίαν ἐκπληροῦντες· φυ-
„ λάξαντες δὲ, παρὰ μὲν τῶν εὖ παθόντων τὴν χάριν ἕξομεν, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων ἁ-
„ πάντων τὴν εὐδοξίαν. ναί· ἀλλὰ τινὲς τῶν ἑλλήνων ἀπέσφαξαν τοὺς αἰχμαλώτους.
„ τί οὖν; εἰ μὲν αὐτοῖς ἐκ ταύτης τῆς πράξεως ἔπαινοι τυγχάνουσι, μιμησώμεθα τοὺς
„ τῆς δόξης πεφροντικότας· εἰ δὲ παρὰ πρώτων ἡμῶν τυγχάνουσι κατηγορίας, μηδὲ
„ αὐτοὶ πράξωμεν τὰ αὐτὰ τοῖς ὁμολογουμένως ἡμαρτηκόσι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ μηδὲν
„ ἀνήκεστον πεπονθέναι τοὺς εἰς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἑαυτοὺς παραδόντας, ἅπαντες κα-
„ ταμέμψονται δικαίως τὸν ἀθηναίων δῆμον· ἐὰν δὲ ἀκούσωσι, παρὰ τὰ κοινὰ νόμιμα
„ τοὺς αἰχμαλώτους προεσπονδημένους, ἐφ᾽ ἡμᾶς μετοίσουσι τὴν κατηγορίαν. καὶ γὰρ
„ εἴ τινων ἄλλων, ἀθηναίων ἄξιόν ἐστιν ἐντραπῆναι μὲν τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα, χάριν
„ δ᾽ αὐτοῖς ἀπομερίσαι τῶν εἰς ἀνθρώπους εὐεργετημάτων. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ πρῶτοι
„ τροφῆς ἡμέρου τοῖς ἕλλησι μεταδόντες, ἣν ἰδίᾳ παρὰ θεῶν λαβόντες, τῇ χρείᾳ κοι-
„ νὴν ἐποίησαν. οὗτοι νόμους εὗρον δι᾽ οὓς ὁ κοινὸς βίος ἐκ τῆς ἀγρίας καὶ ἀδίκου ζωῆς
„ εἰς ἥμερον καὶ δικαίαν ἐλήλυθε συμβίωσιν. οὗτοι πρῶτοι τοὺς καταφυγόντας διασώ-
„ σαντες, τοὺς περὶ τῶν ἱκετῶν νόμους παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἰσχύσαι παρεσκεύασαν· ὧν
„ ἀρχηγοὺς γενομένους οὐκ ἄξιον αὐτοὺς ἀποστερῆσαι.| καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἅπαντας.
„ ἰδίᾳ δ᾽ ἐνίους ὑπομνήσω τῶν φιλανθρώπων. ὅσοι μὲν γὰρ λόγου καὶ παιδείας ἐν
„ τῇ πόλει μετεσχήκατε, δότε τὸν ἔλεον τοῖς τὴν πατρίδα κοινὸν παιδευτήριον παρε-
„ χομένοις πᾶσιν ἀνθρώποις· ὅσοι δὲ τῶν ἁγιωτάτων μυστηρίων μετειλήφατε, σώσατε
„ τοὺς μυήσαντας· οἱ μὲν ἤδη μετεσχηκότες τῶν φιλανθρωπιῶν, τὴν χάριν διδόντες τῆς
„ εὐεργεσίας· οἱ δὲ μέλλοντες μεταλήψεσθαι, μὴ παραιρούμενοι τῷ θυμῷ τὴν ἐλπί-
„ δα. ποῖος γὰρ τόπος τοῖς ξένοις βάσιμος εἰς παιδείαν ἐλευθέριον, τῆς ἀθηναίων πό-
„ λεως ἀνῃρημένης; βραχὺ τὸ διὰ τὴν ἁμαρτίαν μῖσος, μεγάλα δὲ καὶ πολλὰ τὰ
„ πρὸς εὔνοιαν αὐτοῖς εἰργασμένα. χωρὶς δὲ τῆς περὶ τὴν πόλιν ἐντροπῆς, καὶ κατ᾽ ἰδίαν
„ ἄν τις τοὺς αἰχμαλώτους ἐξετάζων, εὕροι δικαίως ἐλέου τυγχάνοντας. οἱ μὲν γὰρ σύμ-
„ μαχοι τῇ τῶν κρατούντων ὑπεροχῇ βιασθέντες, ἠναγκάσθησαν συστρατεύειν. διόπερ
„ εἰ τοὺς ἐξ ἐπιβολῆς ἀδικήσαντας δίκαιόν ἐστι τιμωρεῖσθαι, τοὺς ἀκουσίως ἁμαρτάνον-
„ τας προσῆκον ἂν εἴη συγγνώμης ἀξιοῦν. τί λέγω Νικίαν, ὃς ἀπ᾽ ἀρχῆς τὴν πολι-
„ τείαν ὑπὲρ συρακοσίων ἐνστησάμενος, μόνος ἀντεῖπεν ὑπὲρ τῆς εἰς σικελίαν στρα-
„ τείας, ἀεὶ δὲ τῶν παρεπιδημούντων συρακοσίων φροντίζων καὶ πρόξενος ὢν δια-
„ τετέλεκεν; ἄτοπον οὖν Νικίαν κολάζεσθαι, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀθήνησι πεπολιτευμέ-
„ νον, καὶ διὰ μὲν τὴν εἰς ἡμᾶς εὔνοιαν μὴ τυχεῖν φιλανθρωπίας, διὰ δὲ τὴν ἐν τοῖς
„ κοινοῖς ὑπηρεσίαν ἀπαραιτήτῳ περιπεσεῖν τιμωρίᾳ· καὶ τὸν μὲν ἐπάγοντα τὸν πόλε-
„ μον ἐπὶ συρακοσίους Ἀλκιβιάδην, ἅμα καὶ παρ᾽ ἡμῶν καὶ παρ᾽ ἀθηναίων ἐκφυ-
„ γεῖν τὴν τιμωρίαν, τὸν δ᾽ ὁμολογουμένως φιλανθρωπότατον ἀθηναίων γεγενημένον
„ μηδὲ τοῦ κοινοῦ τυχεῖν ἐλέου. διόπερ ἔγωγε τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν θεωρῶν, ἐλεῶ
„ τὴν τύχην. πρότερον μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπισημοτάτοις τῶν ἑλλήνων ὑπάρχων, καὶ διὰ τὴν
„ καλοκαγαθίαν ἐπαινούμενος, μακαριστὸς ἦν καὶ περίβλεπτος κατὰ πᾶσαν πόλιν·

γρ. φιλανθρωπίων,

γρ. ἐξαμαρτάνοντας.

τῶν οἰκτρῶν

„ τινὶ δ' ἐξητακισμένος ἐν ἀγνώμονι καὶ τινι προσόψει τῆς τῶν αἰχμαλωσίας οἰκτρῶς
„ πεπείραται, καθαπερεὶ τῆς τύχης ἐν τῷ τούτου βίῳ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐπιδεί-
„ ξασθαι βουλομένης. ἧς τὴν ἐλευθερίαν ἀνθρωπίνως ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν προσήκει, καὶ
„ μὴ βάρβαρον ὠμότητα πρὸς ὁμοεθνεῖς ἀνθρώπους ἐνδείξασθαι. Νικόλαος μὲν
οὖν πρὸς τοὺς Συρακουσίους τοιούτοις χρησάμενος λόγοις, κατέπαυσε τὴν δημη-
γορίαν, συμπαθεῖς ποιήσας τοὺς ἀκούοντας. Γύλιππος δ' ὁ Λάκων ἀπαραίτητον τὸ
πρὸς Ἀθηναίους μῖσος διαφυλάττων, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, τῶν λόγων τὴν ἀρ-
„ χὴν ἐντεῦθεν ἐποιήσατο, Θαυμάζω μεγάλως, ἄνδρες Συρακούσιοι, θεωρῶν ὑμᾶς
„ οὕτω ταχέως περὶ ὧν ἔργῳ κακῶς πεπόνθατε, περὶ τούτων τῷ λόγῳ μεταδιδα-
„ σκομένους. εἰ γὰρ ὑπὲρ ἀναστάσεως κινδυνεύσαντες πρὸς τοὺς ἐπὶ κατασκαφῇ τῆς
„ πατρίδος ὑμῶν παραγεγενημένους ἀνίεσθε τοῖς θυμοῖς, τί χρὴ νῦν ἡμᾶς διατείνε-
„ σθαι τοὺς μηδὲν ἠδικημένους; δότε δέ μοι πρὸς θεῶν, ἄνδρες Συρακούσιοι, συγγνώ-
„ μην, τὴν συμβουλίαν ἐκτιθεμένῳ μετὰ παρρησίας. Σπαρτιάτης γὰρ ὤν, καὶ τὸν λό-
„ γον ἔχω Σπαρτιάτην. καὶ πρῶτον μὲν τις ἐπιζητήσειε πῶς Νικόλαος ἐλεῆσαι φησὶ
„ τοὺς Ἀθηναίους, οἳ τὸ γῆρας αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπαιδίαν ἐλεεινὸν πεποιήκασι· καὶ παριὼν
„ εἰς ἐκκλησίαν ἐν ἐσθῆτι πενθίμῃ, δακρύει, καὶ λέγει δεῖν οἰκτείρειν τοὺς φονεῖς τῶν
„ ἰδίων τέκνων. οὐκέτι γὰρ ἐπιεικής ἐστιν ὁ τῶν συγγενεστάτων μετὰ τὴν τελευτὴν ἀμνη-
„ μονῶν, τοὺς δὲ πολεμιωτάτους σῶσαι προαιρούμενος. ἐπεὶ πόσοι τῶν ἐκκλησιαζόν-
„ των, υἱοὺς ἀνῃρημένους κατὰ τὸν πόλεμον ἐπενθήσατε; πολλοὶ οὖν τῶν καθημένων ἐθο-
„ ρύβησαν. ὁ δ' ἐπιβαλών, Ὁρᾶτε, φησὶ, τοὺς τῷ θορύβῳ τὴν συμφορὰν ἐμφανίζοντας. πό-
„ σοι δὲ ἀδελφοὺς ἢ συγγενεῖς ἢ φίλους ἀπολωλεκότες ἐπιζητεῖτε; καὶ πολλῷ πλείους

τῶν δυστυχούντων

„ ἐπεσημήναντο. καὶ ὁ Γύλιππος, Θεωρεῖς, ἔφη, τὸ πλῆθος δι' Ἀθηναίους δυστυχοῦν; οὗ-
„ τοι πάντες οὐδὲν εἰς ἐκείνους ἁμαρτάνοντες, τῶν ἀναγκαιοτάτων σωμάτων ἐστερήθησαν·
„ καὶ τοσοῦτο μισεῖν τοὺς Ἀθηναίους ὀφείλουσιν, ὅσον τοὺς ἰδίους ἠγαπήκασι. πῶς οὖν οὐκ ἄτο-
„ πον, ἄνδρες Συρακούσιοι, τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἑκουσίως ὑπὲρ ὑμῶν ἑλέσθαι θά-
„ νατον, ὑμᾶς δὲ ὑπὲρ ἐκείνων μηδὲ παρὰ τῶν πολεμιωτάτων λαβεῖν τιμωρίαν, καὶ ἐ-
„ παινεῖν μὲν τοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τοὺς ἰδίους περὶ πλείους ἀναλώσαντας
„ βίους, περὶ πλείονος δὲ τὴν τῶν φονέων ποιεῖσθαι σωτηρίαν τῆς ἐκείνων τιμῆς; κοσμεῖν
„ ἐψηφίσασθε δημοσίᾳ τοὺς τάφους τῶν μετηλλαχότων· καὶ τίνα καλλίονα κόσμον εὑ-
„ ρήσετε, τοῦ κολάσαι τοὺς ἐκείνων αὐτόχειρας; εἰ μὴ νὴ Δία πολιτογραφήσαντες αὐτοὺς,
„ βούλεσθε καταλιπεῖν ἔμψυχα τρόπαια τῶν μετηλλαχότων. ἀλλὰ μεταβαλόντες τὴν
„ τῶν πολεμίων προσηγορίαν, γεγόνασιν ἱκέται. πόθεν αὐτοῖς ταύτης τῆς φιλανθρωπίας συγ-
„ κεχωρημένης; οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς τὰ περὶ τούτων νόμιμα διατάξαντες, τοῖς μὲν δυστυ-
„ χοῦσι τὸν ἔλεον, τοῖς δὲ διὰ πονηρίαν ἀδικοῦσιν ἔταξαν τιμωρίαν. ἐν ποτέρᾳ δὴ τά-
„ ξει θῶμεν τοὺς αἰχμαλώτους; ἐν τῇ τῶν ἠτυχηκότων; καὶ τίς αὐτοὺς τύχη μὴ προα-
„ δικηθέντας ἐβιάσατο πολεμεῖν Συρακουσίοις, καὶ τὴν παρὰ πᾶσιν ἐπαινουμένην εἰ-
„ ρήνην ἀφέντας, ἐπὶ κατασκαφῇ παρεῖναι τῆς ἡμετέρας πόλεως; διόπερ ἑκουσίως ἑλό-
„ μενοι πόλεμον ἄδικον, εὐψύχως ὑπομενόντων τὰ τούτου δεινά, καὶ μὴ, κρατοῦντες
„ μὲν, ἀπαραίτητον ἐχόντων τὴν καθ' ἡμῶν ὠμότητα· σφαλέντες δὲ, ταῖς τῆς ἱκεσίας φιλαν-
„ θρώποις παραιτείσθωσαν τὴν τιμωρίαν. εἰ δ' ἐλέγχονται διὰ πονηρίαν καὶ πλεονεξίαν
„ τοιούτοις ἐλαττώμασι περιπεπτωκότες, μὴ καταμεμφέσθωσαν τὴν τύχην, μηδ' ἐπικα-
„ λείσθωσαν τὸ τῆς ἱκεσίας ὄνομα. τοῦτο γὰρ παρ' ἀνθρώποις φυλάττεται τοῖς καθα-
„ ρὰν μὲν τὴν ψυχὴν, ἀγνώμονα δὲ τὴν τύχην ἐσχηκόσιν. οὗτοι δ' ἀπολύτων τῶν ἀτυ-

„ χρημάτων πλήρη τὸν βίον ἔχοντες, οὐδένα τόπον αὐτοῖς βάσιμον εἰς ἔλεον ἢ καταφυ-
„ γὴν ἀπολελοίπασι. τί γὰρ τῶν αἰσχίστων οὐκ ἐβουλεύσαντο; τί δὲ τῶν δεινοτάτων οὐκ
„ ἔπραξαν; πλεονεξίας ἴδιόν ἐστι τὸ, ταῖς ἰδίαις εὐτυχίαις οὐκ ἀρκουμένους, τῶν πόῤῥω
„ κειμένων καὶ μηδὲν προσηκόντων ἐπιθυμεῖν. οὗτοι ταῦτ᾽ ἔπραξαν. εὐδαιμονέστα-
„ τοι γὰρ ὄντες τῶν ἑλλήνων, τὴν εὐτυχίαν, ὥσπερ βαρὺ φορτίον, οὐ φέροντες, τὴν πε-
„ λάγει τηλικούτῳ διειργομένην σικελίαν ἐπεθύμησαν κατακληρουχῆσαι, τοὺς ἐνοι-
„ κοῦντας ἐξανδραποδισάμενοι. δεινόν ἐστι μὴ παραδικηθέντας πόλεμον ἐπιφέρειν. καὶ
„ τοῦτ᾽ ἐνήργησαν. φίλοι γὰρ ὄντες τὸν ἔμπροσθεν χρόνον, ἐξαίφνης ἀνελπίστως τηλι-
„ καύτῃ δυνάμει συρακουσίους ἐπολιόρκησαν. ὑπερήφανόν ἐστι τὸ τὴν μήπω κρα-
„ τηθέντων προλαμβάνοντα τὴν τύχην, καταψηφίζεσθαι τιμωρίαν. οὐδὲ τοῦτο παρα-
„ λελοίπασι. πρὶν τοῦ γὰρ ἐπιβῆναι τῆς σικελίας, γνώμην ἐκύρωσαν, συρακουσίους
„ μὲν καὶ σελινουντίους ἐξανδραποδίσασθαι, τοὺς δὲ λοιποὺς διδόναι φόρους ἀναγκά-
„ ζειν. ὅταν οὖν περὶ τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώποις ὑπάρχῃ πλεονεξία, ἐπιβουλὴ, ὑπερηφα-
„ νία, τίς ἂν τούτων ἔχων αὐτοὺς ἐλεήσειεν; ἐπεί τοι γε ἀθηναῖοι πῶς ἐχρήσαντο μιτυλη-
„ ναίοις; κρατήσαντες γὰρ αὐτῶν, ἀδικῆσαι μὲν οὐδὲν βουλομένων, ἐπιθυμούντων δὲ
„ τῆς ἐλευθερίας, ἐψηφίσαντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατασφάξαι. ὠμόν τε καὶ βάρβαρον τὸ
„ πεπραγμένον· καὶ ταῦτα ἐξήμαρτον εἰς ἕλληνας, εἰς συμμάχους, εἰς εὐεργέτας πολλά-
„ κις γεγενημένους. μὴ δὴ νῦν ἀγανακτούντων εἰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἄλλους πράξαν-
„ τες, αὐτοὶ παραπλησίας τεύξονται τιμωρίας. δικαιότερος γάρ ἐστιν, ὃν καθ᾽ ἑτέρων
„ νόμον τις ἔθηκε, τούτῳ χρώμενον μὴ ἀγανακτεῖν. καὶ τί λέγω; μηλίους ἐκπολιορ-
„ κήσαντες, ἡβηδὸν ἀπέκτειναν, καὶ σκιωναίους, οἳ συγγενεῖς ὄντες, τῆς αὐτῆς μηλίοις τύ-
„ χης ἐκοινώνησαν. ὥστε δύο δήμους πρὸς ἀπηνῆ ὀργὴν ἐπαλαικότας οὐδέν. οὐδὲ τοὺς
„ κηδεύσοντας ἔχειν τὰ τῶν τετελευτηκότων σώματα. οὐ σκύθαι τοῦτ᾽ ἔπραξαν, ἀλλ᾽ ὁ
„ προσποιούμενος φιλανθρωπίᾳ διαφέρειν δῆμος ψηφίσματι τὰς πόλεις ἄρδην ἀνή-
„ ρηκεν. ἤδη λογίζεσθε τί ἂν ἔπραξαν εἰ τὴν τῶν συρακουσίων πόλιν ἐξεπόρθησαν. οἱ
„ γὰρ τοῖς οἰκείοις οὕτως ὠμῶς χρησάμενοι, τοῖς μηδὲν προσήκουσι βαρυτέραν ἂν
„ ἐξεῦρον τιμωρίαν. οὐκ ἔστιν οὖν τούτοις δίκαιος ἀποκείμενος ἔλεος· αὐτοὶ γὰρ αὐτὸν
„ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἀκληρημάτων ἀνῃρήκασι. ποῦ γὰρ ἄξιον τούτοις καταφυγεῖν; πρὸς
„ θεοὺς, ὧν τὰς πατρίους τιμὰς ἀφελέσθαι προείλοντο; πρὸς ἀνθρώπους οὓς δουλωσό-
„ μενοι παρεγένοντο; Δήμητραν καὶ Κόρην καὶ τὰ τούτων ἐπικαλοῦνται μυστήρια, τὴν ἱερὰν
„ αὐτῶν νῆσον πεπορθηκότες; ναί. φησ᾽ οὐκ αἴτιον τὸ πλῆθος τῶν ἀθηναίων, ἀλλ᾽ Ἀλκι-
„ βιάδης ὁ ταῦτα συμβουλεύσας. ἀλλ᾽ εὑρήσομεν τοὺς συμβούλους κατὰ τὸ πλεῖστον στο-
„ χαζομένους τῆς τῶν ἀκουόντων βουλήσεως. ὥσθ᾽ ὁ χειροτονῶν τῷ ῥήτορι λόγον οἰ-
„ κεῖον ὑποβάλλει τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως. οὐ γὰρ ὁ λέγων κύριος τοῦ πλήθους, ἀλλ᾽
„ ὁ δῆμος ἐθίζει τὸν ῥήτορα τὰ βέλτιστα λέγειν, χρηστὰ βουλευόμενος. εἰ δὲ τοῖς ἀδικοῦσιν
„ ἀνήκεστα συγγνώμην δώσομεν, ἐὰν εἰς τοὺς συμβούλους τὴν αἰτίαν ἀναφέρωσιν, εὐχε-
„ ρῆ τοῖς πονηροῖς τὴν ἀπολογίαν παρεξόμεθα. ἁπλῶς δὲ πάντων ἐστὶν ἀδικώτατον, τῶν
„ μὲν εὐεργεσιῶν μὴ τοὺς συμβούλους ἀλλὰ τὸν δῆμον ἀπολαμβάνειν τὰς χάριτας
„ παρὰ τῶν εὖ παθόντων, τῶν δ᾽ ἀδικημάτων ἐπὶ τοὺς ῥήτορας μεταφέρειν τὴν τιμω-
„ ρίαν. καὶ ἐπὶ τοσοῦτόν τινες ἐξεστήκασι τῶν λογισμῶν, ὥστ᾽ Ἀλκιβιάδην, εἰς ὃν τὴν
„ ἐξουσίαν οὐκ ἔχομεν, φασὶ δεῖν τιμωρεῖσθαι, τοὺς δ᾽ αἰχμαλώτους ἀγομένους ἐπὶ τὴν
„ προσήκουσαν τιμωρίαν ἀφεῖναι, καὶ πᾶσιν ἐνδείξασθαι διότι τὴν δικαίαν μισοπο-
„ νηρίαν οὐκ ἔσχηκεν ὁ δῆμος τῶν συρακουσίων. εἰ δὲ καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν αἴτιοι γεγόνασιν οἱ

γρ. ὑπερήφανον

γρ. τὰ τοιαῦτα ἐπικαλ.

„ σύμβουλοι τοῦ πολέμου, μεμφέσθω τὸ μὲν πλῆθος τοὺς ῥήτορας ὑφ' ὧν ἐξηπα-
„ τήθησαν, ὑμεῖς δὲ δικαίως μετέλθοισθε τὸ πλῆθος ὑφ' ὧν ἠδίκησθε. καθόλου δ' εἰ
„ μὲν ἐπιστάμενοι σαφῶς ἠδίκησαν, δι' αὐτὴν τὴν προαίρεσιν ἄξιοι τιμωρίας· εἰ δ'
„ εἰκῇ βουλευσάμενοι τὸν πόλεμον ἐξήνεγκαν, οὐδ' ὡς αὐτοὺς ἀφετέον, ἵνα μὴ σχεδιά-
„ ζειν ἐν τοῖς τῶν ἄλλων βίοις ἐθισθῶσιν. οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστι τὴν Ἀθηναίων ἄγνοιαν Συ-
„ ρακοσίοις φέρειν ἀπώλειαν, οὐδ' ἐν οἷς τὸ παραπτῶμ' ἀνήκεστόν ἐστιν, ἐν τούτοις ἀπο-
„ λογίαν ὑπολείπεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσι. νὴ Δία, ἀλλὰ Νικίας ὑπὲρ Συρακοσίων
„ ἐπολιτεύσατο, καὶ μόνος συνεβούλευσε μὴ πολεμεῖν. τὸν μὲν ἐκεῖ πεπληρωμένον λόγον ἀκού- [marg.: γρ. τὸ μὲν ἐκεῖ γεγενημένον]
„ ομεν, τὰ δ' ἐνταῦθα πεπραγμένα τεθεωρήκαμεν. ὁ γὰρ ἀντειπὼν ἐκεῖ περὶ τῆς στρα-
„ τείας, ἐνταῦθα στρατηγὸς ἦν τῆς δυνάμεως, καὶ ὁ πολιτευόμενος ὑπὲρ Συρακου-
„ σίων, ἀπετείχισεν ἡμῶν τὴν πόλιν· καὶ ὁ φιλανθρώπως διακείμενος πρὸς ἡμᾶς, Δη-
„ μοσθένους καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων βουλομένων λῦσαι τὴν πολιορκίαν, μόνος ἐβιά-
„ σατο μένειν καὶ πολεμεῖν. διόπερ ἔγωγε νομίζω μηδὲν παρ' ὑμῖν πλέον ἰσχῦσαι τὸν μὲν
„ λόγον τῶν ἔργων, τὴν δ' ἀπαγγελίαν τῆς πείρας, τὰ δ' ἀφανῆ τῶν ὑπὸ πάντων ἑω-
„ ραμένων. νὴ Δία, ἀλλὰ καλὸν μὴ ποιεῖν τὴν ἔχθραν αἰώνιον. οὐκοῦν μετὰ τὴν τῶν ἠ-
„ δικηκότων κόλασιν, ἐὰν ὑμῖν δοκῇ, πρεπόντως διαλύσεσθε τὴν ἔχθραν. οὐ γὰρ δί- [marg.: γρ. διαλύσασθε]
„ καιον, ὅταν μὲν κρατῶσιν, ὡς δούλοις χρῆσθαι τοῖς ἡλωκόσιν· ὅταν δὲ κρατηθῶσιν, ὡς
„ οὐδὲν ἠδικηκότας συγγνώμης τυγχάνειν· καὶ νῦν μὲν δοῦναι δίκην ὧν ἔπραξαν ἀφεθή-
„ σονται, λόγῳ δ' εὐσχήμονι καθ' ὃν ἂν χρόνον αὐτοῖς συμφέρῃ τῆς φιλίας μνημονεύσου-
„ σιν. ἐῶ γὰρ ὅτι τοῦτο πράξαντες, σὺν πολλοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀδική-
„ σετε, ὑμῶν χάριν κἀκεῖ τὸν πόλεμον ἀνῃρημένους, καὶ ἐνταῦθα συμμαχίαν ἀπο- [marg.: γρ. ἐπανῃρημένους]
„ στείλαντας. ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς ἀγαπητῶς ἄγειν εἰρήνην, καὶ περιορᾶν τὴν Σικελίαν πορ-
„ θουμένην. διόπερ ἐὰν τοὺς αἰχμαλώτους ἀφέντες, φιλίαν συνάψησθε, προδόται
„ φανήσεσθε τῶν συμμαχησάντων, καὶ τοὺς κοινοὺς ἐχθροὺς δυνάμενοι ταπεινῶσαι,
„ τοσούτους στρατιώτας ἀποδόντες, πάλιν ἰσχυροὺς κατασκευάσετε. οὐ γὰρ ἄν ποτ' ἔγωγε
„ πιστεύσαιμι ὡς Ἀθηναῖοι τηλικαύτην ἔχθραν ἐπανῃρημένοι, βεβαίαν φυλάξουσι
„ τὴν φιλίαν, ἀλλ' ἀσθενεῖς μὲν ὄντες, ὑποκριθήσονται τὴν εὔνοιαν, ἀναλαβόντες δ'
„ αὐτοὺς, τὴν ἀρχαίαν προαίρεσιν εἰς τέλος ἄξουσιν. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ζεῦ καὶ πάντες
„ οἱ θεοὶ, μαρτύρομαι πάντας ὑμᾶς, μὴ σώζειν τοὺς πολεμίους, μὴ ἐγκαταλιπεῖν τοὺς
„ συμμάχους, μὴ πάλιν ἑτέρους ἐπάγειν τῇ πατρίδι κίνδυνον. ὑμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Συ-
„ ρακούσιοι, τούτους ἀφέντες, ἐάν τι συμβῇ δυσχερὲς, οὐδ' ἀπολογίαν ἑαυτοῖς εὐσχή-
„ μονα καταλείψετε. Ταῦτα διαλεχθέντος τοῦ Λάκωνος, μετέπεσε τὸ πλῆθος, καὶ τὴν [marg.: γρ. Τοιαῦτα]
Διοκλέους γνώμην ἐκύρωσε. διόπερ οἱ μὲν στρατηγοὶ παραχρῆμα ἀνῃρέθησαν, καὶ οἱ
σύμμαχοι· οἱ δ' Ἀθηναῖοι παρεδόθησαν εἰς τὰς λατομίας. ὧν ὕστερον οἱ μὲν ἐπὶ
πλέον παιδείας μετεσχηκότες, ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐξαρπαγέντες διεσώθησαν· οἱ δὲ
λοιποὶ σχεδὸν ἅπαντες ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κακούμενοι, τὸν βίον οἰκτρῶς κατέστρεψαν.
μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου, Διοκλῆς ἀνέγραψε τοῖς Συρακοσίοις τοὺς νόμους,
καὶ συνέβη παράδοξον περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον γενέσθαι περιπέτειαν. ἀπαραίτητος
γὰρ ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις γενόμενος, καὶ σκληρῶς κολάζων τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ἔγραψεν
ἐν τοῖς νόμοις, ἐάν τις ὅπλον ἔχων εἰς τὴν ἀγορὰν παρέλθῃ, θάνατον εἶναι τὸ πρόσ-
τιμον· οὔτε ἀγνοίᾳ δοὺς οὔτε ἄλλῃ τινὶ περιστάσει συγγνώμην. προσαγγελθέντων δὲ
πολεμίων ἐπὶ τῆς χώρας, ἐξεπορεύετο ξίφος ἔχων. αἰφνιδίου δὲ στάσεως καὶ ταρα-
χῆς κατὰ τὴν ἀγορὰν γενομένης, ἀγνοήσας μετὰ τοῦ ξίφους παρῆλθεν εἰς τὴν ἀγοράν. τῶν

δὲ ἰδιωτῶν τινὸς καταβοήσαντος, καὶ εἰπόντος ὅτι τοὺς ἰδίους αὐτὸς καταλύει νόμους, μὰ Δία, ἔφη, οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ κυρίους ποιῶ· καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Καλλίου, Ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους κατέστησαν τέτταρας, Πόπλιον Κορνήλιον, Γάϊον Φάβιον, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη παρ' Ἠλείοις δευτέρα πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἐξαίνετος Ἀκραγαντῖνος· ἐπὶ δὲ τούτων Ἀθηναίων περὶ Σικελίαν ἐπταικότων, συνέβη τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν καταφρονηθῆναι. εὐθὺς γὰρ Χῖοι καὶ Σάμιοι καὶ Βυζάντιοι καὶ πολλοὶ τῶν συμμάχων ἀπέστησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. διόπερ ὁ δῆμος ἀθυμήσας ἐξεχώρησεν ἑκουσίως τῆς δημοκρατίας. ἑλόμενος δὲ ἄνδρας τετρακοσίους, τούτοις τὴν διοίκησιν ἐπέτρεψε τῶν κοινῶν. οἱ δὲ τῆς ὀλιγαρχίας προεστῶτες, ναυπηγησάμενοι πλείους τριήρεις, ἀπέστειλαν τετταράκοντα, καὶ στρατηγούς. οὗτοι δὲ στασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους, εἰς Ὠρωπὸν ἐξέπλευσαν. ἐκεῖ γὰρ ὥρμουν αἱ τῶν πολεμίων τριήρεις. γενομένης δὲ ναυμαχίας ἐνίκων οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ σκαφῶν εἴκοσι καὶ δυοῖν ἐκυρίευσαν. Συρακούσιοι δὲ καταλελυκότες τὸν πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον, τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους συμμαχήσαντας, ὧν ἦρχε Γύλιππος, ἐτίμησαν τοῖς ἐκ τοῦ πολέμου λαφύροις, συναπέστειλαν δ' αὐτοῖς εἰς Λακεδαίμονα συμμαχίαν, εἰς τὸν πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον, τριάκοντα καὶ πέντε τριήρεις, ὧν ἦρχεν Ἑρμοκράτης ὁ πρωτεύων τῶν πολιτῶν. αὐτοὶ δὲ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου γενομένας ὠφελείας ἀθροίσαντες, τοὺς μὲν ναοὺς ἀναθήμασι καὶ σκύλοις ἐκόσμησαν, τῶν δὲ στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύσαντας ταῖς προσηκούσαις δωρεαῖς ἐτίμησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν δημαγωγῶν ὁ πλεῖστον παρ' αὐτοῖς ἰσχύσας Διοκλῆς, ἔπεισε τὸν δῆμον μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν εἰς τὸ κλήρῳ τὰς ἀρχὰς διοικεῖσθαι. ἑλέσθαι δὲ καὶ νομοθέτας εἰς τὸ τὴν πολιτείαν διατάξαι, καὶ νόμους καινοὺς ἰδίᾳ συγγράψαι. διόπερ οἱ Συρακούσιοι τοὺς φρονήσει διαφέροντας τῶν πολιτῶν εἵλοντο νομοθέτας, ὧν ἦν ἐπιφανέστατος Διοκλῆς. τοσοῦτο γὰρ τῶν ἄλλων διήνεγκε συνέσει καὶ δόξῃ, ὥστε τῆς νομοθεσίας ὑπὸ πάντων κοινῇ γραφείσης, ὀνομασθῆναι τοὺς νόμους Διοκλέους. οὐ μόνον δὲ τὸν ἄνδρα τοῦτον ζῶντα ἐθαύμασαν οἱ Συρακούσιοι, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντα τιμαῖς ἡρωϊκαῖς ἐτίμησαν, καὶ νεὼν ᾠκοδόμησαν δημοσίᾳ, ὃν ὕστερον ὑπὸ Διονυσίου κατὰ τὴν τειχοποιίαν καθαιρεθῆναι. ἐθαυμάσθη δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Σικελιώταις. πολλαὶ γοῦν τῶν κατὰ τὴν νῆσον πόλεων χρώμεναι διετέλεσαν τοῖς τούτου νόμοις, μέχρις οὗ πάντες οἱ Σικελιῶται τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἠξιώθησαν. οἱ δ' οὖν Συρακούσιοι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους κατὰ μὲν Τιμολέοντα νομοθετήσαντος αὐτοῖς Κεφάλου, κατὰ δὲ τὸν Ἱέρωνα τὸν βασιλέα Πολυδώρου, οὐδέτερον αὐτῶν ὠνόμασαν νομοθέτην, ἀλλ' ἢ ἐξηγητὴν τοῦ νομοθέτου· διὰ τὸ τοὺς νόμους γεγραμμένους ἀρχαίᾳ διαλέκτῳ, δοκεῖν εἶναι δυσκατανοήτους. μεγάλης δὲ οὔσης κατὰ τὴν νομοθεσίαν ἀναθεωρήσεως, μισοπόνηρος μὲν φαίνεται, διὰ τὸ πάντων τῶν νομοθετῶν πικρότατα πρόστιμα θεῖναι κατὰ τῶν ἀδικούντων· δίκαιος δ' ἐκ τοῦ περιττότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ τὸ ἐπιτίμιον ὑπάρξαι· πραγματικὸς δὲ καὶ πολύπειρος, ἐκ τοῦ πᾶν ἔγκλημά τε καὶ πρᾶγμα δημόσιόν τε καὶ ἰδιωτικὸν ἀμφισβητούμενον ὡρισμένης ἀξιῶσαι τιμωρίας. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὴν λέξιν σύντομος, καὶ πολλὴν τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἀπολείπων ἀναθεώρησιν. ἐμαρτύρησε δ' αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σκληρότητα τῆς ψυχῆς ἡ περὶ τὴν τελευτὴν περιπέτεια. Ταῦτα μὲν οὖν ἀκριβέστερον εἰπεῖν προήχθην, διὰ τὸ τοὺς

ἢ ἴσως

πλείους τῶν συγγραφέων ὀλίγῳ πρότερον περὶ αὐτοῦ διειλέχθαι. Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι τὴν ἐν Σικελίᾳ δύναμιν ἄρδην ἀπολωλυῖαν, βαρέως ἔφερον τὸ πλῆθος τῆς συμφορᾶς. οὐ μὴν ἔληγόν γε διὰ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φιλοτιμίαν περὶ τῆς ἡγεμονίας, ἀλλὰ ναῦς τε κατεσκεύαζον πλείους καὶ χρήματα ἐπόριζον τοῖς φιλοψυχοῦσι μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐλπίδος ὑπὲρ τῶν πρωτείων. ἑλόμενοι δὲ τετρακοσίους ἄνδρας, τούτοις ἔδωκαν ἐξουσίαν αὐτοκράτορα διοικεῖν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον. ὑπελάμβανον γὰρ τὴν ὀλιγαρχίαν εὐθετωτέραν εἶναι τῆς δημοκρατίας ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν. οὐ μὴν καὶ τὰ πράγματά γε κατὰ τὴν ἐκείνων ἠκολούθησε κρίσιν, ἀλλὰ πολὺ χεῖρον τὸν πόλεμον διῴκησαν. ἀποστείλαντες γὰρ τετταράκοντα ναῦς, συνεξέπεμψαν τοὺς ἀφηγησομένους δύο στρατηγούς, ἀλλοτρίως ἔχοντας πρὸς ἀλλήλους. τῶν δὲ περὶ τοὺς Ἀθηναίους πραγμάτων τεταπεινωμένων, ὁ μὲν καιρὸς προσεδεῖτο πολλῆς ὁμονοίας, οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς ἀλλήλους ἐστασίαζον· καὶ τέλος ἐκπλεύσαντες εἰς Ὠρωπόν, ἀπαράσκευοι πρὸς τοὺς Πελοποννησίους ἐναυμάχησαν. κακῶς δὲ καὶ τὴν μάχην ἐνστησάμενοι, καὶ τὸν κίνδυνον ἀθύμως ὑπομείναντες, ἀπέβαλον ναῦς δύο πρὸς ταῖς εἴκοσι, τὰς δὲ λοιπὰς μόγις διέσωσαν εἰς Ἐρέτριαν. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, διά τε τὴν περὶ Σικελίαν ἀτυχίαν καὶ διὰ τὴν τῶν ἡγεμόνων καχεξίαν, κατέστησαν πρὸς Λακεδαιμονίους. συμμάχου δ᾽ ὄντος τοῖς Λακεδαιμονίοις Δαρείου τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως, Φαρνάβαζος ὁ τῶν ἐπὶ θαλάττης τόπων ἔχων τὴν στρατηγίαν, ἐχορήγει χρήματα τοῖς Λακεδαιμονίοις. μετεπέμψατο δὲ καὶ τὰς ἐκ Φοινίκης τριήρεις τριακοσίας, διαλογιζόμενος ἀποστεῖλαι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὴν βοήθειαν. τοιούτων δ᾽ ἐλαττωμάτων τοῖς Ἀθηναίοις εἰς ἕνα καιρὸν προσδραμόντων, ἅπαντες καταλελύσθαι τὸν πόλεμον διελήφεσαν. οὐκέτι γὰρ τοὺς Ἀθηναίους οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον χρόνον οὐδεὶς ἤλπιζε τοιοῦτον ὑποστήσεσθαι. οὐ μὴν τὰ πράγματά γε τῇ τῶν πολλῶν ὑπολήψει τέλος ἔσχεν ἀκόλουθον, ἀλλ᾽ εἰς τοὐναντίον πάντα διὰ τὰς τῶν διαπολεμούντων ὑπεροχάς, μεταπεσεῖν συνέβη, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Ἀλκιβιάδης φυγὰς ὢν ἐξ Ἀθηνῶν, συνεπολέμησε χρόνον τινὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ μεγάλας ἐν τῷ πολέμῳ χρείας παρέσχετο. ἦν γὰρ καὶ λόγῳ δυνατώτατος, καὶ τόλμῃ πολὺ προέχων τῶν πολιτῶν, ἐν δ᾽ εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ πρῶτος Ἀθηναίων. οὗτος οὖν ἐπιθυμῶν τῆς εἰς τὴν πατρίδα τυχεῖν καθόδου, πάντα ἐμηχανᾶτο πρὸς τὸ τοῖς Ἀθηναίοις πρᾶξαί τι τῶν χρησίμων, καὶ μάλιστα ἐν οἷς καιροῖς ἐδόκουν τοῖς ὅλοις ἐλαττοῦσθαι. ἔχων οὖν φιλίαν πρὸς Φαρνάβαζον τὸν Δαρείου σατράπην, καὶ θεωρῶν αὐτὸν μέλλοντα τριακοσίας ναῦς ἀποστέλλειν τοῖς Λακεδαιμονίοις εἰς συμμαχίαν, ἔπεισεν ἀποστῆναι τῆς πράξεως. ἐδίδασκε γὰρ ὡς οὐ συμφέρει τῷ βασιλεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους ποιεῖν ἄγαν ἰσχυρούς· οὐ γὰρ συνοίσειν Πέρσαις. κρεῖττον οὖν εἶναι περιορᾶν τοὺς διαπολεμοῦντας ἴσους ὄντας, ὅπως πρὸς ἀλλήλους ὡς πλεῖστον χρόνον διαφέρωνται. ὅθεν ὁ Φαρνάβαζος διαλαβὼν εὖ λέγειν τὸν Ἀλκιβιάδην, πάλιν τὸν στόλον ἀπέστειλεν εἰς Φοινίκην. τότε μὲν οὖν τηλικαύτην τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν ἀφείλετο· μετὰ δέ τινα χρόνον τυχὼν τῆς καθόδου, καὶ δυνάμεως ἡγησάμενος, πολλαῖς μὲν μάχαις ἐνίκησε Λακεδαιμονίους, καὶ τελέως τὰ τῶν Ἀθηναίων πράγματα πεσόντα πάλιν ἤγειρεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀκριβέστερον ἐροῦμεν, ἵνα μὴ παρὰ φύσιν προλαμβάνωμεν τῇ γραφῇ τοὺς καιρούς.

Τοῦ γὰρ ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Θεόπομπος, Ῥωμαῖοι

γρ. ἐπορίζοντο

δὲ αὐτὴν τῶν ὑπάτων τέσσαρας χιλιάρχους κατέστησαν, Τιβέριον Ποσούμιον καὶ Γά-
ϊον Κορνήλιον, πρὸς δὲ τούτοις, Γάϊον Οὐαλέριον καὶ Κέσωνα Φάβιον. περὶ δὲ τού-
τους τοὺς χρόνους ἀθηναῖοι τὴν ἐκ τῶν τετρακοσίων ὀλιγαρχίαν κατέλυσαν, καὶ τὸ σύ-
στημα τῆς πολιτείας ἐκ τῶν πολιτῶν συνεστήσαντο. τούτων δὲ πάντων ἦν εἰσηγητὴς
Θηραμένης, ἀνὴρ καὶ τῷ βίῳ κόσμιος, καὶ τῇ φρονήσει δοκῶν διαφέρειν τῶν ἄλλων. καὶ
γὰρ τὸν Ἀλκιβιάδην οὗτος μόνος συνεβούλευσε κατάγειν, δι' ὃν πάλιν ἑαυτοὺς ἀνέ-
λαβον· καὶ πολλῶν ἄλλων εἰσηγητὴς γενόμενος ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος, οὐ με-
τρίας ἀποδοχῆς ἐτύγχανεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον ἐγενήθη. εἰς δὲ τὸν πό-
λεμον ἀθηναῖοι μὲν στρατηγοὺς κατέστησαν Θράσυλλον καὶ Θρασύβουλον· οἳ τὸν στό-
λον εἰς σάμον ἀθροίσαντες, ἐγύμναζον τοὺς στρατιώτας εἰς ναυμαχίαν, καθ' ἡμέραν
ἀναπείρας ποιούμενοι. Μίνδαρος δὲ ὁ τῶν λακεδαιμονίων ναύαρχος χρόνον μέν τινα
περὶ τὴν μίλητον διέτριβε, προσδοκῶν τὴν παρὰ Φαρναβάζου βοήθειαν (τετρακοσίας
γὰρ τριήρεις ἀκούων ἐκ φοινίκης καταπεπλευκέναι, μετέωρος ἦν τῇ ἐλπίδι, νομίζων
τηλικούτῳ στόλῳ καταλύσειν τὴν ἀθηναίων ἡγεμονίαν) μετ' ὀλίγον δὲ πυθόμενός τι-
νων ὅτι πεισθεὶς Ἀλκιβιάδῃ, πάλιν ἀπέστειλε τὸν στόλον εἰς φοινίκην, τὰς μὲν παρὰ
Φαρναβάζου ἐλπίδας ἀπέγνω, αὐτὸς δὲ καταρτίσας τάς τε ἐκ πελοποννήσου ναῦς
καὶ τὰς παρὰ τῶν ἔξωθεν συμμάχων, Δωριέα μὲν μετὰ τριῶν καὶ δέκα νεῶν ἀπέστειλεν
εἰς ῥόδον, πυνθανόμενος ἐπὶ νεωτερισμῷ τινὰς συνίστασθαι τῶν ῥοδίων (προσφά-
τως γὰρ τοῖς λακεδαιμονίοις τινὲς τῶν ἀπὸ τῆς ἰταλίας ἑλλήνων ἀπεστάλκεισαν εἰς
συμμαχίαν τὰς προειρημένας ναῦς) αὐτὸς δὲ τὰς ἄλλας πάσας ἀναλαβών, ὅσας ὀγ-
δοήκοντα καὶ τρεῖς, ἀπῆρεν εἰς ἑλλήσποντον· διὰ τὸ πυνθάνεσθαι τὸν τῶν ἀθηναίων στό-
λον ἐν σάμῳ διατρίβειν. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ θεωροῦντες πα-
ραπλέοντας, ἀνήχθησαν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ νεῶν ἑξήκοντα. τῶν δὲ λακεδαιμονίων κατε-
νεχθέντων εἰς χῖον, ἔδοξε τοῖς τῶν ἀθηναίων στρατηγοῖς προσπλεῦσαι τῇ λέσβῳ, κἀ-
κεῖ παρὰ τῶν συμμάχων ἀθροῖσαι τριήρεις, ὅπως μὴ συμβαίνῃ τοὺς πολεμίους ὑπερέ-
χειν τῷ πλήθει τῶν νεῶν. οὗτοι μὲν οὖν περὶ ταῦτα διέτριβον. Μίνδαρος δὲ ὁ τῶν
λακεδαιμονίων ναύαρχος νυκτὸς μετὰ τοῦ στόλου παντὸς ἐκπλεύσας, εἰς ἑλλήσπον-
τον ἐκομίζετο κατὰ σπουδήν, καὶ δευτεραῖος εἰς σίγειον κατέπλευσεν. οἱ δὲ ἀθηναῖοι πυ-
θόμενοι τὸν παράπλουν, οὐκ ἀνέμειναν ἁπάσας τὰς παρὰ τῶν συμμάχων τριή-
ρεις, τριῶν δὲ μόνων προσγενομένων αὐτοῖς ἐδίωκον τοὺς λακεδαιμονίους. ἐπεὶ δὲ ἦλ-
θον εἰς σίγειον, εὗρον τὸν μὲν στόλον ἐκπεπλευκότα, τρεῖς δὲ μόνας ναῦς ἀπολελειμ-
μένας, ὧν εὐθέως ἐκυρίευσαν· καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἐλαιοῦντα καταπλεύσαντες, τὰ περὶ
τὴν ναυμαχίαν παρεσκεύαζον. λακεδαιμόνιοι δὲ θεωροῦντες τοὺς πολεμίους τὰ πρὸς
τὴν μάχην ἑτοιμαζομένους, καὶ αὐτοὶ πένθ' ἡμέρας τὰς ἀναπείρας ποιούμενοι, καὶ γυ-
μνάσαντες τοὺς ἐρέτας, ἐξέταξαν τὸν στόλον εἰς ναυμαχίαν, ὄντα νεῶν δυοῖν ἔλαττον τῶν
ἐνενήκοντα. οὗτοι μὲν οὖν ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἀσίαν μέρους ἔστησαν τὰς ναῦς, οἱ δὲ ἀ-
θηναῖοι τὸ πρὸς τὴν εὐρώπην ἔχοντες ἀντανήγοντο, τῷ μὲν πλήθει λειπόμενοι, ταῖς
δὲ ἐμπειρίαις ὑπερέχοντες. λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἔταξαν
τοὺς συρακοσίους, ὧν Ἑρμοκράτης ἀφηγεῖτο· τὸ δὲ εὐώνυμον αὐτοῖς συνεπλήρουν πε-
λοποννήσιοι, Μινδάρου τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος. τῶν δὲ ἀθηναίων ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν
ἐτάχθη Θράσυλλος, ἐπὶ δὲ τὸ εὐώνυμον Θρασύβουλος· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐσπούδαζον
ἀμφότεροι, φιλοτιμούμενοι περὶ τοῦ τόπου, ὅπως μὴ τὸν ῥοῦν ἔχωσιν ἐναντίον. διὸ καὶ
πολὺν χρόνον ἀλλήλους περιέπλεον, διακλείοντες τὰ στενά, καὶ περὶ τῆς στάσεως ὑπο-

μαχοῦντες. μεταξὺ γὰρ ἀβύδου καὶ σηστοῦ τῆς ναυμαχίας γινομένης, συνέβαινε τὸν ῥοῦν οὐ μετρίως ἐμποδίζειν ἐν στενοῖς τόποις. οὐ μὴν ἀλλ' οἱ τῶν ἀθηναίων κυβερνῆται πολὺ ταῖς ἐμπειρίαις διαφέροντες, πολλὰ πρὸς τὴν νίκην συνεβάλλοντο. τῶν γὰρ πελοποννησίων ὑπερεχόντων τῷ πλήθει τῶν νεῶν καὶ ταῖς τῶν ἐπιβατῶν ἀρεταῖς, ἡ τέχνη τῶν κυβερνητῶν ἄχρηστον τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐναντίων ἐποίει. ὁπότε γὰρ οἱ πελοποννήσιοι μετὰ σπουδῆς ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν εἰς ἐμβολὴν ἐπιφέροιντο, τὰς ἑαυτῶν οὕτω φιλοτέχνως καθίσταναν, ὥστε τῶν μὲν ἄλλων μερῶν αὐτὰς μὴ δύνασθαι θιγεῖν, τοῖς δὲ στόμασι τῶν ἐμβόλων μόνοις ἀναγκάζεσθαι συμβάλλειν. διόπερ ὁ Μίνδαρος ὁρῶν ἄπρακτον οὖσαν τὴν ἐκ τῶν ἐμβολῶν βίαν, κατ' ὀλίγας καὶ μετὰ μίαν ἐκέλευσε συμπλέκεσθαι. οὐ μὴν οὐδ' ἐν ταύτῃ τὴν τῶν κυβερνητῶν τέχνην ἄπρακτον εἶναι συνέβαινεν, ἀλλ' εὐφυῶς ἐκκλίνοντες τὰς τῶν νεῶν ἐπιφερομένας ἐμβολὰς πλαγίαις ἐνίσειον, καὶ πολλὰς κατετίτρωσκον. φιλοτιμίας δ' ἐμπεσούσης εἰς ἀμφοτέρους, οὐ μόνον ταῖς ἐμβολαῖς διεκινδύνευον, ἀλλὰ συμπλεκόμενοι τοῖς ἐπιβάταις διηγωνίζοντο. πολλὰ δ' ὑπὸ τῆς τοῦ ῥοῦ βίας ἐγκωλυόμενοι περιάγειν, ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διεκινδύνευον, οὐδετέρων δυναμένων τυχεῖν τῆς νίκης. ἰσορρόπου δὲ τῆς μάχης οὔσης, ἐπεφαίνοντο ὑπέρ τινος ἄκρας ναῦς εἴκοσι πέντε, παρὰ τῶν συμμάχων ἀπεσταλμέναι τοῖς ἀθηναίοις. φοβηθέντες δ' οἱ πελοποννήσιοι πρὸς τὴν ἄβυδον ἔφυγον, ἐξακολουθούντων τῶν ἀθηναίων, καὶ φιλοτιμότερον διωξάντων. τῆς δὲ ναυμαχίας τοιοῦτον τέλος λαβούσης, ἀθηναῖοι ναῦς ἔλαβον ὀκτὼ μὲν χίων, πέντε δὲ κορινθίων, ἀμβρακιωτῶν δὲ δύο, συρακοσίων δὲ καὶ πελληνέων καὶ λευκαδίων μίαν ἐξ ἑκάστων. αὐτοὶ δὲ πέντε ναῦς ἀπέβαλον, ἃς πάσας βυθισθῆναι συνέβη. μετὰ δὲ ταῦθ' οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἔστησαν τρόπαιον ἐπὶ τῆς ἄκρας οὗ τὸ τῆς Ἑκάβης ἐστὶ μνημεῖον, καὶ τοὺς ἀπαγγελοῦντας τὴν νίκην εἰς ἀθήνας ἔπεμψαν. αὐτοὶ δὲ μετὰ παντὸς τοῦ στόλου τὸν πλοῦν ἐπὶ κύζικον ἐποιήσαντο. αὕτη γὰρ πρὸ τῆς ναυμαχίας ἦν ἀφεστηκυῖα πρὸς Φαρνάβαζον τὸν Δαρείου στρατηγὸν καὶ Κλέαρχον τὸν λακεδαιμονίων ἡγεμόνα. εὑρόντες δ' αὐτὴν ἀτείχιστον, ῥᾳδίως τῆς ἐπιβολῆς ἐκράτησαν, καὶ χρήματα πραξάμενοι τοὺς κυζικηνούς, ἀπέπλευσαν εἰς σηστόν. Μίνδαρος δ' ὁ τῶν λακεδαιμονίων ναύαρχος ἀπὸ τῆς ἥττης φυγὼν εἰς ἄβυδον, τάς τε πεπονηκυίας ναῦς ἐπεσκεύασε, καὶ πρὸς τὰς ἐν εὐβοίᾳ τριήρεις ἀπέστειλεν Ἐπικλέα τὸν σπαρτιάτην, προστάξας ἄγειν τὴν ταχίστην. ὃς ἐπεὶ κατέπλευσεν εἰς εὔβοιαν, ἀθροίσας τὰς ναῦς οὔσας πεντήκοντα, μετὰ σπουδῆς ἀνήχθη· καὶ μετὰ τὸν ἄθω γινομένων τὴν πέτραν, ἐπεγενήθη χειμὼν τηλικοῦτος ὥστε τὰς μὲν ναῦς ἁπάσας ἀπολέσθαι, τῶν δὲ ἀνδρῶν δώδεκα μόνους διασωθῆναι. δηλοῖ δὲ τὸ περὶ τούτων ἀνάθημα, κείμενον ἐν τῷ περὶ κορώνειαν νεῷ, καθάπερ φησὶν Ἔφορος, τὴν ἐπιγραφὴν ἔχον ταύτην,

„ Οἱ δ' ἀπὸ πεντήκοντα νεῶν θάνατον προφυγόντες, Πρὸς σκοπέλοισιν ἄθω σώματα γῇ πέλασαν,
„ Δώδεκα· τοὺς δ' ἄλλους ὤλεσε μέγα λαῖτμα θαλάσσης, Νῆάς τε στυγεροῖς πνεύμασι χρησαμένας.

Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀλκιβιάδης ἔχων τρισκαίδεκα τριήρεις κατέπλευσε πρὸς τοὺς ἐν σάμῳ διατρίβοντας, οἳ πάλαι προακηκοότες ἦσαν ὅτι πεπεικὼς εἴη τὸν Φαρνάβαζον μηκέτι ταῖς τριακοσίαις ναυσὶ βοηθεῖν τοῖς λακεδαιμονίοις. φιλοφρόνως δ' αὐτὸν ἀποδεξαμένων τῶν ἐν τῇ σάμῳ, διελέγετο πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς καθόδου, πολλὰ κατεπαγγελλόμενος χρήσιμος ἔσεσθαι τῇ πατρίδι· ὁμοίως καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπολογησάμενος, καὶ πολλὰ τὴν ἑαυτοῦ δακρύσας τύχην, ὅτι τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἠνάγκασαι μετὰ τῆς πατρίδος

γρ. ὑφιστάμενοι

ἐνδείξασθαι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀσμένως τοὺς λόγους προσδεξαμένων, καὶ περὶ τούτων διαπεμψαμένων εἰς Ἀθήνας, ἔδοξε τῷ δήμῳ τὸν ἄνδρα τῶν ἐγκλημάτων ἀπολῦσαι, καὶ μεταδοῦναι τῆς στρατηγίας. θεωροῦντες γὰρ αὐτοῦ τὸ πρακτικὸν τῆς τόλμης, καὶ τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι δόξαν, ὑπελάμβανον (ὅπερ ἦν εἰκὸς) οὐ μικρὰν ῥοπὴν τοῖς σφετέροις ἔσεσθαι πράγμασι, τούτου προσειλημμένου. καὶ γὰρ ὁ τῆς πολιτείας ἀφηγούμενος Θηραμένης, ἀνὴρ εἰ καί τις ἄλλος δόξας εἶναι συνετὸς, τῷ δήμῳ συνεβούλευσε κατάγειν τὸν Ἀλκιβιάδην. τούτων δ' ἀπαγγελθέντων εἰς Σάμον, Ἀλκιβιάδης πρὸς αἷς εἶχεν ἰδίαις ναυσὶ τεσσαρεσκαίδεκα, ἐννέα προσέλαβε, καὶ μετὰ τούτων ἐκπλεύσας εἰς Ἁλικαρνασσὸν, παρὰ τῆς πόλεως εἰσέπραξε χρήματα. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Μεροπίδα πορθήσας, μετὰ πολλῆς λείας ἀνέπλευσεν εἰς Σάμον. πολλῶν δὲ συναχθέντων λαφύρων, τοῖς τ' ἐν Σάμῳ στρατιώταις καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ διελόμενος τὰς ὠφελείας, ταχὺ τοὺς εὖ παθόντας εὐνοεῖς ἑαυτῷ κατεσκεύασε. περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀντάνδριοι φρουρὰν ἔχοντες, μετεπέμψαντο παρὰ Λακεδαιμονίων στρατιώτας, μεθ' ὧν ἐκβαλόντες τὴν φυλακὴν, ἐλευθέραν ᾤκουν τὴν πατρίδα. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι περὶ τῆς εἰς Φοινίκην ἀποστολῆς τῶν τριακοσίων νεῶν ἐγκαλοῦντες τῷ Φαρναβάζῳ, τοῖς Ἀντανδρίοις συνεμάχησαν. τῶν δὲ συγγραφέων Θουκυδίδης μὲν τὴν ἱστορίαν κατέστρεψε, περιλαβὼν χρόνον ἐτῶν κβʹ ἐν βίβλοις ὀκτώ, τινὲς δὲ καὶ διαιροῦσιν εἰς ἐννέα. Ξενοφῶν δὲ καὶ Θεόπομπος ἀφ' ὧν ἀπέλιπε Θουκυδίδης τὴν ἀρχὴν πεποίηνται. καὶ Ξενοφῶν μὲν περιέλαβε χρόνον ἐτῶν μηʹ, Θεόπομπος δὲ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις διελθὼν ἐπ' ἔτη ἑπτακαίδεκα, καταλήγει τὴν ἱστορίαν εἰς τὴν περὶ Κνίδον ναυμαχίαν, ἐν βίβλοις δυοκαίδεκα. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς Αἰκοὺς διαπολεμοῦντες ἐνέβαλον αὐτῶν εἰς τὴν χώραν μετὰ πολλῆς δυνάμεως. περιστρατοπεδεύσαντες δὲ πόλιν Βόλας ὀνομαζομένην, ἐξεπολιόρκησαν.

Τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον πράξεων τέλος ἐχουσῶν, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Γλαύκιππος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι Μάρκος Κορνήλιος καὶ Λεύκιος Φούριος. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Αἰγεσταῖοι κατὰ τὴν Σικελίαν σύμμαχοι γεγενημένοι τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ Συρακοσίων, καταλυθέντος δὲ τοῦ πολέμου, περιδεεῖς καθειστήκεισαν. ἤλπιζον γὰρ (ὅπερ ἦν εἰκὸς) τιμωρίας δώσειν τοῖς Σικελιώταις ὑπὲρ ὧν εἰς αὐτοὺς ἐξήμαρτον. τῶν δὲ Σελινουντίων περὶ τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας πολεμούντων αὐτοῖς, ἑκουσίως ἐξεχώρουν, εὐλαβούμενοι μὴ διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν οἱ Συρακούσιοι συνεπιλάβωνται τοῦ πολέμου τοῖς Σελινουντίοις, καὶ κινδυνεύσωσιν ἄρδην ἀπολέσαι τὴν πατρίδα. ἐπεὶ δ' οἱ Σελινούντιοι, χωρὶς τῆς ἀμφισβητησίμου, πολλὴν τῆς παρακειμένης ἀπετέμνοντο, τηνικαῦθ' οἱ τὴν Αἴγεσταν οἰκοῦντες, πρέσβεις ἀπέστειλαν εἰς Καρχηδόνα, δεόμενοι βοηθῆσαι, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρίζοντες. καταπλευσάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, καὶ τῇ γερουσίᾳ τὰς παρὰ τοῦ δήμου δεδομένας ἐντολὰς εἰπόντων, οὐ μετρίως διηπόρησαν οἱ Καρχηδόνιοι. ἅμα μὲν γὰρ ἐπεθύμουν παραλαβεῖν τὴν πόλιν εὔκαιρον, ἅμα δ' ἐφοβοῦντο τοὺς Συρακοσίους, ἑωρακότες προσφάτως καταπεπολεμημένας τὰς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου αὐτοῖς προεδρεύοντος παραλαβεῖν τὴν πόλιν. τοῖς μὲν πρεσβευταῖς ἀπεκρίθησαν βοηθήσειν, εἰς δὲ τὴν τούτων διοίκησιν, ἂν ᾖ χρεία πολεμεῖν, κατέστησαν στρατηγὸν τὸν Ἀννίβαν, κατὰ νόμους τότε βασιλεύοντα. οὗτος δὲ ἦν υἱωνὸς μὲν τοῦ πρὸς Γέλωνα πολεμήσαντος Ἀμίλκου, καὶ πρὸς Ἱμέρᾳ τελευτήσαντος, υἱὸς δὲ Γέσκωνος, ὃς διὰ τὴν τοῦ πατρὸς

ἧτταν

ἡ πόλις ἐφυγαδεύθη, καὶ κατεβίωσεν ἐν τῇ σελινοῦντι. ὁ δ' οὖν Ἀννίβας, ὢν μὲν καὶ φύσει μισέλλην, ὅμως δὲ καὶ τὰς τῶν προγόνων ἀτιμίας διορθώσασθαι βουλόμενος, ἔσπευδε δι' ἑαυτοῦ τι κατασκευάσαι χρήσιμον τῇ πατρίδι. θεωρῶν οὖν τοὺς σελινουντίους οὐκ ἀρκουμένους τῇ παραχωρήσει τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας, πρέσβεις ἀπέστειλε μετὰ τῶν αἰγεσταίων πρὸς συρακουσίους, ἐπιτρέπων αὐτοῖς τὴν κρίσιν τούτων, τῷ μὲν λόγῳ προσποιούμενος δικαιοπραγεῖν, τῇ δ' ἀληθείᾳ, νομίζων ἐκ τοῦ μὴ βούλεσθαι τοὺς σελινουντίους διακριθῆναι, μὴ συμμαχήσειν αὐτοῖς τοὺς συρακουσίους. ἀποστειλάντων δὲ καὶ σελινουντίων πρέσβεις, διακριθῆναι μὲν μὴ βουλομένων, πολλὰ δὲ πρὸς τοὺς παρὰ καρχηδονίων καὶ τῶν αἰγεσταίων πρέσβεις ἀντειπόντων, τέλος ἔδοξε τοῖς συρακουσίοις ψηφίσασθαι τηρεῖν πρὸς μὲν σελινουντίους τὴν συμμαχίαν, πρὸς δὲ καρχηδονίους τὴν εἰρήνην. μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον τῶν πρεσβευτῶν, καρχηδόνιοι μὲν τοῖς αἰγεσταίοις ἀπέστειλαν λίβυάς τε πεντακισχιλίους καὶ τῶν καμπανῶν ὀκτακοσίους. οὗτοι δ' ἦσαν ὑπὸ τῶν χαλκιδέων τοῖς ἀθηναίοις εἰς τὸν πρὸς συρακουσίους πόλεμον μεμισθωμένοι, καὶ μετὰ τὴν ἧτταν καταπεπλευκότες, οὐκ εἶχον τοὺς μισθοδοτήσοντας. οἱ δὲ καρχηδόνιοι πᾶσιν ἵππους ἀγοράσαντες, καὶ μισθοὺς ἀξιολόγους δόντες, εἰς τὴν αἴγεσταν κατέστησαν. οἱ δὲ σελινούντιοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εὐδαιμονοῦντες, καὶ τῆς πόλεως αὐτοῖς πολυάνδρου οὔσης, κατεφρόνουν τῶν αἰγεσταίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐν τάξει τὴν ὅμορον χώραν ἐπόρθουν, πολὺ προέχοντες ταῖς δυνάμεσι, μετὰ δὲ ταῦτα καταφρονήσαντες, κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἐσκεδάσθησαν. οἱ δὲ τῶν αἰγεσταίων στρατηγοὶ παρατηρήσαντες αὐτοὺς, ἐπέθεντο μετὰ τῶν καρχηδονίων καὶ τῶν καμπανῶν. ἀπροσδοκήτου δὲ τῆς ἐφόδου γενομένης, ῥᾳδίως ἐτρέψαντο τοὺς σελινουντίους· καὶ τῶν μὲν στρατιωτῶν ἀνεῖλον περὶ χιλίους, τῆς δὲ λείας πάσης ἐκυρίευσαν. Μετὰ δὲ τὴν μάχην εὐθέως ἀπέστειλαν πρέσβεις, οἱ μὲν σελινούντιοι πρὸς συρακουσίους, οἱ δ' αἰγεσταῖοι πρὸς καρχηδονίους, περὶ βοηθείας. ἑκατέρων δ' ἐπαγγειλαμένων συμμαχήσειν, ὁ μὲν καρχηδονιακὸς πόλεμος ταύτην ἔλαβε τὴν ἀρχήν. οἱ δὲ καρχηδόνιοι προορώμενοι τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, τὴν ἐπιτροπὴν ἔδωκαν Ἀννίβᾳ τῷ στρατηγῷ περὶ τοῦ μεγέθους τῆς δυνάμεως, καὶ πάντα προθύμως ὑπηρέτουν. ὁ δὲ Ἀννίβας τό τε θέρος ἐκεῖνο καὶ τὸν συνάπτοντα χειμῶνα, πολλοὺς μὲν ἐξ ἰβηρίας ἐξενολόγησεν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν πολιτῶν κατέγραφεν. ἐπῄει δὲ καὶ τὴν λιβύην, ἐπιλεγόμενος ἐξ ἁπάσης πόλεως τοὺς κρατίστους, καὶ ναῦς παρεσκευάζετο, διανοούμενος τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἐνισταμένης διαβιβάζειν τὰς δυνάμεις. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα Δωριεὺς ὁ ῥόδιος, ναύαρχος ὢν τῶν ἐξ ἰταλίας τριήρων, ἐπειδὴ κατέστησε τὴν ἐν ῥόδῳ ταραχὴν, ἐξέπλευσεν ἐφ' ἑλλήσποντον, σπεύδων συμμῖξαι τῷ Μινδάρῳ. οὗτος γὰρ ἐν ἀβύδῳ διατρίβων, συνῆγε πανταχόθεν τὰς συμμαχούσας ναῦς τοῖς πελοποννησίοις. ἤδη δὲ τοῦ Δωριέως ὄντος περὶ τὸ σίγειον τῆς τρῳάδος, οἱ περὶ σηστὸν ὄντες ἀθηναῖοι, πυθόμενοι τὸν παράπλουν, ἀνήχθησαν ἐπ' αὐτοὺς πάσαις ταῖς ναυσὶν, οὔσαις ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρσιν. ὁ δὲ Δωριεὺς μέχρι μέν τινος ἀγνοήσας τὸ γινόμενον, ἔπλει μετέωρος· κατανοήσας δὲ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου, καταπλαγεὶς, καὶ σωτηρίας ἄλλην οὐδεμίαν ὁρῶν, κατέφυγεν εἰς δάρδανον. ἐκβιβάσας δὲ τοὺς στρατιώτας, καὶ τοὺς φρουροῦντας τὴν πόλιν προσλαβόμενος, βέλη τε παμπληθῆ ταχέως προσεκόμισε, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὓς μὲν ἐπὶ τὰς πρῴρας ἐπέστησεν, οὓς δ' ἐπὶ τῆς γῆς εὐκαίρως ἔταξεν. οἱ δ' ἀθηναῖοι κατὰ

πολλὴν σπουδὴν καταπλεύσαντες, ἐνεχείρησαν ἀποσπᾶν τὰς ναῦς, καὶ πανταχό-
θεν τοῖς πλήθεσι περιχυθέντες, κατεπόνουν τοὺς ἐναντίους. ἃ δὴ πυθόμενος Μίνδα-
ρος ὁ τῶν Πελοποννησίων ναύαρχος, εὐθέως ἐξ Ἀβύδου μετὰ πάντων ἀνήχθη τοῦ στόλου,
καὶ κατέπλευσε πρὸς τὸ Δαρδάνιον μετὰ νεῶν ὀγδοήκοντα τεττάρων καὶ ἐνενήκοντα, βοηθήσων τοῖς
μετὰ τοῦ Δωριέως. συμπαρῆν δὲ καὶ τὸ πεζὸν στράτευμα τοῦ Φαρναβάζου, βοηθοῦν
τοῖς Λακεδαιμονίοις. ὡς δ' ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγενήθησαν οἱ στόλοι, διέταξαν ἀμφότεροι
τὰς τριήρεις εἰς ναυμαχίαν· καὶ Μίνδαρος μὲν ἔχων ἑπτὰ πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα ναυσίν, γρ. συν
ἐπὶ μὲν τὸ λαιὸν κέρας ἔταξε Συρακουσίους, τοῦ δεξιοῦ δ' αὐτὸς εἶχε τὴν ἡγεμονίαν.
τῶν δ' Ἀθηναίων τοῦ μὲν δεξιοῦ μέρους Θρασύβουλος ἡγεῖτο, τοῦ δ' ἑτέρου Θράσυλλος.
τοῦτον δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐξηρτυμένων, οἱ μὲν ἡγεμόνες αὐτῶν ἦραν τὸ σύσσημον
τῆς μάχης, οἱ σαλπικταὶ δὲ ἀφ' ἑνὸς παραγγέλματος ἤρξαντο σημαίνειν τὸ πολε-
μικόν· καὶ τῶν μὲν ἐρετῶν οὐθὲν ἐλλειπόντων προθυμίας, τῶν δὲ κυβερνητῶν ἐντέ-
χνως τοῖς οἴαξι χρωμένων, καταπληκτικὸν συνέβαινε γίνεσθαι τὸν ἀγῶνα. ὁπότε
γὰρ αἱ τριήρεις εἰς ἐμβολὴν ἐπιφέροιντο, τηνικαῦτα οἱ κυβερνῆται πρὸς αὐτὴν
τὴν τοῦ καιροῦ ῥοπὴν ἐπέστρεφον τὰς ναῦς πραγματικῶς, ὥστε τὰς πληγὰς γί-
γνεσθαι κατ' ἐμβολήν. οἱ μὲν οὖν ἐπιβάται θεωροῦντες τὰς ἑαυτῶν ναῦς πλα-
γίας συνεπιφερομένας ταῖς τῶν πολεμίων τριήρεσι, περιδεεῖς ἐγίνοντο, περὶ σφῶν
ἀγωνιῶντες· ὁπότε δ' οἱ κυβερνῆται ταῖς ἐμπειρίαις ἐκκρούσαιεν τὰς ἐπιφοράς, πά-
λιν ἐγίνοντο περιχαρεῖς καὶ μετέωροι ταῖς ἐλπίσιν. οὐ μὴν οὐδ' οἱ ἐν τοῖς κα-
ταστρώμασιν ἐπιβεβηκότες ἄπρακτον εἶχον τὴν φιλοτιμίαν· ἀλλ' οἱ μὲν ἐκ πολ-
λοῦ διαστήματος ἀφεστηκότες ἐτόξευον κατὰ τὸ συνεχές, καὶ ταχὺ ὁ τόπος ἦν
βελῶν πλήρης· οἱ δ' ἀεὶ προσιόντες ἐγγυτέρω, τὰς λόγχας ἠκόντιζον, οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς
ἀμυνομένους ἐπιβάτας, οἱ δ' ἐπ' αὐτοὺς βάλλειν φιλοτιμούμενοι τοὺς κυβερνήτας.
ὁπότε δὲ συνερείσαιεν αἱ ναῦς, τοῖς τε δόρασιν ἠγωνίζοντο, καὶ κατὰ τὰς προσαγω-
γὰς εἰς τὰς τῶν πολεμίων τριήρεις μεθαλλόμενοι, τοῖς ξίφεσιν ἀλλήλους ἠμύνον-
το. κατὰ δὲ τὰς γινομένας ἐλαττώσεις τῶν νικώντων ἐπαλαλαζόντων, καὶ τῶν ἄλλων μετὰ
βοῆς παραβοηθούντων, κραυγὴ σύμμικτος ἐγίνετο περὶ ὅλον τὸν τῆς ναυμαχίας τό-
πον. ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρ'
ἀμφοτέροις φιλοτιμίας. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάμου παραδόξως ἐ-
πεφάνη μετὰ νεῶν εἴκοσι, πλέων κατὰ τύχην εἰς Ἑλλήσποντον. τούτων δὲ πόρρω μὲν
οὐσῶν, ἑκάτεροι σφίσι βοήθειαν ἐλπίζοντες παραγενέσθαι, μετέωροι ταῖς ἐλπίσιν
ἐγίνοντο, καὶ πολὺ προθυμότεροι ταῖς τόλμαις διεκινδύνευον. ἐπεὶ δ' ἤδη σύνεγ-
γυς ἦν ὁ στόλος, καὶ τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἐφαίνετο σύσσημον, τοῖς δ' Ἀθηναίοις Ἀλ-
κιβιάδης μετέωρον ἐπῆρε σημεῖον φοινικοῦν ἀπὸ τῆς ἰδίας νεώς (ὅπερ ἦν σύσση-
μον αὐτοῖς διατεταγμένον) οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καταπλαγέντες ἐτράπησαν, οἱ δ'
Ἀθηναῖοι τῷ προτερήματι μετεωρισθέντες, μετὰ σπουδῆς ἐπεδίωκον τὰς ὑποφευγού-
σας. καὶ δέκα μὲν νεῶν εὐθὺς ἐκυρίευσαν· μετὰ δὲ ταῦτα, χειμῶνος ἐπιγενομένου καὶ πνευμά-
των μεγάλων, πολλὰ περὶ τὸν διωγμὸν αὐτοὺς ἐμποδίζεσθαι συνέβαινε. διὰ γὰρ τὸ μέ-
γεθος τῶν κυμάτων, τὰ μὲν σκάφη τοῖς οἴαξιν ἠπείθει, τὰς δ' ἐμβολὰς ἀπράκτους συνέβαι-
νε γίνεσθαι, τῶν τυπτομένων νεῶν ὑποχωρουσῶν. τέλος δ' οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι πρὸς
τὴν γῆν κατενεχθέντες, ἔφυγον πρὸς τὸ πεζὸν τοῦ Φαρναβάζου στρατόπεδον· οἱ δ'
Ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρῶτον ἐνεχείρησαν ἀποσπᾶν τὰς ναῦς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ παραβόλως γρ. ἐπεχείρησαν

διεκινδύνευον. ὑπὸ δὲ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος ἀναχθέντες, ἀπέπλευσαν εἰς Σηστόν. ὁ γὰρ Φαρνάβαζος βουλόμενος τοῖς Λακεδαιμονίοις ὑφ' ὧν ἐνεκαλεῖτο, βιαιότερον διηγωνίζετο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. ἅμα δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς Φοινίκην ἀποσταλεισῶν νεῶν τριακοσίων, ἐδίδαξεν ὡς τοῦτο ἔπραξε, πυνθανόμενος τόν τε τῶν Ἀράβων βασιλέα καὶ τὸν Αἰγυπτίων ἐπιβουλεύειν τοῖς περὶ Φοινίκην πράγμασι. Τῆς δὲ ναυμαχίας τοιοῦτο τὸ τέλος λαβούσης, Ἀθηναῖοι τότε μὲν εἰς Σηστὸν ἀπέπλευσαν, ἤδη νυκτὸς οὔσης· ἅμα δ' ἡμέρᾳ τά τε ναυάγια συνήγαγον, καὶ πρὸς τῷ προτέρῳ τρόπαιον πάλιν ἕτερον ἔστησαν. Μίνδαρος δὲ νυκτὸς περὶ πρώτην φυλακὴν εἰς Ἄβυδον ἀναχθείς, τὰς πεπονηκυίας ναῦς κατεσκεύαζε, καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους περὶ βοηθείας διεπέμψατο πεζῆς τε καὶ ναυτικῆς. διενοεῖτο γάρ, ἐν ὅσῳ τὰ κατὰ τὸν στόλον ἕτοιμα ἐγίνετο, πεζῇ μετὰ Φαρναβάζου τὰς συμμαχούσας κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις Ἀθηναίοις πολιορκήσειν. Χαλκιδεῖς δὲ καὶ σχεδὸν οἱ λοιποὶ πάντες οἱ τὴν Εὔβοιαν κατοικοῦντες, ἀφεστηκότες ἦσαν Ἀθηναίων· καὶ διὰ τοῦτο περιδεεῖς ἐγίνοντο μή ποτε νῆσον οἰκοῦντες ἐκπολιορκηθῶσιν ὑπ' Ἀθηναίων θαλασσοκρατούντων. ἠξίουν οὖν Βοιωτοὺς κοινῇ χῶσαι τὸν Εὔριπον, ὥστε συνάψαι τὴν Εὔβοιαν τῇ Βοιωτίᾳ. συγκαταθεμένων δὲ τῶν Βοιωτῶν, διὰ τὸ κἀκείνοις συμφέρειν τὴν Εὔβοιαν εἶναι τοῖς μὲν ἄλλοις νῆσον, ἑαυτοῖς δ' ἤπειρον, διόπερ αἱ πόλεις ἅπασαι πρὸς τὴν διάχωσιν ἐπερρώσθησαν, καὶ πρὸς ἀλλήλας ἡμιλλῶντο. οὐ γὰρ μόνον τοῖς πολίταις ἐξιέναι πανδημεὶ προσέταξαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παροικοῦσι ξένοις. ὥστε διὰ τὸ πλῆθος τῶν τοῖς ἔργοις προσιόντων τὴν πρόθεσιν ταχέως λαβεῖν συντέλειαν. τῆς μὲν οὖν Εὐβοίας κατεσκευάσθη τὸ χῶμα κατὰ τὴν Χαλκίδα, τῆς δὲ Βοιωτίας πλησίον Αὐλίδος. ἐνταῦθα γὰρ ὁ μεταξὺ τόπος ἦν στενότατος. συνέβαινε μὲν οὖν ἀεὶ καὶ πρότερον κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον εἶναι ῥοῦν, καὶ πυκνὰς ποιεῖσθαι τροπὰς τὴν θάλατταν· τότε δὲ πολὺ μᾶλλον ἦν ἐπιτείνοντα τὰ κατὰ τὸν ῥοῦν, ὡς ἂν εἰς στενὸν ἄγαν συγκεκλεισμένης τῆς θαλάττης. ὁ γὰρ διέκπλους ἀπελείφθη μιᾷ νηΐ. ᾠκοδόμησαν δὲ καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, καὶ ξυλίνας τοῖς διάρροις ἐπέστησαν γεφύρας. Θηραμένης δ' ὑπ' Ἀθηναίων ἀποσταλεὶς μετὰ νεῶν τριάκοντα, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρησε κωλύειν τοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων· πολλοῦ δὲ πλήθους στρατιωτῶν συμπαρόντος τοῖς κατασκευάζουσι τὰ χώματα, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέστη, τὸν δὲ πλοῦν ἐπὶ τῶν νήσων ἐποιήσατο. βουλόμενος δὲ τούς τε πολίτας καὶ συμμάχους ἀναπαῦσαι τῶν εἰσφορῶν, τήν τε τῶν πολεμίων χώραν ἐπόρθησε, καὶ πολλὰς ὠφελείας ἤθροισεν. ἐπῄει δὲ καὶ τὰς συμμαχίδας πόλεις, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς νεωτερίζοντας εἰσεπράττετο χρήματα. καταπλεύσας δ' εἰς Πάρον, καὶ καταλαβὼν ὀλιγαρχίαν ἐν τῇ πόλει, τῷ μὲν δήμῳ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκατέστησε, παρὰ δὲ τῶν ἁψαμένων τῆς ὀλιγαρχίας χρημάτων πλῆθος εἰσεπράξατο. Συνέβη δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἐν τῇ Κερκύρᾳ μεγάλην γενέσθαι στάσιν καὶ σφαγήν· ἣν δι' ἑτέρας μὲν αἰτίας λέγεται γενέσθαι, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν. ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ τότε πόλει τοιοῦτοι πολιτῶν φόνοι συνετελέσθησαν, οὐδὲ μείζων ἔρις καὶ φιλονεικία πρὸς ὄλεθρον ἀνήκουσα. δοκοῦσι γὰρ οἱ μὲν ἀναιρεθέντες ὑπ' ἀλλήλων πρὸ ταύτης τῆς στάσεως, γεγονέναι περὶ χιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ πάντες οὗτοι πρωτεύοντες τῶν πολιτῶν. τούτων δ' ἐπιγεγενημένων τῶν ἀτυχημάτων, ἑτέραν αὖθις συμφορὰν ἐπέστησεν ἡ τύχη, τὴν πρὸς ἀλλήλους πάλιν αὐξήσασα διαφοράν. οἱ μὲν γὰρ προέχοι-

τες τοῖς ἀξιώμασι τῶν Κερκυραίων, ὀρεγόμενοι τῆς ὀλιγαρχίας, ἐφρόνουν τὰ Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ δημοτικὸς ὄχλος ἔσπευδε τοῖς Ἀθηναίοις συμμαχεῖν. καὶ γὰρ διαφερούσας τὰς σπουδὰς εἶχον οἱ περὶ τῆς ἡγεμονίας διαγωνιζόμενοι δῆμοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ τοὺς προεστῶτας ἐν ταῖς συμμαχίσι πόλεσιν ἐποίουν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν· Ἀθηναῖοι δὲ δημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι καθίστανον. οἱ δ' οὖν Κερκυραῖοι θεωροῦντες τοὺς δυνατωτάτους τῶν πολιτῶν ὄντας προθύμους τὴν πόλιν ἐγχειρίζειν τοῖς Λακεδαιμονίοις, μετεπέμψαντο παρ' Ἀθηναίων δύναμιν τὴν παραφυλάξουσαν τὴν πόλιν. Κόνων δ' ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων πλεύσας εἰς Κέρκυραν, ἑξακοσίους μὲν τῶν ἐκ Ναυπάκτου Μεσσηνίων κατέλιπεν ἐν τῇ πόλει. αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν νεῶν παρέπλευσε, καὶ καθωρμίσθη πρὸς τῷ τῆς Ἥρας τεμένει. οἱ δ' ἑξακόσιοι μετὰ τῶν δημοτικῶν ὁρμήσαντες ἐπὶ τοὺς τὰ Λακεδαιμονίων φρονοῦντας, ἐξαίφνης ἀγορᾶς πληθούσης, οὓς μὲν συνελάμβανον, οὓς δ' ἐφόνευον, πλείους δὲ τῶν χιλίων ἐφυγάδευσαν. ἐποιήσαντο δὲ τοὺς μὲν δούλους ἐλευθέρους, τοὺς δὲ ξένους, πολίτας, εὐλαβούμενοι τό, τε πλῆθος καὶ τὴν δύναμιν τῶν φυγάδων. οἱ μὲν οὖν ἐκπεσόντες ἐκ τῆς πατρίδος εἰς τὴν καταντικρὺ ἤπειρον ἔφυγον. μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῶν ἐν τῇ πόλει τινὲς φρονοῦντες τὰ τῶν φυγάδων κατελάβοντο τὴν ἀγοράν, καὶ μεταπεμψάμενοι τοὺς φυγάδας, περὶ τῶν ὅλων διηγωνίζοντο. τέλος δὲ νυκτὸς καταλαβούσης, εἰς ὁμολογίας ἦλθον πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς φιλονεικίας παυσάμενοι, κοινῶς ᾤκουν τὴν πατρίδα. ἡ μὲν οὖν ἐν Κερκύρᾳ σφαγὴ τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. Ἀρχέλαος δ' ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, τῶν Πυδναίων ἀπειθούντων, πολλῇ δυνάμει τὴν πόλιν περιεστρατοπέδευσε. παρεβοήθει δ' αὐτῷ καὶ Θηραμένης, ἔχων στόλον, ὃς χρονιζούσης τῆς πολιορκίας, ἀπέπλευσεν εἰς Θρᾴκην, πρὸς Θρασύβουλον τὸν ἀφηγούμενον τοῦ στόλου παντός. ὁ μὲν οὖν Ἀρχέλαος φιλοτιμότερον πολιορκήσας τὴν Πύδναν καὶ κρατήσας, μετῴκισεν αὐτὴν ἀπὸ θαλάττης ὡς κ´ σταδίους.

Ὁ δὲ Μίνδαρος, ἤδη τοῦ χειμῶνος λήγοντος, συνήγαγε τὰς πανταχόθεν τριήρεις. ἔκ τε γὰρ τῆς Πελοποννήσου πολλαὶ προσεγενήθησαν, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁμοίως. οἱ δ' ἐν Σηστῷ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοί, πυνθανόμενοι τὸ μέγεθος τοῦ συναγομένου τοῖς πολεμίοις στόλου, περιδεεῖς ἦσαν μή ποτε πάσαις ταῖς τριήρεσιν ἐπιπλεύσαντες οἱ πολέμιοι κυριεύσωσι τῶν νεῶν. ὅθεν αὐτοὶ μὲν καθελκύσαντες τὰς οὔσας ἐν Σηστῷ ναῦς, περιέπλευσαν τὴν Χερρόνησον, καὶ καθωρμίσθησαν εἰς Καρδίαν. εἰς δὲ Θρᾴκην πρὸς Θρασύβουλον καὶ Θηραμένην ἔπεμψαν τριήρεις, παρακαλοῦντες μετὰ τοῦ στόλου τὴν ταχίστην ἥκειν. μετεπέμψαντο δὲ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐκ Λέσβου, μεθ' ὧν εἶχε νεῶν, καὶ συνήχθη πᾶς ὁ στόλος εἰς ἕνα τόπον, σπευδόντων τῶν στρατηγῶν περὶ τῶν ὅλων διακινδυνεῦσαι. Μίνδαρος δ' ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ναύαρχος πλεύσας εἰς Κύζικον, πᾶσαν τὴν δύναμιν ἐξεβίβασε, καὶ τὴν πόλιν περιεστρατοπέδευσε. παρεγένετο δὲ καὶ Φαρνάβαζος μετὰ πολλῆς στρατιᾶς, μεθ' οὗ πολιορκήσας Μίνδαρος εἷλε τὴν Κύζικον κατὰ κράτος. οἱ δὲ μετὰ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ κρίναντες ἐπὶ Κύζικον πλεῖν, ἀνήχθησαν μετὰ πασῶν τῶν νεῶν, καὶ τὴν Χερρόνησον περιέπλεον· καὶ πρῶτον μὲν εἰς Ἐλεοῦντα παρεγένοντο, μετὰ δὲ ταῦτα ἐφιλοτιμήθησαν νυκτὸς τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν πόλιν παραπλεῦσαι, πρὸς τὸ μὴ καταμαθεῖν τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς Προκόννησον, τὴν μὲν νύκτα κατηυλίσθησαν ἐν ταύτῃ, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐπιβεβηκότας στρατιώτας διεβίβασαν εἰς τὴν τῶν Κυζικηνῶν χώραν, καὶ τῷ στρατηγοῦντι τούτων

Χαιρέᾳ προσέταξεν ἄγειν τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τὴν πόλιν. αὐτοὶ δ' εἰς τρία μέρη διείλοντο τὸ ναυτικὸν, καὶ τῶν μὲν ἦρχεν Ἀλκιβιάδης, τῶν δὲ Θηραμένης, τῶν δὲ τρίτου Θρασύβουλος. Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν μετὰ τῶν κατ' αὐτὸν μερῶν πολὺ προέπλευσε τῶν ἄλλων, βουλόμενος προκαλέσασθαι τοὺς λακεδαιμονίους εἰς ναυμαχίαν. Θηραμένης δὲ καὶ Θρασύβουλος ἐφιλοτέχνουν εἰς τὸ κυκλώσασθαι, καὶ τῆς εἰς τὴν πόλιν ἐπανόδου τοὺς ἐκπλεύσαντας εἶρξαι. Μίνδαρος δὲ τὰς μὲν Ἀλκιβιάδου ναῦς καὶ μόνας ὁρῶν προσφερομένας, τὰς δ' ἄλλας ἀγνοῶν, καταφρονήσας, καὶ ναυσὶν ὀγδοήκοντα θρασέως ἐκ τῆς πόλεως τὸν ἐπίπλουν ἐποιήσατο. ὡς δὲ πλησίον ἐγένετο τῶν περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, οἱ μὲν ἀθηναῖοι, καθάπερ ἦν αὐτοῖς παρηγγελμένον, προσεποιοῦντο φεύγειν· οἱ δὲ πελοποννήσιοι περιχαρεῖς ὄντες ἠκολούθουν κατὰ σπουδὴν, ὡς νικῶντες. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπειδὴ τῆς πόλεως αὐτοὺς ἀπέσπασε πορρωτέρω, τὸ σύσσημον ἦρεν· οὗ γενηθέντος, αἱ μετ' Ἀλκιβιάδου τριήρεις ἐξαίφνης πρὸς ἕνα καιρὸν ἐπέστρεψαν ἀντίπρωροι τοῖς πολεμίοις. Θηραμένης δὲ καὶ Θρασύβουλος ἔπλεον ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐπίπλουν τῶν λακεδαιμονίων ὑπετέμνοντο. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Μινδάρου, καθορῶντες ἤδη τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων νεῶν, καὶ μαθόντες ἑαυτοὺς καταστρατηγημένους, περίφοβοι καθειστήκεισαν. τέλος δὲ τῶν ἀθηναίων πανταχόθεν ἐπιφαινομένων, καὶ τῆς εἰς τὴν πόλιν ἐφόδου τοὺς πελοποννησίους ἀποκλεισάντων, ὁ Μίνδαρος ἠναγκάσθη φυγεῖν τῆς χώρας πρὸς τοὺς καλουμένους κλήρους, ὅπου καὶ Φαρνάβαζος εἶχε τὴν δύναμιν. Ἀλκιβιάδης δὲ κατὰ σπουδὴν διώκων, ἃς μὲν κατέδυεν, ἃς δὲ κατατιτρώσκων ὑποχειρίους ἐλάμβανε, τὰς δὲ πλείστας πρὸς αὐτῇ τῇ γῇ καθορμισαμένας καταλαβὼν ἐπέβαλλε σιδηρᾶς χεῖρας, καὶ ταύτας ἀποσπᾶν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπειρᾶτο. παραβοηθούντων δὲ τῶν πεζῶν ἀπὸ τῆς γῆς τοῖς πελοποννησίοις, πολὺς ἐγένετο φόνος· ὡς ἂν τῶν μὲν ἀθηναίων διὰ τὸ προτέρημα θρασύτερον ἢ συμφορώτερον ἀγωνιζομένων, τῶν δὲ πελοποννησίων πολὺ τοῖς πλήθεσιν ὑπερεχόντων. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Φαρναβάζου στρατόπεδον παρεβοήθει τοῖς λακεδαιμονίοις, καὶ τὴν μάχην ἐκ τῆς γῆς ποιούμενον, τὴν στάσιν εἶχεν ἀσφαλεστέραν. Θρασύβουλος δὲ θεωρῶν τοὺς πεζοὺς τοῖς πολεμίοις βοηθοῦντας, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπιβατῶν ἀπεβίβασεν εἰς τὴν γῆν, σπεύδων βοηθῆσαι τοῖς περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. τοὺς δὲ Θηραμένην παρεκελεύσατο, τοῖς περὶ Χάρητα πεζοῖς συναψάμενον τὴν ταχίστην ἥκειν, ὅπως πεζῇ διαγωνίσωνται. τῶν δ' ἀθηναίων περὶ ταῦτα γινομένων, Μίνδαρος ὁ τῶν λακεδαιμονίων ἀφηγούμενος, αὐτὸς μὲν πρὸς Ἀλκιβιάδην ὑπὲρ τῶν ἀφελκομένων διηγωνίζετο· Κλέαρχον δὲ τὸν σπαρτιάτην μετὰ μέρους τῶν πελοποννησίων ἀπέστειλε πρὸς τοὺς περὶ τὸν Θρασύβουλον· συναπέστειλε δ' αὐτῷ καὶ τοὺς παρὰ Φαρναβάζου στρατευομένους μισθοφόρους. ὁ δὲ Θρασύβουλος μετὰ τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν τοξοτῶν, τὸ μὲν πρῶτον εὐρώστως ὑπέστη τοὺς πολεμίους, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλεν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν ἰδίων ἑώρα πίπτοντας· τῶν δὲ μετὰ τοῦ Φαρναβάζου μισθοφόρων κυκλούντων τοὺς ἀθηναίους, καὶ τῷ πλήθει πανταχόθεν περιεχομένων, ἐπεφάνη Θηραμένης ἰδίους τε ἰδίους καὶ τοὺς μετὰ Χάρητος ἄγων πεζούς. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Θρασυβούλου, καταπεπονημένοι, καὶ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας ἀπεγνωκότες, πάλιν ἐξαίφνης τὰς ψυχὰς διηγείροντο, τηλικαύτης βοηθείας παραγεγενημένης. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον καρτερᾶς μάχης γινομένης, τὸ μὲν πρῶτον οἱ τοῦ Φαρναβάζου μισθοφόροι φεύγειν ἤρξαντο, καὶ τὸ συνεχὲς ἀεὶ τῆς τάξεως παρερρήγνυτο. τέλος δὲ οἱ πελοποννήσιοι μετὰ Κλεάρχου καταλειφθέντες, καὶ πολλὰ δράσαντες καὶ παθόντες, ἐξεώσθησαν. τούτων δὲ καταπεπονημένων, οἱ περὶ τὸν Θηραμένην ὥρμησαν τοῖς μετ'

γρ. καταφυγεῖν

Ἀλκιβιάδου κινδυνεύουσι βοηθῆσαι. συνδραμουσῶν δὲ τῶν δυνάμεων εἰς ἕνα τόπον, ὁ μὲν Μίνδαρος οὐ κατεπλάγη τὴν ἔφοδον τῶν περὶ Θηραμένην, ἀλλὰ διελόμενος τοὺς Πελοποννησίους, τοῖς μὲν ἡμίσεσιν ἀπήντα τοῖς ἐπιοῦσι, τοὺς δ' ἡμίσεις αὐτὸς ἔχων, καὶ δεόμενος ἑκάστου μὴ καταισχῦναι τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα, καὶ ταῦτα πεζομαχοῦντας, ἀντετάχθη τοῖς περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. περὶ δὲ τῶν νεῶν ἡρωϊκὴν συστησάμενος μάχην, καὶ πρὸ πάντων αὐτὸς κινδυνεύων, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε τῶν ἀντιτεταγμένων, τὸ δὲ τελευταῖον, ἀξίως τῆς πατρίδος ἀγωνισάμενος, ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἀνῃρέθη. τούτου δὲ πεπτωκότος, οἵ τε Πελοποννήσιοι καὶ πάντες οἱ σύμμαχοι συνέδραμον, καὶ καταπλαγέντες εἰς φυγὴν ὥρμησαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι μέχρι μέν τινος ἐπεδίωξαν τοὺς Πελοποννησίους· πυνθανόμενοι δὲ τὸν Φαρνάβαζον μετὰ πολλῆς ἵππου κατὰ σπουδὴν ἐπιγινόμενον, ἀνέκαμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ τὴν μὲν πόλιν παρέλαβον, δύο δὲ τρόπαια κατέστησαν ἀφ' ἑκατέρας νίκης, τὸ μὲν τῆς ναυμαχίας ἐν τῇ νήσῳ τῇ Πολυδώρου καλουμένῃ, τὸ δὲ τῆς πεζομαχίας, οὗ τὴν τροπὴν ἐποιήσαντο τὴν πρώτην. οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ πόλει Πελοποννήσιοι, καὶ πάντες οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης, ἔφυγον ὑπὸ τὸ τοῦ Φαρναβάζου στρατόπεδον. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ τῶν τε νεῶν ἁπασῶν ἐγκρατεῖς ἐγενήθησαν, καὶ πολλοὺς μὲν αἰχμαλώτους, ἀναρίθμητον δὲ πλῆθος λαφύρων ἤθροισαν, ὡς ἂν δύο δυνάμεις ἅμα τηλικαύτας νενικηκότες. ἀπενεχθείσης δὲ τῆς νίκης εἰς Ἀθήνας, ὁ μὲν δῆμος ἐκ τῶν προτέρων συμφορῶν ἀνελπίστους εὐτυχίας ὁρῶν τῇ πόλει προσγεγενημένας, μετέωρος ἦν ἐπὶ τοῖς εὐημερήμασι· καὶ τοῖς μὲν θεοῖς πανδημεὶ θυσίας καὶ πανηγύρεις ἐποιήσατο, εἰς δὲ τὸν πόλεμον ἐπέλεξε χιλίους τῶν πολιτῶν τοὺς κρατίστους, ἱππεῖς δὲ ἑκατόν. πρὸς δὲ τούτοις, τριάκοντα τριήρεις ἀπέστειλε τοῖς περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅπως τὰς περὶ Λακεδαιμονίους πόλεις ἀδεῶς πορθῶσι, κρατοῦντες τῆς θαλάττης. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὡς ἤκουσαν τὴν περὶ Κύζικον αὐτοῖς γενομένην συμφοράν, πρέσβεις ἐξέπεμψαν εἰς Ἀθήνας περὶ εἰρήνης, ὧν ἦν ἀρχιπρεσβευτὴς Ἔνδιος. ἐξουσίας δ' αὐτῷ δοθείσης, προσελθὼν συντόμως καὶ λακωνικῶς διελέχθη. διόπερ ἔκρινα μὴ παραλιπεῖν τοὺς ῥηθέντας λόγους. Βουλόμεθα πρὸς ὑμᾶς ἄγειν εἰρήνην ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς μὲν πόλεις ἔχειν ἃς ἑκάτεροι κρατοῦμεν, τὰ δὲ φρούρια τὰ παρ' ἀλλήλοις καταλῦσαι, τῶν δ' αἰχμαλώτων λυτρουμένους ἀνθ' ἑνὸς Ἀθηναίου λαβεῖν ἕνα Λάκωνα. οὐ γὰρ ἀγνοοῦμεν τὸν πόλεμον ἀμφοτέροις μὲν βλαβερόν, πολὺ δὲ μᾶλλον ὑμῖν. παραπέμψαντες δὲ τὸν ἐμὸν λόγον, ἐκ τῶν πραγμάτων μάθετε. ἡμεῖς μὲν ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον γεωργοῦμεν, ὑμεῖς δὲ βραχὺ μέρος τῆς Ἀττικῆς· καὶ Λάκωσι μὲν ὁ πόλεμος πολλοὺς συνέθηκε συμμάχους, Ἀθηναίων δὲ τοσούτους ἀφείλετο ὅσους τοῖς πολεμίοις ἔδωκε. καὶ ἡμῖν μὲν ὁ πλουσιώτατος τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην βασιλέων χορηγός ἐστι τοῦ πολέμου, ὑμῖν δὲ οἱ πενιχρότατοι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην. διόπερ οἱ μὲν ἡμέτεροι κατὰ τὸ μέγεθος τῶν μισθῶν προθύμως στρατεύονται, οἱ δὲ ὑμέτεροι τὰς εἰσφορὰς ἀπὸ τῶν ἰδίων διδόντες οὐσιῶν, ἅμα καὶ τὰς κακοπαθείας φεύγουσι καὶ τὰς δαπάνας. ἔπειθ' ἡμεῖς μὲν κατὰ θάλατταν πέμποντες, σκάφεσι πολιτικοῖς μᾶλλον κινδυνεύομεν, ὑμεῖς δὲ πολίτας ἔχετε τοὺς πλείστους ἐν ταῖς ναυσί. τὸ δὲ μέγιστον, ἡμεῖς μὲν κἂν κρατηθῶμεν ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν πράγμασι, τήν γε κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ὁμολογουμένως ἔχομεν (οὐδὲ γὰρ οἶδε φεύγειν πεζὸς Σπαρτιάτης) ὑμεῖς δὲ τῆς θαλάττης, οὐχ ὑπὲρ ἡγεμονίας πεζῆς, ἀλλ' ὑπὲρ ἀναστάσεως ἀγωνιᾶτε. καταλείπεταί μοι διδάξαι πῶς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πλεονεκτοῦντες ἐν τῷ πολεμεῖν, εἰρήνην ἄγειν παρακαλοῦμεν. ἐγὼ

γρ. πολεμίους

δι' ὠφελεῖσθαι μὲν ἐκ τοῦ πολεμεῖν οὔ φημι τὴν Σπάρτην, βλάπτεσθαι μέντοι γε ἔλαττον τῶν Ἀθηναίων. ἀποπλήττειν δὲ δοκεῖ συνατυχοῦντα τοῖς πολεμίοις, πρὸ τοῦ μηδ' ὅλως ἀτυχίας λαβεῖν πεῖραν. οὐ τοσαύτην γὰρ ἡ τῶν πολεμίων ἀπώλεια φέρει χαράν, ἡλίκην ἔχει λύπην ἡ τῶν ἰδίων ταλαιπωρία. οὐ μόνον δὲ τούτων ἕνεκα διαλυθῆναι σπεύδομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάτριον ἔθος τηροῦντες. θεωροῦντες γὰρ τὰς ἐν τῷ πολέμῳ φιλονεικίας πολλὰ καὶ δεινὰ πάθη ποιούσας, οἰόμεθα δεῖν φανερὸν ποιῆσαι πᾶσι καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις ὅτι τούτων ἥκιστα πάντων ἐσμὲν αἴτιοι. Τοιαῦτα δὲ καὶ τούτοις παραπλήσια τοῦ Λάκωνος διαλεχθέντος, οἱ μὲν ἐπιεικέστατοι τῶν Ἀθηναίων ἔρρεπον ταῖς γνώμαις πρὸς τὴν εἰρήνην· οἱ δὲ πολεμοποιεῖν εἰωθότες, καὶ τὰς δημοσίας ταραχὰς ἰδίας ποιούμενοι προσόδους, ᾑροῦντο τὸν πόλεμον. συνεπελάβετο δὲ τῆς γνώμης ταύτης καὶ Κλεοφῶν, μέγιστος ὢν τότε δημαγωγός· ὅστις παρελθών, καὶ πολλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν οἰκείως διαλεχθείς, ἐμετεώρισε τὸν δῆμον, τὸ μέγεθος τῶν εὐημερημάτων προφερόμενος, ὥσπερ τῆς τύχης οὐκ ἐναλλὰξ εἰθισμένης βραβεύειν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον προτερήματα. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν κακῶς βουλευσάμενοι, μετενόησαν ὅτε οὐδὲν ὄφελος· καὶ λόγοις πρὸς ἀρέσκειαν εἰρημένοις ἐξαπατηθέντες, οὕτως ἔπταισαν τοῖς ὅλοις, ὥστε μηκέτι δυνασθῆναι πώποτε αὐτοὺς γνησίως ἀναλαβεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον πραχθέντα, τεύξεται λόγου κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους. τότε δ' οἱ Ἀθηναῖοι, τοῖς τε εὐημερήμασιν ἐπαρθέντες, καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντες ἐν τῷ τὸν Ἀλκιβιάδην ἀφηγεῖσθαι τῶν ἰδίων δυνάμεων, ταχέως ᾤοντο τὴν ἡγεμονίαν ἀνακτήσασθαι.

Τῶν δὲ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πράξεων τέλος ἐχουσῶν, Ἀθήνησι μὲν παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Διοκλῆς, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὕπατον εἶχον ἀρχὴν Κόιντος Φάβιος καὶ Γάιος Φούριος. περὶ δὲ τούτους τοὺς καιροὺς Ἀννίβας ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς τούς τ' ἐξ Ἰβηρίας ξενολογηθέντας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Λιβύης καταγραφέντας στρατιώτας συνήγαγε· καὶ μακρὰς μὲν ἑξήκοντα ναῦς ἐπλήρωσε, τὰ δὲ φορτηγὰ πλοῖα περὶ χίλια πεντακόσια παρεσκευάσατο· ἐν τούτοις τήν τε δύναμιν διεκόμιζε καὶ τὰ πρὸς τὰς πολιορκίας μηχανήματα, καὶ βέλη, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἅπασαν. περαιωθεὶς δὲ μετὰ τοῦ στόλου τὸ Λιβυκὸν πέλαγος, κατέπλευσε τῆς Σικελίας ἐπὶ τὴν ἄκραν τὴν ἀπέναντι τῆς Λιβύης, καλουμένην Λιλύβαιον. καθ' ὃν δὴ χρόνον τῶν Σελινουντίων τινὲς ἱππέων περὶ τοὺς τόπους διατρίβοντες, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ καταπλέοντος στόλου θεασάμενοι, ταχέως τοῖς πολίταις τὴν τῶν πολεμίων παρουσίαν ἐδήλωσαν. καὶ οἱ μὲν Σελινούντιοι τοὺς βιβλιαφόρους παραχρῆμα πρὸς τοὺς Συρακουσίους ἀπέστειλαν, δεόμενοι βοηθεῖν. ὁ δ' Ἀννίβας ἐκβιβάσας τὴν δύναμιν, κατεστρατοπέδευσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ φρέατος, ὃ κατ' ἐκείνους μὲν τοὺς καιροὺς ὠνομάζετο Λιλύβαιον, μετὰ δὲ ταῦτα πολλοῖς ἔτεσι πρὸς αὐτῷ κτισθείσης πόλεως, αἴτιον ἐγενήθη τῇ πόλει τῆς ἐπωνυμίας. εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας Ἀνίβας, ὡς μὲν Ἔφορος ἀνέγραψε, πεζῶν μυριάδας εἴκοσιν, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους· ὁ δὲ Τίμαιος φησὶν οὐ πολλῷ πλείους τῶν δέκα μυριάδων. τὰς μὲν οὖν ναῦς ἐν τῷ περὶ Μοτύην κόλπῳ πάσας ἐνεώλκησε, βουλόμενος ἔννοιαν διδόναι τοῖς Συρακουσίοις ὡς οὐ πάρεστιν ἐκείνοις πολεμήσων, οὐδὲ ναυτικῇ δυνάμει παραπλεύσων ἐπὶ Συρακούσας. παραλαβὼν δὲ τοὺς παρ' Αἰγεσταίων στρατιώτας καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, ἀνέζευξεν ἀπὸ τοῦ Λιλυβαίου, τὴν πορείαν ποιούμενος ἐπὶ Σελινοῦντος. ὡς δ' ἐπὶ τὸν Μάζαραν ποταμὸν παρεγενήθη, τὸ μὲν παρ' αὐτὸν ἐμπόριον κείμενον εἷλεν ἐξ ἐφόδου· πρὸς δὲ τὴν πόλιν παραγενηθεὶς, εἰς δύο μέρη διεῖλε τὴν δύνα-

γρ. μάζαρον
γρ. τὸ μαζάρ

μιν. περιστρατοπεδεύσας δ' αὐτὴν καὶ τὰς μηχανὰς ἐπιστήσας, μετὰ πάσης σπουδῆς
τὰς προσβολὰς ἐποιεῖτο. ἓξ μὲν γὰρ πύργους ὑπερβάλλοντας τοῖς μεγέθεσιν ἐπέστησε,
τοὺς ἴσους δὲ κριοὺς κατασεσιδηρωμένους προσήρεισε τοῖς τείχεσι· χωρὶς δὲ τούτων,
τοῖς τοξόταις καὶ σφενδονήταις πολλοῖς χρώμενος, ἀνέστελλε τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων
μαχομένους. οἱ δὲ Σελινούντιοι ἐκ πολλῶν ὄντες ἄπειροι πολιορκίας, καὶ Καρχηδο-
νίοις ἐν τῷ πρὸς Γέλωνα πολέμῳ συνηγωνισμένοι μόνοι τῶν Σικελιωτῶν, οὔποτ'
ἤλπιζον ὑπὸ τῶν εὐεργετηθέντων εἰς τοιούτους φόβους συγκλεισθήσεσθαι. θεωροῦν-
τες δὲ τὰ μεγέθη τῶν μηχανημάτων, καὶ τὰ πλήθη τῶν πολεμίων, περιδεεῖς ἦσαν,
καὶ κατεπλήττοντο τὸ μέγεθος τοῦ περιεστῶτος κινδύνου. οὐ μὴν κατὰ πᾶν γε τὴν
σωτηρίαν ἀπεγίνωσκον, ἀλλὰ προσδοκῶντες συντόμως ἥξειν τοὺς Συρακοσίους καὶ
τοὺς ἄλλους συμμάχους, πανδημεὶ τοὺς πολεμίους ἀπὸ τῶν τειχῶν ἠμύνοντο. οἱ μὲν
γὰρ ἀκμάζοντες ταῖς ἡλικίαις, ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντες διεκινδύνευον, οἱ δὲ πρεσβύτεροι
περί τε τὰς παρασκευὰς ἦσαν, καὶ περιπορευόμενοι τὰ τείχη, ἐδέοντο τῶν νέων μὴ
περιιδεῖν αὐτοὺς ὑποχειρίους τοῖς πολεμίοις γινομένους. γυναῖκες δὲ καὶ παῖδες τάς
τε τροφὰς καὶ τὰ βέλη τοῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνιζομένοις παρεκομίζοντο, καὶ τὴν αἰδῶ
καὶ τὴν ἐπὶ τῆς εἰρήνης αἰσχύνην παρ' οὐδὲν ἡγούμεναι· τοσαύτη κατάπληξις εἰσή-
κει ὥστε τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως δεῖσθαι καὶ τῆς παρὰ τῶν γυναικῶν βοηθείας.
ὁ δ' Ἀννίβας ἐπαγγειλάμενος τοῖς στρατιώταις εἰς διαρπαγὴν δώσειν τὴν πόλιν, τάς τε
μηχανὰς προσήρεισε, καὶ τοῖς κρατίστοις στρατιώταις ἐκ διαδοχῆς προσέβαλε τοῖς
τείχεσιν. ὁμοῦ δὲ αἵ τε σάλπιγγες τὸ πολεμικὸν ἐσήμαινον, καὶ πρὸς ἓν παράγγελ-
μα πᾶν ἐπηλάλαξε τὸ τῶν Καρχηδονίων στράτευμα, καὶ τῇ βίᾳ μὲν τῶν κριῶν ἐσα-
λεύετο τὰ τείχη, τῷ δ' ὕψει τῶν πύργων οἱ μαχόμενοι πολλοὺς τῶν Σελινουντίων
ἀνῄρουν. ἐν πολυχρονίῳ γὰρ εἰρήνῃ γεγονότες, καὶ τῶν τειχῶν οὐδ' ἡντινοῦν ἐπι-
μέλειαν πεποιημένοι, ῥᾳδίως κατεπονοῦντο, τῶν ξυλίνων πύργων πολὺ τοῖς ὕψεσιν
ὑπερεχόντων. πεσόντος δὲ τοῦ τείχους, οἱ μὲν Καμπανοὶ σπεύδοντες ἐπιφανές τι πρᾶ-
ξαι, ταχέως εἰσέπεσον εἰς τὴν πόλιν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον κατεπλήξαντο τοὺς ὑπο-
στάντας, ὀλίγους ὄντας· μετὰ δὲ ταῦτα πολλῶν συνδραμόντων ἐπὶ τὴν βοήθειαν, ἐξεώ-
σθησαν, καὶ συχνοὺς ἑαυτῶν ἀπέβαλον. οὔπω γὰρ τελέως ἀνακεκαθαρμένου τοῦ
τείχους, βιασάμενοι, καὶ κατὰ τὴν ἔφοδον εἰς δυσχωρίας ἐμπίπτοντες, ῥᾳδίως ἠλατ-
τοῦντο. νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Καρχηδόνιοι τὴν πολιορκίαν ἔλυσαν· οἱ δὲ Σε-
λινούντιοι τῶν ἱππέων τοὺς κρατίστους ἐπιλέξαντες, διὰ νυκτὸς εὐθέως ἀπέστειλαν
τοὺς μὲν εἰς Ἀκράγαντα, τοὺς δ' εἰς Γέλαν καὶ Συρακούσας, δεόμενοι τὴν ταχίστην
βοηθεῖν, ὡς οὐ δυναμένης πλείω χρόνον τῆς πόλεως ὑποστῆναι τῶν πολεμίων τὴν
δύναμιν. οἱ μὲν οὖν Ἀκραγαντῖνοι καὶ Γελῷοι περιέμενον τοὺς Συρακουσίους, βουλό-
μενοι τὴν δύναμιν ἀθρόαν ἄγειν ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους. οἱ δὲ Συρακούσιοι, πυθόμενοι
τὰ περὶ τὴν πολιορκίαν, πρὸς μὲν Χαλκιδεῖς πόλεμον ἔχοντες, διελύσαντο· τὰς δ'
ἀπὸ τῆς χώρας δυνάμεις ἀθροίζοντες, μεγάλην ποιούμενοι παρασκευὴν ἐχρό-
νιζον, νομίζοντες πολιορκηθήσεσθαι τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐκ ἀναρπασθήσεσθαι. Ἀννίβας δὲ,
νυκτὸς διελθούσης, ἅμα ἡμέρᾳ πανταχόθεν μὲν προσέβαλε· τὸ δὲ κατὰ τὴν πόλιν
πεπτωκὸς μέρος τοῦ τείχους καὶ τὸ συνάπτον τούτῳ κατέλαβε ταῖς μηχαναῖς. ἀνα-
καθάρας δὲ τὸν πεσόντα τόπον τοῦ τείχους, καὶ τοῖς κρατίστοις ἐκ διαδοχῆς ἀγωνιζό-
μενος, ἐπ' ὀλίγον ἐξέωσε τοὺς Σελινουντίους· οὐ μήν γε βιάσασθαι δυνατὸν ἦν τοὺς
ὑπὲρ τῶν ὅλων διαγωνιζομένους. πολλῶν δ' ἀναιρουμένων παρ' ἀμφοτέροις, τοῖς

μὲν καρχηδονίοις νεαλεῖς διεδέχοντο τὴν μάχην, τοῖς δὲ σελινουντίοις οὐκ ἦν ὁ βοηθήσων. τῆς δὲ πολιορκίας ἐφ' ἡμέρας ἐννέα γενομένης μετὰ φιλοτιμίας ἀνυπερβλήτου, πολλὰ συνέβη τοὺς καρχηδονίους κακοπαθεῖν, καὶ δρᾶσαι δεινά. κατὰ δὲ τὸ πεπτωκὸς τεῖχος ἀναβαινόντων τῶν ἰβήρων, αἱ μὲν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν οὖσαι γυναῖκες ἀνεβόησαν· οἱ δὲ σελινούντιοι, νομίζοντες ἁλίσκεσθαι τὴν πόλιν, καταπλαγέντες, καὶ τὰ τείχη λιπόντες, κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν στενῶν τόπων ἀθρόοι συνίσταντο· καὶ τὰς μὲν ὁδοὺς διοικοδομεῖν ἐνεχείρησαν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠμύνοντο. βιαζομένων δὲ τῶν καρχηδονίων, τὰ πλήθη τῶν γυναικῶν καὶ παίδων ἔφυγον ἐπὶ τὰς οἰκίας, καὶ τούς τε λίθους καὶ τὰς κεραμίδας ἔβαλλον ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον οἱ καρχηδόνιοι κακῶς ἀπήλλαττον, οὔτε περιστῆναι δυνάμενοι τοὺς ἐν τοῖς στενωποῖς, διὰ τοὺς τῶν οἰκιῶν τοίχους· οὔτ' ἐπίσης διαγωνίσασθαι, διὰ τοὺς ἀπὸ τῶν στεγῶν βάλλοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦ κινδύνου μέχρι δείλης παρεκτείνοντος, τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀγωνιζομένοις ἐξέλιπε τὰ βέλη, τοῖς δὲ καρχηδονίοις οἱ διαδεχόμενοι τοὺς κακοπαθοῦντας ἀκέραιοι διηγωνίζοντο. τέλος δὲ τῆς μὲν ἔνδον δυνάμεως ἀφαίρεσιν λαμβανούσης, τῶν δὲ πολεμίων ἀεὶ πλειόνων εἰς τὴν πόλιν ἐμπιπτόντων, ἐξεώσθησαν ἐκ τῶν στενωπῶν οἱ σελινούντιοι. διὸ καὶ τῆς πόλεως καταλαμβανομένης, παρὰ μὲν τοῖς ἕλλησιν ἦν ὀδυρμοὺς καὶ δάκρυα θεωρεῖν, παρὰ δὲ τοῖς βαρβάροις ἀλαλαγμὸς ἦν καὶ βοὴ σύμμικτος. οἱ μὲν γὰρ, τὸ μέγεθος τῆς περιεστώσης συμφορᾶς ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες, περιδεεῖς ἦσαν· οἱ δὲ, ταῖς εὐημερίαις ἐπηρμένοι, σφάττειν παρεκελεύοντο. εἰς δὲ τὴν ἀγορὰν συνδραμόντων τῶν σελινουντίων, οὗτοι μὲν ἐνταῦθα μαχόμενοι, πάντες ἀνῃρέθησαν. οἱ δὲ βάρβαροι σκεδασθέντες καθ' ὅλην τὴν πόλιν, τὴν μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις εὐδαιμονίαν συνήρπασαν, τῶν δὲ ἐγκαταληφθέντων σωμάτων ἃ μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις συγκατέκαιον, τῶν δ' εἰς τὰς ὁδοὺς βιαζομένων οὐ διακρίνοντες οὔτε φύσιν, οὔθ' ἡλικίαν, ἀλλ' ὁμοίως παῖδας, νηπίους, γυναῖκας, πρεσβύτας ἐφόνευον, οὐδεμίαν συμπάθειαν λαμβάνοντες. ἠκρωτηρίαζον δὲ καὶ τοὺς νεκρούς, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, καὶ τινὲς μὲν χεῖρας ἀθρόας περιέφερον τοῖς σώμασι, τινὲς δὲ κεφαλὰς ἐπὶ τῶν γαισῶν καὶ τῶν σαυνίων ἀναπείροντες ἔφερον. ὅσας δὲ τῶν γυναικῶν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τοὺς ναοὺς συμπεφευγυίας κατελάμβανον, παρεκελεύοντο μὴ φονεύειν· καὶ ταύταις μόναις πίστιν ἔδοσαν. τοῦτο δ' ἔπραξαν οὐ τοὺς ἀκληροῦντας ἐλεοῦντες, ἀλλ' εὐλαβούμενοι μή ποτε τὴν σωτηρίαν αἱ γυναῖκες ἀπογνοῦσαι, κατακαύσωσι τοὺς ναούς, καὶ μὴ δυνηθῶσι συλῆσαι τὴν ἐν αὐτοῖς καθιερωμένην πολυτέλειαν. τοσοῦτο γὰρ ὠμότητι διέφερον οἱ βάρβαροι τῶν ἄλλων, ὥστε τῶν λοιπῶν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἀσεβεῖν εἰς τὸ δαιμόνιον, διασωζόντων τοὺς εἰς τὰ ἱερὰ καταπεφευγότας, καρχηδόνιοι τοὐναντίον ἀπέχοντο τῶν πολεμίων, ὅπως τοὺς τῶν θεῶν ναοὺς συλήσωσιν. ἤδη δὲ νυκτὸς οὔσης, ἡ μὲν πόλις διήρπαστο, τῶν δ' οἰκιῶν αἱ μὲν κατεκαύθησαν, αἱ δὲ κατεσκάφησαν. πᾶς δ' ἦν ὁ τόπος αἵματος καὶ νεκρῶν πλήρης· ἑξακισχίλια μὲν πρὸς τοῖς μυρίοις εὑρέθη σώματα πεπτωκότα, χωρὶς αἰχμαλώτων συνήχθη πλείω τῶν πεντακισχιλίων. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν οἱ τοῖς καρχηδονίοις ἕλληνες συμμαχοῦντες, ἠλέουν τὴν τῶν ἀκληρούντων τύχην. αἱ μὲν γυναῖκες ἐστερημέναι τῆς συνήθους τρυφῆς, ἐν πολεμίων ὕβρει διενυκτέρευον, ὑπομένουσαι δεινὰς ταλαιπωρίας. ὧν ἔνιαι θυγατέρας ἐπιγάμους ὁρᾶν ἠναγκάζοντο πασχούσας οὐκ οἰκεῖα τῆς ἡλικίας. ἡ γὰρ βαρβάρων ὠμότης οὔτε παίδων ἐλευθέρων, οὔτε παρθένων φειδομένη, δεινὰς τοῖς ἠτυχηκόσι παρίστα συμφοράς. διόπερ αἱ γυναῖκες ἀναλογιζόμεναι μὲν τὴν

γρ. λαβούσης,

γρ. μὴ

ἐν τῇ Λιβύῃ μέλλουσαν αὐταῖς ἐπάξειν δουλείαν, θεωροῦσαι δ' αὑτὰς ἅμα τοῖς τέκνοις ἐν ἀτιμίᾳ καὶ περιπληκτισμῷ δεσποτῶν ἀναγκαζομένας ὑπακούειν, τούτους δ' ὁρῶσαι ἀσύνετον μὲν τὴν φωνήν, θηριώδη δὲ τὸν τρόπον ἔχοντας· τὰ μὲν ζῶντα τῶν τέκνων ἐπένθουν, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν εἰς ταῦτα παρανομημάτων οἱονεὶ πληγὰς εἰς τὴν ψυχὴν λαμβάνουσαι, περιπαθεῖς ἐγίνοντο, καὶ πολλὰ τὴν ἑαυτῶν τύχην κατωδύροντο· τοὺς δὲ πατέρας, ἔτι δὲ ἀδελφούς, οἳ διαγωνιζόμενοι περὶ τῆς πατρίδος τετελευτήκασιν, ἐμακάριζον, οὐδὲν ἀνάξιον ἑωρακότας τῆς ἰδίας ἀρετῆς. οἱ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν διαφυγόντες Σελινούντιοι, τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἑξακόσιοι πρὸς τοῖς δισχιλίοις, διεσώθησαν εἰς Ἀκράγαντα, καὶ πάντων ἔτυχον τῶν φιλανθρώπων. οἱ γὰρ Ἀκραγαντῖνοι σιτομετρήσαντες αὐτοῖς δημοσίᾳ, διέδωκαν κατὰ τὰς οἰκίας, παρακελευσάμενοι τοῖς ἰδιώταις, καὶ αὐτοῖς προθύμοις οὖσι, χορηγεῖν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἅπαντα. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, εἰς Ἀκράγαντα κατήντησαν στρατιῶται τρισχίλιοι παρὰ Συρακοσίων ἐπίλεκτοι, προαποσταλέντες κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὴν βοήθειαν. πυθόμενοι δὲ τὴν πόλιν ἡλωκυῖαν, πρέσβεις ἀπέστειλαν, παρακαλοῦντες τὸν Ἀννίβαν τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολυτρῶσαι, καὶ τῶν θεῶν τοὺς ναοὺς ἐᾶσαι. ὁ δ' Ἀννίβας ἀπεκρίθη, τοὺς μὲν Σελινουντίους, μὴ δυναμένους τηρεῖν τὴν ἐλευθερίαν, πεῖραν τῆς δουλείας λήψεσθαι· τοὺς δὲ θεοὺς ἐκτὸς Σελινοῦντος οἴχεσθαι, προσκόψαντας τοῖς ἐνοικοῦσιν. ὅμως δὲ τῶν πεφευγότων Ἐμπεδίωνα πρεσβευτὴν ἀποστειλάντων, τούτῳ μὲν ὁ Ἀννίβας τὰς οὐσίας ἀποκατέστησεν. ἀεὶ γὰρ ἦν τὰ Καρχηδονίων πεφρονηκώς, καὶ πρὸ τῆς πολιορκίας τοῖς πολίταις συμπεφωνηκὼς μὴ πολεμεῖν Καρχηδονίους. ἐχαρίσατο δ' αὐτῷ τοὺς συγγενεῖς τοὺς ὄντας ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις, καὶ τοῖς ἐκπεφευγόσι Σελινουντίοις ἔδωκεν ἐξουσίαν τὴν πόλιν οἰκεῖν, καὶ τὴν χώραν γεωργεῖν, τελοῦντας φόρους τοῖς Καρχηδονίοις. αὕτη μὲν οὖν ἡ πόλις ἀπὸ τῆς κτίσεως οἰκηθεῖσα χρόνον ἐτῶν διακοσίων τετταράκοντα δύο, ἑάλω. ὁ δὲ Ἀννίβας περιελὼν τὰ τείχη τῆς Σελινοῦντος, ἀνέζευξε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Ἱμέραν, ἐπιθυμῶν μάλιστα ταύτην κατασκάψαι τὴν πόλιν. διὰ ταύτην γὰρ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ φυγὰς ἦν, ὁ δὲ πάππος Ἀμίλκας περὶ ταύτην καταστρατηγηθεὶς ὑπὸ Γέλωνος ἀνῃρέθη, καὶ μετ' αὐτοῦ πεντεκαίδεκα μυριάδες στρατιωτῶν ἀνῃρέθησαν, ἄλλαι δὲ οὐκ ἐλάττους τούτων ᾐχμαλωτίσθησαν. ὑπὲρ ὧν σπεύδων τιμωρίαν λαβεῖν Ἀννίβας, τέτρασι μυριάσιν ἄποθεν τῆς πόλεως ἐπί τινων λόφων κατεστρατοπέδευσε, τῇ δ' ἄλλῃ δυνάμει πάσῃ περιεστρατοπέδευσε τὴν πόλιν, προσειλημμένων δισμυρίων παρά τε Σικελῶν καὶ Σικανῶν δισμυρίων στρατιωτῶν. στήσας δὲ μηχανάς, τὸ τεῖχος κατὰ πλείονας τόπους ἐσάλευε, καὶ πολλῷ πλήθει διαγωνιζόμενος ἐκ διαδοχῆς, κατεπόνει τοὺς πολιορκουμένους· ἅτε καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐπηρμένων ταῖς εὐτυχίαις. ὑπώρυττε δὲ καὶ τὰ τείχη, καὶ ξύλοις ὑπήρειδεν, ὧν ἐμπρησθέντων, ταχὺ πολὺ μέρος τοῦ τείχους ἔπεσεν. ἔνθα δὴ συνέβαινε καρτερωτάτην μάχην γίνεσθαι, τῶν μὲν βιαζομένων ἐντὸς τοῦ τείχους προσπεσεῖν, τῶν δὲ φοβουμένων μὴ ταὐτὰ πάθωσι τοῖς Σελινουντίοις. διὸ καὶ τὸν ἔσχατον ἀγῶνα τιθεμένων αὐτῶν ὑπὲρ τέκνων καὶ γονέων καὶ τῆς περιμαχήτου πᾶσι πατρίδος, ἐξεώσθησαν οἱ βάρβαροι, καὶ ταχὺ τὸ μέρος τοῦ τείχους ἀνῳκοδόμησαν. προσεβοήθησαν δ' αὖθις εἰς τὴν βοήθειαν οἵ τ' ἐξ Ἀκράγαντος Συρακούσιοι, καὶ τινες τῶν ἄλλων συμμάχων, οἱ πάντες εἰς τετρακισχιλίους, ὧν Διοκλῆς ὁ Συρακούσιος εἶχε τὴν ἡγεμονίαν. τότε μὲν οὖν νυκτὸς ἀφελομένης τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον φιλονεικίαν, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τοῖς Ἱμεραίοις ἔδοξε μὴ περιορᾶν αὑτοὺς συγ-

κεκλεισμένους ἀθλίως, καθάπερ τοὺς σελινουντίους. ἐπὶ δὲ τῶν τειχῶν φύλακας κατέ-
λιπον, τοὺς δ' ἄλλους στρατιώτας σὺν τοῖς παραγενομένοις συμμάχοις ἐξήγαγον,
ὄντας περὶ μυρίους. ἀπροσδοκήτως δὲ τοῖς πολεμίοις ἀπαντήσαντες, εἰς ἔκπληξιν
ἤγαγον τοὺς βαρβάρους, νομίζοντας ἥκειν τοὺς συμμάχους τοῖς πολιορκουμένοις. πο-
λὺ δὲ ταῖς τόλμαις ὑπερέχοντες καὶ ταῖς εὐχερείαις, καὶ τὸ μέγιστον μιᾶς ἐλπίδος εἰς
σωτηρίαν ὑποκειμένης, εἰ τῇ μάχῃ κρατήσαιεν, εὐθὺς τοὺς πρώτους ὑποστάν-
τας ἀνεῖλον. τοῦ δὲ πλήθους τῶν βαρβάρων συντρέχοντος ἐν ἀταξίᾳ πολλῇ, διὰ τὸ
μηδέποτ' ἂν ἐλπίσαι τοὺς συγκεκλεισμένους τηλικαῦτα τολμήσειν, οὐ μετρίως ἠ-
λαττοῦντο. εἰς ἕνα γὰρ τόπον ὀκτὼ μυριάδων συνδραμουσῶν, ἀτάκτως συνέβαινε
τοὺς βαρβάρους ἀλλήλοις ἐμπίπτειν, καὶ πλείονα πάσχειν ὑφ' ἑαυτῶν ἢ παρὰ ὑπὸ
τῶν πολεμίων. οἱ δ' ἱμεραῖοι θεατὰς ἔχοντες ἀπὸ τῶν τειχῶν γονεῖς καὶ παῖδας, ἔτι δὲ
τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἀφειδῶς ἐχρῶντο τοῖς ἰδίοις σώμασιν εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν.
λαμπρῶς δ' αὐτῶν ἀγωνιζομένων, οἱ βάρβαροι τάς τε τόλμας καὶ τὸ παράδοξον
καταπλαγέντες, πρὸς φυγὴν ἐτράπησαν. τούτων δ' οὐδενὶ κόσμῳ φευγόντων πρὸς
τοὺς ἐπὶ τῶν λόφων στρατοπεδεύοντας, ἐπηκολούθουν, ἀλλήλοις παρακελευόμενοι
μηδένα ζωγρεῖν· καὶ πλείους ἀνεῖλον τῶν ἑξακισχιλίων, ὡς Τίμαιος, ὡς δ' Ἔφορός φη-
σι, δισμυρίων. ὁ δ' Ἀννίβας ὁρῶν τοὺς ἰδίους καταπονουμένους, κατεβίβασε τοὺς ἐπὶ
τῶν λόφων κατεστρατοπεδευκότας, καὶ παραβοηθήσας τοῖς ἐλαττουμένοις, κατέλα-
βε τοὺς ἱμεραίους ἐν οὐδεμιᾷ τάξει τὸν διωγμὸν ποιουμένους. γινομένης δὲ μάχης καρ-
τερᾶς, τὸ μὲν πλῆθος τῶν ἱμεραίων πρὸς φυγὴν ὥρμησε· τρισχίλιοι δ' αὐτῶν
ὑποστάντες τὴν τῶν καρχηδονίων δύναμιν, καὶ πολλὰ δράσαντες, ἅπαντες ἀνῃ-
ρέθησαν. τῆς δὲ μάχης ταύτης ἤδη τέλος ἐχούσης, κατέπλευσαν πρὸς τὴν ἱμέ-
ραν πέντε πρὸς ταῖς εἴκοσι τριήρεις παρὰ τῶν σικελιωτῶν, ἃς πρότερον μὲν ἀπε-
στάλκεισαν τοῖς λακεδαιμονίοις ἐπὶ συμμαχίαν· τότε δ' ἀνέστρεψαν ἀπὸ τῆς στρα-
τείας. διέδοτο δὲ καὶ φήμη τις κατὰ τὴν πόλιν, ὅτι συρακούσιοι μὲν πανδημεὶ μετὰ τῶν
συμμάχων πορεύονται τοῖς ἱμεραίοις βοηθεῖν, Ἀννίβας δὲ μέλλοι τὰς ἐν μοτύῃ τριή-
ρεις πληρώσας τῶν κρατίστων ἀνδρῶν, καὶ πλεύσας ἐπὶ συρακούσας, ἔρημον τὴν
πόλιν τῶν ἀμυνομένων καταλαβέσθαι. διόπερ Διοκλῆς ὁ τῶν ἐν ἱμέρᾳ στρατηγὸς
συνεβούλευσε τοῖς ναυάρχοις τὴν ταχίστην ἐκπλεῖν εἰς συρακούσας, ἵνα μὴ συμ-
βῇ κατὰ κράτος ἁλῶναι τὴν πόλιν, ἀπολωλότων ἐν τῇ μάχῃ τῶν κρατίστων ἀνδρῶν.
διόπερ ἐφαίνετο συμφέρειν αὐτοῖς ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὲν ἡμίσεις εἰς τὰς τριή-
ρεις ἐμβιβάσαι (ταύτας γὰρ κατακομίζειν αὐτοὺς, μέχρις ἂν ἐκτὸς τῆς ἱμεραίας γένων-
ται χώρας) τοῖς δ' ἡμίσεσι τηρεῖν ἕως ἂν πάλιν αἱ τριήρεις ἐπιστρέψωσι. τῶν δ' ἱμεραίων
σχετλιαζόντων μὲν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, οὐκ ἐχόντων δὲ ὃ πράξαιεν ἕτερον, αἱ μὲν
τριήρεις νυκτὸς ἐπληρώθησαν κατὰ σπουδὴν ἀναμὶξ γυναικῶν τε καὶ παίδων, ἔτι δὲ τῶν
ἄλλων σωμάτων ἐπὶ τούτων ἀποπλεόντων ὡς ἐπὶ μεσσήνην. Διοκλῆς δὲ τοὺς
ἰδίους στρατιώτας ἀναλαβὼν, καὶ τοὺς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ καταλιπὼν, ὥρμησεν ἐπ'
οἴκου τὴν πορείαν ποιούμενος. πολλοὶ δὲ τῶν ἱμεραίων μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐξώρ-
μησαν σὺν τοῖς περὶ τὸν Διοκλῆν, μὴ δυναμένων χωρῆσαι τῶν τριήρων τὸν ὄχλον.
οἱ δ' ἐν τῇ πόλει καταλειφθέντες διενυκτέρευον μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῶν τειχῶν.
ἅμα δ' ἡμέρᾳ τῶν καρχηδονίων περιστρατοπεδευσάντων τὴν πόλιν, καὶ πυκνὰς
προσβολὰς ποιουμένων, οἱ καταλειφθέντες τῶν ἱμεραίων ἀφειδῶς ἠγωνίζοντο, προσ-
δοκῶντες τὴν τῶν νεῶν παρουσίαν. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν διεκαρτέρησαν. τῇ δ'

ὑστεραίᾳ τῶν τριήρων ἐπιφαινομένων ἤδη, συνέβαινε τὸ μὲν τεῖχος πεσεῖν ὑπὸ τῶν
μηχανῶν, τοὺς δ' ἴβηρας ἀθρόους παρεισπεσεῖν εἰς τὴν πόλιν. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μὲν
ἠμύνοντο τοὺς παραβοηθοῦντας τῶν ἱμεραίων, οἱ δὲ, καταλαμβανόμενοι τὰ τείχη,
παρεδέχοντο τοὺς ἰδίους. κατὰ κράτος οὖν ἁλούσης τῆς πόλεως, ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ
βάρβαροι πάντας ἐφόνευον τοὺς καταλαμβανομένους ἀσυμπαθῶς. τοῦ δ' Αννίβα
ζωγρεῖν παραγγείλαντος, ὁ μὲν φόνος ἔληξεν, ἡ δ' ἐκ τῶν οἰκιῶν εὐδαιμονία διεφορεῖτο.
ὁ δ' Αννίβας τὰ μὲν ἱερὰ συλήσας, καὶ τοὺς καταφυγόντας ἱκέτας ἀποσπάσας ἐνέπρη-
σε, καὶ τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος κατέσκαψεν, οἰκισθεῖσαν ἔτη διακόσια τεσσαράκοντα. τῶν δ'
αἰχμαλώτων γυναῖκάς τε καὶ παῖδας διαδοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον παρεφύλαττε. τῶν
δ' ἀνδρῶν τοὺς ἁλόντας εἰς τρισχιλίους ὄντας παρήγαγεν ἐπὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ πρό-
τερον Αμίλκας ὁ πάππος αὐτοῦ ὑπὸ Γέλωνος ἀνῃρέθη, καὶ πάντας αἰκισάμενος
κατέσφαξε. μετὰ δὲ ταῦτα διαλύσας τὸ στρατόπεδον, τοὺς μὲν ἀπὸ σικελίας συμ-
μάχους ἀπέστειλεν εἰς τὰς πατρίδας, μεθ' ὧν καὶ καμπανοὶ συνεχωρίσθησαν, ἐγκα-
λοῦντες μὲν τοῖς καρχηδονίοις ὡς αἰτιώτατοι μὲν τῶν εὐημερημάτων γεγενημένοι, οὐκ
ἀξίας δὲ χάριτας εἰληφότες τῶν πεπραγμένων. ὁ δ' Αννίβας εἰς τὰς μακρὰς ναῦς
καὶ φορτηγοὺς ἐμβιβάσας τὴν δύναμιν, καὶ τοὺς ἱκανοὺς τοῖς συμμάχοις ἀπολιπὼν στρα-
τιώτας, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς σικελίας. ἐπεὶ δ' εἰς καρχηδόνα κατέπλευσε μετὰ πολ-
λῶν λαφύρων, ἀπήντων αὐτῷ πάντες δεξιούμενοι καὶ τιμῶντες, ὡς ἐν ὀλίγῳ χρό-
νῳ μείζονα πράξαντα τῶν πρότερον στρατηγῶν. Εἰς δὲ τὴν σικελίαν κατέπλευ-
σεν Ερμοκράτης ὁ συρακούσιος. οὗτος δ' ἐν μὲν τῷ πρὸς ἀθηναίους πολέμῳ στρα-
τηγήσας, καὶ πολλὰ τῇ πατρίδι χρήσιμος γενόμενος, πλεῖστον ἴσχυσε παρὰ τοῖς συρα-
κουσίοις. μετὰ δὲ ταῦτα ναύαρχος πεμφθεὶς σὺν τριακονταπέντε τριήρεσι λακεδαι-
μονίοις συμμαχήσων, ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων κατεστασιάσθη, καὶ φυγῆς μὲν
ἐγενήθη κατάδικος, τὸν δὲ στόλον παρέδωκεν ἐν πελοποννήσῳ τοῖς ἐπὶ τὴν διαδοχὴν
ἀποσταλεῖσιν. αὐτὸς δ' ἐκ τῆς στρατείας φιλίαν ἔχων πρὸς Φαρνάβαζον τὸν τῶν περ-
σῶν σατράπην, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ πολλὰ χρήματα, μεθ' ὧν εἰς μεσσήνην καταπλεύ-
σας, πέντε μὲν ἐναυπήγησε τριήρεις, χιλίους δ' ἐμισθώσατο στρατιώτας. παραλα-
βὼν δὲ καὶ τῶν ἐκπεπτωκότων ἱμεραίων ὡς χιλίους, ἐπεχείρησε μὲν εἰς συρακούσας
κατελθεῖν, συναγωνιζομένων αὐτῷ τῶν φίλων· ἀποτυχὼν δὲ τῆς ἐπιβολῆς, ὥρμησε
διὰ τῆς μεσογείου, καὶ καταλαβόμενος τὸν σελινοῦντα, καὶ τῆς πόλεως μέρος ἐτείχισε, καὶ
πανταχόθεν κατεκάλει τοὺς διασεσωσμένους τῶν σελινουντίων. πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους
ὑποδεχόμενος εἰς τὸν τόπον, συνήγαγε δύναμιν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν ἑξακισχιλίων.
ἐντεῦθεν δ' ὁρμώμενος, πρῶτον μὲν τὴν τῶν μοτυηνῶν ἐπόρθησε χώραν, καὶ τοὺς ἐ-
πεξελθόντας ἐκ τῆς πόλεως μάχῃ τε κρατήσας, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε, τοὺς δ' ἄλλους
συνεδίωξεν ἐντὸς τοῦ τείχους. μετὰ δὲ ταῦτα τήν τε τῶν πανορμιτῶν χώραν λεηλατή-
σας, ἀναρίθμητον λείας ἐκυρίευσε. τῶν δὲ πανορμιτῶν πανδημεὶ παραταξαμένων
πρὸ τῆς πόλεως, εἰς πεντακοσίους μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, τοὺς δ' ἄλλους συνέκλεισεν ἐντὸς
τῶν τειχῶν. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν ἄλλην χώραν ἅπασαν τὴν ὑπὸ καρχηδο-
νίους οὖσαν πορθῶν, ἐπαίνου παρὰ τοῖς σικελιώταις ἐτύγχανεν. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν συρα-
κουσίων οἱ πλεῖστοι μετεμελήθησαν, ἀναξίως τῆς ἰδίας ἀρετῆς ὁρῶντες πεφυγαδευ-
μένον τὸν Ερμοκράτην. διὸ καὶ περὶ αὐτοῦ πολλῶν λόγων γινομένων ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις, ὁ μὲν δῆμος φανερὸς ἦν βουλόμενος καταδέξασθαι τὸν ἄνδρα· ὁ δ' Ερμοκράτης
ἀκούων τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην ἐν ταῖς συρακούσαις, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν

αὐτὴν κάθοδον ἐπιμήκως, εἰδὼς τοὺς ἀντιπολιτευομένους ἀντιπαράξοντας. καὶ τὰ μὲν κατὰ
σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα, Θρασύβουλος πεμφθεὶς παρ' ἀθη-
ναίων μετὰ νεῶν τριάκοντα καὶ πολλῶν ὁπλιτῶν, σὺν ἱππεῦσιν ἑκατὸν, κατέπλευ-
σεν εἰς τὴν ἔφεσον. ἐκβιβάσας δὲ τὴν δύναμιν, κατὰ δύο τόπους προσβολὰς ἐποιή-
σατο. τῶν δ' ἔνδον ἐπεξελθόντων, καρτερὰν συνέβη μάχην συστῆναι. πανδημεὶ δὲ
τῶν ἐφεσίων ἀγωνισαμένων, τετρακόσιοι μὲν τῶν ἀθηναίων ἔπεσον, τοὺς δ' ἄλλους
ὁ Θρασύβουλος ἀναλαβὼν εἰς τὰς ναῦς, ἐξέπλευσεν εἰς λέσβον. οἱ δὲ περὶ κύζικον ὄν-
τες τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ, πλεύσαντες ἐπὶ χαλκηδόνα, χρυσόπολιν ᾤκισαν φρού-
ριον, καὶ τὴν ἱκανὴν αὐτῷ κατέλιπον δύναμιν. τοῖς δ' ἐπὶ τούτων καταστᾶσι
προσέταξαν δεκάτην πράττεσθαι τοὺς ἐκ τοῦ πόντου πλέοντας. μετὰ δὲ ταῦτα διε-
λομένων αὐτῶν τὰς δυνάμεις, Θηραμένης μὲν μετὰ πεντήκοντα νεῶν κατελείφθη,
πολιορκήσων χαλκηδόνα καὶ βυζάντιον· Θρασύβουλος δὲ περὶ θράκην πεμφθεὶς, τὰς
ἐν τούτοις τοῖς τόποις πόλεις προσηγάγετο. Ἀλκιβιάδης δὲ τὸν Θρασύβουλον μετὰ
τῶν τριάκοντα νεῶν ἀπολύσας, ἔπλευσεν εἰς τὴν ὑπὸ Φαρναβάζῳ χώραν, καὶ
κοινῇ πολλὴν αὐτῆς πορθήσαντες, τούς τε στρατιώτας ἐνέπλησαν ὠφελείας, καὶ αὐτοὶ
χρήματα συνήγαγον ἐκ τῶν λαφύρων, βουλόμενοι κουφίσαι τὸν δῆμον τῆς εἰσφορᾶς.
λακεδαιμόνιοι δὲ πυνθανόμενοι περὶ τὸν ἑλλήσποντον ὑπάρχειν ἁπάσας τὰς τῶν ἀθηναί-
ων δυνάμεις, ἐστράτευσαν ἐπὶ πύλον, ἣν μεσσήνιοι φρουρᾷ κατεῖχον, κατὰ μὲν θάλατ-
ταν ἕνδεκα ναυσίν· ὧν ἦσαν αἱ μὲν ἀπὸ σικελίας, πέντε, ἐκ τῶν πολιτῶν πεπληρωμέναι·
πεζῇ δὲ συνήγαγον ἱκανὴν δύναμιν, καὶ περιστρατοπεδεύσαντες τὸ φρούριον, ἐπόρθουν ἅ-
μα καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ τῶν ἀθηναίων δῆμος, ἐξαπέ-
στειλε τοῖς πολιορκουμένοις εἰς βοήθειαν ναῦς τριάκοντα, καὶ στρατηγὸν Ἄνυτον τὸν Ἀν-
θεμίωνος. οὗτος μὲν οὖν ἐκπλεύσας, καὶ διά τινας χειμερίας οὐ δυνηθεὶς τὸν μα-
λέαν κάμψαι, ἀνέπλευσεν εἰς ἀθήνας. ἐφ' οἷς ὁ μὲν δῆμος ὀργισθεὶς, καὶ καται-
τιασάμενος αὐτοῦ προδοσίαν, μετέστησεν εἰς κρίσιν. ὁ δ' Ἄνυτος ἰσχυρῶς κινδυνεύων,
ἐρρύσατο χρήμασι τὴν ἰδίαν ψυχὴν, καὶ πρῶτος ἀθηναίων δοκεῖ δικαστήριον δω-
ροδοκῆσαι. οἱ δ' ἐν τῇ πύλῳ μεσσήνιοι μέχρι μέν τινος ἀντεῖχον, προσδοκῶντες
παρὰ τῶν ἀθηναίων βοήθειαν· ὡς δ' οἱ μὲν πολέμιοι τὰς προσβολὰς ἐκ διαδοχῆς
ἐποιοῦντο, τῶν δ' ἰδίων οἱ μὲν ἐκ τῶν τραυμάτων ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἐκ τῆς σιτοδείας
κακῶς ἀπήλλαττον, ὑπόσπονδοι τὸν τόπον ἐξέλιπον. λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν ἐγκρα-
τεῖς ἐγένοντο τῆς πύλου, πεντεκαίδεκα ἔτη τῶν ἀθηναίων αὐτὴν κατεσχηκότων, ἀφ'
οὗ Δημοσθένης αὐτὴν ἐτείχισε. Τούτων δὲ πραττομένων, μεγαρεῖς μὲν νι-
σαίαν ὑπ' ἀθηναίους οὖσαν εἷλον. ἀθηναῖοι δ' ἐπ' αὐτοὺς ἀπέστειλαν Λεωτροφί-
δην καὶ Τίμαρχον, μετὰ μὲν πεζῶν χιλίων, ἱππέων δὲ τετρακοσίων. οἷς οἱ μεγαρεῖς ἀ-
πηντήσαντες μετὰ τῶν ὅπλων πανδημεὶ, καὶ παραλαβόντες τινὰς τῶν ἐκ σικελίας,
παρετάξαντο πρὸς τοῖς λόφοις τοῖς κέρασι καλουμένοις. τῶν δ' ἀθηναίων λαμπρῶς
ἀγωνισαμένων, καὶ πολλαπλασίους ὄντας τοὺς πολεμίους τρεψαμένων, μεγαρέων ἔπε-
σον μὲν πολλοὶ, τῶν δὲ λακεδαιμονίων εἴκοσι μόνοι. οἱ γὰρ ἀθηναῖοι βαρέως φέροντες
ἐπὶ τῷ τὴν νισαίαν κατειλῆφθαι, τοὺς μὲν λακεδαιμονίους οὐκ ἐδίωξαν, πρὸς δὲ
τοὺς μεγαρεῖς χαλεπῶς διακείμενοι, παμπληθεῖς ἀνεῖλον. λακεδαιμόνιοι δὲ Κρα-
τησιππίδαν ἑλόμενοι ναύαρχον, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων ναῦς αὐτῶν πληρώσαν-
τες εἰκοσιπέντε, προσέταξαν παραβοηθεῖν τοῖς συμμάχοις. οὗτος δὲ χρόνον μέν τινα
περὶ τὴν ἰωνίαν διέτριψεν, οὐθὲν ἄξιον λόγου πράξας. μετὰ δὲ ταῦτα παρὰ τῶν

ἐκ Χίου φυγάδων λαβὼν χρήματα, κατήγαγεν αὐτούς, καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Χίων κατελάβετο. οἱ δὲ κατελθόντες τῶν Χίων τοὺς ἀντιπολιτευομένους αὐτοῖς καὶ τῆς ἐκπτώσεως εἰς ἑξακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας ἐφυγάδευσαν. οὗτοι δὲ τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου χωρίον Ἀταρνέα καλούμενον κατελάβοντο, σφόδρα τῇ φύσει καθεστηκὸς ὀχυρόν· καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ τούτου τὰς ἀφορμὰς ἔχοντες ἐπολέμουν τοῖς τὴν Χίον ἔχουσι. [γρ. ἰσχὺν]

Τούτων δὲ πραττομένων, Ἀλκιβιάδης καὶ Θρασύβουλος Λάμψακον τειχίσαντες, ἐν μὲν ταύτῃ τὴν ἱκανὴν φυλακὴν κατέλιπον, αὐτοὶ δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἐξέπλευσαν πρὸς Θηραμένην, ὃς ἐπόρθει τὴν Χαλκηδονίαν, ναῦς μὲν ἔχων ἑβδομήκοντα, στρατιώτας δὲ πεντακισχιλίους. ἀθροισθεισῶν δὲ τῶν δυνάμεων εἰς ἕνα τόπον, ἀπετείχισαν τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν ξυλίνῳ τείχει. ὁ δ' ἐν τῇ πόλει καθεσταμένος ὑπὸ Λακεδαιμονίων Ἱπποκράτης ἡγεμὼν (ὃν οἱ Λάκωνες ἁρμοστὴν ἐκάλουν) τούς τ' ἰδίους στρατιώτας προσήγαγε καὶ τοὺς Χαλκηδονίους ἅπαντας. γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην λαμπρῶς ἀγωνισαμένων, [γρ. ἐρρωμένως] ὅ, τε Ἱπποκράτης ἔπεσε, καὶ τῶν λοιπῶν οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ κατατρωθέντες συνέφυγον εἰς τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης μὲν εἰς Ἑλλήσποντον καὶ Χερρόνησον ἐξέπλευσε, βουλόμενος ἀθροῖσαι χρήματα· οἱ δὲ περὶ τὸν Θηραμένην ὁμολογίαν ἐποιήσαντο πρὸς Χαλκηδονίους, φόρον λαμβάνειν παρ' αὐτῶν ὅσον καὶ πρότερον. ἐντεῦθεν δὲ τὰς δυνάμεις ἀπαγαγόντες πρὸς Βυζάντιον, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἀποτειχίζειν ἐπεχείρησαν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀθροίσας χρήματα, πολλοὺς αὐτῷ τῶν Θρᾳκῶν ἔπεισε συστρατεῦσαι. παρέλαβε δὲ καὶ τοὺς Χερρόνησον οἰκοῦντας πανδημεί, καὶ μετὰ πάσης δυνάμεως ἀναζεύξας, πρῶτον μὲν Σηλυμβρίαν διὰ προδοσίας εἷλεν, ἐξ ἧς πολλὰ χρήματα πραξάμενος, ἐν μὲν ταύτῃ φρουρὰν κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ διὰ ταχέως ἧκε πρὸς τοὺς περὶ Θηραμένην εἰς Βυζάντιον. ἀθροισθεισῶν δὲ τῶν δυνάμεων, οὗτοι μὲν τὰ πρὸς πολιορκίαν ἡτοιμάζοντο. ἤμελλον γὰρ νικήσειν πόλιν βάρος ἔχουσαν, καὶ γέμουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀμυνομένων. χωρὶς γὰρ τῶν Βυζαντίων πολλῶν ὄντων, Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος ἁρμοστὴς εἶχε πολλοὺς ἐν τῇ πόλει τῶν Πελοποννησίων, καὶ μισθοφόρους. μέχρι μὲν οὖν τινὸς προσβολὰς ποιούμενοι, κακὸν οὐδὲν ἀξιόλογον δρῶντες τοὺς ἔνδον διετέλουν. ἐπεὶ δ' ὁ τῆς πόλεως ἐπιστάτης ἀπῆλθε πρὸς Φαρνάβαζον ὅπως λάβῃ χρήματα, τηνικαῦτά τινες τῶν Βυζαντίων, μισοῦντες τὸ βάρος τῆς ἐπιστασίας (ἦν γὰρ ὁ Κλέαρχος χαλεπός) προὔδωκαν τὴν πόλιν τοῖς περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. οὗτοι δὲ ὡς λύσοντες τὴν πολιορκίαν, καὶ τὰς δυνάμεις ἀπάξοντες εἰς Ἰωνίαν, δείλης ταῖς ναυσὶ πάσαις ἐξέπλευσαν, καὶ τὸ πεζὸν στράτευμα μέχρι τινὸς ἀπαγαγόντες, ὡς ἐπέλαβεν ἡ νύξ, πάλιν ὑπέστρεψαν, καὶ περὶ μέσας τὰς νύκτας προσέμιξαν τῇ πόλει· καὶ τὰς μὲν τριήρεις ἀπέστειλαν, προστάξαντες ἀφέλκειν τὰ πλοῖα, καὶ κραυγὴν ποιεῖν ὡς ἁπάσης ἐκεῖ τῆς δυνάμεως οὔσης· αὐτοὶ δὲ μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατεύματος πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐτήρουν τὸ συντεταγμένον παρὰ τῶν ἐνδιδόντων σύσσημον. τῶν δ' ἐν ταῖς τριήρεσι ποιησάντων τὸ προσταχθέν, καὶ τῶν πλοίων τὰ μὲν συντριβόμενα ταῖς ἀποστολαῖς, τὰ δ' ἀπὸ τῶν χρωμένων ταῖς σιδηραῖς χερσίν, ἔτι δὲ βοὴν ἐξαίσιον ποιούντων, οἱ μὲν κατὰ τὴν πόλιν ὄντες Πελοποννήσιοι, καὶ πάντες οἱ τὴν ἀπάτην ἀγνοοῦντες, ἐξεβοήθουν ἐπὶ τοὺς λιμένας. διόπερ οἱ τὴν πόλιν προδιδόντες ἦραν τὸ σύσσημον ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ προσεδέχοντο τοὺς περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην διὰ τῶν κλιμάκων, κατὰ πολλὴν ἀσφάλειαν ὡς ἂν τοῦ πλήθους ἐπὶ τὸν λι-

μένα συνδεδραμηκότες. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι πυθόμενοι τὸ γεγονός, τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ἡμίσεις ἐπὶ τοῦ λιμένος ἀπέλιπον, τοῖς δὲ λοιποῖς κατὰ σπουδὴν ἐξεβοήθουν ἐπὶ τὰ κατειλημμένα τείχη. ἤδη σχεδὸν πάσης τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων παρεισπεπτωκυίας, ὅμως οὐ κατεπλάγησαν, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀντιστάντες, εὐρώστως τοὺς Ἀθηναίους ἠμύνοντο, συναγωνιζομένων τῶν Βυζαντίων· καὶ πέρας, οὐκ ἂν ἐκράτησαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς πόλεως διὰ μάχης, εἰ μὴ συνιδὼν τὸν καιρὸν Ἀλκιβιάδης ἐκήρυξε μηδὲν ἀδίκημα ποιεῖν τοὺς Βυζαντίους. οὕτω γὰρ οἱ πολῖται μεταβαλλόμενοι, τοὺς Πελοποννησίους ἠμύνοντο. ὅθεν οἱ πλεῖστοι μὲν αὐτῶν ἀνῃρέθησαν, εὐγενῶς ἀγωνισάμενοι, οἱ δὲ περιλειφθέντες εἰς πεντακοσίους, κατέφυγον πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἱεροῖς βωμούς. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοῖς μὲν Βυζαντίοις ἀπέδωκαν τὴν πόλιν, συμμάχους αὐτοὺς ποιησάμενοι· πρὸς δὲ τοὺς ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ἱκέτας ὁμολογίας ἔθεντο, τὰ μὲν ὅπλα παραλαβεῖν, τὰ δὲ σώματα εἰς Ἀθήνας κομίσαντας, ἐπιτρέψαι τῷ δήμῳ περὶ αὐτῶν.

Τοῦ δ' ἔτους διελθόντος Ἀθηναῖοι μὲν Εὐκτήμονι παρέδωκαν τὴν ἀρχήν, Ῥωμαῖοι δ' ὑπάτους κατέστησαν Μάρκον Παπύριον καὶ Σπόριον Ναύτιον, Ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη τρίτη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Εὔβατος Κυρηναῖος. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ Βυζαντίου κυριεύσαντες, ἐπῆλθον τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πόλεις πλὴν Ἀβύδου πάσας εἷλον. μετὰ δὲ ταῦτα Διόδωρον καὶ Μαντίθεον ἐπιμελητὰς μετὰ τῆς ἱκανῆς δυνάμεως κατέλιπον· αὐτοὶ δὲ μετὰ τῶν νεῶν καὶ τῶν λαφύρων ἔπλεον εἰς Ἀθήνας, πολλὰ καὶ μεγάλα κατειργασμένοι τῇ πατρίδι. ὡς δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ δῆμος ἅπας ἀπήντα περιχαρὴς ἐπὶ τοῖς εὐημερήμασι· συνέδραμον δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ πολλοὶ καὶ τῶν ξένων, ἔτι δὲ παίδων καὶ γυναικῶν. εἶχε γὰρ πολλὴν κατάπληξιν τῶν στρατηγῶν ὁ κατάπλους. ἦγον γὰρ τῶν ἡλωκυιῶν νεῶν οὐκ ἐλάττους διακοσίων, αἰχμαλώτων δ' ἀνδρῶν καὶ λαφύρων πλῆθος. εἶχον δὲ τὰς ἰδίας τριήρεις ὅπλοις ἐπιχρύσοις καὶ στεφάνοις, ἔτι δὲ λαφύροις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιμελῶς κεκοσμημένας. πλεῖστοι δ' ἐπὶ τὴν Ἀλκιβιάδου θέαν συνέδραμον ἐπὶ τοὺς λιμένας, ὥστε παντελῶς ἐρημωθῆναι τὴν πόλιν, συμφιλοτιμουμένων τοῖς ἐλευθέροις τῶν δούλων. κατ' ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους οὕτω συνέβη θαυμασθῆναι τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὥσθ' οἱ μὲν ὑπερέχοντες τῶν Ἀθηναίων μόγις ἐνόμιζον εὑρηκέναι δυνατὸν ἄνδρα τοῦτον φανερῶς καὶ θρασέως ἀντιτάξασθαι τῷ δήμῳ δυνάμενον, οἱ δ' ἄποροι ὑπειλήφεισαν συναγωνιστὴν ἕξειν ἄριστον, τὸν ἀπονενοημένως συνταράξοντα τὴν πόλιν, καὶ τὴν ἑαυτῶν ἐπανορθώσοντα πενίαν. θράσει γὰρ πολὺ διέφερε τῶν ἄλλων, καὶ δεινότατος ἦν εἰπεῖν, καὶ κατὰ μὲν τὴν στρατηγίαν ἄριστος, κατὰ δὲ τὴν τόλμαν πρακτικώτατος. ἦν δὲ καὶ τὴν ὄψιν καθ' ὑπερβολὴν εὐπρεπής, καὶ τὴν ψυχὴν λαμπρὸς καὶ μεγαλεπίβολος. καθόλου δὲ τηλικαύτην ὑπόληψιν εἶχον ὑπὲρ αὐτοῦ σχεδὸν ἅπαντες, ὥσθ' ἅμα τῇ ἐκείνου καθόδῳ καὶ τὴν τῶν πραγμάτων εὐτυχίαν εἰς τὴν πόλιν ἥκειν διελάμβανον. πρὸς δὲ τούτοις, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι τούτου συναγωνιζομένου προετέρησαν, οὕτως ἑαυτοὺς πάλιν κατορθώσειν ἤλπιζον, σύμμαχον ἔχοντες τὸν ἄνδρα τοῦτον. ἐπεὶ δ' οὖν κατέπλευσεν ὁ στόλος, ἐπέστρεψε τὸ πλῆθος ἐπὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ναῦν, ἐξ ἧς ἐκβαίνοντα τὸν ἄνδρα πάντες ἐδεξιοῦντο, τοῖς εὐημερήμασιν ἅμα καὶ τῇ καθόδῳ συγχαίροντες. ὁ δ' ἀσπασάμενος τὰ πλήθη φιλανθρώπως, ἐκκλησίαν συνήγαγε, καὶ πολλὰ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογησάμενος, εἰς τοσαύτην εὔνοιαν τοὺς ὄχλους ἤγαγεν, ὥστε ὁμολογεῖν πάντας

τὴν πόλιν αἰτίαν γεγονέναι τῶν κατ' ἐκείνου ψηφισμάτων. διόπερ αὐτῷ τήν τε οὐσίαν ἀπέδωκαν ἣν ἐδήμευσαν, ἔπειτα δὲ τὰς δίκας κατεπόντισαν, ἐν δ' ἴσῃ καταδίκῃ καὶ τἆλλα τὰ κατ' ἐκείνου κυρωθέντα. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τοὺς Εὐμολπίδας ἆραι τὴν ἀρὰν ἣν ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ, καθ' ὃν καιρὸν ἔδοξεν ἀσεβεῖν περὶ τὰ μυστήρια. τὸ δὲ τελευταῖον, αὐτὸν στρατηγὸν καταστήσαντες αὐτοκράτορα καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἁπάσας τὰς δυνάμεις ἐνεχείρισαν αὐτῷ. εἵλετο δὲ καὶ στρατηγοὺς ἑτέρους ἐκεῖνος οὓς ἤθελεν, Ἀδείμαντον καὶ Θρασύβουλον. ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἑκατὸν ναῦς πληρώσας, ἐξέπλευσεν εἰς ἄνδρον, καὶ καταλαβόμενος καύριον φρούριον, ἐτείχισεν. ἐξελθόντων δὲ τῶν ἀνδρίων πανδημεὶ μετὰ τῶν παραφυλαττόντων τὴν πόλιν πελοποννησίων, ἐγενήθη μάχη καθ' ἣν ἐνίκησαν ἀθηναῖοι. τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν, τῶν δὲ διασωθέντων οἱ μὲν κατὰ τὴν χώραν διεσκεδάσθησαν, οἱ δ' ἐντὸς τῶν τειχῶν συνέφυγον. αὐτὸς δ' Ἀλκιβιάδης προσβολὰς ποιησάμενος τῇ πόλει, ἐν μὲν τῷ περιφρουρουμένῳ τείχει τὴν ἱκανὴν φυλακὴν κατέλιπε. καὶ Θρασύβουλον ἡγεμόνα κατέστησεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἐκπλεύσας, τήν τε κῶ καὶ ῥόδον ἐδῄωσε, καὶ συχνὰς ὠφελείας ἤθροισε πρὸς τὰς τῶν στρατιωτῶν διατροφάς.

λακεδαιμόνιοι δὲ τήν τε ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπολωλεκότες, καὶ μετ' αὐτῆς Μίνδαρον τὸν ἡγεμόνα, ταῖς ψυχαῖς ὅμως οὐκ ἐνέδωκαν, ἀλλὰ ναύαρχον εἵλοντο Λύσανδρον, δοκοῦντα στρατηγίᾳ διαφέρειν τῶν ἄλλων, καὶ τόλμαν ἔμπρακτον ἔχοντα πρὸς πᾶν τὸ περιστάν. ὃς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ἐκ τῆς πελοποννήσου στρατιώτας τε κατέγραψε τοὺς ἱκανούς, καὶ ναῦς ἐπλήρωσεν ὅσας ἠδύνατο πλείστας. ἐκπλεύσας δ' εἰς ῥόδον, καὶ προσλαβόμενος ἐκεῖθεν ναῦς ὅσας εἶχον αἱ πόλεις, παραλαβὼν ἔπλευσεν εἰς ἔφεσον καὶ μίλητον. καταρτίσας δὲ καὶ ταύτας τὰς ἐν ταῖς πόλεσι τριήρεις, μετεπέμψατο τὰς ἐκ χίου, καὶ στόλον ἐξήρτυεν ἐξ ἐφέσου νεῶν ὑπαρχόντων σχεδὸν ἑβδομήκοντα. ἀκούσας δὲ Κῦρον τὸν Δαρείου τοῦ βασιλέως υἱὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπεσταλμένον συμπολεμεῖν τοῖς λακεδαιμονίοις, ἧκεν εἰς σάρδεις πρὸς αὐτόν, καὶ παροξύνας τὸν νεανίσκον εἰς τὸν κατὰ τῶν ἀθηναίων πόλεμον, μυρίους μὲν δαρεικοὺς παραχρῆμα ἔλαβεν εἰς τὸν τῶν στρατιωτῶν μισθόν, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν δὲ ὁ Κῦρος ἐκέλευσεν αἰτεῖν, μηδὲν ὑποστελλόμενον· ἐντολὰς γὰρ ἔχειν παρὰ τοῦ πατρὸς, ὅπως ὅσα ἂν προαιρῶνται λακεδαιμόνιοι, χορηγήσαι αὐτοῖς. ἀνακάμψας δ' εἰς ἔφεσον, ἀπὸ τῶν πόλεων μετεπέμπετο τοὺς δυνατωτάτους, πρὸς οὓς ἑταιρείας συνθέμενος, ἐπηγγέλλετο, τῶν πραγμάτων κατορθωθέντων, κυρίους ἑκάστους τῶν πόλεων ποιήσειν. δι' ἣν αἰτίαν συνέβη τούτους πρὸς ἀλλήλους ἁμιλλωμένους ὑπηρετεῖν πλείονα τῶν ἐπιταττομένων, καὶ ταχὺ παραδόξως εὐπορεῖν τὸν Λύσανδρον πάντων τῶν εἰς πόλεμον χρησίμων. Ἀλκιβιάδης δὲ πυθόμενος ἐν ἐφέσῳ τὸν Λύσανδρον ἐξαρτύειν τὸν στόλον, ἀνήχθη μετὰ πασῶν τῶν νεῶν εἰς ἔφεσον. ἐπιπλεύσας δὲ τοῖς λιμέσιν, ὡς οὐδεὶς ἀντανήγετο, τὰς μὲν πολλὰς ναῦς καθώρμισε περὶ τὸ νότιον, τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν παραδοὺς Ἀντιόχῳ τῷ ἰδίῳ κυβερνήτῃ. διακελευσάμενος δ' αὐτῷ μὴ ναυμαχεῖν ἕως ἂν αὐτὸς παραγένηται, τὰς στρατιώτιδας ναῦς ἀνέλαβε, καὶ κατὰ σπουδὴν ἔπλευσεν εἰς κλαζομενάς. αὕτη γὰρ ἡ πόλις σύμμαχος ἀθηναίων οὖσα, κακῶς ἔπασχεν ὑπό τινων φυγάδων πορθουμένη. ὁ δ' Ἀντίοχος ὢν τῇ φύσει πρόχειρος, καὶ σπεύδων δι' ἑαυτοῦ τι πρᾶξαι λαμπρὸν, τῶν μὲν Ἀλκιβιάδου λόγων ἠμέλησε, δέκα δὲ ναῦς ἀρίστας πληρώσας, καὶ τὰς ἄλλας τοῖς τριηράρχοις παραγγείλας ἑτοίμας ἔχειν, ἂν ᾖ χρεία ναυμαχεῖν, ἐπέπλευσε τοῖς πολεμίοις, προκαλεσάμενος εἰς ναυμαχίαν. ὁ δὲ Λύσανδρος πεπυ-

σμένος

σμένος παρά τινων αὐτομόλων τὴν ἔφοδον Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἀρίστων μετ' αὐτοῦ στρατιωτῶν, καιρὸν εἶναι διέλαβε πρᾶξαί τι τῆς Σπάρτης ἄξιον. διόπερ πάσαις ταῖς ναυσὶν ἀνταναχθεὶς, μίαν μὲν τῶν προπλεουσῶν τῶν δικρότων, καθ' ἣν Ἀντίοχος ἦν ἀντιτεταγμένος, κατέδυσε· τὰς δ' ἄλλας τρεψάμενος ἐδίωξε, μέχρις οὗ τὰς ἄλλας πληρώσαντες οἱ τριήραρχοι τῶν ἀθηναίων παρεβοήθησαν ἐν οὐδεμιᾷ τάξει. γενομένης δὲ ναυμαχίας ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν οὐ μακρὰν τῆς γῆς, ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἀταξίαν ἠλαττώθησαν, καὶ ναῦς ἀπέβαλον δύο πρὸς ταῖς εἴκοσι. τῶν δ' ἐν αὐταῖς ἀνδρῶν ὀλίγοι μὲν ἐζωγρήθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὴν γῆν διενήξαντο. Ἀλκιβιάδης δὲ πυθόμενος τὸ γεγενημένον, διὰ σπουδῆς ἀνέκαμψεν εἰς τὸ νότιον, καὶ πάσας τὰς τριήρεις πληρώσας, ἐπέπλευσε τοῖς λιμέσι τῶν πολεμίων. οὐ τολμῶντος δ' ἀνταχθῆναι τοῦ Λυσάνδρου, τὸν πλοῦν εἰς σάμον ἐποιήσατο. Τούτων δὲ πραττομένων, Θρασύβουλος ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς μετὰ νεῶν πεντεκαίδεκα πλεύσας ἐπὶ θάσον, ἐνίκησε μάχῃ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ περὶ διακοσίους αὐτῶν ἀνεῖλεν· εἰς πολιορκίαν δ' αὐτοὺς συγκλείσας, ἠνάγκασε τοὺς φυγάδας τοὺς τὰ τῶν ἀθηναίων φρονοῦντας καταδέχεσθαι, καὶ φρουρὰν λαβόντας, συμμάχους ἀθηναίων εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα πλεύσας εἰς ἄβδηρα, προσηγάγετο πόλιν ἐν ταῖς δυνατωτάταις οὖσαν τότε τῶν ἐπὶ θρᾴκης. οἱ μὲν οὖν στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων ταῦτα ἔπραξαν μετὰ τὸν οἴκοθεν ἔκπλουν. Ἆγις δ' ὁ τῶν λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἔτυχε μὲν ἐν τῇ δεκελείᾳ διατρίβων μετὰ τῆς δυνάμεως, πυθόμενος δὲ τοὺς κρατίστους τῶν ἀθηναίων μετ' Ἀλκιβιάδου στρατευομένους, νυκτὸς ἀσελήνου τὸ στρατόπεδον ἦγεν ἐπὶ τὰς ἀθήνας. εἶχε δὲ πεζοὺς δισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ὧν ἦσαν οἱ μὲν ἡμίσεις ὁπλῖται κατ' ἐκλογὴν, οἱ δ' ἡμίσεις ψιλοί. κατηκολούθουν δ' αὐτῷ καὶ τῶν ἱππέων εἰς χιλίους διακοσίους, ὧν ἐνακοσίους μὲν βοιωτοὶ παρείχοντο, τοὺς δὲ λοιποὺς πελοποννήσιοι συνεξέπεμψαν. ὡς δ' ἐγγὺς ἐγενήθη τῆς πόλεως, ἔλαθε τοῖς προφυλάττουσιν ἐγγίσας, καὶ ῥᾳδίως αὐτοὺς τρεψάμενος διὰ τὸ παράδοξον, ὀλίγους μὲν ἀνεῖλε, τοὺς δ' ἄλλους συνεδίωξεν ἐντὸς τῶν τειχῶν. οἱ δ' ἀθηναῖοι, μαθόντες τὸ γεγενημένον, ἅπασι παρήγγειλαν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς μεγίστοις παισὶν ἀπαντᾶν μετὰ τῶν ὅπλων. ὧν ταχὺ τὸ προσταχθὲν ποιησάντων, ὁ μὲν κύκλος τοῦ τείχους πλήρης ἐγένετο τῶν ἐπὶ τὸν κοινὸν κίνδυνον συνδεδραμηκότων, οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων ἅμ' ἡμέρᾳ θεωροῦντες ἐκτεταμένην τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν εἰς φάλαγγα, τὸ μὲν βάθος εἰς τέτταρας ἄνδρας, τὸ δὲ μῆκος ἐπὶ σταδίους ὀκτὼ, τότε πρῶτον κατεπλάγησαν, θεωροῦντες τὰ δύο μέρη σχεδὸν τοῦ τείχους ὑπὸ τῶν πολεμίων περιειλημμένα. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἱππεῖς ἐξαπέστειλαν, ὄντας παραπλησίους τὸν ἀριθμὸν τοῖς ἐναντίοις· ὧν πρὸ τῆς πόλεως συστησαμένων ἱππομαχίαν, ἐπί τινα χρόνον ἐγένετο καρτερὰ μάχη. ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ περὶ πέντε σταδίους ἀπεῖχε τοῦ τείχους, οἱ δ' ἱππεῖς συμπλακέντες ἀλλήλοις, πρὸς αὐτοῖς τοῖς τείχεσι διηγωνίζοντο. οἱ μὲν οὖν βοιωτοὶ καθ' αὑτοὺς προνενικηκότες ἐπὶ δηλίῳ τοὺς ἀθηναίους, δεινὸν ἡγοῦντο τῶν ἡττωμένων φανῆναι καταδεέστεροι. οἱ δ' ἀθηναῖοι θεατὰς ἔχοντες τῆς ἀρετῆς τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐφεστῶτας, καὶ κατ' ἄνδρα γνωριζόμενοι, πᾶν ὑπέμενον ὑπὲρ τῆς νίκης. τέλος δὲ βιασάμενοι τοὺς ἀντιτεταγμένους, συχνοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλον, τοὺς δ' ἄλλους κατεδίωξαν μέχρι τῆς τῶν πεζῶν φάλαγγος. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν μὲν ἐπιπορευομένων τῶν πεζῶν ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν. Ἆγις δὲ τότε μὲν οὐ κρίνας πολιορκεῖν, ἐν ἀκαδημίᾳ κατεστρατοπέδευσε· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῶν ἀθηναίων στησάντων τρό-

παιοι, ἐξέταξε τὴν δύναμιν, καὶ προεκαλεῖτο τοὺς ἐν τῇ πόλει περὶ τοῦ ἐξιόντας ἐξαγω-
νίσασθαι. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐξαγαγόντων τοὺς στρατιώτας καὶ παρὰ τὸ τεῖχος παρατα-
ξαμένων, τὸ μὲν πρῶτον Λακεδαιμόνιοι πρὸς μάχην ὥρμησαν· ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν πολ-
λοῦ πλήθους βελῶν ἐπ' αὐτοὺς ῥιφέντος, ἀπήγαγον τὴν δύναμιν ἀπὸ τῆς πόλεως.
μετὰ δὲ ταῦτα τὸ λοιπὸν τῆς Ἀττικῆς δῃώσαντες, εἰς Πελοπόννησον ἀπηλλάγησαν.
Ἀλκιβιάδης δὲ ἐκ Σάμου μετὰ πασῶν τῶν νεῶν πλεύσας εἰς Κύμην, ψευδεῖς αἰτίας
ἐπέρριψε τοῖς Κυμαίοις, βουλόμενος αὐτῶν μετὰ προφάσεως διαρπάσαι τὴν χώ-
ραν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον πολλῶν αἰχμαλώτων σωμάτων κυριεύσας, ἀπῆγαγεν ἐπὶ
τὰς ναῦς· ἐκβοηθησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ καὶ προσπεσόντων ἀ-
προσδοκήτως, χρόνον μέν τινα διεκαρτέρουν οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, μετὰ δὲ ταῦ-
τα τοῖς Κυμαίοις προσγενομένων πολλῶν τῶν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας, ἠναγ-
κάσθησαν καταλιπόντες τοὺς αἰχμαλώτους καταφυγεῖν ἐπὶ τὰς ναῦς. ὁ δὲ Ἀλ-
κιβιάδης ἐπὶ τοῖς ἐλαττώμασι περιαλγὴς γενόμενος, ἐκ Μιτυλήνης μετεπέμ-
ψατο τοὺς ὁπλίτας, καὶ πρὸ τῆς πόλεως ἐκτάξας τὴν δύναμιν, προεκαλεῖτο τοὺς
Κυμαίους εἰς μάχην. οὐδενὸς δὲ ἐξιόντος, δῃώσας τὴν χώραν ἀπέπλευσεν ἐπὶ
Μιτυλήνης. Κυμαίων δὲ πεμψάντων εἰς Ἀθήνας πρεσβείαν, καὶ κατηγορούντων Ἀλ-
κιβιάδου διότι σύμμαχον πόλιν οὐδὲν ἀδικήσασαν ἐπόρθησεν· ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι
πολλαὶ διαβολαὶ κατ' αὐτοῦ. τῶν γὰρ ἐν Σάμῳ τινὲς στρατιωτῶν ἀλλοτρίως τὰ
πρὸς αὐτὸν ἔχοντες ἔπλευσαν εἰς Ἀθήνας, καὶ κατηγόρησαν ἐν ἐκκλησίᾳ κατ'
Ἀλκιβιάδου, ὅτι τὰ Λακεδαιμονίων φρονεῖ, καὶ πρὸς Φαρνάβαζον ἔχει φιλίαν, δι'
ἧς ἐλπίζει, καταλυθέντος τοῦ πολέμου, καταδυναστεύσειν τῶν πολιτῶν. ταχὺ δὲ τοῦ
πλήθους πιστεύσαντος ταῖς διαβολαῖς, ἡ μὲν πρὸς Ἀλκιβιάδην ἐθραύετο δόξα, διά
τε τὸ περὶ τὴν ναυμαχίαν ἐλάττωμα καὶ τὰ περὶ τὴν Κύμην ἁμαρτηθέντα. ὁ δὲ τῶν
Ἀθηναίων δῆμος, ὑφορώμενος τὴν τοῦ ἀνδρὸς τόλμαν, δέκα στρατηγοὺς εἵλετο, Κό-
νωνα, Λυσίαν, Διομέδοντα, Περικλέα, πρὸς δὲ τούτοις, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκρά-
την, Ἀρχέστρατον, Πρωτόμαχον, Θρασύβουλον, Ἀριστογένην. ἐκ δὲ τούτων προ-
κρίνας Κόνωνα ταχέως ἐξέπεμψεν, παρ' Ἀλκιβιάδου τὸν ναυτικὸν παραληψόμενον.
Ἀλκιβιάδης δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκχωρήσας τῷ Κόνωνι καὶ τὰς δυνάμεις παραδοὺς, τὴν
μὲν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον ἀπέγνω, μετὰ δὲ τριήρους μιᾶς εἰς Πακτύην τῆς Θρᾴκης ἀ-
πεχώρησε. χωρὶς γὰρ τῆς τοῦ πλήθους ὀργῆς καὶ τὰς ἐπενηνεγμένας αὐτῷ δίκας εὐλα-
βεῖτο. πολλοὶ γὰρ θεωροῦντες αὐτὸν κακῶς φερόμενον, ἐπενηνόχεσαν ἐγκλήματα πολ-
λά· μέγιστον δὲ ἦν τὸ περὶ τῶν ἵππων τετιμημένον ταλάντων ὀκτώ. Διομήδους γὰρ ἑ- [illegible]
ταίρου τινὸς τῶν φίλων συμπέμψαντος αὐτῷ τέθριππον εἰς Ὀλυμπίαν, ὁ Ἀλκιβιάδης κατὰ
τὴν ἀπογραφὴν τὴν εἰωθυῖαν γίνεσθαι τοὺς ἵππους ἰδίους ὑπεγράψατο· καὶ νική-
σαντος τὸ τέθριππον, τήν τε ἐκ τῆς νίκης δόξαν αὐτὸς ἀπηνέγκατο, καὶ τοὺς ἵππους
οὐκ ἀπέδωκε τῷ πιστεύσαντι. ταῦτα δὴ πάντα διανοούμενος, ἐφοβεῖτο μή ποτε και-
ρὸν λαβόντες Ἀθηναῖοι τιμωρίαν ἐπιθῶσι πάντων ὧν εἰς αὐτοὺς ἐξήμαρτεν· αὐτὸς
αὑτοῦ κατέγνω φυγήν. προσετέθη δὲ καὶ συνωρὶς κατὰ τὴν αὐτὴν Ὀλυμπιάδα. καὶ
παρὰ Λακεδαιμονίοις Πλειστώναξ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη ὀκτώ. δια- [illegible]
δεξάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν Παυσανίας, ἦρξεν ἔτη δεκατέσσαρα. οἱ δὲ τὴν Ῥόδον νῆσον κα-
τοικοῦντες καὶ Ἰαλυσὸν καὶ Λίνδον καὶ Κάμειρον μετῳκίσθησαν εἰς μίαν πόλιν τὴν νῦν καλου-
μένην Ῥόδον. Ἑρμοκράτης δὲ ὁ Συρακούσιος ἀναλαβὼν τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατιώτας,
ὥρμησεν ἐκ Σελινοῦντος, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἱμέραν, κατεστρατοπέδευσεν ἐν τοῖς

προαστείοις τῆς ἠφανισμένης πόλεως. διαπυθόμενος δ' ἐν ᾧ τόπῳ περιέπεσον οἱ Συρακούσιοι, τὰ τῶν τετελευτηκότων ὀστᾶ συνήθροιζε. παρασκευάσας δ' ἁμάξας πολυτελῶς κεκοσμημένας, ἐπὶ ταύταις περιεκόμισεν αὐτὰ ἐπὶ τὰς Συρακούσας. αὐτὸς μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ὅρων κατέμεινε, διὰ τὸ κωλύεσθαι τοὺς φυγάδας ὑπὸ τῶν νόμων συνιέναι· τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ τινας ἀπέστειλεν, οἳ τὰς ἁμάξας περιεκόμισαν εἰς τὰς Συρακούσας. ὁ δ' Ἑρμοκράτης ταῦτα ἔπραττεν ὅπως ὁ μὲν Διοκλῆς ἀντιπράττων αὐτῷ περὶ τῆς καθόδου, δόξῃ δ' αἴτιος εἶναι τοῦ περιεωρακέναι τοὺς τετελευτηκότας ἀτάφους, προσκόψαι τοῖς πλήθεσιν· αὐτὸς δὲ φιλανθρώπως τούτοις προσενεχθεὶς, ἐπαναγάγῃ τὰ πλήθη εἰς τὴν προϋπάρχουσαν εὔνοιαν. τῶν οὖν ὀστῶν παρακομισθέντων ἐνέπεσεν εἰς τὰ πλήθη στάσις, τοῦ μὲν Διοκλέους κωλύοντος θάπτειν, τῶν δὲ πολλῶν συγκατατιθεμένων. τέλος δ' οἱ Συρακούσιοι θάψαντες τὰ λείψανα τῶν τετελευτηκότων, καὶ πανδημεὶ τὴν ἐκφορὰν ἐπιτιμήσαντες, καὶ ὁ μὲν Διοκλῆς ἐφυγαδεύθη· τὸν δ' Ἑρμοκράτην οὐδ' ὣς προσεδέξαντο. ὑπώπτευον γὰρ τὴν τἀνδρὸς τόλμαν, μή ποτε τυχὼν ἡγεμονίας, ἀναδείξῃ ἑαυτὸν τύραννον. ὁ μὲν οὖν Ἑρμοκράτης τότε τὸν καιρὸν οὐχ ὁρῶν εὔθετον εἰς τὸ βιάσασθαι, πάλιν ἀνεχώρησεν εἰς Σελινοῦντα. μετὰ δέ τινα χρόνον τῶν φίλων αὐτὸν μεταπεμπομένων, ὥρμησε μετὰ τρισχιλίων στρατιωτῶν, καὶ πορευθεὶς διὰ τῆς Γελῴας, ἧκε νυκτὸς ἐπὶ τὸν συντεταγμένον τόπον. οὐ δυνηθέντων δὲ ἁπάντων ἀκολουθῆσαι τῶν στρατιωτῶν, ὁ μὲν Ἑρμοκράτης μετ' ὀλίγων προσελθὼν τῇ κατὰ τὴν Ἀχραδινὴν πυλῶνι, καὶ τῶν φίλων τινὰς εὑρὼν προκατειλημμένους τοὺς τόπους, ἀνελάμβανε τοὺς ἀφυστεροῦντας. οἱ δὲ Συρακούσιοι τὸ γεγενημένον ἀκούσαντες, σὺν τοῖς ὅπλοις ἦλθον ἐπὶ τὴν ἀγοράν, καθ' ἣν μετὰ πολλοῦ πλήθους ἐπιφανέντες, τόν τε Ἑρμοκράτην καὶ τῶν συμπραττόντων αὐτῷ τοὺς πλείους ἀπέκτειναν. τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς μάχης διασωθέντας μεταστήσαντες εἰς κρίσιν, φυγῇ κατεδίκαζον. διόπερ τινὲς αὐτῶν πολλοῖς περιπεσόντες τραύμασιν, ὡς τετελευτηκότες ὑπὸ τῶν συγγενῶν παρεδόθησαν, ὅπως μὴ τῇ τοῦ πλήθους ὀργῇ παραδοθῶσιν· ὧν καὶ Διονύσιος, ὁ μετὰ ταῦτα τῶν Συρακουσίων τυραννήσας.

Τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον πράξεων τέλος ἐχουσῶν, Ἀθήνησι μὲν Ἀντιγένης τὴν ἀρχὴν παρέλαβε, Ῥωμαῖοι δ' ὑπάτους κατέστησαν Γάιον Μάνιον Αἰμίλιον καὶ Γάιον Οὐαλέριον. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Κόνων ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, ἐπειδὴ παρέλαβε τὰς δυνάμεις ἐν Σάμῳ, τάς τε παρούσας τῶν νεῶν ἐξήρτυε, καὶ τὰς παρὰ τῶν συμμάχων ἤθροιζε, σπεύδων ἐφάμιλλον κατασκευάσαι τὸν στόλον ταῖς τῶν πολεμίων ναυσίν. οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, τοῦ Λυσάνδρου διεληλυθότος ἤδη τὸν τῆς ναυαρχίας χρόνον, Καλλικρατίδαν ἐπὶ τὴν διαδοχὴν ἀπέστειλαν. οὗτος δὲ νέος μὲν ἦν παντελῶς, ἄκακος δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἁπλοῦς, οὔπω τῶν ξενικῶν ἠθῶν πεπειραμένος, δικαιότατος δὲ Σπαρτιατῶν· ὁμολογουμένως δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἔπραξεν ἄδικον οὔτ' εἰς πόλιν, οὔτ' εἰς ἰδιώτην· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν διαφθείρειν χρήμασι, χαλεπῶς ἔφερε, καὶ δίκην παρ' αὐτῶν ἐλάμβανεν. οὗτος καταπλεύσας εἰς τὴν Ἔφεσον, παρέλαβε τὰς ναῦς, μεταπεμψάμενος τὰς πάσας σὺν τῇ παρὰ Λυσάνδρου παρέλαβεν ἑκατὸν τεσσαράκοντα. ἐν δὲ τῇ Χίων χώρᾳ Δελφίνιον κατεχόντων Ἀθηναίων, ἐπὶ τούτους ἔπλευσε μετὰ πασῶν τῶν νεῶν, καὶ πολιορκεῖν ἐπεχείρησεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι περὶ πεντακοσίους ὄντες, κατεπλάγησαν τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, καὶ διεξελθόντες, ἐξέλιπον τὸ χωρίον ὑπόσπονδοι. Καλλικρατίδας δὲ τὸ μὲν φρούριον παραλαβὼν κατέσκαψεν, ἐπὶ δὲ Τηΐους πλεύσας, καὶ νυκτὸς παρεισπεσὼν ἐντὸς τῶν τειχῶν,

διήρπασε τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτα πλεύσας εἰς Λέσβον, τῇ Μηθύμνῃ προσέβαλε
μετὰ τῆς δυνάμεως παρ' Ἀθηναίων ἐχούσῃ φρουράν. ποιησάμενος δὲ συνεχεῖς
προσβολάς, ἐν ἀρχῇ μὲν οὐδὲν ἤνυε· μετ' ὀλίγον δὲ τινῶν ἐνδόντων αὐτῷ τὴν
πόλιν, παρεισέπεσεν ἐντὸς τῶν τειχῶν, καὶ τὰς μὲν κτήσεις διήρπασε, τῶν δ' ἀνδρῶν
φεισάμενος, ἀπέδωκε τοῖς Μηθυμναίοις τὴν πόλιν. τούτων δὲ πραχθέντων, ἐπὶ τὴν
Μιτυλήνην ὥρμησεν, καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας Θώρακι τῷ Λακεδαιμονίῳ παραδοὺς,
ἐκέλευσε πεζῇ μετὰ σπουδῆς ἐπείγεσθαι· ταῖς δὲ ναυσὶν αὐτὸς παρέπλευσε. Κόνων
δ' ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς εἶχε μὲν ἑβδομήκοντα ναῦς οὕτως ἐξηρτυμένας τὰ
πρὸς ναυμαχίαν, ὡς οὐδεὶς ἕτερος τῶν πρότερον στρατηγῶν ἦν κατεσκευακώς.
ἔτυχε μὲν οὖν ἁπάσαις ἀνηγμένος ἐπὶ τὴν βοήθειαν τῆς Μηθύμνης. εὑρὼν δὲ αὐτὴν
ἡλωκυῖαν, τότε μὲν ηὐλίσθη πρός τινι νήσῳ τῶν Ἑκατὸν καλουμένων· ἅμα δ' ἡμέ-
ρᾳ κατανοήσας τὰς τῶν πολεμίων ναῦς προσπλεούσας, τότε μὲν αὐτοῦ διαναυμα-
χεῖν ἔκρινεν ἐπισφαλὲς εἶναι πρὸς διπλασίας τριήρεις, διενοεῖτο δὲ ἔξω πλέων φυ-
γεῖν, καὶ προσεπισπασάμενός τινας τῶν πολεμίων τριήρων, ναυμαχῆσαι πρὸς
τὴν Μιτυλήνην. οὕτω γὰρ ὑπελάμβανε, νικῶν μὲν ἕξειν ἀναστροφὴν εἰς τὸ διώκειν,
ἡττώμενος δ' εἰς τὸν λιμένα καταφεύξεσθαι. ἐμβιβάσας οὖν τοὺς στρατιώτας, ἔπλει
ταῖς εἰρεσίαις σχολαίως χρώμενος, ὅπως αἱ τῶν Πελοποννησίων ἐγγίσωσιν. οἱ δὲ Λακεδαι-
μόνιοι προσιόντες ἀεὶ μᾶλλον ἤλαυνον τὰς ναῦς, ἐλπίζοντες αἱρήσειν τὰς ἐσχάτας τῶν
πολεμίων. τοῦ δὲ Κόνωνος ὑποχωροῦντος, οἱ τὰς ἀρίστας ἔχοντες ναῦς τῶν Πελοπον-
νησίων, μετὰ σπουδῆς ἐδίωκον, καὶ τοὺς μὲν ἐρέτας διὰ τὴν συνέχειαν τῆς εἰρεσίας,
ἐξέλυσαν, αὐτοὶ δὲ πολὺ τῶν ἄλλων ἀπεσπάσθησαν. ἃ δὴ συνιδὼν ὁ Κόνων, ὡς ἤδη
τῆς Μιτυλήνης ἤγγιζον, ἦρεν ἀπὸ τῆς ἰδίας νεὼς φοινικίδα. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ σύσσημον
τοῖς τριηράρχαις. διόπερ αἱ μὲν ναῦς τῶν πολεμίων ἐξαπτομένων, ἐξαίφνης πρὸς ἕνα
καιρὸν ἐπέστρεψαν· καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἐπαιάνισεν, οἱ δὲ σαλπικταὶ τὸ πολεμικὸν ἐσή-
μαναν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καταπλαγέντες ἐπὶ τῷ γεγονότι, ταχέως ἐπεχείρουν
ἀντιπαρατάττειν τὰς ναῦς. τοῦ καιροῦ δ' ἀναστροφὴν οὐ διδόντος, οἱ μὲν ἐν πολλῷ
θορύβῳ καθεστήκεισαν, διὰ τὸ τὰς ἀφυστερούσας ναῦς τὴν εἰθισμένην λελοιπέναι
τάξιν. ὁ δὲ Κόνων δεξιῶς τῷ καιρῷ χρησάμενος, εὐθὺς ἐνέκειτο, καὶ τὴν παράταξιν
αὐτῶν διεκώλυεν, ἃς μὲν τιτρώσκων, ὧν δὲ τοὺς ταρσοὺς παρασύρων. τῶν μὲν οὖν
κατὰ τὸν Κόνωνα ταχθεισῶν οὐδεμία πρὸς φυγὴν ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ πρύμναν
ἀνακρουόμεναι διεκαρτέρουν, τὰς ἀφυστερούσας προσδεχόμεναι. οἱ δὲ τὴν εὐώ-
νυμον τάξιν ἔχοντες Ἀθηναῖοι, τρεψάμενοι τοὺς καθ' αὑτούς, ἐπέκειντο φιλοτιμότε-
ρον, ἐπὶ πολὺν χρόνον διώκοντες. ἤδη δὲ πασῶν τῶν νεῶν τοῖς Πελοποννησίοις ἠθροι-
σμένων, ὁ μὲν Κόνων, εὐλαβηθεὶς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, τοῦ μὲν διώκειν ἀπέστη,
μετὰ τετταράκοντα δὲ νεῶν ἀπέπλευσεν εἰς Μιτυλήνην. τοὺς δὲ διώξαντας Ἀθη-
ναίους αἱ τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἅπασαι περιχυθεῖσαι κατεπλήξαντο, καὶ τῆς
ἐπὶ τὴν πόλιν ἐπανόδου διακλείσασαι, φυγεῖν πρὸς τὴν γῆν ἐβιάσαντο. ἐπι-
κειμένων δὲ τῶν Πελοποννησίων πάσαις ταῖς ναυσίν, Ἀθηναῖοι θεωροῦντες μηδεμίαν
σωτηρίας ἄλλην ὑποκειμένην, κατέφυγον πρὸς τὴν γῆν, καὶ καταλιπόντες τὰ
σκάφη, διεσώθησαν εἰς Μιτυλήνην. Καλλικρατίδας δὲ τριάκοντα νεῶν κυριεύσας, τὸ μὲν
ναυτικὸν ἐθεώρει τῶν πολεμίων καταλελυμένον, πεζῇ δὲ τοὺς ἀγῶνας ἤλπιζεν ὑπολεί-
πεσθαι. διόπερ εὐθὺς μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν διέπλει· Κόνων δ' ἅμα τῷ καταπλεῦσαι
προσδεχόμενος τὴν πολιορκίαν, τὰ περὶ τὸν εἴσπλουν τοῦ λιμένος κατεσκεύαζεν.

εἰς μὲν γὰρ τὰ βράχη τοῦ λιμένος πλοῖα μικρὰ πληρώσας λίθων κατεπόντισε, πρὸς δὲ τοῖς βάθεσιν ὁλκάδας καθορμίζων οὔσας λιθοφόρους. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι καὶ τῶν μιτυληναίων ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν διὰ τὸν πόλεμον διεληλυθὼς, ταχέως κατεσκεύασε τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐκβιβάσας τοὺς στρατιώτας εἰς τὸν πλησίον τῆς πόλεως αἰγιαλὸν, ἐποιήσατο παρεμβολὴν, καὶ τρόπαιον ἀπὸ τῆς ναυμαχίας ἔστησε. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τὰς κρατίστας τῶν νεῶν ἐπιλέξας, καὶ παρακελευσάμενος μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς ἰδίας νεὼς, ἀνήχθη. σπεύδων εἰς τὸν λιμένα πλεῦσαι, καὶ λῦσαι τὸ διάφραγμα τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Κόνων τοὺς μὲν εἰς τὰς τριήρεις ἀνεβίβασε, καὶ κατὰ τὸν διέκπλουν ἀντιπρώρους κατέστησε, τοὺς δ᾽ ἐπὶ τὰ μεγάλα πλοῖα διέταξε· τινὰς δ᾽ ἐπὶ τὰς χηλὰς τοῦ λιμένος παρέπεμψεν, ὅπως πανταχόθεν ᾖ πεφραγμένος καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Κόνων τὰς τριήρεις ἔχων ἐναυμάχει, πληρώσας τὸν μεταξὺ τόπον τῶν διαφραγμάτων. οἱ δ᾽ ἐπὶ τῶν μεγάλων πλοίων ἐφεστῶτες ἐπέρριπτον ταῖς τῶν πολεμίων ναυσὶ τοὺς ἀπὸ τῶν κεραιῶν λίθους. οἱ δ᾽ ἐπὶ ταῖς χηλαῖς τοῦ λιμένος τεταγμένοι διεκώλυον τοὺς ἀποτολμῶντας εἰς τὴν γῆν ἀποβαίνειν. οἱ δὲ πελοποννήσιοι τῆς τῶν ἀθηναίων φιλοτιμίας οὐκ ἐλείποντο. ταῖς γὰρ ναυσὶν ἀθρόαις ἐπιπλεύσαντες, καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας ἐπὶ τὰ καταστρώματα τάξαντες, τὴν ναυμαχίαν ἅμα καὶ πεζὴν ἐποιοῦντο μάχην. βιαζόμενοι μὲν γὰρ ἅμα εἰς τὰς τῶν ἀντιτεταγμένων ναῦς, ταῖς πρῴραις ἐπέβαινον τετολμηκότες, ὡς οὐχ ὑποστησομένων τὸ δεινὸν τῶν προηττημένων. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι καὶ μιτυληναῖοι μίαν ὁρῶντες ἀπολειπομένην σωτηρίαν τὴν ἐκ τῆς νίκης, εὐγενῶς ἀποθνήσκειν ἔσπευδον ὑπὲρ τοῦ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν. κατεχούσης δὲ φιλοτιμίας ἀνυπερβλήτου τὰ στρατόπεδα, πολὺς ἐγένετο πόλεμος, ἁπάντων ἀφειδῶς τὰ σώματα τοῖς κινδύνοις παραρριπτόντων. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν εἰς αὐτοὺς φερομένων βελῶν κατετιτρώσκοντο, καὶ τινὲς μὲν ἐπικαίρως πληγέντες ἔπιπτον εἰς τὴν θάλατταν, τινὲς δ᾽ οὐκ αἰσθανόμενοι θερμῶν ἔτι τῶν πληγῶν οὐσῶν, διηγωνίζοντο· πλεῖστοι δ᾽ ὑπὸ τῶν λιθοφόρων κεραιῶν ἔπιπτον, ὡς ἂν ἐξ ὑπερδεξίων τόπων βαλλόντων λίθοις ὑπερμεγέθεις τῶν ἀθηναίων. οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον γενομένης, καὶ πολλῶν παρ᾽ ἀμφοτέροις ἀπολλυμένων, ὁ Καλλικρατίδας ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας, βουλόμενος αὐτοὺς διαναπαῦσαι. μετὰ δέ τινα χρόνον πάλιν πληρώσας τὰς ναῦς, καὶ πολὺν διαγωνισάμενος χρόνον, μόγις τῷ πλήθει τῶν νεῶν καὶ τῇ ῥώμῃ τῶν ἐπιβατῶν ἐξέωσε τοὺς ἀθηναίους. ὧν συμφυγόντων εἰς τὸν ἐν τῇ πόλει λιμένα, διέπλευσε τὰ διαφράγματα, καὶ καθωρμίσθη πλησίον τῆς πόλεως τῶν μιτυληναίων. ὁ γὰρ εἴσπλους ὑπὲρ οὗ διηγωνίζετο, λιμένα μὲν εἶχε καλὸν, ἐκτὸς δὲ τῆς πόλεώς ἐστιν. ἡ μὲν γὰρ ἀρχαία πόλις, μικρὰ νῆσός τις ἐστιν· ἡ δ᾽ ὕστερον προσοικισθεῖσα, τῆς ἀντιπέραν ἐστὶ λέσβου. ἀνὰ μέσον δ᾽ αὐτῶν ἐστιν εὔριπος στενός, καὶ ποιῶν τὴν πόλιν ὀχυράν. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐκβιβάσας τὴν δύναμιν περιεστρατοπέδευσε τὴν πόλιν, καὶ πανταχόθεν προσβολὰς ἐποιεῖτο. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν μιτυλήνην ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ σικελίαν, συρακούσιοι πέμψαντες εἰς καρχηδόνα πρέσβεις, περί τε τοῦ πολέμου κατεμέμφοντο, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἠξίουν παύσασθαι τῆς διαφορᾶς. οἷς οἱ καρχηδόνιοι τὰς ἀποκρίσεις ἀμφιβόλους δόντες, ἐν μὲν τῇ λιβύῃ μεγάλας παρεσκεύαζον δυνάμεις, ἐπιθυμοῦντες ἁπάσας τὰς ἐν τῇ νήσῳ πόλεις καταδουλώσασθαι· πρὶν δὲ τὰ στρατόπεδα δια-

σκευάζειν, καταλέξαντες τῶν πολιτῶν τινὰς, καὶ τῶν ἄλλων λιβύων τοὺς βουλομένους, ἔκτισαν ἐν τῇ σικελίᾳ πρὸς αὐτοῖς τοῖς θερμοῖς ὕδασι πόλιν, ὀνομάσαντες θέρμα.

Τῶν δὲ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πράξεων τέλος ἐχουσῶν, ἀθήνησι μὲν παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Καλλίας, ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι Λεύκιος Φούριος καὶ Γναῖος Πομπήιος. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους καρχηδόνιοι, τοῖς περὶ σικελίαν εὐτυχήμασι μετεωριζόμενοι, καὶ σπεύδοντες ἁπάσης τῆς νήσου κυριεῦσαι, μεγάλας δυνάμεις ἐψηφίσαντο παρασκευάζεσθαι. ἑλόμενοι δὲ στρατηγὸν Ἀννίβαν, τὸν κατασκάψαντα τήν τε τῶν σελινουντίων καὶ τὴν τῶν ἱμεραίων πόλιν, ἅπασαν αὐτῷ τὴν κατὰ τὸν πόλεμον ἐξουσίαν ἐπέτρεψαν. παραιτουμένου δὲ διὰ τὸ γῆρας, προσκατέστησαν καὶ ἄλλον στρατηγὸν, Ἰμίλκωνα τὸν Ἄννωνος, ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντα συγγενείας. οὗτοι δὲ κοινῇ συνεδρεύσαντες, ἔπεμψάν τινας τῶν ἐν ἀξιώματι παρὰ τοῖς καρχηδονίοις ὄντων μετὰ πολλῶν χρημάτων, τοὺς μὲν εἰς ἰβηρίαν, τοὺς δ' εἰς τὰς βαλιαρίδας νήσους, παρακελευσάμενοι ξενολογεῖν ὡς πλείστους. αὐτοὶ δ' ἐπῄεσαν τὴν λιβύην, καταγράφοντες στρατιώτας λίβυας καὶ φοίνικας, καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς κρατίστους. μετεπέμποντο δὲ καὶ παρὰ τῶν συμμαχούντων αὐτοῖς ἐθνῶν καὶ βασιλέων στρατιώτας μαυρουσίους καὶ νομάδας, καί τινας τῶν οἰκούντων τὰ πρὸς τὴν κυρήνην κεκλιμένα μέρη. ἐκ δὲ τῆς ἰταλίας μισθωσάμενοι καμπανοὺς, διεβίβασαν εἰς λιβύην. ᾔδεισαν γὰρ τὴν μὲν χρείαν αὐτῶν μεγάλα συμβαλλομένην, τοὺς δ' ἐν σικελίᾳ καταλελειμμένους καμπανοὺς, διὰ τὸ προσκεκόφθαι τοῖς καρχηδονίοις, μετὰ τῶν σικελιωτῶν ταχθησομένους. τέλος δὲ τῶν δυνάμεων ἀθροισθεισῶν εἰς καρχηδόνα, συνήχθησαν αὐτοῖς οἱ πάντες σὺν ἱππεῦσιν, οὐ πολλῷ πλείους, ὡς μὲν Τίμαιος, τῶν ιβ μυριάδων, ὡς δ' Ἔφορος, τριάκοντα μυριάδων. καρχηδόνιοι μὲν οὖν τὰ πρὸς τὴν διάβασιν ἑτοιμάζοντες, τάς τε τριήρεις πάσας κατήρτιζον, καὶ φορτηγὰ πλοῖα συνῆγον πλείω τῶν χιλίων. προαποστειλάντων δ' αὐτῶν εἰς σικελίαν τετταράκοντα τριήρεις, οἱ συρακούσιοι κατὰ τάχος ταῖς παραπλησίαις ναυσὶν ἐπεφάνησαν ἐν τοῖς περὶ τὸν ἔρυκα τόποις. γενομένης δὲ ναυμαχίας ἐπὶ πολὺν χρόνον, πεντεκαίδεκα μὲν τῶν φοινισσῶν νεῶν διεφθάρησαν, αἱ δ' ἄλλαι νυκτὸς ἐπιγενομένης ἔφυγον εἰς τὸ πέλαγος. ἀπαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης τοῖς καρχηδονίοις, Ἀννίβας ὁ στρατηγὸς ἐξέπλευσε μετὰ νεῶν πεντήκοντα. ἔσπευδε γὰρ τοὺς μὲν συρακουσίους κωλῦσαι χρήσασθαι τῷ προτερήματι, ταῖς δὲ ἰδίαις δυνάμεσιν ἀσφαλῆ παρασκευάσαι τὸν κατάπλουν. διαβοηθείσης δὲ τῆς Ἀννίβα βοηθείας κατὰ τὴν νῆσον, ἅπαντες προσεδόκων καὶ τὰς δυνάμεις εὐθέως διαβιβασθήσεσθαι. αἱ δὲ πόλεις τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἀκούουσαι, καὶ συλλογιζόμεναι τὸν ἀγῶνα περὶ τῶν ὅλων ἐσόμενον, οὐ μετρίως ἠγωνίων. οἱ μὲν οὖν συρακούσιοι πρός τε τοὺς κατ' ἰταλίαν ἕλληνας καὶ πρὸς λακεδαιμονίους περὶ συμμαχίας διεπέμποντο. ἐπέστελλον δὲ καὶ πρὸς τὰς ἐν σικελίᾳ πόλεις, πρὸς τοὺς παρορμῶντας τὰ πλήθη πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας κίνδυνον. ἀκραγαντῖνοι δὲ ὁρῶντες τὴν τῶν καρχηδονίων ἐπικράτειαν, διελάμβανον, ὅπερ ἦν, ἐπ' αὐτοὺς πρώτους ἥξειν τὸ τοῦ πολέμου βάρος. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς τόν τε σῖτον καὶ τοὺς ἄλλους καρποὺς, ἔτι δὲ τὰς κτήσεις ἁπάσας ἀπὸ τῆς χώρας κατακομίζειν ἐντὸς τῶν τειχῶν. Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς καιροὺς τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν τῶν ἀκραγαντίνων συνέβαινεν εὐδαιμονίας ὑπάρχειν πλήρη. περὶ ἧς οὐκ ἀνάρμοστόν μοι φαίνεται διελθεῖν. καὶ γὰρ ἀμπελῶνες τοῖς μεγέθεσι

καὶ τῷ κάλλει διαφέροντες, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς χώρας ἐλαίαις κατάφυτοι. ἐξ ὧν παμπληθῆ κομιζόμενοι καρπὸν ἐπώλουν εἰς Καρχηδόνα. οὔπω γὰρ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τῆς Λιβύης πεφυτευμένης, οἱ τὴν Ἀκραγαντίνην νεμόμενοι, τὸν ἐκ τῆς Λιβύης ἀντιφορτιζόμενοι πλοῦτον, οὐσίας ἀπίστους τοῖς μεγέθεσιν ἐκέκτηντο. πολλὰ δὲ τοῦ πλούτου παρ' αὐτοῖς διαμένει σημεῖα, περὶ ὧν οὐκ ἀνοίκειόν ἐστι βραχέα διελθεῖν. ἥ τε γὰρ τῶν ἱερῶν κατασκευή, καὶ μάλιστα ὁ τοῦ Διὸς νεώς, ἐμφαίνει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν τότε ἀνθρώπων. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἱερῶν τὰ μὲν κατεκαύθη, τὰ δὲ παντελῶς κατεσκάφη, διὰ τὸ πολλάκις ἡλωκέναι τὴν πόλιν. τὸ δ' Ὀλύμπιον μέλλον λαμβάνειν τὴν ὀροφὴν ὁ πόλεμος ἐκώλυσεν. ἐξ οὗ τῆς πόλεως κατασκαφείσης, οὐδέποτε ὕστερον ἴσχυσαν Ἀκραγαντῖνοι τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς οἰκοδομήμασιν. ἔστι δὲ ὁ νεὼς ἔχων τὸ μὲν μῆκος πόδας τριακοσίους τετταράκοντα, τὸ δὲ πλάτος ἑξήκοντα, τὸ δ' ὕψος ἑκατὸν εἴκοσι, χωρὶς τοῦ κρηπιδώματος. μέγιστος δ' ὢν τῶν ἐν Σικελίᾳ, καὶ τοῖς ἐκτὸς οὐκ ἀλόγως ἂν συγκρίνοιτο κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑποστάσεως. καὶ γὰρ εἰ μὴ τέλους λαβεῖν συνέβη τὴν ἐπιβολήν, ἥ γε προαίρεσις ὑπάρχει φανερά. τῶν δ' ἄλλων ἢ μέχρι τοίχων τοὺς νεὼς οἰκοδομούντων, ἢ κύκλῳ κίοσι τοὺς σηκοὺς περιλαμβανόντων, οὗτος ἑκατέρας τούτων μετέχει τῶν ὑποστάσεων. συνῳκοδομοῦντο γὰρ οἱ τοῖχοι τοῖς κίοσιν, ἔξωθεν μὲν στρογγύλοι, τὸ δ' ἐντὸς τοῦ νεὼ ἔχοντες τετράγωνον. καὶ τοῦ μὲν ἐκτὸς μέρους ἐστὶν αὐτῶν ἡ περιφέρεια ποδῶν εἴκοσι, καθ' ἣν εἰς τὰ διαξύσματα δύναται ἀνθρώπινον ἐναρμόζεσθαι σῶμα· τὸ δ' ἐντός, ποδῶν δώδεκα. τῶν δὲ στοῶν τὸ μέγεθος καὶ τὸ ὕψος ἐξαίσιον ἐχουσῶν, ἐν μὲν τῷ πρὸς ἕω μέρει τὴν γιγαντομαχίαν ἐποιήσαντο ταῖς τε γλυφαῖς καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει διαφέρουσαν· ἐν δὲ τῷ πρὸς δυσμάς, τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἐν ᾗ τῶν ἡρώων ἕκαστον ἰδεῖν ἔστιν οἰκείως τῆς περιστάσεως δεδημιουργημένον. ἦν δὲ καὶ λίμνη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐκτὸς τῆς πόλεως χειροποίητος, ἔχουσα τὴν περίμετρον σταδίων ἑπτά, τὸ δὲ βάθος, εἴκοσι πηχῶν· εἰς ἣν ἐπαγομένων ὑδάτων, ἐφιλοτεχνήθη πλῆθος ἰχθύων ἐν αὐτῇ ποιῆσαι παντοίων, εἰς τὰς δημοσίας ἑστιάσεις· μεθ' ὧν συνδιέτριβον κύκνοι, καὶ τῶν ἄλλων ὀρνέων πολὺ πλῆθος, ὥστε μεγάλην τέρψιν παρασκευάζειν τοῖς θεωμένοις. δηλοῖ δὲ τὴν τρυφὴν αὐτῶν καὶ ἡ πολυτέλεια τῶν μνημείων, ἃ τινὰ μὲν τοῖς ἀθληταῖς ἵπποις κατεσκεύασαν, τινὰ δὲ τοῖς ὑπὸ τῶν παρθένων καὶ παίδων ἐν οἴκῳ τρεφομένοις ὀρνιθαρίοις, ἃ Τίμαιος ἑωρακέναι φησὶ μέχρι τοῦ καθ' ἑαυτὸν βίου διαμένοντα. καὶ κατὰ τὴν προτέραν δὲ ταύτης ὀλυμπιάδα, δευτέραν ἐπὶ ταῖς ἐνενήκοντα, νικήσαντος Ἐξαινέτου Ἀκραγαντίνου, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἐφ' ἅρματος. συνεπόμπευον δ' αὐτῷ, χωρὶς τῶν ἄλλων, συνωρίδες τριακόσιαι λευκῶν ἵππων, πᾶσαι παρ' αὐτῶν τῶν Ἀκραγαντίνων. καθόλου δὲ καὶ τὰς ἀγωγὰς εὐθὺς ἐκ παίδων ἐποιοῦντο τρυφεράς, τήν τ' ἐσθῆτα μαλακὴν φοροῦντες καθ' ὑπερβολήν, καὶ χρυσοφοροῦντες, ἔτι δὲ στλεγγίσι καὶ ληκύθοις ἀργυραῖς τε καὶ χρυσαῖς χρώμενοι. ὁ δὲ τῶν Ἀκραγαντίνων σχεδὸν πλουσιώτατος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους Γελλίας, ὃς κατὰ τὴν οἰκίαν ξενῶνας ἔχων πλείους, πρὸς ταῖς πύλαις ἐπέστησεν οἰκέτας, οἷς παρηγγελμένον ἦν ἅπαντας τοὺς ξένους καλεῖν ἐπὶ ξενίαν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἀκραγαντίνων ἐποίουν τὸ παραπλήσιον, ἀρχαϊκῶς καὶ φιλανθρώπως ὁμιλοῦντες. διόπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ αὐτῶν, Ξείνων αἰδοῖοι λιμένες, κακότητος ἄπειροι. καὶ δή ποτε πεντακοσίων ἱππέων παραγενομένων ἐκ Γέλας, χειμερίου περιστάσεως οὔσης, καθάπερ φησὶ Τίμαιος ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ βίβλῳ, πάντας αὐτοὺς ὑποδέξασ-

καὶ παραχρῆμα πᾶσιν ἱμάτια καὶ χιτῶνας ἔνδοθεν προενέγκας ἔδωκε. καὶ Πο-
λύκλειτος ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐξηγεῖται περὶ τοῦ κατὰ τὴν οἰκίαν πιθεῶνος, λέγων ὡς
διαμείναντος αὐτοῦ στρατευομένου ἐν ἀκράγαντι, τεθεωρηκέναι. εἶναι δ' ἐν αὐτῷ τριακο-
σίους μὲν πίθους, ἐξ αὐτῆς τῆς πέτρας τετμημένους, ἕκαστον ἑκατὸν ἀμφορεῖς χωροῦντα·
κολυμβήθραν δὲ παρ' αὐτοῖς ὑπάρχειν κεκονιαμένην, χωροῦσαν ἀμφορεῖς χιλίους,
ἐξ ἧς τὴν ῥύσιν εἰς τοὺς πίθους γίνεσθαι. γεγονέναι δέ φασι τὸν Γελλίαν, τὸ μὲν εἶδος
εὐτελῆ παντελῶς, τὸ δὲ ἦθος θαυμαστόν. ἀποσταλέντος οὖν αὐτοῦ πρὸς κεντοριπί-
νους κατὰ πρεσβείαν, καὶ παρεληλυθότος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸ μὲν πλῆθος προσέ-
πεσεν εἰς ἄκαιρον γέλωτα, θεωροῦν καταδεέστερον τῆς περὶ αὐτοῦ δόξης· ὁ δ' ὑπο-
λαβὼν εἶπε μὴ θαυμάζειν· ἐν ἔθει γὰρ εἶναι τοῖς ἀκραγαντίνοις πρὸς μὲν τὰς ἐπιδό-
ξους πόλεις ἀποστέλλειν τοὺς κρατίστους τῷ κάλλει, πρὸς δὲ τὰς ταπεινὰς καὶ λίαν εὐτελεῖς,
ὁμοίους. οὐ μόνον δὲ περὶ τὸν Γελλίαν συνέβαινεν εἶναι τοῦ πλούτου μεγαλοπρέπειαν,
ἀλλὰ καὶ περὶ πολλοὺς ἄλλους ἀκραγαντίνους. Ἀντισθένης γοῦν ὁ ἐπικαλούμενος Ῥό-
δος γάμους ἐπιτελῶν τῆς θυγατρὸς, εἱστίασε τοὺς πολίτας ἐπὶ τῶν στενωπῶν ὧν ᾤκουν
ἕκαστοι, καὶ ζεύγη τῇ νύμφῃ συνηκολούθησε πλείω τῶν ὀκτακοσίων· πρὸς δὲ τούτοις
οὐ μόνον οἱ κατ' αὐτὴν τὴν πόλιν ἱππεῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀστυγειτόνων πολλοὶ κληθέντες ἐπὶ
τὸν γάμον συμπροέπεμψαν τὴν νύμφην. περιττότατον δέ φασι γενέσθαι τὸ περὶ
τὴν τοῦ φωτὸς κατασκευήν. τούς τε γὰρ βωμοὺς τοὺς ἐν πᾶσι τοῖς ἱεροῖς καὶ τοὺς ἐν τοῖς στε-
νωποῖς καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπλήρωσε ξύλων, καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων δᾳ-
δας καὶ κληματίδας, παραγγείλας, ὅταν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἀναφθῇ πῦρ, ἅ-
παντας ἐπιτιθέναι τὸ παραπλήσιον. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθὲν, καθ' ὃν καιρὸν ἤ-
γετο ἡ νύμφη, προηγουμένων πολλῶν τῶν τὰς δᾷδας φερόντων, ἡ μὲν πόλις ἔγεμε
φωτὸς, τὸ δὲ συνακολουθοῦν πλῆθος οὐκ ἐχώρουν αἱ δημόσιαι κατὰ τὸ ἑξῆς ὁδοὶ, πάν-
των συμφιλοτιμουμένων τῇ τἀνδρὸς μεγαλοπρεπείᾳ. κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν χρόνον
ἀκραγαντῖνοι μὲν ἦσαν πλείους τῶν δισμυρίων, σὺν δὲ τοῖς κατοικοῦσι ξένοις οὐκ
ἐλάττους τῶν εἴκοσι μυριάδων. φασὶ δὲ τὸν Ἀντισθένην, ἐπειδὴ τὸν υἱὸν ἑώρα πολε-
μοῦντά τινα τῶν ἀπὸ γειτόνων πένητα, καὶ βιαζόμενον ἑαυτῷ τὸ ἀγρίδιον πωλῆσαι,
μέχρι μέν τινος ἐπέπληττε, τῆς δ' ἐπιθυμίας ἐπίτασιν λαμβανούσης, φῆσαι δεῖν
μὴ σπεύδειν πῶς ἄπορον ποιήσῃ τὸν γείτονα, ἀλλὰ τοὐναντίον ὅπως πλούσιος ὑπάρ-
χῃ· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐπιθυμήσειν μὲν ἀγροῦ μείζονος, οὐ δυνάμενον δὲ παρὰ τοῦ γεί-
τονος προσαγοράσαι, τὸν ὑπάρχοντα πωλήσειν. διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῆς κατὰ τὴν πό-
λιν εὐπορίας τοσαύτην συνέβαινε τρυφὴν εἶναι παρὰ τοῖς ἀκραγαντίνοις, ὥστε μετ'
ὀλίγον τῆς πολιορκίας γινομένης, ποιῆσαι ψήφισμα περὶ τῶν ἐν τοῖς φυλακείοις
διανυκτερευόντων, ὅπως μή τις ἔχῃ πλεῖον τύλης, καὶ περιστρώματος, καὶ κωδίου,
καὶ δυοῖν προσκεφαλαίων. τοιαύτης δὲ τῆς σκληροτάτης στρωμνῆς ὑπαρχούσης,
ἔξεστι λογίζεσθαι τὴν κατὰ τὸν λοιπὸν βίον τρυφήν. περὶ μὲν οὖν τούτων οὔτε παρα-
δραμεῖν ἠθελήσαμεν, οὔτ' ἐπὶ πλέον μακρολογεῖν, ἵνα μὴ τῶν ἀναγκαιοτέρων
ἀποπίπτωμεν.

Οἱ δὲ καρχηδόνιοι τὰς δυνάμεις διαβιβάσαντες εἰς τὴν σικελίαν, ἀνέζευξαν
ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν ἀκραγαντίνων, καὶ δύο παρεμβολὰς ἐποιήσαντο, μίαν μὲν ἐπί
τινων λόφων, τούς τε ἴβηρας καί τινας τῶν λιβύων ἔταξαν εἰς τετρακισμυρίους· τὴν δ'
ἄλλην οὐκ ἄποθεν τῆς πόλεως ποιησάμενοι, τάφρῳ βαθείᾳ καὶ χάρακι περιέβα-
λον· καὶ πρῶτον μὲν ἀπέστειλαν πρέσβεις πρὸς τοὺς ἀκραγαντίνους, ἀξιοῦντες μά-

λιστα μὲν συμμαχεῖν αὐτοῖς, εἰ δὲ μή γε, ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ φίλους εἶναι καρχηδονίοις, ἐν
εἰρήνῃ μένοντας. οὐ προσδεξαμένων δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει τοὺς λόγους, εὐθὺς τὰ τῆς πο-
λιορκίας ἐνηργεῖτο. οἱ μὲν οὖν ἀκραγαντῖνοι τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας καθώπλι-
σαν, καὶ καταστήσαντες εἰς τάξιν, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν ἔστησαν, τοὺς δὲ, ἐφέδρους
πρὸς τὰς τῶν καταπονουμένων διαδοχάς. συνεμάχει δ' αὐτοῖς Δέξιππός τε
ὁ λακεδαιμόνιος, προσφάτως ἐκ γέλας παρὼν, μετὰ ξένων χιλίων πεντακοσίων.
οὗτος γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὥς Τίμαιός φησιν, ἐν γέλᾳ διέτριβεν, ἔχων ἀξίω-
μα διὰ τὴν πατρίδα. διόπερ ἠξίωσαν οἱ ἀκραγαντῖνοι μισθωσάμενον στρατιώτας
ὡς πλείστους ἐλθεῖν εἰς ἀκράγαντα. ἅμα δὲ τούτοις ἐμισθώσαντο καὶ οἱ πρότερον Ι-
μίλκᾳ συμμαχήσαντες καμπανοὶ, περὶ ὀκτακοσίους ὄντες. οὗτοι δὲ κατεῖχον τὸν
ὑπὲρ τῆς πόλεως λόφον, τὸν ἀθηναῖον μὲν ὀνομαζόμενον, κατὰ δὲ τῆς πόλεως εὐ-
φυῶς κείμενον. Ιμίλκας δὲ καὶ Αννίβας οἱ τῶν καρχηδονίων στρατηγοὶ, διασκεψάμε-
νοι τὰ τείχη, καὶ καθ' ἕνα τόπον θεωροῦντες εὐέφοδον οὖσαν τὴν πόλιν, δύο πύργους
προσήγαγον τοῖς τείχεσιν ὑπερμεγέθεις. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἡμέραν ἐπὶ τού-
των τειχομαχήσαντες, καὶ συχνοὺς ἀνελόντες, ἀνεκαλέσαντο τῇ σάλπιγγι τοὺς μα-
χομένους. τῆς δὲ νυκτὸς ἐπιγενομένης, οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἐπεξελθόντες ἐνέπρησαν
τὰς μηχανάς. οἱ δὲ περὶ τὸν Αννίβαν σπεύδοντες κατὰ πλείονα μέρη τὰς προσβολὰς
ποιεῖσθαι, προσέταξαν τοῖς στρατιώταις καθαιρεῖν τὰ μνήματα, καὶ χώματα κατα-
σκευάζειν μέχρι τῶν τειχῶν. ταχὺ δὲ τῶν ἔργων διὰ τὴν πολυχειρίαν συντελουμέ-
νων, συνέπεσεν εἰς τὸ στρατόπεδον πολλὴ δεισιδαιμονία. τὸν γὰρ τοῦ Θήρωνος τάφον ὄν-
τα καθ' ὑπερβολὴν μέγαν συνέβαινεν ὑπὸ κεραυνοῦ διασεσεῖσθαι. διόπερ αὐτοῦ
καθαιρουμένου, τῶν τε μάντεών τινες προνοήσαντες διεκώλυσαν. εὐθὺς δὲ καὶ λοιμὸς
ἐνέπεσεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ πολλοὶ μὲν ἐτελεύτων, οὐκ ὀλίγοι δὲ στρέβλαις καὶ
δειναῖς ταλαιπωρίαις περιέπιπτον. ἀπέθανε δὲ καὶ Αννίβας ὁ στρατηγὸς, καὶ τῶν ἐπὶ
τὰς φυλακὰς προπεμπομένων ἤγγελλόν τινες διὰ νυκτὸς εἴδωλα φαίνεσθαι τῶν
τετελευτηκότων. Ιμίλκας δὲ θεωρῶν τὰ πλήθη δεισιδαιμονοῦντα, πρῶτον μὲν ἐπαύ-
σατο καθαιρῶν τὰ μνημεῖα, μετὰ δὲ ταῦτα ἱκέτευε τοὺς θεοὺς κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, τῷ
μὲν Κρόνῳ παῖδα σφαγιάσας, τῷ δὲ Ποσειδῶνι πλῆθος ἱερείων καταποντίσας. οὐ
μὴν ἀπέστη γε τῶν ἔργων, ἀλλὰ χώσας τὸν παρὰ τὴν πόλιν ποταμὸν μέχρι τῶν τει-
χῶν, ἐπέστησε πάσας τὰς μηχανὰς, καὶ καθ' ἡμέραν προσβολὰς ἐποιεῖτο. Οἱ δὲ συ-
ρακούσιοι θεωροῦντες τὴν ἀκράγαντος πολιορκίαν, καὶ φοβούμενοι μὴ τῆς αὐτῆς τοῖς
σελινουντίοις καὶ ἱμεραίοις τύχωσιν οἱ πολιορκούμενοι τύχης, πάλαι μὲν ἔσπευδον
ἐκπέμψαι τὴν βοήθειαν· τότε δὲ παραγενομένων τῶν ἐξ ἰταλίας καὶ μεσσήνης συμ-
μάχων, στρατηγὸν Δαφναῖον εἵλοντο. τὴν δὲ δύναμιν ἀθροίσαντες, προσέλαβον κατὰ τὴν
ὁδὸν καμαριναίους καὶ γελώους· ἔτι δὲ τῶν ἐκ τῆς μεσογείου μεταπεμψάμενοί τινας,
ἐπ' ἀκράγαντος τὴν πορείαν ἐποιοῦντο, συμπαραπλεουσῶν αὐτοῖς καὶ τῶν τριά-
κοντα νεῶν. εἶχε δὲ τοὺς πάντας, πεζοὺς μὲν πλείους τῶν τρισμυρίων, ἱππεῖς δ' οὐκ
ἐλάττους τῶν πεντακισχιλίων. Ιμίλκων δὲ πυθόμενος τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἀπέ-
στειλεν αὐτοῖς ἀπαντᾶν τούς τε ἴβηρας καὶ καμπανοὺς, καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἐλάττους
τετρακισμυρίων. ἤδη δὲ τῶν συρακουσίων τὸν ἱμέραν ποταμὸν διαβεβηκότων, ἀπήν-
τησαν οἱ βάρβαροι, καὶ παρατάξεως γενομένης ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐνίκησαν οἱ συ-
ρακούσιοι, καὶ πλείους τῶν ἑξακισχιλίων ἀνεῖλον, τελέως δὲ ὅλον τὸ στρατόπεδον διέ-
φθειραν, καὶ μέχρι τῆς πόλεως κατεδίωξαν. ἀλλὰ τῶν στρατιωτῶν ἀτάκτως διωκόντων,

ὁ στρατηγὸς ηὐλαβήθη μήποτε μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος Ἰμίλκας ἐπιφανεὶς ἀναλάβῃ τὴν ἧτταν. καὶ γὰρ τοὺς Ἱμεραίους ἐγίνωσκε παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τοῖς ὅλοις ἐπταικότας. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν βαρβάρων φυγόντων εἰς τὴν πρὸς Ἀκράγαντι παρεμβολὴν, οἱ κατὰ τὴν πόλιν στρατιῶται θεωροῦντες τὴν τῶν Καρχηδονίων ἧτταν, ἐδέοντο τῶν στρατηγῶν ἐξάγειν αὐτοὺς, καιρὸν εἶναι φάσκοντες τοῦ φθεῖραι τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. οἱ δ', εἴτε χρήμασι ἐφθαρμένοι, καθάπερ ἦν λόγος, εἴτε φοβηθέντες μὴ τῆς πόλεως ἐρημωθείσης Ἰμίλκων αὐτὴν καταλάβοιτο, τῆς ὁρμῆς ἐπέσχον τοὺς στρατιώτας. οἱ μὲν οὖν φυγόντες, μετὰ πάσης ἀσφαλείας διεσώθησαν εἰς τὴν πρὸς τῇ πόλει παρεμβολήν. ὁ δὲ Δαφναῖος μετὰ τῆς δυνάμεως παραγενηθεὶς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐκλελειμμένην στρατοπεδείαν, ἐν ταύτῃ παρενέβαλεν. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως στρατιωτῶν ἐπιμιχθέντων, καὶ τοῦ Δεξίππου συγκαταβαίνοντος αὐτοῖς, ἀπὸ συνδρομῆς εἰς ἐκκλησίαν τὰ πλήθη συνῆλθε. πάντων δ' ἀγανακτούντων ἐπὶ τῷ παρεῖσθαι τὸν καιρὸν, καὶ κεκρατηκότας τῶν βαρβάρων, τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν παρ' αὐτῶν μὴ λαβεῖν, ἀλλὰ δυναμένους τοὺς ἐκ τῆς πόλεως στρατηγοὺς ἐπεξελθεῖν, καὶ διαφθεῖραι τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, ἀφεικέναι τοσαύτας μυριάδας. θορύβου δὲ καὶ πολλῆς κραυγῆς ἐπεχούσης τὴν ἐκκλησίαν, παρελθὼν Μένης ὁ Καμαριναῖος ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένος, κατηγόρησε τῶν Ἀκραγαντίνων στρατηγῶν, καὶ πάντας οὕτω παρώξυνεν, ὥστε τῶν κατηγορουμένων ἐγχειρούντων ἀπολογεῖσθαι, μηδένα προσδέχεσθαι τοὺς λόγους, καὶ τὸ πλῆθος ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸ βάλλειν τοῖς λίθοις, τέσσαρας αὐτῶν καταλεῦσαι. τὸν δὲ πέμπτον Ἀργεῖον καλούμενον, τὴν δ' ἡλικίαν παντελῶς ὄντα νεώτερον, ἀφεθῆναι. βλασφημίας δὲ τυγχάνειν καὶ τὸν Λακεδαιμόνιον Δέξιππον, ὅτι τεταγμένος ἐφ' ἡγεμονίας, καὶ δοκῶν εἶναι τῶν πολεμικῶν ἔργων οὐκ ἄπειρος, τοῦτ' ἔπραξε προδοσίας ἕνεκα. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν οἱ περὶ τὸν Δαφναῖον προαγαγόντες τὰς δυνάμεις, ἐπεχείρουν μὲν πολιορκεῖν τὴν παρεμβολὴν τῶν Καρχηδονίων, πολυτελῶς δ' αὐτὴν ὁρῶντες ὠχυρωμένην, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέστησαν, τὰς δ' ὁδοὺς ἱππαζόμενοι, τούς τ' ἐν ταῖς προνομαῖς αὐτῶν κατελάμβανον, καὶ τῶν σιτοπομπιῶν ἀποκλείοντες, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἦγον. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι παρατάττεσθαι μὲν οὐ τολμῶντες, τῇ δὲ σιτοδείᾳ δεινῶς πιεζόμενοι, μεγάλοις ἀτυχήμασι περιέπιπτον. τῶν μὲν γὰρ στρατιωτῶν πολλοὶ διὰ τὴν ἔνδειαν ἀπέθνησκον. οἱ δὲ Καμπανοὶ μετὰ τῶν ἄλλων μισθοφόρων σχεδὸν ἅπαντες ἐπὶ τὴν Ἰμίλκα σκηνὴν ὠθούμενοι, τὰς σιτομετρίας τὰς προτεταγμένας ᾔτουν· εἰ δὲ μὴ, διηπειλοῦντο μεταβάλλεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. ὁ δ' Ἰμίλκας ἦν ἀκηκοὼς τινος ὅτι Συρακούσιοι πλῆθος σίτου παρακομίζοιεν εἰς Ἀκράγαντα κατὰ θάλατταν. διόπερ ταύτην μόνην ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας, τοὺς μὲν στρατιώτας ἔπεισεν ὀλίγας ἐπισχεῖν ἡμέρας, ἐνέχυρα δοὺς τὰ παρὰ τῶν ἐκ Καρχηδόνος στρατευομένων ποτήρια. καὶ αὐτὸς μὲν ἐκ Πανόρμου καὶ Μοτύης μεταπεμψάμενος τετταράκοντα τριήρεις, ἐπέθετο τοῖς τὴν ἀγορὰν παρακομίζουσιν. οἱ δὲ Συρακούσιοι, τὸν ἔμπροσθεν χρόνον τῶν βαρβάρων τῆς θαλάττης παρακεχωρηκότων, καὶ τοῦ χειμῶνος ἐνεστηκότος ἤδη, καταφρονοῦντες τῶν Καρχηδονίων, οὐκέτι τολμησόντων πληροῦν τὰς τριήρεις· διόπερ ὀλιγώρως αὐτῶν παραπεμψάντων τὴν ἀγορὰν, Ἰμίλκας ἐκπλεύσας τετταράκοντα τριήρεσιν, ἄφνω κατέδυσε μὲν τῶν μακρῶν νεῶν ὀκτὼ, τὰς δ' ἄλλας εἰς τὸν αἰγιαλὸν κατεδίωξε. τῶν δ' ἄλλων πλοίων ἁπάντων κυριεύσας, τοσοῦτον εἰς τοὐναντίον τὰς ἑκατέρων ἐλπίδας μεταπεσεῖν ἐποίησεν,

ὥστε τοὺς παρὰ τοῖς ἀκραγαντίνοις καμπανοὺς καταγνόντας τῆς τῶν ἑλλήνων ὑποθέσεως, πεντεκαίδεκα ταλάντοις φθαρῆναι, καὶ μεταβαλέσθαι πρὸς τοὺς καρχηδονίους. οἱ δὲ ἀκραγαντῖνοι τὸ μὲν πρῶτον, κακῶς ἀπαλλαττόντων τῶν καρχηδονίων, ἀφθόνως ἀπήλαυον τοῦ τε σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, ἀεὶ προσδοκώντων ταχέως λυθήσεσθαι τὴν πολιορκίαν· ἐπεὶ δ᾽ αἱ τῶν βαρβάρων ἐλπίδες ἀνέκυψαν, καὶ τοσαῦται μυριάδες εἰς μίαν ἠθροίσθησαν πόλιν, ἔλαθεν αὐτοὺς ὁ σῖτος ἐξαναλωθείς. λέγεται δὲ καὶ Δέξιππος ὁ λακεδαιμόνιος πεντεκαίδεκα ταλάντοις διαφθαρῆναι· εὐθὺς γὰρ ἀπεκρίνατο πρὸς τοὺς τῶν ἰταλιωτῶν στρατηγούς, ὅτι συμφέρει τὸν πόλεμον ἐν ἄλλῳ συστήσασθαι τόπῳ· τὴν γὰρ τροφὴν ἐκλιπεῖν. διόπερ οἱ στρατηγοὶ πρόφασιν ἐνεγκόντες, ὡς διεληλύθασιν οἱ ταχθέντες τῆς στρατείας χρόνοι, τὰς δυνάμεις ἀπήγαγον ἐπὶ τὸν πορθμόν. μετὰ δὲ τὴν τούτων ἀπαλλαγήν, συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν ἐφ᾽ ἡγεμονίας τεταγμένων, διέγνωσαν ἐξετάσαι τὸν ἐν τῇ πόλει σῖτον· ὃν εὑρόντες παντελῶς ὀλίγον, ἐθεώρουν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. εὐθὺς οὖν ἐπιγινομένης τῆς νυκτὸς, παρήγγειλαν ἀναζευγνύειν ἅπασι. τοσούτου δὲ πλήθους ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων ἐκλιπόντων τὴν πόλιν, ἄφνω πολὺς οἶκτος καὶ δάκρυα κατεῖχε τὰς οἰκίας· ἅμα γὰρ ὁ τῶν πολεμίων ἐξέπληττε φόβος, ἅμα δὲ διὰ τὴν σπουδὴν ἠναγκάζοντο καταλιπεῖν εἰς διαρπαγὴν τοῖς βαρβάροις ταῦτ᾽ ἐφ᾽ οἷς ἑαυτοὺς ἐμακάριζον. ἀφαιρουμένης γὰρ τῆς τύχης τὴν ἐξουσίαν τῶν οἴκοι καλῶν, ἀγαπητὸν ἡγοῦντο τὰ σώματα γοῦν αὐτῶν διασῶσαι. οὐ μόνον δὲ τῆς τοιαύτης πόλεως εὐδαιμονίαν παρῆν ὁρᾶν ἀπολειπομένην, ἀλλὰ καὶ σωμάτων πλῆθος. οἱ μὲν γὰρ ἐν ἀρρωστίαις ὑπὸ τῶν οἰκείων παρεωρῶντο, τῆς καθ᾽ ἑαυτὸν σωτηρίας ἑκάστου φροντίζοντος· οἱ δὲ ταῖς ἡλικίαις ἤδη προβεβηκότες, ὑπὸ τῆς τοῦ γήρως ἀσθενείας κατελείποντο· πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῆς πατρίδος θανάτου τιμώμενοι, τὰς χεῖρας ἑαυτοῖς προσήνεγκαν, ὅπως ταῖς πατρῴαις οἰκίαις ἐναποπνεύσωσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐξιὸν πλῆθος οἱ στρατιῶται μετὰ τῶν ὅπλων προέπεμπον εἰς τὴν γέλαν· ἡ δὲ ὁδὸς καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν γέλαν ἀποκεκλικότα τῆς χώρας μέρη ἔγεμε γυναικῶν καὶ παίδων, ἀναμὶξ παρθένοις, αἳ τὴν συνήθη τρυφὴν εἰς ὁδοιπορίαν σύντονον καὶ κακοπάθειαν ὑπαλλάττουσαι μεταβαλλόμεναι διεκαρτέρουν, τοῦ φόβου τὰς ψυχὰς ἐκτείνοντος. οὗτοι μὲν οὖν ἀσφαλῶς διασωθέντες εἰς γέλαν, ὕστερον εἰς λεοντίνους κατῴκησαν, συρακουσίων αὐτοῖς δόντων τὴν πόλιν ταύτην οἰκητήριον. ὁ δ᾽ Ἰμίλκας ἅμα τῷ φόβῳ δύναμιν ἐντὸς τῶν τειχῶν παρεισαγαγών, σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἀπέσφαξεν. ὅτε δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ναοῖς καταπεφευγότας ἀποσπῶντες οἱ καρχηδόνιοι ἀνῄρουν. λέγεται δὲ τὸν Γελλίαν τὸν πρωτεύοντα τῶν πολιτῶν πλούτῳ καὶ καλοκἀγαθίᾳ συνατυχῆσαι τῇ πατρίδι, βουληθέντα καταφυγεῖν σὺν ποιν ἑτέροις εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν, νομίζοντα τῆς εἰς θεοὺς παρανομίας ἀφέξεσθαι τοὺς καρχηδονίους· θεωροῦντα δὲ αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν, ἐμπρῆσαι τὸν νεὼν, καὶ μετὰ τῶν ἐν τούτῳ ἀναθημάτων ἑαυτὸν συγκατακαῦσαι. μιᾷ γὰρ πράξει διελάμβανεν ἀφελέσθαι θεῶν ἀσέβειαν πολεμίων, ἁρπαγὰς πολλῶν χρημάτων, μέγιστον, ἑαυτοῦ τὴν εἰς τὸ σῶμα ἐσομένην ὕβριν. ὁ δὲ Ἰμίλκας τὰ ἱερὰ καὶ τὰς οἰκίας συλήσας καὶ φιλοτίμως ἐρευνήσας, τοσαύτην ὠφέλειαν συνήθροισεν, ὅσην εἰκὸς ἐστὶν ἐσχηκέναι πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ ἀνδρῶν εἴκοσι μυριάδων, ἀπόρθητον δὲ ἀπὸ τῆς κτίσεως γεγενημένην, πλουσιωτάτην δὲ σχεδὸν τῶν τότε ἑλληνίδων πόλεων γεγενημένην· καὶ ταῦτα, τῶν ἐν αὐτῇ φιλοκαλησάντων εἰς παντοίαν κατασκευα-

σμάτων πολυτέλειαν. καὶ γὰρ γραφαὶ παμπληθεῖς ηὑρέθησαν εἰς ἄκρον ἐκπεπονημέναι, καὶ παντοίων ἀνδριάντων φιλοτέχνως δεδημιουργημένων ὑπεράγαν ἀριθμός. τὰ μὲν οὖν πολυτελέστατα τῶν ἔργων ἀπέστειλεν εἰς καρχηδόνα (ἐν οἷς καὶ τὸν Φαλάριδος συνέβη κομισθῆναι ταῦρον) τὴν δ' ἄλλην ὠφέλειαν ἐλαφυροπώλησε. τοῦτον δὲ τὸν ταῦρον ὁ Τίμαιος ἐν ταῖς ἱστορίαις διαβεβαιωσάμενος μὴ γεγονέναι τὸ σύνολον, ὑπ' αὐτῆς τῆς τύχης ἠλέγχθη. Σκηπίων γὰρ ὕστερον ταύτης τῆς ἁλώσεως σχεδὸν ἑξήκοντα καὶ διακοσίοις ἔτεσιν ἐκπορθήσας καρχηδόνα, τοῖς ἀκραγαντίνοις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν διαμεινάντων παρὰ τοῖς καρχηδονίοις ἀποκατέστησε τὸν ταῦρον, ὃς καὶ τῶνδε τῶν ἱστοριῶν γραφομένων ἦν ἐν ἀκράγαντι. περὶ δὲ τούτου φιλοτιμότερον εἰπεῖν προήχθην, διότι Τίμαιος ὁ τῶν πρὸ ἑαυτοῦ συγγραφέων πικρότατα κατηγορήσας, καὶ συγγνώμην οὐδεμίαν τοῖς ἱστοριογράφοις ἀπολιπὼν, αὐτὸς εὑρίσκεται σχεδιάζων, ἐν οἷς μάλιστα ἑαυτὸν ἀπεπέφαινεν ἀκριβολογούμενον. δεῖ γὰρ, οἶμαι, τοὺς συγγραφεῖς ἐν μὲν τοῖς ἀγνοήμασι τυγχάνειν συγγνώμης, ὡς ἂν ἀνθρώπους ὄντας, καὶ τῆς ἐν τοῖς παρῳχημένοις χρόνοις ἀληθείας οὔσης δυσευρέτου· τοὺς μέντοι γε κατὰ προαίρεσιν οὐ τυγχάνοντας τοῦ ἀκριβοῦς, προσηκόντως κατηγορίας τυγχάνειν, ὅταν κολακεύοντες τινὰς, ἢ δι' ἔχθραν πικρότερον προσβάλλοντές τισιν, ἀποσφάλλωνται τῆς ἀληθείας.

Ἰμίλκας δὲ ὀκτὼ μῆνας πολιορκήσας τὴν πόλιν, καὶ μικρὸν πρὸ τῆς χειμερινῆς τροπῆς κυριεύσας αὐτῆς, οὐκ εὐθὺς κατέσκαψεν, ὅπως αἱ δυνάμεις ἐν ταῖς οἰκίαις παραχειμάσωσι. τῆς δὲ περὶ τὴν ἀκράγαντα συμφορᾶς διαγγελθείσης, τοσοῦτος κατέσχε τὴν νῆσον φόβος, ὥστε τῶν σικελιωτῶν τοὺς μὲν εἰς συρακούσας μεθίστασθαι, τοὺς δὲ εἰς τὴν ἰταλίαν τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ἀποσκευάζεσθαι. οἱ δὲ διαφυγόντες τὴν αἰχμαλωσίαν ἀκραγαντῖνοι παραγενηθέντες εἰς συρακούσας, κατηγόρουν τῶν στρατηγῶν, φάσκοντες διὰ τὴν ἐκείνων προδοσίαν ἀπολωλέναι τὴν πατρίδα. συνέβαινε δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σικελιωτῶν ἐπιτιμήσεως τυγχάνειν τοὺς συρακοσίους, ὅτι τοιούτους προστάτας αἱροῦνται δι' οὓς ἀπολέσθαι κινδυνεύει πᾶσα σικελία. οὐ μὴν συναχθείσης ἐκκλησίας ἐν συρακούσαις, καὶ μεγάλων φόβων ἐπικρεμαμένων, οὐδεὶς ἐτόλμα περὶ τοῦ πολέμου συμβουλεύειν. ἀπορουμένων δὲ πάντων παρελθὼν Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους, τῶν μὲν στρατηγῶν κατηγόρησεν, ὡς προδιδόντων τὰ πράγματα τοῖς καρχηδονίοις· τὰ δὲ πλήθη παρώξυνε πρὸς τὴν αὐτῶν τιμωρίαν, παρακαλῶν μὴ περιμεῖναι τὸν κατὰ τοὺς νόμους κλῆρον, ἀλλ' ἐκ χειρὸς εὐθέως ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. τῶν δ' ἀρχόντων ζημιούντων τὸν Διονύσιον κατὰ τοὺς νόμους, ὡς θορυβοῦντα, Φίλιστος, ὁ τὰς ἱστορίας ὕστερον συγγράψας, οὐσίαν ἔχων μεγάλην, ἐξέτισε τὰ πρόστιμα, καὶ τῷ Διονυσίῳ παρεκελεύετο λέγειν ὅσα προῄρητο· καὶ προσέτι εἰπόντος, ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἂν ζημιοῦν ἐθέλωσιν, ἐκτίσειν τἀργύριον ὑπὲρ αὐτοῦ· τὸ λοιπὸν θαρρήσας διέσειε τὰ πλήθη, καὶ τὴν ἐκκλησίαν συνταράττων, διέβαλλε τοὺς στρατηγοὺς, ὅτι χρήμασι πεισθέντες ἐγκατέλιπον τὴν τῶν ἀκραγαντίνων σωτηρίαν. συγκατηγόρει δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπισημοτάτων πολιτῶν, συνιστὰς αὐτοὺς οἰκείους ὄντας ὀλιγαρχίαις. διόπερ συνεβούλευεν αἱρεῖσθαι στρατηγοὺς τοὺς μὴ δυνατωτάτους, ἀλλὰ τοὺς εὐνουστάτους καὶ δημοτικοὺς μᾶλλον. ἐκείνους μὲν γὰρ δεσποτικῶς ἄρχοντας τῶν πολιτῶν, καταφρονεῖν τῶν πολλῶν, καὶ τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς ἰδίας ἡγεῖσθαι προσόδους· τοὺς δὲ ταπεινοτέρους οὐδὲν πράξειν τῶν τοιούτων, δεδιότας τὴν περὶ αὑτοὺς ἀσθένειαν. πάντα δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀκουόντων προαίρεσιν καὶ τὴν ἰδίαν ἐπιβολὴν δημηγορήσας, οὐ μετρίως

ἐξῆρε τὸν τῶν ἐκκλησιαζόντων θυμόν. ὁ γὰρ δῆμος καὶ πάλαι μισῶν τοὺς στρατηγοὺς, διὰ
τὸ δοκεῖν προΐστασθαι τοῦ πολέμου, τότε διὰ τῶν λόγων παροξυνθεὶς, παραυτίκα
τοὺς μὲν ἔλυσε τῆς ἀρχῆς, ἑτέρους δ' εἵλετο στρατηγοὺς, ἐν οἷς καὶ τὸν Διονύσιον ὃς
ἐν ταῖς πρὸς καρχηδονίους μάχαις ἀνδρίας δόξας διενηνοχέναι, περίβλεπτος ἦν
παρὰ τοῖς συρακουσίοις. διὸ καὶ μετεωρισθεὶς ταῖς ἐλπίσι, πᾶν ἐμηχανήσατο πρὸς
τὸ γενέσθαι τῆς πατρίδος τύραννος. μετὰ γὰρ τὴν παράληψιν τῆς ἀρχῆς, οὔτε συνή-
δρευσεν ἅμα τοῖς στρατηγοῖς, οὔθ' ὅλως συνῄει. ταῦτα δὲ πράττων, διεδίδου λόγον
ὡς διαπεμπομένων αὐτῶν πρὸς τοὺς πολεμίους. οὕτω γὰρ μάλιστα ἤλπιζεν ἐκείνων
μὲν περιαιρεθήσεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ περιστήσειν τὴν στρατηγίαν. ταῦ-
τα δ' αὐτοῦ πράττοντος, οἱ μὲν χαριέστατοι τῶν πολιτῶν, ὑπώπτευον τὸ γινόμενον,
καὶ κατὰ πάσας τὰς συνόδους ἐβλασφήμουν αὐτόν. ὁ δὲ δημοτικὸς ὄχλος, ἀγνοῶν τὴν
ἐπιβολὴν, ἐπῄνει, καὶ μόλις ἔφασκε τὴν πόλιν προστάτην εὑρηκέναι βέβαιον. οὐ
μὴν ἀλλὰ πολλάκις ἐκκλησίας συναγομένης περὶ τῆς εἰς τὸν πόλεμον παρα-
σκευῆς, θεωρήσας τοὺς συρακουσίους καταπεπληγμένους τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων φό-
βον, συνεβούλευε κατάγειν τοὺς φυγάδας. ἄτοπον γὰρ ὑπάρχειν, ἐκ μὲν ἰταλίας καὶ
πελοποννήσου μεταπέμπεσθαι βοήθειαν παρὰ τῶν ἀλλοτρίων. τοὺς δὲ πολίτας μὴ
βούλεσθαι πρὸς τοὺς ἰδίους κινδύνους συμπαραλαμβάνειν· οὓς, τῶν πολεμίων μεγάλας
δωρεὰς ὑπισχνουμένων ἂν συστρατεύσωσι, προαιρεῖσθαι μᾶλλον ἐπὶ ξένης ἀλωμένους
ἀποθανεῖν, ἤπερ ἀλλότριόν τι κατὰ τῆς πατρίδος βουλεύσασθαι. καὶ γὰρ εἰ διὰ τὰς
γεγενημένας ἐν τῇ πόλει στάσεις φυγόντας, νῦν γε τυχόντας ταύτης τῆς εὐεργεσίας,
προθύμως ἀγωνιεῖσθαι, τοῖς εὖ ποιήσασιν ἀποδιδόντας χάριτας. πρὸς δὲ τὴν ὑπό-
θεσιν ταύτην πολλὰ διαλεχθεὶς οἰκεῖα τοῖς πράγμασι, συμψήφους ἔλαβε τοὺς
συρακουσίους. οὐδὲ γὰρ τῶν συναρχόντων οὐδεὶς ἐτόλμα περὶ τούτων ἀντειπεῖν,
διά τε τὴν τοῦ πλήθους ὁρμὴν, καὶ διὰ τὸ θεωρεῖν ἑαυτοῖς μὲν περιεσομένην τὴν ἀ-
πέχθειαν, ἐκείνῳ δὲ τὴν παρὰ τῶν εὐεργετηθέντων χάριν. τοῦτο δ' ἔπραξεν ὁ Διονύσιος,
ἐλπίζων ἰδίους ἕξειν τοὺς φυγάδας, ἀνθρώπους μεταβολῆς ἐπιθυμοῦντας, καὶ πρὸς
τὴν ἐπίθεσιν τῆς τυραννίδος εὐθέτως διακειμένους. ἤμελλον γὰρ ἡδέως ὄψεσθαι τῶν
ἐχθρῶν φόνους, δημεύσεις τῶν οὐσιῶν, ἑαυτοῖς ἀποκατασταθέντα τὰ χρήματα. καὶ τέ-
λος, κυρωθείσης τῆς περὶ τῶν φυγάδων γνώμης, οὗτοι μὲν εὐθὺς εἰς τὴν πατρίδα κατῆλ-
θον. ἐκ δὲ τῆς γέλας ἐνεχθέντων γραμμάτων ὅπως ἀποσταλῶσι στρατιῶται πλείους,
ἔλαβεν ὁ Διονύσιος οἰκείαν ἀφορμὴν τῆς ἰδίας προαιρέσεως. ἀποσταλεὶς γὰρ μετὰ στρα-
τιωτῶν πεζῶν μὲν δισχιλίων, ἱππέων δὲ τετρακοσίων, ἦλθε συντόμως εἰς τὴν πόλιν
τῶν γελῴων, ἣν τότε προσεφύλαττε Δέξιππος ὁ λακεδαιμόνιος, κατασταθεὶς ὑπὸ
συρακουσίων. ὁ δ' οὖν Διονύσιος καταλαβὼν τοὺς εὐπορωτάτους στασιάζοντας πρὸς
τὸν δῆμον, καὶ κατηγορήσας αὐτῶν ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ κατακρίνας, αὐτοὺς μὲν ἀπέκτει-
νε, τὰς δ' οὐσίας αὐτῶν ἐδήμευσεν. ἐκ δὲ τῶν χρημάτων τούτων τοῖς μὲν φρουροῦσι
τὴν πόλιν, ὧν ἡγεῖτο Δέξιππος, ἀπέδωκε τοὺς ὀφειλομένους μισθούς. τοῖς δὲ μετ' αὐ-
τοῦ παραγεγονόσιν ἐκ συρακουσῶν, ἐπηγγείλατο διπλοῦς ποιήσειν τοὺς μισθοὺς ὧν
ἡ πόλις ἔταξε. διὰ δὲ τούτου τοῦ τρόπου τούς τε ἐν γέλᾳ στρατιώτας καὶ τοὺς μεθ'
ἑαυτοῦ ταῖς εὐνοίαις ἰδίους κατέστησεν. ἐπῃνεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν γελῴων ὡς
αἴτιος αὐτοῖς γεγενημένος τῆς ἐλευθερίας. τοῖς γὰρ δυνατωτάτοις φθονοῦντες, τὴν ἐ-
κείνων ὑπεροχὴν, δεσποτείαν ἑαυτῶν ἀπεκάλουν. διόπερ ἐξέπεμψαν πρέσβεις
τοὺς ἐπαινοῦντας ἐν συρακούσαις καὶ τὰ ψηφίσματα φέροντας, ἐν αἷς αὐτὸν μεγάλαις

δωρεαῖς ἐτίμησαν. ὁ δὲ Διονύσιος ἐπεβάλετο μὲν τὸν Δέξιππον πεῖσαι κοινωνῆσαι τῆς ἐπιβολῆς· ἐπεὶ δ' οὐ συγκατετίθετο, μετὰ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν ἕτοιμος ἦν ἀνακάμπτειν εἰς Συρακούσας. οἱ δὲ Γελῷοι, πυνθανόμενοι τοὺς Καρχηδονίους μέλλειν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ πρώτην στρατεύειν τὴν Γέλαν, ἐδέοντο τοῦ Διονυσίου μεῖναι, καὶ μὴ περιϊδεῖν αὐτοὺς τὰ αὐτὰ τοῖς Ἀκραγαντίνοις παθόντας. οἷς ἐπαγγειλάμενος ὁ Διονύσιος συντόμως ἥξειν μετὰ πλείονος δυνάμεως, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Γέλας μετὰ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν. θέας δ' οὔσης ἐν ταῖς Συρακούσαις, τὴν ὥραν τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ἐκ τοῦ θεάτρου παρῆν εἰς τὴν πόλιν. συνδραμόντων δὲ τῶν ὄχλων ἐπ' αὐτόν, καὶ πυνθανομένων περὶ τῶν Καρχηδονίων, ἀγνοεῖν αὐτοὺς ἔφη διότι τῶν ἔξωθεν πολεμιωτέρους ἔχουσι τοὺς ἔνδον τῶν κοινῶν προεστῶτας, οἷς οἱ μὲν πολῖται πιστεύοντες ἑορτάζουσιν, αὐτοὶ δὲ διαφοροῦντες τὰ δημόσια, τοὺς στρατιώτας ἀμίσθους πεποιήκασι· καὶ τῶν πολεμίων ἀνυπερβλήτους ποιουμένων τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς, καὶ μελλόντων ἐπὶ Συρακούσας τὴν δύναμιν ἄγειν, τούτων δ' οὐδ' ἡντινοῦν ποιοῦνται φροντίδα. δι' ἣν αἰτίαν ταῦτα πράττουσιν εἰδέναι μὲν καὶ πρότερον, νῦν δὲ σαφέστερον ἀνεγνωκέναι. Ἰμίλκωνα γὰρ πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλκέναι κήρυκα, πρόφασιν μὲν περὶ τῶν αἰχμαλώτων, παρακαλεῖν δὲ πλείω τῶν συναρχόντων περιποιησάμενον, μηδὲν τῶν πραττομένων πολυπραγμονεῖν, μηδ' ἀντιπράττειν, ἐπειδὴ συνεργεῖν οὐ προαιρεῖται· μηκέτ' οὖν βούλεσθαι στρατηγεῖν, ἀλλὰ καὶ παρεῖναι τὴν ἀρχὴν ἀποθησόμενος. οὐ γὰρ ἀνεκτέον εἶναι, τῶν ἄλλων πωλούντων τὴν πατρίδα, μόνον κινδυνεύειν μετὰ τῶν πολιτῶν· ἀλλὰ καὶ δόξειν μετεσχηκέναι τῆς προδοσίας. παροξυνθέντων δὲ ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσι, καὶ τοῦ λόγου διὰ πάσης τῆς δυνάμεως ῥυέντος, τότε μὲν εἰς ἕκαστος ἀγωνιῶν εἰς οἶκον ἐχωρίσθη. τῇ δ' ὑστεραίᾳ συναχθείσης ἐκκλησίας, ἐν ᾗ τῶν ἀρχόντων πολλὰ κατηγορήσας, οὐ μετρίως εὐδοκίμησε· τὸν δὲ δῆμον κατὰ τῶν στρατηγῶν παρώξυνε. τέλος δέ τινες τῶν καθημένων ἀνεβόησαν στρατηγὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα καθιστάναι, καὶ μὴ περιμένειν ἄχρις ἂν οἱ πολέμιοι τοῖς τείχεσιν ἐπιστῶσι. χρείαν γὰρ ἔχειν τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου τοιούτου στρατηγοῦ, δι' οὗ δυνατὸν εἶναι εὐπορεῖν τοῖς πράγμασι. τὰ δὲ περὶ τῶν προδοτῶν ἐν ἐκκλησίᾳ βουλεύεσθαι· τῶν γὰρ ἐνεστώτων καιρῶν ἀλλότριον εἶναι. καὶ πρότερον δὲ Καρχηδονίων τὰς τριάκοντα μυριάδας περὶ τὴν Ἱμέραν νενικῆσθαι, στρατηγοῦντος Γέλωνος αὐτοκράτορος. ταχὺ δὲ τῶν πολλῶν, ὥσπερ εἰώθασιν, ἐπὶ τὸ χεῖρον ῥεπόντων, ὁ Διονύσιος ἀπεδείχθη στρατηγὸς αὐτοκράτωρ. ἐπειδὴ δ' οὖν αὐτῷ τὰ πράγματα κατὰ νοῦν ἠκολούθει, ψήφισμα ἔγραψε, τοὺς μισθοὺς διπλασίους εἶναι. πολίτας γὰρ ἔφησε, τούτου γινομένου, προθυμοτέρους ἔσεσθαι πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ περὶ τῶν χρημάτων παρεκάλει μηδὲν ἀγωνιᾷν· ἔσεσθαι γὰρ αὐτῶν τὸν πόρον ῥᾴδιον. διαλυθείσης δὲ τῆς ἐκκλησίας, οὐκ ὀλίγοι τῶν Συρακοσίων κατηγόρουν τῶν πραχθέντων, ὥσπερ οὐκ αὐτοὶ τὰ κεκυρωμένα πεποιηκότες ταῦτα· τοῖς γὰρ λογισμοῖς εἰς ἑαυτοὺς ἐρχόμενοι, τὴν ἐσομένην δυναστείαν ἀνεθεώρουν. οὗτοι μὲν οὖν βεβαιῶσαι βουλόμενοι τὴν ἐλευθερίαν, ἔλαθον ἑαυτοὺς δεσπότην τῆς πατρίδος καθεστακότες. ὁ δὲ Διονύσιος τὴν μετάνοιαν τῶν ὄχλων φθάσαι βουλόμενος, ἐπεζήτει δι' οὗ τρόπου δύναιτο φυλακὰς αἰτήσασθαι τοῦ σώματος. τούτου γὰρ συγχωρηθέντος, ῥᾳδίως ἤμελλε κυριεύσειν τῆς τυραννίδος. εὐθὺς οὖν προσέταξε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας, ἕως ἐτῶν τετταράκοντα, λαβόντας ἐπισιτισμὸν ἡμερῶν τριάκοντα, καταντᾶν μετὰ τῶν ὅπλων εἰς Λεοντίνους. αὕτη δ' ἡ πόλις τότε φρούριον ἦν τοῖς Συρακοσίοις, πλήρης ὑπάρχουσα φυγά-

γρ. διαρροφοῦντες

γρ. αὐτοὶ ταῦτα κεκυρωκότες. τοῖς

λων καὶ ξένων ἀνθρώπων· ἤλπιζε γὰρ τούτους συναγωνιστὰς ἕξειν, ἐπιθυμοῦντας μεταβολῆς. τῶν δὲ Συρακουσίων τοὺς πλείστους οὐδ᾽ ἦλθεν εἰς Λεοντίνους. οὐ μὴν ἀλλὰ νυκτὸς ἐπὶ τῆς χώρας στρατοπεδεύων καὶ προσποιηθεὶς ἐπιβουλεύεσθαι, κραυγὴν ἐποίησε καὶ θόρυβον διὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν· τοῦτο δὲ πράξας συνέφυγεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ διενυκτέρευσε πυρὰ καίων, καὶ τοὺς γνωριμωτάτους τῶν στρατιωτῶν μεταπεμπόμενος. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ, τοῦ πλήθους ἀθροισθέντος εἰς Λεοντίνους, πολλὰ πρὸς τὴν τῆς ἐπιβουλῆς ὑπόθεσιν πιθανολογήσας, ἔπεισε τοὺς ὄχλους δοῦναι φύλακας αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν ἑξακοσίους οὓς ἂν προαιρῆται. λέγεται δὲ τοῦτο πρᾶξαι τὸν Διονύσιον, ὑπομιμούμενον Πεισίστρατον τὸν Ἀθηναῖον. καὶ γὰρ ἐκεῖνον φασὶν ἑαυτὸν κατατραυματίσαντα προελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὡς ἐπιβεβουλευμένον, καὶ διὰ τοῦτο φυλακὴν λαβεῖν παρὰ τῶν πολιτῶν, ᾗ χρησάμενον τὴν τυραννίδα περιποιήσασθαι. καὶ τότε Διονύσιος τῇ παραπλησίᾳ μηχανῇ τὸ πλῆθος ἐξαπατήσας, ἐνήργει τὰ τῆς τυραννίδος. εὐθὺς γὰρ τοὺς χρήμασι μὲν ἐνδεεῖς, τῇ δὲ ψυχῇ θρασεῖς ἐπιλέξας ὑπὲρ τοὺς χιλίους, ὅπλοις τε πολυτελέσι καθώπλισε, καὶ ταῖς μεγίσταις ἐπαγγελίαις ἐμετεώρισε. τούς τε μισθοφόρους ἀνακαλούμενος καὶ φιλανθρώποις λόγοις χρώμενος, ἰδίους κατεσκεύαζε. μετετίθει δὲ καὶ τὰς τάξεις, τοῖς πιστοτάτοις τὰς ἡγεμονίας παραδιδούς. καὶ Δέξιππον τὸν Λακεδαιμόνιον ἀπέλυσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὑφεωρᾶτο γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον, μὴ καιροῦ λαβόμενος ἀνακτήσηται τοῖς Συρακουσίοις τὴν ἐλευθερίαν. μετεπέμψατο δὲ καὶ τοὺς ἐν Γέλᾳ μισθοφόρους, καὶ πανταχόθεν συνῆγε τοὺς φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, ἐλπίζων διὰ τούτων βεβαιότατα τηρηθήσεσθαι τὴν τυραννίδα. οὐ μὴν ἀλλὰ παραγενόμενος εἰς Συρακούσας, κατεσκήνωσεν ἐν τῷ ναυσταθμῷ, φανερῶς ἑαυτὸν ἀναδείξας τύραννον. οἱ δὲ Συρακούσιοι βαρέως φέροντες ἠναγκάζοντο τὴν ἡσυχίαν ἔχειν· οὐδὲν γὰρ ἔτι πράττειν ἠδύναντο, ἥτε γὰρ πόλις ἔγεμεν ὅπλων ξενικῶν, τούς τε Καρχηδονίους ἐδεδοίκεισαν τηλικαύτας ἔχοντας δυνάμεις. ὁ δ᾽ οὖν Διονύσιος εὐθέως ἔγημε τὴν Ἑρμοκράτους θυγατέρα τοῦ καταπολεμήσαντος Ἀθηναίους, καὶ τὴν ἀδελφὴν ἔδωκε Πολυξένῳ τῷ τῆς Ἑρμοκράτους γυναικὸς ἀδελφῷ. τοῦτο δ᾽ ἔπραξε βουλόμενος οἰκίαν ἐπίσημον εἰς οἰκειότητα προσλαβέσθαι πρὸς τὸ τὴν τυραννίδα ποιῆσαι βεβαίαν. μετὰ δὲ ταῦτα, συναγαγὼν ἐκκλησίαν, τοὺς αἰτιωτάτους αὐτῷ τῶν δυνατωτάτων ὄντας Δαφναῖον καὶ Δήμαρχον ἀνεῖλε. Διονύσιος μὲν οὖν ἐκ γραμματέως καὶ τοῦ τυχόντος ἰδιώτου, τῆς μεγίστης πόλεως τῶν Ἑλληνίδων ἐγένετο τύραννος· διετήρησε δὲ τὴν δυναστείαν ἄχρι τῆς τελευτῆς, τυραννήσας ἔτη δύο λείποντα τῶν τετταράκοντα. τὰς δὲ κατὰ μέρος αὐτοῦ πράξεις καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις διέξιμεν. δοκεῖ γὰρ οὗτος μεγίστην τῶν ἱστορουμένων τυραννίδα περιπεποιῆσθαι δι᾽ ἑαυτοῦ καὶ πολυχρονιωτάτην.

γρ. ἐπιβουλευόμενον

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως, τὰ μὲν ἀναθήματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας καὶ τἄλλα τὰ πολυτελέστατα μετήνεγκαν εἰς Καρχηδόνα· τὰ δ᾽ ἱερὰ κατακαύσαντες καὶ τὴν πόλιν διαρπάσαντες, αὐτοῦ παρεχείμαζον· ἐπὶ δὲ τὴν ἐαρινὴν ὥραν παρεσκευάζοντο μηχανήματα καὶ βέλη παντοδαπά, διανοούμενοι πρώτην πολιορκῆσαι τὴν τῶν Γελῴων πόλιν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ τὸ συνεχέσιν ἐλαττώμασι περιπίπτοντες, ἐποιήσαντο πολίτας τοὺς μετοίκους, καὶ τῶν ἄλλων ξένων τοὺς βουλομένους συναγωνίσασθαι. ταχὺ δὲ πολλοῦ πλήθους πολιτογραφηθέντος, οἱ στρατηγοὶ κατέγραφον τοὺς εὐθέτους εἰς τὴν στρατείαν. παρεσκευάσαντο δὲ ναῦς ἑξήκοντα, καὶ ταύτας πολυτελῶς καταρτισάμενοι ἐξέπλευσαν εἰς Σάμον, ἐν ᾗ κατέλαβον τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων νήσων

ὀγδοήκοντα τριήρεις ἠθροίκεσαν. δεηθέντες δὲ καὶ τῶν Σαμίων προσεπλήρωσαν δέκα τριήρεις, ἀνήχθησαν ἁπάσαις ταῖς ναυσὶν, οὔσαις ἑκατὸν πεντήκοντα, καὶ κατέπλευσαν εἰς τὰς Ἀργινούσας νήσους, σπεύδοντες λῦσαι τὴν Μιτυλήνης πολιορκίαν. ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ναύαρχος Καλλικρατίδας, πυθόμενος τὸν κατάπλουν τῶν νεῶν, ἐπὶ μὲν τῆς πολιορκίας κατέλιπεν Ἐτεόνικον μετὰ πολλῆς δυνάμεως· αὐτὸς δὲ πληρώσας ναῦς ἑκατὸν τεσσαράκοντα, κατὰ σπουδὴν ἀνήχθη, καὶ τῶν Ἀργινουσῶν περὶ θάτερα μέρη, αἳ νῆσοι τότ' ἦσαν οἰκούμεναι, καὶ πολισμάτιον αἰολικὸν ἔχουσαι, κείμεναι μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ Κύμης, ἀπέχουσαι τῆς ἠπείρου βραχὺ παντελῶς, καὶ τῆς ἄκρας τῆς Κανάνιδος. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τὸν μὲν κατάπλουν τῶν πολεμίων εὐθέως ἔγνωσαν, οὐ μακρὰν ὁρμοῦντες· διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῶν πνευμάτων, τὸ μὲν ναυμαχεῖν ἀπέγνωσαν, εἰς δὲ τὴν ἐχομένην ἡμέραν ἡτοιμάζοντο πρὸς τὴν ναυμαχίαν, τὸ αὐτὸ ποιούντων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, καίπερ ἀμφοτέροις ἀπαγορευόντων τῶν μάντεων. τοῖς μὲν γὰρ Λακεδαιμονίοις ἡ τοῦ θύματος κεφαλὴ κειμένη παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἀφανὴς ἐγεγόνει, προσκλύζοντος τοῦ κύματος. διόπερ ὁ μάντις προὔλεγε διότι τελευτήσει ναυμαχῶν ὁ ναύαρχος. οὗ ῥηθέντος, φασὶ τὸν Καλλικρατίδαν εἰπεῖν ὅτι τελευτήσας κατὰ τὴν μάχην, οὐδὲν ἀδοξότερον ποιήσει τὴν Σπάρτην. τῶν δ' Ἀθηναίων ὁ στρατηγὸς Θρασύβουλος, ὃς ἦν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνην τὴν ἡμέραν, εἶδε κατὰ τὴν νύκτα τοιαύτην ὄψιν· ἔδοξεν Ἀθήνησι τοῦ θεάτρου πλήθοντος, αὐτός τε καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἓξ ὑποκρίνεσθαι τραγῳδίαν Εὐριπίδου Φοινίσσας· τῶν δ' ἀντιπάλων ὑποκρινομένων τὰς Ἱκέτιδας, δόξαι τὴν καδμείαν νίκην αὐτοῖς περιγενέσθαι, καὶ πάντας ἀποθανεῖν, μιμουμένους τὰ πράγματα τῶν ἐπὶ τὰς Θήβας στρατευσάντων. ἀκούσας δ' ὁ μάντις ταῦτα, διεσάφει τοὺς ἑπτὰ τῶν στρατηγῶν ἀναιρεθήσεσθαι. τῶν δ' ἱερείων φερόντων νίκην, οἱ στρατηγοὶ περὶ μὲν τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας ἐκώλυον ἑτέροις ἀπαγγέλλειν, περὶ δὲ τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς νίκης διήγγειλαν καθ' ὅλην τὴν δύναμιν. Καλλικρατίδας δ' ὁ ναύαρχος συναγαγὼν τὰ πλήθη, καὶ παραθαρσύνας τοῖς οἰκείοις λόγοις, τὸ τελευταῖον εἶπεν, εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κίνδυνον οὕτως ἐστὶ πρόθυμος αὐτὸς, ὥστε τοῦ μάντεως λέγοντος διὰ τῶν ἱερείων ὑμῖν μὲν προσημαίνεσθαι νίκην, ἐμοὶ δὲ θάνατον, ὅμως ἕτοιμός εἰμι τελευτᾶν. εἰδὼς οὖν μετὰ τὸν τῶν ἡγεμόνων θάνατον καὶ ἐν θορύβῳ τὰ στρατόπεδα γινόμενα, νῦν ἀποδείκνυμι ναύαρχον, ἂν ἐγώ τι πάθω, τὸν διαδεξόμενον Κλέαρχον, ἄνδρα πεῖραν δεδωκότα τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων. ὁ μὲν οὖν Καλλικρατίδας ταῦτ' εἰπὼν, οὐκ ὀλίγους ἐποίησε ζηλῶσαι τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ προθυμοτέρους γενέσθαι πρὸς τὴν μάχην. καὶ Λακεδαιμόνιοι μὲν παρακαλοῦντες ἀλλήλους, ἀνέβαινον εἰς τὰς ναῦς· οἱ δ' Ἀθηναῖοι παρακληθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν εἰς τὸν ἀγῶνα, μετὰ σπουδῆς ἐπλήρουν τὰς τριήρεις, καὶ πάντες εἰς τάξιν καθίσταντο. τοῦ μὲν οὖν δεξιοῦ κέρατος Θρασύβουλος ἡγεῖτο καὶ Περικλῆς ὁ Περικλέους τοῦ προσαγορευθέντος κατὰ τὴν δύναμιν ὀλυμπίου. συμπαρέλαβε δὲ καὶ Θηραμένην εἰς τὸ δεξιὸν κέρας, ἐφ' ἡγεμονίας τάξας· ὃς ἰδιώτης μὲν συνεστρατεύετο πρότερον, τότε δὲ πολλάκις ἦν ἀφηγούμενος δυνάμεων. τοὺς δ' ἄλλους στρατηγοὺς παρ' ὅλην τὴν φάλαγγα διέταξε, καὶ τὰς καλουμένας Ἀργινούσας νήσους συμπεριέλαβε τῇ τάξει, σπεύδων ὅτι πλεῖστον παρεκτεῖναι τὰς ναῦς. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἀνήχθη, τὸ μὲν δεξιὸν μέρος αὐτὸς ἔχων, τὸ δ' εὐώνυμον παρέδωκε Βοιωτοῖς, ὧν Θρασώνδας ὁ Θηβαῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν. οὐ δυνάμενος δὲ τὴν τάξιν ἐξισῶσαι τοῖς πολεμίοις, διὰ τὸ τὰς νήσους πολὺν ἐπέχειν τόπον,

γρ. Θράσυλλος

τόπον, διείλετο τὴν δύναμιν, καὶ δύο ποιήσας στόλους, πρὸς ἑκάτερον μέρος δίχα διηγωνίζετο. διὸ καὶ παρεῖχε μεγάλην κατάπληξιν πολλαχῆ τοῖς θεωμένοις, ὡς ἂν τεττάρων μὲν στόλων ναυμαχούντων, τῶν δὲ νεῶν συνηθροισμένων εἰς ἕνα τόπον οὐ πολλαῖς ἐλάττω τῶν τριακοσίων. μεγίστη γὰρ αὕτη μνημονεύεται ναυμαχία γεγενημένη τοῖς ἕλλησι πρὸς ἕλληνας. ἅμα δ' οἵ τε ναύαρχοι τοῖς σαλπικταῖς προσεκελεύοντο σημαίνειν, καὶ τὸ παρ' ἑκατέροις πλῆθος ἐναλλὰξ ἐπαλαλάζον ἐξαίσιον ἐποίει βοήν. πάντες δὲ μετὰ σπουδῆς ἐλαύνοντες τὸ ῥόθιον, ἐφιλοτιμοῦντο πρὸς ἀλλήλους, ἑκάστου σπεύδοντος πρῶτον κατάρξασθαι τῆς μάχης. ἔμπειροί τε γὰρ ἦσαν τῶν κινδύνων οἱ πλεῖστοι, διὰ τὸ μῆκος τοῦ πολέμου, καὶ σπουδὴν ἀνυπέρβλητον ἐπεφέροντο, διὰ τοὺς κρατίστους τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα συνηθροῖσθαι. πάντες γὰρ ὑπελάμβανον τοὺς ταύτῃ τῇ μάχῃ νικήσαντας, πέρας ἐπιθήσειν τῷ πολέμῳ. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Καλλικρατίδας ἀκηκοὼς ὑπὸ μάντεως τὴν περὶ αὐτὸν ἐσομένην τελευτὴν, ἔσπευδεν ἐπιφανέστατον ἑαυτῷ περιποιήσασθαι θάνατον. διόπερ πρῶτος ἐπὶ τὴν Ναυσίου τοῦ στρατηγοῦ ναῦν ἐπιπλεύσας, καὶ σὺν ταῖς ἅμα πλεούσαις τριήρεσιν ἐξ ἐφόδου τρώσας κατέδυσε. τῶν δ' ἄλλων τὰς μὲν τοῖς ἐμβόλοις τύπτων ἄπλους ἐποίει, τῶν δὲ τοὺς ταρσοὺς ἀχρήστους ἀπετέλει πρὸς τὴν μάχην. τὸ δὲ τελευταῖον, δοὺς ἔμβολον τῇ τοῦ Περικλέους τριήρει βιαιότερον, τῆς μὲν τριήρους ἐπὶ πολὺ διέρρηξε τόπον, τοῦ δὲ στόματος ἐναρμοσθέντος εἰς τὴν ἀκίδα, καὶ μὴ δυναμένων αὐτῶν διακρούσασθαι, Περικλῆς μὲν ἐπέβαλε τῇ τοῦ Καλλικρατίδα νηὶ σιδηρᾶν χεῖρα· προσαρτηθείσης δ' αὐτῆς, οἱ μὲν ἀθηναῖοι περιστάντες τὴν ναῦν εἰσήλλοντο, καὶ περιχυθέντες τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας ἀπέσφαξαν. τότε δή φασι τὸν Καλλικρατίδαν, λαμπρῶς ἀγωνισάμενον, καὶ πολὺν ἀντισχόντα χρόνον, τὸ τελευταῖον ὑπὸ τοῦ πλήθους πανταχόθεν τιτρωσκόμενον, καταπονηθῆναι. ὡς δὲ τὸ περὶ τὸν ναύαρχον ἐλάττωμα συμφανὲς ἐγένετο, συνέβη τοὺς πελοποννησίους δείσαντας ἐκκλῖναι. τοῦ δὲ δεξιοῦ μέρους τῶν πελοποννησίων φυγόντων, οἱ τὸ λαιὸν ἔχοντες βοιωτοὶ χρόνον μέν τινα διεκαρτέρουν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι (εὐλαβοῦντο γὰρ αὐτοὺς οἱ συγκινδυνεύοντες εὐβοεῖς, καὶ πάντες οἱ τῶν ἀθηναίων ἀφεστηκότες, μήποτε ἀθηναῖοι τῆς ἀρχῆς ἀνακτησάμενοι, τιμωρίαν παρ' αὐτῶν λάβωσιν ὑπὲρ τῆς ἀποστάσεως) ἐπειδὴ δὲ τὰς πλείστας ναῦς ἑώρων τετρωμένας, καὶ τὸ πλῆθος τῶν νικώντων ἐπ' αὐτοὺς ἐπιστραφέν, ἠναγκάσθησαν φυγεῖν. τῶν μὲν οὖν πελοποννησίων οἱ μὲν εἰς χίον, οἱ δ' εἰς κύμην διεσώθησαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι διώξαντες ἐφ' ἱκανὸν τοὺς ἡττημένους, πάντα τὸν σύνεγγυς τόπον τῆς θαλάττης ἐπλήρωσαν νεκρῶν καὶ ναυαγίων. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν στρατηγῶν οἱ μὲν ᾤοντο δεῖν τοὺς τετελευτηκότας ἀναιρεῖσθαι, διὰ τὸ χαλεπῶς διατίθεσθαι τοὺς ἀθηναίους ἐπὶ τοῖς ἀτάφοις περιορῶσι τοὺς τετελευτηκότας· οἱ δ' ἔφασαν δεῖν ἐπὶ τὴν μιτυλήνην πλεῖν, καὶ τὴν ταχίστην λῦσαι τὴν πολιορκίαν. ἐπεγένετο δὲ καὶ χειμὼν μέγας, ὥστε σαλεύεσθαι τὰς τριήρεις, καὶ τοὺς στρατιώτας, διά τε τὴν ἐκ τῆς μάχης κακοπάθειαν καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν κυμάτων, ἀντιλέγειν πρὸς τὴν ἀναίρεσιν τῶν νεκρῶν. τέλος δὲ τοῦ χειμῶνος ἐπιτείνοντος, οὔτε ἐπὶ τὴν μιτυλήνην ἔπλευσαν, οὔτε τοὺς τετελευτηκότας ἀνείλοντο· βιασθέντες δὲ ὑπὸ τῶν πνευμάτων, εἰς ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῶν μὲν ἀθηναίων ναῦς εἴκοσι πέντε, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς οἱ πλεῖστοι· τῶν δὲ πελοποννησίων ἑπτὰ πρὸς τὰς ἑβδομήκοντα. διόπερ τοσούτων νεῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς γεγενημένων ἀνδρῶν ἀπολωλότων, ἐπλήσθη τὸ κυμαῖον καὶ φωκέων ἡ παραθαλάττιος χώρα νεκρῶν καὶ ναυαγίων. ὁ δὲ τῆς μιτυλήνης πολιορκῶν Ἐτεόνικος, πυθόμενός τινος τὴν

τὸ Ἐτεόνικος.

τῶν πελοποννησίων ἧτταν, τὰς μὲν ναῦς εἰς χίον ἔπεμψε, τὴν δὲ πεζὴν δύναμιν αὐτὸς ἔχων εἰς τὴν πυρραίων πόλιν ἀπεχώρησεν, οὖσαν σύμμαχον. ἐδεδίει γὰρ μή ποτε τοῦ στόλου πλευσάντων τῶν ἀθηναίων ἐπ' αὐτούς, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεξελθόντων, κινδυνεύσῃ τὴν δύναμιν ἀποβαλεῖν ἅπασαν. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ πλεύσαντες εἰς μιτυλήνην, καὶ τὸν Κόνωνα μετὰ τῶν τετταράκοντα νεῶν παραλαβόντες, εἰς σάμον κατέπλευσαν· κἀκεῖθεν ὁρμώμενοι τὴν τῶν πολεμίων χώραν ἐπόρθουν. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ περὶ τὴν αἰολίδα καὶ τὴν ἰωνίαν καὶ τὰς νήσους τὰς συμμαχούσας λακεδαιμονίοις συνῆλθον εἰς ἔφεσον, καὶ βουλευσαμένοις αὐτοῖς ἔδοξεν ἀποστέλλειν εἰς σπάρτην, καὶ Λύσανδρον αἰτεῖσθαι ναύαρχον. οὗτος γὰρ ἔτι τε περὶ τῆς ναυαρχίας ἐκείνῃ κατωρθωκὼς ἦν πολλά, καὶ ἐδόκει διαφέρειν στρατηγίᾳ τῶν ἄλλων. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι νόμον ἔχοντες δὶς τὸν αὐτὸν μὴ πέμπειν, καὶ τὸ πάτριον ἔθος μὴ θέλοντες καταλύειν, Αρατον μὲν εἵλοντο ναύαρχον, τὸν δὲ Λύσανδρον ἰδιώτην αὐτῷ συνεξέπεμψαν, προστάξαντες ἀκούειν ἅπαντα τούτου. οὗτοι μὲν ἐκπεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν, ἔκ τε τῆς πελοποννήσου καὶ παρὰ τῶν συμμάχων τριήρεις ἤθροιζον ὅσας ἠδύναντο πλείστας. ἀθηναῖοι δὲ, πυθόμενοι τὴν ἐν ταῖς ἀργινούσαις εὐημερίαν, ἐπὶ μὲν τῇ νίκῃ τοὺς στρατηγοὺς ἐπῄνουν, ἐπὶ δὲ τῷ περιιδεῖν ἀτάφους τοὺς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας τετελευτηκότας, χαλεπῶς διετέθησαν. Θηραμένους δὲ καὶ Θρασυβούλου προαπεληλυθότων εἰς ἀθήνας, ὑπολαβόντες οἱ στρατηγοὶ τούτους εἶναι τοὺς διαβαλόντας πρὸς τὰ πλήθη περὶ τῶν τετελευτηκότων, ἀπέστειλαν κατ' αὐτῶν ἐπιστολὰς πρὸς τὸν δῆμον, διασαφοῦντες ὅτι τούτοις ἐπέταξαν ἀνελέσθαι τοὺς τετελευτηκότας. ὅπερ μάλιστα αὐτοῖς αἴτιον ἐγενήθη τῶν κακῶν. δυνάμενοι γὰρ ἔχειν συναγωνιστὰς εἰς τὴν κρίσιν τοὺς περὶ Θηραμένην, ἄνδρας καὶ λέγειν δυνατοὺς, καὶ φίλους πολλοὺς ἔχοντας, καὶ τὸ μέγιστον, συμπαραγεγονότας τοῖς εἰς τὴν ναυμαχίαν πράγμασιν, ἐκ τῶν ἐναντίων ἔσχον ἀντιδίκους καὶ πικροὺς κατηγόρους. διαγνωσθεισῶν γὰρ ἐν τῷ δήμῳ τῶν ἐπιστολῶν, εὐθὺς μὲν τοῖς περὶ Θηραμένην ὠργίζετο τὰ πλήθη· τούτων δὲ ἀπολογησαμένων, συνέβη τὴν ὀργὴν πάλιν μεταπεσεῖν εἰς τοὺς στρατηγούς. διόπερ ὁ δῆμος προέθηκεν αὐτοῖς κρίσιν, καὶ Κόνωνα μὲν ἀπολύσας τῆς αἰτίας, προσέταξε τούτῳ τὰς δυνάμεις παραδίδοσθαι, τοὺς δ' ἄλλους ἐψηφίσατο τὴν ταχίστην ἥκειν. ὧν Αριστογένης μὲν καὶ Πρωτόμαχος, φοβηθέντες τὴν ὀργὴν τοῦ πλήθους, ἔφυγον. Θράσυλλος δὲ καὶ Καλλιάδης, ἔτι δὲ Λυσίας καὶ Περικλῆς καὶ Αριστοκράτης μετὰ τῶν πλείστων νεῶν κατέπλευσαν εἰς τὰς ἀθήνας, ἐλπίζοντες τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ πολλοὺς ὄντας βοηθοὺς ἕξειν ἐν τῇ κρίσει. ὡς δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰ πλήθη συνῆλθον, τῶν μὲν κατηγορίας καὶ τῶν πρὸς χάριν δημηγορούντων ἤκουον, τοὺς δ' ἀπολογουμένους συνθορυβοῦντες οὐκ ἠνείχοντο τῶν λόγων. οὐκ ἐλάχιστα δ' αὐτοὺς ἔβλαψαν οἱ συγγενεῖς τῶν τετελευτηκότων, παρελθόντες μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν πενθίμοις, δεόμενοι δὲ τοῦ δήμου τιμωρήσασθαι τοὺς περιεωρακότας ἀτάφους τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος προθύμως τετελευτηκότας. τέλος δ' οἵ τε τούτων φίλοι καὶ οἱ τοῖς περὶ Θηραμένην συναγωνιζόμενοι, πολλοὶ καθεστῶτες, ἐνίσχυσαν· καὶ συνέβη καταδικασθῆναι τοὺς στρατηγοὺς θανάτῳ, καὶ δημευθῆναι τὰς οὐσίας. τούτων δὲ κυρωθέντων, καὶ μελλόντων αὐτῶν ὑπὸ τῶν δημοσίων ἐπὶ τὸν θάνατον ἀπάγεσθαι, Διομέδων εἷς τῶν στρατηγῶν παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον, ἀνὴρ καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἔμπρακτος, καὶ δικαιοσύνῃ τε καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς δοκῶν διαφέρειν. σιωπησάντων δὲ πάντων, εἶπεν, Ανδρες ἀθηναῖοι, τὰ μὲν περὶ ἡμῶν κυρωθέντα συνενέγκαι τῇ πόλει· τὰς δ' ὑπὲρ τῆς νίκης εὐχὰς, ἐπειδήπερ ἡ τύχη κεκώλυκεν ἡμᾶς ἀποδοῦναι, κα-

λῶς ἔχον ὑμᾶς φροντίσαι, καὶ τῷ Διῒ τῷ σωτῆρι καὶ Ἀπόλλωνι καὶ ταῖς σεμναῖς θεαῖς ἀπόδοτε. τούτοις γὰρ εὐξάμενοι, τοὺς πολεμίους κατεναυμαχήσαμεν. ὁ μὲν οὖν Διομέδων ταῦτα διαλεχθεὶς, ἐπὶ τὸν κυρωθέντα θάνατον ἀπήγετο μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, τοῖς ἀγαθοῖς τῶν πολιτῶν πολὺν οἶκτον παρασχὼν καὶ δάκρυα. τὸν γὰρ ἀδίκως τελευτᾶν μέλλοντα, τοῦ μὲν καθ' αὑτὸν πάθους μηδ' ἡντινοῦν ποιήσασθαι μνείαν, ὑπὲρ δὲ τῆς ἀδικούσης πόλεως ἀξιοῦν τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς, ἐφαίνετ' ἀνδρὸς εὐσεβοῦς ἔργον καὶ μεγαλοψύχου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν τύχης ἀνάξιον. τούτους μὲν οὖν οἱ ταχθέντες ὑπὸ τῶν νόμων ἕνδεκα ἄρχοντες ἀπέκτειναν, οὐχ οἷον ἠδικηκότας τι τὴν πόλιν, ἀλλὰ ναυμαχίαν μεγίστην τῶν ἕλλησι πρὸς ἕλληνας γεγενημένων νενικηκότας, καὶ ἐν ἄλλαις μάχαις λαμπρῶς ἠγωνισμένους, καὶ διὰ τὰς ἰδίας ἀρετὰς τρόπαια κατὰ τῶν πολεμίων ἑστακότας. οὕτω δ' ὁ δῆμος τότε παρεφρόνησε, καὶ παροξυνθεὶς ἀδίκως ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν, τὴν ὀργὴν ἀπέσκηψεν εἰς ἄνδρας οὐ τιμωρίας ἀλλὰ πολλῶν ἐπαίνων καὶ στεφάνων ἀξίους. ταχὺ δὲ καὶ τοῖς πείσασι καὶ τοῖς πεισθεῖσι μετεμέλησεν, ὥσπερ εἰ νεμεσήσαντος τοῦ δαιμονίου. οἱ μὲν γὰρ ἐξαπατηθέντες ἐπίχειρα τῆς ἀγνοίας ἔλαβον μετ' οὐ πολὺν χρόνον, καταπολεμηθέντες οὐχ ὑφ' ἑνὸς δεσπότου μόνον, ἀλλὰ τριάκοντα. ὁ δ' ἐξαπατήσας καὶ τὴν γνώμην εἰπὼν Καλλίξενος, εὐθὺς τοῦ πλήθους μεταμεληθέντος, εἰς αἰτίαν ἦλθεν ὡς τὸν δῆμον ἐξηπατηκώς· οὐκ ἀξιωθεὶς δ' ἀπολογίας, ἐδέθη, καὶ κατακλεισθεὶς εἰς τὴν δημοσίαν φυλακὴν, ἔλαθε μετά τινων διορύξας τὸ δεσμωτήριον, καὶ διαδρὰς πρὸς τοὺς πολεμίους εἰς δεκέλειαν, ὅπως διαφυγὼν τὸν θάνατον, μὴ μόνον Ἀθήνησιν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἕλλησι δακτυλοδεικτουμένην ἔχῃ τὴν πονηρίαν παρ' ὅλον τὸν βίον. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πραχθέντα, σχεδὸν ταῦτ' ἐστί. τῶν δὲ συγγραφέων Φίλιστος τὴν προτέραν σύνταξιν τῶν σικελικῶν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατέστρεψεν, εἰς τὴν ἀκράγαντος ἅλωσιν, ἐν βίβλοις ἑπτὰ διελθὼν χρόνον ἐτῶν πλείω τῶν ὀκτακοσίων· τῆς δὲ δευτέρας συντάξεως τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς προτέρας τελευτῆς πεποίηται, γέγραφε δὲ βίβλους τέσσαρας. Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐτελεύτησε Σοφοκλῆς Θεοφίλου, ποιητὴς τραγῳδιῶν, ἔτη βιώσας ἐνενήκοντα, νίκας δ' ἔχων ὀκτωκαίδεκα. φασὶ δὲ τὸν ἄνδρα τοῦτον τὴν ἐσχάτην τραγῳδίαν εἰσαγαγόντα καὶ νικήσαντα, χαρᾷ περιπεσεῖν ἀνυπερβλήτῳ, δι' ἣν καὶ τελευτῆσαι. Ἀπολλόδωρος δὲ, τὴν χρονικὴν σύνταξιν πραγματευσάμενος, φησὶ καὶ τὸν Εὐριπίδην κατὰ τὸν αὐτὸν ἐνιαυτὸν τελευτῆσαι. τινὲς δὲ λέγουσι, παρ' Ἀρχελάῳ τῷ βασιλεῖ μακεδόνων κατὰ τὴν χώραν ἐξελθόντα, κυσὶ περιπεσεῖν καὶ διασπασθῆναι μικρῷ πρόσθεν τούτων τῶν χρόνων.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διελθόντος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Ἀλεξίας, ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ ἀντὶ τῶν ὑπάτων τρεῖς χιλίαρχοι κατεστάθησαν, Γάϊος Ἰούλιος, Πούπλιος Κορνήλιος, καὶ Γάϊος Σερουΐλιος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντων, Ἀθηναῖοι, μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν στρατηγῶν, ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔταξαν Φιλοκλέα, καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ παραδόντες, ἐξέπεμψαν πρὸς Κόνωνα, προστάξαντες κοινῶς ἀφηγεῖσθαι τῶν δυνάμεων. ὃς ἐπεὶ κατέπλευσε πρὸς Κόνωνα εἰς σάμον, τὰς ναῦς ἁπάσας ἐπλήρωσε, τρεῖς πρὸς ταῖς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. τούτων εἴκοσι μὲν ἔδοξεν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ταῖς δ' ἄλλαις ἁπάσαις ἀνήχθησαν εἰς ἑλλήσποντον, ἡγουμένου Κόνωνος καὶ Φιλοκλέους. Λύσανδρος δ' ὁ τῶν λακεδαιμονίων ναύαρχος ἐκ πελοποννήσου παρὰ τῶν ἐγγὺς συμμάχων τριάκοντα καὶ πέντε ναῦς

ἀθροίσας, κατέπλευσεν εἰς Ἔφεσον· μετεπέμψατο δὲ καὶ τὸν ἐκ χίου στόλον ἐξήρτυεν· ἀνέβη δὲ καὶ πρὸς Κῦρον τὸν Δαρείου τοῦ βασιλέως υἱόν, καὶ χρήματα πολλὰ παρέλαβε πρὸς τὰς τῶν στρατιωτῶν διατροφάς. ὁ δὲ Κῦρος, μεταπεμπομένου τοῦ πατρὸς αὐτὸν εἰς πέρσας, τῷ Λυσάνδρῳ τὴν ὑφ' αὐτὸν πόλεων τὴν ἐπίστασιν παρέδωκε, καὶ τοὺς φόρους τούτῳ τελεῖν συνέταξεν. ὁ δὲ Λύσανδρος, πάντων τῶν εἰς πόλεμον εὐπορήσας, εἰς Ἔφεσον ἀνέστρεψε. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἐν τῇ μιλήτῳ τινὲς ὀλιγαρχίας ὀρεγόμενοι, κατέλυσαν τὸν δῆμον, συμπραξάντων αὐτοῖς λακεδαιμονίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, Διονυσίων ὄντων, ἐν ταῖς οἰκίαις τοὺς μάλιστα ἀντιπράττοντας συναρπάσαντες, καὶ περὶ τεσσαράκοντα ὄντας ἀπέσφαξαν· μετὰ δέ, τῆς ἀγορᾶς πληθούσης τριακοσίους ἐπιλέξαντες τοὺς εὐπορωτάτους, ἀνεῖλον. οἱ δὲ χαριέστατοι τῶν τὰ τοῦ δήμου φρονούντων, ὄντες οὐκ ἐλάττους χιλίων, φοβηθέντες τὴν περίστασιν, ἔφυγον πρὸς Φαρνάβαζον τὸν σατράπην. οὗτος δὲ φιλοφρόνως αὐτοὺς προσδεξάμενος, καὶ στατῆρα χρυσοῦν ἑκάστῳ δωρησάμενος, κατῴκισεν εἰς κλαῦδα, φρούριόν τι τῆς κλαυδίας. Λύσανδρος δὲ μετὰ τῶν πλείστων νεῶν ἐπὶ θάσον τῆς καρίας πλεύσας, κατὰ κράτος αὐτὴν εἷλεν, ἀθηναίοις συμμαχοῦσαν· καὶ τοὺς μὲν ἡβῶντας ὀκτακοσίους ὄντας ἀπέσφαξε, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας λαφυροπωλήσας, κατέσκαψε τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπὶ τὴν ἀττικὴν καὶ πολλοὺς πλεύσας τόπους, μέγα μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄξιον μνήμης ἔπραξε (διὸ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀναγράφειν ἐσπουδάσαμεν) τὸ δὲ τελευταῖον λάμψακον ἑλών, τὴν μὲν ἀθηναίων φρουρὰν ἀφῆκεν ὑπόσπονδον, τὰς δὲ κτήσεις ἁρπάσας, τοῖς λαμψακηνοῖς ἀπέδωκε τὴν πόλιν. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ πυθόμενοι τοὺς λακεδαιμονίους πάσῃ τῇ δυνάμει πολιορκεῖν λάμψακον, συνήγαγόν τε πανταχόθεν τριήρεις, καὶ μετὰ σπουδῆς ἀνήχθησαν ἐπ' αὐτοὺς ναυσὶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. εὑρόντες δὲ τὴν πόλιν ἡλωκυῖαν, τότε μὲν ἐν αἰγὸς ποταμοῖς καθώρμισαν τὰς ναῦς, μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπιπλέοντες τοῖς πολεμίοις, καθ' ἡμέραν εἰς ναυμαχίαν προεκαλοῦντο. οὐκ ἀνταναγομένων δὲ τῶν πελοποννησίων, οἱ μὲν ἀθηναῖοι διηπόρουν ὅ,τι χρήσαιντο τοῖς πράγμασιν, οὐ δυνάμενοι τὸν πλείω χρόνον ἐκεῖ διατρέφειν τὰς δυνάμεις. Ἀλκιβιάδου δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντος, καὶ λέγοντος ὅτι Μήδοκος καὶ Σεύθης οἱ τῶν θρᾳκῶν βασιλεῖς εἰσὶν αὐτῷ φίλοι, καὶ δύναμιν πολλὴν ὡμολόγησαν δώσειν, ἐὰν βούληται διαπολεμεῖν τοῖς λακεδαιμονίοις· διόπερ αὐτὸς ἠξίου μεταδοῦναι τῆς ἡγεμονίας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς δυοῖν θάτερον, ἢ ναυμαχεῖν τοὺς πολεμίους ἀναγκάσειν, ἢ πεζῇ μετὰ θρᾳκῶν πρὸς αὐτοὺς διαγωνιεῖσθαι. ταῦτα δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης ἔπραττεν, ἐπιθυμῶν δι' ἑαυτοῦ τῇ πατρίδι μέγα τι κατεργάσασθαι, καὶ διὰ τῆς εὐεργεσίας τὸν δῆμον ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν ἀρχαίαν εὔνοιαν. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοί, νομίσαντες τῶν μὲν ἐλαττωμάτων ἑαυτοῖς τὴν μέμψιν ἀκολουθήσειν, τὰ δὲ ἐπιτεύγματα προσάψειν ἅπαντα Ἀλκιβιάδῃ, ταχέως αὐτὸν ἐκέλευσαν ἀπιέναι, καὶ μηκέτι προσιέναι τῷ στρατοπέδῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν πολέμιοι ναυμαχεῖν οὐκ ἤθελον, τό,τι στρατόπεδον σιτοδεία κατεῖχε, Φιλοκλῆς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀφηγούμενος, τοῖς μὲν ἄλλοις τριηράρχοις προσέταξε πληρώσαντας τὰς τριήρεις ἀκολουθεῖν, αὐτὸς δὲ ἑτοίμας ἔχων ναῦς τριάκοντα, τάχιον ἐξέπλευσεν. ὁ δὲ Λύσανδρος παρά τινων αὐτομόλων ταῦτ' ἀκούσας, μετὰ πασῶν τῶν νεῶν ἀναχθείς, καὶ τὸν Φιλοκλέα τρεψάμενος, πρὸς τὰς ἄλλας ναῦς κατεδίωξεν. ὑπὸ δὲ τῶν τριήρων τοῖς ἀθηναίοις πεπληρωμένων, θόρυβος κατεῖχεν ἅπαντας, διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπιφάνειαν τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Λύσανδρος, συνιδὼν τὴν τῶν ἐναντίων ταραχήν, Ἐτεόνικον μὲν μετὰ τῶν εἰωθότων πεζῇ μάχεσθαι ταχέως ἀπεβίβασεν. ὁ δὲ

ὀξέως τῇ τοῦ καιροῦ ῥοπῇ χρησάμενος, μέρος κατελάβετο τῆς παρεμβολῆς. αὐτὸς δὲ ὁ Λύσανδρος ἁπάσαις ταῖς τριήρεσιν ἐξηρτυμέναις ἐπιπλεύσας, καὶ σιδηρᾶς ἐπιβαλὼν χεῖρας, ἀπέσπα τὰς ὁρμούσας ἐπὶ τὴν γῆν ναῦς. Ἀθηναῖοι δὲ τὸ παράδοξον ἐκπεπληγμένοι, καὶ μήτ' ἀναχθῆναι ταῖς ναυσὶν ἀναστροφὴν ἔχοντες, μήτε πεζοὶ διαγωνίζεσθαι δυνάμενοι, βραχὺν ἀντισχόντες χρόνον, ἐτράπησαν. εὐθὺς δὲ οἱ μὲν τὰς ναῦς, οἱ δὲ τὴν παρεμβολὴν ἐκλιπόντες, ἔφυγον ὅπου ποθ' ἕκαστος ἤλπιζε σωθήσεσθαι. τῶν μὲν οὖν τριήρων δέκα μόνον διεξέπεσον, ὧν μίαν ἔχων Κόνων ὁ στρατηγὸς, τὴν μὲν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον ἀπέγνω, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ δήμου· πρὸς Εὐαγόραν δὲ τὸν ἀφηγούμενον τῆς Κύπρου κατέφυγεν, ἔχων πρὸς αὐτὸν φιλίαν. τῶν δὲ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι μετὰ γῆν φυγόντες, εἰς Σηστὸν διεσώθησαν. Λύσανδρος δὲ τὰς λοιπὰς ναῦς παραλαβὼν αἰχμαλώτους, καὶ Φιλοκλέα ζωγρήσας τὸν στρατηγὸν, ἀπαγαγὼν εἰς Λάμψακον, ἀπέσφαξε. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς Λακεδαίμονα περὶ τὴν νίκην ἀπαγγελοῦντας ἀπέστειλεν ἐπὶ τῆς κρατίστης τριήρους, κοσμήσας τοῖς πολυτελεστάτοις τῶν ναυτικῶν ὅπλοις καὶ λαφύροις. ἔπειτα δὲ τοὺς εἰς Σηστὸν καταφυγόντας Ἀθηναίους στρατεύσας, τὴν μὲν πόλιν εἷλε, τοὺς δ' Ἀθηναίους ὑποσπόνδους ἀφῆκεν. εὐθὺς δὲ τῇ δυνάμει πλεύσας ἐπὶ Σάμον, αὐτὸς μὲν ταύτην ἐπολιόρκει, Γύλιππον δὲ τὸν εἰς Σικελίαν τοῖς Συρακουσίοις τῷ ναυτικῷ συμπολεμήσαντα, ἀπέστειλεν εἰς Σπάρτην, τά τε λάφυρα κομίζοντα, καὶ μετὰ τούτων ἀργυρίου τάλαντα χίλια καὶ πεντακόσια. ὄντος δὲ τοῦ χρήματος ἐν σακκίοις, καὶ τούτων ἔχοντος ἑκάστου σκυτάλην, ἔχουσαν τὴν ἐπιγραφὴν τὸ πλῆθος τοῦ χρήματος δηλοῦσαν. ταύτην ἀγνοήσας ὁ Γύλιππος, τὰ μὲν σακκία παρέλυσε, ἐξελόμενος δὲ τάλαντα τριακόσια, καὶ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς γνωσθεὶς ὑπὸ τῶν ἐφόρων, ἔφυγε, καὶ κατεδικάσθη θανάτῳ. παραπλησίως δὲ καὶ τὸν πατέρα τοῦ Γυλίππου Κλέαρχον συνέβη φυγεῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ὅτι δόξας παρὰ Περικλέους λαβεῖν χρήματα περὶ τοῦ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὴν Ἀττικὴν μὴ ποιήσασθαι, θανάτῳ κατεδικάσθη, καὶ φυγὼν ἐν Θουρίοις τῆς Ἰταλίας διέτριβεν. οὗτοι μὲν οὖν ἄνδρες, ἱκανοὶ τἄλλα δόξαντες εἶναι, ταῦτα πράξαντες, τὸν ἄλλον βίον αὐτῶν κατῄσχυναν. Ἀθηναῖοι δὲ τὴν τῆς δυνάμεως φθορὰν ἀκούσαντες, τοῦ μὲν ἀντέχεσθαι τῆς θαλάττης ἀπέστησαν, περὶ δὲ τὴν τῶν τειχῶν κατασκευὴν ἐγένοντο, καὶ τοὺς λιμένας ἐνέχωννυον, ἐλπίζοντες, ὅπερ ἦν εἰκὸς, εἰς πολιορκίαν καταστήσεσθαι. εὐθὺς γὰρ οἱ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεῖς Ἆγις καὶ Παυσανίας μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν, πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐστρατοπέδευσαν. Λύσανδρος δὲ πλείοσιν ἢ διακοσίαις τριήρεσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ κατέπλευσεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τηλικούτοις περιεχόμενοι κακοῖς, ὅμως ἀντεῖχον, καὶ ῥᾳδίως τὴν πόλιν διεφύλαττον ἐπί τινα χρόνον. τοῖς δὲ Πελοποννησίοις ἔδοξεν, ἐπείπερ δυσχερὴς ἦν ἡ πολιορκία, τὰς μὲν δυνάμεις ἀπαγαγεῖν ἐκ τῆς Ἀττικῆς, ταῖς δὲ ναυσὶ μακρόθεν ἐφεδρεύειν, ὅπως αὐτοῖς μὴ παρακομισθῇ σῖτος. οὗ συντελεσθέντος, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εἰς δεινὴν ἀπορίαν ἐνέπεσον, ἁπάντων μὲν, μάλιστα δὲ τροφῆς, διὰ τὸ ταύτην ἀεὶ κατὰ θάλατταν αὐτοῖς κομίζεσθαι. ἐπιτείνοντος δὲ τοῦ δεινοῦ καθ' ἡμέραν, ἡ μὲν πόλις ἔγεμε νεκρῶν, οἱ δὲ λοιποὶ διαπρεσβευσάμενοι πρὸς Λακεδαιμονίους, συνέθεντο τὴν εἰρήνην, ὥστε τὰ μακρὰ σκέλη καὶ τὰ τείχη τοῦ Πειραιῶς περιελεῖν, καὶ μακρὰς ναῦς μὴ πλεῖον ἔχειν δέκα, τῶν δὲ πόλεων πασῶν ἐκχωρῆσαι, καὶ Λακεδαιμονίοις ἡγεμόσι χρῆσθαι. ὁ μὲν οὖν Πελοποννησιακὸς πόλεμος, μακρότατος γενόμενος ὧν ἴσμεν, τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος, ἔτη διαμείνας ἑπτὰ πρὸς τοῖς εἴκοσι. μικρὸν δὲ τῆς εἰρήνης ὕστερον ἐτελεύτησε Δαρεῖος ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δεκαεννέα. τὴν δ' ἡγεμονίαν διεδέξατο τῶν υἱῶν

ὁ πρεσβύτατος Ἀρταξέρξης, καὶ ἦρξεν ἔτη τρία πρὸς τοῖς τετταράκοντα. καθ' ὃν δὴ χρόνον καὶ Ἀντίμαχον τὸν ποιητὴν Ἀπολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος φησὶν ἠνθηκέναι.

Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν, Ἰμίλκας ὁ τῶν Καρχηδονίων ἀφηγούμενος, ἀρχομένου τοῦ θέρους τὴν μὲν τῶν Ἀκραγαντίνων πόλιν κατέσκαψε, τῶν δ' ἱερῶν ὅσα μὴ καλῶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐδόκει διεφθάρθαι, τὰς γλυφὰς καὶ τὰ περιττοτέρως εἰργασμένα περιέκοψεν. αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν ἅπασαν τὴν δύναμιν, ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν Γελώων χώραν. ἐπελθὼν δὲ ταύτην πᾶσαν καὶ τὴν Καμαριναίαν, πλῆρες ἐποίησε τὸ στράτευμα παντοίας ὠφελείας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Γέλαν πορευθεὶς, παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν τῇ πόλει κατεστρατοπέδευσεν. ἐχόντων δὲ τῶν Γελώων ἐκτὸς τῆς πόλεως Ἀπόλλωνος ἀνδριάντα χαλκοῦν σφόδρα μέγαν, συλήσαντες αὐτὸν ἀπέστειλαν εἰς τὴν Τύρον. τοῦτον μὲν οἱ Γελῷοι κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ χρησμὸν ἀνέθηκαν· οἱ δὲ Τύριοι, καθ' ὃν καιρὸν ὕστερον ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐπολιορκοῦντο, καθύβριζον ὡς συναγωνιζόμενον τοῖς πολεμίοις. Ἀλεξάνδρου δὲ ἑλόντος τὴν πόλιν, ὡς Τίμαιός φησι, κατὰ τὴν ὁμώνυμον ἡμέραν καὶ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐν ᾗ Καρχηδόνιοι τὸν Ἀπόλλωνα περὶ Γέλαν ἐσύλησαν, συνέβη τιμηθῆναι θυσίαις καὶ προσόδοις ταῖς μεγίσταις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὡς αἴτιον γεγενημένον τῆς ἁλώσεως. ταῦτα μὲν οὖν, καίπερ ἐν ἄλλοις πραχθέντα χρόνοις, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμεθα παρ' ἄλληλα θεῖναι, διὰ τὸ παράδοξον. οἱ δ' οὖν Καρχηδόνιοι δενδροτομοῦντες τὴν χώραν, τάφρον περιεβάλοντο τῇ στρατοπεδείᾳ. προσεδέχοντο γὰρ τὸν Διονύσιον ἥξειν μετὰ δυνάμεως πολλῆς βοηθήσοντα τοῖς κινδυνεύουσιν. οἱ δὲ Γελῷοι τὸ μὲν πρῶτον ἐψηφίσαντο τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς Συρακούσας ὑπεκθέσθαι, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ προσδοκωμένου κινδύνου. τῶν δὲ γυναικῶν ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν βωμοὺς καταφυγουσῶν, καὶ δεομένων τῆς αὐτῆς τοῖς ἀνδράσι τύχης κοινωνῆσαι, συνεχώρησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τάξεις ποιησάμενοι πλείστας, κατὰ μέρος τοὺς στρατιώτας ἀπέστελλον ἐπὶ τὴν χώραν. οὗτοι δὲ ἐμπειρίαν ἔχοντες, ἐπετίθεντο τοῖς πλανωμένοις τῶν πολεμίων· καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἀνῆγον ζῶντας, οὐκ ὀλίγους δὲ ἀνῄρουν. τῶν δὲ Καρχηδονίων ἀπὸ μέρους προσβαλόντων τῇ πόλει καὶ τοῖς κριοῖς καταβαλόντων τὰ τείχη, γενναίως ἠμύνοντο. τά τε γὰρ ἐφ' ἡμέρας πίπτοντα τῶν τειχῶν νυκτὸς ἀνῳκοδόμουν, συνυπηρετουσῶν τῶν γυναικῶν καὶ παίδων. οἱ μὲν γὰρ ἀκμάζοντες ταῖς ἡλικίαις, ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντες, διετέλουν μαχόμενοι, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς ἄλλαις παρασκευαῖς προσήδρευε μετὰ πάσης προθυμίας. τὸ δὲ σύνολον, οὕτως ἐδέξαντο τὴν ἔφοδον τῶν Καρχηδονίων εὐρώστως, ὥστε καὶ πόλιν ἀνόχυρον ἔχοντες, καὶ συμμάχων ὄντες ἔρημοι, πρὸς δὲ τούτοις τὰ τείχη θεωροῦντες πίπτοντα κατὰ πλείονας τόπους, οὐ κατεπλάγησαν τὸν περιεστῶτα κίνδυνον. Διονύσιος δὲ ὁ τῶν Συρακοσίων τύραννος μεταπεμψάμενος παρὰ τῶν ἐξ Ἰταλίας Ἑλλήνων βοήθειαν, ἐξῆγε καὶ παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων δύναμιν. ἐπέλεξε δὲ καὶ τῶν Συρακοσίων τοὺς πλείστους τῶν ἐν ἡλικίᾳ, καὶ τοὺς μισθοφόρους κατέλεξεν εἰς τὸ στρατόπεδον. εἶχε δὲ τοὺς ἅπαντας, ὡς μέν τινες, πεντακισμυρίους· ὡς δὲ Τίμαιος ἀνέγραψε, πεζοὺς μὲν τρισμυρίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ναῦς δὲ καταφράκτους πεντήκοντα. μετὰ δὲ τοσαύτης δυνάμεως ἐξορμήσας ἐπὶ τὴν βοήθειαν, τοῖς τόποις ὡς ἤγγισε τῆς πόλεως, κατεστρατοπέδευσε παρὰ τὴν θάλατταν. ἔσπευδε γὰρ μὴ διασπᾶν τὴν στρατιὰν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου τὴν ὁρμὴν ποιούμενος, κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν ἀγωνίζεσθαι. τοῖς μὲν γὰρ ψιλοῖς ἠγωνίζετο, καὶ τὴν χώραν οὐκ εἴα προνομεύεσθαι, τοῖς δ' ἱππεῦσι καὶ ταῖς ναυσὶν ἐπειρᾶτο τὰς ἀγορὰς ἀφαιρεῖσθαι τὰς κομιζομένας τοῖς Καρχη-

τοῖς ἐκ τῆς ἰδίας ἐπικρατείας. ἐφ' ἡμέρας μὲν οὖν εἴκοσι διέτριβον οὐδὲν ἄξιον λόγου πράττοντες· μετὰ δὲ ταῦτα Διονύσιος τοὺς πεζοὺς εἰς τρία μέρη διεῖλεν, ἓν μὲν τάγμα ποιήσας τῶν Σικελιωτῶν, οἷς προσέταξεν, ἀριστερὰν τὴν πόλιν ἔχοντας, ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν ἐναντίων προσβαλεῖν· τὸ δ' ἕτερον τάγμα συμμάχων κατασκευάσας, ἐκέλευσε δεξιὰν τὴν πόλιν ἔχοντας ἐπείγεσθαι παρ' αὐτὸν τὸν αἰγιαλόν. αὐτὸς δ' ἔχων τὸ τῶν μισθοφόρων σύνταγμα, διὰ τῆς πόλεως ὥρμησεν ἐπὶ τὸν τόπον οὗ τὰ μηχανήματα τῶν Καρχηδονίων ἦν. καὶ τοῖς μὲν ἱππεῦσι παρήγγειλεν, ἐπειδὰν ἴδωσι τοὺς πεζοὺς ὡρμημένους, διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ τὸ πεδίον καθιππάζεσθαι· κἂν μὲν ὁρῶσι τοὺς ἰδίους προτερεῦντας, συνεπιλαμβάνεσθαι τῆς μάχης· ἂν δ' ἐλαττωμένους, δέχεσθαι τοὺς θλιβομένους. τοῖς δ' ἐν ταῖς ναυσὶ παρήγγειλε, πρὸς τὴν τῶν Ἰταλιωτῶν ἔφοδον, τῇ παρεμβολῇ τῶν πολεμίων ἐπιπλεῦσαι. εὐκαίρως δ' αὐτῶν ποιησάντων τὸ παραγγελθὲν, οἱ μὲν Καρχηδόνιοι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος παρεβοήθουν, διείργοντες τοὺς ἐκ τῶν νεῶν ἀποβαίνοντας. καὶ γὰρ οὐδ' ὠχυρωμένον τὸ μέρος εἶχον ἅπαν τὸ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς στρατοπεδείας. οἱ δ' Ἰταλιῶται κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν παρὰ τὴν θάλατταν τὸ πᾶν διανύσαντες, ἐπέθεντο τῇ παρεμβολῇ τῶν Καρχηδονίων, τοὺς πλείστους εὑρόντες παραβεβοηθηκότας ἐπὶ τὰς ναῦς. τοὺς δ' ἐπὶ τούτου τοῦ μέρους ἀπολελειμμένους τρεψάμενοι, παρεισέπεσον εἰς τὴν στρατοπεδείαν. οὗ γενηθέντος, οἱ Καρχηδόνιοι τὰ πλεῖστα μέρη τῆς δυνάμεως ἐπιστρέψαντες, καὶ πολὺν διαγωνισάμενοι χρόνον, μόγις ἐξέωσαν τοὺς ἐντὸς τῆς τάφρου βιασαμένους. οἱ δὲ Ἰταλιῶται τῷ πλήθει τῶν βαρβάρων καταπονούμενοι, κατὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὸ τοῦ χάρακος ἀπωξυμμένον ἐνέπιπτον, οὐκ ἔχοντες βοήθειαν. οἵ τε γὰρ Σικελιῶται διὰ τοῦ πεδίου πορευόμενοι καθυστέρουν τῶν καιρῶν, οἵ τε μετὰ Διονυσίου μισθοφόροι μόλις διεπορεύοντο τὰς κατὰ τὴν πόλιν ὁδοὺς, οὐ δυνάμενοι κατὰ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν ἐπισπεῦσαι. οἱ δὲ Γελῷοι μέχρι τινὸς ἐπεξιόντες ἐπεβοήθουν κατὰ βραχὺν τόπον τοῖς Ἰταλιώταις, εὐλαβούμενοι λιπεῖν τὴν τῶν τειχῶν φυλακήν· διόπερ ὑστέρουν τῆς βοηθείας. οἱ δ' Ἴβηρες καὶ Καμπανοὶ μετὰ τῶν Καρχηδονίων στρατευόμενοι, καὶ βαρεῖς ἐπικείμενοι τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας Ἕλλησι, κατέβαλον αὐτῶν πλείους τῶν χιλίων. τῶν δ' ἐν ταῖς ναυσὶν ἀφρακτῶν τοξεύμασι τοὺς διώκοντας, οἱ λοιποὶ μετὰ ἀσφαλείας διεσώθησαν πρὸς τὴν πόλιν. ἐκ δὲ θατέρου μέρους οἱ Σικελιῶται πρὸς τοὺς ἀπαντήσαντας Λίβυας διαγωνισάμενοι, συχνοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλον, τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὴν στρατοπεδείαν συνεδίωξαν. τῶν δ' Ἰβήρων καὶ Καμπανῶν, ἔτι δὲ Καρχηδονίων παραβοηθησάντων τοῖς Λίβυσι, περὶ ἑξακοσίους ἀποβαλόντες, πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχώρησαν. οἱ δ' ἱππεῖς ὡς εἶδον τοὺς ἰδίους ἡττημένους, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν πόλιν ἀπῆλθον, ἐπικειμένων αὐτοῖς τῶν πολεμίων. Διονύσιος δὲ μόγις διελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ὡς κατέλαβε τὸ στρατόπεδον ἠλαττωμένον, τότε μὲν ἐντὸς τῶν τειχῶν ἀνεχώρησε, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν φίλων συναγαγὼν συνέδριον, ἐβουλεύετο περὶ τοῦ πολέμου. πάντων δὲ λεγόντων ἀνεπιτήδειον εἶναι τὸν τόπον περὶ τῶν ὅλων κρίνεσθαι, διὰ τοὺς πολεμίους, ἀπέστειλε κήρυκα πρὸς τὴν ἑσπέραν περὶ τῆς εἰς αὔριον ἀναιρέσεως τῶν νεκρῶν· καὶ τὸν μὲν ἐκ τῆς πόλεως ὄχλον περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐξαπέστειλεν, αὐτὸς δὲ περὶ μέσας νύκτας ἀφώρμησε, καταλιπὼν τῶν ψιλῶν περὶ δισχιλίους. τούτοις δ' ἦν παρηγγελμένον πυρὰ καίειν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ θορυβοποιεῖν, πρὸς τὸ δόξαν ἐμποιῆσαι τοῖς Καρχηδονίοις ὡς μένοντος ἐν τῇ πόλει. οὗτοι μὲν οὖν ἤδη τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης ἀφώρμησαν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Διονύσιον. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι διαγαθόμενοι τὸ γεγονός,

γρ. ἐπιφωσκούσης

μετεστρατοπέδευσεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὰ καταλειφθέντα κατὰ τὰς οἰκίας διήρπασεν.
Διονύσιος δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Καμάριναν, ἠνάγκασε καὶ τοὺς ἐκ ταύτης μετὰ τέ-
κνων καὶ γυναικῶν εἰς Συρακούσας ἀπιέναι. τοῦ φόβου δ' οὐδεμίαν διαβολὴν δι-
δόντος, τινὲς μὲν ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ τὰ ῥαδίως φέρεσθαι δυνάμενα συνε-
σκευάζοντο· τινὲς δὲ γονεῖς καὶ τέκνα τὰ νήπια λαβόντες ἔφευγον, οὐδεμίαν ἐπι-
στροφὴν χρημάτων ποιούμενοι. ἔνιοι δὲ γεγηρακότες ἢ νόσῳ βαρυνόμενοι, δι' ἐρημίαν
συγγενῶν ἢ φίλων ὑπελείποντο, προσδοκωμένων ὅσον οὔπω παρέσεσθαι τῶν Καρχηδο-
νίων. ἡ γὰρ περὶ Σελινοῦντα καὶ Ἱμέραν, ἔτι δὲ καὶ Ἀκράγαντα γενομένη συμφορὰ τοὺς
ἀνθρώπους ἐξέπληττε, πάντων καθάπερ ὑπὸ τὴν ὅρασιν λαμβανόντων τὴν τῶν
Καρχηδονίων δεινότητα. οὐδεμία γὰρ ἦν παρ' αὐτοῖς φειδὼ τῶν ἁλισκομένων, ἀλλ' ἀσυμ-
παθῶς τῶν ἠτυχηκότων οὓς μὲν ἀνεσταύρουν, οἷς δ' ἀφορήτους ἐπῆγον ὕβρεις. οὐ
μὴν ἀλλὰ δυοῖν πόλεων ἐξοικιζομένων ἐν τῇ χώρᾳ γυναικῶν καὶ παίδων, καὶ τῶν
ἄλλων ὄχλων, ἃ θεωροῦντες οἱ στρατιῶται δι' ὀργῆς μὲν εἶχον τὸν Διονύσιον, ἠλέουν
δὲ τὰς τῶν ἀκληρούντων τύχας. ἑώρων γὰρ παῖδας ἐλευθέρους, καὶ παρθένους ἐπιγά-
μους, ἀναξίως τῆς ἡλικίας, ὡς ἔτυχε κατὰ τὴν ὁδὸν ὡρμημένας, ἐπειδὴ τὴν σεμνότητα
καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους ἐντροπὴν ὁ καιρὸς ἀφῃρεῖτο. παραπλησίως δὲ καὶ τοῖς
πρεσβυτάτοις συνήλγουν, βλέποντες παρὰ φύσιν ἀναγκαζομένους ἅμα τοῖς ἀ-
κμάζουσιν ἐπισπεύδειν. ἐφ' οἷς ἐξεκάετο τὸ κατὰ τοῦ Διονυσίου μῖσος. καὶ γὰρ ὑπελάμ-
βανον αὐτὸν ἐκ συνθέσεως τοῦτο πεποιηκέναι, πρὸς τὸ τῷ τῶν Καρχηδονίων φόβῳ τῶν
ἄλλων πόλεων ἀσφαλῶς δυναστεύειν. ἀνελογίζοντο γὰρ τὴν βραχύτητα τῆς βοη-
θείας, τὸ μηδένα πεπτωκέναι τῶν μισθοφόρων, τὸ μηδενὸς ἀθρόου προσπταίσματος γε-
γενημένου φυγεῖν ἀλόγως. τὸ δὲ μέγιστον, τὸ μηδένα τῶν πολεμίων ἐπηκολουθηκέναι
ὥστε τοῖς πρότερον ἐπιθυμοῦσι καιρὸν λαβεῖν τῆς ἀποστάσεως, καθάπερ θεῶν προ-
νοίᾳ, πάντας ὑπουργεῖν πρὸς τὴν κατάλυσιν τῆς δυναστείας. οἱ μὲν οὖν Ἰταλιῶται
καταλιπόντες αὐτὸν, ἐπ' οἴκου διὰ τῆς μεσογαίου τὴν πορείαν ἐποιήσαντο. οἱ δὲ τῶν
Συρακουσίων ἱππεῖς τὸ μὲν πρῶτον ἐπετήρουν εἰ δύναιντο κατὰ τὴν ὁδὸν ἀνελεῖν
τὸν τύραννον· ὡς δ' ἑώρων οὐκ ἀπολιπόντας αὐτὸν τοὺς μισθοφόρους, ὁμοθυμαδὸν
ἀφίππευσαν εἰς τὰς Συρακούσας· καταλαβόντες δὲ τοὺς ἐν τοῖς νεωρίοις ἀγνοοῦντας
τὰ περὶ τὴν Γέλαν, εἰσῆλθον οὐδενὸς κωλύσαντος· καὶ τὴν μὲν οἰκίαν τοῦ Διονυσίου
διήρπασαν γέμουσαν ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ τῆς ἄλλης πολυτελείας ἁπάσης·
τὴν δὲ γυναῖκα συλλαβόντες, οὕτω διέθεσαν κακῶς ὥστε καὶ τὸν τύραννον βαρέως
ἐνεγκεῖν τὴν ὀργὴν, νομίζοντα τὴν ταύτης τιμωρίαν, μεγίστην εἶναι πίστιν τῆς πρὸς
ἀλλήλους κοινωνίας κατὰ τὴν ἐπίθεσιν. ὁ δὲ Διονύσιος κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν τὸ γινόμενον
καταστοχαζόμενος, ἐπέλεξε τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν τοὺς πιστοτάτους, μεθ' ὧν ἠπεί-
γετο πρὸς τὴν πόλιν, σπουδῆς οὐδὲν ἐλλείπων. ἐλογίζετο γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως δυνα-
τὸν ἐπικρατῆσαι τῶν ἱππέων, εἰ μὴ τάχει. ὅπερ ἐποίησεν. εἰ γὰρ παραδοξότερον ἐκεί-
νων ποιήσαιτο τὴν ἄφιξιν, ἤλπιζε ῥαδίως κρατήσειν τῆς ἐπιβολῆς. ὅπερ καὶ συνέπε-
σεν. οἱ γὰρ ἱππεῖς οὔτ' ἀπελθεῖν οὔτε μεῖναι κατὰ τὸ στρατόπεδον τὸν Διονύσιον ὑπελάμ-
βανον. διόπερ κεκρατηκέναι τῆς ἐπιβολῆς νομίζοντες, ἔφασαν αὐτὸν ἐκ μὲν Γέ-
λας προσποιηθῆναι τοὺς Φοίνικας ἀποδιδράσκειν, νυνὶ δὲ ὡς ἀληθῶς ἀποδεδρακέναι
τοὺς Συρακουσίους. Διονύσιος δὲ διανύσας σταδίους περὶ τετρακοσίους, παρῆν περὶ μέ-
σας νύκτας πρὸς τὴν πύλην τῆς Ἀχραδινῆς, μεθ' ἱππέων ἑκατὸν καὶ πεζῶν ἑξακο-
σίων. ἣν καταλαβὼν κεκλεισμένην, προσέθηκεν αὐτῇ τὸν κατακεκομισμένον ἐκ

τῶν ἑλῶν κάλαμον, ᾧ χρῆσθαι νομίζουσιν οἱ συρακούσιοι πρὸς τὴν τῆς κονίας σύνδεσιν. ἐν ὅσῳ δὲ συνέβαινε τὰς πύλας κατακαίεσθαι, προσανελάμβανε τοὺς ἀφυστεροῦντας. ἐπειδὴ δὲ τὸ πῦρ κατέφθειρε τὰς πύλας, σὺν μὲν τοῖς μετὰ τῶν ἠκολουθηκότων εἰσήλασε διὰ τῆς ἀχραδινῆς. τῶν δὲ ἱππέων οἱ δυνατώτατοι, τὸ γεγονὸς ἀκούσαντες, τὸ μὲν πλῆθος οὐκ ἀνέμειναν, εὐθὺς δὲ ἐξεβοήθουν, ὄντες ὀλίγοι παντελῶς. ἦσαν δὲ περὶ τὴν ἀγοράν· καὶ κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν μισθοφόρων, ἅπαντες κατηκοντίσθησαν. ὁ δὲ Διονύσιος ἐπελθὼν τὴν πόλιν, τούς τε σποράδην ἐκβοηθοῦντας ἀνῄρει, καὶ τῶν ἀλλοτρίως τῇ πόλει διακειμένων ἐπιὼν τὰς οἰκίας, ὧν τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλε. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἱππέων ἐκπεσὸν ἐκ τῆς πόλεως, κατελάβετο τὴν νῦν καλουμένην ἀχραδινήν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ τὸ μὲν πλῆθος τῶν μισθοφόρων καὶ τὸ στράτευμα τῶν σικελιωτῶν κατήντησεν εἰς τὰς συρακούσας· γελῷοι δὲ καὶ καμαριναῖοι τῷ Διονυσίῳ διαφόρως ἔχοντες, εἰς λεοντίνους ἀπηλλάγησαν. διόπερ ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόμενος Ἰμίλκας, ἔπεμψεν εἰς συρακούσας κήρυκα, παρακαλῶν τοὺς ἡττημένους διαλύσασθαι. ἀσμένως δὲ ὑπακούσαντος τοῦ Διονυσίου, τὴν εἰρήνην ἐπὶ τοῖσδε ἔθεντο· καρχηδονίων εἶναι μετὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἀποίκων ἄλλους καὶ σικανούς, σελινουντίους τε καὶ ἀκραγαντίνους, ἔτι δὲ ἱμεραίους· πρὸς δὲ τούτοις γελῴους καὶ καμαριναίους οἰκεῖν μὲν ἐν ἀτειχίστοις ταῖς πόλεσι, φόρον δὲ τελεῖν τοῖς καρχηδονίοις· λεοντίνους δὲ καὶ μεσσηνίους καὶ σικελοὺς ἅπαντας αὐτονόμους εἶναι. καὶ συρακουσίους μὲν ὑπὸ Διονύσιον τετάχθαι· τὰ δὲ αἰχμάλωτα καὶ τὰς ναῦς ἀποδιδῶναι ἔχοντας τοῖς ἀποβαλοῦσι. τῶν συνθηκῶν δὲ γενομένων, καρχηδόνιοι μὲν εἰς λιβύην ἐξέπλευσαν, πλεῖον ἢ τὸ ἥμισυ μέρος τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλόντες ὑπὸ τῆς νόσου. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ κατὰ λιβύην διαμείναντος τοῦ λοιμοῦ, παμπληθεῖς αὐτῶν τε τῶν καρχηδονίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν συμμάχων διεφθάρησαν. ἡμεῖς δὲ παραγενηθέντες ἐπὶ τὴν κατάλυσιν τῶν πολέμων, κατὰ μὲν τὴν ἑλλάδα τοῦ πελοποννησιακοῦ, κατὰ δὲ σικελίαν τοῦ καρχηδονίοις πρὸς Διονύσιον πρώτου συστάντος· ἡγούμεθα δεῖν, ἐπιτετελεσμένης τῆς προθέσεως, εἰς τὰς ἑξῆς πράξεις τὴν ἐχομένην βίβλον καταχωρίσαι.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Κατάλυσις ἐν ἀθήναις τῆς δημοκρατίας, καὶ κατάστασις τριάκοντα ἀνδρῶν.

Παρανομία τῶν τριάκοντα ἀνδρῶν εἰς τοὺς πολίτας.

Ὡς Διονύσιος ὁ τύραννος ἀκρόπολιν κατασκευάσας διεμέρισε τὴν πόλιν καὶ τὴν τὴν χώραν τοῖς πλήθεσι.

Ὡς Διονύσιος παραλυόμενος τὴν τυραννίδα παραδόξως αὐτὴν ἀνεκτήσατο.

Ὡς λακεδαιμόνιοι διῴκησαν τὰ κατὰ τὴν ἑλλάδα.

Ἀλκιβιάδου θάνατος, καὶ Κλεάρχου τοῦ λάκωνος τυραννὶς ἐν βυζαντίῳ, καὶ κατάλυσις.

Ὡς Λύσανδρος ὁ λακεδαιμόνιος ἐπιβαλόμενος καταλῦσαι τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους, ἀπέτυχεν.

Ὡς Διονύσιος κατάνην μὲν καὶ νάξον ἐξηνδραποδίσατο, λεοντίνους δὲ μετῴκισεν εἰς συρακούσας.

Κτίσις ἀλέσης ἐν τῇ σικελίᾳ.

Λακεδαιμονίων πρὸς ἠλείους πόλεμος.

Ὡς Διονύσιος τὸ πρὸς ταῖς ἑξαπύλοις τεῖχος κατεσκεύασεν.

Ὡς Κῦρος στρατεύσας ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἀνῃρέθη.

Ὡς λακεδαιμόνιοι τοῖς κατὰ τὴν ἀσίαν ἕλλησιν ἐβοήθησαν.

Κτίσις ἀδρανοῦ κατὰ τὴν σικελίαν, καὶ Σωκράτους τοῦ φιλοσόφου θάνατος.

Κατασκευὴ τοῦ περὶ τὴν χεῤῥόννησον τείχους.

Παρασκευὴ Διονυσίου πρὸς τὸν καρχηδονιακὸν πόλεμον, καὶ ὁπλοποιΐα, καθ' ἣν εὗρε τὸ καταπελτικὸν βέλος.

Ὡς καρχηδονίοις καὶ Διονυσίῳ πόλεμος ἐνέστη.

Ὡς Διονύσιος μοτύην πόλιν ἐπίσημον καρχηδονίων ἐξεπολιόρκησεν.

Ὡς αἰγεσταῖοι τὴν Διονυσίου παρεμβολὴν ἐνέπρησαν.

Ὡς καρχηδόνιοι τριάκοντα μυριάσι διαβάντες εἰς τὴν σικελίαν, ἐπολέμουν πρὸς Διονύσιον.

Διονυσίου ἀποχώρησις εἰς τὰς συρακούσας.

Καρχηδονίων στρατεία ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ ἅλωσις τῆς μεσσήνης.

Ναυμαχία καρχηδονίων πρὸς Διονύσιον μεγάλη, καὶ νίκη καρχηδονίων.

Σύλησις τῶν νεῶν τῆς τε Δήμητρος καὶ Κόρης ὑπὸ καρχηδονίων.

Κόλασις ἐκ θεῶν τῶν ἱεροσύλων, καὶ φθορὰ τῆς καρχηδονίων δυνάμεως ὑπὸ νόσου λοιμικῆς.

Ναυμαχία συρακουσίων πρὸς καρχηδονίους, καὶ νίκη συρακουσίων.

Δημηγορία Θεοδώρου περὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ὡς Διονύσιος τοὺς σπαρτιάτας χιλίους μισθοφόρους καταστρατηγήσας ἐποίησε κατακοπῆναι.

Ὡς Διονύσιος τὰ φρούρια καὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν καρχηδονίων ἐπολιόρκησεν.

Ὡς Διονύσιος ἐκπολιορκήσας καρχηδονίους, πολλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἐνέπρησεν.

Καρχηδονίων ἧττα κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν.

Στόλος τῶν καρχηδονίων, νυκτὸς Διονυσίου συνεργήσαντος λάθρα τῶν συρακουσίων, ἐπὶ τετρακοσίοις ταλάντοις.

Τὰ συμβάντα καρχηδονίοις δυσχερῆ διὰ τὴν εἰς τὸ θεῖον ἀσέβειαν.

Συνοικισμὸς τῶν κατὰ σικελίαν ἀναστάτων γεγενημένων πόλεων.

Ὡς Διονύσιος τῶν σικελικῶν πόλεων ἃς μὲν ἐξεπολιόρκησεν, ἃς δὲ εἰς συμμαχίαν προσηγάγετο.

Ὡς πρὸς τοὺς δυνάστας Αγύριόν τε τὸν ἀγυριναῖον καὶ Νικόδημον τὸν κεντοριπῖνον φιλίαν συνέθετο.

Ὡς Αγησίλαος ὁ σπαρτιατῶν βασιλεὺς μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν ἀσίαν διέβη, καὶ τὴν ὑπὸ πέρσας τεταγμένην χώραν ἐπόρθησεν.

Ὡς Αγησίλαος ἐνίκησε μάχῃ τοὺς πέρσας, ἡγουμένου Φαρναβάζου.

Περὶ τοῦ βοιωτικοῦ πολέμου, καὶ τῶν πραχθέντων ἐν αὐτῷ.

Ὡς Κόνων ὑπὸ περσῶν κατασταθεὶς στρατηγὸς τὰ τείχη τῶν ἀθηναίων ἀνῳκοδόμησεν.

Ὡς περὶ κόρινθον λακεδαιμόνιοι βοιωτοὺς ἐνίκησαν, καὶ ὁ πόλεμος ἐντεῦθεν ἐκλήθη κορινθιακός.

Ὡς Διονύσιος μετὰ πολλῶν κινδύνων παρεισπεσὼν εἰς τὸ ταυρομένιον, ἐξέπεσε.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος τεσσαρεσκαιδεκάτη.

ΠΑΝΤΑΣ μὲν ἴσως εἰκός ἐστι προσηνῶς ἀκούειν τὰς καθ' ἑαυτῶν βλασφημίας. καὶ γὰρ οἱ κατὰ πᾶν ἔκδηλον ἔχοντες τὴν ἑαυτῶν κακίαν, ὥστε μηδ' ἐξαρνεῖσθαι, ὅμως ψόγου τυγχάνοντες, διαγανακτοῦσι, καὶ λόγους εἰσφέρειν πειρῶνται πρὸς τὴν κατηγορίαν. διόπερ εὐλαβητέον ἐκ παντὸς τρόπου τὸ πράττειν τι φαῦλον πᾶσι, μάλιστα μὲν τοῖς ἡγεμονίας ὀρεγομένοις, ἢ τινος ἐπισήμου τύχης μεταλαβοῦσιν. ὁ γὰρ τούτων βίος, περίοπτος ὢν διὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐν πᾶσιν, ἀδυνατεῖ κρύπτειν τὴν ἰδίαν ἄγνοιαν. ὥστε μηδεὶς ἐλπιζέτω τῶν τυχόντων ὑπεροχῆς τινος, ἂν ἐξαμάρτῃ τὰ μεγάλα, λήσεσθαι διὰ τέλους ἀνεπιτίμητος. καὶ γὰρ ἂν ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν βίῳ διαφύγῃ τὸν ἀπὸ τῆς ἐπιτιμήσεως λόγον, ὕστερον ἥξειν ἐπ' αὐτὸν προσδεχέσθω τὴν ἀλήθειαν, μετὰ παρρησίας κηρύττουσαν τὰ πάλαι σιωπώμενα. χαλεπὸν οὖν τοῖς φαύλοις, τοῦ παντὸς βίου καθάπερ ἀθάνατον εἰκόνα μετὰ τὴν ἰδίαν τελευτὴν ἀπολείπειν τοῖς μεταγενεστέροις. καὶ γὰρ εἰ μηδέν ἐστι πρὸς ἡμᾶς τὰ μετὰ τὸν θάνατον (καθάπερ ἔνιοι τῶν φιλοσόφων θρυλλοῦσιν) ὅμως ὅ γε προγεγενημένος βίος γίνεται πολὺ χείρων, τὸν ἅπαντα βίον ἐπὶ κακῷ μνημονευόμενος. ἐμφανῆ δὲ τούτων παραδείγματα λαμβάνειν ἔξεστι τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰ κατὰ μέρος τῆσδε τῆς βίβλου. παρὰ μὲν γὰρ ἀθηναίοις τριάκοντα τύραννοι γενόμενοι, διὰ τὴν ἰδίαν πλεονεξίαν τήν τε πατρίδα μεγάλοις ἀτυχήμασι περιέβαλον, καὶ αὐτοὶ ταχὺ τὴν δύναμιν ἀποβαλόντες, ἀθάνατον ἑαυτοῖς ὄνειδος καταλελοίπασι. λακεδαιμόνιοι δὲ περιποιησάμενοι τὴν τῆς ἑλλάδος ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον, ὅτε ταύτης ἐστερήθησαν ὅτε πράξεις ἀδίκους κατὰ τῶν συμμάχων ἐπιτελεῖν ἐπεχείρησαν. αἱ γὰρ τῶν ἡγεμόνων ὑπεροχαὶ τηροῦνται μὲν εὐνοίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καταλύονται δὲ ἀδικήμασι καὶ μίσει τῶν ὑποτεταγμένων. παραπλησίως δὲ καὶ Διονύσιος ὁ τῶν συρακουσίων τύραννος, καίπερ εὐτυχέστατος τῶν δυναστῶν γεγονώς, ζῶν μὲν οὐ διέλιπεν ἐπιβουλευόμενος, καὶ διὰ τὸν φόβον ἠναγκάζετο φέρειν ἐπὶ τοῦ

χιτῶνα, σιδηροῦν θώρακα. τελευτήσας δὲ, μέγιστον εἰς βλασφημίας ὑπόδειγμα
κατέλειπε τὸν ἑαυτοῦ βίον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς
οἰκείοις χρόνοις ἕκαστον ἀναγράψομεν σαφέστερον. νῦν δ' ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς προϊ-
στορημένοις τρεψόμεθα, τοὺς χρόνους μόνον διορίζοντες. ἐν μὲν γὰρ ταῖς πρὸ ταύτης
βίβλοις ἀνεγράψαμεν τὰς ἀπὸ Τροίας ἁλώσεως πράξεις ὡς ἐπὶ τὴν κατάλυσιν
τοῦ τε Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς Ἀθηναίων ἡγεμονίας, διελθόντες ἔτη ἑπτα-
κόσια ἑβδομήκοντα καὶ ἐννέα. ἐν ταύτῃ δὲ τὰς συνεχεῖς πράξεις προσαναπλη-
ροῦντες, ἀρξόμεθα ἀπὸ τῶν κατασταθέντων Ἀθήνησι τριάκοντα τυράννων, κατα-
λήξομεν δὲ ἐπὶ τὴν Ῥώμης ἅλωσιν ὑπὸ Γαλατῶν, περιλαβόντες ἔτη δεκαοκτώ.

Ἀναρχίας γὰρ οὔσης Ἀθήνησι, διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἡγεμονίας, ἔτος μὲν ἦν
ὀγδοηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑπτακοσίοις μετὰ τὴν Τροίας ἅλωσιν· ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ χιλίαρχοι
διεδέξαντο τὴν ὕπατον ἀρχὴν τέτταρες, Γάιος Φλούιος, καὶ Γάιος Σερουίλιος, καὶ
Γάιος Οὐαλέριος, καὶ Νουμέριος Φάβιος. ἤχθη δὲ ὀλυμπιὰς κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν
τετάρτη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα Κορκίνας Λαρισσαῖος. κατὰ δὲ τούτους
τοὺς χρόνους Ἀθηναῖοι μὲν καταπεπονημένοι ἐποιήσαντο συνθήκας πρὸς Λακεδαι-
μονίους, καθ' ἃς ἔδει τὰ τείχη τῆς πόλεως καθελεῖν, καὶ τῇ πατρίῳ πολιτείᾳ χρῆ-
σθαι. καὶ τὰ μὲν τείχη καθεῖλον, περὶ δὲ τῆς πολιτείας πρὸς ἀλλήλους διεφέροντο. οἱ
μὲν γὰρ τῆς ὀλιγαρχίας ὀρεγόμενοι τὴν παλαιὰν κατάστασιν ἔφασαν δεῖν ἀνανεοῦσθαι,
καθ' ἣν παντελῶς ὀλίγοι τῶν ὅλων προειστήκεισαν· οἱ δὲ πλεῖστοι, δημοκρατίας ὄντες
ἐπιθυμηταὶ, τὴν τῶν πατέρων πολιτείαν προεφέροντο, καὶ ταύτην ἀπέφαινον ὁ-
μολογουμένως οὖσαν δημοκρατίαν. ἀντιλογίας δὲ γενομένης περὶ τούτων ἐπί τινας
ἡμέρας, οἱ τὴν ὀλιγαρχίαν αἱρούμενοι, πρὸς Λύσανδρον διεπρεσβεύσαντο τὸν Σπαρ-
τιάτην (οὗτος γὰρ καταλυθέντος τοῦ πολέμου, κατὰ τὰς πόλεις ἀπεστάλη τὸ διοικῆσαι, καὶ
ὀλιγαρχίας ἐν ταῖς πλείσταις καθίστατο) ἐλπίζοντες, οὐχ ὅπερ ἦν εἰκὸς, συνεπιλή-
ψεσθαι τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῖς. διέπλευσαν οὖν εἰς Σάμον· ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανε διατρί-
βων ὁ Λύσανδρος, καὶ προσφάτως συνειληφὼς τὴν πόλιν. παρακαλούντων δὲ
αὐτὸν πρὸς τὸ συνεργῆσαι, συνεπένευσε· καὶ τῆς μὲν Σάμου Θώρακα τὸν Σπαρ-
τιάτην ἁρμοστὴν κατέστησεν, αὐτὸς δὲ μετὰ νεῶν ἑκατὸν κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ·
συναγαγὼν δ' ἐκκλησίαν, συνεβούλευσε τοῖς Ἀθηναίοις ἑλέσθαι τριάκοντα ἄν-
δρας τοὺς ἀφηγησομένους τῆς πολιτείας, καὶ πάντα διοικήσοντας τὰ κατὰ τὴν πόλιν.
ἀντειπόντος δὲ τοῦ Θηραμένους καὶ τὰς συνθήκας ἀναγινώσκοντος, ὅτι τῇ πατρίῳ
συνεφώνησε χρήσασθαι πολιτείᾳ, καὶ δεινὸν εἶναι λέγοντος εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἀφαι-
ρεθήσονται τὴν ἐλευθερίαν, ὁ Λύσανδρος ἔφη λελύσθαι τὰς συνθήκας ὑπὸ Ἀθη-
ναίων. ὕστερον γὰρ τῶν συγκειμένων ἡμερῶν καθῃρηκέναι τὰ τείχη. ἀνετείνατο δὲ καὶ τῷ
Θηραμένει τὰς μεγίστας ἀπειλὰς, ἀποκτενεῖν φήσας, εἰ μὴ παύσεται Λακεδαιμο-
νίοις ἐναντιούμενος. διόπερ ὅ, τε Θηραμένης καὶ ὁ δῆμος καταπλαγεὶς ἠναγκάζετο
χειροτονίᾳ καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν. ᾑρέθησαν οὖν τριάκοντα ἄνδρες οἱ διοικήσοντες
τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ἁρμοσταὶ μὲν τῷ λόγῳ, τύραννοι δὲ τοῖς πράγμασιν. ὁ δὲ δῆμος
θεωρῶν τὴν Θηραμένους ἐπιείκειαν, καὶ νομίζων τῇ τούτου καλοκαγαθίᾳ τὴν πλεο-
νεξίαν τῶν προεστηκότων ἐπὶ ποσὸν ἀνασταλήσεσθαι, καὶ τοῦτον ἐν τοῖς τριάκοντα
ἄρχουσιν ἐχειροτόνησεν. ἔδει δὲ τοὺς ᾑρημένους βουλήν τε καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατα-
στῆσαι, καὶ νόμους συγγράψαι καθ' οὓς ἤμελλον πολιτεύεσθαι. τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν νο-
μοθεσίαν ἀνεβάλλοντο, προφάσεις εὐλόγους ἀεὶ πορίζόμενοι, βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας

τὴν ὀλιγαρχίαν ἐν ταῖς πλεί-
σταις καθί-
στατο

ἀρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων φίλων κατέστησαν· ὥστε τούτους καλεῖσθαι μὲν ἄρχοντας, εἶναι δ' ὑπηρέτας τῶν τριάκοντα. καὶ τὸ μὲν πρῶτον παραδιδόντες κρίσει τοὺς πονηροτάτους τῶν ἐν τῇ πόλει, κατεδίκαζον θανάτῳ· καὶ μέχρι τούτου τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν πολιτῶν εὐαρεστεῖ τὰ γινόμενα. μετὰ δὲ ταῦτα βουλόμενοι βιαιότερα καὶ παράνομα πράττειν, ᾐτήσαντο παρὰ Λακεδαιμονίων φρουράν, λέγοντες ὅτι τὴν πολιτείαν καταστήσουσιν ἐκείνοις συμφέρουσαν. ᾔδεισαν γὰρ ὅτι φόνους ἐπιτελεῖν οὐκ ἂν δύναιντο χωρὶς ξενικῶν ὅπλων· πάντας γὰρ ἀνθέξεσθαι τῆς κοινῆς ἀσφαλείας. Λακεδαιμονίων δὲ πεμψάντων φρουράν, καὶ τὸν ταύτης ἡγησόμενον Καλλίβιον, τὸν μὲν φρούραρχον ἐξεθεράπευσαν δώροις καὶ τοῖς ἄλλοις φιλανθρώποις οἱ τριάκοντα· τῶν δὲ πλουσίων ἐπιλέγοντες τοὺς ἐπιτηδείους, συνελάμβανον ὡς νεωτερίζοντας, καὶ θανάτῳ περιβάλλοντες, τὰς οὐσίας ἐδήμευον. τοῦ δὲ Θηραμένους ἐναντιουμένου τοῖς συνάρχουσι, καὶ μετὰ τῶν ἀντεχομένων τῆς σωτηρίας ἀπειλοῦντος ἀμύνεσθαι, συνήγαγον τὴν βουλὴν οἱ τριάκοντα. Κριτίου δὲ προεστῶτος αὐτῶν, καὶ πολλὰ κατηγορήσαντος τοῦ Θηραμένους, ὅτι προδίδωσι τὴν πολιτείαν ταύτην ἧς αὐτὸς ἑκουσίως κοινωνεῖ· παραλαβὼν τὸν λόγον ὁ Θηραμένης, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἀπολογησάμενος, ἅπασαν ἔσχε τὴν βουλὴν εὔνουν. οἱ δὲ περὶ τὸν Κριτίαν φοβούμενοι τὸν ἄνδρα, μή ποτε καταλύσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν, περιέστησαν στρατιώτας ἔχοντας ἐσπασμένα τὰ ξίφη, καὶ τὸν Θηραμένην συνελάμβανον. ὁ δὲ, φθάσας ἀνεπήδησε μὲν πρὸς τὴν βουλαίαν ἑστίαν, ἔφησε δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς καταφεύγειν, οὐ σωθήσεσθαι νομίζων, ἀλλὰ σπεύδων τοὺς ἀνελοῦσιν αὐτὸν περιποιήσασθαι τὴν εἰς τοὺς θεοὺς ἀσέβειαν. ἐπελθόντων δὲ τῶν ὑπηρετῶν καὶ ἀποσπώντων αὐτόν, ὁ μὲν Θηραμένης ἔφερε γενναίως τὴν ἀτυχίαν, ἅτε καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ πλεῖον μετεσχηκὼς παρὰ Σωκράτει. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος ἠλέει δυστυχοῦντα τὸν Θηραμένην. οὐ μὴν ἐτόλμα βοηθεῖν, περιεστώτων πολλῶν μετὰ ὅπλων. Σωκράτης δὲ ὁ φιλόσοφος καὶ δύο τῶν οἰκείων προσδραμόντες ἐνεχείρησαν κωλύειν τοὺς ὑπηρέτας. ὁ δὲ Θηραμένης ἠξίου μηδὲν τούτων πράττειν. τὴν μὲν γὰρ φιλίαν καὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν ἐπαινεῖν ἔφησεν, ἑαυτῷ δὲ μεγίστην συμφορὰν ἔσεσθαι εἰ τοῖς οὕτως οἰκείως διακειμένοις αἴτιος ἔσται θανάτου. οἱ δὲ περὶ τὸν Σωκράτην, τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα βοηθὸν ἔχοντες, τὴν δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀνάστασιν ὁρῶντες αὐξανομένην, ἡσυχίαν ἦγον. καὶ Θηραμένην μὲν ἀπὸ τῶν βωμῶν ἀποσπάσαντες οἷς ἦν προστεταγμένον, διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς εἷλκυσαν ἐπὶ τὸν θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τὰ τῆς φρουρᾶς ὅπλα καταπεπληγμένοι, συνήλγουν τῷ δυστυχοῦντι, καὶ τήν τε ἐκείνου συμφορὰν ἅμα καὶ τὴν περὶ σφᾶς δουλείαν ἐδάκρυον. τῶν γὰρ ταπεινῶν ἕκαστοι τὴν Θηραμένους ἀρετὴν θεωροῦντες οὕτω προπηλακιζομένην, τὴν περὶ αὐτοὺς ἀσθένειαν οὐδενὶ λόγῳ παραναλωθήσεσθαι διειλήφασι.

Μετὰ δὲ τὸν τούτου θάνατον οἱ τριάκοντα τοὺς πλουσίους ἐπιλεγόμενοι, τούτοις ψευδεῖς αἰτίας ἐπιρρίπτουσι, καὶ φονεύοντες, τὰς οὐσίας διήρπαζον. ἀνεῖλον δὲ καὶ Νικήρατον τὸν Νικίου τοῦ στρατηγήσαντος ἐπὶ Συρακουσίους υἱόν, ἄνδρα πρὸς ἅπαντας ἐπιεικῆ καὶ φιλάνθρωπον, πλούτῳ δὲ καὶ δόξῃ σχεδὸν πρῶτον πάντων Ἀθηναίων. διὸ καὶ συνέβη πάσας οἰκίας συναλγῆσαι τῇ τἀνδρὸς τελευτῇ, τῆς διὰ τὴν ἐπιείκειαν μνήμης προαγούσης εἰς δάκρυα. οὐ μὴν ἔληγόν γε τῆς παρανομίας οἱ τύραννοι, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν ἅπασι λαμβανούσης τῆς ἀπονοίας, τῶν μὲν ξένων τοὺς πλουσιωτάτους ἑξήκοντα κατέσφαξαν, ὅπως τῶν χρημάτων κυριεύσωσι· τῶν δὲ πολιτῶν καθ' ἡμέραν ἀναιρουμένων, οἱ τοῖς βίοις εὐπορούμενοι σχεδὸν ἅπαντες ἔφυγον ἐκ

τῆς πόλεως. ἀνεῖλον δὲ καὶ Αὐτόλυκον, ἄνδρα παρρησιαστήν, καὶ καθόλου τοὺς χαριεστάτους ἐπιλέγοντες. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κατέφθειραν τὴν πόλιν, ὥστε φυγεῖν Ἀθηναίους πλείους τῶν ἡμίσεων. λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ὁρῶντες, οὐδέποτε ἰσχῦσαι βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, ἔχαιρον, καὶ φανερὰν αὐτῶν ἐποίουν τὴν διάθεσιν. ἐψηφίσαντο γὰρ τοὺς Ἀθηναίων φυγάδας ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος ἀγωγίμους τοῖς τριάκοντα εἶναι, τὸν δὲ κωλύσαντα, πέντε ταλάντοις ἔνοχον εἶναι. δεινοῦ δ' ὄντος τοῦ ψηφίσματος, αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις, καταπεπληγμέναι τὸ βάρος τῶν σπαρτιατῶν, ὑπήκουον· ἀργεῖοι δὲ πρῶτοι, μισοῦντες μὲν τὴν λακεδαιμονίων ὠμότητα, κατελεοῦντες δὲ τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων, ἀπεδέχοντο φιλανθρώπως τοὺς φυγάδας. καὶ θηβαῖοι δὲ ἐψηφίσαντο ὑπάρχειν προστίμιον τῷ θεασαμένῳ μὲν ἀγόμενον φυγάδα, μὴ βοηθήσαντι δὲ κατὰ τὸ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀθηναίους ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Διονύσιος ὁ τῶν σικελῶν τύραννος, ἐπειδὴ πρὸς καρχηδονίους εἰρήνην ἐποιήσατο, περὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς τυραννίδος διενοεῖτο μᾶλλον γίνεσθαι. ὑπελάμβανε γὰρ τοὺς συρακουσίους, ἀπολελυμένους τοῦ πολέμου, σχολὴν ἕξειν εἰς τὸ τὴν ἐλευθερίαν διακτήσασθαι. θεωρῶν δὲ τῆς πόλεως τὴν νῆσον ὀχυρωτάτην οὖσαν, καὶ δυναμένην ῥαδίως φυλάττεσθαι, ταύτην μὲν διῳκοδόμησεν ἀπὸ τῆς ἄλλης πόλεως τείχει πολυτελεῖ, καὶ πύργους ὑψηλοὺς καὶ πυκνοὺς ἐνῳκοδόμησε, καὶ πρὸ αὐτῆς χρηματιστήρια, καὶ στοὰς δυναμένας ὄχλων ἐπιδέχεσθαι πλῆθος. ᾠκοδόμησε δ' ἐν αὐτῇ πολυτελῶς ὠχυρωμένην ἀκρόπολιν, πρὸς τὰς αἰφνιδίους καταφυγάς· καὶ συμπεριέλαβε τῷ ταύτης τείχει τὰ πρὸς τῷ μικρῷ λιμένι τῷ λακκίῳ καλουμένῳ νεώρια. ταῦτα δ' ἑξήκοντα τριήρεις χωροῦντα, πύλην εἶχε κλειομένην, δι' ἧς κατὰ μίαν τῶν νεῶν εἰσπλεῖν συνέβαινε. τῆς δὲ χώρας τὴν μὲν ἀρίστην ἐξελόμενος ἐδωρήσατο τοῖς τε φίλοις καὶ τοῖς ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένοις, τὴν δ' ἄλλην ἐμέρισεν ἐπ' ἴσης ξένῳ τε καὶ πολίτῃ, συμπεριλαβὼν τῷ τῶν πολιτῶν ὀνόματι τοὺς ἠλευθερωμένους δούλους, οὓς ἐκάλει νεοπολίτας. διέδωκε δὲ καὶ τὰς οἰκίας τοῖς ὄχλοις, πλὴν τῶν ἐν τῇ νήσῳ· ταύτας δὲ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς μισθοφόροις ἐδωρήσατο. ἐπεὶ δὲ τὰ κατὰ τὴν τυραννίδα καλῶς ἐδόκει διῳκηκέναι, τὴν δύναμιν ἐξήγαγεν ἐπὶ τοὺς σικελούς, πόλεις μὲν σπεύδων τοὺς αὐτονόμους ὑφ' ἑαυτὸν ποιήσασθαι, μάλιστα δὲ τούτους, διὰ τὸ συμμαχῆσαι πρότερον καρχηδονίοις. ἐπὶ μὲν οὖν τὴν τῶν ἑρβησινῶν πόλιν στρατοπεδεύσας, τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν παρεσκευάζετο. οἱ δὲ συστρατευόμενοι συρακούσιοι, κύριοι τῶν ὅπλων ὄντες, συστάσεις ἐποιοῦντο, καὶ κατηγόρουν ἀλλήλων ὅτι τοῖς ἱππεῦσιν οὐ συνεπελάβοντο τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου. ὁ δὲ καθεσταμένος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τῶν στρατιωτῶν ἡγεμών, τὸ μὲν πρῶτον ἠπείλησέ τινι τῶν παρρησιαζομένων· αὐτιπόντος δ' ἐκείνου, θρασέως ἐπῆλθεν ὡς πατάξων. ἐφ' ᾧ προσοργισθέντες οἱ στρατιῶται, τὸν μὲν ἔπαρχον ὄνομα Δωρικὸν ἀπέκτειναν· τοὺς δὲ πολίτας βοῶντες ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, μετεπέμποντο ἐκ τῆς αἴτνης ἱππεῖς. οὗτοι γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς τυραννίδος ἐκπεπτωκότες, ᾤκουν τοῦτο τὸ φρούριον. Διονύσιος δὲ καταπλαγεὶς τὴν ἀπόστασιν τῶν συρακουσίων, τὴν μὲν πολιορκίαν ἔλυσε, τὴν δ' εἰς τὰς συρακούσας ἠπείγετο, σπεύδων καταλαβέσθαι τὴν πόλιν. οὗ φυγόντος, οἱ τὴν ἀπόστασιν ποιησάμενοι, στρατηγοὺς εἵλοντο τοὺς ἀποκτείναντας τὸν ἔπαρχον· καὶ παραλαβόντες τοὺς ἐξ αἴτνης ἱππεῖς, ἐν ταῖς καλουμέναις ἐπιπολαῖς ἀντεστρατοπέδευσαν τῷ τυράννῳ, καὶ διέκλεισαν αὐτὸν τῆς ἐπὶ τὴν χώραν ἐξόδου. εὐθὺς δὲ πρός τε μεσσηνίους καὶ ῥηγίνους πρέσβεις ἀπέστειλαν, δεόμενοι κατὰ θάλατταν συναντιλαβέσθαι τῆς ἐλευθερίας. εἰώθασι γὰρ αἱ

πόλεις αὗται κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τριήρεις πληρώσασαι οὐκ ἐλάττους ὀγδοήκοντα·
ἃς τότε τοῖς συρακουσίοις αἱ πόλεις ἀπέστειλαν, σπεύδουσαι συνεπιλαβέσθαι τῆς ἐλευ-
θερίας. ἐπεκήρυξαν δὲ καὶ χρημάτων πλῆθος τοῖς ἀνελοῦσι τὸν τύραννον· καὶ τοῖς με-
ταβαλλομένοις τῶν ξένων ἐπηγγείλαντο μεταδώσειν τῆς πολιτείας. κατεσκεύασαν δὲ
καὶ μηχανήματα δι' ὧν τὰ τείχη σαλεύοντες ἐξέλυον· καὶ προσέβαλλον καθ' ἡμέραν
τῇ νήσῳ, καὶ τοὺς μεταβαλλομένους τῶν ξένων φιλανθρώπως ἀπεδέχοντο. Διονύ-
σιος δέ, τῆς εἰς τὴν χώραν ἐξόδου διακεκλεισμένος, καὶ ὑπὸ τῶν μισθοφόρων ἐγ-
καταλειπόμενος, συνήγαγε τοὺς φίλους, βουλευσόμενος περὶ τῶν ἐνεστώτων. οὕτω
γὰρ τελέως ἀπήλπισε τὰ τῆς δυναστείας, ὥστε οὐ ζητεῖν αὐτὸν ὅπως καταπολεμήσαι
τοὺς συρακουσίους, ἀλλὰ ποῖον ὑπομείνας θάνατον, μὴ παντελῶς ἄδοξον ποιήσῃ
τὴν κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς. Ελωρις μὲν οὖν, εἷς τῶν φίλων, ὡς δ' ἔνιοι φασίν, ὁ ποιη-
τὸς πατήρ, εἶπεν αὐτῷ διότι καλὸν ἐντάφιόν ἐστιν ἡ τυραννίς· Πολύξενος δὲ ὁ κηδε-
στὴς ἀπεφήνατο, δεῖν λαβόντα τὸν ὀξύτατον ἵππον εἰς τὴν τῶν καρχηδονίων ἐπικρά-
τειαν ἀφιππεῦσαι πρὸς τοὺς καμπανούς. τούτους γὰρ Ἰμίλκας ἀπολελοίπει φυλα-
κῆς ἕνεκα τῶν κατὰ σικελίαν τόπων. Φίλιστος δ' ὁ μετὰ ταῦτα τὰς ἱστορίας συνταξάμε-
νος, ἀντειπὼν τῷ Πολυξένῳ, προσήκειν ἔφη οὐ δεῖν, οὐκ ἐφ' ἵππου θέοντας ἐκπη-
δᾶν ἐκ τῆς τυραννίδος, ἀλλὰ τοῦ σκέλους ἑλκόμενον προσεκπίπτειν. ᾧ προσσχὼν ὁ
Διονύσιος, ἔκρινε πᾶν ὑπομεῖναι πρότερον ἢ τὴν δυναστείαν ἐκλιπεῖν ἑκουσίως.
διόπερ ἀποστείλας πρέσβεις πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας, τούτους μὲν παρεκάλει δοῦναι τὴν
ἐξουσίαν αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως. πρὸς δὲ τοὺς καμπανοὺς
λάθρα διαπεμψάμενος, ὡμολόγησεν αὐτοῖς δώσειν χρήματα ὅσα ἂν αἰτήσωσιν εἰς
τὴν πολιορκίαν. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν συρακούσιοι τὴν ἐξουσίαν δόντες τῷ
τυράννῳ μετὰ πέντε νεῶν ἀποπλεῖν, ῥαθυμότεροι καθειστήκεσαν. καὶ τοὺς μὲν ἀπέλυ-
σαν πρὸς τὴν πολιορκίαν οὐδὲν χρησίμους ὄντας· τῶν δὲ πεζῶν οἱ πλεῖστοι κατὰ τὴν χώ-
ραν ἀντεξῄεσαν, ὡς ἤδη καταλελυμένης τῆς τυραννίδος. οἱ δὲ καμπανοί, ταῖς ἐπαγ-
γελίαις μετεωρισθέντες, τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' Ἀγύριον παρεγενήθησαν· ἐκεῖ δὲ τὴν
ἀποσκευὴν Ἀγύρει παραθέμενοι τῷ δυναστεύοντι τῆς πόλεως, ἐξώρμησαν ἐπὶ
συρακούσας εὔζωνοι, τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἱππεῖς χίλιοι διακόσιοι. ταχὺ δὲ διανύσαν-
τες τὴν ὁδόν, ἀπροσδοκήτως ἐπεφάνησαν τοῖς συρακουσίοις, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνε-
λόντες, εἰσεβιάσαντο πρὸς τὸν Διονύσιον. κατέπλευσαν δὲ καὶ τριακόσιοι μισθο-
φόροι τῷ τυράννῳ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν· ὥστε αὐτὸν ἀνακύψαι ταῖς ἐλπίσιν. οἱ δὲ
συρακούσιοι, πάλιν τῆς δυναστείας ἰσχυροποιουμένης, ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους, τῶν
μὲν ἀποφαινομένων μένειν καὶ πολιορκεῖν, τῶν δέ, λύειν τὸ στρατόπεδον, καὶ τὴν πό-
λιν ἐκλιπεῖν. ἃ δὴ συνιδὼν ὁ Διονύσιος, ἐξήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν δύναμιν, καὶ
τεταραγμένοις ἐπιπεσών, ῥᾳδίως ἐτρέψατο περὶ τὴν νέαν πόλιν καλουμένην.
ἀνῃρέθησαν μὲν οὖν οὐ πολλοί· παριππεύων γὰρ ὁ Διονύσιος ἐκώλυσε φονεύειν τοὺς
φεύγοντας. οἱ δὲ συρακούσιοι παραχρῆμα μὲν κατὰ τὴν χώραν ἐσκεδάσθησαν·
μετ' ὀλίγον δὲ πρὸς τοὺς ἱππεῖς ἠθροίσθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑπτακισχιλίους. Διο-
νύσιος δὲ τοὺς πεσόντας τῶν συρακουσίων θάψας, ἀπέστειλε πρέσβεις εἰς αἴτνην, ἀ-
ξιῶν τοὺς φυγάδας διαλύεσθαι, καὶ τὴν πατρίδα κατοικεῖν, διδοὺς πίστιν μὴ
μνησικακήσειν αὐτοῖς. τινὲς μὲν οὖν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἀπολελοιπότες, ἠναγκά-
σθησαν πεισθῆναι τοῖς παρακαλουμένοις· οἱ δὲ λοιποί, προφερομένων τῶν πρε-
σβευτῶν τὴν τοῦ Διονυσίου περὶ τὴν ταφὴν τῶν πεσόντων εὐεργεσίαν, ἔφασαν αὐτὸν

γρ. Ἱμίλκων
γρ. καὶ Ἀμίλκας

ἄξιον εἶναι τυχεῖν τῆς ὁμοίας χάριτος· καὶ τοῖς θεοῖς ηὔχοντο τὴν ταχίστην αὐτὸν ἐπιδεῖν ταύτης τυγχάνοντα. οὗτοι μὲν οὖν οὐδένα τρόπον βουληθέντες πιστεῦσαι τῷ τυράννῳ, κατέμειναν ἐν Αἴτνῃ, καιρὸν ἐπιτηροῦντες κατ' αὐτοῦ. Διονύσιος δὲ τοῖς μὲν κατελθοῦσι φυγάσι φιλανθρώπως ἐχρήσατο, βουλόμενος καὶ τοὺς ἄλλους προτρέψασθαι κατελθεῖν εἰς τὴν πατρίδα· τοὺς δὲ Καμπανοὺς ταῖς καθηκούσαις δωρεαῖς τιμήσας ἐξαπέστειλεν ἐκ τῆς πόλεως, ὑφορώμενος αὐτῶν τὴν ἀβεβαιότητα. οἱ πορευθέντες εἰς Ἔντελλαν, καὶ πείσαντες τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβεῖν ἑαυτοὺς συνοίκους, νυκτὸς ἐπιθέμενοι, τοὺς μὲν ἡβῶντας ἀπέσφαξαν, τὰς δὲ γυναῖκας τῶν παρασπονδηθέντων γήμαντες, κατέσχον τὴν πόλιν. Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα, Λακεδαιμόνιοι καταλελυκότες τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὁμολογουμένως εἶχον τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλατταν. καταστήσαντες δὲ ναύαρχον Λύσανδρον, τούτῳ προσέταξαν ἐπιπορεύεσθαι τὰς πόλεις, ἐν ἑκάστῃ τοὺς παρ' αὐτοῖς καλουμένους ἁρμοστὰς ἐγκαθιστάντα· ταῖς γὰρ δημοκρατίαις προσκόπτοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, δι' ὀλιγαρχίας ἐβούλοντο τὰς πόλεις διοικεῖσθαι. ἔταξαν δὲ καὶ φόρους τοῖς καταπολεμηθεῖσι, καὶ τὸν πρὸ τοῦ χρόνον οὐ χρώμενοι νομίσματι, τότε συνήθροιζον ἐκ τοῦ φόρου κατ' ἐνιαυτὸν πλείω τῶν χιλίων ταλάντων. ἐπεὶ δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα πράγματα κατὰ τὴν ἰδίαν ἀξίαν διῴκησαν, ἀπέστειλαν Ἄριστον ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶν εἰς Συρακούσας, τῷ μὲν λόγῳ προσποιούμενοι καταλύειν τὴν δυναστείαν, τῇ δ' ἀληθείᾳ σπεύδοντες αὐξῆσαι τὴν τυραννίδα. ἤλπιζον γάρ, συγκατασκευάζοντες τὴν ἀρχήν, ὑπήκοον ἕξειν τὸν Διονύσιον διὰ τὰς εὐεργεσίας. ὁ δ' Ἄριστος καταπλεύσας εἰς Συρακούσας, καὶ τῷ τυράννῳ λάθρα περὶ τούτων διαλεχθείς, τούς τε Συρακουσίους ἀνασείων, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκαταστήσειν ἐπαγγελλόμενος, Νικοτέλην μὲν τὸν Κορίνθιον ἀνεῖλεν, ἀφηγούμενον τῶν Συρακουσίων· τοὺς δὲ πιστεύσαντας προδούς, τὸν μὲν τύραννον ἰσχυρὸν κατέστησε, διὰ δὲ τῆς πράξεως ταύτης ἀδοξεῖν ἐποίησεν αὑτὸν ἅμα καὶ τὴν πατρίδα. Διονύσιος δὲ τοὺς Συρακουσίους ἐπὶ τὸν θερισμὸν ἀποστείλας, ἐπῆλθε τὰς οἰκίας· καὶ τὰ μὲν ὅπλα πάντων ἀφείλετο, μετὰ δὲ ταῦθ' ἕτερον τεῖχος ᾠκοδόμει περὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ναῦς τε κατεσκευάζετο, συνῆγε δὲ καὶ μισθοφόρων πλῆθος, καὶ τὰ λοιπὰ παρεσκευάζετο πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῆς τυραννίδος, ὡς ἂν ἔργοις ἤδη πεῖραν εἰληφὼς ὅτι πᾶν ὑπομένουσιν οἱ Συρακούσιοι χάριν τοῦ μὴ δουλεύειν. Τούτων δὲ πραττομένων, Φαρνάβαζος ὁ Δαρείου τοῦ βασιλέως σατράπης Ἀλκιβιάδην τὸν Ἀθηναῖον συλλαβὼν ἀνεῖλε, χαρίσασθαι βουλόμενος Λακεδαιμονίοις. τοῦ δ' Ἐφόρου δι' ἄλλας αἰτίας ἐπιβουλευθῆναι γεγραφότος, οὐκ ἄχρηστον εἶναι νομίζω παραθεῖναι τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου. φησὶ γὰρ κατὰ τὴν ἑπτακαιδεκάτην βίβλον, Κῦρον μὲν καὶ Λακεδαιμονίους λάθρα παρασκευάζεσθαι ἅμα πολεμεῖν πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφόν· Ἀλκιβιάδην δὲ διά τινων αἰσθόμενον τὴν Κύρου προαίρεσιν, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, καὶ περὶ τούτων ἐξηγήσασθαι κατὰ μέρος, ἀξιῶσαι δὲ αὐτὸν δοῦναι ἀναβάσεως ὁδὸν πρὸς Ἀρταξέρξην. βούλεσθαι γὰρ ἐμφανίσαι πρῶτον τὴν ἐπιβουλὴν τῷ βασιλεῖ. τὸν δὲ Φαρνάβαζον ἀκούσαντα τῶν λόγων, σφετερίσασθαι τὴν ἀπαγγελίαν, καὶ πέμψαι πιστοὺς ἄνδρας ὑπὲρ τούτων τῷ βασιλεῖ δηλώσοντας. οὐ διδόντος δὲ τοῦ Φαρναβάζου τοὺς παραπέμψοντας εἰς τὰ βασίλεια, φησὶ τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην ὁρμῆσαι πρὸς τὸν σατράπην τῆς Παφλαγονίας, ὅπως δι' ἐκείνου ποιήσαιτο τὴν ἀνάβασιν· τὸν δὲ Φαρνάβαζον φοβηθέντα μὴ περὶ τούτων ἀκούσῃ

τὴν

τὴν ἀνήθετο ὁ βασιλεύς, ἐπαποστεῖλαι τοὺς ἀνελοῦντας κατὰ τὴν ὁδὸν τὸν Ἀλκιβιάδην· τοὺς δὲ καταλαβόντας ἔν τινι κώμῃ τῆς Φρυγίας καταπεπτωκότα, νυκτὸς περιθεῖναι ξύλων πλῆθος. ἀναφθέντος οὖν πολλοῦ πυρός, τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπιχειρῆσαι μὲν ἀμύνεσθαι, κρατηθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀκοντιζόντων, τελευτῆσαι. Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Δημόκριτος ὁ φιλόσοφος ἐτελεύτησε, βιώσας ἔτη ἐνενήκοντα. Λασθένην δὲ τὸν Θηβαῖον, τὸν νενικηκότα ταύτην τὴν ὀλυμπιάδα, λέγεται πρὸς ἵππον ἀθλητὴν δραμόντα νικῆσαι, τὸν δὲ δρόμον ἀπὸ τῆς Κορωνείας μέχρι τῆς Θηβαίων πόλεως γενέσθαι. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Ῥωμαίων φρουρούντων Ἔρρουκαν πόλιν Οὐολούσκων, ἐπελθόντες οἱ πολέμιοι τῆς τε πόλεως ἐκράτησαν, καὶ τῶν φρουρῶν τοὺς πλείστους ἀνεῖλον.

Τῶν δὲ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πράξεων τέλος ἐχουσῶν, Ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Εὐκλείδης, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεδέξαντο χιλίαρχοι τέσσαρες, Πόπλιος Κορνήλιος, Νουμέριος Φάβιος, Λεύκιος Οὐαλέριος, καὶ Τερέντιος Μάξιμος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, Βυζάντιοι πρὸς μὲν ἀλλήλους στασιάζοντες, πρὸς δὲ τοὺς προσοικοῦντας Θρᾷκας πόλεμον ἔχοντες, κακῶς ἀπήλλαττον· οὐ δυνάμενοι δὲ λύσιν ποιήσασθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας, στρατηγὸν ᾐτήσαντο παρὰ Λακεδαιμονίων. ἐξέπεμψαν οὖν οἱ Σπαρτιᾶται Κλέαρχον καταστήσοντα τὰ κατὰ τὴν πόλιν. οὗτος δὲ πιστευθεὶς περὶ τῶν ὅλων, καὶ μισθοφόρους πολλοὺς ἀθροίσας, οὐκέτι προστάτης ἦν, ἀλλὰ τύραννος· καὶ τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἐπί τινα θυσίαν καλέσας ἀνεῖλε· μετὰ δὲ ταῦτα, ἀναρχίας οὔσης ἐν τῇ πόλει, τριάκοντα μὲν τοὺς ὀνομαζομένους Βυζαντίους συνήρπασε, καὶ περιθεὶς κάλων ἀπεστραγγάλισε. πάντων δὲ τῶν διαφθαρέντων τὰς οὐσίας σφετερισάμενος, ἐπελέγετο καὶ τῶν ἄλλων τοὺς εὐπόρους, ψευδεῖς αἰτίας ἐπιρριπτῶν, οὓς μὲν ἀπέκτεινεν, οὓς δὲ ἐφυγάδευσε· πολλῶν δὲ χρημάτων κυριεύσας, καὶ μισθοφόρων ἀθροίσας πλῆθος, τὰ κατὰ τὴν δυναστείαν ἠσφαλίσατο. διαβοηθείσης δὲ τῆς κατὰ τὸν τύραννον ὠμότητός τε καὶ δυνάμεως, Λακεδαιμόνιοι τὸ μὲν πρῶτον ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοὺς πείσοντας ἀποθέσθαι τὴν δυναστείαν· οὐ προσέχοντος δὲ τοῖς ἀξιουμένοις, ἔπεμψαν δύναμιν ἐπ' αὐτόν, καὶ στρατηγὸν Πανθοίδαν. οὗ τὴν ἔφοδον αἰσθόμενος ὁ Κλέαρχος, εἰς Σηλυμβρίαν μετήγαγε τὴν δύναμιν, κύριος ὢν καὶ ταύτης τῆς πόλεως. πολλὰ γὰρ εἰς τοὺς Βυζαντίους ἡμαρτηκώς, ὑπελάμβανεν οὐ μόνον τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πολεμίους ἕξειν· διόπερ ἐν Σηλυμβρίᾳ κρίνας ἀσφαλέστερον διαπολεμήσειν, τά τε χρήματα καὶ τὴν δύναμιν μετέστησεν. ὡς δ' ἐπύθετο τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγγὺς ὄντας, ἀπήντησεν αὐτοῖς, καὶ περὶ τὸν καλούμενον Πόρον συνῆψε μάχην τοῖς περὶ τὸν Πανθοίδαν· γενομένης δ' ἐπὶ πολὺν χρόνον τοῦ κινδύνου, καὶ λαμπρῶς ἀγωνισαμένων τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ τοῦ τυράννου διεφθάρησαν. ὁ δὲ Κλέαρχος τὸ μὲν πρῶτον μετ' ὀλίγων συγκλεισθεὶς εἰς Σηλυμβρίαν, ἐπολιορκεῖτο· μετὰ δὲ ταῦτα φοβηθεὶς διέδρα νυκτός, καὶ διέπλευσεν εἰς τὴν Ἰωνίαν· ἐκεῖ δ' εἰς συνήθειαν ἐλθὼν Κύρῳ τῷ τοῦ βασιλέως ἀδελφῷ, δυνάμεων ἀφηγήσατο. ὁ γὰρ Κῦρος, ἄρχων ἀποδεδειγμένος τῶν ἐπὶ θαλάττης σατραπειῶν, καὶ φρονήματος πλήρης, διενοεῖτο στρατεύειν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην. ὁρῶν οὖν τὸν Κλέαρχον τόλμαν ἔχοντα καὶ θράσος πρόχειρον, ἔδωκεν αὐτῷ χρήματα, καὶ προσέταξεν ὡς πλείστους ξενολογεῖν, νομίζων εὔθετον ἕξειν συναγωνιστὴν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τολμωμένοις.

γρ. [illegible]

Λύσανδρος δὲ ὁ Σπαρτιάτης, ἐπειδὴ πάσας τὰς ὑπὸ Λακεδαιμονίους πόλεις διῴκησε κατὰ τὴν τῶν ἐφόρων γνώμην, ἐν αἷς μὲν δεκαδαρχίας, ἐν αἷς δὲ ὀλιγαρχίας καταστήσας, περίβλεπτος ἦν ἐν τῇ Σπάρτῃ. καταλύσας γὰρ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, τῇ πατρίδι περιτεθεικὼς ἦν τὴν ἡγεμονίαν ὁμολογουμένην καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ τῆς κατὰ θάλατταν. διόπερ ἐπὶ τούτοις πεφρονηματισμένος, διενοεῖτο καταλῦσαι τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν βασιλείαν, καὶ κοινὴν ἁπλῶς τῶν Σπαρτιατῶν ποιῆσαι τὴν αἵρεσιν τῶν βασιλέων. ἤλπιζε γὰρ εἰς ἑαυτὸν τάχιστα τὴν ἀρχὴν ἥξειν, διὰ τὸ μεγίστας καὶ καλλίστας πράξεις κατειργάσθαι. θεωρῶν δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τοῖς μαντείοις προσέχοντας, ἐπιχείρησε τὴν ἐν Δελφοῖς προφῆτιν διαφθεῖραι χρήμασιν. ἐνόμιζε γάρ, εἰ χρησμὸν λάβοι σύμμαχον ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς, ῥᾳδίως ἥξειν ἐπὶ τέλος τὴν προαίρεσιν. ἐπεὶ δὲ παμπληθῆ χρόνον χρήματα τοῖς περὶ τὸ μαντεῖον διατρίβουσιν ὑπισχνούμενος οὐκ ἔπειθε, ταῖς ἐν Δωδώνῃ περὶ τὸ μαντεῖον οὔσαις ἱερείαις προσένεγκε λόγους περὶ τῶν αὐτῶν διά τινος Φερεκράτους, Ἀπολλωνιάτου μὲν τὸ γένος, ἔχοντος δὲ συνήθειαν πρὸς τοὺς περὶ τὸ ἱερὸν διατρίβοντας. οὐδὲν δὲ πρᾶξαι δυνάμενος, ἐξεδήμησεν εἰς Κυρήνην, προφάσει μὲν ὡς εὐχὰς ἀποδιδοὺς Ἄμμωνι, τῇ δ' ἀληθείᾳ διαφθεῖραι βουλόμενος τὸ μαντεῖον. ἐκόμισε δὲ καὶ χρημάτων πλῆθος, δι' ὧν ἤλπιζε τοὺς περὶ τὸ ἱερὸν διατρίβοντας πεῖσαι. καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς τῶν περὶ ἐκείνους τοὺς τόπους Λιβύων ξένος ἦν αὐτοῦ πατρικός, καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Λυσάνδρου συνέβαινεν ὀνομάζεσθαι Λίβυν, ἀπὸ τῆς πρὸς ἐκεῖνον φιλίας. διὰ δὴ τούτου καὶ τῶν κομιζομένων χρημάτων ἐλπίσας πείσειν, οὐ μόνον ἀπέτυχε τῆς ἐπιβολῆς, ἀλλὰ καὶ συνεξέπεμψαν οἱ τοῦ μαντείου προεστῶτες πρέσβεις τοὺς κατηγορήσοντας τοῦ Λυσάνδρου περὶ τῆς τοῦ χρηστηρίου διαφθορᾶς. ὁ δὲ Λύσανδρος παραγενηθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, κρίσεως αὐτῷ προτεθείσης, ἀπελογήσατο πιθανῶς ὑπὲρ αὐτοῦ. τότε μὲν οὖν οὐδὲν ᾔδεισαν οἱ Λακεδαιμόνιοι περὶ τῆς τοῦ Λυσάνδρου προαιρέσεως εἰς τὸ καταλῦσαι τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους βασιλεῖς· μετὰ δέ τινα χρόνον τελευτήσαντος αὐτοῦ, καί τινων χρηματισμῶν ζητουμένων κατὰ τὴν οἰκίαν, εὗρον λόγον γεγραμμένον πολυτελῶς, ὃν ἐπραγματεύσατο πρὸς τὰ πλήθη, πείθων ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν αἱρετοὺς γίνεσθαι βασιλεῖς.

Διονύσιος δὲ ὁ τῶν Συρακουσίων τύραννος, ἐπειδὴ τὴν πρὸς Καρχηδονίους εἰρήνην ἐποιήσατο, τῆς δὲ κατὰ τὴν πόλιν στάσεως ἀπήλλακτο, τὰς ὁμόρους τῶν Χαλκιδέων πόλεις ἔσπευδε προσαγαγέσθαι. αὗται δ' ἦσαν, Νάξος, Κατάνη, Λεοντῖνοι. τούτων δ' ἐπεθύμει κυριεῦσαι, διὰ τὸ συνορίζειν αὐτὰς τῇ Συρακούσῃ, καὶ πολλὰς ἀφορμὰς ἔχειν πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς δυναστείας. πρῶτον μὲν οὖν τὴν Αἴτνην στρατεύσας, παρέλαβε τὸ φρούριον, τῶν φυγάδων οὐκ ὄντων ἀξιομάχων πρὸς τηλικαύτην δύναμιν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ Λεοντίνους ἀναζεύξας, ἔξω τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσε, παρὰ τὸν Τηρίαν ποταμόν· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκτάξας τὴν δύναμιν, ἐξαπέστειλε κήρυκα πρὸς τοὺς Λεοντίνους, κελεύων παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ νομίζων διὰ τοῦ φόβου καταπλῆξαι τοὺς ἔνδον. οὐ προσεχόντων δὲ τῶν Λεοντίνων, ἀλλὰ πάντα παρεσκευασμένων τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν, Διονύσιος οὐκ ἔχων μηχανήματα, τῆς μὲν πολιορκίας κατὰ τὸ παρὸν ἀπέγνω, τὴν δὲ χώραν ἅπασαν ἐπλάτησεν. ἐκεῖθεν δ' ἀνέζευξεν ἐπὶ τοὺς Σικελούς, προσποιούμενος τὸν πρὸς τούτους πόλεμον ἐπανῃρῆσθαι, πρὸς τὸ τοὺς Καταναίους καὶ Ναξίους ῥαθυμοτέρους γενέσθαι περὶ τὴν τῆς πόλεως φυλακήν. διατρίβων δὲ περὶ τὴν Ἔνναν, Ἀείμνηστον τὸν Ενναῖον ἔπεισεν ἐπιθέσθαι τυραννίδι, συναντιλήψεσθαι τῆς προθέσεως ἐπαγγελλόμενος. κρατήσαντος δ' ἐκείνου τῆς ἐπιβολῆς, καὶ τὸν Διονύσιον οὐκ εἰσαγαγόντος εἰς τὴν πόλιν, διοργισθεὶς μετεβάλετο,

καὶ τοὺς ἐνναίους παρεκάλει καταλῦσαι τὸν τύραννον. ὧν συνδραμόντων εἰς τὴν ἀγορὰν μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιουμένων, πλήρης ἦν ἡ πόλις ταραχῆς. Διονύσιος δὲ πυθόμενος τὴν στάσιν, ἀναλαβὼν τοὺς φίλους, καὶ ταχέως διά τινος ἐρήμου τόπου ἐλθὼν, παρεισέπεσεν εἰς τὴν πόλιν· καὶ τὸν μὲν Αἰμνῆστον συλλαβὼν παρέδωκε τοῖς ἐνναίοις πρὸς τὴν τιμωρίαν, αὐτὸς δ' οὐδὲν ἀδικήσας ἀπῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως. τοῦτο δ' ἔπραξεν, οὐχ οὕτω τοῦ δικαίου φροντίζων, ὡς βουλόμενος προτρέψασθαι τὰς ἄλλας πόλεις αὐτῷ πιστεύειν. ἐκεῖθεν δὴ ἀναζεύξας τὴν τῶν ἐρβιταίων πόλιν πορθεῖν ἐπεχείρησεν. οὐδὲν δὲ περάνας, πρὸς μὲν τούτους εἰρήνην ἐποιήσατο, τὴν δὲ δύναμιν ἦγεν ἐπὶ κατάνην. Ἀρκεσίλαος γὰρ στρατηγὸς ὢν τῶν καταναίων, ἐπηγγέλλετο αὐτῷ προδώσειν τὴν πόλιν. διόπερ ὑπὸ τούτου περὶ μέσας νύκτας προσδεχθεὶς, κύριος τῆς κατάνης ἐγένετο. ἀφελόμενος δὲ τῶν πολιτῶν τὰ ὅπλα, φρουρὰν ἐν αὐτῇ κατέστησεν ἱκανήν. μετὰ δὲ ταῦτα Προκλῆς ὁ τῶν ναξίων ἀφηγούμενος, ἐπαγγελιῶν μεγέθει πεισθεὶς, παρέδωκε τὴν πατρίδα τῷ Διονυσίῳ· ὃς τὰς δωρεὰς ἀποδοὺς τῷ προδιδόντι, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῷ χαρισάμενος, τὴν πόλιν ἐξηνδραποδίσατο. καὶ τὰς μὲν κτήσεις ἔδωκε τοῖς στρατιώταις διαρπάσαι, τὰ δὲ τείχη καὶ τὰς οἰκίας κατέσκαψε. παραπλησίως δὲ τοῖς καταναίοις χρησάμενος, ἐλαφυροπώλησε τοὺς αἰχμαλώτους ἐν συρακούσαις. τὴν μὲν οὖν τῶν ναξίων χώραν σικελοῖς τοῖς ὁμοροῦσιν ἐδωρήσατο· τοῖς δὲ καμπανοῖς τὴν πόλιν τῶν καταναίων οἰκητήριον ἔδωκε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ λεοντίνους στρατεύσας, ἁπάσῃ τῇ δυνάμει τὴν πόλιν περιεστρατοπέδευσε, καὶ πρὸς τοὺς ἔνδον διαπρεσβευσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτοὺς παραδιδόναι τὴν πόλιν, καὶ μετέχειν τῆς ἐν συρακούσαις πολιτείας. οἱ δὲ λεοντῖνοι βοήθειαν μὲν οὐδεμίαν ἕξειν προσδοκῶντες, τὰς δὲ ναξίων καὶ καταναίων συμφορὰς ἀναλογιζόμενοι, κατεπλήττοντο, φοβούμενοι μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπέσωσι δυστυχήμασι. διόπερ εἴξαντες τῷ καιρῷ, συνεχώρησαν, καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντες, εἰς συρακούσας μετῴκησαν. Ἀρχωνίδης δὲ ὁ τῆς ἐρβίτης ἐπιστάτης, ἐπειδὴ πρὸς Διονύσιον εἰρήνην ὁ δῆμος ὁ τῶν ἐρβιταίων συνέθετο, διενοεῖτο κτίσαι πόλιν. εἶχε γὰρ μισθοφόρους τε πλείους καὶ σύμμικτον ὄχλον, οἳ τῷ πρὸς Διονύσιον πολέμῳ συνέδραμον εἰς τὴν πόλιν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἐρβιταίων ἐπηγγέλλοντο αὐτῷ κοινωνήσειν τῆς ἀποικίας. ἀναλαβὼν οὖν τὸ συνεδρεῦον πλῆθος, κατελάβετό τινα λόφον ὀκτὼ σταδίους ἀπέχοντα τῆς θαλάττης, ἐν ᾧ πόλιν ἔκτισεν ἄλεσαν. οὐσῶν δὲ καὶ ἄλλων πόλεων κατὰ τὴν σικελίαν ὁμωνύμων, ἀρχωνίδιον αὐτὴν προσηγόρευσεν ἀφ' ἑαυτοῦ. ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις τῆς πόλεως πολλὴν ἐπίδοσιν λαμβανούσης, διά τε τὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐργασίας, καὶ διὰ τὴν ὑπὸ ῥωμαίων δοθεῖσαν ἀτέλειαν, οἱ ἀλεσινοὶ τὴν τῶν ἐρβιτῶν συγγένειαν ἀπηρνήσαντο, αἰσχρὸν ἡγούμενοι καταδεεστέρας πόλεως ἑαυτοὺς ἀποίκους νομίζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ μέχρι νῦν παρ' ἀμφοτέραις συγγένειαί τε πλείονες διαμένουσι, καὶ τὰς κατὰ τὸ ἀπολλώνιον θυσίας τοῖς αὐτοῖς ἔθεσι διοικοῦσι. τινὲς δέ φασιν ὑπὸ καρχηδονίων ἐκτίσθαι τὴν ἄλεσαν, καθ' ὃν καιρὸν Ἀμίλκας τὴν πρὸς τὸν Διονύσιον εἰρήνην ἐποιήσατο. κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν ῥωμαίοις πρὸς βοιεὺς πόλεμος συνέστη, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. τότε πρῶτον ἐπεψηφίσαντο ῥωμαῖοι τοῖς στρατιώταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς ἐφόδια διδόναι χρήματα. ἐξεπολιόρκησαν δὲ καὶ τὴν οὐόλσκων πόλιν, ἣ τότε μὲν ἄξουρ ἐκαλεῖτο, νῦν δὲ ὀνομάζεται ταραχίνη.

γρ. δὲ τούτοις καὶ κατ.

γρ. πούσκλων.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνῃσι μὲν ἦρχε Μίκων, ἐν δὲ τῇ ῥώ-

μὴ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν παρέλαβον χιλίαρχοι ἕξ, Τῖτος Κοῖντος, καὶ Γάϊος Ἰούλιος, καὶ Αὖλος Μάμιλος. τούτων δὲ τὰς ἀρχὰς λαβόντων, οἱ τὸν ὠρωπὸν οἰκοῦντες, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες ἐφυγάδευσαν τῶν πολιτῶν τινάς. οἱ δὲ φυγάδες μέχρι μέν τινος δι᾽ ἑαυτῶν ἐπεβάλοντο κατελθεῖν· οὐ δυνάμενοι δὲ τὴν προαίρεσιν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν, ἔπεισαν τοὺς θηβαίους ἑαυτοῖς συναποστεῖλαι δύναμιν. θηβαῖοι δὲ στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς ὠρωπίους, καὶ κυριεύσαντες τῆς πόλεως, μετῴκισαν ἀπὸ τῆς θαλάττης αὐτοὺς ὡς ἑπτὰ σταδίους· καὶ χρόνους μέν τινας εἴασαν καθ᾽ αὑτοὺς πολιτεύεσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα δόντες πολιτείαν, τὴν χώραν βοιωτίαν ἐποιήσαντο. τούτων δὲ πραττομένων, λακεδαιμόνιοι καὶ ἄλλα μὲν πλεῖστα τοῖς ἠλείοις ἐνεκάλουν, μάλιστα δ᾽ ὅτι Παυσανίαν τὸν βασιλέα αὐτῶν διεκώλυσαν τῷ θεῷ θῦσαι· καὶ διότι τοῖς ὀλυμπίοις λακεδαιμονίους οὐκ εἴασαν ἀγωνίσασθαι. διόπερ κρίναντες πρὸς αὐτοὺς ἐκφέρειν πόλεμον, δέκα πρεσβευτὰς ἀπέστειλαν, πρῶτον μὲν κελεύοντας τὰς περιοίκους πόλεις ἐᾶν αὐτονόμους εἶναι, ἔπειτα τὰς δαπάνας τοῦ πρὸς ἀθηναίους πολέμου καὶ κατὰ τὸ ἐπιβάλλον αὐτοῖς μέρος ἀπῄτουν. ταῦτα δ᾽ ἔπραττον, προφάσεις αὐτοῖς εὐλόγους καὶ πιθανὰς ἀρχὰς ζητοῦντες πολέμου. οὐ προσεχόντων δὲ τῶν ἠλείων, ἀλλὰ καὶ προσεγκαλούντων ὅτι τοὺς ἕλληνας καταδουλοῦνται, τὸν ἕτερον τῶν βασιλέων Παυσανίαν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀπέστειλαν μετὰ στρατιωτῶν τετρακισχιλίων. συνηκολούθουν δ᾽ αὐτῷ πολλοὶ στρατιῶται καὶ παρὰ τῶν συμμάχων σχεδὸν ἁπάντων, πλὴν βοιωτῶν καὶ κορινθίων. οὗτοι δὲ δυσχεραίνοντες τοῖς ὑπὸ λακεδαιμονίων πραττομένοις, οὐ μετεῖχον τῆς ὑπὸ τὴν ἦλιν στρατείας. ὁ δ᾽ οὖν Παυσανίας κατ᾽ ἔφοδον τῆς ἀρκαδίας ἐμβαλὼν εἰς τὴν ἦλιν, λασιῶνα μὲν φρούριον εὐθὺς εἷλεν ἐξ ἐφόδου. μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τῆς ἀκρωρείας ἀγαγὼν τὸ στρατόπεδον, τέτταρας πόλεις προσηγάγετο, θραιστόν, ἅλιον, εὐπάγιον, ὀποῦντα. ἐκεῖθεν δὲ τῇ πύλῳ προσστρατοπεδεύσας, εὐθὺς καὶ τοῦτο τὸ χωρίον παρέλαβεν, ἀπέχον τῆς ἤλιδος σταδίους ὡς ἑβδομήκοντα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ᾽ αὐτὴν προελθὼν τὴν ἦλιν, ἐπὶ τὸν πέραν τοῦ ποταμοῦ λόφον κατεστρατοπέδευσεν. ἠλεῖοι δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν ἦσαν παρ᾽ αἰτωλῶν εἰληφότες συμμάχους ἐπιλέκτους, ἄνδρας χιλίους, οἷς τὸν περὶ τὸ γυμνάσιον τόπον ἐδεδώκεισαν φυλάττειν. τοῦ δὲ Παυσανίου τοῦτον τὸν τόπον πρῶτον ἐπιχειρήσαντος πολιορκεῖν καταπεφρονηκότως, ὡς οὐδέποτ᾽ ἂν τολμησάντων ἠλείων ἐπεξελθεῖν, ἐξαίφνης οἵ τε αἰτωλοὶ καὶ πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἐκχυθέντες ἐκ τῆς πόλεως, κατεπλήξαντο τοὺς λακεδαιμονίους, καὶ σχεδὸν τριάκοντα αὐτῶν κατέβαλον. ὁ δὲ Παυσανίας τότε μὲν ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, μετὰ δὲ ταῦθ᾽ ὁρῶν ἐργώδη τὴν ἅλωσιν οὖσαν, ἐπῄει πορθῶν καὶ φθείρων τὴν χώραν ἱερὰν οὖσαν, καὶ παμπληθεῖς ὠφελείας ἤθροισεν. ἤδη δὲ τοῦ χειμῶνος συνεγγίζοντος, κατὰ μὲν τὴν ἦλιν ἐτείχισε φρούρια, καὶ τὴν ἱκανὴν ἐν αὐτοῖς κατέλιπε δύναμιν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ὑπολοίπου στρατιᾶς ἐν δύμῃ παρεχείμασε. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Διονύσιος ὁ τῶν σικελιωτῶν τύραννος, ἐπειδὴ τὰ κατὰ τὴν δυναστείαν αὐτῷ προεχώρει κατὰ γνώμην, διενοεῖτο μὲν πρὸς καρχηδονίους ἐκφέρειν πόλεμον· οὔπω δὲ ταῖς παρασκευαῖς ἱκανὸς ὤν, τὴν μὲν προαίρεσιν ταύτην ἔκρυπτε, πρὸς δὲ τοὺς μέλλοντας κινδύνους τὰ χρήσιμα διῴκει. εἰδὼς οὖν κατὰ τὸν ἀττικὸν πόλεμον τὴν πόλιν ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν ἀποτετειχισμένην, εὐλαβεῖτο μή ποτε παραπλησίοις ἐλαττώμασι περιπεσὼν ἀποκλεισθῇ τῆς εἰς τὴν χώραν ἐξόδου. εὐφυῶς γὰρ ἑώρα κειμένας τὰς καλουμένας ἐπιπολὰς

τὰ χρήματα

κατὰ τῆς πόλεως τῶν Συρακουσίων. διόπερ τοὺς ἀρχιτέκτονας παραλαβών, ἀπὸ τῆς τούτων γνώμης ἔκρινε δεῖν τειχίσαι τὰς Ἐπιπολάς, ᾗπερ νῦν τὸ πρὸς τοῖς ἐξαπύλοις ὑπάρχει τεῖχος. ὁ γὰρ τόπος οὗτος τετραμμένος ἐστὶ πρὸς ἄρκτον, ἀπόκρημνος δὲ πᾶς, καὶ διὰ τὴν τραχύτητα δυσπρόσοδος ἐκ τῶν ἔξωθεν μερῶν. βουλόμενος οὖν ταχείαν τὴν κατασκευὴν τῶν τειχῶν γενέσθαι, τὸν ἀπὸ τῆς χώρας ὄχλον ἤθροισεν, ἐξ οὗ τοὺς εὐθέτους ἄνδρας ἐλευθέρους ἐπιλέξας εἰς ἑξακισμυρίους, ἐπιδιεῖλε τούτοις τὸν ἐπιτειχιζόμενον τόπον. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν στάδιον ἀρχιτέκτονας ἐπέστησε, κατὰ δὲ πλέθρον ἐπέταξεν οἰκοδόμους, καὶ τοὺς τούτοις ὑπηρετήσοντας, ἐκ τῶν ἰδιωτῶν, εἰς ἕκαστον πλέθρον διακοσίους. χωρὶς δὲ τούτων, ἕτεροι παμπληθεῖς τὸν ἀριθμὸν ἔτεμνον τὸν ἀνέργαστον λίθον, ἑξακισχίλια δὲ ζεύγη βοῶν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον παρεσκεύαζεν. ἡ δὲ τῶν ἐργαζομένων πολυχειρία πολλὴν παρείχετο τοῖς θεωμένοις κατάπληξιν, ἁπάντων σπευδόντων τελέσαι τὸ τεταγμένον. ὁ γὰρ Διονύσιος τὴν προθυμίαν τοῦ πλήθους ἐκκαλούμενος, μεγάλας προέθηκε δωρεὰς τοῖς προτερήσασι, δίχα μὲν τοῖς ἀρχιτέκτοσι, χωρὶς δὲ τοῖς οἰκοδόμοις, καὶ πάλιν τοῖς ἐργαζομένοις· καὶ αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν φίλων προσήδρευσε τὰς ἡμέρας ὅλας τοῖς ἔργοις, ἐπὶ πάντα τόπον ἐπιφαινόμενος, καὶ τοῖς κακοπαθοῦσιν ἀεὶ προσλαμβάνων. καθόλου δὲ ἀποθέμενος τὸ τῆς ἀρχῆς βάρος, ἰδιώτην αὑτὸν ἀπεδείκνυε, καὶ τοῖς βαρυτάτοις τῶν ἔργων προϊστάμενος, ὑπέμενε τὴν αὐτὴν τοῖς ἄλλοις κακοπάθειαν. ὥστε πολλὴ μὲν ἔρις ἐγίνετο, καὶ τοῖς τῆς ἡμέρας ἔργοις ἔνιοι προσετίθεσαν καὶ μέρη τῶν νυκτῶν· τοσαύτη σπουδὴ τοῖς πλήθεσιν ἐνεπεπτώκει. διόπερ ἀνελπίστως ἐν ἡμέραις εἴκοσι τέλος ἔσχε τὸ τεῖχος, τὸ μὲν μῆκος κατασκευασθὲν ἐπὶ σταδίους τριάκοντα, τὸ δὲ ὕψος σύμμετρον, ὥστε τῷ τείχει τῆς ὀχυρότητος προσγενομένης, ἀνάλωτον ἐκ βίας ὑπάρξαι. τοῖς γὰρ πύργοις διείληπτο πυκνοῖς καὶ ὑψηλοῖς, ἔκ τε λίθων ᾠκοδόμητο τετραπόδων φιλοτίμως συνηρμοσμένων.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διελθόντος, Ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Ἐξαίνετος, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν παρέλαβον χιλίαρχοι ἕξ, Πόπλιος Κορνήλιος, Καίσων Φάβιος, Σπόριος Ναύτιος, Γάιος Οὐαλέριος, Μάνιος Σέργιος, καὶ Ἰούνιος Λούκουλλος. ἐπὶ δὲ τούτων Κῦρος, ὁ τῶν ἐπὶ θαλάττης σατραπειῶν ἡγούμενος, διενοεῖτο μὲν πάλαι στρατεύειν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην (ἦν γὰρ ὁ νεανίσκος φρονήματος πλήρης, καὶ προθυμίαν ἔχων οὐκ ἄπρακτον εἰς τοὺς κατὰ πόλεμον ἀγῶνας) ἐπεὶ δ' αὐτῷ μισθοφόρων πλῆθος ἱκανὸν συνῆκτο, καὶ τὰ πρὸς τὴν στρατείαν εὐτρέπιστο, τοῖς μὲν πλήθεσιν οὐκ ἐδήλου τἀληθές, ἔφασκε δ' εἰς Κιλικίαν ἄγειν τὴν δύναμιν, ἐπὶ τοὺς ἀφεστηκότας τοῦ βασιλέως τυράννους. ἀπέστειλε δὲ καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους πρεσβευτάς, τοὺς ἀναμνήσοντας τὰς κατὰ τὸν πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον εὐεργεσίας, καὶ παρακαλέσοντας ἑαυτῷ συμμαχεῖν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, νομίσαντες αὑτοῖς συνοίσειν τὸν πόλεμον, ἔγνωσαν τῷ Κύρῳ βοηθεῖν, καὶ παραχρῆμα ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς πρὸς τὸν ἑαυτῶν ναύαρχον Σάμον ὀνομαζόμενον, ὅπως ὅ,τι ἂν κελεύσοι ὁ Κῦρος πράττῃ. ὁ δὲ Σάμος εἶχε μὲν τριήρεις εἴκοσι καὶ πέντε, μεθ' ὧν πλεύσας εἰς Ἔφεσον πρὸς τὸν Κύρου ναύαρχον, ἕτοιμος ἦν αὐτῷ πάντα συμπράττειν. ἐξέπεμψαν δὲ καὶ πεζοὺς στρατιώτας ὀκτακοσίους, ἡγεμόνα Χειρίσοφον καταστήσαντες. ἀφηγεῖτο δὲ τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου πάντος Ταμώς, ἔχων τριήρεις πεντήκοντα πολυτελῶς ἐξηρτισμένας. καταπλευσάντων τῶν

λακεδαιμονίων, ἀνήχθησαν οἱ στόλοι τὸν πλοῦν ὡς ἐπὶ κιλικίας ποιούμενοι. Κῦρος δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀσίας στρατολογηθέντας καὶ μισθοφόρους μυρίους τρισχιλίους ἀθροίσας εἰς σάρδεις, λυδίας μὲν καὶ φρυγίας κατέστησεν ἐπιμελητὰς πέρσας ἑαυτοῦ συγγενεῖς, ἰωνίας δὲ καὶ τῆς αἰολίδος, ἔτι δὲ τῶν συνεγγὺς τόπων, Ταμὼ, φίλον μὲν ὄντα πιστὸν, τὸ δὲ γένος ὑπάρχοντα μεμφίτην. αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως προῆγεν ὡς ἐπὶ τὴν κιλικίαν καὶ πισιδίαν, διαδιδοὺς λόγον ὅτι τινὲς τῶν ἐκεῖ κατοικούντων ἀφεστήκασιν. εἶχε δὲ τοὺς ἅπαντας, ἀπὸ μὲν τῆς ἀσίας, ἑπτακισμυρίους, ὧν ἦσαν ἱππεῖς τρισχίλιοι· ἀπὸ δὲ πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος, μισθοφόρους μυρίους τρισχιλίους. ἡγεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀπὸ πελοποννήσου, χωρὶς ἀχαιῶν, Κλέαρχος ὁ λακεδαιμόνιος· τῶν δ' ἀπὸ βοιωτίας, Πρόξενος θηβαῖος· τῶν δ' ἀχαιῶν, Σωκράτης ἀχαιός· τῶν δ' ἀπὸ θετταλίας, Μένων ὁ λαρισσαῖος. τῶν δὲ βαρβάρων τὰς μὲν κατὰ λεπτὸν ἡγεμονίας εἶχον πέρσαι, τῶν δὲ συμπάντων αὐτὸς ἡγεῖτο Κῦρος, ὃς τοῖς μὲν ἡγεμόσιν ἐδεδηλώκει τὴν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἀνάβασιν, τὸ δὲ πλῆθος ἔκρυπτεν, εὐλαβούμενος μή ποτε διὰ τὸ μέγεθος τῆς στρατείας ἐγκαταλίπῃ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν. διὸ καὶ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν προορώμενος τὸ μέλλον, ἐξεθεράπευσε τοὺς στρατιώτας, κοινὸν ἑαυτὸν παρεχόμενος, καὶ δαψιλεῖς ἀγορὰς ἑτοιμάζων. ἐπεὶ δὲ διῆλθε λυδίαν καὶ φρυγίαν, ἔτι δὲ καὶ τὰ τῆς κιλικίας συνορίζοντα, παρεγενήθη πρὸς τοὺς ὅρους τῆς κιλικίας, καὶ τὴν πρὸς ταῖς κιλικίαις πύλαις εἰσβολήν. αὕτη δ' ἐστὶ στενὴ καὶ παράκρημνος, ἐπὶ σταδίους μὲν εἴκοσι παρατείνουσα· πλησίον δ' αὐτῆς ἐστιν ἐξ ἀμφοτέρων καθ' ὑπερβολὴν ὄρη μεγάλα καὶ δυσπρόσιτα· ἀπὸ δὲ τῶν ὀρῶν ἐξ ἑκατέρου μέρους τείχη κατατείνει μέχρι τῆς ὁδοῦ, καθ' ἣν ἐνῳκοδόμηνται πύλαι. διεξαγαγὼν δὲ διὰ τούτων τὴν δύναμιν, εἰσέβαλεν εἰς * πεδίον τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν οὐδενὸς τῷ κάλλει λειπόμενον· δι' οὗ πορευθεὶς εἰς Ταρσὸν, μεγίστην τῶν ἐν κιλικίᾳ πόλεων, ταχέως αὐτῆς ἐγκρατὴς ἐγένετο. Συέννεσις δὲ ὁ τῆς κιλικίας δυναστεύων ὡς ἤκουσε τὸ μέγεθος τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως, εἰς ἀπορίαν πολλὴν ἐνέπιπτεν, οὐκ ὢν ἀξιόμαχος. μεταπεμπομένου δ' αὐτὸν Κύρου καὶ τὰ πιστὰ δόντος, ἐπορεύθη πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πολέμου πυθόμενος, ὡμολόγησε συμμαχήσειν ἐπὶ τὸν Ἀρταξέρξην, καὶ τὸν ἕνα τῶν υἱῶν τῷ Κύρῳ συνεξαπέστειλε, δοὺς αὐτῷ τῶν κιλίκων τοὺς ἱκανοὺς στρατευσομένους. πανοῦργος γὰρ ὢν τὴν φύσιν, καὶ πρὸς τὸ τῆς τύχης ἄδηλον ἀπηρτισάμενος, τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν ἐξέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα λάθρα, δηλώσοντα καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ἐπ' ἐκεῖνον ἠθροισμένας, καὶ διότι τῆς μὲν συμμαχίας δι' ἀνάγκην τῷ Κύρῳ μετέχει, τῇ δ' εὐνοίᾳ πρὸς ἐκεῖνον, ἂν καιρὸς γένηται, καταλιπὼν ἐκεῖνον, τῷ βασιλεῖ συστρατεύσεσθαι. Κῦρος δ' εἴκοσι μὲν ἡμέρας ἐν Ταρσῷ τὴν δύναμιν ἀνέλαβε· μετὰ δὲ ταῦτα ἀναζευγνύντος αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὑπώπτευσε τὴν στρατείαν ἐπὶ τὸν Ἀρταξέρξην γίνεσθαι. ἀναλογιζόμενος δὲ ἕκαστος τὰ μήκη τῶν ὁδῶν, καὶ τὰ πλήθη τῶν πολεμίων ἐθνῶν, δι' ὧν ἀναγκαῖον ἦν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι, τελέως ἠγωνία. διεβεβαιοῦντο γὰρ ἡ μὲν ἕως Βάκτρων ὁδὸς οὖσα στρατοπέδῳ τετραμήνου, δύναμις δ' ἠθροισμένη τῷ βασιλεῖ, πλείω τῶν τετταράκοντα μυριάδων. διὸ δὴ περιδεεῖς ὄντες ἐκεῖνοι ἠγανάκτουν, καὶ τοὺς ἡγεμόνας δι' ὀργῆς ἔχοντες, ἐνεχείρησαν ἀναιρεῖν, ὡς προδόντας ἑαυτούς. τοῦ δὲ Κύρου δεομένου πάντων, καὶ διαβεβαιουμένου τὴν στρατείαν ἀνάγειν οὐκ ἐπ' Ἀρταξέρξην, ἀλλ' ἐπί τινα σατράπην τῆς συρίας, ἐπείσθησαν οἱ στρατιῶται, καὶ λαβόντες πλείω μισθὸν, ἀποκατέστησαν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς εὔνοιαν. ὁ δὲ

γρ. καὶ κατὰ τῆς κιλικίας τὰ συνορ.

περὶ πυλῶν

Κῦρος, ἐπειδὴ διῆλθε τὴν κιλικίαν, καὶ παρεγενήθη πρὸς πόλιν ἰσσὸν, ἐπὶ θαλάττης μὲν κειμένην, ἐσχάτην δ' οὖσαν τῆς κιλικίας, καταπλεύσας εἰς αὐτήν· περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ στόλος τῶν λακεδαιμονίων ἐξέβησαν, καὶ συντυχόντες τῷ Κύρῳ, τὴν τῶν σπαρτιατῶν εἰς αὐτὸν εὔνοιαν ἀπήγγελλαν, καὶ τοὺς μετὰ Χειρισόφου πεζοὺς ὀκτακοσίους ἐκβιβάσαντες παρέδωκαν. τούτους δὲ προσεποιοῦντο μὲν οἱ φίλοι τοῦ Κύρου πέμψαι μισθοφόρους, τῇ δ' ἀληθείᾳ μετὰ τῆς τῶν ἐφόρων γνώμης ἅπαντ' ἐπράττετο. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι φανερῶς οὔπω τὸν πόλεμον ἐπανῃροῦντο, κατέκρυπτον δὲ τὴν προαίρεσιν, ἀποτηροῦντες τὴν ῥοπὴν τοῦ πολέμου. ὁ δὲ Κῦρος μετὰ τῆς δυνάμεως ἀνέζευξεν, ἐπὶ συρίας τὴν πορείαν ποιούμενος, καὶ τοὺς ναυάρχους ἐκέλευσε συμπαραπλεῖν ἁπάσαις ταῖς ναυσίν. ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὰς πύλας καλουμένας, καὶ τὸν τόπον εὗρεν ἔρημον τῶν φυλαττόντων, περιχαρὴς ἦν. ἠγωνία γὰρ σφόδρα μή τινες αὐτὰς εἶεν προκατειλημμένοι. ἔστι δὲ ἡ φύσις τοῦ τόπου στενὴ καὶ παράκρημνος, ὥστε δι' ὀλίγων ῥᾳδίως παραφυλάττεσθαι. ὄρη γὰρ πλησίον ἀλλήλων κεῖται, τὸ μὲν τραχὺ καὶ κρημνοὺς ἔχον ἀξιολόγους, ἐπ' αὐτῆς δ' ἄρχεται τῆς ὁδοῦ ἑτέρων μέρος. μία δ' ἐστὶ τῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, καὶ καλεῖται μὲν λίβανος, παρεκτείνει δὲ παρὰ τὴν φοινίκην. ὁ δ' ἀνὰ μέσον τόπος τῶν ὀρῶν, ὑπάρχων ὡς τριῶν σταδίων, παντελῶς τετειχισμένος, καὶ πύλας ἔχων εἰς στενὸν συγκλειομένας. διελθὼν οὖν ὁ Κῦρος ταύτας ἀκινδύνως, τὸν μὲν λοιπὸν στόλον ἀπέστειλεν ἀνακάμψαι εἰς ἔφεσον. οὐκέτι γὰρ αὐτῷ χρήσιμος ἦν, μέλλοντι διὰ μεσογείου τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. ὁδοιπορήσας δ' ἡμέρας εἴκοσι, παρεγενήθη πρὸς θάψακον πόλιν, ἣ κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν εὐφράτην. ἐνταῦθα δὲ πέντε ἡμέρας διατρίψας, καὶ τὴν δύναμιν ἐξιδιοποιησάμενος ταῖς τε τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονίαις καὶ ταῖς ἐκ τῶν προνομῶν ὠφελείαις, συνήγαγεν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς στρατείας ἐδήλωσε. προσηνῶς δὲ δεξαμένων τὸν λόγον τῶν στρατιωτῶν, ἐδεῖτο πάντων μὴ καταλιπεῖν ἑαυτὸν, ἐπαγγελλόμενος ἄλλας τε μεγάλας δωρεὰς, καὶ ὅτι παραγενόμενος αὐτὸς εἰς βαβυλῶνα, καὶ ἄνδρα ἑκάστῳ δώσει πέντε μνᾶς ἀργυρίου. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῖς ἐλπίσι μετεωρισθέντες ἐπείσθησαν ἀκολουθεῖν. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς διέβη τῇ δυνάμει τὸν εὐφράτην, ἠπείγετο κατὰ τὸ συνεχὲς ὁδοιπορῶν, καὶ παραγενηθεὶς ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς βαβυλωνίας, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης καὶ πάλαι μὲν ἦν παρὰ φαρναβάζου πεπυσμένος ὅτι στρατόπεδον ἐπ' αὐτὸν ἀθροίζει λάθρα Κῦρος, καὶ τότε δὲ πυθόμενος αὐτοῦ τὴν ἀνάβασιν, μετεπέμπετο τὰς πανταχόθεν δυνάμεις εἰς ἐκβάτανα τῆς μηδίας. ἐπεὶ δὲ ἔτι τὰ τῶν ἰνδῶν καὶ τινων ἄλλων ἐθνῶν καθυστέρουν, διὰ τὸ μακρὰν ἀφεστάναι τοὺς τόπους, μετὰ τῆς συναχθείσης στρατιᾶς ὥρμησεν ἀπαντήσων τῷ Κύρῳ. εἶχε δὲ τοὺς ἅπαντας στρατιώτας σὺν ἱππεῦσιν οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων μυριάδων, καθά φησιν Ἔφορος. ὡς δ' εἰς τὸ βαβυλώνιον ἧκε πεδίον, παρὰ τὸν εὐφράτην στρατοπεδείαν ἐβάλετο, διανοούμενος ἐν ταύτῃ καταλιπεῖν τὴν ἀποσκευήν. ἐπυνθάνετο γὰρ τοὺς πολεμίους οὐ μακρὰν ὄντας, καὶ τὸ παράβολον αὐτῶν τῆς τόλμης ὑπώπτευεν. ὀρύξας οὖν τάφρον τὸ μὲν πλάτος ποδῶν ἑξήκοντα, τὸ δὲ μῆκος ποδῶν δέκα, περιέθηκε κύκλῳ τὰς συνακολουθούσας ἁρμαμάξας, καθαπερεὶ τεῖχος. καταλιπὼν δ' ἐν τῇ παρεμβολῇ τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὸν ἀχρεῖον ὄχλον, ἐπὶ μὲν ταύτης ἱκανὴν φυλακὴν κατέστησεν· αὐτὸς δὲ τὴν δύναμιν εὔζωνον προαγαγὼν, ἀπήντα τοῖς πολεμίοις ἐγγὺς ὑπάρχουσιν. ὁ δὲ Κῦρος ὡς εἶδε προσιοῦσαν τὴν τοῦ βασιλέως στρατιὰν, εὐθὺς εἰς τάξιν κατέστησε τὸ σφέτερον στρατόπεδον. τὸ μὲν οὖν δεξιὸν κέρας παρὰ τὸν εὐ-

περὶ τῆς στρατείας

φράτην πρὸς ἐκτεῖνον πεζοὶ μὲν ἐπεῖχον Λακεδαιμόνιοι, καί τινες τῶν μισθοφόρων, ὧν ἀφηγεῖτο Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος ἀφηγεῖτο· συνηγωνίζοντο δ' αὐτῷ τῶν ἱππέων οἱ συναχθέντες ἀπὸ Παφλαγονίας, ὄντες ὑπὲρ τοὺς χιλίους. τὸ δ' ἕτερον μέρος ἐπεῖχον οἵ τ' ἀπὸ Φρυγίας καὶ Λυδίας, ἔτι δὲ τῶν ἱππέων περὶ χιλίους, ὧν εἶχε τὴν ἡγεμονίαν Ἀριδαῖος. αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἐτέτακτο κατὰ μέσην τὴν φάλαγγα, τοὺς κρατίστους ἔχων Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὡς μυρίους. προηγοῦντο δ' αὐτοῦ τῶν ἱππέων οἱ κάλλιστα διεσκευασμένοι χίλιοι, θώρακας ἔχοντες καὶ μαχαίρας Ἑλληνικάς. Ἀρταξέρξης δὲ πρὸ μὲν τῆς φάλαγγος πάσης ἔστησεν ἅρματα δρεπανηφόρα, τὸν ἀριθμὸν οὐκ ὀλίγα· καὶ τῶν μὲν κεράτων Πέρσας ἡγεμόνας κατέστησε, κατὰ δὲ τὸ μέσον αὐτὸς ἐτάχθη, τοὺς ἐπιλέκτους ἔχων οὐκ ἐλάττους πεντακισμυρίων. ὡς δὲ πρὸς σχεδὸν σταδίους ἀπεῖχον ἀλλήλων αἱ δυνάμεις, οἱ μὲν Ἕλληνες παιανίσαντες, τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχῇ προῆγον· ὡς δ' ἐντὸς βέλους ἦσαν, ἔθεον μετὰ πολλῆς σπουδῆς. παρηγγέλκει δ' αὐτοῖς Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος τοῦτο πράττειν. τὸ μὲν γὰρ ἐκ διαστήματος πολλοῦ μὴ τρέχειν, ἔμελλεν ἀκεραίους τοῖς σώμασι τοὺς ἀγωνιζομένους τηρήσειν εἰς τὴν μάχην· τὸ δ' ἐγγὺς ὄντας δρόμῳ προσιέναι, τὰς τῶν τόξων βολὰς καὶ τῶν ἄλλων βελῶν ὑπερπετεῖς ἐδόκει ποιήσειν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν οἱ μετὰ Κύρου τῷ τοῦ βασιλέως στρατοπέδῳ, τοσοῦτ' ἐπ' αὐτοὺς ἐρρίφη βελῶν πλῆθος, ὅσον εἰκός ἐστιν ἐκ δυνάμεως ἐνεχθῆναι συνεστώσης ἐκ μυριάδων τετταράκοντα. οὐ μὴν ἀλλὰ βραχὺν χρόνον παντελῶς τοῖς ἀκοντίοις διαγωνισάμενοι, τὸ λοιπὸν ἐκ χειρὸς ἤδη τὴν μάχην συνίσταντο. Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ τῶν ἄλλων μισθοφόρων εὐθὺς ἐκ τῆς πρώτης συστάσεως ἐξέπληξαν τοὺς ἀντιτεταγμένους βαρβάρους τῇ τε τῶν ὅπλων λαμπρότητι καὶ ταῖς εὐχερίαις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἦσαν ὅπλοις τε μικροῖς ἐσκεπασμένοι, καὶ τὰ πολλὰ τῶν ταγμάτων ἔχοντες ψιλά, πρὸς δὲ τούτοις, ἄπειροι τῶν κατὰ πόλεμον κινδύνων. οἱ δ' Ἕλληνες, διὰ τὸ μῆκος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, κατὰ τὸ συνεχὲς ἐν μάχαις γεγυμνασμένοι, πολὺ ταῖς ἐμπειρίαις διέφερον. διόπερ εὐθὺς τρεψάμενοι τοὺς καθ' αὑτοὺς ἐδίωκον, καὶ πολλοὺς τῶν βαρβάρων ἀνῄρουν. κατὰ δὲ μέσην τὴν τάξιν ἔτυχε μὲν ἀμφοτέρους τοὺς ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀγωνιζομένους τεταγμένους. διὸ καὶ καταινοήσαντες τὸ γεγενημένον, ὥρμησαν ἐπ' ἀλλήλους, φιλοτιμούμενοι δι' ἑαυτῶν κρῖναι τὴν μάχην. συνῆγε γάρ, ὡς ἔοικεν, ἡ τύχη τὴν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας τοῖς ἀδελφοῖς ἔριν εἰς μονομαχίαν, καθάπερ εἰς ἀπομίμημα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης καὶ τραγῳδουμένης τῆς περὶ τὸν Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκην τόλμης. Κῦρος μὲν οὖν φθάσας ἐκ διαστήματος ἠκόντισε, καὶ τυχὼν τοῦ βασιλέως ἔσφηλεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν· ὃν ταχέως οἱ περὶ αὐτὸν ἁρπάσαντες, ἀπήνεγκαν ἐκ τῆς μάχης. καὶ τὴν μὲν τοῦ βασιλέως ἡγεμονίαν διαδεξάμενος Τισσαφέρνης, ἀνὴρ Πέρσης, παρεκάλει τε τὰ πλήθη, καὶ αὐτὸς λαμπρῶς ἠγωνίζετο. ἀναμαχόμενος δὲ τὸ περὶ τὸν βασιλέα γεγονὸς ἐλάττωμα, καὶ μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ πάντα τόπον ἐπιφαινόμενος, πολλοὺς ἀνῄρει τῶν ἀντιτεταγμένων· ὥστε τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ πόρρωθεν ὑπάρχειν ἐπίσημον. ὁ δὲ Κῦρος ἐπαρθεὶς τῷ προτερήματι τῶν περὶ αὐτόν, εἰς μέσους ἐβιάσατο τοὺς πολεμίους, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀφειδῶς τῇ τόλμῃ χρώμενος, πολλοὺς ἀνῄρει· μετὰ δὲ ταῦτα προχειρότερον κινδυνεύων, ὑπό τινος τῶν τυχόντων Περσῶν πληγεὶς ἐπικαίρως, ἔπεσε. τούτου δ' ἀναιρεθέντος, οἱ τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν μάχην ἐπερρώσθησαν, καὶ τέλος τῷ τε πλήθει καὶ τῇ τόλμῃ κατεπόνησαν τοὺς ἀντιταχθέντας. ἐν δὲ θατέρου μέρει Ἀριδαῖος ὁ Κύρου σατράπης τεταγμένος ἐπὶ

τῆς ἡγεμονίας, τὸ μὲν πρῶτον εὐρώστως ἐδέξατο τοὺς ἐπιόντας βαρβάρους· μετὰ δὲ
ταῦτα τῆς φάλαγγος ἐπὶ πολὺ παρεκτεινούσης κυκλούμενος, καὶ τὴν Κύρου τε-
λευτὴν πυθόμενος, ἔφυγε μετὰ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν πρός τινα τῶν ἰδίων σταθμῶν, ἔ-
χοντα καταφυγὴν οὐκ ἀνεπιτήδειον. Κλέαρχος δὲ θεωρῶν τήν τε μέσην τάξιν καὶ
τἄλλα μέρη τῶν συμμάχων τετραμμένα, τοῦ μὲν διώκειν ἀπέστη· τοὺς δὲ στρατιώτας
ἀνακαλούμενος καθίστα· εὐλαβεῖτο γὰρ μή ποτε πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ἕλ-
ληνας ἐλθούσης, κυκλωθῶσι, καὶ πάντες ἀπόλωνται. οἱ δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως ταχθέν-
τες, ἐπειδὴ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐτρέψαντο, πρῶτον μὲν τὴν ἀποσκευὴν τοῦ Κύρου δι-
ήρπασαν· μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη νυκτὸς ἐπελθούσης, ἀθροισθέντες ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ὥρ-
μησαν. ὧν δεξαμένων τὴν ἔφοδον εὐγενῶς, ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν οἱ βάρβα-
ροι, μετ' ὀλίγον δὲ ταῖς τόλμαις καὶ ταῖς εὐχειρίαις νικώμενοι, πρὸς φυγὴν ὥρμη-
σαν. οἱ δὲ περὶ Κλέαρχον πολλοὺς τῶν βαρβάρων ἀνελόντες, ὡς ἤδη νὺξ ἦν, ἀνα-
χωρήσαντες τρόπαιον ἔστησαν, καὶ περὶ δευτέραν σχεδὸν φυλακὴν ἔφθασαν εἰς τὴν
παρεμβολήν. τῆς δὲ μάχης τοιοῦτο τέλος λαβούσης, ἀνῃρέθησαν τῶν τοῦ βασι-
λέως πλείους τῶν μυρίων πεντακισχιλίων· ὧν τοὺς πλείστους ἀνεῖλον οἱ μετὰ Κλεάρχου
ταχθέντες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ μισθοφόροι. ἐκ δὲ θατέρου μέρους, τῶν Κύρου στρα-
τιωτῶν ἔπεσον περὶ τρισχιλίους. τῶν δὲ Ἑλλήνων φασὶν ἀναιρεθῆναι μὲν οὐδένα, τρω-
θῆναι δὲ ὀλίγους.

Τῆς δὲ νυκτὸς παρελθούσης, Ἀριδαῖος ὁ πεφευγὼς εἰς τὸν σταθμὸν, ἀπέστειλε τι-
νὰς πρὸς τὸν Κλέαρχον, παρακαλῶν πρὸς ἑαυτὸν ἀπαγαγεῖν τοὺς στρατιώτας, καὶ κοι-
νῇ διασώζεσθαι πρὸς τοὺς ἐπὶ θάλατταν τόπους. ἀνῃρημένου Κύρου, καὶ τῶν τοῦ βα-
σιλέως δυνάμεων ὑπερεχουσῶν, ἀγωνία πολλὴ κατεῖχε τοὺς τετολμηκότας ἐπὶ τῇ
καταλύσει τῆς Ἀρταξέρξου βασιλείας στρατεύεσθαι. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀνακαλεσά-
μενος τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένους, ἐβουλεύετο περὶ τῶν
παρόντων. ὄντων δ' αὐτῶν περὶ ταῦτα, παρεγενήθησαν παρὰ τοῦ βασιλέως πρέσβεις,
ὧν ἦν ἀρχιπρεσβευτὴς ἀνὴρ Ἕλλην ὄνομα μὲν Φάλινος, γένος δὲ Ζακύνθιος. εἰσα-
» χθέντες δ' εἰς τὸ συνέδριον, εἶπον ὅτι λέγει ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, ἐπειδὴ νενίκηκα,
» Κῦρον ἀποκτείνας, παράδοτε τὰ ὅπλα, καὶ πρὸς τὰς θύρας αὐτοῦ βαδίσαντες, ζη-
» τεῖτε πῶς αὐτὸν ἐκθεραπεύσαντες, ἀγαθοῦ τινὸς μεταλάβοιτε. ῥηθέντων δὲ τούτων,
ἀπόκρισιν ἔδωκεν ἕκαστος τῶν στρατηγῶν τοιαύτην οἵαν Λεωνίδης, καθ' ὃν καιρὸν περὶ
Θερμοπύλας αὐτοῦ φυλάττοντος τὰς παρόδους, Ξέρξης ἀπέστελλεν ἀγγέλους, κελεύων
τῶν ὅπλων παραχωρῆσαι. καὶ γὰρ τότε Λεωνίδης εἶπεν ἀπαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ, διότι
» νομίζομεν, κἂν φίλοι γενώμεθα τῷ Ξέρξῃ, μετὰ τῶν ὅπλων ὄντες, ἀμείνους ἔσεσθαι
» σύμμαχοι· κἂν πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἀναγκασθῶμεν, βέλτιον μετὰ τούτων ἀγωνιεῖ-
σθαι. παραπλησίως δὲ καὶ τοῦ Κλεάρχου περὶ τούτων ἀποκριναμένου, Πρόξενος ὁ
» Θηβαῖος εἶπεν, ὅτι νῦν τὰ μὲν ἄλλα σχεδὸν ἀποβεβλήκαμεν, λέλειπται δ' ἡμῖν ἥ τε
» ἀρετὴ καὶ τὰ ὅπλα. νομίζομεν οὖν, ἂν μὲν ταῦτα φυλάττωμεν, χρησίμην ἡμῖν
» ἔσεσθαι καὶ τὴν ἀρετήν· ἂν δὲ παραδῶμεν, οὐδὲ ταύτην ἡμῖν ἔσεσθαι βοηθόν. διό-
» περ ἐκέλευσε τῷ βασιλεῖ λέγειν, ὡς ἂν περὶ ἡμῶν κακόν τι βουλεύηται, διὰ τούτων
» πρὸς αὐτὸν ἀγωνιούμεθα περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν κοινῶν. λέγεται δὲ καὶ Σώφιλον τὸν
» ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένον, εἰπεῖν ὅτι θαυμάζει τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους. εἰ μὲν
» γὰρ αὐτῷ δοκεῖ κρείττονα τῶν Ἑλλήνων εἶναι, μετὰ τῆς δυνάμεως ἐλθὼν λαβέτω τὰ
» παρ' ἡμῶν ὅπλα· εἰ δὲ πείσας βούλεται, λεγέτω τίνα χάριν ἡμῖν ἀντὶ τούτων ἀξίαν

δῶσι. μετὰ δὲ τοῦτον Σωκράτης Ἀχαιὸς εἶπεν ὅτι λίαν αὐτοῖς ἐκπληκτικῶς ὁ βα-
σιλεὺς προσφέρεται. ἃ μὲν γὰρ παρ' ἡμῶν βούλεται λαβεῖν, παραχρῆμα ἀπαιτεῖ· τὰ
δ' ἀντὶ τούτων δοθησόμενα, μετὰ ταῦτ' ἀξιοῦντας αἰτεῖν προστάττει. καθόλου δ' εἰ
μὲν ἀγνοῶν τοὺς νενικηκότας ὡς ἡττημένους κελεύει τὸ προσταττόμενον ποιεῖν, μαθέτω πο-
τέρων ἐστὶν ἡ νίκη, παραγενηθεὶς μετὰ τῆς πολυαρίθμου δυνάμεως· εἰ δὲ σαφῶς εἰδὼς
ἡμᾶς νενικηκότας, ψεύδεται, πῶς αὐτῷ περὶ τῶν εἰς ὕστερον ἐπαγγελιῶν πιστεύσομεν; οἱ
μὲν ἄγγελοι ταύτας ἀποκρίσεις λαβόντες ἐχωρίσθησαν. οἱ δὲ περὶ Κλέαρχον διέ-
ζευξαν πρὸς τὸν σταθμὸν ὅπου τὸ διασεσωσμένον στρατόπεδον ἦν ἀναχεχωρηκός. εἰς
ταὐτὸ δὲ πάσης τῆς δυνάμεως ἐλθούσης, περὶ τῆς ἐπὶ θάλατταν καταβάσεως ἐβου-
λεύοντο κοινῇ καὶ περὶ τῆς πορείας. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς μὴ τὴν αὐτὴν ἀναχώρησιν ἥν- κατ' ἣν ἀνῆλθον
περ ἦλθον ποιεῖσθαι. πολὺ γὰρ αὐτῆς ἦν ἔρημον, ἐν ᾧ τροφὰς οὐχ ὑπελάμβανον ἕξειν,
δυνάμεως πολεμίας ἀκολουθούσης. γνόντες δ' ἐπὶ Παφλαγονίαν ἀναζευγνύειν,
οὗτοι μὲν ὥρμησαν ἐπὶ Παφλαγονίαν μετὰ τῆς δυνάμεως, κατὰ σχολὴν ὁδοιποροῦν-
τες, ὡς ἂν ἅμα τὰς τροφὰς πορίζομενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς βέλτιον ἔχων ἀπὸ τοῦ τραύμα-
τος, ὡς ἐπύθετο τὴν τῶν ἐναντίων ἀποχώρησιν, νομίσας αὐτοὺς φεύγειν, ὥρμησε μετὰ τῆς
δυνάμεως κατὰ σπουδήν. καταλαβὼν δ' αὐτούς, διὰ τὸ βραδέως ὁδοιπορεῖν, τότε μὲν
ἤδη νυκτὸς οὔσης, ἐγγὺς τὴν στρατοπεδείαν ἐποιήσατο. ἅμα δ' ἡμέρᾳ διατασσόν-
των τῶν Ἑλλήνων τὸ στρατόπεδον εἰς μάχην, πέμψας τοὺς ἀγγέλους κατὰ μὲν τὸ παρὸν
εἰς τρεῖς ἡμέρας ἀνοχὰς ἐποιήσατο· ἐν δὲ ταύταις συνεφώνησεν ὥστε αὐτὸν μὲν φι-
λίαν παρέχεσθαι τὴν χώραν, καὶ τοὺς ἡγησομένους ἐπὶ θάλατταν δοῦναι, καὶ τοῖς
διεξιοῦσιν ἀγορὰν παρέχειν· τοὺς δὲ μετὰ Κλεάρχου μισθοφόρους καὶ τοὺς μετ' Ἀριδαίου
πάντας πορεύεσθαι διὰ τῆς χώρας, μηδὲν ἀδίκημα ποιοῦντας. μετὰ δὲ ταῦθ' οὗτοι
μὲν ἐπὶ τὰς ὁδοιπορίας ἐγένοντο· τὴν δὲ δύναμιν ὁ βασιλεὺς ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶ-
να. ἐκεῖ δὲ τῶν κατὰ τὴν μάχην ἀνδραγαθησάντων κατ' ἀξίαν ἕκαστον τιμήσας, ἔκρινε
πάντων ἄριστον γεγενῆσθαι Τισσαφέρνην. διὸ καὶ μεγάλαις αὐτὸν τιμήσας δωρεαῖς,
ἔδωκε τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα πρὸς συμβίωσιν, καὶ τὸ λοιπὸν διετέλει πιστότατον ἔχων αὐτὸν
φίλον. ἔδωκε δ' αὐτῷ καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὧν Κῦρος ἐπὶ θαλάττης ἦρχε σατραπειῶν. ὁ δὲ
Τισσαφέρνης θεωρῶν τὸν βασιλέα δι' ὀργῆς ἔχοντα τοὺς Ἕλληνας, ἐπηγγείλατο αὐτῷ
ἅπαντας ἀνελεῖν, ἐὰν αὐτῷ μὲν δυνάμεις δῷ, πρὸς δὲ Ἀριδαῖον διαλλαγῇ· προ-
δοθήσεσθαι γὰρ ὑπὸ τούτου τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς λό-
γους ἀσμένως δεξάμενος, τούτῳ μὲν ἔδωκεν ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως ἐπιλέξας
τοὺς κρατίστους ὅσους προῃρεῖτο. " " ἄλλοις γε ἡγεμόσιν ἐλθεῖν, καὶ κατὰ πρόσωπον ἀ-
κοῦσαι τὸν λόγον. διόπερ οἵ τε στρατηγοὶ σχεδὸν ἅπαντες μετὰ Κλεάρχου καὶ τῶν λο-
χαγῶν, ὡς εἰκός, πρὸς Τισσαφέρνην ἦλθον· καὶ στρατιωτῶν δὲ πρὸς ἀγορὰν ἐλθεῖν
βουλομένων ἠκολούθησαν ὡς διακόσιοι. Τισσαφέρνης δὲ τοὺς μὲν στρατηγοὺς εἰς τὴν
σκηνὴν ἐκάλεσεν, οἱ δὲ λοχαγοὶ πρὸς ταῖς θύραις διέτριβον. καὶ μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς
Τισσαφέρνου σκηνῆς ἀρθείσης φοινικίδος, ὁ μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔνδον συνέλαβε, τοὺς δὲ
λοχαγοὺς οἷς ἦν συντεταγμένον ἐπελθόντες ἀνεῖλον. ἄλλοι δὲ τοὺς ἐπὶ τὴν ἀγορὰν
ἥκοντας τῶν στρατιωτῶν ἀνῄρουν. ἐξ ὧν εἷς φυγὼν εἰς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν, ἐδήλω-
σε τὴν συμφοράν. οἱ δὲ στρατιῶται πυθόμενοι τὰ γεγενημένα, παρ' αὐτὸν μὲν τὸν και-
ρὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ πάντες ἐχώρουν εἰς ὅπλα μετὰ πολλῆς ἀταξίας, ὡς ἀναρ-
χίας οὔσης. μετὰ δὲ ταῦτα, οὐδενὸς αὐτοῖς παρενοχλοῦντος, εἵλοντο στρατηγοὺς μὲν
πλείους, ἑνὶ δὲ τῶν ὅλων τὴν ἡγεμονίαν ἀπέδωκαν, Χειρισόφῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ.

οὗτοι δὲ διαρπάξαντες τὸ στρατόπεδον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ὡς ποτ' αὐτοῖς ἐδόκει κάλ-
λιστα, προῆγον ἐπὶ Παφλαγονίας. Τισσαφέρνης δὲ τοὺς στρατηγοὺς δήσας ἀπέστειλε
πρὸς Ἀρταξέρξην. ἐκεῖνος δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἀνεῖλε, Μένωνα δὲ μόνον ἀφῆκε. ἐδόκει
γὰρ μόνος οὗτος στασιάζων πρὸς τοὺς συμμάχους προδώσειν τοὺς Ἕλληνας. Τισσαφέρ-
νης δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπακολουθῶν τοῖς Ἕλλησιν ἐξήπτετο, καὶ κατὰ στόμα μὲν
οὐκ ἐτόλμα παρατάττεσθαι, φοβούμενος ἀπηγνωσμένων ἀνδρῶν θράσος καὶ ἀπό-
νοιαν· ἐν δὲ τοῖς εὐθέτοις τόποις παρενοχλῶν, μεγάλῳ μὲν οὐδενὶ κακῷ περιβαλεῖν
αὐτοὺς ἠδύνατο, μικρὰ δὲ βλάπτων, μέχρι τῶν Καρδούχων καλουμένων ἔθνους ἐ-
πηκολούθησε. καὶ Τισσαφέρνης μὲν, οὐδὲν ἔτι δυνάμενος πρᾶξαι, μετὰ τῆς δυνά-
μεως ἐπ' Ἰωνίας ἀνέζευξεν. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐφ' ἑπτὰ μὲν ἡμέρας διεπορεύοντο τὰ τῶν
Καρδούχων ὄρη, πολλὰ κακὰ πάσχοντες ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἀλκίμων τε ὄντων καὶ τῆς
χώρας ἐμπείρων. ἦσαν δὲ οὗτοι πολέμιοι μὲν τοῦ βασιλέως, ἐλεύθεροι δὲ, καὶ τὰ κατὰ
πόλεμον ἀσκοῦντες, μάλιστα δ' ἐκπονοῦντες σφενδόναις ὡς μεγίστους λίθους ἐμ-
βάλλειν, καὶ τοξεύμασιν ὑπερμεγέθεσι χρῆσθαι· δι' ὧν τοὺς Ἕλληνας κατατιτρώσκον-
τες ἐξ ὑπερδεξίων τόπων, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλον, οὐκ ὀλίγους δὲ κακῶς διέθεσαν. τὰ
γὰρ βέλη μείζω καθεστῶτα δυοῖν πηχῶν ἔδυνε διά τε τῶν ἀσπίδων καὶ θωράκων,
ὥστε μηδὲν τῶν ὅπλων ἰσχύειν τὴν βίαν αὐτῶν ὑπομένειν. οὕτω γάρ φασι μεγά-
λοις κεχρῆσθαι οἰστοῖς, ὥστε τοὺς Ἕλληνας ἐναγκυλοῦντας τὰ ῥιπτούμενα βέλη
τούτοις σαυνίοις χρωμένους ἐξακοντίζειν. διελθόντες οὖν τὴν προειρημένην χώ-
ραν ἐπιπόνως, παρεγενήθησαν πρὸς τὸν Κεντρίτην ποταμόν. ὃν διαβάντες, εἰσέβα-
λον εἰς τὴν Ἀρμενίαν· ταύτης δ' ἦν σατράπης Τηρίβαζος· πρὸς ὃν σπεισάμενοι, διε-
πορεύοντο τὴν χώραν ὡς φίλοι. ὁδοιποροῦντες δὲ διὰ τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν, ἐλήφθη-
σαν ὑπὸ χιόνος πολλῆς, καὶ παρεκινδύνευσαν ἀπολέσθαι πάντες. τοῦ γὰρ ἀέρος
τεταραγμένου, τὸ μὲν πρῶτον κατ' ὀλίγον ἤρξατο χιὼν πίπτειν ἐκ τοῦ περιέχοντος,
ὥστε τοὺς ὁδοιποροῦντας μηδὲν ἐμποδίζεσθαι τῆς εἰς τοὔμπροσθεν πορείας· μετὰ δὲ
ταῦτα πνεύματος ἐπιγινομένου, μᾶλλον ἀεὶ κατερρίπτετο, καὶ τὴν χώραν ἐπικά-
λυπτεν· ὥστε μηκέτι δύνασθαι μήτε τὰς ὁδοὺς, μήτε ὁλοσχερῶς τὰς ἰδιότητας τῶν
τόπων θεωρεῖσθαι. διόπερ ἀθυμία τὸ στρατόπεδον ὑπεδύετο, καὶ δέος, ἀνακάμπτειν μὲν
εἰς ἀπώλειαν οὐ βουλομένων, προάγειν δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος οὐ δυνη-
μένων. τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπίτασιν λαμβάνοντος, ἐπεγενήθη πνευμάτων μέγεθος μετὰ πολ-
λῆς χαλάζης· ὥστε, τοῦ συρμοῦ κατὰ πρόσωπον ὄντος, ἀναγκασθῆναι καθίσαι τὴν δύ-
ναμιν ἅπασαν. ἕκαστος γὰρ τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κακοπάθειαν ὑπομένειν ἀδυνα-
τῶν, ὅπου ποτὲ τύχοι μένειν ἠναγκάζετο. ἀπορῶντες δὲ πάντες τῶν ἀναγκαίων, ἐ-
κείνην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα διεκαρτέρουν ὕπαιθροι, πολλοῖς συνεχό-
μενοι κακοῖς. διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τῆς κατὰ τὸ συνεχὲς ἐκχεομένης χιόνος, τά τε ὅ-
πλα πάντα συνεκαλύφθη, καὶ τὰ σώματα διὰ τὸν ἀπὸ τῆς αἴθρας πάγον πε-
ριεψύχετο· διά τε τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, ὅλην τὴν νύκτα διηγρύπνουν· καὶ
τινὲς μὲν πῦρ ἐκκαύσαντες, τῆς ἀπὸ τούτου βοηθείας ἐτύγχανον· τινὲς δὲ περικατα-
ληφθέντες ὑπὸ τοῦ πάγου τὰ σώματα, πᾶσαν ἀπεγίνωσκον ἐπικουρίαν, τῶν ἀ-
κρωτηρίων αὐτοῖς σχεδὸν ἁπάντων ἀπονεκρουμένων. διόπερ ὡς ἡ νὺξ διῆλθε, τῶν θ'
ὑποζυγίων τὰ πλεῖστα εὑρέθη διεφθαρμένα, καὶ τῶν ἀνθρώπων πολλοὶ μὲν τετελευ-
τηκότες, οὐκ ὀλίγοι δὲ τὴν μὲν ψυχὴν ἔχοντες ἔμφρονα, τὸ δὲ σῶμα διὰ τὸν πά-
γον ἀκίνητοι. ἔνιοι δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐτυφλώθησαν, διά τε τὸ ψῦχος καὶ τὴν

αὐγὴν τῆς χιόνος. καὶ τελείως ἂν ἅπαντες διεφθάρησαν, εἰ μὴ βραχὺ διελθόντες εὗρον κώμας γεμούσας τῶν ἐπιτηδείων. αὗται δ' εἶχον τοῖς μὲν ὑποζυγίοις καταβάσεις ὀρυκτάς, τοῖς δὲ ἀνθρώποις κατὰ κλιμάκων, ταῖς οἰκίαις ἐγκαταβαίνουσι, τά τε βοσκήματα τρεφόμενα χόρτῳ, τοῖς δ' ἀνθρώποις πολλὴν ἀφθονίαν πάντων τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. ἐμμείναντες δὲ ταῖς κώμαις ἡμέρας ὀκτώ, παρεγενήθησαν εἰς τὸν Φᾶσιν ποταμόν. ἐνταῦθα δὲ τέτταρας ἡμέρας διατρίψαντες, διεπορεύοντο τήν τε Χάων καὶ Φασιανῶν χώραν. ἐπιθεμένων δ' αὐτοῖς τῶν ἐγχωρίων, τούτους μὲν ἐν τῇ μάχῃ νικήσαντες, πολλοὺς ἀνεῖλον· αὐτοὶ δὲ καταλαμβανόντες τὰς τῶν ἐγχωρίων κτήσεις γεμούσας ἀγαθῶν, ἐνδιέτριψαν ἐν αὐταῖς ἡμέρας πεντεκαίδεκα. ἀναζεύξαντες δ' ἐκεῖθεν, διῆλθον τὴν Χαλκιδέων καλουμένην χώραν ἐν ἡμέραις ἑπτά, καὶ παρεγενήθησαν πρὸς τὸν Ἅρπαγον ὀνομαζόμενον ποταμόν, ὄντα τὸ πλάτος πλέθρων τεττάρων. ἐντεῦθεν δὲ διὰ τῆς Σκυτινῶν πορευόμενοι, διῆλθον ὁδὸν πεδινὴν ἐν τρισὶν ἡμέραις αὐτοὺς ἀνέλαβον, εὐποροῦντες ἁπάντων τῶν ἀναγκαίων. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναζεύξαντες, τεταρταῖοι παρεγενήθησαν πρὸς πόλιν μεγάλην Γυμνασίαν ὀνομαζομένην. ἐκ δὲ ταύτης ὁ τῶν τόπων τούτων ἀφηγούμενος ἐσπείσατο πρὸς αὐτούς, καὶ τοὺς ὁδηγήσοντας ἐπὶ θάλατταν συνέστησεν. ἐν ἡμέραις δὲ πεντεκαίδεκα παραγενόμενοι ἐπὶ τὸ Χήνιον ὄρος, ὡς εἶδον προβαίνοντες οἱ πρῶτοι τὴν θάλατταν, περιχαρεῖς ἦσαν, καὶ τοιαύτην ἐποίουν κραυγὴν ὥστε τοὺς ἐπὶ τῆς οὐραγίας ὄντας, ὑπολαμβάνοντας πολεμίων ἔφοδον εἶναι, χωρεῖν εἰς ὅπλα. ὡς δ' ἅπαντες ἀνέβησαν ἐπὶ τόπον ἐξ οὗ τὴν θάλατταν ἦν ὁρᾶν, τοῖς θεοῖς ἀνατείναντες τὰς χεῖρας, ηὐχαρίστουν ὡς ἤδη διασεσωσμένοι. συναθροίσαντες δ' εἰς ἕνα τόπον λίθους παμπληθεῖς, καὶ ποιήσαντες ἐξ αὐτῶν ἀναθήματα μεγάλα, σκῦλα τῶν βαρβάρων ἀνέθεσαν, βουλόμενοι τῆς στρατείας ἀθάνατον ὑπόμνημα καταλιπεῖν. καὶ τῷ μὲν ὁδηγήσαντι φιάλην ἀργυρᾶν καὶ στολὴν περσικὴν ἐδωρήσαντο· ὃς δείξας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ Μάκρωνας ὁδόν, ἀπηλλάγη.

Οἱ δ' Ἕλληνες εἰσβαλόντες εἰς τὴν τῶν Μακρώνων χώραν, ἐσπείσαντο, καὶ πρὸς πίστιν παρὰ μὲν ἐκείνων λόγχην ἔλαβον βαρβαρικήν, αὐτοὶ δ' Ἑλληνικὴν ἔδωκαν. ταῦτα γὰρ ἔφασαν αὐτοῖς οἱ βάρβαροι διὰ προγόνων παραδεδόσθαι πρὸς πίστιν βεβαιοτάτην. ὡς δὲ τοὺς τούτων ὅρους διῆλθον, παρεγενήθησαν εἰς τὴν τῶν Κόλχων χώραν. εἰς ἣν ἀθροισθέντων τῶν ἐγχωρίων ἐπ' αὐτούς, τούτους μὲν κρατήσαντες μάχῃ, πολλοὺς ἀνεῖλον· αὐτοὶ δὲ λόφον ὀχυρὸν καταλαβόμενοι, τὴν χώραν ἐπόρθουν, καὶ τὰς ὠφελείας εἰς τοῦτον ἀθροίσαντες, ἀφθόνως ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον. εὑρίσκετο δὲ καὶ σμήνη παμπληθῆ περὶ τοὺς τόπους, ἐξ ὧν πολυτελῆ προσεφέρετο κηρία. τούτων δ' οἱ γευσάμενοι παραλόγῳ περιέπιπτον συμπτώματι. οἱ γὰρ μεταλαβόντες αὐτῶν, ἄφρονες ἐγίνοντο, καὶ πίπτοντες ἐπὶ τὴν γῆν, ὅμοιοι τοῖς τετελευτηκόσιν ὑπῆρχον. πολλῶν δὲ φαγόντων διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς ἀπολαύσεως, ταχὺ τὸ πλῆθος ἐγεγόνει τῶν πεπτωκότων οἱονεὶ τροπῆς ἐν πολέμῳ γεγενημένης. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἠθύμησεν ἡ δύναμις, καταπεπληγμένη τό τε παράδοξον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἠτυχηκότων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν ἅπαντες ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον, καὶ κατ' ὀλίγον ἀναπτώμενοι τὸ φρονεῖν ἀνέστησαν, καὶ τὸ σῶμα διετέθησαν ὁμοίως τοῖς ἐκ φαρμακοποσίας διασωθεῖσι. ὡς δ' ἀνέλαβον ἑαυτούς, ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐπορεύθησαν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων μὲν ἄποικον, κειμένην δὲ ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. ἐνταῦθα δὲ διατρίψαντες ἡμέρας τριάκοντα, παρὰ μὲν τοῖς ἐγχωρίοις λαμπρῶς

ἢ καταλαβόντες

ἐξενίσθησαν, αὐτοί τε περί τε Ἡρακλεῖ καὶ Διῒ σωτηρίῳ θυσίας ἐποίησαν καὶ γυμνικὸν ἀγῶνα. καθ' ὃν τόπον φασὶ προσπλεῦσαι τὴν Ἀργὼ τοὺς περὶ Ἰάσονα. ἐκεῖθεν δὲ Χειρίσοφον μὲν τὸν ἀφηγούμενον ἀπέστειλαν εἰς Βυζάντιον ἐπὶ πλοῖα καὶ τριήρεις. ἐλέγετο γὰρ εἶναι φίλος Ἀναξιβίῳ τῷ Βυζαντίων ναυάρχῳ. τοῦτον μὲν οὖν ἐπὶ κέλητος ἐξέπεμψαν· λαβόντες δὲ τῶν ἐπικώπων δύο πλοιάρια παρὰ Τραπεζουντίων, ἐλήστευον τοὺς περιοικοῦντας βαρβάρους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ἐφ' ἡμέρας μὲν οὖν τριάκοντα περιέμειναν τὸν Χειρίσοφον· ὡς δ' ἐκεῖνος ἐβράδυνεν, αἱ δὲ τροφαὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐσπάνιζον, ἀνέζευξαν ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ τριταῖοι παρεγενήθησαν εἰς Κερασοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποικον. ἐν ταύτῃ δὲ ἡμέρας διατρίψαντές τινας, παρεγενήθησαν εἰς τὸ τῶν Μοσσυνοίκων ἔθνος. τῶν δὲ βαρβάρων συστραφέντων ἐπ' αὐτούς, ἐκράτησαν μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον. συμφυγόντων δ' εἴς τι χωρίον ἐν ᾧ κατῴκουν ἑπταορόφους ἔχοντες ξυλίνους πύργους, συνεχεῖς προσβολὰς ποιησάμενοι, κατὰ κράτος εἷλον. ἦν δὲ τὸ χωρίον τοῦτο μητρόπολις τῶν ἄλλων ἐρυμάτων, ἐν ᾧ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν κατῴκει τὸν ὑψηλότατον τόπον ἔχων. ἔθος δ' ἔχει πάτριον μένειν ἐν αὐτῷ τὸν πάντα βίον, κἀκεῖθεν διαδιδόναι τοῖς ὄχλοις τὰ προστάγματα. βαρβαρώτατον δ' ἔφασαν οἱ στρατιῶται τοῦτο διεληλυθέναι τὸ ἔθνος, καὶ ταῖς μὲν γυναιξὶν αὐτοὺς πλησιάζειν ἁπάντων ὁρώντων· τοὺς δὲ παῖδας τῶν πλουσιωτάτων τρέφεσθαι καρύοις ἑφθοῖς· ἅπαντας δ' ἐκ παιδὸς στίγμασι τόν τε νῶτον καὶ τὰ στήθη καταπεποικίλθαι. ταύτην μὲν οὖν τὴν χώραν ἐν ἡμέραις ὀκτὼ διεπορεύθησαν· τὴν δ' ἐχομένην ἐν τρισίν, ἣν ἐκάλουν Τιβαρηνήν. κἀκεῖθεν εἰς Κοτύωρα πόλιν παρεγενήθησαν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον· ἐν ταύτῃ δὲ πεντήκοντα ἡμέρας διέτριψαν τοὺς περιοίκους τῆς Παφλαγονίας τε καὶ τοὺς ἄλλους βαρβάρους λῃστεύοντες. Ἡρακλεῶται δὲ καὶ Σινωπεῖς ἀπέστειλαν αὐτοῖς πλοῖα, δι' ὧν αὐτοί τε καὶ τὰ σκευοφόρα διεκομίσθησαν. ἡ δὲ Σινώπη Μιλησίων μὲν ἦν ἄποικος, κειμένη δ' ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ, μέγιστον εἶχεν ἀξίωμα τῶν περὶ τοὺς τόπους. ἐν ᾗ δὴ καθ' ἡμᾶς ἔσχε Μιθριδάτης, ὁ πρὸς Ῥωμαίους διαπολεμήσας, τὰ μέγιστα βασίλεια. παρεγενήθη δὲ καὶ ἐνταῦθα Χειρίσοφος, ὁ πρὸς τὰς τριήρεις ἀπεσταλμένος, ἄπρακτος. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Σινωπεῖς φιλοφρόνως αὐτοὺς ξενίσαντες, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς κατὰ θάλατταν εἰς Ἡράκλειαν Μεγαρέων ἄποικον· καὶ καθωρμίσθη πᾶς ὁ στόλος πρὸς τὴν Ἀχερουσίαν χερρόνησον, ὅπου φασὶν Ἡρακλέα τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον ἀναγαγεῖν. ἐκεῖθεν δὲ πεζῇ διὰ Βιθυνίας πορευόμενοι, κινδύνοις περιέπιπτον, τῶν ἐγχωρίων ἐξαπτομένων κατὰ τὴν πορείαν. μόλις οὖν διεσώθησαν εἰς Χρυσόπολιν τῆς Χαλκηδονίας οἱ περιλειφθέντες ἀπὸ μυρίων, τετρακισχίλιοι ὀκτακόσιοι. ἐκεῖθεν δὲ ῥᾳδίως ἤδη τὸ λοιπὸν τινὲς μὲν διεσώθησαν εἰς τὰς πατρίδας, οἱ δὲ λοιποὶ περὶ τὴν Χερρόνησον ἀθροισθέντες ἐπόρθουν τὴν παρακειμένην Θρᾳκῶν πόλιν. ἡ μὲν οὖν ἐπ' Ἀρταξέρξην Κύρου στρατεία τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος.

γρ. αὐτὸς

Οἱ δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις δυναστεύοντες τριάκοντα τύραννοι, καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύοντο τοὺς μὲν φυγαδεύοντες, τοὺς δὲ ἀναιροῦντες. τῶν δὲ Θηβαίων ἀγανακτούντων ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ φιλοφρόνως τοὺς φυγάδας ὑποδεχομένων, Θρασύβουλος ὁ Τειριεὺς ὀνομαζόμενος, ὢν Ἀθηναῖος, ὑπὸ δὲ τῶν τριάκοντα πεφυγαδευμένος, συνεργούντων αὐτῷ λάθρα τῶν Θηβαίων, κατελάβετο χωρίον τῆς Ἀττικῆς ὀνομαζόμενον Φυλήν. ἦν δὲ τὸ φρούριον ὀχυρόν τε σφόδρα, καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέχον σταδίους ἑκατόν, ὥστε πολλὰς ἀφορμὰς αὐτοῖς παρέχεσθαι πρὸς τὴν ἔφοδον. οἱ

δὲ τριάκοντα τύραννοι πυθόμενοι τὸ γεγονός, τὸ μὲν πρῶτον ἐξήγαγον ἐπ' αὐτοὺς
τὴν δύναμιν ὡς πολιορκήσοντες τὸ χωρίον· πλησίον δὲ τῆς φυλῆς αὐτῶν στρατο-
πεδευόντων, ἐπεγενήθη πολὺς νιφετός· καί τινων ἐπιχειρησάντων μετασκηνοῦν, οἱ
πολλοὶ φυγὴν αὐτοὺς ὑπέλαβον, καὶ πλησίον τινὰ πολεμίαν δύναμιν εἶναι. ἐμπεσόν-
τος δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον θορύβου τοῦ καλουμένου πανικοῦ, μετεστρατοπέδευσαν εἰς
ἕτερον τόπον. οἱ δὲ τριάκοντα θεωροῦντες τοὺς πολίτας ἐν Ἀθήναις, ὅσοι μὴ μετεῖ-
χον τῆς τῶν τρισχιλίων πολιτείας, μετεώρους ὄντας πρὸς τὴν κατάλυσιν τῆς δυνα-
στείας, μετῴκισαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν πειραιέα, καὶ τοῖς ξενικοῖς ὅπλοις διακατεῖχον τὴν
πόλιν. ἐλευσινίους δὲ καὶ σαλαμινίους αἰτιασάμενοι τὰ τῶν φυγάδων φρονεῖν, ἀπέσφα-
ξαν αὐτούς. τούτων δὲ πραττομένων, πολλοὶ τῶν φυγάδων συνέρρεον πρὸς τοὺς περὶ
Θρασύβουλον, φανερῶς μὲν περί τινων αἰχμαλώτων διαλεξόμενοι, λάθρα δὲ συμ-
βουλεύσοντες αὐτῷ τὸ διαλῦσαι τὸ συνεστηκὸς φυγαδικόν, καὶ μετ' αὐτῶν τῆς πόλεως δυνα-
στεύειν, ἀντὶ Θηραμένους προαιρεθέντα· λαβεῖν δὴ ἐξουσίαν δέκα τῶν φυγάδων, οὓς ἂν
προαιρῆται, κατάγειν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ μὲν Θρασύβουλος ἔφησε προκρίνειν τὴν ἑαυτοῦ
φυγὴν τῆς τῶν τριάκοντα δυναστείας, καὶ τὸν πόλεμον οὐ καταλύσειν εἰ μὴ πάν-
τες οἱ πολῖται κατέλθωσι, καὶ τὴν πάτριον πολιτείαν ὁ δῆμος ἀπολάβοι. οἱ δὲ τριά-
κοντα θεωροῦντες πολλοὺς ἀφ' ἑαυτῶν ἀφισταμένους διὰ τὸ μῖσος, τοὺς δὲ φυγάδας
ἀεὶ πλείους γινομένους, ἀπέστειλαν εἰς σπάρτην πρέσβεις περὶ βοηθείας· αὐτοὶ δὲ ὅσους
ἠδύναντο πλείστους ἀθροίσαντες, ἐν ὑπαίθρῳ περιεστρατοπέδευσαν περὶ τὰς ὀνομα-
ζομένας ἀχαρνάς. ὁ δὲ Θρασύβουλος τὴν ἱκανὴν τοῦ χωρίου καταλιπὼν φυλακήν,
ἐξήγαγε τοὺς φυγάδας, ὄντας χιλίους καὶ διακοσίους. ἐπιθέμενος δὲ τῇ τῶν ἐναντίων
παρεμβολῇ νυκτὸς ἀπροσδοκήτως, καὶ συχνοὺς ἀποκτείνας, τοὺς ἄλλους διὰ τὸ πα-
ράδοξον ἐξέπληξε, καὶ φυγεῖν εἰς Ἀθήνας ἠνάγκασε. μετὰ δὲ τὴν μάχην ὁ Θρα-
σύβουλος εὐθὺς μὲν ὥρμησεν ἐπὶ τὸν πειραιέα, καὶ κατελάβετο τὴν μουνυχίαν, λό-
φον ἔρημον καὶ καρτερόν. οἱ δὲ τύραννοι, τῇ δυνάμει πάσῃ καταβάντες εἰς τὸν πει-
ραιέα, προσέβαλον τῇ μουνυχίᾳ, Κριτίου τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος. ἐπὶ πολὺν δὲ χρό-
νον τῆς μάχης καρτερᾶς γινομένης, οἱ μὲν τύραννοι τοῖς πλήθεσιν ὑπερεῖχον, οἱ δὲ
φυγάδες τῇ τῶν τόπων ὀχυρότητι. τέλος δὲ Κριτίου πεσόντος, οἱ μετὰ τῶν τριάκοντα κα-
τεπλάγησαν, καὶ πρὸς τοὺς ὁμαλωτέρους τόπους κατέφυγον, οὐ τολμώντων τῶν
φυγάδων εἰς ἐκείνους καταβαίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα, συχνῶν ἀφισταμένων πρὸς τοὺς
φυγάδας, οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἐξαίφνης ἐπέθεντο τοῖς ἐναντίοις, καὶ μάχῃ
κρατήσαντες, ἐκυρίευσαν τοῦ πειραιέως. εὐθὺς δὲ πολλοὶ μὲν τῶν ἐκ τῆς πόλεως, ἐπι-
θυμοῦντες ἀπαλλαγῆναι τῆς τυραννίδος, συνέρρεον εἰς τὸν πειραιέα. πάντες δὲ οἱ
κατὰ τὰς πόλεις διερριμμένοι φυγάδες, ἀκούσαντες τὰ προτερήματα τῶν περὶ Θρα-
σύβουλον, ἧκον εἰς πειραιέα, καὶ τὸ λοιπὸν ἤδη πολὺ ταῖς δυνάμεσιν οἱ φυγάδες ὑ-
περεῖχον· διὸ καὶ πολιορκεῖν τὴν πόλιν ἐπεχείρησαν. οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἀθήναις τοὺς μὲν
τριάκοντα τῆς ἀρχῆς παύσαντες, ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεμψαν, δέκα δὲ ἄνδρας κα-
τέστησαν αὐτοκράτορας, εἰ δύναιντο μάλιστα φιλικῶς διαλύεσθαι τὸν πόλεμον. οὗτοι
δὲ παραλαβόντες τὴν ἀρχήν, τούτων μὲν ἠμέλησαν, ἑαυτοὺς δὲ τυράννους ἀποδεί-
ξαντες, ἀπὸ λακεδαίμονος τετταράκοντα ναῦς μετεπέμψαντο, καὶ στρατιώτας χι-
λίους, ὧν ἦρχε Λύσανδρος. Παυσανίας δὲ ὁ τῶν λακεδαιμονίων βασιλεύς, φθονῶν μὲν
τῷ Λυσάνδρῳ, θεωρῶν δὲ τὴν σπάρτην ἀδοξοῦσαν παρὰ τοῖς ἕλλησιν, ἀνέζευξε μετὰ
δυνάμεως πολλῆς, καὶ παραγενηθεὶς εἰς Ἀθήνας, διήλλαξε τοὺς ἐν τῇ πόλει πρὸς

τοὺς φυγάδας. διόπερ Ἀθηναῖοι μὲν ἐκομίσαντο τὴν πατρίδα, καὶ τὸ λοιπὸν τοῖς ἰδίοις νόμοις ἐπολιτεύσαντο. τοῖς δ' εὐλαβουμένοις μή τι πάθωσι διὰ τὰ γινόμενα κατὰ τὸ συνεχὲς αὐτῶν ἀδικήματα, τὴν Ἐλευσῖνα κατοικεῖν συνεχώρησαν. Ἠλεῖοι δὲ, φοβηθέντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ὑπεροχὴν, κατέλυσαν τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, ἐφ' ᾧ τὰς τριήρεις δοῦναι Λακεδαιμονίοις, καὶ τὰς περιοικούσας πόλεις αὐτονόμους ἀφεῖναι. Λακεδαιμόνιοι δὲ, καταλελυκότες τοὺς πολέμους καὶ σχολὴν ἔχοντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὧν οἱ μὲν ἐν Κεφαλληνίᾳ φρούριόν τι κατῴκουν, οἱ δὲ Ναύπακτον ἐν τοῖς προσεσπερίοις λεγομένοις Λοκροῖς, δόντων Ἀθηναίων. ἐκβαλόντες δ' αὐτοὺς ἐκ τῶν τόπων, ἀπέδωκαν τὰ φρούρια, τὸ μὲν τοῖς τὴν Κεφαλληνίαν οἰκοῦσι, τὸ δὲ, τοῖς Λοκροῖς. οἱ δὲ Μεσσήνιοι, διὰ τὸ παλαιὸν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας μῖσος πανταχόθεν ἐλαυνόμενοι, μετὰ τῶν ὅπλων ἀπηλλάγησαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν πλεύσαντες εἰς Σικελίαν, ἐγένοντο Διονυσίου μισθοφόροι· τινὲς δ' εἰς Κυρήνην ἔπλευσαν, περὶ τρισχιλίους ὄντες, καὶ μετὰ τῶν ἐκεῖ φυγάδων ἐτάχθησαν. οἱ γὰρ Κυρηναῖοι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν ταραχῇ καθειστήκεισαν, Ἀρίστωνος καὶ τινων ἑτέρων κατειληφότων τὴν πόλιν. προσφάτως μὲν πεντακόσιοι οἱ δυνατώτατοι τῶν Κυρηναίων ἀνῄρηντο· τῶν δ' ἄλλων ἐπιφθύγασιν οἱ χαριέστατοι. οἱ μὲν ἄλλοι φυγάδες προσλαμβανόμενοι τοὺς Μεσσηνίους, παρετάξαντο πρὸς τοὺς τὴν πόλιν κατειληφότας· καὶ τῶν μὲν Κυρηναίων πολλοὶ παρ' ἀμφοτέροις ἔπεσον· οἱ δὲ Μεσσήνιοι σχεδὸν ἅπαντες ἀνῃρέθησαν. μετὰ δὲ τὴν παράταξιν οἱ Κυρηναῖοι πρὸς ἀλλήλους διαπρεσβευσάμενοι διηλλάγησαν, καὶ παραχρῆμα ὁρκωμοτήσαντες μὴ μνησικακήσειν, κοινῇ τὴν πόλιν κατῴκησαν. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ῥωμαῖοι προσέθηκαν οἰκήτορας εἰς τὰς ὀνομαζομένας Οὐέλιτρας.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διελθόντος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Λάχης, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διῴκουν χιλίαρχοι, Μάνιος Κλώδιος [γρ. Κλαύδιος], Μάρκος Κοίντιος, Λεύκιος Ἰούλιος, Μάρκος Φούριος, καὶ Λεύκιος Οὐαλέριος· ἐγενήθη δὲ καὶ ὀλυμπιὰς πέμπτη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Μίνως Ἀθηναῖος. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους, Ἀρταξέρξης μὲν ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς καταπεπολεμηκὼς Κῦρον, ἀπέστελλε Φαρνάβαζον παραληψόμενον πάσας τὰς ἐπὶ θαλάττῃ σατραπείας. διόπερ οἱ Κύρῳ συμμαχήσαντες σατράπαι καὶ πόλεις ἐν ἀγωνίᾳ πολλῇ καθειστήκεισαν μή ποτε δῶσι τιμωρίας ὑπὲρ ὧν ἐξήμαρτον εἰς τὸν βασιλέα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι σατράπαι διαπρεσβευσάμενοι πρὸς Τισσαφέρνην, ἐξεθεράπευον, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἐτίθεντο πρὸς αὐτὸν ὅπως ποτ' ἦσαν δυνατοί· Ταμὼς δὲ μέγιστος ὢν αὐτῶν, καὶ τῆς Ἰωνίας ἀφηγούμενος, εἰς τὰς τριήρεις ἐνέθετο τὰ χρήματα καὶ τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, πλὴν ἑνὸς τοῦ καλουμένου μὲν Γάου, μετὰ δέ τινας χρόνους ἀφηγησαμένου τῶν βασιλικῶν δυνάμεων. εὐλαβηθεὶς δὲ ὁ Ταμὼς τὸν Τισσαφέρνην, ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ τοῦ στόλου, καὶ κατέφυγε πρὸς Ψαμμίτιχον τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων ἀπόγονον ὄντα τοῦ Ψαμμιτίχου. οὔσης δ' αὐτῷ προϋπηργμένης εὐεργεσίας εἰς τὸν βασιλέα, διελάμβανε τοῦτον ἕξειν οἱονεί τινα λιμένα τῶν ἀπὸ τοῦ βασιλέως κινδύνων. ὁ δὲ Ψαμμίτιχος τήν τε εὐεργεσίαν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἱκέτας ὅσιον παρ' οὐδὲν ἡγησάμενος, ἀπέσφαξε τὸν ἱκέτην καὶ φίλον μετὰ τῶν τέκνων, ὅπως τῶν τε χρημάτων καὶ τοῦ στόλου γένηται κύριος. Αἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις Ἑλληνίδες, πυνθανόμεναι τὴν Τισσαφέρνους κατάβασιν, περὶ σφῶν ἀγωνιῶσαι, πρὸς Λακεδαιμονίους ἔπεμψαν πρέσβεις, δεόμεναι μὴ περιιδεῖν αὐτὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων γινομένας ἀναστάτους.

οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι βοηθήσειν ἐπαγγειλάμενοι, πρὸς Τισσαφέρνην ἔπεμψαν πρέσβεις, τοὺς ἐρωτήσοντας μὴ ὅπλα πολέμια ἐπιφέρειν ταῖς Ἑλληνίσι πόλεσι. Τισσαφέρνης δὲ μετὰ δυνάμεως ἐπὶ πρώτην ἐλθὼν τὴν Κυμαίων πόλιν, τήν τε χώραν ἐπόρθησεν ἅπασαν, καὶ πολλῶν αἰχμαλώτων ἐγκρατὴς ἐγένετο. μετὰ δὲ ταῦτα συγκλείσας αὐτοὺς εἰς πολιορκίαν, ὡς ὁ μὲν χειμὼν συνήγγισε, τὴν δὲ πόλιν ἑλεῖν οὐκ ἠδύνατο, τοὺς αἰχμαλώτους πολλῶν χρημάτων ἀπελύτρωσε, καὶ τὴν πολιορκίαν ἔλυσε. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπὶ τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον Θίμβρωνα καταστήσαντες ἡγεμόνα, χιλίους μὲν τῶν πολιτῶν ἔδωκαν, παρὰ δὲ τῶν συμμάχων ἐκέλευσαν στρατολογεῖν οὓς ἂν αὐτῷ φαίνηται συμφέρειν. ὁ δὲ Θίμβρων πορευθεὶς εἰς Κόρινθον, κἀκεῖ παρὰ τῶν συμμάχων μεταπεμψάμενος στρατιώτας, ἐξέπλευσεν εἰς Ἔφεσον, ἔχων οὐ πλείους πεντακισχιλίων. ἐκεῖ δὲ ἔκ τε τῶν ἰδίων πόλεων καὶ τῶν ἄλλων ὡς δισχιλίους καταγράψας ἀνέζευξε, τοὺς πάντας ἔχων πλείους ἑπτακισχιλίων. διελθὼν δ' ὡς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους πρὸς Μαγνησίαν, ἧς ἦρχε Τισσαφέρνης, ταύτην δ' ἐξ ἐφόδου παραλαβών, καὶ ταχέως ἐπὶ Τράλλεις τῆς Ἰωνίας πορευθείς, ἐπεχείρησε πολιορκεῖν τὴν πόλιν· οὐδὲν δὲ δυνάμενος πρᾶξαι διὰ ὀχυρότητα, πάλιν εἰς Μαγνησίαν ἀπεχώρησε. ταύτης δ' οὔσης ἀτειχίστου, καὶ διὰ τοῦτο φοβούμενος μή ποτε χωρισθέντος αὐτοῦ κυριεύσῃ τῆς πόλεως ὁ Τισσαφέρνης, μετῴκισεν αὐτὴν πρὸς τὸ πλησίον ὄρος, ὃ καλοῦσι Θώρακα· αὐτὸς δ' ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν πολεμίων χώραν, τοὺς στρατιώτας ἐνέπλησε παντοίας ὠφελείας. Τισσαφέρνους δὲ μετὰ πολλῆς ἵππου παραγενομένου, διευλαβηθεὶς ἀνέστρεψεν εἰς Ἔφεσον. Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, τῶν ἐστρατευμένων μετὰ Κύρου καὶ διασωθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα τινὲς μὲν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας ἀπηλλάγησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι στρατιωτικὸν εἰθισμένοι ζῆν βίον, καὶ σχεδὸν ὄντες πεντακισχίλιοι, στρατηγὸν αὐτῶν εἵλοντο Ξενοφῶντα· ὃς ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ὥρμησε πολεμήσων Θρᾷκας τοὺς περὶ τὸν Σαλμυδησσὸν οἰκοῦντας. οὗτος δ' ἐστὶ μὲν ἐπ' ἀριστερᾷ τοῦ Πόντου, παρεκτείνων δ' ἐπὶ πολὺ πλεῖστα ποιεῖ ναυάγια. οἱ μὲν οὖν Θρᾷκες εἰώθεισαν περὶ τούτους τοὺς τόπους ἐφεδρεύοντες, τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν ἐμπόρων αἰχμαλωτίζειν. ὁ δὲ Ξενοφῶν μετὰ τῶν συνηθροισμένων στρατιωτῶν ἐμβαλὼν αὐτῶν εἰς τὴν χώραν, μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ τὰς πλείστας τῶν κωμῶν ἐνέπρησε. μετὰ δὲ ταῦτα Θίμβρωνος αὐτοὺς μεταπεμπομένου καὶ μισθοὺς ἐπαγγελλομένου δώσειν, πρὸς ἐκεῖνον ἀπεχώρησαν, καὶ μετὰ Λακεδαιμονίων ἐπολέμουν τοῖς Πέρσαις. Τούτων δὲ πραττομένων, Διονύσιος μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλιν ἔκτισεν ὑπ' αὐτὸν τὸν τῆς Αἴτνης λόφον, καὶ ἀπό τινος ἐπιφανοῦς ἱεροῦ προσηγόρευσεν αὐτὴν Ἄδρανον. Κατὰ δὲ τὴν Μακεδονίαν, Ἀρχέλαος ὁ βασιλεὺς ἔν τινι κυνηγίῳ πληγεὶς ἀκουσίως ὑπὸ Κρατεροῦ τοῦ ἐρωμένου, τὸν βίον μετήλλαξε, βασιλεύσας ἔτη ἑπτά. τὴν δ' ἀρχὴν διεδέξατο Ὀρέστης παῖς ὤν, ὃν ἀνελὼν Ἀέροπος ἐπίτροπος ὤν, κατέσχε τὴν βασιλείαν ἔτη ἕξ. Ἀθήνησι δὲ Σωκράτης ὁ φιλόσοφος ὑπ' Ἀνύτου καὶ Μελίτου κατηγορηθεὶς ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ φθορᾷ τῶν νέων, θανάτῳ κατεδικάσθη, καὶ πιὼν κώνειον ἐτελεύτησεν. ἀδίκου δὲ τῆς κατηγορίας γενομένης, ὁ δῆμος μετεμελήθη, τηλικοῦτον ἄνδρα πεφονευκὼς ἀνηρημένος· διόπερ τοὺς κατηγορήσαντας δι' ὀργῆς εἶχε, καὶ τέλος ἀκρίτους ἀπέκτεινε.

γρ. ἀναζεύξας

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν τὴν ἀρχὴν Ἀριστοκράτης παρέλαβεν, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν ἓξ χιλίαρχοι διεδέξαντο, Γάιος Σερουίλιος, καὶ Λεύκιος Οὐεργίνιος, Κόιντος Σουλπίκιος, Αὖλος Μάλλιος, Κάπιτος Κλώδιος, καὶ Μάρκος Ἄγκος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, Λακεδαιμόνιοι πυθόμενοι

μενοι τὸν Θίμβρωνα κακῶς διοικοῦντα τὰ κατὰ τὸν πόλεμον, Δερκυλλίδαν στρατηγὸν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψαν. ὃς παραλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Τρωάδι πόλεις. Ἀμαξιτὸν μὲν οὖν καὶ Κολωνὰς καὶ Ἀρίσβαν εἷλεν ἐξ ἐφόδου· μετὰ δὲ ταῦτα Ἴλιον καὶ Κεβρηνίαν καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τὰς κατὰ τὴν Τρωάδα, ἃς μὲν δόλῳ παρέλαβεν, ἃς δὲ ἐκ βίας ἐχειρώσατο. μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς Φαρνάβαζον ὀκταμηνιαίους ἀνοχὰς ποιησάμενος, ἐστράτευσεν ἐπὶ Θρᾷκας τοὺς περὶ Βιθυνίαν τότε κατοικοῦντας, πορθήσας δ' αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπήγαγε τὴν δύναμιν εἰς παραχειμασίαν. Ἐν Ἡρακλείᾳ δὲ τῇ περὶ Τραχῖνα στάσεως γενομένης, Ἡριππίδαν ἐξέπεμψαν Λακεδαιμόνιοι καταστήσοντα τὰ πράγματα. ὃς παραγενόμενος εἰς Ἡράκλειαν, συνήγαγεν εἰς ἐκκλησίαν τὰ πλήθη, καὶ περιστήσας ἐν τοῖς ὅπλοις, συνέλαβε τοὺς αἰτίους, καὶ πάντας ἀνεῖλεν, ὄντας περὶ πεντακοσίους. τῶν δὲ περὶ τὴν Οἴτην κατοικούντων ἀποστάντων, ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ πολλοῖς περιβαλὼν κακοῖς, ἠνάγκασεν ἐκλιπεῖν τὴν χώραν· ὧν οἱ πλεῖστοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς Θετταλίαν, καὶ μετὰ πέντε ἔτη κατήχθησαν εἰς Βοιωτίαν. Τούτων δὲ πραττομένων, Θρᾷκες πολλοῖς πλήθεσιν ἐνέβαλον εἰς τὴν Χερρόνησον, καὶ τὴν χώραν πᾶσαν πορθήσαντες, τειχήρεις συνεῖχον τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις. οἱ δὲ Χερρονησῖται, πιεζόμενοι τῷ πολέμῳ, μετεπέμψαντο Δερκυλλίδαν τὸν Λακεδαιμόνιον ἐκ τῆς Ἀσίας. οὗτος δὲ διαβὰς μετὰ τῆς δυνάμεως, τοὺς μὲν Θρᾷκας ἐξήλασεν ἐκ τῆς χώρας, τὴν δὲ Χερρόνησον, ἀπὸ θαλάττης ἀρξάμενος, μέχρι θαλάττης διετείχισε. τοῦτο δὲ πράξας, τοὺς μὲν Θρᾷκας ἐκώλυσε τῆς εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον καταδρομῆς· αὐτὸς δὲ μεγάλαις δωρεαῖς τιμηθεὶς, διεβίβασε τὸ στρατόπεδον εἰς τὴν Ἀσίαν. Φαρνάβαζος δὲ, τῶν πρὸς Λακεδαιμονίους ἀνοχῶν γενομένων, ἀνέβη πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ συνέπεισεν αὐτὸν στόλον ἑτοιμάσαι, καὶ ναύαρχον καταστῆσαι Κόνωνα τὸν Ἀθηναῖον. οὗτος γὰρ ἦν ἐμπειρότατος τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων, καὶ μάλιστα τῶν πολεμίων. πολεμικώτατος δ' ὢν ἐν Κύπρῳ διέτριβε παρ' Εὐαγόρᾳ τῷ βασιλεῖ. πεισθέντος δὲ τοῦ βασιλέως, Φαρνάβαζος λαβὼν ἀργυρίου τάλαντα πεντακόσια, παρεσκευάζετο κατασκευάζειν ναυτικόν. διαπλεύσας οὖν εἰς Κύπρον, τοῖς μὲν ἐκεῖ βασιλεῦσι παρήγγελλεν ἑκατὸν τριήρεις ἑτοιμάζειν· τῷ δὲ Κόνωνι περὶ τῆς ναυαρχίας διαλεχθεὶς, ἐπέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν θάλατταν ἡγεμόνα, μεγάλας ὑποφαίνων παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλπίδας. ὁ δὲ Κόνων (ἅμα μὲν ἐλπίζων ἀνακτήσεσθαι τῇ πατρίδι τὴν ἡγεμονίαν, εἰ Λακεδαιμόνιοι καταπολεμηθεῖεν, ἅμα δ' αὐτὸς μεγάλης τεύξεσθαι δόξης) προσεδέξατο τὴν ναυαρχίαν. οὔπω δὲ τοῦ στόλου παντὸς παρεσκευασμένου, τὰς ἑτοίμους ναῦς τετταράκοντα λαβὼν διέπλευσεν εἰς Κιλικίαν, κἀκεῖ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἡτοίμαζε. Φαρνάβαζος δὲ καὶ Τισσαφέρνης ἐκ τῶν ἰδίων σατραπειῶν ἀθροίσαντες στρατιώτας, ἀνέζευξαν, ἐπὶ τῆς Ἐφέσου τὴν πορείαν ποιούμενοι, διὰ τὸ τοὺς πολεμίους ἔχειν ἐνταῦθα τὴν δύναμιν. καὶ συνηκολούθουν αὐτοῖς πεζοὶ μὲν δισμύριοι, ἱππεῖς δὲ μύριοι. ἀκούσας δὲ τὴν τούτων ἔφοδον Δερκυλλίδας ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ἀφηγούμενος, ἐξήγαγε τὴν δύναμιν, ἔχων τοὺς πάντας οὐ πλείους τῶν ἑπτακισχιλίων. ὡς δ' ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγενήθη τὰ στρατόπεδα, σπονδὰς ἐποιήσαντο, καὶ χρόνον ὥρισαν, ἐν ᾧ Φαρνάβαζος μὲν πρὸς τὸν βασιλέα πέμψει περὶ συνθηκῶν, εἰ βούλοιτο καταλῦσαι τὸν πόλεμον, Δερκυλλίδας δὲ τοῖς Σπαρτιάταις δηλώσει περὶ τούτων. οὗτοι μὲν οὖν οὕτω διέλυσαν τὰ στρατόπεδα. Ῥηγῖνοι δὲ Χαλκιδέων ὄντες ἄποικοι, τὴν αὔξησιν τοῦ Διονυσίου

χαλεπῶς ἑώρων. Ναξίους μὲν γὰρ καὶ Καταναίους συγγενεῖς ὄντας ἐξηνδραποδίσατο,
τοῖς δὲ Ῥηγίνοις, τῆς αὐτῆς μετέχουσι τοῖς ἠτυχηκόσι, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀγωνίαν παρεῖ-
χε τὸ γεγονός, πάντων εὐλαβουμένων μὴ ταῖς αὐταῖς συμφοραῖς περιπέσωσιν. ἔδο-
ξεν οὖν αὐτοῖς, πρὶν τελείως ἰσχυρὸν γενέσθαι τὸν τύραννον, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν κατὰ τά-
χος, παρὰ τῶν Ῥηγίνων λαβόντας πρὸς τὸν πόλεμον οὐκ ἐλάχιστα. καὶ οἱ φυγαδευ-
θέντες τῶν Συρακοσίων ὑπὸ Διονυσίου· τότε γὰρ οἱ πλεῖστοι διατρίβοντες ἐν Ῥη-
γίῳ διετέλουν, περὶ τούτων διαλεγόμενοι, διδάσκοντες ὅτι συνεπιθήσονται τῷ και-
ρῷ πάντες οἱ Συρακούσιοι. τέλος δὲ καταστήσαντες στρατηγούς, ἐξέπεμψαν μετ' αὐ-
τῶν πεζοὺς μὲν ἑξακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους, τριήρεις δὲ πεντήκοντα. οὗτοι δὲ
διαπλεύσαντες τὸν πορθμόν, ἔπεισαν τοὺς τῶν Μεσσηνίων στρατηγοὺς κοινωνῆσαι τοῦ
πολέμου, φάσκοντες δεινὸν εἶναι περιιδεῖν ἀστυγείτονας Ἑλληνίδας πόλεις ἄρδην ἀνη-
ρημένας ὑπὸ τοῦ τυράννου. οἱ μὲν οὖν στρατηγοὶ πεισθέντες τοῖς Ῥηγίνοις, ἄνευ τῆς τοῦ
δήμου γνώμης ἐξήγαγον τοὺς στρατιώτας. ἦσαν δ' οὗτοι πεζοὶ μὲν τετρακισχίλιοι, ἱπ-
πεῖς δὲ τετρακόσιοι, τριήρεις δὲ τριάκοντα. ἐπεὶ δὲ προῆλθον αἱ προειρημέναι δυ-
νάμεις πρὸς τοὺς ὅρους τῆς Μεσσηνίας, ἐνέπεσεν εἰς τοὺς στρατιώτας στάσις, Λαομέδον-
τος τοῦ Μεσσηνίου δημηγορήσαντος. οὗτος γὰρ συνεβούλευε μὴ κατάρχεσθαι πολέ-
μου πρὸς τὸν Διονύσιον μηδὲν αὐτοὺς ἠδικηκότα. οἱ μὲν οὖν τῶν Μεσσηνίων στρατιῶται,
τὸν πόλεμον οὐκ ἐπικεκηρυκότος τοῦ δήμου, παραχρῆμα ἐπείσθησαν, καὶ τοὺς στρα-
τηγοὺς καταλιπόντες, ἀνέκαμψαν εἰς τὴν πατρίδα. Ῥηγῖνοι δ' οὐκ ὄντες ἀξιόμα-
χοι καθ' ἑαυτούς, ἐπειδὴ τοὺς Μεσσηνίους ἑώρων διαλύοντας τὸ στρατόπεδον, καὶ αὐτοὶ τα-
χέως ἀνέκαμψαν εἰς Ῥήγιον. Διονύσιος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς Συρα-
κοσίας ἐξήγαγε τὴν δύναμιν, προσδεχόμενος τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον· ὡς δ'
ἤκουσε τὴν ἀνάζευξιν αὐτῶν, ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν εἰς τὰς Συρακούσας. διαπρε-
σβευσαμένων δὲ τῶν Ῥηγίνων καὶ τῶν Μεσσηνίων, κρίνων περὶ εἰρήνης συμφέρειν εἶναι
διαλύεσθαι τὴν ἔχθραν, πρὸς τὰς πόλεις συνέθετο τὴν εἰρήνην. ὁρῶν δὲ τῶν Ἑλ-
λήνων τινὰς εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Καρχηδονίων ἀποτρέχοντας, τάς τε πόλεις καὶ
τὰς κτήσεις κομιζομένους, ἐνόμιζε, τῆς πρὸς τοὺς Καρχηδονίους εἰρήνης μενούσης, πολ-
λοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων βουλήσεσθαι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνων ἐπιστάσεως· ἂν δὲ
πόλεμος γένηται, πάντας τοὺς καταδεδουλωμένους ὑπὸ Καρχηδονίων ἀποστήσεσθαι
πρὸς αὐτόν. ἤκουσε δὲ καὶ τῶν Καρχηδονίων πολλοὺς ἐν Λιβύῃ διεφθάρθαι, λοιμικῇ
καταστάσει περιπεσόντας· διὸ καὶ νομίζων εὔθετον ἔχειν καιρὸν τοῦ πολέμου, κατασκευὴν
ἔκρινε δεῖν πρῶτον γίνεσθαι. ὑπελάμβανε γὰρ ἔσεσθαι μέγαν καὶ πολυχρόνιον τὸν
πόλεμον, ὡς ἂν πρὸς τοὺς δυνατωτάτους τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην μέλλων διαγωνίζε-
σθαι. εὐθὺς οὖν τοὺς τεχνίτας ἤθροιζεν, ἐκ μὲν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων πόλεων, κατὰ
πρόσταγμα, τοὺς δ' ἐξ Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἔτι δὲ τῆς Καρχηδονίων ἐπικρατείας,
μεγάλοις μισθοῖς προσαγόμενος. διενοεῖτο γὰρ ὅπλα μὲν παμπληθῆ καὶ βέλη παν-
τοῖα κατασκευάσαι, πρὸς δὲ τούτοις, ναῦς τε τετρήρεις καὶ πεντήρεις, οὐδέπω κατ' ἐκεί-
νους τοὺς χρόνους σκάφους πεντηρικοῦ νεναυπηγημένου. συναχθέντων δὲ πολλῶν τε-
χνιτῶν, διελὼν αὐτοὺς κατὰ τὰς οἰκείας ἐργασίας, κατέστησε τῶν πολιτῶν τοὺς ἐπι-
σημοτάτους, προθεὶς δωρεὰς μεγάλας τοῖς κατασκευάσασιν ὅπλα. δίδωκε δὲ
καὶ τῶν ὅπλων τὸ γένος ἑκάστου τύπον, διὰ τὸ τοὺς μισθοφόρους ἐκ πολλῶν ἐ-
θνῶν συνεστηκέναι. ἐσπούδαζε γὰρ ἕκαστον τῶν στρατευομένων κοσμῆσαι τοῖς οἰκείοις
ὅπλοις, καὶ διελάμβανε τὸ στρατόπεδον πολλὴν ἕξειν κατάπληξιν διὰ ταύτην

τὴν αἰτίαν καὶ κατὰ τὰς μάχας κάλλιστον χρήσασθαι τῷ συνήθει καθοπλισμῷ πάντας τοὺς συναγωνιζομένους. συμπροθυμουμένων δὲ καὶ τῶν συρακουσίων τῇ τοῦ Διονυσίου προαιρέσει, πολλὴν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν φιλοτιμίαν περὶ τὴν τῶν ὅπλων κατασκευήν. οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς προνάοις καὶ τοῖς ὀπισθοδόμοις τῶν ἱερῶν, ἔτι δὲ τοῖς γυμνασίοις καὶ ταῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν στοαῖς ἔγεμε πᾶς τόπος τῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν δημοσίων τόπων, ἐν ταῖς ἐπιφανεστάταις οἰκίαις ὅπλα παμπληθῆ κατεσκευάζετο. καὶ γὰρ τὸ καταπελτικὸν εὑρέθη κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν συρακούσαις, ὡς ἂν τῶν κρατίστων τεχνιτῶν πανταχόθεν εἰς ἕνα τόπον συνηγμένων. τὴν γὰρ προθυμίαν τό τε μέγεθος τῶν μισθῶν ἐξεκαλεῖτο, καὶ τὸ πλῆθος τῶν προκειμένων ἄθλων τοῖς ἀρίστοις κριθεῖσι. χωρὶς δὲ τούτων, περιπορευόμενος τοὺς ἐργαζομένους ὁ Διονύσιος καθ' ἡμέραν, λόγοις τε φιλανθρώποις ἐχρῆτο, καὶ τοὺς προθυμοτάτους ἐτίμα δωρεαῖς, καὶ πρὸς τὰ συνδείπνια παρελάμβανε. διόπερ ἀνυπέρβλητον φιλοτιμίαν εἰσφέροντες οἱ τεχνῖται, πολλὰ προσεπενόουν βέλη καὶ μηχανήματα ξένα, καὶ δυνάμενα παρέχεσθαι μεγάλας χρείας. ἤρξατο δὲ ναυπηγεῖσθαί τε τετρήρεις καὶ πεντήρεις, πρῶτος ταύτην τὴν κατασκευὴν τῶν νεῶν ἐπινοήσας. ἀκούων γὰρ ὁ Διονύσιος ἐν κορίνθῳ ναυπηγηθῆναι τριήρη πρῶτον, ἔσπευδε κατὰ τὴν ἀποικισθεῖσαν ὑπ' ἐκείνων πόλιν αὐξῆσαι τὸ μέγεθος τῆς τῶν νεῶν κατασκευῆς. λαβὼν δ' ἐκ τῆς ἰταλίας ἐξαγωγὴν ὕλης, τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ὑλοτόμων εἰς τὸ κατὰ τὴν αἴτνην ὄρος ἀπέστειλε, γέμον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους πολυτελοῦς ἐλάτης τε καὶ πεύκης· τοὺς δ' ἡμίσεις εἰς τὴν ἰταλίαν ἀποστείλας, παρεσκεύασε ζεύγη μὲν τὰ πρὸς τὴν θάλατταν κατακομιοῦντα, πλοῖά τε καὶ τοὺς ὑπηρέτας πρὸς τὸ τὰς σχεδίας ἀπάγεσθαι κατὰ τάχος εἰς τὰς συρακούσας. ὁ δὲ Διονύσιος, ἐπειδὴ τὴν ἱκανὴν ὕλην ἤθροισεν, ὑφ' ἕνα καιρὸν ἤρξατο ναυπηγεῖσθαι ναῦς πλείους τῶν διακοσίων, ἐπισκευάζειν δὲ τὰς προϋπαρχούσας, δέκα πρὸς ταῖς ἑκατόν. ᾠκοδόμει δὲ καὶ νεωσοίκους πολυτελεῖς, κύκλῳ τοῦ νῦν καλουμένου λιμένος, ἑκατὸν ἑξήκοντα, τοὺς πλείστους δύο ναῦς δεχομένους· καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐθεράπευεν, ὄντας ἑκατὸν πεντήκοντα. διόπερ τοσούτων οἴκων καὶ νεῶν κατασκευαζομένων ἐν ἑνὶ τόπῳ, τὸ γινόμενον πολλὴν παρεῖχε τοῖς θεωμένοις κατάπληξιν. ὅτε μὲν γάρ τις ἴδοι τὴν περὶ τὰς ναῦς σπουδήν, ἐνόμιζε περὶ ταύτας ἅπαντας πραγματεύεσθαι τοὺς σικελιώτας· ὅτε δὲ πάλιν τοῖς τῶν ὁπλοποιῶν καὶ μηχανοποιῶν ἔργοις συμπαραγενηθείη, περὶ τούτους μόνους ἐνόμιζεν ἅπασαν εἶναι τὴν τῆς ὑπηρεσίας παρασκευήν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ ταῦτα σπουδῆς ἀνυπερβλήτου γινομένης, κατεσκευάσθησαν ἀσπίδες μὲν τεσσαρεσκαίδεκα μυριάδες, ἐγχειρίδια δὲ καὶ περικεφαλαῖαι ὁ παραπλήσιος ἀριθμός. ἡτοιμάσθησαν δὲ καὶ θώρακες, παντοῖοι μὲν ταῖς κατασκευαῖς, περιττῶς δὲ κατὰ τὴν τέχνην εἰργασμένοι, πλείους τῶν μυρίων τετρακισχιλίων. τούτους δὲ διενοεῖτο διδόναι τοῖς ἱππεῦσι, καὶ τῶν πεζῶν τοῖς ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένοις, ἔτι δὲ τῶν μισθοφόρων τοῖς σωματοφυλακεῖν μέλλουσι. κατεσκευάσθησαν δὲ καὶ καταπέλται παντοῖοι, καὶ τῶν ἄλλων βελῶν πολύς τις ἀριθμός. τῶν δὲ κατασκευασθεισῶν νεῶν μακρῶν αἱ μὲν ἡμίσεις αὐτῶν εἶχον πολιτικοὺς κυβερνήτας καὶ πρωρεῖς, ἔτι δὲ τοὺς ταῖς κώπαις χρησομένους· ταῖς ἄλλαις ὁ Διονύσιος ξένους ἐμισθώσατο. ἐπεὶ δὲ τὰ περὶ τὰς ναῦς καὶ τὴν ὁπλοποιίαν αὐτοτέλειαν ἐλάμβανε, περὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν παρασκευὴν ἐγένετο. τούτους γὰρ ἔκρινε συμφέρειν μὴ πρὸ πολλοῦ

μισθοῦσθαι, πρὸς δὲ μὴ πολλὰς γίνεσθαι δαπάνας. Ἀστυδάμας δ' ὁ τραγῳδιογράφος τότε πρῶτον ἐδίδαξεν ἔζησε δ' ἔτη ἑξήκοντα. Ῥωμαῖοι δὲ πολιορκοῦντες τοὺς Βοιούς, ἐξελθόντων ἐκ τῆς πόλεως, οἱ μὲν κατεκόπησαν ὑπὸ τῶν Βοιῶν, οἱ δ' ἐξέφυγον αἰσχρῶς.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος Ἀθήνησι μὲν ἦρξεν Ἰθυκλῆς, ἐν Ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι ἓξ κατεστάθησαν, Λεύκιος Ἰούλιος, Μάρκος Φούριος, Αἰμίλιος Μάρκος, Γάϊος Κορνήλιος, Καίσων Φάβιος, καὶ Παῦλος Σέξσος. Διονύσιος δ' ὁ τῶν Συρακοσίων τύραννος, ἐπειδὴ τὴν περὶ τὴν ὁπλοποιίαν καὶ ναυπηγίαν ἔργων τὰ πλεῖστα συντέλειαν εἰλήφει, περὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν παρασκευὴν εὐθὺς ἐγίνετο. τῶν μὲν Συρακοσίων κατέλεγε τοὺς ἐπιτηδείους εἰς τάξεις, καὶ παρὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων πόλεων μετεπέμπετο τοὺς εὐθέτους. συνῆγε δὲ καὶ μισθοφόρους ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων. οὗτοι γὰρ αὐτῷ συναύξοντες τὴν ἀρχὴν, ἔδωκαν ἐξουσίαν ὅσους βούλοιτο παρ' αὐτῶν ξενολογεῖν. καθόλου δ' ἐκ πολλῶν ἐθνῶν σπουδὴν δὲ ξενικὸν στρατόπεδον συναθροίζειν, καὶ μισθοὺς πολλοὺς ἐπαγγελλόμενος, εἴλκυσε τοὺς ὑπακούοντας. μέλλων δὲ μέγαν ἐξεγείρειν πόλεμον, ταῖς κατὰ τὴν νῆσον πόλεσι φιλανθρώπως προσεφέρετο, τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἐκκαλούμενος. τοὺς δὲ παρὰ τὸν πορθμὸν κατοικοῦντας Ῥηγίνους τε καὶ Μεσσηνίους ὁρῶν ἱκανὴν δύναμιν ἔχοντας συντεταγμένην, εὐλαβεῖτο μή ποτε τῶν Καρχηδονίων διαβάντων εἰς Σικελίαν, ἐκείνοις προσθῶνται. οὐ μικρὰν γὰρ αἱ πόλεις αὗται ῥοπὴν εἶχον ὁποτέροις εἰς τὸν πόλεμον συμμαχήσαιεν. ἃ δὴ λίαν ἀγωνιῶν ὁ Διονύσιος, τοῖς Μεσσηνίοις ἔδωκε πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας, ἰδίους αὐτοὺς κατασκευάζων ταῖς εὐεργεσίαις. πρὸς δὲ Ῥηγίνους ἀπέστειλε πρεσβευτὰς, καὶ παρεκάλει ἐπιγαμίαν ποιήσασθαι, καὶ δοῦναι τῶν πολιτῶν παρθένον μίαν αὐτῷ συμβιώσασθαι. ἐπηγγέλλετο δ' αὐτοῖς πολλὴν τῆς συνορούσης χώρας κατακτήσασθαι, τὴν πόλιν δ' αὐξήσειν ἐφ' ὅσον ἂν αὐτὸς ἰσχύῃ. τῆς γὰρ γυναικὸς αὐτοῦ, θυγατρὸς δ' Ἑρμοκράτους, κατὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν ἱππέων ἀνῃρημένης, ἔσπευδε τεκνοποιήσασθαι, διαλαμβάνων τῇ τῶν γεννηθέντων εὐνοίᾳ βεβαιότατα τηρήσειν τὴν δυναστείαν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐν τῷ Ῥηγίῳ συναχθείσης περὶ τούτων ἐκκλησίας, καὶ πολλῶν ῥηθέντων λόγων, ἔδοξε τοῖς Ῥηγίνοις μὴ δέξασθαι τὴν ἐπιγαμίαν. Διονύσιος δ' ἀποτυχὼν ταύτης τῆς ἐπιβολῆς, περὶ τῆς αὐτῆς ἀπέστειλε τοὺς πρεσβευτὰς πρὸς τὸν δῆμον τῶν Λοκρῶν. τῶν δὲ ψηφισαμένων τὴν ἐπιγαμίαν, ἐμνήστευσεν ὁ Διονύσιος Δωρίδα τὴν Ξενέτου θυγατέρα, κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὄντος ἐνδοξοτάτου τῶν πολιτῶν. ὀλίγαις δ' ἡμέραις πρὸ τῶν γάμων ἀπέστειλεν εἰς Λοκροὺς πεντήρη πρῶτον νεναυπηγημένην, ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς κατασκευάσμασι κεκοσμημένην· ἐφ' ἧς διακομίσας τὴν παρθένον εἰς τὰς Συρακούσας, εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. ἐμνηστεύσατο δὲ καὶ τῶν πολιτῶν τὴν ἐπισημοτάτην Ἀριστομάχην, ἐφ' ἣν ἀποστείλας λευκὸν τέθριππον, ἤγαγεν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀμφοτέρας γήμας, συνεχεῖς ἑστιάσεις ἐποιεῖτο τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν πλείστων πόλεων. ἀπέθετο γὰρ ἤδη τὸ πικρὸν τῆς τυραννίδος, καὶ μεταβαλλόμενος εἰς ἐπιείκειαν, φιλανθρωπότερον ἦρχε τῶν ὑποτεταγμένων, οὔτε φονεύων, οὔτε φυγάδας ποιῶν, καθάπερ εἰώθει. μετὰ δὲ τοὺς γάμους ὀλίγας ἐπιμείνας ἡμέρας, συνήγαγεν ἐκκλησίαν, καὶ παρεκάλει τοὺς Συρακοσίους πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρὸς Καρχηδονίους, ἀποφαίνων αὐτοὺς

ἄλ. Γνάϊος
ἄλ. Αὖλος

καθόλου μὲν τοῖς ἕλλησιν ἐχθροτάτους ὄντας, μάλιστα δὲ τοῖς σικελιώταις διὰ παντὸς ἐπιβουλεύοντας. καὶ νῦν μὲν ἐφ' ἡσυχίας αὐτοὺς μένειν ἀπεδείκνυε, διὰ τὸν ἐμπεσόντα λοιμὸν, ὃν τοὺς πλείστους τῶν κατὰ λιβύην διεφθαρκέναι· ἰσχύσαντας δ' αὐτοὺς οὐκ ἀφέξεσθαι τῶν σικελιωτῶν, οἷς ἐξ ἀρχαίων ἐπιβουλεύουσι. διὸ αἱρετώτερον εἶναι νῦν εἶναι πρὸς ἀσθενεῖς αὐτοὺς ὄντας διαπολεμεῖν, ἢ μετὰ ταῦτα πρὸς ἰσχυροὺς διαγωνίζεσθαι. ἅμα δὲ συνίστα, δεινὸν εἶναι περιορᾶν τὰς ἑλληνίδας πόλεις ὑπὸ βαρβάρων καταδεδουλωμένας, ἃς ἐπὶ τοσοῦτον συνεπιλήψεσθαι τῶν κινδύνων, ἐφ' ὅσον τῆς ἐλευθερίας τυχεῖν ἐπιθυμοῦσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοὺς λόγους πρὸς ταύτην τὴν προαίρεσιν διαλεχθεὶς, ταχὺ συγκαταθέσεις ἔλαβε τοὺς συρακουσίους. οὐ γὰρ ἧττον ἐκείνου τὸν πόλεμον ἔσπευδον γενέσθαι, πρῶτον μὲν μισοῦντες τοὺς καρχηδονίους, ὡς δι' ἐκείνους ἠναγκασμένοι ποιεῖν τὸ προστατόμενον ὑπὸ τοῦ τυράννου· ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Διονύσιον φιλανθρωπότερον ἑαυτοῖς ἤλπιζον χρήσεσθαι, φοβούμενον τοὺς πολεμίους καὶ τὴν ὑπὸ τῶν καταδεδουλωμένων ἐπίθεσιν. τὸ δὲ μέγιστον, ἤλπιζον ἑαυτοὺς κυριεύσαντας ὅπλων, ἐὰν ἡ τύχη δῷ καιρὸν, ἀντιλήψεσθαι τῆς ἐλευθερίας. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν, τοῦ Διονυσίου τὴν ἐξουσίαν δόντος, οἱ συρακούσιοι τὰ φοινικικὰ χρήματα διήρπασαν. οὐκ ὀλίγοι γὰρ τῶν καρχηδονίων ᾤκουν ἐν ταῖς συρακούσαις, ἀδρὰς ἔχοντες κτήσεις· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐμπόρων εἶχον ἐν τῷ λιμένι τὰς ναῦς γεμούσας φορτίων, ὧν ἅπαντα διεφόρησαν οἱ συρακούσιοι. παραπλησίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ σικελιῶται τοὺς παρ' αὐτοῖς οἰκοῦντας τῶν φοινίκων ἐκβαλόντες, τὰς κτήσεις διήρπασαν. καίπερ γὰρ τὴν Διονυσίου τυραννίδα μισοῦντες, ὅμως ἡδέως ἐκοινώνουν τοῦ πρὸς καρχηδονίους πολέμου, διὰ τὴν ὠμότητα τῶν ἀνδρῶν. ὧν δὴ χάριν καὶ οἱ τὰς ἑλληνίδας πόλεις οἰκοῦντες ὑπὸ καρχηδονίους, ἐπειδὴ φανερῶς ὁ Διονύσιος ἐξέφερε τὸν πόλεμον, ἐναπεδείξαντο τὸ πρὸς τοὺς φοίνικας μῖσος. οὐ μόνον γὰρ αὐτῶν τὰς οὐσίας διήρπασαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς συλλαμβάνοντες, πᾶσαν αἰκίαν καὶ ὕβριν εἰς τὰ σώματα αὐτῶν ἀπετίθεντο, μνημονεύοντες ὧν αὐτοὶ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔπαθον. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τῆς κατὰ τῶν φοινίκων τιμωρίας προέβησαν καὶ τότε καὶ κατὰ τὸν ὕστερον χρόνον, ὥστε τοὺς καρχηδονίους διδαχθῆναι μηκέτι παρανομεῖν εἰς τοὺς ὑποπεσόντας. οὐ γὰρ ἠγνόουν, δι' αὐτῶν τῶν ἔργων μαθόντες, ὅτι τοῖς διαπολεμοῦσι κοινῆς τῆς τύχης ὑπαρχούσης, ἀμφοτέρους κατὰ τὰς ἥττας τοιαῦτα ἀνάγκη πάσχειν, οἷα ἂν αὐτοὶ προεξάρξωσιν εἰς τοὺς ἀτυχήσαντας. ὁ δ' οὖν Διονύσιος ἐπειδὴ πάντ' αὐτῷ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἡτοίμαστο, διενοεῖτο πέμπειν ἀγγέλους εἰς καρχηδόνα τοὺς ἐροῦντας ὅτι συρακούσιοι καταγγέλλουσι πόλεμον καρχηδονίοις, ἐὰν μὴ τὰς ὑπ' αὐτῶν καταδεδουλωμένας πόλεις ἑλληνίδας ἐλευθερώσωσι. Διονύσιος μὲν οὖν περὶ ταῦτ' ἐγίνετο. Κτησίας δ' ὁ συγγραφεὺς τὴν τῶν περσικῶν ἱστορίαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατέστρεψεν, ἀρξάμενος ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως. ἤκμασαν δὲ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν οἱ ἐπισημότατοι διθυραμβοποιοὶ, Φιλόξενος κυθήριος, Τιμόθεος μιλήσιος, Τελέστης σελινούντιος, Πολύειδος, ὃς καὶ ζωγραφικῆς καὶ μουσικῆς εἶχεν ἐμπειρίαν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος ἀθήνησι μὲν παρείληφε τὴν ἀρχὴν Λυσιάδης, ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διῴκουν χιλίαρχοι ἕξ, Πόπλιος Μάλλιος, Μάνιος Σπόριος, Φούριος Λεύκιος, καὶ ἕτεροι τρεῖς. Διονύσιος δ' ὁ τῶν συρακουσίων τύραννος, ἐπειδὴ πάντα τὰ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτῷ κατεσκεύαστο κατὰ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν, ἐξέπεμψεν εἰς καρχηδόνα κήρυ-

κα, δοὺς ἐπιστολὴν πρὸς τὴν γερουσίαν. ἐν ταύτῃ δὲ γεγραμμένον ἦν ὅτι συ-
ρακουσίοις δεδογμένον ἦν πολεμεῖν πρὸς καρχηδονίους, ἐὰν μὴ τῶν ἑλληνίδων
πόλεων ἐκχωρήσωσι. οὗτος μὲν οὖν κατὰ τὸ παραγγελθὲν πλεύσας εἰς λιβύην,
τὴν ἐπιστολὴν ἐπέδωκε τῇ γερουσίᾳ. ἧς ἀναγνωσθείσης ἔν τε τῇ συγκλήτῳ, καὶ
μετὰ ταῦτ' ἐν τῷ δήμῳ, συνέβη τοὺς καρχηδονίους οὐ μετρίως ἀγωνιᾶν περὶ τοῦ
πολέμου. ὅ,τε γὰρ λοιμὸς αὐτῶν παμπληθεῖς ἀπεκτάνει, καὶ τοῖς ὅλοις ἦσαν ἀ-
παρασκεύαστοι. οὐ μὴν ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐκαραδόκουν τὴν τῶν συρακουσίων προαίρεσιν, καὶ
μετὰ πολλῶν χρημάτων ἀπέστειλάν τινας τῶν ἐκ τῆς γερουσίας τοὺς ξενολογή-
σοντας ἀπὸ τῆς εὐρώπης. Διονύσιος δ' ἀναλαβὼν τοὺς συρακουσίους καὶ τοὺς μι-
σθοφόρους, ἔτι δὲ τοὺς συμμάχους, ἀνέζευξεν ἐκ συρακουσῶν, ἐπ' ἔρυκος τὴν πο-
ρείαν ποιούμενος. οὐ μακρὰν γὰρ τοῦ λόφου τούτου μοτύη πόλις ἦν, ἄποικος καρ-
χηδονίων, ᾗ μάλιστα ἐχρῶντο κατὰ τῆς σικελίας ὁρμητηρίῳ. ταύτης γὰρ κρατή-
σας, ἤλπιζεν οὐκ ὀλίγα περιστερήσειν τῶν πολεμίων. κατὰ δὲ τὴν ὁδοιπορίαν ἀεὶ
προσελάμβανε τοὺς ἐκ τῶν ἑλληνίδων πόλεων, πανδημεὶ καθοπλίζων. συνεστρα-
τεύοντο γὰρ αὐτῷ προθύμως ἅπαντες, μισοῦντες μὲν τὸ βάρος τῆς τῶν φοινίκων
ἐπικρατείας, ἐπιθυμοῦντες δὲ τυχεῖν ποτὲ τῆς ἐλευθερίας. καὶ πρώτους μὲν κα-
μαριναίους προσέλαβεν, εἶτα γελῴους καὶ ἀκραγαντίνους· μετὰ δὲ ἱμεραίους μετεπέμ-
ψατο, κατοικοῦντας ἐπὶ θάτερα μέρη τῆς σικελίας, σελινουντίους τε παρόδῳ
προσαγόμενος, παρεγενήθη πρὸς τὴν μοτύην μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. εἶχε
δὲ πεζοὺς μὲν ὀκτακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ πολὺ πλείους τῶν τρισχιλίων· ναῦς δὲ μα-
κρὰς οὐ πολὺ λειπούσας τῶν διακοσίων. συνηκολούθει δὲ καὶ φορτηγὰ πλοῖα γέμοντα
πολλῶν μηχανημάτων, ἔτι δὲ τῆς ἄλλης χορηγίας ἁπάσης, ὄντα τὸν ἀριθμὸν οὐκ ἐλάτ-
τω πεντακοσίων. τηλικαύτης δὲ τῆς παρασκευῆς οὔσης, ἐρύκινοι μὲν, καταπλαγέν-
τες τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, καὶ μισοῦντες καρχηδονίους, προσεχώρησαν τῷ Διο-
νυσίῳ. οἱ δὲ τὴν μοτύην κατοικοῦντες, προσδεχόμενοι τὴν ἐκ καρχηδόνος δύ-
ναμιν, οὐ κατεπλήττοντο τὴν Διονυσίου βοήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν παρε-
σκευάζοντο. οὐ γὰρ ἠγνόουν τοὺς συρακουσίους, ὅτι πρώτην τὴν μοτύην πορθήσουσι,
διὰ τὸ πιστοτάτην εἶναι τοῖς καρχηδονίοις. αὕτη δ' ἡ πόλις ἦν ἐπί τινος νήσου κειμένη,
τῆς σικελίας ἀπέχουσα σταδίους ἕξ, τῷ δὲ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν οἰκιῶν εἰς ὑπερ-
βολὴν πεφιλοτεχνημένη, διὰ τὴν εὐπορίαν τῶν κατοικούντων. εἶχε δὲ καὶ ὁδὸν στενὴν χει-
ροποίητον, φέρουσαν ἐπὶ τὸν τῆς σικελίας αἰγιαλὸν, ἣν οἱ μοτυηνοὶ τότε κατέσκαψαν, (γρ. διέσκαψαν.)
ὡς μὴ προσόδους ἔχοιεν κατ' αὐτῶν οἱ πολέμιοι. Διονύσιος δὲ μετὰ τῶν ἀρχιτεκτό-
νων κατασκεψάμενος τοὺς τόπους, ἤρξατο χώματα κατασκευάζειν ἐπὶ τὴν μοτύην,
καὶ τὰς μὲν μακρὰς ναῦς παρὰ τὸν εἴσπλουν τοῦ λιμένος ἀνείλκυσε, τὰ δὲ φορ-
τηγὰ τῶν πλοίων ὥρμισε παρὰ τὸν αἰγιαλόν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ μὲν τῶν ἔργων κατέ-
λιπεν ἐπιστάτην Λεπτίνην τὸν ναύαρχον, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ὥρμησεν
ἐπὶ τὰς τοῖς καρχηδονίοις συμμαχούσας πόλεις. σικανοὶ μὲν πάντες, εὐλαβούμενοι
τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, προσεχώρησαν τοῖς συρακουσίοις· τῶν δὲ ἄλλων πόλεων
πέντε μόνοι διέμειναι τῇ πρὸς καρχηδονίους φιλίᾳ· αὗται δ' ἦσαν, ἀγκύραι, σόλος,
αἴγεστα, πάνορμος, ἔντελλα. τὴν μὲν οὖν τῶν σολουντίνων καὶ πανορμιτῶν, πρὸς δὲ
τούτοις ἀγκυραίων χώραν ὁ Διονύσιος ἐλεηλάτησε καὶ ἐδενδροτόμησε· τὴν τε τῶν αἰγε- (γρ. λεηλατήσας ἐδενδρ.)
σταίων καὶ ἐντελλαίων πολλῇ δυνάμει περιστρατοπεδεύσας, συνεχεῖς ἐποιεῖτο προσ-
βολὰς, σπεύδων αὐτῶν μετὰ βίας κυριεῦσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Διονύσιον ἐν τούτοις ἦν.

Ἰμίλκων δὲ ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς αὐτὸς μὲν περὶ τὸ τὴν δύναμιν ἀθροισμὸν καὶ τὴν ἄλλην ἐγίνετο παρασκευήν· τὸν δὲ ναύαρχον μετὰ δέκα τριήρων ἀπέστειλε, κελεύσας κατὰ τάχος λάθρα πλεῖν ὡς ἐπὶ συρακουσίους, καὶ νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα πλεύσαντα, διαφθεῖραι τὰ καταλελειμμένα τῶν πλοίων. τοῦτο δ' ἔπραξε νομίζων ἀντιπερισπασμόν τινα ποιήσειν, καὶ τὸν Διονύσιον ἀναγκάσειν μέρος τῶν πλοίων ἀποστέλλειν ἐπὶ συρακουσίους. ὁ δὲ πεμφθεὶς ναύαρχος συντόμως πράξας τὸ παραγγελθὲν, κατέπλευσε νυκτὸς εἰς τὸν τῶν συρακουσίων λιμένα, πάντων ἀγνοούντων τὸ γεγενημένον· ἀπροσδοκήτως δ' ἐπιθέμενος, καὶ τοῖς προορμοῦσι πλοίοις ἐμβολὰς δοὺς, καὶ σχεδὸν ἅπαντα καταλύσας, ἀνέκαμψεν εἰς καρχηδόνα. Διονύσιος δὲ, πᾶσαν τὴν ὑπὸ καρχηδονίους χώραν δῃώσας, καὶ τοὺς πολεμίους τειχήρεις ποιήσας, ἐπὶ τὴν μοτύην ἅπασαν ἤγαγε τὴν δύναμιν. ἤλπιζε γὰρ, ταύτης ἐκπολιορκηθείσης, τὰς ἄλλας εὐθέως αὐτῷ παραδώσειν. εὐθὺς οὖν πολλαπλασίους ἄνδρας τοῖς ἔργοις προσελθεὶς, ἐχώννυε τὸν μεταξὺ πόρον, καὶ τὰς μηχανὰς ἐκ τοῦ κατὰ λόγον ἅμα τῇ τοῦ χώματος αὐξήσει προσήγαγε τοῖς τείχεσι. περὶ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰμίλκων ὁ τῶν καρχηδονίων ναύαρχος, ἀκούσας ὅτι Διονύσιος ἐνεώλκησε τὰς ναῦς, εὐθὺς ἐπλήρου τὰς ἀρίστας τῶν τριήρων ἑκατόν. ὑπελάμβανε γὰρ, ἀπροσδοκήτως ἐπιφανεὶς, ῥᾳδίως κρατήσειν τῶν νενεωλκημένων ἐν τῷ λιμένι σκαφῶν, κυριεύων τῆς θαλάττης. τοῦτο δὲ πράξας, ἐνόμιζε τήν τε τῆς μοτύης πολιορκίαν λύσειν, καὶ τὸν πόλεμον μετάξειν ἐπὶ τὸν τῶν συρακουσίων πόλεμον. ἐκπλεύσας οὖν μετὰ νεῶν ἑκατὸν, κατήχθη ἐπὶ τὴν τῶν σελινουντίων χώραν νυκτὸς, καὶ περιπλεύσας περὶ τὴν λιλύβαιον ἄκραν, ἅμ' ἡμέρᾳ παρῆν ἐπὶ τὴν μοτύην· ἀνελπίστως δ' ἐπιφανεὶς τοῖς πολεμίοις, τῶν προορμούντων πλοίων τὰ μὲν συνέτριψε, τὰ δ' ἔκαυσεν, οὐ δυναμένων βοηθεῖν τῶν περὶ Διονύσιον. μετὰ δὲ ταῦτ' εἰσπλεύσας εἰς τὸν λιμένα, διέταξε τὰς ναῦς ὡς ἐπιθησόμενος τῶν νενεωλκημένων ὑπὸ τῶν πολεμίων. Διονύσιος δὲ συναγαγὼν τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ θεωρῶν τοὺς πολεμίους τὸν ἐκ τοῦ λιμένος ἔκπλουν παραφυλάττοντας, εὐλαβεῖτο καθέλκειν εἰς τὸν λιμένα τὰ σκάφη. οὐ γὰρ ἠγνόει διότι στενοῦ τοῦ στόματος ὄντος ἀναγκαῖον ἦν ὀλίγαις ναυσὶ πρὸς πολλαπλασίους διακινδυνεύειν. διόπερ τοῖς πλήθεσι τῶν στρατιωτῶν ῥᾳδίως διελκύσας τὰ σκάφη διὰ τῆς γῆς, εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ λιμένος θάλατταν διέσωσε τὰς ναῦς. Ἰμίλκων δὲ ταῖς πρώταις τριήρεσιν ἐπιθέμενος, τῷ πλήθει τῶν βελῶν ἀνείργετο. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν νεῶν ἐπιβεβήκει πλῆθος τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν. ἀπὸ δὲ τῆς γῆς τοῖς ὀξυβελέσι καταπέλταις οἱ συρακούσιοι χρώμενοι συχνοὺς τῶν πολεμίων ἀνῄρουν. καὶ γὰρ κατάπληξιν εἶχε μεγάλην τοῦτο τὸ βέλος, διὰ τὸ πρώτως εὑρεθῆναι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν. ὥστε Ἰμίλκων οὐ δυνάμενος κρατῆσαι τῆς ἐπιβολῆς, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν λιβύην, ναυμαχεῖν οὐ κρίνων συμφέρειν, διὰ τὸ διπλασίας εἶναι τὰς ναῦς τῶν πολεμίων. Διονύσιος δὲ τῇ πολυχειρίᾳ τῶν ἐργαζομένων συντελέσας τὸ χῶμα, προσήγαγε παντοίας μηχανὰς τοῖς τείχεσι· καὶ τοῖς μὲν κριοῖς ἔτυπτε τοὺς πύργους, τοῖς δὲ καταπέλταις ἀνέστελλε τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων μαχομένους· προσήγαγε δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν τροχῶν πύργους τοῖς τείχεσιν, ἑξωρόφους ὄντας, οὓς κατεσκεύασε πρὸς τὸ τῶν οἰκιῶν ὕψος. οἱ δὲ τὴν μοτύην κατοικοῦντες, ἐν χερσὶ τοῦ κινδύνου καθεστῶτος, ὅμως οὐ κατεπλάγησαν τὴν τοῦ Διονυσίου δύναμιν, καίπερ ὄντες ἔρημοι συμμάχων κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν· ὑπερβαλλόμενοι δὲ τῇ φιλοδοξίᾳ τοὺς πολιορκοῦντας, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν μεγίστων ἱστῶν κεραίαις ἱσταμέναις ἐβάστα-

ζον ἄνδρας ἐν θωρακίοις. οὗτοι δ' ἀφ' ὑψηλῶν τόπων δᾷδας ἡμμένας ἠφίεσαν καὶ στυππεῖα καιόμενα μετὰ πίττης εἰς τὰς τῶν πολεμίων μηχανάς. ταχὺ δὲ τῆς φλογὸς ἐπινεμομένης τὴν ὕλην, ὀξέως οἱ σικελιῶται παραβοηθήσαντες, ταύτην μὲν ἀπέσβεσαν, τοῖς δὲ κριοῖς πυκνὰς τὰς ἐμβολὰς διδόντες, κατέβαλον μέρος τοῦ τείχους. συνδραμόντων δ' ἐπὶ τὸν τόπον ἀθρόως ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἰσχυρὰν τὴν μάχην συνέβαινε γίνεσθαι. οἱ μὲν γὰρ σικελιῶται, κεκρατηκέναι τῆς πόλεως ἤδη νομίζοντες, πᾶν ὑπέμενον ἕνεκεν τοῦ τοὺς φοίνικας ἀμύνασθαι περὶ ὧν πρότερον εἰς αὐτοὺς ἡμαρτήκεισαν. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως, πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνοντες τὰ τῆς αἰχμαλωσίας δεινά, καὶ φυγὴν οὐδεμίαν ὁρῶντες ὑπάρχουσαν οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε κατὰ θάλατταν, οὐκ ἀγεννῶς ὑπέμενον τὸν θάνατον. θεωροῦντες δὲ τὴν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐπικουρίαν περιῃρημένην, ἐνέφραττον τοὺς στενωπούς, καὶ ταῖς ἐσχάταις οἰκίαις ἐχρῶντο καθάπερ τείχει πολυτελῶς ᾠκοδομημένῳ. ὅθεν εἰς μείζονα δυσχέρειαν οἱ περὶ τὸν Διονύσιον περιεγενήθησαν. παρεισπεσόντες γὰρ ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ δοκοῦντες ἤδη κυριεύειν τῆς πόλεως, ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ὄντων ἐξ ὑπερδεξίων τόπων κατετιτρώσκοντο. οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς ξυλίνους πύργους προσαγαγόντες ταῖς πρώταις οἰκίαις, ἐπιβάθρας κατεσκεύασαν. ἴσων δ' ὄντων τῶν μηχανημάτων τοῖς οἰκοδομήμασι, τὸ λοιπὸν ἐκ χειρὸς συνέβαινεν εἶναι τὴν μάχην. οἱ μὲν γὰρ σικελιῶται τὰς ἐπιβάθρας ἐπιρριπτοῦντες, διὰ τούτων ἐπὶ τὰς οἰκίας ἐβιάζοντο. οἱ δὲ μοτυηνοί, τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου λογιζόμενοι, καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντων, τῷ περὶ τούτων φόβῳ προθυμότερον ἠγωνίζοντο. οἱ μὲν γὰρ, γονέων παρεστώτων, καὶ δεομένων μὴ περιιδεῖν αὐτοὺς τῇ τούτων ὕβρει παραδιδομένους, ἐπηγείροντο ταῖς ψυχαῖς, οὐδεμίαν φειδὼ τοῦ ζῆν ποιούμενοι. οἱ δὲ, γυναικῶν καὶ νηπίων τέκνων θρήνων ἀκούοντες, ἔσπευδον εὐγενῶς ἀποθανεῖν πρὶν ἐπιδεῖν τὴν τῶν τέκνων αἰχμαλωσίαν. οὐδὲ γὰρ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἦν, ὡς ἂν περιεχούσης μὲν θαλάττης, τῶν δὲ πολεμίων θαλαττοκρατούντων. ἐξέπληττέ τε αὐτούς, καὶ μάλιστα ἀπογινώσκειν ἐποίει τοὺς φοίνικας, τὸ ὠμῶς κεχρημένους τοῖς τῶν ἑλλήνων ἡλωκόσιν, οἱ ταὐτὸ προσεδόκων πείσεσθαι. ἀπελείπετ' οὖν αὐτοῖς εὐγενῶς μαχομένοις ἢ νικᾶν ἢ τελευτᾶν. τοιαύτης δὲ παραστάσεως ἐμπεσούσης εἰς τὰς τῶν πολιορκουμένων ψυχάς, συνέβαινε τοὺς σικελιώτας εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐμπίπτειν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἐπερεισθεισῶν σανίδων μαχόμενοι, κακῶς ἀπήλλαττον, διά τε τὴν στενοχωρίαν, καὶ διὰ τὸ τοὺς ἐναντίους ἀπονενοημένως κινδυνεύειν, ὡς ἂν ἀπογινώσκοντας τὸ ζῆν. ὥσθ' οἱ μὲν, εἰς χεῖρας συμπλεκόμενοι, καὶ τραύματα διδόντες καὶ λαμβάνοντες, ἀπέθνησκον. οἱ δ' ὑπὸ τῶν μοτυαίων ἐξωθούμενοι, καὶ ἀπὸ σανίδων ἀποπίπτοντες εἰς τὴν γῆν, ἀπώλλυντο. τέλος δ' ἐφ' ἡμέρας τοιαύτης τινὸς τῆς πολιορκίας γινομένης, Διονύσιος ἀεὶ πρὸς τὴν ἑσπέραν τῇ σάλπιγγι τοὺς μαχομένους ἀνακαλούμενος, ἔλυε τὴν πολιορκίαν. εἰς τοιαύτην δὲ συνήθειαν τοὺς μοτυαίους ἀγαγών, ἐπειδὴ παρ' ἑκατέρων οἱ κινδυνεύοντες ἀπῆλθον, ἀπέστειλεν Ἀρχύλον τὸν θούριον μετὰ τῶν ἐπιλέκτων. οὗτος δ' ἤδη νυκτὸς οὔσης προσέρεισε ταῖς πεπτωκυίαις οἰκίαις κλίμακας, δι' ὧν ἀναβάς, καὶ καταλαβόμενός τινα τόπον εὔκαιρον, προσεδέχετο τοὺς περὶ τὸν Διονύσιον. οἱ δὲ μοτυαῖοι τὸ γεγενημένον αἰσθόμενοι, παραυτίκα μετὰ πάσης σπουδῆς παρεβοήθουν, καὶ τῶν καιρῶν ὑστεροῦντες, οὐδὲν ἧττον ὑπέστησαν τὸν κίνδυνον. γινομένης δὲ τῆς μάχης ἰσχυρᾶς, καὶ πολλῶν προσαναβαινόντων, μόλις οἱ σικελιῶται τῷ πλήθει κατεπόνησαν τοὺς ἀνθεστηκότας. εὐθὺς δὲ καὶ διὰ τοῦ χώματος ἡ δύναμις ἅπασα

τοῦ Διονυσίου παρεισπεσεῖν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πᾶς ὁ τόπος ἔγεμε τῶν ἀναιρουμένων. οἱ γὰρ σικελιῶται ὠμότητα σπεύδοντες ἀμύνασθαι, πάντας ἐφεξῆς ἀνῄρουν ἁπλῶς, οὐ παιδός, οὐ γυναικός, οὐ πρεσβύτου φειδόμενοι. Διονύσιος δὲ βουλόμενος ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν, ὅπως ἀθροισθῇ χρήματα, τὸ μὲν πρῶτον ἀνεῖργε τοὺς στρατιώτας τοῦ φονεύειν τοὺς αἰχμαλώτους· ὡς δ' οὐδεὶς αὐτῷ προσεῖχεν, ἀλλ' ἑώρα τὴν τῶν σικελιωτῶν ὁρμὴν ἀκατάσχετον οὖσαν, περιεστήσατο κήρυκας τοὺς μετὰ βοῆς δηλώσοντας τοῖς μοτυαίοις φυγεῖν εἰς τὰ παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἱερὰ τιμώμενα. οὗ γενηθέντος, οἱ μὲν στρατιῶται τοῦ φονεύειν ἔληξαν, ἐπὶ δὲ τὴν κτῆσιν διαρπαγὴν ὥρμησαν· καὶ διεφορήθη πολὺς μὲν ἄργυρος, οὐκ ὀλίγος δὲ χρυσός, καὶ ἐσθῆτες πολυτελεῖς, καὶ τῆς ἄλλης εὐδαιμονίας πλῆθος. τὴν δὲ τῆς πόλεως διαρπαγὴν ἔδωκεν ὁ Διονύσιος τοῖς στρατιώταις, βουλόμενος αὐτοὺς προθύμους ποιῆσαι πρὸς τοὺς ἐπιφερομένους κινδύνους. μετὰ δὲ τοῦτο γενόμενος, Ἀρχύλον τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἐπὶ τὸ τεῖχος ἑκατὸν μναῖς ἐστεφάνωσε· τῶν δ' ἄλλων κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον τῶν ἀνδραγαθησάντων ἐτίμησε, καὶ τῶν μοτυαίων τοὺς περιλειφθέντας ἐλαφυροπώλησε. Δαιμένην δὲ καί τινας τῶν ἑλλήνων συμμαχοῦντας καρχηδονίοις λαβὼν αἰχμαλώτους, ἀνεσταύρωσε. μετὰ δὲ ταῦτα φύλακας τῆς πόλεως καταστήσας, Βίτωνα τὸν συρακούσιον φρούραρχον ἀπέδειξε· τὸ δὲ πλεῖον μέρος ἐκ τῶν σικελῶν ὑπῆρχε. καὶ Λεπτίνην μὲν τὸν ναύαρχον μετὰ νεῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν παρατηρεῖν τὴν διάβασιν τῶν καρχηδονίων. συνέταξε δ' αὐτῷ τὴν αἴγεσταν καὶ τὴν ἔντελλαν πολιορκεῖν, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς πορθεῖν αὐτὰς ἐνεστήσατο. αὐτὸς δὲ τοῦ θέρους ἤδη λήγοντος ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς συρακούσας. Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις Σοφοκλῆς ὁ Σοφοκλέους τραγῳδίας διδάσκειν ἤρξατο, καὶ νίκας ἔλαβε δυοκαίδεκα.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν Φορμίων, ἐν ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων ἐγένοντο χιλίαρχοι ἕξ, Γνάιος Γενύκιος, καὶ Λεύκιος Ἀτίλιος, Μάρκος Πομπώνιος, Γάιος Δίυμος, Μάρκος Οὐετήλιος, καὶ Οὐαλέριος Πόπλιος. ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη ἐνενηκοστὴ καὶ ἕκτη, ἣν ἐνίκα Εὔπολις ἠλεῖος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντων, Διονύσιος ὁ τῶν συρακοσίων τύραννος μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας ἐκ συρακουσῶν, ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν καρχηδονίων ἐπικράτειαν. πορθοῦντος δ' αὐτοῦ τὴν χώραν, Ἁλικυαῖοι μὲν καταπλαγέντες διεπρεσβεύσαντο πρὸς αὐτόν, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσαντο· αἰγεσταῖοι δὲ τοῖς πολιορκοῦσι νυκτὸς ἀπροσδοκήτως ἐπιθέμενοι, καὶ πῦρ ἐνέντες ταῖς κατὰ τὴν παρεμβολὴν σκηναῖς, εἰς πολλὴν ταραχὴν ἤγαγον τοὺς ἐν τῇ στρατοπεδείᾳ. ἐπινεμηθείσης δὲ τῆς φλογὸς ἐπὶ πολὺν τόπον, καὶ τοῦ πυρὸς ἀκατασχέτου γενηθέντος, τῶν μὲν παραβοηθούντων στρατιωτῶν ὀλίγοι διεφθάρησαν, τῶν δ' ἵππων οἱ πλεῖστοι ταῖς σκηναῖς συγκατεκαύθησαν. καὶ Διονύσιος μὲν ἐδῄου τὴν χώραν, οὐδενὸς ὑφισταμένου, Λεπτίνης δ' ὁ ναύαρχος περὶ Μοτύην διατρίβων, ἐπετήρει τὸν τῶν πολεμίων κατάπλουν. οἱ δὲ καρχηδόνιοι, πυθόμενοι τὸ μέγεθος τῆς τοῦ Διονυσίου δυνάμεως, ἔκριναν πολὺ ταῖς παρασκευαῖς αὐτὸν ὑπερθέσθαι. διόπερ Ἰμίλκωνα βασιλέα κατὰ νόμους καταστήσαντες, ἐκ τῆς λιβύης ὅλης, ἔτι δ' ἐκ τῆς ἰβηρίας συνήγαγον δυνάμεις, τὰς μὲν παρὰ τῶν συμμάχων μεταπεμπόμενοι, τὰς δὲ μισθούμενοι· καὶ πέρας, ἤθροισαν μὲν πεζῶν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα μυριάδας, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους, χωρὶς τῶν ἁρμάτων· ταῦτα δ' ἦσαν τετρακόσια· ναῦς δὲ μακρὰς μὲν τετρακοσίας, τὰς δὲ τὸν σῖτον καὶ τὰ μηχανήματα καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν παρακομιζούσας, πλείους τῶν ἑξακοσίων, καθάπερ φησὶν Ἔφο-

ρες. Τίμαιος μὲν γὰρ τὰς ἐκ τῆς Λιβύης περαιωθείσας δυνάμεις οὐ πλείους φησὶν εἶναι δέκα μυριάδων, καὶ πρὸς ταύταις ἑτέρας τρεῖς ἀποφαίνεται κατὰ Σικελίαν στρατολογηθείσας. Ἰμίλκων δὲ τοῖς κυβερνήταις ἅπασι δοὺς βιβλίον ἐπεσφραγισμένον, ἐκέλευσεν ἀνοίγειν ὅταν ἐκπλεύσωσι, καὶ ποιεῖν τὰ γεγραμμένα. τοῦτο δ' ἐμηχανήσατο πρὸς τὸ μηδένα τῶν κατασκόπων ἀπαγγεῖλαι τὸν κατάπλουν τῷ Διονυσίῳ· ἦν δὲ γεγραμμένον ὅπως ἐς Πάνορμον καταπλεύσωσι. διόπερ ἐπιγενομένου πνεύματος οὐρίου, καὶ πάντων λυσάντων τὰ πρυμνήσια, τὰ μὲν φορτηγὰ τῶν πλοίων ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους, αἱ δὲ τριήρεις ἔπλευσαν εἰς τὴν Λιβύην, παρελέγοντό τε τὴν γῆν. φοροῦ δὲ πνεύματος ὄντος, ὡς ἤδη καταφανεῖς ἦσαν ἀπὸ τῆς Σικελίας αἱ πρῶται πλέουσαι τῶν φορτηγῶν νεῶν, Διονύσιος ἀπέστειλε Λεπτίνην μετὰ τριάκοντα τριήρων, παρακελευσάμενος τύπτειν τοῖς ἐμβόλοις καὶ διαφθείρειν ἁπάσας τὰς καταλαμβανομένας. ὁ δὲ μετὰ σπουδῆς ἐκπλεύσας, καὶ ταῖς πρώταις προσμίξας, εὐθέως τινὰς αὐτάνδρους κατέδυσεν· αἱ δὲ λοιπαὶ, πλήρεις οὖσαι καὶ τὸν ἄνεμον τοῖς ἱστίοις δεχόμεναι, ῥᾳδίως ἐξέφυγον· ὅμως κατέδυσε πεντήκοντα ναῦς στρατιώτας ἐχούσας πεντακισχιλίους, ἅρματα δὲ διακόσια. Ἰμίλκων δὲ καταπλεύσας εἰς Πάνορμον, καὶ τὴν δύναμιν ἐκβιβάσας, ἦγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ τὰς μὲν τριήρεις παραπλεῖν ἐκέλευσεν, αὐτὸς δ' ἐν τῇ προόδῳ διὰ προδοσίας ἑλὼν Ἔρυκα, πρὸς τὴν Μοτύην κατεστρατοπέδευσεν. ὄντος δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον τοῦ Διονυσίου περὶ τὴν Αἴγεσταν μετὰ τῆς δυνάμεως, Ἰμίλκων τὴν Μοτύην ἐξεπολιόρκησε. τῶν δὲ Σικελιωτῶν προθύμων ὄντων διαμάχεσθαι, Διονύσιος ἅμα μὲν μακρὰν τῶν συμμαχίδων πόλεων ἀπεσπασμένος, ἅμα δὲ τῆς σιτοπομπείας ἐπιλιπούσης, διέλαβε συμφέρειν ἐφ' ἑτέρων τόπων συστήσασθαι τὸν πόλεμον. κρίνας οὖν ἀναζευγνύειν, τοὺς μὲν Σικανοὺς ἔπειθε καταλιπεῖν τὰς πόλεις κατὰ τὸ παρὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ στρατεύεσθαι· ἀντὶ δὲ τούτων ἐπηγγέλλετο δώσειν χώραν βελτίονα καὶ τῷ πλήθει παραπλησίαν, καὶ μετὰ τὴν τοῦ πολέμου κατάλυσιν κατάξειν τοὺς βουλομένους εἰς τὰς πατρίδας. τῶν δὲ Σικανῶν ὀλίγοι, καταπλαγέντες μή ποτε ἀντιλέγοντες διαρπασθῶσιν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, συγκατέθεντο τοῖς ἀξιουμένοις ὑπὸ Διονυσίου. ἀπέστησαν δὲ παραπλησίως καὶ Ἁλικυαῖοι, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς τὸ τῶν Καρχηδονίων στρατόπεδον, συμμαχίαν ἐποιήσαντο. καὶ Διονύσιος μὲν ἀφώρμησεν ἐπὶ Συρακουσῶν, καταφθείρων τὴν χώραν δι' ἧς ἦγε τὴν δύναμιν. Ἰμίλκων δὲ, τῶν πραγμάτων προχωρούντων κατὰ γνώμην, παρεσκευάζετο τὴν στρατιὰν ἄγειν ἐπὶ Μεσσήνης, σπεύδων αὐτῆς κυριεῦσαι διὰ τὴν εὐκαιρίαν τῶν τόπων. ὅ, τε γὰρ ἐν αὐτῇ λιμὴν εὔθετος ἦν, δυνάμενος δέχεσθαι πάσας τὰς ναῦς, οὔσας πλείω τῶν ἑξακοσίων· τά τε περὶ τὸν πορθμὸν οἰκεῖα ποιησάμενος Ἰμίλκων, ἤλπιζε τὰς τῶν Ἰταλιωτῶν βοηθείας ἐμφράξειν, καὶ τοὺς ἐκ Πελοποννήσου στόλους ἐπισχεῖν. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς πράττειν, πρὸς μὲν Ἱμεραίους καὶ τοὺς τὸ Κεφαλοίδιον φρούριον κατοικοῦντας φιλίαν ἐποιήσατο· Λιπάρας δὲ τῆς πόλεως ἐγκρατὴς γενόμενος, τριάκοντα τάλαντα παρὰ τῶν κατοικούντων τὴν νῆσον ἐπράξατο. αὐτὸς δὲ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ὥρμησεν ἐπὶ Μεσσήνης, συμπαραπλεουσῶν αὐτῷ τῶν νεῶν· καὶ ταχὺ διανύσας τὴν ὁδὸν, κατεστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς Πελωρίδος, ἀπέχων τῆς Μεσσήνης σταδίους ἑκατόν. οἱ δὲ τὴν πόλιν ταύτην κατοικοῦντες, ὡς ἐπύθοντο τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων, οὐ τὰς αὐτὰς ἀλλήλοις ἐννοίας εἶχον περὶ τοῦ πολέμου. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν τὸ μέγεθος τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως ἀκούοντες, καὶ τὴν ἐρημίαν τῶν συμμάχων ὁρῶντες, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἰδίων ἱππέων ἐν Συρακούσαις

ὄντων, ἀπεγινώσκοντο τὴν ἐκ τῆς πολιορκίας σωτηρίαν. μάλιστα δ' αὐτοὺς εἰς ἀθυμίαν ἦγε τὰ τείχη καταπεπτωκότα, καὶ ὁ χρόνος εἰς παρασκευὴν οὐ διδοὺς ἄνεσιν. διόπερ ἐξεκόμιζον ἐκ τῆς πόλεως τέκνα καὶ γυναῖκας, καὶ τὰ πολυτελέστατα τῶν χρημάτων εἰς τὰς ἀστυγείτονας πόλεις. τινὲς δὲ τῶν μεσσηνίων ἀκηκοότες τὸ παλαιὸν αὐτοῖς εἶναι λόγιον, ὅτι δεῖ καρχηδονίους ὑδροφορῆσαι κατὰ τὴν πόλιν, ἐξεδέχοντο κατὰ τὴν φήμην πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτοῖς, νομίζοντες δουλεύειν ἐν μεσσήνῃ τοὺς καρχηδονίους. διὸ καὶ ταῖς ψυχαῖς εὐθαρσεῖς ὄντες, πολλοὺς καὶ τῶν ἄλλων προεθυμοποιοῦντο εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδύνους. εὐθέως δὲ τῶν νεωτέρων ἐπιλέξαντες τοὺς ἀρίστους ἀπέστειλαν ἐπὶ τὴν πελωρίδα, κωλύσοντας τοὺς πολεμίους ἐπιβαίνειν τῆς χώρας. περὶ ταῦτα δ' ὄντων αὐτῶν, Ἰμίλκων θεωρῶν ἐκβοηθοῦντας τοὺς μεσσηνίους περὶ τὴν ἀπόβασιν, ἀπέστειλε τῶν νεῶν διακοσίας ἐπὶ τὴν πόλιν. ἤλπιζε γὰρ (ὅπερ ἦν εἰκὸς) τῶν στρατιωτῶν τὴν ἀπόβασιν κωλυόντων, τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ κυριεύσειν ῥᾳδίως τῆς μεσσήνης, οὔσης ἐρήμου τῶν ἀμυνομένων. πνεύσαντος δὲ βορέου, ταῖς μὲν ναυσὶ συνέβη ταχέως πλήρεσι τοῖς ἱστίοις εἰς τὸν λιμένα κατενεχθῆναι, τοὺς δ' ἐπὶ τὴν πελωρίδι παραφυλάττοντας μεσσηνίους ὑστερῆσαι τῆς τῶν νεῶν παρουσίας, καίπερ κατὰ σπουδὴν ἐπειγομένους. διόπερ οἱ καρχηδόνιοι περιστρατοπεδεύσαντες τὴν μεσσήνην, καὶ διὰ τῶν πεπτωκότων τειχῶν εἰσβιασάμενοι, τῆς πόλεως ἐκυρίευσαν. τῶν δὲ μεσσηνίων οἱ μὲν ἀγωνισάμενοι γενναίως ἀνῃρέθησαν, οἱ δ' εἰς τὰς ἐγγυτάτω κειμένας πόλεις ἔφυγον. ὁ δὲ πολὺς ὄχλος διὰ τῶν παρακειμένων ὀρῶν ὁρμήσας, εἰς τὰ κατὰ τὴν χώραν φρούρια διεσπάρη. τῶν δ' ἄλλων τινὲς μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων συνελαμβάνοντο, τινὲς δὲ ἀποληφθέντες εἰς τὸ πρὸς τὸν λιμένα μέρος, ἔρριψαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλατταν, ἐλπίζοντες διανήξασθαι τὸν μεταξὺ πόρον. τούτων δὲ ὄντων πλειόνων ἢ διακοσίων, οἱ πλεῖστοι μὲν ὑπὸ τοῦ ῥοῦ διεφθάρησαν, πεντήκοντα δὲ πρὸς τὴν ἰταλίαν διεσώθησαν. Ἰμίλκων δὲ τὴν δύναμιν ἅπασαν μεταγαγὼν εἰς τὴν πόλιν, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρησε πορθεῖν τὰ κατὰ τὴν χώραν φρούρια· τούτων δ' ὀχυρῶν ὄντων, καὶ τῶν εἰς αὐτὰ συμπεφευγότων γενναίως ἀγωνιζομένων, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν, ἀδυνατήσας αὐτῶν κυριεῦσαι. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν τε δύναμιν ἀνελάμβανε, καὶ παρεσκευάζετο τὴν πορείαν ἐπὶ συρακούσας ποιεῖσθαι. οἱ δὲ σικελοί, πάλαι μὲν μισοῦντες τὸν Διονύσιον, τότε δὲ καιρὸν τῆς ἀποστάσεως ἔχοντες, μετεβάλοντο πρὸς καρχηδονίους, πλὴν ἀσσωρίνων, ἅπαντες. Διονύσιος δ' ἐν ταῖς συρακούσαις τοὺς δούλους ἐλευθερώσας, ἐπλήρωσεν ἐξ αὐτῶν ναῦς ἑξήκοντα· μετεπέμψατο δὲ καὶ παρὰ λακεδαιμονίων μισθοφόρους πλείους τῶν χιλίων, καὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν φρούρια περιπορευόμενος ὠχύρου, καὶ σῖτον παρεκόμιζεν. ἐπιμελέστατα δὲ τὰς ἐν λεοντίνοις ἀκροπόλεις ἐτείχισε, καὶ τὸν ἐκ τῶν πεδίων σῖτον εἰς ταύτας συνήθροισεν. ἔπεισε δὲ καὶ τοὺς τὴν καταναίων οἰκοῦντας καμπανοὺς εἰς τὴν νῦν καλουμένην αἴτνην μεταστῆναι, διὰ τὸ λίαν εἶναι τὸ φρούριον ὀχυρόν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπὸ τῶν συρακουσῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα σταδίους προαγαγὼν ἅπασαν τὴν δύναμιν, κατεστρατοπέδευσε περὶ τὸν ταῦρον καλούμενον. εἶχε δὲ καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πεζοὺς μὲν τρισμυρίους, ἱππεῖς δὲ πλείους τῶν τρισχιλίων, ναῦς δὲ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. τούτων δ' ὀλίγαι μὲν ἦσαν τετρήρεις.

Ἰμίλκων δὲ τῆς μεσσήνης τὰ τείχη κατασκάψας, προσέταξε τοῖς στρατιώταις καταβαλεῖν τὰς οἰκίας εἰς ἔδαφος, καὶ μήτε κέραμον, μήθ' ὕλην, μήτ' ἄλλο μηδὲν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ τὰ μὲν κατακαῦσαι, τὰ δὲ συντρῖψαι. ταχὺ δὲ τῇ τῶν στρατιωτῶν πολυχειρίᾳ λαβόντων τῶν ἔργων συντέλειαν, ἡ πόλις ἄγνωστος ἦν, ὅτι που

πρότερον αὐτὴν οἰκεῖν συνέβαινεν. ὁρῶν γὰρ τὸν τόπον πόρρω μὲν ἀπὸ τῶν συμμαχίδων πόλεων κεχωρισμένον, εὐκαιρότατον δὲ τῶν περὶ Σικελίαν ὄντα, προῄρητο δυοῖν θάτερον, ἢ τελέως ἀοίκητον διατηρεῖν, ἢ δυσχερῆ καὶ πολυχρόνιον τὴν κτίσιν αὐτῆς ποιῆσαι. ἐναποδειξάμενος οὖν τὸ πρὸς τοὺς Ἕλληνας μῖσος ἐν τῇ τῶν Μεσσηνίων ἀτυχίᾳ, Μάγωνα μὲν τὸν ναύαρχον ἀπέστειλε μετὰ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, προστάξας διαπλεῖν ἐπὶ τὸν λόφον τὸν καλούμενον Ταῦρον. τοῦτον δὲ κατειληφότες ἦσαν Σικελοί, συχνοὶ μὲν τὸ πλῆθος ὄντες, ἡγεμόνα δ' οὐκ ἔχοντες. τούτοις δὲ τὸ μὲν πρότερον Διονύσιος ἐδεδώκει τὴν Ναξίων χώραν, τότε δὴ ὑπ' Ἰμίλκωνος πεισθέντες ἐπαγγελίαις τὸν λόφον κατελάβοντο. ὀχυροῦ δ' ὄντος τούτου, καὶ τότε καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ᾤκησαν αὐτόν, τεῖχος περιβαλόμενοι· καὶ τὴν πόλιν διὰ τὸ μεῖναι τοὺς ἐπὶ τὸν Ταῦρον ἀθροισθέντας, Ταυρομένιον ὠνόμασαν. Ἰμίλκων δ' ἀναλαβὼν τὴν πεζὴν στρατιάν, εὔτονον τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, καὶ κατήντησε τῆς Ναξίας ἐπὶ τὸν προειρημένον τόπον, ἅμα καὶ Μάγωνος καταπλεύσαντος. προσφάτως δὲ πυρὸς ἐκραγέντος ἐκ τῆς Αἴτνης μέχρι τῆς θαλάττης, οὐκέτι δυνατὸν ἦν τὴν πεζὴν στρατιὰν συμπαράγειν παραπλεούσαις ταῖς ναυσίν. ἐφθαρμένων γὰρ τῶν παρὰ τὴν θάλατταν τόπων ὑπὸ τοῦ καλουμένου ῥύακος, ἀναγκαῖον ἦν τὸ πεζὸν στρατόπεδον περιπορεύεσθαι τὸν τῆς Αἴτνης λόφον. διόπερ Μάγωνι προσέταξε καταπλεῖν ἐπὶ τῆς Κατάνης· αὐτὸς δὲ διὰ τῆς μεσογείου ταχέως ὁρμήσας, ἔσπευδε συμμῖξαι ταῖς ναυσὶ περὶ τὸν τῶν Καταναίων αἰγιαλόν. εὐλαβεῖτο γὰρ μή ποτε διεσπαρμένης τῆς δυνάμεως, οἱ Σικελιῶται τοῖς περὶ τὸν Μάγωνα διαναυμαχήσωσιν· ὅπερ καὶ συνετέλεσε. Διονύσιος γάρ, τὸν μὲν πλοῦν εἰδὼς τῷ Μάγωνι βραδὺν ὄντα, τὴν δὲ πορείαν τοῖς πεζοῖς ἐργώδη καὶ μακράν, ἔσπευδεν ἐπὶ τῆς Κατάνης, βουλόμενος ναυμαχῆσαι πρὸς Μάγωνα πρὶν ἐλθεῖν τοὺς περὶ τὸν Ἰμίλκωνα. ἤλπιζε γάρ, τῶν πεζῶν ἐκτεταγμένων παρὰ τὸν αἰγιαλόν, τοῖς μὲν ἰδίοις θάρσος παρέξεσθαι, τοὺς δὲ πολεμίους δειλοτέρους ἔσεσθαι· τὸ δὲ μέγιστον, εἰ συμβαίη γενέσθαι πταῖσμα ταῖς ἐλαττουμέναις ναυσίν, ἕξειν καταφυγὴν πρὸς τὸ τῶν πεζῶν στρατόπεδον. ταῦτα δὲ διανοηθείς, Λεπτίνην μὲν ἀπέστειλε μετὰ πασῶν τῶν νεῶν, παραγγείλας ἀθρόοις τοῖς σκάφεσι ναυμαχεῖν, καὶ μὴ λύειν τὴν τάξιν, ὅπως μὴ κινδυνεύσωσιν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐναντίων. εἶχον γὰρ οἱ περὶ τὸν Μάγωνα, σὺν ταῖς ὁλκάσι καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐπικώποις οὔσαις χαλκεμβόλοις, ναῦς οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, ὡς εἶδον τὸν αἰγιαλὸν παραχρῆμα μὲν τῶν πεζῶν πλήρη, καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ναῦς ἐπιφαινομένας, οὐ μετρίως ἠγωνίασαν, καὶ πρὸς τὴν γῆν ἐπεχείρησαν καταπλεῖν· μετὰ δὲ ταῦτα λογισάμενοι ὅτι κινδυνεύσουσιν ἀπολέσθαι πρὸς τὰς ναῦς ἅμα καὶ τοὺς πεζοὺς μαχόμενοι, ταχέως μετενόησαν. κρίναντες οὖν ναυμαχεῖν, διέταττον τὰς ναῦς, καὶ τὸν τῶν πολεμίων ἐπίπλουν ἐκαραδόκουν. Λεπτίνης δὲ τριάκοντα ναυσὶ ταῖς ἀρίσταις πολὺ τῶν ἄλλων προάγων, οὐκ ἀνάνδρως μέν, ἀβούλως δὲ διηγωνίσατο. εὐθὺς γὰρ ταῖς πρώταις τῶν Καρχηδονίων, τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ὀλίγας κατέδυσε τῶν ἀντιτεταγμένων τριήρων· τῶν δὲ Μάγωνος ἀθρόαις ταῖς ναυσὶ ταῖς τριάκοντα περιχυθέντων, ταῖς μὲν ἀρεταῖς ὑπερεῖχον οἱ Καρχηδόνιοι, τοῖς δὲ πλήθεσιν οἱ περὶ τὸν Λεπτίνην. διὸ καὶ τῆς μάχης ἰσχυροτέρας γινομένης, καὶ τῶν κυβερνητῶν ἐκ παραβολῆς τὸν ἀγῶνα συνισταμένων, ὅμοιος ὁ κίνδυνος ταῖς ἐπὶ τῆς γῆς παρατάξεσιν ἐγίνετο. οὐ γὰρ ἐκ διαστήματος τοῖς ἐμβόλοις εἰς τὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἐνέσειον, ἀλλὰ συμπλεκομένων τῶν σκαφῶν, ἐκ χειρὸς διηγωνίζοντο. τινὲς μὲν ἐπὶ τὰς τῶν ἐναντίων ναῦς ἐπιπηδῶντες ἔπιπτον εἰς τὴν θά-

γρ. περὶ

χατίαν, τινὲς δὲ κρατήσαντες τῆς ἐπιβολῆς, ἐν ταῖς τῶν πολεμίων ναυσὶν ἠγωνίζοντο. τέλος δὲ ὁ μὲν Λεπτίνης ἐκβιασθεὶς ἠναγκάσθη φυγεῖν εἰς τὸ πέλαγος, αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν νεῶν, ἀτάκτως τὸν ἐπίπλουν ποιούμεναι, ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐχειροῦντο. καὶ γὰρ τὸ περὶ τὸν ναύαρχον ἐλάττωμα τοὺς Φοίνικας εὐθαρσεστέρους ἐποίησε, τοὺς δὲ Σικελιώτας οὐκ εἰς τὴν τυχοῦσαν ἀθυμίαν ἤγαγε. τῆς δὲ μάχης τοιοῦτον λαβούσης τὸ τέλος, οἱ Καρχηδόνιοι τοὺς ἀτάκτως φεύγοντας σφᾶς φιλοτιμότερον διώξαντες, διέφθειραν μὲν ναῦς πλείους τῶν ἑκατόν, τὰ δ' ὑπηρετικὰ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καταστήσαντες, διέφθειραν τῶν ναυτῶν τοὺς διανηχομένους πρὸς τὸ πεζὸν στρατόπεδον. πολλῶν δ' ἀπολλυμένων οὐ μακρὰν τῆς γῆς, τῶν περὶ τὸν Διονύσιον οὐδαμῶς δυναμένων βοηθῆσαι, πᾶς ὁ τόπος ἔγεμε νεκρῶν καὶ ναυαγίων. ἀπώλοντο μὲν οὖν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῶν μὲν Καρχηδονίων οὐκ ὀλίγοι, τῶν δὲ Σικελιωτῶν ναῦς μὲν πλείους τῶν ἑκατόν, ἄνδρες δ' ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους. ἀπὸ δὲ τῆς μάχης οἱ μὲν Φοίνικες περὶ τὴν Κατάνην ὁρμίσαντες τὰς τριήρεις, ἀνείλκυσαν τὰς αἰχμαλώτους ναῦς, καὶ καταλύσαντες αὐτὰς ἐπεσκεύασαν, ὥστε τοῖς Καρχηδονίοις μὴ μόνον ἀκουστόν, ἀλλὰ καὶ θεωρητὸν ποιῆσαι τὸ μέγεθος τοῦ προτερήματος. οἱ δὲ Σικελιῶται τὴν πορείαν, ἣν ἐπὶ τῶν Συρακουσῶν ἐποιήσαντο, νομίζοντες πάντως εἰς ἐργώδη πολιορκίαν συγκλεισθήσεσθαι, παρεκάλουν τὸν Διονύσιον εὐθέως ἀπαντᾶν τοῖς περὶ τὸν Ἰμίλκωνα, διὰ τὴν γεγενημένην νίκην. τάχα γὰρ τῷ παραδόξῳ τῆς ἐπιφανείας καταπλήξασθαι τοὺς βαρβάρους, καὶ τὸ προγεγενημένον ἐλάττωμα διορθώσασθαι. Διονύσιος δὲ τὸ μὲν πρῶτον, τοῖς παρακαλοῦσι πειθόμενος, ἕτοιμος ἦν ἄγειν τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸν Ἰμίλκωνα· ὡς δὲ τινες τῶν φίλων ἔλεγον αὐτῷ ὅτι κινδυνεύσει τὴν πόλιν ἀποβαλεῖν, ἐὰν Μάγων ἀναχθῇ μετὰ τοῦ στόλου παντὸς ἐπὶ Συρακούσας, εὐθέως μετενόησε. καὶ γὰρ τὴν Μεσσήνην ἤδει τῷ παραπλησίῳ τρόπῳ τοῖς βαρβάροις ὑποχείριον γεγενημένην. ὥστε οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι νομίζων ἔρημον ποιῆσαι τὴν πόλιν τῶν ἀμυνουμένων, ἀνέζευξεν ἐπὶ Συρακούσας. τῶν δὲ Σικελιωτῶν οἱ πλεῖστοι χαλεπῶς φέροντες ἐπὶ τῷ μὴ βούλεσθαι τοῖς πολεμίοις ἀπαντᾶν, καταλιπόντες τὸν Διονύσιον, οἱ μὲν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας, οἱ δ' εἰς τὰ ἔγγυς τῶν φρουρίων ἀπεχώρησαν. Ἰμίλκων δὲ δυσὶν ἡμέραις καταπλεύσας εἰς τὸν τῆς Κατάνης αἰγιαλόν, τὰς μὲν ναῦς ἁπάσας ἐνεώλκησε, μεγάλου πνεύματος ἐπιγενομένου· τὴν δὲ δύναμιν ἐφ' ἡμέρας τινὰς ἀναλαμβάνων, πρέσβεις ἀπέστειλε πρὸς τοὺς τὴν Αἴτνην κατέχοντας Καμπανούς, παρακαλῶν ἀποστῆναι τοῦ Διονυσίου. ἐπηγγέλλετο δ' αὐτοῖς χώραν τε δωρήσασθαι πολλήν, καὶ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων κοινωνοὺς ποιήσασθαι. ἐδίδασκε δέ, καὶ τοὺς τὴν Ἔντελλαν κατοικοῦντας Καμπανοὺς εὐδοκοῦντας Καρχηδονίοις καὶ συμμαχοῦντας κατὰ τῶν Σικελιωτῶν· καὶ καθόλου δὲ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπεδείκνυε πολέμιον ὑπάρχον τῶν ἄλλων ἐθνῶν. οἱ δὲ Καμπανοὶ δεδωκότες ὁμήρους τῷ Διονυσίῳ, καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν στρατιωτῶν ἀπεσταλκότες εἰς Συρακούσας, ἠναγκάσθησαν διατηρῆσαι τὴν πρὸς τὸν Διονύσιον συμμαχίαν, καίπερ ἐπιθυμοῦντες μεταβαλέσθαι πρὸς Καρχηδονίους. μετὰ δὲ ταῦτα Διονύσιος μέν, καταπεπληγμένος τοὺς Καρχηδονίους, ἀπέστειλε πρεσβευτὴν πρός τε τοὺς κατ' Ἰταλίαν Ἕλληνας καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, ἔτι δὲ Κορινθίους, Πολύξενον τὸν κηδεστήν, δεόμενος βοηθεῖν, καὶ μὴ περιιδεῖν τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις τῶν Ἑλλήνων ἄρδην ἀναιρουμένας. ἔπεμψε δὲ καὶ ξενολόγους εἰς Πελοπόννησον μετὰ πολλῶν χρημάτων, ἐντειλάμενος ὡς πλείστους ἀθροίζειν στρατιώτας, μὴ φειδομένους τῶν μισθῶν. Ἰμίλκων δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων σκύλοις κοσμήσας τὰς ναῦς, κατέπλευσεν

εἰς τὸν μέγαν λιμένα τῶν συρακουσίων, καὶ πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει κατάπληξιν
ἐπέστησε. διακόσιαι μὲν γὰρ καὶ ὀκτὼ μακραὶ νῆες εἰσέπλεον, ἐν τάξει ταῖς εἰρε-
σίαις ποιούμεναι, καὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων λαφύροις πολυτελῶς κεκοσμημέναι.
μετὰ δὲ ταῦτα αἱ φορτηγοὶ νῆες εἰσεπορεύοντο μὲν ὑπὲρ τετρακισχιλίας, φέρουσαι δὲ
πλείους τῶν πεντακοσίων, αἱ δὲ πᾶσαι σχεδὸν δισχίλιαι. διὸ καὶ συνέβαινε τὸν μὲν
λιμένα τῶν συρακουσίων, καίπερ ὄντα μέγαν, ἐμπεφράχθαι μὲν τοῖς σκάφεσι, συγ-
καλύπτεσθαι δὲ σχεδὸν ἅπαντα τοῖς ἱστίοις. τούτων δὲ καθορμισθεισῶν, εὐθὺς καὶ τὸ πεζὸν
στρατόπεδον ἐκ θατέρου μέρους αὐτοῦ παρῆγε, συνεστηκὸς, ὥς μέν τινες ἀνέγραψαν, ἐκ
τριάκοντα μυριάδων πεζῶν, ἱππέων δὲ τρισχιλίων, νεῶν δὲ μακρῶν διακοσίων. ὁ
μὲν οὖν στρατηγὸς τῶν δυνάμεων Ἰμίλκων κατεσκήνωσεν ἐν τῷ τοῦ Διὸς νεῷ· τὸ
δὲ λοιπὸν πλῆθος ἐν τῷ παρακειμένῳ τόπῳ κατεστρατοπέδευσεν, ἀπέχον τῆς πό-
λεως σταδίους δώδεκα. μετὰ δὲ ταῦτα Ἰμίλκων ἐξήγαγε τὴν στρατιὰν ἅπασαν, καὶ
πρὸ τῶν τειχῶν ἔταξε τὴν δύναμιν, εἰς μάχην προσκαλούμενος τοὺς συρακουσί-
ους. ἐπέπλευσε δὲ καὶ τοῖς λιμέσιν ἑκατὸν ναυσὶ τῶν ἀρίσταις, ὅπως καταπλήξηται τοὺς
κατὰ τὴν πόλιν, καὶ συναναγκάσῃ συγχωρεῖν ἥττους εἶναι καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδενὸς δ' ἐ-
πεξιέναι τολμῶντος, τότε μὲν ἀπῆγε τὴν δύναμιν εἰς τὴν στρατοπεδείαν, μετὰ δὲ
ταῦτα ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα τὴν χώραν ἐπῄει δενδροτομῶν, καὶ πᾶσαν φθείρων·
ὅπως ἅμα μὲν τοὺς στρατιώτας πληρώσῃ παντοίας ὠφελείας, ἅμα δὲ τοὺς ἐντὸς τῶν
τειχῶν εἰς ἀθυμίαν καταστήσῃ. κατελάβετο δὲ καὶ τὸ τῆς Ἀχραδινῆς προάστειον, καὶ
τοὺς νεὼς τῆς τε Δήμητρος καὶ Κόρης ἐσύλησεν· ὑπὲρ ὧν ταχὺ τῆς εἰς τὸ θεῖον ἀσε-
βείας ἀξίαν ὑπέσχε τιμωρίαν. ταχὺ γὰρ αὐτῷ τὰ πράγματα καθ' ἡμέραν ἐγένετο
χείρω, καὶ τοῦ Διονυσίου θαρροῦντος ἀκροβολισμοὺς συνίστασθαι, συνέβαινε προ-
τερεῖν τοὺς συρακουσίους. ἐγίνοντο δὲ καὶ τὰς νύκτας ἐν τῷ στρατοπέδῳ παράλογοι
ταραχαί, καὶ μετὰ τῶν ὅπλων συνέτρεχον, ὡς τῶν πολεμίων ἐπιτιθεμένων τῷ χάρακι.
ἐπεγενήθη δὲ καὶ νόσος, ἣ πάντων αὐτοῖς αἰτία κακῶν κατέστη· περὶ ἧς μικρὸν ὕστερον ἐ-
ροῦμεν, ἵνα μὴ προλαμβάνωμεν τῇ γραφῇ τοὺς καιρούς. Ἰμίλκων μὲν οὖν τεῖχος
περιβαλὼν τῇ παρεμβολῇ, τοὺς τάφους σχεδὸν πάντας τοὺς συνεγγὺς καθεῖλεν· ἐν οἷς
τόν τε Γέλωνος καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Δημαρέτης πολυτελῶς κατεσκευασμένους.
ᾠκοδόμησε δὲ καὶ τρία φρούρια παρὰ θάλατταν, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ Πλημμυρίου, τὸ
δ' ἐπὶ μέσου τοῦ λιμένος, τὸ δὲ κατὰ τὸν νεὼν τοῦ Διός. εἰς δὲ ταῦτα τόν τε οἶνον καὶ τὸν σῖτον
καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιτηδείων κατεκόμιζε, νομίζων χρονιωτέραν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν.
ἀπέστειλε δὲ καὶ τὰς ὁλκάδας ναῦς ἔς τε Σαρδὼ καὶ Λιβύην, ὅπως σῖτον καὶ τὰς ἄλλας
τροφὰς παρακομίζωσι. Πολύξενος δ' ὁ Διονυσίου κηδεστὴς ἔκ τε Πελοποννήσου καὶ τῆς
Ἰταλίας παρεγενήθη, ναῦς μακρὰς ἄγων τριάκοντα παρὰ τῶν συμμάχων, καὶ ναύαρ-
χον Φαρακίδαν Λακεδαιμόνιον. μετὰ δὲ ταῦτα Διονύσιος μὲν καὶ Λεπτίνης μετὰ μα-
κρῶν νεῶν ἀγορὰν βουλόμενοι παρακομίσαι, οἱ συρακούσιοι καθ' αὑτούς τε γενόμε-
νοι, καὶ κατὰ τύχην ἰδόντες σιτηγὸν πλοῖον προσφερόμενον, πέντε ναυσὶν ἐπέπλευ-
σαν αὐτῷ, καὶ χειρωσάμενοι κατῆγον εἰς τὴν πόλιν. τῶν δὲ καρχηδονίων ἐπ'
αὐτοὺς ἀναχθέντων τετταράκοντα ναυσίν, οἱ συρακούσιοι πάσας ἐπλήρωσαν τὰς ναῦς,
καὶ ναυμαχήσαντες, τῆς τε στρατηγίδος νεὼς ἐκυρίευσαν, καὶ τῶν ἄλλων εἴκοσι καὶ
τέτταρας διέφθειραν. καταδιώξαντες δὲ τὰς φυγούσας μέχρι τοῦ ναυστάθμου τῶν
πολεμίων, προὐκαλοῦντο τοὺς καρχηδονίους εἰς ναυμαχίαν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν διὰ
τὸ παράδοξον τεταραγμένοι ἡσυχίαν ἦγον· οἱ δὲ συρακούσιοι τὰς αἰχμαλώτους ναῦς

γρ. ἀρδεῦσαι

γρ. λαφραγούσας

ἐσφαλμένοι κατήντησαν εἰς τὴν πόλιν· μετεωρισθέντες δὲ τῷ προτερήματι, καὶ διαλογιζόμενοι τὸν μὲν Διονύσιον πλεονάκις ἡττημένον, αὐτοὺς δὲ χωρὶς ἐκείνου νενικηκότας Καρχηδονίους, φρονήματος ἐπληροῦντο. ἀθροιζόμενοι δὲ διελάλουν ὅτι περιορῶσιν αὑτοὺς δουλεύοντας Διονυσίῳ, καὶ ταῦτα καιρὸν ἔχοντες τῆς καταλύσεως αὐτοῦ. τὸν μὲν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον ἦσαν ἀφωπλισμένοι, τότε δὲ διὰ τὸν πόλεμον τῶν ὅπλων ἦσαν κύριοι. οὐ μὴν ἀλλὰ τοιούτων λόγων γινομένων, Διονύσιος κατέπλευσε, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν, ἐπῄνει τοὺς Συρακοσίους, καὶ παρεκάλει θαρρεῖν, ἐπαγγελλόμενος ταχέως καταλύσειν τὸν πόλεμον. ἤδη δ' αὐτοῦ μέλλοντος διαλύειν τὴν ἐκκλησίαν, ἀναστὰς Θεόδωρος ὁ Συρακόσιος, ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εὐδοκιμῶν, καὶ δοκῶν εἶναι πρακτικός, ἀπετόλμησε περὶ τῆς ἐλευθερίας τοιούτοις χρήσασθαι λόγοις,

Εἰ καί τινα προσεψεύσατο Διονύσιος, τό γε ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ τὸ τελευταῖον ἀληθές ἐστιν, ὅτι ταχέως καταλύσει τὸν πόλεμον. τοῦτο δὲ πρᾶξαι δύναιτ' ἄν, οὐκ αὐτὸς ἀφηγούμενος (ἥττηται γὰρ πολλάκις) ἀλλὰ τὴν πάτριον ἐλευθερίαν ἀποδοὺς τοῖς πολίταις. νῦν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἡμῶν προθύμως ὑπομένει τοὺς κινδύνους, ὅταν ἡ νίκη μηδὲν ἧττον ᾖ τῆς ἥττης. ληφθέντας γὰρ Καρχηδονίοις δεήσει ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, νικήσαντας δὲ Διονύσιον ἔχειν βαρύτερον ἐκείνων δεσπότην. Καρχηδόνιοι μὲν γὰρ, κἂν πολέμῳ κρατήσωσι, φόρον ὡρισμένον λαβόντες, οὐκ ἂν ἡμᾶς ἐκώλυσαν τοῖς πατρίοις νόμοις διοικεῖν τὴν πόλιν· οὗτος δὲ τὰ μὲν ἱερὰ συλήσας, τοὺς δὲ τῶν ἰδιωτῶν πλούτους ἅμα ταῖς τῶν κεκτημένων ψυχαῖς ἀφελόμενος, τοὺς οἰκέτας μισθοδοτεῖ κατὰ τῆς τῶν δεσποτῶν δουλείας· καὶ τὰ συμβαίνοντα κατὰ τὰς τῶν πόλεων ἁλώσεις δεινά, ταῦτ' ἐν εἰρήνῃ πράττων, καταλύσειν ἐπαγγέλλεται τὸν πρὸς Καρχηδονίους πόλεμον. ἡμῖν δ' ὦ ἄνδρες, οὐχ ἧττον τοῦ Φοινικοῦ πολέμου καταλυτέον ἐστὶ τὸν ἐντὸς τῶν τειχῶν τύραννον. ἡ μὲν γὰρ ἀκρόπολις, δούλων ὅπλοις τηρουμένη, κατὰ τῆς πόλεως ἐπιτετείχισται· τὸ δὲ τῶν μισθοφόρων πλῆθος ἐπὶ δουλείᾳ τῶν Συρακοσίων ἤθροισται, καὶ κρατεῖ τῆς πόλεως, οὐκ ἐπ' ἴσης βραβεύων τὸ δίκαιον, ἀλλὰ μόναρχος πλεονεξίᾳ κρίνων πράττει πάντα. καὶ νῦν μὲν οἱ πολέμιοι βραχὺ μέρος ἔχουσι τῆς χώρας, Διονύσιος δὲ πᾶσαν ποιήσας ἀνάστατον, τοῖς τὴν τυραννίδα συναύξουσιν ἐδωρήσατο. μέχρι τίνος οὖν καρτερήσομεν ταῦτα πάσχοντες, ὑφ' ὧν οἱ ἀγαθοὶ, χάριν τοῦ μὴ λαβεῖν πεῖραν, ἀποθνήσκειν ὑπομένουσι; καὶ πρὸς μὲν Καρχηδονίους ἀγωνιζόμενοι τοὺς ἐσχάτους κινδύνους εὐψύχως ὑπομένομεν, πρὸς δὲ πικρὸν τύραννον ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ πατρίδος οὐδὲ λόγῳ μετὰ παρρησίας ἐπάγειν τολμῶμεν· καὶ ταῖς μὲν τοσαύταις μυριάσι τῶν πολεμίων ἀντιταττόμεθα, μόναρχον δὲ οὐδ' ἀνδραπόδου ἀργυρωνήτου τὴν ἀρετὴν ἔχοντα πεφρίκαμεν. οὐ γὰρ δήπουθεν ἀξιώσαι τις ἂν παραβάλλειν Διονύσιον τῷ παλαιῷ Γέλωνι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ μετὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, μετὰ Συρακοσίων καὶ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν ἠλευθέρωσε τὴν Σικελίαν ἅπασαν· ὁ δ' ἐν ἐλευθερίᾳ παραλαβὼν τὰς πόλεις, τῶν μὲν ἄλλων ἁπασῶν κυρίους πεποίηκε τοὺς πολεμίους, αὐτὸς δὲ τὴν πατρίδα καταδεδούλωται. κἀκεῖνος μὲν πολλὰ περὶ τῆς Σικελίας ἀγωνισάμενος, τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ὄντας συμμάχους οὐδὲ ἰδεῖν τοὺς πολεμίους ἐποίησεν· ὁ δ' ἀπὸ Μοτύης διὰ πάσης τῆς νήσου φυγὼν, συγκέκλεικεν ἑαυτὸν ἐντὸς τῶν τειχῶν, πρὸς μὲν τοὺς πολίτας θρασυνόμενος, τοὺς δὲ πολεμίους οὐδὲ κατ' ὄψιν ἰδεῖν ὑπομένων. τοιγαροῦν ἐκεῖνος μὲν διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ μέγεθος τῶν πράξεων, οὐ μόνον τῶν Συρακοσίων, ἀλλὰ καὶ τῶν Σικελιωτῶν ἑκουσίως παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν· ὁ δ' ἐπ' ὀλέθρῳ μὲν τῶν συμμάχων, ἐπὶ δουλείᾳ δὲ τῶν πολι-

τῶν στρατηγήσας, πῶς οὐκ ἂν δικαίως ὑπὸ πάντων μισοῖτο; οὐ γὰρ μόνον ἡγεμονίας ἀνάξιος, ἀλλὰ καὶ μυρίων θανάτων τυχεῖν δίκαιος. γέλα καὶ καμαρίνα διὰ τοῦτον κατεστράφησαν, μεσσήνη ἄρδην ἀνῄρηται κατὰ τὴν συμμαχίαν, δισμύριοι τῶν συμμάχων ἀπολώλασι. τὸ δ᾽ ὅλον, εἰς μίαν κατακεκλείσμεθα πόλιν, τῶν κατὰ τὴν σικελίαν ἑλληνίδων πασῶν ἀνῃρημένων. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀτυχήμασι, νάξον καὶ κατάνην ἐξηνδραποδίσατο, πόλεις συμμαχίδας ἐπιεικεῖς πόλεις ἄρδην ἀνῄρηκε. καὶ πρὸς μὲν καρχηδονίους δύο μάχας ἐνστησάμενος, ἐν ἑκατέραις ἥττηται, παρὰ δὲ τοῖς πολίταις πιστευθεὶς ἅπαξ στρατηγίας, εὐθέως ἀφείλετο τὴν ἐλευθερίαν, φονεύων μὲν τοὺς παρρησίαν ἄγοντας ὑπὲρ τῶν νόμων, φυγαδεύων δὲ τοὺς ταῖς οὐσίαις προέχοντας· καὶ τὰς μὲν τῶν φυγάδων γυναῖκας οἰκέταις καὶ μιγάσιν ἀνθρώποις συνοικίζων, τὰ δὲ πολιτικὰ τῶν ὅπλων βαρβάροις καὶ ξένοις ποιῶν κύρια. καὶ ταῦτ᾽ ἔπραξεν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες, ὑπηρέτης ἀρχείων, ἀπεγνωσμένος ἄνθρωπος. καὶ ποῦ τὸ φιλελεύθερον τῶν συρακοσίων; ποῦ δ᾽ αἱ τῶν προγόνων πράξεις, ὧν τοῦτ᾽ ἐφ᾽ ἡμέρα τριάκοντα μυριάδας ἄρδην αἱρεθείσας καρχηδονίων. παρίημι τὴν [γρ. ἱμέρᾳ] μετὰ τὴν Γέλωνα τυράννων κατάλυσιν. ἀλλ᾽ εἰ ἐξῆς καὶ πρῴην ἀθηναίων τηλικαύταις δυνάμεσιν ἐπὶ συρακούσας στρατευσάντων, οἱ πατέρες μὲν οὐδὲ τὸν ἀπαγγελοῦντα τὴν συμφορὰν ἀπέλιπον, ἡμεῖς δὲ τηλικοῦτον ἔχοντες πατέρων παράδειγμα ἀρετῆς, τοῖς Διονυσίου προστάγμασιν ὑπακούομεν, καὶ ταῦτα τῶν ὅπλων ὄντες κύριοι. θεῶν γάρ τις πρόνοια μετὰ τῶν συμμάχων ἐν τοῖς ὅπλοις ἡμᾶς συνήγαγε, πρὸς τὸ τὴν ἐλευθερίαν ἀνακτήσασθαι. καὶ πάρεστι τήμερον, ἄνδρας ἀγαθοὺς γενομένους, καὶ συμφρονήσαντας, ἀπαλλαγῆναι τῆς βαρείας ἀνάγκης. ὅτι μὲν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον παρωπλισμένοι συμμάχων ὄντες, ὑπὸ δὲ τῶν μισθοφόρων πλήθους πληρούμενοι, εἴκομεν τῷ τῆς ἀνάγκης καιρῷ· νῦν δὲ τῶν ὅπλων κυριεύοντες, καὶ τοὺς συμμάχους ἅμα βοηθοὺς καὶ θεατὰς ἔχοντες τῆς ἀρετῆς, μὴ παραχωρήσωμεν, ἀλλὰ ποιήσωμεν φανερὸν ὡς διὰ καιρόν, οὐ δι᾽ ἀνανδρίαν ὑπεμείναμεν δουλεύειν. οὐκ αἰσχυνόμεθα ὅτι πολέμιον ἔχοντες ἡγεμόνα, τὸν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἱερὰ σεσυληκότα; καὶ τηλικούτων πραγμάτων ποιοῦντες προστάτην, ᾧ βίον ἰδιωτικὸν οὐδεὶς ἂν εὖ φρονῶν διοικεῖν ἐπιτρέψαι; καὶ τῶν ἄλλων ἐν τοῖς πολεμίοις μάλιστα τηρούντων τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια, διὰ τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων, ἡμεῖς τὸν ἐπ᾽ ἀσεβείᾳ διωνομασμένον ἐλπίζομεν καταλύσειν πόλεμον; καίτοιγε εἴ τις βούλεται τἀκριβὲς ζητεῖν, εὑρήσει Διονύσιον οὐχ ἧττον τὸν πόλεμον ἢ τὴν εἰρήνην εὐλαβούμενον. νῦν μὲν γὰρ διὰ τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβον, νομίζει τοὺς συρακοσίους μηδὲν ἐπιχειρήσειν κατ᾽ αὐτοῦ πρᾶξαι, καταπολεμηθέντων δὲ τῶν καρχηδονίων, ἀντιλήψεσθαι τῆς ἐλευθερίας, τῶν μὲν ὅπλων κυριεύοντας, διὰ δὲ τὰς πράξεις πεφρονηματισμένους. διὰ τοῦτο γάρ, οἶμαι, κατὰ μὲν τὸν πρῶτον πόλεμον προδοὺς γέλαν καὶ καμάριναν, ταύτας ἀοικήτους ἐποίησεν· ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἐκδότους τὰς πλείστας ἀοικήτους ἑλληνίδας πόλεις συνέθετο. μετὰ δὲ ταῦτ᾽ ἐν εἰρήνῃ νάξον καὶ κατάνην παρασπονδήσας ἐξηνδραποδίσατο, ὧν μὲν κατέσκαψεν, ὧν δὲ τοῖς ἐξ ἰταλίας καμπανοῖς οἰκητήριον ἔδωκεν. ἐπεὶ δέ, ἐκείνων ἀπολομένων, οἱ περιλειφθέντες πολλάκις ἐπεβάλοντο καταλῦσαι τὴν τυραννίδα, πάλιν τοῖς καρχηδονίοις πόλεμον κατήγγελλε. οὐ γὰρ οὕτως εὐλαβεῖτο λῦσαι τὰς συνθήκας παρὰ τοὺς ὅρκους, ὡς ἐφοβεῖτο τὰ περιλελειμμένα συστήματα τῶν σικελιωτῶν. καὶ δὴ φαίνεται διὰ παντὸς ἐπιβουλευτικὸς τῇ τούτων ἀπωλείᾳ. καὶ πρῶτον μὲν παρεὶς πάνορμον δυνάμενος παρατάξασθαι τοῖς πολεμίοις,

ἀποβαινόντων

ἀποβαινόντων ἐκ τῶν νεῶν, καὶ τὰ σώματα κακῶς ἐχόντων διὰ τὸν σάλον, οὐκ ἠβουλήθη· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν μεσσήνην ἐπίκαιρον καὶ τηλικαύτην πόλιν ἀβοήθητον περιεῖδεν, εἴασε κατασκαφῆναι, ὅπως μὴ μόνον ὡς πλεῖστοι διαφθείρωνται τῶν σικελιωτῶν, ἀλλὰ καὶ καρχηδόνιοι τὰς ἐξ ἰταλίας βοηθείας καὶ τοὺς ἐν πελοποννήσῳ στόλους ἐμφράξωσι. τὸ δὲ τελευταῖον ἐν τῷ καταναίων αἰγιαλῷ διηγωνίσατο, προθεὶς πρὸς τῇ πόλει τὴν μάχην συνίστασθαι, πρὸς τὸ τοὺς ἡττουμένους καταφεύγειν εἰς τοὺς οἰκείους λιμένας. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν μεγάλων πνευμάτων ἐπιγενομένων, καὶ τῶν καρχηδονίων ἀναγκασθέντων νεωλκῆσαι τὸν στόλον, καιρὸν εἶχε τοῦ νικᾶν κάλλιστον. τὸ μὲν γὰρ πεζὸν στράτευμα τῶν πολεμίων οὔπω κατηντηκὸς ἦν, τὸ δὲ μέγεθος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν αὐτοῖς τὰς ναῦς ἐξέβαλε. πότε συνεπιθεμένων ἡμῶν πεζῇ πάντων ἠναγκάσθησαν ἀποβαίνοντες ἁλίσκεσθαι ῥᾳδίως, ἢ πρὸς τὰ κύματα βιαζόμενοι, τὸν αἰγιαλὸν πληρῶσαι ναυαγίων. ἀλλὰ τὰ μὲν Διονυσίου κατηγορεῖν ἐν συρακουσίοις ἐπὶ πλέον, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω. εἰ γὰρ οἱ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἀνήκεστα παθόντες οὐκ ἐγείρονται τοῖς θυμοῖς, ἦ που τοῖς λόγοις προαχθήσονται πρὸς τὴν κατὰ τούτου τιμωρίαν· καὶ ταῦτ', ἰδόντες αὐτὸν πολίτην μὲν γεγονότα πονηρότατον, τύραννον δὲ πικρότατον, στρατηγὸν δὲ πάντων ἀγεννέστατον. ὁσάκις μὲν γὰρ σὺν τούτῳ παρεταξάμεθα, τοσαυτάκις ἡττήθημεν· νυνὶ δὲ καθ' αὑτοὺς ὀλίγαις ναυσὶ τὴν πᾶσαν τῶν πολεμίων δύναμιν κατεναυμαχήσαμεν. διόπερ ἕτερον ἡγεμόνα ζητητέον, ὅπως μὴ τὸν συληκότα τοὺς τῶν θεῶν ναοὺς στρατηγὸν ἔχοντες ἐν τῷ πολέμῳ θεομαχῶμεν. φανερῶς γὰρ τὸ δαιμόνιον ἀντιπράττει τοῖς τὸν ἀσεβέστατον προχειρισαμένοις ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν. τὸ γὰρ μετὰ μὲν τούτου πάσας τὰς δυνάμεις ἡττᾶσθαι, χωρὶς δὲ τούτου καὶ βραχὺ μέρος ἱκανὸν εἶναι καταπολεμῆσαι καρχηδονίους, πῶς οὐ πᾶσιν ἐναργῆ ἔχει τὴν τῶν θεῶν ἐπιφάνειαν; διόπερ, ὦ ἄνδρες, ἐὰν μὲν ἑκὼν ἀποτίθηται τὴν ἀρχήν, ἐάσωμεν αὐτὸν ἀπαλλάττεσθαι μετὰ τῶν ἰδίων ἐκ τῆς πόλεως· ἐὰν δὲ μὴ βούληται, καιρὸν ἔχομεν κάλλιστον τὸν παρόντα πρὸς τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. πάντες συνεληλύθαμεν, κύριοι τῶν ὅπλων ἐσμέν, συμμάχους ἔχομεν παρόντας, οὐ μόνον τοὺς ἀπὸ τῆς ἰταλίας ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπὸ πελοποννήσου. τὴν δὲ ἡγεμονίαν δοτέον κατὰ τοὺς νόμους πολίταις, ἢ τοῖς κατὰ τὴν μητρόπολιν οἰκοῦσι κορινθίοις, ἢ τοῖς ἀφηγουμένοις τῆς ἑλλάδος σπαρτιάταις. Τοιούτοις τοῦ Θεοδώρου χρησαμένου λόγοις, οἱ μὲν συρακούσιοι μετέωροι ταῖς ψυχαῖς ἐγένοντο, καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους ἀπέβλεπον· Φαρακίδου δὲ τοῦ λακεδαιμονίου ναυαρχοῦντος τῶν συμμάχων, καὶ παρελθόντος ἐπὶ τὸ βῆμα, πάντες προσεδόκων ἀρχηγὸν ἔσεσθαι τῆς ἐλευθερίας. ὁ δὲ τὰ πρὸς τὸν τύραννον ἔχων οἰκείως, ἔφησεν αὐτὸν ὑπὸ λακεδαιμονίων ἀπεστάλθαι συρακουσίοις καὶ Διονυσίῳ συμμαχεῖν πρὸς καρχηδονίους, ἀλλ' οὐ Διονυσίου τὴν ἀρχὴν καταλύειν. παρὰ δὲ τὴν προσδοκίαν γενομένης τῆς ἀποφάσεως, οἱ μὲν μισθοφόροι συνέδραμον πρὸς τὸν Διονύσιον, οἱ δὲ συρακούσιοι καταπλαγέντες, τὴν ἡσυχίαν εἶχον, πολλὰ τοῖς σπαρτιάταις καταρώμενοι. καὶ γὰρ τὸ πρότερον Ἀρέτης ὁ λακεδαιμόνιος, ἀντιλαμβανόμενος αὐτῶν τῆς ἐλευθερίας, ἐγένετο προδότης· καὶ τότε Φαρακίδας ἐνέστη ταῖς ὁρμαῖς τῶν συρακουσίων. ὁ δὲ Διονύσιος τότε μὲν ἐγένετο περίφοβος, καὶ διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· μετὰ δὲ ταῦτα φιλανθρώποις λόγοις χρησάμενος, καθωμίλει τὸ πλῆθος, καὶ τινὰς μὲν δωρεαῖς ἐτίμα, τινὰς δὲ ἐπὶ τὰ συσσίτια παρελάμβανε.

Καρχηδονίοις δέ, μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ προαστείου καὶ τὴν σύλησιν τοῦ τε τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης ἱεροῦ, ἐνέπεσεν εἰς τὸ στράτευμα νόσος. συνεπελάβετο δὲ

καὶ τῇ τοῦ δαιμονίου συμφορᾷ, μυριάδας εἰς ταυτὸ συναθροισθῆναι, καὶ τὸ τῆς ὥρας εἶναι πρὸς τὰς νόσους ἐνεργότατον· ἔτι δὲ τὸ ἔχειν ἐκεῖνο τὸ θέρος καύματα παρηλλαγμένα. ἔοικε δὲ καὶ ὁ τόπος αἴτιος γεγονέναι πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς συμφορᾶς· καὶ γὰρ Ἀθηναῖοι πρότερον τὴν αὐτὴν ἔχοντες παρεμβολήν, πολλοὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς νόσου, ἑλώδεις ὄντος τοῦ τόπου καὶ κοίλου. πρῶτον μὲν πρὶν ἥλιον ἀνατεῖλαι, διὰ τὴν ψυχρότητα τὴν ἐκ τῆς αὔρας τῶν ὑδάτων, φρίκη κατεῖχε τὰ σώματα, κατὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἡ θερμότης ἔπνιγεν, ὡς ἂν τοσούτου πλήθους ἐν στενῷ τόπῳ συνηθροισμένου. ἥπτετο μὲν οὖν ἡ νόσος πρῶτον τῶν Λιβύων, ἐξ ὧν πολλῶν ἀποθνησκόντων τὸ μὲν πρῶτον ἔθαπτον τοὺς τετελευτηκότας, μετὰ δὲ ταῦτα διά τε τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τὸ τοὺς νοσοκομοῦντας ὑπὸ τῆς νόσου διαρπάζεσθαι, οὐδεὶς ἐτόλμα προσιέναι τοῖς κάμνουσι. παραιρεθείσης οὖν καὶ τῆς θεραπείας, ἀβοήθητος ἦν ἡ συμφορά. διὰ γὰρ τὴν τῶν ἀτάφων δυσωδίαν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἑλῶν σηπεδόνα, πρῶτον μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς νόσου κατάρρους, μετὰ δὲ ταῦτα ἐγίνετο περὶ τὸν τράχηλον οἰδήματα. ἐκ δὲ τούτου κατ' ὀλίγον ἠκολούθουν πυρετοί, καὶ περὶ τὴν ῥάχιν νεύρων πόνοι. καὶ τῶν σκελῶν βαρύτητες. εἶτ' ἐπεγίνοντο δυσεντερίαι, καὶ φλύκταιναι περὶ τὴν ἐπιφάνειαν ὅλην τοῦ σώματος. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις τοιοῦτον ἦν τὸ πάθος· τινὲς δ' εἰς μανίαν καὶ λήθην τὴν ἁπάντων ἔπιπτον, οἳ περιεπορεύοντο τὴν παρεμβολὴν ἐξεστῶτες τῶν φρενῶν, τύπτοντες τοὺς ἀπαντῶντας. καθόλου δὲ συνέβη καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἰατρῶν βοήθειαν ἄπρακτον εἶναι, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους, καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ θανάτου. πεμπταῖοι γὰρ ἢ τὸ πλεῖστον ἑκταῖοι μετήλλαττον, δεινὰς ὑπομένοντες τιμωρίας· ὥσθ' ὑπὸ πάντων μακαρίζεσθαι τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας. καὶ γὰρ οἱ τοῖς κάμνουσι παρεδρεύοντες ἐνέπιπτον εἰς τὴν νόσον ἅπαντες· ὥστε δεινὴν εἶναι τὴν συμφορὰν τῶν ἀρρωστούντων, μηδενὸς θέλοντος ὑπηρετεῖν τοῖς ἀτυχοῦσιν. οὐ γὰρ μόνον οἱ μηδὲν προσήκοντες ἀλλήλους ἐγκατέλειπον, ἀλλ' ἀδελφοὶ μὲν ἀδελφούς. φίλοι δὲ τοὺς συνήθεις ἠναγκάζοντο προΐεσθαι, διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν φόβον. Διονύσιος δ' ἐπειδὴ τὰς περὶ Καρχηδονίους συμφορὰς ἤκουσεν, ὀγδοήκοντα μὲν ναῦς πληρώσας, Φαρακίδᾳ καὶ Λεπτίνῃ τοῖς ναυάρχοις προσέταξεν ἅμ' ἡμέρᾳ τὸν ἐπίπλουν ταῖς πολεμικαῖς ναυσὶ ποιήσασθαι. αὐτὸς δ' ἀσελήνου τῆς νυκτὸς οὔσης περιήγαγε τὴν δύναμιν, καὶ περιελθὼν ἐπὶ τὸ τῆς Κυάνης ἱερόν, ἔλαθε τοὺς πολεμίους ἅμ' ἡμέρᾳ προσιὼν τῇ παρεμβολῇ. τοὺς μὲν οὖν ἱππεῖς καὶ μισθοφόρων πεζοὺς χιλίους προαπέστειλεν εἰς τὸ πρὸς τὴν μεσόγειον ἀνατεῖνον μέρος τῆς τῶν Καρχηδονίων στρατοπεδείας. οὗτοι δ' ἦσαν οἱ μισθοφόροι τῷ Διονυσίῳ παρὰ πάντας ἀλλοτριώτατοι, καὶ πλεονάκις ἀποστάσεις καὶ ταραχὰς ποιοῦντες. διόπερ ὁ μὲν Διονύσιος τοῖς ἱππεῦσιν ἦν παρηγγελκώς, ὅταν συνάψωσι τῶν πολεμίων, φυγεῖν καὶ τοὺς μισθοφόρους ἐγκαταλιπεῖν. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθέν, οὗτοι μὲν ἅπαντες κατεκόπησαν. ὁ δὲ Διονύσιος ἅμα τήν τε παρεμβολὴν καὶ τὰ φρούρια πολιορκεῖν ἐπεχείρησε, καὶ τῶν βαρβάρων διὰ τὸ παράδοξον καταπεπληγμένων, καὶ παραβοηθούντων τεταραγμένως, αὐτὸς μὲν φρούριον τὴν καλουμένην Πολίχναν εἷλε κατὰ κράτος· ἐκ δὲ θατέρου μέρους οἱ ἱππεῖς καί τινες τῶν τριήρων προσπλεύσασαι τὸ πρὸς τῷ Δάσκωνι φρούριον ἐξεπολιόρκησαν. εὐθὺς δ' αἵ τε ναῦς ἅπασαι τὸν ἐπίπλουν ἐποιοῦντο, καὶ κατὰ τὴν φρουρίων ἅλωσιν ἐπαλαλαξάντων τοῦ στρατοπέδου, περιδεεῖς οἱ βάρβαροι καθειστήκεισαν. ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ πεζὸν στράτευμα πάντες συνέδραμον, ἀμυνόμενοι ἐπὶ τοὺς τῆς παρεμβολῆς πολιορ-

γρ. [illegible]

τριήρεις. ὡς δὲ καὶ τὸν τῶν νεῶν ἐπίπλουν εἶδον, πάλιν ἐξεβοήθουν ἐπὶ τὸν ναύσταθμον. καταταχούμενοι δ' ὑπὸ τῆς ὀξύτητος τοῦ καιροῦ, τὴν ἑαυτῶν σπουδὴν εἶχον ἄπρακτον. ἔτι γὰρ αὐτῶν ἀναβαινόντων ἐπὶ τὰ καταστρώματα, καὶ πληρούντων τὰς τριήρεις, αἱ πολέμιαι ναῦς ταῖς εἰρεσίαις ἐλαυνόμεναι πλαγίαις ἐνέσειον μόγις. ἐκ μὲν οὖν μιᾶς ἐπιχείρου πληγῆς κατέδυον τὰς πρωσκομένας ναῦς· αἱ δὲ πλείστοις ἐμβολαῖς ἀναρρήττουσαι τὰς συνεσγομφωμένας σανίδας, δεινὴν ἔκπληξιν τοῖς ἀντιταττομένοις παρείχοντο. πάντη δὲ τῶν ἐξοχωτάτων νεῶν θραυομένων, αἱ μὲν ἐκ τῶν ἐμβόλων ἀναρρηπτόμεναι λακίδες ἐξαίσιον ἐποιοῦντο ψόφον, ὁ δὲ παρὰ τὴν μάχην παρήκων αἰγιαλὸς ἔγεμε νεκρῶν. οἱ δὲ συρακούσιοι, τῷ προτερήματι συμφιλοτιμούμενοι, κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἀλλήλους ἔφθανον ἐπιπηδῶντες ταῖς πολεμίαις ναυσί, καὶ τοὺς βαρβάρους, καταπεπληγμένους τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως, περιχυθέντες ἐφόνευον. οὐ μὴν οὐδ' οἱ πεζοὶ τῷ ναυστάθμῳ προσβάλλοντες ἐλείποντο τῆς τούτων σπουδῆς. ἐν οἷς συνέβαινεν εἶναι καὶ αὐτὸν τὸν Διονύσιον, παριππευκότα πρὸς τὸ κατὰ Δάσκωνα μέρος. εὑρόντες γὰρ πεντηκοντόρους τεσσαράκοντα νενεωλκημένας, καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ναῦς παρορμούσας ὁλκάδας, καί τινας τῶν τριήρων, πῦρ εἰς αὐτὰς ἐνῆκαν. ταχὺ δὲ τῆς φλογὸς εἰς ὕψος ἀρθείσης, καὶ χεομένης ἐπὶ πολὺν τόπον, ἐφλέγετο τὰ σκάφη· καὶ τῶν ἐμπόρων τε καὶ ναυκλήρων οὐδεὶς ἐδύνατο παραβοηθῆσαι, διὰ τὸ πλῆθος τοῦ πυρός. ἐπιγινομένου μεγάλου πνεύματος, ἐκ τῶν νενεωλκημένων σκαφῶν ἐφέρετο τὸ πῦρ ἐπὶ τὰς ὁρμούσας ὁλκάδας. τῶν δ' ἀνδρῶν ἐκκολυμβώντων διὰ τὸν ἀπὸ τῆς πληγῆς φόβον, καὶ τῶν ἀγκυρείων ἀποκαομένων διὰ τὸν κλύδωνα, συνέκρουον αἱ ναῦς, καί τινες μὲν ὑπ' ἀλλήλων συντριβόμεναι διεφθείροντο, τινὲς δ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὠθούμεναι, πλεῖστοι δ' ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀπώλλυντο. ἔνθα δὴ τῶν φορτηγῶν πλοίων ἀναφερομένης τῆς φλογὸς διὰ τῶν ἱστῶν, καὶ τὰς κεραίας καταφλεγούσης, τοῖς ἐκ τῆς πόλεως θεατρικὴν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν θέαν, καὶ τοῖς δι' ἀσέβειαν κεραυνωθεῖσι φαίνεσθαι παραπλησίαν τὴν ἀπώλειαν τῶν βαρβάρων. διόπερ τοῖς εὐτυχήμασι μετεωριζόμενοι, τὰ πορθμεῖα συνεπλήρουν οἵ τε πρεσβύτεροι τῶν παίδων, καὶ τῶν παρηκμακότων ταῖς ἡλικίαις οἱ μὴ τελείως ὑπὸ τοῦ γήρως καταπονούμενοι. πρὸς δὲ τὰς κατὰ τὸν λιμένα ναῦς ὡς ἔτυχε προσπλέοντες ἀθρόοι, τὰς μὲν προδιεφθαρμένας ὑπὸ τοῦ πυρὸς διήρπαζον, ἐκλέγοντες τῶν χρησίμων τὰς δυναμένας βοηθείας τυχεῖν, τὰς δ' ἀκεραίους ἐξαπτόμενοι κατῆγον εἰς τὴν πόλιν. οὕτως οὐδὲ οἱ τὸν κατὰ πόλεμον ἀφειμένοι διὰ τὰς ἡλικίας, καρτερεῖν ἐδύναντο, διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς ἡ φιλοτιμία τῆς ψυχῆς κατῆρχε τῆς ἡλικίας. τοῦ δὲ περὶ τὴν νίκην λόγου διαρρυέντος κατὰ τὴν πόλιν, τὰς οἰκίας ἐξέλειπον ὁμοῦ τοῖς οἰκέταις παῖδες καὶ γυναῖκες, καὶ πάντων σπευδόντων ἐπὶ τὰ τείχη, πᾶς ὁ τόπος ἔγεμε τῶν θεωμένων. τούτων δ' οἱ μὲν, εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες, ηὐχαρίστουν τοῖς θεοῖς, οἱ δὲ τὴν τῶν ἱερῶν συλήσεως ἔφασαν εἰληφέναι τοὺς βαρβάρους τὴν παρὰ τοῦ δαιμονίου τιμωρίαν. ἐφαίνετο γὰρ διὰ μακροῦ θεομαχία παραπλήσιος ἡ θέα, τοσούτων μὲν νεῶν πυρπολουμένων, τῆς δὲ φλογὸς διὰ τῶν ἱστῶν εἰς ὕψος ἀναφερομένης· καὶ τῶν μὲν Ἑλλήνων καθ' ἕκαστον τῶν προτερημάτων ἐπισημαινομένων ἐξαισίῳ βοῇ, τῶν δὲ βαρβάρων διὰ τὴν ἔκπληξιν τοῦ δεινοῦ πολὺν θόρυβον καὶ κραυγὴν σύμμικτον ποιούντων. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε μὲν τῆς νυκτὸς ἐπιγινομένης ἡ μάχη διελύθη, καὶ Διονύσιος ἐπεστρατοπέδευσε τοῖς βαρβάροις, πρὸς τῷ τοῦ Διὸς ἱερῷ παρεμβολὴν ποιησάμενος. οἱ δὲ καρχηδόνιοι, κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν ἡττημένοι, διεπρεσβεύσαντο πρὸς Διονύσιον λάθρα τῶν συρακουσίων. ἠξίουν δὲ αὐτὸν ἀφεῖναι τοὺς περιλειπομένους

εἰς Λιβύην διακομισθῆναι, καὶ τὰ κατὰ τὴν παρεμβολὴν αὐτοῖς ὄντα τριακόσια τάλαντα δώσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ Διονύσιος ἅπασι μὲν ἀδύνατον εἶναι φυγεῖν ἀπεφαίνετο, τοῖς δὲ καρχηδονίοις πολίταις συνεχώρησε μόνοις νυκτὸς ἀπελθεῖν λάθρα κατὰ θάλατταν· ᾔδει γὰρ τοὺς συρακουσίους καὶ τοὺς συμμάχους οὐκ ἐπιτρέψοντας αὐτῷ περὶ τούτων συγχωρεῖν τοῖς πολεμίοις. ταῦτα δ᾽ ἔπραττεν ὁ Διονύσιος, οὐ βουλόμενος τελείως ἀπολέσθαι τὴν τῶν καρχηδονίων δύναμιν, ὅπως οἱ συρακούσιοι διὰ τὸν ἀπὸ τούτων φόβον, μηδέποτε σχολὴν λάβωσιν ἀντιποιεῖσθαι τῆς ἐλευθερίας. ὁ μὲν οὖν Διονύσιος, συνθέμενος εἰς ἡμέραν τετάρτην ἐπὶ νύκτα τὴν φυγὴν τοῖς καρχηδονίοις, τὸ στρατόπεδον ἀπήγαγεν εἰς τὴν πόλιν. ὁ δ᾽ Ἰμίλκων νυκτὸς παρακομίσας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὰ τριακόσια τάλαντα, παρέδωκε τοῖς ἐν τῇ νήσῳ τεταγμένοις ὑπὸ τοῦ τυράννου· αὐτὸς δέ, ἐπεὶ παρῆν ὁ συγκείμενος χρόνος, νυκτὸς ἐπλήρωσε τετταράκοντα τριήρεις τῶν πολιτῶν, καὶ καταλιπὼν ἅπαν τὸ στρατόπεδον, ὥρμησε φεύγειν. ἤδη δ᾽ αὐτοῦ τὸν λιμένα διεκπεπλευκότος, ᾔσθοντό τινες τῶν κορινθίων τὸν δρασμόν, καὶ ταχέως ἀπήγγειλαν τῷ Διονυσίῳ. τοῦ δὲ τοὺς στρατιώτας τότε καλοῦντος εἰς τὰ ὅπλα, καὶ κατὰ σχολὴν τοὺς ἡγεμόνας ἀθροίζοντος, οὐκ ἀνέμειναν αὐτὸν οἱ κορίνθιοι, ταχὺ δ᾽ ἀναχθέντες ἐπὶ τοὺς καρχηδονίους, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς εἰρεσίαις φιλοτιμούμενοι, τὰς ἐσχάτας φοινίσσας ναῦς κατέλαβον· ἃς τοῖς ἐμβόλοις συντρίψαντες κατέδυσαν. μετὰ δὲ ταῦτα Διονύσιος μὲν ἐξήγαγε τὴν δύναμιν, οἱ δὲ συμμαχοῦντες τοῖς καρχηδονίοις σικελοί, φθάσαντες τοὺς συρακουσίους, ἔφυγον διὰ τῆς μεσογείου, καὶ σχεδὸν πάντες διεσώθησαν εἰς τὰς πατρίδας. καὶ Διονύσιος μὲν, τὰς ὁδοὺς διαλαβὼν φυλακαῖς, ἀπήγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν τῶν πολεμίων στρατοπεδείαν ἔτι νυκτὸς οὔσης· οἱ δὲ βάρβαροι, καταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν καρχηδονίων, ἔτι δὲ τῶν σικελῶν, ἠθύμησαν, καὶ καταπλαγέντες ἔφυγον. οἱ μὲν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς προφυλακαῖς ἐμπίπτοντες συνελαμβάνοντο, οἱ δὲ πλεῖστοι τὰ ὅπλα ῥιπτοῦντες συνιόντων, δεόμενοι φείσασθαι τοῦ βίου. μόνοι δὲ Ἴβηρες ἀθροισμένοι μετὰ τῶν ὅπλων ἐπεκηρυκεύοντο περὶ συμμαχίας. Διονύσιος δὲ πρὸς μὲν τούτους σπεισάμενος, κατέταξε τοὺς Ἴβηρας εἰς τοὺς μισθοφόρους· τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος ἐζώγρησε, καὶ τὴν λοιπὴν ἀποσκευὴν ἐφῆκε τοῖς στρατιώταις διαρπάσαι. οὕτω μὲν τοῖς καρχηδονίοις ἡ τύχη ταχεῖαν τὴν μεταβολὴν ἐποίησε, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔδειξεν ὡς οἱ μεῖζον τοῦ καθήκοντος ἐπαιρόμενοι ταχέως ἐξελέγχουσι τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν. ἐκεῖνοι γὰρ τῶν κατὰ τὴν σικελίαν σχεδὸν ἁπασῶν, πλὴν συρακουσῶν, κρατοῦντες, καὶ ταύτην ἁλώσεσθαι προσδοκῶντες, ἐξαίφνης ὑπὲρ τῆς ἰδίας πατρίδος ἀγωνιᾶν ἠναγκάσθησαν· καὶ τοὺς τάφους τῶν συρακουσίων ἀνατρέψαντες, πεντεκαίδεκα μυριάδας ἐπεῖδον ἀτάφους διὰ τὸν λοιμὸν σεσωρευμένους. πυρπολήσαντες δὲ τὴν χώραν τῶν συρακουσίων, ἐκ μεταβολῆς εὐθὺς εἶδον τὸν ἴδιον στόλον ἐμπυρισθέντα· εἰς δὲ τὸν λιμένα πάσῃ τῇ δυνάμει καταπλέοντες ὑπερηφάνως, καὶ τοῖς συρακουσίοις ἐπιδεικνύμενοι τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας, ἠγνόουν ἑαυτοὺς μέλλοντας νυκτὸς ἀποδράσεσθαι καὶ τοὺς συμμάχους ἐκδότους καταλιπεῖν τοῖς πολεμίοις. αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγός, ὁ ποιησάμενος σκηνὴν ἐν τῷ τοῦ Διὸς ἱερῷ, περίσσοδον δὲ τὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ συληθέντα πλοῦτον, αἰσχρῶς μετ᾽ ὀλίγων εἰς καρχηδόνα διέφυγεν, ὅπως μὴ τὸν ὀφειλόμενον τῇ φύσει θάνατον ἀποδούς, ἀθῷος γένηται τῶν ἀσεβημάτων, ἀλλ᾽ ἐν τῇ πατρίδι περίβλεπτον ἔχῃ τὸν βίον, ὑπὸ πάντων ὀνειδιζόμενος. εἰς τοσοῦτον δ᾽ ἦλθεν ἀτυχίας, ὥστε μετὰ τῆς εὐτελεστάτης ἐσθῆτος περιῄει τοὺς κατὰ πόλιν ναούς, κατηγορῶν τῆς ἰδίας ἀσεβείας, καὶ περὶ τῶν

εἰς θεοὺς ἁμαρτημάτων ὁμολογουμένων διδοὺς τιμωρίαν τῆς δυσσεβείας. τὸ δὲ τέλος, ἑαυτοῦ καταγνοὺς θάνατον, ἀπεκαρτέρησε, πολλὴν τοῖς πολίταις ἀπολιπὼν δεισιδαιμονίαν. εὐθὺς γὰρ καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτοῖς ἡ τύχη συνέθησεν. τῆς γὰρ συμφορᾶς διακηρυχθείσης κατὰ τὴν Λιβύην, οἱ σύμμαχοι, καὶ πάλαι μὲν μισοῦντες τὸ βάρος τῆς τῶν Καρχηδονίων ἡγεμονίας, τότε δὲ διὰ τὴν τῶν στρατιωτῶν ἐν Συρακούσαις προδοσίαν πολὺ μᾶλλον ἐξέκαυσαν τὸ κατ' αὐτῶν μῖσος. διόπερ ἅμα μὲν ὑπὸ τῆς ὀργῆς παροξυνθέντες, ἅμα δὲ καταφρονήσαντες αὐτῶν, διὰ τὴν ἀτυχίαν, ἀντείχοντο τῆς ἐλευθερίας. διαπρεσβευσάμενοι δὲ πρὸς ἀλλήλους, ἤθροισαν δύναμιν, καὶ προελθόντες ἐν ὑπαίθρῳ κατεστρατοπέδευσαν. ταχὺ δ' οὐ μόνον ἐλευθέρων ἀλλὰ καὶ δούλων συντρεχόντων, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μυριάδες εἴκοσι συνηθροίσθησαν. καταλαβόμενοι δὲ Τύνητα, πόλιν οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος κειμένην, ἐκ ταύτης παρετάττοντο, καὶ πλεονεκτοῦντες ἐν ταῖς μάχαις, τειχήρεις τοὺς Φοίνικας συνεῖχον. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι φανερῶς ὑπὸ τῶν θεῶν πολεμούμενοι, τὸ μὲν πρῶτον κατ' ὀλίγον συνιόντες ἐξεταράττοντο, καὶ τὸ δαιμόνιον ἱκέτευον λῆξαι τῆς ὀργῆς· μετὰ δὲ ταῦτα πᾶσαν τὴν πόλιν δεισιδαιμονία κατεῖχε καὶ δέος, ἑκάστου τὸν τῆς πόλεως ἀνδραποδισμὸν τῇ διανοίᾳ προλαμβάνοντος. διόπερ ἐψηφίσαντο παντὶ τρόπῳ τοὺς ἀσεβηθέντας θεοὺς ἐξιλάσασθαι. οὐ παρειληφότες δ' ἐν τοῖς ἱεροῖς, οὔτε Κόρην οὔτε Δήμητρα, τούτων ἱερεῖς τοὺς ἐπισημοτάτους τῶν πολιτῶν κατέστησαν, καὶ μετὰ πάσης σεμνότητος τὰς θεὰς ἱδρυσάμενοι, τὰς θυσίας τοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔθεσιν ἐποίουν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ὄντων Ἑλλήνων τοὺς χαριεστάτους ἐπιλέξαντες, ἐπὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν ἔταξαν. μετὰ δὲ ταῦτα ναῦς τε κατεσκεύαζον καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιμελῶς ἡτοίμαζον. οἱ δ' ἀποστάται, μιγάδες ὄντες, οὔθ' ἡγεμόνας ἀξιοχρέους εἶχον· τὸ δὲ μέγιστον, αὐτοῖς μὲν διὰ τὸ πλῆθος ἐξέλειπον αἱ τροφαί, τοῖς δὲ Καρχηδονίοις κατὰ θάλατταν ἐκ Σαρδόνος παρεκομίζοντο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐστασίαζον περὶ τῆς ἡγεμονίας. καί τινες αὐτῶν χρήμασιν ὑπὸ Καρχηδονίων διαφθαρέντες, ἐγκατέλειπον τὰς κοινὰς ἐλπίδας. ὅθεν διά τε τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς, καί τινων προδοσίαν, οὗτοι μὲν διαλυθέντες εἰς τὰς πατρίδας, ἀπήλλαξαν τοῦ μεγίστου φόβου Καρχηδονίους. καὶ τὰ μὲν κατὰ Λιβύην ἐν τούτοις ἦν.

Διονύσιος δέ, θεωρῶν τοὺς μισθοφόρους ἀλλοτριώτατα πρὸς αὐτὸν ἔχοντας, καὶ φοβούμενος μὴ διὰ τούτων καταλυθῇ, τὸ μὲν πρῶτον Ἀριστοτέλην τὸν ἀφηγούμενον αὐτῶν συνέλαβε· μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ πλήθους συντρεχόντων μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ τοὺς μισθοὺς πικρότερον ἀπαιτούντων, τὸν μὲν Ἀριστοτέλην ἔφησεν ἀποστέλλειν εἰς Λακεδαίμονα, κρίσιν ἐν τοῖς ἰδίοις πολίταις ὑφέξοντα· τοῖς δὲ μισθοφόροις, ὡς μυρίοις οὖσι τὸν ἀριθμόν, ἔδωκεν ἐν τοῖς μισθοῖς τὴν τῶν Λεοντίνων πόλιν τε καὶ χώραν. ὡς δ' αὐτῶν ὑπακουσάντων διὰ τὸ κάλλος τῆς χώρας, οὗτοι μὲν κατακληρουχήσαντες ᾤκουν ἐν Λεοντίνοις· ὁ δὲ Διονύσιος ἄλλους μισθοφόρους ξενολογήσας, τούτοις τε καὶ τοῖς ἠλευθερωμένοις οἰκέταις ἐνεπίστευσε τὴν ἀρχήν. μετὰ δὲ τὴν τῶν Καρχηδονίων συμφοράν, οἱ διασωζόμενοι τῶν ἐξηνδραποδισμένων κατὰ Σικελίαν πόλεων ἠθροίζοντο, καὶ τὰς ἰδίας κομιζόμενοι πατρίδας, ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον. Διονύσιος δ' εἰς Μεσσήνην κατῴκισε χιλίους μὲν Λοκρούς, τετρακισχιλίους δὲ Μεδιμναίους, ἑξακοσίους δὲ τῶν ἐκ Πελοποννήσου Μεσσηνίων, ἔκ τε Ζακύνθου καὶ Ναυπάκτου φευγόντων. θεωρῶν δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους προσκόπτοντας ἐπὶ τῷ τοὺς ὑφ' ἑαυτῶν ἐκβεβλημένους Μεσσηνίους ἐν ἐπισήμῳ πόλει κατοικίζεσθαι, μετήγαγεν ἐκ Μεσσήνης αὐτούς.

καὶ χωρίον τι παρὰ θάλατταν ἀπὸ τῆς ἀβακηνῆς χώρας ἀπετέμετο, καὶ προσώρισεν ὅσον αὐτὸς μέρος ἀπετέμετο. οἱ δὲ μεσσήνιοι τὴν μὲν πόλιν ὠνόμασαν τυνδαρίδα, πολιτευόμενοι δὲ πρὸς αὑτοὺς εὐνοϊκῶς, πολλοὺς πολίτας ἀναγράφοντες, ταχὺ πλείους τῶν πεντακισχιλίων ἐγένοντο. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν τῶν σικελῶν χώραν πλεονάκις ἐστράτευσαν, Σμενεὸν μὲν καὶ μοργαντῖνον εἷλον, πρὸς Ἄγυριν δὲ τὸν ἀγυριναίων τύραννον, καὶ Δάμωνα τὸν δυναστεύοντα κεντοριπίνων, ἔτι δὲ ἐρβιταίοις τε καὶ ἀσσωρίνοις συνθήκας ἐποιήσαντο. παρέλαβον δὲ διὰ προδοσίας κεφαλοίδιον, καὶ σολοῦντα, καὶ τὴν ἔνναν. πρὸς δὲ τούτοις πρὸς ἐρβιτησίους εἰρήνην ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν κατὰ σικελίαν ἐν τούτοις ἦν.

γρ. σμένειον μὲν καὶ μοργάντιον

Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα, λακεδαιμόνιοι προορώμενοι τὸ μέγεθος τοῦ πρὸς πέρσας πολέμου, τὸν ἕτερον τῶν βασιλέων Ἀγησίλαον ἐπέστησαν τοῖς πράγμασιν. οὗτος δὲ ἑξακισχιλίους στρατιώτας ἐπιλέξας, τριάκοντα δὲ τῶν πολιτῶν εἰς τὸ συνέδριον τοὺς ἀρίστους καταταξάς, διεβίβασε δύναμιν ἐκ τῆς εὐρώπης εἰς ἔφεσον. ἐκεῖ δὲ στρατολογήσας τετρακισχιλίους, προήγαγε τὴν δύναμιν εἰς ὕπαιθρον, οὖσαν πεζῶν μὲν μυρίων, ἱππέων δὲ τετρακοσίων. ἠκολούθει δὲ αὐτοῖς ἀγοραῖος ὄχλος καὶ τῆς ἁρπαγῆς χάριν, οὐκ ἐλάττων τοῦ προειρημένου. διεξιὼν δὲ τὸ καΰστριον πεδίον, διέφθειρε τὴν χώραν τὴν ὑπὸ τοὺς πέρσας οὖσαν, μέχρις ὅτου κατήντησεν εἰς κύμην. ἐκεῖθεν δὲ ὁρμηθείς, τὸ πλεῖστον τοῦ θέρους τήν τε φρυγίαν καὶ τὰ συνεχῆ διετέλεσε πορθῶν, καὶ τὴν δύναμιν ἐμπλήσας ὠφελείας, ὑπὸ τὸ φθινόπωρον ἀνέκαμψεν εἰς ἔφεσον. Τούτων δὲ πραττομένων, λακεδαιμόνιοι μὲν πρέσβεις ἀπέστειλαν πρὸς Νεφρέα τὸν αἰγύπτου βασιλέα περὶ συμμαχίας· ὃς ἀντὶ τῆς βοηθείας ἐδωρήσατο σκευὴν τοῖς σπαρτιάταις ἑκατὸν τριήρεσι, σίτου δὲ μυριάδας πεντήκοντα. Φάραξ δὲ ὁ τῶν λακεδαιμονίων ναύαρχος, ἀναχθεὶς ἐκ ῥόδου ναυσὶν ἑκατὸν εἴκοσι, κατέπλευσε τῆς καρίας πρὸς σάσανδα, φρούριον ἀπέχον τῆς καύνου σταδίους ἑκατὸν πεντήκοντα.] ἐκεῖθεν δὲ ὁρμώμενος ἐπολιόρκει τὴν καῦνον, καὶ Κόνωνα μὲν τὸν τοῦ βασιλικοῦ στόλου τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντα, διατρίβοντα δὲ ἐν καύνῳ μετὰ νεῶν τετταράκοντα. Ἀρταφέρνου δὲ καὶ Φαρναβάζου μετὰ πολλῆς δυνάμεως παραβοηθησάντων τοῖς καυνίοις, ὁ Φάραξ ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ μετὰ τοῦ στόλου παντὸς ἀπῆλθεν εἰς ῥόδον. μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων μὲν ἀθροίσας ὀγδοήκοντα τριήρεις, ἔπλευσεν εἰς χερρόνησον, ῥόδιοι δὲ ἐκβαλόντες τὸν τῶν πελοποννησίων στόλον, ἀπέστησαν ἀπὸ λακεδαιμονίων, καὶ τὸν Κόνωνα προσεδέξαντο μετὰ τοῦ στόλου παντὸς εἰς τὴν πόλιν. οἱ δὲ ἐκ τῆς αἰγύπτου τὸν δωρηθέντα σῖτον κατακομίζοντες λακεδαιμόνιοι, τὴν ἀπόστασιν τῶν ῥοδίων ἀγνοοῦντες, τεθαρρηκότες προσέπλεον τῇ νήσῳ. ῥόδιοι δὲ καὶ Κόνων ὁ τῶν περσῶν ναύαρχος καταγαγόντες τὰς ναῦς εἰς τοὺς λιμένας, ἐπλήρωσαν σίτου τὴν πόλιν. προσεγενήθησαν δὲ τῷ Κόνωνι τριήρεις ἐνενήκοντα, δέκα μὲν ἀπὸ κιλικίας, ὀγδοήκοντα δὲ ἀπὸ φοινίκης, ὧν ὁ σιδωνίων δυνάστης εἶχε τὴν ἡγεμονίαν. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀγησίλαος μὲν ἐξαγαγὼν τὴν δύναμιν εἰς τὸ καΰστριον πεδίον καὶ τὴν περὶ σίπυλον χώραν, ἐδῄωσε τὰς τῶν ἐγχωρίων κτήσεις. Τισαφέρνης δὲ μυρίους μὲν ἱππεῖς, πεντακισμυρίους δὲ πεζοὺς ἀθροίσας, ἐπηκολούθει τοῖς λακεδαιμονίοις, καὶ τοὺς ἀποσπωμένους τῆς τάξεως ἐν ταῖς προνομαῖς ἀνῄρει. Ἀγησίλαος δὲ εἰς πλινθίον συντάξας τοὺς στρατιώτας, ἀντείχετο τῆς παρὰ τὸν σίπυλον παρωρείας, ἐπιτηρῶν καιρὸν εὔθετον εἰς τὴν τῶν πολεμίων ἐπίθεσιν. ἐπελθὼν δὲ τὴν χώραν μέχρι σάρδεων, ἔφθειρε τούς τε κήπους, καὶ τὸν παράδεισον τὸν Τισαφέρνους, φυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις πολυτελῶς πεφιλοτεχνημένον

γρ. ἀίσας

γρ. Νεφερία

εἰς τρυφὴν καὶ τὴν ἐν εἰρήνῃ τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν. μετὰ δὲ ταῦτ᾽ ἐπιστρέψας, ὡς ἀνὰ μέσον ἐγενήθη τῶν τε σάρδεων καὶ θυβαρνῶν, ἀπέστειλε Ξενοκλέα τὸν σπαρτιάτην μετὰ χιλίων καὶ τετρακοσίων στρατιωτῶν νυκτὸς εἴς τινα δασὺν τόπον, ὅπως ἐνεδρεύσῃ τοὺς βαρβάρους. αὐτὸς δ᾽ ἅμ᾽ ἡμέρᾳ προελθόμενος μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπεὶ τὴν μὲν ἐνέδραν παρήλλαξεν, οἱ δὲ βάρβαροι προσπίπτοντες ἀτάκτως τοῖς ἐπὶ τῆς οὐραγίας ἐξηκολούθουν παραδόξως, ἐξαίφνης δ᾽ ἐπέστρεψεν ἐπὶ τοὺς πέρσας. γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τοῦ συσσήμου τοῖς κατὰ τὴν ἐνέδραν οὖσιν ἀρθέντος, ἐκεῖνοι μὲν παιανίσαντες ἐπεφέροντο τοῖς πολεμίοις, οἱ δὲ πέρσαι, θεωροῦντες αὐτοὺς ἀπολαμβανομένους εἰς μέσον, κατεπλάγησαν, καὶ παραχρῆμα ἔφυγον. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγησίλαον μέχρι μέν τινος ἐπιδιώξαντες, ἀνεῖλον μὲν ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους, αἰχμαλώτων δὲ πολὺ πλῆθος ἤθροισαν· τὴν δὲ παρεμβολὴν διήρπασαν, γέμουσαν πολλῶν ἀγαθῶν. ἀπὸ δὲ τῆς μάχης Τισσαφέρνης μὲν εἰς σάρδεις ἀπεχώρησε, καταπεπληγμένος τὴν τόλμαν τῶν λακεδαιμονίων· Ἀγησίλαος δ᾽ ἐπεχείρησε μὲν εἰς τὰς ἄνω σατραπείας, ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς οὐ δυνάμενος καλλιερῆσαι, πάλιν ἀπήγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ θάλασσαν. Ἀρταξέρξης δὲ ὁ τῆς ἀσίας βασιλεὺς τά τε ἐλαττώματα πυθόμενος, καὶ καταρρωδῶν τὸν πρὸς τοὺς ἕλληνας πόλεμον, δι᾽ ὀργῆς εἶχε τὸν Τισσαφέρνην. τοῦτον γὰρ αἴτιον τοῦ πολέμου γεγονέναι ὑπὸ τῆς μητρὸς Παρυσάτιδος ἦν ἠξιωμένος τιμωρήσασθαι τὸν Τισσαφέρνην. εἶχε γὰρ αὕτη διαφόρως πρὸς αὐτόν, ἐκ τοῦ διαβεβληκέναι τὸν υἱὸν αὐτῆς Κῦρον, ὅτε τὴν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν στρατείαν ἐποιεῖτο. καταστήσας οὖν Τιθραύστην ἡγεμόνα, τούτῳ μὲν παρήγγειλε συλλαβεῖν Τισσαφέρνην, πρὸς δὲ τὰς πόλεις καὶ τοὺς σατράπας ἔπεμψεν ἐπιστολάς, ὅπως ἅπαντες ποιῶσι τούτῳ τὸ προσταττόμενον. ὁ δὲ Τιθραύστης παραγενόμενος εἰς κολοσσὰς τῆς φρυγίας, συνέλαβε Τισσαφέρνην διά τινος λαρισαίου σατράπου λουόμενον, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκόψας, ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα· αὐτὸς δὲ τὸν Ἀγησίλαον πείσας εἰς λόγους ἐλθεῖν, ἑξαμηνιαίους ἀνοχὰς ἐποιήσατο.

Τῶν δὲ κατὰ τὴν ἀσίαν τοῦτον τὸν τρόπον διῳκημένων, φωκεῖς πρὸς βοιωτοὺς ἔκ τινων ἐγκλημάτων εἰς πόλεμον καταστάντες, ἔπεισαν τοὺς λακεδαιμονίους συμμαχεῖν κατὰ τῶν βοιωτῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῖς ἀπέστειλαν Λύσανδρον μετὰ στρατιωτῶν ὀλίγων, ὃς εἰσελθὼν εἰς τὴν φωκίδα, συνήγαγε δύναμιν· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ Παυσανίας ὁ βασιλεὺς ἐξεπέμφθη μετὰ στρατιωτῶν ἑξακισχιλίων. Βοιωτοὶ δὲ πείσαντες ἀθηναίους συνεπιλαβέσθαι τοῦ πολέμου, τότε μὲν καθ᾽ αὑτοὺς ὥρμησαν, καὶ κατέλαβον ἁλίαρτον ὑπὸ Λυσάνδρου καὶ φωκέων πολιορκουμένην. γενομένης δὲ μάχης, ὅ τε Λύσανδρος ἔπεσε, καὶ τῶν λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πολλοί· τῶν δὲ βοιωτῶν ἡ μὲν ὅλη φάλαγξ ταχέως ἐπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ, τῶν δὲ θηβαίων ὡς διακόσιοι προπετέστερον εἰς τόπους τραχεῖς ἑαυτοὺς δόντες, ἀνῃρέθησαν. ὁ μὲν οὖν πόλεμος οὗτος ἐκλήθη βοιωτικός. Παυσανίας δὲ ὁ τῶν λακεδαιμονίων βασιλεύς, πυθόμενος τὴν ἧτταν, ἀνοχὰς ἐποιήσατο πρὸς βοιωτούς, καὶ τὴν δύναμιν ἀπήγαγε πρὸς πελοπόννησον. Κόνων δὲ ὁ τῶν περσῶν ναύαρχος ἐπὶ μὲν τοῦ στόλου κατέστησεν Ἱερώνυμον καὶ Νικόδημον ἀθηναίους ὄντας, αὐτὸς δὲ σπεύδων ἐντυχεῖν τῷ βασιλεῖ, παρέπλευσεν εἰς κιλικίαν, κἀκεῖθεν εἰς θάψακον τῆς συρίας πορευθείς, ἀνὰ τὸν εὐφράτην ποταμὸν ἔπλευσεν εἰς βαβυλῶνα. ἐκεῖ δ᾽ ἐντυχὼν τῷ βασιλεῖ, καταναυμαχήσειν ἐπηγγείλατο τοὺς λακεδαιμονίους, ἂν αὐτῷ χρήματα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἑτοιμάσῃ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν.

ὁ δ' Ἀρταξέρξης ἐπαινέσας αὐτὸν, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις τιμήσας, συνέστησε ταμίαν
τὸν χορηγήσοντα χρημάτων πλῆθος ὅσον ἂν προστάττῃ Κόνων, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἔδω-
κεν αὐτῷ λαβεῖν εἰς τὸν πόλεμον συνηγησόμενον, ὃν ἂν προαιρῆται Περσῶν. Κόνων
μὲν οὖν Φαρνάβαζον ἑλόμενος τὸν σατράπην, κατέβαινεν εἰς τὴν θάλατταν, ἅ-
παντα διῳκηκὼς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε Διόφαντος, ἐν
ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων ἓξ χιλίαρχοι τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεῖχον, Λεύ-
κιος Οὐαλέριος, Μάρκος Φούριος, Κόιντος Σερουίλιος, Κόιντος Σολπίκιος, Κλαύ-
διος Οὔγων, καὶ Μάρκος Ἄππιος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, βοιωτοὶ καὶ
ἀθηναῖοι, πρὸς δὲ τούτοις κορίνθιοι καὶ ἀργεῖοι συμμαχίαν πρὸς ἀλλήλους ἐποιή-
σαντο. μισουμένων γὰρ τῶν λακεδαιμονίων ὑπὸ τῶν συμμάχων διὰ τὸ βάρος τῆς
ἐπιστάσεως, ᾤοντο αὐτῶν ῥᾳδίως καταλύσειν τὴν ἡγεμονίαν, τὰς μεγίστας πόλεις
συμφρονούσας ἔχοντες. καὶ πρῶτον μὲν συνέδριον κοινὸν ἐν τῇ κορίνθῳ συστησάμε-
νοι, τοὺς βουλευσομένους ἔπεμπον, καὶ κοινῶς διῴκουν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα
πρέσβεις εἰς τὰς πόλεις ἀποστέλλοντες, πολλοὺς συμμάχους ἀπὸ λακεδαιμονίων ἀπέ-
στησαν. εὐθὺς γὰρ αὐτοῖς ἥ τε εὔβοια ἅπασα προσέθετο, καὶ λευκάδιοι, πρὸς δὲ τούτοις,
ἀκαρνᾶνές τε καὶ ἀμβρακιῶται, καὶ χαλκιδεῖς οἱ πρὸς τῇ θρᾴκῃ. ἐπεβάλοντο δὲ καὶ
τοὺς ἐν πελοποννήσῳ κατοικοῦντας πείθειν ἀποστῆναι λακεδαιμονίων. οὐδεὶς δ' αὐτοῖς
ὑπήκουσεν. ἡ γὰρ σπάρτη, κατὰ τὰ πλευρὰ κειμένη, καθαπερεί τις ἀκρόπολις ἦν καὶ
φρουρὰ πάσης πελοποννήσου. Μηδίου δὲ τοῦ τῆς λαρίσσης τῆς ἐν θετταλίᾳ δυνα-
στεύοντος, διαπολεμοῦντος πρὸς Λυκόφρονα τὸν φερρῶν τύραννον, καὶ δεομένου πέμψαι
βοήθειαν, ἀπέστειλεν αὐτῷ τὸ συνέδριον στρατιώτας δισχιλίους. ὁ δὲ Μήδιος, τῆς συμμα-
χίας αὐτῷ παραγενομένης, Φάρσαλον εἷλεν ὑπὸ λακεδαιμονίων φρουρουμένην, καὶ
τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἐλαφυροπώλησε. μετὰ δὲ ταῦθ' οἱ βοιωτοὶ μετ' ἀργείων ἡρά-
κλειαν τὴν ἐν τραχῖνι κατελάβοντο, χειρωθέντες ἀπὸ Μηδίου, καὶ νυκτὸς ἐντὸς τῶν
τειχῶν ὑπό τινων εἰσαχθέντες, λακεδαιμονίους μὲν τοὺς καταληφθέντας ἀπέσφα-
ξαν, τοὺς δ' ἀπὸ πελοποννήσου τὰ σφῶν ἔχοντας εἴασαν ἀπελθεῖν. εἰς δὲ τὴν πόλιν
τοὺς τραχινίους φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπὸ λακεδαιμονίων μεταπεμπόμενοι,
τούτοις ἔδωκαν τὴν πόλιν οἰκεῖν, οἳ καὶ παλαιότατοι τῆς χώρας ταύτης ἦσαν οἰκήτο-
ρες. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ τῶν βοιωτῶν ἀφηγούμενος Ισμηνίας τοὺς μὲν ἀργείους ἐν
τῇ πόλει κατέλιπε φυλακῆς ἕνεκα. αὐτὸς δὲ πείσας ἀποστῆναι ἀπὸ λακεδαιμονίων
αἰνιᾶνας καὶ ἀθαμανεῖς, ἤθροισε παρά τε τούτων καὶ τῶν συμμάχων στρατιώτας. τοὺς
πάντας δ' ἔχων μικρὸν ἀπολείποντας τῶν ἑξακισχιλίων, ἐστράτευσεν εἰς φωκεῖς.
καταστρατοπεδεύοντος δ' αὐτοῦ εἰς ἄρυκας τῆς λοκρίδος (ἐξ ἧς φασὶ τὸν Αἴαντα γε-
γενῆσθαι) τὸ πλῆθος τῶν φωκέων ἀπήντησε μετὰ τῶν ὅπλων, τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος
Λακισθένους τοῦ λάκωνος. γενομένης δὲ μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσχυρᾶς, ἐκράτη-
σαν οἱ βοιωτοὶ, καὶ μέχρι νυκτὸς διώξαντες τοὺς φεύγοντας, ἀνεῖλον οὐ πολὺ λεί-
ποντας τῶν χιλίων, τῶν δ' ἰδίων ἀπέβαλον ἐν τῇ μάχῃ περὶ πεντακοσίους. μετὰ δὲ
τὴν παράταξιν ἀμφότεροι διαλύσαντες τὸ συνέδριον, οἱ μὲν εἰς τὰς ἰδίας πατρί-
δας, οἱ δ' εἰς κόρινθον τὸ συνέδριον ἀγαγόντες, ἐπεὶ κατὰ νοῦν αὐτοῖς προεχώρει τὰ
πράγματα, συνήγαγον ἐξ ἁπασῶν τῶν πόλεων στρατιώτας εἰς κόρινθον,
πεζοὺς μὲν πλείους μυρίων πεντακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ περὶ πεντακοσίους. λα-
κεδαιμόνιοι δ' ὁρῶντες τὰς μεγίστας τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πόλεων ἐφ' ἑαυτοὺς συνι-

στρατιώτας, ἐψηφίσαντο τόν τε Ἀγησίλαον ἐκ τῆς ἀσίας μεταπέμψασθαι, καὶ τὴν μετ᾽ αὐτοῦ δύναμιν· αὐτοὶ δὲ ἐν τοσούτῳ παρά τε σφῶν καὶ τῶν συμμάχων ἀθροίσαντες πεζοὺς μὲν δισμυρίους τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντακοσίους, ἀπήντησαν τοῖς πολεμίοις. γενομένης δὲ παρατάξεως παρὰ τὸν νεμέαν ποταμὸν μέχρι νυκτός, ἑκατέρων προετέρησε τὰ μέρη τοῦ στρατεύματος· καὶ τῶν μὲν λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἔπεσον ἑκατὸν πρὸς τοῖς χιλίοις, βοιωτῶν δὲ καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων περὶ δισχιλίους ὀκτακοσίους. Ἀγησίλαος δὲ τὴν δύναμιν ἐκ τῆς ἀσίας διαβιβάσας εἰς τὴν εὐρώπην, τὸ μὲν πρῶτον θρᾳκῶν τινων ἀπαντησάντων αὐτῷ μετὰ πολλῆς στρατιᾶς, μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ τοὺς πλείστους τῶν βαρβάρων ἀνεῖλε· μετὰ δὲ ταῦτα διὰ μακεδονίας τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, τὴν αὐτὴν διεξιὼν χώραν, ἣν καὶ Ξέρξης ἐπορεύθη καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς ἕλληνας. Ἀγησίλαος μὲν οὖν διὰ μακεδονίας καὶ θετταλίας πορευθείς, ὡς διῆλθε τὰ περὶ τὰς θερμοπύλας, στενὴν τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. Κόνων δὲ ὁ ἀθηναῖος καὶ Φαρνάβαζος ἀφηγοῦντο μὲν τοῦ βασιλικοῦ στόλου, διέτριβον δὲ περὶ δώρυμα τῆς χερρονήσου, τριήρεις ἔχοντες πλείους τῶν ἐνενήκοντα. πυθόμενοι δὲ ἐν κνίδῳ τὸ ναυτικὸν τῶν πολεμίων εἶναι, τὰ πρὸς τὴν ναυμαχίαν παρεσκευάζοντο. Πεισίαρχος δ᾽ ὁ τῶν λακεδαιμονίων ναύαρχος ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς κνίδου τριήρεσιν ὀγδοήκοντα πέντε, καὶ κατηνέχθη πρὸς φύσκον τῆς χερρονήσου. ἐκεῖθεν δ᾽ ἐκπλεύσας περιέπεσε τῷ στόλῳ τοῦ βασιλέως, καὶ ταῖς μὲν προπλεούσαις ναυσὶ συμβαλών, προετέρει· τῶν δὲ περσικῶν ἅμα ταῖς τριήρεσιν ἀθρόαις παραβοηθησάντων, ἐπειδὴ πάντες οἱ σύμμαχοι πρὸς τὴν γῆν ἔφυγον, τὴν ἰδίαν ναῦν ἐπέστρεψεν, αἰσχρὸν εἶναι νομίσας καὶ τῆς σπάρτης ἀνάξιον τὸ φυγεῖν ἀγεννῶς. ἀγωνισάμενος δὲ λαμπρῶς καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀνελών, τὸ τελευταῖον ἀξίως τῆς πατρίδος ἀνῃρέθη μαχόμενος. οἱ δὲ περὶ τὸν Κόνωνα μέχρι τῆς γῆς καταδιώξαντες τοὺς λακεδαιμονίους, πεντήκοντα μὲν τριήρων ἐκυρίευσαν· τῶν δ᾽ ἀνδρῶν οἱ πλεῖστοι μὲν ἐκκολυμβήσαντες, κατὰ γῆν ἔφυγον, ἑάλωσαν δὲ περὶ πεντακοσίους· αἱ δὲ λοιπαὶ τριήρεις εἰς κνίδον διεσώθησαν. Ἀγησίλαος δὲ προσλαβόμενος ἐκ πελοποννήσου στρατιώτας, ἐπειδὴ μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπέβαινεν εἰς βοιωτίαν, εὐθὺς οἱ βοιωτοὶ μετὰ τῶν συμμάχων ἀπήντησαν εἰς κορώνειαν. γενομένης δὲ παρατάξεως, θηβαῖοι μὲν τὸ καθ᾽ αὑτοὺς μέρος τρεψάμενοι, μέχρι τῆς παρεμβολῆς κατεδίωξαν· οἱ δ᾽ ἄλλοι μικρὸν ἀντισχόντες χρόνον, ὑπ᾽ Ἀγησιλάου καὶ τῶν ἄλλων φυγεῖν ἠναγκάσθησαν. διὸ καὶ τῇ μάχῃ λακεδαιμόνιοι διαλαβόντες, ἔστησαν τρόπαιον, καὶ τοὺς νεκροὺς τοῖς πολεμίοις ἔδωκαν. ἀπέθανον δὲ τῶν βοιωτῶν καὶ τῶν συμμάχων πλείους τῶν ἑξακοσίων, λακεδαιμονίων δὲ καὶ τῶν συναγωνισαμένων τριακόσιοι πεντήκοντα. καὶ αὐτὸς Ἀγησίλαος πολλοῖς περιπεπτωκὼς τραύμασιν, εἰς δελφοὺς ἐκομίσθη, κἀκεῖ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ἐποιεῖτο. Φαρνάβαζος δὲ καὶ Κόνων μετὰ τὴν ναυμαχίαν ὡρμήθησαν ἁπάσαις ταῖς ναυσὶν ἐπὶ τοὺς τῶν λακεδαιμονίων συμμάχους· καὶ πρῶτον μὲν κῴους ἀπέστησαν, εἶτα νισαίους καὶ τηΐους. μετὰ δὲ ταῦτα χῖοι τὴν φρουρὰν ἐκβαλόντες, προσετίθεντο τοῖς περὶ Κόνωνα. παραπλησίως δὲ μετέβαλον μιτυληναῖοι καὶ ἐφέσιοι καὶ ἐρυθραῖοι. τοιαύτης δὲ τῆς καταστάσεως οὔσης, σπουδή τις εἰς τὰς πόλεις ἐνέπεσεν, ὧν αἱ μὲν ἐκβάλλουσαι τὰς φρουρὰς τῶν λακεδαιμονίων, τὴν ἐλευθερίαν διεφύλαττον, αἱ δὲ τοῖς περὶ Κόνωνα προσετίθεντο. καὶ λακεδαιμόνιοι μὲν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν ἀπέβαλον, οἱ δὲ περὶ τὸν Κόνωνα σὺν παντὶ τῷ στόλῳ κρίναντες πλεῖν ἐπὶ τὴν ἀττικήν, ἀνέζευξαν, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους

προσαγαγόμενοι, κατέπλευσαν ἐπὶ κύθηρα τὴν νῆσον. εὐθὺς δὲ ταύτης ἐξ ἐφόδου κυριεύσαντες, τοὺς μὲν κυθηρίους ὑποσπόνδους ἐξέπεμψαν εἰς τὴν λακωνικήν, αὐτοὶ δὲ καταλιπόντες τῆς πόλεως τὴν ἱκανὴν φρουράν, ἔπλευσαν ἐπὶ κόρινθον. ἐκεῖ δὲ καταπλεύσαντες, τοῖς συνέδροις διελέχθησαν περὶ ὧν ἤθελον, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι, τούτοις μὲν χρήματα κατέλιπον, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν ἀσίαν ἐξέπλευσαν. Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Αέροπος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς ἐτελεύτησε νόσῳ, βασιλεύσας ἔτη ἕξ, τὴν δὲ ἡγεμονίαν διαδεξάμενος Παυσανίας ὁ υἱὸς, ἦρξεν ἐνιαυτόν. Θεόπομπος δὲ ὁ χῖος τὴν τῶν ἑλληνικῶν σύνταξιν κατέστρεψεν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, καὶ εἰς τὴν περὶ κνίδον ναυμαχίαν, γράψας βίβλους δώδεκα. ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος ἦρκται μὲν ἀπὸ τῆς περὶ κυνὸς σῆμα ναυμαχίας, εἰς ἣν Θουκυδίδης κατέληξε τὴν πραγματείαν· ἔγραψε δὲ χρόνον ἐτῶν δεκαεπτά.

Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐνιαυσιαῖος χρόνος διεληλύθει, ἀθήνησι μὲν Εὐβουλίδης ἦρξεν, ἐν ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διῴκουν χιλίαρχοι ἕξ, Λεύκιος Σέργιος, Αὖλος Ποστούμιος, Πόπλιος Κορνήλιος, Σέξτος Κένσιος, Κοΐντος Μάλλιος, καὶ Ἀννίος Κάμιλλος. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Κόνων, τοῦ βασιλικοῦ στόλου τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, ὀγδοήκοντα τριήρεσι καταπλεύσας εἰς τὸν πειραιᾶ, τοῖς πολίταις ὑπέσχετο τὸν περίβολον τῆς πόλεως ἀνοικοδομήσειν. τοῦ τε γὰρ πειραιέως τὰ τείχη καὶ τὰ μακρὰ σκέλη καθῄρητο κατὰ τὰς λακεδαιμονίων συνθήκας, ὅτε κατεπολεμήθησαν ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ. ὁ δὴ οὖν Κόνων μισθωσάμενος πλῆθος τεχνιτῶν, καὶ τὸν ἐκ τῶν πληρωμάτων ὄχλον εἰς ὑπηρεσίαν παραδούς, ταχέως τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ τείχους ἀνῳκοδόμησε. καὶ γὰρ θηβαῖοι πεντακοσίους τεχνίτας καὶ λιθοτόμους ἀπέστειλαν, καί τινες ἄλλαι τῶν πόλεων προσεβοήθησαν. Τηρίβαζος δὲ ὁ τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν πεζικῶν δυνάμεων ἀφηγούμενος ἐφθόνει ταῖς τοῦ Κόνωνος εὐπραξίαις, καὶ πρόφασιν μὲν λαβὼν ἐπὶ ταῖς βασιλικαῖς δυνάμεσι τὰς πόλεις ἀθηναίοις κατακτᾶσθαι, προσαγαγόμενος δὴ αὐτὸν εἰς σάρδεις, συνέλαβε, καὶ δήσας εἰς φυλακὴν κατέθετο. Ἐν δὲ τῇ κορίνθῳ τινὲς τῶν ἐπιθυμίᾳ κρατιώτων συστραφέντες, ἀγώνων ὄντων ἐν τῷ θεάτρῳ, φόνον ἐποίησαν, καὶ στάσεως ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν. συνεπιλαβομένων δὲ αὐτοῖς τῆς τόλμης ἀργείων, ἑκατὸν μὲν καὶ εἴκοσι τῶν πολιτῶν ἀπέσφαξαν, πεντακοσίους δὲ ἐφυγάδευσαν. λακεδαιμονίων δὲ παρασκευαζομένων κατάγειν, καὶ δύναμιν ἀθροιζόντων, ἀθηναῖοι καὶ βοιωτοὶ προσεβοήθουν τοῖς σφαγεῦσιν, ὅπως τὴν πόλιν ἐξιδιοποιήσωνται. καὶ οἱ μὲν φυγάδες μετὰ λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἐπὶ τὸ λέχαιον καὶ τὸ ναύσταθμον ἐπελθόντες νυκτός, κατὰ κράτος εἷλον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεξελθόντων, ὧν Ἰφικράτης ἡγεῖτο, συνέβη γενέσθαι μάχην, ἐν ᾗ λακεδαιμόνιοι νικήσαντες, οὐκ ὀλίγους ἀπέκτειναν. μετὰ δὲ ταῦτα οἵ τε βοιωτοὶ καὶ ἀθηναῖοι, πρὸς δὲ τούτοις ἀργεῖοι καὶ κορίνθιοι πάσῃ τῇ δυνάμει παρελθόντες εἰς τὸ λέχαιον, τὸ μὲν πρῶτον πολιορκήσαντες τὸ χωρίον, ἐντὸς τοῦ διατειχίσματος εἰσεβιάζοντο. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν λακεδαιμονίων καὶ τῶν φυγάδων λαμπρῶς ἀγωνισαμένων, ἐξεώσθησαν οἱ βοιωτοὶ καὶ οἱ μετ᾽ αὐτῶν ἅπαντες. οὕτω μὲν οὖν περὶ χιλίους τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλόντες, εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρησαν. εὐθὺς δὲ τῶν ἰσθμίων ἐπελθόντων, διεφέροντο περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος· καὶ πολλὰ φιλονεικησάντων, ἐκράτησαν οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ τοὺς φυγάδας ἐποίησαν θεῖναι τὸν ἀγῶνα. τῶν δὲ κατὰ τὸν πόλεμον ἀγώνων σχεδόν τι περὶ τὴν κόρινθον γινομένων, ὁ πόλεμος οὗτος ἐκλήθη κορινθιακός, καὶ διέμεινεν ἔτη ὀκτώ.

Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, ῥηγῖνοι κατηγοροῦντες Διονυσίου ὅτι μεσσήνην τειχίζων ἐπ' αὐτοὺς κατασκευάζεται, πρῶτον μὲν τοὺς ὑπὸ Διονυσίου φυγαδευομένους καὶ τἀναντία πράττοντας ὑπεδέξαντο, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ναξίων καὶ καταναίων τοὺς ὑπολελειμμένους εἰς μύλας κατοικίσαντες, δύναμιν παρεσκευάζοντο, καὶ στρατηγὸν Ελωριν ἐξέπεμψαν πολιορκήσοντα μεσσήνην. τούτου δὲ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν ποιησαμένου, παραβόλως οἱ κατέχοντες τὴν πόλιν μεσσήνιοι καὶ Διονυσίου μισθοφόροι συστραφέντες ἀπήντησαν. γενομένης δὲ μάχης, ἐνίκων οἱ μεσσήνιοι, καὶ πλείους τῶν πεντακοσίων ἀπέκτειναν. εὐθὺς δ' ἐπὶ τὰς μύλας ἐπελθόντες, εἷλον τὴν πόλιν, καὶ τοὺς οἰκισθέντας ἐν αὐτῇ ναξίους ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. αὐτοὶ μὲν οὖν εἴς τε σικελοὺς καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἑλληνίδας πόλεις ἐπελθόντες, ἄλλοι κατ' ἄλλους τόπους κατῴκησαν. ὁ δὲ Διονύσιος, τῶν περὶ πορθμὸν αὐτῷ τόπων κατεσκευασμένων φιλίων, διενοεῖτο μὲν ἐπὶ ῥήγιον στρατιὰν ἄγειν, παρενωχλεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν ταυρομένιον κατειληφότων σικελῶν. διόπερ κρίνας συμφέρειν τούτοις ἐπιθέσθαι πρώτοις, ἐξήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν δύναμιν, καὶ στρατοπεδεύσας ἐκ τοῦ πρὸς τὴν νάξον μέρους, προσεκαρτέρει τῇ πολιορκίᾳ τὸν χειμῶνα, νομίζων τοὺς σικελοὺς ἐκλείψειν τὸν λόφον, διὰ τὸ μὴ πάλαι κατῳκηκέναι. οἱ δὲ σικελοί, παρὰ τῶν πατέρων ἐκ παλαιοῦ παρειληφότες ὅτι τὰ μέρη ταῦτα τῆς νήσου σικελῶν κατεχόντων, ἕλληνες πρώτως καταπλεύσαντες, ἔκτισαν μὲν νάξον, ἐξέβαλον δ' ἐκ τοῦ τόπου τοὺς τότε κατοικοῦντας σικελούς· διὸ δὴ φάσκοντες πατρῴαν ἀνακτήσασθαι χώραν, καὶ περὶ ὧν εἰς τοὺς ἑαυτῶν προγόνους ἐξήμαρτον ἕλληνες ἀμύνεσθαι δικαίως, ἐφιλοτιμοῦντο κατασχεῖν τὸν λόφον. ὑπερβαλλούσης δὲ φιλονεικίας παρ' ἀμφοτέροις οὔσης, ἔτυχον μὲν οὖσαι τροπαὶ χειμεριναί, καὶ διὰ τοὺς ἐπιγινομένους χειμῶνας ὁ περὶ τὴν ἀκρόπολιν τόπος πλήρης ἦν χιόνος. ἐνταῦθα δὴ Διονύσιος τοὺς σικελούς, διὰ τὴν ὀχυρότητα καὶ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ τείχους, ῥαθυμοῦντας περὶ τὴν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν φυλακὴν θεωρῶν, ὥρμησε νυκτὸς ἀσελήνου καὶ χειμερίου πρὸς τοὺς ἀνωτάτω τόπους. πολλὰ δὲ κακοπαθήσας, διά τε τὴν τῶν κρημνῶν δυσχέρειαν, καὶ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος, μιᾶς μὲν ἀκροπόλεως ἐκυρίευσε, καὶ τὸ πρόσωπον ἐξήλκωσε, καὶ τὰς ὄψεις ἔβλαψε, διὰ τὸ ψῦχος· μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὸ ἕτερον μέρος παρεισπεσών, εἰσήγαγε τὴν δύναμιν εἰς τὴν πόλιν. τῶν δὲ σικελῶν ἀθρόως βοηθησάντων, ἐξεώσθησαν οἱ μετὰ τοῦ Διονυσίου· καὶ αὐτὸς ἐν τῇ φυγῇ, τυπτόμενος εἰς τὸν θώρακα, περιεκυλίσθη, καὶ παρ' ὀλίγον συνελήφθη ζῶν. τῶν δὲ σικελῶν ἐπικειμένων ἐξ ὑπερδεξίων τόπων, ἀνῃρέθησαν μὲν τῶν μετὰ Διονυσίου πλείους τῶν ἑξακοσίων, ἀπέβαλον δὲ τὰς πανοπλίας οἱ πλεῖστοι· καὶ αὐτὸς δ' ὁ Διονύσιος μόνον τὸν θώρακα διέσωσε. μετὰ δὲ τὴν ἀτυχίαν ταύτην, ἀκραγαντῖνοι καὶ μεσσήνιοι τοὺς τὰ Διονυσίου φρονοῦντας μεταστησάμενοι, τῆς ἐλευθερίας ἀντείχοντο, καὶ τῆς τοῦ τυράννου συμμαχίας ἀπέστησαν. Παυσανίας δ' ὁ τῶν λακεδαιμονίων βασιλεύς, ἐγκαλούμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἔφυγεν, ἄρξας ἔτη δεκατέσσαρα. τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος ὁ υἱὸς Ἀγησίπολις ἦρξε τὸν ἴσον τῷ πατρὶ χρόνον. Ἐτελεύτησε δὲ καὶ Παυσανίας ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεύς, ἀναιρεθεὶς ὑπὸ Ἀμύντου δόλῳ, ἄρξας ἐνιαυτόν. τὴν δὲ βασιλείαν κατέσχεν Ἀμύντας, καὶ ἦρξεν ἔτη εἰκοσιτέσσαρα.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Δημόστρατος, ἐν ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεῖχον χιλίαρχοι ἕξ, Λεύκιος Τίτιος, Πόπλιος Λικίνιος, Πόπλιος Μελαῖος, Κόιντος Μάλλιος, Γναῖος Γενούκιος, καὶ Λεύκιος Ἀτίλιος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, Μάγων ὁ τῶν καρχηδονίων στρατηγὸς διέτριβε

μὲν ἐν σικελίᾳ, τὰ δὲ πράγματα τῶν καρχηδονίων ἀπὸ τῆς γεγενημένης συμφορᾶς ἀνελάμβανε. ταῖς τε γὰρ ὑποτεταγμέναις πόλεσι φιλανθρώπως προσεφέρετο, καὶ τοὺς ὑπὸ Διονυσίου πολεμουμένους ὑπεδέχετο. ἐποιήσατο δὲ καὶ πρὸς τοὺς πλείστους τῶν σικελῶν συμμαχίαν, καὶ δυνάμεις ἀθροίσας, ἐστράτευσεν εἰς τὴν μεσσηνίαν. λεηλατήσας δὲ τὴν χώραν, καὶ πολλῆς ὠφελείας ἐγκρατὴς γενόμενος, ἀνέζευξε, καὶ πρὸς ἀβακαίνῳ πόλει συμμαχίδι κατεστρατοπέδευσε. Διονυσίου δὲ ἐπελθόντος μετὰ τῆς δυνάμεως, παρετάχθησαν, καὶ γενομένης καρτερᾶς μάχης, ἐνίκησαν οἱ περὶ Διονύσιον. (γρ. ἀβακαίνῳ) καὶ οἱ μὲν καρχηδόνιοι πλείους ὀκτακοσίων ἀποβαλόντες, ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν· Διονύσιος δὲ τότε μὲν εἰς συρακούσας ἀνέζευξε, μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἑκατὸν τριήρεις πληρώσας, ἐστράτευσεν ἐπὶ ῥηγίνους. ἀπροσδοκήτως δὲ νυκτὸς ἐπιφανεὶς τῇ πόλει, τὰς πύλας ἐνέπρησε, καὶ τοῖς τείχεσι προσήρεισε κλίμακας. οἱ δὲ ῥηγῖνοι, τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγοι προσβοηθήσαντες, ἐπεχείρουν σβεννύναι τὴν φλόγα, μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλωρίδος τοῦ στρατηγοῦ παραγενομένου, καὶ συμβουλεύσαντος τἀναντία πρᾶξαι, ἔσωσαν τὴν πόλιν. σβεννύντες μὲν γὰρ τὴν φλόγα, οὐκ ἂν ἴσχυσαν Διονύσιον κωλῦσαι εἰσελθεῖν, ὀλίγοι παντελῶς ὄντες. (γρ. τὸ πῦρ.) ἐκ δὲ τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν ἐνέγκαντες φρύγανα καὶ ξύλα, τὴν φλόγα κατεσκεύαζον μείζονα· μέχρις ὅτου τὸ πλῆθος ἐν τοῖς ὅπλοις ἀθροισθὲν παρεβοήθησε. Διονύσιος δὲ τῆς ἐπιβολῆς ἀποτυχὼν, ἐπῆλθε τὴν χώραν, ἐμπυρίζων καὶ δενδροτομῶν· καὶ μετὰ ταῦτ' ἐνιαυσίους ἀνοχὰς ποιησάμενος, ἐξέπλευσεν ἐπὶ συρακούσας. Οἱ δὲ τὴν ἰταλίαν κατοικοῦντες ἕλληνες ἑώρων μὲν μέχρι τῆς ἑαυτῶν χώρας προβαίνουσαν τὴν Διονυσίου πλεονεξίαν, συμμαχίαν δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο, καὶ συνέδριον ἐγκατεσκεύαζον. ἤλπιζον γὰρ τὸν Διονύσιον ῥᾳδίως ἀμυνεῖσθαι, καὶ τοῖς παροικοῦσι λευκανοῖς ἀντιτάξασθαι. καὶ γὰρ οὗτοι τότε διεπολέμουν πρὸς αὐτούς. Οἱ δὲ τὸ λέχαιον τῆς κορίνθου κατέχοντες φυγάδες νυκτὸς ὑπό τινων εἰσαχθέντες, ἐνεχείρησαν μὲν καταλαμβάνειν τὰ τείχη, τῶν δὲ μετ' Ἰφικράτους ἐκβοηθησάντων, τριακοσίους ἐξ αὑτῶν ἀποβαλόντες, ἔφυγον ἐπὶ τὸν ναύσταθμον. μετὰ δέ τινας ἡμέρας τῶν λακεδαιμονίων μέρος τῆς στρατιᾶς διήει διὰ τῆς κορινθίας χώρας. οἷς Ἰφικράτης καί τινες τῶν συμμάχων ἐπιπεσόντες, τοὺς πλείστους ἀνεῖλον. Ἰφικράτης δὲ μετὰ τῶν πελταστῶν ἐπὶ φλιοῦντα στρατεύσας, καὶ μάχην τοῖς ἐκ τῆς πόλεως συνάψας, τούτων μὲν πλείους τριακοσίων ἀπέκτεινε· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ σικυῶνα αὐτοῦ προελθόντος, οἱ σικυώνιοι παραταξάμενοι πρὸ τῶν τειχῶν, ἀπέβαλον περὶ πεντακοσίους, καὶ συνέφυγον εἰς τὴν πόλιν. Τούτων δὲ πραχθέντων, ἀργεῖοι μετὰ τῶν ὅπλων πανδημεὶ στρατεύσαντες εἰς κόρινθον, τήν τε κόρινθον, τήν τ' ἀκρόπολιν κατελάβοντο, καὶ τὴν πόλιν ἐξιδιοποιησάμενοι τὴν κορινθίων, χώραν ἀργείαν ἐποίησαν. ἐπεβάλετο δὲ καὶ Ἰφικράτης ὁ ἀθηναῖος καταλαβέσθαι τὴν χώραν, ἐπιτηδείαν οὖσαν εἰς τὴν τῆς ἑλλάδος ἡγεμονίαν. τοῦ δὲ δήμου κωλύσαντος, ἐκεῖνος μὲν ἀπέθετο τὴν ἀρχήν· οἱ δὲ ἀθηναῖοι Χαβρίαν ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸν εἰς τὴν κόρινθον ἐξέπεμψαν. Κατὰ δὲ τὴν μακεδονίαν, Ἀμύντας ὁ Φιλίππου πατὴρ, ἰλλυριῶν ἐμβαλόντων εἰς μακεδονίαν, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς πόλεως· ἀπογνοὺς δὲ τὴν ἀρχὴν, ὀλυνθίοις μὲν τὴν σύνεγγυς χώραν ἐδωρήσατο· αὐτὸς δὲ τότε μὲν ἀπέβαλε τὴν βασιλείαν, μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὑπὸ θετταλῶν καταχθεὶς ἀνεκτήσατο τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη εἰκοσιτέσσαρα. ἔνιοι δέ φασι μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς Ἀμύντου διετῆ χρόνον Ἀργαῖον βασιλεύσαντα μακεδόνων, τότε τὸν Ἀμύνταν ἀνακτήσασθαι τὴν βασιλείαν. Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Σάτυρος ὁ Σπαρτάκου μὲν υἱὸς, βασι-

λεὺς δὲ Βοσπόρου ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη δεκατέσσαρα· τὴν ἡγεμονίαν δὲ διεδέξατο ὁ υἱὸς Λεύκων ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ῥωμαῖοι πολιορκοῦντες ἑνδέκατον ἔτος Βοιούς, κατέστησαν αὐτοκράτορα μὲν Μάρκον Φούριον, ἵππαρχον δὲ Πόπλιον Κορνήλιον. οὗτοι δὲ ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, Βοιοὺς ἐξεπολιόρκησαν, διώρυχα κατασκευάσαντες· καὶ τὴν πόλιν ἐξανδραποδισάμενοι, τούς τε ἄνδρας καὶ τὴν ἄλλην λείαν ἐλαφυροπώλησαν. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ θρίαμβον ἤγαγεν, ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων δῆμος ἐκ τῶν λαφύρων δεκάτην ἐξελόμενος, χρυσοῦν κατεσκεύασε κρατῆρα, καὶ εἰς Δελφοὺς ἀνέθηκεν. οἱ δὲ κομίζοντες αὐτὸν πρεσβευταὶ λῃσταῖς Λιπαραίοις περιέπεσον, καὶ πάντες αἰχμαλωτισθέντες κατήχθησαν εἰς Λιπάραν. Τιμασίθεος δ' ὁ τῶν Λιπαραίων στρατηγός, γνοὺς τὸ γεγενημένον, τούς τε πρεσβευτὰς ἀνέσωσε, καὶ τὸν χρυσοῦν ἀποδούς, εἰς Δελφοὺς τοὺς πρέσβεις ἀποκατέστησεν. οἱ δὲ τὸν κρατῆρα κομίζοντες, ἀναθέντες αὐτὸν εἰς τὸν τῶν Μασσαλιητῶν θησαυρόν, εἰς Ῥώμην ἐπανέστρεψαν. διόπερ ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων, πυθόμενος τὴν τοῦ Τιμασιθέου καλοκαγαθίαν, παραχρῆμα αὐτὸν ἐτίμησε, δημόσιον δοὺς κατάλυμα, καὶ μετὰ ταῦτ' ἔτεσιν ἑκατὸν τριακονταεπτὰ τὴν Λιπάραν ἀφελόμενος τῶν Καρχηδονίων, τοὺς ἐγγόνους τοῦ Τιμασιθέου τῶν τε εἰσφορῶν ἀτελεῖς ἀφῆκε, καὶ ἐλευθέρους ἐποίησεν.

Ἐπεὶ δ' ὁ ἐνιαύσιος διελήλυθε χρόνος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Φιλοκλῆς, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν μετέλαβον ἓξ χιλίαρχοι, Πόπλιος Σέξστος, Κορνήλιος Κράσσος, Καίσων Φάβιος, Λεύκιος Φούριος, Κόϊντος Σερουίλιος, καὶ Μάρκος Οὐαλέριος· ἤχθη δὲ καὶ ὀλυμπιὰς κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἑβδόμη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, ἣν ἐνίκα Τέρψης. κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Ἀθηναῖοι στρατηγὸν ἑλόμενοι Θρασύβουλον ἐξέπεμψαν μετὰ τριήρων τεσσαράκοντα. οὗτος δὲ πλεύσας εἰς Ἰωνίαν, καὶ χρήματα λαβὼν παρὰ τῶν συμμάχων, ἀνέζευξε, καὶ διατρίβων περὶ Χερρόνησον, Μήδοκον καὶ Σεύθην τοὺς τῶν Θρᾳκῶν βασιλεῖς συμμάχους ἐποιήσατο. μετὰ δέ τινα χρόνον ἐξ Ἑλλησπόντου πλεύσας εἰς Λέσβον, ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἐρεσὸν αἰγιαλῷ καθώρμει· ἐπιγενομένων δὲ πνευμάτων μεγάλων, εἴκοσι μὲν καὶ τρεῖς τριήρεις διεφθάρησαν· μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν διασωθείς, ἐπῄει τὰς κατὰ τὴν Λέσβον πόλεις προσαγόμενος (ἀφεστήκεισαν γὰρ πᾶσαι, πλὴν Μιτυλήνης) καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ Μήθυμναν παραγενόμενος, ἐπισυνῆψε μάχην τοῖς ἐκ τῆς πόλεως, ὧν ἦρχε Θηρίμαχος ὁ Σπαρτιάτης. ἀγωνισάμενος δὲ λαμπρῶς, αὐτόν τε τὸν Θηρίμαχον ἀνεῖλε, καὶ τῶν Μηθυμναίων οὐκ ὀλίγους, τοὺς δὲ λοιποὺς συνέκλεισεν ἐντὸς τῶν τειχῶν· καὶ τὴν μὲν τῶν Μηθυμναίων χώραν ἔφθειρε, τὴν δ' Ἐρεσὸν καὶ τὴν Ἄντισσαν καθ' ὁμολογίαν παρέλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα παρά τε Χίων καὶ Μιτυληναίων συμμάχων ἀθροίσας ναῦς, ἔπλευσεν ἐπὶ Ῥόδον.

Καρχηδόνιοι δὲ βραδέως ἑαυτοὺς ἐκ τῆς περὶ Συρακούσας συμφορᾶς ἀναλαβόντες, ἔγνωσαν ἀντέχεσθαι τῶν κατὰ Σικελίαν πραγμάτων. κρίναντες δὲ διαγωνίζεσθαι, ναυσὶ μὲν μακραῖς ὀλίγαις διέβησαν, δύναμιν δὲ συνήγαγον ἀπό τε Λιβύης καὶ Σαρδοῦς, ἔτι δὲ τῶν ἐξ Ἰταλίας βαρβάρων, πάντας ἐπιμελῶς καθοπλίσαντες μετὰ τῆς οἰκείας χορηγίας, ἐπεραιώθησαν εἰς τὴν Σικελίαν, οὐκ ἐλάττους ὄντες τῶν ὀκτὼ μυριάδων, ὧν ἡγεῖτο Μάγων. οὗτος μὲν οὖν διὰ Σικελῶν πορευθείς, καὶ τὰς πλείστας πόλεις ἀποστήσας τοῦ Διονυσίου, κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῇ τῶν Ἀγυριναίων χώρᾳ παρὰ τὸν Χρύσαν ποταμόν, ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς Μοργαντίναν. τοὺς γὰρ Ἀγυριναίους οὐ δυνάμενος εἰς συμμαχίαν προσλαβέσθαι, τῆς εἰς τοὔμπροσθεν ἐπέσχε πορείας, ἀκούων τοὺς πολεμίους ἐκ Συρακουσῶν ὡρμηκέναι. Διονύσιος δὲ

πυθόμενος τοὺς καρχηδονίους διὰ τῆς μεσογείου τὴν πορείαν ποιουμένους, ταχὺ συλλέξας οὓς ἠδύνατο τῶν συρακοσίων καὶ τῶν μισθοφόρων, ὥρμησε τοὺς πάντας ἔχων οὐκ ἐλάττους δισμυρίων. παραγενόμενος δ' ἐγγὺς τῶν πολεμίων, διεπρεσβεύσατο πρὸς Ἄγυριν τὸν δυναστεύοντα τῶν ἀγυριναίων. οὗτος δὲ τῶν τότε τυράννων ἐν σικελίᾳ μεγίστην εἶχε δύναμιν, μετὰ Διονύσιον. τῶν τε γὰρ παρακειμένων ἐρυμάτων σχεδὸν ἁπάντων ἐκυρίευσε, καὶ τῆς πόλεως τῶν ἀγυριναίων ἦρχε, πολυοχλουμένης κατ' ἐκείνους τοὺς καιρούς· εἶχε γὰρ πολίτας οὐκ ἐλάττους δισμυρίων. ἦν δὲ καὶ εἰς τοῦτο τὸ πλῆθος ἐν τῇ πόλει συνηθροισμένων χρημάτων πολλαὶ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν παραθέσεις, ἃς Ἄγυρις ἠθροίκει, πεφονευκὼς τοὺς εὐπορωτάτους τῶν πολιτῶν. ἀλλ' ὁ Διονύσιος μετ' ὀλίγων εἰσελθὼν ἐντὸς τοῦ τείχους, ἔπεισε τὸν Ἄγυριν συμμαχῆσαι γνησίως, καὶ πολλὴν ἐπηγγείλατο χώραν τῆς ὁμόρου δωρήσασθαι κατορθωθέντος τοῦ πολέμου. ὁ δ' Ἄγυρις πρῶτον μὲν πάσῃ τῇ Διονυσίου δυνάμει σῖτον καὶ τἄλλα ὅσα ἦν χρεία προθύμως ἐδωρήσατο, καὶ πανδημεὶ τὴν δύναμιν ἐξαγαγὼν, ἐστράτευσε μετὰ Διονυσίου, καὶ κοινῇ τοῖς καρχηδονίοις διεπολέμει. Μάγων δ' ἐν πολεμίᾳ χώρᾳ στρατοπεδεύων, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεὴς ἀεὶ μᾶλλον γινόμενος, οὐ μετρίως ἠλαττοῦτο. καὶ γὰρ οἱ περὶ τὸν Ἄγυριν τῆς χώρας ἔμπειροι καθεστῶτες ἐν ταῖς ἐνέδραις ἐπλεονέκτουν, καὶ τὰς ἀγορὰς τῶν πολεμίων ἀφῃροῦντο. λεγόντων δὲ τῶν συρακοσίων διὰ μάχης κρίνειν ὡς τάχιστα τὰ πράγματα, Διονύσιος ἠναντιοῦτο, λέγων χωρὶς κινδύνων τῷ χρόνῳ καὶ τῇ σπάνει καταφθαρήσεσθαι τοὺς βαρβάρους. ἐφ' οἷς παροργισθέντες οἱ συρακούσιοι κατέλιπον τὸν Διονύσιον. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον εὐλαβούμενος, ἐπ' ἐλευθερίαν ἐκάλει τοὺς οἰκέτας· μετὰ δὲ ταῦτα διαπρεσβευσαμένων τῶν καρχηδονίων περὶ εἰρήνης, ὑπακούσας ἀναπομπίμους τοῖς κυρίοις ἐποίησε. πρὸς δὲ τοὺς καρχηδονίους εἰρήνην ἐποιήσατο. ἦσαν δὲ αἱ συνθῆκαι τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιαι ταῖς πρότερον, σικελοὺς δὲ δεῖν ὑπὸ Διονύσιον τετάχθαι, καὶ παραλαβεῖν αὐτὸν τὸ ταυρομένιον. μετὰ δὲ τὰς συνθήκας, Μάγων μὲν ἀπέπλευσε, Διονύσιος δὲ παραλαβὼν τὸ ταυρομένιον, τοὺς μὲν πλείστους τῶν ἐκεῖ σικελῶν ἐξέβαλε, τῶν δ' ἰδίων μισθοφόρων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ἐπιλέξας κατῴκισε. καὶ τὰ μὲν κατὰ σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, ῥωμαῖοι φιλίσκον πόλιν ἐκ τοῦ φαλαικῶν ἔθνους ἐξεπόρθησαν.

ἢ πρὸς καρχηδονίους

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Νικοτέλης, ἐν ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διῴκουν χιλίαρχοι τρεῖς, Μάρκος Φρούριος, Γάιος Αἰμίλιος, καὶ Κάτλος Βῆρος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, οἱ λακωνίζοντες τῶν ῥοδίων, ἐπαναστάντες τῷ δήμῳ, τοὺς τὰ τῶν ἀθηναίων φρονοῦντας ἐξέβαλον ἐκ τῆς πόλεως. συνδραμόντων δ' αὐτῶν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ πειρωμένων ἀντέχεσθαι τῶν πραγμάτων, ἐπεκράτησαν οἱ λακεδαιμόνιοι συμμαχοῦντες, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ διαφυγόντας ἐξεκήρυξαν. εὐθὺς δὲ καὶ πρέσβεις ἀπέστειλαν εἰς λακεδαίμονα περὶ βοηθείας, εὐλαβούμενοι μή τινες τῶν πολιτῶν νεωτερίσωσι. λακεδαιμόνιοι δ' αὐτοῖς ἀπέστειλαν ἑπτὰ τριήρεις, καὶ τοὺς ἀφηγησομένους τῶν πραγμάτων τρεῖς ἄνδρας, Εὐδόκιμον, Φιλόδοκον, καὶ Διφίλαν. οὗτοι δὲ πρῶτον εἰς σάμον χωρισθέντες, ἀπέστησαν τὴν πόλιν ἀθηναίων· ἔπειτα καταπλεύσαντες εἰς ῥόδον, τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, προχωρούντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων, ἔγνωσαν ἀντέχεσθαι τῆς θαλάττης, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐκράτουν τῶν συμμάχων, ἀθροίσαντες ναυτικόν. οὗτοι μὲν οὖν εἴς τε σάμον καὶ κνίδον καὶ ῥόδον κατέπλευσαν, καὶ πανταχόθεν ναῦς τε καὶ τοὺς ἀρίστους κατέγραφον

ἐπιβάτας, ἐξήρτυον πολυτελῶς τριήρεις εἰκοσιεπτά. Αγησίλαος δ' ὁ τῶν λακε-
δαιμονίων βασιλεὺς, ἀκούων τοὺς θρᾳκίους περὶ τὴν κόρινθον διατρίβοντας, ἐξήγα-
γε τοὺς λακεδαιμονίους πανδημεὶ, πλὴν μιᾶς μόρας. ἐπελθὼν δὲ τὴν θρᾳκίαν
πᾶσαν, τὰς μὲν κτήσεις διήρπασε, τὴν δὲ χώραν δενδροτομήσας, εἰς τὴν σπάρτην
ἀπεχώρησε. Κατὰ δὲ τὴν κύπρον Εὐαγόρας ὁ σαλαμίνιος, ὃς ἦν μὲν εὐγενέστατος
(τῶν γὰρ κτισάντων τὴν πόλιν ἦν ἀπόγονος) πεφευγὼς δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρό-
νοις διά τινας στάσεις, καὶ μετὰ ταῦτα κατελθὼν, μετ' ὀλίγων τὸν μὲν δυναστεύον-
τα τῆς πόλεως Αβδήμονα τὸν τύριον ἐξέβαλε, φίλον ὄντα τοῦ περσῶν βασιλέως·
αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν κατασχὼν, τὸ μὲν πρῶτον ἐβασίλευσε τῆς σαλαμῖνος, μεγί-
στης οὔσης καὶ δυνατωτάτης τῶν ἐν κύπρῳ πόλεων. ταχὺ δὲ χρημάτων πλῆθος
πολλῶν εὐπορήσας, καὶ δύναμιν προχειρισάμενος, ἐπεχείρησεν ἅπασαν τὴν νῆσον
σφετερίσασθαι. τῶν δὲ πόλεων ἃς μὲν βίᾳ χειρωσάμενος, ἃς δὲ πειθοῖ προσλαβό-
μενος, τῶν μὲν ἄλλων πόλεων ταχὺ τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· ἀμαθούσιοι δὲ καὶ σό-
λιοι καὶ κιτιεῖς ἀντέχοντες τῷ πολέμῳ, πρέσβεις ἀπέστειλαν πρὸς Αρταξέρξην τὸν
περσῶν βασιλέα περὶ βοηθείας, καὶ τοῦ μὲν Εὐαγόρου κατηγόρουν ὅτι τὸν Αγύρων βα-
σιλέα σύμμαχον ὄντα περσῶν ἀνεῖλε, τὴν δὲ νῆσον ὡμολόγησαν αὐτῷ συγκατακτή-
σασθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς (οὐ βουλόμενος ἅμα μὲν τὸν Εὐαγόραν προκόπτειν ἐπὶ πλεῖον,
ἅμα δὲ διανοούμενος τὴν κύπρον εὐφυῶς διακειμένην καὶ ναυτικὴν δύναμιν δύ-
νασθαι μεγάλην ἔχειν, ἣ δυνήσεται προπολεμεῖν τῆς ἀσίας) ἔκρινε συμμαχεῖν, καὶ
τούτους μὲν ἐξέπεμψεν, αὐτὸς δὲ πρὸς μὲν τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις καὶ τοὺς ἀφη-
γουμένους τῶν πόλεων σατράπας ἔπεμψεν ἐπιστολὰς, ναυπηγεῖσθαι τριήρεις, καὶ
τὰ πρὸς τὸν στόλον χρήσιμα ὄντα κατὰ σπουδὴν παρασκευάζεσθαι. Εκατόμνῳ δὲ
τῷ καρίας δυνάστῃ προσέταξε πολεμεῖν τῷ Εὐαγόρᾳ· αὐτὸς δὲ τὰς ἐν τῇ ἄνω σα-
τραπείαις πόλεις ἐπιπορευόμενος, μεγάλαις δυνάμεσι διαβαίνει εἰς τὴν κύπρον. τὰ
μὲν οὖν κατὰ τὴν ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, ῥωμαῖοι πρὸς φαλίσκους
εἰρήνην ποιησάμενοι, πρὸς δὲ αἰτωλοὺς πόλεμον τὸ τέταρτον, καὶ σούτριον μὲν ὤρ-
μησαν. ἐκ δὲ οὐερρηγίνου πόλεως ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐξεβλήθησαν.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχε Δημόστρατος, ἐν ῥώμῃ
δ' ὕπατοι τὴν ἀρχὴν παρέλαβον, Λεύκιος Λουκρήτιος, καὶ Σερουΐλιος Κόσσος.
κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Αρταξέρξης μὲν Στρούθαν στρατηγὸν καταπέμψας, ἔπεμ-
ψεν ἐπὶ θάλατταν μετὰ δυνάμεως λακεδαιμονίοις πολεμήσοντα· σπαρτιᾶται δὲ τὴν
παρουσίαν αὐτοῦ πυθόμενοι, Θίμβρωνα στρατηγὸν εἰς τὴν ἀσίαν ἐξέπεμψαν. ὃς κατέ-
λαβε τὸ χωρίον ἴονδα καὶ κόρησσον, ὄρος ὑψηλὸν τῆς ἐφέσου ἀπέχον σταδίους τεσσα-
ράκοντα. ἔπειτα μὲν οὖν ὀκτακισχιλίους ἔχων στρατιώτας σὺν τοῖς κατὰ τὴν ἀσίαν ἀθροι-
σθεῖσιν, ἐπῄει τὴν τοῦ βασιλέως χώραν διαφθείρων. Στρούθας δὲ σὺν ἵππῳ τε βαρ-
βαρικῇ πολλῇ, καὶ στρατιώταις ὁπλίταις μὲν πεντακισχιλίοις, ψιλοῖς δὲ πλείοσι δισ-
μυρίων, οὐ μακρὰν τῶν λακεδαιμονίων κατεστρατοπέδευσε. τέλος δὲ τοῦ Θίμβρωνος
μετὰ μέρους τῆς δυνάμεως ἐξελθόντος, καὶ πολλὴν περιβαλομένου λείαν, ἀπελ-
θὼν ὁ Στρούθας τόν τε Θίμβρωνα μαχόμενος ἀνεῖλε, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν πλεί-
στους ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐζώγρησεν, ὀλίγοι δ' εἰς τὸ κνιδίνιον φρούριον διεσώθησαν.
Θρασύβουλος δὲ ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς, ἐκ τῆς λέσβου κομιζόμενος μετὰ τοῦ στό-
λου πρὸς ἄσπενδον, ὥρμισε τὰς τριήρεις εἰς τὸν εὐρυμέδοντα ποταμόν. χρήματα δ'
εἰληφότος αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀσπενδίων, ὅμως τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἐδῄωσαν τὴν χώ-

γρ. κόρησσον

ρας. γενομένης δὲ νυκτὸς οἱ μὲν ἀσπένδιοι, χαλεπῶς ἐνεγκόντες ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν, ἐπέθεντο τοῖς ἀθηναίοις, καὶ τόν τε Θρασύβουλον καί τινας τῶν ἄλλων ἀνεῖλον· οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων τριήραρχοι, περιδεεῖς γενόμενοι, καὶ ταχὺ πληρώσαντες τὰς ναῦς, εἰς ῥόδον ἐξέπλευσαν. ἀφεστηκυίας δὲ τῆς πόλεως, καὶ τῶν φυγάδων φρούριόν τι κατειληφότων, μετὰ τούτων διεπολέμουν πρὸς τοὺς κατὰ τὴν πόλιν. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι, πυθόμενοι τὴν Θρασυβούλου τοῦ στρατηγοῦ τελευτὴν, Ἀγύρριον στρατηγὸν ἐξέπεμψαν. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, ὁ τῶν συρακοσίων τύραννος Διονύσιος σπεύδων τὴν κατὰ τὴν νῆσον δυναστείαν καὶ τοὺς κατ᾽ ἰταλίαν ἕλληνας προσλαβέσθαι, τὴν μὲν κατ᾽ ἐκείνους κοινὴν στρατείαν εἰς ἕτερον καιρὸν ἀνεβάλετο· κρίνας δὲ συμφέρειν ἐπιχειρεῖν πρώτῃ τῇ τῶν ῥηγίνων πόλει, διὰ τὸ προπολεμιστήριον αὐτὴν εἶναι τῆς ἰταλίας, ὥρμησεν ἐκ συρακουσῶν μετὰ τῆς δυνάμεως. εἶχε δὲ πεζοὺς μὲν δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ναῦς δ᾽ ἑκατὸν εἴκοσι. περαιώσας δὲ τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς λοκρίδος, ἐκεῖθεν διὰ τῆς μεσογείου τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, τέμνων καὶ πυρπολῶν τὴν τῶν ῥηγίνων χώραν. συμπαρέπλευσε δὲ καὶ ὁ στόλος ἐπὶ θάτερα μέρη τῇ θαλάττῃ, καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει περὶ τὸν πορθμὸν κατεστρατοπέδευσεν. οἱ δ᾽ ἰταλιῶται, πυθόμενοι τὴν τοῦ Διονυσίου διάβασιν ἐπὶ τὸ ῥήγιον, ἀπέστειλαν ἐκ κρότωνος ναῦς ἑξήκοντα, σπεύδοντες παραδοῦναι τοῖς ῥηγίνοις. μετεώρων δὲ πλεουσῶν αὐτῶν, ὁ Διονύσιος πεντήκοντα ναῦς ἔχων ἐπέπλευσε, καὶ φυγόντων αὐτῶν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐδὲν ἧττον ἐπέκειτο, καὶ κατασπάσαι ἐπειρᾶτο τὰς προσορμισθείσας ἐν τῇ γῇ. κινδυνευουσῶν δὲ τῶν ἑξήκοντα τριήρων ἁλῶναι, ῥηγῖνοι πανδημεὶ παρεβοήθησαν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς τῷ πλήθει τῶν βελῶν ἀνεῖρξαν τὸν Διονύσιον. ἐπιγενομένου δὲ πνεύματος μεγάλου, οἱ μὲν ῥηγῖνοι τὰς ναῦς ἀνείλκυσαν ἐπὶ τὴν γῆν· Διονύσιος δ᾽ ἰσχυρῶς χειμασθεὶς, ἑπτὰ ναῦς ἀπώλεσε, καὶ σὺν αὐταῖς ἄνδρας οὐκ ἐλάττους χιλίων πεντακοσίων, ἐπὶ τὴν ῥηγίνων. τούτων δ᾽ ἅμα ταῖς ναυσὶν ἐκβρασθέντων, οἱ ῥηγῖνοι πολλοὺς τῶν ναυτῶν ἐζώγρησαν. Διονύσιος δ᾽ ἐπὶ πεντήρους πλέων, καὶ πολλάκις παρ᾽ ὀλίγον ἐλθὼν ὑποβρύχιος, μόλις περὶ μέσας νύκτας εἰς τὸν ἐν μεσσήνῃ λιμένα κατέφυγεν. ἤδη δὲ καὶ τῆς χειμερινῆς ὥρας ἐνισταμένης, οὗτος μὲν πρὸς λευκανοὺς συμμαχίαν ποιησάμενος, ἀπήγαγε τὰς δυνάμεις εἰς συρακούσας. μετὰ δὲ ταῦτα, λευκανῶν τὴν θουρίαν καταδραμόντων, οἱ θούριοι παρήγγειλαν τοῖς συμμάχοις κατὰ τάχος ἀπαντᾶν μετὰ τῶν ὅπλων. αἱ γὰρ κατὰ τὴν ἰταλίαν ἑλληνίδες πόλεις ἔν τε τῇ συνθήκῃ εἶχον οὕτως, ἵν᾽ ὅτι ἂν ὑπὸ τῶν λευκανῶν λεηλατηθῇ χώρα, πρὸς ταύτην ἅπαντες παραβοηθῶσιν· ἧς δ᾽ ἂν πόλεως μὴ καταστῇ τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τὴν βοήθειαν, τεθνάναι τοὺς ἐκείνης τῆς πόλεως στρατηγούς. διόπερ τῶν θουρίων τοὺς βιβλιαφόρους ἀποστειλάντων ἐπὶ τὰς πόλεις πρὸς τὴν τῶν πολεμίων παρουσίαν, ἅπαντες παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν ἀνάζευξιν. αὐτοὶ δὲ προεξαναστάντες τὴν ὁρμὴν, καὶ τὸ τῶν συμμάχων πλῆθος οὐκ ἀναμείναντες, ἀνέζευξαν ἐπὶ τοὺς λευκανοὺς, ἔχοντες πεζοὺς μὲν πλείους τῶν μυρίων τετρακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ σχεδὸν χιλίους. καὶ λευκανοὶ μὲν, ἀκούσαντες τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἀπεχώρησαν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν· οἱ δὲ θούριοι κατὰ σπουδὴν ἐμβαλόντες εἰς τὴν λευκανίαν, τὸ μὲν πρῶτον φρούριον εἷλον, καὶ πολλῆς ὠφελείας κυριεύσαντες, καθαπερεὶ δέλεαρ ἔλαβον τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας. φρονηματισθέντες γὰρ ἐπὶ τῷ προτερήματι, καταπεφρονηκότως διά τινων στενῶν καὶ ἀποκρήμνων ὁδῶν ἐπορεύθησαν, βουλόμενοι λάον καὶ πόλιν εὐδαίμονα πολιορκῆσαι. ἐπειδὴ δὲ παρεγενήθησαν εἰς τὸ πεδίον κύκλῳ λόφοις ὑψηλοῖς καὶ κρημνοῖς περιειλημμένον, ἐνταῦθα οἱ λευκανοὶ

πάσῃ

πάσῃ τῇ δυνάμει διέκλεισαν αὐτοὺς τῆς ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐλπίδος. παράδοξον δ' ἐπὶ τῷ λόφῳ καὶ φανερὰν ποιήσαντες τὴν ἑαυτῶν ἐπιφάνειαν, ἐξέπληξαν τοὺς Ἕλληνας, διά τε τὸ μέγεθος τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν τῶν τόπων δυσχωρίαν. εἶχον γὰρ Λευκανοὶ τότε πεζοὺς μὲν τρισμυρίους, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων. τῶν δ' Ἑλλήνων ἀνελπίστως τηλικούτῳ περιεχομένων κινδύνῳ, κατέβαινον εἰς τὸ πεδίον οἱ βάρβαροι. γενομένης δὲ παρατάξεως, καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν καταπολεμηθέντων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν Λευκανῶν, ἔπεσον μὲν πλείους τῶν μυρίων (παρήγγελλον γὰρ οἱ Λευκανοὶ μηδένα ζωγρεῖν) τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἐπί τινα πρὸς τῇ θαλάττῃ λόφον ἔφυγον, οἱ δὲ, θεωροῦντες ναῦς μακρὰς προσπλεούσας, καὶ νομίζοντες τὰς τῶν Ῥηγίνων εἶναι, συνέφυγον εἰς τὴν θάλασσαν· οἱ δὲ καὶ διενήχοντο ἐπὶ τὰς τριήρεις. ἦν δὲ ὁ στόλος προσπλέων Διονυσίου τοῦ τυράννου, καὶ ναύαρχος ὑπῆρχεν αὐτῷ Λεπτίνης ὁ ἀδελφὸς, ἀπεσταλμένος τοῖς Λευκανοῖς ἐπὶ βοήθειαν. ὁ μὲν οὖν Λεπτίνης δεξάμενος φιλανθρώπως τοὺς νηχομένους, ὡς ἐπὶ τὴν γῆν ἀπεβίβασεν, ἔπεισε τοὺς Λευκανοὺς ὑπὲρ ἑκάστου τῶν αἰχμαλώτων λαβεῖν ἀργυρίου μνᾶν· οὗτοι δ' ἦσαν τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ τοὺς χιλίους. γενόμενος δὲ τῶν χρημάτων ἐγγυητὴς, καὶ διαλλάξας τοὺς Ἰταλιώτας τοῖς Λευκανοῖς, ἔπεισεν εἰρήνην ποιήσασθαι· καὶ μεγάλης ἀποδοχῆς ἔτυχε παρὰ τοῖς Ἰταλιώταις, συμφερόντως αὑτῷ, οὐ λυσιτελῶς δὲ Διονυσίῳ συντεθεικὼς τὸν πόλεμον. ἤλπιζε γὰρ ὁ Διονύσιος, τῶν Ἰταλιωτῶν πολεμούντων πρὸς Λευκανοὺς, ἐπελθὼν ῥᾳδίως ἂν κρατῆσαι τῶν κατ' Ἰταλίαν πραγμάτων· ἀπολελυμένων δὲ τηλικούτου πολέμου, δυσχερῶς ἂν περιγενέσθαι. διόπερ τοῦτον μὲν ἀπήλλαξε τῆς ναυαρχίας, Θεαρίδην δὲ τὸν ἕτερον ἀδελφὸν ἡγεμόνα τοῦ στόλου κατέστησε. Τούτων δὲ πραχθέντων, Ῥωμαῖοι τὴν τῶν Οὐηΐων χώραν κατεκληρούχησαν, κατ' ἄνδρα δόντες πλέθρα τέτταρα, ὡς δέ τινες, εἰκοσιοκτώ. καὶ πρὸς μὲν Αἰκούους διαπολεμοῦντες, Λίφλον πόλιν κατὰ κράτος εἷλον· Οὐελιτρίνων δ' ἀποστάντων, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐνεστήσαντο. ἀπέστη δὲ καὶ Σάτρικον ἀπὸ Ῥωμαίων, καὶ εἰς Κερκίους ἀποικίαν ἀπέστειλαν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Ἀντίπατρος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διῆγον Λεύκιος Οὐαλέριος καὶ Αὖλος Μάλλιος. περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Διονύσιος ὁ τῶν Συρακουσίων δυνάστης, φανερῶς ἑαυτὸν ἀναδείξας, ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατευσόμενος μετὰ πλείστης δυνάμεως ὥρμησεν ἐπὶ Συρακουσῶν. εἶχε δὲ πεζοὺς μὲν πλείους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ τρισχιλίους, ναῦς δὲ μακρὰς μὲν τετταράκοντα, τὰς δὲ τὸν σῖτον κομιζούσας, οὐκ ἐλάττους τριακοσίων. πεμπταῖος δὲ καταλύσας εἰς τὴν Μεσσήνην, αὐτὸς μὲν ἐν τῇ πόλει τὴν δύναμιν ἀνελάμβανε, Θεαρίδην δὲ τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τὰς νήσους τῶν Λιπαραίων ἀπέστειλε μετὰ νεῶν τριάκοντα. πεπυσμένος γὰρ ἦν δέκα ναῦς τῶν Ῥηγίνων περὶ ἐκείνους τοὺς τόπους οὔσας. ὁ δὲ Θεαρίδης, ἐκπλεύσας καὶ καταλαβὼν τὴν Ῥηγίνων δεκαναΐαν ἔν τισιν εὐθέτοις τόποις, αὐτάνδρους τὰς σκάφας ἐκυρίευσε, καὶ ταχέως εἰς Μεσσήνην πρὸς Διονύσιον ἐπέστρεψε. Διονύσιος δὲ τοὺς αἰχμαλώτους εἰς δεσμὰ καταθέμενος, τοῖς Μεσσηνίοις ἔδωκε φυλάττειν· αὐτὸς δὲ περαιώσας τὴν δύναμιν εἰς Καυλωνίαν, περιεστρατοπέδευσε τὴν πόλιν, καὶ τὰς μηχανὰς προσερείσας, πυκνὰς προσβολὰς ἐποιεῖτο. οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο τὰς τοῦ Διονυσίου δυνάμεις περαιουμένας τὸν διείργοντα πορθμὸν, καὶ αὐτοὶ στρατόπεδα συνήθροιζον. τῆς δὲ τῶν Κροτωνιατῶν πόλεως μάλιστα πολυοχλουμένης, καὶ πλείστους ἐχούσης Συρακουσίους φυγάδας, τούτοις τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου παρέδωκαν. οἱ δὲ Κροτωνιᾶται τὰς πανταχόθεν δυνάμεις ἀθροίσαντες, στρατηγὸν Ἔλωριν τὸν Συρακούσιον εἵλοντο. οὗτος δὲ πε-

φυγὼν Διονύσιον, καὶ δοκῶν τόλμαν ἔχειν ἔμπρακτον, πιστότατα πρὸς τὸν τύραννον πολε-
μήσειν διὰ τὸ μῖσος ὑπείληπτο. ὡς δὲ πάντες οἱ σύμμαχοι συνεληλύθεισαν εἰς Κρότωνα,
καὶ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν Ἔλωρις διατάξας, ὥρμησε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ
Καυλωνίας. ἅμα γὰρ ἐνόμιζεν ἐπιφανεὶς λύσειν τὴν πολιορκίαν, ἅμα δὲ καταπεπολε-
μημένους τοὺς πολεμίους ὑπὸ τῶν καθ' ἡμέραν προσβολῶν διαγωνιεῖσθαι. εἶχε δὲ τοὺς
ἅπαντας, πεζοὺς μὲν περὶ δισμυρίους πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ περὶ δισχιλίους. διανυ-
σάντων δ' αὐτῶν τὸ πλεῖστον τῆς ὁδοῦ, καὶ στρατοπεδευσάντων πρὸς τὸν ἔλωριν ποταμόν,
ἀνέζευξεν ὁ Διονύσιος ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ συνήντα τοῖς Ἰταλιώταις. ὁ μὲν οὖν Ἔλωρις
μετὰ τῶν ἀρίστων πεντακοσίων προηγεῖτο τῆς δυνάμεως. ὁ δὲ Διονύσιος ἔτυχε μὲν ἀπὸ
τετταράκοντα σταδίων ἐστρατοπεδευκὼς τῶν ἐναντίων, διὰ δὲ τῶν κατασκόπων μαθὼν
ἐγγὺς ὄντας τοὺς πολεμίους, ὄρθρου τὴν δύναμιν ἐγείρας, προῆγεν εἰς τοὔμπρο-
σθεν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τοῖς περὶ τὸν Ἔλωριν ὀλίγοις οὖσιν ἀπαντήσας, ἄφνω προσε-
μάχετο, καὶ διεσκευασμένην ἔχων τὴν δύναμιν, ἀνοχὴν οὐδ' ἡντινοῦν ἐδίδου τοῖς
πολεμίοις. ὁ δ' Ἔλωρις εἰς πολλὴν ἐμπεσὼν ἀπορίαν, αὐτὸς μὲν μεθ' ὧν εἶχεν ὑπέ-
στη τοὺς ἐπιφερομένους, τῶν δὲ φίλων τινὰς ἀπέστελλεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐπισπεῦ-
σαι τὰ πλήθη παρακελευόμενος. ὧν ταχέως ποιησάντων τὸ προσταχθέν, οἱ μὲν Ἰτα-
λιῶται, πυθόμενοι τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ κινδυνεύοντας, δρομαῖοι παρῆσαν
ἐπὶ τὴν βοήθειαν. ὁ δὲ Διονύσιος ἀθρόᾳ τῇ δυνάμει περιχυθείς, τόν θ' Ἔλωριν καὶ τοὺς
μετ' αὐτοῦ γενναίως ἀγωνισαμένους, σχεδὸν πάντας ἀνεῖλε. τῶν δ' Ἰταλιωτῶν σποράδην
διὰ τὴν σπουδὴν ἐκβοηθούντων, οἱ Σικελιῶται τὴν τάξιν διαφυλάττοντες, ῥᾳδίως τῶν
πολεμίων περιεγίνοντο. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπὶ μέν τινα χρόνον οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Ἕλληνες
ὑπέμενον τὸν κίνδυνον, καίπερ ἑαυτῶν πολλοὺς ἀναιρουμένους ὁρῶντες· ὡς δὲ τὴν τοῦ
στρατηγοῦ τελευτὴν ἐπύθοντο, καὶ διὰ τὸν θόρυβον ἀλλήλοις ἐμπίπτοντες ἠλατ-
τοῦντο μεγάλως, τότε δὲ τελέως ἀθυμήσαντες ἐτράπησαν. πολλῶν δ' ἀναιρουμένων
ἐν τῇ κατὰ τὸ πεδίον φυγῇ, κατέφυγε τὸ πλῆθος ἐπί τινα λόφον ἐρυμνόν, ὄντα πρὸς
τῇ πολιορκίᾳ, ἄνυδρον δὲ καὶ δυνάμενον ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν πολεμίων φυλάττεσθαι. ὃν ὁ
Διονύσιος περιστρατοπεδεύσας, τήν τε ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν νύκτα διηγρύπνησεν
ἐν τοῖς ὅπλοις, ἐπιμελῶς ταῖς φυλακαῖς χρησάμενος. τῇ δ' ὑστεραίᾳ διά τε τὸ καῦ-
μα καὶ τὴν ἀνυδρίαν οἱ συμπεφευγότες κακῶς ἀπηλλάττοντο. ἐπικηρυκευσαμένων
δ' αὐτῶν πρὸς τὸν Διονύσιον, καὶ παρακαλούντων λύτρα πράξασθαι, οὐ με-
τρίως ἐν τοῖς εὐημερήμασι γινόμενος, προσέταττεν ἀποθέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ σφᾶς
αὐτοὺς ἐγχειρίσαι τῷ κρατοῦντι. σκληροῦ δὲ τοῦ πράγματος ὄντος, μέχρι μέν τινος
διεκαρτέρουν, ὡς δ' ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀνάγκης κατεβαροῦντο, παρέδωκαν αὑτοὺς
περὶ ὀγδόην ὥραν, ἤδη τὰ σώματα παρειμένοι. Διονύσιος δὲ λαβὼν ῥάβδον, καὶ πα-
τάξας ἐπὶ τοῦ λόφου, ἠρίθμει τοὺς καταβαίνοντας αἰχμαλώτους, ὄντας πλείους τῶν μυ-
ρίων. καὶ πάντων αὐτοῦ ὑποπτευόντων τὸ θηριῶδες, τοὐναντίον ἐφάνη πάντων
ἐπιεικέστατος. τούς τε γὰρ αἰχμαλώτους ἀφῆκεν αὐτεξουσίους χωρὶς λύτρων, καὶ πρὸς
τὰς πλείστας τῶν πόλεων εἰρήνην συνθέμενος, ἀφῆκεν αὐτονόμους. ἐπὶ δὲ τούτοις
ἐπαίνου τυχὼν ὑπὸ τῶν εὖ παθόντων, χρυσοῖς στεφάνοις ἐτιμήθη, καὶ σχεδὸν τοῦτ' ἔ-
δοξε πρᾶξαι ἐν τῷ ζῆν κάλλιστον. Ἐπὶ δὲ Ῥήγιον ἀναζεύξαντος αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῆς δυνά-
μεως παρεσκευασμένου πολιορκεῖν, διὰ τὴν περὶ τῆς ἐπιγαμίας ὕβριν, ἀγωνία πολλὴ
κατεῖχε τοὺς Ῥηγίνους. οὔτε γὰρ συμμάχους, οὔτε δύναμιν ἀξιόμαχον εἶχον· πρὸς δὲ
τούτοις, ᾔδεσαν ὅτι τῆς πόλεως ἁλούσης, οὔτ' ἔλεος οὔτε δέησις αὐτοῖς ἀπελείπετο. διόπερ

Hunc fluvium Polybius lib. 1. Ἐλλέπορον vocat. quomodo fortasse et hic legendum. nam Ἔλωρις imperator erat. At Stephano est Ἔλωρος civitas, Ἐλώρος fluvius.

ἔκρινεν ἀποστεῖλαι πρέσβεις τοὺς δεησομένους μετρίως αὐτοῖς χρήσασθαι, καὶ παρακαλέσαι μηδὲν περὶ αὐτῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον βουλεύσασθαι. ὁ δὲ Διονύσιος τριακόσια τάλαντα πραξάμενος, καὶ τὰς ναῦς ἁπάσας παραλαβών, οὔσας ἑβδομήκοντα, προσέταξεν ἑκατὸν ὁμήρους δοῦναι. δοθέντων δὲ πάντων, ἀνέζευξεν ἐπὶ Καυλωνίαν. ταύτης δὲ τοὺς μὲν ἐνοικοῦντας ἐν Συρακούσαις μετῴκισε, καὶ πολιτείαν δοὺς, πέντε ἔτη συνεχώρησεν ἀτελεῖς εἶναι. τὴν δὲ πόλιν κατασκάψας, τοῖς Λοκροῖς τὴν χώραν τὴν Καυλωνιατῶν ἐδωρήσατο. Ῥωμαῖοι δὲ Λιφοίκουαν πόλιν ἐκ τοῦ τῶν Αἰκῶν ἔθνους ἑλόντες, κατὰ τὰς τῶν ὑπάτων εὐχὰς μέγαν ἀγῶνα τῷ Διῒ συνετέλεσαν.

γρ. τὴν καυλωνίαν · γρ. λιφοίκουαν

Τοῦ δὴ ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Πυῤῥίων, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἀντὶ τῶν ὑπάτων ἀρχὴν μετέλαβον χιλίαρχοι τέσσαρες, Λεύκιος Λουκρήτιος, Σέργιος Σουλπίκιος, Γάϊος Αἰμίλιος, καὶ Γάϊος Ῥοῦφος. ὀλυμπιὰς δὲ ἤχθη ὀγδόη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ᾽ ἣν ἐνίκα Σώσιππος Ἀθηναῖος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, Διονύσιος ὁ τῶν Συρακουσίων δυνάστης, πορευθεὶς εἰς Ἱππώνιον μετὰ τῆς δυνάμεως, τοὺς μὲν κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ μετῴκισεν εἰς τὰς Συρακούσας· τὴν δὲ πόλιν κατασκάψας, προσώρισε τὴν χώραν. κατὰ τὸ συνεχὲς γὰρ ἐφιλοτιμεῖτο τοὺς Λοκροὺς εὖ ποιεῖν, διὰ τὴν συγχωρηθεῖσαν ἐπιγαμίαν· τοὺς δὲ Ῥηγίνους ἐπεθύμει τιμωρήσασθαι, διὰ τὴν περὶ τῆς οἰκειότητος δίκην. καθ᾽ ὃν γὰρ καιρὸν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις, ἀξιῶν αὐτῷ συγχωρηθῆναι τὴν πολιτικὴν παρθένον γαμῆσαι, φασὶ τοὺς Ῥηγίνους ἀποκριθῆναι δημοσίᾳ τοῖς πρεσβεύουσιν, ὡς μόνην αὐτῷ συγχωρήσαι γαμεῖν τὴν τοῦ δημίου θυγατέρα. διὰ τοῦτο βαρέως φέρων, καὶ δοκῶν ὑπερβαλλόντως ὑβρίσθαι, πολὺς ἦν ἐπὶ τῇ κατ᾽ αὐτῶν τιμωρίᾳ. καὶ γὰρ ἐν τῷ πρότερον ἐνιαυτῷ τὴν εἰρήνην συνέθετο πρὸς αὐτοὺς, οὐ τῆς φιλίας ὀρεγόμενος, ἀλλὰ τὴν ναυτικὴν δύναμιν παρελέσθαι βουλόμενος, οὖσαν τριήρων ἑβδομήκοντα. διελάμβανε γὰρ, τῆς κατὰ θάλατταν βοηθείας ἀποκλεισθείσης, ῥᾳδίως πολιορκήσειν τὴν πόλιν. διόπερ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐνδιατρίβων, ἐζήτει πρόφασιν εὔλογον, δι᾽ ἧς οὐ παρὰ τὴν ἀξίαν τὴν ἰδίαν δόξει λελυκέναι τὰς συνθήκας. ἀγαγὼν οὖν πρὸς τὸν πορθμὸν τὰς δυνάμεις, τὰ πρὸς τὴν διάβασιν παρεσκευάζετο. καὶ πρῶτον μὲν ᾔτει τοὺς Ῥηγίνους ἀγορὰς, ἐπαγγελλόμενος ταχέως τὰς δοθείσας ἀποστέλλειν ἐκ Συρακουσῶν. τοῦτο δὲ ἔπραττεν ὅπως μὴ διδόντων μὲν αὐτῶν, δικαίως δόξῃ τὴν πόλιν ἑλεῖν· διδόντων δὲ, νομίζων ἐξαναλώσειν αὐτῶν τὸν σῖτον, καὶ προσκαθίσας τὴν πόλιν, διὰ τὴν σπάνιν ταχὺ κυριεύσειν αὐτῆς. οἱ δὲ Ῥηγῖνοι τούτων μὲν οὐδὲν ὑπονοοῦντες, τὸ μὲν πρῶτον ἐφ᾽ ἡμέρας τινὰς ἐχορήγουν τὰς τροφὰς λαμπρῶς· ὡς δὲ πλείονα χρόνον ἐνδιέτριβε, ποτὲ μὲν ἀῤῥωστίαν, ποτὲ δὲ ἄλλας προφάσεις πειραζόμενος, ὑπονοήσαντες αὐτοῦ τὴν ἐπιβολὴν, οὐκέτι παρεῖχον τὰς τροφὰς τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ Διονύσιος ἐπὶ τούτῳ προσποιηθεὶς ἀγανακτεῖν, τοὺς μὲν ὁμήρους τοῖς Ῥηγίνοις ἀπέδωκε, τὴν δὲ πόλιν περιστρατοπεδεύσας, καθ᾽ ἡμέραν προσβολὰς ἐποιεῖτο. κατεσκεύασε δὲ καὶ μηχανημάτων πολὺ πλῆθος, ἄπιστον τοῖς μεγέθεσι· δι᾽ ὧν τὰ τείχη σαλεύων, ἐφιλοτιμεῖτο κατὰ κράτος ἑλεῖν τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ῥηγῖνοι στρατηγὸν ἑλόμενοι Φύτωνα, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καθοπλίσαντες, ταῖς τε φυλακαῖς ἐπιμελῶς ἐχρῶντο, καὶ κατὰ τὰς εὐκαιρείας ἐξιόντες, ἐνεπύριζον τὰς τῶν πολεμίων μηχανάς. οὗτοι μὲν οὖν πολλάκις ὑπὲρ τῆς πατρίδος λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι πρὸ τῶν τειχῶν, τήν τε τῶν πολεμίων ὀργὴν ἐξεκαύσαν, καὶ πολλοὺς μὲν ἑαυτῶν ἀπέβαλον, οὐκ ὀλίγους δὲ

γρ. Φοίτωνα,

καὶ τὴν Σικελιωτῶν λύσειν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Διονύσιον συνέβη λόγχῃ πληγῆναι παρὰ τὸν βουβῶνα, παρ' ὀλίγον μὲν τελευτῆσαι, μόγις δ' αὐτὸν ἀναλαβεῖν ἐκ τοῦ τραύματος. χρονιζούσης δὲ τῆς πολιορκίας, διὰ τοὺς Ῥηγίνους ἀνυπέρβλητον εἰσφέρεσθαι σπουδὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, Διονύσιος τὰς μὲν δυνάμεις συνεῖχεν ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν προσβολαῖς, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν οὐκ ἐγκατέλειπεν. τῶν δ' Ὀλυμπίων ἐγγὺς ὄντων, ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἀγῶνα τέθριππα πλείω, διαφέροντα πολὺ τῶν ἄλλων τοῖς τάχεσι, καὶ σκηνὰς εἰς τὴν πανήγυριν διαχρύσους, καὶ πολυτελέσι ποικίλοις ἱματίοις κεκοσμημένας. ἔπεμψε δὲ καὶ ῥαψῳδοὺς τοὺς κρατίστους, ὅπως ἐν τῇ πανηγύρει τὰ ποιήματα αὐτοῦ προσφερόμενοι, ποιήσωσιν ἔνδοξον τὸν Διονύσιον. σφόδρα γὰρ εἰς τὴν ποιητικὴν ὑπῆρχε μεμηνώς. τούτων δ' ἐπιμελητὴν συνεξέπεμψε Θεαρίδην τὸν ἀδελφόν. ὃς ἐπεὶ παρεγένετο εἰς τὴν πανήγυριν, ἐπὶ μὲν τῷ κάλλει τῶν σκηνῶν καὶ τῷ πλήθει τῶν τεθρίππων ἦν περίβλεπτος. ὡς δ' ἐπεβάλοντο οἱ ῥαψῳδοὶ προφέρεσθαι τοῦ Διονυσίου τὰ ποιήματα, κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τὴν εὐφωνίαν τῶν ὑποκριτῶν συνέδραμε τὰ πλήθη, καὶ πάντες ἐθαύμαζον. μετὰ δὲ ταῦτα, ἀναθεωροῦντες τὴν κακίαν τῶν ποιημάτων, διεγέλων τὸν Διονύσιον, καὶ κατεγίνωσκον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τινὰς τολμῆσαι διαρπάζειν τὰς σκηνάς. καὶ γὰρ Λυσίας ὁ ῥήτωρ τότε διατρίβων ἐν Ὀλυμπίᾳ, προετρέπετο τὰ πλήθη μὴ προσδέχεσθαι τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσι τοὺς ἐξ ἀσεβεστάτης τυραννίδος ἀπεσταλμένους θεωρούς. ὅτε καὶ τὸν Ὀλυμπιακὸν λόγον ἐπιγραφόμενον ἀνέγνω. τοῦ δ' ἀγῶνος συντελουμένου συνέβη κατὰ τύχην τῶν Διονυσίου τεθρίππων τὰ μὲν ἐκπεσεῖν ἐκ τοῦ δρόμου, τὰ δ' ἀλλήλοις ἐμπεσόντα συντριβῆναι. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν παρακομίζουσαν ναῦν τοὺς θεωρούς, ἀπὸ τῶν ἀγώνων ἀναχθεῖσαν εἰς τὴν Σικελίαν, ἐκπεσεῖν τῆς Ἰταλίας εἰς Τάραντα, διά τινας χειμῶνας. διὸ καί φασι σωθέντας τοὺς ναύτας εἰς Συρακούσας, διαγγέλλειν κατὰ τὴν πόλιν ὅτι διὰ τὴν κακίαν τῶν ποιημάτων, οὐ μόνον οἱ ῥαψῳδοῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ τέθριππα καὶ ἡ ναῦς ἐξέπεσον. ὁ δὲ Διονύσιος, πυθόμενος τὸν τῶν ποιημάτων διασυρμόν, καὶ τῶν κολάκων λεγόντων ὅτι πᾶσι τοῖς καλῶς πραττομένοις φθονοῦντες, ἐξ ὑστέρου θαυμάζουσιν, οὐκ ἀφίστατο τῆς περὶ τὴν ποίησιν σπουδῆς. Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς Οὐαλσινίτας περὶ Γυρεάσιον παραταξάμενοι, πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀνεῖλον.

γρ. διασυρμόν,

γρ. οὐολσινίτας

Τούτων δὲ πραχθέντων, ὁ μὲν ἐνιαύσιος χρόνος παρεληλύθει, παρὰ δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἦρχε Θεόδοτος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν εἶχον χιλίαρχοι ἕξ, Κόϊντος Καίσων, Σουλπίκιος Αἶτος, Καίσων Φάβιος, Κόϊντος Σερουΐλιος, Πόπλιος Κορνήλιος, καὶ Μάρκος Κλώδιος. τούτων δὲ τὴν ἀρχὴν παρειληφότων, Λακεδαιμόνιοι, κακοπαθοῦντες τῷ πολέμῳ τῷ τε πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ τῷ πρὸς τοὺς Πέρσας, Ἀνταλκίδαν τὸν ναύαρχον ἐξαπέστειλαν πρὸς Ἀρταξέρξην ὑπὲρ εἰρήνης. διαλεχθέντος δ' αὐτοῦ περὶ ὧν ἦν ἀπεσταλμένος, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφησεν ἐπὶ τοῖσδε ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, τὰς μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνίδας πόλεις ὑπὸ βασιλέα τετάχθαι, τοὺς δ' ἄλλους Ἕλληνας ἅπαντας αὐτονόμους εἶναι. τοῖς δ' ἀπειθοῦσι καὶ μὴ προσδεχομένοις τὰς συνθήκας διὰ τῶν εὐδοκούντων πολεμήσειν. οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τούτοις εὐδοκήσαντες, ἡσυχίαν ἦγον. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Θηβαῖοι, καί τινες ἕτεροι τῶν Ἑλλήνων, βαρέως ἔφερον ἐπὶ τῷ τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις ἐγκαταλελεῖφθαι. καθ' αὑτοὺς δ' οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι, κατ' ἀνάγκην συνεχώρησαν, καὶ προσεδέξαντο τὴν εἰρήνην. ὁ μὲν βασιλεὺς διαλυθεὶς τὰς πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαφοράς, παρεσκευάζετο τὰς δυνάμεις εἰς τὸν Κυπριακὸν πόλεμον. ὁ γὰρ

Huius pacis meminit Polyb. lib. 1. 2.

Εὐαγόρας σχεδὸν ὅλην τὴν Κύπρον εἶχεν ἐκκεκλημένην, καὶ δυνάμεις ἁδρὰς συνήθροιζε, διὰ τὸ τὸν Ἀρταξέρξην ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἕλληνας πολέμῳ διεσπάσθαι. Διονύσιος δὲ σχεδὸν ἕνδεκα μῆνας Ῥήγιον πολιορκήσας, καὶ τὰς πανταχόθεν βοηθείας ἀποκεκλεικώς, εἰς δεινὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων οἱ κατὰ τὴν πόλιν περιεκλείσθησαν. φασὶ γὰρ παρὰ τοῖς Ῥηγίνοις κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πέντε μνῶν πωλεῖσθαι τὸν μέδιμνον τοῦ σίτου. καταπονούμενοι δὲ τῇ σιτοδείᾳ τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ἵππους καὶ τἄλλα ὑποζύγια κατέφαγον, μετὰ δὲ ταῦτα δέρματα καθέψοντες ἤσθιον· τὸ δὲ τελευταῖον, ἐκ τῆς πόλεως ἐξιόντες, τὴν πρὸς τοῖς τείχεσι βοτάνην ἤσθιον, καθάπερ εἴ τινα θρέμματα. οὕτως ἡ τῆς φύσεως ἀνάγκη τὴν ἀνθρωπίνην δίαιταν εἰς ἀλόγων ζῴων τροφὰς καταφυγεῖν ἐβιάζετο. ὁ δὲ Διονύσιος, πυθόμενος τὸ γινόμενον, οὐχ ὅπως ἠλέησε τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον πάθη ἀναγκαζομένους, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ἐπαγαγὼν ζεύγη εἶλε τὴν πόαν τοῦ τόπου, ὥστε τὴν ὕλην ἅπασαν ἀφανισθῆναι. διὸ ὑπὸ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν κακῶν νικώμενοι, παρέδωκαν τὴν πόλιν οἱ Ῥηγῖνοι τῷ τυράννῳ, τὴν πᾶσαν κατ' αὐτῶν ἐπιτρέψαντες ἐξουσίαν. ὁ δὲ Διονύσιος κατὰ μὲν τὴν πόλιν εὗρε σωροὺς νεκρῶν, οἳ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς τετελευτήκασι· καὶ τοὺς ζῶντας δὲ νεκροῖς ἐοικότας διαθέσει, καὶ παρειμένους τὰ σώματα καταλαβών, ἤθροισεν αἰχμαλώτους πλείους τῶν ἑξακισχιλίων. τὸ μὲν οὖν πλῆθος ἀποστείλας εἰς Συρακούσας, ἐκέλευσε τοὺς δόντας ἀργυρίου μνᾶν ἀπολυτροῦσθαι· τοὺς δὲ εὐπορῆσαι μὴ δυνηθέντας ἐλαφυροπώλησε. Φύτωνα δὲ τὸν τῶν Ῥηγίνων στρατηγὸν συλλαβών, τὸν μὲν υἱὸν αὐτοῦ κατεπόντισεν, αὐτὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἔδησε πρὸς τὰς ὑψηλοτάτας μηχανάς, οἱονεὶ τραγικήν τινα τιμωρίαν λαμβάνων· προσέπεμψε δέ τινα τῶν ὑπηρετῶν, ἐρῶντα πρὸς αὐτόν, ὡς τῇ προτεραίᾳ τὸν υἱὸν Διονύσιος κατεπόντισε. πρὸς ὃν εἶπε Φύτων διότι γέγονεν εὐτυχέστερος τοῦ πατρὸς ἡμέρᾳ μιᾷ. μετὰ δὲ ταῦτα περιῆγεν αὐτὸν Διονύσιος τὴν πόλιν, μαστίζων καὶ κατὰ πάντα τρόπον αἰκιζόμενος, ἅμα κήρυκος συνακολουθοῦντος, ὅτι τὸν ἄνδρα Διονύσιος τιμωρεῖται περιηλλαγμένως, ὅτι τὴν πόλιν ἔπεισεν ἑλέσθαι τὸν πόλεμον. ὁ δὲ Φύτων, κατὰ τὴν πολιορκίαν στρατηγὸς ἀγαθὸς γεγενημένος, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον βίον ἐπαινούμενος, οὐκ ἀγεννῶς ὑπέμενε τὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς τιμωρίαν, ἀλλ' ἀκατάπληκτον τὴν ψυχὴν φυλάξας, καὶ βοῶν ὅτι τὴν πόλιν οὐ βουληθεὶς προδοῦναι Διονυσίῳ τυγχάνει τῆς τιμωρίας, ἣν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον ἐκείνῳ συντόμως ἐπιστήσει· ὥστε τὴν ἀρετὴν τἀνδρὸς καὶ παρὰ τοῖς στρατιώταις τοῦ Διονυσίου κατελεεῖσθαι, καί τινας ἤδη θορυβεῖν. ὁ δὲ Διονύσιος εὐλαβηθεὶς μή τινες τῶν στρατιωτῶν ἀποτολμήσωσιν ἐξαρπάζειν τὸν Φύτωνα, παυσάμενος τῆς τιμωρίας, κατεπόντισε τὸν ἀτυχῆ μετὰ τῆς συγγενείας. οὗτος μὲν οὖν ἀναξίως τῆς ἀρετῆς ἐκνόμοις περιέπεσε τιμωρίαις, καὶ πολλοὺς ἔσχε καὶ τότε τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀλγήσαντας τὴν συμφοράν, καὶ μετὰ ταῦτα ποιητὰς τοὺς θρηνήσοντας τὸ τῆς περιπετείας ἐλεεινόν.

γρ. Θοίτωνα. οὕτω δὲ καὶ Φοίτωνα τῆς ἑξῆς καὶ Φοίτωνα.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν μάλιστα Ῥήγιον ἐπολιόρκει Διονύσιος, οἱ κατοικοῦντες τὰ πέραν τῶν Ἄλπεων Κελτοί, τὰ στενὰ διελθόντες μεγάλαις δυνάμεσι, κατελάβοντο τὴν μεταξὺ χώραν τοῦ τε Ἀπεννίνου καὶ τῶν Ἄλπεων ὀρῶν, ἐκβάλλοντες τοὺς κατοικοῦντας Τυρρηνούς. τούτους δ' ἔνιοί φασιν ἀπὸ τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ δώδεκα πόλεων ἀποικισθῆναι· τινὲς δέ φασι Πελασγούς, πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἐκ Θετταλίας φυγόντας τὸν ἐπὶ Δευκαλίωνος γενόμενον κατακλυσμόν, ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ κατοικῆσαι. τῶν δ' οὖν Κελτῶν κατ' ἔθνη διαλομένων τὴν χώραν, οἱ καλούμενοι Σένωνες ἔτυχον λαβόντες τὸν πορρωτάτω κείμενον λόφον τῶν ὀρῶν παρὰ θάλατταν. οὗτος δ' ὢν καυματώδης, δυσφοροῦντες, ἔσπευδον μετοικῆσαι, καὶ τοὺς νεωτέρους

καθοπλίσαντες, ἀπέστειλαν ζητεῖν χώραν ἐν ᾗ κατοικήσουσιν. εἰσβαλόντες οὖν εἰς τυρρηνίαν, καὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες περὶ τρισμυρίους, τὴν τῶν καυλωνίων χώραν ἐπόρθουν. καθ' ὃν δὴ χρόνον ὁ δῆμος ὁ τῶν ῥωμαίων πρέσβεις ἀπέστειλεν εἰς τυρρηνίαν, τοὺς κατασκεψομένους τὴν στρατιὰν τῶν κελτῶν. παραγενόμενοι δὲ οἱ πρέσβεις εἰς καλούσιον, καὶ θεωρήσαντες παράταξιν γινομένην, ἀνδρειότεροι μᾶλλον ἢ φρονιμώτεροι γενηθέντες, παρετάξαντο τοῖς καλουσίοις πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας. εὐημερήσαντος δὲ θατέρου τῶν πρεσβευτῶν, καί τινα τῶν ἐνδοξοτέρων ἐπάρχων ἀποκτείναντος, γνόντες οἱ κελτοὶ τὸ γεγονός, εἰς ῥώμην πρέσβεις ἀπέστειλαν, τοὺς ἐξαιτήσοντας τὸν πρεσβευτὴν τὸν ἀδίκου πολέμου προκαταρξάμενον. ἡ δὲ γερουσία τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθε τοὺς πρεσβευτὰς τῶν κελτῶν τὰ χρήματα λαβεῖν περὶ τῶν ἠδικημένων· ὡς δ' οὐ προσεῖχον, ἐψηφίσαντο παραδοῦναι τὸν κατηγορούμενον. ὁ δὲ πατὴρ τοῦ μέλλοντος παραδίδοσθαι, τῶν χιλιάρχων εἷς ὢν τῶν τὴν ὑπατικὴν ἐξουσίαν ἐχόντων, προσεκαλέσατο τὴν δίκην ἐπὶ τὸν δῆμον, καὶ δυνατὸς ὢν ἐπὶ τοῖς πλήθεσιν, ἔπεισεν ἄκυρον ποιῆσαι τὴν κρίσιν τῆς συγκλήτου. ὁ μὲν οὖν δῆμος τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις πάντα πειθόμενος τῇ γερουσίᾳ, τότε πρῶτον ἤρξατο διαλύειν τὸ κριθὲν ὑπὸ τῆς συγκλήτου. οἱ δὲ τῶν κελτῶν πρέσβεις παραγενηθέντες εἰς τὸ σφέτερον στρατόπεδον, ἀπήγγειλαν τὴν τῶν ῥωμαίων ἀπόκρισιν. ἐφ' ᾗ μεγάλως ἀγανακτήσαντες, καὶ προσλαβόμενοι παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν δύναμιν, ἐπ' αὐτὴν ἠπείγοντο τὴν ῥώμην, ὄντες πλείους τῶν ἑπτακισμυρίων. οἱ δὲ χιλίαρχοι τῶν ῥωμαίων, ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐξουσίας ὄντες, καὶ τὴν τῶν κελτῶν ἔφοδον ἀκούοντες, ἅπαντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καθώπλισαν. ἐξελθόντες δὲ πανδημεὶ καὶ διαβάντες τὸν τίβεριν, παρὰ τὸν ποταμὸν ἤγαγον τὴν δύναμιν, σταδίους ὀγδοήκοντα· καὶ τῶν γαλατῶν ἀπαγγελλομένων προσιέναι, διέταττον τὸ στρατόπεδον. τοὺς μὲν οὖν ἀνδρειοτάτους, δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῶν λόφων διέταξαν· ἐπὶ δὲ τῶν ὑψηλοτάτων λόφων τοὺς ἀσθενεστάτους ἔστησαν. οἱ δὲ κελτοί, μακρὰν τὴν φάλαγγα παρεκτείναντες, εἴτε κατὰ τύχην, εἴτε κατὰ πρόνοιαν, τοὺς ἀρίστους ἔστησαν ἐπὶ τῶν λόφων. ἅμα δὲ σάλπιγγες παρ' ἀμφοτέροις ἐσήμαινον, καὶ τὰ στρατόπεδα συνέστη εἰς μάχην μετὰ πολλῆς κραυγῆς. οἱ δ' ἐπίλεκτοι τῶν κελτῶν, ἀντιτεταγμένοι τοῖς ἀσθενεστάτοις τῶν ῥωμαίων, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λόφων ἐτρέψαντο. διόπερ τούτων ἀθρόως φευγόντων πρὸς τοὺς ἐν τῷ πεδίῳ ῥωμαίους, αἵ τε τάξεις ἐταράττοντο, καὶ τῶν κελτῶν ἐπικειμένων, καταπλαγέντες ἔφυγον. τῶν δὲ πλείστων παρὰ τὸν ποταμὸν ὁρμησάντων, καὶ διὰ τὴν ταραχὴν ἀλλήλοις ἐμπιπτόντων, οὐχ ὑστέρουν οἱ κελτοί, τοὺς ἐσχάτους ἀεὶ φονεύοντες. διὸ καὶ τὸ πεδίον ἅπαν νεκρῶν κατεστρώθη. τῶν δὲ φευγόντων ἐπὶ τὸν ποταμὸν οἱ μὲν ἀνδρειότατοι μετὰ τῶν ὅπλων διενήχοντο, τὴν πανοπλίαν ἐν ἴσῳ καὶ τὴν ψυχὴν προτιμῶντες· σφοδροῦ δὲ τοῦ ῥεύματος ὄντος, τινὲς μὲν ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ὅπλων καταδυόμενοι διεφθείροντο, τινὲς δὲ μετὰ πολλῆς κακοπαθείας ἐφ' ἱκανὸν διάστημα παρενεχθέντες, μόγις ἐσώθησαν. ἐπικειμένων δὲ τῶν πολεμίων, καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν πολλοὺς ἀναιρούντων, οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπολειπομένων, ῥίψαντες τὰ ὅπλα, διενήχοντο τὸν τίβεριν. οἱ δὲ κελτοί, πολλοὺς καὶ παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἀνῃρηκότες, οὐδ' οὕτως ἀφίσταντο τῆς φιλοτιμίας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς διανηχομένους ἠκόντιζον, καὶ πολλῶν βελῶν ἀφιεμένων εἰς ἀθρόους τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ, συνέβαινε μὴ διαμαρτάνειν τοὺς βάλλοντας. ὅθεν οἱ μὲν καιρίαις περιπεσόντες πληγαῖς, εὐθέως

ἴσως τρισμύριοι.

ἐτελεύτων, οἱ δὲ, κατατραυματιζόμενοι, καὶ διὰ τὴν περὶ τὸ αἷμα ῥύσιν καὶ σφο-
δρότητα τοῦ ῥεύματος ἐκλυόμενοι, παρεφέροντο. τοιαύτης δὲ συμφορᾶς γενομένης
περὶ τοὺς ῥωμαίους, οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν διασωθέντων πόλιν βοιοὺς κατελάβοντο, προσ-
φάτως ὑφ' ἑαυτῶν κατεσκευασμένην, καὶ τὸν τότε τόπον ὠχύρουν κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ
τοὺς ἐκ τῆς φυγῆς σωζομένους ἀνελάμβανον. ὀλίγοι δὲ τῶν διανηξαμένων, ἄνοπλοι
φυγόντες εἰς ῥώμην, ἀπήγγελλον πάντας ἀπολωλέναι. τηλικούτων δὴ ἀτυχημά-
των γεγενημένων τοῖς ἐν τῇ πόλει καταλελειμμένοις, εἰς ἀπορίαν ἅπαντες ἐνέπι-
πτον. ἀντιτάξασθαι μὲν γὰρ ἀδύνατον εἶναι διελάμβανον, ἁπάντων τῶν νέων ἀπολω-
λότων, φεύγειν δὲ μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐπικίνδυνον ἦν λίαν, τῶν πολεμίων ἐγ-
γὺς ὑπαρχόντων. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν ἰδιωτῶν πανοικὶ πρὸς τὰς ἀστυγείτονας πόλεις
ἔφυγον· οἱ δὴ ἄρχοντες τῆς πόλεως, παραθαρσύνοντες τὰ πλήθη, προσέταττον τα-
χέως ἐπὶ τὸ καπιτώλιον τόν τε σῖτον καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀναγκαίων ἀποκομίζειν. οὗ γε-
νηθέντος, ἔγεμεν ἥ τ' ἀκρόπολις καὶ τὸ καπιτώλιον, χωρὶς τῶν εἰς τροφὴν ἀνηκόντων,
ἀργυρείου τε καὶ χρυσίου, καὶ τῆς πολυτελεστάτης ἐσθῆτος. ὡς ἂν ἐξ ὅλης τῆς πόλε-
ως εἰς ἕνα τόπον τῶν ἀγαθῶν συνηθροισμένων. οὗτοι μὲν οὖν τὰ δυνατὰ τῶν χρη-
μάτων μετεκόμιζον, καὶ τὸν προειρημένον τόπον ὠχύρουν, ἀναστροφὴν ἔχοντες τρεῖς
ἡμέρας. οἱ γὰρ κελτοὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν διετέλεσαν ἀνακόπτοντες τὰς κε-
φαλὰς τῶν τετελευτηκότων, κατά τι πάτριον ἔθος· τὰς δὲ δύο παρὰ τὴν πόλιν στρα-
τοπεδεύοντες, καὶ τὰ μὲν τείχη θεωροῦντες ἔρημα, κραυγὴν δὲ αἰσθόμενοι γινομέ-
νην (ἣν ἐποίουν οἱ τὰ χρησιμώτατα μεταφέροντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν) ὑπελάμβα-
νον ἐνεδρεύειν ἑαυτοὺς τοὺς ῥωμαίους. τῇ τετάρτῃ δὴ ἡμέρᾳ γνόντες τὴν ἀλήθειαν, τάς
τε πύλας ἐξέκοψαν, καὶ τὴν πόλιν ἐλυμαίνοντο, χωρὶς ὀλίγων οἰκιῶν ἐν τῷ πα-
λατίῳ. μετὰ δὲ ταῦτα προσβολὰς ποιούμενοι καθ' ἡμέραν πρὸς ὀχυροὺς τόπους,
οὐδὲν μὲν ἀξιόλογον ἔβλαπτον τοὺς ὑπεναντίους, ἑαυτῶν δὲ πολλοὺς ἀπέβαλλον. ὅμως
δὴ οὖν οὐκ ἀφίσταντο τῆς φιλοτιμίας, ἐλπίζοντες, ἐὰν μὴ βίᾳ κρατήσωσι, τῷ γε
χρόνῳ πάντως, τῶν ἀναγκαίων ἐκλιπόντων, καταπονήσειν. Τῶν δὲ ῥωμαίων ἐν τοι-
αύταις ταραχαῖς ὄντων, οἱ προσοικοῦντες τυῤῥηνοὶ μετὰ δυνάμεως ἁδρᾶς ἐπεπο-
ρεύοντο τὴν τῶν ῥωμαίων χώραν λεηλατοῦντες, καὶ πολλῶν μὲν σωμάτων, οὐκ ὀλί-
γης δὴ ὠφελείας ἐγκρατεῖς ἐγένοντο. οἱ δὴ εἰς τοὺς βοιοὺς τῶν ῥωμαίων πεφευγότες,
ἀπροσδοκήτως τοῖς τυῤῥηνοῖς ἐπιπεσόντες, ἐτρέψαντο, καὶ τήν τε λείαν ἀφείλοντο,
καὶ τῆς παρεμβολῆς ἐκυρίευσαν. ἐγκρατεῖς δὲ γενόμενοι πολλῶν ὅπλων, τοῖς τε ἀνό-
πλοις οὖσι διέδωκαν, καὶ τινὰς ἀπὸ τῆς χώρας ἀθροίζοντες καθώπλιζον. ἐβούλοντο
γὰρ τοὺς εἰς τὸ καπιτώλιον συμπεφευγότας ἐκ τῆς πολιορκίας ἐξελέσθαι. ἀπο-
ρούντων δὴ αὐτῶν ᾧ τρόπῳ δηλώσειαν τοῖς συγκεκλεισμένοις, διὰ τὸ τοὺς κελτοὺς με-
γάλαις δυνάμεσι περιεστρατοπεδευκέναι, Κομίνιός τις Πόντιος ὑπέσχετο παραθαῤῥύνειν
τοὺς ἐν τῷ καπιτωλίῳ. ὁρμήσας οὖν μόνος, καὶ διανηξάμενος νυκτὸς τὸν ποταμὸν, ἔλα-
θε προσελθὼν ἐπί τινα πέτραν τοῦ καπιτωλίου δύσβατον· καὶ ταύτῃ μόγις ἑαυτὸν ἑλκύ-
σας, ἐδήλωσε τοῖς ἐν τῷ καπιτωλίῳ περὶ τῶν συνηθροισμένων εἰς βοιοὺς, καὶ διότι
καιρὸν τηρήσαντες, ἐπιθήσονται τοῖς κελτοῖς. οὗτος μὲν οὖν καταβὰς ᾗπερ ἀνέβη, καὶ
διακολυμβήσας τὸν τίβεριν, εἰς βοιοὺς ἀνέστρεψεν. οἱ δὲ κελτοὶ κατανοήσαντες τὰ ἴχνη
τοῦ προσφάτως ἀναβεβηκότος, συνετάξαντο κατὰ τὴν αὐτὴν πέτραν ἀναβῆναι νυκτός. διὸ καὶ
περὶ μέσας νύκτας οἱ μὲν φύλακες παρεῤῥαθυμηκότες ἦσαν τῆς φυλακῆς, διὰ τὴν ὀχυ-
ρότητα τοῦ τόπου, τῶν δὲ κελτῶν τινὲς κατὰ τὴν πέτραν προσανέβησαν. τοὺς μὲν οὖν φύλακας

ἔλαθον. χῆνες δ' ἱεροὶ τῆς Ἥρας τρεφόμενοι, καὶ θεωρήσαντες ἀναβαίνοντας, κραυγὴν ἐποίουν. συνδραμόντων δὲ τῶν φυλάκων ἐπὶ τὸν τόπον, οὔπω μὲν καταπλαγέντες οὐκ ἐτόλμων προσελθεῖν· Μάρκος δέ τις Μάλλιος ἔνδοξος ἀνὴρ ἐκβοήσας ἐπὶ τὸν τόπον, τῷ μὲν ξίφει τὴν χεῖρα τοῦ προσαναβαίνοντος ἀπέκοψε, τῷ δὲ θυρεῷ πατάξας εἰς τὸ στῆθος, ἀπεκύλισεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πέτρας. παραπλησίως δὲ τοῦ δευτέρου προσαναβαίνοντος ἀπολομένου, οἱ λοιποὶ ταχέως πάντες ἔφυγον. ἀπορρῶγος δὲ τῆς πέτρας οὔσης, ἅπαντες κατακρημνισθέντες ἐτελεύτησαν. διόπερ πρεσβευομένων τῶν ῥωμαίων περὶ διαλύσεως, ἐπείσθησαν, χιλίας λαβόντες λίτρας χρυσίου, τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν, καὶ ἐκ τῆς ῥωμαίων χώρας ἀπαλλαγῆναι. ῥωμαῖοι δὲ, τῶν μὲν οἰκιῶν κατεσκαμμένων, τῶν δὲ πλείστων πολιτῶν ἀπολωλότων, ἔδωκαν ἐξουσίαν τοῖς βουλομένοις καθ' ὃν προῄρηνται τόπον οἰκίας οἰκοδομεῖν, καὶ δημοσίας κεραμίδας ἐχορήγουν, αἳ μέχρι τοῦ νῦν πολιτικαὶ καλοῦνται. ἁπάντων οὖν πρὸς τὴν ἰδίαν προαίρεσιν οἰκοδομούντων, συνέβη τὰς κατὰ τὴν πόλιν ὁδοὺς στενὰς γενέσθαι, καὶ καμπὰς ἐχούσας. διόπερ ὕστερον αὐξηθέντες, οὐκ ἠδυνήθησαν εὐθείας ποιῆσαι τὰς ὁδούς. λέγουσι δέ τινες καὶ διότι τὸν χρυσοῦν κόσμον αἱ γυναῖκες εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν εἰσενηνόχασι, ταύτης ἔτυχον παρὰ τοῦ δημοσίου τιμῆς, ὥστ' ἐξουσίαν ἔχειν ἐφ' ἁρμάτων ὀχεῖσθαι κατὰ τὴν πόλιν. Ταπεινῶν δ' ὄντων τῶν ῥωμαίων διὰ τὴν προειρημένην συμφοράν, οἱ οὐολοῦσκοι πρὸς αὐτοὺς πόλεμον ἐξήνεγκαν. οἱ μὲν οὖν χιλίαρχοι τῶν ῥωμαίων καταγράψαντες στρατιώτας, καὶ προαγαγόντες τὴν δύναμιν εἰς ὕπαιθρον, ἐν τῷ καλουμένῳ μαρκίῳ κατεστρατοπέδευσαν, ἀπέχοντες ἀπὸ ῥώμης σταδίους διακοσίους. τῶν δὲ οὐολούσκων μετὰ μείζονος στρατιᾶς ἀντικαθημένων, καὶ τῇ παρεμβολῇ προσβαλόντων, οἱ κατὰ τὴν ῥώμην φοβηθέντες ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, κατέστησαν αὐτοκράτορα μὲν Μάρκον Φούριον, οὗτοι δὲ πάντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καθοπλίσαντες νυκτὸς ἐξῆλθον, καὶ καταλαβόντες ἅμ' ἡμέρᾳ τοὺς οὐολούσκους τῇ παρεμβολῇ προσμαχομένους, ἐπιφανέντες κατὰ νώτου, ῥᾳδίως ἐτρέψαντο. ἐξελθόντων δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς παρεμβολῆς, εἰς μέσον ἀποληφθέντες οἱ οὐολοῦσκοι σχεδὸν ἅπαντες κατεκόπησαν. διόπερ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἰσχυροὶ δοκοῦντες εἶναι, διὰ τὴν συμφορὰν ταύτην ἀσθενέστατοι τῶν περιοικούντων ἐθνῶν ἐγενήθησαν. Μετὰ δὲ τὴν μάχην ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ πορθεῖσθαι βώλας πόλιν ὑπὸ αἴκλων τῶν νῦν αἰκίκλων καλουμένων, ἀγαγὼν τὴν δύναμιν, τοὺς πλείστους τῶν πολιορκούντων ἀνεῖλεν. Ἐκεῖθεν δ' ἀνέζευξεν εἰς σουτριανὸν, οὖσαν ἀποικίαν ἣν οἱ τυρρήνοι βίᾳ κατειλήφεισαν. προσπεσὼν οὖν ἄφνω τοῖς τυρρήνοις, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, τὴν δὲ πόλιν ἀνέσωσε τοῖς σουτρεανοῖς. τῶν δ' ἀπεληλυθότων γαλατῶν ἀπὸ ῥώμης οὐεάσκιον τὴν πόλιν σύμμαχον οὖσαν ῥωμαίων πορθούντων, ἐπιθέμενος αὐτοῖς ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ τοὺς πλείστους ἀποκτείνας, τῆς ἀποσκευῆς πάσης ἐκυρίευσεν. ἐν ᾗ καὶ τὸ χρυσίον ἦν ὃ εἰλήφεισαν εἰς ῥώμην, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ διηρπασμένα κατὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν. Τοσαῦτα δὲ διαπραξάμενος, διὰ τὸν φθόνον τῶν δημάρχων ἐκωλύθη θρίαμβον ἀγαγεῖν. ἔνιοι δέ φασιν αὐτὸν ἀπὸ τούσκων θρίαμβον ἀγαγεῖν ἐπὶ λευκοῦ τεθρίππου, καὶ διὰ τοῦτο δυσὶν ὕστερον ἔτεσιν ὑπὸ τοῦ δήμου πολλοῖς χρήμασι καταδικασθῆναι. περὶ οὗ κατὰ τοὺς οἰκείους χρόνους ἐπιμνησθησόμεθα. οἱ δ' εἰς τὴν ἰαπυγίαν τῶν κελτῶν ἐληλυθότες, ἀνέστρεψαν διὰ τῆς τῶν ῥωμαίων χώρας· καὶ μετ' ὀλίγον ὑπὸ κερίων ἐπιβουλευθέντες, νυκτὸς ἅπαντες κατεκόπησαν ἐν τῷ τραυσίῳ πεδίῳ. Καλλισθένης δ' ὁ ἱστοριογράφος τὴν τῶν ἑλλήνων σύν-

τοῦ δήμου

τάξιν ἀπὸ τῆς κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν γενομένης εἰρήνης τοῖς Ἕλλησι πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα τὴν ἱστορίαν ἦρκται γράφειν. διελθὼν δὲ τριακονταετῆ χρόνον, ἔγραψε μὲν βίβλους δέκα, τὴν δὲ τελευταίαν κατέπαυσε τῆς συντάξεως εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Μήλου τοῦ Φωκέως κατάληψιν τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ. ἡμεῖς δ' ἐπεὶ πάρεσμεν ἐπὶ τὴν γενομένην τοῖς Ἕλλησιν εἰρήνην πρὸς Ἀρταξέρξην, καὶ τὸν τῆς Ῥώμης ὑπὸ Γαλατῶν κίνδυνον, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν, τοῦτο τὸ τέλος ποιησόμεθα τῆσδε τῆς βίβλου.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος πεντεκαιδεκάτη.

ΠΑΡ' ὅλην τὴν πραγματείαν εἰωθότες χρῆσθαι τῇ συνήθει τῆς ἱστορίας παρρησίᾳ, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ τῶν καλῶν ἔργων τὸν δίκαιον ἐπιλέγειν ἔπαινον, τοὺς δὲ φαύλους, ὅταν ἐξαμαρτάνωσιν, ἀξιοῦν δικαίας ἐπιτιμήσεως· διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου νομίζομεν τοὺς μὲν εὖ πεφυκότας πρὸς ἀρετὴν, διὰ τῆς δόξης ἀθανατισμοῦ, προτρέψεσθαι τοῖς καλλίσταις ἐγχειρεῖν πράξεσι· τοὺς δὲ τὴν ἐναντίαν ἔχοντας διάθεσιν, ταῖς ἁρμοττούσαις βλασφημίαις ἀποτρέψειν τῆς ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμῆς. διὸ καὶ τῇ γραφῇ προσιόντες ἐπ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐν οἷς Λακεδαιμόνιοι περὶ Λεῦκτρα παραδόξως ἡττηθέντες, μεγάλῃ περιέπεσον συμφορᾷ, καὶ πάλιν περὶ Μαντίνειαν σφαλέντες ἀνελπίστως, ἀπέβαλον τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν· ἡγούμεθα δεῖν τὴν ὑπόστασιν τῆς γραφῆς διαφυλάττειν, καὶ τὴν ἁρμόττουσαν ἐπιτίμησιν τοῖς Λακεδαιμονίοις ποιήσασθαι. τίς γὰρ ἂν οὐχ ἡγήσαιτο κατηγορίας αὐτοὺς ἀξίους ὑπάρχειν, οἵτινες παρὰ τῶν προγόνων παραλαβόντες ἡγεμονίαν κάλλιστα τεθεμελιωμένην, καὶ ταύτην διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων διαφυλαχθεῖσαν ἔτη πλείω τῶν πεντακοσίων, οὗτοι τότε Λακεδαιμόνιοι διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀβουλίαν καταλυθεῖσαν ἐπεῖδον, οὐκ ἀλόγως. οἱ μὲν γὰρ πρὸ αὐτῶν βεβιωκότες, πολλοῖς πόνοις καὶ μεγάλοις κινδύνοις τὴν τηλικαύτην κατακτησάμενοι δόξαν, ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως προσφερόμενοι τοῖς ὑποτεταγμένοις· οἱ δὲ μεταγενέστεροι, βιαίως καὶ χαλεπῶς χρώμενοι τοῖς συμμάχοις, ἔτι δὲ πολέμους ἀδίκους καὶ ὑπερηφάνους ἐνστησάμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἀλόγως ἀπέβαλον τὴν ἀρχὴν διὰ τὰς ἰδίας ἀβουλίας. ἐν γὰρ ταῖς συμφοραῖς αὐτῶν, τὸ μῖσος τῶν ἀδικουμένων ἔλαβε καιρὸν ἀμύνασθαι τοὺς προαδικήσαντας· καὶ τοῖς ἐκ προγόνων ἀνικήτοις γεγονόσι τοσαύτη καταφρόνησις ἐπηκολούθησεν, ὅσην εἰκός ἐστι γενέσθαι κατὰ τῶν αἰσχυνόντων τὰς τῶν προγόνων ἀρετάς. τοιγαροῦν Θηβαῖοι μὲν, οἱ πρότερον ἐπὶ πολλὰς γενεὰς τοῖς κρείττοσιν ὑποτεταγμένοι, τότε τοὺς Λακεδαιμονίους ἀνελπίστως νικήσαντες, ἡγεμόνες κατέστησαν τῶν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοι δὲ, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἡγεμονίας, οὐδέποτ' ἠδυνήθησαν ἀναλαβεῖν τὸ τῶν προγόνων ἀξίωμα. ἡμεῖς δὲ τούτοις ἀρκούντως ἐπιτετιμηκότες, ἐπὶ τοὺς συνεχεῖς τῆς ἱστορίας μεταβησόμεθα πρὸς τῇ γραφῇ χρόνους. Ἡ μὲν οὖν πρὸ ταύτης βίβλος, οὖσα τῆς ὅλης συντάξεως τεσσαρεσκαιδεκάτη, τὸ τέλος ἔσχε τῶν πράξεων εἰς τὸν Ῥηγίνων ἀνδραποδισμὸν ὑπὸ Διονυσίου, καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Ῥώμης ὑπὸ Γαλατῶν, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς Περσῶν στρατείας εἰς Κύπρον, ἐπ' Εὐαγόραν τὸν βασιλέα. ἐν ταύτῃ δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τούτου τοῦ πολέμου ποιησάμενοι, καταλήξομεν ἐπὶ τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου βασιλείας.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησι Μυστιχίδου, Ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους τρεῖς κατέστησαν, Μάρκον Φερύελον, ἔτι δὲ Γάιον καὶ Αἰμίλιον· ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀρταξέρξης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπ' Εὐαγόραν τὸν Κύπρου βασιλέα.

πολὺν δὲ χρόνον ἀσχοληθεὶς περὶ τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς, συνεστήσατο δύναμιν ναυτικήν τε καὶ πεζικὴν μεγάλην. τὸ μὲν γὰρ πεζὸν στράτευμα μυριάδων ἦν τριάκοντα, σὺν ἱππεῦσι· τριήρεις δὲ κατεσκεύασε πλείους τῶν τριακοσίων, στρατηγοὺς δ' ἀπέδειξε, τῆς πεζῆς δυνάμεως, Ὀρόντην κηδεστήν· τῆς δὲ ναυτικῆς Τιρίβαζον, ἄνδρα μεγάλης ἀποδοχῆς τυγχάνοντα παρὰ τοῖς Πέρσαις. οὗτοι δὲ παραλαβόντες τὰς δυνάμεις ἐν Φωκαίᾳ καὶ Κύμῃ, κατήντησαν εἰς Κιλικίαν, καὶ περαιωθέντες εἰς Κύπρον, ἐνεργῶς διῴκουν τὸν πόλεμον. ὁ δ' Εὐαγόρας πρὸς μὲν τὸν Ἄκορειν τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα πολέμιον ὄντα Περσῶν συμμαχίαν ἐποιήσατο, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον παρ' αὐτοῦ προσελάβετο· παρὰ δ' Ἑκατόμνου δὲ τοῦ Καρίας δυνάστου λάθρα συμπράττοντος αὐτῷ χρημάτων ἔλαβε πλῆθος εἰς διατροφὴν ξενικῶν δυνάμεων. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς ἀλλοτρίως ἔχοντας πρὸς Πέρσας, τοὺς μὲν λαθραίως, τοὺς δὲ καὶ φανερῶς ἐπεποιήσατο, κοινωνήσοντας τοῦ Περσικοῦ πολέμου. ἐκυρίευε δὲ κατὰ μὲν τὴν Κύπρον τῶν πόλεων σχεδόν τι τὸ πλέον, κατὰ δὲ τὴν Φοινίκην, Τύρου καὶ τινων ἑτέρων. εἶχε δὲ τριήρεις μὲν ἐνενήκοντα, καὶ τούτων ὑπῆρχον Τύριαι μὲν εἴκοσι, Κύπριαι δ' ἑβδομήκοντα. στρατιώτας δ' ἰδίους μὲν ἑξακισχιλίους, παρὰ δὲ τῶν συμμάχων πολλῷ τούτων πλείους. πρὸς δὲ τούτοις, μισθοφόρους πολλοὺς ἐξενολόγει, ἔχων χρημάτων δαψίλειαν. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ ὁ τῶν βαρβάρων βασιλεὺς στρατιώτας οὐκ ὀλίγους, καὶ ἄλλοι τινὲς οἱ ἐν ὑποψίαις ὄντες τῷ τῶν Περσῶν βασιλεῖ. οὗτος μὲν οὖν τοσαύτας ἀφορμὰς ἔχων, τεθαρρηκότως συγκατέβαινεν εἰς τὸν πόλεμον. καὶ πρῶτον μὲν, λῃστρικὰς ἔχων ναῦς οὐκ ὀλίγας, ἐφήδρευσε ταῖς κομιζομέναις τῶν πολεμίων ἀγοραῖς, καὶ τὰς μὲν αὐτῶν διέφθειρεν ἐν θαλάττῃ, τὰς δὲ διεκώλυσεν, ἐνίας δὲ ἀφείλετο. διὸ καὶ τῶν ἐμπόρων μὴ τολμώντων εἰς τὴν Κύπρον παρακομίζειν σῖτον, μεγάλων δὲ δυνάμεων ἠθροισμένων εἰς τὴν νῆσον, ταχὺ σιτοδεία κατέσχε τὸ τῶν Περσῶν στρατόπεδον. τῆς δ' ἀπορίας γενομένης εἰς στάσιν, οἱ μισθοφόροι τῶν Περσῶν ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας ὁρμήσαντες, καί τινας ἀνελόντες, ταραχῆς καὶ στάσεως ἐνέπλησαν τὸ στρατόπεδον. μόγις δ' οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν, καὶ ὁ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἡγούμενος, ὀνομαζόμενος δὲ Γαώς, κατέπαυσαν τὴν στάσιν. πλεύσαντες δὲ παντὶ στόλῳ, καὶ σίτου πλῆθος ἐκ τῆς Κιλικίας παρακομίσαντες, πολλὴν παρέσχον τῆς τροφῆς τὴν δαψίλειαν. τῷ δ' Εὐαγόρᾳ πλῆθος σίτου ἱκανὸν ὁ βασιλεὺς Ἄκορεις ἐκ τῆς Αἰγύπτου παρεκόμισε, καὶ χρήματα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἱκανὴν ἐξέπεμψεν. ὁ δ' Εὐαγόρας ὁρῶν ἑαυτὸν πολὺ λειπόμενον τῇ ναυτικῇ δυνάμει, ἑξήκοντα μὲν ναῦς ἄλλας προσεπλήρωσε, πεντήκοντα δὲ παρ' Ἀκόριδος ἐξ Αἰγύπτου μετεπέμψατο, ὥστε τὰς πάσας τριήρεις ἔχειν διακοσίας. ταύτας δὲ κοσμήσας πρὸς ναυμαχίαν καταπληκτικῶς, καὶ συνεχεῖς διαπείρας καὶ γυμνασίας ποιούμενος, ἡτοιμάζετο πρὸς ναυμαχίαν. διὸ καὶ τοῦ βασιλικοῦ στόλου παραπλέοντος εἰς Κίτιον, ἀπροσδοκήτως ἐπιπλεύσας ταῖς ναυσὶ συντεταγμέναις, πολλὰ τῶν Περσῶν ἐπλεονέκτει. ἐπέβαλε γὰρ συντεταγμέναις ναυσὶν ἐπὶ ἀσυντάκτους, καὶ προβεβουλευμένοις ἀνδράσι πρὸς ἀπροσδοκήτους ἀγωνιζόμενος, εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ συστάσει τὴν νίκην προκατεσκεύασεν. ἀθρόαις γὰρ ταῖς τριήρεσιν ἐπιπλεύσας ἐπὶ διεσπαρμένας καὶ τεταραγμένας, ἃς μὲν διέφθειρεν, ἃς δ' ἐχειροῦτο. ὅμως δὲ τοῦ τε ναυάρχου τῶν Περσῶν Γαὼ καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων γενναίως ὑποστάντων, ἐγένετο ναυμαχία καρτερά, καθ' ἣν ὁ Εὐαγόρας τὸ μὲν πρῶτον ὑπερεῖχεν, ὕστερον δὲ τοῦ Γαὼ μετὰ τοῦ βάρους ἐπιπεσόντος καὶ γενναίως ἀγωνισαμένου, συνέβη φυγεῖν τοὺς περὶ τὸν

Εὐαγόραν, καὶ πολλὰς τῶν τριήρων ἀπέβαλεν. οἱ δὲ Πέρσαι, τῇ ναυμαχίᾳ νικήσαντες, εἰς Κίτιον πόλιν ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις ἤθροισαν· ἐκ ταύτης δ' ὁρμώμενοι, πολιορκίαν συνεστήσαντο πρὸς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ τὴν πόλιν ἐπόρθουν κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. καὶ Τηρίβαζος μὲν μετὰ τὴν ναυμαχίαν διαβὰς εἰς Κιλικίαν, κἀκεῖθεν πορευθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα, τήν τε νίκην ἀπήγγειλε, καὶ δισχίλια τάλαντα πρὸς τὸν πόλεμον ἀπεκόμισεν. Εὐαγόρας δέ, πρὸ μὲν τῆς ναυμαχίας παρὰ θάλατταν πεζῇ συμβαλὼν μέρει τῆς πεζικῆς δυνάμεως, προετετέρησε, καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐθαρσῶς καθειστήκει· τῇ δὲ ναυμαχίᾳ πταίσας, καὶ συγκλεισθεὶς εἰς πολιορκίαν, ἀθύμως εἶχεν. ὅμως δὲ κρίνας ἔχεσθαι τοῦ πολέμου, Πυθαγόραν μὲν τὸν υἱὸν ἀπέλιπεν, ἡγεμόνα τῶν ὅλων ποιήσας ἐν τῇ Κύπρῳ· αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν δέκα τριήρεις, νυκτὸς ἔλαθε τοὺς πολεμίους ἐκπλεύσας ἐκ τῆς Σαλαμῖνος. κομισθεὶς δ' εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ συντυχὼν τῷ βασιλεῖ, παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐρρωμένως ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου, καὶ κοινὸν ἡγεῖσθαι τὸν πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμον.

Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Λακεδαιμόνιοι μὲν ἔγνωσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Μαντίνειαν, οὐδὲν φροντίσαντες τῶν γεγενημένων σπονδῶν, διὰ τοιαύτας αἰτίας. προϋπαρχούσης τῆς Ἑλληνικῆς κοινῆς εἰρήνης τῆς ἐπὶ Ἀνταλκίδου (καθ' ἣν αἱ πόλεις ἅπασαι τὰς μὲν φρουρὰς ἀπεπέμψαντο, τὴν δ' αὐτονομίαν καθ' ὁμολογίαν παρέλαβον) Λακεδαιμόνιοι φύσει φιλαρχοῦντες καὶ πολεμικοὶ ταῖς αἱρέσεσιν ὄντες, τὴν εἰρήνην ὥσπερ βαρὺ φορτίον οὐχ ὑπέμενον, τὴν δὲ προγεγενημένην τῆς Ἑλλάδος δυναστείαν ἐπιποθοῦντες, μετέωροι ταῖς ὁρμαῖς ὑπῆρχον πρὸς καινοτομίαν. εὐθὺς οὖν τὰς μὲν πόλεις συνετάραττον, καὶ διὰ τῶν ἰδίων φίλων στάσεις ἐνκατεσκεύαζον ἐν αὐταῖς. ὧν ἔνιαι πιθανὰς ἀφορμὰς αὐτοῖς παρείχοντο τῆς ταραχῆς. ἀπολαβοῦσαι γὰρ τὰς αὐτονομίας, λόγον ἀπῄτουν παρὰ τῶν ἐπεστατηκότων ἐπὶ τῆς Λακεδαιμονίων ἡγεμονίας. πικρῶς δὲ τῶν ἐλέγχων γινομένων, διὰ τὸ μνησικακεῖν τοὺς δήμους, καὶ πολλῶν φυγαδευομένων, ἀπεδέξαντο ἑαυτοὺς βοηθοὺς τοῖς κατασταδιαζομένοις. ὑποδεχόμενοι δὲ τούτους, καὶ μετὰ δυνάμεως ἐκπέμποντες ἐπὶ τὰς καθόδους, κατεδουλοῦντο τὸ μὲν πρῶτον τὰς ἀσθενεστέρας πόλεις· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὰς ἀξιολογωτέρας καταπολεμοῦντες, ὑπηκόους ἐποίουν, οὐδὲ δύο ἔτη φυλάξαντες τὰς κοινὰς σπονδάς. πλησιόχωρον δ' οὖσαν τὴν τῶν Μαντινέων πόλιν, καὶ πλῆθος ἀνδρῶν ἀλκίμων ἔχουσαν, ὑπώπτευσαν αὐτῆς τὴν αὔξησιν τὴν γινομένην ἐκ τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἀνδρῶν ἔσπευδον ταπεινῶσαι. διὸ καὶ τὸ μὲν πρῶτον πρέσβεις ἀποστείλαντες πρὸς τὴν Μαντίνειαν, προσέταττον τὰ μὲν τείχη καθελεῖν, αὐτοὺς δὲ μετοικῆσαι πάντας εἰς τὰς ἀρχαίας πέντε κώμας, ἐξ ὧν εἰς τὴν Μαντίνειαν τὸ παλαιὸν συνῴκησαν. οὐδενὸς δ' αὐτοῖς προσέχοντος, δύναμιν ἐκπέμψαντες, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. οἱ δὲ Μαντινεῖς, εἰς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις ἀποστείλαντες, ἠξίουν ἑαυτοῖς βοηθῆσαι. οὐ προαιρουμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων παραβαίνειν τὰς κοινὰς συνθήκας, ὅμως καθ' αὑτοὺς ὑποστάντες τὴν πολιορκίαν, εὐρώστως ἠμύνοντο τοὺς πολεμίους. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα τοῦτον τὸν τρόπον κοινοῦ πολέμου ἀρχὴν ἐλάμβανε.

Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν Διονύσιος ὁ τῶν Συρακουσίων τύραννος, ἀπολελυμένος τῶν πρὸς Καρχηδονίους πολέμων, πολλὴν εἰρήνην καὶ σχολὴν εἶχε. διὸ καὶ ποιήματα γράφειν ὑπεστήσατο μετὰ πολλῆς σπουδῆς, καὶ τοὺς ἐν τούτοις δόξαν ἔχοντας μετεπέμπετο, καὶ προτιμῶν αὐτοὺς συνδιέτριβε, καὶ τῶν ποιημάτων ἐπιστάτας καὶ διορθωτὰς εἶχεν. ὑπὸ δὲ τούτων διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῖς πρὸς χάριν

γρ. ἐχαυνοῦτο

λόγοις μετεωριζόμενος, ἐκαυχᾶτο πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ποιήμασιν ἢ τοῖς ἐν πο-
λέμῳ κατορθώμασι. τῶν δὲ συνόντων αὐτῷ ποιητῶν Φιλόξενος ὁ διθυραμβοποιός,
μέγιστον ἔχων ἀξίωμα κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἰδίου ποιήματος, κατὰ τὸ συμπόσιον ἀ-
ναγνωσθέντων τῶν τοῦ τυράννου ποιημάτων μοχθηρῶν ὄντων, ἐπηρωτήθη περὶ τῶν ποιη-
μάτων τίνα κρίσιν ἔχοι. ἀποκριναμένου δ' αὐτοῦ παρρησιωδέστερον, ὁ μὲν τύραννος,
προσκόψας τοῖς ῥηθεῖσι, καὶ καταμεμψάμενος ὅτι διὰ φθόνον ἐβλασφήμησε,
προσέταξε τοῖς ὑπηρέταις παραχρῆμα ἀπάγειν εἰς τὰς λατομίας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ
τῶν φίλων παρακαλούντων συγγνώμην δοῦναι τῷ Φιλοξένῳ, διαλλαγεὶς αὐτῷ
πάλιν τοὺς αὐτοὺς παρέλαβεν ἐπὶ τὸ συμπόσιον. προβαίνοντος δὲ τοῦ πότου, καὶ πάλιν
τοῦ Διονυσίου καυχωμένου περὶ τῶν ἰδίων ποιημάτων, καί τινας στίχους τῶν δοκούντων
ἐπιτετεῦχθαι προενεγκαμένου, καὶ ἐπερωτῶντος, ποῖά τινα σοὶ φαίνεται τὰ ποιήματα
ὑπάρχειν; ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε, τοὺς δ' ὑπηρέτας τοῦ Διονυσίου προσκαλεσάμενος,
ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπαγαγεῖν εἰς τὰς λατομίας. τότε μὲν οὖν διὰ τὴν εὐτραπελίαν
τῶν λόγων μειδιάσας ὁ Διονύσιος, ἤνεγκε τὴν παρρησίαν, τοῦ γέλωτος τὴν μέμψιν
ἀμβλύνοντος. μετ' ὀλίγον δὲ τῶν γνωρίμων ἅμα καὶ τοῦ Διονυσίου παραιτουμένων
τὴν ἄκαιρον παρρησίαν, ὁ Φιλόξενος ἐπηγγείλατο παράδοξόν τινα ἐπαγγελίαν. ἔφη
γὰρ διὰ τῆς ἀποκρίσεως τηρήσειν ἅμα καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐδόκησιν τοῦ Διο-
νυσίου. καὶ οὐ διεψεύσθη. τοῦ γὰρ τυράννου προενεγκαμένου τινὰς στίχους ἔχοντας ἐλεει-
νὰ πάθη, καὶ ἐρωτήσαντος ποῖά τινα φαίνεται τὰ ποιήματα, εἶπεν, οἰκτρά, διὰ τῆς ἀμ-
φιβολίας ἀμφότερα τηρήσας. ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος ἐδέξατο τὰ οἰκτρὰ εἶναι ἐλεεινὰ
καὶ συμπαθείας πλήρη, τὰ δὲ τοιαῦτα εἶναι ποιητῶν ἀγαθῶν ἐπιτεύγματα· ὅθεν ὡς
ἐπῃνεκότα αὐτὸν ἀπεδέξατο. οἱ δ' ἄλλοι, τὴν ἀληθινὴν διάνοιαν ἐκδεξάμενοι, πᾶν
τὸ οἰκτρὸν ἀποτεύγματος φύσει εἰρῆσθαι διελάμβανον. παραπλήσιον δὲ συνέβη καὶ
περὶ Πλάτωνα τὸν φιλόσοφον γενέσθαι. μεταπεμψάμενος γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον, τὸ
μὲν πρῶτον ἀποδοχῆς ἠξίου τῆς μεγίστης, ὁρῶν αὐτὸν παρρησίαν ἔχοντα ἀξίαν τῆς
φιλοσοφίας· ὕστερον δ' ἔκ τινων λόγων προσκόψας αὐτῷ, παντελῶς ἀπηλλοτριώ-
θη, καὶ προσαγαγὼν εἰς τὸ πρατήριον, ὡς ἀνδράποδον ἀπέδοτο μνῶν εἴκοσιν. ἀλλὰ
τοῦτον μὲν οἱ φιλόσοφοι συνελθόντες ἐξηγόρασαν, καὶ ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα,
φιλικὴν νουθεσίαν ἐπιφθεγξάμενοι, διότι δεῖ τὸν φιλόσοφον τοῖς τυράννοις ἢ ὡς ἥκι-
στα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. ὁ δὲ Διονύσιος, τῆς εἰς τὰ ποιήματα σπουδῆς οὐκ ἀφιστάμενος,
εἰς μὲν τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν ἐξαπέστειλε τοὺς εὐφωνοτάτους τῶν ὑποκρι-
τῶν, διαθησομένους ἐν τοῖς ὄχλοις μετ' ᾠδῆς τὰ ποιήματα. οὗτοι δὲ τὸ μὲν πρῶ-
τον διὰ τὴν εὐφωνίαν ἐξέπληττον τοὺς ἀκούοντας· μετὰ δὲ ταῦτα διαθεωρήσεως γενο-
μένης, κατεφρόνησαν καὶ πολὺν ἀπηνέγκαντο γέλωτα. ὁ δὲ Διονύσιος, ἀκούσας τὴν
τῶν ποιημάτων καταφρόνησιν, ἐνέπεσεν εἰς ὑπερβολὴν λύπης. ἀεὶ δὲ μᾶλλον τοῦ
πάθους ἐπίτασιν λαμβάνοντος, μανιώδης διάθεσις κατέσχε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ
φθονεῖν αὐτῷ φάσκων ἅπαντας, τοὺς φίλους ὑπώπτευεν ὡς ἐπιβουλεύοντας· καὶ πέ-
ρας, ἐπὶ τοσοῦτο προῆλθε λύπης καὶ παρακοπῆς, ὥστε τῶν φίλων πολλοὺς μὲν ἐπὶ
ψευδέσιν αἰτίαις ἀνελεῖν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ ἐφυγάδευσεν. ἐν οἷς ἦν Φίλιστος καὶ Λε-
πτίνης ὁ ἀδελφός, ἄνδρες διαφέροντες ἀνδρείᾳ, καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας
ἐν τοῖς πολέμοις αὐτῷ παρεσχημένοι. οὗτοι μὲν οὖν, φυγόντες εἰς Θουρίους τῆς Ἰταλίας,
καὶ παρὰ τοῖς Ἰταλιώταις μεγάλης ἀποδοχῆς τυγχάνοντες, ὕστερον δεηθέντος τοῦ
Διονυσίου διηλλάγησαν, καὶ κατελθόντες εἰς τὰς Συρακούσας, εἰς τὴν προϋπάρ-

γρ. σοφοί

ξασθαι εὐνοίαις ἀποκατεστάθησαν. ὁ δὲ Λεπτίνης ἔγημε τὴν Διονυσίου θυγατέρα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Δεξιθέου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους, Λεύκιον Λυκρήτιον, καὶ Σερουίλιον Συλπίκιον. ἐπὶ δὲ τούτων Εὐαγόρας μὲν ὁ τῶν Σαλαμινίων βασιλεὺς ἧκεν εἰς Κύπρον ἐξ Αἰγύπτου, κομίζων χρήματα παρὰ Ἀκόριδος τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, ἐλάττονα τῶν προσδοκηθέντων. καταλαβὼν δὲ τὴν Σαλαμῖνα πολιορκουμένην ἐνεργῶς, καὶ ὑπὸ τῶν συμμάχων καταλελειμμένος, ἠναγκάσθη πρεσβεύσασθαι περὶ συλλύσεως. ὁ δὲ Τηρίβαζος τῶν ὅλων ἔχων τὴν ἡγεμονίαν, ἔφησε συγχωρῆσαι τὴν σύλλυσιν, ἐὰν Εὐαγόρας ἐκχωρήσῃ πασῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον πόλεων· αὐτὸς δὲ μόνος τῆς Σαλαμῖνος βασιλεύων, τελῇ τῷ Περσῶν βασιλεῖ κατ' ἐνιαυτὸν φόρον ὡρισμένον, καὶ ποιῇ τὸ προσταττόμενον, ὡς δοῦλος δεσπότῃ. ὁ δ' Εὐαγόρας, καίπερ βαρείας οὔσης τῆς αἱρέσεως, τὰ μὲν ἄλλα πάντα συνεχώρει· τὸ δ' ὡς δοῦλον δεσπότῃ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, ἀντέλεγεν· ἔφη δὲ δεῖν αὐτὸν ὡς βασιλέα βασιλεῖ ὑποτετάχθαι. οὐ συγχωροῦντος δὲ τοῦ Τηριβάζου, Ὀρόντης ὁ ἕτερος στρατηγὸς φθονῶν τῇ δόξῃ τοῦ Τηριβάζου, γράμματα λάθρα πρὸς τὸν Ἀρταξέρξην ἔπεμψε κατὰ τοῦ Τηριβάζου. κατηγόρει δ' αὐτοῦ, πρῶτον μὲν ὅτι δυνάμενος ἑλεῖν τὴν Σαλαμῖνα, τοῦτο μὲν οὐ συντελεῖ, πρεσβείας δὲ προσδέχεται παρὰ αὐτοῦ, καὶ συλλαλεῖ περὶ κοινοπραγίας, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους συντίθεται συμμαχίαν ἰδίαν, φίλος ὢν αὐτῶν, εἰς καὶ Πυθῶδε πέμψας ἐπηρώτησε τὸν θεὸν περὶ τῆς ἐπαναστάσεως. τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τοὺς ἡγεμόνας τῶν δυνάμεων ἰδίαις εὐνοίαις κατασκευάζεται, τιμαῖς καὶ δωρεαῖς, ἔτι δ' ἐπαγγελίαις προσαγόμενος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολήν, καὶ πιστεύσας ταῖς διαβολαῖς, ἔγραψε τῷ Ὀρόντῃ συλλαβεῖν τὸν Τηρίβαζον καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀποστεῖλαι. οὗ πράξαντος τὸ προσταχθέν, ὁ μὲν Τηρίβαζος ἀναχθεὶς ὡς τὸν βασιλέα, καὶ κρίσεως τυχεῖν ἀξιώσας, κατὰ μὲν τὸ παρὸν παρεδόθη εἰς φυλακήν. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἔχοντος πόλεμον πρὸς Καδουσίους, καὶ τὴν κρίσιν ἀναβαλλομένου, διέλιπε τὰ περὶ τὸ δικαστήριον. ὁ δ' Ὀρόντης, διαδεξάμενος τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐν τῇ Κύπρῳ δυνάμεων, καὶ τὸν Εὐαγόραν πάλιν τεθαῤῥηκότως ὁρῶν ὑπομένοντα τὴν πολιορκίαν, πρὸς δὲ τούτοις, τῶν στρατιωτῶν χαλεπῶς ὑπομενόντων τὴν σύλληψιν τοῦ Τηριβάζου, καὶ διὰ τοῦτο ἀπειθούντων καὶ τὴν πολιορκίαν ἐγκαταλειπόντων, δείσας ὁ Ὀρόντης τὸ τῆς ἐπαναστάσεως παράλογον, ἐξέπεμψε πρὸς τὸν Εὐαγόραν τοὺς διαλεξομένους περὶ τῆς συλλύσεως, καὶ κελεύσοντας συντίθεσθαι τὴν εἰρήνην ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἠξίου συντίθεσθαι πρὸς Τηρίβαζον. ὁ μὲν οὖν Εὐαγόρας παραδόξως ἐξωσεῦται τὴν ἅλωσιν, καὶ συνέθετο τὴν εἰρήνην, ὥστε βασιλεύειν τῆς Σαλαμῖνος, καὶ τὸν ὡρισμένον διδόναι φόρον κατ' ἐνιαυτόν, καὶ ὑπακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προσταττομένου. ὁ μὲν οὖν Κυπριακὸς πόλεμος, δεκαετὴς σχεδὸν γεγενημένος, καὶ τὸ πλέον τοῦ χρόνου περὶ παρασκευὰς ἀσχοληθείς, διετῆ χρόνον τὸν ἐπὶ πᾶσι συνεχῶς πολεμηθείς, τοῦτον τὸν τρόπον κατελύθη. Ὁ δὲ τοῦ στόλου τὴν ναυαρχίαν ἔχων Γαώς, γεγαμηκὼς τοῦ Τηριβάζου τὴν θυγατέρα, περίφοβος ἦν μή ποτε συνεργεῖν δόξας τῷ Τηριβάζῳ περὶ τῆς ὑποθέσεως, τύχῃ τιμωρίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως. ἔγνω καινῇ πραγμάτων ἐπιβολῇ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀσφαλίζεσθαι. εὐπορῶν δὲ χρημάτων καὶ στρατιωτῶν, ἔπειτα τοὺς τριηράρχους ταῖς εὐνοίαις ἰδίους πεποιημένος, διέγνω τοῦ βασιλέως ἀφίστασθαι. εὐθὺς οὖν πρὸς μὲν Ἄκοριν τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων διαπρεσβευσάμενος

γρ. μόνης

γρ. ἐκλύεται

νος, συμμαχίαν συνέθετο κατὰ τοῦ βασιλέως. πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους γράφων, ἐπῆρε κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ χρημάτων πλῆθος ἐπηγγέλλετο δώσειν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπαγγελίας μεγάλας ἐποιεῖτο, ὑπισχνούμενος συμπράξειν αὐτοῖς τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὖθις τὴν πάτριον συγκατασκευάσειν. οἱ δὲ Σπαρτιᾶται καὶ πάλαι μὲν διεγνώκεισαν ἀνακτᾶσθαι τὴν ἡγεμονίαν, τότε δὲ συνετετάρακτο ἤδη τὰς πόλεις, καὶ πᾶσιν ὑπῆρχον φανεροὶ τὰς πόλεις καταδουλούμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, ἀδοξοῦντες ἐπὶ τῷ δοκεῖν ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα συνθέσει τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνας ἐκδότους πεποιηκέναι, μετεμέλοντο τοῖς πεπραγμένοις, καὶ πρόφασιν εὔλογον ἐζήτουν τοῦ πρὸς τὸν Ἀρταξέρξην πολέμου. διόπερ ἄσμενοι συνέθεντο πρὸς τὸν Γαὼ τὴν συμμαχίαν. Ἀρταξέρξης δὲ, καταλύσας τὸν πρὸς Καδουσίους πόλεμον, προσέθηκε κρίσιν Τηριβάζῳ, καὶ δικαστὰς τρεῖς ἀπέδωκε τῶν μάλιστα εὐδοκιμούντων παρὰ τοῖς Πέρσαις. κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους ἕτεροι δικασταὶ δόξαντες κακῶς κρίνειν, ζῶντες ἐξεδάρησαν· καὶ ὑπὲρ τῶν δικαστικῶν δίφρων περιτεθέντων τῶν δερμάτων, ἐπὶ τούτων ἐδίκαζον οἱ δικασταί, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες παράδειγμα τῆς ἐν τῷ κακῶς κρίνειν τιμωρίας. οἱ μὲν οὖν κατηγοροῦντες, τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνόντες τὴν πεμφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ὀρόντου, ταύτην ἱκανὴν ἔφασαν ἔχειν πρὸς κατηγορίαν. ὁ δὲ Τηρίβαζος, πρὸς μὲν τὴν κατὰ τὸν Εὐαγόραν διαβολὴν, ἀνεγίνωσκε τὴν ὑπὸ Ὀρόντου γεγενημένην ὑπάκουσιν ὡς βασιλέα βασιλεῖ, προσηνέγκεν· ἑαυτὸν δὲ τὴν εἰρήνην συντίθεσθαι, ὥστε ὑπακούειν Εὐαγόραν τῷ βασιλεῖ, ὡς δοῦλον δεσπότῃ. περὶ δὲ τὸν χρησμὸν ἔφησε, μὴ χρηματίζειν τὸν θεὸν καθόλου περὶ θανάτου· καὶ τούτου μάρτυρας παρείχετο πάντας τοὺς παρόντας Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς φιλίας τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους ἀπελογεῖτο, λέγων οὐκ ἐπὶ τῷ ἰδίῳ συμφέροντι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τοῦ βασιλέως λυσιτελεῖ πεποιῆσθαι τὴν φιλίαν· καὶ διὰ ταύτης παρεδείκνυε τῶν μὲν Λακεδαιμονίων παρῃρῆσθαι τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνας, τῷ δὲ βασιλεῖ παραδεδόσθαι ἐκδότους. ἐπὶ τελευτῆς δὲ τῆς ἀπολογίας, ὑπέμνησε τοὺς δικαστὰς ὧν τὸν βασιλέα πρότερον ἦν εὐεργετηκώς. λέγεται δὲ καὶ ἄλλας μὲν πολλὰς χρείας ἐνδεδεῖχθαι τῷ βασιλεῖ, μίαν δὲ μεγίστην, ἐξ ἧς αὐτὸν θαυμασθῆναι συνέβη, καὶ μέγιστον γενέσθαι φίλον. κατὰ γάρ τινα κυνηγίαν ἐφ' ἅρματος ὀχουμένου τοῦ βασιλέως, δύο λέοντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τῶν μὲν ἵππων τῶν ἐν τῷ τεθρίππῳ δύο διασπάσαι, τὴν δ' ὁρμὴν ἐπ' αὐτὸν ποιεῖσθαι τὸν βασιλέα. καθ' ὃν δὴ καιρὸν ἐπιφανέντα τὸν Τηρίβαζον τοὺς μὲν λέοντας ἀποκτεῖναι, τὸν δὲ βασιλέα ἐκ τῶν κινδύνων ἐξελέσθαι. ἔν τε τοῖς πολεμίοις ἀνδρείᾳ διενεγκεῖν φασὶν αὐτόν, καὶ κατὰ συμβουλὰς οὕτως εὐστοχεῖν, ὥστε τὸν βασιλέα χρώμενον ταῖς ἐκείνου παραγγελίαις, μηδέποτε διαμαρτεῖν. τοιαύτῃ δ' ἀπολογίᾳ χρησάμενος ὁ Τηρίβαζος, ἀπελύθη τῶν ἐγκλημάτων ὁμολογουμένως ὑπὸ πάντων τῶν δικαστῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς καθ' ἕνα τῶν δικαστῶν προσκαλούμενος, ἐπηρώτησε τίσι δικαίοις προσχρώμενος ἕκαστος ἀπέλυσε τὸν κατηγορούμενον. ὁ μὲν οὖν πρῶτος ἔφησε, θεωρεῖν τὰ μὲν ἐγκλήματα ἀμφισβητούμενα, τὰς δ' εὐεργεσίας ὁμολογουμένας οὔσας. ὁ δὲ δεύτερος ἔφησε, καὶ τιθεμένων ἀληθινῶν τῶν ἐγκλημάτων, ὅμως τὰς εὐεργεσίας μείζους εἶναι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ τρίτος εἶπεν, ὅτι τὰς μὲν εὐεργεσίας οὐ τίθεται πρὸς λόγον, διὰ τὸ τὰς περὶ αὐτὸν χάριτας καὶ τιμὰς πολλαπλασίας ἀπειληφέναι παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν Τηρίβαζον. αὐτῶν δὲ τῶν ἐγκλημάτων κατ' ἰδίαν θεωρουμένων, μὴ φαίνεσθαι τούτοις ἔνοχον εἶναι τὸν κατηγορούμενον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς μὲν δικαστὰς ἐπῄνεσεν, ὡς δικαίως κεκρικότας· τὸν δὲ Τηρίβαζον ταῖς νομιζομέναις μεγίσταις τιμαῖς

ἐκόσμησε. τοῦ δ' Ὀρόντου καταγνοὺς ὡς ψευδῆ κατηγορίαν πεπλακότος, ἐκ τῶν φίλων ἐξέκρινε, καὶ ταῖς ἐσχάταις ἀτιμίαις περιέβαλε. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν.

Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα, λακεδαιμονίων πορθούντων μαντίνειαν, τὸ μὲν θέρος διετέλεσαν οἱ μαντινεῖς γενναίως ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς πολεμίους (ἐδόκουν γὰρ ἀνδρείᾳ διαφέρειν τῶν ἀρκάδων, καὶ διὰ τοῦθ' οἱ λακεδαιμόνιοι πρότερον εἰώθεισαν ἐν ταῖς μάχαις τούτους παραστάτας ἔχειν καὶ πιστοτάτους τῶν συμμάχων) τοῦ δὲ χειμῶνος ἐνστάντος, καὶ τοῦ παρὰ τὴν μαντίνειαν ποταμοῦ μεγάλην αὔξησιν ἐκ τῶν ὄμβρων λαβόντος, οἱ λακεδαιμόνιοι τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ διαλαβόντες μεγάλοις χώμασιν, ἀπέστρεψαν τὸν ποταμὸν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πάντα τὸν σύνεγγυς τόπον ἐποίησαν λιμνάζειν. διὸ καὶ τῶν οἰκιῶν πιπτουσῶν, καταπλαγέντες οἱ μαντινεῖς ἠναγκάσθησαν τὴν πόλιν παραδοῦναι τοῖς λακεδαιμονίοις. οἱ δὲ, παραλαβόντες, ἄλλο μὲν κακὸν οὐθὲν εἰργάσαντο τοὺς μαντινεῖς, προσέταξαν δ' εἰς τὰς ἀρχαίας κώμας μετοικισθῆναι. διόπερ ἠναγκάσθησαν τὴν μὲν ἰδίαν πατρίδα κατασκάπτειν, εἰς δὲ τὰς κώμας μετοικῆσαι. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν σικελίαν Διονύσιος ὁ τῶν συρακουσίων τύραννος ἔγνω κατὰ τὸν ἀδρίαν πόλεις οἰκίζειν. τοῦτο δ' ἔπραττε, διανοούμενος τὸν ἰόνιον καλούμενον πόρον ἰδιοποιήσασθαι, ἵνα τὸν ἐπὶ τὴν ἤπειρον πλοῦν ἀσφαλῆ κατασκευάσῃ, καὶ πόλεις ἔχῃ ἰδίας, εἰς τὸ δύνασθαι ναυσὶ καθορμισθῆναι. ἔσπευδε γὰρ ἄφνω μεγάλαις δυνάμεσιν ἐπιπλεῦσαι τοῖς κατὰ τὴν ἤπειρον τόποις, καὶ συλῆσαι τὸ ἐν δελφοῖς τέμενος, γέμον πολλῶν χρημάτων. διὸ καὶ πρὸς ἰλλυριοὺς ἐποιήσατο συμμαχίαν, δι' Ἀλκέτου τοῦ μολοττοῦ, ὃς ἐτύγχανε φυγὰς ὢν καὶ διατρίβων ἐν ταῖς συρακούσαις. τῶν δ' ἰλλυριῶν ἐχόντων πόλεμον, ἐξαπέστειλεν αὐτοῖς συμμάχους στρατιώτας δισχιλίους, καὶ πανοπλίας ἑλληνικὰς πεντακοσίας. οἱ δ' ἰλλυριοὶ τὰς μὲν πανοπλίας διέδωκαν τοῖς ἀρίστοις τῶν στρατιωτῶν· τοὺς δὲ στρατιώτας κατέμιξαν τοῖς ἰδίοις στρατιώταις. πολλὴν δὲ δύναμιν ἀθροίσαντες, ἐνέβαλον εἰς τὴν ἤπειρον, καὶ κατῆγον τὸν Ἀλκέταν ἐπὶ τὴν τῶν μολοττῶν βασιλείαν. οὐδενὸς δ' αὐτοῖς προσέχοντος, τὸ μὲν πρῶτον ἐπόρθησαν τὴν χώραν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν μολοττῶν ἀντιταττομένων, ἐγένετο μάχη καρτερὰ, καθ' ἣν νικήσαντες οἱ ἰλλυριοὶ, κατέκοψαν τῶν μολοττῶν πλείους τῶν μυρίων πεντακισχιλίων. τηλικαύτης δὲ συμφορᾶς τοῖς ἠπειρώταις περιπεσούσης, λακεδαιμόνιοι, πυθόμενοι τὰ συμβεβηκότα, συμμαχίαν ἐξέπεμψαν τοῖς μολοττοῖς, δι' ἧς τοῦ πολλοῦ θράσους ἔπαυσαν τοὺς βαρβάρους. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, πάριοι κατά τινα χρησμὸν ἀποικίαν ἐκπέμψαντες εἰς τὸν ἀδρίαν, ἔκτισαν ἐν αὐτῷ νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Φάρον, συμπράξαντος αὐτοῖς Διονυσίου τοῦ τυράννου. οὗτος γὰρ ἀποικίαν ἀπεσταλκὼς εἰς τὸν ἀδρίαν οὐ πολλοῖς πρότερον ἔτεσιν, ἐκτικὼς ἦν τὴν πόλιν τὴν ὀνομαζομένην λισσόν. ἐκ ταύτης οὖν ὁρμώμενος Διονύσιος, σχολὴν ἄγων κατεσκεύασε νεώρια διακοσίαις τριήρεσι, καὶ τεῖχος περιέβαλε τῇ πόλει, τηλικοῦτο τὸ μέγεθος, ὥστε τὴν πόλιν γενέσθαι τὸν περίβολον μέγιστον τῶν ἑλληνίδων πόλεων. κατεσκεύασε δὲ καὶ γυμνάσια μεγάλα παρὰ τὸν ἄναπον ποταμόν. θεῶν τε ναοὺς κατεσκεύασε, καὶ τἄλλα τὰ συντείνοντα πρὸς αὔξησιν πόλεως καὶ δόξαν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσιαίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχε Διοτρεφής, ἐν ῥώμῃ δ' ὕπατοι κατεστάθησαν Λεύκιος Οὐαλέριος καὶ Αὖλος Μάλλιος· παρὰ δ' ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἤχθη ἐνενηκοστὴ ἐνάτη, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Δίκων συρακούσιος. ἐπὶ δὲ τούτων, πάριοι μὲν τὴν Φάρον οἰκίσαντες, τούς τε προενοικοῦντας βαρβάρους

ἐν τινι

ἐν τινι χωρίῳ καθ' ὑπερβολὴν ὀχυρῷ ὄντι εἴασαν κατοικεῖν ἀσινεῖς· αὐτοὶ δὲ παρὰ θάλατταν κτίσαντες πόλιν, ἐτείχισαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν προενοικούντων ἐν τῇ νήσῳ βαρβάρων δυσχεραινόντων ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν ἑλλήνων, καὶ μεταπεμπομένων τοὺς πέραν κατοικοῦντας ἰλλυριοὺς, μακροῖς πλοίοις πολλοῖς διέβησαν εἰς τὴν φάρον, ὄντες ὑπὲρ τοὺς μυρίους· καὶ τοὺς ἕλληνας πορθοῦντες, πολλοὺς ἀνῄρουν. ὁ δ' ἐν τῇ λίσσῳ καθεσταμένος ἔπαρχος ὑπὸ Διονυσίου, τριήρεις πλείους ἔχων, ἐπιπλεύσας τοῖς τῶν ἰλλυριῶν πλοιαρίοις, καὶ τὰ μὲν βυθίσας, τὰ δὲ χειρωσάμενος, ἀπέκτεινε τῶν βαρβάρων πλείους τῶν πεντακισχιλίων, ἐζώγρησε δὲ περὶ δισχιλίους. Διονύσιος δὲ χρημάτων ἀπορούμενος ἐστράτευσεν ἐπὶ τυρρηνίαν, ἔχων τριήρεις ἑξήκοντα, πρόφασιν μὲν φέρων τὴν τῶν λῃστῶν κατάλυσιν, τῇ δ' ἀληθείᾳ συλήσων ἱερὸν ἅγιον, γέμον μὲν ἀναθημάτων πολλῶν, καθιδρυμένον δ' ἐν ἐπινείῳ πόλεως ἀγύλλης τυρρηνίδος· τὸ δ' ἐπίνειον ὠνομάζετο πύργοι. καταπλεύσας δὲ νυκτὸς, καὶ τὴν δύναμιν ἐκβιβάσας, ἅμ' ἡμέρᾳ προσπεσὼν, ἐκράτησε τῆς ἐπιβολῆς. ὀλίγων γὰρ ὄντων ἐν τῷ χωρίῳ φυλάκων, βιασάμενος αὐτοὺς, ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ συνήθροισεν οὐκ ἔλαττον ταλάντων χιλίων. τῶν δὲ ἀγυλλαίων ἐκβοηθησάντων, μάχῃ τε ἐκράτησεν αὐτῶν, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, καὶ τὴν χώραν πορθήσας, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς συρακούσας. ἀποδόμενος δὲ τὰ λάφυρα, συνήγαγεν οὐκ ἐλάττω ταλάντων πεντακοσίων. εὐπορήσας δὲ χρημάτων, ἐμισθοῦτο στρατιωτῶν παντοδαπῶν πλῆθος, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον συστησάμενος, φανερὸς ἦν πολεμήσων καρχηδονίοις. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν. Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Φανοστράτου ῥωμαῖοι κατέστησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους τέτταρας, Λεύκιον Λουκρήτιον, Σέρουιον Σουλπίκιον, Λεύκιον Αἰμίλιον, Λεύκιον Φούριον. ἐπὶ δὲ τούτων, Διονύσιος ὁ τῶν συρακοσίων τύραννος παρασκευασάμενος πολεμεῖν καρχηδονίοις, ἐζήτει λαβεῖν πρόφασιν εὔλογον τοῦ πολέμου. ὁρῶν οὖν τὰς ὑπὸ καρχηδονίοις τεταγμένας πόλεις οἰκείως ἐχούσας πρὸς ἀπόστασιν, προσεδέχετο τὰς βουλομένας ἀφίστασθαι, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὰς συνθέμενος, ἐπιεικῶς προσεφέρετο ταύταις. οἱ δὲ καρχηδόνιοι τὸ μὲν πρῶτον πρέσβεις ἀποστέλλοντες πρὸς τὸν δυνάστην, ἀπῄτουν τὰς πόλεις· μὴ προσέχοντος δ' αὐτοῦ, συνέβη ταύτην ἀρχὴν γενέσθαι τοῦ πολέμου. καρχηδόνιοι μὲν πρὸς τοὺς δυνάστας συμμαχίαν ποιησάμενοι, κοινῇ τὸν πόλεμον ἐπανείλοντο πρὸς τὸν τύραννον. προορώμενοι δ' ἐμφρόνως τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, τῶν τε πολιτῶν τοὺς εὐθέτους κατέλεγον στρατιώτας, καὶ χρημάτων προχειρισάμενοι πλῆθος, ξενικὰς δυνάμεις μεγάλας ἐμισθοῦντο. καταστήσαντες δὲ στρατηγὸν Μάγωνα τὸν βασιλέα, πολλὰς μυριάδας στρατιωτῶν ἐπεραίωσαν εἰς τὴν σικελίαν καὶ τὴν ἰταλίαν, διὰ τὸ πολεμεῖν ἀμφοτέρας βούλεσθαι. ὁ δὲ Διονύσιος, καὶ αὐτὸς τὰς δυνάμεις διελόμενος, τῷ μὲν ἑνὶ μέρει πρὸς τοὺς ἰταλιώτας διηγωνίζετο, τῷ δ' ἑτέρῳ πρὸς τοὺς φοίνικας. πολλαὶ μὲν οὖν κατὰ μέρος ἐγίνοντο μάχαι τοῖς στρατοπέδοις, καὶ συμπλοκαὶ μικραὶ καὶ συνεχεῖς, ἐν αἷς οὐδὲν ἀξιόλογον ἔργον συνετελέσθη. δύο δὲ παρατάξεις ἐγένοντο μεγάλαι καὶ περιβόητοι, καὶ τῇ μὲν προτέρᾳ Διονύσιος θαυμαστῶς ἀγωνισάμενος περὶ τὰ καλούμενα κάβαλα, προετέρησε, καὶ πλείους μὲν τῶν μυρίων ἀνεῖλε τῶν βαρβάρων, οὐκ ἐλάττους δὲ τῶν πεντακισχιλίων ἐζώγρησε· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἠνάγκασε καταφυγεῖν ἐπί τινα λόφον ἐρυμνὸν καὶ ἄνυδρον παντελῶς. ἔπεσε δὲ καὶ Μάγων ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀγωνισάμενος λαμπρῶς. οἱ δὲ φοίνικες, καταπλαγέντες τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, εὐθὺς διεπρεσβεύσαντο περὶ διαλύ-

σιν. ὁ δὲ Διονύσιος ἀπεφήνατο μίαν αὐτοῖς εἶναι τὴν σύλλυσιν, ἐὰν ἐκχωρήσωσι τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν πόλεων, καὶ τὰ δαπανηθέντα χρήματα κατὰ τὸν πόλεμον ἐκτίσωσι. βαρείας δὲ καὶ ὑπερηφάνου τῆς ἀποκρίσεως δοξούσης ὑπάρχειν, οἱ Καρχηδόνιοι τῇ συνήθει πανουργίᾳ κατεστρατήγησαν τὸν Διονύσιον. προσποιηθέντες οὖν εὐδοκεῖσθαι ταῖς ὁμολογίαις, ἔφησαν αὐτοὺς μὲν μὴ ὑπάρχειν κυρίους τῆς τῶν πόλεων παραδόσεως· ἵνα δὲ τοῖς ἄρχουσι διαλεχθῶσι περὶ τούτων, ἠξίωσαν τὸν Διονύσιον ὀλίγας ἡμέρας ἀνοχὰς ποιήσασθαι. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ δυνάστου, καὶ τῶν ἀνοχῶν γενομένων, ὁ μὲν Διονύσιος περιχαρὴς ἦν, ὡς αὐτίκα μάλα τὴν Σικελίαν πᾶσαν παραληψόμενος· οἱ δὲ Καρχηδόνιοι Μάγωνα μὲν τὸν βασιλέα μεγαλοπρεπῶς ἔθαψαν, ἀντὶ δὲ ἐκείνου στρατηγὸν κατέστησαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, νέον μὲν παντελῶς ὄντα, φρονήματος δὲ εὐγενοῦς ὄντα, καὶ διαφόρῳ ἀνδρείᾳ. οὗτος δὲ πάντα τὸν τῶν ἀνοχῶν χρόνον διετέλεσε διὰ παντὸς γυμνάζων τὴν δύναμιν. διὰ δὲ τῆς τῶν ἔργων ἀθλήσεως, καὶ τῆς τῶν λόγων παρακλήσεως καὶ γυμνασίας ἐν τοῖς ὅπλοις, εὐπειθῆ καὶ δυνατὴν ἐποίησε τὴν στρατιάν. ὡς δ' ὁ τῆς ὁμολογίας διῆλθε χρόνος, ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις ἐκτάξαντες, συγκατέβησαν προθύμως ἐπὶ τὴν μάχην. γενομένης δὲ παρατάξεως ἰσχυρᾶς περὶ τὸ καλούμενον Κρόνιον, τὸ δαιμόνιον ἐναλλὰξ τῇ νίκῃ τὴν ἧτταν τῶν Καρχηδονίων διωρθώσατο. οἱ μὲν γὰρ προνενικηκότες, διὰ τὴν προγεγενημένην εὐημερίαν μεγαλαυχοῦντες, παραδόξως ἐσφάλησαν· οἱ δὲ διὰ τὴν ἧτταν πεπτωκότες ταῖς ἐλπίσιν, ἀπροσδοκήτως μεγάλην εὐημερίαν ἀπηνέγκαντο. Λεπτίνης μὲν γὰρ ἐπὶ θατέρου κέρως τεταγμένος, καὶ διαφέρων ἀνδρείᾳ, μαχόμενος ἡρωικῶς, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν τῶν Καρχηδονίων, ἐπιφανῶς κατέστρεψε τὸν βίον. τούτου δὲ πεσόντος, οἱ Φοίνικες θαρρήσαντες, καὶ βιασάμενοι τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐτρέψαντο. Διονύσιος δὲ, τὸ μὲν πρῶτον, ἔχων ἐπιλέκτους τοὺς συντεταγμένους, προετίθει τῶν ἀντιτεταγμένων. ὡς δ' ὁ τοῦ Λεπτίνου θάνατος ἐγνώσθη, καὶ τὸ ἕτερον κέρας συνετέτριπτο, καταπλαγέντες οἱ τοῦ Διονυσίου, πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. τροπῆς δὲ παντελῶς γενομένης, οἱ μὲν Καρχηδόνιοι φιλοτιμότερον καταδιώξαντες, παρήγγελλον ἀλλήλοις μηδένα ζωγρεῖν. διὸ καὶ πάντων τῶν καταλαμβανομένων ἀναιρουμένων, πᾶς ὁ πλησίον τόπος νεκρῶν ἐπληρώθη. τοσοῦτος δ' ἐγένετο φόνος, μνησικακούντων τῶν Φοινίκων, ὥστε τοὺς εὑρεθέντας ἀναιρεθῆναι τῶν Σικελιωτῶν, πλείους τῶν μυρίων καὶ τετρακισχιλίων. οἱ δὲ περιλειφθέντες, καταφυγόντες εἰς τὴν παρεμβολὴν, τῆς νυκτὸς ἐπιγενομένης διεσώθησαν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, μεγάλῃ παρατάξει νικήσαντες, ἀνεχώρησαν εἰς Πάνορμον. ἀνθρωπίνως δὲ τῇ εὐημερίᾳ ἐνεγκόντες, ἀπέστειλαν πρεσβευτὰς, δόντες ἐξουσίαν τῷ Διονυσίῳ καταλύσασθαι τὸν πόλεμον. ἀσμένως δὲ τοῦ τυράννου προσδεξαμένου τοὺς λόγους, ἐγένοντο διαλύσεις, ὥστε ἔχειν ἀμφοτέρους ὧν πρότερον ὑπῆρχον κύριοι. ἐξαίρετον δ' ἔλαβον οἱ Καρχηδόνιοι τήν τε τῶν Σελινουντίων πόλιν τε καὶ χώραν, καὶ τῆς Ἀκραγαντίνης μέχρι τοῦ Ἅλυκου καλουμένου ποταμοῦ· ἔτισε δὲ Διονύσιος τοῖς Καρχηδονίοις τάλαντα χίλια. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Σικελίαν ἐν τούτοις ἦν.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν, Γαῶς ὁ ναυαρχήσας τῶν Περσῶν ἐν τῷ Κυπριακῷ πολέμῳ, ἀποστάτης ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς τε Λακεδαιμονίους καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα παρακεκληκὼς εἰς τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον, δολοφονηθεὶς ὑπό τινος, οὐ συνετέλεσε τὴν προαίρεσιν. μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν Ταχῶς, διαδεξάμενος τὰς τούτου πράξεις, συνεστήσατο περὶ αὐτὸν δύναμιν, καὶ πόλιν ἔκτισε πλησίον τῆς θα-

θαλάττης ἐπί τινος κρημνοῦ, τὴν ὀνομαζομένην Λεύκην, ἔχουσαν ἱερὸν ἅγιον Ἀπόλλωνος. μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον αὐτοῦ τελευτήσαντος, ἠμφισβήτησαν τῆς πόλεως ταύτης Κλαζομένιοι καὶ Κυμαῖοι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐπεχείρησαν αἱ πόλεις πολέμῳ διακρίνεσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα εἰπόντος τινὸς ἐρωτῆσαι τὸν θεὸν ποτέραν τῶν πόλεων κρίνει κυρίαν εἶναι δεῖν τῆς Λεύκης, ἔχρησεν ἡ Πυθία, ταύτην ὑπάρχειν, ἥτις ἂν πρώτη θύσῃ ἐν τῇ Λεύκῃ· ὁρμηθῆναι δὲ ἐκ τῆς ἰδίας πόλεως ἅμ' ἡλίῳ ἀνιόντι, κατὰ τὴν ἡμέραν ἣν ἀμφότεροι συμφώνως ὑποστήσονται. ταχθείσης δὲ τῆς ἡμέρας, οἱ μὲν Κυμαῖοι ὑπελάμβανον ἑαυτοὺς προλέγειν, διὰ τὸ τὴν αὐτῶν πόλιν ἐγγυτέρω κεῖσθαι· οἱ δὲ Κλαζομένιοι, διάστημα πλέον ἀπέχοντες, τεχνάζονταί τι τοιοῦτο πρὸς τὴν νίκην· κληρώσαντες ἐξ ἑαυτῶν ἀποίκους, ἔκτισαν πλησίον τῆς Λεύκης πόλιν, ἐξ ἧς ὁρμηθέντες ἅμ' ἡλίῳ ἀνατέλλοντι, ἔφθασαν τοὺς Κυμαίους τὴν θυσίαν ἐπιτελέσαντες. τούτῳ δὲ τῷ φιλοτεχνήματι γενόμενοι κύριοι τῆς Λεύκης, ἐπώνυμον ἑορτὴν ἄγειν κατ' ἐνιαυτὸν ἐπεστήσαντο, τὴν πανήγυριν ὀνομάσαντες Προφθασίαν. τούτων δὲ πραχθέντων, αἱ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐπαναστάσεις αὐτομάτως κατελύθησαν, Λακεδαιμόνιοι δέ, μετὰ τὸν τοῦ Γαὼ καὶ τοῦ Ταχὼ θάνατον, τὰς μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν πράξεις ἀπέγνωσαν, τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα σκευασάμενοι, καὶ τῶν πόλεων ἃς μὲν πειθοῖ προσαγόμενοι, ἃς δὲ διὰ τῆς τῶν φυγάδων καθόδου βίᾳ χειρούμενοι, φανερῶς ἤδη τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἑαυτοὺς μεθιστᾶσι, παρὰ τὰς κοινὰς συνθήκας τὰς ἐπ' Ἀνταλκίδου γενομένας, συνεπιλαβομένου τοῦ Περσῶν βασιλέως. κατὰ δὲ τὴν Μακεδονίαν Ἀμύντου τοῦ βασιλέως ἡττηθέντος ὑπὸ Ἰλλυριῶν, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀπογνόντος, πρὸς δὲ τούτοις, τῷ δήμῳ τῶν Ὀλυνθίων δωρησαμένου πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῆς ἑαυτοῦ δυναστείας, τὸ μὲν πρῶτον ὁ δῆμος ὁ τῶν Ὀλυνθίων τὰς προσόδους ἐλάμβανε τὰς ἐκ τῆς δοθείσης χώρας, μετὰ δὲ ταῦτ' ἀνελπίστως τοῦ βασιλέως ἀναλαβόντος ἑαυτόν, καὶ τὴν ὅλην ἀρχὴν ἀνακτησαμένου, οἱ μὲν Ὀλύνθιοι τὴν χώραν ἀπαιτηθέντες, οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ἀποδιδόναι. διόπερ Ἀμύντας ἰδίαν τε δύναμιν συνεστήσατο, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ποιησάμενος συμμάχους, ἔπεισεν ἐξαποστεῖλαι στρατηγὸν καὶ δύναμιν ἀξιόλογον ἐπὶ τοὺς Ὀλυνθίους. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, κρίναντες ἀντέχεσθαι τῶν ἐπὶ Θράκης τόπων, κατέλεξαν στρατιώτας ἔκ τε τῶν πολιτῶν καὶ παρὰ τῶν συμμάχων, τοὺς ἅπαντας ὑπὲρ μυρίους. παραδόντες δὲ τὴν δύναμιν Φοιβίδᾳ τῷ Σπαρτιάτῃ, προσέταξαν συμμαχεῖν τῷ Ἀμύντᾳ, καὶ μετ' ἐκείνου πολεμῆσαι τοὺς Ὀλυνθίους. ἑτέραν δὲ δύναμιν ἐπὶ Φλιουντίους ἐκπέμψαντες καὶ μάχῃ νικήσαντες, ἠνάγκασαν ὑποταγῆναι τοὺς Φλιουντίους τοῖς Λακεδαιμονίοις. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον οἱ βασιλεῖς τῶν Λακεδαιμονίων διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους ταῖς αἱρέσεσιν. Ἀγησίπολις μὲν γάρ, εἰρηνικὸς ὢν καὶ δίκαιος, ἔτι δὲ καὶ συνέσει διαφέρων, ἔφη δεῖν ἐμμένειν τοῖς ὅρκοις, καὶ παρὰ τὰς κοινὰς συνθήκας μὴ καταδουλοῦσθαι τοὺς Ἕλληνας. ἀδοξεῖν γὰρ ἀπεφαίνετο τὴν Σπάρτην, τοῖς μὲν Πέρσαις ἐκδότους πεποιημένην τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνας, αὐτὴν δὲ συσκευαζομένην τὰς κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεις ἐν ταῖς κοιναῖς συνθήκαις μὴ καταδουλοῦσθαι, ἃς ὤμοσαν τηρήσειν αὐτονόμους. ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὢν φύσει δραστικός, φιλοπόλεμος ἦν, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως ἀντείχετο. Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Μενάνδρου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους ἕξ, Κόιντον Σουλπίκιον, Γάιον Φάβιον, Κορνήλιον Σερουίλιον, Πόπλιον Οὔγωνα, Σέξτον Ἄννιον, καὶ Γάιον Μάρκιον. ἐπὶ δὲ τούτων Λακεδαιμόνιοι κατελάβοντο τὴν Καδμείαν ἐν ταῖς Θήβαις, διά τινας τοιαύτας αἰτίας· ὁρῶντες τὴν Βοιωτίαν ἔχουσαν πόλεών τε πλῆθος, καὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν ἄνδρας ὑπάρχοντας ἀνδρείᾳ διαφόρους, ἔτι δὲ τὰς Θήβας ἐν-

χούσας παλαιὸν ἀξίωμα, καὶ τὸ σύνολον ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τῆς βοιωτίας οὔσας, εὐλαβοῦντο μή ποτε καιροῦ παραφανέντος οἰκείου, τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιήσωνται. διόπερ τοῖς ἡγεμόσιν οἱ σπαρτιᾶται παρήγγελλον ἐν ἀπορρήτοις, ἵν', ἐάν ποτε καιρὸν λάβωσι, καταλήψωνται τὴν καδμείαν. τοιαύτης δὲ γενομένης παραγγελίας, Φοιβίδας ὁ σπαρτιάτης, τεταγμένος ἐπί τινος ἡγεμονίας, καὶ δύναμιν ἄγων ἐπὶ ὀλυνθίους, κατελάβετο τὴν καδμείαν. ἀγανακτούντων δὲ τῶν θηβαίων, καὶ μεθ' ὅπλων συνδραμόντων, συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ νικήσας, τριακοσίους μὲν τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν θηβαίων ἐφυγάδευσε, τοὺς δὲ λοιποὺς καταπληξάμενος, καὶ φρουρὰν ἰσχυρὰν ἐγκαταστησάμενος, ἐπὶ τὰς ἰδίας πράξεις ἀπηλλάγη. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ἀδοξοῦντες παρὰ τοῖς ἕλλησι, τὸν μὲν Φοιβίδαν ἐζημίωσαν χρήμασι, τὴν δὲ φρουρὰν οὐκ ἐξήγαγον ἐκ τῶν θηβῶν. οἱ μὲν οὖν θηβαῖοι, τοῦτον τὸν τρόπον τὴν αὐτονομίαν ἀποβαλόντες, ἠναγκάσθησαν ὑποτάττεσθαι τοῖς λακεδαιμονίοις. τῶν δ' ὀλυνθίων διαπολεμούντων πρὸς Ἀμύνταν τὸν τῶν μακεδόνων βασιλέα, λακεδαιμόνιοι τὸν μὲν Φοιβίδαν ἀπέστησαν τῆς ἡγεμονίας, Εὐδαμίδαν δὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Φοιβίδα κατέστησαν στρατηγόν· δόντες δ' αὐτῷ τρισχιλίους ὁπλίτας, ἐξαπέστειλαν διαπολεμήσοντα τὸν πρὸς τοὺς ὀλυνθίους πόλεμον. οὗτος δ' ἐμβαλὼν εἰς τὴν χώραν τῶν ὀλυνθίων, κοινῇ μετ' Ἀμύντου διεπολέμει πρὸς ὀλυνθίους. εἶθ' οἱ μὲν ὀλύνθιοι δύναμιν ἀξιόλογον ἠθροικότες, ἐπλεονέκτουν ἐν ταῖς μάχαις, στρατιώτας πλείους ἔχοντες τῶν πολεμίων· οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, δύναμιν ἀξιόλογον προχειρισάμενοι, κατέστησαν στρατηγὸν ἐπ' αὐτῆς Τελευτίαν. οὗτος δ' ἦν ἀδελφὸς μὲν Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως, θαυμαζόμενος δ' ἐπ' ἀρετῇ παρὰ τοῖς πολίταις. ἀναζεύξας οὖν μετὰ δυνάμεως ἐκ τῆς πελοποννήσου, καὶ καταντήσας πλησίον τῆς ὀλυνθίων, παρέλαβε τοὺς μετ' Εὐδαμίδου στρατιώτας. γενόμενος δ' ἀξιόμαχος, τὸ μὲν πρῶτον τὴν τῶν ὀλυνθίων χώραν ἐδῄωσε, καὶ συναγαγὼν πλῆθος λείας, ἐμέρισε τοῖς στρατιώταις. τῶν δὲ ὀλυνθίων μετὰ τῶν συμμάχων πανδημεὶ παραταξαμένων, συνῆψε μάχην· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ἰσορρόπου τοῦ κινδύνου γενομένου, διεχωρίσθησαν· μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης μάχης ἰσχυρᾶς, αὐτός τε ὁ Τελευτίας ἔπεσε, λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ τῶν λακεδαιμονίων ἀνῃρέθησαν πλείους τῶν χιλίων καὶ διακοσίων. τηλικαύτης δ' εὐημερίας γενομένης τοῖς ὀλυνθίοις, οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι, βουλόμενοι διορθώσασθαι τὸ γεγονὸς ἐλάττωμα, δυνάμεις ἁδροτέρας ἐκπέμπειν παρεσκεύαζον. οἱ δὲ ὀλύνθιοι, νομίζοντες μείζοσι δυνάμεσιν ἥξειν τοὺς σπαρτιάτας, καὶ τὸν πόλεμον ἔσεσθαι πολὺν χρόνον, σίτου τε παρασκευὰς ἀξιολόγους ἐποιοῦντο, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων στρατιώτας προσελάμβανον.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Δημοφίλου, ῥωμαῖοι ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους κατέστησαν, Πόπλιον Κορνήλιον, Λεύκιον Οὐεργίνιον, Λεύκιον Παπύριον, Μάρκον Φούριον, Οὐαλέριον Αὖλον, Μάλλιον Λεύκιον, καὶ Ποστούμιον Κόιντον. ἐπὶ δὲ τούτων, λακεδαιμόνιοι μὲν στρατηγὸν προχειρισάμενοι Ἀγησίπολιν τὸν βασιλέα, καὶ δύναμιν ἱκανὴν παραδόντες, ἐψηφίσαντο πρὸς ὀλυνθίους πόλεμον. οὗτος δὲ καταντήσας εἰς τὴν τῶν ὀλυνθίων χώραν, καὶ παραλαβὼν τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ παρεμβολῇ στρατιώτας, διεπολέμει πρὸς τοὺς ἐγχωρίους. οἱ δ' ὀλύνθιοι μεγάλην μὲν μάχην οὐδεμίαν κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν συνεστήσαντο, ἀκροβολισμοὺς δὲ καὶ βραχείας συμπλοκὰς ποιούμενοι διετέλεσαν, καταπεπληγμένοι τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως δύναμιν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Πυθέας, ἐν Ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι ἓξ κατεστάθησαν, Τίτος Κοΐντιος, Λεύκιος Σερουΐλιος, Λεύκιος Ἰούλιος, Ἀκύλιος Δέκιος, Λυκρήτιος Ἄλβος, καὶ Σερουΐλιος Σουλπίκιος. παρὰ δ' Ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἤχθη ἑκατοστή, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Διονυσόδωρος Ταραντῖνος. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀγησίπολις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐτελεύτησε νόσῳ, βασιλεύσας ἔτη ιδ'. τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Κλεόμβροτος ὁ ἀδελφὸς ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. Λακεδαιμόνιοι δὲ Πολυβιάδην στρατηγὸν καταστήσαντες, ἐξέπεμψαν εἰς τὸν πρὸς Ὀλυνθίους πόλεμον. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὰς δυνάμεις, καὶ τὸν πόλεμον ἐνεργῶς ἅμα καὶ στρατηγικῶς διοικῶν, ἐποίει πολλὰ προτερήματα. ἀεὶ δὲ μᾶλλον εὐημερῶν, καὶ πλείοσι μάχαις νικήσας, συνέκλεισε τοὺς Ὀλυνθίους εἰς πολιορκίαν. τέλος δὲ καταπληξάμενος τοὺς πολεμίους, προσέταξεν ὑποταγῆναι Λακεδαιμονίοις. ἐγγραφέντων δὲ τῶν Ὀλυνθίων εἰς τὴν τῶν Σπαρτιατῶν συμμαχίαν, πολλαὶ καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ἔσπευσαν εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἡγεμονίαν καταλεχθῆναι. διὸ καὶ κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς πλεῖστον ἴσχυσαν Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῆς Ἑλλάδος ἔσχον τὴν ἡγεμονίαν κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. Θηβαῖοι μὲν γὰρ ὑπῆρχον ἔμφρουροι, Κορίνθιοι δὲ καὶ Ἀργεῖοι διὰ τοὺς προγεγενημένους πολέμους ὑπῆρχον τεταπεινωμένοι, Ἀθηναῖοι δὲ διὰ τὰς τῶν πολεμουμένων κληρουχίας ἠδόξουν ἐν τοῖς Ἕλλησιν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τῆς τε πολυανθρωπίας καὶ τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις μελέτης πολλὴν πρόνοιαν ἐπεποίουντο, καὶ φοβεροὶ πᾶσιν ὑπῆρχον διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἡγεμονίας. διόπερ οἱ μέγιστοι τῶν τότε δυναστῶν (λέγω δὲ τὸν Περσῶν βασιλέα καὶ τὸν Σικελίας δυνάστην Διονύσιον) ἐθεράπευον τὴν Σπαρτιατῶν ἡγεμονίαν, καὶ συμμαχίαν ἔσπευδον συνθέσθαι πρὸς αὐτούς.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Νίκωνος, Ῥωμαῖοι χιλιάρχους ἓξ ἀντὶ τῶν ὑπάτων κατέστησαν, Λεύκιον Παπίριον, Γάιον Κορνήλιον, Λεύκιον Μάλλιον, Γάιον Σερουΐλιον, Οὐαλέριον Αὖλον, καὶ Κόιντον Φάβιον. ἐπὶ δὲ τούτων Καρχηδόνιοι στρατεύσαντες εἰς τὴν Ἰταλίαν, τοῖς μὲν Ἱππωνιάταις ἐκπεπτωκόσιν ἐκ τῆς πατρίδος ἀποκατέστησαν τὴν πόλιν, καὶ πάντας τοὺς πεφυγότας συναγαγόντες, πολλὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐποιήσαντο. μετὰ δὲ ταῦτα λοιμικῆς νόσου τοῖς κατοικοῦσι τὴν Καρχηδόνα γενομένης, καὶ τῆς νόσου πολλὴν ἐπίτασιν ἐχούσης, πολλοὶ τῶν Καρχηδονίων διεφθάρησαν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἐκινδύνευσαν ἀποβαλεῖν. οἵ τε γὰρ Λίβυες καταφρονήσαντες αὐτῶν, ἀπέστησαν, οἵ τε τὴν Σαρδόνα κατοικοῦντες, νομίσαντες ἔχειν καιρὸν κατὰ τῶν Καρχηδονίων, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτῶν, καὶ συμφρονήσαντες ἐπέθεντο τοῖς Καρχηδονίοις. ἐγένετο δὲ περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν θεόπεμπτός τις ἀτυχία κατὰ τὴν Καρχηδόνα. ταραχαί γὰρ καὶ φόβοι καὶ πανικοὶ θόρυβοι συνεχεῖς ἐγίνοντο κατὰ τὴν πόλιν παράδοξοι· καὶ πολλοὶ μὲν μετὰ τῶν ὅπλων ἐξεπήδων ἐκ τῶν οἰκιῶν, ὡς πολεμίων εἰσπεπτωκότων εἰς τὴν πόλιν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὡς πολεμίους διαπολεμοῦντες, οὓς μὲν ἀνῄρουν, οὓς δ' ἐτραυμάτιζον. τέλος δὲ θυσίαις τὸ θεῖον ἐξιλασάμενοι, καὶ μόγις τῶν κακῶν ἀπαλλαγέντες, ταχὺ καὶ τοὺς Λίβυας κατεπολέμησαν, καὶ τὴν νῆσον ἀνεκτήσαντο.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Ναυσινίκου, Ῥωμαῖοι χιλιάρχους τέτταρας ἀντὶ τῶν ὑπάτων κατέστησαν, Μάρκον Κορνήλιον, καὶ Σερουΐλιον Κόιντον, Μάρκον Φρούριον καὶ Λεύκιον Κόιντον. ἐπὶ δὲ τούτων ὁ κληθεὶς Βοιωτικὸς πόλεμος ἐνέστη Λακεδαιμονίοις πρὸς Βοιωτούς, διὰ τοιαύτας αἰτίας· τὴν Καδμείαν φρουρούντων Λακεδαιμονίων ἀδίκως καὶ πολλοὺς τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν πεφυγαδευκότων, συνεστράφησαν οἱ φυγάδες, καὶ

τῆς καδμείας

συνεπιλαβομένων Ἀθηναίων, κατῆλθον εἰς τὴν πατρίδα νυκτὸς καὶ πρῶτον μὲν τοὺς τὰ Λακεδαιμονίων φρονοῦντας ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις ἐφόνευσαν, ἔτι κοιμωμένους καταλαβόντες· ἔπειτα τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν παρακαλέσαντες, συνεργοὺς ἔσχον ἅπαντας τοὺς Θηβαίους. ταχὺ δὲ τοῦ πλήθους συνδραμόντος μετὰ τῶν ὅπλων, ἅμ' ἡμέρᾳ τὴν Καδμείαν πολιορκεῖν ἐπεχείρησαν. οἱ δὲ φρουροῦντες τὴν ἄκραν Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τῶν συμμάχων ὄντες οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων καὶ πεντακοσίων, εἰς μὲν τὴν Σπάρτην ἐξέπεμψαν τοὺς δηλώσοντας τὴν τῶν Θηβαίων ἐπανάστασιν, καὶ βοηθεῖν τὴν ταχίστην παρακαλέσοντας· αὐτοὶ δ' ἐκ τόπων ὑπερδεξίων ἀμυνόμενοι τοὺς πολιορκοῦντας, πολλοὺς μὲν ἀνῄρουν, οὐκ ὀλίγους δὲ κατετραυμάτιζον. οἱ δὲ Θηβαῖοι, μεγάλην δύναμιν προσδοκῶντες ἥξειν ἐκ τῆς Ἑλλάδος Λακεδαιμονίοις, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπομιμνήσκοντες μὲν ὅτι καὶ αὐτοὶ συγκατήγαγον τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὃν καιρὸν ὑπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων κατεδουλώθησαν, ἀξιοῦντες δὲ πανδημεὶ βοηθῆσαι, καὶ περὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρᾶς συνεκπολεμῆσαι τὴν Καδμείαν. ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, διακούσας τῶν πρέσβεων, ἐψηφίσατο παραχρῆμα δύναμιν ὡς πλείστην ἀποστεῖλαι τὴν ἐλευθερώσουσαν τὰς Θήβας, ἅμα μὲν τῆς εὐεργεσίας ἀποδιδοὺς τὰς χάριτας, ἅμα δὲ βουλόμενος τοὺς Βοιωτοὺς ἐξιδιώσασθαι, καὶ συναγωνιστὰς ἰσχυροὺς ἔχειν κατὰ τῆς Λακεδαιμονίων ὑπεροχῆς. τὸ γὰρ ἔθνος τοῦτο καὶ πλήθει τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀνδρείᾳ κατὰ πόλεμον οὐδενὸς τῶν Ἑλλήνων ἐδόκει λείπεσθαι. τέλος δὲ, Δημοφῶν κατασταθεὶς στρατηγὸς, καὶ παραχρῆμα πεντακισχιλίους ὁπλίτας καὶ πεντακοσίους ἱππεῖς καταλέξας, τῇ ὑστεραίᾳ τὴν δύναμιν ἅμ' ἡμέρᾳ προαγαγὼν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ δρομαῖος ἠπείγετο, φθάσαι σπεύδων τοὺς Λακεδαιμονίους. οὐδὲν δ' ἧττον ὁ δῆμος παρεσκευάζετο πανδημεὶ στρατεύειν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐὰν ᾖ χρεία. ὁ δὲ Δημοφῶν συντόμους τὰς ὁδοὺς χρησάμενος, παραδόξως ἐπεφάνη τοῖς Θηβαίοις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων τῶν κατὰ τὴν Βοιωτίαν πολλῶν στρατιωτῶν συνδραμόντων, ταχὺ μεγάλη δύναμις ἠθροίσθη τοῖς Θηβαίοις. ὁπλῖται μὲν γὰρ συνῆλθον οὐκ ἐλάττους τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων, ἱππεῖς δὲ πλείους τῶν δισχιλίων. πάντων δὲ προθύμως ἐπὶ τὴν πολιορκίαν ὁρμησάντων, διελόμενοι τὰ πλήθη τὰς προσβολὰς ἐκ διαδοχῆς ἐποιοῦντο, προσκαρτεροῦντες τοῖς κινδύνοις συνεχῶς καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νυκτός. οἱ δ' ἐν τῇ Καδμείᾳ οἰκοῦντες, παρακληθέντες ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, εὐρώστως ἠμύνοντο τοὺς πολεμίους, ἐλπίζοντες συντόμως ἥξειν τοὺς Λακεδαιμονίους μετὰ μεγάλης δυνάμεως. ἕως μὲν οὖν εἶχον τροφὰς ἱκανὰς, ἐνεκαρτέρουν τοῖς δεινοῖς, καὶ πολλοὺς τῶν πολιορκούντων ἀπέκτεινον καὶ κατετραυμάτιζον, συνεργὸν ἔχοντες τὴν τῆς ἀκροπόλεως ὀχυρότητα· ὡς δ' ἡ μὲν τῶν ἀναγκαίων σπάνις ἐπίεζεν, οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲ περὶ τὰς παρασκευὰς ὄντες ἐχρόνιζον, ἐστασίαζον πρὸς ἀλλήλους. οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι μέχρι θανάτου καρτερεῖν ᾤοντο δεῖν, οἱ δ' ἀπὸ τῶν συμμαχίδων πόλεων συστρατεύσαντες, ὄντες πολλαπλάσιοι, παραδιδόναι τὴν Καδμείαν ἀπεφαίνοντο. συναναγκασθέντες δὲ καὶ οἱ ἐξ αὐτῆς τῆς Σπάρτης, ὄντες ὀλίγοι, παραχωρῆσαι τῆς ἀκροπόλεως. διόπερ οὗτοι μὲν, ὑπόσπονδοι καθ' ὁμολογίαν ἀφεθέντες, εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπηλλάγησαν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, δυνάμεσιν ἀξιολόγοις προσιόντες ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ βραχὺ τῶν καιρῶν ὑστερήσαντες, ἄπρακτον ἔσχον τὴν ἐπιβολήν. τοὺς δὲ ἡγεμόνας τῆς φρουρᾶς τρεῖς ὄντας μετέστησαν εἰς κρίσιν· καὶ τοὺς μὲν δύο κατεδίκασαν θανάτῳ, τὸν δὲ τρίτον τοσούτῳ πλήθει

χρημάτων, ὥστε καὶ μὴ δύνασθαι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοσαῦτα χρήματα ἐκτῖσαι. μετὰ δὲ ταῦτα ἀθηναῖοι μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα, θηβαῖοι δὲ θεσπιὰς πολιορκήσαντες, ἄπρακτον ἔσχον τὴν ἐπιβολήν. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ῥωμαῖοι μὲν ἐπὶ ἀτελείᾳ πεντακοσίους ἀποίκους εἰς σαρδωνίαν ἀπέστειλαν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Καλλίου, ῥωμαῖοι χιλιάρχους ἀντὶ τῶν ὑπάτων κατέστησαν τέτταρας, Λεύκιον Παπύριον, Μάρκον Πόπλιον, Τίτον Κορνήλιον, Κοίντον Λεύκιον. ἐπὶ δὲ τούτων, λακεδαιμονίων ἐσφαλμένων περὶ τὰς θήβας, οἱ μὲν βοιωτοὶ θαρρήσαντες συνεστράφησαν, καὶ κοινὴν συμμαχίαν ποιησάμενοι, δύναμιν ἀξιόλογον συνεστήσαντο, προσδοκῶντες ἥξειν τοὺς λακεδαιμονίους μεγάλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν βοιωτίαν. ἀθηναῖοι δὲ πρέσβεις τοὺς ἀξιολογωτάτους τῶν παρ' αὐτοῖς ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὰς ὑπὸ τοὺς λακεδαιμονίους τεταγμένας πόλεις, παρακαλοῦντες ἀντέχεσθαι τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. οἱ γὰρ λακεδαιμόνιοι, διὰ τὸ μέγεθος τῆς περὶ αὐτοὺς δυνάμεως, ὑπερηφανικῶς καὶ βαρέως ἦρχον τῶν ὑποτεταγμένων. διόπερ πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων ἀπέκλιναν πρὸς τοὺς ἀθηναίους. πρῶτοι δὲ πρὸς τὴν ἀπόστασιν ὑπήκουσαν χῖοι καὶ βυζάντιοι, μετὰ δὲ τούτους ῥόδιοι καὶ μυτιληναῖοι, καὶ τῶν ἄλλων τινὲς νησιωτῶν. αἰεὶ δὲ μᾶλλον αὐξομένης τῆς τῶν ἑλλήνων ὁρμῆς, πολλαὶ πόλεις προσέθεντο τοῖς ἀθηναίοις. ὁ δὲ δῆμος μετεωρισθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν συμμάχων εὐνοίᾳ, κοινὸν συνέδριον ἁπάντων τῶν συμμάχων συγκατεστήσαντο, καὶ συνέδρους ἀπέδειξαν ἑκάστης πόλεως. ἐτάχθη δ' ἀπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, τὸ μὲν συνέδριον ἐν ταῖς ἀθήναις συνεδρεύειν, πόλιν δὲ ἐπίσης καὶ μεγάλην καὶ μικρὰν μιᾶς ψήφου κυρίαν εἶναι· πάσας δ' ὑπάρχειν αὐτονόμους, ἡγεμόσι χρωμένας ἀθηναίοις. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι τὴν ὁρμὴν τῶν πόλεων ὁρῶντες ἀκατάσχετον οὖσαν πρὸς τὴν ἀπόστασιν, ὅμως πρεσβείαις καὶ λόγοις φιλανθρώποις, ἔτι δ' ἐπαγγελίαις εὐεργετικαῖς ἐφιλοτιμοῦντο διορθοῦσθαι τὰς ἀλλοτριότητας τῶν ἀνθρώπων. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὴν εἰς τὸν πόλεμον παρασκευὴν ἐποιοῦντο πολλὴν φροντίδα, προσδοκῶντες μέγαν καὶ πολυχρόνιον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὸν βοιωτικὸν πόλεμον, συμμαχούντων τοῖς θηβαίοις τῶν ἀθηναίων, καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων τῶν κοινωνούντων τοῦ συνεδρίου. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ἄκωρις ὁ τῶν αἰγυπτίων βασιλεύς, ἀλλοτρίως διακείμενος πρὸς τὸν περσῶν βασιλέα, δυνάμεις ξενικὰς ἀξιολόγους ἤθροισε. μεγάλους γὰρ μισθοὺς τοῖς ὑπακούουσι προτιθείς, συχνοὺς εὐεργετῶν, ταχὺ πολλοὺς ἔσχε τῶν ἑλλήνων ὑπακούοντας πρὸς τὴν στρατείαν. οὐκ ἔχων δὲ στρατηγὸν ἀξιόχρεων, μετεπέμψατο Χαβρίαν τὸν ἀθηναῖον, ἄνδρα καὶ συνέσει στρατηγικῇ διαφέροντα, καὶ δόξαν ἐπ' ἀρετῇ μεγάλην πεποιημένον. οὗτος μὲν οὖν ἄνευ τῆς τοῦ δήμου γνώμης προσδεξάμενος τὴν στρατηγίαν, ἀφηγεῖτο τῶν κατ' αἴγυπτον δυνάμεων, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς παρεσκευάζετο πολεμεῖν πρὸς τοὺς πέρσας. Φαρνάβαζος δ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀναδεδειγμένος στρατηγός, ἀπὸ τῆς περσικῆς δυνάμεως παρασκευὰς μεγάλας ἐποιήσατο τῶν πρὸς τὸν πόλεμον χρησίμων. ἐξέπεμψε δὲ καὶ πρὸς ἀθηναίους πρέσβεις, κατηγορῶν μὲν Χαβρίου ὅτι τῶν αἰγυπτίων ἡγούμενος, ἀπαλλοτριοῖ τὴν τοῦ βασιλέως εὔνοιαν ἀπὸ τοῦ δήμου, παρακαλῶν δὲ στρατηγὸν Ἰφικράτην αὐτῷ δοῦναι. οἱ δ' ἀθηναῖοι, σπεύδοντες τὸν βασιλέα τῶν περσῶν εἰς εὔνοιαν προσαγαγέσθαι, καὶ τὸν Φαρνάβαζον ἰδιοποιήσασθαι, ταχέως τόν τε Χαβρίαν ἐξ αἰγύπτου μετεπέμψαντο, καὶ τὸν Ἰφικράτην στρατηγὸν ἐξαπέστειλαν συμμαχήσοντα τοῖς πέρ-

γρ. ἀπέκλινον

σαις. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Ἀθηναίοις σπονδὰς πεποιημένοις ἐν τοῖς ἐπάνω χρόνοις, συνέβαινε μένειν τὴν εἰρήνην μέχρι τῶνδε τῶν καιρῶν. μετὰ δὲ ταῦτα Σφοδριάδου τοῦ Σπαρτιάτου τεταγμένου μὲν ἐφ' ἡγεμονίας, φύσει δ' ὄντος μετεώρου καὶ προπετοῦς, ἔπεισεν αὐτὸν Κλεόμβροτος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἄνευ τῆς γνώμης τῶν ἐφόρων καταλαβέσθαι τὸν Πειραιέα. ὁ δὲ Σφοδριάδης, ἔχων στρατιώτας πλείους τῶν μυρίων, ἐπεβάλετο μὲν τῆς νυκτὸς καταλαβέσθαι τὸν Πειραιᾶ· καταφανὴς δὲ γενόμενος Ἀθηναίοις, καὶ διαμαρτὼν τῆς ἐπιβολῆς, ἄπρακτος ἐπανῆλθε. κατηγορηθεὶς δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ συναγωνιστὰς ἔχων τοὺς βασιλεῖς, ἀδίκως ἀπελύθη. διόπερ οἱ Ἀθηναῖοι, χαλεπῶς φέροντες ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐψηφίσαντο λελύσθαι τὰς σπονδὰς ὑπὸ Λακεδαιμονίων. κρίναντες δὲ πολεμεῖν αὐτοῖς, στρατηγοὺς τρεῖς εἵλοντο τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν, Τιμόθεον, καὶ Χαβρίαν, καὶ Καλλίστρατον. ἐψηφίσαντο δὲ στρατιώτας μὲν ὁπλίτας καταλέξαι δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ πεντακοσίους, ναῦς δὲ πληρῶσαι διακοσίας. προσελάβοντο δὲ καὶ τοὺς Θηβαίους ἐπὶ τὸ κοινὸν συνέδριον ἐπὶ τοῖς ἴσοις πᾶσι. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τὰς γενομένας κληρουχίας ἀποκαταστῆσαι τοῖς πρότερον κυρίοις γεγονόσι, καὶ νόμον ἔθεντο μηδένα τῶν Ἀθηναίων γεωργεῖν ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς. διὰ δὲ ταύτης τῆς φιλανθρωπίας ἀνακτησάμενοι τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὔνοιαν, ἰσχυροτέραν ἐποιήσαντο τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ τῶν ἄλλων πόλεων διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν προεκλήθησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀποκλῖναι, πρῶται δὲ καὶ προθυμότατα συνεμάχησαν αἱ κατὰ τὴν Εὔβοιαν οἰκοῦσαι, χωρὶς Ἑστιαίας. αὕτη γὰρ εὐεργετημένη ὑπὸ Λακεδαιμονίων μεγάλα, πεπολεμημένη δὲ δεινῶς ὑπὸ Ἀθηναίων, εὐλόγως πρὸς μὲν Ἀθηναίους ἀδιάλυτον ἐφύλαττε τὴν ἔχθραν, πρὸς δὲ τοὺς Σπαρτιάτας βεβαιοτάτην πίστιν διεφύλαττεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς Ἀθηναίοις εἰς συμμαχίαν συνέθεντο ἑβδομήκοντα πόλεις, καὶ μετεῖχον ἐπίσης τοῦ κοινοῦ συνεδρίου. διὸ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἀεὶ μᾶλλον τῆς δυνάμεως αὐξομένης, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις ταπεινουμένης, ἐφάμιλλον τὴν ἰσχὺν τῶν πόλεων συνέβαινε γίνεσθαι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς κατὰ νοῦν προχωρούντων, δύναμιν ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Εὔβοιαν, τὴν παραφυλάξουσαν μὲν τοὺς συμμάχους, καταπολεμήσουσαν δὲ τοὺς ἐναντίους. κατὰ δὲ τὴν Εὔβοιαν βραχὺ μὲν πρὸ τούτων τῶν χρόνων Νεογένης τις ὄνομα μετ' Ἰάσονος τοῦ Φεραίου συλλέξας στρατιώτας, κατελάβετο τήν τε ἀκρόπολιν τῶν Ἑστιαίων, καὶ τύραννον ἑαυτὸν ἀπέδειξε ταύτης τῆς χώρας, καὶ τῆς τῶν Ὠρεϊτῶν πόλεως. ἄρχοντος δ' αὐτοῦ βιαίως καὶ ὑπερηφάνως, Λακεδαιμόνιοι Θηριππίδαν ἀπέστειλαν ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει λόγοις τὸν τύραννον ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως· ὡς δ' οὐ προσεῖχε, παρακαλέσας τοὺς ἐγχωρίους πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἐπολιόρκησε τὸ χωρίον, καὶ τοῖς Ὠρείταις τὴν ἐλευθερίαν ἀποκατέστησε. δι' ἣν αἰτίαν οἱ τὴν Ἑστιαίων καλουμένην χώραν οἰκοῦντες, οἰκείως διετέθησαν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, καὶ βεβαίως ἐτήρησαν τὴν φιλίαν. τῆς δ' ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκπεμφθείσης δυνάμεως ἡγούμενος Χαβρίας, ἐπόρθησε τὴν Ἑστιαιῶτιν χώραν, καὶ τὴν καλουμένην μὲν Μητρόπολιν, κειμένην δ' ἐπί τινος ἐρυμνοῦ λόφου, τειχίσας, ἀπέλιπεν ἐν αὐτῇ φρουράν. αὐτὸς δὲ ταῖς Κυκλάσι νήσοις ἐπιπλέων, προσηγάγετο Πεπάρηθον καὶ Σκίαθον, καί τινας ἄλλας τεταγμένας ὑπὸ Λακεδαιμονίοις. οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, ὁρῶντες τὴν τῶν συμμάχων ὁρμὴν πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἀκατάσχετον οὖσαν, ἐπαύσαντο τῆς

προϋπαρχούσης βαρύτητος, καὶ ταῖς πόλεσι φιλανθρώπως προσεφέροντο. τοιαύ-
ταις δ' ὁμιλίαις καὶ εὐεργεσίαις χρησάμενοι, εὐνουστέρους ἅπαντας τοὺς συμμάχους
κατεσκεύασαν. ὁρῶντες δὲ τὸν πόλεμον αὐξόμενον καὶ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπιδεό-
μενον, τάς τε ἄλλας παρασκευὰς ἐποιοῦντο φιλοτίμως, καὶ τὴν διάταξιν καὶ τὴν
διαίρεσιν τῶν στρατιωτῶν καὶ λειτουργιῶν ἐπιμελέστερον ἐξειργάσαντο. τάς τε γὰρ πόλεις
καὶ τοὺς καταλεγομένους στρατιώτας εἰς τὸν πόλεμον διεῖλον εἰς δέκα μέρη. τούτων δὲ
πρώτην ἐπεῖχον μερίδα λακεδαιμόνιοι, δευτέραν δὲ καὶ τρίτην ἀρκάδες, τε-
τάρτην δ' ἠλεῖοι, πέμπτην δ' ἀχαιοί· καὶ τὴν μὲν ἕκτην ἐπλήρουν κορίνθιοι καὶ
μεγαρεῖς, τὴν δ' ἑβδόμην σικυώνιοι καὶ φλιάσιοι, καὶ οἱ τὴν ἀκτὴν καλουμένην
οἰκοῦντες· τὴν δ' ὀγδόην ἀκαρνᾶνες, ἐνάτην δὲ φωκεῖς καὶ λοκροί, τὴν δὲ δεκάτην
ὀλύνθιοι, καὶ οἱ ἐπὶ θρᾴκης κατοικοῦντες σύμμαχοι. ἦν δ' αὐτοῖς ὁ μὲν ὁπλίτης
πρὸς δύο ψιλοὺς τεταγμένος, ὁ δ' ἱππεὺς πρὸς τέτταρας ὁπλίτας ἰσαζόμενος.
τοιαύτης δὲ τῆς συντάξεως οὔσης, ἡγεῖτο τῆς στρατιᾶς Ἀγησίλαος ὁ βασιλεύς. περι-
βόητος δ' ἦν ἐν ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ συνέσει, καὶ σχεδὸν ἀνίκητος γεγονὼς ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν χρόνοις. ἔν τε γὰρ τοῖς λοιποῖς πολέμοις ἐθαυμάσθη, καὶ καθ' ὃν καιρὸν λακεδαι-
μόνιοι πολεμοῦντες τοῖς πέρσαις, παραταξάμενος, καὶ πολλαπλασίονα δύναμιν νι-
κήσας, πολλὴν τῆς ἀσίας ἐπῆλθε, κρατῶν τῶν ὑπαίθρων· καὶ πέρας, εἰ μὴ μετεπέμ-
ψαντο αὐτὸν οἱ σπαρτιᾶται διά τινας πολιτικὰς χρείας, ὀλίγου ἂν καὶ τὴν ὅλην τῶν περ-
σῶν βασιλείαν εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κατέστησεν. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος δραστικός, καὶ
μετὰ συνέσεως πολλῆς θρασύς, καὶ παραβόλοις πράξεσι χρώμενος. διὸ καὶ τότε
θεωροῦντες οἱ σπαρτιᾶται τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου προσδεόμενον ἡγεμόνος ἀξιο-
λόγου, τοῦτον τοῦ πολέμου παντὸς ἡγεμόνα κατέστησαν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, προσαγαγὼν
τὴν δύναμιν, ἧκεν εἰς τὴν βοιωτίαν, ἔχων τοὺς σύμπαντας στρατιώτας πλείους τῶν μυρίων
ὀκτακισχιλίων. ὧν ἦσαν οἱ λακεδαιμόνιοι πέντε μοῖραι. τὴν δὲ μοῖραν ἀναπληροῦσιν
ἄνδρες πεντακόσιοι. ὁ δὲ σκιρίτης καλούμενος λόχος παρὰ τοῖς σπαρτιάταις οὐ συν-
τάττεται μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἰδίαν ἔχων σύστασιν, μετὰ τοῦ βασιλέως ἵσταται, καὶ παρα-
βοηθεῖ τοῖς αἰεὶ θλιβομένοις μέρεσι· συνεστὼς δ' ἐξ ἐπιλέκτων ἀνθρώπων, μεγάλας
ποιεῖται ῥοπὰς ἐν ταῖς παρατάξεσι, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον αἴτιος γίνεται τῆς νίκης. ἱππεῖς δ'
εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος χιλίους καὶ πεντακοσίους. οὗτος μὲν οὖν, παραγενόμενος εἰς πό-
λιν θεσπιάς, φρουρουμένην ὑπὸ λακεδαιμονίων, πλησίον ταύτης κατεστρατοπέδευ-
σε, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐφ' ἡμέρας τινὰς ἀνελάμβανεν ἐκ τῆς κακοπαθείας. ἀθηναῖοι
δὲ πυθόμενοι τὴν τῶν λακεδαιμονίων παρουσίαν εἰς τὴν βοιωτίαν, εὐθὺς ἐβοήθουν
εἰς τὰς θήβας, ἔχοντες μὲν πεζοὺς πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους. τούτων δὲ τῶν
δυνάμεων ἀθροισθεισῶν εἰς ἕνα τόπον, οἱ μὲν θηβαῖοι λόφον τινὰ κατελάβοντο πα-
ραμήκη, σταδίους ἀπέχοντα τῆς πόλεως εἴκοσι, καὶ πρόβλημα ποιησάμενοι τὰς δυσ-
χωρίας, ἀνέμενον τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. τὴν γὰρ Ἀγησιλάου δόξαν καταπεπλη-
γμένοι, τὸν ἐν τοῖς πεδίοις ἐξ ἴσου κίνδυνον ὑπομένειν εὐλαβοῦντο. ὁ δὲ Ἀγησίλαος
συντεταγμένην τὴν δύναμιν προσάγων ἐπὶ τοὺς βοιωτούς, ὡς ἤγγισε τοῖς πολεμίοις,
τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ψιλοὺς ἐπαφῆκε τοῖς ἐναντίοις, πειρώμενος πῶς ἔχουσι πρὸς τὴν
μάχην. ἀποκρουσαμένων δὲ αὐτοὺς τῶν θηβαίων ῥᾳδίως ἐκ τόπων ὑπερδεξίων,
ἐπῆγε πᾶσαν ἐπ' αὐτοὺς τὴν δύναμιν, συντεταγμένην καταπληκτικῶς. Χα-
βρίας δὲ ὁ ἀθηναῖος τῶν μισθοφόρων ἀφηγούμενος προσέταξε τοῖς στρατιώταις δέ-
χεσθαι τοὺς πολεμίους καταπεφρονηκότως, ἅμα καὶ τῇ τάξει μένοντας, καὶ τὰς ἀσπί-

γρ. τὴν δ' ἐπὶ πᾶσιν ὀλ.

γρ. λακεδαιμονίων

δας πρὸς τὸ γόνυ κλίναντας, ἐν ὀρθῷ τῷ δόρατι μένειν. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθὲν ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς παρακελεύσματος, ὁ Ἀγησίλαος, θαυμάσας τήν τε εὐταξίαν τῶν πολεμίων καὶ τὴν καταφρόνησιν, τὸ μὲν βιάζεσθαι πρὸς ὑπερδεξίους τόπους, καὶ συναναγκάζειν τοὺς ἐναντίους ἄνδρας ἀγαθοὺς γίνεσθαι πρὸς τὸν ἐκ χειρὸς κίνδυνον, οὐκ ἔκρινε· πεῖραν δὲ λαβὼν ὅτι τολμήσουσιν ἀναγκαζόμενοι διαγωνίζεσθαι περὶ τῆς νίκης, ἐν τῷ πεδίῳ προεκαλεῖτο. οὐ συγκαταβαινόντων δὲ τῶν Θηβαίων, τὴν μὲν φάλαγγα τῶν πεζῶν ἀπήγαγε, τοὺς δ' ἱππεῖς καὶ τὰ ψιλικὰ τῶν ταγμάτων ἐξαποστείλας, ἐπόρθησε τὴν χώραν ἀδεῶς, καὶ πολλῶν λαφύρων ἐγκρατὴς ἐγένετο. οἱ δὲ συνόντες τῷ Ἀγησιλάῳ Σπαρτιάται σύμβουλοι, καὶ οἱ τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες ἐθαύμαζον πῶς δραστικὸς εἶναι δοκῶν ὁ Ἀγησίλαος, καὶ μείζονα καὶ δυναμικωτέραν ἔχων τὴν δύναμιν, οὐ διηγωνίσατο πρὸς τοὺς πολεμίους. πρὸς οὓς ὁ Ἀγησίλαος ἀπεκρίθη, νῦν μὲν ἀκινδύνως τοὺς Λακεδαιμονίους νενικηκέναι (πορθουμένης γὰρ τῆς χώρας μὴ τετολμηκέναι τοὺς Βοιωτοὺς βοηθῆσαι) εἰ δ' αὐτῶν τῶν πολεμίων παρακεχωρηκότων τῆς νίκης, ἐβιάσατο τοὺς πολεμίους ὑπομένειν τὸ δεινόν, ἴσως ἄν, διὰ τὸ παράλογον τῆς τύχης, δυναίμην καὶ φθάσαι κατὰ τὸν κίνδυνον οἱ Λακεδαιμόνιοι. τότε μὲν οὖν ὑπὸ τῆς διακρίσεως ταύτης ἔδοξε μετρίως κατεστοχάσθαι τὸ δυνάμενον ἀποβῆναι· ὕστερον δὲ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἔδοξεν οὐκ ἀνθρωπίνην ἀπόφασιν, ἀλλὰ θεῶν τινα χρησμὸν εἰρηκέναι. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ πολλῆς δυνάμεως στρατεύσαντες ἐπὶ Θηβαίους, καὶ συναναγκάσαντες αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίσασθαι, μεγάλῃ συμφορᾷ περιέπεσον. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐν Λεύκτροις ἡττηθέντες πολλοὺς ἀπώλεσαν τῶν πολιτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Κλεόμβροτος ἔπεσε· μετὰ δὲ ταῦτα περὶ Μαντίνειαν πολεμήσαντες, τοῖς ὅλοις ἐσφάλησαν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀνελπίστως ἀπέβαλον. ἀγαθὴ γὰρ ἡ τύχη τοὺς μέγα φρονοῦντας παραδόξως σφῆλαι, καὶ διδάξαι μηδὲν ἄγαν καταλπίζειν. ὁ γοῦν Ἀγησίλαος, ἐμφρόνως ἀρκεσθεὶς τῷ πρώτῳ προτερήματι, τὴν δύναμιν ἀσινῆ διεφύλαξε. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Ἀγησίλαος μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον· οἱ δὲ Θηβαῖοι, διὰ τὴν Χαβρίου στρατηγίαν σωθέντες, ἐθαύμασαν τἀνδρὸς τὴν ἐν τῷ στρατηγήματι ἀγχίνοιαν. ὁ δὲ Χαβρίας, πολλῶν καὶ καλῶν αὐτῷ πεπραγμένων κατὰ πόλεμον, ἐπὶ τούτῳ μάλιστα ἐσεμνύνετο τῷ στρατηγήματι, καὶ τὰς εἰκόνας τὰς ὑπὸ τοῦ δήμου δοθείσας αὐτῷ κατέστησεν, ἐχούσας τοῦτο τὸ σχῆμα. οἱ δὲ Θηβαῖοι, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ Ἀγησιλάου, στρατεύσαντες ἐπὶ Θεσπιάς, τὴν μὲν προφυλακὴν οὖσαν ἀνδρῶν διακοσίων ἀνεῖλον· τῇ δὲ πόλει προσβολὰς συνεχεῖς ποιούμενοι, καὶ μηδὲν ἀξιόλογον πράξαντες, ἀπήγαγον τὴν δύναμιν εἰς τὰς Θήβας. Φοιβίδας δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ἀξιόλογον φρουρὰν ἐν ταῖς Θεσπιαῖς ἔχων, ἐκχυθεὶς ἐκ τῆς πόλεως καὶ προπετῶς τοῖς ἀποχωροῦσι Θηβαίοις ἐπιθέμενος, τῶν μὲν στρατιωτῶν ἀπέβαλε πλείους τῶν πεντακοσίων, αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος καὶ πολλοῖς ἐναντίοις τραύμασι περιπεσών, ἡρωϊκῶς κατέστρεψε τὸν βίον. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον χρόνῳ πάλιν τῶν Λακεδαιμονίων τῇ αὐτῇ δυνάμει στρατευσάντων ἐπὶ τὰς Θήβας, οἱ μὲν Θηβαῖοι δυσχωρίας τινὰς ἐρύμνας καταλαμβανόμενοι, διεκώλυον μὲν τοὺς πολεμίους λεηλατεῖν τὴν χώραν, κατὰ στόμα δὲ πρὸς ἅπασαν τὴν δύναμιν ἐν τοῖς πεδίοις οὐκ ἐτόλμων παρατάξασθαι. τοῦ δ' Ἀγησιλάου προσμαχομένου, συγκατέβησαν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον πρὸς τὸν ἀγῶνα. γενομένης δὲ μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσχυρᾶς, τὸ μὲν πρῶτον οἱ περὶ τὸν Ἀγησίλαον προσεπέσειν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐκ τῆς πόλεως Θηβαίων ἐκχυθέντων πανδη-

δηνεκεῖ, θεωρῶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιρρεόντων ὁ Ἀγησίλαος, ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τῆς μάχης. οἱ δὲ Θηβαῖοι, δόξαντες τότε πρώτως μὴ καταδεεστέρους ἑαυτοὺς εἶναι Λακεδαιμονίων, τρόπαιόν τε ἔστησαν, καὶ τὸ λοιπὸν κατεθάρρησαν τῆς τῶν Σπαρτιατῶν δυνάμεως. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πεζικὰς δυνάμεις τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τῷ δὲ ναυτικῷ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγένετο μεγάλη ναυμαχία, μεταξὺ Νάξου καὶ Πάρου, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Πόλλις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ναύαρχος, πυθόμενος σίτου πλῆθος ἐν ὁλκάσι παρακομίζεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐφήδρευε καὶ παρετήρει τὸν κατάπλουν τῆς κομιζομένης ἀγορᾶς, διανοούμενος ἐπιθέσθαι ταῖς ὁλκάσιν. ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων πυθόμενος, ἐξέπεμψε στόλον παραφυλάξοντα τὴν σιτοπομπίαν, καὶ διέπεμψεν εἰς τὸν Πειραιέα τὴν κομιζομένην ἀγοράν. μετὰ δὲ ταῦτα Χαβρίας μὲν ὁ τῶν Ἀθηναίων ναύαρχος, μετὰ τοῦ στόλου παντὸς πλεύσας ἐπὶ τὴν Νάξον, συνεστήσατο πολιορκίαν. προσαγαγὼν δὲ τοῖς τείχεσι μηχανάς, καὶ διὰ τούτων σαλεύσας τὰ τείχη, σπουδὴν εἰσεφέρετο βίᾳ κρατῆσαι τῆς πόλεως. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πόλλις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων ναύαρχος κατέπλευσε βοηθήσων τοῖς Ναξίοις. γινομένης δὲ φιλοτιμίας, ἀμφότεροι συγκατέβησαν εἰς ναυμαχίαν, καὶ τὰς ναῦς διατάξαντες, ἐπέπλεον ἀλλήλοις. εἶχε δὲ τριήρεις ὁ μὲν Πόλλις ἑξήκοντα καὶ πέντε, ὁ δὲ Χαβρίας ὀγδοήκοντα καὶ τρεῖς. ἐπιπλεουσῶν δὲ τῶν νεῶν ἀλλήλαις, Πόλλις μὲν ἡγούμενος τοῦ δεξιοῦ κέρως πρῶτος ἐνέβαλε ταῖς ἀντιτεταγμέναις τριήρεσιν ἐπὶ τοῦ λαιοῦ κέρατος, ὧν ἡγεῖτο Κήδων ὁ Ἀθηναῖος. ἀγωνισάμενος δὲ λαμπρῶς, αὐτόν τε τὸν Κήδωνα διέφθειρε, καὶ τὴν ναῦν κατέδυσεν. ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις συμβαλών, καὶ τοῖς ἐμβόλοις ἀναρρηγνύων, ἃς μὲν διέφθειρεν, ἃς δὲ φυγεῖν ἠνάγκασεν. ἃ δὴ κατιδὼν ὁ Χαβρίας, καὶ μέρος τῶν περὶ αὐτὸν νεῶν ἐκπέμψας, ἐβοήθησε τοῖς πιεζομένοις, καὶ τὴν ἧτταν τῶν ἰδίων διωρθώσατο. αὐτὸς δ' ἔχων τὸ κράτιστον τοῦ στόλου, καὶ γενναίως ἀγωνισάμενος, πολλὰς μὲν τριήρεις διέφθειρεν, οὐκ ὀλίγας δ' αἰχμαλώτους ἔλαβε. γενόμενος δ' ἐπὶ τοῦ προτερήματος, καὶ πάσας τὰς τῶν πολεμίων ναῦς φυγεῖν ἀναγκάσας, ἀπέσχετο παντελῶς τοῦ διωγμοῦ, ἀναμνησθεὶς τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας, ἐν ᾗ τοὺς νικήσαντας στρατηγοὺς ὁ δῆμος ἀντὶ μεγάλης εὐεργεσίας θανάτῳ περιέβαλεν, αἰτιασάμενος ὅτι τοὺς τετελευτηκότας κατὰ τὴν ναυμαχίαν οὐκ ἔθαψαν. εὐλαβήθη μή ποτε τῆς περιστάσεως ὁμοίας γενομένης κινδυνεύσῃ παθεῖν παραπλήσια. διόπερ ἀποστὰς τοῦ διώκειν, ἀνελέγετο τῶν πολιτῶν τοὺς διανηχομένους, καὶ τοὺς μὲν ἔτι ζῶντας διέσωσε, τοὺς δὲ τετελευτηκότας ἔθαψεν. εἰ δὲ μὴ περὶ ταύτην ἐγένετο τὴν ἐπιμέλειαν, ῥᾳδίως ἂν ἅπαντα τὸν τῶν πολεμίων στόλον διέφθειρε. κατὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν, τῶν μὲν Ἀθηναίων διεφθάρησαν τριήρεις ὀκτωκαίδεκα, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων διεφθάρησαν μὲν εἴκοσι καὶ τέτταρες, αὔτανδροι δ' ἐλήφθησαν ὀκτώ. Χαβρίας μὲν οὖν ἐπιφανῆ ναυμαχίαν νικήσας, κατέπλευσε μετὰ πολλῶν λαφύρων εἰς τὸν Πειραιέα, καὶ μεγάλης ἀποδοχῆς ἔτυχε παρὰ τοῖς πολίταις. μετὰ γὰρ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον Ἀθηναῖοι ταύτην πρώτην ναυμαχίαν ἐνίκησαν. τὴν γὰρ περὶ Κνίδον οὐκ ἰδίᾳ διηγωνίσαντο, τῷ δὲ βασιλικῷ στόλῳ χρησάμενοι, προετέρησαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τῇ Ῥώμῃ Μάρκος Μανίλιος ἐπιβαλόμενος τυραννίδι καὶ κρατηθεὶς ἀνῃρέθη.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι μὲν Χαριάνδρου, Ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους κατέστησαν τέτταρας, Σερούϊον Συλπίκιον, Λεύκιον Παπύριον, Κορνήλιον Τίτον καὶ Μάρκον Κοΐντιον. Ἠλεῖοι δ' ἤγαγον ὀλυμπιάδα πρώτην πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν

ἐνίκα στάδιον Δάμων θούριος. ἐπὶ δὲ τούτων ἐν τῇ θρᾴκῃ τριβαλλοὶ σιτοδείᾳ πιεζόμενοι,
πανδημεὶ στρατείαν ἐποιήσαντο πρὸς τὴν ὑπερορίαν χώραν, καὶ τὰς τροφὰς ἐκ τῆς ἀλλο-
τρίας γῆς ἐπορίζοντο. ὄντες δὲ πλείους τῶν τρισμυρίων, ἐπῆλθον τήν τε ὅμορον θρᾴ-
κην, καὶ τὴν τῶν ἀβδηριτῶν χώραν ἐπόρθησαν ἀδεῶς. πολλῆς δ' ὠφελείας κυριεύ-
σαντες, καταπεφρονηκότως καὶ ἀτάκτως τὴν ἐπάνοδον ἐποιοῦντο· οἱ δ' ἀβδηρῖται πανδη-
μεὶ στρατεύσαντες ἐπ' αὐτοὺς καὶ σποράδην καὶ ἀτάκτως τὴν ἐπάνοδον ποιουμένους,
πλείους τῶν δισχιλίων ἀνεῖλον. οἱ δὲ βάρβαροι, παροξυνθέντες ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ
βουλόμενοι τοὺς ἀβδηρίτας τιμωρήσασθαι, πάλιν ἐνέβαλον αὐτῶν εἰς τὴν χώραν.
οἱ δὲ προνενικηκότες, ἐπαρθέντες τῷ προτερήματι, καὶ τῶν πλησιοχώρων θρᾳκῶν
συμμαχίαν ἀποστειλάντων αὐτοῖς, παρετάξαντο τοῖς βαρβάροις. γενομένης δὲ μάχης
ἰσχυρᾶς, καὶ τῶν θρᾳκῶν μεταβαλλομένων ἄφνω, μονωθέντες οἱ ἀβδηρῖται καὶ κυ-
κλωθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βαρβάρων, σχεδὸν ἅπαντες οἱ τῆς μάχης μετε-
σχηκότες κατεκόπησαν. τηλικαύτῃ δὲ συμφορᾷ τῶν ἀβδηριτῶν περιπεπτωκότων, καὶ
μελλόντων πολιορκεῖσθαι, Χαβρίας ὁ ἀθηναῖος ἐπιφανεὶς μετὰ δυνάμεως, ἐξεί-
λετο τῶν κινδύνων τοὺς ἀβδηρίτας, καὶ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐξήλασεν ἐκ τῆς χώρας,
ἐν δὲ τῇ πόλει φρουρὰν ἀξιόλογον καταλιπών, αὐτὸς ὑπό τινων ἐδολοφονήθη. Τι-
μόθεος δὲ παραλαβὼν τὴν ναυαρχίαν, καὶ πλεύσας εἰς τὴν κεφαλληνίαν, τάς τε
ἐν ταύτῃ πόλεις προσηγάγετο, καὶ τὰς κατὰ τὴν ἀκαρνανίαν ὁμοίως ἔπεισεν ἀποκλῖναι
πρὸς ἀθηναίους. Ἀλκέταν τε τὸν μολοττῶν βασιλέα φίλον κατασκευάσας, καὶ καθό-
λου τὰς χώρας τῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους πόλεων ἐξιδιοποιησάμενος, ἐνίκη-
σε ναυμαχίᾳ τοὺς λακεδαιμονίους περὶ λευκάδα. ταῦτα δὲ πάντα ταχέως καὶ ῥᾳ-
δίως ἐπετέλεσε, πείθων μὲν διὰ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, νικῶν δὲ δι' ἀνδρείας καὶ
στρατηγίας. διόπερ οὐ μόνον παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἕλλησι
μεγάλης ἐτύγχανεν ἀποδοχῆς. καὶ τὰ μὲν περὶ Τιμόθεον ἐν τούτοις ἦν. Ἅμα δὲ
τούτοις πραττομένοις, θηβαῖοι μὲν ἐστράτευσαν ἐπ' ὀρχομενὸν ἐπιλέκτοις ἀνδράσι
πεντακοσίοις, καὶ συνετέλεσαν πρᾶξιν ἀξίαν μνήμης. φρουρούντων γὰρ τὸν ὀρχο-
μενὸν λακεδαιμονίων πολλοῖς στρατιώταις, καὶ τοῖς θηβαίοις ἀντιταξαμένων, ἐγενήθη
μάχη καρτερά· καθ' ἣν οἱ θηβαῖοι πρὸς διπλασίους συμβαλόντες, ἐνίκησαν τοὺς
λακεδαιμονίους. οὐδέποτε γὰρ τοῦτο συνέβη γενέσθαι κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους, ἀλλ'
ἀγαπητὸν ὑπάρχειν ἐδόκει τὸ πολλοὺς ὀλίγους νικῆσαι. διὸ καὶ φρονήματος ἐπίμπλαν-
το θηβαῖοι, καὶ τὴν ἀνδρείαν εἶχον μᾶλλον περιβόητον, καὶ φανεροὶ καθεστήκεισαν ἀμ-
φισβητήσοντες τῆς τῶν ἑλλήνων ἡγεμονίας. Τῶν δὲ συγγραφέων Ἑρμείας ὁ μη-
θυμναῖος τὴν τῶν σικελικῶν σύνταξιν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατέστρεψε, γράψας
βίβλους δέκα, ὡς δέ τινες διαιροῦσι, δώδεκα.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἱπποδάμου, ῥωμαῖοι χιλιάρχους ἀντὶ τῶν ὑπάτων κατέ-
στησαν τέτταρας, Λεύκιον Οὐαλέριον, Κείσωνα Μάλλιον, Φάβιον Σερουίλιον, Σουλπί-
κιον Λυκρήτιον. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀρταξέρξης ὁ τῶν περσῶν βασιλεύς, μέλλων πολεμεῖν
πρὸς αἰγυπτίους, καὶ σπεύδων ξενικὴν δύναμιν ἀξιόλογον συστήσασθαι, διέγνω συλ-
λύσασθαι τοὺς κατὰ τὴν ἑλλάδα πολέμους. οὕτω γὰρ μάλιστ' ἤλπιζε τοὺς ἕλληνας,
ἀπολελυμένους τῶν οἰκείων πολέμων, ἑτοιμοτέρους ἔσεσθαι πρὸς τὰς ξενολογίας.
διόπερ πρέσβεις ἐξέπεμψεν εἰς τὴν ἑλλάδα, τοὺς παρακαλέσοντας τὰς πόλεις κοινὴν εἰ-
ρήνην συνθέσθαι. τῶν δ' ἑλλήνων ἀσμένως προσδεξαμένων τοὺς λόγους, διὰ τὸ κάμνειν
τῇ συνεχείᾳ τοῦ πολέμου, συνέθεντο πάντες τὴν εἰρήνην, ὥστε πάσας τὰς πόλεις αὐτονό-

μους καὶ ἀφρουρήτους εἶναι. καὶ κατέστησαν οἱ Ἕλληνες ἐξαγωγεῖς, οἳ κατὰ πόλιν ἑκά-
στην ἐπελθόντες ἐξήγαγον ἁπάσας τὰς φρουράς. μόνων δὲ Θηβαίων οὐ προσδεξα-
μένων κατὰ πόλιν γίνεσθαι τὰς σπονδάς, ἀλλὰ τὴν Βοιωτίαν ἅπασαν ὑπὸ τὴν τῶν
Θηβαίων συντέλειαν ταττόντων, καὶ Ἀθηναίων μὲν ἀντειπόντων φιλοτιμότατα, Καλ-
λιστράτου δὲ τοῦ δημαγωγοῦ τοὺς λόγους διαθεμένου, ὑπὲρ δὲ τῶν Θηβαίων Ἐπαμινών-
δου διαθεμένου λόγους θαυμαστῶς ἐν τῷ κοινῷ συνεδρίῳ. τοῖς μὲν ἄλλοις Ἕλλησι πᾶ-
σι συμφώνως αἱ σπονδαὶ συνετελέσθησαν, μόνοι δὲ Θηβαῖοι, κριθέντες ἔκσπονδοι, καὶ
τοῦ Ἐπαμινώνδου διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς ἐμποιοῦντος φρόνημα τοῖς πολίταις, ἐθάρρη-
σαν τοῖς ἁπάντων δόγμασιν ἀντιβαίνειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ καὶ Ἀθηναῖοι διὰ
παντὸς περὶ τῆς ἡγεμονίας διαφιλοτιμούμενοι, παρεχώρουν ἀλλήλοις, οἱ μὲν κατὰ
γῆν, οἱ δὲ τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς ἄξιοι κρινόμενοι. διόπερ τὴν ἐκ τρίτου προσώ-
που ἀμφισβητουμένην ἡγεμονίαν χαλεπῶς ἔφερον, καὶ τὰς κατὰ Βοιωτίαν πόλεις ἀπέ-
σπων τῆς τῶν Θηβαίων συντελείας. οἱ δὲ Θηβαῖοι τῇ τε ῥώμῃ τῶν σωμάτων καὶ ταῖς ἀλ-
καῖς διαφέροντες, καὶ πολλαῖς μάχαις προνενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, με-
τέωροι τοῖς φρονήμασιν ὑπῆρχον. καὶ τῆς κατὰ γῆν ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦντες οὐ διεψεύ-
σθησαν δὲ τῆς ἐλπίδος, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. καὶ διὰ τὸ πλείονας ἔχειν ἀγαθοὺς
ἡγεμόνας καὶ στρατηγοὺς κατὰ τοὺς ὑποκειμένους χρόνους. ἐπιφανέστατοι δ' ἦσαν Πελοπί-
δας καὶ Γοργίας καὶ Ἐπαμινώνδας. οὗτος γὰρ οὐ μόνον τῶν ὁμοεθνῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων
Ἑλλήνων πολὺ προεῖχεν ἀνδρείᾳ τε καὶ στρατηγικῇ συνέσει. μετέσχε γὰρ ἐπὶ πολὺ
πάσης παιδείας, καὶ μάλιστα τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας. πρὸς δὲ τούτοις, σωματι-
κοῖς προτερήμασι κεχορηγημένος, εἰκότως καὶ πράξεις ἐπιφανεστάτας συνετέλε-
σε. διὸ καὶ συναναγκασθεὶς ὀλίγοις πολιτικοῖς στρατιώταις πρὸς πάσας τὰς τῶν Λα-
κεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων δυνάμεις ἀγωνίσασθαι, τοσοῦτον ὑπερέσχε τῶν ἀη-
ττήτων στρατιωτῶν, ὥστε τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν Κλεόμβροτον ἀνελεῖν, τὸ δὲ
πλῆθος τῶν ἀντιταχθέντων πάντων σχεδὸν ἀποκόψαι. καὶ τὰ τηλικαῦτα παρα-
δόξως διεπράξατο, διὰ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὴν ἐκ παιδείας αὐτῷ περιγεγενημένην
ἀρετήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων μικρὸν ὕστερον ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἐκτιθεμένοις σα-
φέστερον δηλώσομεν. νῦν δ' ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας τρεψόμεθα. μετὰ γὰρ τὴν
συγχωρηθεῖσαν τοῖς δήμοις αὐτονομίαν αἱ πόλεις ἐνέπιπτον εἰς ταραχὰς μεγάλας καὶ
στάσεις· μάλιστα δὲ αἱ κατὰ τὴν Πελοπόννησον. ὀλιγαρχικοῖς γὰρ πολιτεύμασι κεχρη-
μέναι, καὶ ταῖς τῆς δημοκρατίας ἐξουσίαις ἀπειραγάθως χρώμεναι, πολλοὺς τῶν ἀ-
γαθῶν ἀνδρῶν ἐφυγάδευον, καὶ κρίσεις ἐπιβούλους συκοφαντοῦντες, κατεδίκαζον.
διόπερ εἰς στάσεις ἐμπίπτουσαι, φυγὰς καὶ δημεύσεις οὐσιῶν ἐποιοῦντο. μάλιστα δὲ
πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς Λακεδαιμονίων ἡγεμονίας προεστηκότας τῶν πατρίδων. ἐν γὰρ
τοῖς τότε χρόνοις ἐπιτακτικῶς ἐκείνων τοῖς πολίταις προσενηνεγμένων, ὕστερον ὁ δημο-
τικὸς ὄχλος ἀπολαβὼν τὴν ἐλευθερίαν ἐμνησικάκει. πρῶτοι δὲ τῶν Φιαλέων οἱ φυ-
γάδες συστραφέντες, κατελάβοντο τὴν καλουμένην Ἡραίαν, χωρίον ὀχυρόν. ἐκ ταύ-
της δ' ὁρμηθέντες, παρεισέπεσον εἰς τὴν Φιάλειαν· καὶ Διονυσίων κατὰ τύχην ὄντων,
ἐπιπεσόντες ἀπροσδοκήτως τοῖς ἐν τῷ θεάτρῳ καθημένοις, καὶ πολλοὺς ἀποσφά-
ξαντες, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ συναπονοήσασθαι πείσαντες, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Σπάρ-
την. οἱ δὲ τῆς Κορίνθου φυγάδες, συχνοὶ διατρίβοντες παρὰ τοῖς Ἀργείοις, ἐπεχεί-
ρησαν κατιέναι. παραδεχθέντες δ' ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπό τινων οἰκείων καὶ φίλων,
διαβληθέντες, ἐγίνοντο περικατάληπτοι. μέλλοντες δὲ συναρπάζεσθαι, καὶ φο-

τῶν λακεδαιμο-
νίων
τὸ κατακόψαι.

φοβούμενοι τὴν ἐκ τῆς ἁλώσεως αἰκίαν, ἀλλήλους ἀπέκτειναν. οἱ δὲ Κορίνθιοι, πολλοὺς τῶν πολιτῶν αἰτιασάμενοι μετεσχηκέναι τοῖς φυγάσι τῆς ἐπιθέσεως, οὓς μὲν ἀπέκτειναν, οὓς δ' ἐφυγάδευσαν. ἐν δὲ τῇ πόλει τῶν Μεγαρέων ἐπιχειρήσαντές τινες μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν, καὶ κρατηθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου, πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐξέπεσον. ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τοῖς Σικυωνίοις τινὲς νεωτερίζειν ἐπιβαλόμενοι καὶ γνωσθέντες ἀνῃρέθησαν. παρὰ δὲ τοῖς Φλιασίοις πολλῶν φυγάδων ὄντων, καὶ καταλαβομένων ἐπὶ τῆς χώρας φρούριον ὀχυρόν, καὶ πλῆθος μισθοφόρων ἀθροισάντων, ἐγένετο μάχη πρὸς τοὺς ἐκ τῆς πόλεως· καὶ νικησάντων τῶν φυγάδων, ἀνῃρέθησαν τῶν Φλιασίων ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους· ὕστερον δὲ προδόντων τῶν φυλάκων τοὺς φυγάδας, κρατήσαντες οἱ Φλιάσιοι τῶν φυγάδων, ἀνεῖλον πλείους τῶν ἑξακοσίων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκβαλόντες ἐκ τῆς χώρας, ἠνάγκασαν φυγεῖν εἰς Ἄργος. αἱ μὲν οὖν κατὰ Πελοπόννησον πόλεις ἐν τοιαύταις συμφοραῖς ἦσαν.

(γρ. στασιάσαντες)

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Σωκρατίδου, Ῥωμαῖοι ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους κατέστησαν τέτταρας, Κόϊντον Κεράσον, Σερουίλιον Κορνήλιον, ἔτι δὲ Σπόριον Παπύριον, καὶ Φάβιον Ἄλβον· ἐπὶ δὲ τούτων Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους, ἀφεστηκότας ἀπὸ Περσῶν. ἡγοῦντο δὲ τῆς δυνάμεως, Φαρνάβαζος μὲν τῶν βαρβαρικῶν, Ἰφικράτης δ' ὁ Ἀθηναῖος τῶν μισθοφόρων, ὄντων δισμυρίων. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος μετάπεμπτος ἐπὶ τὴν στρατηγίαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐτάχθη διὰ τὴν ἐν τῷ στρατηγεῖν ἀρετήν. ἔτη δὲ πλείω τοῦ Φαρναβάζου κατανηλωκότος περὶ τὰς παρασκευάς, ὁ μὲν Ἰφικράτης ὁρῶν αὐτὸν ἐν μὲν τῷ λέγειν ὄντα δεινόν, ἐν δὲ τοῖς πραττομένοις νωχελῆ, παρρησίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐχρήσατο, φήσας θαυμάζειν πῶς ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἐστὶν ὀξύς, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις βραδύς. ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἀπεκρίθη, διότι τῶν λόγων αὐτός ἐστι κύριος, τῶν δ' ἔργων ὁ βασιλεύς. τῆς δὲ τῶν Περσῶν δυνάμεως ἀθροισθείσης εἰς πόλιν Ἄκην, ἠριθμήθησαν τῶν μὲν βαρβάρων εἴκοσι μυριάδες, ὧν ἦρχεν Ἀρτάβαζος· τῶν δὲ μισθοφόρων Ἑλλήνων Ἰφικράτης ἡγεῖτο δισμυρίων. καὶ ναῦς ἠριθμήθησαν, τριήρεις μὲν τριακόσιαι, τριακόντοροι δὲ διακόσιαι· τῶν δὲ τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν κομιζόντων πολὺς ἦν ἀριθμός. Ἀρχομένου δὲ τοῦ θέρους, ἀνέζευξαν οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ τοῦ στόλου συμπαρόντος προῆγον ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. ὡς δ' ἧκον πλησίον τοῦ Νείλου, κατέλαβον τοὺς Αἰγυπτίους φανερῶς παρεσκευασμένους τὰ πρὸς τὸν πόλεμον. ὁ γὰρ Φαρνάβαζος βραδέως τὴν στρατείαν ἐποιεῖτο, καὶ πολὺν χρόνον ἐδεδώκει τοῖς πολεμίοις εἰς τὴν παρασκευήν. ὡς ἐπίπαν γὰρ οἱ τῶν Περσῶν στρατηγοί, τῶν ὅλων οὐκ ὄντες αὐτοκράτορες, περὶ πάντων ἀναφέρουσι τῷ βασιλεῖ, καὶ προσαναμένουσι τὰς περὶ ἑκάστων ἀποκρίσεις. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Νεκτάνεβις ἐπυνθάνετο μὲν τὸ μέγεθος τῶν Περσικῶν δυνάμεων, ἐθάρρει δὲ μάλιστα μὲν τῇ τῆς χώρας ὀχυρότητι, δυσπροσίτου παντελῶς οὔσης Αἰγύπτου· ἔπειτα δὲ τῷ πεφράχθαι καλῶς πάσας εἰσβολὰς τάς τε ἀπὸ γῆς καὶ τὰς ἀπὸ θαλάττης ἑπτὰ στόμασι. τοῦ γὰρ Νείλου ταῖς εἰς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος ἐκβολαῖς ποιουμένου, καθ' ἕκαστον τῶν στομάτων πόλις κατεσκεύαστο, πύργους μεγάλους ἔχουσα καθ' ἑκάτερον τοῦ ῥείθρου, καὶ ξυλίνην γέφυραν τοῦ εἴσπλου κυριεύουσαν. μάλιστα δὲ τὸ Πηλουσιακὸν στόμα κατεσκεύασεν, διὰ τὸ κεῖσθαι μὲν αὐτὸ πρῶτον πρὸς τοὺς ἀπὸ Συρίας πορευομένους, καὶ δοκεῖν διὰ τούτου μάλιστα ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον τοὺς πολεμίους. τοῦτο γὰρ ἀπετάφρευσε, καὶ διετείχισε τοὺς εἴσπλους κατὰ τοὺς εὐχειροτάτους τόπους, καὶ τῶν προσόδων τὰς μὲν κατὰ γῆν πορείας ἐποίησε λιμνάζειν, τὰς δὲ πλωτὰς χώμασιν ἐνέφραξε. διόπερ οὐκ

ἣν ῥᾳδίως οὔτε ταῖς ναυσὶν εἰσπλεῖν, οὔτε τοῖς ἱππεῦσι προσπελάσαι, οὔτε τοῖς πεζοῖς προσελθεῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν Φαρνάβαζον στρατηγοὶ, καταλαβόντες τὸ Πηλουσιακὸν στόμα θαυμαστῶς ὠχυρωμένον καὶ στρατιωτῶν πλήθει φυλαττόμενον, τὸ μὲν διὰ τούτου βιάζεσθαι, παντελῶς ἀπεδοκίμασαν, δι' ἑτέρου δὲ στόματος ἔγνωσαν ποιήσασθαι τὸν εἴσπλουν. διὸ πλεύσαντες πελάγιοι, πρὸς τὸ μὴ καθορᾶσθαι τὰς ναῦς ὑπὸ τῶν πολεμίων, κατέπλευσαν πρὸς τὸ στόμα τὸ καλούμενον Μενδήσιον, ἔχον ἠιόνα παρήκουσαν ἐφ' ἱκανὸν τόπον. εἰς ταύτην ἀποβάντες μετὰ στρατιωτῶν τρισχιλίων ὅ, τε Φαρνάβαζος καὶ ὁ Ἰφικράτης, προσῆγον ἐπὶ τὸ τετειχισμένον ἐπὶ τοῦ στόματος πολισμάτιον. ἐκβοηθησάντων δὲ τῶν αἰγυπτίων ἱππεῦσί τε καὶ πεζοῖς τρισχιλίοις, γενομένης τε μάχης ἰσχυρᾶς, καὶ τοῖς πέρσαις πολλῶν ἐκ τῶν νεῶν προσγενηθέντων, κυκλωθέντες οἱ αἰγύπτιοι, πολλοὶ μὲν ἀπέθανον, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐζωγρήθησαν. οἱ δὲ περιλειφθέντες, εἰς τὴν πόλιν συνεδιώχθησαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰφικράτην, συνεισπεσόντες τοῖς φρουροῦσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, καὶ κρατήσαντες τοῦ φρουρίου, τοῦτο μὲν κατέσκαψαν, τοὺς δ' ἐνοικοῦντας ἐξηνδραποδίσαντο. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς ἐνέπεσε στάσις, δι' ἣν τῆς ἐπιβολῆς ἐσφάλησαν. ὁ μὲν γὰρ Ἰφικράτης, παρὰ τῶν αἰχμαλώτων πυθόμενος ἔρημον εἶναι τὴν μέμφιν, ἐπικαιροτάτην οὖσαν πόλιν τῶν κατ' αἴγυπτον, συνεβούλευεν ἐξ αὐτῆς ἀναπλεῖν ἐπὶ τὴν μέμφιν, πρὶν τοῦ παραγενέσθαι τὰς τῶν αἰγυπτίων δυνάμεις· οἱ δὲ περὶ τὸν Φαρνάβαζον ᾤοντο δεῖν ἀναμένειν τὴν ὅλην δύναμιν τῶν περσῶν. ἀσφαλεστέραν γὰρ ἔσεσθαι τὴν ἐπὶ τὴν μέμφιν στρατείαν. τοῦ δ' Ἰφικράτους ἀξιοῦντος αὐτῷ δοθῆναι τοὺς παρόντας μισθοφόρους, καὶ μετ' ἐκείνων ἐπαγγελλομένου κρατήσειν τῆς πόλεως, τό, τε θράσος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπώπτευσαν, μὴ κατ' ἰδίαν κατάσχῃ τὴν αἴγυπτον. διόπερ οὐ συγχωροῦντος τοῦ Φαρναβάζου, ὁ Ἰφικράτης διεμαρτύρατο, λέγων ὡς ἐὰν παρῶσι τὴν ὀξύτητα τῶν καιρῶν, ἄπρακτον ποιήσουσι τὴν ὅλην στρατείαν· ἐφθόνουν αὐτῷ, καὶ διαβολὰς ἀδίκους προσῆπτον. οἱ δ' αἰγύπτιοι πολλὴν ἀναστροφὴν λαβόντες, εἰς μὲν τὴν μέμφιν ἐξέπεμψαν τὴν ἱκανὴν φυλακὴν, ἐπὶ δὲ τὸ πεπορθημένον πολισμάτιον πάσαις ταῖς δυνάμεσι παραγινόμενοι, καὶ πολλὰ πλεονεκτοῦντες, διὰ τὴν τῶν ὅπλων ὀχυρότητα, συμπλοκὰς ἐποιοῦντο τοῖς πολεμίοις συνεχεῖς. ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἐπισχύοντες, πολλοὺς ἀνῄρουν τῶν περσῶν, καὶ κατεθάρρουν τῶν πολεμίων. χρονιζούσης δὲ τῆς περὶ τὸ πολισμάτιον τοῦτο στρατείας, καὶ τῶν ἐτησίων ἤδη γινομένων, ὁ νεῖλος πληρούμενος, καὶ πάντα τόπον ἐπέχων τῷ πλήθει τοῦ ῥεύματος, ἀεὶ μᾶλλον ὠχύρου τὴν αἴγυπτον. οἱ δὲ τῶν περσῶν ἡγεμόνες, ἀντιπραττούσης αὐτοῖς ἀεὶ τῆς περιστάσεως, ἔγνωσαν ἐκ τῆς αἰγύπτου τὴν ἀπαλλαγὴν ποιήσασθαι. διόπερ ἐπανιόντων αὐτῶν εἰς τὴν ἀσίαν, καὶ γινομένης διαφορᾶς τῷ Φαρναβάζῳ πρὸς τὸν Ἰφικράτην, ὑποπτεύσας ὁ Ἰφικράτης μὴ συλληφθῇ, καὶ τιμωρίας τύχῃ (καθάπερ Κόνων ἔπαθεν ὁ ἀθηναῖος) ἔκρινε λάθρα φυγεῖν ἐκ τοῦ στρατοπέδου. διὸ καὶ παρασκευασάμενος πλοῖον, ἔλαθε νυκτὸς ἀπαλλαγεὶς, καὶ καταπλεύσας εἰς τὰς ἀθήνας. ὁ δὲ Φαρνάβαζος πρέσβεις ἐκπέμψας, κατηγόρησε τοῦ Ἰφικράτους ὡς αἰτίου γεγονότος τοῦ μὴ ληφθῆναι τὴν αἴγυπτον. οἱ δὲ ἀθηναῖοι τοῖς μὲν πέρσαις ἀπόκρισιν ἔδωκαν, ὅτι ἐὰν εὕρωσιν αὐτὸν ἠδικηκότα, κολάσουσι κατὰ τὴν ἀξίαν· αὐτοὶ δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον στρατηγὸν κατεστήσαντο Ἰφικράτην ἐπὶ τὸ ναυτικόν.

Οὐκ ἀνοίκειον δ' ἐστὶ τὰ περὶ τῆς Ἰφικράτους ἀρετῆς ἱστορούμενα παραθεῖναι. φασὶ γὰρ παραδέδοται στρατηγικήν τε ἀγχίνοιαν ἐσχηκέναι, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀγαθὴν φύσει κεχρῆσθαι διαφόρως.

προσλαβόμενον οὖν αὐτὸν τὴν ἐν τῷ περσικῷ πολέμῳ πολυχρόνιον ἐμπειρίαν τῶν στρατιωτικῶν ἔργων, ἐπινοήσασθαι πολλὰ τῶν εἰς τὸν πόλεμον χρησίμων, καὶ μάλιστα τῶν περὶ τὸν καθοπλισμὸν φιλοτιμηθῆναι. τῶν γὰρ ἑλλήνων μεγάλαις ἀσπίσι χρωμένων, καὶ διὰ τοῦτο δυσκινήτων ὄντων, συνεῖλε τὰς ἀσπίδας, καὶ κατεσκεύασε πέλτας συμμέτρους, ἐξ ἀμφοτέρων εὖ στοχασάμενος, τοῦ τε σκέπειν ἱκανῶς τὰ σώματα, καὶ τοῦ δύνασθαι τοὺς χρωμένους ταῖς πέλταις, διὰ τὴν κουφότητα παντελῶς εὐκινήτους ὑπάρχειν. διὰ δὲ τῆς πείρας τῆς εὐχρηστίας ἀποδοχῆς τυγχανούσης, οἱ μὲν πρότερον ἀπὸ τῶν ἀσπίδων ὁπλῖται καλούμενοι, τότε δὲ ἀπὸ τῆς πέλτης πελτασταὶ μετωνομάσθησαν. ἐπὶ δὲ τοῦ δόρατος καὶ τοῦ ξίφους εἰς τοὐναντίον τὴν μετάθεσιν ἐποιήσατο. ηὔξησε γὰρ τὰ μὲν δόρατα ἡμιολίῳ μεγέθει, τὰ δὲ ξίφη σχεδὸν διπλάσια κατεσκεύασε. τὴν δὲ δοκιμασίαν ἡ χρεία διαβεβαιοῦσα, τὴν ἐπίνοιαν τοῦ στρατηγοῦ, τῷ τῆς πείρας ἐπιτεύγματι, δόξης ἠξίωσε. τάς τε ὑποδέσεις τοῖς στρατιώταις εὐλύτους καὶ κούφας ἐποίησε, τὰς μέχρι τοῦ νῦν ἰφικρατίδας ἀπ᾽ ἐκείνου καλουμένας. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν χρησίμων εἰς τὰς στρατείας κατέδειξε, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. ἡ μὲν οὖν ἐπ᾽ αἴγυπτον στρατεία τῶν περσῶν, μεγάλης τυχοῦσα παρασκευῆς, παρ᾽ ἐλπίδας ἄπρακτον ἔσχε τὸ τέλος.

Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα, ταραττομένων τῶν πόλεων, διὰ τὴν ἀσυνήθη πολιτείαν, καὶ πολλῶν ἐπανισταμένων διὰ τὴν κοινὴν ἀναρχίαν, τοῖς μὲν τὰς ὀλιγαρχίας κατασκευάζουσιν ἐβοήθουν οἱ λακεδαιμόνιοι, τοῖς δὲ τῆς δημοκρατίας ἀντεχομένοις συνεμάχουν οἱ ἀθηναῖοι. ἀμφότεραι γὰρ αἱ πόλεις αὗται χρόνον ὀλίγον διετήρησαν τὰς σπονδάς. μετὰ δὲ ταῦτα συμπράττουσαι ταῖς ἰδίαις πόλεσιν, ἐπολέμουν, οὐδὲν ἔτι φροντίζοντες τῆς κοινῆς συντεθείσης εἰρήνης. διόπερ ἐν ζακύνθῳ τοῖς ἐπὶ τῆς λακεδαιμονίων ἐπιστασίας κυρίοις γενομένοις τοῦ πολιτεύματος ὁ δῆμος χαλεπῶς ἔχων καὶ μνησικακῶν, ἐφυγάδευσε πάντας. οὗτοι δὲ πρὸς Τιμόθεον τὸν ἀθηναίων ἡγούμενον τοῦ ναυτικοῦ καταφυγόντες, συνέπλεον αὐτῷ καὶ συνεμάχουν. τοῦτον οὖν παραστησάμενοι συνεργὸν, καὶ διαβιβασθέντες εἰς τὴν νῆσον ὑπ᾽ αὐτοῦ, κατελάβοντο χωρίον ὀχυρὸν παρὰ θάλατταν, ὃ προσηγόρευον ἀρκαδίαν. ἐκ τούτου δὴ ὁρμώμενοι, καὶ βοηθὸν ἔχοντες τὸν Τιμόθεον, ἐκακοποίουν τοὺς ἐν τῇ πόλει. τῶν δὲ ζακυνθίων τοὺς λακεδαιμονίους ἀξιούντων βοηθῆσαι, τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὰς ἀθήνας ἐξαποστείλαντες πρέσβεις, κατηγόρουν τοῦ Τιμοθέου· ὡς δὴ ἑώρων τὸν δῆμον ἀποκλίνοντα πρὸς τοὺς φυγάδας, συνεστήσαντο τὸ ναυτικὸν, καὶ πληρώσαντες τριήρεις εἴκοσι καὶ πέντε, ἐξέπεμψαν τοῖς ζακυνθίοις συμμαχίαν, δόντες τὴν ἡγεμονίαν Ἀριστοκράτει. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, τῶν ἐκ κερκύρας τινὲς φίλοι λακεδαιμονίων ἐπαναστάντες τῷ δήμῳ, παρεκάλεσαν τοὺς σπαρτιάτας ἀποστεῖλαι ναυτικὴν δύναμιν, ὑπισχνούμενοι παραδώσειν αὐτοῖς τὴν κέρκυραν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, τὴν κέρκυραν εἰδότες μεγάλην ῥοπὴν ἔχουσαν τοῖς ἀντεχομένοις τῆς θαλάττης, ἔσπευσαν κύριοι γενέσθαι ταύτης τῆς πόλεως. εὐθὺς οὖν ἔπεμψαν εἰς τὴν κέρκυραν τριήρεις εἴκοσι καὶ δύο, τὴν ἡγεμονίαν Ἀλκίδᾳ παραδόντες. τοῦτον δὲ τὸν στόλον προσεποιήθησαν εἰς σικελίαν ἀποστεῖλαι, ἵνα ὡς φίλοι προσδεχθέντες ὑπὸ τῶν κερκυραίων, κατάσχωσι τὴν πόλιν μετὰ τῶν φυγάδων. οἱ δὲ κερκυραῖοι, γνόντες τὴν σπαρτιατῶν τὴν ἐπίνοιαν, τὴν μὲν πόλιν ἐπιμελῶς ἐφύλαττον, εἰς δὲ τὰς ἀθήνας πρέσβεις ἐξέπεμψαν περὶ βοηθείας. οἱ δὴ ἀθηναῖοι, ψηφισάμενοι βοηθεῖν τοῖς κερκυραίοις καὶ ζακυνθίων τοῖς φυγάσιν, εἰς μὲν τὴν ζάκυνθον ἐξέπεμψαν Κτησικλέα στρατηγὸν, ἡγούμενον τῶν φυγάδων

τῶν οἰκείων

τῶν ἢ λακεδαιμονίων τοῖς συμμάχοις, εἰς

τῶν φυγάδων· εἰς δὲ τὴν κέρκυραν παρεσκευάζοντο ναυτικὴν δύναμιν ἐκπέμπειν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν βοιωτίαν πλαταιεῖς ἀντεχόμενοι τῆς ἀθηναίων συμμαχίας, μετεπέμπετο στρατιώτας, κεκρικότες τοῖς ἀθηναίοις παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ βοιωτάρχαι χαλεπῶς διατεθέντες πρὸς τοὺς πλαταιεῖς, καὶ σπεύδοντες φθάσαι τὴν παρὰ τῶν ἀθηναίων συμμαχίαν, εὐθὺς ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν ἀξιόλογον ἦγον. παραγενόμενοι δὲ πλησίον τῆς τῶν πλαταιέων πόλεως, ἀπροσδοκήτου τῆς ἐπιθέσεως γενομένης, οἱ πλεῖστοι μὲν τῶν πλαταιέων ἐπὶ τῆς χώρας καταληφθέντες, ὑπὸ τῶν ἱππέων συνηρπάσθησαν· οἱ δὲ λοιποὶ, καταφυγόντες εἰς τὴν πόλιν καὶ συμμάχων ὄντες ἔρημοι, συνηναγκάσθησαν ὁμολογίας συνθέσθαι τοῖς πολεμίοις εὐαρέστους. ἔδει γὰρ αὐτοὺς τὰ ἔπιπλα λαβόντας ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μηκέτι τῆς βοιωτίας ἐπιβαίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι τὰς πλαταιὰς κατασκάψαντες, καὶ θεσπιὰς ἀλλοτρίως πρὸς αὐτοὺς διακειμένας ἐξεπόρθησαν. οἱ δὲ πλαταιεῖς, εἰς ἀθήνας μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν φυγόντες, τῆς ἰσοπολιτείας ἔτυχον, διὰ τὴν χρηστότητα τοῦ δήμου. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν βοιωτίαν ἐν τούτοις ἦν.

γρ. ἡ πλάταια

Λακεδαιμόνιοι δὲ στρατηγὸν καταστήσαντες Μνάσιππον, ἐξαπέστειλαν ἐπὶ τὴν κέρκυραν, ἔχοντα τριήρεις μὲν ἑξήκοντα καὶ πέντε, στρατιώτας δὲ χιλίους καὶ πεντακοσίους. οὗτος δὲ καταπλεύσας εἰς τὴν νῆσον, καὶ προσαναλαβόμενος τοὺς φυγάδας, εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ τεττάρων μὲν νεῶν ἐκυρίευσε, τῶν δὲ ὑπολοίπων τριῶν νεῶν φυγουσῶν πρὸς τὴν γῆν, αὗται μὲν ἐνεπρήσθησαν ὑπὸ τῶν κερκυραίων, ὅπως μὴ τοῖς πολεμίοις ὑποχείριοι γένωνται. ἐνίκησε δὲ καὶ πεζῇ τοὺς ἐπὶ τῇ γῇ λόφον τινὰ κατειλημμένους, καὶ καθόλου πολὺν φόβον τοῖς κερκυραίοις ἐπέστησεν. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ πάλαι μὲν ἀπεστάλκεισαν Τιμόθεον τὸν Κόνωνος ἐπὶ βοήθειαν τοῖς κερκυραίοις μετὰ νεῶν ἑξήκοντα. οὗτος δὲ πρὸ τῆς συμμαχίας ταύτης πλεύσας ἐπὶ θρᾴκης, καὶ πολλὰς πόλεις ἐπὶ συμμαχίαν προσκαλεσάμενος, προσέθηκε τριάκοντα τριήρεις. τότε δὲ καθυστερῶν τῆς τῶν κερκυραίων συμμαχίας, τὸ μὲν πρῶτον ἀπέβαλε τὴν στρατηγίαν, τοῦ δήμου χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διατεθέντος. ὡς δὲ κατέπλευσεν εἰς τὰς ἀθήνας, ἄγων πρέσβεων πλῆθος τῶν τὴν συμμαχίαν συντιθεμένων, καὶ τριάκοντα τριήρεις προστεθεικὼς, πάντα δὲ τὸν στόλον εὖ κατεσκευακὼς πρὸς τὸν πόλεμον, μετενόησεν ὁ δῆμος, καὶ πάλιν αὐτῷ τὴν στρατηγίαν ἀποκατέστησε. προσκατεσκεύαζον δὲ καὶ ἄλλας τριήρεις τετταράκοντα, ὡς καὶ τὰς ναῦς πάσας γίνεσθαι ἑκατὸν καὶ τριάκοντα· ἐποιοῦντο δὲ καὶ σίτου, καὶ βελῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὸν πόλεμον χρησίμων ἀξιολόγους παρασκευάς. κατὰ δὲ τὸ παρὸν στρατηγὸν ἑλόμενοι Κτησικλέα, μετὰ στρατιωτῶν πεντακοσίων ἐξέπεμψαν βοηθήσοντα τοῖς κερκυραίοις. οὗτος δὲ λάθρα νυκτὸς ἔλαθε τοὺς πολιορκοῦντας εἰσπλεύσας εἰς κέρκυραν, καὶ καταλαβὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει πρὸς μὲν ἀλλήλους στασιάζοντας, τὰ δὲ κατὰ τὸν πόλεμον κακῶς διοικοῦντας, τὰς μὲν στάσεις διέλυσε, τῆς δὲ πόλεως πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιησάμενος, εὐθαρσεῖς ἐποίησε τοὺς πολιορκουμένους. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀπροσδοκήτως τοῖς πολιορκοῦσιν ἐπιθέμενος, ἀνεῖλεν αὐτῶν περὶ διακοσίους, ὕστερον δὲ μεγάλης μάχης γενομένης, τόν τε Μνάσιππον ἀνεῖλε καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγους. τέλος δὲ τοὺς πολιορκοῦντας εἰς πολιορκίαν συγκλείσας, μεγάλων ἐπαίνων ἔτυχε. τοῦ δὲ περὶ τὴν κέρκυραν πολέμου σχεδὸν ἤδη τέλος ἔχοντος, κατέπλευσεν ὁ στόλος τῶν ἀθηναίων εἰς τὴν κέρκυραν, ἔχων στρατηγοὺς Τιμόθεον καὶ Ἰφικράτην. οὗτοι δὲ τῶν καιρῶν ὑστερηκότες, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔπραξαν μνήμης ἄξιον·

τριήρεσι δὲ σικελικαῖς περιτυχόντες, ἃς Διονύσιος ἦν ἀπεσταλκὼς λακεδαιμονίοις
ἐπὶ συμμαχίαν, ὧν ἡγοῦντο Κισσίδης καὶ Κρίνιππος, αὐτάνδρους εἷλον, οὔσας ἐννέα.
τοὺς δ᾽ ἁλόντας λαφυροπωλήσαντες, καὶ πλείω τῶν ἑξήκοντα ταλάντων ἀθροίσαντες,
ἐμισθοδότησαν τὴν δύναμιν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ μὲν τὴν
κύπρον Νικοκλῆς ὁ εὐνοῦχος ἐδολοφόνησεν Εὐαγόραν τὸν βασιλέα, καὶ τῆς τῶν σαλαμινίων
βασιλείας ἐκυρίευσε· κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, ῥωμαῖοι πρὸς πραινεστίνους
παραταξάμενοι καὶ νικήσαντες, τοὺς πλείστους τῶν ἀντιταξαμένων κατέκοψαν.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνῃσιν Ἀστείου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους
ἕξ, Μάρκον Φούριον, καὶ Λεύκιον Φούριον, ἔτι δὲ Αὖλον Ποστούμιον, καὶ
Λεύκιον Λουκρήτιον, καὶ Μάρκον Φάβιον, καὶ Λεύκιον Ποστούμιον. ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ
τὴν πελοπόννησον ἐγένοντο σεισμοὶ μεγάλοι καὶ κατακλυσμοὶ χώρας καὶ πόλεων ἄπιστοι.
οὐδέποτε γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐγένοντο πάθη τοιαῦτα περὶ πόλεις ἑλληνίδας,
οὔτε τῶν πόλεων αὐτάνδρων ἀφανισμός, θείας τινὸς ἐνεργείας τὴν ἀπώλειαν
καὶ φθορὰν τῶν ἀνθρώπων μηχανησαμένης. ἐπέτεινε δὲ τὸ μέγεθος τῆς
συμφορᾶς ὁ καιρός. οὐ γὰρ ἡμέρας συνέβη γενέσθαι τὸν σεισμόν (ἐν ᾗ δυνατὸν ἦν
τοὺς κινδυνεύοντας βοηθεῖν ἑαυτοῖς) ἀλλὰ νυκτὸς τοῦ πάθους συμβαίνοντος, αἱ μὲν οἰκίαι
διὰ τὸ μέγεθος τοῦ σεισμοῦ καταρριπτούμεναι συνεχέοντο, οἱ δὲ ἄνθρωποι, διά τε τὸ
σκότος καὶ τὸ τῆς περιστάσεως ἀπροσδόκητον καὶ παράδοξον, ἀδυνάτως εἶχον ἀντιλαμβάνεσθαι
τῆς σωτηρίας. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι ἐναπολειφθέντες τοῖς πτώμασι
τῶν οἰκιῶν ἠφανίσθησαν· ἐπιλαβούσης δ᾽ ἡμέρας, τινὲς ἐξεπήδων ἐκ τῶν οἰκιῶν,
καὶ δόξαντες ἐκπεφευγέναι τὸν κίνδυνον, μείζονι καὶ παραδοξοτέρᾳ συμφορᾷ περιέπεσον.
τῆς γὰρ θαλάσσης μετεωρισθείσης ἐπὶ πολύ, καὶ κύματος ὑψηλοῦ ἐξαιρομένου,
κατεκλύσθησαν ἅπαντες, σὺν ταῖς πατρίσιν ἀφανισθέντες. ἐγένετο δὲ τοῦτο
τὸ πάθος τῆς ἀχαΐας περὶ δύο πόλεις, ἑλίκην τε καὶ βοῦραν· ὧν τὴν ἑλίκην τε συνέβαινε
μέγιστον τῶν κατὰ τὴν ἀχαΐαν πόλεων ἔχειν ἀξίωμα πρὸ τοῦ σεισμοῦ. περὶ δὲ τῶν
συμπτωμάτων μεγάλης οὔσης ζητήσεως, οἱ μὲν φυσικοὶ πειρῶνται τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων
παθῶν οὐκ εἰς τὸ θεῖον ἀναφέρειν, ἀλλ᾽ εἰς φυσικάς τινας καὶ κατηναγκασμένας περιστάσεις·
οἱ δ᾽ εὐσεβῶς διακείμενοι πρὸς τὸ θεῖον, πιθανάς τινας αἰτίας ἀποδιδόασι τοῦ συμβάντος,
ὡς διὰ θεῶν μῆνιν γεγενημένης τῆς συμφορᾶς τοῖς εἰς τὸ θεῖον ἀσεβήσασι. περὶ ὧν
καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς ἀναγράψαι πειρασόμεθα τῇ κατὰ μέρος ἱστορίᾳ. Κατὰ τὴν ἰωνίαν ἐννέα
πόλεις εἰώθασι κοινὴν ποιεῖσθαι σύνοδον τῶν πανιωνίων, καὶ θυσίας συνθύειν ἀρχαίας καὶ
μεγάλας Ποσειδῶνι περὶ τὴν ὀνομαζομένην μυκάλην ἐν ἐρήμῳ τόπῳ. ὕστερον δὲ
πολέμων γενομένων περὶ τούτους τοὺς τόπους, οὐ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ πανιώνια, μετέθεσαν
τὴν πανήγυριν εἰς ἀσφαλῆ τόπον, ὃς ἦν πλησίον τῆς ἐφέσου. πέμψαντες δὲ
θεωροὺς εἰς πυθῶ, χρησμοὺς ἔλαβον, ἀφιδρύματα λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ προγονικῶν
αὐτοῖς βωμῶν, ἐξ ἑλίκης τῆς ἐν τῇ τότε μὲν ἰωνίας, νῦν δὲ ἀχαΐας καλουμένης.
οἱ μὲν οὖν ἴωνες κατὰ τὸν χρησμὸν ἔπεμψαν εἰς ἀχαΐαν τοὺς ληψομένους τὰ ἀφιδρύματα.
οὗτοι δὲ πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἀχαιῶν διαλεχθέντες, ἔπεισαν διδόναι τὰ ἀξιούμενα.
οἱ δὲ τὴν ἑλίκην οἰκοῦντες, ἔχοντες παλαιὸν λόγιον, ὅτι τότε κινδυνεύσουσιν ὅταν ἴωνες
ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος θύσωσιν, ἀναλογιζόμενοι τὸν χρησμόν, ἀντέλεγον
τοῖς ἴωσι περὶ τῶν ἀφιδρυμάτων, λέγοντες μὴ κοινὸν τῶν ἀχαιῶν, ἀλλ᾽ ἴδιον
αὐτῶν εἶναι τὸ τέμενος. συνέπραττον δὲ τούτοις καὶ οἱ τὴν βοῦραν οἰκοῦντες. τῶν
δὲ ἀχαιῶν κοινῷ δόγματι συγχωρησάντων, οἱ μὲν ἴωνες ἔθυσαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ

γρ. Φρύριον,
ἢ Φρύριον,

Ποσειδῶνος, κατὰ τὴν πρόσταξιν. οἱ δ' Ἑλικεῖς τὰ χρήματα διαρρίψαντες τῶν Ἰώνων, τούς
τε θεωροὺς συνήρπασαν, ἠσέβησάν τε εἰς τὸ θεῖον. διὸ καί φασι μηνίσαντα τὸν Πο-
σειδῶνα, διὰ τοῦ σεισμοῦ καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τὰς ἀσεβούσας πόλεις λυμήνασθαι. τοῦ
δ' ἐκ Ποσειδῶνος γεγονέναι τὴν μῆνιν ταῖς πόλεσι φασὶν ἐμφανεῖς ἀποδείξεις ὑπάρχειν,
διά τε τὸ τῶν σεισμῶν καὶ τῶν κατακλυσμῶν τοῦτον τὸν θεὸν ἔχειν δοκεῖν τὴν ἐξουσίαν, καὶ
διὰ τὸ δοκεῖν τὸ παλαιὸν τὴν Πελοπόννησον οἰκητήριον γεγονέναι Ποσειδῶνος, καὶ τὴν
χώραν ταύτην, ὥσπερ ἱερὰν τοῦ Ποσειδῶνος νομίζεσθαι, καὶ τὸ σύνολον πάσας
τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις μάλιστα τῶν ἀθανάτων τὸν θεὸν τιμᾶν τοῦτον. πρὸς δὲ τού-
τοις, τὴν Πελοπόννησον κατὰ βάθους ἔχειν μεγάλα κοιλώματα, καὶ συστάσεις ὑδά-
των ναματιαίων μεγάλας. εἶναι γὰρ ἐν αὐτῇ δύο ποταμοὺς φανερῶς ῥέοντας ὑπὸ
γῆν. ὅ,τε γὰρ περὶ Φενεὸν ποταμὸς εἰς τὴν γῆν καταδυόμενος ἐν τοῖς προτέροις
χρόνοις ἠφανίζετο, τῶν κατὰ γῆς ἄντρων αὐτὸν ὑποδεχομένων· ὅ,τε περὶ τὸ σύμφιον εἰς
τὸ χάσμα καταδυόμενος, ἐπὶ διακοσίους σταδίους φέρεται κεκρυμμένος κατὰ γῆς, καὶ
παρὰ τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ἐξίησι. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, λέγουσιν ὅτι πλὴν τῶν
ἀσεβησάντων οὐδεὶς ἄλλος περιέπεσε τῇ συμφορᾷ. καὶ περὶ μὲν τῶν γενομένων σει-
σμῶν καὶ κατακλυσμῶν ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσιν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀλκισθένους, Ῥωμαῖοι μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους
κατέστησαν ὀκτὼ, Λεύκιον Οὐαλέριον, καὶ Πόπλιον Αἶχον, ἔτι δὲ Γάιον Τερέντιον, καὶ
Λεύκιον Μενήνιον, πρὸς δὲ τούτοις, Γάιον Σουλπίκιον, καὶ Τίτον Παπίριον, καὶ Λεύκιον
Αἰμίλιον, καὶ Φλάβιον Μάρκον. παρὰ δ' Ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἤχθη δευτέρα πρὸς ταῖς ἑκα-
τὸν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Δάμων Θούριος. ἐπὶ δὲ τούτων, Λακεδαιμονίων ἔτη σχεδὸν
πεντακόσια τῆς Ἑλλάδος ἐχόντων τὴν ἡγεμονίαν, τὸ θεῖον προεσήμαινεν αὐτοῖς τῆς ἀρχῆς
τὴν ἀποβολήν. ὤφθη μὲν γὰρ κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πολλὰς νύκτας λαμπὰς μεγά-
λη καιομένη, ἀπὸ τοῦ σχήματος ὀνομασθεῖσα πυρίνη δοκίς. μικρὸν δ' ὕστερον ἡττη-
θέντας οἱ Σπαρτιᾶται παραδόξως μεγάλῃ μάχῃ, τὴν ἡγεμονίαν ἀπέβαλον ἀνελ-
πίστως. ἔνιοι δὲ τῶν φυσικῶν τὴν γένεσιν τῆς λαμπάδος εἰς φυσικὰς αἰτίας ἀνέφε-
ρον, ἀποφαινόμενοι τὰ τοιαῦτα φαντάσματα κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι χρόνοις
ὡρισμένοις· καὶ περὶ τῶν τοιούτων τούς τε ἐν Βαβυλῶνι Χαλδαίους καὶ τοὺς ἄλλους
ἀστρολόγους ποιουμένους προρρήσεις ἐναργεῖς, ἐπιτυγχάνειν. τοὺς δὲ μὴ θαυ-
μάζειν ὅταν γένηταί τι τοιοῦτον, ἀλλ' ἐὰν μὴ γένηται κατὰ τὰς ἰδίας ἑκάστων περιό-
δους, αἰωνίοις κινήσεσι καὶ φοραῖς ὡρισμέναις τῶν συντελουμένων. τὴν δ' οὖν
λαμπάδα τοσαύτην ἐσχηκέναι λαμπρότητα καὶ δύναμιν τοῦ φωτὸς, ὥστ' ἐπὶ
τῆς γῆς σκιὰς ποιεῖν παραπλησίας τῇ σελήνῃ. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους, Ἀρ-
ταξέρξης ὁ βασιλεὺς ὁρῶν πάλιν ταραττομένην τὴν Ἑλλάδα, πρέσβεις ἀπέστειλε, πα-
ρακαλῶν συλλύσασθαι τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, καὶ συνθέσθαι κοινὴν εἰρήνην κατὰ
τὰς ὁμολογίας ἃς πρότερον ἦσαν πεποιημένοι. τῶν δ' Ἑλλήνων πάντων ἀσμένως προσ-
δεξαμένων τοὺς λόγους, συνέθεντο κοινὴν εἰρήνην αἱ πόλεις πᾶσαι, πλὴν Θηβαίων. Θη-
βαῖοι γὰρ μόνοι τὴν Βοιωτίαν ὑπὸ μίαν ἄγοντες συντέλειαν, οὐ προσεδέχθησαν
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὸ πᾶσιν ἀρέσκειν κατὰ πόλιν γίνεσθαι τοὺς ὅρκους καὶ τὰς
σπονδάς. διόπερ ἔκσπονδοι γενηθέντες ὥσπερ καὶ πρότερον, συνῆγον τὴν Βοιωτίαν ἐν
τῇ καθ' αὑτοὺς μιᾷ συντελείᾳ. ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ Λακεδαιμόνιοι παροξυνθέντες, ἔγνω-
σαν μεγάλῃ δυνάμει στρατεύειν ἐπ' αὐτοὺς, ὡς κοινοὺς πολεμίους. σφόδρα γὰρ ὑφεω-
ρῶντο τὴν αὔξησιν αὐτῶν, μή ποτε τῆς ὅλης Βοιωτίας ἡγούμενοι, τὴν ἡγεμονίαν

γρ. συμφήλῳ

γρ. Γνάιον

τῆς Σπάρτης καταλύσωσιν, ἐπελάβοντο μὲν οἱ καιροῦ. ἔτι γὰρ τοῖς γε μιᾶς οὐκ συνεχῶς διατρίβοντες, εὔρωστοι τοῖς σώμασιν ὑπῆρχον, καὶ φύσει φιλοπόλεμοι καθεστῶτες, οὐδενὸς ἔθνους Ἑλληνικοῦ ταῖς ἀνδραγαθίαις ἐλείποντο. εἶχον δὲ καὶ ἡγεμόνας ἐπιφανεῖς ταῖς ἀρεταῖς πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους, μεγίστους δὲ τρεῖς, Ἐπαμινώνδαν, καὶ Γοργίαν, ἔτι δὲ καὶ Πελοπίδαν. ἥ τε πόλις τῶν Θηβαίων διὰ τὴν τῶν προγόνων ἐπιφάνειαν ἐν τοῖς ἡρωικοῖς χρόνοις, φρονήματος ἦν πλήρης, καὶ μεγάλων ὠρέγετο πραγμάτων. κατὰ μὲν οὖν τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ δυνάμεις κατέλεγον, τὰς μὲν πολιτικάς, τὰς δὲ παρὰ τῶν συμμάχων.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Φρασικλείδου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους ὀκτώ, Πόπλιον Μάνιον, καὶ Γάιον Ἐρενούκιον, καὶ Γάιον Σέξτον, καὶ Τιβέριον Ἰούλιον, ἔτι δὲ Λεύκιον Λαβίνιον, καὶ Πόπλιον Τρεβώνιον, καὶ Γάιον Μάλλιον· πρὸς δὲ τούτοις, Λεύκιον Ἀντίστιον. ἐπὶ δὲ τούτων οἱ μὲν Θηβαῖοι, ἔκσπονδοι γεγονότες, ἠναγκάσθησαν διαδέξασθαι μόνοι τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους πόλεμον. οὐδεμιᾷ γὰρ ἐξῆν πόλει συμμαχῆσαι, διὰ τὸ πάσας συντεθεῖσθαι τὴν κοινὴν εἰρήνην. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, μονωθέντων τῶν Θηβαίων, ἔκριναν πολεμεῖν αὐτοῖς, καὶ τὰς Θήβας ἐξανδραποδίσασθαι. φανερᾶς δὲ οὔσης τῆς τῶν Λακεδαιμονίων παρασκευῆς, καὶ τῶν Θηβαίων ἐρήμων ὄντων συμμάχων, ἅπαντες ὑπελάμβανον αὐτοὺς ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καταπολεμηθήσεσθαι. διόπερ οἱ εὐνοοῦντες ἐκ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Θηβαίους, συνήλγουν αὐτοῖς ἐπὶ ταῖς προσδοκωμέναις συμφοραῖς. οἱ δ' ἀλλοτρίως ἔχοντες περιχαρεῖς ἦσαν, ὡς αὐτίκα μάλα τῶν Θηβαίων ἐξανδραποδισθησομένων. τέλος δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι πολλὴν δύναμιν παρασκευασάμενοι, παρέδωκαν αὐτὴν Κλεομβρότῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ πρῶτον μὲν πρεσβευτὰς ἀπέστειλαν εἰς Θήβας, προστάττοντες ἁπάσας τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις ἐᾶν αὐτονόμους, Πλαταιέας δὲ καὶ Θεσπιεῖς οἰκίζειν, καὶ τὴν χώραν τοῖς πρότερον γεγονόσι κυρίοις ἀποκαταστῆσαι. ἀποκριναμένων δὲ τῶν Θηβαίων, ὡς οὔτ' αὐτοὶ πολυπραγμονοῦσι τῶν κατὰ τὴν Λακωνικὴν, οὔτ' ἐκείνοις ἀπολείπειν προσήκει τῆς Βοιωτίας. τοιούτων δὲ γενομένων τῶν ἀποκρίσεων, οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν Κλεόμβροτον εὐθὺς ἐξέπεμψαν μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὰς Θήβας. οἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι προθύμως εἶχον εἰς τὸν πόλεμον, ἐλπίζοντες μήτ' ἀγῶνα μήτε μάχην ἔσεσθαι, ἀλλ' ἀκονιτὶ τῶν Βοιωτῶν κρατήσειν. οὗτοι μὲν οὖν προάγοντες ὡς ἧκον εἰς Χαιρώνειαν, κατεστρατοπέδευσαν, καὶ τοὺς καθυστεροῦντας τῶν συμμάχων ἀνέμενον. οἱ δὲ Θηβαῖοι, διὰ τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων, ἐψηφίσαντο τέκνα μὲν καὶ γυναῖκας εἰς Ἀθήνας ὑπεκθέσθαι· αὐτοὶ δ' Ἐπαμινώνδαν στρατηγὸν ἑλόμενοι, τούτῳ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἐπέτρεψαν, συμπαρόντων αὐτῷ βοιωταρχῶν ἕξ. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας, πανδημεὶ τοὺς Θηβαίους τοὺς ἐν ἡλικίᾳ στρατεύσας καὶ τοὺς ἄλλων Βοιωτῶν τοὺς εὐθέτους, προῆγε τὴν δύναμιν ἐκ τῶν Θηβῶν, ἔχων τοὺς σύμπαντας οὐ πλείους τῶν ἑξακισχιλίων. κατὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἔξοδον, τῶν στρατιωτῶν πολλοῖς ἔδοξε δυσχερῆ σημεῖα φαίνεσθαι τῷ στρατοπέδῳ. περὶ γὰρ τὰς πύλας ἀπήντησε τοῖς περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν κῆρυξ τυφλὸν ἄνδρα ἀποδεδρακότα κομίζων, καὶ καθάπερ ἦν εἰθισμένον, ἀνεβόησε κηρύττων, μήτ' ἐξάγειν ἐκ Θηβῶν, μήτ' ἀφανίζειν, ἀλλ' ἀπάγοντα πάλιν αὐτὸν σώζειν. οἱ μὲν οὖν πρεσβύτεροι τῶν ἀκουόντων τοῦ κήρυκος, οἰωνὸν ἐποιοῦντο τῶν μελλόντων· οἱ δὲ νεώτεροι ἡσυχίαν εἶχον, ἵνα μὴ δόξωσι διὰ δειλίαν ἀποτρέπειν τὸν Ἐπαμινώνδαν τῆς στρατείας. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας πρὸς τοὺς λέγοντας, προσέχειν δεῖν τοῖς οἰωνοῖς, εἶπεν, Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

ἢ Τριζώνιον

ταύτῃ δὲ τῇ παρρησίᾳ καταπληξαμένου τοῦ Ἐπαμινώνδου τοὺς εὐλαβῶς ἔχοντας, ἕτερος οἰωνὸς ἐφάνη δυσχερέστερος τοῦ προτέρου. ὁ μὲν γὰρ γραμματεὺς προῆγεν, ἔχων δόρυ καὶ ταινίαν ἐπ' αὐτῷ, καὶ προεσήμαινε τὸ παραγγελλόμενον ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων. πνεύματος δὲ γενομένου, συνέβη τὴν ταινίαν ἀποσπασθεῖσαν περί τινα στήλην ἐφεστῶσαν τάφῳ. ἦσαν δ' ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τεθαμμένοι τινὲς Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι, οἱ μετ' Ἀγησιλάου στρατεύσαντες ἐτελεύτησαν. τῶν δὲ πρεσβυτέρων τινὲς πάλιν ἐντυχόντες, διεμαρτύραντο μὴ προάγειν τὴν δύναμιν, φανερῶς τῶν θεῶν κωλυόντων. ὁ δ' οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκριθεὶς, προῆγε τὸ στρατόπεδον, ἡγούμενος τὸ ὑπὲρ τῶν καλῶν λογισμὸν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν δικαίων μνήμην αἱρετωτέραν εἶναι τῶν παρόντων σημείων. ὁ μὲν οὖν Ἐπαμινώνδας πεφιλοσοφηκὼς, καὶ τοῖς ἐν παιδείᾳ λογισμοῖς εὐφυῶς χρησάμενος, τότε μὲν ὑπὸ πολλῶν μέμψεως ἔτυχεν, ὕστερον δὲ διὰ τῶν κατορθωμάτων δόξας στρατηγικῇ συνέσει διαφέρειν, μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος ἐγένετο τῇ πατρίδι. εὐθὺς γὰρ προάγων τὴν δύναμιν, καὶ προκαταλαβόμενος τὰ περὶ τὴν Κορώνειαν στενὰ, κατεστρατοπέδευσεν. ὁ δὲ Κλεόμβροτος, πυθόμενος τοὺς πολεμίους προκαταλαβέσθαι τὰς παρόδους, τὸ μὲν ταύτῃ πειρᾶσθαι τῆς διεξόδου ἀπέγνω, πορευθεὶς δὲ διὰ τῆς Φωκίδος, καὶ διεξελθὼν τὴν παραθαλαττίαν ὁδὸν χαλεπὴν οὖσαν, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀκινδύνως. ἐν παρόδῳ δέ τινα τῶν πολισματίων χειρωσάμενος, καὶ τριήρων ἐγκρατὴς γενόμενος [illegible]. μετὰ δὲ ταῦτα καταντήσας εἰς τὰ καλούμενα Λεῦκτρα, κατεστρατοπέδευσε, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἀνελάμβανεν. οἱ δὲ Βοιωτοὶ προάγοντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὡς ἤγγισαν αὐτοῖς, καὶ λόφους τινὰς ὑπερβαλόντες, ἄφνω κατιδόντες τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπέχοντας ἅπαν τὸ Λευκτρικὸν πεδίον, κατεπλάγησαν, εἰδότες τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως. συνεδρευσάντων δὲ τῶν Βοιωταρχῶν, καὶ βουλευομένων πότερον χρὴ μένειν καὶ πρὸς πολλαπλασίονα δύναμιν διαγωνίζεσθαι, ἢ τὴν ἀναχώρησιν ποιησαμένους, ἐν τόποις δεξιοῖς συστήσασθαι τὴν μάχην, ἔτυχον αἱ γνῶμαι τῶν ἡγεμόνων ἴσαι γενόμεναι. ἓξ γὰρ ὄντων Βοιωταρχῶν, τρεῖς μὲν ᾤοντο δεῖν ἀπάγειν τὴν δύναμιν, τρεῖς δὲ μένειν καὶ διαγωνίζεσθαι. ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας συνεξαριθμούμενος. ἀπορίας δ' οὔσης μεγάλης καὶ δυσκρίτου, τῶν Βοιωταρχῶν ὁ ἕβδομος ἧκεν, ὃν πείσας Ἐπαμινώνδας ὁμόψηφον ἑαυτῷ γενέσθαι, περιεποίησε τῆς γνώμης. ὁ μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγὼν τοῦτον τὸν τρόπον ἐκρίθη. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας, ὁρῶν τοὺς στρατιώτας δεισιδαιμονοῦντας ἐπὶ τοῖς γεγονόσι σημείοις, ἐφιλοτιμεῖτο διὰ τῆς ἰδίας ἐπινοίας καὶ στρατηγίας μεταθεῖναι τὰς τοῦ πλήθους εὐλαβείας. διόπερ τινῶν προσφάτως παραγεγονότων ἐκ Θηβῶν, ἔπεισεν εἰπεῖν ὅτι τὰ κατὰ τὸν νεὼν τοῦ Ἡρακλέους ὅπλα παραδόξως ἀφανῆ γέγονε, καὶ λόγος ἐν ταῖς Θήβαις διαδέδοται ὡς τῶν ἡρώων τῶν ἀρχαίων ἀνειληφότων αὐτὰ, καὶ βοηθεῖν τοῖς Βοιωτοῖς ἀπεληλυθότων. ἄλλον δὲ κατέστησεν ὡς ἀπὸ Τροφωνίου προσφάτως ἀναβεβηκότα, καὶ λέγοντα διότι προστέταχεν ὁ θεὸς αὐτοῖς, ὅταν ἐν Λεύκτροις νικήσωσιν, ἀγῶνα τιθέναι Διὶ βασιλεῖ στεφανίτην· ἀφ' οὗ δὴ Βοιωτοὶ ταύτην τὴν πανήγυριν ἐν Λεβαδείᾳ. συνήργησε δὲ πρὸς ταύτην τὴν ἐπίνοιαν Λεανδρίας ὁ Σπαρτιάτης, πεφυγαδευμένος ἐκ Λακεδαίμονος, τότε δὲ συστρατευόμενος Θηβαίοις. ἐν γὰρ ἐκκλησίᾳ παραχθεὶς ἀπεφήνατο παλαιὸν εἶναι λόγιον τοῖς Σπαρτιάταις, ὅτι τότε τὴν ἡγεμονίαν ἀποβαλοῦσιν, ὅταν ἐν Λεύκτροις ὑπὸ Θηβαίων ἡττηθῶσι. προσῆλθον δὲ τῷ Ἐπαμινώνδᾳ καὶ χρησμολόγοι τινὲς ἐγχώριοι, λέγοντες ὅτι περὶ τὸν τάφον τῶν Λεύκτρου

[Margin notes: γρ. ἐμπ. μετ. — γρ. ἰδόντες]

καὶ Σκεδάσου θυγατέρων μεγάλῃ συμφορᾷ δεῖ περιπεσεῖν Λακεδαιμονίους, διὰ τοιαύτας αἰτίας· Λεῦκτρος ἦν ἀφ' οὗ τὸ πεδίον τοῦτο ἔσχε τὴν προσηγορίαν. τούτου θυγατέρας, καὶ Σκεδάσου τινὸς ὁμοίως κόρας παρθένους Λακεδαιμονίων ἐβιάσαντο. αἱ δὲ ὑβρισθεῖσαι τὴν συμφορὰν οὐκ ἐνέγκασαι, τῇ πατρίδι τῇ πεμψάσῃ τοὺς ὑβριστὰς καταρασάμεναι, τὸν βίον αὐτοχειρίᾳ κατέστρεψαν. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων τοιούτων λεγομένων, καὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου συναγαγόντος ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς στρατιώτας τοῖς οἰκείοις λόγοις προτρεψαμένου πρὸς τὸν ἀγῶνα, πάντες μετέθεντο τὰς γνώμας· καὶ τῆς μὲν δεισιδαιμονίας ἀπελύθησαν, πρὸς δὲ τὴν μάχην εὐθαρσεῖς ταῖς ψυχαῖς κατέστησαν. ἦλθε δὲ καὶ συμμαχία κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν τοῖς Θηβαίοις παρὰ Θετταλῶν, πεζοὶ μὲν χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι, ὧν ἡγεῖτο Ἰάσων. οὗτος δ' ἔπεισε τούς τε Βοιωτοὺς καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀνοχὰς ποιήσασθαι, καὶ τὰ παράλογα τῆς τύχης εὐλαβηθῆναι. γενομένων δὲ τῶν σπονδῶν, Κλεόμβροτος ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐκ τῆς Βοιωτίας, καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ ἄλλη δύναμις μεγάλη Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, ἡγουμένου Ἀρχιδάμου τοῦ Ἀγησιλάου. οἱ γὰρ Σπαρτιᾶται, θεωροῦντες τὴν ἑτοιμότητα τῶν Βοιωτῶν, καὶ τὸ θράσος καὶ τὴν ἀπόνοιαν εὐλαβούμενοι, τὴν δευτέραν ἀπεστάλκεισαν δύναμιν, ἵνα τῷ πλήθει τῶν ἀγωνιζομένων περιγένωνται τῆς τῶν πολεμίων τόλμης. συνελθουσῶν δ' εἰς ταὐτὸ τῶν δυνάμεων, αἰσχρὸν εἶναι ὑπέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι δεδιέναι τὰς τῶν Βοιωτῶν ἀρετάς. διόπερ τὰς σπονδὰς παρ' οὐδὲν ἡγησάμενοι, μετὰ πολλῆς προθυμίας ἀνέκαμψαν εἰς Λεῦκτρα. ἑτοίμων δ' ὄντων καὶ τῶν Βοιωτῶν πρὸς τὴν μάχην, ἐξετάττον ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις. καὶ παρὰ μὲν τοῖς Λακεδαιμονίοις οἱ ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότες ἡγεμόνες ἐτάχθησαν ἐπὶ τῶν κεράτων, Κλεόμβροτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως υἱός. παρὰ δὲ τοῖς Βοιωτοῖς Ἐπαμινώνδας, ἰδίᾳ τινὶ καὶ περιττῇ τάξει χρησάμενος, διὰ τῆς ἰδίας στρατηγίας περιεποιήσατο τὴν περιβόητον νίκην. ἐκλεξάμενος γὰρ ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως τοὺς ἀρίστους, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἔστησε, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαγωνίζεσθαι· τοὺς δ' ἀσθενεστάτους ἐπὶ τὸ ἕτερον κέρας τάξας, παρήγγειλεν αὐτοῖς φυγομαχεῖν, καὶ κατὰ τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ὑποχωρεῖν. διὸ καὶ λοξὴν ποιήσας τὴν φάλαγγα, τῷ τοὺς ἐπιλέκτους ἔχοντι κέρατι ἔγνω κρίνειν τὴν μάχην. ὡς δ' αἵ τε σάλπιγγες ἐσήμαινον παρ' ἀμφοτέροις τὸ πολεμικόν, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ὁρμὴν συνηλάλαξαν αἱ δυνάμεις, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοῖς κέρασιν ἀμφοτέροις ἐπῆγον, μηνοειδὲς τὸ σχῆμα τῆς φάλαγγος πεποιηκότες. οἱ δὲ Βοιωτοὶ τῷ μὲν ἑτέρῳ κέρατι ὑπεχώρουν, τῷ δ' ἑτέρῳ δρόμῳ συνῆπτον τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ συνῆψαν ἀλλήλοις εἰς χεῖρας, τὸ μὲν πρῶτον ἐκθύμως ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πυκνότητα τῆς τάξεως πλεονεκτούντων, πολλοὶ τῶν Πελοποννησίων ἀνῃροῦντο. οὐ γὰρ ὑπέμενον ὑπενεγκεῖν τὸ βάρος τῆς τῶν ἐπιλέκτων ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ τῶν ἀντιστάντων οἱ μὲν ἔπιπτον, οἱ δὲ κατετραυματίζοντο, πάσας τὰς πληγὰς ἐναντίας λαμβάνοντες. ἕως μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Κλεόμβροτος ἔζη, πολλοὺς ἔχων τοὺς συναγωνιζομένους καὶ προθύμως πρὸ αὐτοῦ ἀποθνήσκοντας, ἄδηλος ἦν ἡ ῥοπὴ τῆς νίκης. ἐπεὶ δ' οὗτος, πάντα κίνδυνον ὑπομένων, οὐκ ἠδύνατο βιάσασθαι τοὺς ἀνθεστηκότας, ἡρωϊκῶς δὲ μαχόμενος, καὶ πολλοῖς τραύμασι περιπεσὼν ἐτελεύτησε, τότε συνδρομῆς γενομένης περὶ τοῦ σώματος, νεκρῶν πλῆθος ἐσωρεύθη. ἀναρχίας δὲ γενομένης περὶ τὸ κέρας, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν βαρεῖς ἐγκείμενοι

τοῖς Λακεδαιμονίοις, τὸ μὲν πρῶτον τῇ βίᾳ βραχὺ παρεώσαντο ἐκ τῆς τάξεως τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸν βασιλέως ἀγωνισάμενοι λαμπρῶς, τῶν μὲν σώματος ἐγκρατεῖς ἐγένοντο, τῆς δὲ νίκης οὐκ ἴσχυσαν ἐφικέσθαι. τῶν γὰρ ἐπιλέκτων ὑπερβαλλομένων ταῖς ἀνδραγαθίαις, καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ παρακλήσεως Ἐπαμινώνδου πολλὰ συμβαλλομένης, μόγις ἐβιάσθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀναχωροῦντες, τὴν τάξιν διέλυον, τὸ δὲ τελευταῖον, πολλῶν ἀναιρουμένων, τοῦ δὲ παραγγέλλοντος ἡγεμόνος τετελευτηκότος, ἐγένετο παντελὴς τροπὴ τοῦ στρατοπέδου. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐπικείμενοι τοῖς φεύγουσι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐναντίων κατακόψαντες, ἀπηνέγκαντο νίκην ἐπιφανεστάτην. συμβαλόντες γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῖς ὀλίγοις τῶν πολλαπλασίων παραδόξως περιγενόμενοι, μεγάλην δόξαν ἐπ' ἀνδρείᾳ κατεστήσαντο. μεγίστων δ' ἐπαίνων ὁ στρατηγὸς Ἐπαμινώνδας ἠξιώθη, διὰ τῆς ἰδίας ἀνδρείας μάλιστα καὶ στρατηγικῆς συνέσεως τοὺς ἀνικήτους ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος καταγωνισάμενος. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ, τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακισχιλίων, τῶν δὲ Βοιωτῶν περὶ τριακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα περί τε τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως καὶ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀπαλλαγῆς τῶν Λακεδαιμονίων σπονδὰς ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην συμβάντα τοιοῦτον ἔσχε τέλος.

ϛϙ' Δυσνίκητος,

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησιν ἦρχε Δυσνίκητος, ἐν Ῥώμῃ δὲ ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι κατεστάθησαν τέσσαρες, Κόιντος Σερουίλιος, καὶ Λεύκιος Φούριος, ἔτι δὲ Γάϊος Λικίνιος, καὶ Πόπλιος Κοίλιος· ἐπὶ δὲ τούτων Θηβαῖοι μεγάλῃ δυνάμει στρατεύσαντες ἐπ' Ὀρχομενόν, ἐπεβάλοντο μὲν ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν· Ἐπαμινώνδου συμβουλεύσαντος, ὅτι τὰ διὰ τῆς ἀνδρείας κατεργασθέντα, τῇ φιλανθρωπίᾳ διαφυλάττειν τοὺς τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ὀρεγομένους, μετενόησαν. διόπερ τοὺς μὲν Ὀρχομενίους εἰς τὴν τῶν συμμάχων χώραν κατέταξαν· μετὰ δὲ ταῦτα Φωκεῖς καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Λοκροὺς φίλους ποιησάμενοι, τὴν εἰς Βοιωτίαν ἐπάνοδον ἐποιήσαντο. Ἰάσων δὲ ὁ Φερῶν τύραννος ἀεὶ μᾶλλον αὐξόμενος ἐστράτευσεν εἰς τὴν Λοκρίδα· καὶ τὴν μὲν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίᾳ διὰ προδοσίας ἑλών, ἀνάστατον ἐποίησε, καὶ τὴν χώραν Οἰταίοις καὶ Μηλιεῦσιν ἐδωρήσατο· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Περραιβίαν ἐπιζεύξας, τῶν πόλεων τὰς μὲν λόγοις φιλανθρώποις προσηγάγετο, τὰς δὲ διὰ τῆς βίας ἐχειρώσατο. ταχὺ δὲ τῆς δυναστείας αὐτοῦ στερεουμένης, οἱ τὴν Θετταλίαν οἰκοῦντες ὑφεωρῶντο τὴν αὔξησιν αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀργείων ἐγένετο στάσις, καὶ φόνος τοσοῦτος ὅσος παρ' ἑτέροις τῶν Ἑλλήνων οὐδέποτε γεγονέναι μνημονεύεται. ἐκλήθη δὲ ὁ νεωτερισμὸς οὗτος παρὰ τοῖς Ἕλλησι σκυταλισμός, διὰ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου ταύτης τυχὼν τῆς προσηγορίας. ἡ γοῦν στάσις ἐγένετο διὰ τοιαύτας αἰτίας· τῆς πόλεως τῶν Ἀργείων δημοκρατουμένης, καί τινων δημαγωγῶν παροξυνόντων τὸ πλῆθος κατὰ τῶν ταῖς οὐσίαις καὶ δόξαις ὑπερεχόντων, οἱ διαβαλλόμενοι συστάντες ἔγνωσαν καταλῦσαι τὸν δῆμον. βασανισθέντων δέ τινων ἐκ τῶν συνεργεῖν δοκούντων, οἱ μὲν ἄλλοι, φοβηθέντες τὴν ἐκ τῶν βασάνων τιμωρίαν, ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ζῆν μετέστησαν· ἑνὸς δ' ἐν ταῖς βασάνοις ὁμολογήσαντος καὶ πίστιν λαβόντος, ὁ μὲν μηνυτὴς τριάκοντα τῶν ἐπιφανεστάτων κατηγόρησεν, ὁ δὲ δῆμος, οὐκ ἐλέγξας ἀκριβῶς, ἅπαντας τοὺς διαβληθέντας ἀπέκτεινε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδήμευσε. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ἐν ὑποψίαις ὄντων, καὶ τῶν δημαγωγῶν ψευδέσι διαβολαῖς συνηγορούντων,

ἐπὶ τοσοῦτον ἐξηγριώθη τὸ πλῆθος, ὥστε πάντων τῶν κατηγορουμένων, ὄντων μὲν πολλῶν καὶ μεγαλοπλούτων, καταγνῶναι θάνατον. ἀναιρεθέντων δὲ τῶν δυνατῶν ἀνδρῶν πλειόνων ἢ χιλίων καὶ διακοσίων, καὶ τῶν δημαγωγῶν αὐτῶν ὁ δῆμος οὐκ ἐφείσατο. (γρ. ἐξανεύειν,) διὰ γὰρ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν δημαγωγοί, φοβηθέντες μή τι παράλογον αὐτοῖς ἀπαντήσῃ, τῆς κατηγορίας ἀπέστησαν· οἱ δ' ὄχλοι, δόξαντες ὑπ' αὐτῶν ἐγκαταλελεῖφθαι, καὶ διὰ τοῦτο παροξυνθέντες, ἅπαντας τοὺς δημαγωγοὺς ἀπέκτειναν. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ εἴ τινος νεμεσήσαντος δαιμονίου, τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας ἔτυχον· ὁ δὲ δῆμος, παυσάμενος τῆς λύπης, εἰς τὴν προϋπάρχουσαν εὔνοιαν ἀποκατέστη. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Λυκομήδης ὁ Τεγεάτης ἔπεισε τοὺς Ἀρκάδας εἰς μίαν συντέλειαν συνταχθῆναι, καὶ κοινὴν ἔχειν σύνοδον συνεστῶσαν ἐξ ἀνδρῶν μυρίων, καὶ τούτους ἐξουσίαν ἔχειν περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης βουλεύεσθαι. ἐμφυλίου δὲ στάσεως μεγάλης παρὰ τοῖς Ἀρκάσι, καὶ διὰ τῶν ὅπλων διακριθέντων τῶν διαφερομένων, πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν, πλείους δὲ τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων ἔφυγον, οἱ μὲν εἰς τὴν Σπάρτην, οἱ δ' εἰς τὴν Παλλάντιον. οὗτοι μὲν οὖν ἐκδοθέντες ὑπὸ τῶν Παλλαντίων, ὑπὸ τῶν νενικηκότων ἐσφαγιάσθησαν· οἱ δ' εἰς τὴν Σπάρτην φυγόντες ἔπεισαν τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὴν Ἀρκαδίαν στρατεῦσαι. διόπερ Ἀγησίλαος ὁ βασιλεὺς μετὰ δυνάμεως καὶ τῶν φυγάδων ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν Τεγεατῶν χώραν, διὰ τὸ δοκεῖν τούτους τῆς στάσεως καὶ τῆς φυγῆς αἰτίους γεγονέναι· πορθήσας δὲ τὴν χώραν, καὶ τῇ πόλει προσβολὰς ποιησάμενος, κατεπλήξατο τῶν Ἀρκάδων τοὺς ἐναντιοπραγοῦντας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ἰάσων ὁ Φερῶν τύραννος, συνέσει τε στρατηγικῇ διαφέρων, καὶ πολλοὺς τῶν περιοίκων (γρ. περιοικούντων) εἰς συμμαχίαν προσαγόμενος, ἔπεισε τοὺς Θετταλοὺς ἀντιποιεῖσθαι τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας. ταύτην γὰρ ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς προκεῖσθαι τοῖς δυναμένοις ἀμφισβητῆσαι. Λακεδαιμονίους γὰρ συνέβαινε περὶ Λεῦκτρα μεγάλῃ συμφορᾷ περιπεπτωκέναι, Ἀθηναίους δὲ μόνον τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς ἀντέχεσθαι, (γρ. μόνης) Θηβαίους δὲ τῶν πρωτείων ἀξίους μὴ εἶναι, Ἀργείους δὲ, διὰ στάσεις καὶ φόνους ἐμφυλίους, τεταπεινῶσθαι. διόπερ οἱ Θετταλοί, προστησάμενοι τῶν ὅλων ἡγεμόνα Ἰάσονα, τούτῳ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἐπέτρεψαν. ὁ δὲ Ἰάσων, παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, τῶν τε πλησίον ἐθνῶν τινὰ προσηγάγετο, καὶ πρὸς Ἀμύνταν τὸν τῶν Μακεδόνων βασιλέα συμμαχίαν ἐποιήσατο. Ἴδιον δέ τι συνέβη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν. τῶν γὰρ ἐν δυναστείαις ὄντων τρεῖς ἐτελεύτησαν περὶ τὸν αὐτὸν καιρόν. Ἀμύντας μὲν Θαρραλέου βασιλεύων τῆς Μακεδονίας ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη εἴκοσι καὶ τέτταρα, υἱοὺς ἀπολιπὼν τρεῖς, Ἀλέξανδρον καὶ Περδίκκαν καὶ Φίλιππον. διεδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, καὶ ἦρξεν ἐνιαυτόν. ὁμοίως δὲ καὶ Ἀγησίπολις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς μετήλλαξεν, ἄρξας ἐνιαυτόν· τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Κλεομένης ὁ ἀδελφός, ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα καὶ τέτταρα. τρίτος δ' Ἰάσων ὁ Φεραῖος, ἡγεμὼν ᾑρημένος τῆς Θετταλίας, καὶ δοκῶν ἐπιεικῶς ἄρχειν τῶν ὑποτεταγμένων, ἐδολοφονήθη, ὡς μὲν Ἔφορος γέγραφεν, ὑπό τινων ἑπτὰ νεανίσκων συνομοσαμένων δόξης ἕνεκα· ὡς δ' ἔνιοι γράφουσιν, ὑπὸ Πολυδώρου τἀδελφοῦ. οὗτος δὲ καὶ αὐτὸς διαδεξάμενος τὴν δυναστείαν, ἦρξεν ἐνιαυτόν. Δοῦρις δ' ὁ Σάμιος ὁ ἱστοριογράφος τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐντεῦθεν ἐποιήσατο τὴν ἀρχήν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Λυσιστράτου, παρὰ Ῥωμαίοις ἐγένετο στάσις, τῶν μὲν

οἰομένων δεῖν ὑπάτους, τοὺς δὲ χιλιάρχους αἱρεῖσθαι. ἐπὶ μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἀναρχία
τὴν στάσιν ὑπέλαβε, μετὰ δὲ ταῦτα ἔδοξε χιλιάρχους αἱρεῖσθαι ἕξ. καὶ κατεστάθησαν, Λεύ-
κιος Αἰμίλιος, καὶ Γάιος Οὐεργίνιος, καὶ Σερουίλιος Σουλπίκιος, πρὸς δὲ τούτοις, Λεύ-
κιος Κοίντιος, καὶ Γάιος Κορνήλιος, ἔτι δὲ Γάιος Οὐαλέριος. ἐπὶ δὲ τούτων, Πολύδω-
ρος ὁ Φεραῖος, ὁ τῶν Θετταλῶν ἄρξας, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀδελφοῦ ἀνῃρέθη φαρμά-
κῳ, προσενεχθεὶς εἰς μέθην. τὴν δὲ δυναστείαν διαδεξάμενος Ἀλέξανδρος ὁ ἀδελφὸς,
ἦρξεν ἔτη ἕνδεκα. οὗτος δὲ παρανόμως καὶ βιαίως κτησάμενος τὴν δυναστείαν, ἀκολού-
θως ταύτῃ τῇ προαιρέσει διῴκει τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ δυναστῶν ἐπιει-
κῶς προσφερομένων τοῖς πλήθεσι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀγαπωμένων, οὗτος βιαίως καὶ
χαλεπῶς ἄρχων ἐμισεῖτο. διὸ καὶ τὴν παρανομίαν φοβηθέντες τῶν λαρισσαίων τι-
νὲς, οἱ δι' εὐγένειαν Ἀλευάδαι προσαγορευόμενοι, συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους κα-
ταλῦσαι τὴν δυναστείαν· ἀπελθόντες δ' ἐκ λαρίσσης εἰς μακεδονίαν, ἔπεισαν Ἀλέ-
ξανδρον τὸν βασιλέα συγκαταλῦσαι τὸν τύραννον. τούτων δὲ περὶ ταῦτα διατρι-
βόντων, ὁ Φεραῖος Ἀλέξανδρος, πυθόμενος τὴν καθ' ἑαυτοῦ παρασκευὴν, κατέλεξε
τοὺς εἰς τὴν στρατείαν εὐθέτους, διανοούμενος ἐν τῇ μακεδονίᾳ συστήσασθαι τὴν μά-
χην. ὁ δὲ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἐκ λαρίσσης φυγάδας, φθά-
σας τοὺς πολεμίους ἧκε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν λάρισσαν. παρεισαχθεὶς δ' ὑπὸ τῶν
λαρισσαίων ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐκράτησε τῆς πόλεως, πλὴν τῆς ἄκρας. μετὰ δὲ ταῦ-
τα τήν τε ἄκραν ἐπολιόρκησε, καὶ κρανῶνα πόλιν προσαγαγόμενος, ὡμολόγησε μὲν
τοῖς θετταλοῖς ἀποδώσειν τὰς πόλεις, καταφρονήσας δὲ τῆς δόξης, καὶ φρουρὰς ἀξιο-
λόγους εἰσαγαγὼν, αὐτὸς κατεῖχε τὰς πόλεις. ὁ δὲ Φεραῖος Ἀλέξανδρος, καταδιωχθεὶς
ἅμα καὶ καταπλαγεὶς, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Φεράς. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν θετταλίαν
ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν πελοπόννησον λακεδαιμόνιοι μὲν Πολύτροπον στρα-
τηγὸν ἐξέπεμψαν εἰς τὴν ἀρκαδίαν, ἔχοντα πολιτικοὺς μὲν ὁπλίτας χιλίους, φυ-
γάδας δ' ἀργείων καὶ βοιωτῶν πεντακοσίους. οὗτος δὲ παρελθὼν εἰς ὀρχομενὸν τὸν ἀρ-
καδικὸν, παρεφύλαττε τὴν πόλιν ταύτην, οἰκείως διακειμένην πρὸς τοὺς σπαρτιά-
τας. Λυκομήδης δ' ὁ μαντινεὺς, στρατηγὸς ὢν τῶν ἀρκάδων, παραλαβὼν τοὺς καλουμέ-
νους ἐπιλέκτους, ὄντας πεντακισχιλίους, ἧκεν ἐπὶ τὸν ὀρχομενόν. προαγαγόντος δὲ
τὴν δύναμιν λακεδαιμονίων ἐκ τῆς πόλεως, ἐγένετο μάχη καρτερά· καθ' ἣν ὅ, τε
στρατηγὸς τῶν λακεδαιμονίων ἀνῃρέθη, καὶ τῶν ἄλλων εἰς διακοσίους. οἱ δὲ λοιποὶ
συνεδιώχθησαν εἰς τὴν πόλιν. οἱ δ' ἀρκάδες, καίπερ νενικηκότες, ὅμως εὐλαβοῦν-
το τὸ βάρος τῆς σπάρτης, καὶ καθ' αὑτοὺς οὐχ ὑπέλαβον δυνήσεσθαι τοῖς λακε-
δαιμονίοις διαπολεμεῖν. διὸ καὶ παραλαβόντες ἀργείους τε καὶ ἠλείους, τὸ μὲν
πρῶτον πρέσβεις ἀπέστειλαν εἰς τὰς ἀθήνας, ἀξιοῦντες συμμαχίαν ποιήσασθαι
κατὰ τῶν σπαρτιατῶν· ὡς δ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχε, διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς
θηβαίους, ἔπεισαν αὐτοὺς συμμαχίαν συνθέσθαι κατὰ τῶν λακεδαιμονίων. εὐθὺς οὖν
οἱ βοιωτοὶ τὴν δύναμιν ἐξῆγον, προσλαβόμενοι συμμάχους λοκρούς τε καὶ φω-
κεῖς. οὗτοι μὲν οὖν προῆγον ἐπὶ τὴν πελοπόννησον, βοιωταρχούντων Ἐπαμινώνδου
καὶ Πελοπίδου. τούτοις γὰρ οἱ ἄλλοι βοιωτάρχαι παρακεχωρήκεισαν ἑκουσίως τῆς στρα-
τηγίας, διά τε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἀνδρῶν. ὡς δὲ κατήντησαν ἐπὶ
τὴν ἀρκαδίαν, ἧκον πρὸς αὐτοὺς πανδημεὶ οἵ τε ἀρκάδες καὶ ἠλεῖοι καὶ ἀργεῖοι
καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι πάντες. ἀθροισθέντων δὲ πλειόνων ἢ πεντακισμυρίων, οἱ μὲν ἡγε-
μόνες αὐτῶν συνεδρεύσαντες ἔγνωσαν ἐπ' αὐτὴν βαδίζειν τὴν σπάρτην, καὶ πᾶ-

σαν τὴν λακωνικὴν πορθῆσαι. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, πολλοὺς μὲν ἀποβεβληκότες τῶν
νέων ἐν τῇ περὶ λεῦκτρα συμφορᾷ, οὐκ ὀλίγους δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἥτταις ἀπολω-
λεκότες, καὶ τὸ σύνολον εἰς ὀλίγους πολιτικοὺς στρατιώτας ὑπὸ τῆς τύχης συγκεκλει-
σμένοι· πρὸς δὲ τούτοις, τῶν συμμάχων τῶν μὲν ἀφεστηκότων, τῶν δὲ διὰ τὰς ὁμοίας
αἰτίας ὀλιγανδρούντων, εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν ἐνέπιπτον. διὸ καὶ ἠναγκάζοντο κατα-
φυγεῖν ἐπὶ τὴν τῶν ἀθηναίων βοήθειαν, οἷς τριάκοντα μὲν τυράννους ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν χρόνοις ἐπέστησαν, τὰ δὲ τείχη τῆς πόλεως ἐκώλυσαν οἰκοδομεῖν, ἐπεβάλοντο δὲ
καὶ τὴν πόλιν ἄρδην ἀναιροῦντες, τὴν ἀττικὴν ποιῆσαι μηλόβοτον. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν
ἰσχυρότερόν ἐστιν ἀνάγκης καὶ τύχης, δι' ὧν ἐβιάσθησαν οἱ λακεδαιμόνιοι τῶν πολε-
μιωτάτων δεηθῆναι. ὅμως δ' οὐ διεσφάλησαν τῶν ἐλπίδων. ὁ γὰρ τῶν ἀθηναίων δῆμος,
μεγαλόψυχος ὢν καὶ φιλάνθρωπος, τὴν μὲν τῶν θηβαίων ἰσχὺν οὐ κατεπλάγησαν,
τοῖς δὲ λακεδαιμονίοις ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύουσιν ἐψηφίσαντο βοηθεῖν
πανδημεί· καὶ παραχρῆμα στρατηγὸν καταστήσαντες τὸν Ἰφικράτην ἐξέπεμψαν,
καὶ τοὺς νέους αὐθημερόν, ὄντας μυρίους καὶ δισχιλίους. Ἰφικράτης μὲν οὖν, προθύμους
ἔχων τοὺς στρατιώτας, προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως κατὰ σπουδήν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι,
τῶν πολεμίων ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς λακωνικῆς καταστρατοπεδευόντων, καὶ αὐτοὶ πανδη-
μεὶ τὴν ἐκ τῆς σπάρτης ἔξοδον ποιησάμενοι προῆγον ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, ταῖς μὲν
τῶν στρατιωτῶν δυνάμεσι τεταπεινωμένοι, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς τεθαρρηκότες. οἱ
μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν, ὁρῶντες τὴν τῶν πολεμίων χώραν δυσείσβολον οὖ-
σαν, τὸ μὲν ἀθρόᾳ τηλικαύτῃ δυνάμει ποιεῖσθαι τὴν ἐμβολὴν οὐχ ἡγοῦντο συμ-
φέρειν, εἰς τέτταρα δὲ μέρη διελόμενοι σφᾶς αὐτούς, κατὰ πλείονας τόπους ἔκριναν
ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον. ἡ μὲν οὖν πρώτη μερὶς τῶν βοιωτῶν ἴσην τὴν πορείαν ἐποιή-
σατο ἐπὶ τὴν σιλλασίαν καλουμένην πόλιν, καὶ τοὺς ταύτην κατοικοῦντας ἀπέστησε τῶν
λακεδαιμονίων. ἀργεῖοι δέ, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς τεγεάτιδος χώρας ἐμβαλόντες, συνῆ-
ψαν μάχην τοῖς φρουροῦσι τὰς παρόδους, καὶ τόν τε ἡγεμόνα τῆς φρουρᾶς Ἀλέξαν-
δρον τὸν σπαρτιάτην ἀνεῖλον, καὶ τῶν ἄλλων εἰς διακοσίους ἀπέκτειναν· ἐν οἷς ὑπῆρ-
χον καὶ οἱ τῶν βοιωτῶν φυγάδες. ἡ δὲ τρίτη μερίς, ἐκ τῶν ἀρκάδων συνεστηκυῖα καὶ
στρατιώτας ἔχουσα πλείστους, εἰσέβαλεν εἰς τὴν σκιρῖτιν καλουμένην χώραν, ἣν
ἐφύλαττεν Ἰσχόλας, ἀνὴρ ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει διαφέρων, μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν.
οὗτος δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων στρατιωτῶν ἐπετελέσατο πρᾶξιν ἡρωικὴν καὶ μνήμης ἀ-
ξίαν. ὁρῶν γὰρ ὅτι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, πάντες οἱ συναψάμενοι μάχην ἀναι-
ρεθήσονται, τὸ μὲν λιπεῖν τὴν ἐν ταῖς παρόδοις τάξιν ἀνάξιον τῆς σπάρτης ἔκρινε, τὸ δὲ
διασῶσαι τοὺς στρατιώτας χρήσιμον ἔσεσθαι τῇ πατρίδι. παραδόξως ἀμφοτέ-
ρων προενοήθη, καὶ τὴν γενομένην ποτὲ περὶ θερμοπύλας ἀνδρείαν τοῦ βασιλέως
Λεωνίδου φιλοτίμως ἐμιμήσατο. διαλέξας γὰρ τοὺς νέους, τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς
τὴν σπάρτην, χρησίμους ἔσεσθαι τῇ κινδυνευούσῃ περὶ τῶν ὅλων· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων φυλάττων τὴν τάξιν, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν τῶν πολεμίων, κυκλωθεὶς
ὑπὸ τῶν ἀρκάδων, μετὰ πάντων ἀνῃρέθη. ἠλεῖοι δὲ τὴν τετάρτην μοῖραν ἔχοντες,
καὶ κατ' ἄλλους τόπους πεπιλημένους διελθόντες, εἰς τὴν σελλασίαν παρεγένοντο. εἰς τοῦ-
τον γὰρ τὸν τόπον πᾶσι καταντᾶν παρήγγελτο. ἀθροισθείσης δὲ πάσης τῆς δυνά-
μεως εἰς τὴν σελλασίαν, προῆγον ἐπ' αὐτὴν τὴν σπάρτην, πορθοῦντες ἅμα καὶ πυρ-
πολοῦντες τὴν χώραν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, πεντακόσια ἔτη τὴν λακωνικὴν τετηρηκό-
τες ἀπόρθητον, τότε θεωροῦντες δῃουμένην ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὐκ ἐκαρτέρουν·

γρ. λακεδαιμονίων

γρ. σελλασίαν. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς.

ἀλλὰ τοῖς θυμοῖς προσεκπίπτοντες, ἐξεπήδων ἐκ τῆς πόλεως. κωλυόμενοι δ' ὑπὸ
τῶν πρεσβυτέρων προϊέναι μακρότερον ἀπὸ τῆς πατρίδος, μή τις ἐπιθῆται, ἐπείσθη-
σαν τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τῇ πόλει περιέχεσθαι τὴν ἀσφάλειαν. τῶν δὲ περὶ τὸν Ε-
παμινώνδαν διὰ τοῦ Ταϋγέτου καταβαινόντων ἐπὶ τὸν Εὐρώταν, καὶ διαβαινόντων
τὸν ποταμὸν σφοδρὸν ὄντα τῷ ῥεύματι κατὰ τὴν χειμερινὴν ὥραν, ὁρῶντες οἱ Λακε-
δαιμόνιοι τεταραγμένην τὴν δύναμιν τῶν ἐναντίων, διὰ τὴν χαλεπότητα τῆς
διαβάσεως, καιρὸν ἔλαβον εὔθετον πρὸς τὴν ἐπίθεσιν· καὶ τὰς μὲν γυναῖκας καὶ
παῖδας, ἔτι δὲ καὶ τοὺς γεγηρακότας ἀπέλιπον ἐν τῇ πόλει, φυλάττοντας τὴν Σπάρ-
την· αὐτοὶ δὲ πανδημεὶ συντάξαντες τοὺς νέους, ἐξεχύθησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ
προσπεσόντες ἄφνω τοῖς διαβαίνουσι, πολὺν ἐποιοῦντο φόνον. ἀμυνομένων δὲ τῶν
Βοιωτῶν καὶ τῶν Ἀρκάδων, καὶ τῷ πλήθει κυκλουμένων τοὺς ἐναντίους, οἱ Σπαρτιᾶται
πολλοὺς ἀνῃρηκότες ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν, φανερῶς ἐνδεδειγμένοι τὰς ἰδίας ἀν-
δραγαθίας. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν πάσῃ τῇ δυνάμει καταπλη-
κτικῶς προσβαλόντων τῇ πόλει, οἱ μὲν Σπαρτιᾶται, συνεργὸν ἔχοντες τὴν τῶν τό-
πων ὀχυρότητα, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινον τῶν προπετῶς βιαζομένων, τέλος δ' οἱ
πολιορκοῦντες πᾶσαν εἰσενεγκάμενοι σπουδήν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπείκαζον βίᾳ κρα-
τήσασθαι τὴν Σπάρτην· ἐπεὶ δὲ τῶν βιαζομένων οἱ μὲν ἀπέθνῃσκον, οἱ δ' ἐτραυμα-
τίζοντο, ἀνεκαλέσαντο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας οἱ περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν. αὐτοὶ δὲ
προσελθόντες τῇ πόλει, προεκαλοῦντο τοὺς Σπαρτιάτας εἰς παράταξιν, ἢ ξυνομο-
λογεῖσθαι προσέταττον ἥττους εἶναι τῶν πολεμίων. ἀποκριναμένων δὲ τῶν Σπαρτια-
τῶν, ὅτι καιρὸν λαβόντες εὔθετον, διαγωνιοῦνται περὶ τῶν ὅλων, ἀπηλλάγησαν ἀπὸ
τῆς πόλεως. πᾶσαν δὲ τὴν Λακωνικὴν δῃώσαντες, καὶ λαφύρων ἀναρίθμητον πλῆ-
θος ἀθροίσαντες, ἀπεχώρησαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. μετὰ δὲ ταῦτ' Ἀθηναῖοι μὲν, ὑστερη-
κότες τῶν καιρῶν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἀττικήν, οὐδὲν πράξαντες μνήμης ἄξιον. τοῖς
δὲ Λακεδαιμονίοις παρὰ τῶν συμμάχων ἧκον βοηθήσοντες στρατιῶται τετρακισχίλιοι·
πρὸς δὲ τούτοις, προσθέντες τοὺς εἵλωτας ἠλευθερωμένους προσφάτως χιλίους, καὶ
τῶν Βοιωτῶν φυγάδας διακοσίους, ἔτι δὲ τῶν συνεγγὺς πόλεων οὐκ ὀλίγους μεταπεμ-
ψάμενοι, κατεσκεύαζον δύναμιν ἀντίπαλον τοῖς πολεμίοις. ταύτην δ' ἀθρόαν
συνέχοντες καὶ γυμνάζοντες, αἰεὶ μᾶλλον ἐθάρρουν, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν
ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα. Ἐπαμινώνδας δὲ, φύσει μεγαλεπίβολος ὢν καὶ δόξης ὀρεγό-
μενος αἰωνίου, συνεβούλευε τοῖς τε Ἀρκάσι καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις οἰκίσαι τὴν
Μεσσήνην, πολλὰ μὲν ἔτη γεγενημένην ἀνάστατον ὑπὸ Λακεδαιμονίων, τόπον δ'
εὔθετον ἔχουσαν κατὰ τῆς Σπάρτης. συγκατατιθεμένων δὲ πάντων, ἀνεζήτησε τοὺς ἀπο-
λελειμμένους τῶν Μεσσηνίων, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς βουλομένους καταλέξας εἰς τὴν πο-
λιτείαν, ἔκτισε τὴν Μεσσήνην, πολλοὺς ποιήσας αὐτῆς οἰκήτορας. τούτοις δὲ κατακλη-
ρουχήσας καὶ τὴν χώραν ἀνοικοδομήσας, ἀνέσωσε πόλιν ἐπίσημον Ἑλληνίδα, καὶ
μεγάλης ἀποδοχῆς ἔτυχε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. Οὐκ ἀνοίκειον δ' εἶναι νομίζω,
πολλάκις τῆς Μεσσήνης ἁλούσης καὶ κατασκαφείσης, τὰ περὶ αὐτὴν ἀπ' ἀρχῆς
ὡς ἐν κεφαλαίοις διαδραμεῖν. τὸ μὲν οὖν παλαιὸν οἱ ἀπὸ Νηλέως καὶ Νέστορος
κατεῖχον αὐτὴν μέχρι τῶν Τρωϊκῶν χρόνων· μετὰ δὲ ταῦτ' Ἀγαμέμνονος Ὀρέστης,
καὶ οἱ ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν· ἀπὸ δὲ ταύτης, Κρεσφόντης
ἔλαχε τὴν Μεσσηνίαν μερίδα, καὶ οἱ ἀπὸ τούτου μέχρι τινὸς ἐβασίλευσαν αὐτῆς· ὕ-
στερον δὲ τῶν ἀπὸ Κρεσφόντου τὴν βασιλείαν ἀποβαλόντων, Λακεδαιμόνιοι κύριοι κατε-

στῆσαι αὐτῆς. μετὰ δὲ ταῦτα Τηλέκλου τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων ἀναιρεθέντος ἐν ἀγῶνι, κατεπολεμήθησαν ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἱ Μεσσήνιοι. τοῦτον δὲ τὸν πόλεμον εἰκοσαετῆ φασὶ γενέσθαι, καὶ ὀμοσαμένων τῶν Λακεδαιμονίων μὴ ἀνακάμψαι εἰς τὴν Σπάρτην, ἐὰν μὴ Μεσσήνην ἕλωσι. τότε δὲ συνέβη τοὺς παρθενίας ὀνομασθέντας γεννηθῆναι, καὶ κτίσαι τὴν τῶν Ταραντίνων πόλιν. ὕστερον δὲ δουλευόντων Μεσσηνίων τοῖς Λακεδαιμονίοις, Ἀριστομένης ἔπεισε τοὺς Μεσσηνίους ἀποστῆναι τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ πολλὰ κακὰ διειργάσατο τοὺς Σπαρτιάτας. ὅτε καὶ Τυρταῖος ὁ ποιητὴς ὑπὸ Ἀθηναίων ἡγεμὼν ἐδόθη τοῖς Σπαρτιάταις. ἔνιοι δὲ τὸν Ἀριστομένην γενέσθαι φασὶ κατὰ τὸν εἰκοσαετῆ πόλεμον. ὁ δ᾽ ἔσχατος ἐγένετο πόλεμος αὐτοῖς, σεισμοῦ μεγάλου γενομένου. καὶ τῆς μὲν Σπάρτης ὅλης σχεδὸν συγχυθείσης, ἀνδρῶν δ᾽ ἐρήμου γενομένης, οἱ Μεσσηνίων περιλειφθέντες ᾤκησαν τὴν Ἰθώμην μετὰ τῶν συναποστάντων εἱλώτων, ἀναστάτου γεγενημένης τῆς Μεσσήνης πολλοὺς χρόνους. ἀτυχήσαντες δ᾽ ἐν πᾶσι τοῖς πολέμοις, τὸ τελευταῖον ἀνάστατοι γενόμενοι κατῴκισαν ἐν Ναυπάκτῳ, δόντων αὐτοῖς Ἀθηναίων οἰκητήριον ταύτην τὴν πόλιν. καί τινες μὲν αὐτῶν εἰς Κεφαλληνίαν ἐξέπεσον, τινὲς δ᾽ ἐν Σικελίᾳ Μεσσήνην τὴν ὑπ᾽ ἐκείνων ὀνομασθεῖσαν κατῴκισαν. τὸ δὲ τελευταῖον, κατὰ τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς Θηβαίων, πείσαντος αὐτοὺς Ἐπαμινώνδου καὶ πανταχόθεν συναγαγόντος τοὺς Μεσσηνίους, ᾤκισαν τὴν Μεσσήνην, καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῖς χώραν ἀποκατέστησαν. περὶ μὲν οὖν τὴν Μεσσήνην τοσαύτας καὶ τηλικαύτας συνέβη γενέσθαι μεταβολάς. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, πάντα τὰ προειρημένα συντελέσαντες ἐν ἡμέραις ὀγδοήκοντα καὶ πέντε, καὶ καταλιπόντες φυλακὴν ἀξιόλογον τῆς Μεσσήνης, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ παραδόξως ἀπηλλαγμένοι τῶν πολεμίων, ἀπέστειλαν πρεσβευτὰς εἰς τὰς Ἀθήνας τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν Σπαρτιατῶν· καὶ ταῖς μὲν ὁμολογίας ἐποιήσαντο περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὥστε τῆς μὲν θαλάττης ἄρχειν Ἀθηναίους, τῆς δὲ γῆς τοὺς Λακεδαιμονίους· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν ἐποιήσαντο κοινὰς τὰς ἡγεμονίας. Ἀρκάδες δὲ Λυκομήδην στρατηγὸν προχειρισάμενοι, καὶ παραδόντες αὐτῷ τοὺς ἐπιλέκτους ὀνομαζομένους, ὄντας πεντακισχιλίους, ἐστράτευσαν ἐπὶ Παλλήνην τῆς Λακωνικῆς. καὶ τὴν μὲν πόλιν βίᾳ χειρωσάμενοι, τοὺς ἐγκαταληφθέντας φρουροὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέκτειναν, ὄντας πλείους τῶν τριακοσίων· τὴν δὲ πόλιν ἐξανδραποδισάμενοι, καὶ τὴν χώραν δῃώσαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν, φθάσαντες τὴν παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων βοήθειαν. Βοιωτοὶ δέ, μεταπεμπομένων αὐτοὺς Θετταλῶν ἐπ᾽ ἐλευθερώσει μὲν τῶν πόλεων, καταλύσει δὲ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου τυραννίδος, ἐξαπέστειλαν Πελοπίδαν εἰς Θετταλίαν μετὰ δυνάμεως, δόντες ἐντολὰς αὐτῷ εἰς τὸ συμφέρον τῶν Βοιωτῶν διοικῆσαι τὰ κατὰ τὴν Θετταλίαν. αὐτὸς δὲ καταντήσας εἰς Λάρισσαν, καὶ καταλαβὼν τὴν ἀκρόπολιν φρουρουμένην ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, ταύτην μὲν παρέλαβεν, εἰς δὲ τὴν Μακεδονίαν παρελθών, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενος πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν τῶν Μακεδόνων βασιλέα, ὅμηρον ἔλαβε παρ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν Φίλιππον, ὃν ἐξέπεμψεν εἰς τὰς Θήβας. τὰ δὲ κατὰ τὴν Θετταλίαν διοικησάμενος ὡς ποτ᾽ ἔδοξεν αὐτῷ συμφέρειν τοῖς Βοιωτοῖς, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκείαν.

γρ. μεσσήνης

Τούτων δὲ πραχθέντων, Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἠλεῖοι συμφρονήσαντες ἔγνωσαν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ πρεσβεύσαντες πρὸς Βοιωτούς, ἔπεισαν αὐτοὺς κοινωνεῖν τοῦ πολέμου. οἱ δὲ, Ἐπαμινώνδαν καταστήσαντες ἡγεμόνα μεθ᾽ ἄλλων βοιωταρχῶν, ἐξέπεμψαν στρατιώτας πεζοὺς μὲν ἑπτακισχιλίους, ἱππεῖς

δ᾽ ἑξακοσίους. ἀθηναῖοι δὲ πυθόμενοι τὴν βοιωτῶν στρατιὰν προϊοῦσαν εἰς τὴν πελοπόννησον, ἐξέπεμψαν δύναμιν καὶ στρατηγὸν ἐπ᾽ αὐτοὺς Χαβρίαν. οὗτος δὲ παρελθὼν εἰς κόρινθον, καὶ προσλαβόμενος παρὰ μεγαρέων καὶ πελληνέων, ἔτι δὲ κορινθίων στρατιώτας, στρατόπεδον συνεστήσατο ἀνδρῶν μυρίων. μετὰ δὲ ταῦτα λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων παραγενομένων εἰς κόρινθον, συνηθροίσθησαν οἱ σύμπαντες οὐκ ἐλάττους δισμυρίων. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ὀχυρώσασθαι τὰς παρόδους, καὶ διακωλύειν τοὺς βοιωτοὺς τῆς εἰς πελοπόννησον εἰσβολῆς. ἀρξάμενοι δ᾽ ἀπὸ κεγχρεῶν μέχρι λεχαίου, σταυρώμασι καὶ βαθείαις τάφροις διελάμβανον τὸν τόπον. ταχὺ δὲ τῶν ἔργων συντελουμένων, διά τε τὴν πολυχειρίαν καὶ τὰς προθυμίας τῶν ἀνδρῶν, ἔφθασαν τοὺς βοιωτοὺς πάντα τόπον ὀχυρώσαντες. ὁ δ᾽ Ἐπαμινώνδας ἥκων μετὰ τῆς δυνάμεως, ἐπεσκέψατο, καὶ κατανοήσας εὐεφοδώτατον ὄντα τόπον καθ᾽ ὃν οἱ λακεδαιμόνιοι προεφύλαττον, ὃ μὲν πρῶτον προεκαλεῖτο τοὺς πολεμίους εἰς παράταξιν, σχεδὸν τριπλασίους ὄντας τοῖς πλήθεσιν· οὐδενὸς δὲ τολμῶντος ἐκτὸς τοῦ τειχίσματος προελθεῖν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ χαρακώματος ἀμυνομένων ἀπὸ τόπων, προσῆγε τὴν βίαν τοῖς πολεμίοις. κατὰ πάντα μὲν οὖν τὸν τόπον ἐγίνοντο προσβολαὶ καρτεραί, μάλιστα δὲ κατὰ λακεδαιμονίους, εὐεφόδων ὄντων καὶ δυσφυλάκτων τῶν τόπων. μεγάλης δὲ φιλοτιμίας γενομένης παρ᾽ ἀμφοτέροις, Ἐπαμινώνδας, ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ τοὺς ἀρίστους τῶν θηβαίων, μόγις ἐβιάσατο τοὺς λακεδαιμονίους· διακόψας δὲ τὴν φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τὴν δύναμιν διαγαγών, παρῆλθεν εἰς τὴν πελοπόννησον, διαπραξάμενος ἔργον οὐδὲν τῶν προκατειργασμένων καταδεέστερον. Εὐθὺς δ᾽ ἐπὶ Τροιζῆνα καὶ ἐπίδαυρον προσβαλὼν, τὴν μὲν χώραν ἐδῄωσε, τῶν δὲ πόλεων οὐκ ἠδυνήθη κρατῆσαι, διὰ τὸ φρουρὰς ἔχειν ἀξιολόγους. σικυῶνα δὲ καὶ φλιοῦντα καί τινας πόλεις καταπληξάμενος προσηγάγετο. στρατεύσας δ᾽ ἐπὶ κόρινθον, καὶ τῶν κορινθίων ἐπεξελθόντων, νικήσας μάχῃ, τοὺς μὲν ἐντὸς τῶν τειχῶν συνεδίωξε· τῶν δὲ βοιωτῶν διὰ τὴν εὐημερίαν μετεωρισθέντων, καί τινων προχείρως τολμησάντων διὰ τῆς πύλης εἰς τὴν πόλιν εἰσβιάζεσθαι, οἱ μὲν κορίνθιοι δείσαντες ἐτράπησαν εἰς τὰς οἰκίας· Χαβρίας δ᾽ ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς ἐμφρόνως ἅμα καὶ τεθαρρηκότως ἀντιστὰς, τοὺς μὲν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως, πολλοὺς δὲ τῶν βοιωτῶν κατέβαλε. γενομένης δὲ φιλοτιμίας, οἱ μὲν βοιωτοὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν συντάξαντες, ἐπῆγον ἐπὶ τὴν κόρινθον καταπληκτικῶς· ὁ δὲ Χαβρίας ἀναλαβὼν τοὺς ἀθηναίους, προῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ καταλαβόμενος τοὺς ὑπερδεξίους τόπους, ὑπέστη τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. οἱ μὲν οὖν βοιωτοὶ, πεποιθότες ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις καὶ ταῖς ἐν τοῖς συνεχέσι πολέμοις ἐμπειρίαις, τῇ βίᾳ τοὺς ἀθηναίους ἤλπιζον χειρώσασθαι. οἱ δὲ περὶ τὸν Χαβρίαν ἐκ τόπων ὑπερδεξίων ἀγωνιζόμενοι, καὶ πολλῶν ἐκ τῆς πόλεως χορηγουμένων, οὓς μὲν ἀνῄρουν τῶν βιαζομένων, τοὺς δὲ κατετίτρωσκον. οἱ δὲ βοιωτοὶ, πολλὰ μὲν κακοπαθήσαντες, οὐδὲν δὲ πρᾶξαι δυνάμενοι, τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο. Χαβρίας μὲν οὖν, ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ δυνάμει θαυμασθεὶς, τοῦτον τὸν τρόπον ἀπετρέψατο τοὺς πολεμίους. Ἐκ δὲ τῆς σικελίας κελτοὶ καὶ ἴβηρες δισχίλιοι κατέπλευσαν εἰς κόρινθον, ἐκπεμφθέντες ὑπὸ Διονυσίου τοῦ τυράννου συμμαχῆσαι λακεδαιμονίοις, εἰς μῆνας πέντε τοὺς μισθοὺς εἰληφότες. οἱ δ᾽ ἕλληνες, πεῖραν αὐτῶν βουλόμενοι λαβεῖν, προῆγον αὐτοὺς, καὶ κατὰ τὰς συμπλοκὰς καὶ μάχας ἀνδραγαθούντων αὐτῶν, πολλοί τε τῶν βοιωτῶν καὶ τῶν συμμάχων ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνῃροῦντο. διόπερ δόξαντες εὐχερείᾳ καὶ ἀνδρείᾳ διαφέρειν, καὶ πολλὰς

χρείας παραγενόμενοι, καὶ τιμηθέντες ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, τοῦ θέρους λήξαντος ἐξαπεστάλησαν εἰς τὴν Σικελίαν. μετὰ δὲ ταῦτα Φίλισκος μὲν ὑπ' Ἀρταξέρξου τοῦ βασιλέως ἀποσταλεὶς κατέπλευσεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, παρακαλῶν τοὺς Ἕλληνας διαλύσασθαι μὲν τοὺς πολέμους, εἰρήνην δὲ κοινὴν συνθέσθαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἀσμένως ὑπήκουσαν. Θηβαῖοι δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν, ὅλην τὴν Βοιωτίαν ὑπὸ μίαν ἀγαγόντες συντέλειαν, οὐ προσεδέξαντο. ἀκυρωθείσης δὲ τῆς κοινῆς εἰρήνης, ὁ μὲν Φίλισκος καταλιπὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις δισχιλίους ἐπιλέκτους μισθοφόρους, ἔχοντας τοὺς μισθούς, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Εὔφρων ὁ Σικυώνιος, διαφέρων θράσει καὶ ἀπονοίᾳ, συνεργοὺς λαβὼν Ἀργείους, ἐπέθετο τυραννίδι. κρατήσας δὲ τῆς ἐπιβολῆς, τετταράκοντα τοὺς εὐπορωτάτους τῶν Σικυωνίων ἐφυγάδευσε, δημεύσας αὐτῶν τὰς οὐσίας· καὶ πολλῶν χρημάτων κυριεύσας, μισθοφόρους ἤθροισε, καὶ τῆς πόλεως ἐδυνάστευσεν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Ναυσιγένους, ἐν Ῥώμῃ χιλίαρχοι κατεστάθησαν ἀντὶ τῶν ὑπάτων τέτταρες, Λεύκιος Παπίριος, Λεύκιος Μενένιος, Σερούιος Κορνήλιος, Σερούιος Σουλπίκιος· παρὰ δ' Ἠλείοις Ὀλυμπιὰς ἤχθη τρίτη πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Πυθόστρατος Ἀθηναῖος. ἐπὶ δὲ τούτων Πτολεμαῖος ὁ Ἀλωρίτης ὁ Ἀμύντου υἱὸς ἐδολοφόνησεν Ἀλέξανδρον τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐβασίλευσε τῆς Μακεδονίας ἔτη τριάκοντα. κατὰ δὲ τὴν Βοιωτίαν Πελοπίδας, ἐφάμιλλος ὢν τῷ Ἐπαμινώνδᾳ τῇ κατὰ πόλεμον δόξῃ, καὶ θεωρῶν ἐκεῖνον τὰ περὶ τὴν Πελοπόννησον συμφερόντως κατεσκευακότα τοῖς Βοιωτοῖς, ἔσπευδε τὰ ἐκτὸς Πελοποννήσου δι' ἑαυτοῦ προσάγεσθαι τοῖς Θηβαίοις. παραλαβὼν δ' Ἰσμηνίαν, φίλον μὲν ἑαυτοῦ, θαυμαζόμενον δ' ἐπ' ἀρετῇ, παρῆλθεν εἰς Θετταλίαν. καταντήσας δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Φεραῖον τύραννον, ἀλόγως συνελήφθη μετὰ Ἰσμηνίου, καὶ εἰς φυλακὴν παρεδόθη. Θηβαῖοι δ' ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι παροξυνθέντες, καὶ ταχέως εἰς τὴν Θετταλίαν ἐκπεμψάντων ὁπλίτας μὲν ὀκτακισχιλίους, ἱππεῖς δ' ἑξακοσίους, φοβηθεὶς Ἀλέξανδρος ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς εἰς τὰς Ἀθήνας περὶ συμμαχίας. ᾧ παραχρῆμα ὁ δῆμος ἐξέπεμψε ναῦς μὲν τριάκοντα, στρατιώτας δὲ χιλίους, ὧν ἦν στρατηγὸς Αὐτοκλῆς. ἐν ὅσῳ δ' οὗτος περιέπλει τὴν Εὔβοιαν, Θηβαῖοι κατήντησαν εἰς Θετταλίαν. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου πεζὴν δύναμιν ἠθροικότος, καὶ ἱππεῖς πολλαπλασίους ἔχοντος τῶν Βοιωτῶν, τὸ μὲν πρῶτον οἱ Βοιωτοὶ διὰ μάχης ἔκριναν λῦσαι τὸν πόλεμον, συνεργοὺς ἔχοντες τοὺς Θετταλούς· ὡς δ' οὗτοι μὲν αὐτοὺς ἐγκατέλιπον, Ἀθηναῖοι δὲ καί τινες ἄλλοι σύμμαχοι προσεγένοντο τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τὰ δὲ σῖτα καὶ ποτὰ καὶ τἄλλα πάντα ὑπελείπετο τοῖς Βοιωτοῖς, ἔγνωσαν οἱ Βοιωτάρχαι τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον ποιήσασθαι. ἀναζευξάντων δ' αὐτῶν, καὶ τῆς πορείας οὔσης διὰ χώρας πεδιάδος, Ἀλέξανδρος ἐπηκολούθει πολλοῖς ἱππεῦσι, καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς οὐραγίας ἐπετίθετο. τῶν δὲ Βοιωτῶν οἱ μὲν κατακοντιζόμενοι συνεχῶς ἀπέθνησκον, οἱ δὲ τραύμασι περιέπιπτον. τέλος δ' οὐδαμόθεν οὔτε προάγειν ἐώμενοι, εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν ἐξέπιπτον, ἅτε δὴ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιζόντων. ἤδη δ' αὐτῶν τὴν σωτηρίαν ἀπογινωσκόντων, Ἐπαμινώνδας ἰδιωτεύων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατεστάθη στρατηγός. εὐθύς τε διαλέξας τούς τε ψιλοὺς καὶ τοὺς ἱππεῖς, τούτους μὲν αὐτὸς ἀνέλαβε, καὶ ταχθεὶς ἐπὶ τῆς οὐραγίας, διὰ τούτων ἀνέστελλε τοὺς ἐπακολουθοῦντας πολεμίους, καὶ πολλὴν ἀσφάλειαν παρείχετο τοῖς προηγουμένοις ὁπλίταις. ποιούμενος δὲ μάχας ἐξ ὑποστροφῆς, καὶ τάξει φιλοτέχνῳ χρώμενος, διέσωσε

τὸ στρατόπεδον. ἀεὶ δὲ μᾶλλον διὰ τῶν κατορθωμάτων αὔξων τὴν ἰδίαν εὐδοξίαν, μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανε παρά τε τοῖς πολίταις καὶ τοῖς συμμάχοις. οἱ δὲ Θηβαῖοι τούς τε βοιωτάρχας καταδικάσαντες, πολλοῖς χρήμασιν ἐζημίωσαν. Ἐπιζητουμένης δὲ τῆς αἰτίας πῶς ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ ἰδιώτης ὢν ἐστρατεύετο μετὰ τῶν εἰς Θετταλίαν ἀποσταλέντων, ἀποδοτέον τὸν οἰκεῖον λόγον τῆς ἀπολογίας. τῇ μάχῃ τῇ περὶ Κόρινθον Ἐπαμινώνδας διακόψας τὴν ἐπὶ τοῦ περιτειχίσματος φυλακὴν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δυνάμενος πολλοὺς ἀνελεῖν τῶν πολεμίων, ἠρκέσθη τῷ προτερήματι, καὶ τῆς ἐπὶ πλεῖον μάχης ἀπέστη. γενομένης δὲ περὶ αὐτὸν ἱκανῆς ὑποψίας, ὡς πεφεισμένου τῶν Λακεδαιμονίων ἰδίας ἕνεκα χάριτος, οἱ φθονοῦντες αὐτοῦ τῇ δόξῃ καιρὸν ἔλαβον εὔθετον διαβολῆς. ἐπενεγκάντων οὖν αὐτῷ προδοσίας ἔγκλημα, τὸ πλῆθος προσοξυνθὲν ἀπέστησεν αὐτὸν τῆς βοιωταρχίας, καὶ ἰδιώτην ποιήσας ἐξαπέστειλε μετὰ τῶν ἄλλων. ὡς δὲ ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐξήλειψε τὰς καθ᾽ ἑαυτοῦ διαβολάς, καὶ τότε ὁ δῆμος ἀποκατέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν προγεγενημένην εὐδοξίαν. μετ᾽ ὀλίγον δὲ χρόνον Λακεδαιμονίοις πρὸς Ἀρκάδας ἐγένετο μεγάλη μάχη, ἐν ᾗ ἐνίκησαν Λακεδαιμόνιοι ἐπιφανῶς. μετὰ γὰρ τὴν ἐν Λεύκτροις ἧτταν τοῦτο πρῶτον αὐτοῖς παράδοξον εὐτύχημα ἐγένετο. ἔπεσον γὰρ Ἀρκάδων μὲν ὑπὲρ τοὺς μυρίους, Λακεδαιμονίων δ᾽ οὐδείς. προεῖπον δ᾽ αὐτοῖς αἱ Δωδωνίας ἱέρειαι διότι πόλεμος οὗτος Λακεδαιμονίοις ἄδακρυς ἔσται. μετὰ δὲ τὴν μάχην οἱ Ἀρκάδες, φοβηθέντες τὰς τῶν Λακεδαιμονίων εἰσβολάς, ἔκτισαν ἐπί τινος εὐκαίρου τόπου τὴν ὀνομαζομένην μεγάλην πόλιν, συῤῥίψαντες εἰς αὐτὴν κώμας εἴκοσι τῶν ὀνομαζομένων Μαιναλίων καὶ Παῤῥασίων Ἀρκάδων. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Ἕλληνας ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν, Διονύσιος ὁ τύραννος ἔχων δυνάμεις ἀξιολόγους, καὶ τοὺς Καρχηδονίους ὁρῶν οὐκ εὖ διακειμένους πρὸς τὸν πόλεμον, διά τε τὴν γεγενημένην περὶ αὐτοὺς λοιμικὴν νόσον, καὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν Λιβύων, ἔγνω στρατεύειν ἐπ᾽ αὐτούς. οὐκ ἔχων δὲ πρόφασιν ἀξιόλογον τῆς διαφορᾶς, προσεποιήθη κατὰ τὴν ἐπικράτειαν τοὺς Φοίνικας ἐπιβεβηκέναι τῆς ὑπ᾽ αὐτὸν χώρας. παρασκευασάμενος οὖν πεζοὺς μὲν τρισμυρίους, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους, τριήρεις δὲ τριακοσίας, καὶ τὴν ἁρμόζουσαν τῇ δυνάμει ταύτῃ παρασκευήν, ἐνέβαλεν εἰς τὴν ὑπὸ Καρχηδονίους χώραν. καὶ Σελινοῦντα μὲν καὶ Ἔντελλαν εὐθὺς προσηγάγετο, καὶ τὴν χώραν πᾶσαν πορθήσας, καὶ τῆς πόλεως τῶν Ἐρυκινῶν ἐγκρατὴς γενόμενος, ἐπολιόρκησε Λιλύβαιον. πολλῶν δ᾽ ὄντων ἐν αὐτῷ στρατιωτῶν, τὴν πολιορκίαν ἔλυσεν. ἀκούσας δὲ τὰ νεώρια τῶν Καρχηδονίων ἐμπεπρῆσθαι, καὶ δόξας πάντα τὸν στόλον αὐτῶν διεφθάρθαι, κατεφρόνησε, καὶ τῶν ἰδίων τριήρων ἑκατὸν μὲν καὶ τριάκοντα τὰς ἀρίστας ἀπέστειλεν εἰς τὸν τῶν Ἐρυκινῶν λιμένα, τὰς δ᾽ ἄλλας ἁπάσας ἐξέπεμψεν εἰς τὰς Συρακούσας. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι παραδόξως διακοσίας ναῦς πληρώσαντες, ἐπέπλευσαν ταῖς ὁρμούσαις ἐν τῷ λιμένι τῶν Ἐρυκινῶν. ἀνελπίστου δὲ τῆς ἐπιθέσεως γενομένης, ἀπήγαγον τῶν τριήρων τὰς πλείστας. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ χειμῶνος ἐνστάντος ἀνοχὰς ποιησάμενοι, διεχωρίσθησαν εἰς τὰς οἰκείας ἑκάτεροι πόλεις. μετ᾽ ὀλίγον δὲ χρόνον Διονύσιος εἰς ἀῤῥωστίαν ἐμπεσὼν ἐτελεύτησε, δυναστεύσας ἔτη τριάκοντα καὶ ὀκτώ. τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος ὁ υἱὸς Διονύσιος ἐτυράννευσεν ἔτη δώδεκα. Οὐκ ἀνοίκειον δ᾽ ἐστὶ τῆς ὑποκειμένης ἱστορίας διελθεῖν τάς τε αἰτίας τῆς τελευτῆς, καὶ τὰ συμβάντα τούτῳ τῷ δυνάστῃ περὶ τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. Διονυσίου τοίνυν δεδιδαχότος Ἀθήνησι Ληναίοις τραγῳδίαν, καὶ νικήσαντος, τῶν ἐν τῷ χορῷ τις ᾄδων, ὑπολαβὼν

Γρ. ἐπαίνων. ὅπου δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς.

τιμηθήσεσθαι λαμπρῶς ἐὰν πρῶτος ἀπαγγείλῃ τὴν νίκην, διέπλευσεν εἰς τὴν Κόρινθον· καταλαβὼν δ' ἐκεῖ ναῦν ἐκπλέουσαν εἰς Σικελίαν, καὶ μετεμβὰς εἰς ταύτην, οὐρίοις ἐχρήσατο πνεύμασι, καὶ καταπλεύσας εἰς Συρακούσας συντόμως ἀπήγγειλε τῷ τυράννῳ τὴν νίκην. ὁ δὲ Διονύσιος τοῦτον μὲν ἐτίμησεν, αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐγένετο, καὶ τοῖς θεοῖς εὐαγγέλια θύσας, πότους καὶ μεγάλας εὐωχίας ἐπετέλεσεν· ἑστιῶν δὲ λαμπρῶς τοὺς φίλους, καὶ κατὰ τοὺς πότους φιλοτιμότερον τῇ μέθῃ δοὺς ἑαυτόν, εἰς ἀρρωστίαν σφοδροτέραν ἐνέπεσε, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐμφορηθέντων ὑγρῶν. ἔχων δὲ παρὰ θεῶν λόγιον ὅτι τελευτήσει ὅταν τῶν κρειττόνων περιγένηται, τὸν χρησμὸν ἀνέφερεν ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους, ὑπολαμβάνων τούτους κρείττους ἑαυτοῦ εἶναι. διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς πλεονάκις πεπολεμηκώς, εἰώθει κατὰ τὰς νίκας ὑποφεύγειν καὶ ἑκουσίως ἡττᾶσθαι, ἵνα μὴ δόξῃ τῶν ἰσχυροτέρων γεγονέναι κρείττων. οὐ μὴν ἠδυνήθη γε τῇ πανουργίᾳ κατασοφίσασθαι τὴν ἐκ τῆς πεπρωμένης ἀνάγκην, ἀλλὰ ποιητὴς ὢν κακὸς καὶ διακριθεὶς ἐν Ἀθήναις, ἐνίκησε τοὺς κρείττους ποιητάς. διόπερ κατὰ τὸν χρησμόν, διὰ τὸ περιγενέσθαι τῶν κρειττόνων, ἐπακολουθοῦσαν ἔσχε τὴν τοῦ βίου τελευτήν. ὁ δὲ Διονύσιος ὁ νεώτερος διαδεξάμενος τὴν τυραννίδα, πρῶτον τὰ πλήθη συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν, παρεκάλεσε τοῖς οἰκείοις λόγοις τηρεῖν τὴν παραδεδομένην πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν· ἔπειτα τὸν πατέρα μεγαλοπρεπῶς θάψας κατὰ τὴν ἀκρόπολιν πρὸς ταῖς βασιλίσι καλουμέναις πύλαις, ἠσφαλίσατο τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Πολυζήλου, κατὰ μὲν τὴν Ῥώμην ἀναρχία διά τινας πολιτικὰς στάσεις ἐγένετο· κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα Ἀλέξανδρος ὁ Φερῶν τύραννος ἐν τῇ Θετταλίᾳ περί τινων ἐγκαλέσας τῇ πόλει τῶν Σκοτουσσαίων, ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς ἐκκλησίαν, καὶ περιστήσας τοὺς μισθοφόρους, ἅπαντας ἀπέσφαξε· τὰ δὲ σώματα τῶν τετελευτηκότων ῥίψας εἰς τὴν πρὸ τῶν τειχῶν τάφρον, τὴν πόλιν διήρπασεν. Ἐπαμινώνδας δὲ ὁ Θηβαῖος μετὰ δυνάμεως ἐμβαλὼν εἰς Πελοπόννησον, τούς τε Ἀχαιοὺς καὶ τινας ἄλλας πόλεις προσηγάγετο, Δύμην δὲ καὶ Ναύπακτον καὶ Καλυδῶνα φρουρουμένην ὑπ' Ἀχαιῶν ἠλευθέρωσεν. ἐστράτευσαν δὲ καὶ εἰς Θετταλίαν Βοιωτοί, καὶ Πελοπίδαν ἐκομίσαντο παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φερῶν τυράννου. Φλιασίοις δὲ πολεμουμένοις ὑπ' Ἀργείων, Χάρης ὑπ' Ἀθηναίων πεμφθεὶς στρατηγὸς μετὰ δυνάμεως ἐβοήθησε τοῖς Φλιασίοις πολιορκουμένοις· νικήσας δὲ τοὺς Ἀργείους δυσὶ μάχαις, καὶ τὴν ἀσφάλειαν περιποιήσας τοῖς Φλιασίοις, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

γρ. Κλέανδρος

Τοῦ δ' ἐνιαυσιαίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Κηφισόδωρος, ἐν Ῥώμῃ δ' ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους ὁ δῆμος τέτταρας κατέστησε, Λεύκιον Φούριον, Παῦλον Μάλλιον, Σερούιον Σουλπίκιον, καὶ Σερούιον Κορνήλιον. ἐπὶ δὲ τούτων Θεμισίων ὁ Ἐρετρίας τύραννος Ὠρωπὸν κατελάβετο· ταύτην δὲ τὴν πόλιν οὖσαν Ἀθηναίων παραλόγως ἀπέβαλε. τῶν γὰρ Ἀθηναίων στρατευσάντων ἐπ' αὐτὸν καὶ πολὺ ταῖς δυνάμεσιν ὑπερεχόντων, οἱ Θηβαῖοι βοηθήσαντες αὐτῷ, καὶ παραλαβόντες ἐν παρακαταθήκῃ τὴν πόλιν, οὐκ ἀπέδωκαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Κῷοι μετῴκησαν εἰς τὴν νῦν οἰκουμένην πόλιν, καὶ κατεσκεύασαν αὐτὴν ἀξιόλογον. πλῆθός τε γὰρ ἀνδρῶν εἰς ταύτην ἠθροίσθη, καὶ τείχη πολυτελῆ κατεσκευάσθη, καὶ λιμὴν ἀξιόλογος. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χρόνων αἰεὶ μᾶλλον ηὐξήθη προσόδοις τε δημοσίαις καὶ τοῖς τῶν ἰδιωτῶν πλούτοις, καὶ τὸ σύνολον, ἐνάμιλλος ἐγένετο ταῖς πρωτευούσαις πόλεσιν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἀποστείλας πρέσβεις, ἔπεισε τοὺς Ἕλληνας τοὺς μὲν πολέμους καταλύσασθαι,

καὶ κοινὴν

καὶ κοινὴν εἰρήνην συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους. διόπερ ὁ, τε Λακωνικὸς καὶ Βοιωτικὸς κληθεὶς πόλεμος κατελύθη, πλείω μείνας ἐτῶν πέντε, τὴν ἀρχὴν λαβὼν ἀπὸ τῆς Λευκτρικῆς. Ὑπῆρξαν δὲ κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἄνδρες κατὰ παιδείαν ἄξιοι μνήμης, Ἰσοκράτης τε ὁ ῥήτωρ καὶ οἱ τούτου γενόμενοι μαθηταί, καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος, ἔτι δὲ Ἀναξιμένης ὁ Λαμψακηνός, καὶ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος· ἔτι δὲ τῶν Πυθαγορικῶν φιλοσόφων οἱ τελευταῖοι· Ξενοφῶν τε ὁ τὰς ἱστορίας συγγραψάμενος, ἐσχατόγηρως ὤν· (μέμνηται γὰρ τῆς Ἐπαμινώνδου τελευτῆς μετ' ὀλίγον χρόνον γενηθησομένης) Ἀρίστιππός τε καὶ Ἀντισθένης· πρὸς δὲ τούτοις Αἰσχίνης ὁ Σφήττιος ὁ Σωκρατικός.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Χίωνος, ἐν Ῥώμῃ ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι κατεστάθησαν, Κόιντος Σερουίλιος, καὶ Γάιος Οὐετούριος, καὶ Αὖλος Κορνήλιος· πρὸς δὲ τούτοις Μάρκος Κορνήλιος καὶ Μάρκος Φάβιος. ἐπὶ δὲ τούτων εἰρήνης οὔσης κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, πάλιν ἀρχαὶ πολέμων συνέστησαν ἔν τισι τῶν πόλεων, καὶ νεωτέρων πραγμάτων καινοτομία παράλογος. οἱ γὰρ τῶν Ἀρκάδων φυγάδες, ὁρμηθέντες ἐξ Ἤλιδος κατελάβοντο τὸ ὀνομαζόμενον τῆς Τριφυλίας χωρίον ὀχυρόν, ὃ προσαγορεύεται Λάσιων. ἐκ πολλῶν δὲ χρόνων περὶ τῆς Τριφυλίας ἠμφισβήτουν Ἀρκάδες καὶ Ἠλεῖοι, καὶ κατὰ τὰς ἑκατέρων ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὑπεροχὰς ἐναλλὰξ ἐκυρίευον τῆς χώρας· κατὰ δὲ τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς τῶν Ἀρκάδων κρατούντων τῆς Τριφυλίας, προφάσει τῶν φυγάδων, ἀφείλοντο ταύτην τῶν Ἀρκάδων οἱ Ἠλεῖοι. διὸ καὶ παροξυνθέντες οἱ Ἀρκάδες, τὸ μὲν πρῶτον πρέσβεις ἐξαπέστειλαν, ἀπαιτοῦντες τὸ χωρίον· ὡς δ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχε, μετεπέμψαντο τὴν Ἀθηναίων συμμαχίαν, καὶ μετὰ ταύτης ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Λάσιων. τῶν δ' Ἠλείων βοηθησάντων τοῖς φυγάσιν, ἐγένετο μάχη πλησίον τοῦ Λασίωνος, καὶ τῶν Ἀρκάδων πολλαπλασίων ὄντων, ἡττήθησαν Ἠλεῖοι, καὶ πλείους τῶν διακοσίων στρατιωτῶν ἀπέβαλον. τῆς δὲ ἀρχῆς τοῦ πολέμου γενομένης, συνέβη τὴν διαφορὰν ἐπὶ πλεῖον προβῆναι τοῖς Ἀρκάσι καὶ τοῖς Ἠλείοις. εὐθὺς γὰρ οἱ μὲν Ἀρκάδες, μετεωρισθέντες τῷ προτερήματι, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Ἠλείαν, καὶ εἷλον πόλεις, Μάργανα καὶ Κρώνιον, ἔτι δὲ Κυπαρισσίαν καὶ Κορυφάσιον. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν Μακεδονίαν Πτολεμαῖος μὲν ὁ Ἀλωρίτης ἐδολοφονήθη ὑπὸ τἀδελφοῦ Περδίκκα, βασιλεύσας ἔτη τρία. τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος ὁ Περδίκκας, ἐβασίλευσε τῆς Μακεδονίας ἔτη πέντε.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Τιμοκράτους, ἐν Ῥώμῃ μὲν ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλίαρχοι τρεῖς κατεστάθησαν, Τίτος Κόιντιος, Σερούιος Κορνήλιος, καὶ Σέρουιος Σουλπίκιος. Ὀλυμπιὰς δὲ ὑπὸ Πισατῶν καὶ Ἀρκάδων ἤχθη τετάρτη πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Φωκίδης Ἀθηναῖος. ἐπὶ δὲ τούτων Πισᾶται μὲν ἀνανεωσάμενοι τὸ παλαιὸν ἀξίωμα τῆς πατρίδος, καὶ μυθικαῖς καὶ παλαιαῖς ἀποδείξεσι χρώμενοι, τὴν θέσιν τῆς Ὀλυμπιακῆς πανηγύρεως αὐτοῖς προσήκειν ἀπεφαίνοντο. κρίνοντες δὲ τὸν παρόντα καιρὸν εὔθετον ἔχειν ἀμφισβητῆσαι τοῦ ἀγῶνος, συμμαχίαν ἐποιήσαντο πρὸς Ἀρκάδας ὄντας πολεμίους Ἠλείων· συναγωνιστὰς δὲ λαβόντες τούτους, ἐστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἠλείους ἄρτι τιθέντας τὸν ἀγῶνα. αἰτησάντων δὲ τῶν Ἠλείων πανδημεί, συνέστη μάχη καρτερά, θεωμένων τὴν μάχην τῶν παρόντων ἐπὶ τὴν πανήγυριν Ἑλλήνων ἐστεφανωμένων, καὶ μεθ' ἡσυχίας ἀκινδύνως ἐπισημαινομένων τὰς ἑκατέρωθεν ἀνδραγαθίας. τέλος Πισᾶται νικήσαν-

τες, ἔθηκαν τὸν ἀγῶνα, καὶ τὴν ὀλυμπιάδα ταύτην ὕστερον οὐκ ἀνέγραψαν Ἠλεῖοι, διὰ τὸ δοκεῖν βίᾳ καὶ ἀδίκως διατεθῆναι. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος, μέγιστον ἔχων τῶν πολιτῶν ἀξίωμα, συναγαγὼν ἐκκλησίαν, διελέχθη τοῖς πολίταις, προτρεπόμενος αὐτοὺς ἀντέχεσθαι τῆς κατὰ θάλατταν ἡγεμονίας. διελθὼν δὲ λόγον ἐκ χρόνου πεφροντισμένον, ἐδίδασκε τὴν ἐπιβολὴν ταύτην συμφέρουσάν τε καὶ δυνατήν, τά τε ἄλλα προφερόμενος, καὶ διότι τοῖς πεζῇ κρατοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι περιποιήσασθαι τὴν τῆς θαλάττης ἀρχήν. καὶ γὰρ Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὸς Ξέρξην πολέμῳ διακοσίαις ναυσὶ διαπληρώσαντας, Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ ναῦς δέκα παρεχομένοις ὑποτετάχθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν οἰκείως διαλεχθεὶς, ἔπεισε τοὺς Θηβαίους ἀντέχεσθαι τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς. Εὐθὺς οὖν ὁ δῆμος ἐψηφίσατο τριήρεις μὲν ἑκατὸν ναυπηγεῖσθαι, νεώρια δὲ ταύταις ἴσα τὸν ἀριθμόν· Ῥοδίους δὲ καὶ Χίους καὶ Βυζαντίους προτρέπεσθαι βοηθῆσαι ταῖς ἐπιβολαῖς. αὐτὸς δὲ μετὰ δυνάμεως ἐκπεμφθεὶς περὶ τὰς εἰρημένας πόλεις, Λάχητα μὲν τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν ἔχοντα στόλον ἀξιόλογον, καὶ διακωλύειν τοὺς Θηβαίους ἀπεσταλμένον καταπληξάμενος καὶ ἀποπλεῦσαι συναναγκάσας, ἰδίας τὰς πόλεις τοῖς Θηβαίοις ἐποίησεν. εἰ μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ οὗτος πλείω χρόνον ἐπέζησεν, ὁμολογουμένως ἂν οἱ Θηβαῖοι τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν καὶ τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν προσεκτήσαντο· ἐπεὶ δὲ μετ᾽ ὀλίγον χρόνον ἐν τῇ περὶ τὴν Μαντίνειαν μάχῃ λαμπροτάτην νίκην τῇ πατρίδι περιποιήσας ἡρωϊκῶς ἐτελεύτησεν, εὐθέως καὶ τὰ τῶν Θηβαίων πράγματα τῇ τούτου τελευτῇ συναπέθανεν, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον ἀκριβῶς διέξιμεν. τότε δὲ τοῖς Θηβαίοις ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὸν Ὀρχομενόν, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας. τῶν φυγάδων τινὲς βουλόμενοι τὴν ἐν Θήβαις πολιτείαν εἰς ἀριστοκρατικὴν κατάστασιν μεταστῆσαι, συνέπεισαν τοὺς τῶν Ὀρχομενίων ἱππεῖς ὄντας τριακοσίους συνεπιλαβέσθαι τῆς ἐπιβολῆς. οὗτοι δὲ εἰωθότες ἐκ Θηβαίων ἀπαντᾶν ἡμέρᾳ τεταγμένῃ πρὸς τὴν ἐξοπλισίαν, εἰς ταύτην συνέθεντο ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων κοινωνούντων τῆς προθέσεως καὶ προσορμησάντων, ἀπήντησαν πρὸς τὸν καιρόν. οἱ μὲν συστησάμενοι τὴν πρᾶξιν, μετανοήσαντες ἐμήνυσαν τοῖς Βοιωτάρχαις τὴν ἐπίθεσιν, προδόντες τοὺς συνομόσαντας, καὶ διὰ τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἑαυτοῖς ἐπορίσαντο τὴν σωτηρίαν. τῶν δὲ ἀρχόντων συλλαβόντων τοὺς τῶν Ὀρχομενίων ἱππεῖς, καὶ παραγόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ δῆμος ἐψηφίσατο τούτους μὲν ἀποσφάξαι, τοὺς δὲ Ὀρχομενίους ἐξανδραποδίσασθαι, καὶ τὴν πόλιν κατασκάψαι. ἐκ παλαιῶν γὰρ χρόνων οἱ Θηβαῖοι πρὸς τούτους ἀλλοτρίως διέκειντο, δασμοφοροῦντες μὲν τοῖς Μινύαις ἐν τοῖς ἡρωικοῖς χρόνοις, ὕστερον δὲ ὑφ᾽ Ἡρακλέους ἐλευθερωθέντες. οἱ δὲ οὖν Θηβαῖοι καιρὸν ἔχειν νομίσαντες, καὶ προφάσεις εὐλόγους τῆς τιμωρίας λαβόντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸν Ὀρχομενόν. καταλαβόντες δὲ τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἄνδρας ἀπέκτειναν, τέκνα δὲ καὶ γυναῖκας ἐξηνδραποδίσαντο.

γρ. ἐκκλησίαν.

γρ. ἔχοντες

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Θετταλοὶ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Φερῶν τύραννον διαπολεμοῦντες, καὶ πλείοσι μάχαις ἡττώμενοι, πολλοὺς δὲ τῶν στρατιωτῶν ἀπολωλεκότες, πρέσβεις ἀπέστειλαν πρὸς Θηβαίους, ἀξιοῦντες αὐτοῖς βοηθῆσαι, καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἐξαποστεῖλαι Πελοπίδαν. ᾔδεσαν γὰρ τοῦτον τὸν ἄνδρα, διὰ τὴν ὑπ᾽ Ἀλεξάνδρου σύλληψιν, ἀλλοτριώτατα διακείμενον πρὸς τὸν δυνάστην, ἅμα δὲ καὶ δι᾽ ἀνδρείαν διαφέροντα, καὶ ἐπὶ στρατηγικῇ συνέσει

διασεβονημένοι. συναχθείσης δὲ τῆς κοινῆς συνόδου τῶν Βοιωτῶν, καὶ τῶν πρέσβεων διαλεχθέντων περὶ ὧν εἶχον ἐντολάς, οἱ μὲν Βοιωτοὶ πάντα συνεχώρησαν τοῖς Θετταλοῖς. καὶ δόντες εἰς ἑπτακισχιλίους στρατιώτας τῷ Πελοπίδᾳ, συντόμως ἐκέλευον βοηθεῖν αὐτὸν τοῖς δεομένοις. τοῦ δὲ Πελοπίδου ταχέως μετὰ τῆς δυνάμεως ἐξιόντος, συνέβη τὸν ἥλιον ἐκλιπεῖν. πολλῶν δὲ τὸ γεγονὸς ὑποπτευσάντων, τῶν μάντεών τινες ἀπεφήναντο διὰ τὴν γενομένην ἔξοδον τῶν στρατιωτῶν ἐκλιπεῖν τὸν τῆς πόλεως ἥλιον. καὶ διὰ τούτων τῶν λόγων προλεγόντων τὸν τοῦ Πελοπίδου θάνατον, οὐδὲν ἧττον ὁ Πελοπίδας ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν στρατείαν, ὑπὸ τοῦ χρεὼν ἀγόμενος. ὡς δὲ κατήντησεν εἰς τὴν Θετταλίαν, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον κατέλαβε προκατειλημμένον τοὺς ὑπερδεξίους τόπους, καὶ στρατιώτας ἔχοντα πλείους τῶν δισμυρίων, ἀντιστρατοπέδευσε μὲν τοῖς πολεμίοις, προσλαβόμενος δὲ συμμάχους παρὰ τῶν Θετταλῶν, συνῆψε μάχην τοῖς ἐναντίοις. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου διὰ τὰς ὑπεροχὰς τῶν τόπων πλεονεκτοῦντος, ὁ Πελοπίδας, σπεύδων διὰ τῆς ἰδίας ἀνδρείας κρῖναι τὴν μάχην, ἐπ' αὐτὸν ὥρμησε τὸν Ἀλέξανδρον. τοῦ δὲ δυνάστου μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ὑποστάντος, ἐγένετο μάχη καρτερά, καθ' ἣν ὁ Πελοπίδας ἀριστεύων, πάντα τὸν περὶ αὐτὸν τόπον νεκρῶν κατέστρωσε. τέλος δ' ἐπιθεὶς τῷ κινδύνῳ, καὶ τοὺς πολεμίους τρεψάμενος, τὴν μὲν νίκην περιεποιήσατο, τὸν δ' αὐτοῦ βίον ἀπέβαλε πολλοῖς περιπεσὼν τραύμασι, καὶ τὸ ζῆν ἡρωικῶς προέμενος. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, δευτέρᾳ μάχῃ λειφθεὶς, καὶ τοῖς ὅλοις συντριβεὶς, ἠναγκάσθη καθ' ὁμολογίαν τοῖς μὲν Θετταλοῖς τὰς καταπεπολεμημένας πόλεις ἀποδοῦναι, Μάγνητας δὲ καὶ τοὺς Φθιώτας Ἀχαιοὺς παραδοῦναι Βοιωτοῖς, καὶ τὸ λοιπὸν, Φερῶν μόνον ἄρχοντα σύμμαχον εἶναι Βοιωτοῖς. οἱ δὲ Θηβαῖοι προεόντι νίκην ἀπενηνεγμένοι, περὶ ἀπημ(λ)λᾶσθαι ἔφασαν ἑαυτοὺς ἡττᾶσθαι, διὰ τὴν Πελοπίδου τελευτήν. ἀξιόλογον γὰρ ἀπολωλεκότες ἄνδρα, κατὰ λόγον ἔκρινον τὴν νίκην ἥττονα ὑπάρχειν τῆς Πελοπίδου δόξης. πολλὰς γὰρ καὶ μεγάλας χρείας παρέσχετο τῇ πατρίδι, πλεῖστον δὲ συνεβάλετο πρὸς τὴν τῶν Θηβαίων αὔξησιν. ἐν γὰρ τῇ τῶν φυγάδων καταλήψει, καθ' ἣν ἀνεκτήσαντο τὴν Καδμείαν, ὁμολογουμένως ἅπαντες τούτῳ τὸ πρωτεῖον τοῦ κατορθώματος ἀπονέμουσι. τὴν δ' εὐημερίαν ταύτην συνέβη πάντων τῶν ὕστερον γενομένων ἀγαθῶν αἰτίαν γενέσθαι. ἐν δὲ τῇ περὶ Τέγυρας μάχῃ μόνος Πελοπίδας τῶν Βοιωταρχῶν ἐνίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους, πλεῖον ἰσχύοντας τῶν Ἑλλήνων· ὅτε διὰ τὸ μέγεθος τῆς νίκης πρῶτον ἔστησαν Θηβαῖοι τρόπαιον κατὰ Λακεδαιμονίων. κατὰ δὲ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην, ἡγήσατο τοῦ ἱεροῦ λόχου, μεθ' οὗ προσεμβαλὼν τοῖς Σπαρτιάταις, ἀρχηγὸς ἐγένετο τῆς νίκης. ἐν δὲ ταῖς ἐπὶ Λακεδαίμονα στρατείαις, ἑπτὰ μὲν ἡγήσατο μυριάδων, πρὸς αὐτῇ δὲ τῇ Σπάρτῃ τρόπαιον ἔστησε κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν πάντα τὸν πρὸ τούτου χρόνον ἀπορθήτων γεγενημένων. πρὸς δὲ τὸν Περσῶν βασιλέα πρεσβεύσας, ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις τὴν Μεσσήνην κατ' ἰδίαν προσέλαβεν, ἣν ἀνάστατον οὖσαν ἔτη τριακόσια Θηβαῖοι πάλιν ἀποκατέστησαν. ἐπὶ τελευτῆς δὲ διαγωνισάμενος πρὸς Ἀλέξανδρον ἔχοντα πολλαπλάσιον δύναμιν, οὐ μόνον ἐπιφανῶς ἐνίκησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον ἔσχεν ἐπ' ἀρετῇ περιβόητον. πρὸς δὲ τοὺς πολίτας οὕτω καλῶς ἀγωνισάμενος διετέθη, ὥστε ἀπὸ τῆς εἰς τὰς Θήβας καθόδου τῶν πολιτῶν μέχρι τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς Βοιωταρχῶν πάντα τὸν χρόνον διετέλεσε, μηδενὸς ἄλλου τῶν πολιτῶν ταύτης ἠξιωμένου τῆς τιμῆς. Πελοπίδας

γρ. ἀπιὼν

μὲν οὖν διὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ὑπὸ πάντων ἀποδοχῆς ἠξιωμένος, ἐχέτω καὶ παρ' ἡμῶν τὸν διὰ τῆς ἱστορίας ἔπαινον. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, Κλέαρχος τὸ γένος ὢν ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν τῷ Πόντῳ, ἐπέθετο τυραννίδι. κρατήσας δὲ τῆς ἐπιβολῆς, ἐζήλωσε μὲν τὴν Διονυσίου τοῦ Συρακουσίων τυράννου διαγωγὴν, τυραννεύσας δὲ τῶν Ἡρακλεωτῶν ἐπιφανῶς, ἦρξεν ἔτη δώδεκα. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Τιμόθεος ὁ Ἀθηναίων στρατηγὸς, ἔχων δύναμιν πεζήν τε καὶ ναυτικὴν, Τορώνην μὲν καὶ Ποτίδαιαν πολιορκήσας εἷλε, Κυζικηνοῖς δὲ πολιορκουμένοις ἐβοήθησε.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Χαρικλείδης, ἐν Ῥώμῃ δ' ὕπατοι κατεστάθησαν, Λεύκιος Αἰμίλιος Μάμερκος, καὶ Λεύκιος Σέξτιος Λατερίας. ἐπὶ δὲ τούτων Ἀρκάδες μετὰ Πισαίων κοινῇ τιθέντες ὑπῆρχον τὸν ἀγῶνα τῶν Ὀλυμπίων, καὶ ἐκυρίευον τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ χρημάτων. τῶν δὲ Μαντινέων ἀναλαβόντων εἰς τοὺς ἰδίους βίους οὐκ ὀλίγα τῶν ἀναθημάτων, ἔσπευδον οἱ παρανομήσαντες διακατέχειν τὸν πρὸς Ἠλείους πόλεμον, ἵνα μὴ δῶσιν ἐν εἰρήνῃ λόγον τῶν ἀναλωθέντων. τῶν δὲ ἄλλων Ἀρκάδων βουλομένων συνθέσθαι τὴν εἰρήνην, στάσιν ἐκίνησαν πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς. γενομένων οὖν δυεῖν ἑταιριῶν, συνέβαινε τῆς μὲν τοὺς Τεγεάτας, τῆς δὲ τοὺς Μαντινεῖς ἡγεῖσθαι. ἐπὶ πολὺ δὲ τῆς διαφορᾶς αὐξηθείσης, εἰς τὴν διὰ τῶν ὅπλων κρίσιν κατήντησαν· καὶ Τεγεᾶται μὲν πρεσβεύσαντες πρὸς Βοιωτοὺς, ἔπεισαν ἑαυτοῖς βοηθεῖν. οἱ δὲ Βοιωτοὶ στρατηγὸν ἐπιστήσαντες Ἐπαμινώνδαν, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον δόντες, ἐξαπέστειλαν βοηθῆσαι τοῖς Τεγεάταις. οἱ δὲ Μαντινεῖς, τὴν ἐκ τῆς Βοιωτίας δύναμιν καὶ τὴν Ἐπαμινώνδου δόξαν καταπλαγέντες, πρὸς τοὺς ἐχθροτάτους τῶν Βοιωτῶν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους πρέσβεις ἐκπέμψαντες, ἔπεισαν συμμαχεῖν. ὧν ἀμφοτέρων ἁδρὰς δυνάμεις ταχέως ἀποστειλάντων, ἀγῶνες πολλοὶ καὶ μεγάλοι κατὰ τὴν Πελοπόννησον συνέστησαν. εὐθὺς οὖν Λακεδαιμόνιοι μὲν, πλησίον οἰκοῦντες, ἐστράτευσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. Ἐπαμινώνδας δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν μετὰ τῆς δυνάμεως προϊὼν, καὶ τῆς Μαντινείας οὐ μακρὰν ἀπέχων, ἐπύθετο παρὰ τῶν ἐγχωρίων ὅτι Λακεδαιμόνιοι πανδημεὶ πορθοῦσι τὴν τῶν Τεγεατῶν χώραν. ὑπολαβὼν οὖν ἔρημον εἶναι στρατιωτῶν τὴν Σπάρτην, ἐπεβάλετο μὲν μέγα τι πρᾶξαι, τὴν δὲ τύχην ἔσχεν ἀντιπράττουσαν. αὐτὸς μὲν γὰρ νυκτὸς ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Σπάρτην. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἆγις, ὑποπτεύσας τὴν ἀγχίνοιαν τὴν Ἐπαμινώνδου, κατεστοχάζετο μὲν τὸ μέλλον ἐμφρόνως ἥξειν, ἔπεμψε δέ τινας Κρῆτας ἡμεροδρόμους, δι' ὧν καταταχήσας τὸν Ἐπαμινώνδαν, τοῖς ἀπολελειμμένοις ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐδήλωσε διότι Βοιωτοὶ συντόμως ἥξουσιν ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα, πορθήσοντες τὴν πόλιν. αὐτὸς δ' ὡς ἂν τάχιστα δύναιτο μετὰ τῆς δυνάμεως ἥξει βοηθήσων τῇ πατρίδι. ἐκέλευε γοῦν τοῖς ἐν τῇ Σπάρτῃ διαφυλάττειν τὴν πόλιν, μηδὲν καταπεπληγμένους· ταχὺ γὰρ αὐτὸν ἐπιφανέντα βοηθήσειν. τῶν δὲ Κρητῶν συντόμως τὸ παραγγελθὲν ποιησάντων, παραδόξως οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἅλωσιν τῆς πατρίδος ἐξέφυγον. μὴ προδηλωθείσης γὰρ τῆς ἐπιθέσεως, ἔλαθεν ἂν ὁ Ἐπαμινώνδας εἰσπεσὼν εἰς τὴν Σπάρτην. τὴν μὲν οὖν ἐπίνοιαν τῶν στρατηγῶν ἀμφοτέρων δικαίως ἄν τις ἀποδέξαιτο, συνετωτέραν δὲ στρατηγίαν τὴν τοῦ Λακεδαίμονος ἡγήσαιτο

οὗτος μὲν οὖν ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὅλην τὴν νύκτα διαγρυπνήσας, καὶ τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ κατὰ σπουδὴν διανύσας, ἅμ' ἡμέρᾳ προσέστη τῇ σπάρτῃ. ὁ δ' ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἀπολελειμμένος Ἀγησίλαος, ὀλίγῳ πρότερον διὰ τῶν κρητῶν ἀκούσας τὰ κατὰ μέρος, εὐθὺς μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο τῆς πόλεως. τοὺς μὲν οὖν πρεσβυτάτους τῶν παίδων καὶ τοὺς γεγηρακότας ἐπὶ τὰ τέγη τῶν οἰκιῶν ἀνεβίβασε, καὶ προσέταξεν ἀπὸ τούτων ἀμύνεσθαι τοὺς εἰς τὴν πόλιν βιαζομένους· αὐτὸς δὲ τοὺς ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις συντάξας, διεμέρισεν εἰς τὰς πρὸ τῆς πόλεως δυσχωρίας καὶ προσόδους· καὶ πάντας τοὺς δυναμένους τόπους δέξασθαι δίοδον ἐμφράξας, ἀνέμενε τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. Ἐπαμεινώνδας δ' εἰς πλείω μέρη διελόμενος τοὺς στρατιώτας, καὶ πάντη προσεπιπλέων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὡς εἶδε τὴν τῶν σπαρτιατῶν σύνταξιν, εὐθὺς ἔγνω μεμηνυμένην τὴν πρᾶξιν· ὅμως δὲ προσμαχόμενος πᾶσι κατὰ μέρος, καὶ ταῖς δυσχωρίαις ἐλαττούμενος, συνῆπτεν εἰς χεῖρας. πολλὰ δὲ παθὼν καὶ δράσας, οὐκ ἀπέστη τῆς φιλοτιμίας, ἕως τὸ στρατόπεδον τῶν λακεδαιμονίων ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σπάρτην. πολλῶν δὲ βοηθούντων τοῖς πολιορκουμένοις καὶ τῆς νυκτὸς καταλαβούσης, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. πυθόμενος δὲ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων ὅτι μαντινεῖς πανδημεὶ πάρεισι βοηθοῦντες τοῖς λακεδαιμονίοις, τότε μὲν ἀναχωρήσας μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσε· παραγγείλας δὲ δειπνοποιεῖσθαι, καταλιπὼν τῶν ἱππέων τινάς, τούτοις μὲν παρήγγειλεν ἕως ὄρθρου τῆς φυλακῆς πυρὰ καίειν ἐν τῇ παρεμβολῇ· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀφορμήσας, ἔσπευσεν ἄφνω προσπεσεῖν τοῖς ἀπολελειμμένοις ἐν τῇ μαντινείᾳ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πολλὴν διανύσας ὁδόν, ἄφνω τοῖς μαντινεῦσιν ἀνελπίστως ἐπέρραξεν, οὐ μὴν ἐπέτυχε τῆς ἐπιβολῆς, καίπερ ἅπαντα τὰ στρατηγικὰ προνοησάμενος· ἀλλὰ τὴν τύχην λαβὼν ἀντιπράττουσαν, παραδόξως ἀπέβαλε τὴν νίκην. ἄρτι γὰρ αὐτοῦ πλησιάζοντος ἐρήμῳ τῇ πόλει, κατήντησαν ἐπὶ θάτερα τῆς μαντινείας οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τῶν ἀθηναίων στρατιῶται πρὸς τὴν συμμαχίαν, ὄντες ἑξακισχίλιοι, στρατηγὸν δ' ἔχοντες Ἡγήλοχον, ἄνδρα τῶν παρὰ τοῖς πολίταις ἐπαινουμένων. οὗτος δὲ τοὺς ἱκανοὺς εἰς τὴν πόλιν παρεισαγαγών, τὴν ἄλλην δύναμιν ἐξέταξεν ὡς μάχῃ διακριθησομένους. εὐθὺς δὲ καὶ λακεδαιμόνιοι καὶ μαντινεῖς ἐπεφαίνοντο, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὅλων κρίσιν ἅπαντες παρεσκευάζοντο, καὶ τοὺς πανταχόθεν συμμάχους μετεπέμποντο. τοῖς μὲν οὖν μαντινεῦσιν ἐβοήθουν ἠλεῖοι, καὶ λακεδαιμόνιοι, καὶ ἀθηναῖοι, καὶ ἄλλοι τινές, ὧν ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἦν, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ δισχιλίους. τοῖς δὲ τεγεάταις συνεμάχουν οἱ πλεῖστοι καὶ κράτιστοι τῶν ἀρκάδων, καὶ ἀχαιοὶ καὶ βοιωτοὶ καὶ ἀργεῖοι, καί τινες ἕτεροι τῶν πελοποννησίων καὶ τῶν ἔξωθεν συμμάχων. οἱ δὲ πάντες ἠθροίσθησαν, πεζοὶ μὲν ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τῶν τρισχιλίων. ἀμφοτέρων δὲ συντόμως προσκαταβαινόντων εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, καὶ διαταχθέντων τῶν στρατοπέδων, οἱ μὲν μάντεις σφαγιασάμενοι, παρ' ἀμφοτέροις ἀπεφαίνοντο τὴν νίκην ὑπὸ τῶν θεῶν προσφαινομένην. κατὰ δὲ τὴν ἀξίαν, μαντινεῖς μὲν μετὰ τῶν ἄλλων ἀρκάδων τὸ δεξιὸν ἐπεῖχον κέρας, ἔχοντες παραστάτας καὶ συναγωνιστὰς λακεδαιμονίους· τούτοις δὲ συνεχεῖς ἦσαν ἠλεῖοι καὶ ἀχαιοί, καὶ τῶν ἄλλων οἱ καταδεέστεροι τὴν λοιπὴν ἐπεῖχον τάξιν. τὸ δ' εὐώνυμον κέρας ἀνεπλήρουν ἀθηναῖοι. θηβαῖοι δ' αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας ἐτάχθησαν, παραστάτας ἔχοντες ἀρκάδας· τὸ δὲ δεξιὸν παρέδωκαν ἀργείοις. τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἀνεπλήρου τὴν μέσην τάξιν, εὐβοεῖς καὶ λοκροὶ καὶ σικυώνιοι, πρὸς

δὲ τούτους Μαντινεῖς, καὶ Μαλιεῖς, καὶ Αἰνιᾶνες· ἔτι δὲ καὶ Θετταλοί, καὶ οἱ λοιποὶ σύμ-
μαχοι. τοὺς δ' ἱππεῖς ἐφ' ἑκατέρων τῶν κεράτων ἀμφότεροι διείλοντο. τῶν δὲ στρα-
τευμάτων τοῦτον τὸν τρόπον τεταγμένων, ὡς ἤδη πλησίον ὑπῆρχον ἀλλήλων,
αἱ μὲν σάλπιγγες τὸ πολεμικὸν ἐσήμαινον, αἱ δὲ δυνάμεις ἠλάλαξαν, καὶ τῷ με-
γέθει τῆς βοῆς τὴν νίκην ἐσήμαινον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἱππομαχεῖν ἐν τοῖς κέ-
ρασι συνεστήσαντο, καθ' ἣν ταῖς φιλοτιμίαις ἑαυτοὺς ὑπερεβάλλοντο. οἱ μὲν γὰρ
τῶν Ἀθηναίων ἱππεῖς τοῖς τῶν Θηβαίων ἐπελάσαντες ἠλαττοῦντο. οὐχ οὕτω ταῖς
τῶν ἵππων ἀρεταῖς, οὐδὲ ταῖς ἰδίαις εὐψυχίαις, οὐδὲ ταῖς κατὰ τὴν ἱππικὴν ἐμ-
πειρίαις (ἐν γὰρ τούτοις ἅπασιν οὐκ ἦν καταδεέστεροι τὸ τῶν Ἀθηναίων ἱππικόν)
τῷ δὲ πλήθει καὶ τῇ παρασκευῇ τῶν φίλων καὶ τῇ στρατηγικῇ συντάξει πολὺ τῶν
ἐναντίων ἐλείποντο. αὐτοὶ μὲν ὀλίγους εἶχον ἀκοντιστάς, οἱ δὲ Θηβαῖοι τριπλασίους
σφενδονήτας καὶ ἀκοντιστάς, τοὺς ἐκ τῶν περὶ τὴν Θετταλίαν τόπων ἀπεσταλμένους.
οὗτοι περιττότεροι ἐκ παίδων ζηλοῦντες τὴν ἐν τούτοις μάχην. μεγάλην ῥο-
πὴν ποιεῖν εἰώθασιν ἐν ταῖς μάχαις, διὰ τὴν ἐν τούτοις ἐμπειρίαν. διόπερ οἱ Ἀθηναῖοι
κατατιτρωσκόμενοι μὲν ὑπὸ ψιλικῶν, καταπονούμενοι δ' ὑπὸ τῶν ἀνθεστηκό-
των, ἅπαντες ἐτράπησαν. τὴν δὲ φυγὴν ἐκτὸς τῶν κεράτων ποιησάμενοι, διωρ-
θώσαντο τὴν ἧτταν. ἅμα μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν οὐκ ἐτάραξαν τὴν ἰδίαν
φάλαγγα, ἅμα δὲ περιπεσόντες Εὐβοεῦσι, καὶ μισθοφόροις τισὶν ἀπεσταλμένοις
ἐπὶ τὴν κατάληψιν τῶν πλησίον λόφων, συνάψαντες αὐτοῖς μάχην, ἅπαντας
ἀπέκτειναν. οἱ δὲ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς τοὺς μὲν φεύγοντας οὐκ ἐπεδίωξαν, ἐπὶ δὲ
τὴν φάλαγγα τῶν ἀντιτεταγμένων ἐπελάσαντες, ἐφιλοτιμοῦντο παραλλάξαι
τοὺς πεζούς. ἰσχυρᾶς δὲ μάχης γινομένης, καὶ τῶν Ἀθηναίων καταπονουμένων καὶ πρὸς
φυγὴν ὁρμησάντων, ὁ τῶν Ἠλείων ἵππαρχος ἐπὶ τῆς οὐραγίας τεταγμένος ἐπε-
βοήθησε τοῖς φεύγουσι, καὶ πολλοὺς τῶν Βοιωτῶν καταβαλὼν, παλίντροπον ἐποίησε
τὴν μάχην. οἱ μὲν οὖν τῶν Ἠλείων ἱππεῖς τοῦτον τὸν τρόπον ἐπιφανέντες τῷ λαιῷ
κέρατι, τὸ γενόμενον περὶ τοὺς συμμάχους ἐλάττωμα διωρθώσαντο· ἐπὶ δὲ θατέρου
κέρατος ἐπιρραξάντων ἀλλήλοις τῶν ἱππέων, βραχὺν χρόνον ἡ μάχη διέμεινεν ἰσόρ-
ροπος· μετὰ δὲ ταῦτα, διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν Βοιωτῶν καὶ Θετταλῶν ἱππέων, οἱ μετὰ τῶν Μαντινέων ὄντες ἐβιάσθησαν, καὶ συχνοὺς ἀποβαλόντες
κατέφυγον πρὸς τὴν ἰδίαν φάλαγγα. ἡ μὲν οὖν τῶν περὶ ἀμφοτέροις ἱππέων μά-
χη τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος· αἱ δὲ πεζικαὶ δυνάμεις, ὡς συνῆλθον εἰς χεῖρας τοῖς πολε-
μίοις, μεγάλους καὶ θαυμαστοὺς ἀγῶνας συνεστήσαντο. οὐδέποτε γὰρ Ἑλλήνων πρὸς
Ἕλληνας ἀγωνιζομένων, οὔτε πλῆθος ἀνδρῶν τοσοῦτον παρετάξατο, οὔθ' ἡγε-
μόνες ἀξιολογώτεροι τοῖς ἀξιώμασιν, οὔτε ἄνδρες δυνατώτεροι ταῖς ἐν τοῖς κιν-
δύνοις ἀνδραγαθίαις ἐπεδείξαντο. οἱ γὰρ πεζομαχεῖν ἄριστα δυνάμενοι κατὰ τοὺς
ὑποκειμένους καιροὺς Βοιωτοὶ καὶ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν τάξιν ἀνθεστηκό-
τες, πρῶτον μάχην συνῆψαν, οὐδεμίαν φειδὼ ποιούμενοι τοῦ ζῆν. καὶ τὸ μὲν πρῶ-
τον τύπτοντες ἀλλήλους τοῖς δόρασι, καὶ διὰ τὴν πυκνότητα τῶν πληγῶν τὰ πλεῖ-
στα συντρίψαντες, εἰς τὸν ἀπὸ τῆς μαχαίρας ἀγῶνα κατέστησαν. συμπλεκόμε-
νοι δὲ τοῖς σώμασι, καὶ παντοίας διαθέσεις τραυμάτων ἀπεργαζόμενοι, τοῖς θυμοῖς
οὐκ ἔληγον. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον τοῖς δεινοῖς ἐγκαρτερούντων, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς
παρ' ἑκατέροις ἀνδραγαθίας, οὐδεμίαν ῥοπὴν αἱ ἐλάμβανεν ἡ μάχη. ἕκαστος γὰρ τοῦ
παθεῖν τι δεινὸν καταφρονῶν, τοῦ δὲ δρᾶσαί τι λαμπρὸν ἐφιέμενος ἀσμένως ἀνεδέχετο

γρ. καταπτοούμενοι

τὸ ὑπὲρ τῆς δόξης θάνατον. ἰσχυρᾶς δὲ μάχης ἐπὶ πολύν τινα χρόνον γινομένης, καὶ τοῦ κινδύνου μηδεμίαν ῥοπὴν λαμβάνοντος, ὁ μὲν Ἐπαμεινώνδας, ὑπολαβὼν τῆς ἰδίας ἀρετῆς προσδεῖσθαι τὴν νίκην, ἔγνω δι᾽ ἑαυτοῦ κρῖναι τὸν κίνδυνον. εὐθὺς οὖν ἀναλαβὼν τοὺς ἀρίστους καὶ μετὰ τούτων συμφράξας, εἰσέβαλεν εἰς μέσους τοὺς πολεμίους· καθηγούμενος δὲ τοῦ συντάγματος, καὶ προακοντίσας, ἔβαλε τὸν ἡγούμενον τῶν Λακεδαιμονίων. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων εἰς χεῖρας ἐρχομένων, οὓς μὲν ἀνελών, οὓς δὲ καταπληξάμενος, διέκοψε τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τὸ βάρος τοῦ περὶ αὐτὸν συστήματος καταπλαγέντες, ἀνεχώρουν ἐκ τῆς μάχης. ἐπικειμένων δὲ τῶν Βοιωτῶν καὶ τοὺς ἐσχάτους αἰεὶ φονευόντων, νεκρῶν ἐσωρεύθη πλῆθος. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι θεωροῦντες Ἐπαμεινώνδαν προθυμότερον προσπίπτοντα τῷ θυμῷ, συνέδραμον ἐπ᾽ αὐτόν. πολλῶν δὲ καὶ πυκνῶν φερομένων βελῶν, τὰ μὲν ἐξέκλινε, τὰ δὲ διεκρούετο, τινὰ δὲ ἐκ τοῦ σώματος ἐξαιρῶν, τούτοις ἠμύνετο τοὺς ἐπιφερομένους. ἡρωικῶς δ᾽ ὑπὲρ τῆς νίκης ἀγωνιζόμενος, καιρίαν ἔλαβε πληγὴν εἰς τὸν θώρακα. κλασθέντος δὲ τοῦ δόρατος, καὶ τοῦ σιδήρου καταλειφθέντος ἐν τῷ σώματι, παραχρῆμα ἔπεσε καταπονηθεὶς ὑπὸ τῆς πληγῆς. περὶ δὲ τοῦ σώματος ἐμπεσούσης φιλοτιμίας, καὶ πολλῶν παρ᾽ ἀμφοτέροις ἀναιρεθέντων, μόγις οἱ Θηβαῖοι τῇ ῥώμῃ τῶν σωμάτων προέχοντες, κατεπόνησαν τοὺς Λακεδαιμονίους. φυγῆς δὲ γινομένης, οἱ μὲν Βοιωτοί, βραχὺν ἐπιδιώξαντες χρόνον, ἀνέστρεψαν, ἀναγκαιότατον ἡγούμενοι τὸ κυριεῦσαι τῶν νεκρῶν. ἀνακαλεσαμένων οὖν τῶν σαλπικτῶν τοὺς στρατιώτας, ἀπῆλθον τῆς μάχης ἀπίσω, καὶ τρόπαιον ἀμφότεροι στήσαντες, ἠμφισβήτουν τῆς νίκης. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι, νενικηκότες τοὺς περὶ τὸν λόφον Εὐβοέας καὶ μισθοφόρους, κύριοι τῶν νεκρῶν ὑπῆρχον. οἱ δὲ Βοιωτοὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπὸ κράτους ἡττηκότες, καὶ κρατοῦντες τῶν πεπτωκότων, προσένεμον ἑαυτοῖς τὴν νίκην. ἐπὶ μὲν οὖν χρόνον τινὰ περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως οὐδέτεροι διεπρεσβεύσαντο, ἵνα μὴ δόξωσι ἐκχωρεῖν τοῦ πρωτείου· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Λακεδαιμονίων πρώτων ἐπικηρυκευσαμένων περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως, ἀμφότεροι τοὺς ἰδίους ἔθαψαν. Ἐπαμεινώνδας δ᾽ ἔτι ζῶν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπηνέχθη, καὶ τῶν συγκληθέντων ἰατρῶν ἀποφηναμένων ὅτι πάντως, ὅταν ἐκ τοῦ θώρακος ἐξαιρεθῇ τὸ δόρυ, συμβήσεται καὶ τὸν θάνατον ἐπακολουθῆσαι, εὐψυχοτάτην τοῦ βίου καταστροφὴν ἐποιήσατο. πρῶτον μὲν γὰρ τὸν ὑπασπιστὴν προσκαλεσάμενος, ἐπηρώτησεν εἰ διασέσωκε τὴν ἀσπίδα. τοῦ δὲ φήσαντος, καὶ θέντος αὐτὴν πρὸ τῆς ὁράσεως, πάλιν ἐπηρώτησε πότεροι νενικήκασι. ἀποφαινομένου δὲ τοῦ παιδὸς ὅτι Βοιωτοὶ νενικήκασιν, ὥρα, φησίν, ἐστὶ τελευτᾶν· καὶ προσέταξεν ἐκσπάσαι τὸ δόρυ. ἀναβοησάντων δὲ τῶν παρόντων φίλων, καί τινος εἰπόντος ὅτι τελευτᾷς ἄτεκνος Ἐπαμεινώνδα, καὶ δακρύσαντος, μὰ Δία μέν, φησίν, ἀλλὰ καταλείπω δύο θυγατέρας, τήν τε ἐν Λεύκτροις νίκην καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ· καὶ τοῦ δόρατος ἐξαιρεθέντος, ἄνευ πάσης ταραχῆς ἐξέπνευσεν. Ἡμεῖς δ᾽ εἰωθότες ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τελευταῖς ἐπιλέγειν τὸν ἴδιον ἔπαινον, οὐδαμῶς ἁρμόττον ἡγούμεθα παραδραμεῖν ἀνδρὸς τηλικούτου τὴν τελευτὴν ἀνεπισήμαντον. δοκεῖ γάρ μοι μὴ μόνον τοὺς καθ᾽ ἑαυτὸν ὑπερβαλεῖν ἐν τῇ στρατηγικῇ συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ, πρὸς δὲ τούτοις ἐπιεικείᾳ τε καὶ μεγαλοψυχίᾳ. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἡλικίαν τὴν τούτου γεγόνασιν ἄνδρες ἐπιφανεῖς, Πελοπίδας τε ὁ Θηβαῖος, ἔτι δὲ καὶ Τιμόθεος καὶ Κόνων, ἔτι δὲ Χαβρίας τε καὶ Ἰφικράτης, οἱ Ἀθηναῖοι· πρὸς δὲ τούτοις Ἀγησίλαος

ὁ σπαρτιάτης, βραχὺ τοῖς χρόνοις πρότερον. ἐν δὲ τοῖς πρὸ τούτου χρόνοις, ἐπὶ τῶν μηδικῶν καὶ περσικῶν καιρῶν, Σόλων καὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Μιλτιάδης, ἔτι δὲ Κίμων καὶ Μυρωνίδης, καὶ Περικλῆς, καί τινες ἕτεροι παρὰ τοῖς ἀθηναίοις· κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Γέλων ὁ Δεινομένους, καί τινες ἕτεροι. ἀλλ' ὅμως εἴ τις συγκρίνει τὰς τούτων ἀρετὰς τῇ Ἐπαμινώνδου στρατηγίᾳ τε καὶ δόξῃ, πολὺ ἂν προέχουσαν εὕροι τὴν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἀρετήν. παρὰ μὲν γὰρ ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ἓν ἂν ἴδοι τις προτέρημα τῆς δόξης, παρὰ δὲ τούτῳ πάσας τὰς ἀρετὰς ἠθροισμένας. καὶ γὰρ ῥώμῃ σώματος, καὶ λόγου δεινότητι, πρὸς δὲ τούτοις, ψυχῆς λαμπρότητι καὶ μισαργυρίᾳ καὶ ἐπιεικείᾳ καί, τὸ μέγιστον, ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ συνέσει πολὺ διήνεγκε πάντων. τοιγαροῦν ἡ πατρὶς αὐτοῦ ζῶντος μὲν ἐκτήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἑλλάδος, τελευτήσαντος δὲ ταύτης ἐστερήθη, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ μεταβολῆς ἐπειράθη, καὶ πέρας, διὰ τὴν ἀφροσύνην τῶν ἡγουμένων, ἀνδραποδισμοῦ καὶ κατασκαφῆς ἔλαβε πεῖραν. Ἐπαμινώνδας μὲν οὖν παρὰ πᾶσι περιβόητον ἔχων τὴν ἀρετήν, τοιαύτης ἔτυχε καταστροφῆς τοῦ βίου. οἱ δ' ἕλληνες μετὰ τὴν μάχην, ἀμφισβητοῦντες μὲν ὡς ἔχοντες τὴν νίκην, καὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις ἐφάμιλλοι καθεστῶτες, ἔτι δὲ τῇ συνεχείᾳ τῶν κινδύνων καταπονούμενοι, διελύσαντο πρὸς ἀλλήλους. συνθέμενοι δὲ κοινὴν εἰρήνην καὶ συμμαχίαν, κατέταττον ἐν τῇ συμμαχίᾳ καὶ τοὺς μεσσηνίους. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι διὰ τὴν πρὸς τούτους ἀκατάλλακτον ἀλλοτριότητα, τῆς σπονδῆς οὐ προείλοντο κοινωνεῖν διὰ τοὺς μεσσηνίους, καὶ μόνοι τῶν ἑλλήνων ὑπῆρχον ἔκσπονδοι.

Τῶν δὲ συγγραφέων Ξενοφῶν μὲν ὁ ἀθηναῖος τὴν τῶν ἑλληνικῶν σύνταξιν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατέστρεφεν ἐπὶ τὴν Ἐπαμινώνδου τελευτήν. Ἀναξιμένης δὲ ὁ λαμψακηνὸς τὴν πρώτην τῶν ἑλληνικῶν ἀνέγραψεν, ἀρξάμενος ἀπὸ θεογονίας καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου γένους τῶν ἀνθρώπων, κατέστρεψε δ' εἰς τὴν ἐν μαντινείᾳ μάχην, καὶ τὴν Ἐπαμινώνδου τελευτήν. περιέλαβε δὲ πάσας σχεδὸν τάς τε τῶν ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πράξεις ἐν βίβλοις δώδεκα. φίλιστος δὲ τὰ περὶ Διονύσιον τὸν νεώτερον ὧδε κατέστροφε, διελθὼν ἔτη πέντε ἐν βίβλοις δυσίν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Μόλωνος, ἐν ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι, Λεύκιος Γενούκιος, καὶ Κόϊντος Σερουίλιος· ἐπὶ δὲ τούτων, οἱ τὴν παράλιον οἰκοῦντες τῆς ἀσίας ἀπέστησαν ἀπὸ περσῶν, καί τινες τῶν σατραπῶν καὶ στρατηγῶν ἐπαναστάντες, πόλεμον ἐξήνεγκαν πρὸς Ἀρταξέρξην. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ Ταχὼς ὁ βασιλεὺς τῶν αἰγυπτίων, κρίνας πολεμεῖν τοῖς πέρσαις, ναῦς τε κατεσκεύασε καὶ πεζὰς δυνάμεις ἤθροισε. πολλοὺς δὲ ξενολογήσας ἐκ τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἔπεισε καὶ λακεδαιμονίους συμμαχεῖν. οἱ γὰρ σπαρτιᾶται πρὸς Ἀρταξέρξην ἀλλοτρίως εἶχον, διὰ τὸ τοὺς μεσσηνίους ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν κοινὴν εἰρήνην κατατετάχθαι. τηλικαύτης δὲ συνδρομῆς κατὰ τῶν περσῶν γενομένης, καὶ ὁ βασιλεὺς παρεσκευάζετο τὰ πρὸς τὸν πόλεμον. ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔδει πρός τε τὸν τῶν αἰγυπτίων βασιλέα πολεμεῖν, καὶ πρὸς τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνίδας πόλεις, καὶ λακεδαιμονίους, καὶ τοὺς τούτων συμμάχους σατράπας καὶ στρατηγούς, τοὺς ἄρχοντας μὲν τῶν παραθαλαττίων τόπων, συντεταγμένους δὲ κοινοπραγίαν. ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι, Ἀριοβαρζάνης μὲν ὁ τῆς Φρυγίας σατράπης, ὃς καὶ Μιθριδάτου τελευτήσαντος τῆς τούτου βασιλείας κεκυριευκὼς ἦν. Μαυσωλὸς δέ, καρίας δυναστεύων, καὶ πολλῶν ἐρυμάτων καὶ πόλεων ἀξιολόγων κυριεύων, ὧν ἑστία καὶ μητρόπολιν συνέβαινεν εἶναι τὴν ἁλικαρνασσόν, ἔχουσαν ἀκρόπολιν ἀξιόλογον καὶ τὰ τῆς

χαρίας βασιλέα· πρὸς δὲ τούτοις, Ὀρόντης μὲν τῆς Μυσίας σατράπης, Αὐτοφραδάτης δὲ Λυδίας. τῶν δ' Ἰώνων Λύκιοί τε καὶ Πισίδαι καὶ Παμφύλιοι καὶ Κίλικες, ἔτι δὲ καὶ Σύροι καὶ Φοίνικες, καὶ σχεδὸν πάντες οἱ παραθαλάττιοι. τηλικαύτης δ' οὔσης ἀποστάσεως, τὸ μὲν ἥμισυ μέρος τῶν προσόδων τοῦ βασιλέως κατελέλυτο, τὸ δὲ λοιπὸν οὐχ ἱκανὸν ἦν εἰς τὰς τοῦ πολέμου χρείας. οἱ δ' ἀφεστηκότες τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν τῶν ὅλων διοίκησιν εἵλοντο στρατηγὸν Ὀρόντην. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, καὶ χρήματα πρὸς ξενολογίαν, δισμυρίοις στρατιώταις ἐνιαύσιον μισθόν, ἐγένετο προδότης τῶν πιστευσάντων. ὑπολαβὼν γὰρ παρὰ τοῦ βασιλέως δωρεάς τε μεγάλας λήψεσθαι, καὶ τῆς παραθαλαττίου πάσης παραλήψεσθαι τὴν σατραπείαν, ἐὰν ἐγχειρίσῃ τοῖς Πέρσαις τοὺς ἀφεστηκότας, πρῶτον μὲν τοὺς κομίσαντας τὰ χρήματα συνέλαβε, καὶ πρὸς τὸν Ἀρταξέρξην ἀπέστειλε· μετὰ δὲ ταῦτα πολλὰς τῶν πόλεων καὶ τοὺς ξενολογηθέντας στρατιώτας τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως πεμφθεῖσιν ἡγεμόσι παρέδωκεν. ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ κατὰ τὴν Καππαδοκίαν ἐγένετο προδοσία, καθ' ἣν ἴδιόν τι καὶ παράδοξον συνέβη γενέσθαι. Ἀρταβάζου γὰρ τοῦ βασιλέως στρατηγοῦ μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐμβαλόντος εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ὁ μὲν ταύτης τῆς χώρας σατράπης Δατάμης ἀντεστρατοπέδευσεν αὐτῷ, πολλοὺς μὲν ἱππεῖς ἠθροικώς, δισμυρίους δὲ πεζοὺς μισθοφόρους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ συστρατευομένους. ὁ δὲ κηδεστὴς τοῦ Δατάμου, τῶν ἱππέων ἀφηγούμενος, χάριν βουλόμενος καταθέσθαι, καὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας ἅμα προνοούμενος, ἀποστὰς νυκτὸς μετὰ τῶν ἱππέων, ἀπήλαυνε πρὸς τοὺς πολεμίους, συντεθειμένος πρὸς Ἀρτάβαζον τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ περὶ τῆς προδοσίας. Δατάμης δέ, παρακαλέσας τοὺς μισθοφόρους καὶ δωρεὰς ὑποσχόμενος, ἀνέζευξε πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας. καταλαβὼν δ' αὐτοὺς ἤδη συνάπτοντας τοῖς πολεμίοις, καὶ αὐτὸς προσπεσὼν ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀρτάβαζον καὶ τοῖς ἱππεῦσιν, ἔκτεινε τοὺς εἰς χεῖρας ἐρχομένους. ὁ δ' Ἀρτάβαζος, τὸ μὲν πρῶτον τὸ ἀληθὲς ἀγνοῶν, ὑπολαβὼν δὲ τὸν ἀποστάτην τοῦ Δατάμου πρῶτον πάλιν προδοσίαν ποιεῖσθαι, παρήγγειλε τοῖς ἰδίοις κτείνειν τοὺς προσιόντας ἱππεῖς. ὁ δὲ Μιθροβαρζάνης ἐν μέσοις ἀποληφθείς, καὶ τῶν μὲν ὡς προδότην ἀμυνομένων, τῶν δὲ πάλιν ὡς προδότην τιμωρουμένων, ἐν ἀπορίᾳ καθειστήκει. τῆς δ' ἀπορίας οὐκ ἐώσης βουλεύσασθαι, πρὸς ἀλκὴν ἐτράπετο, καὶ πρὸς ἀμφοτέρους διαμαχόμενος, πολὺν ἐποίει φόνον. τέλος δέ, πλειόνων ἢ μυρίων ἀναιρεθέντων, τοὺς ὑπολειφθέντας ὁ Δατάμης τρεψάμενος, καὶ πολλοὺς φονεύσας, ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς διώκοντας στρατιώτας. τῶν δ' ἱππέων τῶν ὑπολειφθέντων οἱ μὲν πρὸς τὸν Δατάμην ἀποχωρήσαντες, ἠξίουν τυχεῖν συγγνώμης, οἱ δὲ λοιποὶ τὴν ἡσυχίαν ἦγον, οὐκ ἔχοντες ὅποι τράπωνται· καὶ τέλος, εἰς πεντακοσίους ὄντες, κυκλωθέντες ὑπὸ Δατάμου κατηκοντίσθησαν. Δατάμης μὲν οὖν καὶ πρότερον ἐπὶ στρατηγίᾳ θαυμαζόμενος, πολλῷ τι μᾶλλον ἔσχε περιβόητον τήν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐν τῷ στρατηγεῖν σύνεσιν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, πυθόμενος τὴν στρατηγίαν τοῦ Δατάμου, καὶ σπεύδων ἄρασθαι τοῦτον, δι' ἐπιβουλῆς αὐτὸν ἐδολοφόνησεν.

περὶ Δατάμου. ἴσως δεῖ ἐν τοῖς ἑξῆς.

Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ῥεομίθρης ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν πεμφθεὶς εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ταχὼ τὸν βασιλέα, καὶ λαβὼν ἀργυρίου μὲν τάλαντα πεντακόσια, ναῦς δὲ μακρὰς πεντήκοντα, κατέπλευσε τῆς Ἀσίας εἰς τὰς ὀνομαζομένας Λεύκας. εἰς δὲ ταύτην τὴν πόλιν μεταπεμψάμενος πολλοὺς τῶν ἀφεστηκότων ἡγεμόνας, τούτους μὲν συλλαβὼν καὶ δήσας ἀνέπεμψε πρὸς Ἀρταξέρξην, αὐτὸς δὲ ἀποστάτης γενόμενος, τῇ ἐκ τῆς προδοσίας δωρεᾷ διελύσατο τὰ πρὸς τὸν βασιλέα. κατὰ δὲ τὴν

αἰγυπτίοι Ταχὼς ὁ βασιλεύς, κατασκευασάμενος μὲν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διακοσίας μὲν τριήρεις εἶχε πολυτελῶς κεκοσμημένας, μισθοφόρους δ' ἐπιλέκτους ἐκ τῆς ἑλλάδος μυρίους· χωρὶς δὲ τούτων πεζοὺς στρατιώτας αἰγυπτίους ὀκτακισμυρίους. καὶ τὴν μὲν μισθοφόρων τὴν ἡγεμονίαν παρέδωκεν Ἀγησιλάῳ τῷ σπαρτιάτῃ, ἀπεσταλμένῳ μὲν ὑπὸ λακεδαιμονίων ἐπὶ συμμαχίαν μετὰ ὁπλιτῶν χιλίων, δυναμένῳ δ' ἡγεῖσθαι στρατιωτῶν, καὶ δι' ἀνδρείαν καὶ στρατηγικὴν σύνεσιν τεθαυμασμένῳ. τοῦ δὲ ναυτικοῦ τὴν στρατηγίαν ἐνεχείρισε Χαβρίᾳ τῷ ἀθηναίῳ, δημοσίᾳ μὲν ὑπὸ τῆς πατρίδος οὐκ ἀπεσταλμένῳ, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως συστρατεύειν πεπεισμένῳ. αὐτὸς δὲ τῶν αἰγυπτίων ἔχων ἅπασαν τὴν ἡγεμονίαν, καὶ στρατηγὸς ὢν ἁπάσης τῆς ἡγεμονίας, Ἀγησιλάῳ μὲν, συμβουλεύσαντι μένειν ἐπὶ τῆς αἰγύπτου, καὶ διὰ τῶν στρατηγῶν τὸν πόλεμον διοικεῖν, οὐ προσέσχε καλῶς συμβουλεύοντι. τῆς γὰρ δυνάμεως προελθούσης πορρωτέρω, καὶ περὶ φοινίκην καταστρατοπεδευούσης, ὁ καθεσταμένος ἐπὶ τῆς αἰγύπτου στρατηγὸς ἀπέστη ἀπὸ τοῦ βασιλέως. διαπεμψάμενος δὲ πρὸς τὸν υἱὸν Νεκτανεβῶ, καὶ πείσας ἀντέχεσθαι τῆς ἐν αἰγύπτῳ βασιλείας, μέγαν πόλεμον ἐξέκαυσεν. ὁ γὰρ Νεκτανεβὼς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τεταγμένος ἡγεῖσθαι τῶν ἐξ αἰγύπτου στρατιωτῶν, καὶ πεμφθεὶς ἀπὸ τῆς φοινίκης πολιορκεῖν τὰς ἐν τῇ συρίᾳ πόλεις, συγκατάθετος γενόμενος τοῖς τοῦ παιδὸς ἐπιβολαῖς, τοὺς μὲν ἡγεμόνας δωρεαῖς, τοὺς δὲ στρατιώτας ἐπαγγελίαις προσδεξάμενος, ἔπεισε συναγωνιστὰς γενέσθαι. τέλος δὲ καταληφθείσης ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν τῆς αἰγύπτου, ὁ μὲν Ταχὼς καταπλαγεὶς ἐτόλμησε διὰ τῆς ἀραβίας ἀναβῆναι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ συγγνώμην ἠξίου δοῦναι περὶ τῶν ἡμαρτημένων. ὁ δὲ Ἀρταξέρξης οὐ μόνον αὐτὸν ἀπέλυσε τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλὰ καὶ στρατηγὸν ἀπέδειξε τοῦ πρὸς αἰγυπτίους πολέμου. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν περσῶν ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τρία πρὸς τοῖς τετταράκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν διεδέξατο Ὦχος, ὁ μετονομασθεὶς Ἀρταξέρξης, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι. τοῦ γὰρ Ἀρταξέρξου καλῶς βεβασιλευκότος, καὶ γενομένου παντελῶς εἰρηνικοῦ καὶ ἐπιτυχοῦς, τοὺς μετὰ τοῦτον βασιλεύσαντας μετωνόμαζον, καὶ τὴν τούτου προσηγορίαν ἔχειν προσέταττον. τοῦ δὲ βασιλέως Ταχὼ ἐπανελθόντος πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀγησίλαον, Νεκτανεβὼς ἠθροικὼς στρατιώτας πλείους τῶν δέκα μυριάδων, ἧκεν ἐπὶ τὸν Ταχὼ, καὶ προεκαλεῖτο περὶ τῆς βασιλείας διαγωνίσασθαι. ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος, ὁρῶν τὸν βασιλέα καταπεπληγμένον, καὶ μὴ τολμῶντα διακινδυνεύειν, παρεκάλει θαρρεῖν. τῆς γὰρ νίκης τυγχάνειν οὐ τοὺς κατὰ τὸ πλῆθος προέχοντας, ἀλλὰ τοὺς κατὰ τὰς ἀνδραγαθίας περιόντας. οὐ προσέχοντος δ' αὐτοῦ, συνηναγκάσθη μετ' αὐτοῦ ποιήσασθαι τὴν ἀναχώρησιν εἴς τινα πόλιν εὐμεγέθη. οἱ δ' αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐπολιόρκουν τοὺς συγκεκλεισμένους· ἐπεὶ δὲ πολλοὺς ἐν ταῖς τειχομαχίαις ἀπέβαλον, τείχει καὶ τάφρῳ περιελάμβανον τὴν πόλιν. ταχὺ δὲ τοῦ ἔργου συντελουμένου διὰ τὴν πολυχειρίαν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐξανηλωθέντων, ὁ μὲν Ταχὼς ἀπέγνω τὴν σωτηρίαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, παρακαλέσας τοὺς στρατιώτας, καὶ νυκτὸς ἐπιθέμενος τοῖς πολεμίοις, διέσωσεν ἅπαντας τοὺς στρατιώτας ἀνελπίστως. ἐπιδιωξάντων δὲ τῶν αἰγυπτίων, καὶ τῶν τόπων ὄντων πεδινῶν, οἱ μὲν αἰγύπτιοι διέλαβον τῷ πλήθει κυκλώσασθαι τοὺς πολεμίους, καὶ πάντας ἄρδην ἀναιρήσειν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, καταλαβόμενος τόπον ὃς εἶχεν ἐξ ἑκατέρου μέρους διώρυγα ποταμοῦ χειροποίητον, ὑπέμενε τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. ἐκτάξας δὲ τὴν δύναμιν οἰκείως τοῖς τόποις, καὶ τοῖς τοῦ ποταμοῦ ῥείθροις ὀχυρώσας τὴν

τὸν Νεκτανεβῶ, τοῦ Νεκτανεβώς. ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς.

στρατιαί, συνῆψε μάχην. τοῦ δὲ πλήθους τοῖς αἰγυπτίοις ἀγεννῶς διαγωνιζομένου, ταῖς δὲ ἀρεταῖς προέχοντες οἱ Ἕλληνες, πολλοὺς μὲν ἀπέκτειναν τῶν αἰγυπτίων, τοὺς δὲ λοιποὺς φυγεῖν ἠνάγκασαν. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Ταχὼς ῥαδίως ἀνεκτήσατο τὴν κατ' αἴγυπτον βασιλείαν, ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὡς μόνος κατωρθωκὼς τὴν βασιλείαν, ἐτιμήθη πρεπούσαις δωρεαῖς. ἐπιδημῶν δὲ εἰς τὴν πατρίδα διὰ κυρήνης, ἐτελεύτησε, καὶ τοῦ σώματος ἐν μέλιτι κομισθέντος εἰς τὴν σπάρτην, ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς τε καὶ τιμῆς. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀσίαν μέχρι τούτων προέβη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν. Κατὰ δὲ τὴν πελοπόννησον, τοῖς ἀρκάσι γενομένης εἰρήνης κοινῆς μετὰ τὴν ἐν μαντινείᾳ μάχην, ἐνιαυτὸν μόνον ἐμμείναντες τοῖς ὅρκοις, πάλιν κατέστησαν τὸν πόλεμον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ὅρκοις ἦν γεγραμμένον ἑκάστους εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀπιέναι πατρίδα μετὰ τὴν μάχην. εἰς δὲ τὴν μεγάλην πόλιν ὑπῆρχον αἱ περιοικοῦσαι πόλεις μετῳκισμέναι, καὶ δυσχερῶς φέρουσαι τὴν ἐκ τῆς πατρίδος μετάστασιν. διόπερ αὐτῶν ἐπανελθόντων εἰς τὰς προγεγενημένας πόλεις, οἱ μεγαλοπολῖται συνηνάγκαζον ἐκλιπεῖν τὰς πατρίδας. διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν γενομένης διαφορᾶς, οἱ μὲν ἐκ τῶν πολισμάτων ἠξίουν αὐτοῖς βοηθεῖν μαντινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ἀρκάδων, ἔτι δὲ ἠλείους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετεσχηκότας τοῖς μαντινεῦσι συμμαχίας. οἱ δὲ μεγαλοπολῖται τοὺς ἀθηναίους προσεκάλουν συμμαχεῖν. εἶς ἀπέστειλαν συντόμως ὁπλίτας μὲν τρισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τριακοσίους, ὧν τὴν στρατηγίαν εἶχε Παμμένης. οὗτος δὲ παρελθὼν εἰς μεγάλην πόλιν, καὶ τῶν πολισμάτων ἃ μὲν ἐκπορθήσας, ἃ δὲ καταπληξάμενος, συνηνάγκασεν εἰς τὴν μεγάλην πόλιν μετοικῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν συνοικισμὸν τῶν πόλεων, ἐπὶ τοσοῦτο ταραχῆς ἐλθόντα, ἔτυχεν ἐνδεχομένης καταστολῆς. Τῶν δὲ συγγραφέων Ἀθάνας ὁ συρακούσιος, τῶν περὶ Δίωνα πράξεων ἐντεῦθεν ἀρξάμενος ἔγραψε μὲν βίβλους τρισκαίδεκα, προσανέλαβε δὲ τὸν ἄγραφον χρόνον ἐτῶν ἑπτὰ, ἀπὸ τῆς Φιλίστου συντάξεως ἐν μιᾷ βίβλῳ. καὶ διελθὼν τὰς πράξεις ἐν κεφαλαίοις, συνεχῆ τὴν ἱστορίαν ἐποίησεν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Νικοφήμου, τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν ἐν ῥώμῃ διέλαβε Γάϊος Σουλπίκιος, καὶ Γάϊος Λικίννιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος μὲν ὁ φεραῖος τύραννος, λῃστρίδας ναῦς ἐκπέμψας ἐπὶ τὰς κυκλάδας νήσους, τινὰς μὲν ἐκπολιορκήσας, πολλῶν σωμάτων ἐκυρίευσεν, εἰς δὲ τὴν πεπάρηθον ἀποβιβάσας μισθοφόρους στρατιώτας, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἀθηναίων δὲ βοηθησάντων τοῖς πεπαρηθίοις, καὶ στρατηγὸν Λεωσθένην ἀπολιπόντων, ἐπέθετο τοῖς ἀθηναίοις. ἐτύγχανον δ' οὗτοι παραφυλάττοντες περὶ ἐν τῷ πανόρμῳ διατρίβοντας τῶν Ἀλεξάνδρου στρατιωτῶν. ἀπροσδοκήτως δὲ ἐπιθεμένων τῶν τοῦ δυνάστου, παράδοξος εὐημερία περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐγένετο. οὐ μόνον γὰρ τοὺς ἀποσταλέντας ἐν τῷ πανόρμῳ διέσωσεν ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τριήρεις μὲν ἀττικὰς πέντε, μίαν δὲ πεπαρηθίαν εἷλε, καὶ σωμάτων ἐκυρίευσεν ἑξακοσίων. οἱ δ' ἀθηναῖοι παροξυνθέντες, τὸν μὲν Λεωσθένην ὡς προδότου θανάτῳ κατεγνώσθη, καὶ τὴν οὐσίαν ἐδήμευσαν, ἑλόμενοι δὲ στρατηγὸν Χάρητα, καὶ ναυτικὴν δύναμιν δόντες, ἐξέπεμψαν. οὗτος δὲ τοὺς μὲν πολεμίους εὐλαβούμενος, τοὺς δὲ συμμάχους ἀδικῶν διετέλει. καταπλεύσας γὰρ εἰς κέρκυραν συμμαχίδα πόλιν, στάσεις ἐν αὐτῇ μεγάλας ἐκίνησεν, ἐξ ὧν συνέπεσε γενέσθαι σφαγὰς πολλὰς καὶ ἁρπαγάς. δι' ἃς συνέβη τὸν δῆμον τῶν ἀθηναίων διαβληθῆναι παρὰ τοῖς συμμάχοις. ὁ μὲν οὖν Χάρης καὶ ἕτερα τοιαῦτα παρανομῶν, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν διεπράξατο, τῇ δὲ πατρίδι διαβολάς. Τῶν δὲ συγγραφέων Διο-

νυσόδωρος καὶ Ἀναξις οἱ Βοιωτοὶ τὴν τῶν ἑλληνικῶν ἱστορίαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατεστρόφασι τὰς συντάξεις. ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ Φιλίππου τοῦ βασιλέως πράξεις διεληλυθότες, ταύτην μὲν τὴν βίβλον κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν περιγράφομεν· τὴν δ' ἐχομένην ἀπὸ τῆς Φιλίππου παραλήψεως τῆς βασιλείας ἀρξάμενοι, πάσας διέξιμεν τὰς τοῦ βασιλέως τούτου πράξεις μέχρι τῆς τελευτῆς, συμπεριλαμβάνοντες καὶ τὰς ἄλλας τὰς γινομένας ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βιβλων.

βετο συμμαχεῖν.

Ὡς οἱ τῶν Φεραίων τύραννοι παραδόντες Φιλίππῳ τὰς Φεράς, Φωκέων ἐγένοντο σύμμαχοι.

Μάχη Φωκέων πρὸς Βοιωτοὺς περὶ Ὀρχομενόν, καὶ ἧττα Φωκέων.

Ἄλλαι μάχαι τοῖς αὐτοῖς παρὰ τὸν Κηφισσὸν καὶ Χερώνειαν, καὶ νίκη Βοιωτῶν.

Ὡς Φάϋλλος στρατεύσας εἰς τὴν Λοκρίδα πολλὰς πόλεις ἐχειρώσατο.

Ὡς Φάϋλλος νόσῳ περιπεσὼν φθινάδι, τὸν βίον ἐπιπόνως κατέστρεψεν.

Ὡς Φάλαικος διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν καὶ ἀγεννῶς διοικῶν τὸν πόλεμον, ἐξέπεσεν.

Ὡς οἱ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐστασίασαν.

Ὡς Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Ὦχος ἀνεκτήσατο Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην καὶ Κύπρον.

Ὡς Φίλιππος τὰς Χαλκιδικὰς πόλεις προσαγαγόμενος, τὴν ἐπισημοτάτην πόλιν κατέσκαψε.

Ζήτησις τῶν ἀναλωθέντων ἱερῶν χρημάτων, καὶ κόλασις τῶν νοσφισαμένων.

Ὡς οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Φωκεῖς, ὄντες πεντακόσιοι, παραδόξως ἅπαντες ὑπὸ πυρὸς διεφθάρησαν.

Ὡς ὁ Φωκικὸς πόλεμος κατελύθη.

Ὡς οἱ μετασχόντες τῆς ἱεροσυλίας τοῖς Φωκεῦσιν, ἅπαντες ὑπὸ θείας τινὸς ἐνεργείας ἐκολάσθησαν.

Τιμολέοντος κατάπλους εἰς Σικελίαν, καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ μέχρι τῆς τελευτῆς.

Περίνθου καὶ Βυζαντίου πολιορκία ὑπὸ Φιλίππου.

Φιλίππου παράταξις πρὸς Ἀθηναίους ἐν Χαιρωνείᾳ, καὶ ἧττα τῶν Ἀθηναίων.

Ὡς οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορα στρατηγὸν εἵλοντο Φίλιππον.

Ὡς Φίλιππος μέλλων διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀνῃρέθη.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος ἑκκαιδεκάτη.

ΕΝ πάσαις μὲν ταῖς ἱστορικαῖς πραγματείαις καθήκει τοὺς συγγραφεῖς περιλαμβάνειν ἐν ταῖς βίβλοις ἢ πόλεων ἢ βασιλέων πράξεις αὐτοτελεῖς, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους. οὕτω γὰρ μάλιστα διαλαμβάνομεν τὴν ἱστορίαν εὐμνημόνευτον καὶ σαφῆ γενέσθαι τοῖς ἀναγινώσκουσι. αἱ μὲν γὰρ ἡμιτελεῖς πράξεις, οὐκ ἔχουσαι συνεχὲς ταῖς ἀρχαῖς τὸ πέρας, μεσολαβοῦσι τὴν ἐπιθυμίαν τῶν φιλαναγνωστούντων· αἱ δὲ τὸ τῆς διηγήσεως συνεχὲς περιλαμβάνουσαι μέχρι τῆς τελευτῆς, ἀπηρτισμένην τὴν τῶν πράξεων ἔχουσιν ἀπαγγελίαν. ὅταν δὲ ἡ φύσις αὐτὴ τῶν πραχθέντων συνεργῇ τοῖς συγγραφεῦσι, τότ' ἤδη παντελῶς οὐκ ἀποστατέον ταύτης τῆς προαιρέσεως. διόπερ καὶ ἡμεῖς προϊόντες ἐπὶ τὰς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου πράξεις, πειρασόμεθα τούτῳ τῷ βασιλεῖ τὰ πραχθέντα περιλαβεῖν ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ. Οὗτος γὰρ εἴκοσι μὲν καὶ τέτταρα ἔτη τῶν Μακεδόνων ἐβασίλευσεν· ἐλαχίσταις δὲ ἀφορμαῖς χρησάμενος, μεγίστην τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην δυναστῶν κατεσκεύασε τὴν ἰδίαν βασιλείαν, καὶ παρα-

λαβὼν τὴν μακεδονίαν δουλεύουσαν ἰλλυριοῖς, πολλῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν καὶ πόλεων κυρίαν ἐποίησε. διὰ δὲ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν, τῆς μὲν ἑλλάδος ἁπάσης παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν, ἑκουσίως τῶν πόλεων ὑποταττομένων· τοὺς δὲ τὸ ἐν δελφοῖς ἱερὸν συλήσαντας καταπολεμήσας καὶ τῷ μαντείῳ βοηθήσας, μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῶν ἀμφικτυόνων· καὶ διὰ τὴν εἰς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, ἔπαθλον ἔλαβε τὰς ψήφους τῶν καταπολεμηθέντων φωκέων. ἰλλυριοὺς δὲ καὶ παίονας καὶ θρᾷκας καὶ σκύθας καὶ πάντα τὰ πλησιόχωρα τούτοις ἔθνη καταπολεμήσας, τὴν περσῶν βασιλείαν ἐπεβάλετο καταλῦσαι· καὶ δυνάμεις μὲν εἰς τὴν ἀσίαν διαβιβάσας, τὰς ἑλληνίδας πόλεις ἠλευθέρου· μεσολαβηθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς πεπρωμένης, τηλικαύτας καὶ τοιαύτας δυνάμεις ἀπέλιπεν, ὥστε τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον μὴ προσδεηθῆναι συμμάχων εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς περσῶν ἡγεμονίας. καὶ ταῦτ' ἔπραξεν, οὐ διὰ τύχην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδίαν ἀρετήν. γέγονε γὰρ ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀγχινοίᾳ στρατηγικῇ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ λαμπρότητι ψυχῆς διαφέρων. ἵνα δὲ μὴ διὰ τοῦ προοιμίου προλαμβάνωμεν αὐτοῦ τὰς πράξεις, ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας πορευσόμεθα, βραχέα τοῖς χρόνοις προσαναδραμόντες.

γρ. ἀγχινοίᾳ καὶ στρατηγικῇ ἀνδρ.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ ἀθήνησι Καλλιμήδους, ὀλυμπιὰς μὲν ἤχθη πέμπτη πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Πῶρος κυρηναῖος· ῥωμαῖοι δὲ κατέστησαν ὑπάτους, Γναῖον Γενύκιον, καὶ Λεύκιον Αἰμίλιον. ἐπὶ δὲ τούτων Φίλιππος ὁ Ἀμύντου υἱὸς, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ πέρσας καταπολεμήσαντος πατὴρ, παρέλαβε τὴν τῶν μακεδόνων βασιλείαν, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Ἀμύντου καταπολεμηθέντος ὑπὸ ἰλλυριῶν, καὶ φόρους τοῖς κρατήσασι τελεῖν ἀναγκασθέντος, οἱ μὲν ἰλλυριοὶ λαβόντες εἰς ὁμηρείαν Φίλιππον τὸν νεώτατον τῶν υἱῶν, παρέθεντο τοῖς θηβαίοις. οὗτοι δὲ τῷ Ἐπαμινώνδου πατρὶ παρέθεντο τὸν νεανίσκον, καὶ προσέταξαν ἅμα τηρεῖν ἐπιμελῶς τὴν παρακαταθήκην, καὶ προεστάναι τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας. τοῦ δ' Ἐπαμινώνδου Πυθαγόρειον ἔχοντος φιλόσοφον ἐπιστάτην, συντρεφόμενος ὁ Φίλιππος μετέσχεν ἐπὶ πλεῖον τῶν Πυθαγορείων λόγων. ἀμφοτέρων δὲ τῶν μαθητῶν προσενεγκαμένων φύσιν τε καὶ φιλοπονίαν, ὑπῆρξεν ἑκάτερος διαφέρων ἀρετῇ· ὧν Ἐπαμινώνδας μὲν μεγάλους ἀγῶνας καὶ κινδύνους ὑπομείνας, τῇ πατρίδι παραδόξως τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἑλλάδος περιέθηκεν· ὁ δὲ Φίλιππος, ταῖς αὐταῖς ἀφορμαῖς χρησάμενος, οὐκ ἀπελείφθη τῆς Ἐπαμινώνδου δόξης. μετὰ γὰρ τὴν Ἀμύντου τελευτὴν, Ἀλέξανδρος ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν διεδέξατο τὴν ἀρχήν. τοῦτον δὲ Πτολεμαῖος ὁ ἀλωρίτης δολοφονήσας, παρέλαβε τὴν βασιλείαν· καὶ τοῦτον ὁμοίως Περδίκκας ἐπανελόμενος, ἐβασίλευσε. τούτου δὲ παρατάξει μεγάλῃ λειφθέντος ὑπὸ ἰλλυριῶν, καὶ πεσόντος ἐπὶ τῆς χρείας, Φίλιππος ὁ ἀδελφὸς, διαδρὰς ἐκ τῆς ὁμηρείας, παρέλαβε τὴν βασιλείαν κακῶς διακειμένην. ἀνῄρηντο μὲν γὰρ ἐν τῇ παρατάξει μακεδόνων πλείους τῶν τετρακισχιλίων· οἱ δὲ λοιποὶ, καταπεπληγμένοι τὰς τῶν ἰλλυριῶν δυνάμεις, περίφοβοι καθεστήκεισαν, καὶ πρὸς τὸ διαπολεμεῖν ἀθύμως εἶχον. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, παίονες μὲν, πλησίον τῆς μακεδονίας οἰκοῦντες, ἐπόρθουν τὴν χώραν, καταφρονοῦντες τῶν μακεδόνων· ἰλλυριοὶ δὲ μεγάλας δυνάμεις ἤθροιζον, καὶ στρατεύειν εἰς τὴν μακεδονίαν παρεσκευάζοντο. Παυσανίας δέ τις τῆς βασιλικῆς συγγενείας κοινωνῶν, ἐπεβάλετο διὰ τοῦ θρᾳκῶν βασιλέως ἐπὶ τὴν μακεδονικὴν βασιλείαν κατιέναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἀθηναῖοι πρὸς Φίλιππον ἀλλοτρίως ἔχοντες, κατῆγον ἐπὶ τὴν βασιλείαν Ἀργαῖον, καὶ στρατηγὸν ἀπεστάλκεισαν Μαντίαν, ἔχοντα τρισ-

γρ. Γάιον

χιλίους μὲν ὁπλίτας, ναυτικὴν δὲ δύναμιν ἀξιόλογον. οἱ δὲ μακεδόνες, διά τε τὴν ἐν τῇ μάχῃ συμφορὰν καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιφερομένων κινδύνων, ἐν ἀπορίᾳ τῇ μεγίστῃ καθειστήκεισαν. ἀλλ' ὅμως τηλικούτων φόβων καὶ κινδύνων ἐφεστώτων, ὁ Φίλιππος οὐ κατεπλάγη τὸ μέγεθος τῶν προσδοκωμένων δεινῶν, ἀλλὰ τοὺς μακεδόνας ἐν συνεχέσιν ἐκκλησίαις συνέχων, καὶ τῇ τοῦ λόγου δεινότητι προτρεπόμενος ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν, εὐθαρσεῖς ἐποίησε. τὰς δὲ στρατιωτικὰς τάξεις ἐπὶ τὸ κρεῖττον διορθωσάμενος, καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς πολεμικοῖς ὅπλοις δεόντως κοσμήσας, συνεχεῖς ἐξοπλισίας μὲν καὶ γυμνασίας ἐναγωνίους ἐποιεῖτο. ἐπενόησε δὲ καὶ τὴν τῆς φάλαγγος πυκνότητα καὶ κατασκευὴν, μιμησάμενος τὸν ἐν Τροίᾳ τῶν ἡρώων συνασπισμὸν, καὶ πρῶτος συνεστήσατο τὴν μακεδονικὴν φάλαγγα. ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις προσηνὴς ἦν, καὶ διά τε τῶν δωρεῶν καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν εἰς τὴν μεγίστην εὔνοιαν τὰ πλήθη προσῆγε· πρός τε τὸ πλῆθος τῶν ἐπιφερομένων κινδύνων εὐστόχως ἀντεμηχανᾶτο. θεωρῶν γὰρ τοὺς ἀθηναίους ὑπὲρ τοῦ τὴν ἀμφίπολιν ἀνακτήσασθαι τὴν πᾶσαν φιλοτιμίαν εἰσφερομένους, καὶ διὰ τοῦτο κατάγοντας τὸν Ἀργαῖον ἐπὶ τὴν βασιλείαν, ἑκουσίως ἐξεχώρησε τῆς πόλεως, ἀφεὶς αὐτὴν αὐτόνομον. πρὸς δὲ παίονας διαπρεσβευσάμενος, καὶ τοὺς μὲν δωρεαῖς διαφθείρας, τοὺς δ' ἐπαγγελίαις φιλανθρώποις πείσας, κατὰ τὸ παρὸν εἰρήνην ἄγειν πρὸς αὐτοὺς συνέθετο. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Παυσανίαν ἀπέστησε τῆς καθόδου, τὸν κατάγειν μέλλοντα βασιλέα δωρεαῖς πείσας. Μαντίας δὲ ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς καταπλεύσας εἰς μεθώνην, αὐτὸς μὲν ἐν ταύτῃ κατέμεινε, τὸν Ἀργαῖον δὲ μετὰ τῶν μισθοφόρων ἐπὶ τὰς αἰγὰς ἀπέστελλεν. οὗτος δὲ προσελθὼν τῇ πόλει, παρεκάλει τοὺς ἐν ταῖς αἰγαῖς προσδέξασθαι τὴν κάθοδον, καὶ γενέσθαι τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀρχηγούς. οὐδενὸς δὲ αὐτῷ προσέχοντος, οὗτος μὲν ἀνέκαμπτεν εἰς τὴν μεθώνην· ὁ δὲ Φίλιππος ἐπιφανεὶς μετὰ στρατιωτῶν καὶ συνάψας μάχην, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε τῶν μισθοφόρων, τοὺς δὲ λοιποὺς εἴς τινα λόφον καταφυγόντας, ὑποσπόνδους ἀφῆκε, λαβὼν παρ' αὐτῶν ἐκδότους τοὺς φυγάδας. Φίλιππος μὲν οὖν ταύτην πρώτην μάχην νικήσας, εὐθαρσεστέρους ἐποίησε τοὺς μακεδόνας πρὸς τοὺς ἐφεξῆς ἀγῶνας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, θάσιοι μὲν ᾤκησαν τὰς ὀνομαζομένας κρηνίδας, ἃς ὕστερον ὁ βασιλεὺς ἀφ' ἑαυτοῦ ὀνομάσας φιλίππους, ἐπλήρωσεν οἰκητόρων. Τῶν δὲ συγγραφέων Θεόπομπος ὁ χῖος, τὴν ἀρχὴν τῶν περὶ Φίλιππον ἱστοριῶν ἐντεῦθεν ποιησάμενος, γέγραφε βίβλους ὀκτὼ πρὸς ταῖς πεντήκοντα, ἐξ ὧν πέντε διαφωνοῦσιν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Εὐχαρίστου, ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους, Κόιντον Σερουίλιον καὶ Κόιντον Γενούκιον. ἐπὶ δὲ τούτων ὁ Φίλιππος πρέσβεις ἐκπέμψας εἰς ἀθήνας, ἔπεισε τὸν δῆμον εἰρήνην πρὸς αὐτὸν συνθέσθαι, διὰ τὸ μηδὲν ἔτι προσποιεῖσθαι τὴν ἀμφίπολιν. ἀπολυθεὶς δὲ τοῦ πρὸς ἀθηναίους πολέμου, καὶ πυνθανόμενος τὸν βασιλέα τῶν παιόνων Ἄγιν τετελευτηκέναι, ὑπέλαβε καιρὸν ἔχειν ἐπιθέσθαι τοῖς παίοσι. στρατεύσας οὖν εἰς τὴν παιονίαν, καὶ παραταξάμενος τοὺς βαρβάρους νικήσας, ἠνάγκασε τὸ ἔθνος πειθαρχεῖν τοῖς μακεδόσιν. Ὑπολειπομένων δὲ πολεμίων τῶν ἰλλυριῶν, ἐφιλοτιμεῖτο καὶ τούτους καταπολεμῆσαι. εὐθὺς οὖν συναγαγὼν ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς στρατιώτας οἰκείοις λόγοις προτρεψάμενος εἰς τὸν πόλεμον, ἐστράτευσεν εἰς τὴν τῶν ἰλλυριῶν χώραν, πεζοὺς μὲν ἔχων οὐκ ἐλάττους μυρίων, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους. Βάρδυλις δ' ὁ τῶν ἰλλυριῶν βασιλεὺς, πυθόμενος τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων, τὸ μὲν πρῶτον πρέσβεις ἀπέστειλε περὶ διαλύσεως, ἐφ' ὅτῳ κυ-

γρ. ἐξοπλασίας

γρ. Λαίνιον

ἰσους ἀμφοτέρους εἶναι τῶν τότε κυριευομένων πόλεων. τοῦ δὲ Φιλίππου φήσαντος ἐπιθυμεῖν μὲν τῆς εἰρήνης, μὴ μέντοι γε ταύτην συγχωρήσειν, ἐὰν μὴ τῶν μακεδονικῶν πόλεων ἁπασῶν ἐκχωρήσωσιν οἱ ἰλλυριοί· οἱ μὲν πρέσβεις ἐπανῆλθον ἄπρακτοι, ὁ δὲ Βάρδυλις, πιστεύων ταῖς τε προγεγενημέναις νίκαις καὶ ταῖς τῶν ἰλλυριῶν ἀνδραγαθίαις, ἀπήντα τοῖς πολεμίοις μετὰ τῆς δυνάμεως. εἶχε δὲ πεζοὺς μὲν μυρίους ἐπιλέκτους, ἱππεῖς δὲ εἰς πεντακοσίους. ὡς δ' ἤγγιζον ἀλλήλοις τὰ στρατεύματα, καὶ μετὰ βοῆς πολλῆς συνέρραξαν εἰς τὴν μάχην, ὁ μὲν Φίλιππος, ἔχων τὸ δεξιὸν κέρας καὶ τοὺς ἀρίστους μακεδόνων συναγωνιζομένους, τοῖς μὲν ἱππεῦσι προσέταξε παριππεῦσαι, καὶ πλαγίοις ἐμβαλεῖν τοῖς βαρβάροις· αὐτὸς δὲ κατὰ στόμα τοῖς πολεμίοις ἐπιπεσὼν, καρτερὰν συνεστήσατο μάχην. οἱ δ' ἰλλυριοὶ, συντάξαντες ἑαυτοὺς εἰς πλινθίον, ἐρρωμένως συνεστήσαντο τὸν κίνδυνον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦν ἰσόρροπος ἡ μάχη, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρ' ἀμφοτέροις ἀνδραγαθίας· καὶ πολλῶν μὲν ἀναιρουμένων, ἔτι δὲ πλειόνων τιτρωσκομένων, ὁ κίνδυνος δεῦρο κἀκεῖσε τὰς ῥοπὰς ἐλάμβανε, παραλλαττόμενος ἀεὶ ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων ἀρεταῖς· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἱππέων ἐκ πλαγίου καὶ κατὰ νώτου βιαζομένων, τοῦ δὲ Φιλίππου μετὰ τῶν ἀρίστων ἡρωϊκῶς ἀγωνισαμένου, συνηναγκάσθη τὸ πλῆθος τῶν ἰλλυριῶν πρὸς φυγὴν ὁρμῆσαι. γενομένης δὲ τῆς διώξεως ἐπὶ πολὺν τόπον, καὶ πολλῶν κατὰ τὴν φυγὴν ἀναιρεθέντων, ὁ μὲν Φίλιππος ἀνακαλεσάμενος τῇ σάλπιγγι τοὺς μακεδόνας, καὶ στήσας τρόπαιον, ἔθαψε τοὺς ἰδίους τοὺς τετελευτηκότας. οἱ δ' ἰλλυριοὶ διαπρεσβευσάμενοι, καὶ τῶν μακεδονικῶν πόλεων πασῶν ἐκχωρήσαντες, ἔτυχον τῆς εἰρήνης. ἀνῃρέθησαν δὲ τῶν ἰλλυριῶν ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ πλείους τῶν ἑπτακισχιλίων. Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ κατὰ τὴν μακεδονικὴν καὶ τὴν ἰλλυρίδα διήλθομεν, μεταβησόμεθα πρὸς τὰς ἑτερογενεῖς πράξεις. κατὰ γὰρ τὴν σικελίαν Διονύσιος ὁ τῶν συρακουσίων τύραννος ὁ νεώτερος, παρειληφὼς μὲν τὴν δυναστείαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἄπρακτος δ' ὢν, καὶ πολὺ τοῦ πατρὸς καταδεέστερος, προσεποιεῖτο διὰ τὴν ἀπραγίαν εἰρηνικὸς εἶναι, καὶ πρᾷος τὸν τρόπον. διόπερ πρὸς καρχηδονίους διαδεδεγμένος τὸν πόλεμον, πρός τε τούτους εἰρήνην συνέθετο καὶ πρὸς λευκανοὺς ὁμοίως διαπολεμήσας ῥᾳθύμως ἐπί τινα χρόνον, καὶ ἐν ταῖς τελευταίαις μάχαις ἐπὶ τοῦ προτερήματος γενόμενος, ἀσμένως πρὸς αὐτοὺς κατελύσατο τὸν πόλεμον. κατὰ δὲ τὴν ἀπουλίαν δύο πόλεις ἔκτισε, βουλόμενος ἀσφαλῆ τοῖς πλέουσι τὸν ἰόνιον πόρον ποιῆσαι. οἱ γὰρ τὴν παραθαλάττιαν οἰκοῦντες βάρβαροι, λῃστρίσι πολλαῖς πλέοντες, ἄπλουν τοῖς ἐμπόροις παρεσκεύαζον πᾶσαν τὴν περὶ τὸν ἀδρίαν θάλατταν. μετὰ δὲ ταῦτα δοὺς ἑαυτὸν εἰς βίον εἰρηνικὸν, ἐξέλυσε μὲν τὰς τῶν στρατιωτῶν τὰς ἐν τοῖς πολέμοις γυμνασίας· μεγίστην δὲ τῶν κατὰ τὴν εὐρώπην δυναστειῶν παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς λεγομένην ἀδάμαντι δεδέσθαι τυραννίδα, διὰ τὴν ἰδίαν ἀνανδρίαν παραδόξως ἀπέβαλε. τὰς δ' αἰτίας τῆς καταλύσεως καὶ τὰς κατὰ μέρος πράξεις ἀναγράφειν πειρασόμεθα.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ ἀθήνησι Κηφισοδότου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Γάϊον Λικίνιον καὶ Γάϊον Σουλπίκιον· ἐπὶ δὲ τούτων Δίων ὁ Ἱππαρίνου, συρακουσίων ὑπάρχων ἐπιφανέστατος, ἔφυγεν ἐκ τῆς σικελίας, καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς ψυχῆς ἠλευθέρωσε συρακουσίους καὶ τοὺς ἄλλους σικελιώτας, διά τινας τοιαύτας αἰτίας· ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἐκ δυεῖν γυναικῶν ἦν πεπαιδοποιημένος· ἐκ μὲν τῆς πρώτης λοκρίδος οὔσης τὸ γένος, Διονύσιον τὸν διαδεξάμενον τὴν τυραννίδα. ἐκ

δὲ τῆς δευτέρας, Ἱππαρίνου θυγατρὸς οὔσης εὐδοκιμωτάτου συρακουσίων, δύο παῖδας, Ἱππαρῖνον καὶ Νυσαῖον. ἐτύγχανε δὲ τῆς δευτέρας γυναικὸς ἀδελφὸς ὢν Δίων, ἀνὴρ ἐν φιλοσοφίᾳ μεγάλην ἔχων προκοπὴν, καὶ κατ' ἀνδρείαν καὶ στρατηγίαν πολὺ προέχων τῶν κατ' αὐτὸν συρακουσίων. οὗτος δὲ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς ψυχῆς εἰς ὑποψίαν ἦλθε τῷ τυράννῳ, δόξας ἀξιόχρεως εἶναι καταλῦσαι τὴν τυραννίδα. φοβούμενος οὖν αὐτὸν ὁ Διονύσιος, ἔκρινεν ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν ἄνδρα, συλλαβὼν ἐπὶ θανάτῳ. ὁ δὲ Δίων αἰσθόμενος, τὸ μὲν πρῶτον ἐκρύφθη παρά τισι τῶν φίλων, μετὰ δὲ ταῦτα ἔφυγεν ἐκ τῆς σικελίας εἰς πελοπόννησον, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδελφὸν Μεγακλῆν, καὶ Χαρικλείδην τὸν ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν τεταγμένον ὑπὸ τοῦ τυράννου. καταπλεύσας δ' εἰς τὴν κόρινθον, τοὺς μὲν κορινθίους ἠξίου συνεπιλαβέσθαι τῆς ἐλευθερίας τῶν συρακουσίων· αὐτὸς δὲ μισθοφόρους συνῆγε, καὶ πανοπλίας συνήθροιζε. ταχὺ δὲ πολλῶν ὑπακουόντων, πανοπλίας τε κατεσκευάσατο καὶ μισθοφόρους συχνούς, καὶ φορτηγοὺς δύο ναῦς μισθωσάμενος, τά τε ὅπλα καὶ τοὺς μισθοφόρους ἐνθέμενος, αὐτὸς μὲν ταύτας τὰς φορτίδας ἔχων ἐξέπλευσεν ἐκ ζακύνθου τῆς πρὸς κεφαλληνίαν, εἰς τὴν σικελίαν. Χαρικλείδην δ' ἀπέπεμπε τριήρεις τινὰς καὶ ἑτέρας φορτηγοὺς ἄξοντα κατόπιν εἰς τὰς συρακούσας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ἀνδρόμαχος ὁ ταυρομενίτης, Τιμαίου μὲν τοῦ τὰς ἱστορίας συγγράψαντος πατὴρ ὤν, πλούτῳ δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἤθροισε τοὺς ἐκ τῆς νάξου τῆς κατασκαφείσης ὑπὸ Διονυσίου περιλειφθέντας. οἰκίσας δὲ τὸν ὑπὲρ τῆς νάξου λόφον τὸν ὀνομαζόμενον ταῦρον, καὶ μείνας κατ' αὐτὸν πλείω χρόνον, ἀπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ ταύρου μονῆς ὠνόμασε ταυρομένιον. ταχὺ δὲ τῆς πόλεως ἐπίδοσιν λαμβανούσης, οἱ μὲν οἰκήτορες μεγάλους περιεποιήσαντο πλούτους, ἡ δὲ πόλις, ἀξιόλογον ἀξίωμα περιποιησαμένη, τὸ τελευταῖον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ Καίσαρος ἀναστήσαντος τοὺς ταυρομενίτας ἐκ τῆς πατρίδος, ῥωμαίων ἀποικίαν ἐδέξατο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, οἱ τὴν εὔβοιαν κατοικοῦντες ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῶν μὲν τοὺς βοιωτοὺς, τῶν δὲ τοὺς ἀθηναίους ἐπικαλεσαμένων, συνέστη πόλεμος κατὰ τὴν εὔβοιαν. γινομένων δὲ πλειόνων συμπλοκῶν καὶ ἀκροβολισμῶν, ὁτὲ μὲν οἱ θηβαῖοι προετέρουν, ὁτὲ δὲ οἱ ἀθηναῖοι τὴν νίκην ἀπεφέροντο. μεγάλη μὲν οὖν παράταξις οὐδεμία συνετελέσθη, τῆς δὲ νήσου διὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καταφθαρείσης, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων παρ' ἀμφοτέρων διαφθαρέντων, μόγις ταῖς συμφοραῖς νουθετηθέντες, εἰς ὁμόνοιαν ἦλθον, καὶ τὴν εἰρήνην συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους. οἱ μὲν οὖν βοιωτοὶ τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον ποιησάμενοι, τὴν ἡσυχίαν ἦγον. Οἱ δ' ἀθηναῖοι, χίων καὶ ῥοδίων καὶ κώων, ἔτι δὲ βυζαντίων ἀποστάντων, ἐνέπεσον εἰς πόλεμον τὸν ὀνομασθέντα συμμαχικὸν, ὃς διέμεινεν ἔτη τρία. ἑλόμενοι δὲ στρατηγοὺς Χάρητα καὶ Χαβρίαν, ἀπέστειλαν μετὰ δυνάμεως. οὗτοι δὲ πλεύσαντες ἐπὶ τὴν χίον, κατέλαβον παραγεγονότας συμμάχους τοῖς χίοις παρὰ βυζαντίων καὶ ῥοδίων καὶ κώων, ἔτι δὲ Μαυσώλου τοῦ καρῶν δυνάστου. ἐκτάξαντες δὲ τὴν δύναμιν, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. ὁ μὲν οὖν Χάρης, τοῦ πεζοῦ στρατεύματος ἡγούμενος, κατὰ γῆν προσῆγε τοῖς τείχεσι, καὶ πρὸς τοὺς τῆς πόλεως ἐκχυθέντας ἐπ' αὐτὸν διηγωνίζετο. ὁ δὲ Χαβρίας, προσπλεύσας τῷ λιμένι, ναυμαχίαν καρτερὰν συνεστήσατο, καὶ τῆς νεὼς τοῖς ἐμβόλοις ἀναρραγείσης, κατεπονεῖτο. οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων νεῶν, εἴξαντες τῷ και-

γρ. ἐπιτεταγμένον

γρ. ἀπίασι

γρ. λαβούσης

ρῷ διεσώθησαν· ὁ δ' ἀντὶ τῆς ἥττης ἀλλαξάμενος τὸν εὐκλεᾶ θάνατον, ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τῆς νεὼς καὶ τρωθεὶς ἐτελεύτησεν. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Φίλιππος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς μεγάλῃ παρατάξει νενικηκὼς τοὺς ἰλλυριοὺς, καὶ πάντας τοὺς μέχρι τῆς λυχνίτιδος καλουμένης λίμνης κατοικοῦντας ὑπηκόους πεποιημένος, ἀνέκαμψεν εἰς τὴν μακεδονίαν, συντεθειμένος ἔνδοξον εἰρήνην πρὸς τοὺς ἰλλυριοὺς, περιβόητός τε ὑπάρχων παρὰ τοῖς μακεδόσιν ἐπὶ τοῖς δι' ἀνδρείαν κατωρθωμένοις. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν τὴν ἀμφίπολιν οἰκούντων ἀλλοτρίως πρὸς αὐτὸν διατεθέντων, καὶ πολλὰς ἀφορμὰς διδόντων εἰς πόλεμον, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς ἀξιολόγῳ δυνάμει. προσαγαγὼν δὲ τοῖς τείχεσι μηχανὰς, καὶ πολιορκίας ἐνεργοὺς καὶ συνεχεῖς ποιησάμενος, κατέβαλε μὲν τοῖς κριοῖς μέρος τι τοῦ τείχους, παρεισελθὼν δ' εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ πτώματος, καὶ τῶν ἀντιστάντων πολλοὺς καταβαλὼν, ἐκυρίευσε τῆς πόλεως· καὶ τοὺς μὲν ἀλλοτρίως πρὸς αὐτὸν διακειμένους ἐφυγάδευσε, τοῖς δ' ἄλλοις φιλανθρώπως προσηνέχθη. ἡ δὲ πόλις αὕτη κειμένη κατὰ τῆς θράκης καὶ τῶν σύνεγγυς τόπων εὐφυῶς, πολλὰ συνεβάλετο τῷ Φιλίππῳ πρὸς αὔξησιν. εὐθὺς γὰρ τὴν μὲν πύδναν ἐχειρώσατο, πρὸς δ' ὀλυνθίους συμμαχίαν ἔθετο, καὶ ποτίδαιαν ὡμολόγησε περιποιήσειν αὐτοῖς, ὑπὲρ ἧς ὀλύνθιοι πολλὴν σπουδὴν εἶχον κυριεῦσαι τῆς πόλεως. τῶν δ' ὀλυνθίων βαρεῖαν πόλιν οἰκούντων, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ταύτην ἐνοικούντων μεγάλην ἐχόντων ῥοπὴν εἰς τὸν πόλεμον, περιμάχητος ἦν ἡ πόλις τοῖς ἡγεμονίας μείζονος ὀρεγομένοις. διόπερ οἵ τε ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος διεφιλοτιμοῦντο πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς τῶν ὀλυνθίων συμμαχίας. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Φίλιππος ποτίδαιαν ἐκπολιορκήσας, τὴν μὲν τῶν ἀθηναίων φρουρὰν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ φιλανθρώπως αὐτῇ προσενεχθεὶς, ἐξαπέστειλεν εἰς τὰς ἀθήνας· σφόδρα γὰρ εὐλαβεῖτο τὸν δῆμον τῶν ἀθηναίων, διὰ τὸ βάρος καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως. τὴν δὲ πύδναν ἐξανδραποδισάμενος παρέδωκε τοῖς ὀλυνθίοις, δωρησάμενος ἅμα καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν κτήσεις. μετὰ δὲ ταῦτα παρελθὼν ἐπὶ πόλιν κρηνίδας, ταύτην μὲν ἐπαυξήσας οἰκητόρων πλήθει, μετωνόμασε Φιλίππους, ἀφ' ἑαυτοῦ προσαγορεύσας. τὰ δὲ κατὰ τὴν χώραν χρύσεια μέταλλα παντελῶς ὄντα λιτὰ καὶ ἄδοξα ταῖς κατασκευαῖς ἐπὶ τοσοῦτον ηὔξησεν, ὥστε δύνασθαι φέρειν αὐτῷ πρόσοδον πλεῖον ἢ ταλάντων χιλίων. ἐκ δὲ τούτων ταχὺ σωρεύσας πλοῦτον, ἀεὶ μᾶλλον διὰ τὴν εὐπορίαν τῶν χρημάτων εἰς ὑπεροχὴν μεγάλην ἦγε τὴν μακεδονικὴν βασιλείαν· νόμισμα γὰρ χρυσοῦν κόψας, τὸ προσαγορευθὲν ἀπ' ἐκείνου φιλίππειον, μισθοφόρων τε δύναμιν ἀξιόλογον συνεστήσατο, καὶ τῶν ἑλλήνων πολλοὺς διὰ τούτου προετρέψατο προδότας γενέσθαι τῶν πατρίδων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αἱ κατὰ μέρος πράξεις ἕκαστα δηλώσουσιν. ἡμεῖς δ' ἐπὶ τὰς συνεχεῖς πράξεις μεταβιβάσομεν τὸν λόγον.

γρ. χρύσια

γρ. τόπων

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ ἀθήνησιν Ἀγαθοκλέους, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους, Μάρκον Φάβιον καὶ Γάϊον Πέπλιον. ἐπὶ δὲ τούτων Δίων ὁ Ἱππαρίνου κατέπλευσεν εἰς τὴν σικελίαν, καταλύσων τὴν Διονυσίου τυραννίδα. ἐλαχίσταις δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων χρησάμενος ἀφορμαῖς, μεγίστην δυναστείαν τῶν κατὰ τὴν εὐρώπην κατέλυσεν ἀνελπίστως. τίς γὰρ ἂν ἐπίστευσεν ὅτι δυσὶ φορτηγοῖς ναυσὶ καταπλεύσας, περιεγένετο δυνάστου ναῦς μὲν μακρὰς ἔχοντος τετρακοσίας, στρατιώτας δὲ πεζοὺς μὲν εἰς δέκα μυριάδας, ἱππεῖς δὲ μυρίους· ὅπλων δὲ καὶ σίτου καὶ χρημάτων τοσαύτην παρασκευὴν, ὅσην εἰκὸς ἦν κεκτῆσθαι τὸν μέλλοντα χορηγήσειν δαψιλῶς ταῖς

γρ. Πεύλιον

γρ. ἰδία

προειρημέναις δυνάμεσι· χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, πόλιν μὲν ἔχοντα μεγίστην τῶν
ἑλληνίδων, λιμένας δὲ καὶ νεώρια καὶ κατεσκευασμένας ἀκροπόλεις ἀναλώτους,
ἔτι δὲ συμμάχων δυνατῶν ἔχοντα πλῆθος· αἰτία δ' ὑπῆρχε τῷ Δίωνι τῶν προ-
τερημάτων μάλιστα μὲν ἡ ἰδία λαμπρότης τῆς ψυχῆς καὶ ἀνδρεία, καὶ ἡ τῶν ἐλευθε-
ρωθῆναι μελλόντων εὔνοια· τὸ δὲ τούτων ἁπάντων μεῖζον, ἥ τε ἀνανδρία τοῦ τυράννου,
καὶ τὸ τῶν ἀρχομένων πρὸς αὐτὸν μῖσος. πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς ἕνα καιρὸν συν-
δραμόντα, παραδόξως τὰς ἀπιστουμένας πράξεις πρὸς τέλος ἤγαγεν. ἡμεῖς δ'
ἀφέμενοι τούτων τῶν λόγων, ἐπὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν κατὰ μέρος πεπραγμέ-
νων τρεψόμεθα. Δίων γὰρ ἐκ ζακύνθου τῆς πρὸς κεφαλληνίαν δυσὶ φορτηγοῖς
ναυσὶν ἀναχθεὶς, κατέπλευσε τῆς ἀκραγαντίνης εἰς τὴν ὀνομαζομένην μινώαν.
αὕτη δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ Μίνωος ἐκτίσθη τοῦ βασιλέως κρητῶν, καθ' ὃν
καιρὸν ζητῶν Δαίδαλον ἐπεξενώθη Κωκάλῳ τῷ βασιλεῖ τῶν σικανῶν· κατὰ δὲ τοὺς
ὑποκειμένους καιροὺς ἡ μὲν πόλις αὕτη τοῖς καρχηδονίοις ὑπήκουσεν, ὁ δὲ ἐπι-
στάτης αὐτῆς, ὄνομα Πάραλος, φίλος ὢν Δίωνος, προθύμως ὑπεδέξατο αὐ-
τόν. ὁ δὲ Δίων, ἐξελόμενος ἐκ τῶν φορτηγῶν πανοπλίας πεντακισχιλίας, τῷ
Παράλῳ παρέδωκε, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ἁμάξαις παρακομίσαι πρὸς τὰς συ-
ρακούσας· αὐτὸς δὲ τοὺς μισθοφόρους παραλαβὼν, ὄντας χιλίους, προῆγεν ἐπὶ
τὰς συρακούσας. ἐν παρόδῳ δὲ πείσας τε ἀκραγαντίνους καὶ γελῴους καί τινας
τῶν τὴν μεσόγειον οἰκούντων σικανῶν τε καὶ σικελῶν, ἔτι δὲ καμαριναίους καὶ μα-
διναίους πείσας συνελευθερῶσαι τοὺς συρακοσίους, προῆγεν ἐπὶ τὴν κατάλυσιν
τοῦ τυράννου. πολλῶν δὲ πάντοθεν συρρεόντων μετὰ τῶν ὅπλων, ταχὺ πλείους τῶν
δισμυρίων στρατιωτῶν ἠθροίσθησαν. οὐδὲν δ' ἧττον καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς ἰταλίας ἑλλή-
νων καὶ μεσσηνίων μετεπέμφθησαν, καὶ πάντες σὺν πολλῇ προθυμίᾳ μετὰ σπου-
δῆς ἧκον. ὡς δ' ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς συρακοσίας ὁ Δίων ἦν, ἀπήντα πρὸς αὐτὸν
πλῆθος ἀνόπλων ἀνθρώπων ἔκ τε τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. ἀπίστως γὰρ δια-
κείμενος ὁ Διονύσιος πρὸς τοὺς συρακουσίους, πολλῶν τὰ ὅπλα παρῄρητο. κατὰ δὲ τοῦ-
τον τὸν καιρὸν ὁ μὲν τύραννος περὶ τὰς νεοκτίστους πόλεις κατὰ τὸν ἀδρίαν διέτριβε μετὰ
πολλῶν δυνάμεων· οἱ δ' ἐπὶ τῆς φυλακῆς τῶν συρακουσῶν ἀπολειφθέντες ἡγε-
μόνες, τὸ μὲν πρῶτον ἐπειρῶντο μετακαλεῖσθαι τοὺς συρακοσίους ἀπὸ τῆς ἀπο-
στάσεως· ἀκατασχέτου δὲ τῆς ὁρμῆς τῶν ὄχλων οὔσης, ἀπογνόντες τοὺς μισθοφόρους
καὶ τοὺς τὰ τοῦ δυνάστου φρονοῦντας, ἤθροισαν, καὶ τὰς τάξεις πληρώσαντες, τοῖς ἀφε-
στηκόσιν ἐπιθέσθαι διέγνωσαν. Δίων δὲ τοῖς μὲν ἀνόπλοις τῶν συρακουσίων διέδωκε
τὰς πεντακισχιλίας πανοπλίας, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκ τῶν δυνατῶν τοῖς παρατυχοῦσιν
ὅπλοις συνεσκεύασε. συναγαγὼν δ' ἅπαντας εἰς κοινὴν ἐκκλησίαν, ἀπεφαίνετο
μὲν ἑαυτὸν ἥκειν ἐπὶ τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν σικελιωτῶν, παρεκάλει δὲ στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι
τοὺς εὐθέτους πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς αὐτονομίας, καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ὅλης τυραν-
νίδος. τὸ δὲ πλῆθος, ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς φωνῆς, ἐβόησε στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι τόν τε Δίωνα
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μεγακλῆν αὐτοκράτορας. εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας
ἐκτάξας τὴν δύναμιν, προσῆγε τῇ πόλει. οὐδενὸς δ' ἀντιποιουμένου τῶν ὑπαίθρων,
ἀδεῶς εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ διὰ τῆς ἀχραδινῆς πορευθεὶς εἰς τὴν ἀγορὰν, κατε-
στρατοπέδευσεν, οὐδενὸς τολμῶντος ἐπεξιέναι. ὁ δὲ σύμπας ἀριθμὸς ἦν τῶν μετὰ Δί-
ωνος στρατιωτῶν οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισμυρίων. οὗτοι δὲ πάντες ἐστεφανωμένοι
κατῆλθον εἰς τὴν πόλιν, προηγουμένου τοῦ τε Δίωνος καὶ τοῦ Μεγακλέους, καὶ

γρ. αὐτοῦ.

γρ. δεῖ

μετὰ τούτων πεντακισχιλίων Συρακουσίων, οἱ μόνοι τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον φυγάδων
Συρακουσίοις μετασχεῖν τῶν κινδύνων ἠθέλησαν. τῆς δὲ πόλεως πάσης μετημφιασμένης ἀντὶ τῆς δουλείας τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸ σκυθρωπὸν τῆς τυραννίδος εἰς πανηγυρικὴν ἱλαρότητα τῆς τύχης ἀγούσης, πᾶσα οἰκία θυσιῶν καὶ χαρᾶς ἔγεμε, τῶν ἰδιωτῶν ἐπὶ ταῖς ἰδίαις ἑστίαις θυμιώντων, καὶ περὶ μὲν τῶν προϋπαρχόντων ἀγαθῶν εὐχαριστούντων τοῖς θεοῖς, περὶ δὲ τῶν μελλόντων εὐχὰς ἀγαθὰς ποιουμένων. ἐγίνετο δὲ καὶ τῶν γυναικῶν ἐπὶ ταῖς ἀνελπίστοις εὐημερίαις ὀλολυγμὸς πολύς, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν συνδρομή. οὐδεὶς δ' ἦν ἐλεύθερος, οὐ δοῦλος, οὐ ξένος, ὃς οὐκ ἔσπευδεν ἰδεῖν τὸν Δίωνα καὶ τὴν ἀρετὴν τἀνδρός. πάντες δ' ἀπεδέχοντο μειζόνως ἢ κατ' ἄνθρωπον. καὶ τοῦτ' εὐλόγως ἔπασχον, διὰ τὸ μέγεθος καὶ παράδοξον τῆς μεταβολῆς. πεντηκονταετοῖς γὰρ δουλείας πεπειραμένοι, καὶ τῆς ἐλευθερίας διὰ τὸν χρόνον] ἐπιλελησμένοι, δι' ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρετὴν ἀπελύθησαν τῆς συμφορᾶς.

Διονύσιος δὲ κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς αὐτὸς μὲν ἔτυχε διατρίβων περὶ Καυλωνίαν τῆς Ἰταλίας, Φίλιστον δὲ τὸν στρατηγὸν περὶ τὸν Ἀδρίαν ὄντα μετεπέμψατο μετὰ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, καὶ προσέταξε πᾶσιν εἰς τὰς Συρακούσας πλεῖν. ἀμφοτέρων δ' εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐλθεῖν σπευδόντων, ὁ μὲν Διονύσιος ἧκεν εἰς τὰς Συρακούσας, ἡμέρας ὕστερον ἑπτὰ τῆς Δίωνος καθόδου. εὐθὺς οὖν καταστρατηγῆσαι βουλόμενος τοὺς Συρακοσίους, περὶ διαλύσεως ἐπρεσβεύετο, καὶ πολλὰς ἐμφάσεις ἐδίδου παραδώσειν τὴν τυραννίδα τῷ δήμῳ, καὶ τινὰς δημοκρατίας ἀλλάξεσθαι τιμὰς ἀξιολόγους. ἠξίου τε πρέσβεις ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτόν, μεθ' ὧν συνεδρεύσας καταλύσεται τὸν πόλεμον. οἱ μὲν οὖν Συρακούσιοι, μετεωρισθέντες ταῖς ἐλπίσιν, ἐξαπέστειλαν πρέσβεις τοὺς ἀξιολογωτάτους τῶν ἀνδρῶν. ὁ δὲ Διονύσιος τούτους μὲν φυλακὴν περιστήσας, ἀνεβάλετο τὴν ἔντευξιν. αὐτὸς δ' ὁρῶν τοὺς Συρακουσίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς εἰρήνης, τά τε περὶ τὰς φυλακὰς ῥαθύμως ἔχοντας, καὶ τὰ πρὸς μάχην ἀπαρασκεύους, ἄφνω τὰς πύλας τῆς κατὰ τὴν νῆσον ἀκροπόλεως ἀνοίξας, ἐξεχύθη συντεταγμένῃ τῇ δυνάμει. τῶν δὲ Συρακουσίων κατεσκευακότων ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν διατειχίσματα, προσέπεσον οἱ μισθοφόροι τῷ τείχει μετὰ πολλῆς βοῆς καὶ καταπλήξεως. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν φυλάκων ἀνεῖλον, τοῦ δὲ τείχους ἐντὸς γενόμενοι, πρὸς τοὺς ἐκβοηθοῦντας διηγωνίζοντο. ὁ δὲ Δίων ἀνελπίστως παρεσπονδημένος, μετὰ τῶν ἀρίστων στρατιωτῶν ἀπήντα τοῖς πολεμίοις. καὶ συνάψας μάχην, πολὺν ἐποίει φόνον ἐν σταδίῳ. ὀλίγῳ δὲ διαστήματι τῆς διατειχίσεως ἔσω μάχης οὔσης, συνέδραμε πλῆθος στρατιωτῶν εἰς στενὸν τόπον. διὸ καὶ παρ' ἀμφοτέροις οἱ ταῖς ἀνδραγαθίαις πρωτεύοντες συγκατέβησαν εἰς τὸν κίνδυνον. καὶ τῶν μὲν τοῦ Διονυσίου μισθοφόρων διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπαγγελιῶν, τῶν δὲ Συρακουσίων διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας εἰς ὑπερβάλλουσαν φιλοτιμίαν ἐκτραπέντων, τὸ μὲν πρῶτον ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη, τῆς παρ' ἀμφοτέροις ἀρετῆς οὔσης ἰσομάχου, καὶ πολλοὶ μὲν ἔπιπτον, οὐκ ὀλίγοι δὲ κατετιτρώσκοντο, πάσας τὰς πληγὰς ἐναντίας λαμβάνοντες. (οἱ μὲν γὰρ προεστῶτες τὸν ὑπὲρ τῶν ἄλλων θάνατον ὑπέμενον εὐψύχως, οἱ δ' ἐπιτεταγμένοι τοὺς πίπτοντας ὑπερασπίζοντες, καὶ τοῖς δεινοῖς ἐγκαρτεροῦντες, τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ὑπὲρ τῆς νίκης ἀνεδέχοντο) μετὰ δὲ ταῦτα Δίων μὲν ἀριστεῦσαι βουλόμενος ἐν τῇ μάχῃ, καὶ σπεύδων δι' ἑαυτοῦ περιποιήσασθαι τὴν νίκην, εἰς μέσους ἐβιάσατο τοὺς πολεμίους. ἡρωικῶς δ' ἀγωνιζόμενος, πολλοὺς μὲν ἐφόνευσε, τὴν δ' ὅλην σύνταξιν τῶν μισθοφόρων διακόψας, ἐναπε-

λήφθη μόνος τῷ πλήθει. πολλῶν δ' ἐπ' αὐτὸν ῥιφέντων βελῶν εἴς τε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος, ταῦτα μὲν ἐξέφυγε, διὰ τὴν τῶν ὅπλων κατασκευήν· εἰς δὲ τὸν δεξιὸν βραχίονα τρωθεὶς, συγκατηνέχθη τῷ βάρει τῆς πληγῆς, καὶ τοῖς πολεμίοις παρ' ὀλίγον ὑποχείριος ἐγένετο. οἱ δὲ Συρακούσιοι, δείσαντες ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸν στρατηγὸν σωτηρίας, ἐπέρραξαν τοῖς μισθοφόροις βαρεῖα τῇ συντάξει· καὶ τὸν μὲν Δίωνα καταπονούμενον ἐξήρπασαν ἐκ τῶν κινδύνων, τοὺς δὲ πολεμίους βιασάμενοι φυγεῖν ἠνάγκασαν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸν ἄλλον τόπον τοῦ τείχους προτερησάντων τῶν Συρακοσίων, οἱ τοῦ τυράννου μισθοφόροι συνεδιώχθησαν ἐντὸς πυλῶν τῶν ἐν τῇ νήσῳ. ἐπιφανεῖ δὲ μάχῃ νικήσαντες οἱ Συρακούσιοι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν βεβαίως κτησάμενοι, τρόπαιον ἔστησαν κατὰ τοῦ τυράννου. μετὰ δὲ ταῦτα Διονύσιος μὲν ἐπταικὼς, καὶ τὴν δυναστείαν ἀπογινώσκων ἤδη, ἐν μὲν ταῖς ἀκροπόλεσιν ἀπέλιπε φρουρὰς ἀξιολόγους, αὐτὸς δὲ τοὺς τετελευτηκότας ἑπτακοσίους ὄντας, λαβὼν τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν, ἔθαψε λαμπρῶς, χρυσοῖς μὲν στεφάνοις ἐστεφανωμένους, πορφυρεῖσι δὲ καλαῖς περιβεβλημένους. ἤλπιζε γὰρ διὰ τῆς τούτων σπουδῆς προτρέψασθαι τοὺς ἄλλους εἰς τὸ προθύμως κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς τυραννίδος. τοὺς δ' ἀνδραγαθήσαντας μεγάλαις δωρεαῖς ἐτίμησε. πρὸς δὲ τοὺς Συρακοσίους διεπέμπετο περὶ διαλύσεως. ὁ δὲ Δίων, περὶ μὲν τῶν πρεσβειῶν ἀεί τινας εὐλόγους προφάσεις ποριζόμενος, ἀνεβάλλετο· ἐν τούτῳ δὲ τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους κατασκευάσας μεθ' ἡσυχίας, τότε τὰς πρεσβείας μετεπέμπετο, καταστρατηγηκὼς τοὺς πολεμίους ταῖς τῆς εἰρήνης ἐλπίσι. γινομένων δὲ λόγων περὶ συλλύσεως, ὁ Δίων ἀπεκρίθη τοῖς πρέσβεσι, μίαν εἶναι σύλλυσιν, ἐὰν ἀποθέμενος τὴν τυραννίδα, βούληται τυχεῖν τιμῶν τινῶν. ὁ δὲ Διονύσιος, ὑπερηφάνου τῆς ἀποκρίσεως γενομένης, συναγαγὼν τοὺς ἡγεμόνας, ἐβουλεύετο πῶς χρὴ τοὺς Συρακοσίους ἀμύνασθαι. πάντων δ' εὐπορῶν, πλὴν σίτου, καὶ θαλαττοκρατῶν, ἐλῄστευε τὴν χώραν, καὶ τὰς τροφὰς ἐκ τῶν προειρημένων κακῶς ποριζόμενος, ἐξαπέστελλε ναῦς φορτίδας καὶ χρήματα πρὸς τὸν τοῦ σίτου καταγορασμόν. οἱ δὲ Συρακούσιοι ναῦς μακρὰς οὐ πολλὰς ἔχοντες, καὶ κατὰ τοὺς εὐκαίρους τόπους ἐπιφαινόμενοι, πολλὴν τῆς ὑπὸ τῶν ἐμπόρων κομιζομένης ἀγορᾶς παρῃροῦντο. καὶ τὰ μὲν περὶ τοὺς Συρακουσίους ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα, Ἀλέξανδρος ὁ Φερῶν τύραννος ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικὸς Θήβης καὶ τῶν ταύτης ἀδελφῶν Λυκόφρονος καὶ Τισιφόνου ἐδολοφονήθη. οὗτοι δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὡς τυραννοκτόνοι μεγάλης ἐτύγχανον ἀποδοχῆς· ὕστερον δὲ μετανοήσαντες, καὶ τοὺς μισθοφόρους χρήμασι πείσαντες, ἀνέδειξαν ἑαυτοὺς τυράννους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν ἀντιπραττόντων ἀνεῖλον, κατασκευασάμενοι δὲ τὴν δύναμιν ἀξιόλογον, βίᾳ κατεῖχον τὴν ἀρχήν. οἱ δ' Ἀλευάδαι καλούμενοι παρὰ τοῖς Θετταλοῖς, δι' εὐγένειαν δ' ἀξίωμα ἔχοντες περιβόητον, ἀντέπραττον τοῖς τυράννοις. οὐκ ὄντες δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἀξιόμαχοι, προσελάβοντο Φίλιππον σύμμαχον τὸν Μακεδόνων βασιλέα. οὗτος δ' ἐπελθὼν εἰς τὴν Θετταλίαν κατεπολέμησε τοὺς τυράννους, καὶ ταῖς πόλεσιν ἀνακτησάμενος τὴν ἐλευθερίαν, μεγάλην εὔνοιαν εἰς τοὺς Θετταλοὺς ἐνεδείξατο. διόπερ ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα πράξεσιν ἀεὶ συναγωνιστὰς ἔσχεν, οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος. Τῶν δὲ συγγραφέων Δημόφιλος μὲν ὁ Ἐφόρου τοῦ ἱστοριογράφου υἱὸς, τὸν παραλειφθέντα πόλεμον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὀνομασθέντα δὲ ἱερὸν, συντεταγμένος, ἐντεῦθεν ἦρκται, ἀπὸ τῆς καταλήψεως τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ καὶ τῆς συλήσεως τοῦ μαντείου ὑπὸ Φιλομήλου τοῦ Φωκέως. ἐγένετο δὲ ὁ πόλεμος ἔτη ἕνδεκα, ἕως τῆς φθορᾶς τῶν δια-

νεμαμένων τὰ ἱερὰ χρήματα. Καλλισθένης δὲ τὴν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἱστορίαν
γέγραφεν ἐν βίβλοις δέκα, καὶ κατέστροφεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ ἱεροῦ, καὶ παρανομίαν
Φιλομήλου τοῦ φωκέως. Δίυλλος δ' ὁ ἀθηναῖος ἦρκται τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς ἱεροσυλή-
σεως, καὶ γέγραφε βίβλους εἴκοσι καὶ ἑπτά, συμπεριλαβὼν πάσας τὰς ἐν τοῖς χρόνοις
τούτοις γενομένας πράξεις περί τε τὴν ἑλλάδα καὶ τὴν σικελίαν.

γρ. ἑξ.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἐλπίνου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Πο-
πίλιον Λαινάτην καὶ Γνάιον Μαμέλιον Ἰμπεριῶσον. ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη ἕκτη πρὸς
ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Πῶρος μαλιεύς. ἐπὶ δὲ τούτων, κατὰ μὲν τὴν ἰτα-
λίαν ἠθροίσθη περὶ τὴν λευκανίαν πλῆθος ἀνθρώπων πανταχόθεν μιγάδων, πλεί-
στων δὲ δούλων δραπετῶν. οὗτοι δὲ τὸ μὲν πρῶτον λῃστρικὸν ἐνεστήσαντο βίον, καὶ διὰ τὸ
ἐν ταῖς ἀγραυλίαις καὶ καταδρομαῖς συνήθεις ἔχειν τριβὴν καὶ μελέτην τῶν κατὰ
πόλεμον ἔργων. διὸ καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσι περιεγίνοντο τῶν ἐγχωρίων, εἰς αὔ-
ξησιν ἀξιολογωτέραν κατέστησαν. καὶ πρῶτον μὲν Τερίναν πόλιν ἐκπολιορκήσαν-
τες διήρπασαν, ἔπειτ' Ἱππώνιον, καὶ θουρίους, καὶ πολλὰς ἄλλας χειρωσάμενοι, κοινὴν
πολιτείαν συνέθεντο· καὶ προσηγορεύθησαν βρέττιοι, διὰ τὸ πλείστους εἶναι δούλους.
κατὰ γὰρ τὴν τῶν ἐγχωρίων διάλεκτον οἱ δραπέται βρέττιοι προσηγορεύοντο. τὸ μὲν οὖν
τῶν βρεττίων πλῆθος οὕτω συνέστη κατὰ τὴν ἰταλίαν. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Φίλιστος μὲν
ὁ Διονυσίου στρατηγός, πλεύσας εἰς ῥήγιον, διεκόμισε τοὺς ἱππεῖς εἰς συρακούσας, ὄν-
τας πλείους τῶν πεντακοσίων. προσλαβὼν δὲ τούτοις ἱππεῖς τε ἄλλους πλείονας, καὶ πε-
ζοὺς δισχιλίους, ἐστράτευσεν ἐπὶ λεοντίνους, ἀφεστηκότας ἀπὸ Διονυσίου. νυκτὸς δὲ παρ-
εισπεσὼν ἐντὸς τοῦ τείχους, κατελάβετο μέρος τῆς πόλεως. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυ-
ρᾶς, καὶ τῶν συρακουσίων βοηθησάντων, ἡττηθεὶς ἐξέπεσεν ἐκ τῶν λεοντίνων. Ἡρα-
κλείδης δὲ ὁ καταλελειμμένος ὑπὸ Δίωνος ναύαρχος τῶν μακρῶν νεῶν ἐν πελοπον-
νήσῳ, διά τινας χειμῶνας ἐμποδισθεὶς ὑστέρησε τῆς καθόδου τῶν περὶ τὸν Δίωνα, καὶ
τῆς τῶν συρακουσίων ἐλευθερώσεως. ἧκε δ' ἄγων ναῦς μὲν μακρὰς εἴκοσι, χιλίους δὲ στρα-
τιώτας καὶ πεντακοσίους. ὢν δ' ἀνὴρ ἐπισημότατος καὶ δόξας ἄξιος ὑπάρχειν, ᾑρέθη ναύαρ-
χος ὑπὸ τῶν συρακουσίων, καὶ μετὰ Δίωνος τεταγμένος, διεπολέμει πρὸς Διονύσιον.
μετὰ δὲ ταῦτα Φίλιστος ἀποδειχθεὶς στρατηγός, καὶ καταρτίσας τριήρεις ἑξήκοντα, πρὸς
συρακουσίους ἐναυμάχησεν, ἔχοντας ναῦς παραπλησίους τὸν ἀριθμόν. γενομένου δ'
ἀγῶνος καρτεροῦ, καὶ τοῦ Φιλίστου τὸ μὲν πρῶτον διὰ τῆς ἰδίας ἀνδραγαθίας περι-
γινομένου, ὕστερον δὲ ἀποληφθέντος ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν συρακούσιοι παν-
ταχόθεν κυκλώσαντες ταῖς ναυσίν, ἐφιλοτιμοῦντο ζωγρίᾳ λαβεῖν τὸν στρατηγόν. ὁ δὲ Φί-
λιστος, εὐλαβηθεὶς τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας αἰκίαν, ἑαυτὸν ἀπέσφαξε, πλείστας
μὲν καὶ μεγίστας χρείας παρεσχημένος τοῖς τυράννοις, πιστότατος δὲ τῶν φίλων τοῖς δυ-
νάσταις γεγονώς. οἱ δὲ συρακούσιοι νικήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ, τὸ μὲν σῶμα τοῦ Φιλί-
στου διαμερίσαντες, καὶ δι' ὅλης τῆς πόλεως ἑλκύσαντες, ἄταφον ἐξέρριψαν. Διο-
νύσιος δὲ τὸν μὲν πρακτικώτατον τῶν φίλων ἀποβεβληκώς, καὶ στρατηγὸν μὲν ἕτερον ἀξιό-
χρεων οὐκ ἔχων, αὐτὸς δ' οὐ δυνάμενος φέρειν τὸ τοῦ πολέμου βάρος, ἐξέπεμψε
πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Δίωνα· τὸ μὲν πρῶτον τὴν ἡμίσειαν τῆς ἀρχῆς παραδιδούς, ὕστε-
ρον δὲ βουλόμενος ὅλην ἐκχωρεῖν. τοῦ δὲ Δίωνος ἀποκριθέντος, ὅτι τοῖς συρακουσίοις
δίκαιόν ἐστι παραδιδόναι τὴν ἀκρόπολιν ἐπί τισιν ἐξαιρέτοις χρήμασι καὶ τιμαῖς,
ὁ μὲν Διονύσιος ἕτοιμος ἦν τὴν ἄκραν παραδιδόναι τῷ δήμῳ, ὥστε τοὺς μισθοφό-
ρους καὶ τὰ χρήματα λαβόντα, εἰς τὴν ἰταλίαν μεταστῆναι. ὁ δὲ Δίων συνεβούλευε τοῖς συ-

γρ. Μαμίνιον

γρ. ἵππωνα τὴν πόλιν,

Συρακουσίοις δέξασθαι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ δῆμος ὑπὸ τῶν ἀκρίτων δημηγόρων πεισθεὶς, ἀντεῖπε, νομίζων κατὰ κράτος ἐκπολιορκήσειν τὸν τύραννον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Διονύσιος τοὺς ἀρίστους τῶν μισθοφόρων ἀπέλιπε φυλάξοντας τὴν ἄκραν, αὐτὸς δ' ἐνθέμενος τὰ χρήματα καὶ πᾶσαν τὴν βασιλικὴν παρασκευὴν, ἔλαθεν ἐκπλεύσας, καὶ κατῆρεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. οἱ δὲ Συρακούσιοι πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασαν, τῶν μὲν οἰομένων δεῖν τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν τῶν ὅλων ἐξουσίαν ἐγχειρίζειν Ἡρακλείδῃ, διὰ τὸ τοῦτον δοκεῖν μηδέποτ' ἂν ἐπιθέσθαι τυραννίδι· τῶν δὲ ἀποφαινομένων τὸν Δίωνα δεῖν ἔχειν τὴν τῶν ἁπάντων ἡγεμονίαν. προσοφειλομένων δὲ πολλῶν μισθῶν τοῖς ἐκ Πελοποννήσου ξένοις τοῖς ἠλευθερωκόσι τοὺς Συρακουσίους, καὶ χρημάτων ἀπορούσης τῆς πόλεως, οἱ μὲν μισθοφόροι, τῶν χρημάτων ἀπηλπισμένοι, συνεστράφησαν, ὄντες πλείους τῶν τρισχιλίων· πάντες δὲ ἐπίλεκτοι ταῖς ἀρεταῖς, καὶ διὰ τὴν ἄθλησιν τῶν πολεμικῶν ἔργων διαφέροντες, πολὺ τῶν Συρακουσίων ταῖς ἀρεταῖς ὑπερέβαλλον. ὁ δὲ Δίων, ἀξιούμενος ὑπὸ τῶν μισθοφόρων συναποστῆναι, καὶ παρὰ τῶν Συρακουσίων ὡς κοινοῦ ἐχθροῦ λαβεῖν τιμωρίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖπε, μετὰ δὲ ταῦτα συναναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς περιστάσεως, προσεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν τῶν ξένων, καὶ μετ' ἐκείνων ἀναζεύξας, ἀνέζευξεν ἐπὶ τοὺς Λεοντίνους. οἱ δὲ Συρακούσιοι συστραφέντες ἐδίωκον τοὺς μισθοφόρους, καὶ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν συνάψαντες μάχην, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες ἀπεχώρησαν. ὁ δὲ Δίων λαμπρᾷ μάχῃ νικήσας, οὐδὲν ἐμνησικάκησε τοῖς Συρακουσίοις. ἀποστειλάντων γὰρ πρὸς αὐτὸν κήρυκα περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως, τήν τε τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν ἔδωκε, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πολλοὺς ὄντας ἀπέλυσεν ἄνευ λύτρων. πολλοὶ γὰρ ἐν τῇ φυγῇ μέλλοντες φονεύεσθαι, διηγέρθησαν ἑαυτοὺς εἶναι τῶν παρὰ Δίωνος φευγόντων· καὶ πάντες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐξέφυγον τὸν θάνατον. μετὰ δὲ ταῦτα Διονύσιος μὲν στρατηγὸν ἀπέστειλεν εἰς τὰς Συρακούσας Νύψιον Νεαπολίτην, ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει στρατηγικῇ διαφέροντα· συνεξέπεμψε δ' αὐτῷ καὶ φορτηγὰ πλοῖα, σίτου καὶ τῆς ἄλλης ἀγορᾶς γέμοντα. οὗτος μὲν οὖν ἐκ Λοκρῶν ἀναζεύξας, ἔπλευσεν εἰς Συρακούσας πλοῦν. οἱ δὲ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν μισθοφόροι τοῦ τυράννου, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπιλιπόντος τοῦ σίτου, καὶ τῇ σπάνει τῶν ἀναγκαίων δεινῶς πιεζόμενοι, μέχρι μέν τινος ὑπέμενον εὐψύχως τὴν ἔνδειαν, τῆς δὲ φύσεως ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἡττωμένης, καὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινωσκομένης, συνδραμόντες εἰς ἐκκλησίαν νυκτὸς, ἐψηφίσαντο παραδοῦναι τὴν ἀκρόπολιν καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοῖς Συρακουσίοις ἅμ' ἡμέρᾳ. ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ληγούσης, οἱ μὲν μισθοφόροι κήρυκας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς Συρακουσίους περὶ τῆς διαλύσεως· ὁ δὲ Νύψιος διαφαινούσης ἤδη τῆς ἡμέρας κατέπλευσε μετὰ τοῦ στόλου, καὶ καθωρμίσθη περὶ τὴν Ἀρέθουσαν. διὰ δὲ τῆς ἐνδείας παραχρῆμα μεταβαλούσης εἰς πολλὴν δαψίλειαν τῶν ἐπιτηδείων, ὁ μὲν στρατηγὸς Νύψιος ἐκβιβάσας τοὺς στρατιώτας, κοινὴν ἐκκλησίαν συναγαγὼν, καὶ διαλεχθεὶς οἰκείως τοῖς παροῦσι καιροῖς, προθύμους κατεσκεύασε πρὸς τοὺς μέλλοντας κινδύνους. ἡ μὲν οὖν ἀκρόπολις ἤδη παραδιδομένη τοῖς Συρακουσίοις, τὸν εἰρημένον τρόπον ἀνελπίστως διεφυλάχθη. οἱ δὲ Συρακούσιοι πληρώσαντες ἁπάσας τὰς τριήρεις, ἐπέπλευσαν τοῖς πολεμίοις ἔτι περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τῆς ἀγορᾶς διατρίβουσιν. ἀπροσδοκήτου δὲ τῆς ἐφόδου γενομένης, καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν μισθοφόρων τεθορυβημένως ἀντιπαραταξάντων τὰς πολεμικὰς τριήρεις, ἐγένετο ναυμαχία, καθ' ἣν οἱ Συρακούσιοι προετέρησαν, καὶ τινὰς μὲν

τῶν νεῶν κατέδυσαν, τινὰς δ' ἐγκρατεῖς κατέστησαν· τὰς δὲ λοιπὰς πρὸς τὴν γῆν κατεδίωξαν. μετεωρισθέντες δ' ἐπὶ τῷ προτερήματι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγαλοπρεπῶς ἔθυσαν ἐπινίκια, αὐτοὶ δ' εἰς εὐωχίας καὶ πότους ἐκτραπέντες, καταφρονοῦντες τῶν ἡττημένων, ῥᾳθύμως εἶχον τὰ περὶ τὰς φυλακάς. Νύψιος δ' ὁ τῶν μισθοφόρων στρατηγὸς ἀναμαχέσασθαι καὶ πάλιν λαβεῖν βουλόμενος τὴν ἧτταν, νυκτὸς ἐκτεταγμένῃ τῇ δυνάμει παραδόξως προσέπεσε τῷ κατεσκευασμένῳ τείχει. θεωρῶν δὲ τοὺς φύλακας διὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ μέθην εἰς ὕπνον τετραμμένους, προσέθηκε τὰς προεσκευασμένας κλίμακας πρὸς τὴν χρείαν. διὰ δὲ τούτων οἱ κράτιστοι τῶν μισθοφόρων ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ τεῖχος, καὶ τοὺς φύλακας φονεύσαντες, ἀνέῳξαν τὰς πύλας, εἰσπεσόντων δὲ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν πόλιν, οἱ μὲν στρατηγοὶ τῶν Συρακουσίων ἐκ τῆς μέθης μεθύοντες ἐπειρῶντο βοηθεῖν, ἐμποδιζόμενοι δὲ ταῖς ὁρμαῖς διὰ τὸν οἶνον, οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν, οἱ δ' ἔφυγον. καταλημμένης δὲ τῆς πόλεως, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως στρατιωτῶν οὐδὲν ἀπολειπόντων εἰσπεσόντων ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος, τῶν δὲ Συρακουσίων διὰ τὸ παράδοξον καὶ τὴν ἀταξίαν ἐκπεπληγμένων, πολὺς ἐγίνετο φόνος. τῶν δὲ τοῦ τυράννου στρατιωτῶν πλειόνων ἢ μυρίων ὄντων, καὶ συντεταγμένων καλῶς, οὐδεὶς τὸ βάρος αὐτῶν ὑπομεῖναι δυνατὸς ἦν, ἅτε τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς, ἔτι δὲ ἀναρχίας τοὺς ἐλαττουμένους ἐμποδιζούσης. κρατηθείσης δὲ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, εὐθὺς ἐπὶ τὰς οἰκίας οἱ νενικηκότες ὥρμησαν· καὶ πολλὰ μὲν χρήματα διεφόρουν, οὐκ ὀλίγα δὲ σώματα γυναικῶν καὶ παίδων, ἔτι δ' οἰκετῶν ἐξηνδραποδίζετο. κατὰ δὲ τοὺς στενωποὺς καὶ τὰς ἄλλας ὁδοὺς ἀντιταττομένων Συρακουσίων, ἐγίνοντο συνεχεῖς συμπλοκαί, καὶ πολλοὶ μὲν ἀπέθνησκον, οὐκ ὀλίγοι δὲ τραύμασι περιέπιπτον. τὴν μὲν οὖν νύκτα διετέλεσαν ἀλλήλους ἀναιροῦντες, ὡς ἔτυχε, διὰ τὸ σκότος, καὶ πᾶς τόπος νεκρῶν ἐγέμεν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸ μὲν τῆς συμφορᾶς μέγεθος συνεωρᾶτο, οἱ δὲ Συρακούσιοι μίαν ἔχοντες σωτηρίαν τὴν ἀπὸ τοῦ Δίωνος βοήθειαν, ἐξαπέστειλαν ἱππεῖς εἰς Λεοντίνους, δεόμενοι τοῦ Δίωνος μὴ περιιδεῖν τὴν πατρίδα δορυάλωτον γινομένην, καὶ τῶν μὲν ἡμαρτημένων δοῦναι συγγνώμην αὐτοῖς, τὰς δὲ περιούσας δυστυχίας ἐλεήσαντα, διορθώσασθαι τὴν τῆς πατρίδος συμφοράν. ὁ δὲ Δίων, λαμπρὸς ὢν τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τὴν ἐκ φιλοσοφίας παιδείαν ἐξημερωμένος τοὺς λογισμοὺς, οὐκ ἐμνησικάκησε τοῖς πολίταις, ἀλλὰ τοὺς μισθοφόρους πείσας, παραχρῆμα ἀνέζευξε· καὶ διανύσας ὀξέως τὴν εἰς Συρακούσας ὁδὸν, ἧκε πρὸς τὰ Ἑξάπυλα. ἐνταῦθα δὲ διατάξας τοὺς στρατιώτας, προσῆγε κατὰ τάχος, καὶ κατέλαβεν ἐκ τῆς πόλεως τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς γεγηρακότας, ὑπὲρ τοὺς μυρίους. οὗτοι δὲ πάντες ἀπαντῶντες μετὰ δακρύων ἱκέτευον ἀμύναι τοῖς ἰδίοις ἀκληρήμασιν. οἱ δὲ τῆς ἀκροπόλεως μισθοφόροι, κεκρατηκότες ἤδη τῆς προθέσεως, τὰς μὲν περὶ τὴν ἀγορὰν οἰκίας διαρπάσαντες ἐνέπρησαν, ἐπὶ δὲ τὰς λοιπὰς ὁρμήσαντες, διήρπαζον τὰς ἐν αὐταῖς κτήσεις. καθ' ὃν δὴ καιρὸν Δίων κατὰ πολλοὺς τόπους εἰσπεσὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς πολεμίοις περὶ τὰς ἁρπαγὰς ἀσχολουμένοις ἐπιθέμενος, τοὺς περιειληφότας ἔκτεινε, κομίζοντας ἐπὶ τῶν ὤμων παντοδαπὰς κατασκευάς. διὰ δὲ τὸ παράδοξον τῆς παρουσίας καὶ τὴν ἀταξίαν καὶ ταραχὴν τῶν διαφορούντων τὰς κτήσεις, εὐχερῶς ἅπαντες ἐχειροῦντο. τέλος δὲ, πλειόνων ἢ τετρακισχιλίων φονευθέντων, τῶν μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις, τῶν δ' ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ λοιποὶ συνέφυγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὰς πύλας κλείσαντες ἐξέφυγον τὸν κίνδυνον. Δίων δὲ κάλλιστον τῶν προεγνωσμένων ἔργον ὑπὸ αὐτὸν διαπραξάμενος,

γρ. νυψίας

γρ. πλείους

τὰς μὲν καιομένας οἰκίας διέσωσε, κατασβέσας τὴν φλόγα, τὸ δὲ παρατείχισμα καλῶς
κατασκευασάμενος μιᾷ πράξει τήν τε πόλιν ὠχύρωσε, καὶ τοὺς πολεμίους ἀποτειχίσας εἶρξε τῆς ἐπὶ τὴν γῆν ἐξόδου. καθαρὰν δὲ τῶν νεκρῶν ποιήσας τὴν πόλιν, καὶ τρόπαιον στήσας, ἔθυσε τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας. συναχθείσης δ' ἐκκλησίας, ὁ μὲν δῆμος εὐχαριστῶν στρατηγὸν ἐχειροτόνησεν αὐτοκράτορα τὸν Δίωνα, καὶ τιμὰς ἀπένειμεν ἡρωϊκάς. ὁ δὲ Δίων, ἀκολούθως τοῖς πεπραγμένοις, ἐπιεικῶς τοὺς μὲν ἐχθροὺς ἅπαντας ἀπέλυσε τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τὸ πλῆθος παραμυθησάμενος εἰς κοινὴν ἤγαγεν ὁμόνοιαν, οἱ δὲ συρακούσιοι πανδήμοις ἐπαίνοις καὶ ἀποδοχαῖς μεγάλαις ἐτίμων τὸν εὐεργέτην, ὡς μόνον σωτῆρα γεγονότα τῆς πατρίδος. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα, χίων καὶ ῥοδίων καὶ κῴων, ἔτι δὲ βυζαντίων διαπολεμούντων πρὸς ἀθηναίους τὸν συμμαχικὸν πόλεμον, ἀμφότεροι μεγάλας παρασκευὰς ἐποιοῦντο, βουλόμενοι ναυμαχίᾳ κρῖναι τὸν πόλεμον. ἀθηναῖοι δὲ Χάρητα μὲν μετὰ νεῶν ἑξήκοντα προαπεσταλκότες ἦσαν ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, τότε δὲ ἄλλας ἑξήκοντα πληρώσαντες, καὶ στρατηγοὺς ἐπιστήσαντες τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν, Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον, ἐξαπέστειλαν κοινῇ μετὰ Χάρητος διαπολεμεῖν τοῖς ἀφεστηκόσι τῶν συμμάχων. οἱ δὲ χῖοι καὶ ῥόδιοι καὶ βυζάντιοι μετὰ τῶν συμμάχων ἑκατὸν ναῦς πληρώσαντες, ἴμβρον μὲν καὶ λῆμνον οὔσας ἀθηναίων ἐπόρθησαν. ἐπὶ δὲ σάμον πολλῇ δυνάμει στρατεύσαντες, τὴν μὲν χώραν ἐδῄωσαν, τὴν δὲ πόλιν ἐπολιόρκουν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νήσους οὔσας ὑπ' ἀθηναίους κακοποιήσαντες, χρήματα ἤθροισαν εἰς τὰς τοῦ πολέμου χρείας. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ πάντες ἀθροισθέντες τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλοντο πολιορκῆσαι τὴν τῶν βυζαντίων πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν χίων καὶ τῶν συμμάχων τὴν μὲν πολιορκίαν τῆς σάμου λυσάντων, ἐπὶ δὲ τὴν βοήθειαν τοῖς βυζαντίοις τρεπομένων, συνηθροίσθησαν πάντες οἱ στόλοι περὶ τὸν ἑλλήσποντον. μελλούσης δὲ γίνεσθαι τῆς ναυμαχίας, μέγας ἄνεμος ἐπιπεσὼν διεκώλυσεν αὐτῶν τὴν προαίρεσιν. τοῦ δὲ Χάρητος παρὰ φύσιν βουλομένου ναυμαχεῖν, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον ἐναντιουμένων, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κλύδωνος, ὁ μὲν Χάρης ἐπιμαρτυρόμενος τοὺς στρατιώτας, διέβαλε τοὺς συνάρχοντας ὡς προδότας, καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἔγραψε περὶ αὐτῶν ὡς ἐγκαταλελοιπότων ἑκουσίως τὴν ναυμαχίαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι παροξυνθέντες, καὶ κρίσιν τῷ Ἰφικράτει καὶ Τιμοθέῳ προθέντες, ἐζημίωσαν αὐτοὺς πολλοῖς ταλάντοις, καὶ τῆς στρατηγίας ἀπέστησαν. Χάρης δὲ παραλαβὼν πάντως τοῦ στόλου τὴν ἡγεμονίαν, καὶ σπεύδων τῆς δαπάνης ἀπαλλάξαι τοὺς ἀθηναίους, ἐπεχείρησε πρᾶξιν παράβολον. Φαρναβάζου γὰρ ἀποστάντος ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ μέλλοντος ὀλίγοις στρατιώταις πρὸς τοὺς σατράπας διαγωνίζεσθαι μυριάδας ἑπτὰ στρατιωτῶν ἔχοντας, συμμαχήσαντος αὐτῷ Χάρητος πάσῃ τῇ δυνάμει, καὶ νικήσαντος τὴν τοῦ βασιλέως δύναμιν, ὁ μὲν Φαρνάβαζος ἀποδιδοὺς τῆς εὐεργεσίας χάριτας ἐδωρήσατο πλῆθος χρημάτων, ἐξ ὧν δυνατὸν ἦν πᾶσαν τὴν δύναμιν ὀψωνιάζεσθαι. οἱ δ' ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρῶτον ἀπεδέξαντο τὴν πρᾶξιν τοῦ Χάρητος, ὕστερον δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀποστείλαντος, καὶ κατηγοροῦντος τοῦ Χάρητος, τὴν ἐναντίαν ἔσχον γνώμην. διεδόθη γὰρ λόγος ὅτι τοῖς πολεμίοις τῶν ἀθηναίων βασιλεὺς ἐπηγγείλατο τριακοσίαις ναυσὶ συγκαταπολεμήσειν τοὺς ἀθηναίους. ταῦτ' οὖν ὁ δῆμος εὐλαβηθεὶς, ἔκρινε καταλύσασθαι τὸν πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας πόλεμον. εὑρὼν δὲ κἀκείνους ἐπιθυμοῦντας τῆς εἰρήνης, ῥᾳδίως πρὸς αὐτοὺς διελύσατο.

ὁ μὲν οὖν συμμαχικὸς ὀνομασθεὶς πόλεμος τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος, διαμείνας ἔτη τέτταρα. Κατὰ δὲ τὴν μακεδονίαν, τρεῖς βασιλεῖς συνέστησαν ἐπὶ τὸν Φίλιππον, ὅ, τε τῶν θρᾳκῶν καὶ παιόνων καὶ ἰλλυριῶν. οὗτοι γὰρ ὄντες ὅμοροι τοῖς μακεδόσι, καὶ τὴν αὔξησιν ὑφορώμενοι τοῦ Φιλίππου, καθ᾽ ἑαυτοὺς μὲν οὐκ ἦσαν ἀξιόμαχοι, προηττημένοι· κοινῇ δὲ πολεμοῦντες, ὑπολαβόντες ῥᾳδίως αὐτοῦ περιέσεσθαι. διόπερ ἀθροιζόντων τὰς δυνάμεις, ἐπιφανεὶς ἀσυντάκτοις καὶ καταπληξάμενος, ἠνάγκασε προσθέσθαι τοῖς μακεδόσιν.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησι Καλλιστράτου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Φάβιον καὶ Γάιον Πλώτιον. ἐπὶ δὲ τούτων ὁ κληθεὶς ἱερὸς πόλεμος συνέστη, καὶ διέμεινεν ἔτη ἐννέα. Φιλόμηλος γὰρ ὁ Φωκεύς, ἀνὴρ θρασὺς καὶ παρανομίᾳ διαφέρων, κατελάβετο μὲν τὸ ἐν δελφοῖς ἱερόν, ἐξέκαυσε δὲ τὸν ἱερὸν πόλεμον, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας· λακεδαιμονίων πρὸς βοιωτοὺς διαπολεμησάντων τὸν λευκτρικὸν πόλεμον, καὶ καταπολεμηθέντων, οἱ μὲν θηβαῖοι, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς καδμείας, δίκας μεγάλας ἐπαγαγόντες τοῖς λακεδαιμονίοις ἐν ἀμφικτύοσι, κατεδίκασαν αὐτοὺς πολλοῖς χρήμασιν. οἱ δὲ Φωκεῖς ἐξειργασάμενοι πολλὴν τῆς ἱερᾶς χώρας τῆς ὀνομαζομένης κιρραίας, δίκας ὑπέσχον ἐν ἀμφικτύοσι, καὶ πολλοῖς ταλάντοις κατεδικάσθησαν. οὐκ ἐκτινόντων δ᾽ αὐτῶν τὰ ὀφλήματα, οἱ μὲν ἱερομνήμονες ἐν ἀμφικτύοσι κατηγόρουν τῶν Φωκέων, καὶ τὸ συνέδριον ἠξίουν, ἐὰν μὴ τὰ χρήματα τῷ θεῷ ἀποδῶσιν οἱ Φωκεῖς, καθιερῶσαι τὴν χώραν τῶν ἀποστερούντων τὸν θεόν. ὁμοίως δ᾽ ἔφασαν δεῖν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς καταδικασθέντας ἐκτῖσαι τὰ ὀφλήματα, ἐν οἷς ὑπῆρχον καὶ λακεδαιμόνιοι· ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσωσι, κοινῆς ὑπὸ τῶν ἑλλήνων μισοπονηρίας ἀξιοῦσθαι. τῶν δ᾽ ἑλλήνων συνεπικυρωσάντων τὰ δόγματα τῶν ἀμφικτυόνων, καὶ τῆς τῶν Φωκέων χώρας μελλούσης καθιεροῦσθαι, ὁ Φιλόμηλος μέγιστον ἔχων ἐν τοῖς Φωκεῦσιν ἀξίωμα, διελέχθη τοῖς ὁμοεθνέσι, διδάσκων ὡς ἐκτῖσαι μὲν οὐ δύνανται τὰ χρήματα, διὰ τὸ μέγεθος τῆς καταδίκης· περιορᾶν δὲ καθιερωμένην τὴν χώραν οὐ μόνον ἀνάνδρων ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον ἐπιφέρειν καὶ τῷ τῶν πάντων βίῳ διὰ τὴν ἀπορίαν. ἐπειρᾶτο δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἀμφικτυόνων ἀδίκους δεικνύναι κατὰ τὸ δυνατόν. μικρᾶς γὰρ παντελῶς χώρας κατειργασθείσης, μεγίστας ζημίας τετάχθαι. συνεβούλευεν οὖν ταύτας ἀκύρους ποιῆσαι, καὶ μεγάλας ἀφορμὰς ἔχειν ἀπεφαίνετο τοὺς Φωκεῖς κατὰ τῶν ἀμφικτυόνων. τὸ γὰρ παλαιὸν τοῦ μαντείου τὴν ἐξουσίαν καὶ προστασίαν ἐσχηκέναι τούτους. καὶ μάρτυρα τὸν ἀρχαιότατον καὶ μέγιστον τῶν ποιητῶν Ὅμηρον παρείχετο, λέγοντα, Αὐτὰρ Φωκήων Σχέδιος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον, Οἳ κυπάρισσον ἔχον, πυθῶνά τε πετρήεσσαν. διόπερ ἔφη δεῖν ἀμφισβητεῖν περὶ τῆς τοῦ μαντείου προστασίας, ὡς οὔσης πατρίου τοῖς Φωκεῦσιν. ἐπηγγέλλετο δὲ κατορθώσειν τὴν ἐπιβολήν, ἐὰν αὐτὸν αὐτοκράτορα καταστήσωσι στρατηγὸν τῆς ὅλης ἐπιβολῆς, καὶ κύριον. τῶν δὲ Φωκέων διὰ τὸν ἐκ τῆς καταδίκης φόβον ἑλομένων αὐτὸν αὐτοκράτορα στρατηγόν, ὁ Φιλόμηλος ἐνεργῶς ἐπετέλει τὰς ἐπαγγελίας. πρῶτον μὲν γὰρ προσελθὼν εἰς τὴν σπάρτην, ἐν ἀπορρήτοις διελέχθη τῷ βασιλεῖ τῶν λακεδαιμονίων Ἀρχιδάμῳ, ὅτι κοινὸς ὁ ἀγὼν ἐστιν αὐτῷ περὶ τοῦ ποιῆσαι τὰς κρίσεις τῶν ἀμφικτυόνων ἀκύρους. εἶναι γὰρ καὶ κατὰ τῶν λακεδαιμονίων μεγάλας καὶ ἀδίκους ἀποφάσεις τῶν ἀμφικτυόνων. ἐδήλωσεν οὖν αὐτῷ διότι τοὺς δελφοὺς καταλαβέσθαι διέγνωκε, καὶ τῆς προστασίας ἐὰν ἐγκρατὴς γένηται, τὰ δόγματα τῶν ἀμφικτυόνων ἀκυρώσει. ὁ δ᾽ Ἀρχίδαμος ἀποδεξάμενος τὸν

λόγον, φανερῶς μὲν κατὰ τὸ παρὸν οὐκ ἔφησε βοηθήσειν, λάθρα δὲ πάντα συμπράξειν, χορηγήσειν καὶ χρήματα καὶ μισθοφόρους. ὁ δὲ Φιλόμηλος παρὰ μὲν τούτου πεντεκαίδεκα τάλαντα λαβών, ἴδια δὲ προσθεὶς οὐκ ἐλάττω τούτων, μισθοφόρους τε ξένους ἐμισθώσατο, καὶ τῶν Φωκέων ἐπέλεξε χιλίους, οὓς ὠνόμασε πελταστάς. ἀθροίσας δὲ στρατιωτῶν πλῆθος, καὶ καταλαβόμενος τὸ μαντεῖον, τούς τε Θρακίδας καλουμένους τῶν Δελφῶν ἐναντιουμένους ἀνεῖλε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδήμευσε· τοὺς δ' ἄλλους ὁρῶν καταπεπληγμένους, παρεκάλει θαρρεῖν, ὡς οὐδενὸς ἐσομένου περὶ αὐτοὺς δεινοῦ. διαβοηθείσης δὲ τῆς περὶ τὸ ἱερὸν καταλήψεως, Λοκροὶ μὲν οἱ πλησίον οἰκοῦντες παραχρῆμα ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸν Φιλόμηλον. γενομένης δὲ περὶ Δελφοὺς μάχης, οἱ μὲν Λοκροὶ λειφθέντες καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες τῶν στρατιωτῶν ἔφυγον εἰς τὴν οἰκείαν· ὁ δὲ Φιλόμηλος ἐπαρθεὶς τῇ νίκῃ, τάς τε τῶν Ἀμφικτυόνων ἀποφάσεις ἔκ τε τῶν στηλῶν ἐξέκοψε, καὶ τὰ περὶ τῶν καταδικῶν γράμματα κατέλυσεν. αὐτὸς δὲ διέδωκε λόγον ὡς οὔτε συλᾶν τὸ μαντεῖον διέγνωκεν, οὔτ' ἄλλην οὐδεμίαν παράνομον πρᾶξιν συντελεῖν βούλεται, τῆς δὲ προγονικῆς προστασίας ἀμφισβητῶν, καὶ τὰς τῶν Ἀμφικτυόνων ἀδίκους ἀποφάσεις ἀκυρῶσαι βουλόμενος, βοηθεῖ τοῖς πατρίοις νόμοις τῶν Φωκέων. οἱ δὲ Βοιωτοὶ συνελθόντες εἰς ἐκκλησίαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν τῷ μαντείῳ, καὶ παραχρῆμα στρατιώτας ἐξέπεμψαν. Τούτων δὲ πραττομένων, ὁ Φιλόμηλος τεῖχός τε περιεβάλετο τῷ ἱερῷ καὶ μισθοφόρους ἤθροισε πολλούς, ἀναβιβάσας τοὺς μισθοὺς καὶ ποιήσας ἡμιολίους· καὶ τῶν Φωκέων ἐπιλέγων τοὺς ἀρίστους, κατέγραφε, καὶ ταχὺ δυνάμεις ἀξιολόγους ἤθροισεν. οὐκ ἐλάττους γὰρ τῶν πεντακισχιλίων στρατιωτῶν ἔχων, προσεκάθητο τῶν Δελφῶν, φοβερὸς ὢν ἤδη τοῖς πρὸς αὐτὸν πολεμεῖν βουλομένοις. μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύσας εἰς τὴν τῶν Λοκρῶν χώραν, καὶ πολλὴν τῆς πολεμίας γῆς δῃώσας, κατεστρατοπεδεύσατο πλησίον ποταμοῦ τινος, ῥέοντος παρὰ φρούριον ὀχυρόν. τούτῳ δὲ προσβολὰς ποιησάμενος, καὶ μὴ δυνάμενος ἑλεῖν, τῆς μὲν πολιορκίας ἀπέστη, πρὸς δὲ τοὺς Λοκροὺς συνάψας μάχην, ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν εἴκοσι. καὶ τῶν νεκρῶν οὐ δυνηθεὶς κρατῆσαι, τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν διὰ κήρυκος ἠτήσατο. οἱ δὲ Λοκροὶ τὴν ἀναίρεσιν οὐ συγχωροῦντες, ἀπόκρισιν ἔδωκαν ὅτι παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι κοινὸς νόμος ἐστὶν ἀτάφους ῥίπτεσθαι τοὺς ἱεροσύλους. ὁ δὲ Φιλόμηλος χαλεπῶς φέρων τὸ συμβεβηκός, συνῆψε μάχην τοῖς Λοκροῖς, καὶ πᾶσαν εἰσενεγκάμενος φιλοτιμίαν, ἀνεῖλέ τινας τῶν πολεμίων, καὶ τῶν σωμάτων κυριεύσας, ἠνάγκασε τοὺς Λοκροὺς ἀλλαγὴν ποιήσασθαι τῶν νεκρῶν. κρατῶν δὲ τῶν ὑπαίθρων, καὶ πολλὴν πορθήσας τῆς Λοκρίδος, ἐπανῆλθεν εἰς Δελφούς, ἐμπεπληκὼς ὠφελείας τοὺς στρατιώτας. μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τοῦ πολέμου βουλόμενος χρήσασθαι τῷ μαντείῳ, τὴν Πυθίαν ἠνάγκασεν ἀναβᾶσαν ἐπὶ τὸν τρίποδα δοῦναι τὸν χρησμόν. Ἐπεὶ δὲ τοῦ τρίποδος ἐμνήσθην, οὐκ ἄκαιρον προσαναλαβεῖν ὑπολαμβάνω τὴν παλαιὰν περὶ αὐτοῦ παραδεδομένην ἱστορίαν. λέγεται γὰρ τὸ παλαιὸν αἶγας εὑρεῖν τὸ μαντεῖον, οὗ χάριν αἰξὶ μάλιστα χρηστηριάζονται μέχρι τοῦ νῦν οἱ Δελφοί. τὸν δὲ τρόπον τῆς εὑρέσεως γενέσθαι φασὶ τοιοῦτον· ὄντος χάσματος ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ, καθ' ὅν ἐστι νῦν τοῦ ἱεροῦ τὸ καλούμενον ἄδυτον, καὶ περὶ τοῦτο νεμομένων αἰγῶν, διὰ τὸ μήπω κατοικεῖσθαι τοὺς Δελφούς, ἀεὶ τὴν προσιοῦσαν τῷ χάσματι καὶ προσβλέψασαν αὐτῷ, σκιρτᾶν θαυμαστῶς, καὶ προΐεσθαι φωνὴν διάφορον ἢ πρότερον εἰώθει φθέγγεσθαι. τὸν δ' ἐπιστατοῦντα ταῖς αἰξὶ θαυμάσαι τὸ παράδοξον, καὶ προσελθόντα τῷ χάσματι, καὶ κατιδόντα οἷόν ἐστι, ταὐτὸ παθεῖν ταῖς

αἰγῶν. ἐκείνας τε γὰρ ὅμοια ποιεῖν ταῖς ἐνθουσιάζουσι, καὶ τοῦτον προλέγειν τὰ μέλλοντα γίνεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς φήμης παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις διαδοθείσης περὶ τοῦ πάθους τῶν προσιόντων τῷ χάσματι, πλείους ἀπαντᾶν ἐπὶ τὸν τόπον. διὰ δὲ τὸ παράδοξον πάντων ἀποπειρωμένων, τοὺς ἀεὶ πλησιάζοντας ἐνθουσιάζειν. δι' ἃς αἰτίας θαυμασθῆναί τε τὸ μαντεῖον, καὶ νομισθῆναι τῆς γῆς εἶναι τὸ χρηστήριον. καὶ χρόνον μέν τινα τοὺς βουλομένους μαντεύεσθαι, προσιόντας τῷ χάσματι, ποιεῖσθαι τὰς μαντείας ἀλλήλοις· μετὰ δὲ ταῦτα, πολλῶν καθαλλομένων εἰς τὸ χάσμα διὰ τὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ πάντων ἀφανιζομένων, δόξαι τοῖς κατοικοῦσι περὶ τὸν τόπον, ἵνα μηδεὶς κινδυνεύῃ, προφῆτιν τε μίαν πᾶσι καταστῆσαι γυναῖκα, καὶ διὰ ταύτης γίνεσθαι τὴν χρησμολογίαν. ταύτῃ δὲ κατασκευασθῆναι μηχανήν, ἐφ' ἣν ἀναβαίνουσαν, ἀσφαλῶς ἐνθουσιάζειν καὶ μαντεύεσθαι τοῖς βουλομένοις. εἶναι δὲ τὴν μηχανὴν τρεῖς ἔχουσαν βάσεις, ἀφ' ὧν αὐτὴν τρίποδα κληθῆναι. σχεδὸν δὲ πάντως τοῦ κατασκευάσματος ἀπομιμήματα γίνεσθαι τοὺς ἔτι καὶ νῦν κατασκευαζομένους χαλκοῦς τρίποδας. ἐν μὲν οὖν τίσι τρόποις εὑρέθη τὸ μαντεῖον, καὶ δι' ἃς αἰτίας ὁ τρίπους κατεσκευάσθη, ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω. προφητεύειν δὲ τὸ ἀρχαῖον λέγεται παρθένους, διά τε τὸ τῆς φύσεως ἀδιάφθορον, καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ὁμογενές. ταύτας γὰρ εὐθέτους εἶναι πρὸς τὸ τηρεῖν τὰ ἀπόρρητα τῶν χρησμῳδουμένων. ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις χρόνοις φασὶν Ἐχεκράτην τὸν Θετταλόν, παραγενόμενον εἰς τὸ χρηστήριον, καὶ θεασάμενον τὴν χρησμολογοῦσαν παρθένον, ἐρασθῆναι διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς, καὶ συναρπάσαντα βιάσασθαι. τοὺς δὲ Δελφοὺς διὰ τὸ γενόμενον πάθος, εἰς τὸ λοιπὸν νομοθετῆσαι μηκέτι παρθένον χρηστηριάζειν, ἀλλὰ γυναῖκα πρεσβυτέραν πεντήκοντα ἐτῶν χρησμολογεῖν· κοσμεῖσθαι δ' αὐτὴν παρθενικῇ σκευῇ, καθάπερ ὑπόμνημα τῆς παλαιᾶς προφητείας. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ μαντείου μυθολογούμενα, τοιαῦτ' ἐστίν. ἡμεῖς δ' ἐπάνιμεν ἐπὶ τὰς Φιλομήλου πράξεις. Οὗτος γὰρ κρατῶν τοῦ μαντείου προσέταττε τῇ Πυθίᾳ τὴν μαντείαν ἀπὸ τοῦ τρίποδος ποιεῖσθαι, κατὰ τὰ πάτρια. ἀποκριναμένης δ' αὐτῆς ὅτι ταῦτά ἐστι τὰ πάτρια, διαπειλήσας καὶ συνηνάγκασε τὴν ἀνάβασιν ποιεῖσθαι ἐπὶ τὸν τρίποδα. ἀποφθεγξαμένης δ' αὐτῆς πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ βιαζομένου ὅτι ἔξεστιν αὐτῷ πράττειν ὃ βούλεται, ἀσμένως τὸ ῥηθὲν ἐδέξατο, καὶ τὸν προσήκοντα χρησμὸν ἔχειν ἀπεφήνατο. εὐθὺς δὲ καὶ τὸν χρησμὸν ἔγγραφον ποιήσας, καὶ προθεὶς εἰς τοὐμφανές, ἅπασιν ἐποίησε φανερὸν ὅτι ὁ θεὸς αὐτῷ δίδωσιν ἐξουσίαν πράττειν ὅ, τι βούλεται. συναγαγὼν δ' ἐκκλησίαν, καὶ τὴν μαντείαν τοῖς πλήθεσι δηλώσας, καὶ παρακαλέσας θαρρεῖν, ἐτρέπετο πρὸς τὰς τοῦ πολέμου πράξεις. ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ σημεῖον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος. ἀετὸς γὰρ ὑπερπετόμενος τὸν νεὼν τοῦ θεοῦ, καὶ συγκαθεὶς ἐπὶ τὴν γῆν, τὰς τρεφομένας ἐν τῷ ἱερῷ περιστερὰς ἔθραυεν, ὧν ἐνίας ἀπ' αὐτῶν ἥρπαζε τῶν βωμῶν. τὸ δὲ σημεῖον ἔφασαν οἱ περὶ ταῦτ' ἀσχολούμενοι σημαίνειν τῷ Φιλομήλῳ καὶ τοῖς Φωκεῦσι κρατήσειν τῶν περὶ Δελφοὺς πραγμάτων. ἐπαρθεὶς οὖν ἐπὶ τούτοις, ἐπέλεξε τῶν φίλων τοὺς εὐθετωτάτους εἰς τὰς πρεσβείας, καὶ τούτους μὲν εἰς τὰς Ἀθήνας, τοὺς δ' εἰς Λακεδαίμονα, τοὺς δὲ εἰς τὰς Θήβας ἐξέπεμψεν. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ἐπισημοτάτας τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων ἀπέστελλεν, ἀπολογούμενος ὅτι κατείληφε τοὺς Δελφούς, οὐ τοῖς ἱεροῖς χρήμασιν ἐπιβουλεύων, ἀλλὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ προστασίας ἀμφισβητῶν. εἶναι γὰρ Φωκέων αὐτὴν ἰδίαν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις ἀποδεδειγμένην. τῶν δὲ χρημάτων τὸν λόγον ἔφη πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀποδώσειν, καὶ

γρ. τῶν ἀπαντ.

γρ. θαυμασθῆναι

γρ. τὰς μαντείας

τόν τε σταθμὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναθημάτων ἕτοιμος εἶναι παραδιδόναι τοῖς βουλομένοις ἐξετάζειν. ἠξίου δέ, ἄν τις δι' ἔχθραν ἢ φθόνον πολεμῇ φωκεῦσι, μάλιστα μὲν συμμαχεῖν, εἰ δὲ μή γε, τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. τῶν δὲ πρέσβεων ὃ προσετάχθη πραξάντων, ἀθηναῖοι μὲν καὶ λακεδαιμόνιοι καί τινες ἄλλοι συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν συνέθεντο, καὶ βοηθήσειν ἐπηγγείλαντο· βοιωτοὶ δὲ καὶ λοκροὶ καί τινες ἕτεροι τἀναντία τούτοις ἐψηφίσαντο, καὶ τὸν πόλεμον ὑπὲρ τοῦ θεοῦ πρὸς τοὺς φωκεῖς ἐπανείλοντο. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Διοτίμου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους, Γάϊον Μάρκιον καὶ Γναῖον Μάλλιον. ἐπὶ δὲ τούτων, Φιλόμηλος μέν, προορώμενος τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, μισθοφόρων τε πλῆθος ἤθροιζε, τῶν τε φωκέων τοὺς εὐθέτους κατέλεγεν εἰς τὴν στρατείαν. τοῦ δὲ πολέμου προσδεομένου χρημάτων, τῶν μὲν ἱερῶν ἀναθημάτων ἀπείχετο, τοὺς δὲ δελφοὺς εὐδαιμονίᾳ καὶ πλούτῳ διαφέροντας ἐπράξατο πλῆθος χρημάτων ἱκανὸν εἰς τοὺς τῶν ξένων μισθούς. κατασκευάσας οὖν ἀξιόλογον δύναμιν, προήγαγεν εἰς ὕπαιθρον, καὶ φανερὸς ἦν ἑτοίμως ἔχων διαγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς ἀλλοτρίως διακειμένους τοῖς φωκεῦσι. τῶν δὲ λοκρῶν στρατευσαμένων ἐπ' αὐτόν, ἐγένετο μάχη περὶ τὰς Φαιδριάδας καλουμένας πέτρας· ἧς νικήσας ὁ Φιλόμηλος, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε τῶν πολεμίων, οὐκ ὀλίγους δ' ἐζώγρησε· τινὰς δὲ κατὰ τῆς πέτρας συνηνάγκασεν ἑαυτοὺς κατακρημνίσαι. μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην, οἱ μὲν φωκεῖς ἐπήρθησαν τοῖς φρονήμασι, διὰ τὴν εὐημερίαν· οἱ δὲ λοκροὶ ταπεινωθέντες, πρέσβεις ἐξέπεμψαν εἰς τὰς θήβας, ἀξιοῦντες τοὺς βοιωτοὺς βοηθεῖν αὐτοῖς τε καὶ τῷ θεῷ. οἱ δὲ βοιωτοί, διά τε τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, καὶ διὰ τὸ συμφέρειν αὐτοῖς τὰς τῶν ἀμφικτυόνων κρίσεις βεβαίας εἶναι, πρός τε τοὺς θετταλοὺς ἐπρέσβευσαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀμφικτύονας, ἀξιοῦντες κοινῇ πολεμῆσαι τοῖς φωκεῦσι. ψηφισαμένων δὲ τῶν ἀμφικτυόνων τὸν πρὸς φωκεῖς πόλεμον, πολλὴ ταραχὴ καὶ διάστασις ἦν καθ' ὅλην τὴν ἑλλάδα. οἱ μὲν γὰρ ἔκριναν βοηθεῖν τῷ θεῷ, καὶ τοὺς φωκεῖς ὡς ἱεροσύλους κολάζειν· οἱ δὲ πρὸς τὴν τῶν φωκέων βοήθειαν ἀπέκλινον. σχιζομένης δὲ τῆς τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων αἱρέσεως, τῷ μὲν ἱερῷ βοηθεῖν ἔγνωσαν βοιωτοὶ καὶ λοκροὶ καὶ θετταλοὶ καὶ περραιβοί, πρὸς δὲ τούτοις δωριεῖς καὶ δόλοπες, ἔτι δὲ ἀθαμᾶνες καὶ ἀχαιοὶ καὶ φθιῶται καὶ μάγνητες, ἔτι δὲ αἰνιᾶνες, καί τινες ἕτεροι. τοῖς δὲ φωκεῦσι συνεμάχουν ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι, καί τινες ἕτεροι τῶν πελοποννησίων. προθυμότατα δὲ συνέπραττον οἱ λακεδαιμόνιοι, καί τινες ἕτεροι διὰ τοιαύτας αἰτίας. ἐν τῷ λευκτρικῷ πολέμῳ θηβαῖοι καταπολεμήσαντες τοὺς πολεμίους, δίκην ἐπήνεγκαν εἰς ἀμφικτύονας κατὰ τῶν σπαρτιατῶν, ὅτι Φοιβίδας ὁ σπαρτιάτης κατελάβετο τὴν καδμείαν, καὶ διετιμήσαντο τὸ ἀδίκημα ταλάντων πεντακοσίων. καταδικασθέντων δὲ τῶν λακεδαιμονίων, καὶ τὴν δίκην οὐκ ἐκτινόντων κατὰ τὸν ὡρισμένον ἐκ τῶν νόμων χρόνον, οἱ θηβαῖοι πάλιν δίκην ἐπήνεγκαν διπλοῦ τοῦ ἀδικήματος. τῶν δ' ἀμφικτυόνων χιλίοις ταλάντοις καταδικασάντων, οἱ λακεδαιμόνιοι, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ὀφλήματος, ὁμοίας τοῖς φωκεῦσι τὰς ἀποφάσεις ἐποιοῦντο, λέγοντες ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἀμφικτυόνων καταδεδικάσθαι. διόπερ κοινοῦ ὄντος τοῦ συμφέροντος, οἱ λακεδαιμόνιοι κατ' ἰδίαν μὲν ὤκνουν ὑπὲρ τῆς καταδίκης ἄρασθαι τὸν πόλεμον, διὰ δὲ τοῦ προσώπου τῶν φωκέων εὐσχημονέστερον ἔκρινον ἀκυρῶσαι τὰς κρίσεις τῶν ἀμφικτυόνων. διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας ἑτοιμότατα συνεμάχουν τοῖς φωκεῦσι, καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἱεροῦ συγκατεσκεύαζον αὐτοῖς. φανεροῦ δ' ὄντος ὅτι καὶ βοιωτοὶ μεγάλῃ

γρ. τὰς

γρ. λακεδαιμονίους

δυνάμει στρατεύσουσιν ἐπὶ τοὺς φωκεῖς, ὁ Φιλόμηλος ἔκρινε μισθοφόρων ἀθροίζειν πλῆθος. προσδεομένου δὲ τοῦ πολέμου χρημάτων πλειόνων, ἠναγκάζετο τοῖς ἱεροῖς ἀναθήμασιν ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας, καὶ συλᾶν τὸ μαντεῖον. ὑποστησαμένου δ' αὐτοῦ τοῖς ξένοις μισθοὺς ἡμιολίους, ταχὺ πλῆθος ἠθροίσθη μισθοφόρων, πολλῶν ὑπακουόντων πρὸς τὴν στρατείαν διὰ τὸ μέγεθος τῶν μισθῶν. τῶν μὲν οὖν ἐπιεικῶν ἀνδρῶν οὐδεὶς ἀπεγράψατο πρὸς τὴν στρατείαν, διὰ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν· οἱ δὲ πονηρότατοι καὶ θεῶν διὰ τὴν πλεονεξίαν καταφρονοῦντες, προθύμως συνέτρεχον πρὸς τὸν Φιλόμηλον· καὶ ταχὺ δύναμις ἰσχυρὰ συνέστη τῶν πρὸς τὴν ἱεροσυλίαν ὁρμωμένων. ὁ μὲν οὖν Φιλόμηλος, διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐπορίας, ταχὺ δύναμιν ἀξιόχρεων κατεσκευάσατο. εὐθὺς οὖν ἐστράτευσεν εἰς τὴν τῶν λοκρῶν χώραν, ἔχων στρατιώτας ἱππεῖς τε καὶ πεζοὺς πλείους τῶν μυρίων. ἀντιταχθέντων δὲ τῶν λοκρῶν, καὶ τῶν βοιωτῶν βοηθησάντων τοῖς λοκροῖς, ἱππομαχία συνέστη, καθ' ἣν προετέρησαν οἱ φωκεῖς. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν θετταλοὶ μετὰ τῶν πλησιοχώρων συμμάχων ἀθροισθέντες εἰς ἑξακισχιλίους, ἧκον εἰς τὴν λοκρίδα, καὶ συνάψαντες μάχην τοῖς φωκεῦσι περὶ λόφον ἀργόλαν ὀνομαζόμενον, ἡττήθησαν. ἐπιφανέντων δὲ βοιωτῶν μυρίοις καὶ χιλίοις στρατιώταις, καὶ τῶν ἐκ πελοποννήσου ἀχαιῶν χιλίοις καὶ πεντακοσίοις βοηθησάντων τοῖς φωκεῦσιν, ἀντεστρατοπεδεύθησαν αἱ δυνάμεις, ἀμφοτέρων ἀθροισθέντων εἰς ἕνα τόπον. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν βοιωτοὶ κατὰ τὰς προνομὰς ζωγρήσαντες οὐκ ὀλίγους τῶν μισθοφόρων, προσαγαγόντες πρὸ τῆς πόλεως, ἐκήρυξαν ὅτι τούσδε τοὺς ἄνδρας οἱ ἀμφικτύονες στρατευσαμένους μετὰ τῶν ἱεροσύλων θανάτῳ κολάζουσιν. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν ἔργων τοῖς λόγοις ἀκολουθούντων, ἅπαντες κατηκοντίσθησαν. ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ παρὰ τοῖς φωκεῦσι μισθοφόροι παροξυνθέντες, ἠξίουν τὸν Φιλόμηλον τῆς ὁμοίας τιμωρίας ἀξιῶσαι τοὺς πολεμίους. μεγάλην δὲ φιλονεικίαν εἰσενεγκάμενοι, καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν χώραν πλανωμένων παρὰ τοῖς πολεμίοις ζωγρήσαντες, ἀνήγαγον· οὓς ἅπαντας ὁ Φιλόμηλος κατηκόντισεν. διὰ δὲ ταύτης τῆς κολάσεως τοὺς ἐναντίους ἐποίησε μεταθέσθαι τῆς ὑπερηφάνου καὶ δεινῆς τιμωρίας. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν δυνάμεων εἰς ἄλλην χώραν ἐμβαλουσῶν, καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ποιουμένων διὰ τόπων καταδένδρων καὶ τραχέων, ἄφνω συνέμιξαν ἀλλήλοις οἱ προηγούμενοι τῆς στρατιᾶς. γινομένης δὲ συμπλοκῆς, εἶτα μάχης ἰσχυρᾶς, οἱ βοιωτοὶ τῷ πλήθει πολὺ προέχοντες ἐνίκησαν τοὺς φωκεῖς. τῆς δὲ φυγῆς γινομένης διὰ τόπων κρημνωδῶν καὶ δυσεξίτου, πολλοὶ τῶν φωκέων καὶ μισθοφόρων κατεκόπησαν. ὁ δὲ Φιλόμηλος ἐκθύμως ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοῖς τραύμασι περιπεσὼν, εἴς τινα κρημνώδη τόπον συνεκλείσθη. οὐκ ἔχων δὲ διέξοδον, καὶ φοβούμενος τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας αἰκίαν, ἑαυτὸν κατεκρήμνισε· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον δοὺς τῷ δαιμονίῳ δίκας, κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ συνάρχων αὐτῷ στρατηγὸς Ὀνόμαρχος, διαδεξάμενος τὴν ἡγεμονίαν, καὶ μετὰ τῆς ἀνασωζομένης δυνάμεως ἀναχωρήσας, ἀνελάμβανε τοὺς ἐκ τῆς φυγῆς ἐπιδημοῦντας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, φίλιππος ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς μεθώνην μὲν ἐκπολιορκήσας καὶ διαρπάσας κατέσκαψε, παγὰς δὲ χειρωσάμενος, ἠνάγκασεν ὑποταγῆναι. Κατὰ δὲ τὸν πόντον Λεύκων ὁ τοῦ βοσπόρου βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα. τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Σπάρτακος ὁ υἱὸς, ἐβασίλευσεν ἔτη πέντε. Ῥωμαίοις δὲ πρὸς φαλίσκους συνέστη πόλεμος, καὶ μέγα μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄξιον μνήμης ἐπετελέσθη, καταδρομαὶ δὲ καὶ πορθήσεις τῆς χώρας τῶν φαλίσκων ἐγίνοντο. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Δίωνος τοῦ στρατηγοῦ σφαγέντος ὑπὸ ζακυνθίων τῶν μισθο-

γρ. ἐργόλαν

γρ. Σπάρτοκος

φόρων, τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο Κάλλιππος, ὁ τούτους πρὸς τὸν φόνον παρασκευάσας, καὶ ἦρξε μῆνας τρεισκαίδεκα.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Εὐδήμου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Φάβιον καὶ Μάρκον Πόπλιον. ἐπὶ δὲ τούτων Βοιωτοὶ νενικηκότες τοὺς Φωκεῖς, καὶ νομίσαντες τὸν αἰτιώτατον τῆς ἱεροσυλίας Φιλόμηλον, ὑπὸ θεῶν καὶ ἀνθρώπων κεκολάσθαι, ἀποτρέψειν τοὺς ἄλλους ἀπὸ τῆς ὁμοίας κακίας, ἀνέζευξαν εἰς τὴν οἰκείαν. οἱ δὲ Φωκεῖς, ἀπολυθέντες τοῦ πολέμου κατὰ τὸ παρόν, ἐπανῆλθον εἰς Δελφούς, καὶ συνελθόντες μετὰ τῶν συμμάχων εἰς κοινὴν ἐκκλησίαν, ἐβουλεύοντο περὶ τοῦ πολέμου. οἱ μὲν οὖν ἐπιεικέστατοι πρὸς τὴν εἰρήνην ἔβλεπον, οἱ δὲ ἀσεβεῖς καὶ τόλμῃ καὶ πλεονεξίᾳ διαφέροντες ἐφρόνουν τὰ ἐναντία, καὶ περιεβλέποντο ζητοῦντες τὸν συνηγορήσοντα ταῖς σφετέραις παρανομίαις. Ὀνόμαρχος δὲ, πεφροντισμένον λόγον διελθὼν ὑπὲρ τοῦ τηρεῖν τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν, προετρέψατο τὰ πλήθη πρὸς τὸν πόλεμον, οὐχ οὕτω τοῦ κοινῇ συμφέροντος προνοηθεὶς, ὡς τὸ ἴδιον λυσιτελὲς προκρίνας. πολλαῖς γὰρ καὶ μεγάλαις δίκαις ὑπὸ τῶν ἀμφικτυόνων ἦν καταδεδικασμένος ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, καὶ τὰ ὀφλήματα οὐκ ἐκτετικώς. διόπερ ὁρῶν αἱρετώτερον αὐτῷ τὸν πόλεμον ὄντα τῆς εἰρήνης, εὐλόγως τοὺς Φωκεῖς καὶ συμμάχους παρώξυνε τηρεῖν τὴν ὑπόστασιν τοῦ Φιλομήλου. αἱρεθεὶς δὲ στρατηγὸς αὐτοκράτωρ, μισθοφόρων τε πλῆθος ἤθροιζε, καὶ τὰς τῶν τετελευτηκότων τάξεις ἀναπληρώσας, καὶ τῷ πλήθει τῶν ξενολογηθέντων αὐξήσας τὴν δύναμιν, μεγάλας παρασκευὰς ἐποιεῖτο συμμάχων καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς πόλεμον χρησίμων. ἐπῆρε δ' αὐτὸν πρὸς τὴν ὑπόστασιν ταύτην ὄνειρος, ἔμφασιν δοὺς μεγάλης αὐξήσεώς τε καὶ δόξης. κατὰ γὰρ τὸν ὕπνον ἔδοξε τὸν κολοσσὸν τὸν χαλκοῦν, ὃν ἀνέθηκαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος οἱ ἀμφικτύονες, ἀναπλάττειν εἰς ὕψος ταῖς ἰδίαις χερσὶ, καὶ ποιῆσαι πολὺ μείζονα. ὑπέλαβεν οὖν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν θεῶν αὔξησιν δόξης ἔσεσθαι διὰ τῆς αὐτοῦ στρατηγίας. τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως εἶχε, τοὐναντίον δὲ προεσημαίνετο, διὰ τὸ τοὺς ἀμφικτύονας ἐκ τοῦ ζημιώματος τῶν Φωκέων εἰς τὸ ἱερὸν παρανομησάντων, καὶ διὰ τοῦτο ζημιωθέντων, ἐσημαίνετο ἡ ζημία τῶν Φωκέων αὔξησιν ἀπολήψεσθαι ταῖς τοῦ Ὀνομάρχου χερσίν. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. ὁ οὖν Ὀνόμαρχος αὐτοκράτωρ ᾑρημένος ἐκ μὲν τοῦ χαλκοῦ καὶ σιδήρου κατεσκεύασεν ὅπλων πλῆθος, ἐκ δὲ τοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου νόμισμα κόψας, ταῖς τε συμμαχούσαις πόλεσι διεδίδου, καὶ μάλιστα τοὺς προεστηκότας ἐδωροδόκει. διέφθειρε δὲ καὶ τῶν πολεμίων πολλούς, οὓς μὲν συμμαχεῖν πείθων, οὓς δὲ τὴν ἡσυχίαν ἔχειν ἀξιῶν. πάντα δὲ ῥᾳδίως ἐπετέλει διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων φιλαργυρίαν. καὶ γὰρ τοὺς Θετταλοὺς μέγιστον ἔχοντας τῶν συμμάχων ἀξίωμα δωροδοκήσας, ἔπεισε τὴν ἡσυχίαν ἔχειν. καὶ τῶν μὲν Φωκέων τοὺς ἐναντιουμένους συλλαμβάνων ἀνῄρει, καὶ τὰς οὐσίας ἐδήμευεν. εἰς δὲ τὴν πολεμίαν ἐμβαλὼν, Θρόνιον μὲν ἐκπολιορκήσας ἐξηνδραποδίσατο, Ἀμφισσεῖς δὲ καταπληξάμενος, ἠνάγκασεν ὑποτάττεσθαι. τὰς δ' ἐν Δωριεῦσι πόλεις πορθήσας, τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῄωσεν. εἰς δὲ τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλὼν, Ὀρχομενὸν μὲν εἷλεν, ἐπιχειρήσας δὲ πολιορκεῖν Χαιρώνειαν, καὶ ἡττηθεὶς ὑπὸ Θηβαίων, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκείαν.

Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις Ἀρτάβαζος, ἀποστάτης ὢν τοῦ βασιλέως, διεπολέμει πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας ὑπὸ τοῦ βασιλέως σατράπας εἰς τὸν πόλεμον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμμαχοῦντος αὐτῷ Χάρητος τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ, ἐρρωμένως ἀντετάττετο τοῖς σατράπαις. ἐκείνου δὲ ἀπελθόντος, μονωθεὶς ἔπεισε τοὺς Θηβαίους

γρ. ἔμφρονες,

συμμαχίαν αὐτῷ πέμψαι. οἱ δὲ Παμμένη στρατηγὸν ἑλόμενοι, καὶ δόντες αὐτῷ
στρατιώτας πεντακισχιλίους, ἐξέπεμψαν εἰς τὴν ἀσίαν. ὁ δὲ Παμμένης βοηθήσας
Ἀρταβάζῳ, καὶ τοὺς σατράπας μεγάλαις μάχαις δυσὶ νικήσας, περιεποιήσατο με-
γάλην δόξαν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς Βοιωτοῖς. ἐφαίνετο γὰρ θαυμαστὸν εἰ Βοιωτοὶ, τῶν μὲν θετ-
ταλῶν ἐγκαταλελοιπότων, τοῦ δὲ φωκικοῦ πολέμου μεγάλους ἐπιφέροντος κινδύνους,
διαποντίους δυνάμεις εἰς τὴν ἀσίαν ἐξέπεμπον, καὶ ἐπικρατέστεροι κατὰ τὸ πλεῖστον
ἐν τοῖς κινδύνοις. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, συνέστη πόλεμος ἀργείοις
πρὸς λακεδαιμονίους· καὶ γενομένης μάχης περὶ πόλιν ὀρνεὰς ἐνίκων οἱ λακεδαι-
μόνιοι, καὶ τὰς ὀρνεὰς ἐκπολιορκήσαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν σπάρτην. Χάρης δὲ ὁ τῶν
ἀθηναίων στρατηγὸς εἰσπλεύσας εἰς ἑλλήσποντον, καὶ σηστὸν πόλιν ἑλὼν, τοὺς μὲν ἡβῶν-
τας ἀπέσφαξε, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἐξηνδραποδίσατο. Κερσοβλέπτου δὲ τοῦ Κότυος, διά
τε τὴν πρὸς Φίλιππον ἀλλοτριότητα, καὶ τὴν πρὸς ἀθηναίους φιλίαν, ἐγχειρίσαν-
τος τοῖς ἀθηναίοις τὰς ἐν χερρονήσῳ πόλεις, πλὴν καρδίας, ἀπέστειλεν ὁ δῆμος κλη-
ρούχους εἰς τὰς πόλεις. Φίλιππος δ᾽ ὁρῶν τοὺς μεθωναίους ὁρμητήριον παρεχομένους
τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις ἑαυτοῦ, πολιορκίαν συνεστήσατο. καὶ μέχρι μέν τινος οἱ μεθω-
ναῖοι διεκαρτέρουν, ἔπειτα καταπονούμενοι, συνηναγκάσθησαν παραδοῦναι τὴν πό-
λιν τῷ βασιλεῖ, ὥστε ἀπελθεῖν τοὺς πολίτας ἐκ τῆς μεθώνης, ἔχοντας ἓν ἱμάτιον ἕ-
καστον. ὁ δὲ Φίλιππος τὴν μὲν πόλιν κατέσκαψε, τὴν δὲ χώραν διένειμε τοῖς μακε-
δόσιν. ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ συνέβη τὸν Φίλιππον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν πλη-
γέντα τοξεύματι, διαφθαρῆναι τὴν ὅρασιν. μετὰ δὲ ταῦθ᾽ ὁ Φίλιππος ὑπὸ θετ-
ταλῶν μετακληθεὶς, ἧκεν εἰς θετταλίαν μετὰ τῆς δυνάμεως· καὶ τὸ μὲν πρῶτον
πρὸς Λυκόφρονα τὸν φερῶν τύραννον διεπολέμει, βοηθῶν τοῖς θετταλοῖς. μετὰ δὲ
ταῦτα τοῦ Λυκόφρονος μεταπεμψαμένου παρὰ τῶν φωκέων συμμαχίαν, ἀπεστάλη
Φάϋλλος ὁ ἀδελφὸς Ὀνομάρχου μετὰ στρατιωτῶν ἑπτακισχιλίων. ὁ δὲ Φίλιππος
τοὺς Φωκεῖς νικήσας, ἐξέβαλεν ἐκ τῆς θετταλίας. Ὀνόμαρχος δ᾽ ἀναλαβὼν πᾶ-
σαν τὴν δύναμιν, καὶ νομίζων ὅλης τῆς θετταλίας κυριεύσειν, ἧκεν ἐν τάχει βοηθή-
σων τοῖς περὶ τὸν Λυκόφρονα. τοῦ δὲ Φιλίππου μετὰ τῶν θετταλῶν ἀντιπαραταξαμέ-
νου τοῖς Φωκεῦσιν, Ὀνόμαρχος ὑπερέχων τοῖς πλήθεσι, δυσὶ μάχαις ἐνίκησε, καὶ
πολλοὺς τῶν μακεδόνων ἀνεῖλε. Φίλιππος δὲ εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους περικλει-
σθεὶς, καὶ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν ἀθυμίαν καταλιπόντων αὐτὸν, παραθαρσύνας
τὸ πλῆθος, μόλις ἐποίησεν αὐτοὺς εὐπειθεῖς. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Φίλιππος μὲν ἀνεχώρη-
σεν εἰς τὴν μακεδονίαν, Ὀνόμαρχος δὲ στρατεύσας εἰς βοιωτίαν, ἐνίκησε μάχῃ
τοὺς Βοιωτοὺς, καὶ πόλιν εἷλε κορώνειαν. Κατὰ δὲ τὴν θετταλίαν Φίλιππος μὲν ἐκ τῆς
μακεδονίας μετὰ τῆς δυνάμεως ἄρτι κατεληλυθὼς, ἐστράτευσεν ἐπὶ Λυκόφρονα
τὸν φερῶν τύραννον. οὗτος δὲ οὐκ ὢν ἀξιόμαχος, μετεπέμψατο συμμαχίαν παρὰ
φωκέων, ἐπαγγελλόμενος συγκατασκευάσειν αὐτοῖς τὰ κατὰ τὴν θετταλίαν. διόπερ Ὀνο-
μάρχου πεζῇ βοηθήσαντος μετὰ πεζῶν δισμυρίων καὶ πεντακοσίων ἱππέων, ὁ μὲν Φί-
λιππος πείσας τοὺς θετταλοὺς κοινῇ τὸν πόλεμον ἄρασθαι, συνήγαγε τοὺς πάντας,
πεζοὺς μὲν ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους. γενομένης δὲ παρατάξεως
ἰσχυρᾶς, καὶ τῶν θετταλῶν ἱππέων τῷ πλήθει καὶ ταῖς ἀρεταῖς διαφερόντων, ἐνί-
κησεν ὁ Φίλιππος. τῶν δὲ περὶ τὸν Ὀνόμαρχον καταφυγόντων εἰς τὴν θάλατταν,
καὶ τυχικῶς παραπλέοντος τοῦ ἀθηναίου Χάρητος μετὰ πολλῶν τριήρων, πολὺς
ἐγίνετο φόνος τῶν φωκέων. οἱ γὰρ φεύγοντες, ῥίψαντες τὰς πανοπλίας, διενήχοντο

πρὸς τὰς

πρὸς τὰς τριήρεις, ἐν οἷς ἦν καὶ αὐτὸς Ὀνόμαρχος. τέλος δὲ τῶν Φωκέων καὶ μισθοφόρων ἀνῃρέθησαν μὲν ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους, ἐν οἷς ἦν καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγός, ἑάλωσαν δὲ οὐκ ἐλάττους τῶν τρισχιλίων. ὁ δὲ Φίλιππος τὸν μὲν Ὀνόμαρχον ἐκρέμασε, τοὺς δ' ἄλλους ὡς ἱεροσύλους κατεπόντισε. μετὰ δὲ τὴν Ὀνομάρχου τελευτὴν διεδέξατο τὴν τῶν Φωκέων ἡγεμονίαν ὁ ἀδελφὸς Φάϋλλος. οὗτος δὲ τὴν γεγενημένην συμφορὰν διορθούμενος, μισθοφόρων τε πλῆθος ἤθροιζε, διπλασιάσας τοὺς εἰωθότας μισθούς, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων βοήθειαν μετεπέμπετο· κατεσκεύαζε δὲ καὶ ὅπλων πλῆθος, καὶ νόμισμα ἔκοψε χρυσοῦ τε καὶ ἀργυρίου. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Μαύσωλος ὁ Καρίας δυνάστης ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη εἰκοσιτέσσαρα. τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξαμένη Ἀρτεμισία ἡ ἀδελφὴ καὶ γυνή, ἐδυνάστευσεν ἔτη δύο. Κλέαρχος δ' ὁ Ἡρακλείας τύραννος Διονυσίων ὄντων ἐπὶ θέαν βαδίζων ἀνῃρέθη, ἄρξας ἔτη δώδεκα. τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος ὁ υἱὸς Τιμόθεος, ἦρξεν ἔτη πεντεκαίδεκα. Τυρρηνοὶ δὲ διαπολεμοῦντες Ῥωμαίοις, ἐπόρθησαν πολλὴν τῆς πολεμίας χώρας, καὶ μέχρι τοῦ Τιβέρεως καταδραμόντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν. Ἐν δὲ ταῖς Συρακούσαις, στάσεως γενομένης τοῖς Δίωνος φίλοις πρὸς Κάλλιππον, οἱ μὲν τοῦ Δίωνος φίλοι ἡττηθέντες ἔφυγον εἰς τοὺς Λεοντίνους· μετὰ δέ τινα χρόνον Ἱππαρίνου τοῦ Διονυσίου καταπλεύσαντος εἰς τὰς Συρακούσας μετὰ δυνάμεως, ὁ μὲν Κάλλιππος ἡττηθεὶς ἐξέπεσε τῆς πόλεως, Ἱππαρῖνος δὲ ἀνακτησάμενος τὴν πατρῴαν δυναστείαν, ἦρξεν ἔτη δύο.

γρ. κόπτων ν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀριστοδήμου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Γάιον Σουλπίκιον καὶ Μάρκον Οὐαλέριον, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη ἑβδόμη πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Σμικρίνας Ταραντῖνος. ἐπὶ δὲ τούτων Φάϋλλος μὲν ὁ Φωκέων στρατηγός, μετὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τελευτήν τε καὶ ἧτταν, προσανέλαβε τὰ τῶν Φωκέων πράγματα τεταπεινωμένα διά τε τὴν ἧτταν καὶ τὴν φθορὰν τῶν στρατιωτῶν. ἔχων γὰρ χρημάτων πλῆθος ἀνέκλειπτον, πολλοὺς μὲν μισθοφόρους ἤθροισεν, οὐκ ὀλίγους δὲ συμμάχους ἔπεισε συνεπιλαβέσθαι τοῦ πολέμου. τῇ γὰρ ἀφθονίᾳ τῶν χρημάτων ἀνέδην χρώμενος, οὐ μόνον ἰδιώτας πολλοὺς ἔσχε προθύμους συναγωνιστάς, ἀλλὰ καὶ πόλεις τὰς ἐπιφανεστάτας ἐπεσπάσατο πρὸς τὴν κοινοπραγίαν. Λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ ἀπέστειλαν αὐτῷ στρατιώτας χιλίους, Ἀχαιοὶ δὲ δισχιλίους, Ἀθηναῖοι δὲ πεζοὺς μὲν πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τετρακοσίους, ὧν ἦν στρατηγὸς Ναυσικλῆς. Οἱ δὲ τῶν Φεραίων τύραννοι Λυκόφρων καὶ Πειθόλαος, μετὰ τὴν Ὀνομάρχου τελευτὴν ἔρημοι συμμάχων ὄντες, τὰς μὲν Φερὰς παρέδοσαν τῷ Φιλίππῳ, αὐτοὶ δ' ὑπόσπονδοι γενόμενοι, συνάγοντες τοὺς μισθοφόρους, ὄντας δισχιλίους· καὶ μετὰ τούτων φυγόντες πρὸς Φάϋλλον, συνεμάχουν τοῖς Φωκεῦσι. ἐβοήθησαν δὲ καὶ τῶν ἐλαττόνων πόλεων οὐκ ὀλίγαι τοῖς Φωκεῦσι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν διαδιδομένων χρημάτων. ὁ γὰρ χρυσὸς τὰς πλεονεξίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαλούμενος, ἠνάγκασεν αὐτομολεῖν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ κέρδους λυσιτέλειαν. ὁ δ' οὖν Φάϋλλος μετὰ τῆς δυνάμεως ἐστράτευσεν εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ περὶ πόλιν Ὀρχομενὸν ἡττηθεὶς μάχῃ, πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλε. μετὰ δὲ ταῦτα ἄλλης γενομένης μάχης παρὰ τὸν Κηφισὸν ποταμόν, ἐνίκησαν πάλιν Βοιωτοί, καὶ ἀνεῖλον τῶν πολεμίων ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους· ἐζώγρησαν δ' εἰς πεντακοσίους. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις γενομένης μάχης περὶ Κορώνειαν, ἐνίκησαν οἱ Βοιωτοί, καὶ πεντήκοντα μὲν ἀνεῖλον τῶν Φωκέων, ἑκατὸν δὲ καὶ τριάκοντα ἐζώγρησαν. ἡμεῖς δὲ τὰ περὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκεῖς διεληλυθότες, ἐπάνιμεν ἐπὶ τὸν Φίλιππον. Οὗτος γὰρ νικήσας τὸν Ὀνόμαρχον ἐπιφανεῖ παρατάξει, τήν τ' ἐν

γρ. Μικρίνας

γρ. πεντακοσίους ἐζώγρησαν δὲ οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακοσίων. ὀλίγαις

Φεραῖς τυραννίδα καθεῖλε, καὶ τῇ πόλει τὴν ἐλευθερίαν ἀποδούς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ
τὴν Θετταλίαν καταστήσας, προῆλθεν ἐπὶ τὰς πύλας πολεμήσων τοῖς Φωκεῦσι. κωλυ-
σάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων διελθεῖν τὰς παρόδους, ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν, ηὐξηκὼς ἑαυ-
τοῦ τὴν βασιλείαν ταῖς τε πράξεσι καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ. Φάυλλος δὲ στρατεύσας
εἰς Λοκροὺς τοὺς ἐπονομαζομένους Ἐπικνημιδίους, τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐχειρώσατο πά-
σας, μίαν δὲ τὴν ὀνομαζομένην Ἀρύκαν διὰ προδοσίας νυκτὸς παραλαβών, πάλιν
ἐξέπεσε, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλεν οὐκ ἐλάττους τῶν διακοσίων. μετὰ δὲ ταῦτα στρατο-
πεδεύοντος αὐτοῦ περὶ τὰς ὀνομαζομένας Ἄβας, οἱ Βοιωτοὶ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τοῖς Φω-
κεῦσιν, ἀνεῖλον αὐτῶν οὐκ ὀλίγους. ἐπαρθέντες δὲ τῷ προτερήματι, παρῆλθον εἰς τὴν τῶν
Φωκέων χώραν, καὶ πολλὴν αὐτῆς πορθήσαντες, ἤθροισαν λαφύρων πλῆθος. ἐπανιόν-
των δ' αὐτῶν, καὶ τῇ Ἀρυκαίων πόλει πολιορκουμένῃ βοηθούντων, ἐπιφανεὶς ὁ Φαύλ-
λος τούτους μὲν ἐτρέψατο, τὴν δὲ πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος διήρπασε καὶ κατέσκαψεν.
αὐτὸς δὲ περιπεσὼν νόσῳ φθινάδι, καὶ πολὺν χρόνον ἀρρωστήσας, ἐπιπόνως καὶ τῆς ἀσε-
βείας οἰκείως κατέστρεψε τὸν βίον, καταλιπὼν τῶν Φωκέων στρατηγὸν Φάλαικον, τὸν Ὀνο-
μάρχου υἱὸν τοῦ τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐκκαύσαντος, ἀντίπαιδα τὴν ἡλικίαν ὄντα. παρα-
κατέστησε δ' αὐτῷ ἐπίτροπον ἅμα καὶ στρατηγὸν Μνασέαν, ἕνα τῶν ἑαυτοῦ φίλων. μετὰ δὲ
ταῦτα οἱ Βοιωτοὶ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τοῖς Φωκεῦσι, τόν τε στρατηγὸν αὐτῶν Μνασέαν
ἀπέκτειναν καὶ τῶν στρατιωτῶν εἰς διακοσίους. μετ' ὀλίγον δ' ἱππομαχίας γενομένης
περὶ Χαιρώνειαν, ὁ Φάλαικος ἡττηθεὶς ἀπέβαλε τῶν ἱππέων οὐκ ὀλίγους. Ἅμα δὲ τού-
τοις πραττομένοις, καὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐγίνοντο ταραχαὶ καὶ κινήσεις, διὰ τοιαύ-
τας τινὰς αἰτίας. Λακεδαιμόνιοι πρὸς Μεγαλοπολίτας διαφερόμενοι, τὴν χώραν αὐ-
τῶν κατέδραμον, Ἀρχιδάμου τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος. οἱ δὲ Μεγαλοπολῖται παροξυν-
θέντες ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι, παρὰ τῶν συμμάχων
μετεπέμψαντο βοήθειαν. Ἀργεῖοι μὲν οὖν καὶ Σικυώνιοι καὶ Μεσσήνιοι πανδημεὶ κατὰ
τάχος ἐβοήθησαν. Θηβαῖοι δ' ἀπέστειλαν πεζοὺς μὲν τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντακο-
σίους, στρατηγὸν ἐπιστήσαντες Κηφισίωνα. Μεγαλοπολῖται μὲν οὖν μετὰ τῶν συμμάχων
ἐκστρατεύσαντες, κατεστρατοπέδευσαν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ. οἱ δὲ Λα-
κεδαιμόνιοι τρισχιλίους μὲν πεζοὺς παρὰ Φωκέων προσελάβοντο, ἱππεῖς δὲ ἑκατὸν
καὶ πεντήκοντα παρὰ Λυκόφρονος καὶ Πειθολάου τῶν ἐκπεπτωκότων ἐκ τῆς ἐν Φεραῖς
τυραννίδος. συστησάμενοι δὲ δύναμιν ἀξιόμαχον, κατεστρατοπέδευσαν περὶ Μαντί-
νειαν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ πόλιν Ὀρνεὰς τῆς Ἀργείας καταντήσαντες, ἔφθασαν αὐτὴν ἐκ-
πολιορκήσαντες πρὸ τῆς τῶν πολεμίων παρουσίας, οὖσαν σύμμαχον τῶν Μεγαλοπολιτῶν.
ἐπεξελθόντων δὲ τῶν Ἀργείων, συνάψαντες μάχην ἐνίκησαν, καὶ πλείους τῶν διακο-
σίων ἀπέκτειναν. τῶν δὲ Θηβαίων ἐπιφανέντων, καὶ τῷ μὲν πλήθει διπλασίων ὄντων,
ταῖς δ' εὐταξίαις λειπομένων, συνέστη μάχη καρτερά. καὶ τῆς νίκης ἀμφιδόξου
γενομένης, οἱ μὲν Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι τὴν εἰς τὰς οἰκείας πόλεις ἐπάνοδον ἐποιή-
σαντο. Λακεδαιμόνιοι δ' εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἐμβαλόντες, καὶ πόλιν Ἑλισσοῦν-
τα κατὰ κράτος ἑλόντες καὶ διαρπάσαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Σπάρτην. μετὰ δέ
τινα χρόνον οἱ Θηβαῖοι μετὰ τῶν συμμάχων ἐνίκησαν τοὺς πολεμίους περὶ Τελφοῦ-
σαν, καὶ συχνοὺς ἀνελόντες, ἐζώγρησαν Ἀνάξανδρόν τε τὸν ἡγούμενον καὶ τῶν ἄλ-
λων πλείους τῶν ἑξήκοντα. μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἄλλαις δυσὶ μάχαις προσενίκη-
σαν, καὶ τῶν ἐναντίων οὐκ ὀλίγους κατέβαλον. τῇ δὲ τελευταίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων ἀξιο-
λόγῳ μάχῃ νικησάντων, αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων εἰς τὰς οἰκείας πόλεις ἐπανῆλθον.

ἔπειτα τῶν λακεδαιμονίων ποιησαμένων ἀνοχὰς πρὸς τοὺς μεγαλοπολίτας, ἐπανῆλθον εἰς τὴν βοιωτίαν οἱ θηβαῖοι. Φάλαικος δὲ περὶ τὴν βοιωτίαν διατρίβων, χαιρώνειαν εἷλε, καὶ τῶν θηβαίων ἐπιβοηθησάντων, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς πόλεως. ἔπειθ' οἱ μὲν βοιωτοὶ πολλῇ δυνάμει στρατεύσαντες εἰς τὴν φωκίδα, τὴν πλείστην αὐτῆς ἐπόρθησαν, καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν κτήσεις ἐδῄωσαν· ἔνια δὲ καὶ τῶν μικρῶν πολισμάτων ἑλόντες, καὶ λαφύρων πλῆθος ἀθροίσαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν βοιωτίαν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Θεσσάλου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους, Μάρκον Φάβιον καὶ Τίτον Κοίλιον· ἐπὶ δὲ τούτων, θηβαῖοι κάμνοντες τῷ πρὸς φωκεῖς πολέμῳ, καὶ χρημάτων ἀπορούμενοι, πρέσβεις ἐξέπεμψαν πρὸς τὸν τῶν περσῶν βασιλέα, παρακαλοῦντες εἰσπορίσαι τῇ πόλει χρήματα. ὁ δὲ Ἀρταξέρξης προθύμως ὑπακούσας, ἔδωκεν αὐτοῖς δωρεὰν ἀργυρίου τάλαντα τριακόσια. τοῖς δὲ βοιωτοῖς καὶ τοῖς φωκεῦσιν ἀκροβολισμοὶ μὲν καὶ χώρας καταδρομαὶ συνέστησαν, πράξεις δὲ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἄξιαι μνήμης οὐ συνετελέσθησαν. Κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν, ὁ βασιλεὺς τῶν περσῶν ἐν μὲν τοῖς ἐπάνω χρόνοις στρατεύσας ἐπ' αἴγυπτον πολλοῖς πλήθεσι στρατιωτῶν, ἀπέτυχε· κατὰ δὲ τοὺς ὑποκειμένους χρόνους πάλιν ἐπολέμησε τοῖς αἰγυπτίοις, καὶ πράξεις ἀξιολόγους κατεργασάμενος, διὰ τῆς ἰδίας ἐνεργείας τὴν αἴγυπτον ἀνεκτήσατο καὶ φοινίκην καὶ κύπρον. ἵνα δὲ σαφῆ τὴν περὶ τούτων ἱστορίαν ποιήσωμεν, τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου προεκθησόμεθα, μικρὸν ἀναλαβόντες τοὺς οἰκείους χρόνους. Τῶν γὰρ αἰγυπτίων ἀπὸ περσῶν ἀποστάντων κατὰ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους, Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Ὦχος, αὐτὸς μὲν οὐκ ὢν φιλοπόλεμος, ἐφ' ἡσυχίας ἔμενεν· ἀποστέλλων δὲ δυνάμεις καὶ στρατηγοὺς, πολλάκις ἀπετύγχανε, διὰ τὴν κακίαν καὶ ἀπειρίαν τῶν ἡγεμόνων. διὸ καὶ καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων, ἠναγκάζετο καρτερεῖν, διά τε τὴν ἀργίαν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς εἰρηνικόν. κατὰ δὲ τοὺς ὑποκειμένους χρόνους τῶν φοινίκων καὶ τῶν ἐν κύπρῳ βασιλέων μιμησαμένων τοὺς αἰγυπτίους, καὶ διὰ τὴν καταφρόνησιν ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν ὁρμησάντων, παροξυνθεὶς ἔκρινε πολεμεῖν τοὺς ἀφεστηκότας. τὸ μὲν οὖν στρατηγοὺς ἐκπέμπειν ἀπεδοκίμασε, δι' ἑαυτοῦ δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀγῶνας ποιήσασθαι διέγνω. διόπερ ὅπλων καὶ βελῶν καὶ σίτου καὶ δυνάμεων μεγάλας παρασκευὰς ποιησάμενος, ἤθροισε πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάδας, ἱππέων δὲ τρεῖς, τριήρεις δὲ τριακοσίας, φορτηγοὺς δὲ καὶ τὰς ἄλλας τὰς τὴν ἀγορὰν κομιζούσας πεντακοσίας. ἤρξατο δὲ πρὸς φοίνικας πολεμεῖν, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας. κατὰ τὴν φοινίκην ἐστὶ πόλις ἀξιόλογος, ὄνομα τρίπολις, οἰκείαν ἔχουσα τῇ φύσει τὴν προσηγορίαν. τρεῖς γὰρ εἰσὶν ἐν αὐτῇ πόλεις, σταδιαῖον ἀπ' ἀλλήλων ἔχουσαι διάστημα. ἐπικαλεῖται δὲ τούτων ἡ μὲν ἀραδίων, ἡ δὲ σιδωνίων, ἡ δὲ τυρίων. ἀξίωμα δ' ἔχει μέγιστον αὕτη, τῶν κατὰ τὴν φοινίκην πόλεων, ἐν ᾗ συνέβαινε τοὺς φοίνικας συνέδριον ἔχειν, καὶ βουλεύεσθαι περὶ τῶν μεγίστων. τῶν δὲ σατραπῶν καὶ στρατηγῶν ἐν τῇ σιδωνίων διατριβόντων, καὶ κατὰ τὰς τῶν προσταγμάτων ἐπιταγὰς ὑβριστικῶς καὶ ὑπερηφάνως προσφερομένων τοῖς σιδωνίοις, οἱ κακούμενοι τὴν ἐπήρειαν χαλεπῶς φέροντες, ἔγνωσαν ἀποστῆναι τῶν περσῶν. πείσαντες δὲ καὶ τοὺς ἄλλους φοίνικας τῆς αὐτονομίας ἀντέχεσθαι, διεπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν αἰγυπτίων βασιλέα Νεκτανεβὼν, πολέμιον ὄντα περσῶν, καὶ πείσαντες προσλαβεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συμμαχίαν, παρεσκευάζοντο τὰ πρὸς τὸν πόλεμον. τῆς δὲ σιδῶνος εὐδαιμονίᾳ διαφερούσης, καὶ τῶν ἰδιωτῶν διὰ τὰς ἐμπορίας μεγάλους περιπεποιημένων πλούτους, ταχὺ τριήρεις τε πολλαὶ κατεσκευάσθησαν, καὶ μισθοφόρων πλῆθος ἠθροίσθη. πρὸς δὲ τούτοις ὅπλα καὶ βέλη καὶ σῖτος, καὶ τἄλλα πάντα τὰ πρὸς

γρ. ἐκδρομαί

γρ. τὴν οἰκείαν τῇ προσηγορίᾳ.

πόλεμον χρήματα συντόμως κατεσκευάσθη. κατάρχοντες δὲ τῆς ἔχθρας, τὸν μὲν βασιλικὸν παράδεισον, ἐν ᾧ τὰς καταλύσεις οἱ τῶν περσῶν βασιλεῖς εἰώθεισαν ποιεῖσθαι, δενδροτομήσαντες διέφθειραν· ἔπειτα τὸν ἠθροισμένον ὑπὸ τῶν σατραπῶν εἰς τὸν πόλεμον τοῖς ἵπποις χόρτον ἐνέπρησαν· τὸ δὲ τελευταῖον, τοὺς τὰς ὕβρεις ἐπιτελεσαμένους πέρσας συλλαβόντες ἐτιμωρήσαντο. τοῦ δὲ πολέμου πρὸς τοὺς φοίνικας τοιαύτην τὴν ἀρχὴν λαβόντος, ὁ βασιλεὺς πυθόμενος τὰ τετολμημένα τοῖς ἀποστάταις, πᾶσι μὲν τοῖς φοίνιξιν ἠπείλει, μάλιστα δὲ τοῖς σιδωνίοις. ἐν δὲ τῇ βαβυλῶνι συναθροισθεισῶν τῶν πεζικῶν καὶ τῶν ἱππικῶν δυνάμεων, εὐθὺς ἀναλαβὼν παρῆλθεν ἐπὶ τοὺς φοίνικας. ἐν ὅσῳ δ᾽ οὗτος κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἐβάδιζεν ὁ βασιλεύς, ὁ τῆς συρίας σατράπης καὶ Μαζαῖος ὁ τῆς κιλικίας ἄρχων συνελθόντες ἐπολέμουν τοὺς φοίνικας. Μέντωρ δ᾽ ὁ τῆς σιδῶνος βασιλεὺς παρεπλάσετο παρ᾽ αἰγυπτίων στρατιώτας μισθοφόρους ἕλληνας τετρακισχιλίους, ὧν ἦν στρατηγὸς Τέννης ὁ ῥόδιος. μετὰ δὲ τούτων καὶ τῶν πολιτικῶν στρατιωτῶν τοῖς προειρημένοις σατράπαις συμβαλὼν, ἐνίκησε, καὶ τοὺς πολεμίους ἐξέβαλεν ἐκ τῆς φοινίκης. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, καὶ κατὰ τὴν κύπρον συνέστη πόλεμος, συμπεπλεγμένας ἔχων τὰς πράξεις τῷ ὑποκειμένῳ πολέμῳ. ἐν γὰρ τῇ νήσῳ ταύτῃ πόλεις ἦσαν ἀξιόλογοι μὲν ἐννέα, ὑπὸ δὲ ταύτας ὑπῆρχε τεταγμένα μικρὰ πολίσματα, τὰ προσκυροῦντα ταῖς ἐννέα πόλεσιν. ἑκάστη δὲ τούτων εἶχε βασιλέα, τῆς μὲν πόλεως ἄρχοντα, τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν περσῶν ὑποτεταγμένον. οὗτοι πάντες συμφρονήσαντες, καὶ μιμησάμενοι τοὺς φοίνικας, ἀπέστησαν· καὶ παρασκευασάμενοι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, αὐτοκράτορας τὰς ἰδίας βασιλείας ἐποίησαν. ἐφ᾽ οἷς παροξυνθεὶς ὁ Ἀρταξέρξης ἔγραψε πρὸς τὸν Ἰδριέα, τὸν τῆς καρίας δυνάστην (ἄρτι μὲν παρειληφότα τὴν ἀρχὴν, φίλον δ᾽ ὄντα καὶ σύμμαχον περσῶν ἐκ προγόνων) ἀθροῖσαι δύναμιν πεζικήν τε καὶ ναυτικὴν, τὴν διαπολεμήσουσαν τοῖς ἐν κύπρῳ βασιλεῦσιν. ὁ δὲ ὀξέως παρασκευασάμενος τριήρεις μὲν τεσσαράκοντα, στρατιώτας δὲ μισθοφόρους ὀκτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν εἰς τὴν κύπρον, ἐπιστήσας στρατηγοὺς Φωκίωνα τὸν ἀθηναῖον καὶ Εὐαγόραν τὸν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις βεβασιλευκότα κατὰ τὴν νῆσον. οὗτοι μὲν οὖν καταπλεύσαντες εἰς τὴν κύπρον, εὐθὺς ἐπὶ τὴν μεγίστην τῶν πόλεων σαλαμῖνα τὴν δύναμιν ἤγαγον. βαλόμενοι δὲ χάρακα, καὶ τὴν παρεμβολὴν ὀχυρώσαντες, ἐπολιόρκουν τοὺς σαλαμινίους κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. τῆς δὲ νήσου πάσης ἐν εἰρήνῃ πολὺν χρόνον γεγενημένης, καὶ τῆς χώρας εὐδαιμονούσης, οἱ στρατιῶται κρατοῦντες τῶν ὑπαίθρων πολλὰς ὠφελείας ἤθροισαν. τῆς δὲ τούτων εὐπορίας διαβοηθείσης, πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς περαίας συρίας τε καὶ κιλικίας συνέρρεον ἐθελονταὶ στρατιῶται πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ κέρδους. τέλος δὲ διπλασιασθείσης τῆς μετ᾽ Εὐαγόρου καὶ Φωκίωνος δυνάμεως, οἱ βασιλεῖς οἱ κατὰ τὴν κύπρον εἰς ἀγωνίαν καὶ μεγίστους φόβους ἐνέπιπτον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν κύπρον ἐν τούτοις ἦν. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν τῶν περσῶν βασιλεὺς ἐκ τῆς βαβυλῶνος τὴν ἀνάζευξιν ποιησάμενος, μετὰ τῆς δυνάμεως παρῆλθεν ἐπὶ τὴν φοινίκην. ὁ δὲ τῆς σιδῶνος δυνάστης Μέντωρ, πυνθανόμενος τὸ μέγεθος τῆς τῶν περσῶν δυνάμεως, καὶ νομίσας τοὺς ἀφεστηκότας οὐκ ἀξιομάχους εἶναι, τὴν σωτηρίαν ἰδίᾳ περιεποιεῖτο. ἔκρινε διὸ ἀπόστειλε τὸν ἑαυτοῦ θεραπόντων τὸν πιστότατον Θετταλίωνα λάθρα τῶν σιδωνίων ἐξέπεμψε πρὸς τὸν Ἀρταξέρξην, ἐπαγγελλόμενος αὐτῷ τὴν μὲν σιδῶνα παραδώσειν, τῇ δ᾽ αἰγύπτου συνεκπολεμήσειν, μεγάλα δ᾽ αὐτῷ συνεργήσειν, ἔμπειρον ὄντα τῶν κατὰ τὴν αἴγυπτον τόπων, καὶ τὰς κατὰ τὸν νεῖλον ἀποβάσεις ἀκριβῶς εἰδότα. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τοῦ Θετταλίωνος τὰ κατὰ μέ-

γρ. ὁδὸν

γρ. Γαρία. ἢ Καρία

γρ. ἐθελονταί

ρος, ἤδη διαφερόντως, καὶ τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀπόστασιν ἐγκλημάτων ἀπολύσειν ἔφη τὸν
Μέντορα, πράξαντος δ' αὐτοῦ τὰ καθωμολογημένα, μεγάλας δωρεὰς δώσειν ἐπηγ-
γείλατο. εἰπόντος δὲ τοῦ Θετταλίωνος ὡς καὶ δεξιὰν λαβεῖν ὁ Μέντωρ ἠξίωσεν, ἐπὶ τού-
τοις ὁ μὲν βασιλεὺς ὀργισθεὶς, ὡς οὐ πιστευόμενος, παρέδωκε τὸν Θετταλίωνα τοῖς ὑ-
πηρέταις, καὶ προσέταξεν ἀφελεῖν τὴν κεφαλήν. ἐπεὶ δὲ ἀπαγόμενος ὁ Θετ-
ταλίων ἐπὶ τὴν τιμωρίαν τοσοῦτον εἶπεν, ὅτι σὺ μὲν ὦ βασιλεῦ πράξεις ὃ θέλεις,
ὁ μέντοι Μέντωρ δυνάμενος ἅπαντα καταπρᾶξαι, διὰ τὸ μὴ δοῦναί σε τὴν πί-
στιν, οὐδὲν μὴ συντελέσει τῶν ἐπηγγελμένων· πάλιν ἀκούσας τούτων μετενόησε, καὶ
μετακαλεσάμενος τοὺς ὑπηρέτας, ἀφεῖναι προσέταξε, καὶ τὴν δεξιὰν ἔδωκε τῷ
Θετταλίωνι. ἔστι δ' ἡ πίστις αὕτη βεβαιοτάτη παρὰ τοῖς πέρσαις. οὗτος μὲν οὖν ἐπανελ-
θὼν εἰς σιδῶνα, τὰ πεπραγμένα τῷ Μέντορι λάθρα τῶν σιδωνίων ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ
βασιλεὺς, ἐν μεγάλῳ τιθέμενος τὸ κρατῆσαι τῆς αἰγύπτου, διὰ τὸ προέπεσεν ἐλάτ-
τωμα, πρεσβευτὰς ἀπέστειλε πρὸς τὰς μεγίστας τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πόλεων, ἀ-
ξιῶν συστρατεῦσαι τοῖς πέρσαις ἐπ' αἰγυπτίους. ἀθηναῖοι μὲν οὖν καὶ λακεδαιμό-
νιοι τὴν φιλίαν ἔφασαν τὴν πρὸς πέρσας τηρεῖν, συμμαχίαν δὲ ἀποστέλλειν αἰτεῖ-
ποι. θηβαῖοι δὲ στρατηγὸν ἑλόμενοι Λακράτην, ἐξαπέστειλαν μετὰ χιλίων ὁπλιτῶν
ἀργεῖοι δὲ τρισχιλίους στρατιώτας ἐξέπεμψαν, στρατηγὸν δὲ αὐτοὶ μὲν οὐχ εἵλον-
το, τοῦ δὲ βασιλέως κατ' ὄνομα Νικόστρατον στρατηγὸν αἰτησαμένου, συνεχώρησαν.
ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀγαθὸς καὶ πρᾶξαι καὶ βουλεύσασθαι, μεμιγμένην ἔχων τῇ
φρονήσει μανίαν. τῇ γὰρ τοῦ σώματος ῥώμῃ διαφέρων ἐμιμεῖτο τὸν Ηρακλέα κατὰ
τὰς στρατείας, καὶ λεοντῆν ἐφόρει καὶ ῥόπαλον ἐν ταῖς μάχαις. ὁμοίως δὲ τούτοις οἱ
τὴν παραθαλαττίαν τῆς ἀσίας οἰκοῦντες ἕλληνες ἀπέστειλαν στρατιώτας ἑξακισ-
χιλίους. ὥστε τοὺς πάντας ἕλληνας γενέσθαι συμμάχους μυρίους. πρὸ δὲ τῆς τού-
των παρουσίας, ὁ μὲν βασιλεὺς διεληλυθὼς τὴν συρίαν, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν
φοινίκην, ἐστρατοπέδευσεν οὐ μακρὰν τῆς σιδῶνος. οἱ δὲ σιδώνιοι, κεχρονικότος τοῦ βα-

γρ. κατασκευάς

σιλέως περὶ τὰς παρασκευάς, σίτου τε καὶ ὅπλων καὶ βελῶν πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐ-
ποιήσαντο. ἐμείως οὖν τὴν πόλιν τάφρεσι τριπλαῖς μεγάλαις καὶ τειχῶν ὑψηλῶν
κατασκευαῖς περιειλήφεσαν. εἶχον δὲ καὶ στρατιωτῶν ἱκανὸν πλῆθος πολιτικῶν, ἐν
γυμνασίοις καὶ πόνοις ἐνηθληκὸς, καὶ ταῖς τῶν μαχῶν εὐεξίαις καὶ ῥώμαις διαφέρον.
πλούτῳ τε καὶ ταῖς ἄλλαις χορηγίαις ἡ πόλις πολὺ προεῖχε τῶν κατὰ τὴν φοινίκην
πόλεων. τὸ δὲ μέγιστον, τριήρεις καὶ πεντήρεις εἶχε πλείους τῶν ἑκατόν. ὁ δὲ Μέντωρ κοινω-
σάμενος τὴν προδοσίαν Τέννῃ τῷ στρατηγῷ τῶν ἐξ αἰγύπτου μισθοφόρων, τοῦ-
τον μὲν ἀπέλιπε τηροῦντα μέρος τῆς πόλεως, καὶ συνεργοῦντα τοῖς περὶ τὴν προδοσίαν
ἐγχειρουμένοις· αὐτὸς δὲ μετὰ στρατιωτῶν πεντακοσίων προῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως, προσ-
ποιούμενος ἐπὶ κοινὴν τῆς φοινίκης σύνοδον ἀπαντᾶν. ἦγε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἐπιφανεστά-
τους τῶν πολιτῶν ἑκατὸν, ὡς συμβούλους. ἐπεὶ δὲ πλησίον ἦσαν τοῦ βασιλέως, συναρπά-
σας τοὺς ἑκατὸν παρέδωκε τῷ Αρταξέρξῃ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος αὐτὸν ὡς
φίλον, τοὺς μὲν ἑκατὸν, ὡς αἰτίους ὄντας τῆς ἀποστάσεως, κατηκόντισε. πεντακοσίων δὲ
τῶν πρώτων σιδωνίων μεθ' ἱκετηριῶν ἀπαντησάντων, ἀνεκαλέσατο τὸν Τέννην,

γρ. δύναιτο

καὶ ἐπηρώτησεν εἰ δύναιτο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδοῦναι. σφόδρα γὰρ ἔσπευδε μὴ δι' ὁ-
μολογίας τὴν σιδῶνα παραλαβεῖν, ὅπως ἀπαραιτήτοις συμφοραῖς περιβαλὼν τοὺς σι-
δωνίους, τῇ τούτων τιμωρίᾳ καταπλήξῃ τὰς ἄλλας πόλεις. τοῦ δὲ Τέννου διαβεβαιωσα-
μένου παραδώσειν τὴν πόλιν, ὁ βασιλεὺς φυλάττων τὴν ὀργὴν ἀπαραίτητον, ἅπαντας τοὺς

πεντακοσίους ἔχοντας ἱκετηρίας κατηκόντισεν. εἶθ' ὁ μὲν Τέννης προσλαβὼν τοὺς ἐξ αἰγύπτου μισθοφόρους, ἔπεισεν αὐτοὺς ἐντὸς τῶν τειχῶν εἰσαγαγεῖν αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα. ἡ μὲν οὖν σιδὼν διὰ τοιαύτης προδοσίας ὑποχείριος ἐγένετο τοῖς πέρσαις. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπολαβὼν τὸν Τέννην μηκέτι χρήσιμον ὑπάρχειν, ἀνεῖλεν. οἱ δὲ σιδώνιοι πρὸ μὲν τῆς παρουσίας τοῦ βασιλέως ἐνέπρησαν ἁπάσας τὰς ναῦς, ὅπως μηδεὶς δύνηται τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐκπλεύσας ἰδίαν σωτηρίαν πορίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ τὴν πόλιν ἑώρων καὶ τὰ τείχη κατειλημμένα, καὶ πολλαῖς μυριάσι στρατιωτῶν περιεχόμενα, συγκλείσαντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς τὰς οἰκίας, ἐνέπρησαν. φασὶ δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ πυρὸς τότε διαφθαρέντας, σὺν τοῖς οἰκετικοῖς σώμασι, γεγονέναι πλείους τῶν τετρακισμυρίων. τούτου δὲ τοῦ πάθους περὶ τοὺς σιδωνίους γενομένου, καὶ τῆς πόλεως ὅλης μετὰ τῶν ἐνοικούντων ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀφανισθείσης, τὴν πυρκαϊὰν ὁ βασιλεὺς ἀπέδοτο πολλῶν ταλάντων. διὰ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐνῳκηκότων, εὑρέθη πολὺς ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς ὑπὸ τοῦ πυρὸς κεχωνευμένος. τὰ μὲν οὖν κατὰ σιδῶνα συμβάντα δυστυχήματα τοιαύτην ἔσχε τὴν καταστροφήν. αἱ δ' ἄλλαι πόλεις καταπλαγεῖσαι προσεχώρησαν τοῖς πέρσαις. Βραχὺ δὲ πρὸ τούτων τῶν χρόνων, Ἀρτεμισία μὲν ἡ καρίας δυναστεύουσα μετήλλαξεν, ἄρξασα ἔτη δύο. τὴν δὲ δυναστείαν Ἰδριεὺς ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο, καὶ ἦρξεν ἔτη ἑπτά. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, ῥωμαῖοι πρὸς μὲν πραινεστίνους ἀνοχάς, πρὸς δὲ σαμνίτας συνθήκας ἐποιήσαντο. ταρκυνίους δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ ἑξήκοντα δημοσίᾳ ἐθανάτωσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Λεπτίνης καὶ Κάλλιππος οἱ συρακούσιοι δύναμιν ἔχοντες ἐπολιόρκησαν ῥήγιον, φρουρούμενον ὑπὸ Διονυσίου τοῦ τυράννου τοῦ νεωτέρου, καὶ τὴν μὲν φρουρὰν ἐξέβαλον. τοῖς δὲ ῥηγίνοις τὴν αὐτονομίαν ἀποκατέστησαν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἀπολλοδώρου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Οὐαλέριον καὶ Γάιον Σουλπίκιον. ἐπὶ δὲ τούτων, κατὰ τὴν κύπρον σαλαμινίων πολιορκουμένων ὑπ' Εὐαγόρου καὶ Φωκίωνος, αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις ἅπασαι τοῖς πέρσαις ὑπετάγησαν. τῆς δὲ σαλαμῖνος βασιλεύων Πρωταγόρας, μόνος ὑπέμεινε τὴν πολιορκίαν. ὁ δ' Εὐαγόρας πατρῴαν ἀρχὴν τὴν σαλαμῖνος ἀνεκτᾶτο, καὶ διὰ τοῦ βασιλέως τῶν περσῶν τὴν κάθοδον εἰς τὴν βασιλείαν ἐποιεῖτο. μετὰ δὲ ταῦτα διαβληθέντος αὐτοῦ πρὸς Ἀρταξέρξην, καὶ τοῦ βασιλέως βοηθοῦντος τῷ Πρωταγόρᾳ, ὁ μὲν Εὐαγόρας ἀπογνοὺς τὴν κάθοδον, καὶ περὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολογησάμενος, ἄλλης ἡγεμονίας ἠξιώθη κατὰ τὴν ἀσίαν μείζονος. κακῶς δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν διοικήσας, ἔφυγε πάλιν εἰς κύπρον, καὶ συλληφθεὶς τιμωρίας ἠξιώθη. ὁ δὲ Πρωταγόρας ἑκουσίως ὑποταγεὶς τοῖς πέρσαις, τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐβασίλευε τῆς σαλαμῖνος. ὁ δὲ τῶν περσῶν βασιλεύς, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς σιδῶνος παραγενομένων αὐτῷ τῶν συμμάχων ἔκ τε ἄργους καὶ θηβῶν καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνίδων πόλεων, ἀθροίσας πᾶσαν τὴν δύναμιν, προῆγεν ἐπὶ τὴν αἴγυπτον. καταντήσας δ' ἐπὶ τὴν μεγάλην λίμνην, καθ' ἣν ἐστὶ τὰ καλούμενα βάραθρα, μέρος τῆς δυνάμεως ἀπέβαλε διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τόπων. περὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν λίμνην φύσεως καὶ τοῦ περὶ αὐτὴν παραδόξου συμπτώματος προειρηκότες ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ, τὸ διλογεῖν περὶ τῶν αὐτῶν παρήσομεν. διελθὼν δὲ τὰ βάραθρα, μετὰ τῆς δυνάμεως ὁ βασιλεὺς ἧκεν εἰς τὸ πηλούσιον. αὕτη δ' ἐστὶ πρώτη πόλις ἐπὶ τοῦ πρώτου στόματος, καθ' ὃν τόπον ὁ νεῖλος ποιεῖται τὴν ἐκβολήν. οἱ μὲν οὖν πέρσαι κατεστρατοπέδευσαν ἀπὸ μ' σταδίων τοῦ πηλουσίου, οἱ δ' ἕλληνες πρὸς αὐτῷ τῷ πολίσματι. οἱ δ' αἰγύπτιοι, δεδωκότων αὐτοῖς τῶν περσῶν

γρ. πισαλα- μίνι

τῷ πολίσματι

πολὺν χρόνον εἰς τὴν παρασκευήν, πάντα μὲν τὰ στόματα τοῦ Νείλου καλῶς κατεσκευακότες ὑπῆρχον, μάλιστα δὲ τὸ πρὸς τῷ Πηλουσίῳ, διὰ τὸ πρῶτον εἶναι τοῦτο καὶ μάλιστα κείμενον εὐκαίρως. ἐφρούρουν δὲ τὸ χωρίον στρατιῶται πεντακισχίλιοι, στρατηγοῦντος Φιλόφρονος τοῦ στρατηγοῦ. οἱ δὲ Θηβαῖοι, σπεύδοντες ἄριστοι φανῆναι τῶν συστρατευομένων Ἑλλήνων, πρῶτοι καὶ μόνοι διά τινος στενῆς καὶ βαθείας διώρυχος ἐτόλμησαν διαβῆναι παραβόλως. διαβάντων δ' αὐτῶν, οἱ φρουροῦντες τὸ Πηλούσιον, ἐκχυθέντες ἐκ τῆς πόλεως, συνῆψαν μάχην πρὸς τοὺς Θηβαίους. μεγάλου δ' ἀγῶνος γενομένου, διὰ τὰς παρ' ἀμφοτέροις φιλοτιμίας, τότε μὲν ἐν τῷ κινδύνῳ διημερεύσαντες, ὑπὸ τῆς νυκτὸς διελύθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῦ βασιλέως εἰς τρία μέρη τὴν Ἑλληνικὴν δύναμιν μερίσαντος, ἑκάστη μερὶς εἶχε στρατηγὸν Ἕλληνα, καὶ τούτῳ παρακαθεσταμένον ἡγεμόνα ἄνδρα Πέρσην, προκεκριμένον ἐπ' ἀρετῇ τε καὶ εὐνοίᾳ. τὴν μὲν οὖν πρώτην τάξιν ἐπεῖχον οἱ Βοιωτοί, στρατηγὸν μὲν ἔχοντες Λακράτην τὸν Θηβαῖον, ἡγεμόνα δὲ Πέρσην Ῥωσάκην. οὗτος δ' ἀπόγονος μὲν ἦν τῶν ἑπτὰ Περσῶν τῶν τοὺς μάγους καταλυσάντων, σατράπης δὲ Ἰωνίας καὶ Λυδίας. συνείπετο δ' αὐτῷ πολλὴ μὲν ἵππος, οὐκ ὀλίγη δὲ πεζὴ στρατιὰ τῶν βαρβάρων. δευτέρα δ' ἦν μερὶς ἡ τῶν Ἀργείων, Νικοστράτου στρατηγοῦντος, καὶ μετ' αὐτοῦ Πέρσου συνάρχοντος Ἀρισταζάνου. οὗτος δ' ἦν εἰσαγγελεὺς τοῦ βασιλέως, καὶ πιστότατος τῶν φίλων μετὰ Βαγώαν. προσωρίσθησαν δ' αὐτῷ στρατιῶται μὲν ἐπίλεκτοι πεντακισχίλιοι, τριήρεις δὲ ὀγδοήκοντα. τῆς δὲ τρίτης μερίδος ἐστρατήγει Μέντωρ ὁ τὴν Σιδῶνα παραδούς, ἔχων τοὺς προϋπάρχοντας αὐτῷ μισθοφόρους· συνεστρατεύετο δ' αὐτῷ Βαγώας, ᾧ μάλιστα βασιλεὺς ἐνεπίστευε, τόλμῃ καὶ παρανομίᾳ διαφέρων. εἶχε δ' οὗτος τοὺς τοῦ βασιλέως Ἕλληνας, καὶ τῶν βαρβάρων ἱκανὸν πλῆθος καὶ ναῦς οὐκ ὀλίγας. αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν δύναμιν ἔχων, ἐφήδρευε τοῖς ὅλοις πράγμασι. τοιαύτης δὲ διαιρέσεως γενομένης παρὰ τοῖς Πέρσαις, ὁ μὲν τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Νεκτανεβὼς οὔτε τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, οὔτε τὴν ὅλην διάταξιν τῶν Περσῶν κατεπλάγη, καίπερ πολὺ λειπόμενος τῷ πλήθει. εἶχε γὰρ Ἕλληνας μὲν μισθοφόρους δισμυρίους, Λίβυας δὲ παραπλησίους τούτοις, Αἰγυπτίους δὲ τοὺς μαχίμους παρ' αὐτοῖς ὀνομαζομένους ἑξακισμυρίους· πρὸς δὲ τούτοις πλοίων ποταμίων πρὸς τὰς κατὰ τὸν Νεῖλον μάχας καὶ συμπλοκὰς εὐθέτων ἄπιστον πλῆθος. ὠχύρωτο δ' αὐτῷ καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἀραβίαν νεύουσα πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ, πεπυκνωμένη πολίσμασιν, ἔτι δὲ τειχίσμασι καὶ τάφροις πᾶσα διειλημμένη. ἔχων δὲ καὶ τὰς ἄλλας παρασκευὰς πάσας πρὸς τὸν πόλεμον ἱκανάς, διὰ τὴν ἰδίαν ἀβουλίαν ταχὺ τοῖς ὅλοις ἔπταισεν. αἰτία δ' ἐγένετο τῆς ἥττης μάλιστα ἡ τοῦ στρατηγεῖν ἀπειρία, καὶ τὸ προνενικῆσθαι τοὺς Πέρσας ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πρὸ ταύτης γεγενημένην στρατείαν. ἐσχηκὼς γὰρ τοὺς τότε στρατηγοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, καὶ διαφέροντας ἀρετῇ τε καὶ ἀγχινοίᾳ στρατηγικῇ, Διόφαντον τὸν Ἀθηναῖον καὶ Λάμιον τὸν Σπαρτιάτην, διὰ τούτων ἅπαντα κατώρθωσε· τότε δὲ ὑπολαμβάνων ἑαυτὸν ἱκανὸν εἶναι στρατηγόν, οὐδενὶ τῆς ἡγεμονίας μετεδίδου, καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν οὐδὲν ἠδύνατο πρᾶξαι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ χρησίμων. τὰ μὲν οὖν πολίσματα φρουραῖς ἀξιολόγοις διαλαβὼν παρεφύλαττεν· αὐτὸς δὲ τῶν Αἰγυπτίων ἔχων τρισμυρίους, τῶν δ' Ἑλλήνων πεντακισχιλίους, τῶν δὲ Λιβύων τοὺς ἡμίσεις, τὰς εὐχειροτάτας τῶν εἰσβολῶν ἐφήδρευε. τοιαύτης δὲ τῆς παρ' ἀμφοτέροις οὔσης τῆς διατάξεως, Νικόστρατος μὲν ὁ τῶν Ἀργείων στρατηγός, ἔχων ἡγεμόνας Αἰγυπτίους, ὧν ἦσαν ὅμηροι παῖδες παρὰ τοῖς Πέρσαις καὶ γυναῖκες, παρέπλευσε μετὰ τοῦ στόλου διά τινος διώρυχος εἰς τόπον κεκρυμμέ-

ἢ οὗτος

τῷ τείχει

ρον. ἐκβιβάσας δὲ τοὺς στρατιώτας, καὶ παρεμβολὴν ὀχυρωσάμενος, κατεστρατοπέδευσεν.
οἱ δὲ τὸν πλησίον τόπον παραφυλάττοντες μισθοφόροι τῶν Αἰγυπτίων, ὡς ᾔσθοντο τὴν τῶν
πολεμίων παρουσίαν, εὐθὺς ἐξεβοήθουν, ὄντες οὐκ ἐλάττους τῶν ἑπτακισχιλίων. ἔχων
δ' αὐτῶν τὴν ἡγεμονίαν Κλείνιος ὁ Κῷος συνέταξε τὴν δύναμιν εἰς μάχην. ἀπὸ παρα-
ταχθέντων δὲ τῶν καταπεπλευκότων, ἐγένετο καρτερὰ μάχη. καθ' ἣν οἱ μετὰ τῶν Περ-
σῶν Ἕλληνες ἀγωνισάμενοι λαμπρῶς, τόν τε στρατηγὸν Κλείνιον ἐφόνευσαν, καὶ τῶν
ἄλλων στρατιωτῶν κατέκοψαν πλείους τῶν πεντακισχιλίων. Νεκτανεβὼς δ' ὁ τῶν
Αἰγυπτίων βασιλεύς, ἀκούσας τὴν τῶν ἰδίων ἀπώλειαν, κατεπλάγη, νομίσας καὶ
τὴν λοιπὴν τῶν Περσῶν δύναμιν ῥᾳδίως διαβήσεσθαι τὸν ποταμόν. ὑπολαβὼν δὲ
τοὺς πολεμίους μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὴν ἥξειν τὴν Μέμφιν, ἔκρινε ταύ-
της μάλιστα προνοήσασθαι. οὗτος μὲν οὖν μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν στρατιᾶς ἐπανελθὼν
εἰς Μέμφιν, τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν παρεσκεύαζεν. ὁ δὲ τοῦ πρώτου μέρους ἀφη-
γούμενος Λακράτης ὁ Θηβαῖος ἐπὶ τὴν τοῦ Πηλουσίου πολιορκίαν ὥρμησεν. ἀποστρέ-
ψας δὲ τῆς διώρυχος τὸ ῥεῦμα πρὸς ἕτερα μέρη, καὶ τὸν ἀναξηρανθέντα τόπον χώ-
σας, μηχανὰς προσήγαγε τῇ πόλει. ἐπὶ πολὺ δὲ μέρος πεσόντων τῶν τειχῶν, οἱ τὸ
Πηλούσιον φρουροῦντες ὀξέως ἀντῳκοδόμησαν ἕτερα καὶ πύργους ξυλίνους ἀξιολό-
γους ἀνέστησαν. ἐπὶ δέ τινας ἡμέρας συνεχοῦς γινομένης τῆς τειχομαχίας, τὸ μὲν πρῶ-
τον οἱ κατὰ τὸ Πηλούσιον Ἕλληνες ἐρρωμένως ἠμύνοντο τοὺς πολιορκοῦντας. ὡς δ' ἐπύ-
θοντο τὴν τοῦ βασιλέως ἀναχώρησιν εἰς Μέμφιν, καταπλαγέντες περὶ διαλύσεως
ἐπρεσβεύοντο. τοῦ δὲ Λακράτους δόντος αὐτοῖς διὰ τῶν ὅρκων πίστεις ὅτι παραδόντων
αὐτῶν τὸ Πηλούσιον ἀποκομισθήσονται πάντες εἰς τὴν Ἑλλάδα μεθ' ὧν ἂν ἐξενέγ-
κωσι, παρέδωκαν τὸ φρούριον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Ἀρταξέρξης ἀπέστειλε Βαγώαν
μετὰ στρατιωτῶν βαρβάρων παραληψόμενον τὸ Πηλούσιον. οἱ δὲ στρατιῶται παριόν-
τες εἰς τὸ χωρίον, τῶν ἐξιόντων Ἑλλήνων ἀφῃροῦντο πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκκο-
μιζομένων. ἀγανακτούντων δὲ τῶν ἀδικουμένων, καὶ θεοὺς τοὺς ἐπόπτας τῶν ὅρκων
ἐπιβοωμένων, παροξυνθεὶς ὁ Λακράτης τροπὴν ἐποίησε τῶν βαρβάρων, καί τινας
καταλαβὼν, ἐπεκούρησε τοῖς παρασπονδουμένοις. τοῦ δὲ Βαγώου φυγόντος πρὸς τὸν
βασιλέα, καὶ κατηγοροῦντος τοῦ Λακράτους, ὁ Ἀρταξέρξης ἔκρινε δίκαια πεπονθέναι
τοὺς περὶ τὸν Βαγώαν, καὶ τῶν Περσῶν τοὺς αἰτίους τῆς ἁρπαγῆς ἀπέκτεινε. τὸ μὲν
οὖν Πηλούσιον τοῦτον τὸν τρόπον παρεδόθη τοῖς Πέρσαις. Μέντωρ δὲ ὁ τοῦ τρίτου μέρους
ἡγούμενος, καὶ Βούβαστον καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις χειρωσάμενος, ὑπηκόους ἐποίη-
σε τῷ βασιλεῖ δι' ἑνὸς στρατηγήματος. πασῶν γὰρ τῶν πόλεων φρουρουμένων ὑπὸ
δυοῖν ἐθνοῖν, Ἑλληνικῶν τε καὶ Αἰγυπτίων, ὁ Μέντωρ διέδωκε λόγον εἰς τοὺς στρατιώ-
τας ὅτι βασιλεὺς Ἀρταξέρξης τοῖς μὲν ἑκουσίως παραδιδοῦσι τὰς πόλεις φιλανθρώ-
πως χρήσασθαι διέγνωκε, τοῖς δὲ βίᾳ κρατηθεῖσι τὴν αὐτὴν ἀπονέμειν τιμωρίαν
ἥνπερ τοῖς Σιδωνίοις ἐπέστησε. καὶ τοῖς φυλάττουσι τὰς πύλας παρήγγειλεν ἐάν τις βου-
λόμενος παρ' αὐτῶν αὐτομολῇ, δέχεσθαι ἀκωλύτως. τῶν ἡλωκότων Αἰγυπτίων ἀπιόν-
των ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ταχέως εἰς ἁπάσας τὰς κατὰ τὴν Αἴγυπτον πόλεις ὁ λόγος
ὁ προειρημένος διεσπάρη. εὐθὺς οὖν οἱ μισθοφόροι πρὸς τοὺς ἐγχωρίους πανταχοῦ διε-
φέροντο, καὶ στάσεως αἱ πόλεις ἐπληροῦντο. ἑκάτεροι γὰρ ἰδίᾳ διεφιλοτιμοῦντο παρα-
διδόναι τὰ φρούρια, καὶ τῆς χάριτος ταύτης ἰδίας ἀγαθῶν ἐλπίδος ἠλλάττοντο. ὅπερ καὶ
περὶ πρώτην τὴν Βούβαστιν συνέβη γενέσθαι. ὡς γὰρ οἱ περὶ τὸν Μέντορα καὶ Βαγώαν πλη-
σίον αὐτῆς κατεστρατοπέδευσαν, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι λάθρα τῶν Ἑλλήνων ἐξέπεμψάν τινα

πρὸς τὸν Βαγώαν, ἐπαγγελλόμενοι παραδώσειν τὴν πόλιν ἐὰν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν συγχωρήσῃ. οἱ δ' Ἕλληνες αἰσθόμενοι τὸ γεγονός, κατεδίωξαν τὸν ἀπεσταλμένον καὶ φόβον ἐπικρεμάσαντες, ἤλεγξαν τὴν ἀλήθειαν. ἐφ' οἷς παροξυνθέντες ἐπέθεντο τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τινὰς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ τραυματίας ποιήσαντες, τοὺς λοιποὺς συνήλασαν εἰς μέρος τι τῆς πόλεως. οἱ δ' ἡττηθέντες, δηλώσαντες τῷ Βαγώᾳ τὸ γεγονός, ἠξίουν κατὰ τάχος ἐλθόντα παραλαβεῖν τὴν πόλιν παρ' αὐτῶν. τῶν δὲ Ἑλλήνων πρὸς τὸν Μέντορα λάθρα διακηρυκευσαμένων, ὁ Μέντωρ ἐν ἀπορρήτοις παρεκάλεσεν αὐτούς, ὅταν Βαγώας εἰς τὴν πόλιν εἰσέλθῃ, τὴν ἐπίθεσιν τοῖς βαρβάροις ποιήσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Βαγώου μετὰ τῶν Περσῶν εἰσιόντος ἄνευ τῆς τῶν Ἑλλήνων συγκαταθέσεως, καὶ μέρους τῶν στρατιωτῶν εἰσεληλυθότος, οἱ μὲν Ἕλληνες ἄφνω τὰς πύλας κλείσαντες, ἐπέθεντο τοῖς ἐντὸς τῶν τειχῶν ὑπάρχουσι, καὶ πάντας ἀνελόντες, τὸν Βαγώαν αὐτὸν ἐζώγρησαν. ὁ δὲ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας ἐν τῷ Μέντορι κειμένας ὁρῶν, ἐδεήθη σῶσαι, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν κατεπηγγείλατο μηδὲν πράξειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. ὁ δὲ Μέντωρ, πείσας τοὺς Ἕλληνας ἀφεῖναι τὸν Βαγώαν, καὶ δι' ἑαυτοῦ γενέσθαι τὴν παράδοσιν, τὴν μὲν ἀναγραφὴν τοῦ προτερήματος αὐτὸς ἀπηνέγκατο, τῷ δὲ Βαγώᾳ τῆς σωτηρίας αἴτιος γενόμενος, συνέθετο πρὸς αὐτὸν κοινοπραγίαν· καὶ δοὺς ὅρκους καὶ λαβὼν περὶ τούτων, συνετέλεσε τὴν σύνθεσιν, φυλάττων μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. διὸ καὶ συνέβη τούτους περὶ βασιλέα συμφρονήσαντας ὕστερον πλεῖστον ἰσχῦσαι τῶν φίλων καὶ συγγενῶν τῶν παρ' Ἀρταξέρξῃ. ὁ μὲν γὰρ Μέντωρ, ἐν τοῖς παραθαλαττίοις μέρεσι τῆς Ἀσίας ἡγεμὼν μέγιστος ἀποδειχθείς, τῷ βασιλεῖ μεγάλας παρείχετο χρείας, ἐκ μὲν τῆς Ἑλλάδος μισθοφόρους ἀθροίζων καὶ πέμπων πρὸς Ἀρταξέρξην, κατὰ δὲ τὰς πράξεις ἀνδρείως καὶ πιστῶς ἅπαντα διοικῶν. ὁ δὲ Βαγώας, ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις ἅπαντα τὰ τοῦ βασιλέως διῳκηκώς, τοσοῦτον ἴσχυσε διὰ τὴν πρὸς τὸν Μέντορα κοινωνίαν τῶν πράξεων, ὥστε τῆς βασιλείας κύριον εἶναι, καὶ μηδὲν πράττειν τὸν Ἀρταξέρξην ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν τοὺς διαδόχους ἀεὶ τῆς βασιλείας οὗτος ἀπεδείκνυε, καὶ πάντα βασιλέως εἶχε πλὴν τῆς προσηγορίας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. τότε δὲ μετὰ τὴν τῆς Βουβάστου παράδοσιν αἱ λοιπαὶ πόλεις καταπλαγεῖσαι καθ' ὁμολογίαν παρεδόθησαν τοῖς Πέρσαις. ἐν δὲ τῇ Μέμφει διατρίβων ὁ βασιλεὺς Νεκτανεβώς, καὶ θεωρῶν τὴν τῶν πολεμίων ὁρμήν, οὐκ ἐτόλμησεν ὑποστῆναι τοὺς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας κινδύνους. ἀπογνοὺς δὲ τὴν βασιλείαν, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων ἀναλαβών, ἔφυγεν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. Ἀρταξέρξης δὲ παραλαβὼν πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, καὶ τῶν ἀξιολογωτάτων πόλεων τὰ τείχη περιελών, τὰ μὲν ἱερὰ συλήσας, ἤθροισεν ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ πλῆθος, ἀπήνεγκε δὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἱερῶν ἀναγραφάς, ἃς ὕστερον Βαγώας πολλῶν χρημάτων ἀπελύτρωσε τοῖς ἱερεῦσι τῶν Αἰγυπτίων. τοὺς δὲ συστρατευσαμένους τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον δωρεαῖς ἀξιολόγοις τιμήσας, ἀπέλυσεν εἰς τὰς πατρίδας. τῆς δ' Αἰγύπτου σατράπην καταστήσας Φερενδάτην, ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Βαβυλῶνα, πολλὰ μὲν χρήματα καὶ λάφυρα κομίζων, δόξαν δὲ μεγάλην ἐκ τῶν κατορθωμάτων περιπεποιημένος.

γρ. δόσεως

γρ. πάλιν

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Καλλιμάχου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Φάβιον καὶ Πόπλιον Οὐαλέριον. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀρταξέρξης ὁρῶν μεγάλας ἑαυτῷ παρεσχημένον χρείας ἐν τῷ πρὸς Αἰγυπτίους πολέμῳ Μέντορα τὸν στρατηγόν, προῆγεν αὐτὸν μάλιστα τῶν φίλων. τιμήσας δ' ἀριστείοις τὸν ἄνδρα, ἐδωρήσατο αὐτῷ

γρ. Γάιον

ἀργυρείου μὲν ἑκατὸν τάλαντα, τῆς δ' ἄλλης πολυτελοῦς κατασκευῆς τὴν κρατί-
στην. ἀπέδειξε δὲ σατράπην τῆς κατὰ τὴν ἀσίαν παραλίας, καὶ τῶν πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας
πόλεμον ἐπέτρεψεν, αὐτοκράτορα στρατηγὸν ἀποδείξας. ὁ δὲ Μέντωρ, ἔχων οἰκειότητα
πρὸς Ἀρτάβαζον καὶ Μέμνονα τοὺς διαπεπολεμηκότας μὲν πρὸς πέρσας ἐν τοῖς
ἐπάνω χρόνοις, τότε δὲ πεφευγότας ἐκ τῆς ἀσίας, καὶ διατρίβοντας παρὰ Φιλίππῳ,
δεηθεὶς τοῦ βασιλέως, ἔπεισεν αὐτὸν ἀπολῦσαι τοὺς ἄνδρας τῶν ἐγκλημάτων. εὐθὺς
δὲ καὶ μετεπέμψατο πρὸς ἑαυτὸν ἀμφοτέρους μεθ' ὅλης τῆς συγγενείας. ἦσαν γὰρ
Ἀρταβάζῳ γεγονότες ἐκ τῆς Μέντορος καὶ Μέμνονος ἀδελφῆς υἱοὶ μὲν ἕνδεκα,
θυγατέρες δὲ δέκα. ψυχαγωγούμενος δ' ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν τέκνων ὁ Μέντωρ, προῆ-
γε τοὺς παῖδας, παραδιδοὺς αὐτοῖς τὰς ἐπιφανεστάτας ἐν τοῖς στρατιώταις ἡγεμονίας.
ἐστράτευσε δ' ἐπὶ πρῶτον Ἑρμείαν τὸν ἀταρνέων τύραννον ἀφεστηκότα τοῦ βασι-
λέως, καὶ πολλῶν ὀχυρωμάτων καὶ πόλεων κυριεύοντα. ἐπαγγειλάμενος δ' αὐτῷ πεί-
σειν τὸν βασιλέα καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολῦσαι, συνῆλθεν εἰς λόγους, καὶ παρα-
κρουσάμενος αὐτὸν συνέλαβε. κυριεύσας δὲ τοῦ δακτυλίου, καὶ γράψας εἰς τὰς πό-
λεις ὅτι διήλλακται τῷ βασιλεῖ διὰ Μέντορος, καὶ σφραγισάμενος τὰς ἐπιστολὰς
τῷ τοῦ Ἑρμείου δακτυλίῳ, συνεξέπεμψε τοὺς παραληψομένους τὰ χωρία. οἱ δ'
ἐν ταῖς πόλεσι, πιστεύσαντες τοῖς γεγραμμένοις, καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπητῶς προσ-
δεξάμενοι, παρέδωκαν πάντες τά τε φρούρια καὶ τὰς πόλεις. Μέντωρ μὲν οὖν δι' ἀ-
πάτης ταχὺ παραλαβὼν ἀκινδύνως τὰ τῶν ἀποστατῶν πολίσματα, μεγάλης ἀπο-
δοχῆς ἔτυχε παρὰ τῷ βασιλεῖ, δόξας δύνασθαι στρατηγεῖν πραγματικῶς. ὁμοίως
δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τοὺς ἀλλοτρίως διακειμένους τοῖς πέρσαις τοὺς μὲν βια-
σάμενος, τοὺς δὲ καταστρατηγήσας, ἅπαντας ταχέως κατεπολέμησε. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν
ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν εὐρώπην, Φίλιππος μὲν ὁ μακεδόνων βασιλεύς,
στρατεύσας ἐπὶ τὰς χαλκιδικὰς πόλεις, Στάγειρον μὲν φρούριον ἐκπολιορκήσας κατέ-
σκαψε, τῶν δ' ἄλλων πολισμάτων ἔνια καταπληξάμενος ἠνάγκασεν ὑποτάττε-
σθαι. ἐπὶ δὲ τὰς φερὰς τῆς θετταλίας παρελθών, Πειθόλαον δυναστεύοντα τῆς πό-
λεως ἐξέβαλεν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ἐν τῷ πόντῳ Σπάρτακος ὁ τοῦ πόν-
του βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη πέντε. τὴν δ' ἡγεμονίαν διαδεξάμενος ὁ ἀδελ-
φὸς Παρυσάδης, ἐβασίλευεν ἔτη τριακονταοκτώ.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διελθόντος, ἀθήνησι μὲν ἦρχε Θεόφιλος, ἐν ῥώμῃ δὲ κατε-
στάθησαν ὕπατοι Γάϊος Σουλπίκιος καὶ Γάϊος Κοίντιος, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη ὀγδόη
πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Πολυκλῆς κυρηναῖος. ἐπὶ δὲ τούτων Φίλιπ-
πος μὲν σπεύδων τὰς ἐφ' ἑλλησπόντῳ πόλεις χειρώσασθαι, μηκύβερναν μὲν καὶ τορώ-
νην χωρὶς κινδύνων διὰ προδοσίας παρέλαβεν. ἐπὶ δὲ τὴν μεγίστην τῶν περὶ τοὺς
τόπους τούτους πόλεων ὄλυνθον στρατεύσας μετὰ πολλῆς δυνάμεως, τὸ μὲν πρῶτον
νικήσας τοὺς ὀλυνθίους δυσὶ μάχαις, συνέκλεισεν εἰς πολιορκίαν. προσβολὰς δὲ
συνεχεῖς ποιούμενος, πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλεν ἐν ταῖς τειχομαχίαις. τὸ δὲ
τελευταῖον, φθείρας χρήμασι τοὺς προεστηκότας τῶν ὀλυνθίων Εὐθυκράτην τε καὶ
Λασθένην, διὰ τούτων προδοθεῖσαν τὴν ὄλυνθον εἷλε. διαρπάσας δ' αὐτήν, καὶ
τοὺς ἐνοικοῦντας ἐξανδραποδισάμενος, ἐλαφυροπώλησε. τοῦτο δὲ πράξας, χρημά-
των τε πολλῶν εἰς τὸν πόλεμον εὐπόρησε, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις τὰς ἐναντιουμένας
κατεπλήξατο. τοὺς δὲ ἀνδραγαθήσαντας τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴν μάχην ἀξίαις
δωρεαῖς τιμήσας, καὶ χρημάτων πλῆθος διαδοὺς τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἰσχύουσι,

γρ. ἀποστατῶν

γρ. ζειρὰν

γρ. ἐναντιωθείσας

πολλοὺς ἔσχε προδότας τῶν πατρίδων. καὶ αὐτὸς δὲ ἀπεφαίνετο διὰ χρυσίου πολλῷ μᾶλλον, ἢ διὰ τῶν ὅπλων ηὐξηκέναι τὴν ἰδίαν βασιλείαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τὴν αὔξησιν ἐφορώμενοι τοῦ Φιλίππου, τοῖς ἀεὶ πολεμουμένοις ὑπ' αὐτοῦ ἐβοήθουν, πρεσβείας ἀποστέλλοντες ἐπὶ τὰς πόλεις, καὶ παρακαλοῦντες τηρεῖν τὴν αὐτονομίαν, καὶ τοὺς ἐπὶ τὴν προδοσίαν ὁρμῶντας τῶν πολιτῶν θανάτῳ κολάζειν. ἐπηγγέλλοντο δὲ πᾶσι συμμαχήσειν, καὶ φανερῶς ἑαυτοὺς πολεμίους ἀποδείξαντες τῷ βασιλεῖ, διεπολέμουν πρὸς Φίλιππον. μάλιστα δ' αὐτοὺς παρώξυνε προεστηκέναι τῆς Ἑλλάδος Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ, δεινότατος ὢν τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους Ἑλλήνων. οὐ μὴν ἡ πόλις γε ἀνάστειλαι τῶν ἐπὶ τὴν προδοσίαν ὁρμᾶς ἠδύνηθη τοὺς πολίτας. τοιαύτη γάρ τις φορὰ προδοτῶν ὑπῆρξε τότε κατὰ τὴν Ἑλλάδα. διὸ καὶ φασὶ τὸν Φίλιππον, βουλόμενον ἑλεῖν τινα πόλιν ὀχυρότητι διαφέρουσαν, εἰπόντος τινὸς αὐτῷ τῶν ἐγχωρίων ἀνάλωτον αὐτὴν ἐκ βίας ὑπάρχειν, ἐπερωτῆσαι εἰ οὐδὲ χρυσίον τὸ τεῖχος ὑπερβῆναι δυνατόν ἐστιν. ἐκ γὰρ τῆς πείρας εἰληφὼς ἦν ὅτι τὰ διὰ τῶν ὅπλοις ἀδύνατα χειρωθῆναι, τῷ χρυσῷ ῥᾴδιόν ἐστι καταπολεμῆσαι. ἐγκατασκευάζων οὖν ἐν ταῖς πόλεσι προδότας διὰ τῆς δωροδοκίας, καὶ τοὺς δεχομένους τὸ χρυσίον ξένους καὶ φίλους ὀνομάζων, ταῖς πονηραῖς ὁμιλίαις διέφθειρε τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων. μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Ὀλύνθου Ὀλύμπια ποιήσας τοῖς θεοῖς ἐπινίκια, μεγαλοπρεπεῖς θυσίας συνετέλεσε. πανήγυριν δὲ μεγάλην συστησάμενος, καὶ λαμπροὺς ἀγῶνας ποιήσας, πολλοὺς τῶν ἐπιδημούντων ξένων ἐπὶ τὰς ἑστιάσεις παρελάμβανε. παρὰ δὲ τοὺς πότους πολλαῖς ὁμιλίαις χρώμενος, καὶ πολλοῖς μὲν ποτήρια διδοὺς κατὰ τὰς προπόσεις, οὐκ ὀλίγοις δὲ δωρεὰς ἀπονέμων, πᾶσι δὲ μεγάλας ἐπαγγελίας εὐχερῶς ποιούμενος, πολλοὺς ἔσχεν ἐπιθυμητὰς τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας. καὶ δή ποτ' ἐν τῷ συμποσίῳ κατανοήσας Σάτυρον τὸν ὑποκριτὴν σκυθρωπὸν, ἤρετο διὰ τί μόνος οὐδὲν ἀξιοῖ μεταλαβεῖν τῆς παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίας. τοῦ δ' εἰπόντος ὅτι βούλεται παρ' αὐτοῦ τυχεῖν τινος δωρεᾶς, δεδοικέναι δὲ μή ποτε δηλώσας τὴν προκεχειρισμένην ἔντευξιν, ἀποτύχῃ, ὁ μὲν βασιλεὺς περιχαρὴς γενόμενος διεβεβαιώσατο πάντως ὅ,τι ἂν αἰτήσῃ χαριεῖσθαι. ὁ δ' εἶπεν, ὅτι ξένου τινὸς ἑαυτοῦ δύο παρθένοι, τὴν ἡλικίαν ἔχουσαι γάμου, τυγχάνουσιν ἐν ταῖς αἰχμαλώτοις οὖσαι· ταύτας οὖν βούλεσθαι λαβεῖν, οὐχ ἵνα λυσιτελῆ τινα περιποιήσηται τιμὴν τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' ἵνα προικίσας ἀμφοτέρας συνοικίσῃ, καὶ μὴ περιίδῃ μηδὲν παθούσας ἀνάξιον τῆς ἡλικίας. μετὰ δὲ ταῦθ' ὁ Φίλιππος ἀσμένως τὴν αἴτησιν προσδεξάμενος, παραχρῆμα τὰς παρθένους ἐδωρήσατο τῷ Σατύρῳ. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας παντοδαπὰς εὐεργεσίας καὶ δωρεὰς διαπειρώμενος, ἐκομίζετο τοὺς μισθοὺς πολλαπλασίους τῆς χάριτος. πολλοὶ γὰρ ταῖς τῆς εὐεργεσίας ἐλπίσι προσκληθέντες ἔφθανον ἀλλήλους προσνέμοντες ἑαυτοὺς τῷ Φιλίππῳ, καὶ τὰς πατρίδας ἐγχειρίζοντες.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Θεμιστοκλέους, ἐν Ῥώμῃ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεδέξαντο Γάιος Κορνήλιος καὶ Μάρκος Ποπίλιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Βοιωτοὶ, πολλὴν τῆς Φωκίδος χώραν πορθήσαντες, περὶ τὴν ὀνομαζομένην Ὑάμπολιν ἐνίκησαν τοὺς πολεμίους, καὶ κατέβαλον αὐτῶν περὶ ἑβδομήκοντα. μετὰ δὲ ταῦτα Βοιωτοὶ περὶ Κορώνειαν συμπλακέντες τοῖς Φωκεῦσιν, ἡττήθησαν, καὶ συχνοὺς ἀπέβαλον. ἔπειτα τῶν Φωκέων κατεχόντων ἰσχυράς τινας πόλεις ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, στρατεύσαντες οἱ Βοιωτοὶ, καὶ τὸν σῖτον ἐκ τῆς χώρας τῶν πολεμίων φθείραντες, κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἡττήθησαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Φάλαικος μὲν ὁ τῶν Φωκέων στρατηγὸς, διαβληθεὶς ὅτι πολλὰ

τῶν ἱερῶν χρημάτων κέκλοφεν, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ τοῦτον στρατηγῶν αἱρεθέντων τριῶν, Δεινοκράτους καὶ Καλλίου καὶ Σωφάνους, ἐγένετο ζήτησις τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ λόγον τοὺς κεχειρικότας οἱ Φωκεῖς ἀπῄτουν. τὸν δὲ πλεῖστα διῳκηκὼς Φίλων ἦν. οὗτος δ' οὐ δυνάμενος ἀποδοῦναι τὸν λόγον, κατεδικάσθη, καὶ στρεβλωθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, τοὺς μετέχοντας τῆς κλοπῆς ἐμήνυσεν. αὐτὸς δὲ ταῖς ἐσχάταις αἰκίαις περιπεσὼν, οἰκείαν τῆς ἀσεβείας ἔσχε τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. οἱ δὲ νοσφισάμενοι τὰ χρήματα τὰ σωζόμενα καὶ περιόντα τῶν ἐκ τῆς κλοπῆς, ἀπέδωκαν· αὐτοὶ δὲ ἐθανατώθησαν ὡς ἱερόσυλοι. τῶν δὲ προγεγενημένων στρατηγῶν ὁ μὲν πρῶτος ἄρξας Φιλόμηλος ἀπέσχετο τῶν ἀναθημάτων, ὁ δὲ δεύτερος, προσαγορευόμενος μὲν Ὀνόμαρχος, ἀδελφὸς δ' ὢν Φιλομήλου, πλεῖστα τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων κατεδαπάνησε. τρίτος δὲ Φάϋλλος ὁ ἀδελφὸς Ὀνομάρχου στρατηγήσας, οὐκ ὀλίγα τῶν ἀναθημάτων κατέκοψεν εἰς τὰς τῶν ξένων μισθοφοράς. τὰς γὰρ ἀνατεθείσας ὑπὸ Κροίσου τοῦ Λυδῶν βασιλέως χρυσᾶς πλίνθους, οὔσας ἑκατὸν καὶ εἴκοσι διταλάντους, κατέκοψεν εἰς νόμισμα· φιάλας δὲ χρυσᾶς τριακοσίας καὶ ἑξήκοντα διμναίους, καὶ λέοντα χρυσοῦν καὶ γυναῖκα, τριάκοντα ταλάντων χρυσοῦ σταθμὸν ἀγόντων τῶν πάντων· ὥστε τὸ πᾶν κατακοπὲν χρυσίον, εἰς ἀργυρίου λόγον ἀναγομένων τῶν χρημάτων, εὑρίσκεσθαι τάλαντα τετρακισχίλια. τῶν δὲ ἀργυρῶν ἀναθημάτων τῶν τε ὑπὸ Κροίσου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀνατεθέντων, τοὺς πάντας στρατηγοὺς δεδαπανηκέναι τάλαντα πλείω τῶν ἑξακισχιλίων· προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν χρυσῶν ἀναθημάτων, ὑπερβάλλειν τὰ μύρια τάλαντα. ἔνιοι δὲ τῶν συγγραφέων φασὶν οὐκ ἐλάττω γενέσθαι τὰ συληθέντα τῶν ἐν τοῖς περσικοῖς θησαυροῖς ὑπ' Ἀλεξάνδρου κατακτηθέντων. ἐπεχείρησαν δ' οἱ περὶ τὸν Φάλαικον στρατηγοὶ καὶ τὸν ναὸν ὀρύττειν, εἰπόντος τινὸς ὡς ἐν αὐτῷ θησαυρὸς εἴη πολὺν ἔχων ἄργυρόν τε καὶ χρυσόν· καὶ τὰ περὶ τὴν ἑστίαν καὶ τὸν τρίποδα φιλοτίμως ἀνέσκαπτον. ὁ δὲ μηνύσας τὸν θησαυρὸν, μάρτυρα παρείχετο τὸν ἐπιφανέστατον καὶ ἀρχαιότατον τῶν ποιητῶν Ὅμηρον, ἐν οἷς λέγει, Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει Φοίβου Ἀπόλλωνος, Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἐγχειρούντων σκάπτειν τὰ περὶ τὸν τρίποδα, σεισμοὶ μεγάλοι γενόμενοι τοῖς Φωκεῦσι φόβον ἐπέστησαν. φανερῶς δὲ τῶν θεῶν προσημαινόντων τὴν κατὰ τῶν ἱεροσύλων κόλασιν, ἀπέστησαν τῶν ἔργων. ὁ δὲ τῆς παρανομίας ταύτης ἡγεμὼν Φίλων ὁ προειρημένος ταχὺ τῷ δαιμονίῳ τὰς προσηκούσας δίκας ἐξέτισεν. τῆς δὲ τῶν ἱερῶν χρημάτων φθορᾶς τὴν μὲν ὅλην ἐπιγραφὴν ἔσχον Φωκεῖς, μετέσχον δὲ τῆς αἱρέσεως Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι οἱ συμμαχήσαντες τοῖς Φωκεῦσι, καὶ οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκπεμπομένων στρατιωτῶν τοὺς μισθοὺς λαβόντες. οὕτω δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ὁ χρόνος οὗτος ἐνῆγεν ἐξαμαρτάνειν εἰς τὸ δαιμόνιον, ὥστε μικρὸν ἀνώτερον τῶν Δελφικῶν καιρῶν Ἰφικράτους διατρίβοντος περὶ Κέρκυραν μετὰ ναυτικῆς δυνάμεως, καὶ Διονυσίου τοῦ Συρακοσίων δυνάστου πέμψαντος εἰς Ὀλυμπίαν καὶ Δελφοὺς ἀγάλματα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος δεδημιουργημένα, περιτυχὼν ταῖς κομιζούσαις αὐτὰ ναυσὶν ὁ Ἰφικράτης, καὶ κρατήσας αὐτῶν, διεπέμψατο πρὸς τὸν δῆμον, ἐπερωτῶν τί χρὴ πράττειν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι προσέταξαν αὐτῷ μὴ τὰ τῶν θεῶν ἐξετάζειν, ἀλλὰ σκοπεῖν ὅπως τοὺς στρατιώτας διαθρέψει. Ἰφικράτης μὲν οὖν, ὑπακούσας τῷ δόγματι τῆς πατρίδος, ἐλαφυροπώλησε τὸν τῶν θεῶν κόσμον. ὁ δὲ τύραννος ὀργισθεὶς τοῖς Ἀθηναίοις, ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν τοιαύτην. Διονύσιος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ. Εὖ μὲν πράττειν οὐκ

ἐπιτήδειόν ἐστι γράφειν, ἐπεὶ τοὺς θεοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἱεροσυλεῖτε, καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ εἰς ἀνάθεσιν ὑφ' ἡμῶν τοῖς θεοῖς ἀπεσταλμένα περιελόμενοι κατεκόψατε, καὶ περὶ τοὺς μεγίστους τῶν θεῶν ἠσεβήκατε, περὶ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν ἐν Δελφοῖς, καὶ τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν περὶ τὸ θεῖον τοιαῦτ' ἔπραξαν, καὶ ταῦτ', εὐχόμενοι τὸν Ἀπόλλωνα πατρῷον αὐτῶν εἶναι καὶ προπάτορα. Λακεδαιμόνιοι δὲ τῷ περὶ Δελφοὺς μαντείῳ χρησάμενοι, καὶ τὴν θαυμαζομένην παρὰ πᾶσι πολιτείαν διὰ τούτου κτησάμενοι, καὶ περὶ τῶν μεγίστων ἔτι καὶ νῦν τὸν θεὸν ἐπερωτῶντες, ἐτόλμησαν τοῖς τὸ ἱερὸν συλήσασι κοινωνῆσαι τῆς παρανομίας. Κατὰ δὲ τὴν Βοιωτίαν, οἱ μὲν Φωκεῖς τρεῖς πόλεις ἔχοντες ὠχυρωμένας, Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν καὶ Κορσιάς, ἐκ τούτων ἐποιοῦντο τὴν ἐπὶ τοὺς Βοιωτοὺς στρατείαν. εὐπορούμενοι δὲ μισθοφόρων, τήν τε χώραν ἐδῄουν, καὶ κατὰ τὰς ἐπιθέσεις καὶ συμπλοκὰς περιεγίνοντο τῶν ἐγχωρίων. διόπερ οἱ Βοιωτοί, θλιβόμενοι μὲν τῷ πολέμῳ, καὶ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπολωλεκότες, χρημάτων δὲ ἀπορούμενοι, πρέσβεις ἐξέπεμψαν πρὸς τὸν Φίλιππον, ἀξιοῦντες βοηθῆσαι. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡδέως ὁρῶν τὴν ταπείνωσιν αὐτῶν, καὶ βουλόμενος τὰ λευκτρικὰ φρονήματα συστεῖλαι τῶν Βοιωτῶν, οὐκ ὀλίγους ἀπέστειλε στρατιώτας, αὐτὸ μόνον φυλαττόμενος τὸ δοκεῖν μὴ περιορᾶν τὸ μαντεῖον σεσυλημένον. τῶν δὲ Φωκέων οἰκοδομούντων φρούριον περὶ τὰς ὀνομαζομένας Ἄβας, καθ' ἅς ἐστιν Ἀπόλλωνος ἅγιον ἱερόν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Βοιωτοί. εὐθὺς δ' αὐτῶν οἱ μὲν εἰς τὰς ἔγγιστα πόλεις φυγόντες διεσπάρησαν, οἱ δ' εἰς τὸν νεὼν τοῦ Ἀπόλλωνος καταφυγόντες εἰς πεντακοσίους, ἀπώλοντο. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα θεῖα περὶ τοὺς Φωκεῖς συνέβη γενέσθαι περὶ τούτους τοὺς χρόνους, μάλιστα δὲ τὸ μέλλον λέγεσθαι. οἱ γὰρ εἰς τὸν νεὼν καταφυγόντες, ὑπέλαβον διὰ τῆς τῶν θεῶν ἐπικουρείας σωθήσεσθαι. τοὐναντίον δὲ, θείᾳ τινὶ προνοίᾳ, τῆς προσηκούσης τοῖς ἱεροσύλοις τιμωρίας ἔτυχον. πολλῆς γὰρ οὔσης στιβάδος περὶ τὸν νεών, καὶ πυρὸς ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν πεφευγότων ἀπολελειμμένου, συνέβη τῆς στιβάδος ἐκκαυθείσης τοσαύτην ἐξαφθῆναι φλόγα παραδόξως, ὥστε τὸν ναὸν καὶ τοὺς καταπεφευγότας εἰς αὐτὸν Φωκεῖς ζῶντας καταφλεχθῆναι. τοῖς γὰρ ἱεροσύλοις ἔδοξε τὸ θεῖον μὴ διδόναι τὴν ἐκ τῆς ἱκεσίας συγχωρουμένην ἀσφάλειαν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀρχίου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Τίτον Κόιντιον. ἐπὶ δὲ τούτων ὁ Φωκικὸς πόλεμος, διαμείνας ἔτη δέκα, κατελύθη τόνδε τὸν τρόπον. Βοιωτῶν καὶ Φωκέων τεταπεινωμένων διὰ τὸ μῆκος τοῦ πολέμου, Φωκεῖς μὲν πρέσβεις ἐξαπέστειλαν εἰς Λακεδαίμονα περὶ βοηθείας, Σπαρτιᾶται δὲ χιλίους ὁπλίτας ἐξέπεμψαν, στρατηγὸν ἐπιστήσαντες Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα. Βοιωτῶν δὲ παραπλησίως τούτοις διαπρεσβευσαμένων πρὸς Φίλιππον περὶ συμμαχίας, ὁ Φίλιππος παραλαβὼν τοὺς Θετταλούς, ἧκεν εἰς τὴν Λοκρίδα μετὰ πολλῆς δυνάμεως. καταλαβὼν δὲ Φάλαικον πάλαι τῆς στρατηγίας ἠξιωμένον, καὶ τὸ τῶν μισθοφόρων πλῆθος ἔχοντα, παρεσκευάζετο παρατάξει κρῖναι τὸν πόλεμον. ὁ δὲ Φάλαικος ἐν τῇ Νικαίᾳ διατρίβων, καὶ θεωρῶν αὐτὸν οὐκ ἀξιόμαχον ὄντα, διεπρεσβεύσατο πρὸς τὸν βασιλέα περὶ διαλύσεων. γενομένης δ' ὁμολογίας, ὥστε τὸν Φάλαικον μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἀπελθεῖν ὅπου βούλοιτο, οὗτος μὲν ὑπόσπονδος εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μισθοφόρων, ὄντων ὀκτακισχιλίων. οἱ δὲ Φωκεῖς συντριβέντες ταῖς ἐλπίσι, παρέδωκαν ἑαυτοὺς τῷ Φιλίππῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἄνευ μάχης ἀνελπίστως καταλύσας τὸν ἱερὸν πόλεμον, συνήδρευε μετὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ Θετταλῶν. ἔκρινεν οὖν συγκαλεῖν τὸ τῶν Ἀμφικτυόνων συνέδριον, καὶ τούτῳ τὴν περὶ τῶν ὅλων

γρ. πάλιν

διαφήνωσιν ἐπιτρέψαι. ἔδοξεν οὖν τοῖς συνέδροις μεταδοῦναι τῷ Φιλίππῳ καὶ τοῖς
ἀπογόνοις αὐτοῦ τῆς ἀμφικτυονίας, καὶ δύο ψήφους ἔχειν ἃς πρότερον οἱ καταπο-
λεμηθέντες φωκεῖς εἶχον. τῶν δ' ἐν Φωκεῦσι τειῶν πόλεων περιελεῖν τὰ τείχη, καὶ
μηδεμίαν κοινωνίαν εἶναι τοῖς Φωκεῦσι τοῦ ἱεροῦ, μηδὲ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου·
μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς μηδὲ ἵππους, μηδὲ ὅπλα κτήσασθαι, μέχρις ἂν οὗ τὰ χρή-
ματα ἐκτίσωσι τῷ θεῷ τὰ σεσυλημένα. τοὺς δὲ πεφευγότας τῶν φωκέων καὶ τῶν ἄλ
λων τῶν μετεσχηκότων τῆς ἱεροσυλίας ἐναγεῖς εἶναι καὶ ἀγωγίμους πανταχόθεν· τὰς δὲ πό-
λεις ἁπάσας τῶν Φωκέων κατασκάψαι, καὶ μετοικίσαι εἰς κώμας, ὧν ἑκάστην μὴ
πλεῖον ἔχειν οἰκιῶν πεντήκοντα, μηδὲ διεστάναι ἔλαττον σταδίου τὰς κώμας ἀπ' ἀλλή
λων. ἔχειν δὲ Φωκεῖς τὴν χώραν, καὶ φέρειν κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ φόρον τάλαντα ἑξή-
κοντα, μέχρις ἂν ἐκτίσωσι τὰ ἀπογραφέντα χρήματα κατὰ τὴν ἱεροσυλίαν. τιθέναι δὲ
καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν πυθίων Φίλιππον μετὰ βοιωτῶν καὶ θετταλῶν. διὰ τὸ κορινθίους με
τεσχηκέναι τοῖς φωκεῦσι τῆς εἰς τὸ θεῖον παρανομίας. τοὺς δὲ ἀμφικτίονας καὶ τὸν Φί-
λιππον τὰ ὅπλα τῶν Φωκέων καὶ τῶν μισθοφόρων καταπετροκρημνίσαι, καὶ τὰ λεί-
ψανα αὐτῶν κατακαῦσαι, καὶ τοὺς ἵππους ἀποδόσθαι. ἀκολούθως δὲ τούτοις διέταξαν
οἱ ἀμφικτύονες τὰ περὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ μαντείου, καὶ τἄλλα πάντα τὰ πρὸς εὐ-
σέβειαν καὶ κοινὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τοῖς ἕλλησιν ἀνήκοντα. μετὰ δὲ ταῦτα Φίλιππος
μὲν τὰ δεδογμένα τοῖς ἀμφικτύοσι συγκατασκευάσας, καὶ πάντα φιλοφρονηθεὶς, ἐπανῆλ
θεν εἰς τὴν μακεδονίαν, οὐ μόνον δόξαν εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς στρατηγικῆς περι-
πεποιημένος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτῷ αὔξησιν γενέσθαι μεγάλα
προκατασκευασάμενος. ἐπεθύμει γὰρ τῆς ἑλλάδος ἀποδειχθῆναι στρατηγὸς αὐτοκράτωρ,
καὶ τὸν πρὸς πέρσας ἐξενεγκεῖν πόλεμον. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. ἀλλὰ περὶ μὲν
τούτων τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν. νῦν δ' ἐπὶ τὸ συνεχὲς
τῆς ἱστορίας τρεψόμεθα. Δίκαιον δ' εἶναι νομίζομεν πρῶτον ἀναγράψαι τὴν ἐκ
θεῶν γενομένην τοῖς εἰς τὸ μαντεῖον παρηνομηκόσι κόλασιν. ὅλως γὰρ οὐ μόνον τοῖς αὐ
θένταις τῆς ἱεροσυλίας, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς προσαψαμένοις μόνον τῆς παρανομίας
ἀπαραίτητος ἐκ τοῦ δαιμονίου ἐπηκολούθησε τιμωρία. ὁ μὲν γὰρ ἀρχιτέκτων τῆς
καταλήψεως τοῦ ἱεροῦ Φιλόμηλος κατά τινα περίστασιν πολεμικὴν ἑαυτὸν κατεκρή
μνισεν. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ονόμαρχος, διαδεξάμενος τὴν τῶν ἀπονοηθέντων στρα-
τηγίαν, μετὰ τῶν συμπαραταξαμένων ἐν θετταλίᾳ φωκέων καὶ μισθοφόρων κατακο-
πεὶς ἐσταυρώθη. ὁ δὲ τρίτος, καὶ πλεῖστα τῶν ἀναθημάτων κατακόψας, Φάϋλλος πολυχρονίῳ
νόσῳ νοσήσας, οὐδ' ἀπολυθῆναι συντόμως τῆς τιμωρίας ἠδυνήθη. ὁ δ' ἐπὶ πᾶσι Φά
λαικος τὰ λείψανα τῆς ἱεροσυλίας ἀναλαβὼν, ἐν πλείοσι καὶ μεγάλοις φόβοις καὶ
κινδύνοις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐβίωσεν, οὐχ ἵνα μακαριώτερος γένηται τῶν συνασεβη-
σάντων, ἀλλ' ἵνα πλείω χρόνον στρεβλωθεὶς, καὶ πολλοῖς διὰ τὴν ἀτυχίαν γενό-
μενος γνώριμος, περιβόητον ἔχῃ τὴν συμφοράν. οὗτος γὰρ μετὰ τὴν ἐκ τῆς αἰχμα-
λωσίας φυγὴν μετὰ τῶν μισθοφόρων τὸ μὲν πρῶτον διέτριβε περὶ τὴν πελοπόννη-
σον, συνέχων τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν ἱεροσυληθέντων λειψάνων· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν κο
ρίνθῳ μισθωσάμενος πλοῖα φορτηγὰ μεγάλα, καὶ τέσσαρας ἔχων ἡμιολίους, παρε-
σκεύαζεν πρὸς τὸν εἰς τὴν ἰταλίαν καὶ σικελίαν πλοῦν, νομίζων ἐν τούτοις τοῖς τό-
ποις ἢ καταλήψεσθαί τινα πόλιν, ἢ τεύξεσθαι μισθοφορίας. ἐτύγχανε γὰρ λευκα-
νοῖς πρὸς ταραντίνους συνεστηκὼς πόλεμος. πρὸς δὲ τοὺς συμπλέοντας ἔφη μετά-
πεμπτος πλεῖν ὑπὸ τῶν ἐξ ἰταλίας καὶ σικελίας. ἐκπλευσάντων δ' αὐτῶν, καὶ

πελαγίων ἠγμένων, στρατιῶταί τινες τῶν ἐν τῷ μεγίστῳ πλοίῳ καὶ μειζόνων, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Φάλαικος ἐνέπλει, λόγους ἀλλήλοις ἐδίδοσαν, ὑπονοοῦντες μηδένα μεταπέμψασθαι σφᾶς. οὔτε γὰρ ἡγεμόνας ἑώρων ἀπὸ τῶν ἐπικαλουμένων συμπλέοντας, οὔτε ὁ πλοῦς ἦν ὀλίγος, ἀλλὰ πλεῖστος ὑπέκειτο μέγας καὶ χαλεπός. διόπερ ἀπιστοῦντες ἅμα τοῖς λεγομένοις, καὶ φοβούμενοι τὴν διαπόντιον στρατείαν, συνέστησαν, καὶ μάλιστα οἱ τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες τῶν μισθοφόρων. τέλος δὲ σπασάμενοι τὰ ξίφη καὶ καταπληξάμενοι τόν τε Φάλαικον καὶ τὸν κυβερνήτην, ἠνάγκασαν εἰς τοὔπισω πάλιν ἀποπλεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις πλοίοις μισθοφόρων ποιησάντων, κατέπλευσαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. ἀθροισθέντες δ' εἰς Μαλέαν ἄκραν τῆς Λακωνικῆς, ἐκεῖ κατέλαβον ἐκ Κρήτης καταπεπλευκότας τοὺς Κνωσίων πρέσβεις ἐπὶ συναγωγὴν μισθοφόρων. ὧν διαλεχθέντων τῷ τε Φαλαίκῳ καὶ τοῖς ἡγεμόσι, καὶ διδόντων ἀξιολόγους μισθούς, μετὰ τούτων ἅπαντες ἐξέπλευσαν. καταπλεύσαντες δὲ τῆς Κρήτης εἰς Κνωσόν, εὐθὺς ἐξ ἐφόδου πόλιν κατελάβοντο τὴν καλουμένην Λύκτον. τοῖς δὲ Λυκτίοις ἐκ τῆς πατρίδος ἐκπεπτωκόσι παράδοξος καὶ σύντομος ἐφάνη βοήθεια. περὶ γὰρ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ταραντῖνοι διαπολεμοῦντες πρὸς Λευκανούς, καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, ὄντας προγόνους ἑαυτῶν, πεμψάντων πρέσβεις περὶ βοηθείας, οἱ μὲν Σπαρτιᾶται διὰ τὴν συγγένειαν προθύμως ἔχοντες συμμαχῆσαι, ταχέως δύναμιν ἤθροιζον πεζικήν τε καὶ ναυτικήν, καὶ ταύτης στρατηγὸν ἀπέδειξαν Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα. μελλόντων δ' ἀπαίρειν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἠξίωσαν οἱ Λύκτιοι πρῶτον αὐτοῖς βοηθῆσαι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες, καὶ πλεύσαντες εἰς τὴν Κρήτην, τοὺς μισθοφόρους ἐνίκησαν, τοῖς δὲ Λυκτίοις διέσωσαν τὴν πατρίδα. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Ἀρχίδαμος, πλεύσας εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ συμμαχήσας τοῖς Ταραντίνοις, ἔν τινι μάχῃ διαγωνισάμενος λαμπρῶς, ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ κατὰ μὲν τὴν στρατηγίαν καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐπαινούμενος, κατὰ δὲ τὴν πρὸς Φωκεῖς συμμαχίαν μόνην βλασφημούμενος, ὡς μάλιστα αἴτιος γεγονὼς τῆς τῶν Δελφῶν καταλήψεως. Ἀρχίδαμος μὲν οὖν ἐβασίλευσε τῶν Λακεδαιμονίων ἔτη τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι. τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἆγις ὁ υἱὸς ἐβασίλευσεν ἔτη πεντεκαίδεκα. ἔπειτα οἱ μὲν Ἀρχιδάμου μισθοφόροι μετεσχηκότες τῆς τοῦ μαντείου συλήσεως, ὑπὸ τῶν Λευκανῶν κατηκοντίσθησαν. ὁ δὲ Φάλαικος ἐκπεσὼν ἐκ τῆς Λύκτου, Κυδωνίαν πολιορκεῖν ἐπεχείρησε. κατασκευάσαντος δὲ αὐτοῦ μηχανὰς πολιορκητικάς, καὶ προσάγοντος τῇ πόλει, κεραυνῶν πεσόντων, αὗται μὲν ὑπὸ τοῦ θείου πυρὸς κατεφλέχθησαν. τῶν δὲ μισθοφόρων πολλοί, παραβοηθοῦντες ταῖς μηχαναῖς, ὑπὸ τοῦ πυρὸς διεφθάρησαν· ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ στρατηγὸς Φάλαικος. ἔνιοι δέ φασιν αὐτὸν προσκόψαντά τινι τῶν μισθοφόρων, ὑπὸ τούτου σφαγῆναι. οἱ δὲ περιλειφθέντες τῶν μισθοφόρων, ἀναληφθέντες ὑπὸ Ἠλείων φυγάδων, εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐκομίσθησαν, καὶ μετὰ τούτων ἐπολέμουν πρὸς Ἠλείους. Ἀρκάδων δὲ συναγωνισαμένων τοῖς Ἠλείοις, καὶ μάχῃ νικησάντων τοὺς φυγάδας, πολλοὶ μὲν τῶν μισθοφόρων ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ περιλειφθέντες εἰς τετρακισχιλίους ἐζωγρήθησαν. διελομένων δὲ τῶν τε Ἀρκάδων καὶ Ἠλείων τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ μὲν Ἀρκάδες τοὺς ἑαυτοῖς μερισθέντας ἅπαντας ἐλαφυροπώλησαν, οἱ δ' Ἠλεῖοι διὰ τὴν εἰς τὸ μαντεῖον παρανομίαν ἀπέσφαξαν. οἱ μὲν οὖν τῆς ἱεροσυλίας μετασχόντες, τοῦτον τὸν τρόπον ὑπὸ τοῦ δαιμονίου τιμωρίας ἠξιώθησαν. αἱ δ' ἐπισημόταται πόλεις κοινωνήσασαι τῆς παρανομίας, ὕστερον ὑπ' Ἀντιπάτρου καταπολεμηθεῖσαι, τὴν ἡγεμονίαν ἅμα καὶ ἐλευθερίαν ἀπέβαλον. αἱ δὲ τῶν ἐν Φωκεῦσιν

ἡ γεμόνων γυναῖκες, αἱ περιθέμεναι τοὺς χρυσοῦς ἐκ Δελφῶν ὅρμους, οἰκείας τῆς ἀσεβείας τιμωρίας ἔτυχον. ἡ μὲν γὰρ τὸν τῆς Ἑλένης γεγενημένον φορέσασα εἰς ἑταιρικὴν αἰσχύνην ἀπέπεσε, καὶ τὸ κάλλος προέβαλε τοῖς ἐνυβρίζειν προαιρουμένοις· ἡ δὲ τὸν τῆς Ἐριφύλης περιθεμένη, τῆς οἰκίας ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου τῶν υἱῶν ὑπὸ μανίας ἐμπυρισθείσης, μετὰ ταύτης ζῶσα κατεφλέχθη. οἱ μὲν οὖν τὸ δαιμόνιον καταφρονεῖν τολμήσαντες, τὸν εἰρημένον τρόπον ὑπὸ τῶν θεῶν τιμωρίας ἠξιώθησαν. ὁ δὲ τούτῳ τῷ μαντείῳ βοηθήσας Φίλιππος, ἀπὸ τούτων τῶν χρόνων ἀεὶ μᾶλλον αὐξόμενος, τὸ τελευταῖον, διὰ τὴν εἰς τὸ θεῖον εὐσέβειαν, ἡγεμὼν ἀπεδείχθη τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ μεγάλην βασιλείαν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην περιεποιήσατο. ἡμεῖς δὲ ἀρκούντως διεληλυθότες τὸν ἱερὸν πόλεμον, ἐπάνιμεν ἐπὶ τὰς ἑτερογενεῖς πράξεις.

Κατὰ γὰρ τὴν Σικελίαν Συρακούσιοι στασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους, καὶ τυραννίαις πολλαῖς καὶ μεγάλαις καὶ ποικίλαις δουλεύειν ἀναγκαζόμενοι, πρέσβεις ἐξέπεμψαν εἰς Κόρινθον, ἀξιοῦντες αὐτοῖς ἀποστεῖλαι στρατηγὸν τὸν ἐπιμελησόμενον τῆς πόλεως, καὶ καταλύσοντα τὴν τῶν τυραννεῖν ἐπιβαλλομένων πλεονεξίαν. οἱ δὲ, κρίνοντες δίκαιον εἶναι τοῖς ἀποίκοις βοηθεῖν, ἐψηφίσαντο πέμπειν στρατηγὸν Τιμολέοντα Τιμαινέτου, πρωτεύοντα τῶν πολιτῶν ἀνδρείᾳ τε καὶ συνέσει στρατηγικῇ, καὶ καθόλου πάσαις ταῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένον. ἴδιον δέ τι συνέβη περὶ τὸν ἄνδρα συμπεσεῖν, ὃ συνελάβετο αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς στρατηγίας αἵρεσιν. Τιμοφάνης γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, προέχων τῶν Κορινθίων πλούτῳ τε καὶ τόλμῃ, πάλαι μὲν ἦν φανερὸς τυραννίδος ὀρεγόμενος, τότε δὲ τοὺς ἀπόρους ἀναλαμβάνων, καὶ πανοπλίας κατασκευαζόμενος, καὶ τοὺς πονηροτάτους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, κατὰ τὴν ἀγορὰν περιῄει, οὐ προσποιούμενος ὅτι τύραννός ἐστι, τὰ δὲ τῆς τυραννίδος ἔργα διαπραττόμενος. ὁ δὲ Τιμολέων, ἀλλοτριώτατος ὢν μοναρχίας, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει πείθειν τὸν ἀδελφὸν ἀποστῆναι τῆς ἐπιβολῆς· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουεν, ἀλλ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπετείνετο τῇ τόλμῃ, ἀδυνατῶν αὐτὸν λόγῳ διορθώσασθαι, περιπατοῦντα κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀπέσφαξε. θορύβου δὲ γενομένου καὶ τῶν πολιτῶν συνδραμόντων, διά τε τὸ παράδοξον καὶ τὴν δεινότητα τῆς πράξεως, στάσις ἐγένετο. οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν δεῖν ὡς ἐμφύλιον φόνον πεπραχότα τὸν Τιμολέοντα τυγχάνειν τῆς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας, οἱ δὲ τοὐναντίον ἀπεφαίνοντο ἐπαινεῖν τὸν ἄνδρα ὡς τυραννοκτόνον. τῆς δὲ γερουσίας συνεδρευούσης ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ τῆς περὶ τὴν πρᾶξιν ἀμφισβητήσεως ἐπὶ τὸ συνέδριον ἀναπεμφθείσης, οἱ μὲν ἐχθροὶ τοῦ Τιμολέοντος κατηγόρουν, οἱ δὲ χαριέστεροι συνηγοροῦντες συνεβούλευον σώζειν τὸν ἄνδρα. ἀκρίτου δ' ἔτι τῆς ζητήσεως οὔσης, κατέπλευσαν ἐκ τῶν Συρακουσῶν οἱ πρέσβεις, καὶ τῇ γερουσίᾳ τὰς ἐντολὰς δηλώσαντες, ἠξίουν τὴν ταχίστην ἀποστεῖλαι τὸν στρατηγόν. ἔδοξεν οὖν τῷ συνεδρίῳ πέμπειν τὸν Τιμολέοντα, καὶ πρὸς τὸ κατορθῶσαι τὴν πρᾶξιν, ξένας τινὰς καὶ παραδόξους αἱρέσεις αὐτῷ προέθηκαν. διεβεβαιώσαντο γὰρ, ἐὰν μὲν καλῶς ἄρξῃ τῶν Συρακουσίων, κρίνειν αὐτὸν τυραννοκτόνον· ἐὰν δὲ πλεονεκτικώτερον, ἀδελφοῦ φονέα. ὁ δὲ Τιμολέων οὐχ οὕτω διὰ τὸν ἐπικρεμασθέντα φόβον ὑπὸ τῆς γερουσίας, ὡς διὰ τὴν ἀρετὴν, καλῶς καὶ συμφερόντως προέστη τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν πραγμάτων. Καρχηδονίους μὲν γὰρ κατεπολέμησε, τὰς δὲ κατεσκαμμένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων Ἑλληνίδας πόλεις ἀποκατέστησε, πᾶσαν δὲ Σικελίαν ἠλευθέρωσε. καθόλου δὲ τὰς Συρακούσας καὶ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις παραλαβὼν ἐρήμους, ἐποίησε πολυανθρωπίᾳ διενεγκεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τὰ κατὰ μέρος μικρὸν ὕστερον ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις ἀναγράψομεν· νῦν δ' ἐπὶ τὸ

συνεχὲς

συνεχὲς τῆς ἱστορίας μεταβιβάσομεν τὸν λόγον.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησιν Εὐβούλου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Φάβιον καὶ Σερούιον Σουλπίκιον. ἐπὶ δὲ τούτων, Τιμολέων ὁ κορίνθιος, προκεχειρισμένος ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐπὶ τὴν ἐν συρακούσαις στρατηγίαν, παρεσκευάζετο πρὸς τὸν εἰς τὴν σικελίαν ἔκπλουν. ἑπτακοσίους μὲν οὖν ξένους ἐμισθώσατο, στρατιωτῶν δὲ τέσσαρας τριήρεις πληρώσας, καὶ ταχυναυτούσας τρεῖς, ἐξέπλευσεν ἐκ κορίνθου. ἐν παράπλῳ δὲ παρὰ λευκαδίων καὶ κερκυραίων τρεῖς ναῦς προσλαβόμενος, ἐπεραιοῦτο δέκα ναυσὶ τὸν ἰόνιον καλούμενον πόρον. ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συνέβη γενέσθαι τῷ Τιμολέοντι κατὰ τὸν πλοῦν, τοῦ δαιμονίου συνεπιλαβομένου τῆς ἐπιβολῆς, καὶ προσημαίνοντος τὴν ἐσομένην περὶ αὐτὸν εὐδοξίαν καὶ λαμπρότητα τῶν πράξεων. δι' ὅλης γὰρ τῆς νυκτὸς προηγεῖτο λαμπὰς καιομένη κατὰ τὸν οὐρανὸν, μέχρις οὗ συνέβη τὸν στόλον εἰς τὴν ἰταλίαν καταπλεῦσαι. ὁ δὲ Τιμολέων προακηκοὼς ἦν ἐν κορίνθῳ τῶν τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης ἱερειῶν, ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους αὐταῖς αἱ θεαὶ προσστῆναι συμπλεύσεσθαι τοῖς περὶ τὸν Τιμολέοντα κατὰ τὸν πλοῦν τὸν εἰς τὴν ἱερὰν αὐτῶν νῆσον. διόπερ ὁ Τιμολέων καὶ οἱ συμπλέοντες περιχαρεῖς ἦσαν, ὡς τῶν θεῶν συνεργουσῶν αὐτοῖς. τὴν δ' ἀρίστην τῶν νεῶν καθιερώσας ταῖς θεαῖς ὁ Τιμολέων, ὠνόμασεν αὐτὴν Δήμητρος καὶ Κόρης ἱεράν. καταπλεύσαντος δὲ τοῦ στόλου χωρὶς κινδύνων εἰς τὸ μεταπόντιον τῆς ἰταλίας, ἐπικατέπλευσε καρχηδονία τριήρης, ἔχουσα πρεσβευτὰς καρχηδονίους. οὗτοι δ' ἐντυχόντες τῷ Τιμολέοντι, διεμαρτύραντο μὴ κατάρχειν πολέμου, μηδ' ἐπιβαίνειν τῇ σικελίᾳ. ὁ δὲ Τιμολέων, ἐπικαλουμένων αὐτὸν τῶν ῥηγίνων, καὶ συμμαχίαν ἐπαγγελλομένων, ἐξέπλευσεν εὐθέως ἐκ τοῦ μεταποντίου, σπεύδων φθάσαι τὴν περὶ αὐτὸν φήμην. σφόδρα γὰρ εὐλαβεῖτο μή ποτε καρχηδόνιοι θαλασσοκρατοῦντες κωλύσωσιν αὐτὸν εἰς σικελίαν διαπλεῦσαι. οὗτος μὲν οὖν κατὰ σπουδὴν ἐτέλει τὸν εἰς ῥήγιον πλοῦν. καρχηδόνιοι δὲ βραχὺ πρὸ τούτων τὴν χώραν πυθόμενοι τὸ μέγεθος τοῦ κατὰ σικελίαν ἐσομένου πολέμου, ταῖς μὲν κατὰ σικελίαν συμμαχίσι πόλεσι φιλανθρώπως προσεφέροντο, καὶ πρὸς τοὺς κατὰ τὴν νῆσον τυράννους τὴν διαφορὰν καταλύσαντες, φιλίαν συνέθεντο. μάλιστα δὲ πρὸς Ἱκέταν τὸν τῶν συρακοσίων δυναστεύοντα, διὰ τὸ τοῦτον πλεῖστον ἰσχύειν. αὐτοὶ δὲ πολλὴν δύναμιν ναυτικήν τε καὶ πεζικὴν παρασκευασάμενοι, διεβίβασαν εἰς σικελίαν, Ἄννωνα στρατηγὸν ἐπιστήσαντες. εἶχον δὲ μακρὰς ναῦς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, στρατιώτας δὲ πεζοὺς μὲν πεντακισμυρίους, ἅρματα δὲ τριακόσια, συνωρίδας δὲ ὑπὲρ τὰς δισχιλίας. χωρὶς δὲ τούτων, ὅπλα καὶ βέλη παντοδαπὰ, καὶ μηχανὰς πολιορκητικὰς παμπληθεῖς, καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλῆθος ἀνυπέρβλητον. ἐπὶ πρώτην δὲ τὴν τῶν ἐντελλίνων πόλιν ἐλθόντες, τήν τε χώραν ἐδῄωσαν, καὶ τοὺς ἐγχωρίους εἰς πολιορκίαν συνέκλεισαν. οἱ δὲ τὴν πόλιν κατοικοῦντες καμπανοὶ, καταπλαγέντες τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψαν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τὰς ἀλλοτρίως διακειμένας πρὸς καρχηδονίους, περὶ βοηθείας. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ὑπήκουσεν. οἱ δὲ τὴν γαλερίαν πόλιν οἰκοῦντες ἐξέπεμψαν αὐτοῖς στρατιώτας ὁπλίτας χιλίους. τούτοις δ' ὑπαντήσαντες οἱ φοίνικες καὶ περιχυθέντες τῷ πλήθει, πάντας κατέκοψαν. οἱ δὲ τὴν αἴτνην κατοικοῦντες καμπανοὶ τὸ μὲν πρῶτον παρεσκευάζοντο συμμαχίαν ἐκπέμπειν εἰς τὴν ἔντελλαν, διὰ τὴν συγγένειαν. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν τῶν γαλερινῶν συμφορὰν ἀκούσαντες, ἔκριναν ἡσυχίαν ἄγειν. τοῦ δὲ Διονυσίου κυριεύοντος τῶν συρακουσῶν, Ἱκέτας ἔχων περὶ αὐτὸν ἀξιόλογον δύναμιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς

γρ. νύκτα

γρ. δέκα ἐννέα

συρακούσαις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον χάρακα βαλόμενος περὶ τὸ ὀλυμπιεῖον, διεπολέμει τῷ κατέχοντι τῆς πόλεως τυράννῳ Διονυσίῳ. χρονιζούσης δὲ τῆς πολιορκίας, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐκλιπόντων, ὁ μὲν Ἱκέτας ἀνέζευξεν εἰς λεοντίνους (ἐκ ταύτης γὰρ ὡρμᾶτο τῆς πόλεως) ὁ δὲ Διονύσιος ἐπακολουθήσας αὐτοῖς, καὶ καταλαβὼν τὴν οὐραγίαν, συνεστήσατο μάχην. ὁ δ᾽ Ἱκέτας ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸν Διονύσιον συνῆψε μάχην, καὶ πλείους τῶν τρισχιλίων μισθοφόρων ἀνελών, τοὺς λοιποὺς φυγεῖν ἠνάγκασεν. ὀξέως δὲ τῷ διωγμῷ χρησάμενος, καὶ συνεισπεσὼν τοῖς φεύγουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἐκράτησε τῶν συρακουσῶν πλὴν τῆς νήσου. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἱκέταν καὶ Διονύσιον ἐν τούτοις ἦν. Τιμολέων δὲ μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν συρακουσῶν τρισὶν ἡμέραις ὕστερον κατέπλευσεν εἰς τὸ ῥήγιον, καὶ καθωρμίσθη πλησίον τῆς πόλεως. ἐπικαταπλευσάντων δὲ καὶ τῶν καρχηδονίων εἴκοσι τριήρεσι, καὶ τῶν ῥηγίνων συνεργούντων τῷ Τιμολέοντι, καὶ κοινὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ πόλει συναγαγόντων, καὶ περὶ συλλύσεως δημηγορούντων, οἱ μὲν καρχηδόνιοι διαλαβόντες τὸν Τιμολέοντα πεισθήσεσθαι τὸν εἰς κόρινθον ἀπόπλουν ποιήσασθαι, ῥαθύμως εἶχον τὰ κατὰ τὰς φυλακάς. ὁ δὲ Τιμολέων, οὐδεμίαν ἔμφασιν διδοὺς τοῦ δρασμοῦ, αὐτὸς μὲν πλησίον τοῦ βήματος ἔμενε, λάθρα δὲ παρήγγελλε ταῖς ἐννέα ναυσὶν ἀποπλεῦσαι τὴν ταχίστην. περισπωμένων δὲ τῶν καρχηδονίων ταῖς ψυχαῖς περὶ τοὺς ἐκθέτως δημηγοροῦντας μακρῶς τῶν ῥηγίνων, ἔλαθεν ὁ Τιμολέων διαδρὰς ἐπὶ τὴν ὑπολελειμμένην ναῦν καὶ ταχέως ἐξέπλευσεν. οἱ δὲ καρχηδόνιοι καταστρατηγηθέντες, ἐπεβάλοντο διώκειν τοὺς περὶ τὸν Τιμολέοντα. ἐκείνων δὲ προειληφότων ἱκανὸν διάστημα, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης, ἔφθασαν οἱ περὶ τὸν Τιμολέοντα ἀποπλεύσαντες εἰς τὸ ταυρομένιον. ὁ δὲ τῆς πόλεως ταύτης ἡγούμενος, διὰ παντὸς πεφρονηκὼς τὰ τῶν συρακοσίων, Ἀνδρόμαχος φιλοφρόνως ὑπεδέξατο τοὺς διωκομένους, καὶ πολλὰ συνεβάλετο πρὸς τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ μὲν Ἱκέτας ἀναλαβὼν τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀρίστους πεντακισχιλίους, ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς ἀδρανίτας, ἀντιπράττοντας αὐτῷ, καὶ πλησίον τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσεν. ὁ δὲ Τιμολέων, προσλαβόμενος παρὰ τῶν ταυρομενίων στρατιώτας, ἀνέζευξεν ἐκ τοῦ ταυρομενίου, τοὺς ἅπαντας ἔχων οὐ πλείους τῶν χιλίων. ἀρχομένης δὲ τῆς νυκτὸς ἀφορμήσας, καὶ διανύσας ἐπὶ τὸ ἀδρανὸν δευτεραῖος, ἀνελπίστως ἐπέθετο τοῖς περὶ τὸν Ἱκέταν δειπνοποιουμένοις. παρεισπεσὼν δ᾽ εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ φονεύσας πλείους τῶν τετρακοσίων, ζωγρήσας δὲ περὶ ἑξακοσίους, τῆς παρεμβολῆς ἐκράτησε. τούτῳ δὲ τῷ στρατηγήματι ἕτερον ἐπεισάγων, παραχρῆμα ἐπὶ τὰς συρακούσας ἀφώρμησε, καὶ δρομαῖος τὴν ὁδὸν διανύσας, ἀπροσδοκήτως προσέπεσε ταῖς συρακούσαις, καταταχήσας τοὺς ἀπὸ τῆς τροπῆς φεύγοντας. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

γρ. τριακοσίων,

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησι Λυκίσκου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Οὐαλέριον καὶ Μάρκον Ποπίλιον. ὀλυμπιὰς δ᾽ ἤχθη ἑκατοστὴ καὶ ἐνάτη, καθ᾽ ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀριστόλοχος ἀθηναῖος. ἐπὶ δὲ τούτων, ῥωμαίοις μὲν πρὸς καρχηδονίους πρῶτον συνθῆκαι ἐγένοντο. κατὰ δὲ τὴν καρίαν Ἰδριεὺς ὁ δυνάστης τῶν καρῶν ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη ἑπτά. τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξαμένη Ἀδὰ ἀδελφὴ καὶ γυνή, ἐδυνάστευσεν ἔτη τέτταρα. κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Τιμολέων μὲν ἀδρανίτας καὶ τυνδαρίτας εἰς συμμαχίαν προσλαβόμενος, στρατιώτας οὐκ ὀλίγους παρ᾽ αὐτῶν προσελάβετο. ἐν δὲ ταῖς συρακούσαις πολλὴ ταραχὴ κατεῖχε τὴν πόλιν, Διονυσίου μὲν τὴν νῆσον ἔχοντος, Ἱκέτου δὲ τὴν ἀχραδινὴν καὶ νέας πόλεως κυριεύοντος, Τιμολέοντος δὲ τὰ λοιπὰ τῆς πόλεως προσειληφότος, καὶ

γρ. Γορπίλιον

καρχηδονίων τριήρεσι μὲν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα καταπεπλευκότων εἰς τὸν μέγαν λιμένα, πεζοῖς δὲ στρατιώταις πεντακισμυρίοις κατεστρατοπεδευκότων, διὰ δὲ τὸ περὶ τὸν Τιμολέοντα καταπεπληγμένων τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, ἄλογός τις καὶ παράδοξος ἐγένετο μεταβολή. πρῶτον μὲν γὰρ Μάρκος ὁ τῶν καταναίων τύραννος, δύναμιν ἀξιόλογον ἔχων, προσέθετο τῷ Τιμολέοντι· ἔπειτα πολλὰ τῶν φρουρίων ὀρεγόμενα τῆς ἐλευθερίας ἀπέκλινε πρὸς αὐτόν. τὸ δὲ τελευταῖον, κορίνθιοι δέκα ναῦς πληρώσαντες, χρήματά τε πορίσαντες, ἐξαπέστειλαν εἰς τὰς συρακούσας. ὧν παραγενομένων, Τιμολέων μὲν ἐθάρρησεν, οἱ δὲ καρχηδόνιοι φοβηθέντες ἀπέπλευσαν ἐκ τοῦ λιμένος ἀλόγως, καὶ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως εἰς τὴν ἰδίαν ἐπικράτειαν ἀπηλλάγησαν. μονωθέντος δὲ τοῦ Ἱκέτα, Τιμολέων περιγενόμενος τῶν πολιτῶν, ἐκράτησε τῶν συρακουσῶν· εὐθὺς δὲ καὶ τὴν μεσσήνην μεταθεμένην πρὸς καρχηδονίους ἀνεκτήσατο. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν μακεδονίαν, Φίλιππος πατρικὴν ἔχθραν διαδεδεγμένος πρὸς ἰλλυριοὺς, καὶ τὴν διαφορὰν ἀμετάθετον ἔχων, ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἰλλυρίδα μετὰ πολλῆς δυνάμεως. πορθήσας δὲ τὴν χώραν, καὶ πολλὰ τῶν πολισμάτων χειρωσάμενος, μετὰ πολλῶν λαφύρων ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μακεδονίαν. μετὰ δὲ ταῦτα παρελθὼν εἰς τὴν θετταλίαν, καὶ τοὺς τυράννους ἐκ τῶν πόλεων ἐκβαλὼν, ἰδίους ταῖς εὐνοίαις ἐποιήσατο τοὺς θετταλούς. ἤλπιζε γὰρ, τούτους ἔχων συμμάχους, καὶ τοὺς ἕλληνας ῥᾳδίως εἰς εὔνοιαν προτρέψασθαι. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. εὐθὺς γὰρ οἱ πλησιόχωροι τῶν ἑλλήνων συνεπελθόντες τῇ τῶν θετταλῶν κρίσει, συμμαχίαν προθύμως πρὸς αὐτὸν ἐποιήσαντο.

γρ. πολεμίων,

γρ. ἀναχθέντες

γρ. Πυθοδότου,

Επ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησι Πυθοδώρου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Γάϊον Πλαύτιον καὶ Τίτον Μάλλιον. ἐπὶ δὲ τούτων, Τιμολέων καταπληξάμενος Διονύσιον τὸν τύραννον, ἔπεισεν αὐτὸν παραδοῦναι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀποθέμενον, ἀπελθεῖν εἰς πελοπόννησον ὑπόσπονδον, ἔχοντα τὰ ἴδια χρήματα. οὗτος μὲν οὖν, δι᾽ ἀνανδρίαν καὶ ταπεινότητα ψυχῆς, τήν τε περιβόητον τυραννίδα, καὶ δεδεμένην ὡς ἔφασαν ἀδάμαντι, τὴν εἰρημένην τρόπον ἀπέλιπε, καὶ κατεβίωσεν ἀπορούμενος ἐν κορίνθῳ. τὸν δ᾽ ἴδιον βίον καὶ τὴν μεταβολὴν ἔσχε παράδειγμα τοῖς καυχωμένοις ἀφρόνως ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις. ὁ γὰρ ἔχων τετρακοσίας τριήρεις, μετ᾽ ὀλίγον ἐν μικρῷ στρογγύλῳ πλοίῳ κατέπλευσεν εἰς τὴν κόρινθον, περίβλεπτον ἔχων τὴν τῆς μεταβολῆς ὑπερβολήν. Τιμολέων δὲ παραλαβὼν τὴν νῆσον καὶ φρούρια τὰ Διονυσίῳ πρότερον ὑπακούοντα, τὰς μὲν κατὰ τὴν νῆσον ἀκροπόλεις καὶ τὰ τυραννεῖα κατέσκαψε, τοῖς δὲ φρουρίοις ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν. εὐθὺς δὲ καὶ νομογραφεῖν ἤρξατο, τοὺς δημοκρατικοὺς νόμους, καὶ τὰ περὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων δίκαια καὶ τἄλλα πάντα ἀκριβῶς διέταξε, πλείστην φροντίδα τῆς ἰσότητος ποιούμενος. κατέστησε δὲ καὶ τὴν κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐντιμοτάτην ἀρχὴν, ἣν ἀμφιπολίαν Διὸς ὀλυμπίου οἱ συρακούσιοι καλοῦσι. καὶ ᾑρέθη πρῶτος ἀμφίπολος Διὸς ὀλυμπίου Καλλιμένης. καὶ τὸ λοιπὸν διετέλεσαν οἱ συρακούσιοι τοὺς ἐνιαυτοὺς ἐπιγράφοντες τούτοις τοῖς ἄρχουσι, μέχρι τῶνδε τῶν ἱστοριῶν γραφομένων, καὶ τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν ἀλλαγῆς. τῶν γὰρ ῥωμαίων μεταδόντων τοῖς σικελιώταις τῆς πολιτείας, ἡ μὲν τῶν ἀμφιπόλων ἀρχὴ ἐταπεινώθη, διαμείνασα ἔτη πλείω τῶν τριακοσίων. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν μακεδονίαν, Φίλιππος τὰς ἐπὶ θρᾴκῃ πόλεις ἑλληνίδας εἰς εὔνοιαν προσκαλεσάμενος, ἐστράτευσεν ἐπὶ θρᾴκην. Κερσοβλέπτης γὰρ ὁ βασιλεὺς τῶν θρᾳκῶν διετέλει τὰς ἐφ᾽ ἑλλησπόντῳ πόλεις ὁμορούσας τῇ θρᾴκῃ καταστρεφόμενος, καὶ τὴν χώραν καταφθείρων. βουλόμενος οὖν

γρ. τριακοσίας

ἐμφράξαι τὴν βαρβάρων τὴν ὁρμὴν, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς σὺν πολλῇ δυνάμει. καταπολεμήσας δὲ πλείοσι μάχαις τοὺς Θρᾷκας, τοῖς μὲν καταπολεμηθεῖσι βαρβάροις προσέταξε δεκάτας τελεῖν τοῖς Μακεδόσιν· αὐτὸς δ' ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις κτίσας ἀξιολόγους πόλεις, ἔπαυσε τοῦ θράσους τοὺς Θρᾷκας. διόπερ αἱ τὴν Ἑλλήσποντον πόλεις, ἀπολυθεῖσαι τῶν φόβων, εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ Φιλίππου προθυμότατα κατετάχθησαν. Τῶν δὲ συγγραφέων Θεόπομπος ὁ Χῖος ἐν τῇ τῶν Φιλιππικῶν ἱστορίᾳ κατέταξε τρεῖς βίβλους περιεχούσας Σικελικὰς πράξεις. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ τῆς Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου τυραννίδος, διῆλθε χρόνον ἐτῶν πεντήκοντα, καὶ κατέστρεψεν εἰς τὴν ἔκπτωσιν Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. εἰσὶ δὲ αἱ βίβλοι τρεῖς, ἀπὸ τῆς μιᾶς τεσσαρακοστῆς ἄχρι τῆς τρίτης καὶ πεντηκοστῆς.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Σωσιγένους, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Οὐαλέριον καὶ Μάρκον Πόπλιον. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀρύμβας ὁ τῶν Μολοττῶν βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη δέκα, ἀπολιπὼν υἱὸν τὸν Πύρρου πατέρα Αἰακίδην. τὴν δ' ἀρχὴν διεδέξατο Ἀλέξανδρος ὁ ἀδελφὸς Ὀλυμπιάδος, συνεργήσαντος Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος. Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν, Τιμολέων μὲν ἐστράτευσεν ἐπὶ Λεοντίνους. εἰς ταύτην γὰρ τὴν πόλιν Ἱκέτας κατεπεφεύγει μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου. τὸ μὲν οὖν πρῶτον προσέβαλε τῇ νέᾳ καλουμένῃ πόλει· μετὰ δὲ ταῦτα πολλῶν στρατιωτῶν ἐν τῇ πόλει συγκεκλεισμένων, καὶ ῥᾳδίως ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀμυνομένων, ἄπρακτος γενόμενος, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. παρελθὼν δὲ πρὸς πόλιν Ἔγγυον, τυραννουμένην ὑπὸ Λεπτίνου, προσβολὰς συνεχεῖς ἐποιεῖτο, βουλόμενος τὸν μὲν Λεπτίνην ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς πόλεως, τοῖς δ' Ἐγγυΐνοις τὴν ἐλευθερίαν ἀποδοῦναι. περὶ ταῦτα δὲ τοῦ Τιμολέοντος ὄντος, Ἱκέτας πανδημεὶ στρατεύσας ἐκ τῶν Λεοντίνων, ἐπολιόρκει τὰς Συρακούσας· πολλοὺς δὲ τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλὼν, ταχέως ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς Λεοντίνους. ὁ δὲ Τιμολέων καταπληξάμενος τὸν Λεπτίνην, τοῦτον μὲν ὑπόσπονδον ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐνδεικνύμενος τοῖς Ἕλλησι τὰς τῶν καταπολεμηθέντων τυράννων ἐκπλεύσεις. οὔσης δὲ καὶ τῆς τῶν Ἀπολλωνιατῶν πόλεως ὑπὸ τὸν Λεπτίνην, παραλαβὼν τὴν Ἀπολλωνίαν, ταύτῃ τε καὶ τῇ τῶν Ἐγγυΐνων ἀπέδωκε τὴν αὐτονομίαν. ἀπορούμενος δὲ χρημάτων εἰς τὰς τῶν ξένων μισθοδοσίας, ἐξαπέστειλε στρατιώτας χιλίους μετὰ τῶν ἀξιολογωτάτων ἡγεμόνων εἰς τὴν τῶν Καρχηδονίων ἐπικράτειαν. οὗτοι δὲ πολλὴν χώραν πορθήσαντες, καὶ λαφύρων πλῆθος κομίσαντες, παρέδωκαν τῷ Τιμολέοντι. ὁ δὲ λαφυροπωλήσας τὴν λείαν, καὶ χρημάτων πλῆθος ἀθροίσας, ἔδωκε τοῖς μισθοφόροις εἰς πλείω χρόνον τοὺς μισθούς. ἐκράτησε δὲ καὶ τῆς Ἐντέλλης, καὶ τοὺς τὰ Καρχηδονίων μάλιστα φρονοῦντας πεντεκαίδεκα θανατώσας, τοῖς ἄλλοις ἀπένειμε τὴν ἐλευθερίαν. τοῦ δὲ Τιμολέοντος αὐξομένου τῇ τε δυνάμει καὶ τῇ κατὰ τὴν στρατηγίαν δόξῃ, αἱ μὲν Ἑλληνίδες πόλεις αἱ κατὰ τὴν Σικελίαν ἅπασαι προθύμως ὑπετάγησαν τῷ Τιμολέοντι, διὰ τὸ πάσαις τὰς αὐτονομίας ἀποδιδόναι. τῶν δὲ Σικελῶν καὶ Σικανῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑπὸ τοὺς Καρχηδονίους τεταγμένων πολλαὶ διεπρεσβεύοντο πόλεις, σπεύδουσαι πάλιν παραληφθῆναι εἰς τὴν συμμαχίαν. Καρχηδόνιοι δὲ τοὺς κατὰ τὴν Σικελίαν στρατηγοὺς ὁρῶντες ἀγεννῶς τὸν πόλεμον διοικοῦντας, ἔκριναν ἑτέρους ἀποστέλλειν μετὰ δυνάμεως μεγάλης. εὐθὺς οὖν τῶν πολιτῶν κατέλεγον τοὺς ἀρίστους εἰς τὴν στρατείαν, καὶ τῶν Λιβύων τοὺς εὐθέτους ἐστρατολόγουν. χωρὶς δὲ τούτων, προχειρισάμενοι χρημάτων πλῆθος, μισθοφόρους ἐξενολόγουν Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς καὶ Λίγυας. ἐναυπηγοῦντο δὲ καὶ ναῦς μακράς, καὶ φορτηγοὺς πολλὰς ἤθροιζον, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἀνυπέρβλητον ἐποιοῦντο.

ἄλλ. Γναῖον

ἄλλ. μισθοδοσίας,

ἄλλ. δυνάμεων μεγάλων.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησι Νικομάχου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Γάιον Μάρκιον καὶ Τίτον Μάλλιον Τορκουᾶτον. ἐπὶ δὲ τούτων, Φωκίων μὲν ὁ Ἀθηναῖος κατεπολέμησε Κλείταρχον τὸν Ἐρετρίας τύραννον, καθεσταμένον ὑπὸ Φιλίππου. κατὰ δὲ τὴν Καρίαν, Πηξώδορος ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς δυναστείας Ἄδαν, καὶ ἐδυνάστευσεν ἔτη πέντε, ἕως ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου διάβασιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Φίλιππος δ᾽ ἀεὶ μᾶλλον αὐξόμενος, ἐπὶ τὴν Πέρινθον ἐστράτευσεν, ἐναντιουμένην μὲν ἑαυτῷ, πρὸς δ᾽ Ἀθηναίους ἀποκλίνουσαν. συστησάμενος δὲ πολιορκίαν, καὶ μηχανὰς προσάγων τῇ πόλει καθ᾽ ἡμέραν, ἐκ διαδοχῆς προσέβαλλε τοῖς τείχεσιν. ὀγδοηκονταπήχεις δὲ πύργους κατασκευάσας, ὑπεραίροντας πολὺ τῶν κατὰ τὴν Πέρινθον πύργων, ἐξ ὑπεροχῆς κατεπόνει τοὺς πολιορκουμένους. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν κριῶν σαλεύων τὰ τείχη, καὶ διὰ τῆς μεταλλείας ὑπορύττων ἐπὶ πολὺ μέρος τοῦ τείχους κατέβαλεν. ἀμυνομένων δὲ τῶν Περινθίων εὐρώστως, καὶ ταχὺ τεῖχος ἕτερον ἀντοικοδομησάντων, ἀγῶνες ἕτεροι θαυμαστοὶ καὶ τειχομαχίαι συνέστησαν. μεγάλης δὲ φιλοτιμίας ἐξ ἀμφοτέρων συνισταμένης, ὁ μὲν βασιλεὺς, πολλοὺς ἔχων καὶ παντοδαποὺς ὀξυβελεῖς, διὰ τούτων τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων διαγωνιζομένους διέφθειρεν· οἱ δὲ Περίνθιοι, πολλοὺς καθ᾽ ἡμέραν ἀποβάλλοντες, συμμαχίαν καὶ βέλη καὶ πελτάστας παρὰ τῶν Βυζαντίων προσελάβοντο. ἐξισωθέντες οὖν πάλιν τοῖς πολεμίοις, ἀνεθάρρησαν, καὶ ἐπιτολμηκότες τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους ὑπέμενον. οὐ μὴν ὁ βασιλεὺς ἔληγε τῆς φιλοτιμίας, ἀλλὰ διελόμενος τὰς δυνάμεις εἰς πλείω μέρη, συνεχῶς ἐκ διαδοχῆς ἐτειχομάχει καὶ καθ᾽ ἡμέραν καὶ νύκτωρ. τρισμυρίους δ᾽ ἔχων στρατιώτας καὶ βελῶν καὶ μηχανῶν πολιορκητικῶν πλῆθος, ἔτι δὲ τὰς ἄλλας μηχανὰς ἀνυπερβλήτους, κατεπόνει τοὺς πολιορκουμένους. τῆς δὲ πολιορκίας πολυχρονίου γινομένης, καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν πολλῶν μὲν ἀναιρουμένων, οὐκ ὀλίγων δὲ τραυματιζομένων, τῶν δ᾽ ἐπιτηδείων ἐκλιπόντων, προσδόκιμος ἦν ἡ τῆς πόλεως ἅλωσις. οὐ μὴν ἡ τύχη γε περιεῖδε τὴν τῶν κινδυνευόντων σωτηρίαν, ἀλλὰ παράδοξον αὐτοῖς κατεσκεύασε βοήθειαν. τῆς γὰρ τοῦ βασιλέως αὐξήσεως διαβεβοημένης κατὰ τὴν Ἀσίαν, ὁ βασιλεὺς ὑφορώμενος τὴν τοῦ Φιλίππου δύναμιν, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐπὶ θαλάττῃ σατράπας βοηθεῖν Περινθίοις παντὶ σθένει. διόπερ οἱ σατράπαι συμφρονήσαντες ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Πέρινθον μισθοφόρων πλῆθος, καὶ χρήματα δαψιλῆ, καὶ σίτου ἱκανὸν, καὶ βέλη, καὶ τἄλλα πάντα πρὸς τὴν τοῦ πολέμου χρείαν. ὁμοίως δὲ καὶ Βυζάντιοι τοὺς ἀρίστους τῶν παρ᾽ ἑαυτοῖς ἡγεμόνων καὶ στρατιωτῶν ἐξαπέστελλον. ἐφαμίλλων δὲ τῶν δυνάμεων γινομένων, καὶ τοῦ πολέμου καινοποιηθέντος, πάλιν ἡ πολιορκία φιλοτιμίαν ἐλάμβανεν ἀνυπέρβλητον. ὁ μὲν γὰρ Φίλιππος τοῖς κριοῖς τύπτων τὰ τείχη συνεχῶς κατέβαλλε, καὶ διὰ τῶν ὀξυβελῶν διεῖργε τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ἅμα μὲν διὰ τῶν πεπτωκότων τειχῶν ἀθρόως τοῖς στρατιώταις εἰσέπιπτεν, ἅμα δὲ διὰ τῶν κλιμάκων πρὸς τὰ γεγυμνωμένα τῶν τειχῶν προσέβαινε. διὸ καὶ τῆς μάχης ἐκ χειρὸς οὔσης, οἱ μὲν ἀπέθνησκον, οἱ δὲ τραύμασι πολλοῖς περιέπιπτον. τὰ δὲ τῆς νίκης ἔπαθλα προεκαλεῖτο τὰς τῶν ἀγωνιζομένων ἀνδραγαθίας. οἱ μὲν γὰρ Μακεδόνες, ἐλπίζοντες εὐδαίμονα πόλιν διαρπάσειν, καὶ δωρεαῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τιμηθήσεσθαι, διὰ τὴν τοῦ λυσιτελοῦς ἐλπίδα τοῖς δεινοῖς ἐνεκαρτέρουν. οἱ δὲ πολιορκούμενοι, τὰ τῆς ἁλώσεως δεινὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, ὑπέμενον εὐψύχως τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας κίνδυνον. συνεβάλλετο δὲ τοῖς πολιορκουμένοις ἡ φύσις τῆς πόλεως πολλὰ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων νίκην. ἡ γὰρ Πέρινθος κεῖται μὲν παρὰ θάλατταν ἐπί τινος αὐχένος ὑψηλοῦ, χερρονήσου σταδιαῖον ἐχούσης τὸν αὐχένα. τὰς δ᾽ οἰκίας ἔχει

γρ. Πιξώδαρος

γρ. καταπέλτας

γρ. τετολμηκότως

πεπυκνωμένας, καὶ τοῖς ὕψεσι διαφερούσας. αὗται δὲ ταῖς οἰκοδομαῖς ἀεὶ κατὰ τὴν εἰς τὸν λόφον ἀνάβασιν ἀλλήλας ὑπερέχουσι, καὶ τὸ σχῆμα τῆς ὅλης πόλεως θεατροειδὲς ἀποτελοῦσι. διόπερ τῶν τειχῶν συνεχῶς καταβαλλομένων, οὐδὲν ἠλαττοῦντο. διοικοδομοῦντες γὰρ τοὺς στενωποὺς, ταῖς ἀεὶ κατωτάταις οἰκίαις ὥσπερ ἐχυροῖς τισι τείχεσιν ἐχρῶντο. διόπερ ὁ Φίλιππος μετὰ πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων τοῦ τείχους κρατήσας, ἰσχυρότερον εὕρισκε τὸ τεῖχος τὸ διὰ τῶν οἰκιῶν αὐτομάτως ἡτοιμασμένον. πρὸς δὲ τούτοις, ἐκ τοῦ Βυζαντίου πάντων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον χρησίμων ἑτοίμως χορηγουμένων, ἐμέρισε τὰς δυνάμεις εἰς δύο μέρη, καὶ τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν στρατιωτῶν ἀπέλιπεν ἐπὶ τῆς πολιορκίας, ἐπιστήσας αὐτοῖς τοὺς ἀρίστους ἡγεμόνας· τοὺς δ᾽ ἄλλους παραλαβὼν αὐτὸς προσέπεσεν ἄφνω τῷ Βυζαντίῳ, καὶ πολιορκίαν ἰσχυρὰν συνεστήσατο. οἱ δὲ Βυζάντιοι, τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τῶν βελῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων παρὰ τοῖς Περινθίοις ὄντων, εἰς πολλὴν ἐνέπιπτον ἀμηχανίαν. καὶ τὰ μὲν περὶ Πέρινθον καὶ Βυζαντίους ἐν τούτοις ἦν. Τῶν δὲ συγγραφέων Ἔφορος μὲν ὁ Κυμαῖος τὴν ἱστορίαν ἐνθάδε κατέστροφεν εἰς τὴν Περίνθου πολιορκίαν· περιείληφε δὲ τῇ γραφῇ πράξεις τάς τε τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καθόδου· χρόνον δὲ περιέλαβε σχεδὸν ἐτῶν ἑπτακοσίων καὶ πεντήκοντα, καὶ βίβλους γέγραφε τριάκοντα, προοίμιον ἑκάστῃ προθείς. Δίυλλος δ᾽ ὁ Ἀθηναῖος τῆς δευτέρας συντάξεως ἀρχὴν πεποίηται τῆς Ἐφόρου ἱστορίας τὴν τελευτήν, καὶ τὰς ἑξῆς πράξεις συνείρει τάς τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων, μέχρι τῆς Φιλίππου τελευτῆς.

γρ. στενωποὺς [illegible] ὑπὲρ κατωτάτας οἰκίας

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησι Θεοφράστου, Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Μάρκον Οὐαλέριον καὶ Αὖλον Κορνήλιον, ὀλυμπιὰς δ᾽ ἤχθη δεκάτη πρὸς ταῖς ἑκατόν, καθ᾽ ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀντικλῆς ὁ Ἀθηναῖος. ἐπὶ δὲ τούτων, Φιλίππου Βυζάντιον πολιορκοῦντος, Ἀθηναῖοι μὲν ἔκριναν τὸν Φίλιππον λελυκέναι τὴν πρὸς αὐτοὺς συντεθειμένην εἰρήνην, εὐθὺς δὲ καὶ δύναμιν ναυτικὴν ἀξιόλογον ἐξέπεμψαν, βοηθήσουσαν τοῖς Βυζαντίοις. ὁμοίως δὲ τούτοις Χῖοι καὶ Κῷοι καὶ Ῥόδιοι καί τινες ἕτεροι τῶν Ἑλλήνων συμμαχίαν ἐξέπεμψαν τοῖς Βυζαντίοις. διόπερ Φίλιππος καταπλαγεὶς τὴν συνδρομὴν τῶν Ἑλλήνων, τὴν πολιορκίαν τῶν πόλεων ἔλυσε, καὶ πρὸς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τοὺς ἐναντιουμένους συνέθετο τὴν εἰρήνην. Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν Καρχηδόνιοι μὲν μεγάλας παρασκευὰς εἰς τὸν πόλεμον πεποιημένοι, διεβίβασαν τὰς δυνάμεις εἰς τὴν Σικελίαν. εἶχον δὲ σύμπαντας, σὺν τοῖς προϋπάρχουσιν ἐν τῇ νήσῳ, πεζοὺς μὲν πλείους τῶν ἑπτακισμυρίων, ἱππεῖς δὲ καὶ ἅρματα καὶ συνωρίδας οὐκ ἐλάττους τῶν μυρίων· ναῦς δὲ μακρὰς μὲν διακοσίας, φορτηγοὺς δὲ, τὰς τοὺς ἵππους τε καὶ βέλη καὶ σῖτον καὶ τἄλλα κομιζούσας, πλείους τῶν χιλίων. Τιμολέων δὲ, πυθόμενος τὸ μέγεθος τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως, οὐ κατεπλάγη τοὺς βαρβάρους, καίπερ εἰς ὀλίγους στρατιώτας συνεσταλμένος. ἔχων δὲ πόλεμον πρὸς Ἱκέταν, διελύσατο πρὸς αὐτόν, καὶ προσλαβόμενος τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ στρατιώτας, οὐ μετρίως ηὔξησε τὴν ἰδίαν δύναμιν. ἔδοξε δ᾽ αὐτῷ τὸν πρὸς τοὺς Φοίνικας ἀγῶνα συστήσασθαι κατὰ τὴν τῶν Καρχηδονίων ἐπικράτειαν, ὅπως τὴν μὲν τῶν συμμάχων χώραν ἀσινῆ διαφυλάξῃ, τὴν δ᾽ ὑπὸ τοὺς βαρβάρους οὖσαν καταφθείρῃ. εὐθὺς οὖν τούς τε μισθοφόρους καὶ Συρακοσίους καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους ἀθροίσας, καὶ κοινὴν ἐκκλησίαν συναγαγὼν, παρώρμησε τοῖς οἰκείοις λόγοις τὰ πλήθη πρὸς τὸν τῶν ὅλων ἀγῶνα· πάντων δ᾽ ἀποδεξαμένων τοὺς λόγους, καὶ βοώντων ἄγειν τὴν ταχίστην ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, προσῆγεν ἔχων τοὺς σύμπαντας οὐ πλείους τῶν μυρίων καὶ διχιλίων. ἤδη δ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀκραγαντίνην ὄντος, παραδόξως

γρ. ἑβδομήκοντα

ἐνέπεσε τῇ στρατιᾷ ταραχὴ καὶ στάσις. τῶν γὰρ μισθοφόρων τις ὄνομα Θράσιος, συνηκὼς τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν μετὰ τῶν Φωκέων, ἀπονοίᾳ δὲ καὶ θράσει διαφέρων, ἀκόλουθον τοῖς πρότερον τετολμημένοις πρᾶξιν ἐπετελέσατο. τῶν γὰρ ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων τῶν μετασχόντων τῆς εἰς τὸ μαντεῖον παρανομίας, τετευχότων ὑπὸ τοῦ δαιμονίου τῆς προσηκούσης τιμωρίας, καθάπερ μικρῷ πρότερον διεγράψαμεν· μόνος οὗτος διαλεληθὼς τὸ θεῖον, ἐπεχείρησε τοὺς μισθοφόρους παρορμᾶν πρὸς ἀπόστασιν. ἔφη γὰρ τὸν Τιμολέοντα παραφρονοῦντα πρὸς ὁμολογουμένην ἀπώλειαν ἄγειν τοὺς στρατιώτας. ἑξαπλασίους γὰρ ὄντας τοὺς Καρχηδονίους καὶ πάσαις ταῖς παρασκευαῖς ἀνυπερβλήτους ὑπάρχοντας ἐπαγγέλλεται νικήσειν, ἐναποκυβεύων ταῖς τῶν μισθοφόρων ψυχαῖς, οὐδὲ τοὺς ὀφειλομένους μισθοὺς πολλοῦ χρόνου διὰ τὴν ἀπορίαν ἀποδεδωκώς. συνεβούλευεν οὖν ἀνακάμπτειν εἰς τὰς Συρακούσας καὶ τοὺς μισθοὺς ἀπαιτεῖν, ἐπὶ δὲ στρατείαν ἀπεγνωσμένην μὴ συνακολουθεῖν. τῶν δὲ μισθοφόρων τοὺς λόγους ἀσμένως δεχομένων καὶ νεωτερίζειν ἐπιχειρούντων, μόγις, πολλὰ δεηθεὶς αὐτῶν, καὶ δωρεὰς ἐπαγγειλάμενος, κατέπαυσε τὴν ταραχήν. ὅμως δὲ τῷ Θρασίῳ χιλίων συνακολουθησάντων, τὴν μὲν τούτων κόλασιν εἰς ἕτερον ἀνεβάλετο καιρόν, γράψας δὲ πρὸς τοὺς ἐν Συρακούσαις φίλους προσδέξασθαι αὐτοὺς φιλοφρόνως καὶ τοὺς μισθοὺς ἀποδοῦναι, τὴν μὲν ταραχὴν πᾶσαν εἰς τέλος κατέσβεσε, τῶν δὴ ἀπειθησάντων ἀφείλετο τὴν ἐκ τῆς νίκης εὐδοξίαν. αὐτὸς δὲ τοὺς ἄλλους ταῖς φιλανθρώποις ἐντεύξεσιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν εὔνοιαν ἀποκαταστήσας, προῆγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους οὐ μακρὰν στρατοπεδεύοντας. συναγαγὼν δὴ εἰς ἐκκλησίαν τοὺς στρατιώτας, καὶ διὰ τῶν λόγων θάρσος παραστήσας τοῖς πλήθεσι, διῆλθε μὲν τὴν τῶν Φοινίκων ἀνανδρίαν, ὑπέμνησε δὲ τῆς Γέλωνος εὐημερίας. πάντων δὲ καθάπερ τινὶ μιᾷ φωνῇ βοώντων ἐπιθέσθαι τοῖς βαρβάροις, καὶ κατάρχεσθαι τῆς μάχης, κατὰ τύχην ὑποζυγίων σέλινα κομιζόντων εἰς τὰς στιβάδας, ὁ Τιμολέων ἔφη δέχεσθαι τὸν οἰωνὸν τῆς νίκης. τὸν γὰρ ἰσθμιακὸν στέφανον ἐκ σελίνου συνίστασθαι. οἱ δὲ στρατιῶται, παραγγείλαντος τοῦ Τιμολέοντος, ἐκ τῶν σελίνων πλέξαντες στεφάνους, καὶ τὰς κεφαλὰς περιθέντες, προῆγον μετὰ χαρᾶς, ὡς τῶν θεῶν προσημαινόντων αὐτοῖς τὴν νίκην. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. περιεγένοντο γὰρ ἀνελπίστως τῶν πολεμίων, οὐ μόνον διὰ τὰς ἰδίας ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῶν θεῶν συνεργίαν. ὁ μὲν γὰρ Τιμολέων ἐκτάξας τὴν δύναμιν κατέβαινεν ἀπό τινων λόφων ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ μυρίων ἤδη διαβεβηκότων, ἐξ ἐφόδου τούτοις ἐπέρραξε, τεταγμένος αὐτὸς ἐπὶ μέσης τῆς φάλαγγος. γινομένης δὲ μάχης καρτερᾶς, καὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπερεχόντων ταῖς τε ἀρεταῖς καὶ ταῖς εὐχερείαις, πολὺς ἐγίνετο φόνος τῶν βαρβάρων. ἤδη δὲ φευγόντων τῶν διαβεβηκότων, ἡ πᾶσα δύναμις τῶν Καρχηδονίων περαιωθεῖσα τὸ ῥεῖθρον, διωρθώσατο τὴν τῶν ἰδίων ἧτταν. καινοποιηθείσης δὲ τῆς μάχης, καὶ τῶν Φοινίκων τοῖς πλήθεσι περιεχομένων τοὺς Ἕλληνας, ἄφνω πολὺς ἐκ τοῦ περιέχοντος ὄμβρος κατερράγη, καὶ χαλάζης ἐν μεγέθους πλῆθος, ἀστραπαί τε καὶ βρονταὶ μετὰ μεγάλων πνευμάτων κατέσκηπτον. καὶ τούτων ἁπάντων θυελλοφορουμένων τοῖς μὲν Ἕλλησι κατὰ νώτου, τοῖς δὲ βαρβάροις κατὰ πρόσωπον, οἱ μὲν περὶ τὸν Τιμολέοντα τὸ σύμπτωμα ῥᾳδίως ὑπέμενον, οἱ δὲ Φοίνικες, τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως φέρειν ἀδυνατοῦντες, ἅμα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπικειμένων, πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. πάντων δὴ ἐπὶ τὸν ποταμὸν προπορευομένων, ἀναμὶξ ἱππέων τε καὶ πεζῶν, καὶ τῶν ἁρμάτων ἅμα τούτοις φυρομένων, οἱ μὲν ὑπ᾽ ἀλλήλων συμπατούμενοι καὶ τοῖς τῶν συμμάχων ξίφεσι καὶ λόγχαις περιπι-

ἐρρωμένοι, τὴν συμφορὰν εἶχον ἀβοήθητον. οἱ δ' ὑπὸ τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις ἱππέων
εἰς τὸ τοῦ ποταμοῦ ῥεῖθρον ἀγεληδὸν συνελαυνόμενοι, καὶ κατὰ νώτου τὰς πληγὰς λαμ-
βάνοντες, ἀπέθνησκον. πολλοὶ δὲ ἄνευ πολεμίας πληγῆς διεφθείροντο, συνθλιβομένων τῶν
σωμάτων, διά τε τὸν φόβον καὶ τὸ πλῆθος, καὶ διὰ τὰς ἐν τῷ ῥείθρῳ δυσχερείας. τὸ
δὲ μέγιστον, λάβρων γενομένων τῶν ὄμβρων, ὁ ποταμὸς βιαιοτέρῳ τῷ ῥεύματι κατα-
φερόμενος πολλοὺς ἐβάπτιζε, καὶ μετὰ τῶν ὅπλων διανηχομένους διέφθειρε. τέλος δὲ
τῶν Καρχηδονίων οἱ μὲν τὸν ἱερὸν λόχον ἀναπληροῦντες, καὶ τὸν μὲν ἀριθμὸν ὄντες
δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ταῖς δ' ἀρεταῖς καὶ δόξαις, ἔτι δὲ ταῖς οὐσίαις προέχον-
τες, ἅπαντες ἀγωνισάμενοι λαμπρῶς κατεκόπησαν. τῶν δ' ἄλλων τῶν συστρατευο-
μένων αὐτοῖς ἀπέθανον πλείους τῶν μυρίων, αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν πλείους
τῶν μυρίων καὶ πεντακισχιλίων. τῶν δὲ ἁρμάτων τὰ μὲν πολλὰ συνετρίβη κατὰ τὸν
ἀγῶνα, διακόσια δ' ἥλω· τὰ δὲ σκευοφόρα καὶ τὰ ζεύγη καὶ τὰ πλήθη τῶν ἁμαξῶν ὑπο-
χείρια τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο. τῶν δ' ὅπλων τὰ πολλὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διεφθάρη, ἐπὶ
δὲ τὴν τοῦ Τιμολέοντος σκηνὴν χίλιοι μὲν θώρακες, ἀσπίδες δὲ πλείους τῶν μυρίων ἀπηνέ-
χθησαν. τούτων δ' ὕστερον τὰ μὲν ἐν τοῖς ἐν Συρακούσαις ναοῖς ἀνετέθη, τὰ δὲ τοῖς συμ-
μάχοις διεμερίσθη, τινὰ δ' εἰς Κόρινθον Τιμολέων ἀπέστειλε, προστάξας εἰς τὸ τοῦ
Ποσειδῶνος ἱερὸν ἀναθεῖναι. πολλῶν δὲ χρημάτων καταληφθέντων (διὰ τὸ καὶ τοὺς Καρ-
χηδονίους ἐσχηκέναι πλῆθος ἐκπωμάτων ἀργυρῶν τε καὶ χρυσῶν, ἔτι δὲ τὸν ἄλλον κόσμον
ὑπερβάλλοντα, διὰ τὸ μέγεθος τῆς περὶ αὐτοὺς εὐπορίας) ἅπαντα συνεχώρησε τοῖς
στρατιώταις ἔχειν, ἔπαθλα τῆς ἀνδραγαθίας. τῶν δὲ Καρχηδονίων οἱ διαφυγόντες τὸν ἐν
τῇ μάχῃ κίνδυνον, μόλις εἰς τὸ Λιλύβαιον διεσώθησαν. τοσαύτη δ' αὐτοὺς κατάπλη-
ξις καὶ δέος κατέσχεν, ὥστε μὴ τολμᾶν εἰς τὰς ναῦς ἐμβαίνειν, μηδ' ἀποπλεῖν εἰς τὴν Λι-
βύην, ὡς διὰ τὴν τῶν θεῶν ἀλλοτριότητα πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους καταπο-
θησομένους. οἱ δ' ἐν τῇ Καρχηδόνι πυθόμενοι τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, συνετρίβησαν ταῖς
ψυχαῖς, καὶ συντόμως ὑπελάμβανον ἥξειν ἐπ' αὐτοὺς τὸν Τιμολέοντα μετὰ τῆς δυνάμεως.
εὐθὺς δὲ Γέσκωνα τὸν Ἄννωνος πεφυγαδευμένον κατήγαγον, καὶ στρατηγὸν ἀπέδειξαν,
διὰ τὸ δοκεῖν τόλμῃ τε καὶ στρατηγίᾳ διαφέρειν. αὐτοὶ δ' ἔκριναν πολιτικοῖς μὲν σώμασι
μὴ διακινδυνεύειν, μισθοφόρους δὲ ἀλλοεθνεῖς ἀθροίζειν, καὶ μάλιστα Ἕλληνας. ὑπα-
κούσεσθαι δ' αὐτοῖς πρὸς τὴν στρατείαν πολλοὺς ὑπελάμβανον, διά τε τὸ μέγεθος τῆς
μισθοφορᾶς καὶ τὴν εὐπορίαν τῆς Καρχηδόνος. εἰς δὲ τὴν Σικελίαν τοὺς εὐθέτους πρέσβεις
ἐξέπεμψαν, προστάξαντες ἐφ' οἷς ἂν ᾖ δυνατὸν συνθέσθαι τὴν εἰρήνην.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διελθόντος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Λυσιμαχίδης, ἐν Ῥώμῃ δὲ
ὕπατοι καθεστήκεισαν Κόιντος Σερουίλιος καὶ Μάρκος Ῥουτίλιος. ἐπὶ δὲ τούτων,
Τιμολέων ἐπανελθὼν εἰς Συρακούσας, πρῶτον μὲν τοὺς ἐγκαταλιπόντας μισθοφό-
ρους τοὺς μετὰ Θρασίου, πάντας ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλεν, ὡς προδότας ὄντας. οὗτοι
δ' εἰς τὴν Ἰταλίαν διαβάντες, καὶ χωρίον τι παραθαλάττιον ἐν τῇ Βρεττίᾳ κατα-
λαβόμενοι διήρπασαν. οἱ δὲ Βρέττιοι παροξυνθέντες, εὐθὺς μετὰ δυνάμεως πολλῆς
ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς, καὶ τὸ χωρίον ἐκπολιορκήσαντες, ἅπαντας κατηκόντισαν.
οἱ μὲν οὖν καταλιπόντες τὸν Τιμολέοντα μισθοφόροι, τῆς ἰδίας παρανομίας ἔπαθλον,
τοιαύτης συμφορᾶς ἔτυχον. ὁ δὲ Τιμολέων Ποστόμιον τὸν Τυρρηνόν, δώδεκα λῃστρίσι
τοὺς πλέοντας λῃζόμενον, καὶ καταπλεύσαντα εἰς Συρακούσας ὡς φίλον, συλλαβὼν
ἐθανάτωσεν. ὑπεδέξατο δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ Κορινθίων ἐκπεμφθέντας οἰκήτορας φιλοφρό-
νως, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πεντακισχιλίους. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Καρχηδονίων διαπρεσβευσα-

γρ. δυσχωρίας.
γρ. καλλίστως
γρ. οὐκ ἐλάττους
γρ. τύραννον,

ἀθλίων, καὶ πολλὰ δεηθέντων, συνεχώρησεν αὐτοῖς τὴν εἰρήνην, ὥστε τὰς μὲν ἑλληνίδας πόλεις ἁπάσας ἐλευθέρας εἶναι, τὸν δὲ λύκον καλούμενον ποταμὸν ὅριον εἶναι τῆς ἑκατέρων ἐπικρατείας· μὴ ἐξεῖναι δὲ καρχηδονίοις βοηθῆσαι τοῖς τυράννοις πολεμοῦσι πρὸς συρακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν μὲν Ἱκέταν καταπολεμήσας ἔθανψε, τοὺς δ' ἐν αἴτνῃ καμπανοὺς ἐκπολιορκήσας διέφθειρε· καὶ Νικόδημον μὲν τὸν κεντοριπίνων τύραννον καταπληξάμενος ἐξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως· Ἀπολλωνιάδην δὲ τὸν ἀγυριναίων δυνάστην παύσας τῆς τυραννίδος, τοὺς ἐλευθερωθέντας συρακοσίους ἐποίησε. καθόλου δὲ πάντας τοὺς κατὰ τὴν νῆσον τυράννους ῥιζολογήσας, καὶ τὰς πόλεις ἐλευθερώσας, εἰς τὴν συμμαχίαν προσεδέξατο. κηρύξαντος δ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑλλάδα διότι οἱ συρακούσιοι διδόασι χώραν καὶ οἰκίας τοῖς βουλομένοις μετέχειν τῆς ἐν συρακούσαις πολιτείας, πολλοὶ πρὸς τὴν κληρουχίαν ἕλληνες ἀπήντησαν. τέλος δὲ οἰκήτορες ἀπεδείχθησαν εἰς μὲν τὴν συρακοσίαν τὴν ἀδιαίρετον τετρακισμύριοι, εἰς δὲ τὴν ἀγυριναίαν μύριοι, διὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος τῆς χώρας. ἅμα δὲ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας νόμους ἐν ταῖς συρακούσαις, οὓς συνέγραψε Διοκλῆς, διώρθωσε· καὶ τοὺς μὲν περὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων ἢ κληρονομιῶν εἴασεν ἀμεταθέτους, τοὺς δὲ περὶ τῶν δημοσίων νενομοθετημένους, πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν, ὡς ποτ' ἐδόκει συμφέρειν, διώρθωσεν. ἐπιστάτης δ' ἦν καὶ διορθωτὴς τῆς νομοθεσίας Κέφαλος ὁ κορίνθιος, ἀνὴρ ἐν παιδείᾳ καὶ συνέσει δεδοξασμένος. ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, τοὺς μὲν λεοντίνους εἰς συρακούσας μετῴκισεν, εἰς δὲ τὴν καμαριναίαν οἰκήτορας προσθεὶς, ἐπηύξησε τὴν πόλιν. καθόλου δὲ πάντα τὰ κατὰ τὴν σικελίαν εἰρηνικῶς καταστήσας, ἐποίησε τὰς πόλεις ταχὺ λαβεῖν πολλὴν αὔξησιν πρὸς εὐδαιμονίαν. ἐκ πολλοῦ γὰρ χρόνου, διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, ἔτι δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπανισταμένων ἀεὶ τυράννων, αἱ μὲν πόλεις ἔρημοι τῶν οἰκητόρων ἦσαν, αἱ δὲ χῶραι διὰ τὴν ἀργίαν ἐξηγρίωντο, καὶ καρπῶν ἡμέρων ἄποροι καθειστήκεισαν· τότε δὲ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιπλασθέντων οἰκητόρων, καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἐπιγενομένην εἰρήνην, ἐξημερωθεῖσαι ταῖς ἐργασίαις πολλοὺς καὶ παντοδαποὺς ἐξήνεγκαν καρπούς. τούτους δ' οἱ σικελιῶται λυσιτελῶς πιπράσκοντες τοῖς ἐμπόροις, ταχὺ προσανέδραμον ταῖς οὐσίαις. τοιγαροῦν διὰ τὴν ἐκ τούτων εὐπορίαν πολλὰ καὶ μεγάλα κατεσκευάσθη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀναθήματα, ἐν μὲν ταῖς συρακούσαις ὁ κατὰ τὴν νῆσον οἶκος ὁ ἑξηκοντάκλινος ὀνομαζόμενος, τῶν κατὰ τὴν σικελίαν ἔργων ὑπεραίρων τῷ μεγέθει καὶ τῇ κατασκευῇ, ὃν κατεσκεύασε μὲν Ἀγαθοκλῆς ὁ δυνάστης, διὰ δὲ τὸ βάρος τῶν ἔργων ὑπεραίρων τοὺς τῶν θεῶν ναοὺς, ἐπισημασίας ἔτυχεν, ὑπὸ τοῦ δαιμονίου κεραυνωθείς. οἵ τε παρὰ τὸν μικρὸν λιμένα πύργοι, τὰς μὲν ἐπιγραφὰς ἔχοντες ἐξ ἑτερογενῶν λίθων, σημαίνοντες δὲ τὴν τοῦ κατασκευάσαντος αὐτοὺς προσηγορίαν Ἀγαθοκλέους. ὁμοίως δὲ τούτοις μικρὸν ὕστερον ὑπὸ Ἱέρωνος τοῦ βασιλέως τό, τε κατὰ τὴν ἀγορὰν ὀλυμπεῖον, καὶ ὁ πλησίον τοῦ θεάτρου βωμὸς, τὸ μὲν μῆκος ὢν σταδίου, τὸ δ' ὕψος καὶ πλάτος ἔχων τούτῳ κατὰ λόγον. ἐν δὲ ταῖς ἐλάττοσι πόλεσιν, ἐν αἷς ἡ τῶν ἀγυριναίων καταριθμεῖται, μεταλαβοῦσα τῆς τότε κληρουχίας διὰ τὴν προειρημένην ἐκ τῶν καρπῶν εὐπορίαν, θέατρον μὲν κατεσκεύασε μετὰ τῶν συρακουσίων, κάλλιστον τῶν κατὰ σικελίαν, θεῶν τε ναοὺς καὶ βουλευτήριον καὶ ἀγορὰν, ἔτι δὲ πύργων ἀξιολόγων κατασκευὰς, καὶ τάφους πυραμίδων πολλῶν καὶ μεγάλων, διαφόρων ταῖς φιλοτεχνίαις.

τῶν ἀξιολόγους

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Χαρώνδου, τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξαντο Λεύκιος

Αἰμίλιος καὶ Γάιος Πλώτιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τοὺς πλείστους τῶν Ἑλλήνων εἰς φιλίαν προσηγμένος, ἐφιλοτιμεῖτο, καὶ τοὺς Ἀθηναίους καταπληξάμενος, ἀδήριτον ἔχειν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. διόπερ ἄφνω καταλαβόμενος Ἐλάτειαν πόλιν, καὶ τὰς δυνάμεις εἰς ταύτην ἀθροίσας, διέγνω πολεμεῖν τοῖς Ἀθηναίοις. ἀπαρασκεύων δ' ὄντων αὐτῶν διὰ τὴν συντεθειμένην εἰρήνην, ἤλπιζε ῥᾳδίως περιποιήσασθαι τὴν νίκην. ὅπερ καὶ συνετελέσθη. καταληφθείσης γὰρ τῆς Ἐλατείας, ἧκόν τινες νυκτὸς ἀπαγγέλλοντες τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως, καὶ διότι ταχέως ἥξει Φίλιππος μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Ἀττικήν. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, διὰ τὸ παράδοξον τῆς πράξεως καταπλαγέντες, τούς τε σαλπικτὰς μετεπέμποντο καὶ σημαίνειν προσέταττον δι' ὅλης τῆς νυκτός. τῆς δὲ φήμης εἰς πᾶσαν οἰκίαν διαδοθείσης, ἡ μὲν πόλις ὀρθὴ διὰ τὸν φόβον ἦν· ὁ δὲ δῆμος ἅπας ἅμ' ἡμέρᾳ συνέδραμεν εἰς τὸ θέατρον, πρὶν τοῦ συγκαλέσαι τοὺς ἄρχοντας, ὡς ἦν ἔθος. ὡς δ' ἧκον οἱ στρατηγοί, καὶ τὸν μηνύσαντα προήγαγον, κἀκεῖνος εἶπε, σιωπὴ μὲν καὶ φόβος κατεῖχε τὸ θέατρον, καὶ τῶν εἰωθότων δημηγορεῖν οὐδεὶς ἐτόλμα συμβουλεῦσαι. πλεονάκις δὲ τοῦ κήρυκος καλέσαντος τοὺς ἐροῦντας ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας, οὐδεὶς προῄει σύμβουλος. ἀπορίας δὲ μεγάλης οὔσης καὶ καταπλήξεως, ἀπέβλεπε τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν Δημοσθένην. ὁ δὲ καταβὰς, καὶ τὸν δῆμον παρακαλέσας θαρρεῖν, ἀπεφαίνετο δεῖν παραχρῆμα πρέσβεις ἀποστέλλειν εἰς τὰς Θήβας, καὶ παρακαλεῖν τοὺς Βοιωτοὺς κοινῇ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα τίθεσθαι. πρὸς γὰρ τοὺς ἄλλους συμμάχους ὁ καιρὸς οὐ συνεχώρει πέμπειν πρεσβείας περὶ τῆς συμμαχίας. ἐν ἡμέραις γὰρ δυσὶ προσδόκιμος ἦν ὁ βασιλεὺς ἥξειν εἰς τὴν Ἀττικήν· καὶ τῆς ὁδοιπορίας οὔσης διὰ τῆς Βοιωτίας, ἡ παρὰ τῶν Βοιωτῶν συμμαχία μόνη κατελείπετο, φανεροῦ γ' ὄντος ὅτι Φίλιππος, φίλος ὢν καὶ σύμμαχος Βοιωτοῖς, τούτους ἐν παρόδῳ πειράσεται παραλαβεῖν εἰς τὸν κατ' Ἀθηναίων πόλεμον. τοῦ δὲ δήμου τὸν λόγον ἀποδεξαμένου, καὶ τοῦ περὶ τῆς πρεσβείας ψηφίσματος ὑπὸ Δημοσθένους γραφέντος, ὁ μὲν δῆμος ἐζήτει τὸν δυνατώτατον εἰπεῖν, ὁ δὲ Δημοσθένης ὑπήκουσε προθύμως πρὸς τὴν χρείαν. τέλος δὲ ὀξέως πρεσβεύσας καὶ πείσας, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας. ὁ δὲ δῆμος, τῇ τῶν Βοιωτῶν συμμαχίᾳ διπλασιάσας τὴν προϋπάρχουσαν δύναμιν, ἀνεθάρρησε ταῖς ἐλπίσιν. εὐθὺς δὲ καὶ στρατηγοὺς κατέστησε τοὺς περὶ Χάρητα καὶ Λυσικλέα, καὶ πανδημεὶ μετὰ τῶν ὅπλων ἐξέπεμψε τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν Βοιωτίαν. τῶν δὲ νέων ἁπάντων προθύμως εἰς τὸν ἀγῶνα καταντώντων, οὗτοι μὲν κατὰ σπουδὴν ὁδοιπορήσαντες ἧκον εἰς Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας· οἱ δὲ Βοιωτοὶ θαυμάσαντες τὴν ὀξύτητα τῆς τῶν Ἀθηναίων παρουσίας, καὶ αὐτοὶ σπουδῆς οὐδὲν ἐλλείποντες, ἀπήντησαν μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ κοινῇ στρατοπεδεύσαντες ὑπέμενον τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. Φίλιππος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν πρέσβεις, ὧν ἦν ἐπιφανέστατος Πύθων. οὗτος γὰρ διαβεβοημένος ἐπὶ τῇ τοῦ λόγου δεινότητι, καὶ συγκριθεὶς παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς κατὰ τὴν περὶ τῆς συμμαχίας δημηγορίαν πρὸς Δημοσθένην, τῶν μὲν ἄλλων ἐπρώτευσε, τούτου δὲ ἐφαίνετο καταδεέστερος. καὶ Δημοσθένης δὲ αὐτός, ὡς μέγα τι κατειργασμένος, ἐν τοῖς συγγεγραμμένοις ὑπ' αὐτοῦ λόγοις σεμνύνεται τῇ πρὸς τὸν ῥήτορα τοῦτον δημηγορίᾳ, ἐν οἷς λέγει, Τότ' ἐγὼ μὲν τῷ Πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ὑμῶν οὐχ ὑπεχώρησα. μετὰ δὲ ταῦθ' ὁ Φίλιππος ἀποτυχὼν τῆς τῶν Βοιωτῶν συμμαχίας, οὐδὲν ἧττον ἔκρινε πρὸς ἀμφοτέρους διαγωνίσασθαι. διὸ καὶ προσαναμείνας τοὺς ἀφυστεροῦντας τῶν συμμάχων, ἧκεν εἰς τὴν

γρ. συντέλεια

γρ. ἰσοῦτο

γρ. οὐ συνεχώρησα.

Βοιωτίαν, ἔχων πεζοὺς μὲν πλείους τῶν τρισμυρίων, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τῶν δισχιλίων.
ἀμφοτέρων δὲ πρὸς τὴν μάχην εὐτρεπῶς γινομένων, τοῖς μὲν φρονήμασι καὶ ταῖς
προθυμίαις, ἔτι δὲ ταῖς ἀνδραγαθίαις ἐφάμιλλοι καθειστήκεισαν, τῷ δὲ πλήθει καὶ
τῇ κατὰ τὴν στρατηγίαν ἀρετῇ προεῖχεν ὁ βασιλεύς. πολλὰς γὰρ καὶ ποικίλας παρατά-
ξεις ἠγωνισμένος, καὶ ἐν ταῖς πλείσταις μάχαις νενικηκώς, μεγάλην εἶχεν ἐμπει-
ρίαν τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων. παρὰ δὲ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ μὲν ἀγαθώτατοι τῶν στρατη-
γῶν ἐτετελευτήκεισαν, Ἰφικράτης καὶ Χαβρίας, ἔτι δὲ Τιμόθεος· τῶν δ' ὑπολε-
λειμμένων Χάρης προέστευεν, οὐδὲν διέφερε τῶν τυχόντων ἰδιωτῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ
στρατηγεῖν ἐνέργειαν καὶ βουλήν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τῶν δυνάμεων ἐκταττομένων, ὁ
μὲν βασιλεὺς τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον, ἀντίπαιδα τὴν ἡλικίαν ὄντα, διάδηλον δὲ τῇ ἀν-
δρείᾳ καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς ἐνεργείας ἔχοντα, κατέστησεν ἐπὶ θάτερον τῶν κεράτων,
παρακαταστήσας αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων τοὺς ἀξιολογωτάτους· αὐτὸς δὲ τοὺς ἐπιλέκτους
ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, τὴν ἡγεμονίαν εἶχε τοῦ ἑτέρου μέρους, καὶ τὰς κατὰ μέρος παρατάξεις
οἰκείως τοῖς παροῦσι καιροῖς διεκόσμησεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατ' ἔθνος τὴν διαίρεσιν τῆς
τάξεως ποιησάμενοι, τοῖς μὲν Βοιωτοῖς τὸ ἕτερον μέρος παρέδωκαν, αὐτοὶ δὲ τοῦ λοιποῦ
τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. γινομένης δὲ μάχης καρτερᾶς ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ πολλῶν πι-
πτόντων παρ' ἀμφοτέροις, μέχρι μέν τινος ὁ ἀγὼν ἀμφιδόξου μένας εἶχε τὰς ἐλπί-
δας τῆς νίκης. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου φιλοτιμουμένου τῷ πατρὶ τὴν ἰδίαν
ἀνδραγαθίαν ἐνδείξασθαι, καὶ φιλοτιμίας ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντος, ὁμοίως δὲ
καὶ πολλῶν αὐτῷ συναγωνιζομένων ἀνδρῶν ἀγαθῶν, πρῶτος τὸ συνεχὲς τῆς τῶν πολε-
μίων τάξεως ἔρρηξε, καὶ πολλοὺς καταβαλὼν, κατεπόνει τοὺς καθ' ἑαυτὸν τεταγμέ-
νους. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν παραστατῶν αὐτῷ ποιησάντων, τὸ συνεχὲς ἀεὶ τῆς τάξεως
παρερρήγνυτο. πολλῶν δὲ σωρευομένων νεκρῶν, οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον πρῶτοι βια-
σάμενοι τοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐτρέψαντο. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς προκινδυ-
νεύων, καὶ τῆς νίκης τὴν ἐπιγραφὴν οὐδ' αὐτῷ παραχωρῶν Ἀλεξάνδρῳ, τὸ μὲν
πρῶτον ἐξέωσε τῇ βίᾳ τοὺς ἀντιτεταγμένους, ἔπειτα δὲ καὶ φεύγειν συναναγκάσας,
αἴτιος ἐγένετο τῆς νίκης. τῶν δ' Ἀθηναίων ἔπεσον μὲν ἐν τῇ μάχῃ πλείους τῶν χιλίων,
ἥλωσαν δὲ οὐκ ἐλάττους τῶν δισχιλίων. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Βοιωτῶν πολλοὶ μὲν ἀνῃρέ-
θησαν, οὐκ ὀλίγοι δὲ ἐζωγρήθησαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην ὁ Φίλιππος τρόπαιον στήσας,
καὶ τοὺς νεκροὺς εἰς ταφὴν συγχωρήσας, ἐπινίκια τοῖς θεοῖς ἔθυσε, καὶ τοὺς ἀνδραγαθή-
σαντας κατὰ τὴν ἀξίαν ἐτίμησε. λέγουσι δέ τινες ὅτι καὶ παρὰ τὸν πότον πολὺν ἐμ-
φορησάμενος ἄκρατον, καὶ μετὰ τῶν φίλων τὸν ἐπινίκιον ἄγων κῶμον, διὰ μέσων
τῶν αἰχμαλώτων ἐβάδιζεν, ὑβρίζων διὰ λόγων τὰς τῶν ἀκληρούντων δυστυχίας.
Δημάδην δὲ τὸν ῥήτορα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ὄντα, χρήσα-
σθαι παρρησίᾳ, καὶ λόγον ἀποφθέγξασθαι δυνάμενον ἀναστεῖλαι τὴν τοῦ βασιλέως
» ἀσέλγειαν. φασὶ γὰρ εἰπεῖν αὐτόν, βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσωπον Α-
» γαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πράττων ἔργα Θερσίτου; τὸν δὲ Φίλιππον, τῇ τῆς
ἐπιπλήξεως εὐστοχίᾳ κινηθέντα, τοσοῦτο μεταβαλεῖν τὴν ὅλην διάθεσιν, ὥστε
τοὺς μὲν στεφάνους ἀπορρῖψαι, τὰ δὲ συνακολουθοῦντα κατὰ τὸν κῶμον σύμβολα τῆς
ὕβρεως ἀποτρίψασθαι, τὸν δ' ἄνδρα τὸν χρησάμενον τῇ παρρησίᾳ θαυμάσαι, καὶ
τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσαντα πρὸς ἑαυτὸν ἀναλαβεῖν ἐντίμως. τέλος δ' ὑπὸ
τοῦ Δημάδου καθομιληθέντα ταῖς Ἀττικαῖς χάρισι, πάντας ἀπολῦσαι τοὺς αἰχμα-
λώτους ἄνευ λύτρων· καθόλου δ' ἀποθέμενον τὴν ἐκ τῆς νίκης ὑπερηφανίαν,

Ἡ τάξις

πρέσβεις ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ συνθέσθαι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν· εἰς δὲ τὰς Θήβας φρουρὰν ἐγκαταστήσαντα, συγχωρῆσαι τὴν εἰρήνην τοῖς Βοιωτοῖς. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἧτταν, Λυσικλέους μὲν τοῦ στρατηγοῦ θάνατον κατέγνωσαν, Λυκούργου τοῦ ῥήτορος κατηγορήσαντος. οὗτος γὰρ τῶν τότε ῥητόρων μέγιστον ἔχων ἀξίωμα, καὶ δώδεκα μὲν ἔτη τὰς προσόδους τῆς πόλεως διοικήσας ἐπαινουμένως, βίον δ᾽ ἐζηκὼς ἐπ᾽ ἀρετῇ περιβόητον, πικρότατος ἦν ἐν τοῖς λόγοις κατήγορος. γνοίη δ᾽ ἄν τις αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀξίαν καὶ πικρίαν, ἐν οἷς τοῦ Λυσικλέους κατηγορῶν λέγει, Ἐστρατήγεις ὦ Λυσίκλεις, καὶ χιλίων μὲν πολιτῶν τετελευτηκότων, δισχιλίων δ᾽ αἰχμαλώτων γεγονότων, τροπαίου δὲ κατὰ τῆς πόλεως ἑστηκότος, τῆς δ᾽ Ἑλλάδος ἁπάσης δουλευούσης, καὶ τούτων ἁπάντων γεγενημένων σοῦ ἡγουμένου καὶ στρατηγοῦντος, τολμᾷς ζῆν καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὁρᾶν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλειν, ὑπόμνημα γεγονὼς αἰσχύνης καὶ ὀνείδους τῇ πατρίδι; Ἴδιον δέ τι συνέβη γενέσθαι κατὰ τοὺς ὑποκειμένους χρόνους. καθ᾽ ὃν γὰρ καιρὸν ἡ περὶ τὴν Χαιρώνειαν ἐγένετο μάχη, ἑτέρα παράταξις συνέστη κατὰ τὴν Ἰταλίαν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, διαπολεμούντων μὲν Ταραντίνων πρὸς Λευκανούς, συναγωνιζομένου δὲ τοῖς Ταραντίνοις Ἀρχιδάμου τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως, ὅτε συνέβη καὶ αὐτὸν ἀναιρεθῆναι τὸν Ἀρχίδαμον. οὗτος μὲν οὖν ἦρξε τῶν Λακεδαιμονίων ἔτη τρία καὶ εἴκοσι. τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος ὁ υἱὸς Ἆγις ἦρξεν ἔτη ἐννέα. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Τιμόθεος ὁ τῆς Ἡρακλείας τῆς ἐν τῷ Πόντῳ τύραννος ἐτελεύτησε, δυναστεύσας ἔτη πεντεκαίδεκα. τὴν δὲ τυραννίδα διαδεξάμενος ὁ ἀδελφὸς Διονύσιος, ἦρξεν ἔτη δύο πλείω τῶν τριάκοντα.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ Ἀθήνησι Φρυνίχου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Μάλλιον Τορκουᾶτον καὶ Πόπλιον Δέκιον· ἐπὶ δὲ τούτων, Φίλιππος ὁ βασιλεύς, πεφρονηματισμένος τῇ περὶ Χαιρώνειαν νίκῃ, καὶ τὰς ἐπιφανεστάτας πόλεις καταπεπληγμένος, ἐφιλοτιμεῖτο γενέσθαι πάσης τῆς Ἑλλάδος ἡγεμών. διαδοὺς δὲ λόγον ὅτι βούλεται πρὸς Πέρσας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων πόλεμον ἄρασθαι, καὶ λαβεῖν παρ᾽ αὐτῶν δίκας ὑπὲρ τῆς εἰς τὰ ἱερὰ γενομένης παρανομίας, ἰδίους τοὺς Ἕλληνας ταῖς εὐνοίαις ἐποιήσατο. φιλοφρονούμενος δὲ πρὸς ἅπαντας καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ, ταῖς πόλεσιν ἀπεφαίνετο βούλεσθαι διαλεχθῆναι περὶ τῶν συμφερόντων. διόπερ ἐν Κορίνθῳ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου συναχθέντος, διαλεχθεὶς περὶ τοῦ πρὸς Πέρσας πολέμου, καὶ μεγάλας ἐλπίδας ὑποθείς, προετρέψατο τοὺς συνέδρους εἰς πόλεμον. τέλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑλομένων αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἑλλάδος, μεγάλας παρασκευὰς ἐποιεῖτο πρὸς τὴν ἐπὶ τοὺς Πέρσας στρατείαν. διατάξας δ᾽ ἑκάστῃ πόλει τὸ πλῆθος τῶν εἰς συμμαχίαν στρατιωτῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. καὶ τὰ μὲν περὶ Φίλιππον ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν, Τιμολέων ὁ Κορίνθιος, ἅπαντα τοῖς Συρακουσίοις καὶ τοῖς Σικελιώταις κατωρθωκώς, ἐτελεύτησε, στρατηγήσας ἔτη ὀκτώ. οἱ δὲ Συρακούσιοι μεγάλως ἀποδεδεγμένοι τὸν ἄνδρα, διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν, μεγαλοπρεπῶς ἔθαψαν αὐτόν, καὶ κατὰ τὴν ἐκφορὰν ἀθροισθέντος τοῦ πλήθους, τόδε τὸ ψήφισμα ἀνηγόρευσεν ὁ δῆμος τῶν Συρακουσίων, Τιμολέοντα τιμᾶν ἐτήσιον, τοῦτον δὲ θάπτειν ἀπὸ διακοσίων μνῶν, τιμᾶσθαι δὲ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀγῶσι μουσικοῖς καὶ ἱππικοῖς καὶ γυμνικοῖς, ὅτι τοὺς βαρβάρους καταπολεμήσας, καὶ τὰς μεγίστας τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐνοικίσας, αἴτιος ἐγενήθη τῆς ἐλευθερίας τοῖς Σικελιώταις. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀριοβαρζάνης

γρ. τῶν τι ῥητ.

γρ. οἰκίσας.

μὲν ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη εἴκοσι καὶ ἕξ· τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος Μιθριδάτης, ἦρξεν ἔτη πέντε πρὸς τοῖς τριάκοντα. Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς λατίνους καὶ καμπανοὺς παραταξάμενοι περὶ πόλιν σουέσσαν, ἐνίκησαν, καὶ τῶν ἡττηθέντων μέρος τῆς χώρας ἀφείλοντο. ὁ δὲ κατορθώσας τὴν μάχην Μάλλιος ὁ ὕπατος ἐθριάμβευσεν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Πυθοδώρου, ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Κόϊντον Πόπλιον καὶ Τιβέριον Αἰμίλιον Μάμερκον, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη πρώτη πρὸς ταῖς ἑκατὸν καὶ δέκα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Κλεόμαντις κλειτόριος· ἐπὶ δὲ τούτων, Φίλιππος ὁ βασιλεὺς ἡγεμὼν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων καθεσταμένος, καὶ τὸν πρὸς πέρσας πόλεμον ἐνστησάμενος, Ἄτταλον μὲν καὶ Παρμενίωνα προαπέστειλεν εἰς τὴν ἀσίαν, μέρος τῆς δυνάμεως δούς, καὶ προστάξας ἐλευθεροῦν τὰς ἑλληνίδας πόλεις· αὐτὸς δὲ σπεύδων μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ἐπανελέσθαι τὸν πόλεμον, ἐπηρώτησε τὴν Πυθίαν εἰ κρατήσει τοῦ βασιλέως τῶν περσῶν. ἡ δὲ ἔχρησεν αὐτῷ τόνδε τὸν χρησμόν, Ἔστεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔστιν ὁ θύσων. ὁ μὲν οὖν Φίλιππος, ἀμφιβόλως ἔχοντος τοῦ χρησμοῦ, πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἐξεδέχετο τὸν λόγον, ὡς τοῦ μαντείου προλέγοντος τὸν πέρσην ἱερείου τρόπον τυθήσεσθαι. τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐσήμαινεν, ἐν πανηγύρει καὶ θεῶν θυσίαις τὸν Φίλιππον ὥσπερ τὸν ταῦρον ἐστεμμένον σφαγήσεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ δόξας συμμαχεῖν αὐτῷ τοὺς θεούς, περιχαρὴς ἦν, ὡς τῆς ἀσίας ὑπὸ μακεδόνας ἐσομένης αἰχμαλώτου. εὐθὺς οὖν θυσίας μεγαλοπρεπεῖς ἐπετέλει τοῖς θεοῖς, καὶ τῆς θυγατρὸς Κλεοπάτρας τῆς ἐξ Ὀλυμπιάδος συνετέλει γάμους· καὶ ταύτην μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνῴκισε τῷ βασιλεῖ τῶν ἠπειρωτῶν, ἀδελφῷ δὲ ὄντι γνησίῳ τῆς Ὀλυμπιάδος. ἅμα δὲ καὶ τῶν θεῶν τιμαῖς βουλόμενος ὡς πλείστους τῶν ἑλλήνων μεταλαβεῖν τῆς εὐωχίας, ἀγῶνάς τε μουσικοὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐποίει, καὶ λαμπρὰς ἑστιάσεις τῶν φίλων καὶ ξένων. διόπερ ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος μετεπέμπετο τοὺς ἰδιοξένους, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις προσέταττε παραλαμβάνειν τῶν ἀπὸ ξένης γνωρίμων ὡς πλείστους. σφόδρα γὰρ ἐφιλοτιμεῖτο φιλοφρονεῖσθαι πρὸς τοὺς ἕλληνας, καὶ διὰ τὰς δεδομένας αὐτῷ τῆς ὅλης ἡγεμονίας τιμάς, προσηκούσαις ὁμιλίαις ἀμείβεσθαι. τέλος δὲ πολλῶν πανταχόθεν πρὸς τὴν πανήγυριν συῤῥεόντων, καὶ τῶν ἀγώνων καὶ γάμων συντελουμένων ἐν αἰγαῖς τῆς μακεδονίας, οὐ μόνον κατ' ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶν ἐστεφάνωσαν αὐτὸν χρυσοῖς στεφάνοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀξιολόγων πόλεων αἱ πλείους, ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ τῶν ἀθηναίων. ἀναγορευομένου δὲ τοῦ στεφάνου τούτου διὰ τοῦ κήρυκος, τὸ τελευταῖον εἶπεν, ἄν τις ἐπιβουλεύσας Φιλίππῳ τῷ βασιλεῖ καταφύγῃ πρὸς ἀθηναίους, παραδόσιμον εἶναι τοῦτον. διὰ δὲ τῆς αὐτοματιζούσης φήμης, ὥσπερ θείᾳ τινὶ προνοίᾳ, διεσήμαινε τὸ δαιμόνιον τὴν ἐσομένην ἐπιβουλὴν εὐθὺς τῷ Φιλίππῳ. ἀκολούθως δὲ τούτοις καὶ ἕτεραι τινὲς ὥσπερ ἐνθεάζουσαι ἐγίνοντο φωναὶ προδηλοῦσαι τὴν τοῦ βασιλέως καταστροφήν. ἐν γὰρ τῷ βασιλικῷ πότῳ Νεοπτόλεμος ὁ τραγῳδός, προτεύων τῇ μεγαλοφωνίᾳ καὶ τῇ δόξῃ, προστάξαντος αὐτῷ τοῦ Φιλίππου προσενέγκασθαι τῶν ἐπιτεταγμένων ποιημάτων, καὶ μάλιστα τῶν ἀνηκόντων πρὸς τὴν κατὰ τῶν περσῶν στρατείαν, ὁ μὲν τεχνίτης κρίνας οἰκεῖον ὑποληφθήσεσθαι τὸ ποίημα τῇ διαβάσει τοῦ Φιλίππου, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπιπλῆξαι βουλόμενος τοῦ περσῶν βασιλέως, καίπερ οὖσαν μεγάλην καὶ περιβόητον, ὅπως μεταπέσοι ποτὲ εἰς τοὐναντίον ὑπὸ τῆς τύχης, ἤρξατο λέγειν τόδε τὸ ποίημα, Φρονεῖτε νῦν αἰθέρος ὑψηλότερον καὶ

γρ. αἰγίαις

γρ. ἐπιδεδειγμένων

„ μεγάλων πεδίων ἀρούρας. φρονεῖτε ὑπερβαλλόμενοι δόμων δόμους, ἀφροσύνᾳ
„ πρόσω βιοτὰν τεκμαιρόμενοι. ὁ δ' ἀμφιβάλλει ταχύπουν κέλευθον ἕρπων σκοτίαν,
„ ἄφνω δ' ἄφαντος προσέβα, μακρὰς ἀφαιρούμενος ἐλπίδας, θανάτων πολύμο-
„ χθος ἀΐδας. καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς συνῇδε, πάντα πρὸς τὴν ὁμιλίαν φερόμενα διά-
νοιαν. ὁ δὲ Φίλιππος ἡσθεὶς, ἐπὶ τοῖς ἀπηγγελμένοις ὅλος ἦν, καὶ τελείως φερόμενος
τῇ διανοίᾳ πρὸς τὴν τοῦ Περσῶν βασιλέως καταστροφὴν, ἅμα δὲ καὶ τὸν πυθό-
χρηστον χρησμὸν ἀνελογίζετο, παραπλησίαν ἔχοντα διάνοιαν τοῖς ὑπὸ τοῦ τραγῳ-
δοῦ ῥηθεῖσι. τέλος δὲ τοῦ πότου διαλυθέντος, καὶ τῶν ἀγώνων κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὴν
ἀρχὴν λαμβανόντων, τὸ μὲν πλῆθος ἔτι νυκτὸς οὔσης συνέτρεχεν εἰς τὸ θέατρον, ἅ-
μα δ' ἡμέρᾳ τῆς πομπῆς γινομένης σὺν ταῖς ἄλλαις ταῖς μεγαλοπρεπέσι κατα-
σκευαῖς, εἴδωλα τῶν δώδεκα θεῶν ἐπόμπευε, ταῖς τε δημιουργίαις περιττῶς εἰργασμένα,
καὶ τῇ λαμπρότητι τοῦ πλούτου θαυμαστῶς κεκοσμημένα. σὺν δὲ τούτοις, αὐτοῦ τοῦ Φι-
λίππου τρισκαιδέκατον ἐπόμπευε θεοπρεπὲς εἴδωλον, σύνθρονον ἑαυτὸν ἀποδεί- γρ. δεικνύντος
κνύντος τοῦ βασιλέως τοῖς δώδεκα θεοῖς. τοῦ δὲ θεάτρου πληρωθέντος, αὐτὸς ὁ Φίλιππος
ἧκε λευκὸν ἔχων ἱμάτιον, καὶ προσέταξε τοὺς δορυφόρους μακρὰν ἀφεστῶτας ἀφ'
ἑαυτοῦ συνακολουθεῖν. ἐνεδείκνυτο γὰρ πᾶσιν ὅτι τηρούμενος τῇ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων εὐ-
νοίᾳ, τῆς τῶν δορυφόρων φυλακῆς οὐκ ἔχει χρείαν. τηλικαύτης δ' οὔσης περὶ αὐτὸν γρ. ὑχ
ὑπεροχῆς, καὶ πάντων ἐπαινούντων ἅμα καὶ μακαριζόντων τὸν ἄνδρα, παράδοξος
καὶ παντελῶς ἀνέλπιστος ἐφάνη κατὰ τοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴ καὶ θάνατος. ἵνα δὲ σα- γρ. ἄπιστος
φὴς ὁ περὶ τούτων γένηται λόγος, προεκθησόμεθα τὰς αἰτίας τῆς ἐπιβουλῆς. Παυ-
σανίας ἦν τὸ μὲν γένος Μακεδὼν, ἐκ τῆς Ὀρεστίδος καλουμένης, τοῦ δὲ βασιλέως σω-
ματοφύλαξ, καὶ διὰ τὸ κάλλος φίλος γεγονὼς τοῦ Φιλίππου. οὗτος ὁρῶν ὑπὸ τοῦ
βασιλέως ἀγαπώμενον ἕτερον Παυσανίαν ὁμώνυμον ἑαυτοῦ, λοιδορητικοῖς πρὸς αὐ-
τὸν ἐχρήσατο λόγοις, φήσας ἀνδρόγυνον εἶναι, καὶ τοὺς τῶν βουλομένων ἔρωτας ἑτοίμως
προσδέχεσθαι. ὁ δὲ τὴν ἐκ τῆς λοιδορίας ὕβριν οὐκ ἐνέγκας, τὸ μὲν παρὸν κατε-
σιώπησεν, Ἀττάλῳ δέ τινι τῶν φίλων ἀνακοινωσάμενος περὶ τῶν μελλόντων πράτ-
τεσθαι, ἑκουσίως καὶ παραδόξως ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ζῆν μετέστησε. μετ' ὀλίγας γὰρ ἡμέ-
ρας τοῦ Φιλίππου πρὸς Πλευρίαν τὸν Ἰλλυριῶν βασιλέα διαγωνιζομένου,
πρὸ τοῦ βασιλέως στὰς, ἁπάσας τὰς φερομένας ἐπ' αὐτὸν πληγὰς ἀνεδέξατο τῷ
ἰδίῳ σώματι, καὶ μετήλλαξε. διαβοηθείσης δὲ τῆς πράξεως, ὁ μὲν Ἄτταλος, εἷς ὢν
τῶν ἐξ αὐλῆς καὶ πολὺ δυνάμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἐκάλεσεν ἐπὶ δεῖπνον τὸν
Παυσανίαν, καὶ πολὺν ἐμφορήσας ἄκρατον, παρέδωκεν αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῖς ὀρεοκόμοις
εἰς ὕβριν καὶ παροινίαν ἑταιρικήν. ὁ δὲ ἀνανήψας ἐκ τῆς μέθης, καὶ τῇ τοῦ σώμα-
τος ὕβρει περιαλγὴς γενόμενος, τοῦ Ἀττάλου κατηγόρησεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ Φί-
λιππος παρωξύνθη μὲν ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ τῆς πράξεως, διὰ δὲ τὴν πρὸς Ἄτ-
ταλον οἰκειότητα, καὶ τὴν εἰς τὸ παρὸν αὐτοῦ χρείαν, οὐκ ἐβούλετο μισοπονηρεῖν. ἦν
γὰρ ὁ Ἄτταλος τῆς μὲν ἐπιγαμηθείσης γυναικὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κλεοπάτρας
ἀδελφιδοῦς, ἐπὶ δὲ τῆς προαπεσταλμένης δυνάμεως εἰς τὴν Ἀσίαν στρατηγὸς προ-
κεχειρισμένος, ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν ἀνδρεῖος. διόπερ ὁ βασιλεὺς πραΰναι
βουλόμενος τοῦ Παυσανίου τὴν ἐπὶ τῷ πάθει γεγενημένην δικαίαν ὀργὴν, δωρεὰς
ἀξιολόγους ἀπένειμεν αὐτῷ, καὶ κατὰ τὴν σωματοφυλακίαν προῆγεν αὐτὸν ἐντίμως.
ὁ δὲ Παυσανίας ἀμετάθετον φυλάττων τὴν ὀργὴν, ἔσπευδε μὴ μόνον παρὰ τοῦ πρά-
ξαντος λαβεῖν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ μὴ τιμωροῦντος αὐτῷ. συνεπελάβετο

δὲ ταύτης τῆς προαιρέσεως μάλιστα ὁ σοφιστὴς Ἑρμοκράτης. τοῦ γὰρ Παυσανίου σχολάζοντος αὐτῷ, καὶ κατὰ τὴν διατριβὴν πυνθανομένου πῶς ἄν τις γένοιτο ἐπιφανέστατος, ὁ σοφιστὴς ἀπεκρίθη, εἰ τὸν τὰ μέγιστα πράξαντα ἀνέλοι. τῇ γὰρ περὶ τούτου μνήμῃ συμπεριληφθήσεσθαι καὶ τὸν τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ ποιησάμενον. ἀνενέγκας δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν ὀργὴν τὸν λόγον, καὶ διὰ τὸν θυμὸν οὐδεμίαν τῆς γνώμης ὑπέρθεσιν ποιησάμενος, ἐν αὐτοῖς τοῖς ὑποκειμένοις ἀγῶσι τὴν ἐπιβουλὴν συνεστήσατο τῷ δέ τινι τρόπῳ· ἵππους παραστησάμενος ταῖς πύλαις, παρῆλθε πρὸς τὰς εἰς τὸ θέατρον εἰσόδους, ἔχων κεκρυμμένην κελτικὴν μάχαιραν. τοῦ δὲ Φιλίππου τοὺς παρακολουθοῦντας φίλους κελεύσαντος προεισελθεῖν εἰς τὸ θέατρον, καὶ τῶν δορυφόρων διεστώτων, ὁρῶν τὸν βασιλέα μεμονωμένον, προσέδραμε, καὶ διὰ τῶν πλευρῶν διαμπερῆ ἐνέγκας πληγήν, τὸν μὲν βασιλέα νεκρὸν ἐξέτεινεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὰς πύλας καὶ τοὺς ἡτοιμασμένους πρὸς τὴν φυγὴν ἔθεεν ἵππους. εὐθὺς δὲ τῶν σωματοφυλάκων οἱ μὲν πρὸς τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ὥρμησαν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ σφαγέως διωγμὸν ἐξεχύθησαν, ἐν οἷς ὑπῆρχον Λεόννατος καὶ Περδίκκας καὶ Ἄτταλος. ὁ δὲ Παυσανίας προλαβὼν τῆς διώξεως, ἔφθασεν ἂν ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναπηδήσας, εἰ μὴ τοῦ ὑποδήματος περὶ ἄμπελόν τινα περιπλακείσης ἔπεσεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Περδίκκαν, καταλαβόντες αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἀνιστάμενον, καὶ συγκεντήσαντες, ἀνεῖλον. Φίλιππος μὲν οὖν μέγιστος γενόμενος τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης βασιλέων, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς ἑαυτὸν τοῖς δώδεκα θεοῖς σύνθρονον καταριθμήσας, τοιαύτης ἔτυχε τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς, ἄρξας ἔτη τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσι. δοκεῖ δὲ οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐλαχίστας μὲν εἰς τὴν μοναρχίαν ἀφορμὰς παρειληφέναι, μεγίστην δὲ τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι μοναρχιῶν κατακτήσασθαι· ηὐξηκέναι δὲ τὴν ἡγεμονίαν οὐχ οὕτω διὰ τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀνδραγαθίας, ὡς διὰ τῆς ἐν τοῖς λόγοις ὁμιλίας καὶ φιλοφροσύνης. φασὶ δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Φίλιππον σεμνύνεσθαι μᾶλλον ἐπὶ τῇ στρατηγικῇ συνέσει καὶ τοῖς διὰ τῆς ὁμιλίας ἐπιτεύγμασιν, ἤπερ ἐπὶ τῇ κατὰ τὰς συμμαχίας ἀνδρείᾳ. τῶν μὲν γὰρ κατὰ τοὺς ἀγῶνας κατορθωμάτων μετέχειν ἅπαντας τοὺς στρατευομένους, τῶν δὲ διὰ τῆς ὁμιλίας γινομένων ἐπιτευγμάτων αὐτὸν μόνον λαμβάνειν τὴν ἐπιγραφήν. ἡμεῖς δ᾽ ἐπειδὴ πάρεσμεν ἐπὶ τὴν Φιλίππου τελευτήν, ταύτην μὲν τὴν βίβλον αὐτοῦ περιγράψομεν, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν· τῆς δὲ ἐχομένης τὴν ἀρχὴν, τὴν Ἀλεξάνδρου παράληψιν τῆς βασιλείας ποιησάμενοι, πειρασόμεθα περιλαβεῖν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πράξεις ἐν μιᾷ βίβλῳ.

γρ. ἐπεχύθησαν,

γρ. ἐπιπλακείσης περὶ

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων, εἰς δύο βίβλους διῃρημένῃ.

Ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ, ἢ τῷ πρώτῳ τμήματι.

Ὡς Ἀλέξανδρος διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν, κατέστησε τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν.

Ὡς τὰ νεωτερίζοντα τῶν ἐθνῶν ἀνεκτήσατο.

Ὡς Θήβας κατασκάψας, καὶ φόβον ἐπιστήσας τοῖς Ἕλλησι, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς Ἑλλάδος ᾑρέθη.

Ὡς διαβὰς εἰς τὴν Ἀσίαν, τοὺς σατράπας ἐνίκησε περὶ τὸν ἐν Φρυγίᾳ Γρανικὸν ποταμόν.

Ὡς Μίλητον καὶ Ἁλικαρνασσὸν ἐξεπολιόρκησε.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, ἢ τῷ δευτέρῳ τμήματι.

πολλοὺς

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος ἑπτακαιδεκάτη.

Η ΜΕΝ πρὸ ταύτης βίβλος, οὖσα τῆς ὅλης συντάξεως ἑκκαιδεκάτη, τὴν ἀρχὴν ἔσχεν ἀπὸ τῆς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου βασιλείας· περιελήφθησαν δὲ ἐν αὐτῇ πράξεις, αἱ μὲν τοῦ Φιλίππου, πᾶσαι μέχρι τῆς τελευτῆς, αἱ δὲ τῶν ἄλλων βασιλέων τε καὶ ἐθνῶν καὶ πόλεων, ὅσαι γεγόνασι κατὰ τοὺς τῆς βασιλείας ταύτης χρόνους, ὄντας ἐτῶν εἴκοσι καὶ τεττάρων. ἐν ταύτῃ δὲ τὰς συνεχεῖς πράξεις ἀναγράφοντες, ἀρξόμεθα μὲν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας· περιλαβόντες δὲ τὰ τούτῳ τῷ βασιλεῖ πραχθέντα μέχρι τῆς τελευτῆς, συναναγράψομεν καὶ τὰ ἅμα τούτοις συντελεσθέντα ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης. οὕτω γὰρ μάλιστα ὑπολαμβάνομεν τάς τε πράξεις εὐμνημονεύτους ἔσεσθαι, κεφαλαιωδῶς τεθείσας, καὶ συνεχὲς ἐχούσας ταῖς ἀρχαῖς τὸ τέλος. Ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ μεγάλας πράξεις οὗτος ὁ βασιλεὺς κατειργάσατο, καὶ διὰ τὴν ἰδίαν σύνεσίν τε καὶ ἀνδρείαν, ὑπερεβάλετο τῷ μεγέθει τῶν ἔργων πάντας τοὺς ἐξ αἰῶνος τῇ μνήμῃ τῶν ἔργων παραδεδομένους βασιλεῖς. ἐν ἔτεσι γὰρ δώδεκα καταστρεψάμενος τὴν μὲν Εὐρώπης οὐκ ὀλίγα, τὴν δὲ Ἀσίαν σχεδὸν ἅπασαν, εἰκότως περιβόητον ἔσχε τὴν δόξαν, καὶ τοῖς παλαιοῖς ἥρωσι καὶ ἡμιθέοις ἰσάζουσαν. ἀλλ' οὐ γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῷ προοιμίῳ προλαμβάνειν τι τῶν κατορθωμάτων τούτου τοῦ βασιλέως. αὐταὶ γὰρ αἱ κατὰ μέρος πράξεις ἱκανῶς μηνύσουσι τὸ μέγεθος τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἀλέξανδρος οὖν γεγονὼς κατὰ πατέρα μὲν ἀφ' Ἡρακλέους, κατὰ δὲ μητέρα, τῶν Αἰακιδῶν, οἰκείαν εἶχε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς τῶν προγόνων εὐδοξίας. ἡμεῖς δὲ τοὺς ἁρμόττοντας τῇ γραφῇ χρόνους παραθέντες, ἐπὶ τὰς οἰκείας τῆς ὑποκειμένης ἱστορίας πράξεις τρεψόμεθα.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησιν Εὐαινέτου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον Φούριον καὶ Γάϊον Μάνλιον. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν, πρῶτον μὲν τοὺς φονεῖς τοῦ πατρὸς τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας ἠξίωσε· μετὰ δὲ ταῦτα τῆς ταφῆς τοῦ γονέως τὴν μὲν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ποιησάμενος, κατέστησε τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν πολὺ κάλλιον ἢ πάντες προσεδόκησαν. νέος γὰρ ὢν παντελῶς, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν ὑπό τινων καταφρονούμενος, πρῶτον μὲν τὰ πλήθη οἰκείοις λόγοις παρεστήσατο πρὸς εὔνοιαν. ἔφη γὰρ ὄνομα μόνον διηλλάχθαι βασιλέως, τὰς δὲ πράξεις χειρισθήσεσθαι μηδὲν καταδεέστερον τῆς ἐπὶ τοῦ πατρὸς γενομένης οἰκονομίας. ἔπειτα ταῖς πρεσβείαις χρηματίσας φιλανθρώπως, παρεκάλεσε τοὺς Ἕλληνας τηρεῖν τὴν πρὸς αὐτὸν πατροπαράδο

τὴν εὔνοιαν. τῶν δὲ στρατιωτῶν πυκνὰς ποιησάμενος ἐξοπλισίας, μελέτας τε καὶ γυμνασίας πολεμικάς, εὐπειθῆ κατεσκεύασε τὴν δύναμιν. ἔχων δὲ τῆς βασιλείας ἔφεδρον Ἄτταλον τὸν ἀδελφὸν Κλεοπάτρας τῆς ἐπιγαμηθείσης ὑπὸ Φιλίππου, τοῦτον ἔκρινεν ἐκ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι. καὶ γὰρ ἐτύγχανε παιδίον ἐκ τῆς Κλεοπάτρας γεγονὸς τῷ Φιλίππῳ, τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως ὀλίγαις πρότερον ἡμέραις. ὁ δ᾽ Ἄτταλος προαπεσταλμένος ἦν εἰς τὴν ἀσίαν στρατηγὸς τῆς δυνάμεως μετὰ Παρμενίωνος. εὐεργετικὸς δὲ ὢν, καὶ ταῖς ὁμιλίαις ἐκθεραπεύων τοὺς στρατιώτας, μεγάλης ἐτύγχανεν ἀποδοχῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. εὐλόγως οὖν τοῦτον εὐλαβεῖτο, μήποτε τῆς ἀρχῆς ἀντιποιήσηται, συνεργοὺς λαβὼν τῶν ἑλλήνων τοὺς ἐναντιουμένους αὐτῷ. διόπερ τῶν φίλων προχειρισάμενος Ἑκαταῖον, ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν ἀσίαν μετὰ τῶν ἱκανῶν στρατιωτῶν, δοὺς ἐντολὰς μάλιστα μὲν ἀγαγεῖν ζῶντα τὸν Ἄτταλον, ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δύνηται κατεργάσασθαι, δολοφονῆσαι τὸν ἄνδρα τὴν ταχίστην. οὗτος μὲν οὖν διαβὰς εἰς τὴν ἀσίαν, καὶ συμμίξας τοῖς περὶ τὸν Παρμενίωνα καὶ Ἄτταλον, ἐπετήρει τὸν καιρὸν τῆς προκεχειρισμένης πράξεως. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, πυνθανόμενος πολλοὺς τῶν ἑλλήνων μετεώρους εἶναι πρὸς καινοτομίαν, εἰς πολλὴν ἀγωνίαν ἐνέπιπτεν. ἀθηναῖοι μὲν γὰρ, Δημοσθένους δημαγωγοῦντος κατὰ τῶν μακεδόνων, τήν τε Φιλίππου τελευτὴν ἀσμένως ἤκουσαν, καὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν ἑλλήνων οὐκ ἐξεχώρουν τοῖς μακεδόσι. διαπρεσβευσάμενοι δὲ πρὸς Ἄτταλον, ἐν ἀπορρήτοις συνετίθεντο κοινοπραγίαν, καὶ πολλὰς τῶν πόλεων προετρέποντο τῆς ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. αἰτωλοὶ δὲ κατάγειν τοὺς ἐξ ἀκαρνανίας φυγάδας ἐψηφίσαντο, διὰ Φίλιππον πεῖραν εἰληφότας τῆς φυγῆς. ἀμβρακιῶται δὲ πεισθέντες Ἀριστάρχῳ, τὴν μὲν ὑπὸ Φιλίππου κατασταθεῖσαν φρουρὰν ἐξέβαλον, τὴν δὲ πόλιν ἐποίησαν δημοκρατεῖσθαι. ὁμοίως δὲ τούτοις θηβαῖοι τὴν μὲν ἐν τῇ καδμείᾳ φρουρὰν ἐκβαλεῖν ἐψηφίσαντο, τῷ δὲ Ἀλεξάνδρῳ μὴ συγχωρεῖν τὴν τῶν ἑλλήνων ἡγεμονίαν. ἀρκάδες δ᾽ οὔτε Φιλίππῳ συνεχώρησαν τὴν ἡγεμονίαν μόνοι τῶν ἑλλήνων, οὔτ᾽ Ἀλεξάνδρῳ προσεῖχον. τῶν δ᾽ ἄλλων πελοποννησίων ἀργεῖοι καὶ ἠλεῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι καί τινες ἕτεροι πρὸς τὴν αὐτονομίαν ὥρμησαν. τῶν δὲ ὑπερκειμένων τὴν μακεδονίαν ἐθνῶν οὐκ ὀλίγα πρὸς ἀπόστασιν ὥρμα, καὶ πολλὴ ταραχὴ κατεῖχε τοὺς τῇδε κατοικοῦντας βαρβάρους. ἀλλ᾽ ὅμως τηλικούτων πραγμάτων καὶ τοσούτων φόβων κατεχόντων τὴν βασιλείαν, Ἀλέξανδρος νέος ὢν παντελῶς, ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν διεχείρισε παραδόξως καὶ συντόμως κατεστήσατο. οὓς μὲν γὰρ πειθοῖ διὰ τῆς ὁμιλίας προσηγάγετο, οὓς δὲ φόβῳ διωρθώσατο· τινὰς δὲ βίᾳ χειρωσάμενος, καὶ αὐτοὺς ὑπηκόους ἐποίησε. πρῶτον μὲν γὰρ θετταλοὺς ὑπομνήσας τῆς ἀρχαίας ἀφ᾽ Ἡρακλέους συγγενείας, καὶ λόγοις φιλανθρώποις, ἔτι δὲ μεγάλαις ἐπαγγελίαις μετεωρίσας, ἔπεισε τὴν πάτριον ἡγεμονίαν τῆς ἑλλάδος αὐτῷ συγχωρῆσαι, κοινῷ τῆς θετταλίας δόγματι. μετὰ δὲ τούτους, τοὺς συνορίζοντας τῶν ἐθνῶν εἰς τὴν ὁμοίαν εὔνοιαν προσαγαγόμενος, παρῆλθεν εἰς πύλας, καὶ τὸ τῶν ἀμφικτυόνων συνέδριον συναγαγὼν, ἔπεισε κοινῷ δόγματι δοθῆναι τὴν τῶν ἑλλήνων ἡγεμονίαν. τοῖς δ᾽ ἀμβρακιώταις διαπρεσβευσάμενος, καὶ φιλανθρώπως ὁμιλήσας, ἔπεισεν αὐτοὺς βραχὺ προειληφέναι τὴν μέλλουσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ δίδοσθαι μετὰ προθυμίας αὐτονομίαν. πρὸς δὲ τὴν κατάπληξιν τῶν ἀπειθούντων, ἦγε τὴν δύναμιν τῶν μακεδόνων κεκοσμημένην καταπληκτικῶς. ὀξείαις δὲ ταῖς ὁδοιπορίαις χρησάμενος, ἧκεν εἰς τὴν βοιωτίαν, καὶ πλησίον τῆς καδμείας καταστρατοπεδεύσας, ἐπέστησε τὸν φόβον τῇ πόλει τῶν θηβαίων. καθ᾽ ὃν δὲ

χρόνοι Ἀθηναῖοι, πυθόμενοι τὴν εἰς Βοιωτίαν πάροδον τοῦ βασιλέως, τῆς προϋπαρχούσης καταφρονήσεως ἀπέστησαν. ἡ γὰρ ὀξύτης τοῦ νεανίσκου καὶ ἡ διὰ τῶν πράξεων ἐνέργεια τοὺς ἀποτελεφρονοῦντας μεγάλως ἐξέπληττε. διόπερ Ἀθηναῖοι τὰ μὲν ἀπὸ τῆς χώρας ἐψηφίσαντο κατακομίζειν, τῶν δὲ τειχῶν τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. πρὸς δὲ τὸν Ἀλέξανδρον πρέσβεις ἐξαπέστειλαν, ἀξιοῦντες συγγνώμην ἔχειν εἰ τὴν ἡγεμονίαν μὴ ταχέως συνεχώρουν. ἐν δὲ τοῖς πρέσβεσι καὶ Δημοσθένης ἐκπεμφθεὶς, οὐ συνῆλθε μετὰ τῶν ἄλλων πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ἀνέκαμψεν εἰς τὰς Ἀθήνας· εἴτε διὰ τὰ πεπολιτευμένα κατὰ Μακεδόνων φοβηθεὶς, εἴτε βουλόμενος τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν ἄμεμπτον αὐτὸν διαφυλάττειν. πολλὰ γὰρ χρήματα φασὶν αὐτὸν εἰληφέναι παρὰ Περσῶν, ἵνα πολιτεύηται κατὰ Μακεδόνων· περὶ ὧν καὶ τὸν Αἰσχίνην φασὶν, ὀνειδίζοντα τῷ Δημοσθένει κατά τινα λόγον τὴν δωροδοκίαν, εἰπεῖν, » Νῦν μέντοι τὴν δαπάνην ἐπικέκλυκεν αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν » χρυσίον. ἔσται δὲ οὐδὲ τοῦτο ἱκανόν. οὐδεὶς γὰρ πώποτε πλοῦτος τρόπου πονηροῦ » περιεγένετο. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τοῖς πρέσβεσι τῶν Ἀθηναίων φιλανθρώπους ἀποκρίσεις δοὺς, ἀπέλυσε τοῦ πολλοῦ φόβου τὸν δῆμον. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου παραγγείλαντος εἰς Κόρινθον ἀπαντᾶν τάς τε πρεσβείας καὶ τοὺς συνέδρους, ἐπεὶ συνῆλθον οἱ συνεδρεύειν εἰωθότες, διαλεχθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ λόγοις ἐπιεικέσι χρησάμενος, ἔπεισε τοὺς Ἕλληνας ψηφίσασθαι στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ συστρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας ὑπὲρ ὧν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήμαρτον. τυχὼν δὲ ταύτης τῆς τιμῆς ὁ βασιλεὺς ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Μακεδονίαν. ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα διήλθομεν, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πράξεις.

Μετὰ γὰρ τὴν Φιλίππου τελευτὴν, Ἄτταλος τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει νεωτερίζειν, καὶ πρὸς Ἀθηναίους συνετίθετο κοινοπραγίαν κατ' Ἀλεξάνδρου, ὕστερον δὲ μετανοήσας, τὴν μὲν ἀποδοθεῖσαν αὐτῷ παρὰ Δημοσθένους ἐπιστολὴν τηρήσας, ἀπέστειλε πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ λόγοις φιλανθρώποις ἐπειρᾶτο τὰς καθ' ἑαυτοῦ διαβολὰς ἀποτρίβεσθαι. τοῦ δ' Ἑκαταίου κατὰ τὰς τοῦ βασιλέως ἐντολὰς δολοφονήσαντος τὸν Ἄτταλον, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν τῶν Μακεδόνων δύναμις ἐπαύσατο τοῦ μετεωρίζεσθαι πρὸς ἀπόστασιν, τοῦ μὲν Ἀττάλου πεφονευμένου, τοῦ δὲ Παρμενίωνος οἰκειότατα διακειμένου πρὸς Ἀλέξανδρον. περὶ δὲ τῆς τῶν Περσῶν βασιλείας μέλλοντας ἡμᾶς ἀναγράφειν, ἀναγκαῖόν ἐστι βραχὺ τοῖς χρόνοις προσαναλαβεῖν τὴν ἱστορίαν. Φιλίππου γὰρ ἔτι βασιλεύοντος, ἦρχε τῶν Περσῶν Ὦχος, καὶ προσεφέρετο τοῖς ὑποτεταγμένοις ὠμῶς καὶ βιαίως. μισουμένου δὲ αὐτοῦ διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν τρόπων, Βαγώας ὁ χιλίαρχος, εὐνοῦχος μὲν ὢν τὴν ἕξιν, πονηρὸς δὲ καὶ πολεμικὸς τὴν φύσιν, ἀνεῖλε φαρμάκῳ τὸν Ὦχον διά τινος ἰατροῦ, τὸν δὲ νεώτατον τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Ἀρσὴν εἰσήγαγεν εἰς τὴν βασιλείαν. ἀνεῖλε δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ βασιλέως, ὄντας νέους παντελῶς, ὅπως μονωθεὶς ὁ νεανίσκος μᾶλλον ὑπήκοος αὐτῷ γένηται. τοῦ δὲ μειρακίου ταῖς γινομέναις παρανομίαις προσκόπτοντος, καὶ φανεροῦ καθεστῶτος ὅτι τιμωρήσεται τὸν αὐθέντην τῶν ἀνομημάτων, Φωράσας αὐτοῦ τὰς ἐπιβουλὰς ὁ Βαγώας, ἀνεῖλε τὸν Ἀρσὴν μετὰ τῶν τέκνων, τρίτον ἔτος ἤδη βασιλεύοντα. ἐρήμου δ' ὄντος τοῦ βασιλέως οἴκου, καὶ μηδενὸς ὄντος τοῦ κατὰ γένος διαδεξομένου τὴν ἀρχὴν, προχειρισάμενος ἕνα τῶν φίλων Δαρεῖον ὄνομα, τούτῳ συγκατεσκεύασε τὴν βασιλείαν. οὗτος δ' ἦν υἱὸς μὲν Ἀρσάνου τοῦ Ὀστάνου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλεύσαντος. ἴδιον δέ τι συνέβη περὶ τὸν Βαγώαν γενέσθαι, καὶ μνήμης ἄξιον.

ἴσ. φθάσας

χειρόμενος γὰρ τῇ συνήθει μιαιφονίᾳ, τὸν Δαρεῖον ἐπεβάλετο διὰ φαρμακείας ἀνελεῖν. μηνυθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, ὁ βασιλεὺς ὡς ἐπί τινι φιλανθρωπίᾳ προσκαλεσάμενος τὸν Βαγώαν, καὶ δοὺς τὸ ποτήριον, κατηνάγκασε πιεῖν τὸ φάρμακον. ἠξιώθη δὲ τῆς βασιλείας ὁ Δαρεῖος, δοκῶν πολὺ προέχειν ἀνδρείᾳ Περσῶν. Ἀρταξέρξου γάρ ποτε τοῦ βασιλέως πολεμοῦντος πρὸς Καδουσίους, καί τινος τῶν Καδουσίων ἐπ' ἀλκῇ καὶ ἀνδρείᾳ διαβεβοημένου, καὶ προκαλεσαμένου τὸν βουλόμενον Περσῶν μονομαχῆσαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐτόλμησεν ὑπακοῦσαι, μόνος δὲ Δαρεῖος, ὑποστὰς τὸν κίνδυνον, τὸν προκαλεσάμενον ἀπέκτεινε· καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ βασιλέως μεγάλαις ἐτιμήθη δωρεαῖς, παρὰ δὲ τοῖς πέρσαις τὸ πρωτεῖον τῆς ἀνδρείας ἀπηνέγκατο. διὰ ταύτην δὴ τὴν ἀνδραγαθίαν ἄξιος τῆς βασιλείας νομισθεὶς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν, περὶ τούτους τοὺς χρόνους ἐν οἷς, Φιλίππου τελευτήσαντος, διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος. τοιοῦτον δ' ἄνδρα τῆς τύχης παραδούσης ἀντίπαλον τῇ κατ' Ἀλέξανδρον ἀρετῇ, συνέβη πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας συστῆναι περὶ τοῦ πρωτείου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αἱ κατὰ μέρος πράξεις ἕκαστα δηλώσουσιν. ἡμεῖς δ' ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας τρεψόμεθα. Δαρεῖος γὰρ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, πρὸ μὲν τῆς Φιλίππου τελευτῆς ἐφιλοτιμεῖτο τὸν μέλλοντα πόλεμον εἰς τὴν μακεδονίαν ἀποστρέψαι· ἐκείνου δὲ τελευτήσαντος, ἀπελύθη τῆς ἀγωνίας, καταφρονήσας τῆς Ἀλεξάνδρου νεότητος. ἐπεὶ δ' ἡ τῶν πράξεων ἐνέργεια καὶ ὀξύτης ἐποίησε μὲν τὴν τῶν ἑλλήνων ἡγεμονίαν πᾶσαν ἀναλαβεῖν, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ νεανίσκου γενέσθαι περιβόητον, τότε δὴ νουθετηθεὶς τοῖς ἔργοις ὁ Δαρεῖος ἐπιμέλειαν μὲν μεγάλην ἐποιεῖτο τῶν δυνάμεων, τριήρεις δὲ πολλὰς κατασκευαζόμενος, καὶ πολλὰς δυνάμεις ἀξιολόγους συνιστάμενος, ἡγεμόνας τε τοὺς ἀρίστους προκρίνων, ἐν οἷς ὑπῆρχε καὶ Μέμνων ὁ ῥόδιος, διαφέρων ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει στρατηγικῇ. τούτῳ δὲ δοὺς ὁ βασιλεὺς μισθοφόρους πεντακισχιλίους, προσέταξε παρελθεῖν ἐπὶ πόλιν κύζικον, καὶ πειρᾶσθαι ταύτην χειρώσασθαι. οὗτος μὲν οὖν μετὰ τοσούτων στρατιωτῶν προῆγε διὰ τῆς ἴδης. τὸ δ' ὄρος τοῦτο μυθολογοῦσί τινες τυχεῖν ταύτης τῆς προσηγορίας ἀπὸ τῆς Μελισσέως Ἴδης. μέγιστον δὲ ὑπάρχον τῶν κατὰ τὸν ἑλλήσποντον ἔχει κατὰ τὸ μέσον ἄντρον θεοπρεπὲς, ἐν ᾧ φασὶ κριθῆναι τὰς θεὰς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου. γενέσθαι δ' ἐν τούτῳ λέγεται καὶ τοὺς ἰδαίους δακτύλους, οὓς σίδηρον ἐργάσασθαι πρώτους, μαθόντας τὴν ἐργασίαν παρὰ τῆς τῶν θεῶν μητρός. ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συμβαίνει γίνεσθαι περὶ τοῦτο τὸ ὄρος. κατὰ γὰρ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν ἐπ' ἄκρας τῆς κορυφῆς, διὰ τὴν ἠρεμίαν τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ὑπερπετῆ γίνεσθαι τὴν ἄκραν τῆς τῶν ἀνέμων πνοῆς. ὁρᾶσθαι δὲ τὸν ἥλιον ἔτι τῆς νυκτὸς οὔσης ἀνατέλλοντα τὰς ἀκτῖνας, οὐκ ἐν κυκλοτερεῖ σχήματι πεπερασμένον, ἀλλὰ τὴν φλόγα κατὰ πολλοὺς τόπους ἔχοντα διεσπαρμένην, ὥστε δοκεῖν πυρὰ πλείω ψαύειν τοῦ τῆς γῆς ὁρίζοντος. μετ' ὀλίγον δὲ συνάγεσθαι ταῦτα πρὸς ἓν μέγεθος, ἕως ἂν γένηται τριπλέθρου διάστημα· καὶ τότε, ἤδη τῆς ἡμέρας ἐπιλαβούσης, τὸ φαινόμενον τοῦ ἡλίου μέγεθος πληρωθὲν τὴν τῆς ἡμέρας διάθεσιν κατασκευάζειν. ὁ δ' οὖν Μέμνων διελθὼν τὴν ὀρεινὴν, ἄφνω τῇ πόλει τῶν κυζικηνῶν προσέπεσε, καὶ παρ' ὀλίγον αὐτῆς ἐκυρίευσεν. ἀποτυχὼν δὲ τῆς ἐπιβολῆς, τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ πολλῶν λαφύρων ἐκυρίευσεν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Παρμενίων γρύνιον μὲν πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος, ἐξηνδραπόδισε· πιτάνην δὲ πολιορκοῦντος αὐτοῦ, Μέμνων ἐπιφανεὶς, καὶ καταπληξάμενος τοὺς μακεδόνας, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. μετὰ δὲ ταῦτα Κάλλας μὲν ἔχων μακεδόνας καὶ μισθο-

φέρεις στρατιώτας ἐν τῇ τρωάδι, συνῆψε μάχην πρὸς τοὺς πέρσας, ὁ τοῖς πολλαπλασίοις, καὶ λειφθεὶς ἀπεχώρησεν εἰς τὸ ῥοίτιον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Ἀλέξανδρος δὲ τὰς κατὰ τὴν ἑλλάδα ταραχὰς καταπαύσας, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν θρᾴκην, καὶ πολλὰ μὲν ἔθνη θρᾴκια παρατεταγμένα καταπληξάμενος, ὑποταγῆναι κατηνάγκασεν. ἐπῆλθε δὲ καὶ τὴν παιονίαν καὶ τὴν ἰλλυρίδα, καὶ τὰς ὁμόρους ταύταις χώρας, καὶ πολλοὺς τῶν κατοικούντων βαρβάρων ἀφεστηκότας χειρωσάμενος, ὑπηκόους πάντας τοὺς πλησιοχώρους βαρβάρους ἐποιήσατο. περὶ ταῦτα δ' ὄντος αὐτοῦ, παρῆσάν τινες ἀπαγγέλλοντες πολλοὺς τῶν ἑλλήνων νεωτερίζειν, καὶ πολλὰς τῆς ἑλλάδος πόλεις πρὸς ἀπόστασιν ὡρμηκέναι, μάλιστα δὲ θηβαίους. ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς παροξυνθεὶς, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μακεδονίαν, σπεύδων τὰς κατὰ τὴν ἑλλάδα παῦσαι ταραχάς. θηβαίων δὲ τὴν ἐν τῇ καδμείᾳ φρουρὰν ἐκβάλλειν φιλοτιμουμένων, καὶ πολιορκούντων τὴν ἄκραν, ἧκεν ὁ βασιλεὺς ἄφνω πρὸς τὴν πόλιν, καὶ κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῶν θηβῶν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. οἱ δὲ θηβαῖοι πρὸ μὲν τῆς τοῦ βασιλέως παρουσίας, τὴν καδμείαν τάφροις βαθείαις καὶ σταυρώμασι πυκνοῖς περιέβαλον, ὥστε μήτε βοήθειαν αὐτοῖς δύνασθαι μήτ' ἀγορὰν εἰσπέμψαι. πρὸς δὲ ἀρκάδας καὶ ἀργείους, ἔτι δὲ ἠλείους πρεσβεύσαντες, ἠξίουν βοηθεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς ἀθηναίους περὶ συμμαχίας ἐπρέσβευον, καὶ παρὰ Δημοσθένους ὅπλων πλῆθος ἐν δωρεᾷ λαβόντες, τοὺς ἀνόπλους καθώπλιζον. τῶν δ' ἐπὶ τὴν βοήθειαν παρακεκλημένων οἱ μὲν ἐν πελοποννήσῳ στρατιώτας ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὸν ἰσθμὸν, καὶ διατρίβοντες ἐκαραδόκουν, προσδοκίμου τοῦ βασιλέως ὄντος. ἀθηναῖοι δ' ἐψηφίσαντο μὲν βοηθεῖν τοῖς θηβαίοις, πεισθέντες ὑπὸ Δημοσθένους, οὐ μέντοι γε τὴν δύναμιν ἐξέπεμψαν, καραδοκοῦντες τὴν ῥοπὴν τοῦ πολέμου. ὁ δὲ τῆς ἐν τῇ καδμείᾳ φρουρᾶς ἡγούμενος Φιλώτας, ὁρῶν τοὺς θηβαίους μεγάλας παρασκευὰς ποιουμένους πρὸς τὴν πολιορκίαν, καὶ τὰ τείχη φιλοτιμότερον κατεσκεύασε, καὶ βελῶν παντοδαπῶν πλῆθος ἡτοίμαζεν. ἐπεὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἀνελπίστως ἐκ τῆς θρᾴκης ἧκε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, αἱ μὲν συμμαχίαι τοῖς θηβαίοις διστάζουσαι εἶχον τὴν παρουσίαν, ἡ δὲ τῶν πολεμίων δύναμις ὁμολογουμένην καὶ φανερὰν ἐποιεῖτο τὴν ὑπεροχήν. τότε δὲ συνεδρεύσαντες οἱ ἡγεμόνες προσεβουλεύσαντο περὶ τοῦ πολέμου, καὶ πᾶσιν ἔδοξεν ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας διαγωνίζεσθαι. τοῦ δὲ πλήθους ἐπικυρώσαντος τὴν γνώμην, ἅπαντες μετὰ πολλῆς προθυμίας εἶχον ἑτοίμως διακινδυνεύειν. ὁ δὲ βασιλεὺς τότε μὲν πρῶτον ἡσυχίαν ἦγε, διδοὺς μετανοίας χρόνον εἰς τὸ βουλεύσασθαι, καὶ νομίζων μὴ τολμήσειν μίαν πόλιν πρὸς τηλικαύτην δύναμιν παρατάξασθαι. εἶχε γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν πεζοὺς μὲν πλείους τῶν τρισμυρίων, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τῶν τρισχιλίων, πάντας δ' ἐνηθληκότας τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις, καὶ συνεστρατευμένους Φιλίππῳ, καὶ σχεδὸν ἐν πάσαις ταῖς μάχαις ἀηττήτους γεγονότας· ὧν δὴ ταῖς ἀρεταῖς καὶ προθυμίαις πεποιθὼς Ἀλέξανδρος ἐπεβάλετο καταλῦσαι τὴν τῶν περσῶν ἡγεμονίαν. εἰ μὲν οὖν οἱ θηβαῖοι τοῖς καιροῖς εἴξαντες διεπρεσβεύοντο πρὸς τοὺς μακεδόνας ὑπὲρ εἰρήνης καὶ συνθέσεως, ἡδέως ἂν ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο τὰς ἐντεύξεις, καὶ πάντα ἂν ἀξιούμενος συνεχώρησεν (ἐπεθύμει γὰρ, τὰς κατὰ τὴν ἑλλάδα ταραχὰς ἀποτρεψάμενος, ἀπερίσπαστον ἔχειν τὸν πρὸς τοὺς πέρσας πόλεμον) νῦν δὲ δόξας ὑπὸ τῶν θηβαίων καταφρονεῖσθαι, διέγνω τὴν πόλιν ἄρδην ἀνελεῖν, καὶ τῷ φόβῳ τούτῳ τὰς ὁρμὰς τῶν ἀφίστασθαι τολμώντων ἀποτρέψαι. διόπερ τὴν δύναμιν ἑτοίμην κατασκευάσας πρὸς τὸν

κίνδυνον, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον Θηβαίων ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, καὶ μετέχειν τῆς κοινῆς τοῖς Ἕλλησιν εἰρήνης. οἱ δὲ Θηβαῖοι διαφιλοτιμηθέντες ἀντεκήρυξαν ἀπό τινος ὑψηλοῦ πύργου, τὸν βουλόμενον μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ Θηβαίων ἐλευθεροῦν τοὺς Ἕλληνας, καὶ καταλύειν τὸν τῆς Ἑλλάδος τύραννον, παρεῖναι πρὸς αὐτούς. ὅθεν Ἀλέξανδρος περιαλγὴς γενόμενος, εἰς ὑπερβάλλουσαν ὀργὴν προῆλθε, καὶ πάσῃ τιμωρίᾳ τοὺς Θηβαίους μετελθεῖν ἔκρινεν. οὗτος μὲν οὖν ἀποθηριωθεὶς τὴν ψυχὴν, μηχανάς τε πολιορκητικὰς συνεστήσατο, καὶ τἄλλα πρὸς τὸν κίνδυνον παρεσκευάζετο. οἱ δ᾽ Ἕλληνες, πυθόμενοι τὸ μέγεθος τῶν περὶ τοὺς Θηβαίους κινδύνων, ἐδυσφόρουν ἐπὶ ταῖς προσδοκωμέναις περὶ αὐτῶν συμφοραῖς· οὐ μὴν βοηθεῖν γ᾽ ἐτόλμων τῇ πόλει, διὰ τὸ προπετῶς καὶ ἀβούλως εἰς ὁμολογουμένην ἀπώλειαν ἑαυτὴν δεδωκέναι. οἱ δὲ Θηβαῖοι ταῖς μὲν εὐτολμίαις προθύμως ἀνεδέχοντο τοὺς κινδύνους, φήμαις δέ τισι μαντειῶν καὶ θεῶν σημείοις ἠπόρουν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τῷ τῆς Δήμητρος ἱερῷ λεπτὸν ἀράχνης ὕφασμά τι διαπεπετασμένον ὤφθη, τὸ μὲν μέγεθος ἔχον ἱματίου, κύκλῳ δὲ περιφαῖνον ἶριν τὴν κατ᾽ οὐρανὸν ἐοικυῖαν. περὶ οὗ τὸ μὲν ἐν Δελφοῖς χρηστήριον ἔδωκεν αὐτοῖς τόνδε τὸν χρησμόν,

„ Σημεῖον τόδε πᾶσι θεοὶ φαίνουσι βροτοῖσι, Βοιωτοῖς δὲ μάλιστα, καὶ οἱ περιναιετάουσι.

Τὸ δὲ πάτριον τῶν Θηβαίων μαντεῖον τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν χρησμόν,

„ Ἱστὸς ὑφαινόμενος, ἄλλῳ κακὸν, ἄλλῳ ἄμεινον.

τοῦτο μὲν οὖν τὸ σημεῖον ἐγένετο τρισὶ μησὶν ἀνώτερον τῆς Ἀλεξάνδρου παρουσίας ἐπὶ τὰς Θήβας· ὑπ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν ἔφοδον τοῦ βασιλέως, οἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀνδριάντες ἔφαινον ἱδρῶτας ἀφιέντες καὶ μεγάλων μεστοὶ σταλαγμῶν. χωρὶς δὲ τούτων, ἧκόν τινες τοῖς ἄρχουσιν ἀπαγγέλλοντες τὴν ἐν Ὀγχηστῷ λίμνην μυκήματι παραπλήσιον φωνὴν ἀφιέναι· τῇ δὲ Δίρκῃ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος αἱματώδη φρίκην ἐπιτρέχειν. ἕτεροι δὲ ἧκον ἐκ Δελφῶν, μηνύοντες ὅτι ὁ ἀπὸ Φωκέων ναὸς, ὃν ἱδρύσαντο Θηβαῖοι, ᾑματωμένην ἔχων τὴν ὀροφὴν ὁρᾶται. οἱ δ᾽ ἐπὶ τὴν τῶν σημείων διάκρισιν ἀσχολούμενοι, σημαίνειν ἔφασαν τὸ μὲν ὕφασμα, θεῶν ἀπὸ τῆς πόλεως χωρισμόν· τὸ δὲ τῆς ἴριδος χρῶμα, πραγμάτων ποικίλων χειμῶνα· τὸν δὲ τῶν ἀνδριάντων ἱδρῶτα, ὑπερβάλλουσαν κακοπάθειαν· τὸ δ᾽ ἐν πλείοσι τόποις φαινόμενον αἷμα, φόνον πολὺν κατὰ τὴν πόλιν ἐσόμενον. συνεβούλευον οὖν, τῶν θεῶν φανερῶς σημαινόντων τὴν ἐσομένην τῇ πόλει συμφορὰν, μὴ συγκαταβαίνειν εἰς τὴν διὰ μάχης κρίσιν τὸν πόλεμον, ἑτέραν δὲ διάλυσιν ζητεῖν διὰ λόγων ἀσφαλεστέραν. οὐ μὴν οἱ Θηβαῖοί γε ταῖς ψυχαῖς ἐμαλακύνοντο, τοὐναντίον δὲ τοῖς θυμοῖς προαχθέντες, ἀνεμίμνησκον ἀλλήλους τὴν ἐν Λεύκτροις εὐημερίαν, καὶ τῶν ἄλλων παρατάξεων, ἐν αἷς θαυμαστῶς ταῖς ἰδίαις ἀνδραγαθίαις ἀνελπίστους νίκας περιεποιήσαντο. οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι, τοῖς παραστήμασιν ἀνδρειότερον μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον χρησάμενοι, προέπεσον εἰς πανδήμιον τῆς πατρίδος ὄλεθρον. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐν τρισὶ ταῖς πάσαις ἡμέραις ἑτοιμασάμενος τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν καὶ τὰς δυνάμεις, διείλετο τὴν στρατιὰν εἰς τρία μέρη, καὶ τὸ μὲν τοῖς χαρακώμασι τοῖς πρὸ τῆς πόλεως κατεσκευασμένοις προσβάλλειν ἔταξε, τὸ δὲ τοῖς Θηβαίοις ἀντιτάττεσθαι, τὸ δὲ τρίτον ἐφεδρεύειν τοῖς πονοῦσι μέρει τῆς δυνάμεως, καὶ διαδέχεσθαι τὴν μάχην. οἱ δὲ Θηβαῖοι τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐντὸς τοῦ χαρακώματος ἔταξαν, τοὺς δ᾽ ἐλευθερωθέντας οἰκέτας καὶ τοὺς φυγάδας καὶ τοὺς μετοίκους τοῖς πρὸς τὰ τείχη βιαζομένοις ἀντέταξαν· αὐτοὶ δὲ τοῖς μετὰ τοῦ βασιλέως Μακεδόσι πολλαπλασίοις οὖσι συνάπτειν μάχην πρὸ τῆς πόλεως ἡτοιμάζοντο. τέκνα δὲ καὶ γυναῖκες συνέτρεχον εἰς τὰ ἱερὰ, καὶ τοὺς

θεοὺς ἱκέτευον σῶσαι τὴν πόλιν ἐκ τῶν κινδύνων. ὡς δ' ἤγγισαν οἱ Μακεδόνες, καὶ τοῖς τεταγ-
μένοις μέρεσιν ἕκαστοι προσέπεσον, αἱ μὲν σάλπιγγες ἐσήμαινον τὸ πολεμικὸν, αἱ δὲ
παρ' ἀμφοτέροις δυνάμεις ἐφ' ἕνα καιρὸν συνηλάλαξαν, καὶ τὰ κοῦφα τῶν βελῶν
ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔβαλλον. ταχὺ δὲ τούτων ἐξαναλωθέντων καὶ πάντων εἰς τὴν ἐκ ξιφῶν
μάχην συμπεσόντων, μέγας ἀγὼν συνίστατο. οἱ μὲν γὰρ Μακεδόνες διὰ τὸ πλῆθος τῶν
ἀνδρῶν καὶ τὸ βάρος τῆς φάλαγγος, δυσυπόστατον εἶχον τὴν βίαν· οἱ δὲ Θηβαῖοι,
ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις ὑπερέχοντες καὶ τοῖς ἐν τοῖς γυμνασίοις συνεχέσιν ἀθλή-
μασιν, ἔτι δὲ τῷ παραστήματι τῆς ψυχῆς πλεονεκτοῦντες, ἐνεκαρτέρουν τοῖς δεινοῖς.
διὸ καὶ παρ' ἀμφοτέροις πολλοὶ μὲν κατετιτρώσκοντο, οὐκ ὀλίγοι δ' ἔπιπτον, ἐναν-
τίας λαμβάνοντες πληγάς. ὁμοῦ δ' ἦν κατὰ τὰς ἐν τοῖς ἀγῶσι συμπλοκὰς μυγμὸς
καὶ βοὴ καὶ παρακελευσμὸς, παρὰ μὲν τοῖς Μακεδόσι, μὴ καταισχῦναι τὰς προγε-
γενημένας ἀνδραγαθίας· παρὰ δὲ τοῖς Θηβαίοις, μὴ περιιδεῖν τέκνα καὶ γονεῖς ὑπὸ
ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύοντας, καὶ τὴν πατρίδα πανοίκιον ὑπὸ τοὺς Μακεδόνων θυ-
μοὺς ὑποπεσοῦσαν, μνησθῆναι δὲ τῆς ἐν Λεύκτροις καὶ ἐν Μαντινείᾳ μάχης, καὶ τῶν
παρὰ πᾶσι περιβοήτων ἀνδραγαθημάτων. ἐπὶ πολὺν μὲν οὖν χρόνον ἰσόρροπος ἦν ἡ
μάχη, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τῶν ἀγωνιζομένων ἀνδρείας. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος
ὁρῶν τοὺς μὲν Θηβαίους ἐντίμως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζομένους, τοὺς δὲ Μακεδό-
νας κάμνοντας τῇ μάχῃ, προσέταξε τοὺς ἐπὶ τῆς ἐφεδρείας τεταγμένους διαδέξα-
σθαι τὸν ἀγῶνα. οἱ μὲν οὖν Μακεδόνες, ἄφνω προσπεσόντες τοῖς Θηβαίοις κατακόποις,
βαρέως ἐπέκειντο τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς ἀνῄρουν· οὐ μὴν οἱ Θηβαῖοι τῆς νίκης
ἐξεχώρουν, τοὐναντίον δὲ τῇ φιλοτιμίᾳ παροξυνθέντες πάντων τῶν δεινῶν κατεφρό-
νουν. ἐπὶ τοσοῦτο δὲ ταῖς ἀνδραγαθίαις προέβησαν, ὥστε βοᾶν ὅτι Μακεδόνες ὁμολο-
γοῦσιν ἥττους εἶναι Θηβαίων· καὶ τῶν ἄλλων πάντων εἰωθότων ἐν ταῖς διαδοχαῖς τῶν πολε-
μίων δεδιέναι τοὺς ἀκεραίους τῶν ἐφεδρευόντων, οὗτοι μόνοι τότε θρασύτεροι πρὸς τοὺς
κινδύνους ὑπῆρξαν ὅτε οἱ πολέμιοι διαδοχὴν ἐξέπεμψαν τοῖς καταπονου-
μένοις ὑπὸ τῆς κακοπαθείας. ἀνυπερβλήτου δὲ τῆς φιλοτιμίας γινομένης, ὁ βασιλεὺς,
κατανοήσας τινὰ πυλίδα καταλελειμμένην ὑπὸ τῶν φυλάκων, ἐξαπέστειλε Περ-
δίκκαν μετὰ στρατιωτῶν ἱκανῶν, καταλαβέσθαι ταύτην, καὶ παρεισπεσεῖν εἰς τὴν πό-
λιν. τούτου δὲ ταχὺ τὸ προσταχθὲν ποιήσαντος, οἱ μὲν Μακεδόνες διὰ τῆς πυλίδος
παρεισέπεσον εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ Θηβαῖοι, καταπεπονηκότες μὲν τὴν προτέραν φάλαγγα
τῶν Μακεδόνων, ἀντιταχθέντες δ' εὐρώστως τῇ δευτέρᾳ, εὐέλπιδες ἦσαν περὶ τῆς νί-
κης· ὡς δὲ κατενόησαν μέρος τῆς πόλεως κατειλημμένον εὐθὺς ἀνεχώρησαν ἐντὸς
τῶν τειχῶν. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, οἱ μὲν τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ὁμοίως τοῖς πε-
ζοῖς συνέτρεχον εἰς τὴν πόλιν, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν ἰδίων συμπατοῦντες διέφθειρον,
αὐτοὶ δὲ τεταραγμένως εἰσπίπτοντες εἰς τὴν πόλιν, ἐν δὲ ταῖς διεξόδοις καὶ τάφροις τοῖς οἰ-
κείοις ὅπλοις περιπίπτοντες ἐτελεύτων. οἱ δὲ τὴν Καδμείαν φρουροῦντες, ἐκχυ-
θέντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, ἀπήντων τοῖς Θηβαίοις, καὶ τεταραγμένοις ἐπιπεσόντες,
πολὺν ἐποίουν φόνον. τῆς δὲ πόλεως τοῦτον τὸν τρόπον καταλαμβανομένης, πολλαὶ
καὶ ποικίλαι περιστάσεις ἐντὸς τῶν τειχῶν ἐγίνοντο. οἱ μὲν γὰρ Μακεδόνες, διὰ τὴν ὑπερη-
φανίαν τοῦ κηρύγματος, πικρότερον ἢ πολεμικώτερον προσεφέροντο τοῖς Θηβαίοις,
καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς ἐπιφερόμενοι τοῖς ἠτυχηκόσιν, ἀφειδῶς ἀνῄρουν πάντας τοὺς
περιτυγχάνοντας. οἱ δὲ Θηβαῖοι, τὸ φιλελεύθερον τῆς ψυχῆς διαφυλάττοντες, τοσοῦτον ἀ-
πεῖχον τοῦ φιλοζωεῖν, ὥστ' ἐν ταῖς ἀπαντήσεσι συμπλέκεσθαι, καὶ τοὺς παρὰ τῶν πολε-

μὴν ἐπισπᾶσθαι πληγάς. ἑαλωκυίας γὰρ τῆς πόλεως, οὐδεὶς Θηβαίων ἑωράθη δεηθεὶς τῶν μακεδόνων φείσασθαι τοῦ ζῆν, οὐδ' προσέπιπτον τοῖς τῶν κρατούντων γόνασιν ἀγεννῶς· ἀλλ' οὔτε τὸ τῆς ἀρετῆς πάθος ἤλεγε παρὰ τοῖς πολεμίοις, οὔτε τὸ τῆς ἡμέρας μῆκος ἤρκει πρὸς τὴν ὠμότητα τῆς τιμωρίας. πᾶσα δὲ ἡ πόλις ἐξεφορεῖτο, παίδων ὁμοῦ καὶ παρθένων ἑλκομένων, καὶ τὸ τῆς τεκούσης οἰκτρῶς ἐπιβοωμένων ὄνομα. καθόλου δὲ τῶν οἰκιῶν σὺν ὅλαις ταῖς συγγενείαις ἁρπαζομένων, πανδημεὶ ὑπῆρχε τῆς πόλεως ἀνδραποδισμός. τῶν δὲ ὑπολελειμμένων Θηβαίων οἱ μὲν κατατετρωμένοι τὰ σώματα καὶ λιποψυχοῦντες συνεπλέκοντο τοῖς πολεμίοις, συναποθνήσκοντες τῇ τῶν ἐχθρῶν ἀπωλείᾳ· οἱ δὲ κλάσματι δόρατος ἐρειδόμενοι, συνιόντων τοῖς ἐπιφερομένοις, καὶ διαγωνιζόμενοι τὸν ὕστατον ἀγῶνα, προετίμων τὴν ἐλευθερίαν τῆς σωτηρίας. πολλοῦ δὲ φόνου γινομένου, καὶ τῆς πόλεως κατὰ πάντα τόπον νεκρῶν πληρουμένης, οὐκ ἦν ὅστις ἰδὼν οὐκ ἂν ἠλέησε τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων. καὶ γὰρ τῶν ἑλλήνων Θεσπιεῖς καὶ πλαταιεῖς, ἔτι δὲ ὀρχομένιοι καί τινες ἄλλοι τῶν ἀλλοτρίως διακειμένων πρὸς τοὺς Θηβαίους, συστρατευόμενοι τῷ βασιλεῖ, συνέπεσον εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐν τοῖς τῶν ἠτυχηκότων ἀκληρήμασιν ἐναπεδείκνυντο. διὸ καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ κατὰ τὴν πόλιν ὁρᾶν ἦν γινόμενα. ἕλληνες γὰρ ὑφ' ἑλλήνων ἀνηλεῶς ἀνῃροῦντο, καὶ συγγενεῖς ὑπὸ τῶν κατὰ γένος προσηκόντων ἐφονεύοντο, μηδεμιᾶς ἐντροπῆς τῆς ὁμοφώνου διαλέκτου παρεχομένης. τέλος δὲ τῆς νυκτὸς ἐπικαταλαβούσης, αἱ μὲν οἰκίαι διηρπάγησαν, τέκνα δὲ καὶ γυναῖκες καὶ οἱ γεγηρακότες εἰς τὰ ἱερὰ καταπεφευγότες, μετὰ τῆς ἐσχάτης ὕβρεως ἀπήγοντο. τῶν δὲ Θηβαίων ἀνῃρέθησαν μὲν ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους, αἰχμάλωτα δὲ σώματα συνήχθη πλείω τῶν τρισμυρίων· χρημάτων δὲ ἄπλετον πλῆθος διεφορήθη. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς μὲν τελευτήσαντας τῶν μακεδόνων ἔθαψε, πλείους ὄντας τῶν πεντακοσίων· τοὺς δὲ συνέδρους τῶν ἑλλήνων συναγαγὼν, ἐπέτρεψε τῷ κοινῷ συνεδρίῳ πῶς χρηστέον τῇ πόλει τῶν Θηβαίων. προτεθείσης οὖν βουλῆς, τῶν ἀλλοτρίως διακειμένων τοῖς Θηβαίοις τινὲς ἐπεχείρουν συμβουλεύειν ἀπαραιτήτοις τιμωρίαις δεῖν περιβαλεῖν αὐτούς· ἀπεδείκνυον δ' αὐτοὺς τὰ τῶν βαρβάρων πεφρονηκότας κατὰ τῶν ἑλλήνων· καὶ γὰρ ἐπὶ Ξέρξου συμμαχοῦντας τοῖς πέρσαις ἐστρατευκέναι κατὰ τῆς ἑλλάδος, καὶ μόνους τῶν ἑλλήνων ὡς εὐεργέτας τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῶν περσῶν, καὶ παρὰ τῶν βασιλέων τοῖς πρεσβεύουσι τῶν Θηβαίων τίθεσθαι θρόνους. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα διελθόντες, παρώξυναν τὰς τῶν συνέδρων ψυχὰς κατὰ τῶν Θηβαίων, καὶ πέρας ἐψηφίσαντο τὴν μὲν πόλιν κατασκάψαι, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀποδόσθαι, τοὺς δὲ φυγάδας τῶν Θηβαίων ἀγωγίμους ὑπάρχειν ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος, καὶ μηδένα τῶν ἑλλήνων ὑποδέχεσθαι Θηβαῖον. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀκολούθως τῇ τοῦ συνεδρίου γνώμῃ, τὴν μὲν πόλιν κατασκάψας, πολὺν ἐπέστησε φόβον τοῖς ἀφισταμένοις τῶν ἑλλήνων· τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαφυροπωλήσας, ἤθροισεν ἀργυρίου τάλαντα τετρακόσια καὶ τετταράκοντα. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὰς ἀθήνας ἐξαπέστειλε τοὺς ἐξαιτήσοντας τῶν ῥητόρων δέκα τοὺς κατ' αὐτοῦ πεπολιτευμένους, ὧν ὑπῆρχον ἐπιφανέστατοι Δημοσθένης καὶ Λυκοῦργος. συναχθείσης οὖν ἐκκλησίας, καὶ τῶν πρεσβευτῶν εἰσαχθέντων εἰς τὸ πλῆθος, ὁ μὲν δῆμος, ἀκούσας τῶν λόγων, εἰς πολλὴν ἀγωνίαν καὶ ἀπορίαν ἐνέπεσεν. ἅμα μὲν γὰρ ἔσπευδε τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα τηρεῖν, ἅμα δὲ διὰ τὴν Θηβαίων ἀπώλειαν ἐκπεπληγμένος τὸ δέος, περίφοβος καθειστήκει, νουθετούμενος τοῖς τῶν πλησιοχώρων ἀτυχήμασι. πολλῶν δὲ λόγων γινο-

μένων κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, Φωκίων μὲν ὁ χρηστός, ἀντιπολιτευόμενος τοῖς περὶ τὸν Δημοσθένην, ἔφη δεῖν τοὺς ἐξαιτουμένους μιμήσασθαι τὰς λεωκόρας καὶ τὰς ὑακινθίδας, καὶ τὸν θάνατον ἑκουσίως ὑπομεῖναι ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν τὴν πατρίδα· καὶ τὴν ἀνανδρίαν καὶ δειλίαν ὠνείδιζε τῶν μὴ βουλομένων ὑπὲρ τῆς πόλεως τελευτᾶν. ὁ δὲ δῆμος τοῦτον μὲν τοῖς θορύβοις ἐξέβαλε, προσάντως ἀκούων τοὺς λόγους. Δημοσθένους δὲ λόγον πεφροντισμένον διελθόντος, ὁ δῆμος εἰς συμπάθειαν τῶν ἀνδρῶν προαχθείς, φανερὸς ἦν σώζειν βουλόμενος τοὺς ἄνδρας. ἐπὶ τέλει δὲ Δημάδης, πεπεισμένος ὑπὸ τῶν περὶ Δημοσθένην, ὥς φασι, πέντε ταλάντοις ἀργυρίου, συνεβούλευε μὲν σώζειν τοὺς κινδυνεύοντας, παρανέγνω δὲ ψήφισμα γεγραμμένον φιλοτέχνως. περιεῖχε γὰρ παραίτησιν τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐπαγγελίαν τοῦ κολάζειν κατὰ τοὺς νόμους, εἰ ὦσιν ἄξιοι τιμωρίας. ὁ μὲν οὖν δῆμος, ἀποδεξάμενος τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Δημάδου, τό, τε ψήφισμα ἐκύρωσε, καὶ τὸν Δημάδην μεθ' ἑτέρων ἀπέστειλε πρεσβευτὴν πρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς ἐντολὴν καὶ περὶ τῶν Θηβαίων φυγάδων ἀξιῶσαι τὸν Ἀλέξανδρον, συγχωρῆσαι τῷ δήμῳ τοὺς πεφευγότας Θηβαίους ὑποδέχεσθαι. ὁ δὲ Δημάδης πρεσβεύσας, καὶ τῇ τοῦ λόγου δεινότητι πάντα κατεργασάμενος, ἔπεισε τὸν Ἀλέξανδρον ἀπολῦσαι τοὺς ἄνδρας τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τἄλλα πάντα συγχωρῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπανελθὼν μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Μακεδονίαν, συνήγαγε τοὺς ἡγεμόνας τῶν στρατιωτῶν καὶ τοὺς ἀξιολογωτάτους τῶν φίλων, καὶ προέθηκε βουλὴν περὶ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβάσεως, πότε χρὴ στρατεύειν, καὶ τίνι τρόπῳ χειρίζειν τὸν πόλεμον. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Παρμενίωνα συμβουλευόντων πρότερον παιδοποιήσασθαι, καὶ τότε τοῖς τηλικούτοις ἐγχειρεῖν ἔργοις, δραστικὸς ὢν καὶ πρὸς πᾶσαν πράξεως ἀναβολὴν ἀλλοτρίως διακείμενος, ἀντεῖπε τούτοις. αἰσχρὸν γὰρ ὑπάρχειν ἀπεφαίνετο τὸν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνα καθεσταμένον τοῦ πολέμου, καὶ πατρικὰς ἀνικήτους δυνάμεις παρειληφότα, καθῆσθαι γάμους ἐπιτελοῦντα καὶ τέκνων γενέσεις ἀναμένοντα. διδάξας δ' οὖν αὐτοὺς περὶ τοῦ συμφέροντος, καὶ παρορμήσας διὰ τῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀγῶνας, θυσίας μεγαλοπρεπεῖς τοῖς θεοῖς συνετέλεσεν ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας, καὶ σκηνικοὺς ἀγῶνας Διὶ καὶ Μούσαις, οὓς Ἀρχέλαος ὁ προβασιλεύσας πρῶτος κατέδειξε. τὴν δὲ πανήγυριν ἐφ' ἡμέρας ἐννέα συνετέλεσεν, ἑκάστῃ τῶν Μουσῶν ἐπώνυμον ἡμέραν ἀναδείξας. σκηνὴν δὲ κατασκευασάμενος ἑκατοντάκλινον, τούς τε φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ἔτι δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις παρέλαβεν ἐπὶ τὴν εὐωχίαν. λαμπραῖς δὲ παρασκευαῖς χρησάμενος, καὶ πολλοὺς μὲν ἑστιάσας, πάσῃ δὲ τῇ δυνάμει διαδοὺς ἱερεῖα καὶ τἄλλα τὰ πρὸς τὴν εὐωχίαν ἀνήκοντα, προσανέλαβε τὸ στρατόπεδον.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Κτησικλέους, Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Γάιον Σουλπίκιον καὶ Λεύκιον Παπίριον. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως πορευθεὶς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον διεβίβασε τὴν δύναμιν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν. αὐτὸς δὲ μακραῖς ναυσὶν ἑξήκοντα καταπλεύσας πρὸς τὴν Τρῳάδα χώραν, πρῶτος τῶν Μακεδόνων ἀπὸ τῆς νεὼς ἠκόντισε μὲν τὸ δόρυ, πήξας δ' εἰς τὴν γῆν, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς νεὼς ἀφαλλόμενος, παρὰ τῶν θεῶν ἀπεφαίνετο τὴν Ἀσίαν δέχεσθαι δορύκτητον· καὶ τοὺς μὲν τάφους τῶν ἡρώων Ἀχιλλέως τε καὶ Αἴαντος καὶ τῶν ἄλλων ἐναγίσμασι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πρὸς εὐδοξίαν ἥκουσιν ἐτίμησεν. αὐτὸς δὲ τὸν ἐξετασμὸν τῆς ἀκολουθούσης δυνάμεως ἀκριβῶς ἐποιήσατο. εὑρέθησαν δὲ πεζοὶ Μακεδόνες

γρ. δισχίλιοι.

γρ. ἑπτακισχίλιοι.

μὲν μύριοι καὶ τρισχίλιοι, σύμμαχοι δὲ ἑπτακισχίλιοι, μισθοφόροι δὲ πεντακισχίλιοι· καὶ τούτων ἁπάντων Παρμενίων εἶχε τὴν ἡγεμονίαν. ὀδρύσαι δὲ καὶ τριβαλλοὶ καὶ ἰλλυριοὶ συνηκολούθουν πεντακισχίλιοι, τοξόται δὲ καὶ τῶν ἀγριάνων καλουμένων χίλιοι· ὥστε τοὺς ἅπαντας εἶναι πεζοὺς τρισμυρίους. ἱππεῖς δ' ὑπῆρχον μακεδόνες μὲν χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι, Φιλώτου τοῦ Παρμενίωνος ἡγουμένου, θετταλοὶ δὲ χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι, ὧν ἡγεῖτο Κάλλας ὁ Ἁρπάλου· τῶν δὲ ἄλλων ἑλλήνων πάντες ἑξακόσιοι, ὧν ἡγεῖτο Εὐρύγυος· θρᾷκες δὲ πρόδρομοι καὶ παίονες ἐνακόσιοι, Κάσανδρον ἔχοντες ἡγεμόνα· ὥστε σύμπαντας ὑπάρχειν ἱππεῖς τετρακισχιλίους καὶ πεντακοσίους. οἱ μὲν οὖν μετ' Ἀλεξάνδρου διαβάντες εἰς τὴν ἀσίαν, τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἦσαν· οἱ δ' ἐπὶ τῆς εὐρώπης ἀπολελειμμένοι στρατιῶται, ὧν Ἀντίπατρος εἶχε τὴν ἡγεμονίαν, πεζοὶ μὲν ὑπῆρχον μύριοι καὶ δισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ μύριοι καὶ χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. τοῦ δὲ βασιλέως διαζεύξαντος ἐκ τῆς τρῳάδος, καὶ καταντήσαντος πρὸς τὸ τέμενος τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ μὲν θύτης Ἀλέξανδρος, κατανοήσας πρὸ τοῦ νεὼ κατακειμένην εἰκόνα χαλκῆν τοῦ Φρυγίας ποτὲ σατραπεύσαντος Ἀριοβαρζάνου, καί τινων οἰωνῶν αἰσίων ἄλλων ἐπιγενομένων, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ νικήσειν αὐτὸν ἱππομαχίᾳ μεγάλῃ διεβεβαιοῦτο, καὶ μάλιστ' ἂν τύχῃ περὶ τὴν Φρυγίαν ἀγωνισάμενος. προσετίθει δὲ καὶ διότι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἀποκτενεῖ μαχόμενος ἐν παρατάξει στρατηγὸν ἐπιφανῆ τῶν πολεμίων. ταῦτα γὰρ αὐτῷ προσημαίνειν τοὺς θεούς, καὶ μάλιστα τὴν Ἀθηνᾶν, ἣν καὶ συνεργήσειν τοῖς εὐημερήμασιν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ἀποδεξάμενος τὴν τοῦ μάντεως πρόρρησιν, τῇ μὲν Ἀθηνᾷ λαμπρὰν ἐπετέλεσε θυσίαν, καὶ τὸ μὲν ἴδιον ὅπλον ἀνέθηκε τῇ θεῷ, τῶν δ' ἐν τῷ νεῷ κειμένων ὅπλων τὸ κράτιστον ἀναλαβών, καὶ τούτῳ καθοπλισθείς, ἐχρήσατο κατὰ τὴν πρώτην μάχην, ἣν διὰ τῆς ἰδίας ἀνδραγαθίας κρίνας, περιβόητον ἔσχε τὴν νίκην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἡμέραις ὀλίγαις ἐπράχθη. οἱ δὲ τῶν περσῶν σατράπαι καὶ στρατηγοὶ τὸ μὲν κωλῦσαι τῶν μακεδόνων τὴν διάβασιν ὑστέρησαν, ἀθροισθέντες δὲ ἐβουλεύοντο πῶς χρὴ διαπολεμεῖν τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον. Μέμνων μὲν οὖν ὁ ῥόδιος, διαβεβοημένος ἐπὶ συνέσει στρατηγικῇ, συνεβούλευσε κατὰ στόμα μὲν μὴ διακινδυνεύειν, τὴν δὲ χώραν φθείρειν, καὶ τῇ σπάνει τῶν ἀναγκαίων εἴργειν τοὺς μακεδόνας τῆς εἰς τοὔμπροσθεν πορείας· διαβιβάζειν δὲ καὶ δυνάμεις εἰς τὴν μακεδονίαν ναυτικάς τε καὶ πεζικάς, καὶ τὸν ὅλον πόλεμον εἰς τὴν εὐρώπην μεταγαγεῖν. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος ἄριστα μὲν συνεβούλευεν (ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐγενήθη φανερόν) οὐ μὴν ἔπεισε τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, ὡς ἀνάξια συμβουλεύων τῆς περσῶν μεγαλοψυχίας. διόπερ ἐπικρατούσης τῆς τοῦ διαγωνίζεσθαι γνώμης, οὗτοι μὲν τὰς πανταχοῦ δυνάμεις μεταπεμψάμενοι, καὶ πολλαπλάσιοι γενόμενοι τῶν μακεδόνων, προῆγον ἐπὶ Φρυγίας τῆς ἐφ' ἑλλήσποντον· κατεστρατοπέδευσαν δὲ παρὰ τὸν γρανικὸν ποταμόν, προβαλλόμενοι τὸ ῥεῖθρον τοῦ προειρημένου ποταμοῦ. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, πυθόμενος τὴν συνδρομὴν τῶν βαρβαρικῶν δυνάμεων, προῆγε, καὶ σύντομον τὴν πορείαν ποιησάμενος, ἀντεστρατοπέδευσε τοῖς πολεμίοις, ὥστε ἀνὰ μέσον ῥεῖν τῶν παρεμβολῶν τὸν γρανικόν. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι τὴν ὑπώρειαν κατειλημμένοι, τὴν ἡσυχίαν ἦγον, κεκρικότες τοῖς πολεμίοις ἐπιθέσθαι κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ· καὶ διεσπαρμένης τῆς τῶν μακεδόνων φάλαγγος, ῥᾳδίως προτερήσειν ὑπελάμβανον ἐν τῇ μάχῃ. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τεθαρρηκώς, ἅμ' ἡμέρᾳ περαιώσας τὴν δύναμιν, ἔφθασε τοὺς πολεμίους ἐκτάξας τὴν δύναμιν ἡρμοσμένως πρὸς τὸν ἀγῶνα. οἱ δὲ βάρβαροι παρ' ὅλην τὴν τάξιν τῶν μακεδόνων ἔστησαν τὸ πλῆθος τῶν ἱπ-

γρ. πανταχόθεν.

πέων, καὶ διὰ τούτων παρεσκεύασαν τὴν μάχην διεγνώκεισαν. τὸ μὲν οὖν εὐώνυμον
μέρος εἶχε Μέμνων ὁ ῥόδιος καὶ Ἀρσαμένης ὁ σατράπης, ἔχοντες τοὺς ἰδίους ἱππεῖς·
μετὰ δὲ τούτους Ἀρσίτης ἐτέτακτο, τοὺς ἐκ παφλαγονίας ἔχων ἱππεῖς· ἔπειτα Σπι-
θροβάτης ὁ ἰωνίας σατράπης, ὑρκανῶν ἱππέων ἡγούμενος. τὸ δὲ δεξιὸν κέρας ἐπεῖχον
χίλιοι μὲν μῆδοι, δισχίλιοι δ' οἱ μετὰ Ἀρρεομίθρου ἱππεῖς, καὶ βακτριανοὶ τούτοις ἴσοι·
τὸν δὲ μέσον τόπον ἐπεῖχον οἱ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἱππεῖς, πολλοὶ μὲν τὸν ἀριθμὸν ὄντες,
ἐπίλεκτοι δὲ ταῖς ἀρεταῖς. οἱ δὲ πάντες ἱππεῖς ὑπῆρχον πλείους τῶν μυρίων· οἱ δὲ πε-
ζοὶ τῶν περσῶν ἦσαν μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν δέκα μυριάδων, ἐπεὶ δ' ἐπιτεταγμέ-
νοι τὴν ἡσυχίαν ἦγον, ὡς τῶν ἱππέων ἱκανῶν ὄντων καταπονῆσαι τοὺς μακεδόνας. τῶν
δ' ἱππέων παρ' ἀμφοτέροις προθύμως εἰς τὸν κίνδυνον συμπεσόντων, τὸ μὲν εὐώνυμον
μέρος ἐπέχοντες οἱ τῶν θετταλῶν ἱππεῖς, Παρμενίωνος ἡγουμένου, τεθαρρηκότως ἐδέ-
χοντο τὴν ἐπιφορὰν τῶν καθ' ἑαυτοὺς τεταγμένων. Ἀλέξανδρος δὲ τοὺς ἀρίστους τῶν
ἱππέων ἔχων κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας μεθ' ἑαυτοῦ, πρῶτος ἐφίππευσε τοῖς πέρσαις, καὶ συμ-
πλακεὶς τοῖς πολεμίοις, πολὺν ἐποίει φόνον. τῶν δὲ βαρβάρων εὐρώστως ἀγωνιζο-
μένων, καὶ τοὺς ἑαυτῶν θυμοὺς ταῖς τῶν μακεδόνων ἀρεταῖς ἀντιταττόντων, ἡ τύχη
συνήγαγεν εἰς ἕνα τόπον τοὺς ἀρίστους εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς νίκης κρίσιν. ὁ γὰρ τῆς ἰωνίας σα-
τράπης Σπιθροβάτης γένει μὲν ὢν πέρσης, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέως γαμβρὸς, ἀν-
δρείᾳ δὲ διαφέρων, μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἱππέων ἐπέρραξε τοῖς μακεδόσιν.
ἔχων δὲ συναγωνιστὰς τεταγμένους τετταράκοντα συγγενεῖς, ἀρεταῖς διαφόρους, ἐνέ-
κειτο τοῖς ἀνθεστηκόσι, καὶ θρασέως ἀγωνιζόμενος, οὓς μὲν ἀνῄρει τῶν ἀνθισταμένων, οὓς δὲ
κατετραυμάτιζε. δυσυποστάτου δὲ τῆς περὶ αὐτὸν οὔσης βίας, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέ-
ψας τὸν ἵππον ἐπὶ τὸν σατράπην, ἐφίππευσε τῷ βαρβάρῳ. ὁ δὲ πέρσης, νομίσας
παρὰ τῶν θεῶν αὐτῷ δεδόσθαι τὸν τῆς μονομαχίας καιρὸν, εἰ συμβήσεται διὰ τῆς
ἰδίας ἀνδραγαθίας ἐλευθερωθῆναι τῶν μεγίστων φόβων τὴν ἀσίαν, καὶ τὴν περι-
βόητον Ἀλεξάνδρου τόλμαν ταῖς ἰδίαις χερσὶ καταλυθῆναι, καὶ τὴν τῶν περσῶν
δόξαν μὴ καταισχυνθῆναι, φθάσας βαλὼν τὸ σαυνίον ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ
οὕτω μετὰ σφοδρᾶς εἰσπεσὼν ῥύμης, καὶ βιαίως τὸ δόρυ ὠσάμενος διαρρή-
ξας τε τήν τε ἀσπίδα Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν δεξιὰν ἐπωμίδα διήλασε διὰ τοῦ
θώρακος. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ μὲν βέλος τῷ βραχίονι περιελκόμενον ἀπέρριψε, τῷ
δ' ἵππῳ προσβαλὼν τὰ κέντρα, καὶ τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς συνεργῷ χρησάμενος,
εἰς μέσον τοῦ σατράπου τὸ στῆθος ἐνήρεισε τὸν ξυστόν. οὗ συντελεσθέντος, αἱ μὲν πλη-
σίον τάξεις παρ' ἀμφοτέροις διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας ἀνεβόησαν, τῆς δ' ἐπι-
δορατίδος περὶ τὸν θώρακα συντριβείσης, καὶ τοῦ θραύσματος ἀποπηδήσαντος, ὁ
μὲν πέρσης ἀνασπασάμενος τὸ ξίφος, ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπεφέρετο· ὁ δὲ βασιλεὺς
διαλαβὼν τὸν ξυστὸν, ἔφθασεν ἐνερεῖσαι τῷ προσώπῳ, καὶ διήλασε τὴν πληγήν.
καθ' ὃν δὴ χρόνον ὁ ἀδελφὸς τοῦ πεσόντος Ῥωσάκης προσιππεύσας, κατήνεγκε τῷ
ξίφει κατὰ τῆς κεφαλῆς οὕτως ἐπικίνδυνον πληγὴν, ὥστε τὸ μὲν κράνος διακόψαι,
τοῦ δὲ χρωτὸς βραχέως ἐπιψαῦσαι. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν ἐπιφέροντος ἄλλην
πληγὴν τοῦ Ῥωσάκου, Κλεῖτος ὁ μέλας ἐπικαλούμενος, προσελάσας τὸν ἵππον,
ἀπέκοψε τὴν χεῖρα τοῦ βαρβάρου. περὶ δ' ἀμφοτέρους τῶν πεσόντων οἱ συγγενεῖς ἀ-
θρόοι συστραφέντες, τὸ μὲν πρῶτον ἠκόντιζον ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ἔπειτα δὲ καὶ συ-
στάδην μαχόμενοι, πάντα κίνδυνον ὑπέμενον ὑπὲρ τοῦ φονεῦσαι τὸν βασιλέα.
ὁ δὲ, καίπερ πολλοῖς καὶ μεγάλοις κινδύνοις συνεχόμενος, ὅμως οὐκ ἐνικᾶτο τοῖς

πλήθει τῶν πολεμίων, ἀλλὰ δύο μὲν ἔχων εἰς τὸν θώρακα πληγὰς, μίαν δ' εἰς τὸ
κράνος, τρεῖς δ' εἰς τὸ καθαιρεθὲν ὅπλον ἐκ τοῦ νεὼ τῆς Ἀθηνᾶς, ὅμως οὐκ ἐνεδί-
δου, ἀλλὰ τῷ παραστήματι τῆς ψυχῆς ἐπαιρόμενος, πάντας τοὺς δεινοὺς κατεξανίστατο. μετὰ
δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων ἐπιφανῶν ἡγεμόνων περὶ αὐτὸν ἐν τοῖς πέρσαις ἔπεσον πλείους.
ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι Ἀτυξύης καὶ Φαρνάκης ὁ τῆς Δαρείου γυναικὸς ἀδελφός·
ἔτι δὲ Μιθροβαρζάνης ὁ καππαδοκῶν ἡγούμενος. διὸ καὶ πολλῶν ἡγεμόνων ἀναι-
ρεθέντων, καὶ τῶν περσικῶν τάξεων ἁπασῶν ὑπὸ τῶν μακεδόνων ἡττωμένων, πρῶτον
μὲν οἱ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον τεταγμένοι φυγεῖν ἠναγκάσθησαν· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῶν
ἄλλων τραπέντων, ὁ μὲν βασιλεὺς ὁμολογούμενον τῆς ἀνδραγαθίας τὸ πρωτεῖ-
ον ἀπηνέγκατο, καὶ τῆς ὅλης νίκης ἔδοξε μάλιστα αἴτιος γεγονέναι. μετὰ δὲ τοῦτον οἱ
τῶν θετταλῶν ἱππεῖς, ἄριστα ταῖς ἴλαις χρώμενοι, καὶ διαφόρως ἀγωνισάμενοι,
μεγάλην ἐπ' ἀνδρείᾳ δόξαν ἔσχον. μετὰ δὲ τὴν τῶν ἱππέων τροπὴν, οἱ πεζοὶ συμ-
βαλόντες ἀλλήλοις, ὀλίγον χρόνον ἠγωνίσαντο. οἱ γὰρ βάρβαροι διὰ τὴν τῶν
ἱππέων τροπὴν καταπλαγέντες, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐνδόντες, πρὸς φυγὴν ὥρ-
μησαν. ἀνῃρέθησαν δὲ τῶν περσῶν οἱ πάντες, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν μυρίων, ἱπ-
πεῖς δ' οὐκ ἐλάττους δισχιλίων· ἐζωγρήθησαν δ' ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους. μετὰ δὲ τὴν
μάχην ὁ βασιλεὺς τοὺς τετελευτηκότας ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς, σπεύδων διὰ ταύ-
της τῆς τιμῆς τοὺς στρατιώτας προθυμοτέρους κατασκευάσαι πρὸς τοὺς ἐν ταῖς μά-
χαις κινδύνους. αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, προῆγε διὰ τῆς λυδίας, καὶ τὴν
μὲν τῶν σαρδιανῶν πόλιν καὶ τὰς ἀκροπόλεις, ἔτι δὲ τοὺς ἐν αὐταῖς θησαυροὺς παρέλα-
βε, Μιθρίνους τοῦ σατράπου παραδόντος ἑκουσίως. εἰς δὲ τὴν μίλητον συμπεφευ-
γότων τῶν διασωθέντων ἐκ τῆς μάχης περσῶν μετὰ Μέμνονος τοῦ στρατηγοῦ, ὁ μὲν
βασιλεὺς, πλησίον τῆς πόλεως στρατοπεδεύσας, καθ' ἡμέραν συνεχεῖς προσβολὰς
τοῖς τείχεσιν ἐκ διαδοχῆς ἐποιεῖτο. οἱ δὲ πολιορκούμενοι τὸ μὲν πρῶτον ῥᾳδίως ἀπὸ
τῶν τειχῶν ἠμύνοντο, πολλῶν μὲν στρατιωτῶν ἠθροισμένων εἰς τὴν πόλιν, βελῶν δὲ
καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὴν πολιορκίαν χρησίμων δαψιλῆ χορηγίαν ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ ὁ
βασιλεὺς φιλοτιμότερον ταῖς τε μηχαναῖς ἐσάλευε τὰ τείχη, καὶ τὴν πολιορκίαν
ἐνεργεστάτην ἐποιεῖτο κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν, οἵ τε μακεδόνες διὰ τῶν πε-
πτωκότων τειχῶν εἰσεβιάζοντο, τηνικαῦτα κατισχυόμενοι πρὸς φυγὴν ἐτρέποντο.
εὐθὺς δ' οἱ μιλήσιοι μεθ' ἱκετηριῶν τῷ βασιλεῖ προσπίπτοντες, παρέδωκαν σφᾶς
αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μὲν ὑπὸ τῶν μακεδόνων ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ
τῆς πόλεως ἐκπίπτοντες ἔφυγον, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἥλωσαν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος
τοῖς μὲν μιλησίοις φιλανθρώπως προσηνέχθη, τοὺς δ' ἄλλους ἅπαντας ἐξηνδρα-
ποδίσατο. τῆς δὲ ναυτικῆς δυνάμεως οὔσης ἀχρήστου, καὶ δαπάνας μεγάλας ἐχού-
σης, κατέλυσε τὸ ναυτικὸν, πλὴν ὀλίγων νεῶν αἷς ἐχρῆτο πρὸς τὴν παρακομιδὴν
τῶν πολιορκητικῶν ὀργάνων, ἐν αἷς ἦσαν αἱ παρ' ἀθηναίων νῆες συμμαχίδες εἴκο-
σιν. ἔνιοι δὲ λέγουσι τὸν Ἀλέξανδρον στρατηγικῶς ἐπινοῆσαι τὴν τοῦ στόλου κατάλυ-
σιν. προσδοκίμου γὰρ ὄντος τοῦ Δαρείου, καὶ μελλούσης μεγάλης παρατάξεως συν-
τελεῖσθαι, νομίσαι τοὺς μακεδόνας ἐκθυμότερον ἀγωνιεῖσθαι παραιρεθείσης τῆς κατὰ
τὴν φυγὴν ἐλπίδος. τὸ δ' αὐτὸ πρᾶξαι κατὰ τὴν ἐπὶ γρανικῷ μάχην· κατὰ νώτου
γὰρ λαβεῖν τὸν ποταμὸν, ὅπως μηδεὶς ἐπιβάληται φεύγειν, προδήλου τῆς ἀπωλείας
οὔσης τῶν διωκομένων ἐν τῷ τοῦ ποταμοῦ ῥείθρῳ. καὶ γὰρ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους Α-
γαθοκλέα τὸν συρακουσίων βασιλέα, μιμησάμενον τὴν Ἀλεξάνδρου στρατηγίαν,

δυσέλπιστον καὶ μεγάλην νίκην προσποιήσασθαι. διαβάντα γὰρ αὐτὸν εἰς Λιβύην μετ'
ὀλίγης δυνάμεως, καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσαντα, περιελέσθαι μὲν τῶν στρατιωτῶν τὰς
ἐκ τῆς φυγῆς ἐλπίδας, συναναγκάσαι δὲ γενναίως ἀγωνίσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο Καρ-
χηδονίων ἀντιπαραταχθέντων πολλαῖς μυριάσι, νικῆσαι. μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Μιλήτου,
τὸ πλῆθος τῶν Περσῶν καὶ τῶν μισθοφόρων, ἔτι δ' οἱ πρακτικώτατοι τῶν ἡγεμό-
νων, συνέδραμον εἰς τὴν Ἁλικαρνασσόν. αὕτη γὰρ ἡ πόλις μεγίστη τῶν κατὰ τὴν Καρίαν
ἦν, βασίλεια μὲν ἔχουσα τὰ Καρῶν, ἀκροπόλεσι δὲ καλαῖς κεκοσμημένη. κατὰ δὲ τὸν (γρ. καλῶς)
αὐτὸν καιρὸν Μέμνων μὲν τήν τε γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα πρὸς Δαρεῖον ἔπεμψε, καὶ
τούτῳ παραθέμενος, ἅμα μὲν ὑπέλαβε τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν καλῶς προνοηθή-
σεσθαι, ἅμα δὲ τὸν βασιλέα, καλοὺς ὁμήρους ἔχοντα, προθυμότερον ἐμπιστεύσειν αὐτῷ
τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. εὐθὺς γὰρ ὁ Δαρεῖος ἔπεμψεν
ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς κατὰ θάλατταν οἰκοῦντας, προστάττων ἅπαντας ὑπακούειν τῷ
Μέμνονι. διόπερ οὕτως παραλαβὼν τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν, παρεσκευάζετο πάντα (γρ. εὖ)
τὰ χρήσιμα πρὸς πολιορκίαν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἁλικαρνασσίων. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέ-
ξανδρος τὰ μὲν πολιορκητικὰ τῶν ὀργάνων καὶ σῖτον κατὰ θάλατταν ἐκόμισεν ἐπὶ τὴν
Ἁλικαρνασσόν· αὐτὸς δὲ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως προῆγεν ἐπὶ τῆς Καρίας, καὶ τὰς ἐν
τῇ παρόδῳ πόλεις προσήγετο ταῖς φιλανθρωπίαις· μάλιστα δ' εὐεργέτει τὰς Ἑλληνί-
δας πόλεις, ποιῶν αὐτὰς αὐτονόμους καὶ ἀφορολογήτους, προσεπιλέγων ὅτι τῆς τῶν
Ἑλλήνων ἐλευθερώσεως ἕνεκα τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον ἐπανῄρηται. ἐν δ' αὐτῇ κατὰ
τὴν ὁδοιπορίαν, ἀπήντησέ τι γύναιον ὄνομα μὲν Ἄδα, γένει δὲ προσήκουσα τῇ Κα-
ρῶν ἀρχῇ. ἐντυχούσης δ' αὐτῆς περὶ τῆς προγονικῆς δυναστείας, καὶ δεηθείσης βοη-
θῆσαι, ταύτην μὲν ἐκέλευσε παραλαβεῖν τὴν τῆς Καρίας ἀρχήν· τοὺς δὲ Κᾶρας ἰδίους
ἐποιήσατο ταῖς εὐνοίαις διὰ τὴν τῆς γυναικὸς ταύτης εὐεργεσίαν. εὐθὺς γὰρ αἱ πό-
λεις ἅπασαι πρεσβείας ἀπέστελλον, χρυσοῖς στεφάνοις ἐτίμησαν τὸν βασιλέα, καὶ
πάντα συμπράξειν ἐπηγγείλαντο. ὁ δ' Ἀλέξανδρος πλησίον τῆς πόλεως στρατοπε-
δεύσας, συνεστήσατο πολιορκίαν ἐνεργὸν καὶ καταπληκτικήν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τοῖς
τείχεσι προσβολὰς συνεχεῖς ἐκ διαδοχῆς ἐποιεῖτο, καὶ διημέρευεν ἐν τοῖς κινδύ-
νοις. μετὰ δὲ ταῦτα παμποδαπὰς μηχανὰς ἐπιστήσας, καὶ τὰς πρὸ τῆς πόλεως τά-
φρους τρισὶ χελώναις ἀναπληρώσας, διὰ τῶν κριῶν ἐσάλευε τοὺς πύργους καὶ τὰ
μεταξὺ μεσοπύργια. καταβαλὼν δὲ μέρος τι τοῦ τείχους, τὸ λοιπὸν ἤδη διὰ τῆς ἐκ
χειρὸς μάχης ἐβιάζετο διὰ τοῦ πτώματος εἰς τὴν πόλιν εἰσπεσεῖν. Μέμνων δὲ τὸ
μὲν πρῶτον τοὺς προσβαλόντας τοῖς τείχεσι Μακεδόνας ῥᾳδίως ἠμύνετο, πολλῶν
ὄντων ἐν τῇ πόλει στρατιωτῶν· κατὰ δὲ τὰς τῶν ὀργάνων προσβολὰς μετὰ πολλῶν
στρατιωτῶν ἐκχεόμενος ἐκ τῆς πόλεως νυκτός, πῦρ ἐνέβαλε ταῖς μηχαναῖς. με-
γάλων δ' ἀγώνων πρὸ τῆς πόλεως συνισταμένων, οἱ μὲν Μακεδόνες ταῖς ἀρεταῖς πο-
λὺ προεῖχον, οἱ δὲ Πέρσαι τῷ πλήθει καὶ ταῖς παρασκευαῖς ἐπλεονέκτουν. συνήρ-
γουν γὰρ αὐτοῖς οἱ ἀπὸ τῶν τειχῶν συναγωνιζόμενοι, καὶ τοῖς ὀξυβελέσι καταπέλ-
ταις οὓς μὲν ἀπέκτεινον τῶν πολεμίων, οὓς δὲ κατετίτρωσκον. ὁμοῦ δ' αἵ τε σάλπιγγες
ἐσήμαινον παρ' ἀμφοτέροις τὸ πολεμικὸν καὶ βοὴ πανταχόθεν ἐγίνετο, συνεπιση-
μαινομένων τῶν στρατιωτῶν ταῖς παρ' ἑκατέρων ἀνδραγαθίαις. οἱ μὲν γὰρ τὴν ἐν ταῖς
μηχαναῖς αἱρομένην εἰς ὕψος φλόγα κατέπαυον, οἱ δὲ εἰς χεῖρας συμπλεκόμενοι,
πολὺν ἐποίουν φόνον. ἄλλοι δ' ἐντὸς τῶν πιπτόντων τειχῶν ἀντῳκοδόμουν ἕτερα
τείχη πολὺ τῶν προϋπαρχόντων βαρύτερα ταῖς παρασκευαῖς. τῶν δ' ἡγεμόνων

τῶν περὶ τὸν Μέμνονα προκινδυνευόντων, καὶ μεγάλας διδόντων δωρεὰς τοῖς ἀνδραγαθοῦσιν, ἀνυπέρβλητος φιλοτιμία παρ' ἀμφοτέροις ἐγίνετο περὶ τῆς νίκης. διὸ καὶ πλείω ὁρᾶν τοὺς μὲν τραύμασιν ἐναντίοις περιπίπτοντας, καὶ κατὰ τὰς λιποψυχίας ἀποφερομένους ἐκ τῆς μάχης· τοὺς δὲ περιβαίνοντας τὰ πίπτοντα σώματα, καὶ περὶ τῆς τούτων ἀναιρέσεως μεγάλους ἀγῶνας συνισταμένους· ἄλλους δὲ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν δεινῶν ἐνδιδόντας ἤδη, καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων παρακλήσεως πάλιν θαρροῦντας, καὶ νεαροὺς ταῖς ψυχαῖς γινομένους. τέλος δὲ πρὸς αὐταῖς ταῖς πύλαις ἔπεσον τινὲς τῶν μακεδόνων, καὶ σὺν αὐτοῖς Νεοπτόλεμος ἡγεμών, ἀνὴρ ἐπιφανής. μετὰ δὲ ταῦτα δύο μὲν πύργων εἰς ἔδαφος καθῃρημένων, καὶ δυοῖν μεσοπυργίων ἐρριμμένων, τῶν μὲν Περδίκκου στρατιωτῶν τινὲς μεθυσθέντες προπετῶς νυκτὸς προσέβαλλον τοῖς τῆς ἀκροπόλεως τείχεσι· οἱ δὲ περὶ τὸν Μέμνονα συννοήσαντες τὴν ἀπειρίαν τῶν προσβαλλόντων, καὶ ἐπεξελθόντες, καὶ τῷ πλήθει πολὺ προέχοντες, ἐτρέψαντο τοὺς μακεδόνας, καὶ πολλοὺς ἀνῄρουν. γνωσθέντος δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ἐξεβοήθουν πολλοὶ τῶν μακεδόνων· καὶ μεγάλης μάχης γενομένης, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιφανέντων, οἱ μὲν πέρσαι βιασθέντες συνεκλείσθησαν εἰς τὴν πόλιν· ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς πεσόντας πρὸ τοῦ τείχους μακεδόνας διακηρυκευσάμενος ᾔτησεν ὑποσπόνδους. Ἐφιάλτης μὲν οὖν καὶ Θρασύβουλος οἱ ἀθηναῖοι, συμμαχοῦντες τοῖς πέρσαις, συνεβούλευον μὴ διδόναι τοὺς νεκροὺς πρὸς ταφήν· ὁ δὲ Μέμνων συνεχώρησε. μετὰ δὲ ταῦτα Ἐφιάλτης, βουλευομένων τῶν ἡγεμόνων, συνεβούλευε μὴ περιμένειν ἕως ἂν ἁλούσης τῆς πόλεως αἰχμάλωτοι καταστῶσιν, ἀλλὰ αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας προκινδυνεύοντας τῶν μισθοφόρων ἐπιθέσθαι τοῖς πολεμίοις. ὁ δὲ Μέμνων, ὁρῶν τὸν Ἐφιάλτην πρὸς ἀρετὴν ὁρμώμενον, καὶ μεγάλας ἔχων ἐλπίδας ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν τοῦ σώματος ῥώμην, συνεχώρησεν αὐτῷ πράττειν ὃ βούλοιτο. ὁ δὲ δισχιλίους τῶν μισθοφόρων ἐπιλέκτους ἀναλαβών, καὶ τοῖς ἡμίσεσι διαδοὺς δᾷδας ἡμμένας, τοὺς ἄλλους ἀντιτάξας τοῖς πολεμίοις, ἄφνω τὰς πύλας πάσας ἀνεπέτασε. ἅμα δ' ἡμέρᾳ μετὰ τούτων ἐκχυθείς, τοῖς μὲν μηχανήμασιν ἐνῆκε πῦρ, καὶ παραχρῆμα πολλὴν συνέβη γίνεσθαι φλόγα· τῶν δ' ἄλλων ἐν βαθείᾳ φάλαγγι πεπυκνωμένων, αὐτὸς προηγεῖτο, καὶ τοῖς ἐκβοηθοῦσι μακεδόσιν ἐπέρραξεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, κατανοήσας τὸ γινόμενον, τοὺς μὲν προμάχους τῶν μακεδόνων πρώτους ἔταξε, τοὺς δ' ἐφέδρους ἔστησε τοὺς ἐπιλέκτους. ἐπὶ δὲ τούτοις τρίτους ἐπέταξεν ἑτέρους, τοὺς ταῖς ἀνδραγαθίαις ὑπεράγοντας. αὐτὸς δὲ πάντων τούτων ἡγούμενος, ὑπέστη τοὺς πολεμίους, δόξαντας διὰ τὸ βάρος ἀκαταγωνίστους εἶναι. ἐξέπεμψε δὲ καὶ τοὺς κατασβέσοντας τὴν φλόγα, καὶ βοηθήσοντας ταῖς μηχαναῖς. ἅμα δὲ παρ' ἀμφοτέροις τῆς τε βοῆς ἐξαισίου γενομένης, καὶ τῶν σαλπίγγων σημαινουσῶν τὸ πολεμικόν, μέγας ἀγὼν συνέστη, διὰ τὰς ἀρετὰς τῶν συναγωνιζομένων καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλοτιμίας. τὸ μὲν οὖν πῦρ ἐκώλυσαν οἱ μακεδόνες ἐπινεμηθῆναι· κατὰ δὲ τὴν μάχην ἐπλεονέκτουν οἱ περὶ τὸν Ἐφιάλτην. οὗτος γὰρ πολὺ προέχων τῶν ἄλλων τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ, πολλοὺς ἀνῄρει τῶν εἰς χεῖρας ἐρχομένων· οἵ τε ἐφεστῶτες ἐπὶ τῷ προσφάτως ἀντικατασκευασθέντι τείχει πολλοὺς ἀνῄρουν, πυκνοῖς τοῖς βέλεσι χρώμενοι. ἑκατὸν γὰρ πηχῶν τὸ ὕψος πύργος ξύλινος κατεσκεύαστο, πλήρης καταπελτῶν ὀξυβελῶν. πολλῶν δὲ μακεδόνων πιπτόντων, καὶ τῶν ἄλλων ἀναχωρούντων διὰ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν, τοῦ τε Μέμνονος πολλαπλασίους στρατιώτας ἐπιβοηθοῦντος, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν ἐνέπι-

γρ. ὑπερέχοντας.

πεν. ἔνθα δὴ τῶν ἐκ τῆς πόλεως καταπληγέντων, παραδόξως ὁ κίνδυνος παλίντροπον τὴν μάχην ἔσχεν. οἱ γὰρ πρεσβύτατοι τῶν Μακεδόνων, διὰ μὲν τὴν ἡλικίαν ἀπολελυμένοι τῶν κινδύνων, συνεστρατευμένοι δὲ Φιλίππῳ, καὶ πολλὰς μάχας κατωρθωκότες, ὑπὸ τῶν καιρῶν εἰς ἀλκὴν προεξεκλήθησαν. φρονήματι δὲ καὶ ταῖς κατὰ πόλεμον ἐμπειρίαις πολὺ προέχοντες, τοῖς μὲν φυγομαχοῦσι νεωτέροις πικρῶς ὠνείδισαν τὴν ἀνανδρίαν, αὐτοὶ δὲ συναθροισθέντες καὶ συνασπίσαντες, ὑπέστησαν τοὺς δοκοῦντας ἤδη νενικηκέναι· τέλος δὲ τόν τε Ἐφιάλτην καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀνελόντες, τοὺς λοιποὺς ἠνάγκασαν εἰς τὴν πόλιν συμφυγεῖν. οἱ δὲ Μακεδόνες, τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης, τοῖς φεύγουσι συνεισέπεσον ἐντὸς τῶν τειχῶν· τοῦ δὲ βασιλέως κελεύσαντος σημῆναι τὸ ἀνακλητικόν, ἀνεχώρησαν εἰς τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ περὶ τὸν Μέμνονα στρατηγοὶ καὶ σατράπαι, συνελθόντες ἔγνωσαν τὴν μὲν πόλιν ἐκλιπεῖν, εἰς δὲ τὴν ἀκρόπολιν τοὺς ἀρίστους τῶν στρατιωτῶν καταστήσαντες μετὰ τῆς ἁρμοζούσης χορηγίας, καὶ τὸν λοιπὸν ὄχλον καὶ τὰ χρήματα ἀπεκόμισαν εἰς τὴν Κῶ. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἅμ' ἡμέρᾳ γνοὺς τὸ γεγενημένον, τὴν μὲν πόλιν κατέσκαψε, τῇ δ' ἀκροπόλει περιέθηκε τεῖχος καὶ τάφρον ἀξιόλογον. αὐτὸς δὲ μέρος τῆς δυνάμεως μετὰ στρατηγῶν ἐξέπεμψεν εἰς τὴν μεσόγειον, προστάξας τὰ συνεχῆ τῶν ἐθνῶν χειροῦσθαι. οὗτοι μὲν οὖν ἐνεργῶς πολεμήσαντες, πᾶσαν τὴν χώραν μέχρι τῆς μεγάλης Φρυγίας καταστρεψάμενοι, διέτρεφον τοὺς στρατιώτας ἐκ τῆς πολεμίας. ὁ δ' Ἀλέξανδρος τὴν παραθαλαττίαν πᾶσαν μέχρι Κιλικίας χειρωσάμενος, πολλὰς πόλεις κατεκτήσατο, καὶ φρούρια καρτερὰ φιλοτιμότερον πολιορκήσας τῇ βίᾳ κατεπόνησεν· ἐν οἷς ἑνὸς παραδόξως ἐκράτησε, περὶ οὗ, διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς περιπετείας, οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν. τῆς γὰρ Λυκίας περὶ τὰς ἐσχατιὰς πέτραν μεγάλην ὀχυρότητι διαφέρουσαν ᾤκουν οἱ Μαρμαρεῖς ὀνομαζόμενοι, οἵτινες, παριόντος Ἀλεξάνδρου τὸ χωρίον, ἐπέθεντο τοῖς κατὰ τὴν οὐραγίαν Μακεδόσι, καὶ συχνοὺς ἀνελόντες, πολλὰ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ὑποζυγίων ἀφήρπασαν. ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς προσοχθισθεὶς συνεστήσατο πολιορκίαν, καὶ πᾶσαν εἰσεφέρετο σπουδὴν βίᾳ κρατῆσαι τοῦ χωρίου. οἱ δὲ Μαρμαρεῖς ἀνδρείᾳ διαφέροντες, καὶ τῇ τοῦ τόπου ἐρυμνότητι πιστεύοντες, ὑπέμενον εὐρώστως τὴν πολιορκίαν. ἐπὶ μὲν οὖν ἡμέρας δύο συνεχεῖς ἐγίνοντο προσβολαί, καὶ φανερὸς ἦν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀποστησόμενος ἕως ἂν ἕλῃ τὴν πέτραν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι τῶν Μαρμαρέων τὸ μὲν πρῶτον συνεβούλευον τοῖς νέοις, παυσαμένοις τῆς βίας, ἐφ' οἷς ἦν δυνατὸν συλλυθῆναι πρὸς τὸν βασιλέα· οὐ πειθομένων δ' αὐτῶν, ἀλλὰ πάντων φιλοτιμουμένων συναποθανεῖν τῇ τῆς πατρίδος ἐλευθερίᾳ, προεκάλεσαν αὐτοὺς τέκνα μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀνελεῖν· αὐτοὺς δὲ τοὺς δυναμένους διὰ τῆς ἀλκῆς σώζεσθαι, νυκτὸς διὰ μέσων τῶν πολεμίων διεκφυγεῖν, καὶ καταφυγεῖν εἰς τὴν πλησίον ὀρεινήν. συγκαταθεμένων δὲ τῶν νέων, καὶ προσταξάντων κατ' οἰκίας ἑκάστους μετὰ τῆς συγγενείας, ἀπολαύσαντας τῶν προσηνεστάτων βρωτῶν τε καὶ ποτῶν, ὑπομεῖναι τὸ δεινόν· ἔδοξε τοῖς νέοις οὖσιν ὡς ἑξακοσίοις τοῦ μὲν φονεύειν τοὺς προσήκοντας ἀπέχεσθαι, τὰς δ' οἰκίας ἐμπρῆσαι, καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἐκχυθέντας εἰς τὴν ὀρεινὴν ἀποχωρῆσαι. οὗτοι μὲν οὖν τὰ δεδογμένα συντελέσαντες, τὰς ἰδίαις ἑστίαις ἑκάστους ἐποίησαν ἐνταφιάσαι· αὐτοὶ δὲ διὰ μέσων τῶν περιεστρατοπεδευκότων ἔτι νυκτὸς οὔσης διεκπεσόντες, ἔφυγον εἰς τὴν πλησίον ὀρεινήν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Νικοκράτους, ἐν Ῥώμῃ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξαντο

Καίσων

Καίσων Οὐαλέριος καὶ Λεύκιος Παπίριος. ἐπὶ δὲ τούτων, Δαρεῖος χρημάτων πλῆθος ἐξέπεμψε τῷ Μέμνονι, καὶ τοῦ πολέμου παντὸς ἀπέδειξε στρατηγόν. ὁ δὲ, μισθοφόρων πλῆθος ἀθροίσας, καὶ τριακοσίας ναῦς πληρώσας, ἐνεργῶς διῴκει τὰ κατὰ τὸν πόλεμον. χίον μὲν οὖν προσηγάγετο· πλεύσας δ' ἐπὶ λέσβον, ἄντισσαν μὲν καὶ μήθυμναν καὶ πύρραν καὶ ἔρεσον ῥᾳδίως ἐχειρώσατο· τὴν δὲ μιτυλήνην καὶ λέσβον, μεγάλην οὖσαν, καὶ παρασκευαῖς μεγάλαις καὶ πλήθει τῶν ἀμυνομένων ἀνδρῶν κεχορηγημένην, πολλὰς ἡμέρας πολιορκήσας, καὶ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλὼν, μόλις εἷλε κατὰ κράτος. εὐθὺς δὲ τῆς περὶ τὸν στρατηγὸν ἐνεργείας διαβοηθείσης, αἱ πλεῖσται τῶν κυκλάδων νήσων διεπρεσβεύοντο. προσπεσούσης δὲ φήμης εἰς τὴν ἑλλάδα διότι Μέμνων μετὰ τοῦ στόλου μέλλει πλεῖν ἐπ' εὔβοιαν, αἱ μὲν κατὰ τὴν νῆσον ταύτην πόλεις περίφοβοι καθειστήκεισαν. οἱ δὲ τὰ τῶν περσῶν αἱρούμενοι τῶν ἑλλήνων (ἐν οἷς ὑπῆρχον καὶ σπαρτιᾶται) μετέωροι ταῖς ἐλπίσιν ἐγίνοντο πρὸς καινοτομίαν. ὁ δὲ Μέμνων χρήμασι διαφθείρων πολλοὺς τῶν ἑλλήνων, ἔπειθε κοινωνεῖν τῶν περσικῶν ἐλπίδων. οὐ μὴν ἡ τύχη εἴασεν ἐπὶ πλέον προελθεῖν τὴν τἀνδρὸς ἀρετήν. ὁ γὰρ Μέμνων περιπεσὼν ἀρρωστίᾳ, καὶ πάθει παραβόλῳ συσχεθεὶς μετήλλαξε, καὶ τῇ τούτου τελευτῇ συνετρίβη καὶ τὰ τοῦ Δαρείου πράγματα. προσεδόκησε μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς μεταθήσεσθαι τὸν πάντα πόλεμον ἐκ τῆς ἀσίας εἰς τὴν εὐρώπην. ὡς δ' ἤκουσε τὴν Μέμνονος τελευτήν, συνήγαγε τῶν φίλων συνέδριον, καὶ προέθηκε βουλὴν πότερον δεῖ στρατηγοὺς καὶ στρατιὰν καταπέμπειν ἐπὶ θάλατταν, ἢ τὸν βασιλέα μετὰ πάσης δυνάμεως καταβάντα διαγωνίζεσθαι τοῖς μακεδόσι. ἔνιοι μὲν οὖν ἔφασαν δεῖν αὐτὸν τὸν βασιλέα παρατάττεσθαι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν περσῶν ἀπεφαίνοντο προθυμότερον ἀγωνιεῖσθαι. Χαρίδημος δ' ἀθηναῖος, ἀνὴρ θαυμαζόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ δεινότητι στρατηγίας (συνεστρατεύσατο μὲν Φιλίππῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀρχηγὸς καὶ σύμβουλος γεγονὼς ἦν) συνεβούλευέ τε τῷ Δαρείῳ μὴ προπετῶς ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῆς βασιλείας, ἀλλ' αὐτὸν μὲν τὸ βάρος καὶ τὴν τῆς ἀσίας ἀρχὴν συνέχειν, ἐπὶ δὲ τὸν πόλεμον ἀποστέλλειν στρατηγὸν, πεῖραν δεδωκότα τῆς ἰδίας ἀρχῆς. δύναμιν δ' ἱκανὴν εἶναι δέκα μυριάδας, ἧς τὸ τρίτον ἕλληνας ποιῆσαι μισθοφόρους· καὶ δι' ἐμφάσεως αὐτὸς ἀνεδέχετο κατορθώσειν τὴν ἐπιβολὴν ταύτην. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ βασιλεὺς συγκατετίθετο τοῖς λεγομένοις. μετὰ δὲ ταῦτα, τῶν φίλων γενναιότερον ἀντειπόντων, καὶ τὸν Χαρίδημον εἰς ὑποψίαν ἀγόντων ὅτι τῆς στρατηγίας ὀρέγεται τυχεῖν ὅπως τοῖς μακεδόσι προδῷ τὴν περσῶν ἡγεμονίαν, ὁ μὲν Χαρίδημος παροργισθεὶς, καὶ προχειρότερον ὀνειδίσας τὴν περσῶν ἀνανδρίαν, ἐποίησεν ἐπὶ πλεῖον προσκόψαι τὸν βασιλέα τοῖς λόγοις. τοῦ δὲ θυμοῦ τὸ συμφέρον ἀφαιρουμένου, ὁ μὲν Δαρεῖος, ἐπιλαβόμενος τῆς τοῦ Χαριδήμου ζώνης, κατὰ τὸν τῶν περσῶν νόμον, παρέδωκε τοῖς ὑπηρέταις, καὶ προσέταξεν ἀποκτεῖναι. ὁ δὲ Χαρίδημος ἀπαγόμενος ἐπὶ τὸν θάνατον, ἀνεβόησε μεταμελήσειν ταῦτα ταχὺ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀδίκου τιμωρίας αὐτῷ σύντομον ἕξειν τὴν κόλασιν, ἐπιδόντα τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας. Χαρίδημος μὲν οὖν μεγάλων ἐλπίδων ἐκπεσὼν, διὰ παρρησίαν ἄκαιρον τοιαύτην ἔσχε τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀνέντος τοῦ θυμοῦ τὴν ψυχὴν, εὐθὺς μετενόησε, καὶ κατεμέμψατο ἑαυτὸν ὡς τὰ μέγιστα ἡμαρτηκότα. ἀλλ' οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν τὸ γεγονὸς διὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἀγένητον κατασκευάσαι. διόπερ ὀνειροπολούμενος τὰς μακεδόνων ἀρετὰς, καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν Ἀλεξάνδρου πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνων, ἐζήτει στρατηγὸν ἀξιόχρεων τὴν δια-

διαδεξάμενον τὴν τοῦ Μέμνονος ἡγεμονίαν οὐ δυνάμενος δ' εὑρεῖν, αὐτὸς ἠναγκάζετο
καταβαίνειν εἰς τὸν περὶ τῆς βασιλείας κίνδυνον. εὐθὺς οὖν μετέπεμπε τὰς παν-
ταχόθεν δυνάμεις, καὶ προσέταξεν ἀπαντᾶν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν
συγγενῶν ἐπελέγετο τοὺς εὐθέτους, ὧν τοὺς μὲν ταῖς ἁρμοζούσαις ἡγεμονίαις κατεμέρι-
ζε, τοὺς δὲ μεθ' ἑαυτοῦ κινδυνεύειν προσέταττεν. ὡς δ' ὁ τῆς στρατιᾶς ἀφωρισμένος
χρόνος παρεγένετο, κατήντησαν ἅπαντες εἰς τὴν Βαβυλῶνα. ὁ δ' ἀριθμὸς ἦν
τῶν στρατιωτῶν, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν τετταράκοντα μυριάδων, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους
τῶν δέκα μυριάδων. Δαρεῖος μὲν οὖν μετὰ τοσαύτης δυνάμεως ἀναζεύξας ἐκ Βα-
βυλῶνος, προῆγεν ἐπὶ Κιλικίας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τήν τε γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, υἱὸν
καὶ δύο θυγατέρας, καὶ τὴν μητέρα. Ἀλέξανδρος δὲ πρὸ μὲν τῆς Μέμνονος τε-
λευτῆς πυνθανόμενος Χίον καὶ τὰς ἐν Λέσβῳ πόλεις κεχειρῶσθαι, τὴν δὲ Μιτυλήνην
κατὰ κράτος ἡλωκέναι, πρὸς δὲ τούτοις, τὸν Μέμνονα τριακοσίαις τριήρεσι καὶ πε-
ζῇ δυνάμει μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ Μακεδονίαν, τῶν δ' Ἑλλήνων τοὺς πλείους ἑτοίμους
εἶναι πρὸς ἀπόστασιν, οὐ μετρίως ἠγωνία. ὡς δ' ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες τὴν Μέμνονος
τελευτήν, ἀπελύθη τῆς πολλῆς ἀγωνίας. μετ' ὀλίγον δὲ εἰς ἀρρωστίαν βαρυτέραν ἐμ-
πεσὼν, καὶ χαλεποῖς πάθεσι συνεχόμενος, συνεκάλεσε τοὺς ἰατρούς. τῶν μὲν οὖν ἄλλων
ἕκαστος διευλαβῶς εἶχε πρὸς τὴν θεραπείαν· Φίλιππος δ' Ἀκαρνὰν τὸ γένος παραβό-
λοις καὶ συντόμοις θεραπείαις χρώμενος, ἐπηγγείλατο διὰ φαρμακείας λύσειν τὴν — γρ. ἰατρείαις
νόσον. ἀσμένως δὲ τοῦ βασιλέως ἐπακούσαντος διὰ τὸ λέγεσθαι Δαρεῖον μετὰ τῆς
δυνάμεως ἐκ Βαβυλῶνος ὡρμηκέναι, ὁ μὲν ἰατρὸς δοὺς φάρμακον πιεῖν, καὶ συνερ-
γὸν λαβὼν τὴν φύσιν τοῦ κάμνοντος, καὶ τὴν τύχην, εὐθὺς ἀπήλλαξε τῆς νόσου τὸν — γρ. τέχνην
Ἀλέξανδρον. οὗτος μὲν οὖν παραδόξως ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, καὶ τὸν ἰατρὸν τιμήσας με-
γαλοπρεπῶς, κατέταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς εὐνουστάτους τῶν φίλων. ἡ δὲ μήτηρ τοῦ βασι-
λέως ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον τά τε ἄλλα τῶν χρησίμων, καὶ διότι φυλάξα-
σθαι προσήκει τὸν Λυκίστην Ἀλέξανδρον. οὗτος δ' ὢν ἀνδρείᾳ διάφορος καὶ φρονή- — γρ. Λυγκιστὴν
ματος πλήρης, καὶ συμπροσκολουθῶν τῷ βασιλεῖ μετὰ τῶν ἄλλων φίλων, ἐπιστεύε-
το πολλά· δὲ καὶ ἄλλων εὐλόγων συνδραμόντων πρὸς ταύτην τὴν διαβολήν, συλ- — γρ. λόγων
ληφθεὶς καὶ δεθεὶς εἰς φυλακὴν παρεδόθη, ὡς τευξόμενος δικαστηρίου. ὁ δὲ Ἀλέξαν-
δρος, πυθόμενος τὸν Δαρεῖον ὀλίγων ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν, Παρμενίωνα μὲν μετὰ
τῆς δυνάμεως ἀπέστειλε προκαταληψόμενον τὰς παρόδους καὶ τὰς ὀνομαζομένας
πύλας. οὗτος δ' ἐπιβαλὼν τοῖς τόποις, καὶ τοὺς προκατειληφότας τὰς δυσχωρίας βαρ-
βάρους βιασάμενος, κύριος ἐγένετο τῶν παρόδων. Δαρεῖος δὲ βουλόμενος εὔζωνον ποιῆ-
σαι τὴν δύναμιν, τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ τὸν περιττὸν ὄχλον εἰς Δαμασκὸν τῆς Συ-
ρίας ἀπέθετο. ὡς δ' Ἀλέξανδρον πυθόμενος τὰς δυσχωρίας προκατειληφέναι, καὶ
νομίσας αὐτὸν μὴ τολμᾶν ἐν τῷ πεδίῳ διαγωνίζεσθαι, προῆγεν ἐπ' αὐτὸν, σύν-
τομον τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενος. οἱ δ' ἐγχώριοι, τῆς μὲν τῶν Μακεδόνων ὀλιγότητος
καταφρονήσαντες, τὸ δὲ πλῆθος τῆς τῶν Περσῶν στρατιᾶς καταπεπληγμένοι, κατα-
λιπόντες τὸν Ἀλέξανδρον προσετίθεντο τῷ Δαρείῳ, καὶ τάς τε τροφὰς καὶ τὴν ἄλ-
λην παρασκευὴν μετὰ πολλῆς προθυμίας ἐχορήγουν τοῖς Πέρσαις, καὶ διὰ τῆς ἰδίας
κρίσεως προεσήμαινον τοῖς βαρβάροις τὴν νίκην. ὁ δ' Ἀλέξανδρος τὴν μὲν Ἰσσὸν
πόλιν ἀξιόλογον καταπληξάμενος ἐχειρώσατο· τῶν δὲ κατασκόπων ἀπαγγειλάντων
αὐτῷ τριάκοντα σταδίους ἀπέχειν τὸν Δαρεῖον, καὶ συντεταγμένῃ τῇ δυνάμει προσιέναι κα-
ταπληκτικῶς, ὑπολαβὼν παρὰ τῶν θεῶν αὐτῷ δεδόσθαι τὸν καιρὸν, ὥστε μιᾷ παρατάξει

νικήσαντα καταλῦσαι τὴν περσῶν ἡγεμονίαν, τοὺς μὲν στρατιώτας τοῖς οἰκείοις λόγοις
παρεκάλεσεν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα· τὰ δὲ τάγματα τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς
τῶν ἱππέων εἴλας οἰκείως τοῖς ὑποκειμένοις τόποις διατάξας, τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐπέ-
στησε πρὸ πάσης τῆς στρατιᾶς, τὴν δὲ τῶν πεζῶν φάλαγγα κατόπιν ἐφεδρεύειν προσέ-
ταξεν. αὐτὸς δὲ προηγούμενος τοῦ δεξιοῦ μέρους ἀπήντα τοῖς πολεμίοις, ἔχων μεθ᾽
ἑαυτοῦ τοὺς κρατίστους τῶν ἱππέων. τὸ δ᾽ εὐώνυμον μέρος ἐπεῖχον οἱ τῶν θετταλῶν ἱπ-
πεῖς, πολὺ τῶν ἄλλων διαφέροντες ταῖς τε ἀνδραγαθίαις καὶ ταῖς ἐμπειρίαις. ὡς
δ᾽ αἱ δυνάμεις ἐντὸς βέλους ἐγένοντο, τοῖς μὲν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπέρριψαν οἱ βάρ-
βαροι τοσοῦτον πλῆθος βελῶν, ὥστε διὰ τὴν πυκνότητα τῶν βαλλομένων ἀλλήλοις
συγκρουόντων, ἀσθενεστέρας γίνεσθαι τὰς πληγάς. τῶν δὲ σαλπικτῶν παρ᾽ ἀμφοτέ-
ροις τὸ πολεμικὸν σημαινόντων, οἱ μακεδόνες πρῶτοι συναλαλάξαντες βοὴν
ἐξαίσιον ἐποίησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων ἀντιφθεγξαμένων, συνήχησε μὲν
ἡ σύνεγγυς ὀρεινὴ πᾶσα, τὸ δὲ μέγεθος τῆς βοῆς ὑπερῆρε τὴν προγεγενημένην
κραυγήν, ὡς ἂν πεντήκοντα μυριάδων μιᾷ φωνῇ συνηχουσῶν. ὁ δ᾽ Ἀλέξανδρος
πανταχῆ τὴν ὄψιν βάλλων, καὶ σπεύδων κατιδεῖν τὸν Δαρεῖον, ἅμα τῷ κατανοῆσαι, παρα-
χρῆμα μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων ἐπ᾽ αὐτὸν ἐφέρετο τὸν βασιλέα, σπεύδων οὐχ οὕ-
τω καταστρατηγῆσαι τῶν περσῶν, ὡς τὸ δι᾽ αὑτοῦ περιποιήσασθαι τὴν νίκην. ἅμα δὲ τού-
τῳ καὶ τῶν ἄλλων ἀμφοτέρων ἱππέων συμπεσόντων ἀλλήλοις, καὶ πολλοῦ φόνου γινο-
μένου, ἡ μὲν μάχη, διὰ τὰς τῶν ἀγωνιζομένων ἀρετάς, ἀμφιδόξον εἶχε τὴν τῶν ὅ-
λων κρίσιν. ἐταλαντεύετο γὰρ δεῦρο κἀκεῖσε, τῆς ῥοπῆς ἐναλλὰξ γινομένης. οὔτε
γὰρ ἀκοντίσας, οὔτε πατάξας οὐδεὶς ἄπρακτον ἔσχε τὴν πληγήν, ὡς ἂν διὰ τὸ
πλῆθος ἑτοίμου τοῦ σκοποῦ κειμένου. διὸ καὶ πολλοῖς τραύμασιν ἐναντίοις περιτυγ-
χάνοντες ἔπιπτον, οἱ δέ, καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς θυμομαχοῦντες, τὸ ζῆν
πρότερον ἢ τὴν ἀρετὴν ἐξέλειπον. οἱ δὲ ἑκάστης τάξεως ἡγεμόνες, τῶν ὑποτεταγ-
μένων προαγωνιζόμενοι, διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς τοὺς πολλοὺς ἀνδραγαθεῖν προετ-
ρέποντο. διὸ καὶ ἦν ὁρᾶν πολλὰς μὲν διαθέσεις τραυμάτων γινομένας, ποι-
κίλους δὲ καὶ μεγάλους ἀγῶνας συνισταμένους ὑπὲρ τῆς νίκης. Ὀξάθρης δ᾽ ὁ πέρ-
σης, ἀδελφὸς μὲν ὢν Δαρείου, κατὰ δὲ τὴν ἀνδρείαν ἐπαινούμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀλέ-
ξανδρον ἀκαταγέλαστως ἱέμενον ἐπὶ τὸν Δαρεῖον, ἐφιλοτιμήθη τῆς αὐτῆς τύχης κοινω-
νῆσαι τἀδελφῷ. ἀναλαβὼν οὖν τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων τῶν μεθ᾽ ἑαυτοῦ τεταγμέ-
νων, μετὰ τούτων ἐπέρραξε τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον· καὶ νομίσας τὸ φιλάδελφον τῆς
ψυχῆς οἴσειν αὐτῷ περιβόητον παρὰ πέρσαις δόξαν, προεμάχετο τοῦ Δαρείου τεθρίπ-
που, καὶ μετ᾽ ἐμπειρίας εὐτόλμως τοῖς πολεμίοις συμπλεκόμενος, πολλοὺς ἀπέκτει-
νε. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερβαλλομένων ταῖς ἀνδραγαθίαις, περὶ μὲν τὸ τοῦ
Δαρείου τέθριππον ταχὺ νεκρῶν ἐσωρεύθη πλῆθος. πάντες γὰρ ἐφιέμενοι τοῦ βασι-
λέως ψαῦσαι, πρὸς ἀλλήλους ἐκθυμότατα διηγωνίζοντο, καὶ τοῦ ζῆν οὐδεμίαν ἐποι-
οῦντο φειδώ. ἔπεσον δ᾽ ἐν κινδύνῳ τούτῳ πολλοὶ τῶν παρὰ πέρσαις ἐπιφανεστάτων ἡγεμό-
νων, ἐν οἷς ὑπῆρχον Ἀντιξύης καὶ Ῥεομίθρης, καὶ ὁ τῆς αἰγύπτου σατράπης Τασιάκης.
ὁμοίως δὲ πολλῶν καὶ παρὰ τοῖς μακεδόσι πεσόντων, συνέβη καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρον τρω-
θῆναι τὸν μηρόν, περιχυθέντων αὐτῷ τῶν πολεμίων. οἱ δὲ τοῦ τοῦ Δαρείου τεθρίππου ζυ-
γὸν ἐπέχοντες ἵπποι, τραυματιζόμενοι πυκνῶς, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν περὶ αὐ-
τοὺς σωρευομένων νεκρῶν πλυρόμενοι, τὰ μὲν χαλινὰ διεσείοντο, παρ᾽ ὀλίγον δὲ καὶ αὐτὸν
τὸν Δαρεῖον εἰς τοὺς πολεμίους ἐξίωσκον. διὸ καὶ κινδυνεύων ἐσχάτως ὁ βασιλεὺς

αὐτὸς ἥρπασε τοὺς ῥυτῆρας, συναναγκαζόμενος λῦσαι τὴν σεμνότητα τῆς προεδρ-
σίας, καὶ τὸν παρὰ πέρσαις τοῖς βασιλεῦσι κείμενον νόμον ὑπερβῆναι. προσήχθη δὲ καὶ
τέθριππον ἕτερον ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τῷ Δαρείῳ, καὶ κατὰ τὴν εἰς τοῦτο μετάβασιν
ταραχῆς γινομένης, ὁ μὲν Δαρεῖος, ἐπικειμένων τῶν πολεμίων, εἰς ἔκπληξιν καὶ
δέος ἐνέπιπτεν. οἱ δὲ πέρσαι, τὸν βασιλέα κατανοήσαντες ταραττόμενον, εἰς φυ-
γὴν ὥρμησαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἐχομένων ἱππέων ποιησάντων, ταχὺ πάντες ἐτρά-
ποντο. τῆς δὲ φυγῆς οὔσης ἐν τόποις στενοῖς καὶ τραχέσι, συμπίπτοντες ἀλλήλοις συν-
κατεπάτουν, καὶ πολλοὶ χωρὶς πολεμίας πληγῆς ἀπέθνησκον. ἔκειντο γὰρ ὁμοῦ σω-
ρευθέντες, οἱ μέν, ἄνευ τῶν ὅπλων, οἱ δέ, τηροῦντες τὰς πανοπλίας· τινὲς δὲ γεγυμνω-
μένα τὰ ξίφη διαφυλάξαντες, τοὺς περὶ ταῦτα ἀναπειρομένους ἀνῄρουν. οἱ δὲ
πλεῖστοι, εἰς τὰ πεδία διεκπεσόντες, διὰ τούτων ἀπὸ κράτους ἐλαύνοντες τοὺς ἵππους,
εἰς τὰς συμμαχίδας πόλεις κατέφυγον. ἡ δὲ τῶν μακεδόνων φάλαγξ, καὶ τὸ τῶν περσῶν
πεζὸν στράτευμα, βραχὺν χρόνον ἐν τῇ μάχῃ διέμεινε· προηττημένων γὰρ τῶν ἱππέων,
οἱονεί τις προαγὼν ἐγεγόνει τῆς ὅλης νίκης. πάντων δὲ τῶν βαρβάρων ταχὺ τραπέν-
των, καὶ τοσούτων μυριάδων ἐν στενοῖς τόποις τὴν φυγὴν ποιουμένων, ταχὺ πᾶς ὁ
συνεχὴς τόπος νεκρῶν ἐπληρώθη. νυκτὸς δὴ ἐπιλαβούσης, οἱ μὲν πέρσαι ῥᾳδίως διε-
σπάρησαν εἰς πολλοὺς τόπους, οἱ δὲ μακεδόνες παυσάμενοι τοῦ διωγμοῦ πρὸς ἁρπα-
γὴν ὥρμησαν, καὶ μάλιστα περὶ τὰς βασιλικὰς σκηνάς, διὰ τὸ πλῆθος τῆς πολυ-
τελείας, ἠθροισμένου τε. διόπερ πολὺς μὲν ἄργυρος, οὐκ ὀλίγος δὲ χρυσός, παμπληθεῖς
δὲ καὶ πολυτελεῖς ἐσθῆτες ἐκ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς διεφορήθησαν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τοῦ ἢ χαλκῆς
βασιλέως φίλων καὶ συγγενῶν καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων οὐκ ὀλίγος διηρπάγη πλοῦ-
τος. οὐ μόνον γὰρ αἱ τῆς βασιλικῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων γυναῖκες,
ἐφ' ἁρμάτων ὀχούμεναι καταχρύσων, συνηκολούθουν κατά τι πάτριον ἔθος τῶν
περσῶν. ἑκάστη δὲ τούτων διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πλούτου καὶ τῆς τρυφῆς, περιεσύρ-
γετο πλῆθος πολυδαπάνου κατασκευῆς καὶ γυναικείου κόσμου. πάθος δὴ ἦν δει-
νότατον περὶ τὰς αἰχμαλωτιζομένας γυναῖκας. αἱ γὰρ πρότερον διὰ τρυφὴν ἐπ' τῇ ὡ
ἀπήναις πολυτελέσι μόγις κατακομιζόμεναι, καὶ γυμνὸν μέρος τοῦ σώματος οὐδὲν
φαίνουσαι, τότε μονοχίτωνες καὶ τὰς ἐσθῆτας περιερρηχυῖαι, μετ' ὀδυρμῶν ἐκ τῶν
σκηνῶν ἐξεπήδων, ἐπιβοώμεναι θεούς, καὶ προσπίπτουσαι τοῖς τῶν κρατούντων γό-
νασι. περιαιρούμεναι δὲ ταῖς χερσὶ τρεμούσαις τὸν τοῦ σώματος κόσμον, καὶ τὰς κόμας
λυόμεναι, διὰ τῶν τόπων τραχέων ἔθεον, καὶ πρὸς ἀλλήλας συνέτρεχον. βοηθοὺς
ἐπεκαλοῦντο τὰς τῶν ἑτέρων ἐπικουρίας δεομένας. ἦγον δὴ αὐτὰς οἱ μὲν ἀπὸ τῆς
κόμης ἐπισπώμενοι τὰς ἠτυχηκυίας, οἱ δὲ τὰς ἐσθῆτας περιερρηγνύντες, καὶ γυμνοῖς
τοῖς σώμασιν ἐπιβάλλοντες τὰς χεῖρας, καὶ ταῖς στάθμαις τῶν δοράτων τύπτοντες,
καὶ τὰ τιμιώτατα καὶ περιβόητα τῶν βαρβάρων ταῖς τῆς τύχης δωρεαῖς ὑβρίζοντες.
οἱ δὲ ἐπιεικέστατοι τῶν μακεδόνων τὴν μεταβολὴν τῆς τύχης ὁρῶντες, συμπαθεῖς
ἐγίνοντο, καὶ τὰς τῶν ἀκληρούντων συμφορὰς ἠλέουν, αἷς τὰ μὲν προσήκοντα καὶ
μεγάλα μακρὰν ἀπήρτητο, τὰ δὴ ἀλλόφυλα καὶ πολέμια πάρην συνεχῆ,
καὶ πρὸς ἀτυχῆ καὶ ἐπονείδιστον αἰχμαλωσίαν παρώρμητο. μάλιστα δὲ τοὺς παρόν-
τας εἰς δάκρυα καὶ συμπάθειαν ἦγεν ἡ Δαρείου μήτηρ, καὶ γυνή, καὶ δύο θυγατέρες
ἐπίγαμοι, καὶ υἱὸς παῖς τὴν ἡλικίαν. ἐπὶ γὰρ τούτων ἡ μεταβολὴ τῆς τύχης καὶ τὸ
μέγεθος τῶν ἀνελπίστων ἀκληρημάτων ἐν ὄψει κείμενον, εὐλόγως τοὺς ὁρῶντας ἐποίει
συμπαθεῖν τοῖς ἠτυχηκόσι. περὶ μὲν γὰρ Δαρείου πότερον ζῇ καὶ περίεστιν, ἢ καὶ μετ

τῆς τῶν ἄλλων φθορᾶς ἀπώλωλεν, οὐκ ἐγίνωσκον· ἑώρων δὲ τὴν σκηνὴν διαρπάζοντας ἐνόπλους πολεμίους ἄνδρας, ἀγνοοῦντας μὲν τὰς ἡλικίας, πολλὰ δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν ἀπρεπῆ πράττοντας, καὶ τὸν σύνολον ὅλην τὴν Ἀσίαν αἰχμάλωτον μεθ' ἑαυτῶν γεγενημένην. καὶ ταῖς μὲν τῶν σατραπῶν γυναιξὶ προσπιπτούσαις καὶ δεομέναις βοηθεῖν οὐχ οἷοι συνεπιλαβέσθαι πρὸς ἰσχύν, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ταύτας ἠξίουν συνεπισχυρῆσαι τοῖς ἑαυτῶν ἀκληρήμασιν. οἱ δὲ τοῦ βασιλέως παῖδες, καταλαβόμενοι τὴν τοῦ Δαρείου σκηνὴν, ἐκείνου λουτρὰ καὶ δεῖπνα παρεσκευάζοντο, καὶ λαμπάδων πολλὴν πυρὰν ἅψαντες, προσεδέχοντο τὸν Ἀλέξανδρον, ὅπως ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ γενόμενος, καὶ καταλαβὼν ἑτοίμην πᾶσαν τὴν παρασκευὴν τοῦ Δαρείου, οἰωνίσηται τὴν ὅλην τῆς Ἀσίας ἡγεμονίαν. κατὰ δὲ τὴν μάχην ἐτελεύτησαν τῶν βαρβάρων πεζοὶ μὲν πλείους τῶν δώδεκα μυριάδων, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τῶν μυρίων· τῶν δὲ Μακεδόνων πεζοὶ μὲν εἰς τριακοσίους, ἱππεῖς δὲ περὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ἡ μὲν οὖν ἐν Ἰσσῷ τῆς Κιλικίας μάχη τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. τῶν δὲ βασιλέων, Δαρεῖος μὲν κατὰ κράτος ἡττώμενος, εἰς φυγὴν ὥρμησε, καὶ μεταλαμβάνων ἄλλον ἐξ ἄλλου τῶν ἀρίστων ἵππων, ἀπὸ κράτους ἤλαυνε, διαφυγεῖν σπεύδων τὰς Ἀλεξάνδρου χεῖρας, καὶ τῶν ἄνω σατραπειῶν ἅψασθαι προαιρούμενος. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ τῆς ἑταιρικῆς ἵππου καὶ τῶν ἄλλων ἀρίστων ἱππέων ἐποιεῖτο τὸν διωγμὸν, σπεύδων ἐγκρατὴς γενέσθαι τοῦ Δαρείου. διανύσας δὲ σταδίους διακοσίους, ἀνέκαμψεν εἰς τὴν παρεμβολὴν περὶ μέσας νύκτας· τοῖς δὲ λουτροῖς θεραπεύσας τὸν ἐκ τῆς καρτερίας κόπον, ἐτρέπετο πρὸς ἄνεσιν καὶ δειπνοποιΐαν. πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου προσελθών τις ἀπήγγελεν ὅτι πάρεστιν Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ, τὸν Δαρεῖον ἐσκυλευκώς. ἔνθα δὴ κραυγῆς μεγάλης καὶ κλαυθμοῦ περὶ τὰς γυναῖκας γινομένου, καὶ τοῦ πλήθους τῶν αἰχμαλώτων διὰ τὴν ἀπαγγελίαν συμπενθοῦντος καὶ πολὺν ὀδυρμὸν προϊεμένου, πυθόμενος ὁ βασιλεὺς τὸ περὶ τὰς γυναῖκας πάθος, ἐξέπεμψεν ἕνα τῶν φίλων Λεόννατον καταπαύσοντα τὴν ταραχὴν καὶ παραμυθησόμενον τὰς περὶ τὴν Σισύγγαμβριν, καὶ δηλώσοντα διότι Δαρεῖος μὲν ζῇ, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐπιμέλειαν αὐτῶν ποιήσεται τὴν προσήκουσαν, καὶ διότι πρωῒ βούλεται προσαγορεῦσαί τε αὐτὰς καὶ διὰ τῶν ἔργων ἀποδείξασθαι τὴν ἰδίαν φιλανθρωπίαν. αἱ μὲν οὖν αἰχμαλωτίδες, προσπεσούσης αὐταῖς παραδόξου καὶ παντελῶς ἀπηλπισμένης εὐτυχίας, τόν τε Ἀλέξανδρον ὡς θεὸν προσεδέξαντο, καὶ τῶν ὀδυρμῶν ἀπηλλάγησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἅμ' ἡμέρᾳ λαβὼν ἕνα τῶν φίλων τὸν μάλιστα τιμώμενον Ἡφαιστίωνα, παρῆλθε πρὸς τὰς γυναῖκας. ἐχόντων δ' ἀμφοτέρων ἐσθῆτας μὲν ὁμοίας, τῷ μεγέθει δὲ καὶ κάλλει προέχοντος τοῦ Ἡφαιστίωνος, ἡ Σισύγγαμβρις τοῦτον ὑπολαβοῦσα εἶναι τὸν βασιλέα, προσεκύνησε· διανευόντων δ' αὐτῇ τῶν παρεστώτων, καὶ τῇ χειρὶ δεικνυόντων τὸν Ἀλέξανδρον, ἡ μὲν Σισύγγαμβρις αἰδεσθεῖσα τὴν ἄγνοιαν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς προσεκύνει τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπολαβὼν εἶπε, μηδὲν φροντίσῃς ὦ μῆτερ· καὶ γὰρ καὶ οὗτος Ἀλέξανδρός ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὴν πρεσβῦτιν μητέρα προσαγορεύσας, διὰ τῆς φιλανθρωποτάτης προσηγορίας προεσήμαινε τοῖς προητυχηκόσι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι φιλανθρωπίαν. διαβεβαιωσάμενος δ' αὐτὴν ὑπάρξειν δευτέραν μητέρα, τοῖς ἔργοις εὐθὺς ἐκύρωσε τὴν διὰ τῶν λόγων ἐπαγγελίαν. περιέθηκε γὰρ αὐτῇ κόσμον τε βασιλικὸν, καὶ τὸ προγεγονὸς ἀξίωμα ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀποκατέστησε. τὴν μὲν γὰρ θεραπείαν αὐτῇ πᾶσαν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ Δαρείου

παρέδωκεν, ἰδίαν δ' ἄλλην οὐκ ἐλάττονα τῆς προϋπαρχούσης προσεδωρήσατο· καὶ τῆς μετὰ τῶν προθήκων ἐκδόσεως βέλτιον τῆς Δαρείου κρίσεως ἐπηγγείλατο προνοήσεσθαι, τὸν παῖδα δὲ θρέψειν ὡς υἱὸν ἴδιον, καὶ βασιλικῆς τιμῆς ἀξιώσειν. προσκαλεσάμενος δ' αὐτὸν καὶ φιλήσας, ὡς εἶδεν ἀδεῶς βλέψαντα, καὶ μηδὲν ὅλως καταπεπληγμένον, πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἡφαιστίωνα εἶπεν ὅτι ὁ παῖς ὢν ἓξ ἐτῶν, καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν προφαίνων, πολλῷ βελτίων ἐστὶ τοῦ πατρός. περὶ δὲ τῆς Δαρείου γυναικὸς καὶ τῆς περὶ αὐτὴν σεμνότητος προνοήσεσθαι ἔφησεν, ὅπως μηδὲν ἀνάξιον πάθῃ τῆς προγεγενημένης εὐδαιμονίας. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν διαλεχθείς, ἔπαινον τὰς γυναῖκας, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀνελπίστου χαρᾶς, εἰς ἀκατάσχετα προσπεσεῖν δάκρυα. ἐπὶ δὲ πᾶσι τοῖς προειρημένοις δοὺς τὴν δεξιὰν, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν εὖ παθόντων ἐπαίνων ἐτύγχανεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς στρατευομένοις περιβόητον ἔσχε τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπιεικείας. καθόλου δ' ἔγωγε νομίζω, πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ὑπ' Ἀλεξάνδρου συντετελεσμένων μηδὲν τούτων μεῖζον ὑπάρχειν, μηδὲ μᾶλλον ἄξιον ἀναγραφῆς καὶ μνήμης ἱστορικῆς εἶναι. αἱ μὲν γὰρ τῶν πόλεων πολιορκίαι καὶ παρατάξεις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὸν πόλεμον προτερήματα, τὰ πλείονα διὰ τύχην ἢ δι' ἀρετὴν ἐπιτυγχάνεται· ὁ δ' ἐν ταῖς ἐξουσίαις εἰς τοὺς ἐπταικότας ἔλεος μεριζόμενος, διὰ μόνης τῆς φρονήσεως γίνεται. οἱ πλεῖστοι γὰρ διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐπαίρονται μὲν ταῖς εὐπραξίαις, ὑπερήφανοι δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις γενόμενοι, τῆς ἀνθρωπίνης κοινῆς ἀσθενείας ἐπιλανθάνονται. διὸ καὶ νῦν τοὺς πλείστους ὁρᾶν ἐστὶ τὴν εὐτυχίαν, ὥσπερ τι βαρὺ φορτίον, φέρειν ἀδυνατοῦντας. Ἀλέξανδρος μὲν οὖν, καίπερ πολλαῖς γενεαῖς προγεγονὼς τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου, τυγχανέτω καὶ παρὰ τῶν μεταγενεστέρων δικαίου καὶ πρέποντος ταῖς ἰδίαις ἀρεταῖς ἐπαίνου. Δαρεῖος δὲ διανύσας εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἐν Ἰσσῷ μάχης διασωζομένους ἀναλαβὼν, οὐκ ἔπεσε τῷ φρονήματι, καίπερ μεγάλῃ περιπεπτωκὼς συμφορᾷ· ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἔγραψεν ἀνθρωπίνως φέρειν τὴν εὐτυχίαν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀλλάξασθαι, χρημάτων πλῆθος λαβόντα· προσετίθει δὲ καὶ τῆς Ἀσίας τὴν ἐντὸς Ἅλυος χώραν, καὶ πόλεις συγχωρήσειν, ἐὰν βουληθῇ γενέσθαι φίλος. ὁ δ' Ἀλέξανδρος συναγαγὼν τοὺς φίλους, καὶ τὴν μὲν ἀληθινὴν ἐπιστολὴν ἀποκρυψάμενος, ἑτέραν δὲ γράψας ἐπιτηδείαν πρὸς τὸ ἑαυτῷ συμφέρειν, προσήνεγκε τοῖς συνέδροις, καὶ τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους ἐξαπέστειλε. διόπερ ὁ Δαρεῖος, ἀπογνοὺς τὴν διὰ τῶν ἐπιστολῶν σύνθεσιν, παρασκευὰς μεγάλας ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ τοὺς μὲν κατὰ τὴν τροπὴν ἀποβεβληκότας τὰς πανοπλίας καθώπλιζεν, ἄλλους δ' ἐπιλεγόμενος, εἰς στρατιωτικὰς τάξεις κατέγραφε· τὰς δ' ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν δυνάμεις, ἃς ἀπολελοίπει διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς στρατείας, μετεπέμπετο. καὶ τέλος τοσαύτην εἰσηνέγκατο σπουδὴν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς δυνάμεως, ὥστε διπλασίαν γενέσθαι τῆς ἐν Ἰσσῷ παραταξαμένης. ὀγδοήκοντα μὲν γὰρ μυριάδες πεζῶν, εἴκοσι δ' ἱππέων ἠθροίσθησαν· καὶ χωρὶς ἁρμάτων δρεπανηφόρων πλῆθος. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Νικεράτου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Μάρκον Ἀτίλιον καὶ Μάρκον Οὐαλέριον, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη δευτέρα πρὸς ταῖς ἑκατὸν καὶ δέκα, καθ' ἣν ἐνίκα Γρύλος Χαλκιδεύς. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ νίκην, τοὺς μὲν τελευτήσαντας ἔθαψεν, ἐν οἷς καὶ τῶν πολεμίων τοὺς ἐν ταῖς ἀνδραγαθίαις θαυμασθέντας· μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπεῖς θυσίας συντελέσας, καὶ τοὺς

γρ. καθόλου δ' γίγνεσθαι ἔργον τὸ πάντων μέγα καὶ περιβόητον. ἐγὼ δὲ νομίζω

γρ. Γρύαλος

ἐν τῇ μάχῃ κατ' ἀρετὴν διαφόρους γενομένους τιμήσας ταῖς ἀξίαις ἑκάστους δω-
ρεαῖς, ἐφ' ἡμέρας τινὰς ἀνέλαβε τὴν δύναμιν. ἔπειτα προαγαγὼν ἐπ' αἴγυπτον, καὶ
καταντήσας εἰς τὴν Φοινίκην, τὰς μὲν ἄλλας πόλεις παρέλαβεν, ἑκουσίως τῶν ἐγχω-
ρίων προσδεξαμένων αὐτόν. οἱ δὲ τύριοι, βουλομένου τοῦ βασιλέως τῷ Ἡρακλεῖ τῷ
τυρίῳ θῦσαι, προπετέστερον διεκώλυσαν αὐτὸν τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου. τοῦ δὲ Α-
λεξάνδρου χαλεπῶς ἐνεγκόντος καὶ διαπειλησαμένου πολεμήσειν τὴν πόλιν, οἱ
τύριοι τεθαῤῥηκότες ὑπέμενον τὴν πολιορκίαν, ἅμα μὲν Δαρείῳ χαριζόμενοι καὶ
τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν βεβαίαν τηροῦντες, καὶ νομίζοντες μεγάλας δωρεὰς ἀντὶ
ταύτης τῆς χάριτος ἀπολήψεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐπισπασάμενοι μὲν τὸν Ἀλέ-
ξανδρον εἰς πολυχρόνιον καὶ ἐπικίνδυνον πολιορκίαν, διδόντες δὲ ἄνεσιν Δαρείῳ πρὸς
τὰς παρασκευάς· ἅμα δὲ καὶ πιστεύοντες τῇ τε ὀχυρότητι τῆς νήσου καὶ ταῖς ἐν αὐτῇ
παρασκευαῖς, ἔτι δὲ τοῖς ἀπογόνοις αὐτῶν καρχηδονίοις. ὁ δὲ βασιλεὺς, ὁρῶν κατὰ θά-
λατταν μὲν δυσπολιόρκητον οὖσαν τὴν πόλιν, διά τε τὴν παρασκευὴν τὴν κατὰ τὸ τεῖχος
ἔργων καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν αὐτῇ δύναμιν ναυτικήν, κατὰ δὲ γῆν σχεδὸν ἀπραγμά-
τευτον οὖσαν, διὰ τὸ τέτταρσι σταδίοις διείργεσθαι τῆς ἠπείρου· ὅμως ἔκρινε συμφέρειν
πάντα κίνδυνον καὶ πόνον ὑπομένειν ὑπὲρ τοῦ μὴ καταφρονηθῆναι τὴν τῶν μακεδόνων δύνα-
μιν ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς τυχούσης πόλεως. εὐθὺς οὖν καθαιρῶν τὴν παλαιὰν λεγομένην
τύρον, καὶ πολλὰς μυριάδας κομιζόντων τοὺς λίθους, χῶμα κατεσκεύαζε δίπλεθρον
τῷ πλάτει. πανδημεὶ δὲ προσλαβόμενος τοὺς κατοικοῦντας τὰς πλησίον πόλεις,
ταχὺ διὰ τῆς πολυχειρίας ἤνυετο τὰ τῶν ἔργων. οἱ δὲ τύριοι τὸ μὲν πρῶτον προσ-
πλέοντες τῷ χώματι, κατεγέλων τοῦ βασιλέως εἰ τοῦ Ποσειδῶνος ἑαυτὸν δοκεῖ πε-
ριέσεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα παραδόξως τοῦ χώματος αὐξομένου, τέκνα μὲν καὶ γυναῖ-
κας καὶ τοὺς γεγηρακότας εἰς καρχηδόνα διακομίζειν ἐψηφίσαντο, τοὺς δὲ ἀκμά-
ζοντας ταῖς ἡλικίαις ἐπέλεξαν πρὸς τὴν τειχομαχίαν, καὶ ναυμαχίαν ἑτοίμως κατε-
σκεύαζον, ἔχοντες τριήρεις ὀγδοήκοντα. τέλος δὲ, τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν μέρος
μὲν ἔφθασαν ὑπεκθέμενοι πρὸς τοὺς καρχηδονίους, καταταχούμενοι δὲ ὑπὸ τῆς
πολυχειρίας, καὶ ταῖς ναυσὶν οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι, συνηναγκάσθησαν ὑπομεῖναι
πανδημεὶ τὴν πολιορκίαν. ἔχοντες δὲ πολλὴν δαψίλειαν καταπελτῶν, καὶ τῶν ἄλ-
λων μηχανῶν τῶν πρὸς πολιορκίαν χρησίμων, ἑτέρας πολλαπλασίους κατεσκεύα-
σαν ῥᾳδίως διὰ τῶν ἐν τῇ τύρῳ μηχανοποιῶν, καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν παντοδαπῶν
ὄντων. διὰ δὲ τούτων τῶν ὀργάνων τῶν παντοδαπῶν καὶ ξένων ταῖς ἐπινοίαις κατα-
σκευαζομένων, ἅπας μὲν ὁ περίβολος τῆς πόλεως ἐπληρώθη τῶν μηχανῶν, μάλι-
στα δὲ κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἐν ᾧ τὸ χῶμα συνήγγιζε τῷ τείχει. ὡς δὲ εἰς τὴν ἄφεσιν
τοῦ βέλους διέτεινε τὸ κατασκευαζόμενον ὑπὸ τῶν μακεδόνων ἔργον, καὶ παρὰ τῶν
θεῶν τινα προεσημαίνετο τοῖς κινδυνεύουσιν. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ πελάγους ὁ κλύδων
προσέπελασε τοῖς ἔργοις κῆτος ἄπιστον τὸ μέγεθος, ὃ προσπεσὸν τῷ χώματι, κα-
κὸν μὲν οὐδὲν εἰργάσατο, τῷ δὲ ἑτέρῳ μέρει τοῦ σώματος προσανακεκλιμένον ἐπὶ
πολὺν χρόνον ἔμενε, καὶ πολλὴν κατάπληξιν παρείχετο τοῖς θεωμένοις τὸ παράδο-
ξον. πάλιν δὲ εἰς τὸ πέλαγος νηξάμενον εἰς δεισιδαιμονίαν ἀμφοτέρους προήγα-
γετο. ἑκάτεροι γὰρ, ὡς τοῦ Ποσειδῶνος αὐτοῖς βοηθήσειν μέλλοντος, διέκρινον τὸ σημεῖον,
ῥέποντες ταῖς γνώμαις πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον. ἐγίνετο δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα παρά-
δοξα, δυνάμενα διαπτοίαν καὶ φόβον τοῖς ὄχλοις παρασχέσθαι. ἰκ[?] γὰρ τὰς σφαγὰς
παρὰ τοῖς μακεδόσιν οἱ διακλώμενοι τῶν ἄρτων αἱματώδη τὴν πρόσοψιν εἶχον.

γρ. θαῤῥοῦντες

ἑωρακέναι δέ τις ἔφησεν ὄψιν, καθ' ἣν ὁ Ἀπόλλων ἔλεγε μέλλειν ἑαυτὸν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. τοῦ δὲ πλήθους ὑπονοήσαντος ὅτι πεπλακὼς εἴη τὸν λόγον χαριζόμενος Ἀλεξάνδρῳ, καὶ διὰ τοῦτο τῶν νεωτέρων ὁρμησάντων ἐπὶ τὸ λιθοβολῆσαι τὸν ἄνθρωπον, οὗτος μὲν διὰ τῶν ἀρχόντων κλαπεὶς, καὶ καταφυγὼν εἰς τὸ τοῦ Ἡρακλέους ἱερὸν, διέφυγε τὴν τιμωρίαν, διὰ τὴν ἱκεσίαν. οἱ δὲ Τύριοι δεισιδαιμονήσαντες χρυσαῖς σειραῖς περιέδησαν τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ξόανον τῇ βάσει, ἐμποδίζοντες, ὡς ᾤοντο, τοῦ θεοῦ τὸν ἐκ τῆς πόλεως χωρισμόν. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Τύριοι τὴν αὔξησιν τοῦ χώματος εὐλαβηθέντες, ἐπλήρωσαν πολλὰ τῶν ἐλαττόνων σκαφῶν ὀξυβελῶν τε καὶ καταπελτῶν, καὶ τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν ἀνδρῶν· καὶ προσπλεύσαντες τοῖς ἐργαζομένοις τὸ χῶμα, πολλοὺς μὲν κατέτρωσαν, οὐκ ὀλίγους δὲ ἀπέκτειναν. εἰς ἀνόπλους γὰρ καὶ πυκνοὺς πολλῶν καὶ παντοίων βελῶν φερομένων, οὐδεὶς ἡμάρτανεν, ἐπιμαν καὶ ἀφυλάκτων τῶν σκοπῶν κειμένων. συνέβαινε γὰρ οὐ μόνον κατὰ πρόσωπον τὰ φερόμενα βέλη προσπίπτειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ νῶτα τῶν ἀντιπρόσωπον ὄντων ἐν στενῷ χώματι διήκεσθαι, καὶ μηδένα δύνασθαι διαφυλάξασθαι τοὺς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καταπετρωθῆναι. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τὸ παράλογον τῆς συμφορᾶς βουλόμενος ὀξέως διορθώσασθαι, πληρώσας πάσας τὰς ναῦς, καὶ καθηγούμενος αὐτὸς ἔπλει κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Τυρίων, καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν Φοινίκων ὑπετέμνετο. οἱ δὲ βάρβαροι, φοβηθέντες μήποτε κυριεύσας τῶν λιμένων, καταλάβηται τὴν πόλιν ἔρημον οὖσαν στρατιωτῶν, κατὰ πολλὴν σπουδὴν διέπλεον εἰς τὴν Τύρον πόλιν. ἀμφοτέρων δὲ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλοτιμίας ταῖς εἰρεσίαις πυκναῖς χρωμένων, καὶ τῶν Μακεδόνων ἤδη πλησιαζόντων τοῖς λιμέσιν, οἱ Φοίνικες παρ' ὀλίγον μὲν ἦλθον ἅπαντες ἀπολέσθαι, παραβιασάμενοι δ' ὅμως τῇ βίᾳ, καὶ τὰς τελευταίας ναῦς ἀποβαλόντες, διεσώθησαν εἰς τὴν πόλιν. ὁ δὲ βασιλεὺς, μεγάλης ἐπιβολῆς ἀποτυχὼν, πάλιν προσεκαρτέρει τῷ χώματι, καὶ τῷ πλήθει τῶν νεῶν παρείχετο τοῖς ἐργαζομένοις τὴν ἀσφάλειαν. τῶν δ' ἔργων πλησιαζόντων τῇ πόλει, καὶ τῆς ἁλώσεως προσδοκωμένης, ἀργέστης ἄνεμος μέγας ἐπεγένετο, καὶ τοῦ χώματος πολὺ μέρος ἐλυμήνατο. ὁ δ' Ἀλέξανδρος εἰς ἀμηχανίαν ἐμπίπτων διὰ τὴν αὐτόματον τῶν ἔργων φθορὰν, μετεμέλετο μὲν ἐπὶ τῇ τῆς πολιορκίας ἐπιβολῇ, ὅμως δὲ τῇ φιλοτιμίᾳ προαγόμενος, ἐκ τῆς ὀρεινῆς ἐκκόπτων ὑπερμεγέθη δένδρα παρεκόμιζε, καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς κλάδοις ἐγχώσας, ἐνέφραξε τὴν βίαν τοῦ κλύδωνος. ταχὺ δ' ἀποκαταστήσας τὰ πεπτωκότα τοῦ χώματος, καὶ τῇ πολυχειρίᾳ προκόψας εἰς βελῶν ἄφεσιν, ἐπέστησε τὰς μηχανὰς ἐπ' ἄκρον τὸ χῶμα· καὶ τοῖς μὲν πετροβόλοις κατέβαλλε τὰ τείχη, τοῖς δ' ὀξυβελέσιν ἀνεῖργε τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἐφεστῶτας. συνηγωνίζοντο δὲ τούτοις οἵ τε τοξόται καὶ σφενδονῆται, καὶ πολλοὺς τῶν ἐν τῇ πόλει παραβοηθούντας κατετετρώκεσαν. οἱ δὲ Τύριοι ἁλιεῖς, ἔχοντες τεχνίτας καὶ μηχανοποιοὺς, κατεσκεύασαν φιλότεχνα βοηθήματα. πρὸς μὲν γὰρ τὰ καταπελτικὰ βέλη τροχοὺς κατεσκεύασαν διειλημμένους πυκνοῖς διαφράγμασι· τούτους δὲ διά τινος μηχανῆς διαδινοῦντες, τὰ μὲν συνέτριβον, τὰ δὲ παρέσυρον τῶν βελῶν, πάντων δὲ τὴν ἐκ τῆς βίας φορὰν ἐξέλυον. τοὺς δ' ἐκ τῶν πετροβόλων φερομένους λίθους δεχόμενοι μαλακαῖς τισι καὶ συνενδιδούσαις κατασκευαῖς, ἐπράϋνον τὴν ἐκ τῆς ὀργανικῆς βίας δύναμιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἅμα τῇ κατὰ τὸ χῶμα προσβολῇ παντὶ τῷ στόλῳ περιέπλει τὴν πόλιν, καὶ τὰ τείχη περιεσκέπτετο, καὶ φανερὸς ἦν πολιορκήσων τὴν πόλιν κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. τῶν δὲ Τυρίων ἀνταναχθῆναι μὲν τῷ στόλῳ μηκέτι τολμώντων, τρισὶ

δὲ ναυσὶν ὁρμιζόντων περὶ τοῦ λιμένος, ὁ βασιλεὺς ἐπιπλεύσας αὐταῖς, καὶ πάσας συντρίψας, ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν ἰδίαν στρατοπεδείαν. οἱ δὲ Τύριοι, βουλόμενοι διπλασιάσαι τὴν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀσφάλειαν, ἀποστήσαντες πέντε πήχεις, ἕτερον τεῖχος ᾠκοδόμουν, δέκα πηχῶν τὸ πλάτος, καὶ τὸ ἀνὰ μέσον τῶν τειχῶν διάστημα λίθων καὶ χώματος ἐπλήρουν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, τὰς τριήρεις ζευγνύων, καὶ μηχανὰς παντοδαπὰς αὐταῖς ἐπιστήσας, κατέβαλεν ἐπὶ πλέθρον τοῦ τείχους· καὶ διὰ τοῦ πτώματος εἰσέπιπτον εἰς τὴν πόλιν. οἱ δὲ Τύριοι τοὺς εἰσβιαζομένους πυκνοῖς βέλεσι βάλλοντες, μόλις ἀπετρέψαντο, καὶ τὸ πεπτωκὸς μέρος τοῦ τείχους ἀνῳκοδόμησαν νυκτὸς ἐπιλαβούσης. μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ χώματος συνάψαντος τῷ τείχει, καὶ τῆς πόλεως χερρονήσου γινομένης, πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας συνέβαινε γίνεσθαι κατὰ τὴν τειχομαχίαν. οἱ μὲν γὰρ, τὸ δεινὸν ἔχοντες ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἁλώσεως συμφορὰν ἀναλογιζόμενοι, ταῖς ψυχαῖς οὕτω παρέστησαν πρὸς τὸν κίνδυνον ὥστε τοῦ θανάτου καταφρονῆσαι. τῶν γὰρ μακεδόνων προσαγαγόντων πύργους ὑψηλοὺς ἴσους τοῖς τείχεσι, καὶ διὰ τούτων τὰς ἐπιβάθρας ἐπιβαλλόντων, καὶ θρασέως ταῖς ἐπάλξεσιν ἐπιβαινόντων, οἱ μὲν Τύριοι διὰ τὴν ἐπίνοιαν τῶν ὀργανοποιῶν, πολλὰ πρὸς τὴν τειχομαχίαν εἶχον βοηθήματα. χαλκευσάμενοι γὰρ εὐμεγέθεις τριόδοντας περιηγκιστρωμένους, τούτοις ἔτυπτον ἐκ χειρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν πύργων καθεστῶτας. ἐμπηγνυμένων δὲ εἰς τὰς ἀσπίδας τούτων, καὶ κάλους ἐχόντων προσδεδεμένους, εἷλκον πρὸς ἑαυτοὺς, ἐπιλαμβανόμενοι τῶν κάλων. ἀναγκαῖον οὖν ἦν ἢ προΐεσθαι τὰ ὅπλα, καὶ γυμνουμένους τὰ σώματα κατατιτρώσκεσθαι, πολλῶν φερομένων βελῶν, ἢ τηροῦντας τὰ ὅπλα διὰ τὴν αἰσχύνην, πίπτειν ἀφ' ὑψηλῶν πύργων καὶ τελευτᾶν. ἄλλοι δὲ ἁλιευτικὰ δίκτυα τοῖς ἐπὶ τῶν ἐπιβαθρῶν διαμαχομένοις ἐπιρρίπτοῦντες, καὶ τὰς χεῖρας ἀχρήστους ποιοῦντες, κατέσπων καὶ περιεκύλιον ἀπὸ τῆς ἐπιβάθρας ἐπὶ τὴν γῆν. ἕτεροι δ' ἐπενόησαν εὕρεμα φιλότεχνον κατὰ τῆς τῶν μακεδόνων ἀνδρείας, δι' οὗ τοὺς ἀρίστους τῶν πολεμίων ἀμηχάνοις καὶ δειναῖς περιέβαλον τιμωρίαις. κατασκευάσαντες γὰρ ἀσπίδας χαλκᾶς καὶ σιδηρᾶς, καὶ ταύτας πληρώσαντες ἄμμου, φλογὶ πολλῇ συνεχῶς ὑπέκαιον καὶ διαπύρους κατεσκεύαζον τὴν ἄμμον. ταύτην δὲ διά τινος μηχανῆς τοῖς θρασύτατα μαχομένοις ἐπερρίπτουν, καὶ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιέβαλλον τοὺς ὑποπεσόντας. διὰ γὰρ τῶν θωράκων καὶ τῶν ὑποδυτῶν παρεισπίπτουσα ἡ ἄμμος, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θερμασίας λυμαινομένη τὰς σάρκας, ἀβοήθητον ἐποίει τὸ ἀτύχημα. διὸ καὶ παραπλησίως τοῖς βασανιζομένοις πᾶσαν δεητικὴν φωνὴν προϊέμενοι, τοὺς μὲν ἐπικουρήσοντας οὐκ εἶχον, αὐτοὶ δὲ διὰ τὴν δεινότητα τοῦ πάθους εἰς μανιώδη διάθεσιν ἐμπίπτοντες, ἐτελεύτων ἐλεεινῷ καὶ ἀμηχάνῳ πάθει περιπίπτοντες. ἅμα δὲ καὶ πῦρ ἐπερρίπτουν καὶ σαυνία καὶ λίθους ἐπέβαλλον οἱ Φοίνικες, καὶ τῷ πλήθει τῶν βελῶν κατεπόνουν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνθισταμένων· καὶ ταῖς μὲν δρεπανηφόροις κεραίαις τὰς τῶν κριῶν ὁρμητηρίας ὑποτέμνοντες, ἄχρηστον τὴν τῶν ὀργάνων βίαν ἐποίουν, ταῖς δὲ πυρφόροις μύδρους μεγάλους διαπύρους ἐπέβαλλον εἰς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, καὶ διὰ τὴν πυκνότητα τῶν ἀνδρῶν οὐχ ἡμάρτανον τῶν σκοπῶν· τοῖς δὲ κόραξι καὶ ταῖς σιδηραῖς χερσὶν ἀνήρπαζον τοὺς τοῖς θωρακίοις ἐφεστῶτας. τῇ δὲ πολυχειρίᾳ πάσας τὰς μηχανὰς ἐνεργοὺς ποιοῦντες, πολλοὺς τῶν βιαζομένων ἀπέκτεινον. ἀνυπερβλήτου δὲ τῆς ἐκπλήξεως οὔσης, καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀγῶσι δεινότητος ἀνυποστάτου γινομένης, οὐδ' ὣς ἔληγον τῆς τόλμης οἱ μακεδόνες, ἀλλὰ τοὺς ἀεὶ πίπτοντας ὑπερβαίνοντες, οὐκ

γρ. ἀπετρέψαντο,

γρ. ὑψηλοῦ πύργου

ἐνουθετοῦντο ταῖς τῶν ἄλλων συμφοραῖς. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐπιστήσας ἐπὶ τοὺς πε-
τροβόλους καταπέλτας, καὶ λίθους μεγάλους ἀφιείς, ἐσάλευε τὰ τείχη. τοῖς δ' ὀξυ-
βελέσιν ἀπὸ τῶν πύργων τῶν ξυλίνων ἐκβάλλων βελῶν παντοδαπῶν πλῆθος, δεινῶς
κατετίτρωσκε τοὺς ἐφεστῶτας τοῖς τείχεσιν. ἀντιμηχανώμενοι δὲ πρὸς ταῦτα οἱ τύ-
ριοι, πρὸ μὲν τῶν τειχῶν μαρμαρίνους τροχοὺς ἵστανον, καὶ διά τινων ὀργάνων τούτους δι-
νοῦντες, τὰ φερόμενα βέλη καταπελτικὰ συνέτριβον, καὶ εἰς τὰ πλάγια μέρη
παράγοντες, ἀπράκτους ἐποίουν τὰς τῶν ἀφιεμένων πληγάς. πρὸς δὲ τούτοις βύρ-
σας καὶ διπλᾶς διφθέρας πεφυκωμένας καταρράπτοντες, εἰς ταύτας ἀπεδέχοντο
τὰς ἀπὸ τῶν πετροβόλων πληγάς· καὶ μαλακῆς τῆς ἐνδόσεως γινομένης, ἐξελύετο
τῶν φερομένων πετρῶν ἡ βία. καθόλου δὲ οἱ τύριοι πάντα τρόπον εὐρώστως ἀμυνό-
μενοι, καὶ καλῶς ποριοῦντες τοῖς βοηθήμασι, κατεθάρρησαν τῶν πολεμίων, καὶ τὸ τεῖ-
χος καὶ τὰς ἐντὸς τῶν πύργων στάσεις ἀπολιπόντες, ἐπ' αὐτὰς ὤθουν τὰς ἐπιβά-
θρας, καὶ ταῖς τῶν πολεμίων ἀνδραγαθίαις ἀντέταττον τὰς ἑαυτῶν ἀρετάς. διὸ καὶ
συμπλεκόμενοι τοῖς πολεμίοις, καὶ τὴν μάχην ἐκ χειρὸς συνιστάμενοι, μέγαν ἀ-
γῶνα τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος συνίσταντο· καί τινες πελέκεσι τῶν ἀποτυγχανόντων τὸ προσ-
πεσὸν μέρος τοῦ σώματος ἀπέκοπτον. ἔνθα δὴ τῶν παρὰ τοῖς μακεδόσιν ἡγεμόνων τις,
ὄνομα μὲν Ἄδμητος, διαφέρων δὲ ἀνδρείᾳ καὶ σώματος ῥώμῃ, τεθαρρηκὼς τὴν
βίαν τῶν τυρίων ὑπέστη. καὶ πληγεὶς πελέκει μέσην κεφαλήν, παραχρῆμα κατέ-
στρεψε τὸν βίον ἡρωϊκῶς. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὁρῶν τῇ μάχῃ τῶν τυρίων κατισχυομέ-
νους τοὺς μακεδόνας, ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας νυκτὸς ἤδη γινομένης,
καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔκρινε λῦσαι τὴν πολιορκίαν, καὶ τὴν στρατείαν ἐπὶ τὴν αἴγυ-
πτον ποιεῖσθαι· μετανοήσας δὲ πάλιν, καὶ νομίσας αἰσχρὸν εἶναι παραχωρῆσαι τυρίοις
τῆς κατὰ τὴν πολιορκίαν δόξης, καὶ τῶν φίλων ἕνα μόνον ὁμογνωμονοῦντα λαβών,
Ἀμύνταν τὸν Ἀνδρομένους, πάλιν πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐτρέπετο. παρακαλέσας
δὲ τοὺς μακεδόνας ἑαυτῷ μὴ λείπεσθαι κατ' ἀνδρείαν, ἁπάσας τὰς ναῦς πολεμικῶς
κατασκευάσας, προσέβαλλε τοῖς τείχεσιν ἐνθύμως κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατ-
ταν. κατανοήσας δὲ περὶ τὰ νεώρια τὸ τεῖχος ἀσθενέστερον ὑπάρχον, τούτῳ προσή-
γαγε τὰς τριήρεις ἐζευγμένας, καὶ φερούσας τὰς ἀξιολογωτάτας μηχανάς. ἐν ταύ-
ταις δὲ ἐτόλμα ἐπιτελέσασθαι πρᾶξιν οὐδὲ τοῖς ὁρῶσι πιστευομένην. ἐπιβάθραν
γὰρ ἀπὸ τοῦ ξυλίνου πύργου τοῖς τῆς πόλεως τείχεσιν ἐπιβαλών, διὰ ταύτης μόνος
ἐπέβη τῷ τείχει, οὔτε τὸν ἀπὸ τῆς τύχης φθόνον εὐλαβηθείς, οὔτε τὴν τῶν τυρίων
δεινότητα καταπλαγείς· ἀλλὰ τὴν καταγωνισαμένην τοὺς πέρσας δύναμιν ἔχων
θεωρὸν τῆς ἰδίας ἀνδραγαθίας, τοῖς μὲν ἄλλοις μακεδόσιν ἀκολουθεῖν προσέταξεν,
αὐτὸς δὲ καθηγούμενος τῶν εἰς χεῖρας βιαζομένων, τοὺς μὲν τῷ δόρατι, τοὺς δὲ τῇ μα-
χαίρᾳ τύπτων ἀπέκτεινεν· ἐνίους δ' αὐτῇ τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀσπίδος ἀνατρέπων,
ἐπέσχεν τοῦ πολλοῦ θράσους ἐποίησε τοὺς πολεμίους. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις,
καθ' ἕτερον μέρος ὁ κριὸς τύπτων κατέβαλε πολὺ μέρος τοῦ τείχους· διὰ δὲ τοῦ
πτώματος εἰσπεσόντων τῶν μακεδόνων, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τῆς ἐπι-
βάθρας διαβάντων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἡ μὲν πόλις κατείληπτο, οἱ δὲ τύριοι πρὸς ἀλ-
κὴν τραπέντες, καὶ παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ἐνέφραξαν τοὺς στενωπούς, καὶ μα-
χόμενοι πλὴν ὀλίγων ἅπαντες κατεκόπησαν, ὄντες πλείους τῶν ἑπτακισχιλίων. ὁ δὲ
βασιλεὺς τέκνα μὲν καὶ γυναῖκας ἐξηνδραποδίσατο, τοὺς δὲ νέους πάντας, ὄντας
οὐκ ἐλάττους τῶν δισχιλίων, ἐκρέμασε. σώματα δ' αἰχμάλωτα τοσαῦτα τὸ πλῆ-

θος εὑρέθη, ὥστε, τῶν πλείστων εἰς Καρχηδόνα κεκομισμένων, τὰ ὑπολειφθέντα γενέ-
σθαι πλείω τῶν μυρίων καὶ τρισχιλίων. Τύριοι μὲν οὖν γενναιότερον μᾶλλον ἢ φρο-
νιμώτερον ὑποστάντες τὴν πολιορκίαν, τοσαύταις περιέπεσον συμφοραῖς, πολιορ-
κηθέντες μῆνας ἑπτά. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦ μὲν Ἀπόλλωνος τὰς χρυσᾶς σειρὰς καὶ τὰ
δεσμὰ περιελόμενος, προσήγγειλεν ὀνομάζειν τὸν θεὸν τοῦτον Ἀπόλλω Φιλαλέξανδρον.
τῷ δ' Ἡρακλεῖ μεγαλοπρεπεῖς θυσίας συντελέσας, καὶ τοὺς ἀνδραγαθήσαντας τι-
μήσας, ἔτι δὲ τοὺς τετελευτηκότας μεγαλοπρεπῶς θάψας, τῆς μὲν Τυρίων πόλεως
κατέστησε βασιλέα τὸν ὀνομαζόμενον Βαλλώνυμον, περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος οὐκ ἄξιον
παραλιπεῖν, διὰ τὸ τῆς περιπετείας παράδοξον. τοῦ γὰρ προϋπάρχοντος βασιλέως
Στράτωνος διὰ τὴν πρὸς Δαρεῖον φιλίαν ἐκπεσόντος ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὁ Ἀλέξαν-
δρος ἔδωκεν ἐξουσίαν Ἡφαιστίωνι καταστῆσαι βασιλέα τῆς Τύρου τῶν ἰδιοξένων ὃν
ἂν προαιρῆται. ὁ δὲ μὲν οὖν πρῶτον εὐδοκήσας τῷ ξένῳ παρ' ᾧ τὴν ἐπιστα-
θμίαν ἐπεποίητο κεχαρισμένως, ἤτοι ἐπεβάλετο κύριον ἀναγορεῦσαι τῆς πόλεως, ὁ δὲ,
πλούτῳ μὲν καὶ δόξῃ διαφέρων τῶν πολιτῶν, οὐδεμίαν δὲ συγγένειαν ἔχων πρὸς τοὺς
γεγονότας βασιλεῖς, οὐκ ἐδέξατο τὴν δωρεάν. τοῦ δ' Ἡφαιστίωνος ἐπιτρέψαντος αὐ-
τῷ τὴν ἐκλογὴν ποιήσασθαι ἐκ τοῦ γένους τῶν βασιλέων, ἔφησεν εἶναί τινα τῆς βα-
σιλικῆς οἰκίας ἀπόγονον, τὰ μὲν ἄλλα σώφρονα καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα, πένητα δὲ καθ'
ὑπερβολήν. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἡφαιστίωνος τούτῳ τὴν δυναστείαν, ὁ λαβὼν τὴν
ἐπιτροπὴν κατήντησεν ἐπὶ τὸν ὠνομασμένον μετὰ βασιλικῆς ἐσθῆτος, καὶ κατέλα-
βεν αὐτὸν ἔν τινι κήπῳ μισθοῦ μὲν ἀντλοῦντα, ῥάκεσι δὲ τοῖς τυχοῦσιν ἐσθῆτι χρώ-
μενον. δηλώσας δὲ τὴν περιπέτειαν καὶ περιθεὶς τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ τὸν ἄλ-
λον τὸν ἁρμόζοντα κόσμον, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἀπέδειξε βασιλέα
τῶν Τυρίων. ἀσμένως δὲ τοῦ πλήθους προσδεξαμένου, καὶ τὸ παράδοξον τῆς τύχης
θαυμάσαντος, οὗτος μὲν φίλος γενόμενος Ἀλεξάνδρῳ, τὴν βασιλείαν ἔσχε παρά-
δειγμα τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν τῆς τύχης παράδοξον μεταβολήν. ἡμεῖς δ' ἐπὶ τὰ περὶ
τὸν Ἀλέξανδρον διελθόντες, μεταληψόμεθα τὴν διήγησιν.

Κατὰ γὰρ τὴν Εὐρώπην Ἆγις μὲν ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς, τῶν ἐκ τῆς ἐν
Ἰσσῷ μάχης διασωθέντων μισθοφόρων ἀναλαβὼν ὀκτακισχιλίους, νεωτέρων πρα-
γμάτων ἀντείχετο, χαριζόμενος Δαρείῳ. προσλαβὼν δὲ παρὰ τούτου καὶ ναῦς καὶ
χρημάτων πλῆθος, ἔπλευσεν εἰς Κρήτην, καὶ τῶν πόλεων τὰς πλείους χειρωσάμε-
νος, ἠνάγκασε τὰ Περσῶν αἱρεῖσθαι. Ἀμύντας δὲ φυγὼν ἐκ Μακεδονίας, καὶ πρὸς Δα-
ρεῖον ἀναβὰς συνηγωνίσατο μὲν τοῖς Πέρσαις ἐν τῇ Κιλικίᾳ, διασωθεὶς δ' ἐκ τῆς ἐν
Ἰσσῷ παρατάξεως μετὰ τετρακισχιλίων μισθοφόρων, καὶ πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου πα-
ρουσίας διανύσας εἰς Τρίπολιν τῆς Φοινίκης, ἐπέλεξεν ἐκ τοῦ παντὸς στόλου τὰς ἀρ-
κούσας ναῦς εἰς τὸν πλοῦν τοῖς ἰδίοις στρατιώταις, τὰς δ' ἄλλας ἐνέπρησε. διαπλεύ-
σας δ' εἰς τὴν Κύπρον, καὶ προσλαβόμενος στρατιώτας καὶ ναῦς, διέπλευσεν εἰς τὸ
Πηλούσιον. τῆς δὲ πόλεως ἐγκρατὴς γενόμενος, ἀπέφαινεν ἑαυτὸν ὑπὸ Δαρείου τοῦ
βασιλέως ἀπεστάλθαι στρατηγὸν, διὰ τὸ τὸν ἡγούμενον τῆς Αἰγύπτου σατράπην
συναγωνιζόμενον ἐν Ἰσσῷ τῆς Κιλικίας τετελευτηκέναι. ἀναπλεύσας δ' εἰς Μέμφιν,
τὸ μὲν πρῶτον πρὸ τῆς πόλεως παραταξάμενος τοῖς ἐγχωρίοις, ἐνίκησε. μετὰ δὲ ταῦ-
τα, πρὸς ἁρπαγὴν τῶν στρατιωτῶν τραπέντων, ἐπεξελθόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐπέ-
θεντο τοῖς ἀτάκτως διαρπάζουσι τὰς ἐπὶ τῆς χώρας κτήσεις, καὶ τόν τε Ἀμύνταν ἀ-
πέκτειναν, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ἄρδην ἀνεῖλον. Ἀμύντας μὲν οὖν μεγάλαις

γρ. τρισχιλίων

γρ. ἀνακάμψας

ἐπιβολαῖς ἐγχειρήσας, καὶ παρ' ἐλπίδα σφαλεὶς, τοιούτου ἔτυχε τοῦ βίου τὸ τέλος. ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν τινες ἐκ τῆς ἐν Ἰσσῷ μάχης μετὰ στρατιωτῶν διασωθέντες ἀντείχοντο τῶν περσικῶν ἐλπίδων. οἱ μὲν γὰρ, πόλεις ἐπικαίρους καταλαμβανόμενοι, διεφύλαττον ταύτας τῷ Δαρείῳ· οἱ δ' ἔθνη προσαγόμενοι, καὶ δυνάμεις παρ' αὐτοῖς κατασκευαζόμενοι, τὰς ἁρμοζούσας χρείας τοῖς ὑποκειμένοις καιροῖς παρείχοντο. οἱ δὲ σύνεδροι τῶν ἑλλήνων ἐψηφίσαντο πέμψαι πρέσβεις πεντεκαίδεκα, στέφανον φέροντας χρυσοῦν παρὰ τῆς ἑλλάδος ἀριστεῖον Ἀλεξάνδρῳ, καὶ συνησθησομένους τῇ κατὰ κιλικίαν νίκῃ. Ἀλέξανδρος δὲ στρατεύσας ἐπὶ γάζαν φρουρουμένην ὑπὸ περσῶν, καὶ δίμηνον προσεδρεύσας, εἷλε κατὰ κράτος τὴν πόλιν.

malim, ut ait, Curtius, qui [illegible]

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἀριστοφάνους, ἐν ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι Σπούριος Ποστούμιος καὶ Τίτος Οὐετούριος. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τὰ περὶ τὴν γάζαν διοικήσας, Ἀμύνταν μὲν μετὰ δέκα νεῶν εἰς μακεδονίαν ἐξέπεμψε, προστάξας τῶν νέων τοὺς εὐθέτους ἐπιλέξαι πρὸς στρατείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως παρῆλθεν εἰς αἴγυπτον, καὶ παρέλαβε πάσας τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις χωρὶς κινδύνων. οἱ γὰρ αἰγύπτιοι, τῶν περσῶν ἠσεβηκότων εἰς τὰ ἱερὰ καὶ βιαίως ἀρξάντων, ἄσμενοι προσεδέξαντο τοὺς μακεδόνας. καταστήσας δὲ τὰ κατὰ τὴν αἴγυπτον, προῆλθεν εἰς Ἄμμωνος, βουλόμενος χρήσασθαι τῷ θεῷ. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδὸν ἀπήντησαν αὐτῷ πρέσβεις παρὰ κυρηναίων, στέφανον κομίζοντες καὶ μεγαλοπρεπῆ δῶρα, ἐν οἷς ἦσαν ἵπποι πολεμισταὶ τριακόσιοι καὶ πέντε τέθριππα τὰ κράτιστα. ὁ δὲ τούτους μὲν ἀποδεξάμενος, φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο πρὸς αὐτούς· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν συναποδημούντων προῆγεν ἐπὶ τὸ ἱερὸν· καὶ διανύσας ἐπὶ τὴν ἔρημον καὶ ἄνυδρον, ὑδρευσάμενος διῄει τὴν χώραν ἔχουσαν ἄμμου μέγεθος ἄπειρον. ἐν ἡμέραις δὲ τέτταρσιν ἐξαναλωθέντων τῶν κομιζομένων ὑδάτων, εἰς δεινὴν ἀπόγνωσιν παρεγίνοντο. εἰς ἀθυμίαν δὲ πάντων ἐμπεσόντων, ἄφνω πολὺς ὄμβρος ἐξ οὐρανοῦ κατερράγη, τὴν ὑπάρχουσαν τῶν ὑγρῶν ἔνδειαν παραδόξως διορθούμενος. διὸ καὶ τὸ συμβὰν ἔδοξεν ἀνελπίστως σωθεῖσι θεῶν προνοίᾳ γεγονέναι. ὑδρευσάμενοι δ' ἔκ τινος κοιλάδος, ἐπὶ τέτταρας ἡμέρας ἔχοντες ἀρκοῦσαν τὴν βοήθειαν, καὶ διελθόντες ἡμέρας τέτταρας, διεξέπεσον τὴν ἄνυδρον. ἀδήλου δὲ τῆς ὁδοῦ καθεστώσης διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἄμμου, οἱ καθηγούμενοι τῆς ὁδοῦ προσήγγειλαν τῷ βασιλεῖ διότι κόρακες δεξιοὶ κλάζοντες τὴν τρίβον τῆς ἐπὶ τὸ ἱερὸν φερούσης ἀτραποῦ προσσημαίνουσιν. οἰωνισάμενος δὲ τὸ συμβαῖνον ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ διαλαβὼν δέχεσθαι τὸν θεὸν ἀσμένως τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, προῆγε κατὰ σπουδήν, καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατήντησεν ἐπὶ τὴν πικρὰν καλουμένην λίμνην, μετὰ δὲ ταῦτα προελθὼν σταδίους ἑκατὸν, παρήλλαξε τὰς ἐπικαλουμένας Ἄμμωνος πόλεις· ἐντεῦθεν δὲ ὁδοιπορήσας μίαν ἡμέραν, συνήγγισε τῷ τεμένει. ἡ δὲ περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο χώρα περιέχεται ὑπὸ ἐρήμου καὶ ἀνύδρου τῆς ἄμμου, πάσης φιλανθρωπίας ἐστερημένη. αὕτη δ' ἐπὶ μῆκος καὶ πλάτος ἐπὶ σταδίους πεντήκοντα παρήκουσα, πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς ὕδασι ναματιαίοις διαρρεῖται, δένδρων δὲ παντοδαπῶν καὶ μάλιστα καρπίμων πλήθει· καὶ τὸν μὲν ἀέρα τῇ κράσει παραπλήσιον ἔχει ταῖς ἐαριναῖς ὥραις, τόποις δὲ καυματώδεσι περιεχομένη, μόνη παρηλλαγμένην παρέχεται τοῖς ἐνδιατρίβουσι τὴν εὐκρασίαν. τὸ μὲν οὖν τέμενός φασιν ἱδρύσασθαι Δαναὸν τὸν αἰγύπτιον. τὴν δ' ἱερὰν τοῦ θεοῦ χώραν περιοικοῦσι κατὰ μὲν τὴν μεσημβρίαν καὶ δύσιν

αἰθίοπες, κατὰ δὲ τὴν ἄρκτον λιβύων νομαδικὸν ἔθνος, καὶ τὸ πρὸς τὴν μεσόγειον ἀνῆκον τὸ τῶν νασαμώνων ὀνομαζόμενον ἔθνος· τῶν δ' ἀμμωνίων κωμηδὸν οἰκούντων, κατὰ μέσην αὐτῶν τὴν χώραν ἀκρόπολις ὑπάρχει τριπλοῖς ὠχυρωμένη τοῖς τείχεσι· καὶ ταύτης ὁ μὲν πρῶτος περίβολος ἔχει τὰ τῶν ἀρχαίων δυναστῶν βασίλεια, ὁ δ' ἕτερος τὴν γυναικωνῖτιν αὐλήν, καὶ τὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ συγγενῶν οἰκήσεις, καὶ φυλακτήρια τῶν τόπων, ἔτι δὲ τὸν τοῦ θεοῦ σηκόν, καὶ τὴν ἱερὰν κρήνην, ἀφ' ἧς τὰ τῷ θεῷ προσφερόμενα τυγχάνει τῆς ἁγνείας. ὁ δὲ τρίτος τὰ τῶν δορυφόρων καταλύσεις, καὶ τὰ φυλακτήρια τῶν τὸν τύραννον δορυφορούντων. καθίδρυται δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἐκτὸς οὐ μακρὰν ἕτερος ναὸς Ἄμμωνος, πολλοῖς καὶ μεγάλοις δένδροις σύσκιος. τούτου δὲ πλησίον ὑπάρχει κρήνη, διὰ τὸ συμβεβηκὸς ὀνομαζομένη ἡλίου κρήνη. αὕτη δὲ τὸ ὕδωρ ἔχει συμμεταβαλλόμενον αἰεὶ ταῖς ἡμεριναῖς ὥραις παραδόξως. ἅμ' ἡμέρᾳ γὰρ ὀξίνει τὴν πηγὴν χλιαράν, προϊούσης δὲ τῆς ἡμέρας, τῇ προσθέσει τῶν ὡρῶν ἀνάλογον καταψύχεται, τοῦ μεσημβρινοῦ δὲ καύματος ἀκμάζει τῇ ψυχρότητι· πάλιν δ' ἀνάλογον ἀπολήγει πρὸς τὴν ἑσπέραν, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης ἀναθερμαίνεται μέχρι μέσων νυκτῶν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀπολήγει. μέχρις ἂν ἅμα τῷ φωτὶ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατασταθῇ τάξιν. τὸ δὲ τοῦ θεοῦ ξόανον ἐκ σμαράγδων καὶ τινων ἄλλων περιέχεται, καὶ τὴν μαντείαν ἰδιάζουσαν παντελῶς ποιεῖται. ἐπὶ νεὼς γὰρ περιφέρεται χρυσῆς ὑπὸ ἱερέων ὀγδοήκοντα. οὗτοι δ' ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντες τὸν θεόν, προάγουσιν αὐτομάτως ὅπου ποτ' ἂν ἄγοι τὸ τοῦ θεοῦ νεῦμα τὴν πορείαν. συνακολουθεῖ δὲ πλῆθος παρθένων καὶ γυναικῶν παιᾶνας ᾀδόντων κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν, καὶ πατρίῳ καθυμνούντων ᾠδῇ τὸν θεόν. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου διὰ τῶν ἱερέων εἰσαχθέντος εἰς τὸν νεών, καὶ τὸν θεὸν κατανοήσαντος, ὁ μὲν προφητεύων ἀνὴρ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν προσελθὼν αὐτῷ, χαῖρε, εἶπεν, ὦ παῖ· καὶ ταύτην παρὰ τοῦ θεοῦ ἔχε τὴν πρόσρησιν. ὁ δ' ὑπολαβών, δέχομαι, φησίν, ὦ πάτερ, καὶ τὸ λοιπὸν κεκλήσομαι σός, ἀλλ' εἴ μοι δίδως τὴν ἁπάσης γῆς ἀρχήν. τοῦ δ' ἱερέως προσελθόντος τῷ σηκῷ, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν αἰρόντων τὸν θεὸν κινηθέντων τεταγμένοις τισὶ τῆς φωνῆς συμβόλοις, ὁ μὲν ἀνεῖπε βεβαίως αὐτῷ διδόναι τὸν θεὸν τὴν αἴτησιν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὑπολαβών, τὸ λοιπόν, εἶπεν, ὦ δαῖμον ἀπόφηναί μοι τῶν ζητουμένων, εἰ πάντας ἤδη μετελήλυθα τοὺς γενομένους φονεῖς τοῦ πατρός, ἤ τινες διαλελήθασιν. ὁ δὲ προφήτης ἀνεβόησεν, εὐφήμει· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπων ὑπάρχειν τὸν δυνησόμενον ἐπιβουλεῦσαι τῷ γεννήσαντι αὐτόν· τοὺς δὲ τοῦ Φιλίππου φονεῖς ἅπαντας τετευχέναι τιμωρίας. τεκμήρια δ' ἔσεσθαι τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ γενέσεως τὸ μέγεθος τῶν ἐν ταῖς πράξεσι κατορθωμάτων· καὶ γὰρ πρότερον ἀήττητον αὐτὸν γεγονέναι, καὶ μετὰ ταῦτ' ἔσεσθαι διὰ παντὸς ἀνίκητον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ἡσθεὶς τοῖς κεχρησμῳδημένοις, καὶ τὸν θεὸν μεγαλοπρεπέσιν ἀναθήμασι τιμήσας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴγυπτον. κρίνας δ' ἐν ταύτῃ πόλιν μεγάλην κτίσαι, προσέταξε τοῖς ἐπὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην καταλειπομένοις, ἀνὰ μέσον τῆς τε λίμνης καὶ τῆς θαλάσσης οἰκίσαι τὴν πόλιν. διαμετρήσας δὲ τὸν τόπον, καὶ ῥυμοτομήσας φιλοτέχνως τὴν πόλιν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσεν ἀλεξάνδρειαν, εὐκαιρότατα μὲν κειμένην πλησίον τοῦ Φάρου λιμένος, εὐστοχίᾳ δὲ τῆς ῥυμοτομίας ποιήσας διαπνεῖσθαι τὴν πόλιν τοῖς ἐτησίοις ἀνέμοις· καὶ τούτων πνεόντων μὲν διὰ τοῦ μεγίστου πελάγους, καταψυχόντων δὲ τὸν κατὰ τὴν πόλιν ἀέρα, πολλὴν τοῖς κατοικοῦσιν εὐκρασίαν καὶ ὑγείαν κατεσκεύασε. καὶ τὸν μὲν περίβολον αὐτῆς ὑπε-

γρ. ταῖς τῆς ἡμέρας

γρ. μεσονυκτίου,

ςήσατο περί τε μεγέθει διαφέρειν τά, καὶ κατὰ τὴν ὀχυρότητα θαυμάσιον. ἀνὰ μέσον γὰρ *ὢν μεγάλης λίμνης καὶ τῆς θαλάττης, δύο μόνον ἀπὸ τῆς γῆς εἰσόδους στενὰς ἔχει, καὶ παντελῶς εὐφυλάκτους. τὸν δὲ τύπον ἀποτελῶν χλαμύδι παραπλήσιον, ἔχει πλατεῖαν μέσην σχεδὸν τὴν πόλιν τέμνουσαν, καὶ τῷ τε μεγέθει καὶ *πλάτει θαυμαστήν. ἀπὸ γὰρ πύλης ἐπὶ πύλην διήκουσα, τετταράκοντα μὲν σταδίων ἔχει τὸ μῆκος, πλέθρου δὲ τὸ πλάτος, οἰκιῶν δὲ καὶ ἱερῶν πολυτελέσι κατασκευαῖς πᾶσα κεκόσμηται. προσέταξε δ᾽ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ βασίλεια κατασκευάσαι θαυμαστὰ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ βάρος τῶν ἔργων. οὐ μόνον δ᾽ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ᾽ αὐτὸν βασιλεύσαντες Αἰγύπτου μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς βίου, σχεδὸν ἅπαντες πολυτελέσι κατασκευαῖς ηὔξησαν αὐτὰ τὰ βασίλεια. καθόλου δ᾽ ἡ πόλις τοσαύτην ἐπίδοσιν ἔλαβεν ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις, ὥστε παρὰ πολλοῖς αὐτὴν πρώτην ἀριθμεῖσθαι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην. καὶ γὰρ κάλλει καὶ μεγέθει, καὶ προσόδων πλήθει καὶ τῶν πρὸς τρυφὴν ἀνηκόντων πολὺ διαφέρει τῶν ἄλλων. τὸ δὲ τῶν κατοικούντων οἰκητόρων αὐτῆς πλῆθος ὑπερβάλλει τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οἰκήτορας. καθ᾽ ὃν γὰρ δὴ χρόνον ἡμεῖς παρεβάλομεν εἰς Αἴγυπτον, ἔφασαν οἱ τὰς ἀναγραφὰς ἔχοντες τῶν κατοικούντων, εἶναι τοὺς ἐν αὐτῇ διατρίβοντας ἐλευθέρους, πλείους τῶν τριάκοντα μυριάδων, ἐκ δὲ τῶν προσόδων τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον λαμβάνειν τὸν βασιλέα πλείω τῶν ἑξακισχιλίων ταλάντων. ὁ δ᾽ οὖν βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἐπιστήσας τινὰς τῶν φίλων ἐπὶ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ διοικήσας ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Συρίαν. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος αὐτοῦ τὴν παρουσίαν, συνηθροίκει μὲν τὰς πανταχόθεν δυνάμεις, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν παράταξιν χρήσιμα κατεσκεύασε. τὰ μὲν γὰρ ξίφη καὶ τὰ ξυστὰ πολὺ μείζω τῶν προγεγενημένων ἐποίησε, διὰ τὸ δοκεῖν διὰ τούτων πολλὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῇ περὶ Κιλικίαν μάχῃ πεπλεονεκτηκέναι. κατεσκεύασε δὲ καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα διακόσια, πρὸς κατάπληξιν καὶ φόβον τῶν πολεμίων εὐθέτως ἐπινενοημένα. τούτων γὰρ ἑκάστου παρ᾽ ἑκάτερον τῶν σειραφόρων ἵππων ἐξέκειτο προσηλωμένα περὶ τὸν ζυγὸν ξύστρα παραμήκη τριασπίθαμα, τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀκμῆς ἔχοντα πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν· πρὸς δὲ ταῖς κατακλίσεσι τῶν ἀξόνων ἐπ᾽ εὐθείας, ἄλλα δύο, τὴν μὲν τομὴν ὁμοίαν ἔχοντα πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν τοῖς προτέροις, τὸ δὲ μῆκος μείζω καὶ πλατύτερα· συνήρμοστο δὲ τούτων ἀρχαῖς δρέπανα. πᾶσαν δὲ τὴν δύναμιν ἔν τε ὅπλοις ἐπισήμοις καὶ ἡγεμόνων ἀρεταῖς κοσμήσας, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, ἔχων πεζοὺς μὲν περὶ ὀγδοήκοντα μυριάδας, ἱππεῖς δ᾽ οὐκ ἐλάττους τῶν εἴκοσι μυριάδων. κατὰ δὲ τὴν ὁδοιπορίαν δεξιὸν μὲν ἔχων τὸν Τίγριν, ἀριστερὸν δὲ τὸν Εὐφράτην, *προῆγε διὰ χώρας εὐδαίμονος καὶ δυναμένης τοῖς κτήνεσι δαψιλῆ χορτάσματα παρέχεσθαι, τοῖς τε πλήθεσι τῶν στρατιωτῶν ἱκανὰς τροφὰς χορηγῆσαι. ἔσπευδε γὰρ περὶ τὴν Νίνον ποιήσασθαι τὴν παράταξιν, εὐθετωτάτων ὄντων τῶν περὶ αὐτὴν πεδίων, καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν παρεχομένων τοῖς μεγέθεσι τῶν ἠθροισμένων ὑπ᾽ αὐτοῦ δυνάμεων. καταστρατοπεδεύσας δὲ περὶ κώμην τὴν ὀνομαζομένην Ἄρβηλα, τὰς δυνάμεις ἐν ταῖς καθ᾽ ἡμέραν ἐξέταζε, καὶ τῇ συνεχεῖ διατάξει καὶ μελέτῃ κατεσκεύαζεν εὐπειθεῖς. σφόδρα γὰρ ἠγωνία μήποτε πολλῶν καὶ ἀσυμφώνων ἐθνῶν ἠθροισμένων ταῖς διαλέκτοις, ταραχή τις γένηται κατὰ τὴν παράταξιν. περὶ δὲ διαλύσεως καὶ πρότερον μὲν ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς Ἀλέξανδρον, ἐκχωρῶν αὐτῷ τῆς ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ χώ-

γρ. ὢν πόσ πον.

γρ. κάλλει

γρ. ἀσῆγε

ρας· καὶ προσεπηγγέλλετο δώσειν ἀργυρίου τάλαντα δισχίλια. ὡς δ' οὐ προσεῖχεν
αὐτῷ, πάλιν ἐξέπεμψεν ἄλλους πρέσβεις, ἐπαινῶν μὲν αὐτὸν ἐπὶ τῷ καλῶς κε-
χρῆσθαι τῇ τε μητρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις αἰχμαλώτοις, ἀξιῶν δὲ φίλον γενέσθαι, καὶ λα-
βεῖν τὴν ἐντὸς Εὐφράτου χώραν, καὶ τάλαντα ἀργυρίου τρισχίλια, καὶ τὴν ἑτέραν
τῶν ἑαυτοῦ θυγατέρων γυναῖκα· καθόλου δὲ γενόμενον γαμβρὸν, καὶ τάξιν υἱοῦ λα-
βόντα, κατὰ τὸ κοινωνὸν γενέσθαι τῆς ὅλης βασιλείας. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, εἰς τὸ συνέ-
δριον παραλαβὼν πάντας τοὺς φίλους, καὶ περὶ τῶν προτιθεμένων αἱρέσεων διαχει-
ρισάμενος, ἠξίου τὴν ἰδίαν γνώμην ἕκαστον μετὰ παρρησίας ἀποφαίνεσθαι. τῶν μὲν
οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐτόλμα συμβουλεῦσαι, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑποκειμένης ζη-
τήσεως· Παρμενίων δὲ πρῶτος εἶπεν, ἐγὼ μὲν, ὦ Ἀλέξανδρος, ἔλαβον ἂν τὰ δι-
δόμενα, καὶ τὴν συνθήκην ἐποιησάμην. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὑπολαβὼν εἶπε, κἀγὼ
εἰ Παρμενίων ἦν, ἔλαβον ἄν. καθόλου δὲ καὶ ἄλλοις μεγαλοψύχοις λόγοις χρη-
σάμενος, καὶ τοὺς μὲν λόγους τῶν Περσῶν ἀποδοκιμάσας, προτιμήσας δὲ τὴν εὐδο-
ξίαν τῶν προτιθεμένων δωρεῶν, τοῖς μὲν πρέσβεσιν ἀπόκρισιν ἔδωκεν ὡς οὔτε ὁ
κόσμος, δυοῖν ἡλίων ὄντων, τηρῆσαι δύναται τὴν ἰδίαν διακόσμησίν τε καὶ τάξιν, οὔθ'
ἡ οἰκουμένη, δύο βασιλέων ἐχόντων τὴν ἡγεμονίαν, ἀταράχως καὶ ἀστασιάστως δια-
μένειν ἂν δύναιτο. διόπερ ἀπαγγέλλειν αὐτοὺς ἐκέλευσε τῷ Δαρείῳ, εἰ μὲν τῶν πρω-
τείων ὀρέγεται, διαμάχεσθαι πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς τῶν ὅλων μοναρχίας· εἰ δὲ δό-
ξης καταφρονῶν προκρίνει τὴν λυσιτέλειαν καὶ τὴν ἐκ τῆς ῥᾳστώνης τρυφὴν, αὐ-
τὸς μὲν Ἀλεξάνδρῳ ποιείτω τὸ προσταττόμενον, ἄλλων δὲ ἄρχων βασιλευέτω,
συγχωρουμένης αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου χρηστότητος. τὸ δὲ συνέδριον
διαλύσας, καὶ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν, προῆγεν ἐπὶ τὴν τῶν πολεμίων στρατοπε-
δείαν. ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, τῆς τοῦ Δαρείου γυναικὸς ἀποθανούσης, ὁ Α-
λέξανδρος ἔθαψεν αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς. Δαρεῖος δὲ τὴν ἀπόκρισιν ἀκού-
σας, καὶ τὴν διὰ τῶν λόγων σύνθεσιν ἀπογνοὺς, τὴν μὲν δύναμιν καθ' ἡμέραν
συνέταττε, καὶ πρὸς τὴν ἐν τοῖς κινδύνοις εὐχρείαν ἑτοίμην κατεσκεύαζε· τῶν δὲ
φίλων Μαζαῖον μὲν μετὰ στρατιωτῶν ἐπιλέκτων ἐξαπέστειλε διαφυλάξοντα τὴν
διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸν πόρον προκαταληψόμενον· ἑτέρους δ' ἐξέπεμψε
τὴν χώραν πυρπολήσοντας δι' ἧς ἀναγκαῖον ἦν διελθεῖν τοὺς πολεμίους. ἐνόμιζε
γὰρ τῷ μὲν ῥεύματι τοῦ ποταμοῦ προβλήματι χρῆσθαι πρὸς τὴν ἔφοδον τῶν μα-
κεδόνων. τούτων δ' ὁ μὲν Μαζαῖος ὁρῶν ἀδιάβατον ὄντα τὸν ποταμὸν, διὰ τὸ βάθος
καὶ τὴν σφοδρότητα τοῦ ῥεύματος, τῆς μὲν τούτου φυλακῆς ἠμέλησε, τοῖς δὲ τὴν
χώραν πυρπολοῦσι συνεργήσας, καὶ πολλὴν χώραν διαφθείρας, ὑπέλαβεν ἄβα-
τον ἔσεσθαι τοῖς πολεμίοις, διὰ τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, παρα-
γενόμενος πρὸς τὴν διάβασιν τοῦ Τίγρεως ποταμοῦ, καὶ τὸν πόρον ὑπό τινων ἐγχωρίων
μαθὼν, διεβίβασε τὴν δύναμιν οὐ μόνον ἐπιπόνως, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἐπικιν-
δύνως. τοῦ γὰρ πόρου τὸ μὲν βάθος ἦν ὑπὲρ τῶν μαστῶν, τοῦ δὲ ῥεύματος ἡ ὀξύτης
πολλοὺς τῶν διαβαινόντων παρέσυρε καὶ τὴν βάσιν τῶν σκελῶν παρῃρεῖτο· τό, τε ῥεῦμα
τοῖς ὅπλοις ἐμπῖπτον πολλούς τε παρέφερε καὶ τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις περιέβαλλεν.
ὁ δ' Ἀλέξανδρος, πρὸς τὴν σφοδρότητα τοῦ ῥεύματος ἀντιμαχόμενος, παρήγγει-
λε πᾶσι τὰς χεῖρας ἀλλήλοις συμπλέκειν, καὶ τὴν ὅλην τῶν σωμάτων πυκνότη-
τα ποιεῖν ζεύγματι παραπλησίαν. παραβόλου δὲ γενομένης τῆς διαβάσεως, καὶ τῶν
μακεδόνων μόλις διασωθέντων, τὴν μὲν ἡμέραν ταύτην προσανέλαβε τὴν δύνα-

γρ. [illegible]
γρ. [illegible]

γρ. ἀντιμηχα-
νώμενος.

μὲν τῇ δ' ὑστεραίᾳ συντεταγμένην ἔχων τὴν στρατιὰν προῆγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ συνεγγὺς γινόμενος τῶν περσῶν, κατεστρατοπέδευσεν. ἀναλογιζόμενος δὲ τὸ πλῆθος τῆς τῶν περσῶν δυνάμεως, καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐπικειμένων κινδύνων, ἔτι δὲ τὴν περὶ τῶν ὅλων ἀγώνων κρίσιν ἐν χερσὶν οὖσαν διηγρύπνησε τὴν νύκτα, συνεχόμενος τῇ περὶ τοῦ μέλλοντος φροντίδι. ὑπὸ δὲ τὴν ἑωθινὴν φυλακὴν πεσὼν εἰς ὕπνον, οὕτως ἐκοιμήθη βαθέως, ὥστε τῆς ἡμέρας γινομένης μὴ δύνασθαι διεγερθῆναι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οἱ φίλοι τὸ συμβαῖνον ἡδέως ἑώρων, νομίζοντες τὸν βασιλέα πρὸς τὸν ὑποκείμενον κίνδυνον εὐτονώτερον ἔσεσθαι, τετυχότα πολλῆς ἀνέσεως. ὡς δ' ὁ μὲν χρόνος προέβαινεν, ὁ δ' ὕπνος συνεῖχε τὸν βασιλέα, Παρμενίων πρεσβύτατος ὢν τῶν φίλων, ἀφ' ἑαυτοῦ πρόσταγμα διέδωκε τοῖς πλήθεσιν ἑτοιμάζεσθαι τὰ πρὸς τὴν μάχην. οὐκ ἀνεγειρομένου δ' αὐτοῦ προσελθόντες οἱ φίλοι μόγις διήγειραν τὸν Ἀλέξανδρον. θαυμαζόντων δ' ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι πάντων, καὶ τὴν αἰτίαν ἀκοῦσαι βουλομένων, ἔφησεν ὁ Ἀλέξανδρος Δαρεῖον, εἰς ἕνα τόπον ἠθροικότα τὰς δυνάμεις, ἀπολελυκέναι πάσης ἀγωνίας αὐτόν. μιᾷ γὰρ ἡμέρᾳ κριθέντα περὶ τῶν ὅλων παύσασθαι τῶν πόνων καὶ πολυχρονίων κινδύνων. οὐ μὴν ἀλλὰ παρακαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τοῖς οἰκείοις λόγοις, καὶ πρὸς τοὺς ἐπιφερομένους κινδύνους εὐθαρσεῖς καταστήσας, προῆγε τὴν δύναμιν συντεταγμένην ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, τῆς τῶν πεζῶν φάλαγγος τὰς τῶν ἱππέων εἴλας προτάξας. ἐπὶ μὲν οὖν τὸ δεξιὸν κέρας ἔταξε τὴν εἴλην ἧς εἶχε τὴν ἡγεμονίαν Κλεῖτος ὁ μέλας ὀνομαζόμενος. ἐχομένους δὲ ταύτης τοὺς ἄλλους φίλους, ὧν ἡγεῖτο Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος· ἑξῆς δὲ τὰς ἄλλας ἱππαρχίας ἑπτά, τεταγμένας ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα. ὄπισθεν δὲ τούτων ὑπετέτακτο τὸ τῶν ἀργυρασπίδων πεζῶν τάγμα, διαφέρον τῇ τε τῶν ὅπλων λαμπρότητι, καὶ τῇ τῶν ἀνδρῶν ἀρετῇ, καὶ τούτων ἡγεῖτο Νικάνωρ ὁ Παρμενίωνος. ἐχομένην δὲ τούτων ἔστησε τὴν ἐλιμιῶτιν καλουμένην στρατιάν, ἧς Κοῖνος ἡγεῖτο· ἑξῆς δὲ τὴν τῶν ὀρεστῶν καὶ λυγκιστῶν τάξιν ἔστησε, Περδίκκου τὴν στρατηγίαν ἔχοντος· καὶ τὴν μὲν ἐχομένην στρατηγίαν Μελέαγρος εἶχε, τὴν δὲ συνεγγὺς ταύτης Πολυσπέρχων, τεταγμένων ὑπ' αὐτὸν τῶν ὀνομαζομένων στυμφαίων. Φίλιππος δ' ὁ Βαλάκρου τὴν συνεχῆ ταύτης στρατηγίαν ἐπλήρου, καὶ τῆς μετ' αὐτὴν Κρατερὸς ἡγεῖτο. τῶν δὲ προειρημένων ἱππέων τὴν συνεγγὺς τάξιν ἀνεπλήρουν οἱ ἀπὸ πελοποννήσου καὶ ἀχαΐας συστρατεύσαντες ἱππεῖς, καὶ φθιῶται καὶ μαλιεῖς· ἔτι δὲ λοκροὶ καὶ φωκεῖς, ὧν ἡγεῖτο Ἐρίγυιος ὁ μιτυληναῖος. ἑξῆς δ' εἱστήκεισαν θετταλοί, Φίλιππον μὲν ἔχοντες ἡγεμόνα, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ τῇ τῶν εἰλῶν ἱππασίᾳ πολὺ προέχοντες τῶν ἄλλων. ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς ἐκ κρήτης τοξότας ἔταξε, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀχαΐας μισθοφόρους. ἐφ' ἑκατέρου δὲ τοῦ κέρατος ἐπικάμπιον ἐποίησε τάξιν, ὅπως μὴ δύνωνται κυκλοῦν οἱ πολέμιοι τῷ πλήθει τῶν στρατιωτῶν τὴν ὀλιγότητα τῶν μακεδόνων. πρὸς δὲ τὰς τῶν δρεπανηφόρων ἁρμάτων ἐπιφορὰς μηχανώμενος ὁ βασιλεύς, παρήγγειλε τοῖς ἐν τῇ φάλαγγι πεζοῖς, ὅταν πλησιάζῃ τὰ τέθριππα, συνασπίσαι, καὶ ταῖς σαρίσαις τὰς ἀσπίδας τύπτειν, ὅπως διὰ τὸν ψόφον πτυρόμενα, τὴν εἰς τοὐπίσω ποιῆται φοράν· τοῖς δὲ βιαζομένοις διδόναι διαστήματα, δι' ὧν ποιήσονται τὴν διέξοδον ἀκινδύνως τοῖς μακεδόσιν. αὐτὸς δὲ τοῦ δεξιοῦ μέρους ἡγούμενος, καὶ λοξὴν τὴν τάξιν ποιούμενος, δι' ἑαυτοῦ τὴν ὅλην κρίσιν τοῦ κινδύνου ποιεῖσθαι διεγνώκει. ὁ δὲ Δαρεῖος, κατὰ τὰς τῶν ἐθνῶν παρεμβολὰς τὴν ἔκταξιν πεποιημένος, κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον τεταγμένος, προῆγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὡς δ' ἐπλησίαζον ἀλλήλαις αἱ δυνάμεις, οἱ

μὲν σαλ-

γρ. διηγερμένης

γρ. ἀργυρασπίδων ἄγημα,

γρ. σύνταξιν

γρ. κτυπεῖν.

γρ. τὰς τάξεις

μὲν σαλπικταὶ πρὸς ἀμφοτέροις ἐσήμαινον τὸ πολεμικόν, οἱ δ' ἄνδρες μετὰ πολλῆς βοῆς ἀλλήλοις ἐπεφέροντο. καὶ πρῶτον τὰ δρεπανηφόρα τῶν ἁρμάτων ἀπὸ κράτους ἐλαυνόμενα, πολλὴν ἔκπληξιν καὶ φόβον τοῖς μακεδόσιν ἐπέστησε. καὶ γὰρ Μαζαῖος ὁ τῶν ἱππέων ἡγούμενος, πυκναῖς ταῖς εἴλαις σὺν τοῖς δρεπανηφόροις ἐπήλαυνε, καταπληκτικωτέραν ποιῶν τὴν ἐπιφορὰν τῶν δρεπανηφόρων. τῆς δὲ φάλαγγος συνασπιζούσης, καὶ κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως παραγγελίαν ταῖς σαρίσαις πάντων τυπτόντων τὰς ἀσπίδας, συνέβαινε ψόφον πολὺν γίγνεσθαι. διὸ τὰ πολλὰ τῶν ἁρμάτων, πτυρομένων τῶν ἵππων, ἐτρέφετο, καὶ τὴν ῥύμην ἀκατάσχετον ποιοῦντα, πρὸς τοὺς ἰδίους βιαίως ἀνέστρεφε. τῶν δ' ἄλλων προσπεσόντων τῇ φάλαγγι, καὶ τῶν μακεδόνων ποιούντων ἀξιόλογα διαστήματα, διὰ τούτων τὰ φερόμενα, τὰ μὲν διηκοντίσθη, τὰ δὲ διεξέπεσεν· ἔνια δὲ τῇ βίᾳ τῆς ῥύμης φερόμενα, καὶ ταῖς τῶν σιδήρων ἀκμαῖς ἐνεργῶς χρώμενα, πολλὰς καὶ ποικίλας διαθέσεις θανάτων ἀπειργάζετο. τοιαύτη γὰρ ἦν ἡ ὀξύτης καὶ βία τῶν κατασκευασμένων πρὸς ἀπώλειαν ὅπλων, ὥστε πολλῶν μὲν βραχίονας σὺν αὐταῖς ταῖς ἀσπίσιν ἀποκόπτεσθαι, οὐκ ὀλίγων δὲ τραχήλους παρασύρεσθαι, καὶ τὰς κεφαλὰς πίπτειν ἐπὶ τὴν γῆν, βλεπόντων ἔτι τῶν ὀμμάτων, καὶ τῆς τοῦ προσώπου διαθέσεως διαφυλαττομένης· ἐνίων δὲ τὰς πλευρὰς ἐπικαιρίοις τομαῖς ἀναρρηγνυμένων, καὶ θανάτους ὀξεῖς ἐπιφερόντων. ὡς δ' ἤγγισαν ἀλλήλαις αἱ δυνάμεις, καὶ διὰ τῶν τόξων καὶ σφενδονῶν, ἔτι δὲ τῶν ἀκοντιζομένων σαυνίων τὰ ῥιπτούμενα βέλη παρανήλωτο, πρὸς τὴν ἐκ χειρὸς μάχην κατήντησαν· καὶ πρῶτον τῶν ἱππέων συστησαμένων ἀγῶνα, καὶ τῶν μακεδόνων τῷ δεξιῷ κέρατι διαγωνιζομένων, ὁ μὲν Δαρεῖος τοῦ λαιοῦ κέρατος ἡγούμενος, συναγωνιστὰς εἶχε τοὺς συγγενεῖς ἱππεῖς, ἐπιλέκτους ταῖς ἀρεταῖς καὶ ταῖς εὐνοίαις, χιλίους ἐν μιᾷ περιειλημμένους εἴλῃ. οὗτοι δὲ θεατὴν ἔχοντες τῆς ἰδίας ἀνδραγαθίας τὸν βασιλέα, τὸ πλῆθος τῶν ἐπ' αὐτὸν φερομένων βελῶν προθύμως ἐξεδέχοντο. συνῆσαν δὲ τούτοις οἵ τε μηλοφόροι, πολλοὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις καὶ κατὰ τὸ πλῆθος, πρὸς δὲ τούτοις μάρδοι καὶ κοσσαῖοι, ταῖς τε τῶν σωμάτων ὑπεροχαῖς καὶ ταῖς λαμπρότησι τῶν ψυχῶν θαυμαζόμενοι. συνηγωνίζοντο δὲ τούτοις οἵ τε περὶ τὰ βασίλεια διατρίβοντες, καὶ τῶν ἰνδῶν οἱ κράτιστοι κατ' ἀνδρείαν. οὗτοι μὲν οὖν μετὰ πολλῆς βοῆς ἐπιρράξαντες τοῖς πολεμίοις, ἐκθύμως ἠγωνίζοντο, καὶ τῷ πλήθει κατεπόνουν τοὺς μακεδόνας. Μαζαῖος δὲ τὸ δεξιὸν ἔχων κέρας, καὶ μετὰ τῶν ἀρίστων ἱππέων διαγωνιζόμενος, εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον τῶν ἀντιτεταγμένων ἀνῄρει οὐκ ὀλίγους. δισχιλίους δὲ καδουσίους, καὶ χιλίους τῶν σκυθῶν ἱππεῖς ἐπιλέκτους ἐξέπεμψε, προστάξας περιιππεῦσαι τὸ κέρας τὸ τῶν πολεμίων, καὶ προσπελάσαντας τῇ παρεμβολῇ, τῆς ἀποσκευῆς κυριεῦσαι. ὧν ὀξέως ποιησάντων τὸ προσταχθὲν, καὶ παρεισπεσόντων εἰς τὴν στρατοπεδείαν τῶν μακεδόνων, τῶν αἰχμαλώτων τινὲς ἁρπάσαντες ὅπλα, συνήργουν τοῖς σκύθαις, καὶ διήρπαζον τὰς ἀποσκευάς. βοὴ δ' ἦν καὶ ταραχὴ διὰ τὸ παράδοξον, κατὰ ὅλην τὴν παρεμβολήν. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι τῶν αἰχμαλωτίδων πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀπεχώρουν· ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Δαρείου Σισύγγαμβρις, παρακαλουσῶν αὐτὴν τῶν αἰχμαλωτίδων, οὐ προσέσχεν, ἀλλ' ἐφ' ἡσυχίας ἔμεινε φιλοφρόνως, οὔτε τῷ παραλόγῳ τῆς τύχης πιστεύσασα, οὔτε τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον εὐχαριστίαν λυμαινομένη. τέλος δ' οἱ σκύθαι πολλὴν τῆς ἀποσκευῆς διαρπάσαντες, ἀφίππευσαν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Μαζαῖον, καὶ τὴν εὐημερίαν ἀπήγγειλαν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν περὶ Δαρεῖον τεταγμένων ἱππέων τινὲς καταπονήσαντες τῷ πλήθει

γρ. δρεπανικά

γρ. καταντήσαι. γρ. προσῆλθον

γρ. παραδόξῳ. γρ. τῷ παραδόξῳ λόγῳ

τοὺς ἀνθεστῶτας Μακεδόνας, φυγεῖν ἠνάγκασαν. δυσχεροῦς δὲ περιστήματος τοῖς Πέρσαις γινομένου, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος σπεύδων δι' ἑαυτοῦ τὴν ἧτταν διορθώσασθαι τῶν ἰδίων, μετὰ τῆς βασιλικῆς εἴλης, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιφανεστάτων ἱππέων, ἐπ' αὐτὸν ἤλαυνε τὸν Δαρεῖον. ὁ δὲ τῶν Περσῶν βασιλεύς, δεξάμενος τὴν ἐπιφορὰν τῶν πολεμίων, αὐτὸς μὲν ἐφ' ἅρματος ἀγωνιζόμενος, ἠκόντιζεν εἰς τοὺς ἐπιφερομένους· πολλῶν δ' αὐτῷ συναγωνιζομένων, καὶ τῶν βασιλέων ἐπ' ἀλλήλους ἱεμένων, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἀκοντίσας ἐπὶ τὸν Δαρεῖον, τούτου μὲν ἥμαρτε, τοῦ δὲ παρεστῶτος ἡνιόχου τοῦ βασιλέως κατατυχών, κατέβαλε. τῶν δὲ περὶ τὸν Δαρεῖον ἀναβοησάντων, οἱ πορρώτερον ἀφεστηκότες ὑπέλαβον αὐτὸν τὸν βασιλέα πεπτωκέναι· καὶ τούτων τῆς φυγῆς ἀρξαμένων, οἱ συνεχεῖς συνείποντο, καὶ τὸ συνεχὲς τῷ Δαρείῳ σύνταγμα κατ' ὀλίγον ἀεὶ παρερρήγνυτο. διὸ καὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς γυμνωθείσης τῶν συναγωνιζομένων, καὶ αὐτὸς καταπλαγεὶς πρὸς φυγὴν ὥρμησε. τούτων δὲ οὕτως φευγόντων, καὶ τοῦ κονιορτοῦ τῶν ἱππέων πρὸς ὕψος αἰρομένου, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ ποδὸς ἑπομένων, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ κονιορτοῦ συνιδεῖν μὲν οὐκ ἦν τὸν Δαρεῖον, ὅποι ποιεῖται τὴν φυγήν· στεναγμὸς δὲ τῶν πιπτόντων ἀνδρῶν καὶ κτύπος τῶν ἱππέων, ἔτι δὲ τῶν μαστίγων συνεχὴς ψόφος ἐγένετο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Μαζαῖος ὁ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἡγούμενος, πλείστους ἔχων καὶ κρατίστους ἱππεῖς, βαρὺς ἐπέκειτο τοῖς κατ' αὐτὸν τεταγμένοις. Παρμενίων δὲ μετὰ τῶν Θετταλῶν ἱππέων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετ' αὐτοῦ κινδυνευόντων, ὑπέστη τοὺς πολεμίους. ὃ μὲν οὖν πρῶτον λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος, διὰ τὰς ἀρετὰς τῶν Θετταλῶν προετέρει· τῶν δὲ περὶ τὸν Μαζαῖον τῷ τε πλήθει καὶ βάρει τοῦ συστήματος ἐγκειμένων, κατεπονεῖτο τὸ τῶν Μακεδόνων ἱππικόν. πολλοῦ δὲ φόνου γινομένου, καὶ τῆς τῶν βαρβάρων βίας δυσυποστάτου γινομένης, ὁ Παρμενίων ἐξέπεμψέ τινας τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀξιῶν κατὰ τάχος βοηθῆσαι. ὀξέως δὲ τούτων τὸ παραγγελθὲν πραττόντων, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον πυθομένων πολὺ τῆς τάξεως ἀπεσπάσθαι κατὰ τὸν διωγμόν, οὗτοι μὲν ἐπανῆλθον ἄπρακτοι· ὁ δὲ Παρμενίων ταῖς τῶν Θετταλῶν εἴλαις χρώμενος ἐμπειρότατα, καὶ πολλοὺς καταβαλών, μόλις ἐτρέψατο τοὺς βαρβάρους μάλιστα καταπλαγέντας τῇ κατὰ τὸν Δαρεῖον φυγῇ. ὁ δὲ Δαρεῖος τῇ στρατηγίᾳ διαφέρων, καὶ συνεργὸν ἔχων τὸ πλῆθος τοῦ κονιορτοῦ, τὴν ἀποχώρησιν οὐχ ὁμοίαν τοῖς ἄλλοις βαρβάροις ἐποιεῖτο· εἰς τοὐναντίον δὲ μέρος ὁρμήσας, καὶ κρυπτομένην ἔχων, διὰ τὸν ἐξαιρόμενον κονιορτόν, τὴν ἰδίαν ἀποχώρησιν, ἀκινδύνως αὐτός τε διέφυγε, τούς τε μεθ' ἑαυτοῦ πάντας εἰς τὰς κατόπιν κειμένας τῶν Μακεδόνων κώμας διέσωσε. τέλος δέ, πάντων τῶν βαρβάρων πρὸς φυγὴν ὁρμησάντων, καὶ τῶν Μακεδόνων τοὺς ἐσχάτους ἀεὶ κτεινόντων, ταχὺ πᾶς ὁ πλησίον τοῦ πεδίου τόπος νεκρῶν ἐπληρώθη. διὸ καὶ τῶν βαρβάρων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ κατεκόπησαν οἱ πάντες ἱππεῖς τε καὶ πεζοὶ πλείους τῶν ἐννέα μυριάδων· τῶν δὲ Μακεδόνων ἀνῃρέθησαν μὲν εἰς πεντακοσίους, τραυματίαι δ' ἐγένοντο παμπληθεῖς. ἐν οἷς καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων Ἡφαιστίων μὲν εἰς τὸν βραχίονα ξυστῷ βληθεὶς ἐτρώθη, τῶν σωματοφυλάκων ἡγούμενος· τῶν δὲ στρατηγῶν Περδίκκας καὶ Κοῖνος, ἔτι δὲ Μενίδας, καί τινες ἕτεροι τῶν ἐπιφανῶν ἡγεμόνων. ἡ μὲν οὖν περὶ Ἄρβηλα γινομένη παράταξις τοιοῦτον ἔσχε τὸ πέρας.

ἴσ. συνεχὲς

ἴσ. Κοῖνος, ἔτι δὲ Μενίδας, ἴσ. καί

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀριστοφῶντος, ἐν Ῥώμῃ διεδέξαντο τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν Γάιος Δομέτιος καὶ Αὖλος Κορνήλιος· ἐπὶ δὲ τούτων, εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς περὶ Ἄρβη-

λα μάχης διαδοθείσης, πολλαὶ τῶν πόλεων, ὑφορώμεναι τὴν αὔξησιν τῶν μακεδόνων, ἔγνωσαν, ἕως ἔτι τὰ περσῶν πράγματα διαμένει, τῆς ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. βοηθήσειν γὰρ αὐτοῖς Δαρεῖον, καὶ χρημάτων τε πλῆθος χορηγήσειν πρὸς τὸ δύνασθαι ξενικὰς μεγάλας δυνάμεις συνίστασθαι· καὶ τὸν Ἀλέξανδρον μὴ δυνήσεσθαι διαιρεῖν τὰς δυνάμεις. εἰ δὲ περιόψονται τοὺς πέρσας καταπολεμηθέντας, μονωθέντες μὴ δυνήσεσθαι φροντίσαι τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας. προεκαλέσατο δὲ πρὸς τὴν ἀπόστασιν τοὺς ἕλληνας καὶ ὁ περὶ τὴν θρᾴκην νεωτερισμὸς κατὰ τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς γενόμενος. Μέμνων γὰρ ὁ καθεσταμένος στρατηγὸς τῆς θρᾴκης, ἔχων δύναμιν, καὶ φρονήματος ὢν πλήρης, ἀνέσεισε μὲν τοὺς βαρβάρους· ἀποστάτης δὲ γενόμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ταχὺ μεγάλης δυνάμεως κυριεύσας, φανερῶς ἀπεκαλύψατο πρὸς τὸν πόλεμον. διόπερ Ἀντίπατρος πᾶσαν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, προῆλθε διὰ μακεδονίας εἰς θρᾴκην, καὶ διεπολέμει πρὸς τὸν Μέμνονα. τούτου δὲ περὶ ταῦτ' ὄντος, οἱ λακεδαιμόνιοι καιρὸν ἔχειν ὑπολαβόντες τοῦ παρασκευάσασθαι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, προεκάλουν τοὺς ἕλληνας συμφρονῆσαι περὶ τῆς ἐλευθερίας. ἀθηναῖοι μὲν οὖν, παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους ἕλληνας ὑπ' Ἀλεξάνδρου προτιμώμενοι, τὴν ἡσυχίαν ἦγον. πελοποννησίων δ' οἱ πλείους, καὶ τῶν ἄλλων τινὲς συμφρονήσαντες, ἀπεγράψαντο πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ κατὰ δύναμιν τῶν πόλεων καταγράφοντες τῶν νέων τοὺς ἀρίστους, κατέλεξαν στρατιώτας πεζοὺς μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ δισχιλίους. τὴν δ' ἡγεμονίαν ἔχοντες λακεδαιμόνιοι, πανδημεὶ πρὸς τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων κίνδυνον ὥρμησαν, Ἄγιδος τοῦ βασιλέως τὴν πάντων ἔχοντος ἡγεμονίαν. Ἀντίπατρος δὲ πυθόμενος τὴν τῶν ἑλλήνων συνδρομὴν, τὸν μὲν ἐν τῇ θρᾴκῃ πόλεμον, ὡς ποτ' ἦν δυνατὸν, διέλυσεν, εἰς δὲ τὴν πελοπόννησον ἧκε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. προσλαβόμενος δὲ καὶ παρὰ τῶν συμμαχούντων ἑλλήνων στρατιώτας, ἤθροισε τοὺς ἅπαντας οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακισμυρίων. γενομένης δὲ παρατάξεως μεγάλης, ὁ μὲν Ἆγις μαχόμενος ἔπεσεν, οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι πολὺν μὲν ἐκθύμως χρόνον ἀγωνιζόμενοι διεκαρτέρουν· τῶν δὲ συμμάχων βιασθέντων, καὶ αὐτοὶ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν σπάρτην ἐποιήσαντο. ἀνῃρέθησαν δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν μὲν λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πλείους τῶν πεντακισχιλίων καὶ τριακοσίων, τῶν δὲ μετ' Ἀντιπάτρου τρισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. ἴδιον δέ τι συνέβη καὶ περὶ τὴν τοῦ Ἄγιδος τελευτὴν γενέσθαι. ἀγωνισάμενος γὰρ λαμπρῶς καὶ πολλοῖς τραύμασιν ἐναντίοις περιπεσὼν, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν σπάρτην ἀπεκομίζετο· περικατάληπτος δὲ γενόμενος, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπογνοὺς, τοῖς μὲν ἄλλοις στρατιώταις προσέταξεν ἀπιέναι τὴν ταχίστην, καὶ διασώζειν αὑτοὺς εἰς τὴν τῆς πατρίδος χρείαν· αὐτὸς δὲ καθοπλισθεὶς, καὶ εἰς γόνυ διαναστὰς, ἠμύνατο τοὺς πολεμίους, καί τινας καταβαλὼν καὶ συνακοντισθεὶς, κατέστρεψε τὸν βίον, ἄρξας ἔτη ἐννέα. ἡμεῖς δὲ διεληλυθότες τὰ πεπραγμένα κατὰ τὴν εὐρώπην, ἐν μέρει τὰ κατὰ τὴν ἀσίαν συντελεσθέντα διέξιμεν.

γρ. μονωθέντας τοὺς ἕλληνας, ἢ μονωθέντων.

Διοδώρου βίβλων ἡ δευτέρα βίβλος, ἢ τὸ δεύτερον τμῆμα.

ΔΑΡΕΙΟΣ μὲν γὰρ ἡττηθεὶς ἐν τῇ περὶ Ἄρβηλα παρατάξει, τὴν φυγὴν ἐπὶ τὰς ἄνω σατραπείας ἐποιήσατο, σπεύδων τῷ διαστήματι τῶν τόπων λαβεῖν ἀναστροφήν, καὶ χρόνον ἱκανὸν εἰς παρασκευὴν δυνάμεως. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας διανύσας, ἐνταῦθα διέτριβε· καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς φυγῆς ἀνασωζομένους ἀνεδέχετο, τοὺς δ' ἀνόπλους καθώπλιζε· μετεπέμπετο δὲ καὶ στρατιώτας ἐκ τῶν πλησιοχώρων ἐθνῶν, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Βάκτροις καὶ ταῖς ἄνω σατραπείαις σατράπας καὶ στρατηγοὺς διεπέμπετο, παρακαλῶν διαφυλάττειν τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν. Ἀλέξανδρος δέ, μετὰ τὴν νίκην θάψας τοὺς τετελευτηκότας, ἐπέβαλε τοῖς Ἀρβήλοις, καὶ πολλὴν μὲν εὗρεν ἀφθονίαν τῆς τροφῆς, οὐκ ὀλίγον δὲ κόσμον καὶ γάζαν βαρβαρικήν, ἀργυρίου δὲ τάλαντα τρισχίλια. συλλογισάμενος δὲ τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι φθορὰν τοῦ περιέχοντος ἀέρος, διὰ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν, εὐθὺς ἀνέζευξε, καὶ κατήντησε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως εἰς Βαβυλῶνα. τῶν δ' ἐγχωρίων προθύμως ὑποδεξαμένων αὐτόν, καὶ κατὰ τὰς ἐπισταθμίας λαμπρῶς ἑστιώντων τοὺς Μακεδόνας, ἀνέλαβε τὴν δύναμιν ἐκ τῆς προγεγενημένης ταλαιπωρίας. πλείους δὲ τῶν τριάκοντα ἡμερῶν ἐνδιέτριψε τῇ πόλει, διά τε τὴν δαψίλειαν τῶν ἐπιτηδείων, καὶ τὴν φιλοξενίαν τῶν ἐγχωρίων. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν μὲν ἄκραν παρέδωκε τηρεῖν Ἀγάθωνι τῷ Πυδναίῳ, συστήσας αὐτῷ Μακεδόνας στρατιώτας ἑπτακοσίους. Ἀπολλόδωρον δὲ τὸν Ἀμφιπολίτην καὶ Μένητα τὸν Πελλαῖον ἀπέδειξε στρατηγοὺς τῆς τε Βαβυλῶνος καὶ τῶν σατραπειῶν μέχρι Κιλικίας. δοὺς δ' αὐτοῖς ἀργυρίου τάλαντα χίλια, προσέταξε ξενολογεῖν στρατιώτας ὡς πλείστους. Μιθρίνῃ δὲ τῷ παραδόντι τὴν ἐν Σάρδεσιν ἄκραν, Ἀρμενίαν ἔδωκεν. ἐκ δὲ τῶν ληφθέντων χρημάτων τῶν μὲν ἱππέων ἑκάστῳ ἓξ μνᾶς ἐδωρήσατο, τῶν δὲ συμμάχων, πέντε· τοῖς δ' ἐκ τῆς φάλαγγος Μακεδόνων, δύο· τοὺς δὲ ξένους διμήνοις μισθοφοραῖς ἐτίμησε πάντας. τοῦ δὲ βασιλέως ἀναζεύξαντος ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ κατὰ τὴν πορείαν ὄντος, ἧκον πρὸς αὐτὸν παρὰ μὲν Ἀντιπάτρου πεμφθέντες ἱππεῖς μὲν Μακεδόνες πεντακόσιοι, πεζοὶ δὲ ἑξακισχίλιοι. ἐκ δὲ Θρᾴκης ἱππεῖς μὲν ἑξακόσιοι, Τραλλεῖς δὲ τρισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. ἐκ δὲ Πελοποννήσου πεζοὶ μὲν τετρακισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ βραχὺ λείποντες τῶν χιλίων. ἐκ δὲ τῆς Μακεδονίας, τῶν φίλων τοῦ βασιλέως υἱοὶ πεντήκοντα, πρὸς τὴν σωματοφυλακίαν ὑπὸ τῶν πατέρων ἀπεσταλμένοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τούτους παραλαβών, προῆγε, καὶ κατήντησεν ἑκταῖος εἰς τὴν Σιττακηνὴν ἐπαρχίαν. τῆς δὲ χώρας ταύτης πολλὴν ἀφθονίαν ἐχούσης τῶν ἐπιτηδείων πάντων, ἐν ταύτῃ πλείους ἡμέρας ἔμεινεν, ἅμα μὲν σπεύδων ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταλαιπωρίας ἀναλαβεῖν τὴν δύναμιν, ἅμα δὲ τῆς στρατιωτικῆς τάξεως διανοούμενος ἐπιμεληθῆναι, καὶ τὰς ἡγεμονίας ἀναβιβάσαι, καὶ τὴν δύναμιν ἰσχυροποιῆσαι τῷ τε πλήθει καὶ τῇ τῶν ἀρίστων τῶν ἡγεμόνων. συντελέσας δὲ τὰ διδόμενα, καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας περὶ τῶν ἀρίστων κρίσιν ποιησάμενος, καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἡγεμονίας ἐπὶ μεγάλας ἐξουσίας ἀναβιβάσας, πάντας τοὺς ἡγεμόνας εἰς ἀξίωμα μεῖζον καὶ στοργὴν ἰσχυρὰν πρὸς ἑαυτὸν προήγαγεν. ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῆς ἰδιωτικῆς τῶν στρατιωτῶν διατάξεως, καὶ πολλὰ πρὸς τὴν εὐχρηστίαν ἐπινοησάμενος, ἐπὶ τὸ κρεῖττον διωρθώσατο. κατασκευάσας δὲ πᾶσαν τὴν στρατιὰν δὲ νοίᾳ ἓ πρὸς τὸν ἡγούμενον διαφέρουσαν, καὶ πρὸς τὰ παραγγελλόμενα πειθαρχοῦσαν, ἔτι δὲ ταῖς ἀνδραγαθίαις ὑπερβάλλουσαν, ἐπὶ τοὺς ὑπολειπομένους ἀγῶνας ὥρμησεν.

ἴσ. ἀρίστων

ἴσ. εὐνοίᾳ καὶ πρὸς τὸν ἡγ.

εἰς δὲ τὴν Σουσιανὴν καταντήσας, ἀκινδύνως παρέλαβε τὰ περιβόητα ἐν Σούσοις
βασίλεια, ἑκουσίως Ἀβουλήτου τοῦ σατράπου παραδόντος αὐτῷ τὴν πόλιν· ὡς μὲν
ἔνιοι γεγράφασι, προστάξαντος Δαρείου τοῖς πεπιστευμένοις ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτο δὲ πρᾶ-
ξαι τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν ὅπως ὁ μὲν Ἀλέξανδρος εἰς περισπασμοὺς ἀξιολόγους
καὶ παραλήψεις ἐπιφανεστάτας τῶν πόλεων καὶ θησαυρῶν μεγάλων ἐμπεσὼν, ἐν
ἀσχολίαις ὑπάρχῃ· ὁ δὲ Δαρεῖος τῇ φυγῇ λαμβάνῃ χρόνον εἰς τὴν τοῦ πολέμου πα-
ρασκευήν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, παραλαβὼν τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις θη-
σαυροὺς, εὗρεν ἀσήμου χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πλείω τῶν τετρακισμυρίων ταλάντων.
ταῦτα δ' ἐκ πολλῶν χρόνων οἱ βασιλεῖς ἄθικτα διετήρησαν, πρὸς τὰ παράλογα
τῆς τύχης ἀπολιπόντες αὑτοῖς καταφυγάς. χωρὶς δὲ τούτων ὑπῆρχεν ἐνακισχίλια
τάλαντα χρυσοῦ, χαρακτῆρα δαρεικὸν ἔχοντα. ἴδιον δέ τι συνέβη γενέσθαι τῷ βασι-
λεῖ κατὰ τὴν παράληψιν τῶν χρημάτων. καθίσαντος γὰρ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρό-
νον, καὶ τούτου μείζονος ὄντος κατὰ τὴν συμμετρίαν τοῦ σώματος, τῶν παίδων τις ἰ-
δὼν τοὺς πόδας ἀπολειπομένους πολὺ τοῦ κατὰ τὸν θρόνον ὑποβάθρου, βαστάσας τὴν
Δαρείου τράπεζαν, ὑπέθηκε τοῖς ποσὶν αἰωρουμένοις. ἁρμοστῆς δὲ γενομένης, ὁ μὲν βα-
σιλεὺς ἀπεδέξατο τὴν τοῦ πράξαντος εὐστοχίαν· τῶν δὲ παρεστώτων τις περὶ τὸν θρόνον
εὐνοῦχος, κινηθεὶς τὴν ψυχὴν τῇ μεταβολῇ τῆς τύχης, ἐδάκρυσεν. ὃν ἰδὼν ὁ Ἀλέ-
ξανδρος ἤρετο, τί κακὸν ἰδὼν γεγονὸς κλαίεις; ὁ δὲ εὐνοῦχος ἔφησε, νῦν μὲν σός εἰμι δοῦ-
λος, πρότερον δὲ Δαρείου· καὶ φύσει φιλοδέσποτος ὤν, ἤλγησα ἰδὼν τὸ παρ' ἐκείνῳ
μάλιστα τιμώμενον, νῦν ἄτιμον γεγονὸς σκεῦος. ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τῆς ἀποκρίσεως
λαβὼν ἔννοιαν τῆς ὅλης κατὰ τὴν Περσικὴν βασιλείαν μεταβολῆς, ὑπέλαβεν ἑαυτὸν
ὑπερήφανόν τι πεποιηκέναι, καὶ τῆς πρὸς τὰς αἰχμαλώτιδας ἐπιεικείας ἀλλοτριώ-
τατον. διόπερ προσκαλεσάμενος τὸν θέντα τὴν τράπεζαν, ἐπέταξεν ἆραι πάλιν. ἐν-
ταῦθα παρεστὼς Φιλώτας, ἀλλ' οὐχ ὕβρις ἐστὶν, εἶπε, τὸ μὴ ὑπό σου προσταχθὲν,
ἀλλὰ δαίμονός τινος ἀγαθοῦ προνοίᾳ καὶ βουλήσει. ὁ δὲ βασιλεὺς, οἰωνισάμενος
τὸ ῥηθὲν, προσέταξεν ἐᾶν κειμένην ὑπὸ τῷ θρόνῳ τὴν τράπεζαν. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν
μὲν Δαρείου μητέρα καὶ τὰς θυγατέρας καὶ τὸν υἱὸν ἀπέλιπεν ἐν Σούσοις, καὶ πα-
ρακατέστησε τοὺς διδάξοντας τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον. αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνά-
μεως ἀναζεύξας, τεταρταῖος ἐπὶ τὸν Τίγριν ποταμὸν ἀφίκετο· ὃς ῥέων ἀπὸ τῆς Οὐξίων
ὀρεινῆς, τὸ μὲν πρῶτον φέρεται διὰ χώρας τραχείας καὶ χαράδραις μεγάλαις διει-
λημμένης, ἐπὶ σταδίους χιλίους· ἔπειτα διαρρεῖ χώραν πεδιάδα, πρᾳϋνόμενος ἀεὶ
μᾶλλον· καὶ διελθὼν σταδίους ἑξακοσίους, ἐξίησιν εἰς τὴν κατὰ Πέρσας θάλασσαν. δια-
βὰς δὲ τὸν Τίγριν, προῆλθεν ἐπὶ τὴν Οὐξίων χώραν, οὖσαν πάμφορον καὶ δαψιλέσιν ὕδα-
σι διαρρεομένην, καὶ πολλοὺς καὶ παντοδαποὺς ἐκφέρουσαν καρπούς. διὸ καὶ τῆς
ὡρίμου ξηραινομένης ὀπώρας παντοδαπὰ πλάσματα χρήσιμα πρὸς ἀπόλαυ-
σιν οἱ τὸν Τίγριν πλέοντες ἔμποροι κατάγουσιν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν. καταλαβὼν δὲ τὰς
παρόδους φυλαττομένας ὑπὸ Μέτου, συγγενοῦς μὲν ὄντος Δαρείου, δύναμιν δὲ ἔχον-
τος ἀξιόλογον, κατεσκέψατο τὴν ὀχυρότητα τῶν τόπων. ἀπαραβάτων δ' ὄντων
κρημνῶν, τῶν ἐγχωρίων τις ἀνὴρ, Οὔξιος μὲν τὸ γένος, ἔμπειρος δὲ τῶν τόπων, ἐπηγγεί-
λατο τῷ βασιλεῖ διά τινος στενῆς ἀτραποῦ καὶ παραβόλου ἄξειν τοὺς στρατιώτας, ὥστε
ὑπερδεξίους γενέσθαι τῶν πολεμίων. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, προσδεξάμενος τοὺς λόγους,
τούτῳ μὲν συναπέστειλε τοὺς ἱκανοὺς στρατιώτας· αὐτὸς δὲ τὴν δίοδον κατασκευάσας ἐφ' ὧν
ἦν ἐνδεχόμενον, προσέβαλε τοῖς ἐπὶ τῶν παρόδων ἐφεστηκόσιν. ἐκ διαδοχῆς δὲ ἐνερ-

γρ. Ἀβουλήτου

γρ. Μαδίου,

γρ. τοῦ ὕδατος,

γῶς τοῦ κινδύνου συνεστῶτος, καὶ τῶν βαρβάρων περισπωμένων περὶ τὸν ἀγῶνα, παραδόξως οἱ πεμφθέντες ἐφάνησαν ὑπερδέξιοι τοῖς τὴν πάροδον φυλάττουσι. καταπλαγέντων δὲ τῶν βαρβάρων, καὶ πρὸς φυγὴν ὁρμησάντων, ἐγκρατὴς ἐγένετο τῆς διεξόδου, καὶ ταχέως πασῶν τῶν κατὰ τὴν Οὐξιανὴν πόλεων ἐγκρατὴς ὑπῆρξεν.] Ἐντεῦθεν δ' ἀναζεύξας προῆγεν ἐπὶ τὴν Περσίδα, καὶ πεμπταῖος ἧκεν ἐπὶ τὰς Σουσιάδας καλουμένας πέτρας. ταύτας δὲ προκατειληφὼς ἦν ὁ Ἀριοβαρζάνης, μετὰ στρατιωτῶν πεζῶν μὲν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων, ἱππέων δὲ τριακοσίων. ὁ δὲ βασιλεὺς, δόξας τῇ βίᾳ κρατήσειν τῆς πύλης, προῆγε διὰ τόπων στενῶν καὶ τραχέων, οὐδενὸς τὰς προόδους ἐνοχλοῦντος. οἱ δὲ βάρβαροι μέχρι μέν τινος εἴων αὐτὸν διαπορεύεσθαι τὰς προόδους, ἐπεὶ δὲ εἰς μέσας τὰς δυσχωρίας ἧκεν, ἄφνω τὴν ἐπίθεσιν ἐποιοῦντο, καὶ πολλοὺς μὲν ἁμαξιαίους λίθους τοῖς μεγέθεσιν ἐπεκύλιον, οἳ προσπίπτοντες ἄφνω τοῖς Μακεδόσι, πολλοὺς διέφθειρον. οὐκ ὀλίγοι δ' ἀπὸ τῶν κρημνῶν ἀκοντίζοντες εἰς πεπυκνωμένους, οὐκ ἀπετύγχανον τῶν σκοπῶν· ἄλλοι δ' ἐκ χειρὸς τοῖς λίθοις βάλλοντες τοὺς βιαζομένους τῶν Μακεδόνων ἀνέστελλον. πολλὰ δ' αὐτοῖς τῆς δυσχωρίας συνεργούσης, ἐπλεονέκτουν, καὶ συχνοὺς μὲν ἀπέκτεινον, οὐκ ὀλίγους δὲ κατετίτρωσκον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος τῇ δεινότητι τοῦ πάθους ἀδύνατον βοηθεῖν, καὶ θεωρῶν μηδένα τῶν πολεμίων μήτε τεθνηκότα μήτε ὅλως τετρωμένον, τῶν δὲ ἰδίων ἀπολωλότας μὲν πολλοὺς, κατατετρωμένους δὲ σχεδὸν ἅπαντας τοὺς προσβάλλοντας, ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τῆς μάχης. ἀναχωρήσας δὲ ἀπὸ τῶν προόδων σταδίους τριακοσίους, κατεστρατοπέδευσε, καὶ παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἐπυνθάνετο μή τις ἑτέρα ἐστὶ διεκβολή. πάντων δ' ἀποφαινομένων δίοδον μὲν μηδεμίαν ἄλλην ὑπάρχειν, περίοδον δὲ εἶναι πολλῶν ἡμερῶν· αἰσχρὸν εἶναι νομίσας ἀτάφους ἀπολιπεῖν τοὺς τετελευτηκότας, καὶ τὴν αἴτησιν τῶν νεκρῶν οὖσαν ἔργον ἀσχήμονα καὶ περιέχουσαν ἥττης ὁμολόγησιν, προσέταξεν ἀπαγαγεῖν ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους. ἐν δὲ τούτοις ἧκεν ἀπαγόμενος ἀνὴρ δίγλωττος, εἰδὼς τὴν Περσικὴν διάλεκτον. οὗτος δὲ ἑαυτὸν ἀπεφαίνετο Λύκιον μὲν εἶναι τὸ γένος, αἰχμάλωτον δὲ γενόμενον πεποιμαγκέναι κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὀρεινὴν ἔτη πλείω· δι' ἣν αἰτίαν ἔμπειρον γεγενῆσθαι τῆς χώρας, καὶ δύνασθαι τὴν δύναμιν ἀγαγεῖν διὰ τῆς καταδένδρου, καὶ κατόπιν ποιῆσαι τῶν τηρούντων τὰς προόδους. ὁ δὲ βασιλεὺς, μεγάλαις δωρεαῖς τιμήσειν ἐπαγγειλάμενος τὸν ἄνδρα, τούτου καθηγουμένου διῆλθεν ἐπιπόνως τὴν ὀρεινὴν νυκτὸς, πολλὴν μὲν πατήσας χιόνα, πᾶσαν δὲ κρημνώδη χώραν περάσας, χαράδραις βαθείαις καὶ πολλαῖς φάραγξι διειλημμένην. ἐπιφανεὶς δὲ ταῖς προφυλακαῖς τῶν πολεμίων, τοὺς μὲν πρώτους κατέκοψε, τοὺς δ' ἐπὶ τῆς δευτέρας φυλακῆς τεταγμένους ἐζώγρησε· τοὺς δὲ τρίτους τρεψάμενος, ἐκράτησε τῶν προόδων, καὶ τοὺς πλείστους τῶν περὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην ἀπέκτεινε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Περσέπολιν προάγων, κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπιστολὴν ἐκομίσατο παρὰ τοῦ κυριεύοντος τῆς πόλεως Τηριδάτου. ἐν ταύτῃ δ' ἦν γεγραμμένον, ἐὰν προλαβόμενος φθάσῃ τοὺς ἐπιβαλλομένους διατηρῆσαι Δαρείῳ τὴν Περσέπολιν, κύριος ἔσται ταύτης ὑπ' αὐτοῦ παραδοθείσης. διόπερ ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ σπουδὴν ἦγε τὴν δύναμιν, καὶ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ζεύξας, διεβίβασε τοὺς στρατιώτας. Προάγοντος δὲ τοῦ βασιλέως, θέαμα παράδοξον καὶ δεινὸν ὤφθη, μισοπονηρίαν μὲν περιέχον κατὰ τῶν πραξάντων, ἔλεον δὲ καὶ συμπάθειαν ἐπιφέρον πρὸς τοὺς ἀνήκεστα πεπονθότας. ἀπήντησαν γὰρ αὐτῷ μεθ' ἱκετηριῶν Ἕλληνες ὑπὸ τῶν πρότερον βασιλέων ἀνάστατοι γεγονότες,

ἢ τῶν κρημνῶν

ὀκτακόσιοι μὲν σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ταῖς δ' ἡλικίαις οἱ πλεῖστοι μὲν γεγηρακό-
τες, ἠκρωτηριασμένοι δὲ πάντες, οἱ μὲν χεῖρας, οἱ δὲ πόδας, οἱ δὲ ὦτα καὶ ῥῖνας. τῶν δ'
ἐπιστήμας ἢ τέχνας εἰδότων, καὶ ἐν παιδείᾳ προκεκοφότων τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀκρω-
τηρίων ἀπέκοπτον, αὐτὰ δὲ μόνα τὰ συνεργοῦντα πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἀπελέλει-
πτο· ὥστε πάντας ὁρῶντας τὰ τῆς ἡλικίας ἀξιώματα, καὶ τὰς περὶ τὰ σώμα-
τα συμφοράς, ἐλεεῖν τὰς ψυχὰς τῶν ἀκληρούντων· μάλιστα δὲ αὐτὸν τὸν Ἀλέξαν-
δρον συμπαθῆ γενέσθαι τοῖς ἠτυχηκόσι, καὶ μὴ δύνασθαι κατασχεῖν τὰ δάκρυα.
ἀναβοησάντων δὲ ἅμα ἁπάντων, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀξιούντων ἀμῦναι ταῖς ἰδίαις
συμφοραῖς, ὁ μὲν βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τοὺς προεστηκότας, ἐπηγγείλατο
πολλὴν πρόνοιαν ποιήσασθαι, καὶ τῆς αὐτοῦ μεγαλοψυχίας ἀξίως τιμήσας, φρον-
τίδα ποιήσασθαι τῆς ἐπ' οἶκον ἀνακομιδῆς. οἱ δὲ συνελθόντες καὶ βουλευσάμενοι, προέ-
κριναν τὴν αὐτόθι μονὴν τῆς εἰς οἶκον ἀνακομιδῆς. ἀνασωθέντας μὲν γὰρ αὐτοὺς διασπαρή-
σεσθαι κατ' ὀλίγους, καὶ περιόντας ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπονειδίστους μὲν ἕξειν τὴν ἐκ τῆς τύχης ἐ-
πήρειαν· μετ' ἀλλήλων δὲ βιοῦντας, τὴν ὁμοίαν συμφορὰν ἔχοντας, παραμύθιον ἕξειν
τῆς ἰδίας ἀκληρίας τὴν τῆς τῶν ἄλλων ἀκληρίας ὁμοιότητα. διὸ καὶ πάλιν ἐντυχόντες τῷ
βασιλεῖ, καὶ τὴν ἰδίαν κρίσιν δηλώσαντες, ἐδέοντο πρὸς ταύτην τὴν ὑπόστασιν οἰκείαν
παρέχεσθαι τὴν βοήθειαν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος συγκαταθέμενος τοῖς δεδογμένοις, τρισ-
χιλίας μὲν ἑκάστῳ δραχμὰς ἐδωρήσατο, καὶ στολὰς ἀνδρείας πέντε, καὶ γυναικείας
ἴσας, ζεύγη δὲ βοϊκὰ δύο, καὶ πρόβατα πεντήκοντα, καὶ πυρῶν μεδίμνους πεντήκον-
τα. ἐποίησε δὲ καὶ ἀτελεῖς αὐτοὺς παντὸς βασιλικοῦ φόρου, καὶ τοῖς ἐπιστάταις προσέ-
ταξε φροντίζειν ὅπως μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικῶνται. Ἀλέξανδρος μὲν οὖν, ἀκολούθως
τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιεικείᾳ, τοιαύταις εὐεργεσίαις τὰς τῶν ἠτυχηκότων συμφορὰς διωρ-
θώσατο· τὴν δὲ Περσέπολιν, μητρόπολιν οὖσαν τῆς Περσῶν βασιλείας, ἀπέδειξε τοῖς
Μακεδόσι πολεμιωτάτην τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων, καὶ τοῖς στρατιώταις ἔδωκεν εἰς διαρ-
παγὴν, χωρὶς τῶν βασιλείων. πλουσιωτάτης δ' οὔσης τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ τῶν ἰδιωτι-
κῶν οἴκων πεπληρωμένων ἐκ πολλῶν χρόνων παντοίας εὐδαιμονίας, οἱ Μακεδόνες
ἐπῄεσαν, τοὺς μὲν ἄνδρας πάντας φονεύοντες, τὰς δὲ κτήσεις διαρπάζοντες, πολλὰς
μὲν τοῖς πλήθεσιν ὑπαρχούσας, κατασκευῆς δὲ καὶ κόσμου παντοίου γεμούσας. ἔν-
θα δὴ πολὺς μὲν ἄργυρος διεφορεῖτο, οὐκ ὀλίγος δὲ χρυσὸς διηρπάζετο, πολλαὶ δὲ
καὶ πολυτελεῖς ἐσθῆτες, αἱ μὲν θαλασσίαις πορφύραις, αἱ δὲ χρυσοῖς ἐνυφάσμασι
πεποικιλμέναι, τοῖς κρατοῦσιν ἔπαθλα καθίσταντο. τὰ δὲ μεγάλα καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν
οἰκουμένην περιβοώμενα βασίλεια πρὸς ὕβριν καὶ παντελῆ φθορὰν ἀπεδέδεικτο. οἱ
δὲ Μακεδόνες ἐνημερεύσαντες ταῖς ἁρπαγαῖς, τὴν ἄπληστον τοῦ πλείονος ἐπιθυ-
μίαν οὐκ ἐδύναντο πληρῶσαι. τοσαύτη γὰρ ἦν τῆς πλεονεξίας ὑπερβολὴ κατὰ τὰς
τούτων ἁρπαγάς, ὥστε καὶ πρὸς ἀλλήλους διαμάχεσθαι, καὶ πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖν τῶν
τὰ πολλὰ τῆς ἁρπαγῆς ἐξιδιοποιουμένων· τινὲς δὲ τὰ πολυτελέστερα τῶν εὑρισκομένων
τοῖς ξίφεσι διακόπτοντες, τὰς ἰδίας ἀπεκόμιζον μερίδας. ἔνιοι δὲ τὰς τῶν ἐπιβαλλόντων
τοῖς ἀμφισβητουμένοις χεῖρας ἀπέκοπτον, συνεκφερόμενοι τοῖς θυμοῖς. τὰς δὲ γυναῖκας σὺν
αὐτοῖς τοῖς κόσμοις πρὸς βίαν ἀπῆγον, τὴν αἰχμαλωσίαν δουλαγωγοῦντες. ἡ μὲν οὖν
Περσέπολις, ὅσῳ τῶν ἄλλων πόλεων ὑπερεῖχεν εὐδαιμονίᾳ, τοσοῦτον ὑπερεβάλετο
τὰς ἄλλας τοῖς ἀτυχήμασιν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος παρελθὼν εἰς τὴν ἄκραν, παρέλαβε
τοὺς ἐν αὐτῇ θησαυρούς. οὗτοι δὲ ἀπὸ Κύρου τοῦ πρώτου Περσῶν βασιλεύσαντος, μέ-
χρι τῶν ὑποκειμένων καιρῶν, ἠθροισμένων τῶν προσόδων, ἔγεμον ἀργυρίου τε καὶ χρυσίου.

εὑρέθησαν γὰρ ἐν αὐτοῖς δώδεκα μυριάδες ταλάντων, εἰς ἀργυρίου λόγον ἀγομένου τοῦ χρυσίου. βουλόμενος δὲ τῶν χρημάτων ἃ μὲν μεθ' ἑαυτοῦ κομίζειν πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον χρείας, ἃ δ' εἰς Σοῦσα καταθέσθαι, καὶ φυλάττειν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, μετεπέμψατο ἐκ Βαβυλῶνος καὶ Μεσοποταμίας, ἔτι δὲ ἐκ Σούσων ἡμιόνων πλῆθος, τῶν μὲν ἀχθοφόρων, τῶν δὲ ζευγιτῶν, πρὸς δὲ τούτοις, καμήλους ἀχθοφόρους τρισχιλίους. καὶ διὰ τούτων πάντα ἀπεκόμισεν εἰς τοὺς προκριθέντας τόπους. σφόδρα γὰρ ἀλλοτρίως εἶχε πρὸς τοὺς ἐγχωρίους, ἠπίστει τε αὐτοῖς, καὶ τὴν Περσέπολιν εἰς τέλος ἔσπευδε καταφθεῖραι. Οὐκ ἀνοίκειον δ' εἶναι νομίζομεν περὶ τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει βασιλείων, διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς κατασκευῆς, βραχέα διελθεῖν. οὔσης γὰρ ἄκρας ἀξιολόγου, περιείληφεν αὐτὴν τετραπλοῦν τεῖχος, οὗ τὸ μὲν πρῶτον ἀναλήμματι πολυδαπάνῳ κατεσκεύαστο, καὶ τὸ ὕψος εἶχε πηχῶν ἑκκαίδεκα ἐπάλξεσι κεκοσμημένον. τὸ δὲ δεύτερον τὴν μὲν ἄλλην κατασκευὴν ὁμοίαν εἶχε τῷ προειρημένῳ, τὸ δ' ὕψος διπλάσιον. ὁ δὲ τρίτος περίβολος τῷ σχήματι μὲν ἦν τετράπλευρος, τὸ δὲ τούτου τεῖχος ὕψος εἶχε πηχῶν ἑξήκοντα, λίθῳ σκληρῷ καὶ πρὸς διαμονὴν αἰωνίαν εὖ πεφυκότι κατεσκευασμένον. ἑκάστη δὲ τῶν πλευρῶν εἶχε πύλας χαλκᾶς, καὶ παρ' αὐτὰς σταυροὺς χαλκοῦς εἰκοσιπήχεις, οὓς μὲν πρὸς τὴν ἐκ τῆς θέας κατάπληξιν, ἃς δὲ πρὸς ἀσφάλειαν ἡρμοσμένας. ἐν δὲ τῷ πρὸς ἀνατολὰς μέρει τῆς ἄκρας τετράπλεθρον διεστηκὸς ὄρος ἐστὶ τὸ καλούμενον βασιλικόν, ἐν ᾧ τῶν βασιλέων ὑπῆρχον οἱ τάφοι. πέτρα γὰρ ἦν κατεξεσμένη, καὶ κατὰ μέσον οἴκους ἔχουσα πλείονας, ἐν οἷς σηκοὶ τῶν τετελευτηκότων ὑπῆρχον, προσβάσεις μὲν οὐδεμίας ἔχοντες χειροποιήτους, ὑπ' ὀργάνων δέ τινων χειροποιήτων ἐξαιρομένων τὴν νεκρῶν δεχόμενοι τὰς ταφάς. κατὰ δὲ τὴν ἄκραν ταύτην ἦσαν καταλύσεις βασιλικαὶ καὶ στρατηγικαὶ πλείους, πολυτελῶς ταῖς κατασκευαῖς, καὶ θησαυροὶ πρὸς τὴν τῶν χρημάτων παραφυλακὴν εὐθέτως κατεσκευασμένοι. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ἐπινίκια τῶν κατορθωμάτων ἐπιτελῶν, θυσίας τε μεγαλοπρεπεῖς τοῖς θεοῖς συνετέλεσε, καὶ τῶν φίλων λαμπρὰς ἑστιάσεις ἐποιήσατο. καὶ δή ποτε τῶν ἑταίρων εὐωχουμένων, καὶ τοῦ μὲν πότου προβαίνοντος, τῆς δὲ μέθης προϊούσης, κατέσχε λύσσα ἐπὶ πολὺ τὰς ψυχὰς τῶν οἰνωμένων. ὅτε δὴ καὶ μία τῶν παρουσῶν γυναικῶν, ὄνομα μὲν Θαΐς, Ἀττικὴ δὲ τὸ γένος, εἶπε κάλλιστον Ἀλεξάνδρῳ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πεπραγμένων ἔσεσθαι, ἐὰν κωμάσας μετ' αὐτῶν ἐμπρήσῃ τὰ βασίλεια, καὶ τὰ Περσῶν περιβόητα γυναικῶν χεῖρες ἐν βραχεῖ καιρῷ ποιήσωσιν ἄφαντα. τούτων δὲ ῥηθέντων εἰς ἄνδρας νέους, καὶ διὰ τὴν μέθην ἀλόγως μετεωριζομένους, ὡς εἰκός, ἄγειν τις ἀνεβόησε, καὶ δᾷδας ἅπτειν, καὶ τὴν εἰς τὰ τῶν Ἑλλήνων ἱερὰ παρανομίαν ἀμύνασθαι παρεκελεύετο. συνεπιφημούντων δὲ καὶ ἄλλων, καὶ λεγόντων μόνῳ τὴν πρᾶξιν ταύτην προσήκειν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τοῦ βασιλέως συνεξαρθέντος τοῖς λόγοις, πάντες ἀνεπήδησαν ἐκ τοῦ πότου, καὶ τὸν ἐπινίκιον κῶμον ἄγειν Διονύσῳ παρήγγειλαν. ταχὺ δὲ πλήθους λαμπάδων ἀθροισθέντος, καὶ γυναικῶν μουσουργῶν εἰς τὸν πότον παρειλημμένων, μετ' ᾠδῆς καὶ αὐλῶν καὶ συρίγγων προῆγεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν κῶμον, καθηγουμένης τῆς πράξεως Θαΐδος τῆς ἑταίρας. αὕτη δὲ μετὰ τὸν βασιλέα πρώτη τὴν δᾷδα καιομένην ἠκόντισεν εἰς τὰ βασίλεια. καὶ τῶν ἄλλων τοῦτο πραξάντων, ταχὺ πᾶς ὁ περὶ τὰ βασίλεια τόπος κατεφλέχθη, διὰ τὸ μέγεθος τῆς φλογός. καὶ τὸ πάντων παραδοξότατον, τὸ Ξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀσέβημα περὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων, μία γυνὴ πολῖτις τῶν ἀδικηθέντων, ἐν παιδιᾷ πολλοῖς ὕστε-

γρ. τρισχιλίας

γρ. ἑκκαίδεκα πύργοις τοῖς ἐπ.

γρ. ἀδικηθεῖσα,

ἐν ἔτεσι μετῆλθε τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν. Ἀλέξανδρος δ' ἀπὸ τούτων γενόμενος, τὰς κατὰ τὴν Περσίδα πόλεις ἐπῆλθε, καὶ τὰς μὲν βίᾳ χειρωσάμενος, τὰς δὲ διὰ τὴν ἰδίαν ἐπιείκειαν προσαγόμενος, ἀνέζευξεν ἐπὶ τὸν Δαρεῖον. οὗτος δ' ἐπεβάλετο μὲν ἀθροίζειν τὰς ἐκ τῆς Βακτριανῆς καὶ τῶν ἄλλων σατραπειῶν δυνάμεις, καταταχούμενος δὲ, καὶ μετὰ τρισμυρίων Περσῶν τε καὶ μισθοφόρων Ἑλλήνων τὴν φυγὴν εἰς τὰ Βάκτρα ποιούμενος, ὑπὸ Βήσσου τοῦ Βάκτρων σατράπου κατὰ τὴν ἀναχώρησιν συλληφθεὶς ἐδολοφονήθη. ἄρτι δ' αὐτοῦ τετελευτηκότος, Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν ἱππέων ἐπιδιώκων, καὶ τὸν Δαρεῖον τετελευτηκότα καταλαβὼν, τῆς βασιλικῆς ταφῆς ἠξίωσεν. ὡς δ' ἔνιοι γεγράφασιν, ἔμπνουν ἔτι καταλαβὼν, τοῖς μὲν ἀτυχήμασιν αὐτοῦ συνήλγησε, παρακληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Δαρείου μετελθεῖν τὸν φόνον, καὶ καθομολογήσας, ἐδίωξε τὸν Βῆσσον. ἐκείνου δὲ πολὺ προειληφότος, καὶ συμφυγόντος εἰς τὴν Βακτριανὴν, ἐπανῆλθεν, ἀπογνοὺς τὸν τῶν πολεμίων διωγμόν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Εὐρώπην, Λακεδαιμόνιοι μὲν ἐσφαλκότες μεγάλῃ παρατάξει, διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ἠναγκάσθησαν διαπρεσβεύεσθαι πρὸς Ἀντίπατρον. ἐκείνου δ' ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον τὴν ἀπόκρισιν ἀποστείλαντος, οἱ μὲν σύνεδροι συνήχθησαν εἰς Κόρινθον, καὶ πολλῶν ῥηθέντων λόγων πρὸς ἑκάτερον μέρος, ἔδοξεν αὐτοῖς ἀκέραιον τὴν κρίσιν ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀναπέμψαι. ὁ μὲν οὖν Ἀντίπατρος ὁμήρους ἔλαβε τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν σπαρτιατῶν πεντήκοντα. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀξιοῦντες αὐτοῖς δοῦναι συγγνώμην ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Κηφισοφῶν, ἐν Ῥώμῃ δὲ κατεστάθησαν ὕπατοι Γάϊος Οὐαλέριος καὶ Μάρκος Κλώδιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Βῆσσος μὲν μετὰ τὴν Δαρείου τελευτὴν μετὰ Ναβάρνου καὶ Βαρξάεντος καὶ πολλῶν ἄλλων διαφυγὼν τὰς Ἀλεξάνδρου χεῖρας, διανύσας μὲν εἰς τὴν Βακτριανὴν, ἀποδεδειγμένος δὲ ταύτης σατράπης ὑπὸ Δαρείου, καὶ τοῖς πλήθεσι γνωριμώτατος γεγενημένος διὰ τὴν ἀρχὴν, παρεκάλει τὰ πλήθη τῆς ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. ἀπεδείκνυε δὲ τὴν χώραν αὐτοῖς πολλὰ συνεργήσειν, οὖσαν δυσέμβολον, καὶ πλῆθος ἱκανὸν ἔχουσαν ἀνδρῶν εἰς κατάκτησιν τῆς αὐτονομίας. ἐπαγγελλόμενος δὲ καθηγήσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ τὸ πλῆθος ἱκανῶς πείσας, ἀνέδειξεν ἑαυτὸν βασιλέα. οὗτος μὲν οὖν στρατιώτας τε κατέγραψε, καὶ πλῆθος ὅπλων κατεσκεύαζε, καὶ τὰ ἄλλα φιλοτίμως πρὸς τὴν κατεπείγουσαν χρείαν παρεσκευάζετο. Ἀλέξανδρος δ' ὁρῶν τοὺς Μακεδόνας τέλος τῆς στρατείας τὴν Δαρείου τελευτὴν τιθέντας, καὶ μετεώρους ὄντας πρὸς τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, τούτους μὲν ἀθροίσας εἰς ἐκκλησίαν, καὶ λόγοις οἰκείοις παρορμήσας, εὐπειθεῖς πρὸς τὴν ὑπολειπομένην στρατείαν παρεσκεύασε. τοὺς δ' ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων συμμαχήσαντας συναγαγὼν, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσας, ἀπέλυσε μὲν τῆς στρατείας, ἐδωρήσατο δὲ τῶν μὲν ἱππέων ἑκάστῳ τάλαντον, τῶν δὲ πεζῶν μνᾶς δέκα. χωρὶς δὲ τούτων, τούς τε ὀφειλομένους μισθοὺς ἀπέλυσε, καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἀνακομιδὴν μέχρι τῆς εἰς τὰς πατρίδας καθόδου προσέθηκε. τῶν δ' ἑλομένων ἐν τῇ στρατιᾷ τῇ μετὰ τοῦ βασιλέως μένειν, ἔδωκεν ἑκάστῳ τρία τάλαντα. μεγάλαις δὲ δωρεαῖς ἐτίμησε τοὺς στρατιώτας, ἅμα μὲν φύσει μεγαλόψυχος ὢν, ἅμα δὲ τῇ διώξει τοῦ Δαρείου πολλῶν χρημάτων κεκυριευκώς. παρὰ μὲν γὰρ τῶν γαζοφυλάκων παρέλαβεν ὀκτακισχιλίων ταλάντων ἀριθμόν· χωρὶς δὲ τούτων, τὰ νεμηθέντα τοῖς στρατιώταις σὺν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐκπώμασιν ὑπῆρ-

τῶ καλῶν.

χε μύρια καὶ τρισχίλια τάλαντα· τὰ δὲ διακλαπέντα καὶ ἁρπαγέντα, πλείω τῶν εἰρημένων ὑπενοεῖτο. Ὁ δ᾽ Ἀλέξανδρος ἀναζεύξας ἐπὶ τὴν ὑρκανίαν, τεταρταῖος κατεστρατοπέδευσε πλησίον πόλεως τῆς ὀνομαζομένης ἑκατομπύλου. εὐδαίμονος δ᾽ αὐτῆς οὔσης, καὶ πάντων τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν ἀνηκόντων πολλῆς ἀφθονίας ὑπαρχούσης, ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἀνέλαβεν ἐπί τινας ἡμέρας. διελθὼν δὲ σταδίους ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, κατεστρατοπέδευσε πλησίον πέτρας μεγάλης. ὑπὸ δὲ τὴν ῥίζαν αὐτῆς ἄντρον ὑπῆρχε θεοπρεπές, ἐξ οὗ μέγας ποταμὸς ἐξέπιπτεν ὁ καλούμενος στιβοίτης· οὗτος δὲ λάβρῳ τῷ ῥεύματι φερόμενος ἐπὶ τρεῖς σταδίους, σχίζεται διπλοῦς περί τινα πέτραν μαστοειδῆ, ἔχουσαν ὑπ᾽ αὐτὴν χάσμα γῆς παμμέγεθες. εἰς δὲ τοῦτο καταράττων μετὰ πολλοῦ ψόφου, καὶ γινόμενος ἀφρώδης διὰ τῆς πρὸς τὴν πέτραν πληγῆς, φέρεται ὑπὸ γῆν σταδίους τριακοσίους· ἔπειτα πάλιν ἀνοίγει τὰς ἐκβολάς. ὁ δ᾽ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς δυνάμεως ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν ὑρκανῶν χώραν, πάσας τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις ἐχειρώσατο, μέχρι τῆς κασπίας καλουμένης θαλάττης, ἣν ὑρκανίαν τινὲς ὀνομάζουσιν. ἐν ταύτῃ δέ φασι πολλοὺς καὶ μεγάλους μὲν ὄφεις γεννᾶσθαι, ἰχθῦς δὲ παντοδαπούς, πολὺ τῇ χροιᾷ τῶν παρ᾽ ἡμῖν διαλλάττοντας. διεξιὼν δὲ τὴν ὑρκανίαν, κατήντησε πρὸς τὰς καλουμένας εὐδαίμονας καὶ πρὸς ἀλήθειαν οὔσας κώμας. πολὺ γὰρ τοῖς καρποῖς ἡ χώρα τούτων ὑπεράγει τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις. τῶν μὲν γὰρ ἀμπέλων φασὶν ἑκάστην μετρητὴν φέρειν οἴνου, τῶν δὲ συκίνων δένδρων ἔνια καρποφορεῖν ἰσχάδων ξηρῶν μεδίμνους δέκα· ὃν δ᾽ ἐν τῷ θερισμῷ παραλειφθέντα σῖτον, ἐπὶ τὴν γῆν πεσόντα, βλαστάνειν ἄσπορον ὄντα, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἄγειν δαψιλῆ καρπόν. ἔστι δὲ καὶ δένδρον παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις παραπλήσιον δρυῒ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀπὸ δὲ τῶν φύλλων ἀποστάζον μέλι· καὶ τοῦτό τινες συνάγοντες, δαψιλῆ τὴν ἀπόλαυσιν αὐτοῦ ποιοῦνται. ἔστι δὲ καὶ ζῷον κατὰ τὴν χώραν ἐπτερωμένον, ὃ καλεῖται μὲν ἀθρηδών, λειπόμενον δὲ μεγέθει μελίττης, μεγίστην δ᾽ ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν. ἐπινεμόμενον γὰρ τὴν ὀρεινήν, ἄνθη παντοῖα δρέπεται, καὶ ταῖς κοιλάσι πέτραις καὶ τοῖς κεραυνοβόλοις τῶν δένδρων ἐνδιατρίβον κηροπλαστεῖ, καὶ κατασκευάζει χυμὸν διαφόρῳ τῇ γλυκύτητι, τοῦ παρ᾽ ἡμῖν μέλιτος οὐ πολὺ λειπόμενον. Ἀλέξανδρος δὲ τὴν ὑρκανίαν καὶ τὰ συνοικοῦντα τῶν ἐθνῶν ταύτῃ τῇ χώρᾳ προσηγάγετο· καὶ πολλοὶ τῶν συμπεφευγότων ἡγεμόνων τῷ Δαρείῳ παρέδωκαν αὑτούς· οἷς ἐπιεικῶς προσενεχθείς, μεγάλην δόξαν ἐπιεικείας ἀπηνέγκατο. εὐθὺς γὰρ οἱ Δαρείῳ συστρατευόμενοι τῶν ἑλλήνων, ὄντες περὶ χιλίους καὶ πεντακοσίους, ἀνδρείᾳ τε διαφέροντες, παρέδοσαν ἑαυτοὺς Ἀλεξάνδρῳ· καὶ συγγνώμης ἀξιωθέντες, κατετάχθησαν εἰς τὰς τάξεις ἐπὶ ταῖς αὐταῖς μισθοφοραῖς. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν τὴν παραθαλάττιον τῆς ὑρκανίας, ἐνέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν ὀνομαζομένων μάρδων. οὗτοι γὰρ ἀλκῇ διαφέροντες, ὑπερεφρόνησαν τὴν αὔξησιν τοῦ βασιλέως, καὶ οὐδεμιᾶς ἐντεύξεως ἢ τιμῆς ἠξίωσαν αὐτόν. προκαταλαβόμενοι δὲ τὰς εἰσβολὰς στρατιώταις ὀκτακισχιλίοις, τεθαρρηκότως τὴν τῶν μακεδόνων ἔφοδον ὑπέμενον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιθέμενος αὐτοῖς, καὶ συνάψας μάχην, τοὺς πλείους μὲν κατέκοψε, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς δυσχωρίας κατεδίωξε. πυρπολοῦντος δ᾽ αὐτοῦ τὴν χώραν, καὶ τῶν τοὺς βασιλικοὺς ἵππους ἀγόντων παίδων βραχὺ τοῦ βασιλέως χωρισθέντων, ἐπιβαλόντες τινὲς τῶν βαρβάρων ἀφήρπασαν ὃν ἄριστον τῶν ἵππων. οὗτος δ᾽ ἐδόθη δῶρον μὲν ὑπὸ Δημαράτου τοῦ κορινθίου, συνηγώνιστο δὲ τῷ βασιλεῖ πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν ἀγῶνας. γυμνὸς δ᾽ ὢν ἐπὶ τοῦ πωλοδα-

γρ. ἀρρηνδών

μαστὴν μόνον προσεδέχετο· τυχὼν δὲ τῆς βασιλικῆς σκευῆς, οὐδὲ τοῦτον ἔτι προσίετο,
μόνῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ παρίστατο, καὶ συγκαθίει τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀνάβασιν. ὁ δὲ
βασιλεὺς διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ζώου δυσφορήσας, τὴν μὲν χώραν δενδροτομεῖν
προσέταξε, διὰ δὲ τῶν ὁμοφώνων τοῖς ἐγχωρίοις κηρύττειν, ὡς, ἐὰν μὴ τὸν ἵππον ἀπο-
δῶσι, τήν τε χώραν εἰς τέλος ὄψονται κατεφθαρμένην, τούς τ' ἐνοικοῦντας πανδημεὶ
κατεσφαγμένους. τῆς δ' ἀπειλῆς ὀξέως ἐπιτελουμένης, καταπλαγέντες οἱ βάρβα-
ροι τὸν ἵππον ἀποκατέστησαν, καὶ μετ' αὐτοῦ πολυτελέστατα δῶρα προσεκόμισαν.
πρὸς δὲ τούτοις καὶ πεντήκοντ' ἄνδρας ἀπέστειλαν, δεόμενοι τυχεῖν συγγνώμης. ὁ δ'
Ἀλέξανδρος τοὺς μὲν ἀξιολογωτάτους τῶν ἀνδρῶν ἔλαβεν ὁμήρους. Ἐπανελ-
θόντος δ' αὐτοῦ πάλιν εἰς τὴν ὑρκανίαν, ἧκε πρὸς αὐτὸν ἡ βασίλισσα τῶν ἀμαζό-
νων, ὄνομα μὲν Θάληστρις, βασιλεύουσα δὲ τῆς μεταξὺ τοῦ φάσιδος καὶ θερμώδον- *Thalestris*
τος χώρας. ἦν δὲ τῷ τε κάλλει καὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ διαφέρουσα, καὶ παρὰ τοῖς
ὁμοεθνέσι θαυμαζομένη κατ' ἀνδρείαν· καὶ τὸ μὲν πλῆθος τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τῶν ὅρων
τῆς ὑρκανίας ἀπολελοιπυῖα, μετὰ δὲ τριακοσίων ἀμαζονίδων κεκοσμημένων πολεμικοῖς
ὅπλοις παραγεγενημένη. τοῦ δὲ βασιλέως θαυμάζοντος τό, τε παράδοξον τῆς παρουσίας,
καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν Θάληστριν ἐρομένου τίνα χρείαν ἔχουσα πά-
ρεστιν, ἀπεφαίνετο παιδοποιίας ἕνεκεν ἥκειν. ἐκεῖνον μὲν γὰρ τῶν ἁπάντων ἀνδρῶν
διὰ τὰς πράξεις ἄριστον ὑπάρχειν, αὑτὴν δὲ τῶν γυναικῶν ἀλκῇ τε καὶ ἀνδρείᾳ
διαφέρειν. εἰκὸς οὖν τὸ γεννηθὲν ἐκ δυοῖν γονέων πρωτευόντων ὑπερέξειν ἀρετῇ
τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ πέρας ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ προσδεξάμενος τὴν ἔντευ-
ξιν αὐτῆς, καὶ συμπεριενεχθεὶς ἡμέρας τρεισκαίδεκα, τιμήσας ἀξιολόγοις δώροις
ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν οἰκείαν. Μετὰ δὲ ταῦτα δόξας ἤδη κεκρατηκέναι τῆς ἐπιβολῆς,
καὶ τὴν βασιλείαν ἀδήριτον ἔχειν, ἤρξατο ζηλοῦν τὴν περσικὴν τρυφὴν, καὶ τὴν πο-
λυτέλειαν τῶν ἀσιανῶν βασιλέων. καὶ πρῶτον μὲν περὶ τὴν αὐλὴν εἶχε ῥαβδούχους
ἀσιαγενεῖς, ἔπειτα τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἀνδρῶν δορυφόρους ἔταξεν· ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ
Δαρείου ἀδελφὸς Ὀξάθρης. εἶτα τό, τε περσικὸν διάδημα περιέθετο, καὶ τὸν διά- *Oxathres Darij frater*
λευκον ἐνεδύσατο χιτῶνα, καὶ τὴν περσικὴν ζώνην, καὶ τἄλλα, πλὴν τῶν ἀναξυρί-
δων καὶ τοῦ κάνδυος. διέδωκε δὲ καὶ τοῖς ἑταίροις περιπορφύρους στολάς, καὶ τοῖς ἵπ-
ποις περσικὰς σκευὰς περιέθηκε. πρὸς δὲ τούτοις, τὰς παλλακίδας ὁμοίως τῷ Δα-
ρείῳ περιῆγε, τὸν μὲν ἀριθμὸν οὔσας οὐκ ἐλάττους πλήθει τῶν κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἡ-
μερῶν, κάλλει δὲ διαπρεπεῖς, ὡς ἂν ἐξ ἁπασῶν τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν γυναικῶν ἐπι-
λελεγμένας. αὗται δὲ ἑκάστης νυκτὸς περιῄεσαν τὴν κλίνην τοῦ βασιλέως, ἵνα τὴν
ἐκλογὴν αὐτὸς ποιήσηται τῆς μελλούσης αὐτῷ συνιέναι. τούτοις μὲν οὖν τοῖς ἐθι-
σμοῖς Ἀλέξανδρος σπανίως ἐχρῆτο, τοῖς δὲ προϋπάρχουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐνδιέτρι-
βε, φοβούμενος τὸ προσκόπτειν τοῖς μακεδόσιν. ὅμως δὲ πολλῶν αὐτῷ μεμψιμοι-
ρούντων, τούτους μὲν ταῖς δωρεαῖς ἐθεράπευεν, αὐτὸς δὲ πυθόμενος τὸν μὲν Δαρείου
σατράπην Σατιβαρζάνην ἀνῃρηκέναι μετὰ τοὺς καταλελειμμένους ὑπ' αὐτοῦ στρατιώτας,
συμφρονεῖν δὲ Βήσσῳ καὶ κεκρικέναι μετ' αὐτοῦ διαπολεμεῖν μακεδόσιν, ἐστράτευ-
σεν ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ Σατιβαρζάνης τὴν μὲν δύναμιν ἤθροισεν εἰς χορτάκανα πόλιν
ἐπιφανεστάτην τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις, καὶ φύσει διαφέρουσαν ὀχυρότητι. τοῦ δὲ βα-
σιλέως ἐπιστάντος, καταπλαγεὶς τό, τε μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως καὶ τὰς
διαβεβοημένας τῶν μακεδόνων ἀνδραγαθίας. διόπερ αὐτὸς μὲν μετὰ δισχιλίων ἱπ-
πέων ἐξίππευσε πρὸς Βῆσσον, παρακαλέσων βοηθεῖν κατὰ τάχος· τοῖς δ' ἄλλοις

παρήγγειλε καταφυγεῖν εἰς ὄρος τὸ καλούμενον + ἔχον πολλὰς δυσχωρίας, καὶ φυγαῖς εὔθετον τοῖς μὴ τολμῶσι κατὰ στόμα διακινδυνεύειν. ὧν πραξάντων τὸ παραγγελθὲν, ὁ βασιλεὺς, τῇ συνήθει φιλοτιμίᾳ χρησάμενος, καὶ τοὺς καταφυγόντας εἴς τινα πέτραν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην πολιορκήσας ἐνεργῶς, ἠνάγκασεν ἑαυτοὺς παραδοῦναι. μετὰ δὲ ταῦτα, πάσας τὰς κατὰ τὴν σατραπείαν ταύτην πόλεις ἐν τριάκοντα ἡμέραις κατακτησάμενος, προῆγεν ἐκ τῆς Ὑρκανίας, καὶ διανύσας εἰς τὰ βασίλεια τῆς Δραγγινῆς, ἐν ταύτῃ διέτριβε, καὶ τὴν δύναμιν ἀνελάμβανε. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς καιροὺς περιέπεσε πράξει μοχθηρᾷ, καὶ τῆς ἰδίας χρηστότητος ἀλλοτρίᾳ. τῶν γὰρ φίλων τις τοῦ βασιλέως ὄνομα Δίμνος, μεμψιμοιρήσας τῷ βασιλεῖ περί τινων, καὶ τῷ θυμῷ προπεσὼν, ἐπιβουλὴν συνεστήσατο κατ' αὐτοῦ. ἔχων δὲ ἐρώμενον Νικόμαχον, τοῦτον ἔπεισε κοινωνῆσαι τῆς ἐπιβουλῆς. τοῦ δὲ νέου ὄντος παντελῶς, διεκοινώσατο τὴν πρᾶξιν τῷ ἀδελφῷ Κεβαλίνῳ. ὁ δὲ φοβηθεὶς μὴ φθάσῃ τις τῶν συνειδότων καὶ δηλώσῃ τὴν ἐπιβουλὴν τῷ βασιλεῖ, αὐτὸς ἔκρινε μηνῦσαι. προσελθὼν οὖν ἐπὶ τὴν αὐλὴν, καὶ συντυχὼν Φιλώτᾳ, καὶ διαλεχθεὶς, παρεκελεύετο τὴν ταχίστην ἀπαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὴν πρᾶξιν. ὁ δὲ Φιλώτας, εἴτε καὶ διὰ τὸ κοινωνεῖν τῆς ἐπιβουλῆς, εἴτε καὶ διὰ ῥαθυμίαν, τοὺς ῥηθέντας λόγους ἀργῶς ἐδέξατο· καὶ παρελθὼν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ πολλῆς καὶ παντοδαπῆς κοινολογίας μετασχὼν, οὐδὲν τῶν ὑπὸ Κεβαλίνου ῥηθέντων ἀπήγγειλεν. ἐξελθὼν δὲ πρὸς τὸν Κεβαλῖνον, εἶπεν ὅτι καιρὸν ἐπιτήδειον οὐκ ἔσχε διασαφῆσαι, ἐπηγγέλλετο δὲ τῇ ὑστεραίᾳ συντεύξεσθαι μόνῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντα δηλώσειν τὰ ῥηθέντα. τοῦτο δὲ αὐτὸ πράξαντος τοῦ Φιλώτου καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, ὁ Κεβαλῖνος εὐλαβηθεὶς μὴ δι' ἑτέρου μηνύσεως γενομένης αὐτὸς κινδυνεύσῃ, τὸν μὲν Φιλώταν παρέπεμψε· τῶν δὲ βασιλικῶν τινι παίδων προσελθὼν, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἀπαγγείλας, ἠξίωσε τὴν ταχίστην ἀπαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ τὸν μὲν Κεβαλῖνον εἰς τὴν ὁπλοθήκην εἰσαγαγὼν, ἀπέκρυψεν· αὐτὸς δὲ τῷ βασιλεῖ μεταξὺ λουομένῳ προσελθὼν, ἀπήγγειλε τὰ ῥηθέντα, καὶ διότι τὸν Κεβαλῖνον παρ' ἑαυτῷ φυλάττει. ὁ δὲ βασιλεὺς καταπλαγεὶς, εὐθὺς τόν τε Δίμνον συνέλαβε, καὶ μαθὼν ἅπαντα, μετεπέμψατο τόν τε Κεβαλῖνον καὶ τὸν Φιλώταν. ἀνακρινομένων δ' ἁπάντων, καὶ τῆς πράξεως ἐξεταζομένης, ὁ μὲν Δίμνος ἑαυτὸν κατέσφαξε, τοῦ δὲ Φιλώτου ῥαθυμίαν μὲν ἑαυτοῦ προσομολογήσαντος, τῆς δ' ἐπιβουλὴν ἀπαρνουμένου, τὴν κρίσιν περὶ τούτων τοῖς μακεδόσιν ἐπέτρεψε. πολλῶν δὲ ῥηθέντων λόγων, οἱ μακεδόνες κατέγνωσαν τοῦ Φιλώτου καὶ τῶν καταιτιαθέντων θάνατον. ἐν οἷς ὑπῆρχε Παρμενίων, ὁ πρῶτος εἶναι δοκῶν τῶν Ἀλεξάνδρου φίλων, τότε δὲ οὐ παρὼν, ἀλλὰ δόξας διὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ Φιλώτου πεποιῆσθαι τὴν ἐπιβουλήν. ὁ μὲν οὖν Φιλώτας, βασανισθεὶς πρότερον, καὶ ὁμολογήσας τὴν ἐπιβουλὴν, κατὰ τὸ τῶν μακεδόνων ἔθος μετὰ τῶν συγκαταγνωσθέντων ἐθανατώθη. ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ ὁ Λυγκιστὴς Ἀλέξανδρος, αἰτίαν ἔχων ἐπιβεβουλευκέναι τῷ βασιλεῖ, τριετῆ μὲν οὖν χρόνον ἐν φυλακῇ τηρούμενος διετέλεσε, διὰ τὴν πρὸς Ἀντίγονον οἰκειότητα τετευχὼς ἀναβολῆς· τότε δ' εἰς τὴν τῶν μακεδόνων κρίσιν παραχθεὶς, καὶ κατὰ τὴν ἀπολογίαν ἀπορηθεὶς λόγων, ἐθανατώθη. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκπέμψας τινὰς ἐπὶ δρομάδων καμήλων, καὶ φθάσας τὴν φήμην τῆς περὶ τὸν Φιλώταν τιμωρίας, τὸν πατέρα τοῦ Φιλώτου Παρμενίωνα ἐδολοφόνησε, τεταγμένον μὲν τῆς Μηδίας ἄρχοντα, πεπιστευμένον δὲ τοὺς βασιλέως θησαυροὺς ἐν Ἐκβατάνοις, ἔχοντας ταλάντων ὀκτωκαίδεκα μυριάδας. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ἐπιλεξάμενος ἐκ τῶν μακεδόνων τοὺς ἀλλοτρίας κατ'

Dimnus.

ἢ ἑτέρου

αὐτοῦ προειρημένας φωνάς, καὶ τοὺς ἠγανακτηκότας ἐπὶ τῷ τοῦ Παρμενίωνος θανάτῳ, πρὸς δὲ τούτοις, τοὺς ἐν ταῖς ἀποσταλείσαις εἰς μακεδονίαν ἐπιστολαῖς ἀλλότριόν τι γεγραφότας τοῖς οἰκείοις περὶ τῶν τῷ βασιλεῖ συμφερόντων, εἰς ἓν κατέλεξε σύστημα, καὶ προσηγόρευσεν <u>ἀτάκτων τάγμα</u>, ὅπως μὴ διὰ τὰς τούτων ἀκρίτους φωνὰς καὶ παρρησίας τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν μακεδόνων συνδιαφθείρηται. Ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, καὶ τὰ κατὰ τὴν δραγγινὴν καταστήσας, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς πρότερον μὲν ἀριμασποὺς, νῦν δὲ εὐεργέτας ὀνομαζομένους, διά τινας αἰτίας. Κῦρος ὁ τὴν μήδων ἀρχὴν μεταστήσας εἰς πέρσας, ἔν τινι στρατείᾳ περιληφθεὶς ἐν ἐρήμῳ χώρᾳ καὶ πάσῃ σπάνει τῶν ἀναγκαίων, ἦλθε μὲν ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους, διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς ἀναγκαζομένων τῶν στρατιωτῶν ἀλλήλους σαρκοφαγεῖν· τῶν δ' ἀριμασπῶν τρισμυρίας ἁμάξας σίτου γεμούσας παρακομισάντων, σωθεὶς παραδόξως, ἀτελείαις τε καὶ ἄλλαις δωρεαῖς ἐτίμησε τὸ ἔθνος, καὶ τὴν προϋπάρχουσαν προσηγορίαν ἀφελόμενος, προσηγόρευσεν εὐεργέτας. τότε δὲ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τούτων χώραν στρατοπεδεύσας, καὶ τῶν ἐγχωρίων φιλοφρόνως αὐτὸν προσδεξαμένων, ἐτίμησε τὸ ἔθνος ταῖς ἁρμοζούσαις δωρεαῖς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ὁμόρων τῶν ὀνομαζομένων κεδρωσίων ποιησάντων, καὶ τούτους ταῖς πρεπούσαις χάρισιν ἠμείψατο. ἀμφοτέρων δὲ τῶν εἰρημένων ἐθνῶν τὴν στρατηγίαν Τηριδάτῃ παρέδωκε. περὶ ταῦτα δὲ αὐτοῦ διατρίβοντος, ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες ὅτι Σατιβαρζάνης ἐκ τῆς βακτριανῆς μετὰ δυνάμεως πολλῆς ἱππικῆς παραγενόμενος εἰς τὸ τῶν ἀρείων ἔθνος, ἀπέστησε τοὺς ἐγχωρίους ἀπ' Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ γεγονός, ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτὸν μέρος τῆς δυνάμεως, στρατηγοὺς ἐπιστήσας Ἐρίγυιον καὶ Στασάνορα· αὐτὸς δὲ τὴν ἀραχωσίαν καταστρεψάμενος ὀλίγαις ἡμέραις, ὑπήκοον ἐποίησε.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Εὐθύκριτος, ἐν ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεδέξαντο Λεύκιος Πλώτιος καὶ Λεύκιος Παπίριος, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη τρίτη πρὸς ταῖς ἑκατὸν δέκα. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς ὀνομαζομένους παροπαμισάδας. ἡ δὲ τούτων χώρα κεῖται μὲν ὑπ' αὐτὰς τὰς ἄρκτους, χιονοβολεῖται δὲ πᾶσα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι δυσεπίβατός ἐστι, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ψύχους. ἡ πλείστη δὲ, πεδιὰς οὖσα καὶ ἄξυλος, πολλαῖς κώμαις διείληπται. αὗται δὲ τὰς τῶν οἰκιῶν στέγας ἔχουσιν ἐκ πλίνθων εἰς ὀξὺ συνηγμένων, ἐχούσας καμάρας· κατὰ δὲ μέσην τὴν ὀροφὴν ἀπολελειμμένης διαυγείας, διὰ ταύτης ὁ καπνὸς ἐκφέρεται, καὶ πανταχόθεν τῆς οἰκοδομίας περιεχούσης, οἱ κατοικοῦντες πολλῆς σκέπης τυγχάνουσι. οἱ δ' ἐγχώριοι, διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος, τὸ πλεῖον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ ταῖς οἰκίαις ἐνδιατρίβουσι, παρεσκευασμένας ἔχοντες ἰδίας τροφάς. τὰς δ' ἀμπέλους καὶ τὰ καρποφόρα τῶν δένδρων περιχώσαντες, καὶ τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν ἐάσαντες, πάλιν ἀνασύρουσι τὴν γῆν κατὰ τὸν τοῦ βλαστοῦ καιρόν. ἅπασα δ' ἡ τῆς χώρας φύσις οὔτε χλοερὰν οὔθ' ἥμερον ἔχει πρόσοψιν, ἀλλὰ λευκὴν καὶ διαυγῆ τὴν χιόνα καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πηγνύμενον κρύσταλλον. διόπερ, οὔτ' ὀρνέου προσκαθίζοντος, οὔτε θηρίου διοδεύοντος, ἄξενα καὶ ἀνεπίβατα πάντα τὰ μέρη τῆς χώρας ὑπῆρχεν. ἀλλ' ὅμως ὁ βασιλεὺς, τούτων ἁπάντων ἀντιπαραπιπτόντων τῇ στρατιᾷ, τῇ συνήθει τόλμῃ καὶ καρτερίᾳ τῶν μακεδόνων περιεγίνετο τῆς τοπικῆς δυστραπελείας. διὸ δὴ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς τάξεως συνακολουθούντων ἐξαδυνατοῦντες ἀπελείποντο· ἔνιοι δὲ διὰ τὴν τῆς χιόνος αὐγὴν, καὶ σκληρότητα τῆς ἀναβαλλομένης

γρ. Πλαύτιος

Paropamisadae.

γρ. τῆς γῆς ἰκα- τείων.

ἀνακλάσεως, ἐφθείροντο. σαφὲς δ' οὐδὲν ἐκ διαστήματος ἦν ἰδεῖν, ἀλλὰ μόνον τῷ
καπνῷ διαλυομένων τῶν κωμῶν, ἐλάμβανον οἱ Μακεδόνες, οὗ κατῴκουν ἐφιστάμενοι.
τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν κωμῶν ἁλισκομένων, καὶ τῶν στρατιωτῶν τῷ πλήθει τῆς ὠφε-
λείας διορθουμένων τὴν κακοπάθειαν, ταχὺ πάντων τῶν ἐγχωρίων ὁ βασιλεὺς ἐκυ-
ρίευσε. Μετὰ δὲ ταῦτα προελθὼν πλησίον τοῦ Καυκάσου, κατεστρατοπέδευσεν, ὅ
τινες Παροπάμισον ὄρος προσαγορεύουσι. τὸ δ' ὄρος τοῦτο κατὰ πλάτος διελθὼν ἐν
ἡμέραις ἑκκαίδεκα, πόλιν ἔκτισε κατὰ τὴν εἰσβολὴν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν Μηδι-
κήν, ἣν ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν. κατὰ δὲ μέσον τὸν Καύκασον ἐστὶ πέτρα δέκα σταδίων
ἔχουσα τὴν περίμετρον, τεττάρων δὲ σταδίων τὸ ὕψος, ἐν ᾗ καὶ τὸ Προμηθέως σπήλαιον
ἐδείκνυθ' ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, καὶ ἡ τοῦ μυθολογηθέντος ἀετοῦ κοίτη, καὶ τὰ τῶν δεσμῶν
σημεῖα. ὁ δ' Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλας πόλεις ἔκτισεν, ἡμέρας ὁδὸν ἀπεχούσας τῆς
Ἀλεξανδρείας· κατῴκισε δ' εἰς αὐτὰς τῶν μὲν βαρβάρων ἑπτακισχιλίους, τῶν δ' ἐκ-
τὸς τάξεως συνακολουθούντων τρισχιλίους, καὶ τῶν μισθοφόρων τοὺς βουλομένους.
αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, προῆγεν εἰς τὴν Βακτριανήν, ἀκούων τὸν Βῆσ-
σον διάδημά τε ἀνειληφέναι, καὶ δυνάμεις ἀθροίζειν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀλέξανδρον ἐν
τούτοις ἦν. Οἱ δ' εἰς τὴν Ἀρείαν ἀπεσταλμένοι στρατηγοί, καταλαβόντες τοὺς
ἀφεστηκότας δυνάμεις ἀξιολόγους ἠθροικότας, καὶ στρατηγὸν ἔχοντας Σατιβαρζάνην,
ἄνδρα στρατηγικὸν, καὶ δι' ἀνδρείαν διαφέροντα, κατεστρατοπέδευσαν πλησίον τῶν πο-
λεμίων. γινομένων δὲ πολλάκις ἀκροβολισμῶν, μέχρι μέν τινος μάχαι κατ' ὀλί-
γους ἐγίνοντο. μετὰ δὲ ταῦτα παρατάξεως γενομένης, καὶ τῶν βαρβάρων ἰσομάχον
ποιούντων τὸν κίνδυνον, ὁ τῶν ἀποστατῶν στρατηγὸς Σατιβαρζάνης, ἀφελὼν ταῖς χερ-
σὶ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν κράνος, καὶ δείξας αὐτὸν ὅς ἦν, προεκαλέσατο τὸν βουλό-
μενον τῶν στρατηγῶν μονομαχῆσαι. ὑπακούσαντος δὲ τοῦ Ἐριγυΐου, καὶ γενομένης μά-
χης ἡρωϊκῆς, συνέβη νικῆσαι τὸν Ἐρίγυιον. οἱ δὲ βάρβαροι, διὰ τὸν τοῦ στρατηγοῦ θά-
νατον καταπλαγέντες, καὶ λαβόντες τὴν ἀσφάλειαν, παρέδωκαν ἑαυτοὺς τῷ βα-
σιλεῖ. Βῆσσος δὲ ἑαυτὸν ἀναδεδειχὼς βασιλέα τοῖς θεοῖς ἔθυσε, καὶ τοὺς φίλους παρα-
λαβὼν εἰς τὴν εὐωχίαν, κατὰ τὸν πότον ἔριν ἦλθε πρός τινα τῶν ἑταίρων, ὄνομα Βαγω-
δάραν. τῆς δὲ φιλοτιμίας ἐπὶ πλέον προελθούσης, ὁ μὲν Βῆσσος παροξυνθεὶς ἐπε-
βάλετο τὸν Βαγωδάραν ἀνελεῖν, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων πεισθεὶς μετενόησεν. ὁ δὲ τὸν
κίνδυνον ἐκφυγών, νυκτὸς ἔφυγε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. τῇ δὲ τούτου σωτηρίᾳ καὶ
ταῖς δοθησομέναις ὑπ' Ἀλεξάνδρου δωρεαῖς προσκληθέντες οἱ μέγιστοι τῶν ἡγεμό-
νων, συνεφρόνησαν, καὶ συλλαβόντες τὸν Βῆσσον, ἀπήγαγον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.
ὁ δὲ βασιλεὺς τούτους μὲν ἐτίμησεν ἀξιολόγοις δωρεαῖς, τὸν δὲ Βῆσσον παρέδωκε τῷ ἀ-
δελφῷ τοῦ Δαρείου καὶ τοῖς ἄλλοις συγγενέσιν εἰς τιμωρίαν. οἱ δὲ, πᾶσαν ὕβριν καὶ αἰκίαν
προσενεγκάμενοι, καὶ τὸ σῶμα κατὰ λεπτὸν συγκόψαντες, τὰ μέλη διεσφενδόνησαν.
ἐπὶ δὲ τούτοις γενομένων τῶν ὅρκων, ἡ μὲν βασίλισσα τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου θαυμάσασα, δῶρά τε κράτιστα ἐξέπεμψε, καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον
ποιήσειν ἐπηγγείλατο.

. . . .

οἱ δὲ μισθοφόροι παραχρῆμα κατὰ τὰς ὁμολογίας ἐκ τῆς πόλεως ἀπελθόντες, καὶ
σταδίους ὀκτακοσίους προελθόντες, ἀνεπικωλύτως κατεστρατοπέδευσαν, οὐδεμίαν
ἔννοιαν λαμβάνοντες τοῦ μέλλοντος. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἀμετάθετον ἔχων τὴν πρὸς τοὺς
μισθοφόρους ἀλλοτριότητα, διεσκευασμένην ἔχων τὴν δύναμιν, ἐπηκολούθησε τοῖς

Alexandrea.

ἢ ἐχούσας

ἢ παροξυνθείς

βαρβάρους καὶ προσπεσὼν αὐτοῖς ἄφνω, πολὺν ἐποίει φόνον. οἱ δὲ μισθοφόροι τὸ μὲν
πρῶτον ἐβόων παρὰ τοὺς ὅρκους αὐτοὺς πολεμεῖσθαι, καὶ τοὺς ἀσεβουμένους ὑπ'
αὐτοῦ θεοὺς ἐπεκαλοῦντο· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μεγάλῃ τῇ φωνῇ πρὸς αὐτοὺς ἀνεβόησεν
ὅτι συνεχώρησεν αὐτοῖς ἐκ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν, οὐ φίλους εἶναι διὰ παντὸς μακε-
δόνων. οἱ δὲ μισθοφόροι, τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων οὐ καταπλαγέντες, συνεφράξαν-
το, καὶ τὴν ὅλην τάξιν ποιήσαντες κυκλοτερῆ, τά τε τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἰς μέσον
ἀπέλαβον, ὥστε πανταχόθεν τοῖς ἐπιφερομένοις ἀσφαλῶς ἀντιτάττεσθαι. ἀπο-
νοηθέντων δ' αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν τόλμαν καὶ διὰ τὴν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀρετὴν
ἰσχυρὰν μάχην συστησαμένων, καὶ τῶν μακεδόνων φιλοτιμουμένων μὴ λειφθῆναι
τῆς τῶν βαρβάρων ἀνδραγαθίας, μεγάλην κατάπληξιν εἶχεν ὁ κίνδυνος. ἐκ χειρὸς
γὰρ τῆς μάχης οὔσης, καὶ συμπλεκομένων τῶν ἀγωνιζομένων ἀλλήλοις, πολλαὶ
καὶ παντοῖαι διαθέσεις θανάτων καὶ τραυμάτων ἐγίνοντο. οἱ γὰρ μακεδόνες ταῖς σα-
ρίσαις διαρρήσσοντες τὰς τῶν βαρβάρων πέλτας, τὰς ἀκμὰς τοῦ σιδήρου τοῖς πνεύ-
μασιν ἐνήρειδον· οἱ δὲ μισθοφόροι τὰς λόγχας ἀκοντίζοντες εἰς ἀθρόους τοὺς πολεμίους,
οὐχ ἡμάρτανον, συνεγγὺς κειμένου τοῦ σκοποῦ. διὸ καὶ πολλῶν μὲν τραυματιζομένων,
οὐκ ὀλίγων δὲ τελευτώντων, αἱ γυναῖκες, τὰ τῶν πιπτόντων ὅπλα λαμβάνουσαι,
συνηγωνίζοντο τοῖς ἀνδράσιν. ἡ γὰρ ὀξύτης τοῦ κινδύνου, καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας δεινὸν ἠνάγ-
καζεν αὐτὰς παρὰ φύσιν τρέπεσθαι πρὸς ἀλκήν. διὸ καί τινες μὲν αὐτῶν καθωπλι-
σθεῖσαι συνήσπιζον τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι, τινὲς δὲ ἄνευ ὅπλων ἐμπίπτουσαι, τῶν ἀσπί-
δων ἐπελαμβάνοντο, καὶ πολλὰ τοὺς πολεμίους ἐνεπόδιζον. τέλος δὲ πάντες μετὰ τῶν
γυναικῶν ἀγωνισάμενοι, καὶ κατακοπέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους, τὸν ἔνδοξον θάνα-
τον τῆς ἀγεννοῦς φιλοζωΐας ἠλλάξαντο. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τόν τε ἀχρεῖον καὶ ἄνο-
πλον ὄχλον, καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ὑπολειφθείσας ἀπήγαγε, τοὺς ἱππεῖς συνεπιστή-
σας. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας πόλεις ἐκπολιορκήσας, καὶ τοὺς ἀντιταξαμένους ἀνελὼν,
παρῆλθεν ἐπὶ τὴν πέτραν τὴν ἄορνον καλουμένην. εἰς γὰρ ταύτην οἱ περιλειφθέν-
τες τῶν ἐγχωρίων, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὀχυρότητος, κατεπεφεύγεσαν. λέγε-
ται γὰρ τὸν παλαιὸν Ἡρακλέα, ταύτην τὴν πέτραν ἐπιβαλόμενον πολιορκεῖν, ἀπο-
στῆναι, διά τινας ἐπιγενομένους μεγάλους σεισμοὺς καὶ διοσημείας. ὁ δ' Ἀλέξανδρος
πυθόμενος περὶ τούτων, ἔτι μᾶλλον παρωξύνθη πολιορκῆσαι τὸ ὀχύρωμα, καὶ δια-
μιλληθῆναι τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ. ἡ δὲ πέτρα τὸν μὲν περίβολον εἶχε σταδίων ἑκατὸν, τὸ δ'
ὕψος ἑκκαίδεκα, τὴν δ' ἐπιφάνειαν ὁμαλὴν καὶ πάντῃ περιφερῆ. καὶ τὸ μὲν πρὸς
μεσημβρίαν μέρος αὐτῆς περιέκλυζεν ὁ ἰνδὸς ποταμὸς, μέγιστος ὢν τῶν κατὰ τὴν ἰν-
δικὴν, τὰ δ' ἄλλα μέρη περιείχετο φάραγξι βαθείαις, καὶ κρημνοῖς ἀπροσίτοις. τοῦ
δ' Ἀλεξάνδρου κατασκεψαμένου τὴν δυσχωρίαν, καὶ τὴν ἐκ βίας ἅλωσιν ἀπο-
γνόντος, ἧκέ τις πρὸς αὐτὸν πρεσβύτης μετὰ δυοῖν υἱῶν. οὗτος δ' ὢν πένης παντελῶς,
καὶ πολὺν χρόνον ἐντεθραμμένος τοῖς τόποις, κατῴκει μὲν ἔν τινι σπηλαίῳ τρεῖς στιβά-
δας ἔχοντι κατὰ τὴν πέτραν ἐντετμημένας· ἐν αἷς ὁ γέρων μετὰ τῶν υἱῶν ἐναυλιζό-
μενος, ἐμπειρίαν περιεποιήσατο τῶν τόπων. οὗτος οὖν προσελθὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ περὶ
ἑαυτὸν δηλώσας, ἐπηγγείλατο καθηγήσασθαι διὰ τῆς δυσχωρίας, καὶ ποιήσειν αὐτὸν ὑπερ-
δέξιον γενέσθαι τῶν κατειλημμένων τὴν πέτραν βαρβάρων. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐπαγ-
γειλάμενος μεγάλας δωρεὰς δώσειν, καὶ τῷ πρεσβύτῃ χρησάμενος ὁδηγῷ, πρῶτον
μὲν τὴν πάροδον τὴν εἰς τὴν πέτραν φέρουσαν κατελάβετο, καὶ, μηδεμιᾶς οὔσης
ἄλλης ἐξόδου, συνέκλεισε τοὺς βαρβάρους εἰς ἀβοήθητον πολιορκίαν· ἔπειτα τῇ πο-

περὶ ἀπομαχομένους

περὶ ἀόρνου

λυχνεία χώσας τὴν φάραγγα καὶ τὴν ῥίζαν τῆς πέτρας, προσελθὼν ἐνεργῆ πολιορκίαν συνεστήσατο, συνεχῶς ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ καὶ τὰς ἴσας νύκτας ἐκ διαδοχῆς τὰς προσβολὰς ποιούμενος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οἱ βάρβαροι διὰ τὰς τῶν τόπων δυσχωρίας προετέρουν, καὶ πολλοὺς ἀνῄρουν τῶν προπετῶς βιαζομένων· τοῦ δὲ χώματος συντελεσθέντος, καὶ τῶν ὀξυβελῶν καταπελτῶν καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἐπισταθέντων, πρὸς δὲ τούτοις τοῦ βασιλέως φανεροῦ καθεστῶτος ὡς οὐκ ἀποστήσεται τῆς πολιορκίας, οἱ μὲν Ἰνδοὶ κατεπλάγησαν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐμφρόνως προειδόμενος τὸ μέλλον, ἐξέλιπε τὴν ἐν τῇ προσόδῳ καταλελειμμένην φυλακήν, διδοὺς ἔξοδον τοῖς βουλομένοις ἐκ τῆς πέτρας ἀναχωρεῖν. οἱ δὲ βάρβαροι, φοβηθέντες τάς τε τῶν Μακεδόνων ἀρετὰς καὶ τὴν τοῦ βασιλέως φιλοτιμίαν, νυκτὸς ἐξέλιπον τὴν πέτραν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος τοῖς κενοῖς τοῦ πολέμου καταστρατηγήσας τοὺς Ἰνδούς, χωρὶς κινδύνου ἐκυρίευσε τῆς πέτρας· καὶ τῷ μὲν ὁδηγήσαντι τὰς ὡμολογημένας δωρεὰς ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως. καθ' ὃν καιρὸν Ἀφρίκης τις Ἰνδός, ἔχων μὲν στρατιώτας δισμυρίους, ἐλέφαντας δὲ πεντεκαίδεκα, διέτριβε περὶ τὸν τόπον. τοῦτον δέ τινες ἀνελόντες, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς Ἀλέξανδρον ἐνέγκαντες, διὰ ταύτης τῆς εὐεργεσίας περιεποιήσαντο τὴν ἰδίαν σωτηρίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς τούτους τε προσηγάγετο, καὶ τῶν ἐλεφάντων πλανωμένων κατὰ τὴν χώραν ἐκυρίευσεν. αὐτὸς δὲ προελθὼν ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, καὶ καταλαβὼν τάς τε τριακοντόρους κατεσκευασμένας, καὶ τὸν πόρον ἐζευγμένον, τριάκοντα μὲν ἡμέρας διῆγε τὴν δύναμιν, καὶ τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπεῖς συντελέσας θυσίας, διεβίβασε τὴν στρατιάν, καὶ περιέπεσε παραδόξῳ περιπετείᾳ. Ταξίλου γὰρ τοῦ βασιλέως προτετελευτηκότος, υἱὸς αὐτοῦ Μῶφις διαδεξάμενος τὴν ἀρχήν, διεπέμψατο μὲν καὶ πρότερον πρὸς Ἀλέξανδρον ἐν τῇ Σογδιανῇ διατρίβοντα, ἐπαγγελλόμενος αὐτῷ συστρατεύσειν ἐπὶ τοὺς ἀντιταττομένους τῶν Ἰνδῶν· καὶ τότε πρέσβεις ἀποστείλας, ἔφησεν αὐτῷ παραδιδόναι τὴν βασιλείαν. ἀπέχοντος δὲ τετταράκοντα σταδίους τοῦ βασιλέως, ἐκτάξας τὴν δύναμιν ὡς εἰς πόλεμον, καὶ τοὺς ἐλέφαντας κοσμήσας, ἀπήντα μετὰ τῶν φίλων. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ὁρῶν προσιοῦσαν μεγάλην δύναμιν ἐκτεταγμένην πολεμικῶς, καὶ δόξας τὸν Ἰνδὸν ἐπιβούλως πεποιῆσθαι τὰς ἐπαγγελίας, ὅπως ἀπαρασκεύοις τοῖς Μακεδόσιν ἐπιθῆται, τοῖς μὲν σαλπιγκταῖς προσεκελεύσατο σημαίνειν τὸ πολεμικόν, τοὺς δὲ στρατιώτας ἐκτάξας, ἀπήντα τοῖς Ἰνδοῖς. ὁ δὲ Μῶφις, ὁρῶν τὴν ταραχὴν τῶν Μακεδόνων, καὶ τὸ γεγονὸς συλλογιζόμενος, τὴν μὲν δύναμιν κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγων προσιππεύσας, καὶ τὴν ἄγνοιαν τῶν Μακεδόνων διορθωσάμενος, παρέδωκεν ἑαυτόν τε καὶ τὴν δύναμιν τῷ βασιλεῖ. ἡσθεὶς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, τήν τε βασιλείαν ἀπέδωκεν αὐτῷ, καὶ τὸ λοιπὸν διετέλει πιστῷ φίλῳ καὶ συμμάχῳ χρώμενος, καὶ μετωνόμασεν αὐτὸν Ταξίλην. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Χρέμητος, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Πόπλιον Κορνήλιον καὶ Αὖλον Ποστούμιον· ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Ταξίλου χώρᾳ προσαναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ Πῶρον τὸν τῶν πλησιοχώρων Ἰνδῶν βασιλέα. οὗτος δ' εἶχε πεζοὺς μὲν πλείους τῶν πεντακισμυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ τρισχιλίους, ἅρματα δὲ πλείω τῶν χιλίων, ἐλέφαντας δὲ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα. ἐπεπόιητο δὲ καὶ ἕτερον τῶν πλησιοχώρων βασιλέα σύμμαχον, ὃς ὠνομάζετο Ἐμβίσαρος, εἶχε δὲ δύναμιν οὐ πολὺ λειπομένην τῆς τοῦ Πώρου. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἀκούσας τοῦτον τὸν βασιλέα τετρακοσίους ἀπέχειν σταδίους, ἔκρινε πρὸ τῆς τούτου παρουσίας ἐπι-

βαλεῖν

βαλεῖν τῷ Πώρῳ. ἐγγισάντων δ' αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς, ὁ Πῶρος πυθόμενος πλησίον εἶναι τοὺς πολεμίους, εὐθὺς ἐξέταξε τὴν δύναμιν, καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐπὶ τὰ κέρατα διεμέρισε, τοὺς δ' ἐλέφαντας καταπληκτικῶς κεκοσμημένους κατὰ μέτωπον, ἐν ἴσοις διαστήμασιν ἔστησεν. ἀνὰ μέσον δὲ τῶν θηρίων τοὺς λοιποὺς ὁπλίτας ἔταξεν· οἷς συντεταγμένον ἦν παραβοηθεῖν τοῖς θηρίοις, καὶ διακωλύειν ἐκ τῶν πλαγίων εἰσακοντίζειν. ἡ μὲν οὖν ὅλη σύνταξις αὐτῶν ὑπῆρχε πόλει παραπλήσιος τὴν πρόσοψιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἐλεφάντων στάσις τοῖς πύργοις, οἱ δὲ ἀνὰ μέσον τούτων στρατιῶται τοῖς μεσοπυργίοις ὡμοίωντο. ὁ δ' Ἀλέξανδρος κατανοήσας τὴν τῶν πολεμίων τάξιν, πρὸς ταύτην τὴν διακόσμησιν οἰκείως ἐξέταξε τὴν δύναμιν. γινομένης δὲ μάχης, τὸ μὲν πρῶτον τοῖς ἱππεῦσιν ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἅρματα τῶν Ἰνδῶν διεφθάρη· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐλεφάντων ταῖς τε τῶν σωμάτων ὑπεροχαῖς καὶ ταῖς ἀλκαῖς δεόντως χρωμένων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων συμπατούμενοι μετὰ τῶν ὅπλων θραυομένων τῶν ὀστῶν ἀπώλλυντο, οἱ δὲ, ταῖς προνομαίαις περιλαμβανόμενοι, καὶ πρὸς ὕψος ἐξαρθέντες, πάλιν πρὸς τὴν γῆν ἠράττοντο, καὶ δεινοῖς θανάτοις περιέπιπτον. πολλοὶ δὲ τοῖς ὀδοῦσι συγκεντούμενοι, καὶ δι' ὅλων τῶν σωμάτων τιτρωσκόμενοι, παραχρῆμα τοῦ ζῆν ἐστερίσκοντο. τῶν δὲ Μακεδόνων εὐρώστως ὑπομενόντων τὸ δεινὸν, καὶ τοὺς ἀνὰ μέσον τῶν θηρίων ταῖς σαρίσαις ἀναιρούντων, ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη. μετὰ δὲ ταῦτα, τῶν θηρίων συνακοντιζομένων, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν τραυμάτων περιωδύνων γινομένων, οἱ μὲν περιβεβηκότες αὐτοῖς Ἰνδοὶ κρατεῖν τῆς ὁρμῆς τῶν ζώων οὐκ ἴσχυον. ἐκκλίνοντα γὰρ εἰς τοὺς ἰδίους ταῖς ὁρμαῖς ἀκατασχέτως ἐφέρετο, καὶ τοὺς φίλους συνεπάτει. ταραχῆς δὲ πολλῆς γινομένης, ὁ Πῶρος, συνιδὼν τὸ γινόμενον, καὶ τεταγμένος ἐπὶ τοῦ κρατίστου τῶν ἐλεφάντων, ἤθροισε περὶ αὐτὸν τεσσαράκοντα τῶν θηρίων τὰ μήπω τεταραγμένα, καὶ τῷ βάρει τῶν ἐλεφάντων ἐπιβαλὼν τοῖς πολεμίοις, πολὺν ἐποίει φόνον, ἅτε καὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ σώματος πολὺ προέχων τῶν συστρατευομένων. τὸ γὰρ μῆκος ἦν πηχῶν πέντε, τὸ δ' εὖρος ὑπῆρχεν ὁ θώραξ αὐτοῦ διπλάσιος τῶν ἄλλων τῶν εὐρωστίᾳ διαφερόντων. διόπερ τὰ βαλλόμενα σαυνία τηλικαύτην εἶχε δύναμιν, ὥστε μὴ πολὺ λείπεσθαι τῶν καταπελτικῶν βελῶν. τῶν δ' ἀντιτεταγμένων Μακεδόνων καταπεπληγμένων τὴν ἀνδραγαθίαν τοῦ Πώρου, ὁ Ἀλέξανδρος, μεταπεμψάμενος τοὺς τοξότας καὶ τὰ ψιλικὰ τῶν ταγμάτων, προσέταξεν ἅπαντας βάλλειν ἐπὶ τὸν Πῶρον. ταχὺ δὲ τῶν στρατιωτῶν πραξάντων τὸ παραγγελθὲν, καὶ βελῶν ἅμα πολλῶν ἐνεχθέντων ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν, καὶ πάντων ἐπιτυγχανόντων, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ σκοποῦ, ὁ μὲν Πῶρος ἡρωϊκῶς ἀγωνισάμενος, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν τραυμάτων γινόμενος ἔξαιμος, ἐλιποψύχησε, καὶ περικλασθεὶς περὶ τὸ θηρίον, πρὸς τὴν γῆν κατηνέχθη. διαδοθείσης δὲ φήμης ὅτι τετελεύτηκεν ὁ βασιλεὺς, τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν Ἰνδῶν πρὸς φυγὴν ὥρμησεν. ἐν δὲ τῇ φυγῇ πολλοῦ φόνου γινομένου, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐπιφανεῖ μάχῃ νικήσας, ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ἰνδῶν πλείους τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων, ἐν οἷς ὑπῆρχον καὶ δύο υἱοὶ τοῦ Πώρου, καὶ οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἡγεμόνων. ζῶντες δὲ ἄνδρες ἑάλωσαν ὑπὲρ τοὺς ἐννακισχιλίους, ἐλέφαντες δὲ ὀγδοήκοντα. αὐτὸς δὲ ὁ Πῶρος ἔμπνους ὢν παρεδόθη τοῖς Ἰνδοῖς πρὸς τὴν θεραπείαν. τῶν δὲ Μακεδόνων ἔπεσον μὲν ἱππεῖς διακόσιοι καὶ ὀγδοήκοντα, πεζοὶ δὲ πλείους τῶν ἑπτακοσίων. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἔθαψε, τοὺς δὲ ἀνδραγαθήσαντας κατὰ τὴν ἀξίαν ἐτίμησεν. αὐτὸς

γρ. ἐλιποψύχησε, περικλασθεὶς ἀπὸ θηρίου

τῷ Ἡλίῳ ἔθυσεν, ὡς δεδωκότι τὰ πρὸς ἀνατολὴν μέρη καταστρέψασθαι. Τῆς δὲ πλησίον ὀρεινῆς ἐχούσης πολλὴν μὲν ἐλάτην εὔτροφον, οὐκ ὀλίγην δὲ κέδρον καὶ πεύκην, ἔτι δὲ τῆς ἄλλης ὕλης ναυπηγησίμου πλῆθος ἄφθονον, κατεσκεύασε ναῦς ἱκανάς. διενοεῖτο γὰρ, ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς Ἰνδικῆς παραγενόμενος, καὶ πάντας τοὺς ἐγχωρίους καταστρεψάμενος, διὰ τοῦ ποταμοῦ καταπλεῖν εἰς τὸν ὠκεανόν. ἔκτισε δὲ δύο πόλεις, τὴν μὲν, πέραν τοῦ ποταμοῦ, καθ' ὃν τόπον αὐτὸς διέβη· τὴν δ' ἄλλην, ἐν ᾧ τόπῳ τὸν Πῶρον ἐνίκησε. ταχὺ δὲ τῶν ἔργων κατασκευασθέντων διὰ τὴν πολυχειρίαν, τὸν μὲν Πῶρον τεθεραπευκότα, βασιλέα κατέστησε διὰ τὴν ἀρετὴν, ἧς προέστη πρότερον χώρας. τὴν δὲ δύναμιν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀνέλαβε, πολλῆς ἀφθονίας οὔσης τῶν ἐπιτηδείων. Ἴδιον δέ τι καὶ κατὰ τὴν ὀρεινὴν τὴν πλησίον ὑπῆρχε. χωρὶς γὰρ τῆς πρὸς ναυπηγίαν ὕλης, εἶχεν ἡ χώρα πολλοὺς καὶ παρηλλαγμένους τοῖς μεγέθεσιν ὄφεις, οἵτινες ἑκκαιδεκαπήχεις· πιθήκων τε γένη πολλῶν, καὶ τοῖς μεγέθεσι διαλλαττόντων, ὧν τὴν τέχνην τῆς θήρας αὐτὸ τὸ ζῷον ὑφηγεῖτο. μιμητικὸν γὰρ ὑπάρχον πάσης πράξεως, βίᾳ μὲν οὐ ῥᾳδίως χειροῦται, διά τε τὴν ἰσχὺν τῶν σωμάτων καὶ διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγχίνοιαν. τῶν δὲ κυνηγῶν οἱ μὲν μέλιτι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλείφονται, οἱ δὲ βλεπόντων τῶν θηρίων ὑποδοῦνται, τινὲς δὲ ταῖς κεφαλαῖς κάτοπτρα περιτιθέασι. καὶ τοῖς μὲν ὑποδήμασι παραθέντες δεσμοὺς ἀπολείπουσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ μέλιτος ἰξὸν ὑποβάλλουσι, τοῖς δὲ κατόπτροις ἐπισπαστῆρα καθάπτουσι. διόπερ ὅταν βούλωνται τὰ ζῷα τὴν πρᾶξιν τῶν ὁραθέντων ἐπιτελεῖν, ἀδυνατεῖ, τῶν μὲν βλεφάρων κεκολλημένων, τῶν δὲ ποδῶν δεδεμένων, τῶν δὲ σωμάτων κατεχομένων. ἐξ ὧν εὐχείρωτα πρὸς τὴν θήραν γίνεται. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸν ὑστερηκότα τῆς τοῦ Πώρου συμμαχίας βασιλέα, ὄνομα Ἐμβίσαρον, καταπληξάμενος, ἠνάγκασε ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως περάσας τὸν ποταμὸν, προῆγε διὰ χώρας ἀρετῇ διαφερούσης. δένδρων γὰρ εἶχε γένη διαλλάττοντα, καὶ τὸ μὲν ὕψος ἔχοντα πηχῶν ἑβδομήκοντα, τὸ δὲ πάχος μόλις ὑπὸ τεττάρων ἀνδρῶν περιλαμβανόμενα, τρία δὲ πλέθρα σκιὰν ποιοῦντα. Εἶχε δὲ καὶ ἡ χώρα ὄφεων πλῆθος, μικρῶν μὲν τοῖς μεγέθεσι, ταῖς δὲ ποικιλίαις ἐξηλλαγμένων. οἱ μὲν γὰρ χαλκοειδεῖς ῥάβδους ἐπιφανεῖς εἶχον, οἱ δὲ τὴν λόφον δασεῖαν εἶχον τριχώδη, διά τε τῶν δηγμάτων ὀξεῖς θανάτους ἀπειργάζοντο. τὸν δὲ πληγέντα πόνοι δεινοὶ συνεῖχον, καὶ ῥύσις ἱδρῶτος αἱματώδης κατεῖχε. διόπερ οἱ Μακεδόνες δεινῶς ὑπὸ τῶν δηγμάτων ἀπαλλάττοντες, τὰς κλίνας ἀπὸ τῶν δένδρων ἐξήρτων, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νυκτὸς διηγρύπνουν. μετὰ δὲ ταῦτα παρὰ τῶν ἐγχωρίων μαθόντες τὴν ἀντιφάρμακον ῥίζαν, ἀπελύθησαν τῶν δεινῶν. Προϊόντος δὲ αὐτοῦ μετὰ τῆς δυνάμεως, ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες ὅτι Πῶρος ὁ βασιλεὺς, ἀνεψιὸς ὢν τοῦ καταπεπολεμημένου Πώρου, τὴν βασιλείαν ἀπολιπὼν πέφευγεν εἰς τὸ τῶν Γανδαριδῶν ἔθνος. ὁ δ' Ἀλέξανδρος παροξυνθεὶς Ἡφαιστίωνα μὲν ἐξέπεμψεν εἰς τὴν τούτου χώραν μετὰ δυνάμεως, καὶ προσέταξε τὴν βασιλείαν παραδοῦναι τῷ μεθ' ἑαυτοῦ Πώρῳ. αὐτὸς δ' εἰς τὸ τῶν Ἀνδρεστῶν καλουμένων ἔθνος στρατεύσας, καὶ τῶν πόλεων ἃς μὲν βίᾳ χειρωσάμενος, ἃς δὲ πειθοῖ προσαγαγόμενος, εἰς τὴν τῶν Καθαρῶν χώραν παρεγένετο. παρὰ δὲ τούτοις νόμιμον ἦν τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσι συγκατακαίεσθαι. τοῦτο δ' ἐκυρώθη τὸ δόγμα παρὰ τοῖς βαρβάροις, διὰ μίαν γυναῖκα φαρμάκοις ἀνελοῦσαν τὸν ἄνδρα. ὁ δ' οὖν βασιλεὺς τὴν μεγίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν

γρ. τῶν ποταμῶν

γρ. Σαβισάρην. γρ. ἢ Σαβαρσάτην

γρ. συλλαμβανόμενον

μετὰ πολλῶν κινδύνων ἐκπολιορκήσας ἐνέπρησεν. ἄλλην δ' ἀξιόλογον πολιορκοῦντες αὐτοῦ, καὶ μεθ' ἱκετηριῶν δεηθέντων τῶν Ἰνδῶν, ἀπέλυσε τῶν κινδύνων αὐτούς. Μετὰ δὲ ταῦτ' ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς ὑπὸ Σωπείθην τεταγμένας πόλεις, εὐνομουμένας καθ' ὑπερβολήν. τά τε γὰρ ἄλλα πρὸς δόξαν πολιτεύονται, καὶ τὸ κάλλος παρ' αὐτοῖς τιμιώτατον νενόμισται. διόπερ ἐκ νηπίου παρ' αὐτοῖς τὰ βρέφη διακρίνεται, καὶ τὰ μὲν ἄρτια, καὶ τὴν φύσιν ἔχοντα πρὸς εὐπρέπειαν καὶ ἰσχὺν εὔθετον, τρέφεται, τὰ δὲ καταδεῆ τοῖς σώμασιν, ὡς ἀνάξια τροφῆς ἡγούμενοι, διαφθείρουσιν. ἀκολούθως δὲ τούτοις καὶ τοὺς γάμους ποιοῦνται, προικὸς μὲν καὶ τῆς ἄλλης πολυτελείας ἀφροντιστοῦντες, κάλλους δὲ καὶ τῆς τοῦ σώματος ὑπεροχῆς μόνον φροντίζοντες. διόπερ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι κατοικούντων διαφέρουσι τῶν ἄλλων ἀξιώμασι. παρὰ δὲ πάντας ὁ βασιλεὺς Σωπείθης περίβλεπτος ὢν ἐπὶ τῷ κάλλει, καὶ τῷ μήκει τοὺς τέτταρας πήχεις ὑπεράγων, προῆλθε μὲν ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἐχούσης τὰ βασίλεια. παραδοὺς δ' αὑτὸν καὶ τὴν βασιλείαν Ἀλεξάνδρῳ, πάλιν ταύτην ἀπέλαβε, διὰ τὴν τοῦ κρατοῦντος ἐπιείκειαν. ὁ δὲ Σωπείθης μετὰ πολλῆς προθυμίας τὴν μὲν δύναμιν ἅπασαν ἐπί τινας ἡμέρας λαμπρῶς εἱστίασε. τῷ δ' Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ καὶ μεγάλα δῶρα παρασχών, κύνας ἔδωκεν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, τοῖς μεγέθεσι καὶ ταῖς ἀλκαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις προτερήμασι θαυμαζομένους, οὓς ἔφασαν ταῖς τίγρεσιν ἐπιμεμῖχθαι. βουλόμενος δὲ τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τῶν ἔργων λαβεῖν πεῖραν τῆς τῶν κυνῶν ἀρετῆς, εἰσήγαγεν εἴς τι περίφραγμα λέοντα τέλειον, καὶ τῶν δοθέντων κυνῶν δύο τοὺς εὐτελεστάτους προσέβαλε τῷ λέοντι. τούτων δὲ καταγωνιζομένων ὑπὸ τοῦ θηρίου, δύο ἑτέρους ἀφῆκε. τῶν δὲ τεττάρων περιγινομένων τοῦ λέοντος, πεμφθείς τις ὑπ' αὐτοῦ μετὰ μαχαίρας, ἀφῄρει τὸ δεξιὸν σκέλος ἑνὸς τῶν κυνῶν. τοῦ δὲ βασιλέως ἀναβοήσαντος, καὶ τῶν σωματοφυλάκων προσδραμόντων καὶ τῆς τοῦ Ἰνδοῦ χειρὸς ἐπιλαβομένων, ὁ μὲν Σωπείθης τρεῖς ἀντὶ τούτου δώσειν ἐπηγγείλατο· ὁ δὲ κυνηγὸς ἐπιλαβόμενος τοῦ σκέλους, ἔτεμνεν ἡσυχῇ κατ' ὀλίγον. ὁ δὲ κύων οὔτε κλαγγὴν οὔτε μυγμὸν προϊέμενος, ἀλλὰ τοὺς ὀδόντας ἐμπεπαρικὼς ἔμενεν ἕως οὗ γενόμενος ἔξαιμος ἐναπέθανε τῷ θηρίῳ. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ἧκεν Ἡφαιστίων μετὰ τῆς συναποσταλμένης δυνάμεως, πολλὴν τῆς Ἰνδικῆς καταπεπολεμηκώς. τοῦτον μὲν οὖν διὰ τὰς ἀνδραγαθίας ἐπῄνεσεν· αὐτὸς δὲ εἰς τὴν Φηγέως δυναστείαν ἐμβαλών, καὶ τῶν ἐγχωρίων ἀσμένως τὴν τῶν Μακεδόνων παρουσίαν προσδεξαμένων, καὶ τοῦ Φηγέως μετὰ δώρων πολλῶν ἀπαντήσαντος, τήν τε βασιλείαν ἔχειν συνεχώρησε, καὶ ξενισθεὶς μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ δύο ἡμέρας λαμπρῶς, ἐπὶ τὸν Ὕφασιν ποταμὸν προῆγεν, οὗ τὸ μὲν πλάτος ἦν σταδίων ἑπτά, τὸ δὲ βάθος ἓξ ὀργυιῶν, τὸ δὲ ῥεῦμα σφοδρὸν καὶ δυσδιάβατον. ἀκούσας δὲ τοῦ Φηγέως περὶ τῆς πέραν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ χώρας, ὅτι δώδεκα μὲν ἡμερῶν ἔχει δίοδον ἔρημον, μετὰ δὲ ταύτην εἶναι ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον Γάγγην, τὸ μὲν πλάτος τριάκοντα καὶ δυοῖν σταδίων, τὸ δὲ βάθος μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Ἰνδικήν· πέραν δὲ τούτου κατοικεῖν τό, τε τῶν Ταβραισίων καὶ Γανδαριδῶν ἔθνος, τούτων δὲ βασιλεύειν Ξανδράμην, ἔχοντα δισμυρίους μὲν ἱππεῖς, πεζῶν δὲ εἴκοσι μυριάδας, ἅρματα δὲ δισχίλια, ἐλέφαντας δὲ πολεμικῶς κεκοσμημένους τετρακισχιλίους· ἀπιστήσας δὲ τοῖς λεγομένοις, προσεκαλέσατο τὸν Πῶρον, καὶ περὶ τῶν προσαγγελλομένων τἀκριβὲς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ τἄλλα μὲν ὑπάρχειν ἅπαντα ἀληθῆ διεβεβαιοῦτο, τὸν δὲ βασιλέα τῶν Γανδαριδῶν ἔφησεν εὐτελῆ παντελῶς εἶναι καὶ ἄδοξον, ὡς ἂν κουρέως υἱὸν

νομιζόμενον εἶναι. εὐπρεπῆ γὰρ ὄντα τὸν τούτου πατέρα, μεγάλως ὑπὸ τῆς βασιλίσσης ἀγαπηθῆναι· καὶ τοῦ βασιλέως διὰ τῆς γυναικὸς δολοφονηθέντος, εἰς τοῦτον περιστῆναι τὴν βασιλείαν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, καίπερ ὁρῶν δυσεπίτευκτον τὴν ἐπὶ τοὺς Γανδαρίδας στρατείαν οὖσαν, ὅμως οὐκ ἀφίστατο τῆς φιλοτιμίας· ἀλλὰ πεποιθὼς ταῖς τῶν Μακεδόνων ἀρεταῖς καὶ τοῖς χρησμοῖς, ἐλπίδας εἶχε κρατήσειν τῶν βαρβάρων. τὴν μὲν γὰρ Πυθίαν ἀνίκητον αὐτὸν ὠνομακέναι, τὸν δ' Ἄμμωνα συγκεχωρηκέναι τὴν ἁπάσης τῆς γῆς ἐξουσίαν. ὁρῶν δὲ τοὺς στρατιώτας ταῖς συνεχέσι στρατείαις καταπεπονημένους, καὶ σχεδὸν ὀκταετῆ χρόνον ἐν πόνοις καὶ κινδύνοις τεταλαιπωρηκότας, ὑπέλαβεν ἀναγκαῖον εἶναι τὰ πλήθη τοῖς ἁρμόζουσι λόγοις προτρέψασθαι πρὸς τὴν ἐπὶ τοὺς Γανδαρίδας στρατείαν. πολλὴ μὲν γὰρ φθορὰ τῶν στρατιωτῶν ἐγεγόνει, καὶ λύσις οὐδεμία τῶν πολέμων ἠλπίζετο· καὶ τῶν μὲν ἵππων, διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ὁδοιπορίας, τὰς ὁπλὰς ὑποτετρῖφθαι συνέβαινε, τῶν δὲ ὅπλων τὰ πλεῖστα κατεξαίνετο· καὶ τὸν μὲν ἑλληνικὸν ἱματισμὸν ἐκλελοιπέναι, συναναγκάζεσθαι δὲ βαρβαρικοῖς ὑφάσμασι χρῆσθαι, συντεμόντας τὰ τῶν Ἰνδῶν περιβλήματα. κατὰ τύχην δὲ καὶ χειμῶνες ἄγριοι κατερράγησαν ἐφ' ἡμέρας ἑβδομήκοντα, καὶ βρονταὶ συνεχεῖς καὶ κεραυνοὶ κατέσκηπτον. ἃ δὴ λογιζόμενος ἐναντιοῦσθαι ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς, μίαν εἶχεν ἐλπίδα τῆς ἐπιθυμίας, εἰ τοὺς στρατιώτας διὰ τὰς εὐεργεσίας εἰς εὔνοιαν μεγάλην προσαγάγοιτο. διόπερ λεηλατεῖν μὲν αὐτοῖς συνεχώρησε τὴν πολεμίαν χώραν, γέμουσαν παντοίας ὠφελείας. ἐν αἷς δ' ἡμέραις ἡ δύναμις ἐπὶ τὴν προνομὴν ἤρχετο, συναγαγὼν τὰς γυναῖκας τῶν στρατιωτῶν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας παῖδας, ταύταις μὲν συνετάξατο κατὰ μῆνα διδόναι σῖτον, τοῖς δὲ παισὶν ἐπιφορὰς ταγματικὰς ἀπένειμε, κατὰ τοὺς τῶν πατέρων συλλογισμούς. ὡς δ' ἐπανῆλθον οἱ στρατιῶται πολλοῦ πλήθους ἀγαθῶν ἐκ τῆς προνομῆς εὑρηκότες, συνῆγε τούτους εἰς ἐκκλησίαν. διελθὼν δὲ λόγον πεφροντισμένον περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς Γανδαρίδας στρατείας, καὶ τῶν Μακεδόνων οὐδαμῶς συγκατατιθεμένων, ἀπέστη τῆς ἐπιβολῆς. κρίνας δ' ἐπὶ ταύτης τοὺς ὅρους θέσθαι τῆς στρατείας, πρῶτον μὲν τῶν δώδεκα θεῶν βωμοὺς πεντήκοντα πηχῶν ᾠκοδόμησεν, ἔπειτα τριπλασίαν τῆς προϋπαρχούσης στρατοπεδείας περιβαλόμενος, ὤρυξε τάφρον τὸ μὲν πλάτος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ βάθος τεσσαράκοντα· τὴν δ' ἀναβολὴν ἐντὸς τῆς τάφρου σωρεύσας, τεῖχος ἀξιόλογον ᾠκοδόμησε. προσέταξε δὲ τοῖς μὲν πεζοῖς κατασκηνώσεις ἑκάστῳ δύο στιβάδας πενταπήχεις οἰκοδομῆσαι, τοῖς δ' ἱππεῦσι πρὸς ταύταις καὶ δύο φάτνας τῶν εἰθισμένων διπλασίας· ἀκολούθως δὲ καὶ τἄλλα τὰ καταλείπεσθαι μέλλοντα τοῖς μεγέθεσιν αὐξῆσαι. ταῦτα δὲ πράττειν ἤμελλεν, ἅμα μὲν ἡρωϊκὴν βουλόμενος ποιήσασθαι στρατοπεδείαν, ἅμα δὲ τοῖς ἐγχωρίοις ἀπολιπεῖν σημεῖα μεγάλων ἀνδρῶν, ἀποφαίνοντα ῥώμην σωμάτων ὑπερφυῆ. ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς πορευθεὶς ἀνέκαμψεν ἐπὶ τὸν Ἀκεσίνην ποταμόν. καταλαβὼν δὲ τὰ σκάφη νεναυπηγημένα, καὶ ταῦτα καταρτίσας, ἕτερα προσεναυπηγήσατο. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἧκεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος σύμμαχοι καὶ μισθοφόροι διὰ τῶν στρατηγῶν ἡγμένοι, πεζοὶ μὲν πλείους τρισμυρίων, ἱππεῖς δὲ οὐ πολὺ λείποντες τῶν ἑξακισχιλίων. ἐκομίσθησαν δὲ καὶ πανοπλίαι διαπρεπεῖς, πεζοῖς μὲν δισμυρίοις καὶ πεντακισχιλίοις, φαρμάκων δὲ ἰατρικῶν ἑκατὸν τάλαντα. ταῦτα μὲν οὖν διέδωκε τοῖς στρατιώταις. τῆς δὲ ναυτικῆς παρασκευῆς συντελεσθείσης, καὶ διακοσίων μὲν ἀφράκτων

γρ. ποταμίαν

γρ. στρατιωτῶν

γρ. ῥώμας σωμάτων ὑπερφυεῖς.

ἠτοιμασμένων, ἑκτακοσίων δὲ ὑπηρετικῶν, τὰς μὲν παρὰ τὸν ποταμὸν κτισθείσας πό-
λεις ὠνόμασε, τὴν μὲν, διὰ τὸ τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, Νίκαιαν· τὴν δὲ, ἀπὸ τοῦ τελευ-
τήσαντος ἵππου κατὰ τὴν πρὸς Πῶρον μάχην, Βουκεφάλαν. αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν φί-
λων ἐμβὰς εἰς τὰς ναῦς, τὸν διὰ τοῦ ποταμοῦ πλοῦν ἐπὶ τὸν ὠκεανὸν τὸν κατὰ μεσημ-
βρίαν ἐποιεῖτο· τὸ δὲ πολὺ μέρος τῆς δυνάμεως παρὰ τὸν ποταμὸν ὡδοιπόρει, προη-
γουμένου Κρατεροῦ καὶ Ἡφαιστίωνος. ὡς δ' ἦλθον ἐπὶ τὴν Ἀκεσίνου καὶ Ὑδάσπου
συμβολὴν, ἐκβιβάσας τοὺς στρατιώτας, προῆγεν ἐπὶ τοὺς ὀνομαζομένους Σίβους. τού-
τους δέ φασιν ἀπογόνους εἶναι τῶν μεθ' Ἡρακλέους ἐπὶ τὴν Ἄορνον πέτραν στρατευσάν-
των, καὶ τῆς μὲν πολιορκίας ἀποτυχόντων, ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ κατοικισθέντων ὑφ'
Ἡρακλέους. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου καταστρατοπεδεύσαντος πλησίον ἐπιφανεστάτης
πόλεως, προῆλθον οἱ τῇ δόξῃ πρωτεύοντες τῶν πολιτῶν· ἐντυχόντες δὲ τῷ βασι-
λεῖ, καὶ τὴν συγγένειαν ἀνανεωσάμενοι, πάντα ποιήσειν ἔφασαν μετὰ προθυμίας, ὡς
ἂν συγγενεῖς ὄντες, καὶ δῶρα προσεκόμισαν μεγαλοπρεπῆ. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἀπο-
δεξάμενος αὐτῶν τὴν εὔνοιαν, καὶ τὰς πόλεις ἀποδείξας ἐλευθέρας, προῆγεν ἐπὶ τὰ
συνορίζοντα τῶν ἐθνῶν· καταλαβὼν δὲ τοὺς ὀνομαζομένους Ἀγαλασσεῖς ἠθροικότας
πεζοὺς μὲν τετρακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους, συνάψας αὐτοῖς μάχην καὶ νική-
σας, τοὺς μὲν πλείστους κατέκοψε, τοὺς δὲ λοιποὺς, συμφυγόντας εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς
τὰς πλησίον πόλεις, ἐκπολιορκήσας ἐξηνδραποδίσατο. τῶν δ' ἄλλων ἐγχωρίων συνα-
θροισθέντων, δισμυρίους μὲν καταφυγόντας εἰς πόλιν μεγάλην κατὰ κράτος εἷλε. τῶν δ'
Ἰνδῶν διαφραξάντων τοὺς στενωποὺς, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν μαχομένων εὐρώστως, βιαζόμενος
ἀπέβαλε τῶν Μακεδόνων οὐκ ὀλίγους. διὰ δὲ τὴν ὀργὴν ἐμπρήσας τὴν πόλιν, συγ-
κατέκαυσε τοὺς πλείστους. τῶν δ' ἐγχωρίων τῶν ὑπολειπομένων εἰς τρισχιλίους, συμ-
φυγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ μεθ' ἱκετηριῶν δεηθέντας, ἀπέλυσεν. αὐτὸς δὲ πάλιν
μετὰ τῶν φίλων ἐμβὰς εἰς τὰς ναῦς, διὰ τοῦ ποταμοῦ τὸν πλοῦν ἐποιεῖτο μέχρι τῆς συμ-
βολῆς τῶν προειρημένων ποταμῶν καὶ τοῦ Ἰνδοῦ. μεγάλων δὲ ῥείθρων εἰς ἕνα τόπον συῤῥαγέν-
των, ἕλικες πολλαὶ καὶ φοβεραὶ συνίσταντο, καὶ τὰ σκάφη συστρέφουσαι διέφθειρον.
τῆς δὲ τοῦ ῥεύματος βίας ὀξείας καὶ σφοδρᾶς οὔσης, καὶ τῆς τῶν κυβερνητῶν τέχνης
κατισχυομένης, δύο μὲν μακραὶ ναῦς κατέδυσαν, τῶν δὲ ἄλλων πλοίων οὐκ ὀλίγα
πρὸς τὴν γῆν ἐξέπεσε. τῆς δὲ ναυαρχίδος καταῤῥάκτῃ μεγάλῳ περιπεσούσης, ὁ
βασιλεὺς εἰς τὸν ἔσχατον ἦλθε κίνδυνον. διὸ καὶ τοῦ θανάτου πρὸ ὀφθαλμῶν ὄντος, ὁ μὲν
Ἀλέξανδρος, ἀποθέμενος τὴν ἐσθῆτα, γυμνῷ τῷ σώματι τῆς ἐνδεχομένης ἀντείχετο
βοηθείας· οἱ δὲ φίλοι παρενήχοντο, σπεύδοντες ὑποδέξασθαι περιτρεπομένης τῆς νεὼς τὸν
βασιλέα. πολλῆς δὲ ταραχῆς περὶ τὴν ναῦν οὔσης, καὶ τῶν μὲν ἀνδρῶν ἀντιπαλαιομένων τῇ
τοῦ ῥεύματος βίᾳ, τοῦ δὲ ποταμοῦ κατισχύοντος πάσης ἀνθρωπίνης ἐπινοίας τε καὶ δυνά-
μεως, μόγις ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν νεῶν εἰς τὴν γῆν ἐξέπεσε. σωθεὶς δὲ παραδόξως,
τοῖς θεοῖς ἔθυσεν, ὡς μεγίστους ἐκπεφευγὼς κινδύνους, καὶ πρὸς ποταμὸν ὁμοίως Ἀ-
χιλλεῖ διαγωνισάμενος. Μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύσας ἐπὶ Συδράκας, καὶ τοὺς ὀνο-
μαζομένους Μαλλοὺς, ἔθνη πολυάνθρωπα καὶ μάχιμα, κατέλαβε τοὺς ἐγχωρίους ἠ-
θροικότας πεζοὺς μὲν πλείους τῶν ὀκτακισμυρίων, ἱππεῖς δὲ μυρίους, ἅρματα δὲ ἑπτακό-
σια. οὗτοι πρὸ μὲν τῆς Ἀλεξάνδρου παρουσίας ἐπολέμουν ἀλλήλοις· ὡς δ' ὁ βασιλεὺς ἤγ-
γισε τῇ χώρᾳ, συνεφρόνησαν, καὶ μυρίας παρθένους δόντες καὶ λαβόντες, διὰ τῆς ἐπιγαμίας
ταύτης διηλλάγησαν· οὐ μὴν συγκατέθεντο εἰς παράταξιν, ἀλλὰ πάλιν στασιάσαντες
ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας, εἰς τὰς συνεγγὺς πόλεις ἀπεχώρησαν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τῇ πρώτῃ

πόλει πλησιάσας, ἐξ ἐφόδου διενοεῖτο πολιορκεῖν ταύτην. ἔνθα δὴ τῶν ἱεροσκόπων
τις, Δημοφῶν ὄνομα, προσελθὼν αὐτῷ, διά τινων οἰωνῶν ἔφη προσδηλοῦσθαι τῷ
βασιλεῖ μέγαν κίνδυνον ἐκ τραύματος ἐσόμενον ἐν τῇ πολιορκίᾳ. διόπερ ἠξίου τὸν
Ἀλέξανδρον ἀφεῖναι μὲν ταύτην τὴν πόλιν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐφ' ἑτέρας δὲ πρά-
ξεις ἐπιβάλλειν τὸν νοῦν. ὁ δὲ βασιλεὺς τούτῳ μὲν ἐπέπληξεν, ὡς ἐμποδίζοντι τὴν ἀρε-
τὴν τῶν ἀγωνιζομένων· αὐτὸς δὲ διατάξας τὰ περὶ τὴν πολιορκίαν, πρῶτος ἡγεῖτο
πρὸς τὴν πόλιν, φιλοτιμούμενος αὐτὴν διὰ τῆς βίας χειρώσασθαι. τῶν δὲ μηχανικῶν
ὀργάνων ὑστερούντων, πρῶτος διακόψας πυλίδα, καὶ παρεισπεσὼν εἰς τὴν πόλιν,
πολλοὺς μὲν κατέβαλε, τοὺς δὲ λοιποὺς τρεψάμενος συνεδίωξεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν.
τῶν δὲ Μακεδόνων περὶ τὴν τειχομαχίαν ἔτι διατριβόντων, ἁρπάσας κλίμακα καὶ
τοῖς τῆς ἄκρας τείχεσι προσερείσας, καὶ τὴν πέλτην ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχων,
προσανέβαινε. τῆς δὲ κατὰ τὴν ἐνέργειαν ὀξύτητος φθανούσης τοὺς προμαχομένους
τῶν βαρβάρων, ταχέως ἐπέβη τῷ τείχει. τῶν δ' Ἰνδῶν εἰς χεῖρας μὲν ἐλθεῖν οὐ τολ-
μώντων, ἐκ διαστήματος δὲ ἀκοντιζόντων καὶ τοξευόντων, ὁ μὲν βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ
πλήθους τῶν βελῶν κατεπονεῖτο· οἱ δὲ Μακεδόνες, δύο κλίμακας προσθέντες, διὰ
τούτων προσανέβαινον ἀθρόοι, καὶ συντριβεισῶν ἀμφοτέρων, ἐπὶ τὴν γῆν κατε-
νέχθησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐρημωθεὶς πάσης βοηθείας, ἐτόλμησεν ἐπιτελέσαι πρᾶξιν
παράδοξον καὶ μνήμης ἀξίαν. τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπελθεῖν ἄπρακτον πρὸς τοὺς
ἰδίους ἀνάξιον κρίνας ὑπάρχειν τῆς ἰδίας εὐπραξίας, καθήλατο μετὰ τῶν ὅπλων μό-
νος εἰς τὴν πόλιν. συνδραμόντων δ' ἐπ' αὐτὸν τῶν Ἰνδῶν, ὑπέστη τεθαρρηκότως τὴν
τῶν βαρβάρων ἐπιφοράν. προβαλλόμενος δ' ἐκ τῶν δεξιῶν δένδρον τι παρ' αὐτὸ
τὸ τεῖχος ἐρριζωμένον, ἐκ δὲ τῶν εὐωνύμων αὐτὸ τὸ τεῖχος, ἠμύνετο τοὺς Ἰνδούς· τούτῳ
τῷ θυμῷ παραστάς, ὡς ἂν τις βασιλεὺς τηλικούτων ἤδη ἀπειργασμένων ἀνδρα-
γαθιῶν, τὴν ἐσχάτην τοῦ βίου καταστροφὴν εὐκλεεστάτην γενέσθαι φιλοτιμού-
μενος. πολλὰς μὲν γὰρ εἰς τὸ κράνος ἐλάμβανε πληγάς, οὐκ ὀλίγας δὲ εἰς τὴν πέλ-
την ἐδέχετο. τὸ τέλος δὲ τοξευθεὶς ὑπὸ τὸν μαστὸν, ἔπεσεν εἰς τὸ γόνυ, κατισχυθεὶς
ὑπὸ τῆς πληγῆς. εὐθὺς δ' ὁ μὲν τοξεύσας Ἰνδὸς καταφρονήσας προσέδραμε, καὶ
καταφέροντος αὐτοῦ πληγὴν, ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέθηκε τῇ λαγόνι τὸ ξίφος, καὶ καιρίου
γενομένου τοῦ τραύματος, ὁ μὲν βάρβαρος ἔπεσεν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιλαβόμενος τοῦ
πλησίον κλάδου, καὶ διαναστάς, προεκαλεῖτο τῶν Ἰνδῶν τοὺς βουλομένους δια-
γωνίσασθαι. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Πευκέστης, εἷς τῶν ὑπασπιστῶν, δι' ἑτέρας κλί-
μακος προσαναβὰς, πρῶτος ὑπερήσπισε τὸν βασιλέα. μετὰ δὲ τοῦτον ἕτεροι πλεί-
ους ἐπιφανέντες, καὶ καταπληξάμενοι τοὺς βαρβάρους, διέσωσαν τὸν Ἀλέξανδρον.
τῆς δὲ πόλεως ἁλούσης κατὰ κράτος, οἱ μὲν Μακεδόνες διὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως
θυμὸν πάντας τοὺς περιτυχόντας ἀνῄρουν, καὶ τὴν πόλιν νεκρῶν ἐπλήρουν. ἐπὶ πολ-
λὰς δὲ ἡμέρας τοῦ βασιλέως ἀσχοληθέντος περὶ τὴν θεραπείαν, οἱ κατὰ τὴν Βακτρια-
νὴν καὶ Σογδιανὴν κατοικισθέντες Ἕλληνες ἐκ πολλοῦ μὲν τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις
κατοικισμὸν χαλεπῶς ἔφερον, τότε δὲ φήμης προσπεσούσης αὐτοῖς ὅτι τρωθεὶς ὁ
βασιλεὺς τετελεύτηκεν, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Μακεδόνων. ἀθροισθέντες δὲ εἰς τρισχι-
λίους, κατὰ τὴν εἰς οἶκον ἀνακομιδὴν πολλὰ πονήσαντες, ὕστερον ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κατε-
κόπησαν μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διασωθεὶς ἐκ τοῦ τραύμα-
τος, καὶ θύσας τοῖς θεοῖς σωτήρια, μεγάλας ἑστιάσεις τῶν φίλων ἐποιεῖτο. παρὰ δὲ τὸν
πότον ἴδιόν τι συνέβη γενέσθαι καὶ μνήμης ἄξιον. ἐν γὰρ τοῖς ἑταίροις παρειληφθείς τις

τ͂ ἐμποδίζοντι [illegible] *

μακεδὼν, ὄνομα Κόραγος, ῥώμῃ σώματος διαφέρων, καὶ πολλάκις ἐν ταῖς μάχαις
ἠνδραγαθηκώς, παροξυνθεὶς ὑπὸ τῆς μέθης, προεκαλέσατο μονομαχῆσαι Διώ-
ξιππον τὸν ἀθηναῖον, ἀθλητὴν ἄνδρα καὶ ταῖς ἐπιφανεστάταις νίκαις ἐστεφανω-
μένον. τῶν δὲ παρακεκλημένων ἐπὶ τὸν πότον, ὡς εἰκὸς συνεπιλαβομένων τῆς φιλο-
τιμίας, καὶ τοῦ μὲν Διωξίππου συγκαταθεμένου, τοῦ δὲ βασιλέως ἡμέραν τῆς μά-
χης τάξαντος, ὡς ὁ τῆς μονομαχίας χρόνος ἧκε, πολλαὶ μυριάδες ἀνδρῶν συνη-
θροίσθησαν ἐπὶ τὴν θέαν. καὶ τῶν μὲν μακεδόνων ὁμοεθνῶν ὄντων τῷ Κοράγῳ, καὶ τοῦ
βασιλέως συμφιλοτιμουμένου, τῶν δὲ ἑλλήνων τῷ Διωξίππῳ συναγωνιώντων,
προῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ μὲν μακεδὼν πολυτελέσιν ὅπλοις κεκοσμημένος, ὁ δ'
ἀθηναῖος γυμνὸς ὑπαληλιμμένος, ἔχων ῥόπαλον σύμμετρον. ἀμφοτέρων δὲ τῇ τε
τοῦ σώματος ῥώμῃ καὶ τῇ τῆς ἀλκῆς ὑπεροχῇ θαυμαζομένων, οἱονεί τις θεομαχία
μέλλουσα γίνεσθαι προσεδοκᾶτο. ὁ μὲν γὰρ μακεδὼν, διά τε τὴν φύσιν τοῦ σώματος
καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ὅπλων, μεγάλην ἐπιφέρων κατάπληξιν, Ἄρει προσεμφε-
ρὴς ὑπελαμβάνετο. ὁ δὲ Διώξιππος, ὑπερέχων τε τῇ ῥώμῃ, καὶ διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀ-
θλήσεως μελέτην, ἔτι δὲ διὰ τὴν περὶ τὸ ῥόπαλον ἰδιότητα, τὴν προσομοίωσιν Ἡρακλεω-
τικὴν εἶχεν. ὡς δὲ ἐπῆσαν ἀλλήλοις, ὁ μὲν μακεδὼν ἐκ συμμέτρου διαστήματος
λόγχην ἠκόντισεν, ὁ δὲ ἐπ' ὀλίγον βραχὺ παρεκκλίνας, τὴν ἐπιφερομένην πληγὴν
ἐξένευσεν. εἶθ' ὁ μὲν τὴν μακεδονικὴν σάρισαν προβεβλημένος ἐπεπορεύετο, ὁ δ'
ἐγγίσαντος αὐτοῦ τῷ ῥοπάλῳ πατάξας τὴν σάρισαν ἀπέθραυσεν. ὁ δὲ δυσὶν ἐλατ-
τώμασι περιπεσὼν, ἐπὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ξίφους μάχην κατήντησε. μέλλοντος δ' αὐτοῦ
σπᾶσθαι τὴν μάχαιραν, ἔφθασε προσπηδήσας, καὶ τῇ μὲν εὐωνύμῳ κατέλαβε τὴν ἑλ-
κυσθεῖσαν τὸ ξίφος χεῖρα, τῇ δ' ἄλλῃ κινήσας ἐκ τῆς βάσεως τὸν ἀντίπαλον, ὑπέσυρε

γρ. ὑπέσυρε

τὰ σκέλη. ῥιφέντος δ' ἐπὶ τὴν γῆν, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν τράχηλον τῷ ποδὶ, καὶ τὸ ῥόπα-
λον ἀνατεινάμενος, ἀνέβλεψεν ἐπὶ τοὺς θεωμένους. ἀναβοώντων δὲ τῶν πληθῶν,
διά τε τὸ παράδοξον καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀνδραγαθίας, ὁ μὲν βασιλεὺς προσέ-
ταξεν ἀφεῖναι, καὶ τὴν θέαν διαλύσας ἀπηλλάγη, δυσφορῶν ἐπὶ τῇ τοῦ μακεδόνος ἥττῃ. ὁ
δὲ Διώξιππος, ἀφεὶς τὸν πεπτωκότα, καὶ περιβόητον νίκην ἀπενεγκάμενος, ἀπῄει ται-
νιούμενος ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων, ὡς κοινὴν πᾶσι τοῖς ἕλλησι περιτεθειμένος εὐδοξίαν. οὐ μὴν

γρ. ὁμοφύλων.

ἡ τύχη γε εἴασεν ἐπὶ πολὺν χρόνον καυχήσασθαι τὸν ἄνδρα τῇ νίκῃ. ὅ, τε γὰρ βασιλεὺς
ἀλλοτριώτερος ἀεὶ διετέθη πρὸς αὐτὸν, οἵ τε φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ πάντες οἱ περὶ
τὴν αὐλὴν μακεδόνες, φθονοῦντες αὐτοῦ τῇ ἀρετῇ, ἔπεισάν τινα τὸν ἐπὶ τῆς διακονίας τετα-
γμένον ὑποβαλεῖν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον χρυσοῦν ποτήριον, αὐτοὶ δὲ κατὰ τὸν ἑξῆς
πότον καταιτιασάμενοι κλοπὴν, καὶ ποτήριον εὑρηκέναι προσποιηθέντες, εἰς αἰσχύνην
καὶ ἀδοξίαν ἤγαγον τὸν Διώξιππον. ὁ δὲ, θεωρῶν τὴν ἐπ' αὐτὸν συνδρομὴν τῶν μακεδό-
νων, τότε μὲν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ πότου, μετ' ὀλίγον δὲ ἐπὶ τὴν ἰδίαν κατάλυσιν πα-
ραγενόμενος, καὶ γράψας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴν περὶ τῆς καθ' αὐτοῦ με-
μηχανημένης, ταύτην μὲν ἐνετείλατο τοῖς ἰδίοις δοῦναι τῷ βασιλεῖ, αὐτὸν δ' ἐκ τοῦ
ζῆν μετέστησεν, ἀβούλως μὲν εἰς τὴν μονομαχίαν συγκαταβὰς, πολὺ δ' ἀφρονεστέραν τὴν
τοῦ βίου καταστροφὴν ποιησάμενος. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν καταμεμφομένων αὐτοῦ τὴν ἄνοιαν,
ἐπιπλήττοντες ἔφασαν χαλεπὸν εἶναι δύναμιν μὲν σώματος ἔχειν μεγάλην, νοῦν
δὲ μικρόν. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, χαλεπῶς μὲν ἤνεγκεν ἐπὶ τῇ
τἀνδρὸς τελευτῇ, καὶ πολλάκις ἐπεζήτησε τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. καὶ παρόντι μὲν οὐ χρη-
σάμενος, ἀπόντα δὲ ἐπιποθήσας, ὅτε οὐδὲν ὄφελος, ἔγνω τὴν καλοκαγαθίαν τἀνδρὸς

ἐκ τῆς τῶν διαβαλόντων κακίας. Ὁ δ' οὖν Ἀλέξανδρος τὴν μὲν στρατιὰν προσέταξεν ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀντιπαράγειν ταῖς ναυσίν, αὐτὸς δὲ τὸν διὰ τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὸν ὠκεανὸν πλοῦν ποιούμενος, κατῆρεν εἰς τὴν χώραν τῶν ὀνομαζομένων Σαμβαστῶν. οὗτοι δὲ τῷ τε πλήθει τῶν ἀνδρῶν καὶ ταῖς ἀρεταῖς οὐδενὸς τῶν Ἰνδικῶν ἐθνῶν λείπονται· οἰκοῦντες δὲ πόλεις δημοκρατουμένας, καὶ τὴν ἔφοδον τῶν Μακεδόνων πυνθανόμενοι, στρατιώτας ἤθροισαν πεζοὺς μὲν ἑξακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ ἑξακισχιλίους, ἅρματα δὲ πεντακόσια. τοῦ δὲ στόλου πλέοντος, τῷ ξένῳ καὶ παραδόξῳ τῆς παρουσίας ἐπτοηθέντες, καὶ τὴν διαβεβοημένην δόξαν τῶν Μακεδόνων καταπλαγέντες, ἔτι δὲ τῶν πρεσβυτέρων συμβουλευσάντων μὴ διαγωνίζεσθαι, πεντήκοντα τοὺς ἐπιφανεστάτους πρέσβεις ἐξαπέστειλαν, ἀξιοῦντες φιλανθρώπως αὐτοῖς προσενεχθῆναι. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπαινέσας τοὺς ἄνδρας, καὶ συγχωρήσας τὴν εἰρήνην, δωρεαῖς τε μεγάλαις καὶ τιμαῖς ἡρωϊκαῖς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐτιμήθη. Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κατοικοῦντας, ὀνομαζομένους δὲ Σόδρας καὶ Μασσανούς, προσηγάγετο. περὶ δὲ τούτους τοὺς τόπους ἔκτισε πόλιν Ἀλεξάνδρειαν, κατὰ τὸν ποταμόν, μυρίους καταλέξας οἰκήτορας. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν Μουσικανοῦ τοῦ βασιλέως χώραν καταντήσας, τόν τε δυνάστην ὑποχείριον λαβὼν ἀπέκτεινε, καὶ τὸ ἔθνος ὑποχείριον ἐποίησεν. ἑξῆς δ' εἰς τὴν Πορτικανοῦ δυναστείαν ἐμβαλών, δύο μὲν ἐξ ἐφόδου πόλεις ἐξεπολιόρκησε, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐφεὶς διαρπάσαι, τὰς οἰκίας ἐνέπρησεν. αὐτὸν δὲ τὸν Πορτικανὸν εἰς χωρίον ὀχυρὸν καταφυγόντα χειρωσάμενος, ἀπέκτεινε μαχόμενον. τὰς δὲ πόλεις ἁπάσας τὰς ὑπὸ τοῦτον τεταγμένας ἐκπολιορκήσας κατέσκαψε, καὶ πολὺν φόβον τοῖς πλησιοχώροις ἐπέστησεν. ἑξῆς δὲ τήν τε Σάμβου βασιλείαν ἐξεπόρθησε, καὶ τὰς πλείστας πόλεις ἐξανδραποδισάμενος καὶ κατασκάψας, κατέκοψε τῶν βαρβάρων ὑπὲρ τὰς ὀκτὼ μυριάδας. τὸ μὲν οὖν ἔθνος τῶν ὀνομαζομένων Βραχμάνων τοιαύταις περιέπεσε συμφοραῖς· τῶν δὲ λοιπῶν μεθ' ἱκετηρίας δεηθέντων, τοὺς αἰτιωτάτους κολάσας, τοὺς λοιποὺς ἀπέλυσε τῶν ἐγκλημάτων. ὁ δὲ βασιλεὺς Σάμβος μετὰ τριάκοντα ἐλεφάντων φυγὼν εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰνδοῦ χώραν, διέφυγε τὸν κίνδυνον. τῆς δ' ἐσχάτης τῶν Βραχμάνων πόλεως, ἣν ὀνομάζουσιν Ἁρματήλια, πεφρονηματισμένης ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ δυσχωρίαις, ἀπέστειλεν ὀλίγους τῶν ψιλῶν, προστάξας ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων, καὶ ἐὰν ὑπεξίωσιν ὑποφεύγειν. οὗτοι μὲν οὖν, ὄντες πεντακόσιοι, καὶ προσμαχόμενοι τοῖς τείχεσι, κατεφρονήθησαν. ἐπεξελθόντων δ' ἐκ τῆς πόλεως στρατιωτῶν τρισχιλίων, προσποιηθέντες καταπεπλῆχθαι, πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς μετ' ὀλίγων ὑποστὰς τοὺς διώκοντας τῶν βαρβάρων, καὶ μάχην καρτερὰν συστησάμενος, οὓς μὲν ἀπέκτεινε τῶν βαρβάρων, οὓς δ' ἐζώγρησε. τῶν δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως οὐκ ὀλίγοι τρωθέντες εἰς τοὺς ἐσχάτους ἦλθον κινδύνους. ὁ γὰρ τῶν βαρβάρων σίδηρος κεχρισμένος ἦν φαρμάκου θανασίμου δυνάμει· ᾧ πεποιθότες κατέβησαν εἰς τὴν διὰ τῆς μάχης κρίσιν. κατεσκεύαστο δὲ ἡ τοῦ φαρμάκου δύναμις ἔκ τινων ὄφεων θηρευομένων, καὶ τούτων εἰς τὸν ἥλιον νεκρῶν τιθεμένων. τῆς δ' ἐκ τοῦ καύματος θερμασίας τηκούσης τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, ἱδρῶτας ἐκπίπτειν συνέβαινε, καὶ διὰ τῆς νοτίδος ἐκκρίνεσθαι τὸν τῶν θηρίων ἰόν. διὸ καὶ τοῦ τρωθέντος εὐθὺς ἐνάρκα τὸ σῶμα, καὶ μετ' ὀλίγον ὀξεῖαι συνηκολούθουν ὀδύναι, καὶ σπασμὸς καὶ τρόμος τὸν ὅλον ὄγκον κατεῖχεν· ὅ, τε χρὼς, ψυχρὸς καὶ πελιδνὸς ἐγίνετο, καὶ διὰ τῶν ἐμέτων ἐξέπιπτε χολή· πρὸς δὲ τούτοις ἀπὸ τοῦ τραύματος μέλας ἀφρὸς ἀπέρρει καὶ σηπεδὼν ἐγεννᾶτο. αὕτη δὲ νεμομένη ταχέως ἐπέτρεχε τοῖς κυρίοις τόποις τοῦ σώματος, καὶ δεινοὺς

γρ. πρεσβύτας

γρ. τοὺς τρί- [illegible]

γρ. ἱκετηριῶν

γρ. ἀπέλυσεν ὁ [illegible], ἀφεὶς τῶν

γρ. κινδύνους. [illegible] βεβαμμένος.

γρ. ἐκπίπτειν

γρ. [illegible]

θανάτους ἀπειργάζετο. διὸ συνέβαινε τὰ ἴσα τοῖς μεγάλα τραύματα εἰληφόσι καὶ τοῖς μικρὰν καὶ τὴν τυχοῦσαν ἀμυχὴν ἀναδεξαμένοις. τοιαύτῃ δ' ἀπωλείᾳ τῶν τρωθέντων ἀπολλυμένων, ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐχ οὕτως ὁ βασιλεὺς ἐλυπήθη, ἐπὶ δὲ Πτολεμαίῳ τῷ ὕστερον μὲν βασιλεύσαντι, τότε δ' ἀγαπωμένῳ, μεγάλως ἠχθέσθη. ἴδιον γάρ τι καὶ παράδοξον συνέβη γενέσθαι περὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὅ τινες εἰς θεῶν πρόνοιαν ἀνέπεμπον. ἀγαπώμενος γὰρ ὑφ' ἁπάντων διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς τοὺς εὐεργεσίας, οἰκείας τῆς φιλανθρώπου βοηθείας ἔτυχεν. ὁ γὰρ βασιλεὺς εἶδεν ὄψιν κατὰ τὸν ὕπνον, καθ' ἣν ἔδοξεν ὁρᾶν δράκοντα βοτάνην ἐν τῷ στόματι κρατεῖν, καὶ δεῖξαι ταύτης τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ φύεται. ἐγερθεὶς οὖν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν βοτάνην ἀναζητήσας, καὶ τρίψας, τό, τε σῶμα τοῦ Πτολεμαίου κατέπλασε, καὶ πιεῖν δοὺς, ὑγιῆ κατέστησε. γνωσθείσης δὲ τῆς εὐχρηστίας, καὶ οἱ λοιποὶ τυχόντες τῆς ὁμοίας θεραπείας, διεσώθησαν. τὴν δὲ πόλιν τῶν Ἁρματηλίων, οὖσαν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην, ἐπεβάλετο μὲν πολιορκεῖν· τῶν δ' ἐγχωρίων ἀπαντησάντων μεθ' ἱκετηρίας, καὶ παραδόντων ἑαυτούς, ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῆς τιμωρίας. αὐτὸς δὲ καταπλεύσας εἰς τὸν ὠκεανὸν μετὰ τῶν φίλων, καὶ δύο νήσους ἐν τούτῳ κατιδὼν, εὐθὺς ἐν αὐταῖς τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς ἔθυσε· καὶ μεγάλα μὲν καὶ πολλὰ ἐκπώματα χρυσᾶ κατεπόντισε, ταῖς σπονδαῖς συναφιείς· βωμοὺς δὲ Τηθύος καὶ Ὠκεανοῦ κατασκευάσας, ὑπέλαβε τετελευτηκέναι τὴν προκεχειρισμένην στρατείαν. ἀναζεύξας δ' ἐντεῦθεν εἰς τοὐπίσω διὰ τοῦ ποταμοῦ, παρέπλευσεν εἰς Τάυαλα, πόλιν ἐπίσημον. αὕτη δὲ τὴν πολιτείαν εἶχε διατεταγμένην ὁμοίως τῇ Σπάρτῃ· ἀπὸ δύο γὰρ οἴκων ἐν αὐτῇ διεδέχοντο δύο βασιλεῖς ἀεί, τῶν κατὰ πόλεμον ἡγούμενοι. προαγομένων δὲ τῶν γερόντων, ἀρχεῖον τῶν ὅλων προειστήκει. ὁ δ' οὖν Ἀλέξανδρος τὰ πεπονηκότα τῶν σκαφῶν ἐνέπρησε· τὸν δὲ λοιπὸν στόλον παραδοὺς Νεάρχῳ καί τισιν ἄλλοις τῶν φίλων, προσέταξε τὴν παραλίαν πᾶσαν παραπλεῦσαι δι' ὠκεανοῦ, καὶ πάντα κατασκεψαμένους, ἀπαντᾶν ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ εὐφράτου ποταμοῦ. αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐπῆλθε πολλὴν χώραν, καὶ τοὺς μὲν ἐναντιουμένους κατεπολέμησε, τοὺς δὲ πειθαρχοῦντας φιλανθρώπως προσεδέχετο. τοὺς μὲν γὰρ Ἀμβείτας ὀνομαζομένους, καὶ τοὺς τὴν Κεδρωσίαν οἰκοῦντας χωρὶς κινδύνων προσηγάγετο. μετὰ δὲ ταῦτα πολλὴν μὲν ἄνυδρον, οὐκ ὀλίγην δὲ ἔρημον διελθὼν, ἐπὶ τὰ Νεωτείδος ὅρια κατήντησεν, εἰς τρία μέρη τὴν δύναμιν διελόμενος. καὶ τοῦ μὲν πρώτου μέρους ἀπέδειξεν ἡγεμόνα Πτολεμαῖον, τοῦ δὲ δευτέρου Λεοννάτον. καὶ τὴν μὲν παραθαλαττίαν λεηλατεῖν προσέταξε Πτολεμαῖον, τὴν μεσόγειον δὲ κατασῦραι Λεοννάτον· τὴν δ' ὑπώρειαν καὶ τὴν ὀρεινὴν αὐτὸς ἐπόρθησεν. ἅμα δ' ὑφ' ἕνα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν πολλῆς χώρας δῃουμένης, ἔγεμε πᾶς τόπος πυρὸς καὶ διαρπαγῆς καὶ πολλῶν φόνων. διόπερ ταχέως οἱ μὲν στρατιῶται πολλῆς λείας ἐκυρίευσαν, τῶν δ' ἀναιρεθέντων σωμάτων ἀριθμὸς ἐγένετο πολλῶν μυριάδων. τῇ δὲ τῶν ἐθνῶν τούτων ἀπωλείᾳ πάντες οἱ πλησιόχωροι περίφοβοι γενόμενοι, προσεχώρησαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δ' Ἀλέξανδρος παρὰ θάλατταν ἐφιλοτιμήθη κτίσαι πόλιν, λιμένα μὲν εὑρὼν ἄκλυστον, πλησίον δ' αὐτοῦ τόπον εὔθετον, ἔκτισεν ἐν αὐτῷ πόλιν Ἀλεξάνδρειαν. εἰς δὲ τὴν τῶν Νεωριτῶν χώραν διὰ τῶν παρόδων παρελθὼν, ταχέως ἅπασαν ὑποχείριον ἐποιήσατο. οἱ δὲ Νεωρῖται τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσια τοῖς Ἰνδοῖς ἔχουσιν, ἓν δὲ ἐξηλλαγμένοι καὶ παντελῶς ἄπιστον. τῶν γὰρ τελευτησάντων παρ' αὐτοῖς τὰ σώματα φέρουσιν οἱ συγγενεῖς γυμνοί, λόγχας ἔχοντες·

γρ. τῆς εἰς πάντας δωρ.

γρ. ἱκετείας,

γρ. εὑρών,

γρ. ἀβρίτας

εἰς δὲ τοὺς ἐπὶ τῆς χώρας δρυμοὺς θέντες τὸ σῶμα, τὸν μὲν περικείμενον τῷ νεκρῷ κόσμον περιαιροῦνται, τὸ δὲ σῶμα τοῦ τετελευτηκότος καταλείπουσιν εἰς βορὰν τοῖς θηρίοις. τὰς δ' ἐσθῆτας διελόμενοι θύουσι τοῖς κατὰ γῆν ἥρωσι, καὶ τῶν οἰκείων ὑποδοχὴν ποιοῦνται. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος προῆγεν ἐπὶ τὴν κεδρωσίαν, παρὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιούμενος· καὶ κατήντησεν εἰς ἔθνος ἄξενον καὶ παντελῶς θηριῶδες. τούς τε γὰρ ὄνυχας οἱ τῇδε κατοικοῦντες ἐκ γενετῆς αὔξουσι μέχρι γήρως, καὶ τὸ τρίχωμα πεπιλωμένον ἔχουσι, τὸ δὲ χρῶμα διὰ τὴν τοῦ ἡλίου θερμότητα κατακεκαυμένον ἔχουσι, καὶ δορὰς θηρίων περιβέβληνται. σιτοῦνται δὲ τὰ ἐκβαλλόμενα κήτη σαρκοφαγοῦντες, καὶ τὰς οἰκήσεις κατασκευάζουσι, τοὺς μὲν τοίχους ἀνοικοδομοῦντες, τὰς δ' ὀροφὰς ἐκ τῶν τοῦ κήτους πλευρῶν, ἐξ ὧν ὀκτωκαιδεκαπήχεις δοκοὺς κατηρτίζοντο. ἀντὶ δὲ τῶν κεράμων ταῖς φολίσι τῶν ζῴων τὰς στέγας κατεκάλυπτον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος διελθὼν τοῦτο τὸ ἔθνος ἐπιπόνως, διὰ σπάνιν τροφῆς, ἐνέβαλεν εἰς χώραν ἔρημον καὶ πάντων τῶν εἰς τὸ ζῆν χρησίμων σπανίζουσαν. τῶν πολλῶν δὲ διὰ τὴν ἔνδειαν διαφθειρομένων, ἥ τε δύναμις τῶν μακεδόνων ἠθύμησε, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνέπεσεν οὐκ εἰς τὴν τυχοῦσαν λύπην τε καὶ φροντίδα· δεινὸν γὰρ ἐφαίνετο τοὺς ἀρετῇ καὶ τοῖς ὅπλοις ἅπαντας ὑπερβεβλημένους, ἐν ἐρήμῳ χώρᾳ πάντων σπανίζοντας ἀκλεῶς ἀπόλλυσθαι. διόπερ εὐζώνους ἄνδρας ἐξέπεμψεν εἰς τὴν παρθυαίαν καὶ δραγγινὴν καὶ ἀρίαν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς πλησιοχώρους τῇ ἐρήμῳ, προστάξας ταχέως ἄγειν ἐπὶ τὰς ἐμβολὰς τῆς καρμανίας δρομάδας καμήλους καὶ τὰ νωτοφορεῖν εἰωθότα τῶν φορτίων, γεμίσαντας σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων. οὗτοι μὲν οὖν ὀξέως διανύσαντες πρὸς τοὺς σατράπας τούτων τῶν ἐπαρχιῶν, ἐποίησαν παρακομισθῆναι πολλὴν ἀγορὰν ἐπὶ τὸν ὡρισμένον τόπον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος τὸ μὲν πρῶτον διὰ τὴν ἀβοήθητον ἔνδειαν πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν· μετὰ δὲ ταῦτα, κατὰ τὴν πορείαν ὄντος αὐτοῦ, τῶν ὀρείων τινὲς ἐπιθέμενοι τοῖς περὶ τὸν Λεοννάτον τεταγμένοις, καὶ συχνοὺς καταβαλόντες, ἀπέφυγον εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν. μόγις δὲ περάσας τὴν ἔρημον, ἧκεν εἰς χώραν οἰκουμένην, καὶ πάντων τῶν χρησίμων εὐποροῦσαν. ἐν ταύτῃ δὲ προσαναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐφ' ἑπτὰ μὲν ἡμέρας προῆγε κεκοσμημένῃ τῇ δυνάμει πανηγυρικῶς, καὶ Διονύσῳ κῶμον ἦγεν ἑορτάζων, καὶ μέθῃ καὶ πότοις χρώμενος ἐν τῇ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν. ἀπὸ ταύτης δὲ γενόμενος, ἀκούσας τε ὅτι πολλοὶ τῶν βιαίως καὶ ὑβριστικῶς κεχρημένων ταῖς ἐξουσίαις παρανομήκασι, πολλοὺς τῶν τε σατραπῶν καὶ στρατηγῶν τιμωρίας ἠξίωσε. τῆς δ' εἰς τοὺς παρανενομηκότας ἡγεμόνας μισοπονηρίας διαβοηθείσης, πολλοὶ τῶν στρατηγῶν συνειδότες ἑαυτοῖς ὕβρεις καὶ παρανομίας, εἰς φόβον ἐνέπιπτον· καί τινες μὲν μισθοφόρους ἔχοντες, ἀφίσταντο τοῦ βασιλέως, τινὲς δὲ χρήματα συσκευασάμενοι, δρασμοὺς ἐποιοῦντο. ταῦτα δὲ πυθόμενος ὁ βασιλεὺς, πρὸς πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν στρατηγοὺς καὶ σατράπας ἔγραψεν, ἐπειδὰν ἀναγνῶσι τὴν ἐπιστολὴν, παραχρῆμα πάντας τοὺς μισθοφόρους ἀπολῦσαι. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον τοῦ βασιλέως διατρίβοντος ἔν τινι παραθαλαττίῳ πόλει ὀνομαζομένῃ Σαλμοῦντι, καὶ σκηνικοὺς ἀγῶνας ἐν τῷ θεάτρῳ ποιοῦντος, κατέπλευσαν οἱ δι' ὠκεανοῦ πλεῦσαι τὴν παραθαλάττιον ἀπεσταλμένοι, καὶ παραχρῆμα εἰς τὸ θέατρον παρελθόντες, τόν τε Ἀλέξανδρον ἠσπάσαντο, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἀπήγγειλαν. οἱ δὲ μακεδόνες, ἡσθέντες τῇ παρουσίᾳ τῶν ἀνδρῶν, κρότῳ μεγάλῳ τὸ γεγονὸς ἐπεσημήναντο· καὶ πᾶν τὸ θέατρον μεστὸν ἦν χαρᾶς ἀνυπερβλήτου. οἱ δὲ καταπεπλευκότες ἀπήγγελλον ἀμπώτεις τε καὶ πλή-

γρ. ἀποδοχὴν

γρ. ἰσῶν.

γρ. τοὺς δ' ὀρόφους

γρ. ὀρειτῶν

γρ. ἑωρειῶν

γρ. πλημμύρας

μας παραδόξους γίνεσθαι, κατὰ τὸν ὠκεανὸν καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀμπώτεις, παραδόξους νήσους τε ὁρᾶσθαι, μεγάλας καὶ πολλὰς ἐπ' ἄκρας τῆς παραθαλαττίου χώρας, κατὰ δὲ τὰς πλήμας ἅπαντας τοὺς προειρημένους τόπους κατακλύζεσθαι, πολλοῦ καὶ βιαίου πνεύματος φερομένου πρὸς τὴν χέρσον, τῆς δ' ἐπιφανείας ἀφρῷ πολλῷ λευχειμονούσης· τὸ δὲ παραδοξότατον, κήτεσι πολλοῖς καὶ τὸ μέγεθος ἀπίστοις συνεκυρηκέναι. ταῦτα δὲ φοβηθέντας αὐτούς, τὸ μὲν πρῶτον ἀπελπίσαι τὸ ζῆν, ὡς αὐτίκα μάλα μετὰ τῶν σκαφῶν διαφθαρησομένους, μετὰ δὲ ταῦτα ἐξ ἁπάντων μιᾶς φωνῆς γενομένης, καὶ διὰ τῶν ὅπλων πολλοῦ συντελουμένου ψόφου, πρὸς δὲ τούτοις, τῶν σαλπίγγων ἐνεχθεισῶν, τῷ παραδόξῳ πτοηθῆναι τὰ θηρία, καὶ δῦναι πρὸς βυθόν. ὁ δὲ βασιλεὺς περὶ τούτων διακούσας, τοῖς μὲν ἡγουμένοις τοῦ στόλου προσήγγειλεν ἐπὶ τὸν εὐφράτην καταπλεῦσαι· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως πολλὴν χώραν διελθών, συνῆψε τοῖς σουσιανοῖς ὅροις. Περὶ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους Κάλανος ὁ ἰνδός, ἐν φιλοσοφίᾳ μεγάλην ἔχων προκοπήν, καὶ τιμώμενος ὑπ' Ἀλεξάνδρου, παράδοξον ἐποιήσατο τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. βεβιωκὼς γὰρ ἔτη τρία πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα, καὶ πάντα τὸν χρόνον ἄπειρος γεγονὼς ἀρρωστίας, ἔκρινεν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι, ὡς τὸ τέλειον τῆς εὐδαιμονίας παρά τε τῆς φύσεως καὶ τῆς τύχης ἀπειληφώς. καταπειραθεὶς δ' ὑπ' ἀρρωστίας, καὶ καθ' ἡμέραν ἀεὶ μᾶλλον βαρυνόμενος, ἠξίωσε τὸν βασιλέα πυρὰν αὐτῷ μεγάλην κατασκευάσαι, καὶ προσαναβάντος ἐπὶ ταύτην αὐτοῦ, προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις πῦρ ἐνάψαι. ὁ δ' Ἀλέξανδρος τὸ μὲν πρῶτον αὐτὸν ἀποτρέπειν ἐπειρᾶτο ταύτης τῆς ἐπιβολῆς· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσεν, ὡμολόγησε συντελέσειν περὶ ὧν ἠξιωκὼς ἦν. διαδοθείσης δὲ τῆς πράξεως, ἡ μὲν πυρὰ κατεσκευάσθη, τὸ δὲ πλῆθος κατήντησεν ἐπὶ τὴν παράδοξον θέαν. ὁ δὲ Κάλανος, ἀκολουθήσας τοῖς ἰδίοις δόγμασι, τεθαρρηκότως ἐπέστη τῇ πυρᾷ, καὶ μετὰ ταύτης καταφλεχθεὶς ἐτελεύτησε. τῶν δὲ παρόντων οἱ μὲν μανίαν αὐτοῦ κατεγίνωσκον, οἱ δὲ κενοδοξίαν ἐπὶ καρτερίᾳ, τινὲς δὲ τὴν εὐψυχίαν καὶ τὴν τοῦ θανάτου καταφρόνησιν ἐθαύμαζον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτον μὲν ἔθαψε πολυτελῶς, αὐτὸς δὲ παρελθὼν εἰς σοῦσαν, τὴν μὲν πρεσβυτέραν τοῦ Δαρείου θυγατέρα Στάτειραν ἔγημε, τὴν δὲ νεωτέραν Ἡφαιστίωνι συνῴκισε Δρυπῆτιν. ἔπεισε δὲ καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν φίλων γῆμαι, καὶ συνῴκισεν αὐτοῖς τὰς ἐπιφανεστάτας περσίδας. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἧκον εἰς τὰ σοῦσα τρισμύριοι τῶν περσῶν, νέοι μὲν παντελῶς ταῖς ἡλικίαις, ἐπιλελεγμένοι δὲ ταῖς τῶν σωμάτων εὐπρεπείαις τε καὶ ῥώμαις. κατὰ δέ τινας ἐντολὰς τοῦ βασιλέως ἠθροισμένοι χρόνον ἱκανόν, ἐπιστάτας καὶ διδασκάλους ἐσχηκότες τῶν πολεμικῶν ἔργων· πάντες δὲ μακεδονικαῖς πανοπλίαις πολυτελῶς κεκοσμημένοι, παρεμβολὴν μὲν ἐποιήσαντο πρὸ τῆς πόλεως, ἐπιδειξάμενοι δὲ τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις ἄσκησιν καὶ μελέτην, ἐτιμήθησαν διαφερόντως. τῶν γὰρ μακεδόνων πρὸς τὴν τοῦ γάγγου ποταμοῦ διάβασιν ἀντιπιπτόντων, καὶ πολλάκις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καταβοώντων, καὶ τὴν ἐξ Ἄμμωνος γένεσιν διασυρόντων, τοῦτο τὸ σύστημα κατεσκεύασεν ἐκ μιᾶς μὲν ἡλικίας τῶν περσῶν καὶ ὁμοίας συνεστηκός, δυνάμενον δ' ἀντίταγμα γενέσθαι τῇ μακεδονικῇ φάλαγγι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀλέξανδρον ἐν τούτοις ἦν. Ἅρπαλος δὲ τῶν ἐν βαβυλῶνι θησαυρῶν καὶ τῶν προσόδων τὴν φυλακὴν πεπιστευμένος, ἐπειδὴ τάχιστα ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἰνδικὴν ἐστράτευσεν, ἀπέγνω τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ· δοὺς δ' ἑαυτὸν εἰς τρυφήν, καὶ πολλῆς χώρας ἀποδεδειγμένος σατράπης, τὸ μὲν πρῶτον εἰς ὕβρεις γυναικῶν καὶ παρανό-

γρ. πλημμύρας

μους ἔρωτας βαρβάρων ἐξετράπη, καὶ πολλὰ τῆς γάζης ἀκρατεστάταις ἡδοναῖς κατα-
νάλωσεν. ἀπὸ δὲ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης πολὺ διάστημα κομίζων ἰχθύων πλῆθος,
καὶ δίαιταν πολυδάπανον ἐνιστάμενος, ἐβλασφημεῖτο. μετὰ δὲ ταῦτ᾽ ἐκ τῶν ἀθη-
νῶν τὴν ἐπιφανεστάτην τῶν ἑταιρῶν ὄνομα Πυθονίκην μετεπέμψατο, καὶ ζώσῃ
τε αὐτὴν βασιλικαῖς δωρεαῖς ἐτίμησε, καὶ μεταλλάξασαν ἔθαψε πολυτελῶς, καὶ
τάφον κατὰ τὴν ἀττικὴν κατεσκεύασε πολυδάπανον. μετὰ δὲ ταῦτα ἄλλην ἑταίραν
ἀττικήν, ᾗ ὄνομα Γλυκέρα, μεταπεμψάμενος, ἐν ὑπερβαλλούσῃ τρυφῇ καὶ πολυ-
δαπάνῳ διαιτήματι διεξῆγεν. εἰς δὲ τὰ παράλογα τῆς τύχης καταφυγὰς πορίζομε-
νος, εὐεργέτει τὸν τῶν ἀθηναίων δῆμον. τοῦ δ᾽ Ἀλεξάνδρου μετὰ τὴν ἐξ ἰνδῶν ἐπά-
νοδον πολλοὺς τῶν σατραπῶν κατηγορηθέντας ἀνελόντος, φοβηθεὶς τὴν τιμωρίαν, καὶ
συσκευασάμενος ἀργυρίου μὲν τάλαντα πεντακισχίλια, μισθοφόρους δ᾽ ἀθροί-
σας ἑξακισχιλίους, ἀπῆρεν ἐκ τῆς ἀσίας, καὶ κατέπλευσεν εἰς τὴν ἀττικήν. οὐδενὸς
δ᾽ αὐτῷ προσέχοντος, τοὺς μὲν μισθοφόρους ἀπέλιπε περὶ Ταίναρον τῆς λακωνικῆς,
αὐτὸς δὲ μέρος τῶν χρημάτων ἀναλαβὼν, ἱκέτης ἐγένετο τοῦ δήμου. ἐξαιτούμενος
δὲ ὑπ᾽ Ἀντιπάτρου καὶ Ὀλυμπιάδος, καὶ πολλὰ χρήματα διαδοὺς τοῖς ὑπὲρ αὐ-
τοῦ δημηγοροῦσι ῥήτορσι, διέδρα καὶ κατῆρεν εἰς Ταίναρον πρὸς τοὺς μισθοφόρους.
ἐκεῖθεν δὲ πλεύσας εἰς κρήτην, ὑπὸ Θίμβρωνος ἑνὸς τῶν φίλων ἐδολοφονήθη. οἱ δ᾽
ἀθηναῖοι, τῶν τοῦ Ἁρπάλου χρημάτων λόγον ἀναζητοῦντες, Δημοσθένην καὶ ἄλ-
λους τινὰς τῶν ῥητόρων κατεδίκασαν, ὡς εἰληφότας τῶν Ἁρπάλου χρημάτων. ὁ δ᾽ Ἀ-
λέξανδρος, τῶν ὀλυμπίων ὄντων, ἐκήρυξεν ἐν ὀλυμπίᾳ τοὺς φυγάδας πάντας εἰς
τὰς πατρίδας κατιέναι, πλὴν τῶν ἱεροσύλων καὶ φονέων. αὐτὸς δ᾽ ἐπιλέξας τοὺς
πρεσβυτάτους τῶν πολιτῶν, ἀπέλυσε τῆς στρατείας, ὄντας ὡς μυρίους. πυνθανόμε-
νος δὲ πολλοὺς αὐτῶν εἶναι καταδανείους, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὰ δάνεια βραχὺ λείποντα
τῶν μυρίων ταλάντων διέλυσε. τῶν δὲ ἀπολειπομένων μακεδόνων ἀπειθούντων,
καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καταβοώντων, παροξυνθεὶς κατηγόρησεν αὐτῶν τεθαρρηκό-
τως. καταπληξάμενος δὲ τὸ πλῆθος, ἐτόλμησεν αὐτὸς καταβὰς ἀπὸ τοῦ βήματος,
τοὺς αἰτίους τῆς ταραχῆς ταῖς ἰδίαις χερσὶ παραδοῦναι τοῖς ὑπηρέταις πρὸς τὴν
τιμωρίαν. ἐπὶ πολὺ δὲ τῆς διαφορᾶς αὐξανομένης, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκ τῶν ἐκ-
λελεγμένων περσῶν ἡγεμόνας κατέστησε, καὶ τούτους προῆγεν ἐπὶ τὸ προτεῖον· οἱ δὲ
μακεδόνες μετανοήσαντες, καὶ πολλὰ μετὰ δακρύων δεηθέντες, μόγις ἔπεισαν τὸν Ἀ-
λέξανδρον αὐτοῖς διαλλαγῆναι.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησιν Ἀντικλέους, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Λεύ-
κιον Κορνήλιον καὶ Κόϊντον Ποπίλιον· ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος εἰς τὸν τῶν ἀπολε-
λυμένων ἀριθμὸν, ἀνεπλήρωσεν ἐκ τῶν περσῶν, καὶ χιλίους αὐτῶν εἰς τοὺς περὶ τὴν
αὐλὴν ἔταξεν ὑπασπιστάς· καὶ τὸ σύνολον οὐχ ἧττον εἰς πίστιν τῶν μακεδόνων
ὑπέλαβεν. ἧκε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Πευκέστης, ἄγων πέρσας τοξότας καὶ σφεν-
δονήτας δισμυρίους· καταμίξας δὲ τούτους τοῖς προϋπάρχουσι στρατιώταις, τῇ καινότη-
τι τῆς καινοτομίας, κατεσκεύασε τὴν ὅλην δύναμιν κεκραμένην καὶ ἁρμόζουσαν
τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει. τῶν δὲ μακεδόνων ἐκ τῶν αἰχμαλωτίδων γεγεννηκότων υἱούς, τὸν
ἀριθμὸν τῶν παίδων ἀκριβῶς ἐσκέψατο. ὄντων δ᾽ αὐτῶν σχεδὸν μυρίων, ἅπασι
τὰς ἁρμοζούσας πρὸς τροφὴν ἐλευθερίοις συντάξεις ἀπομερίσας, τούτοις μὲν παι-
δευτὰς ἐπέστησε τοὺς διδάξοντας τὴν ἁρμόζουσαν παιδείαν· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὴν
δύναμιν, προῆγεν ἐκ τῶν σούσων· καὶ διαβὰς τὸν Τίγριν, ἐν ταῖς κώμαις καλουμέναις

γρ. ἀνίαν

κώμαις κατεστρατοπέδευσεν. ἑξῆς δ᾽ ἐν ἡμέραις τέτταρσι τὴν σίταν διανύσας, ἧ-
κεν εἰς τὰ καλούμενα σάμβανα. ἐνταῦθα δὲ μείνας ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ προσαναλα-
βὼν τὴν δύναμιν, τριταῖος εἰς τοὺς κέλωνας προσαγορευομένους ἧκεν, ἐν ᾧ μέ-
χρι νῦν διαμένει γένος βοιώτιον, κατὰ μὲν τὴν Ξέρξου στρατείαν ἀνάστατον γεγονὸς,
μεμνημένοι δ᾽ ἔτι τῶν πατρίων νόμων. ὄντες γὰρ οὗτοι δίφωνοι, τῇ μὲν ἑτέρᾳ διαλέ-
κτῳ ἐξωμοιώθησαν τοῖς ἐγχωρίοις, τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ πλείστας τῶν ἑλληνικῶν λέξεων δια-
τηροῦν, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἔνια διεφύλαττον. τέλος δὲ προσμείνας ἡμέρας ἀνέ-
ζευξε, καὶ παρεκκλίνας τὴν ὑποκειμένην ὁδὸν, θέας ἕνεκεν ἦλθεν εἰς τὴν ὀνομα-
ζομένην βαγιστάνην, θεοπρεπεστάτην τε χώραν οὖσαν, καὶ πλήρη καρπίμων δέν-
δρων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν ἀνηκόντων. μετὰ δὲ ταῦτα, παρελθὼν
εἴς τινα χώραν δυναμένην ἐκτρέφειν ἀγέλας παμπληθεῖς ἵππων (ἐν ᾗ τὸ πα-
λαιὸν ἔφασαν ἑκκαίδεκα μυριάδας ἵππων γεγονέναι φορβάδων, κατὰ δὲ τὴν Ἀλε-
ξάνδρου παρουσίαν ἓξ μόνας μυριάδας ἠριθμήθησαν) ἐνταῦθα διαμείνας ἡμέρας
τριάκοντα, ἑβδομαῖος ἀνέζευσεν εἰς ἐκβάτανα τῆς μηδίας. ταύτης δέ φασι δια-
κοσίων μὲν καὶ πεντήκοντα σταδίων τὴν περίμετρον ὑπάρχειν, βασίλεια δ᾽ ἔχειν τῆς
ὅλης μηδίας, καὶ θησαυροὺς πολλῶν χρημάτων. ἐνταῦθα δὴ χρόνον τινὰ τὴν δύναμιν
ἀναλαβὼν, ἀγῶνάς τε θυμελικοὺς ἐποίει καὶ πότους συνεχεῖς. ἐν οἷς κατὰ τρυφὴν τῶν φί-
λων Ἡφαιστίων μέθαις χρησάμενος, καὶ περιπεσὼν ἀρρωστίᾳ, τὸν βίον ἐξέλιπεν. ὁ δὲ
βασιλεὺς χαλεπῶς ἐνέγκας τὸ συμβὰν, τὸ σῶμα τοῦ τετελευτηκότος Περδίκκα
παρέδωκεν εἰς Βαβυλῶνα κομίσαι, βουλόμενος ἐπιφανεστάτην αὐτοῦ ποιήσασθαι τὴν
ταφήν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ τὴν Ἑλλάδα ταραχαὶ συνίσταντο καὶ

γρ. πολλῶν

πραγμάτων καινῶν κινήσεις. ἐξ ὧν ὁ λαμιακὸς πόλεμος κληθεὶς ἔλαβε τὴν ἀρ-
χὴν, ἐκ τοιαύτης τινὸς αἰτίας. τοῦ βασιλέως προστάξαντος τοῖς σατράπαις ἅπασιν
ἀπομίσθους ποιῆσαι τοὺς μισθοφόρους, καὶ τούτων τὸ σύνταγμα συντελεσθέντων,
πολλοὶ τῆς στρατείας ἀπολελυμένοι ξένοι διέτρεχον καθ᾽ ὅλην τὴν ἀσίαν πλανώ-
μενοι, καὶ τὰς ἀναγκαίας τροφὰς ἐκ τῶν προστομέων πορίζομενοι. μετὰ δὲ ταῦτα πανταχό-
θεν ἀπῆραν ἐπὶ ταίναρον τῆς λακωνικῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν περσικῶν σατραπῶν καὶ τῶν ἄλ
λων ἡγεμόνων οἱ περιλειφθέντες, χρήματά τε καὶ στρατιώτας ἀθροίζοντες ἔπλεον
ἐπὶ ταίναρον, καὶ κοινὴν δύναμιν ἤθροιζον. τὸ δὲ τελευταῖον Λεωσθένην τὸν ἀθη-
ναῖον, ἄνδρα ψυχῆς λαμπρότητι διάφορον, καὶ μάλιστα ἀντικείμενον τοῖς Ἀλε-
ξάνδρου πράγμασιν, εἵλοντο στρατηγὸν αὐτοκράτορα. οὗτος δὲ τῇ βουλῇ διαλεχθεὶς
ἐν ἀπορρήτοις, πεντήκοντα μὲν ἔλαβε τάλαντα πρὸς τὴν μισθοδοσίαν, ὅπλων δὲ
πλῆθος ἱκανὸν πρὸς τὰς κατεπειγούσας χρείας. πρὸς δὲ αἰτωλοὺς, ἀλλοτρίως ἔ-
χοντας πρὸς τὸν βασιλέα, περὶ συμμαχίας διεπρεσβεύσατο. καὶ πάντα τὰ πρὸς τὸν
πόλεμον παρεσκευάζετο. Λεωσθένης μὲν οὖν προορώμενος τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου,
περὶ ταῦτα διέτριβεν. ὁ δ᾽ Ἀλέξανδρος, τῶν κοσσαίων ἀπειθούντων, ἐστράτευσεν
ἐπ᾽ αὐτοὺς εὐζώνῳ τῇ δυνάμει. τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος ἀλκῇ διαφέρον κατοικεῖ μὲν τῆς
μηδίας τὴν ὀρεινὴν, πεποιθὸς δὲ τῇ τῶν τόπων δυσχωρίᾳ καὶ ταῖς κατὰ πόλεμον ἀρε-
ταῖς, οὐδέποτε δεσπότην ἔπηλυν προσεδέδεκτο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν περσῶν βασι-
λείαν διέμεινεν ἀνάλωτον. καὶ τότε πεφρονηματισμένον, οὐ κατεπλάγη τὴν τῶν
μακεδόνων ἀρετήν. ὁ δὲ βασιλεὺς, προκαταλαβόμενος τὰς παρόδους, καὶ τῆς κοσ-
σαίας τὴν πλείστην πορθήσας, καὶ κατὰ πάσας τὰς συμπλοκὰς περιγενόμενος, πολλοὺς
μὲν ἀπέκτεινε τῶν βαρβάρων, πολλαπλασίους δ᾽ ἐζώγρησεν. οἱ δὲ κοσσαῖοι, πάν-

τι νικώμενοι, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἑαλωκότων χαλεπῶς φέροντες, ἠναγκάσθη-
σαν τῆς τῶν αἰχμαλώτων σωτηρίας τὴν δουλείαν ἀλλάξασθαι. διὸ καὶ τὰ καθ' ἑαυ-
τοὺς ἐπιτρέψαντες, ἐτύγχανον εἰρήνης σὺν τῷ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον τῷ βασι-
λεῖ. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐν ἡμέραις ταῖς πάσαις τετταράκοντα καταπολεμήσας τὸ
ἔθνος, καὶ πόλεις ἀξιολόγους ἐν ταῖς δυσχωρίαις κτίσας, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Σωσικλέους, ἐν ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι Λεύκιος
Κορνήλιος Λέντλος καὶ Κόϊντος Ποπίλιος· ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλέξανδρος καταπεπο-
λεμηκὼς τὸ τῶν κοσσαίων ἔθνος, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ προῆγεν ἐπὶ τῆς
βαβυλῶνος. ἀεὶ δὲ κατὰ τὰς στρατοπεδείας διαλείπων, καὶ τὴν δύναμιν ἀναλαμβά-
νων, ἡσυχῇ προῆγεν. ἀπέχοντος δὲ αὐτοῦ τριακοσίους σταδίους τῆς βαβυλῶνος, οἱ
χαλδαῖοι καλούμενοι, μεγίστην μὲν δόξαν ἐν ἀστρολογίᾳ περιπεποιημένοι, διὰ δὲ
τινος αἰωνίου παρατηρήσεως προλέγειν εἰωθότες τὰ μέλλοντα, προεχειρίσαντο μὲν
ἐξ ἑαυτῶν τοὺς πρεσβυτάτους καὶ μεγίστην ἐμπειρίαν ἔχοντας· διὰ δὲ τῆς τῶν ἀστέρων
μαντείας γνόντες τὴν μέλλουσαν γίνεσθαι τοῦ βασιλέως τελευτὴν ἐν βαβυλῶ-
νι, προσέταξαν μηνῦσαι τῷ βασιλεῖ τὸν κίνδυνον, καὶ παρακελεύσασθαι μηδενὶ
τρόπῳ τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον ποιήσασθαι. δύνασθαι δ' αὐτὸν ἐκφυγεῖν τὸν κίν-
δυνον, ἐὰν ἀναστήσῃ τὸν καθῃρημένον ὑπὸ περσῶν τοῦ Βήλου τάφον, καὶ τὴν βεβου-
λευμένην ὁδὸν ἐπιστήσας, παρέλθῃ τὴν πόλιν. τῶν δὲ ἀποσταλέντων χαλδαίων ὁ
προκριθεὶς ὄνομα Βελεφάντης, τῷ μὲν βασιλεῖ συνελθεῖν εἰς λόγους οὐκ ἐτόλμη-
σε διὰ τὸν φόβον· Νεάρχῳ δ' ἑνὶ τῶν Ἀλεξάνδρου φίλων κατ' ἰδίαν ἐντυχών, καὶ
τὰ κατὰ μέρος ἀπαγγείλας, ἠξίου δηλῶσαι τῷ βασιλεῖ. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ἀκούσας
παρὰ τοῦ Νεάρχου τὴν τῶν χαλδαίων πρόρρησιν, κατεπλάγη· καὶ μᾶλλον ἀεὶ τὴν
ἀγχίνοιαν τῶν ἀνδρῶν καὶ δόξαν ἀναλογιζόμενος, ἐταράττετο τὴν ψυχήν. τέ-
λος δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν φίλων ἀποστείλας εἰς τὴν πόλιν, αὐτὸς εἰς ἄλλην ἀτραπὸν
παρήλλαξε τὴν βαβυλῶνα· καὶ καταστρατοπεδεύσας ἀπὸ σταδίων διακοσίων, ἡσυ-
χίαν εἶχεν. πάντων δὲ θαυμαζόντων, ἧκον πρὸς αὐτὸν ἄλλοι τε πλείους τῶν ἑλλήνων,
καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ περὶ τὸν Ἀνάξαρχον. οὗτοι δὲ μαθόντες τὴν αἰτίαν, καὶ τοῖς ἐκ
φιλοσοφίας λόγοις χρησάμενοι ἐνεργῶς, τοσοῦτον μετέθηκαν αὐτὸν ὥστε καταφρο-
νῆσαι μὲν πάσης μαντικῆς, μάλιστα δὲ τῆς παρὰ χαλδαίοις προτιμωμένης. διόπερ
ὁ βασιλεύς, ὥσπερεί τι τετρωμένος τὴν ψυχήν, καὶ τοῖς τῶν φιλοσόφων λόγοις ὑγια-
σθείς, εἰς τὴν βαβυλῶνα μετὰ τῆς δυνάμεως εἰσῆλθε. τῶν δ' ἐγχωρίων καθάπερ καὶ
πρότερον φιλανθρώπως ὑποδεχομένων τοὺς στρατιώτας, ἅπαντες ὥρμησαν
πρὸς ἄνεσιν καὶ τρυφήν, πολλῆς τῶν ἐπιτηδείων παρεσκευασμένης δαψιλείας. ταῦ-
τα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

γρ. μεταπαρήλλαξε

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησιν Ἀγησίου, ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Γάϊον
Πόπλιον καὶ Παπίριον, ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη τετάρτη πρὸς ταῖς ἑκατὸν καὶ δέκα· καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Μικίνας ῥόδιος. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον, ἐξ ἁπάσης σχεδὸν τῆς οἰ-
κουμένης ἧκον πρέσβεις, οἱ μὲν συγχαίροντες ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν, οἱ δὲ στεφανοῦν-
τες, ἄλλοι δὲ φιλίας καὶ συμμαχίας τιθέμενοι, πολλοὶ δὲ δωρεὰς μεγαλοπρεπεῖς
κομίζοντες· τινὲς δ' ὑπὲρ τῶν ἐγκαλουμένων ἀπολογούμενοι. χωρὶς γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς
ἀσίας ἐθνῶν καὶ πόλεων, ἔτι δὲ δυναστῶν, πολλοὶ καὶ τῶν ἐκ τῆς εὐρώπης καὶ λιβύης
κατήντησαν· ἐκ μὲν λιβύης, καρχηδόνιοι καὶ λιβυφοίνικες, καὶ πάντες οἱ τὴν παρά-
λιον οἰκοῦντες μέχρι τῶν ἡρακλείων στηλῶν· ἐκ δὲ τῆς εὐρώπης αἵ τε τῶν ἑλλήνων

γρ. Ποπίλιον

πόλεις ἐξ Ἐπιμηλή, καὶ Μακεδόνες· ἔτι δὲ Ἰλλυριοὶ, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀδρίαν οἰκούντων οἱ πλείους, τά τε θρᾴκια ἔθνη, καὶ τῶν πλησιοχώρων Γαλατῶν, ὧν τότε πρῶτον τὸ γένος ἐγνώσθη παρὰ τοῖς Ἕλλησι. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπογραφὴν λαβὼν τῶν πρεσβειῶν, διέταξε τοῖς μὲν πρώτοις διδόναι τὰς ἀποκρίσεις, καὶ τοῖς ἑξῆς ἅπασι. καὶ πρώτοις μὲν ἐχρημάτισε τοῖς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν παραγεγενημένοις, δεύτεροις δὲ τοῖς περὶ τῶν δωρεῶν ἥκουσιν, ἑξῆς δὲ τοῖς ἀμφισβητοῦσιν ἔχουσι πρὸς τοὺς ὁμόρους, τετάρτοις δὲ τοῖς περὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἥκουσι, πέμπτοις δὲ τοῖς ἀντιλέγουσι περὶ τῆς καθόδου τῶν φυγάδων. τοῖς μὲν οὖν Ἠλείοις πρώτοις ἐχρημάτισεν, εἶτ' Ἀμμωνίοις καὶ Δελφοῖς καὶ Κορινθίοις, ἔτι δὲ Ἐπιδαυρίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἱερῶν προκρίνων τὰς ἐντεύξεις. πάσαις δὲ ταῖς πρεσβείαις φιλοτιμηθεὶς κεχαρισμένας δοῦναι τὰς ἀποκρίσεις, εὐαρεστουμένας ἀπέλυσε κατὰ τὸ δυνατόν. Ἀπολύσας δὲ τὰς πρεσβείας, περὶ τὴν ταφὴν ἐγένετο τοῦ Ἡφαιστίωνος. τοσαύτην δὲ σπουδὴν ἐποιήσατο πρὸς τὴν τῆς ἐκφορᾶς ἐπιμέλειαν, ὥστε μὴ μόνον τὰς προγεγενημένας παρ' ἀνθρώποις ταφὰς ὑπερβαλέσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐσομένοις μηδεμίαν ὑπέρθεσιν καταλιπεῖν. καὶ γὰρ ἠγάπησεν αὐτὸν τῶν ἐν στοργῇ φίλων δοξαζομένων, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐτίμησεν αὐτὸν ἀνυπερβλήτως. ζῶντα μὲν γὰρ προετίμησε πάντων τῶν φίλων, καίπερ Κρατεροῦ φιλίας ἔχοντος ἐνάμιλλον. ἐπεὶ γάρ τις τῶν ἑταίρων εἶπε μηδὲν καταδεέστερον Ἡφαιστίωνος τὸν Κρατερὸν στέργεσθαι, ἐπεφθέγξατο, Κρατερὸν μὲν γὰρ εἶναι φιλοβασιλέα, Ἡφαιστίωνα δὲ φιλαλέξανδρον. τῆς δὲ Δαρείου μητρὸς κατὰ τὴν πρώτην ἔντευξιν διὰ τὴν ἄγνοιαν προσκυνούσης τὸν Ἡφαιστίωνα, ὡς ὄντα βασιλέα, καὶ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν διατρεπομένης, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, μηδὲν φροντίσῃς ὦ μῆτερ· καὶ γὰρ οὗτος Ἀλέξανδρος. καθόλου γὰρ ὁ Ἡφαιστίων τοσαύτης ἐξουσίας καὶ φιλίας ἐκοινώνει τῆς παρρησίας, ὡς τῆς Ὀλυμπιάδος ἀλλοτρίως ἐχούσης πρὸς αὐτὸν διὰ τὸν φθόνον, καὶ κατὰ τὰς ἐπιστολὰς ἐπιτιμώσης αὐτῷ σκληρότερον καὶ ἀπειλούσης, τά τε ἄλλα γράψαι πρὸς αὐτὴν ἐπιπληκτικῶς, καὶ κατὰ τὴν ἐπιστολὴν ἐπὶ τελευτῆς θεῖναι ταῦτα, Καὶ πρὸς ἡμᾶς παύου διαβαλλομένη, καὶ μὴ χαλέπαινε, μηδὲ ἀπείλει· εἰ δὲ μὴ, μετρίως ἡμῖν μελήσει. οἶδας γὰρ ὅτι Ἀλέξανδρος κρείττων ἁπάντων. Ὁ δ' οὖν βασιλεὺς τὰ πρὸς τὴν ἐκφορὰν παρασκευαζόμενος, ταῖς μὲν πλησίον πόλεσι προσέταξε κατὰ δύναμιν συμβάλλεσθαι πρὸς τὸν τῆς ἐκφορᾶς κόσμον· πᾶσι δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν οἰκοῦσι προσέταξε τὸ παρὰ τοῖς Πέρσαις ἱερὸν πῦρ καλούμενον ἐπιμελῶς σβέσαι, μέχρι ἂν τελέσῃ τὴν ἐκφοράν. τοῦτο δὲ εἰώθασιν οἱ Πέρσαι ποιεῖν κατὰ τὰς τῶν βασιλέων τελευτάς. τὸ δὲ πλῆθος χαλεπὸν οἰωνὸν ἐνόμιζε τὸ πρόσταγμα, καὶ τὸ θεῖον ὑπελάμβανον προσημαίνειν τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον. ἐγένετο δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα παράδοξα, προδηλοῦντα τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, περὶ ὧν μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν, ὅταν τὸν περὶ τῆς ἐκφορᾶς λόγον ἀποδῶμεν. τῶν γὰρ ἡγεμόνων καὶ φίλων ἕκαστος στοχαζόμενος τῆς τοῦ βασιλέως ἀρεσκείας, κατεσκεύαζεν εἴδωλα δι' ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν θαυμαζομένων παρ' ἀνθρώποις. αὐτὸς δὲ τοὺς ἀρχιτέκτονας ἀθροίσας, καὶ λεπτουργῶν πλῆθος, τοῦ μὲν τείχους καθεῖλεν ἐπὶ δέκα σταδίους, τὴν δ' ὀπτὴν πλίνθον ἀναλεξάμενος καὶ τὸν δεξόμενον τὴν πυρὰν τόπον ὁμαλὸν κατασκευάσας, ᾠκοδόμησε τετράπλευρον πυράν, σταδιαίας οὔσης ἑκάστης πλευρᾶς. εἰς τριάκοντα δὲ δόμους διελόμενος τὸν τόπον, καὶ καταστρώσας τὰς ὀροφὰς φοινίκων στελέχεσι, τετράγωνον ἐποίησε πᾶν τὸ κατασκεύασμα. μετὰ δὲ ταῦτα περιετίθει παντὶ τῷ περιβόλῳ πολυτελῆ κόσμον. οὗ τῆς μὲν κρηπῖδος

χρυσαῖ πεντηρικαὶ πρῷραι συνεπλήρουν, οὖσαι τὸν ἀριθμὸν διακόσιαι τετταράκοντα, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπωτίδων ἔχουσαι δύο μὲν τοξότας εἰς γόνυ κεκαθικότας τετραπήχεις, ἀνδριάντας δὲ πενταπήχεις καθωπλισμένους. τοὺς δὲ μεταξὺ τόπους φοινικίδες ἀνεπλήρουν πιληταί. ὑπεράνω δὲ τούτων τὴν δευτέραν ἐπεῖχον χώραν λαμπάδες πεντεκαιδεκαπήχεις, κατὰ μὲν τὴν λαβὴν ἔχουσαι χρυσοῦς στεφάνους, κατὰ δὲ τὴν ἐκφλόγωσιν ἀετοὺς διαπεπετακότας τὰς πτέρυγας καὶ κάτω νεύοντας, παρὰ δὲ τὰς βάσεις δράκοντας ἀφορῶντας τοὺς ἀετούς. κατὰ δὲ τὴν τρίτην περιφορὰν κατεσκεύαστο ζώων παντοδαπῶν πλῆθος κυνηγουμένων. ἔπειτα ἡ μὲν τετάρτη χώρα κενταυρομαχίαν χρυσῆν εἶχεν, ἡ δὲ πέμπτη λέοντας καὶ ταύρους ἐναλλὰξ χρυσοῦς. τὸ δὲ ἀνώτερον μέρος ἐπεπλήρωτο μακεδονικῶν καὶ βαρβαρικῶν ὅπλων, ὧν μὲν τὰς ἀνδραγαθίας, ὧν δὲ τὰς ἥττας σημαινόντων. ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐφειστήκεισαν σειρῆνες διάκοιλοι, καὶ δυνάμεναι λεληθότως δέξασθαι τοὺς ἐν αὐταῖς ᾄδοντας ἐπικήδειον θρῆνον τῷ τετελευτηκότι. τὸ δὲ ὕψος ὅλου τοῦ κατασκευάσματος πήχεις πλείους τῶν ἑκατὸν τριάκοντα. καθόλου δὲ τῶν τε ἡγεμόνων καὶ τῶν στρατιωτῶν ἁπάντων καὶ τῶν πρέσβεων, ἔτι δὲ τῶν ἐγχωρίων φιλοτιμηθέντων εἰς τὸν τῆς ἐκφορᾶς κόσμον, φασὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀναλωθέντων χρημάτων γεγονέναι πλείω τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων ταλάντων. ἀκολούθως δὲ ταύτῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ τῶν ἄλλων γενομένων κατὰ τὴν ἐκφορὰν τιμῶν, τὸ τελευταῖον προσέταξεν ἅπασι θύειν Ἡφαιστίωνι θεῷ παρέδρῳ. καὶ γὰρ κατὰ τύχην ἧκεν εἷς τῶν φίλων Φίλιππος, χρησμὸν φέρων παρ' Ἄμμωνος, θύειν Ἡφαιστίωνι θεῷ. διόπερ ἡδόμενος περιχαρὴς ἐπὶ τῷ καὶ τὸν θεὸν κεκυρωκέναι τὴν αὐτοῦ γνώμην, πρῶτος τὴν θυσίαν ἐπετέλεσε, καὶ τὸ πλῆθος λαμπρῶς ὑπεδέξατο, μύρια τὸν ἀριθμὸν θύσας ἱερεῖα παντοδαπά.

γρ. τὸ κῆδ. κε-ραυνοῦ

Μετὰ δὲ τὴν ἐκφορὰν εἰς ἀνέσεις καὶ πανηγυρικοὺς βίους ἐκτραπέντος τοῦ βασιλέως, δοκοῦντος ἰσχύειν τότε πλεῖστον, καὶ μάλιστα εὐδαιμονεῖν, ἡ πεπρωμένη συνῆψε τὸν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῷ συγκεχωρημένον τοῦ ζῆν χρόνον. εὐθὺς δὲ καὶ τὸ θεῖον ἐσήμαινε τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, πολλῶν καὶ παραδόξων οἰωνῶν καὶ σημείων συντελουμένων. τοῦ γὰρ βασιλέως ἀλειφομένου, καὶ τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος καὶ διαδήματος ἐπί τινος θρόνου κειμένου, τῶν ἐγχωρίων τις δεσμώτης ἐλύθη τὰς πέδας αὐτομάτως, καὶ λαθὼν τοὺς φύλακας, διῆλθε διὰ τῶν τῆς αὐλῆς θυρῶν ἀνεπικωλύτως. προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν θρόνον, καὶ τὴν βασιλικὴν ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα, καὶ τὸ διάδημα περιθέμενος, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἦγε. γνωσθείσης δὲ τῆς πράξεως, ὁ βασιλεὺς καταπλαγεὶς τὸ παράδοξον, προσῆλθε πρὸς τὸν θρόνον, καὶ χωρὶς καταπλήξεως ἡσυχῇ τὸν ἄνθρωπον ἀνέκρινε τίς ὢν καὶ τί βουλόμενος τοῦτο ἔπραξε. τοῦ δὲ εἰπόντος μηδὲν ἁπλῶς γινώσκειν, τοῖς μάντεσι προσαναθέμενος περὶ τοῦ σημείου, τοῦτον μὲν κατὰ τὴν ἐκείνων κρίσιν ἀπέκτεινεν, ὅπως τὰ σημαινόμενα δυσχερῆ εἰς ἐκεῖνον τρέπηται· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὴν ἐσθῆτα, καὶ θεοῖς ἀποτροπαίοις θύσας, ἐν ἀγωνίᾳ καθειστήκει, καὶ τῆς τῶν Χαλδαίων προρρήσεως ἐμνημόνευσε· καὶ τοὺς μὲν συμπείσαντας φιλοσόφους προελθεῖν εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατεμέμφετο· τὴν δὲ τέχνην τῶν Χαλδαίων καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀγχίνοιαν ἐθαύμαζε. καθόλου δὲ τοὺς ταῖς εὑρεσιλογίαις κατασοφιζομένους τὴν δύναμιν τῆς πεπρωμένης ἐβλασφήμει. μετ' ὀλίγον δὲ ἄλλο σημεῖον αὐτῷ περὶ τῆς βασιλείας τὸ δαιμόνιον ἐπέστησε. βουλομένου γὰρ αὐτοῦ θεάσασθαι τὴν περὶ τὴν Βαβυλωνίαν λίμνην, καὶ πλέοντος μετὰ τῶν φίλων ἐν πλοίοις ἀκάτοις, ἐφ' ἡμέρας μέν τινας ἀποσχισθείσης τῆς νεὼς ἀπὸ τῶν ἄλλων σκαφῶν, ἐπλανήθη μόνος,

γρ. Βαβυλωνίαν

θη μόνος, ὥστε καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπογνῶναι. ἔπειτα διά τινος αὐλῶνος στενοῦ καὶ συμπεπυκασμένου δένδρεσι διαπλέοντος, καὶ τῶν μὲν ὑπερκειμένων, τοῦ δὲ διαδήματος ὑπὸ τούτων ἀρθέντος καὶ πάλιν εἰς τὴν λίμνην πεσόντος, εἷς τῶν ἐρετῶν προσνηξάμενος, καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς σῶσαι τὸ διάδημα, προσέθετο τῇ κεφαλῇ, καὶ προσενήξατο τῷ πλοίῳ. τρεῖς δὲ ἡμέρας καὶ τὰς ἴσας νύκτας διαπλανηθεὶς διεσώθη, καὶ τὸ διάδημα περιθέμενος ἀνελπίστως, πάλιν τοῖς μάντεσι προσανέφερε περὶ τῶν προσημαινομένων. τούτων δὲ πάλιν παρακελευομένων θυσίας ἐπιτελεῖν τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπεῖς μετὰ πάσης σπουδῆς, παρεκλήθη πρός τινα τῶν φίλων Μήδιον τὸν Θετταλὸν ἐπὶ κῶμον· ἐλθὼν δὲ κἀκεῖ πολὺν ἄκρατον ἐμφορηθεὶς, ἐπὶ τελευτῆς Ἡρακλέους μέγα ποτήριον πληρώσας ἐξέπιεν. ἄφνω δὲ, ὥσπερ ὑπό τινος πληγῆς ἰσχυρᾶς πεπληγμένος, ἀνεστέναξε μέγα βοήσας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων ἀπηλλάττετο χειραγωγούμενος. εὐθὺς δ' οἱ μὲν περὶ τὴν θεραπείαν ἐνδιεξάμενοι κατέκλιναν αὐτὸν, καὶ προσεδρεύον ἐπιμελῶς. τοῦ δὲ πάθους ἐπιτείνοντος, καὶ τοὺς ἰατροὺς συνεκάλεσαν. βοηθῆσαι μὲν οὐδεὶς ἐδυνήθη· πολλοῖς δὲ πόνοις καὶ δειναῖς ἀλγηδόσι συνεχθεὶς, ἐπεὶ τὸ ζῆν ἀπέγνω, περιελόμενος τὸν δακτύλιον, ἔδωκε Περδίκκᾳ. τῶν δὲ φίλων ἐπερωτώντων, τίνι τὴν βασιλείαν ἀπολείπεις; εἶπε, τῷ κρατίστῳ. καὶ προσεφθέγξατο, ταύτην τελευταίαν φωνὴν προέμενος, ὅτι μέγαν ἀγῶνα αὐτῷ ἐπιτάφιον συστήσονται πάντες οἱ πρωτεύοντες τῶν φίλων. οὗτος μὲν οὖν τὸν προειρημένον τρόπον ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη δώδεκα καὶ μῆνας ἑπτά, πράξεις δὲ μεγίστας κατεργασάμενος οὐ μόνον τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὕστερον ἐσομένων μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου. ἐπεὶ δέ τινες τῶν συγγραφέων περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως τούτου διαπεφωνήκασιν, ἀποφαινόμενοι διὰ φαρμάκου θανασίμου γεγονέναι τὸν θάνατον, ἀναγκαῖον ἡγούμεθα δεῖν μὴ παραλιπεῖν αὐτῶν τοὺς λόγους. φασὶ γὰρ Ἀντίπατρον ἐπὶ τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθέντα, διενεχθῆναι πρὸς Ὀλυμπιάδα τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως· καὶ τὸ μὲν πρῶτον καταφρονεῖν αὐτῆς, διὰ τὸ μὴ προσδέχεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον τὰς κατ' αὐτῆς διαβολάς. ὕστερον δ' αἰεὶ τῆς ἔχθρας αὐξομένης, τοῦ βασιλέως διὰ τὸ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβὲς πάντα βουλομένου τῇ μητρὶ χαρίζεσθαι, πολλὰς ἐμφάσεις διδόναι τῆς πρὸς αὐτὸν ἀλλοτριότητος. πρὸς δὲ τούτοις, τῆς Παρμενίωνος καὶ Φιλώτου σφαγῆς φρίκην ἐμποιούσης τοῖς φίλοις, διὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, τεταγμένου περὶ τὸν κύαθον, δοῦναι πιεῖν θανάσιμον φάρμακον τῷ βασιλεῖ. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν πλεῖστον ἰσχύσαντος τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην, καὶ μετὰ ταῦτα Κασσάνδρου τοῦ υἱοῦ διαδεξαμένου τὴν βασιλείαν, πολλοὺς συγγραφεῖς μὴ τολμᾶν γράψαι περὶ τῆς φαρμακείας. φανερὸν δὲ γεγονέναι Κάσσανδρον δι' αὐτῶν τῶν πράξεων ἀλλοτριώτατα διακείμενον τοῖς Ἀλεξάνδρου πράγμασι. τήν τε γὰρ Ὀλυμπιάδα φονεύσαντα ἄταφον ῥῖψαι, καὶ τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκαφείσας Θήβας οἰκίσαι μετὰ πολλῆς σπουδῆς. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ βασιλέως τελευτὴν καὶ Σισύγαμβρις ἡ Δαρείου μήτηρ, πολλὰ καταθρηνήσασα τήν τε Ἀλεξάνδρου τελευτὴν καὶ τὴν ἑαυτῆς ἐρημίαν, ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου γραμμῆς ἐγκαρτερήσασα, πεμπταία κατέστρεψε τὸν βίον, ἐπιλύπως μὲν, οὐκ ἀκλεῶς δὲ προεμένη τὸ ζῆν. Ἡμεῖς δ' ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἥκοντες, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου πρόθεσιν, τὰς τῶν διαδεξαμένων πράξεις ἐν ταῖς ἑπομέναις βίβλοις πειρασόμεθα διεξιέναι.

γρ. ἀνεστέναξε, καὶ μέγα βοήσας ὑπό

γρ. οὐκ ἀκλεῶς

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Κασσάνδρου αὔξησις, καὶ πόλεμος πρὸς Πολυσπέρχοντα τὸν ἐπιμελητὴν τῆς βασιλείας, καὶ ναυμαχία πρὸς Ἀντίγονον.

Ὡς Εὐμένης ἐν Κιλικίᾳ τοὺς ἀργυράσπιδας παραλαβὼν εἰς τὰς ἄνω σατραπείας ἀπῆλθε, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον κατεσκευάσατο.

Περὶ τῆς Εὐμένους ἀγχινοίας καὶ στρατηγίας, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντων μέχρι τῆς τελευτῆς, καὶ τὰ συμβάντα περὶ Κάσσανδρον κατὰ τὴν Ἀττικήν, καὶ Νικάνορα τὸν φρουροῦντα τὴν Μουνυχίαν.

Φωκίωνος τοῦ χρηστοῦ προσαγορευθέντος θάνατος.

Ὡς Πολυσπέρχων Μεγαλοπολίτας πολιορκήσας, καὶ πολλὰ παθὼν καὶ δράσας, ἄπρακτος ἐπανῆλθεν.

Ὡς Κλεῖτος ὁ Πολυσπέρχοντος ναύαρχος ἐνίκησε ναυμαχίᾳ Νικάνορα τὸν Κασσάνδρου ναύαρχον.

Ὡς Ἀντίγονος ἐπιφανῶς νικήσας ναυμαχίᾳ τὸν Κλεῖτον, ἐθαλαττοκράτησεν.

Ὡς Εὐμένης ὑπὸ Σελεύκου περὶ τὴν Βαβυλῶνα συγκλεισθεὶς εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους, ἐσώθη διὰ τὴν ἰδίαν ἀγχίνοιαν.

Ὡς Πολυσπέρχων, καταφρονηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ταπεινωθεὶς, διεπολέμει πρὸς Κάσσανδρον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς
βίβλος ὀκτωκαιδεκάτη.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ὁ Σάμιος καί τινες ἕτεροι τῶν παλαιῶν φυσικῶν ἀπεφήναντο τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχειν ἀθανάτους· ἀκολούθως δὲ τῷ δόγματι τούτῳ, καὶ προγινώσκειν αὐτὰς τὰ μέλλοντα, καθ' ὃν ἂν καιρὸν ἐν τῇ τελευτῇ τὸν ἀπὸ τοῦ σώματος χωρισμὸν ποιῶνται. τούτοις δ' ἔοικε συμφωνεῖν καὶ ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, προσάγων τὸν Ἕκτορα κατὰ τὸν τῆς τελευτῆς καιρὸν προλέγοντα τῷ Ἀχιλλεῖ τὸν μέλλοντα συντόμως αὐτῷ συνακολουθήσειν θάνατον. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπὶ πολλῶν καταστρεφόντων τὸν βίον ἱστορεῖται γεγονέναι τὸ προειρημένον, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος τελευτῆς. οὗτος γὰρ ἐν Βαβυλῶνι μεταλλάττων τὸν βίον, κατὰ τὴν ἐσχάτην ἀναπνοὴν ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων τίνι τὴν βασιλείαν ἀπολείπει, εἶπε, τῷ ἀρίστῳ. προορῶμαι γὰρ ἐπιτάφιον μέγαν ἀγῶνα γενησόμενόν μοι τῶν φίλων. ὅπερ καὶ συνέβη. οἱ γὰρ ἐπιφανέστατοι τῶν φίλων ὑπὲρ τοῦ πρωτείου διενεχθέντες, πολλοὺς πολέμους καὶ μεγάλους ἀγῶνας συνεστήσαντο μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν. τὰς δὲ συντελεσθείσας ὑπ' αὐτῶν πράξεις ἡ βίβλος αὕτη περιέχουσα, ποιήσει φανερὸν τὸ ῥηθὲν τοῖς φιλαναγνωστοῦσιν. ἡ μὲν γὰρ πρὸ ταύτης συντελεσθεῖσα βίβλος τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις ἁπάσας περιείληφε, μέχρι τῆς τελευτῆς· αὕτη δὲ τὰ τοῖς διαδεξαμένοις τὴν τούτου βασιλείαν πεπραγμένα περιέχουσα, τελευτὴν μὲν ἔχει τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς Ἀγαθοκλέους τυραννίδος, περιείληφε δ' ἔτη ἑπτά.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησι Κηφισοδώρου, Ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον

Φρύγιοι καὶ Δέκιοι Ἰούνιοι. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως τετελευτη-
κότος ἄπαιδος, ἀναρχία καὶ πολλὴ στάσις ἐγένετο περὶ τῆς ἡγεμονίας. ἡ μὲν γὰρ τῶν
πεζῶν φάλαγξ Ἀρριδαῖον τὸν Φιλίππου μὲν υἱόν, ψυχικοῖς δὲ πάθεσι συνεχόμενον
ἀνιάτοις, προῆγεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. οἱ δὲ μέγιστον ἔχοντες ἀξίωμα τῶν φίλων καὶ
σωματοφυλάκων συνεδρεύσαντες καὶ προσλαβόμενοι τὸ τῶν ἱππέων τῶν ἑταίρων
ὀνομαζομένων σύστημα, τὸ μὲν πρῶτον διαγωνίζεσθαι τοῖς ὅπλοις πρὸς τὴν φά-
λαγγα διέγνωσαν, καὶ πρέσβεις ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς πεζοὺς ἐκ τῶν ἀξίωμα ἐχόν-
των ἀνδρῶν, ὧν ἦν ἐπιφανέστατος Μελέαγρος, ἀξιοῦντες πειθαρχεῖν αὐτοῖς. ὁ δὲ Με-
λέαγρος ὡς ἧκε πρὸς τοὺς πεζοὺς ἐκ τῶν ἀξίωμα ἐχόντων ἀνδρῶν, ὧν ἦν ἐπιφα-
νέστατος Φαλαγγίτης, τῆς μὲν πρεσβείας οὐδεμίαν ἐποιήσατο μνείαν, τοὐναντίον δὲ
ἐπαινέσας αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς δεδογμένοις, παρώξυνε κατὰ τῶν ἐναντιουμένων. διόπερ οἱ Μα-
κεδόνες ἡγεμόνα καταστήσαντες ἑαυτῶν τὸν Μελέαγρον, προῆγον πρὸς τοὺς ἀντι-
λέγοντας μετὰ τῶν ὅπλων. τῶν δὲ σωματοφυλάκων ἀποχωρησάντων ἐκ τῆς Βαβυ-
λῶνος, καὶ παρασκευαζομένων εἰς πόλεμον, οἱ χαριέστατοι τῶν ἀνδρῶν ἔπεισαν αὐτοὺς
ὁμονοῆσαι. εὐθὺς δὲ βασιλέα κατέστησαν τὸν Φιλίππου υἱὸν Ἀρριδαῖον, καὶ μετωνό-
μασαν Φίλιππον, ἐπιμελητὴν δὲ τῆς βασιλείας Περδίκκαν, ᾧ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν
δακτύλιον τελευτῶν ἐδεδώκει. τοὺς δὲ ἀξιολογωτάτους τῶν φίλων καὶ σωματοφυ-
λάκων παραλαβεῖν τὰς σατραπείας, καὶ ὑπακούειν τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ Περ-
δίκκα. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν, καὶ συνεδρεύσας μετὰ τῶν ἡγε-
μόνων, Πτολεμαίῳ μὲν τῷ Λάγου τὴν Αἴγυπτον ἔδωκε, Λαομέδοντι δὲ τῷ Μι-
τυληναίῳ Συρίαν, Φιλώτᾳ δὲ Κιλικίαν, καὶ Πίθωνι μὲν Μηδίαν, Εὐμένει δὲ Παφλαγο-
νίαν καὶ Καππαδοκίαν, καὶ πάσας τὰς συνοριζούσας ταύταις χώρας, ἃς Ἀλέξαν-
δρος οὐκ ἐπῆλθεν, ἐκκλεισθεὶς ὑπὸ τῶν καιρῶν, ὅτε διεπολέμει πρὸς Δαρεῖον. Ἀν-
τιγόνῳ δὲ Παμφυλίαν καὶ Λυκίαν καὶ τὴν μεγάλην καλουμένην Φρυγίαν. μετὰ δὲ
ταῦτα Κασσάνδρῳ μὲν Καρίαν, Μελεάγρῳ δὲ Λυδίαν, Λεοννάτῳ δὲ τὴν ἐφ' Ἑλλησ-
πόντῳ Φρυγίαν. αὗται μὲν οὖν αἱ σατραπεῖαι τοῦτον τὸν τρόπον ἐμερίσθησαν. κατὰ δὲ
τὴν Εὐρώπην Λυσιμάχῳ μὲν ἐδόθη Θρᾴκη καὶ τὰ συνορίζοντα τῶν ἐθνῶν παρὰ
τὴν Ποντικὴν θάλατταν. ἡ δὲ Μακεδονία καὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν Ἀντιπάτρῳ
προσωρίσθη. τὰς δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν παραλελειμμένας σατραπείας ἔδοξε μὴ κινεῖν,
ἀλλ' ἐᾶν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἡγεμόνας τεταγμένας. τούτων δὲ τὴν συνορίζουσαν σα-
τραπείαν τοῖς περὶ Ταξίλην βασιλεῦσι συνεχώρησε. τὴν δὲ παρὰ τὸν Καύκασον κει-
μένην, ὀνομαζομένην δὲ Παροπανισαδῶν, προσώρισεν Ὀξυάρτῃ τῷ Βακτριανῷ
βασιλεῖ, οὗ τὴν θυγατέρα Ῥωξάνην γεγαμηκὼς ἦν Ἀλέξανδρος. καὶ Σιβυρτίῳ
μὲν ἔδωκεν Ἀραχωσίαν καὶ Κεδρωσίαν, Στασάνορι δὲ τῷ Σολίῳ τὴν Ἀρείαν καὶ Δραγγι-
νήν, Φιλίππῳ δὲ προσώρισε Βακτριανὴν καὶ Σογδιανήν, Φραταφέρνῃ δὲ Παρ-
θυαίαν καὶ Ὑρκανίαν· καὶ Πευκέστῃ μὲν Περσίδα, Τληπολέμῳ δὲ Καρμανίαν, Ἀτρά-
πῃ δὲ Μηδίαν, Ἀρχῶνι δὲ τὴν Βαβυλωνίαν, Ἀρκεσιλάῳ δὲ Μεσοποταμίαν. Σέλευκον
δὲ ἔταξεν ἐπὶ τὴν ἱππαρχίαν τῶν ἑταίρων, οὖσαν ἐπιφανεστάτην. ταύτης γὰρ Ἡφαι-
στίων πρῶτος μὲν ἡγήσατο, μετὰ δὲ τοῦτον Περδίκκας, τρίτος δὲ ὁ προειρημένος Σέ-
λευκος. ὁμοίως δὲ καὶ Ταξίλην καὶ Πῶρον κυρίους εἶναι τῶν ἰδίων βασιλειῶν, καθάπερ
αὐτοὺς Ἀλέξανδρος ἦν τεταχώς. ἐπὶ δὲ τῆς κατακομιδῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς κατασκευῆς
τῆς ἁρμαμάξης τῆς μελλούσης κομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τετελευτηκότος βασιλέως εἰς Ἄμ-
μωνα, ἔταξαν Ἀρριδαῖον. Κρατερὸς δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων ὑπάρχων ἔτυχε προαπεσταλ-

γρ. φαλαγγίταις

γρ. αὐτῶν

μένος εἰς Κιλικίαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, μετὰ τῶν ἀπολυθέντων τῆς στρατείας, ὄντων μυρίων. ἅμα δ' εἰληφὼς ἦν ἐντολὰς ἐγγράπτους, ἃς ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς αὐτῷ συντελέσαι, μεταλλάξαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, τοῖς διαδόχοις ἔδοξε μὴ συντελεῖν τὰ βεβουλευμένα. ὁ γὰρ Περδίκκας παραλαβὼν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ βασιλέως τήν τε συντέλειαν τῆς Ἡφαιστίωνος πυρᾶς, πολλῶν δεομένην χρημάτων, τάς τε λοιπὰς αὐτοῦ ἐπιβολὰς πολλὰς καὶ μεγάλας οὔσας, καὶ δαπάνας ἀνυπερβλήτους ἐχούσας, ἔκρινε συμφέρειν ἀκύρους ποιῆσαι. ἵνα δὲ μὴ δόξῃ πάνυ διὰ τῆς ἰδίας γνώμης καθαιρεῖν τι τῆς Ἀλεξάνδρου δόξης, διὰ τοῦτο ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν Μακεδόνων πλῆθος ἀνήνεγκε τὴν περὶ τούτων βουλήν. ἦν δὲ τῶν ὑπομνημάτων τὰ μέγιστα καὶ μνήμης ἄξια τάδε. χιλίας μὲν ναῦς μακρὰς μείζους τριήρων ναυπηγήσασθαι κατὰ τὴν Φοινίκην καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Κύπρον, πρὸς τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ Καρχηδονίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ θάλατταν κατοικοῦντας τῆς τε Λιβύης καὶ Ἰβηρίας, καὶ τῆς ὁμόρου χώρας παραθαλαττίου μέχρι Σικελίας. ὁδοποιῆσαι δὲ τὴν παραθαλάττιον τῆς Λιβύης, μέχρι στηλῶν Ἡρακλείων· ναούς τε κατασκευάσαι πολυτελεῖς ἕξ, ἀπὸ ταλάντων χιλίων καὶ πεντακοσίων ἕκαστον. ἀκολούθως δὲ τῷ τηλικούτῳ στόλῳ λιμένας καὶ νεώρια κατασκευάσαι κατὰ τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων. πρὸς δὲ τούτοις πόλεων συνοικισμούς, καὶ σωμάτων μεταγωγὰς ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ κατὰ τοὐναντίον ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπως τὰς μεγίστας ἠπείρους ταῖς ἐπιγαμίαις καὶ ταῖς οἰκειώσεσιν εἰς κοινὴν ὁμόνοιαν καὶ συγγενικὴν φιλίαν καταστήσῃ. τοὺς δὲ προειρημένους ναοὺς ἔδει κατασκευασθῆναι ἐν Δήλῳ καὶ Δελφοῖς καὶ Δωδώνῃ. κατὰ δὲ τὴν Μακεδονίαν, ἐν Δίῳ μὲν, τοῦ Διός. ἐν Ἀμφιπόλει δὲ, τῆς Ταυροπόλου, ἐν Κύρνῳ δὲ, τῆς Ἀθηνᾶς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Ἰλίῳ ταύτης τῆς θεᾶς κατασκευασθῆναι ναὸν, ὑπερβολὴν ἑτέρῳ μὴ καταλείποντα. τοῦ δὲ πατρὸς Φιλίππου τάφον πυραμίδι παραπλήσιον μιᾷ τῶν μεγίστων κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἃς ἐν τοῖς ἑπτὰ τινὲς μεγίστοις ἔργοις καταριθμοῦσιν. ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν ὑπομνημάτων, οἱ Μακεδόνες, καίπερ ἀποδεδεγμένοι καλῶς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅμως ὑπερόγκους καὶ δυσεφίκτους τὰς ἐπιβολὰς ὁρῶντες, ἔκριναν μηδὲν τῶν εἰρημένων συντελεῖν. Περδίκκας δὲ τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ταραχώδεις τῶν στρατιωτῶν, καὶ μάλιστα ἀλλοτρίως ἔχοντας τὰ πρὸς αὐτὸν, ἀπέκτεινεν, ὄντας τριάκοντα. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ Μελέαγρον ἐν τῇ στάσει καὶ πρεσβείᾳ προδότην γεγενημένον ἐπιβαλλόμενος οἰκείας διαβολῆς καὶ κατηγορίας, ὡς ἐπιβουλὴν κατ' αὐτοῦ πεποιημένον ἐκόλασεν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις τῶν κατοικισθέντων Ἑλλήνων ἀποστάντων, καὶ δύναμιν ἀξιόλογον συστησαμένων, ἕνα τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐξέπεμψε Πίθωνα διαπολεμήσοντα πρὸς αὐτούς.

Ἡμεῖς δὲ πρὸς τὰς μελλούσας ἱστορεῖσθαι πράξεις οἰκεῖον εἶναι νομίζομεν, ἐκθεῖναι πρότερον τάς τε αἰτίας τῆς ἀποστάσεως, καὶ τῆς ὅλης Ἀσίας τὴν θέσιν, καὶ τῶν σατραπειῶν τὰ μεγέθη καὶ τὰς ἰδιότητας. οὕτω γὰρ μάλιστα εὐπαρακολούθητος τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἡ διήγησις ἔσται, πρὸ ὀφθαλμῶν τεθείσης τῆς ὅλης τοποθεσίας, καὶ τῶν διαστημάτων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ κατὰ Κιλικίαν Ταύρου ὄρος συνεχὲς δι' ὅλης τῆς Ἀσίας διήκει, μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ὠκεανοῦ. τοῦτο δὲ παντοδαποῖς ἀναστήμασι λόφων διειλημμένον, ἰδίας καθ' ἕκαστον ἔχει προσηγορίας. οὕτω δὲ τὸ ὄρος εἰς δύο μέρη διαιρουμένης τῆς Ἀσίας, τὸ μὲν πρὸς τὰς ἄρκτους αὐτῆς νένευκε, τὸ δὲ πρὸς τὴν μεσημβρίαν. ἀκολούθως δὲ τούτοις τοῖς κλίμασι τῶν ποταμῶν τὰς ῥύσεις ἐχόντων ἀντιπροσώπους, οἱ μὲν εἰς τὴν Κασπίαν θάλατταν, οἱ δὲ εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον, ἔνιοι δ' εἰς τὸν ὑπὸ τὰς ἄρκτους ὠκεανὸν ἐξερεύγονται.

οἱ δ' ἀντικείμενοι τούτοις, οἱ μὲν εἰς τὴν κατὰ τὴν ἰνδικὴν, οἱ δ' ἐπὶ τὸν συνεχῆ τῆς ἠ-
πείρου ταύτης κείμενον ὠκεανὸν ἐκβάλλουσιν· ἔνιοι δ' εἰς τὴν καλουμένην ἐρυ-
θρὰν θάλατταν καταφέρονται. ὁμοίως δὲ τούτοις διειλημμένων τῶν σατραπειῶν, αἱ
μὲν ἐπὶ τὴν ἄρκτον, αἱ δὲ ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν ἔχουσι τὰς κλίσεις. καὶ πρώτη μὲν
τῶν πρὸς τὴν ἄρκτον ἐστραμμένων κεῖται παρὰ τὸν τάναϊν ποταμὸν, σογδιανὴ καὶ
βακτριανὴ, καὶ τούτων ἐχομένη ἀρεία καὶ παρθυαία, δι' ἧς συμβαίνει περιέχεσθαι
τὴν ὑρκανίαν θάλατταν, οὖσαν καθ' αὑτήν. μετὰ δὲ ταῦτα μηδία, πολλὰς μὲν ἔχου-
σα τόπων προσηγορίας, μεγίστη δ' οὖσα πασῶν τῶν σατραπειῶν. ἑξῆς δ' ἀρμενία
καὶ λυκαονία καὶ καππαδοκία, πᾶσαι τὸν ἀέρα δυσχείμερον ἔχουσαι. ταύταις δὲ
συνορίζουσαι, κατ' εὐθεῖαν μὲν ἥ τε μεγάλη φρυγία καὶ ἡ ἐφ' ἑλλησπόντῳ κειμένη,
ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, λυδία καὶ καρία. ὑπερδέξιος δὲ τῆς φρυγίας καὶ παράλληλος,
ἡ πισιδικὴ, καὶ ταύτης ἐχομένη λυκία. ἐν δὲ τοῖς παρὰ θάλατταν τόποις τούτων τῶν
σατραπειῶν αἱ τῶν ἑλλήνων πόλεις καθίδρυνται, ὧν τὰς προσηγορίας γράφειν οὐκ
ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ὑποκειμένην ὑπόθεσιν. αἱ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἄρκτον ἐστραμ- γρ. εἰρημέναι
μέναι σατραπεῖαι τὸν εἰρημένον τρόπον καθίδρυνται. τῶν δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐστραμ-
μένων πρώτη μὲν παρὰ τὸν καύκασον ἐστὶν ἰνδικὴ, βασιλεία μεγάλη καὶ πολυάν-
θρωπος, οἰκουμένη δ' ὑπὸ πλειόνων ἰνδικῶν ἐθνῶν, ὧν ἐστι μέγιστον τὸ τῶν γανδαριδῶν
ἔθνος, ἐφ' οὓς, διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρ' αὐτοῖς ἐλεφάντων, οὐκ ἐπεστράτευσεν ὁ Ἀλέ-
ξανδρος. ὁρίζει δὲ τὴν χώραν ταύτην καὶ τὴν ἑξῆς ἰνδικὴν ποταμὸς ὁ μέγιστος ὢν τῶν
περὶ τοὺς τόπους, καὶ τὸ πλάτος ἔχων σταδίων τριάκοντα. ἐχομένη δὲ ταύτης ἡ λοιπὴ
τῆς ἰνδικῆς, ἣν κατεπολέμησεν ὁ Ἀλέξανδρος, παραποταμίοις ὕδασι κατάρρυτος, καὶ
κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπιφανεστάτη, καθ' ἣν ὑπῆρχε σὺν ἄλλαις πλείοσι βασι-
λείαις ἥ τε τοῦ Πώρου καὶ Ταξίλου δυναστεία, δι' ἧς συμβαίνει ῥεῖν τὸν ἰνδὸν ποταμὸν,
ἀφ' οὗ τῆς προσηγορίας ἔτυχεν ἡ χώρα. ἐχομένη δὲ τῆς ἰνδικῆς ἀφώριστο σατραπείας γρ. ἐχομένης
ἀραχωσία καὶ κεδρωσία καὶ καρμανία· πρὸς δὲ ταύταις περσὶς, ἐν ᾗ τὴν σουσιανὴν
καὶ σιττακηνὴν κεῖσθαι συμβέβηκεν. ἑξῆς δὲ βαβυλωνία, μέχρι τῆς κατὰ τὴν ἀρα-
βίαν ἀοικήτου. ἐκ δὲ θατέρου μέρους ἀφ' οὗ ποιούμεθα τὴν ἀνάβασιν, μεσοποτα- γρ. δι' οὗ
μία περιειλημμένη δυσὶ ποταμοῖς, τῷ τε εὐφράτῃ καὶ τίγριδι, δι' οὓς τέτευχε ταύ-
της τῆς προσηγορίας. ἐχομένη δὲ τῆς βαβυλωνίας, συρία ἡ ἄνω καλουμένη, καὶ αἱ συνε-
χεῖς ταύτῃ παραθαλάττιοι, κιλικία καὶ παμφυλία, καὶ ἡ κοίλη συρία, καθ' ἣν ἡ
φοινίκη περιείληπται. παρὰ δὲ τὰ πέρατα τῆς κοίλης συρίας καὶ τὴν συνεχῶς κει-
μένην ἔρημον, καθ' ἣν ὁ νεῖλος φερόμενος ὁρίζει συρίαν τε καὶ τὴν αἴγυπτον, ἀποδε-
δεικτο σατραπεία πασῶν ἀρίστη καὶ προσόδους ἔχουσα μεγάλας, αἴγυπτος. πᾶσαι
δ' αὗται καυματώδεις εἰσὶν, ὡς ἀντιπεπονθότος τοῦ κατὰ μεσημβρίαν ἀέρος τῷ πρὸς
ἄρκτους καθήκοντι. αἱ μὲν οὖν ὑπ' Ἀλεξάνδρου καταπολεμηθεῖσαι σατραπεῖαι,
τὸν εἰρημένον τρόπον κείμεναι, διεμερίσθησαν τοῖς ἀξιολογωτάτοις τῶν ἀνδρῶν. Οἱ δ'
ἐν ταῖς ἄνω καλουμέναις σατραπείαις κατοικισθέντες ἕλληνες ὑπ' Ἀλεξάν-
δρου, ποθοῦντες μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἀγωγὴν καὶ δίαιταν, ἐν δὲ ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς
βασιλείας ἐξερριμμένοι, ζῶντος μὲν τοῦ βασιλέως ὑπέμενον, διὰ τὸν φόβον, τε-
λευτήσαντος δὲ ἀπέστησαν. συμφρονήσαντες δὲ καὶ ἑλόμενοι στρατηγὸν Φίλωνα
τὸν αἰνιᾶνα, δύναμιν ἀξιόλογον συνεστήσαντο. πεζοὺς μὲν γὰρ εἶχον πλείους τῶν
δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους, πάντας δὲ κατὰ τοὺς πολέμους ἀγώνων πολλάκις
πεῖραν εἰληφότας, καὶ διαφέροντας ταῖς ἀνδραγαθίαις. Περδίκκας δὲ πυθόμενος τὴν τῶν ἑλλήνων

ἀπόστασιν, ἐκλήρωσεν ἐκ τῶν μακεδόνων πεζοὺς μὲν τρισχιλίους, ἱππεῖς δ' ὀκτακοσίους. τοῦ δὲ πλήθους ἑλόμενος στρατηγὸν Πίθωνα, ὃν σωματοφύλακα μὲν Ἀλεξάνδρου γεγονότα, φρονήματος δὲ πλήρη, καὶ δυνάμενον στρατηγεῖν, παρέδωκε τούτῳ τοὺς ἀποκληρωθέντας. δοὺς δ' αὐτῷ πρὸς τοὺς σατράπας ἐπιστολάς, ἐν αἷς γεγραμμένον ἦν στρατιώτας δοῦναι τῷ Πίθωνι, μυρίους μὲν πεζούς, ἱππεῖς δ' ὀκτακισχιλίους, ἐξαπέστειλεν ἐπὶ τοὺς ἀποστάντας. ὁ δὲ Πίθων, μεγαλεπίβολος ὤν, ἀσμένως ὑπήκουσεν εἰς τὴν στρατείαν, διανοούμενος τοὺς μὲν Ἕλληνας φιλανθρωπίαις προσάγεσθαι, τὴν δὲ δύναμιν τῇ τούτων συμμαχίᾳ μεγάλην ποιήσας, ἰδιοπραγεῖν, καὶ τῶν ἄλλων σατραπειῶν δυναστεύειν. ὁ δὲ Περδίκκας ὑφορώμενος αὐτοῦ τὴν ἐπιβολήν, διεκελεύσατο καταπολεμήσαντα τοὺς ἀφεστηκότας ἀποκτεῖναι, καὶ τὰ λάφυρα διαδοῦναι τοῖς στρατιώταις. ὁ δὲ Πίθων ἀναζεύξας μετὰ τῶν δεδομένων αὐτῷ στρατιωτῶν, καὶ παρὰ τῶν σατραπῶν προσλαβόμενος τοὺς συμμάχους, ἧκε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς ἀφεστηκότας. διά τινος δὲ Αἰνιᾶνος διαφθείρας Λιπόδωρον, ἐπὶ δισχιλίων στρατιωτῶν παρὰ τοῖς ἀποστάταις τεταγμένον, τοῖς ὅλοις περιετέρησε. γινομένης γὰρ τῆς παρατάξεως, καὶ τῆς νίκης ἀμφιδοξουμένης, ὁ προδότης ἐγκαταλιπὼν τοὺς συμμάχους ἀλόγως ἀπῆλθεν ἐπί τινα λόφον, ἔχων τρισχιλίους. οἱ δ' ἄλλοι δόξαντες τούτους πρὸς φυγὴν ὡρμηκέναι, διεταράχθησαν, καὶ τραπέντες ἔφυγον. ὁ δὲ Πίθων, νικήσας τῇ μάχῃ, διεκηρύξατο πρὸς τοὺς ἡττημένους, κελεύων τὰ μὲν ὅπλα καταθέσθαι, αὐτοὺς δὲ τὰ πιστὰ λαβόντας ἐπὶ τὰς ἰδίας κατοικίας ἀναχωρῆσαι. γενομένων δ' ἐπὶ τούτοις ὅρκων, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀναμιχθέντων τοῖς μακεδόσιν, ὁ μὲν Πίθων περιχαρὴς ἦν, κατὰ νοῦν αὐτῷ προχωρούντων τῶν πραγμάτων· οἱ δὲ μακεδόνες, μνησθέντες μὲν τῆς τοῦ Περδίκκου παραγγελίας, οὐδὲν δὲ φροντίσαντες τῶν γεγενημένων ὅρκων, παρεσπόνδησαν τοὺς Ἕλληνας. ἀπροσδοκήτως γὰρ αὐτοῖς ἐπιθέμενοι, καὶ λαβόντες ἀφυλάκτους, ἅπαντας κατηκόντισαν, καὶ τὰ χρήματα διήρπασαν. ὁ μὲν οὖν Πίθων διαψευσθεὶς τῶν ἐλπίδων, ἀπῆλθε μετὰ τῶν μακεδόνων πρὸς τὸν Περδίκκαν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Εὐρώπην, Ῥόδιοι μὲν ἐκβαλόντες τὴν μακεδονικὴν φρουράν, ἠλευθέρωσαν τὴν πόλιν· Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς Ἀντίπατρον πόλεμον ἐξήνεγκαν τὸν ὀνομασθέντα λαμιακόν. τούτου δὲ τὰς αἰτίας ἀναγκαῖόν ἐστι προεκθέσθαι, χάριν τοῦ σαφεστέρας γενέσθαι τὰς ἐν αὐτῷ συντελεσθείσας πράξεις. Ἀλέξανδρος γὰρ βραχεῖ χρόνῳ πρότερον τῆς τελευτῆς ἔκρινε κατάγειν ἅπαντας τοὺς ἐν ταῖς Ἑλληνίσι πόλεσι φυγάδας, ἅμα μὲν δόξης ἕνεκεν, ἅμα δὲ βουλόμενος ἔχειν ἐν ἑκάστῃ πόλει πολλοὺς ἰδίους ταῖς εὐνοίαις πρὸς τοὺς νεωτερισμοὺς καὶ τὰς ἀποστάσεις τῶν Ἑλλήνων. διόπερ ἐπιγινομένων τῶν ὀλυμπίων, ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα Νικάνορα τὸν Σταγειρίτην, δοὺς ἐπιστολὴν περὶ τῆς καθόδου. ταύτην δὲ προσέταξεν ἐν τῇ πανηγύρει διὰ τοῦ νικήσαντος κήρυκος ἀναγνωσθῆναι τοῖς πλήθεσι. τούτου δὲ ποιήσαντος τὸ προσταχθέν, λαβὼν ὁ κῆρυξ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν τήνδε. Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος τοῖς ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων φυγάσι. Τοῦ μὲν

„ φεύγειν ὑμᾶς οὐχ ἡμεῖς αἴτιοι γεγόναμεν, τοῦ δὲ κατελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας ἡ-
„ μεῖς ἐσόμεθα, πλὴν τῶν ἐναγῶν. γεγράφαμεν δὲ Ἀντιπάτρῳ περὶ τούτων, ὅπως τὰς
„ μὴ βουλομένας τῶν πόλεων κατάγειν ἀναγκάσῃ.

Κηρυχθέντων δὲ τούτων, μεγάλῳ κρότῳ ἐπεσήμηνε τὸ πλῆθος. ἀποδεξάμενοι γὰρ οἱ κατὰ τὴν πανήγυριν τὴν χάριν τοῦ βασιλέως, διὰ τῆς χαρᾶς ἠμείβοντο τὴν εὐεργεσίαν τοῖς ἐπαίνοις. ἦσαν δ' οἱ φυγάδες ἀπηντηκότες ἅπαντες ἐπὶ τὴν πανήγυριν, ὄντες πλείους τῶν δισμυρίων. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν

[Margin notes: γρ. τῶν ἄλλων — γρ. τοῖς ἡττημένοις τῶν ἡττημένων, — γρ. ἑλλήνων — γρ. ἑορτήν,]

καθόδου τῶν φυγάδων ὡς ἐπ' ἀγαθῷ γινομένην ἀπεδέχοντο. αἰτωλοὶ δὲ καὶ ἀθηναῖοι δυσ-
χεραίνοντες τῇ πράξει, χαλεπῶς ἔφερον. αἰτωλοὶ μὲν γὰρ τοὺς οἰνιάδας ἐκβεβληκό-
τες ἐκ τῆς πατρίδος, προσεδόκων τὴν ἐπὶ τοῖς παρανομήμασιν ἐπακολουθοῦσαν κόλα-
σιν. καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἠπειληκὼς ἦν ὡς οὐκ οἰνιαδῶν παῖδες, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιθήσει τὴν
δίκην αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ τούτοις ἀθηναῖοι τὴν σάμον κατακεκληρουχηκότες, οὐδαμῶς τὴν
νῆσον ταύτην προΐεντο. οὐκ ὄντες δ' ἀξιόμαχοι ταῖς τούτου δυνάμεσι, κατὰ μὲν τὸ
πρότερον ἡσυχίαν ἦγον, ἐπιτηροῦντες καιρὸν εὔθετον, ὃν ἡ τύχη ταχέως αὐτοῖς παρεσκεύα-
σε. μετ' ὀλίγον γὰρ τελευτήσαντος Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς βασιλείας υἱοὺς διαδόχους
οὐκ ἐχούσης, ἐτόλμησαν ἀντιλαβέσθαι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἑλλήνων
ἡγεμονίας. ἀφορμὰς δ' ἔσχον εἰς τὸν πόλεμον τό, τε πλῆθος τῶν καταλειφθέντων ὑφ'
Ἁρπάλου χρημάτων (περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν.)
ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν ἀμίσθους διαλυομένους ὑπὸ τῶν σατραπῶν μισθο-
φόρους, ὄντας μὲν ὀκτακισχιλίους, διατρίβοντας δὲ περὶ ταίναρον τῆς πελοποννήσου.
διὸ καὶ τούτους προσέταξαν ἐν ἀπορρήτοις Λεωσθένει τῷ ἀθηναίῳ τὸ μὲν πρῶτον
ἀναλαβεῖν αὐτούς, ὡς ἰδιοπραγοῦντα χωρὶς τῆς τοῦ δήμου γνώμης· ὅπως ὁ μὲν
Ἀντίπατρος ῥᾳθυμότερον διατεθῇ πρὸς τὰς παρασκευάς, καταφρονῶν τοῦ Λεωσθένους,
οἱ δ' ἀθηναῖοι σχολὴν λάβωσι καὶ χρόνον πρὸς κατασκευάσαι τι τῶν εἰς τὸν πόλεμον
χρησίμων. διὸ καὶ Λεωσθένης, μετὰ πολλῆς ἡσυχίας μισθωσάμενος τοὺς προειρημένους,
παραδόξως ἑτοίμην ἔσχε πρὸς τὰς πράξεις ἀξιόλογον δύναμιν. ἐστρατευμένοι μὲν γὰρ
κατὰ τὴν ἀσίαν πολὺν χρόνον, καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγώνων μετεσχηκότες, ἀ-
θληταὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἔργων ἐγεγόνεισαν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπράττετο, μή-
πω καλῶς ἐγνωσμένης τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς· ἐπεὶ δέ τινες ἐκ βαβυλῶνος
ἧκον αὐτόπται γεγονότες τῆς τοῦ βασιλέως μεταλλαγῆς, τότε φανερῶς ὁ δῆμος
ἀπεκαλύψατο πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ τῶν μὲν Ἁρπάλου χρημάτων μέρος ἐξέπεμψε
τῷ Λεωσθένει καὶ πανοπλίας οὐκ ὀλίγας, καὶ παρήγγειλε μηκέτι διακρύπτεσθαι, ἀλλὰ
φανερῶς πράττειν τι τῶν συμφερόντων. ὁ δέ, διαδοὺς τοῖς μισθοφόροις τὰς συντάξεις, καὶ
καθοπλίσας τοὺς ἀνόπλους, παρῆλθεν εἰς αἰτωλίαν, συνθησόμενος κοινοπραγίαν. ἀ-
σμένως δὲ τῶν αἰτωλῶν συνυπακουσάντων, καὶ διδόντων αὐτῷ στρατιώτας ἑπτακισχιλίους,
ὁ μὲν Λεωσθένης διαπεμπόμενος πρός τε τοὺς λοκροὺς καὶ φωκεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς
πλησιοχώρους, παρεκάλει τῆς αὐτονομίας ἀντέχεσθαι, καὶ τῆς τῶν μακεδόνων δεσπο-
τείας ἐλευθερῶσαι τὴν ἑλλάδα. ὁ δὲ δῆμος τῶν ἀθηναίων, τῶν μὲν κτηματικῶν συμ-
βουλευόντων τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, τῶν δὲ δημοκόπων ἀνασειόντων τὰ πλήθη, καὶ παρα-
καλούντων ἐρρωμένως ἔχεσθαι τοῦ πολέμου, πολὺ τοῖς πλήθεσιν ὑπερεῖχον οἱ τὸν πό-
λεμον αἱρούμενοι, καὶ τὰς τροφὰς εἰωθότες ἔχειν ἐκ τοῦ μισθοφορεῖν. οἷς ποτ' ἔφησεν ὁ φί-
λιππος τὸν μὲν πόλεμον εἰρήνην ὑπάρχειν, τὴν δὲ εἰρήνην πόλεμον. εὐθὺς οὖν οἱ
μὲν ῥήτορες τὰς τῶν δημοτικῶν ὁρμὰς σωματοποιοῦντες, ἔγραψαν ψήφισμα, τῆς κοι-
νῆς τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας φροντίσαι τὸν δῆμον, καὶ τὰς μὲν φρουρουμένας πόλεις
ἐλευθερῶσαι, ναῦς δὲ παρασκευάσαι, τετρήρεις μὲν τετταράκοντα, τριήρεις δὲ διακο-
σίας· στρατεύσασθαι δὲ πάντας ἀθηναίους τοὺς μέχρις ἐτῶν τετταράκοντα, καὶ τρεῖς μὲν
φυλὰς τὴν ἀττικὴν παραφυλάττειν, τὰς δ' ἑπτὰ πρὸς τὰς ὑπερορίους στρατείας
ἑτοίμους εἶναι. ἐκπέμψαι δὲ καὶ πρέσβεις τοὺς ἐπελευσομένους τὰς ἑλληνίδας πό-
λεις, καὶ διδάξοντας ὅτι καὶ πρότερον μὲν ὁ δῆμος τὴν ἑλλάδα πᾶσαν κοινὴν εἶναι
πατρίδα κρίνων τῶν ἑλλήνων, τοὺς ἐπὶ δουλείᾳ στρατευσαμένους βαρβάρους ἠμύνατο

κατὰ θάλατταν, καὶ νῦν οἴεται δεῖν ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν ἑλλήνων σωτηρίας καὶ σώμασι καὶ χρήμασι καὶ ναυσὶ προκινδυνεύειν. κυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος προχειρότερον ἢ συνέφερεν, οἱ μὲν συνέσει διαφέροντες τῶν ἑλλήνων ἔφασαν τὸν δῆμον τῶν ἀθηναίων τὰ μὲν πρὸς εὐδοξίαν εὖ βεβουλεῦσθαι, τοῦ δὲ συμφέροντος διημαρτηκέναι. προεξανίστασθαι γὰρ αὐτὸν τῶν καιρῶν, καὶ πρὸς ἀνικήτους καὶ μεγάλας δυνάμεις ἐπιβάλλεσθαι διακινδυνεύειν μηδεμιᾶς ἀνάγκης κατεπειγούσης, καὶ φρονήσει δοκοῦντα διαφέρειν, μηδὲ τὰς περιβοήτους τῶν θηβαίων συμφορὰς νενουθετῆσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν πρέσβεων ἐπιπορευομένων τὰς πόλεις, καὶ τῇ συνήθει τῶν λόγων δεινότητι παρορμώντων πρὸς τὸν πόλεμον, αἱ πλεῖσται μὲν συνέθεντο τὴν συμμαχίαν, αἱ μὲν κατ' ἔθνος, αἱ δὲ κατὰ πόλιν. τῶν δ' ἄλλων ἑλλήνων οἱ μὲν πρὸς μακεδόνας ἀπέκλιναν, οἱ δὲ τὴν ἡσυχίαν εἵλοντο. αἰτωλοὶ μὲν οὖν ἅπαντες πρῶτοι συνέθεντο τὴν συμμαχίαν, καθάπερ προείρηται. μετὰ δὲ τούτους θετταλοὶ μὲν πάντες, πλὴν πελλιναίων· οἰταῖοι δὲ, πλὴν ἡρακλεωτῶν· ἀχαιοὶ δὲ φθιῶται, πλὴν θηβαίων· ἠλιεῖς δὲ, πλὴν μαλιέων. ἑξῆς δὲ δωριεῖς ἅπαντες, καὶ λοκροὶ, καὶ φωκεῖς· ἔτι δὲ αἰνιᾶνες, καὶ κλυζαῖοι, καὶ δόλοπες· πρὸς δὲ τούτοις, ἀθάμαντες καὶ λευκάδιοι, καὶ μολοττῶν οἱ περὶ Ἀρυπταῖον. οὗτος δ' ὕπουλον συμμαχίαν συνθέμενος, ὕστερον διὰ προδοσίας συνήργησε τοῖς μακεδόσι. τῶν τ' ἰλλυριῶν καὶ θρᾳκῶν ὀλίγοι συνέθεντο συμμαχίαν, διὰ τὸ πρὸς τοὺς μακεδόνας μῖσος. ἑξῆς δὲ συνελάβοντο τοῦ πολέμου καρύστιοι μὲν ἐξ εὐβοίας, τελευταῖοι δὲ τῶν πελοποννησίων ἀργεῖοι, σικυώνιοι, ἠλεῖοι, μεσσήνιοι, καὶ οἱ τὴν ἀκτὴν κατοικοῦντες. οἱ μὲν οὖν συμμαχίαν συνθέμενοι τῶν ἑλλήνων ὑπῆρχον οἱ προειρημένοι. ὁ δὲ δῆμος ἀπέστελλε στρατιώτας τῷ Λεωσθένει βοηθήσοντας, πολιτικοὺς μὲν πεζοὺς πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντακοσίους, μισθοφόρους δὲ δισχιλίους. τούτων δὲ πορευομένων διὰ τῆς βοιωτίας, ἀλλοτρίους συνέβαινεν εἶναι τοὺς βοιωτοὺς τοῖς ἀθηναίοις, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας. Ἀλέξανδρος θήβας κατασκάψας, τὴν χώραν τοῖς περιοικοῦσι βοιωτοῖς ἔδωκεν. οὗτοι δὲ κατακληρουχήσαντες τὰς τῶν ἠτυχηκότων κτήσεις, ἐκ τῆς χώρας μεγάλας ἐλάμβανον προσόδους. διόπερ εἰδότες ὅτι κρατήσαντες ἀθηναῖοι τῷ πολέμῳ, τοῖς θηβαίοις ἀποκαταστήσουσι τήν τε πατρίδα καὶ τὴν χώραν, ἀπέκλινον πρὸς τοὺς μακεδόνας. στρατοπεδευόντων δ' αὐτῶν περὶ τὰς πλαταιὰς, ὁ Λεωσθένης μέρος τῆς ἰδίας δυνάμεως ἀναλαβὼν, ἧκεν εἰς τὴν βοιωτίαν. μετὰ δὲ τῶν ἀθηναίων παραταξάμενος πρὸς τοὺς ἐγχωρίους, μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ τρόπαιον στήσας ταχέως ἐπανῆλθεν εἰς πύλας. ἐνταῦθα γὰρ διατρίβων χρόνον τινὰ προκατειλήφει τὰς παρόδους, καὶ τὴν τῶν μακεδόνων δύναμιν ἀνεδέχετο. Ἀντίπατρος δ' ἀπολελειμμένος ὑπ' Ἀλεξάνδρου στρατηγὸς τῆς εὐρώπης, ὡς ἐπύθετο τήν τε τοῦ βασιλέως ἐν βαβυλῶνι τελευτὴν, τήν τε τῶν σατραπειῶν διαίρεσιν, πρὸς μὲν Κρατερὸν εἰς κιλικίαν ἔπεμπε, παρακαλῶν τὴν ταχίστην βοηθῆσαι· (οὗτος γὰρ προαπεσταλμένος εἰς κιλικίαν, ἔμελλε κατάγειν εἰς μακεδονίαν τοὺς ἀπολελυμένους τῆς στρατείας μακεδόνας, ὄντας ὑπὲρ τρισμυρίους) πρὸς δὲ Φιλώταν τὸν εἰληφότα σατραπείαν τὴν ἐφ' ἑλλησπόντῳ φρυγίαν, ὁμοίως ἀξιῶν καὶ τοῦτον βοηθῆσαι, καὶ μίαν τῶν ἑαυτοῦ θυγατέρων συνοικίσειν ἐπαγγελλόμενος. πυθόμενος δὲ τὴν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων συνδρομὴν ἐπ' αὐτὸν γεγενημένην, τῆς μὲν μακεδονίας ἀπέλιπε στρατηγὸν Σίππαν, δοὺς στρατιώτας τοὺς ἱκανοὺς, καὶ παραγγείλας στρατολογεῖν ὡς πλείστους. αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν μακεδόνας μὲν μυρίους καὶ τρισχιλίους, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους (ἐσπάνιζε γὰρ ἡ μακεδονία στρατιωτῶν πολιτικῶν, διὰ τὸ

γρ. λυζαῖοι.

γρ. Σίμμιαν.

πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων εἰς τὴν ἀσίαν ἐπὶ διαδοχὴν τῆς * στρατείας) (ἢ σατραπείας) διέζευξεν ἐκ τῆς μακεδονίας εἰς θετταλίαν, συμπαραπλέοντος αὐτῷ τοῦ στόλου παντός, ὃν ἀπεστάλκει μὲν Ἀλέξανδρος παραπέμψαντα πλῆθος χρημάτων ἐκ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν εἰς τὴν μακεδονίαν, οὐσῶν πασῶν τῶν τριήρων ἑκατὸν καὶ δέκα. οἱ δὲ θετταλοὶ τὸ μὲν πρῶτον συμμαχοῦντες τῷ Ἀντιπάτρῳ, πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἱππεῖς ἐξέπεμψαν αὐτῷ· ὕστερον δ' ὑπὸ τῶν ἀθηναίων μεταπεισθέντες, ἀφίππευσαν πρὸς Λεωσθένην, καὶ μετὰ τῶν ἀθηναίων ταχθέντες, διεπολέμουν ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας. μεγάλης δὲ δυνάμεως ταύτης τοῖς ἀθηναίοις προσγεγενημένης, οἱ μὲν ἕλληνες ἐκράτουν, πολὺ τῶν μακεδόνων ὑπερέχοντες· ὁ δὲ Ἀντίπατρος μάχῃ λειφθείς, καὶ τὸ λοιπὸν οὔτε παρατάξασθαι τολμῶν, οὔτ' εἰς τὴν μακεδονίαν ἐπανελθεῖν ἀσφαλῶς δυνάμενος, κατέφυγεν εἰς πόλιν λάμιαν. ἐν ταύτῃ δὲ τὴν δύναμιν συνέχων, καὶ τὰ τείχη κατασκευάζων, ἔτι δὲ παρασκευὰς ὅπλων καὶ καταπελτῶν καὶ σίτου ποιούμενος, ἐκαραδόκει τοὺς ἀπὸ τῆς ἀσίας συμμάχους. Λεωσθένης δὲ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως προσελθὼν πλησίον τῆς λαμίας, καὶ τὴν παρεμβολὴν ὀχυρωσάμενος τάφρῳ βαθείᾳ καὶ χάρακι, τὸ μὲν πρῶτον ἐκτάξας τὴν δύναμιν προσῄει τῇ πόλει, καὶ τοὺς μακεδόνας εἰς μάχην προεκαλεῖτο. μὴ τολμώντων δὲ αὐτῶν διαγωνίσασθαι, προσβολὰς καθ' ἡμέραν τοῖς τείχεσιν ἐκ διαδοχῆς ἐποιεῖτο. ἀμυνομένων δὲ τῶν μακεδόνων εὐρώστως, πολλοὶ τῶν προπετῶς βιαζομένων ἑλλήνων ἀπώλλυντο· δυνάμεως γὰρ ἀξιολόγου κατὰ τὴν πόλιν οὔσης, καὶ βελῶν παντοδαπῶν ἀφθονίας, ἔτι δὲ τείχους πολυτελοῦς κατεσκευασμένου, ῥαδίως οἱ πολιορκούμενοι περιεγίνοντο. ὁ δὲ Λεωσθένης, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ βίας ἅλωσιν τῆς πόλεως, τὰς ἀγομένας εἰς αὐτὴν ἀγορὰς περιῄρει, νομίζων ῥαδίως τῇ σιτοδείᾳ καταπολεμήσειν τοὺς ἐγκεκλεισμένους ἐν τῇ πόλει. κατεσκεύαζε δὲ καὶ τεῖχος, καὶ τάφρον ὤρυττε μεγάλην καὶ βαθεῖαν, εἴργων τοὺς πολιορκουμένους ἀπὸ τῆς ἐξόδου. μετὰ δὲ ταῦτα αἰτωλοὶ μὲν ἀξιώσαντες τὸν Λεωσθένην διά τινας ἐθνικὰς χρείας κατὰ τὸ πρὸν ἀπελθεῖν ἐπ' οἴκου, πάντες ἐπανῆλθον εἰς τὴν αἰτωλίαν. οὕτω δὲ τῶν περὶ Ἀντίπατρον καταπονηθέντων, καὶ τῆς πόλεως κινδυνευούσης ἁλῶναι διὰ τὴν προσδοκωμένην σιτοδείαν, ἡ τύχη τὸ παράδοξον ἀπένειμε τοῖς μακεδόσιν εὐκλήρημα. τοῦ γὰρ Ἀντιπάτρου τοῖς τὰς τάφρους ὀρύττουσιν ἐπιθεμένου, καὶ συμπλοκῆς γενομένης, ὁ μὲν Λεωσθένης παραβοηθῶν τοῖς ἰδίοις, καὶ πληγεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν λίθῳ, παραχρῆμα ἔπεσε, καὶ λειποψυχήσας εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπεκομίσθη. τῇ τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ τελευτήσαντος αὐτοῦ, καὶ ταφέντος ἡρωϊκῶς, διὰ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ δόξαν, ὁ μὲν δῆμος τῶν ἀθηναίων τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον εἰπεῖν προσέταξεν Ὑπερείδῃ τῷ πρωτεύοντι τῶν ῥητόρων τῇ τοῦ λόγου δεινότητι καὶ τῇ κατὰ τῶν μακεδόνων ἀλλοτριότητι. κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν ὁ μὲν κορυφαῖος τῶν ἀθήνησι ῥητόρων Δημοσθένης ἐπεφεύγει, καταδεδικασμένος ὡς εἰληφὼς τῶν Ἁρπαλείων χρημάτων· ἀντὶ δὲ τοῦ Λεωσθένους κατεστάθη στρατηγὸς Ἀντίφιλος, ἀνὴρ συνέσει στρατηγικῇ καὶ ἀνδρείᾳ διαφέρων. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν εὐρώπην ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν, τῶν μεμερισμένων τὰς σατραπείας Πτολεμαῖος μὲν ἀκινδύνως παρέλαβε τὴν αἴγυπτον, καὶ τοῖς μὲν ἐγχωρίοις φιλανθρώπως προσεφέρετο, παραλαβὼν δὲ ὀκτακισχίλια τάλαντα, μισθοφόρους ἤθροιζε, καὶ δυνάμεις παρεσκευάζετο. συνέτρεχε δὲ καὶ φίλων πλῆθος πρὸς αὐτόν, διὰ τὴν ἐπιείκειαν· πρὸς δὲ Ἀντίπατρον διαπρεσβευόμενος, κοινοπραγίαν συνέθετο, σαφῶς εἰδὼς ὅτι Περδίκκας ἐπιβαλεῖται παρελέσθαι

τὴν τῆς αἰγύπτου σατραπείαν. Λυσίμαχος δ' ἐπιβαλὼν τοῖς κατὰ τὴν θρᾴκην τό-
ποις, καὶ καταλαβὼν Σεύθην τὸν βασιλέα κατεστρατοπεδευκότα πεζοῖς μὲν δισμυ-
ρίοις, ἱππεῦσι δ' ὀκτακισχιλίοις, οὐ κατεπλάγη τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως. ἔχων δὲ
τοὺς σύμπαντας, πεζοὺς μὲν οὐ πλείους τῶν τετρακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους, συνῆ-
ψε μάχην τοῖς βαρβάροις. ταῖς μὲν οὖν ἀνδραγαθίαις προεῖχεν αὐτῶν, τοῖς δὲ πλή-
θεσι λειπόμενος, καρτερὰν μάχην συνεστήσατο, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν ἰδίων ἀποβα-
λών, πολλαπλασίους δ' ἀποκτείνας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν στρατοπεδείαν, ἀμφίδοξον
ἔχων τὴν νίκην. τότε μὲν οὖν ἐχωρίσθησαν ἐκ τῶν τόπων αἱ παρ' ἀμφοτέροις δυνά-
μεις, καὶ παρασκευὰς μείζους ἐποιοῦντο πρὸς τὴν τῶν ὅλων διάθεσιν. Λεοννάτος δέ,
παραγενομένου πρὸς αὐτὸν Ἑκαταίου πρεσβευτοῦ, καὶ δεομένου βοηθῆσαι τὴν τα-
χίστην Ἀντιπάτρῳ καὶ μακεδόσιν, ἐπηγγείλατο συμμαχήσειν. διαβὰς οὖν εἰς τὴν
εὐρώπην, καὶ καταντήσας εἰς μακεδονίαν, προσελάβετο πολλοὺς στρατιώτας μακε-
δόνας· ἀθροίσας δὲ τοὺς ἅπαντας πεζοὺς μὲν πλείους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ δισχι-
λίους καὶ πεντακοσίους, προῆγε διὰ τῆς θετταλίας ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ ἕλληνες, λύ-
σαντες τὴν πολιορκίαν, καὶ τὴν στρατοπεδείαν ἐμπρήσαντες, τὸν μὲν ἀχρεῖον εἰς πα-
ράταξιν ὄχλον καὶ τὰς παρασκευὰς εἰς μελιταίαν πόλιν ἐξέπεμψαν· αὐτοὶ δ' εὔζω-
νοι καὶ πρὸς μάχην ὄντες ἕτοιμοι, προῆγον ἀπαντήσοντες τοῖς περὶ Λεοννάτον,
πρὸ τοῦ τὸν Ἀντίπατρον συμμῖξαι, καὶ τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας εἰς ἕνα τόπον
συνελθεῖν. εἶχον δὲ τοὺς σύμπαντας, πεζοὺς μὲν δισμυρίους καὶ δισχιλίους. (οἱ γὰρ αἰτω-
λοὶ πάντες προαπηλλαγμένοι ἦσαν εἰς τὴν οἰκείαν, καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων οὐκ ὀλί-
γοι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπῆρχον εἰς τὰς πατρίδας κεχωρισμένοι) ἱππεῖς δὲ συνε-
στρατεύοντο πλείους τῶν τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων, ὧν ἦσαν θετταλοὶ δισχίλιοι, δια-
φέροντες ταῖς ἀρεταῖς, ἐν οἷς εἶχον μάλιστα τὰς τῆς νίκης ἐλπίδας. γενομένης δὲ ἱππο-
μαχίας ἰσχυρᾶς ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ τῶν θετταλῶν διὰ τὰς ἀρετὰς ἐπικρατού-
των, ὁ μὲν Λεοννάτος λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ διακλεισθεὶς εἰς τόπον τελματώ-
δη, τοῖς ὅπλοις ἠλαττοῦτο· πολλοῖς δὲ τραύμασι περιπεσών, καὶ τελευτήσας, ὑπὸ τῶν
ἰδίων ἤρθη, καὶ πρὸς τὴν ἀποσκευὴν ἀπηνέχθη τετελευτηκώς. τῇ δ' ἱππομαχίᾳ
λαμπρῶς τῶν ἑλλήνων νενικηκότων, Μένωνος ἱππαρχοῦντος τοῦ θετταλοῦ, εὐθὺς ἡ τῶν
μακεδόνων φάλαγξ, φοβουμένη τοὺς ἱππεῖς, ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ πεδίου πρὸς τὰς
ὑπερκειμένας δυσχωρίας, καὶ τῇ τῶν τόπων ὀχυρότητι τὴν ἀσφάλειαν περιεποιή-
σατο. τῶν δὲ θετταλῶν ἱππέων προσμαχομένων, καὶ διὰ τὴν δυσχωρίαν ἀπράκτων
γινομένων, οἱ μὲν ἕλληνες, τρόπαιον στήσαντες, καὶ τῶν νεκρῶν κηδεύσαντες, ἀπηλλά-
γησαν ἐκ τῆς μάχης. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραγενηθέντος Ἀντιπάτρου μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ
συμμίξαντος τοῖς ἡττημένοις, μίαν οἱ πάντες μακεδόνες ἐποιήσαντο τὴν στρατοπεδείαν,
καὶ τὴν τῶν ὅλων στρατηγίαν παρέλαβεν Ἀντίπατρος. οὗτος δὲ κρίνας ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡσυχίαν
ἔχειν, καὶ θεωρῶν τοὺς πολεμίους ἱπποκρατοῦντας, τὴν μὲν διὰ τῶν πεδίων ἀποχώ-
ρησιν ἀπέγνω, διὰ δὲ τῆς δυσχωρίας προάγων, καὶ τοὺς ὑπερδεξίους τόπους προκα-
ταλαμβανόμενος, ἀπεχώρησεν ἐκ τούτων τῶν τόπων. Ἀντίφιλος δὲ ὁ τῶν ἑλλήνων
στρατηγός, ἐπιφανεῖ μάχῃ νικήσας τοὺς μακεδόνας, ἐφήδρευε περὶ θετταλίαν διατρί-
βων, καὶ καραδοκῶν τὴν τῶν πολεμίων ὁρμήν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς ἕλληνας ἐν τοιαύ-
ταις εὐημερίαις ὑπῆρχε. τῶν δὲ μακεδόνων θαλαττοκρατούντων, οἱ ἀθηναῖοι πρὸς
ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶν ἄλλας κατεσκεύασαν, ὥστε γενέσθαι τὰς πάσας ἑκατὸν ἑβ-
δομήκοντα. τῶν δὲ μακεδονικῶν οὐσῶν νεῶν διακοσίων καὶ τετταράκοντα, τὴν ναυαρχίαν

γρ. θετταλῶν ταῖς ἀρεταῖς ἐπικρ-

γρ. [illegible]χώρησιν

γρ. ὑποχώρησιν

ἦρχε Κλεῖτος. οὗτος δὲ ναυμαχήσας πρὸς Ἠετίωνα τὸν Ἀθηναίων ναύαρχον, νενίκηκε
δυσὶ ναυμαχίαις, καὶ συχνὰς τῶν πολεμίων νεῶν διέφθειρε, περὶ τὰς καλουμένας
Ἐχινάδας νήσους. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Περδίκκας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τόν
τε βασιλέα Φίλιππον καὶ τὴν βασιλικὴν δύναμιν, ἐστράτευσεν ἐπ' Ἀριαράθην
τὸν Καππαδοκίας δυνάστην. οὗτος γὰρ οὐ προσέχων τοῖς Μακεδόσιν, ἐπὶ μὲν Ἀλε-
ξάνδρου παρεωράθη, διὰ τοὺς περὶ Δαρεῖον ἀγῶνας καὶ περισπασμούς, ἀναστροφὴν
δὲ πολυχρόνιον ἔσχε βασιλεύων τῆς Καππαδοκίας. διὸ καὶ πολλὰ μὲν ἐκ τῶν προσό-
δων χρήματα ἤθροιστο, δυνάμεις δ' ἐγχωρίους καὶ ξενικὰς μεγάλας συνεστήσα-
το. διὸ καὶ βασιλείας ἀντιποιούμενος, ἕτοιμος ἦν πρὸς τὸν Περδίκκαν διαγωνίζε-
σθαι, πεζοὺς μὲν ἔχων τρισμυρίους, ἱππεῖς δὲ μυρίους πεντακισχιλίους. ὁ δὲ Περδίκ-
κας συνάψας αὐτῷ μάχην, καὶ τῇ παρατάξει νικήσας, διέφθειρε μὲν εἰς τετρακισχιλίους,
ἐζώγρησε δὲ ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους, ἐν οἷς ἦν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριαράθης. τοῦτον μὲν
οὖν καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ πάντας αἰκισάμενος ἀνεσταύρωσε· τοῖς δ' ἡττηθεῖσι συγχω-
ρήσας τὴν ἀσφάλειαν, καὶ καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Καππαδοκίαν, παρέδωκε τὴν σα-
τραπείαν Εὐμενεῖ τῷ Καρδιανῷ, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν μεμερισμένος. Ὑπὸ δὲ
τοὺς αὐτοὺς καιροὺς καὶ Κρατερὸς ἐκ Κιλικίας ἀναζεύξας, ἧκεν εἰς Μακεδονίαν, βοη-
θήσων τοῖς περὶ τὸν Ἀντίπατρον, καὶ διορθωσόμενος τὰς γεγενημένας ἥττας τῶν Μακεδό-
νων. ἦγε δὲ πεζοὺς μὲν τῶν εἰς Ἀσίαν Ἀλεξάνδρῳ συνδιαβεβηκότων ἑξακισχιλίους, τῶν
δ' ἐν παρόδῳ προσειλημμένων τετρακισχιλίους, Πέρσας δὲ τοξότας καὶ σφενδονήτας χι-
λίους. ἱππεῖς δὲ χιλίους καὶ πεντακοσίους. παρελθὼν δ' εἰς τὴν Θετταλίαν, καὶ τὴν ἡγεμο-
νίαν παραχωρήσας ἑκουσίως Ἀντιπάτρῳ, κοινῇ μετ' αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε παρὰ
τὸν Πηνειὸν ποταμόν. οἱ δὲ πάντες ἠθροίσθησαν σὺν τοῖς μετὰ Λεοννάτου παραγεγενη-
μένοις, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν τετρακισμυρίων ἐν τοῖς βαρέσιν ὅπλοις, τοξόται δὲ καὶ
σφενδονῆται τρισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακισχίλιοι. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀν-
τεστρατοπέδευσαν, πολὺ τοῖς πλήθεσι λειπόμενοι. πολλοὶ γὰρ αὐτῶν διὰ τὰς προη-
γημένας εὐημερίας καταφρονοῦντες τῶν πολεμίων, εἰς τὰς πατρίδας ἦσαν
ἀπεληλυθότες πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἐπίσκεψιν. δι' ἃς αἰτίας πολλοί, τῶν στρατιωτῶν
ἀτακτούντων, ὑπολοίπους εἶχεν ἐν τῇ παρεμβολῇ, πεζοὺς μὲν δισμυρίους καὶ πεν-
τακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, ἐν οἷς μάλιστα εἶχον τὰς τῆς
νίκης ἐλπίδας, διά τε τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀρετὰς, καὶ διὰ τὸ πεδινὴν ὑποκεῖσθαι χώ-
ραν. τέλος δὲ τῶν περὶ Ἀντίπατρον καθ' ἡμέραν προσαγόντων τὰς δυνάμεις, καὶ προ-
καλουμένων εἰς μάχην, τὸ μὲν πρῶτον ἀνέμενόν τινας ἀπὸ τῶν πόλεων παραγενη-
σομένους· τῶν δὲ καιρῶν κατεπειγόντων, ἠναγκάζοντο συγκαταβαίνειν εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν
ὅλων κίνδυνον. ἐκτάξαντες δὲ τὴν δύναμιν καὶ σπεύδοντες διὰ τῶν ἱππέων κρῖναι τὸν
πόλεμον, τούτους πρὸ τῆς τῶν πεζῶν φάλαγγος ἔστησαν. γενομένης δὲ ἱππομαχίας, καὶ
τῶν Θετταλῶν ἱππέων πλεονεκτούντων διὰ τὰς ἀρετὰς, οἱ περὶ τὸν Ἀντίπατρον ἐπή-
γαγον τὴν ἰδίαν φάλαγγα, καὶ τοῖς πεζοῖς τῶν πολεμίων ἐπιρράξαντες, πολὺν ἐποι-
οῦντο φόνον. οἱ δ' Ἕλληνες τὸ βάρος καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων οὐ δυνάμενοι φέ-
ρειν, εὐθὺς ἀπεχώρησαν πρὸς τὰς δυσχωρίας, τηροῦντες τὰς τάξεις ἐπιμελῶς. διὸ καὶ
δραξάμενοι τῶν ὑπερδεξίων, ῥᾳδίως ἠμύναντο τοὺς Μακεδόνας, ὑπερδέξιον ἔχον-
τες τὴν στάσιν. οἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἱππεῖς ἐπὶ τοῦ προτερήματος ὄντες, ὡς ἔγνωσαν τὴν
τῶν πεζῶν ἀποχώρησιν, εὐθὺς πρὸς ἐκείνους ἀφίππευσαν. τότε μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρό-
πον ἀγωνισάμενοι διελύθησαν, ῥεπούσης τῆς νίκης πρὸς τοὺς Μακεδόνας. ἀπέθανον

δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν μὲν Ἑλλήνων πλείους τῶν πεντακοσίων, τῶν δὲ Μακεδόνων ἑκατὸν καὶ
τριάκοντα. τῇ δ' ὑστεραίᾳ Μένων μὲν καὶ Ἀντίφιλος οἱ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες συνε-
δρεύσαντες ἐβουλεύσαντο πότερον ἀναμείναντες τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων συμμάχους,
καὶ καταστάντες ἀξιόμαχοι, περὶ τῶν ὅλων διακρίνωνται, ἢ τῷ παρόντι καιρῷ συνεί-
ξαντες, πρεσβεύωνται περὶ διαλύσεως. ἔδοξεν οὖν ἀποστέλλειν κήρυκας περὶ τῆς τοῦ
πολέμου καταλύσεως. πραξάντων δ' αὐτῶν τὸ δόξαν, ἀπεκρίθησαν οἱ περὶ τὸν Ἀν-
τίπατρον κατὰ πόλεις πρεσβεύειν. οὐδενὶ γὰρ τρόπῳ κοινὴν σύλλυσιν πείσασθαι. τῶν δὲ
Ἑλλήνων οὐ προσδεχομένων τὰς κατὰ πόλιν διαλύσεις, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Κρα-
τερὸν ἐπολιόρκουν τὰς ἐπὶ Θετταλίας πόλεις, καὶ κατὰ κράτος ᾕρουν, μὴ δυναμένων
τῶν Ἑλλήνων βοηθεῖν. διὸ καὶ τῶν πόλεων περιφόβων οὐσῶν, καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστης
πρεσβευούσης περὶ διαλύσεως, πάσαις συγχωρῶν τὴν εἰρήνην, ἐπιεικῶς προσεφέ-
ρετο. διόπερ ἐμπεσούσης ὁρμῆς εἰς τὰς πόλεις ἰδίᾳ πορίζεσθαι τὴν σωτηρίαν, ταχὺ
πᾶσαι τῆς εἰρήνης ἔτυχον. οἱ δ' ἀλλοτριώτατα διακείμενοι πρὸς τοὺς Μακεδόνας
Αἰτωλοὶ καὶ Ἀθηναῖοι, συμμάχων ὄντες ἔρημοι, μετὰ τῶν ἰδίων στρατηγῶν ἐβου- γρ. στρατιωτῶν
λεύοντο περὶ τοῦ πολέμου. Ἀντίπατρος δὲ διὰ ταύτης τῆς στρατηγίας διαλύσας
τὸ σύστημα τῶν Ἑλλήνων, ἦγε τὴν δύναμιν πᾶσαν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. ὁ δὲ δῆμος
ἐρημωθεὶς τῆς τῶν συμμάχων βοηθείας, ἐν ἀπορίᾳ πολλῇ καθειστήκει. πάντων δὲ κα-
ταφερομένων ἐπὶ τὸν Δημάδην, καὶ βοώντων τοῦτον ἐκπέμπειν πρεσβευτὴν πρὸς
Ἀντίπατρον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, οὗτος μὲν καλούμενος σύμβουλος οὐχ ὑπήκουσεν.
ἦν γὰρ τρὶς ἡλωκὼς παρανόμων, καὶ διὰ τοῦτο γεγονὼς ἄτιμος, καὶ κωλυόμενος
ὑπὸ τῶν νόμων συμβουλεύειν. ἀπολαβὼν δὲ τὴν ἐπιτιμίαν ὑπὸ τοῦ δήμου, παρα-
χρῆμα ἐξεπέμφθη πρεσβευτὴς μετὰ Φωκίωνος καί τινων ἑτέρων. τοῦ δ' Ἀντιπάτρου δια-
κούσαντος τῶν λόγων, καὶ δόντος ἀπόκρισιν ὡς ἄλλως οὐ μὴ συλλύσηται τὸν πρὸς Ἀ-
θηναίους πόλεμον, ἐὰν μὴ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ. (καὶ γὰρ ἐκείνους συγ-
κλείσαντας εἰς Λαμίαν τὸν Ἀντίπατρον, τὰς αὐτὰς ἀποκρίσεις πεποιῆσθαι, πρεσβεύ-
σαντος αὐτοῦ περὶ τῆς εἰρήνης) ὁ δὲ δῆμος, οὐκ ὢν ἀξιόμαχος, ἠναγκάσθη τὴν ἐπι-
τροπὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν Ἀντιπάτρῳ δοῦναι περὶ τῆς πόλεως. ὁ δὲ φιλανθρώ-
πως αὐτοῖς προσενεχθεὶς, συνεχώρησεν ἔχειν τήν τε πόλιν καὶ τὰς κτήσεις καὶ τἄλλα
πάντα. τὴν δὲ πολιτείαν μετέστησεν ἐκ τῆς δημοκρατίας, καὶ προσέταξεν ἀπὸ
τιμήσεως εἶναι τὸ πολίτευμα, καὶ τοὺς μὲν κεκτημένους πλείω δραχμῶν δισχι-
λίων, κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς χειροτονίας· τοὺς δὲ κατωτέρω τῆς τιμή-
σεως, ἅπαντας ὡς ταραχώδεις ὄντας καὶ πολεμικοὺς ἀπήλασε τῆς πολιτείας, καὶ τοῖς
βουλομένοις χώραν ἔδωκεν εἰς κατοίκησιν ἐν τῇ Θρᾴκῃ. οὗτοι μὲν οὖν ὄντες πλείους
τῶν δισμυρίων καὶ δισχιλίων μετεστάθησαν ἐκ τῆς πατρίδος. οἱ δὲ τὴν ὡρισμένην
τίμησιν ἔχοντες περὶ ἐννακισχιλίους, ἀπεδείχθησαν κύριοι τῆς τε πόλεως καὶ τῆς χώ-
ρας, καὶ κατὰ τοὺς Σόλωνος νόμους ἐπολιτεύοντο. πάντες δὲ τὰς οὐσίας εἰάθησαν ἔχειν ἀνα-
φαιρέτους. φρούραρχον δὲ Μένυλλον καὶ φρουρὰν ἠναγκάσθησαν δέξασθαι, τὴν οὐκ
ἐπιτρέψουσαν οὐδενὶ νεωτερίζειν. περὶ δὲ τῆς Σάμου τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τοὺς βασι-
λεῖς ἐποιήσαντο. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν παρ' ἐλπίδα φιλανθρωπευθέντες, ἔτυχον τῆς εἰ-
ρήνης, καὶ τὸ λοιπὸν ἀταράχως πολιτευόμενοι, καὶ τὴν χώραν ἀδεῶς καρπούμενοι,
ταχὺ ταῖς οὐσίαις προσανέδραμον. ὁ δ' Ἀντίπατρος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Μακεδο-
νίαν, τὸν μὲν Κρατερὸν ταῖς ἁρμοζούσαις τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς ἐκόσμησε, καὶ τῶν θυγα-
τέρων μίαν συνοικίσας αὐτῷ τὴν πρεσβυτάτην Φίλαν, τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπάνοδον συν-

κατεσκεύασε. ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις Ἑλληνίσι πόλεσι φιλανθρώπως προσενεχθεὶς, καὶ τὰ πολιτεύματα συναγαγὼν καλῶς, καὶ καταστήσας, ἐπαίνων καὶ στεφάνων ἔτυχεν. ὁ δὲ Περδίκκας ἀποκαταστήσας τοῖς Σαμίοις τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν, κατήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν πατρίδα, πεφευγότας ἔτη πλείω τῶν τετταράκοντα. Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ κατὰ τὸν λαμιακὸν πόλεμον ἐπιτελεστέως προεξῆς διήλθομεν, μεταβησόμεθα πρὸς τὸν ἐν τῇ Κυρήνῃ γενόμενον πόλεμον, ἵνα μὴ μακροῖς τοῖς χρόνοις ἀποπλανῶμεν τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας. ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ βραχὺ τοῖς χρόνοις προσαναδραμεῖν, ὅπως σαφεστέρας ποιησώμεθα τὰς κατὰ μέρος πράξεις. Ἁρπάλου γὰρ τὸν ἐκ τῆς Ἀσίας δρασμὸν ποιησαμένου, καὶ καταπλεύσαντος εἰς Κρήτην μετὰ τῶν μισθοφόρων, καθάπερ ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, Θίμβρων εἷς τῶν φίλων νομιζόμενος, δολοφονήσας τὸν Ἅρπαλον, κύριος ἐγένετο τῶν τε χρημάτων καὶ τῶν στρατιωτῶν, ὄντων ἑπτακισχιλίων. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν νεῶν ἐγκρατὴς γενόμενος, καὶ τοὺς στρατιώτας εἰς ταύτας θέμενος, κατέπλευσεν εἰς τὴν χώραν τῶν Κυρηναίων. ἀναλαβὼν δὲ μετ' αὐτοῦ τοὺς ἐκ τῆς Κυρήνης φυγάδας, καὶ τούτους ἔχων καθηγουμένους τῆς ἐπιβολῆς διὰ τὴν τῶν τόπων ἐμπειρίαν, ἀπαντησάντων τῶν Κυρηναίων, καὶ μάχης γενομένης, ὁ Θίμβρων νικήσας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν, οὐκ ὀλίγους δ' ἐζώγρησε. κυριεύσας δὲ τοῦ λιμένος, ἐκπολιορκήσας καὶ καταπληξάμενος τοὺς Κυρηναίους, ἠνάγκασεν ὁμολογίας ποιήσασθαι, ὥστε αὐτοὺς δοῦναι ἀργυρίου τάλαντα πεντακισχίλια, τῶν δὲ ἁρμάτων τὰ ἡμίση πρὸς τὰς στρατείας συνεκπέμπειν. διεπρεσβεύσατο δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις, ἀξιῶν συμμαχεῖν, ὡς μέλλοντος αὐτοῦ τὴν πλησιόχωρον Λιβύην καταστρέφεσθαι. διήρπασε δὲ καὶ τῶν ἐμπόρων τὰ καταληφθέντα χρήματα ἐν τῷ λιμένι, καὶ τοῖς στρατιώταις εἰς διαρπαγὴν ἔδωκεν, ἐκκαλούμενος αὐτῶν τὰς προθυμίας εἰς τὸν πόλεμον. οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων τῷ Θίμβρωνι προχωρούντων, ἡ τύχη ταχὺ μεταβαλοῦσα ἐταπείνωσεν αὐτὸν, διὰ τοιαύτας αἰτίας· τῶν ἡγεμόνων τῶν μετ' αὐτοῦ τις, Κρὴς μὲν τὸ γένος, ὄνομα δὲ Μνασικλῆς, ἐμπειρίαν δ' ἔχων τῶν πολεμικῶν πράξεων, διηνέχθη πρὸς αὐτὸν, ἐγκαλέσας μὲν περὶ τοῦ μερισμοῦ τῶν λαφύρων, καὶ φύσει ταραχώδης ὢν καὶ θρασὺς ηὐτομόλησε πρὸς τοὺς Κυρηναίους. κατηγορήσας δὲ πολλὰ τοῦ Θίμβρωνος εἰς ὠμότητα καὶ ἀπιστίαν, ἔπεισε λῦσαι τὰς ὁμολογίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. διὸ καὶ ταλάντων ἑξήκοντα μόνων ἀποδεδομένων, τῶν δὲ λοιπῶν χρημάτων οὐ διδομένων, ὁ μὲν Θίμβρων ἐγκαλέσας τοῖς ἀφεστηκόσι, συνέλαβε τῶν Κυρηναίων τοὺς παρόντας ἐν τῷ λιμένι, ὄντας περὶ ὀκτακοσίους. εὐθὺ δὲ τὴν δύναμιν ἐπαγαγὼν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐπολιόρκει τὴν Κυρήνην. οὐδὲν δὲ δυνάμενος πρᾶξαι, πάλιν πρὸς τὸν λιμένα ἐπανῆλθε. τῶν δὲ Βαρκαίων καὶ τῶν Ἑσπεριτῶν συμμαχούντων τῷ Θίμβρωνι, Κυρηναῖοι μέρος μὲν τῆς δυνάμεως ἀπέλιπον ἐν τῇ Κυρήνῃ, τῷ μέρει δὲ στρατεύσαντες ἐπόρθουν τὴν τῶν ἀσυγκτόνων χώραν. τούτων δ' ἐπικαλεσαμένων βοηθεῖν τὸν Θίμβρωνα, ἀπῆλθε τοὺς στρατιώτας ἐξάγων ἐπὶ τὴν συμμαχίαν. καθ' ὃν δὴ χρόνον ὁ Κρὴς συλλογισάμενος τὴν ἐρημίαν τοῦ λιμένος, ἔπεισε τοὺς ἐν Κυρήνῃ καταλειφθέντας ἐπιθέσθαι τῷ λιμένι. ὑπακουσάντων δ' εὐθὺς, αὐτὸς καθηγούμενος ἐπέθετο τῷ λιμένι, καὶ διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Θίμβρωνος ῥᾳδίως ἐγκρατὴς γενόμενος, τὰ περιλειπόμενα τῶν φορτίων ἀποκατέστησε τοῖς ἐμπόροις, καὶ τὸν λιμένα φιλοτίμως ἐτήρει. ὁ δὲ Θίμβρων τὸ μὲν πρῶτον ἀθύμως εἶχεν, ἀπολωλεκὼς τόπον ἐπίκαιρον καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν ἀποσκευάς. μετὰ δὲ ταῦτα θαρρήσας, καὶ τὴν πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Τάυχειρα ἐκπολιορκήσας, ἀνέδραμε ταῖς ἐλπίσι. μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν αὐτῷ συνέβη

γρ. βαρκαίων

γρ. τεύχειρα. γρ. δὲ τεύχειρα

περιέπεσεν μεγάλοις ἐλαττώμασιν. οἱ γὰρ ἐν ταῖς ναυσὶν ὄντες, τοῦ λιμένος ἐστερημένοι, τῆς
τροφῆς δ' ἀποροῦντες, εἰώθεισαν καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὴν χώραν ἐξιέναι, καὶ τὰς τροφὰς ἐκ ταύτης
πορίζεσθαι. οἱ δὲ Λίβυες ἐνεδρεύσαντες αὐτοὺς πλανωμένους κατὰ τὴν χώραν, πολλοὺς μὲν
ἀπέκτειναν, οὐκ ὀλίγους δ' ἐζώγρησαν. οἱ δὲ περιλειφθέντες ἐκ τοῦ κινδύνου, κατα-
φυγόντες εἰς τὰς ναῦς, ἀπέπλεον εἰς τὰς συμμαχίδας πόλεις. ἐπιγενομένου δὲ μεγά-
λου πνεύματος, αἱ πλεῖσται μὲν ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατεποντίσθησαν, τῶν δ' ἄλ-
λων αἱ μὲν εἰς Κύπρον, αἱ δ' εἰς Αἴγυπτον ἀπερρίφησαν. ὁ δὲ Θίμβρων τηλικαύτῃ συμ-
φορᾷ περιπεσὼν, ὅμως ἀντείχετο τοῦ πολέμου. προχειρισάμενος δὲ τῶν φίλων τοὺς
εὐθέτους, ἔπεμψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀναληψομένους τῶν ξένων τοὺς ἐνδιατρί-
βοντας ἐπὶ Ταίναρον. ἔτι γὰρ ἀμισθώτων γενομένων πολλοὶ διεπλανῶντο, ζητοῦντες
τοὺς μισθοδοτήσοντας, καὶ τότε περὶ Ταίναρον ὑπῆρχον πλείους τῶν δισχιλίων καὶ πεντα-
κοσίων. τούτους δὲ οἱ πεμφθέντες ἀνέλαβον, τὸν δ' εἰς Κυρήνην πλοῦν ἐποιοῦντο. τῇ δ'
τούτων παρουσίᾳ οἱ μὲν Κυρηναῖοι θαρρήσαντες τοῖς γεγονόσι προτερήμασι, μάχην
συνῆψαν, καὶ νικήσαντες τὸν Θίμβρωνα, πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέκτειναν. διὰ δὲ
τὰς ἐλαττώσεις ὁ Θίμβρων ἀπογινώσκων ἤδη τὰ κατὰ τὴν Κυρήνην, παραδόξως πάλιν
ἐθάρρησε. τῶν γὰρ ἀπὸ Ταινάρου στρατιωτῶν καταπλευσάντων, καὶ μεγάλης αὐτῷ χει-
ρὸς προσγενομένης, εὔελπις ἐγένετο τῇ ψυχῇ. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πάλιν θεωροῦντες τὸν
πόλεμον αὐξόμενον, μετεπέμψαντο τὴν συμμαχίαν παρὰ τῶν πλησιοχώρων Λιβύων,
καὶ παρὰ τῶν Καρχηδονίων. ἀθροίσαντες δὲ τοὺς ἅπαντας μετὰ τῶν πολιτικῶν στρατιώτας
τρισμυρίους, ἡτοιμάζοντο παρατάξει περὶ τῶν ὅλων διακριθῆναι. γενομένης δὲ πα-
ρατάξεως μεγάλης, ὁ μὲν Θίμβρων νικήσας τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν, περιχα-
ρὴς ἦν, ὡς αὐτίκα μάλα κυριεύσων τῶν πλησίον πόλεων. οἱ δὲ Κυρηναῖοι, τῶν στρατη-
γῶν ἁπάντων ἀνῃρημένων ἐν τῇ μάχῃ, τὸν Κρῆτα Μνασικλῆν μεθ' ἑτέρων εἵλοντο
στρατηγόν. Θίμβρων δ' ἐπαρθεὶς τῇ νίκῃ, τὸν λιμένα τῶν Κυρηναίων ἐπολιόρκησε, καὶ τῇ
Κυρήνῃ καθ' ἡμέραν προσβολὰς ἐποιεῖτο. χρονίζοντος δὲ τοῦ πολέμου, Κυρηναῖοι μὲν,
σπανίζοντες τῆς τροφῆς, ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους. ἐπικρατούντων δὲ τῶν δημοτι-
κῶν, καὶ τοὺς κτηματικοὺς ἐκβαλλόντων, οἱ τῆς πατρίδος στερηθέντες ἔφυγον, οἱ μὲν
πρὸς Θίμβρωνα, οἱ δ' εἰς Αἴγυπτον. οὗτοι δὲ πείσαντες τὸν Πτολεμαῖον καταγαγεῖν αὐ-
τοὺς, ἧκον ἄγοντες δύναμιν ἀξιόλογον πεζικήν τε καὶ ναυτικὴν, καὶ στρατηγὸν Ὀφέλ-
λαν. ὧν τὴν παρουσίαν ἀκούσαντες οἱ παρὰ τῷ Θίμβρωνι φυγάδες, νυκτὸς ἐπιχει-
ρήσαντες πρὸς τούτους ἀπιέναι λάθρα, φωραθέντες ἅπαντες κατεκόπησαν. οἱ δὲ τῆς
Κυρήνης στρατηγοῦντες δημοτικοὶ, φοβηθέντες τὴν τῶν φυγάδων κάθοδον, διελύ-
σαντο πρὸς τὸν Θίμβρωνα, καὶ κοινῇ πολεμεῖν πρὸς τὸν Ὀφέλλαν παρεσκευάζοντο.
Ὀφέλλας δὲ καταπολεμήσας τὸν Θίμβρωνα, καὶ ζωγρήσας, ἔτι δὲ τῶν πόλεων ἐγκρα-
τὴς γενόμενος, παρέδωκε τάς τε πόλεις καὶ τὴν χώραν Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ. οἱ μὲν
οὖν Κυρηναῖοι καὶ αἱ περιοικοῦσαι πόλεις τοῦτον τὸν τρόπον ἀποβαλοῦσαι τὴν ἐλευ-
θερίαν, ὑπὸ τὴν Πτολεμαϊκὴν βασιλείαν ἐτάχθησαν. Περδίκκας δὲ, καὶ ὁ βασι-
λεὺς Φίλιππος, καταπεπολεμηκότες Ἀριαράθην, καὶ τὴν σατραπείαν αὐτοῦ Εὐ-
μενεῖ παραδόντες, ἐχωρίσθησαν ἐκ τῆς Καππαδοκίας. καταντήσαντες δὲ εἰς τὴν
Πισιδικὴν, ἔκριναν ἀναστάτους ποιῆσαι δύο πόλεις, τήν τε τῶν Λαρανδαίων καὶ τὴν
τῶν Ἰσαυρέων. αὗται γὰρ ἔτι ζῶντος Ἀλεξάνδρου Βάλακρον τὸν Νικάνορος ἀπέκτει-
ναν, ἀποδεδειγμένον στρατηγὸν ἅμα καὶ σατράπην. τὴν μὲν οὖν τῶν Λαρανδαίων πό-
λιν ἐξ ἐφόδου χειρωσάμενοι, καὶ τοὺς ἡβῶντας κατασφάξαντες, τοὺς δ' ἄλλους ἐξαν-

γρ. τοῦτο

δραποδισάμενοι κατέσκαψαν. τὴν δὲ τῶν Ἰσαυρέων, οὖσαν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην, ἔτι δὲ πληθοῦσαν ἀλκίμων ἀνδρῶν, ἐπὶ μὲν ἡμέρας δύο πολιορκήσαντες ἐνεργῶς, καὶ πολλοὺς τῶν ἰδίων ἀποβαλόντες, ἀνεχώρησαν. οἱ γὰρ ἐγχώριοι βελῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς πολιορκίαν ἀνηκόντων εὐποροῦντες, ἔτι δὲ ταῖς ψυχαῖς ὑπομένοντες τὸ δεινὸν παραστατικῶς, ἑτοίμως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀπέθνησκον. τῇ δὲ τρίτῃ πολλῶν μὲν ἀνῃρημένων, τῶν δὲ τειχῶν ἐλλιπεῖς ἐχόντων τὰς φυλακὰς, διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀνδρῶν, ἐπετελέσαντο πρᾶξιν οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἡρωϊκὴν καὶ μνήμης ἀξίαν. ὁρῶντες γὰρ ἀπαραιτήτους οὔσας τὰς κατ' αὐτῶν τιμωρίας, καὶ δύναμιν οὐκ ἔχοντες ἀξιόλογον τὴν ἀμυνουμένην, τὸ μὲν ἐγχειρίσαι τὴν πόλιν καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπιτρέψαι τοῖς πολεμίοις οὐκ ἔκριναν, ἐμφανοῦς οὔσης τῆς μεθ' ὕβρεως τιμωρίας· νυκτὸς δὴ ὁμοθυμαδὸν πρὸς τὸν εὐγενῆ θάνατον ὁρμήσαντες, τέκνα μὲν καὶ γυναῖκας καὶ γονεῖς εἰς τὰς οἰκίας ἐγκλείσαντες ἐνέπρησαν, κοινὸν θάνατον καὶ τάφον διὰ τοῦ πυρὸς ἑλόμενοι. τῆς δὲ φλογὸς ἄφνω πρὸς ὕψος αἰρομένης, οἱ μὲν Ἰσαυρεῖς τὰ κτήματα καὶ πάντα τὰ δυνάμενα τοῖς κρατοῦσιν ὠφελείας παρέχεσθαι, τῷ πυρὶ παρέβαλον. οἱ δὲ περὶ τὸν Περδίκκαν ὄντες, θαυμάσαντες τὸ γινόμενον, περιέστησαν τὴν δύναμιν, καὶ κατὰ πάντα τόπον ἐβιάζοντο παρεισπεσεῖν εἰς τὴν πόλιν. τῶν δ' ἐγχωρίων ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀμυνομένων, καὶ πολλοὺς τῶν Μακεδόνων καταβαλλόντων, ἔτι μᾶλλον ὁ Περδίκκας καταπληττόμενος, ἐζήτει τὴν αἰτίαν δι' ἣν οἱ τὰς οἰκίας καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τῷ πυρὶ παραδεδωκότες, φιλοτίμως τὰ τείχη φυλάττουσι. τέλος δὲ τοῦ Περδίκκου καὶ τῶν Μακεδόνων ἀπὸ τῆς πόλεως ἀποχωρησάντων, οἱ Ἰσαυρεῖς εἰς τὸ πῦρ ἑαυτοὺς ῥίψαντες, ἐν ταῖς οἰκίαις συνετάφησαν τοῖς οἰκείοις. Περδίκκας δὲ νυκτὸς διελθούσης ἔδωκε τοῖς στρατιώταις τὴν πόλιν εἰς διαρπαγήν. οὗτοι δὲ τὴν φλόγα κατασβέσαντες, πολὺν ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν εὗρον, ὡς ἂν πόλεως γεγενημένης εὐδαίμονος ἐκ πολλῶν χρόνων. μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν τῶν πολεμίων, ἧκον δύο γυναῖκες εἰς συνοικισμὸν τῷ Περδίκκᾳ, Νίκαιά τε ἡ Ἀντιπάτρου θυγάτηρ, ἣν αὐτὸς ὁ Περδίκκας ἦν μεμνηστευκώς, καὶ Κλεοπάτρα ἡ Ἀλεξάνδρου μὲν ἀδελφὴ γνησία, θυγάτηρ δὲ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου. ὁ δὲ Περδίκκας πρότερον μὲν ἦν κεχρικὼς κοινοπραγίᾳ Ἀντιπάτρου, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μνηστείαν ἐπεποίητο, μήπω τῶν κατ' αὐτὸν πραγμάτων βεβαίως ἐστερεωμένων· ὡς δὲ παρέλαβε τάς τε βασιλικὰς δυνάμεις καὶ τὴν τῶν βασιλέων προστασίαν, μετέπεσε τοῖς λογισμοῖς· ὀρεγόμενος γὰρ βασιλείας, ἔσπευδε τὴν Κλεοπάτραν γῆμαι, νομίζων διὰ ταύτης προτρέψασθαι τοὺς Μακεδόνας συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν τῶν ὅλων ἐξουσίαν. οὔπω δὲ βουλόμενος ἀποκαλύψασθαι πρὸς τὴν ἐπιβολήν, κατὰ μὲν τὸ παρὸν ἦγε τὴν Νίκαιαν, ὅπως μὴ τὸν Ἀντίπατρον ἔχῃ ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς ἀλλότριον. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἀντιγόνου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ κατανοήσαντος καὶ φιλίαν ἔχοντος πρὸς Ἀντίπατρον, ἔτι δὲ ὄντος τοῦ ἀνδρὸς τούτου πρακτικωτάτου τῶν ἡγεμόνων, ἔκρινεν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσασθαι. ἐπιβαλὼν οὖν αὐτῷ διαβολὰς ψευδεῖς, καὶ κατηγορίας ἀδίκους, φανερὸς ἦν ἀναιρήσων αὐτόν. ὁ δ' Ἀντίγονος συνετὸς καὶ τόλμῃ διαφέρων, φανερῶς μὲν ἀπεφαίνετο βούλεσθαι περὶ τῶν ἐγκαλουμένων ἀπολογήσασθαι· λάθρα δὲ παρασκευασάμενος τὰ πρὸς τὸν δρασμόν, ἔλαθε μετὰ τῶν ἰδίων φίλων καὶ τοῦ υἱοῦ Δημητρίου νυκτὸς εἰσβὰς εἰς τὰς Ἀττικὰς ναῦς. ἐν δὲ ταύταις κομισθεὶς εἰς τὴν Εὐρώπην, προῆγε συμμίξων Ἀντιπάτρῳ. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Ἀντίπατρος καὶ Κρατερὸς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἐστράτευσαν, ἔχοντες πεζοὺς

γρ. ἀξιόχρεων

γρ. φλογὸς ἐμφανῶς πρὸς ὕψος φερομένης.

γρ. χιλίους

μὲν τρισμυρίους, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους καὶ πεντακοσίους. οὗτοι γὰρ τῶν ἐν τῷ Λαμιακῷ πολέμῳ διαπολεμησάντων ὑπόλοιποι διέμενον ἀχείρωτοι. οἱ δὲ Αἰτωλοί, τηλικούτων δυνάμεων ἐπ' αὐτοὺς ὡρμημένων, οὐ κατεπλάγησαν ταῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις ἀθροίσαντες εἰς μυρίους, κατέφυγον εἰς τοὺς ὀρεινοὺς καὶ τραχεῖς τόπους, εἰς οὓς τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς γεγηρακότας καὶ τὸ τῶν χρημάτων πλῆθος ἀπέθεντο· καὶ τὰς μὲν ἀνοχύρους πόλεις ἐξέλιπον, τὰς δ' ὀχυρότητι διαφερούσας φρουραῖς ἀξιολόγοις διαλαβόντες, εὐτόλμως ὑπέμενον τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Κρατερόν, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ τὰς εὐχειρώτους πόλεις ὁρῶντες ἐρήμους, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς ἀνακεχωρηκότας εἰς τὰς δυσχωρίας. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οἱ Μακεδόνες πρὸς τόπους ὀχυροὺς καὶ τραχεῖς βιαζόμενοι, πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλον· (ἡ γὰρ τόλμα τῶν Αἰτωλῶν, προσλαβοῦσα τὴν ἐν τοῖς τόποις ὀχυρότητα, ῥᾳδίως ἠμύνετο τοὺς διὰ τὴν προπέτειαν εἰς ἀβοηθήτους κινδύνους προσπίπτοντας) μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περὶ Κρατερὸν στεγνὰ κατασκευασαμένων, καὶ συναναγκαζόντων τοὺς πολεμίους μένειν τὸν χειμῶνα, καὶ διακαρτερεῖν ἐν τοῖς χιονοβολουμένοις, καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς, εἰς τοὺς ἐσχάτους ἦλθον κινδύνους. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν ἢ καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων διαγωνίσασθαι πρὸς δυνάμεις πολλαπλασίους καὶ στρατηγοὺς ἐπιφανεῖς, ἢ μένοντας, ὑπ' ἐνδείας καὶ κρυμοῦ διαφθαρῆναι. ἤδη δ' αὐτῶν ἀπογινωσκόντων τὴν σωτηρίαν, αὐτόματός τις λύσις τῶν κακῶν ἐφάνη, καθάπερ θεῶν τινος ἐλεοῦντος αὐτῶν τὴν εὐψυχίαν. Ἀντίγονος γὰρ ὁ πεφευγὼς ἐκ τῆς Ἀσίας, συμμίξας τοῖς περὶ τὸν Ἀντίπατρον, ἐδίδαξεν αὐτοὺς περὶ τῆς ὅλης ἐπιβουλῆς τοῦ Περδίκκου, καὶ διότι τὴν Κλεοπάτραν γαμήσας εὐθὺς ἥξει μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Μακεδονίαν ὡς βασιλεύς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν παραιρήσεται. οἱ δὲ περὶ τὸν Κρατερὸν καὶ Ἀντίπατρον, διὰ τὸ παράδοξον τῆς προσαγγελίας καταπλαγέντες, συνήδρευσαν μετὰ τῶν ἡγεμόνων. προτεθείσης δὲ βουλῆς περὶ τούτων, ἔδοξεν ὁμογνωμόνως πρὸς μὲν Αἰτωλοὺς ἐφ' οἷς ἦν δυνατὸν διαλυθῆναι, τὰς δὲ δυνάμεις κατὰ τάχος περαιοῦν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ τῷ μὲν Κρατερῷ τὴν τῆς Ἀσίας ἡγεμονίαν περιτεθῆναι, τῷ δ' Ἀντιπάτρῳ τὴν τῆς Εὐρώπης. πρεσβεύειν δὲ καὶ πρὸς Πτολεμαῖον περὶ κοινοπραγίας, ὄντα τῷ μὲν Περδίκκᾳ παντελῶς ἀλλότριον, ἑαυτοῖς δὲ φίλον, κοινῇ δ' ἐπιβεβουλευμένον. εὐθὺς οὖν πρὸς μὲν Αἰτωλοὺς διάλυσιν ἐποιήσαντο, διεγνωκότες ὕστερον αὐτοὺς καταπολεμῆσαι, καὶ μεταστῆσαι πανοικίους ἅπαντας εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ πορρωτάτω τῆς Ἀσίας κειμένην χώραν. αὐτοὶ δὲ δόγμα γράψαντες ἀκόλουθον τοῖς προειρημένοις, παρεσκευάζοντο τὰ πρὸς τὴν στρατείαν. Περδίκκας δέ, τούς τε φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἀθροίσας, προέθηκε βουλὴν πότερον ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν χρὴ στρατεύειν, ἢ πρότερον ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ὁρμῆσαι. πάντων δ' ἐπιρρεψάντων ἐπὶ τὸ πρότερον καταπολεμῆσαι τὸν Πτολεμαῖον, ὅπως μηδὲν ἐμπόδιον ἔχωσι τῆς κατὰ τὴν Μακεδονίαν ὁρμῆς, Εὐμενῆ μὲν ἐξέπεμψε μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου, προστάξας ἐφεδρεύειν τοῖς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον τόποις, καὶ τὴν διάβασιν κωλύειν· αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν ἐκ τῆς Πισιδικῆς, τὴν πορείαν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐποιεῖτο. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

γρ. εἰσβάντες

γρ. μεταγαγεῖν

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Φιλοκλέους, ἐν Ῥώμῃ κατεστάθησαν ὕπατοι Γάϊος Σουλπίκιος καὶ Γάϊος Αἴλιος· ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀρριδαῖος, ὁ κατασταθεὶς ἐπὶ τὴν κατακομιδὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου σώματος, συντετελεκὼς τὴν ἁρμάμαξαν ἐφ' ἧς ἔδει κατακομισθῆναι τὸ βασιλικὸν σῶμα, παρεσκευάζετο τὰ πρὸς τὴν κομιδήν. ἐπεὶ

γρ. Συλπίτιος

δὲ τὸ κατασκευασθὲν ἔργον, ἀξιόλογον ὑπάρχον τῆς Ἀλεξάνδρου δόξης, οὐ μόνον κατὰ τὴν δαπάνην διήνεγκε τῶν ἄλλων, ὡς ἀπὸ πολλῶν ταλάντων κατασκευασθὲν, ἀλλὰ καὶ τῇ κατὰ τὴν τέχνην περιττότητι περιβόητον ὑπῆρξε· καλῶς ἔχειν ὑπολαμβάνομεν ἀναγράψαι περὶ αὐτοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ τῷ σώματι κατεσκευάσθη χρυσοῦν σφυρήλατον ἁρμόζον, καὶ τοῦτ' ἀνὰ μέσον ἐπλήρωσαν ἀρωμάτων τῶν ἅμα δυναμένων τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν διαμονὴν παρέχεσθαι τῷ σώματι. ἐπάνω δὲ τῆς θήκης ἐπετέθειτο καλυπτὴρ χρυσοῦς, ἁρμόζων ἀκριβῶς καὶ περιλαμβάνων τὴν ἀνωτάτω περιφέρειαν. ταύτης δ' ἐπάνω περιέκειτο φοινικὶς διαπρεπὴς χρυσοποίκιλτος, παρ' ἣν ἔθεσαν τὰ τοῦ μετηλλαχότος ὅπλα, βουλόμενοι συνοικειοῦν τὴν ὅλην φαντασίαν ταῖς προκατειργασμέναις πράξεσι. μετὰ δὲ ταῦτα παρέστησαν τὴν τοῦτο κομιοῦσαν ἁρμάμαξαν, ἧς κατεσκεύαστο κατὰ μὲν τὴν κορυφὴν καμάρα χρυσῆ, ἔχουσα φολίδα λιθοκόλλητον, ἧς ἦν τὸ μὲν πλάτος ὀκτὼ πηχῶν, τὸ δὲ μῆκος δώδεκα. ὑπὸ δὲ τὴν ὑπωροφίαν παρ' ὅλον τὸ ἔργον θρόνος χρυσοῦς, τῷ σχήματι τετράγωνος, ἔχων τραγελάφων προτομὰς ἐκτύπους, ἐξ ὧν ἤρτηντο κρίκοι χρυσοῖ διπάλαιστοι, δι' ὧν κατεκρέματο στέμμα πομπικὸν, χρώμασι παντοδαποῖς διαπρεπῶς κατηνθισμένον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄκρων ὑπῆρχε θύσανος δικτυωτὸς, ἔχων εὐμεγέθεις κώδωνας, ὥστε ἐκ πολλοῦ διαστήματος προσπίπτειν τὸν ψόφον τοῖς ἐγγίζουσι. κατὰ δὲ τὰς τῆς καμάρας γωνίας ἐφ' ἑκάστης ἦν πλευρᾶς νίκη χρυσῆ τροπαιοφόρος. τὸ δ' ἐκδεχόμενον τὴν καμάραν περίστυλον χρυσοῦν ὑπῆρχεν, ἔχον ἰωνικὰ κιονόκρανα. ἐντὸς δὲ τοῦ περιστύλου δίκτυον ἦν χρυσοῦν, τὸ πάχος τῇ πλοκῇ δακτυλιαῖον, καὶ πίνακας παραλλήλους ζῳοφόρους τέτταρας ἴσους τοῖς τοίχοις ἔχον. τούτων δ' ὁ μὲν πρῶτος ἦν ἔχων ἅρμα τορευτὸν, καὶ καθήμενον ἐπὶ τούτου τὸν Ἀλέξανδρον, μετὰ χεῖρας ἔχοντα σκῆπτρον διαπρεπές. περὶ δὲ τὸν βασιλέα μία μὲν ὑπῆρχε θεραπεία καθωπλισμένη Μακεδόνων, ἄλλη δὲ Περσῶν μηλοφόρων, καὶ πρὸ τούτων ὁπλοφόροι. ὁ δὲ δεύτερος εἶχε τοὺς ἐπακολουθοῦντας τῇ θεραπείᾳ ἐλέφαντας κεκοσμημένους πολεμικῶς, ἀναβάτας ἔχοντας ἐκ μὲν τῶν ἔμπροσθεν Ἰνδοὺς, ἐκ δὲ τῶν ὄπισθεν Μακεδόνας, καθωπλισμένους τῇ συνήθει σκευῇ. ὁ δὲ τρίτος ἱππέων εἴλας, μιμουμένας τὰς ἐν ταῖς παρατάξεσι συναγωγάς. ὁ δὲ τέταρτος, ναῦς κεκοσμημένας πρὸς ναυμαχίαν. καὶ παρὰ μὲν τὴν εἰς τὴν καμάραν εἴσοδον ὑπῆρχον λέοντες χρυσοῖ, δεδορκότες πρὸς τοὺς εἰσπορευομένους. ἀνὰ μέσον δὲ ἑκάστου τῶν κιόνων ὑπῆρχε χρυσοῦς ἄκανθος, ἀνατείνων ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον μέχρι τῶν κιονοκράνων. ἐπάνω δὲ τῆς καμάρας κατὰ μέσην τὴν κορυφὴν, φοινικὶς ὑπῆρχεν ὕπαιθρος, ἔχουσα χρυσοῦν στέφανον ἐλαίας εὐμεγέθη, πρὸς ὃν ὁ ἥλιος προσβάλλων τὰς ἀκτῖνας, κατεσκεύαζε τὴν αὐγὴν ἀποστίλβουσαν καὶ σειομένην, ὥστ' ἐκ μακροῦ διαστήματος ὁρᾶσθαι τὴν πρόσοψιν ἀστραπῇ παραπλησίαν. ἡ δ' ὑπὸ τὴν καμάραν καθέδρα δύο εἶχεν ἄξονας, οἷς περιεδινοῦντο τροχοὶ περσικοὶ τέτταρες, ὧν ὑπῆρχε τὰ μὲν πλάγια καὶ αἱ κνημῖδες κατακεχρυσωμέναι, τὸ δὲ προσπίπτον τοῖς ἐδάφεσι μέρος, σιδηροῦν. τῶν δ' ἀξόνων τὰ προέχοντα χρυσᾶ κατεσκεύαστο, προτομὰς ἔχοντα λεόντων σιβύνην ὀδὰξ κατεχούσας. κατὰ δὲ μέσον τὸ μῆκος εἶχον πόλον ἐνηρμοσμένον μηχανικῶς ἐν μέσῃ τῇ καμάρᾳ, ὥστε δύνασθαι διὰ τούτου τὴν καμάραν ἀσάλευτον εἶναι κατὰ τοὺς σεισμοὺς καὶ ἀνωμάλους τόπους. τεττάρων δ' ὄντων ῥυμῶν, ἑκάστῳ τετραστοιχία ζυγῶν ὑπέζευκτο, τεττάρων ἡμιόνων ἑκάστῳ ζυγῷ προσδεδεμένων, ὥστε τοὺς ἅπαντας ἡμιόνους εἶναι ἑξήκοντα καὶ τέσσαρας, ἐπιλελεγμένους ταῖς τε

ῥώμῃ καὶ τοῖς ἀναστήμασιν. ἕκαστος δὲ τούτων ἐστεφάνωτο κεχρυσωμένῳ στεφάνῳ καὶ
παρ' ἑκατέραν τῶν σιαγόνων εἶχεν ἐξηρτημένον κώδωνα χρυσοῦν, περὶ δὲ τοὺς τρα-
χήλους χλιδῶνας λιθοκολλήτους. ἡ μὲν οὖν ἁρμάμαξα, τοιαύτην ἔχουσα τὴν κατα-
σκευήν, καὶ διὰ τῆς ὁράσεως μᾶλλον ἢ τῆς ἀπαγγελίας φαινομένη μεγαλοπρεπε-
στέρα πολλοὺς ἐπεσπᾶτο θεωροὺς διὰ τὴν περιβόητον δόξαν. οἱ γὰρ ἐκ τῶν πόλεων
καθ' ἃς ἀεὶ γίνοιτο πανδημεὶ συνήντων, καὶ πάλιν προέπεμπον, οὐκ ἐμπιπλά-
μενοι τῆς κατὰ τὴν θεωρίαν τέρψεως. ἀκόλουθος δὲ ταύτῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ παρη-
κολούθει πλῆθος ὁδοποιῶν καὶ τεχνιτῶν, ἔτι δὲ τῶν στρατιωτῶν τῶν παραπεμπόντων.
Ἀρριδαῖος μὲν οὖν σχεδὸν ἔτη δύο ἀναλώσας περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἔργων, ἀπε-
κόμισε τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον. Πτολεμαῖος δὲ τιμῶν τὸν
Ἀλέξανδρον, ἀπήντησε μετὰ τῆς δυνάμεως μέχρι τῆς Συρίας, καὶ παραλαβὼν τὸ σῶ-
μα, τῆς μεγίστης φροντίδος ἠξίωσεν. ἔκρινε γὰρ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς μὲν Ἄμμωνα μὴ πα-
ρακομίζειν, κατὰ δὲ τὴν ἐκτισμένην ὑπ' αὐτοῦ πόλιν, ἐπιφανεστάτην οὖσαν σχεδὸν
τι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην, ἀποθέσθαι. κατεσκεύασεν οὖν τέμενος κατά τε τὸ μέγεθος καὶ
κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἀλεξάνδρου δόξης ἄξιον. ἐν ᾧ κηδεύσας αὐτόν, καὶ θυσίαις ἡ-
ρωικαῖς καὶ ἀγῶσι μεγαλοπρεπέσι τιμήσας, οὐ παρὰ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ
θεῶν καλὰς ἀμοιβὰς ἔλαβεν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, διὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐχάριστον καὶ μεγα-
λόψυχον, συνέτρεχον πάντοθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ προθύμως ἑαυτοὺς εἰς τὴν
στρατείαν παρείχοντο, καίπερ τῆς βασιλικῆς δυνάμεως μελλούσης πολεμεῖν πρὸς
Πτολεμαῖον. καὶ κινδύνων προδήλων καὶ μεγάλων ὄντων, ὅμως ἅπαντες τὴν τούτου
σωτηρίαν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις ἑκουσίως περιεποιήσαντο. οἱ δὲ θεοί, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ
εἰς πάντας τοὺς φίλους ἐπιείκειαν, ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων παραδόξως αὐτὸν διέ-
σωσαν. Περδίκκας γάρ, ὑφορώμενος αὐτοῦ τὴν αὔξησιν, αὐτὸς μὲν ἔκρινε μετὰ τῶν
βασιλέων καὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς δυνάμεως στρατεύειν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. Εὐμενῆ δ'
ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, κωλύσοντα τοὺς περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Κρατε-
ρὸν διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν, δοὺς αὐτῷ τὴν ἁρμόζουσαν δύναμιν. συνεξέπεμψε δὲ
καὶ τῶν ἀξιολόγων ἡγεμόνων τοὺς ἱκανούς, ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι Ἀλκέτας ὁ ἀδελ-
φὸς καὶ Νεοπτόλεμος, καὶ τούτοις παρεκελεύσατο πάντα πειθαρχεῖν Εὐμενεῖ διά τε τὴν
στρατηγίαν αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν τῆς πίστεως βεβαιότητα. ὁ δ' Εὐμενὴς μετὰ τῆς δοθεί-
σης δυνάμεως παρελθὼν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ προκατασκευασάμενος ἐκ τῆς
ἰδίας σατραπείας ἵππων πλῆθος, ἔχων τὴν στρατιὰν ἐλλιπῆ καθεστῶσαν κατὰ τοῦ-
το τὸ μέρος. τῶν δὲ περὶ Κρατερὸν καὶ Ἀντίπατρον ἀφορμησάντων τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς
Εὐρώπης, ὁ μὲν Νεοπτόλεμος φθονήσας τῷ Εὐμενεῖ, καὶ περὶ αὑτὸν ἔχων Μακεδο-
νικὴν δύναμιν ἀξιόλογον, λάθρα διεπρεσβεύσατο πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀντίπατρον, καὶ
συνθέμενος κοινοπραγίαν, ἐπεβούλευσε τῷ Εὐμενεῖ. καταφανὴς δὲ γενόμενος καὶ συνα-
ναγκασθεὶς μάχην συνάψαι, αὐτός τε ἐκινδύνευσεν ἀναιρεθῆναι, καὶ τὴν δύνα-
μιν σχεδὸν ἅπασαν ἀπέβαλεν. ὁ γὰρ Εὐμενὴς νικήσας, καὶ πολλοὺς ἀνελών, τὸ λοι-
πόν τε πλῆθος τῶν στρατιωτῶν προσηγάγετο, καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἰδίαν οὐ μόνον
διὰ τῆς νίκης ἐπηύξησεν, ἀλλὰ καὶ προσελάβετο Μακεδόνων ἀγαθῶν ἀνδρῶν πλῆ-
θος. Νεοπτόλεμος μὲν οὖν μετὰ τριακοσίων ἱππέων διασωθεὶς ἐκ τῆς παρατάξεως, ἀφίπ-
πευσε μετὰ τούτων πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀντίπατρον. ἐπεὶ δὲ συνεδρεύσαντες περὶ τοῦ πο-
λέμου, διέγνωσαν τὰς δυνάμεις εἰς δύο μέρη διελεῖν, καὶ τὸ μὲν ἕτερον Ἀντίπατρον
ἀναλαβόντα προάγειν ἐπὶ Κιλικίας, διαπολεμήσοντα πρὸς Περδίκκαν, τὸ δ' ἄλλο

γρ. χλούνας

γρ. ἐγίνοντο

γρ. σκαλῶ

μέρει ἔχοντα Κρατερὸν ἐπιβαλεῖν τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη, καὶ τούτους καταπολεμή-
σαντα καταντᾶν πρὸς Ἀντίπατρον· ὅπως εἰς ταὐτὸ συναθροισθῶσι τῇ δυνάμει, καὶ
τοῦ Πτολεμαίου προσληφθέντος εἰς τὴν συμμαχίαν, δυνατοὶ γένωνται περιγενέ-
σθαι τῆς βασιλικῆς δυνάμεως. Εὐμένης δὲ, πυνθανόμενος προσάγειν ἐπ' αὐτὸν τοὺς
πολεμίους, ἤθροισε πανταχόθεν τὰς δυνάμεις, καὶ μάλιστα τὴν ἱππικήν· τοῖς γὰρ πε-
ζοῖς οὐ δυνάμενος ἐξισωθῆναι τῇ μακεδονικῇ φάλαγγι, κατεσκεύαζεν ἀξιόλογον
σύστημα τῶν ἱππέων, δι' ὧν ἤλπιζε κρατήσειν τῶν ἐναντίων. ὡς δ' ἤγγισαν ἀλλήλαις
αἱ δυνάμεις, ὁ μὲν Κρατερὸς συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, καὶ παρορμήσας
εἰς τὸν ἀγῶνα τοῖς οἰκείοις λόγοις, ἔφησε δώσειν τοῖς στρατιώταις, ἐὰν κρατήσωσι τὴν
μάχην, διαρπάσαι τῶν πολεμίων πάσας τὰς ἀποσκευάς. πάντων δὲ προθύμων γενο-
μένων, ἔταξε τὴν δύναμιν, τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρατος αὐτὸς ἡγούμενος, τοῦ δ' εὐωνύ-
μου τὴν ἡγεμονίαν παραδοὺς Νεοπτολέμῳ. εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας, πεζοὺς μὲν δισμυ-
ρίους, ὧν ἦσαν οἱ πλείους μακεδόνες διαβεβοημένοι ταῖς ἀνδραγαθίαις, ἐν οἷς εἶχε
μάλιστα τὰς ἐλπίδας τῆς νίκης· ἱππεῖς δὲ συνηκολούθουν πλείους τῶν δισχιλίων.

γρ. διαβεβοημένων

Εὐμένης δ' εἶχε πεζοὺς μὲν δισμυρίους παντοδαποὺς τοῖς γένεσιν, ἱππεῖς δὲ πεντακισ-
χιλίους, δι' ὧν τὸν κίνδυνον κρίνειν διεγνώκει. ἀμφοτέρων δὲ τοὺς ἱππεῖς ἐλαθέντων ἐπὶ
τὰ κέρατα, καὶ πολὺ πρὸ τῆς φάλαγγος προϊππευσάντων, ὁ μὲν Κρατερὸς πρῶ-
τος μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἐπιρράξας τοῖς πολεμίοις, ἠγωνίσατο μὲν περιβλέπτως, σφα-
λέντος δὲ τοῦ ἵππου, ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν· διὰ δὲ τὸν φυρμὸν καὶ τὴν πυκνότητα τῶν
ἀφιππευόντων ἀγνοηθεὶς ὃς ἦν, συνεπατήθη, καὶ τὸν βίον ἀλόγως κατέστρεψε. τῇ
δὲ τούτου τελευτῇ τῶν πολεμίων ἐπαρθέντων, καὶ τῶν πληθῶν πανταχόθεν περιεχο-
μένων, πολὺς ἐγένετο φόνος. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τοῦτον τὸν τρόπον θλιβόμενον ἠναγ-
κάσθη, κατὰ κράτος ἡττημένον, καταφυγεῖν πρὸς τὴν τῶν πεζῶν φάλαγγα. κατὰ δὲ τὸ
εὐώνυμον, Νεοπτολέμου κατ' αὐτὸν τὸν Εὐμένη τεταγμένου, συνέστη φιλοτιμία μεγά-
λη τῶν ἡγεμόνων ἐπ' ἀλλήλους ὁρμησάντων. γνωρισθέντες γὰρ ἀπό τε τῶν ἵππων καὶ
τῶν ἄλλων ἐπισήμων, συνεπλάκησαν ἀλλήλοις, καὶ τῇ καθ' αὑτοὺς μονομαχίᾳ τὴν
νίκην ἐποίησαν ἀκολουθῆσαι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον τοῖς ξίφεσιν ἀλλήλων καθικόμε-
νοι, παράδοξον καὶ παντελῶς ἐξηλλαγμένην μονομαχίαν συνεστήσαντο. ἐκφε-
ρόμενοι γὰρ τῷ θυμῷ καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δυσμενείᾳ, ταῖς ἀριστεραῖς χερσὶν ἀφέν-
τες τὰς ἡνίας, ἀλλήλων ἐδράξαντο. οὗ συμβάντος, οἱ μὲν ἵπποι κατὰ τὴν ὁρμὴν ἐξέδρα-
μον, αὐτοὶ δ' ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν. τῆς δ' ἐπαναστάσεως διὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βίαν
τοῦ πτώματος χαλεπῶς γινομένης ἀμφοτέροις, ἅτε καὶ τῶν ὅπλων ἐμποδιζόντων τὰ
σώματα, ὁ μὲν Εὐμένης ἔφθασε, πρότερος διαναστὰς, τοῦ Νεοπτολέμου τὴν ἰγνὺν
πατάξας. μεγάλης δὲ γενομένης διαιρέσεως καὶ σφαλείσης τῆς βάσεως, ὁ μὲν πλη-
γεὶς παραλελυμένος ἔκειτο, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ τραύματος διαναστῆναι· ὅμως
δὲ τῆς εὐψυχίας ὑπεραγούσης τὴν τοῦ σώματος ἐλάττωσιν, ἐν γόνασι βεβηκὼς, ἔ-
τρωσε τὸν ἀντίπαλον εἴς τε τὸν βραχίονα καὶ τοὺς μηροὺς τρισὶ πληγαῖς. οὐδεμιᾶς δ'
οὔσης πληγῆς καιρίου, καὶ τῶν τραυμάτων ἔτι θερμῶν ὄντων, ὁ Εὐμένης δευτέραν πλη-
γὴν ἐπὶ τὸν τράχηλον ἐπενέγκας, ἀπέκτεινε τὸν Νεοπτόλεμον. Ἅμα δὲ τούτοις πρατ-
τομένοις, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἱππέων συμπεσὸν εἰς μάχην πολὺν ἐποίει φόνον.
διὸ καὶ τῶν μὲν πιπτόντων, τῶν δὲ τραυματιζομένων, τὸ μὲν πρῶτον ἰσόρροπος ἦν ὁ κίν-
δυνος· μετὰ ταῦτα δὲ φανερᾶς γενομένης τῆς τοῦ Νεοπτολέμου τελευτῆς, καὶ τῆς ἐπὶ
θατέρου κέρατος τροπῆς, ἅπαντες πρὸς φυγὴν ὥρμησαν, καὶ καθάπερ πρὸς

γρ. πατάξαι

τεῖχος ὀχυρόν, τὴν τῶν πεζῶν φάλαγγα κατέφυγον. ὁ δ' Εὐμενὴς ἀρκεσθεὶς τῷ προτερήματι, καὶ τῶν στρατηγικῶν σωμάτων ἀμφοτέρων κυριεύσας, ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. στήσας δὲ τρόπαιον, καὶ τοὺς νεκροὺς θάψας, διεπέμψατο πρὸς τὴν τῶν ἡττημένων φάλαγγα, προσκαλῶν ἑαυτῷ προσθέσθαι, καὶ διδοὺς ἐξουσίαν ἑκάστοις ὅποι βούλονται τὴν ἀποχώρησιν ποιήσασθαι. δεξαμένων δὲ τῶν Μακεδόνων τὰς διαλύσεις, καὶ δόντων τὰς διὰ τῶν ὅρκων πίστεις, ἔλαβον ἐξουσίαν ἔν τισι κώμαις πλησίον κειμέναις ἐπισιτίσασθαι, καὶ παρεκρούσαντο τὸν Εὐμενῆ. ἀναλαβόντες γὰρ ἑαυτοὺς, καὶ τὰς τροφὰς παρασκευασάμενοι, νυκτὸς ἀπηλλάγησαν, καὶ λαθραίως ἀπεχώρησαν πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. ὁ δ' Εὐμενὴς ἐπεβάλετο μὲν κολάσαι τὴν ἀθεσίαν τῶν παραβεβηκότων τοὺς ὅρκους, καὶ διώκειν ἐκ ποδὸς τὴν φάλαγγα. οὐδὲν δὲ δυνάμενος πρᾶξαι, διά τε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀποχωρούντων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τῶν τραυμάτων ἐλάττωσιν, ἀπέγνω τὸν διωγμόν. οὕτω μὲν οὖν ἐπιφανῶς μάχῃ νικήσας, καὶ δύο μεγάλους ἡγεμόνας ἀνελών, μεγάλης ἔτυχε δόξης.

γρ. ὀκνοῦν (?)

Ἀντίπατρος δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς διασωθέντας ἐκδεξάμενος καὶ προσαναλαβών, προῆγεν ἐπὶ Κιλικίας, σπεύδων βοηθῆσαι τῷ Πτολεμαίῳ. Περδίκκας δὲ πυθόμενος τὴν κατὰ τὸν Εὐμενῆ νίκην, πολλῷ θρασύτερος ἐγένετο πρὸς τὴν εἰς Αἴγυπτον στρατείαν. ὡς δ' ἐγγὺς ἐγένετο τοῦ Νείλου, κατεστρατοπέδευσεν οὐ μακρὰν Πηλουσίου. ἐπιχειρήσας δὲ διώρυχά τινα παλαιὰν καθαίρειν, καὶ τοῦ ποταμοῦ λάβρως ἐκραγέντος, καὶ τὰ ἔργα λυμηναμένου, πολλοὶ τῶν φίλων ἐγκαταλιπόντες ἀπεχώρησαν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ γὰρ φονικὸς ἦν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων περιαιρούμενος τὰς ἐξουσίας, καὶ καθόλου πάντων βουλόμενος ἄρχειν βιαίως. ὁ δὲ Πτολεμαῖος τοὐναντίον εὐεργετικὸς καὶ ἐπιεικὴς, καὶ μεταδιδοὺς πᾶσι τοῖς ἡγεμόσι τῆς παρρησίας, πρὸς δὲ τούτοις, διειληφὼς πάντας τοὺς ἐπικαιροτάτους Αἰγύπτου τόπους φυλακαῖς ἀξιολόγοις, καὶ βέλεσι παντοδαποῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὖ κατεσκευασμένοις. διὸ καὶ κατὰ τὰς ἐπιβολὰς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπλεονέκτει, πολλοὺς ἔχων εὔνοιαν καὶ προθύμως διακινδυνεύοντας. ὁ δ' οὖν Περδίκκας διορθούμενος τὰς ἐλαττώσεις, συνήγαγε τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τοὺς μὲν δωρεαῖς, τοὺς δ' ἐπαγγελίαις μεγάλαις, πάντας δὲ φιλανθρώποις ὁμιλίαις ἐξιδιοποιησάμενος, προετρέψατο πρὸς τοὺς ἐπιφερομένους κινδύνους. παραγγείλας δὲ ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀναζυγήν, ὥρμησε μετὰ τῆς δυνάμεως ἀφ' ἑσπέρας, οὐδενὶ δηλώσας τὸν τόπον εἰς ὃν διεγνωκὼς ἦν καταντᾶν. τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ὁδοιπορήσας ἐν τάχει, κατεστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Νεῖλον, πλησίον φρουρίου τινὸς ὃ προσηγορεύετο Καμήλων τεῖχος. διαφαινούσης δὲ τῆς ἡμέρας, διεβίβαζε τὴν δύναμιν, ἡγουμένων τῶν ἐλεφάντων, ἐπακολουθούντων δὲ τῶν ὑπασπιστῶν καὶ κλιμακοφόρων, καὶ τῶν ἄλλων δι' ὧν ἔμελλε τὴν τειχομαχίαν ποιεῖσθαι. ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐπορεύοντο οἱ κράτιστοι τῶν ἱππέων, οὓς διενοεῖτο πέμπειν τοῖς περὶ τὸν Πτολεμαῖον, ἐὰν τύχωσιν ἐπιφανέντες. μεσοπορούντων δ' αὐτῶν, ἐπεφάνησαν οἱ περὶ τὸν Πτολεμαῖον δρόμῳ προσιόντες πρὸς τὴν τοῦ πολίσματος ἐπικουρίαν. φθασάντων δ' αὐτῶν καὶ προεισπεσόντων εἰς τὸ χωρίον, καὶ διά τε τῶν σαλπίγγων καὶ βοῆς φανερὰν ποιησάντων τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν, οἱ μὲν περὶ τὸν Περδίκκαν οὐ κατεπλάγησαν, ἀλλὰ τολμηρῶς προσῆγον τοῖς ὀχυρώμασιν. εὐθὺς δ' οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσθέμενοι τὰς κλίμακας ἀνέβαινον, οἱ δ' ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων τὸν χάρακα διέσπων, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἔρριπτον. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἔχων περὶ αὐτὸν τοὺς ἀρίστους, καὶ βουλόμενος προτρέψασθαι τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ φίλους προσιέναι τοῖς δεινοῖς, αὐτὸς ἀναλαβὼν τὴν σάρισαν, καὶ στὰς ἐπ' ἄκρου τοῦ προτειχίσματος, τὸν μὲν ἡγούμενον τῶν ἐλεφάντων ἐξετύφλωσεν, ὑπερδέξιον ἔχων τὴν

στάσιν· τὸν δ' ἐπικαθήμενον Ἰνδὸν τραυματίαν ἐποίησε· τοὺς δὲ διὰ τῆς κλίμακος ἀναβαίνοντας καταπεφρονηκότως τύπτων καὶ κατατραυματίζων, περιεκύλιεν εἰς τὸν ποταμὸν μετὰ τῶν ὅπλων. ἀκολούθως δὲ τούτῳ καὶ τῶν φίλων τοῦ Πτολεμαίου διαγωνιζομένων, τὸ μὲν ἐχόμενον θηρίον, κατακοντισθέντος τοῦ κυβερνῶντος αὐτὸ Ἰνδοῦ, παντελῶς ἄχρηστον ἐγένετο. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον τῆς τειχομαχίας συνεστώσης, οἱ μὲν περὶ τὸν Περδίκκαν ἐκ διαδοχῆς προσβάλλοντες, πᾶσαν σπουδὴν εἰσεφέροντο κατὰ κράτος ἑλεῖν τὸ χωρίον. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, αὐτὸς ἀριστεύων, καὶ τοὺς φίλους παρακαλῶν ἐνδείξασθαι τὴν εὔνοιαν ἅμα καὶ τὴν ἀρετήν, ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας συνεστήσατο. πολλῶν δ' ἀπολλυμένων παρ' ἀμφοτέροις, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τῶν ἡγεμόνων φιλοτιμίας, καὶ τῶν μὲν περὶ τὸν Πτολεμαῖον ταῖς ὀχυρότησι τῶν τόπων πλεονεκτούντων, τῶν δὲ περὶ τὸν Περδίκκαν τοῖς πλήθεσιν ὑπερεχόντων, τὸ τελευταῖον ἀμφοτέρων διημερευσάντων τοῖς κινδύνοις, ὁ μὲν Περδίκκας λύσας τὴν πολιορκίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν στρατοπεδείαν. νυκτὸς δ' ἀναζεύξας, λαθραίαν ἐποιεῖτο τὴν πορείαν, καὶ κατήντησεν εἰς τὸν ἀντικρὺ τόπον τῆς Μέμφεως, περὶ ὃν συνέβαινε σχίζεσθαι τὸν Νεῖλον, καὶ ποιεῖν νῆσον δυναμένην ἀσφαλῶς δέξασθαι στρατοπεδείαν τε καὶ δύναμιν τὴν μεγίστην. εἰς ταύτην οὖν διεβίβασε τὴν δύναμιν, ἐπιπόνως τῶν στρατιωτῶν περαιουμένων, διὰ τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ. μέχρι γὰρ τοῦ γενείου τὸ ῥεῦμα προσπῖπτον, ἐσάλευε τὰ σώματα τῶν διαβαινόντων, ἅτε καὶ τῶν ὅπλων ἐμποδιζόντων τοὺς ἄνδρας. ὁ δὲ Περδίκκας κατανοήσας τὴν δυσκολίαν τοῦ ῥείθρου, τοὺς μὲν ἐλέφαντας τοῦ ποταμοῦ ἐκ τῶν εὐωνύμων ἐπέστησεν, ἐκδεχόμενος τὴν καταφορὰν τοῦ ποταμοῦ καταπραΰνοντας τὸ ῥεῖθρον· τοὺς δ' ἱππεῖς ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν ἔταξε, δι' ὧν ἐξεδέχετο τοὺς διαφερομένους ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ διέσωζεν εἰς τὸ πέραν. ἴδιον δέ τι καὶ παράδοξον συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν διάβασιν τῆς δυνάμεως ταύτης. τῶν πρώτων γὰρ ἀσφαλῶς διαβαινόντων, οἱ μετὰ ταῦτα περαιούμενοι, μεγάλοις περιέπιπτον κινδύνοις. ὁ γὰρ ποταμός, οὐδεμιᾶς οὔσης αἰτίας φανερᾶς, πολλῷ βαθύτερος ἐγίνετο, καὶ τῶν σωμάτων ὅλων καταδυομένων, ἅπαντες εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν περιέπιπτον. τῆς δὲ κατὰ τὴν πλήρωσιν αἰτίας ἐπιζητουμένης, τὸ μὲν ἀληθὲς ἀσυλλόγιστον ἦν· ἔφασαν δ' οἱ μὲν ἐν τοῖς ἄνω τόποις ἐσχισμένην διώρυγα πάλιν ἐμφραχθῆναι, καὶ συμμιχθεῖσαν τῷ ποταμῷ, βαθύτερον πεποιηκέναι τὸν πόρον, οἱ δ' ὄμβρους ἐν τοῖς ἄνω τόποις γενομένους αὐξῆσαι τὸ μέγεθος τοῦ Νείλου. τούτων δ' οὐδέτερον ἦν· ἀλλὰ τοῦ πόρου τὴν μὲν πρώτην διάβασιν ἀσφαλεστέραν συνέβαινε γεγονέναι, ἀκεραίου τῆς κατὰ τὴν διάβασιν ἄμμου πεπηγμένης· κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ὑπὸ τῶν προδιαβεβηκότων ἵππων τε καὶ ἐλεφάντων, ἔτι δὲ πεζῶν, τοῖς μὲν ποσὶ τὴν ἄμμον πατουμένην καὶ κινουμένην, ὑπὸ τοῦ ῥείθρου κατενεχθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο κοιλωθέντος τοῦ πόρου, βαθυτέραν γενέσθαι τὴν διάβασιν κατὰ μέσον τὸν ποταμόν. διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀδυνατούσης τῆς λοιπῆς δυνάμεως διαβιβάσαι τὸν ποταμόν, ὁ Περδίκκας εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐνέπιπτε, τῶν μὲν διαβεβηκότων οὐκ ἀξιομάχων ὄντων τοῖς πολεμίοις, τῶν δ' ἐν τῷ πέραν μὴ δυναμένων βοηθεῖν τοῖς ἰδίοις, προσέταξεν εἰς τοὐπίσω πάλιν ἀπιέναι πάντας. διὸ δὴ ἀναγκασθέντων ἁπάντων περαιοῦσθαι τὸ ῥεῖθρον, οἱ μὲν ἐπιστάμενοι κολυμβᾶν, καὶ τοῖς σώμασιν ἰσχυρότεροι, μετὰ πολλῆς κακοπαθείας διενήξαντο τὸν Νεῖλον, πολλὰ τῶν ὅπλων ἀποβαλόντες· τῶν δ' ἄλλων διὰ τὴν ἀπειρίαν οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ ῥείθρου κατεπόθησαν, οἱ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἐξέπεσον. οἱ πλεῖστοι δὲ παρενεχθέντες ἐπὶ πολὺν χρόνον

γρ. ἀπορίαν

ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ποταμῷ θηρίων κατεβρώθησαν. ἀπολομένων δὲ πλειόνων ἢ δισχιλίων, ἐν οἷς καὶ τῶν ἐπιφανῶν τινες ἡγεμόνων ὑπῆρχον, ἀλλοτρίως δὲ τὸ πλῆθος εἶχε πρὸς τὸν Περδίκκαν. ὁ δὲ Πτολεμαῖος τὰ σώματα τῶν πρὸς αὐτὸν ἐκπεσόντων καύσας, καὶ τῆς ἁρμοζούσης κηδείας ἀξιώσας, ἀπέστειλε τὰ ὀστᾶ πρὸς τοὺς οἰκείους τε καὶ φίλους τῶν τετελευτηκότων. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ παρὰ τῷ Περδίκκᾳ Μακεδόνες πρὸς μὲν τοῦτον πολλῷ μᾶλλον ἀπηγριώθησαν, πρὸς δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἀπέκλιναν ταῖς εὐνοίαις. ἐπιγενομένης δὲ νυκτός, πλήρης ἦν ἡ παρεμβολὴ κλαυθμοῦ καὶ πένθους, τοσούτων μὲν ἀνδρῶν ἀλόγως ἀπολωλότων ἄνευ πολεμίας πληγῆς, καὶ τούτων οὐκ ἐλαττόνων ἢ χιλίων θηριοβρώτων γεγονότων· πολλοὶ μὲν τῶν ἡγεμόνων συνιόντες, κατηγόρουν τοῦ Περδίκκου, πᾶσα δ' ἡ φάλαγξ τῶν πεζῶν ἀπαλλοτριωθεῖσα φανερὰν διὰ τῆς ἀπειλούσης φωνῆς τὴν ἰδίαν κατεσκεύασεν ἀλλοτριότητα. διόπερ πρῶτοι τῶν ἡγεμόνων ἀπέστησαν ὡς ἑκατόν, ὧν ἦν ἐπιφανέστατος Πίθων, ὁ τοὺς ἀποστάτας Ἕλληνας καταπολεμήσας, οὐδενὸς δὲ τῶν Ἀλεξάνδρου λειπόμενος φίλων ἀρετῇ τε καὶ δόξῃ. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἱππέων τινὲς συμφρονήσαντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Περδίκκου κατήντησαν, καὶ προσπεσόντες ἀθρόοι κατέσφαξαν τὸν Περδίκκαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ γενομένης ἐκκλησίας, ὁ Πτολεμαῖος καταβάς, καὶ τοὺς Μακεδόνας ἀσπασάμενος, περί τε τῶν καθ' αὑτὸν ἀπελογήσατο, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐκλελοιπότων ἐχορήγησε σῖτον δαψιλῆ ταῖς δυνάμεσι, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἐπλήρωσε τὴν παρεμβολήν· μεγάλης δὲ τυγχάνων ἀποδοχῆς, καὶ δυνάμενος παραλαβεῖν τὴν ἐπιμέλειαν τῶν βασιλέων διὰ τὴν τοῦ πλήθους εὔνοιαν, ˚βιαζόμενος, τούτου μὲν οὐκ ὠρέχθη, ᾧ δὲ Πίθωνι καὶ Ἀρριδαίῳ χάριτας ὀφείλων, συγκατεσκεύασε τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν. οἱ γὰρ Μακεδόνες, βουλῆς προτεθείσης περὶ τῆς ἡγεμονίας, καὶ συμβουλεύσαντος Πτολεμαίου, πάντες προθύμως εἵλοντο τῶν βασιλέων ἐπιμελητὰς αὐτοκράτορας Πίθωνα καὶ Ἀρριδαῖον, τὸν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως κατακομίσαντα. Περδίκκας μὲν οὖν ἄρξας ἔτη τρία, τοῦτον τὸν τρόπον ἀπέβαλε τὴν ἡγεμονίαν ἅμα καὶ τὴν ψυχήν.

Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν εὐθὺς ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες ὅτι παρατάξεως γενομένης περὶ Καππαδοκίαν, Εὐμενὴς νενίκηκε, Κρατερὸς δὲ καὶ Νεοπτόλεμος ἡττηθέντες ἀνῄρηνται. τοῦτο δ' εἰ δυσὶ πρότερον ἡμέραις ἐγένετο τῆς Περδίκκου τελευτῆς, οὐδεὶς ἂν ἐτόλμησε τὰς χεῖρας Περδίκκᾳ προσενεγκεῖν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐημερίας. οἱ δ' οὖν Μακεδόνες, πυθόμενοι τὰ περὶ τὸν Εὐμένη, κατέγνωσαν αὐτοῦ θάνατον καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν πεντήκοντα, ἐν οἷς ἦν καὶ Ἀλκέτας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Περδίκκου. ἀπέκτειναν δὲ καὶ τῶν φίλων τοῦ Περδίκκου τοὺς μάλιστα πιστοτάτους, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀτταλάντην, ἣν ἦν γεγαμηκὼς Ἄτταλος, ὁ τοῦ στόλου τὴν ἡγεμονίαν παρειληφώς. μετὰ δὲ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Περδίκκου, Ἄτταλος ὁ τοῦ στόλου τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, διέτριβε μὲν περὶ τὸ Πηλούσιον, ὡς δ' ἐπύθετο τὴν τῆς γυναικὸς ἀναίρεσιν καὶ τοῦ Περδίκκου, τὸν στόλον ἀναλαβὼν ἐξέπλευσε, καὶ κατήντησεν εἰς Τύρον. ὁ δὲ τῆς πόλεως ταύτης φρούραρχος Ἀρχέλαος, Μακεδὼν τὸ γένος, τὸν Ἄτταλον φιλοφρόνως ὑπεδέξατο, καὶ τήν τε πόλιν παρέδωκεν αὐτῷ, καὶ τὰ χρήματα, δεδομένα μὲν ὑπὸ τοῦ Περδίκκου φυλάττειν, τότε δὲ δικαίως ἀποδεδομένα, τὸ δὲ πλῆθος ὄντα ταλάντων ὀκτακοσίων. ὁ δ' Ἄτταλος ἐν τῇ Τύρῳ διατρίβων, ἀνελάμβανε τῶν Περδίκκου φίλων τοὺς διασωζομένους ἐκ τῆς πρὸς τῇ Μέμφει στρατοπεδείας. Ἀντιπάτρου δ' εἰς τὴν Ἀσίαν διαβεβηκότος, Αἰτωλοὶ κατὰ τὰς πρὸς Περδίκκαν συνθήκας ἐστράτευσαν εἰς τὴν Θετταλίαν, ἀντιπερισπάσαι

γρ. ἀντισπάσαι

βουλόμενοι τὸν Ἀντίπατρον. εἶχον δὲ στρατιώτας, πεζοὺς μὲν μυρίους καὶ δισχιλίους,
ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους, ὧν ἦν στρατηγὸς Ἀλέξανδρος αἰτωλός. ἐν ἀρχῇ δ' οὖν τοὺς
ἀμφισσεῖς λοκροὺς πολιορκήσαντες, τήν τε χώραν αὐτῶν κατέδραμον, καί τινα τῶν
πλησίων πολισμάτων εἷλον. ἐνίκησαν δὲ μάχῃ τὸν Ἀντιπάτρου στρατηγὸν Πολυ-
κλῆν, καὶ τοῦτόν τε καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους ἀνεῖλον· τῶν δὲ ζωγρηθέντων οὓς μὲν
ἀπέδοντο, οὓς δὲ ἀπελύτρωσαν. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς θετταλίαν ἐμβαλόντες, τοὺς πλεί-
στους τῶν θετταλῶν ἔπεισαν κοινωνεῖν τοῦ πρὸς Ἀντίπατρον πολέμου· καὶ ταχέως ἠθροί-
σθησαν οἱ πάντες, πεζοὶ μὲν δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ χίλιοι πεντα-
κόσιοι. τούτων δὲ προσαγομένων τὰς πόλεις, ἀκαρνᾶνες ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς
αἰτωλοὺς ἐνέβαλον εἰς τὴν αἰτωλίαν, καὶ τήν τε χώραν ἐδῄουν, καὶ τὰς πόλεις ἐπο-
λιόρκουν. οἱ δὲ αἰτωλοί, πυθόμενοι τὰς ἰδίας πατρίδας διακινδυνεύειν, τοὺς μὲν ἄλλους
στρατιώτας ἀπέλιπον ἐν θετταλίᾳ, Μένωνα τὸν Φαρσάλιον ἐπιστήσαντες στρατη-
γόν· αὐτοὶ δὲ τοὺς πολιτικοὺς ἀναλαβόντες, ἧκον συντόμως εἰς τὴν αἰτωλίαν. καὶ τοὺς
ἀκαρνᾶνας καταπληξάμενοι, τὰς πατρίδας ἠλευθέρωσαν τῶν κινδύνων. τούτων δὲ
περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων, Πολυσπέρχων ὁ καταλελειμμένος ἐν μακεδονίᾳ στρα-
τηγός, ἧκεν εἰς τὴν θετταλίαν μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου· νικήσας δὲ παρατάξει τοὺς
πολεμίους, τόν τε στρατηγὸν Μένωνα ἀνεῖλε, καὶ τῶν ἄλλων κατέκοψε τοὺς πλείστους,
καὶ τὴν θετταλίαν ἀνεκτήσατο. Κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν Ἀρριδαῖος καὶ Πίθων, οἱ τῶν
βασιλέων ἐπιμεληταί, ἀναζεύξαντες ἀπὸ τοῦ νείλου μετὰ τῶν βασιλέων καὶ τῆς
δυνάμεως, ἧκον εἰς τριπαράδεισον τῆς ἄνω συρίας. ἐνταῦθα δὲ Εὐρυδίκης τῆς βα-
σιλίσσης πολλὰ περιεργαζομένης, καὶ ταῖς τῶν ἐπιμελητῶν ἐπιβολαῖς ἀντιπρατ-
τούσης, οἱ μὲν περὶ τὸν Πίθωνα δυσχεραίνοντες, καὶ τοὺς μακεδόνας ὁρῶντες τοῖς ἐκεί-
νης προστάγμασιν ἀεὶ μᾶλλον προσέχοντας, συνήγαγον ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐπι-
μέλειαν ἀπείπαντο. οἱ δὲ μακεδόνες ἐπιμελητὴν εἵλοντο τὸν Ἀντίπατρον αὐτοκρά-
τορα. οὗτος δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καταντήσας εἰς τριπαράδεισον, κατέλαβε τὴν
Εὐρυδίκην στασιάζουσαν, καὶ τοὺς μακεδόνας ἀπαλλοτριοῦσαν ἀπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου.
ταραχῆς δὲ μεγάλης οὔσης ἐν ταῖς δυνάμεσι, καὶ κοινῆς ἐκκλησίας συναχθείσης,
ὁ μὲν Ἀντίπατρος διαλεχθεὶς τοῖς πλήθεσι, τὴν μὲν ταραχὴν κατέπαυσε, τὴν
δ' Εὐρυδίκην καταπληξάμενος, ἔπεισε τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς σα-
τραπείας ἐξ ἀρχῆς ἐμερίσατο, καὶ Πτολεμαίῳ μὲν τὴν προϋπάρχουσαν προσώ-
ρισεν. ἀδύνατον γὰρ ἦν τοῦτον μεταθεῖναι, διὰ τὸ δοκεῖν τὴν αἴγυπτον διὰ τῆς
ἰδίας ἀνδραγαθίας ἔχειν οἱονεὶ δορίκτητον. καὶ Λαομέδοντι μὲν τῷ μιτυληναίῳ συ-
ρίαν ἔδωκε, Φιλοξένῳ δὲ τὴν κιλικίαν, τῶν δ' ἄνω σατραπειῶν μεσοποταμίαν μὲν
καὶ τὴν ἀρβηλῖτιν Ἀμφιμάχῳ, τὴν δὲ βαβυλωνίαν Σελεύκῳ· Ἀντιγένει δὲ τὴν σου-
σιανήν, διὰ τὸ τοῦτον πρῶτον πεποιῆσθαι τὴν ἐπὶ τὸν Περδίκκαν ἐπίθεσιν. Πευ-
κέστῃ δὲ τὴν περσίδα, Τληπολέμῳ δὲ τὴν καρμανίαν, Πίθωνι δὲ μηδίαν, Φιλίπ-
πῳ δὲ τὴν παρθυαίαν. ἀρείαν δὲ καὶ δραγγινὴν Στασάνδρῳ τῷ κυπρίῳ· τὴν δὲ βα-
κτριανὴν καὶ σογδιανὴν Στασάνορι τῷ σολίῳ, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὄντι νήσου. παροπαμι-
σάδας δὲ Ὀξυάρτῃ προσώρισε, τῷ Ῥωξάνης πατρὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γυναικός. τῆς δὲ
ἰνδικῆς τὰ μὲν συνορίζοντα παροπαμισάδαις, Πίθωνι τῷ Αγήνορος. τὰς δ' ἐχομένας
βασιλείας, τὴν μὲν παρὰ τὸν ἰνδὸν ποταμόν, Πώρῳ, τὴν δὲ παρὰ τὸν ὑδάσπην, Ταξίλῃ. οὐ
γὰρ ἦν τούτους τοὺς βασιλεῖς μετακινῆσαι χωρὶς βασιλικῆς δυνάμεως, καὶ ἡγεμόνος
ἐπιφανοῦς. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἄρκτον κεκλιμένων, καππαδοκίαν μὲν Νικάνορι, Φρυγίαν

Antipater regni Macedonum procurationem suscipit.

[illegible]

τὴν μεγάλην καὶ λυκίαν Ἀντιγόνῳ, καθάπερ πρότερον εἶχε. καρίαν δὲ Κασάνδρῳ, λυδίαν δὲ Κλείτῳ, Φρυγίαν δὲ τὴν ἐφ' ἑλλησπόντῳ Ἀρριδαίῳ. στρατηγὸν δὲ τῆς βασιλικῆς δυνάμεως ἀπέδειξεν Ἀντίγονον, ᾧ προστεταγμένον ἦν καταπολεμῆσαι Εὐμένη τε καὶ Ἀλκέταν. προσέζευξε δὲ τῷ Ἀντιγόνῳ χιλίαρχον τὸν υἱὸν Κάσανδρον, ὅπως μὴ δύνηται διαλαθεῖν ἰδιοπραγῶν. αὐτὸς δὲ τοὺς βασιλεῖς ἀναλαβὼν καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν, προῆγεν ἐπὶ τὴν μακεδονίαν, κατάξων τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τὴν πατρίδα.

Ἀντίγονος δὲ ἐπὶ τῆς ἀσίας ἀποδεδειγμένος στρατηγὸς διαπολεμῆσαι πρὸς Εὐμένη, ἤθροισεν ἐκ τῆς χειμασίας τὰς δυνάμεις. παρασκευασάμενος δὲ τὰ πρὸς τὴν μάχην, προῆγεν ἐπὶ τὸν Εὐμένη, διατρίβοντα περὶ καππαδοκίαν. ὁ δὲ Εὐμένης, ἀποστάντος ἀπ' αὐτοῦ τινος τῶν ἐπιφανῶν ἡγεμόνος ὀνόματι Περδίκκου, στρατοπεδεύοντος ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ μετὰ τῶν συναποστάντων στρατιωτῶν, πεζῶν μὲν τρισχιλίων, ἱππέων δὲ πεντακοσίων, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτὸν Φοίνικα τὸν τενέδιον, ἔχοντα πεζοὺς μὲν ἐπιλέκτους τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους. οὗτος δὲ νυκτοπορείᾳ συντόνῳ χρησάμενος, προσέπεσε τοῖς ἀποστάταις ἀπροσδοκήτως περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐγκεκοιμημένοις· καταλαβὼν δὲ αὐτοὺς κοιμωμένους, τόν τε Περδίκκαν ἐζώγρησε, καὶ τῆς δυνάμεως ἐγκρατὴς ἐγένετο. Εὐμένης δὲ τοὺς αἰτιωτάτους τῆς ἀποστάσεως ἡγεμόνας ἐθανάτωσε· τοὺς δὲ στρατιώτας τοῖς ἄλλοις ἀναμίξας, καὶ φιλανθρώπως προσενεχθεὶς, ἰδίους ταῖς εὐνοίαις ἐποιήσατο. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Ἀντίγονος διαπεμψάμενος πρὸς Ἀπολλωνίδην τινὰ τῶν ἱππέων ἀφηγούμενον παρὰ τῷ Εὐμένει, μεγάλαις ἐπαγγελίαις δι' ἀπορρήτων ἔπεισε προδότην γενέσθαι, καὶ κατὰ τὴν μάχην αὐτομολῆσαι. τοῦ δὲ Εὐμένους στρατοπεδεύοντος τῆς καππαδοκίας ἔν τισιν εὐθέτοις πεδίοις πρὸς ἱππομαχίαν, ἐπιβαλὼν ὁ Ἀντίγονος μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως κατελάβετο τὴν ὑπερκειμένην τῶν πεδίων ὑπώρειαν. εἶχε δὲ ὁ μὲν Ἀντίγονος κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς πεζοὺς μὲν πλείους τῶν μυρίων (ὧν ἦσαν οἱ ἡμίσεις μακεδόνες, θαυμαστοὶ κατὰ τὰς ἀνδραγαθίας) ἱππεῖς δὲ δισχιλίους, ἐλέφαντας δὲ τριάκοντα· ὁ δὲ Εὐμένης πεζοὺς μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ πεντακισχιλίους. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, καὶ τοῦ Ἀπολλωνίδου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων ποιήσαντος ἀλόγως ἀπὸ τῶν ἰδίων διάστασιν, ἐνίκησεν ὁ Ἀντίγονος, καὶ ἀνεῖλε τῶν ἐναντίων εἰς ὀκτακισχιλίους. ἐκυρίευσε δὲ καὶ τῆς ἀποσκευῆς ἁπάσης, ὥστε τοὺς περὶ τὸν Εὐμένη στρατιώτας διὰ μὲν τὴν ἧτταν καταπεπλῆχθαι, διὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀποσκευῆς οὐκ ἀθυμῆσαι. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν Εὐμένης ἐπεβάλετο φυγεῖν εἰς τὴν ἀρμενίαν, καὶ τῶν ἐν ταύτῃ κατοικούντων τινὰς πρὸς τὴν συμμαχίαν συλλαβέσθαι· καταταχούμενος δὲ, καὶ τοὺς στρατιώτας ὁρῶν ἀποχωροῦντας πρὸς τὸν Ἀντίγονον, κατελάβετο χωρίον ὀχυρὸν, ὃ προσηγορεύετο νῶρα. ἦν δὲ τὸ φρούριον τοῦτο παντελῶς μικρὸν, διὰ τὸ τὸν περίβολον ἔχειν μὴ πλείω δυοῖν σταδίων, κατὰ δὲ τὴν ἐρυμνότητα θαυμαστόν. ἐπὶ γὰρ πέτρας ὑψηλῆς εἶχε τὰς οἰκίας συνῳκοδομημένας, καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τῆς φύσεως, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς ἐκ τῶν χειρῶν κατασκευῆς θαυμαστῶς ὠχύρωτο. εἶχε δὲ καὶ παραθέσεις σίτου πολλοῦ, καὶ ξύλων, καὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' εἰς ἔτη πολλὰ δύνασθαι χορηγῆσαι πάντα τοῖς εἰς αὐτὴν καταφυγοῦσι. συνέφυγον δὲ μετ' αὐτοῦ τῶν φίλων οἱ ταῖς εὐνοίαις διαφέροντες, καὶ κεκρικότες συναποθνήσκειν αὐτῷ κατὰ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους· οἱ δὲ πάντες ὑπῆρχον ἱππεῖς τε καὶ πεζοὶ περὶ ἑξακοσίους. Ἀντίγονος δὲ παραλαβὼν τὴν μετ' Εὐμένους δύναμιν, καὶ τῶν ἐν ταύταις προσόδων κύριος γενόμενος, ἔτι δὲ παραλαβὼν.

γρ. ἡγεμόνα ὄνομα

γρ. ὑπαθυμῆσαι

πλῆθος χρημάτων, μειζόνων πραγμάτων ὠρέγετο. οὐκέτι γὰρ οὐδεὶς τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν ἡγεμόνων ἀξιόμαχον εἶχε δύναμιν διαγωνίσασθαι πρὸς αὐτὸν περὶ τῶν πρωτείων. διὸ καὶ πρὸς Ἀντίπατρον κατὰ μὲν τὸ παρὸν προσεποιεῖτο φιλικῶς διακεῖσθαι, διεγνώκει δὲ, τὸ κατ' αὐτὸν ἀσφαλισάμενος, μηκέτι προσέχειν μήτε τοῖς βασιλεῦσι, μήτε Ἀντιπάτρῳ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον περιέλαβε τοὺς καταπεφευγότας εἰς τὸ φρούριον διπλοῖς τοῖς τείχεσι, καὶ τάφροις καὶ χαρακώμασι θαυμαστοῖς. μετὰ ταῦτα δ' εἰς σύλλογον ἐλθὼν Εὐμενεῖ, καὶ τὴν προϋπάρχουσαν φιλίαν ἀνανεωσάμενος, ἔπειθεν αὐτὸν κοινοπραγεῖν. ὁ δὲ, εἰδὼς τὴν τύχην ὀξέως μεταβάλλουσαν, μείζονας ᾔτει φιλανθρωπίας τῆς περὶ αὐτὸν οὔσης περιστάσεως. ᾤετο γὰρ δεῖν αὐτῷ συγχωρηθῆναι τὰς ἐξ ἀρχῆς δεδομένας σατραπείας, καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἁπάντων ἀπόλυσιν. ὁ δὲ Ἀντίγονος περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τὸν Ἀντίπατρον τὴν διαφορὰν ἐποιήσατο, τοῦ δὲ χωρίου τὴν ἱκανὴν φυλακὴν ἀπολιπὼν, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς πορθουμένους ἡγεμόνας τῶν πολεμίων καὶ δυνάμεις ἔχοντας, Ἀλκέταν τε τὸν ἀδελφὸν τοῦ Περδίκκου, καὶ Ἄτταλον τὸν τοῦ στόλου παντὸς κυριεύοντα. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Εὐμένης πρὸς τὸν Ἀντίπατρον πρεσβευτὰς ἀπέστειλε περὶ τῆς ὁμολογίας, ὧν ἦν ἡγούμενος Ἱερώνυμος ὁ τὰς τῶν διαδόχων ἱστορίας γεγραφώς. οὗτος δὲ πολλαῖς καὶ ποικίλαις κεχρημένος τοῦ βίου μεταβολαῖς, οὐκ ἐταπεινοῦτο τῷ φρονήματι, σαφῶς εἰδὼς τὴν τύχην ὀξείας τὰς εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη ποιουμένην μεταβολάς. ἑώρα γὰρ τοὺς μὲν τῶν μακεδόνων βασιλεῖς κενὸν ἔχοντας τὸ τῆς βασιλείας πρόσχημα, πολλοὺς δὲ καὶ μεγάλους τοῖς φρονήμασιν ἄνδρας διαδεχομένους τὰς ἡγεμονίας, πάντας δὲ ἰδιοπραγεῖν βουλομένους. ἤλπιζεν οὖν, ὅπερ ἦν πρὸς ἀλήθειαν, πολλοὺς αὐτοῦ χρείαν ἕξειν, διά τε τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐμπειρίαν τῶν πολεμικῶν, ἔτι δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐν τῇ πίστει βεβαιότητος. ὁρῶν δὲ τοὺς ἵππους, διὰ τὴν ἐν τῇ δυσχωρίᾳ τραχύτητα μὴ δυναμένους γυμνάζεσθαι, πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἱππομαχίαις χρείαν ἀχρήστους ἐσομένους, ἐπενόησέ τινα ξένην καὶ παρηλλαγμένην τῶν ἵππων γυμνασίαν. τὰς γὰρ κεφαλὰς αὐτῶν ταῖς σειραῖς ἀναδεσμεύων ἔκ τινων δοκῶν ἢ πασσάλων, δύο ἢ τρεῖς δοκίδας ἐωρήσας, καὶ συναναγκάζων τοῖς ὀπισθίοις ποσὶν ἐπιβεβηκέναι, τοῖς δ' ἔμπροσθεν μόνοις ψαύειν τῆς γῆς μικρὸν ἀπολείποντας. εὐθὺς οὖν ὁ μὲν ἵππος, βουλόμενος στηρίζεσθαι τοῖς ἐμπροσθίοις, διεπονεῖτο τῷ τε σώματι παντὶ καὶ τοῖς σκέλεσι, συμπασχόντων ἁπάντων τῶν κατὰ τὸν ὄγκον μελῶν. τοιαύτης δὲ γινομένης κινήσεως, ἱδρώς τε πολὺς ἐκ τοῦ σώματος ἐξεχεῖτο, καὶ τῇ τοῦ πόνου ὑπερβολῇ τὴν ἀκρότητα τῆς γυμνασίας τοῖς ζώοις περιεποιεῖτο. τοῖς δὲ στρατιώταις ἅπασι τὰς αὐτὰς τροφὰς παρείχετο, μετέχων αὐτὸς τῆς λιτότητος, καὶ διὰ τῆς ὁμοίας συμπεριφορᾶς πολλὴν εὔνοιαν ἑαυτῷ, τοῖς δὲ συμπεφευγόσι πᾶσιν ὁμόνοιαν συγκατεσκεύασε. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τοὺς συμπεφευγότας εἰς τὴν πέτραν, ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν αἴγυπτον, Πτολεμαῖος παραδόξως ἀποτετριμμένος τόν τε Περδίκκαν καὶ τὰς βασιλικὰς δυνάμεις, τὴν μὲν αἴγυπτον ὥσπερ εἴ τινα δορίκτητον εἶχεν. ὁρῶν δὲ τήν τε Φοινίκην καὶ τὴν κοίλην ὀνομαζομένην συρίαν εὐφυῶς κειμένας κατὰ τῆς αἰγύπτου, πολλὴν εἰσεφέρετο σπουδὴν κυριεῦσαι τούτων τῶν πόλεων. ἐξαπέστειλεν οὖν τὴν ἱκανὴν δύναμιν, καὶ στρατηγὸν, ἕνα τῶν φίλων προχειρισάμενος Νικάνορα. οὗτος δὲ στρατεύσας εἰς τὴν συρίαν, Λαομέδοντα μὲν τὸν σατράπην ἐζώγρησε, τὴν δὲ συρίαν ἅπασαν ἐχειρώσατο. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν φοινίκην πόλεις προσαγαγόμενος καὶ ποιήσας ἐμφρούρους, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴγυπτον, σύντομον τὴν στρατείαν καὶ

παρακλητικὴν πεποιημένος

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀπολλοδώρου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Κόιντον Ποπίλιον καὶ Κόιντον Πόπλιον. ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀντίγονος καταπεπολεμηκὼς τοὺς περὶ τὸν Εὐμένη, ἔκρινε στρατεύειν ἐπὶ τὸν Ἀλκέταν καὶ Ἄτταλον. οὗτοι γὰρ ὑπελείποντο τῶν Περδίκκου φίλων καὶ οἰκείων ἡγεμόνες ἀξιόλογοι, στρατιώτας δ' ἔχοντες ἱκανοὺς ἀμφισβητῆσαι πραγμάτων. διὸ ἀναζεύξας σὺν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐκ Καππαδοκίας, παρῆγεν ἐπὶ τὴν Πισιδικήν, ἐν ᾗ συνέβαινε διατρίβειν τοὺς περὶ τὸν Ἀλκέταν. ὀξεῖαν δὲ καὶ παντελῶς ἐπιτεταμένην τὴν πορείαν ποιησάμενος, ἐν ἡμέραις ἑπτὰ καὶ ταῖς ἴσαις νυξὶ διήνυσε σταδίους δισχιλίους καὶ πεντακοσίους εἰς τὴν ὀνομαζομένην Κρητῶν πόλιν. λαθὼν δὲ τοὺς πολεμίους, διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς πορείας, καὶ γενόμενος πλησίον αὐτῶν ἀγνοούντων τὴν παρουσίαν, ἔφθασεν ἀκρολοφίας τινὰς καὶ δυσχωρίας προκαταλαβόμενος. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀλκέταν πυθόμενοι τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων, τὴν μὲν φάλαγγα ταχέως ἐξέταξαν, τοῖς δ' ἱππεῦσι προσπεσόντες τοῖς τὴν ἀκρώρειαν προκατέχουσι, ἐφιλοτιμοῦντο βίᾳ κρατῆσαι καὶ ἀπὸ τῆς ἀκρολοφίας ἐκβαλεῖν. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, καὶ πολλῶν παρ' ἀμφοτέρων πεσόντων, ὁ μὲν Ἀντίγονος ἔχων ἱππεῖς ἑξακισχιλίους, ἀπὸ κράτους ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν ἐναντίαν φάλαγγα, σπεύδων ἀποκόψαι τὴν περὶ τὸν Ἀλκέταν ἐπὶ ταύτην καταφυγήν. οὗ συντελεσθέντος, οἱ μὲν ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας ὄντες πολὺ τοῖς τε πλήθεσιν ὑπερέχοντες, καὶ τῇ δυσχωρίᾳ τῶν τόπων πλεονεκτοῦντες, ἐτρέψαντο τοὺς προμαχομένους. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀλκέταν, τῆς μὲν ἐπὶ τοὺς πεζοὺς καταφυγῆς ἀποκεκλεισμένοι, τῷ δὲ πλήθει τῶν πολεμίων εἰς μέσον ἀπειλημμένοι, παρ' ὀλίγον ἦλθον τὴν ἀπώλειαν. διὸ καὶ τῆς σωτηρίας δυσελπίστου γενομένης, ὁ μὲν Ἀλκέτας πολλοὺς ἀποβαλὼν, μόλις διεξέπεσε πρὸς τὴν τῶν πεζῶν φάλαγγα. ὁ δ' Ἀντίγονος ἐκ τοῦ ὑπερδεξίου τόπου ἐπαγαγὼν τούς τε ἐλέφαντας καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν, κατεπλήξατο τοὺς πολεμίους πολὺ τοῖς πλήθεσι λειπομένους. ἦσαν γὰρ οἱ σύμμαχοι πάντες, πεζοὶ μὲν μύριοι καὶ ἑξακισχίλιοι, ἱππεῖς δ' ἐνακόσιοι. οἱ δ' Ἀντιγόνου, χωρὶς τῶν ἐλεφάντων, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν τετρακισμυρίων, ἱππεῖς δ' ὑπὲρ τοὺς ἑπτακισχιλίους. ἅμα δὲ τῶν ἐλεφάντων ἐπιόντων κατὰ μέτωπον, καὶ τῶν ἱππέων διὰ τὸ πλῆθος πολλαχῆ περιισταμένων, ἔτι δὲ τῶν πεζῶν πολλαπλασίων καὶ κρειττόνων ὄντων ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τὴν στάσιν ὑπερδέξιον ἐχόντων, πολὺς θόρυβος καὶ φόβος κατεῖχε τοὺς περὶ τὸν Ἀλκέταν. διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὀξύτητος καὶ ἐνεργείας, οὐδ' ἐκτάξαι καλῶς τὴν φάλαγγα κατίσχυσαν. τροπῆς δὲ παντελοῦς γενομένης, Ἄτταλος μὲν καὶ Δόκιμος καὶ Πολέμων, καὶ πολλοὶ τῶν ἀξιολόγων ἡγεμόνων ἐζωγρήθησαν. Ἀλκέτας δὲ μετὰ τῶν ἰδίων ὑπασπιστῶν καὶ τῶν παίδων φυγὼν, μετὰ τῶν Πισιδῶν τῶν συστρατευομένων, εἰς πόλιν Πισιδικὴν ὀνομαζομένην Τερμησσὸν διεσώθη. ὁ δ' Ἀντίγονος τοὺς μὲν καθ' ὁμολογίαν παραλαβὼν, τοῖς λοιποῖς εἰς τὰ ἴδια τάγματα κατέταξε, καὶ φιλανθρώπως αὐτοῖς χρησάμενος, ηὔξησε τὴν ἰδίαν δύναμιν μεγάλως. οἱ δὲ Πισίδαι τὸν ἀριθμὸν ὄντες εἰς ἑξακισχιλίους, καὶ ταῖς ἀλκαῖς διαφέροντες, παρεκάλουν τὸν Ἀλκέταν θαρρεῖν, ἐπαγγελλόμενοι μηδενὶ τρόπῳ ἐγκαταλείψειν αὐτόν. διέκειντο γὰρ πρὸς αὐτὸν εὐνοϊκῶς καθ' ὑπερβολήν, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. Ἀλκέτας μετὰ τὸν Περδίκκου θάνατον οὐκ ἔχων συμμάχους κατὰ τὴν Ἀσίαν, ἔκρινε τοὺς Πισίδας εὐεργετεῖν, νομίζων ἕξειν συμμάχους πολεμικοὺς ἄνδρας, καὶ χώραν ἔχοντας δυσέμβολον, καὶ πόλεις ὀχυρὰς φρουρίοις. διόπερ ἐν ταῖς στρατείαις παρὰ

τῶν προκαταλαβόντων,

πάντας τοὺς συμμάχους ἐτίμα. διαφερόντως τούτους· καὶ τὰς μὲν ἐκ τῆς πολεμίας ὠφελείας ἐμέριζεν αὐτοῖς, διδοὺς τῶν λαφύρων τὰ ἡμίση· κατὰ δὲ τὰς ὁμιλίας λόγοις φιλανθρώποις χρώμενος, καὶ κατὰ τὰ συνδεῖπνα καθ' ἡμέραν τοὺς ἀξιολογωτάτους ἐν μέρει παραλαμβάνων ἐπὶ τὰς ἑστιάσεις, ἔτι δὲ τιμῶν πολλαῖς δωρεαῖς ἀξιολόγοις, ἰδίους ταῖς εὐνοίαις κατεσκεύασε. διόπερ καὶ τότε τὰς ἐλπίδας ἔχοντος ἐν τούτοις Ἀλκέτου, τῶν ἐλπίδων αὐτὸν οὐ διεψεύσαντο. τοῦ γὰρ Ἀντιγόνου μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως πλησίον τῆς τερμησσοῦ καταστρατοπεδεύσαντος, καὶ τὸν Ἀλκέταν ἐξαιτοῦντος, ἔτι δὲ τῶν πρεσβυτέρων συμβουλευόντων ἐκδοῦναι, συστραφέντες οἱ νεώτεροι, πρὸς τοὺς γονεῖς διαστάντες, ἐψηφίσαντο πάντα ὑπομένειν κίνδυνον ἕνεκα τῆς τούτου σωτηρίας. οἱ δὲ πρεσβύτεροι τὸ μὲν πρῶτον πείθειν ἐπεχείρουν τοὺς νέους μὴ δι' ἕνα μακεδόνα περιιδεῖν τὴν πατρίδα γινομένην δοριάλωτον· ἐπεὶ δὲ ἀμετάθετον αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ἑώρων, λάθρᾳ συμφρονήσαντες, ἐξέπεμψαν νυκτὸς πρεσβείαν πρὸς Ἀντίγονον, ἐπαγγελλόμενοι τὸν Ἀλκέταν ἢ ζῶντα παραδώσειν ἢ τετελευτηκότα. ἠξίουν δὲ αὐτὸν ἐφ' ἡμέρας τινὰς προσβάλλοντα τῇ πόλει, καὶ δι' ἀκροβολισμῶν ἐλαφρῶν προσεπαγόμενον τοὺς ἐκ τῆς πόλεως, ὑποχωρεῖν ὡς φεύγοντα. τούτου γὰρ γινομένου, καὶ τῶν νεωτέρων περὶ τὴν μάχην ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀσχολουμένων, λήψεσθαι καιρὸν οἰκεῖον ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς. ὁ δὲ Ἀντίγονος πεισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ μακρὰν τῆς πόλεως μεταστρατοπεδεύσας, διὰ τῶν ἀκροβολισμῶν προεκαλεῖτο τοὺς νέους εἰς τὸν ἐκ τῆς πόλεως ἀγῶνα. οἱ δὲ πρεσβύτεροι, μεμονωμένον ὁρῶντες τὸν Ἀλκέταν, καὶ τῶν τε δούλων τοὺς πιστοτάτους, καὶ τῶν ἀκμαζόντων πολιτῶν ἐπιλέξαντες τοὺς μὴ συστρατευομένους τῷ Ἀλκέτᾳ, τὴν ἐπίθεσιν ἐποιήσαντο κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν νέων. ζωγρῆσαι μὲν οὖν αὐτὸν οὐ κατίσχυσαν (ἔφθασε γὰρ αὑτὸν διαχειρισάμενος, ὅπως μὴ ζῶν ὑποχείριος γένηται τοῖς πολεμίοις) τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ θέντες ἐπὶ κλινίδιον, καὶ συγκατακαλύψαντες εὐτελεῖ τρίβωνι, κατὰ τὰς πύλας ἐξήνεγκαν, καὶ λαθόντες τοὺς ἀκροβολιζομένους, παρέδωκαν Ἀντιγόνῳ. διὰ δὲ τῆς ἰδίας ἐπινοίας ἐκ τῶν κινδύνων ἐξελόμενοι τὴν πατρίδα, τὸν μὲν πόλεμον ἀπεστρέψαντο, τὴν δὲ πρὸς τοὺς νέους ἀλλοτριότητα φυγεῖν οὐ κατίσχυσαν. οὗτοι γὰρ ἀπὸ τῆς μάχης ἐπανελθόντες, καὶ τὸ πεπραγμένον ἀκούσαντες, πρὸς τοὺς ἰδίους ἀπηγριώθησαν διὰ τὴν πρὸς Ἀλκέταν ὑπερβολὴν τῆς εὐνοίας. καὶ τὸ μὲν πρῶτον καταλαβόμενοι μέρος τῆς πόλεως, ἐψηφίσαντο τὰς μὲν οἰκίας ἐμπρῆσαι, μετὰ δὲ τῶν ὅπλων ἐκχυθέντες ἐκ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ὀρεινῆς ἐχόμενοι πορθεῖν τὴν ὑπ' Ἀντίγονον τεταγμένην χώραν· ὕστερον δὲ μετανοήσαντες, τοῦ μὲν ἐμπρῆσαι τὴν πόλιν ἀπέσχοντο, δόντες δὲ ἑαυτοὺς εἰς λῃστείας καὶ καταδρομάς, πολλὴν τῆς πολεμίας χώραν κατέφθειραν. ὁ δὲ Ἀντίγονος παραλαβὼν τὸ σῶμα, καὶ καταικισάμενος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ τοῦ νεκροῦ σῆψιν λαβόντος, ἀφεὶς αὐτὸν ἄταφον, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς πισιδικῆς. οἱ δὲ τῶν τερμησσέων νέοι, φυλάττοντες τὴν πρὸς τὸν ἠκισμένον εὔνοιαν, τό τε σῶμα ἀνείλοντο καὶ λαμπρῶς ἐκήδευσαν. οὕτως ἡ τῆς εὐεργεσίας φύσις, ἴδιόν τι φίλτρον ἔχουσα πρὸς τοὺς εὖ πεποιηκότας, ἀμετάθετον διαφυλάττει τὴν εἰς αὐτοὺς εὔνοιαν. ὁ δὲ οὖν Ἀντίγονος ἀναζεύξας ἐκ τῆς πισιδικῆς, προῆγεν ἐπὶ Φρυγίας μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. ὡς δὲ κατήντησεν εἰς κρητῶν πόλιν, ἧκε πρὸς αὐτὸν Ἀριστόδημος ὁ μιλήσιος, ἀπαγγέλλων ὅτι Ἀντίπατρος μὲν τετελεύτηκεν, ἡ δὲ τῶν ὅλων ἡγεμονία καὶ τῶν βασιλέων ἡ ἐπιμέλεια μεταπέπτωκεν εἰς Πολυσπέρχοντα τὸν μακεδόνα. ἡσθεὶς δὲ ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, μετέωρος ἦν ταῖς ἐλπίσι, καὶ διενοεῖτο τῶν κατὰ τὴν

γρ. προσβάλοντα

γρ. προσαγόμενον

ἀσίαν ἔχεσθαι πραγμάτων, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν ἡγεμονίας μηδενὶ παραχωρεῖν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἀντίγονον ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν μακεδονίαν, Ἀντιπάτρου περιπεσόντος ἀρρωστίᾳ βαρυτέρᾳ, καὶ τοῦ γήρως συνεργοῦντος πρὸς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ βίου, ἀθηναῖοι μὲν ἐξέπεμψαν πρεσβευτὴν πρὸς Ἀντίπατρον Δημάδην, δοκοῦντα καλῶς πολιτεύεσθαι τὰ πρὸς τοὺς μακεδόνας, ἀξιοῦντες τὸν Ἀντίπατρον, καθάπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς ὡμολογηκώς, ἐξαγαγεῖν τὴν φρουρὰν ἐκ τῆς μουνυχίας. ὁ δ᾽ Ἀντίπατρος τὸ μὲν πρῶτον εὐνοϊκῶς διέκειτο πρὸς τὸν Δημάδην, ὕστερον δὲ, Περδίκκου τελευτήσαντος, καί τινων βασιλικῶν ἐπιστολῶν εὑρεθεισῶν ἐν τοῖς βασιλικοῖς γράμμασιν, ἐν οἷς ἦν ὁ Δημάδης παρακαλῶν τὸν Περδίκκαν κατὰ τάχος διαβαίνειν εἰς τὴν εὐρώπην ἐπ᾽ Ἀντίπατρον, ἀπηλλοτριώθη πρὸς αὐτὸν, καὶ κεκρυμμένην ἐτήρει τὴν ἔχθραν. διόπερ τοῦ Δημάδου κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ δήμου δεδομένας ἐντολὰς ἀπαιτοῦντος τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ περὶ τῆς ἀπειλήσαντος περὶ τῆς φρουρᾶς, ὁ μὲν Ἀντίπατρος, οὐδεμίαν δοὺς ἀπόκρισιν, παρέδωκε τοῖς ἐπὶ τὰς τιμωρίας τεταγμένοις αὐτόν τε τὸν Δημάδην καὶ τὸν υἱὸν Δημέαν συμπρεσβεύοντα τῷ πατρί. οὗτοι μὲν οὖν ἀπαχθέντες εἴς τι οἴκημα εὐτελὲς, ἐθανατώθησαν διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. ὁ δ᾽ Ἀντίπατρος ἐσχάτως ἤδη διακείμενος, ἀπέδειξεν ἐπιμελητὴν τῶν βασιλέων Πολυσπέρχοντα καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα, πρεσβύτατον σχεδὸν ὄντα τῶν τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνεστρατευμένων, καὶ τιμώμενον ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν μακεδονίαν. τὸν δ᾽ υἱὸν Κάσανδρον, χιλίαρχον καὶ δευτερεύοντα κατὰ τὴν ἐξουσίαν. ἡ δὲ τοῦ χιλιάρχου τάξις καὶ προαγωγὴ τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῶν περσικῶν βασιλέων εἰς ὄνομα καὶ δόξαν προήχθη, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ὑπ᾽ Ἀλεξάνδρου μεγάλης ἔτυχεν ἐξουσίας καὶ τιμῆς, ὅτε καὶ τῶν ἄλλων τῶν περσικῶν νομίμων ζηλωτὴς ἐγένετο. διὸ καὶ Ἀντίπατρος, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν, τὸν υἱὸν Κάσανδρον ὄντα νέον ἀπέδειξε χιλίαρχον. οὐ μὴν ὁ Κάσανδρός γε τῇ τοῦ πατρὸς τάξει συνευδοκήθη, δεινὸν ἡγούμενος εἰ τὴν τοῦ πατρὸς ἡγεμονίαν ὁ μὴ προσήκων κατὰ γένος διαδέξεται, καὶ ταῦθ᾽ υἱοῦ δυναμένου πραγμάτων ἡγεῖσθαι, καὶ δεδωκότος ἤδη πεῖραν ἱκανὴν ἀρετῆς τε καὶ ἀνδρείας. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰς ἀγρὸν βαδίσας μετὰ τῶν φίλων, τούτοις τε διελέγετο, πολλὴν ἔχων τὴν εὐκαιρίαν καὶ σχολὴν, περὶ τῆς τῶν ὅλων ἡγεμονίας. ἕκαστον δ᾽ αὐτῶν ἐκλαμβάνων κατ᾽ ἰδίαν, προετρέπετο συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν δυναστείαν, καὶ μεγάλαις ἐπαγγελίαις πείσας, ἑτοίμους ἐποιήσατο πρὸς τὴν κοινοπραγίαν. ἐξαπέστελλε δὲ καὶ πρὸς Πτολεμαῖον λάθρα πρεσβευτὰς, τήν τε φιλίαν ἀνανεούμενος, καὶ παρακαλῶν συμμαχεῖν αὐτῷ, καὶ ναυτικὴν δύναμιν πέμψαι τὴν ταχίστην ἐκ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὸν ἑλλήσποντον. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ πόλεις ἐξέπεμψε τοὺς προτρεψομένους ἑκάστῳ συμμαχεῖν. αὐτὸς δὲ κυνηγίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συνεστησάμενος, ἀνύποπτον ἑαυτὸν ἐποίει τῆς ἀποστάσεως. Πολυσπέρχων δὲ, παραλαβὼν τὴν τῶν βασιλέων ἐπιμέλειαν, καὶ συνεδρεύσας μετὰ τῶν φίλων, Ὀλυμπιάδα μὲν σὺν τῇ τῶν συνέδρων γνώμῃ μετεπέμπετο, παρακαλῶν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ παιδὸς ὄντος παραλαβεῖν, καὶ διατρίβειν ἐν μακεδονίᾳ τὴν βασιλικὴν ἔχουσαν προστασίαν. ἡ δ᾽ Ὀλυμπιὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐτύγχανεν εἰς ἤπειρον πεφευγυῖα, διὰ τὴν πρὸς Ἀντίπατρον ἀλλοτριότητα. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν μακεδονίαν ἐν τούτοις ἦν.

γρ. μακεδόνων

γρ. ἤπειρον

γρ. διαβοηθεί-σης

γρ. καινοπραγεῖν

Κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν, διαβοηθείσης τῆς Ἀντιπάτρου τελευτῆς, ἀρχὴ πραγμάτων καινῶν ἐγένετο καὶ κινήσεις, τῶν ἐν ἐξουσίαις ὄντων ἰδιοπραγεῖν ἐπιβαλλομένων. τούτων δὲ πρῶτος μὲν

ὁ Ἀντίγονος προνενικηκὼς Εὐμενῆ περὶ Καππαδοκίαν, καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ δυνάμεις παρειληφώς, καταπεπολεμηκὼς δ' Ἀλκέταν καὶ Ἄτταλον περὶ τὴν Πισιδικήν, καὶ τὰς δυνάμεις τὰς μετ' αὐτῶν ἀνειληφώς, πρὸς δὲ τούτοις ὑπ' Ἀντιπάτρου τῆς Ἀσίας στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ᾑρημένος, ἅμα δὲ καὶ μεγάλης δυνάμεως ἡγεμὼν ἀποδεδειγμένος, πλήρης ἦν ὄγκου καὶ φρονήματος. περιβαλόμενος δὲ ταῖς ἐλπίσι τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν, ἔγνω μὴ προσέχειν μήτε τοῖς βασιλεῦσι, μήτε τοῖς ἐπιμεληταῖς αὐτῶν. ὑπελάμβανε γὰρ αὐτὸν κρείττω δύναμιν ἔχοντα, τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν θησαυρῶν κύριον ἔσεσθαι, μηδενὸς ὄντος τοῦ δυναμένου πρὸς αὐτὸν ἀντιτάξασθαι. εἶχε γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον στρατιώτας πεζοὺς μὲν ἑξακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ μυρίους, ἐλέφαντας δὲ τριάκοντα. χωρὶς δὲ τούτων, ἑτοίμας κτήσασθαι καὶ ἄλλας δυνάμεις ἤλπιζεν, εἰ ἦ χρεία, δυναμένης τῆς Ἀσίας χορηγεῖν ἀνεκλείπτως τοῖς στρατολογουμένοις ξένοις τὰς μισθοφορίας. ταῦτα δὲ διανοηθείς, Ἱερώνυμον μὲν τὸν τὰς ἱστορίας γράψαντα μετεπέμψατο, φίλον ὄντα καὶ πολίτην Εὐμένους τοῦ Καρδιανοῦ, τοῦ συμπεφευγότος εἰς τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Νῶρα. τοῦτον δὲ μεγάλαις δωρεαῖς προκαλεσάμενος, ἐξαπέστειλε πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Εὐμενῆ, παρακαλῶν τῆς μὲν περὶ Καππαδοκίαν μάχης γενομένης πρὸς αὐτὸν ἐπιλαθέσθαι, γενέσθαι δὲ φίλον καὶ σύμμαχον αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν δωρεὰς πολλαπλασίους ὧν πρότερον ἦν ἐσχηκώς, καὶ σατραπείαν μείζονα, καὶ καθόλου πρῶτον ὄντα τῶν παρ' ἑαυτοῦ φίλων κοινωνὸν ἔσεσθαι τῆς ὅλης ἐπιβολῆς. εὐθὺς δὲ καὶ τῶν φίλων συναγαγὼν συνέδριον, καὶ περὶ τῆς τῶν ὅλων ἐπιβολῆς κοινωσάμενος, διέγραψε τῶν ἀξιολόγων φίλων οἷς μὲν σατραπείας, οἷς δὲ στρατηγίας. πᾶσι δὲ μεγάλας ἐλπίδας ὑποθείς, προθύμους κατεσκεύασε πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιβολάς. διενοεῖτο γὰρ ἐπελθεῖν τὴν Ἀσίαν, καὶ τοὺς μὲν προϋπάρχοντας σατράπας ἐκβαλεῖν, πρὸς δὲ τῶν ἑαυτοῦ φίλων καθιστάναι τὰς ἡγεμονίας. Τούτου δὲ περὶ ταῦτ' ὄντος, Ἀρριδαῖος τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας σατράπης, γνοὺς αὐτοῦ τὴν ἐπιβολήν, ἔκρινεν ἀσφαλίσασθαι τὰ κατὰ τὴν ἰδίαν σατραπείαν, καὶ τὰς ἀξιολογωτάτας πόλεις φρουραῖς περιελάμβανεν. οὔσης δὲ τῆς τῶν Κυζικηνῶν πόλεως ἐπικαιροτάτης καὶ μεγίστης, ἀνέζευξεν ἐπ' αὐτήν, ἔχων πεζοὺς μὲν μισθοφόρους πλείους τῶν μυρίων, Μακεδόνας δὲ χιλίους, Πέρσας δὲ τοξότας καὶ σφενδονήτας πεντακοσίους, ἱππεῖς δὲ ὀκτακοσίους, βέλη δὲ παντοδαπά, καὶ καταπέλτας ὀξυβελεῖς τε καὶ πετροβόλους, καὶ τὴν ἄλλην χορηγίαν πᾶσαν τὴν ἀνήκουσαν πρὸς πολιορκίαν. ἄφνω δὲ προσπεσὼν τῇ πόλει, καὶ τὸν πολὺν ὄχλον ἀναλαβὼν ἐπὶ τῆς χώρας, εἴχετο τῆς πολιορκίας, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει καταπληξάμενος, ἠνάγκασε δέχεσθαι φρουράν. οἱ δὲ Κυζικηνοί, παραδόξου τῆς ἐπιθέσεως γενομένης, καὶ τῶν μὲν πολλῶν ἐπὶ τῆς χώρας ἀπειλημμένων, ὀλίγων δ' ὄντων τῶν ὑπολελειμμένων, ἀπαράσκευοι παντελῶς ὑπῆρχον πρὸς τὴν πολιορκίαν. ὅμως δὲ κρίναντες ἀντέχεσθαι τῆς ἐλευθερίας, φανερῶς μὲν πρέσβεις ἐξέπεμψαν τοὺς διαλεξομένους τῷ Ἀρριδαίῳ λῦσαι τὴν πολιορκίαν. ποιήσειν γὰρ πάντα τὴν πόλιν Ἀρριδαίῳ, πλὴν τοῦ δέξασθαι φρουράν. λάθρα δὲ τοὺς νέους ἀθροίζοντες, καὶ τῶν οἰκετῶν τοὺς εὐθέτους ἐπιλεγόμενοι, καθώπλιζον, καὶ τὸ τεῖχος ἀνεπλήρουν τῶν ἀμυνομένων. τοῦ δ' Ἀρριδαίου βιαζομένου δέχεσθαι φρουράν, ἔφησαν βούλεσθαι τῷ δήμῳ προσανενεγκεῖν περὶ τούτου. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ σατράπου, λαβόντες ἀνοχήν, ταύτην τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα βέλτιον παρεσκευάσαντο τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν. ὁ δ' Ἀρριδαῖος καταστρατηγηθείς, καὶ τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ προέμενος καιρόν, διεσφά-

λη τῆς ἐλπίδος. οἱ γὰρ κυζικηνοί, πόλιν ἔχοντες ὀχυρὰν καὶ παντελῶς εὐφύλακτον ἀπὸ τῆς γῆς, διὰ τὸ χερρόνησον αὐτὴν εἶναι, καὶ θαλαττοκρατοῦντες, ῥαδίως ἠμύνοντο τοὺς πολεμίους. μετεπέμποντο δὲ καὶ παρὰ βυζαντίων στρατιώτας καὶ βέλη, καὶ τἄλλα τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν πολιορκίαν· ὧν ἁπάντων συντόμως καὶ προθύμως χορηγηθέντων, ἀνέλαβον ἑαυτοὺς τῇ ἐλπίδι, καὶ πρὸς τοὺς κινδύνους εὐθαρσεῖς κατέστησαν. εὐθὺς δὲ καὶ μακρὰς ναῦς καθελκύσαντες, παρέπλεον τὴν παραθαλάττιον, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας ἀναλαμβάνοντες, ἀπεκόμιζον εἰς τὴν πόλιν. ταχὺ δὲ στρατιωτῶν εὐπορήσαντες, καὶ πολλοὺς τῶν πολιορκούντων ἀποκτείναντες, ἀπετρίψαντο τὴν πολιορκίαν. Ἀρριδαῖος μὲν οὖν, καταστρατηγηθεὶς ὑπὸ τῶν κυζικηνῶν, ἄπρακτος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν σατραπείαν. Ἀντίγονος δὲ, πυθόμενος τὴν τῶν κυζικηνῶν πόλιν πολιορκουμένην, ἔτυχε μὲν ἐν κελαιναῖς διατρίβων· κρίνας δὲ τὴν κινδυνεύουσαν πόλιν ἰδίαν κατασκευάσασθαι πρὸς τὰς μελλούσας ἐπιβολάς, ἀπέλεξεν ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως τοὺς ἀρίστους, πεζοὺς μὲν δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους· τούτους δὲ ἀναλαβών, ἐν τάχει προῆγε βοηθήσων τοῖς κυζικηνοῖς. βραχὺ δὲ τῶν καιρῶν ὑστερήσας, φανερὰν μὲν ἔσχε τὴν εἰς τὴν πόλιν εὔνοιαν, τῆς δ' ὅλης ἐπιβολῆς ἀπέτυχε. πρὸς δ' Ἀρριδαῖον ἐξέπεμψε πρεσβευτάς, ἐγκαλῶν ὅτι πρῶτον μὲν ἑλληνίδα πόλιν σύμμαχον οὖσαν καὶ μηδὲν ἀδικοῦσαν ἐτόλμησε πολιορκεῖν· ἔπειθ' ὅτι φανερός ἐστιν ἀποστατήσων, καὶ τὴν σατραπείαν ἑαυτῷ δυναστείαν κατασκευαζόμενος· τὸ δὲ τελευταῖον, προσέταττε τῆς σατραπείας παραχωρεῖν, καὶ μίαν λαβόντα πόλιν εἰς καταβίωσιν, τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. ὁ δ' Ἀρριδαῖος, διακούσας τῶν πρεσβευτῶν, καὶ τὸ τῶν λόγων ὑπερήφανον καταμεμψάμενος, οὐκ ἔφη παραχωρήσειν τῆς σατραπείας· τὰς δὲ πόλεις φρουραῖς διαλαμβάνων, πειρᾶσθαι τοῖς ὅπλοις διαγωνίζεσθαι πρὸς αὐτόν. ἀκολούθως δὲ ταῖς ἀποκρίσεσι τὰς πόλεις ἀσφαλισάμενος, μέρος τῆς δυνάμεως ἐξέπεμψε, καὶ στρατηγὸν ἐπ' αὐτῆς. τούτῳ δὲ προσέταξε συνάψαι τοῖς περὶ τὸν Εὐμενῆ, καὶ λῦσαι τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, καὶ τὸν Εὐμενῆ τῶν κινδύνων ἀπαλλάξαντα ποιήσασθαι σύμμαχον. Ἀντίγονος δὲ σπεύδων ἀμύνασθαι τὸν Ἀρριδαῖον, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτὸν δύναμιν τὴν διαπολεμήσουσαν· αὐτὸς τε τὴν ἱκανὴν στρατιὰν ἀναλαβών, προῆγεν ἐπὶ λυδίας, βουλόμενος ἐκβαλεῖν τὸν ἐν αὐτῇ σατράπην Κλεῖτον. ὁ δὲ, προειδόμενος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, τὰς μὲν ἀξιολογωτάτας πόλεις φρουραῖς ἠσφαλίσατο, αὐτὸς δ' εἰς μακεδονίαν ἐξέπλευσε, δηλώσων τοῖς τε βασιλεῦσι καὶ Πολυσπέρχοντι τὴν Ἀντιγόνου τόλμαν καὶ ἀπόστασιν, καὶ ἀξιώσων ἑαυτῷ βοηθεῖν. ὁ δ' Ἀντίγονος τὴν μὲν ἔφεσον ἐξ ἐφόδου παρέλαβε, συνεργησάντων αὐτῷ τινων ἐκ τῆς πόλεως· μετὰ δὲ ταῦτα καταπλεύσαντος εἰς ἔφεσον Αἰσχύλου τοῦ ῥοδίου, καὶ κομίζοντος ἐκ κιλικίας ἐν τέτταρσι ναυσὶν ἀργυρίου τάλαντα ἑξακόσια, ἀποστελλόμενα εἰς μακεδονίαν πρὸς τοὺς βασιλεῖς, παρείλετο, φάσκων ἑαυτῷ χρείαν ἔχειν πρὸς τὰς τῶν ξένων μισθοφοράς. τοῦτο δὲ πράξας, φανερὸς ἐγένετο πρὸς ἰδιοπραγίαν ὡρμημένος, καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἐναντιούμενος. μετὰ δὲ ταῦτα συμπολιορκήσας, ἐπῄει τὰς ἑξῆς πόλεις, ἃς μὲν βίᾳ χειρούμενος, ἃς δὲ πειθοῖ προσαγόμενος. Ἡμεῖς δὲ, διεληλυθότες τὰ περὶ Ἀντίγονον, μεταβιβάσομεν τὴν ἀναγραφὴν ἐπὶ τὰ συμβάντα περὶ Εὐμενῆ. οὗτος γὰρ μεγάλαις καὶ παραδόξοις μεταβολαῖς χρώμενος, διετέλεσεν ἀεὶ παρ' ἐλπίδας ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν μεταλαμβάνων. πρὸ μὲν γὰρ τούτων τῶν καιρῶν συναγωνιζόμενος Περδίκκᾳ τε καὶ τοῖς βασιλεῦσιν, ἔλαβε σατραπείαν καππαδοκίαν, καὶ τὰς συνορούσας ταύτῃ τό-

γρ. πολιορκίας,

γρ. δυνάστης ὤν,

πους· ἐν οἷς μεγάλων δυνάμεων καὶ πολλῶν χρημάτων κυριεύσας, περιβόητον ἔσχε
τὴν εὐτυχίαν. Κρατερὸς μὲν γὰρ καὶ Νεοπτόλεμος, διωνομασμένους ἡγεμόνας καὶ
τὰς ἀνικήτους τῶν Μακεδόνων ἔχοντας δυνάμεις, ἐνίκησε παρατάξει, καὶ αὐτοὺς κατὰ τὴν
μάχην ἀνεῖλε. δόξας δὲ ἀνυπόστατος εἶναι, τηλικαύτης ἐπειράθη μεταβολῆς, ὥστε
ὑπ' Ἀντιγόνου μεγάλῃ παρατάξει λειφθῆναι, καὶ μετ' ὀλίγων φίλων ἀναγκασθῆ-
ναι καταφυγεῖν εἴς τι χωρίον παντελῶς μικρόν. εἰς τοῦτο δ' ἐγκλεισθεὶς, καὶ περιλη-
φθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων διπλοῖς τείχεσιν, οὐδένα βοηθὸν ἔσχε τῆς ἰδίας συμφορᾶς.
ἐνιαυσίου δ' οὔσης τῆς πολιορκίας, καὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινωσκομένης, ἄφνω παρά-
δοξος λύσις ἐφάνη τῶν ἀτυχημάτων. ὁ γὰρ πολιορκῶν τὸν Εὐμένη καὶ σπεύδων ἀνε-
λεῖν Ἀντίγονος, ἐκ μεταβολῆς παρεκάλεσεν αὐτὸν πρὸς κοινοπραγίαν· καὶ λαβὼν
διὰ τῶν ὅρκων τὰς πίστεις, τῆς πολιορκίας ἀπελύθη. μετὰ δέ τινα χρόνον ἀνελπίστως
διασωθεὶς, τότε μὲν περὶ τὴν Καππαδοκίαν διέτριβεν, ἀναλαμβάνων τοὺς προγε-
γονότας φίλους, καὶ τοὺς κατὰ τὴν χώραν πλανωμένους τῶν συνεστρατευκότων αὐτῷ
πρότερον· γινόμενος δὲ διαφερόντως σπουδαῖος, ταχὺ πολλοὺς ἔσχε κοινωνοὺς τῶν
αὐτῶν ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὴν μετ' αὐτοῦ στρατείαν ὑπακούοντας. τέλος δὲ ἐν ὀ-
λίγαις ἡμέραις χωρὶς τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ συμπεπολιορκημένων φίλων πεντακο-
σίων, ἔσχε στρατιώτας ἐθελοντὶ ὑπακούοντας πλείους τῶν δισχιλίων. τῆς τύχης δ'
αὐτῷ συνεργούσης, τηλικαύτην ἔλαβεν αὔξησιν, ὥστε παραλαβεῖν τὰς βασιλικὰς
δυνάμεις, καὶ προστῆναι τῶν βασιλέων πρὸς τοὺς καταλύειν αὐτῶν τὴν ἀρχὴν τε-
τολμηκότας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον ἀκριβέστερον διέξιμεν ἐν τοῖς οἰκείοις
καιροῖς. νυνὶ δ' ἀρκούντως τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν διεληλυθότες, μεταβησόμεθα πρὸς
τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην συντελεσθείσας πράξεις. Κάσανδρος γὰρ, ἀποτετευχὼς
τῆς κατὰ τὴν Μακεδονίαν ἡγεμονίας, οὐκ ἐπέληξεν, ἀλλ' ἔκρινεν ἀντέχεσθαι ταύτης,
αἰσχρὸν εἶναι διαλαμβάνων τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν ὑφ' ἑτέρων διοικεῖσθαι. ὁρῶν δὲ τὴν
τῶν Μακεδόνων ὁρμὴν κεκλιμένην πρὸς τὸν Πολυσπέρχοντα, τῶν μὲν φίλων οἷς ἐπίστευε
κατ' ἰδίαν προσδιαλεγόμενος, ἐξέπεμπεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀνυπόπτως· αὐτὸς δ'
ἐφ' ἡμέρας τινὰς σχολάσας ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ κυνήγια συνιστάμενος, ἐνεποίησε περὶ αὑ-
τοῦ διάληψιν ὡς οὐκ ἀντιποιούμενος τῆς ἀρχῆς. ὡς δ' εὐτρεπῆ πάντα ἦν αὐτῷ τὰ πρὸς
τὴν ἀποδημίαν, ἔλαθεν ἀναζεύξας ἐκ τῆς Μακεδονίας. καταντήσας δ' εἰς τὴν Χερρόνησον,
κἀκεῖθεν ἀναζεύξας, παρῆλθεν εἰς Ἑλλήσποντον. διαπλεύσας δ' εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς Ἀντί-
γονον, ἠξίου βοηθεῖν αὐτῷ, φήσας καὶ Πτολεμαῖον ἐπηγγέλθαι συμμαχήσειν. ὁ δ' Ἀντί-
γονος προθύμως αὐτὸν προσδεξάμενος, ἐπηγγείλατο πάντα συμπράξειν προθύμως
αὐτῷ, καὶ δύναμιν παραχρῆμα δώσειν πεζικήν τε καὶ ναυτικήν. ταῦτα δ' ἔπραττε,
προσποιούμενος διὰ τὴν πρὸς Ἀντίπατρον φιλίαν συνεργεῖν, τῇ δ' ἀληθείᾳ βουλόμενος
τοὺς περὶ Πολυσπέρχοντα πολλοῖς καὶ μεγάλοις περισπασμοῖς ἔχειν, ὅπως αὐτὸς
ἀκινδύνως τὴν Ἀσίαν ἐπέλθῃ, καὶ τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν εἰς ἑαυτὸν περιστήσῃ. Ἅμα
δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ μὲν τὴν Μακεδονίαν Πολυσπέρχων ὁ τῶν βασιλέων
ἐπιμελητὴς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ Κασάνδρου, προορῶν μὲν τὸ μέγεθος τοῦ
πρὸς Κάσανδρον ἐσομένου πολέμου, οὐδὲν δ' ἄνευ τῆς τῶν φίλων γνώμης κρίνων
πράττειν, συνήγαγε τούς τε ἡγεμόνας ἅπαντας καὶ τῶν ἄλλων Μακεδόνων τοὺς ἀξιο-
λογωτάτους. φανεροῦ δ' ὄντος ὅτι Κάσανδρος μὲν σωματοποιηθεὶς ὑπ' Ἀντιγό-
νου, τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων ἀνθέξεται, διὰ τὸ τὰς μὲν αὐτῶν πατρικαῖς
φρουραῖς φυλάττεσθαι, τὰς δ' ὑπ' ὀλιγαρχιῶν διοικεῖσθαι, κυριευομένας ὑπὸ

τῶν

γρ. διασωθῆναι καὶ καταφ.

γρ. ἀγαπώμενος δὲ διαφερόντως, ταχὺ

γρ. ἰσχύν,

γρ. ἰδίοις

τῶν Ἀντιπάτρου φίλων καὶ ξένων. πρὸς δὲ τούτοις συμμαχήσειν τῷ Κασσάνδρῳ Πτολεμαῖόν τε διὰ Αἰγύπτου κρατοῦντα, καὶ Ἀντίγονον, διὰ φανερῶς ἤδη ὡμολογημένον ἀποστάτην τῶν βασιλέων· ἀμφοτέρους δὲ καὶ δυνάμεις μεγάλας καὶ χρημάτων ἔχειν πλῆθος, ἔτι δὲ πολλῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων ἀξιολόγων κυριεύειν. προτεθείσης οὖν βουλῆς πῶς τούτοις πολεμητέον ἐστὶ, καὶ πολλῶν καὶ ποικίλων λόγων περὶ τοῦ πολέμου ῥηθέντων, ἔδοξεν αὐτοῖς τὰς μὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεις ἐλευθεροῦν, τὰς δ' ἐν αὐταῖς ὀλιγαρχίας καθεσταμένας ὑπ' Ἀντιπάτρου καταλύειν. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸν μὲν Κάσσανδρον ταπεινώσειν, ἑαυτοῖς δὲ μεγάλην δόξαν καὶ πολλὰς συμμαχίας ἀξιολόγους περιποιήσειν. εὐθὺς οὖν τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων παρόντας πρεσβευτὰς προσκαλεσάμενοι, καὶ θαρρεῖν παρακαλέσαντες, ἐπηγγείλαντο τὰς δημοκρατίας ἀποκαταστήσειν ταῖς πόλεσι· καὶ τὸ κυρωθὲν δόγμα γράψαντες, ἔδωκαν τοῖς πρεσβευταῖς, ὅπως κατὰ τάχος εἰς τὰς πατρίδας ἐπανελθόντες, ἀπαγγείλωσι τοῖς δήμοις τὴν τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἡγεμόνων εἰς τοὺς Ἕλληνας εὔνοιαν. ἦν δὲ τὸ διάγραμμα τοιοῦτον·

(margin: γρ. παρ[illegible] — γρ. δήμων)

» Ἐπειδὴ συμβέβηκε τοῖς προγόνοις ἡμῶν πολλὰ τοὺς Ἕλληνας εὐεργετηκέναι, βουλόμεθα διαφυλάττειν τὴν ἐκείνων προαίρεσιν, καὶ πᾶσι φανερὰν ποιῆσαι τὴν ἡμετέραν εὔνοιαν, ἣν ἔχοντες διατελοῦμεν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. πρότερον μὲν οὖν Ἀλεξάνδρου μεταλλάξαντος ἐξ ἀνθρώπων, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἡμᾶς καθηκούσης, ἡγούμενοι δεῖν ἐπαναγαγεῖν πάντας ἐπὶ τὴν εἰρήνην, καὶ τὰς πολιτείας ἃς Φίλιππος ὁ ἡμέτερος πατὴρ κατέστησεν, ἐπεστείλαμεν εἰς ἁπάσας τὰς πόλεις περὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ συνέβη, μακρὰν ἀπόντων ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων τινὰς μὴ ὀρθῶς γινώσκοντας πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρὸς Μακεδόνας, καὶ κρατηθῆναι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν, καὶ πολλὰ καὶ δυσχερῆ ταῖς πόλεσι συμβῆναι, τούτων μὲν οὖν τοὺς στρατηγοὺς αἰτίους ὑπολάβετε γεγενῆσθαι. ἡμεῖς δὲ τιμῶντες τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν, κατασκευάζομεν ὑμῖν εἰρήνην. πολιτείας δὲ τὰς ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τἄλλα πράττειν κατὰ τὰ διαγράμματα τὰ πρότερον ὑπ' ἐκείνων γραφέντα. καὶ τοὺς μεταστάντας ἢ φυγόντας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐκ τῶν πόλεων, ἀφ' ὧν χρόνων Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, κατάγομεν, καὶ τοὺς ὑφ' ἡμῶν κατελθόντας, πάντα τὰ αὐτῶν ἔχοντας καὶ ἀστασιάστους καὶ ἀμνησικακουμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι πολιτεύεσθαι· καὶ εἴ τι κατὰ τούτων ἐψήφιστο, ἄκυρον ἔστω· πλὴν εἴ τινες ἐφ' αἵματι ἢ ἀσεβείᾳ κατὰ νόμον πεφεύγασι. μὴ κατιέναι δὲ μηδὲ Μεγαλοπολιτῶν τοὺς μετὰ Πολυαινέτου ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντας, μηδ' Ἀμφισσεῖς, μηδὲ Τρικκαίους, μηδὲ Φαρκαδωνίους, μηδὲ Ἡρακλεώτας· τοὺς δ' ἄλλους καταδεχέσθωσαν πρὸ τῆς τριακάδος τοῦ Ξανθικοῦ μηνός. εἰ δέ τινα τῶν πολιτευμάτων Φίλιππος ἢ Ἀλέξανδρος ἀπέδειξαν ἑαυτοῖς ὑπεναντία, παραγινέσθωσαν πρὸς ἡμᾶς, ἵνα διορθωσάμενοι τὰ συμφέροντα καὶ ἡμῖν καὶ ταῖς πόλεσι πράττωσιν. Ἀθηναίοις δ' εἶναι τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου· Ὠρωπὸν δὲ Ὠρωπίους ἔχειν, καθάπερ νῦν. Σάμον δὲ δίδομεν Ἀθηναίοις, ἐπειδὴ καὶ Φίλιππος ἔδωκεν ὁ πατήρ. ποιεῖσθαι δὲ δόγμα πάντας τοὺς Ἕλληνας, μηδένα μήτε στρατεύειν μήτε πράττειν ὑπεναντία ἡμῖν· εἰ δὲ μή, φεύγειν αὐτὸν καὶ γενεάν, καὶ τῶν ὄντων στέρεσθαι. προστετάχαμεν δὲ καὶ περὶ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν Πολυσπέρχοντι πραγματεύεσθαι. ὑμεῖς οὖν, καθάπερ ὑμῖν καὶ πρότερον ἐγράψαμεν, ἀκούετε τούτου. τοῖς γὰρ μὴ ποιοῦσί τι τῶν γεγραμμένων οὐκ ἐπιτρέψομεν.

Τούτου δὲ τοῦ διαγράμματος ἐκδοθέντος, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς πόλεις ἀποσταλέντος, ἔγραψεν ὁ Πολυσπέρχων

πρός τε τὴν Ἀργείων πόλιν καὶ τὰς λοιπάς, προστάττων τοὺς ἀφηγησαμένους ἐπ' Ἀντιπάτρου τῶν πολιτευμάτων φυγαδεῦσαι, τινῶν δὲ καὶ θάνατον καταγνῶναι, καὶ δημεῦσαι τὰς οὐσίας, ὅπως ταπεινωθέντες εἰς τέλος μηδὲν ἰσχύσωσι συνεργεῖν Κασσάνδρῳ. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα διατρίβουσαν ἐν Ἠπείρῳ, διὰ τὴν πρὸς Κάσσανδρον ἔχθραν, ἵνα τὴν ταχίστην εἰς Μακεδονίαν καταντήσῃ, καὶ παραλαβοῦσα τὸ Ἀλεξάνδρου παιδίον, ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ποιῆται, μέχρις ἂν εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ καὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν παραλάβῃ. ἔπεμψε δὲ καὶ πρὸς Εὐμενῆ, γράψας ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ τῶν βασιλέων ὀνόματος, ὅπως πρὸς μὲν Ἀντίγονον μὴ διαλύσηται τὴν ἀλλοτριότητα, πρὸς δὲ τοὺς βασιλεῖς ἀποκλίνας, εἴτε βούλεται καταβαίνειν εἰς Μακεδονίαν, καὶ μετ' αὐτοῦ κοινοπραγῶν ἐπιμελητὴς εἶναι τῶν βασιλέων, εἴτε μᾶλλον προαιρεῖται μένειν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, καὶ λαβὼν δύναμιν καὶ χρήματα διαπολεμεῖν πρὸς Ἀντίγονον, φανερῶς ἤδη γεγενημένον ἀποστάτην τῶν βασιλέων. ἀποκαθιστάναι δ' αὐτῷ τοὺς βασιλεῖς τήν τε σατραπείαν, ἣν ὁ Ἀντίγονος ἀφῄρηται, καὶ τὰς δωρεὰς ἁπάσας ὅσας πρότερον εἶχε κατὰ τὴν Ἀσίαν. τὸ δ' ὅλον ἀπεφαίνετο μάλιστα πάντων πρέπειν Εὐμενεῖ τῆς βασιλικῆς οἰκίας κήδεσθαι καὶ φροντίζειν, ἀκολουθοῦντα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεπολιτευμένοις πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκίαν. ἐὰν δὲ μείζονος δυνάμεως προσδέηται, καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν βασιλέων ἀναζεύξειν ἐκ Μακεδονίας μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς δυνάμεως. τούτων μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν.

γρ. πεπολιτευμένοις

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀρχίππου, Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Κόιντον Αἴλιον καὶ Λεύκιον Παπίριον. ἐπὶ δὲ τούτων, Εὐμενὴς μὲν ἄρτι τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου πεποιημένος ἀποχώρησιν, ἐκομίσατο τὰς ἐπιστολὰς τὰς ἀποσταλείσας ἀπὸ Πολυπέρχοντος, ἐν αἷς ἦν γεγραμμένον, χωρὶς τῶν προειρημένων, ὅτι πεντακόσια μὲν τάλαντα δεδώκασιν αὐτῷ δωρεὰν οἱ βασιλεῖς εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν γεγενημένων περὶ αὐτὸν ἐλαττωμάτων. καὶ διότι γράμματα ἀπεστάλκασιν οἱ βασιλεῖς πρὸς τοὺς ἐν τῇ Κιλικίᾳ στρατηγοὺς καὶ θησαυροφύλακας, ὅπως αὐτῷ τὰ πεντακόσια τάλαντα δῶσι καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων ὅσα ἂν αἰτῇ, πρός τε τὰς ξενολογίας καὶ τὰς ἄλλας τὰς κατεπειγούσας χρείας· τούς τε τῶν Ἀργυρασπίδων Μακεδόνων τρισχιλίων ἀφηγουμένους, ἵνα παραδῶσιν αὑτοὺς Εὐμενεῖ, καὶ τἄλλα συμπράττωσι προθύμως, ὡς ἂν ἀποδεδειγμένῳ στρατηγῷ τῆς ὅλης Ἀσίας αὐτοκράτορι. ἧκε δὲ καὶ παρ' Ὀλυμπιάδος αὐτῷ γράμματα, δεομένης καὶ λιπαρούσης βοηθεῖν τοῖς βασιλεῦσι καὶ ἑαυτῇ. μόνον γὰρ ἐκεῖνον πιστότατον ἀπολελεῖφθαι τῶν φίλων, καὶ δυνάμενον διορθώσασθαι τὴν ἐρημίαν τῆς βασιλικῆς οἰκίας. ἠξίου δ' αὐτὸν ἡ Ὀλυμπιὰς συμβουλεῦσαι πότερον αὐτῇ δοκεῖ συμφέρειν μένειν ἐν Ἠπείρῳ, καὶ μὴ πιστεύειν τοῖς ἀεὶ δοκοῦσι μὲν ἐπιμεληταῖς εἶναι, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν βασιλείαν εἰς ἑαυτοὺς μεθιστῶσιν, ἢ ἐπανέρχεσθαι. ὁ δ' Εὐμενὴς πρὸς μὲν Ὀλυμπιάδα παραχρῆμα ἀντέγραψε, συμβουλεύων κατὰ τὸ παρὸν μένειν ἐν Ἠπείρῳ μέχρι ἂν ὁ πόλεμος λάβῃ τινὰ κρίσιν. αὐτὸς δ' ἀεὶ τὴν εὔνοιαν βεβαιοτάτην πρὸς τοὺς βασιλεῖς τετηρηκώς, ἔκρινεν Ἀντιγόνῳ μὲν μὴ προσέχειν ἐξιδιαζομένῳ τὴν βασιλείαν· τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου παιδὸς προσδεομένου βοηθείας, διά τε τὴν ὀρφανίαν καὶ διὰ τὴν τῶν ἡγεμόνων πλεονεξίαν, διέλαβεν ἁρμόζειν ἑαυτῷ πάντα κίνδυνον ἀναδέχεσθαι τῆς τῶν βασιλέων σωτηρίας ἕνεκα. εὐθὺς οὖν παραγγείλας τοῖς περὶ αὐτὸν ἀναζευγνύειν, προῆγεν ἐκ Καππαδοκίας, ἔχων ἱππεῖς μὲν περὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ πλείους τῶν δισχιλίων. οὐ γὰρ ἔσχεν ἀναστροφὴν προσδέξασθαι

γρ. διορθώσασθαι τῆς βασιλικῆς οἰκίας τὰς ἀποστασίας. ἠξίου

τοὺς ἀφυστεροῦντας τῶν ἐπηγγελμένων συστραφῆναι. διὰ δὲ τὸ προσάγειν τὴν Ἀν-
τιγόνου δύναμιν ἀξιόλογον, καὶ στρατηγοὺς τοὺς περὶ Μένανδρον, κωλύσοντας αὐτὸν
ἐνδιατρίβειν τῇ Καππαδοκίᾳ, πολεμίους γενομένους τοῖς περὶ Ἀντίγονον. ἀλλὰ γὰρ ἡ
δύναμις αὕτη τελέως ὑστέρει ἡμέραις παραγενομένη, καὶ τῶν καιρῶν ὑστεροῦσα, ἐπε-
βάλετο μὲν διώκειν τοὺς μετ' Εὐμένους προσάγοντας, οὐ δυνηθεῖσα δὲ καταλα-
βεῖν, ἐπανῆλθεν εἰς Καππαδοκίαν. Ὁ δ' Εὐμένης συντόνους τὰς ὁδοιπορίας ποιη-
σάμενος, καὶ ταχὺ τὸν Ταῦρον ὑπερβαλών, ἧκεν εἰς τὴν Κιλικίαν. οἱ δὲ τῶν ἀργυ-
ρασπίδων ἡγεμόνες Ἀντιγένης καὶ Τεύταμος, πειθαρχοῦντες ταῖς παρὰ τῶν βασι-
λέων ἐπιστολαῖς, ἀπάντησιν ἐποιήσαντο τῷ Εὐμένει μετὰ τῶν φίλων ἐκ πολλοῦ δια-
στήματος. ἀσπασάμενοι δὲ φιλοφρόνως, καὶ συγχαρέντες ἐπὶ τῷ διασεσῶσθαι παρα-
δόξως αὐτὸν ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, ἐπηγγέλλοντο πάντα συμπράξειν αὐτῷ προ-
θύμως. οἵ τε γὰρ ἀργυράσπιδες Μακεδόνες, ὄντες περὶ τρισχιλίους, ὁμοίως ἀπήντη-
σαν μετὰ φιλοφροσύνης τε καὶ ὁρμῆς. πάντες δ' ἐθαύμαζον τὸ τῆς τύχης εὐμετά-
βολον καὶ παράδοξον, ὁρῶντες τούς τε βασιλεῖς καὶ τοὺς Μακεδόνας ὀλίγῳ μὲν χρόνῳ
πρότερον κατεγνωκότας Εὐμένους καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ θάνατον· τότε δ' ἐπιλαθο-
μένους τῆς ἰδίας κρίσεως, μὴ μόνον ἀθῷον ἀφεικότας τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ πάσης
τῆς βασιλείας τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ παραδεδωκότας. καὶ τοῦτ' εὐλόγως ἔπαθον ἅ-
παντες οἱ τότε τὰς Εὐμένους ἐπισκοπούμενοι περιπετείας. τίς γὰρ οὐκ ἂν λαβὼν ἔν-
νοιαν τῆς κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀνωμαλίας, καταπλαγείη τὴν ἐπ' ἀμφότερα τὰ
μέρη τῆς τύχης παλίρροιαν; ἢ τίς ἂν ταῖς κατὰ τὴν εὐτυχίαν ἐξουσίαις πιστεύσας, ἀ-
ναλάβοι φρόνημα μεῖζον τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας; ὁ γὰρ κοινὸς βίος, ὥσπερ ὑπὸ
θεοῦ τινος οἰακιζόμενος, ἐναλλὰξ ἀγαθοῖς τε καὶ κακοῖς κυκλεῖται πάντα τὸν αἰῶνα.
διόπερ παράδοξόν ἐστιν οὐκ εἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ἐστι τὸ γινόμε-
νον ἀνέλπιστον. διὸ καὶ τὴν ἱστορίαν προσηκόντως ἄν τις ἀποδέξαιτο. τῇ γὰρ τῶν πρά-
ξεων ἀνωμαλίᾳ καὶ μεταβολῇ διορθοῦται τῶν μὲν εὐτυχούντων τὴν ὑπερηφανίαν,
τῶν δ' ἀκληρούντων τὴν ἀτυχίαν. ἃ καὶ τότε διανοούμενος Εὐμένης, ἐμφρόνως
τὰ καθ' ἑαυτὸν ἠσφαλίσατο, προορώμενος τὴν τῆς τύχης καινοτομίαν. ὁρῶν γὰρ
ἑαυτὸν μὲν ξένον ὄντα, καὶ μηδὲν προσήκοντα βασιλικαῖς ἐξουσίαις, τοὺς δ' ὑ-
ποτεταγμένους Μακεδόνας θάνατον αὐτοῦ προκατεγνωκότας, τοὺς δ' ἐν ταῖς στρα-
τιωτικαῖς ἡγεμονίαις διατρίβοντας φρονήματος πλήρεις ὑπάρχοντας, καὶ με-
γάλων πραγμάτων ὀρεγομένους, ὑπέλαβεν ἔσεσθαι περὶ αὐτὸν συντόμως κα-
ταφρόνησιν ἅμα καὶ φθόνον, καὶ τὸν τελευταῖον τὸν περὶ τοῦ ζῆν κίνδυνον. μηδένα γὰρ
ποιήσειν ἑκουσίως τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἥττονα εἶναι δοκούντων, μηδὲ καρ-
τερήσειν δεσποζομένους ὑπὸ τῶν ὀφειλόντων ἑτέροις ὑποτάττεσθαι. δοὺς δὲ αὐτῷ
περὶ τούτων λόγον, πρῶτον μὲν διδομένων αὐτῷ τῶν πεντακοσίων ταλάντων, κατὰ
τὰς τῶν βασιλέων ἐπιστολὰς, εἰς ἀνάληψιν καὶ κατασκευήν, οὐκ ἔφησε λήψεσθαι·
μὴ γὰρ προσδεῖσθαι τηλικαύτης δωρεᾶς, ὡς ἂν μηδεμιᾶς αὐτοῦ σπεύδοντος τυχεῖν
ἡγεμονίας. καὶ γὰρ νῦν οὐχ ἑκουσίως αὐτὸν ὑπακηκοέναι πρὸς ταύτην τὴν
χρείαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν βασιλέων συνηναγκάσθαι προσδέξασθαι τὴν τοιαύ-
την λειτουργίαν. καθόλου γὰρ, διὰ τὴν συνέχειαν τῆς στρατείας μηκέτι δύνα-
σθαι φέρειν τὰς κακοπαθείας καὶ πλάνας, καὶ ταῦτα, μηδεμιᾶς ὑποκειμένης ἀρ-
χῆς ξένῳ καὶ τῆς ὁμοεθνοῦς τοῖς Μακεδόσιν ἐξουσίας κεχωρισμένῳ. ἀπεφαίνετο γὰρ
αὐτὸν ἑωρακέναι κατὰ τὸν ὕπνον ὄψιν παράδοξον, ἣν ἀναγκαῖον ἡγεῖται δηλῶσαι πᾶσι·

ἄλλ. Λέανδρον

ἄλλ. πάντας

δοκεῖν γὰρ αὐτῷ πολλὰ συνεργήσειν αὐτοῖς πρός τε ὁμόνοιαν καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον. δό-
ξαι γὰρ αὐτὸν κατὰ τὸν ὕπνον ὁρᾶν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα ζῶντα καὶ τῇ βασιλικῇ σκευῇ
κεκοσμημένον χρηματίζειν, καὶ τὰ προστάγματα διδόναι τοῖς ἡγεμόσι, καὶ πάντα
» τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν διοικεῖν ἐνεργῶς. διόπερ εἶναι δεῖν ἐκ τῆς βασιλικῆς γάζης
» κατασκευάσαι χρυσοῦν θρόνον, ἐν ᾧ τεθέντος τοῦ διαδήματος καὶ σκήπτρου καὶ στεφά-
» νου καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, ἐπιθύειν ἅμ' ἡμέρᾳ πάντας αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας, καὶ
» πλησίον τοῦ θρόνου συνεδρεύειν, καὶ τὰ προστάγματα λαμβάνειν ἐκ τοῦ ὀνόματος
» τοῦ βασιλέως, ὡς ζῶντος καὶ προεστηκότος τῆς ἰδίας βασιλείας. Πάντων δ' ἀποδε-
ξαμένων τοὺς λόγους, ταχέως ἅπαντα *κατεσκευάσθη τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ὡς ἂν
πολυχρύσου τῆς βασιλικῆς οὔσης γάζης. εὐθὺς οὖν κατασκευασθείσης μεγαλο-
πρεποῦς σκηνῆς, ὅ, τε θρόνος ἔχων τὸ διάδημα καὶ τὸ σκῆπτρον ἐτέθη, καὶ τὰ ὅπλα
οἷς εἰώθει χρῆσθαι· καὶ κειμένης ἐσχάρας ἐχούσης πῦρ, ἐπέθυον ἐκ κιβωτίου χρυσοῦ
πάντες οἱ ἡγεμόνες τόν τε λιβανωτὸν καὶ τῶν ἄλλων εὐωδῶν τὰ πολυτελέστατα, καὶ
προσεκύνουν ὡς θεὸν τὸν Ἀλέξανδρον. ἀκολούθως δὲ τούτοις δίφρων πολλῶν κειμέ-
νων, ἐκάθιζον ἐπὶ τούτων οἱ τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες· καὶ συνεδρεύοντες, ἐβουλεύοντο
περὶ τῶν ἀεὶ κατεπειγόντων. ὁ δ' Εὐμένης ἐν πᾶσι τοῖς χρηματιζομένοις ἴσον ἑαυ-
τὸν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν ἀποδεικνύων, καὶ πάντας ταῖς φιλανθρωποτάταις ὁμιλίαις
δημαγωγῶν, τόν τε καθ' ἑαυτοῦ φθόνον ἀπετρίψατο, καὶ πολλὴν εὔνοιαν ἐν τοῖς ἡ-
γεμόσι πρὸς ἑαυτὸν κατεσκεύασεν. ἅμα δὲ καὶ τῆς κατὰ τὸν βασιλέα δεισιδαιμονίας
ἐνισχυούσης, ἀγαθῶν ἐλπίδων ἅπαντες ἐπληροῦντο, καθάπερ θεοῦ τινος αὐτῶν
ἡγουμένου. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ πρὸς τοὺς ἀργυράσπιδας Μακεδόνας πολιτευόμε-
νος, ἀποδοχῆς μεγάλης ἐτύγχανε παρ' αὐτοῖς, ὡς ἄξιος ὢν τῆς τῶν βασιλέων φρον-
τίδος. προχειρισάμενος δὲ τῶν φίλων τοὺς εὐθετωτάτους, καὶ δοὺς χρήματα δαψιλῆ
πρὸς τὴν ξενολογίαν, ἐξέπεμψεν, ὁρίσας ἀξιολόγους μισθούς. εὐθὺς δ' οἱ μὲν εἰς τὴν
Πισιδικὴν καὶ Λυκίαν καὶ τὴν πλησιόχωρον παρελθόντες, ἐξενολόγουν ἐπιμελῶς.
οἱ δὲ τὴν Κιλικίαν ἐπεπορεύοντο, ἄλλοι δὲ τὴν κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην, τινὲς δὲ
τὰς ἐν τῇ Κύπρῳ πόλεις. διαβοηθείσης δὲ τῆς ξενολογίας, καὶ τῆς μισθοφορᾶς ἀξιολό-
γου προκειμένης, πολλοὶ καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος πόλεων ἐθελονταὶ κατήντων, καὶ
πρὸς τὴν στρατείαν ἀπεγράφοντο. ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ συνηθροίσθησαν πεζοὶ μὲν πλεί-
ους τῶν μυρίων, ἱππεῖς δὲ δισχίλιοι, χωρὶς τῶν ἀργυρασπίδων, καὶ τῶν μετ' Εὐμέ-
νους κατηντηκότων. παραδόξου δὲ καὶ ταχείας τῆς περὶ τὸν Εὐμένη γινομένης
αὐξήσεως, Πτολεμαῖος μὲν μετὰ στόλου πλεύσας εἰς Ζεφύριον τῆς Κιλικίας, διεπέμ-
πετο πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρασπίδων ἡγεμόνας, παρακαλῶν μὴ προσέχειν τῷ Εὐ-
μενεῖ, καθ' οὗ πάντες Μακεδόνες θάνατον κατέγνωσαν. ὁμοίως δὲ πρὸς *τοὺς ἐπὶ τῶν ἐν
Κυΐνδοις φρουρίων τεταγμένους ἐξέπεμψε, διαμαρτυρόμενος μὴ διδόναι μηδὲν τῶν χρη-
μάτων Εὐμενεῖ, καὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῖς ἐπηγγείλατο παρέξεσθαι. ἀλλὰ τούτῳ
μὲν οὐδεὶς προσεῖχε, διὰ τὸ τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν ἐπιμελητὴν αὐτῶν Πολυσπέρχοντα,
ἔτι δ' Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα γεγραφέναι πάντα ὑπηρετεῖν Εὐμενεῖ, ὡς
ὄντι τῆς βασιλείας αὐτοκράτορι στρατηγῷ. μάλιστα δ' Ἀντιγόνῳ δυσηρέστει τότε τὰ περὶ
τὴν Εὐμένους προαγωγήν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς περὶ αὐτὸν συνισταμένης ἐξουσίας. ὑπελάμ-
βανε γὰρ ὑπὸ τοῦ Πολυσπέρχοντος οὕτω ἑαυτῷ κατασκευάσασθαι μέγιστον ἀντίπαλον,
ἀποστάτῃ γεγονότι τῆς βασιλείας. διόπερ κρίνας ἐπιβουλὴν συστήσασθαι κατ' αὐτοῦ, προε-
χειρίσατο τῶν φίλων Φιλώταν καὶ τούτῳ μὲν ἔδωκεν ἐπιστολὴν γεγραμμένην πρός τε τοὺς

* γρ. κατεσκευάσθησαν

* γρ. τῷ ἐν αὐτοῖς φρουρίῳ

ἀργυράσπιδας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ᾽ Εὐμένους Μακεδόνας. συνεξέπεμψε δ᾽ αὐτῷ καὶ ἄλλους τριάκοντα Μακεδόνας τῶν περιέργων καὶ λάλων, οἷς ἦν προστεταγμένον κατ᾽ ἰδίαν ἐντυχεῖν τοῖς ἡγεμόσι τῶν ἀργυρασπίδων Ἀντιγένει καὶ Τευτάμῳ, καὶ διὰ τούτων συστήσασθαι τὴν κατ᾽ Εὐμένους ἐπιβουλήν, δωρεάς τε μεγάλας ἐπαγγελλομένους καὶ σατραπείας μείζονας· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀργυρασπίδων τοῖς γνωριζομένοις καὶ πολίταις ἐντυγχάνειν, καὶ διαφθείρειν δωρεαῖς πρὸς τὴν κατ᾽ Εὐμένους ἐπιβουλήν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδένα πεῖσαι κατίσχυσαν, Τεύταμος δὲ ὁ τῶν ἀργυρασπίδων ἡγεμὼν διαφθαρεὶς ἐπεβάλετο καὶ τὸν συνάρχοντα Ἀντιγένην πεῖσαι κοινωνῆσαι τῆς πράξεως. ὁ δ᾽ Ἀντιγένης, συνέσει καὶ πίστεως βεβαιότητι διαφέρων, οὐ μόνον ἀντεῖπεν, ἀλλὰ καὶ μετέπεισε τὸν προδιεφθαρμένον. ἐδίδαξε γὰρ αὐτὸν συμφέρειν ζῆν τὸν Εὐμενῆ μᾶλλον ἢ τὸν Ἀντίγονον. ἐκεῖνον μὲν γὰρ μέγαν ὄντα, καὶ εἰς πλεῖον ἰσχύσαντα, περιελέσθαι τὰς σατραπείας αὐτῶν, καὶ ἀντικαταστήσειν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ φίλων· Εὐμενῆ δὲ ξένον ὄντα, μηδέποτ᾽ ἰδιοπραγῆσαι τολμήσειν, ἀλλὰ στρατηγὸν ὄντα φίλοις αὐτοῖς χρήσασθαι, καὶ συμπράξασι φυλάξειν αὐτοῖς τὰς σατραπείας, τάχα δὲ καὶ ἄλλας προσδώσειν. οἱ μὲν οὖν τὰς κατ᾽ Εὐμένους ἐπιβουλὰς κατασκευάζοντες, ἀπέτυχον τὸν προειρημένον τρόπον. Τοῦ δὲ Φιλώτου τὴν κοινὴν ἐπιστολὴν ἀναδιδόντος τοῖς ἡγεμόσι, συνῆλθον οἵ τε ἀργυράσπιδες καὶ οἱ ἄλλοι Μακεδόνες κατ᾽ ἰδίαν ἄνευ τοῦ Εὐμένους, καὶ τὴν ἐπιστολὴν προσέταξαν ἀναγνωσθῆναι. ἦν δ᾽ ἐν αὐτῇ γεγραμμένη κατηγορία μὲν τοῦ Εὐμένους, παράκλησις δὲ τῶν Μακεδόνων συλλαβεῖν τὸν Εὐμενῆ ταχέως καὶ ἀποκτεῖναι· ἐὰν δὲ ταῦτα μὴ πράξωσιν, ὅτι μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἥξει πολεμήσων αὐτοῖς, καὶ τοῖς μὴ πειθαρχοῦσι τὴν προσήκουσαν ἐπιθήσει τιμωρίαν. ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐνέπεσον οἵ τε ἡγεμόνες καὶ οἱ Μακεδόνες πάντες. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν αὐτοῖς ἢ πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἀποκλίναντας, ὑπ᾽ Ἀντιγόνου τιμωρίας τυχεῖν, ἢ πειθαρχήσαντας Ἀντιγόνῳ, ὑπὸ Πολυσπέρχοντος καὶ τῶν βασιλέων κολασθῆναι. τοιαύτης δὲ συγχύσεως ἐπεχούσης τὰ πλήθη, εἰσελθὼν ὁ Εὐμένης, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνούς, παρεκάλεσε τοὺς Μακεδόνας πράττειν τὰ τοῖς βασιλεῦσι δεδογμένα, τῷ δὲ ἀποστάτῃ γεγονότι μὴ προσέχειν. πολλὰ δὲ διαλεχθεὶς οἰκεῖα τῆς ὑποθέσεως, οὐ μόνον αὑτὸν ἀπέλυσε τῶν ἐνεστώτων κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰς εὔνοιαν μείζονα τῆς προϋπαρχούσης περιέστησε. οὗτος μὲν οὖν πάλιν εἰς τοὺς ἀνελπίστους κινδύνους ἐμπεσών, παραδόξως ἰσχυροτέραν κατεσκεύασε τὴν περὶ αὑτὸν δύναμιν. διὸ καὶ τοῖς στρατιώταις παραγγείλας ἀναζευγνύειν, προῆγεν ἐπὶ Φοινίκης, σπεύδων τὰς ναῦς ἐξ ἁπασῶν τῶν πόλεων ἀθροῖσαι, καὶ στόλον ἀξιόλογον κατασκευάσαι· ὅπως Πολυσπέρχων μέν, προσλαβόμενος τὰς ἐκ τῆς Φοινίκης ναῦς, θαλαττοκρατῇ, καὶ δύνηται διαβιβάζειν ἀσφαλῶς, ὅταν βούληται, τὰς ἐκ τῆς Μακεδονίας δυνάμεις εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπ᾽ Ἀντίγονον. οὗτος μὲν οὖν ἐν Φοινίκῃ διέτριβε, κατασκευαζόμενος τὴν ναυτικὴν δύναμιν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Νικάνωρ ὁ τὴν Μουνυχίαν κατέχων, ἀκούων τὸν μὲν Κάσανδρον ἐκ Μακεδονίας κεχωρίσθαι πρὸς Ἀντίγονον, τὸν δὲ Πολυσπέρχοντα προσδόκιμον εἶναι συντόμως ἥξειν εἰς τὴν Ἀττικὴν μετὰ τῆς δυνάμεως, ἠξίου τοὺς Ἀθηναίους διαφυλάττειν τὴν πρὸς τὸν Κάσανδρον εὔνοιαν. οὐδενὸς δὲ αὐτῷ προσέχοντος, ἀλλὰ καὶ τὴν φρουρὰν πάντων οἰομένων δεῖν ἐξάγειν τὴν ταχίστην, τὸ μὲν πρῶτον παρακρουσάμενος τὸν δῆμον, ἔπεισεν ὀλίγας ἡμέρας ἐπισχεῖν· πράξειν γὰρ αὐτὸν τὰ συμφέροντα τῇ πόλει. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Ἀθηναίων ἐπί τινας ἡμέρας ἡσυχίαν ἐχόντων, ἔλαθε νυκτὸς κατ᾽ ὀλίγους στρατιώτας εἰσαγαγὼν εἰς

τὴν μουνυχίαν, ὥστε δύνασθαι δύναμιν ἀξιόχρεων τηρεῖν τὴν φυλακήν, καὶ διαγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς ἐπιβαλλομένους πολιορκεῖν τὴν φρουράν. οἱ δ' ἀθηναῖοι γνόντες τὸν Νικάνορα μηδὲν ὑγιὲς πράττοντα, πρὸς μὲν τὸν βασιλέα καὶ Πολυσπέρχοντα πρεσβείας ἐξέπεμψαν, ἀξιοῦντες βοηθεῖν αὐτοῖς, κατὰ τὸ διάγραμμα τὸ γραφὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων αὐτονομίας· αὐτοὶ δὲ πλεονάκις ἐκκλησίαν συναγαγόντες, ἐβουλεύοντο πῶς χρήσιμον εἴη περὶ τοῦ πρὸς Νικάνορα πολέμου. τούτων δ' ἔτι περὶ ταῦτ' ἀσχολουμένων, ὁ Νικάνωρ πολλοὺς ἐξενολογηκὼς λάθρα, νυκτὸς ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώτας, κατελάβετο τὰ τείχη τοῦ πειραιέως καὶ τοῦ λιμένος τὰ κλεῖθρα. οἱ δ' ἀθηναῖοι τὴν μὲν μουνυχίαν οὐκ ἀπειληφότες, τὸν δὲ πειραιᾶ προσαποβεβληκότες, χαλεπῶς ἔφερον. διόπερ ἑλόμενοι πρέσβεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ φιλίαν ἐχόντων πρὸς Νικάνορα, Φωκίωνα τὸν Φώκου, καὶ Κόνωνα τὸν Τιμοθέου, καὶ Κλέαρχον τὸν Ναυσικλέους, ἐξαπέστειλαν, ἐγκαλοῦντες μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, ἀξιοῦντες δὲ ἀποδοῦναι τὴν αὐτονομίαν αὐτοῖς, κατὰ τὸ γεγενημένον διάταγμα. ὁ δὲ Νικάνωρ ἀπόκρισιν ἔδωκε πρεσβεύειν αὐτοὺς πρὸς Κάσανδρον. ὑπ' ἐκείνου γὰρ καθεσταμένον φρούραρχον, μηδαμῶς ἔχειν ἐξουσίαν ἰδιοπραγεῖν. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἧκεν ἐπιστολὴ Νικάνορι παρ' Ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ προσέταττεν ἀποδοῦναι ἀθηναίοις τήν τε μουνυχίαν καὶ τὸν πειραιᾶ. ὁ δὲ Νικάνωρ, ἀκούων ὅτι μέλλουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ Πολυσπέρχων κατάγειν εἰς μακεδονίαν τὴν Ὀλυμπιάδα, καὶ τοῦ τε παιδίου τὴν ἐπιμέλειαν ἐκείνῃ παραδιδόναι, καὶ τὴν τε προϋπάρχουσαν ἀποδοχὴν καὶ τιμὴν Ἀλεξάνδρου ζῶντος ἀποκαθιστάναι Ὀλυμπιάδι, φοβηθεὶς, ἐπηγγείλατο μὲν παραδώσειν· ἀεὶ δέ τινας προφάσεις ποιούμενος, ἐξῆγε τὴν πρᾶξιν. οἱ δ' ἀθηναῖοι, πεπολυωρηκότες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τὴν Ὀλυμπιάδα, καὶ νομίσαντες τὰς μὲν ταύτῃ δεδομένας τιμὰς ὄντως γεγονέναι, τὴν δ' ἀπόληψιν τῆς αὐτονομίας διὰ ταύτης ἐλπίζοντες ἀκινδύνως ἔσεσθαι, περιχαρεῖς ἦσαν. ἀτελέστων δὲ τῶν ἐπαγγελιῶν οὐσῶν, ἧκεν Ἀλέξανδρος ὁ Πολυσπέρχοντος υἱὸς μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν ἀττικήν. οἱ μὲν οὖν ἀθηναῖοι διέλαβον αὐτὸν ἥκειν ἀποκαταστήσοντα τῷ δήμῳ τήν τε μουνυχίαν καὶ τὸν πειραιᾶ. τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὸς ἰδίᾳ παραληψόμενος ἀμφότερα πρὸς τὰς ἐν τῷ πολέμῳ χρείας. τῶν γὰρ Ἀντιπάτρῳ γεγονότων φίλων τινὲς ὑπάρχοντες, καὶ οἱ περὶ Φωκίωνα φοβούμενοι τὰς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας, ὑπήντησαν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ διδάξαντες τὸ συμφέρον, ἔπεισαν αὐτὸν ἰδίᾳ κατέχειν τὰ φρούρια, καὶ μὴ παραδιδόναι τοῖς ἀθηναίοις μέχρις ἂν ὁ Κάσανδρος καταπολεμηθῇ. ὁ δ' Ἀλέξανδρος πλησίον τοῦ πειραιέως καταστρατοπεδεύσας, τοὺς μὲν ἀθηναίους οὐ παρελάμβανε πρὸς τὰς ἐντεύξεις τὰς πρὸς τὸν Νικάνορα, ἰδίᾳ δὲ συνιὼν εἰς λόγους, καὶ ἐν ἀπορρήτοις διαπραττόμενος, φανερὸς ἦν ἀδικεῖν μέλλων τοὺς ἀθηναίους. ὁ δὲ δῆμος εἰς ἐκκλησίαν συνελθὼν, τὰς μὲν ὑπαρχούσας ἀρχὰς κατέλυσεν, ἐκ δὲ τῶν δημοτικωτάτων τὰ ἀρχεῖα καταστήσας, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας γεγονότας ἄρχοντας κατεδίκασε, τοὺς μὲν θανάτῳ, τοὺς δὲ φυγῇ καὶ δημεύσει τῆς οὐσίας. ἐν οἷς ἦν καὶ Φωκίων, ὁ ἐπ' Ἀντιπάτρου τῶν ὅλων ἀρχὴν ἐσχηκώς. οὗτοι μὲν οὖν ἐκβληθέντες ἐκ τῆς πόλεως, κατέφυγον πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Πολυσπέρχοντος, καὶ διὰ τούτου τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῖς περιποιεῖν ἐφιλοτιμοῦντο. προσδεχθέντες δ' ὑπ' αὐτοῦ φιλοφρόνως, γράμματα ἔλαβον πρὸς τὸν πατέρα Πολυσπέρχοντα, ὅπως μηδὲν πάθωσιν οἱ περὶ Φωκίωνα τὰ ἐκείνου πεφρονηκότες, καὶ νῦν ἐπαγγελλόμενοι πάντα συμπράξειν. ἀπέστειλε δὲ καὶ ὁ δῆμος πρεσβείαν πρὸς τὸν Πολυσπέρχοντα, τὴν κατηγορήσουσαν μετὰ τῶν

γρ. ὑπάρχειν

γρ. υἱοῦ εἰς

γρ. προσυπαρχούσας

γρ. δημοτικῶν

περὶ Φωκίωνα, παρακαλοῦσαν δὲ τὴν μουνυχίαν αὐτοῖς δοῦναι μετὰ τῆς αὐτονομίας, ὁ Πολυσπέρχων ἔσπευδε μὲν φρουρᾷ κατέχειν τὸν πειραιᾶ, διὰ τὸ πολλὰ δύνασθαι χρησιμεύειν τὸν λιμένα πρὸς τὰς ἐν τοῖς πολέμοις χρείας· αἰσχυνόμενος δὲ ἐναντία πράττειν τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ γεγραμμένοις διαγράμματι, καὶ νομίζων ἄπιστος κριθήσεσθαι παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐὰν εἰς τὴν ἐπιφανεστάτην παρανομήσῃ πόλιν, μετενόησε τῇ γνώμῃ. διακούσας δὲ τῶν πρέσβεων, τοῖς μὲν παρὰ τοῦ δήμου πρεσβεύουσι φιλανθρώπως κεχρηματισμένας ἔδωκεν ἀποκρίσεις· τοὺς δὲ περὶ Φωκίωνα συλλαβὼν, ἀπέστειλε δεσμίους εἰς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς τὴν ἐξουσίαν τῷ δήμῳ εἴτε βούλεται θανατοῦν, εἴτ' ἀπολῦσαι τῶν ἐγκλημάτων. συναχθείσης οὖν ἐκκλησίας ἐν ταῖς Ἀθήναις, καὶ προτεθείσης κρίσεως τοῖς περὶ τὸν Φωκίωνα, πολλοὶ τῶν τε φυγάδων γεγονότων ἐπ' Ἀντιπάτρου καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων κατηγόρησαν αὐτῶν θανάτου. ἦν δὲ ὁ σύμπας τῆς κατηγορίας λόγος ὅτι οὗτοι παραίτιοι γεγόνασι, μετὰ τὸν λαμιακὸν πόλεμον, τῆς τε δουλείας τῇ πατρίδι, καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ δήμου καὶ τῶν νόμων. ὡς δὲ τοῖς ἀπολογουμένοις ὁ καιρὸς παρεδόθη τῆς ἀπολογίας, ὁ μὲν Φωκίων ἤρξατο ποιεῖσθαι τὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον· τὸ δὲ πλῆθος τοῖς θορύβοις ἐξέωσε τὴν ἀπολογίαν, ὥστ' εἰς πολλὴν ἀπορίαν παραγενέσθαι τοὺς ἀπολογουμένους. λήξαντος δὲ τοῦ θορύβου, πάλιν ὁ μὲν Φωκίων ἀπελογεῖτο, ὁ δὲ ὄχλος κατεβόα, καὶ τὴν φωνὴν τοῦ κινδυνεύοντος ἐκώλυεν ἐξακούεσθαι. τὸ γὰρ πλῆθος τῶν δημοτικῶν ἀπωσμένον τῆς πολιτείας, καὶ παρὰ ἐλπίδας τετευχὸς τῆς καθόδου, πικρῶς διέκειτο πρὸς τοὺς ἀφῃρημένους τὴν αὐτονομίαν. βιαζομένου δὲ τοῦ Φωκίωνος, καὶ πρὸς περίστασιν ἀπεγνωσμένην ὑπὲρ τοῦ ζῆν ἀγωνιζομένου, οἱ μὲν πλησίον ὄντες ἤκουον τῶν τῆς ὑποθέσεως δικαίων· οἱ δὲ μακρότερον διεστηκότες, διὰ τὸ μέγεθος τῆς κραυγῆς τῶν θορυβούντων, ἤκουον μὲν οὐδὲν, αὐτὴν δὲ μόνην ἑώρων τὴν τοῦ σώματος κίνησιν γινομένην ἐναγώνιον καὶ ποικίλην, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου. τέλος δὲ ἀπογνοὺς τὴν σωτηρίαν ὁ Φωκίων, ἀνεβόησε δεόμενος αὐτοῦ μὲν καταψηφίσασθαι τὸν θάνατον, τῶν δὲ ἄλλων φείδεσθαι. ἀμετατρέπτου δὲ τῆς τοῦ πλήθους ὁρμῆς καὶ βιαίας οὔσης, παρεπορεύοντό τινες τῶν φίλων συνηγορήσοντες τῷ Φωκίωνι, ὧν τὰς μὲν ἀρχὰς τῶν λόγων ἤκουον, ὁπότε δὲ προβαίνοντες φανεροὶ καθίσταιντο τὴν ἀπολογίαν διεξιόντες, ἐξεβάλλοντο τοῖς θορύβοις καὶ ταῖς ἐναντιουμέναις κραυγαῖς. τὸ δὴ ἔσχατον, πανδήμῳ φωνῇ καταχειροτονηθέντες, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἤγοντο ἐπὶ θανάτῳ. συνηκολούθουν δὲ αὐτοῖς πολλοὶ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν, ἐλεοῦντες καὶ συμπάσχοντες ἐπὶ τῷ μεγέθει τῶν ἀτυχημάτων. τὸ γὰρ πρωτεύοντας ἄνδρας ταῖς δόξαις καὶ ταῖς εὐγενείαις, πολλὰ πεπραγότας ἐν τῷ ζῆν φιλάνθρωπα, μήτε λόγου μήτε κρίσεως δικαίας τυχεῖν, πολλοὺς ἦγεν εἰς ἐπίστασιν διανοίας καὶ φόβον. ἀστάτου δὲ καὶ κοινῆς ἅπασι τῆς τύχης οὔσης, πολλοὶ καὶ τῶν δημοτικῶν καὶ πικρῶς διακειμένων πρὸς αὐτὸν ἐλοιδόρουν τε ἀνηλεῶς, καὶ πικρῶς ὠνείδιζον αὐτοῖς τὰς συμφοράς. τὸ γὰρ ἐν ταῖς εὐτυχίαις σιωπώμενον μῖσος, ὅταν ἐκ μεταβολῆς ἐν ταῖς ἀτυχίαις ἐκραγῇ, ταῖς ὀργαῖς ἀποθηριοῦται πρὸς τοὺς μισουμένους. ἀλλὰ δὲ τῆς τοῦ κωνείου πόσεως, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, τὸν βίον καταλύσαντες, ἐρρίφησαν ἄταφοι πάντες ἐκ τῶν τῆς ἀττικῆς ὅρων. ὁ μὲν οὖν Φωκίων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διαβληθέντες τοιαύτην ἔσχον τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. Κάσανδρος δὲ παρ' Ἀντιγόνου λαβὼν ναῦς μακρὰς τετταράκοντα καὶ πέντε, στρατιώτας δὲ τετρακισχιλίους, κατέπλευσεν εἰς τὸν πειραιᾶ. προσδεχθεὶς δὲ ὑπὸ Νικάνορος τοῦ φρουράρχου, παρέλαβε τὸν πειραιᾶ καὶ τὰ κλεῖθρα τοῦ λιμένος. τὴν δὲ μουνυχίαν αὐτὸς ὁ Νικάνωρ κατεῖχε μὲν, ἔχων ἰδίους

γρ. ἀπέστειλεν ἐν φυλακῇ δεσμίους

γρ. βίας

γρ. δόξαις τε τῇ διηνεκαίαις καὶ τῇ εὐγ.

γρ. δημοτικῶς

στρατιώτας ἱκανοὺς εἰς τὴν τήρησιν τοῦ φρουρίου. Πολυσπέρχων δὲ μετὰ τῶν βασιλέων ἔτυχε μὲν διατρίβων περὶ τὴν Φωκίδα· πυθόμενος δὲ τὸν εἰς Πειραιᾶ κατάπλουν τοῦ Κασάνδρου, παρῆλθεν εἰς τὴν Ἀττικήν, καὶ πλησίον τοῦ Πειραιέως κατεστρατοπέδευσεν. εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ στρατιώτας πεζοὺς μὲν Μακεδόνας δισμυρίους, τῶν δ' ἄλλων συμμάχων περὶ τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ἐλέφαντας δὲ ἑξήκοντα πέντε. ἐπεβάλετο μὲν οὖν πολιορκεῖν τοὺς περὶ τὸν Κάσανδρον· ἀπορῶν δὲ τροφῆς, καὶ τὴν πολιορκίαν ὑπολαμβάνων ἔσεσθαι πολυχρόνιον, ἠναγκάσθη μέρος τῆς δυνάμεως ἀπολιπεῖν κατὰ τὴν Ἀττικήν, ὃ δυνάμενον ἔχειν τὴν τοῦ σίτου χορηγίαν, ἡγουμένου τοῦ υἱοῦ Ἀλεξάνδρου· αὐτὸς δὲ τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως ἀναλαβὼν, παρῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, συναναγκάσων τοὺς Μεγαλοπολίτας πειθαρχεῖν τοῖς βασιλεῦσιν, οἱ ἐτύγχανον μετὰ τὰ Κασάνδρου φρονοῦντες, καὶ διὰ τῆς ὑπ' Ἀντιπάτρου καθεσταμένης ὀλιγαρχίας διοικούμενοι. τοῦ δὲ Πολυσπέρχοντος περὶ ταῦτα διατρίβοντος, ὁ Κάσανδρος ἀναλαβὼν τὸν στόλον, Αἴγιναν μὲν προσηγάγετο, τοὺς δὲ Σαλαμινίους ἀλλότρια φρονοῦντας εἰς πολιορκίαν συνέκλεισε. καθ' ἡμέραν δὲ συνεχεῖς ποιούμενος προσβολάς, καὶ βελῶν καὶ στρατιωτῶν εὐπορῶν, εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ἤγαγε τοὺς Σαλαμινίους· κινδυνευούσης δὲ τῆς πόλεως ἁλῶναι κατὰ κράτος, ὁ Πολυσπέρχων ἐξέπεμψε δύναμιν ἀξιόλογον πεζικήν τε καὶ ναυτικήν, τὴν ἐπιθησομένην τοῖς πολιορκοῦσι. διόπερ ὁ Κάσανδρος καταπλαγείς, καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀπέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Πολυσπέρχων δὲ, βουλόμενος τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον διοικῆσαι συμφερόντως, παρῆλθε, καὶ συναγαγὼν ἐκ τῶν πόλεων συνέδρους, διελέχθη περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν συμμαχίας. ἐξέπεμψε δὲ καὶ πρὸς τὰς πόλεις πρεσβευτάς, προστάττων τοὺς μὲν δι' Ἀντιπάτρου καθεσταμένους ἄρχοντας ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας θανατῶσαι, τοῖς δὲ δήμοις ἀποδοῦναι τὴν αὐτονομίαν. πολλῶν δ' ὑπακουσάντων, καὶ κατὰ τὰς πόλεις φόνων γινομένων, καί τινων φυγαδευομένων, οἱ μὲν Ἀντιπάτρου φίλοι διεφθάρησαν, τὰ δὲ πολιτεύματα τὴν ἐκ τῆς αὐτονομίας παρρησίαν ἀπέλαβε, καὶ συνεμάχουν τοῖς περὶ τὸν Πολυσπέρχοντα. μόνων δὲ τῶν Μεγαλοπολιτῶν διατηρούντων τὴν πρὸς Κάσανδρον φιλίαν, ἔκρινε πολιορκῆσαι τὴν πόλιν αὐτῶν. οἱ δὲ Μεγαλοπολῖται, γνόντες τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Πολυσπέρχοντος, ἐψηφίσαντο τὰ μὲν ἀπὸ τῆς χώρας κατάγειν εἰς τὴν πόλιν· τῶν δὲ πολιτῶν καὶ ξένων καὶ δούλων ἀριθμὸν ποιησάμενοι, μυρίους καὶ πεντακισχιλίους εὗρον τοὺς δυναμένους παρέχεσθαι τὰς πολεμικὰς χρείας. εὐθὺς οὖν τοὺς μὲν εἰς τάξεις κατελόχιζον, οὓς δὲ πρὸς τὰς ὑπηρεσίας τοῖς ἔργοις καθίσταντο, οὓς δ' ἐπὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν τειχῶν ἔταττον. ὑφ' ἕνα δὲ καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν οἱ μὲν περὶ τὴν πόλιν τάφρον ὤρυττον βαθεῖαν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς χώρας χάρακα παρεκόμιζον, τινὲς δὲ τὰ πεπονηκότα τῶν τειχῶν κατεσκεύαζον, ἄλλοι δὲ περὶ τὰς ὁπλοποιΐας καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ὀξυβελῶν καὶ καταπελτῶν ἐγίνοντο. πᾶσα δ' ἡ πόλις ἐν ἔργοις καθειστήκει, διά τε τὴν προθυμίαν τῶν ἀνδρῶν καὶ διὰ τοὺς προσδοκωμένους κινδύνους. διεβεβόητο γὰρ τό, τε μέγεθος τῆς βασιλικῆς δυνάμεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν συνακολουθούντων ἐλεφάντων, καὶ δοκούντων ἀνυπόστατον ἔχειν τήν τε ἀλκὴν καὶ τὴν τοῦ σώματος ὁρμήν. ταχὺ δὲ πάντων εὐτρεπῶν γινομένων, ὁ μὲν Πολυσπέρχων ἧκε μετὰ πάσης δυνάμεως, καὶ πλησίον τῆς πόλεως ἐστρατοπέδευσε, δύο θέμενος παρεμβολάς, τὴν μὲν τῶν Μακεδόνων, τὴν δὲ τῶν συμμάχων. κατασκευάσας δὲ πύργους ξυλίνους ὑψηλοτέρους τῶν τειχῶν, προσῆγε τῇ πόλει κατὰ τοὺς εὐθέτους τόπους, καὶ βέλη παντοδαπὰ

περὶ βελῶν στρατιωτικῶν εὐπ.

περὶ δίωσ.

καὶ τοὺς ἀγωνιζομένους ἐπιστήσας, ἀνέστελλε τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἀντιτεταγμένους. Ἅμα δὲ τούτοις προσπεπλεγμένοις, διὰ τῶν μεταλλευόντων ὑπορύξας τὰ τείχη, καὶ τὰς στηριγγίας ἐμπρήσας, κατέβαλε τρεῖς πύργους τοὺς μεγίστους, καὶ μεσοπύργια τὰ ἴσα. μεγάλου δὲ τοῦ πτώματος καὶ παραδόξου γενομένου, τὸ μὲν πλῆθος τῶν μακεδόνων ἀνεβόησεν, οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς πράξεως κατεπλάγησαν. ἔνθα δὴ τῶν μακεδόνων διὰ τοῦ πτώματος εἰσπιπτόντων εἰς τὴν πόλιν, οἱ μεγαλοπολῖται διελόντες σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τοῖς μὲν ἐν μέρει τοὺς πολεμίους ὑποστάντες, καὶ τὴν ἐν τῷ πτώματι δυσχωρίαν συνεργὸν ἔχοντες, καρτερὰν μάχην συνεστήσαντο· τοῖς δ᾽ ἑτέροις χάρακι διελάμβανον ὃν ἐντὸς τοῦ πτώματος τόπον, καὶ τεῖχος ἕτερον ἀντῳκοδόμουν, συνεχῶς ἐργαζόμενοι καὶ μεθ᾽ ἡμέραν καὶ νύκτωρ. ταχὺ δὲ τῶν ἔργων συντελουμένων, διά τε τὴν πολυχειρίαν καὶ τὸ πλῆθος τῆς εἰς ἅπαντα παρασκευῆς, τὸ μὲν διὰ τοῦ πτώματος ἐλάττωμα συντόμως οἱ μεγαλοπολῖται διωρθώσαντο, πρὸς δὲ τοὺς ἐπὶ τῶν ξυλίνων πύργων ἀγωνιζομένους τοῖς τε ὀξυβελέσι καταπέλταις ἐχρῶντο, καὶ τοῖς σφενδονήταις καὶ τοξόταις πολλοὺς τῶν πολεμίων κατετίτρωσκον. πολλῶν δὲ πιπτόντων παρ᾽ ἀμφοτέροις, καὶ κατατραυματιζομένων, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπικαταλαβούσης, ὁ μὲν Πολυπέρχων ἀνακαλεσάμενος τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν ἰδίαν στρατοπεδείαν. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τὸν τοῦ πτώματος τόπον ἀνακαθάρας, ἐποίησε βάσιμον τοῖς θηρίοις, καὶ διενοεῖτο χρήσασθαι ταῖς τούτων ῥώμαις πρὸς τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως. οἱ δὲ μεγαλοπολῖται (Δαμίδος ἡγουμένου, καὶ τούτου γεγονότος κατὰ τὴν ἀσίαν μετ᾽ Ἀλεξάνδρου, καὶ περὶ τὰς φύσεις καὶ χρείας τῶν ἐλεφάντων ἐμπειρίαν ἔχοντος) οὐ μετρίως προσετέρησαν. οὗτος γὰρ τὴν ἰδίαν ἐπίνοιαν ἀντίταγμα τῇ τῶν θηρίων βίᾳ κατασκευάσας, ἀχρήστους ἐποίησε τὰς τῶν σωμάτων ῥώμας. θύρας γὰρ μεγάλας πλείοσιν ἥλοις ὀξέσι καταπυκνώσας, καὶ ταύτας ἐν ὀρύγμασι ταπεινοῖς καταστρώσας, καὶ τὰς ἐξοχὰς τῶν κέντρων ἐπικρυψάμενος, κατέλιπε διὰ τούτων εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν· καὶ κατὰ μέτωπον μὲν οὐδένα τῶν στρατιωτῶν ἔστησεν, ἐκ δὲ τῶν πλαγίων ἔταξε πλῆθος ἀκοντιστῶν καὶ τοξοτῶν καὶ τῶν καταπελτικῶν βελῶν. τοῦ δὲ Πολυπέρχοντος ἀνακαθαίροντος πάντα τὸν τόπον τοῦ πτώματος, καὶ τοῖς θηρίοις ἀθρόοις διὰ τούτου τὴν ἔφοδον ποιουμένου, παράδοξος ἐγένετο πρᾶξις περὶ τοὺς ἐλέφαντας. οὐδενὸς γὰρ ἀπαντῶντος κατὰ στόμα τοῖς θηρίοις, οἱ μὲν ἰνδοὶ συνωθαναγκάζοντο εἰσπίπτειν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ᾽ ἐλέφαντες τῇ ῥώμῃ προσπίπτοντες ἐνέπιπτον εἰς τὰς κατακεκεντρωμένας θύρας. τραυματιζόμενοι δὲ τοὺς πόδας ὑπὸ τῶν ἥλων, καὶ διὰ τὸ βάρος περιπειρόμενοι τοῖς κέντροις, οὔτε προϊέναι πορρώτερον, οὔτ᾽ ἀναστρέφειν διὰ τὴν δυσκινησίαν ἠδύναντο. ἅμα δὲ καὶ βελῶν παντοδαπῶν ἐκ πλαγίων φερομένων, οἱ μὲν ἀπέθνησκον τῶν ἰνδῶν, οἱ δὲ κατατραυματιζόμενοι τῆς ἐνδεχομένης χρείας ὑστεροῦντο. τὰ δὲ θηρία, διά τε τὸ πλῆθος τῶν βελῶν καὶ διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τῶν ἥλων πληγῆς, περιωδυνα γινόμενα, τὴν διὰ τῶν φίλων ἐπιστροφὴν ἐποιοῦντο, καὶ πολλοὺς αὐτῶν κατεπάτουν. τέλος δὲ τὸ μὲν ἀνδρειότατον αὐτῶν καὶ πλείστην ἔχον κατάπληξιν ἔπεσε, τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ἄχρηστα παντελῶς ἐγένετο, τὰ δὲ πολλοῖς τῶν ἰδίων θάνατον ἐπήνεγκε. μετὰ δὲ τὴν εὐημερίαν ταύτην, οἱ μὲν μεγαλοπολῖται τὰς ψυχὰς ἐθάρρησαν· ὁ δὲ Πολυπέρχων μετανοήσας ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολὺν χρόνον ἐπιμένειν οὐ δυνάμενος, ἐπὶ μὲν τῆς πολιορκίας ἀπέλιπε μέρος τῆς δυνάμεως· αὐτὸς δ᾽ ἐφ᾽ ἑτέρας ἀναγκαιοτέρας πράξεις ἐτρέπετο. καὶ Κλεῖτον μὲν ὃν ναύαρχον μετὰ τοῦ στόλου παντὸς ἐξέπεμψε, προστάξας ἐφεδρεύειν τοῖς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον

[γρ. συνηνάγκαζον]

[γρ. ὀλιγχίας, σφ.]

τόποις, καὶ κωλύειν τὰς ἐκ τῆς ἀσίας διαβιβαζομένας δυνάμεις εἰς τὴν εὐρώπην. προσελάβετο δὲ καὶ Ἀρριδαῖον, τὸν συμπεφευγότα μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν τῶν κιανῶν πόλιν, ἐχθρὸν δ' ὄντα τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον. τούτου δὲ πλεύσαντος ἐπὶ τὸν ἑλλήσποντον, καὶ προσαγομένου τὰς ἐν τῇ προποντίδι πόλεις, ἔτι δὲ προσδεξαμένου τὴν μετ' Ἀρριδαίου δύναμιν, κατέπλευσεν εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους Νικάνωρ ὁ τῆς μουνυχίας φρούραρχος, ἐξαποσταλεὶς ὑπὸ Κασσάνδρου μετὰ παντὸς τοῦ στόλου. προσελάβετο δὲ καὶ τὰς παρ' Ἀντιγόνου ναῦς, ὥστε τὰς πάσας ἔχειν πλείους τῶν ἑκατόν. γενομένης δὲ ναυμαχίας οὐ μακρὰν τῆς τῶν βυζαντίων πόλεως, ἐνίκα ὁ Κλεῖτος, καὶ κατέδυσε μὲν τῶν ἐναντίων ναῦς ἑπτακαίδεκα. εἷλε δὲ σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσιν οὐκ ἐλάττω τῶν τετταράκοντα· αἱ δὲ λοιπαὶ κατέφυγον εἰς τὸν τῶν χαλκηδονίων λιμένα. τοιαύτης δ' εὐημερίας γενομένης τοῖς περὶ τὸν Κλεῖτον, οὗτοι μὲν ὑπέλαβε μηκέτι τολμήσειν τοὺς πολεμίους ναυμαχήσειν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἥττης. ὁ δ' Ἀντίγονος, πυθόμενος τὰ περὶ τὸν στόλον ἐλαττώματα, παραδόξως διὰ τῆς ἰδίας ἀγχινοίας καὶ στρατηγίας ἀνεμαχέσατο τὸ γεγονὸς ἐλάττωμα. παρὰ γὰρ τῶν βυζαντίων μεταπεμψάμενος τὰς ναῦς ὑπηρετικὰς, ταύτας μὲν διεβίβαζεν εἰς τὸ πέραν, τοξότας καὶ σφενδονήτας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ψιλικῶν ταγμάτων τοὺς ἱκανοὺς κατὰ νύκτα. οὗτοι δὲ πρὸ ἡμέρας ἐπιθέμενοι τοῖς ἐκ τῶν πολεμίων νεῶν ἀποβεβηκόσιν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πεζῇ κατεστρατοπεδευκόσι, κατεπλήξαντο τοὺς περὶ τὸν Κλεῖτον. ταχὺ δὲ πάντων διὰ τὸν φόβον τεταραγμένων, καὶ εἰς τὰς ναῦς ἐμπηδώντων, πολὺς ἐγένετο θόρυβος, διά τε τὰς ἀποσκευὰς, καὶ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων. ἐν τοσούτῳ δὲ Ἀντίγονος ἐξαρτίσας τὰς μακρὰς ναῦς, καὶ τῶν ἀλκιμωτάτων πεζοὺς πολλοὺς ἐπιβάτας ἐπιστήσας, ἀπέστειλε παρακαλέσας τεθαρρηκότως ἐπιθέσθαι τοῖς πολεμίοις, ὡς πάντως καθ' ἑαυτοὺς ἐσομένου τοῦ νικήματος. τοῦ δὲ Νικάνορος νυκτὸς διάραντος, καὶ διαφωσκούσης τῆς ἡμέρας, οὗτοι μὲν ἐπιπεσόντες ἄφνω τοῖς πολεμίοις τεθορυβημένοις, εὐθὺς κατὰ τὸν πρῶτον ἐπίπλουν ἐτρέψαντο· καὶ τὰς μὲν τοῖς ἐμβόλοις τύπτοντες διέρρηττον, ὧν δὲ τοὺς ταρσοὺς παρέσυρον, ὧν δὲ αὐτάνδρων παραδιδομένων ἀκινδύνως ἐκυρίευον. τέλος δὲ, πλὴν μιᾶς τῆς ναυαρχίδος, τῶν λοιπῶν πασῶν αὐτάνδρων ἐκυρίευσαν. ὁ δὲ Κλεῖτος φυγὼν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ καταλιπὼν τὴν ναῦν, ἐπεβάλετο μὲν διὰ μακεδονίας διασώζεσθαι, περιπεσὼν δὲ στρατιώταις τισὶ τοῦ Λυσιμάχου, διεφθάρη. Ἀντίγονος μὲν οὖν τηλικαύτῃ συμφορᾷ περιβαλὼν τοὺς πολεμίους, μεγάλην ἐπὶ στρατηγίᾳ καὶ συνέσει δόξαν ἀπηνέγκατο. θαλαττοκρατεῖν δὲ ἔσπευδε, καὶ τὴν τῆς ἀσίας ἡγεμονίαν ἀδήριτον περιποιήσασθαι. διόπερ ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως ἐπιλέξας εὐζώνους πεζοὺς μὲν δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους, προῆγεν ἐπὶ κιλικίας, σπεύδων τοὺς περὶ τὸν Εὐμενῆ κατακόψαι, πρὸ τοῦ δύναμιν ἀδροτέραν ἀθροῖσαι. Εὐμενὴς δὲ, πυθόμενος τὴν ὁρμὴν τῶν περὶ τὸν Ἀντίγονον, ἐπεβάλετο μὲν τὴν φοινίκην ἀνακτᾶσθαι τοῖς βασιλεῦσι, κατειλημμένην ἀδίκως ὑπὸ Πτολεμαίου· καταταχούμενος δ' ὑπὸ τῶν καιρῶν, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς φοινίκης, καὶ διὰ τῆς κοίλης συρίας προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως, σπεύδων τῶν ἄνω λεγομένων σατραπειῶν ἅψασθαι. περὶ δὲ τὸν τίγριν ποταμὸν, ἐπιθεμένων αὐτῷ τῶν ἐγχωρίων νυκτὸς, ἀπέβαλε τινὰς τῶν στρατιωτῶν. παραπλησίως δὲ καὶ κατὰ τὴν βαβυλωνίαν ἐπιθεμένου τοῦ Σελεύκου παρὰ τὸν εὐφράτην ποταμὸν, ἐκινδύνευσε μὲν ἅπασαν ἀποβαλεῖν τὴν δύναμιν, διώρυχός τινος ῥαγείσης, καὶ τῆς στρατοπεδείας ὅλης συγκλυσθείσης· ὅμως δὲ διὰ τῆς ἰδίας στρατηγίας ἐπί τι χῶμα καταφυγὼν, καὶ

γρ. τὴν βαβυλωνίαν ὁρμῶντος αὐ.

τὴν διώρυγα πάλιν ἀποφράξας, διέσωσεν αὐτόν τε καὶ τὴν δύναμιν. παραδόξως δὲ
τὰς τοῦ Σελεύκου χεῖρας διαφυγών, διώδευσεν εἰς τὴν περσίδα μετὰ τῆς δυνάμεως,
ἔχων πεζοὺς μὲν μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους καὶ τριακοσίους. ἀναλα-
βὼν δὲ τοὺς στρατιώτας ἐκ τῆς κακοπαθείας, διεπέμπετο πρός τε τοὺς σατράπας καὶ
στρατηγοὺς τοὺς ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις, μεταπεμπόμενος στρατιώτας τε καὶ χρή-
ματα. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀσίαν μέχρι τούτου προέβη τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ. Κατὰ
δὲ τὴν εὐρώπην, Πολυσπέρχοντος διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς κατὰ τὴν μεγαλόπολιν πο-
λιορκίας καταφρονηθέντος, αἱ πλεῖσται τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἀφιστάμεναι τῶν βασι-
λέων, πρὸς Κάσανδρον ἀπέκλιναν. ἀθηναῖοι δὲ μὴ δυνάμενοι ἀποτρίψασθαι
τὴν φρουρὰν, μήτε διὰ Πολυσπέρχοντος, μήτε δι' Ὀλυμπιάδος, ἀποτολμήσαντός τινος
τῶν ἐπαρουμένων πολιτῶν εἰπεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ διότι συμφέρει πρὸς Κάσανδρον
διαλύσασθαι, τὸ μὲν πρῶτον ἐγένετο θόρυβος, τῶν μὲν ἀντιλεγόντων, τῶν δὲ συγ-
κατατιθεμένων τοῖς λόγοις. ὡς δὲ ἀνεθεωρήθη τὸ συμφέρον, ἔδοξε τοῖς πᾶσι πρεσβεύειν
πρὸς Κάσανδρον, καὶ τίθεσθαι τὰ πρὸς αὐτὸν ὡς ἂν ᾖ δυνατόν. ὁμολογιῶν δὲ πλειό-
νων ἐνδείξεων, συνέθεντο τὴν εἰρήνην, ὥστε τοὺς ἀθηναίους ἔχειν πόλιν τε καὶ χώραν
καὶ προσόδους καὶ ναῦς, καὶ τἆλλα πάντα, φίλους ὄντας καὶ συμμάχους Κασάνδρου·
τὴν δὲ μουνυχίαν κατὰ τὸ παρὸν κρατεῖν Κάσανδρον, ἕως ἂν διαπολεμήσῃ πρὸς τοὺς
βασιλεῖς· καὶ τὸ πολίτευμα διοικεῖσθαι ἀπὸ τιμήσεων ἄχρι μνῶν δέκα· καταστῆσαι
δ' ἐπιμελητὴν τῆς πόλεως ἕνα ἄνδρα ἀθηναῖον, ὃν ἂν δόξῃ Κασάνδρῳ, καὶ ἡρέθη
Δημήτριος ὁ φαληρεύς. οὗτος δὲ παραλαβὼν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς πόλεως, ἦρχεν εἰ-
ρηνικῶς, καὶ πρὸς τοὺς πολίτας φιλανθρώπως. Μετὰ δὲ ταῦτα, Νικάνορος κατα-
πλεύσαντος εἰς τὸν πειραιᾶ κεκοσμημένῳ τῷ στόλῳ τοῖς ἀπὸ τῆς νίκης ἀκροστολίοις,
τὸ μὲν πρῶτον ἀποδοχῆς αὐτὸν ἠξίωσε μεγάλης ὁ Κάσανδρος, διὰ τὰς εὐημερίας·
μετὰ δὲ ταῦτα ὁρῶν αὐτὸν ὄγκου πλήρη καὶ πεφρονηματισμένον, ἐπὶ δὲ τὴν μουνυχίαν
διὰ τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν φρουροῦντα, κρίνας αὐτὸν ἀλλότρια φρονεῖν, ἐδολοφό-
νησεν. ἐστράτευσε δὲ καὶ εἰς μακεδονίαν, καὶ πολλοὺς εὗρε τῶν ἐγχωρίων ἀφισταμένους
πρὸς αὐτόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὰς ἑλληνίδας πόλεις ἐνέπεσέ τις ὁρμὴ τῆς Ἀντιπάτρου
συμμαχίας. ὁ μὲν γὰρ Πολυσπέρχων ἀργῶς ἐδόκει καὶ ἀφρόνως προεστάναι τῆς τε
βασιλείας καὶ τῶν συμμάχων. ὁ δὲ Κάσανδρος ἐπιεικῶς προσφερόμενος πᾶσι, καὶ
κατὰ τὰς πράξεις ἐνεργὸς ὤν, πολλοὺς εἶχεν αἱρετιστὰς τῆς αὑτοῦ δυναστείας. Ἐπεὶ δὲ
κατὰ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν Ἀγαθοκλῆς ἐγένετο τύραννος τῶν συρακουσίων, ταύτην
μὲν τὴν βίβλον αὐτοῦ καταγράψομεν κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν· τῆς δ' ἐχο-
μένης τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Ἀγαθοκλέους τυραννίδος ποιησάμενοι, διέξιμεν τὰς οἰ-
κείας τῇ γραφῇ πράξεις.

γρ. πεντακισχιλίους. ἀναλ.

γρ. τούτῳ

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Περὶ τῶν ἀφορμῶν αἷς χρησάμενος Ἀγαθοκλῆς, τύραννος ἐγένετο τῶν Συρακουσίων.

Ὡς οἱ Κροτωνιατῶν φυγάδες ἐπιστρατεύσαντες ἐπὶ τὴν πατρίδα, πάντες ἀνῃρέθησαν.

Ὀλυμπιάδος μετὰ τοῦ παιδὸς κάθοδος ἐπὶ τὴν βασιλείαν.

Εὐρυδίκης καὶ Φιλίππου τοῦ βασιλέως ἅλωσις καὶ θάνατος.

Ὡς Εὐμένης, ἔχων τοὺς ἀργυράσπιδας, ἀνέβη μετὰ εἰς τὰς ἄνω σατραπείας, συνήγαγε δὲ τούς τε σατράπας καὶ τὰς δυνάμεις εἰς τὴν περσίδα.

Ὡς Ἄτταλος καὶ Πολέμων μετὰ τῶν συνεπιθεμένων τῇ φυλακῇ ληφθέντες ἀνῃρέθησαν.

Ὡς Ἀντίγονος διώξας Εὐμένη περὶ τὸν Κοπράτην ποταμὸν ἠλαττώθη.

Ὡς εἰς Μηδίαν ἀναζεύξας, ἐν ταῖς παρόδοις πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν.

Παράταξις Ἀντιγόνου πρὸς Εὐμένη καὶ τοὺς σατράπας ἐν Παραιτάκοις.

Ἀποχώρησις Ἀντιγόνου μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Μηδίαν πρὸς χειμασίαν.

Κασσάνδρου στρατεία εἰς Μακεδονίαν, καὶ πολιορκία Ὀλυμπιάδος ἐν Πύδνῃ.

Ἀντιγόνου πορεία διὰ τῆς ἐρήμου ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἐπίθεσις τοῖς ἐν τῇ παραχειμασίᾳ θείοις.

Ὡς κατεστρατήγησεν Εὐμένης τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον, διὰ τῆς ἐρήμου πορευομένους.

Ὡς παρατάξεως γενομένης Ἀντίγονος ἐκυρίευσε πάσης τῆς τῶν ἀντιπαραχθέντων δυνάμεως.

Ὡς Εὐμένη καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τοὺς ἀλλοτρίως πρὸς αὐτὸν διατεθέντας ἀνεῖλεν.

Ὁ γενόμενος ἐν Ῥόδῳ κατακλυσμός, καὶ τὰ συμβάντα περὶ τὴν πόλιν ἀτυχήματα.

Πίθωνος ὑπὸ Ἀντιγόνου θάνατος, καὶ τῶν δι' αὐτὸν ἀποστάντων εἰς τὴν Μηδίαν ἀναίρεσις.

Ὀλυμπιάδος ἅλωσις ὑπὸ Κασσάνδρου, καὶ θάνατος.

Ὡς Κάσσανδρος Θεσσαλονίκην ἔγημε τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, ἐπώνυμον δὲ ἑαυτοῦ πόλιν ἔκτισεν ἐπὶ τῆς Παλλήνης.

Ὡς Πολυσπέρχων ἀπογνοὺς τὰ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ἔφυγεν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

Ὡς Κάσσανδρος τὴν τῶν Θηβαίων πόλιν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου κατεσκαμμένην ἀποκατέστησε.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις συμβάντων τῇ πόλει τῶν Θηβαίων, καὶ ποσάκις ἀνάστατος ἐγένετο.

Περὶ τῶν πραχθέντων Κασσάνδρῳ κατὰ Πελοπόννησον.

Ἀντιγόνου μετὰ τῆς δυνάμεως κατάβασις ἐπὶ θάλατταν, καὶ φυγὴ Σελεύκου πρὸς Πτολεμαῖον εἰς Αἴγυπτον.

Σύνθεσις Πτολεμαίου καὶ Σελεύκου καὶ Κασσάνδρου, πρὸς δὲ τούτοις καὶ Λυσιμάχου, πρὸς τὸν κατ' Ἀντιγόνου πόλεμον.

Ὡς Ἀντίγονος ναῦς τε πολλὰς ἐναυπηγήσατο, καὶ στρατηγοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Πόντον.

Ὡς πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Πολυσπέρχοντος φιλίαν συνέθετο, καὶ Τύρον ἐξεπολιόρκησε. καὶ ὡς Ἀλέξανδρος μετέθετο πρὸς Κάσσανδρον.

Ὡς Πολύκλειτος ὁ Πτολεμαίου ναύαρχος ἐνίκησε τοὺς Ἀντιγόνου στρατηγοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.

Περὶ τῆς Ἀγαθοκλέους στρατείας ἐπὶ Μεσσηνίους, καὶ τῆς μεσιτευθείσης εἰρήνης ὑπὸ

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος ἐννεακαιδεκάτη.

ΠΑΛΑΙΟΣ τις παραδίδοται λόγος, ὅτι τὰς δημοκρατίας οὐχ οἱ τυχόντες τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οἱ ταῖς ὑπεροχαῖς προέχοντες καταλύουσι. διὸ καὶ τῶν πόλεων ἔνιαι τοὺς ἰσχύοντας μάλιστα τῶν πολιτευομένων ὑποπτεύουσαι, καθαιροῦσιν αὐτῶν τὰς ἐπιφανείας. σύνεγγυς γὰρ ἡ μετάβασις εἶναι δοκεῖ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ μένουσιν ἐπὶ τὴν τῆς πατρίδος καταδούλωσιν, καὶ δυσχερὲς ἀποσχέσθαι μοναρχίας τοῖς δι' ὑπεροχὴν τὰς τοῦ κρατήσειν ἐλπίδας περιπεποιημένοις. ἔμφυτον γὰρ εἶναι τὸ πλεονεκτεῖν τοῖς μειζόνων ὀρεγομένοις, καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχουσιν ἀτερματίστους. τοιγαροῦν Ἀθηναῖοι μὲν διὰ ταύτας τὰς αἰτίας τοὺς προτεύοντας τῶν πολιτῶν ἐφυγάδευσαν, τὸν λεγόμενον παρ' αὐτοῖς ἐξοστρακισμὸν νομοθετήσαντες. καὶ τοῦτ' ἔπραττον, οὐχ ἵνα τῶν προγεγενημένων ἀδικημάτων λάβωσι τιμωρίας, ἀλλ' ὅπως τοῖς δυναμένοις παρανομεῖν ἐξουσία μὴ γένηται κατὰ τῆς πατρίδος ἐξαμαρτεῖν. τῆς γὰρ Σόλωνος φωνῆς ὥσπερ χρησμοῦ τινος ἐμνημόνευον, ἐν οἷς περὶ τῆς Πεισιστράτου τυραννίδος προλέγων, ἔθηκε τόδε τὸ ἐλεγεῖον,

„ Ἀνδρῶν ἐκ μεγάλων πόλις ὄλλυται· εἰς δὲ τυράννου Δῆ-
„ μος ἀϊδρίῃ δουλοσύνην ἔπεσεν.

μάλιστα δὲ πλεῖστον ἐπεπόλασεν ἡ πρὸς τὰς μοναρχίας ὁρμὴ περὶ τὴν Σικελίαν, πρὸ τοῦ Ῥωμαίους κυριεῦσαι ταύτης τῆς νήσου. αἱ γὰρ πόλεις ὑπὸ τῆς δημαγωγίας ἐξαπατώμεναι, μέχρι τούτου τοὺς ἀσθενεῖς ἰσχυροὺς κατεσκεύαζον, ἕως δεσπόται γένωνται τῶν ἐξαπατηθέντων. ἰδιαίτατα δὲ πάντων Ἀγαθοκλῆς ἐτυράννησε τῶν Συρακοσίων, ἀφορμαῖς μὲν ἐλαχίσταις χρησάμενος, ἀτυχήμασι δὲ μεγίστοις περιβαλὼν οὐ τὰς Συρακούσας μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν Σικελίαν τε καὶ Λιβύην. δι' ἀπορίαν γὰρ βίου καὶ πραγμάτων ἀσθένειαν, τὴν κεραμευτικὴν τέχνην μεταχειρισάμενος, εἰς τοῦτο προῆλθε δυνάμεως ἅμα καὶ μιαιφονίας, ὥστε καταδουλώσασθαι μὲν τὴν μεγίστην καὶ καλλίστην πασῶν νήσων, κατακτήσασθαι δὲ χρόνον τινὰ τῆς τε Λιβύης τὴν πλείστην καὶ μέρη τῆς Ἰταλίας, ὕβρεως δὲ καὶ σφαγῆς ἐμπλῆσαι τὰς κατὰ Σικελίαν πόλεις. οὐδεὶς γὰρ τῶν πρὸ τούτου τυράννων ἐπετελέσατό τι τοιοῦτον, οὔτε τοιαύτην ὠμότητα κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων ἔσχε. τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἐκόλαζε, πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἀποσφάττων· παρὰ δὲ τῶν πόλεων τὰς εὐθύνας ἐλάμβανεν, ἡβηδὸν μιαιφονῶν, καὶ δι' ὀλίγους τῶν ἐγκαλουμένων, τοὺς πολλοὺς καὶ μηδ' ὁτιοῦν ἀδικήσαντας ἀναγκάζων τὴν αὐτὴν ἀναδέχεσθαι συμφοράν, πανδημεὶ τῶν πόλεων θανάτου κατεγίνωσκεν. ἀλλὰ γὰρ τῆς βίβλου ταύτης σὺν τοῖς ἄλλοις περιεχούσης καὶ τὴν τυραννίδα τὴν Ἀγαθοκλέους, ἀφέμενοι τὸ περὶ αὐτῆς προλέγειν, τὰ συνεχῆ ταῖς προειρημέναις προσθήσομεν, προθέντες πρότερον τοὺς οἰκείους τῇ γραφῇ χρόνους. ἐν μὲν οὖν ταῖς προειρημέναις ὀκτωκαίδεκα βίβλοις ἀνεγράψαμεν τὰς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πράξεις τὰς γεγενημένας ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης, ἐφ' ὅσον ἦν ἡμῖν δυνάμεις, ἄχρι πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν τὸν πρὸ τῆς Ἀγαθοκλέους τυραννίδος, εἰς ὃν ἀπὸ Τροίας ἁλώσεως ἔτη συνάγεται ὀκτακόσια ἑξήκοντα ἕξ. ἐν δὲ ταύτῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς δυναστείας ταύτης ποιησάμενοι, καταλήξομεν

εἰς τὴν ἐφ' Ἱμέρᾳ μάχην Ἀγαθοκλῆ πρὸς καρχηδονίους, ἔτη ἑπτὰ περιλαβόντες.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ ἀθήνησι Δημογένους, ῥωμαῖοι μὲν κατέστησαν ὑπάτους Λεύκιον Πλώτιον καὶ Μάνιον Φούλβιον, Ἀγαθοκλῆς δὲ ὁ συρακούσιος τύραννος ἐγένετο τῆς πόλεως. ἕνεκα δὲ τοῦ σαφεστέρας εἶναι τὰς μετὰ ταῦτα πράξεις γενέσθαι, βραχέα προσαναληψόμεθα περὶ τοῦ προειρημένου δυνάστου. Καρκῖνος ὁ ῥηγῖνος, φυγὰς γενόμενος ἐκ τῆς πατρίδος, κατῴκησεν ἐν θέρμοις τῆς σικελίας, τεταγμένης τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ καρχηδονίους. ἐμπλακεὶς δὲ τῶν ἐγχωρίων τινὶ γυναικὶ, καὶ ποιήσας αὐτὴν ἔγκυον, συνεχῶς κατὰ τοὺς ὕπνους ἐταράττετο. διόπερ ἀγωνιῶν περὶ τῆς παιδοποιίας, ἔδωκεν ἐντολὰς καρχηδονίοις τισὶ θεωροῖς ἀναγομένοις εἰς δελφοὺς ἐπερωτῆσαι τὸν θεὸν περὶ τοῦ γεννησομένου βρέφους. ὧν ἐπιμελῶς τὸ παρακληθὲν πραξάντων, ἐξέπεσε χρησμὸς ὅτι μεγάλων ἀτυχημάτων ὁ γεννηθεὶς αἴτιος ἔσται καρχηδονίοις καὶ πάσῃ σικελίᾳ. ὃ δὴ πυθόμενος καὶ φοβηθεὶς, ἐξέθηκε τὸ παιδίον δημοσίᾳ, καὶ τοὺς τηρήσοντας ἵνα τελευτήσῃ παρακατέστησε. διελθουσῶν δέ τινων ἡμερῶν, τὸ μὲν οὐκ ἀπέθνησκεν, οἱ τεταγμένοι δ' ἐπὶ τῆς φυλακῆς ὠλιγώρουν. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἡ μήτηρ νυκτὸς προσελθοῦσα, λάθρα τὸ παιδίον ἀνείλετο, καὶ πρὸς αὐτὸν μὲν οὐκ ἀπήνεγκε, φοβουμένη τὸν ἄνδρα· πρὸς δὲ τὸν ἀδελφὸν Ἡρακλείδην καταθεμένη, προσηγόρευσεν Ἀγαθοκλέα, τὴν ὁμωνυμίαν εἰς τὸν ἑαυτῆς ἀνενέγκασα πατέρα. μετὰ δὲ ταῦτα τρεφόμενος ὁ παῖς, ἐξέβη τὴν τε ὄψιν διαπρεπὴς, καὶ τὸ σῶμα εὔρωστος πολὺ μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν. ἑπταέτους δ' ὄντος αὐτοῦ, παρακληθεὶς ὁ Καρκῖνος ὑφ' Ἡρακλείδου πρός τινα θυσίαν, καὶ θεασάμενος τὸν Ἀγαθοκλέα παίζοντα μετά τινων ἡλικιωτῶν, ἐθαύμαζε τό τε κάλλος καὶ τὴν ῥώμην. τῆς δὲ γυναικὸς εἰπούσης ὅτι τηλικοῦτος ἂν ἦν ὁ ἐκτεθεὶς εἴπερ ἐτράφη, μεταμέλεσθαί τε ἔφη τοῖς πεπραγμένοις, καὶ συνεχῶς ἐδάκρυεν. εἶθ' ἡ μὲν γνοῦσα τὴν ὁρμὴν τἀνδρὸς συμφωνοῦσαν τοῖς πεπραγμένοις, ἐξέθηκε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ὁ δ' ἀσμένως προσδεξάμενος τοὺς λόγους, τὸν μὲν υἱὸν ἀπέλαβε. τοὺς δὲ καρχηδονίους φοβούμενος, μετῴκησεν εἰς συρακούσας πανοίκιος. πένης δ' ὢν, ἐδίδαξε τὸν Ἀγαθοκλέα τὴν κεραμευτικὴν τέχνην, ἔτι παῖδα τὴν ἡλικίαν ὄντα. καθ' ὃν δὴ χρόνον Τιμολέων μὲν ὁ κορίνθιος νικήσας τὴν ἐπὶ τῷ κρημισῷ μάχην τοὺς καρχηδονίους, μετέδωκε τῆς ἐν συρακούσαις πολιτείας πᾶσι τοῖς βουλομένοις. ὁ δὲ Καρκῖνος μετ' Ἀγαθοκλέους πολιτογραφηθεὶς, καὶ μετὰ ταῦτα ὀλίγον βιώσας χρόνον, ἐτελεύτησεν. ἡ δὲ μήτηρ ἀνέθηκε λιθίνην εἰκόνα τοῦ παιδὸς ἔν τινι τεμένει, πρὸς ἣν μελισσῶν ἑσμὸς προσκαθίσας ἐκηροπλάστησεν ἐπὶ τῶν ἰσχίων. τοῦ δὲ σημείου προσενεχθέντος τοῖς περὶ ταῦτ' ἀσχολουμένοις, ἀπεφήναντο πάντες κατὰ τὴν ἀκμὴν ἥξειν αὐτὸν εἰς μεγάλην ἐπιφάνειαν. ὅπερ καὶ συνετελέσθη. Δάμας γάρ τις τῶν ἐνδόξων ἀριθμούμενος ἐν συρακούσαις, ἐρωτικῶς διετέθη πρὸς τὸν Ἀγαθοκλέα, καὶ τὸ μὲν πρῶτον διαφιλῶς ἅπαντα χορηγῶν, αἴτιος ἐγένετο σύμμετρον αὐτὸν οὐσίαν συλλέξασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα αἱρεθεὶς ἐπ' ἀκράγαντα στρατηγὸς, ἐπεὶ τῶν χιλιάρχων τις ἀπέθανε, τοῦτον εἰς τὸν ἐκείνου τόπον κατέστησεν. ὁ δὲ καὶ πρὸ τῆς στρατείας μὲν ἦν πολὺ σημειωτὸς, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ὅπλων. (ἐποιεῖτο γὰρ ἐν ταῖς ἐξοπλασίαις φέρειν πανοπλίαν τηλικαύτην τὸ μέγεθος, ὥστε μηδένα τῶν ἄλλων δύνασθαι ῥαδίως χρῆσθαι διὰ τὸ βάρος τῶν ὅπλων) πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον γινόμενος χιλίαρχος περιεποιήσατο δόξαν, φιλοκίνδυνος μὲν ὢν καὶ παράβολος ἐν ταῖς μάχαις, ἰταμὸς δὲ καὶ πρόχειρος ἐν ταῖς δημηγορίαις. τοῦ δὲ Δάμαντος νόσῳ τελευτήσαντος, καὶ τὴν οὐσίαν καταλιπόντος τῇ γυναικὶ, ταύτην ἔγημε, καὶ τῶν πλουσιωτάτων εἷς ἐνομίσθη. μετὰ δὲ ταῦτα κροτωνιάταις πολιορκου-

τῷ κριμισῷ

μένοις ὑπὸ Βρεττίων οἱ Συρακούσιοι δύναμιν ἀδρὰν ἐξέπεμψαν, ἧς ἐστρατήγει μὲν μεθ' ἑτέρων Ἄντανδρος ὁ Ἀγαθοκλέους ἀδελφός· τῶν δ' ὅλων εἶχε τὴν ἡγεμονίαν Ἡρακλείδης καὶ Σωσίστρατος, ἄνδρες ἐν ἐπιβουλαῖς καὶ φόνοις καὶ μεγάλοις ἀσεβήμασι γεγονότες τὸν πλείω τοῦ βίου· περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἡ πρὸ ταύτης περιέχει βίβλος. συνεστράτευε δ' αὐτοῖς καὶ Ἀγαθοκλῆς, ἐγνωσμένος ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ τεταγμένος ἐπὶ χιλιαρχικῆς ἡγεμονίας· ὃς τὸ μὲν πρῶτον ἐν ταῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους μάχαις γενόμενος κράτιστος, ὑπὸ τῶν περὶ Σωσίστρατον ἀφῃρέθη τὴν τῶν ἀριστείων τιμὴν διὰ τὸν φθόνον· ἐφ' οἷς περιαλγὴς γενόμενος, αὐτοὺς διεγνωκέναι ἐπιθέσθαι τυραννίδι κατηγόρησεν ἐν τῷ δήμῳ. οὐ προσεχόντων δὲ τῶν Συρακουσίων ταῖς διαβολαῖς, οἱ μὲν περὶ Σωσίστρατον ἐδυνάστευσαν τῆς πατρίδος μετὰ τὴν ἐκ Κρότωνος ἐπάνοδον. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς ἀλλοτρίως ἔχων τὰ πρὸς αὐτούς, τὸ μὲν πρῶτον κατέμενεν ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ τῶν κοινοπραγούντων· καὶ καταλαμβάνεσθαι τὴν τῶν Κροτωνιατῶν πόλιν ἐπιχειρήσας, ἐξέπεσε, καὶ μετ' ὀλίγων εἰς Τάραντα διεσώθη. ταχθεὶς δὲ παρὰ τοῖς Ταραντίνοις ἐν τῇ τῶν μισθοφόρων τάξει, καὶ πολλαῖς καὶ παραβόλοις ἐγχειρῶν πράξεσιν, εἰς ὑποψίαν ἦλθε καινοτομεῖν. διόπερ ἀπολυθεὶς καὶ ταύτης τῆς στρατείας, συνήθροισε τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν φυγάδας, καὶ Ῥηγίνοις πολεμουμένοις ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἡρακλείδην καὶ Σωσίστρατον ἐβοήθησεν. ἔπειτα τῆς ἐν Συρακούσαις δυναστείας καταλυθείσης, καὶ τῶν περὶ τὸν Σωσίστρατον φυγόντων, κατῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα. συνεκπεσόντων δὲ τοῖς δυνάσταις πολλῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, ὡς ἂν τῆς ὀλιγαρχίας κεκοινωνηκότων ἑξακοσίων τῶν ἐπιφανεστάτων, ἐνέστη πόλεμος τοῖς φυγάσι πρὸς τοὺς ἀντεχομένους τῆς δημοκρατίας. συμμαχούντων δὲ τῶν Καρχηδονίων τοῖς περὶ τὸν Σωσίστρατον φυγάσιν, ἐγίνοντο κίνδυνοι συνεχεῖς, καὶ παρατάξεις ἀνδρῶν καὶ δυνάμεων· ἐν αἷς Ἀγαθοκλῆς, ποτὲ μὲν ἰδιώτης ὤν, ποτὲ δὲ ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένος, ὑπελήφθη δραστικὸς εἶναι καὶ φιλότεχνος, ἐκ τοῦ πρὸς ἕκαστον τῶν καιρῶν ἐπινοεῖσθαί τι τῶν χρησίμων. ὧν ἓν ἔπραξε καὶ μάλα μνήμης ἄξιον. στρατοπεδευόντων γάρ ποτε τῶν Συρακουσίων πλησίον τῆς Γέλας, αὐτὸς μὲν νυκτὸς παρεισέπεσεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ χιλίων στρατιωτῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Σωσίστρατον ἐπιφανέντες μετὰ μεγάλης καὶ τεταγμένης δυνάμεως, ἐτρέψαντο τοὺς προεισπεπτωκότας, καὶ κατέβαλον εἰς τριακοσίους. τῶν δ' ἄλλων ἐπιβαλομένων μὲν φεύγειν διά τινος στενοῦ τόπου, καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπεγνωκότων, παραδόξως αὐτοὺς Ἀγαθοκλῆς ἐκ τῶν κινδύνων ἐρρύσατο. αὐτὸς μὲν γὰρ λαμπρότατα πάντων ἀγωνισάμενος, ἑπτὰ τραύμασι περιέπεσε, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ῥυέντος αἵματος, τὸ σῶμα παρελύετο. τῶν δὲ πολεμίων ἐπικειμένων, παρήγγελλε καὶ τοῖς σαλπικταῖς, ἐπ' ἀμφότερα τὰ μέρη τοῦ τείχους παρελθόντας, σημαίνειν τὸ πολεμικόν. ὧν ταχέως τὸ ῥηθὲν πραξάντων, οἱ προσβοηθήσαντες ἐκ τῆς Γέλας, τὸ μὲν ἀληθὲς διὰ τὸ σκότος οὐκ ἠδύναντο συνιδεῖν. ὑπολαβόντες δὲ τὴν ἄλλην δύναμιν τῶν Συρακουσίων κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη παρεισπεπτωκέναι, τοῦ μὲν ἔτι διώκειν ἀπέστησαν, διελόμενοι δὲ τοὺς πάντας δίχα, ταχέως ἐβοήθουν, συντρέχοντες πρὸς τὸν ἦχον τῶν σαλπικτῶν. ἐν τοσούτῳ δὲ τυχόντες ἀνοχῆς οἱ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, μετὰ πάσης ἀσφαλείας διεσώθησαν εἰς τὸν χάρακα. ἐν τῷ τότε μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον καταστρατηγήσας τοὺς πολεμίους, οὐ μόνον τοὺς σὺν αὐτῷ παραδόξως ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ τῶν συμμάχων ἑπτακοσίους ἄνδρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς Συρακούσαις αἱρεθέντος Ἀκεστορίδου τοῦ Κορινθίου στρατηγοῦ, δόξας ἐπιθέσθαι τυραννίδι διὰ τὴν σύνεσιν, ἐξέφυγε τὸν κίνδυνον. ὁ μὲν γὰρ Ἀκεστορίδης ὑποληφθεὶς

τὴν στάσιν,

γρ. παραλόγοις

γρ. παρεμβαλών

τὴν στάσιν, καὶ διὰ τοῦτο οὐ βουλόμενος αὐτὸν φανερῶς ἀνελεῖν, ἐκέλευσεν ἐκ τῆς πόλεως μεταστῆναι, καὶ τοὺς νυκτὸς κατὰ τὴν ὁδὸν ἀποκτενοῦντας ἐξαπέστελλεν. Ἀγαθοκλῆς δὲ καταστοχασάμενος πιθανῶς τὴν ἐπίνοιαν τοῦ στρατηγοῦ, τῶν παίδων ἐξελέξατο τὸν ἑαυτῷ μάλιστα ἐοικότα καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὴν ὄψιν· τούτῳ δὲ δοὺς τὴν ἑαυτοῦ πανοπλίαν καὶ τὸν ἵππον, ἔτι δὲ τὴν ἐσθῆτα, παρεκρούσατο τοὺς ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἀποσταλέντας. αὐτὸς δὲ ῥάκη περιβαλόμενος, διὰ τοῦ ἑτέρου μέρους τὴν ὁδοιπορίαν ἐποιήσατο. ἐκεῖνοι δὲ ἀπὸ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἄλλων συσσήμων ὑπολαβόντες εἶναι τὸν Ἀγαθοκλέα, καὶ τἀκριβὲς διὰ τὸ σκότος οὐ συνιδόντες, τὸν μὲν φόνον ἐπετέλεσαν, τῆς δὲ προκεχειρισμένης πράξεως διήμαρτον. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Συρακοσίων καταδεξαμένων τοὺς μετὰ Σωσιστράτου φυγάδας, καὶ πρὸς καρχηδονίους εἰρήνην συνθεμένων, Ἀγαθοκλῆς φυγὰς ὢν ἰδίαν δύναμιν ἐν τῇ μεσογείῳ συνεστήσατο. γενόμενος δὲ φοβερὸς οὐ μόνον τοῖς πολίταις, ἀλλὰ καὶ τοῖς καρχηδονίοις, ἐπείσθη κατελθεῖν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ παραχθεὶς εἰς τὸ τῆς Δήμητρος ἱερὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὤμοσε μηδὲν ἐναντιωθήσεσθαι τῇ δημοκρατίᾳ. προσποιηθεὶς δὲ τῆς δημοκρατίας προΐστασθαι, καὶ δημαγωγήσας ποικίλως τὰ πλήθη, στρατηγὸς κατεστάθη καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης, μέχρι ἂν γνησίως ὁμονοήσουσιν οἱ συνεληλυθότες εἰς τὴν πόλιν. εἰς πολλὰ γὰρ μέρη συνέβαινε διαιρεῖσθαι τὰς ἑταιρείας τῶν συνιόντων, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἑκάστοις εἶναι μεγάλας διαφοράς. μέγιστον δ' ἦν ἀντίταγμα τοῖς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα τὸ τῶν ἑξακοσίων συνέδριον, μετὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἀφηγημένον τῆς πόλεως. οἱ προέχοντες γὰρ τῶν Συρακοσίων καὶ ταῖς δόξαις καὶ ταῖς οὐσίαις ἐν τούτοις ὑπῆρχον καταλελεγμένοι. ὁ δ' οὖν Ἀγαθοκλῆς ἐπιθυμητὴς ὢν δυναστείας, πολλὰς ἀφορμὰς εἶχεν εἰς τὸ συντελέσαι τὸ βουληθέν. οὐ μόνον γὰρ στρατηγὸς ὢν κύριος τῆς δυνάμεως ἦν, ἀλλὰ καὶ προσαγγελθέντος ὅτι τινὲς τῶν ἀποστατῶν ἐν τῇ μεσογείῳ πρὸς Ἐρβίτῃ συνάγουσι δύναμιν, ἐξουσίαν ἔλαβεν ἀνυπόπτως καταγράφειν οὓς προῃρεῖτο στρατιώτας. διὸ καὶ προσποιηθεὶς στρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἐρβίταν, κατέλεξεν εἰς τάξεις τούς τε ἐκ Μοργαντίνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ μεσογείῳ πόλεων, καὶ τοὺς αὐτῷ πρότερον συμπορευθέντας πρὸς καρχηδονίους. οὗτοι γὰρ πάντες πρὸς Ἀγαθοκλέα μὲν εὐνούστατα διέκειντο, πολλὰ προευεργετημένοι κατὰ τὰς στρατείας· πρὸς δὲ τοὺς ἐν Συρακούσαις ὀλιγαρχίας κεκοινωνηκότας ἑξακοσίους ἀεὶ πολεμικῶς εἶχον, καὶ καθόλου τὸν δῆμον ἐμίσουν, ἀναγκαζόμενοι ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. τούτων δ' ὄντων μὲν τὸν ἀριθμὸν εἰς τρισχιλίους, ταῖς δ' ὁρμαῖς καὶ ταῖς προαιρέσεσιν εὐθετωτάτων πρὸς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας, προσεπελέξατο καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς διὰ πενίαν καὶ φθόνον ἐναντιουμένους ταῖς τῶν ἰσχυόντων ἐπιφανείαις. ὡς δ' αὐτῷ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγελλεν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸ Τιμολεόντιον. αὐτὸς δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς περὶ Πείσαρχον καὶ Διοκλέα τοὺς δοκοῦντας προεστάναι τῆς τῶν ἑξακοσίων ἑταιρείας, ὡς περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων διαλεξόμενος, ἐπειδὴ παρεγένοντο παραλαβόντες τῶν φίλων εἰς τετταράκοντα, προσποιηθεὶς ἑαυτὸν ἐπιβουλεύεσθαι, συνέλαμβανεν ἅπαντας· καὶ κατηγορήσας μὲν αὐτῶν ἐν τοῖς στρατιώταις, φήσας ὑπὸ τῶν ἑξακοσίων ἁρπάζεσθαι διὰ τὴν πρὸς τὸν δῆμον εὔνοιαν, καὶ κατωδύρετο τὴν περὶ αὐτὸν τύχην. παροξυνομένου δὲ τοῦ πλήθους, καὶ βοῶντος μηκέτι μέλλειν, ἀλλ' ἐκ χειρὸς ἐπιθεῖναι τοῖς ἀδικήσασι τὴν δίκην, τοῖς μὲν σαλπικταῖς παρήγγελλε σημαίνειν τὸ πολεμικόν, τοῖς δὲ στρατιώταις ἀναιρεῖν τοὺς αἰτίους, καὶ διαρπάζειν τὰς κτήσεις τῶν ἑξακοσίων, καὶ

γρ. ὠμοίωτο

γρ. προσήγγελλεν

γρ. πάντων

γρ. παραλαβόντα

τῶν τοῖς κοινοῖς ἐπιβεβουλευκότων. ὁρμησάντων δὲ πάντων ἐπὶ τὴν ἁρπαγήν, ἡ πόλις ἐπληρώθη ταραχῆς καὶ μεγάλων ἀτυχημάτων. οἱ μὲν γὰρ χαριέστατοι τῶν πολιτῶν, ἀγνοοῦντες τὸν καθ' αὑτῶν κεκυρωμένον ὄλεθρον, ἐξεπήδων ἐκ τῶν οἰκιῶν εἰς τὰς ὁδούς, μαθεῖν σπεύδοντες τὸν θόρυβον. οἱ δὲ στρατιῶται, τὰ μὲν διὰ τὴν πλεονεξίαν, τὰ δὲ διὰ τὸν θυμὸν ἠγριωμένοι τὰς ψυχάς, ἀνῄρουν τοὺς διὰ τὴν ἄγνοιαν γυμνὰ τὰ σώματα τῶν ἀμυνομένων ὅπλων παρεχομένους. διαληφθέντων δὲ τῶν στενωπῶν κατὰ μέρος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν κατὰ τὰς ὁδούς, οἱ δ' ἐν ταῖς οἰκίαις ἐφονεύοντο. πολλοὶ δ' ὅμω καὶ τῶν μηδ' ὁπωσοῦν διαβεβλημένων ἀνῃροῦντο, δεόμενοι μαθεῖν τὴν αἰτίαν τῆς ἀπωλείας. καθωπλισμένον γὰρ πλῆθος, ἐξουσίαν προσλαβόν, οὐ διέκρινε φίλον ἢ πολέμιον· ἀλλὰ παρ' οὗ πλέον ὠφεληθήσεσθαι διελήφει, τοῦτον ἐχθρὸν ἡγεῖτο. διὸ καὶ παρῆν ὁρᾶν πᾶσαν τὴν πόλιν πεπληρωμένην ὕβρεως καὶ φόνων καὶ παντοίων ἀνομημάτων. οἱ μὲν γάρ, διὰ τὰς προϋπαρχούσας ἔχθρας, οὐδεμιᾶς ἐπηρείας ἀπείχοντο κατὰ τῶν μισουμένων, ἔχοντες ἐξουσίαν διαθεῖναι πᾶν τὸ κεχαρισμένον τῷ θυμῷ. οἱ δέ, ταῖς τῶν εὐπόρων σφαγαῖς οἰόμενοι τὰς ἰδίας εὐπορίας ἐπανορθώσασθαι, πᾶν ἐμηχανῶντο πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ὄλεθρον. οἱ μὲν γὰρ τὰς αὐλείους θύρας ἐξέκοπτον, οἱ δὲ διὰ κλιμάκων ἐπὶ τὰς ὀροφὰς προσανέβαινον, ἄλλοι δὲ διηγωνίζοντο πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν στεγῶν ἀμυνομένους. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς εἰς τὰ τεμένη καταφυγοῦσιν ἡ τῶν θεῶν ἱκετεία παρεῖχε τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἡ πρὸς θεοὺς εὐσέβεια ἐνικᾶτο πρὸς ἀνθρώπων. καὶ ταῦτ' ἐτόλμων ἐν εἰρήνῃ καὶ πατρίδι παρανομεῖν Ἕλληνες καθ' Ἑλλήνων, οἰκεῖοι κατὰ συγγενῶν, οὐ φύσιν, οὐ σπονδάς, οὐ θεοὺς ἐντρεπόμενοι, ἐφ' οἷς οὐχ ὅτι φίλος, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἐχθρός, μέτριός γε τὴν ψυχήν, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν τὴν τῶν πασχόντων τύχην ἐλεήσειεν. πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἐκλείσθησαν, πλείους δὲ τῶν τετρακισχιλίων ἀνῃρέθησαν αὐθημερόν, τοῦτο μόνον ἐγκληθέντες ὅτι χαριέστεροι τῶν ἄλλων ἦσαν. τῶν δὲ φυγόντων οἱ μὲν ἐπὶ τὰς πύλας ὁρμήσαντες συνελήφθησαν, οἱ δὲ κατὰ τῶν τειχῶν ῥίπτοντες ἑαυτούς, εἰς τὰς ἀστυγείτονας πόλεις διεσώθησαν· τινὲς δὲ διὰ τὸν φόβον ἀπρονοήτως ἀλλόμενοι, κατεκρημνίσθησαν. τὸ δὲ πλῆθος ἦν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς πατρίδος ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους, ὧν οἱ πλεῖστοι κατέφυγον πρὸς τοὺς Ἀκραγαντίνους, κἀκεῖ τῆς καθηκούσης ἐπιμελείας ἠξιώθησαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, διημερεύσαντες ἐν τοῖς τῶν πολιτῶν φόνοις, οὔτε τῆς εἰς γυναῖκας ὕβρεως καὶ παρανομίας ἀπείχοντο· ἀλλὰ παρὰ τῶν ἐκπεφευγότων τὸν θάνατον ἱκανὴν ὑπελάμβανον λήψεσθαι τιμωρίαν τὴν εἰς τοὺς συγγενεῖς ἐπήρειαν. δεινότερα γὰρ θανάτου τοὺς μὲν ἄνδρας καὶ πατέρας εἰκὸς ἦν ˚πείσεσθαι, γυναικῶν ὕβρεις καὶ παρθένων αἰσχύνας ἀναλογιζομένους. ἀφ' ὧν ἡμῖν ἀφαιρετέον ἐστὶ τὴν ἐπίθετον καὶ συνήθη τοῖς συγγραφεῦσι τραγῳδίαν, μάλιστα μὲν διὰ τὸν τῶν παθόντων ἔλεον, ἔπειτα καὶ διὰ τὸ μηδένα τῶν ἀναγινωσκόντων ἐπιζητεῖν ἀκοῦσαι τὰ κατὰ μέρος, ἐν ἑτοίμῳ τῆς ἐννοήσεως οὔσης. οἱ γὰρ μεθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν σφάττειν τολμῶντες τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας οὐ προσδέονται τοῦ δηλώσοντος τί νύκτωρ ἔπραττον καθ' αὑτοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ πῶς προσεφέροντο παρθένοις ὀρφαναῖς καὶ γυναιξὶν, ἐρήμοις μὲν οὔσαις τῶν βοηθησόντων, πεπτωκυίαις δ' ὑπὸ ἐξουσίαν ἀνθρώπων τῶν ἐχθίστων. Ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς, δυοῖν ἡμερῶν διελθουσῶν, ἐπειδή ποτ' ἐπληρώθη τοῦ κατὰ τῶν πολιτῶν φόνου, τοὺς ζωγρηθέντας ἀθροίσας Δεινοκράτην μὲν ἀφῆκε, διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν· τῶν ἄλλων δὲ τοὺς μὲν ἀλλοτριώτατα διακειμένους ἀνεῖλε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐφυγάδευσε. μετὰ δὲ

˚ γρ. παθεῖν.

ταῦτα συναγαγὼν ἐκκλησίαν, κατηγόρησε μὲν τῶν ἑξακοσίων καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν προεγκεχειρισμένης ὀλιγαρχίας. καθαρὰν δὲ φήσας τὴν πόλιν πεποιηκέναι τῶν δυναστεύειν ἐπικεχειρηκότων, ἀπεφαίνετο τῷ δήμῳ τὴν αὐτονομίαν εἰλικρινῆ παραδιδόναι, καὶ βούλεσθαί ποτε τῶν πόνων ἀπολυθεὶς ἰδιωτεύειν, ἴσος ὢν πᾶσι. καὶ ταῦτα λέγων, τὸ μὲν χλαμύδιον ἑαυτοῦ περιεσπάσατο, τὸ δ' ἱμάτιον μεταλαβὼν ἀπῄει, τῶν πολλῶν ἑαυτὸν ἀποδείξας ἕνα. ταῦτα δ' ἔπραττε, τὸ δημοτικὸν ὑποκρινόμενος, καὶ σαφῶς εἰδὼς τοὺς πλείους τῶν ἐκκλησιαζόντων μετεσχηκότας τῶν ἀσεβημάτων, καὶ διὰ τοῦτο μηδέποτ' ἂν βουληθέντας ἄλλῳ τὴν στρατηγίαν ἐγχειρίσαι. εὐθὺς γοῦν οἱ διηρπακότες τὰ τῶν ἠτυχηκότων ἐβόων μὴ καταλιπεῖν ἑαυτούς, ἀλλὰ προσδέξασθαι τὴν τῶν ὅλων ἐπιμέλειαν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίαν εἶχεν, εἶτα τοῦ πλήθους βιαιότερον ἐγκειμένου, προσδέξασθαι μὲν ἔφησε τὴν στρατηγίαν, μὴ μέντοιγε μετ' ἄλλων ἄρξειν· οὐ γὰρ ὑπομενεῖν ὧν ἂν ἕτεροι παρανομήσωσι, τούτων αὐτὸς συνάρχοντα λόγον ἀποδιδόναι κατὰ τοὺς νόμους. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ πλήθους μοναρχεῖν, τότε μὲν ἐχειροτονήθη στρατηγὸς αὐτοκράτωρ, καὶ τὸ λοιπὸν φανερῶς ἐδυνάστευε, καὶ τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο. τῶν δ' ἀκεραίων συγκεχυμένων, οἱ μὲν διὰ τὸν φόβον ἠναγκάζοντο καρτερεῖν, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους καταπολεμούμενοι, τὴν ἔχθραν εἰς κενὸν οὐκ ἐτόλμων ἐνδείκνυσθαι. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀπόρων καὶ καταχρέων ἄσμενοι τὴν μεταβολὴν προσεδέξαντο. ἐπηγγέλλετο γὰρ Ἀγαθοκλῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ποιήσασθαι, καὶ τοῖς πένησι χώραν δωρήσασθαι. Ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, τοῦ μὲν ἔτι φονεύειν ἢ κολάζειν τινὰς ἀπέστη· μεταβαλόμενος δ' εἰς τοὐναντίον, εὐγνωμόνως τοῖς πλήθεσι προσεφέρετο, καὶ πολλοὺς μὲν εὐεργετῶν, οὐκ ὀλίγους δ' ἐπαγγελίαις μετεωρίζων, πάντας δὲ λόγοις φιλανθρώποις δημαγωγῶν, οὐ μετρίας ἀποδοχῆς ἐτύγχανεν. ἔχων δὲ τηλικαύτην δυναστείαν, οὔτε διάδημα ἀνέλαβεν, οὔτε δορυφόρους εἶχεν, οὔτε δυσπροσοδίαν ἐζήλωσεν· ἅπερ εἰώθασι ποιεῖν σχεδὸν ἅπαντες οἱ τύραννοι. ἐπεμελεῖτο δὲ καὶ τῶν προσόδων, καὶ τῆς τῶν ὅπλων καὶ βελῶν παρασκευῆς· ἔτι δὲ πρὸς ταῖς ὑπαρχούσαις μακραῖς ναυσὶν ἑτέρας ἐναυπηγήσατο. προσεπελάβετο δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ μεσογείῳ χωρίων καὶ πόλεων τὰς πλείστας. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Σικελίαν ἐν τούτοις ἦν.

Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Ῥωμαῖοι μὲν ἔνατον ἔτος ἤδη διεπολέμουν πρὸς Σαμνίτας· καὶ κατὰ μὲν τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους μεγάλαις δυνάμεσιν ἦσαν διηγωνισμένοι, τότε δὲ εἰς τὰς πολεμίας εἰσβολὰς ποιούμενοι χώρας, μέγα μὲν οὐδὲν οὐδὲ μνήμης ἄξιον διεπράξαντο, διετέλουν δὲ τοῖς τε φρουρίοις προσβολὰς ποιούμενοι, καὶ τὴν χώραν λεηλατοῦντες. ἐπόρθησαν δὲ καὶ τῆς Ἀπουλίας τὴν Δαυνίαν πᾶσαν. καὶ προσαγαγόμενοι Κανυσίους, ὁμήρους παρ' αὐτῶν ἔλαβον. προσέθηκαν δὲ καὶ δύο φυλὰς ταῖς προϋπαρχούσαις, τήν τε Φαλέριναν καὶ τὴν Ὠφεντίναν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Κροτωνιᾶται πρὸς μὲν Βρεττίους διελύσαντο, πρὸς δὲ τοὺς ἐκπεπτωκότας τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῆς δημοκρατίας, διὰ τὴν πρὸς Ἡρακλείδην καὶ Σωσίστρατον κοινωνίαν (περὶ ἧς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ τὰ κατὰ μέρος διήλθομεν) δεύτερον ἔτος ἤδη πολεμοῦντες, Πάρωνα καὶ Μενέδημον ἄνδρας ἐπιφανεῖς στρατηγοὺς ἐχειροτόνησαν. οἱ δὲ φυγάδες ἐκ Θουρίων ὁρμήσαντες καὶ προσλαβόντες μισθοφόρους τετρακοσίους, ἐπεχείρησαν μὲν νυκτὸς τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα, ἀποκρουσθέντες δ' ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν, κατεστρατοπέδευσαν ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Βρεττίων χώρας· μετ' ὀλίγον δὲ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως ἐπελθούσης πολλαπλασίου, πάντες μαχόμενοι κατεσφάγησαν. Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ περὶ Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν διεληλύθαμεν,

διαβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς εὐρώπης. Κατὰ γὰρ τὴν μακεδο-
νίαν, Εὐρυδίκη τῆς βασιλείας προεστηκυῖα, καὶ πυθομένη τὴν Ὀλυμπιάδα πα-
ρασκευάζεσθαι πρὸς τὴν κάθοδον, πρὸς μὲν Κάσανδρον εἰς πελοπόννησον ἀπέ-
στελλε βιβλιαφόρον, ἀξιοῦσα βοηθεῖν τὴν ταχίστην. τῶν δὲ μακεδόνων τοὺς πρα-
κτικωτάτους ἀνακαλουμένη δωρεαῖς καὶ μεγάλαις ἐπαγγελίαις, ἰδίους ταῖς εὐνοίαις κα-
τεσκεύαζε. Πολυσπέρχων δὲ δύναμιν ἀθροίσας, προσλαβόμενος Αἰακίδην τὸν ἠπειρώ-
την, κατῆγε τὴν Ὀλυμπιάδα μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου παιδὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν.
ἀκούσασα οὖν Εὐρυδίκη ἐν Εὐίοις τῆς μακεδονίας οὖσαν μετὰ τῆς δυνάμεως, ὥρμησεν
ἐπ' αὐτήν, σπεύδουσα μιᾷ μάχῃ κρῖναι τὰ πράγματα. ἀντιταχθέντων δ' ἀλλήλοις
τῶν στρατοπέδων, οἱ μακεδόνες, ἐντραπέντες τὸ τῆς Ὀλυμπιάδος ἀξίωμα, καὶ τῶν
εὐεργεσιῶν ἀναμιμνησκόμενοι τῶν Ἀλεξάνδρου, μετεβάλοντο. Φίλιππος μὲν οὖν βα-
σιλεὺς εὐθὺς ἑάλω μετὰ τῆς θεραπείας, ἡ δ' Εὐρυδίκη μετὰ Πολυκλέους ἑνὸς τῶν συμ-
βούλων εἰς ἀμφίπολιν ἀποχωροῦσα συνελήφθη. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον Ὀλυμπιὰς τῶν
βασιλικῶν σωμάτων κυριεύσασα, καὶ χωρὶς κινδύνων τὴν βασιλείαν παραλαβοῦ-
σα, τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκεν ἀνθρωπίνως· ἀλλὰ τήν τ' Εὐρυδίκην καὶ τὸν ἄνδρα
Φίλιππον τὸ μὲν πρῶτον εἰς φυλακὴν κατατεθειμένη, κακουχεῖν ἐπεχείρησε. περιοικο-
δομήσασα γὰρ αὐτοὺς ἐν βραχεῖ τόπῳ τὰ σώματα, διὰ μιᾶς στενῆς ἀποδοχῆς ἐχορήγει
τὰ ἀναγκαῖα. ἐπὶ πολλὰς δ' ἡμέρας παρανομοῦσα τοὺς ἠτυχηκότας, ἐπειδὴ παρὰ
τοῖς μακεδόσιν ἠδόξει, διὰ τὸν πρὸς τοὺς πάσχοντας ἔλεον, τὸν μὲν Φίλιππον προσέταξε
Θρᾳξί τισιν ἐκκεντῆσαι, βασιλέα γεγενημένον ἓξ ἔτη καὶ μῆνας τέσσαρας. τὴν δ'
Εὐρυδίκην παρρησιαζομένην, καὶ βοῶσαν αὐτῇ μᾶλλον προσήκειν ἢ τῇ Ὀλυμπιά-
δι τὴν βασιλείαν, ἔκρινε μείζονος ἀξιῶσαι τιμωρίας. εἰσέπεμψεν οὖν αὐτῇ ξίφος,
καὶ βρόχον, καὶ κώνειον, καὶ συνέταξε τούτων ᾧ βούλοιτο καταχρήσασθαι πρὸς τὸν
θάνατον, οὔτε τὸ προγεγενημένον ἀξίωμα τῆς παρανομουμένης ἐντραπεῖσα τὸ πα-
ράπαν, οὔτε τῆς κοινῆς τύχης εἰς οἶκτον ἐλθοῦσα· τοιγαροῦν τῆς ὁμοίας μεταβολῆς
τυχοῦσα, τῆς ὠμότητος ἀξίαν ἔσχε τὴν τοῦ βίου καταστροφήν. Εὐρυδίκη μὲν γὰρ
κατευξαμένη, παρόντος τοῦ κομίσαντος, τῶν ὁμοίων δωρεῶν Ὀλυμπιάδα τυχεῖν, τὸν
μὲν ἄνδρα περιέστελλεν, ἐπιμεληθεῖσα τῶν τραυμάτων ὡς ποθ' ὁ καιρὸς συνεχώρει· ἑαυ-
τὴν δ' ἀνακρεμάσασα τῇ ζώνῃ, κατέστρεψε τὸν βίον, οὔτε δακρύσασα τὴν ἑαυτῆς
τύχην, οὔτε τῷ μεγέθει τῶν συμπτωμάτων ταπεινωθεῖσα. Ὀλυμπιὰς δὲ, τούτων
διαφθαρέντων, ἀνεῖλε μὲν τὸν Νικάνορα τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κασσάνδρου, κατέσκαψε δὲ
τὸν Ἰόλλου τάφον, μετερχομένη, καθάπερ ἔφησε, τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον. ἐπιλέξασα
δὲ καὶ τῶν Κασάνδρου φίλων τοὺς ἐπιφανεστάτους ἑκατὸν μακεδόνας, οὓς ἅπαντας
ἀπέσφαξεν. ἐν τούτοις δὲ τοῖς παρανομήμασι πληροῦσα τὸν ἑαυτῆς θυμόν, ταχὺ πολ-
λοὺς τῶν μακεδόνων ἐποίησε μισῆσαι τὴν ὠμότητα. πάντες γὰρ ἀνεμιμνήσκοντο τῶν
Ἀντιπάτρου λόγων, ὃς, καθάπερ χρησμῳδῶν, ἐπὶ τῆς τελευτῆς παρεκελεύσατο
μηδέποτε συγχωρῆσαι γυναικὶ τῆς βασιλείας προστατῆσαι. τὰ μὲν οὖν κατὰ μακε-
δονίαν τοῦτον τὸν τρόπον διοικηθέντα, πρὸς ἄδηλον εἶχε τὴν ἐσομένην μεταβολήν. Κα-
τὰ δὲ τὴν ἀσίαν, Εὐμενὴς μὲν ἔχων τοὺς ἀργυράσπιδας μακεδόνας, καὶ τὸν ἀφηγού-
μενον αὐτῶν Ἀντιγένην, παρεχείμασε μὲν τῆς βαβυλωνίας ἐν ταῖς ὀνομαζομέναις
καρῶν κώμαις· πρὸς δὲ Σέλευκον καὶ Πίθωνα πρέσβεις ἀπέστελλεν, ἀξιῶν βοη-
θεῖν τοῖς βασιλεῦσι, καὶ μετ' αὐτοῦ συναγωνίσασθαι πρὸς Ἀντίγονον. τούτων δ' ὁ μὲν
Πίθων τῆς μηδίας, ὁ δ' ἕτερος τῆς βαβυλωνίας σατράπης ἀπεδέδεικτο, καθ' ὃν

πρότερον ἡ δὲ τετάρτη διαίρεσις ἐλήφθη τῆς σατραπείας ἐν τριπαραδείσῳ. οἱ δὲ περὶ Σέλευκον τοῖς μὲν βασιλεῦσιν ἔφασαν βούλεσθαι παρέχεσθαι χρείας, Εὐμενεῖ μέντοι γε μηδέποθ' ὑπουργεῖν ποιοῦντας τὸ προσταττόμενον, ὃν μακεδόνες συνελθόντες κατέγνωσαν θάνατον. πολλὰ δὲ πρὸς ταύτην τὴν προαίρεσιν διαλεχθέντες, συνεξέπεμψαν παρ' αὐτῶν πρεσβευτὴν πρὸς Ἀντιγένη καὶ τοὺς ἀργυράσπιδας, ἀξιοῦντες ἀφιστάναι τῆς ἡγεμονίας Εὐμενῆ. τῶν δὲ μακεδόνων οὐ προσεχόντων τοῖς λόγοις, Εὐμενὴς, ἐπαινέσας αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παραγενηθεὶς ἐπὶ τὸν τίγριν ποταμὸν, κατεστρατοπέδευσε, τῆς Βαβυλῶνος ἀπέχων σταδίους τριακοσίους· καὶ προέθετο μὲν εἰς σοῦσα ποιήσασθαι τὴν πορείαν, διανοούμενος τὰς ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν δυνάμεις μεταπέμψασθαι, καὶ τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς χρήσασθαι πρὸς τὰς κατεπειγούσας χρείας. ἠναγκάζετο δὲ τὸν ποταμὸν διαβαίνειν, διὰ τὸ τὴν μὲν κατόπιν χώραν προνενομεῦσθαι, τὴν δὲ πέραν ἀκέραιον εἶναι, καὶ δαψιλεῖς δύνασθαι παρέχεσθαι τροφὰς τῷ στρατοπέδῳ. συναγαγόντος δὲ αὐτοῦ πλοῖα πανταχόθεν πρὸς τὴν διάβασιν, οἱ περὶ Σέλευκον καὶ Πίθωνα κατέπλευσαν δυσὶ μὲν τριήρεσι, κοντωτοῖς δὲ πλείοσιν. ἔτι γὰρ τὰ σκάφη ταῦτα περιῆν ἐκ τῶν ὑπ' Ἀλεξάνδρου ναυπηγηθέντων περὶ Βαβυλῶνα. ταῦτα δὲ προσαγαγόντες πρὸς τὴν ἔκβασιν, πάλιν ἐπεχείρουν τοὺς μακεδόνας πείθειν ἀποστῆσαι τὸν Εὐμενῆ τῆς στρατηγίας, καὶ μὴ προσάγειν καθ' αὐτῶν ἄνδρα ξένον, καὶ πλείστους μακεδόνας ἀνῃρηκότα. οὐδενὶ δὲ τρόπῳ τῶν περὶ τὸν Ἀντιγένη πειθομένων, οἱ περὶ Σέλευκον προσαποπλεύσαντες πρός τινα διώρυγα παλαιὰν, ἀνέρρηξαν τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ χρόνου συγκεχωσμένην. περικλυσθείσης δὲ τῆς τῶν μακεδόνων στρατοπεδείας, καὶ πάντῃ τοῦ συνεχοῦς τόπου λιμνάσαντος, ἐκινδύνευσεν ἅπαν ἀπολέσθαι τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τῆς πλήμμης. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἔμειναν ἐφ' ἡσυχίας, ἀπορούμενοι πῶς χρήσονται τοῖς πράγμασι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παρασκευασάμενοι τὰ κοντωτὰ πλοῖα, περὶ τριακόσια τὸν ἀριθμὸν ὄντα, διεβίβασαν τὸ κράτιστον τῆς δυνάμεως, οὐδενὸς παρενοχλοῦντος κατὰ τὴν ἔκβασιν. οἱ γὰρ περὶ Σέλευκον ἱππεῖς μόνον εἶχον, καὶ τούτους πολὺ τοῖς ἀριθμοῖς λειπομένους τῶν ἐναντίων. νυκτὸς δὲ ἤδη καταλαμβανούσης, Εὐμενὴς μὲν ἀγωνιῶν ὑπὲρ τῆς ἀποσκευῆς, πάλιν εἰς τοὔπισω διεβίβασε τοὺς μακεδόνας. εἰσηγησαμένου δέ τινος τῶν ἐγχωρίων, ἐπεβάλετό τινα τόπον ἀνακαθαίρειν, δι' οὗ ῥᾴδιον ἦν ἀποστρέψαι τὴν διώρυγα, καὶ βάσιμον κατασκευάσαι τὴν πλησίον χώραν. ἃ δὴ συνιδόντες οἱ περὶ Σέλευκον, καὶ βουλόμενοι τὴν ταχίστην αὐτοὺς ἐκ τῆς ἰδίας σατραπείας ἀπαλλάξαι, πρέσβεις ἀπέστειλαν ὑπὲρ ἀνοχῶν, συγχωρήσαντες τὴν διάβασιν. εὐθὺς δὲ καὶ βιβλιαφόρους ἀπέστειλαν πρὸς Ἀντίγονον εἰς μεσοποταμίαν, ἀξιοῦντες ἥκειν τὴν ταχίστην μετὰ τῆς δυνάμεως, πρὶν ἢ καταβῆναι τοὺς σατράπας μετὰ τῶν δυνάμεων. Εὐμενὴς δὲ διαβὰς τὸν τίγριν, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν σουσιανὴν, εἰς τρία μέρη διεῖλε τὴν δύναμιν, διὰ τὴν τοῦ σίτου σπάνιν. ἐπιπορευόμενος δὲ τὴν χώραν κατὰ μέρος, σίτου μὲν παντελῶς ἐσπάνιζεν· ὄρυζαν δὲ καὶ σήσαμον καὶ φοίνικα διεδίδου τοῖς στρατιώταις, δαψιλῶς ἐχούσης τῆς χώρας τοὺς τοιούτους καρπούς. πρὸς δὲ τοὺς ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις ἡγεμόνας ἤδη μὲν πρότερον ἀπεσταλκὼς τὰς παρὰ τῶν βασιλέων ἐπιστολὰς, ἐν αἷς ἦν γεγραμμένον πάντα πειθαρχεῖν Εὐμενεῖ, καὶ τότε δὲ βιβλιαφόρους ἀπέστειλεν, ἀξιῶν ἀπαντᾶν εἰς τὴν σουσιανὴν ἅπαντας μετὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων. καθ' ὃν δὴ χρόνον συνέβη κἀκείνους ἠθροικέναι τὰ στρατόπεδα, καὶ συνδεδραμηκέναι πρὸς ἀλλήλους δι' ἑτέρας αἰτίας, ὑπὲρ ὧν ἀναγκαῖον προειπεῖν. Πίθων σατράπης μὲν ἀπεδέδεικτο μηδίας, στρατηγὸς

γρ. οἱ ἱππεῖς

γρ. πλείοσιν. ἔτι δὲ τὰ σκάφη ταῦτα ἐκ τῶν παρ' Ἀλεξ.

γρ. μακεδόνων

γρ. στρατόπεδον. οὐ μὴν ἀλλ' ὑπὸ τῆς πλήμμης ἐσώθησαν, ἀπαρχαντες ἐκ ταύτης ἡμέρας τὸ περίσσ. ἐκείνην μ.

δὲ τῶν ἄνω σατραπειῶν ἁπασῶν, γενόμενος Παρθυαῖος, ὃς Φιλώταν μὲν τὸν προϋπάρχοντα
στρατηγὸν ἀπέκτεινε, τὸν δὲ αὑτοῦ ἀδελφὸν Εὔδαμον ἀντὶ τούτου κατέστησεν. οὗ γενο-
μένου, συνέδραμον οἱ λοιποὶ σατράπαι πάντες, φοβηθέντες μὴ τὸ παραπλήσιον
πάθωσιν, ὄντος τοῦ Πίθωνος κινητικοῦ, καὶ μεγάλαις ταῖς ἐπιβολαῖς περιβαλλομέ-
νου. περιγενόμενοι δὲ αὐτοῦ μάχῃ, καὶ πολλοὺς τῶν συναγωνισαμένων ἀνελόντες, ἐξή-
λασαν ἐκ τῆς Παρθυαίας. κἀκεῖνος τὸ μὲν πρῶτον ἀνεχώρησεν εἰς Μηδίαν, μετ' ὀλί-
γον δ' εἰς τὴν Βαβυλῶνα παραγενόμενος, παρεκάλει τὸν Σέλευκον βοηθεῖν αὐτῷ, γρ. βασιλείαν
καὶ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας τῶν ἄνω σατραπῶν συνη-
θροικότων εἰς τὸ αὐτὸ τὰ στρατόπεδα, παρῆσαν οἱ περὶ Εὐμένη βιβλιαφόροι πρὸς
ἑτοίμας τὰς δυνάμεις. ἦν δὲ τῶν ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος μὲν καὶ κοινῷ δόγματι πάν-
των τὴν στρατηγίαν παραλαβὼν Πευκέστης, γεγενημένος Ἀλεξάνδρου σωματοφύ-
λαξ, καὶ προηγμένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως δι' ἀνδρείαν. σατραπείαν δ' εἶχε τὴν
πλείονα τῆς Περσίδος, καὶ μεγάλης ἀποδοχῆς ἐτύγχανε παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. δι' ἃς γρ. μεγίστης
αἰτίας φασὶ καὶ τὸν Ἀλέξανδρον αὐτῷ μόνῳ Μακεδόνων συγχωρῆσαι Περσικὴν φορεῖν
στολήν, χαρίζεσθαι βουλόμενον τοῖς Πέρσαις, καὶ διὰ τούτου νομίζοντα κατὰ πάντα ἕ-
ξειν τὸ ἔθνος ὑπήκοον. εἶχε δὲ τότε Πέρσας τοξότας μὲν καὶ σφενδονήτας μυρίους, τοὺς
δ' εἰς τὴν Μακεδονικὴν τάξιν καθωπλισμένους παντοδαποὺς τρισχιλίους, ἱππεῖς δὲ
Ἕλληνας μὲν καὶ Θρᾷκας ἑξακοσίους, Πέρσας δὲ πλείους τῶν τετρακοσίων. Πολέμων δ'
ὁ Μακεδὼν Καρμανίας σατράπης ἀποδεδειγμένος, εἶχε πεζοὺς μὲν χιλίους πεντακο-
σίους, ἱππεῖς δὲ ἑπτακοσίους. καὶ Σιβύρτιος μὲν τῆς Ἀραχωσίας ἡγούμενος παρείχετο
πεζοὺς μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ δέκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἕξ. Ἀνδρόβαζος δ' ἐκ Παροπα- γρ. Ἀνδροβάζον
μισαδῶν, τοῦ Ὀξυάρτου κυριεύοντος τῆς σατραπείας, ἀπέσταλτο μετὰ πεζῶν μὲν χιλίων
καὶ διακοσίων, ἱππέων δὲ τετρακοσίων. Στάσανδρος δ' ὁ τῆς Ἀρίας καὶ Δραγγινῆς σατρά-
πης, προσειληφὼς καὶ τοὺς ἐκ τῆς Βακτριανῆς, εἶχε πεζοὺς μὲν χιλίους πεντακο-
σίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους. ἐκ δὲ τῆς Ἰνδικῆς Εὔδαμος παρεγένετο μεθ' ἱππέων μὲν πεν- γρ. διακοσίων,
τακοσίων, πεζῶν δὲ τρισχιλίων, ἐλεφάντων δὲ ἑκατὸν εἴκοσι. τὰ δὲ θηρία ταῦτα παρέλα-
βε μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, δολοφονήσας Πῶρον τὸν βασιλέα. οἱ δὲ πάντες
μετὰ τῶν σατραπῶν ἠθροίσθησαν, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν μυρίων ὀκτακισχιλίων ἑπτα-
κοσίων, ἱππεῖς δὲ τετρακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐπεὶ δὲ παρεγενήθησαν εἰς τὴν Σουσιανὴν πρὸς
τοὺς περὶ τὸν Εὐμενῆ, συνήγαγον ἐκκλησίαν κοινήν, ἐν ᾗ πολλὴ συνέβη γενέσθαι
φιλοτιμίαν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας. Πευκέστης μὲν γάρ, διά τε τὸ πλῆθος τῶν συναγωνιζομέ-
νων, καὶ διὰ τὴν παρ' Ἀλεξάνδρου προαγωγήν, ἑαυτὸν ᾤετο δεῖν ἔχειν τὴν τῶν πάντων ἡγεμο-
νίαν. Ἀντιγένης δέ, ὁ τῶν ἀργυρασπίδων Μακεδόνων στρατηγῶν, ἔφη δεῖν δοθῆναι τὴν ἐξουσίαν
τῆς αἱρέσεως τοῖς μετ' αὐτοῦ Μακεδόσι συγκαταπεπολεμηκόσιν Ἀλεξάνδρῳ τὴν Ἀσίαν,
καὶ γεγονόσι διὰ τὰς ἀρετὰς ἀνικήτοις. Εὐμενὴς δέ, φοβούμενος μὴ διὰ τὴν πρὸς ἀλλή-
λους στάσιν εὐχείρωτοι κατασταθῶσιν Ἀντιγόνῳ, συνεβούλευσεν ἕνα μὲν μὴ καθιστᾶν ἡγε-
μόνα, πάντας δὲ τοὺς προκεκριμένους ὑπὸ τοῦ πλήθους σατράπας καὶ στρατηγούς, εἰς τὴν βα-
σιλικὴν αὐλὴν συνιόντας καθ' ἡμέραν βουλεύεσθαι κοινῇ περὶ τῶν συμφερόντων. ἵστατο
γὰρ Ἀλεξάνδρῳ τετελευτηκότι σκηνή, καὶ κατὰ ταύτην θρόνος, πρὸς ᾧ θύοντες εἰώθεσαν
συνεδρεύειν περὶ τῶν κατεπειγόντων. πάντων δὲ διασημαινομένων τὸ ῥηθὲν ὡς συμφέρον
εἰρημένον, συνῆγε καθ' ἡμέραν συνέδριον οἷόν τινος δημοκρατουμένης πόλεως. μετὰ δὲ
ταῦτα παρελθόντων αὐτῶν εἰς Σοῦσα, παρὰ τῶν θησαυροφυλακούντων Εὐμενὴς ἔλαβε χρη-
μάτων πλῆθος ὅσον ἦν ἱκανὸν εἰς τὰς χρείας. μόνῳ γὰρ τούτῳ διὰ τῶν ἐπιστολῶν οἱ βα-

πλεῖς συνετίπαζε διδόναι καθότι ἂν αὐτὸς προαιρῆται μισθοδοτήσας δὲ τοὺς μακεδόνας εἰς ἓξ μῆνας. Εὐδάμῳ δὲ τῷ πρὸς τοὺς ἐλέφαντας καταγαγόντι ἐκ τῆς ἰνδικῆς ἔδωκε διακόσια τάλαντα, τῷ μὲν λόγῳ, πρὸς τὰς τῶν θηρίων δαπάνας, τῷ δ' ἔργῳ, διὰ τὴν δωρεὰν ταύτης προσαπτόμενος τοῦ ἀνδρός. ὧν γὰρ ἂν τῶν στασιαζόντων οὗτος προσθοῖτο, μεγίστην ἐποίει τὴν ῥοπήν, καταπληκτικῆς οὔσης τῆς τῶν θηρίων χρείας. τῶν δ' ἄλλων σατραπῶν ἕκαστος ἐπεφέρετο ἐκ τῆς ὑφ' ἑαυτὸν χώρας συνηκολουθηκότας. Εὐμενὴς μὲν οὖν ἐν τῇ σουσιανῇ διατρίβων, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. Ἀντίγονος δὲ παραχειμάσας ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, τὸ μὲν πρῶτον διενοήθη πρὸς τὸν Εὐμενῆ διώκειν ἐκ ποδός. πυθόμενος δὲ ὡς δὴ ἥκουσι τοὺς σατράπας καὶ τὰς μετ' αὐτῶν δυνάμεις συνεληλυθυίας τοῖς μακεδόσιν, ἐπέσχε τῆς σπουδῆς, καὶ τήν τε δύναμιν ἀνελάμβανε, καὶ προσκατέγραφε στρατιώτας. ἑώρα γὰρ τὸν πόλεμον μεγάλων στρατοπέδων καὶ παρασκευῆς οὐ τῆς τυχούσης προσδεόμενον. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ἄτταλος καὶ Πολέμων καὶ Δόκιμος, ἔτι δ' Ἀντίπατρος καὶ Φιλώτας, οἱ μετὰ τῆς Ἀλκέτου δυνάμεως ἁλόντες ἡγεμόνες, ἐφυλάττοντο μὲν ἔν τινι φρουρίῳ καθ' ὑπερβολὴν ὀχυρῷ. ἀκούσαντες δὲ τὴν περὶ τὸν Ἀντίγονον εἰς τὰς ἄνω σατραπείας ποιεῖσθαι τὴν πορείαν, νομίζοντες τοῦτον ἔχειν καιρὸν ἔπεισαν τινὰς τῶν τηρούντων τοὺς δεσμοὺς λῦσαι. κυριεύσαντες δ' ὅπλων ἐπέθεντο τῇ φυλακῇ περὶ μέσας νύκτας. αὐτοὶ μὲν οὖν ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, τηρούμενοι δ' ὑπὸ στρατιωτῶν τετρακοσίων, διαφέροντες δὲ ταῖς τόλμαις καὶ ταῖς εὐχειρίαις διὰ τὴν μετ' Ἀλεξάνδρου στρατείαν, Ξενοπείθην μὲν τὸν φρούραρχον συναρπάσαντες κατὰ τοῦ τείχους ἔρριψαν, σταδίων ἐχούσης τῆς πέτρας ὕψος. τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν κατασφάξαντες, τοὺς δ' ἐκβαλόντες, ἐνεπύρισαν τὰς οἰκίας. τῶν δ' ἔξωθεν καραδοκούντων προσελάβοντο τὸν ἀριθμὸν εἰς πεντήκοντα. τοῦ δὲ φρουρίου σίτου τε πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἔχοντος, ἐβουλεύοντο πότερον χρὴ μένειν καὶ χρῆσθαι τῇ τῶν τόπων ὀχυρότητι, καραδοκοῦντας τὴν παρ' Εὐμένους βοήθειαν, ἢ φυγεῖν τὴν ταχίστην ἀλᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν, καιροτηροῦντας τὰς μεταβολάς. γενομένης δὲ πλείονος ἀντιλογίας, Δόκιμος μὲν ἐκχωρεῖν συνεβούλευεν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄτταλον οὐκ ἔφασαν δύνασθαι κακοπαθεῖν διὰ τὴν ἐν τοῖς δεσμοῖς γεγενημένην κακοχίαν. τούτων δὲ πρὸς ἀλλήλους διισταμένων, ἔφθασαν ἐκ τῶν σύνεγγυς φρουρίων συνδραμόντες στρατιῶται, πεζοὶ μὲν πλείους τῶν πεντακοσίων, ἱππεῖς δὲ τετρακόσιοι. χωρὶς δὲ τούτων ἐκ τῶν ἐγχωρίων ἄλλοι παντοδαποὶ, πλείους τῶν τρισχιλίων, οἱ στρατηγοὺς ἐξ ἑαυτῶν καταστήσαντες, περιεστρατοπέδευσαν τὸ χωρίον. παραδόξως δὲ πάλιν αὐτῶν κατακλεισθέντων, Δόκιμος μὲν κατάβασίν τινα καταμαθὼν ἀφύλακτον, διεπρεσβεύσατο πρὸς τὴν Ἀντιγόνου γυναῖκα Στρατονίκην, οὖσαν πλησίον τῶν τόπων. καὶ διὰ ταύτης ἐκπεσὼν, αὐτὸς μὲν οὐκ ἔτυχε πίστεως, ἀλλ' εἰς φυλακὴν παρεδόθη. ὁ δὲ συγκαταβὰς αὐτῷ καθηγησάμενος τοῖς πολεμίοις, ἀνήγαγεν εἰς τὸ χωρίον οὐκ ὀλίγους, καὶ κατελάβετο μίαν τῶν ὀρθίων πετρῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄτταλον, πολὺ λειπόμενοι τοῖς πλήθεσι, διὰ τὰς ἀρετὰς ἀντείχοντο, καὶ καθ' ἡμέραν ἀγωνιζόμενοι διεκαρτέρουν. πολιορκηθέντες δ' ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας τέτταρας, ἥλωσαν κατὰ κράτος.

γρ. καὶ τὸ τεῖχος

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Δημοκλείδου, ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Γάιον Ἰούνιον καὶ Κόιντον Αἰμίλιον· ὀλυμπιὰς δ' ὑπῆρχεν ἕκτη πρὸς ταῖς ἑκατὸν καὶ δέκα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Δεινομένης λάκων. περὶ δὲ τούτους τοὺς καιρούς, Ἀντίγονος μὲν ἐκ τῆς μεσοποταμίας ἀναζεύξας, ἧκεν εἰς τὴν βαβυλωνίαν, καὶ συνέθετο κοινοπραγίαν Σελεύκῳ καὶ Πίθωνι· προσλαβόμενος δὲ καὶ παρὰ τούτων στρατιώτας

ἔζευξε πλοίοις τὸν Τίγριν ποταμόν, καὶ περαιώσας τὰς δυνάμεις, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐμενῆ, πυθόμενοι τὰ πεπραγμένα, Ξενοφίλῳ μὲν τῷ τὴν ἐν Σούσοις ἄκραν φυλάττοντι ἐκέλευσαν μήτε τῶν χρημάτων Ἀντιγόνῳ δοῦναί τι, μήτε εἰς λόγους ἔρχεσθαι· αὐτοὶ δὲ τὰς δυνάμεις ἀναλαβόντες, ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Τίγριν ποταμόν, ἀπέχοντα Σούσων ὁδὸν ἡμέρας, ἣ τῆς ὀρεινῆς ἔχεται τῆς ὑπὸ τῶν αὐτονόμων κατεχομένης, οὓς Οὐξίους προσαγορεύουσι. πλάτος μὲν κατὰ πολλοὺς τόπους τριῶν σταδίων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τεττάρων, βάθος δὲ κατὰ μέσον τὸ ῥεῦμα πρὸς τὰ μεγέθη τῶν ἐλεφάντων· καὶ φερόμενος μὲν ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς ἐπὶ σταδίους ἑπτακοσίους, εἰς τὴν Ἐρυθρὰν ἐξερεύγεται θάλασσαν, ἔχει δὲ καὶ θαλάττιον ἰχθὺν πολύν, καὶ θηρία τῶν πελαγίων, ἃ φαίνεται μάλιστα περὶ κυνὸς ἐπιτολάς. τοῦτον δὲ τὸν ποταμὸν προβαλόμενοι, καὶ πᾶσαν τὴν παραποταμίαν ἀπὸ τῶν πηγῶν ἕως τῆς θαλάττης φυλακαῖς διαλαβόντες, ἀνέμενον τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. προσδεομένης δὲ τῆς φυλακῆς, διὰ τὸ μῆκος, στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγων, οἱ περὶ τὸν Εὐμενῆ καὶ Ἀντιγένη ἠξίωσαν τὸν Πευκέστην ἐκ τῆς Περσίδος μεταπέμψασθαι τοξότας μυρίους. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐ προσεῖχεν αὐτοῖς, μεμψιμοιρῶν ἐπὶ τῷ μὴ τετευχέναι τῆς στρατηγίας· ὕστερον δὲ δοὺς αὑτῷ λόγον, συνεχώρησεν ὅτι κρατήσαντος Ἀντιγόνου συμβήσεται καὶ τὴν σατραπείαν αὐτὸν ἀποβαλεῖν, καὶ περὶ τοῦ σώματος κινδυνεῦσαι. ἀγωνιῶν οὖν ὑπὲρ αὑτοῦ, καὶ τῆς στρατηγίας μᾶλλον τεύξεσθαι νομίζων, ὡς πλείστους ἔχων στρατιώτας, προσήγαγε, καθάπερ ἠξίουν, τοξότας μυρίους. ἀπέχοντες δ' ἔνιοι τῶν Περσῶν ὁδὸν ἡμερῶν τριάκοντα, τὸ παραγγελθὲν αὐθημερὸν ἤκουσαν, διὰ τὸ φιλοτεχνηθὲν περὶ τὰς φυλακάς· ὑπὲρ οὗ καλῶς ἔχει παραδραμεῖν. τῆς γὰρ Περσίδος οὔσης αὐλωνοειδοῦς, καὶ σκοπὰς ἐχούσης ὑψηλὰς καὶ πυκνάς, ἐπὶ τούτων ἐφεστήκεισαν οἱ μέγιστον φθεγγόμενοι τῶν ἐγχωρίων. διῃρημένων γὰρ τῶν τόπων εἰς ἀκοῆς φωνήν, οἱ παραλαμβάνοντες τὸ παραγγελθὲν ὁμοίως ἑτέροις παρεδίδοσαν· εἶτ' ἐκεῖνοι πάλιν ἄλλοις, ἕως εἰς τὸ τέρμα τῆς σατραπείας τὸ δοθὲν παραδοθῇ. Τῶν δὲ περὶ τὸν Εὐμενῆ καὶ Πευκέστην ταῦτα διοικούντων, Ἀντίγονος, ἐπειδὴ προσάγων μετὰ τῆς δυνάμεως ἧκεν εἰς Σοῦσα τὸ βασίλειον, Σέλευκον μὲν ἀπέδειξε τῆς χώρας σατράπην, καὶ δοὺς αὐτῷ στρατιώτας, προσέταξε πολιορκεῖν τὴν ἄκραν, ἀπειθοῦντος δὲ Ξενοφίλου τοῦ θησαυροφύλακος. αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνέζευξεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὔσης τῆς ὁδοῦ καυματώδους, καὶ παντελῶς ἐπικινδύνου ξενικαῖς δυνάμεσι διελθεῖν. διὸ καὶ τὰς πορείας ἠναγκάζοντο νυκτὸς ποιεῖσθαι, καὶ στρατοπεδεύεσθαι περὶ τὸν ποταμόν, πρὶν ἥλιον ἀνατέλλειν. οὐ μὴν ἠδυνήθη γε κατὰ πάντα ἄθικτος γενέσθαι τῶν κατὰ τὴν χώραν κακῶν· ἀλλά, καίπερ ἐνδεχομένως ἅπαντα πράξας, συχνοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καύματος, ἅτε καὶ τῆς ὥρας οὔσης περὶ κυνὸς ἐπιτολάς. ἐπεὶ δὲ παρεγενήθη πρὸς τὸν Κοπράτην ποταμόν, ἐπέσχε τῆς πορείας καὶ τὰ πρὸς τὴν διάβασιν παρεσκευάζετο. οὗτος δ' ἔκ τινος ὀρεινῆς ῥέων ἐξέπιπτεν εἰς τὸν Τίγριν, ὃς ἀπεῖχε τῆς μὲν Εὐμενοῦς στρατοπεδείας σταδίους ὀγδοήκοντα, καὶ τὸ μὲν πλάτος εἶχεν ὡς ἂν τεσσάρων πλέθρων, ὀξὺς δ' ὢν ἐν τῇ καταφορᾷ, προσεδεῖτο πλοίων ἢ ζεύγματος. καταλαβὼν δ' ὀλίγα πλοῖα κοντωτά, διεβίβασεν ἐν τούτοις τινὰς τῶν πεζῶν, προστάξας τάφρον ὀρύττειν, καὶ χάρακα βαλομένους ὑποδέχεσθαι τὴν λοιπὴν δύναμιν. Εὐμενὴς δὲ πυθόμενος παρὰ τῶν κατασκόπων τὴν ἐπιβολὴν τῶν πολεμίων, διαβὰς τὸ ζεῦγμα τοῦ Τίγριδος μετὰ στρατιωτῶν πεζῶν μὲν τετρακισχιλίων, ἱππέων δὲ χιλίων τριακοσίων, κατέλαβε διαβεβηκότας τῶν Ἀντιγόνου πεζοὺς μὲν πλείους τῶν τρισχιλίων, ἱππεῖς δὲ τετρακοσίους,

γρ. προκαθήμενοι,

γρ. [illegible]

καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀποστάδιον διαβαίνειν ἐπὶ τὰς προνομὰς οὐκ ἐλάττους ἑξακισχι-
λίων. ἄφνω δὲ προσπεσὼν τεθορυβημένοις, τοὺς μὲν ἄλλους εὐθὺς ἐτρέψατο, τῶν δὲ Μα-
κεδόνων τοὺς ὑποστάντας τῇ βίᾳ καὶ τῷ πλήθει κατισχύσας, φυγεῖν εἰς τὸν ποταμὸν
πάντας κατηνάγκασε. πάντων δὲ ὁρμησάντων ἐπὶ τὰ πλοῖα, ταῦτα μὲν ὑπὸ τοῦ
πλήθους τῶν ἐπιβατῶν κατεποντίσθη. τῶν δὲ διανήχεσθαι τολμησάντων οἱ πλεῖστοι
μὲν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος παρενεχθέντες διεφθάρησαν, ὀλίγοι δὲ διεσώθησαν. οἱ δὲ, ἄ-
πειροι τοῦ κολυμβᾶν ὄντες, τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ἐν τῷ ποταμῷ προκρίναντες
τελευτῆς, ἥλωσαν, εἰς τετρακισχιλίους ὄντες. Ἀντίγονος δὲ, θεωρῶν τοσοῦτο πλῆθος
ἀπολλύμενον, βοηθῆσαι μὲν οὐκ ἴσχυσε, διὰ τὴν τῶν πλοίων ἀπορίαν· ἀδύνατον δ'
εἶναι νομίζων τὴν διάβασιν, ἀνέζευξεν ἐπὶ πόλεως Βαδάκης, ἣ κεῖται παρὰ τὸν Εὔλαιον
ποταμόν. οὔσης δὲ τῆς ὁδοιπορίας ἐμπύρου, διὰ τὸ μέγεθος τῶν καυμάτων, διεφθάρη
τε πολλὰ σώματα, καὶ τὸ στρατόπεδον εἰς ἀπορίαν ἐνέπεσε καὶ ἀθυμίαν. οὐ μὴν ἀλλ'
ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει μείνας ἡμέρας τινὰς, καὶ τὸ στρατόπεδον ἐκ τῆς κακοπαθείας ἀ-
ναλαβὼν, ἔκρινε συμφέρειν ἀναζευγνύειν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδικῆς, κἀκεῖθεν ὁρμώμενος
καταστήσασθαι τὰς ἄνω σατραπείας. οὐσῶν δ' ὁδῶν δύο τῶν φερουσῶν εἰς Μηδίαν, ἑκα-
τέρᾳ προσῆν τι δυσχερές. ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ Κόλωνος ὑπῆρχε καλὴ καὶ βασιλικὴ, καυ-
ματώδης δὲ καὶ μακρὰ, παρεκτείνουσα σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας τετταράκοντα· ἡ δὲ διὰ
τῶν Κοσσαίων ἐθνῶν, χαλεπὴ μὲν καὶ στενὴ καὶ παράκρημνος καὶ διὰ πολεμίας, ἔτι
δὲ τῶν ἀναγκαίων σπανίζουσα, σύντομος δὲ καὶ κατεψυγμένη. οὐ ῥᾴδιον δ' ἐστὶ ταύ-
την διελθεῖν στρατόπεδον ἄνευ τοῦ πεῖσαι τοὺς τὴν ὀρεινὴν οἰκοῦντας βαρβάρους.
αὐτόνομοι γὰρ ὄντες ἐκ παλαιῶν χρόνων, κατοικοῦσιν ἐν σπηλαίοις· προσφέρονται
δὲ βαλάνους καὶ μύκητας, ἔτι δὲ τεταριχευμένα κρέα τῶν ἀγρίων ζώων. τούτους Ἀν-
τίγονος πεῖσαι μὲν ἢ δωροδοκεῖν ἀγεννὲς ἡγεῖτο, τηλικαύτης αὐτῷ δυνάμεως συνα-
κολουθούσης, προχειρισάμενος δὲ τῶν πελταστῶν τοὺς ἐπισημοτάτους, καὶ τοὺς τοξό-
τας καὶ τοὺς σφενδονήτας καὶ τοὺς ἄλλους ψιλοὺς εἰς δύο μέρη διελόμενος, τοὺς μὲν Νεάρ-
χῳ παρέδωκε, προστάξας προάγειν, καὶ τὰ στενὰ καὶ τὰς δυσχωρίας προκαταλαμ-
βάνεσθαι· τοὺς δ' ἄλλους παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν τάξας, αὐτὸς μὲν μετὰ τῆς φάλαγγος
προῆγεν, ἐπὶ δὲ τῆς οὐραγίας ἔταξε Πίθωνα. οἱ μὲν οὖν μετὰ Νεάρχου προαποσ-
ταλέντες, ὀλίγας μὲν σκοπὰς προκατελάβοντο· τῶν δὲ πολλῶν καὶ μάλιστα ἀναγ-
καίων τόπων ὑστερήσαντες, συχνοὺς ἀπέβαλον, καὶ μόλις διεξέπεσον, ἐπικειμένων
τῶν βαρβάρων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντίγονον, ἐπειδὴ ποτὲ ἧκον ἐπὶ τὰς δυσχωρίας, ἀβοηθή-
τοις κινδύνοις περιέπιπτον. οἱ γὰρ ἐγχώριοι, τῶν τόπων ἔμπειροι καθεστῶτες, καὶ τοὺς
κρημνοὺς προκατειληφότες, ἐπεκύλιον τοῖς ὁδοιποροῦσι πέτρας συνεχεῖς καὶ με-
γάλας· ἅμα δὲ καὶ τοῖς τόξοις πυκνοῖς χρώμενοι, κατετίτρωσκον τοὺς μήτε ἀμύνα-
σθαι μήτ' ἐκκλῖναι τὰ βέλη δυναμένους, διὰ τὴν δυσχωρίαν τῶν τόπων. κρημνώ-
δους δ' οὔσης καὶ δυσβάτου τῆς ὁδοῦ, συνέβαινε τούς τε ἐλέφαντας καὶ τοὺς ἱππεῖς,
ἔτι δὲ τοὺς ἐν τοῖς βαρέσιν ὅπλοις, κινδυνεύειν ἅμα καὶ πονεῖν, ἀδυνατοῦντας ἑαυτοῖς
βοηθῆσαι. εἰς τοιαύτην δ' ἀμηχανίαν συγκλεισθεὶς Ἀντίγονος, μετεμέλετο μὲν ἐπὶ
τῷ μὴ πεισθῆναι τοῖς περὶ Πίθωνα, συμβουλεύουσι χρημάτων ὠνεῖσθαι τὴν
πάροδον. οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοὺς ἀποβαλὼν, καὶ τοῖς ἄλλοις κινδυνεύσας, διεσώθη
μόγις ἐναταῖος εἰς τὴν οἰκουμένην τῆς Μηδίας. τὸ δὲ στρατόπεδον, διὰ τὴν συνέ-
χειαν τῶν κακῶν, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακοπαθείας, ἐν αἰτίαις εἶχε τὸν Ἀντίγονον, ὥστε
φωνὰς προΐεσθαι δυσχερεῖς· ἐν ἡμέραις γὰρ οὐχ ὅλαις τετταράκοντα τρισὶ μεγά-

γρ. Βαγάδας. γρ. Εὔδαιον

γρ. ὁρμώμενος

γρ. δύναμιν συνακολουθοῦσαν ἔχων, προχ.

γρ. ὄντας τὰς δυσχωρίας προκατειλ. ἐγχ. ἀβοηθ.

λοις ἀτυχήμασι περιεπεπτώκεισαν. οὐ μὴν ἀλλὰ φιλανθρώπως ὁμιλήσας τοῖς στρατιώταις ὁ Ἀντίγονος, καὶ κατασκευασάμενος δαψιλῆ χορηγίαν πάντων τῶν ἐπιτηδείων, ἀνέλαβε τὴν δύναμιν ἐκ τῆς κακοπαθείας. Πίθωνα δ' ἐξαπέστειλε, κελεύσας περιελθεῖν πᾶσαν τὴν Μηδίαν, καὶ συνάγειν ὡς πλείστους ἱππεῖς τε καὶ πολεμιστὰς ἵππους, ἔτι δὲ ὑποζυγίων πλῆθος. τῆς δὲ χώρας ταύτης ἀεὶ τετραπόδων γεμούσης, ῥᾳδίως τὸ παραγγελθὲν συντελέσας ὁ Πίθων, ἧκεν ἄγων ἱππεῖς μὲν δισχιλίους, ἵππους δὲ σὺν ταῖς κατασκευαῖς πλείους χιλίων· τῶν δ' ὑποζυγίων τοσοῦτον ἀριθμόν, ὥστε δύνασθαι καθοπλίσαι πᾶν τὸ στρατόπεδον· καὶ προσέτι τάλαντα πεντακόσια τῶν βασιλικῶν χρημάτων. ὁ δ' Ἀντίγονος τοὺς μὲν ἱππεῖς εἰς τάξεις κατέστησε, τοὺς δ' ἵππους τοῖς ἀπολωλεκόσι διαδούς, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑποζυγίων διαχαρισάμενος, ἀνεκτήσατο τὴν παρὰ τῶν στρατιωτῶν εὔνοιαν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐμενῆ σατράπαι καὶ στρατηγοί, πυθόμενοι τοὺς πολεμίους ἐν τῇ Μηδίᾳ στρατοπεδεύειν, διέστησαν πρὸς ἀλλήλους. Εὐμενὴς μὲν γὰρ καὶ Ἀντιγένης ὁ τῶν ἀργυρασπίδων ἡγούμενος, καὶ πάντες οἱ τὴν ἀπὸ θαλάσσης ἀνάβασιν πεποιημένοι, πάλιν ᾤοντο δεῖν ἐπὶ θάλατταν καταβαίνειν. οἱ δ' ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν καταβεβηκότες, ἀγωνιῶντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων, ἀπεφαίνοντο δεῖν ἀντέχεσθαι τῶν ἄνω τόπων. αὐξομένης δὲ τῆς διαφορᾶς, Εὐμενής, ὁρῶν ὅτι διαιρεθέντες τοῦ στρατοπέδου κατ' ἰδίαν ἑκάτεροι τῶν μερῶν οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι, συνεχώρησε τοῖς καταβεβηκόσι σατράπαις. ἀναζεύξαντες οὖν ἀπὸ τοῦ Πασιτίγριος, προῆγον τῆς Περσίδος εἰς Περσέπολιν τὸ βασίλειον, οὔσης τῆς ὁδοιπορίας ἡμερῶν εἴκοσι τεττάρων. ἧς ἦν ἡ πρώτη μὲν ἕως τῆς καλουμένης κλίμακος κοίλη, καυματώδης δὲ καὶ σπανίζουσα τῶν ἐπιτηδείων· ἡ λοιπὴ δὲ μετέωρος, καὶ τὸν ἀέρα παντελῶς ὑγιεινὸν ἔχουσα, καὶ πλήρης τῶν ἐπετείων καρπῶν. αὐλῶνάς τε γὰρ εἶχε πυκνοὺς καὶ συσκίους, καὶ παραδείσων φυτείας ποικίλας, ἔτι δὲ παντοδαπῶν δένδρων φυσικὰς συναγκείας, καὶ φύσεις ὑδάτων· ὥστε τοὺς ὁδοιποροῦντας μετὰ πολλῆς τέρψεως ἐνδιατρίβειν τόποις ἡδίστοις πρὸς ἀνάπαυσιν. ἦν δὲ καὶ λείας παντοδαπῆς πλῆθος, ἣν μεταπεμπόμενος Πευκέστης παρὰ τῶν ἐγχωρίων, διεδίδου δαψιλῆ τοῖς στρατιώταις, ἐκκαλούμενος αὐτῶν τὴν εὔνοιαν. κατοικοῦσι δὲ ταύτην τὴν χώραν τῶν Περσῶν οἱ μαχιμώτατοι, πάντες ὄντες τοξόται καὶ σφενδονῆται. πολυανθρωπίᾳ τε πολὺ διαφέρει συμβαίνει τὴν χώραν ταύτην τῶν ἄλλων σατραπειῶν. ὡς δέ ποθ' ἧκεν εἰς Περσέπολιν τὸ βασίλειον, Πευκέστης μέν, ὢν ταύτης τῆς χώρας σατράπης καὶ στρατηγός, θυσίαν ἐπετέλεσε μεγαλοπρεπῆ τοῖς θεοῖς καὶ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Φιλίππῳ. μεταπεμψάμενος δ' ἐξ ὅλης σχεδὸν τῆς Περσίδος ἱερείων καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς εὐωχίαν καὶ πανήγυριν χρησίμων πλῆθος, εἱστίασε τὴν δύναμιν. ἐπλήρωσε δὲ τῆς τῶν πανηγυριζόντων θυσίας κύκλους τέτταρας, ἐν τοῖς ἀλλήλων οὖσι, καὶ περιεχομένοις ὑφ' ἑνὸς τοῦ μεγίστου. [illegible] δὲ συνέβαινε τοῦ μὲν ἐκτὸς τὴν περίμετρον δέκα σταδίων, ὃν ἀνεπλήρωσαν οἵ τε μισθοφόροι καὶ συμμάχων τὸ πλῆθος· τοῦ δὲ δευτέρου, σταδίων ὀκτώ, καθ' ὃν ὑπῆρχον οἵ τε ἀργυράσπιδες Μακεδόνες, καὶ τῶν ἑτέρων οἱ μετ' Ἀλεξάνδρου στρατευσάμενοι· τοῦ δ' ἑξῆς, τὴν μὲν περίμετρον σταδίων τεττάρων· ἐν δὲ τούτῳ ἀναπληροῦσθαι κατακειμένων τῶν τε δευτέρων ἡγεμόνων, καὶ τῶν ἔξω τάξεως, καὶ φίλων καὶ στρατηγῶν, καὶ τῶν ἱππέων. τοῦ δ' ἐπὶ πᾶσιν ὄντος ἐντὸς δυοῖν σταδίων, διειλήφεσαν τὰς κλισίας οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ τὰς ἱππαρχίας ἔχοντες, ἔτι δὲ τῶν Περσῶν οἱ μάλιστα τιμώμενοι. ἐν μέσῳ δὲ τούτων ὑπῆρχον βωμοὶ θεῶν καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου. καὶ τὰς μὲν κλισίας συνέβαινεν ἐκ φυλ

γρ. σατραπειῶν

γρ. ἐπ' ἀλλήλους.

γρ. ἱ[illegible]

λάδος κατεσκευάσθαι, κεκαλυμμένας αὐλαίαις καὶ παντοδαποῖς περιστρώμασι, χορηγούσης τῆς Περσίδος δαψιλῆ πάντα τὰ πρὸς τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν. διεσχηκέναι δὲ τοὺς κύκλους ἀπ' ἀλλήλων ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μηδὲν μὲν παρενοχλεῖσθαι τοὺς ἑστιωμένους, πλησίον δ' εἶναι πάσας τὰς παρασκευάς. πάντων δὲ κατὰ τρόπον ὑπηρετουμένων, ἐπεσημαίνετο τὸ πλῆθος τὴν τοῦ Πευκέστου προθυμίαν, καὶ φανερὸς ἦν ἐπιδεδωκὼς πολὺ πρὸς εὔνοιαν. ἃ δὴ θεωρῶν Εὐμενής, καὶ συλλογιζόμενος τὸν Πευκέστην πολιτεύεσθαι πρὸς τὸ πλῆθος, τῆς στρατηγίας ὀρεγόμενον, ἐπλάσατο ψευδεῖς ἐπιστολάς· διὰ δὲ τούτων τούς τε στρατιώτας εὐθαρσεῖς πρὸς τὰς μάχας κατεσκεύασε, καὶ τοῦ Πευκέστου τὸν ὄγκον καὶ τὸ πρόσχημα ταπεινώσας, ἑαυτὸν εἰς ὕψος ἤγαγε καὶ προσδοκίαν ἐλπίδων ἀγαθῶν παρὰ τοῖς πλήθεσιν. ἦν δ' ὁ νοῦς τῶν γεγραμμένων, ὅτι τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου παιδίον Ὀλυμπιὰς παραλαβοῦσα κεκόμισται καὶ τὴν Μακεδονίας βασιλείαν κυρίως, ἀναιρεθέντος Κασσάνδρου· Πολυπέρχων δὲ διαβέβηκεν εἰς Ἀσίαν πρὸς Ἀντίγονον, ἔχων τῆς βασιλικῆς δυνάμεως τὴν κρατίστην, καὶ τοὺς ἐλέφαντας, ἔστι δὲ προσάγων ἤδη περὶ Καππαδοκίαν. ἡ δ' ἐπιστολὴ Συρίοις γεγραμμένη γράμμασιν, ἀπέσταλτο παρὰ Ὀρόντου τοῦ σατραπείαν μὲν ἔχοντος Ἀρμενίας, φίλου δ' ὄντος Πευκέστῃ. πιστευθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς διὰ τὴν συνήθειαν τὴν προϋπάρχουσαν τοῖς σατράπαις, ὁ μὲν Εὐμενὴς ἐκέλευσε περιενεγκεῖν, καὶ δεῖξαι τοῖς τε ἡγεμόσι καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν τοῖς πλείστοις. τὸ δὲ στρατόπεδον ἅπαν μετετίθη ταῖς διανοίαις, καὶ πάντες ἀπέβλεπον πρὸς τὰς Εὐμενοῦς ἐλπίδας, ὡς τούτου δυνησομένου καὶ προάγειν διὰ τῶν βασιλέων οὓς ἂν βούληται, καὶ δίκας λαβεῖν παρὰ τῶν ἀδικούντων. μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν Εὐμενὴς βουλόμενος καταπλήξασθαι τοὺς ἀπειθοῦντας, ἢ στρατηγίας ὀρεγομένους, παρήγαγεν εἰς κρίσιν Σιβύρτιον, ὃς ἦν τῆς μὲν Ἀραχωσίας σατράπης, Πευκέστου δὲ μάλιστα φίλος· ἔλαθε δ' αὐτὸν τῶν ἱππέων τινὰς ἀποστείλας εἰς Ἀραχωσίαν, καὶ τὰς ἀποσκευὰς κελεύσας παρελέσθαι, εἰς τηλικούτους περιέστησε κινδύνους, ὥστε εἰ μὴ λαθὼν διέδρα, θανάτῳ περιέπεσεν ἂν ὑπὸ τοῦ πλήθους. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τοὺς μὲν ἄλλους καταπληξάμενος, ἑαυτῷ δ' ὄγκον καὶ πρόσχημα μέγα περιποιήσας, μετεβάλετο πάλιν, καὶ τὸν Πευκέστην λόγοις φιλανθρώποις καὶ μεγάλαις ἐπαγγελίαις προσαγαγόμενος, εὔνουν ἑαυτῷ καὶ πρόθυμον κατεσκεύασεν εἰς τὸ τοῖς βασιλεῦσι συναγωνίζεσθαι. σπεύδων δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων σατραπῶν καὶ στρατηγῶν ὥσπερ ὅμηρα λαβεῖν τοῦ μὴ καταλείπειν αὐτόν, προσεποιήθη χρημάτων σπανίζειν, καὶ παρεκάλεσεν ἕκαστον κατὰ δύναμιν δανεῖσαι τοῖς βασιλεῦσι. λαβὼν δὲ παρ' ὧν ἐδόκει συμφέρειν ἡγεμόνων τετρακόσια τάλαντα, τοὺς πρότερον ὑπόπτους ὄντας ἐπιβουλεύειν ἢ καταλείπειν, πιστοτάτους φύλακας ἔσχε τοῦ σώματος καὶ συναγωνιστάς. οὕτως δὲ αὐτοῦ περὶ τούτων πρὸς τὸ μέλλον στρατηγοῦντος, ἧκόν τινες ἐκ Μηδίας, ἀπαγγέλλοντες ὅτι μετὰ τῆς δυνάμεως Ἀντίγονος τὴν ἀνάζευξιν ἐπὶ τῆς Περσίδος εἴη πεποιημένος. ἃ δὴ πυθόμενος καὶ αὐτὸς ἀνέζευξε, διεγνωκὼς ἀπαντᾶν τοῖς πολεμίοις, καὶ διακινδυνεύειν. κατὰ δὲ τὴν ὁδοιπορίαν δευτεραῖος θυσίαν ἐπιτελέσας τοῖς θεοῖς, καὶ τὴν δύναμιν εὐωχήσας πολυτελῶς, τὰ μὲν πλήθη πρὸς εὔνοιαν προσεκαλέσατο. αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν μέθην συμπεριενεχθεὶς τῶν παραληφθέντων τοῖς εἰς τὸ πίνειν ἁρμόσασιν, ἐνέπεσεν εἰς ἀρρωστίαν. διόπερ ἡμέρας τινὰς ἐπέσχε τῆς πορείας, καταβαρούμενος ὑπὸ τοῦ πάθους· ἡ δὲ δύναμις ἐν τῇ ἀθυμίᾳ καθειστήκει, τῶν μὲν πολεμίων προσδοκωμένων ταχέως συνάψειν, τοῦ δ' ἱκανωτάτου τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τῆς νόσου πιε-

γρ. μηδὲν μὲν περιενοχλεῖσθαι τοὺς ἑστιωμένους

γρ. τὰς διανοίας,

ζομένου. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦ πάθους κριθέντος, ἐπὶ βραχέως αὐτὸν παρασταλαβὼν,
προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως, ἀφηγουμένου Πευκέστου καὶ Ἀντιγένους. αὐτὸς δ' ἐν φορείῳ
κομιζόμενος, ἐπηκολούθει τοῖς οὐραγοῦσιν, ὅπως μὴ διὰ τὸν θόρυβον καὶ τὴν στενοχω-
ρίαν παρενοχλοῖτο. ὡς δ' ἡμέρας ὁδὸν ἀπεῖχον ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα, κατα-
σκόπους ἔπεμψαν ἀμφότεροι, καὶ μαθόντες τὰ πλήθη καὶ τὰς προαιρέσεις τῶν
πολεμίων, παρεσκευάσαντο μὲν πρὸς τὸν κίνδυνον, διελύθησαν δὲ χωρὶς μάχης.
προβεβλημένοι γὰρ ἀμφότεροι ποταμόν τινα καὶ χαράδρας, ἐξέταξαν μὲν τὰς δυ-
νάμεις, διὰ δὲ τὰς τῶν τόπων δυσχωρίας, οὐκ ἠδυνήθησαν διαγωνίσασθαι. καταστρα-
τοπεδεύσαντες δ' ἀλλήλων ἀπὸ σταδίων τριῶν, ἐπὶ μὲν ἡμέρας τέσσαρας ἀκρο-
βολιζόμενοι καὶ προνομεύοντες τὴν χώραν διετέλεσαν, πάντων σπανίζοντες. τῇ πέμ-
πτῃ δ' Ἀντίγονος πρεσβευτὰς ἐξαπέστελλε πρός τε τοὺς σατράπας καὶ τοὺς Μακεδό-
νας, ἀξιῶν Εὐμενεῖ μὲν μὴ προσέχειν, ἑαυτῷ δὲ πιστεύειν. συγχωρήσειν γὰρ ἔφη τοῖς μὲν
σατράπαις ἔχειν τὰς ἰδίας σατραπείας, τῶν δ' ἄλλων τοῖς μὲν χώραν πολλὴν δώσειν, τοὺς
δ' εἰς τὰς πατρίδας ἀποστελεῖν μετὰ τιμῆς καὶ δωρεῶν, τοὺς δὲ στρατεύεσθαι βουλο-
μένους διανέμειν εἰς τὰς ἑκάστῳ καθηκούσας τάξεις. τῶν δὲ Μακεδόνων οὐ προσιεμένων
τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ προσαπειλούντων τοῖς πρεσβευταῖς, Εὐμενὴς παρελθὼν
ἐπῄνεσέ τε αὐτοὺς, καὶ λόγον εἶπε τὸν παραδεδομένον μὲν καὶ παλαιὸν, οὐκ ἀνοίκειον
δὲ τῆς περιστάσεως. ἔφη γὰρ ἐρασθέντα λέοντα παρθένου, διαλεχθῆναι τῷ πατρὶ τῆς
κόρης περὶ τοῦ γάμου. τὸν δὲ πατέρα λέγειν ὡς ἕτοιμος μὲν ἐστὶν αὐτῷ δοῦναι, δε-
δοικέναι δὲ τοὺς ὄνυχας καὶ τοὺς ὀδόντας, μήποτε γήμας, καὶ παροξυνθεὶς διά τινα
αἰτίαν, προσενέγκηται τῇ παρθένῳ θηριωδῶς. τοῦ δὲ λέοντος ἐξελόντος τούς τε ὄνυ- γρ. ἀφελόντος
χας καὶ τοὺς ὀδόντας, τὸν πατέρα θεωρήσαντα πάντα δι' ὧν ἦν φοβερὸς ἀποβεβλη-
κότα, τύπτοντα τῷ ξύλῳ ῥᾳδίως ἀποκτεῖναι. τὸ παραπλήσιον οὖν ποιεῖν καὶ τὸν Ἀν-
τίγονον. μέχρι τούτου γὰρ ποιήσεσθαι τὰς ἐπαγγελίας, ἕως αὐτῆς δυνάμεως κυριεύσῃ,
καὶ κολάσειν τηνικαῦτα τοὺς ἀφηγουμένους. ἐπισημαινομένου δὲ τοῦ πλήθους ὡς ὀρθῶς
λέγοντος, τότε μὲν ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν. νυκτὸς δ' ἐπιγινομένης, ἧκόν τινες
ηὐτομοληκότες μὲν ἐκ τῆς Ἀντιγόνου στρατοπεδείας, λέγοντες δ' ὅτι παρήγγειλε τοῖς
στρατιώταις Ἀντίγονος ἀναζευγνύειν περὶ δευτέραν φυλακήν. ὁ δ' Εὐμενὴς συλλογι-
ζόμενος, ἀληθῶς ὑπέβαλε τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσειν εἰς τὴν Γαβιηνήν. αὕτη γὰρ γρ. γαβιανήν
ἀπέχουσα τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν, ἀκέραιος ἦν, καὶ πλήρης καρπῶν καὶ χορτασμάτων,
καὶ καθόλου τῶν δυναμένων χορηγῆσαι τὰ ἐπιτήδεια μεγάλαις δυνάμεσι δαψιλῶς.
πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἀγαθοῖς, ὁ τόπος αὐτὸς συνήργει, ποταμοὺς ἔχων καὶ χαράδρας γρ. ὅροις
δυσεξόδους. σπεύδων οὖν φθάσαι τοὺς πολεμίους, τὸ ὅμοιον ἔπραξε. τῶν μὲν μισθο-
φόρων τινὰς χρήμασι πείσας, ἐξέπεμψεν ὡς αὐτομόλους, συντάξας λέγειν ὅτι διέ-
γνωκεν Εὐμενὴς νυκτὸς ἐπιτίθεσθαι τῷ χάρακι. αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἀποσκευὴν προα-
πέστειλε, τοῖς δὲ στρατιώταις παρήγγειλε τὴν ταχίστην δειπνοποιησαμένους ἀναζευγνύειν.
ὧν ἁπάντων ὀξέως συντελεσθέντων, Ἀντίγονος, ἀκούσας τῶν αὐτομόλων ὅτι μάχε-
σθαι νυκτὸς διεγνώκασιν οἱ πολέμιοι, τῆς μὲν πορείας ἀπέσχετο, διέταττε δὲ τὴν δύνα-
μιν εἰς τὸν κίνδυνον. τοῦ δὲ περὶ ταῦτα θορυβουμένου, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος ἀγω-
νιῶντος, ἔλαθον οἱ περὶ τὸν Εὐμενῆ προλαβόντες, καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενοι κατὰ
τάχος εἰς τὴν Γαβιηνήν. ὁ δ' Ἀντίγονος μέχρι μέν τινος ἐν τοῖς ὅπλοις συνεῖχε τὴν
δύναμιν. ὡς δὲ παρὰ τῶν κατασκόπων ἐπύθετο τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἐναντίων, γνοὺς
αὐτὸν καταστεστρατηγημένον, οὐδὲν ἧττον ἀντείχετο τῆς αὐτῆς προαιρέσεως. παραγγείλας

ἔδωκε τοῖς στρατιώταις ἀναζευγνύειν, παρῆγε, συντόνως τὴν πορείαν ποιούμενος καὶ δια-
γωνιῶν παραπλήσιον. παρέχοντος δ' Εὐμενοῦς δύο φυλακὰς, ὁρῶν ὅτι καταλα-
βεῖν οὐ ῥᾴδιόν ἐστι τῇ δυνάμει πάσῃ τοὺς τοσοῦτο προειληφότας, ἐπενόησέ τι τοιοῦτο·
τὴν μὲν ἄλλην δύναμιν παραδοὺς Πίθωνι, προσέταξε κατὰ σχολὴν ἀκολουθεῖν·
αὐτὸς δὲ τοὺς ἱππεῖς ἀναλαβὼν, ἤλαυνεν ἀπὸ ῥυτῆρος. καὶ καταλαβὼν ἅμ' ἡμέρᾳ
τὴν οὐραγίαν τῶν πολεμίων καταβαίνουσαν ἀπό τινος ἀκρολοφίας, ἐπέστη ταῖς ἀκρω-
ρείαις, φανερὸς ὢν τοῖς ἐναντίοις. οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐμενῆ, θεωρήσαντες ἐξ ἱκανοῦ δια-
στήματος τῶν πολεμίων ἱππεῖς, καὶ δόξαντες εἶναι πλησίον ἅπασαν τὴν δύναμιν, τῆς
μὲν πορείας ἐπέσχον, τὴν δὲ στρατιὰν διέταττον, ὡς αὐτίκα τῆς παρατάξεως γενη-
σομένης. οἱ μὲν οὖν ἡγεμόνες ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων τὸν προειρημένον τρόπον
ἀλλήλους κατεστρατήγησαν, ὥσπερ προαγωνιζόμενοι περὶ συνέσεως, καὶ δεικνύον-
τες ὅτι τὰς ἐλπίδας ἐν αὑτοῖς ἀντέχουσι τῆς νίκης. ὁ δ' οὖν Ἀντίγονος διὰ ταύτης
τῆς ἐπινοίας ἐκώλυσε μὲν τοὺς πολεμίους προάγειν εἰς τοὔμπροσθεν· αὐτῷ δὲ δοὺς
ἄνεσιν εἰς τὸ προσδέξασθαι τὴν δύναμιν, ἐπεὶ τὸ στρατόπεδον ἧκεν ἅπαν, ἐξέτα-
ξεν εἰς μάχην, καὶ κατέβαινε συντεταγμένος ἐπὶ τοὺς πολεμίους καταπληκτικῶς.
εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας, σὺν τοῖς μετὰ Πίθωνος καὶ Σελεύκου προσγεγενημένοις, πε-
ζοὺς μὲν πλείους τῶν δισμυρίων ὀκτακισχιλίων, ἱππεῖς δ' ὀκτακισχιλίους πεντα-
κοσίους, ἐλέφαντας δὲ ἑξήκοντα πέντε. διηλλαγμέναις δ' ἐχρήσαντο ταῖς τάξεσιν οἱ στρα-
τηγοὶ, διαμιλλώμενοι καὶ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἐμπειρίας πρὸς ἀλλήλους. Εὐμενὴς
μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ κέρατος ἔταξεν Εὔδαμον, τὸν καταγαγόντα τοὺς ἐλέφαντας ἐξ
Ἰνδῶν, ἔχοντα τὸ περὶ αὐτὸν ἄγημα τῶν ἱππέων, ὄντων ἑκατὸν πεντήκοντα. πρόταγ-
μα δὲ τούτων εἴλας δύο ξυστοφόρων ἐπιλέκτων, βάθος ἐχούσας ἱππέων πεντήκον-
τα. καὶ συνῆψε μὲν τούτους τοῖς ὑπερδεξίοις τῆς ὑπωρείας. ἑξῆς δὲ τούτοις Στά-
σανδρον τὸν στρατηγὸν ἔταξεν, ἔχοντα τοὺς ἰδίους ἱππεῖς ἐνακοσίους πεντήκοντα. μετὰ
δὲ τούτους ἔστησεν Ἀμφίμαχον τὸν μεσοποταμίας σατράπην, ᾧ συνηκολούθουν ἱπ-
πεῖς ἑξακόσιοι. συνάπτοντας δὲ τούτοις τοὺς ἐξ Ἀραχωτῶν ἱππεῖς ἑξακοσίους, ὧν ἡγεῖτο
πρότερον μὲν Σιβύρτιος, διὰ δὲ τὴν ἐκείνου φυγὴν μετειλήφει τὴν ἡγεμονίαν Κε-
φάλων. ἑξῆς δ' ἦσαν πεντακόσιοι μὲν ἐκ Παροπανισαδῶν· οἱ δὲ τούτων ἴσοι Θρᾷκες
ἐκ τῶν ἄνω κατοικιῶν. πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων ἔταξεν ἐλέφαντας μὲν ἐν ἐπικαμ-
πίῳ τεσσαράκοντα πέντε, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας ἐν τοῖς τῶν θηρίων διαστήμα-
σι τοὺς ἱκανούς. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὀχυρωσάμενος τὸ δεξιὸν κέρας, συνῆψεν αὐτῷ τὴν
φάλαγγα. ταύτης δὲ τὸ ἄκρον ἐπεῖχον οἱ ξένοι, πλείους ὄντες τῶν ἑξακισχιλίων· τὸ δ'
ἑξῆς οἱ καθωπλισμένοι μὲν εἰς τὰ μακεδονικὰ, παντοδαποὶ δ' ὄντες τοῖς ἔθνεσιν,
εἰς πεντακισχιλίους. μετὰ δὲ τούτους ἐτάχθησαν οἱ μακεδόνες ἀργυράσπιδες, ὄντες μὲν
οὐ πλείους τρισχιλίων, ἀνίκητοι δὲ, καὶ διὰ τὰς ἀρετὰς πολὺν φόβον παρεχόμενοι
τοῖς πολεμίοις. ἐπὶ πᾶσι δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν, ὄντας πλείους τρισχιλίων, ἀ-
φηγουμένους τούτων τε ἅμα καὶ τῶν ἀργυρασπίδων Ἀντιγένους καὶ Τευτάμου. πρὸ
δὲ πάσης τῆς φάλαγγος ἔστησεν ἐλέφαντας τεσσαράκοντα, καὶ τὰ τούτων διαστήμα-
τα τοῖς ψιλικοῖς τὴν τάξιν ἀνεπλήρωσεν. ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἐξέταξε τοὺς ἱπ-
πεῖς, ἐχομένους μὲν τῆς φάλαγγος τοὺς ἐκ Καρμανίας ὀκτακοσίους, ὧν Τληπόλε-
μος σατράπης ἡγεῖτο. ἑξῆς δὲ τοὺς καλουμένους ἑταίρους ἐνακοσίους· καὶ τὸ Πευκέ-
στου καὶ Ἀντιγένους ἄγημα, τριακοσίους ἔχον ἱππεῖς, μιᾷ περιειλημμένους εἴλῃ. ἐπ'
ἄκρου δὲ τοῦ κέρατος τὸ Εὐμενοῦς ἄγημα, τοὺς ἴσους ἔχον ἱππεῖς· καὶ τούτων προτα-

γρ. Τάσανδρον

γρ. ἀραχωσίας

γμα, τῶν Εὐμενοῦς παίδων εἴλας δύο, συνεστηκυίας ἑκατέρας ἐξ ἱππέων πεντήκοντα, καὶ πλαγίας φυλαττούσας ἔξω τοῦ κέρατος εἴλας τέσσαρας, ἐν αἷς ἦσαν ἱππεῖς ἐπίλεκτοι διακόσιοι. χωρὶς δὲ τούτων, ἀπὸ πάσης τῆς ἱππαρχίας ἐπιλελεγμένους τοῖς τάχεσι καὶ ταῖς ῥώμαις ἱππεῖς τριακοσίους ἔστησε κατόπιν τοῦ περὶ αὐτὸν ἀγήματος. παρὰ δὲ τὴν ὅλην τοῦ κέρατος τάξιν προσέταξεν ἐλέφαντας τεσσαράκοντα. ἡ δὲ πᾶσα δύναμις ἦν τῶν περὶ τὸν Εὐμενῆ, πεζοὶ μὲν τρισμύριοι πεντακισχίλιοι, ἱππεῖς δ' ἑξακισχίλιοι ἑκατὸν, ἐλέφαντες δ' ἑκατὸν τεσσαρεσκαίδεκα. Ἀντίγονος δ' ἐκ μετεώρων τόπων κατιδὼν τὴν τῶν πολεμίων τάξιν, πρὸς ταύτην ἁρμοζόντως διεκόσμησε τὴν ἰδίαν δύναμιν. ὁρῶν γὰρ τὸ τῶν ἐναντίων δεξιὸν κέρας ἰσχυρωμένον τοῖς τε θηρίοις καὶ τοῖς κρατίστοις τῶν ἱππέων, αὐτὸ ἀντέταξε τοὺς ἐλαφροτάτους τῶν ἱππέων, οἳ κατὰ στόμα μὲν ἤμελλον φυγομαχήσειν, ἀραιοὶ διαστάντες, ἐκ μεταβολῆς δὲ διαγωνίζεσθαι, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποιήσειν ἄπρακτον τῶν ἐναντίων τοῦτο τὸ μέρος ᾧ μάλιστα ἐπίστευεν. ἔστησε δ' ἐπὶ ταύτης τῆς φάλαγγος τούς τε ἐκ Μηδίας καὶ Ἀρμενίας ἐφιπποτοξότας καὶ λογχοφόρους, ὄντας μὲν χιλίους, πεφυκότας δ' εὖ πρὸς τὴν ἐκ μεταβολῆς κρίσιν. ἑξῆς δὲ τοὺς ἀπὸ θαλάσσης συναναβεβηκότας Ταραντίνους δισχιλίους καὶ διακοσίους, ἐπιλέκτους ἐν ἐνέδραις καὶ καλῶς διακειμένους ταῖς εὐνοίαις πρὸς αὐτόν· τοὺς δ' ἀπὸ Φρυγίας καὶ Λυδίας, χιλίους· τοὺς δὲ μετὰ Πίθωνος, χιλίους πεντακοσίους· καὶ τοὺς μετὰ Λυσανίου ξυστοφόρους τετρακοσίους· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούς τε ἀμφίππους ὀνομαζομένους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄνω κατοικιῶν ὀκτακοσίους. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ὑπὸ τούτων ἐπληροῦτο τῶν ἱππέων, ὧν ἁπάντων Πίθων εἶχε τὴν ἡγεμονίαν. τῶν δὲ πεζῶν πρῶτοι μὲν ἐτάχθησαν οἱ ξένοι, πλείους ὄντες τῶν ἐνακισχιλίων. μετὰ δὲ τούτους, Λύκιοι καὶ Παμφύλιοι τρισχίλιοι, παντοδαποὶ δ' εἰς τὰ Μακεδονικὰ καθωπλισμένοι, πλείους τῶν ὀκτακισχιλίων· ἐπὶ πᾶσι δὲ Μακεδόνες, οὐ πολὺ ἐλάττους τῶν ὀκτακισχιλίων, οὓς ἔδωκεν Ἀντίπατρος, καθ' ὃν καιρὸν ἐπιμελητὴς ἀπεδείχθη τῆς βασιλείας. τῶν δ' ἱππέων πρῶτοι μὲν ἦσαν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος συνάπτοντες τῇ φάλαγγι μισθοφόροι παντοδαποὶ πεντακόσιοι· ἑξῆς δὲ Θρᾷκες χίλιοι· παρὰ δὲ τῶν συμμάχων πεντακόσιοι· ἐχόμενοι δὲ τούτων οἱ προσαγορευθέντες ἑταῖροι χίλιοι, Δημήτριον ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν Ἀντιγόνου, τότε πρώτως μέλλοντα συναγωνίζεσθαι τῷ πατρί. ἐπ' ἄκρου δὲ τοῦ κέρατος ἦν τὸ ἄγημα τῶν ἱππέων τριακοσίων, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευε. τὸ τάγμα δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἰδίων παίδων εἴλαι τρεῖς ὑπῆρχον, καὶ ταύταις ἴσοι παράλληλοι, συναγωνιζομένων αὐτοῖς Ταραντίνων ἑκατόν. παρὰ δὲ τὸ κέρας πᾶν ἐξέταξε τοὺς κρατίστους τῶν ἐλεφάντων τριάκοντα. ποιήσας δ' ἐπικάμπιον, καὶ τὰ διαστήματα τούτων συνεπλήρωσε τοῖς ψιλοῖς τάγμασιν ἐπιλέκτοις. τῶν δ' ἄλλων θηρίων τὰ πλείω μὲν τῆς φάλαγγος προέστησεν, ὀλίγα δὲ μετὰ τῶν ἱππέων τῶν ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἐκτάξας τὸ στρατόπεδον, κατέβαινεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, λοξὴν ποιήσας τὴν τάξιν. τὸ μὲν γὰρ δεξιὸν κέρας, ᾧ μάλιστα ἐπίστευε, προεβάλετο· τὸ δ' ἕτερον ὑπεστείλατο, διεγνωκὼς ᾧ μὲν φυγομαχεῖν, ᾧ δ' ἀγωνίζεσθαι. Ἐπεὶ δὲ συνεγγὺς ἀλλήλων ἐγένετο τὰ στρατόπεδα, καὶ τὸ σύσσημον ἤρθη παρ' ἀμφοτέροις, ἐπηλάλαξαν μὲν αἱ δυνάμεις ἐναλλὰξ πλεονάκις, ἐσήμαινον δ' οἱ σαλπικταὶ τὸ πολεμικόν. πρῶτοι δ' οἱ μετὰ Πίθωνος ἱππεῖς, στερεὸν μὲν οὐδὲν οὐδ' ἀξιόλογον ἔχοντες πρόφραγμα περὶ αὐτούς, ὑπερέχοντες δὲ τῶν ἀντιτεταγμένων τῷ τε πλήθει καὶ ταῖς ἐλαφρότησιν, ἐπειρῶντο χρήσασθαι τοῖς ἰδίοις προτερήμασι. τὸ μὲν γὰρ κατὰ στό-

γρ. παρθυαίας ἱπποτοξότας.

γρ. αὐτόν. ἐχόμενα δὲ τούτων ἀπὸ φρ.

γρ. παρμήκεις.

μα διὰ κινδυνεύειν πρὸς ἐλέφαντας οὐκ ἀσφαλὲς ἐνόμιζον· περιϊππεύσαντες δὲ τὸ κέρας, καὶ πλαγίοις ἐμβαλόντες πυκνοῖς τοῖς βέλεσι, κατετίτρωσκον, αὐτοὶ μὲν διὰ τὴν ἐλαφρότητα οὐδὲν πάσχοντες, μεγάλα δὲ βλάπτοντες τοὺς διὰ τὸ βάρος μήτ' ἐκδιῶξαι δυναμένους, μήτ' ἀναχωρεῖν ὅταν καιρὸς παραγγείλῃ. Εὐμένης δ' ὁρῶν πιεζόμενον τὸ κέρας ὑπὸ πλήθους τῶν ἐφιπποτοξοτῶν, μετεπέμψατο παρ' Εὐδάμου, τοῦ τὸ λαιὸν κέρας ἔχοντος, τοὺς ἐλαφροτάτους τῶν ἱππέων. ἐξαγαγὼν δὲ ἐπὶ κέρας τὴν ὀλίγην τάξιν, τοῖς μὲν ψιλοῖς καὶ τοῖς ἐλαφροτάτοις τῶν ἱππέων εἰσέβαλεν εἰς τοὺς ἐναντίους· ἐπακολουθούντων δὲ καὶ τῶν θηρίων, ῥᾳδίως τρεψάμενος τοὺς περὶ τὸν Πείθωνα, κατεδίωξε μέχρι τῆς παρωρείας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, συνέβη καὶ τοὺς πεζοὺς ἐφ' ἱκανὸν μὲν χρόνον φαλαγγομαχεῖν πρὸς ἀλλήλους, τὸ δὲ τελευταῖον, πολλῶν πεσόντων παρ' ἀμφοτέροις, ἐπικρατῆσαι τοὺς παρ' Εὐμένους τεταγμένους, διὰ τὴν τῶν ἀργυρασπίδων Μακεδόνων ἀρετήν. οὗτοι γὰρ ταῖς μὲν ἡλικίαις ἤδη προβεβήκεισαν, διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀγώνων, διέφερον ταῖς τόλμαις καὶ ταῖς εὐχειρίαις, ὥστε μηδένα δύνασθαι κατὰ στόμα τὴν βίαν ὑποστῆναι. διὸ καὶ τότε τρισχίλιοι μόνον ὄντες οἱονεὶ τὸ στόμωμα καθειστήκεισαν πάσης τῆς δυνάμεως. Ἀντίγονος δ' ὁρῶν τό, τε εὐώνυμον κέρας τῶν ἰδίων πεφευγὸς, καὶ τὴν φάλαγγα πᾶσαν τετραμμένην, τοῖς μὲν συμβουλεύουσιν ἀποχωρεῖν πρὸς τὴν ὀρεινὴν, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς σωζομένους ἀναλαμβάνειν, ἄθραυστον ἔχοντα τὸ περὶ αὐτὸν μέρος τῆς δυνάμεως, οὐ προσεῖχε· ὡς δὲ παρὰ τοῦ καιροῦ δοθέντι προτερήματι δεξιῶς χρησάμενος, καὶ τοὺς φεύγοντας τῶν ἰδίων ἔσωσε, καὶ τῆς νίκης ἔτυχεν. οἱ μὲν γὰρ ἀργυράσπιδες οἱ παρ' Εὐμένους, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν πεζῶν, ὡς τάχιστα ἐτρέψαντο τοὺς ἀντιτεταγμένους, ἐπεδίωκον μέχρι τῆς ἐγγυτέρας παρωρείας. ὁ δ' Ἀντίγονος, γενομένου διασπάσματος ἐν τῇ τῶν πολεμίων τάξει, διιππεύσας μέρει τῶν ἱππέων, ἐνέβαλεν εἰς πλαγίους τοὺς περὶ τὸν Εὔδαμον, τεταγμένους ἐπὶ τοῦ λαιοῦ κέρατος. ταχὺ δὲ διὰ τὸ παράδοξον τρεψάμενος τοὺς ἐναντίους, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν, διαπέστειλε τῶν ἱππέων τοὺς ἐλαφροτάτους, καὶ διὰ τούτων ἀνεκαλέσατο τοὺς φεύγοντας, καὶ παρὰ τὴν παρωρείαν πάλιν εἰς τάξιν κατέστησε. καὶ γὰρ οἱ περὶ τὸν Εὐμένη, πυθόμενοι τὴν τῶν ἰδίων τροπὴν, ἀνεκαλοῦντο τῇ σάλπιγγι τοὺς διώκοντας, σπεύδοντες βοηθῆσαι τοῖς περὶ τὸν Εὔδαμον. ἤδη δὲ τῆς ὥρας οὔσης περὶ λύχνων ἁφὰς, ἀμφότεροι τοὺς φεύγοντας ἀνακαλεσάμενοι, πάλιν ἐξέταττον πᾶσαν τὴν δύναμιν. τοσαύτης φιλονεικίας ὑπῆρχον πλήρεις οὐχ οἱ στρατηγοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀγωνιζομένων. τῆς δὲ νυκτὸς οὔσης αἰθρίου καὶ πανσελήνου, καὶ τῶν δυνάμεων ἀντιπαραγουσῶν ἀλλήλαις ὡς ἂν τέτταρσι πλέθρεσιν, ὁ ψόφος τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἱππέων ὁ φρυαγμὸς ἐν χερσὶν ἐδόκει πᾶσιν εἶναι τοῖς ἀντιτεταγμένοις. ὡς δὲ παράγοντες ἀπέσχον ἀπὸ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεπτωκότων ὡς πεντήκοντα σταδίους, ἤδη μὲν ὥρα κατελάμβανε μεσονύκτιος, κακῶς δὲ διέκειντο ἀμφότεροι, διά τε τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ τὴν ἐν τῇ μάχῃ κακοπάθειαν, ἔτι δὲ τὴν ἀσιτίαν· ὥστε ἠναγκάσθησαν, ἀφέμενοι τῆς μάχης, καταστρατοπεδεῦσαι. Εὐμένης μὲν οὖν ἐπεχείρει ἀναζευγνύειν ἐπὶ τοὺς νεκροὺς, σπεύδων κρατεῖν τῆς τούτων ἀναιρέσεως, καὶ τὴν νίκην ἀναμφισβήτητον περιποιήσασθαι. οὐ προσεχόντων δὲ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ βοώντων ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀποσκευὴν ἀναχωρεῖν, μακρὰν ἀπέχουσαν, ἠναγκάσθη πεισθῆναι τῷ πλήθει. οὔτε γὰρ τοῖς στρατιώταις δυνατὸν ἦν πικρῶς ἐπιτιμᾶν, ἀμφισβητούντων πολλῶν τῆς στρατηγίας· οὔτε τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον ἑώρα κολάζειν τοὺς ἀπειθοῦντας. ὁ δ' Ἀντίγονος τοὐναντίον

γρ. τὸ ἥμισυ

γρ. τοῦ ἀδείπνου

χωρὶς δημαγωγίας βεβαίως ἔχειν τὴν ἡγεμονίαν, ἐβιάσατο μὲν τὸ πλῆθος ἐπὶ τῶν νεκρῶν στρατοπεδεῦσαι. κύριος δὲ γινόμενος τῆς τούτων ταφῆς, ἠμφισβήτει τῆς νίκης, ἀποφαινόμενος περιτιμότερον ἐν ταῖς μάχαις εἶναι τὸν τῶν πεσόντων κυριεύσαντα. ἀνῃρέθησαν δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν μὲν Ἀντιγόνου, πεζοὶ μὲν εἰς τρισχιλίους ἑπτακοσίους, ἱππεῖς δὲ πεντήκοντα τέσσαρες· τραυματίαι δ' ἐγένοντο πλείους τῶν τετρακισχιλίων. τῶν δ' Εὐμένους ἔπεσον πεζοὶ μὲν πεντακόσιοι τεσσαράκοντα, ἱππεῖς δ' ὀλίγοι παντελῶς· τραυματίαι δ' ἐγένοντο πλείους τῶν ἐνακοσίων. ὁ δ' Ἀντίγονος μετὰ τὴν ἐκ τῆς μάχης ἀποχώρησιν ὁρῶν τοὺς στρατιώτας ἀθυμοῦντας, διέγνω τὴν ταχίστην ἀναζευγνύειν ὡς πορρωτάτω τῶν πολεμίων. βουλόμενος δ' εὔζωνον ποιῆσαι τὴν δύναμιν πρὸς τὴν ἀποχώρησιν, τοὺς μὲν τραυματίας καὶ τὰ βαρύτατα τῆς ἀποσκευῆς προαπέστειλεν εἴς τινα τῶν πλησίον πόλεων, τοὺς δὲ νεκροὺς ἅμ' ἡμέρᾳ θάψας, καὶ παρακατασχὼν τὸν παρὰ τῶν πολεμίων ἥκοντα κήρυκα περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως, παρήγγειλε τῆς ὥρας δειπνοποιεῖσθαι. τῆς δ' ἡμέρας διελθούσης, τὸν μὲν κήρυκα ἐξέπεμψε, δοὺς εἰς τὴν αὔριον τὴν ἀναίρεσιν· αὐτὸς δὲ περὶ τῆς φυλακῆς ἀρχομένης ἀνέζευξε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ συντόνους τὰς πορείας ποιούμενος, ἀπέσχε μὲν τῶν πολεμίων μακράν, εἶχε δὲ χώραν ἀκέραιον εἰς ἀνάληψιν τοῦ στρατοπέδου. διῆλθε γὰρ ἕως Γαμάργων τῆς Μηδίας, οὔσης τῆς χώρας ὑπὸ Πίθωνα, καὶ δυναμένης μεγάλαις δυνάμεσι πρὸς διατροφὴν δαψιλῶς ἅπαντα χορηγῆσαι. Εὐμένης δὲ, διὰ τῶν κατασκόπων πυθόμενος τὴν ἀναχώρησιν τὴν περὶ τὸν Ἀντίγονον, τοῦ μὲν διώκειν ἀπέστη, διὰ τὸ καὶ τοὺς ἰδίους στρατιώτας ἐν ἀσιτίᾳ καὶ κακοπαθείαις μεγάλαις γεγονέναι· περὶ δὲ τὴν ἀναίρεσιν τῶν τετελευτηκότων γενόμενος, ἐπεμελήθη τῆς ταφῆς μεγαλοπρεπῶς. ἔνθα δὴ συνέβη γενέσθαι πρᾶγμα παράδοξον καὶ πολὺ τῶν παρ' ἡμῖν ἐξηλλαγμένον νομίμων. Κητεὺς γὰρ ὁ τῶν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἀπηντηκότων στρατηγὸς ἀνῃρέθη μὲν ἐν τῇ μάχῃ, λαμπρῶς ἀγωνισάμενος· ἀπέλιπε δὲ δύο γυναῖκας συνακολουθούσας ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὴν μὲν νεόγαμον, τὴν δὲ ὀλίγοις ἔτεσι πρότερον συνοικήσασαν, ἀμφοτέρας δὲ φιλοστόργως πρὸς αὐτὸν διακειμένας. ὄντος δὲ παλαιοῦ νόμου παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, τοὺς γαμοῦντας καὶ τὰς γαμουμένας παρθένους μὴ διὰ τῆς τῶν γονέων κρίσεως ποιεῖσθαι τὸν γάμον, ἀλλὰ πείσαντας ἀλλήλους, τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον τῆς μνηστείας γινομένης διὰ νεωτέρων τῆς ἡλικίας, ὡς ἐπὶ πολὺ συνέβαινε διαπίπτειν τὰς κρίσεις, καὶ ταχὺ μεταμελομένων ἀμφοτέρων πολλὰς τῶν γυναικῶν διαφθείρεσθαι, καὶ δι' ἀκρασίαν φιλοστοργεῖν ἑτέρους· τέλος δὲ μὴ δυναμένας εὐσχημόνως ἀπολιπεῖν τοὺς ἐξ ἀρχῆς προκριθέντας, διὰ φαρμάκων ἀναιρεῖν τοὺς συνοικοῦντας. καὶ τὴν χώραν δ' οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς αὐταῖς δοῦναι, πολλὰς καὶ ποικίλας φέρουσαν φθαρτικὰς δυνάμεις, ἐξ ὧν ἐνίας προσεγχυθείσας μόνον τοῖς ἐδέσμασιν ἢ ποτηρίοις, ἐπιφέρειν τὴν ἀπώλειαν. ἐπιπολαζούσης δὲ τῆς ῥᾳδιουργίας, καὶ πολλῶν ἀναιρουμένων τοῦτον τὸν τρόπον, ἐπεὶ κολάζοντες τὰς αἰτίας τῶν κακῶν, οὐκ ἠδυνήθησαν ἀποστρέψαι τὰς ἄλλας τῶν ἀδικημάτων, ἐνομοθέτησαν ὅπως συγκατακάωνται τοῖς τετελευτηκόσιν ἀνδράσιν αἱ γυναῖκες, πλὴν τῶν ἐγκύων, ἢ τῶν ἐχουσῶν τέκνα. τὴν δὲ μὴ βουλομένην τῷ δόγματι πειθαρχεῖν, χήραν μὲν εἶναι διὰ τέλους, καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων νομίμων εἴργεσθαι διὰ παντὸς, ὡς ἀσεβοῦσαν. τούτων δὲ νομοθετηθέντων, εἰς τοὐναντίον τὴν παρανομίαν τῶν γυναικῶν μεταβαλεῖν συνέβη. διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀτιμίας, ἑκάστης ὑπομενούσης ἑκουσίως τὸν θάνατον, οὐ μόνον προνοεῖσθαι τῆς τῶν συνοικούντων

γρ. περιεῖναι ἐν ταῖς μάχαις τὸν τ.

τοῦ πάλαι

συνοικούντων ἀσφαλείας, ὡς χρηστῆς οὔσης, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλας ἁμιλλᾶσθαι, καθάπερ ὑπὲρ τῆς μεγίστης εὐδοξίας. ὃ καὶ τότε συνέβη. τοῦ γὰρ νόμου μίαν κελεύοντος συγκατακαίεσθαι, παρῆσαν ἀμφότεραι πρὸς τὴν τοῦ Κητέως ταφήν, ὑπὲρ τοῦ συναποθανεῖν ὡς ὑπὲρ ἀριστείου συμφιλοτιμούμεναι. τῶν δὲ στρατηγῶν διακρινόντων, ἡ νεωτέρα μὲν ἀπεφαίνετο τὴν ἑτέραν ἔγκυον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι χρήσασθαι τῷ νόμῳ· ἡ δὲ πρεσβυτέρα δικαιότερον ἀπεφαίνετο εἶναι τὴν προέχουσαν τοῖς χρόνοις προέχειν καὶ τῇ τιμῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων θεωρεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους πολὺ προέχοντας τῶν νεωτέρων εἰς ἐντροπὴν καὶ τιμήν. οἱ δ' οὖν στρατηγοὶ διὰ τῶν μαιοῦσθαι δυναμένων γνόντες τὴν πρεσβυτέραν ἔγκυον οὖσαν, προέκριναν τὴν νεωτέραν. οὗ συμβάντος, ἡ μὲν ἀποτυχοῦσα τῆς κρίσεως ἀπῄει μετὰ κλαυθμοῦ, καταρρήξασα τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν διάδημα, καὶ τὰς τρίχας σπαράττουσα, καθάπερ εἴ τινος συμφορᾶς μεγάλης προσηγγελμένης· ἡ δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ περιχαρὴς ἀπῄει πρὸς τὴν πυράν, στεφανουμένη μὲν μίτραις ὑπὸ τῶν οἰκείων γυναικῶν, κεκοσμημένη δὲ διαπρεπῶς, ὥσπερ εἴς τινα γάμον προεπέμπετο ὑπὸ τῶν συγγενῶν, ᾀδόντων ὕμνον εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτῆς. ὡς δ' ἐγγὺς ἐγενήθη τῆς πυρᾶς, περιαιρουμένη τὸν κόσμον ἑαυτῆς, διεδίδου τοῖς οἰκείοις καὶ φίλοις, ὡς ἂν εἴποι τις, καταλείπουσα τοῖς ἀγαπῶσι μνημεῖον. ὁ δὲ κόσμος ἦν, περὶ μὲν τὰς χεῖρας δακτυλίων τὸ πλῆθος ἐνδεδεμένων λίθοις πολυτελέσι καὶ διηλλαγμένοις τοῖς χρώμασι· περὶ δὲ τὴν κεφαλὴν χρυσῶν ἀστερισμῶν οὐκ ὀλίγος ἀριθμός, παντοδαποῖς λίθοις διειλημμένος. περὶ δὲ τὸν τράχηλον ὅρμων πλῆθος, τῶν μὲν ἐλασσόνων, τῶν δ' ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀεὶ καθ' ὑπεροχὴν μειζόνων. τὸ δὲ τελευταῖον, ἀσπασαμένη τοὺς οἰκείους ὑπὸ τἀδελφοῦ μὲν ἐπὶ τὴν πυρὰν ἀνεβιβάσθη· ὑπὸ δὲ τοῦ συνδραμόντος ἐπὶ τὴν θέαν πλήθους θαυμασθεῖσα, κατέστρεψεν ἡρωικῶς τὸν βίον. ἡ μὲν γὰρ δύναμις ἐν τοῖς ὅπλοις πᾶσα πρὶν ἅπτεσθαι τὴν πυρὰν τρὶς περιῆλθεν. αὕτη δὲ τῷ ἀνδρὶ παρακλιθεῖσα, καὶ κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς ὁρμὴν οὐδεμίαν φωνὴν ἀγεννῆ προεμένη, προεκαλέσατο τῶν ὁρώντων τοὺς μὲν εἰς ἔλεον, τοὺς δ' εἰς ὑπερβολὴν ἐπαίνων, οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιοι τῶν Ἑλλήνων ἐπετίμων τοῖς νομίμοις, ὡς ἀγρίοις οὖσι καὶ χαλεποῖς. Ὁ δ' Εὐμενὴς ἀπὸ τῆς τῶν τετελευτηκότων ταφῆς γενόμενος, ἀνέζευξεν ἐκ τῶν Παραιτακῶν εἰς τὴν Γαβιηνήν, οὖσαν ἀκέραιον καὶ δυναμένην πάντα δαψιλῆ ταῖς δυνάμεσι παρέχεσθαι. ἀπεῖχε δὲ συνέβαινε τὴν χώραν ταύτην τῆς περὶ Ἀντίγονον, διὰ μὲν τῆς οἰκουμένης πορευομένῳ, σταθμοὺς εἴκοσι πέντε, διὰ δὲ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς ἀνύδρου, σταθμοὺς ἐννέα. οἱ μὲν οὖν περὶ Εὐμενῆ καὶ τὸν Ἀντίγονον τοσοῦτον ἀλλήλων διεστῶτες, ἐν τούτοις τοῖς τόποις παρεχείμαζον ἅμα καὶ τὰς δυνάμεις ἀνελάμβανον.

Κατὰ δὲ τὴν Εὐρώπην Κάσανδρος μὲν ἐν Πελοποννήσῳ Τεγέαν πολιορκῶν, καὶ πυθόμενος τήν τε Ὀλυμπιάδος κάθοδον εἰς Μακεδονίαν, καὶ τὴν Εὐρυδίκης καὶ Φιλίππου τοῦ βασιλέως ἀναίρεσιν, ἔτι δὲ τὰ περὶ τἀδελφοῦ καὶ τὴν Ἰόλλου τάφον συμβεβηκότα, πρὸς μὲν τοὺς Τεγεάτας διελύσατο, τὴν δὲ δύναμιν ἀναλαβὼν προῆγεν ἐπὶ Μακεδονίας, καταλιπὼν τοὺς συμμάχους ἐν πολλῇ ταραχῇ. ἐφήδρευε γὰρ ταῖς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεσιν Ἀλέξανδρος ὁ Πολυσπέρχοντος, ἔχων στρατόπεδον. Αἰτωλοὶ δὲ χαρίζεσθαι βουλόμενοι τῇ τε Ὀλυμπιάδι καὶ Πολυσπέρχοντι, τὰ περὶ τὰς Πύλας στενὰ κατελάβοντο, καὶ τὴν πάροδον τὸν Κάσανδρον ἀπέκλεισαν. ὁ δὲ βιάζεσθαι μὲν πρὸς τόπους δυσεμβόλους ἀπέγνω, παρασκευασάμενος δὲ πλοῖα καὶ σχεδίας ἔκ τε τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Λοκρίδος, ἐπεραίωσε τὴν δύναμιν εἰς τὴν Θετταλίαν. ἀκούων δὲ περὶ τὴν Περραιβίαν προσκαθῆσθαι

Πολυσπέρχοντα μετὰ στρατοπέδου, Κάλλαν μὲν ἀπέστειλε στρατηγὸν μετὰ τῆς δυνάμεως, προστάξας διαπολεμεῖν τοῖς μετὰ Πολυσπέρχοντος. Δεινίας δὲ τὰ στενὰ προκαταληψόμενος, ἀπαντήσας τοῖς παρ' Ὀλυμπιάδος ἐξαποσταλεῖσι στρατιώταις, ἔφθασε τὴν πρόοδον κωλύσας. Ὀλυμπιὰς δὲ, πυθομένη Κάσανδρον μετὰ μεγάλης δυνάμεως πλησίον εἶναι τῆς μακεδονίας, Ἀριστόνουν μὲν ἀπέδειξε στρατηγόν, καὶ ἐκέλευσε διαπολεμεῖν τοῖς περὶ Κάσανδρον. αὐτὴ δὲ παρῆλθεν εἰς Πύδναν, ἔχουσα τὸν υἱὸν τὸν Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ῥωξάνην, καὶ Θεσσαλονίκην τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου θυγατέρα· πρὸς δὲ τούτοις Δηιδάμειαν τε τὴν Αἰακίδου θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν ἠπειρωτῶν, Πύρρου τε τοῦ πρὸς ῥωμαίους ὕστερον πολεμήσαντος ἀδελφήν, καὶ τὰς Ἀττάλου θυγατέρας. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀξιολογωτάτων φίλων τοὺς συγγενεῖς· ὥστ' ἀθροισθῆναι περὶ αὐτὴν πλῆθος μὲν πολὺ σωμάτων, ἀχρείων δὲ εἰς πόλεμον τὸ πλεῖστον. οὐδὲ γὰρ τροφὴ ἱκανὴ ἦν τῷ πλήθει τοῖς μέλλουσι πολιορκίαν ὑπομένειν πολυχρόνιον. ὧν ἁπάντων πρόδηλον ἐχόντων τὸν κίνδυνον, οὐδὲν ἧττον ἐνέμεινεν, ἐλπίζουσα αὐτῇ βοηθήσειν κατὰ θάλατταν Ἑλλήνων τε καὶ μακεδόνων πολλούς. συνῆσαν δὲ αὐτῇ τῶν τ' ἐξ ἀμβρακίας ἱππέων τινές, καὶ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν εἰωθότων διατρίβειν στρατιωτῶν οἱ πλείους· ἔτι δὲ τῶν μετὰ Πολυσπέρχοντος ἐλέφαντες οἱ καταλειφθέντες. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων θηρίων τῶν κατὰ τὴν προτέραν ἐμβολὴν εἰς μακεδονίαν Κάσανδρος ἐκεκυριεύκει. ὃς τότε διελθὼν τὰ κατὰ περραιβίαν στενά, καὶ παραγενόμενος πλησίον τῆς Πύδνης, τὴν μὲν πόλιν περιεχαράκωσεν ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν· παρὰ δὲ τῶν συμμαχεῖν βουλομένων μετεπέμπετο ναῦς καὶ βέλη παντοδαπὰ καὶ μηχανάς, διανοούμενος πολιορκεῖν τοὺς μετ' Ὀλυμπιάδος καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. πυθόμενος δὲ Αἰακίδην τὸν ἠπειρωτῶν βασιλέα μετὰ δυνάμεως μέλλειν βοηθήσειν Ὀλυμπιάδι, στρατηγὸν ἐξέπεμψεν Ἀτάρριαν, δοὺς στρατόπεδον, καὶ συντάξας ἀπαντᾶν τοῖς ἠπειρώταις. οὗ ταχὺ τὸ προσταχθὲν ποιήσαντος, καὶ τὰς ἐξ ἠπείρου παρόδους προκαταλαβομένου, συνέβη τὸν Αἰακίδην ἄπρακτον γενέσθαι. καὶ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἠπειρωτῶν ἀκουσίως ἐστράτευσεν ἐπὶ μακεδονίαν, καὶ στάσιν ἐποίει κατὰ τὴν παρεμβολήν. ὁ δὲ Αἰακίδης ἐκ παντὸς τρόπου βουλόμενος βοηθεῖν Ὀλυμπιάδι, τοὺς μὲν ἀλλοτρίως διακειμένους ἀπέλυσε τῆς στρατείας· τοὺς δὲ συγκινδυνεύειν βουλομένους ἀναλαβών, προθυμίαν μὲν εἶχε τοῦ διακινδυνεύειν· οὐκ ἀξιόμαχος δὲ ἦν, ὡς ἂν ὀλίγου καταλελειμμένου τοῦ περὶ αὐτὸν συστήματος. οἱ δὲ χωρισθέντες τῶν ἠπειρωτῶν εἰς τὰς πατρίδας, κατεστασίασαν ἀπόντα τὸν βασιλέα, καὶ κοινῷ δόγματι φυγὴν αὐτοῦ καταγνόντες, πρὸς Κάσανδρον ἐποιήσαντο συμμαχίαν. ὃ οὐδέποτε γεγενημένον συνέβη κατὰ τὴν ἤπειρον, ἀφ' οὗ Νεοπτόλεμος ὁ Ἀχιλλέως ἐβασίλευσε τῆς χώρας. ἀεὶ γὰρ παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν δυναστείαν, ἐναπέθνησκε τῇ βασιλείᾳ μέχρι τοῦδε τοῦ καιροῦ. Κασάνδρου δὲ παραλαβόντος τὴν ἤπειρον τῇ συμμαχίᾳ, καὶ πέμψαντος εἰς αὐτὴν ἐπιμελητὴν ἅμα καὶ στρατηγὸν Λυκίσκον, οἱ πρότερον κατὰ μακεδονίαν διστάζοντες περὶ τῆς συμμαχίας, ἀπήλπισαν μὲν τὰ κατ' Ὀλυμπιάδα πράγματα, τῷ δὲ Κασάνδρῳ προσέθεντο. μιᾶς δὲ οὔσης αὐτῇ βοηθείας τῆς παρὰ Πολυσπέρχοντος, συνέβη καὶ ταύτην συντριβῆναι παραδόξως. ὁ γὰρ ὑπὸ Κασάνδρου πεμφθεὶς στρατηγὸς Κάλλας, ἐπειδὴ πλησίον ἐγενήθη τοῦ Πολυσπέρχοντος καταστρατοπεδεύοντος ἐν τῇ περραιβίᾳ, διέφθειρε τῶν μεθ' αὐτοῦ στρατιωτῶν τοὺς πλείους χρήμασιν, ὥστε ὀλίγους τοὺς μάλιστα πιστοὺς ἀπολειφθῆναι. αἱ μὲν οὖν Ὀλυμπιάδος ἐλπίδες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ

γρ. γαδάρμοις

γρ. συμμαχίαν

γρ. ῥαθυμίαν

ὑπὸ τὸν καιρὸν ἐταπεινώθησαν. Κατὰ δὲ τὴν ἀσίαν, Ἀντίγονος μὲν χειμάζων ἐν γαδαμάλοις τῆς μηδίας, καὶ θεωρῶν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἀσθενεστέραν οὖσαν τῆς τῶν πολεμίων, ἔσπευδεν ἀνελπίστως αὐτοῖς ἐπιθέσθαι καὶ καταστρατηγῆσαι. ἐτύγχανον δ᾽ οὗτοι τὴν χειμασίαν ἔχοντες ἐν πολλοῖς μέρεσι διεζευγμένην, ὥστ᾽ ἐνίους ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀπέχειν ὁδὸν ἡμερῶν ἕξ. τὸ μὲν οὖν διὰ τῆς οἰκουμένης χώρας ὁδοιπορεῖν ἀπεδοκίμασε, διά τε τὸ καὶ μακρὰν εἶναι καὶ τοῖς πολεμίοις εὐθεώρητον· τὸ δὲ τολμῆσαι διὰ τῆς ἐρήμου καὶ ἀνύδρου προάγειν, ἐπίπονον μὲν ἔκρινεν, εἰς δὲ τὴν ἐπιβολὴν χρησιμώτατον. οὐ μόνον γὰρ διὰ ταύτης συντόμως ἦν ἥκειν, ἀλλὰ καὶ ῥᾳδίως λαθεῖν ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσόντα τοῖς διὰ τὴν ἄγνοιαν διερριμμένοις κατὰ κώμας, καὶ ῥαθυμοῦσι. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλεν ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀναζυγὴν, καὶ παρασκευάσασθαι δέχ᾽ ἡμερῶν ἄπυρα σιτία· αὐτὸς δὲ διὰ λόγον ἐπ᾽ ἀρμενίας προάξειν, ἄφνω παρὰ τὴν πάντων ὑπόληψιν ὥρμησε διὰ τῆς ἐρήμου, τῆς ὥρας οὔσης περὶ χειμερινὰς τροπάς. κατὰ δὲ τὰς στρατοπεδείας παρήγγειλε τῆς ἡμέρας μὲν τὰ πυρὰ κάειν, τῆς δὲ νυκτὸς κατασβεννύναι τελέως, ὅπως μή τινες ἐκ τῶν μετεώρων κατανοήσαντες, ἀπαγγείλωσι τὸ γινόμενον τοῖς πολεμίοις. ἦν γὰρ ἡ μὲν ἔρημος πᾶσα σχεδὸν πεδιάς, περιείχετο δ᾽ ὑπὸ λόφων ὑψηλῶν, ἀφ᾽ ὧν ῥᾴδιον ἦν ἐκ πολλοῦ διαστήματος συνορᾶν τὴν αὐγὴν τοῦ πυρός. ἐπιπόνως δὲ τῆς δυνάμεως πέντε ἡμέρας ὁδοιπορούσης, οἱ μὲν στρατιῶται διά τε τὸ ψῦχος καὶ τὰς ἀναγκαίας χρείας ἔκαον πῦρ μεθ᾽ ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ ἐν ταῖς στρατοπεδείαις. ἐν δὲ συνιδόντες τινὲς τῶν παρὰ τὴν ἔρημον οἰκούντων, ἔπεμψαν τοὺς ἀπαγγελοῦντας αὐθημερὸν τοῖς περὶ Εὐμένη καὶ Πευκέστην, δόντες δρομάδας καμήλους. διανύει γὰρ τὸ ζῷον τοῦτο σταδίους οὐ πολὺ ἐλάττους χιλίων πεντακοσίων. οἱ δὲ περὶ τὸν Πευκέστην πυθόμενοι κατὰ μέσην τὴν ὁδὸν ἑωρᾶσθαι τὴν στρατοπεδείαν, διέγνωσαν ἀναχωρεῖν εἰς τοὺς ἐσχάτους τόπους τῆς χειμασίας, φοβούμενοι μὴ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων πρὶν ἢ συνελθεῖν πανταχόθεν τὴν συμμαχοῦσαν δύναμιν. ὁρῶν δὲ τὴν ἀγωνίαν ὁ Εὐμένης θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ μένειν ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς ἐρήμου· εὑρηκέναι γὰρ τρόπον δι᾽ οὗ ποιήσει τὸν Ἀντίγονον ὑστερεῖν ἡμέραις τρισὶν ἢ τέτταρσι παραγενέσθαι· τούτου δὲ γενομένου, τὴν μὲν ἑαυτῶν δύναμιν ῥᾳδίως ἀθροισθήσεσθαι, τοὺς δὲ πολεμίους καταπεπονημένους καὶ πάντων ἐνδεεῖς ὄντας ὑποχειρίους γενήσεσθαι. πάντων δὲ θαυμασάντων τὸ παράδοξον τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ζητούντων μαθεῖν τί ποτ᾽ ἔσται τὸ δυνάμενον κωλῦσαι προάγειν τοὺς ἐναντίους, προσέταξεν ἀκολουθεῖν ἑαυτῷ πάντας τοὺς ἡγεμόνας μετὰ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν, ἔχοντας ἐν ἀγγείοις πλείοσι πῦρ. ἐκλεξάμενος δὲ τῆς μετεώρου χώρας τόπον ἐστραμμένον ἐπὶ τὴν ἔρημον, καὶ πρὸς τὴν ἀπόθεσιν καὶ πρὸς τὴν ἀποθεώρησιν πανταχόθεν εὐφυῆ, σημεῖα θέμενος, περιέλαβεν ὡς ἂν ἑβδομήκοντα σταδίων περιφέρειαν. διελὼν δὲ τόπους ἑκάστῳ τῶν συνακολουθούντων, συνέταξε νυκτὸς πῦρ κάειν διεστῶτας ἀλλήλων ὡς ἂν εἴκοσι πήχεις, κατὰ μὲν τὴν πρώτην φυλακὴν πολλὴν φλόγα ποιεῖν, ὡς ἂν ἐγρηγορότων ἔτι, καὶ πρὸς θεραπείαν καὶ δεῖπνον παρασκευαζομένων· τῆς δὲ δευτέρας ἐλάττω, καὶ τῆς τρίτης ἀπολιπεῖν ὀλίγα παντελῶς, ὥστε δοκεῖν εἶναι τοῖς ἐξ ἀποστήματος θεωροῦσιν ἀληθινὴν στρατοπεδείαν. τῶν δὲ στρατιωτῶν ποιησάντων τὸ προσταχθὲν, κατενόησάν τινες τὰ πυρὰ τῶν νεμομένων μὲν τὴν ἀπεναντίον ἐρημίαν, φίλων δ᾽ ὄντων Πίθωνι τῷ μηδίας στρατηγῷ. δόξαντες δὲ πρὸς ἀλήθειαν εἶναι στρατοπεδείαν, καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον, ἀπήγγειλαν τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ Πίθωνα.

οἱ δὲ, διὰ τὸ παράδοξον καταπλαγέντες, καὶ τῆς ὁδοιπορίας ἐπισχόντες, ἐβουλεύοντο πῶς χρήσονται τοῖς προσηγγελμένοις. ἑώρων γὰρ ἐπικίνδυνον τὸ πεποιηκέναι καὶ πάντων ἐνδεεῖς συνημμένοις ἤδη τοῖς πολεμίοις καὶ πάντων εὐποροῦσι συμβαλεῖν. ὑπολαβόντες δὲ προδοσίαν γεγενῆσθαι, καὶ προακηκοέναι τὸ μέλλον τοὺς πολεμίους ἠθροῖσθαι, τὸ μὲν ἐπ' εὐθείας προάγειν ἀπέγνωσαν, εἰς δεξιὰ δὲ κλίναντες, προῆγον ἐφ' ἑκάτερα μέρη τῆς οἰκουμένης χώρας, βουλόμενοι τὴν δύναμιν ἐκ τῆς κακοπαθείας ἀναλαβεῖν. Εὐμένης δὲ, τὸν προειρημένον τρόπον καταστρατηγήσας τοὺς πολεμίους, μετεπέμπετο πανταχόθεν τοὺς διερριμμένους τῶν στρατιωτῶν καὶ χειμάζοντας ἐν ταῖς κώμαις. βαλόμενος δὲ χάρακα, καὶ τάφρῳ βαθείᾳ τὴν παρεμβολὴν ὀχυρώσας, ὑπεδέχετο μὲν τοὺς ἀεὶ καταντῶντας τῶν συμμάχων, ἐπλήρωσε δὲ τὴν στρατοπεδείαν πάντων τῶν ἐπιτηδείων. Ὁ δὲ Ἀντίγονος διελθὼν τὴν ἔρημον, καὶ πυθόμενος παρὰ τῶν ἐγχωρίων σχεδὸν τὴν μὲν ἄλλην δύναμιν ἅπασαν συνεληλυθέναι τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη, τοὺς δὲ ἐλέφαντας μόγις ἀναζευγνύειν ἐκ τῆς χειμασίας, καὶ πλησίον εἶναι μεμονωμένους πάσης βοηθείας, ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτοὺς ἱππεῖς λογχοφόρους μὲν Μήδους δισχιλίους, ταραντίνους δὲ διακοσίους, τῶν δὲ πεζῶν τοὺς ψιλοὺς ἅπαντας. ἤλπιζε γὰρ, μεμονωμένοις τοῖς θηρίοις τὴν ἐπίθεσιν ποιησάμενος, τούτων τε ῥᾳδίως κυριεύσειν, καὶ κατὰ τῶν πολεμίων περιελέσθαι τὸ κράτιστον μέρος τῆς δυνάμεως. ὁ δὲ Εὐμένης, καταστοχασάμενος τὸ μέλλον, ἀπέστειλεν ἐπὶ τὴν βοήθειαν ἱππεῖς μὲν τοὺς κρατίστους χιλίους καὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ ψιλοὺς τρισχιλίους. ἐπιφανέντων δὲ πρότερον τῶν Ἀντιγόνου στρατιωτῶν, οἱ τῶν ἐλεφάντων ἡγεμόνες τάξαντες εἰς πλινθίον τὰ θηρία προῆγον, ἐν μέσῳ μὲν ἀπειληφότες τὰ σκευοφόρα, κατὰ δὲ τὴν οὐραγίαν ἔχοντες συναγωνιζομένους ἱππεῖς οὐ πλείους τετρακοσίων. ἐπιπεσόντων δὲ αὐτοῖς τῶν πολεμίων παντὶ τῷ βάρει, καὶ βιαιότερον ἐπικειμένων, οἱ μὲν ἱππεῖς ἐτράπησαν, ὑπὸ τοῦ πλήθους καταπονηθέντες· οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων ἐφεστηκότες τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχον, καὶ διεκαρτέρουν πανταχόθεν κατατιτρωσκόμενοι, βλάψαι δὲ οὐδὲν τοὺς πολεμίους δυνάμενοι. ἤδη δὲ αὐτῶν καταπονουμένων, ἀνελπίστως ἐπιφανέντες οἱ περὶ τὸν Εὐμένη, ἐξήρπασαν αὐτοὺς ἐκ τῶν κινδύνων. Μετὰ δὲ ἡμέρας ὀλίγας τετταράκοντα σταδίοις ἀντιστρατοπεδευουσῶν τῶν δυνάμεων, ἐξέταξαν ἀμφότεροι τὸ στρατόπεδον εἰς μάχην, ὡς περὶ τῶν ὅλων κρίσεως ἐσομένης. Ἀντίγονος μὲν οὖν τοὺς ἱππεῖς ἐπὶ τὰ κέρατα διελόμενος, τὸ μὲν εὐώνυμον μέρος Πίθωνι παρέδωκε, τὸ δὲ δεξιὸν τῷ υἱῷ Δημητρίῳ, μεθ' οὗ καὶ αὐτὸς διαγωνίζεσθαι διεγνώκει. τοὺς δὲ πεζοὺς εἰς μέσον καταστήσας, παρέταξε παρ' ὅλην τὴν δύναμιν τοὺς δὲ ἐλέφαντας, πληρώσας τὰ διαστήματα τοῖς ψιλικοῖς τάγμασιν. ὁ δὲ πᾶς ἀριθμὸς ἦν αὐτῷ τῆς δυνάμεως, πεζοὶ μὲν δισμύριοι δισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ ἑξακισχίλιοι, σὺν τοῖς ἐκ Μηδίας προσκαταγραφεῖσι· θηρία δὲ ἑξήκοντα καὶ πέντε. ὁ δὲ Εὐμένης πυθόμενος τὸν Ἀντίγονον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τετάχθαι μετὰ τῶν ἀρίστων ἱππέων, καὶ αὐτὸς ἀντιτάξας, ἐπὶ τὸ λαιὸν κέρας ἐπέστησε τοὺς ἀρίστους. καὶ γὰρ τῶν σατραπῶν τοὺς πλείστους ἐν τούτῳ κατέστησε μετὰ τῶν συναγωνιζομένων αὐτοῖς ἱππέων ἐπιλέκτων, καὶ αὐτὸς μετὰ τούτων ἔμελλε κινδυνεύειν. συνῆν δὲ αὐτοῖς καὶ Μιθριδάτης, ὁ Ἀριοβαρζάνου μὲν υἱὸς, ἀπόγονος δὲ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ Περσῶν τῶν συγκαθελόντων τὸν μάγον Σμέρδιν, ἀνὴρ ἀνδρείᾳ διαφέρων, καὶ τεθραμμένος ἐκ παιδὸς στρατιωτικῶς. πρὸ δὲ τοῦ κέρατος πάντων ἔταξεν ἐν ἐπικαμπίῳ τοὺς κρατίστους τῶν ἐλεφάντων ἑξήκοντα, καὶ τὰ διαστήματα τοῖς ψιλοῖς διέλαβε τάγμασι. τῶν δὲ πεζῶν πρώτους μὲν ἔταξε τοὺς ὑπασπιστάς,

γρ. ἱππεῖς ἀνασώσαντες τοὺς ψιλούς, κατὰ δὲ τὴν.

εἶτα τοὺς ἀργυράσπιδας, ἐπὶ πᾶσι δὲ τοὺς ξένους καὶ τῶν ἄλλων τοὺς εἰς τὰ μακεδονικὰ καθωπλισμένους, καὶ πρὸ τούτων ἐλέφαντας, καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς ἱκανούς. ἐπὶ δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τάξας τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἐλεφάντων τοὺς ἀσθενεστέρους, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα πάντων τὸν Φίλιππον. τούτῳ δὲ διεκελεύσατο φυγομαχεῖν, καὶ τὴν ἀπὸ θατέρου μέρους κρίσιν ἀποθεωρεῖν. οἱ δὲ σύμπαντες ἦσαν μετ' Εὐμένους κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν πεζοὶ μὲν τεισμύριοι ἑξακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, ἱππεῖς δὲ ἑξακισχίλιοι πεντήκοντα, ἐλέφαντες δὲ ἑκατὸν τεσσαρεσκαίδεκα. μικρὸν δὲ πρὸ τῆς παρατάξεως Ἀντιγένης ὁ τῶν ἀργυρασπίδων στρατηγὸς ἔπεμψεν ἕνα τῶν μακεδόνων ἱππέων ἐπὶ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων, προστάξας τῶν ἐναντίων πλησίον παραγενόμενον ἀναβοῆσαι. οὗτος δὲ προσιππεύσας μόνος εἰς φωνῆς ἀκοὴν, καθ' ὃ μέρος ἡ φάλαγξ ἦν τῶν μετ' Ἀντιγόνου μακεδόνων, ἀνεβόησεν, Ἐπὶ τοὺς πατέρας, ὦ κακαὶ κεφαλαὶ, τοὺς μετὰ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου τὰ ὅλα κατειργασμένους, οὓς μετ' ὀλίγον ὄψεσθε καὶ τῶν βασιλέων καὶ τῶν προγεγονότων ἀγώνων ἀξίους. καὶ γὰρ ἐτύγχανον κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν ἀργυρασπίδων οἱ νεώτατοι μὲν περὶ τὰ ἑξήκοντα ἔτη, τῶν δ' ἄλλων οἱ πλείους μὲν περὶ τὰ ἑβδομήκοντα, τινὲς δὲ καὶ πρεσβύτεροι, πάντες δὲ ταῖς ἐμπειρίαις καὶ ταῖς ῥώμαις ἀνυπόστατοι. τοσαύτη περὶ αὐτοὺς ἦν εὐχέρεια καὶ τόλμα, διὰ τὴν συνέχειαν τῶν κινδύνων. γενομένου δὲ τοῦ κηρύγματος καθότι προείρηται, παρὰ μὲν τοῖς περὶ Ἀντίγονον ἐγίνοντο φωναὶ δυσχερεῖς, ὅτι συναναγκάζονται πρὸς συγγενεῖς καὶ πρεσβυτέρους διαμάχεσθαι· παρὰ δὲ τοῖς μετ' Εὐμένους παρακελευσμὸς καὶ βοὴ τὴν ταχίστην ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὁ δ' Εὐμένης ὁρῶν τὴν προθυμίαν, ἦρε τὸ σύσσημον, δι' οὗ προεστήσατο τοὺς μὲν σαλπικτὰς τὸ πολεμικὸν σημαίνειν, τὴν δὲ δύναμιν ἀλαλάξαι πᾶσαν. συνῆψε δὲ μάχην πρῶτον μὲν τὰ θηρία, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸ τῶν ἱππέων πλῆθος. τοῦ δὲ πεδίου πολλὴν εὐρυχωρίαν ἔχοντος, καὶ παντὸς ὑπάρχοντος ἀργοῦ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ διάχυσιν ἁλμυρίδα, τοσοῦτον συνέβη ὑπὸ τῶν ἱππέων ἐξαίρεσθαι κονιορτὸν, ὥστε μὴ δύνασθαι ῥᾳδίως συνορᾶν ἐξ ὀλίγου διαστήματος τὸ γινόμενον. ὁ δὴ κατανοήσας Ἀντίγονος, ἀπέστειλε τοὺς ἐκ Μηδίας ἱππεῖς καὶ τῶν Ταραντίνων τοὺς ἱκανοὺς ἐπὶ τὴν ἀποσκευὴν τῶν πολεμίων. ἤλπιζε γὰρ, ὅπερ ἦν ἀληθὲς, διὰ μὲν τὸν κονιορτὸν λήσεσθαι, διὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς ἀποσκευῆς ἀκονιτὶ κρατήσειν τῶν πολεμίων. οἱ δὲ πεμφθέντες, περιιππεύσαντες τὸ κέρας τῶν ἐναντίων καὶ λαθόντες, ἐπέθεντο τοῖς σκευοφόροις, ἀπέχουσι τῆς μάχης ὡς πέντε σταδίους. εὑρόντες δ' αὐτὴν πλήρη μὲν ὄχλου πρὸς μάχην ἀχρήστου, τοὺς δ' ἀμυνομένους ὀλίγους, ταχὺ τοὺς ἀντιστάντας τρεψάμενοι, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐκυρίευσαν. Ἅμα δὲ τούτοις στρατηγουμένοις, Ἀντίγονος μὲν συνάψας μάχην τοῖς ἀντιτεταγμένοις, καὶ μετὰ πλήθους ἱππέων ἐπιφανεὶς, κατεπλήξατο Πευκέστην τὸν τῆς Περσίδος σατράπην. ὃς μετὰ τῶν περὶ ἑαυτὸν ἱππέων ἔξω τοῦ κονιορτοῦ διδοὺς ἑαυτὸν, συνεπεσπάσατο καὶ τῶν ἄλλων εἰς χιλίους πεντακοσίους. Εὐμένης δὲ μετ' ὀλίγων ἀπολειφθεὶς ἐπ' ἄκρου τοῦ κέρατος, τὸ μὲν εἶξαι τῇ τύχῃ καὶ φυγεῖν αἰσχρὸν διέλαβε, τὸ δὲ τηροῦντα τὴν δεδομένην ὑπὸ τῶν βασιλέων πίστιν γενναίᾳ προαιρέσει συναποθανεῖν προκρίνας, ἐπ' αὐτὸν ἐώσατο τὸν Ἀντίγονον. γενομένης δὲ ἱππομαχίας καρτερᾶς, καὶ τῶν μὲν μετ' Εὐμένους ταῖς προθυμίαις προεχόντων, τῶν δὲ μετ' Ἀντιγόνου τοῖς πλήθεσι περιγινομένων, πολλοὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον. ὅτε δὴ συνέβη καὶ τῶν ἐλεφάντων πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένων, πεσεῖν τὸν Εὐμένους τὸν προηγούμενον, συμπλακέντα τῷ κρατίστῳ τῶν ἀντιτεταγμένων. διόπερ Εὐμένης ὁρῶν τοὺς μετ' αὐτὸν

γρ. ἑξακόσιοι

γρ. κρατίστους

πανταχόθεν ἐλαττουμένους, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς μάχης τοὺς ὑπολελειμμένους ἱππεῖς, καὶ παρελθὼν ἐπὶ θάτερον κέρας, ἀνελάμβανε τοὺς μετὰ Φιλίππου τεταγμένους, οὓς ἦν παρηγγελκὼς φυγομαχεῖν. ἡ μὲν οὖν τῶν ἱππέων μάχη τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. τῶν δὲ πεζῶν οἱ μὲν ἀργυράσπιδες, συμφράξαντες καὶ βιαίως τοῖς ἀντιτεταγμένοις ἐπιπεσόντες, τοὺς μὲν ἐν χερσὶ νόμῳ διέφθειραν, τοὺς δὲ συνηνάγκασαν φυγεῖν. ἀκατάσχετοι δὲ ταῖς ὁρμαῖς γενόμενοι καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν τῶν ἐναντίων φάλαγγα διαγωνισάμενοι, τοσοῦτον ταῖς ἐμπειρίαις καὶ ῥώμαις ὑπερεῖχον, ὥσθ' ἑαυτῶν μὲν ἀποβαλεῖν μηδένα, τῶν δ' ἐναντίων ἀνελεῖν μὲν ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους, τρέψασθαι δὲ τοὺς πεζοὺς πάντας, ὄντας πολλαπλασίους. Εὐμενὴς δὲ πυθόμενος τὴν μὲν ἀποσκευὴν ἡλωκέναι, τοὺς δ' ἱππεῖς τοὺς μετὰ Πευκέστου μὴ μακρὰν ἀπέχειν, ἐπεχείρησεν ἀθροίζειν ἅπαντας, καὶ πάλιν ἱππομαχεῖν πρὸς Ἀντίγονον. ἤλπιζε γάρ, μάχῃ κρατήσας, οὐ μόνον τὴν ἰδίαν ἀποσκευὴν σώσειν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν πολεμίων προσλήψεσθαι. τῶν δὲ περὶ τὸν Πευκέστην οὐχ ὑπακουόντων, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πορρωτέρω τὴν ἀποχώρησιν ποιουμένων ἐπί τινα τόπον, ἅμα δὲ καὶ νυκτὸς καταλαμβανούσης, ἠναγκάσθησαν εἶξαι τῷ καιρῷ. Ἀντίγονος δὲ τοὺς ἱππεῖς εἰς δύο μέρη διελόμενος, τοὺς μὲν αὐτὸς ἔχων ἐφήδρευε τοῖς περὶ τὸν Εὐμενῆ, τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἀποθεωρῶν· τοὺς δ' ἄλλους παραδοὺς Πίθωνι, προσέταξεν ἐπιθέσθαι τοῖς ἀργυράσπισι μεμονωμένοις τῆς τῶν ἱππέων βοηθείας. ταχὺ δ' αὐτοῦ τὸ προσταχθὲν συντελοῦντος, οἱ Μακεδόνες εἰς πλινθίον ἑαυτοὺς ποιήσαντες, ἀσφαλῶς ἀπεχώρησαν ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ τῶν περὶ τὸν Πευκέστην κατηγόρουν, ὡς αἰτίων γεγενημένων τῆς τῶν ἱππέων ἥττης. καταντησάντων δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν Εὐμενῆ περὶ λύχνων ἁφάς, συνελθόντες ἐβουλεύοντο τί χρὴ πράττειν. οἱ μὲν οὖν σατράπαι τὴν ταχίστην ἔφησαν δεῖν ἀποχωρεῖν εἰς τὰς ἄνω σατραπείας· ὁ δὲ Εὐμενὴς ἀπεφαίνετο μένειν καὶ διαγωνίζεσθαι, τῆς μὲν τῶν ἐναντίων φάλαγγος συντετριμμένης, τῆς δὲ τῶν ἱππέων δυνάμεως ἐφαμίλλου παρ' ἀμφοτέροις οὔσης. οἱ δὲ Μακεδόνες οὐδετέροις ἔφασαν ὑπακούσεσθαι, τῆς ἀποσκευῆς αὐτῶν ἡλωκυίας, καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις ὄντων τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀναγκαίων σωμάτων. τότε μὲν οὖν διελύθησαν. οὐδεμίαν συμπεφωνημένην γνώμην βεβαιώσαντες. μετὰ δὲ ταῦθ' οἱ Μακεδόνες λάθρα διαπρεσβευσάμενοι πρὸς Ἀντίγονον, τὸν μὲν Εὐμενῆ συναρπάσαντες παρέδωκαν, τὰς δ' ἀποσκευὰς κομισάμενοι, καὶ πίστεις λαβόντες, κατενεμήθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον. τὸ παραπλήσιον δὴ οἵ τε σατράπαι καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τε καὶ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι τὸν στρατηγὸν ἐγκαταλιπόντες, τῆς ἰδίας ἀσφαλείας μόνον ἐφρόντισαν. Ἀντίγονος δὲ παραδόξως κυριεύσας τοῦ τ' Εὐμένους καὶ πάσης τῆς ἀντιτεταγμένης δυνάμεως, Ἀντιγένην μὲν τὸν τῶν ἀργυρασπίδων ἡγούμενον συλλαβών, καὶ καθεὶς ὅλον εἰς σορόν, ζῶντα κατέκαυσεν. Εὔδημον δὲ τὸν ἐξ Ἰνδῶν καταγαγόντα τοὺς ἐλέφαντας καὶ Κέλβανον, καί τινας ἄλλους τῶν ἀλλοτρίως ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ἐχόντων ἀνεῖλεν. Εὐμένη δὲ παραδοὺς εἰς φυλακήν, ἐβουλεύετο πῶς αὐτῷ χρήσαιτο. ἐσπούδαζε γὰρ ἔχειν μεθ' αὑτοῦ στρατηγὸν ἀγαθὸν καὶ χάριτος ὑπόχρεων. οὐ λίαν δ' ἐπίστευεν αὐτοῦ ταῖς ἐπαγγελίαις, διὰ τὴν πρὸς Ὀλυμπιάδα καὶ τοὺς βασιλεῖς φιλίαν. καὶ γὰρ πρότερον σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ Νῶρα τῆς Φρυγίας, οὐδὲν ἧττον τοῖς βασιλεῦσι προθυμότατα συνηγωνίσατο. ὁρῶν δὲ καὶ τὴν τῶν Μακεδόνων ὁρμὴν ἀπαραίτητον οὖσαν πρὸς τὴν κατ' Εὐμένους τιμωρίαν, ἀνεῖλε τὸν ἄνδρα. διὰ δὲ τὴν προγεγενημένην φιλίαν καύσας τὸ σῶμα, καὶ καταθεὶς εἰς ἀγγεῖον τὰ ὀστᾶ, πρὸς τοὺς οἰκείους ἀπέστειλεν.

τῶν πιστευομένων

ἀνήχθη δ' ἐν τοῖς τραυματίαις αἰχμάλωτος καὶ ὁ τὰς ἱστορίας συνταξάμενος Ἱερώνυμος ὁ καρδιανός, ὃς τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον ὑπ' Εὐμενοῦς τιμώμενος διετέλεσε, μετὰ δὲ τὸν ἐκείνου θάνατον ὑπ' Ἀντιγόνου ἐτύγχανε φιλανθρωπίας καὶ πίστεως. ὁ δ' Ἀντίγονος τὴν δύναμιν ἅπασαν ἀναλαβὼν εἰς μηδίαν, αὐτὸς μὲν ἔν τινι κώμῃ παρεχείμασεν, οὔσῃ πλησίον ἐκβατάνων, ἐν ᾗ τῆς χώρας ἐκείνης ἐστὶ τὰ βασίλεια· τοὺς δὲ στρατιώτας ἐπιδιεῖλεν εἰς ἅπασαν τὴν σατραπείαν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὴν προσαγορευομένην ῥάγας, ἣ ταύτην τὴν προσηγορίαν ἔχει ἀπὸ τῶν γενομένων περὶ αὐτὴν ἀτυχημάτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις. πλείστας γὰρ ἔχουσα πόλεις τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, καὶ μάλιστα εὐδαιμονούσας, τηλικούτους ἔσχε σεισμούς, ὥστε καὶ τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἄρδην ἀφανισθῆναι, καθόλου δὲ τὴν χώραν ἀλλοιωθῆναι, καὶ ποταμοὺς ἀντὶ τῶν προϋπαρχόντων ἄλλους φανῆναι, καὶ λίμνας. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους συνέβη γενέσθαι περὶ τὴν τῶν ῥοδίων πόλιν τὸν τρίτον κατακλυσμόν, ὃς πολλοὺς τῶν ἐνοικούντων διέφθειρεν. ὧν ὁ μὲν πρῶτος ὀλίγα τοῖς ἀνθρώποις ἐνώχλησεν, ὡς ἂν τῆς πόλεως οὔσης νεοκτίστου, καὶ διὰ τοῦτο πολλὴν εὐρυχωρίαν ἐχούσης. ὁ δὲ δεύτερος μείζων ἐγένετο, καὶ πλείω σώματα διέφθειρεν. ὁ δὲ τελευταῖος ἐπέπεσε μὲν ἔαρος ἀρχομένου, καταρραγέντων ἐξαίφνης μεγάλων ὄμβρων, καὶ χαλάζης ἀπίστου τὸ μέγεθος. μναιαῖαι γὰρ ἔπιπτον, ἔστι δ' ὅτε καὶ μείζους, ὥστε πολλὰς μὲν τῶν οἰκιῶν συμπίπτειν διὰ τὸ βάρος, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι. θεατροειδοῦς δ' οὔσης τῆς ῥόδου, καὶ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ὑδάτων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἕνα τόπον ποιουμένης, εὐθὺς τὰ ταπεινὰ τῆς πόλεως ἐπληροῦτο, τῶν μὲν ὀχετῶν, διὰ τὸ δοκεῖν παρεληλυθέναι τὸν χειμῶνα, κατημελημένων, τῶν δ' ἐν τοῖς τείχεσιν ὀβελίσκων συμπεφραγμένων. τοῦ δ' ὕδατος παραδόξως ἀθροιζομένου, πᾶς μὲν ὁ περὶ τὸ δεῖγμα καὶ Διονύσιον τόπος ἐπεπλήρωτο, πρὸς δὲ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἤδη τοῦ λιμνάζοντος ἐπιπροϊόντος, ἐκπλαγεῖς μὲν ἅπαντες, πρὸς δὲ τὴν σωτηρίαν διαφόροις ἐχρῶντο κρίσεσιν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰς τὰ πλοῖα συνέφευγον, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ θέατρον ἀνέδραμον. τινὲς δὲ τῶν περικαταλαμβανομένων ὑπὸ τοῦ δεινοῦ διαπορούμενοι, ἐπὶ τοὺς ὑψηλοτάτους βωμοὺς καὶ τὰς τῶν ἀνδριάντων βάσεις προσανέβησαν. κινδυνευούσης δὲ τῆς πόλεως ἄρδην μετὰ τῶν κατοικούντων ἀπολέσθαι, βοήθειά τις αὐτόματος ἐγένετο. τοῦ γὰρ τείχους ῥαγέντος ἐπὶ πολὺν τόπον, ἐξέπεσε ταύτῃ τὸ συνεστηκὸς ὕδωρ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ταχὺ πάλιν ἕκαστος εἰς τὴν προϋπάρχουσαν τάξιν ἀποκατέστη. συνήργησε δὲ τοῖς κινδυνεύουσι καὶ τὸ μεθ' ἡμέραν γενέσθαι τὸν κατακλυσμόν. οἱ γὰρ πλεῖστοι φθάσαντες ἐξεπήδησαν ἐκ τῶν οἰκιῶν εἰς τοὺς μετεώρους τόπους τῆς πόλεως. πρὸς δὲ τούτοις τὸ μὴ πλινθίνας εἶναι τὰς οἰκίας, ἀλλὰ λιθίνας, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐπὶ τὰ στέγη καταφυγόντας ἀσφαλῶς διασωθῆναι. ὅμως δὲ τηλικούτων ἀτυχημάτων γενομένων, σώματα μὲν διεφθάρη πλείω τῶν πεντακοσίων· οἰκίαι δ' αἱ μὲν τελείως ἔπεσον, αἱ δὲ διεσείσθησαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ῥόδον συμβάντα τοιοῦτον ἔσχε τὸν κίνδυνον. Ἀντίγονος δὲ χειμάζων ἐν τῇ μηδίᾳ, καὶ πυνθανόμενος Πίθωνα πολλοὺς τῶν ἐν τῇ χειμασίᾳ στρατιωτῶν ἐπαγγελίαις καὶ δωρεαῖς ἰδίους κατασκευάζειν, καὶ διανοεῖσθαι νεωτερίζειν, τὴν μὲν ἰδίαν προαίρεσιν ἐπεκρύψατο, προσποιηθεὶς δὲ ἀπιστεῖν τοῖς διαβάλλουσι, τούτοις μὲν πολλῶν ἀκουόντων ἐπετίμησεν, ὡς διιστᾶσι τὴν φιλίαν, πρὸς δὲ τοὺς ἐκτὸς διέδωκε λόγον ὅτι μέλλει καταλιπεῖν τῶν ἄνω σατραπειῶν στρατηγὸν Πίθωνα, καὶ δύναμιν ἱκανὴν τὴν τηρήσουσαν τὴν ἀσφάλειαν, ἔγραψε

δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, ἀξιῶν ἥκειν τὴν ταχίστην, ὅπως κατὰ πρόσωπον περὶ τῶν ἀναγκαίων κοινολογησάμενοι, ταχέως τὴν ἐπὶ θάλατταν κατάβασιν ποιήσαιντο. ταῦτα δ' ἐμηχανήσατο, σπεύδων τῆς μὲν ἀληθοῦς ὑποψίας αὐτὸν ἀποστῆσαι, πεῖσαι δ' ὡς σατράπην καταλειφθησόμενον ἐλθεῖν εἰς χεῖρας. μετὰ βίας γὰρ συλλαβεῖν οὐ ῥᾴδιον ἦν ἄνδρα καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ προαγωγῆς δι' ἀρετὴν τετευχότα, καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν σατράπην μὲν ὄντα τῆς Μηδίας, πεπολιτευμένον δὲ πρὸς ἅπαν τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ Πίθων ἐτύγχανε μὲν ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῆς Μηδίας χειμάζων, καὶ πλῆθος ἤδη διεφθαρκὼς τῶν ἐπαγγελλομένων συναποστήσεσθαι. γραφόντων δ' αὐτῷ τῶν φίλων περὶ τῆς Ἀντιγόνου προαιρέσεως, καὶ μεγάλας ὑπογραφόντων ἐλπίδας, ἐξαπατηθεὶς κεναῖς προσδοκίαις, ἧκε πρὸς Ἀντίγονον. ὁ δὲ κυριεύσας τοῦ σώματος, καὶ κατηγορίαν ποιησάμενος ἐν τοῖς μετέχουσι τοῦ συνεδρίου, ῥᾳδίως κατεδίκασε, καὶ παραχρῆμα ἀπέκτεινε. συναγαγὼν δὲ τὸ στρατόπεδον εἰς ἕνα τόπον, σατράπην μὲν ἀπέδειξε τῆς Μηδίας Ὀροντοβάτην Μῆδον, στρατηγὸν δὲ Ἱππόστρατον, ἔχοντα πεζοὺς μὲν ξένους τρισχιλίους πεντακοσίους· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν τὴν δύναμιν, παρῆλθεν εἰς Ἐκβάτανα. ἐνταῦθα δὲ παραλαβὼν ἀσήμου ἀργυρίου τάλαντα πεντακισχίλια, προῆγεν ἐπὶ τῆς Περσίδος, οὔσης τῆς ἀναβάσεως ὡς ἂν εἴκοσι ἡμερῶν εἰς τὸ βασίλειον ὃ καλεῖται Περσέπολις. Τοῦ δ' Ἀντιγόνου καθ' ὁδὸν ὄντος, οἱ τοῦ Πίθωνος φίλοι καὶ μετεσχηκότες τῆς ἐπιβουλῆς (ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι Μελέαγρος καὶ Μενοίτας) ἤθροισαν τοὺς πλανωμένους τῶν Εὐμένους τε καὶ Πίθωνος συνήθων, εἰς ὀκτακοσίους ἱππεῖς. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τὴν χώραν ἐλεηλάτουν τῶν μὴ βουλομένων συναφίστασθαι Μήδων, μετὰ δὲ ταῦτα, πυθόμενοι στρατοπεδεύειν τόν τε Ἱππόστρατον καὶ τὸν Ὀροντοβάτην, ἐπέθεντο νυκτὸς τῇ παρεμβολῇ, καὶ παρ' ὀλίγον μὲν ἐκράτησαν τῆς ἐπιβολῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ πλήθους κατισχυόμενοι, καί τινας τῶν στρατιωτῶν πείσαντες συναποστῆναι, πάλιν ἀπεχώρησαν· εὔζωνοι δ' ὄντες καὶ πάντες ἵπποις χρώμενοι, τάς τε καταδρομὰς ἀπροσδοκήτους ἐποιοῦντο, καὶ τὴν χώραν ταραχῆς ἐπλήρωσαν. μετὰ δέ τινα χρόνον συγκλεισθέντες εἴς τινα τόπον κρημνοῖς περιεχόμενον, οἱ μὲν αὐτῶν ἀνῃρέθησαν, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν. τῶν δὲ ἡγεμόνων Μελέαγρος καὶ ὁ Κράνης ὁ Μῆδος καί τινες τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν ὑποστάντες ἀνῃρέθησαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τοὺς ἀποστάντας ἐν Μηδίᾳ τοιαύτην ἔσχε τὴν κατάστασιν. Ὁ δ' Ἀντίγονος ἐπεὶ τάχιστ' ἦλθεν εἰς τὴν Περσίδα, τιμῆς μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἠξιώθη βασιλικῆς, ὡς ἂν κύριος ὢν ὁμολογουμένως τῆς Ἀσίας· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν φίλων συνεδρεύσας, ἐβουλεύετο περὶ τῶν σατραπειῶν. τὴν μὲν οὖν Καρμανίαν εἴασεν ἔχειν Ἱππόλεμον, καὶ τὴν Βακτριανὴν ὁμοίως Στασάνορα. οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἦν τούτους δι' ἐπιστολῆς ἐκβαλεῖν, εὖ τὰ πρὸς τοὺς ἐγχωρίους πεπολιτευμένους, καὶ πολλὰς δυνάμεις καὶ πολλοὺς ἔχοντας συναγωνιστάς. εἰς δὲ τὴν Ἀρείαν ἀπέστειλεν Εὔιτον. τελευτήσαντος δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον, ἀντικατέστησεν Εὐαγόραν, ἄνδρα καὶ κατ' ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν θαυμαζόμενον. Ὀξυάρτην δὲ τὸν Ῥωξάνης πατέρα τὴν ἐν Παροπαμισάδαις σατραπείαν εἴασεν ἔχειν καθὰ καὶ πρότερον εἶχεν. οὔτε γὰρ ἐκεῖνον ἦν ἐκβαλεῖν δυνατὸν ἄνευ χρόνου πολλοῦ καὶ δυνάμεως ἁδρᾶς. μετεπέμψατο δὲ καὶ Σιβύρτιον ἐξ Ἀραχωσίων, εὖ διακείμενον τὰ πρὸς αὐτόν, καὶ τήν τε σατραπείαν ἔχειν συνεχώρησε, καὶ τῶν Ἀργυρασπίδων συνέστησε τοὺς ταραχωδεστάτους, τῷ μὲν λόγῳ, πρὸς τὰς ἐν τῷ πολέμῳ χρείας, τῷ δ' ἔργῳ πρὸς ἀπώλειαν. καὶ ἰδίᾳ γὰρ ἐνετείλατο κατ' ὀλίγους αὐτῶν εἰς τοιαύτας χρείας ἀποστέλλειν, ἐν αἷς ἔμελλον ἀπολεῖσθαι. ἐν δὲ

γρ. τῆς Ἀντιγόνου προαιρέσεως.

γρ. ἀναλαβὼν

γρ. Τληπόλεμον.

τούτοις ἔτι συνέβαινε καὶ τοὺς Εὐμένη παραδόντας, ὥστε τῶν εἰς τὸν στρατηγὸν παρανενομημένων συντόμως αὐτοῖς ἐπιστῆναι τιμωρίαν. αἱ γὰρ ἀσεβεῖς πράξεις τοῖς μὲν δυνάσταις διὰ τὴν ἐξουσίαν γίνονται λυσιτελεῖς, τοῖς δ' ὑπακούουσιν ἰδιώταις μεγάλων κακῶν ὡς ἐπίπαν αἴτιαι καθίστανται. ὁ δ' οὖν Ἀντίγονος, ὁρῶν τὸν Πευκέστην παρὰ τοῖς Πέρσαις μεγάλης ἀποδοχῆς τυγχάνοντα, τὸ μὲν πρῶτον περιείλετο τὴν σατραπείαν αὐτοῦ. τῶν δ' ἐγχωρίων ἀγανακτούντων, ἑνὸς δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων Θεσπίου καὶ παρρησίαν ἀγαγόντος, ὡς οὐχ ὑπακουσομένων Περσῶν ἑτέρῳ, τοῦτον μὲν ἀπέκτεινεν, Ἀσκληπιόδωρον δὲ κατέστησε τῆς Περσίδος ὕπαρχον, καὶ τοὺς ἱκανοὺς στρατιώτας παρέδωκε. Πευκέστην δ' εἰς ἄλλας ἐλπίδας ἀγαγὼν καὶ κεναῖς μετεωρίσας, ἐξήγαγεν ἐκ τῆς χώρας. ποιουμένου δ' αὐτοῦ τὴν πορείαν ἐπὶ Σούσων, ἀπήντησεν αὐτῷ ἐπὶ τῷ Πασιτίγρει ποταμῷ Ξενόφιλος ὁ κυριεύων τῶν ἐν Σούσοις χρημάτων, ἀπεσταλμένος ὑπὸ Σελεύκου πᾶν ποιῆσαι τὸ προσταττόμενον. τοῦτον μὲν οὖν προσδεξάμενος, προσεποιεῖτο τιμᾶν ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν φίλων, εὐλαβούμενος μὴ μετανοήσας πάλιν αὐτὸν ἀποκλείσῃ. αὐτὸς δὲ παραλαβὼν τὴν ἐν Σούσοις ἄκραν, κατέλαβεν ἐν αὐτῇ τήν τε χρυσῆν ἀναδενδράδα, καὶ πλῆθος ἄλλων κατασκευασμάτων, πάντων συναγομένων εἰς μύρια καὶ πεντακισχίλια τάλαντα. ἠθροίσθη δ' αὐτῷ καὶ ἄλλο πλῆθος χρημάτων ἔκ τε τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἄλλων δωρεῶν, ἔτι δὲ ἐκ τῶν λαφύρων. ταῦτα γὰρ ἦσαν πεντακισχίλια τάλαντα, καὶ κατὰ τὴν Μηδίαν ἄλλα τοσαῦτα χωρὶς τῶν ἐν Σούσοις θησαυρῶν· ὥστε τὰ πάντα συναχθῆναι τάλαντα δισμύρια πεντακισχίλια. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀντίγονον ἐν τούτοις ἦν. ἡμεῖς δὲ διεληλυθότες τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν πραχθέντα, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὰ συνεχῆ τῶν προειρημένων διέξιμεν.

Ὁ γὰρ Κάσανδρος εἰς Πύδναν τῆς Μακεδονίας συγκεκλεικὼς Ὀλυμπιάδα, προσβολὰς μὲν τοῖς τείχεσιν ἠδυνάτει ποιεῖσθαι, διὰ τοὺς χειμῶνας· περιστρατοπεδεύσας δὲ τὴν πόλιν, καὶ χάρακα βαλόμενος ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, ἔτι δὲ ἐφορμῶν τῷ λιμένι, πάντα βουλόμενον ἐπικουρῆσαι διεκώλυε. ταχὺ δὲ τῶν ἐπιτηδείων ἐξαναλωθέντων, τοσαύτην περὶ τοὺς ἔνδον κατεσκεύασεν ἔνδειαν, ὥστ' ἐκλυθῆναι τὸ παράπαν. εἰς τοῦτο γὰρ ἦλθον ἀνάγκης, ὥστε τῷ μὲν στρατιώτῃ σιτομετρεῖν χοίνικας πέντε τοῦ μηνός, τοῖς δ' ἐλέφασι τοῖς κατακλεισθεῖσι διδόναι πρίοντας τὰς δοκούς· τὰ δ' ὑποζύγια καὶ τοὺς ἵππεις κατακόπτειν πρὸς διατροφήν. τοιαύτης δὲ περιστάσεως κατεχούσης τὴν πόλιν, καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος ἔτι προσανεχούσης ταῖς ἔξωθεν ἐλπίσιν, οἱ μὲν ἐλέφαντες ὑπὸ τῆς ἐνδείας διεφθάρησαν· τῶν δ' ἱππέων οἱ μὲν ἔξωθεν τάξεως ὄντες, οὐ σιτομετρούμενοι τὸ παράπαν, σχεδὸν ἅπαντες ἐτελεύτησαν, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν τῆς ὁμοίας καταστροφῆς ἔτυχον. ἔνιοι δὲ τῶν βαρβάρων, τῆς φύσεως κατισχυούσης τὴν εὐλάβειαν, ἐσαρκοφάγουν, ἀναλεγόμενοι τὰ σώματα τῶν ἀποθνησκόντων. ταχὺ δὲ τῆς πόλεως πληρουμένης νεκρῶν, οἱ προεστηκότες τοῦ περὶ τὴν βασίλισσαν συστήματος, τὰ μὲν κατώρυττον τῶν σωμάτων, τὰ δ' ὑπὲρ τῶν τειχῶν ἐξερρίπτουν, ὥστ' εἶναι καὶ τὴν θέαν τὴν τούτων ἀπεχθῆ, καὶ τὴν δυσωδίαν ἀνυπομόνητον, μὴ μόνον γυναιξὶ βασιλίσσαις καὶ τρυφῆς οἰκείαις, ἀλλὰ καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῖς εἰωθόσι κακοπαθεῖν. τοῦ δ' ἔαρος ἀρχομένου, καὶ τῆς ἐνδείας ἀεὶ μᾶλλον αὐξανομένης, συνέδραμον πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, καὶ τὴν Ὀλυμπιάδα παρεκάλουν αἰτοῦντες ἀφεῖναι διὰ τὴν ἀπορίαν. ἡ δ', οὔτε σιτομετρεῖν αὐτοῖς δυναμένη τὸ παράπαν, οὔτε τὴν πολιορκίαν λῦσαι, συνεχώρησεν ἀπαλλάττεσθαι. ὁ δὲ Κάσανδρος, προσδεξάμενος ἅπαντας

τοὺς αὐτομολήσαντας, καὶ φιλανθρώπως χρησάμενος, διαπέστειλεν ἐπὶ τὰς πόλεις. ἤλπιζε γὰρ παρὰ τούτων πυθομένους τοὺς μακεδόνας τὴν Ὀλυμπιάδος ἀσθένειαν, ἀπελπιεῖν αὐτῆς τὰ πράγματα. οὐ κακῶς δ' αὐτοῦ στοχασαμένου περὶ τοῦ μέλλοντος, οἱ μὲν συναγωνίζεσθαι διεγνωκότες τοῖς πολιορκουμένοις μετενόησαν, καὶ πρὸς Κάσανδρον ἀπέκλινον. μόνοι δὲ τῶν ἐν μακεδονίᾳ τὴν εὔνοιαν διεφύλαξαν Ἀριστόνους καὶ Μόνιμος· ὧν Ἀριστόνους μὲν Ἀμφιπόλεως ἐκυρίευεν, ὁ δ' ἕτερος Πέλλης. ἡ δ' Ὀλυμπιὰς ὁρῶσα τοὺς μὲν πλείους μετατιθεμένους πρὸς Κάσανδρον, τοὺς δ' ὑπολοίπους τῶν φίλων οὐχ ἱκανοὺς ὄντας βοηθεῖν, ἐπεχείρησε πεντήρη ναῦν κατασπᾶν, καὶ διὰ ταύτης αὑτήν τε καὶ τοὺς φίλους σώζειν. αὐτομόλου δέ τινος τὸ γινόμενον ἀπαγγείλαντος τοῖς πολεμίοις, ὁ μὲν Κάσανδρος ἐπιπλεύσας ἐκυρίευσε τοῦ σκάφους, ἡ δ' Ὀλυμπιὰς ἀπογνοῦσα τὰ καθ' αὑτήν, πρέσβεις ἐξέπεμψε περὶ διαλύσεων. οἰομένης δὲ δεῖν τὰ καθ' αὑτὴν ἐπιτρέπειν τῷ Κασάνδρῳ, μόγις ἔπεισεν ὥστε μόνην ἐξαίρετον λαβεῖν τὴν τοῦ σώματος ἀσφάλειαν. Κάσανδρος δὲ κυριεύσας τῆς πόλεως, ἐξέπεμψε τοὺς παραληψομένους τήν τε Πέλλαν καὶ τὴν Ἀμφίπολιν. ὁ μὲν οὖν τῆς Πέλλης κυριεύων Μόνιμος, ἀκούσας τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν Ὀλυμπιάδα, παρέδωκε τὴν πόλιν· ὁ δ' Ἀριστόνους τὸ μὲν πρῶτον ἀντέχεσθαι τῶν πραγμάτων διεγνώκει, στρατιώτας ἔχων συχνοὺς καὶ προσφάτως εὐημερηκώς. ὀλίγαις γὰρ ἔμπροσθεν ἡμέραις παραταξάμενος πρὸς τὸν Κασάνδρου στρατηγὸν Κρατεύαν, τοὺς πλείστους μὲν ἀνεῖλε τῶν ἀντιταχθέντων, αὐτὸν δὲ τὸν Κρατεύαν μετὰ δισχιλίων φυγόντα τῆς Βισαλτίας εἰς Βέδυν διαστρατοπεδεύσας ἐξεπολιόρκησε καὶ τὰ ὅπλα παρελόμενος ὑπόσπονδον ἀφῆκε. διὰ δὲ ταῦτα ἐπαιρόμενος, καὶ τὸν Εὐμένη ζῶντα ἡγούμενος, ἔτι δὲ τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Πολυσπέρχοντα νομίζων συνεπιλήψεσθαι, τὴν Ἀμφίπολιν οὐκ ἔφη παραδώσειν. ἐπεὶ δὲ ἔγραψε πρὸς αὐτὸν Ὀλυμπιάς, ἀπαιτοῦσα τὴν πίστιν καὶ κελεύουσα παραδοῦναι, διαλαβὼν ἀναγκαῖον εἶναι τὸ προσταττόμενον ποιεῖν, τήν τε πόλιν ἐνεχείρισε, καὶ τὰ πιστὰ περὶ τῆς ἀσφαλείας ἔλαβεν. ὁ δὲ Κάσανδρος ὁρῶν περὶ τὸν Ἀριστόνουν ὑπάρχον ἀξίωμα, διὰ τὴν ὑπ' Ἀλεξάνδρου προαγωγήν, καὶ σπεύδων ἐκποδὼν ποιεῖν τοὺς δυναμένους νεωτερίζειν, ἐπεβούλευσε τὸν ἄνδρα διὰ τῶν Κρατεύα συγγενῶν. προετρέψατο δὲ καὶ τοὺς οἰκείους τῶν ἀνῃρημένων ὑπ' Ὀλυμπιάδος ἐν κοινῇ τῶν μακεδόνων ἐκκλησίᾳ κατηγορεῖν τῆς προειρημένης γυναικός. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθέν, καὶ τῆς μὲν Ὀλυμπιάδος οὔτε παρούσης, οὔτε ἐχούσης τοὺς ἀπολογησομένους, οἱ μὲν μακεδόνες κατέγνωσαν αὐτῆς θάνατον· ὁ δὲ Κάσανδρος πέμψας τινὰς τῶν φίλων πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα, συνεβούλευε λάθρα φυγεῖν, ἐπαγγελλόμενος αὐτῇ ναῦν παρασκευάσειν, καὶ διακομιεῖν εἰς τὰς Ἀθήνας. τοῦτο δ' ἔπραττεν, οὐ τῆς σωτηρίας προνοούμενος, ἀλλ' ἵνα καθ' αὑτῆς φυγὴν καταγνοῦσα, καὶ διαφθαρεῖσα κατὰ τὸν πλοῦν, δόξῃ δικαίᾳ περιπεπτωκέναι τιμωρίᾳ. εὐλαβεῖτο γὰρ ἅμα καὶ τὸ περὶ αὐτὴν ἀξίωμα, καὶ τὸ τῶν μακεδόνων εὐμετάβολον. τῆς δ' Ὀλυμπιάδος οὐ φασκούσης φεύξεσθαι, τοὐναντίον δ' ἑτοίμης οὔσης ἐν πᾶσι μακεδόσι κριθῆναι, ὁ Κάσανδρος φοβηθεὶς μήποτε τὸ πλῆθος ἀκοῦον τῆς βασιλίσσης ἀπολογουμένης, καὶ τῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου πρὸς ἅπαν ἔθνος εὐεργεσιῶν ἀναμιμνησκόμενον μετανοήσῃ, διακοσίους τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ἀπέστειλε πρὸς αὐτήν, προστάξας ἀνελεῖν τὴν ταχίστην. οὗτοι μὲν οὖν παρεισπεσόντες εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκίαν, ὡς εἶδον τὴν Ὀλυμπιάδα, καταιδεσθέντες τὸ περὶ αὐτὴν ἀξίωμα, πάλιν ἀπεχώρησαν ἄπρακτοι. οἱ δὲ

γρ. ἀπεχώρησε.

γρ. Βέδυν διαπρησατ.

γρ. Βαίδυν διαστρατ.

γρ. τὸν Εὐμένη ζῶντα ἔτι

τῶν ἀνῃρημένων συγγενεῖς, Κασσάνδρῳ τε χαρίζεσθαι βουλόμενοι καὶ τοῖς τετελευτηκόσιν ἀμύνειν, κατέσφαξαν τὴν βασίλισσαν, οὐδεμίαν ἀγεννῆ καὶ γυναικείαν προεμένην ἀξίωσιν. Ὀλυμπιὰς μὲν οὖν, μέγιστον τῶν καθ' αὑτὴν ἐσχηκυῖα ἀξίωμα, καὶ γεγενημένη θυγάτηρ μὲν Νεοπτολέμου τοῦ βασιλέως τῶν Ἠπειρωτῶν, ἀδελφὴ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλεύσαντος καὶ στρατεύσαντος εἰς Ἰταλίαν, ἔτι δὲ γυνὴ μὲν Φιλίππου τοῦ πλεῖστον ἰσχύσαντος τῶν πρὸ αὐτοῦ κατὰ τὴν Εὐρώπην δυναστευσάντων, μήτηρ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ πλεῖστα καὶ μέγιστα κατεργασαμένου, τοιαύτης καταστροφῆς ἔτυχε. Κάσσανδρος δέ, κατὰ νοῦν αὐτῷ τῶν πραγμάτων προχωρούντων, περιελάμβανε ταῖς ἐλπίσι τὴν Μακεδόνων βασιλείαν. διὸ καὶ Θεσσαλονίκην ἔγημε, τὴν Φιλίππου μὲν θυγατέρα, Ἀλεξάνδρου δὲ ἀδελφὴν ὁμοπάτριον, σπεύδων οἰκεῖον αὑτὸν ἀποδεῖξαι τῆς βασιλικῆς συγγενείας. ἔκτισε δὲ καὶ πόλιν ἐπὶ τῆς πελλήνης, ὁμώνυμον αὑτῷ, κασσάνδρειαν, εἰς ἣν τάς τε ἐκ τῆς χερρονήσου πόλεις συνῴκισε καὶ τὴν ποτίδαιαν, ἔτι δὲ τῶν σύνεγγυς χωρίων οὐκ ὀλίγα. κατῴκισε δ' εἰς ταύτην καὶ τῶν ὀλυνθίων τοὺς διασεσωσμένους, ὄντας οὐκ ὀλίγους. πολλῆς δὲ χώρας προσορισθείσης τοῖς κασσανδρεῦσι, καὶ ταύτης ἀγαθῆς, ἔτι δὲ τοῦ Κασσάνδρου πολλὰ συμφιλοτιμηθέντος εἰς τὴν αὔξησιν, ταχὺ μεγάλην ἐπίδοσιν ἔλαβεν ἡ πόλις, καὶ πλεῖστον ἴσχυσε τῶν ἐν μακεδονίᾳ. ὁ δὲ Κάσσανδρος διεγνώκει μὲν ἀνελεῖν Ἀλεξάνδρου τὸν παῖδα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ῥωξάνην, ἵνα μηδεὶς ᾖ διάδοχος τῆς βασιλείας· κατὰ δὲ τὸ παρὸν θεωρῆσαι βουλόμενος τοὺς τῶν πολλῶν λόγους, τίνες ἔσονται περὶ τῆς Ὀλυμπιάδος ἀναιρέσεως, ἅμα δ' οὐδὲν πεπυσμένος τῶν περὶ Ἀντίγονον, τὴν μὲν Ῥωξάνην μετὰ τοῦ παιδὸς εἰς φυλακὴν παρέδωκε, μεταγαγὼν εἰς τὴν ἄκραν τὴν ἐν ἀμφιπόλει, τάξας τε ἐπ' αὐτῆς Γλαυκίαν τινὰ τῶν πιστευομένων· ἀπέστασε δὲ καὶ τοὺς εἰωθότας παῖδας συντρέφεσθαι, καὶ τὴν ἀγωγὴν οὐκέτι βασιλικήν, ἀλλ' ἰδιώτου τοῦ τυχόντος οἰκείαν ἐκέλευσε γίνεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα βασιλικῶς ἤδη διεξάγων τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν, Εὐρυδίκην μὲν καὶ Φίλιππον τοὺς βασιλεῖς, ἔτι δὲ Κύνναν, ἣν ἀνεῖλεν Ἀλκέτας, ἔθαψεν ἐν αἰγαῖς, καθάπερ ἔθος ἦν τοῖς βασιλεῦσι· τιμήσας δὲ τοὺς τετελευτηκότας ἐπιταφίοις ἀγῶσι, κατέγραψε τῶν μακεδόνων τοὺς εὐθέτους, διεγνωκὼς εἰς πελοπόννησον στρατεύειν. τούτου δὲ περὶ ταῦτ' ὄντος, Πολυπέρχων ἐτύγχανε μὲν πολιορκούμενος ἐν ναξίῳ τῆς περραιβίας, ἀκούσας δὲ τὴν Ὀλυμπιάδος τελευτήν, καὶ τελέως ἀπελπίσας τὰ κατὰ μακεδονίαν, ἐξεπήδησεν ἐκ τῆς πόλεως μετ' ὀλίγων. πορευθεὶς δὲ ἐκ τῆς θετταλίας, καὶ παραλαβὼν τοὺς περὶ Αἰακίδην, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν αἰτωλίαν, ὑπολαβὼν ἀσφαλέστατα καραδοκήσειν ἐν ταύτῃ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολάς· καὶ γὰρ ἐτύγχανεν οἰκείως ἔχων πρὸς τοῦτο τὸ ἔθνος. Κάσσανδρος δέ, συστησάμενος ἱκανὴν δύναμιν, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς μακεδονίας, σπεύδων Ἀλέξανδρον τὸν Πολυπέρχοντος ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς πελοποννήσου. οὗτος γὰρ ἦν λοιπὸς μετὰ δυνάμεως τῶν ἀντιπρασσόντων, καὶ κατειλήφει πόλεις τε καὶ τόπους ἐπικαίρους. τὴν μὲν οὖν θετταλίαν ἀσφαλῶς διῆλθε· τὰς δ' ἐν πύλαις παρόδους εὑρὼν ὑπ' αἰτωλῶν φυλαττομένας, μόγις τούτους βιασάμενος παρῆλθεν εἰς τὴν βοιωτίαν. μεταπεμψάμενος δὲ πανταχόθεν τοὺς διασωζομένους τῶν θηβαίων, ἐνεχείρει κατοικίζειν τὰς θήβας, ὑπολαβὼν κάλλιστον ἔχειν καιρὸν πόλιν διωνομασμένην καὶ διὰ τὰς πράξεις καὶ διὰ τοὺς παραδεδομένους περὶ αὐτῆς μύθους ἀναστῆσαι· καὶ διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην τυχεῖν ἀθανάτου δόξης. συνεβεβήκει δὲ τὴν πόλιν ταύτην πλείσταις καὶ μεγίσταις κεχρῆσθαι μεταβολαῖς, οὐκ ὀλιγάκις ἀνάστατον γεγενημένην. περὶ ὧν οὐκ

γρ. κάλλιστα

γρ. μακεδονίας, ἢ τὴν βασιλείαν αὐτῆς. διο

γρ. παλλήνης,

γρ. ἰδιωτικὴν εἶναι.

διοίκησιν ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν. Μετὰ γὰρ τὸν ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸν
Κάδμου κτίσαντος τὴν ἀπ' αὐτοῦ προσαγορευθεῖσαν Καδμείαν, συνῆλθεν ἐπ'
αὐτὴν λαός, ὃν τινὲς μὲν Σπαρτὸν προσηγόρευσαν, διὰ τὸ πανταχόθεν συναχθῆναι,
τινὲς δὲ Θηβαγενῆ, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς προειρημένης πόλεως ὄντα, διὰ τὸν
κατακλυσμὸν ἐκπεσεῖν καὶ διασπαρῆναι. τοὺς δ' οὖν τότε κατοικήσαντας ὕστερον Ἐγ-
χελεῖς καταπολεμήσαντες ἐξέβαλον· ὅτε δὴ συνέβη καὶ τοὺς περὶ Κάδμον εἰς Ἰλ-
λυριοὺς ἐκπεσεῖν. μετὰ δὲ ταῦτ' Ἀμφίονος καὶ Ζήθου κρατησάντων τοῦ τόπου, καὶ
τότε πρῶτον τὸ ἄστυ κτισάντων (καθάπερ καὶ ὁ ποιητής φησιν, Οἳ πρῶτοι Θήβης
ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο·) τὸ δεύτερον οἱ κατοικήσαντες τὸν τόπον ἐξέπεσον,
κατελθόντος Πολυδώρου τοῦ Κάδμου, καὶ καταφρονήσαντος τῶν πραγμάτων,
διὰ τὴν γενομένην τῷ Ἀμφίονι περὶ τὰ τέκνα συμφοράν. ἑξῆς δὲ τῶν ἀπογόνων
τούτου βασιλευόντων, καὶ τῆς ὅλης χώρας ἤδη Βοιωτίας καλουμένης, ἀπὸ Βοιωτοῦ
τοῦ Μελανίππης μὲν καὶ Ποσειδῶνος υἱοῦ, δυναστεύσαντος δὲ τῶν τόπων, τὸ τρίτον ἐκ-
πίπτουσιν οἱ Θηβαῖοι, τῶν ἐξ Ἄργους ἐπιγόνων ἐκπολιορκησάντων τὴν πόλιν. τῶν δ'
ἐκπεσόντων οἱ διασωθέντες κατέφυγον μὲν εἰς Ἀλαλκομενίας, καὶ τὸ Τιλφώσιον ὄ-
ρος. τῶν δὲ Ἀργείων ἀποχωρησάντων, ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα. μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ
τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκστρατευσάντων τῶν Θηβαίων εἰς τὴν Ἀσίαν, οἱ καταλειφθέν-
τες ἐξέπεσον μετὰ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν ὑπὸ Πελασγῶν. ἐν ὀλίγοις δὲ μετὰ ταῦτα
περιπεσόντες συμπτώμασι, μόγις μετὰ τετάρτην γενεάν, κατὰ τὸν γενόμενον ἐπὶ τῶν
κοράκων χρησμόν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ τὰς Θήβας κατῴκησαν. ἀπὸ δὲ τού-
των τῶν χρόνων διαμενούσης τῆς πόλεως ἐπ' ἔτη σχεδὸν ὀκτακόσια, καὶ τὸ μὲν πρῶ-
τον τῶν Θηβαίων τοῦ κατ' αὐτοὺς ἔθνους προεστάντων, μετὰ δὲ ταῦτα τῆς τῶν Ἑλλήνων
ἡγεμονίας ἀμφισβητησάντων, Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου κατὰ κράτος ἐκπολιορκήσας
κατέσκαψεν. εἰκοστῷ δ' ἔτει ὕστερον Κάσανδρος φιλοδοξῆσαι βουλόμενος, καὶ πεί-
σας τοὺς Βοιωτούς, ἀνέστησε τὴν πόλιν τοῖς διασωζομένοις τῶν Θηβαίων. συνεπελά-
βοντο δὲ καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τοῦ συνοικισμοῦ πολλαί, διά τε τὸν πρὸς τοὺς ἠτυ-
χηκότας ἔλεον, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς πόλεως. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ τὸ πολὺ μέρος τοῦ
τείχους ἀνέστησαν, καὶ τῶν ἄλλων οἱ μὲν ἐνῳκοδόμησαν κατὰ δύναμιν, οἱ δὲ καὶ χρήματα
πρὸς τὰς κατεπειγούσας χρείας ἀπέστειλαν, οὐ μόνον τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ
Σικελίας, ἔτι δ' Ἰταλίας. Θηβαῖοι μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον ἐκομίσαντο τὴν πατρίδα.
Κάσανδρος δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας ἐπὶ Πελοπόννησον, καὶ καταλαβὼν
Ἀλέξανδρον τὸν Πολυσπέρχοντος διειληφότα τὸν ἰσθμὸν φυλακαῖς, παρῆλθεν εἰς Μέ-
γαρα. ἐνταῦθα δὲ κατασκευάσας σχεδίας, ἐπὶ μὲν τούτων τοὺς ἐλέφαντας διεβίβα-
σεν εἰς Ἐπίδαυρον, ἐν δὲ πλοίοις τὴν ἄλλην δύναμιν. παρελθὼν δὲ ἐπὶ τὴν τῶν Ἀρ-
γείων πόλιν, ταύτην μὲν ἠνάγκασεν ἀποστᾶσαν τῆς Ἀλεξάνδρου συμμαχίας αὐτῷ
προσθέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ πόλεις προσηγάγετο, πλὴν Ἰθώμης·
καὶ τὴν Ἑρμιονίδα δι' ὁμολογίας παρέλαβε. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου συγκαταβαίνοντος
εἰς παράταξιν, ἀπολιπὼν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ γεραιάς στρατιώτας δισχιλίους καὶ στρατηγὸν
Μόλυκον, ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν.

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Πραξίβουλος, ἐν Ῥώμῃ δὲ
κατέστησαν ὕπατοι Ναύτιος Σπόριος καὶ Μάρκος Πόπλιος· ἐπὶ δὲ τούτων, Ἀντίγο-
νος τῆς μὲν σατραπείας ἀπέλιπε σατράπην Ἀσπίσαν, ἕνα τῶν ἐγχωρίων· αὐτὸς δὲ τὰ
χρήματα πάντα διεγνωκὼς κατακομίζειν ἐπὶ θάλασσαν, ἁμάξας καὶ καμήλους

παρεσκευάσατο, καὶ μετὰ τῆς δυνάμεως ἔχων ταῦτα προῆγεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. ἐν ἡμέραις δ' εἴκοσι καὶ δυσὶν αὐτοῦ καταντήσαντος εἰς Βαβυλῶνα, Σέλευκος ὁ τῆς χώρας σατράπης δωρεαῖς τε βασιλικαῖς ἐτίμησε τὸν Ἀντίγονον, καὶ τὴν δύναμιν ἅπασαν εἱστίασε. τοῦ δ' Ἀντιγόνου λόγους ἀπαιτοῦντος τῶν προσόδων, οὐκ ἔφησεν ὀφείλειν περὶ ταύτης τῆς χώρας ὑπέχειν εὐθύνας, ἣν Μακεδόνες αὐτῷ δεδώκασι διὰ τὰς γεγενημένας ἐξ αὐτοῦ χρείας Ἀλεξάνδρου ζῶντος. τῆς δὲ διαφορᾶς καθ' ἡμέραν αὐξομένης, ὁ Σέλευκος ἀναλογιζόμενος τὰ Πίθωνι συμβάντα, προειδὼς ὡς μήποτε πρόφασιν λαβόμενος ὁ Ἀντίγονος ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπιχειρήσῃ· ἐδόκει γὰρ τοὺς ἐν ἀξιώμασι τῶν ἀνδρῶν ὄντας, καὶ δυναμένους πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, πάντας σπουδὴν ἐκ ποδῶν ἀπαλλάσσειν. ταῦτ' οὖν εὐλαβηθείς, ἐξεπήδησε μετὰ πεντήκοντα ἱππέων, διανοούμενος εἰς Αἴγυπτον ἀποχωρεῖν πρὸς Πτολεμαῖον. διεβεβόητο γὰρ ἡ τούτου χρηστότης καὶ τὸ πρὸς τοὺς καταφεύγοντας ἐπ' αὐτὸν εὐμενὲς καὶ φιλάνθρωπον. ὁ δ' Ἀντίγονος ἀκούσας ἀνεσκίρτησε, καὶ περιχαρὴς ἦν ἐπὶ τῷ δοκεῖν αὐτὸς μὲν μὴ συνηναγκάσθαι προσενεγκεῖν τὰς χεῖρας ἀνδρὶ φίλῳ καὶ συνηγωνισμένῳ προθύμως· τὸν Σέλευκον δ' αὐτὸν αὑτοῦ καταγνόντα φυγήν, παραδεδωκέναι τῆς σατραπείας χωρὶς ἀγώνων καὶ κινδύνων. μετὰ δὲ ταῦτα προσελθόντων αὐτῷ τῶν Χαλδαίων, καὶ προλεγόντων ὡς εἰ τὸν Σέλευκον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφήσει, συμβήσεται τήν τ' Ἀσίαν πᾶσαν ὑποχείριον γενέσθαι, καὶ αὐτὸν Ἀντίγονον ἐν τῇ πρὸς ἐκεῖνον παρατάξει καταστρέψαι τὸν βίον· μεταμεληθεὶς τοῖς πεπραγμένοις, ἐξέπεμψε τοὺς διώξοντας· οἳ μέχρι τινὸς ἐπακολουθήσαντες, ἐπανῆλθον ἄπρακτοι. ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐν τοῖς ἄλλοις καταφρονεῖν εἰωθὼς τῶν τοιούτων προρρήσεων, οὐ μετρίως ἐκινήθη τότε, καταπλαγεὶς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν. μεγάλη γάρ τις ἐμπειρία περὶ τούτους εἶναι δοκεῖ, καὶ παρὰ τούτοις ἡ τήρησις τῶν ἄστρων ἀκριβεστάτη. ἀποφαίνονται γὰρ πολλὰς μυριάδας ἐτῶν ὑπάρχειν ἐξ οὗ παρ' αὐτοῖς ἐστιν ἡ περὶ ταῦτα σπουδή. δοκοῦσι δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ προειπεῖν ὅτι παρελθὼν εἰς Βαβυλῶνα τελευτήσει. ὁμοίως δὲ τῇ περὶ Ἀλεξάνδρου προρρήσει συνέβη καὶ τὴν Σελεύκου τελεσθῆναι κατὰ τὰς τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀποφάσεις. περὶ ἧς τὰ κατὰ μέρος ἐροῦμεν, ὅταν ἐπὶ τοὺς οἰκείους χρόνους ἐπιβαλώμεθα. ὁ δ' οὖν Σέλευκος διασωθεὶς εἰς τὴν Αἴγυπτον, φιλανθρωπίας τε πάσης ἐτύγχανε παρὰ Πτολεμαίῳ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο πικρὰν Ἀντιγόνου, λέγων ὅτι διεγνώκει πάντας τοὺς ἐν ἀξιώμασιν ὄντας, καὶ μάλιστα τοὺς Ἀλεξάνδρῳ συνεστρατευκότας ἐκβάλλειν ἐκ τῶν σατραπειῶν, καὶ τούτων ἀποδείξεις ἔφερε τήν τε Πίθωνος ἀναίρεσιν, καὶ τὴν Πευκέστου τῆς Περσίδος ἀφαίρεσιν, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν συμβάντα. πάντας γὰρ οὐδὲν ἠδικηκότας, ἀλλὰ καὶ χρείας πολλὰς καὶ μεγάλας ἐν τῇ φιλίᾳ παρεσχημένους, ἀρετῆς ὑπομεμενηκέναι πρόστιμον. διεξῄει δὲ καὶ τὰ μεγέθη τῶν περὶ αὐτὸν δυνάμεων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἔτι δὲ τὰς προσφάτους εὐτυχίας, ἐξ ὧν ὑπεδείκνυεν ὑπερήφανον γεγενημένον, καὶ ταῖς ἐλπίσι περιειληφότα πᾶσαν τὴν Μακεδόνων βασιλείαν. διὰ δὲ τοιούτων λόγων προτρεψάμενος τὸν Πτολεμαῖον ἑτοιμάζεσθαι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, ἐξέπεμψέ τινας τῶν φίλων εἰς τὴν Εὐρώπην, προστάξας πειρᾶσθαι τοῖς ὁμοίοις λόγοις ἐχθροὺς Ἀντιγόνου καταστῆσαι Κάσανδρόν τε καὶ Λυσίμαχον. ὧν ταχὺ τὸ κελευσθὲν συντελεσάντων, ἀρχὴ διαφορᾶς ἐφύετο, καὶ μεγάλων πολέμων. Ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐκ τῶν εἰκότων συλλογισάμενος τὴν Σελεύκου προαίρεσιν, ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς πρός τε Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον καὶ Κάσανδρον, ἀξιῶν διαφυλάσσειν τὴν προϋπάρχουσαν φι-

γρ. καταφεύγοντας ἐπ' αὐτὸν ἑαυτοῖς ἢ φιλ.

γρ. κατασκευάσαι

λίαν. τῆς δὲ Βαβυλωνίας καταστήσας σατράπην Πίθωνα τὸν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς καταβεβηκότα, μετὰ τῆς δυνάμεως ἀνέζευξεν, ἐπὶ τῆς Κιλικίας τὴν πορείαν ποιούμενος. ὡς δ' εἰς Μαλλὸν παρεγένετο, διεμέρισε τὴν δύναμιν εἰς παραχειμασίαν, μετὰ δύσιν ὠρίωνος. παρέλαβε δὲ καὶ τὰ ἐν Κυΐνδοις χρήματα, τάλαντα μύρια. χωρὶς δὲ τούτων συνήγετο ἐκ τῆς προσόδου αὐτῷ τῆς κατ' ἐνιαυτὸν τάλαντα μύρια καὶ χίλια. διόπερ συνέβαινεν αὐτὸν φοβερὸν εἶναι καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων. Προάγοντος δ' εἰς τὴν ἄνω συρίαν Ἀντιγόνου, παρεγένοντο πρέσβεις παρά τε Πτολεμαίου καὶ Λυσιμάχου καὶ Κασσάνδρου. οὗτοι δ' εἰσαχθέντες εἰς τὸ συνέδριον, ἠξίουν Καππαδοκίαν μὲν καὶ Λυκίαν Κασσάνδρῳ δοθῆναι, Φρυγίαν δὲ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Λυσιμάχῳ, συρίαν δὲ πᾶσαν Πτολεμαίῳ, Βαβυλωνίαν δὲ Σελεύκῳ. τῶν δὲ θησαυρῶν, οὓς παρέλαβε μετὰ τὴν πρὸς Εὐμενῆ μάχην, ποιήσασθαι μερισμόν· καὶ γὰρ αὐτοὺς κεκοινωνηκέναι τοῦ πολέμου. εἰ δὲ μηδὲν τούτων ποιήσοι, συστάντες ἅπαντες ἔφασαν πολεμήσειν αὐτῷ. τοῦ δ' Ἀντιγόνου τραχύτερον ἀποκριναμένου, καὶ τὰ πρὸς Πτολεμαῖον εἰπόντος παρασκευάζεσθαι, συνέβη τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους ἐπανελθεῖν. μετὰ δὲ ταῦθ' οἱ μὲν περὶ Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον, ἔτι δὲ καὶ Κάσσανδρον, συμμαχίαν πρὸς ἀλλήλους ποιησάμενοι, δυνάμεις τε συνῆγον, καὶ παρασκευὰς ὅπλων τε καὶ βελῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων ἐποίουν. Ἀντίγονος δ' ὁρῶν ἐφ' ἑαυτὸν συνεστηκότας πολλοὺς καὶ μεγάλους τοῖς ἀξιώμασιν ἄνδρας, καὶ συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ φυομένου πολέμου, τά τ' ἔθνη καὶ πόλεις καὶ δυνάστας προσεκαλεῖτο εἰς συμμαχίαν. Ἀγησίλαον μὲν πρὸς τοὺς ἐν Κύπρῳ βασιλεῖς, εἰς δὲ Ῥόδον Ἰδομενέα καὶ Μοσχίωνα, Πτολεμαῖον δὲ τὸν ἀδελφιδοῦν μετὰ δυνάμεως εἰς Καππαδοκίαν ἀπέστειλεν, ἵνα λύσῃ μὲν Ἀμισοῦ τὴν πολιορκίαν, καὶ τοὺς ὑπὸ Κασσάνδρου πεμφθέντας εἰς Καππαδοκίαν ἐκβάλῃ πάντας· πρὸς δὲ τούτοις, ὅπως παραγενόμενος εἰς Ἑλλήσποντον, ἐφεδρεύῃ τοῖς περὶ Κάσσανδρον, ἂν ἐπιχειρῇ διαβαίνειν ἐκ τῆς Εὐρώπης. Ἀριστόδημον δὲ τὸν Μιλήσιον εἰς Πελοπόννησον ἐξέπεμψεν, ἔχοντα χίλια τάλαντα· τούτῳ δὲ συνετέτακτο συνθέσθαι φιλίαν πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Πολυσπέρχοντα, καὶ ξενολογήσαντα τοὺς ἱκανούς, διαπολεμεῖν Κασσάνδρῳ. αὐτὸς δὲ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ἧς ἦν κύριος, διέλαβε πυρσοῖς καὶ βιβλιαφόροις, δι' ὧν ὀξέως ἤμελλεν ὑπηρετεῖσθαι πάντα. Ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, ἀνέζευξεν ἐπὶ Φοινίκην, σπεύδων ναυτικὴν δύναμιν συστήσασθαι. συνέβαινε γὰρ τοὺς μὲν πολεμίους τότε θαλασσοκρατεῖν, ναῦς πολλὰς ἔχοντας, αὐτῷ δὲ τὸ παράπαν οὐδ' ὀλίγας εἶναι. στρατοπεδεύσας δὲ ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης, καὶ πολιορκῆσαι διανοούμενος τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τοὺς βασιλεῖς τῶν Φοινίκων, καὶ τοὺς ὑπάρχους τῆς συρίας· καὶ τοὺς μὲν βασιλεῖς παρεκάλεσε συνεπιλαβέσθαι ναυπηγίας, ἐπειδὴ τὰς ναῦς τὰς ἐκ Φοινίκης ἁπάσας μετὰ τῶν πληρωμάτων Πτολεμαῖος εἶχεν ἐν Αἰγύπτῳ· τοῖς δ' ὑπάρχοις ἐκέλευσεν ἑτοιμάσαι κατὰ τάχος πυρῶν μὲν μεδίμνων μυριάδας τετρακοσίας πεντήκοντα. (τοσοῦτο γὰρ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἐγίνετο δαπάνημα) αὐτὸς δὲ πανταχόθεν ἀθροίσας ὑλοτόμους καὶ πρίστας, ἔτι δὲ ναυπηγούς, κατεκόμιζε τὴν ὕλην ἐπὶ θάλασσαν ἐκ τοῦ Λιβάνου, τεμνόντων μὲν αὐτὴν καὶ πριζόντων ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων, κατακομιζόντων δὲ ζευγῶν χιλίων. τὸ δ' ὄρος τοῦτο παρήκει μὲν παρά τε τὴν Τρίπολιν καὶ Βυβλίαν, ἔτι δὲ Σιδωνίαν, πλῆρες δ' ἐστὶ ξύλων κεδρίνων καὶ πευκίνων καὶ κυπαρισσίνων θαυμαστῶν τό τε κάλλος καὶ μέγεθος. ναυπηγεῖα δ' ἀπέδειξε τρία μὲν κατὰ τὴν Φοινίκην, ἔν τε Τριπόλει καὶ Βύβλῳ καὶ Σιδῶνι· τέταρτον δὲ περὶ Κιλικίαν, κομιζομένης τῆς ὕλης

γρ. τῆς δυνάμεως

γρ. κιλικίαν.

ἐκ τοῦ Ταύρου. ἦν δὲ καὶ περὶ Ῥόδον ἄλλο, συγχωρήσαντος τοῦ δήμου κατασκευάζειν
ναῦς ἀπὸ τῆς ὕλης τῆς εἰσκομιζομένης. τοῦ δ᾽ Ἀντιγόνου περὶ ταῦτα ὄντος, καὶ πλη-
σίον τῆς θαλάττης κατεστρατοπεδευκότος, ἧκεν ἐξ Αἰγύπτου Σέλευκος μετὰ νεῶν
ἑκατὸν, κεκοσμημένων βασιλικῶς καὶ πλεουσῶν ἱκανῶς. ποιουμένου δ᾽ αὐτοῦ τὸν πα-
ράπλουν παρ᾽ αὐτὴν τὴν στρατοπεδείαν καταπεφρονηκότως, οἵ τε ἐκ τῶν συμμα-
χίδων πόλεων, καὶ πάντες οἱ κοινοπραγοῦντες τοῖς περὶ Ἀντίγονον, ἄθυμοι καθεστή-
κεισαν. πρόδηλον γὰρ ἦν ὅτι θαλασσοκρατοῦντες οἱ πολέμιοι πορθήσουσι τοὺς τοῖς
ἐναντίοις κοινοπραγοῦντας ἀπὸ τῆς πρὸς Ἀντίγονον φιλίας. ὁ δ᾽ Ἀντίγονος τούτους
μὲν παρεκάλει θαῤῥεῖν, διαβεβαιούμενος ἐν αὐτῇ τῇ θερείᾳ ἀποπλεύσεσθαι ναυσὶ
πεντακοσίαις. ὄντος δ᾽ αὐτοῦ περὶ ταῦτα, παρῆν Ἀγήσιλαος ὁ πεμφθεὶς εἰς Κύπρον
πρεσβευτὴς, ἀπαγγέλλων ὅτι Νικοκρέων μὲν καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιστοι βασιλεῖς, πρὸς
Πτολεμαῖον πεποίηνται συμμαχίαν. ὁ δὲ Κιτιεὺς καὶ Λαπίθιος, ἔτι δὲ Μάριος καὶ
Κερυνίτης τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν συντέθεινται. ἀκούσας δὲ ταῦτα, τρισχιλίους
μὲν στρατιώτας καὶ στρατηγὸν Ἀνδρόνικον κατέλιπεν ἐπὶ τῆς πολιορκίας· αὐτὸς δὲ μετὰ
τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας εἰς τήν τ᾽ Ἰόππην καὶ Γάζαν ἀπειθούσας, κατὰ κράτος εἷλε,
καὶ τοὺς μὲν καταληφθέντας Πτολεμαίου στρατιώτας ἐπιδιεῖλεν εἰς τὰς ἰδίας τάξεις, εἰς
δὲ τὰς πόλεις παρεισήγαγε φρουρὰν τὴν ἀναγκάσουσαν πειθαρχεῖν τοὺς ἐνοικοῦντας.
αὐτὸς δ᾽ ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρότερον ἐν Τύρῳ στρατοπεδείαν, παρεσκευάζετο τὰ
πρὸς τὴν πολιορκίαν. Ἐπὶ δὲ τῶν καιρῶν τούτων, Ἀρίστων ὁ πιστευθεὶς ὑπ᾽ Εὐμέ-
νους τῶν ὀστῶν τῶν Κρατεροῦ, παρέδωκεν εἰς ταφὴν αὐτὰ Φίλᾳ, τῇ πρότερον μὲν
Κρατερῷ συνοικησάσῃ, τότε δὲ Δημητρίῳ τῷ Ἀντιγόνου. αὕτη δ᾽ ἡ γυνὴ συνέσει
ἐδόκει διενηνοχέναι. τούς τε γὰρ ταραχώδεις τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατέπαυεν, ἁρμο-
ζόντως πολιτευομένη πρὸς ἕκαστον, τάς τε ἀδελφὰς καὶ θυγατέρας τῶν ἀπόρων
ἐξεδίδου τοῖς ἰδίοις δαπανήμασι, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν διαβολαῖς περιπιπτόντων μὴ δι-
καίως ἀπήλλαξε τῶν κινδύνων. λέγεται δὲ καὶ Ἀντίπατρον τὸν πατέρα αὐτῆς (ὃς
δοκεῖ γεγονέναι φρονιμώτατος τῶν ἐν δυναστείᾳ γεγονότων) κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν,
κόρης οὔσης ἔτι τῆς Φίλας, συμβουλεύεσθαι πρὸς ταύτην περὶ τῶν μεγίστων. μηνύ-
σει δ᾽ ἀκριβέστερον τὸ τῆς γυναικὸς ἦθος περιὼν ὁ λόγος, καὶ τὰ πράγματα λαμ-
βάνοντα μεταβολὴν καὶ κρίσιν ἐσχάτην τῆς περὶ Δημήτριον βασιλείας. καὶ τὰ μὲν
περὶ Ἀντίγονον καὶ Φίλαν τὴν Δημητρίου γυναῖκα τοιαῦτ᾽ ἦν. Τῶν δὲ πεμ-
φθέντων ὑπ᾽ Ἀντιγόνου στρατηγῶν Ἀριστόδημος μὲν πλεύσας εἰς τὴν Λακωνικὴν, καὶ
λαβὼν παρὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἐξουσίαν ξενολογεῖν, στρατιώτας ἤθροισεν ὀκτακισχι-
λίους ἐκ τῆς Πελοποννήσου. ἐντυχὼν δ᾽ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Πολυσπέρχοντι, φιλίαν συνέ-
θετο πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ Ἀντιγόνου· καὶ Πολυσπέρχοντα μὲν στρατηγὸν ἀπέδειξε τῆς
Πελοποννήσου, τὸν δ᾽ Ἀλέξανδρον ἔπεισεν εἰς τὴν Ἀσίαν πλεῦσαι πρὸς Ἀντίγονον.
ὁ δ᾽ ἕτερος τῶν στρατηγῶν Πτολεμαῖος, πορευθεὶς μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Καππα-
δοκίαν, καὶ καταλαβὼν Ἀμισὸν πολιορκουμένην ὑπ᾽ Ἀσκληπιοδώρου τοῦ Κασ-
σάνδρου στρατηγοῦ, τὴν μὲν ἐκ τῶν κινδύνων ἐῤῥύσατο, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἀσκληπιόδωρον
ὑποσπόνδους ἀφεὶς, ἀνεκτήσατο τὴν σατραπείαν. μετὰ δὲ ταῦτα πορευθεὶς διὰ Βι-
θυνίας, καὶ Ζιβοίτην τὸν βασιλέα τῶν Βιθυνῶν καταλαβὼν πολιορκοῦντα τήν τε τῶν
Ἀστακηνῶν καὶ Χαλκηδονίων πόλιν, συνηνάγκασε λῦσαι τὴν πολιορκίαν. ποιησά-
μενος δὲ συμμαχίαν πρός τε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πρὸς τὸν Ζιβοίτην, ἔτι δὲ λα-
βὼν ὁμήρους, προῆγεν ἐπὶ Ἰωνίας καὶ Λυδίας. ἐγεγράφει γὰρ Ἀντίγονος αὐτῷ βοηθεῖν

γρ. αὐτὸς δὲ παρελθὼν

γρ. λόγος. δηλώσει ὁμοίως δὲ καί

τῇ παραλίᾳ κατὰ τάχος, ὡς τοῦ Σελεύκου τὸν πλοῦν ἐνταῦθα ποιουμένου. ὡς δὲ ἐπῆλθε πλησίον τῶν προειρημένων τόπων Σέλευκος, ἔτυχε μὲν πολιορκῶν Ἐρυθράς, πυθόμενος δὲ τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν πλησίον οὖσαν, ἀπέπλευσεν ἄπρακτος. Ἀντίγονος δὲ, παραγενομένου πρὸς αὐτὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυσπέρχοντος, πρὸς μὲν τοῦτον συνέθετο φιλίαν. αὐτὸς δὲ συναγαγὼν τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τῶν παρεπιδημούντων κοινὴν ἐκκλησίαν, κατηγόρει Κασάνδρου, προφερόμενος τήν τε Ὀλυμπιάδος ἀναίρεσιν, καὶ τὰ συμβάντα περὶ Ῥωξάνην καὶ τὸν βασιλέα. πρὸς δὲ τούτοις, ἔλεγεν ὡς Θεσσαλονίκην μὲν βιασάμενος ἔγημε, φανερῶς δὲ ἐξιδιάζεται τὴν Μακεδόνων βασιλείαν· ἔτι δὲ ὡς Ὀλυνθίους ὄντας πολεμιωτάτους Μακεδόνων κατῴκισεν εἰς τὴν ὁμώνυμον ἑαυτοῦ πόλιν, καὶ Θήβας ἀνέστησε τὰς ὑπὸ Μακεδόνων κατασκαφείσας. συναγανακτούντων δὲ τῶν ὄχλων, ἔγραψε δόγμα καθ' ὃ τὸν Κάσανδρον ἐψηφίσατο πολέμιον εἶναι, ἐὰν μὴ τάς τε πόλεις καθέλῃ, καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὴν μητέρα τὴν Ῥωξάνην προαγαγὼν ἐκ τῆς φυλακῆς, ἀποδῷ τοῖς Μακεδόσι· καὶ τὸ σύνολον, ἐὰν μὴ πειθαρχῇ τῷ καθεσταμένῳ στρατηγῷ, καὶ τῆς βασιλείας παρειληφότι τὴν ἐπιμέλειαν Ἀντιγόνῳ. εἶναι δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, αὐτονόμους. ἐπιψηφισαμένων δὲ τῶν στρατιωτῶν τὰ ῥηθέντα, διαπέστειλε πανταχῇ τοὺς κομιοῦντας τὸ δόγμα. τοὺς μὲν γὰρ Ἕλληνας ὑπελάμβανε διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας προθύμους ἕξειν συναγωνιστὰς εἰς τὸν πόλεμον· τοὺς δ' ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις στρατηγοὺς καὶ σατράπας ὑπόπτως ἔχοντας, ὡς Ἀντιγόνου καταλῦσαι διεγνωκότος τοὺς ἀπὸ Ἀλεξάνδρου βασιλεῖς, τοῦ φανερῶς τὸν ὑπὲρ αὐτῶν πόλεμον ἀναδεχομένου, πάντας μεταπεσεῖσθαι ταῖς γνώμαις, καὶ τοῖς παραγγελλομένοις ἑτοίμως ὑπακούσεσθαι. ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, Ἀλεξάνδρῳ μὲν δοὺς πεντακόσια τάλαντα, καὶ περὶ τῶν μεγίστων εἰς μεγάλας ἀγαγὼν ἐλπίδας, ἐξαπέστειλεν εἰς Πελοπόννησον. αὐτὸς δὲ παρὰ Ῥοδίων μεταπεμψάμενος ναῦς, καὶ τῶν ναυπηγηθεισῶν τὰς πλείστας καταρτίσας, ἐπέπλευσε τῇ Τύρῳ. θαλασσοκρατῶν δὲ καὶ διακωλύων σῖτον εἰσάγεσθαι, προσεκαρτέρησε μὲν ἐνιαυτὸν καὶ τρεῖς μῆνας, εἰς ἔνδειαν δὲ δεινὴν ἀγαγὼν τοὺς ἐγκατακεκλεισμένους, τοὺς μὲν παρὰ Πτολεμαίου στρατιώτας συνεχώρησεν ἀπελθεῖν ἔχοντας τὰ ἑαυτῶν, τὴν δὲ πόλιν δι' ὁμολογίας παραλαβὼν, φρουρὰν τὴν διαφυλάξουσαν εἰς αὐτὴν εἰσήγαγεν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πτολεμαῖος μὲν ἀκούσας τὰ δεδογμένα τοῖς μετ' Ἀντιγόνου Μακεδόσι περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, ἔγραψε καὶ αὐτὸς τὰ παραπλήσια, βουλόμενος εἰδέναι τοὺς Ἕλληνας ὅτι φροντίζει τῆς αὐτονομίας αὐτῶν οὐχ ἧττον Ἀντιγόνου. οὐ γὰρ μικρὰν ῥοπὴν ὁρῶντες οὖσαν ἑκάτεροι προσλαβέσθαι τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν, διημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς εἰς τούτους εὐεργεσίας. προσελάβετο δ' εἰς τὴν συμμαχίαν καὶ τὸν τῆς Καρίας σατράπην Κάσανδρον, ἰσχύοντα καὶ πόλεις ἔχοντα τεταγμένας ὑφ' ἑαυτὸν οὐκ ὀλίγας. προαπεσταλκὼς δὲ τοῖς ἐν Κύπρῳ βασιλεῦσι στρατιώτας τρισχιλίους, ἐξέπεμψε τότε δύναμιν ἁδρὰν, σπεύδων συναναγκάσαι τοὺς ἐναντιοπραγοῦντας ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. Μυρμιδόνα μὲν οὖν τὸν Ἀθηναῖον ἀπέστειλε μετὰ στρατιωτῶν μυρίων, Πολύκλειτον δὲ μετὰ νεῶν ἑκατόν. τῶν δ' ὅλων στρατηγὸν Μενέλαον τὸν ἀδελφόν. οὗτοι δὲ πλεύσαντες εἰς Κύπρον, κἀκεῖ καταλαβόντες Σέλευκον μετὰ τοῦ στόλου, συνήδρευον, βουλευόμενοι τί χρὴ πράττειν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς Πολύκλειτον μὲν μετὰ πεντήκοντα νεῶν πλεῖν εἰς Πελοπόννησον, καὶ διαπολεμεῖν τοῖς περὶ Ἀριστόδημον καὶ Ἀλέξανδρον, ἔτι δὲ Πολυσπέρχοντα· Μυρμιδόνα δὲ καὶ τοὺς ξένους εἰς Καρίαν, βοηθήσοντας τοῖς περὶ τὸν Κάσανδρον,

γρ. σωτηρίας

τὸν Κάσανδρον, πολεμουμένοις ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ στρατηγοῦ. τοὺς δὲ περὶ τὸν Σέλευκον καὶ Μενέλαον ὑπολειφθέντας ἐν Κύπρῳ, μετὰ Νικοκρέοντος τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμμαχούντων διαπολεμεῖν τοῖς ἐναντιουμένοις. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς δυνάμεως διαμερισθείσης, οἱ περὶ Σέλευκον Κερυνίαν μὲν καὶ Λάπηθον ἐξεπολιόρκησαν· Στασίοικον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Μαριέων προσαγαγόμενοι, τὸν Ἀμαθουσίων δυνάστην ἠνάγκασαν ὅμηρα δοῦναι· τὴν δὲ τῶν Κιτιέων πόλιν οὐ δυνάμενοι προσαγαγέσθαι, συνεχῶς ἐπολιόρκουν πάσῃ τῇ δυνάμει. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν πρὸς Ἀντίγονον κατέπλευσεν ἐξ Ἑλλησπόντου καὶ Ῥόδου νῆες τετταράκοντα, Θεμίσωνος ναυαρχοῦντος· ὁμοίως δ' αὖ καὶ ἐξ Ἑλλησπόντου καὶ Ῥόδου κατῆγαγε σκάφη Διοσκορίδης ὀγδοήκοντα. προϋπῆρχον δ' αὐτῷ κατηρτισμέναι ναῦς τῶν ἐν Φοινίκῃ ναυπηγηθεισῶν αἱ πρῶται συντελεσθεῖσαι. αὗται δ' ἦσαν σὺν ταῖς ἐν Τύρῳ καταληφθείσαις ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν, ὥστε τὰς πάσας περὶ αὐτὸν ἠθροῖσθαι ναῦς μακρὰς ἐξηρτυμένας διακοσίας τετταράκοντα. τούτων δ' ἦσαν τετρήρεις μὲν ἐνενήκοντα, πεντήρεις δὲ δέκα, ἐννήρεις δὲ τρεῖς, δεκήρεις δὲ δέκα, ἄφρακτοι δὲ τριάκοντα. διελόμενος δὲ τὸν στόλον, πεντήκοντα μὲν ναῦς ἐξέπεμψεν εἰς Πελοπόννησον· τῶν δ' ἄλλων ναύαρχον καταστήσας Διοσκορίδην τὸν ἀδελφιδοῦν, προσέταξε περιπλεῖν, τοῖς τε συμμάχοις παρεχόμενον τὴν ἀσφάλειαν, καὶ τῶν νήσων τὰς μήπω μετεχούσας τῆς συμμαχίας προσαγόμενον. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἀντίγονον ἐν τούτοις ἦν.

τῶν πρώτων

Ἡμεῖς δ' ἐπεὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν πραχθέντα διήλθομεν, ἐν μέρει πάλιν τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην διέξιμεν. Ἀπολλωνίδης γὰρ ὁ ταχθεὶς ὑπὸ Κασάνδρου στρατηγὸς ἐπὶ τῆς Ἀργείων πόλεως, ἐξοδεύσας εἰς Ἀρκαδίαν νυκτὸς, ἐκυρίευσε τῆς τῶν Στυμφαλίων πόλεως. περὶ ταῦτα δ' αὐτοῦ διατρίβοντος, τῶν Ἀργείων οἱ πρὸς Κάσανδρον ἀλλοτρίως ἔχοντες ἐπεκαλέσαντο τὸν Πολυσπέρχοντος Ἀλέξανδρον, ἐπαγγελλόμενοι παραδώσειν τὴν πόλιν. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου βραδύνοντος, Ἀπολλωνίδης φθάσας κατήντησεν εἰς Ἄργος. τῶν δ' ἐναντιουμένων καταλαβὼν εἰς πεντακοσίους συνηθροικότας ἐν τῷ πρυτανείῳ, τούτους μὲν ἀποκλείσας τῆς ἐξόδου ζῶντας κατέκαυσε· τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν πλείους ἐφυγάδευσεν, ὀλίγους δὲ συλλαβὼν ἀπέκτεινε. Κάσανδρος δὲ, πυθόμενος τὸν Ἀριστοδήμου κατάπλουν εἰς Πελοπόννησον, καὶ τὸ συνηθροισμένον πλῆθος τῶν ξένων, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρησεν ἀφιστάναι τὸν Πολυσπέρχοντα τῆς Ἀντιγόνου φιλίας. οὐχ ὑπακούοντος δ' αὐτοῦ, συναγαγὼν δύναμιν ἧκε διὰ τῆς Θετταλίας εἰς Βοιωτίαν. ἐνταῦθα δὲ συνεπιλαβόμενος τοῖς Θηβαίοις τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας, παρῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον Κεγχρεὰς ἐκπολιορκήσας, ἐδῄωσε τὴν χώραν τῶν Κορινθίων· μετὰ δὲ ταῦτα δύο φρούρια κατὰ κράτος ἑλὼν, τοὺς ὑπ' Ἀλεξάνδρου κατασταθέντας φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφῆκεν. ἑξῆς δὲ τῇ τῶν Ὀρχομενίων πόλει προσβολὰς ποιησάμενος, καὶ παρεισαχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίως ἐχόντων πρὸς Ἀλέξανδρον, τῆς μὲν πόλεως φυλακὴν ἀπέλιπε, τῶν δὲ φίλων τῶν Ἀλεξάνδρου καταφυγόντων εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν, ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τοῖς πολίταις ὃ βούλοιντο πρᾶξαι. οἱ μὲν οὖν Ὀρχομένιοι τοὺς ἱκέτας βιαίως ἀνασπάσαντες, ἀπέσφαξαν παρὰ τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα. ὁ δὲ Κάσανδρος παρελθὼν εἰς τὴν Μεσσηνίαν, καὶ καταλαβὼν φρουρουμένην ὑπὸ Πολυσπέρχοντος τὴν πόλιν, τὸ μὲν πολιορκεῖν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπέγνω· παρελθὼν δ' εἰς Ἀρκαδίαν, Δάμιν μὲν ἐπιμελητὴν τῆς πόλεως ἀπέλιπεν, αὐτὸς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν Ἀργείαν, καὶ θεὶς τὸν τῶν Νεμέων ἀγῶνα, τὴν εἰς Μακεδονίαν ἐπάνοδον ἐποιήσατο. τούτου δὲ χωρισθέντος, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιὼν τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις μετ' Ἀριστοδήμου,

τὰς μὲν ὑπὸ Κασσάνδρου καθεσταμένας φρουρὰς ἐκβάλλειν ἐπειρᾶτο, ταῖς δὲ πόλε-
σιν ἀποκαθιστᾶν τὴν ἐλευθερίαν. ὁ δὲ πυθόμενος ὁ Κάσσανδρος ἔπεμψε πρὸς αὐ-
τὸν Πρέπελλον, ἀξιῶν Ἀντιγόνου μὲν ἀποστῆναι, συμμαχεῖν δ' αὐτῷ γνησίως. τούτου δ'
αὐτοῦ πράξαντος, στρατηγίαν δώσειν ἔφησε πάσης Πελοποννήσου, καὶ δυνάμεως ἀπο-
δείξειν κύριον, ἔτι δὲ κατ' ἀξίαν τιμήσειν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἰδὼν αὐτῷ συγχωρού-
μενον οὗ χάριν ἐξ ἀρχῆς ἐπολέμει πρὸς Κάσσανδρον, συμμαχίαν ποιησάμενος,
ἀπεδείχθη στρατηγὸς Πελοποννήσου. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πολύκλειτος
ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ Σέλευκον, ἐκ Κύπρου πλεύσας, κατῆρεν εἰς Κεγχρεάς. ἀ-
κούσας δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου μετάθεσιν, καὶ θεωρῶν μηδὲν ὑπάρχον πολέμιον σύστη-
μα, τὸν πλοῦν ἐπὶ Παμφυλίας ἐποιήσατο. ἐντεῦθεν δὲ παρακομισθεὶς εἰς Ἀφρο-
δισιάδα τῆς Κιλικίας, ἤκουσεν ὅτι Θεόδοτος μὲν ὁ Ἀντιγόνου ναύαρχος ἐκ Πατάρων
τῆς Λυκίας παραπλεῖ ταῖς ἀπὸ Ῥόδου ναυσὶν, ἐχούσαις ἀπὸ Καρίας πληρώματα,
καὶ διότι Περίλαος μετὰ στρατιωτῶν παράγει πεζῇ, προηγούμενος τῷ στόλῳ τῆς ἀγωγῆς
τὴν ἀσφάλειαν. ἀμφοτέρους κατεστρατήγησε. τοὺς μὲν γὰρ στρατιώτας ἀποβιβάσας
ἔκρυψεν ἐν εὐθέτῳ τόπῳ, καθ' ὃν ἀναγκαῖον ἦν τοὺς πολεμίους τὴν πάροδον ποιήσασθαι·
αὐτὸς δὲ πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσας, καὶ περὶ αὐτὸ λαβὼν ἀκρωτήριον, ἐπετή-
ρει τὴν τῶν πολεμίων παρουσίαν. ἐμπεσόντων δὲ πρῶτον τῶν πεζῶν εἰς τὴν ἐνέδραν,
συνέβη τόν τε Περίλαον ἁλῶναι, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς μὲν πεσεῖν μαχομένους, οὓς δὲ
ζωγρηθῆναι. ἐπιχειρούντων δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ στόλου παραβοηθεῖν τοῖς ἰδίοις, ἐπιπλεύ-
σας ὁ Πολύκλειτος ἄφνω συντεταγμένῳ τῷ στόλῳ, ῥᾳδίως ἐτρέψατο τεταραγμέ-
νους τοὺς πολεμίους. διόπερ συνέβη τάς τε ναῦς ἁλῶναι πάσας καὶ τῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγους·
ἐν οἷς καὶ αὐτὸν τὸν Θεόδοτον τραυματίαν γενόμενον μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελευτῆσαι.
Πολύκλειτος μὲν οὖν χωρὶς κινδύνων τηλικαῦτα πλεονεκτήσας, ἀπέπλευσεν εἰς
Κύπρον, ἐντεῦθεν δ' εἰς Πηλούσιον. ὁ δὲ Πτολεμαῖος τοῦτον μὲν ἐπαινέσας, δωρεαῖς
μεγάλαις ἐτίμησε, καὶ πολὺ μᾶλλον προῆγεν, ὡς ἀρχηγὸν γεγονότα μεγάλου
προτερήματος· τὸν δὲ Περίλαον καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων τινὰς ἀπέλυσεν, ἐλθού-
σης πρὸς αὐτὸν πρεσβείας παρ' Ἀντιγόνου. αὐτὸς δὲ παρῆλθεν ἐπὶ τὸ καλούμενον Ἔκ-
ρηγμα. κἀκεῖ συνελθὼν εἰς λόγους Ἀντιγόνῳ, πάλιν ἀπῆλθεν, οὐ συγχωροῦντος Ἀντιγό-
νου τὰ ἀξιούμενα. Ἡμεῖς δὲ διεληλυθότες τὰ πραχθέντα τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην περί τε
τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, ἐν μέρει διέξιμεν περὶ τῶν πρὸς ἑσπέραν κειμένων μερῶν. Αγα-
θοκλῆς γὰρ ὁ τῶν Συρακοσίων δυνάστης, κατέχων φρούρια τῶν Μεσσηνίων, ἐπηγγείλατο λα-
βὼν παρ' αὐτῶν τριάκοντα τάλαντα παραδώσειν τὸν τόπον. δόντων δὲ τῶν Μεσσηνίων
ἀργύριον, οὐ μόνον διεψεύσατο τοὺς πιστεύσαντας τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ καὶ τὴν Μεσσήνην
αὐτὴν ἐπεχείρησε καταλαβέσθαι. πυθόμενος γὰρ μέρος τι τοῦ τείχους ἐν αὐτῇ πεπτωκέ-
ναι, πεζοὺς μὲν τοὺς ἱππεῖς ἀπέστειλεν ἐκ Συρακουσῶν· αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν ναῦς ἡμιο-
λίας, νυκτὸς κατέπλευσε πλησίον τῆς πόλεως. προαισθομένων δὲ τῶν προεπιβουλευομέ-
νων, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέτυχεν· ἐπὶ δὲ τὰς Μύλας πλεύσας, καὶ πολιορκήσας τὸ
φρούριον, δι' ὁμολογίας παρέλαβε. καὶ τότε μὲν εἰς Συρακούσας ἐχωρίσθη· κατὰ δὲ τὴν τῶν
καρπῶν συγκομιδὴν πάλιν ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Μεσσήνην. πλησίον δὲ τῆς πόλεως στρα-
τοπεδεύσας, καὶ προσβολὰς συνεχεῖς ποιούμενος, κατ' οὐδὲν ἀξιόλογον ἴσχυσε βλά-
ψαι τοὺς πολεμίους. καὶ γὰρ τῶν ἐκ Συρακουσῶν φυγάδων πολλοὶ συνδεδραμήκεισαν εἰς
τὴν πόλιν, οἳ καὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν καὶ διὰ τὸ πρὸς τὸν τύραννον μῖσος ἐκθύμως ἠγω-
νίζοντο. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἧκον ἐκ Καρχηδόνος πρέσβεις, οἳ τῷ μὲν Ἀγαθοκλεῖ περὶ τῶν

γρ. ἀπὸ ῥόδου νεῶν παρ.

γρ. ἀνεχώρει

παραχθέντων ἐπετίμησεν, ὡς παραβαίνοντι τὰς συνθήκας. τοῖς δὲ μεσσηνίοις εἰρήνην
παρεσκεύασε, καὶ τὸ φρούριον ἀναγκάσαντες ἀποκαταστῆσαι τῷ τυράννῳ, ἀπέπλευ-
σαν εἰς τὴν λιβύην. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς προελθὼν εἰς ἀβάκαινον πόλιν σύμμαχον,
τοὺς δοκοῦντας ἀλλοτρίως ἔχειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἀπέσφαξεν, ὄντας πλείους τῶν τεσσα-
ράκοντα. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ῥωμαῖοι μὲν διαπολεμοῦντες σαυνί-
ταις, Φερέντην πόλιν τῆς ἀπουλίας κατὰ κράτος εἷλον. οἱ δὲ τὴν νουκερίαν τὴν ἀλφα-
τέρναν καλουμένην οἰκοῦντες, πεισθέντες ὑπό τινων, τὴν μὲν ῥωμαίων φιλίαν ἀ-
πίστησαν, πρὸς δὲ τοὺς σαυνίτας συμμαχίαν ἐποιήσαντο.

γρ. ἀσφαλτέρναν

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Νικόδωρος, ἐν ῥώμῃ δ' ἦσαν
ὕπατοι, Λεύκιος Παπίριος τὸ τέταρτον, καὶ Κόϊντος Πόπλιος τὸ δεύτερον. ἐπὶ δὲ
τούτων, Ἀριστόδημος μὲν ὁ κατασταθεὶς ὑπ' Ἀντιγόνου στρατηγός, ὡς ἐπύθετο τὴν
Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυσπέρχοντος ἀπόστασιν, ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῶν αἰτωλῶν διακοινολο-
γησάμενος, προετρέψατο τὰ πλήθη βοηθεῖν τοῖς Ἀντιγόνου πράγμασιν. αὐτὸς δὲ
μετὰ τῶν μισθοφόρων διαβὰς ἐκ τῆς αἰτωλίας εἰς πελοπόννησον, κατέλαβεν Ἀλέ-
ξανδρόν τε καὶ τοὺς ἠλείους πολιορκοῦντας τὴν κυλλήνην. εὐκαίρως δὲ τοῖς κινδυνεύ-
ουσιν ἐπιφανείς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. καταλιπὼν δ' ἐνταῦθα τοὺς παρεξομένους
τῷ φρουρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, ἀνέζευξεν εἰς τὴν ἀχαΐαν· καὶ πάτρας μὲν ἠλευθέ-
ρωσε, φρουρουμένας ὑπὸ τῶν Κασσάνδρου στρατιωτῶν· αἴγιον δ' ἐκπολιορκήσας, τῆς
φρουρᾶς ἐκυρίευσε, καὶ τοῖς αἰγιεῦσι κατὰ τὸ δόγμα τὴν ἐλευθερίαν βουλόμενος ἀποκατα-
στῆσαι, διὰ ταύτην τὴν παρείσασιν ἐκωλύθη. τῶν γὰρ στρατιωτῶν τραπέντων πρὸς ἁρπαγήν,
πολλοὶ μὲν ἀπεσφάγησαν τῶν αἰγιωτῶν, πλεῖσται δὲ τῶν οἰκιῶν διεφθάρησαν. μετὰ δὲ
ταῦτα διαπλεύσαντος εἰς αἰτωλίαν αὐτοῦ, δυμαῖοι φρουρὰν ἔχοντες παρὰ Κασ-
σάνδρου, διετείχισαν τὴν πόλιν, ὥστε κατ' ἰδίαν οὖσαν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως διεζεῦ-
χθαι. παρακαλέσαντες δ' ἀλλήλους ἀντέχεσθαι τῆς αὐτονομίας, περιεστρατοπέ-
δευσαν τὴν ἄκραν, καὶ συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιοῦντο. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ Ἀλέ-
ξανδρος, ἧκε μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ βιασάμενος ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐκυρίευσε τῆς πόλεως.
τῶν δὲ δυμαίων τοὺς μὲν ἀπέσφαξε, τοὺς δ' εἰς φυλακὴν ἀπέθετο, πολλοὺς δὲ ἐφυ-
γάδευσεν. οἱ δὲ περιλειφθέντες, ἀπαλλαγέντος ἐκ τῆς πόλεως Ἀλεξάνδρου, χρόνον
μέν τινα τὴν ἡσυχίαν ἦγον, καταπεπληγμένοι τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ἅμα δὲ καὶ
συμμάχων ὄντες ἔρημοι· μετὰ δέ τινα χρόνον ἐξ αἰγίου τοὺς Ἀριστοδήμου μισθοφόρους
μεταπεμψάμενοι, πάλιν ἐπέθεντο τῇ φρουρᾷ, καὶ κυριεύσαντες τῆς ἄκρας, τὴν μὲν πό-
λιν ἠλευθέρωσαν, τῶν δὲ καταλειφθέντων τοὺς πλείστους ἀποσφάξαντες, συνανεῖλον
καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν ὅσοι πρὸς Ἀλέξανδρον εἶχον φιλίαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττ-
τομένοις, Ἀλέξανδρος μὲν ὁ Πολυσπέρχοντος, ἐκ σικυῶνος ἀναζευγνύων μετὰ τῆς
δυνάμεως, ὑπ' Ἀλεξίωνος τοῦ σικυωνίου, καί τινων ἄλλων προσποιουμένων εἶναι
φίλων, ἀνῃρέθη. ἡ δὲ γυνὴ Κρατησίπολις διαδεξαμένη τὰ πράγματα, συνεῖχε τὸ
στρατόπεδον, ἀγαπωμένη διαφερόντως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὰς εὐεργεσίας·
διετέλει γὰρ βοηθοῦσα τοῖς ἀτυχοῦσι, καὶ πολλοὺς τῶν ἀπόρων ὑπολαμβάνουσα. ἦν
δὲ περὶ αὐτὴν καὶ σύνεσις πραγματική, καὶ τόλμα μείζων ἢ κατὰ γυναῖκα. τῶν γὰρ
σικυωνίων καταφρονησάντων αὐτῆς διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτήν, καὶ συνδρα-
μόντων μετὰ τῶν ὅπλων ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, παραταξαμένη καὶ νικήσασα, πολλοὺς
μὲν ἀνεῖλε· συλλαβοῦσα δὲ περὶ τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, ἀνεσταύρωσεν. ἀσφαλισαμένη
δὲ τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἐδυνάστευε τῶν σικυωνίων, ἔχουσα πολλοὺς στρατιώτας ἑτοίμους εἰς

πρὸς τὰ κίνδυνον. καὶ τὰ μὲν περὶ πελοπόννησον ἐν τούτοις ἦν. Κάσανδρος δ' ὁρῶν τοὺς αἰτωλοὺς συναγωνιζομένους μὲν Ἀντιγόνῳ, πόλεμον δ' ἔχοντας ὅμορον πρὸς τοὺς ἀκαρνᾶνας, ἔκρινε συμφέρειν ἅμα συμμάχους μὲν ἀκαρνᾶνας ποιήσασθαι, ταπεινῶσαι δὲ τοὺς αἰτωλούς. διόπερ ἀναζεύξας ἐκ μακεδονίας μετὰ δυνάμεως μεγάλης ἧκεν εἰς αἰτωλίαν, καὶ κατεστρατοπέδευσε περὶ τὸν καλούμενον καμπύλον ποταμόν. συναγαγὼν δὲ τοὺς ἀκαρνᾶνας εἰς κοινὴν ἐκκλησίαν, καὶ διελθὼν ὅτι πόλεμον ἔχουσιν ὅμορον ἐκ παλαιῶν χρόνων, συνεβούλευεν ἐκ τῶν ὀχυρῶν καὶ μικρῶν χωρίων εἰς ὀλίγας πόλεις μετοικῆσαι· ὅπως μὴ, διεσπαρμένης τῆς οἰκήσεως, ἀδυνατῶσιν ἀλλήλοις βοηθεῖν, καὶ πρὸς τὰς ἀπροσδοκήτους τῶν πολεμίων ἐπιθέσεις δυσχερῶς ἀθροίζεσθαι. πεισθέντων δὲ τῶν ἀκαρνάνων, οἱ πλεῖστοι μὲν εἰς στρατόπολιν συνῴκησαν, ὀχυρωτάτην οὖσαν καὶ μεγίστην. οἰνιάδαι δὲ καί τινες ἄλλοι συνῆλθον ἐπὶ σαυρίαν, δερίεις δὲ μεθ' ἑτέρων εἰς ἀγρίνιον. ὁ δὲ Κάσανδρος ἀπολιπὼν στρατηγὸν Λυκίσκον μετὰ τῶν ἱκανῶν στρατιωτῶν, τούτῳ μὲν παρήγγειλε βοηθεῖν ἀκαρνᾶσιν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως παρελθὼν ἐπὶ λευκάδος, τὴν πόλιν διὰ πρεσβείας προσηγάγετο. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὸν ἀδρίαν ποιησάμενος, ἀπολλωνίαν ἐξ ἐφόδου παρέλαβεν. εἰς δὲ τὴν ἰλλυρίδα παρελθὼν, καὶ διαβὰς τὸν ἕβρον ποταμὸν, παρετάξατο πρὸς Γλαυκίαν τὸν ἰλλυριῶν βασιλέα. περιγενόμενος δὲ τῇ μάχῃ πρὸς μὲν τοῦτον συνθήκας ἐποιήσατο, καθ' ἃς οὐκ ἐξῆν τῷ Γλαυκίᾳ στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Κασάνδρου συμμάχους· τὴν δὲ τῶν ἐπιδαμνίων πόλιν προσαγαγόμενος, καὶ φρουρὰν εἰσκαταστήσας, ἐπανῆλθεν εἰς μακεδονίαν. Ἀπαλλαγέντος δ' ἐκ τῆς αἰτωλίας τοῦ Κασάνδρου, συστραφέντες τῶν αἰτωλῶν εἰς τρισχιλίους, καὶ περιχαρακώσαντες ἀγρίνιον, ἐπολιόρκουν. τῶν δὲ κατοικούντων τὸ χωρίον ὁμολογίας ποιησαμένων, ὥστε τὴν μὲν πόλιν παραδοῦναι, τῆς δ' ἀσφαλείας τυχόντας αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι, οὗτοι μὲν ἐπὶ τούτοις πιστεύοντες ταῖς σπονδαῖς ἀπῄεσαν· οἱ δ' αἰτωλοὶ παραβαίνοντες τὰς συνθήκας, καὶ καταδιώξαντες τοὺς οὐδὲν ἐλπίζοντας πείσεσθαι δεινὸν, πλὴν ὀλίγων πάντας ἀπέσφαξαν. ὁ δὲ Κάσανδρος παραγενόμενος εἰς μακεδονίαν, καὶ πυθόμενος πολεμεῖσθαι τὰς ἐν καρίᾳ πόλεις ὅσαι συνεμάχουν τοῖς περὶ Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον, ἐξέπεμψε δύναμιν εἰς τὴν καρίαν, ἅμα μὲν βουλόμενος βοηθεῖν τοῖς συμμάχοις, ἅμα δὲ σπεύδων εἰς περισπασμοὺς ἐμβαλεῖν Ἀντίγονον, ἵνα μὴ σχολὴν ἔχῃ διαβαίνειν εἰς τὴν εὐρώπην. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς Δημήτριον τὸν φαληρέα, καὶ Διονύσιον τὸν φρουροῦντα τὴν μουνυχίαν, προστάττων εἴκοσι ναῦς εἰς λῆμνον ἐκπέμψαι. ἀποστειλάντων δ' αὐτῶν εὐθὺς τὰ σκάφη καὶ ναύαρχον ἐπ' αὐτῶν Ἀριστοτέλην, οὗτος μὲν καταπλεύσας εἰς λῆμνον, καὶ μεταπεμψάμενος Σέλευκον μετὰ στόλου, τοὺς λημνίους ἔπειθεν ἀποστῆναι τῶν περὶ Ἀντίγονον. οὐ προσεχόντων δ' αὐτῶν, τήν τε χώραν ἐδῄωσε, καὶ τὴν πόλιν περιχαρακώσας ἐπολιόρκει. μετὰ δὲ ταῦτα Σέλευκος μὲν ἀπέπλευσεν εἰς κῶ. Διοσκουρίδης δὲ κατασταθεὶς ναύαρχος ὑπ' Ἀντιγόνου, πυθόμενος τὸν ἀπόπλουν Σελεύκου, κατῆρεν εἰς λῆμνον, καὶ τὸν μὲν Ἀριστοτέλην ἐξέβαλεν ἐκ τῆς νήσου, τῶν δὲ νεῶν τὰς πλείστας αὐτάνδρους εἷλε. Κάσανδρος δὲ καὶ Πρεπέλαος ἀφηγούμενοι μὲν τῆς ὑπὸ Κασάνδρου πεμφθείσης δυνάμεως εἰς τὴν καρίαν, πυθόμενοι δὲ Πτολεμαῖον τὸν Ἀντιγόνου στρατηγὸν τὴν δύναμιν εἰς παραχειμασίαν διῃρηκέναι, καὶ αὐτὸν ἀσχολεῖσθαι περὶ τὴν ταφὴν τοῦ πατρὸς, Εὐπόλεμον ἀπέστειλαν ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους περὶ κάπριμα τῆς καρίας· συνεξέπεμψαν δ' αὐτῷ πεζοὺς μὲν ὀκτακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους. καθ' ὃν δὴ χρόνον Πτολεμαῖος παρά τινων αὐτομόλων ἀκούσας τὴν προαίρεσιν τῶν πολεμίων,

γρ. προεστῶτα

ἤθροισε μὲν τῶν πλησίον χειμαζόντων στρατιωτῶν πεζοὺς μὲν ὀκτακισχιλίους τετρακοσίους, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους. ἀνελπίστως δὲ περὶ μέσας νύκτας ἐπιθέμενος τῷ χάρακι τῶν ἐναντίων, καὶ καταλαβὼν ἀφυλάκτους καὶ κοιμωμένους, αὐτόν τε τὸν Εὐπόλεμον ἐζώγρησε, καὶ τοὺς στρατιώτας συνηνάγκασε παραδοῦναι σφᾶς αὐτούς. τὰ μὲν οὖν συμβάντα περὶ τοὺς ἀποσταλέντας ὑπὸ Κασάνδρου στρατηγοὺς εἰς τὴν ἀσίαν, τοιαῦτ' ἦν. Ἀντίγονος δὲ ὁρῶν τὸν Κάσανδρον ἀντεχόμενον τῆς ἀσίας, Δημήτριον μὲν τὸν υἱὸν ἀπέλιπεν ἐν τῇ συρίᾳ, προστάξας ἐνεδρεύειν τοὺς περὶ Πτολεμαῖον, οὓς ὑπώπτευεν ἐκ τῆς αἰγύπτου παράξειν μετὰ δυνάμεως ἐπὶ συρίας. συναπέλιπε δ' αὐτῷ πεζοὺς μὲν ξένους μυρίους, μακεδόνας δὲ δισχιλίους, λυκίους δὲ καὶ παμφυλίους πεντακοσίους, πέρσας δὲ τοξότας καὶ σφενδονήτας τετρακοσίους, ἱππεῖς δὲ πεντακισχιλίους, ἐλέφαντας δὲ πλείους τῶν τεσσαράκοντα. παρακατέστησε δ' αὐτῷ καὶ συμβούλους τέσσαρας, Νέαρχόν τε τὸν κρῆτα, καὶ Πίθωνα τὸν Ἀγήνορος, ὃς κατεληλύθει πρότερον ὀλίγαις ἡμέραις ἐκ βαβυλῶνος· πρὸς δὲ τούτοις, Ἀνδρόνικόν τε τὸν ὀλύνθιον, καὶ Φίλιππον, ἄνδρας πρεσβυτέρους καὶ συνεστρατευκότας τῷ Ἀλεξάνδρῳ πᾶσαν τὴν στρατείαν. ἦν γὰρ Δημήτριος ἔτι νέος τὴν ἡλικίαν, ὡς ἂν γεγονὼς ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν. αὐτὸς δὲ τὴν ἄλλην δύναμιν ἔλαβε, καὶ τὸν μὲν ταῦρον ὑπερβάλλων τὸν ταῦρον, καὶ περιπεσὼν χιόνι πολλῇ, συχνοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν· διὸ καὶ πάλιν ἀνακάμψας εἰς τὴν κιλικίαν, καὶ μεταλαβὼν ἕτερον καιρὸν, διεξῆλθε μὲν ἀσφαλέστερον τὸ προειρημένον ὄρος, παραγενόμενος δ' εἰς κελαινὰς τῆς φρυγίας, διεῖλε τὸ στρατόπεδον εἰς χειμασίαν. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν στόλον ἐκ φοινίκης μετεπέμψατο, Μηδίου ναυαρχοῦντος· ὃς περιτυχὼν ταῖς πυδναίων ναυσὶν, οὔσαις τριάκοντα ἕξ, καὶ καταναυμαχήσας, αὐτάνδρων τῶν σκαφῶν ἐκυρίευσε. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἑλλάδα καὶ τὴν ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, οἱ τῶν συρακοσίων φυγάδες διατρίβοντες ἐν ἀκράγαντι, παρεκάλουν τοὺς προεστηκότας τῆς πόλεως μὴ περιορᾶν Ἀγαθοκλέα συσκευαζόμενον τὰς πόλεις. αἱρετώτερον γὰρ εἶναι, πρὶν τοῦ τὸν τύραννον ἰσχυρὸν γενέσθαι, διαπολεμεῖν ἑκουσίως, ἢ περιμείναντας αὐτοῦ τὴν αὔξησιν, ἐξ ἀνάγκης πρὸς ἰσχυρότερον διαγωνίζεσθαι. δοξάντων δ' αὐτῶν ἀληθῆ λέγειν, ὁ μὲν δῆμος τῶν ἀκραγαντίνων ἐψηφίσατο τὸν πόλεμον, καὶ γελῴους μὲν καὶ μεσσηνίους εἰς τὴν συμμαχίαν προσελάβοντο, εἰς δὲ τὴν λακεδαιμονίαν τῶν φυγάδων τινὰς ἐξέπεμψαν, ἐντειλάμενοι πειρᾶσθαι στρατηγὸν ἄγειν τὸν δυνάμενον τῶν πραγμάτων ἀφηγήσασθαι. τοὺς γὰρ πολιτικοὺς ὑπώπτευον, ὡς ὄντας οἰκείους τυραννίδος· τοὺς δ' ἔξωθεν ὑπελάμβανον δικαίως ποιήσεσθαι τὴν τῶν ὅλων ἐπιμέλειαν, ἀναμιμνησκόμενοι τῆς Τιμολέοντος τοῦ κορινθίου στρατηγίας. οἱ δὲ πεμφθέντες, ὡς ποθ' ἧκον εἰς τὴν λακωνικὴν, εὗρον Ἀκρότατον τὸν Κλεομένους τοῦ βασιλέως υἱὸν προσκεκοφότα πολλοῖς τῶν νέων, καὶ διὰ τοῦτο ξενικῶν πραγμάτων ὀρεγόμενον. τῶν γὰρ λακεδαιμονίων μετὰ τὴν πρὸς Ἀντίπατρον μάχην ἀπολυόντων τῆς ἀτιμίας τοὺς ἐκ τῆς ἥττης διασωθέντας, μόνος ἐνέστη τῷ δόγματι. διόπερ αὐτῷ συνέβη καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγοις προσκόψαι, μάλιστα δ' οἷς ἦν ὑπὸ τὸν νόμον τὰ πρόστιμα. οὗτοι γὰρ συστραφέντες πληγάς τε συνεφόρησαν αὐτῷ, καὶ διετέλουν ἐπιβουλεύοντες. διὰ ταῦτα δὴ ξενικῆς ἡγεμονίας ἐπιθυμῶν, ἀσμένως ὑπήκουσε τοῖς ἀκραγαντίνοις. τὴν δ' ἀποδημίαν ποιησάμενος ἄνευ τῆς τῶν ἐφόρων γνώμης, ἀνήχθη ναυσὶν ὀλίγαις, ὡς διαίρων ἐπ' ἀκράγαντος. ἀπενεχθεὶς δ' ὑπ' ἀνέμων εἰς τὸν ἀδρίαν, κατῆρε μὲν εἰς τὴν τῶν ἀπολλωνιατῶν χώραν. καταλαβὼν δὲ τὴν πόλιν πολιορκουμένην ὑπὸ Γλαυκίου τοῦ βασιλέως τῶν ἰλλυριῶν, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν,

γρ. αὐτάνδρων αὐτῶν ἐκυρ.

γρ. προσκεκρουκότα πολλοῖς

π. ες δὲ βασιλέα συνθήκας ποιήσασθαι πρὸς τοὺς Ἀπολλωνιάτας. εὐθὺ δὲ πλεύσας εἰς Τάραντα, καὶ παρακαλέσας τὸν δῆμον συνελευθερῶσαι Συρακοσίους, ἔπεισε ψηφίσασθαι ναῦς εἴκοσι βοηθεῖν. διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν, καὶ τὸ τῆς οἰκίας ἀξίωμα [illegible] τοῖς λόγοις αὐτοῦ πίστιν τε μεγάλην καὶ βάρος. τῶν δὲ Ταραντίνων περὶ τὴν παρασκευὴν ὄντων, αὐτὸς συνεκπλεύσας εἰς τὴν Ἀκράγαντα, παρέλαβε τὴν στρατηγίαν, καὶ τὸ μὲν πρῶτον μετεωρίσας τὰ πλήθη μεγάλαις ἐλπίσι, παρεσκευάσατο πάντας προσδοκᾶν συντόμως κατάλυσιν τοῦ τυράννου. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, πρᾶξιν μὲν οὐδεμίαν οὔτε τῆς πατρίδος οὔτε τῆς περὶ τὸ γένος ἐπιφανείας ἀξίαν διεπράξατο· τοὐναντίον δέ, φονικὸς ὢν καὶ τῶν τυράννων ὠμότερος, προσέκοπτε τοῖς πλήθεσι· πρὸς δὲ τούτοις τὴν πάτριον δίαιταν μετέβαλε, καὶ ταῖς ἡδοναῖς ἐνετρύφησεν οὕτως ἀσελγῶς, ὥστε Πέρσην εἶναι δοκεῖν, καὶ οὐ Σπαρτιάτην. ἐπεὶ δὲ τῶν προσόδων τὸ πλεῖον μέρος ἀνήλωσε, τὰ μὲν πολυθυόμενος, τὰ δὲ διανοσφιζόμενος· τέλος δὲ Σωσίστρατον ἐπιφανέστατον τῶν φυγάδων, πολλάκις δυνάμεων ἀφηγησάμενον, ἐπὶ δεῖπνον παραλαβὼν ἐδολοφόνησεν, ἐγκαλέσαι μὲν ἁπλῶς οὐδ' ὁτιοῦν ἔχων, ἐκποδὼν δὲ ποιήσασθαι δραστικὸν ἄνδρα, καὶ δυνάμενον ἐφεδρεῦσαι τοῖς κακῶς προεσταμένοις τῆς ἡγεμονίας. διαβοηθείσης δὲ τῆς πράξεως, εὐθὺς οἵ τε φυγάδες συνέτρεχον ἐπ' αὐτόν, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ διετέθησαν ἀλλοτρίως. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀπέστησαν αὐτὸν τῆς στρατηγίας, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ βάλλειν τοῖς λίθοις ἐπεχείρησαν. διόπερ φοβηθεὶς τὴν τοῦ πλήθους ὁρμήν, νυκτὸς ἔφυγε, καὶ λαθὼν διῆρεν εἰς τὴν Λακωνικήν. τούτου δ' ἀπαλλαγέντος, Ταραντῖνοι μὲν ἀπεσταλκότες εἰς Σικελίαν τὸν στόλον μετεπέμψαντο· Ἀκραγαντῖνοι δὲ καὶ Γελῷοι καὶ Μεσσήνιοι κατέλυσαν τὸν πρὸς Ἀγαθοκλέα πόλεμον, μεσιτεύσαντος τὰς συνθήκας Ἀμίλκου τοῦ Καρχηδονίου. ἦσαν δὲ τὰ κεφάλαια τῶν συντεθέντων τοιάδε· τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τῶν κατὰ Σικελίαν Ἡράκλειαν μὲν καὶ Σελινοῦντα καὶ πρὸς ταύταις Ἱμέραν ὑπὸ Καρχηδονίοις τετάχθαι, καθάπερ καὶ πρότερον ὑπῆρχον· τὰς δ' ἄλλας πάσας αὐτονόμους εἶναι, τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων Συρακοσίων. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀγαθοκλῆς ὁρῶν ἔρημον οὖσαν τὴν Σικελίαν στρατοπέδων πολεμίων, ἀδεῶς προσήγετο τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. ταχὺ δὲ πολλῶν ἐγκρατὴς γενόμενος, ἰσχυρὰν κατεσκευάσατο τὴν δυναστείαν. καὶ γὰρ συμμάχων πλῆθος, καὶ προσόδους ἁδράς, καὶ στρατόπεδον ἀξιόλογον περιεποιήσατο. χωρὶς γὰρ τῶν συμμάχων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ Συρακουσῶν καταγραφέντων εἰς τὴν στρατείαν, μισθοφόρους ἐπιλέκτους εἶχε, πεζοὺς μὲν μυρίους, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίους πεντακοσίους. ἐποιήσατο δὲ καὶ παρασκευὴν ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, εἰδὼς τοὺς Καρχηδονίους ἐπιτετιμηκότας τῷ Ἀμίλκᾳ περὶ τῶν συνθηκῶν, συντόμως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πόλεμον ἐξοίσοντας. καὶ τὰ μὲν περὶ Σικελίαν ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τοιαύτην εἶχε τὴν κατάστασιν.

Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Σαμνῖται διαπολεμοῦντες Ῥωμαίοις ἔτη πλείονα περὶ τῆς ἡγεμονίας, Πλειστικὴν μὲν φρουρὰν ἔχουσαν Ῥωμαϊκὴν ἐξεπολιόρκησαν· Σωρανοὺς δ' ἔπεισαν κατασφάξαι μὲν τοὺς παρ' αὐτοῖς Ῥωμαίους, συμμαχίαν δὲ πρὸς Σαμνίτας συνθέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα Ῥωμαίων Σατίκολαν πολιορκούντων, ἐπιφάνησαν μετὰ δυνάμεως ἁδρᾶς, σπεύδοντες λῦσαι τὴν πολιορκίαν. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, πολλοὶ μὲν παρ' ἀμφοτέρων ἀνῃρέθησαν, τέλος δὲ ἐπὶ τοῦ προτερήματος ἐγένοντο Ῥωμαῖοι. μετὰ δὲ τὴν μάχην ἐκπολιορκήσαντες τὴν πόλιν, ἐπῄεσαν ἀδεῶς τὰ πλησίον πολίσματα καὶ χωρία προσαγόμενοι. τοῦ δὲ πολέμου περὶ τὰς ἐν Ἀπουλίᾳ πόλεις συνεστῶτος, οἱ μὲν Σαμνῖται πάντας τοὺς ἐν ἡλικίαις στρατείας ὄντας καταγράψαντες, ἐστρατοπέδευσαν πλησίον

γρ. [illegible]

γρ. τῶν τυράννων

γρ. συνέτρεχον

γρ. συνθηκῶν τάδε·

τῶν πολεμίων, ὡς περὶ τῶν ὅλων κριθησόμενοι. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ δῆμος τῶν ῥωμαίων, καὶ διαγωνιάσας περὶ τοῦ μέλλοντος, δύναμιν προσέπεμψε πολλήν. εἰωθότες δ' ἐν τοῖς ἐπικινδύνοις καιροῖς αὐτοκράτορα τοῦ πολέμου καθιστάναι τινὰ τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν, προεχειρίσαντο τότε Κόϊντον Φάβιον, καὶ μετ' αὐτοῦ Κόϊντον Αἴλιον ἵππαρχον. οὗτοι δὲ τὰς δυνάμεις παραλαβόντες, παρετάξαντο πρὸς τοὺς Σαμνίτας περὶ τὰς καλουμένας Λαυτόλας, καὶ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλον. τροπῆς δὲ γενομένης καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον, ὁ μὲν Αἴλιος, καταισχυνθεὶς ἐπὶ τῇ φυγῇ, μόνος ὑπέστη, τῷ τε πλήθει τῶν πολεμίων οὐ κρατήσειν ἐλπίζων, ἀλλ' ἀήττητον τὴν πατρίδα τὸ καθ' αὑτὸν μέρος ἀποδεικνύων. οὗτος μὲν οὖν οὐ μετασχὼν τοῖς πολίταις τῆς κατὰ τὴν φυγὴν αἰσχύνης, ἰδίᾳ περιεποιήσατο θάνατον ἔνδοξον. οἱ δὲ ῥωμαῖοι φοβηθέντες μὴ τὰ κατὰ τὴν Ἀπουλίαν πράγματα τελέως ἀποβάλωσιν, ἀποικίαν ἐξέπεμψαν εἰς Λουκερίαν πόλιν ἐπιφανεστάτην τῶν ἐν τοῖς τόποις. ἐκ ταύτης δὲ ὁρμώμενοι διεπολέμουν τοῖς Σαμνίταις, οὐ κακῶς τῆς ἀσφαλείας προνοησάμενοι. διὰ γὰρ ταύτην τὴν πόλιν οὐ μόνον ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ προετέρησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα γενομένους ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων διετέλεσαν ὁρμητηρίῳ χρώμενοι κατὰ τῶν πλησίον ἐθνῶν.

Τῶν δὲ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν πράξεων τέλος ἐχουσῶν, Ἀθήνησι μὲν παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Θεόφραστος· ἐν ῥώμῃ δ' ὕπατοι κατεστάθησαν Μάρκος Πόπλιος καὶ Γάϊος Σουλπίκιος· ἐπὶ δὲ τούτων, Καλλατιανοὶ κατοικοῦντες ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι τοῦ πόντου, καὶ φρουρὰν ἔχοντες παρὰ τοῦ Λυσιμάχου, ταύτην ἐξέβαλον καὶ τῆς αὐτονομίας ἀντείχοντο. ὡσαύτως δὲ τήν τε τῶν Ἰστριανῶν πόλιν καὶ τὰς ἄλλας τὰς πλησιοχώρους ἠλευθερώσαντες, συνέθεντο συμμαχίαν ὡς κοινῇ πολεμήσοντες τῷ δυνάστῃ. προσελάβοντο δὲ εἰς τὴν φιλίαν τῶν τε Θρᾳκῶν καὶ Σκυθῶν τοὺς ὁμοροῦντας, ὥστε τὸ πᾶν εἶναι σύστημα βαρὺ ἔχον καὶ δυνάμενον ἁδραῖς δυνάμεσιν ἀντιτάττεσθαι. ὁ δὲ Λυσίμαχος, πυθόμενος τὰ πεπραγμένα, μετὰ τῆς δυνάμεως ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς ἀφεστηκότας. ποιούμενος δὲ τὴν πορείαν διὰ τῆς Θρᾴκης, καὶ τὸν Αἷμον ὑπερβαλών, κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Ὀδησσοῦ. πολιορκίαν δὲ συστησάμενος, ταχὺ τοὺς ἔνδον κατεπλήξατο, καὶ δι' ὁμολογίας παρέλαβε τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτα τῷ παραπλησίῳ τρόπῳ τοὺς Ἰστριανοὺς ἀνακτησάμενος, ἀνέζευξεν ἐπὶ Καλλατιανούς. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἧκον οἵ τε Σκύθαι καὶ Θρᾷκες σὺν πολλῇ δυνάμει, βοηθήσοντες τοῖς συμμάχοις κατὰ τὰς συνθήκας. οἷς ἀπαντήσας Λυσίμαχος, καὶ συμβαλὼν ἐξ ἐφόδου, τοὺς μὲν Θρᾷκας καταπληξάμενος, ἔπεισε μεταθέσθαι· τοὺς δὲ Σκύθας ἐκ παρατάξεως νικήσας, καὶ πολλοὺς ἀνελών, τοὺς λοιποὺς ἀπολειφθέντας ἐδίωξεν ἐκτὸς τῶν ὅρων. τὴν δὲ τῶν Καλλατιανῶν πόλιν περιστρατοπεδεύσας, συνεστήσατο πολιορκίαν, φιλοτιμούμενος ἐκ παντὸς τρόπου κολάσαι τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. περὶ ταῦτα δ' ὄντος αὐτοῦ, παρῆσάν τινες ἀπαγγέλλοντες ὅτι δύο δυνάμεις ἀπέσταλκεν Ἀντίγονος ἐπὶ βοήθειαν τοῖς Καλλατιανοῖς, τὴν μὲν πεζὴν, τὴν δὲ κατὰ θάλασσαν· καὶ ὅτι ὁ μὲν στόλῳ Λύκων ὁ στρατηγὸς παραπέπλευκεν εἰς τὸν Πόντον· Παυσανίας δ' ἔχων οὐκ ὀλίγους στρατιώτας, περὶ τὸ καλούμενον Ἱερὸν κατεστρατοπέδευσεν. ἐφ' οἷς ὁ Λυσίμαχος διαταραχθείς, ἐπὶ μὲν τῆς πολιορκίας ἀπέλιπε τοὺς ἱκανοὺς στρατιώτας· τὸ δὲ κράτιστον τῆς δυνάμεως ἀναλαβὼν αὐτὸς ἠπείγετο, σπεύδων συνάψαι τοῖς πολεμίοις. παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τὴν κατὰ τὸν Αἷμον ὑπερβολήν, εὗρε Σεύθην τὸν βασιλέα τῶν Θρᾳκῶν ἀφεστηκότα πρὸς Ἀντίγονον, καὶ μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν φυλάσσοντα τὰς παρόδους. συνάψας δ' αὐτῷ μάχην ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, τῶν τε ἰδίων ἀπέβαλεν οὐκ ὀλίγους, καὶ τῶν πολεμίων ἀνελὼν παμπληθεῖς,

[Margin notes: περὶ [illegible] / περὶ [illegible] / περὶ [illegible] τοὺς [illegible]]

ἐβιάσατο τοὺς βαρβάρους. ἐπιφανεὶς δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Παυσανίαν, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς εἰς δυσχωρίας συμπεφευγότας, τούτους τ' ἐξεπολιόρκησε, καὶ Παυσανίαν ἀνελὼν, τῶν στρατιωτῶν οὓς μὲν ἐλυτρώσατο, οὓς δ' εἰς τὰς ἰδίας τάξεις διένειμε. τὰ μὲν οὖν περὶ Λυσίμαχον ἐν τούτοις ἦν. ὁ δ' Ἀντίγονος ἀποτυχὼν ταύτης τῆς ἐπιβολῆς, ἐξέπεμψε Τελεσφόρον εἰς Πελοπόννησον, δοὺς αὐτῷ πεντήκοντα ναῦς, καὶ στρατιώτας τοὺς ἱκανούς, καὶ τὰς πόλεις ἐλευθεροῦν ἐνετείλατο. τοῦτο γὰρ πράξας ἤλπιζε πίστιν κατασκευάζειν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι πρὸς ἀλήθειαν φροντίζει τῆς αὐτονομίας αὐτῶν, καὶ ἅμα γινώσκειν ὑπέλαβε τὰ Κασάνδρου πράγματα. ὁ δὲ Τελεσφόρος ἐπειδὴ τάχιστα κατέπλευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπῆλθε τὰς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου φρουρουμένας πόλεις, καὶ πάσας ἠλευθέρωσε, πλὴν Σικυῶνος καὶ Κορίνθου. ἐν ταύταις γὰρ Πολυσπέρχων διέτριβε, δυνάμεις ἀδρὰς ἔχων, καὶ πιστεύων ταύταις τε καὶ τῇ τῶν τόπων ὀχυρότητι. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Φίλιππος ὑπὸ Κασάνδρου πεμφθεὶς στρατηγὸς εἰς τὸν πρὸς Αἰτωλοὺς πόλεμον, ὡς τάχισθ' ἧκεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν μετὰ τῆς δυνάμεως. ὁ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει λεηλατεῖν τὴν Αἰτωλίαν, μετ' ὀλίγον δὲ πυθόμενος Αἰακίδην τὸν Ἠπειρώτην εἰς τὴν βασιλείαν διεληλυθότα, καὶ δύναμιν ἀδρὰν συνηθροικότα, ταχέως ὥρμησεν ἐπ' αὐτόν. ἔσπευδε γὰρ κατ' ἰδίαν διαγωνίσασθαι πρὶν ἢ συμμίξαι τὴν τῶν Αἰτωλῶν δύναμιν. εὑρὼν δὲ τοὺς Ἠπειρώτας ἑτοίμους εἰς μάχην, ἐξ ἐφόδου συνῆψεν εἰς χεῖρας· καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλεν, οὐκ ὀλίγους δ' ἐζώγρησεν· ἐν οἷς συνέβαινεν εἶναι καὶ τῶν αἰτίων τῆς τοῦ βασιλέως καθόδου περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οὓς δήσας ἀπέστειλε πρὸς Κάσανδρον. τῶν δὲ περὶ τὸν Αἰακίδην ἀθροισθέντων ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς συμμιξάντων, πάλιν ἐπελθὼν ὁ Φίλιππος μάχῃ ἐκράτησε, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλεν· ἐν οἷς ἦν καὶ Αἰακίδης ὁ βασιλεύς. ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις τηλικαῦτα ποιήσας προτερήματα, κατεπλήξατο τοὺς Αἰτωλοὺς ἐπὶ τοσοῦτο, ὥστε τὰς ἀοχύρους πόλεις ἐκλιπεῖν, εἰς δὲ τὰ δυσβατώτατα τῶν ὀρῶν συμφυγεῖν μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν Ἑλλάδα πραχθέντα τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος. Κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν Κάσανδρος ὁ τῆς Ἀσίας κυριεύων, πιεζόμενος τῷ πολέμῳ, διελύσατο πρὸς Ἀντίγονον, ἐφ' ᾧ τοὺς μὲν στρατιώτας παραδοῦναι πάντας Ἀντιγόνῳ, τὰς δ' Ἑλληνίδας πόλεις αὐτονόμους ἀφεῖναι· τὴν δὲ σατραπείαν ἣν πρότερον εἶχε, δωρεὰν κατέχειν, βέβαιος ὢν φίλος Ἀντιγόνου. δοὺς δὲ περὶ τούτων ὅμηρον Ἀγάθωνα τὸν ἀδελφὸν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μεταμεληθεὶς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐξέκλεψεν ἐκ τῆς ὁμηρείας· πρὸς δὲ Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον διαπρεσβευσάμενος, ἠξίου βοηθεῖν τὴν ταχίστην. ἐφ' οἷς Ἀντίγονος δυσπαθήσας, δύναμιν ἀπέστειλεν ἐπὶ τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν πόλεων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, τοῦ μὲν στόλου ναύαρχον ἀποδείξας Μήδιον, τοῦ δὲ στρατοπέδου καταστήσας στρατηγὸν Δόκιμον. οὗτοι δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὴν πόλιν τῶν Μιλησίων, τούς τε πολίτας ἐκάλουν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν φρουρουμένην ἄκραν ἐκπολιορκήσαντες, εἰς αὐτονομίαν ἀποκατέστησαν τὸ πολίτευμα. περὶ ταῦτα δ' ὄντων τούτων, Ἀντίγονος Τράλλεις ἐξεπολιόρκησεν, εἰς δὲ Καῦνον παρελθὼν, καὶ τὸν στόλον μεταπεμψάμενος, εἷλε καὶ ταύτην τὴν πόλιν, πλὴν τῆς ἄκρας. ταύτην δὲ περιχαρακώσας καθ' ὃ μέρος ἦν προσμάχεσθαι, συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιεῖτο. ἐπὶ δὲ τὴν Ἴασον πόλιν ἐκπεμφθεὶς Πτολεμαῖος μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς, ἠναγκάσθη προσθέσθαι τοῖς περὶ Ἀντίγονον. αὗται μὲν οὖν τῆς Καρίας οὖσαι τοῦτον τὸν τρόπον ὑπετάγησαν Ἀντιγόνῳ. μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας ἐλθόντων πρὸς αὐτὸν πρεσβευτῶν παρ' Αἰτωλῶν καὶ Βοιωτῶν, πρὸς μὲν τούτους συμμαχίαν

γρ. πιστὸν ἑαυτὸν κατασκευάζειν παρά

γρ. δίδωσι

γρ. καὶ τὴν σατραπείαν δωρεὰν ἀεὶ προσέχων καθέξειν.

γρ. [illegible]

συνέθετο· τῷ δὲ Κασάνδρῳ συνελθὼν εἰς λόγους περὶ εἰρήνης περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἀπῆλθεν ἄπρακτος, οὐ δυναμένων αὐτῶν οὐδαμῶς συμφωνῆσαι. διόπερ ὁ Κάσανδρος ἀπογνοὺς τὰς διαλύσεις, διέγνω τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πραγμάτων πάλιν ἀντέχεσθαι. ἀναζεύξας οὖν μετὰ τριάκοντα νεῶν εἰς Ὠρεόν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἐνεργῶς δ' αὐτοῦ ταῖς προσβολαῖς χρωμένου, καὶ τοῦ πολίσματος ἤδη κατὰ κράτος ἁλισκομένου, παρεγένετο βοηθήσων τοῖς Ὠρείταις Τελεσφόρος μὲν ἐκ Πελοποννήσου μετὰ νεῶν εἴκοσι καὶ στρατιωτῶν χιλίων, Μήδιος δ' ἐκ τῆς Ἀσίας, ἔχων ναῦς ἑκατόν. οὗτοι δ' ὁρῶντες ἐφορμούσας τῷ λιμένι τὰς τοῦ Κασάνδρου ναῦς, πῦρ ἐνέβαλον, καὶ τέσσαρας μὲν κατέκαυσαν, παρ' ὀλίγον δὲ καὶ πάσας διέφθειραν. τοῖς δ' ἐλαττουμένοις παραγενομένης βοηθείας ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπέπλευσαν οἱ περὶ Κάσανδρον καταφρονοῦσι τοῖς πολεμίοις. συμβαλόντες δ' αὐτοῖς μίαν μὲν κατέδυσαν, τρεῖς δ' αὐτάνδρους ἔλαβον. καὶ τὰ μὲν πραχθέντα περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Πόντον τοιαῦτα ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Σαμνῖται μὲν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπῆεσαν πορθοῦντες τῶν κατ' Ἰταλίαν πόλεων ὅσαι τοῖς ἐναντίοις συνηγωνίζοντο· οἱ δ' ὕπατοι τῶν Ῥωμαίων μετὰ στρατοπέδου παραγενόμενοι, παραβοηθεῖν ἐπειρῶντο τοῖς κινδυνεύουσι τῶν συμμάχων. ἀντιστρατοπεδευσάντων δὲ τοῖς πολεμίοις περὶ κώναν πόλιν, καὶ ταύτην μὲν εὐθὺς ἐρρύσαντο τοῦ ἐπικειμένου φόβου, μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας ἐκταξάντων ἀμφοτέρων τὰς δυνάμεις, ἐγένετο μάχη καρτερά, καὶ συχνοὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔπεσον. τὸ δὲ τέλος οἱ Ῥωμαῖοι βιασάμενοι, κατὰ κράτος περιεγένοντο τῶν πολεμίων. ἐπὶ πολὺν δὲ τόπον χρησάμενοι τῷ διωγμῷ, πλείους τῶν μυρίων ἀνεῖλον. καὶ τῆς μάχης ἀγνοουμένης ἔτι, Καμπανοὶ μὲν καταφρονήσαντες τῶν Ῥωμαίων, ἀπέστησαν· ὁ δὲ δῆμος εὐθὺς δύναμίν τε τὴν ἱκανὴν ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτούς, καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἐπέστησε Γάιον Μάνιον, καὶ μετ' αὐτὸν κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, Μάνιον Φούλβιον ἵππαρχον. τούτων δὲ πλησίον τῆς Καπύης καταστρατοπεδευσάντων, οἱ Καμπανοὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρησαν ἀγωνίζεσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενοι τὴν τῶν Σαμνιτῶν ἧτταν, καὶ νομίσαντες πάσας τὰς δυνάμεις ἥξειν ἐπ' αὐτούς, διελύσαντο πρὸς Ῥωμαίους. τοὺς γὰρ αἰτίους τῆς ταραχῆς ἐξέδωκαν. οἳ, προσεπιθείσης κρίσεως, οὐ περιμείναντες τὴν ἀπόφασιν, αὐτοὺς ἀνεῖλον. αἱ δὲ πόλεις τυχοῦσαι συγγνώμης, εἰς τὴν προϋπάρχουσαν συμμαχίαν ἀποκατέστησαν.

γρ. καταφρονοῦντες τῶν πολεμίων. ἢ μίαν

γρ. χίναν

Τοῦ δ' ἔτους τούτου διελθόντος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Πολέμων, ἐν Ῥώμῃ δ' ὑπῆρχον ὕπατοι Λεύκιος Παπίριος πέμπτον, καὶ Γάιος Ἰούνιος· ἤχθη δὲ καὶ Ὀλυμπιὰς κατὰ τούτους ἑνιαυτὸς ἑβδόμη πρὸς ταῖς ἑκατὸν καὶ δέκα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Παρμενίων Μιτυληναῖος. ἐπὶ δὲ τούτων τῶν χρόνων, Ἀντίγονος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα στρατηγὸν Πολέμωνα τοὺς Ἕλληνας ἐλευθερώσοντα. συνέπεμψε δ' αὐτῷ ναῦς μὲν μακρὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, Μήδιον ἐπιστήσας ναύαρχον· στρατιώτας δὲ πεζοὺς μὲν πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντακοσίους. ἐποιήσατο δὲ καὶ πρὸς Ῥοδίους συμμαχίαν, καὶ προσελάβετο παρ' αὐτῶν ναῦς ἐξηρτισμένας πρὸς τὸν πόλεμον δέκα, πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθέρωσιν. ὁ δὲ Πτολεμαῖος μετὰ παντὸς τοῦ στόλου καταπλεύσας τῆς Βοιωτίας εἰς τὸν Βαθὺν καλούμενον λιμένα, παρὰ μὲν τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν προσελάβετο στρατιώτας, πεζοὺς μὲν δισχιλίους διακοσίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους τριακοσίους. μετεπέμψατο δὲ καὶ τὰς ἐξ Ὠρεοῦ ναῦς, καὶ τειχίσας τὸν Σαλγανέα, συνήγαγεν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν δύναμιν. ἤλπιζε γὰρ προσδέξασθαι τοὺς Χαλκιδεῖς, οἳ μόνοι τῶν Εὐβοέων ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐφρουροῦντο. ὁ δὲ Κάσανδρος ἀγωνιῶν

γρ. σαλμωνία.

ὑπὲρ τῆς χαλκίδος, τὴν ὠρεοῦ πολιορκίαν ἔλυσεν. εἰς δὲ τὴν χαλκίδα παρῆλθε,
καὶ τὰς δυνάμεις μετεπέμπετο. Ἀντίγονος δὲ πυθόμενος περὶ τὴν εὔβοιαν ἐφεδρεύειν
ἀλλήλοις τὰ στρατόπεδα, μετεπέμψατο τὸν Μήδιον εἰς τὴν ἀσίαν μετὰ τοῦ στόλου. αὐ-
τὸς δὲ καὶ τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν, προῆγεν ἐφ' ἑλλησπόντου κατὰ τάχος, ὡς διαβη-
σόμενος εἰς μακεδονίαν· ὅπως ἢ μένοντος Κασσάνδρου περὶ τὴν εὔβοιαν, καὶ τὸ ἔρημον
καταλάβῃ μακεδονίας τῶν ἀμυνομένων, ἢ τῇ βασιλείᾳ βοηθῶν, ὑπὲρ τῆς οἰκείας
ἀγωνίζεσθαι τὸν Κάσσανδρον, ἀφέντα τὰ κατὰ τὴν ἑλλάδα πράγματα. ὁ δὲ Κάσ-
σανδρος συνιδὼν τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ, Πλείσταρχον μὲν ἀπέλιπεν ἐπὶ τῆς ἐν χαλ-
κίδι φρουρᾶς. αὐτὸς δὲ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας, ὠρωπὸν μὲν κατὰ κρά-
τος εἷλε, θηβαίους δ' εἰς τὴν αὐτοῦ συμμαχίαν κατέστησε. πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους βοιω-
τοὺς ἀνοχὰς ποιησάμενος, καὶ καταλιπὼν ἐπὶ τῆς ἑλλάδος στρατηγὸν Εὐπόλεμον,
ἀπῆλθεν εἰς μακεδονίαν, ἀγωνιῶν περὶ τῆς τῶν πολεμίων διαβάσεως. ὁ δ' Ἀντίγονος
ἐπεὶ κατήντησεν εἰς τὴν προποντίδα, διεπρεσβεύσατο πρὸς τοὺς βυζαντίους, ἀξιῶν
μετέχειν τῆς συμμαχίας. παραγενομένων δὲ καὶ παρὰ Λυσιμάχου πρεσβευτῶν, καὶ
παρακαλούντων μηδὲν ποιεῖν μήτε κατ' αὐτοῦ μήτε κατὰ Κασσάνδρου, τοῖς μὲν Βυ-
ζαντίοις ἔδοξε μένειν ἐφ' ἡσυχίας, καὶ τηρεῖν τὴν πρὸς ἀμφοτέρους εἰρήνην ἅμα καὶ
φιλίαν. ὁ δ' Ἀντίγονος δυσχρηστούμενος ἐπὶ τούτοις, ἅμα δὲ καὶ τῆς χειμερινῆς ὥ-
ρας συγκλειούσης, διέδωκε τοὺς στρατιώτας κατὰ πόλιν εἰς τὴν χειμασίαν. Ἅμα δὲ τού-
τοις πραττομένοις, κερκυραῖοι μὲν βοηθήσαντες ἀπολλωνιάταις καὶ τοῖς ἐπιδαμνίοις,
τοὺς μὲν στρατιώτας Κασσάνδρου ὑποσπόνδους ἀφῆκαν, τῶν δὲ πόλεων ἀπολλω-
νίαν μὲν ἠλευθέρωσαν, ἐπίδαμνον δὲ Γλαυκίᾳ τῷ τῶν ἰλλυριῶν βασιλεῖ παρέδω-
καν. ὁ δ' Ἀντιγόνου στρατηγὸς Πτολεμαῖος, χωρισθέντος εἰς μακεδονίαν Κασσάνδρου,
καταπληξάμενος τοὺς φρουροῦντας τὴν χαλκίδα, παρέλαβε τὴν πόλιν καὶ τοὺς
χαλκιδεῖς ἀφῆκεν ἀφρουρήτους, ὥστε γενέσθαι φανερὸν ὡς πρὸς ἀλήθειαν Ἀντίγο-
νος ἐλευθεροῦν προῄρηται τοὺς ἕλληνας. ἐπίκαιρος γὰρ ἡ πόλις ἐστὶ τοῖς βουλομέ-
νοις ἔχειν ὁρμητήριον διαπολεμεῖν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δ' οὖν Πολέμων ἐκπολιορ-
κήσας ὠρωπὸν, παρέδωκε τοῖς βοιωτοῖς, καὶ τοὺς Κασσάνδρου στρατιώτας ὑποχειρίους
ἔλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐρετριεῖς καὶ καρυστίους εἰς τὴν συμμαχίαν προσλαβόμενος,
ἐστράτευσεν εἰς τὴν ἀττικὴν, Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἐπιστατοῦντος τῆς πόλεως.
Οἱ δ' ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρῶτον λάθρα διεπέμποντο πρὸς Ἀντίγονον, ἀξιοῦντες
ἐλευθερῶσαι τὴν πόλιν. τότε δὲ τοῦ Πτολεμαίου παραγενηθέντος πλησίον τῆς πό-
λεως, θαῤῥήσαντες ἠνάγκασαν τὸν Δημήτριον ἀνοχὰς ποιήσασθαι, καὶ πρεσβείας ἀ-
ποστέλλειν πρὸς Ἀντίγονον περὶ συμμαχίας. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἀναζεύξας ἐκ τῆς ἀτ-
τικῆς εἰς τὴν βοιωτίαν, τήν τε καδμείαν εἷλε, καὶ τὴν φρουρὰν ἐκβαλὼν, ἠλευθέ-
ρωσε τὰς θήβας. μετὰ δὲ ταῦτα πορευθεὶς εἰς τὴν φωκίδα καὶ τὰς μὲν πλείους τῶν πόλεων
προσαγόμενος, ἐξέβαλε πανταχόθεν τὰς Κασσάνδρου φρουράς. ἐπῆλθε δὲ καὶ
τὴν λοκρίδα, καὶ τῶν ὀπουντίων τὰ Κασσάνδρου φρονούντων, συνεστήσατο πολιορ-
κίαν, καὶ συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιεῖτο. Τῆς δ' αὐτῆς θερείας, κυρηναῖοι μὲν
ἀποστάντες Πτολεμαίου, τὴν ἄκραν περιεστρατοπέδευσαν, ὡς αὐτίκα μάλα τὴν
φρουρὰν ἐκβαλοῦντες. παραγενομένων δὲ πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ
παρακαλούντων παύσασθαι τῆς πολιορκίας, τούτους μὲν ἀπέκτειναν, τὴν δὲ ἄ-
κραν ἐνεργέστερον ἐπολιόρκουν. ἐφ' οἷς προσοχθισθεὶς ὁ Πτολεμαῖος, ἀπέστειλεν Ἀ-
γιν στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως πεζῆς. ἐξέπεμψε δὲ καὶ στόλον τὸν συλληψόμενον τοῦ πο-

Κασ.

χρ' ὀπουντίων Κασσάνδρου φρουρὰς ἐχόντων, σ.

λέμου, ναύαρχον ἐπιστήσας Ἐπαίνετον. ὁ δὲ Ἄγις ἐνεργῶς διαπολεμήσας τοῖς ἀφεστηκόσιν, ἐκυρίευσε κατὰ κράτος τῆς πόλεως, καὶ τοὺς μὲν αἰτίους τῆς ἀποστάσεως δήσας ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν· καὶ τῶν ἄλλων τὰ ὅπλα περιελόμενος, καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν διοικήσας ὥς ποτ' ἔδοξεν αὐτῷ συμφέρειν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Πτολεμαῖος δὲ, τῶν περὶ Κυρήνην αὐτῷ κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων, διῆρεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Κύπρον, ἐπὶ τοὺς ἀπειθοῦντας τῶν βασιλέων. Πυγμαλίωνα δὲ εὑρὼν διαπρεσβευόμενον πρὸς Ἀντίγονον ἀνεῖλε· Πράξιππον δὲ τὸν τῆς Λαπιθίας βασιλέα, καὶ τὸν τῆς Κεραινίας δυνάστην ὑποπτεύσας ἀλλοτρίως ἔχειν, συνέλαβε, καὶ Στασίοικον τὸν τοῦ Μαλιέως· καὶ τὴν μὲν πόλιν κατέσκαψε, τοὺς δ' οἰκοῦντας μετήγαγεν εἰς Πάφον. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος, τῆς μὲν Κύπρου κατέστησε στρατηγὸν Νικοκρέοντα, παραδοὺς τάς τε πόλεις καὶ τὰς προσόδους τῶν ἐκπεπτωκότων βασιλέων. αὐτὸς δὲ μετὰ δυνάμεως ἐκπλεύσας ἐπὶ τῆς Συρίας τῆς ἄνω καλουμένης, Ποσίδιον καὶ Ποταμοὺς Καρῶν ἐκπολιορκήσας διήρπασεν. ἑτοίμως δὲ πλεύσας ἐπὶ Κιλικίας, Μαλλὸν εἷλε, καὶ τοὺς ἐγκαταληφθέντας ἐλαφυροπώλησεν· ἐπόρθησε δὲ καὶ τὴν ἐγγὺς χώραν, καὶ τὸ στρατόπεδον ὠφελείας ἐμπλήσας, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Κύπρον. ἐποιεῖτο δὲ πρὸς τοὺς στρατιώτας οὕτως, ἐκκαλούμενος αὐτῶν τὰς προθυμίας εἰς τοὺς ἐπιφερομένους κινδύνους. Δημήτριος δὲ ὁ Ἀντιγόνου διέτριβεν ἀεὶ περὶ κοίλην Συρίαν, ἐφεδρεύων ταῖς τῶν Αἰγυπτίων δυνάμεσιν. ὡς δ' ἤκουσε τὰς τῶν πόλεων ἁλώσεις, Πίθωνα μὲν ἐπὶ τῶν τόπων κατέλιπε στρατηγὸν, δοὺς αὐτῷ τοὺς ἐλέφαντας καὶ τὰ βαρέα τῶν ταγμάτων· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τούς τε ἱππεῖς καὶ τὰ ψιλικὰ τάγματα, προῆγεν ἐπὶ Κιλικίας συντόμως, βοηθήσων τοῖς κινδυνεύουσιν. ὑστερήσας δὲ τῶν καιρῶν, καὶ καταλαβὼν ἀποπεπλευκότας τοὺς πολεμίους, ἐπανῆλθε συντόμως ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἀποβεβληκὼς τῶν ἵππων τοὺς πλείους κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν. διέτεινε γὰρ ἐξ ἡμέρας ἀπὸ Μαλλοῦ, σταθμοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας, ὥστε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακοπαθείας, μήτε σκευοφόρων ἀκολουθῆσαι μηδένα, μήτε τοὺς ἱπποκόμους. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, κατὰ νοῦν αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἀπηντηκότων, τότε μὲν ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον προτρεπόμενος ὑπὸ Σελεύκου, διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀντίγονον ἀλλοτριότητα, διέγνω στρατεύειν ἐπὶ κοίλην Συρίαν, καὶ παρατάττεσθαι τοῖς περὶ τὸν Δημήτριον. συναγαγὼν οὖν πανταχόθεν τὰς δυνάμεις, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Πηλούσιον, ἔχων πεζοὺς μὲν μυρίους ὀκτακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους· ὧν ἦσαν οἱ μὲν, Μακεδόνες, οἱ δὲ, μισθοφόροι. Αἰγυπτίων δὲ πλῆθος τὸ μὲν κομίζον βέλη καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν, τὸ δὲ καθωπλισμένον καὶ πρὸς μάχην χρήσιμον. ἀπὸ δὲ Πηλουσίου διὰ τῆς ἐρήμου διελθὼν, κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῶν πολεμίων, περὶ τὴν παλαιὰν Γάζαν τῆς Συρίας. ὁμοίως δὲ καὶ Δημήτριος, μεταπεμψάμενος πανταχόθεν τοὺς ἐκ τῆς χειμασίας στρατιώτας εἰς τὴν παλαιὰν Γάζαν, ὑπέμενε τὴν τῶν ἐναντίων ἔφοδον. τῶν δὲ φίλων αὐτῷ συμβουλευόντων μὴ παρατάττεσθαι πρὸς ἡγεμόνα τηλικοῦτον καὶ δύναμιν μείζω, τούτοις μὲν οὐ προσεῖχεν, εἰς δὲ τὸν κίνδυνον παρεσκευάζετο τεθαρρηκὼς, καίπερ νέος ὢν παντελῶς, καὶ τηλικαύτην μάχην μέλλων ἀγωνίζεσθαι χωρὶς τοῦ πατρός. συναγαγόντος δ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκκλησίαν αὐτοῦ, καὶ στάντος ἐπί τινος ἀναστήματος μετ' ἀγωνίας καὶ διατροπῆς, ὁ μὲν ὄχλος ἀνεβόησε μιᾷ φωνῇ θαρρεῖν, καὶ πρὸ τοῦ τὸν κήρυκα καταπαῦσαι τοὺς θορυβοῦντας, ἅπαντες σιωπὴν παρεῖχοντο. οὔτε γὰρ στρατιωτικὸν ἔγκλημα ὑπῆρχε περὶ αὐτὸν,

γρ. κερυνίας

γρ. μετὰ τῶν δυνάμεων

οὔτε πολιτικὴν, οὔτε προσφάτως ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένοι· ὅπερ εἴωθε γίνεσθαι τοῖς παλαιοῖς στρατηγοῖς, ὅταν ἐκ πολλῶν προφάσεων ἔγκλημα πρὸς ἕνα σχεδὸν ἀθροίζηται. τὸ γὰρ πλῆθος ἀεὶ δυσάρεστον ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένον, καὶ πᾶν τὸ μὴ πλεονάζον, κεχαρισμένην ἔχει τὴν μεταβολήν. τοῦ τε πατρὸς ἤδη γεγηρακότος, αἱ τῆς βασιλείας ἐλπίδες εἰς τὴν τούτου διαδοχὴν ἦσαν ἅμα τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν τῶν ὄχλων εὔνοιαν. ἦν δὲ καὶ τῷ κάλλει καὶ τῷ μεγέθει διαφέρων, ἔτι δὲ κεκοσμημένος ὅπλοις βασιλικοῖς, εἶχε πολλὴν ὑπεροχὴν καὶ κατάπληξιν, δι' ἧς εἰς ἐλπίδας ἀδρὰς ἦγε τοὺς πολλούς. πρὸς δὲ τούτοις, ἡ πρᾳότης ἦν περὶ αὐτόν, ἁρμόζουσα νέῳ βασιλεῖ, δι' ἧς εἰς προθυμίαν ἐξεκαλεῖτο πάντας, ὥστε καὶ τοὺς ἐκτὸς τάξεως συνδραμεῖν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν, συναγωνιῶντας τῇ νεότητι, καὶ τῇ μελλούσῃ γίνεσθαι κρίσει διὰ τῆς παρατάξεως. οὐ μόνον γὰρ πρὸς πλείονας ἔμελλε διακινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡγεμόνας σχεδὸν μεγίστους Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον. οὗτοι γὰρ πάντας τοὺς πολέμους Ἀλεξάνδρῳ συστρατευσάμενοι, καὶ πολλάκις καθ' αὑτοὺς δυνάμεων ἡγησάμενοι, μέχρι τῆς χώρας τούτων ἀπῆρχον ἀήττητοι. ὁ δ' οὖν Δημήτριος παρακαλέσας τὰ πλήθη τοῖς οἰκείοις λόγοις, καὶ δωρεάς τε δώσειν κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὰ λάφυρα συγχωρήσειν ἐπαγγειλάμενος, ἐξέταξε τὴν δύναμιν εἰς τὴν μάχην. ἐπὶ μὲν οὖν τὸ λαιὸν κέρας ἔταξε, καθ' ὃ τὸν κίνδυνον αὐτὸς ἔμελλε ποιεῖσθαι, πρώτους μὲν τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς ἐπιλέκτους διακοσίους, ἐν οἷς ἦσαν οἵ τε ἄλλοι φίλοι πάντες, καὶ Πίθων ὁ συνεστρατευμένος μὲν Ἀλεξάνδρῳ, συνηρτησάμενος δὲ ὑπ' Ἀντιγόνου στρατηγός, καὶ τῶν ὅλων μέτοχος. προτάγματα δὲ πρὸς εἴλας ἱππέων ἔταξε, καὶ πλαγιοφύλακας τὰς ἴσας, καὶ χωρὶς ἔξω τοῦ κέρατος ἀπολελυμένας πρὸς παραντίσεις· ὥστ' εἶναι τοὺς περὶ τὸ σῶμα τεταγμένους ἱππεῖς, ξυστοφόρους μὲν τριακοσίους, ταραντίνους δὲ ἑκατόν. ἑξῆς δὲ ἔταξε τῶν ἱππέων τοὺς καλουμένους μὲν ἑταίρους, ὄντας δὲ τὸν ἀριθμὸν ὀκτακοσίους· μετὰ δὲ τούτους, παντοδαποὺς ἱππεῖς οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων πεντακοσίων. πρὸ δὲ παντὸς τοῦ κέρατος ἔστησε τῶν ἐλεφάντων τριάκοντα, καὶ τὰ διαστήματα αὐτῶν ἐπλήρωσε τοῖς ψιλικοῖς τάγμασιν, ὧν ἦσαν ἀκοντισταὶ μὲν καὶ τοξόται, χίλιοι, σφενδονῆται δὲ Πέρσαι, πεντακόσιοι. τὸ μὲν οὖν εὐώνυμον κέρας οὕτω κατασκευάσας, διενοεῖτο τούτῳ κρίνειν τὴν μάχην. ἐχομένην δὲ ἔστησε τὴν τῶν πεζῶν φάλαγγα, συνεστῶσαν ἐξ ἀνδρῶν μυρίων καὶ χιλίων. τούτων δ' ἦσαν Μακεδόνες μὲν δισχίλιοι, Λύκιοι δὲ καὶ Παμφύλιοι, χίλιοι, μισθοφόροι δὲ ὀκτακισχίλιοι. ἐπὶ δὲ τὸ δεξιὸν κέρας ἔταξε τοὺς λοιποὺς ἱππεῖς χιλίους πεντακοσίους, ὧν Ἀνδρόνικος ἡγεῖτο. τούτῳ δ' ἦν συντεταγμένον λοξὴν φυλάττειν τὴν στάσιν, καὶ φυγομαχεῖν, καραδοκοῦντα τὴν δι' αὐτοῦ γενομένην κρίσιν. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν ἐλεφάντων τρεῖς καὶ δέκα ἔστησε πρὸ τῆς τῶν πεζῶν φάλαγγος, μίξας εἰς τὰ διαστήματα τῶν ψιλῶν τοὺς ἱκανούς. Δημήτριος μὲν οὖν διεκόσμησε τὴν ἰδίαν δύναμιν τὸν τρόπον τοῦτον. οἱ δὲ περὶ τὸν Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον τὸ μὲν πρῶτον ἔταξαν ἰσχυρὰν τὴν εὐώνυμον τάξιν, ἀγνοοῦντες τὴν τῶν ἐναντίων ἐπιβολήν· μαθόντες δὲ παρὰ τῶν κατασκόπων τὸ γεγονός, ταχέως ἐξέταξαν τὴν δύναμιν, ὅπως τὸ δεξιὸν κέρας ἰσχὺν ἔχοι καὶ δύναμιν τὴν κρατίστην διαγωνίσηται πρὸς τοὺς μετὰ Δημητρίου τεταγμένους ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσιν. ἔταξαν δὲ ἐπὶ τοῦ κέρατος τῶν ἱππέων τοὺς κρατίστους τρισχιλίους, ἐν οἷς καὶ αὐτοὶ διεγνώκεισαν ἀγωνίσασθαι. προέταξαν δὲ τῆς στάσεως ταύτης τοὺς κομίζοντας χάρακα σεσιδηρωμένον καὶ δεδεμένον ἁλύσεσιν, ὃν προεσκευάσαντο πρὸς τὴν τῶν ἐλεφάντων ἔφοδον. τανυσθέντος γὰρ τούτου, ῥᾴδιον ἦν εἴργειν τὰ θηρία τῆς

γρ. διαφέρων καὶ μάλιστα ... ὅπλοις

γρ. πάντας δι..

εἰς τὴν ἔμπροσθεν πορείαν. προσέταξαν δὲ τοῦ κέρατος τούτου καὶ τὰ ψιλικὰ τάγματα, παραγγείλαντες τοῖς τε ἀκοντισταῖς καὶ τοῖς τοξόταις συνεχῶς κατατιτρώσκειν τὰ θηρία, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἀναβεβηκότας. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὀχυρωσάμενοι τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ τὴν ἄλλην δύναμιν ἐκτάξαντες ἐνδεχομένως, ἐπῆγον τοῖς πολεμίοις μετὰ πολλῆς κραυγῆς. ἀντεπαγόντων δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' ἄκρων τῶν κεράτων ἱππομαχία συνέστη τῶν προτεταγμένων ἱππέων, ἐν οἷς πολὺ προετέρουν οἱ περὶ τὸν Δημήτριον. μετ' ὀλίγον δὲ τῶν περὶ Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον περιϊππευσάντων τὸ κέρας, καὶ βιαιότερον ἐπενεχθέντων ὀρθαῖς ταῖς ἴλαις, συνέστη καρτερὰ μάχη, διὰ τὰς ἑκατέρων προθυμίας. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἔφοδον τοῖς ξυστοῖς ἀγωνισάμενοι, τούτων τε τὰ πλεῖστα συνέτριψαν, καὶ τῶν ἀγωνιζομένων οὐκ ὀλίγους κατετραυμάτισαν· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐπιστροφὴν, εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ξίφους μάχην ὥρμησαν, καὶ συμπλεκόμενοι πολλοὺς ἀλλήλων ἀνῄρουν. οἵ τε ἡγεμόνες αὐτοὶ πρὸ πάντων κινδυνεύοντες, προετρέποντο τοὺς ὑποτεταγμένους θρασέως ὑπομένειν τὸ δεινόν· οἵ τ' ἐπὶ τῶν κεράτων ἱππεῖς, ἅπαντες ἐπιλελεγμένοι κατ' ἀρετὴν, ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους, θεατὰς ἔχοντες τῆς ἀνδρείας τοὺς συναγωνιζομένους στρατηγούς. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον τῆς ἱππομαχίας οὔσης ἐφαμίλλου, τὰ θηρία, διὰ τῶν ἰνδῶν εἰς τὸν ἀγῶνα παρορμηθέντα, μέχρι μέν τινος προσῆγε καταπληκτικῶς, ὡς οὐδενὸς ὑποστησομένου· ὡς δ' ἐπὶ τὸν σεσιδηρωμένον χάρακα κατήντησε, τὸ μὲν πλῆθος τῶν ἀκοντιστῶν καὶ τοξοτῶν συνεχῶς βαλλόντων κατετίτρωσκε τὰ σώματα τῶν ἐλεφάντων καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἀναβεβηκότας. βιαζομένων δὲ τῶν ἰνδῶν, καὶ κολαζόντων τὰ θηρία, τινὰ μὲν αὐτῶν περιεπείροντο τῷ φιλοτεχνηθέντι χάρακι, καὶ ταῖς πληγαῖς καὶ πυκνότησι τῶν τιτρωσκόντων περιώδυνα γινόμενα, ἐποίει θόρυβον. τὸ γὰρ θηρίον τοῦτο κατὰ μὲν τοὺς ὁμαλοὺς καὶ μαλακοὺς τόπους ἀνυπόστατον παρέχεται κατὰ στόμα τὴν ῥώμην, ἐν δὲ τοῖς τραχέσι καὶ δυσβάτοις τελέως ἄπρακτον ἔχει τὴν ἀλκὴν, διὰ τὴν τῶν ποδῶν μαλακότητα. διὸ καὶ τότε τῶν περὶ Πτολεμαῖον συνετῶς προθεωρησαμένων τὸ μέλλον, ἐκ τοῦ χάρακος τῆς πήξεως ἄπρακτον ἐποίει τὴν βίαν αὐτῶν. τέλος δὲ τῶν πλείστων ἰνδῶν κατακεντηθέντων, ὑποχειρίους συνέβη γενέσθαι πάντας τοὺς ἐλέφαντας. οὗ τελεσθέντος, οἱ πολλοὶ τῶν περὶ Δημήτριον ἱππέων καταπλαγέντες πρὸς φυγὴν ὥρμησαν· αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγων ἀπολειφθεὶς, καὶ δεόμενος ἑκάστου στῆναι καὶ μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν, ὡς οὐδεὶς προσεῖχε, συναποχωρεῖν ἠναγκάζετο. μέχρι μὲν οὖν Γάζης οἱ πολλοὶ τῶν ἱππέων συνακολουθοῦντες ὑπήκουον, καὶ κατέστησαν εἰς τάξεις, ὥστε μηδένα ῥᾳδίως τολμᾶν προσάγειν τῶν εἰκῇ διωκόντων. τὸ γὰρ πεδίον εὐρύχωρον ὂν καὶ μαλακὸν συνήργει τοῖς βουλομένοις ἐν τάξει ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν. συνείποντο δὲ καὶ πεζῶν οἱ βουληθέντες λιπεῖν τὴν τάξιν, καὶ χωρὶς τῶν ὅπλων διασώζειν ἑαυτοὺς ἐλαφρούς. παραλλάσσοντος δὲ αὐτοῦ Γάζαν περὶ ἡλίου δύσιν, ἀπολιπόντες τῶν ἱππέων τινὲς παρῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἐκκομίσαι βουλόμενοι τὰς ἀποσκευάς. ἀνοιχθεισῶν οὖν τῶν πυλῶν, καὶ πλήθους ὑποζυγίων ἀθροισθέντος, ἔτι δὲ ἑκάστου πρώτου σπεύδοντος ἐξαγαγεῖν τὰ σκευοφόρα, τοσοῦτον θόρυβον γενέσθαι συνέβη περὶ τὰς πύλας, ὥστε τῶν περὶ Πτολεμαῖον ἐπιόντων μηδένα δύνασθαι φθάσαι συγκλείσαντα. διόπερ εἰσπεσόντων τῶν πολεμίων ἐντὸς τοῦ τείχους, ἡ πόλις ὑποχείριος ἐγένετο τοῖς περὶ Πτολεμαῖον. Τῆς δὲ μάχης τοιοῦτο τὸ τέλος λαβούσης, Δημήτριος μὲν διέτεινεν εἰς Ἄζωτον περὶ μέσας νύκτας, διελθὼν σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίους· ἐντεῦ-

γρ. αἰκαιρίω,

γρ. τὰς τάξεις

γρ. φθάσαι τὰς πύλας συγκλ.

θεν δὲ κήρυκα περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως ἐξέπεμψε, σπεύδων ἐκ παντὸς τρό-
που τῆς ἐπιβαλλούσης κηδείας ἀξιῶσαι τοὺς τετελευτηκότας. ἐτύγχανον γὰρ οἱ πλεῖ-
στοι τῶν φίλων πεπτωκότες, ὧν ἦσαν ἐπιφανέστατοι Πίθων τε ὁ μετέχων τῆς στρα-
τηγίας ἐπίσης αὐτῷ, καὶ Βοιωτὸς πολὺν χρόνον συνεζηκὼς Ἀντιγόνῳ τῷ πατρὶ, καὶ
μετεσχηκὼς πάντων τῶν ἀπορρήτων. κατὰ δὲ τὴν παράταξιν ἔπεσον μὲν πλείους τῶν πεν-
τακοσίων, ὧν ἦσαν οἱ πλείους ἱππεῖς τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν· ἑάλωσαν δ' ὑπὲρ τοὺς
ὀκτακισχιλίους. οἱ δὲ περὶ Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον, δόντες τὴν ἀναίρεσιν τῶν νεκρῶν,
τήν τε ἁλοῦσαν βασιλικὴν ἀποσκευὴν, καὶ τῶν αἰχμαλώτων τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν
εἰωθότας διατρίβειν, χωρὶς λύτρων ἀπέστειλαν πρὸς Δημήτριον. οὐ γὰρ περὶ τούτων
ἔφασαν διαφέρεσθαι πρὸς Ἀντίγονον, ἀλλ' ὅτι τοῦ πολέμου γενομένου κοινοῦ πρό-
τερον μὲν πρὸς Περδίκκαν, ὕστερον δὲ πρὸς Εὐμενῆ, τὰ μέρη τῆς δορικτήτου χώ-
ρας οὐκ ἀπεδίδου τοῖς φίλοις· καὶ συνθέμενος πάλιν πρὸς αὐτὸν. τὴν αἰτίαν ἀφέ-
λοιτο τὴν σατραπείαν τῆς Βαβυλωνίας Σελεύκου παρὰ πάντα τὰ δίκαια. ὁ δὲ Πτολε-
μαῖος τοὺς μὲν ἁλόντας στρατιώτας ἀποστείλας εἰς Αἴγυπτον προσέταξεν ἐπὶ τὰς ναυαρ-
χίας διελεῖν· αὐτὸς δὲ θάψας τῶν ἰδίων τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας ἁπάντας με-
γαλοπρεπῶς, μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπῄει τὰς κατὰ Φοινίκην πόλεις, τὰς μὲν πολιορκῶν,
τὰς δὲ πειθοῖ προσαγόμενος. Δημήτριος δὲ δύναμιν οὐκ ἔχων ἀξιόχρεων, πρὸς
μὲν τὸν πατέρα βιβλιαφόρον ἀπέστειλεν, ἀξιῶν βοηθεῖν τὴν ταχίστην· αὐτὸς δὲ παρελ-
θὼν εἰς Τρίπολιν τῆς Φοινίκης, μετεπέμπετό τε τοὺς ἐκ Κιλικίας στρατιώτας, καὶ τῶν
ἄλλων ὅσοι παρεφύλαττον ἢ πόλεις ἢ φρούρια μακρὰν ἀφεστῶτα τῶν πολεμίων.
Πτολεμαῖος δὲ κρατῶν τῶν ὑπαίθρων, Σιδῶνα μὲν προσηγάγετο· τῆς δὲ Τύρου
πλησίον στρατοπεδεύσας, παρεκάλεσεν Ἀνδρόνικον τὸν φρούραρχον παραδοῦναι τὴν
πόλιν, καὶ δωρεάς τε καὶ τιμὰς ἁδρὰς ἐπηγγείλατο δώσειν. ὁ δὲ φήσας μηδενὶ τρό-
πῳ προδώσειν τὴν δεδομένην ὑπ' Ἀντιγόνου καὶ Δημητρίου πίστιν, ἐλοιδόρησε
φορτικῶς τὸν Πτολεμαῖον. ὕστερον δὲ στασιασάντων τῶν στρατιωτῶν, ἐκπεσὼν ἐκ Τύ-
ρου, καὶ γενόμενος ὑποχείριος, προσεδόκα μὲν τιμωρίας τεύξεσθαι, διά τε τὴν
γενομένην λοιδορίαν καὶ διὰ τὸ μὴ βεβουλῆσθαι τὴν Τύρον παραδοῦναι· οὐ μὴν
ὅγε Πτολεμαῖος ἐμνησικάκησεν, ἀλλὰ τοὐναντίον δοὺς δωρεὰς εἶχε περὶ αὑτὸν,
ἕνα τῶν φίλων ποιησάμενος, καὶ προάγων ἐντίμως. ἦν γὰρ ὁ δυνάστης οὗτος καθ' ὑπερ-
βολὴν ἐπιεικὴς καὶ συγγνωμονικὸς ἔτι δ' εὐεργετικός· ὅπερ καὶ μάλιστα αὐτὸν ἠξίωσε
μειζόνων, ηὔξησέ τε, καὶ πολλοὺς ἐποίησεν ἐπιθυμεῖν κοινωνῆσαι τῆς φιλίας. καὶ γὰρ τὸν Σέ-
λευκον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας ἐκπεσόντα φιλοτίμως ὑπεδέξατο, καὶ κοινὴν παρείχετο
τούτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις τὴν περὶ αὐτὸν εὐδαιμονίαν. διὸ καὶ τότε παρακαλοῦν-
τος αὐτὸν Σελεύκου δοῦναι στρατιώτας τοὺς ἀναβησομένους εἰς Βαβυλῶνα, προθύ-
μως ὡμολόγησε καὶ προσεπηγγείλατο πάντα συμπράξειν μέχρις ἂν ἀνακτήσαιτο τὴν
πρότερον ὑπάρχουσαν σατραπείαν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Εὐ-
ρώπην, Τελεσφόρος μὲν ὁ Ἀντιγόνου ναύαρχος διατρίβων περὶ Κόρινθον, ἐπεὶ τὸν
Πολεμαῖον ἑώρα μᾶλλον ἑαυτοῦ προαγόμενον, καὶ τὴν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πραγμάτων
πιστευόμενον ἁπάντων ἐγκαλέσας Ἀντιγόνῳ περὶ τούτων, τὰς μὲν ναῦς ἃς εἶχεν ἀπέδω-
κε, τῶν δὲ στρατιωτῶν τοὺς βουλομένους κοινωνεῖν τῆς προαιρέσεως ἀναλαβὼν, ἴδια πρά-
γματα συνεστήσατο· παρελθὼν γὰρ εἰς Ἦλιν, ὡς ἔτι φυλάττων τὴν πρὸς Ἀντίγονον φιλίαν,
τὴν ἀκρόπολιν ἐνετείχισε, καὶ τὴν πόλιν κατεδουλώσατο. ἐσύλησε δὲ καὶ τὸ ἱερὸν τὸ κατὰ
τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ συναγαγὼν ἀργυρίου πλείω τῶν πεντήκοντα ταλάντων, ξένους

ἢ αὐτὸν ηὔξησε, ἐπολ.

ἐμισθοῦντο. Τελεσφόρος μὲν οὖν ζηλοτυπήσας τὴν προαγωγὴν Πτολεμαίου, ἀ-
πὸ τῶν ἔργων ἐγένετο προδότης τῆς πρὸς Ἀντίγονον φιλίας. Πτολεμαῖος δ' ὁ Αν-
τιγόνου στρατηγὸς ἦν μὲν τεταγμένος ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πραγμάτων· πυ-
θόμενος δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν Τελεσφόρου, καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Ἠλείων πόλεως,
ἔτι δὲ τὴν σύλησιν τῶν κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν χρημάτων, παρῆλθεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ
δυνάμεως. καταντήσας δ' εἰς Ἦλιν, καὶ τὴν ἐντετειχισμένην ἀκρόπολιν κατα-
σκάψας, τήν τε ἐλευθερίαν ἀπέδωκε τοῖς Ἠλείοις, καὶ τὰ χρήματα ἀποκατέστησε
τῷ θεῷ. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Τελεσφόρον πείσας, παρέλαβε τὴν Κυλλήνην φρουρου-
μένην ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τοῖς Ἠλείοις ἀποκατέστησεν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις,
Ἠπειρῶται, τελευτήσαντος Αἰακίδου τοῦ βασιλέως αὐτῶν, Ἀλκέτᾳ τὴν βασιλείαν
παρέδωκαν, ὃς ἦν πεφυγαδευμένος μὲν ὑπὸ Ἀρυβίλου τοῦ πατρὸς, ἀλλοτρίως δὲ
διακείμενος πρὸς Κάσανδρον. διὸ καὶ Λυκίσκος ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῆς Ἀκαρνανίας
στρατηγὸς ὑπὸ Κασάνδρου, παρῆλθε μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἤπειρον, ἐλπίδας
ἔχων ῥᾳδίως τὸν Ἀλκέταν ἀποστήσειν τῆς ἀρχῆς, ἀσυντάκτων ἔτι τῶν κατὰ τὴν βασι-
λείαν ὄντων. καταστρατοπεδεύσαντος δ' αὐτοῦ περὶ Κασσωπίαν πόλιν, Ἀλκέτας τοὺς
μὲν υἱοὺς Ἀλέξανδρον καὶ Τεῦκρον ἀπέστειλεν ἐπὶ τὰς πόλεις, διακελευσάμενος στρα-
τολογεῖν ὡς πλείστους· αὐτὸς δὲ μεθ' ἧς εἶχε δυνάμεως ἀναζεύξας, ἐπεὶ πλησίον ἐ-
γένετο τῶν πολεμίων, ἀνέμενε τὴν τῶν υἱῶν παρουσίαν. τῶν δὲ περὶ Λυκίσκον ἐπικει-
μένων, καὶ πολὺ τοῖς πλήθεσιν ὑπερεχόντων, οἱ μὲν Ἠπειρῶται καταπλαγέντες προσε-
χώρησαν τοῖς πολεμίοις· ὁ δ' Ἀλκέτας καταλειφθεὶς κατέφυγεν εἰς Εὐρυμενὰς
πόλιν Ἠπειρωτικήν. ἐνταῦθα δ' αὐτοῦ πολιορκουμένου, παρεγενήθησαν οἱ περὶ τὸν Ἀλέ-
ξανδρον, βοήθειαν φέροντες τῷ πατρί. γενομένης οὖν μάχης ἰσχυρᾶς, ἀνῃρέθησαν πολ-
λοὶ τῶν στρατιωτῶν, ἐν οἷς ἦσαν ἄλλοι τέ τινες τῶν ἐνδόξων καὶ Μίκυθος ὁ στρατηγὸς,
καὶ Λύσανδρος Ἀθηναῖος ὁ κατασταθεὶς ἐπὶ τῆς Λευκάδος ὑπὸ Κασάνδρου. μετὰ δὲ
ταῦτα Δεινίου βοηθήσαντος τοῖς ἐλαττουμένοις, ἐγένετο δευτέρα μάχη, καθ' ἣν οἱ
μὲν περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Τεῦκρον ἡττηθέντες ἔφυγον εἴς τι χωρίον ἐρυμνὸν μετὰ τοῦ
πατρός· ὁ δὲ Λυκίσκος Εὐρυμενὰς ἐκπολιορκήσας καὶ διαρπάσας κατέσκαψε. καθ'
ὃν δὴ χρόνον Κάσανδρος ἀκηκοὼς μὲν τὴν τῶν ἰδίων ἧτταν, ἀγνοῶν δὲ τὸ μετὰ ταῦ-
τα γεγονὸς εὐτύχημα, κατὰ σπουδὴν ἧκεν εἰς τὴν Ἤπειρον, βοηθήσων τοῖς περὶ Λυκί-
σκον. καταλαβὼν δ' αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ προτερήματος γεγονότας, πρὸς μὲν Ἀλ-
κέταν διαλυσάμενος φιλίαν συνέθετο· τῆς δὲ δυνάμεως μέρος ἀναλαβὼν, ἀνέζευ-
ξεν εἰς τὸν Ἀδρίαν, πολιορκήσων τοὺς Ἀπολλωνιάτας, ὅτι τὴν φρουρὰν ἐκβαλόντες
τὴν αὐτοῦ, προσέθεντο τοῖς Ἰλλυριοῖς. οὐ μὴν οὗτοι ἐν τῇ πόλει κατεπλάγησαν, ἀλ-
λὰ βοήθειαν μεταπεμψάμενοι παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, πρὸ τῶν τειχῶν παρε-
τάξαντο. γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον, οἱ μὲν Ἀπολλωνιάται τοῖς
πλήθεσιν ὑπερέχοντες, τοὺς ἀντιτεταγμένους φυγεῖν ἠνάγκασαν· ὁ δὲ Κάσανδρος
πολλοὺς στρατιώτας ἀποβαλὼν, καὶ δύναμιν μὲν οὐκ ἔχων περὶ αὐτὸν ἀξιόχρεων,
τὴν δὲ χειμερινὴν ὥραν θεωρῶν, ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν. τούτου δὲ χωρισθέντος,
Λευκάδιοι προσλαβόμενοι βοήθειαν παρὰ Κερκυραίων ἐξέβαλον τὴν φρουρὰν τοῦ
Κασάνδρου. οἱ δ' Ἠπειρῶται χρόνον μέν τινα διέμενον ὑπὸ Ἀλκέτου βασιλευόμε-
νοι· γενομένου δ' αὐτοῦ χαλεπωτέρου τοῖς πλήθεσιν, αὐτόν τε κατέσφαξαν, καὶ δύο
τῶν υἱῶν, παῖδας ὄντας τὴν ἡλικίαν, Ἡσιονέα καὶ Νίσον. Κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν, Σέ-
λευκος μετὰ τὴν γενομένην ἧτταν Δημητρίῳ περὶ Γάζαν τῆς Συρίας, ἀναλαβὼν

γρ. Λειβέαν. γρ. καὶ Ἀρρύβαν

γρ. τὴν ἀρχὴν ὁ βασιλεύς

παρὰ Πτολεμαίου πεζοὺς μὲν οὐ πλείους τῶν ὀκτακοσίων, ἱππεῖς δὲ περὶ διακοσίους, ἀνέζευξεν ἐπὶ Βαβυλῶνος, ἐπὶ τοσοῦτον μεμετεωρισμένος ταῖς ἐλπίσιν, ὥστ' εἰ καὶ μηδεμίαν εἶχε δύναμιν τὸ παράπαν, μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν ἰδίων παίδων τὴν εἰς τοὺς ἄνω τόπους ἀνάβασιν ποιήσασθαι. ὑπελάμβανε γὰρ τοὺς μὲν Βαβυλωνίους, διὰ τὴν προϋπάρχουσαν εὔνοιαν, ἑτοίμως αὐτῷ προσθήσεσθαι· τοὺς δὲ περὶ Ἀντίγονον μετὰ δυνάμεως μακρὰν ἀπεσπασμένους, παραδεδωκέναι καιρὸν οἰκεῖον ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς περὶ αὐτὸν ὁρμῆς, οἱ συνιόντες φίλοι, θεωροῦντες ὅτι μετ' αὐτοῦ μέν εἰσι παντελῶς ὀλίγοι συστρατεύοντες, τοῖς δὲ πολεμίοις, ἐφ' οὓς προάγουσι, καὶ δυνάμεις ὑπάρχουσιν ἕτοιμαι μεγάλαι, καὶ χορηγίαι λαμπραὶ, καὶ συμμάχων πλῆθος, οὐ μετρίως ἠθύμουν. οὓς ὁρῶν καταπεπληγμένους ὁ Σέλευκος παρεκάλει, διδάσκων ὅτι τοὺς Ἀλεξάνδρῳ συνεστρατευκότας, καὶ δι' ἀρετὴν ὑπ' ἐκείνου προηγμένους, προσήκει μὴ πάντως δυνάμεσι καὶ χρήμασι πεποιθότας ἀντέχεσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐμπειρίᾳ καὶ συνέσει. δι' ὧν κἀκεῖνος τὰ μεγάλα καὶ παρὰ πᾶσι θαυμαζόμενα κατειργάσατο. πιστεύειν δὲ δεῖ καὶ ταῖς τῶν θεῶν προρρήσεσι, ὅτι τέλος ἔσεσθαι τῆς στρατείας ἄξιον τῆς ἐπιβολῆς. ἐν μὲν γὰρ Βραγχίδαις αὐτοῦ χρηστηριαζομένου, τὸν θεὸν προσαγορεῦσαι Σέλευκον βασιλέα. τὸν δὲ Ἀλέξανδρον κατὰ τὸν ὕπνον ἐπιστάντα φανερῶς διασημαίνειν περὶ τῆς ἐσομένης ἡγεμονίας, ἧς δεῖ τυχεῖν αὐτὸν προϊόντος τοῦ χρόνου. πρὸς δὲ τούτοις, ἀπεφαίνετο διότι πάντα τὰ καλὰ καὶ παρ' ἀνθρώποις θαυμαζόμενα διὰ πόνων καὶ κινδύνων. ἐπολιτεύετο δὲ καὶ πρὸς τοὺς συστρατευομένους, καὶ κατεσκεύαζεν αὐτὸν ἴσον ἅπασιν, ὥστε ἕκαστον αἰδεῖσθαι, καὶ τὸ παράβολον τῆς τόλμης ἑκουσίως ὑπομένειν. ἐπεὶ δὲ προάγων κατήντησεν εἰς Μεσοποταμίαν, τῶν ἐν Κάρραις κατῳκισμένων Μακεδόνων οὓς μὲν ἔπεισεν, οὓς δὲ ἐβιάσατο συστρατεύειν αὐτῷ. ὡς δ' εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἐνέβαλεν, οἱ πλείους τῶν ἐγχωρίων ἀπήντων, καὶ προστιθέμενοι, πᾶν ἔφασαν τὸ δοκοῦν αὐτῷ συμπράξειν. τετραετῆ γὰρ χρόνον γεγονὼς σατράπης τῆς χώρας ταύτης, πᾶσι προσενήνεκτο καλῶς, ἐκκαλούμενος τὴν εὔνοιαν τοῦ πλήθους, καὶ πόρρωθεν προκατασκευαζόμενος τοὺς συμπράξοντας, ἐάν ποτ' αὐτῷ δοθῇ καιρὸς ἀμφισβητεῖν ἡγεμονίας. προσεχώρησε δ' αὐτῷ καὶ Πολύαρχος, τεταγμένος ἐπί τινος διοικήσεως, μετὰ στρατιωτῶν πλειόνων ἢ χιλίων. οἱ δὲ διαφυλάττοντες τὴν πρὸς Ἀντίγονον φιλίαν, ὁρῶντες ἀκατάσχετον οὖσαν τὴν τοῦ πλήθους ὁρμὴν, συνέφυγον εἰς τὴν ἄκραν, ἧς φύλαξ ἀπεδέδεικτο Δίφιλος. ὁ δὲ Σέλευκος συστησάμενος πολιορκίαν, καὶ κατὰ κράτος ἑλὼν τὴν ἄκραν, ἐκομίσατο τὰ φυλαττόμενα σώματα τῶν παίδων, καὶ τῶν φίλων ὅσοι παρεδόθησαν εἰς φυλακὴν παρ' Ἀντιγόνου μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον ἀποχώρησιν. Ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, στρατιώτας συνήγαγε, καὶ συναγοράσας ἵππους, ἀνεδίδου τοῖς δυναμένοις χρῆσθαι. πᾶσι δὲ φιλανθρώπως ὁμιλῶν, καὶ καθιστὰς εἰς ἀγαθὰς ἐλπίδας, ἑτοίμους εἶχε καὶ προθύμους ἐν πάσῃ περιστάσει τοὺς συγκινδυνεύοντας. Σέλευκος μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον ἀνεκτήσατο τὴν Βαβυλωνίαν. Νικάνορος δὲ τοῦ περὶ Μηδίαν στρατηγοῦ συναγαγόντος ἐπ' αὐτὸν ἔκ τε Μηδίας καὶ Περσίδος καὶ τῶν συνεγγὺς τόπων στρατιώτας πεζοὺς μὲν πλείους τῶν μυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ ἑπτακισχιλίους, ὥρμησε κατὰ σπουδὴν ἀπαντήσων τοῖς πολεμίοις. εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας πεζοὺς μὲν πλείους τῶν τρισχιλίων, ἱππεῖς δὲ τετρακοσίους. διαβὰς δὲ τὸν Τίγριν ποταμὸν, καὶ πυθόμενος ὀλίγων ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν τοὺς πολεμίους, ἔκρυψε τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς πλησίον ἕλεσι, διανοούμενος ἀπροσ-

δόκητον

γρ. μετὰ τῶν χιλίων στρατιωτῶν. ἢ καὶ πλειόνων. ἢ δὲ

δόκητον ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν. ὁ δὲ Νικάνωρ, ἐπεὶ παραγενηθεὶς ἐπὶ τὸν Τίγριν ποταμὸν οὐχ εὕρισκε τοὺς πολεμίους, κατεστρατοπέδευσε πρός τινι βασιλικῷ σταθμῷ, νομίζων αὐτοὺς πεφευγέναι μακρότερον. ἐπιγενομένης δὲ νυκτὸς, καὶ τῶν περὶ Νικάνορα καταπεφρονηκότων, καὶ ῥαθύμως ἐχόντων τὰ περὶ τὰς φυλακὰς, ἐπιπεσὼν ὁ Σέλευκος ἄφνω, πολλὴν ταραχὴν καὶ κατάπληξιν κατεσκεύασε. συναφθέντων γὰρ μάχῃ τῶν Περσῶν, συνέβη τόν τε σατράπην αὐτῶν Εὐάγρον πεσεῖν καί τινας τῶν ἄλλων ἡγεμόνων. οὗ συμβάντος, οἱ πλείους τῶν στρατιωτῶν τὰ μὲν τὸν κίνδυνον καταπεπληγμένοι, τὰ δὲ προσκόπτοντες τοῖς ὑπ' Ἀντιγόνου πραττομένοις, μετεβάλλοντο πρὸς Σέλευκον. ὁ δὲ Νικάνωρ μεθ' ὀλίγων ἀπολειφθεὶς, καὶ δεδιὼς μὴ παραδοθῇ τοῖς πολεμίοις, ἔφυγε μετὰ τῶν φίλων διὰ τῆς ἐρήμου. Σέλευκος δὲ δυνάμεως ἁδρᾶς κυριεύσας, καὶ φιλανθρώπως πᾶσι προσφερόμενος, ῥᾳδίως προσηγάγετο τήν τε Σουσιανὴν καὶ Μηδίαν, καί τινας τῶν συνεγγὺς τόπων. περί τε τῶν διωκημένων ἔγραψε πρὸς Πτολεμαῖον καὶ τοὺς ἄλλους φίλους, ἔχων ἤδη βασιλικὸν ἀνάστημα, καὶ δόξαν ἀξίαν ἡγεμονίας. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πτολεμαῖος μὲν διέτριβε περὶ τὴν κοίλην Συρίαν, νενικηκὼς Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου παρατάξει μεγάλῃ. ὃν πυνθανόμενος ἐκ Κιλικίας ἀνεστροφέναι, καὶ στρατοπεδεύειν περὶ τὴν ἄνω Συρίαν, προεχειρίσατο τῶν περὶ αὐτὸν φίλων Κίλλην τὸν Μακεδόνα. τούτῳ δὲ δοὺς δύναμιν ἱκανὴν, προσέταξεν ἐκδιῶξαι τὸν Δημήτριον τὸ παράπαν ἐκ τῆς Συρίας, ἢ περικαταλαβόντα συντρῖψαι. τούτου δ' ὄντος κατὰ τὴν πορείαν, Δημήτριος διὰ τῶν σκοπῶν ἀκούσας τὸν Κίλλην στρατοπεδεύειν καταπεφρονηκότως περὶ Μυοῦντα, τὴν μὲν ἀποσκευὴν ἀπέλιπε, τοὺς δὲ στρατιώτας εὐζώνους παραλαβὼν, νυκτὸς πορείαν σύντονον ἐποιήσατο. προσπεσὼν δὲ τοῖς πολεμίοις ἑωθινῆς φυλακῆς ἄφνω, τῆς τε δυνάμεως ἄνευ μάχης ἐκυρίευσε, καὶ αὐτὸν τὸν Κίλλην τὸν στρατηγὸν ἐζώγρησε. τηλικούτου δ' εὐτυχήματος γεγενημένου, τὴν ἧτταν ἀναμαχήσασθαι διελήφθη. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν Πτολεμαῖον ὑπολαμβάνων ἥξειν ἐπ' αὐτὸν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, ἐστρατοπέδευσε, προβλήματα τῆς παρεμβολῆς ποιησάμενος ἕλη καὶ λίμνας. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν πατέρα περὶ τοῦ γενομένου κατορθώματος, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ἢ δύναμιν ἀποστεῖλαι τὴν ταχίστην, ἢ καὶ αὐτὸν παραβαλεῖν εἰς Συρίαν. ὁ δ' Ἀντίγονος ἐτύγχανε μὲν ὢν ἐν Κελαιναῖς τῆς Φρυγίας· κομισάμενος δὲ τὴν ἐπιστολὴν, ἐχάρη διαφερόντως ἐπὶ τῷ δοκεῖν τὸν υἱὸν νέον ὄντα καὶ κατωρθωκέναι δι' ἑαυτοῦ, καὶ φαίνεσθαι βασιλείας ἄξιον. αὐτὸς δὲ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν, ἀνέζευξεν ἐκ τῆς Φρυγίας, καὶ τὸν Ταῦρον ὑπερβαλὼν ὀλίγαις ἡμέραις, συνέμιξε τοῖς περὶ τὸν Δημήτριον. Πτολεμαῖος δὲ πυθόμενος τὴν Ἀντιγόνου παρουσίαν, καὶ συναγαγὼν τοὺς ἡγεμόνας καὶ φίλους, ἐβουλεύετο πότερον συμφέρει μένειν καὶ ἀγωνίζεσθαι περὶ τῶν ὅλων κατὰ Συρίαν, ἢ προάγειν εἰς Αἴγυπτον, καὶ πολεμεῖν ἐκεῖθεν, καθάπερ καὶ πρότερον Περδίκκᾳ. πάντες οὖν συνεβούλευον μὴ διακινδυνεύειν πρὸς δύναμιν πολλαπλάσιον καὶ πλείω τὸ πλῆθος, ἔτι δὲ στρατηγὸν ὄντα ἀνήττητον. εὐχερέστερον γὰρ πολλῷ διαγωνίσασθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ταῖς τε χορηγίαις ὑπερέχοντα, καὶ τόπων ὀχυρότητι πιστεύοντα. διὸ καὶ κρίνας ἐκλιπεῖν τὴν Συρίαν, κατέσκαψε τὰς ἀξιολογωτάτας τῶν κεκρατημένων πόλεων, Ἄκην μὲν τῆς Φοινίκης Συρίας, Ἰόππην δὲ καὶ Σαμάρειαν καὶ Γάζαν τῆς Συρίας. αὐτὸς δὲ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν, καὶ τῶν χρημάτων ὅσα δυνατὸν ἦν ἄγειν καὶ φέρειν, ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον. Ἀντίγονος δ' ἀκινδύνως ἀνακτησάμενος τήν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην, ἐπεβάλετο στρατεύειν ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Ἀράβων τῶν

γρ. προσκαταπονουμένοις. γρ. καὶ προσκεκλιμένοις

γρ. παραλαβεῖν τὴν συρ.

γρ. ἄγειν ἢ φέρειν

καλουμένων Ναβαταίων. κρίνας γὰρ τὸ ἔθνος τοῦτο τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων ἀλλότριον εἶναι, προεχειρίσατο τῶν ἑαυτοῦ φίλων Ἀθήναιον, δοὺς αὐτῷ πεζοὺς μὲν εὐζώνους τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τοὺς ἐπιτηδείους εἰς δρόμον ἑξακοσίους, συνέταξεν ἐπιθέσθαι τοῖς βαρβάροις ἄφνω, καὶ τὴν λείαν πᾶσαν ἀποτεμέσθαι. Χρήσιμον δ' ἐστὶ τῶν ἀγνοούντων ἕνεκα διελθεῖν τὰ νόμιμα τῶν Ἀράβων τούτων, οἷς χρώμενοι δοκοῦσι τὴν ἐλευθερίαν διαφυλάττειν. ἔχουσι τοίνυν τὸν βίον ὑπαίθριον, πατρίδα καλοῦντες τὴν ἀοίκητον, τὴν μήτε ποταμοὺς ἔχουσαν μήτε κρήνας δαψιλεῖς, ἐξ ὧν δυνατὸν στρατόπεδον πολέμιον ὑδρεύσασθαι. νόμος δ' ἐστὶν αὐτοῖς μήτε σῖτον σπείρειν, μήτε φυτεύειν μηδὲν φυτὸν καρποφόρον, μήτε οἴνῳ χρῆσθαι, μήτε οἰκίαν κατασκευάζειν· ὃς δ' ἂν παρὰ ταῦτα ποιῶν εὑρίσκηται, θάνατον αὐτῷ πρόστιμον εἶναι. χρῶνται δὲ τῷ νόμῳ τούτῳ, διαλαμβάνοντες τοὺς ταῦτα κτωμένους ἀναγκασθήσεσθαι ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἕνεκα τῆς τούτων χρείας ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. τρέφουσι δ' αὐτῶν οἱ μὲν καμήλους, οἱ δὲ πρόβατα, τὴν ἔρημον ἐπινέμοντες. οὐκ ὀλίγων δ' ὄντων ἀραβικῶν ἐθνῶν τῶν τὴν ἔρημον ἐπινεμόντων, οὗτοι πολὺ τῶν ἄλλων προέχουσι ταῖς εὐπορίαις, ὄντες ἀριθμὸν ὄντες οὐ πολὺ πλείους τῶν μυρίων. εἰώθασι γὰρ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι κατάγειν ἐπὶ θάλασσαν λιβανωτόν τε καὶ σμύρναν καὶ τὰ πολυτελέστατα τῶν ἀρωμάτων, διαδεχόμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων ἐκ τῆς εὐδαίμονος καλουμένης ἀραβίας. φιλελεύθεροι δέ εἰσι διαφερόντως, καὶ ὅταν πολεμίων δύναμις ἁδρὰ προσίῃ, φεύγουσιν εἰς τὴν ἔρημον, ταύτῃ χρώμενοι ὀχυρώματι. ἄνυδρος γὰρ οὖσα τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνεπίβατός ἐστι, τούτοις δὲ, κατεσκευακόσιν ἀγγεῖα κατὰ γῆς ὀρυκτὰ κεκονιαμένα, μόνοις παρέχεται τὴν ἀσφάλειαν. τῆς γὰρ γῆς οὔσης τῆς μὲν ἀργιλλώδους, τῆς δὲ πέτραν ἐχούσης μαλακὴν, ὀρύγματα μεγάλα ποιοῦσιν ἐν αὐτῇ· ὧν τὰ μὲν στόμια μικρὰ παντελῶς κατασκευάζουσι, κατὰ βάθος δ' ἀεὶ μᾶλλον εὐρυχωρῆ ποιοῦντες, τὸ τελευταῖον τηλικοῦτον ἀποτελοῦσι τὸ μέγεθος ὥστε γίνεσθαι πλευρὰν ἑκάστην πλέθρου. ταῦτα δὲ τὰ ἀγγεῖα πληροῦντες ὕδατος ὀμβρίου, τὰ στόματα ἐμφράττουσι· καὶ ποιοῦντες ἰσόπεδον τῇ λοιπῇ χώρᾳ, σημεῖα καταλείπουσιν, ἑαυτοῖς μὲν γινωσκόμενα, τοῖς δ' ἄλλοις ἀνεπινόητα. ποτίζουσι δὲ καὶ τὴν λείαν δι' ἡμερῶν τριῶν, ὅπως ἐν ταῖς ἀνυδρίαις καὶ φυγαῖς μὴ προσδέωνται συνεχῶν ὑδάτων. αὐτοὶ δὲ χρῶνται τροφῇ κρέασι καὶ γάλακτι, καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων τοῖς ἐπιτηδείοις. φύεται γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ πέπερι ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ μέλι πολὺ τὸ καλούμενον ἄγριον, ᾧ χρῶνται ποτῷ μεθ' ὕδατος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα φῦλα τῶν ἀράβων, ὧν ἔνια καὶ γεωργεῖ μισγόμενα τοῖς φορολογουμένοις, καὶ μετέχει τῶν αὐτῶν τοῖς σύροις, πλὴν τοῦ κατασκηνοῦν ἐν οἰκίαις. τὰ μὲν οὖν νόμιμα τῶν ἀράβων τοιαῦτ' εἶναι συμβέβηκεν.

Ὑπογύου δ' αὐτοῖς οὔσης πανηγύρεως εἰς ἣν εἰώθασιν οἱ περίοικοι καταντᾶν, οἱ μὲν ἀποδωσόμενοι τῶν φορτίων, οἱ δ' ἀγοράσοντές τι τῶν αὐτοῖς χρησίμων, εἰς ταύτην ἐπορεύθησαν, ἀπολιπόντες ἐπί τινος πέτρας τὰς κτήσεις καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, ἔτι δὲ τέκνα καὶ γυναῖκας. τὸ δὲ χωρίον ὑπῆρχεν ὀχυρὸν μὲν καθ' ὑπερβολὴν, ἀτείχιστον δὲ, καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπέχον δυοῖν ἡμερῶν ὁδόν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀθήναιον παρατηρήσαντες τοῦτον τὸν καιρὸν, ὥρμησαν ἐπὶ τὴν πέτραν, εὐζώνους ἔχοντες τὴν δύναμιν. διανύσαντες δ' ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας ἐπαρχίας ἐν ἡμέραις τρισὶ καὶ νυξὶ ταῖς ἴσαις σταδίους δισχιλίους καὶ διακοσίους, ἔλαθον τοὺς ἄραβας περὶ μέσας τὰς νύκτας καταλαβόμενοι τὴν πέτραν. εὐθὺς δὲ τῶν ἐγκατειλημμένων οὓς μὲν ἀνῄρουν, οὓς δ' ἐζώγρουν, ἐνίους δὲ τραυματίας ἀπέλειπον, καὶ τοῦ μὲν λιβανωτοῦ καὶ τῆς σμύρνης συνεσκευάσαντο

γρ. ἰμαέλα

γρ. εὐρυχωρίαν

τὸ πλεῖον μέρος, ἀργυρίου δὲ περὶ πεντακόσια τάλαντα. ἐνδιατρίψαντες δ' οὐ πλείω χρόνον φυλακῆς, εὐθὺς ἀνέστρεψαν κατὰ σπουδήν, διαλαμβάνοντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων διωχθήσεσθαι. διατείναντες δὲ σταδίους διακοσίους κατεστρατοπέδευσαν, ὄντες κατάκοποι, καὶ ῥαθύμως ἔχοντες τὰ περὶ τὰς φυλακάς, ὡς ἂν νομίζοντες μὴ πρότερον δύνασθαι τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν. οἱ δ' Ἄραβες, πυθόμενοι παρὰ τῶν ἑωρακότων τὸ στρατόπεδον, παραχρῆμα ἠθροίσθησαν, καὶ τὴν πανήγυριν ἀπολιπόντες ἧκον ἐπὶ τὴν πέτραν. παρὰ δὲ τῶν τραυματιῶν μαθόντες τὰ γεγονότα, κατὰ σπουδὴν ἐδίωκον τοὺς Ἕλληνας. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀθήναιον στρατοπεδευσάντων καταπεφρονηκότως, καὶ διὰ τὸν κόπον ἐν ὕπνῳ καθεστώτων, ἔλαθόν τινες τῶν αἰχμαλώτων διαδράντες, παρ' ὧν οἱ Ναβαταῖοι μαθόντες τὰ κατὰ τοὺς πολεμίους, ἐπέθεντο τῇ στρατοπεδείᾳ περὶ τετάρτην φυλακήν, ὄντες οὐκ ἐλάττους ὀκτακισχιλίων. καὶ τοὺς πλείους μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἔτι κατέσφαξαν, τοὺς δὲ διεγειρομένους καὶ χωροῦντας εἰς ὅπλα κατηκόντιζον. καὶ πέρας, οἱ μὲν πεζοὶ πάντες ἀνῃρέθησαν, τῶν δὲ ἱππέων διεσώθησαν εἰς πεντήκοντα, καὶ τούτων οἱ πλείους τραυματίαι. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀθήναιον ἐν ἀρχῇ κατορθώσαντες, ἐξ ὑστέρου διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀβουλίαν τοῦτον τὸν τρόπον ἐσφάλησαν. ταῖς γὰρ εὐτυχίαις εἴωθεν ὡς ἐπίπαν ἀκολουθεῖν ῥαθυμία τε καὶ καταφρόνησις. διόπερ ἔνιοι προσηκόντως ὑπολαμβάνουσιν εὐχερέστερον ὑπάρχειν συμφορὰς ἐνεγκεῖν ἐπιδεξίως, ἢ τὰς ἐν μεγέθει εὐημερίας ἐμφρόνως. αἱ μὲν γὰρ διὰ τὸν περὶ τοῦ μέλλοντος φόβον ἐπαναγκάζουσιν ἐπιμελεῖσθαι, αἱ δὲ διὰ τὸ προγεγονὸς εὐτύχημα, προτρέπονται καταφρονεῖν πάντων. Οἱ δὲ Ναβαταῖοι τοὺς πολεμίους κολάσαντες ἀνδρωδῶς, αὐτοὶ μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν πέτραν τὰ σφέτερα κεκομισμένοι· πρὸς δ' Ἀντίγονον ἐπιστολὴν γράψαντες συρίοις γράμμασι, τοῦ μὲν περὶ Ἀθήναιον κατηγόρουν, ὑπὲρ ἑαυτῶν δὲ ἀπελογοῦντο. ὁ δ' Ἀντίγονος ἀντέγραψεν αὐτοῖς, προσμαρτυρῶν ὡς δικαίως μὲν ἠμύναντο, τοῦ δὲ περὶ Ἀθήναιον κατηγόρει, φάσκων παρὰ τὰς δεδομένας ἐντολὰς ὑπ' αὐτοῦ πεποιῆσθαι τὴν ἐπίθεσιν. τοῦτο δὲ ἔπραττε, κρύπτων τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν, καὶ βουλόμενος ὑπαγαγέσθαι τοὺς βαρβάρους εἰς ῥαθυμίαν, ὅπως ἀνελπίστως ἐπιθέμενος κρατήσῃ τῆς ἐπιβολῆς· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἦν ἄνευ δόλου τινὸς ἀνδρῶν περιγενέσθαι νομάδα βίον ἐζηλωκότων, καὶ καταφυγὴν ἀπρόσιτον ἐχόντων τὴν ἔρημον. οἱ δ' Ἄραβες περιχαρεῖς μὲν ἦσαν ἐπὶ τῷ δοκεῖν ἀπολελύσθαι μεγάλων φόβων, οὐ μὴν παντελῶς ἐπίστευόν γε τοῖς Ἀντιγόνου λόγοις, ἀλλὰ τὰς ἐλπίδας ἔχοντες ἀμφιδοξουμένας, σκοποὺς μὲν κατέστησαν ἐπὶ τῶν λόφων, ἀφ' ὧν ἦν ῥᾴδιον συνορᾶν πόρρωθεν τὰς εἰς τὴν Ἀραβίαν ἐμβολάς· αὐτοὶ δὲ συνταξάμενοι τὰ περὶ ἑαυτοὺς προσηκόντως, ἐκαραδόκουν τὸ ἀποβησόμενον. ὁ δὲ Ἀντίγονος, φιλοποιησάμενος χρόνον τινὰ τοὺς βαρβάρους, καὶ νομίσας αὐτοὺς ἐξηπατημένους παραδεδωκέναι τὸν καθ' αὑτῶν καιρόν, ἐξέλεξεν ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως πεζοὺς μὲν ψιλοὺς καὶ πρὸς δρόμον εὖ πεφυκότας τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πλείους τῶν τετρακισχιλίων. καὶ τούτοις μὲν προσήγγειλε φέρειν ἄπυρα σιτία πλειόνων ἡμερῶν. Δημήτριον δὲ τὸν υἱὸν καταστήσας ἡγεμόνα περὶ πρώτης φυλακῆς ἐξέπεμψε, προστάξας κολάσαι τοὺς Ἄραβας καθ' ὃν ἂν δύνηται τρόπον. οὗτος μὲν οὖν ἐφ' ἡμέρας τρεῖς ἀνοδίᾳ πορευόμενος, ἔσπευδε λαθεῖν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ σκοποὶ κατανοήσαντες πολεμίαν δύναμιν εἰσβεβληκυῖαν, ἐσήμηναν τοῖς Ναβαταίοις διὰ τῶν συγκειμένων πυρσῶν. διόπερ οἱ βάρβαροι νομίσαντες συντόμως ἥκειν τοὺς Ἕλληνας, εἰς μὲν τὴν πέτραν ἀπέθεντο τὰς ἀποσκευάς,

περὶ νομάδες

περὶ νομάδες

περὶ νομάδ.

καὶ φυλακὴν τὴν ἱκανὴν ἐπέστησεν, οὔσης μιᾶς ἀναβάσεως χειροποιήτου. αὐτοὶ δὲ διελόμενοι τὴν λείαν, ἄλλοι κατ' ἄλλους τόπους ἀπήλαυνον εἰς τὴν ἔρημον. Δημήτριος δὲ παραγινόμενος εἰς τὴν πέτραν, καὶ τὴν λείαν καταλαβὼν ἀπηλλαγμένην, προσβολὰς συνεχεῖς ἐποιεῖτο τῷ χωρίῳ. ἀμυνομένων δὲ τῶν ἔνδον εὐρώστως, καὶ περιγινομένων ῥᾳδίως διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν τόπων, τότε μὲν μέχρι δείλης ἀγωνισάμενος ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ προσάγοντος αὐτοῦ τῇ πέτρᾳ, τῶν βαρβάρων τις ἀνεβόησε, Βασιλεῦ Δημήτριε, τί βουλόμενος,
„ ἢ τίνος ἀναγκάζοντος πολεμεῖς ἡμᾶς, οἰκοῦντας ἐν ἐρημίᾳ, καὶ τόποις οὔθ' ὕδωρ ἔ-
„ χουσιν, οὔτε σῖτον, οὔτε οἶνον, οὔτ' ἄλλο τι ἁπλῶς οὐδὲν τῶν παρ' ὑμῖν εἰς τὰς χρείας
„ ἀνηκόντων; ἡμεῖς γὰρ οὐδενὶ τρόπῳ προαιρούμενοι δουλεύειν, συμπεφεύγαμεν εἰς χώ-
„ ραν ἀπάντων τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις χρησίμων, καὶ βίον εἱλόμεθα ζῆν ἔρημον
„ καὶ θηριώδη παντελῶς, οὐδὲν ὑμᾶς βλάπτοντες. ἀξιοῦμεν οὖν καὶ σὲ καὶ τὸν πα-
„ τέρα μὴ ἀδικεῖν ἡμᾶς, ἀλλὰ λαβόντας δωρεὰς παρ' ἡμῶν ἀπαγαγεῖν τὸ στρατόπε-
„ δον, καὶ φίλους νομίζειν Ναβαταίους εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον. οὔτε γὰρ βουλόμενος δύνασαι μέ-
„ νειν ἐνταῦθα πλείους ἡμέρας, ἀπορούμενος ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἁπάν-
„ των· οὔθ' ἡμᾶς δύνασαι συναναγκάσαι βίον ζῆν ἕτερον, ἀλλὰ τινὰς αἰχμα-
„ λώτους δούλους ἕξεις ἀθύμους, καὶ ζῆν οὐκ ἂν ὑπομείναντας ἐν ἄλλοις νομίμοις.

γρ. [illegible]

γρ. νομάδες

Ῥηθέντων δὲ τοιούτων λόγων, Δημήτριος μὲν ἀπαγαγὼν τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσεν αὐτοὺς πρέσβεις ἀποστέλλειν περὶ τούτων. οἱ δ' Ἄραβες ἐξέπεμψαν τοὺς πρεσβυτάτους, οἳ παραπλήσια τοῖς προειρημένοις διελθόντες ἔπεισαν δεξάμενον δῶρα πολυτελέστατα τὴν πρὸς αὐτοὺς διαλύσασθαι. ὁ μὲν οὖν Δημήτριος λαβὼν ὁμήρους καὶ τὰς ὁμολογηθείσας δωρεάς, ἀνέζευξεν ἀπὸ τῆς πέτρας. διατείνας δὲ σταδίους τριακοσίους κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῆς ἀσφαλτίτιδος λίμνης· ἧς τὴν φύσιν οὐκ ἄξιον παραδραμεῖν ἀνεπισήμαντον. κεῖται γὰρ κατὰ μέσην τὴν σατραπείαν τῆς Ἰδουμαίας, τῷ μὲν μήκει παρεκτείνουσα σταδίους μάλιστά που πεντακοσίους, τῷ δὲ πλάτει περὶ ἑξήκοντα. τὸ δ' ὕδωρ ἔχει διάπικρον καὶ καθ' ὑπερβολὴν δυσῶδες, ὥστε μήτ' ἰχθὺν δύνασθαι τρέφειν, μήτ' ἄλλο τῶν καθ' ὕδατος εἰωθότων ζώων. ἐμβαλλόντων δ' εἰς αὐτὴν ποταμῶν μεγάλων τῇ γλυκύτητι διαφόρων, τούτων μὲν περιγίνεται κατὰ τὴν δυσωδίαν· ἐξ αὐτῆς δὲ μέσης ἐκφυσᾷ κατ' ἐνιαυτὸν ἀσφάλτου στερεᾶς μέγεθος, ποτὲ μὲν μεῖζον ἢ τρίπλεθρον, ἔστι δ' ὅτ' οὐ πολὺ λειπόμενον πλέθρου· ἐφ' ᾧ δὴ συνήθως οἱ περιοικοῦντες βάρβαροι τὸ μὲν μεῖζον καλοῦσι ταῦρον, τὸ δ' ἔλασσον, μόσχον. ἐπιπλεούσης δὲ τῆς ἀσφάλτου πελαγίας, ὁ τόπος φαίνεται τοῖς ἐξ ἀποστήματος θεωροῦσιν οἱονεί τις νῆσος. τὴν δ' ἔκπλωσιν φανερὰν συμβαίνει γίνεσθαι πρὸ ἡμερῶν εἴκοσι. κύκλῳ γὰρ τῆς λίμνης ἐπὶ πολλοὺς σταδίους ὀσμὴ τῆς ἀσφάλτου προσπίπτει πνεύματος μοχθηροῦ, καὶ πᾶς ὁ περὶ τὸν τόπον ἄργυρος καὶ χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἀποβάλλει τὴν ἰδιότητα τοῦ χρώματος. ἀλλ' αὕτη μὲν ἀποκαθίσταται πάλιν, ἐπειδὰν ἀναφυσηθῆναι συμβῇ πᾶσαν τὴν ἄσφαλτον. ὁ δὲ πλησίον τόπος, ἔμπυρος ὢν καὶ δυσώδης, ποιεῖ τὰ σώματα τῶν περιοικούντων ἐπίνοσα καὶ παντελῶς ὀλιγοχρόνια. ἀγαθὴ δ' ἐστὶ φοινικόφυτος, ὅσην αὐτῆς συμβαίνει διειλῆφθαι ποταμοῖς χρησίμοις, ἢ πηγαῖς δυναμέναις ἀρδεύειν. γίνεται δὲ περὶ τοὺς τόπους τούτους ἐν αὐλῶνί τινι καὶ τὸ καλούμενον βάλσαμον, ἐξ οὗ πρόσοδον ἁδρὰν εἶναι) συμβαίνει· οὐδαμοῦ μὲν τῆς ἄλλης οἰκουμένης εὑρισκομένου τοῦ φυτοῦ, τῆς δ' ἐξ αὐτοῦ χρείας εἰς φάρμακα τοῖς ἰατροῖς καθ' ὑπερβολὴν εὐθετούσης. τὴν δ' ἐκπίπτουσαν ἄσφαλτον οἱ περιοικοῦντες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν

γρ. ἐκ διαστήματος

μερος τῆς λίμνης διαρπάζουσι, πολεμικοῖς δ' ἀγγείοις οὐ χρῶνται, ἀλλ' ἰδιάζοντως τὴν κομιδὴν ποιοῦνται. κατασκευάσαντες γὰρ δέσμας καλάμων εὐμεγέθεις, ἐμβάλλουσιν εἰς τὴν λίμνην· ἐπὶ δὲ τούτων ἐπικαθημένων οὐ πλείω τριῶν, δύο μὲν ἔχοντες προσδεδεμένας πλάτας κωπηλατοῦσιν, εἷς δὲ φέρει τόξα, ἵνα τοὺς προσπλέοντας ἐκ τοῦ πέραν ἢ βιαζομένους πολεμίους ἀμύνηται. ὅταν δὲ πλησίον γένωνται τῆς ἀσφάλτου, πελέκεις ἔχοντες ἐπιπηδῶσι, καὶ καθάπερ μαλακῆς πέτρας ἀποκόπτοντες, γεμίζουσι τὴν δέσμην, εἶτα ἀποπλέουσιν εἰς τοὐπίσω. ἂν δέ τις αὐτῶν ἀποπέσῃ τῆς δέσμης διαλυθείσης, μὴ δυνάμενος νεῖν, οὐ καταδύεται, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ὕδασιν, ἀλλ' ἐπινήχεται τοῖς ἐπισταμένοις ὁμοίως. φύσει γὰρ ἔστι τὸ ὑγρὸν τοῦτο παραδέχεσθαι βάρος ὃ συμβαίνει μετέχειν αὐξήσεως ἢ πνεύματος, ἔξω τῶν στερεῶν ἃ τὴν πυκνότητα δοκεῖ παραπλησίαν ἔχειν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ καὶ μολύβδῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις. καὶ ταῦτα μὲν πολὺ βραδύτερον καταφέρεται τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις λίμναις ῥιπτουμένων. ταύτην δ' ἔχοντες οἱ βάρβαροι πρόσοδον, ἀπάγουσι τὴν ἄσφαλτον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ πωλοῦσιν εἰς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν. μὴ μιγνυμένης γὰρ ταύτης τοῖς λοιποῖς ἀρώμασιν, οὐ δυνατὸν ἀμέμπτως τὴν τῶν σωμάτων συντήρησιν πολυχρόνιον.

Ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐπανελθόντος τοῦ Δημητρίου, καὶ τὰ κατὰ μέρος τῶν πεπραγμένων ἀπαγγείλαντος, ἐπὶ μὲν τῇ συνθέσει τῇ πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐπετίμησεν αὐτῷ, λέγων ὅτι πολλῷ θρασυτέρους πεποίηκε τοὺς βαρβάρους, ἐάσας ἀτιμωρήτους. δόξειν γὰρ αὐτοὺς τετευχέναι συγγνώμης οὐ δι' ἐπιείκειαν, ἀλλὰ δι' ἀδυναμίαν τοῦ κρατοῦντος. ἐπὶ δὲ τῷ κατασκέψασθαι τὴν λίμνην, καὶ δοκεῖν εὑρηκέναι τινὰ τῇ βασιλείᾳ πρόσοδον ἐπῄνεσεν, ἐπὶ μὲν ταύτης ἐπιμελητὴν ἔταξεν Ἱερώνυμον τὸν τὰς ἱστορίας συγγράψαντα. τούτῳ δὲ συνετέτακτο πλοῖα παρασκευάσασθαι, καὶ πᾶσαν τὴν ἄσφαλτον ἀναλαβόντα συνάγειν εἴς τινα τόπον. οὐ μὴν ἀπέβη γε καὶ τὸ τέλος κατὰ τὴν ἐλπίδα τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον. οἱ γὰρ Ἄραβες συστραφέντες εἰς ἑξακισχιλίους, ἐπιπλεύσαντες οἱ ἐν ταῖς δέσμαις ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς πλοίοις, σχεδὸν ἅπαντας κατετόξευσαν. ἐξ οὗ δὴ συνέβη τὸν Ἀντίγονον ἀπογνῶναι τὰς προσόδους ταύτας, διὰ τὸ γεγονὸς παράπτωμα, καὶ διὰ τὸ τὸν νοῦν ἔχειν πρὸς ἑτέροις μείζοσι. παρεγένετο γὰρ κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς βιβλιαφόρος, ἔχων ἐπιστολὴν παρὰ Νικάνορος τοῦ στρατηγοῦ τῆς τε Μηδίας καὶ τῶν ἄλλων σατραπειῶν· ἐν ταύτῃ δ' ἦν γεγραμμένον περί τε τῆς ἀναβάσεως τοῦ Σελεύκου, καὶ τῶν γεγονότων περὶ αὐτὸν ἀτυχημάτων. διόπερ ἀγωνιῶν ὁ Ἀντίγονος καὶ περὶ τῶν ἄνω σατραπειῶν, ἐξέπεμψε Δημήτριον τὸν υἱὸν ἔχοντα πεζοὺς Μακεδόνας μὲν πεντακισχιλίους, μισθοφόρους δὲ μυρίους, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους. συνετέτακτο δ' αὐτῷ μέχρι Βαβυλῶνος ἀναβῆναι, καὶ τὴν σατραπείαν ἀνακτησάμενον καταβαίνειν συντόμως ἐπὶ θάλασσαν. ὁ μὲν οὖν Δημήτριος ὁρμήσας ἐκ Δαμασκοῦ τῆς Συρίας, τὰ συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπετέλει μετὰ σπουδῆς. ὁ δὲ καθεσταμένος ὑπὸ Σελεύκου τῆς Βαβυλωνίας στρατηγὸς Πατροκλῆς, πυθόμενος περὶ Μεσοποταμίαν εἶναι τοὺς πολεμίους, ὑπομεῖναι μὲν τὴν ἔφοδον αὐτῶν οὐκ ἐτόλμησεν, ὀλίγους ἔχων περὶ αὐτόν· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις προσέταξεν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἐκλιπόντας τὸν Εὐφράτην φυγεῖν εἰς τὴν ἔρημον, τοὺς δὲ περάσαντας τὸν Τίγριν, ἀπελθεῖν εἰς τὴν Σουσιανὴν πρὸς Εὔτελῆ καὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν. αὐτὸς δὲ μεθ' ὧν εἶχε στρατιωτῶν προβολαῖς χρώμενος ποταμῶν καὶ διώρυξιν, ἀνεστρέφετο περὶ τὴν σατραπείαν, ἅμα μὲν ἐφεδρεύων τοῖς πολεμίοις, ἅμα δὲ πέμπων πρὸς Σέλευκον εἰς Μηδίαν περὶ τῶν ἀεὶ συντελουμένων-

γρ. ἐπικαθήμενοι τρεῖς.

γρ. νομάδας

νον, καὶ παρακαλῶν βοηθεῖν τὴν ταχίστην. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπεὶ παραγινόμε-
νος εἰς Βαβυλῶνα τὴν πόλιν ἐκλελειμμένην εὗρε, πολιορκεῖν ἐπεχείρει τὰς ἀκρο-
πόλεις. ὧν τὴν ἑτέραν ἑλὼν, ἔδωκε τοῖς ἰδίοις στρατιώταις εἰς διαρπαγήν· τὴν δ'
ἑτέραν πολιορκήσας ἡμέρας τινὰς, ἐπειδὴ χρόνου προσεδεῖτο, Ἀρχέλαον μὲν ἕνα
τινὰ τῶν φίλων ἀπέλιπε στρατηγὸν ἐπὶ τῆς πολιορκίας, δοὺς αὐτῷ πεζοὺς μὲν πεντα-
κισχιλίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους· αὐτὸς δὲ, τοῦ χρόνου συντρέχοντος ἐν ᾧ συντεταγμένον
ἦν τὴν ἔφοδον αὐτῷ ποιήσασθαι, μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως τὴν ἐπὶ θάλατταν
κατάβασιν ἐποιεῖτο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, κατὰ μὲν τὴν Ἰταλίαν Ῥωμαίων
διαπολεμούντων τὸν πρὸς Σαμνίτας πόλεμον, συνεχεῖς ἐγίνοντο προσβολαὶ τῆς
χώρας, καὶ πολιορκίαι πόλεων, καὶ δυνάμεων ἐν ὑπαίθρῳ στρατοπεδεῖαι. τὰ γὰρ
μαχιμώτατα τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐθνῶν περὶ ἡγεμονίας φιλοτιμούμενα, παν-
τοίους συνίσταντο κινδύνους. οἱ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ὕπατοι μέρος τῆς δυνάμεως ἀ-
ναλαβόντες, κατεστρατοπέδευσαν ταῖς τῶν Ῥωμαίων παρεμβολαῖς· καὶ πρὸς μὲν
μάχην καιρὸν ἐπετήρουν οἰκεῖον, ταῖς δὲ συμμαχίσι πόλεσι παρείχοντο τὴν ἀσφά-
λειαν. τὸ δὲ λοιπὸν στρατόπεδον ἀναλαβὼν Κόιντος Φάβιος, ὃς ἦν αὐτοκράτωρ ᾑρημέ-
νος, τήν τε Φρεγελλανῶν πόλιν εἷλε, καὶ τῶν ἀλλοτρίως διακειμένων πρὸς τὴν Ῥώ-
μην τοὺς ἐπιφανεστάτους ἐζώγρησε. τούτους δὲ τὸν ἀριθμὸν ὄντας πλείους τῶν διακο-
σίων ἀπήγαγεν εἰς Ῥώμην, καὶ προσαγαγὼν εἰς τὴν ἀγορὰν, ῥαβδίσας ἐπελέκισε κατὰ
τὸ πάτριον ἔθος. μετ' ὀλίγον δ' ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν πολεμίων χώραν, Κελίαν καὶ
τὴν Νωλανῶν ἀκρόπολιν ἐξεπολιόρκησε, καὶ λαφύρων μὲν πλῆθος ἀπέδοτο, τοῖς δὲ στρα-
τιώταις πολλὴν τῆς χώρας κατεκληρούχησεν. ὁ δὲ δῆμος, κατὰ νοῦν τῶν πραγμά-
των αὐτῷ προχωρούντων, ἀποικίαν ἀπέστελλεν εἰς τὴν νῆσον τὴν Ποντίαν καλου-
μένην. Ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ, τῆς εἰρήνης ἄρτι γεγενημένης Ἀγαθοκλεῖ πρὸς τοὺς Σι-
κελιώτας, πλὴν Μεσσηνίων, οἱ μὲν φυγάδες τῶν Συρακοσίων ἠθροίσθησαν εἰς τὴν
Μεσσήνην, ταύτην ὁρῶντες λοιπὴν οὖσαν τῶν ἀλλοτρίως ἐχουσῶν πρὸς τὸν δυνά-
στην. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς σπεύδων αὐτῶν καταλῦσαι τὸ σύστημα, Πασίφιλον στρατηγὸν
ἐξαπέστειλε μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Μεσσήνην, ἐντειλάμενος ἐν ἀπορρήτοις ἃ χρὴ
πράττειν. οὗτος δὲ ἀπροσδοκήτως ἐμβαλὼν εἰς τὴν χώραν, καὶ πολλῶν αἰχμα-
λώτων καὶ τῆς ἄλλης λείας ἐγκρατὴς γενόμενος, ἠξίου τοὺς Μεσσηνίους βούλεσθαι τὴν
φιλίαν, καὶ μὴ συναναγκάζεσθαι τοῖς πολεμιωτάτοις αὐτοῦ διαλύεσθαι. οἱ δὲ Μεσ-
σήνιοι, λαβόντες ἐλπίδας τοῦ χωρὶς κινδύνων ἀπολυθήσεσθαι τοῦ πολέμου, τούς τε
φυγάδας τοὺς ἐκ Συρακουσῶν ἐξέβαλον, καὶ τὸν Ἀγαθοκλέα παραγινόμενον
μετὰ δυνάμεως προσεδέξαντο. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον φιλανθρώπως αὐτοῖς προσεφέ-
ρετο, καὶ τοὺς φυγάδας ἔπεισε καταδέξασθαι τοὺς στρατευομένους μὲν αὐτῷ, πεφυγα-
δευμένους δὲ νόμῳ ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἐναντιουμένους ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν χρόνοις τῇ δυναστείᾳ τῇ ἑαυτοῦ μεταπεμψάμενος ἔκ τε Ταυρομενίου καὶ
τῆς Μεσσήνης, ἅπαντας ἀπέσφαξεν, οὐκ ἐλάττους ὄντας ἑξακοσίων. διανοούμενος
γὰρ πόλεμον ἐκφέρειν τοῖς Καρχηδονίοις, πᾶν τὸ διακείμενον ἀλλοτρίως κατὰ τὴν Σι-
κελίαν ἐκποδὼν ἐποιεῖτο. οἱ δὲ Μεσσήνιοι, τῶν ξένων τοὺς ἐνοῦσαν ταῖς αὐτοῖς καὶ δυνα-
μένους ἀμύνασθαι τὸν τύραννον ἐκβεβληκότες ἐκ τῆς πόλεως, καὶ τῶν πολιτῶν
τοὺς ἀλλοτρίως ἔχοντας πρὸς τὸν δυνάστην ὁρῶντες ἀνῃρημένους, ἔτι δὲ τοὺς ἐπὶ κακουργίᾳ
καταδεδικασμένους ἠναγκασμένοι καταδέξασθαι, μετεμέλοντο μὲν ἐπὶ τοῖς πεπρα-
γμένοις, ἠναγκάζοντο δὲ καρτερεῖν, καταπεπληγμένοι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ κρατοῦντος.

γρ. [illegible]
γρ. ἤδη
γρ. δυναστείαν.
γρ. τῶν κρατούντων.

ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς τὸ μὲν πρῶτον ἀνέζευξεν ἐπ' ἀκράγαντος, διανοούμενος καὶ ταύτην τὴν πόλιν συσκευάσασθαι. τῶν δὲ καρχηδονίων καταπλευσάντων ναυσὶν ἑξήκοντα, ταύτης μὲν τῆς προθέσεως ἀπέστη, τὴν δὲ χώραν τὴν ὑπὸ καρχηδονίους ὅπασαν ἐλεηλάτει, καὶ τῶν φρουρίων ἃ μὲν ᾕρει κατὰ κράτος, ἃ δὲ δι' ὁμολογίας προσηγάγετο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Δεινοκράτης ὁ τῶν συρακοσίων φυγάδων ἡγούμενος πρὸς μὲν τοὺς καρχηδονίους διεπέμπετο, βοηθεῖν ἀξιῶν πρὶν ἢ τὸν Ἀγαθοκλέα πᾶσαν ὑφ' ἑαυτὸν ποιήσασθαι σικελίαν. αὐτὸς δὲ προσδεξάμενος τοὺς ἐκ μεσσήνης ἐκβεβλημένους φυγάδας, ἔχων ἁδρὰν δύναμιν, ἀπέστειλέ τινα τῶν περὶ αὐτὸν Νυμφόδωρον, δοὺς μέρος τῶν στρατιωτῶν, ἐπὶ τὴν κεντοριπίνων πόλιν. ταύτην γὰρ φρουρουμένην ὑπ' Ἀγαθοκλέους τῶν πολιτικῶν τινες ἐπηγγείλαντο παραδώσειν, ἐφ' ᾧ τὴν αὐτονομίαν δοθῆναι τῷ δήμῳ. παρεισπεσόντος δ' εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ νυκτός, οἱ προεστῶτες τῆς φρουρᾶς αἰσθόμενοι τὸ γεγονός, αὐτόν τε τὸν Νυμφόδωρον ἀνεῖλον καὶ τοὺς βιαζομένους ἐντὸς τοῦ τείχους. ταύτης δὲ τῆς ἀφορμῆς λαβόμενος Ἀγαθοκλῆς ἐνεκάλεσέ τε τοῖς κεντοριπίνοις, καὶ τοὺς δόξαντας αἰτίους γεγονέναι τοῦ νεωτερισμοῦ πάντας ἀπέσφαξε. περὶ ταῦτα δ' ὄντος τοῦ δυνάστου, καρχηδόνιοι καταπλεύσαντες εἰς τὸν μέγαν λιμένα τῶν συρακοσίων πεντήκοντα σκάφεσιν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἠδυνήθησαν πρᾶξαι, δυσὶ δὲ περιπεσόντες φορτηγοῖς πλοίοις, τὴν μὲν ἐξ ἀθηνῶν κατέδυσαν, τῶν δ' ἐπιπλεόντων τὰς χεῖρας ἀπέκοψαν. δοξάντων δ' αὐτῶν ὠμῶς χρήσασθαι μηδ' ὁποῖον ἀδικοῦσι, ταχὺ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς ἐπεσήμηνεν. εὐθὺς γὰρ τοῦ στόλου τινὲς ναῦς ἀποσπασθεῖσαι περὶ τὴν βρεττίαν, ἑάλωσαν ὑπὸ τῶν Ἀγαθοκλέους στρατηγῶν, καὶ τὸ παραπλήσιον οἱ ζωγρηθέντες τῶν φοινίκων ἔπαθον οἷα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἁλόντας. οἱ δὲ περὶ τὸν Δεινοκράτην φυγάδες, ἔχοντες πεζοὺς μὲν ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους δισχιλίων, τὴν καλουμένην γαλαρίαν κατελάβοντο, τῶν πολιτῶν ἑκουσίως ἐπικαλεσαμένων, καὶ τοὺς μετ' Ἀγαθοκλέους ἐξέβαλον, αὐτοὶ δὲ πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατοπέδευσαν. Ἀγαθοκλέους δὲ ταχέως ἀποστείλαντος ἐπ' αὐτοὺς Πασίφιλον καὶ Δημόφιλον μετὰ στρατιωτῶν πεντακισχιλίων, ἐγένετο μάχη πρὸς τοὺς φυγάδας, ὧν ἡγεῖτο Δεινοκράτης καὶ Φιλωνίδης, τὰ κέρατα διειληφότες. ἐφ' ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον ἰσόρροπος ἦν ὁ κίνδυνος, φιλοτίμως ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων ἀγωνιζομένων. ὡς δ' ἑτέρου τῶν στρατηγῶν Φιλωνίδου πεσόντος, καὶ τοῦ κατὰ τοῦτον μέρους τραπέντος, ἠναγκάσθη καὶ Δεινοκράτης ἀποχωρῆσαι. οἱ δὲ περὶ τὸν Πασίφιλον τούτων τε πολλοὺς κατὰ τὴν φυγὴν ἀνεῖλον, καὶ τὴν γαλαρίαν ἀνακτησάμενοι, τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἐκόλασαν. Ἀγαθοκλῆς δὲ πυνθανόμενος τοὺς καρχηδονίους τὸν ἔκνομον καλούμενον λόφον ἐν τῇ γελῴᾳ κατειληφέναι, διέγνω πάσῃ τῇ δυνάμει διαγωνίσασθαι. ὁρμήσας δ' ἐπ' αὐτοὺς καὶ πλησίον γενόμενος, προεκαλεῖτο εἰς μάχην, ἐπηρμένος τῇ προγεγενημένῃ νίκῃ. οὐ τολμώντων δὲ τῶν βαρβάρων παρατάξασθαι, νομίσας ἀκονιτὶ κρατεῖν τῶν ὑπαίθρων, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς συρακούσας, καὶ τῶν ναῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους τοῖς σκύλοις ἐκόσμησε. ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, ὧν ἡμεῖς ἐδυνήθημεν ἐφικέσθαι.

γρ. ἀπὸ τειχῶν.

γρ. τὰ κέντρα καὶ κέρατα

γρ. τῶν στρατιωτῶν ἢ στρατ.

Ἐπ' ἄρχοντος δ' ἀθήνησι Σιμωνίδου, ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Μάρκον Οὐαλέριον καὶ Πόπλιον Δέκιον. ἐπὶ δὲ τούτων, οἱ περὶ Κάσανδρον καὶ Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον διαλύσεις ἐποιήσαντο πρὸς Ἀντίγονον, καὶ συνθήκας ἔγραψαν. ἐν δὲ ταύταις ἦν Κάσανδρον μὲν εἶναι στρατηγὸν τῆς εὐρώπης, μέχρις ἂν Ἀλέξανδρος ὁ ἐκ Ῥωξάνης εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ. καὶ Λυσίμαχον μὲν τῆς θρᾴκης κυριεύειν, Πτολεμαῖον δὲ τῆς αἰγύπτου

καὶ τῆς συνοριζούσης ταύτῃ πόλεως κατά τε τὴν Λιβύην καὶ τὴν Ἀραβίαν· Ἀντίγονον δὲ ἀφηγεῖσθαι τῆς Ἀσίας πάσης· τοὺς δ' Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι. οὐ μὴν ἐνέμειναν γε ταῖς ὁμολογίαις ταύταις, ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν προφάσεις εὐλόγους ποριζόμενος, πλεονεκτεῖν ἐπειρᾶτο. Κάσανδρος δὲ ὁρῶν Ἀλέξανδρον τὸν ἐκ Ῥωξάνης αὐξανόμενον, καὶ κατὰ τὴν Μακεδονίαν λόγους ὑπό τινων διαδιδομένους ὅτι καθήκει προάγειν ἐκ τῆς φυλακῆς τὸν παῖδα, καὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν παραδιδόναι, φοβηθεὶς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, προσέταξε Γλαυκίᾳ τῷ προεστηκότι τῆς τοῦ παιδὸς φυλακῆς, τὴν μὲν Ῥωξάνην καὶ τὸν βασιλέα κατασφάξαι, καὶ κρύψαι τὰ σώματα, τὸ δὲ γεγονὸς μηδενὶ τῶν ἄλλων ἀπαγγεῖλαι. ποιήσαντος δ' αὐτοῦ τὸ προσταχθέν, οἱ περὶ Κάσανδρον καὶ Λυσίμαχον καὶ Πτολεμαῖον, ἔτι δ' Ἀντίγονον, ἀπηλλάγησαν τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσδοκωμένων φόβων. οὐκέτι γὰρ ὄντος οὐδενὸς τοῦ διαδεξομένου τὴν ἀρχήν, τὸ λοιπὸν ἕκαστος τῶν κρατούντων ἐθνῶν ἢ πόλεων βασιλικὰς εἶχεν ἐλπίδας, καὶ τὴν ὑφ' ἑαυτὸν τεταγμένην χώραν εἶχεν ὡσανεί τινα βασιλείαν δορίκτητον. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Ῥωμαῖοι δυνάμεσιν ἁδραῖς πεζῶν τε καὶ ἱππέων ἐστράτευσαν ἐπὶ Πολλίτιον Μαρρουκίνων οὖσαν πόλιν. ἀπέστειλαν δὲ καὶ τῶν πολιτῶν εἰς ἀποικίαν, καὶ κατῴκισαν τὴν προσαγορευομένην Ἰντέραμναν.

Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν ἀεὶ μᾶλλον αὐξομένου Ἀγαθοκλέους, καὶ δυνάμεις ἁδροτέρας ἀθροίζοντος, Καρχηδόνιοι πυνθανόμενοι τὸν δυνάστην συσκευαζόμενον τὰς ἐν τῇ νήσῳ πόλεις, ταῖς δὲ δυνάμεσιν ὑπερέχοντα τῶν σφετέρων στρατηγῶν, ἔδοξαν ἐνεργέστερον ἅψασθαι τοῦ πολέμου. εὐθὺς οὖν τετρήρεις μὲν κατήρτισαν τριάκοντα πρὸς ταῖς ἑκατόν, στρατηγὸν δὲ προχειρισάμενοι τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανεστάτων Ἀμίλκαν, ἔδωκαν αὐτῷ τῶν μὲν πολιτικῶν στρατιωτῶν δισχιλίους, ἐν οἷς ἦσαν πολλοὶ καὶ τῶν ἐπιφανῶν· τῶν δ' ἀπὸ τῆς Λιβύης μυρίους· ἐκ δὲ τῆς Τυρρηνίας μισθοφόρους χιλίους, καὶ ζευγίτας διακοσίους. ἔτι δὲ Βαλιαρεῖς σφενδονήτας χιλίους· ὁμοίως δὲ χρημάτων πλῆθος, καὶ βελῶν, καὶ σίτου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς πόλεμον χρησίμων τὴν καθήκουσαν παρασκευήν. ἀναχθέντος δὲ ἐκ τῆς Καρχηδόνος τοῦ στόλου παντός, καὶ διανυομένου πελαγίου, χειμὼν ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν ἑξήκοντα μὲν τετρήρεις ἠφάνισε, διακόσια δὲ τῶν σιτηγῶν πλοίων διέφθειρε· ὁ δὲ λοιπὸς στόλος μεγάλοις περιπεσὼν χειμῶσι, μόλις διεσώθη πρὸς τὴν Σικελίαν. ἀπώλοντο δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν Καρχηδονίων οὐκ ὀλίγοι, δι' οὓς συνέβη τὴν πόλιν δημόσιον ἄρασθαι πένθος. εἰώθασι γὰρ, ἐπειδὰν μείζων τις ἀτυχία γένηται περὶ τὴν πόλιν, μέλασι ῥακίοις καλύπτειν τὰ τείχη. Ἀμίλκας δ' ὁ στρατηγὸς ἀναλαβὼν τοὺς διασωθέντας ἐκ τοῦ χειμῶνος μισθοφόρους, συνῆγε, καὶ τῶν κατὰ Σικελίαν συμμάχων ἐστρατολόγει τοὺς εὐθέτους. παρέλαβε δὲ καὶ τὰς προϋπαρχούσας δυνάμεις, καὶ πάντων τῶν εἰς τὸν πόλεμον εὐθέτων ἐπιμέλειαν ποιησάμενος, ἐν ὑπαίθρῳ συνεῖχε τὰ στρατόπεδα, πεζοὺς μὲν ἔχων περὶ τοὺς τετρακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ σχεδὸν πεντακισχιλίους. ταχὺ δὲ τὴν γεγενημένην ἀτυχίαν διορθωσάμενος, καὶ δόξας ἀγαθὸς εἶναι, τῶν μὲν συμμάχων τὰς ψυχὰς παρὰ τὰ πεπληγμένας ἀνεκτήσατο, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀγωνίαν ἐπέστησεν. Ἀγαθοκλῆς δὲ, τὰς τῶν Καρχηδονίων δυνάμεις ὁρῶν ὑπερεχούσας τῶν ἑαυτοῦ, διέλαβε τῶν τε φρουρίων οὐκ ὀλίγα μεταθήσεσθαι πρὸς τοὺς Φοίνικας, καὶ τῶν πόλεων ὅσαι προσεῖχον αὐτῷ. μάλιστα δ' εὐλαβεῖτο περὶ τῆς τῶν Γελώων, πυνθανόμενος ἐν τῇ τούτων χώρᾳ πάσας εἶναι τὰς τῶν πολεμίων

γρ. [illegible]

γρ. σάκκοις

δυνάμεις. ἐγένετο δ᾽ αὐτῷ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ περὶ τὸν στόλον οὐ μικρὸν ἐλάττωμα.
τῶν γὰρ νεῶν εἴκοσιν ἐπὶ τὸν πορθμὸν ὑποχείριοι τοῖς Καρχηδονίοις κατέστησαν σὺν αὐ-
τοῖς ἀνδράσι. οὐ μὴν ἀλλὰ κρίνας τὴν τῶν Γελῴων πόλιν ἀσφαλίσασθαι φρουρᾷ,
φανερῶς οὐκ ἐτόλμα δύναμιν εἰσαγαγεῖν, ἵνα μὴ φθάσωσιν οἱ Γελῷοι προ-
φάσεως δεόμενοι, καὶ τὴν πόλιν ἀποβάλῃ μεγάλας ἀφορμὰς αὐτῷ παρεχομένην.
ἀπέστελλεν οὖν κατ᾽ ὀλίγους τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐπί τινας χρείας, ἕως ὅτου συνέβη τῷ
πλήθει πολὺ προτερῆσαι τῶν πολιτικῶν. μετ᾽ ὀλίγον δὲ καὶ αὐτὸς παραγενόμενος,
προδοσίαν ἐνεκάλεσε καὶ μετάστασιν τοῖς Γελῴοις, εἴτε καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν αἰτιῶν δια-
νοηθέντων τι πρᾶξαι τοιοῦτον, εἴτε καὶ ψευδέσι διαβολαῖς φυγάδων πεισθεὶς, ἢ καὶ
διὰ χρημάτων βουλόμενος εὐπορῆσαι. ἀπέσφαξε τῶν Γελῴων πλείους τῶν τετρακισχι-
λίων, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀνέλαβε. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις Γελῴοις πᾶσι τά
τε νομίσματα, καὶ τὸν ἄσημον ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν ἀνενεγκεῖν, διαπειλησάμενος
τιμωρήσασθαι τοὺς ἀπειθήσαντας. ταχὺ δὲ πάντων προσταχθὲν διὰ
τὸν φόβον, χρημάτων τε πλῆθος ἤθροισε, καὶ πᾶσι τοῖς τεταγμένοις ὑφ᾽ ἑαυτὸν δει-
νὴν ἐνεποίησε κατάπληξιν. δόξας δ᾽ ὠμότερον κεχρῆσθαι τοῦ καθήκοντος τοῖς Γε-
λῴοις, τοὺς μὲν ἀποσφαγέντας εἰς τὰς ἐκτὸς τῶν τειχῶν τάφρους συνέχωσεν. ἐν δὲ
τῇ πόλει τὴν ἱκανὴν φρουρὰν ἀπολιπὼν, ἀντεστρατοπέδευσε τοῖς πολεμίοις. κατεῖ-
χον δὲ Καρχηδόνιοι μὲν τὸν Ἔκνομον λόφον, ὅν φασι φρούριον γεγονέναι Φαλάριδος.
ἐν τούτῳ δὲ λέγεται κατασκευάσαι τὸν τύραννον ταῦρον χαλκοῦν τὸν διαβεβοη-
μένον πρὸς τὰς τῶν βασανιζομένων τιμωρίας, ὑποκαομένου τοῦ κατασκευάσμα-
τος. διὸ καὶ τὸν τόπον Ἔκνομον ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς ἀτυχοῦντας ἀσεβείας προσηγόρευσαν.
ἐκ δὲ θατέρου μέρους Ἀγαθοκλῆς ἕτερον τῶν Φαλάριδος γεγενημένων φρουρίων
κατεῖχε, τὸ προσαγορευθὲν ἀπ᾽ ἐκείνου Φαλάριον. καὶ διὰ μέσων μὲν τῶν παρεμ-
βολῶν ἦν ποταμὸς, ὃν ἀμφότεροι πρόβλημα τῶν πολεμίων ἐπεποίηντο. φήμη δὲ
κατεῖχεν ἐπὶ τῶν προτέρων χρόνων ὅτι δεῖ περὶ τὸν τόπον τοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων
ἐν μάχῃ διαφθαρῆναι. οὐκ ὄντος δὲ φανεροῦ περὶ ὁποτέρους γενήσεται τὸ ἀτύχημα,
συνέβαινε δεισιδαιμονεῖν τὰ στρατόπεδα, καὶ πρὸς μάχην ὀκνηρῶς ἔχειν. διόπερ ἐπὶ
πολὺν χρόνον οὐδέτεροι τὸν ποταμὸν ἐτόλμων διαβαίνειν ἀθρόοις στρατιώταις,
ἕως ὅτου παράλογός τις αἰτία προεκαλέσατο αὐτοὺς εἰς τὸν ὁλοσχερῆ κίνδυνον. τῶν
γὰρ Λιβύων κατατρεχόντων τὴν πολεμίαν, Ἀγαθοκλῆς προεθυμήθη τὸ παραπλήσιον
ποιῆσαι. ἀγόντων δὲ λείαν τῶν Ἑλλήνων, καί τινα τῶν ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς ὑποζυ-
γίων ἀπαγαγόντων, ἐπεξῆλθον ἐκ τῆς τῶν Καρχηδονίων χάρακος οἱ τούτους διώξον-
τες. ὁ δ᾽ Ἀγαθοκλῆς προειδόμενος τὸ μέλλον ἔσεσθαι, παρὰ τὸν ποταμὸν ἔθηκεν
ἐνέδρας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων ταῖς ἀρεταῖς. οὗτοι δὲ, τῶν Καρχηδονίων τὴν λείαν
ἀγόντας ἐπιδιωκόντων, καὶ διαβαινόντων τὸν ποταμὸν, ἐξαναστάντες ἐκ τῆς ἐνέδρας
ἄφνω, καὶ προσπεσόντες ἀτάκτως, ῥᾳδίως ἐτρέψαντο. φονευομένων δὲ τῶν βαρβά-
ρων, καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν φευγόντων, Ἀγαθοκλῆς νομίσας ἥκειν τὸν και-
ρὸν τοῦ διαγωνίσασθαι, πᾶσαν ἦγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν τῶν πολεμίων στρα-
τοπεδείαν. προσπεσὼν δ᾽ οὖν αἰφνιδίως ἀπροσδοκήτως, καὶ ταχὺ μέρος τῆς τάφρου
χώσας, ἀνέσπασε τὸν χάρακα, καὶ βιαζόμενος εἰς τὴν παρεμβολὴν παρεισέπεσεν. οἱ
δὲ Καρχηδόνιοι διά τε τὸ παράδοξον καταπεπληγμένοι, καὶ πρὸς ἔκταξιν οὐ δυνά-
μενοι λαβεῖν ἀναστροφὴν, ὡς ἔτυχε τοῖς πολεμίοις ἀπαντῶντες ἠγωνίζοντο. περὶ δὲ
τὴν τάφρον ἀμφοτέρων ἐρρωμένως κινδυνευόντων, ταχὺ πᾶς ὁ πλησίον τόπος νε-

κρῶν κατεστρώθη. οἵ τε γὰρ τῶν καρχηδονίων ἐπιφανέστατοι, τὴν παρεμβολὴν ὁρῶντες ἁλισκομένην, ἐβοήθουν, οἵ τε περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, τῷ προτερήματι τεθαῤῥηκότες, καὶ νομίζοντες ἑνὶ κινδύνῳ καταλύσειν πάντα τὸν πόλεμον, ἐνέκειντο τοῖς βαρβάροις. ὁ δὲ Ἀμίλκας, ὁρῶν καταπονουμένους τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀεὶ πλείους παρεισπίπτοντας εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἐπέστησε τοὺς σφενδονήτας τοὺς ἐκ τῶν βαλιαρίδων νήσων ὄντας οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων. οὗτοι δὲ συνεχεῖς καὶ μεγάλους λίθους ἀφιέντες, πολλοὺς μὲν ἐτραυμάτιζον, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν βιαζομένων ἀπέκτεινον· τῶν δὲ πλείστων τὰ σκεπάζοντα τῶν ὅπλων συνέτριβον. οἱ γὰρ ἄνδρες οὗτοι μναϊαίους λίθους βάλλειν εἰωθότες, μεγάλα συμβάλλονται πρὸς νίκην ἐν τοῖς κινδύνοις, ὡς ἂν ἐκ παίδων περὶ αὐτοὺς τῆς ἐν ταῖς σφενδόναις γυμνασίας διαπονουμένης, τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τοὺς ἕλληνας ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐκβαλόντες, ἐκράτησαν. πάλιν δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα κατ᾽ ἄλλους τόπους προσβολὰς ἐποιοῦντο. καὶ δὴ τῆς παρεμβολῆς ἤδη κατὰ κράτος ἁλισκομένης, κατέπλευσε τοῖς καρχηδονίοις δύναμις ἐκ λιβύης ἀνέλπιστος. διὸ καὶ ταῖς ψυχαῖς πάλιν θαῤῥήσαντες, οἱ μὲν ἐκ τῆς παρεμβολῆς κατὰ στόμα ἐκινδύνευον, οἱ δὲ παριόντες ἐπὶ τὴν βοήθειαν, κύκλῳ περιΐσταντο τοὺς ἕλληνας· ὧν τιτρωσκομένων, παραδόξως ἡ μὲν μάχη ταχὺ παλίντροπος ἐγένετο· ἔφυγον δὲ οἱ μὲν εἰς τὸν ἱμέραν ποταμὸν, οἱ δὲ εἰς τὴν παρεμβολὴν, τετταράκοντα σταδίους ἐχούσης τῆς ἀποχωρήσεως, καὶ ταύτης σχεδὸν πάσης πεδινῆς οὔσης, ἐπεδίωκον τῶν βαρβάρων ἱππεῖς οὐκ ἐλάττονες ὄντες πεντακισχιλίων. διὸ καὶ συνέβη τὸν μεταξὺ τόπον νεκρῶν πληρωθῆναι, πολλὰ συμβαλλομένου καὶ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀπώλειαν. κατὰ κύνα γὰρ οὔσης τῆς ὥρας, καὶ τοῦ διωγμοῦ περὶ μέσον ἡμέρας γινομένου, οἱ πολλοὶ τῶν φευγόντων διά τε τὸ καῦμα καὶ τὴν ἐκ τῆς φυγῆς κακοπάθειαν ἔκδιψοι γινόμενοι, λάβρως ἔπινον, καὶ ταῦθ᾽ ἁλυκοῦ τοῦ ῥεύματος ὄντος. διόπερ οὐκ ἐλάττους τῶν ἐν τῷ διωγμῷ σφαγέντων εὑρέθησαν παρὰ τὸν ποταμὸν τετελευτηκότες ἄτρωτοι. ἔπεσον δὲ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τῶν μὲν βαρβάρων περὶ πεντακοσίους, τῶν δὲ ἑλλήνων οὐκ ἐλάττους ἑπτακισχιλίων. Ἀγαθοκλῆς δὲ τηλικαύτῃ συμφορᾷ περιπεσὼν, τοὺς ἐκ τῆς τροπῆς διασωθέντας ἀνέλαβε, καὶ τὴν παρεμβολὴν ἐμπρήσας, εἰς γέλαν ἀπεχώρησε. διαδόντος δὲ αὐτοῦ λόγον ὡς κατὰ σπουδὴν εἰς συρακούσας ἀναζευγνύειν διέγνωκε, τριακόσιοι τῶν ἐκ λιβύης ἱππέων κατὰ τὴν χώραν περιέπεσον τισὶ τῶν Ἀγαθοκλέους στρατιωτῶν. ὧν εἰπόντων ὡς Ἀγαθοκλῆς εἰς συρακούσας ἀποκεχώρηκεν, εἰσῆλθον εἰς γέλαν ὡς φίλοι, καὶ διαψευσθέντες τῆς ἐλπίδος, κατηκοντίσθησαν. ὁ δὲ Ἀγαθοκλῆς συνέκλεισεν αὑτὸν εἰς τὴν γέλαν, οὐκ ἀδυνατῶν εἰς συρακούσας διασωθῆναι, βουλόμενος δὲ περισπάσαι τοὺς καρχηδονίους πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς γέλας, ἵν᾽ οἱ συρακούσιοι πολλὴν ἄδειαν σχῶσι συγκομίσαι τοὺς καρποὺς, ἀναγκάζοντος τοῦ καιροῦ. ὁ δὲ Ἀμίλκας τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει πολιορκεῖν τὴν γέλαν· πυνθανόμενος δὲ ἐν ταύτῃ καὶ δύναμιν εἶναι τὴν ἀμυνομένην, καὶ πάντων εὐπορεῖν τὸν Ἀγαθοκλέα, ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς ἐπιβολῆς, τὰ δὲ φρούρια καὶ τὰς πόλεις ἐπιπορευόμενος προσηγάγετο, καὶ πᾶσιν ἐχρῆτο φιλανθρώπως, ἐκκαλούμενος τοὺς σικελιώτας πρὸς εὔνοιαν. καὶ καμαριναῖοι μὲν καὶ λεοντῖνοι, πρὸς δὲ τούτοις καταναῖοι καὶ ταυρομενῖται παραχρῆμα πρέσβεις ἐκπέμψαντες, προσέθεντο καρχηδονίοις. μετ᾽ ὀλίγας δὲ ἡμέρας οἵ τε μεσσήνιοι καὶ ἀβακαινῖνοι, καὶ συχναὶ τῶν πόλεων ἄλλαι φθάνουσαι πρὸς Ἀμίλκαν ἀφίσταντο. τοσαύτη τοῖς ὄχλοις ἐνέπεσεν ὁρμὴ μετὰ τὴν ἧτταν, διὰ τὸ πρὸς τὸν τύραννον μῖσος. ὁ δ᾽ Ἀγαθοκλῆς ἀπολιπὼν

γρ. ἀποσωθῆναι

γρ. ἀμίλκαι φθάνουσαι

τὴν ὑπολελειμμένην δύναμιν εἰς συρακούσας, τὰ πεπονηκότα τῶν τειχῶν ἐπεσκεύαζε, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς χώρας σῖτον ἀπεκόμιζε, διανοούμενος τῆς μὲν πόλεως τὴν ἱκανὴν ἀπολιπεῖν φυλακήν, τῆς δὲ δυνάμεως τὴν κρατίστην μετάγειν εἰς λιβύην, καὶ μεταθεῖναι τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἤπειρον ἐκ τῆς νήσου. Ἡμεῖς δέ, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν, τὴν εἰς λιβύην Αγαθοκλέους διάβασιν ἀρχὴν ποιησόμεθα τῆς ἑπομένης βίβλου.

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ εἰκοστῇ τῶν Διοδώρου βίβλων.

Ὡς Αγαθοκλῆς διαβὰς εἰς λιβύην ἐνίκησε παραταξάμενος καρχηδονίους, καὶ πολλῶν πόλεων ἐκυρίευσεν.

Ὡς Κάσανδρος Αὐτολέοντι μὲν ἐβοήθησε, πρὸς δὲ Πτολεμαῖον τὸν Αντιγόνου στρατηγὸν ἀποστάτην γενόμενον συμμαχίαν ἐποιήσατο.

Ὡς Πτολεμαῖος μὲν τῶν περὶ κιλικίαν πόλεων τινὰς εἷλε, Δημήτριος δὲ ὁ Αντιγόνου ταύτας ἀνεκτήσατο.

Ὡς Πολυσπέρχων μὲν Ηρακλέα τὸν ἐκ Βαρσίνης ἐπεχείρησε κατάγειν ἐπὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν· Πτολεμαῖος δὲ Νικοκρέοντα τὸν βασιλέα τῶν παφίων ἐπανείλατο.

Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν μὲν τῷ βοσπόρῳ τοῖς βασιλεῦσι, κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν ῥωμαίοις καὶ σαμνίταις.

Πτολεμαίου στρατεία ἐπὶ κιλικίαν, καὶ τὴν ἑξῆς παραθαλάττιον.

Ηρακλέους ἀναίρεσις ὑπὸ Πολυσπέρχοντος.

Αμίλκου τοῦ στρατηγοῦ τῶν καρχηδονίων ἅλωσις ὑπὸ συρακουσίων.

Ὡς ἀκραγαντῖνοι τοὺς σικελιώτας ἐλευθεροῦν ἐπεχείρησαν.

Ὡς τῶν συρακουσίων εἴκοσι ναῦς ἥλωσαν.

Περὶ τῆς ἐν λιβύῃ γενομένης στάσεως, καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ περὶ τὸν Αγαθοκλέα.

Περὶ τῶν πραχθέντων Αππίῳ Κλαυδίῳ κατὰ τὴν τιμητικὴν ἀρχήν.

Παράδοσις κορίνθου καὶ σικυῶνος Πτολεμαίῳ.

Κλεοπάτρας ἐν σάρδεσιν ἀναίρεσις.

Ὡς Αγαθοκλῆς καρχηδονίους μὲν ἐνίκησε μάχῃ, ὃν δὲ δυνάστην τῆς κυρήνης Ὀφέλλαν μεταπεμψάμενος ἐπὶ κοινοπραγίαν κατέσφαξε, καὶ τὴν μετὰ τούτου δύναμιν παρέλαβεν.

Ὡς καρχηδόνιοι Βορμίλκαν ἐπιθέμενον τυραννίδι κατέλυσαν.

Ὡς Αγαθοκλέους ἀποπέμψαντος εἰς σικελίαν τὰ λάφυρα, τινὰ τῶν πλοίων ἐναυάγησεν.

Ὡς ῥωμαῖοι μαρσοῖς μὲν πολεμουμένοις ὑπὸ σαμνιτῶν ἐβοήθησαν, ἐν δὲ τῇ τυρρηνίᾳ κάσριον ἐξεπολιόρκησαν.

Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ κατάπλους εἰς τὸν πειραιᾶ, καὶ τῆς μουνυχίας ἅλωσις.

Ελευθέρωσις ἀθηναίων καὶ μεγαρέων.

Πλοῦς ἐπὶ κύπρον Δημητρίου, καὶ μάχη πρὸς Μενέλαον τὸν στρατηγόν, καὶ σαλαμῖνος πολιορκία.

Ναυμαχία Δημητρίου πρὸς Πτολεμαῖον, καὶ νίκη Δημητρίου. (γρ. ἧττα Πτολεμαίου.)

Παράληψις κύπρου τε πάσης καὶ τῆς Πτολεμαίου δυνάμεως.

Ὡς μετὰ τὴν νίκην ταύτην Ἀντιγόνου καὶ Δημητρίου περιθεμένων διάδημα, ζηλοτυπήσαντες οἱ λοιποὶ δυνάσται βασιλεῖς ἑαυτοὺς ἀνηγόρευσαν.

Ὡς Ἀγαθοκλῆς Ἰτύκην ἐκπολιορκήσας διεβίβασε μέρος τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Σικελίαν.

Ὡς Ἀκραγαντῖνοι παραταξάμενοι πρὸς τοὺς Ἀγαθοκλέους στρατηγοὺς ἡττήθησαν.

Ὡς Ἀγαθοκλῆς Ἡράκλειαν μὲν καὶ Θέρμα καὶ Κεφαλοίδιον προσηγάγετο, τὴν δὲ τῶν Ἀπολλωνιατῶν χώραν καὶ πόλιν ἐξελὼν ἠνδραποδίσατο.

Ὡς Ἀγαθοκλῆς ἐν Σικελίᾳ ναυμαχίᾳ μὲν ἐνίκησε Καρχηδονίους, μάχῃ δὲ Ἀκραγαντίνους.

Διάβασις εἰς Λιβύην Ἀγαθοκλέους τὸ δεύτερον, καὶ ἧττα.

Αἱ γενόμεναι ταραχαὶ κατὰ τὰ ἑκατέρων στρατόπεδα.

Ἀγαθοκλέους δρασμὸς εἰς Σικελίαν.

Αἱ γενόμεναι σφαγαὶ τῶν Σικελιωτῶν ὑπὸ Ἀγαθοκλέους.

Στρατεία Ἀντιγόνου βασιλέως μεγάλαις δυνάμεσιν ἐπ' Αἴγυπτον.

Ἀπόστασις Πασιφίλου στρατηγοῦ ἀπὸ Ἀγαθοκλέους.

Ὡς Καρχηδόνιοι συνέθεντο τὴν εἰρήνην πρὸς Ἀγαθοκλέα.

Ὡς Ῥόδον πολιορκήσας Δημήτριος διελύσατο τὴν πολιορκίαν.

Ὡς Ῥωμαῖοι Σαμνίτας δυσὶ μάχαις ἐνίκησαν.

Ὡς Δημήτριος ἀπὸ τῆς Ῥόδου πλεύσας εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰς πλείστας πόλεις ἠλευθέρωσεν.

Ὡς Ἀγαθοκλῆς Λιπαραίους χρήματα ἀδίκως εἰσπραξάμενος, ἀπέβαλε τὰς ναῦς ἐν αἷς ἦν τὰ χρήματα.

Ὡς Ῥωμαῖοι τὸ μὲν ἔθνος τῶν Αἴκλων κατεπολέμησαν, πρὸς δὲ τοὺς Σαμνίτας συνέθεντο τὴν εἰρήνην.

Τὰ πραχθέντα Κλεωνύμῳ περὶ τὴν Ἰταλίαν.

Δι' ἃς αἰτίας οἱ περὶ Κάσσανδρον καὶ Λυσίμαχον, ἔτι δὲ Σέλευκον καὶ Πτολεμαῖον συνδραμόντες ἐνεστήσαντο τὸν πόλεμον πρὸς Ἀντίγονον.

Στρατεία Κασσάνδρου μὲν ἐπὶ Δημήτριον εἰς Θετταλίαν, Λυσιμάχου δ' εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἀπόστασις Δοκίμου καὶ Φοίνικος τῶν στρατηγῶν ἀπ' Ἀντιγόνου.

Ὡς Ἀντίγονος ἀντιστρατοπεδεύσας Λυσιμάχῳ, πολὺ προεῖχε ταῖς δυνάμεσιν.

Ὡς Δημήτριον τὸν υἱὸν ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετεπέμψατο.

Ὡς Πτολεμαῖος μὲν ἐχειρώσατο τὰς πόλεις τὰς ἐν τῇ κοίλῃ Συρίᾳ, Σέλευκος δὲ ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν τὴν κατάβασιν ἐποιήσατο μέχρι Καππαδοκίας.

Διάλυσις ἁπασῶν τῶν δυνάμεων εἰς χειμασίαν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

βιβλιοθήκης ἱστορικῆς

βίβλος εἰκοστή.

ΤΟΙΣ εἰς τὰς ἱστορίας ὑπερμήκεις δημηγορίας παρεμβάλλουσιν, ἢ πυκναῖς χρωμένοις ῥητορείαις, δικαίως ἄν τις ἐπιτιμήσειεν. οὐ μόνον γὰρ τὸ συνεχὲς τῆς διηγήσεως διὰ τὴν ἀκαιρίαν τῶν ἐπεισαγομένων λόγων διασπῶσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοτίμως ἐχόντων πρὸς τὴν τῶν πράξεων ἐπίγνωσιν. καίτοι τοὺς ἐπιδείκνυσθαι βουλομένους λόγου δύναμιν ἔξεστι κατ' ἰδίαν δημηγορίας καὶ πρεσβευτικοὺς λόγους, ἔτι δὲ ἐγκώμια καὶ ψόγους καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα συντάττεσθαι. τῇ γὰρ οἰκονομίᾳ τῶν λόγων χρησάμενοι, καὶ τὰς ὑποθέσεις χωρὶς ἑκατέρας ἐξεργασάμενοι, κατὰ λόγον ἂν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πραγματείαις εὐδοκιμοῖεν. νῦν δ' ἔνιοι πλεονάσαντες ἐν τοῖς ῥητορικοῖς λόγοις, προσθήκην ἐποιήσαντο τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς δημηγορίας. λυπεῖ δ' οὐ μόνον τὸ κακῶς γραφὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦν ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτετεῦχθαι τόπων καὶ καιρῶν τῆς οἰκείας τάξεως διημαρτηκός. διὸ καὶ τῶν ἀναγινωσκόντων τὰς τοιαύτας πραγματείας οἱ μὲν ὑπερβαίνουσι τὰς ῥητορείας, κἂν ὅλως ἐπιτετεῦχθαι δόξωσιν. οἱ δὲ, διὰ τὸ μῆκος καὶ τὴν ἀκαιρίαν τοῦ συγγραφέως ἐκλυθέντες ταῖς ψυχαῖς, τὸ παράπαν ἀφίστανται τῆς ἀναγνώσεως, οὐκ ἀλόγως τοῦτο πάσχοντες. τὸ γὰρ τῆς ἱστορίας γένος ἁπλοῦν ἐστι καὶ συμφυὲς ἑαυτῷ, καὶ τὸ σύνολον ἐμψύχῳ σώματι παραπλήσιον, οὗ τὸ μὲν ἐσπαραγμένον ἐστέρηται τῆς ψυχικῆς χάριτος, τὸ δὲ τὴν ἀναγκαίαν σύνθεσιν ἔχον εὐκαίρως τετήρηται, καὶ τῇ συμφυΐᾳ τῆς ὅλης περιγραφῆς ἐπιτερπῆ καὶ σαφῆ ποιῆσι τὴν ἀνάγνωσιν. οὐ μὴν παντελῶς γε τοὺς ῥητορικοὺς λόγους ἀποδοκιμάζοντες, ἐκβάλλομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τὸ παράπαν. ὀφειλούσης γὰρ τῆς ἱστορίας τῇ ποικιλίᾳ κεκοσμῆσθαι, κατ' ἐνίους τόπους ἀνάγκη προσλαμβάνεσθαι καὶ τοὺς τοιούτους λόγους. καὶ ταύτης τῆς εὐκαιρίας οὐδ' ἂν ἐμαυτὸν ἀποστερῆσαι βουληθείην. ὥσθ' ὅταν τὰ τῆς περιστάσεως ἀπαιτῇ πρεσβευτοῦ ἢ συμβούλου δημηγορίαν, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ὁ μὴ τεθαρρηκότως συγκαταβαίνων πρὸς τοὺς ἐν τοῖς λόγοις ἀγῶνας, καὶ αὐτὸς ὑπαίτιος ἂν εἴη. οὐκ ὀλίγας γὰρ ἄν τις αἰτίας εὕροι καθ' ἃς κατὰ πολλὰ ἀναγκαίως παραληφθήσεται τὰ τῆς ῥητορείας. ἢ γὰρ πολλῶν εἰρημένων εὐστόχως καὶ καλῶς, οὐ παραλειπτέον δι' ὀλιγωρίαν τὰ μνήμης ἄξια, καὶ τῇ ἱστορίᾳ κεκρατημένην ἔχοντα τὴν ὠφέλειαν. ἢ μεγάλων καὶ λαμπρῶν τῶν ὑποθέσεων οὐσῶν, οὐ περιοπτέον ἐλάττονα τῶν ἔργων φανῆναι τὸν λόγον. ἔστι δ' ὅτε παρὰ προσδοκίαν τοῦ τέλους ἐκβαίνοντος, ἀναγκασθησόμεθα τοῖς τῆς ὑποθέσεως λόγοις χρήσασθαι, χάριν τοῦ λῦσαι τὴν ἀλογίαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις ἡμῖν ἐχέτω. περὶ δὲ τῶν ὑποκειμένων πράξεων ῥητέον, παραθέντας πρότερον τοὺς οἰκείους τῇ γραφῇ χρόνους. ἐν μὲν οὖν ταῖς προηγουμέναις βίβλοις ἀναγεγράφαμεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὰς πράξεις τάς τε τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ἕως ἐπὶ τὸν προηγούμενον ἐνιαυτὸν τῆς Ἀγαθοκλέους στρατείας εἰς τὴν Λιβύην, εἰς ἣν ἀπὸ Τροίας ἁλώσεως ἔτη συνάγεται τρισὶ πλείω τῶν ὀκτακοσίων ὀγδοήκοντα. ἐν ταύτῃ δὲ τὸ συνεχὲς προσθέντες τῆς ἱστορίας, ἀρξόμεθα μὲν ἀπὸ τῆς εἰς Λιβύην διαβάσεως Ἀγαθοκλέους, καταλήξομεν δ' εἰς τὸν ἐνιαυτὸν καθ'

γρ. ἀπαιτῇ τοῦ πραγματικοῦ λόγου, ἢ συμβούλου δημηγορίαν, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων,

ὃν οἱ βασιλεῖς συμφρονήσαντες, καὶ τὴν διὰ πολέμων ἤρξαντο πρὸς Ἀντίγονον τὸν Φιλίππου, περιλαβόντες ἔτη ἐννέα.

Ἐπ' ἄρχοντος γὰρ Ἀθήνησιν Ἱερομνήμονος, Ῥωμαῖοι μὲν ὑπάτους κατέστησαν Γάιον Ἰούλιον καὶ Κόιντον Αἰμίλιον· κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν, Ἀγαθοκλῆς ἡττημένος ὑπὸ Καρχηδονίων τῇ περὶ τὸν Ἱμέραν μάχῃ, καὶ τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον τῆς δυνάμεως ἀποβεβληκώς, συνέφυγεν εἰς τὰς Συρακούσας. ὁρῶν δὲ τοὺς συμμάχους ἅπαντας μεταβεβλημένους, καὶ τοὺς βαρβάρους πλὴν Συρακουσῶν ἁπάσης σχεδὸν Σικελίας κυριεύοντας, καὶ πολὺ προέχοντας ταῖς τε πεζικαῖς καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσιν, ἐπετελέσατο πρᾶξιν ἀνέλπιστον καὶ παραβολωτάτην. πάντων γὰρ διειληφότων μηδ' ἂν ἐγχειρεῖν αὐτὸν τοῖς Καρχηδονίοις ἀντιπαρατάττεσθαι, διενοήσατο τῆς μὲν πόλεως τὴν ἱκανὴν ἀπολιπεῖν φυλακήν, τῶν δὲ στρατιωτῶν τοὺς εὐθέτους ἐπιλέξαι, καὶ μετὰ τούτων εἰς τὴν Λιβύην διαπεραιωθῆναι. τοῦτο γὰρ πράξας ἤλπιζε τοὺς μὲν ἐν τῇ Καρχηδόνι τετρυφηκότας ἐν εἰρήνῃ πολυχρονίῳ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀπείρους ὄντας τῶν ἐν ταῖς μάχαις κινδύνων, ὑπὸ τῶν ἐνηθληκότων τοῖς δεινοῖς ῥᾳδίως ἡττηθήσεσθαι· τοὺς δὲ κατὰ τὴν Λιβύην συμμάχους, βαρυνομένους τοῖς προστάγμασιν ἐκ πολλῶν χρόνων, λήψεσθαι καιρὸν τῆς ἀποστάσεως. τὸ δὲ μέγιστον, διαρπάσειν ἀπροσδοκήτως ἐπιφανεὶς χώραν ἀπόρθητον, καὶ διὰ τὴν τῶν Καρχηδονίων εὐδαιμονίαν πεπληρωμένην παντοίων ἀγαθῶν· τὸ δ' ὅλον, ἀπὸ τῆς πατρίδος καὶ πάσης Σικελίας περισπάσειν τοὺς βαρβάρους, καὶ πάντα τὸν πόλεμον μετάξειν εἰς τὴν Λιβύην. ὅπερ καὶ συνετελέσθη. τὴν γὰρ ἐπίνοιαν ταύτην οὐδενὶ τῶν φίλων δηλώσας, τῆς μὲν πόλεως ἐπιμελητὴν Ἀντανδρον τὸν ἀδελφὸν κατέστησε μετὰ τῆς ἱκανῆς φυλακῆς· αὐτὸς δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐπιλέγων τοὺς εὐθέτους κατέγραφε, τοῖς μὲν πεζοῖς παραγγέλλων ἑτοίμους εἶναι μετὰ τῶν ὅπλων, τοῖς δ' ἱππεῦσι διακελευόμενος ἔχειν μεθ' ἑαυτῶν χωρὶς τῆς πανοπλίας ὑπηρέσιον καὶ χαλινόν, ὅπως ὅταν ἵππων κυριεύσῃ, τοὺς ἀναβησομένους ἑτοίμους ἔχῃ, τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐξηρτυμένους. κατὰ γὰρ τὴν προγεγενημένην ἧτταν τῶν μὲν πεζῶν ἀπολώλεισαν οἱ πλείους, οἱ δ' ἱππεῖς ὑπῆρχον διασεσωσμένοι σχεδὸν ἅπαντες, ὧν τοὺς ἵππους οὐκ ἠδύναντο διακομίζειν εἰς τὴν Λιβύην. ἵνα δὲ χωρισθέντος αὐτοῦ μὴ νεωτερίζωσιν οἱ Συρακούσιοι, διεζεύγνυε τὰς συγγενείας ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μάλιστα ἀδελφοὺς ἀπ' ἀδελφῶν, καὶ πατέρας ἀπὸ παίδων, τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πόλεως ἀπολείπων, τοὺς δὲ μεθ' ἑαυτοῦ διακομίζων. πρόδηλον γὰρ ἦν ὡς οἱ μένοντες ἐν ταῖς Συρακούσαις, κἂν ἀλλοτριώτατα τυγχάνωσι πρὸς τὸν δυνάστην, διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀπηρμένους εὔνοιαν οὐδὲν ἂν πράξαιεν ἄτοπον κατ' Ἀγαθοκλέους. ἀπορούμενος δὲ χρημάτων, τά τε τῶν ὀρφανῶν παρὰ τῶν ἐπιτροπευόντων εἰσεπράξατο, φάσκων πολὺ βέλτιον ἐκείνων ἐπιτροπεύσειν, καὶ τοῖς παισὶν εἰς ἡλικίαν ἐλθοῦσι πιστότερον ἀποδώσειν· ἐδανείσατο δὲ καὶ παρὰ τῶν ἐμπόρων, καί τινα τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀναθημάτων ἔλαβε, καὶ τῶν γυναικῶν τὸν κόσμον περιείλετο. ἔπειθ' ὁρῶν καὶ τῶν εὐπορωτάτων τοὺς πλείστους δυσχεραίνοντας τοῖς πραττομένοις, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀλλοτριώτατα διακειμένους, συνήγαγεν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ περί τε τῆς προγεγενημένης συμφορᾶς καὶ τῶν προσδοκωμένων δεινῶν καταδυρόμενος, αὐτὸς μὲν ῥᾳδίως ὑπομενεῖν ἔφησε τὴν πολιορκίαν, συνήθης ὢν πάσῃ κακοπαθείᾳ· ἐλεεῖν δὲ τοὺς πολίτας, εἰ συγκλεισθέντες ἀναγκασθήσονται πολιορκίαν ὑπομένειν. διεκελεύετο οὖν σώζειν ἑαυτοὺς μετὰ τῶν ἰδίων κτήσεων τοὺς μὴ βουλομένους ὑπομένειν ὅ,τι ποτ' ἂν δοκῇ τῇ τύχῃ παρέχειν. ἐξορμησάντων

δ᾽ ἐκ τῆς πόλεως τῶν μάλιστ᾽ εὐπόρων καὶ μισούντων τὴν δυνάστην, τούτους μὲν, ἐξαποστείλας τινὰς τῶν μισθοφόρων, ἀνεῖλε, καὶ τὰς οὐσίας εἰς αὑτὸν ἀνέλαβε. διὰ δὲ μιᾶς αἰσίου πράξεως χρημάτων εὐπορήσας, καὶ τῶν ἀλλοτρίως διακειμένων πρὸς αὑτὸν καθαρὰν ποιήσας τὴν πόλιν, ἠλευθέρωσε τῶν οἰκετῶν τοὺς εὐθέτους εἰς στρατείαν. ὡς δ᾽ εὐτρεπῆ πάντ᾽ ἦν, πληρώσας ἑξήκοντα ναῦς, ἐπετήρει καιρὸν οἰκεῖον πρὸς τὸν ἔκπλουν. ἀγνοουμένης δὲ τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ, τινὲς μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπελάμβανον αὐτὸν στρατεύειν, τινὲς δὲ πορθήσειν τῆς Σικελίας τὴν ὑπὸ Καρχηδονίους. πάντες δὲ ἀπεγίνωσκον τῶν ἐκπλεῖν μελλόντων τὴν σωτηρίαν, καὶ τοῦ δυνάστου τὴν μανίαν κατεγίνωσκον. ἐφορμούντων δὲ τῶν πολεμίων πολλαπλασίαις τριήρεσι, τὸ μὲν πρῶτον ἐφ᾽ ἡμέρας τινὰς ἠνάγκαζε συνέχειν ἐν ταῖς ναυσὶ τοὺς στρατιώτας, οὐ δυναμένους ἐκπλεῦσαι· ἔπειτα δὲ σιτηγῶν πλοίων τῇ πόλει προσελθόντων, οἱ μὲν Καρχηδόνιοι παντὶ τῷ στόλῳ πρὸς τὰς ναῦς ὥρμησαν· ὁ δ᾽ Ἀγαθοκλῆς ἀπελπίζων ἤδη τὴν ἐπιβολὴν, ὡς εἶδε τὸ στόμα τοῦ λιμένος ἔρημον τῶν ἐφορμούντων, ἐξέπλευσεν ὀξείαις ταῖς εἰρεσίαις χρώμενος. εἶθ᾽ οἱ μὲν Καρχηδόνιοι πλησίον ἤδη τῶν φορτηγῶν ὄντες, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους ἀθρόαις ταῖς ναυσὶ πλέοντας, τὸ μὲν πρῶτον ὑπολαβόντες αὐτὸν ὡρμηκέναι πρὸς τὴν τῶν σιτηγῶν βοήθειαν, ἀνέστρεφον, καὶ τὸν στόλον ἐξήρτυον εἰς ναυμαχίαν· ὡς δ᾽ ἐπ᾽ εὐθείας ἑώρων παραπλέοντας, καὶ πολὺ τοῦ πλοῦ προλαμβάνοντας, ἐποιοῦντο τὸν διωγμόν. ἔνθα δὴ τούτων πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων, τὰ μὲν τὴν ἀγορὰν κομίζοντα πλοῖα, παραδόξως ἐκφυγόντα τὸν κίνδυνον, πολλὴν εὐπορίαν ἐποίησεν ἐν τῇ συνεχούσῃ τῶν ἐπιτηδείων, σιτοδείας ἤδη τὴν πόλιν ἐχούσης. ὁ δ᾽ Ἀγαθοκλῆς περικατάληπτος ἤδη γενόμενος, ἐπιλαβούσης τῆς νυκτὸς, ἀνελπίστου σωτηρίας ἔτυχε. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τηλικαύτην ἔκλειψιν ἡλίου συνέβη γενέσθαι, ὥστε ὁλοσχερῶς φανῆναι νύκτα, θεωρουμένων τῶν ἀστέρων πανταχοῦ. διόπερ οἱ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα νομίσαντες καὶ τὸ θεῖον αὐτοῖς προσσημαίνειν τὸ δυσχερὲς, ἔτι μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐν ἀγωνίᾳ καθειστήκεισαν. ἐξ δ᾽ ἡμέρας καὶ τὰς ἴσας νύκτας αὐτῶν πλευσάντων, ὑποφαινούσης τῆς ἕω, παραδόξως ὁ στόλος τῶν Καρχηδονίων οὐκ ἄποθεν ὢν ἑωράθη. διόπερ ἀμφοτέροις ἐμπεσούσης σπουδῆς, ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους ταῖς εἰρεσίαις, οἱ μὲν Φοίνικες νομίζοντες ἅμα τῇ τῶν νεῶν ἁλώσει συνεσχηκότας μὲν ὑποχειρίους ἕξειν, τὴν δὲ πατρίδα μεγάλων ἐλευθερώσειν κινδύνων· οἱ δ᾽ Ἕλληνες, εἰ μὴ φθάσειαν τῆς χώρας ἁψάμενοι, προκειμένην ἑώρων αὑτοῖς μὲν τιμωρίαν, τοῖς δὲ καταλειφθεῖσιν ἐν οἴκῳ τὰ τῆς δουλείας δεινά. καθορωμένης δὲ τῆς Λιβύης, παρακελευσμὸς ἐγίνετο τοῖς πληρώμασι, καὶ φιλοτιμίας ὑπερβολή. καὶ τάχιον μὲν ἔπλεον αἱ τῶν βαρβάρων, ἐν πολυχρονίῳ μελέτῃ τῶν ἐρετῶν διαπεπονημένων· ἱκανὸν δὲ διάστημα προεῖχον αἱ τῶν Ἑλλήνων. ὀξύτατα δὲ τοῦ πλοῦ διανυσθέντος, ἐπειδὴ πλησίον ἐγενήθησαν τῆς γῆς, συνεξέπιπτον ἀλλήλοις εἰς τὸν αἰγιαλὸν, ὥσπερ εἴ τινες ἀγωνισταί. ταῖς γὰρ ἐσχάταις τοῦ Ἀγαθοκλέους αἱ πρῶται τῶν Καρχηδονίων ἐνέβαλλον, ἐντὸς βέλους οὖσαι. διόπερ ἐπ᾽ ὀλίγον χρόνον τοῖς τε τόξοις καὶ σφενδόναις διαγωνισαμένων αὐτῶν, καὶ ναυσὶν ὀλίγαις τῶν βαρβάρων συμπλακέντων, οἱ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα περιετέρουν, τὸ τῶν στρατιωτῶν ἔχοντες πλῆθος. εἶθ᾽ οἱ μὲν Καρχηδόνιοι πρύμναν ἀνακρουσάμενοι, μικρὸν ἔξω βέλους ἐφώρμουν. ὁ δ᾽ Ἀγαθοκλῆς ἀποβιβάσας τὴν δύναμιν πρὸς τὰς καλουμένας Λατομίας, καὶ χάρακα βαλόμενος ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν, ἐνεώλκησε τὰς ναῦς. οὕτω δὲ παράβολον ἐπιτελεσάμενος πρᾶξιν, ἄλλην ἐτόλμησε ταύτης μᾶλλον κεκινδυνευμένην. διανοησάμενος γὰρ τοὺς ἐν ἡγεμονίαις

γρ. οὐσίας αὐτῶν.

γρ. ἀγωνισάμενος ἐπιλαβ...

ὄντας εὐπειθεῖς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπιβολήν, καὶ θυσίαν ποιησάμενος Δήμητρι καὶ Κόρῃ, συνήγαγεν ἐκκλησίαν. κἄπειτα προσελθὼν ἐπὶ τὴν δημηγορίαν ἐστεφανωμένος ἐν ἱματίῳ λαμπρῷ, καὶ προδιαλεχθεὶς οἰκείως τοῖς ἐγχειρουμένοις, ἔφησε τῆς κατεχούσης Σικελίας θεαῖς Δήμητρι καὶ Κόρῃ πεποιῆσθαι, καθ' ὃν καιρὸν ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, εὐχάς, λαμπαδεύσειν ἁπάσας τὰς ναῦς. καλῶς οὖν ἔχειν τετευχότας τῆς σωτηρίας ἀποδιδόναι τὰς εὐχάς. ἀντὶ δὲ τούτων ἐπηγγέλλετο πολλαπλασίους ἀποδώσειν, προθύμως αὐτῶν ἀγωνισαμένων. καὶ γὰρ τὰς θεὰς διὰ τῶν ἱερῶν προσημαίνειν νίκην τοῦ σύμπαντος πολέμου. ἅμα δὲ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, τῶν ὑπηρετῶν τις προσήνεγκεν ἡμμένην δᾷδα. ἣν δεξάμενος, καὶ τοῖς τριηράρχαις ὁμοίως ἅπασι προστάξας ἀναδοῦναι, τάς τε θεὰς ἐπικαλέσατο, καὶ πρῶτος ὥρμησεν ἐπὶ τὴν ναυαρχίδα τριήρη. στὰς δ' ἐπὶ τὴν πρύμναν, καὶ τοὺς ἄλλους τὸ παραπλήσιον ποιεῖν παρεκελεύετο. ἔνθα δὲ τῶν τριηράρχων ἁπάντων ἐνέντων τὸ πῦρ, καὶ ταχὺ τῆς φλογὸς εἰς ὕψος ἀρθείσης, οἱ μὲν σαλπικταὶ τὸ πολεμικὸν ἐσήμηνον, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπηλάλαξε, συνευχομένων ἁπάντων ὑπὲρ τῆς εἰς οἶκον σωτηρίας. τοῦτο δ' ἔπραξεν Ἀγαθοκλῆς μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ συναναγκάσαι τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς κινδύνοις ἐπιλαθέσθαι τὸ παράπαν τῆς φυγῆς· (δῆλον γὰρ ὅτι τῆς ἐπὶ τὰς ναῦς καταφυγῆς ἀποκοπείσης, ἐν μόνῳ τῷ νικᾶν ἕξουσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας) ἔπειτα καὶ δύναμιν ὀλίγην ἔχων, ἐθεώρει διότι φυλάττων μὲν τὰς ναῦς, ἀναγκασθήσεται μερίζειν τὸ στρατόπεδον, καὶ μηδαμῶς ἀξιόμαχος εἶναι· καταλιπὼν δ' ἐρήμους, ὑποχειρίους ποιήσει γενέσθαι Καρχηδονίοις. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν νεῶν ἁπασῶν φλεγομένων, καὶ τοῦ πυρὸς πολὺν ἐπέχοντος τόπον, ἔκπληξις κατεῖχε τοὺς Σικελιώτας. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀγαθοκλέους γοητείας καὶ ἀνοίας παραλογισθέντες, καὶ τῆς τῶν ἐγχειρουμένων ὀξύτητος ἀναθεώρησιν οὐ διδούσης, πάντες συγκατετίθεντο τοῖς παραγγελλομένοις· τοῦ δὲ χρόνου τὸν καθ' ἕκαστον ἀναλογισμὸν παρισάντος, εἰς μεταμέλειαν ἐνέπιπτον, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ διείργοντος πελάγους ἀναλογιζόμενοι, τὴν σωτηρίαν ἀπεγίνωσκον. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς σπεύδων ἀπαλλάξαι τῆς ἀθυμίας τοὺς στρατιώτας, ἦγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν ὀνομαζομένην Μεγάλην πόλιν, οὖσαν τῶν Καρχηδονίων. ἡ δ' ἀνὰ μέσον χώρα, δι' ἧς ἦν ἀναγκαῖον πορευθῆναι, διείληπτο κηπείαις καὶ παντοίαις φυτουργίαις, πολλῶν ὑδάτων διωχετευμένων, καὶ πάντα τόπον ἀρδευόντων. ἀγροικίαι τε συνεχεῖς ὑπῆρχον οἰκοδομαῖς πολυτελέσι καὶ κονιάμασι διαπεποιημέναι, καὶ τὸν τῶν κεκτημένων αὐτὰς διασημαίνουσαι πλοῦτον. ἔγεμον δ' αἱ μὲν ἐπαύλεις πάντων τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν, ὡς ἂν τῶν ἐγχωρίων ἐν εἰρήνῃ πολυχρονίῳ τεθησαυρικότων γενημάτων ἀφθονίαν. ἡ δὲ χώρα ἡ μὲν ἦν ἀμπελόφυτος, ἡ δὲ ἐλαιοφόρος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν καρπίμων δένδρων ἀνάπλεως. ἐπὶ θάτερα δὲ μέρη πεδίον, ἐνέμοντο δ' ἐπ' αὐτοῦ βοῶν ἀγέλαι καὶ ποίμναι, καὶ τὰ πλησίον ἕλη φορβάδων ἵππων ἔγεμε. καθόλου δὲ παντοία τις ἦν ἐν τοῖς τόποις εὐδαιμονία, τῶν ἐπιφανεστάτων Καρχηδονίων διειληφότων τὰς κτήσεις, καὶ τοῖς πλούτοις πεφιλοκαληκότων πρὸς ἀπόλαυσιν. διόπερ οἱ Σικελιῶται τό, τε τῆς χώρας κάλλος καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ἐν αὐτῇ θαυμάζοντες, μετέωροι ταῖς ἐλπίσιν ἐγίνοντο, θεωροῦντες ἄξια τῶν κινδύνων ἆθλα τοῖς νικῶσι προκείμενα. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς, ὁρῶν τοὺς στρατιώτας ἀναλαμβάνοντας αὑτοὺς ἐκ τῆς ἀθυμίας, καὶ προθύμους ὄντας εἰς τοὺς κινδύνους, ἐξ ἐφόδου προσέβαλε τοῖς τείχεσιν. ἀπροσδοκήτου δὲ τῆς ἐπιθέσεως γενομένης, καὶ τῶν ἔνδον διὰ τὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν τῶν πολέμων ἀπειρίαν ὀλίγον ὑποστάντων χρόνον, εἷλε τὴν πόλιν κατὰ κράτος.

γρ. ἐπὶ θατέρου δὲ μέρους τὸ πεδίον ἐν ᾧ ἐνέμοντο βοῶν

κράτος. δοὺς δὲ τοῖς στρατιώταις εἰς ἁρπαγὴν, ἐνέπλησε τὴν δύναμιν ὠφελείας ἅμα καὶ θάρσους. εὐθὺς δὲ καὶ πρὸς τὸν λευκὸν Τύνητα καλούμενον ἀναζεύξας, ἐχειρώσατο τὴν πόλιν, ἀπέχουσαν τῆς Καρχηδόνος δισχιλίους σταδίους. ἀμφοτέρας δὲ τὰς ἁλούσας πόλεις οἱ μὲν στρατιῶται διαφυλάττειν ἠβούλοντο, καὶ τὰς ὠφελείας εἰς αὐτὰς ἀπετίθεντο. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς ἀκόλουθα τοῖς πεπραγμένοις διανοηθεὶς, καὶ διδάξας τὸ πλῆθος ὡς οὐδεμίαν συμφέρει καταφυγὴν ἀπολιπεῖν ἕως ἂν παρατάξει νικήσωσι, κατέστρεψε τὰς πόλεις, καὶ κατεστρατοπέδευσεν ἐν ὑπαίθρῳ. Οἱ δ' ἐφορμοῦντες Καρχηδόνιοι τῷ ναυστάθμῳ τῶν Σικελιωτῶν, τὸ μὲν πρῶτον ὁρῶντες καομένας τὰς ναῦς, περιχαρεῖς ἦσαν, ὡς διὰ τὸν ἀπ' αὐτῶν φόβον ἠναγκασμένων τῶν πολεμίων διαφθεῖραι τὰ σκάφη. ὡς δ' εἶδον εἰς τὴν χώραν προσάγουσαν τὴν τῶν ἐναντίων δύναμιν, συλλογιζόμενοι περὶ τῶν ἀποβησομένων, συμφορὰν ἰδίαν ἡγοῦντο τὴν τῶν νεῶν ἀπώλειαν. διὸ καὶ ταῖς πρώραις δέρρεις κατεπέτασαν, ὅπερ ἀεὶ ποιεῖν εἰώθασιν ὅταν τι κακὸν δημοσίᾳ συμβεβηκέναι δόξῃ τῇ Καρχηδονίων πόλει. ἔλαβόν τε καὶ τὰ χαλκώματα τῶν Ἀγαθοκλέους νεῶν εἰς τὰς ἰδίας τριήρεις, καὶ τοὺς ἀπαγγελοῦντας ὑπὲρ τῶν συμβεβηκότων τἀκριβὲς ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν Καρχηδόνα. πρὶν δὲ τούτους δηλῶσαι τὸ γεγονὸς, ἀπὸ τῆς χώρας τινὲς αἰσθόμενοι τὸν κατάπλουν τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἀπήγγειλαν κατὰ σπουδὴν τοῖς Καρχηδονίοις. οἱ δ' ἐκπλαγέντες διὰ τὸ παράδοξον, ὑπέλαβον ἀπολωλέναι τὰς ἰδίας δυνάμεις ἐν Σικελίᾳ καὶ τὰς πεζικὰς καὶ τὰς ναυτικάς. οὐ γὰρ ἄν ποτε τὸν Ἀγαθοκλέα μὴ νενικηκότα τολμῆσαι καταλιπεῖν ἐρήμους βοηθείας τὰς Συρακούσας, οὐδ' ἂν ἐπιβαλέσθαι περαιοῦν δύναμιν θαλασσοκρατούντων τῶν πολεμίων. διόπερ θόρυβος καὶ πολλὴ ταραχὴ κατεῖχε τὴν πόλιν, καὶ συνδρομὴ τῶν ὄχλων εἰς τὴν ἀγορὰν ἐγίνετο, καὶ βουλὴ τῆς γερουσίας ὅ,τι δέοι πράττειν. στρατόπεδον μὲν γὰρ οὐκ ἦν ἕτοιμον τὸ δυνάμενον ἀντιτάξασθαι· τὸ δὲ πολιτικὸν πλῆθος, ἄπειρον ὂν πολέμου, προκατεπεπλήκει ταῖς ψυχαῖς. οἱ πολέμιοι δὲ πλησίον εἶναι τῶν τειχῶν προσεδοκῶντο. ἔνιοι μὲν οὖν ἔφασκον πρεσβευτὰς ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστέλλειν πρὸς Ἀγαθοκλέα, τοὺς αὐτοὺς ἅμα καὶ κατασκόπους ἐσομένους τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις. τινὲς δὲ ἀναμεῖναι μέχρις ἂν γνῶσιν ἀκριβῶς ἕκαστον τῶν πεπραγμένων. τοιαύτης δὲ συγχύσεως τὴν πόλιν ἐχούσης, κατέπλευσαν οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ναυάρχου, καὶ τὰς αἰτίας τῶν πεπραγμένων ἐδήλωσαν. ἀναθαρρησάντων οὖν πάντων πάλιν ταῖς ψυχαῖς, ἡ γερουσία τοὺς μὲν ναυάρχους ᾐτιᾶτο καὶ κατεμέμψατο, ὅτι θαλαττοκρατοῦντες εἴασαν πολεμίαν δύναμιν ἐπιβῆναι τῆς Λιβύης· στρατηγοὺς δὲ ἀπέδειξε τῶν δυνάμεων Ἄννωνα καὶ Βορμίλκαν, πατρῴας ἔχθρας ἔχοντας. ἡγοῦντο γὰρ διὰ τὴν ἰδίαν τούτων ἀπιστίαν καὶ διαφορὰν, κοινὴν ἔσεσθαι τῆς πόλεως ἀσφάλειαν. πολὺ δὲ διεσφάλησαν τῆς ἀληθείας. ὁ γὰρ Βορμίλκας πάλαι μὲν ἦν ἐπιθυμητὴς τυραννίδος, οὐκ ἔχων δ' ἐξουσίαν, οὐδὲ καιρὸν οἰκεῖον ταῖς ἐπιβολαῖς, τότε ἔλαβεν ἀφορμὰς ἀξιολόγους, τυχὼν τῆς στρατηγίας. αἰτία δὲ μάλιστα τούτων ἡ περὶ τὰς τιμωρίας πικρία τῶν Καρχηδονίων. τοὺς γὰρ ἐπιφανεστάτους τῶν ἀνδρῶν ἐν μὲν τοῖς πολέμοις προάγουσιν ἐπὶ τὰς ἡγεμονίας, νομίζοντες δεῖν αὐτοὺς τῶν ὅλων προκινδυνεύειν· ὅταν δὲ τύχωσι τῆς εἰρήνης, τοὺς αὐτοὺς τούτους συκοφαντοῦσι, καὶ κρίσεις ἀδίκους ἐπιφέροντες διὰ τὸν φθόνον, τιμωρίαις περιβάλλουσι. διὸ καὶ τῶν ἐπὶ τὰς ἡγεμονίας τασσομένων τινὲς μὲν φοβούμενοι τὰς ἐν τῷ δικαστηρίῳ κρίσεις, ἀποστάται γίνονται τῆς ἡγεμονίας· τινὲς δὲ ἐπιτίθενται τυραννίσιν· ὅπερ καὶ τότε Βορμίλκας ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν ἐποίησε· περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν. οἱ γοῦν στρατηγοὶ τῶν Καρχηδονίων, ὁρῶντες τὸν καιρὸν οὐδαμῶς

γρ. προπαρα[illegible]
γρ. κατέσκαψε
γρ. καρχηδόνιοι ἔλαβον
γρ. πέμψαι
γρ. ἀσφάλειαν τῆς σωτηρίας. πολὺ

διαβολῆς οἰκεῖον, τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς χώρας καὶ τῶν συμμαχίδων πόλεων στρατιώτας
οὐκ ἀνέμειναν· αὐτοὶ δὲ τοὺς πολιτικοὺς ἐξήγαγον εἰς ὕπαιθρον, ὄντας πεζοὺς μὲν
οὐκ ἐλάττους τετρακισμυρίων, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ἅρματα δὲ δισχίλια. καταλαβό-
μενοι δέ τινα γεώλοφον οὐ μακρὰν τῶν πολεμίων, ἐξέταττον τὴν δύναμιν εἰς μά-
χην. καὶ τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρατος Ἄννων εἶχε τὴν ἡγεμονίαν, συναγωνιζομένων αὐτῷ τῶν εἰς τὸν
ἱερὸν λόχον συντεταγμένων· τοῦ δ' εὐωνύμου Βορμίλκας ἡγούμενος βαθεῖαν ἐποίει
τὴν φάλαγγα, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ τόπου παρεκτείνειν ἐπὶ πλεῖον. τὰ δ' ἅρματα καὶ τοὺς
ἱππεῖς πρὸ τῆς φάλαγγος ἔστησαν, διεγνωκότες τούτοις πρῶτον ἐμβαλεῖν, καὶ τῶν
Ἑλλήνων ἀποπειρᾶσθαι. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς κατασκεψάμενος τὴν τῶν βαρβάρων τάξιν,
τὸ μὲν δεξιὸν κέρας ἔδωκεν Ἀρχαγάθῳ τῷ υἱῷ, παραδοὺς αὐτῷ πεζοὺς δισχιλίους καὶ πεν-
τακοσίους· ἑξῆς δ' ἔταξε τοὺς Συρακοσίους, ὄντας τρισχιλίους πεντακοσίους. εἶτα μι-
σθοφόρους Ἕλληνας τρισχιλίους· τελευταίους δὲ Σαμνίτας, καὶ Τυρρηνοὺς καὶ Κελτοὺς
τρισχιλίους. μετὰ δὲ τῆς θεραπείας αὐτὸς τοῦ εὐωνύμου κέρατος προηγωνίζετο χιλίους
ὁπλίτας, πρὸς τὸν ἱερὸν λόχον τῶν Καρχηδονίων ἀντιτεταγμένος. τοὺς δὲ τοξότας καὶ
σφενδονήτας πεντακοσίους ὄντας ἐπὶ τὰ κέρατα διεῖλεν. ὅπλα μὲν οὖν οἱ στρατιῶται
μόγις εἶχον ἱκανά· τοῖς δ' ἐκ τῶν ἀφράκτων ὁρῶν ἀνόπλους ὄντας, τὰ τῶν ἀσπίδων
ἔλυτρα ῥάβδοις διέτεινε, καὶ τῇ φαντασίᾳ τὸ τῆς ἀσπίδος κύκλον μιμησάμενος, αἳ ἐ-
δόκουν αὐτοῖς πρὸς μὲν τὴν χρείαν οὐδαμῶς ἐπιτήδεια, πρὸς δὲ τὴν πόρρωθεν ὁ-
ρωμένην ὄψιν δυνάμενα δόξαν ὅπλων ἐμποιῆσαι τοῖς ἀγνοοῦσι τἀληθές. ὁρῶν δὲ
τοὺς στρατιώτας καταπεπληγμένους τὸ πλῆθος τῆς βαρβαρικῆς ἵππου καὶ δυνά-
μεως, ἀφῆκεν εἰς τὸ στρατόπεδον κατὰ πλείονας τόπους γλαῦκας, ἃς ἐκ χρόνου παρε-
σκευάσατο πρὸς τὴν ἀθυμίας τῶν πολλῶν. αὗται δὲ διὰ τῆς φάλαγγος πετόμεναι,
καὶ προσκαθίζουσαι ταῖς ἀσπίσι καὶ τοῖς κράνεσιν, εὐθαρσεῖς ἐποίουν τοὺς στρατιώτας,
ἑκάστων οἰωνιζομένων, διὰ τὸ δοκεῖν ἱερὸν εἶναι τὸ ζῷον τῆς Ἀθηνᾶς. ταῦτα δὲ
καίπερ ἐνίοις δόξαντα κενὴν ἔχειν ἐπίνοιαν, πολλάκις αἴτια γίνεται μεγάλων κατορ-
θωμάτων. ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι. ἐμπεσόντες γὰρ εἰς τὰ πλήθη θάρσους, καὶ
διαδοθέντος λόγου ὡς τὸ θεῖον αὐτοῖς φανερῶς προσημαίνει νίκην, παρεστατικώ-
τερον τὸν κίνδυνον ὑπέμειναν. προσεμβαλόντων γὰρ εἰς αὐτοὺς τῶν ἁρμάτων, ἃ μὲν
κατηκόντισαν, ἃ δ' εἴασαν διεκπεσεῖν, τὰ δὲ πλεῖστα συνηνάγκασαν στρέψαι
πρὸς τὴν τῶν πεζῶν τάξιν. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν τῶν ἱππέων ἐπιφορὰν ὑποστάν-
τες, καὶ πολλοὺς αὐτῶν κατατραυματίσαντες, ἐποίησαν φυγεῖν εἰς τοὐπίσω. προσαγωνι-
σαμένων δ' αὐτῶν ἐν τούτοις λαμπρῶς, ἡ πεζὴ δύναμις τῶν βαρβάρων ἅπασα
συνῆψεν εἰς χεῖρας. γενναίας δὲ μάχης γενομένης, Ἄννων μὲν ἔχων συναγωνι-
ζόμενον τὸν ἱερὸν λόχον τῶν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, καὶ σπεύδων ποιῆσαι δι' αὑτοῦ τὴν νί- γρ. διὰ τοῦτο
κην, ἐνέκειτο βαρὺς τοῖς Ἕλλησι, καὶ συχνοὺς ἀνῄρει. φερομένων δ' ἐπ' αὐτὸν παν-
τοδαπῶν βελῶν, οὐκ εἶκεν, ἀλλ' ἀνκαίπερ πολλοῖς τραύμασι περιπίπτων, ἐβιάζετο,
μέχρις ὅτου καταπονηθεὶς ἐτελεύτησε. τούτου δὲ πεσόντος, οἱ μὲν ταύτῃ τεταγμένοι τῶν
Καρχηδονίων, ἀνεβάπτησαν ταῖς ψυχαῖς· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα μετεωρισθέντες, πο-
λὺ μᾶλλον ἐπερρώσθησαν. ἃ δὴ πυθόμενος τῶν Βορμίλκας ὁ ἕτερος στρατηγός, καὶ
νομίσας παρὰ θεῶν αὐτῷ δίδοσθαι τὸν καιρὸν τοῦ λαβεῖν ἀφορμὰς πρὸς τὴν ἐπίθεσιν
τῆς τυραννίδος, διελογίζετο πρὸς ἑαυτὸν εἰ μὲν ἡ μετ' Ἀγαθοκλέους διαφθαρείη δύνα-
μις, μὴ δυνήσεσθαι τὴν ἐπίθεσιν ποιήσασθαι τῇ δυναστείᾳ, τῶν πολιτῶν ἰσχυόντων· εἰ δ'
ἐκεῖνος νικήσας τὰ φρονήματα ταπεινώσαιτο τῶν Καρχηδονίων, εὐχερῶς μὲν ἔσεσθαι τοὺς

προεπιτημωμένους ἔσεσθαι, τὸν δ' Ἀγαθοκλέα ῥᾳδίως καταπολεμήσειν ὅταν αὐτῷ δόξῃ. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἀνεχώρησε μετὰ τῶν περιεστώτων, δοὺς τοῖς μὲν πολεμίοις ἄσημον ἔκκλιμα, τοῖς δ' ἰδίοις δηλώσας τὸν Ἄννωνος θάνατον, καὶ παρακελευόμενος ἀναχωρεῖν ἐν τάξει πρὸς τὸν πλησίον λόφον· τοῦτο γὰρ συμφέρειν. ἐπικειμένων δὲ τῶν πολεμίων, καὶ τῆς ὅλης ὑποχωρήσεως φυγῇ παραπλησίας γινομένης, οἱ μὲν συνεχεῖς Λίβυες ἀπὸ κεράτους ἡττῆσθαι τοὺς προτεταγμένους νομίσαντες, πρὸς φυγὴν ὥρμησαν· οἱ δὲ τὸν ἱερὸν λόχον ἔχοντες μετὰ τὸν Ἄννωνος τοῦ στρατηγοῦ θάνατον τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχον εὐρώστως, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν πίπτοντας ὑπερβαίνοντες, ὑπέμενον πάντα κίνδυνον· ἐπεὶ δὲ κατενόησαν τὸ πλεῖον μέρος τῆς δυνάμεως πρὸς φυγὴν ὡρμημένον, καὶ τοὺς πολεμίους περιισταμένους κατὰ νώτου, συνηναγκάσθησαν ἐκκλῖναι. διὸ καὶ τροπῆς γινομένης κατὰ πᾶν τὸ τῶν Καρχηδονίων στρατόπεδον, οἱ μὲν βάρβαροι τὴν φυγὴν ἐποιοῦντο πρὸς τὴν Καρχηδόνα· Ἀγαθοκλῆς δὲ μέχρι τινὸς ἐπιδιώξας, ἐπανῆλθε, καὶ τὴν στρατοπεδείαν τῶν Καρχηδονίων διήρπασεν. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ τῶν μὲν Ἑλλήνων εἰς διακοσίους, τῶν δὲ Καρχηδονίων οὐ πλείους χιλίων· ὡς δ' ἔνιοι γεγράφασιν, ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους. ἐν δὲ τῇ τῶν Καρχηδονίων παρεμβολῇ σὺν ταῖς ἄλλαις ὠφελείαις εὑρέθησαν ἅμαξαι πλείους, ἐν αἷς ἐκεκόμιστο ζεύγη χειροπεδῶν πλείω τῶν δισμυρίων. ἐξ ἑτοίμου γὰρ οἱ βάρβαροι κρατήσειν ὑπειληφότες τῶν Ἑλλήνων, προηγγέλκεισαν ἀλλήλοις ζωγρεῖν ὡς πλείστους, καὶ δήσαντες εἰς συνεργασίαν ἐμβαλεῖν. ἀλλ' οἶμαι τὸ δαιμόνιον ὥσπερ ἐπίτηδες τοῖς ὑπερηφάνως διαλογιζομένοις τὸ τέλος τῶν καταλπισθέντων εἰς τοὐναντίον μετατίθησιν. Ἀγαθοκλῆς μὲν οὖν Καρχηδονίους παραλόγως νικήσας τειχήρεις συνεῖχεν. ἡ τύχη δ' ἐναλλὰξ τὰ προτερήματα τοῖς ἐλαττώμασιν ἐπισάγουσα, τοὺς ὑπερέχοντας ἴσον ἐταπείνωσε τοῖς ἡττημένοις. ἐν Σικελίᾳ μὲν γὰρ Καρχηδόνιοι μεγάλῃ νενικηκότες παρατάξει Ἀγαθοκλέα, τὰς Συρακούσας ἐπολιόρκουν· ἐν Λιβύῃ δ' Ἀγαθοκλῆς τηλικαύτῃ μάχῃ προτερήσας, εἰς πολιορκίαν συνέκλεισε Καρχηδονίους. καὶ τὸ θαυμασιώτατον, ὁ δυνάστης κατὰ μὲν τὴν νῆσον ἀκεραίους ἔχων τὰς δυνάμεις ἐλείπετο τῶν βαρβάρων, ἐπὶ δὲ τῆς ἠπείρου τῷ μέρει τῆς προηττημένης στρατιᾶς περιεγίνετο τῶν νενικηκότων. διόπερ οἱ Καρχηδόνιοι νομίσαντες ἐκ θεῶν αὐτοῖς γεγονέναι τὴν συμφορὰν, ἐτράπησαν πρὸς παντοίας ἱκεσίας τοῦ δαιμονίου, καὶ νομίσαντες μάλιστα μηνίειν αὐτοῖς τὸν Ἡρακλέα τὸν παρὰ τοῖς ἀποίκοις, χρημάτων πλῆθος καὶ τῶν πολυτελεστάτων ἀναθημάτων ἔπεμψαν εἰς τὴν Τύρον οὐκ ὀλίγα. ἀποικισθέντες γὰρ ἐκ ταύτης, εἰώθεσαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις δεκάτην ἀποστέλλειν τῷ θεῷ πάντων τῶν εἰς πρόσοδον πιπτόντων· ὕστερον δὲ μεγάλους κτησάμενοι πλούτους, καὶ προσόδους ἀξιολογωτέρας λαμβάνοντες, μικρὰ παντελῶς ἀπέστελλον, ὀλιγωροῦντες τοῦ δαιμονίου. διὰ δὲ τὴν συμφορὰν ταύτην εἰς μεταμέλειαν ἐλθόντες πάντων τῶν ἐν τῇ Τύρῳ θεῶν ἐμνημόνευον. ἔπεμψαν δὲ καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν χρυσοῦς ναοὺς τοῖς ἀφιδρύμασι πρὸς τὴν ἱκεσίαν, ἡγούμενοι μᾶλλον ἐξιλάσεσθαι τὴν τοῦ θεοῦ μῆνιν τῶν ἀναθημάτων πεμφθέντων ἐπὶ τὴν παραίτησιν. ᾐτιῶντο δὲ καὶ τὸν Κρόνον αὐτοῖς ἐναντιοῦσθαι, καθόσον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις θύοντες τούτῳ τῷ θεῷ τῶν υἱῶν τοὺς κρατίστους, ὕστερον ὠνούμενοι λάθρα παῖδας, καὶ θρέψαντες, ἔπεμπον ἐπὶ τὴν θυσίαν. καὶ ζητήσεως γινομένης, εὑρέθησάν τινες τῶν καθιερουργημένων ὑποβολιμαῖοι γεγονότες. τούτων δὲ λαβόντες ἔννοιαν, καὶ τοὺς πολεμίους πρὸς τοῖς τείχεσιν ὁρῶντες στρατοπεδεύοντας, ἐδεισιδαιμόνουν ὡς καταλελυκότες τὰς πατρίους τῶν θεῶν τιμάς. διορθώσασθαι δὲ τὰς ἀγνοίας σπεύδοντες,

γρ. στρατιωτῶν·

γρ. φάλαγξ

γρ. νομίζοντες.

διακοσίους μὲν τῶν ἐπιφανεστάτων παίδων προκρίναντες ἔθυσαν δημοσίᾳ. ἄλλοι
δ᾽ ἐν διαβολαῖς ὄντες, ἑκουσίως ἑαυτοὺς ἔδοσαν, οὐκ ἐλάττους ὄντες τριακοσίων. ἦν
δὲ παρ᾽ αὐτοῖς ἀνδριὰς Κρόνου χαλκοῦς, ἐκτετακὼς τὰς χεῖρας ὑπτίας ἐγκεκλιμένας
ἐπὶ τὴν γῆν, ὥστε τὸν ἐπιτεθέντα τῶν παίδων ἀποκυλίεσθαι, καὶ πίπτειν εἴς τι χά-
σμα πλῆρες πυρός. εἰκὸς δὲ καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐντεῦθεν εἰληφέναι τὰ μυθολογού-
μενα παρ᾽ αὐτοῖς περὶ τὴν ἐν Ταύροις θυσίαν, ἐν οἷς εἰσάγει τὴν Ἰφιγένειαν ὑπὸ Ὀ-
ρέστου διερωτωμένην, Τάφος δὲ ποῖος δέξεταί μ᾽ ὅταν θάνω; Πῦρ ἱερὸν ἔνδον
χάσματ᾽ εὐρωπὸν χθονός. καὶ ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲ μῦθος ἐκ παλαιᾶς φήμης παρα-
δεδομένος, ὅτι Κρόνος ἠφάνιζε τοὺς ἰδίους παῖδας, παρὰ Καρχηδονίοις φαίνεται διὰ
τούτου τοῦ νόμου τετηρημένος. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοιαύτης ἐν τῇ Λιβύῃ γεγενημένης
μεταβολῆς, οἱ μὲν Καρχηδόνιοι διεπέμποντο πρὸς Ἀμίλκαν εἰς τὴν Σικελίαν, ἀξι-
οῦντες κατὰ τάχος πέμψαι βοήθειαν· καὶ τὰ ληφθέντα χαλκώματα τῶν Ἀγαθο-
κλέους νεῶν ἀπέστειλαν αὐτῷ. ὁ δὲ τοῖς καταπλεύσασι παρεκελεύσατο σιωπᾶν μὲν
τὴν γεγενημένην ἧτταν, διαδιδόναι δὲ λόγον εἰς τοὺς στρατιώτας ὡς Ἀγαθοκλῆς ἄρ-
δην ἀπώλεσε καὶ τὰς ναῦς καὶ τὴν δύναμιν ἅπασαν. αὐτὸς δὲ πέμψας τινὰς τῶν
ἡκόντων ἐκ Καρχηδόνος εἰς τὰς Συρακούσας πρεσβευτάς, καὶ τὰ χαλκώματα συνα-
ποστείλας, ἠξίου παραδιδόναι τὴν πόλιν. τὴν μὲν γὰρ δύναμιν τῶν Συρακοσίων
ὑπὸ Καρχηδονίων κατακεκόφθαι, τὰς δὲ ναῦς ἐμπεπυρίσθαι· τοῖς δ᾽ ἀπιστοῦσιν
ἀπόδειξιν ὑπάρχειν τὴν τῶν ἐμβόλων κομιδήν. τῶν δ᾽ ἐν τῇ πόλει πυθομένων
τὴν περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα προσαγγελλομένην συμφοράν, οἱ πολλοὶ μὲν ἐπίστευσαν, οἱ
προεστηκότες δὲ διστάζοντες διετήρουν μέν, χάριν τοῦ μὴ θορυβεῖσθαι ταραχήν· τοὺς
πρεσβευτὰς δὲ ταχέως ἐξέπεμψαν. τοὺς δὲ τῶν φυγάδων συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ τῶν
ἄλλων τοὺς δυσχεραίνοντας τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν πραττομένοις ἐξέβαλον ἐκ τῆς πό-
λεως, ὄντας οὐκ ἐλάττους ὀκτακισχιλίων. κἄπειτα τοσούτου πλήθους ἄφνω συναναγ-
καζομένου τὴν πατρίδα φεύγειν, ἐγέμισεν ἡ πόλις διαδρομῆς, καὶ θορύβου, καὶ γυναι-
κείων κλαυθμῶν. οὐδεμία γὰρ ἦν οἰκία πένθους ἀκοινώνητος κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν. οἱ μὲν
γὰρ περὶ τὴν τυραννίδα τοῦ Ἀγαθοκλέους καὶ τὴν τέκνων αὐτῶν τὴν συμφορὰν ὠδύροντο. τῶν
δ᾽ ἰδιωτῶν οἱ μὲν τοὺς ἀπολωλέναι δοκοῦντας κατὰ Λιβύην ἔκλαιον, οἱ δὲ τοὺς ἐκπί-
πτοντας ἀφ᾽ ἑστίας καὶ πατρῴων θεῶν, οἷς οὔτε μένειν ἐξῆν, οὔτε ἐκτὸς τῶν τειχῶν
προάγειν, πολιορκούντων τῶν βαρβάρων. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις κακοῖς τηλικούτοις
οὖσιν, ἠναγκάζοντο νηπίους παῖδας καὶ γυναῖκας συνεφέλκεσθαι τῇ φυγῇ. ὁ δ᾽ Ἀ-
μίλκας, καταφυγόντων πρὸς αὐτὸν τῶν φυγάδων, τούτοις μὲν τὴν ἀσφάλειαν παρέσχε-
το· τὴν δὲ δύναμιν παρασκευάσας προσῆλθεν ἐπὶ τὰς Συρακούσας, ὡς αἱρήσων τὴν πό-
λιν, διά τε τὴν ἐρημίαν, καὶ διὰ τὴν προσαγγελλομένην τοῖς ὑπολελειμμένοις συμ-
φοράν. προαποστείλαντος δ᾽ αὐτοῦ πρεσβείαν, καὶ διδόντος Ἀντάνδρῳ καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ,
εἰ παραδιδόασι τὴν πόλιν, ἀσφάλειαν, συνεδρευσάντων τῶν ἡγεμόνων, οἱ μάλιστα
ἀξίωμα δοκοῦντες ἔχειν, ῥηθέντων πολλῶν λόγων, Ἄντανδρος μὲν ᾤετο δεῖν παρα-
διδόναι τὴν πόλιν, ὢν ἄνανδρος φύσει, καὶ τῆς τἀδελφοῦ τόλμης καὶ πράξεως ἐναν-
τίαν ἔχων διάθεσιν. Ἐρύμνων δ᾽ ὁ Αἰτωλὸς παρακαθεσταμένος ὑπ᾽ Ἀγαθοκλέους τἀ-
δελφῷ σύνεδρος, τὴν ἐναντίαν δοὺς γνώμην, ἔπεισεν ἅπαντας διακαρτερεῖν μέχρις
ἂν πύθωνται τἀληθές. εἶτα Ἀμίλκας μὲν μαθὼν τὰ δόξαντα τοῖς ἐν τῇ πόλει, συνεπή-
γνυε μηχανὰς παντοίας, διεγνωκὼς προσβάλλειν. Ἀγαθοκλῆς δὲ δύο τριακοντόρους
μετὰ τὴν μάχην νεναυπηγημένος, τὴν ἑτέραν ἀπέστελλεν εἰς Συρακούσας, ἐρέτας

ἐμβιβάσας τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πιστευομένων φίλων ἕνα Νέαρχον, ἀπαγγελοῦντα τοῖς ἰδίοις τὴν νίκην. ἐπεὶ δ' εὐπλοίας γενομένης, πεμπταῖοι ταῖς συρακουσαις νύκτωρ προσεπέλασαν, καὶ στεφανωσάμενοι καὶ παιανίσαντες κατὰ τὸν πλοῦν, ἅμ' ἡμέρᾳ κατέπλεον ἐπὶ τὴν πόλιν. αἱ δὲ φυλακίδες τῶν καρχηδονίων αἰσθόμεναι, κατὰ σπουδὴν ἐπεδίωκον· καὶ οὐ πολὺ προειληφότων τῶν ὑποφευγόντων, ἀγὼν τῆς εἰρεσίας ἐγένετο. ἅμα δὲ τῇ τῶν ἐρετῶν φιλοτιμίᾳ συνέβη τούς τε ἐκ τῆς πόλεως καὶ τοὺς πολιορκοῦντας αἰσθομένους συνδραμεῖν ἐπὶ τὸν λιμένα, καὶ τοῖς ἰδίοις ἑκατέρους συναγωνιῶντας ἀναβοᾶν θαρρεῖν. ἤδη δὲ τοῦ τριακοντόρου καταλαμβανομένης, οἱ βάρβαροι μὲν ἐπηλάλαξαν, οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως ἀδυνατοῦντες βοηθεῖν, τοῖς θεοῖς ηὔχοντο περὶ τῆς σωτηρίας τῶν καταπλεόντων. τοῦ πρώρας δὲ τῶν διωκόντων εἰς ἐμβολὴν ἤδη φερομένης, οὐκ ἄποθεν τῆς γῆς ἔφθασε τὸ διωκόμενον σκάφος ἐντὸς βέλους γενόμενον, καὶ τῶν συρακουσίων προσβοηθησάντων ἐξέφυγε τὸν κίνδυνον. Αμίλκας δ' ὁρῶν τοὺς ἐκ τῆς πόλεως διὰ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸ παράδοξον τῆς προσδοκωμένης ἀγγελίας ἐπὶ τὸν λιμένα συνδεδραμηκότας, ὑπολαβὼν εἶναι μέρος τι τοῦ τείχους ἀφύλακτον, ἔπεμψε τῶν στρατιωτῶν τοὺς κρατίστους μετὰ κλιμάκων. οὗτοι δ' εὑρόντες ἐκλελειμμένας τὰς φυλακάς, ἔλαθον προσαναβάντες· καὶ σχεδὸν αὐτῶν μεσοπύργιον ἤδη κατειληφότων, ἡ κατὰ τὸ σύνηθες ἐφοδία παραγενομένη κατενόησε. γενομένης δὲ μάχης, οἱ μὲν ἐκ τῆς πόλεως συνέδραμον, καὶ φθάσαντες τοὺς μέλλοντας τοῖς ἀναβεβηκόσι προσβοηθεῖν, οὓς μὲν ἀπέκτειναν, οὓς δ' ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κατεκρήμνισαν. ἐφ' οἷς Αμίλκας περιαλγὴς γενόμενος, ἀπήγαγε τὴν δύναμιν ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ τοῖς εἰς καρχηδόνα βοήθειαν ἐξέπεμψε μετὰ στρατιωτῶν πεντακισχιλίων. Αμα δὲ τούτοις πραττομένοις, ὁ μὲν Αγαθοκλῆς, κρατῶν τῶν ὑπαίθρων, τὰ περὶ τὴν καρχηδόνα χωρία κατὰ κράτος ᾕρει, καὶ τῶν πόλεων ἃς μὲν διὰ φόβον, ἃς δὲ διὰ τὸ πρὸς καρχηδονίους μῖσος προσηγάγετο. παρεμβολὴν δὲ πλησίον τοῦ τύνητος ὀχυρωσάμενος καὶ τὴν ἱκανὴν ἀπολιπὼν φυλακήν, ἀνέζευξε πρὸς τὰς ἐπὶ θαλάττῃ κειμένας πόλεις· καὶ πρώτην μὲν ἑλὼν νέαν πόλιν κατὰ κράτος, φιλανθρώπως ἐχρήσατο τοῖς χειρωθεῖσιν. εἶτα παρελθὼν ἐπ' ἀδρύμητα, πρὸς μὲν ταύτην πολιορκίαν συνεστήσατο, Ἐλύμαν δὲ τὸν βασιλέα τῶν λιβύων εἰς συμμαχίαν προσελάβετο. ἃ δὴ πυθόμενοι οἱ καρχηδόνιοι, πᾶσαν τὴν δύναμιν προσήγαγον ἐπὶ τὸν τύνητα, καὶ τῆς μὲν Αγαθοκλέους στρατοπεδείας ἐκυρίευσαν, τῇ πόλει δὲ μηχανὰς προσαγαγόντες, συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιοῦντο. ὁ δὲ Αγαθοκλῆς, ἀπαγγειλάντων τινῶν αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς ἰδίους ἐλαττώματα, τὸ μὲν πολὺ τῆς δυνάμεως κατέλιπεν ἐπὶ τῆς πολιορκίας· τὴν δὲ θεραπείαν καὶ τῶν στρατιωτῶν ὀλίγους ἀναλαβών, λάθρα προσῆλθεν ἐπί τινα τόπον ὀρεινόν, ὅθεν ὁρᾶσθαι δυνατὸν ἦν αὐτὸν ὑπό τε τῶν ἀδρυμητινῶν τῶν τε τύνητα πολιορκούντων χώρας. νυκτὸς δὲ συντάξας τοῖς στρατιώταις ἐπὶ πολὺν τόπον πυρὰ καίειν, δόξαν ἐποίησε τοῖς μὲν καρχηδονίοις, ὡς μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπ' αὐτοὺς πορευόμενος, τοῖς δὲ πολιορκουμένοις, ὡς ἄλλης δυνάμεως ἀδρᾶς τοῖς πολεμίοις εἰς συμμαχίαν παραγεγενημένης. ἀμφότεροι δὲ τῷ ψεύδει τοῦ στρατηγήματος παραλογισθέντες, παραλόγως ἠλαττώθησαν· οἱ μὲν τὸν τύνητα πολιορκοῦντες, φυγόντες εἰς καρχηδόνα, καὶ τὰς μηχανὰς ἀπολιπόντες· οἱ δ' ἀδρυμητινοὶ διὰ τὸν φόβον παραδόντες τὴν πατρίδα. Αγαθοκλῆς δὲ ταύτην δι' ὁμολογίας παραλαβών, θάψον εἷλε κατὰ κράτος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ταύτῃ πόλεων ἃς μὲν ἐξεπολιόρκησεν, ἃς δὲ προσηγάγετο. τὰς ἁπάσας δὲ πόλεις πλείους

γρ. τὸ ἐμβόλιον ἀδυνατοῦντας.

γρ. ὑπὸ

γρ. Ἐλύμαν

γρ. ἀδρυμητινῶν ἢ τῶν καρχηδονίων αὐτόν.

τῶν διακοσίων καὶ χρώμενος, εἰς τοὺς ἄνω τόπους τῆς Λιβύης διενοεῖτο στρατεύειν. διαζεύξαντος δ' αὐτοῦ, καὶ πλείους ἡμέρας ὁδοιποροῦντος, Καρχηδόνιοι τὴν ἐκ Σικελίας διακομισθεῖσαν δύναμιν καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν προσαγαγόντες, πάλιν τὸν Τύνητα πολιορκεῖν ἐπεχείρησαν, καὶ τῶν ἐχυρωμάτων οὐκ ὀλίγα τῶν ὑπὸ τοὺς πολεμίους ὄντων ἀνεκτήσαντο. Ἀγαθοκλῆς δὲ, βιβλιαφόρων αὐτῷ παραγενηθέντων ἀπὸ τοῦ Τύνητος, καὶ τὰ πεπραγμένα τοῖς Φοίνιξι διασαφούντων, εὐθὺς ἀνέστρεψεν. ὡς δ' ἀπεῖχε τῶν πολεμίων σταδίους διακοσίους, κατεστρατοπέδευσε, καὶ τοῖς στρατιώταις πορεῖ καίειν ἀπηγόρευσε. χρησάμενος δὲ νυκτοπορείᾳ, προσέπεσεν ἅμ' ἡμέρᾳ τοῖς τε προνομεύουσι τὴν χώραν, καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς παρεμβολῆς ἄνευ τάξεως πλανωμένοις· καὶ φονεύσας μὲν ὑπὲρ τοὺς διχιλίους, ζωγρήσας δ' οὐκ ὀλίγους, πολλὰ πρὸς τὸ μέλλον ἐπλεονέκτησεν. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι, τῆς ἐκ Σικελίας προσγενομένης βοηθείας, καὶ τῶν κατὰ Λιβύην συμμάχων συναγωνιζομένων, ἐδόκουν ὑπερέχειν τῶν περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα. τούτου δὲ τοῦ προτερήματος γενομένου, πάλιν συνεστάλη τὰ φρονήματα τῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἀλύμαν τὸν βασιλέα τῶν Λιβύων ἀποστάτην γενόμενον ἐνίκησε μάχῃ, καὶ τόν τε δυνάστην καὶ πολλοὺς τῶν βαρβάρων ἀνεῖλε. καὶ τὰ μὲν περὶ Σικελίαν καὶ Λιβύην ἐν τούτοις ἦν.

γρ. Ἐλύμαν [illegible]

Κατὰ δὲ τὴν Μακεδονίαν, Κάσανδρος μὲν βοηθήσας Αὐτολέοντι τῷ τῶν Παιόνων βασιλεῖ διαπολεμοῦντι πρὸς Αὐταριάτας, τοῦτον μὲν ἐκ τῶν κινδύνων ἐρρύσατο, τοὺς δ' Αὐταριάτας σὺν τοῖς ἀκολουθοῦσι παισὶ καὶ γυναιξὶν ὄντας εἰς δισμυρίους κατῴκισε παρὰ τὸ καλούμενον Ὀρβίταιον ὄρος. τούτου δὲ περὶ ταῦτ' ὄντος, κατὰ μὲν τὴν Πελοπόννησον Πτολεμαῖος ὁ στρατηγὸς Ἀντιγόνου δυνάμεις πεπιστευμένος, καὶ τῷ δυνάστῃ προσκόψας ὡς οὐ κατὰ τὴν ἀξίαν τιμώμενος, Ἀντιγόνου μὲν ἀπέστη, πρὸς δὲ Κάσανδρον συμμαχίαν ἐποιήσατο. καταλελοιπὼς δὲ τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ σατραπείας ἐπιστάτην Φοίνικα τῶν πιστοτάτων φίλων, ἀπέστειλεν αὐτῷ στρατιώτας, ἀξιῶν διαφυλάττειν τὰ φρούρια καὶ τὰς πόλεις, καὶ μὴ προσέχειν Ἀντιγόνῳ. τῶν δὲ κοινῇ συνθηκῶν τοῖς ἡγεμόσι περιεχουσῶν ἐλευθέρας ἀφεῖσθαι τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, οἱ περὶ Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου δυνάστην ἐγκαλέσαντες Ἀντιγόνῳ διότι φρουραῖς τινὰς διείληφε τῶν πόλεων, πολεμεῖν παρεσκευάζοντο. καὶ τὴν μὲν δύναμιν ἐξαποστείλας Πτολεμαῖος καὶ στρατηγὸν Λεωνίδην, τὰς ἐν τῇ τραχείᾳ Κιλικίᾳ πόλεις ὅσας ὑπ' Ἀντίγονον ἐχειρώσατο· διεπέμπετο δὲ καὶ τὰς ὑπὸ Κάσανδρον καὶ Λυσίμαχον πόλεις, ἀξιῶν συμφρονεῖν ἑαυτῷ, καὶ κωλύειν Ἀντίγονον ἰσχυρὸν γενέσθαι. ὁ δ' Ἀντίγονος τῶν υἱῶν Φίλιππον μὲν τὸν νεώτερον ἐξέπεμψεν ἐφ' Ἑλλήσποντον, διαπολεμήσοντα Φοίνικι καὶ τοῖς ἀφεστηκόσι, Δημήτριον δ' ἐπὶ Κιλικίαν· ὃς ἐνεργὸν ποιησάμενος τὴν στρατείαν, ἐνίκησε τοὺς τοῦ Πτολεμαίου στρατηγούς, καὶ τὰς πόλεις ἀνεκτήσατο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πολυσπέρχων περὶ Πελοπόννησον διατρίβων, καὶ Κασάνδρῳ μὲν ἐγκαλῶν, τῆς δὲ Μακεδόνων ἡγεμονίας πάλιν ὀρεγόμενος, ἐκ Περγάμου μετεπέμψατο τὸν ἐκ Βαρσίνης Ἡρακλέα, ὃς ἦν Ἀλεξάνδρου μὲν υἱός, τρεφόμενος δ' ἐν Περγάμῳ, τὴν δ' ἡλικίαν περὶ ἑπτακαίδεκα ἔτη γεγονώς. ὁ δ' οὖν Πολυσπέρχων διαπέμπων πολλαχοῦ πρός τε τοὺς ἰδιοξένους καὶ τοὺς ἀλλοτρίως διακειμένους πρὸς Κάσανδρον, ἠξίου κατάγειν τὸ μειράκιον ἐπὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν, ἀξιῶν δύναμίν τε δοῦναι καὶ συστρατεύειν, ἐπαγγελλόμενος πολλαπλασίους χάριτας ἀποδώσειν ἐὰν συγκαταγάγωσι τὸ μειράκιον ἐπὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν. τῶν δὲ πραγμάτων αὐτῷ κατὰ νοῦν γινομένων, προθύμως θ' ὑπακουόντων τῶν Αἰτωλῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων συντρεχόντων ἐπὶ τὴν κάθοδον τοῦ βασιλέως, οἱ σύμπαντες ἠθροίσθησαν, πεζοὶ μὲν ὑπὲρ τοὺς δισμυ-

γρ. ὀρβηλόν

γρ. συνετίθετο

γρ. [illegible]

είους, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους χιλίων. καὶ Πολυσπέρχων μὲν περὶ ταῦτα τὸν πόλεμον παρασκευαζόμενος, χρήματά τε συνῆγε, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείως ἔχοντας τῶν Μακεδόνων διαπεμπόμενος ἠξίου συνεργεῖν. Πτολεμαῖος δὲ τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων κυριεύων, ἐπεὶ παρά τινων ἐπύθετο Νικοκλέα τὸν βασιλέα τῶν Παφίων ἐν ἀπορρήτοις ἰδίᾳ πρὸς Ἀντίγονον συντεθεῖσθαι φιλίαν, ἔπεμψε τῶν φίλων Ἀργαῖον καὶ Καλλικράτην, προστάξας αὐτοῖς ἀνελεῖν τὸν Νικοκλέα. πάνυ γὰρ εὐλαβεῖτο μὴ καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ὁρμήσωσι πρὸς μεταβολήν, ὁρῶντες ἀθῴους γεγονότας τοὺς προτέρους ἀφεστηκότας. οὗτοι μὲν οὖν πλεύσαντες εἰς τὴν νῆσον, καὶ παρὰ Μενελάου τοῦ στρατηγοῦ στρατιώτας λαβόντες, περιέστησαν τὴν οἰκίαν τοῦ Νικοκλέους, καὶ τὰ δόξαντα τῷ βασιλεῖ δηλώσαντες, προσέταξαν ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι τοῦ ζῆν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τὴν ἀπολογίαν ἐτρέπετο τῶν ἐγκαλουμένων· ὡς δ' οὐδεὶς προσεῖχεν, ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν. Ἀξιοθέα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ Νικοκλέους, ἀκούσασα τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτήν, τὰς μὲν θυγατέρας τὰς ἑαυτῆς παρθένους οὔσας ἀπέσφαξεν, ὅπως μηδεὶς αὐτῶν πολέμιος κυριεύσῃ· τὰς δὲ τῶν ἀδελφῶν τῶν Νικοκλέους γυναῖκας προετρέψατο μεθ' αὑτῆς ἑλέσθαι τὸν θάνατον, οὐδὲν συντεταχότος Πτολεμαίου περὶ τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ συγκεχωρηκότος αὐταῖς τὴν ἀσφάλειαν. τῶν δὲ βασιλείων πεπληρωμένων φόνων καὶ συμπτωμάτων ἀπροσδοκήτων, οἱ τοῦ Νικοκλέους ἀδελφοὶ συγκλείσαντες τὰς θύρας, τὴν μὲν οἰκίαν ἐνέπρησαν, ἑαυτοὺς δ' ἀπέσφαξαν. ἡ μὲν οὖν τῶν ἐν Πάφῳ βασιλέων οἰκία, τραγικοῖς συγκυρήσασα πάθεσι, τὸν εἰρημένον τρόπον κατελύθη. Ἡμεῖς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν γεγονότων διελθόντες, ἐπὶ τὰς συνεχεῖς πράξεις μεταβιβάσομεν τὸν λόγον. περὶ γὰρ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἐν τῷ Πόντῳ μετὰ τὴν Παρισάδου τελευτήν, ὃς ἦν βασιλεὺς τοῦ Κιμμερικοῦ Βοσπόρου, διετέλουν οἱ παῖδες αὐτοῦ διαπολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας, Εὔμηλός τε καὶ Σάτυρος καὶ Πρύτανις. τούτων δὲ ὁ μὲν Σάτυρος ὢν πρεσβύτερος παρὰ τοῦ πατρὸς παρειλήφει τὴν ἀρχήν, βεβασιλευκότος ἔτη τετταράκοντα ὀκτώ· ὁ δ' Εὔμηλος φιλίαν συνθέμενος πρός τινας τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων, καὶ δύναμιν ἁδρὰν ἀθροίσας, ἠμφισβήτει τῆς βασιλείας. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ Σάτυρος, ἀνέζευξεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἁδρᾶς· καὶ διαβὰς τὸν Θάψιν ποταμόν, ἐπειδὴ πλησίον ἐγένετο τῶν πολεμίων, τὴν μὲν παρεμβολὴν ταῖς ἁμάξαις περιλαβὼν αἷς ἦν κεκομικὼς τὰς ἀγορὰς οὔσας παμπληθεῖς, τὴν δὲ δύναμιν ἐκτάξας, αὐτὸς κατὰ μέσην ὑπῆρχε τὴν φάλαγγα, καθάπερ ἐστὶ Σκύθαις νόμιμον. συνεστρατεύοντο δ' αὐτῷ μισθοφόροι μὲν Ἕλληνες οὐ πλείους δισχιλίων, καὶ Θρᾷκες ἴσοι τούτοις· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ὑπῆρχον σύμμαχοι Σκύθαι, πλείους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους μυρίων. τῷ δ' Εὐμήλῳ συνεμάχει μὲν Ἀριοφάρνης ὁ τῶν Θρᾳκῶν βασιλεύς, ἱππεῖς μὲν ἔχων δισμυρίους, πεζοὺς δὲ δισχιλίους πρὸς τοῖς δισμυρίοις. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, Σάτυρος μὲν ἔχων περὶ ἑαυτὸν ἐπιλέκτους ἄνδρας, ἱππομαχίαν συνεστήσατο πρὸς τοὺς περὶ Ἀριοφάρνην ἀνθεστηκότας κατὰ μέσην τὴν τάξιν. καὶ πολλῶν παρ' ἀμφοτέροις πιπτόντων, τέλος ἐκβιασάμενος ἐτρέψατο τὸν βασιλέα τῶν βαρβάρων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπέκειτο, φονεύων τοὺς ἀεὶ καταλαμβανομένους· μετ' ὀλίγον δὲ πυθόμενος τὸν ἀδελφὸν Εὔμηλον προτερεῖν περὶ τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ μισθοφόρους τετράφθαι, τοῦ μὲν διώκειν ἀπέστη, παραβοηθήσας δὲ τοῖς ἡττημένοις, καὶ τὸ δεύτερον αἴτιος γενόμενος τῆς νίκης, ἅπαν ἐτρέψατο τῶν πολεμίων τὸ στρατόπεδον, ὥστε πᾶσι γενέσθαι φανερὸν ὅτι καὶ κατὰ γένος καὶ κατ' ἀρετὴν προσῆκεν ἦν αὐτῷ διαδέχεσθαι τῆς πατρῴας βασιλείας. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριοφάρνην καὶ τὸν Εὔμηλον

γρ. μεταβολήν, οὓς ἀθρόους γεγονότας οὐ ῥᾳδίως ἦν συναβῆναι. οὕτω

γρ. παρῄνεσε,

γρ. διαλαβόντες

γρ. Θάτην

γρ. χιλίων.

ληφθέντες ἐν τῇ μάχῃ συνέφυγον εἰς τὰ βασίλεια. ταῦτα δ' ἔκειτο μὲν παρὰ τὸν Θάτην ποταμόν, ὃς περιρρέων αὐτὰ, καὶ βάθος ἔχων ἱκανὸν, ἐποίει δυσπρόσιτον, περιείχετο δὲ κρημνοῖς μεγάλοις, ἔτι δ' ὕλης πλήθει τὰς πάσας εἰσβολὰς δύο ἔχοντι χειροποιήτους. ὧν ἡ μὲν μία ἦν ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις, ὠχυρωμένη πύργοις ὑψηλοῖς καὶ προτειχίσμασιν· ἡ δὲ καθ' ἕτερον μέρος ἐν ἕλεσιν ὑπῆρχε, φρουρουμένη ξυλίνοις ἐρύμασι. διεστύλωτο δ' οἴκοις, ὑπεραίω δὲ τῶν ὑδάτων εἶχε τὰς οἰκήσεις. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς περὶ τὸν τόπον ὀχυρότητος, τὸ μὲν πρῶτον ὁ Σάτυρος τήν τε χώραν τῶν πολεμίων ἐδῄωσε, καὶ τὰς κώμας ἐνεπύριζεν, ἐξ ὧν αἰχμάλωτα σώματα καὶ λείας πλῆθος ἤθροισε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐγχειρήσας διὰ τῶν προσόδων βιάζεσθαι, κατὰ μὲν τὸ προτείχισμα καὶ τοὺς πύργους πολλοὺς ἀποβαλὼν τῶν στρατιωτῶν ἀπεχώρησε· κατὰ δὲ τὰ ἕλη βιασάμενος, ἐκράτησε τῶν ξυλίνων φρουρίων. ταῦτα δὲ διαρπάσας, καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν, ἤρξατο κόπτειν τὴν ὕλην, δι' ἧς ἀναγκαῖον ἦν ὁδεύειν ἐπὶ τὰ βασίλεια. τούτων δ' ἐνεργῶς συντελουμένων, Ἀριοφάρνης ὁ βασιλεὺς, ἀγωνιάσας μὴ κατὰ κράτος ἁλῶναι συμβῇ τὴν ἀκρόπολιν, διηγωνίζετο τολμηρότερον, ὡς ἐν μόνῳ τῷ νικᾶν κειμένης τῆς σωτηρίας. διείλετο δὲ καὶ τοὺς τοξότας ἐπ' ἀμφότερα τὰ μέρη τῆς προσόδου, δι' ὧν ῥᾳδίως κατετίτρωσκε τοὺς τὴν ὕλην κόπτοντας, μὴ δυναμένους μήτε προορᾶσθαι τὰ βέλη, μήτ' ἀμύνεσθαι τοὺς βάλλοντας, διὰ τὴν πυκνότητα τῶν δένδρων. οἱ δὲ περὶ τὸν Σάτυρον ἐπὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας ἔτεμνον τὴν ὕλην, ὁδοποιούμενοι καὶ διακαρτεροῦντες ἐπιπόνως· τῇ δὲ τετάρτῃ συνήγγισαν μὲν τῷ τείχει, νικώμενοι δὲ τῷ πλήθει τῶν βελῶν καὶ τῇ τῶν τόπων στενοχωρίᾳ, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιέπιπτον. Μενίσκος μὲν γὰρ ὁ τῶν μισθοφόρων ἡγεμὼν, ἀνὴρ καὶ συνέσει καὶ τόλμῃ διαφέρων, προσπεσὼν διὰ τῆς διόδου πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, ἐξεβιάσθη, πολλαπλασίων ἐπ' αὐτὸν ἐπεξελθόντων. ὃν ἰδὼν ὁ Σάτυρος κινδυνεύοντα, ταχέως προσεβοήθησε, καὶ τὴν ἐπιφορὰν τῶν πολεμίων ὑποστὰς, ἐτρώθη λόγχῃ διὰ τοῦ βραχίονος. κακῶς δ' ἀπαλλάττων ὑπὸ τοῦ τραύματος, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν παρεμβολήν· καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐξέλιπε τὸν βίον, ἐννέα μόνους μῆνας βασιλεύσας μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Παρισάδου. Μενίσκος δ' ὁ τῶν μισθοφόρων ἡγεμὼν, λύσας τὴν πολιορκίαν ἀπήγαγε τὴν δύναμιν εἰς Γάργαζαν πόλιν· κἀκεῖθεν τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα διὰ τοῦ ποταμοῦ διεκόμισεν εἰς Παντικάπαιον πρὸς τὸν ἀδελφὸν Πρύτανιν. ὃς ταφὴν συντελέσας μεγαλοπρεπῆ, καὶ καταθέμενος εἰς τὰς βασιλικὰς θήκας τὸ σῶμα, ταχέως ἧκεν εἰς Γάργαζαν, καὶ τὴν δύναμιν ἅμα καὶ τὴν δυναστείαν παρέλαβεν. Εὐμήλου δὲ διαπρεσβευομένου περὶ μέρους τῆς βασιλείας, τούτῳ μὲν οὐ προσέσχεν· ἐν δὲ τῇ Γαργάζῃ φρουρὰν ἀπολιπὼν, ἐπανῆλθεν εἰς Παντικάπαιον, ἀσφαλισόμενος τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν. καθ' ὃν δὴ χρόνον Εὔμηλος, συναγωνισαμένων αὐτῷ τῶν βαρβάρων, τήν τε Γάργαζαν κατέλαβε, καὶ τῶν ἄλλων πολισμάτων καὶ χωρίων οὐκ ὀλίγα. ἐπιστρατεύσαντος δὲ τοῦ Πρυτάνιδος, μάχῃ τε ἐνίκησε τὸν ἀδελφὸν, καὶ συγκλείσας εἰς τὸν ἰσθμὸν τὸν πλησίον τῆς Μαιώτιδος λίμνης, συνηνάγκασεν ὁμολογίας θέσθαι, καθ' ἃς τούς τε στρατιώτας παρέδωκε, καὶ τῆς βασιλείας ἐκχωρεῖν ὡμολόγησεν. ὡς δὲ παρεγένετο εἰς Παντικάπαιον, ἐν ᾧ τὸ βασίλειον ἦν ἀεὶ τῶν ἐν Βοσπόρῳ βασιλευσάντων, ἐπεχείρησε μὲν πάλιν ἀνακτᾶσθαι τὴν βασιλείαν, κρατηθεὶς δὲ καὶ φυγὼν εἰς τοὺς καλουμένους κήπους, ἀνῃρέθη. Εὔμηλος δὲ μετὰ τὸν τῶν ἀδελφῶν θάνατον βουλόμενος ἀσφαλῶς θέσθαι τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἀνεῖλε τούς τε φίλους τῶν περὶ τὸν Σάτυρον καὶ Πρύτανιν, ἔτι δὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ

τέκνα. μόνος δὲ διέφυγεν αὐτὸν ὁ παῖς ὁ Σατύρου Παρυσάδης, νέος ὢν παντελῶς
τὴν ἡλικίαν. ἐξιππεύσας γὰρ ἐκ τῆς πόλεως, κατέφυγε πρὸς Ἄγαρον τὸν βασι-
λέα τῶν Σκυθῶν. ἀγανακτούντων δὲ τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῷ φόνῳ τῶν οἰκείων, συνα-
γαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὰ πλήθη, περί τε τούτων ἀπελογήσατο, καὶ τὴν πάτριον πο-
λιτείαν ἀποκατέστησε. συνεχώρησε δὲ καὶ τὴν ἀτέλειαν ἔχειν τὴν ἐπὶ τῶν προγό-
νων τοῖς τὴν Παντικάπαιον οἰκοῦσι. προσεπηγγείλατο δὲ καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπολύσας
ἀφήσειν, καὶ πολλὰ διελέχθη δημαγωγῶν τὰ πλήθη. ταχὺ δὲ πάντων εἰς τὴν προϋ-
πάρχουσαν εὔνοιαν ἀποκαταστάντων διὰ τὰς εὐεργεσίας, ὁ λοιπὸν ἐβασίλευεν ἄρ-
χων νομίμως τῶν ὑποτεταγμένων. καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν οὐ μετρίως θαυμαζό-
μενος. Βυζαντίους μὲν γὰρ καὶ Σινωπεῖς, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν τὸν Πόντον οἰκούντων
τοὺς πλείστους διετέλεσεν εὐεργετῶν. Καλλατιανῶν δὲ πολιορκουμένων ὑπὸ Λυσιμά-
χου, καὶ πιεζομένων τῇ σπάνει τῆς τροφῆς, χιλίους ὑπεδέξατο τοὺς διὰ τὴν σπα-
νίαν ἀποχωρήσαντας. οἷς οὐ μόνον τῆς καταφυγῆς παρέσχετο τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ
καὶ πόλιν ἔδωκε κατοικεῖν. ἐπὶ δὲ τούτοις, τὴν ὀνομαζομένην Ψόαν καὶ τὴν χώραν
κατεκληρούχησεν. ὑπὲρ δὲ τῶν πλεόντων τὸν Πόντον πόλεμον ἐξενέγκας πρὸς τοὺς
λῃστεύειν εἰωθότας βαρβάρους Ἡνιόχους καὶ Ταύρους, ἔτι δ' Ἀχαιούς, καθαρὰν λῃστῶν
ἀπέδειξε τὴν θάλασσαν. ὥστε μὴ μόνον κατὰ τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν
σχεδὸν τὴν οἰκουμένην διαγγελλόντων τῶν ἐμπόρων τὴν μεγαλοψυχίαν, ἀπολαμ-
βάνειν τῆς εὐεργεσίας καρπὸν κάλλιστον τὸν ἔπαινον. προσεκτήσατο δὲ καὶ τῆς συνο-
ριζούσης βαρβάρου πολλήν, καὶ τὴν βασιλείαν ἐπιφανεστέραν ἐπὶ πολὺ κατε-
σκεύασε. καθόλου δ' ἐπεχείρησε πάντα τὰ περὶ τὸν Πόντον ἔθνη καταστρέφεσθαι, καὶ
τάχα ἂν ἐκράτησε τῆς ἐπιβολῆς, εἰ μὴ σύντομον ἔσχε τὴν τοῦ βίου τελευτήν. πέντε
γὰρ ἔτη καὶ τοὺς ἴσους μῆνας βασιλεύσας κατέστρεψε τὸν βίον, παραδόξῳ συμπτώ-
ματι χρησάμενος. ἐκ γὰρ τῆς Σκυθικῆς ἐπιδημίαν εἰς τὴν οἰκείαν, καὶ σπεύδων πρός τι-
να θυσίαν, ἤλαυνε μὲν ἐπί τινος τεθρίππου πρὸς τὰ βασίλεια, τοῦ δ' ἅρματος ὄν-
τος τετρακύκλου καὶ σκηνὴν ἔχοντος, συνέβη τοὺς ἵππους διαταραχθέντας ἐξενεγ-
κεῖν αὐτόν. τοῦ γὰρ ἡνιόχου μὴ δυναμένου κρατῆσαι τῶν ἡνιῶν, φοβηθεὶς μὴ κατε-
νεχθῇ πρὸς τὰς φάραγγας, ἐπεχείρησεν ἀφάλλεσθαι. ἐμπλακέντος δὲ τοῦ ξίφους
εἰς τὸν τροχόν, συνεφειλκύσθη τῇ φορᾷ, καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτησε. περὶ δὲ τῆς τῶν
ἀδελφῶν τελευτῆς Εὐμήλου τε καὶ Σατύρου παραδέδονται χρησμοί, μικρὸν μὲν
ἠλιθιώτεροι, πιστευόμενοι δὲ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. τῷ μὲν γὰρ Σατύρῳ λέγουσι χρῆ-
σαι τὸν θεὸν φυλάξασθαι τὸν μῦν, μή ποτε αὐτὸν ἀνέλῃ. διόπερ οὔτε δοῦλον οὔτε
ἐλεύθερον τῶν τεταγμένων ὑφ' ἑαυτὸν εἴα τοῦτ' ἔχειν ὄνομα. ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς οἰ-
κίαις καὶ ταῖς ἀρούραις ἐφοβεῖτο μῦς, καὶ τοῖς παισὶν ἀεὶ συνέταττε τούτους ἀπο-
κτείνειν, καὶ τὰς χειὰς ἐμπλάττειν. πάντα δ' ἐν διηγμένως αὐτοῦ ποιοῦντες, ὡς ᾤετο
καταπαύσειν τὸ πεπρωμένον, κατέστρεψε τὸν βίον πληγεὶς τοῦ βραχίονος εἰς τὸν μῦν.
τῷ δ' Εὐμήλῳ χρησμὸς ἦν τὴν φερομένην οἰκίαν φυλάξασθαι. ὅθεν πάλιν οὐδέποτε
εἰς οἰκίαν οὐκ εἰσῄει προχείρως, μὴ προδιερευνησάντων τῶν παίδων τήν τε ὀροφὴν
καὶ τὰ θεμέλια. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ διὰ τὴν ὀχουμένην ἐπὶ τοῦ τεθρίππου σκη-
νήν, ἕκαστος ὑπελάμβανε τετελέσθαι τὸν χρησμόν. καὶ περὶ μὲν τῶν ἐν Βοσπόρῳ
πραχθέντων ἅλις ἡμῖν ἔχετω. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, οἱ τῶν Ῥωμαίων ὕπατοι
μετὰ δυνάμεως ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνίκησαν μάχῃ Σαμνίτας περὶ τὸ
καλούμενον *Ἰτάλιον. τῶν δ' ἡττηθέντων καταλαβομένων τὸν ἱερὸν λόφον ὀνομα-

* Σίλιον.

ζόμενοι, τότε μὲν τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης, οἱ ῥωμαῖοι πρὸς τὴν ἰδίαν στρατοπεδείαν
ἀπεχώρησαν· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ πάλιν μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν τῶν
σαμνιτῶν, αἰχμάλωτοι δ᾽ ἐλήφθησαν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους καὶ διακοσίους. τηλικού-
των δὲ προτερημάτων γενομένων τοῖς ῥωμαίοις, ἀδεῶς ἤδη τῶν ὑπαίθρων συνέ-
βαινε κυριεύειν τοὺς ὑπάτους, καὶ τὰς ἀπειθούσας τῶν πόλεων χειροῦσθαι. καταρά-
κζαι μὲν οὖν καὶ κεραυνιλίαν ἐκπολιορκήσαντες, φρουρὰς ἐπέστησαν· τῶν δ᾽ ἄλ- γρ. κεραυταίαν
λων τινὰς πείσαντες προσηγάγοντο.

Ἐπ᾽ ἄρχοντος δ᾽ ἀθήνησι Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἐν
ῥώμῃ παρέλαβον Κόιντος Φάβιος τὸ δεύτερον καὶ Γάιος Μάρκιος. ἐπὶ δὲ τούτων,
Πτολεμαῖος ὁ τῆς αἰγύπτου βασιλεύων, πυθόμενος τοὺς ἰδίους στρατηγοὺς ἀποβε- γρ. δυναστείαν
βληκέναι τὰς ἐν κιλικίᾳ πόλεις, πλεύσας μετὰ δυνάμεως ἐπὶ φασηλίδα, ταύτην
μὲν ἐξεπολιόρκησεν. εἰς δὲ τὴν λυκίαν παρακομισθεὶς, ξάνθον φρουρουμένην ὑπὸ
Ἀντιγόνου κατὰ κράτος εἷλεν. εἶτα τῇ καύνῳ προσπλεύσας τὴν μὲν πόλιν παρέλα-
βε, τὰς δὲ ἀκροπόλεις φρουρουμένας τῇ βίᾳ κατισχύσας, τὸ μὲν ἡράκλειον ἐξεῖλε, τὸ
δὲ περσικὸν παραδόντων τῶν στρατιωτῶν ὑποχείριον ἐποιήσατο. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν
κῶν πλεύσας, μετεπέμψατο Πτολεμαῖον· ὃς ὢν ἀδελφιδοῦς Ἀντιγόνου, καὶ δυνά-
μεις πεπιστευμένος, τοῦτον μὲν κατέλιπε, πρὸς δὲ Πτολεμαῖον κοινοπραγίαν ἐπέθε-
το. πλεύσαντος δ᾽ ἐκ τῆς χαλκίδος αὐτοῦ καὶ κομισθέντος εἰς κῶν, τὸ μὲν πρῶτον ὁ Πτο-
λεμαῖος φιλανθρώπως αὐτὸν προσεδέξατο· εἶτα ὁρῶν πεφρονηματισμένον, καὶ τοὺς
ἡγεμόνας ὁμιλίαις καὶ δωρεαῖς ἐξιδιοποιούμενον, φοβηθεὶς μή τινα ἐπιβουλὴν μη-
χανήσηται, φθάσας αὐτὸν συνέλαβε, καὶ πιεῖν κώνειον συνηνάγκασε. τοὺς δὲ συνακο-
λουθήσαντας στρατιώτας ἐπαγγελίαις δημαγωγήσας, κατέμιξε τοῖς μεθ᾽ ἑαυτοῦ στρατευο-
μένοις. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πολυσπέρχων μὲν ἀθροίσας ἁδρὰς δυνά-
μεις, κατῆγεν ἐπὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν Ἡρακλέα τὸν Ἀλεξάνδρου καὶ Βαρ-
σίνης. Κάσανδρος δὲ, καταστρατοπεδεύσαντος αὐτοῦ περὶ τὴν καλουμένην στυμφα-
λίαν, ἧκε μετὰ τῆς δυνάμεως. οὐ μακρὰν δὲ τῶν παρεμβολῶν ἀπεχουσῶν ἀλλήλων,
καὶ τῶν μακεδόνων οὐκ ἀηδῶς ὁρώντων τὴν κάθοδον τοῦ βασιλέως, δείσας ὁ Κάσ-
σανδρος μήποτε φύσει πρὸς μεταβολὴν ὄντες ὀξεῖς οἱ μακεδόνες αὐτομολήσωσι
πρὸς τὸν Ἡρακλέα, διεπρεσβεύσατο πρὸς Πολυσπέρχοντα· καὶ περὶ μὲν τοῦ βασι-
λέως ἐπειρᾶτο διδάσκειν αὐτὸν ὅτι γινομένης τῆς καθόδου ποιήσει τὸ προσταττόμε-
νον ὑφ᾽ ἑτέρων· συναγωνισάμενος δ᾽ αὐτῷ, καὶ τὸν νεανίσκον ἀνελὼν, παραχρῆμα μὲν
ἀπολήψεται τὰς προγεγενημένας κατὰ τὴν μακεδονίαν δωρεάς· εἶτα καὶ δύναμιν
ἀναλαβὼν, στρατηγὸς ἀποδειχθήσεται κατὰ πελοπόννησον, καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ δυ-
ναστείᾳ τῇ Κασάνδρου κοινωνὸς ἔσται, τιμώμενος διαφόρως. πέρας δὲ, πολλαῖς καὶ
μεγάλαις ἐπαγγελίαις πείσας τὸν Πολυσπέρχοντα, καὶ συνθήκας ἐν ἀπορρήτοις συν-
θέμενος, προετρέψατο δολοφονῆσαι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Πολυσπέρχων ἀνελὼν τὸν νεα-
νίσκον, καὶ φανερῶς κοινοπραγῶν τοῖς περὶ τὸν Κάσανδρον, τάς τ᾽ ἐν τῇ μακεδονίᾳ δω-
ρεὰς ἐκομίσατο, καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας παρέλαβε στρατιώτας, πεζοὺς μὲν μακεδόνας
τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ θετταλοὺς πεντακοσίους. προσλαβόμενος δὲ καὶ τῶν ἄλλων τοὺς
βουλομένους, ἐπεχείρησε μὲν διὰ τῆς βοιωτίας παράγειν εἰς πελοπόννησον, ὑπὸ δὲ
βοιωτῶν καὶ πελοποννησίων κωλυθεὶς ἀνέστρεψε, καὶ προσελθὼν εἰς λοκροὺς, ἐν τούτοις τὴν
παραχειμασίαν ἐποιήσατο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Λυσίμαχος μὲν ἐν
χερρονήσῳ πόλιν ἔκτισεν, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λυσιμαχίαν καλέσας. Κλεομένης δ᾽ ὁ

τῶν λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη ἑξήκοντα καὶ μῆνας δέκα.
τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος ὁ Ἀρέως υἱὸς ἦρξεν ἔτη τέσσαρα πρὸς τοῖς τεσ
σαράκοντα. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀμίλκας ὁ τῶν ἐν σικελίᾳ δυνάμεων
στρατηγὸς, τὰ λοιπὰ τῶν χωρίων χειρωσάμενος, προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὰς
συρακούσας, ὡς καὶ ταύτας αἱρήσων κατὰ κράτος. τὴν μὲν οὖν σιτοπομπίαν διεκώλυε,
πολὺν ἤδη χρόνον θαλασσοκρατῶν· τοὺς δ' ἐπὶ τῆς χώρας καρποὺς καταφθείρας,
ἐπεβάλετο καταλαβέσθαι τοὺς περὶ τὸ ὀλύμπιον τόπους, κειμένους μὲν πρὸ τῆς πό-
λεως. εὐθὺς δὲ καὶ προσβάλλειν ἐξ ἐφόδου τοῖς τείχεσι διεγνώκει, τοῦ μάντεως εἰρη-
κότος αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἱερῶν ὅτι τῇ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ πάντως ἐν συρα
κούσαις δειπνήσει. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως αἰσθόμενοι τὴν ἐπίνοιαν τῶν πολεμίων, ἐξέ
πεμψαν τῶν μὲν πεζῶν νυκτὸς περὶ τρισχιλίους, καὶ τῶν ἱππέων περὶ τετρακοσίους,
προστάξαντες καταλαβέσθαι τὸν εὐρύηλον. ταχὺ δὲ τούτων τὸ παραγγελθὲν πρα-
ξάντων, οἱ καρχηδόνιοι νυκτὸς οὔσης προσῆγον, νομίζοντες λήσεσθαι τοὺς πολεμίους.
ἡγεῖτο μὲν οὖν Ἀμίλκας πάντων, ἔχων τοὺς ἀεὶ περὶ ἑαυτὸν τεταγμένους. ἐπηκο-
λούθει δὲ Δεινοκράτης τῶν ἱππέων εἰληφὼς τὴν ἡγεμονίαν. τὸ δὲ τῶν πεζῶν στρατό-
πεδον εἰς δύο φάλαγγας διῄρητο, τήν τε τῶν βαρβάρων καὶ τὴν τῶν συμμαχούν
των ἑλλήνων. παρηκολούθει δὲ καὶ πλῆθος ὄχλου παντοδαπὸν ἐκτὸς τῆς τάξεως,
ὠφελείας ἕνεκα, χρείαν μὲν στρατιωτικὴν οὐδεμίαν παρεχόμενοι, θορύβου δὲ καὶ ταρα
χῆς ἀλόγου γινόμενοι αἴτιον· ἐξ ὧν πολλάκις ὁλοσχερέστεροι συμβαίνουσι κίνδυνοι.
καὶ τότε δὲ τῶν ὁδῶν στενῶν οὐσῶν καὶ τραχέων, οἱ μὲν τὰ σκευοφόρα κομίζοντες καὶ τῶν
ἐκτὸς τῆς τάξεως συνακολουθούντων τινὲς ἐβάδιζον, πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμού-
μενοι περὶ τῆς ὁδοιπορίας· συνωθουμένου δὲ τοῦ πλήθους, καὶ διὰ τοῦτο τισὶν ἐγγινο
μένης ἀψιμαχίας, καὶ πολλῶν ἑκατέροις παραβοηθούντων, κραυγὴ καὶ πολὺς θόρυ
βος κατεῖχε τὸ στρατόπεδον. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ κατειληφότες τὸν εὐρύηλον συρακού
σιοι, μετὰ θορύβου προσιόντας τοὺς πολεμίους αἰσθόμενοι, καὶ τόπους ἔχοντες ὑπερδε-
ξίους, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τινὲς μὲν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἑστῶτες ἔβαλλον
τοὺς ἐπιόντας· τινὲς δὲ τοὺς εὐκαίρους τῶν τόπων καταλαβόντες, ἀπέκλειον τῆς ὁδοῦ
τοὺς βαρβάρους· ἄλλοι δὲ κατὰ τῶν κρημνῶν τοὺς φεύγοντας ῥίπτειν ἑαυτοὺς ἠνάγκαζον.
διὰ γὰρ τὸ σκότος καὶ τὴν ἄγνοιαν ὑπελήφθησαν μεγάλῃ δυνάμει παραγεγο-
νέναι πρὸς τὴν ἐπίθεσιν. οἱ δὲ καρχηδόνιοι τὰ μὲν διὰ τὴν τῶν ἰδίων ταραχὴν, τὰ δὲ
διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τόπων καὶ στενοχωρίαν ἀπορούμενοι, πρὸς φυγὴν ἐτράπη-
σαν. οὐκ ἐχόντων δὲ τῶν τόπων εὐρυχωρῆ διέξοδον, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδίων ἱππέων συνε
πατοῦντο πολλῶν ὄντων, οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους ὡς πολέμιοι διεμάχοντο, τῆς ἀγνοίας
ἐπιταρούσης διὰ τὴν νύκτα. Ἀμίλκας δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὑπέστη τοὺς πολεμίους εὐ-
ρώστως, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν τεταγμένους ἠξίου συγκινδυνεύειν· μετὰ δὲ ταῦτα, διὰ τὴν
ταραχὴν καὶ τὸν φόβον ἐγκαταλιπόντων αὐτὸν τῶν στρατιωτῶν, μόγις σωθεὶς ὑπὸ
τῶν συρακουσίων συνηρπάγη. Εἰκότως δ' ἄν τις παρασημειώσαιτο τὴν ἀνωμαλίαν
τῆς τύχης, καὶ τὸ παράλογον τῶν παρὰ τὴν ὑπόληψις συντελουμένων παρ' ἀν-
θρώποις. Ἀγαθοκλῆς μὲν γὰρ ἀνδρείᾳ διαφέρων, καὶ πολλὴν δύναμιν ἐσχηκὼς τὴν
συναγωνισαμένην περὶ τὴν ἱμέραν, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἡττήθη κατὰ κρά
τος, ἀλλὰ καὶ τῆς στρατείας τὴν κρατίστην καὶ πλείστην ἀπέβαλεν. οἱ δὲ τειχήρεις ἀπο-
ληφθέντες ἐν ταῖς συρακούσαις, μικρῷ μέρει τῶν προηττηθέντων οὐ μόνον τὴν πο-
λιορκήσασαν δύναμιν ἐχειρώσαντο τῶν καρχηδονίων, ἀλλὰ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀμίλ-

Marginal notes:

γρ. [illegible]

γρ. περιιόντας

γρ. διὰ τὴν τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαν ταραττόμενοι, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τόπων, καὶ στενοχωρούμενοι καὶ ἀπορ.

γρ. πολιορκοῦσαν

χαὶ ἐπιφανέστατον ὄντα τῶν πολιτῶν ἐζώγρησαν. καὶ τὸ θαυμασιώτατον, δώδεκα
μυριάδας πεζῶν καὶ πεντακισχιλίους ἱππεῖς ὀλίγος ἀριθμὸς πολεμίων, παρεσφαλ-
μένος ἀπάτην καὶ τόπον, κατὰ κράτος ἥττησεν. ὥστ' ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον ὅτι
πολλὰ τὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Μετὰ δὲ τὴν τροπὴν, οἱ μὲν καρχηδόνιοι ἄλλος κατ'
ἄλλους τόπους διασπαρέντες, μόγις εἰς τὴν ὑστεραίαν ἠθροίσθησαν. οἱ δὲ συρακούσιοι
μετὰ λαφύρων πολλῶν ἐπανελθόντες εἰς τὴν πόλιν, τὸν Αμίλκαν παρέδοσαν τοῖς
βουλομένοις λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν. ἀνεμιμνήσκοντο δὲ καὶ τῆς τοῦ μάντεως
φωνῆς, ὃς ἔφησεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν εἰς συρακούσας δειπνήσειν, τοῦ δαιμονίου παρα-
γαγόντος τἀληθές. τὸν δ' οὖν Αμίλκαν οἱ τῶν ἀπολωλότων συγγενεῖς δεδεμένον ἀ-
γαγόντες διὰ τῆς πόλεως, καὶ δειναῖς αἰκίαις κατ' αὐτοῦ χρησάμενοι, μετὰ τῆς ἐσχά-
της ὕβρεως ἀνεῖλον. εἶθ' οἱ μὲν τῆς πόλεως προεστηκότες, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὴν
κεφαλὴν, ἀπέστειλαν τοὺς κομιοῦντας εἰς τὴν λιβύην πρὸς Αγαθοκλέα, καὶ περὶ
τῶν γεγονότων εὐτυχημάτων ἀπαγγελοῦντας. ἡ δὲ τῶν καρχηδονίων στρατιὰ μετὰ τὴν
γενομένην συμφορὰν μαθοῦσα τὴν αἰτίαν τῶν ἀτυχημάτων, μόγις ἀπηλλάγη
τῶν φόβων. ἀναρχίας δ' οὔσης, διέστησαν οἱ βάρβαροι πρὸς τοὺς ἕλληνας. οἱ μὲν οὖν
φυγάδες μετὰ τῶν λοιπῶν ἑλλήνων Δεινοκράτην στρατηγὸν ἀπέδειξαν· οἱ δὲ καρχη-
δόνιοι τοῖς δευτερεύουσι τῇ μετὰ τὸν στρατηγὸν τιμῇ τὴν ἡγεμονίαν ἐνεχείρισαν. καθ'
ὃν δὴ χρόνον ἀκραγαντῖνοι θεωροῦντες τὴν ἐν σικελίᾳ κατάστασιν εὐφυεστάτην οὖ-
σαν πρὸς ἐπίθεσιν, ἠμφισβήτησαν τῆς κατὰ τὴν νῆσον ἡγεμονίας. ὑπελάμβανον
γὰρ καρχηδονίους μὲν μόγις ἀνθέξειν τῷ πρὸς Αγαθοκλέα πολέμῳ· Δεινοκράτην
δ' εὐκαταγώνιστον εἶναι, συνηθροικότα φυγαδικὴν στρατιάν· τοὺς δ' ἐν ταῖς συρακού-
σαις θλιβομένους τῇ σιτοδείᾳ μηδ' ἐγχειρήσειν ἀμφισβητεῖν τῶν πρωτείων. τὸ δὲ μέ-
γιστον, τὴν στρατείαν ἐκ τῶν ποιουμένων ἐπ' ἐλευθερώσει τῶν πόλεων, ἀσμένως ἁπάν-
τας ὑπακούσεσθαι, διά τε τὸ πρὸς τοὺς βαρβάρους μῖσος, καὶ διὰ τὴν ἔμφυ-
τον πᾶσιν ἐπιθυμίαν τῆς αὐτονομίας. οὗτοι μὲν οὖν ἑλόμενοι στρατηγὸν Ξενόδικον,
καὶ τὴν ἁρμόζουσαν δόντες δύναμιν, ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ παρα-
χρῆμα ἐπὶ τὴν γέλαν ὁρμήσας, καὶ διά τινων ἰδιοξένων νυκτὸς εἰσαχθεὶς, ἐκυρίευσε
τῆς πόλεως ἅμα καὶ δυνάμεως ἀνδρῶν καὶ χρημάτων. ἐλευθερωθέντες οὖν οἱ γε-
λῶοι, προθυμότατα πανδημεὶ συστρατεύοντες ἠλευθέρουν τὰς πόλεις. διαβοη-
θείσης δὲ τῆς τῶν ἀκραγαντίνων ἐπιβολῆς κατὰ πᾶσαν τὴν νῆσον, ἐνέπεσεν ὁρμὴ ταῖς
πόλεσι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. καὶ πρῶτοι μὲν ἐνναῖοι πέμψαντες, τὴν πόλιν τοῖς
ἀκραγαντίνοις παρέδωκαν· οἱ δὲ, ταύτην ἐλευθερώσαντες, προῆλθον ἐπὶ τὸν ἐρβησ-
σόν, φρουρᾶς ἐν αὐτῷ παραφυλαττούσης τὴν πόλιν. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυ-
ρᾶς, καὶ τῶν πολιτικῶν συνεργησάντων, συνέβη τὴν φρουρὰν ἁλῶναι, καὶ πολλοὺς
μὲν πεσεῖν τῶν βαρβάρων, εἰς πεντακοσίους δὲ θεμένους τὰ ὅπλα παραδοῦναι σφᾶς
αὐτούς. περὶ ταῦτα δ' ὄντων τῶν ἀκραγαντίνων, τῶν ἐν ταῖς συρακούσαις καταλε-
λειμμένων στρατιωτῶν ὑπ' Αγαθοκλέους καταλαβόμενοι τινὲς τὴν ἐχέτλαν, ἐ-
πόρθουν τήν τε λεοντίνην καὶ καμαριναίαν. κακῶς οὖν πασχουσῶν τῶν πόλεων
διὰ τὸ τὴν χώραν δῃοῦσθαι, καὶ τοὺς καρποὺς ἅπαντας διαφθείρεσθαι, ἐμβαλὼν
εἰς τοὺς τόπους ὁ Ξενόδικος λεοντίνους μὲν καὶ καμαριναίους ἀπήλλαξε τοῦ πολέμου·
τὴν δ' ἐχέτλαν χωρίον ὀχυρὸν ἐκπολιορκήσας, τοῖς μὲν πολίταις τὴν δημοκρα-
τίαν ἀποκατέστησε, τοὺς δὲ συρακουσίους κατεπλήξατο. καθόλου δ' ἐπιπορευόμενος
τά τε φρούρια καὶ τὰς πόλεις ἠλευθέρου τῆς τῶν καρχηδονίων ἐπιστασίας. Αμα

γρ. [illegible]

γρ. ἱππάρινον ταύτην τε & [illegible] καὶ καμ.

γρ. ναξίνης

δὲ τούτοις παραπομένοις, συρακούσιοι πιεζόμενοι τῇ σιτοδείᾳ, καὶ πυνθανόμενοι σιτηγὰ πλοῖα μέλλοντα ποιεῖσθαι πλοῦν ἐπὶ συρακούσας, ἐπλήρωσαν τριήρεις εἴκοσι. τηρήσαντες δὲ τοὺς ἐφορμεῖν εἰωθότας βαρβάρους ἀφυλάκτως ἔχοντας, ἔλαθον ἐκπλεύσαντες, καὶ παρακομισθέντες εἰς τοὺς μεγαρεῖς ἐπετήρουν τὸν τῶν ἐμπόρων κατάπλουν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν καρχηδονίων τριάκοντα ναυσὶν ἐκπλευσάντων ἐπ' αὐτούς, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλοντο ναυμαχεῖν. ταχὺ δὲ πρὸς τὴν γῆν ἐκδιωχθέντες, ἐξεκολύμβησαν πρός τινα ναὸν τῆς Ἥρας. γενομένης οὖν μάχης περὶ τῶν σκαφῶν, καὶ τῶν καρχηδονίων ἐπιβαλλόντων σιδηρᾶς χεῖρας, καὶ βιαιότερον ἀποσπώντων ἀπὸ τῆς γῆς, δέκα μὲν τριήρεις ἑάλωσαν· τὰς δ' ἄλλας ἐκ τῆς πόλεως ἐπιβοηθήσαντές τινες διέσωσαν. καὶ τὰ μὲν περὶ σικελίαν ἐν τούτοις ἦν.

Περὶ δὲ τὴν λιβύην Ἀγαθοκλῆς, ἐπεὶ κατέπλευσαν οἱ τὴν Ἀμίλκα κεφαλὴν κομίζοντες, ἀναλαβὼν ταύτην, καὶ παριππεύσας πλησίον τῆς παρεμβολῆς τῶν πολεμίων εἰς φωνῆς ἀκοήν, ἔδειξε τοῖς πολεμίοις, καὶ τὴν τοῦ στρατοπέδου ἧτταν διεσάφησεν. οἱ δὲ καρχηδόνιοι περιαλγεῖς γενόμενοι, καὶ βαρβαρικῶς προσκυνήσαντες, συμφορὰν ἑαυτῶν ἐποιοῦντο τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον, καὶ πρὸς τὸν ὅλον πόλεμον ἄθυμοι καθεστήκεισαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα τοῖς περὶ λιβύην προτερήμασιν ἐπαρθέντες, τηλικούτων εὐτυχημάτων προσγενομένων, μετέωροι ταῖς ἐλπίσιν ἐγενήθησαν, ὡς ἀπηλλαγμένοι τῶν δεινῶν. οὐ μὴν ἡ τύχη γε εἴασε τὴν εὔροιαν μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν τῷ δυνάστῃ τοὺς μεγίστους ἐπήνεγκε κινδύνους. (γρ. εὔνοιαν) Λυκίσκος γάρ τις τῶν ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένων, παραληφθεὶς ὑπ' Ἀγαθοκλέους ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οἰνωθεὶς ἐβλασφήμει τὸν δυνάστην. ὁ μὲν οὖν Ἀγαθοκλῆς διὰ τὰς ἐν τῷ πολέμῳ χρείας ἀποδεχόμενος τὸν ἄνδρα, τῇ παιδιᾷ τὰ πρὸς πικρίαν λεγόμενα διέφερεν· ὁ δ' υἱὸς Ἀρχάγαθος χαλεπῶς φέρων ἐπετίμα τε καὶ διηπειλεῖτο. διαλυθέντος δὲ τοῦ πότου, καὶ πρὸς τὴν σκηνὴν ἀπιόντων, ἐλοιδόρησεν ὁ Λυκίσκος τὸν Ἀρχάγαθον εἰς τὴν τῆς μητρυιᾶς μοιχείαν. ἐδόκει γὰρ ἔχειν λάθρα τοῦ πατρὸς τὴν Ἀλκίαν· τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῇ γυναικί. ὁ δ' Ἀρχάγαθος εἰς ὀργὴν ὑπερβάλλουσαν παροξυνθείς, καὶ παρά τινος τῶν ὑπασπιστῶν ἁρπάσας σιβύνην διήλασε διὰ τῶν πλευρῶν. τοῦτον μὲν οὖν παραχρῆμα τελευτήσαντα πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπήνεγκαν σκηνὴν οἷς ἦν ἐπιμελές. ἅμα δ' ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ τοῦ φονευθέντος φίλοι, καὶ πολλοὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν συνδραμόντες ἠγανάκτουν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ θορύβου τὴν παρεμβολὴν ἐπλήρουν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένων ἐν ἐγκλήμασιν ὄντες, καὶ φοβούμενοι περὶ σφῶν αὐτῶν, συνεπιθέμενοι τῷ καιρῷ, στάσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐξέκαυσαν. πάντες δὲ τοῦ στρατεύματος μισοπονηροῦντος, ἕκαστοι τὰς πανοπλίας ἀνελάμβανον ἐπὶ τὴν τοῦ φονεύσαντος τιμωρίαν· καὶ πέρας τὸ πλῆθος ᾤετο δεῖν Ἀρχάγαθον ἀναιρεῖσθαι· μὴ ἐκδιδόντος δὲ τὸν υἱὸν Ἀγαθοκλέους, αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου τὴν τιμωρίαν ὑπέχειν. ἀπῄτουν δὲ καὶ τοὺς μισθοὺς τοὺς ὀφειλομένους, καὶ στρατηγοὺς ᾑροῦντο τοὺς ἀφηγησομένους τοῦ στρατοπέδου· καὶ τὸ τελευταῖον τὰ τείχη κατελαμβάνοντό τινες τοῦ Τύνητος, καὶ πανταχόθεν φυλακαῖς περιέλαβον τοὺς δυνάστας. οἱ δὲ καρχηδόνιοι, γνόντες τὴν παρὰ τοῖς πολεμίοις στάσιν, ἔπεμψάν τινας, ἀξιοῦντες μεταβαλέσθαι, καὶ τούς τε μισθοὺς μείζους καὶ τὰς δωρεὰς ἀξιολόγους δώσειν ἐπηγγέλλοντο. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν ἡγεμόνων ἀπάξειν πρὸς αὐτοὺς τὴν στρατιὰν ἐπηγγείλαντο. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς, ὁρῶν τὴν σωτηρίαν ἐπὶ ῥοπῆς κειμένην, καὶ φοβούμενος μὴ τοῖς πολεμίοις παραδοθεὶς μεθ' ὕβρεως καταστρέψῃ τὸν βίον, ὑπέλαβε κρεῖττον

εἶναι, κἂν δέῃ τι παθεῖν, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀποθανεῖν. διόπερ ἀποθέμενος τὴν πορφύραν, καὶ μεταλαβὼν ἰδιωτικὴν καὶ ταπεινὴν ἐσθῆτα, παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον. σιωπῆς δὲ γενομένης διὰ τὸ παράδοξον, καὶ πολλῶν γενομένων τῶν συνδραμόντων, διεξῆλθε λόγους οἰκείους τῆς περιστάσεως, καὶ τῶν προκατειργασμένων αὐτῷ πράξεων ἀναμνήσας, ἔφησεν ἕτοιμος εἶναι τελευτᾶν, εἰ τοῦτο δόξει συμφέρειν τοῖς συστρατευομένοις. οὐδέποτε γὰρ αὐτὸν δειλίᾳ συνεχόμενον ὑπομεῖναί τι παθεῖν ἄτοπον ἕνεκα τοῦ φιλοψυχεῖν. καὶ τούτου μάρτυρας ἐκείνους ὑπάρχειν ἀποφαινόμενος, ἐγύμνωσε τὸ ξίφος, ὡς σφάξων ἑαυτόν. μέλλοντος δ' ἐπιφέρειν πληγήν, ἀνεβόησε τὸ στρατόπεδον διακωλύον, καὶ πανταχόθεν ἐγίνοντο φωναὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολύουσαι. προστάττοντος δὲ τοῦ πλήθους ἀναλαβεῖν τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δακρύων καὶ τοῖς ὄχλοις εὐχαριστῶν ἐνεδύετο τὸν προσήκοντα κόσμον, τοῦ πλήθους τὴν ἀποκατάστασιν κρότῳ παραμυθησαμένου. τῶν δὲ καρχηδονίων καραδοκούντων ὡς αὐτίκα μάλα τῶν ἑλλήνων πρὸς αὐτοὺς μετατιθησομένων, Ἀγαθοκλῆς οὐ παρεὶς τὸν καιρὸν ἐξήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν δύναμιν. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι, νομίζοντες τοὺς ἐναντίους ἀποχωρεῖν πρὸς αὐτούς, οὐδεμίαν τῶν πρὸς ἀγῶνα τεταγμένων ἔννοιαν ἐλάμβανον. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς, ὡς ἐπλησίασε τοῖς πολεμίοις, ἄφνω τὸ πολεμικὸν προσέταξε σημαίνειν, καὶ προσπεσὼν πολὺν ἐποίει φόνον. οἱ δὲ καρχηδόνιοι, παραδόξῳ συμπτώματι περιπεσόντες, καὶ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλόντες, συνέφυγον εἰς τὴν παρεμβολήν. Ἀγαθοκλῆς μὲν οὖν διὰ τὸ γοῦν εἰς τοὺς ἐσχάτους ἐλθὼν κινδύνους, διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς οὐ μόνον λύσιν εὗρε τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους ἐλάττωσεν. οἱ δὲ τῆς στάσεως μάλιστα αἴτιοι γενόμενοι, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι πρὸς τὸν δυνάστην ἀλλοτρίως διέκειντο, ὑπὲρ τοὺς διακοσίους ὄντες, ἐτόλμησαν πρὸς τοὺς καρχηδονίους αὐτομολῆσαι.

ἢ μεταβαλλομένων.

Ἡμεῖς δὲ τὰ περὶ λιβύην καὶ σικελίαν διεληλυθότες, μνησθησόμεθα καὶ τῶν ἐν ἰταλίᾳ πραχθέντων. τῶν γὰρ τυρρηνῶν στρατευσάντων ἐπὶ πόλιν σούτριον ἄποικον ῥωμαίων, οἱ μὲν ὕπατοι δυνάμεσιν ἁδραῖς ἐκβοηθήσαντες ἐνίκησαν μάχῃ τοὺς τυρρηνούς, καὶ συνεδίωξαν εἰς τὴν παρεμβολήν. οἱ δὲ σαμνῖται, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον μακρὰν ἀπηρτημένης τῆς ῥωμαίων δυνάμεως, ἀδεῶς ἐπόρθουν τῶν ἰαπύγων τοὺς τὰ ῥωμαίων φρονοῦντας. διόπερ ἠναγκάσθησαν οἱ ὕπατοι διαιρεῖν τὰς δυνάμεις, καὶ Φάβιος μὲν ἐν τῇ τυρρηνίᾳ κατέμεινε, ὁ δὲ Μάρκιος ἐπὶ τοὺς σαμνίτας ἀναζεύξας, ἀλλίφας μὲν πόλιν εἷλε κατὰ κράτος. τοὺς δὲ πολιορκουμένους τῶν συμμάχων ἐκ τῶν κινδύνων ἐρρύσατο. ὁ δὲ Φάβιος τυρρηνῶν πολλοῖς πλήθεσιν ἐπὶ τὸ σούτριον συνδραμόντων, ἔλαθε τοὺς πολεμίους διὰ τῆς τῶν ὁμόρων χώρας συνεμβαλὼν εἰς τὴν ἀνωτέρω τυρρηνίαν, ἀπόρθητον γεγενημένην πολλῶν χρόνων. ἐπιπεσὼν δ' ἀνελπίστως, τῆς τε χώρας πολλὴν ἐδῄωσε, καὶ τοὺς ἐπελθόντας τῶν ἐγχωρίων νικήσας, πολλοὺς μὲν ἀνεῖλεν, οὐκ ὀλίγους δὲ ζῶντας ὑποχειρίους ἔλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τὴν καλουμένην περυσίαν δευτέρᾳ μάχῃ τῶν τυρρηνῶν κρατήσας, πολλοὺς ἀνελὼν κατεπλήξατο τὸ ἔθνος πρῶτος ῥωμαίων μετὰ δυνάμεως ἐμβεβληκὼς εἰς τοὺς τόπους τούτους. καὶ πρὸς μὲν ἀρρητίνους καὶ κροτωνιάτας, ἔτι δὲ περυσίνους, ἀνοχὰς ἐποιήσατο· πόλιν δὲ τὴν ὀνομαζομένην καστόλαν ἐκπολιορκήσας, συνηνάγκασε τοὺς τυρρηνοὺς λῦσαι τὴν τοῦ σουτρίου πολιορκίαν. Ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τιμητὰς εἵλοντο, καὶ τούτων ὁ ἕτερος Ἄππιος Κλαύδιος, ὑπήκοον ἔχων τὸν συνάρχοντα Λεύκιον Κλαύδιον, πολλὰ τῶν πατρίων νομίμων ἐκίνησε. τῷ δήμῳ γὰρ τὸ κεχαρισμένον ποιῶν, οὐδένα λόγον ἐποιεῖτο τῆς συγκλήτου. καὶ πρῶτον μὲν τὸ καλούμενον

ἄγαγε ὕδωρ ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα κατὰ τὴν ῥώμην, καὶ πολλὰ τῶν δημοσίων χρημάτων εἰς ταύτην τὴν κατασκευὴν ἀνήλωσεν, ἄνευ δόγματος τῆς συγκλήτου. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς ἀφ' ἑαυτοῦ κληθείσης ἀππίας ὁδοῦ τὸ πλεῖον μέρος λίθοις στερεοῖς κατέστρωσεν ἀπὸ ῥώμης μέχρι καπύης, ὄντος τοῦ διαστήματος σταδίων πλειόνων ἢ χιλίων, καὶ τῶν τόπων τοὺς μὲν ὑπερέχοντας διασκάψας, τοὺς δὲ φαραγγώδεις ἢ κοίλους ἀναλήμμασιν ἀξιολόγοις ἐξισώσας, κατηνάλωσεν ἁπάσας τὰς δημοσίας προσόδους· αὑτοῦ δὲ μνημεῖον ἀθάνατον κατέλιπεν, εἰς κοινὴν εὐχρηστίαν φιλοτιμηθείς. κατέμιξε δὲ καὶ τὴν σύγκλητον, οὐ τοὺς εὐγενεῖς καὶ προέχοντας τοῖς ἀξιώμασι προσγράφων μόνους ὡς ἦν ἔθος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν ἀπελευθέρων υἱοὺς ἀνέμιξε· ἐφ' οἷς βαρέως ἔφερον οἱ καυχώμενοι ταῖς εὐγενείαις. ἔδωκε δὲ καὶ τοῖς πολίταις ἐξουσίαν ἐν ὁποίᾳ τις βούλεται φυλῇ τάττεσθαι, καὶ τὸ ἐξεῖναι ὅποι προαιροῖντο τιμήσασθαι. τὸ δ' ὅλον, ὁρῶν τὸν ἐπισημειούμενον κατ' αὐτὸν παρὰ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ὄντα φθόνον, ἐξέκλινε τὸ προσκόπτειν τοῖς ἄλλοις πολίταις, ἀντίταγμα κατασκευάζων τῇ τῶν εὐγενῶν ἀλλοτριότητι τὴν παρὰ τῶν πολλῶν εὔνοιαν. καὶ κατὰ μὲν τὴν τῶν ἱππέων δοκιμασίαν, οὐδενὸς ἀφείλετο τὸν ἵππον· κατὰ δὲ τὴν τῶν συνέδρων καταγραφὴν οὐδένα τῶν ἀδοξούντων συγκλητικῶν ἐξέβαλεν, ὅπερ ἦν ἔθος ποιεῖν τοῖς τιμηταῖς. διὸ καὶ οἱ μὲν ὕπατοι διὰ τὸν φθόνον, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι τοῖς ἐπιφανεστάτοις χαρίζεσθαι, συνῆγον εἰς τὴν σύγκλητον οὐ τὴν ὑπὸ τούτου καταλεχθεῖσαν, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τῶν προγεγενημένων τιμητῶν καταγραφεῖσαν. ὁ δὲ δῆμος τούτοις μὲν ἀντιπράττων, τῷ δὲ Ἀππίῳ συμφιλοτιμούμενος, καὶ τὴν τῶν συγγενῶν προαγωγὴν βεβαιῶσαι βουλόμενος, ἀγορανόμον εἵλετο τῆς ἐπιφανεστέρας ἀγορανομίας υἱὸν ἀπελευθέρου γναίου Φλαυίου, ὃς πρῶτος ῥωμαίων ἔτυχε ταύτης τῆς ἀρχῆς, πατρὸς ὢν δεδουλευκότος. ὁ δ' Ἄππιος τῆς ἀρχῆς ἀπολυθείς, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς συγκλήτου φθόνον εὐλαβηθείς, προσεποιήθη τυφλὸς εἶναι, καὶ κατ' οἰκίαν ἔμενεν.

γρ. ἐξουσίαν ὅποι προαιροῖντο τιμήσασθαι, καὶ ἐν ὁποίᾳ τις βούλεται φυλῇ τάττεσθαι. τὸ δ'

γρ. ἀντιπράττων

γρ. Γναῖον

Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησι Χαρίνου, ῥωμαῖοι μὲν τὴν ὕπατον ἀρχὴν παρέδωσαν Ποπλίῳ Δεκίῳ καὶ Κοΐντῳ Φαβίῳ· παρὰ δὲ τοῖς ἠλείοις ὀλυμπιὰς ἤχθη ὀγδόη πρὸς ταῖς ἑκατὸν δέκα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀπολλωνίδης τεγεάτης. κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Πτολεμαῖος μὲν ἐκ τῆς μύνδου πλεύσας ἀδρῷ στόλῳ διὰ νήσων, ἐν παράπλῳ τὴν ἄνδρον ἠλευθέρωσε, καὶ τὴν φρουρὰν ἐξήγαγε. κομισθεὶς δ' ἐπὶ τὸν ἰσθμόν, σικυῶνα καὶ κόρινθον παρέλαβε παρὰ Κρατησιπόλεως. τὰς δ' αἰτίας δι' ἃς ἐκυρίευσε πόλεων ἐπιφανῶν προδεδηλώκαμεν ἐν ταῖς πρὸ ταύτης βίβλοις. τὸ δ' πολυλογεῖν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν περισσόν. ἐπεβάλετο μὲν οὖν καὶ τὰς ἄλλας ἑλληνίδας πόλεις Πτολεμαῖος ἐλευθεροῦν, μεγάλην προσθήκην ἡγούμενος ἔσεσθαι τοῖς ἰδίοις πράγμασι τὴν τῶν ἑλλήνων εὔνοιαν· ἐπεὶ δὲ οἱ πελοποννήσιοι συνταξάμενοι χορηγήσειν σῖτον καὶ χρήματα, τῶν ὡμολογημένων οὐδὲν συνετέλουν, ἀγανακτήσας ὁ δυνάστης πρὸς μὲν Κάσανδρον εἰρήνην ἐποιήσατο, καθ' ἣν ἑκατέρους ἔδει κυριεύειν τῶν πόλεων ὧν εἶχον· τὴν δὲ σικυῶνα καὶ κόρινθον ἀσφαλισάμενος φρουρᾷ, διῆρεν εἰς τὴν αἴγυπτον. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Κλεοπάτρα τῷ μὲν Ἀντιγόνῳ προσκόπτουσα, τῇ δ' αἱρέσει πρὸς τὸν Πτολεμαῖον ἀποκλίνουσα, προῆγεν ἐκ σάρδεων, ὡς διαχειρισθησομένη πρὸς ἐκεῖνον. ἦν δὲ ἀδελφὴ μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ πέρσας καταπολεμήσαντος, θυγάτηρ δὲ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, γυνὴ δὲ γεγενημένη τοῦ εἰς ἰταλίαν στρατεύσαντος Ἀλεξάνδρου. διὰ τὴν ἐπιφάνειαν οὖν τῆς συγγενείας οἱ περὶ Κάσανδρον καὶ Λυσίμαχον, ἔτι δ' Ἀντίγονον καὶ Πτολεμαῖον, καὶ καθόλου

γρ. ἄλλας πόλεις κατὰ τὴν ἑλλάδα

πάντες οἱ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἀξιολογώτατοι τῶν ἡγεμόνων ταύτην ἐμνήστευον. ἕκαστος γὰρ τούτῳ τῷ γάμῳ συνακολουθήσειν Μακεδόνας ἐλπίζων, ἀντίχετο τῆς βασιλικῆς οἰκίας, ὡς τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν περιστήσων εἰς ἑαυτόν. ὁ δὲ ἐπιμελητὴς τῶν Σάρδεων ἔχων παράγγελμα παρὰ Ἀντιγόνου τηρεῖν τὴν Κλεοπάτραν, διεκώλυεν αὐτῆς τὴν ἔξοδον· ὕστερον δὲ προστάξαντος τοῦ δυνάστου, διά τινων γυναικῶν ἐδολοφόνησεν. ὁ δὴ Ἀντίγονος, οὐ βουλόμενος λέγεσθαι κατ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀναιρέσεως, τῶν γυναικῶν τινας ἐκόλασεν ὡς ἐπιβεβουλευκυίας, καὶ τὰ περὶ τὴν ἐκφορὰν βασιλικῶς ἐφιλοκάλησε. Κλεοπάτρα μὲν οὖν περιμάχητος γενομένη παρὰ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἡγεμόσι, πρὸ τοῦ συντελεσθῆναι τὸν γάμον τοιαύτης ἔτυχε καταστροφῆς.

Ἡμεῖς δὲ διεληλυθότες τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης. Κατὰ γὰρ τὴν Λιβύην Καρχηδονίων ἐκπεμψάντων δύναμιν τὴν προσδεξομένην τοὺς ἀφεστηκότας νομάδας, Ἀγαθοκλῆς ἐπὶ μὲν τοῦ Τύνητος ἀπέλιπεν Ἀρχάγαθον τὸν υἱὸν μετὰ μέρους τῆς στρατιᾶς· αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν τοὺς κρατίστους, πεζοὺς μὲν ὀκτακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ ὀκτακοσίους, ζεύγη δὲ Λιβύων πεντήκοντα, κατὰ σπουδὴν ἐπηκολούθει τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι παραγενηθέντες εἰς τοὺς νομάδας τοὺς καλουμένους Ζούφωνας, πολλοὺς τῶν ἐγχωρίων προσηγάγοντο, καὶ τῶν ἀφεστηκότων ἐνίους εἰς τὴν προϋπάρχουσαν ἀποκατέστησαν συμμαχίαν. ἐπεὶ δ' ἤκουσαν πλησίον εἶναι τοὺς πολεμίους, κατεστρατοπέδευσαν ἐπί τινος γεωλόφου περιεχομένου ῥείθροις βαθέσι καὶ δυσπεράτοις. καὶ πρὸς μὲν τὰς ἀπροσδοκήτους ἐπιθέσεις τῶν ἐναντίων ταῦτα προεβάλοντο· τῶν δὲ νομάδων τοὺς μάλιστα εὐθέτους προσέταξαν ἐπακολουθεῖν τοῖς Ἕλλησι, καὶ παρενοχλοῦντας κωλύειν αὐτῶν τὴν εἰς τοὔμπροσθεν πορείαν. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθέν, Ἀγαθοκλῆς ἐπὶ μὲν τούτους ἀπέστειλε τούς τε σφενδονήτας καὶ τοξότας, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἄλλης δυνάμεως ὥρμησεν ἐπὶ τὴν ἄλλην στρατοπεδείαν τῶν πολεμίων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ κατανοήσαντες, ἐξήγαγον τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς παρεμβολῆς, καὶ παρατάξαντες ἕτοιμοι πρὸς μάχην καθειστήκεισαν. ἐπεὶ δ' ἑώρων τοὺς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα διαβαίνοντας ἤδη τὸν ποταμόν, συντεταγμένοι ἐνέβαλον, καὶ περὶ τὸ ῥεῖθρον δυσπέρατον ὑπάρχον πολλοὺς τῶν ἐναντίων ἀνῄρουν. προσβιαζομένων δὲ τῶν μετ' Ἀγαθοκλέους, οἱ μὲν Ἕλληνες ταῖς ἀρεταῖς ὑπερεῖχον, οἱ δὲ βάρβαροι τοῖς πλήθεσι περιεγίνοντο. ἔνθα δὴ τῶν στρατοπέδων ἐπὶ πολὺν χρόνον φιλοτίμως ἀγωνιζομένων, οἱ παρ' ἀμφοτέροις νομάδες τῆς μὲν μάχης ἀφεστήκεισαν, ἐπετήρουν δὲ τὸ τέλος τοῦ κινδύνου, διεγνωκότες τῶν ἡττημένων τὰς ἀποσκευὰς διαρπάσαι. Ἀγαθοκλῆς δὲ τοὺς ἀρίστους ἔχων περὶ αὐτόν, πρῶτος ἐβιάσατο τοὺς ἀνθεστηκότας, καὶ τῇ τούτων τροπῇ τοὺς λοιποὺς βαρβάρους φυγεῖν ἐποίησε. μόνοι δὲ τῶν ἱππέων οἱ συναγωνιζόμενοι τοῖς Καρχηδονίοις Ἕλληνες, ὧν Κλίνων ἡγεῖτο, τοὺς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα βαρεῖς ἐπικειμένους ὑπέστησαν. ἀγωνισαμένων δ' αὐτῶν λαμπρῶς, οἱ πλεῖστοι μὲν ἀνῃρέθησαν μαχόμενοι γενναίως· οἱ δὲ περιλειφθέντες αὐτῶν τύχῃ τινὶ διεσώθησαν. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς ἀφεὶς τὸ διώκειν τούτους, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς καταφεύγοντας βαρβάρους εἰς τὴν παρεμβολήν· καὶ προσβιαζόμενος τόποις προσάντεσι καὶ δυσπροσίτοις, οὐχ ἧττον ἔπασχεν ἢ διετίθει τοὺς Καρχηδονίους. οὐ μὴν ἔληγε τῆς τόλμης, ἀλλὰ τῇ νίκῃ μετεωριζόμενος ἐνέκειτο, διαλαμβάνων κατὰ κράτος αἱρήσειν τὴν στρατοπεδείαν. ἐν τούτῳ δὲ τὸ τέλος τῆς μάχης καραδοκοῦντες οἱ νομάδες, ταῖς μὲν τῶν Καρχηδονίων ἀποσκευαῖς οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἐπιθέσθαι, διὰ τὸ τὰς δυνάμεις

ἢ τούτῳ

ἢ ἱππευομένους

ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέρας πλησίον τῆς παρεμβολῆς ἀγωνίζεσθαι· ἐπὶ δὲ τὴν τῶν Ἑλλήνων στρατοπεδείαν ὥρμησαν, εἰδότες τὸν Ἀγαθοκλέα μακρὰν ἀπεσπασμένον. ἐρήμου δ' αὐτῆς οὔσης τῶν δυναμένων ἀμύνασθαι, ῥᾳδίως ἐπιπεσόντες τοὺς μὲν αἰτιασαμένους(?) ὀλίγους ὄντας ἀπέκτειναν, αἰχμαλώτων δὲ πλῆθος καὶ τῆς ἄλλης ὠφελείας ἐκυρίευσαν. ἃ δὴ πυθόμενος ὁ Ἀγαθοκλῆς, ἦγε κατὰ τάχος τὴν δύναμιν, καὶ τινὰ μὲν τῶν ἀφηρπασμένων ἀνέσωσε, τῶν δὲ πλείστων οἱ νομάδες ἐκυρίευσαν. καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης μακρὰν ἑαυτοὺς ἐξετόπισαν. ὁ δὲ δυνάστης στήσας τρόπαιον, τὰ μὲν λάφυρα διεῖλε τοῖς στρατιώταις, ὅπως μηδεὶς ἀγανακτήσῃ περὶ τῶν ἀπολωλότων· τοὺς δ' αἰχμαλώτους Ἕλληνας τοὺς συστρατευομένους τοῖς Καρχηδονίοις εἰς τὸ φρούριον ἀπέθετο. αὐτοὶ μὲν οὖν εὐλαβούμενοι τὴν ἀπὸ τοῦ δυνάστου τιμωρίαν, νυκτὸς ἐπέθεντο τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ· καὶ τῇ μάχῃ κρατούμενοι, κατελάβοντο τόπον ἐρυμνόν. ὄντες οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων, ὧν ἦσαν Συρακούσιοι πλείους τῶν πεντακοσίων. Ἀγαθοκλῆς δὲ πυθόμενος τὸ πεπραγμένον, ἧκε μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ καταβιβάσας ὑποσπόνδους τοὺς ἐπιθεμένους, ἅπαντας ἀπέσφαξεν. Ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ταύτης ἀπολυόμενος, καὶ πάντῃ τῇ διανοίᾳ σκοπούμενος, πρὸς τὸ λαβεῖν τοὺς Καρχηδονίους ὑποχειρίους, ἐξέπεμψε πρεσβευτὴν Ὀρθῶνα τὸν Συρακούσιον πρὸς Ὀφέλλαν εἰς Κυρήνην. οὗτος δ' ἦν μὲν τῶν φίλων τῶν συνεστρατευμένων Ἀλεξάνδρῳ, κυριεύων δὲ τῶν περὶ Κυρήνην πόλεων καὶ δυνάμεως ἁδρᾶς, περιεβάλετο ταῖς ἐλπίσι μείζονα δυναστείαν. τοιαύτην οὖν αὐτοῦ διάνοιαν ἔχοντος, ἧκεν ὁ παρ' Ἀγαθοκλέους πρεσβευτής, ἀξιῶν συγκαταπολεμῆσαι Καρχηδονίους. ἀντὶ δὲ ταύτης τῆς χρείας ἐπηγγέλλετο τὸν Ἀγαθοκλέα συγχωρήσειν αὐτῷ τῶν ἐν Λιβύῃ πραγμάτων κυριεύειν. εἶναι γὰρ ἱκανὴν αὐτῷ τὴν Σικελίαν, ἣν ἐξῆν τῶν ἀπὸ τῆς Καρχηδόνος κινδύνων ἀπαλλαγέντα μετ' ἀδείας κρατεῖν ἁπάσης τῆς νήσου. παρακεῖσθαι δὲ καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτῷ πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἀρχῆς, ἐὰν κρίνῃ μειζόνων ὀρέγεσθαι. τὴν μὲν γὰρ Λιβύην, διεζευγμένην μεγάλῳ καὶ χαλεπῷ πελάγει, μηδαμῶς ἁρμόζειν αὐτῷ, εἰς ἣν καὶ νῦν οὐ κατ' ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἀφῖχθαι. ὁ δὲ Ὀφέλλας, τῇ πάλαι βεβουλευμένῃ κρίσει προσγενομένης τῆς ἐλπίδος, ἀσμένως ὑπήκουσε· καὶ πρὸς μὲν Ἀθηναίους περὶ συμμαχίας διεπέμπετο, γεγαμηκὼς Εὐθυδίκην τὴν Μιλτιάδου θυγατέρα, τοῦ τὴν προσηγορίαν φέροντος εἰς τὸν στρατηγήσαντα τῶν ἐν Μαραθῶνι νικησάντων. διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπιγαμίαν καὶ τὴν ἄλλην σπουδὴν ὑπῆρχεν ἀποδεδεγμένος εἰς τὴν πόλιν, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων προθύμως ὑπήκουσαν εἰς τὴν στρατείαν. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἔσπευδον κοινωνῆσαι τῆς ἐπιβολῆς, ἐλπίζοντες τήν τε κρατίστην τῆς Λιβύης κατακληρουχήσειν, καὶ τὸν ἐν Καρχηδόνι διαρπάσειν πλοῦτον. τὰ μὲν γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοὺς συνεχεῖς πολέμους καὶ τὰς τῶν δυναστῶν πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίας, ἀσθενῆ καὶ ταπεινὰ καθειστήκει· ὥσθ' ὑπελάμβανον μὴ μόνον ἐγκρατεῖς ἔσεσθαι πολλῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. ὁ δ' οὖν Ὀφέλλας, ἐπεὶ πάντ' αὐτῷ πρὸς τὴν στρατείαν κατεσκεύαστο λαμπρῶς, ἐξώρμησε μετὰ τῆς δυνάμεως, ἔχων πεζοὺς μὲν πλείους τῶν μυρίων, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους, ἅρματα δὲ ἑκατόν, ἡνιόχους δὲ καὶ παραβάτας πλείους τῶν τριακοσίων. ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ἔξω τάξεως λεγομένων οὐκ ἐλάττους τῶν μυρίων. πολλοὶ δὲ τούτων τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἦγον, ὥστε ἐμφερῆ τὴν στρατιὰν ὑπάρχειν ἀποικίᾳ. ὀκτωκαίδεκα μὲν οὖν ἡμέρας ὁδοιπορήσαντες, καὶ διελθόντες σταδίους τρισχιλίους κατεσκήνωσαν περὶ Αὐτομόλας. ἐντεῦθεν δὲ πορευο-

γρ. πάντα

γρ. [illegible]

μένοις ὑπῆρχεν ὄρος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀπόκρημνον, ἐν μέσῳ δ' ἔχον φάραγγα βαθεῖαν, ἐξ ἧς ἀνέτεινε λισσὴ πέτρα, πρὸς ὀρθὸν ἀνατείνουσα σκόπελον. περὶ δὲ τὴν ῥίζαν αὐτῆς ἄντρον ἦν εὐμέγεθες, κιττῷ καὶ σμίλακι συνηρεφές, ἐν ᾧ μυθεύουσι γεγονέναι βασίλισσαν Λαμίαν, τῷ κάλλει διαφέρουσαν. διὰ δὲ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγριότητα διατυπῶσαι φασὶ τὴν ὄψιν αὐτῆς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον θηριώδη. τῶν γὰρ γινομένων αὐτῇ παίδων ἁπάντων τελευτώντων, βαρυθυμοῦσαν ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ φθονοῦσαν ταῖς τῶν ἄλλων γυναικῶν εὐτεκνίαις, κελεύειν ἐκ τῶν ἀγκαλῶν ἐξαρπάζεσθαι τὰ βρέφη, καὶ παραχρῆμα ἀποκτείνειν. διὸ καὶ καθ' ἡμᾶς μέχρι τοῦ νῦν βίου παρὰ τοῖς νηπίοις διαμένειν τὴν περὶ τῆς γυναικὸς ταύτης φήμην, καὶ φοβερωτάτην αὐτοῖς εἶναι τὴν ταύτης προσηγορίαν. ὅτε δὲ μεθύσκοιτο, ἄδειαν διδόναι πᾶσιν ἃ βούλοιντο ποιεῖν ἀπαρατηρήτως. μὴ πολυπραγμονούσης οὖν αὐτῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὰ γινόμενα κατὰ τὴν χώραν, ὑπολαμβάνειν μὴ βλέπειν αὐτήν· καὶ διὰ τοῦτ' ἐμυθολόγησαν τινὲς ὡς εἰς μάρσιπον ἐμβάλοι τοὺς ὀφθαλμούς, τὴν ἐν οἴνῳ συντελουμένην ὀλιγωρίαν εἰς τὸ προειρημένον μέτρον μεταφέροντες, ὡς τοῦτο περιῃρημένου τὴν ὅρασιν. ὅτι δὲ κατὰ τὴν Λιβύην γέγονεν αὕτη, καὶ τὸν Εὐριπίδην δείξαι τις ἂν μαρτυροῦντα. λέγει γάρ, Τίς τοὔνομα τὸ ἐπονείδιστον βροτοῖς

„ Οὐκ οἶδε Λαμίας τῆς Λιβυστικῆς γένος;

ὁ γοῦν Ὀφέλλας ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, προῆγε διὰ τῆς ἀνύδρου καὶ θηριώδους ἐπιπόνως. οὐ μόνον γὰρ ὕδατος ἐσπάνιζεν, ἀλλὰ καὶ τῆς ξηρᾶς τροφῆς ἀπολιπούσης, ἐκινδύνευσεν ἅπαν ἀπολέσαι τὸ στρατόπεδον. δακέτων δὲ θηρίων παντοίων ἐπεχόντων τὰ περὶ τὰς σύρτεις ἔρημα, καὶ τῶν πλείστων ὀλέθριον ἐχόντων τὸ δῆγμα, πολλῇ τῇ συμφορᾷ περιέπιπτον, ἀβοήθητον ἔχοντες τὴν ἐκ τῶν ἰατρῶν καὶ φίλων ἐπικουρίαν. καὶ γὰρ ἔνιοι τῶν ὄφεων, ὁμοίαν ἔχοντες τὴν χρόαν τῇ κατ' αὐτοὺς οὔσῃ χώρᾳ, τὴν ἰδίαν φύσιν ἀπροόρατον ἐποίουν. εἰς οὓς πολλοὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν ἐπιβαίνοντες, δήγμασι θανατηφόροις περιέπιπτον. τέλος δέ, κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν πλείους ἢ δύο μῆνας κακοπαθήσαντες, μόγις διήνυσαν πρὸς τοὺς περὶ Ἀγαθοκλέα· καὶ βραχὺ διαχωρήσαντες ἀπ' ἀλλήλων τὴν δύναμιν, κατεστρατοπέδευσαν. εἶθ' οἱ μὲν καρχηδόνιοι, πυθόμενοι τὴν τούτων παρουσίαν, κατεπλάγησαν, ὁρῶντες τηλικαύτην δύναμιν κατ' αὐτῶν ἥκουσαν. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς ἀπαντήσας τοῖς περὶ τὸν Ὀφέλλαν, καὶ φιλοφρόνως ἅπαντα χορηγήσας, τούτους μὲν ἠξίου τὴν στρατιὰν ἀναλαμβάνειν ἐκ τῆς κακοπαθείας. αὐτὸς δ' ἐπιμείνας ἡμέρας ὀλίγας, καὶ κατασκεψάμενος ἕκαστα τῶν πραττομένων ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν προσιόντων, ἐπεὶ τὸ πλεῖον μέρος τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ χορτάσματα καὶ σιτολογίας ἐξεληλύθει, τὸν δὲ Ὀφέλλαν ἑώρα μηδὲν τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ βεβουλευμένων ὑπονοοῦντα, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν ἰδίων στρατιωτῶν. κατηγορήσας δὲ τοῦ παρόντος ἐπὶ τὴν συμμαχίαν, ὡς ἐπιβουλεύοντος, καὶ παροξύνας τὸ πλῆθος, εὐθὺς διεσκευασμένην τὴν δύναμιν ἦγεν ἐπὶ τοὺς κυρηναίους. εἶθ' ὁ μὲν Ὀφέλλας διὰ τὸ παράδοξον καταπλαγείς, ἐπεχείρησε μὲν ἀμύνασθαι· καταταχούμενος δέ, καὶ τὴν ὑπολελειμμένην δύναμιν οὐκ ἔχων ἀξιόχρεων, μαχόμενος ἐτελεύτησεν. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς συναναγκάσας τὸ λοιπὸν πλῆθος ἀποθέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ φιλανθρώποις ἐπαγγελίαις παραστησάμενος ἅπαντας, κύριος ἐγένετο τῆς δυνάμεως πάσης. Ὀφέλλας μὲν οὖν, ἐλπίσας μεγάλα, καὶ προχειρότερον ἑαυτὸν πιστεύσας, τοιαύτης ἔτυχε τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς. Ἐν δὲ τῇ καρχηδόνι Βορμίλκας, πάλαι διανενοημένος ἐπιθέσθαι τυραννίδι, καιρὸν ἐπεζήτει ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς οἰκεῖον. πολλάκις δὲ διδόντος τοῦ καιροῦ

γρ. ἀσκόν

γρ. τῇ συμμαχίᾳ

τὰς ἀφορμὰς τοῦ πράττειν τὸ βεβουλευμένον, ἀεί τις αἰτία μικρὰ παρεμπίπτουσα διεκώλυε. δεισιδαίμονες γὰρ οἱ μέλλοντες ἐγχειρεῖν τοῖς παρανόμοις καὶ μεγάλαις πράξεσι, καὶ τὸ μέλλειν ἀεὶ τοῦ πράττειν καὶ τὴν ὑπέρθεσιν τῆς συντελείας προκρίνουσιν. ὃ δὲ τότε συνέβαινεν· ἀλλ' ἐπεὶ καιρὸν ἐξεδρεύειν ἐνόμισε, τοὺς μὲν περὶ ἐκεῖνον ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν ἐξέπεμψεν εἰς τὴν ἐπὶ τοὺς νομάδας στρατείαν, ἵνα μηδένα τῶν ἀξιολόγων ἔχῃ τὸν ἀντιστησόμενον. οὐκ ἐτόλμα δὲ ἀποκαλύψασθαι πρὸς τὴν τυραννίδα, μετακαλούμενος ὑπὸ τῆς εὐλαβείας. καθ' ὃν δὲ καιρὸν Ἀγαθοκλῆς ἐπέθετο τοῖς περὶ τὸν Ὀφέλλαν, ὁρμῆσαι καὶ τοῦτον συνέβη πρὸς τὴν δυναστείαν, ἀγνοούντων ἀμφοτέρων τὰ παρὰ τοῖς πολεμίοις πραττόμενα. οὔτε γὰρ Ἀγαθοκλῆς ἔγνω τὴν ἐπίθεσιν τῆς ἐν τῇ πόλει τυραννίδος, καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει ταραχήν. (ἐπεὶ ῥᾳδίως ἂν ἐκράτησε τῆς Καρχηδόνος. εἵλετο γὰρ ἂν Βορμίλκας, ἐπ' αὐτοφώρῳ γενόμενος, συνεργεῖν Ἀγαθοκλεῖ μᾶλλον ἢ τοῖς πολίταις δοῦναι τὴν ἐκ τοῦ σώματος τιμωρίαν·) οὔτε πάλιν οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ἐπίθεσιν τὴν Ἀγαθοκλέους ἐπύθοντο. ῥᾳδίως γὰρ ἂν αὐτοὶ ἐχειρώσαντο προσλαβόμενοι τὴν μετ' Ὀφέλλα δύναμιν. ἀλλ' οἶμαι τοῖς ἀμφοτέροις οὐκ ἀλογίστως συνέβη διαμεῖναι ταύτην τὴν ἄγνοιαν, καίτοι μεγάλων μὲν οὐσῶν τῶν πράξεων, ἐγγὺς δ' ἀλλήλων ἐπικεχειρηκότων τοῖς τηλικούτοις τολμήμασιν. ὅ, τε γὰρ Ἀγαθοκλῆς, ἄνδρα φίλον μέλλων ἀναιρεῖν, πρὸς οὐδὲν ἐπέβαλλε τὴν διάνοιαν τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις συντελουμένων· ὅ, τε Βορμίλκας, τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν ἀφαιρούμενος, οὐδὲν ὅλως ἐπολυπραγμόνει τῶν παρὰ τοῖς ἀντιστρατοπεδεύουσιν, ὡς ἂν ἔχων προκείμενον ἐν τῇ ψυχῇ τὸ μὴ τοὺς πολεμίους ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ τοὺς πολίτας καταπολεμῆσαι. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων ταύτῃ ἄν τις καὶ τὴν ἱστορίαν καταμέμψαιτο, θεωρῶν ἐπὶ μὲν τοῦ βίου πολλὰς καὶ διαφόρους πράξεις συντελουμένας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν, τοῖς δ' ἀναγράφουσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχον τὸ μεσολαβεῖν τὴν διήγησιν, καὶ τοῖς ἅμα συντελουμένοις μερίζειν τοὺς χρόνους παρὰ φύσιν, ὥστε τὴν μὲν ἀλήθειαν τῶν πεπραγμένων τὸ πάθος ἔχειν, τὴν δ' ἀναγραφὴν ἐστερημένην τῆς ὁμοίας ἐξουσίας, μιμεῖσθαι μὲν τὰ γεγενημένα, πολὺ δὲ λείπεσθαι τῆς ἀληθοῦς διαθέσεως. ὁ δ' οὖν Βορμίλκας, ἐξετασμὸν τῶν στρατιωτῶν ποιησάμενος ἐν τῇ καλουμένῃ νέᾳ πόλει, μικρὸν ἔξω τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος οὔσης, τοὺς μὲν ἄλλους διαφῆκε· τοὺς δὲ συνειδότας περὶ τῆς ἐπιθέσεως ἔχων πολίτας μὲν πεντακοσίους, μισθοφόρους δὲ περὶ χιλίους, ἀνέδειξεν ἑαυτὸν τύραννον. εἰς πέντε δὲ μέρη τοὺς στρατιώτας διελόμενος ἐπῄει, πάντας τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπαντῶντας ἀποσφάττων. φυγῆς δὲ γινομένης κατὰ τὴν πόλιν καὶ ταραχῆς ἐξαισίου, τὸ μὲν πρῶτον οἱ Καρχηδόνιοι τοὺς πολεμίους ὑπέλαβον παρεισπεπτωκέναι, προδεδομένης τῆς πόλεως· ὡς δ' ἐπεγνώσθη τἀληθές, συνέτρεχον οἱ νέοι, καὶ εἰς τάξεις καταστάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν τύραννον. ὁ δὲ Βορμίλκας τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀναιρῶν ὥρμησεν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀνόπλους καταλαβὼν ἀπέκτεινε. τῶν δὲ Καρχηδονίων καταλαβομένων τὰς περὶ τὴν ἀγορὰν οἰκίας ὑψηλὰς οὔσας, καὶ τοῖς βέλεσι πυκνοῖς χρωμένων, οἱ μετέχοντες τῆς ἐπιθέσεως κατετραυματίζοντο, τοῦ τόπου παντὸς ἐμβελοῦς ὄντος. διόπερ κακοπαθοῦντες συνέφραξαν ἑαυτούς, καὶ διὰ τῶν στενωπῶν συνεξέπεσον εἰς τὴν νέαν πόλιν, βαλλόμενοι συνεχῶς ὑπὸ τῶν οἰκιῶν καθ' ἃς τυγχάνοιεν ἀεὶ γινόμενοι. καταλαβομένων δ' αὐτῶν ὑπερδέξιόν τινα τόπον, οἱ Καρχηδόνιοι, τῶν πολιτῶν πάντων συνδραμόντων ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀντεστρατοπέδευσαν τοῖς ἀφεστηκόσι.

γρ. συνέβαινε· καὶ περὶ ἐκεῖνον. ἐξέπεμψε μὲν τοὺς ἐπιφανεῖς.

γρ. καταπολεμῆσαι ταύτῃ δ' ἄν τις καὶ

γρ. τὸν χρόνον

γρ. νεαπόλει,

γρ. δὲ πλείους χιλίους,

τέλος δὲ πρέσβεις πέμψαντες τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἀρίστους, καὶ τῶν ἐγκλημάτων
δόντες ἄφεσιν, διελύθησαν· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις οὐδὲν ἐμνησικάκησαν διὰ τοὺς πε-
ριεστῶτας τὴν πόλιν κινδύνους, αὐτὸν δὲ τὸν Βορμίλκαν αἰκισάμενοι δεινῶς, τοῦ ζῆν
ἐστέρησαν, οὐδὲν φροντίσαντες τῶν δεδομένων ὅρκων. καρχηδόνιοι μὲν οὖν, κινδυνεύσαν-
τες τοῖς ὅλοις σφαλῆναι, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκομίσαντο τὴν πατρῴαν πολιτείαν. Αγα-
θοκλῆς δὲ πλοῖα φορτηγὰ γεμίσας τῶν λαφύρων, καὶ τοὺς ἀχρήστους εἰς πόλεμον τῶν
ἐκ κυρήνης παραγενομένων ἐμβιβάσας, ἀπέστελλεν εἰς συρακούσας. χειμώνων δὲ
ἐπιγενομένων, ἃ μὲν διεφθάρη τῶν πλοίων, ἃ δὲ ἐξέπεσε πρὸς τὰς κατ᾽ ἰταλίαν πι-
θηκούσας νήσους, ὀλίγα δὲ εἰς τὰς συρακούσας διεσώθη. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, οἱ
τῶν ῥωμαίων ὕπατοι μαρσοῖς πολεμουμένοις ὑπὸ σαμνιτῶν βοηθήσαντες, τῇ τε μά-
χῃ περιετέρησαν, καὶ συχνοὺς τῶν πολεμίων ἀνεῖλον. εἶτα διὰ τῆς ὀμβρικῶν χώρας
διελθόντες, ἐνέβαλον εἰς τὴν τυρρηνίαν, πολεμίαν οὖσαν, καὶ τὸ καλούμενον κάπριον
φρούριον ἐξεπολιόρκησαν. διαπρεσβευσαμένων δὲ τῶν ἐγχωρίων ὑπὲρ ἀνοχῶν, πρὸς
μὲν ταρκυνίτας εἰς ἔτη τετταράκοντα, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους τυρρηνοὺς ἅπαντας εἰς
ἐνιαυτὸν ἀνοχὰς ἐποιήσαντο.

ἢ καίριον

Τοῦ δὲ ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχεν Αναξικράτης· ἐν
ῥώμῃ δὲ ὕπατοι κατέστησαν Αππιος Κλαύδιος καὶ Λεύκιος Οὐολόμνιος· ἐπὶ δὲ τού-
των, Δημήτριος μὲν ὁ Αντιγόνου, παραλαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς δύναμιν ἀδρὰν πε-
ζικήν τε καὶ ναυτικήν, ἔτι δὲ βελῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς πολιορκίαν χρησίμων τὴν ἁρμόζουσαν
παρασκευήν, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς ἐφέσου. παράγγελμα δὲ εἶχεν ἐλευθεροῦν πά-
σας μὲν τὰς κατὰ τὴν ἑλλάδα πόλεις, πρώτην δὲ τὴν ἀθηναίων, φρουρουμένην ὑπὸ
Κασσάνδρου. καταπλεύσαντος δὲ αὐτοῦ μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὸν πειραιᾶ, καὶ πάντα-
χόθεν προσβαλόντος ἐξ ἐφόδου, καὶ κήρυγμα ποιησαμένου, Διονύσιος ὁ καθεσταμένος
ἐπὶ τῆς μουνυχίας φρούραρχος, καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐπιμελητὴς τῆς πόλεως
γεγενημένος ὑπὸ Κασσάνδρου, πολλοὺς ἔχοντες στρατιώτας, ἀπὸ τῶν τειχῶν ἠμύνοντο.
τῶν δὲ Αντιγόνου στρατιωτῶν τινὲς βιασάμενοι, καὶ κατὰ τὴν ἀκτὴν ὑπερβάντες ἐντὸς τοῦ
τείχους, προσεδέξαντο πλείους τῶν συναγωνιζομένων. τὸν μὲν οὖν πειραιᾶ τοῦτον τὸν
τρόπον ἁλῶναι συνέβη· τῶν δὲ ἔνδον Διονύσιος μὲν ὁ φρούραρχος εἰς τὴν μουνυ-
χίαν συνέφυγε, Δημήτριος δὲ ὁ Φαληρεὺς ἀπεχώρησεν εἰς ἄστυ. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ πεμ-
φθεὶς μεθ᾽ ἑτέρων πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ δήμου πρὸς Δημήτριον, καὶ περὶ τῆς αὐτο-
νομίας διαλεχθεὶς καὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας, ἔτυχε παραπομπῆς, καὶ τὰ κατὰ τὰς
ἀθήνας ἀπογνοὺς ἔφυγεν εἰς τὰς θήβας· ὕστερον δὲ πρὸς Πτολεμαῖον εἰς αἴγυπτον.
οὗτος μὲν οὖν, ἔτη δέκα τῆς πόλεως ἐπιστατήσας, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς πατρίδος τὸν εἰ-
ρημένον τρόπον. ὁ δὲ δῆμος τῶν ἀθηναίων κομισάμενος τὴν ἐλευθερίαν, ἐψηφίσατο
τιμὰς τοῖς αἰτίοις τῆς αὐτονομίας. Δημήτριος δὲ ἐπιστήσας τοὺς πετροβόλους καὶ τὰς
ἄλλας μηχανάς, καὶ τὰ βέλη, προσέβαλλε τῇ μουνυχίᾳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
λατταν. ἀμυνομένων δὲ τῶν ἔνδον ἀπὸ τῶν τειχῶν εὐρώστως, συνέβαινε τοὺς μὲν περὶ
Διονύσιον προέχειν ταῖς δυσχωρίαις καὶ ταῖς τῶν τόπων ὑπεροχαῖς, (οὔσης τῆς μου-
νυχίας ὀχυρᾶς οὐ μόνον ἐκ φύσεως, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῶν τειχῶν κατασκευαῖς·)
τοὺς δὲ περὶ τὸν Δημήτριον τῷ τε πλήθει τῶν στρατιωτῶν πολλαπλασίους εἶναι,
καὶ ταῖς παρασκευαῖς πολλὰ πλεονεκτεῖν. τέλος δὲ ἐπὶ δύο ἡμέρας συνε-
χοῦς τῆς πολιορκίας γενομένης, οἱ μὲν φρουροὶ τοῖς καταπέλταις καὶ πετροβόλοις
συντιτρωσκόμενοι, καὶ διαδόχους οὐκ ἔχοντες, ἠλαττοῦντο· οἱ δὲ περὶ τὸν Δη-

ἢ κηρύγματος

ἢ παραφυλακῆς.

μήτριον ἐκ διαδοχῆς κινδυνεύοντες, καὶ νεαλεῖς ἀεὶ γινόμενοι. διὸ τῶν περιβόλων ἐρημωθέντος τοῦ τείχους, ἐνέπεσεν εἰς τὴν μουνυχίαν. καὶ τοὺς μὲν φρουροὺς ἠνάγκασαν θέσθαι τὰ ὅπλα, τὸν δὲ φρούραρχον Διονύσιον ἐζώγρησαν. τούτων δ' ἐν ὀλίγαις ἡμέραις κατευτυχηθέντων, ὁ μὲν Δημήτριος κατασκάψας τὴν μουνυχίαν, ὁλόκληρον τῷ δήμῳ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκατέστησε, καὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς συνέθετο. οἱ δ' ἀθηναῖοι, γράψαντος ψήφισμα Στρατοκλέους, ἐψηφίσαντο χρυσᾶς μὲν εἰκόνας ἐφ' ἅρματος στῆσαι τοῦ τε Ἀντιγόνου καὶ Δημητρίου, πλησίον Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος· στεφανῶσαι δ' ἀμφοτέρους ἀπὸ ταλάντων διακοσίων, καὶ βωμὸν ἱδρύσαντας προσαγορεῦσαι σωτήρων. πρὸς δὲ τῶν δέκα φυλαῖς προσθεῖναι δύο, Δημητριάδα καὶ Ἀντιγονίδα, καὶ συντελεῖν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν ἀγῶνας, καὶ πομπὴν, καὶ θυσίαν, ἐνυφαίνοντας αὐτοὺς εἰς τὸν τῆς Ἀθηνᾶς πέπλον κατ' ἐνιαυτόν. ὁ μὲν οὖν δῆμος, ἐν τῷ λαμιακῷ πολέμῳ καταλυθεὶς ὑπ' Ἀντιπάτρου, μετ' ἔτη πεντεκαίδεκα παραδόξως ἐκομίσατο τὴν πάτριον πολιτείαν. ὁ δὲ Δημήτριος, φρουρουμένης τῆς μεγαρέων πόλεως, ἐκπολιορκήσας αὐτὴν ἀπέδωκε τὴν αὐτονομίαν τῷ δήμῳ, καὶ τιμῶν ἀξιολόγων ἔτυχεν ὑπὸ τῶν εὖ παθόντων. Ἀντίγονος δὲ, παραγινομένων πρὸς αὐτὸν Ἀθήνηθεν πρεσβευτῶν, καὶ τό, τε περὶ τῶν τιμῶν ἀναδόντων ψήφισμα, καὶ περὶ σίτου καὶ ξύλων εἰς ναυπηγίαν διαλεχθέντων, ἔδωκεν αὐτοῖς πυρῶν μὲν μεδίμνων πεντεκαίδεκα μυριάδας, ὕλην δὲ τὴν ἱκανὴν ναυσὶν ἑκατόν. ἐξ Ἴμβρου δὲ τὴν φρουρὰν ἐξαγαγὼν, ἀπέδωκεν αὐτοῖς τὴν πόλιν. πρὸς δὲ τὸν υἱὸν Δημήτριον ἔγραψε, κελεύων τῶν μὲν συμμαχίδων πόλεων συνέδρους συστῆσαι τοὺς βουλευσομένους κοινῇ περὶ τῶν τῇ ἑλλάδι συμφερόντων· αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς κύπρον πλεῦσαι, καὶ διαπολεμῆσαι τὴν ταχίστην πρὸς τοὺς Πτολεμαίου στρατηγούς. οὗτος μὲν οὖν συντόμως πάντα πράξας κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς, καὶ χωρισθεὶς ἐπὶ καρίας, προεκαλεῖτο τοὺς ῥοδίους πρὸς τὸν κατὰ Πτολεμαίου πόλεμον. οὐ προσεχόντων δ' αὐτῶν, ἀλλὰ κοινὴν εἰρήνην αἱρουμένων ἄγειν πρὸς ἅπαντας, ταύτην ἀρχὴν συνέβη γενέσθαι τῷ δήμῳ τῆς πρὸς Ἀντίγονον ἀλλοτριότητος. ὁ δὲ Δημήτριος παραπλεύσας εἰς κιλικίαν, κἀκεῖθεν ναῦς καὶ στρατιώτας προσλαβόμενος, διέπλευσεν εἰς τὴν κύπρον, ἔχων πεζοὺς μὲν μυρίους πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τετρακοσίους, ναῦς δὲ ταχυναυτούσας μὲν τριήρεις πλείους τῶν ἑκατὸν δέκα, τῶν δὲ βαρυτέρων στρατιωτίδων πεντήκοντα καὶ τρεῖς, καὶ πορθμεῖα τῶν παντοδαπῶν ἱκανὰ τῷ πλήθει τῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς καρπασίας, καὶ νεωλκήσας τὰ σκάφη, χάρακι καὶ τάφρῳ βαθείᾳ τὴν παρεμβολὴν ὠχύρωσεν. ἔπειτα τοῖς πλησιοχώροις προσβολὰς ποιησάμενος, εἷλε κατὰ κράτος Οὐρανίαν καὶ καρπασίαν. τῶν δὲ νεῶν τὴν ἱκανὴν φυλακὴν ἀπολιπὼν, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν σαλαμῖνα. ὁ δὲ τεταγμένος ὑπὸ Πτολεμαίου τῆς νήσου στρατηγὸς Μενέλαος, συναγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν φρουρίων, διέτριβεν ἐν σαλαμῖνι. ἀπεχόντων δὲ τετταράκοντα σταδίους τῶν πολεμίων, ἐξῆλθεν ἔχων πεζοὺς μὲν μυρίους καὶ δισχιλίους, ἱππεῖς δὲ περὶ ὀκτακοσίους. γενομένης δὲ μάχης ἐπ' ὀλίγον χρόνον, οἱ μὲν περὶ τὸν Μενέλαον ἐκβιασθέντες ἐτράπησαν. ὁ δὲ Δημήτριος συνδιώξας τοὺς πολεμίους εἰς τὴν πόλιν, αἰχμαλώτους μὲν ἔλαβεν οὐ πολὺ ἐλάττους τρισχιλίων, ἀνεῖλε δὲ περὶ χιλίους. τοὺς δ' ἁλόντας τὸ μὲν πρῶτον ἀπολύσας τῶν ἐγκλημάτων, καταδιῄρει εἰς τὰς τῶν ἰδίων στρατιωτῶν τάξεις. ἀποδιδρασκόντων δ' αὐτῶν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Μενέλαον, διὰ τὸ τὰς ἀποσκευὰς ἐν αἰγύπτῳ

τῶν ταῖς δέκα φυλαῖς

τῶν στρατιωτίδων

τὴν οὐρανίαν

τῶν δισχιλίων

καταλελοιπέναι παρὰ Πτολεμαίῳ, γνοὺς ἀμεταθέτους εἶναι, ἐνεβίβασεν εἰς τὰς
ναῦς, καὶ πρὸς Ἀντίγονον εἰς Συρίαν ἀπέστειλεν. ἐπὶ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον διέτριβε περὶ
τὴν ἄνω Συρίαν, πόλιν κτίζων περὶ τὸν Ὀρόντην ποταμόν, ἣν ὠνόμασεν Ἀντιγο-
νίαν ἀφ' ἑαυτοῦ. κατεσκεύαζε δὲ πολυτελῶς, τὴν περίμετρον ὑποστησάμενος στα-
δίων ἑβδομήκοντα. εὐφυὴς γὰρ ἦν ὁ τόπος ἐφεδρεῦσαι τῇ τε Βαβυλωνίᾳ καὶ ταῖς ἄνω γρ. Βαβυλων.
σατραπείαις, καὶ πάλιν τῇ κάτω σατραπείᾳ, καὶ ταῖς ἀπ' Αἰγύπτου σατραπείαις. οὐ
μὴν πολύν γε χρόνον συνέβη μεῖναι τὴν πόλιν, Σελεύκου καθελόντος αὐτήν, καὶ
καταγαγόντος ἐπὶ τὴν κληθεῖσαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἀπ' ἐκείνου δὲ κληθεῖσαν Σελεύ-
κειαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβῶς ἕκαστα δηλώσομεν, ἐπὶ τοὺς οἰκείους χρόνους
παραγενηθέντες. τῶν δὲ κατὰ τὴν Κύπρον οἱ περὶ τὸν Μενέλαον ἡττημένοι τῇ μάχῃ, τὰ
μὲν βέλη καὶ τὰς μηχανὰς παρεκόμισαν ἐπὶ τὰ τείχη, καὶ τοῖς στρατιώταις διαλαβόν-
τες τὰς ἐπάλξεις, παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν κίνδυνον, ὁρῶντες καὶ τὸν Δημήτριον
πρὸς πολιορκίαν ἑτοιμαζόμενον. πρὸς δὲ Πτολεμαῖον ἀπέστειλαν εἰς Αἴγυπτον τοὺς
δηλώσοντας περὶ τῶν ἐλαττωμάτων, καὶ ἀξιώσοντας βοηθεῖν, ὡς κινδυνευόντων αὐτῷ
τῶν ἐν τῇ νήσῳ πραγμάτων. Δημήτριος δέ, τήν τε τῶν Σαλαμινίων ὁρῶν πόλιν
οὐκ εὐκαταφρόνητον οὖσαν, καὶ στρατιωτῶν πλῆθος ὑπάρχον ἐν αὐτῇ τῶν ἀμυνομέ-
νων, ἔκρινε μηχανάς τε τοῖς μεγέθεσιν ὑπεραιρούσας κατασκευάζειν, καὶ καταπέλ-
τας ὀξυβελεῖς, καὶ λιθοβόλους παντοίους, καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν καταπληκτι-
κήν. μετεπέμψατο δὲ καὶ τεχνίτας ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ σίδηρον, ἔτι δ' ὕλης πλῆθος,
καὶ τῆς ἄλλης χορηγίας τὴν ἐπιτήδειον κατασκευήν. ταχὺ δὲ πάντων εὐτρεπῶν
αὐτῷ γενομένων, συνέπηξε μηχανὴν τὴν ὀνομαζομένην ἑλέπολιν, ὃ πλάτος ἔχου-
σαν ἑκάστην πλευρὰν τετταράκοντα καὶ πέντε πηχῶν, τὸ δ' ὕψος πηχῶν ἐνενήκον-
τα, διειλημμένην στέγαις ἐννέα. ὑπέστεγον δὲ πᾶσαν τροχοῖς στερεοῖς τέτταρσιν,
ὀκταπήχεσι τὸ ὕψος. κατεσκεύασε δὲ καὶ κριοὺς ὑπερμεγέθεις, καὶ χελώνας δύο κριο-
φόρους. τῆς δ' ἑλεπόλεως εἰς μὲν τὰς κάτω στέγας εἰσέθηκε πετροβόλους παντοίους,
ὧν ἦσαν οἱ μέγιστοι τριτάλαντοι· εἰς δὲ τὰς μέσας, καταπέλτας ὀξυβελεῖς μεγίστους·
εἰς δὲ τὰς ἀνωτάτας, ὀξυβελεῖς τε τοὺς ἐλαχίστους, καὶ πετροβόλων πλῆθος, ἄνδρας τε
τοὺς χρησομένους τούτοις κατὰ τρόπον πλείους τῶν διακοσίων. προσαγαγὼν δὲ τὰς μη-
χανὰς τῇ πόλει, καὶ πυκνοῖς χρώμενος τοῖς βέλεσι, τῇ μὲν τὰς ἐπάλξεις ἀπέσυρε τοῖς
πετροβόλοις, τῇ δὲ τὰ τείχη διέσειε τοῖς κριοῖς. ἀμυνομένων δὲ καὶ τῶν ἔνδον εὐρώστως,
καὶ τοῖς μηχανήμασιν ἑτέρας μηχανὰς ἀντιταττόντων, ἐφ' ἡμέρας μέν τινας ἀμφί-
δοξος ἦν ὁ κίνδυνος, ἀμφοτέρων κακοπαθούντων καὶ κατατραυματιζομένων· τὸ δὲ
τελευταῖον τοῦ τείχους πίπτοντος, καὶ τῆς πόλεως κινδυνευούσης ἁλῶναι κατὰ κράτος,
νυκτὸς ἐπιγενομένης ἔληξε τὰ τῆς τειχομαχίας. οἱ δὲ περὶ τὸν Μενέλαον, ἀκριβῶς εἰ-
δότες ἁλωσομένην τὴν πόλιν εἰ μή τι καινοτομεῖν ἐπιχειρήσαιεν, ἤθροισαν ὕλης
ξηρᾶς πλῆθος. ταύτην δὲ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐμβαλόντες ταῖς τῶν πολεμίων μη-
χαναῖς, καὶ ἅμα πάντας τοὺς πυρσοφόρους ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀφέντες, ἀνῆψαν τὰ μέ-
γιστα τῶν ἔργων. ἄφνω δὲ τῆς φλογὸς εἰς ὕψος ἀρθείσης, οἱ περὶ τὸν Δημήτριον ἐπε-
χείρησαν μὲν βοηθεῖν, τοῦ δὲ πυρὸς καταταχήσαντος, συνέβη τὰς μηχανὰς κατα-
καυθῆναι, καὶ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἐν αὐταῖς ὄντας διαφθαρῆναι. ὁ δὲ Δη- γρ. πολλοὺς ... αὐτ. ὄντας
μήτριος, ἀποσφαλεὶς τῆς ἐλπίδος, οὐδ' ὣς ἔληξεν, ἀλλὰ προσεκαρτέρει τῇ πολιορ-
κίᾳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, νομίζων τῷ χρόνῳ καταπολεμήσειν τοὺς πολεμίους.
Πτολεμαῖος δὲ πυθόμενος τὴν τῶν ἰδίων ἧτταν, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, δύναμιν ἔχων

ἀξιόλογοι πεζικήν τε καὶ ναυτικήν. καταπλεύσας δὲ τῆς Κύπρου πρὸς τὴν Πάφον, ἔκ
τε τῶν πόλεων παρεδέξατο τὰ σκάφη, καὶ κατέπλευσεν εἰς Κίτιον, τῆς Σαλαμῖνος ἀ-
πέχον σταδίους διακοσίους. εἶχε δὲ τὰς πάσας ναῦς μακρὰς ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα·
τούτων δ' ἦν ἡ μεγίστη πεντήρης, ἡ δ' ἐλαχίστη τετρήρης· στρατιωτικὰ δὲ πορθμεῖα ταύ-
ταις ἐπηκολούθει πλείω τῶν διακοσίων, ἄγοντα πεζοὺς οὐκ ἐλάττους τῶν μυρίων. οὗτος
μὲν οὖν πρὸς τὸν Μενέλαον κατὰ γῆν ἔπεμψέ τινας, διακελευόμενος τὰς ναῦς, εἰ ἦν
δυνατὸν, κατὰ τάχος ἐκ τῆς Σαλαμῖνος πρὸς αὐτὸν ἀποστεῖλαι, οὔσας ἑξήκοντα. ἤλπι-
ζε γὰρ, εἰ προσλάβοι ταύτας, ῥᾳδίως κρατήσειν τῇ ναυμαχίᾳ, διακοσίοις σκάφεσιν
ἀγωνιζόμενος. ὁ δὲ Δημήτριος, νοήσας αὐτοῦ τὴν ἐπιβολὴν, ἐπὶ μὲν τῆς πολιορκίας
ἀπέλιπε μέρος τῆς δυνάμεως· τὰς δὲ ναῦς ἁπάσας πληρώσας, καὶ τῶν στρατιωτῶν
τοὺς κρατίστους ἐμβιβάσας, βέλη καὶ πετροβόλους ἐνέθετο, καὶ τῶν τρισπιθάμων ὀξυ-
βελῶν τοὺς ἱκανοὺς ταῖς πρώραις ἐπέστησε. κοσμήσας δὲ πολυτελῶς πρὸς ναυμαχίαν
τὸν στόλον, περιέπλευσε τὴν πόλιν, καὶ κατὰ τὸ στόμα τοῦ λιμένος μικρὸν ἔξω βέλους ἀφεὶς
τὰς ἀγκύρας διενυκτέρευσεν, ἅμα μὲν τὰς ἐκ τῆς πόλεως ναῦς κωλύσων συμμίξαι
ταῖς ἄλλαις, ἅμα δὲ καραδοκῶν τὸν ἐπίπλουν τῶν πολεμίων, καὶ πρὸς ναυμαχίαν
ὢν ἕτοιμος. τοῦ δὲ Πτολεμαίου πλέοντος ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ τῶν ὑπηρετικῶν
πλοίων συνεπομένων, πόρρωθεν καταπληκτικὸν ὁρᾶσθαι συνέβαινε τὸν στόλον διὰ
τὸ πλῆθος. ὁ δὲ Δημήτριος, κατανοήσας τὸν ἐπίπλουν, Ἀντισθένην μὲν τὸν ναύαρ-
χον ἔχοντα ναῦς δέκα τῶν πεντηρικῶν, ἀπέλιπε κωλύσοντα τὰς ἐκ τῆς πόλεως ναῦς ἐ-
πεξιέναι πρὸς τὴν ναυμαχίαν, ἔχοντος τοῦ λιμένος στενὸν τὸν ἔκπλουν. τοῖς δ' ἱπ-
πεῦσι προσέταξε παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἵν', ἐάν τι γένηται πταῖσμα, διασώ-
σωσιν τοὺς πρὸς τὴν γῆν διανηχομένους. αὐτὸς δ' ἐκτάξας τὰς ναῦς, ἀπήντα τοῖς
πολεμίοις, ἔχων τὰς ἁπάσας ὀκτὼ πλείους τῶν ἑκατὸν, σὺν ταῖς πληρωθείσαις ἐκ
τῶν χωρίων τῶν ληφθέντων. τούτων δ' ἦσαν αἱ μέγισται μὲν ἑπτήρεις, αἱ πλεῖσται δὲ
πεντήρεις. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ἐπεῖχον ἑπτήρεις ἑπτὰ Φοινίκων, τετρήρεις δὲ τριά-
κοντα τῶν Ἀθηναίων, Μηδίου τοῦ ναυάρχου τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος. ἐπὶ δὲ τούτοις ἔταξεν
ἑξήρεις δέκα, καὶ πεντήρεις ἄλλας τοσαύτας, διεγνωκὼς ἰσχυρὸν κατασκευάσαι τοῦ-
το τὸ κέρας, ἐφ' οὗ καὶ αὐτὸς ἤμελλε διαγωνίζεσθαι. κατὰ δὲ μέσην τὴν τάξιν τὰ ἐλάχι-
στα τῶν σκαφῶν ἔστησεν, ὧν ἡγοῦντο Θεμίσων τε ὁ Σάμιος καὶ Μαρσύας ὁ τὰς Μακεδο-
νικὰς πράξεις συνταξάμενος. τὸ δὲ δεξιὸν εἶχε κέρας Ἡγήσιππός τε ὁ Ἁλικαρνασσεὺς,
καὶ Πλειστίας ὁ Κῷος ἀρχικυβερνήτης ὢν τοῦ σύμπαντος στόλου. Πτολεμαῖος δὲ τὸ μὲν
πρῶτον ἔτι νυκτὸς ἐπέπλει κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, νομίζων φθάσαι τοὺς
πολεμίους τὸν εἴσπλουν ποιησάμενος· ὡς δ' ἡμέρας ἐπιγινομένης οὐ μακρὰν ὁ τῶν
ἐναντίων στόλος ἐκτεταγμένος ἑωρᾶτο, καὶ αὐτὸς τὰ πρὸς τὴν ναυμαχίαν παρε-
σκευάζετο. τὰ μὲν οὖν πορθμεῖα πόρρωθεν ἐπακολουθεῖν παρήγγειλε· τῶν δ' ἄλλων νεῶν
τὴν ἁρμόζουσαν τάξιν ποιησάμενος, αὐτὸς τὸ λαιὸν κέρας διακατεῖχε, συναγωνιζομένων
αὐτῷ τῶν μεγίστων σκαφῶν. τοιαύτης δὲ τῆς διατάξεως γενομένης, εὐχὰς ἑκάτεροι τοῖς
θεοῖς ἐποιοῦντο, καθάπερ ἦν ἔθος, διὰ τῶν κελευστῶν, συνεπιλαμβανομένου καὶ τοῦ
πλήθους τῇ φωνῇ. οἱ δὲ δυνάσται, ὡς ἂν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ὅλων μέλλοντες δια-
κινδυνεύειν, ἐν ἀγωνίᾳ πολλῇ καθειστήκεισαν. Δημήτριος μὲν οὖν τῶν ἐναντίων
ἀποσχὼν ὡς ἂν τρεῖς σταδίους, ἦρε τὸ συγκείμενον πρὸς μάχην σύσσημον, ἀσπί-
δα κεχρυσωμένην, φανερὸν πᾶσιν ἐκ διαδοχῆς. τὸ παραπλήσιον δὲ καὶ τῶν περὶ
Πτολεμαῖον ποιησάντων, ταχὺ τὸ μεταξὺ διάστημα συνῃρέθη. ὡς δ' αἵ τε σάλπιγγες

Marginal notes:
γρ. [illegible] δὲ
γρ. Θεμ[illegible]
γρ. τοὺς εἴσπλουν ποιουμένους
γρ. ἐπικελευστῶν

τὸ πολεμικὸν ἐσήμηνεν, καὶ συνεπλέξαν αἱ δυνάμεις ἀμφότεραι, φερομένων
ἁπασῶν τῶν νεῶν εἰς ἐμβολὴν καταπληκτικῶς, τὸ μὲν πρῶτον τοῖς τόξοις καὶ τοῖς
πετροβόλοις, ἔπειτα δὲ τοῖς ἀκοντίσμασι πυκνοῖς χρώμενοι κατετραυμάτιζον τοὺς ὑπο-
πίπτοντας· εἶτα συνεγγιζόντων τῶν σκαφῶν, καὶ μεγίστης γινομένης τῆς ἐμβολῆς βιαίως,
οἱ μὲν ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων συνέκαμπτον, οἱ δ' ἐρέται παρακληθέντες ὑπὸ τῶν
κελευστῶν, ἐκθυμότερον ἐνέκειντο. ἀπὸ κράτους δὲ καὶ βίας ἐλαυνομένων τῶν νεῶν,
αἱ μὲν παρέσυρον ἀλλήλων τοὺς ταρσούς, ὥστε πρὸς φυγὴν καὶ διωγμὸν ἀχρήστους
γίνεσθαι, καὶ τοὺς ἐπιβεβηκότας ἄνδρας, ὡρμηκότας πρὸς ἀγῶνα, κωλύεσθαι τῆς πρὸς
τὸν κίνδυνον ὁρμῆς· αἱ δὲ κατὰ πρῷραν τοῖς ἐμβόλοις συναράττουσαι πρύμναν ἀνε-
κρούοντο πρὸς ἄλλην ἐμβολήν, καὶ κατετραυμάτιζον ἀλλήλους οἱ ταύταις ἐφεστῶτες,
ἅτε τοῦ σκοποῦ σύνεγγυς ἑκάστοις κειμένου. τινὲς δὲ τῶν τριηράρχων ἐκ πλαγίας ἐν-
τυπόντων, καὶ τῶν ἐμβόλων δυσαποσπάστως ἐχόντων, ἐπεπήδων ἐπὶ τὰς τῶν πολεμίων
ναῦς, πολλὰ καὶ πάσχοντες δεινὰ καὶ διατιθέντες. οἱ μὲν γὰρ, τῶν ἐγγιζόντων τοίχων ἐφα- γρ. ἐφαπτόμενοι
ψάμενοι καὶ σφαλέντες τῆς βάσεως, περιέπιπτον εἰς θάλατταν, καὶ παραχρῆμα
τοῖς δόρασιν ὑπὸ τῶν ἐφεστώτων ἐφονεύοντο· οἱ δὲ, κρατήσαντες τῆς ἐπιβολῆς, τοὺς
μὲν ἀνῄρουν, τοὺς δὲ κατὰ τὴν στενοχωρίαν ἐκβιαζόμενοι περιέτρεπον εἰς τὸ πέλαγος.
ὅμως δὲ ποικίλαι καὶ παράλογοι συνίσταντο μάχαι, πολλάκις τῶν μὲν ἡττόνων ἐπι-
κρατούντων διὰ τὴν τῶν σκαφῶν ὑπεροχήν, τῶν δὲ κρειττόνων θλιβομένων, διὰ τὸ
περὶ τὴν στάσιν ἐλάττωμα, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν συμβαινόντων ἐν τοῖς τοιούτοις
κινδύνοις. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀγώνων διάδηλος ἡ ἀρετὴ γίνεται, δυναμέ-
νη τυγχάνειν τῶν πρωτείων, μηδενὸς ἔξωθεν αὐτομάτου παρενοχλοῦντος· κατὰ δὲ τὰς
ναυμαχίας, πολλὰς καὶ ποικίλας αἰτίας συμβαίνει παραλόγως ἐλαττοῦν τοὺς δι' ἀν-
δρείαν δικαίως ἂν τυχόντας τῆς νίκης. λαμπρότατα δὲ πάντων Δημήτριος ἠγωνί-
σατο, τῆς ἑπτήρους ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ. ἀθρόων γὰρ αὐτῷ περιχυθέντων, οὓς
μὲν ταῖς λόγχαις ἀκοντίζων, οὓς δ' ἐκ χειρὸς τῷ δόρατι τύπτων ἀνῄρει· πολλῶν
δὲ καὶ παντοίων βελῶν ἐπ' αὐτὸν φερομένων, ἃ μὲν προορώμενος ἐξέκλινεν, ἃ
δὲ τοῖς σκεπαστηρίοις ὅπλοις ἐδέχετο. τριῶν δ' ὑπασπιζόντων αὐτόν, εἷς μὲν λόγ-
χῃ πληγεὶς ἔπεσεν, οἱ δὲ δύο κατετραυματίσθησαν. τέλος δὲ τοὺς ἀντιστάντας ὁ Δη-
μήτριος ἐκβιασάμενος, καὶ τροπὴν τοῦ δεξιοῦ κέρατος ποιήσας, εὐθὺς καὶ τὰς συνε-
χεῖς φυγεῖν ἠνάγκασε. Πτολεμαῖος δὲ καὶ τὰ μέγιστα τῶν σκαφῶν καὶ τοὺς κρατίστους
ἄνδρας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ῥᾳδίως ἐτρέψατο τοὺς κατ' αὐτὸν τεταγμένους. καὶ τῶν νεῶν
ἃς μὲν κατέδυσεν, ἃς δὲ αὐτάνδρους εἷλεν. ὑποστρέφων δ' ἀπὸ τοῦ νικήματος, ἤλπι-
ζε καὶ τὰς ἄλλας ῥᾳδίως χειρώσασθαι· θεωρήσας δὲ τό, τε εὐώνυμον κέρας τῶν ἰδίων
συντετριμμένον, καὶ τὰς συνεχεῖς ἁπάσας πρὸς φυγὴν ὡρμημένας, ἔτι δὲ τοὺς
περὶ τὸν Δημήτριον μετὰ βάρους ἐπιφερομένους, ἀπέπλευσεν εἰς Κίτιον. Δημή-
τριος δὲ νικήσας τῇ ναυμαχίᾳ, τῷ μὲν Νέωνι καὶ Βουρίχῳ παρέδωκε τὰ στρατιω- γρ. δὲ ναυμαχήσας, τῷ
τικὰ τῶν πλοίων, προστάξας διώκειν, καὶ τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ διανηχομένους ἀνα-
λαμβάνειν· αὐτὸς δὲ τὰς ἰδίας ναῦς κοσμήσας τοῖς ἀκροστολίοις, καὶ τὰς ἁλούσας ἐφελ-
κόμενος, εἰς πλοῦν ἐπανῆγε πρὸς τὸ στρατόπεδον καὶ τὸν οἰκεῖον λιμένα. κατὰ δὲ τὸν
τῆς ναυμαχίας καιρόν, Μενέλαος ὁ ἐν τῇ Σαλαμῖνι στρατηγός, πληρώσας τὰς
ἑξήκοντα ναῦς, ἐξαπέστειλε πρὸς βοήθειαν τῷ Πτολεμαίῳ ναύαρχον ἐπιστήσας
Μενοίτιον. γινομένου δ' ἀγῶνος περὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος πρὸς τὰς ἐφορμούσας ναῦς,
καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως βιαζομένων, αἱ μὲν τοῦ Δημητρίου δέκα νῆες ἔφυγον πρὸς

τὸ πεζὸν στρατόπεδον. οἱ δὲ περὶ τὸν Μενοίτιον διαπλεύσαντες, καὶ τὴν χώραν μικρὸν
ὑστερήσαντες, ἀνέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. τῆς δὲ ναυμαχίας τοιοῦτο τέ-
λος λαβούσης, τῶν μὲν πορείων ἥλω πλείω τῶν ἑκατόν, ἐν οἷς ἦσαν σχεδὸν στρατιῶται
ὀκτακισχίλιοι· τῶν δὲ μακρῶν αὔτανδροι μὲν ἐλήφθησαν τετταράκοντα, διεφθάρησαν
δὲ περὶ ὀγδοήκοντα, ἃς πλήρεις οὔσας θαλάττης κατήγαγον οἱ κρατήσαντες εἰς τὴν
πρὸς τῇ πόλει στρατοπεδείαν. διεφθάρη δὲ καὶ τῶν Δημητρίου σκαφῶν εἴκοσι· πάντα
δὲ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας τυχόντα, παρέσχετο τὰς ἁρμοζούσας χρείας. Μετὰ
δὲ ταῦτα Πτολεμαῖος ἀπογνοὺς τὰ κατὰ τὴν Κύπρον, ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον. Δημήτριος
δὲ πάσας τὰς ἐν τῇ νήσῳ πόλεις παραλαβών, καὶ τοὺς φρουροῦντας στρατιώτας, τού-
τους μὲν εἰς τάξεις κατεχώρισεν, εὗρε πεζοὺς μὲν μυρίους ἑξακισχιλίους συντεταγ-
μένους, ἱππεῖς δὲ περὶ ἑξακοσίους· πρὸς δὲ τὸν πατέρα ταχέως ἐμβιβάσας εἰς τὴν
μεγίστην ναῦν τοὺς δηλώσοντας περὶ τῶν κατωρθωμένων ἀπέστειλεν. ὁ δ' Ἀντίγονος, (γρ. κατωρθωμάτων)
πυθόμενος τὴν γεγενημένην νίκην, καὶ μετεωρισθεὶς ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ προτερή-
ματος, διάδημα περιέθετο, καὶ τὸ λοιπὸν ἐχρημάτιζε βασιλεύς. συγχωρήσας καὶ τῷ
Δημητρίῳ τῆς αὐτῆς τυγχάνειν προσηγορίας καὶ τιμῆς. ὁ δὲ Πτολεμαῖος οὐδὲν τῇ
ψυχῇ ταπεινωθεὶς διὰ τὴν ἧτταν, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἀνέλαβε τὸ διάδημα, καὶ πρὸς
ἅπαντας ἀνέγραφεν ἑαυτὸν βασιλέα. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ οἱ λοιποὶ δυνάσται (γρ. ἔγραφεν)
ζηλοτυπήσαντες ἀνηγόρευον ἑαυτοὺς βασιλεῖς, Σέλευκος μὲν προσφάτως τὰς ἄνω
σατραπείας προσκεκτημένος, Λυσίμαχος δὲ καὶ Κάσσανδρος τὰς ἐξ ἀρχῆς δοθεί-
σας μερίδας διατηροῦντες. Ἡμεῖς δὲ περὶ τούτων ἱκανῶς εἰρηκότες, ἐν μέρει
διέξιμεν περὶ τῶν κατὰ Λιβύην καὶ Σικελίαν πραχθέντων. Ἀγαθοκλῆς γάρ, πυθόμε-
νος τοὺς προειρημένους δυνάστας ἀνηρημένους, καὶ νομίζων μήτε δυνάμεσι μήτε χώ-
ρᾳ μήτε τοῖς πραχθεῖσι λείπεσθαι τούτων, ἑαυτὸν ἀνηγόρευσε βασιλέα· καὶ διά-
δημα μὲν οὐκ ἔκρινεν ἔχειν· ἐφόρει γὰρ ἀεὶ στέφανον κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς τυραννίδος,
ἔκ τινος ἱερωσύνης, ὃν περικείμενος οὐκ ἀπέθετο περὶ τῆς δυναστείας ἀγωνιζόμενος.
ἔνιοι δὲ φασὶν αὐτὸν ἐπιτετηδεῦσθαι τοῦτον ἐξ ἀρχῆς φορεῖν, διὰ τὸ μὴ λίαν αὐτὸν (γρ. μὴ πάνυ αὐτὸν εὐχαίτην)
εὐχαίτην εἶναι. οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς προσηγορίας ταύτης ἄξιόν τι σπουδῆς πρᾶξαι,
ἐπὶ μὲν Ἰτυκαίους ἐστράτευσεν ἀφεστηκότας· ἄφνω δ' αὐτῶν τῇ πόλει προσπεσών, καὶ (γρ. ἄξια σπουδῆς)
τῶν ἐπὶ τῆς χώρας ἀπειλημμένων πολιτῶν ζωγρήσας εἰς τριακοσίους, τὸ μὲν
πρῶτον διδοὺς ἄφεσιν τῶν ἐγκλημάτων, ἠξίου παραδιδόναι τὴν πόλιν· οὐ προσε- (γρ. μηχανὰς καὶ κρεμάσας ἐπ' αὐταῖς)
χόντων δὲ τῶν ἔνδον, συνεπήγνυε μηχανήν, καὶ κρεμάσας ἐπ' αὐτῇ τοὺς αἰχμαλώ-
τους προσήγαγε τοῖς τείχεσιν. οἱ δ' Ἰτυκαῖοι τοὺς μὲν ἠτυχηκότας ἠλέουν, πλείονα
δὲ λόγον τῆς τῶν ἁπάντων ἐλευθερίας ἢ τῆς ἐκείνων σωτηρίας ποιούμενοι, διέλαβον
τὰ τείχη τοῖς στρατιώταις, καὶ τὴν πολιορκίαν εὐψύχως ὑπέμενον. εἶθ' ὁ μὲν Ἀγαθο-
κλῆς ἐπιστήσας τῇ μηχανῇ τούς τε ὀξυβελεῖς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, ἀπὸ ταύ-
της ἀγωνιζόμενος ἤρχετο τῆς πολιορκίας, καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἔνδον ὥσπερ καυτή-
ρια τινὰ προσῆγεν. οἱ δ' ἐπὶ τῶν τειχῶν ἑστῶτες τὸ μὲν πρῶτον ὤκνουν τοῖς βέλεσι
χρήσασθαι, προκειμένων αὐτοῖς σκοπῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, ὧν ἦσαν τινὲς καὶ τῶν
ἐπιφανεστάτων· ἐπικειμένων δὲ τῶν πολεμίων βαρύτερον, ἠναγκάζοντο τοὺς ἐπὶ τῆς
μηχανῆς ὄντας ἀμύνεσθαι. ἔνθα δὴ συνέβαινε γίνεσθαι παράλογα πάθη τοῖς Ἰτυκαίοις
καὶ τύχης ἐπηρεασμὸν ἐν ἀνάγκαις κείμενον ἀνέκφευκτον. προβεβλημένων γὰρ τῶν
Ἑλλήνων τοὺς ἡλωκότας τῶν ἐξ Ἰτύκης, ἀναγκαῖον ἦν ἢ τούτων φειδομένους περιορᾶν ὑπο-
χειρίους τοῖς πολεμίοις γινομένην τὴν πατρίδα, ἢ τῇ πόλει βοηθοῦντας, ἀνηλεῶς

φονεῦσαι πλῆθος πολιτῶν ἢ τυχηκότων. ὅπερ καὶ συνέβη γενέσθαι. ἅμα μὲν ὁρμώμενοι γὰρ
τοὺς πολεμίους, καὶ παντοίοις βέλεσι χρώμενοι, καὶ τὰ τῶν ἐφεστηκότων τῇ μηχανῇ
σώματα κατηκίσαντο, καὶ τινὰς μὲν τῶν κρεμαμένων πολιτῶν κατηκόντισαν, τινὰς δὲ
τοῖς ὀξυβελέσι πρὸς τῇ μηχανῇ καθήλωσαν, καθ' οὓς ποτε τύχοι τοῦ σώματος τόπους.
ὥστε σταυρῷ παραπλησίαν εἶναι τὴν ὕβριν ἅμα καὶ τὴν τιμωρίαν. καὶ ταῦτ' ἐγένετο
ποιεῖν ὑπὸ συγγενῶν ἢ φίλων, εἰ τύχοι, τῆς ἀνάγκης οὐκ ἐώσης πολυπραγμονεῖν τι τῶν παρ'
ἀνθρώποις ὁσίων. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς, ὁρῶν αὐτοὺς ἀπαθῶς ὡρμηκότας πρὸς τὸν κίνδυ-
νον, περιστήσας πανταχόθεν τὴν δύναμιν, καὶ κατά τινα τόπον φαύλως ᾠκοδομημέ-
νον βιασάμενος, εἰσέπεσεν εἰς τὴν πόλιν. τῶν δ' Ἰτυκαίων τῶν μὲν εἰς τὰς οἰκίας, τῶν δ'
εἰς τὰ ἱερὰ καταφυγόντων, δι' ὀργῆς αὐτοὺς ἔχων, φόνου τὴν πόλιν ἐπλήρωσε. τοὺς μὲν γὰρ
ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε, τοὺς δ' ἁλόντας ἐκρέμασε, τοὺς δ' ἐπὶ θεῶν ἱερὰ καὶ βωμοὺς
καταφυγόντας διαψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος ἐποίησε. διαφορήσας δὲ τὰς κτήσεις, καὶ φυλακὴν
καὶ ἀπολιπὼν ἐπὶ τῆς πόλεως, ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τὴν Ἵππου καλουμένην ἄκραν,
ὠχυρωμένην φυσικῶς τῇ παρακειμένῃ λίμνῃ. πολιορκήσας δὲ αὐτὴν ἐνεργῶς, καὶ
τῶν ἐγχωρίων ναυμαχίᾳ περιγενόμενος, κατὰ κράτος εἷλε. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τὰς πό-
λεις χειρωσάμενος, τῶν τε ἐπὶ θαλάττῃ τόπων τῶν πλείστων ἐκυρίευσε, καὶ τῶν τὴν
μεσόγειον οἰκούντων, πλὴν τῶν νομάδων· ὧν τινὲς μὲν φιλίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσαν-
το, τινὲς δ' ἐκαραδόκουν τὴν τῶν ὅλων κρίσιν. τέτταρα γὰρ τὴν Λιβύην διείλη-
φε γένη, Φοίνικες μὲν, οἱ τὴν Καρχηδόνα τότε κατοικοῦντες· Λιβοφοίνικες δὲ, πολ-
λὰς ἔχοντες πόλεις ἐπιθαλαττίους, καὶ κοινωνοῦντες τοῖς Καρχηδονίοις ἐπιγα-
μίας, οἷς ἀπὸ τῆς συμπεπλεγμένης συγγενείας συνέβη τυχεῖν ταύτης τῆς προσηγο-
ρίας. ὁ δὲ πολὺς λαὸς τῶν ἐγχωρίων ἀρχαιότατος ὢν, Λίβυς ὠνομάζετο, μισῶν δια-
φερόντως τοὺς Καρχηδονίους, διὰ τὸ βάρος τῆς ἐπιστασίας. οἱ δὲ τελευταῖοι νομάδες
ὑπῆρχον, πολλὴν τῆς Λιβύης νεμόμενοι μέχρι τῆς ἐρήμου. Ἀγαθοκλῆς δὲ τοῖς μὲν
κατὰ Λιβύην συμμάχοις καὶ ταῖς δυνάμεσιν ὑπερέχων τῶν Καρχηδονίων, περὶ δὲ τῶν
ἐν Σικελίᾳ πραγμάτων ἀγωνιῶν, ἄφρακτα καὶ πεντηκοντόρους ναυπηγησάμε-
νος, ἐνεβίβασε στρατιώτας δισχιλίους. καταλιπὼν δὲ τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ πραγμάτων
στρατηγὸν Ἀρχάγαθον τὸν υἱὸν, ἀνήχθη ταῖς ναυσὶν, ἐπὶ Σικελίας τὸν πλοῦν ποιούμε-
νος. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ξενόδοκος ὁ τῶν Ἀκραγαντίνων στρατηγὸς, πολ-
λὰς μὲν τῶν πόλεων ἠλευθερωκὼς, ἐλπίδας δὲ μεγάλας παρεσχηκὼς τοῖς Σικελιώ-
ταις τῆς καθ' ὅλην τὴν νῆσον αὐτονομίας, ἐξήγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Ἀγαθο-
κλέους στρατηγοὺς, οὖσαν πεζῶν μὲν πλειόνων ἢ μυρίων, ἱππέων δὲ σχεδὸν χιλίων. οἱ δὲ
περὶ Λεπτίνην καὶ Δημόφιλον, ἐκ τῶν Συρακουσῶν καὶ τῶν φρουρίων ἐπιλέξαντες
οὓς ἠδύναντο πλείους, ἀντεστρατοπέδευσαν πεζοῖς μὲν ὀκτακισχιλίοις καὶ διακοσίοις,
ἱππεῦσι δὲ χιλίοις καὶ διακοσίοις. γενομένης οὖν παρατάξεως ἰσχυρᾶς, ἡττηθεὶς ὁ Ξε-
νόδοκος ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀκράγαντα, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλεν οὐκ ἐλάττους τῶν
χιλίων καὶ πεντακοσίων. οἱ μὲν οὖν Ἀκραγαντῖνοι ταύτῃ τῇ συμφορᾷ περιπεσόντες,
διέλυσαν ἑαυτῶν μὲν τὴν καλλίστην ἐπιβολὴν, τῶν δὲ συμμάχων τὰς τῆς ἐλευθε-
ρίας ἐλπίδας. Ἀγαθοκλῆς δὲ, τῆς μάχης ἄρτι γεγενημένης, καταπλεύσας τῆς Σικε-
λίας εἰς Σελινοῦντα, Ἡρακλεώτας μὲν ἠλευθερωκότας τὴν πόλιν ἠνάγκασε πάλιν
ὑποτάττεσθαι· παρελθὼν δὲ ἐπὶ θάτερον μέρος τῆς νήσου, Θερμίτας μὲν προσαγα-
γόμενος ὑποσπόνδους ἀφῆκε, τῶν Καρχηδονίων φρουρούντων ταύτην τὴν πόλιν,
Κεφαλοίδιον δὲ ἐκπολιορκήσας, Λεπτίνην μὲν ταύτης ἐπιμελητὴν ἀπέλιπεν· αὐτὸς

γρ. οὐ πολυπραγμονούσης τι

γρ. ἀφράκτων ὄντων, καὶ

δὲ διὰ τῆς μεσογείου ποιούμενος τὴν πορείαν, ἐπεβάλετο μὲν νυκτὸς εἰς τὴν κειμένην πόλιν προσέπεσεν, εἰσδεχομένων αὐτὸν τινῶν πολιτῶν διὰ σκοτεινῆς καταφανοῦς δὲ τῆς ἐπιβουλῆς γενομένης, καὶ τῶν φρουρῶν παραβοηθησάντων, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς πόλεως, ἀποβαλὼν τῶν στρατιωτῶν πλείους τῶν πεντακοσίων. μετὰ δὲ ταῦτα τινῶν ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας μεταπεμπομένων αὐτὸν, καὶ τὴν πατρίδα παραδώσειν ἐπαγγελλομένων, ἧκε πρὸς τὴν πόλιν. τῶν δὲ προδοτῶν καταφανῶν γενομένων καὶ κολασθέντων, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν πολιορκήσας, ἄπρακτος ἐγένετο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πολλὰ κακοπαθήσας, καὶ συχνοὺς ἀποβαλὼν, μόλις εἷλε τὴν πόλιν καὶ τῶν Ἀπολλωνιατῶν τοὺς πλείστους ἀποσφάξας, διήρπασε τὰς κτήσεις. τούτου δὲ περὶ ταῦτ' ὄντος, Δεινοκράτης ὁ τῶν φυγάδων ἡγούμενος, ἀναλαβὼν τὴν Ἀκραγαντίνων προαίρεσιν, καὶ προστάτην αὑτὸν ἀναδείξας τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ἐποίησε πολλοὺς ἁπανταχόθεν συνδραμεῖν πρὸς αὐτόν. οἱ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἔμφυτον πᾶσιν ἐπιθυμίαν τῆς αὐτονομίας, οἱ δὲ διὰ τὸν Ἀγαθοκλέους φόβον προθύμως ὑπήκουον τοῖς παραγγελλομένοις. ἠθροισμένων δὲ αὐτῶν, πεζῶν μὲν οὐ πολὺ ἐλαττόνων δισμυρίων, ἱππέων δὲ χιλίων καὶ πεντακοσίων, καὶ πάντων τούτων ἐν φυγαῖς καὶ μεγέθει τοῦ πονεῖν συνεχῶς γεγονότων, κατεστρατοπέδευσεν ἐν ὑπαίθρῳ, προκαλούμενος τῇ μάχῃ τὸν δυνάστην. τοῦ δὲ Ἀγαθοκλέους λειπομένου πολὺ ταῖς δυνάμεσι, καὶ φυγομαχοῦντος, ἐκ ποδὸς ἠκολούθει, συνεχῶς ἀκονιτὶ περιποιούμενος τὴν νίκην. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν τοῖς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα συνέβαινε πρὸς τὸ χεῖρον μεταβαλεῖν οὐ μόνον τὰ κατὰ Σικελίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν Λιβύην πράγματα. Ἀρχάγαθος γὰρ ὁ καταλειφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ στρατηγὸς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πατρὸς, τὸ μὲν πρῶτον ἐπλεονέκτει, πέμψας εἰς τοὺς ἄνω τόπους μέρος τι τῆς δυνάμεως, ἧς ἦν ἡγεμὼν Εὔμαχος. οὗτος γὰρ Τῶκας πόλιν εὐμεγέθη χειρωσάμενος, πολλοὺς προσηγάγετο τῶν πλησίον κατοικούντων νομάδων. εἶθ' ἑτέραν ἐκπολιορκήσας τὴν ὀνομαζομένην Φελλίνην, ἠνάγκασε πειθαρχεῖν τοὺς τὴν ἑξῆς χώραν νεμομένους, τοὺς καλουμένους Ἀσφοδελώδεις, οἳ ταῖς τῷ χρώματι παραπλησίους τοῖς Αἰθίοψι. τρίτην δὲ εἷλε Μεσχέλαν μεγίστην οὖσαν, ᾠκισμένην δὲ τὸ παλαιὸν ὑπὸ τῶν ἐκ Τροίας ἀνακομιζομένων Ἑλλήνων, περὶ ὧν ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ προειρήκαμεν. ἑξῆς δὲ τὴν ὀνομαζομένην Ἀκρὰν Ἵππου τὴν ὁμώνυμον τῇ χειρωθείσῃ κατὰ κράτος ὑπὸ Ἀγαθοκλέους, καὶ τελευταίαν τὴν προσαγορευομένην Ἀκρίδα πόλιν αὐτόνομον. ἣν ἐξανδραποδισάμενος, ἐξέδωκε τοῖς στρατιώταις διαρπάσαι. ἐμπλήσας δὲ ὠφελείας τὸ στρατόπεδον, κατέβη πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀρχάγαθον, καὶ δόξας ἀγαθὸς ἀνὴρ γεγονέναι, πάλιν ἐστράτευσεν εἰς τοὺς ἄνω τῆς Λιβύης τόπους. ὑπερβαλὼν δὲ τὰς πόλεις ὧν πρότερον ἐγεγόνει κύριος, προσέπεσεν εἰς τὴν καλουμένην Μιλτίνην πόλιν, ἀπροσδοκήτως ἐπιφανείς. συστραφέντων δὲ ἐπ' αὐτὸν τῶν βαρβάρων, καὶ κρατησάντων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐξεβλήθη παραλόγως, καὶ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλεν. ἐντεῦθεν δὲ ἀναζεύξας, προῆγε δι' ὄρους ὑψηλοῦ, παρήκοντος ἐπὶ σταδίους διακοσίους, πλήρους δ' ὄντος αἰλούρων. ἐν ᾧ συνέβαινε μηδὲν ὅλως πτηνὸν νεοττεύειν, μήτε ἐπὶ τοῖς δένδρεσι, μήτε ἐπὶ ταῖς φάραγξι, διὰ τὴν ἀλλοτριότητα τῶν προειρημένων ζώων. διελθὼν δὲ τὴν ὀρεινὴν ταύτην, ἐνέβαλεν εἰς χώραν ἔχουσαν πλῆθος πιθήκων, καὶ πόλεις τρεῖς τὰς ἀπὸ τούτων τῶν ζώων ὀνομαζομένας, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τρόπον τῆς διαλέκτου μεθερμηνευομένας Πιθηκούσας. ἐν δὲ ταύταις οὐκ ὀλίγα τῶν νομίμων πολὺ παρήλλαττε τῶν παρ' ἡμῖν. ταῖς τε γὰρ αὐταῖς οἰκίαις οἱ πίθηκοι κατῴκουν τοῖς ἀνθρώποις, θεοὶ παρ' αὐτοῖς νομιζόμενοι, καθάπερ παρ'

γρ. πανταχόθεν συνδρ.

γρ. συνέχων ἀκονιτὶ ἦν φ.

γρ. μαχέλαν

γρ. αὐτονομουμένην ἐξανδρ.

αἰγυπτίοις οἱ κύνες· ἔκ τε τῶν προεσκευασμένων ἐν τοῖς ταμιείοις τὰ ζῷα τὰς τροφὰς
ἐλάμβανον ἀκωλύτως ὁπότε βούλοιτο. καὶ τὰς προσηγορίας δ' ἐπέθεσαν οἱ γονεῖς
τοῖς παισὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν πιθήκων, ὥσπερ παρ' ἡμῖν ἀπὸ τῶν θεῶν. τοῖς δ' ἀπο-
κτείνασι τοῦτο τὸ ζῷον, ὡς ἠσεβηκόσι τὰ μέγιστα, θάνατος ὥριστο πρόστιμον. διὸ δὴ καὶ
παρά τισιν ἐνίσχυσεν ἐν παροιμίας μέρει λεγόμενον ἐπὶ τῶν ἀναιρουμένων, ὅτι πιθή-
κου αἷμα ποτίσεται. ὁ δ' οὖν Εὔμαχος μίαν μὲν τούτων τῶν πόλεων ἑλὼν κατὰ κρά-
τος, διήρπασε, τὰς δὲ δύο προσηγάγετο. πυνθανόμενος δὲ τοὺς περιοικοῦντας βαρβά-
ρους ἀθροίζειν ἐπ' αὐτὸν μεγάλας δυνάμεις, προῆγε συντομώτερον, διεγνωκὼς
ἐπανιέναι πρὸς τοὺς ἐπὶ θαλάττῃ τόπους. μέχρι μὲν δὴ τούτων τῶν χρόνων ἐν τῇ Λι-
βύῃ κατὰ νοῦν ἅπαντα τὰ πράγματα τοῖς περὶ τὸν Ἀρχάγαθον ἦν. Μετὰ δὲ ταῦ-
τα τῆς γερουσίας ἐν Καρχηδόνι βουλευσαμένης περὶ τοῦ πολέμου καλῶς, ἔδοξε τοῖς
συνέδροις τρία στρατόπεδα ποιήσαντας ἐκ τῆς πόλεως ἐκπέμψαι, τὸ μὲν ἐπὶ τὰς
παραθαλαττίους πόλεις, τὸ δ' εἰς τὴν μεσόγειον, τὸ δ' εἰς τοὺς ἄνω τόπους. ἐνόμιζον
γάρ, τοῦτο πράξαντες, πρῶτον μὲν τὴν πόλιν ἀπαλλάξειν τῆς πολιορκίας, ἅμα δὲ καὶ
τῆς σιτοδείας. (πολλοὶ γὰρ καὶ παντοδαποὶ ὄχλοι συμπεφευγότες εἰς τὴν Καρχη-
δόνα, συνέβαινε πάντων γεγονέναι σπάνιν, ἐξανηλωμένων ἤδη τῶν ἐπιτηδείων. ὁ δὲ
τῆς πολιορκίας οὐκ ἦν κίνδυνος, ἀπροσίτου τῆς πόλεως οὔσης, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τει-
χῶν καὶ τῆς θαλάττης ὀχυρότητα.) ἔπειθ' ὑπελάμβανον καὶ τοὺς συμμάχους δια-
μενεῖν μᾶλλον, πλειόνων στρατοπέδων ὄντων ἐν ὑπαίθρῳ τῶν παραβοηθούντων. τὸ δὲ
μέγιστον, ἤλπιζον καὶ τοὺς πολεμίους ἀναγκασθήσεσθαι μερίζειν τὰς δυνάμεις, καὶ μα-
κρὰν ἀποσπᾶσθαι τῆς Καρχηδόνος. ἅπερ ἅπαντα κατὰ τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν συνετε-
λέσθη. τρισμυρίων μὲν γὰρ στρατιωτῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐκπεμφθέντων, οἱ καταλει-
πόμενοι ἔμπροσθεν οὐχ οἷον ἱκανὰ πρὸς αὐτάρκειαν εἶχον, ἀλλ' εἰς περιουσίας ἐχρῶν-
το δαψιλέσι πᾶσιν· οἵ τε σύμμαχοι, τὸ πρὸ τοῦ διὰ τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβον
ἀναγκαζόμενοι προστίθεσθαι τοῖς πολεμίοις, τότε πάλιν θαρρήσαντες ἀντεῖχον εἰς
τὴν προϋπάρχουσαν φιλίαν. ὁ δ' Ἀρχάγαθος, ὁρῶν διειλημμένην ἅπασαν τὴν
Λιβύην πολεμίοις στρατοπέδοις, καὶ αὐτὸς διεῖλε τὴν δύναμιν· καὶ μέρος μὲν ἐξέπεμ-
ψεν εἰς τὴν παραθαλάττιον, τῆς δ' ἄλλης στρατιᾶς ἣν μὲν Αἰσχρίωνι παραδοὺς ἐξέ-
πεμψεν, ἧς δ' αὐτὸς ἡγεῖτο, καταλιπὼν τὴν ἱκανὴν φυλακὴν ἐπὶ τοῦ Τύνητος. το-
σούτων δὲ στρατοπέδων ἐπὶ τῆς χώρας πανταχῇ πλαζομένων, καὶ προσδοκωμένης
ἔσεσθαι πραγμάτων ὁλοσχερῶν μεταβολῆς, ἅπαντες ἠγωνίων καραδοκοῦντες
τὸ τέλος τῶν ἀποβησομένων. Ἄννων μὲν οὖν ἡγούμενος τοῦ κατὰ τὴν μεσόγειον στρατοπέδου,
θεὶς ἐνέδρας τοῖς περὶ τὸν Αἰσχρίωνα, καὶ παραδόξως ἐπιθέμενος, ἀνεῖλε πεζοὺς μὲν
πλείους τῶν τετρακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ περὶ διακοσίους, ἐν οἷς ἦν καὶ αὐτὸς ὁ στρα-
τηγός· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ἥλωσαν, οἱ δὲ διεσώθησαν πρὸς Ἀρχάγαθον, ἀπέχοντα
σταδίους πεντακοσίους. Ἰμίλκων δ' ἐπὶ τοὺς ἄνω τόπους στρατηγὸς ἀποδεδειγμένος, τὸ μὲν
πρῶτον ἐφήδρευε τῇ πόλει πρὸς τὸν Εὔμαχον, ἐφελκόμενος βαρὺ τὸ στρατόπε-
δον, διὰ τὰς ἐκ τῶν ἁλουσῶν πόλεων ὠφελείας. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Ἑλλήνων ἐκτα-
ξάντων τὴν δύναμιν, καὶ προκαλουμένων εἰς μάχην, Ἰμίλκων μέρος μὲν τῆς στρατιᾶς
κατέλιπε διεσκευασμένον ἐν τῇ πόλει, διακελευσάμενος, ὅταν αὐτὸς ἀναχωρῇ
προσποιούμενος φυγήν, ἐπεξελθεῖν τοῖς ἐπιδιώκουσιν· αὐτὸς δὲ προαγαγὼν τοὺς ἡ-
μίσεις τῶν στρατιωτῶν, καὶ μικρὸν πρὸ τῆς παρεμβολῆς συνάψας μάχην, εὐθὺς ἔφευ-
γεν ὡς καταπεπληγμένος. οἱ δὲ περὶ τὸν Εὔμαχον ἐπαρθέντες τῇ νίκῃ καὶ τῆς τάξεως

γρ. ἐπιθαλαττίοις

γρ. ἐκ

γρ. σκιάθου

οὐδὲν φροντίσαντες ἐδίωκον, καὶ τεθορυβημένως τῶν ὑποχωρούντων ἐξηπλοῦντο. ἄφνω δὲ καθ' ἕτερον μέρος τῆς πόλεως ἐκχυθείσης τῆς δυνάμεως κατεσκευασμένης, καὶ πλήθους ἱκανοῦ πρὸς ἓν παρακέλευσμα συναλαλάξαντος, κατεπλάγησαν. ἐμβαλόντων οὖν τῶν βαρβάρων εἰς ἀσυντάκτους καὶ πεφοβημένους διὰ τὸ παράδοξον, ταχὺ τροπὴν συνέβη γενέσθαι τῶν Ἑλλήνων. ὑποτεμομένων γὰρ τῶν Καρχηδονίων τὴν εἰς τὴν στρατοπεδείαν ἀποχώρησιν τῶν πολεμίων, ἠναγκάσθησαν οἱ περὶ τὸν Εὔμαχον καταφυγεῖν ἐπὶ τὸν πλησίον λόφον ὕδατος σπανίζοντα. περιστρατοπεδευσάντων δὲ τὸν τόπον τῶν Φοινίκων, ἅμα μὲν ὑπὸ τοῦ δίψους καταπονηθέντες, ἅμα δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων κατατρυχόμενοι, σχεδὸν ἅπαντες ἀνῃρέθησαν. ἀπὸ μὲν γὰρ πεζῶν ὀκτακισχιλίων τριάκοντα μόνοι διεσώθησαν, ἀπὸ δὲ ἱππέων ὀκτακοσίων, τετταράκοντα διέφυγον τὸν κίνδυνον. ὁ δ' Ἀρχάγαθος τηλικαύτῃ συμφορᾷ περιπεσών, ἐπανῆλθεν εἰς Τύνητα· καὶ τῶν μὲν ἐκπεμφθέντων στρατιωτῶν τοὺς περιλειπομένους μετεπέμπετο πανταχόθεν· εἰς δὲ τὴν Σικελίαν ἐξέπεμψε τοὺς δηλώσοντας τῷ πατρὶ τὰ συμβεβηκότα, καὶ παρακαλέσοντας βοηθεῖν τὴν ταχίστην. τοῖς δὲ προγεγονόσιν ἀτυχήμασιν, ἑτέρα τις ἧττον ἐλάττωσις ἐπηκολούθησε. ἀπέστησαν μὲν γὰρ ἀπ' αὐτῶν πλὴν ὀλίγων ἅπαντες σύμμαχοι· συνεστράφησαν δὲ αἱ τῶν πολεμίων δυνάμεις, καὶ πλησίον ποιησάμενοι παρεμβολὰς ἐφήδρευον. Ἰμίλκων μὲν γὰρ κατελάβετο τὰ στενά, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς χώρας εἰσβολῶν ἀπέκλεισε τοὺς ἐναντίους, ἀπέχων σταδίους ἑκατόν. ἐκ δὲ θατέρου μέρους ἐστρατοπέδευσεν Ἀτάρβας ἀπὸ τετταράκοντα σταδίων τοῦ Τύνητος. διόπερ τῶν πολεμίων οὐ μόνον τῆς θαλάττης, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας κυριευόντων, σιτοδείᾳ τε συνέβαινε συνέχεσθαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ τῷ φόβῳ πάντοθεν κατείχοντο. ἐν ἀθυμίᾳ δὲ δεινῇ πάντων ὄντων, Ἀγαθοκλῆς ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν Λιβύην ἐλαττώματα, παρεσκευάσατο ναῦς τε μακρὰς ἑπτακαίδεκα, διανοούμενος βοηθεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀρχάγαθον. καὶ τῶν κατὰ Σικελίαν δὲ πραγμάτων ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτῷ μεταβεβληκότων, διὰ τὸ τοὺς περὶ Δεινοκράτην φυγάδας ηὐξῆσθαι ἐπὶ πλέον, τὸν μὲν ἐν τῇ νήσῳ πόλεμον τοῖς περὶ Λεπτίνην στρατηγοῖς ἐνεχείρισεν· αὐτὸς δὲ πληρώσας τὰς ναῦς, ἐπετήρει τὸν τοῦ πλοῦ καιρόν, ἐφορμούντων τῶν Καρχηδονίων τριάκοντα ναυσί. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἐκ τῆς Τυρρηνίας αὐτῷ κατέπλευσαν ὀκτωκαίδεκα νῆες ἐπὶ βοήθειαν, αἳ διὰ νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα εἰσπεσοῦσαι τοὺς Καρχηδονίους ἔλαθον. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς ταύτης τυχὼν τῆς ἀφορμῆς κατεστρατήγησε τοὺς πολεμίους, τοῖς μὲν συμμάχοις μένειν παραγγείλας μέχρι ἂν αὐτὸς ἐκπλεύσας ἐπισπάσηται τοὺς Φοίνικας εἰς τὸν διωγμόν· αὐτὸς δέ, καθάπερ ἦν συντεταγμένος, ἐκ τοῦ λιμένος ἀνήχθη κατὰ σπουδὴν ταῖς ἑπτακαίδεκα σκάφεσιν. εἶθ' οἱ μὲν ἐφορμοῦντες ἐδίωκον, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα κατανοήσαντες τοὺς Τυρρηνοὺς παραφαινομένους ἐκ τοῦ λιμένος, ἄφνω τὰς ναῦς ἐπέστρεψαν, καὶ καταστάντες εἰς ἐμβολήν, διεναυμάχουν τοῖς βαρβάροις. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι διά τε τὸ παράδοξον, καὶ διὰ τὸ τῶν πολεμίων εἰς μέσον ἀπολαμβάνεσθαι τὰς ἰδίας τριήρεις, καταπλαγέντες ἔφυγον. εἶθ' οἱ μὲν Ἕλληνες πέντε νεῶν αὐτάνδρων ἐκυρίευσαν· ὁ δὲ τῶν Καρχηδονίων στρατηγός, ἁλισκομένης ἤδη τῆς ναυαρχίδος, ἀπέσφαξεν ἑαυτόν, προκρίνας τὸν θάνατον τῆς προσδοκηθείσης αἰχμαλωσίας. οὐ μὴν ἔφαινε γε οὗ βεβουλευμένος. ἡ γὰρ ναῦς φορᾶς πνεύματος ἐπιλαβομένη, τοῦ δόλωνος ἀρθέντος, ἐξέφυγε τὸν κίνδυνον. Ἀγαθοκλῆς μὲν οὖν οὐδ' ἐλπίδας ἔχων τοῦ κατὰ θάλατταν περιέσεσθαί ποτε τῶν Καρχηδονίων, ἐνίκησε ναυμαχίᾳ παραδόξως, καὶ τὸ λοιπὸν θαλασσοκρατῶν παρεῖχε τοῖς ἐμπόροις τὴν ἀσφάλειαν. διόπερ

γρ. εἰς τοὺς ἀσυντάκτους αὐτῶν φάλαγγας, ταχὺ τροπὴν συνέβη γενέσθαι τῶν ἰλ-λιάων πεφοβημένων,

γρ. ἧτται τις ἧττον ἐλαττώσεις ἐπήγοντο

γρ. ἀπισρέψαν,

γρ. ἐπιλαβομένου, ἅμα τοῦ ἱστίου ἀρθ.

οἱ Συρακούσιοι, πάντοθεν πρὸς αὐτοὺς κομιζομένης ἀγορᾶς, αὐτοὶ δὲ τῶν ἐπιτηδείων σπάνεως ταχέως πάντων ἕξοιν δαψίλειαν. ὁ δὲ Δεινοκράτης μετεωρισθεὶς τῷ γεγονότι προτερήματι, Λεπτίνην ἐξαπέστειλε λεηλατήσοντα τὴν πολεμίαν, καὶ μάλιστα τὴν Ἀκραγαντίνων. ὁ γὰρ Ξενόδοκος διὰ τὴν γεγενημένην ἧτταν βλασφημούμενος ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐστασίαζε πρὸς αὐτούς. προσέταξε μὲν οὖν τῷ Λεπτίνῃ πειρᾶσθαι προκαλέσασθαι τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν μάχην. ῥᾳδίως γὰρ προτερήσειν, ὡς στασιαζούσης δυνάμεως καὶ προηττημένης. ὅπερ καὶ συνετελέσθη. ὁ μὲν γὰρ Λεπτίνης ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἀκραγαντίνων, τὴν χώραν ἐδῄου. ὁ δὲ Ξενόδοκος τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίαν εἶχεν, οὐ νομίζων αὑτὸν ἀξιόμαχον εἶναι· ὀνειδιζόμενος δ' ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς δειλίαν, προήγαγε τὴν στρατιάν, τῷ μὲν ἀριθμῷ βραχὺ λειπομένην τῶν ἐναντίων, τῇ δ' ἀρετῇ πολὺ καταδεεστέραν οὖσαν· ὡς ἂν τῆς μὲν πολιτικῆς ἐν ἀνέσει καὶ σκιατροφίᾳ γεγενημένης, τῆς δ' ἐν ἀγραυλίᾳ καὶ συνεχέσι στρατείαις γεγυμνασμένης. διὸ καὶ μάχης γενομένης, οἱ περὶ τὸν Λεπτίνην ταχὺ τοὺς Ἀκραγαντίνους τρεψάμενοι συνεδίωξαν εἰς τὴν πόλιν. ἔπεσον δ' ἐπὶ τῆς παρατάξεως τῶν ἡττηθέντων πεζοὶ μὲν περὶ πεντακοσίους, ἱππεῖς δὲ πλείω τῶν πεντήκοντα. εἶθ' οἱ μὲν Ἀκραγαντῖνοι δυσφοροῦντες ἐπὶ τοῖς ἐλαττώμασιν ἐν αἰτίαις εἶχον τὸν Ξενόδοκον, ὡς δ' ἐκ δυοῖν δὶς ἡττημένοι. ὁ δὲ φοβηθεὶς τὰς ἐπιφερομένας εὐθύνας καὶ κρίσεις, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν Γέλαν. Ἀγαθοκλῆς δὲ ἐν ἡμέραις ὀλίγαις καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν νενικηκὼς τοὺς πολεμίους, ἔθυε τοῖς θεοῖς, καὶ λαμπρὰς ὑποδοχὰς τῶν φίλων ἐποιεῖτο. ἀπετίθετο δ' ἐν τοῖς πότοις τὸ τῆς τυραννίδος ἀξίωμα, καὶ τῶν τυχόντων ἰδιωτῶν ταπεινότερον ἑαυτὸν ἀπεδείκνυεν, ἅμα μὲν διὰ τῆς τοιαύτης πολιτείας θηρώμενος τὴν παρὰ τῶν πολλῶν εὔνοιαν, ἅμα δὲ διδοὺς ἐν τῇ μέθῃ καθ' αὑτοῦ παρρησίαν, ἀκριβῶς κατενόει τὴν ἑκάστου διάνοιαν, τῆς ἀληθείας ἐκφερομένης ἀπαρακαλύπτως διὰ τὸν οἶνον. ὑπάρχων δὲ καὶ φύσει γελωτοποιὸς καὶ μῖμος, οὐδ' ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀπείχετο τοῦ σκώπτειν τοὺς καθημένους, καὶ τινὰς αὐτῶν εἰκάζειν· ὥστε τὸ πλῆθος πολλάκις εἰς γέλωτα ἐκτρέπεσθαι, καθάπερ τινὰ τῶν ἠθολόγων ἢ θαυματοποιῶν θεωροῦντας. δορυφορούμενος δ' ὑπὸ πλήθους, εἰς τὰς ἐκκλησίας εἰσῄει μόνος, οὐχ ὁμοίως Διονυσίῳ τῷ τυράννῳ. ἐκεῖνος γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον ἀπίστως διέκειτο πρὸς ἅπαντας ὥστε κατὰ μὲν τὸ πλεῖστον κομᾶν καὶ πωγωνοτροφεῖν, ὅπως μὴ συναναγκασθῇ τῷ τοῦ κουρέως σιδήρῳ παραβάλλειν τὰ κυριώτατα μέρη τοῦ σώματος. εἰ δὲ καί ποτε χρεία γένοιτο τὴν κεφαλὴν ἀποκείρασθαι, περιέκαε τὰς τρίχας, μίαν ἀσφάλειαν τυραννίδος ἀποφαινόμενος τὴν ἀπιστίαν. ὁ δ' οὖν Ἀγαθοκλῆς παρὰ τὸν πότον λαβὼν ῥυτὸν μέγαν χρυσοῦν, εἶπεν ὡς οὐ πρότερον ἀπέστη τῆς κεραμευτικῆς τέχνης, ἕως τοιαῦτα ἐκπωμάτων πλάσματα φιλοτέχνως ἐκεραμεύσατο. οὐ γὰρ ἀπηρνεῖτο τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐκαυχᾶτο, διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς ἀποφαινόμενος ἀντὶ τοῦ ταπεινοτάτου βίου τὸν ἐπιφανέστατον μετειληφέναι. καί ποτε πολιορκοῦντος αὐτοῦ τινὰ τῶν οὐκ ἀδόξων πόλεων, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ τείχους βοώντων, κεραμεῦ καὶ καμινεῦ πότε τοὺς μισθοὺς ἀποδώσεις τοῖς στρατιώταις; ὑπολαβὼν εἶπεν, ὅταν ταύτην ἐξέλω. οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν τοῖς πότοις εὐτραπελίαν κατανοήσας τῶν μεθυόντων τοὺς ἀλλοτρίως τὰ πρὸς τὴν δυναστείαν ἔχοντας, παρέλαβεν αὐτούς ποτε κατ' ἰδίαν πάλιν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν, καὶ τῶν ἄλλων Συρακοσίων τοὺς μάλιστα πεφρονηματισμένους, τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίους ὄντας· οὓς περιστήσας τῶν μισθοφόρων τοὺς εὐθέτους, ἅπαντας ἀπέσφαξε. σφόδρα γὰρ εὐλαβεῖτο μὴ χωρισθέντος αὐτοῦ εἰς Λιβύην,

γρ. ἦν

γρ. φανερουμένης

Dionysius tyrannus quanto in metu vixerit.

καταλύσωσι τὴν δυναστείαν, ἐπικαλεσάμενοι τοὺς μετὰ Δεινοκράτους φυγάδας.
τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἀσφαλισάμενος τὰ κατὰ τὴν ἀρχήν, ἐξέπλευσεν ἐκ τῶν Συρα-
κουσῶν· καὶ κομισθεὶς εἰς Λιβύην, κατέλαβε τὸ στρατόπεδον ἐν ἀθυμίᾳ καὶ ἀπορίᾳ
πολλῇ. διόπερ κρίνων συμφέρειν διαγωνίζεσθαι, παρεκάλεσε τοὺς στρατιώτας εἰς τὸν
κίνδυνον· καὶ προαγαγὼν τὴν δύναμιν ἐκτεταγμένην προεκαλεῖτο τοὺς βαρ-
βάρους εἰς μάχην. εἶχε δὲ πεζοὺς μὲν τοὺς ἅπαντας ὑπολελειμμένους, Ἕλληνας ἑξα-
κισχιλίους, Κελτοὺς δὲ καὶ Σαμνίτας καὶ Τυρρηνούς, τούτων οὐκ ἐλάττους· Λίβυας δὲ μι-
κρὸν ἀπολείποντας τῶν μυρίων, οὓς ἐφέδρους εἶναι συνέβαινε, συμμεταβαλλομένους
ἀεὶ τοῖς καιροῖς. χωρὶς δὲ τούτων ἠκολούθουν ἱππεῖς χίλιοι πεντακόσιοι· ζεύγη δὲ Λι-
βύων πλείω τῶν ἑξακισχιλίων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, κατεστρατοπεδευκότες ἐπὶ τῶν ὑπερ-
δεξίων καὶ δυσπροσίτων, διακινδυνεύειν μὲν πρὸς ἀνθρώπους ἀπογινώσκοντας τὴν σω-
τηρίαν οὐκ ἔκρινον· μένοντες δ' ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ πάντων εὐποροῦντες, τῇ ἀπο-
ρίᾳ καὶ τῷ χρόνῳ καταπολεμήσειν τοὺς ἐναντίους ἤλπιζον. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς οὐ δυ-
νάμενος μὲν αὐτοὺς εἰς τὰ πεδία προάγεσθαι, τῶν δὲ καιρῶν ἀναγκαζόντων τολμᾶν τι
καὶ παραβάλλεσθαι, τὴν δύναμιν ἦγεν ἐπὶ τὴν τῶν βαρβάρων στρατοπεδείαν. ἐπεξελ-
θόντων οὖν τῶν Καρχηδονίων, καὶ πολὺ τῷ πλήθει καὶ ταῖς δυσχωρίαις ὑπερεχόντων,
ἐπὶ μέν τινα χρόνον οἱ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα διεκαρτέρουν, πόρρωθεν ἐκθλιβόμενοι·
μετὰ δὲ ταῦτ' ἐνδόντων τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων, ἠναγκάσθησαν ἀναχωρῆ-
σαι πρὸς τὴν στρατοπεδείαν. οἱ δὲ βάρβαροι βαρέως ἐπικείμενοι, τοὺς μὲν Λίβυας
παρήλλαττον οὐδὲν ἐνοχλοῦντες, ἵνα τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἐκκαλέσωνται· τοὺς δ' Ἕλλη-
νας καὶ μισθοφόρους γνωρίζοντες διὰ τῶν ὅπλων ἐφόνευον, μέχρις ὅτου συνεδίω-
ξαν εἰς τὴν παρεμβολήν. τότε μὲν οὖν ἀνῃρέθησαν Ἀγαθοκλέους εἰς τρισχιλίους.
κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέραις συνέβη περιπεσεῖν παραλό-
γῳ τινὶ συμφορᾷ, καὶ πᾶσιν ἀνελπίστῳ. τῶν γὰρ Καρχηδονίων μετὰ τὴν νίκην τοὺς καλ-
λίστους τῶν αἰχμαλώτων θυόντων χαριστήρια νυκτὸς τοῖς θεοῖς, καὶ πολλοῦ πυρὸς τοὺς
ἱερουργουμένους ἄνδρας κατέχοντος, ἐξαίφνης πνεύματος ἐπιπεσόντος συνέβη τὴν
ἱερὰν σκηνὴν ἀναφθῆναι, πλησίον οὖσαν τοῦ βωμοῦ· ἀπὸ δὲ ταύτης τὴν στρατηγι-
κήν, καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς οὔσας τῶν ἡγεμόνων· ὥστε πολλὴν ἔκπληξιν γίνεσθαι καὶ φό-
βον κατὰ πᾶν τὸ στρατόπεδον. τινὲς γὰρ τὸ πῦρ ἐπιχειροῦντες σβέσαι, τινὲς δὲ τὰς πανο-
πλίας καὶ τὰ πολυτελέστατα τῶν παρεσκευασμένων ἐκκομίζοντες, ὑπὸ τῆς φλογὸς
ἀπελαμβάνοντο. τῶν γὰρ σκηνῶν ἐκ καλάμου καὶ χόρτου συγκειμένων, καὶ τοῦ πυ-
ρὸς ὑπὸ τοῦ πνεύματος βιαιότερον ἐκριπισθέντος, ἡ παρὰ τῶν στρατιωτῶν βοήθεια
κατεταχεῖτο. διὸ καὶ τῆς παρεμβολῆς ταχὺ πάσης φλεγομένης, πολλοὶ μὲν ἐν στε-
ναῖς ταῖς διόδοις ἀποληφθέντες, ζῶντες κατεκαύθησαν, καὶ τῆς εἰς τοὺς αἰχμαλώτους
ὠμότητος παραχρῆμα τὴν κόλασιν ὑπέσχον, αὐτῆς τῆς ἀσεβείας ἴσην τὴν τιμωρίαν
ποιησαμένης· τοῖς δ' ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐκπηδῶσι μετὰ θορύβου καὶ κραυγῆς ἕτε-
ρος μείζων ἐπηκολούθησε κίνδυνος. τῶν μὲν γὰρ Ἀγαθοκλεῖ συντεταγμένων Λιβύων
εἰς πεντακισχιλίους ἀποστάντες τῶν Ἑλλήνων, νυκτὸς ηὐτομόλουν πρὸς τοὺς βαρβά-
ρους. τούτους δὲ οἱ πρὸς τὴν κατασκοπὴν ἐκπεμφθέντες ὡς εἶδον ἐπὶ τὴν παρεμ-
βολὴν τῶν Καρχηδονίων προσάγοντας, νομίσαντες τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν ἅπασαν
διεσκευασμένην ἥκειν, ταχὺ τοῖς στρατιώταις ἐδήλωσαν τὴν προσιοῦσαν δύναμιν.
διαδοθέντος οὖν πρὸς ἅπαντας τοῦ λόγου, θόρυβος ἐνέπεσε, καὶ προσδοκία τῆς τῶν
πολεμίων ἐφόδου. ἑκάστου δὲ τὴν σωτηρίαν ἐν τῇ φυγῇ τιθεμένου, καὶ μήτε παραγ-

γγέλματος δοθέντος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, μήτε τάξεως οὔσης μηδεμιᾶς, οἱ φεύγοντες ἐνέπιπτον ἀλλήλοις· ὧν οἱ μὲν διὰ τὸ σκότος, οἱ δὲ διὰ τὴν ἔκπληξιν ἀγνοοῦντες τοὺς οἰκείους, ὡς πολεμίοις ἠμύνοντο. πολλοῦ δὲ φόνου γινομένου, καὶ τῆς ἀγνοίας ἐπικρατούσης, οἱ μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διεφθάρησαν, οἱ δ' ἐκπεπηδηκότες ἄνοπλοι, καὶ τὴν φυγὴν ποιούμενοι διὰ τῶν δυσχωριῶν κατεκρημνίζοντο, τῆς ψυχῆς ἐπτοημένης διὰ τὸν ἀπροσδόκητον φόβον. τὸ δὲ τέλος πλειόνων ἢ πεντακισχιλίων ἀπολομένων, τὸ λοιπὸν πλῆθος διεσώθη πρὸς τὴν Καρχηδόνα. οἱ δ' ἐν τῇ πόλει, τότε μὲν συνεξαπατηθέντες τῇ φήμῃ τῶν ἰδίων, ὑπέλαβον ἡττῆσθαι μάχῃ, καὶ τῆς δυνάμεως τὸ πλεῖστον διεφθάρθαι. διόπερ ἀγωνιῶντες ἀνέῳξαν τὰς πύλας, καὶ μετὰ θορύβου καὶ πτοήσεως ἐδέχοντο τοὺς στρατιώτας, φοβούμενοι μὴ τοῖς ἐσχάτοις οἱ πολέμιοι συνεισπέσωσιν. ἡμέρας δὲ γενομένης μαθόντες τἀληθές, μόλις ἀπελύθησαν τῆς τῶν δεινῶν προσδοκίας. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον δι' ἀπάτην καὶ προσδοκίαν ψευδῆ ταῖς ὁμοίαις περιέπεσον συμφοραῖς. τῶν γὰρ ἀποστατῶν Λιβύων μετὰ τὸν ἐμπυρισμὸν τῆς παρεμβολῆς, καὶ τὸν γενόμενον θόρυβον οὐ τολμησάντων προσάγειν, ἀλλ' εἰς τοὐπίσω πάλιν ἐπανιόντων, τῶν ἡμίσεων τινὲς αἰσθόμενοι προσιόντας αὐτούς, καὶ δόξαντες τὴν τῶν Καρχηδονίων δύναμιν ἥκειν, ἀπήγγειλαν τοῖς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα πλησίον ὑπάρχειν τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. τοῦ δυνάστου δὲ παραγγείλαντος εἰς ὅπλα χωρεῖν, ἐξεπήδων ἐκ τῆς στρατοπεδείας οἱ στρατιῶται μετὰ πολλοῦ θορύβου. ἅμα δὲ τῆς τε κατὰ τὴν παρεμβολὴν φλογὸς εἰς ὕψος ἀρθείσης, καὶ τῆς τῶν Καρχηδονίων κραυγῆς ἐξακούστου γινομένης, ὑπέλαβον πρὸς ἀλήθειαν τοὺς βαρβάρους ἁπάσῃ τῇ δυνάμει προσάγειν ἐπ' αὐτούς. τῆς δ' ἐκπλήξεως τὸ βουλεύεσθαι παραιρουμένης, ἐνέπεσε φόβος εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ πάντες πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. ἔπειτα προσμιξάντων αὐτοῖς τῶν Λιβύων, καὶ τῆς νυκτὸς μείζονα τὴν ἄγνοιαν φυλαττούσης, οἱ περιτυγχάνοντες ἀλλήλοις ὡς πολεμίοις ἠμύνοντο. ὅλην δὲ τὴν νύκτα πανταχῆ διασπειρομένων αὐτῶν, καὶ πανικῷ θορύβῳ συνεχομένων, συνέβη πλείους τῶν τετρακισχιλίων ἀναιρεθῆναι. ἐπιγνωσθείσης δὲ μόγις τῆς ἀληθείας, οἱ διασωθέντες ἐπανῆλθον εἰς τὴν παρεμβολήν. αἱ μὲν οὖν δυνάμεις ἀμφότεραι τὸν εἰρημένον τρόπον ἠτύχησαν, ἐξαπατηθεῖσαι, κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς κενοῖς τοῦ πολέμου. Ἀγαθοκλῆς δέ, μετὰ τὴν γενομένην ἀτυχίαν, τῶν μὲν Λιβύων ἁπάντων ἀποστάντων ἀπ' αὐτοῦ, τῆς δὲ ὑπολειπομένης δυνάμεως ἀδυνατούσης διαπολεμεῖν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, διέγνω τὴν Λιβύην ἐκλιπεῖν. διακομίσαι δὲ τοὺς στρατιώτας οὐχ ὑπελάμβανε δυνήσεσθαι, διὰ τὸ μήτε πορθμεῖα παρεσκευάσθαι, μήτε τοὺς Καρχηδονίους ἐπιτρέψαι ποτ' ἂν θαλασσοκρατοῦντας. διαλύσεις δ' οὐκ ἐνόμιζε ποιήσεσθαι τοὺς βαρβάρους, πολὺ προέχοντας ταῖς δυνάμεσι, καὶ διαβεβαιουμένους ταῖς τῶν πρώτων διαβάντων ἀπωλείαις ἀποτρέψαι τοὺς ἄλλους ἐπιτίθεσθαι τῇ Λιβύῃ. ἔκρινεν οὖν μετ' ὀλίγων λάθρα ποιήσασθαι τὴν ἀναγωγήν, καὶ συνεβίβασε τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν Ἡρακλείδην. τὸν γὰρ Ἀρχάγαθον εὐλαβεῖτο μή ποτε συνὼν τῇ μητρυιᾷ, καὶ φύσει τολμηρὸς ὤν, ἐπιβουλὴν κατ' αὐτοῦ συστήσῃ. ὁ δ' Ἀρχάγαθος, ὑποπτεύσας αὐτοῦ τὴν ἐπίνοιαν, παρετήρει τὸν ἔκπλουν, διανοούμενος μηνῦσαι τῶν ἡγεμόνων τοῖς διακωλύσουσι τὴν ἐπιβολήν. ἡγεῖτο γὰρ δεινὸν εἶναι τὸ τῶν μὲν κινδύνων ἑαυτὸν προθύμως μετεσχηκέναι, προηγωνιζόμενον τοῦ πατρὸς καὶ τἀδελφοῦ· τῆς δὲ σωτηρίας μόνον ἀποστερεῖσθαι, καταλειπόμενον ἔκδοτον τοῖς πολεμίοις. διὸ δὴ τοὺς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα μέλλοντας λάθρα τὸν ἀπόπλουν ποιεῖσθαι νυκτός, ἐμήνυσε τισὶ τῶν ἡγεμόνων. οἱ δὲ

συνδραμόντες

γρ. ἡττᾶσθαι

συνδραμόντες οὐ μόνον διεκώλυσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ πλήθη τὴν ῥᾳδιουργίαν ἐξέθη-
καν· ἐφ' οἷς οἱ στρατιῶται περιαλγεῖς γενόμενοι συνέλαβον τὸν δυνάστην, καὶ δήσαν-
τες παρέδωκαν εἰς φυλακήν. ἀναρχίας οὖν γενομένης ἐν τῷ στρατοπέδῳ, θόρυβος
ἦν καὶ ταραχή· καὶ τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης διεδόθη λόγος ὡς πλησίον εἰσὶν οἱ πολέ-
μιοι. ἐμπεσούσης δὲ πτοίας καὶ φόβου πανικοῦ, διεσκευασμένος ἕκαστος προῆγεν ἐκ
τῆς παρεμβολῆς, οὐδενὸς παραγγέλλοντος. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ τὸν δυνάστην παραφυ-
λάττοντες, οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων ἐκπεπληγμένοι, καὶ δόξαντες ὑπό τινων καλεῖ-
σθαι, ταχέως ἐξῆγον τὸν Ἀγαθοκλέα διειλημμένον δεσμοῖς. τὸ δὲ πλῆθος ὡς εἶδεν,
εἰς ἔλεον ἐτράπη, καὶ πάντες ἐπεβόων ἀφεῖναι. ὁ δὲ λυθεὶς καὶ μετ' ὀλίγων ἐμβὰς
εἰς τὸ πορθμεῖον, ἔλαθεν ἐκπλεύσας κατὰ τὴν δύσιν τῆς πλειάδος, χειμῶνος ὄντος.
οὗτος μὲν οὖν τῆς ἰδίας σωτηρίας φροντίσας ἐγκατέλιπε τοὺς υἱούς. οἱ δὲ στρατιῶται, τὸν
δρασμὸν ἀκούσαντες, εὐθὺς ἀπέσφαξαν, καὶ στρατηγοὺς ἐξ ἑαυτῶν ἑλόμενοι, διε-
λύσαντο πρὸς Καρχηδονίους· ὥστε τὰς πόλεις ἃς εἶχον παραδοῦναι, καὶ λαβεῖν τά-
λαντα τριακόσια· καὶ τοὺς μὲν αἱρουμένους μετὰ Καρχηδονίων στρατεύεσθαι κομίζεσθαι τοὺς
διδομένους μισθούς, τοὺς δ' ἄλλους εἰς Σικελίαν διακομισθέντας, λαβεῖν οἰκητήριον
Σολοῦντα. τῶν μὲν οὖν στρατιωτῶν οἱ πλείους ἐμμείναντες ταῖς συνθήκαις, ἔτυχον τῶν
ὁμολογηθέντων. ὅσοι δὲ τὰς πόλεις διακατέχοντες ἀντεῖχον ταῖς παρ' Ἀγαθοκλέους ἐλ-
πίσι θαρροῦντες, ἐξεπολιορκήθησαν κατὰ κράτος. ὧν οἱ Καρχηδόνιοι τοὺς μὲν ἡγεμόνας
ἀνεσταύρωσαν, τοὺς δ' ἄλλους δήσαντες πέδαις, ἣν διὰ τὸν πόλεμον ἐξηχρείωσαν χώραν
ἐξηνάγκαζον τοῖς ἰδίοις πόνοις πάλιν ἐξημεροῦν. Καρχηδόνιοι μὲν οὖν ἔτος τέταρ-
τον πολεμούμενοι, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκομίσαντο τὴν ἐλευθερίαν. Τῆς δ' Ἀγαθο-
κλέους στρατείας εἰς Λιβύην ἐπισημήναιτ' ἄν τις τό, τε παράδοξον καὶ τὴν εἰς τὰ
τέκνα γενομένην τιμωρίαν οἷον τῆς θείας προνοίας. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς Σικελίας ἡττηθεὶς, καὶ τὸ
πλεῖστον μέρος τῆς δυνάμεως ἀπολέσας, ἐπὶ τῆς Λιβύης μικρῷ μέρει τοὺς προνενικη-
κότας κατεπολέμησε. καὶ τὰς μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλεις ἁπάσας ἀποβαλὼν, πρὸς Συ-
ρακούσαις ἐπολιορκεῖτο· κατὰ δὲ τὴν Λιβύην πασῶν τῶν ἄλλων πόλεων ἐγκρατὴς
γενόμενος, εἰς πολιορκίαν κατέκλεισε τοὺς Καρχηδονίους, τῆς τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες
ἐπιδεικνυμένης τὴν ἰδίαν δύναμιν ἐπὶ τῶν ἀπηλπισμένων. εἰς τηλικαύτην δ' ὑ-
περοχὴν προελθόντος αὐτοῦ, καὶ τὸν Ὀφέλλαν φονεύσαντος ὄντα φίλον καὶ ξένον, φανερῶς
ἐπεσημήνατο τὸ δαιμόνιον ὡς διὰ τὴν εἰς τοῦτον παρανομίαν, τῶν ὕστερον αὐτῷ γενη-
θέντων τὸ θεῖον ἐπιστῆσαι. τῷ γὰρ αὐτῷ μηνὸς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας Ὀφέλλαν ἀνελὼν
παρέλαβε τὴν δύναμιν, καὶ πάλιν τοὺς υἱοὺς ἀπολέσας, ἀπέβαλε τὸ στρατόπεδον.
καὶ τὸ πάντων ἰδιώτατον, ὁ θεὸς, ὥσπερ ἀγαθὸς νομοθέτης, διπλῆν ἔλαβε παρ' αὐτοῦ
τὴν κόλασιν. ἕνα γὰρ φίλον ἀδίκως φονεύσας, δυοῖν υἱῶν ἐστερήθη τῶν μετ' Ὀφέλλα
παραγενομένων, προσενεγκάντων τὰς χεῖρας τοῖς νεανίσκοις. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν εἰ-
ρήσθω πρὸς τοὺς καταφρονοῦντας τῶν τοιούτων. Ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς ἐπειδὴ διεκο-
μίσθη ταχέως ἐκ τῆς Λιβύης εἰς τὴν Σικελίαν, μεταπεμψάμενος μέρος τῆς δυνά-
μεως, παρῆλθεν εἰς τὴν τῶν Αἰγεσταίων πόλιν, οὖσαν σύμμαχον. ἀπορούμενος δὲ χρη-
μάτων, εἰσφέρειν ἠνάγκαζε τοὺς εὐπόρους τὸ πλεῖον μέρος τῆς ὑπάρξεως, οὔσης τῆς
πόλεως τότε μυριάνδρου. πολλῶν δ' ἐπὶ τούτοις ἀγανακτούντων καὶ συντρεχόντων,
αἰτιασάμενος τοὺς Αἰγεσταίους ἐπιβουλεύειν αὐτῷ, δειναῖς περιέβαλε συμφοραῖς τὴν πό-
λιν. τοὺς μὲν γὰρ ἀπορωτάτους προσαγαγὼν ἐκτὸς τῆς πόλεως, παρὰ τὸν Σκάμανδρον
ποταμὸν ἀπέσφαξε· τοὺς δὲ δοκοῦντας οὐσίαν κεκτῆσθαι μείζονα βασανίζων ἠνάγκαζε

γρ. ἀπορωτέρους

λέγειν ὁπόσα ἔχοι τις τυγχάνει χρήματα, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἐπόχιζε, τοὺς δ' εἰς τοὺς καταπέλτας ἐνδεσμεύων κατετόξευεν· ἐνίοις δ' ἀστραγάλους προσιστὰς, διὰ τὸ σφοδροτάταις ἀλγηδόσι περιέβαλλεν. ἐξεῦρε δὲ καὶ ἑτέραν τιμωρίαν ἐμφερῆ τῷ Φαλάριδος ταύρῳ· κατεσκεύασε γὰρ κλίνην χαλκῆν, ἀνθρωπίνου σώματος τύπον ἔχουσαν, καθ' ἕκαστον μέρος κλεισὶ διειλημμένην. εἰς ταύτην δ' ἐναρμόζων τοὺς βασανιζομένους ὑπέκαιε ζῶντας, τούτῳ διαφερούσης τῆς κατασκευῆς ταύτης παρὰ τὸν ταῦρον, τῷ καὶ θεωρεῖσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀνάγκαις ἀπολλυμένους. τῶν δὲ γυναικῶν τῶν εὐπόρων τινῶν μὲν καρκίνοις σιδηροῖς τὰ σφυρὰ πιέζων συνέτριβε, τινῶν δὲ τοὺς τιτθοὺς ἀπέτεμνε. ταῖς δ' ἐγκύοις πλίνθους ἐπὶ τὴν ὀσφὺν ἐπιτιθεὶς, τὸ ἔμβρυον ἀπὸ τοῦ βάρους ἐξέθλιβε. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ ἀεὶ τὰ χρήματα πλούτου τοῦ τυράννου ζητοῦντος, καὶ μεγάλου φόβου τὴν πόλιν ἐπέχοντος, τινὲς μὲν αὐτοὺς συγκατέκαυσαν ταῖς οἰκίαις, τινὲς δὲ αἰσχίονα τὸ ζῆν ἐξέλιπον. ἡ μὲν οὖν Αἴγεστα τυχοῦσα μιᾶς ἡμέρας ἀτυχοῖς, ἡβηδὸν ἐθανατώθη. ὁ δ' Αγαθοκλῆς τὰς παρθένους μετὰ καὶ παῖδας εἰς τὴν ἰταλίαν διακομίσας, ἀπέδοτο τοῖς βρεττίοις. τῆς δὲ πόλεως οὐδὲ τὴν προσηγορίαν ἀπολιπὼν, ἀλλὰ δικαιόπολιν μετονομάσας, ἔδωκεν οἰκητήριον τοῖς αὐτομόλοις. ἀκούσας γὰρ τὴν τῶν υἱῶν ἀναίρεσιν, καὶ διὰ ὀργῆς ἔχων ἅπαντας τοὺς ἀπολελειμμένους κατὰ λιβύην, ἔπεμψε τῶν φίλων τινὰς εἰς συρακούσας πρὸς Αντανδρον τὸν ἀδελφὸν, διακελευσάμενος τοὺς τῆς συστρατευσάντων ἐπὶ καρχηδόνα συγγενεῖς ἅπαντας ἀποσφάξαι. ταχὺ δὲ τοῦ τὸ προσταχθὲν ποιήσαντος, ποικιλωτάτην θεᾶσθαι συνέβη φόνον τῶν προειρημένων. οὐ γὰρ μόνον τοὺς ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις ἀδελφοὺς ἢ πατέρας ἢ παῖδας ἐξῆγον ἐπὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ πάππους. καὶ τούτων, εἰ τύχοι, καὶ πατέρας προήκοντας ἐσχατογήρως, καὶ ταῖς ὅλαις αἰσθήσεσι διὰ τὸν χρόνον ἤδη παραλελυμένους. ἔτι δὲ νηπίους παῖδας ἐν ἀγκάλαις φερομένους, καὶ τῆς ἐπιφερομένης αὐτοῖς συμφορᾶς οὐδεμίαν αἴσθησιν λαμβάνοντας. ἤγοντο δὲ καὶ γυναῖκας ὅσαι μετεῖχον οἰκειότητος ἢ συγγενείας· καὶ καθόλου πᾶς ὁ μέλλων τῇ καθ' αὐτὸν τιμωρίᾳ λύπην ἐμποιήσειν τοῖς ἐπὶ τῆς λιβύης ἀπολειφθεῖσι. πολλοῦ δὲ πλήθους καὶ παμπόλου πρὸς τὴν θάλατταν ἀχθέντος ἐπὶ τὴν τιμωρίαν, καὶ τῶν σφαγέων ἐφεστώτων, δάκρυα καὶ δεήσεις καὶ θρῆνος ἐγίνετο συμφορητός, ὧν μὲν ἀνηλεῶς φονευομένων, ὧν δὲ ἐπὶ ταῖς τῶν πλησίον συμφοραῖς ἐκπληττομένων, καὶ διὰ τὸ προσδοκᾶν μηδὲν οὐδὲν διαφερόντων ταῖς ψυχαῖς τῶν προαποθνησκόντων. τὸ δὲ πάντων χαλεπώτατον, πολλῶν ἀναιρεθέντων, καὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐρριμμένων τῶν σωμάτων, οὔτε συγγενὴς οὐδεὶς, οὔτε φίλος ἐτόλμα τινὰ κηδεύειν, φοβούμενος μὴ δόξῃ προσαγγέλλειν ἑαυτὸν μετέχοντα τῆς ἐκείνων οἰκειότητος. διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν φονευθέντων ἐπὶ τοῦ κύματος, συνέβη τὴν θάλατταν ἐφ' ἱκανὸν τόπον αἵματι κερασθεῖσαν, πόρρωθεν διασαφεῖν τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ πάθους ὠμότητος.

Τοῦ δ' ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχε Κόρυβος. ἐν ῥώμῃ δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν παρέλαβον Κόϊντος Μάρκιος καὶ Πόπλιος Κορνήλιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Αντίγονος ὁ βασιλεὺς, τελευτήσαντος αὐτῷ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν Φοίνικος, τοῦτον μὲν βασιλικῶς ἔθαψε. τὸν δὲ Δημήτριον ἐκ τῆς κύπρου μεταπεμψάμενος, ἤθροιζε τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἀθηνησίαν. ἔκρινε δὲ στρατεύειν ἐπὶ τὴν αἴγυπτον. αὐτὸς μὲν οὖν τοῦ πεζοῦ στρατεύματος ἀφηγούμενος προῆγε διὰ τῆς κοίλης συρίας, ἔχων πεζοὺς μὲν πλείους τῶν ὀκτακισμυρίων, ἱππεῖς δὲ περὶ ὀκτακισχιλίους, ἐλέφαντας δὲ τρεῖς πλείους τῶν ὀγδοήκοντα. τῷ δὲ Δημητρίῳ παραδοὺς τὸν στόλον, συνέταξε συμπαραπλεῖν ἅμα πορευομένῳ.

γρ. ἐνίοις δ' ἀστραγάλους ἐπὶ ... προσιστὰς διὰ τὸ σφοδροτάταις

γρ. συνέτριβε.

γρ. ἐσχατογήρως

γρ. ἀφόρητος, ὡς τῶν φονευομένων, τῶν δὲ

τῇ δυνάμει, παρεσκευασμένων τῶν ἁπασῶν νεῶν μακρῶν μὲν ἑκατὸν πεντήκοντα, πορείων δὲ στρατιωτικῶν ἑκατόν, ἐν οἷς ἐκομίζετο βελῶν πλῆθος. τῶν δὲ κυβερνητῶν οἰομένων δεῖν ἀπιδεῖν τὴν τῆς πλειάδος δύσιν δοκοῦσαν ἔσεσθαι μεθ' ἡμέρας ὀκτώ, τούτοις μὲν ἐπετίμησεν ὡς καταρρωδοῦσι τοὺς κινδύνους· αὐτὸς δὲ στρατοπεδεύων περὶ Γάζαν καὶ σπεύδων φθάσαι τὴν τοῦ Πτολεμαίου παρασκευήν, τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε δέχ' ἡμερῶν ἔχειν ἐπισιτισμόν, ἐπὶ δὲ τὰς καμήλους τὰς ἀθροισθείσας ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐπέθηκε σίτου μυριάδας μεδίμνων τρεισκαίδεκα, καὶ χόρτου πλῆθος τοῖς τετράποσι. τά τε βέλη κομίζων τοῖς ζεύγεσι, προῆγε διὰ τῆς ἐρήμου μετὰ κακοπαθείας, διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τῶν τόπων τελματώδεις, καὶ μάλιστα περὶ τὰ καλούμενα βάραθρα. οἱ δὲ περὶ τὸν Δημήτριον ἐκ τῆς Γάζης ἐκπλεύσαντες περὶ μέσας νύκτας, τὸ μὲν πρῶτον εὐδίας οὔσης ἐφ' ἡμέρας τινὰς ταῖς ταχυναυτούσαις ναυσὶν ἐρυμούλκουν τὰ στρατιωτικὰ πορθμεῖα· ἔπειτα τῆς πλειάδος περικαταλαμβανούσης αὐτούς, καὶ πνεύματος ἐπιγενομένου βορείου, συνέβη πολλὰ τῶν τετρηρικῶν σκαφῶν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος κατενεχθῆναι παραβόλως ἐπὶ πόλιν Ῥαφίαν, οὖσαν δυσπροσόρμιστον καὶ τεναγώδη. τῶν δὲ πλοίων τῶν κομιζόντων τὰ βέλη τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος συγκλυσθέντα διεφθάρη, τὰ δ' ἐπαλινδρόμησεν εἰς τὴν Γάζαν· τοῖς δὲ κρατίστοις τῶν σκαφῶν βιαζόμενοι διέτειναν μέχρι τοῦ Κασίου. τοῦτο δὲ τοῦ μὲν Νείλου διέστηκεν οὐ μακράν, ἀλίμενον δ' ἐστί, καὶ κατὰ τοὺς χειμερίους καιροὺς ἀπροσόρμιστον. δι' ὅπερ ἠναγκάζοντο τὰς ἀγκύρας ἀφέντες ὡς ἂν ἐν δυσὶ σταδίοις ἀπὸ τῆς γῆς ἀποσαλεύειν, ἅμα πολλοῖς περιεχόμενοι δεινοῖς. τοῦ μὲν γὰρ κλύδωνος ῥηγνυμένου, ταχύτερον ἐκινδύνευον αὔτανδρα τὰ σκάφη συγκλυσθῆναι· τῆς δὲ γῆς οὔσης ἀπροσορμίστου καὶ πολεμίας, οὔτε ναῦς ἀκινδύνως ἦν προσπλεῖν, οὔτε τοὺς ἄνδρας προσνήξασθαι· τὸ δὲ μέγιστον, ἐκλελοίπει τὸ εἰς πότον ἀνθρώποις ὕδωρ. εἰς τοιαύτην δὲ σπάνιν κατεκλείσθησαν, ὥστε εἰ μίαν ἡμέραν ὁ χειμὼν ἐπέμεινε, πάντες ἂν τῷ δίψει διεφθάρησαν. ἐν ἀθυμίᾳ δ' ὄντων ἁπάντων, καὶ προσδοκωμένης ἤδη τῆς ἀπωλείας, τὸ μὲν πνεῦμα κατέπαυσεν, ἡ δὲ μετ' Ἀντιγόνου δύναμις καταντήσασα πλησίον τοῦ στόλου κατεστρατοπέδευσεν. ἐκβαίνοντες οὖν ἐκ τῶν σκαφῶν, καὶ προσαναλαβόντες ἑαυτοὺς ἐν τῇ στρατοπεδείᾳ, προσεδέχοντο τὰς νεῶς τὰς ἀποσπασθείσας. διεφθάρη δ' ἐν τούτῳ τῷ σάλῳ τρία σκάφη τῶν πεντηρικῶν, ἐξ ὧν ἔνιοι τῶν ἀνδρῶν διενήξαντο πρὸς τὴν γῆν. ἔπειτα Ἀντίγονος μὲν προσαγαγὼν τὴν δύναμιν, πλησίον τοῦ Νείλου κατεστρατοπέδευσεν, ἀπέχων δύο σταδίους ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Πτολεμαῖος δὲ προκατειληφὼς τοὺς εὐκαιροτάτους τόπους ἀσφαλέσι φυλακαῖς, ἀπέστειλέ τινας ἐν τοῖς κοντωτοῖς, παρακελευσάμενος προσπλεῖν πλησίον τῆς ἐκβάσεως, καὶ κηρύττειν ὅτι δώσει τοῖς μεταβαλλομένοις ἀπ' Ἀντιγόνου τῶν μὲν ἰδιωτῶν ἑκάστοις δύο μνᾶς, τοῖς δ' ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένοις τάλαντον. γενομένων οὖν τῶν κηρυγμάτων τοιούτων, ἐνέπεσέ τις ὁρμὴ πρὸς μετάθεσιν τοῖς μετ' Ἀντιγόνου μισθοφόροις· ἐν οἷς καὶ τῶν ἡγεμόνων πλείους εἶναι συνέβαινε δι' αἰτίας τινάς, εἰς τὸ μεταβολῆς ἐπιθυμεῖν. πολλῶν δὲ πρὸς αὐτὸν αὐτομολούντων, ὁ μὲν Ἀντίγονος ἐπιστήσας τῷ χείλει τοῦ ποταμοῦ τοξότας καὶ σφενδονήτας, καὶ πολλὰ τῶν ὀξυβελικῶν, τοὺς προσπλέοντας ἐν τοῖς κοντωτοῖς ἀνέστελλε. τῶν δ' αὐτομολούντων συλλαβών τινας, δεινῶς ᾐκίσατο, βουλόμενος καταπλήξασθαι τοὺς τῆς ὁμοίας ὁρμῆς ἀντεχομένους. καὶ προσλαβὼν τὰ καθυστεροῦντα τῶν σκαφῶν, προσέπλευσεν ἐπὶ τὸ καλούμενον Ψευδόστομον, νομίζων ἐνταῦθα δυνήσεσθαι τινὰς τῶν στρατιωτῶν

γρ. τὸ ποτὸν αὐτοῖς ὕδωρ.

ἀποβιβάσαι. εὑρὼν δὲ πρὸς αὐτῷ φυλακὴν ἰσχυράν, καὶ τοῖς τε ὀξυβελέσι καὶ τοῖς ἄλλοις παντοίοις βέλεσιν εἰργόμενος, ἀπέπλευσε, προσκαταλαμβανούσης νυκτός. ἔπειτα παραγγείλας τοῖς κυβερνήταις ἀκολουθεῖν τῇ στρατηγίδι νηὶ προσέχουσι τῷ λαμπτῆρι, προσέπλευσεν ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ Νείλου τὸ καλούμενον Φατνιτικόν. ἡμέρας δὲ γενομένης, ἐπειδὴ πολλαὶ τῶν νεῶν ἀπεπλανήθησαν, ἠναγκάσθη ταύτας περιμένειν, καὶ τὰς μάλιστα ταχυναυτούσας τῶν ἠκολουθηκυιῶν ἐξαποστέλλειν ἐπὶ τὴν τούτων ζήτησιν. διὰ δὲ χρόνου γενομένου πλείστου, οἱ μὲν περὶ τὸν Πτολεμαῖον πυθόμενοι τὸν κατάπλουν τῶν πολεμίων, ἧκον ὀξέως βοηθήσοντες, καὶ τὴν δύναμιν διασκευάσαντες, ἔστησαν παρὰ τὸν αἰγιαλόν. ὁ δὲ Δημήτριος ἀποτυχὼν καὶ ταύτης τῆς ἐκβάσεως, καὶ τὴν συνάπτουσαν παραλίαν ἀκούων ἕλεσι καὶ λίμναις ὀχυροῦσθαι φυσικῶς, ἐπαλινδρόμει παντὶ τῷ στόλῳ. εἶτ' ἐμπεσόντος βορείου λαμπροῦ, καὶ τοῦ κλύδωνος εἰς ὕψος αἰρομένου, τρία μὲν σκάφη τῶν τετρηρικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν πορείων ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ βιαζόμενα ὑπὸ τοῦ κύματος ἐπὶ τὴν γῆν ἐξεβράσθη, καὶ τοῖς περὶ τὸν Πτολεμαῖον ὑποχείρια κατέστη· αἱ δ' ἄλλαι, ἐκβιασαμένων τῶν πληρωμάτων, διεσώθησαν πρὸς τὴν Ἀντιγόνου στρατοπεδείαν. τῶν δὲ περὶ τὸν Πτολεμαῖον διειληφότων πᾶσαν τὴν περὶ τὸν ποταμὸν ἔκβασιν φυλακαῖς ἰσχυραῖς καὶ πολλαῖς, καὶ πολλῶν μετὰ σκαφῶν ποταμίων αὐτῷ κατεσκευασμένων, πάντων δὲ τούτων ἐχόντων βέλη παντοῖα, καὶ τοὺς χρησομένους αὐτοῖς ἄνδρας, οἱ περὶ τὸν Ἀντίγονον οὐ μετρίως ἠπορημένοι. ἡ γὰρ ναυτικὴ δύναμις ἄχρηστος ἦν αὐτοῖς, τοῦ προκατειλημμένου τοῦ Πηλουσιακοῦ στόματος ὑπὸ τῶν πολεμίων. τό, τε πεζὸν στράτευμα τὴν ὁρμὴν ἄπρακτον εἶχε, τῷ μεγέθει τοῦ ποταμοῦ διειργόμενον. τὸ δὲ μέγιστον ἡμερῶν ἤδη συχνῶν διεληλυθυιῶν, ὑπολείπειν ἤδη συνέβαινε τόν τε σῖτον καὶ τὰ χορτάσματα τοῖς κτήνεσι. διὰ δὴ ταῦτα τῆς δυνάμεως ἀθυμούσης, παραλαβὼν τὸ στρατόπεδον καὶ τοὺς ἡγεμόνας Ἀντίγονος, προέθηκε βουλὴν πότερον συμφέρει μένειν καὶ διαπολεμεῖν, ἢ νῦν μὲν ἐπανελθεῖν εἰς Συρίαν, ὕστερον δὲ κάλλιον παρεσκευασμένους στρατεῦσαι, καθ' ὃν ἂν χρόνον ἐλάχιστος ὁ Νεῖλος εἶναι δόξῃ. πάντων δὲ κατανευσάντων ἐπὶ τὸ τὴν ταχίστην ἀπιέναι, παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις ἀναζευγνύειν, καὶ ταχὺ πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Συρίαν, συμπαραπλέοντος αὐτῷ καὶ τοῦ στόλου παντός. Πτολεμαῖος δὲ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν πολεμίων περιχαρὴς γενόμενος, καὶ θύσας τοῖς θεοῖς χαριστήρια, τοὺς φίλους εἱστία λαμπρῶς· καὶ πρὸς μὲν τοὺς περὶ Σέλευκον καὶ Λυσίμαχον καὶ Κάσανδρον ἔγραψε περὶ τῶν εὐτυχημάτων, καὶ περὶ τοῦ πλήθους τῶν πρὸς αὐτὸν αὐτομολησάντων· αὐτὸς δὲ τὸ δεύτερον ἠγωνισμένος ὑπὲρ τῆς Αἰγύπτου, καὶ νομίσας δορίκτητον ἔχειν τὴν χώραν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Διονύσιος ὁ τῆς Ἡρακλείας τῆς ἐν τῷ πόντῳ τύραννος ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τριάκοντα δύο. τὴν δὲ δυναστείαν διαδεξάμενοι οἱ υἱοὶ Ζάθρας καὶ Κλέαρχος, ἦρξαν ἔτη ἑπτακαίδεκα. Κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν, Ἀγαθοκλῆς ἐπῄει τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις, ἀσφαλιζόμενος φρουραῖς, καὶ χρήματα πραττόμενος. σφόδρα γὰρ εὐλαβεῖτο μή ποτε διὰ τὰ γεγενημένα περὶ αὐτὸν ἀτυχήματα ὁρμήσωσιν οἱ Σικελιῶται πρὸς τὴν αὐτονομίαν. καθ' ὃν δὴ χρόνον Πασίφιλος ὁ στρατηγὸς ἀκούσας τὴν τῶν Ἀγαθοκλέους υἱῶν ἀναίρεσιν, καὶ τὰ περὶ τὴν Λιβύην ἐλαττώματα, τοῦ μὲν δυνάστου κατεφρόνησε, πρὸς δὲ Δεινοκράτην ἀποστάς, καὶ φιλίαν αὐτῷ συνθέμενος, τάς τε πόλεις ἃς ἦν πεπιστευμένος διακατεῖχε, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ δύναμιν ἐλπίσι ψυχαγωγήσας, ἀλλοτρίαν κατεσκεύασε τοῦ τυράννου

τὸ ταῖς κεχρημέναις ἀσταγχίας

ὁ δὲ Ἀγαθοκλῆς, πανταχόθεν τῶν ἐλπίδων περικοπτόμενος, οὕτως ἐταπεινώθη τὴν ψυχήν, ὥστε διαπρεσβεύσασθαι πρὸς Δεινοκράτην, καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ τίσι δεῖ συνθήκας ποιήσασθαι· ἐκχωρῆσαι μὲν τῆς δυναστείας Ἀγαθοκλέα, παραδοῦναι δὲ τὰς Συρακούσας τοῖς πολίταις, καὶ μηκέτι εἶναι φυγάδα Δεινοκράτην· ἐξαίρετα δὲ δοθῆναι τῶν ἐρυμάτων Ἀγαθοκλεῖ δύο, Θέρμα καὶ Κεφαλοίδιον, καὶ τὴν χώραν τὴν τούτων. Θαυμάσειε δ' ἄν τις εἰκότως ἐν τούτοις πῶς Ἀγαθοκλῆς, ὑποστατικὸς ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι γενόμενος, καὶ μηδέποθ' ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐσχάταις περιστάσεσιν ἀπελπίσας, τότε δειλιάσας ἀγεννῶς παρεχώρησε τοῖς πολεμίοις τῆς τυραννίδος, ὑπὲρ ἧς πολλοὺς καὶ μεγάλους κινδύνους προηγωνίσατο· καὶ τὸ πάντων παραλογώτατον, Συρακουσῶν τε κυριεύσας, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, καὶ ναῦς καὶ χρήματα κεκτημένος, καὶ δύναμιν σύμμετρον, ἐξηπάτησε τοῖς λογισμοῖς, οὐδὲν τῶν γενομένων περὶ Διονύσιον τὸν τύραννον μνησθείς. τούτου γάρ ποτε συνδιωχθέντος εἰς περίστασιν ὁμολογουμένως ἀπεγνωσμένην, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπηρτημένων κινδύνων ἀπελπίσαντος μὲν τὰ κατὰ τὴν δυναστείαν, μέλλοντος δ' ἐκ τῶν Συρακουσῶν ἐξιππεύειν πρὸς ἑκούσιον φυγήν, Ἕλωρις ὁ πρεσβύτατος τῶν φίλων, ἐπιλαβόμενος τῆς ὁρμῆς, Διονύσιε, φησί, καλὸν ἐντάφιον ἡ τυραννίς. παραπλησίως δὲ τούτῳ καὶ ὁ κηδεστὴς Μεγακλῆς ἀπεφήνατο πρὸς αὐτόν, εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν ἐκ τῆς τυραννίδος ἐκπίπτοντα τοῦ σκέλους ἑλκόμενον ἀπιέναι, καὶ μὴ κατὰ προαίρεσιν ἀπαλλάττεσθαι. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν παρακλήσεων ὁ Διονύσιος μετεωρισθεὶς ἐνεκαρτέρησε πᾶσι τοῖς δοκοῦσιν εἶναι δεινοῖς, καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν μείζονα κατεσκεύασεν, αὐτὸς δ' ἐν τοῖς ταύτης καλοῖς ἐγγηράσας ἀπέλιπε τοῖς ἐκγόνοις μεγίστην τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην δυναστείαν. Ἀγαθοκλῆς δ' ἐπ' οὐδενὶ τούτων μετεωρισθεὶς οὐδὲ τὰς ἀνθρωπίνας ἐλπίδας ἐξελέγξας τῇ πείρᾳ, τηλικαύτην ἀρχὴν ἔκδοτον πεποίηται ταῖς ὁμολογίαις. ταύτας δ' ἀσυντελέστους συνέβη γενέσθαι, τῇ μὲν Ἀγαθοκλέους προαιρέσει κυρωθείσας, διὰ δὲ τὴν Δεινοκράτους πλεονεξίαν μὴ προσδεχθείσας. οὗτος γὰρ μοναρχίας ὢν ἐπιθυμητής, τῇ μὲν ἐν ταῖς Συρακούσαις δημοκρατίᾳ ἀλλότριος ἦν, τῇ δ' ἡγεμονίᾳ τῇ τότε οὔσῃ περὶ αὐτὸν εὐηρεστεῖτο. ἀφηγεῖτο γὰρ πεζῶν μὲν πλειόνων ἢ δισμυρίων, ἱππέων δὲ τρισχιλίων, πόλεων δὲ πολλῶν καὶ μεγάλων· ὥστε αὐτὸν καλεῖσθαι μὲν τῶν φυγάδων στρατηγόν, τῇ δ' ἀληθείᾳ βασιλικὴν ἔχειν ὑπεροχήν, τῆς ἐξουσίας οὔσης περὶ αὐτὸν αὐτοκράτορος. εἰ κατέλθοι δ' εἰς τὰς Συρακούσας, πάντως ἀναγκαῖον ἦν ἰδιώτην ὑπάρχειν, καὶ ἕνα τῶν πολλῶν ἀριθμεῖσθαι, τῆς αὐτονομίας ἀγαπώσης τὴν ἰσότητα, ἔν τε ταῖς ἀρχαιρεσίαις ὑπὸ τοῦ τυχόντος δημαγωγοῦ προσδοκᾶν μερίζεσθαι, τοῦ πλήθους ἀντικειμένου ταῖς ὑπεροχαῖς τῶν αὐθαδῶς τῶν ἀρχόντων παρρησίαν. διόπερ Ἀγαθοκλῆς μὲν δικαίως ἂν λέγοιτο λελοιπέναι τὴν τῆς τυραννίδος τάξιν, Δεινοκράτης δ' αἴτιος εἶναι νομίζοιτο τῶν ὕστερον τῷ δυνάστῃ κατορθωθέντων. οὗτος γάρ, συνεχῶς Ἀγαθοκλέους διαπρεσβευομένου περὶ τῶν ὁμολογιῶν, καὶ δεομένου συγχωρῆσαι τὰ δύο φρούρια πρὸς καταβίωσιν, ἀεὶ προφάσεις εὐλόγους κατεσκεύαζε, δι' ὧν διέκοπτε τὰς ἐλπίδας τῆς ὁμολογίας, ποτὲ μὲν ἀποφαινόμενος ἐκ Σικελίας αὐτὸν ἀπαλλάττεσθαι, ποτὲ δὲ τὰ τέκνα πρὸς ὁμηρείαν αἰτῶν. ὁ δ' Ἀγαθοκλῆς γνοὺς αὐτοῦ τὴν ἐπίνοιαν, πρὸς μὲν τοὺς φυγάδας διεπέμπετο, κατηγορῶν τοῦ Δεινοκράτους ὡς διακωλύοντος τοῦ τυχεῖν αὐτοὺς τῆς αὐτονομίας· πρὸς δὲ τοὺς Καρχηδονίους πρεσβευτὰς ἀποστείλας συνέθετο τὴν εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τὰς πόλεις κομίσασθαι τοὺς Φοίνικας πάσας τὰς πρότερον ὑπ' αὐτοῖς γεγενημένας. ἀντὶ δὲ τούτων ἔλαβε παρὰ Καρχηδονίων χρυσίου μὲν εἰς ἀργυρίου λόγον

γρ. ἢ πλέον

γρ. ἰσχυρῶν

γρ. διακωλύοντος αὐτοὺς

διακοσίων ταλάντων, ὡς δὲ Τίμαιός φησιν, ἑκατὸν πεντήκοντα. σίτου δὲ μεδίμνων εἴκοσι μυριάδας. καὶ τὰ μὲν περὶ Σικελίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Σαμνῖται μὲν Σώραν καὶ Ἀτίναν πόλεις Ῥωμαίοις συμμαχούσας ἐκπολιορκήσαντες ἐξηνδραποδίσαντο. οἱ δ' ὕπατοι δυνάμεσιν ἁδραῖς εἰς τὴν Ἰαπυγίαν ἐμβαλόντες, πλησίον Σιλβίου πόλεως κατεστρατοπέδευσαν. φρουρουμένης δ' αὐτῆς ὑπὸ Σαμνιτῶν, συνεστήσαντο πολιορκίαν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας. καὶ κατὰ κράτος ἑλόντες, αἰχμάλωτα σώματα πλείω τῶν πεντακισχιλίων ἔλαβον, καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων ἱκανόν τι πλῆθος. ἀπὸ δὲ τούτων, τὴν τῶν Σαμνιτῶν χώραν ἐπῆλθον δενδροτομοῦντες, καὶ πάντα τόπον καταφθείροντες. πολλὰ γὰρ ἔτη τῆς Ῥώμης πρὸς τοῦτο τὸ ἔθνος διαπολεμούσης ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας, ἤλπιζον, τῶν ἐπὶ τῇ χώρᾳ κτήσεων στερήσαντες τοὺς πολεμίους, ἀναγκάσειν εἶξαι τοῖς ὑπερέχουσι. διὸ καὶ πέντε μῆνας καταναλώσαντες εἰς τὴν τῆς πολεμίας γῆς καταφθοράν, τάς τε ἐπαύλεις σχεδὸν ἁπάσας ἐνεπρήσαν, καὶ τὴν χώραν ἐξηρήμωσαν, ἀφανίσαντες πᾶν τὸ δυνάμενον ἐνεγκεῖν ἥμερον καρπόν. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς μὲν Αἰγινήταις ἀδικήματα ποιοῦσι πόλεμον κατήγγειλαν. Φρεσώνα δὲ ἐκπολιορκήσαντες, ἀπέδοντο τὴν χώραν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Ξένιππος, ἐν Ῥώμῃ δ' ὑπῆρχον ὕπατοι Λεύκιος Ποστούμιος καὶ Τιβέριος Μινούκιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Ῥοδίοις ἐνέστη πόλεμος πρὸς τὸν Ἀντίγονον, διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας. ἡ πόλις ἡ τῶν Ῥοδίων, ἰσχύουσα ναυτικαῖς δυνάμεσι, καὶ πολιτευομένη κάλλιστα τῶν Ἑλλήνων, περιμάχητος τοῖς δυνάσταις καὶ βασιλεῦσιν ἦν, ἑκάστου σπεύδοντος εἰς τὴν αὐτοῦ φιλίαν προσλαμβάνεσθαι. προορωμένη δ' ἐπὶ πόρρωθεν τὸ συμφέρον, καὶ πρὸς ἅπαντας κατ' ἰδίαν συντιθεμένη τὴν φιλίαν, τῶν πρὸς ἀλλήλους τοῖς δυνάσταις πολέμων οὐ μετεῖχε. διόπερ συνέβαινεν αὐτὴν τιμᾶσθαι μὲν ὑφ' ἑκάστου βασιλικαῖς δωρεαῖς. ἄγουσαν δὲ πολὺν χρόνον εἰρήνην, μεγάλην ἐπίδοσιν λαβεῖν πρὸς αὔξησιν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ προεληλύθει δυνάμεως, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἰδίᾳ τὸν πρὸς τοὺς πειρατὰς πόλεμον ἐπαναιρεῖσθαι, καὶ καθαρὰν παρέχεσθαι τῶν κακούργων τὴν θάλατταν. τὸν δὲ πλεῖστον ἰσχύσαντα τῶν μνημονευομένων Ἀλέξανδρον, προτιμήσαντ' αὐτὴν μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τὴν ὑπὲρ ὅλης τῆς βασιλείας διαθήκην ἐκεῖ θέσθαι, καὶ τἄλλα θαυμάζειν καὶ προάγειν εἰς ὑπεροχήν. οἱ δ' οὖν Ῥόδιοι, πρὸς πάντας τοὺς δυνάστας συντεθειμένοι τὴν φιλίαν, διετήρουν μὲν ἑαυτοὺς ἐκτὸς ἐγκλήματος δικαίου, ταῖς δ' εὐνοίαις ἔρρεπον μάλιστα πρὸς Πτολεμαῖον. συνέβαινε γὰρ αὐτοῖς τάς τε προσόδους τὰς πλείστας εἶναι διὰ τοὺς εἰς Αἴγυπτον πλέοντας ἐμπόρους, καὶ τὸ σύνολον τρέφεσθαι τὴν πόλιν ἀπὸ ταύτης τῆς βασιλείας. ὃ δὴ συνορῶν ὁ Ἀντίγονος, καὶ σπεύδων αὐτοὺς ἀποσπάσαι τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἐπιπλοκῆς, τὸ μὲν πρῶτον πρεσβευτὰς ἀπέστειλε, καθ' ὃν καιρὸν ὑπὲρ τῆς Κύπρου διεπολέμει πρὸς Πτολεμαῖον, ἀξιῶν αὐτῷ συμμαχεῖν, καὶ ναῦς συναποστεῖλαι τῷ Δημητρίῳ. οὐ προσεχόντων δ' αὐτῶν, ἀπέστειλέ τινα τῶν στρατηγῶν μετὰ νεῶν, συντάξας τοὺς πλέοντας εἰς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ῥόδου κατάγειν, καὶ παραιρεῖσθαι τὰ φορτία. τούτου δ' ἐκβληθέντος ὑπὸ τῶν Ῥοδίων, φήσας αὐτοὺς ἀδίκου κατάρχεσθαι πολέμου, διηπειλήσατο πολιορκήσειν δυνάμεσιν ἁδραῖς τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ῥόδιοι τὸ μὲν πρῶτον ἐψηφίσαντο μεγάλας αὐτῷ τιμάς. καὶ πέμψαντες πρέσβεις, ἠξίουν μὴ βιάσασθαι τὴν πόλιν προελέσθαι παρὰ τὰς συνθήκας εἰς τὸν πόλεμον πρὸς Πτολεμαῖον. τραχύτερον δὲ τοῦ βασιλέως ἀπαντήσαντος, καὶ τὸν υἱὸν Δημήτριον ἐκπέμψαντος μετὰ δυνάμεως καὶ πολιορκητικῶν ὀργάνων, φοβηθέντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ βασιλέως,

ἢ ἦρχε Εὐξένιππος.

οἱ μὲν πρῶτον ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Δημήτριον, φήσαντες συμπολεμήσειν Ἀντιγόνῳ πρὸς Πτολεμαῖον. ὡς δ' ἐκεῖνος ὁμήρους ἑκατὸν ᾔτει τοὺς ἐπιφανεστάτους, καὶ τοῖς λιμέσι δέχεσθαι τὸν στόλον προσέταττεν, ὑπολαβόντες ἐπιβουλεύειν αὐτὸν τῇ πόλει, τὰ πρὸς πόλεμον παρεσκευάζοντο. Δημήτριος δὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἀθροίσας εἰς τὸν ἐν Λωρύμοις λιμένα, στόλον ἐξήρτυε πρὸς τὸν ἐπίπλουν τὸν ἐπὶ τὴν Ῥόδον. εἶχε δὲ ναῦς μακρὰς μὲν παντοίας μεγέθει διακοσίας, ὑπηρετικὰς δὲ πλείω τῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. ἐν δὲ ταύταις ἐκομίζοντο στρατιῶται βραχὺ λειπόμενοι τῶν τετρακισμυρίων, σὺν ἱππεῦσι καὶ τοῖς συμμαχοῦσι πειραταῖς. ὑπῆρχε δὲ καὶ βελῶν παντοίων πλῆθος, καὶ πάντων τῶν πρὸς πολιορκίαν χρησίμων μεγάλη παρασκευή. χωρὶς δὲ τούτων ἰδιωτικὰ πορθμεῖα συνηκολούθει τῶν ταῖς ἀγοραῖς χρωμένων βραχὺ λειπόμενα τῶν χιλίων. πολλὰ γὰρ ἔτη τῆς χώρας τῆς Ῥοδίων ἀπορθήτου γεγενημένης, συνέρρει πανταχόθεν πλῆθος τῶν εἰωθότων ὠφελείας ἰδίας ἡγεῖσθαι τὰ τῶν πολεμουμένων ἀτυχήματα. ὁ μὲν οὖν Δημήτριος, ὥσπερ εἰς τινα ναυμαχίαν ἐκτάξας τὸν στόλον καταπληκτικῶς, προηγεῖσθαι μὲν ἐποίησε τὰς μακρὰς ναῦς, ἐχούσας ἐπὶ ταῖς πρώραις τοὺς τριπιθάμους τῶν ὀξυβελῶν· ἐπακολουθεῖν δὲ τὰς στρατιωτικὰς καὶ τὰς ἱππηγοὺς, ῥυμουλκουμένας ὑπὸ τῶν ταῖς εἰρεσίαις χρωμένων. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ τὰ τῶν πειρατῶν πορθμεῖα, καὶ τὰ τῶν ἐμπόρων καὶ ἀγοραίων, ὑπάρχοντα τῷ πλήθει, καθάπερ προείρηται· ὥστε πάντα τὸν ἀνὰ μέσον τόπον τῆς τε νήσου καὶ τῆς ἀντικειμένης παραλίας συμπεπληρωμένον φαίνεσθαι τοῖς πλοίοις, καὶ πολὺν φόβον καὶ κατάπληξιν παρέχεσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς πόλεως θεωροῦσιν. οἱ μὲν γὰρ στρατιῶται τῶν Ῥοδίων, διειληφότες τὰ τείχη, τὸν ἐπίπλουν ἐκαραδόκουν τῶν πολεμίων· πρεσβῦται δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀφεώρων. οὔσης δὲ τῆς πόλεως θεατροειδοῦς, πάντες τό, τε μέγεθος τοῦ στόλου καὶ τὴν αὐγὴν τῶν ἀποστιλβόντων ὅπλων καταπληττόμενοι, περὶ τῶν ὅλων οὐ μετρίως ἠγωνίων. εἶθ' ὁ μὲν Δημήτριος κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον· ἀποβιβάσας δὲ τὴν δύναμιν, κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῆς πόλεως, ἐκτὸς βέλους ποιησάμενος τὴν παρεμβολήν. εὐθὺς δὲ τῶν πειρατῶν καὶ τῶν ἄλλων τοὺς εὐθέτους ἐξέπεμψε πορθήσοντας τὴν νῆσον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ἐδενδροτόμησε δὲ καὶ τὴν πλησίον χώραν, καὶ καθεῖλε τὰς ἐπαύλεις, ἐξ ὧν ὠχύρωσε τὴν στρατοπεδείαν, περιλαβὼν τριπλῷ χάρακι καὶ σταυρώμασι πυκνοῖς καὶ μεγάλοις, ὥστε τὴν τῶν πολεμίων βλάβην γίνεσθαι τῆς ἰδίας ἀσφαλείας. μετὰ δὲ ταῦτα πάσῃ τῇ δυνάμει καὶ τοῖς πληρώμασιν ἔχωσεν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις τὸ μεταξὺ τῆς πόλεως διάλειπον πρὸς τὴν ἔκβασιν, καὶ κατεσκεύασε λιμένα ταῖς ναυσὶν ἀρκοῦντα. οἱ δὲ Ῥόδιοι μέχρι μέν τινος πρέσβεις ἐκπέμποντες ἠξίουν μηδὲν πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως ἀνήκεστον· ὡς δ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσεῖχεν, ἀπογνόντες τὰς διαλύσεις, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς πρὸς Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον καὶ Κάσσανδρον, ἀξιοῦντες βοηθεῖν, ὡς τῆς πόλεως προπολεμούσης ὑπὲρ αὐτῶν. τῶν δ' ἐν τῇ πόλει κατοικούντων μετοίκων καὶ ξένων δόντες ἐξουσίαν τοῖς βουλομένοις συναγωνίζεσθαι, τοὺς λοιποὺς ἀχρήστους ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεμψαν, ἅμα μὲν τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν προνοηθέντες, ἅμα δὲ καὶ τὸ μηδένα τῇ καταστάσει δυσχεραίνοντα γίνεσθαι τῆς πόλεως προδότην. ἀριθμὸν δὲ ποιησάμενοι τῶν δυναμένων ἀγωνίζεσθαι, πολιτῶν μὲν εὗρον περὶ ἑξακισχιλίους, τῶν δὲ παροίκων καὶ ξένων εἰς χιλίους. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τῶν δούλων τοὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς γενομένους ἐν τοῖς κινδύνοις ἀγοράσαντας παρὰ τῶν δεσποτῶν ἐλευθερῶσαι, καὶ πολίτας εἶναι. ἔγραψαν δὲ καὶ τῶν τελευτησάντων ἐν τῷ πολέμῳ τὰ μὲν σώματα δημοσίᾳ

γρ. πολεμίων

γρ. ὑπερέχοντα

θάπτεσθαι, τοὺς δὲ γονεῖς καὶ παῖδας τρέφεσθαι, λαμβάνοντας τὴν χορηγίαν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ταμιείου· καὶ τὰς μὲν παρθένους δημοσίᾳ προικίζεσθαι, τοὺς δ' υἱοὺς ἐν ἡλικίᾳ γενομένους ἐν τῷ θεάτρῳ στεφανοῦσθαι τοῖς Διονυσίοις πανοπλίᾳ. διὰ δὲ τούτων ἐκκαλεσάμενοι τὰς ἁπάντων προθυμίας εἰς τοὺς κινδύνους ὑπομένειν εὐψύχως, ἐποιήσαντο καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἐνδεχομένην παρασκευήν. ὁμονοοῦντες γὰρ τοῦ πλήθους, οἱ μὲν εὔποροι χρήματ' εἰσέφερον, οἱ δὲ τεχνῖται τὰς αὐτῶν ἐπιστήμας παρείχοντο πρὸς τὴν τῶν ὅπλων κατασκευήν· ἅπας δ' ἦν ἐνεργός, τῇ φιλοτιμίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερθέσθαι σπεύδων. διόπερ οἱ μὲν ἐγίνοντο περὶ τοὺς ὀξυβελεῖς καὶ πετροβόλους, οἱ δὲ περὶ τὴν τῶν ἄλλων παρασκευήν· τινὲς δὲ τὰ πεπονηκότα τῶν τειχῶν ἐπεσκεύαζον· πλεῖστοι δὲ λίθους πρὸς τὰ τείχη φέροντες ἐσώρευον. ἐξέπεμψαν δὲ καὶ τῶν ἄριστα πλεουσῶν νεῶν τρεῖς ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς παρακομίζοντας αὐτοῖς ἀγορὰς ἐμπόρους. αὗται δὲ παραδόξως ἐπιφανεῖσαι πολλὰ μὲν πλοῖα τῶν ἐπὶ τὴν προνομὴν τῆς χώρας ὠφελείας χάριν πλεόντων ἐμπόρων κατεπόντισαν, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν κατασπάσασαι συνέκαυσαν, καὶ τῶν αἰχμαλώτων τὰ δυνάμενα δοῦναι λύτρα παρεκόμιζον εἰς τὴν πόλιν. συνέθεντο γὰρ οἱ Ῥόδιοι πρὸς τὸν Δημήτριον ὥστε ἀλλήλοις διδόναι λύτρα, ἐλευθέρου μὲν χιλίας δραχμάς, δούλου δὲ πεντακοσίας. περὶ τὰς θέσεις τῶν ὀργάνων δὲ ὁ Δημήτριος, ἄφθονον ἔχων ἁπάντων χορηγίαν, ἤρξατο κατασκευάζειν δύο χελώνας, τὴν μὲν πρὸς τοὺς πετροβόλους, τὴν δὲ πρὸς τοὺς ὀξυβελεῖς. ἀμφοτέρας δὲ ταύτας ἐπὶ δύο πλοίων φορτηγῶν διαβεβηκότων καὶ κατεζευγμένων. δύο δὲ πύργους τετραστέγους, ὑπερέχοντας τοῖς ὕψεσι τῶν ἐπὶ τοῦ λιμένος πύργων· ἑκάτερον δὲ τούτων ἐπὶ δύο πλοίων ἴσων βεβηκότων καὶ κατειλημμένων, ὅπως ἐν τῷ προσάγειν ἡ στάσις ἑκατέρα τῶν πλευρῶν ἰσόρροπον ἔχῃ τὸ βάρος. κατεσκεύασε δὲ καὶ χάρακα πλωτὸν ἐπὶ τετραπόδων ξύλων καθηλωμένων, ὅπως προσπλέων ἔσω κωλύῃ τοὺς πολεμίους ἐπιπλέοντας ἐμβολὰς διδόναι τοῖς φέρουσι τὰς μηχανὰς πλοίοις. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα τὴν συντέλειαν ἐλάμβανεν, ἀθροίσας τοὺς ἀδροτάτους τῶν λέμβων, καὶ τούτους καταφράξας σανίσι, καὶ θυρίδας κλειστὰς κατασκευάσας, ἐνέθετο μὲν τῶν τρισπιθάμων ὀξυβελῶν τοὺς πορρωτάτω βάλλοντας, καὶ τοὺς τούτοις κατὰ τρόπον χρησομένους, ἔτι δὲ τοξότας Κρῆτας. τὰς δὲ ναῦς προσαγαγὼν ἐντὸς βέλους, κατετίτρωσκε τοὺς κατὰ τὴν πόλιν, ὑψηλότερα τὰ παρὰ τὸν λιμένα τείχη κατασκευάζοντας. οἱ δὲ Ῥόδιοι, θεωροῦντες τοῦ Δημητρίου τὴν πᾶσαν ἐπιβολὴν οὖσαν ἐπὶ τὸν λιμένα, καὶ αὐτοὶ τὰ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τούτου παρεσκευάζοντο. δύο μὲν οὖν ἔστησαν μηχανὰς ἐπὶ τοῦ χώματος, τρεῖς δ' ἐπὶ φορτηγῶν πλοίων πλησίον τῶν κλείθρων τοῦ μικροῦ λιμένος. ἐν δὲ ταύταις ἔθηκαν πλῆθος ὀξυβελῶν καὶ πετροβόλων παντοίων τοῖς μεγέθεσιν, ὅπως, ἐάν τε ἀποβιβάζωσιν οἱ πολέμιοι πρὸς τὸ χῶμα στρατιώτας, ἐάν τε τὰς μηχανὰς προσάγωσι, διὰ τούτων αὐτοὺς εἴργεσθαι τῆς ἐπιβολῆς. ἐπέστησαν δὲ καὶ τοῖς ὁρμοῦσι τῶν φορτηγῶν πλοίων ἐν τῷ λιμένι βελοστάσεις οἰκείας τοῖς ἐπιτίθεσθαι μέλλουσι καταπέλταις. ἀμφοτέρων δὲ τοῦτον τὸν τρόπον παρεσκευασμένων, ὁ Δημήτριος τὸ μὲν πρῶτον ἐπιβαλόμενος προσάγειν τὰς μηχανὰς τοῖς λιμέσιν ἐκωλύθη, κλύδωνος ἐπιγενομένου τραχυτέρου. μετὰ δὲ ταῦτα νυκτὸς εὐδίας λαβόμενος, ἔλαθε παραπλεύσας· καὶ καταλαβόμενος ἄκρον τὸ χῶμα τοῦ μεγάλου λιμένος, εὐθύς τε περιεχαράκωσε τὸν τόπον, καὶ διέφραξε θυρώμασι καὶ πέτραις· ἐξεβίβασε δ' εἰς αὐτὸν στρατιώτας τετρακοσίους, καὶ βελῶν πλῆθος παντοδαπῶν, ἀπέχοντος ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῦ τόπου τούτου πέντε πλέθρα. ἔπειθ' ἡμέρας

γρ. παντοίως

γρ. κατασκευήν, ἐνεργῶς δ' ἦν φιλοτιμίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερθέσθαι σπουδάζοντες.

γρ. συναγωνιστάς.

γενομένης προσεκόμισαν τὰς μηχανὰς εἰς τὸν λιμένα μετὰ σάλπιγγος καὶ κραυγῆς. καὶ τοὺς μὲν ἐλάττοσιν ὀξυβελέσι καὶ μακρὰ φερομένοις ἀνεῖργε τοὺς ἐργαζομένους τὸ παρὰ τὸν λιμένα τεῖχος· τοῖς δὲ πετροβόλοις τάς τε μηχανὰς τῶν πολεμίων, καὶ τὸ διὰ τοῦ χώματος τεῖχος τὸ μὲν διέσειε, τὸ δὲ κατέβαλεν, ἀσθενὲς ὑπάρχον καὶ ταπεινὸν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς. ἀμυνομένων δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως εὐρώστως, τότε μὲν ὅλην τὴν ἡμέραν διετέλεσαν ἀμφότεροι πολλὰ κακὰ καὶ δρῶντες καὶ πάσχοντες· τῆς δὲ νυκτὸς ἤδη καταλαμβανούσης, ὁ μὲν Δημήτριος ταῖς ῥυμουλκούσαις ναυσὶν ἀπήγαγε τὰς μηχανὰς πάλιν ἔξω βέλους· οἱ δὲ ῥόδιοι ξηρᾶς ὕλης καὶ δᾳδὸς ἀκάτια πληρώσαντες, καὶ πῦρ ἐνθέμενοι, τὸ μὲν πρῶτον ἐπιδιώξαντες προσέπλεον ταῖς μηχαναῖς ταῖς τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ὕλην ἐφῆψαν. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς πλωτοῖς χάραξι καὶ τοῖς βέλεσιν ἀνειργηθέντες συνηναγκάσθησαν χωρεῖν εἰς τοὐπίσω. τῆς δὲ φλογὸς ἐπιφερούσης, ὀλίγοι μὲν κατασβέσαντες ἐπανῆλθον σὺν τοῖς σκάφεσιν, οἱ πλεῖστοι δὲ καιομένων τῶν ἀκατίων ἐξεκολύμβησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ κατὰ μὲν θάλατταν ὁ Δημήτριος παραπλησίαν ἐποιήσατο τὴν ἐπίθεσιν, κατὰ δὲ τὴν γῆν προσέταξεν ἅμα πανταχόθεν προσβάλλειν μετ' ἀλαλαγμοῦ καὶ σάλπιγγος, ὅπως εἰς ἀγωνίαν καὶ φόβον ἀγάγῃ τοὺς ῥοδίους, πολλῶν τῶν ἀντιπερισπασμάτων ὄντων. τοιαύτην δὲ τὴν πολιορκίαν ποιησάμενος ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ, τὰς μὲν μηχανὰς τὰς ἐπὶ τοῦ χώματος τοῖς ταλαντιαίοις πετροβόλοις συνέτριψε, τοῦ δὲ διατειχίσματος τὸ μεσοπύργιον σὺν αὐτοῖς τοῖς πύργοις διέσεισε. κατελάβοντο δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν τινὲς μέρος τοῦ παρὰ τὸν λιμένα διατειχίσματος· ἐφ' οὓς συστραφέντες οἱ ῥόδιοι μάχην συνῆψαν, καὶ πολλαπλάσιοι γενόμενοι τοὺς μὲν ἀνεῖλον, τοὺς δ' ἐπανελθεῖν εἰς τοὐπίσω συνηνάγκασαν. συνήργει δὲ τοῖς ἐκ τῆς πόλεως ἡ τοῦ παρὰ τὸ τεῖχος τόπου τραχύτης, πολλῶν καὶ μεγάλων πετρῶν κατὰ τὸ συνεχὲς κειμένων παρὰ τὴν οἰκοδομὴν ἔξω τοῦ τείχους. τῶν δὲ τοὺς στρατιώτας τούτους κομισάντων σκαφῶν οὐκ ὀλίγων διὰ τὴν ἀγωνίαν ἐποκειλάντων, οἱ ῥόδιοι ταχέως τὰ μὲν ἀκροστόλια περιέσπασαν· ὕλην δὲ ξηρὰν καὶ δᾷδας ταῖς ναυσὶν ἐμβάλλοντες ἐνέπρησαν. οὕτων δὲ περὶ ταῦτ' ὄντων, οἱ μὲν τοῦ Δημητρίου στρατιῶται πανταχοῦ περιπλέοντες, κλίμακας προσέφερον τοῖς τείχεσι καὶ βιαιότερον ἐνέκειντο, συναγωνιζομένων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς πανταχόθεν, καὶ συναλαλαζόντων. ἔνθα δὴ πολλῶν παραβόλως κινδυνευσάντων, καὶ συχνῶν ἀναβαινόντων ἐπὶ τὰ τείχη, συνέστη καρτερὰ μάχη, τῶν μὲν ἔξωθεν βιαζομένων, τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ἀθρόως παραβοηθούντων. τέλος δὲ τῶν ῥοδίων ἐκθύμως ἀγωνιζομένων, οἱ μὲν ἔπεσον τῶν προσαναβάντων, οἱ δὲ κατατραυματισθέντες ἑάλωσαν. ἐν οἷς ἦσαν τινὲς καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων. τοιούτων δὲ γενομένων τοῖς ἔξωθεν ἐλαττωμάτων, ὁ μὲν Δημήτριος ἀπεκόμισε τὰς μηχανὰς εἰς τὸν ἴδιον λιμένα, καὶ τὰ πεπονηκότα τῶν πλοίων καὶ μηχανῶν ἐπεσκεύασεν· οἱ δὲ ῥόδιοι τοὺς μὲν τελευτήσαντας τῶν πολιτῶν ἔθαψαν, τὰ δὲ ὅπλα τῶν πολεμίων καὶ τὰ ἀκροστόλια τοῖς θεοῖς ἀνέθηκαν· τὰ δὲ διὰ τῶν πετροβόλων πεπτωκότα τῶν τειχῶν ἀνῳκοδόμουν. Δημήτριος δὲ περὶ τὴν ἐπισκευὴν τῶν μηχανῶν καὶ τῶν πλοίων ἡμέρας ἑπτὰ γενόμενος, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν παρασκευασάμενος, πάλιν ἐπέπλευσε τῷ λιμένι. πᾶσα γὰρ ἡ σπουδὴ περὶ τὸ κρατῆσαι τούτου, καὶ τῆς σιτοπομπίας ἀποκλεῖσαι τοὺς κατὰ τὴν πόλιν. γενόμενος δ' ἐντὸς βέλους, τοῖς μὲν πυρφόροις πολλοῖς οὖσιν εἰς τὰ διωρμισμένα πλοῖα τῶν ῥοδίων ἐνέβαλε, τοῖς δὲ πετροβόλοις τὰ τείχη διέσειε, τοῖς δ' ὀξυβελέσι τὰ φαινόμενα τῶν σωμάτων κατετίτρωσκε. συνεχοῦς

γρ. καταλαβούσης.

γρ. ἐπισκευασάμενοι τινες.

οὕτω καὶ καταπληκτικῆς γινομένης τῆς προσβολῆς, οἱ μὲν παρὰ τοῖς ῥοδίοις ναύκληροι διαγωνισάμενοι περὶ τῶν πλοίων, κατέσβεσαν τὰ πυρφόρα. οἱ δὲ πρυτάνεις, κινδυνεύοντος ἁλῶναι τοῦ λιμένος, παρεκάλεσαν τοὺς ἀρίστους τῶν πολιτῶν τὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὑπομεῖναι κίνδυνον. πολλῶν μὲν οὖν προθύμως ὑπακουόντων, τρεῖς ναῦς τὰς κρατίστας ἐπλήρωσαν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, οἷς παρήγγειλαν πειρᾶσθαι τοῖς ἐμβόλοις βυθίσαι τὰ πλοῖα τὰ τὰς μηχανὰς κομίζοντα τῶν πολεμίων. οὗτοι μὲν οὖν, καίπερ πολλῶν ἐπ' αὐτοὺς φερομένων βελῶν, ὠσάμενοι τὸ μὲν πρῶτον τὸν σεσιδηρωμένον χάρακα διέσπασαν· τοῖς δὲ πλοίοις πολλὰς ἐμβολὰς δόντες, καὶ θαλάττης αὐτὰ πληρώσαντες, δύο μὲν τῶν μηχανῶν κατέβαλον· τῆς δὲ τρίτης ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δημήτριον εἰς τοὐπίσω τοῖς ῥύμασιν ἑλκομένης, οἱ μὲν ῥόδιοι θαρρήσαντες τοῖς κατωρθωμένοις, θρασύτερον τοῦ καθήκοντος προσέπιπτον εἰς τὸν κίνδυνον. διὸ πολλῶν αὐτοῖς καὶ μεγάλων νεῶν περιχυθεισῶν, καὶ τοῖς ἐμβόλοις πολλὰ μέρη τῶν τοίχων ἀναρρηγνύντων, ὁ μὲν ναύαρχος Ἐξήκεστος καὶ ὁ τριήραρχος καί τινες ἄλλοι κατατραυματισθέντες ἥλωσαν· τοῦ δ' ἄλλου πλήθους ἐκκολυμβησάντων, καὶ διανηξαμένων πρὸς τοὺς ἰδίους, μία μὲν τῶν νεῶν ὑποχείριος ἐγένετο τοῖς περὶ τὸν Δημήτριον, αἱ δ' ἄλλαι διέφυγον τὸν κίνδυνον. τοιαύτης οὖν γινομένης τῆς ναυμαχίας, ὁ μὲν Δημήτριος ἄλλην μηχανὴν κατεσκεύασε, τριπλασίαν τῷ ὕψει καὶ πλάτει τῆς προτέρας. προσάγοντος δ' αὐτὴν πρὸς τὸν λιμένα, νότος ἐκνεφίας ἐπιγενόμενος τὰ μὲν ὁρμοῦντα τῶν πλοίων συνέκλυσε, τὴν δὲ μηχανὴν κατέβαλε. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ ῥόδιοι τῷ καιρῷ δεξιῶς χρησάμενοι, πάλιν ἀνοίξαντες ἐπέθεντο τοῖς τὸ χῶμα κατειληφόσι. γινομένης δὲ μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσχυρᾶς, καὶ τοῦ μὲν Δημητρίου διὰ τὸν χειμῶνα μὴ δυναμένου βοηθῆσαι, τῶν δὲ ῥοδίων ἐκ διαδοχῆς ἀγωνιζομένων, ἠναγκάσθησαν οἱ τοῦ βασιλέως ἀποθέμενοι τὰ ὅπλα παραδοῦναι σφᾶς αὐτούς, ὄντες σχεδὸν τετρακόσιοι. τούτων δὲ τῶν προτερημάτων γινομένων τοῖς ῥοδίοις, κατέπλευσαν τῇ πόλει σύμμαχοι, παρὰ μὲν κνωσσίων ἑκατὸν πεντήκοντα, παρὰ δὲ Πτολεμαίου πλείους τῶν πεντακοσίων, ὧν ἦσαν τινὲς ῥόδιοι μισθοφοροῦντες παρὰ τῷ βασιλεῖ. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἐν ῥόδῳ πολιορκίαν ἐν τούτοις ἦν.

Κατὰ δὲ τὴν σικελίαν, Ἀγαθοκλῆς, οὐ δυνάμενος διαλύσασθαι πρὸς τοὺς περὶ Δεινοκράτην φυγάδας, ἀνέζευξεν ἐπ' αὐτοὺς μεθ' ἧς εἶχε δυνάμεως, νομίζων ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῷ διακινδυνεύειν καὶ παραβάλλεσθαι περὶ τῶν ὅλων. συνηκολούθουν δ' αὐτῷ πεζοὶ μὲν οὐ πλείους τῶν πεντακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ εἰς ὀκτακοσίους. οἱ δὲ περὶ Δεινοκράτην φυγάδες, ὁρῶντες τὴν τῶν πολεμίων ὁρμήν, ἄσμενοι κατήντησαν εἰς τὴν μάχην, ὄντες πολλαπλάσιοι. πεζοὶ μὲν γὰρ ὑπῆρχον πλείους τῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων, ἱππεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. ἀντιστρατοπεδευσάντων δ' αὐτῶν περὶ τὸ καλούμενον γόργιον, καὶ μετὰ ταῦτα παραταξαμένων, ἐπ' ὀλίγον μὲν χρόνον συνέστη καρτερὰ μάχη διὰ τὰς ἀμφοτέρων προθυμίας· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν πρὸς τὸν Δεινοκράτην διαφερομένων τινὲς ὄντες πλείους τῶν δισχιλίων μετεβάλοντο πρὸς τὸν τύραννον, καὶ τοῖς φυγάσιν αἴτιοι κατέστησαν τῆς ἥττης. οἱ μὲν γὰρ μετ' Ἀγαθοκλέους ὄντες πολὺ μᾶλλον ἐθάρρησαν, οἱ δὲ Δεινοκράτει συναγωνιζόμενοι κατεπλάγησαν· καὶ νομίσαντες πλείους εἶναι τοὺς ἀφισταμένους, πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. εἶθ' ὁ μὲν Ἀγαθοκλῆς διώξας αὐτοὺς μέχρι τινός, καὶ τοῦ φονεύειν ἀποσχόμενος, διεπέμψατο πρὸς τοὺς ἡττημένους, ἀξιῶν παύσασθαι μὲν τῆς διαφορᾶς, καταπορευθῆναι δ' εἰς τὰς πατρίδας. εἰληφέναι γὰρ αὐτοὺς πεῖραν τοῦ μηδέποτ' ἂν δύνασθαι

γρ. αἱρεῖσθαι

γρ. προσαγαγόντος

γρ. γοργόνιον.

περιγενέσθαι τοὺς φυγάδας ἀγωνιζομένους πρὸς αὐτόν, ὅτε καὶ νῦν πολλαπλασίους ὄντας αὐτοὺς ἡττῆσθαι. τῶν δὲ φυγάδων οἱ μὲν ἱππεῖς ἅπαντες ἀπὸ τῆς φυγῆς διεσώθησαν εἰς ἀμβικας χωρίον· τῶν δὲ πεζῶν ἔνιοι μὲν νυκτὸς ἐπιγενομένης διέδρασαν, οἱ δὲ πλείους καταλαβόμενοι λόφον, καὶ τὴν μὲν ἐκ τοῦ διαγωνίζεσθαι νίκην ἀπελπίσαντες, ἐπιθυμοῦντες δὲ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ πατρίδος καὶ τῶν ἐν ταύτῃ καλῶν, διελύσαντο πρὸς Ἀγαθοκλέα. λαβόντων δὲ αὐτῶν πίστεις, καὶ καταβάντων ἀπό τινος ἐρυμνοῦ λόφου, τὰ μὲν ὅπλα παρείλετο, τὴν δὲ δύναμιν περιστήσας, ἅπαντας κατηκόντισεν, ὄντας περὶ ἑπτακισχιλίους, ὡς Τίμαιός φησιν, ὡς δ' ἔνιοι γράφουσιν, εἰς τετρακισχιλίους. ἀεὶ γὰρ ὁ τύραννος οὗτος πίστεως μὲν καὶ τῶν ὅρκων κατεφρόνει, τὴν δ' ἰδίαν ἰσχὺν οὐκ ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ὑποτεταγμένων ἀσθενείας περιεποιεῖτο, πλέον δεδοικὼς τοὺς συμμάχους ἢ τοὺς πολεμίους. τὴν δ' ἀντιτεταγμένην δύναμιν οὕτω διαφθείρας, προσεδέξατο τοὺς ὑπολελειμμένους τῶν φυγάδων· καὶ πρὸς Δεινοκράτην διαλυθεὶς, στρατηγὸν αὐτὸν μέρους τῆς δυνάμεως ἀπέδειξε, καὶ διετέλεσε πιστεύων τὰ μέγιστα. Θαυμάσειε δ' ἄν τις ἐν τούτοις τὸν Ἀγαθοκλέα, πῶς πρὸς ἅπαντας ὑπόπτως ἔχων, καὶ μηδέποτε μηδενὶ βεβαίως πιστεύσας, πρὸς μόνον Δεινοκράτην διετήρησε τὴν φιλίαν μέχρι τελευτῆς. ὁ δὲ Δεινοκράτης προδοὺς τοὺς συμμάχους, τὸν μὲν Πασίφιλον ἐν τῇ Γέλᾳ συναρπάσας ἀπέκτεινε· τὰ δὲ φρούρια καὶ τὰς πόλεις ἐνεχείρισεν Ἀγαθοκλεῖ, διετῆ χρόνον ἀναλώσας εἰς τὴν τῶν πολεμίων παράθεσιν. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Ῥωμαῖοι μὲν Παληνοὺς καταπολεμήσαντες τὴν χώραν ἀφείλοντο, καί τισι τῶν δοξάντων τὰ Ῥωμαίων πεφρονηκέναι μετέδωκαν τῆς πολιτείας. μετὰ δὲ ταῦτα Σαμνιτῶν τὴν Φαλερῖτιν πορθούντων, ἀνέζευξαν ἐπ' αὐτοὺς οἱ ὕπατοι· καὶ γενομένης παρατάξεως, προετέρησαν οἱ Ῥωμαῖοι. σημαίας μὲν οὖν εἷλον εἴκοσι, στρατιώτας δ' ἐζώγρησαν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους. τῶν δ' ὑπάτων εὐθὺς ἑλόντων πόλιν Βόλαν, Γέλλιος Γάιος ὁ τῶν Σαμνιτῶν ἡγεμὼν ἐφάνη μετὰ στρατιωτῶν ἑξακισχιλίων. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, αὐτός τε ὁ Γέλλιος ἑάλω, καὶ τῶν ἄλλων Σαμνιτῶν οἱ πλεῖστοι μὲν κατεκόπησαν, τινὲς δὲ καὶ ζῶντες συνελήφθησαν. οἱ δ' ὕπατοι τοιούτοις προτερήμασι χρησάμενοι, τῶν συμμαχίδων πόλεων τὰς ἁλούσας ἀνεκτήσαντο, Σώραν, Ἀρπίναν, καὶ Σερεννίαν.

γρ. ἀρπίναν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Φερεκλῆς, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν διεδέξαντο Πόπλιος Σεμπρώνιος καὶ Πόπλιος Σουλπίκιος· ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη παρ' Ἠλείοις ἐνάτη πρὸς ταῖς ἑκατὸν δέκα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀνδρομένης Κορίνθιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Δημήτριος μὲν Ῥόδον πολιορκῶν, ἐπεὶ ταῖς κατὰ θάλατταν προσβολαῖς ἀπετύγχανεν, ἀπὸ τῆς γῆς διέγνω τὰς ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι. παρασκευασάμενος οὖν ὕλης παμπόλλης πλῆθος, κατεσκεύασε μηχανὴν τὴν καλουμένην ἑλέπολιν, ὑπεραίρουσαν πολὺ τῷ μεγέθει τῶν πρὸ αὐτῆς γενομένων. ἐσχαρίου γὰρ ὄντος τετραγώνου, τὴν μὲν πλευρὰν ἑκάστην ὑπεστήσατο πηχῶν σχεδὸν πεντήκοντα, συμπεπηγυῖαν ἐκ τετραγώνων ξύλων σιδήρῳ δεδεμένων· τὴν δὲ ἀνὰ μέσον χώραν διέλαβε δοκοῖς ἀλλήλων ἀπεχούσαις ὡσανεὶ πῆχυν, ὅπως παράστασις ᾖ τοῖς προωθεῖν τὴν μηχανὴν μέλλουσι. τὸ δ' ὅλον βάρος ἦν ὑπόστροφον, στερεοῖς καὶ μεγάλοις ὀκτὼ τροχοῖς ὑπειλημμένον. τὰ γὰρ πάχη τῶν ἁψίδων ὑπῆρχε πηχῶν δυοῖν, σεσιδηρωμένα λεπίσιν ἰσχυραῖς. πρὸς δὲ τὰς ἐκ πλαγίας μεταθέσεις ἦσαν ἀντίστρεπτα πεποραγμαιδωμένα, δι' ὧν ἡ πᾶσα μηχα-

γρ. ὑπερέχουσαν

ὴν ῥᾳδίως παντοίαν ὑπελάμβανε κίνησιν. ἐκ δὲ τῶν γωνιῶν ὑπῆρχον κίονες τῷ μὲν μήκει βραχὺ λείποντες τῶν ἑκατὸν πηχῶν, οὕτως συννενευκότες εἰς ἀλλήλους, ὥστε τοῦ παντὸς κατασκευάσματος ὄντος ἐννεαστέγου, τὴν μὲν πρώτην στέγην ὑπάρχειν κλινῶν τεσσαρακοντατριῶν, τὴν δ' ἀνωτάτω ἐννέα. τὰς δὲ τρεῖς πλευρὰς τῆς μηχανῆς ἔξωθεν συνεκάλυψε λεπίσι σιδηραῖς καθηλωμέναις, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τῶν πυρφόρων βλάπτηται. θυρίδας δ' εἶχον αἱ στέγαι κατὰ πρόσωπον, τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς σχήμασι πρὸς τὰς ἰδιότητας τῶν μελλόντων ἀφίεσθαι βελῶν ἁρμοζούσας. αὗται δὲ εἶχον καλύμματα διὰ μηχανῆς ἀνασπώμενα, δι' ὧν ἀσφάλειαν ἐλάμβανον οἱ κατὰ τὰς στέγας περὶ τὴν ἄφεσιν τῶν βελῶν ἀναστρεφόμενοι. ἦσαν μὲν γὰρ ἐκ βυρσῶν περιερραμμένα, πλήρη δὲ ἐρίων, εἰς τὸ τὴν πληγὴν ἐνδιδόναι τῶν λιθοβόλων. ἑκάστη δὲ τῶν στεγῶν εἶχε δύο κλίμακας πλατείας, ὧν τῇ μὲν πρὸς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν χρησίμων, τῇ δὲ πρὸς τὴν κατάβασιν ἐχρῶντο, πρὸς τὸ χωρὶς θορύβου πάντα ὑπηρετεῖσθαι. οἱ δὲ μέλλοντες κινήσειν τὴν μηχανὴν ἐξελέχθησαν ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως οἱ ταῖς ῥώμαις διαφέροντες ἄνδρες τρισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι. τούτων δ' οἱ μὲν ἐντὸς ἀποληφθέντες, οἱ δ' ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν παριστάμενοι προσωθοῦν, πολλὰ τῆς τέχνης συνεργούσης εἰς τὴν κίνησιν. κατεσκεύασε δὲ καὶ χελώνας τὰς μὲν χωστρίδας, τὰς δὲ κριοφόρους, καὶ στοὰς δι' ὧν ἔμελλον οἱ τοῖς ἔργοις προσιόντες ἐλεύσεσθαι καὶ πάλιν ἐπιστρέψειν ἀσφαλῶς. τοῖς δ' ἐκ τῶν νεῶν πληρώμασιν ἀνεκάθαιρε τὸν τόπον ἐπὶ σταδίους τέτταρας, δι' ὧν ἔμελλον προσάξειν τὰς κατασκευασθείσας μηχανάς· ὥστε γίνεσθαι τὸ ἔργον ἐπὶ μῆκος μεσοπυργίων ἓξ καὶ πύργων ἑπτά. τὸ δ' ἠθροισμένον πλῆθος τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν τοῖς ἔργοις προσιόντων οὐ πολὺ ἐλείπετο τῶν τρισμυρίων. διὸ καὶ τῇ πολυχειρίᾳ τάχιον τῆς προσδοκίας ἁπάντων ἐπιτελουμένων, φοβερὸς ἦν ὁ Δημήτριος τοῖς Ῥοδίοις. οὐ μόνον γὰρ τὰ μεγέθη τῶν μηχανῶν καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἠθροισμένης δυνάμεως ἐξέπληττεν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ βασιλέως βίαιον καὶ φιλότεχνον ἐν ταῖς πολιορκίαις. εὐμήχανος γὰρ ὢν καθ' ὑπερβολὴν ἐν ταῖς ἐπινοίαις, καὶ πολλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀρχιτεκτόνων τέχνην παρευρίσκων, ὠνομάσθη μὲν Πολιορκητής, τὴν δ' ἐν ταῖς προσβολαῖς ὑπεροχὴν καὶ βίαν τοιαύτην εἶχεν, ὥστε δόξαι μηδὲν οὕτως ὀχυρὸν εἶναι τεῖχος ὃ δύναιτ' ἂν τὴν ἀπ' ἐκείνου τοῖς πολιορκουμένοις ἀσφάλειαν παρέχεσθαι. ἦν δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὸ κάλλος ἡρωικὸν ἀποφαίνων ἀξίωμα, ὥστε καὶ τοὺς ἀφικνουμένους τῶν ξένων, θεωροῦντας τὴν εὐπρέπειαν κεκοσμημένην ὑπεροχῇ βασιλικῇ, θαυμάζειν καὶ παρακολουθεῖν ἐν ταῖς ἐξόδοις ἕνεκεν τῆς θέας. ἐπὶ δὲ τούτοις ὑπῆρχε καὶ τῇ ψυχῇ μετέωρος καὶ μεγαλοπρεπής, καὶ καταφρονῶν οὐ τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ταῖς δυναστείαις ὄντων· καί, τὸ πάντων ἰδιαίτατον, κατὰ μὲν τὴν εἰρήνην ἐν μέθαις διέτριβε καὶ συμποσίοις ἔχουσιν ὀρχήσεις καὶ κώμους· καὶ τὸ σύνολον, ἐζήλου τὴν μυθολογουμένην ποτὲ γενέσθαι κατ' ἀνθρώπους τοῦ Διονύσου διάθεσιν· κατὰ δὲ τοὺς πολέμους ἐνεργὸς ἦν καὶ νήφων, ὥστε παρὰ πάντας τοὺς στρατευομένους ἐναγώνιον παρέχεσθαι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἐπὶ γὰρ τούτου βέλη τὰ μέγιστα συνετελέσθη, καὶ μηχαναὶ παντοῖαι, πολὺ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις γινομένας ὑπεραίρουσαι. καὶ σκάφη δὲ μέγιστα καθείλκυσε μετὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν. Οἱ δὲ Ῥόδιοι, θεωροῦντες τὴν προκοπὴν τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις ἔργων, κατεσκεύαζον ἐντὸς ἕτερον τεῖχος παράλληλον τῷ μέλλοντι πονεῖν κατὰ τὰς προσβολάς. ἐχρῶντο δὲ λίθοις, καθαιροῦντες τοῦ θεάτρου τὸν περίβολον καὶ τὰς πλησίον

γρ. ἔμελλε προσάξειν

οἰκίας· ἔτι δὲ τῶν ἱερῶν ἔνια, τοῖς θεοῖς εὐξάμενοι κάλλιστα κατασκευάσειν σωθείσης
τῆς πόλεως. ἐξέπεμψαν δὲ καὶ τῶν νεῶν ἐννέα, διακελευσάμενοι τοῖς ἀφηγουμένοις
πανταχῆ πλεῖν, καὶ παραδόξως ἐπιφαινομένοις, ἃ μὲν βυθίζειν τῶν ἁλισκομένων
πλοίων, ἃ δὲ κατάγειν εἰς τὴν πόλιν. ἐκπλευσάντων δὲ τούτων καὶ τριχῆ διαιρεθέν-
των, Δαμόφιλος μὲν ἔχων ναῦς τὰς καλουμένας παρὰ ῥοδίοις φυλακίδας, ἔπλευ-
σεν εἰς κάρπαθον, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα τῶν Δημητρίου καταλαβὼν, ἃ μὲν τοῖς ἐμ-
βόλοις θραύων κατεπόντιζεν, ἃ δὲ ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν κομίζων ἐνεπίμπρα, ἐκλεγό-
μενος τῶν σωμάτων τὰ χρησιμώτατα. οὐκ ὀλίγα δὲ τῶν κομιζόντων τοὺς ἐκ τῆς νή-
σου καρποὺς κατήγαγεν εἰς τὴν πατρίδα. Μενέδημος δὲ τριῶν ἀφηγούμενος τριη-
μολίων, πλεύσας τῆς λυκίας ἐπὶ τὰ πάταρα, καὶ καταλαβὼν ὁρμοῦσαν ναῦν, τοῦ
πληρώματος ἐπὶ τῆς γῆς ὄντος, ἐνεπύρισε τὸ σκάφος· πολλὰ δὲ πλοῖα τῶν κομι-
ζόντων τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὑποχείρια λαβὼν, ἐξαπέστελλεν εἰς τὴν
ῥόδον. εἷλε δὲ καὶ τετρήρη πλέουσαν μὲν ἐκ τῆς κιλικίας, ἔχουσαν δὲ ἐσθῆτα βασι-
λικὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν, ἣν ἡ γυνὴ Δημητρίου φίλα παρασκευάσασα μέ-
τὰ φιλοτιμοτέρως ἀπεστάλκει τἀνδρί. τὸν μὲν οὖν ἱματισμὸν ἀπέστελλεν εἰς αἴγυ-
πτον, οὔσης τῆς στολῆς ἁλουργοῦ, καὶ βασιλεῖ φορεῖν πρεπούσης· τὴν δὲ ναῦν ἀνεώλ-
κησε, καὶ τοὺς ναύτας ἀπέδοτο, τούς τ' ἐκ τῆς τετρήρους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων πλοίων
τῶν ἁλόντων. τῶν δὲ ὑπολοίπων νεῶν τριῶν Αμυντας ἡγούμενος, ἔπλευσεν ἐπὶ
νήσων, καὶ πολλοῖς πλοίοις περιτυχὼν κομίζουσι τὰ πρὸς τὰς μηχανὰς ἁρμόζοντα
τοῖς πολεμίοις, ἃ μὲν αὐτῶν κατέδυσεν, ἃ δὲ κατήγαγεν εἰς τὴν πόλιν· ἐν οἷς ἑάλω-
σαν καὶ τεχνῖται τῶν ἀξιολόγων, καὶ πρὸς βέλη καὶ καταπέλτας τῇ ἐμπειρίᾳ
διαφερόντων ἕνδεκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησίας συναχθείσης, συνεβούλευόν τινες
τὰς εἰκόνας τὰς Αντιγόνου καὶ Δημητρίου κατασπάσαι, δεινὸν εἶναι λέγοντες ἐν ἴσῳ τι-
μᾶσθαι τοὺς πολιορκοῦντας τοῖς εὐεργέταις. ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἀγανακτήσας, τούτοις μὲν
ὡς ἁμαρτάνουσιν ἐπετίμησε· τῶν δὲ περὶ Αντίγονον τιμῶν οὐδεμίαν μετεκίνησε, κα-
λῶς πρὸς τὸ δόξαι καὶ τὸ συμφέρειν βουλευσάμενος. ἥ τε γὰρ μεγαλοψυχία καὶ τὸ
βέβαιον τῆς ἐν δημοκρατίᾳ κρίσεως παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπαίνων ἐτύγχανε,
παρὰ δὲ τοῖς πολιορκοῦσι, μεταμελείας. τὰς γὰρ κατὰ τὴν ἑλλάδα πόλεις οὐδεμίαν
ἐνδεδειγμένας εὔνοιαν εἰς τοὺς εὐεργέτας ἐλευθεροῦντες, τὴν διὰ τῆς πείρας
φανεῖσαν βεβαιοτάτην εἰς ἀμοιβὴν χάριτος ἐφαίνοντο καταδουλούμενοι. ἔτι δὲ
πρὸς τὸ παράδοξον τῆς τύχης, εἰ συμβαίη τὴν πόλιν ἁλῶναι, κατελείπετ'
αὐτοῖς πρὸς παραίτησιν, τῆς τηρηθείσης ὑπ' αὐτῶν φιλίας ἀνάμνησις. ταῦτα
μὲν οὖν τοῖς ῥοδίοις ἐπράχθη συνετῶς. Δημητρίου δὲ διὰ τῶν μετάλλων ὑπο-
ρύξαντος τὸ τεῖχος, τῶν αὐτομόλων τις ἐμήνυσε τοῖς πολιορκουμένοις ὡς οἱ ταῖς ὑπο-
νομαῖς χρώμενοι σχεδὸν ἐντὸς εἰσὶ τοῦ τείχους. διόπερ οἱ ῥόδιοι τάφρον ὀρύξαντες βα-
θεῖαν παράλληλον τῷ δοκοῦντι πεσεῖσθαι τείχει, ταχὺ καὶ αὐτοὶ ταῖς μεταλλείαις
χρώμενοι, συνῆψαν ὑπὸ γῆν τοῖς ἐναντίοις, καὶ διεκώλυσαν τῆς εἰς τοὔμπροσθεν
πορείας. τῶν δὲ διορυγμάτων παρ' ἀμφοτέροις τηρουμένων, ἐπεχείρησάν τινες τῶν
παρὰ τοῦ Δημητρίου διαφθείρειν χρήμασι τὸν τεταγμένον ἐπὶ τῆς φυλακῆς ὑ-
πὸ τῶν ῥοδίων Αθηναγόραν· οὗτος δὲ ἦν μιλήσιος μὲν τὸ γένος, ὑπὸ Πτολεμαίου
δὲ ἐξαπεσταλμένος ἡγεμὼν τῶν μισθοφόρων. ἐπαγγειλάμενος δὲ προδώσειν, συνε-
τάξατο ἡμέραν καθ' ἣν ἔδει παρὰ Δημητρίου πεμφθῆναί τινα τῶν ἀξιολόγων
ἡγεμόνων, τὸν νυκτὸς ἀναβησόμενον διὰ τοῦ ὀρύγματος εἰς τὴν πόλιν, ὅπως κατα-

σκέψονται τὸν τρόπον τὸν μέλλοντα δέξασθαι τοὺς στρατιώτας. εἰς ἐλπίδας δὲ μεγάλας ἀναγαγὼν τοὺς περὶ Δημήτριον, ἐμήνυσε τῇ βουλῇ. καὶ πέμψαντος τοῦ βασιλέως τῶν περὶ αὐτὸν φίλων Ἀλέξανδρον τὸν μακεδόνα, τοῦτον μὲν ἀναβάντα διὰ τῆς διώρυγος συνέλαβον οἱ ῥόδιοι. τὸν δ᾽ Ἀθηναγόραν ἐστεφάνωσαν χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ δωρεὰν ἔδωκαν ἀργυρίου τάλαντα πέντε, σπεύδοντες καὶ τῶν ἄλλων μισθοφόρων καὶ ξένων ἐκκαλέσασθαι τὴν πρὸς τὸν δῆμον εὔνοιαν. Δημήτριος δὲ, τῶν τε μηχανῶν αὐτῷ τέλος ἐχουσῶν, καὶ τοῦ πρὸ τοῦ τείχους τόπου παντὸς ἀνακαθαρθέντος, τὴν μὲν ἑλέπολιν μέσην ἔστησε, τὰς δὲ χωστρίδας χελώνας ἐπιδιέλεν, οὔσας εἰς ὀκτώ. κατέστησε δ᾽ εἰς ἑκάτερον μέρος τῆς μηχανῆς τέτταρας, καὶ τούτων ἑκάστῃ συνῆψε στοὰν μίαν, εἰς τὸ δύνασθαι μετ᾽ ἀσφαλείας ἐπιτελεῖν τὴν πορείαν τοὺς εἰσιόντας τε καὶ πάλιν ἐξιόντας. κριοφόρους δὲ δύο πολλαπλασίας τοῖς μεγέθεσιν. εἶχε γὰρ ἑκατέρα πηχῶν ἑκατὸν εἴκοσι σεσιδηρωμένην, καὶ τὴν ἐμβολὴν ἔχουσαν παραπλησίαν νεὼς ἐμβόλῳ, καὶ προωθουμένην μὲν εὐκινήτως, ὑποτροχίων δὲ καὶ τὴν ἐναγώνιον ἐνέργειαν λαμβάνουσαν δι᾽ ἀνδρῶν οὐκ ἐλαττόνων ἢ χιλίων. μέλλων δὲ προσάγειν τὰς μηχανὰς τοῖς τείχεσι, τοὺς μὲν πετροβόλους καὶ τοὺς ὀξυβελεῖς τῶν ἠνείκε τῆς ἑλεπόλεως εἰς ἑκάστην στέγην τοὺς ἁρμόζοντας. ἐπὶ δὲ τὸν λιμένα καὶ τοὺς πλησίον τόπους ἀπέστειλε τὴν ναυτικὴν δύναμιν, πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν τεῖχος τὸ δυνάμενον προσβολὰς δέξασθαι, τὸ πεζὸν στρατόπεδον ἐπιδιέλεν. ἔπειτα δὲ πρὸς ἓν παρακέλευσμα καὶ σημεῖον πάντων συναλαλαξάντων, πανταχόθεν τῇ πόλει προσβολὰς ἐποιεῖτο. διασείοντος δ᾽ αὐτοῦ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς πετροβόλοις τὰ τείχη, παρεγενήθησαν καὶ κνιδίων πρέσβεις, ἀξιοῦντες ἐπισχεῖν, καὶ πείσειν ἐπαγγελλόμενοι τοὺς ῥοδίους δέχεσθαι τὰ δυνατώτατα τῶν προσταγμάτων. ἀνέντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν πρέσβεων δεῦρο κἀκεῖσε πολλὰ διαλεχθέντων, πέρας οὐ δυναμένων συμφωνῆσαι, πάλιν ἐνηργεῖτο τὰ τῆς πολιορκίας. καὶ Δημήτριος μὲν κατέβαλε τὸν στερεώτατον τῶν πύργων, ᾠκοδομημένον ἐκ λίθων τετραπέδων, καὶ μεσοπύργιον ὅλον διέσεισεν, ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει πάροδον ἔχειν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις κατὰ τοῦτον τὸν τόπον. Ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε τοῖς ῥοδίοις πλοίων πλῆθος τῶν τὴν ἀγορὰν κομιζόντων, ἐν οἷς ἦσαν σίτου τριάκοντα μυριάδες ἀρταβῶν σὺν τοῖς ὀσπρίοις. προσφερομένων δ᾽ αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν, ἐπεχείρησε Δημήτριος ἀποστέλλειν σκάφη τὰ κατάξοντα πρὸς τὴν αὐτοῦ στρατοπεδείαν. φοροῦ δὲ πνεύματος αὐτοῖς ἐπιγινομένου, ταῦτα μὲν πλήρεσι τοῖς ἱστίοις φερόμενα, κατηνέχθη πρὸς τοὺς οἰκείους λιμένας. οἱ δ᾽ ὑπὸ Δημητρίου πεμφθέντες ἐπανῆλθον ἄπρακτοι. ἔπεμψε δὲ τοῖς ῥοδίοις καὶ Κάσσανδρος κριθῶν μεδίμνους μυρίους, καὶ Λυσίμαχος πυρῶν μεδίμνους τετρακισμυρίους, καὶ κριθῶν ἴσους. τηλικαύτης οὖν χορηγίας τοῖς κατὰ τὴν πόλιν γενομένης, ἤδη κάμνοντες ταῖς ψυχαῖς οἱ πολιορκούμενοι πάλιν ἀνεθάρρησαν. καὶ κρίναντες συμφέρειν ἐπιθέσθαι ταῖς μηχαναῖς τῶν πολεμίων, πυρφόρων τε πλῆθος παρεσκευάσαντο, καὶ τοὺς πετροβόλους καὶ τοὺς ὀξυβελεῖς ἔστησαν ἅπαντας ἐπὶ τοῦ τείχους. νυκτὸς δ᾽ ἐπιγενομένης περὶ δευτέραν φυλακὴν, ἄφνω τοῖς μὲν πυροβόλοις συνεχῶς τὴν φυλακὴν ἔβαλλον, τοῖς δ᾽ ἄλλοις βέλεσι πυρφόροις παντοίοις χρώμενοι, τοὺς ἐκεῖ συντρέχοντας κατετίτρωσκον. οἱ δὲ περὶ τὸν Δημήτριον, ἀνελπίστου τῆς ἐπιθέσεως γενομένης, ἀγωνιάσαντες περὶ τῶν κατασκευασθέντων ἔργων, συνέτρεχον ἐπὶ τὴν βοήθειαν. ἀσελήνου δὲ τῆς νυκτὸς οὔσης, οἱ μὲν πυρφόροι διέλαμπον φερόμενοι βιαίως· οἱ δ᾽ ὀξυβελεῖς καὶ

ἴσ. μ. πετροβόλοις συνεχῶς τ. φ. ἔ. τ. δ. ἄ. βέλεσι παντ.

πετροβόλοι τῶν φορέων ἀπροόρατοι ἔχοντες, πολλοὺς διέφθειρον τῶν μαχομένων καὶ μὴ
δυναμένων συνιδεῖν τὴν ἐπιφερομένην πληγήν. ἔτυχον δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μηχανῆς τινες λε-
πίδων τινὲς ἀποπεσοῦσαι. καταψιλωθέντος δὲ τοῦ τόπου προσέπιπτον οἱ πυρφόροι τῷ
ξυλοφανεῖ τοῦ κατασκευάσματος. διόπερ ἀγωνιάσας ὁ Δημήτριος μή ποτε τοῦ πυ-
ρὸς ἐπινεμηθέντος ἅπασαν συμβῇ τὴν μηχανὴν λυμανθῆναι, κατὰ τάχος ἐβοή-
θει, καὶ τῷ παρεσκευασθέντι ὕδατι ἐν ταῖς στέγαις ἐπειρᾶτο σβεννύναι τὴν ἐπιφε-
ρομένην φλόγα. τὸ δὲ τελευταῖον ἀθροίσας τῇ σάλπιγγι τοὺς τεταγμένους ἐπὶ τῆς κι-
νήσεως τῶν ἔργων, διὰ τούτων ἀπήγαγε τὰς μηχανὰς ἐκτὸς βέλους. ἔπειτα γενομέ-
νης ἡμέρας προσέταξε τοῖς ὑπηρέταις ἀθροῖσαι τὰ βέλη τὰ πεσόντα παρὰ τῶν
Ῥοδίων, ἐκ τούτων βουλόμενος συλλογίσασθαι τῶν ἐν τῇ πόλει τὴν παρασκευήν.
ὧν ταχὺ τὸ προσταχθὲν ποιησάντων, ἠριθμήθησαν πυρφόροι μὲν τοῖς μεγέθεσι παν-
τοῖοι πλείους τῶν ὀκτακοσίων, ὀξυβελεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων πεντακοσίων. το-
σούτων δὲ βελῶν εἰσενεχθέντων ἐν βραχεῖ χρόνῳ νυκτὸς, ἐθαύμαζε τὴν χορηγίαν τῆς
πόλεως καὶ τὴν ἐν τούτοις δαψίλειαν. τότε μὲν οὖν ὁ Δημήτριος κατεσκεύασε τὰ
πεπονηκότα τῶν ἔργων, καὶ περί τε τὴν ταφὴν τῶν τελευτησάντων καὶ τὴν θερα-
πείαν τῶν τραυματιῶν ἐγίνετο. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἄνεσιν λαβόντες τῆς
ἀπὸ τῶν μηχανῶν βίας, ᾠκοδόμησαν τρίτον τεῖχος μηνοειδὲς, περιλαμβάνοντες τῇ
μὲν περιφερείᾳ πάντα τὸν κινδυνεύοντα τόπον τοῦ τείχους· οὐδὲν δ' ἧττον καὶ τάφρον
βαθεῖαν περιέλαβον τὸ πεπτωκὸς τοῦ τείχους, ὅπως μὴ δύνηται ῥᾳδίως ὁ βασιλεὺς
ἐξ ἐφόδου μετὰ βάρους εἰσπεσεῖν εἰς τὴν πόλιν. ἐξέπεμψαν δὲ καὶ ναῦς τῶν ἄριστα
πλεουσῶν, Ἀμύνταν ἐπιστήσαντες ἡγεμόνα· ὃς ἐκπλεύσας πρὸς τὴν περαίαν τῆς
Ἀσίας, ἐπεφάνη παρὰ δόξαν πειραταῖς τισιν ἀπεσταλμένοις ὑπὸ Δημητρίου. οὗτοι
δ' εἶχον ἄφρακτα τρία, κράτιστοι δοκοῦντες εἶναι τῶν τῷ βασιλεῖ συστρατευόντων.
γενομένης δ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον ναυμαχίας, οἱ Ῥόδιοι βιασάμενοι τῶν νεῶν αὐτάνδρων
ἐκυρίευσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Τιμοκλῆς ὁ ἀρχιπειρατής. ἐπέπλευσαν δὲ καὶ τῶν ἐμ-
πόρων τισὶ, καὶ παρελόμενοι κέλητας οὐκ ὀλίγους γέμοντας σίτου, τούτους τε καὶ τὰ τῶν
πειρατῶν ἄφρακτα κατήγαγον εἰς τὴν Ῥόδον νυκτὸς λαθόντες τοὺς πολεμίους. ὁ δὲ
Δημήτριος ἐπισκευάσας τὰ πεπονηκότα τῶν ἔργων, προσέβαλε τῷ τείχει τὰς
μηχανάς· καὶ πᾶσι τοῖς βέλεσιν ἀφειδῶς χρώμενος, τοὺς μὲν ἐπὶ ταῖς ἐπάλξεσιν ἐφε-
στῶτας ἀνεῖρξε· τοῖς δὲ κριοῖς τύπτων τὸ συνεχὲς τοῦ τόπου, δύο μὲν μεσοπύργια κα-
τέβαλε, περὶ δὲ τὸν πύργον τὸν ἀνὰ μέσον τούτων φιλοτιμουμένοις τοῖς ἐκ τῆς πό-
λεως ἰσχυροὶ καὶ συνεχεῖς ἐκ διαδοχῆς ἀγῶνες ἐγίνοντο· ὥστε καὶ τὸν στρατηγὸν αὐ-
τῶν Ἀνανίαν ἐκθύμως ἀγωνισάμενον ἀναιρεθῆναι, καὶ συχνοὺς τῶν ἄλλων στρατιω-
τῶν ἀποθανεῖν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πτολεμαῖος μὲν ὁ βασιλεὺς ἀπέ-
στειλε τοῖς Ῥοδίοις σῖτον καὶ τὴν ἄλλην ἀγορὰν οὐκ ἐλάττονα τῆς πρότερον ἐκπεμ-
φθείσης, καὶ στρατιώτας χιλίους πεντακοσίους, ὧν ἦν ἡγεμὼν Ἀντίγονος ὁ Μακεδών.
καθ' ὃν δὴ χρόνον ἧκον πρὸς τὸν Δημήτριον πρέσβεις παρά τε Ἀθηναίων καὶ τῶν
ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων, τὸν ἀριθμὸν μὲν ὄντες ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα, πάντες δὲ
ἀξιοῦντες διαλύσασθαι τὸν βασιλέα πρὸς τοὺς Ῥοδίους. γενομένων οὖν ἀνοχῶν, καὶ
πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λόγων πρός τε τὸν δῆμον καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὸν Δημή-
τριον ῥηθέντων, οὐδαμῶς ἐδυνήθησαν συμφωνῆσαι. διόπερ οἱ πρέσβεις ἀπῆλθον ἄ-
πρακτοι. Δημήτριος δὲ διανοηθεὶς νυκτὸς ἐπιθέσθαι τῇ πόλει κατὰ τὸ πεπτωκὸς τοῦ
τείχους, ἐπέλεξε τῶν τε μαχίμων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς εὐθέτους εἰς χ-

γρ. ἀποπεσοῦσαι, καθ' ἃ ψιλωθέντος τοῦ

γρ. Ἀμυνίαν

λίους καὶ πεντακοσίους. τούτοις μὲν οὖν προσέταξεν ἡσυχῇ προσελθεῖν πρὸς τὸ τεῖχος
περὶ δευτέραν φυλακήν· αὐτὸς δὲ διασκευάσας, παρήγγειλε τοῖς ἐφ' ἑκάστου μέρους
τεταγμένοις, ὅταν σημήνῃ, συναλαλάξαι, καὶ προσβολὰς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ
κατὰ θάλατταν. πάντων δὲ τὸ παραγγελθὲν ποιούντων, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ πεπτωκότα τῶν
τειχῶν ὁρμήσαντες, τοὺς προφυλάττοντας ἐπὶ τῆς τάφρου κατασφάξαντες, παρέσε-
πεσον εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοὺς περὶ τὸ θέατρον τόπους προκατελάβοντο. οἱ δὲ τῶν ῥοδίων
πυθόμενοι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶντες ἅπασαν τεθορυβημένην, τοῖς μὲν
ἐπὶ τοῦ λιμένος καὶ τῶν τειχῶν παρήγγειλαν μένειν ἐπὶ τῆς ἰδίας τάξεως, καὶ τοὺς ἔξω-
θεν, ἂν προσβάλωσιν, ἀμύνασθαι· αὐτοὶ δ' ἔχοντες τὸ τῶν ἐπιλέκτων σύστημα, καὶ
τοὺς ἀπὸ τῆς ἀλεξανδρείας προσφάτως καταπεπλευκότας στρατιώτας, ὥρμησαν
ἐπὶ τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους παρεισπεπτωκότας. περικαταλαβούσης δ' ἡμέρας, καὶ τοῦ
Δημητρίου τὸ σύσσημον ἄραντος, οἱ μὲν τὸν λιμένα προσβάλλοντες, καὶ τὸ τεῖχος
πάντοθεν περιεστρατοπεδευκότες, συνηλάλαξαν, εὐθαρσεῖς ποιοῦντες τοὺς κατειλη-
φότας μέρος τοῦ περὶ τὸ θέατρον τόπου. ὁ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλος παίδων καὶ γυναι-
κῶν ἐν φόβοις ἦν καὶ δάκρυσιν, ὡς τῆς πατρίδος κατὰ κράτος ἁλισκομένης. οὐ μὴν
ἀλλὰ τοῖς παρεισπεσοῦσιν ἐντὸς τοῦ τείχους γινομένης μάχης πρὸς τοὺς ῥοδίους, καὶ
πολλῶν παρ' ἀμφοτέροις πιπτόντων, τὸ μὲν πρῶτον οὐδέτεροι τῆς ἰδίας τάξεως ἐξε-
χώρουν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν μὲν ῥοδίων ἀεὶ πλειόνων γινομένων, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπί-
μως ὑπομενόντων, ὡς ἂν ὑπὲρ πατρίδος καὶ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένων, τῶν δὲ τοῦ
βασιλέως θλιβομένων, Ἄλκιμος μὲν καὶ Μαντίας οἱ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντες πολλοῖς
περιπεσόντες τραύμασιν ἐτελεύτησαν· τῶν δ' ἄλλων οἱ πλεῖστοι οἱ μὲν ἐν χειρῶν νό-
μῳ διεφθάρησαν, οἱ δ' ἥλωσαν· ὀλίγοι δὲ πρὸς τὸν βασιλέα φυγόντες διεσώθησαν·
πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ῥοδίων ἀνῃρέθησαν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ πρύτανις Δαμοτέλης ἐπ' ἀ-
ρετῇ γινόμενος περίβλεπτος. Δημήτριος δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ὑπολαβὼν
ἐκ τῶν χειρῶν μου τὴν τύχην ἀφῃρῆσθαι, πάλιν παρεσκευάζετο πρὸς τὴν πο-
λιορκίαν. εἶτα τοῦ πατρὸς αὐτῷ γράψαντος διαλύσασθαι πρὸς ῥοδίους ὡς ἂν πιτε-
δυώνται, τὸν κάλλιστον ἐπετήρει καιρὸν δώσοντα προφάσεις εὐλόγους τῆς συνθέ-
σεως. Πτολεμαίου δὲ γράψαντος τοῖς ῥοδίοις τὸ μὲν πρῶτον ἔτι πέμψειν σίτου πλῆ-
θος αὐτοῖς καὶ στρατιώτας τρισχιλίους, μετὰ δὲ ταῦτα συμβουλεύοντος ἐὰν ᾖ δυνα-
τὸν μετρίως διαλύσασθαι πρὸς Ἀντίγονον, ἁπάντων ἐρρέπον πρὸς τὴν εἰρήνην. καθ'
ὃν δὴ χρόνον τοῦ κοινοῦ τῶν αἰτωλῶν ἀποστείλαντος πρέσβεις περὶ διαλύσεων, οἱ
ῥόδιοι συνέθεντο πρὸς Δημήτριον ἐπὶ τοῖσδε· αὐτόνομον καὶ ἀφρούρητον εἶναι τὴν πό-
λιν, καὶ ἔχειν τὰς ἰδίας προσόδους· συμμαχεῖν δὲ ῥοδίους Ἀντιγόνῳ, πλὴν ἐὰν ἐπὶ
Πτολεμαῖον στρατεύηται· καὶ δοῦναι τῶν πολιτῶν ὁμήρους ἑκατὸν, οὓς ἂν ἀπογράψη-
ται Δημήτριος, πλὴν τῶν ἀρχὰς ἐχόντων. οἱ μὲν οὖν ῥόδιοι πολιορκηθέντες ἐνιαύ-
σιον χρόνον, τούτῳ τῷ τρόπῳ κατελύσαντο τὸν πόλεμον. τοὺς δ' ἐν τοῖς κινδύνοις ἄν-
δρας ἀγαθοὺς γενομένους ἐτίμησαν ταῖς ἀξίαις δωρεαῖς, καὶ τῶν δούλων τοὺς ἀνδρα-
γαθήσαντας ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἠξίωσαν. ἔστησαν δὲ καὶ τῶν βασιλέων εἰκόνας
Πτολεμαίου Κασάνδρου, καὶ Λυσιμάχου, καὶ τῶν δευτερευόντων μὲν ταῖς δόξαις,
συμβεβλημένων δὲ μεγάλα πρὸς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν. τὸν δὲ Πτολεμαῖον ἐν ἀν-
ταποδόσει μείζονος χάριτος ὑπερβαλέσθαι βουλόμενοι, θεωροὺς ἀπέστειλαν εἰς Λι-
βύην τοὺς ἐπερωτήσοντας τὸ παρ' ἄμμωνι μαντεῖον εἰ συμβουλεύει ῥοδίοις Πτολε-
μαῖον ὡς θεὸν τιμῆσαι. συγκατατιθεμένου δὲ τοῦ χρηστηρίου, τέμενος αὐτοῦ ἐν τῇ

πόλει

πόλιν τετράγωνον, οἰκοδομήσαντες περὶ ἑκάστην πλευρὰν σταδιαίαν, ὃ προσηγόρευσαν Πτολεμαῖον. ἀνῳκοδόμησαν δὲ καὶ τὸ θέατρον, καὶ τὰ πεπτωκότα τῶν τειχῶν, καὶ τῶν ἄλλων τόπων τοὺς καθῃρημένους, πολλῷ κάλλιον ἢ προϋπῆρχον. Δημήτριος δὲ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς διαλυσάμενος πρὸς Ῥοδίους, ἐξέπλευσε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως· καὶ κομισθεὶς διὰ τῶν νήσων, κατέπλευσε τῆς Βοιωτίας εἰς Αὐλιν, σπεύδων ἐλευθερῶσαι τοὺς Ἕλληνας. (οἱ γὰρ περὶ Κάσανδρον καὶ Πολυσπέρχοντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἄδειαν εἰληφότες, ἐπόρθουν τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος.) πρῶτον μὲν τὴν Χαλκιδέων πόλιν ἠλευθέρωσε, φρουρουμένην ὑπὸ Βοιωτῶν, καὶ τοὺς κατὰ τὴν Βοιωτίαν καταπληξάμενος ἠνάγκασεν ἀποστῆναι τῆς Κασσάνδρου φιλίας· μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς μὲν Αἰτωλοὺς συμμαχίαν ἐποιήσατο, πρὸς δὲ τοὺς περὶ Πολυσπέρχοντα καὶ Κάσανδρον διαπολεμεῖν παρεσκευάζετο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Εὔμηλος μὲν ὁ Βοσπόρου βασιλεὺς βασιλεύσας ἓξ ἔτος ἐτελεύτησε. τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος Σπάρτακος ὁ υἱὸς ἦρξεν ἔτη εἴκοσι. Ἡμεῖς δὲ τὰ περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν διευκρινηκότες, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ θάτερα μέρη τῆς οἰκουμένης. κατὰ μὲν γὰρ τὴν Σικελίαν, Ἀγαθοκλῆς, εἰρήνην ἀγόντων τῶν Λιπαραίων, ἐπιπλεύσας αὐτοῖς ἀπροσδοκήτως, εἰσεπράξατο τοὺς μηδ' ὁπωσοῦν προαδικήσαντας ἀργυρίου τάλαντα πεντήκοντα. ὅτε δὴ πολλοῖς ἔδοξε θεῖον εἶναι τὸ ῥηθησόμενον, τῆς παρανομίας τυχούσης ἐπισημασίας παρὰ τοῦ δαιμονίου. ἀξιούντων γὰρ τῶν Λιπαραίων εἰς τὰ προσλείποντα τῶν χρημάτων δοῦναι χρόνον, καὶ λεγόντων μηδέποτε τοῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι κατακεχρῆσθαι, ὁ Ἀγαθοκλῆς βιασάμενος αὐτοὺς δοῦναι τὰ κατὰ τὸ πρυτανεῖον, ὧν εἶχον ἐπιγραφὴν τὰ μὲν Αἰόλου, τὰ δ' Ἡφαίστου, λαβὼν παραχρῆμα ἐξέπλευσε. πνεύματος δ' ἐπιγενομένου, τῶν νεῶν ἕνδεκα συνετελέσθησαν αἱ τὰ χρήματα κατακομίζουσαι. διόπερ ἔδοξε πολλοῖς ὁ μὲν Αἴολος ὁ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους λεγόμενος εἶναι κύριος τῶν ἀνέμων εὐθὺς κατὰ τὸν πρῶτον πλοῦν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν· ὁ δὲ Ἥφαιστος ἐπὶ τῆς τελευτῆς, οἰκείως τῆς ἀσεβείας κολάσας τὸν τύραννον ἐν τῇ πατρίδι, συνῳκειωμένως ἐπὶ θερμοῖς τοῖς ἄνθραξι κατακαύσας ζῶντα. τῆς γὰρ αὐτῆς προαιρέσεως ἦν καὶ δικαιοσύνης τὸ τοὺς περὶ τὴν Αἴτνην σῴζοντας τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἀποσῴζεσθαι, καὶ τὸ τοὺς ἀσεβοῦντας εἰς τὸ θεῖον διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως μετελθεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς καταστροφῆς Ἀγαθοκλέους, ὅταν πρὸς τοὺς οἰκείους χρόνους ἔλθωμεν αὐτοῦ, τὸ λειπόμενον βεβαιώσομεν τῷ νῦν εἰρημένῳ. ἐφεξῆς δὲ ῥητέον ἡμῖν τὰ πραχθέντα κατὰ τοὺς συνεχεῖς τῆς Ἰταλίας τόπους. Ῥωμαῖοι μὲν καὶ Σαμνῖται διαπρεσβευσάμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην συνέθεντο, πολεμήσαντες ἔτη εἴκοσι δύο, καὶ μῆνας ἕξ. τῶν δ' ὑπάτων Πόπλιος Σεμπρώνιος μετὰ δυνάμεως ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Αἴκλων χώραν, ἐχειρώσατο μ̄ πόλεις ἐν ἡμέραις ν̄ ταῖς πάσαις· ἀναγκάσας δὲ πᾶν τὸ ἔθνος ὑποτάττεσθαι Ῥωμαίοις, ἐπανῆλθε, καὶ θρίαμβον καλὸν ἤγαγεν ἐπαινούμενος. ὁ δὲ δῆμος ὁ Ῥωμαίων πρός τε Μαρσοὺς καὶ Παλληνοὺς, ἔτι δὲ Μαρρουκινοὺς συμμαχίαν ἐποιήσατο.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦρχε Λεώστρατος, ἐν Ῥώμῃ δ' ὑπῆρχον ὕπατοι Σερούιος Κορνήλιος καὶ Λεύκιος Γενύκιος· ἐπὶ δὲ τούτων, Δημήτριος εἶχε πρόθεσιν πρὸς μὲν τοὺς περὶ Κάσανδρον διαπολεμεῖν, τοὺς δ' Ἕλληνας ἐλευθεροῦν, καὶ πρῶτον τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα διοικεῖν. ἅμα μὲν νομίζων δόξαν οἴσειν αὐτῷ μεγάλην τὴν τῶν Ἑλλήνων αὐτονομίαν, ἅμα δὲ καὶ τοὺς περὶ Πρεπέλαον ἡγεμόνας τοῦ Κασάνδρου πρότερον συντρῖψαι, καὶ τότε προσάγειν ἐπ' αὐτὴν τὴν

γρ. αὐλίδα πλεῖ

γρ. αἰκλῶν

γρ. μαρρουκίνους

γρ. ὕπατοι Κορνήλιος Φάβιος καὶ Λεύκιος Οὐίνικος.

ἡγεμονίαν, ἢ ἐπ' αὐτὸν πορεύοιτο τὸν Κάσανδρον. τῆς δὲ τῶν σικυωνίων πόλεως φρουρουμένης ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως στρατιωτῶν (ὧν ἦν ἐπιφανέστατος στρατηγὸς Φίλιππος) νυκτὸς ἐπιθέμενος ἀπροσδοκήτως, παρεισέπεσεν ἐντὸς τοῦ τείχους. εἶτα οἱ μὲν φρουροὶ συνεισέπεσον εἰς τὴν ἀκρόπολιν· ὁ δὲ Δημήτριος τῆς πόλεως κυριεύσας, τὸν μεταξὺ τόπον τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς ἄκρας κατεῖχε. μέλλοντος δ' αὐτοῦ μηχανὰς προσάγειν, καταπλαγέντες τὴν μὲν ἀκρόπολιν δι' ὁμολογίας παρέδοσαν, αὐτοὶ δ' ἀπέπλευσαν εἰς αἴγυπτον. ὁ δὲ Δημήτριος πείσας τοὺς σικυωνίους εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετοικῆσαι, τὸ μὲν τῷ λιμένι συνάπτον μέρος τῆς πόλεως κατέσκαψεν, ὀχυροῦ παντελῶς ὄντος τοῦ τόπου· τῷ δὲ πολιτικῷ πλήθει συνεπιβαλόμενος τῆς οἰκοδομίας, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκαταστήσας, τιμῶν ἰσοθέων ἔτυχε παρὰ τοῖς εὖ παθοῦσι. δημητριάδα μὲν γὰρ τὴν πόλιν ὠνόμασαν, θυσίας δὲ καὶ πανηγύρεις, ἔτι δ' ἀγῶνας ἐψηφίσαντο συντελεῖν αὐτῷ καθ' ἐνιαυτόν, καὶ τὰς ἄλλας ἀπονέμειν τιμὰς ὡς κτίστῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ χρόνος διαληφθεὶς πραγμάτων μεταβολαῖς ἠκύρωσεν· οἱ δὲ σικυώνιοι πολλῷ κρείττονα μεταλαβόντες τόπον, διετέλεσαν ἐν αὐτῷ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐνοικοῦντες. ὁ γὰρ τῆς ἀκροπόλεως περίβολος, ἐπίπεδος ὢν καὶ μέγας, κρημνοῖς δυσπροσίτοις περιέχεται πανταχόθεν, ὥστε μηδαμῇ δύνασθαι μηχανὰς προσάγειν. ἔχει δὲ καὶ πλῆθος ὑδάτων, ἐξ οὗ κηπείας δαψιλεῖς κατεσκεύασαν· ὥστε τὴν ἐπίνοιαν τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν εἰρηνικήν, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν πολέμου δόξαι καλῶς προεωρᾶσθαι. ὁ δὲ Δημήτριος διοικήσας τὰ περὶ τοὺς σικυωνίους, ἀνέζευξε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν κόρινθον, ἣν ἐφρούρει Πρεπέλαος Κασάνδρου στρατηγός. τὸ μὲν οὖν πρῶτον νυκτὸς ὑπό τινων πολιτῶν εἰσαχθεὶς διά τινος πυλίδος, ἐκράτησε τῆς πόλεως καὶ τῶν λιμένων. τῶν δὲ φρουρῶν καταφυγόντων, τῶν μὲν εἰς τὸ καλούμενον σισύφιον, τῶν δ' εἰς τὸν ἀκροκόρινθον, προσαγαγὼν μηχανὰς ... χρησάμενος, καὶ πολλὰ κακοπαθήσας, εἷλε τὸ σισύφιον κατὰ κράτος. εἶτα τῶν ἐν τούτῳ συμφυγόντων πρὸς τοὺς κατειληφότας τὸν ἀκροκόρινθον, καὶ τούτους κατὰ τὸ ... ἠνάγκασε παραδοῦναι τὴν ἄκραν. σφόδρα γὰρ ἦν ἀνυπόστατος ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς προσβολαῖς, εὐμήχανος ὑπάρχων περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πολιορκητικῶν ἔργων. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς κορινθίους ἐλευθερώσας, παρεισήγαγε φρουρὰν εἰς τὸν ἀκροκόρινθον, βουλομένων τῶν πολιτῶν διὰ τοῦ βασιλέως τηρεῖσθαι τὴν πόλιν μέχρις ἂν ὁ πρὸς Κάσανδρον καταλυθῇ πόλεμος. καὶ Πρεπέλαος μὲν αἰσχρῶς ἐκπεσὼν ἐκ τῆς κορίνθου, πρὸς Κάσανδρον ἀπεχώρησε. Δημήτριος δὲ παρελθὼν εἰς τὴν ἀχαΐαν, βοῦραν μὲν κατὰ κράτος εἷλε, καὶ τοῖς πολίταις ἀπέδωκε τὴν αὐτονομίαν· σκῦρον δ' ἐν ὀλίγαις ἡμέραις παραλαβών, ἐξέβαλε τὴν φρουράν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπερχόμενος τῆς ἀχαΐας ἠλευθέρου τὰς πόλεις· στρατεύσας δ' ἐπὶ τὸ αἴγιον περιεκάθισε τὸ τεῖχος, καὶ λόγους ἐποίησε πρὸς τὸν ἀφηγούμενον τῆς φρουρᾶς Στρόμβιχον, παραδοῦναι τὴν πόλιν ἀξιῶν. οὐ προσέχοντος δ' αὐτοῦ τοῖς λόγοις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ λοιδοροῦντος ἀπὸ τοῦ τείχους βλασφήμως, προσαγαγὼν μηχανὰς ὁ βασιλεύς, καὶ καταβαλὼν τὰ τείχη, κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν. τὸν μὲν οὖν Στρόμβιχον τὸν ὑπὸ Πολυσπέρχοντος καθεσταμένον φρούραρχον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐναντιωθέντας μάλιστα, περὶ ὀγδοήκοντα πρὸ τῆς πόλεως ἀνεσταύρωσε· τῶν δ' ἄλλων μισθοφόρων ἑλὼν εἰς δισχιλίους, κατέμιξε τοῖς ἰδίοις στρατιώταις. μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν ταύτης τῆς πόλεως, οἱ σύνεγγυς τὰ φρούρια κατέχοντες, ὑπολαμβάνοντες ἀδύνατον ὑπάρχειν τὸ διαφυγεῖν τὴν βίαν τοῦ βασιλέως, παρέδωκαν αὐτῷ

γρ. Δημήτριος τοὺς σικ. ε. τ. ἀκρόπολιν μετῴκισε.

γρ. ἐπ' ὀρχομενὸν τῆς ἀρκαδίας στρατεύσας ἐκέλευσε τῷ τῆς φρουρᾶς ἀφηγουμένῳ Στρομβίχῳ παραδοῦναι τὴν πόλιν. οὐ πρ.

τὰ χωρία. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ οἱ τὰς πόλεις φρουροῦντες, τῶν μὲν περὶ Κάσανδρον καὶ Πρεπέλαον καὶ Πολυπέρχοντα μὴ βοηθούντων, τοῦ δὲ Δημητρίου μετὰ μεγάλης δυνάμεως καὶ μηχανῶν ὑπερβαλλουσῶν προσιόντος, ἑκουσίως ἐξεχώρουν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Δημήτριον ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, Ταραντῖνοι πόλεμον ἔχοντες πρὸς Λευκανοὺς καὶ Ῥωμαίους, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Σπάρτην, αἰτούμενοι βοήθειαν καὶ στρατηγὸν Κλεώνυμον. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων προθύμως ἡγεμόνα δόντων ὃν αἰτοῦνται, καὶ τῶν Ταραντίνων χρήματα καὶ ναῦς ἀποστειλάντων, ὁ μὲν Κλεώνυμος ἐπὶ Ταινάρῳ τῆς Λακωνικῆς ξενολογήσας στρατιώτας πεντακισχιλίους, συντόμως κατέπλευσεν εἰς Τάραντα. ἐν τούτῳ δὲ μισθοφόρους ἀθροίσας ἄλλους οὐκ ἐλάττους τῶν προτέρων, κατέγραφε καὶ τοὺς πολιτικούς, πεζοὺς μὲν πλείους τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους. προσελάβετο δὲ τῶν τε κατ' Ἰταλίαν Ἑλλήνων τοὺς πλείστους, καὶ τὸ τῶν Μεσαπίων ἔθνος. ἁδρᾶς οὖν δυνάμεως περὶ αὐτὸν οὔσης, οἱ μὲν Λευκανοὶ καταπλαγέντες φιλίαν ἐποιήσαντο πρὸς τοὺς Ταραντίνους. τῶν δὲ Μεταποντίνων οὐ προσεχόντων αὐτῷ, τοὺς Λευκανοὺς ἔπεισε συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν· καὶ τῷ καιρῷ συνεπιθέμενος, κατεπλήξατο τοὺς Μεταποντίνους. παρελθὼν δ' εἰς τὴν πόλιν ὡς φίλος, ἐπράξατο μὲν ἀργυρίου τάλαντα πλείω τῶν ἑξακοσίων, διακοσίας δὲ παρθένους τὰς ἐπιφανεστάτας ἔλαβεν εἰς ὁμηρείαν, οὐχ οὕτως τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀσφαλείας χάριν, ὡς τῆς ἰδίας ἕνεκεν ἀσελγείας. ἀποθέμενος γὰρ τὴν Λακωνικὴν ἐσθῆτα, διετέλει τρυφῶν, καὶ τοὺς πιστεύσαντας αὐτῷ καταδουλούμενος. τηλικαύτας γὰρ ἔχων δυνάμεις καὶ χορηγίας, οὐδὲν τῆς Σπάρτης ἄξιον ἔπραξεν. ἐπεβάλετο μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν Σικελίαν στρατεύειν, ὡς τὴν τυραννίδα μὲν καταλύσων τὴν Ἀγαθοκλέους, τὴν δ' αὐτονομίαν τοῖς Σικελιώταις ἀποκαταστήσων· ὑπερθέμενος δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ταύτην τὴν στρατείαν, ἔπλευσεν εἰς Κέρκυραν· καὶ κρατήσας τῆς πόλεως, χρημάτων τε πλῆθος εἰσεπράξατο, καὶ φρουρὰν ἐγκατέστησε, διανοούμενος ὁρμητηρίῳ τούτῳ τῷ τόπῳ χρήσασθαι, πρὸς τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα πράγμασιν ἐφεδρεύειν. εὐθὺς δὲ καὶ πρεσβειῶν πρὸς αὐτὸν παραγινομένων παρά τε Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ καὶ Κασάνδρου περὶ συμμαχίας, τούτων μὲν οὐδετέρῳ προσέθετο, τοὺς δὲ Ταραντίνους καὶ τῶν ἄλλων τινὰς πυθόμενος ἀφεστηκέναι, τῆς μὲν Κερκύρας ἱκανὴν φυλακὴν ἀπέλιπε, μετὰ δὲ τῆς ἄλλης δυνάμεως ἔπλει κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ὡς κολάσων τοὺς ἀπειθοῦντας. προσσχὼν δὲ τῇ χώρᾳ καθ' ὃν τόπον ἐφύλαττον οἱ βάρβαροι, τὴν μὲν πόλιν ἑλὼν ἐξηνδραποδίσατο, τὴν δὲ χώραν ἐλεηλάτησεν. ὁμοίως δὲ τὸ καλούμενον Τριόπιον ἐκπολιορκήσας, εἰς τρισχιλίους ἔλαβεν αἰχμαλώτους. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ μὲν ἀπὸ τῆς χώρας βάρβαροι συνδραμόντες ἐπέθεντο νυκτὸς τῇ στρατοπεδείᾳ· καὶ μάχης γενομένης, ἀνεῖλον τῶν μετὰ Κλεωνύμου πλείους τῶν διακοσίων, ἐζώγρησαν δὲ περὶ χιλίους. ἅμα δὲ τῷ κινδύνῳ τούτῳ χειμὼν ἐπιγενόμενος εἴκοσι τῶν νεῶν διέφθειρε, πλησίον ὁρμουσῶν τῆς παρεμβολῆς. ὁ δὲ Κλεώνυμος δυσὶν ἐλαττώμασι τηλικούτοις περιπεσών, ἀπέπλευσε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Κέρκυραν.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, Ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Νικοκλῆς, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξατο Μάρκος Λίβιος καὶ Μάρκος Αἰμίλιος. ἐπὶ δὲ τούτων, Κάσανδρος ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, ὁρῶν τὴν δύναμιν τῶν Ἑλλήνων αὐξομένην, καὶ πάντα τὸν πόλεμον ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν συνιστάμενον, περίφοβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος. διόπερ ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς Ἀντίγονον εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀξιῶν διαλύσασθαι πρὸς αὐτόν. ἀποκριναμένου δ' ἐκείνου διὰ μιᾶς

[Margin notes: γρ. ἀσωτίας. — γρ. τετρακοσίων, — γρ. ἐκείνου διόπερ μίαν γινώσκει]

γινώσκει διάλυσιν ἐὰν ὁ Κάσσανδρος ἐπιτρέπῃ τὰ καθ' αὑτὸν, καταπλαγεὶς Λυ-
σίμαχον ἐκ τῆς Θρᾴκης μετεπέμψατο πρὸς τὴν τῶν ὅλων κοινοπραγίαν. ἀεὶ γὰρ
εἰώθει οὗτος κατὰ τοὺς μεγίστους φόβους εἰς τὴν βοήθειαν προσλαμβάνεσθαι, διά τε τὴν
τἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ὅμορον εἶναι τῇ Μακεδονίᾳ. συνεδρεύσαν-
τες οὖν οἱ βασιλεῖς οὗτοι περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς πρός
τε Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα καὶ πρὸς Σέλευκον τὸν τῶν ἄνω σατραπειῶν
κυριεύοντα, περί τε τῆς ὑπερηφανίας τῆς ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἐμφανίζοντες, καὶ τὸν
ἐκ τοῦ πολέμου κίνδυνον κοινὸν εἶναι πάντων διδάσκοντες. τῆς γὰρ Μακεδονίας κρα-
τήσαντα τὸν Ἀντίγονον εὐθὺς ἀφελέσθαι καὶ τὰς τῶν ἄλλων βασιλείας. δεδωκέναι
γὰρ αὐτὸν πεῖραν πλεονάκις ὅτι πλεονέκτης ἐστὶ, καὶ πᾶσαν ἀρχὴν ἀκοινώνητον
ποιεῖ. συμφέρειν οὖν ἅπαντας συμφρονῆσαι, καὶ κοινῇ πρὸς Ἀντίγονον ἐπανελέσθαι πό-
λεμον. οἱ μὲν οὖν περὶ Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον, δόξαντες ἀληθῆ λέγειν πρὸς ἀλλή-
λους, προθύμως ὑπήκουσαν, καὶ συνετάξαντο βοηθεῖν ἁδραῖς δυνάμεσι. τοῖς δὲ
περὶ Κάσσανδρον ἔδοξε μὴ περιμένειν τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς φθά-
σαντας ἐπιστρατεύειν, καὶ προλαμβάνειν τὸ χρήσιμον. διόπερ ὁ Κάσσανδρος Λυσιμά-
χῳ μὲν παρέδωκε μέρος τοῦ στρατοπέδου, καὶ στρατηγὸν συνεξέπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἀνέ-
ζευξε μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως εἰς Θετταλίαν, διαπολεμήσων Δημητρίῳ καὶ τοῖς
Ἕλλησι. Λυσίμαχος δὲ μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ διαβὰς ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, [margin: τῶν στατιωτῶν δὲ]
Λαμψακηνοὺς μὲν καὶ Παριανοὺς ἑκουσίως προσθεμένους ἀφῆκεν ἐλευθέρους. Σίγειον
δ' ἐκπολιορκήσας, φρουρὰν παρεστήσατο. μετὰ δὲ ταῦτα Πρεπελάῳ μὲν τῷ στρατη-
γῷ δοὺς πεζοὺς ἑξακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ἐξέπεμψε προσαξόμενον τὰς πόλεις
τάς τε κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν· αὐτὸς δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρησε πολιορκεῖν
τὴν Ἄβυδον, καὶ βέλη καὶ μηχανὰς καὶ τἄλλα παρεσκεύαζεν· ἐπεὶ δὲ κατὰ θάλατταν
ἦλθε τοῖς πολιορκουμένοις στρατιωτῶν πλῆθος παρὰ Δημητρίου τὸ δυνάμενον
τὴν ἀσφάλειαν παρέχεσθαι τῇ πόλει, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέστη, τὴν δ'
ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν προσαγαγόμενος, καὶ Συνάδα πόλιν ἔχουσαν ἀπο-
σκευὰς μεγάλας βασιλικὰς ἐπολιόρκησεν. ὅτε δὴ καὶ Δόκιμον τὸν Ἀντιγόνου στρα-
τηγὸν πείσας κοινοπραγεῖν, τά τε Σύναδα παρέλαβε διὰ τούτου, καὶ τῶν ὀ-
χυρωμάτων ἔνια τῶν ἐχόντων τὰ βασιλικὰ χρήματα. ὁ δ' ἐπὶ τῆς Αἰολίδος καὶ
τῆς Ἰωνίας πεμφθεὶς ὑπὸ Λυσιμάχου στρατηγὸς Πρεπέλαος Ἀδραμύττιον μὲν ἐκ
εἷλεν ἐν παρόδῳ· τὴν δ' Ἔφεσον πολιορκήσας, καὶ καταπληξάμενος τοὺς ἔνδον,
παρέλαβε τὴν πόλιν. καὶ τοὺς μὲν ἐγκαταληφθέντας τῶν Ῥοδίων ἑκατὸν ὁμήρους ἀ-
πέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα· τοὺς δ' Ἐφεσίους ἀφῆκε. τὰς δὲ ναῦς τὰς ἐν τῷ λιμέ-
νι πάσας ἐνέπρησε, διὰ τὸ θαλασσοκρατεῖν τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὅλην κρί-
σιν τοῦ πολέμου ἄδηλον ὑπάρχειν. μετὰ δὲ ταῦτα Τηΐους μὲν καὶ Κολοφωνίους
προσηγάγετο, Ἐρυθραίοις δὲ καὶ Κλαζομενίοις ἐλθούσης κατὰ θάλατταν βοηθείας,
τὰς μὲν πόλεις ἑλεῖν οὐκ ἠδυνήθη, τὴν δὲ χώραν αὐτῶν πορθήσας ἀνέζευξεν ἐπὶ
Σάρδεις. ἐνταῦθα δὲ τὸν Ἀντιγόνου στρατηγὸν Φοίνικα καὶ Δόκιμον πείσας ἀποστῆναι τοῦ
βασιλέως, παρέλαβε τὴν πόλιν, πλὴν τῆς ἄκρας. ταύτην γὰρ Φυλάττων Φίλιππος
εἷς τῶν Ἀντιγόνου φίλων, βεβαίαν ἐτήρει τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν πεπιστευκότα.
τὰ μὲν οὖν περὶ Λυσίμαχον ἐν τούτοις ἦν. Ἀντίγονος δὲ προεγχειρισάμενος
ἀγῶνα μέγαν καὶ πανήγυριν ἐν Ἀντιγονείᾳ συντελεῖν, πανταχόθεν ἀθλητάς τε καὶ
τεχνίτας τοὺς ἐπιφανεστάτους ἐπὶ μεγάλοις ἄθλοις καὶ μισθοῖς ἠθροίκει. ὡς δ' ἤκουσε

τὴν Λυσιμάχου διάβασιν, καὶ τῶν στρατηγῶν τὴν ἀπόστασιν, τὸν μὲν ἀγῶνα διέλυ-
σε, τοῖς δ' ἀθληταῖς καὶ τοῖς τεχνίταις ἀπέδωκε μισθοὺς οὐκ ἐλάττους διακοσίων
ταλάντων. αὐτὸς δὲ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν ὥρμησεν ἐκ τῆς συρίας, σύντομον τὴν
πορείαν ποιούμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. εἰς δὲ ταρσὸν τῆς κιλικίας ἀφικόμενος, ἐξ ὧν
κατεκόμισε χρημάτων ἐκ τῶν κουΐνδων, τὸ στρατόπεδον εἰς τρεῖς μῆνας ἐμισθοδότη-
σε. χωρὶς δὲ τούτων τρισχίλια τάλαντα μετὰ τῆς δυνάμεως ἐκόμιζεν, ὅπως ταύτην ἔ-
χῃ τὴν χορηγίαν ὅταν αὐτῷ χρεία γίνηται χρημάτων. ἔπειτα τὸν ταῦρον ὑπερβα-
λὼν προῆγεν ἐπὶ καππαδοκίας, καὶ τοὺς ἀφεστηκότας περὶ τὴν ἄνω φρυγίαν καὶ λυ-
καονίαν ἐπιπορευόμενος, πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν συμμαχίαν ἀποκατέστη-
σε. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ περὶ τὸν Λυσίμαχον πυθόμενοι τὴν τῶν πολεμίων παρουσίαν,
συνήδρευον βουλευόμενοι πῶς χρηστέον εἴη τοῖς ἐπιφερομένοις κινδύνοις. ἔδοξεν οὖν
αὐτοῖς εἰς μὲν μάχην μὴ συγκαταβαίνειν ἕως ἂν οἱ περὶ Σέλευκον ἐκ τῶν ἄνω σα-
τραπειῶν καταβῶσι· τόπους δὲ ὀχυροὺς καταλαβέσθαι, καὶ χάρακι καὶ τάφρῳ τὴν
στρατοπεδείαν ἀσφαλισαμένους, ὑπομένειν τῶν πολεμίων τὴν ἔφοδον. οὗτοι μὲν οὖν
τὸ δοχθὲν αὐτοῖς ἐπετέλουν κατὰ σπουδήν. ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐπεὶ πλησίον ἐγένετο τῶν πο-
λεμίων, ἐκτάξας τὴν δύναμιν προεκαλεῖτο εἰς μάχην. οὐδενὸς δ' ἐπεξιέναι τολ-
μῶντος, αὐτὸς μὲν κατελάβετο τόπους τινὰς δι' ὧν ἀναγκαῖον ἦν τὰς τροφὰς τοῖς ἐναν-
τίοις παρακομίζεσθαι· οἱ δὲ περὶ τὸν Λυσίμαχον, φοβηθέντες μήποτε τῆς ἀγορᾶς
ἀποκλεισθείσης ὑποχείριοι γένωνται τοῖς πολεμίοις, νυκτὸς ἀνέζευξαν· καὶ διατείναν-
τες σταδίους τετρακοσίους, κατεστρατοπέδευσαν περὶ δορύλαιον. εἶχε γὰρ τὸ χωρίον σῖ-
τόν τε καὶ τῆς ἄλλης χορηγίας πλῆθος, καὶ ποταμὸν παραρρέοντα, δυνάμενον ἀσφα-
λῶς παρέχεσθαι τοῖς παρ' αὐτὸν στρατοπεδεύουσι. βαλόμενοι δὲ στρατοπεδείαν, ὠχύ-
ρωσαν τὴν παρεμβολὴν βαθείᾳ τάφρῳ καὶ τριπλῷ χάρακι. Ἀντίγονος δὲ πυθόμε-
νος τὴν τῶν πολεμίων ἀποχώρησιν, εὐθὺς ἐπεδίωκεν αὐτούς, καὶ πλησίον γενόμενος τῆς
παρεμβολῆς, ἐπεὶ πρὸς παράταξιν οὐ συγκατέβαινον, ἤρξατο περιταφρεύειν τὴν στρα-
τοπεδείαν· καὶ καταπέλτας καὶ βέλη μετεπέμψατο, βουλόμενος αὐτὴν πολιορκῆ-
σαι. συντελουμένων δ' ἀκροβολισμῶν περὶ τὴν ταφρείαν, καὶ τῶν περὶ τὸν Λυσίμαχον
πειρωμένων ἀνείργειν τοῖς βέλεσι τοὺς ἐργαζομένους, ἐν πᾶσι προετέρουν οἱ περὶ τὸν
Ἀντίγονον. ἔπειτα χρόνου γινομένου, καὶ τῶν ἔργων ἤδη συντέλειαν λαμβανόντων,
τῆς δὲ τροφῆς ὑπολιπούσης τοὺς πολιορκουμένους, οἱ περὶ Λυσίμαχον τηρήσαντες
νύκτα χειμέριον, ἀναζεύξαντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς, διὰ τῶν ὑπερδεξίων τόπων
ἐποιήσαντο τὴν ἀποχώρησιν εἰς παραχειμασίαν. ὁ δ' Ἀντίγονος, ἡμέρας γενομένης,
ὡς εἶδε τὴν τῶν πολεμίων ἀπαλλαγήν, ἀντιπαρῆγεν αὐτοῖς διὰ τῶν πεδίων. ἐπι-
γινομένων δὲ ὄμβρων μεγάλων, καὶ τῆς χώρας οὔσης βαθυγείου καὶ πηλώδους,
τῶν τε ὑποζυγίων οὐκ ὀλίγα συνέβη καὶ τῶν σωμάτων τινὰ διαφθαρῆναι,
καὶ τὸ σύνολον ἐπιπόνως ἅπασαν τὴν δύναμιν διατεθῆναι. διόπερ ὁ βασιλεὺς
ἅμα μὲν ἀναλαβεῖν βουλόμενος ἐκ τῆς κακοπαθείας τοὺς στρατιώτας, ἅμα δὲ τὴν
χειμερινὴν ὥραν ὁρῶν περιλαμβάνουσαν, τοῦ μὲν καταδιώκειν ἀπέστη· πρὸς δὲ τὴν
χειμασίαν ἐπιλεξάμενος τοὺς εὐθετωτάτους τόπους, διεῖλε κατὰ μέρη τὴν δύνα-
μιν. πυνθανόμενος δὲ Σέλευκον καταβαίνειν ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν μετὰ μεγά-
λης δυνάμεως, ἔπεμψέ τινα τῶν φίλων εἰς τὴν ἑλλάδα πρὸς Δημήτριον, παρα-
κελευόμενος ἥκειν πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς δυνάμεως τὴν ταχίστην. σφόδρα γὰρ εὐλα-
βεῖτο μὴ πάντων τῶν βασιλέων ἐπ' αὐτὸν συνδραμόντων, ἀναγκασθῇ παρατάξει

τῶν κυΐνδων,

ἐφείλετο παρὰ Λυσιμάχου, καὶ δωρεαῖς ἐτίμησε. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἦλθε καὶ Σέλευκος ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν, διαβεβηκὼς εἰς Καππαδοκίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ κατασκευάσας στεγνὰ τοῖς στρατιώταις παρεχείμαζεν. εἶχε δὲ πεζοὺς μὲν εἰς δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ σὺν τοῖς ἱπποτοξόταις περὶ μυρίους δισχιλίους, ἐλέφαντας δὲ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα πλείω τῶν ἑκατόν. αἱ μὲν οὖν τῶν βασιλέων δυνάμεις τοῦτον τὸν τρόπον ἠθροίζοντο, κεκρικότων ἁπάντων κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν θερείαν διὰ τῶν ὅπλων κρῖναι τὸν πόλεμον. ἡμεῖς δέ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ προεθέμεθα, τὸν γενόμενον τούτοις τοῖς βασιλεῦσι πρὸς ἀλλήλους πόλεμον περὶ τῶν ὅλων πράξεων ἀρχὴν ποιησόμεθα τῆς ἑπομένης βίβλου.

Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ λα βιβλίου τῆς ἱστορικῆς βιβλιοθήκης Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου.

Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις εἰς Ῥώμην παρεγένοντο πρεσβευταὶ Ῥοδίων τὰς γεγενημένας διαβολὰς κατ' αὐτῶν ἀπολύσασθαι. ἐδόκουν γὰρ ἐν τῷ πρὸς Περσέα πολέμῳ ταῖς εὐνοίαις ἀποκεκλικέναι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προδεδωκέναι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν. μηδὲν δὲ ἀνύοντες ὧν ἐπρέσβευον, εἰς ἀθυμίαν ἐνέπιπτον, καὶ μετὰ δακρύων ἐποιοῦντο τὰς ἐντεύξεις. εἰσαγαγόντος δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν σύγκλητον ἑνὸς τῶν δημάρχων Ἀντωνίου, πρῶτος μὲν ἐποιήσατο τὸν ὑπὲρ τῆς πρεσβείας λόγον Φιλόφρων, μετὰ δὲ τοῦτον Ἀστυμήδης. πολλὰ δὲ πρὸς δέησιν καὶ παραίτησιν εἰπόντες, καὶ τὸ τελευταῖον, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ κύκνειον ᾄσαντες, μόλις ἔλαβον ἀποκρίσεις δι' ὧν τοῦ μὲν ὁλοσχεροῦς φόβου παρελύθησαν, περὶ δὲ τῶν ἐγκλημάτων πικρῶς ὠνειδίσθησαν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Περσέα τὸν τελευταῖον Μακεδονίας βασιλέα, πολλάκις Ῥωμαίοις διὰ φιλίας ἰόντα, πολλάκις δὲ καὶ στρατιᾷ ἐναξιολόγῳ πολεμήσαντα, τέλος Αἰμίλιος καταπολεμήσας εἷλε, καὶ λαμπρὸν θρίαμβον ἐπὶ τῇ νίκῃ κατήγαγε. Περσεὺς δὲ τηλικαύταις περιπεσὼν συμφοραῖς ὥστε δοκεῖν ὅμοια μύθοις ἀγενήτοις εἶναι τὰ πάθη τὰ περὶ αὐτόν, οὐδ' ἀπολυθῆναι τοῦ ζῆν ἤθελε. πρὶν γὰρ ἢ τὴν σύγκλητον ὑπὲρ αὐτοῦ διαλαβεῖν ὃ χρὴ παθεῖν, τὸν κατὰ πόλιν στρατηγὸν, εἰσενέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν ἐν Ἄλβαις κάρκαρον μετὰ τῶν τέκνων. ἔστι δὲ ὁ κάρκαρος ὄρυγμα κατάγειον βαθύ, τὸ μὲν μέγεθος ἔχων οἴκου μάλιστά πως ἐννεακλίνου, σκότους δὲ πλῆρες καὶ δυσοσμίας, διὰ τὸ πλῆθος τῶν παραδιδομένων εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ θανατικοῖς ἐγκλήμασι καταδικαζομένων. ὧν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις οἱ πλείους ἐνταῦθα καθείργνυντο. ἐν οὕτω γὰρ στενωπῷ συγκεκλεισμένων πολλῶν ἀνδρῶν, ἀπεθηριοῦτο τὰ τῶν ἀτυχῶν σώματα· τῶν τε πρὸς τροφὴν καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν χρείαν ἀνηκόντων πάντων ἐν ταὐτῷ πεφυρμένων, τοσαύτην προσπίπτειν δυσωδίαν συνέβαινεν, ὥστε μηδένα τῶν προσιόντων ῥᾳδίως δύνασθαι καρτερῆσαι. Ἐφ' ἡμέρας μὲν οὖν ἑπτὰ διετέλεσεν ἐν τούτῳ κακουχούμενος, ὥστε καὶ παρὰ τῶν ἐσχάτων καὶ τακτὰ σιτουμένων ἐπικουρίας δεηθῆναι. συμπαθεῖς γὰρ οὗτοι γενόμενοι διὰ τὸ μέγεθος

τῶν ἀκληρημάτων, ὧν μετελάμβανον· οὗτοι φιλανθρώπως τούτων ἐκείνῳ μετεδίδοσαν δακρύοντες. ἔρριπτο δ᾽ οὖν αὐτῷ καὶ ξίφος πρὸς ἀναίρεσιν, καὶ κάλως πρὸς ἀγχόνην, ἐξουσίας διδομένης ὡς βούλοιτο χρήσασθαι. ἀλλ᾽ οὐδὲν οὕτω γλυκὺ φαίνεται τοῖς ἠτυχηκόσιν ὡς τὸ ζῆν, κἂν περ αὐτῶν ἄξια θανάτου πασχόντων. καὶ πέρας ἐν ταύταις ἂν ταῖς ἀνάγκαις κατέστρεψε τὸν βίον, εἰ μὴ Μάρκος Αἰμίλιος προκαθήμενος τοῦ βουλευτηρίου, τηρῶν τό, τε περὶ αὐτὸν ἀξίωμα καὶ τὸ τῆς πατρίδος ἐπιεικές, ἐπετίμησε τῇ συγκλήτῳ σχετλιάζων, εἰ μὴ τὸν ἀνθρώπινον φόβον εὐλαβοῦνται, τήν γε τοὺς ὑπερηφάνως ταῖς ἐξουσίαις χρωμένους μετερχομένην νέμεσιν αἰδεῖσθαι. διόπερ εἰς ἐπιεικεστέραν δοθεὶς φυλακήν, καὶ κεναῖς ἐλπίσι προσανέχων, ὁμοίαν τοῖς προητυχημένοις ἔσχε τοῦ βίου τὴν καταστροφήν. διετῆ γὰρ χρόνον φιλοψυχήσας, καὶ προσκόψας τοῖς φυλάττουσι βαρβάροις, κωλυόμενος ὑπ᾽ ἐκείνων ὕπνου τυχεῖν ἐτελεύτησεν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Λέγουσιν ἑαυτοὺς οἱ τῆς καππαδοκίας βασιλεῖς εἰς Κῦρον ἀναφέρειν τὸ γένος τὸν ἐν πέρσαις. διαβεβαιοῦνται δὲ καὶ τῶν ἑπτὰ περσῶν τῶν τὸν μάγον ἐπανελομένων ἑνὸς ὑπάρχειν ἀπόγονοι. καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κύρου συγγένειαν οὕτω καταριθμοῦνται. Καμβύσου τοῦ Κύρου πατρὸς ἀδελφὴν ὑπάρξαι γνησίαν Ατοσσαν· ταύτης δὲ καὶ Φαρνάκου τοῦ καππαδοκίας βασιλέως γενέσθαι Παιδάγαμον, καὶ τούτου γενέσθαι Σμέρδιν· οὗ Αρτάμνην, τοῦ δὲ Αναφᾶν· ὃν καὶ διενεγκεῖν μετ᾽ ἀνδρείᾳ καὶ τόλμῃ, γενέσθαι δ᾽ ἕνα τῶν ἑπτὰ περσῶν. τὴν μὲν οὖν εἰς Κῦρον συγγένειαν οὕτω γενεαλογοῦσι, καὶ τὴν εἰς Αναφᾶν· ὧ φασι δι᾽ ἀνδρείαν συγχωρηθῆναι τὴν καππαδοκίας δυναστείαν, ὥστε μὴ τελεῖν φόρους πέρσαις. οὗ τελευτήσαντος, ὁ μώνυμος υἱὸς ἄρχει. μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν ἀπολειφθέντων δυοῖν υἱῶν Δατάμου καὶ Αριμναίου, διαδέξασθαι τὴν ἀρχὴν Δατάμην, ἄνδρα καὶ κατὰ πόλεμον καὶ κατὰ ἄλλα μέρη τῆς βασιλείας ἐπαινούμενον. ὃς πέρσαις διὰ μάχης ἐλθών, καὶ λαμπρῶς κατὰ τὴν μάχην ἀγωνισάμενος, ἐν αὐτῇ τελευτᾷ. διεδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αριάμνης. οὗ γίνονται παῖδες Αριαράθης καὶ Ολοφέρνης· οὗτος δὲ ἔτη πεντήκοντα δυναστεύσας, καὶ μηδὲν ἔργον ἄξιον μνήμης πράξας τελευτᾷ. τὴν δὲ ἀρχὴν διεδέξατο ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν Αριαράθης. ὃς φιλοστοργῆσαι διαφερόντως λέγεται τὸν ἀδελφόν, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὰς ἐπιφανεστάτας τάξεις. ὃν καὶ πέρσαις κατ᾽ αἰγυπτίων ἀποσταλέντα συμμαχῆσαι, καὶ μετὰ μεγάλων τιμῶν ἐπανελθεῖν, ἃς Ωχος ὁ περσῶν βασιλεὺς ὑπὲρ ἀνδρείας ἐδίδου, καὶ τὸν βίον ἐν τῇ πατρίδι λιπεῖν, υἱοὺς ἐγκαταλιπόντα Αριαράθην καὶ Αρύσην. ὁ δὲ ἀδελφὸς καὶ τῆς καππαδοκίας ἔχων τὴν ἀρχήν (οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ γονὴ γνησία) τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων τἀδελφοῦ Αριαράθην υἱοποιεῖται. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Αλέξανδρος ὁ μακεδὼν καταπολεμεῖ μὲν πέρσας, εἶτα καὶ τελευτᾷ, καὶ Περδίκκας ὁ τῶν ὅλων τότε ἡγούμενος Εὐμένη πέμπει καππαδοκίας στρατηγόν. καὶ καταπολεμηθέντος Αριαράθου πεσόντος τε ἐν τῇ μάχῃ, αὐτή τε ἡ καππαδοκία καὶ τὰ πλησιόχωρα αὐτῆς ἔπεσεν ὑπὸ μακεδόνας. Αριαράθης δὲ ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος υἱὸς ἀπελπίσας κατὰ τὸ παρόν, ἀποχωρεῖ μετ᾽ ὀλίγων πρὸς τὴν ἀρμενίαν. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ χρόνον τῶν περὶ τὸν Εὐμένη καὶ Περδίκκαν τελευτησάντων, Αντιγόνου δὲ καὶ Σελεύκου περισπωμένων, λαβὼν δύναμιν παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν ἀρμενίων Αρδοάτου, τὸν μὲν τῶν μακεδόνων στρατηγὸν

ῥᾳδίως παντοίαν ἀπελάμβανε κίνησιν. ἐκ δὲ τῶν γωνιῶν ὑπῆρχον κίονες ἴσοι τῷ μή-
κει βραχὺ λείποντες τῶν ἑκατὸν πηχῶν, οὕτως συννενευκότες εἰς ἀλλήλους, ὥστε
τοῦ παντὸς κατασκευάσματος ὄντος ἐννεαστέγου, τὴν μὲν πρώτην στέγην ὑπάρχειν
κλινῶν τεσσαράκοντα τριῶν, τὴν δὲ ἀνωτάτω ἐννέα. τὰς δὲ τρεῖς πλευρὰς τῆς μη-
χανῆς ἔξωθεν συνεκάλυψε λεπίσι σιδηραῖς καθηλωμέναις, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τῶν
πυρφόρων βλάπτηται. θυρίδας δ' εἶχον αἱ στέγαι κατὰ πρόσωπον, τοῖς μεγέθεσι καὶ
τοῖς σχήμασι πρὸς τὰς ἰδιότητας τῶν μελλόντων ἀφίεσθαι βελῶν ἁρμοζούσας. αὗται
δὲ εἶχον καλύμματα διὰ μηχανῆς ἀνασπώμενα, δι' ὧν ἀσφάλειαν ἐλάμβανον
οἱ κατὰ τὰς στέγας περὶ τὴν ἄφεσιν τῶν βελῶν ἀναστρεφόμενοι. ταῦτα μὲν γὰρ ἐκ βυρ-
σῶν περιερραμμένα, πλήρη δὲ ἐρίων, εἰς τὸ τὴν πληγὴν ἐνδιδόναι τῶν λιθοβό-
λων. ἑκάστη δὲ τῶν στεγῶν εἶχε δύο κλίμακας πλατείας, ὧν τῇ μὲν πρὸς τὴν ἀνα-
κομιδὴν τῶν χρησίμων, τῇ δὲ πρὸς τὴν κατάβασιν ἐχρῶντο, πρὸς τὸ χωρὶς θορύβου
πάντα ὑπηρετεῖσθαι. οἱ δὲ μέλλοντες κινήσειν τὴν μηχανὴν ἐξελέχθησαν ἐξ ἁπά-
σης τῆς δυνάμεως οἱ ταῖς ῥώμαις διαφέροντες ἄνδρες τρισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι.
τούτων δ' οἱ μὲν ἐντὸς ἀποληφθέντες, οἱ δ' ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν παριστάμενοι
προσωθοῦν, πολλὰ τῆς τέχνης συνεργούσης εἰς τὴν κίνησιν. κατεσκεύασε δὲ καὶ χελώ-
νας τὰς μὲν χωστρίδας, τὰς δὲ κριοφόρους, καὶ στοὰς δι' ὧν ἔμελλον οἱ τοῖς ἔργοις προσιόν-
τες ἐλεύσεσθαι καὶ πάλιν ἐπιστρέψειν ἀσφαλῶς. τοῖς δ' ἐκ τῶν νεῶν πληρώμασιν
ἀνεκάθαιρε τὸν τόπον ἐπὶ σταδίους τέτταρας, δι' ὧν ἔμελλον προσάξειν τὰς κατεσκευα- γρ. ἰσωμαλί-ζω
σθείσας μηχανάς· ὥστε γίνεσθαι τὸ ἔργον ἐπὶ μῆκος μεσοπυργίων ἓξ καὶ πύργων ἑ-
πτά. τὸ δ' ἠθροισμένον πλῆθος τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν τοῖς ἔργοις προσιόντων οὐ πολὺ
ἐλείπετο τῶν τρισμυρίων. διόπερ τῇ πολυχειρίᾳ τάχιον τῆς προσδοκίας ἁπάντων
ἐπιτελουμένων, φοβερὸς ἦν ὁ Δημήτριος τοῖς Ῥοδίοις. οὐ μόνον γὰρ τὰ μεγέθη τῶν
μηχανῶν καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἠθροισμένης δυνάμεως ἐξέπληττεν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ
τὸ τοῦ βασιλέως βίαιον καὶ φιλότεχνον ἐν ταῖς πολιορκίαις. εὐμήχανος γὰρ ὢν καθ'
ὑπερβολὴν ἐν ταῖς ἐπινοίαις, καὶ πολλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀρχιτεκτόνων τέχνην
παρευρίσκων, ὠνομάσθη μὲν πολιορκητής, τὴν δ' ἐν ταῖς προσβολαῖς ὑπεροχὴν καὶ
βίαν τοιαύτην εἶχεν, ὥστε δόξαι μηδὲν οὕτως ὀχυρὸν εἶναι τεῖχος ὃ δύναιτ' ἂν τὴν
ἀπ' ἐκείνου τοῖς πολιορκουμένοις ἀσφάλειαν παρέχεσθαι. ἦν δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ
σώματος καὶ κατὰ τὸ κάλλος ἡρωικὸν ἀποφαίνων ἀξίωμα, ὥστε καὶ τοὺς ἀφικνουμένους
τῶν ξένων, θεωροῦντας εὐπρέπειαν κεκοσμημένην ὑπεροχῇ βασιλικῇ, θαυμάζειν
καὶ παρακολουθεῖν ἐν ταῖς ἐξόδοις ἕνεκεν τῆς θέας. ἐπὶ δὲ τούτοις ὑπῆρχε καὶ τῇ ψυ-
χῇ μετέωρος καὶ μεγαλοπρεπής, καὶ καταφρονῶν οὐ τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἐν ταῖς δυναστείαις ὄντων. καὶ τὸ πάντων ἰδιαίτατον, κατὰ μὲν τὴν εἰρήνην ἐν μέθαις
διετέλει καὶ συμποσίοις ἔχουσιν ὀρχήσεις καὶ κώμους, καὶ τὸ σύνολον, ἐζήλου τὴν μυ-
θολογουμένην ποτὲ γενέσθαι κατ' ἀνθρώπους τοῦ Διονύσου διάθεσιν· κατὰ δὲ τοὺς πο-
λέμους ἐνεργὸς ἦν καὶ νήφων, ὥστε παρὰ πάντας τοὺς ἐργατευομένους ἐν ἀγῶνι πα-
ρέχεσθαι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἐπὶ γὰρ τούτου βέλη τὰ μέγιστα συνετελέσθη,
καὶ μηχαναὶ παντοῖαι, πολὺ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις γινομένας ὑπεραίρουσαι. καὶ σκά-
φη δὲ μέγιστα καθείλκυσε μετὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς τε-
λευτήν. Οἱ δὲ Ῥόδιοι, θεωροῦντες τὴν προκοπὴν τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις ἔργων,
κατεσκεύαζον ἐντὸς ἕτερον τεῖχος παράλληλον τῷ μέλλοντι πονεῖν κατὰ τὰς προσβο-
λάς. ἐχρῶντο δὲ λίθοις, καθαιροῦντες τοῦ θεάτρου τὸν περίβολον καὶ τὰς πλησίον

οἰκίας· ἔτι δὲ τῶν ἱερῶν ἔνια, τοῖς θεοῖς εὐξάμενοι κάλλιονα κατασκευάσειν σωθείσης
τῆς πόλεως. ἐξέπεμψαν δὲ καὶ τῶν νεῶν ἐννέα, διακελευσάμενοι τοῖς ἀφηγουμένοις
πανταχῆ πλεῖν, καὶ παραδόξως ἐπιφαινομένους, ἃ μὲν βυθίζειν τῶν ἁλισκομένων
πλοίων, ἃ δὲ κατάγειν εἰς τὴν πόλιν. ἐκπλευσάντων δὲ τούτων, καὶ τριχῆ διαιρεθέν-
των, Δαμόφιλος μὲν ἔχων ναῦς τὰς καλουμένας παρὰ ῥοδίοις φυλακίδας, ἔπλευ-
σεν εἰς κάρπαθον, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα τῶν Δημητρίου καταλαβὼν, ἃ μὲν τοῖς ἐμ-
βόλοις θραύων κατεπόντιζεν, ἃ δ' ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν κομίζων ἐνεπύριζεν, ἐκλεγό-
μενος τῶν σωμάτων τὰ χρησιμώτατα. οὐκ ὀλίγα δὲ τῶν κομιζόντων τοὺς ἐκ τῆς νή-
σου καρποὺς κατήγαγεν εἰς τὴν πατρίδα. Μενέδημος δὲ τριῶν ἀφηγούμενος τριη-
μολιῶν, πλεύσας τῆς λυκίας ἐπὶ τὰ πάταρα, καὶ καταλαβὼν ὁρμοῦσαν ναῦν, τοῦ
πληρώματος ἐπὶ τῆς γῆς ὄντος, ἐνεπύρισε τὸ σκάφος· πολλὰ δὲ πλοῖα τῶν κομι-
ζόντων τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὑποχείρια λαβὼν, ἐξαπέστελλεν εἰς τὴν
ῥόδον. εἷλε δὲ καὶ τετρήρη πλέουσαν μὲν ἐκ τῆς κιλικίας, ἔχουσαν δ' ἐσθῆτα βασι-
λικὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν, ἣν ἡ γυνὴ Δημητρίου φίλα παρασκευασαμέ-
νη φιλοτιμότερον ἀπεστάλκει τἀνδρί. τὸν μὲν οὖν ἱματισμὸν ἀπέστειλεν εἰς αἴγυ-
πτον, οὖσαν τῶν στολῶν ἁλουργῶν, καὶ βασιλεῖ φορεῖν πρεπουσῶν· τὴν δὲ ναῦν ἐνεώλ-
κησε, καὶ τοὺς ναύτας ἀπέδοτο, τούς τ' ἐκ τῆς τετρήρους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων πλοίων
τῶν ἁλόντων. τῶν δ' ὑπολοίπων νεῶν τριῶν Ἀμύντας ἡγούμενος, ἔπλευσεν ἐπὶ
νήσων, καὶ πολλοῖς πλοίοις περιτυχὼν κομίζουσι τὰ πρὸς τὰς μηχανὰς ἁρμόζοντα
τοῖς πολεμίοις, ἃ μὲν αὐτῶν κατέδυσεν, ἃ δὲ κατήγαγεν εἰς τὴν πόλιν· ἐν οἷς ἑάλω-
σαν καὶ τεχνῖται τῶν ἀξιολόγων, καὶ πρὸς βέλη καὶ καταπέλτας τὴν ἐμπειρίαν
διαφερόντων ἕνδεκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησίας συναχθείσης, συνεβούλευόν τινες
τὰς εἰκόνας τὰς Ἀντιγόνου καὶ Δημητρίου κατασπάσαι, δεινὸν εἶναι λέγοντες ἐν ἴσῳ τι-
μᾶσθαι τοὺς πολιορκοῦντας τοῖς εὐεργέταις. ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἀγανακτήσας, τούτοις μὲν
ὡς ἁμαρτάνουσιν ἐπετίμησε· τῶν δὲ περὶ Ἀντίγονον τιμῶν οὐδεμίαν μετεκίνησε, κα-
λῶς πρός τε δόξαν καὶ τὸ συμφέρον βουλευσάμενος. ἥ τε γὰρ μεγαλοψυχία καὶ τὸ
βέβαιον τῆς ἐν δημοκρατίᾳ κρίσεως παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπαίνων ἐτύγχανε,
παρὰ δὲ τοῖς πολιορκοῦσι, μεταμελείας· τὰς γὰρ κατὰ τὴν ἑλλάδα πόλεις οὐδεμίας
ἐνδεδειγμένας εὐνοίας εἰς τοὺς εὐεργέτας ἐλευθεροῦντες, τὴν διὰ τῆς πείρας
φανεῖσαν βεβαιοτάτην εἰς ἀμοιβὴν χάριτος ἐφαίνοντο καταδουλούμενοι. ἔτι δὲ
πρὸς τὸ παράδοξον τῆς τύχης, εἰ συμβαίη τὴν πόλιν ἁλῶναι, κατελείπετ'
αὐτοῖς πρὸς παραίτησιν, τῆς τηρηθείσης ὑπ' αὐτῶν φιλίας ἀνάμνησις. ταῦτα
μὲν οὖν τοῖς ῥοδίοις ἐπράχθη συνετῶς. Δημητρίου δὲ διὰ τῶν μετάλλων ὑπο-
ρύξαντος τὸ τεῖχος, τῶν αὐτομόλων τις ἐμήνυσε τοῖς πολιορκουμένοις ὡς οἱ ταῖς ὑπο-
νομαῖς χρώμενοι σχεδὸν ἐντὸς εἰσὶ τοῦ τείχους. διόπερ οἱ ῥόδιοι τάφρον ὀρύξαντες βα-
θεῖαν παράλληλον τῷ δοκοῦντι πεσεῖσθαι τείχει, ταχὺ καὶ αὐτοὶ ταῖς μεταλλείαις
χρώμενοι, συνῆψαν ὑπὸ γῆν τοῖς ἐναντίοις, καὶ διεκώλυσαν τῆς εἰς τοὔμπροσθεν
πορείας. τῶν δὲ διορυγμάτων παρ' ἀμφοτέροις τηρουμένων, ἐπεχείρησάν τινες τῶν
παρὰ τοῦ Δημητρίου διαφθείρειν χρήμασι τὸν τεταγμένον ἐπὶ τῆς φυλακῆς ὑ-
πὸ τῶν ῥοδίων Ἀθηναγόραν. οὗτος δ' ἦν μιλήσιος μὲν τὸ γένος, ὑπὸ Πτολεμαίου
δ' ἐξαπεσταλμένος ἡγεμὼν τῶν μισθοφόρων. ἐπαγγειλάμενος δὲ προδώσειν, συνε-
τάξατο ἡμέραν καθ' ἣν ἔδει παρὰ Δημητρίου πεμφθῆναί τινα τῶν ἀξιολόγων
ἡγεμόνων, τὸν νυκτὸς ἀναβησόμενον διὰ τοῦ ὀρύγματος εἰς τὴν πόλιν, ὅπως κατα-

σκέψασθαι τὸν τόπον τὸν μέλλοντα δέξασθαι τοὺς στρατιώτας. εἰς ἐλπίδας δὲ μεγάλας ἀναγαγὼν τοὺς περὶ Δημήτριον, ἐμήνυσε τῇ βουλῇ· καὶ πέμψαντος τοῦ βασιλέως τὸν περὶ αὐτὸν φίλων Ἀλέξανδρον τὸν μακεδόνα, τοῦτον μὲν ἀναβάντα διὰ τῆς διώρυγος συνέλαβον οἱ ῥόδιοι· τὸν δὲ Ἀθηναγόραν ἐστεφάνωσαν χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ δωρεὰν ἔδωκαν ἀργυρίου τάλαντα πέντε, σπεύδοντες καὶ τῶν ἄλλων μισθοφόρων καὶ ξένων ἐκκαλέσασθαι τὴν πρὸς τὸν δῆμον εὔνοιαν. Δημήτριος δὲ, τῶν τε μηχανῶν αὐτῷ τέλος ἐχουσῶν, καὶ τοῦ πρὸ τοῦ τείχους τόπου πάντως ἀνακαθαρθέντος, τὴν μὲν ἑλέπολιν μέσην ἔστησε, τὰς δὲ χωστρίδας χελώνας ἐπιδιεῖλεν, οὔσας εἰς ὀκτώ. κατέστησε δὲ εἰς ἑκάτερον μέρος τῆς μηχανῆς τέτταρας, καὶ τούτων ἑκάστῃ συνῆψε στοὰν μίαν, εἰς τὸ δύνασθαι μετ᾽ ἀσφαλείας ἐπιτελεῖν τὸ προστασσόμενον τοὺς εἰσιόντας τε καὶ πάλιν ἐξιόντας. κριοφόρους δὲ δύο πολλαπλασίας τοῖς μεγέθεσιν. εἶχε γὰρ ἑκατέρα πηχῶν ἑκατὸν εἴκοσι σεσιδηρωμένην, καὶ τὸ ἐμβόλιον ἔχουσαν παραπλησίαν νεὼς ἐμβόλῳ, καὶ προωθουμένην μὲν εὐκινήτως, ὑποτροχίου δὲ καὶ τὴν ἐναγώνιον ἐνέργειαν λαμβάνουσαν δι᾽ ἀνδρῶν οὐκ ἐλαττόνων ἢ χιλίων. μέλλων δὲ προσάγειν τὰς μηχανὰς τοῖς τείχεσι, τοὺς μὲν πετροβόλους καὶ τοὺς ὀξυβελεῖς πληρώσας, ἐκέλευσε τῆς ἑλεπόλεως εἰς ἑκάστην στέγην τοὺς ἁρμόζοντας. ἐπὶ δὲ τὸν λιμένα καὶ τοὺς πλησίον τόπους ἀπέστειλε τὴν ναυτικὴν δύναμιν, πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν τεῖχος τὸ δυνάμενον προσβολὰς δέξασθαι, τὸ πεζὸν στρατόπεδον ἐπιδιεῖλεν. ἔπειτα δὲ πρὸς ἓν παρακέλευσμα καὶ σημεῖον πάντων συναλαλαξάντων, πανταχόθεν τῇ πόλει προσβολὰς ἐποιεῖτο. διασείοντος δὲ αὐτοῦ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς πετροβόλοις τὰ τείχη, παρεγενήθησαν καὶ κνιδίων πρέσβεις, ἀξιοῦντες ἐπισχεῖν, καὶ πείσειν ἐπαγγελλόμενοι τοὺς ῥοδίους δέχεσθαι τὰ δυνατώτατα τῶν προσταγμάτων. ἀνέντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν πρέσβεων δεῦρο κἀκεῖσε πολλὰ διαλεχθέντων, πέρας οὐ δυναμένων συμφωνῆσαι, πάλιν ἐνηργεῖτο τὰ τῆς πολιορκίας. καὶ Δημήτριος μὲν κατέβαλε τὸν στερεώτατον τῶν πύργων, ᾠκοδομημένον ἐκ λίθων τετραπέδων, καὶ μεσοπύργιον ὅλον διέσεισεν, ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει πάροδον ἔχειν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις κατὰ τοῦτον τὸν τόπον. Ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε τοῖς ῥοδίοις πλοίων πλῆθος τῶν τὴν ἀγορὰν κομιζόντων, ἐν οἷς ἦσαν σίτου τριάκοντα μυριάδες ἀρταβῶν σὺν τοῖς ὀσπρίοις· προσφερομένων δὲ αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν, ἐπεχείρησε Δημήτριος ἀποστέλλειν σκάφη τὰ κατάξοντα πρὸς τὴν αὐτοῦ στρατοπεδείαν. φοροῦ δὲ πνεύματος αὐτοῖς ἐπιγινομένου, ταῦτα μὲν πλήρεσι τοῖς ἱστίοις φερόμενα, κατήχθη πρὸς τοὺς οἰκείους λιμένας· οἱ δὲ ὑπὸ Δημητρίου πεμφθέντες ἐπανῆλθον ἄπρακτοι. ἔπεμψε δὲ τοῖς ῥοδίοις καὶ Κάσανδρος κριθῶν μεδίμνους μυρίους, καὶ Λυσίμαχος πυρῶν μεδίμνους τετρακισμυρίους, καὶ κριθῶν ἴσους. τηλικαύτης οὖν χορηγίας τοῖς κατὰ τὴν πόλιν γινομένης, ἤδη κάμνοντες ταῖς ψυχαῖς οἱ πολιορκούμενοι πάλιν ἀνεθάρρησαν· καὶ κρίναντες συμφέρειν ἐπιθέσθαι ταῖς μηχαναῖς τῶν πολεμίων, πυρφόρων τε πλῆθος παρεσκευάσαντο, καὶ τοὺς πετροβόλους καὶ τοὺς ὀξυβελεῖς ἔστησαν ἅπαντας ἐπὶ τοῦ τείχους. νυκτὸς δὲ ἐπιγινομένης περὶ δευτέραν φυλακὴν, ἄφνω τοῖς μὲν πετροβόλοις συνεχῶς τὴν φυλακὴν ἔβαλλον τοῖς δὲ ἄλλοις βέλεσι πυρφόροις παντοίοις χρώμενοι, τοὺς ἐκεῖ συντρέχοντας κατετίτρωσκον. οἱ δὲ περὶ τὸν Δημήτριον, ἀνελπίστου τῆς ἐπιθέσεως γινομένης, ἀγωνιάσαντες περὶ τῶν κατασκευασθέντων ἔργων, συνέτρεχον ἐπὶ τὴν βοήθειαν. ἀσελήνου δὲ τῆς νυκτὸς οὔσης, οἱ μὲν πυρφόροι διέλαμπον φερόμενοι βιαίως· οἱ δὲ ὀξυβελεῖς καὶ

ἢ μὲν τορτόνοις συχ. τ. φ. ἐ. τ. δ. ἄ. βέλεσι πετ.

περιβόλοις τὴν φορὰν ἀπροόρατον ἔχοντες, πολλοὺς διέφθειρον τῶν μαχομένων καὶ μὴ δυναμένων συνιδεῖν τὴν ἐπιφερομένην πληγήν. ἔτυχον δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μηχανῆς λεπίδων τινὲς ἀποπεσοῦσαι. καὶ ψιλωθέντος δὲ τοῦ τόπου προσέπιπτον οἱ πυρφόροι κατὰ τῶν ξυλοφανῶν τοῦ κατασκευάσματος. διόπερ ἀγωνιάσας ὁ Δημήτριος μή ποτε τοῦ πυρὸς ἐπινεμηθέντος ἅπασαν συμβῇ τὴν μηχανὴν λυμανθῆναι, κατὰ τάχος ἐβοήθει, καὶ τῷ παρεσκευασθέντι ὕδατι ἐν ταῖς στέγαις ἐπειρᾶτο σβεννύναι τὴν ἐπιφερομένην φλόγα. τὸ δὲ τελευταῖον ἀθροίσας τῇ σάλπιγγι τοὺς τεταγμένους ἐπὶ τῆς κινήσεως τῶν ἔργων, διὰ τούτων ἀπήγαγε τὰς μηχανὰς ἐκτὸς βέλους. ἔπειτα γενομένης ἡμέρας προσέταξε τοῖς ὑπηρέταις ἀθροῖσαι τὰ βέλη τὰ πεσόντα παρὰ τῶν ῥοδίων, ἐκ τούτων βουλόμενος συλλογίσασθαι τῶν ἐν τῇ πόλει τὴν παρασκευήν. ὧν ταχὺ τὸ προσταχθὲν ποιησάντων, ἠριθμήθησαν πυρφόροι μὲν τοῖς μεγέθεσι παντοῖοι πλείους τῶν ὀκτακοσίων, ὀξυβελεῖς δ' οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων πεντακοσίων. τοσούτων δὲ βελῶν ἐνεχθέντων ἐν βραχεῖ χρόνῳ νυκτός, ἐθαύμαζε τὴν χορηγίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐν τούτοις δαψίλειαν. τότε μὲν οὖν ὁ Δημήτριος κατεσκεύασε τὰ πεπονηκότα τῶν ἔργων, καὶ περί τε τὴν ταφὴν τῶν τελευτησάντων καὶ τὴν θεραπείαν τῶν τραυματιῶν ἐγίνετο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἄνεσιν λαβόντες τῆς ἀπὸ τῶν μηχανῶν βίας, ᾠκοδόμησαν τρίτον τεῖχος μηνοειδές, περιλαμβάνοντες τῇ μὲν περιφερείᾳ πάντα τὸν κινδυνεύοντα τόπον τοῦ τείχους· οὐδὲν δ' ἧττον καὶ τάφρον βαθεῖαν περιέλαβον τὸ πεπτωκὸς τοῦ τείχους, ὅπως μὴ δύνηται ῥᾳδίως ὁ βασιλεὺς ἐξ ἐφόδου μετὰ βάρους εἰσπεσεῖν εἰς τὴν πόλιν. ἐξέπεμψαν δὲ καὶ ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, Ἀμύνταν ἐπιστήσαντες ἡγεμόνα· ὃς ἐκπλεύσας πρὸς τὴν περαίαν τῆς ἀσίας, ἐπεφάνη παραδόξως πειραταῖς τισιν ἀπεσταλμένοις ὑπὸ Δημητρίου. οὗτοι δ' εἶχον ἄφρακτα τρία, κράτιστοι δοκοῦντες εἶναι τῶν τῷ βασιλεῖ συστρατευόντων. γενομένης δ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον ναυμαχίας, οἱ ῥόδιοι βιασάμενοι τῶν νεῶν αὐτάνδρων ἐκυρίευσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Τιμοκλῆς ὁ ἀρχιπειρατής. ἐπέπλευσαν δὲ καὶ τῶν ἐμπόρων τισί, καὶ παρελόμενοι κέλητας οὐκ ὀλίγους γέμοντας σίτου, τούτους τε καὶ τὰ τῶν πειρατῶν ἄφρακτα κατήγαγον εἰς τὴν ῥόδον νυκτὸς λαθόντες τοὺς πολεμίους. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπισκευάσας τὰ πεπονηκότα τῶν ἔργων, προσέβαλε τῷ τείχει τὰς μηχανὰς καὶ πᾶσι τοῖς βέλεσιν ἀφειδῶς χρώμενος, τοὺς μὲν ἐπὶ ταῖς ἐπάλξεσιν ἐφεστῶτας ἀνεῖρξε· τοῖς δὲ κριοῖς τύπτων τὸν συνεχῆ τοῦ τόπου, δύο μὲν μεσοπύργια κατέβαλε, περὶ δὲ τὸν πύργον τὸν ἀνὰ μέσον τούτων φιλοτιμουμένοις τοῖς ἐκ τῆς πόλεως ἰσχυροὶ καὶ συνεχεῖς ἐκ διαδοχῆς ἀγῶνες ἐγίνοντο· ὥστε καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Ἀνανίαν ἐκθύμως ἀγωνισάμενον ἀναιρεθῆναι, καὶ συχνοὺς τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἀποθανεῖν. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Πτολεμαῖος μὲν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε τοῖς ῥοδίοις σῖτον καὶ τὴν ἄλλην ἀγορὰν οὐκ ἐλάττονα τῆς πρότερον ἐκπεμφθείσης, καὶ στρατιώτας χιλίους πεντακοσίους, ὧν ἦν ἡγεμὼν Ἀντίγονος ὁ μακεδών. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἧκον πρὸς τὸν Δημήτριον πρέσβεις παρά τε ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνίδων πόλεων, τὸν ἀριθμὸν μὲν ὄντες ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα, πάντες δὲ ἀξιοῦντες διαλύσασθαι τὸν βασιλέα πρὸς τοὺς ῥοδίους. γενομένων οὖν ἀνοχῶν, καὶ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λόγων πρός τε τὸν δῆμον καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὸν Δημήτριον ῥηθέντων, οὐδαμῶς ἐδυνήθησαν συμφωνῆσαι. διόπερ οἱ πρέσβεις ἀπῆλθον ἄπρακτοι. Δημήτριος δὲ διανοηθεὶς νυκτὸς ἐπιθέσθαι τῇ πόλει κατὰ τὸ πεπτωκὸς τοῦ τείχους, ἐπέλεξε τῶν τε μαχίμων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς εὐθέτους εἰς χι-

γρ. ἀποπίπτουσαι, καὶ ψιλωθέντος τοῦ

γρ. Ἀμινίαν

λίους καὶ πεντακοσίους. τούτοις μὲν οὕτω προσέταξεν ἡσυχῇ προσελθεῖν τῷ τείχει
περὶ δευτέραν φυλακήν· αὐτὸς δὲ διασκευάσας, παρήγγειλε τοῖς ἐφ' ἑκάστου μέρους
τεταγμένοις, ὅταν σημήνῃ συναλαλάξαι, καὶ προσβολὰς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ
κατὰ θάλατταν. πάντων δὲ τὸ παραγγελθὲν ποιούντων, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ πεπτωκότα τῶν
τειχῶν ὁρμήσαντες, τοὺς προφυλάττοντας ἐπὶ τῆς τάφρου κατασφάξαντες, παρεισέ-
πεσον εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοὺς περὶ τὸ θέατρον τόπους προκατελάβοντο. οἱ δὲ τῶν ῥοδίων
πυθόμενοι τὸ συμβεβηκός, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶντες ἅπασαν τεθορυβημένην, τοῖς μὲν
ἐπὶ τοῦ λιμένος καὶ τῶν τειχῶν παρήγγειλαν μένειν ἐπὶ τῆς ἰδίας τάξεως, καὶ τοὺς ἔξω-
θεν, ἂν προσβάλωσιν, ἀμύνασθαι· αὐτοὶ δ' ἔχοντες τὸ τῶν ἐπιλέκτων σύστημα, καὶ
τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας προσφάτως καταπεπλευκότας στρατιώτας, ὥρμησαν
ἐπὶ τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους παρεισπεπτωκότας. ἐπικαταλαβούσης δ' ἡμέρας, καὶ τοῦ
Δημητρίου τὸ σύσσημον ἄραντος, οἱ μὲν τῷ λιμένι προσβαλόντες, καὶ τὸ τεῖχος
πάντοθεν περιεστρατοπεδευκότες, συνηλάλαξαν, εὐθαρσεῖς ποιοῦντες τοὺς κατειλη-
φότας μέρος τι περὶ τὸ θέατρον τόπου. ὁ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλος παίδων καὶ γυναι-
κῶν ἐν φόβοις ἦν καὶ δάκρυσιν, ὡς τῆς πατρίδος κατὰ κράτος ἁλισκομένης. οὐ μὴν
ἀλλὰ τοῖς παρεισπεσοῦσιν ἐντὸς τοῦ τείχους γενομένης μάχης πρὸς τοὺς ῥοδίους, καὶ
πολλῶν παρ' ἀμφοτέροις πιπτόντων, τὸ μὲν πρῶτον οὐδέτεροι τῆς ἰδίας τάξεως ἐξε-
χώρησαν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν μὲν ῥοδίων ἀεὶ πλειόνων γινομένων, καὶ τὸν κίνδυνον ἑτοί-
μως ὑπομενόντων, ὡς ἂν ὑπὲρ πατρίδος καὶ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένων, τῶν δὲ τοῦ
βασιλέως θλιβομένων, Ἄλκιμος μὲν καὶ Μαντίας οἱ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντες πολλοῖς
περιπεσόντες τραύμασιν ἐτελεύτησαν· τῶν δ' ἄλλων οἱ πλεῖστοι οἱ μὲν ἐν χειρῶν νό-
μῳ διεφθάρησαν, οἱ δ' ἥλωσαν· ὀλίγοι δὲ πρὸς τὸν βασιλέα φυγόντες διεσώθησαν·
πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ῥοδίων ἀνῃρέθησαν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ πρύτανις Δαμοτέλης ἐπ' ἀ-
ρετῇ γενόμενος περίβλεπτος. Δημήτριος δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ὑπολαβὼν
ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν τύχην ἀφῃρῆσθαι, πάλιν παρεσκευάζετο πρὸς τὴν πο-
λιορκίαν. εἶτα τοῦ πατρὸς αὐτῷ γράψαντος διαλύσασθαι πρὸς ῥοδίους ὡς ἄν ποτε
δύνηται, τὸν κάλλιστον ἐπετήρει καιρὸν δώσοντα πρόφασιν εὐλόγους τῆς συνθέ-
σεως. Πτολεμαίου δὲ γράψαντος τοῖς ῥοδίοις τὸ μὲν πρῶτον ὅτι πέμψει σίτου πλῆ-
θος αὐτοῖς καὶ στρατιώτας τρισχιλίους, μετὰ δὲ ταῦτα συμβουλεύοντος ἐὰν ᾖ δυνα-
τὸν μετρίως διαλύσασθαι πρὸς Ἀντίγονον, ἅπαντες ἔρρεπον πρὸς τὴν εἰρήνην. καθ'
ὃν δὴ χρόνον τοῦ κοινοῦ τῶν Αἰτωλῶν ἀποστείλαντος πρεσβευτὰς περὶ διαλύσεως, οἱ
ῥόδιοι συνέθεντο πρὸς Δημήτριον ἐπὶ τοῖσδε· αὐτόνομον καὶ ἀφρούρητον εἶναι τὴν πό-
λιν, καὶ ἔχειν τὰς ἰδίας προσόδους· συμμαχεῖν δὲ ῥοδίους Ἀντιγόνῳ, πλὴν ἐὰν ἐπὶ
Πτολεμαῖον στρατεύωνται· καὶ δοῦναι τῶν πολιτῶν ὁμήρους ἑκατόν, οὓς ἂν ἀπογράψη-
ται Δημήτριος, πλὴν τῶν ἀρχὰς ἐχόντων. οἱ μὲν οὖν ῥόδιοι πολιορκηθέντες ἐνιαυ-
σίῳ χρόνῳ, τούτῳ τῷ τρόπῳ κατελύσαντο τὸν πόλεμον. τοὺς δ' ἐν τοῖς κινδύνοις ἄν-
δρας ἀγαθοὺς γενομένους ἐτίμησαν ταῖς ἀξίαις δωρεαῖς, καὶ τῶν δούλων τοὺς ἀνδρα-
γαθήσαντας ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἠξίωσαν. ἔστησαν δὲ καὶ τῶν βασιλέων εἰκόνας
Πτολεμαίου Κασσάνδρου, καὶ Λυσιμάχου, καὶ τῶν δευτερευόντων μὲν ταῖς δόξαις,
συμβεβλημένων δὲ μεγάλα πρὸς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν. τὸν δὲ Πτολεμαῖον ἐν ἀν-
ταποδόσει μείζονος χάριτος ὑπερβαλέσθαι βουλόμενοι, θεωροὺς ἀπέστειλαν εἰς Λι-
βύην τοὺς ἐπερωτήσοντας τὸ παρ' Ἄμμωνι μαντεῖον εἰ συμβουλεύει ῥοδίοις Πτολε-
μαῖον ὡς θεὸν τιμῆσαι. συγκατατιθεμένου δὲ τοῦ χρηστηρίου, τέμενος ἀνῆκαν ἐν τῇ

πόλει

πόλιν τετράγωνον, οἰκοδομήσαντες περὶ ἑκάστην στοὰν πλευρὰν σταδιαίαν, ὃ προσηγόρευσαν Πτολεμαῖον. ἀνῳκοδόμησαν δὲ καὶ τὸ θέατρον, καὶ τὰ πεπτωκότα τῶν τειχῶν, καὶ τῶν ἄλλων τόπων τοὺς καθηρημένους, πολλῷ κάλλιον ἢ προϋπῆρχον. Δημήτριος δὲ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς διαλυσάμενος πρὸς ῥοδίους, ἐξέπλευσε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως· καὶ κομισθεὶς διὰ τῶν νήσων, κατέπλευσε τῆς Βοιωτίας εἰς αὖλιν, σπεύδων δ' ἐλευθερῶσαι τοὺς ἕλληνας. (οἱ γὰρ περὶ Κάσανδρον καὶ Πολυσπέρχοντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἄδειαν ἐσχηκότες, ἐπόρθουν τὰ πλεῖστα μέρη τῆς ἑλλάδος.) πρῶτον μὲν τὴν χαλκιδέων πόλιν ἠλευθέρωσε, φρουρουμένην ὑπὸ βοιωτῶν, καὶ τοὺς κατὰ τὴν βοιωτίαν καταπληξάμενος ἠνάγκασεν ἀποστῆναι τῆς Κασσάνδρου φιλίας· μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς μὲν αἰτωλοὺς συμμαχίαν ἐποιήσατο, πρὸς δὲ τοὺς περὶ Πολυσπέρχοντα καὶ Κάσανδρον διαπολεμεῖν παρεσκευάζετο. Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Εὔμηλος μὲν ὁ βοσπόρου βασιλεὺς βασιλεύων ἕκτον ἔτος ἐτελεύτησε. τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος Σπάρτακος ὁ υἱὸς ἦρξεν ἔτη εἴκοσι. Ἡμεῖς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑλλάδα καὶ τὴν ἀσίαν διευκρινηκότες, μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ θάτερα μέρη τῆς οἰκουμένης. κατὰ μὲν γὰρ τὴν σικελίαν, Ἀγαθοκλῆς, εἰρήνην ἀγόντων τῶν λιπαραίων, ἐπιπλεύσας αὐτοῖς ἀπροσδοκήτως, εἰσεπράξατο τοὺς μηδ' ὁτιοῦν προαδικήσαντας ἀργυρίου τάλαντα πεντήκοντα. ὅτε δὴ πολλοῖς ἔδοξε θεῖον εἶναι τὸ μηθησόμενον, τῆς παρανομίας τυχούσης ἐπισημασίας παρὰ τοῦ δαιμονίου. ἀξιούντων γὰρ τῶν λιπαραίων εἰς τὰ προσλείποντα τῶν χρημάτων δοῦναι χρόνον, καὶ λεγόντων μηδέποτε τοῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι κατακεχρῆσθαι, ὁ Ἀγαθοκλῆς βιασάμενος αὐτοὺς δοῦναι τὰ κατὰ τὸ πρυτανεῖον, ὧν εἶχον ἐπιγραφὴν τὰ μὲν Αἰόλου, τὰ δ' Ἡφαίστου, λαβὼν παραχρῆμα ἐξέπλευσε. πνεύματος δ' ἐπιγενομένου, τῶν νεῶν ἕνδεκα συνετρίβησαν αἱ τὰ χρήματα κατακομίζουσαι. διόπερ ἔδοξε πολλοῖς ὁ μὲν Αἴολος ὁ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους λεγόμενος εἶναι κύριος τῶν ἀνέμων εὐθὺς κατὰ τὸν πρῶτον πλοῦν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν· ὁ δὲ Ἥφαιστος ἐπὶ τῆς τελευτῆς, οἰκείως τῆς ἀσεβείας κολάσας τὸν τύραννον ἐν τῇ πατρίδι, συνωνύμως ἐπὶ θερμοῖς τοῖς ἄνθραξι κατακαύσας ζῶντα. τῆς γὰρ αὐτῆς προαιρέσεως ἦν καὶ δικαιοσύνης τὸ τῶν περὶ τὴν αἴτνην σωζόντων τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἀπογέσθαι, καὶ τὸ τοὺς ἀσεβοῦντας εἰς τὸ θεῖον διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως μετελθεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς καταστροφῆς Ἀγαθοκλέους, ὅταν πρὸς τοὺς οἰκείους χρόνους ἔλθωμεν αὐτοί, τὸ γενόμενον βεβαιώσομεν τὸ νῦν εἰρημένον. ἐφεξῆς δὲ ῥητέον ἡμῖν τὰ πραχθέντα κατὰ τοὺς συνεχεῖς τῆς ἰταλίας τόπους. ῥωμαῖοι μὲν καὶ σαμνῖται διαπρεσβευσάμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην συνέθεντο, πολεμήσαντες ἔτη εἴκοσι δύο, καὶ μῆνας ἕξ. τῶν δ' ὑπάτων Πόπλιος Σεμπρώνιος μετὰ δυνάμεως ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν αἰκλων χώραν, ἐχειρώσατο μὲν πόλεις ἐν ἡμέραις ταῖς πάσαις ν' ἀναγκάσας δὲ πᾶν τὸ ἔθνος ὑποτάττεσθαι ῥωμαίοις, ἐπανῆλθε, καὶ θρίαμβον κατήγαγεν ἐπαινούμενος. ὁ δὲ δῆμος ὁ ῥωμαίων πρός τε μαρσοὺς καὶ παλληνοὺς, ἔτι δὲ μαρρουκινοὺς συμμαχίαν ἐποιήσατο.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦρχε Λεώστρατος, ἐν ῥώμῃ δ' ὑπῆρχον ὕπατοι Σερουΐος Κορνήλιος καὶ Λεύκιος Γενύκιος· ἐπὶ δὲ τούτων, Δημήτριος εἶχε πρόθεσιν πρὸς μὲν τοὺς περὶ Κάσανδρον διαπολεμεῖν, τοὺς δ' ἕλληνας ἐλευθεροῦν, καὶ πρῶτον τὰ κατὰ τὴν ἑλλάδα διοικεῖν· ἅμα μὲν νομίζων δόξαν οἴσειν αὐτῷ μεγάλην τὴν τῶν ἑλλήνων αὐτονομίαν, ἅμα δὲ καὶ τοὺς περὶ Πρεπέλαον ἡγεμόνας τοῦ Κασάνδρου πρότερον συντρίψαι, καὶ τότε προσάγειν ἐπ' αὐτὴν τὴν

Margin notes:
γρ. αὐλῶνα
γρ. αἰκαλῶν
γρ. μαρρουκίνους
γρ. ὕπατοι Κορνήλιος Φάβιος καὶ Λεύκιος Οὐενούκιος.

ἡγεμονίαν, ἢ ἐπ' αὐτὸν πορεύοιτο τὸν Κάσανδρον. τῆς δὲ τῶν σικυωνίων πόλεως φρουρουμένης ὑπὸ τῶν Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως στρατιωτῶν (ὧν ἦν ἐπιφανέστατος στρατηγὸς Φίλιππος) νυκτὸς ἐπιθέμενος ἀπροσδοκήτως, παρεισέπεσεν ἐντὸς τοῦ τείχους. εἶτα οἱ μὲν φρουροὶ συνεξέπεσον εἰς τὴν ἀκρόπολιν· ὁ δὲ Δημήτριος τῆς πόλεως κυριεύσας, τὸν μεταξὺ τόπον τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς ἄκρας κατέσχε. μέλλοντος δ' αὐτοῦ μηχανὰς προσάγειν, καταπλαγέντες τὴν μὲν ἀκρόπολιν δι' ὁμολογίας παρέδοσαν, αὐτοὶ δ' ἀπέπλευσαν εἰς αἴγυπτον. ὁ δὲ Δημήτριος πείσας τοὺς σικυωνίους εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετοικῆσαι, τὸ μὲν τῷ λιμένι συνάπτον μέρος τῆς πόλεως κατέσκαψεν, ὀχυροῦ παντελῶς ὄντος τοῦ τόπου· τῷ δὲ πολιτικῷ πλήθει συνεπιβαλόμενος τῆς οἰκοδομίας, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποκαταστήσας, τιμῶν ἰσοθέων ἔτυχε παρὰ τοῖς εὖ παθοῦσι. δημητριάδα μὲν γὰρ τὴν πόλιν ὠνόμασαν, θυσίας δὲ καὶ πανηγύρεις, ἔτι δ' ἀγῶνας ἐψηφίσαντο συντελεῖν αὐτῷ κατ' ἐνιαυτόν, καὶ τὰς ἄλλας ἀπονέμειν τιμὰς ὡς κτίστῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ χρόνος διαληφθεὶς πραγμάτων μεταβολαῖς ἠκύρωσεν· οἱ δὲ σικυώνιοι πολλῷ κρείττονα μεταλαβόντες τόπον, διετέλεσαν ἐν αὐτῷ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐνοικοῦντες. ὁ γὰρ τῆς ἀκροπόλεως περίβολος, ἐπίπεδος ὢν καὶ μέγας, κρημνοῖς δυσπροσίτοις περιέχεται πανταχόθεν, ὥστε μηδαμῆ δύνασθαι μηχανὰς προσάγειν. ἔχει δὲ καὶ πλῆθος ὑδάτων, ἐξ οὗ κηπείας δαψιλεῖς κατεσκεύασαν· ὥστε τὴν ἐπίνοιαν τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν εἰρηνικήν, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν πολέμου δόξαι καλῶς προεωρᾶσθαι. ὁ δὲ Δημήτριος διοικήσας τὰ περὶ τοὺς σικυωνίους, ἀνέζευξε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν κόρινθον, ἣν ἐφρούρει Πρεπέλαος Κασάνδρου στρατηγός. ὁ μὲν οὖν παρεισπεσὼν νυκτὸς ὑπό τινων πολιτῶν εἰσαχθεὶς διά τινος πυλίδος, ἐκράτησε τῆς πόλεως καὶ τῶν λιμένων. τῶν δὲ φρουρῶν καταφυγόντων, τῶν μὲν εἰς τὸ καλούμενον σισύφιον, τῶν δ' εἰς τὸν ἀκροκόρινθον, προσβαλὼν μηχαναῖς τοῖς ὀχυρώμασι, καὶ πολλὰ κακοπαθήσας, εἷλε τὸ σισύφιον κατὰ κράτος. εἶτα τῶν ἐν τούτῳ συμφυγόντων πρὸς τοὺς κατειληφότας τὸν ἀκροκόρινθον, καὶ τούτους καταπληξάμενος, ἠνάγκασε παραδοῦναι τὴν ἄκραν. σφόδρα γὰρ ἦν ἀνυπόστατος ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς προσβολαῖς, εὐμήχανος ὑπάρχων περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πολιορκητικῶν ἔργων. ἀλλὰ τοὺς κορινθίους ἐλευθερώσας, παρεισήγαγε φρουρὰν εἰς τὸν ἀκροκόρινθον, βουλομένων τῶν πολιτῶν διὰ τοῦ βασιλέως τηρεῖσθαι τὴν πόλιν, μέχρις ἂν ὁ πρὸς Κάσανδρον καταλυθῇ πόλεμος. καὶ Πρεπέλαος μὲν αἰσχρῶς ἐκπεσὼν ἐκ τῆς κορίνθου, πρὸς Κάσανδρον ἀπεχώρησε· Δημήτριος δὲ παρελθὼν εἰς τὴν ἀχαΐαν, βοῦραν μὲν κατὰ κράτος εἷλε, καὶ τοῖς πολίταις ἀπέδωκε τὴν αὐτονομίαν· σκῦρον δ' ἐν ὀλίγαις ἡμέραις παραλαβὼν, ἐξέβαλε τὴν φρουράν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπερχόμενος τῆς ἀχαΐας ἠλευθέρου τὰς πόλεις· στρατεύσας δ' ἐπὶ τὸ αἴγιον περιεκάθισε τὸ τεῖχος, καὶ λόγους ἐποιήσατο πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς φρουρᾶς Στρόμβιχον, παραδοῦναι τὴν πόλιν ἀξιῶν. οὐ προσέχοντος δ' αὐτοῦ τοῖς λόγοις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ λοιδοροῦντος ἀπὸ τοῦ τείχους βλασφήμως, προσαγαγὼν μηχανὰς ὁ βασιλεὺς, καὶ καταβαλὼν τὰ τείχη, κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν. τὸν μὲν οὖν Στρόμβιχον τὸν ὑπὸ Πολυσπέρχοντος καθεσταμένον φρούραρχον, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δυσμενῶς διατεθέντων πρὸς αὐτὸν εἰς ὀγδοήκοντα πρὸ τῆς πόλεως ἀνεσταύρωσε· τῶν δ' ἄλλων μισθοφόρων ἑλὼν εἰς δισχιλίους, κατέμιξε τοῖς ἰδίοις στρατιώταις. μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν ταύτης τῆς πόλεως, οἱ σύνεγγυς τὰ φρούρια κατέχοντες, ὑπολαμβάνοντες ἀδύνατον ὑπάρχειν τὸ διαφυγεῖν τὴν βίαν τοῦ βασιλέως, παρέδωκαν αὐτῷ

πῶς Δημήτριος τοὺς σικ. ε. τ. ἀκρόπολιν μετοικίσας

περὶ τῆς ἐπ' ὀρχομενὸν τῆς ἀρκαδίας στρατείας, ὅθεν ἐκέλευσε τὸν τῆς φρουρᾶς ἄρχοντα Στρόμβιχον παραδοῦναι τὴν πόλιν, ὡς φ.

τὰ χωρία. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ οἱ τὰς πόλεις φρουροῦντες, τῶν μὲν περὶ Κάσανδρον καὶ
Πρεπέλαον καὶ Πολυσπέρχοντα μὴ βοηθούντων, τοῦ δὲ Δημητρίου μετὰ μεγάλης
δυνάμεως καὶ μηχανῶν ὑπεραγουσῶν προσιόντος, ἑκουσίως ἐξεχώρησαν. καὶ τὰ
μὲν περὶ τὸν Δημήτριον ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἰταλίαν, ταραντῖνοι πόλεμον
ἔχοντες πρὸς λευκανοὺς καὶ ῥωμαίους, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς εἰς τὴν σπάρτην,
αἰτούμενοι βοήθειαν καὶ στρατηγὸν Κλεώνυμον. τῶν δὲ λακεδαιμονίων προθύμως ἡ-
γεμόνα δόντων ὃν αἰτοῦνται, καὶ τῶν ταραντίνων χρήματα καὶ ναῦς ἀποστειλάντων,
ὁ μὲν Κλεώνυμος ἐπὶ ταινάρῳ τῆς λακωνικῆς ξενολογήσας στρατιώτας πεντακισχι-
λίους, συντόμως κατέπλευσεν εἰς τάραντα. ἐνταῦθα δὲ μισθοφόρους ἀθροίσας ἄλλους
οὐκ ἐλάττους τῶν προτέρων, κατέγραψε καὶ τοὺς πολιτικούς, πεζοὺς μὲν πλείους τῶν δισ-
μυρίων, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους. προσελάβετο δὲ τῶν τε κατ᾽ ἰταλίαν ἑλλήνων τοὺς πλεί-
στους, καὶ τὸ τῶν μεσσαπίων ἔθνος. ἀδρᾶς οὖν δυνάμεως περὶ αὐτὸν οὔσης, οἱ μὲν λευ-
κανοὶ καταπλαγέντες φιλίαν ἐποιήσαντο πρὸς τοὺς ταραντίνους. τῶν δὲ μεταπον-
τίνων οὐ προσεχόντων αὐτῷ, τοὺς λευκανοὺς ἔπεισε συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν· καὶ τῷ
καιρῷ συνεπιθέμενος, κατεπλήξατο τοὺς μεταποντίνους. παρελθὼν δ᾽ εἰς τὴν πό-
λιν ὡς φίλος, ἔπραξε μὲν ἀργυρίου τάλαντα πλείω τῶν ἑξακοσίων, διακοσίας
δὲ παρθένους τὰς ἐπιφανεστάτας ἔλαβεν εἰς ὁμηρείαν, οὐχ οὕτως τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀ-
σφαλείας χάριν, ὡς τῆς ἰδίας ἕνεκεν λαγνείας. ἀποθέμενος γὰρ τὴν λακωνικὴν ἐ-
σθῆτα, διετέλει τρυφῶν, καὶ τοὺς πιστεύσαντας αὐτῷ καταδουλούμενος. τηλικαύτας
γὰρ ἔχων δυνάμεις καὶ χορηγίας, οὐδὲν τῆς σπάρτης ἄξιον ἔπραξεν. ἐπεβάλετο μὲν
γὰρ ἐπὶ τὴν σικελίαν στρατεύειν, ὡς τὴν τυραννίδα μὲν καταλύσων τὴν Ἀγαθο-
κλέους, τὴν δ᾽ αὐτονομίαν τοῖς σικελιώταις ἀποκαταστήσων. ὑπερθέμενος δὲ ἐπὶ τοῦ
παρόντος ταύτην τὴν στρατείαν, ἔπλευσεν εἰς κέρκυραν· καὶ κρατήσας τῆς πόλεως,
χρημάτων τε πλῆθος εἰσεπράξατο, καὶ φρουρὰν ἐγκατέστησε, διανοούμενος ὁρμητη-
ρίῳ τούτῳ τῷ τόπῳ χρήσασθαι, πρὸς τοῖς περὶ τὴν ἑλλάδα πράγμασιν ἐφεδρεύειν.
εὐθὺς δὲ καὶ πρεσβειῶν πρὸς αὐτὸν παραγινομένων παρά τε Δημητρίου τοῦ πολιορ-
κητοῦ καὶ Κασάνδρου περὶ συμμαχίας, τούτων μὲν οὐδετέρῳ προσέθετο, τοὺς δὲ
ταραντίνους καὶ τῶν ἄλλων τινὰς πυθόμενος ἀφεστηκέναι, τῆς μὲν κερκύρας τὴν ἱκα-
νὴν φυλακὴν ἀπέλιπε, μετὰ δὲ τῆς ἄλλης δυνάμεως ἔπλει κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὴν ἰτα-
λίαν, ὡς κολάσων τοὺς ἀπειθοῦντας. προσσχὼν δὲ τῇ χώρᾳ καθ᾽ ὃν τόπον ἐφύλασσον οἱ
βάρβαροι, τὴν μὲν πόλιν ἑλὼν ἐξηνδραποδίσατο, τὴν δὲ χώραν ἐλεηλάτησεν. ὁ-
μοίως δὲ τὸ καλούμενον τριόπιον ἐκπολιορκήσας, εἰς τρισχιλίους ἔλαβεν αἰχμα-
λώτους. καθ᾽ ὃν δὴ χρόνον οἱ μὲν ἀπὸ τῆς χώρας βάρβαροι συνδραμόντες ἐπέθεντο
νυκτὸς τῇ στρατοπεδείᾳ· καὶ μάχης γινομένης, ἀνεῖλον τῶν μετὰ Κλεωνύμου πλείους τῶν
διακοσίων, ἐζώγρησαν δὲ περὶ χιλίους. ἅμα δὲ τῷ κινδύνῳ τούτῳ χειμὼν ἐπιγινόμε-
νος εἴκοσι τῶν νεῶν διέφθειρε, πλησίον ὁρμουσῶν τῆς παρεμβολῆς. ὁ δὲ Κλεώνυμος δυσὶν
ἐλαττώμασι τηλικούτοις περιπεσών, ἀπέπλευσε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν κέρκυραν.

Τοῦ δ᾽ ἐνιαυσίου χρόνου διεληλυθότος, ἀθήνησι μὲν ἦν ἄρχων Νικοκλῆς, ἐν
ῥώμῃ δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν διεδέξαντο Μάρκος Λίβιος καὶ Μάρκος Αἰμίλιος. ἐπὶ
δὲ τούτων, Κάσανδρος ὁ μακεδόνων βασιλεύς, ὁρῶν τὴν δύναμιν τῶν ἑλλήνων
αὐξομένην, καὶ πάντα τὸν πόλεμον ἐπὶ τὴν μακεδονίαν συνιστάμενον, περίφο-
βος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος. διόπερ ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς Ἀντίγονον εἰς
τὴν ἀσίαν, ἀξιῶν διαλύσασθαι πρὸς αὐτόν. ἀποκριναμένου δ᾽ ἐκείνου διότι μίαν

[Margin notes: γρ. ἀσωτίας. — γρ. τριακοσίων, — γρ. ἐκείνου δεσπότην, μίαν γινώσκει]

γινώσκει διάλυσιν ἐὰν ὁ Κάσανδρος ἐπιτρέπῃ τὰ καθ' αὑτόν, καταπλαγεὶς Λυσίμαχον ἐκ τῆς Θρᾴκης μετεπέμψατο πρὸς τὴν τῶν ὅλων κοινοπραγίαν. ἀεὶ γὰρ εἰώθει οὗτοι κατὰ τοὺς μεγίστους φόβους εἰς τὴν βοήθειαν προσλαμβάνεσθαι, διά τε τὴν τἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ὅμορον εἶναι τῇ Μακεδονίᾳ. συνεδρεύσαντες οὖν οἱ βασιλεῖς οὗτοι περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς πρός τε Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα καὶ πρὸς Σέλευκον τὸν τῶν ἄνω σατραπειῶν κυριεύοντα, περί τε τῆς ὑπερηφανίας τῆς ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἐμφανίζοντες, καὶ τὸν ἐκ τοῦ πολέμου κίνδυνον κοινὸν εἶναι πάντων διδάσκοντες. τῆς γὰρ Μακεδονίας κρατήσαντα τὸν Ἀντίγονον εὐθὺς ἀφελέσθαι καὶ τὰς τῶν ἄλλων βασιλείας. δεδωκέναι γὰρ αὐτὸν πεῖραν πλεονάκις, καὶ ὅτι πλεονέκτης ἐστὶ, καὶ πᾶσαν ἀρχὴν ἀκοινώνητον ποιεῖ. συμφέρειν οὖν ἅπαντας συμφρονῆσαι, καὶ κοινῇ πρὸς Ἀντίγονον ἐπανελέσθαι πόλεμον. οἱ μὲν οὖν περὶ Πτολεμαῖον καὶ Σέλευκον, δόξαντες ἀληθῆ λέγειν πρὸς ἀλλήλους, προθύμως ὑπήκουσαν, καὶ συνετάξαντο βοηθεῖν ἁδραῖς δυνάμεσι. τοῖς δὲ περὶ Κάσανδρον ἔδοξε μὴ περιμένειν τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς φθάσαντας ἐπιστρατεύειν, καὶ προλαμβάνειν τὸ χρήσιμον. διόπερ ὁ Κάσανδρος Λυσιμάχῳ μὲν παρέδωκε μέρος τοῦ στρατοπέδου, καὶ στρατηγὸν συνεξέπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἀνέζευξε μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως εἰς Θετταλίαν, διαπολεμήσων Δημητρίῳ καὶ τοῖς Ἕλλησι. Λυσίμαχος δὲ μετὰ στρατιωτῶν αὐτοῦ διαβὰς ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, Λαμψακηνοὺς μὲν καὶ Παριανοὺς ἑκουσίως προσθεμένους ἀφῆκεν ἐλευθέρους· Σίγειον δ' ἐκπολιορκήσας, φρουρὰν παρέστησε. μετὰ δὲ ταῦτα Πρεπέλαον μὲν τὸν στρατηγὸν δοὺς πεζοὺς ἑξακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ἐξέπεμψε προσαξόμενον τὰς πόλεις τάς τε κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν· αὐτὸς δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχείρησε πολιορκεῖν τὴν Ἄβυδον, καὶ βέλη καὶ μηχανὰς καὶ τἆλλα παρεσκευάζετο. ἐπεὶ δὲ κατὰ θάλατταν ἦλθε τοῖς πολιορκουμένοις στρατιωτῶν πλῆθος παρὰ Δημητρίου, τὸ δυνάμενον τὴν ἀσφάλειαν παρέχεσθαι τῇ πόλει, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέστη, τὴν δ' ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν προσαγαγόμενος, καὶ Συνάδα πόλιν ἔχουσαν ἀποσκευὰς μεγάλας βασιλικὰς ἐπολιόρκησεν. ὅτε δὴ καὶ Δόκιμον τὸν Ἀντιγόνου στρατηγὸν πείσας κοινοπραγεῖν, τά τε Συνάδα παρέλαβε διὰ τούτου, καὶ τῶν ὀχυρωμάτων ἔνια τῶν ἐχόντων τὰ βασιλικὰ χρήματα. ὁ δ' ἐπὶ τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Ἰωνίας πεμφθεὶς ὑπὸ Λυσιμάχου στρατηγὸς Πρεπέλαος Ἀδραμύττιον μὲν ἐκ παρόδου εἷλε· τὴν δ' Ἔφεσον πολιορκήσας, καὶ καταπληξάμενος τοὺς ἔνδον, παρέλαβε τὴν πόλιν. καὶ τοὺς μὲν ἐγκαταληφθέντας τῶν Ῥοδίων ἑκατὸν ὁμήρους ἀπέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα· τοὺς δ' Ἐφεσίους ἀφῆκε. τὰς δὲ ναῦς τὰς ἐν τῷ λιμένι πάσας ἐνέπρησε, διὰ τὸ θαλασσοκρατεῖν τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὅλην κρίσιν τοῦ πολέμου ἄδηλον ὑπάρχειν. μετὰ δὲ ταῦτα Τηΐους μὲν καὶ Κολοφωνίους προσηγάγετο, Ἐρυθραίοις δὲ καὶ Κλαζομενίοις ἐλθούσης κατὰ θάλατταν βοηθείας, τὰς μὲν πόλεις ἑλεῖν οὐκ ἠδυνήθη, τὴν δὲ χώραν αὐτῶν πορθήσας ἀνέζευξεν ἐπὶ Σάρδεις. ἐνταῦθα δὲ τὸν Ἀντιγόνου στρατηγὸν Φοίνικα καὶ Δόκιμον πείσας ἀποστῆναι τοῦ βασιλέως, παρέλαβε τὴν πόλιν, πλὴν τῆς ἄκρας. ταύτην γὰρ φυλάττων Φίλιππος εἷς τῶν Ἀντιγόνου φίλων, βεβαίαν ἐτήρει τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν πεπιστευκότα. τὰ μὲν οὖν περὶ Λυσίμαχον ἐν τούτοις ἦν. Ἀντίγονος δὲ παρεσκευασμένος ἀγῶνα μέγαν καὶ πανήγυριν ἐν Ἀντιγονείᾳ συντελεῖν, πανταχόθεν ἀθλητάς τε καὶ τεχνίτας τοὺς ἐπιφανεστάτους ἐπὶ μεγάλοις ἄθλοις καὶ μισθοῖς ἠθροικὼς, δ' ἤκουσε

τοῦ στρατοπέδου δὲ

τὴν Λυσιμάχου διάβασιν, καὶ τὴν στρατηγῶν τὴν ἀπόστασιν, τὸν μὲν ἀγῶνα διέλυσε, τοῖς δ' ἀθληταῖς καὶ τοῖς τεχνίταις ἀπέδωκε μισθοὺς οὐκ ἐλάττους διακοσίων ταλάντων. αὐτὸς δὲ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν ὥρμησεν ἐκ τῆς συρίας, συντόμους τὰς πορείας ποιούμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. εἰς δὲ ταρσὸν τῆς κιλικίας ἀφικόμενος, ἐξ ὧν κατεκόμισε χρημάτων ἐκ τῶν κυΐνδων, τὸ στρατόπεδον εἰς τρεῖς μῆνας ἐμισθοδότησε. χωρὶς δὲ τούτων τρισχίλια τάλαντα μετὰ τῆς δυνάμεως ἐκόμιζεν, ὅπως τοιαύτην ἔχῃ τὴν χορηγίαν ὅταν αὐτῷ χρεία γίνηται χρημάτων. ἔπειτα τὸν ταῦρον ὑπερβαλὼν προῆγεν ἐπὶ καππαδοκίας, καὶ τοὺς ἀφεστηκότας περὶ τὴν ἄνω φρυγίαν καὶ λυκαονίαν ἐπιπορευόμενος, πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν συμμαχίαν ἀποκατέστησε. καθ' ὃν δὴ χρόνον οἱ περὶ τὸν Λυσίμαχον πυθόμενοι τὴν τῶν πολεμίων παρουσίαν, συνήδρευον βουλευόμενοι πῶς χρηστέον εἴη τοῖς ἐπιφερομένοις κινδύνοις. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς εἰς μὲν μάχην μὴ συγκαταβαίνειν ἕως ἂν οἱ περὶ Σέλευκον ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν καταβῶσι. τόπους δὲ ὀχυροὺς καταλαβέσθαι, καὶ χάρακι καὶ τάφρῳ τὴν στρατοπεδείαν ἀσφαλισαμένους, ὑπομένειν τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον. οὗτοι μὲν οὖν τὸ δόξαν αὐτοῖς ἐπετέλουν μετὰ σπουδῆς. ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐπεὶ πλησίον ἐγένετο τῶν πολεμίων, ἐκτάξας τὴν δύναμιν προεκαλεῖτο εἰς μάχην. οὐδενὸς δ' ἐπεξιέναι τολμῶντος, αὐτὸς μὲν κατελάβετο τόπους τινὰς δι' ὧν ἀναγκαῖον ἦν τὰς τροφὰς τοῖς ἐναντίοις παρακομίζεσθαι. οἱ δὲ περὶ τὸν Λυσίμαχον, φοβηθέντες μή ποτε τῆς ἀγορᾶς ἀποκλεισθείσης ὑποχείριοι γένωνται τοῖς πολεμίοις, νυκτὸς ἀνέζευξαν. καὶ διανύσαντες σταδίους τετρακοσίους, κατεστρατοπέδευσαν περὶ δορύλαιον. εἶχε γὰρ τὸ χωρίον σῖτόν τε καὶ τῆς ἄλλης χορηγίας πλῆθος, καὶ ποταμὸν παραρρέοντα, δυνάμενον ἀσφαλῶς παρέχεσθαι τοῖς παρ' αὐτὸν στρατοπεδεύουσι. βαλόμενοι δὲ στρατοπεδείαν, ὠχύρωσαν τὴν παρεμβολὴν βαθείᾳ τάφρῳ καὶ τριπλῷ χάρακι. Ἀντίγονος δὲ πυθόμενος τὴν τῶν πολεμίων ἀποχώρησιν, εὐθὺς ἐπεδίωκεν αὐτούς, καὶ πλησίον γενόμενος τῆς παρεμβολῆς, ἐπεὶ πρὸς παράταξιν οὐ συγκατέβαινον, ἤρξατο περιταφρεύειν τὴν στρατοπεδείαν καὶ καταπέλτας καὶ βέλη μετεπέμψατο, βουλόμενος αὐτὴν πολιορκῆσαι. συντελουμένων δ' ἀκροβολισμῶν περὶ τὴν ταφρείαν, καὶ τῶν περὶ τὸν Λυσίμαχον πειρωμένων ἀνείργειν τοῖς βέλεσι τοὺς ἐργαζομένους, ἐν πᾶσι περιῆσαν οἱ περὶ τὸν Ἀντίγονον. ἔπειτα χρόνου γινομένου, καὶ τῶν ἔργων ἤδη συντέλειαν λαμβανόντων, τῆς δὲ τροφῆς ὑπολιπούσης τοὺς πολιορκουμένους, οἱ περὶ Λυσίμαχον τηρήσαντες νύκτα χειμέριον, ἀναζεύξαντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς, διὰ τῶν ὑπερδεξίων τόπων ἐποιήσαντο τὴν ἀποχώρησιν εἰς παραχειμασίαν. ὁ δ' Ἀντίγονος, ἡμέρας γενομένης, ὡς εἶδε τὴν τῶν πολεμίων ἀπαλλαγήν, ἀντιπαρῆγεν αὐτοῖς διὰ τῶν πεδίων. ἐπιγενομένων δὲ ὄμβρων μεγάλων, καὶ τῆς χώρας οὔσης βαθυγείου καὶ πηλώδους, τῶν τε ὑποζυγίων οὐκ ὀλίγα συνέβη καὶ τῶν σωμάτων τινὰ διαφθαρῆναι, καὶ τὸ σύνολον ἐπιπόνως ἅπασαν τὴν δύναμιν διατεθῆναι. διόπερ ὁ βασιλεὺς ἅμα μὲν ἀναλαβεῖν βουλόμενος ἐκ τῆς κακοπαθείας τοὺς στρατιώτας, ἅμα δὲ τὴν χειμερινὴν ὥραν ὁρῶν περιλαμβάνουσαν, τὸ μὲν καταδιώκειν ἀπέστη. πρὸς δὲ τὴν χειμασίαν ἐπιλεξάμενος τοὺς εὐθετωτάτους τόπους, διεῖλε κατὰ μέρη τὴν δύναμιν. πυνθανόμενος δὲ Σέλευκον καταβαίνειν ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν μετὰ μεγάλης δυνάμεως, ἔπεμψέ τινας τῶν φίλων εἰς τὴν ἑλλάδα πρὸς Δημήτριον, παρακαλούμενος ἥκειν πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς δυνάμεως τὴν ταχίστην. σφόδρα γὰρ εὐλαβεῖτο μὴ πάντων τῶν βασιλέων ἐπ' αὐτὸν συνδραμόντων, ἀναγκασθῇ παρατάξει

τῶν κυΐνδων.

κρῖναι τὸν ὅλον πόλεμον, πρὶν ἢ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸν τὴν τῆς εὐρώπης δύναμιν.
παραπλησίως δὲ καὶ Λυσίμαχος διῆγε τὴν δύναμιν εἰς χειμασίαν ἐν τῷ καλουμένῳ σαλμωνίας πεδίῳ. ἀγορὰς δὲ πολλὰς ἐξ ἡρακλείας μετεπέμπετο, ποιησάμενος ἐπιγαμίαν πρὸς τοὺς ἡρακλεώτας. ἔγημε γὰρ Αμηστριν τὴν Οξυάρτου μὲν θυγατέρα, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφιδῆν, Κρατεροῦ δὲ γυναῖκα γενομένην ὑπ' Αλεξάνδρου δοθεῖσαν, τότε δυναστεύουσαν τῆς πόλεως. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ἑλλάδα, Δημήτριος διατρίβων ἐν ταῖς ἀθήναις ἔσπευδε μυηθῆναι καὶ καταλαβεῖν τὴν ἐν ἐλευσῖνι τελετήν. ἀπεχούσης δὲ χρόνον ἱκανὸν τῆς κατὰ τοὺς νόμους ἡμέρας καθ' ἣν εἰώθεισαν ἀθηναῖοι συντελεῖν τὴν τελετήν, ἔπεισε τὸν δῆμον διὰ τὰς εὐεργεσίας κινῆσαι τὸ πάτριον ἔθος. παραδοὺς οὖν αὑτὸν ἄνοπλον τοῖς ἱερεῦσι, καὶ πρὸ τῆς ὡρισμένης ἡμέρας μυηθείς, ἀνέζευξεν ἐκ τῶν ἀθηνῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἰς χαλκίδα τῆς εὐβοίας ἤθροισε τὸν στόλον, καὶ τὴν πεζικὴν δύναμιν. μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενος τοὺς περὶ Κάσανδρον προκατειλῆφθαι τὰς παρόδους, πεζῇ μὲν ἀπέγνω τὴν εἰς θετταλίαν ποιεῖσθαι πορείαν. παραπλεύσας δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὸν ἐν λαρίσῃ λιμένα, καὶ τὴν δύναμιν ἐκβιβάσας, τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐφόδου παρέλαβε, τὴν δ' ἄκραν ἐκπολιορκήσας, τοὺς μὲν φρουροὺς δήσας παρέδωκεν εἰς φυλακήν, τοῖς δὲ λαρισαίοις τὴν αὐτονομίαν ἀποκατέστησε. μετὰ δὲ ταῦτα πρόνας μὲν καὶ πτελεὸν προσηγάγετο. Δῖον δὲ καὶ ὀρχομενὸν μετοικίζοντος εἰς Θήβας Κασάνδρου, διεκώλυσε μετοικισθῆναι τὰς πόλεις. Κάσανδρος δέ, θεωρῶν τὰ πράγματα τοῦ Δημητρίου κατὰ νοῦν χωροῦντα, Φερὰς μὲν καὶ Θήβας ἀσφαλεστέραις φρουραῖς προεφύλαττε. τὴν δὲ δύναμιν πᾶσαν εἰς ἕνα τόπον ἀθροίσας, ἀντεστρατοπέδευσε τοῖς περὶ τὸν Δημήτριον. εἶχε δὲ τοὺς συμπάντας, πεζοὺς μὲν εἰς δισμυρίους ἐνακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους. τῷ δὲ Δημητρίῳ συνηκολούθουν ἱππεῖς μὲν χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, πεζοὶ δὲ μακεδόνες οὐκ ἐλάττους τῶν ὀκτακισχιλίων, μισθοφόροι δ' εἰς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους. ἔκ τε τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πόλεων δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι. ψιλικὰ δὲ τάγματα, καὶ πειρατῶν παντοδαπῶν τῶν συντρεχόντων ἐπὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἁρπαγάς, οὐκ ἐλάττους τῶν ὀκτακισχιλίων. ὥστ' εἶναι τοὺς ἅπαντας πεζούς, περὶ τοὺς πεντακισμυρίους ἑξακισχιλίους. ἀντικαθημένων δὲ τῶν στρατοπέδων ἀλλήλοις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐκτάξεις μὲν ἐγένοντο παρ' ἀμφοτέροις, εἰς μάχην δ' οὐδέτερος συγκατέβαινε, καραδοκῶν τὴν ἐπὶ τῆς ἀσίας ἐσομένην τῶν ὅλων κρίσιν. Δημήτριος δέ, τῶν Φεραίων ἐπικαλεσαμένων αὐτόν, παρεισπεσὼν εἰς τὴν πόλιν μετὰ μέρους τῆς δυνάμεως, τὴν μὲν ἄκραν ἐκπολιορκήσας, ὑποσπόνδους ἀφῆκε τοὺς παρὰ Κασάνδρου στρατιώτας, τοῖς δὲ Φεραίοις τὴν ἐλευθερίαν ἀποκατέστησεν. ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν περὶ θετταλίαν, ἧκον πρὸς τὸν Δημήτριον οἱ πεμφθέντες ὑπ' Αντιγόνου, διασαφοῦντες τὰς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐντολάς, καὶ παρακελευόμενοι τὴν ταχίστην διαβιβάζειν τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἀσίαν. διόπερ ἀναγκαῖον ἡγησάμενος ὑπάρχειν ὁ βασιλεὺς τὸ πείθεσθαι τῷ πατρί, πρὸς μὲν Κάσανδρον διαλύσεις ἐποιήσατο, συνθέμενος εἶναι κυρίας τὰς συνθήκας, ἐὰν ὦσιν εὐάρεστοι τῷ πατρί. ἀκριβῶς μὲν εἰδὼς οὐ προσδεξόμενον αὐτόν, διὰ τὸ κεκρικέναι πάντως διὰ τῶν ὅπλων ἐπιθεῖναι τέλος τῷ συμβάντι πολέμῳ. βουλόμενος δὲ τὴν ἐκ τῆς ἑλλάδος ἀποχώρησιν εὐσχήμονα ποιήσασθαι, καὶ μὴ φυγῇ παραπλησίαν. ἐνέγραψε γὰρ ἐν ταῖς συνθήκαις πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ τὰς ἑλληνίδας πόλεις ἐλευθέρας ὑπάρχειν, οὐ τὰς κατὰ τὴν ἑλλάδα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς κατὰ τὴν ἀσίαν. μετὰ δὲ τῶν

Δημήτριος, παρασκευασάμενος πορεῖα πρὸς τὴν παρακομιδὴν τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τῆς ἀποσκευῆς, ἀνήχθη παντὶ τῷ στόλῳ, καὶ κομισθεὶς διὰ τῶν νήσων κατέπλευσεν εἰς ἔφεσον. ἐκβιβάσας δὲ τὴν δύναμιν, καὶ στρατοπεδεύσας πλησίον τῶν τειχῶν, ἠνάγκασε τὴν πόλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν ἀποκαταστῆναι τάξιν· καὶ τὴν μὲν ὑπὸ Πρεπελάου τοῦ Λυσιμάχου στρατηγοῦ παρεισαχθεῖσαν φρουρὰν ἀφῆκεν ὑπόσπονδον· ἰδίαν δὲ φυλακὴν εἰς τὴν ἄκραν καταστήσας, παρῆλθεν εἰς ἑλλήσποντον· καὶ λαμψακηνοὺς μὲν καὶ παριανοὺς, ἔτι δὲ τῶν ἄλλων τῶν μεταβεβλημένων πόλεων τινὰς ἀνεκτήσατο. ἐπὶ δὲ τὸ στόμα τοῦ πόντου παραγενόμενος, πρὸς τῷ χαλκηδονίων ἱερῷ στρατοπεδείαν περιεβάλετο, καὶ τοὺς φυλάξοντας τὸν τόπον ἀπέλιπε, στρατιώτας πεζοὺς μὲν τρισχιλίους, ναῦς δὲ μακρὰς τριάκοντα. τὴν δ' ἄλλην δύναμιν διελόμενος κατὰ πόλεις, διέδωκεν εἰς χειμασίαν. Περὶ δὲ τούτους τοὺς χρόνους καὶ Μιθριδάτης ὑπήκοος ὢν Αντιγόνῳ, καὶ δόξας ἀφίστασθαι πρὸς τοὺς περὶ Κάσανδρον, ἀνῃρέθη περὶ κίον τῆς μυσίας, ἄρξας αὐτῆς καὶ ἀρρίνης ἔτη τριάκοντα πέντε. τὴν δὲ δυναστείαν διαδεξάμενος Μιθριδάτης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ πολλοὺς προσεκτήσατο. τῆς δὲ καππαδοκίας καὶ παφλαγονίας ἦρξεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις, Κάσανδρος μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τὴν Δημητρίου, τὰς μὲν κατὰ τὴν θετταλίαν πόλεις ἀνεκτήσατο· Πλείσταρχον δὲ μετὰ δυνάμεως ἐξέπεμψεν εἰς τὴν ἀσίαν βοηθήσοντα τοῖς περὶ τὸν Λυσίμαχον. οἱ δὲ συναποσταλέντες ἦσαν πεζοὶ μὲν μύριοι δισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι. ὁ δὲ Πλείσταρχος, ἐπειδὴ παραγενόμενος ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ πόντου κατέλαβε τοὺς τόπους προκατειλημμένους ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀπογνοὺς τὴν διάβασιν, παρῆλθεν εἰς ὀδησσὸν, ἣ κεῖται μεταξὺ μὲν τῆς τε ἀπολλωνίας καὶ γαλατίας· καταντικρὺ δὲ τῆς ἐν τῷ πέραν ἡρακλείας, ἐχούσης τι μέρος τῆς Λυσιμάχου δυνάμεως. οὐκ ἔχων δ' ἱκανὰ πορεῖα πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν διάβασιν, τριχῆ διεμέρισε τὴν δύναμιν. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἀποστολὴν συνέβη διασωθῆναι πρὸς τὴν ἡράκλειαν. τὴν δὲ δευτέραν ὑπὸ τῶν περὶ στόμα τοῦ πόντου φυλακίδων νεῶν ἁλῶναι· κατὰ δὲ τὴν τρίτην αὐτοῦ συνδιαβαίνοντος τοῦ Πλειστάρχου, χειμὼν ἐπεγενήθη τηλικοῦτος, ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν σκαφῶν καὶ σωμάτων διαφθαρῆναι. καὶ γὰρ ἡ κομίζουσα ναῦς ἑξήρης τὸν στρατηγὸν συνεκλύσθη, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πλεόντων οὐκ ἐλαττόνων ἢ πεντακοσίων τριῶν πρὸς τοῖς τριάκοντα μόνον διεσώθησαν. ἐν δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ Πλείσταρχος, ναυαγίου μὲν ἐπειλημμένος, εἰς δὲ τὴν γῆν ἡμιθανὴς ἐκβεβρασμένος. οὗτος μὲν οὖν ἀποκομισθεὶς εἰς ἡράκλειαν, καὶ προσαναλαβὼν ἐκ τῆς ἀτυχίας τὸ σῶμα, πρὸς τὸν Λυσίμαχον εἰς τὴν χειμασίαν ἀνέζευξε, τὸ πλεῖον τῆς δυνάμεως ἀποβεβληκώς. ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς ἀναζεύξας ἐξ αἰγύπτου μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου τὰς μὲν ἐν τῇ κοίλῃ συρίᾳ πόλεις ἁπάσας ὑποχειρίους ἐποιήσατο· σιδῶνα δὲ πολιορκοῦντος αὐτοῦ τινὲς παρῆσαν ἀπαγγέλλοντες ψευδῶς ὅτι παρατάξεως γενομένης τοῖς βασιλεῦσιν οἱ μὲν περὶ Λυσίμαχον καὶ Σέλευκον ἡττηθέντες ἀποκεχωρήκασιν εἰς τὴν ἡράκλειαν, Αντίγονος δὲ νενικηκὼς προσάγει μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ συρίας. παραλογισθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων, καὶ πεισθεὶς ἀληθῆ τὴν προσαγγελίαν εἶναι, πρὸς μὲν τοὺς σιδωνίους εἰς τέτταρας μῆνας ἀνοχὰς ἐποιήσατο, τὰς δὲ κεχρωθείσας πόλεις φρουραῖς ἀσφαλισάμενος, ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς αἴγυπτον. Αμα δὲ τούτοις πραττομένοις, οἱ τῶν παρὰ Λυσιμάχου στρατιωτῶν αὐτομολήσαντες ἐκ τῆς χειμασίας πρὸς Αντίγονον, αὐταριάται μὲν δισχίλιοι, λύκιοι δὲ καὶ παμφύλιοι περὶ ὀκτακοσίους. τούτοις μὲν οὖν Αντίγονος φιλανθρώπως προσενεχθεὶς, τούς τε μισθοὺς ἔδωκεν οὓς ἔφασαν

ἢ μαρίνης

ἢ προκατεχομένους

ἐφείλετο παρὰ Λυσιμάχου, καὶ δωρεαῖς ἐτίμησε. καθ' ὃν δὲ χρόνον ἦλθε καὶ Σέλευκος ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν, διαβεβηκὼς εἰς Καππαδοκίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ κατασκευάσας χειμάδια τοῖς στρατιώταις παρεχείμαζεν. εἶχε δὲ πεζοὺς μὲν εἰς δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ σὺν τοῖς ἱπποτοξόταις περὶ μυρίους διχιλίους, ἐλέφαντας δὲ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα πλείω τῶν ἑκατόν. αἱ μὲν οὖν τῶν βασιλέων δυνάμεις τοῦτον τὸν τρόπον ἠθροίζοντο, κεκρικότων ἁπάντων κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν θερείαν διὰ τῶν ὅπλων κρῖναι τὸν πόλεμον. ἡμεῖς δέ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ προεθέμεθα, τὸν γενόμενον τούτοις τοῖς βασιλεῦσι πρὸς ἀλλήλους πόλεμον περὶ τῶν ὅλων πράξεων ἀρχὴν ποιησόμεθα τῆς ἑπομένης βίβλου.

Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ λα βιβλίου τῆς ἱστορικῆς βιβλιοθήκης Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου.

Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις εἰς Ῥώμην παρεγένοντο πρεσβευταὶ Ῥοδίων τὰς γεγενημένας διαβολὰς κατ' αὐτῶν ἀπολύσασθαι. ἐδόκουν γὰρ ἐν τῷ πρὸς Περσέα πολέμῳ ταῖς εὐνοίαις ἀποκεκλικέναι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προδεδωκέναι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν. μηδὲν δὲ ἀνύοντες ὧν ἐπρέσβευον, εἰς ἀθυμίαν ἐνέπιπτον, καὶ μετὰ δακρύων ἐποιοῦντο τὰς ἐντεύξεις. εἰσαγαγόντος δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν σύγκλητον ἑνὸς τῶν δημάρχων Ἀντωνίου, πρῶτος μὲν ἐποιήσατο τὸν ὑπὲρ τῆς πρεσβείας λόγον Φιλόφρων, μετὰ δὲ τοῦτον Ἀσυμήδης. πολλὰ δὲ πρὸς δέησιν καὶ παραίτησιν εἰπόντες, καὶ τὸ τελευταῖον, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ κύκνειον ᾄσαντες, μόλις ἔλαβον ἀποκρίσεις δι' ὧν τοῦ μὲν ὁλοσχερεῦς φόβου παρελύθησαν, περὶ δὲ τῶν ἐγκλημάτων πικρῶς ὠνειδίσθησαν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Περσέα τὸν τελευταῖον Μακεδονίας βασιλέα, πολλάκις Ῥωμαίοις διὰ φιλίας ἰόντα, πολλάκις δὲ καὶ στρατιᾷ ἀξιολόγῳ πολεμήσαντα, τέλος Αἰμίλιος καταπολεμήσας εἷλε, καὶ λαμπρὸν θρίαμβον ἐπὶ τῇ νίκῃ κατήγαγε. Περσεὺς δὲ τηλικαύταις περιπεσὼν συμφοραῖς ὥστε δοκεῖν ὅμοια μύθοις ἀλήπτοις εἶναι τὰ πάθη τὰ περὶ αὐτόν, οὐδ' ἀπολυθῆναι τοῦ ζῆν ἤθελε. πρὶν γὰρ ἢ τὴν σύγκλητον ὑπὲρ αὐτοῦ διαλαβεῖν ὃ χρὴ παθεῖν, τὸν κατὰ πόλιν στρατηγὸν, εἰσενέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν ἐν ἄλβαις κάρκαρον μετὰ τῶν τέκνων. ἔστι δὲ ὁ κάρκαρος ὄρυγμα κατάγειον βαθύ, τὸ μὲν μέγεθος ἔχων οἴκου μάλιστά πως ἐννεακλίνου, σκότους δὲ πλῆρες καὶ δυσοσμίας, διὰ τὸ πλῆθος τῶν παραδιδομένων εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ θανατικοῖς ἐγκλήμασι καταδικαζομένων. ὧν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις οἱ πλείους ἐνταῦθα καθείργνυντο. ἐν οὕτω γὰρ στενωπῷ συγκεκλεισμένων πολλῶν ἀνδρῶν, ἀπεθηριοῦτο τὰ τῶν ἀτυχούντων σώματα· τῶν τε πρὸς τροφὴν καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν χρείαν ἀνηκόντων πάντων ἐν ταὐτῷ πεφυρμένων, τοσαύτην προσπίπτειν δυσωδίαν συνέβαινεν, ὥστε μηδένα τῶν προσιόντων ῥᾳδίως δύνασθαι καρτερῆσαι. ἐφ' ἡμέρας μὲν οὖν ἑπτὰ διετέλεσεν ἐνταῦθα κακοχούμενος, ὥστε καὶ παρὰ τῶν ἐσχάτων καὶ τακτὰ σιτουμένων ἐπικουρίας δεηθῆναι. συμπαθεῖς γὰρ οὗτοι γινόμενοι διὰ τὸ μέγεθος

τῶν ἀκληρημάτων, ὧν μετελάμβανον οὕτω φιλανθρώπως τούτων ἐκείνῳ μεταδίδοσαι δακρύοντες. ἔρριπτο δὲ ὅλον αὐτῷ καὶ ξίφος πρὸς ἀναίρεσιν, καὶ κάλως πρὸς ἀγχόνην, ἐξουσίας διδομένης ὡς βούλοιτο χρήσασθαι. ἀλλ' οὐδὲν οὕτω γλυκὺ φαίνεται τοῖς ἠτυχηκόσιν ὡς τὸ ζῆν, καίπερ αὐτῶν ἄξια θανάτου πασχόντων. καὶ πέρας ἐν τοιαύταις ἂν ταῖς ἀνάγκαις κατέστρεψε τὸν βίον, εἰ μὴ Μάρκος Αἰμίλιος προκαθήμενος τοῦ βουλευτηρίου, τηρῶν τό, τε περὶ αὐτὸν ἀξίωμα καὶ τὸ τῆς πατρίδος ἐπιεικὲς, παρήνεσε τῇ συγκλήτῳ σχετλιάζων, εἰ μὴ τὸν ἀνθρώπινον φόβον εὐλαβοῦνται, τήν γε τοὺς ὑπερηφάνως ταῖς ἐξουσίαις χρωμένους μετερχομένην νέμεσιν αἰδεῖσθαι. διόπερ εἰς ἐπιεικεστέραν ἀχθεὶς φυλακὴν, καὶ κεναῖς ἐλπίσι προσανέχων, ὁμοίαν τοῖς προητυχημένοις ἔσχε τοῦ βίου τὴν καταστροφήν. διετῆ γὰρ χρόνον φιλοψυχήσας, καὶ προσκόψας τοῖς φυλάττουσι βαρβάροις, κωλυόμενος ὑπ' ἐκείνων ὕπνου τυχεῖν ἐτελεύτησεν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Λέγουσιν ἑαυτοὺς οἱ τῆς καππαδοκίας βασιλεῖς εἰς Κῦρον ἀναφέρειν τὸ γένος τὸν ἐν πέρσαις. διαβεβαιοῦνται δὲ καὶ τῶν ἑπτὰ περσῶν τῶν τὸν μάγον ἐπανελομένων ἑνὸς ὑπάρχειν ἀπόγονοι. καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κύρου συγγένειαν οὕτω καταριθμοῦνται. Καμβύσου τοῦ Κύρου πατρὸς ἀδελφὴν ὑπάρξαι γνησίαν Ἄτοσσαν· ταύτης δὲ καὶ Φαρνάκου τοῦ καππαδοκίας βασιλέως γενέσθαι Παιδάγαμον, καὶ τούτου γενέσθαι Σμέρδιν· οὗ Ἀρτάμνην, τοῦ δὲ Ἀναφᾶν· ὃν καὶ διενεγκεῖν μετ' ἀνδρείᾳ καὶ τόλμῃ, γενέσθαι δὲ ἕνα τῶν ἑπτὰ περσῶν. τὴν μὲν οὖν εἰς Κῦρον συγγένειαν οὕτω γενεαλογοῦσι, καὶ τὴν εἰς Ἀναφᾶν· ᾧ φασι δι' ἀνδρείαν συγχωρηθῆναι τὴν καππαδοκίας δυναστείαν, ὥστε μὴ τελεῖν φόρους πέρσαις. οὗ τελευτήσαντος, ὁ ὁμώνυμος υἱὸς ἄρχει. μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν ἀπολειφθέντων δυοῖν υἱῶν Δατάμου καὶ Ἀριμναίου, διαδέξασθαι τὴν ἀρχὴν Δατάμην, ἄνδρα καὶ κατὰ πόλεμον καὶ κατὰ τὰ ἄλλα μέρη τῆς βασιλείας ἐπαινούμενον. ὃς πέρσαις διὰ μάχης ἐλθὼν, καὶ λαμπρῶς κατὰ τὴν μάχην ἀγωνισάμενος, ἐν αὐτῇ τελευτᾷ. διεδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ἀριάμνης. οὗ γίνονται παῖδες Ἀριαράθης καὶ Ὀλοφέρνης. οὗτος δὲ ἔτη πεντήκοντα δυναστεύσας, καὶ μηδὲν ἔργον ἄξιον μνήμης πράξας τελευτᾷ. τὴν δὲ ἀρχὴν διεδέξατο ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν Ἀριαράθης. ὃς φιλοστοργῆσαι διαφερόντως λέγεται τὸν ἀδελφὸν, καὶ προαγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὰς ἐπιφανεστάτας τάξεις. ὃν καὶ πέρσαις κατ' αἰγυπτίων ἀποσταλέντα συμμαχῆσαι, καὶ μετὰ μεγάλων τιμῶν ἐπανελθεῖν, ἃς Ὦχος ὁ περσῶν βασιλεὺς ὑπὲρ ἀνδρείας ἐδίδου, καὶ τὸν βίον ἐν τῇ πατρίδι λιπεῖν, υἱοὺς ἐγκαταλιπόντα Ἀριαράθην καὶ Ἀρύσην. ὁ δὲ ἀδελφὸς καὶ τῆς καππαδοκίας ἔχων τὴν ἀρχὴν (οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ γονὴ γνησία) τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων τἀδελφοῦ Ἀριαράθην υἱοποιεῖται. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Ἀλέξανδρος ὁ μακεδὼν καταπολεμεῖ μὲν πέρσας, εἶτα καὶ τελευτᾷ, καὶ Περδίκκας ὁ τῶν ὅλων τότε ἡγούμενος Εὐμένη πέμπει καππαδοκίας στρατηγόν. καὶ καταπολεμηθέντος Ἀριαράθου πεσόντος τε ἐν τῇ μάχῃ, αὐτή τε ἡ καππαδοκία καὶ τὰ πλησιόχωρα αὐτῆς ἔπεσεν ὑπὸ μακεδόνας. Ἀριαράθης δὲ ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος υἱὸς ἀπελπίσας κατὰ τὸ παρὸν, ἀποχωρεῖ μετ' ὀλίγων πρὸς τὴν ἀρμενίαν. μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον τῶν περὶ τὸν Εὐμένη καὶ Περδίκκαν τελευτησάντων, Ἀντιγόνου δὲ καὶ Σελεύκου περισπωμένων, λαβὼν δύναμιν παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν ἀρμενίων Ἀρδοάτου, τὸν μὲν τῶν μακεδόνων στρατηγὸν

Ἀμύνταν ἀπέκτεινεν, ἐξέβαλε δὲ καὶ Μακεδόνας ταχέως τῆς χώρας, καὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀνεκτήσατο. τούτῳ δὲ τριῶν παίδων γενομένων, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ πρεσβύτερος Ἀριάμνης. ὃς ἐπιγαμίαν πρὸς Ἀντίοχον ποιησάμενος τὸν ἐπονομασθέντα θεὸν, τὴν τούτου θυγατέρα Στρατονίκην συνῴκισε τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν υἱῶν Ἀριαράθῃ. ὑπάρχων δὲ φιλότεκνος διαφερόντως, περιέθετο τῷ παιδὶ διάδημα, καὶ συνάρχειν πάντων τῶν τῆς βασιλείας προτερημάτων ἐπίσης μεταδίδωσι. τοῦ δὲ πατρὸς τελευτήσαντος Ἀριαράθης βασιλεύει καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ μεταλλάττων τὸν βίον κατέλιπε τὴν βασιλείαν Ἀριαράθῃ τῷ υἱῷ νηπίῳ παντελῶς ὄντι τὴν ἡλικίαν. οὗτος δὲ ἔγημε θυγατέρα τοῦ μεγάλου κληθέντος Ἀντιόχου, ὀνομαζομένην Ἀντιοχίδα, πανοῦργον μάλιστα. ταύτην δὲ, μὴ γινομένων τέκνων, ὑποβαλέσθαι δύο παῖδας, ἀγνοοῦντος τοῦ ἀνδρὸς Ἀριαράθην καὶ Ὀλοφέρνην. μετὰ δέ τινα χρόνον τῆς φύσεως ἐπιδεξαμένης, ἀνελπίστως τεκεῖν αὐτὴν δύο μὲν θυγατέρας, υἱὸν δὲ ἕνα τὸν ὀνομασθέντα Μιθριδάτην. ἐξ οὗ τοὺς ὑποβολιμαίους ἀναδιδαξαμένην ἀνδρί, τὸν μὲν πρεσβύτερον μετὰ συμμέτρου χορηγίας εἰς Ῥώμην ἀποσταλῆναι παρασκευάσαι, τὸν δὲ νεώτερον εἰς τὴν Ἰωνίαν, χάριν τοῦ μὴ διαμφισβητεῖν ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῷ γνησίῳ. τοῦτον δὲ ἀνδρωθέντα καὶ Ἀριαράθην φασὶ μετονομασθῆναι, παιδείας τε ἑλληνικῆς μετασχεῖν καὶ κατὰ τὴν τὴν ἄλλην ἐπαινεῖσθαι ἀρετήν. καὶ ὁ μὲν πατὴρ φιλοπάτορι ὄντι τῷ υἱῷ ἐσπούδαζεν ἀποδοῦναι τὴν τοῦ φιλοτέκνου σπουδήν. καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὔξεις προέβη τὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας, ὥστε ὁ μὲν πατὴρ ἐξίστασθαι τῆς ὅλης ἀρχῆς ἠγωνίζετο τῷ παιδί· ὁ δὲ ἀδύνατον ἐδείκνυε δέξασθαι αὐτὸν παρὰ γονέων ἔτι ζώντων τὴν τοιαύτην χάριτα. οὗτος, τὸν πατέρα τοῦ πεπρωμένου καταλαβόντος, διεδέξατο τὴν βασιλείαν, τήν τε ἄλλην ἀγωγὴν τοῦ βίου ἀξιολογωτάτην ἐνδεικνύμενος, καὶ φιλοσοφίᾳ προσανέχων. ἐξ οὗ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοουμένη πάλαι Καππαδοκία, τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτέριον ὑπῆρχεν. ἀνενεώσατο δὲ οὗτος καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν.

Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ λβ βιβλίου τῆς ἱστορικῆς βιβλιοθήκης Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου.

Μασανάσσης ὁ Λιβύων βεβασιλευκὼς, καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν τετηρηκὼς, ἐνενήκοντα μὲν ἐβίω ἔτη ἐν δυνάμει, παῖδας δέκα ἐν τῷ ἀπαλλάττεσθαι καταλιπὼν, οὓς καὶ Ῥωμαίοις ἐπιτροπεύεσθαι παρακατέθετο. ἦν δὲ καὶ κατὰ τὴν τοῦ σώματος εὐτονίαν διαφέρων, καὶ καρτερίᾳ καὶ πόνοις συνήθης ἐκ παιδός. ὅς γε στὰς ἐν τοῖς ἴχνεσιν ὅλην τὴν ἡμέραν ἀκίνητος ἔμενε, καθεζόμενος δὲ οὐκ ἠγείρετο μέχρι νυκτὸς, ἐνημερεύων ταῖς τῶν πόνων μελέταις. ἐπὶ δὲ τὸν ἵππον ἐπιβαίνων συνεχῶς ἡμέρας καὶ νύκτα, καὶ ταῖς ἱππασίαις χρώμενος, οὐκ ἐξελύετο. σημεῖον δὲ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν εὐεξίας τε καὶ δυνάμεως μέγιστον. ἐνενήκοντα γὰρ σχεδὸν ἔχων ἔτη, υἱὸν εἶχε τετραετῆ διαφέροντα τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ. ἐν δὲ ταῖς τῶν ἀγρῶν ἐπιμελείαις τοσοῦτον διήνεγκεν, ὡς ἑκάστῳ τῶν υἱῶν ἀπολιπεῖν ἀγρὸν μυριόπλεθρον κεκοσμημένον πάσαις ταῖς κατασκευαῖς. ἐβασίλευσε δὲ ἐπιφανῶς ἔτη ἑξήκοντα.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Λυσιτανοὶ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἔχοντες ἀξιόχρεων ἡγεμόνα, εὐάλωτοι καθίσταντο

ῥωμαίοις πολεμοῦντες. ὕστερον δὲ Οὐειάτθου κυριεύσαντες, μεγάλα ῥωμαίους ἔβλαψαν. οὗτος μὲν οὖν ἦν τῶν παρὰ τὸν ὠκεανὸν οἰκούντων λουσιτανῶν, ποιμαίνων δὲ ἐκ παιδὸς ὀρείῳ βίῳ κατέστη συνήθης, συνεργὸν ἔχων καὶ τὴν τοῦ σώματος φύσιν. καὶ γὰρ ῥώμῃ καὶ τάχει καὶ τῇ τῶν λοιπῶν μερῶν εὐκινησίᾳ πολὺ διενήνοχε τῶν ἰβήρων, συνεθίσας ἑαυτὸν τροφῇ μὲν ὀλίγῃ, γυμνασίοις δὲ πολλοῖς χρῆσθαι, καὶ ὕπνῳ μέχρι μόνου τοῦ ἀναγκαίου. καθόλου δὲ σιδηροφορῶν συνεχῶς, καὶ θηρίοις καὶ λῃσταῖς εἰς ἀγῶνας καθιστάμενος, περιβόητος ἐγένετο παρὰ τοῖς πλήθεσι· καὶ ἡγεμὼν αὐτοῖς ᾑρέθη, καὶ ταχὺ σύστημα περὶ ἑαυτὸν λῃστῶν ἤθροισε· καὶ προκόπτων ἐν τοῖς πολέμοις οὐ μόνον ἐθαυμάσθη δι' ἀλκήν, ἀλλὰ καὶ στρατηγεῖν ἔδοξε διαφερόντως. ἦν δὲ καὶ δίκαιος ἐν ταῖς διανομαῖς τῶν λαφύρων, καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς ἀνδραγαθήσαντας ἐξῆρε τοῖς δώροις. προϊὼν δέ, οὐκέτι λῃστὴν ἀλλὰ δυνάστην αὑτὸν ἀναδείξας, ἐπολέμησε ῥωμαίοις, καὶ πολλαῖς ἐκράτησε μάχαις· ὡς καὶ στρατηγὸν ῥωμαίων Οὐϊτέλλιον αὐτῷ καταπολεμῆσαι στρατῷ, καὶ αἰχμάλωτον λαβεῖν, καὶ ξίφει ἀνελεῖν, καὶ πολλὰ ἕτερα εὐημερῆσαι κατὰ πόλεμον· ἕως Φάβιος στρατηγὸς τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου κεχειροτόνητο. ἐκ τούτου δ' ἐλαττοῦσθαι ἤρξατο ἐπ' οὐκ ὀλίγον. εἶτα ἀναλαβών, καὶ κατευδοκιμήσας Φαβίου, εἰς συνθήκας αὐτὸν ἐλθεῖν ἀναξίους ῥωμαίων ἠνάγκασεν. ἀλλ' ὅτε Σκηπίων στρατηγεῖν κατὰ Οὐειάτθου αἱρεθείς, τάς τε συνθήκας ἠκύρωσε, καὶ πολλάκις Οὐείατθον ἐλαττώσας εἶτα εἰς ἔσχατον ἥττης συνελάσας, ὥστε καὶ πρὸς σπονδὰς ὁρᾶν, διὰ τῶν οἰκείων ἐδολοφόνησε. καὶ τὸν διαδεξάμενον αὐτοῦ τὴν στρατηγίαν Ταύταμον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καταπληξάμενος, καὶ σπονδὰς οἵας ἐβούλετο θέσθαι παρασκευασάμενος, ἔδωκε χώραν καὶ πόλιν εἰς κατοίκησιν.

Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ λζ βιβλίου τῆς ἱστορικῆς βιβλιοθήκης Διοδώρου τοῦ σικελιώτου.

Ο Μαρσικὸς πόλεμος ἐκ τῶν ἀρξάντων τῆς ἀποστάσεως ὠνομάσθη· ἐπεὶ σύμπαντές γε ἰταλοὶ κατὰ ῥωμαίων τοῦτον ἐξήνεγκαν τὸν πόλεμον. αἰτία δὲ πρώτη ἐγένετο τοῦ πολέμου τὸ μεταπεσεῖν τοὺς ῥωμαίους ἀπὸ τῆς εὐτάκτου καὶ λιτῆς ἀγωγῆς καὶ ἐγκρατοῦς, δι' ἧς ἐπὶ τοσοῦτον ηὐξήθησαν, εἰς ὀλέθριον ζῆλον τρυφῆς καὶ ἀκολασίας. ἐκ γὰρ τῆς διαφθορᾶς ταύτης στασιάσαντος τοῦ δημοτικοῦ πρὸς τὴν σύγκλητον, εἶτα ἐκείνης ἐπικαλεσαμένης τοὺς ἐκ τῆς ἰταλίας ἐπικουρῆσαι, καὶ ὑποσχομένης τῆς πολυεράστου ῥωμαϊκῆς πολιτείας μεταδοῦναι καὶ νόμῳ κυρῶσαι, ἐπεὶ οὐδὲν τῶν ὑπεσχημένων τοῖς ἰταλιώταις ἐγένετο, ὁ ἐξ αὐτῶν πόλεμος πρὸς ῥωμαίους ἐξεκαύθη, ὑπατευόντων ἐν τῇ ῥώμῃ Λευκίου Μάρκου Φιλίππου, καὶ Σέξτου Ιουλίου ὀλυμπιὰς δ' ἤχθη πρὸς ταῖς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ποικίλα καὶ πολύτροπα πάθη, καὶ πόλεων ἁλώσεις ἑκατέρῳ μέρει τῶν διαπολεμησάντων συνέβη, ταλαντευομένης ὥσπερ ἐπιτηδείως παρὰ μέρος τῆς νίκης, καὶ μηδετέροις ἐν βεβαίῳ διαμενούσης. ὅμως ἀπείρου πλήθους ἑκατέρωθεν πεσόντος, ὀψὲ καὶ μόλις ῥωμαίοις ἐξενίκησε βεβαιωθῆναι τὸ κράτος. ἐπολέμουν δὲ ῥωμαίοις σαμνῖται, ἀσκαλανοί, λευκανοί, πικεντῖνοι, νωλανοί, καὶ ἕτεραι πόλεις καὶ ἔθνη. ἐν οἷς ἐπισημοτάτη καὶ μεγίστη καὶ κοινὴ πόλις ἄρτι συντετελεσμένη τοῖς ἰταλιώταις τὸ κορφίνιον ἦν. ἐν ᾗ τά τε ἄλλα ὅσα μεγάλην πόλιν καὶ ἀρχὴν κρατύνουσι συνεστήσαντο, καὶ ἀγορὰν εὐμεγέθη καὶ βουλευτήριον, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς πόλεμον

ἀφθόνως ἅπαντα, καὶ χρημάτων πλῆθος, καὶ τῆς τροφῆς δαψιλῆ χορηγίαν. συνεστήσαντο δὲ καὶ σύγκλητον κοινὴν πεντακοσίων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οἵ τε τῆς πατρίδος ἀρχῆς ἄξιοι προαχθήσεσθαι ἔμελλον, καὶ οἱ περὶ βουλεύεσθαι δυνάμενοι περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας· καὶ τούτοις ἐπιτρέψαντες τὰ κατὰ τὸν πόλεμον διοικεῖν, αὐτοκράτορας ποιήσαντες τοὺς συνέδρους. οὗτοι δὲ ἐνομοθέτησαν δύο μὲν ὑπάτους κατ' ἐνιαυτὸν αἱρεῖσθαι, δώδεκα δὲ στρατηγούς. καὶ κατεστάθησαν ὕπατοι μὲν, Κόιντος Πομπαίδιος Σίλων, Μαρσὸς μὲν τὸ γένος, πρωτεύων δὲ τῶν ὁμοεθνῶν· καὶ δεύτερος ἐκ τῶν σαμνιτῶν γένους Γάιος Απώνιος Μότυλος, καὶ αὐτὸς δόξῃ καὶ πράξεσι τοῦ ἔθνους προέχων. τὴν δὲ ὅλην ἰταλίαν εἰς δύο μέρη διελόντες, ὑπατικὰς ἐπαρχίας ταύτας καὶ μερίδας ἀπέδειξαν. καὶ τῷ μὲν Πομπαιδίῳ προσώρισαν χώραν ἀπὸ τῶν κερκώλων καλουμένων μέχρι τῆς ἀδριατικῆς θαλάσσης, τὰ πρὸς δυσμὰς καὶ τὴν ἄρκτον νεύοντα μέρη, καὶ στρατηγοὺς ἔταξαν αὐτῷ ἕξ. τὴν δὲ λοιπὴν τῆς ἰταλίας τὴν πρὸς ἕω καὶ μεσημβρίαν νεύουσαν προσώρισαν Γαΐῳ Μοτύλῳ, στρατηγοὺς ὁμοίως συζεύξαντες ἕξ. οὕτω πάντα δεξιῶς καὶ κατὰ μίμησιν τὸ σύνολον φαίαν τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ ἐκ παλαιοῦ τάξεως τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν διαθέμενοι, κατὰ τὸ σφοδρότερον λοιπὸν εἴχοντο καὶ τοῦ ἐφεξῆς πολέμου, τὴν κοινὴν πόλιν ἰταλίαν ἐπονομάσαντες. καὶ διεπολέμησαν ῥωμαίοις τὰ πλεῖστα κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον, ἕως Γναῖος Πομπήιος ὕπατος αἱρεθεὶς καὶ στρατηγὸς τοῦ πολέμου, καὶ Σύλλας στρατηγὸς ὑπὸ τῷ ἑτέρῳ ὑπάτῳ Κάτωνι, ἐπιφανεστάταις μάχαις τοὺς ἰταλιώτας οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις νικήσαντες, τὰ πράγματα αὐτῶν εἰς τὸ συντρίβεσθαι περιέστησαν. ἐπολέμησαν δ' ὅμως ἔτι, ἀλλὰ Γαΐου Κοσκωνίου σταλέντος εἰς ἰαπυγίαν στρατηγοῦ, πολλάκις ἡττήθησαν. εἶτα ἐλαττωθέντες, καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι καταλειφθέντες, κοινῇ γνώμῃ τὴν κοινὴν ἐκλείπουσι πόλιν τὸ κορφίνιον, διὰ τὸ τοὺς μάρσους καὶ πάντα τὰ γειτνιῶντα τῶν ἐθνῶν προσκεχωρηκέναι τοῖς ῥωμαίοις. εἰς δὲ τὴν ἐν σαμνίταις αἰσερνίαν καθιδρύσαντο, πέντε στρατηγοὺς αὐτοῖς ἐπιστήσαντες. ὧν ἑνὶ μάλιστα Κοΐντῳ Πομπαιδίῳ Σίλωνι τὴν πάντων ἡγεμονίαν ἐπίστευσαν, διὰ τὴν περὶ αὐτὸν ἐν τῷ στρατηγεῖν ἀρετήν τε καὶ δόξαν. οὗτος δὲ μετὰ τῆς κοινῆς τῶν στρατηγῶν γνώμης κατεσκεύασε μεγάλην δύναμιν, ὡς τοὺς συμπάντας μετὰ τῶν προϋπαρχόντων περὶ τρισμυρίους γενέσθαι. χωρὶς δὲ τούτων, τοὺς δούλους ἐλευθερώσας καὶ ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου καθοπλίσας, συνῆγεν οὐ πολὺ λείποντας τῶν μυρίων, ἱππεῖς δὲ χιλίους. συμβαλὼν δὲ ῥωμαίοις, Μαμέρκου στρατηγοῦντος αὐτῶν, ῥωμαίους μὲν ἀνεῖλεν ὀλίγους, τῶν δὲ οἰκείων ὑπὲρ ἑξακισχιλίους ἀπέβαλε. καὶ Μέτελλος κατὰ τὴν ἀπουλίαν τὴν οὐενουσίαν πόλιν ἀξιόλογον οὖσαν καὶ στρατιώτας πολλοὺς ἔχουσαν ἐξεπολιόρκησε. κατὰ καιρὸν δὲ τὸν αὐτὸν καὶ πλείους τῶν τρισχιλίων αἰχμαλώτους εἷλεν. ἐπικρατούντων δὲ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῶν ῥωμαίων, πέμπουσιν οἱ ἰταλοὶ πρὸς Μιθριδάτην τὸν βασιλέα πόντου, ἀκμάζοντα τότε πολεμικῇ χειρὶ καὶ παρασκευῇ, ἀξιοῦντες ἐπὶ τὴν ἰταλίαν κατὰ ῥωμαίων ἄγειν τὰς δυνάμεις. οὕτω γὰρ ῥᾳδίως ἂν συναφθέντων τὸ ῥωμαϊκὸν καταβληθήσεσθαι κράτος. ὁ δὲ Μιθριδάτης ἀπόκρισιν δίδωσιν, ἄξειν τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἰταλίαν ἐπειδὰν αὐτῷ καταστήσῃ τὴν ἀσίαν. τοῦτο γὰρ καὶ ἔπραττε. διὸ παντελῶς οἱ ἀποστάται τεταπεινωμένοι ἀπεγίνωσκον. λοιποὶ γὰρ ὑπῆρχον σαμνιτῶν ὀλίγοι καὶ σαβέλλοι διατρίβοντες ἐν τῇ νώλᾳ, καὶ πρὸς γε τούτοις οἱ περὶ Λαμπώνιον καὶ Κλέπιον, ἔχοντες λείψανα τῶν λευκανῶν. διὸ καὶ τοῦ μαρσικοῦ πολέμου σχεδὸν ἤδη διαλυομένου, πάλιν αἱ προειληφυῖαι στάσεις ἐμφύλιοι κατὰ τὴν ῥώμην κινήσεις ἐλάμβανον, ἀντιποιουμένων πολλῶν ἐνδόξων τοῦ τυχεῖν

τῆς κατὰ Μιθριδάτου στρατηγίας, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπάθλων. Γάϊός τε γὰρ Ἰούλιος
καὶ Γάϊος Μάριος ὁ ἑξάκις ὑπατεύσας ἀντεφιλονείκησαν, καὶ τὸ πλῆθος ἦν ἑκατέ-
ροις συμμεριζόμενον ταῖς γνώμαις. συνέβησαν δὲ καὶ ἕτεραι ταραχαί. Ὁ μέντοι Σύλ-
λας ὕπατος ὤν, χωρισθεὶς τῆς Ῥώμης, πρὸς τὰς περὶ Νῶλαν ἠθροισμένας παρεγένετο
δυνάμεις, καὶ πολλοὺς τῶν πλησιοχώρων καταπληξάμενος, ἠνάγκασε παραδοῦναι
σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰς πόλεις. τοῦ δὲ Σύλλα στρατεύσαντος μὲν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν κατὰ Μι-
θριδάτου, τῆς δὲ Ῥώμης μεγάλαις ταραχαῖς καὶ φόνοις ἐμφυλίοις περιεστωμένης,
Μάρκος Ἀπώνιος καὶ Τιβέριος Κλέπιος, ἔτι δὲ Πομπήϊος, οἱ τῶν ὑπολείπων Ἰτα-
λιωτῶν στρατηγοὶ διατρίβοντες ἐν τῇ Βρεττίᾳ, Ἰσίας μὲν πόλιν ὀχυρὰν ἐπὶ πολὺν
χρόνον πολιορκήσαντες οὐκ ἴσχυσαν ἑλεῖν, μέρος δὲ ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ στρατεύμα-
τος καταλιπόντες, τῇ λοιπῇ τὸ Ῥήγιον ἰσχυρῶς ἐπολιόρκησαν, ἐλπίζοντες, εἰ ταύτης
κρατήσαιεν, ῥᾳδίως εἰς τὴν Σικελίαν διαβιβάσειν τὰς δυνάμεις, καὶ κρατήσειν τῆς
εὐδαιμονεστάτης τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον νήσων. ἀλλ' ὁ ταύτης στρατηγὸς Γάϊος Ορ-
βανὸς, πολλῇ δυνάμει καὶ παρασκευῇ τε προθυμίᾳ χρησάμενος, καὶ καταπληξά-
μενος τοὺς Ἰταλιώτας τῷ μεγέθει τῆς παρασκευῆς ἐξήρπασε τοὺς Ῥηγίνους. εἶτα τῆς
περὶ Σύλλαν καὶ Μάριον ἐμφυλίου στάσεως ἀναρριπισθείσης Ῥωμαίοις, οἱ μὲν
Σύλλᾳ, οἱ δὲ Μαρίῳ συνεμάχησαν· καὶ τὸ μὲν πλέον αὐτῶν ἔπεσε τοῖς πολέμοις, τὸ
δ' ὑπόλοιπον ἐπικρατήσαντι Σύλλᾳ προσεχώρησε. καὶ οὕτω τέλεον τῇ ἐμφυλίῳ
συναπέσβη στάσει μέγιστος γεγονὼς καὶ ὁ μαρσικὸς ἐπικληθεὶς πόλεμος.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

ΜΕγάλη δὲ στάσις ἐμφύλιος ἤδη διαλυομένου τοῦ μαρσικοῦ γέγονε πολέμου, ἧς ἡ-
γοῦντο Σύλλας καὶ Γάϊος Μάριος νέος ὤν, ὁ Μαρίου τοῦ πολλάκις ὑπατευκό-
τος (ἑπτάκις γὰρ ὑπάτευσε) παῖς. ἐν δὲ τῇ στάσει πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων ἀνῃρέ-
θησαν. ἐκράτησε δ' ὁ Σύλλας, καὶ δικτάτωρ γεγονὼς, Ἐπαφρόδιτόν τε ὀνομάσας ἑαυ-
τὸν, οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἀλαζονείας. κρατῶν γὰρ τοῖς πολέμοις, ἰδίῳ ἀπεβίω θανάτῳ. ὁ
δὲ Μάριος μάχῃ τῇ πρὸς Σύλλαν γενναίως ἀγωνισάμενος, ὅμως ἡττηθεὶς κατέφυ-
γεν εἰς Πραίνεστον ἅμα μυρίοις πεντακισχιλίοις. συγκλεισθεὶς δ' ἐν αὐτῇ, καὶ χρόνον
οὐκ ὀλίγον πολιορκηθεὶς, ἠναγκάσθη, πάντων αὐτὸν ἐγκαταλιπόντων, καὶ μηδεμίαν
σωτηρίας ὁδὸν καθορῶν, τὴν ἑνὸς οἰκέτου τῶν πιστῶν χεῖρα εἰς λύσιν τῶν δεινῶν παρα-
καλέσαι, καὶ ὅς γε πεισθεὶς καὶ μιᾷ πληγῇ τοῦ βίου τὸν δεσπότην ἀπαλλάξας, ἑαυτὸν
ἐπικατέσφαξε. καὶ παύεται μὲν αὕτη ἡ στάσις· λείψανα μέντοι τοῦ πολέμου ὑπο-
λειφθέντα τῆς Μαρίου μοίρας ἐπὶ χρόνον Σύλλᾳ διεμαχέσαντο, ἕως καὶ αὐτὰ συν-
διέφθορε τοῖς ἄλλοις. μετὰ μέντοι τὴν τούτων ἀπαλλαγὴν Πομπηΐῳ, τῷ ἐπικληθέν-
τι Μάγνῳ διὰ τὰς πράξεις ἃς κατώρθωσε Σύλλᾳ τε συμπαράτλων καὶ καθ' ἑαυ-
τὸν Ῥωμαίοις· τούτῳ δὴ καὶ Ἰουλίῳ Καίσαρι ἔρις ἐκκαεῖσα εἰς ἐμφυλίους σφαγὰς
τοὺς Ῥωμαίους πάλιν ἠνάγκασε συστραφῆναι. Πομπηΐου δὲ λαμπρῶς τοῖς ὅλοις ἡττη-
θέντος καὶ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀναιρεθέντος, συστέλλεται μὲν ἡ τῶν ὑπάτων ἀρχὴ
εἰς μοναρχίαν Καίσαρι τῷ Ἰουλίῳ, παύεται δὲ τέλεον καὶ ἡ στάσις. ἐκείνου δὲ ἀναιρη-
μένου, κατὰ Βρούτου καὶ Κασσίου τῶν ἀνελόντων πόλεμος ἐμφύλιος κινεῖται, χειριζο-
μένων Λεπίδου τε καὶ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ τοῦ Αὐγούστου τὴν ὕπατον ἀρχὴν
ἐχόντων. οὐ βραδέως δὲ τοῦ πολέμου κρίσιν τοῖς ὅπλοις λαβόντος, καὶ νικηθέντων καὶ
ἀναιρεθέντων τῶν περὶ Κάσσιον καὶ Βροῦτον, μετ' οὐ πολὺ ῥήγνυται εἰς τὸ φανερὸν ἡ

ἐνδημευοῦσα Αὐγούστου καὶ Ἀντωνίου ὑπὲρ τῆς φιλοπρωτίας ἅμιλλα. καὶ πολλῶν συχνῶν αἱμάτων ἑκατέρωθεν ῥυέντων, τὸ κράτος Αὐγούστῳ βεβαιοῦται, καὶ τῶν ὅλων ἡ ἐξουσία αὐτῷ παραδίδοται διὰ βίου, τῆς τῶν ὑπάτων λοιπὸν ἀρχῆς τὴν ἰδίαν τάξιν καὶ δυναστείαν ἀποβεβληκυίας.

HENRICVS STEPHANVS LECTORI S. D.

TRIA sunt, lector, quæ huic volumini attexere operæpretiú existimaui. Primùm, ex posterioribus Diodori libris qui non extant (extare certè non credútur) excerptas historias. Deinde, libri eius decimiseptimi ex Arriano & Curtio supplementum. Postremò, meas in ipsum Diodorú annotationes. Præfabor autem de vnoquoque horú ea quæ tu, ni fallor, iam aues ex me intelligere.

Excerptas quasdam ex posterioribus Diodori libris historias quum anno abhinc quarto Romæ agens in quodam volumine cum aliis collectaneis inuenissem, & quáprimum iussu nobilis cuiusdá viri de Græcis Latinas fecissem: eas vtroque quidem sermone scriptas tibi offerre superuacaneum fore arbitratus sum: sed quum earum, quibus seruilia bella narrantur, exemplar Græcum non attulissem: at meæ interpretationis exéplar attulisse me cóperissem: hanc saltem (qualiscunque est) tibi dare, officii mei esse existimaui. Scito igitur Græcas præcedere, à libri vicesimi calce incipientes: Latinas autem mox sequuturas. Extant verò & alia (præter eas quas tibi dedi) ex iisdé excerptæ libris historiæ: sed ex cæteris quum nihil in promptu haberem, nec tanti esse illas iudicarem vt voluminis huius editio, iampridem omnium studiosorum votis expetita, tantisper differretur dum eas nancisci potuissem: hoc exiguo corollario & ipse contentus in præsens fui, & te quoque contentum fore speraui.

Quod autem attinet ad libri decimiseptimi Diodori ex Arriano & Curtio sumptum supplemétum: quod pridem Curtio ex Diodoro subsidium allatum fuit, idem vicissim Diodoro Curtium afferre in præsentia, velut ἀντιπελαργῶντα, æquissimum & rationi mihi visum est maximè consentaneum.

Ad meas annotationes venio: quas te lecturú duo sunt de quibus velim præmonitum. Vnum est, vt eas tanquam extemporales, non tanquam per otium scriptas, legas. Alterum, vt nó temere hunc vel illum locum suspectum habeas, & prætermissam à me queraris eius castigationem: sed quod tibi scrupulú iniicit, etiam atque etiá videas ne sit ex Diodori (cuius nouus sis lector) idiomate. Multos enim fortasse in hoc Diodori volumine mědosos esse iudicabis locos, quú à primo tantùm limine id salutaris: quos, vbi ad eius penetralia perueneris, tibique eius idioma familiare reddideris, mědo carere cognosces. Nec tamen præter locos à me annotatos repertum iri alios deprauatos inficior: sed eas fere quæ in iis sunt deprauationes non perinde damnosas aut periculosas esse scio. Illos auté excipio quibus hoc signum ʻ apposui. Eos verò præcipuè emendare conatus sum, ad quorum emendationem quædá in animo meo velut informatio styli Diodori adiumětum mihi afferre videbatur. De propriis autem nominibus nihil quicquam annotaui, quorum scripturæ certa iniri ratio omnium quidem non potest, multorum fortasse multo cum otio magnóque cum iudicio potest. Qui autem eadé propria nomina tam virorú quàm locorum, non eodé sed diuerso modo scripta diuersis in locis comperiet: is eam non nobis, sed nostris exemplaribus imputet inconstantiá. Ita tamen, vt quod in Diodori exemplaribus vitium reprehendet, eodem alia fere omnia Græcorum historicorum exemplaria laborare intelligat. Vale.

DE BELLIS SERVILIBVS EX DIODORI SICVLI LIBRO XXXIIII excerptæ historiæ, ab Henrico Stephano Latinæ factæ.

QVVM post deletos Carthaginiẽses Siculorũ res annis sexaginta in florentissima fortuna permansissent, tandem seruile bellum apud eos hac de causa exortum est: Vitæ cõmoditatibus magnopere aucti, ac diuitias ingentes adepti, magnam seruorum multitudinem emere soliti erant. quorum veluti greges quosdã simulatque è locis in quibus nutriebãtur eduxerant, certis illos notis compungebant. & eos quidem qui iuniores erãt, pastores constituebant: aliorum autẽ opera ad alia ministeria, prout cuiusque vsus postulabat, vtebantur. Verùm præterquam quod erga eos se asperos ac rigidos in imperandis ministeriis exhibebant, etiam eorum victus ac vestitus vix vllam gerere curam dignabantur. Vnde fiebat vt eorum bona pars vitam rapto sustentaret, omniáque sanguine redundarẽt: vtpote prædonibus, tanquam militum exercitibus, lõgè latéque grassantibus. Prouinciarum autem præfecti prohibere quidem conabantur, sed quũ supplicium de iis sumere non auderent propter magnam dominorum potentiam atque authoritatem, suam quisque prouinciam sinere impunè diripi cogebatur. Nam quũ plerique ex dominis equites Romani essent, & iudices constituerentur accusationum quæ aduersus præfectos è prouinciis afferebãtur, formidolosi ipsis præfectis erant. Iam verò quum ærumnis premerentur serui, & cum aliis modis pessimè acciperentur, tum verò plagis subinde præter rationem & iniuriose contunderentur, patientiam abrumpere cœperant. Itaque opportunum tempus nacti, in vnum cõuenientes de defectione sermones inter se cõferre solebant: donec tãdem verba ad rem contulerũt. Erat enim seruus quidam Syrus in vrbe Apamea natus (cuius dominus Antigenes vocabatur, eratque Enna ortus) vir magicis incãtationibus & circulatoriis captionibus ac præstigiis deditus. hic se futura prædicere instinctu afflatúque deorum ipsi in somnis apparentiũ simulabat: multisque per eam qua vtebatur hac in parte solertiam ac dexteritatem imponebat. Ab his autem primordiis lõgius progressus, non solùm ex somniorum visis futura prænuntiabat, sed & vigil cernere se deos & ex iis res futuras audire fingebat. Quum autem in multis vaticinationibus mendax comperiretur, interim tamen casu euentus quarũdam rerũ verè prædictionibus eius responderent: & falsa quidem eius vaticinia nemo coargueret, vera autem cũ applausu diligenter notarentur: hominum opinio de eo in dies augebatur. Postremò artificium excogitauit, quo flammam ex ore cum quodã fanatico furore emittebat, & cum flãma simul vaticina verba Phœbadum in morem fundebat. Ignem enim in nucem aut aliquid hu-

iusmodi vtrinque perforatum, simúlque materiam quæ illum alere posset, imponebat: deinde ori indens & afflans, modò scintillas, modò flammam accendebat. Hic ante defectionem iactare consueuerat, apparentem sibi in somnis Syriam deam dignitatem regiam polliceri. & hoc non aliis solùm sed & suo ipsius domino assiduè dictitabat. Quum autem risu res hæc exciperetur, Antigenes ex hisce prodigiosis mēdaciis voluptatē capiens, in cōuiuiis ad quæ inuitatus erat, Eunum (ita enim hic præstigiator vocabatur) assecl\u0101 habebat, cúmque ibi super suo regno interrogabat, & quomodo erga vnumquenque eorum qui in cœtu illo erāt gerere se decreuisset. Quum autem ille ita iis responderet, vt in suis sermonibus minimè vacillaret, pollicereturque fore vt dominos suos leniter clementérque acciperet, mera denique monstra illis super aliis variis rebus narrare pergeret: omnibus cōuiuis risum mouebat. Ex quibus nōnulli ferculorū portiones non pœnitendas ablatas è mensa ei porrigebant, atque inter porrigendum hortabantur, vt regnū adeptus accepti ab ipsis beneficii memor esset. Sed enim quæ prodigiosa esse videbatur vaniloquētia minimè vanum nacta est tandem exitum, regni adeptionē. Principium autem totius defectionis fuit huiusmodi: Ennensis quidam, nomine Damophilus, vir elato ingenio præditus, indignis modis supra quàm credi possit seruos suos acceperat: eius vxore Megallide certatim eos suppliciis variis afficiente, & omnem erga eos humanitatis sensum exuente. Exasperatis ergo atque adeo efferatis eorum animis in quos ita sæuiebatur, in defectionem & dominorum cædem inter se cōiurant: Eunúmque adeūtes interrogant an suum ipsorum incœptum à diis concederetur. Hic autem illis assentiens à diis concedi respondet, verba cum solitis præstigiis fundens: simúlque illis vt primo quoque tempore illud aggrediantur persuadet. Statim igitur coacta quadringentorum conseruorum manu, & in eum quem pro tempore poterant armati modum, in vrbem Ennam irrumpunt, ducem habētes Eunum, suis in emittēda ex ore flamma præstigiis vtētem. Domos autem ingressi stragem magnam edunt, ne lactentibus quidem infantibus parcentes: sed eos ab vbere matris raptos solo affligentes. In mulieres autem quæ contumeliæ & petulantiæ genera exercerent (idque in ipsorum maritorum conspectu) verbis exprimi nullis pro dignitate potest. Illis enim se magna seruorum vrbis multitudo adiunxerat. Cæterùm quum in dominos omnia exempla cruciatúsque edidissent, ad cædem aliorum se conuerterunt. Eunus autem quum Damophilum in suburbanis hortis vnà cum vxore rusticari audisset, illuc quosdam ex suis misit, qui ambos inde in vrbem vinctos protraxerunt, variis in via contumeliis affectos. Soli autem eius filiæ serui manifestè pepercerūt, & ne minima quidem eam iniuria vel contumelia affecerunt, ob humanos eius mores & animū ad com-

ad cōmiserationem erga seruos propēsum, atque adeo iis auxiliādi cupidum. Quodquidem argumento erat seruos nō crudelitate naturæ talia perpetrare in alios, sed illatas sibi iniurias vlciscentes. Cæterùm Damophilū cum sua Megallide quum in vrbem pertraxissent ii quibus datum erat negotium, vt diximus, in theatrū eos produxerūt, vbi defectorū cōgregata erat vniuersa multitudo. Quúmq; Damophilus arte aliqua saluti suæ consulere conans, multorum ex illis volūtates ad se oratione sua inclinaret, Hermeas & Zeuxis acerbo cum odio prosequētes, planum vocitabant: miniméque expectātes dum populus certum de eo iudicium pronuntiasset, alter ensem per latera eius adigit, alter securi ceruicē eius abscindit. Hîc verò Eunus rex creatur: non quòd vir fortis esset ille quidem, vel bonus imperator: sed ob suā præstigiatoriā artem, quódque defectionis author fuisset. Quinetiā nominis eius habita fuit aliqua ratio, vtpote quod velut auguriū esset futuræ illius erga subditos beneuolentiæ. Itaque defectores, quum rerum summam ad eum detulissent, aduocata concione, ex Ennensibus qui viui capti erāt omnes eos interfecit qui fabricationis armorum imperiti erant: peritos autem, vinctos operi faciundo addixit. Megallidem præterea in seruarum potestatem tradidit, vt pro suo arbitrio in eam animaduerterent. Illæ autem eam primùm cruciatibus affecerūt, deinde præcipitem dederūt. Ipse quoque proprios occidit dominos, Antigenem & Pythonem. Tandem verò imposito capiti diademate, rebúsque suis omnibus regali splendore ordinatis, sua item vxore (quæ & ipsa Syra erat, ciúsque ciuis) declarata regina: ex eorum numero qui prudentia cæteris antecellere videbātur aliquot sibi consiliarios delegit. Ex quibus erat Achæus, non tantùm nomine sed & natione Achæus: vir & consilio præstans, & manu mirum in modum promptus. Hic trium dierum spatio quū sex hominum armasset millia vt tempus dabat: cum his verò & alios haberet asciis & securibus, aut fundis, aut falcibus, aut sudibus præustis, aut coquorum verubus instructos: totam regionem prædas agens peragrabat. Simul verò multitudinem infinitā seruorum asciscens, Romanorum etiam imperatores bello ausus est lacessere, consertísque manibus cum eis, militum numero potentior, victoria sæpe potitus est, vtpote plusquam decem hominum millia ducens.

DVM hæc geruntur, Cilix quidam, cui Cleon nomen erat, defectionis aliorum seruorum author fuit, & quum ad eam spem erecti omnium animi essent, fore vt orta seditione hi aduersus illos arma caperent, atque ita sibi mutuum exitium afferentes, Siciliam tumultu liberarent: præter omnium expectationem coitionem inter se fecerunt: quippe quum Cleon nudo Euni mandato se submitteret, & sub illo, vt rege, imperatoris munia obiret, militum propriorū quinque millia habens. Hoc autē factū fuit triginta fere à defectione

diebus. Nō multò pòst cōmissa pugna cū imperatore Lucio Hypsæo Roma veniente cum octo millibus Siculorū militū, victoria potiti sunt, vtpote qui viginti millia essent. Aliquāto pòst autē eorū numerus vsque ad centū millia creuit: qúmq; aduersus Romanos prælia subinde gererent, sæpe ex iis gloriā reportabant, rarò autē clade accepta redibant. Cuius rei quū dissipatus esset rumor, iā serui quinquaginta Romæ cōspiratione inter se facta ad defectionem incensi erāt, in Attica autem plusquam mille: itidem verò apud Delū, multísque aliis in locis. Sed vnoquoque in loco ii quorū curæ negotia publica demandata erāt, subitò rebus in discrimen adductis opitulati, quum grauia de illis supplicia sumpsissent, cæteros quibus iam & ipsis spes accensa defectionis erat, metu represserunt, & ad saniorem mentem reuocarunt. At verò in Sicilia malum in dies ingrauescebat, quum & vrbes vnà cum ipsis ciuibus caperentur, & multi exercitus à defectoribus delerentur. Sed tandem Rutilius Romanorum imperator Tauromenium ipsis recuperauit, postquā vehementissimè illud oppugnasset, & defectores qui in eo erāt ad summas angustias redegisset, atq; ad tam acrem famē cōpulisset, vt quū primò liberorum suorū corporibus vesci cœpissent, mox ad vxorum corpora se cōuertissent, postremò ne sibi quidem inuicem parcerent, sed alii alios vorarent. Eodem tempore Comanum Cleonis fratrem ex vrbe dum obsideretur fugientem cepit. & ad extremum arce à Sarapione Syro prodita, quotquot in vrbe fugitiui erant, in potestatem imperatoris venerunt: quos etiam cruciatibus affectos præcipitauit. Inde Ennam profectus, similem eius obsidionem aggreditur, defectores ad summam desperationē adigens. Quúmque Cleonē imperatorē vrbe egressum, ac heroica quadam fortitudine præliatū vulneribus mox cōfodisset, hanc quoque vrbem cepit, ídque proditione. ita enim eam situs ipse munitam reddebat, vt vi expugnari nullo modo posset. Eunus autem, assumptis stipatoribus sexcentis, ad loca quædam prærupta, vt erat ignauus, fuga se recepit. Sed qui cum eo erant, exitium ineuitabile sibi impendere scientes, (iam enim Rutilius imperator ad eos cursu contendebat) vt hostiles manus præuenirent, sibi mutuo ceruices abscindebāt. At Eunus præstigiator pariter & rex, quum præ timiditate in quasdam speluncas confugisset, vnà cum quatuor ex suis inde extractus est, coquo, pistore, & eo cuius manu in balneo fricabatur: quarto autem, eo qui inter epulas oblectamenta ei afferebat. Is extractus inde, & in carcerem coniectus, in magnam pediculorum vim resoluto corpore, apud Morgantinam dignum suis temerariis ausis nactus est vitæ exitum. Postea verò Rutilius, tota Sicilia cum parua eáque selecta manu celerius omniū spe peragrata, à prædonibus eam omnino liberauit.

DE ALIIS BELLIS SERVILIBVS EX EIVSDEM DIODORI LIBRO XXXVI excerptæ historiæ, ab eodem [illegible] Latinè versæ.

EODEM tempore quo Marius Africæ reges Bocchum & Iugurthã magno prælio debellauerat, & Afrorũ infinita propè millia ceciderat: ipsum deinde Iugurtham (à Boccho comprehensum, sibi suscептum aduersus eos bellum cõdonari cupiente) captiuum abduxerat: quo item Romani graues apud Galliã in Cimbrico bello clades non sine magno dolore acceperãt: eodem, inquam, tempore Romã aduenerunt quidam è Sicilia, plurima seruorum millia defecisse nuntiãtes. Quo accepto nuntio, summis in angustiis tota gens Romana versari cœpit: vtpote cui militum delectorũ sexaginta millia in bello aduersus Cimbros apud Galliam occubuissent, nec deintegro parem exercitum in expeditionẽ educere posset. Cæterùm ante hunc in Sicilia rebellantiũ seruorum tumultum tales & in Italia excitati fuerant, sed parui ac minimè diuturni: velut numine quàm atrox futura esset in Sicilia rebellio præsignificante. Primus autem apud Nuceriã extiterat, quum triginta serui coniurationem fecissent, & quamprimum pœnas dedissent. Secundus Capuæ, quum ducenti serui rebellassent, ac sine mora deleti fuissent. Tertius autem miro quodam exortus est modo. Erat quidã Titus Minutius, eques Romanus, & prædiuite natus patre, qui alienæ famulæ formosissimæ amore captus, vt in eius amplexũ veniret effecit. Tandem verò ita eam deperire cœpit, vt à domino illius septem talẽtis Atticis emeret, quũ ad hanc emptionem eum amoris insania cõpelleret, quã ægrè alioqui à domino illius impetrabat. Diem etiã persoluendo pretio cõstituit. siquidem fide propter patrimoniũ suum valebat. Sed illa vbi aduenit, is, quòd soluendo non esset, vt sibi dies triginta prorogarẽtur obtinuit. Rursum & hoc spatio exacto, quũ ille pactum pretium exigeret, hic nullã soluendi nominis rationem inire posset, interea verò amor inualesceret, nouũ & inauditũ aggressus est facinus. Iis enim qui debitum exigebãt insidias struere, & monarchicam quandã potentiã sibi assumere instituit. Nã coemptis quingẽtis armaturis, tempus pretii persolutioni præfixit, fidéque impetrata, eas clanculum in agrum quendam deferendas curauit. Deinde quum suos ipsius seruos sollicitasset ad defectionem, numero quadringẽtos, sibíque diadema imposuisset, purpurã quoque cũ aliis insignibus regiis assumpsisset, tandémque seruorũ auxilio regẽ se cõstituisset: primùm quidem eos qui pactum pretiũ exigebãt virgis cæsos securi percussit: postea verò quũ sua illa seruitia armasset, vicinas villas peragrare placuit: in quibus eos qui se prompto & alacri animo socios defectionis adiungebant, armabat: quotquot autẽ repugnabãt, eos interficiebat. Quum igitur

milites plures septingentis coegisset, cósq; in cẽturias distribuisset, ac locum in quo erat vallo circũiecto clausisset, ad se eos qui deficiebãt recipiebat. Qua defectione Romam nuntiata, Senatus de ea consiliũ prudẽs iniit, felicémque eius exitum habuit. Siquidem ex iis qui in vrbe erãt imperatoribus vni Lucio Lucullo subigẽdorũ fugitiuorũ negotiũ dedit. Hic autẽ eo ipso die quũ Romæ sexcẽtos milites lectos cõscripsisset, Capuam cõtendit, peditum millia quatuor, equites quingentos collecturus. Minutius vbi Lucullum concitato cursu aduẽtare intellexit, collẽ natura loci munitũ occupauit cũ vniuersis suis copiis, quæ tria hominũ millia & quingẽtos efficiebãt, atq; ampli⁹. Et primo quidem conflictu stetit à fugitiuis victoria, quippe qui è superiori loco prælium inirẽt: postea verò, quum Apolloniũ imperatorẽ exercitus Vellii Lucullus largitionibus corrupisset, fidémque publicã dedisset pœnã illi remissum iri, eũ ad prodẽdos socios impulit. Quare illo Romanis operã suam nauante, atque adeo ipsi Vellio manus inferẽte, hic suppliciũ sibi capto impendẽs veritus, mortẽ sibi cõsciuit. Simul verò defectionis participes cæsi fuerũt, præter eũ qui illos prodiderat Apollonium. Et hæc quidẽ anteuerterũt maximã quæ in Sicilia contigit defectionem, quasi quæ eius quoddam prælu dium essent. ea autem hinc orta est: In Marii aduersus Cimbros expeditione Senatus auxilia ex trãsmarinis nationibus accersendi pote statem Mario dederat. Marius igitur ad Nicomedem Bithyniæ regẽ de mittẽdis ad se auxiliaribus copiis scribit. Is respõsum dat, bonã Bithynorũ partem à vectigaliũ publicorũ redemptoribus direptã seruire seruitutem per prouincias. Quum autẽ senatusconsultum esset nequis ex populi Romani sociis, qui quidem liber esset, in prouincia vlla seruiret, & vt imperatores curã eorum manumittẽdorũ gererẽt: accidit vt imperator Licinius Nerua, qui tum fortè in Sicilia erat, decretũ Senatus obseruãs, multos ex seruis iudiciis cõstitutis manumitteret: adeo vt intra paucos dies plures octingentis in libertatem assererentur. Iámque erant animi omniũ illius insulæ seruorum in spem libertatis erecti, quum graues authoritate viri ad ipsum imperatorem cõueniunt, cúmque vno omnes ore vt ab incœpto desistat rogãt. At hic siue pecuniis expugnatus, siue gratiam aucupatus, iudicium hac de re accuratius exercere desiit: & ad se venientibus vt libertate donarẽtur, vt ad suũ quisque dominũ reuerteretur imperare cœpit. Tũ verò serui coitione facta Syracusas relinquere, & ad Palicorũ delubrum cõfugere, ibíque inter se de defectione sermones cõ ferre. Fama autem huiusce tam audacis seruorũ facinoris per diuersa loca iam vulgata, primi se in libertatẽ vendicarunt triginta duorum ditissimorum fratrũ serui: quorũ dux erat quidã nomine Oarius. Hi primùm suos heros noctu dormientes iugularunt: deinde ad vicinas etiam progressi villas, seruorum animos ad libertatis

ſtudium accenderunt.adeo vt illa ipſa nocte concurſus ad eos factus ſit aliorum centum & viginti, atque amplius. Hi,occupato loco natura munito, arte haud paulo munitiorem reddiderunt: aſſumptis & aliis octoginta ſeruis,qui armati erant. Prouinciæ autem imperator Licinius Nerua quũ repentè ſuperueniẽs eos obſidere cœpiſſet, nihil vllis conatibus promouere poterat. Quamobrẽ nullis viribus expugnabile præſidium illud eſſe cernens,ad proditionem animum conuertit. Eius autem miniſtrum habuit quendam Caium Titiniũ cognomento Gadæum, ſpe ſalutis adductum. Fuerat enim hic Titinius ante duos annos Romæ capitis condemnatus, ſed pœnam effugerat: multóſque ex hominibus liberis eius regionis prædabundus interficere ſolebat, ſeruis contrà ne minimum quidem negotii faceſſens. Vnde quum multos ibi ſeruos ſibi fidos haberet, ad caſtellum,tanquam & ipſe pro virili parte aduerſus Romanos præliaturus,accedit. Beneuolè autem comitérque receptus,etiam imperator fortitudinis ergo creatus fuit. Quam dignitatem adeptus, caſtellum prodidit. Tum verò ex defectoribus alii quidem in prælio conciſi fuerunt, alii verò pœnæ metu quam ſe captos manere ſciebant, ſe præcipites dederunt. Prima igitur fugitiuorum ſeditio repreſſa hoc modo fuit. Verumenimuero militibus ad ſedes ſuas dimiſſis, affertur à quibuſdam nuntius ſeruos octoginta conſpiratione facta Publium Clouium,qui equeſtris ordinis fuerat,interfeciſſe, magnámque ſibi manum adiungere. Quinetiam ipſe imperator conſiliis aliorum deceptus,iam bona ſuorum militum parte dimiſſa, defectoribus ad ſe melius muniendos tempus dabat. Tandem tamen cum qualicunque potuit manu ad eos contendit,traiectóque fluuio Alba,defectores in monte Capriano ſtationem agentes prætergreſſus eſt, & ad vrbem Heracleam perrexit. Quum igitur de ignauia imperatoris rumorem ſparſiſſent, vtpote illos prælio laceſſere non auſi,multos ex ſeruis ad defectionem animabant. Adeo vt,multis vndique confluentibus,ſéque iis quorum facultatem tempus locúſque dabant armis inſtruentibus, intra primos ſeptem dies octingentis plures armati fuerint,poſtea verò vſque ad duorum millium numerũ creuerint. Poſtquã autem imperator apud Heracleam de auctis eorum viribus certior factus fuit, ducem aduerſus eos Titum Meninium creauit, cúmque cum ſexcentis ex Enna præſidiariis militibus miſit. Hic verò defectores adortus prælio (quum illi & numero ſuperiores eſſent,& in eo quoque meliori cõditione forent quòd locis difficilem aditũ præbẽtibus defenderentur) vnà cũ iis qui illi adſtabãt terga dedit: multíſque interfectis, reliqui abiectis armis vix fuga ſibi ſalutem quæſiuerunt. Defectores igitur tot armaturis, ſimul etiã victoria ſubitò potiti,in ſuo incœpto audacius pergebant, & omniũ ſeruorũ animi ad ſpẽ libertatis erigebãtur. Quúmq; multi

in dies deficerẽt,breui tempore supraquam credi poſſit auctus eorũ numerus fuit. ſiquidem intra paucos dies plures ſex millibus numerati fuerunt. Tum verò coacto concilio,& deliberatione de ſumma rerum propoſita,ante omnia crearunt regem Saluium quẽdam, qui aruſpicinæ peritus habebatur,& in mulierum corona cãtu tibiarum ad inſaniam vſque perſtrepere ſolitus erat. Hic regnũ adeptus, quũ vrbes deſidiam molliciémque fouere exiſtimaret, eas ſibi vitandas iudicauit. quare defectoribus tres in partes diuiſis,totidémque ducibus vnicuiq; parti attributis,effuſis populationibus peragrare regionem totam,omnéſque certum ad locum certóque tempore remeare imperauit. Illi cum aliorum animalium tum verò equorum copiam ſuis excurſionibus adepti,breui peditũ viginti millia,equitum duo effecerunt:ídque hominũ qui iam tyrociniũ non ſine ſumma laude poſuerant. Repente igitur ad vrbem munitã Morgantinã magno impetu contendunt: eámque tum validis tum aſſiduis impreſſionibus oppugnare occipiũt. Imperator autem quũ eodem nocturnis itineribus perueniſſet, tãquam ad ferendas vrbi ſuppetias,ducẽs militũ circiter decẽ millia, partim Italiotarũ, partim ex Sicilia, defectores circa obſidionẽ occupatos inuenit. Quum ergo in eorũ caſtra irruptionem feciſſet,& exiguum illic præſidiũ reperiſſet,magnam autem captiuarum mulierũ multitudinem,magnã item vim alius prædæ omnis generis,nullo negotio caſtra eorum ſummouit: iíſque direptis ad vrbem Morgantinam iter conuertit. At defectores repente in illũ irruentes viciſſim,quum è loco ſuperiore pugnarent, violẽta irruptione facta,ſecundã fortunã experiri,Romani imperatoris copiæ terga vertere cœperũt. Cæterùm quia rex defectorũ imperauerat edicto vt omnibus arma abiiciẽtibus parceretur,bona pars iis abiectis in fugã ſe dabat. Quo quidẽ ſtrategemate Saluius aduerſus hoſtes vſus, caſtra ſua recuperauit,victoriáque ſimul & magna multitudine armorum potitus eſt. Cæſi autẽ hoc in prælio fuerũt ex Italiotis & Siculis nõ plures ſexcentis, propter edicti illius clementiã: ſed capta fuerunt circiter quatuor millia. Porro quum ad Saluium, rebus ab illo bene geſtis,multi cõfluerent,duplicato exercitu atq; aperto potitus campo, Morgantinæ obſidionẽ redintegrauit: iuſſitq; proclamari libertatem ſe iis qui in eaeſſent ſeruis donaturum. Sed enim eorũ dominis viciſſim eam illis proponentibus, dummodo ſecum aduerſus hoſtes dimicarent: eam ab ipſis accipere maluerunt: tantáque animi pugnarunt alacritate, vt obſidionem ſummouerent. Verumenimuero imperator poſtea denegãs promiſſã illis libertatem, in cauſa fuit cur ad defectores plurimi transfugerent. Iam verò & apud AEgeſtæos,paritérque Lilybæenſes,ac finitimos illis populos, eadem defectionis cupiditas,ceu morbus quidam,per ſeruorũ greges ſerpebat. Eorum autẽ dux conſtituitur Athenio quidam,

vir fortitudine præstans, ortus autem è Cilicia. hic quum res domesticas duorum opulentissimorum fratrum dispensaret, & eius quæ fit ex astris diuinationis peritissimus esset, seruos in suam sententiam pertraxit, primùm quidem eos quos sub potestate habebat, numero circiter ducentos: postea verò & vicinos. adeo vt quinque dierum spatio mille & amplius congregarentur. Ab his autem rex creatus, impositóque capiti diademate, secusquàm cæteri defectores suas rationes instituebat. neque enim omnes quotquot deficiebant recipiebat, sed ex iis strenuissimos quosque in suorũ militum numerum allegẽs, reliquos cogebat, repetitis pristinis opificiis, vnumquenque eundem quem antea locum tenere, & quarum rerum dispensatio esset eius officii, eam studiosè suscipere. Qua ex re largum etiam cõparabat suis cõmeatum. Porrò fingebat deos per astra futurum se vniuersæ Siciliæ regem præsignificare: ideóque oportere tam ipsi regioni, quàm animalibus & fructibus qui in ea essent, tanquam propriis parcere. Tandem verò quum decem hominum millia coegisset, Lilybæum inexpugnabilem vrbem obsidere est ausus. sed se operam perdere animaduertẽs, obsidionem tanquam deorum imperio soluit. vtpote aliqua non mediocri impendente calamitate obsidionẽ nõ absistentibus. Quum igitur ab vrbe recedere pararet, appulerunt naues quædam delectã Maurusiorũ aduehẽtes manum, auxilio Lilybænsibus missam: cui præerat quidã nomine Gomon. Hic cum suis noctu & improuisò Athenionem suas copias ducẽtem adortus, quũ multos iter faciẽtes prostrasset, nõ paucos autem vulnerasset, ad vrbẽ pedem retulit. quare illa Athenionis ex astris vaticinatio in pretio & admiratione erat. Interea autem valde confusus perturbatúsque erat rerum Siciliæ status, veréque malorum ilias eam occupauerat. neque enim serui duntaxat, sed etiam ex liberis hominibus ii qui egestate premebantur, omne latrocinii flagitiíque genus exercebant. Ac nequis hanc perditam eorum nequitiam nuntiare posset, obuium quemlibet, seruum pariter & ingenuum, trucidabant. Vnde fiebat vt qui in ipsis oppidis erant, ea quæ intra muros essent, vix propria existimarent: quæ autem extra, aliena, & dominio exlegis violentæque potentiæ subdita. Multa denique alia contra fas & æquum perpetrare audebant in Sicilia. Saluius autem, qui Morgantinam obsederat, factis in totam illam regionem incursionibus ad Leontinum vsque campum, totum exercitum ibi recollegit, in quó numerabantur militũ triginta millia, & quidem selectorũ. Tum verò Italis heroibus sacra fecit, vnámque ex purpureis vestibus dicauit, gratus ac memor beneficii quo illum, victoriã dantes, affecerãt. Tandem verò quũ regis nomen sibi asciuisset, pro Saluio Tryphon à defectoribus appellari cœpit. Habẽs autẽ in animo Triocala occupare, ibíq; regiã suã statuere, euocat etiã Athenionem, & quidem eũ vt rex

imperatorem accersens. Hîc verò quum omnes arbitrarentur fore vt Athenio primum & altissimum dignitatis gradum obtinere vellet, atque hinc orto inter defectorum principes dissidio, facilè huic bello finem impositum iri: Fortuna (tãquam de industria copias fugitiuorum augens) duces eorum in concordiam adduxit. Trypho enim magnis itineribus ad vrbẽ Triocala cum vniuerso exercitu suo peruenit. Eodem & Athenio magna celeritate contendit, ex suis tria duntaxat adducens millia: & Tryphoni, vt imperator regi, dicto audiens. Reliquum autem exercitum ad depopulandos longè latéque agros seruitiáque ad defectionem sollicitãda miserat. Verùm postea Trypho suspicatus fore vt Athenio prima quaque occasione aduersus ipsum arma caperet, eum in carcerem coniecit. Cæterùm præsidium illud alioqui munitissimum in dies magis ac magis muniebat, simúlque magnificis structuris ornabat. Aiunt autem Triocala fuisse nominatũ ex eo quòd τρία καλά (id est tria pulchra) ei inessent. Primùm, quòd scaturigines plurimæ aquarum in ea extarent, quæ dulcedine magnopere commendarentur. Deinde quòd adiacentes agri vineta simul & oliueta haberẽt, essent verò & culturæ mirum in modũ idonei. Postremò, quòd natura locus ita munitus foret vt nihil suprà posset: quippe qui magnã quãdam & inexpugnabilẽ haberet rupem: quam vrbis ambitu, qui mille passus amplectitur, quum cinxisset, fossáque in summam altitudinem perducta circundedisset, pro regia sua habuit, omnium quæ humanæ vitæ vsus postulat, abundantia refertam. Construxit insuper basilicam; forũ item numerosæ hominum turbæ capax. Præterea ex præditis insigni prudentia viris delegit quot satis erant, eósque sibi cõsiliarios statuit, atque assessores in iuris disceptationibus habere instituit. Iã verò & toga prætexta tunicáque lati claui amictus ius reddebat, lictorésque illi cum securibus præibant: quæ denique regiam dignitatem efficiunt & quæ ornant, ea omnia consectabatur. Cæterùm imperatorem aduersus defectores Senatus Romanus delegit Lucium Licinium Lucullum, habentem Romanorum quidem & Italorum militum quatuordecim millia, Bithynos autem, Thessalos & Acarnanes octingentos: ex Lucania verò sexcentos, quibus præerat Cleptius, imperator rei militaris scientia & fortitudine celeberrimus. alios præterea sexcentos. adeo vt vniuersi numerũ sexdecim milliũ efficerent. Cũ his copiis Siciliã occupat. Trypho igitur culpã Athenioni cõdonãs, ad deliberationẽ de bello in Romanos gerendo eũ adhibuit. & Tryphonis quidem cõsiliũ erat vt in castello ipso Triocalis manẽtes, inde pugnã cõmitterent: Athenio autẽ author erat ne seipsos obsidione circuncludi paterẽtur, sed potius in aperto campo dimicarẽt. Quum igitur potior visa esset hæc sententia, propter Scrithæam castrametati sunt, quadraginta millibus non pauciores. Aberant verò ab iis Romano-

rum castra mille ducētis & quinquaginta passibus. Primò igitur veli tares pugnæ subinde cōmittebātur: sed quum tādem vtrinque aciem instruxissent, diúque ancipiti Marte pugnatum esset, ac multi ab vtraque parte cecidissent, Athenio, stipatus à ducentis selectis equitibus, strage omnia circūquaque impleuit. verùm genu vtroque vulneratus, postea & tertio vulnere in alia corporis parte accepto, pugnæ vtilis esse desiit. Quamobrem fugitiui animū despondētes fugæ se dederunt. Athenio autem quum mortuus crederetur latitauit: & simulata aliquantisper morte, quūprimum nox aduenit, fuga sibi salutem peperit. Præclaram verò adepti sunt Romani victoriam, Tryphonis comitibus & illo ipso pariter in fugam conuersis. multísq; in fuga cæsis, tandem viginti cæsorum compererunt esse millia. At reliqui commoditate noctis vsi ad Triocala confugerunt. quanquam & hos interficere facile futurum erat imperatori, si persequutus eos fuisset. Adeo autem abiecerant animos serui, vt etiam de redeundo ad dominos, séque eorum potestati committēdo deliberatio ab iis proposita fuerit. Eorum tamen vicit sententia qui authores erāt vt ad extremum vsque spiritum dimicarent, nec ipsi seipsos prodentes in manus hostium traderent. Sexto pòst die imperator ad obsidenda Triocala venit. qui quum hostes cæderet, vicissimque ab illis cæderetur, tandem inferior discessit. Qua ex re multū fiduciæ ac spiritus defectoribus rediit. Nec verò ipse imperator vlla in parte (siue præ desidia, siue quòd muneribus corruptus esset) officio suo satisfaciebat. Vnde etiam postea in iudiciū à Romanis vocatus, multatúsque fuit. At Caius Seruilius missus imperatori Lucullo successor, ipse quoque nihil quicquam gessit memorabile. quare eodem quo Lucullus modo multatus exilio fuit. Dum hæc geruntur, moritur rex Trypho. regno succedit Athenio. hic, vrbes obsidendo, totámque regionem incursionibus pro libidine infestando, præda ingēti, nō obsistēte Seruilio, potitus est. Porro exacto annuo spatio, Romæ quintùm consul cūCaio Acilio creatus fuit Caius Marius. Missus autem Acilius aduersus defectores imperator ita se fortiter gessit, vt defectores illustri prælio debellauerit. Quinetiam cum ipsorum rege Athenione conserta manu heroicā quādam fortitudinem in certamine exhibuit: tandémque eum interfecit, accepto solùm vulnere in capite, ex quo sanatus aliquāto pòst fuit. Móxque defectorū reliquias bello persequutus est, decē hominū millia. Verùm hi quum impetum eius non sustinuissent, sed ad loca munita confugissent, non tamen Acilius omnia tentare prius desiit, quàm eos expugnatos in potestatē redegit. Quum autem superessent adhuc mille quorum dux erat Satyrus, primùm quidē eos armis conatus est subigere: postea verò quum legatis missis se dedidissent, in præsens quidem pœnam remisit, sed Romam abductos cum bestiis cōmisit. vbi pro-

ditum est à quibusdam eos maxima cum laude vitam finiuisse. nam certamen cũ bestiis detrectasse, & ad publicas aras mutuis vulneribus occubuisse. quúmque vltimum ex iis ipse Satyrus interfecisset, eum post reliquos omnes cum magno ac planè heroico animi robore sibi manus attulisse. Bellum igitur seruile in Sicilia, quum annos durasset propemodum quatuor, hunc verè tragicum exitum habuit.

L. FLORI LIBRI III CAPVT XIX, eiusdem argumenti cum proximè præcedentibus Diodori historiis.

VTCVNQVE etsi cum sociis nefas, cum liberis tamen & ingenuis dimicatum est. Quis æquo animo ferat in principe gentium populo bella seruorum? Primum seruile bellum inter initia vrbis Herdonio Sabino duce in ipsa vrbe tentatum est, quum occupata tribunitiis seditionibus ciuitate Capitolium obsessum est, & à consule captum. Sed hic tumultus magis fuit quàm bellum. Mox imperio per diuersa terrarum occupato, quis crederet Siciliam multo cruėtius seruili quàm Punico bello esse vastatam? Terra frugum ferax, & quodammodo suburbana prouincia latifundiis ciuium Latinorum tenebatur. Hîc ad cultum agri frequentia ergastula catenatique cultores materiã bello præbuere. Syrus quidam nomine Eunus (magnitudo cladium facit vt meminerimus) fanatico furore simulato, dum Syriæ deæ ceremonias iactat, ad libertatem & arma seruos quasi numinum imperio concitauit. Id vt diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat, leuiter inspirans, flammam inter verba fundebat. Hoc miraculũ primùm duo millia ex obuiis, mox iure belli refractis ergastulis, quadraginta amplius millium fecit exercitũ. regiisque (nequid malis deesset) decoratus insignibus, castella, oppida, vicos miserabili direptione vastauit. Illud quoque in vltimum belli dedecus, capta sunt castra prætorum: nec nominare ipsos pudet, castra Manilii, Lentuli, Pisonis, Hipsei. Itaque qui per fugitiuos distrahi debuissent, prætorios duces profugos prælio ipsi sequebantur. Tandem Perpenna imperatore suppliciũ de eis sumptum est. Hic enim victos, & apud Ennam nouissimè obsessos, quum fame quasi pestilentia cõsumpsisset, reliquias latronũ compedibus catenisque religauit, crucibúsque puniuit. fuitque de seruis ouatione cõtentus, ne dignitatem triumphi seruili inscriptione violaret. VIXDVM respirauerat insula, quum statim à seruis & à Syro reditur ad Cilicem. Athenio pastor, interfecto domino, familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat. Ipse veste purpurea, argenteóque baculo, & regium in morem fronte redimita, non minoré quàm ille fanaticus prior conflat exercitum: acriúsque multum (quasi & illum vindicaret) vicos, castella, oppida diripiens, in dominos, in seruos infestius quàm in trãsfugas sæuiebat. Ab hoc quoque prætorii exercitus cæsi, capta Seruilii castra, capta Luculli. Sed Aquilius, Perpennæ vsus exemplo, interclusum hostem commeatibus ad extrema compulit, communitásque copias armis, fame facilè deleuit. dedissẽntque se, nisi suppliciorum metu voluntariam mortem prætulissent. Ac ne de duce quidem supplicium exigi potuit, quamuis in manus venerit. Quippe dum circà ad deprehendendum eum multitudo contendit, inter rixantium manus præda lacerata est.

SVPPLEMENTVM LIBRI XVII DIODORI, PARTIM EX ARRIANO, PARTIM EX Q. Curtio. Præfixa ſunt autem ſingulis eorum locis ſingula ex Diodori libro κεφάλαια.

Ὡς Ἀλέξανδρος διὰ τῆς ἀνύδρου πορευθεὶς πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν. Id eſt, Vt Alexander per regionem iter faciens aquæ penuria laborantem, multos ex ſuis militibus amiſerit.

CVRTIVS lib. VII, Ipſe *Alexander* cum expedito agmine loca deſerta Suſitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (vt antè dictum eſt) penuria prius deſperatione quàm deſyderio bibendi ſitim accendit. Per cccc ſtadia ne modicus quidem humor exiſtit. Harenas vapor æſtiui ſolis accendit, quæ vbi flagrare cœperunt, haud ſecus quàm continenti incendio cuncta torrentur. caligo deinde immodico terræ feruore excitata lucem tegit: camporúmque nō alia quàm vaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabātur. cæterùm cū ipſa luce æſtus oritur, omnémque naturalem abſorbet humorem ſiccitas, ora viſceráque penitus vruntur. Itaque primùm animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & conſiſtere & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararant aquam. Hæc pauliſper repreſſit ſitim. Deinde creſcente æſtu rurſum deſyderiū humoris accenſum eſt. Ergo quicquid vini oleíque erat hominibus ingerebatur: tantáque dulcedo bibendi fuit, vt in poſterum ſitis non timeretur. Graues deinde auidè hauſto humore non ſuſtinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur quos aqua defecerat, quum ipſi ſine modo infuſam vomitu cogerentur egerere. Anxium regem tantis malis circumfuſi amici vt meminiſſet ſui orabant. animi ſui magnitudinem vnicum remediū deficientis exercitus eſſe. quū ex iis qui præceſſerant ad capiendū locum caſtris duo occurrunt vtribus aquam geſtantes, vt filiis ſuis, quos in eodem agmine eſſe, & ægrè pati ſitim non ignorabant, occurrerent. qui quum in regem incidiſſent, alter ex iis, vtre reſoluto, vas quod ſimul ferebat implet, porrigens regi. Ille accipit. percontatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoſcit. Tunc poculo pleno (ſicut oblatū eſt) reddito, Nec ſolus, inquit, bibere ſuſtineo, nec tam exiguū diuidere omnibus poſſum. Vos currite, & liberis veſtris quod propter illos attuliſtis date. Tandē ad flumen Oxū ipſe peruenit prima ferè veſpera. ſed exercitus magna pars non poterat ſequi. In edito monte ignes iubet fieri, vt ii qui ægrè ſequebantur haud procul caſtris eos abeſſe cognoſcerent. Eos autem qui primi agminis erant, maturè cibo ac potione firmatos implere alios vtres, alios vaſa qui-

buscum aqua possit portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperãtius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt: multóque maior horum numerus fuit quàm vllo amiserat prælio.

Ὡς τοὺς Βραγχίδας, οὓς πάλαι ὑπὸ Περσῶν μετοικισθέντας εἰς τὰ ἔσχατα τῆς βασιλείας, ὡς προδόντας τὴν ἑλλάδα ἀνεῖλεν Ἀλέξανδρος.

Id est, Vt Branchidas, quos antiquitus Persæ in vltimos regni fines commigrare coegerant, tanquam Græcorum proditores Alexander interfecerit.

CVRTIVS lib. VII, Peruentum erat in paruulum oppidum, Branchidæ eius incolæ erant. Mileto quondam iussu Xerxis, quum è Græcia rediret, transierant, & in ea sede constiterant: qui templum quod Didymeon appellatur in gratiam Xerxis violauerãt. mores patrii nondum exoleuerant, sed iam bilingues erant, paulatim à domestico externóque sermone degeneres. Magno igitur gaudio regẽ excipiunt, vrbem séque dedentes. Ille Milesios qui apud ipsum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gẽtem. Proditis ergo (siue iniuriæ, siue originis meminisse mallent) liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variãtibus deinde sententiis, seipsum consideraturũ quid optimũ factu esset ostẽdit. Postero die occurrẽtibus, Brãchidas secum procedere iubet: qúmque ad vrbem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire iussa, & dato signo diripere vrbem, proditorum receptaculum, ipsósque ad vnum cædere. Illi inermes passim trucidantur: nec aut commercio linguæ, aut suppliciorum velamentis precibúsque inhiberi crudelitas potest. Tandem vt deiicerẽt fundamenta murorum ab imo moliuntur, nequod vrbis vestigium extaret. nec mora, lucos quoque sacros nõ cædunt modò, sed etiam extirpant, vt vasta solitudo & sterilis humus excussis etiam radicibus linqueretur. Quæ si in ipsos proditionis authores excogitata essent, iusta vltio esse non crudelitas videretur: nunc culpam maiorum posteri luère, qui ne viderant quidem Miletum: adeo Xerxi non potuerant prodere.

Ὡς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Σογδιανοὺς καὶ Σκύθας ἐστράτευσεν.

Id est, Vt rex in Sogdianos & Scythas exercitum duxerit.

ARRIANVS lib. IIII, Καὶ ἐν τούτῳ οἱ προσχώριοι τοῦ ποταμοῦ βάρβαροι τούς τε τὰ φρούρια ἐν ταῖς πόλεσι σφῶν ἔχοντας στρατιώτας τῶν μακεδόνων ξυλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ τὰς πόλεις ἐς ἀσφάλειαν μᾶλλον ὠχύρουν. ξυνεπελάβοντο δὲ αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως καὶ τῶν Σογδιανῶν οἱ πολλοί, ἐπαρθέντες πρὸς τῶν ξυλλαβόντων Βῆσσον· ὥστε καὶ τῶν βακτριανῶν ἔστιν οὓς σφίσιν οὗτοι ξυναπέστησαν, εἴτε δὴ καὶ δείσαντες Ἀλέξανδρον, εἴτε καὶ λόγον ἐπὶ τῇ ἀποστάσει διδόντες, ὅτι ἐς ἕνα ξύλλογον ἐπηγγέλκει Ἀλέξανδρος συνελθεῖν τοὺς ὑπάρχους τῆς χώ

ὡς ἐκείνης εἰς ζαριάσπα τὴν μεγίστην πόλιν, ὡς ἐπ' ἀγαθῷ οὐδενὶ τοῦ ξυλλόγου γιγνομένου. ταῦτα ὡς ἀπηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, παραγγείλας τοῖς πεζοῖς κατὰ λόχους κλίμακας ποιεῖσθαι, ὅσαι ἑκάστῳ λόχῳ ἐπηγγέλθησαν, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ὁρμηθεὶς πόλιν προεχώρει, ᾗ ὄνομα ἦν γάζα. (ἐς γὰρ ἑπτὰ πόλεις συμπεφευγέναι ἐλέγοντο οἱ ἐκ τῆς χώρας βάρβαροι) Κρατερὸν δὲ ἐκπέμπει πρὸς τὴν καλουμένην κυρούπολιν, ὥσπερ μεγίστην πασῶν· καὶ ἐς αὐτὴν οἱ πλεῖστοι ξυνειλεγμένοι ἦσαν τῶν βαρβάρων. παρήγγελτο δὲ αὐτῷ στρατοπεδεῦσαι πλησίον τῆς πόλεως, καὶ τάφρον τε ἐν κύκλῳ αὐτῆς ὀρύξαι, καὶ χάρακα περιβάλλεσθαι, καὶ τὰς μηχανὰς ὅσαις χρῆσθαι ξυμπηγνύναι· ὡς πρὸς τοὺς ἀμφὶ Κρατερὸν τὴν γνώμην τετραμμένοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἀδύνατοι ὦσι ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐπωφελεῖν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν γάζαν ἐπεὶ ἀφίκετο, ὡς εἶχεν ἐξ ἐφόδου σημαίνει προσβάλλειν τῷ τείχει γηΐνῳ τε καὶ οὐχ ὑψηλῷ ὄντι, προσθέντας ἐν κύκλῳ πάντοθεν τὰς κλίμακας. οἱ δὲ σφενδονῆται αὐτῷ καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ὁμοῦ τῇ ἐφόδῳ τῶν πεζῶν ἐσηκόντιζον εἰς τοὺς προμαχομένους ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ βέλη ἀπὸ μηχανῶν ἠφίετο. ὥστε ὀξέως μὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βελῶν ἐγυμνώθη τὸ τεῖχος τῶν προμαχομένων, ταχεῖα δὲ ἡ πρόσθεσις τῶν κλιμάκων, καὶ ἡ ἀνάβασις τῶν μακεδόνων ἡ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐγίγνετο. τοὺς μὲν δὴ ἄνδρας πάντας ἀπέκτειναν, οὕτως ἐξ Ἀλεξάνδρου προστεταγμένον· γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας καὶ τὴν ἄλλην λείαν διήρπασαν. ἐνθένδε εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τὴν δευτέραν ἀπ' ἐκείνης πόλιν ᾠκισμένην, καὶ αὐτὴν τῷ αὐτῷ τε τρόπῳ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ λαμβάνει, καὶ τοὺς ἁλόντας τὰ αὐτὰ ἔπραξεν. ὁ δὲ ἦγεν ἐπὶ τὴν τρίτην πόλιν. ἐν ᾧ δὲ, &c.

Paulo pòst, Ἐν τούτῳ δὲ τῶν ἐκ τῆς ἀσίας σκυθῶν στρατιὰ ἀφικνεῖται πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τοῦ ταναΐδος, ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ αὐτῶν ὅτι ἔστιν οἳ καὶ τῶν ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ βαρβάρων ἀπ' Ἀλεξάνδρου ἀφεστᾶσιν, ὡς εἰ δή τι λόγου ἂν ἄξιον νεωτερίζοιτο, καὶ αὐτοὶ ἐπιθησόμενοι τοῖς μακεδόσι. καὶ οἱ ἀμφὶ Σπιταμένην δὲ ἀπηγγέλθη ὅτι τοὺς ἐν μαρακάνδοις καταληφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ πολιορκοῦσιν. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος ἐπὶ μὲν τοὺς ἀμφὶ Σπιταμένην Ἀνδρόμαχόν τε ἀποστέλλει, καὶ Μενέδημον, καὶ Κάρανον, ἱππεῖς μὲν ἔχοντας τῶν ἑταίρων ὡς ἑξήκοντα, καὶ τῶν μισθοφόρων ὀκτακοσίους, ὧν Κάρανος ἡγεῖτο, πεζοὺς δὲ μισθοφόρους ἐς χιλίους πεντακοσίους. ἐπιτάττει δὲ αὐτοῖς φαρνούχην τὸν ἑρμηνέα, τὸ μὲν γένος λύκιον, ἐμπείρως δὲ τῆς τε φωνῆς τῶν ταύτῃ βαρβάρων ἔχοντα, καὶ τἆλλα ὁμιλῆσαι αὐτοῖς δεξιὸν φαινόμενον. αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἣν ἐπενόει τειχίσας ἐν ἡμέραις εἴκοσι, καὶ ξυνοικίσας ἐς αὐτὴν τῶν τε ἑλλήνων μισθοφόρων καὶ ὅστις τῶν προσοικούντων βαρβάρων ἐθελοντὴς μετεῖχε τῆς ξυνοικίσεως, καί τινας καὶ τῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μακεδόνων ὅσοι ἀπόμαχοι ἦσαν, θύσας τοῖς θεοῖς, ὡς νόμος αὐτῷ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ποιήσας, ὡς οὐκ ἀπαλλασσομένους ἑώρα τοὺς σκύθας ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐκτοξεύοντες ἐς τὸν ποταμὸν ἑωρῶντο οὐ πλατὺν ταύτῃ ὄντα, καί τινα καὶ πρὸς ὕβριν τοῦ Ἀλεξάνδρου βαρβαρικῶς ἐθρασύνοντο, ὡς οὐκ ἂν τολμήσαντα Ἀλέξανδρον ἅψασθαι σκυθῶν, ἢ μαθόντα ἂν ὅ, τι περ τὸ διάφορον σκύθαις τε καὶ τοῖς ἀσιανοῖς βαρβάροις· ὑπὸ τούτων παροξυνόμενος ἐπενόει διαβαίνειν ἐπ' αὐτούς, καὶ τὰς διφθέρας παρεσκεύαζεν ἐπὶ τῷ πόρῳ. θυομένῳ δὲ ἐπὶ τῇ διαβάσει, τὰ ἱερὰ οὐκ ἐγίγνετο. ὁ δὲ βαρέως μὲν ἔφερεν οὐ γιγνομένων, ὅμως δὲ ἐκαρτέρει καὶ ἔμενεν. ὡς δὲ οὐκ ἀνίεσαν οἱ σκύθαι, αὖθις ἐπὶ τῇ διαβάσει ἐθύετο. καὶ αὖ ἐς κίνδυνον αὐτῷ σημαίνεσθαι Ἀρίσταν

δρος ὁ μάντις ἔφραζεν. ὁ δὲ κρεῖσσον ἔφη ἐς ἔσχατον κινδύνου ἐλθεῖν, ἢ κατεστραμμένον ξύμπασαν ὀλίγου δεῖν τὴν ἀσίαν γέλωτα εἶναι σκύθαις, καθάπερ Δαρεῖος ὁ Ξέρξου πατὴρ πάλαι ἐγένετο. Ἀρίστανδρος δὲ οὐκ ἔφη παρὰ τὰ ἐκ τοῦ θείου σημαινόμενα ἄλλα ἀποδείξασθαι, ὅτι ἄλλα ἐθέλει ἀκοῦσαι Ἀλέξανδρος. ὡς δὲ αἵ τε διφθέραι αὐτῷ παρεσκευασμέναι ἦσαν ἐπὶ τῷ πόρῳ, καὶ ὁ στρατὸς ἐξωπλισμένος ἐφειστήκει τῷ ποταμῷ, αἵ τε μηχαναὶ ἀπὸ ξυνθήματος ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς σκύθας παριππεύοντας ἐπὶ τῇ ὄχθῃ, καὶ ἔστιν οἳ αὐτῶν ἐτιτρώσκοντο ἐκ τῶν βελῶν· εἷς δὲ δὴ διὰ τοῦ γέρρου καὶ τοῦ θώρακος διαμπὰξ πληγεὶς πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου· οἱ μὲν ἐξεπλάγησαν πρός τε τῶν βελῶν τὴν διὰ μακροῦ ἄφεσιν, καὶ ὅτι ἀνὴρ ἀγαθὸς αὐτοῖς τετελευτήκει· καὶ ὀλίγον ἀπεχώρησαν ἀπὸ τῆς ὄχθης. Ἀλέξανδρος δὲ τεταραγμένους πρὸς τὰ βέλη ἰδὼν, ὑπὸ σαλπίγγων ἐπέρα τὸν ποταμὸν αὐτὸς ἡγούμενος· εἵπετο δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἄλλη στρατιά. πρώτους μὲν δὴ τοὺς τοξότας καὶ σφενδονήτας ἀποβιβάσας σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν ἐκέλευσεν ἐς τοὺς σκύθας, ὡς μὴ πελάζειν αὐτοὺς τῇ φάλαγγι τῶν πεζῶν ἐκβαινούσῃ, πρὶν τὴν ἵππον αὐτῷ διαβῆναι πᾶσαν. ὡς δὲ ἀθρόοι ἐπὶ τῇ ὄχθῃ ἐγένοντο, ἀφῆκεν ἐπὶ τοὺς σκύθας ἓν μὲν πρῶτον μίαν ἱππαρχίαν τῶν ξένων, καὶ τῶν σαρισσοφόρων ἴλας τέσσαρας· καὶ τούτους δεξάμενοι οἱ σκύθαι, καὶ ἐς κύκλους περιϊππεύοντες, ἔβαλλόν τε πολλοὶ ὀλίγους, καὶ αὐτοὶ οὐ χαλεπῶς διέφυγον. Ἀλέξανδρος δὲ τούς τε τοξότας καὶ τοὺς ἀγριᾶνας καὶ τοὺς ἄλλους ψιλοὺς, ὧν Βάλακρος ἦρχεν, ἀναμίξας τοῖς ἱππεῦσιν ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς σκύθας. ὡς δὲ ὁμοῦ ἤδη ἐγίγνοντο, ἐλάσαι ἐκέλευσεν ἐς αὐτοὺς τῶν τε ἑταίρων τρεῖς ἱππαρχίας καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς ξύμπαντας· καὶ αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν ἵππον ἄγων σπουδῇ, ἐνέβαλεν ὀρθίαις ταῖς ἴλαις. οὔκουν ἔτι οἷοί τε ἦσαν ἐξελίσσειν τὴν ἱππασίαν ἐς κύκλους, ὡς πρόσθεν ἔτι. ὁμοῦ μὲν γὰρ ἡ ἵππος προσέκειτο αὐτοῖς, ὁμοῦ δὲ οἱ ψιλοὶ ἀναμεμιγμένοι τοῖς ἱππεῦσιν οὐκ εἴων τὰς ἐπιστροφὰς ἀσφαλεῖς ποιεῖσθαι. ἔνθα λαμπρὰ ἤδη φυγὴ τῶν σκυθῶν ἦν, καὶ πίπτουσι μὲν ἐς χιλίους, καὶ εἷς τῶν ἡγεμόνων Σατράκης· ἁλίσκονται δὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα.

Ὡς οἱ προὔχοντες Σογδιανῶν ἀπαγόμενοι πρὸς θάνατον παραδόξως ἐσώθησαν. Id est, Vt Sogdianorum primates, quum iam ad supplicium capitis abducerentur, præter spem suam seruati fuerint.

CVRTIVS lib. VII, Ex captiuis Sogdianorum ad regem XXX nobilissimi corporum robore eximio perducti erant. Qui, vt per interpretem cognouerunt iussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmé lætantium more canere, tripudiisque & lasciuiori corporis motu gaudiū quoddā animi ostentare cœperunt. Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortem, euocari eos iussit, causam tam effusæ lætitiæ, quum supplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, si ab alio occiderētur, tristes morituros fuisse respondent: nunc à tanto rege victore omnium gentium maioribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterēt, carminibus sui moris lætitiaque celebrare. Tum rex admiratus magnitudinem animi, Quæro itaque, inquit, an viuere velitis nō inimici mihi, cuius beneficio victuri estis. Illi nunquā se inimicos ei, sed bello lacessitos,

hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio quàm iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerétur officio. Interrogantiq; quo pignore fidem obligaturi essent, vitam quam acciperent pignori futuram esse dixerunt: reddituros quando repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, fide continuere populares. Quatuor inde custodes corporis retenti nulli Macedonum in regem charitate cesserunt.

Ὡς Βακτριανοὺς ἐκόλασε, καὶ Σογδιανοὺς τὸ δεύτερον ἐχειρώσατο, καὶ πόλεις ἔκτισεν εὐκαίρους πρὸς τὰς τῶν ἀφισταμένων κολάσεις.

Id est, Vt in Bactrianos animaduerterit, Sogdianósq; secundò subegerit, necnon ciuitates in opportunis ad puniendos defectores locis condiderit.

ARRIANVS lib. IIII, Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τὸν Ὦξον τὸν ποταμὸν ἧκεν αὖθις, καὶ ἐς τὴν Σογδιανὴν χώραν προχωρεῖν ἐγνώκει, ὅτι πολλοὺς τῶν Σογδιανῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφευγέναι ἐξηγγέλλετο, οὐδὲ ἐθέλειν κατακούειν τοῦ σατράπου ὅντινα αὐτοῖς ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπιτέτακτο. στρατοπεδεύοντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ὤξου, οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς τῆς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου, πηγὴ ὕδατος καὶ ἄλλη ἐλαίου πλησίον αὐτῆς ἀνέσχε, καὶ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου τῷ σωματοφύλακι ἐπειδὴ ἐσηγγέλθη τὸ τέρας, Πτολεμαῖος Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασεν. Ἀλέξανδρος δὲ ἔθυεν ἐπὶ τῷ φάσματι ὅσα οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο. Ἀρίστανδρος δὲ πόνων εἶναι σημεῖον τοῦ ἐλαίου τὴν πηγὴν ἔφασκεν, ἀλλὰ καὶ νίκην ἐπὶ τοῖς πόνοις σημαίνειν. διαβὰς οὖν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανήν, Πολυσπέρχοντα δὲ καὶ Ἄτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγρον αὐτοῦ ἐν Βάκτροις καταλιπόμενος, τούτοις μὲν προσήγγελλε τήν τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὡς μή τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτῃ βάρβαροι, καὶ τοὺς ἔτι ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν. αὐτὸς δὲ ἐς πέντε μέρη διελὼν τὴν ἅμα οἷ στρατιάν, τὸ μὲν Ἡφαιστίωνα ἄρχειν ἐπέταξε, τῆς δὲ τετάρτης τάξεως Κοῖνος καὶ Ἀρτάβαζος ἡγοῦντο αὐτῶν· τὴν δὲ πέμπτην μοῖραν ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐπῄει τὴν χώραν ὡς ἐπὶ Μαράκανδα· καὶ οἱ ἄλλοι, ὡς ἑκάστοις προεχώρει, τοὺς μέν τινας τῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφευγότων βίᾳ ἐξαιροῦντες, τοὺς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ προσχωροῦντας σφίσιν ἀναλαμβάνοντες. ὡς δὲ ξύμπασα αὐτῷ ἡ δύναμις, ἐπελθοῦσα τῶν Σογδιανῶν τῆς χώρας τὴν πολλὴν, ἐς Μαράκανδα ἀφίκετο, Ἡφαιστίωνα μὲν ἐκπέμπει τὰς ἐν τῇ Σογδιανῇ πόλεις συνοικίζειν. Κοῖνον δὲ καὶ Ἀρτάβαζον, ὡς ἐς Σκύθας, ὅτι ἐς Σκύθας καταπεφευγέναι Σπιταμένης αὐτῷ ἐξηγγέλλετο. αὐτὸς δὲ ξὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ ἐπιὼν τῆς Σογδιανῆς ὅσα ἔτι πρὸς τῶν ἀφεστηκότων κατείχετο, ταῦτα οὐ χαλεπῶς ἐξῄρει.

Ἀπόστασις τρίτη Σογδιανῶν, καὶ ἅλωσις τῶν εἰς τὴν πέτραν καταφυγόντων.

Id est, Vt tertiò Sogdiani defecerint, & qui in petram confugerant, capti fuerint.

ARRIANVS lib. IIII, Ἅμα δὲ τῷ ἦρι ὑποφαίνοντι προεχώρει ὡς ἐπὶ τὴν ἐν τῇ Σογδιανῇ πέτραν, ἐς ἣν πολλοὺς μὲν τῶν Σογδιανῶν ξυμπεφευγέναι αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, καὶ ἡ Ὀξυάρτου δὲ γυνὴ τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὀξυάρτου ἐς τὴν πέτραν ἐκείνην ξυμπεφευγέναι ἐλέγοντο, Ὀξυάρτου αὐτὰς ὡς ἐς ἀνάλωτον δῆθεν τὸ

χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένου, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀφεστήκει ἀπ' Ἀλεξάνδρου. ταύτης γὰρ ἐξαιρεθείσης, οὐκέτι οὐδὲν ὑπολειφθήσεσθαι ἐδόκει τῶν Σογδιανῶν τοῖς νεωτερίζειν ἐθέλουσιν. ὡς δὲ ἐπέλασαν τῇ πέτρᾳ, καταλαμβάνει πάντῃ ἀπότομον ἐς τὴν προσβολήν· σιτία τε ξυγκεκομισμένους τοὺς βαρβάρους ὡς ἐς χρόνιον πολιορκίαν. καὶ χιὼν πολλὴ ἐπιπεσοῦσα τήν τε πρόσβασιν ἀπορωτέραν ἐποίει τοῖς μακεδόσι, καὶ ἅμα ἐν ἀφθονίᾳ ὕδατος τοὺς βαρβάρους διῆγεν. ἀλλὰ καὶ ὣς προσβάλλειν ἐδόκει τῷ χωρίῳ. καὶ γάρ τι καὶ ὑπέροφον ὑπὸ τῶν βαρβάρων λεχθὲν ἐς φιλοτιμίαν ξὺν ὀργῇ ἐμβεβλήκει Ἀλέξανδρον. προσκληθέντες γὰρ ἐς ξύμβασιν, καὶ προτεινομένου σφίσιν ὅτι σώοις ὑπάρξει ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀπαλλαγῆναι παραδοῦσι τὸ χωρίον, οἱ δὲ, ξὺν γέλωτι βαρβαρίζοντες, πτηνοὺς ἐκέλευον ζητεῖν στρατιώτας Ἀλέξανδρον, οἵτινες αὐτῷ ἐξαιρήσουσι τὸ ὄρος, ὡς τῶν γε ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεμίαν ὤραν σφίσιν οὖσαν. ἔνθα δὴ ἐκήρυξεν Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πρώτῳ ἀναβάντι δώδεκα τάλαντα εἶναι τὸ γέρας, δευτέρῳ δὲ ἐπὶ τούτῳ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτῳ τὰ ἐφεξῆς, ὡς τελευταῖον εἶναι τῷ τελευταίῳ ἀνελθόντι τριακοσίους δαρεικοὺς τὸ γέρας. καὶ τοῦτο τὸ κήρυγμα παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον ἄλλως τοὺς μακεδόνας ὡρμημένους. ξυνταξάμενοι δὲ ὅσοι πετροβατεῖν ἐν ταῖς πολιορκίαις αὐτῷ μεμελετήκεσαν, τριακόσιοι τὸν ἀριθμόν, καὶ πασσάλους μικροὺς σιδηροῦς, οἷς αἱ σκηναὶ καταπεπήγεσαν αὐτοῖς, παρασκευάσαντες τοῦ καταπηγνύναι αὐτοὺς ἔς τε τὴν χιόνα ὅπου πεπηγυῖα φανείη, καὶ εἴ πού τι τῆς γῆς ἔρημον χιόνος ὑποφαίνοιτο, καὶ τούτους καλωδίοις ἐκ λίνου ἰσχυροῦ ἐκδήσαντες τῆς νυκτὸς, προεχώρουν κατὰ τὸ ἀποτομώτατόν τε τῆς πέτρας, καὶ ταύτῃ ἀφυλακτότατον. καὶ τούτους τοὺς πασσάλους καταπηγνύντες, τοὺς μὲν ἐς τὴν γῆν, ὅπου διεφαίνετο, τοὺς δὲ καὶ τῆς χιόνος ἐς τὰ μάλιστα οὐ θρυφθησόμενα, ἀνεῖλκον σφᾶς αὐτοὺς ἄλλοι ἄλλῃ τῆς πέτρας. καὶ τούτων ἐς τριάκοντα μὲν ἐν τῇ ἀναβάσει διεφθάρησαν, ὥστε οὐδὲ τὰ σώματα αὐτῶν ἐς ταφὴν εὑρέθη, ἐκπεσόντα ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ τῆς χιόνος· οἱ δὲ λοιποὶ ἀναβάντες ὑπὸ τὴν ἕω, καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ὄρους καταλαβόντες, σινδόνας κατέσειον ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν μακεδόνων, οὕτως αὐτοῖς ἐξ Ἀλεξάνδρου παρηγγελμένον. πέμψας δὲ κήρυκα, ἐμβοῆσαι ἐκέλευσε τοῖς προφυλάσσουσι τῶν βαρβάρων μὴ διατρίβειν ἔτι, ἀλλὰ παραδιδόναι σφᾶς· ἐξευρῆσθαι γὰρ δὴ τοὺς πτηνοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔχεσθαι ὑπ' αὐτῶν τοῦ ὄρους τὰ ἄκρα. καὶ ἅμα ἐδείκνυον τοὺς ὑπὲρ τῆς κορυφῆς στρατιώτας. οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες τῷ παραλόγῳ τῆς ὄψεως, καὶ πλείονάς τε ὑποτοπήσαντες εἶναι τοὺς κατέχοντας τὰ ἄκρα, καὶ ἀκριβῶς ὡπλισμένους, ἐνέδοσαν σφᾶς αὐτούς. οὕτω πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὀλίγων ἐκείνων μακεδόνων φοβεροὶ ἐγένοντο. ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναῖκες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν, καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὀξυάρτου καὶ αἱ παῖδες. καὶ γὰρ ἦν Ὀξυάρτῃ παῖς παρθ.

Περὶ τοῦ ἐν βασίστοις κυνηγίου, καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐν αὐτῷ θηρίων.

Id est, De venatu in vrbe Basistis, & ferarum in eo multitudine.

CVRTIVS lib. VIII, Vtraque legatione benignè audita, Hephæstionem & Artabazum opperiens statiua habuit: quibus adiunctis, in regionē quæ appellatur Bazaria peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud vlla sũt maiora indicia, quàm magnis nemoribus saltibúsque nobiliũ ferarũ greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt syluas, crebris perenniũ aquarũ fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turrésque

turrésque habent venãtium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse constabat, quẽ Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari vndique feras iussit. inter quas quum leo magnitudinis raræ ipsum regẽ inuasurus incurreret, fortè Lysimachus, qui postea regnauit, proximus Alexãdro venabulũ obiicere feræ cœperat. Quo rex repulso & abire iusso, adiecit tam à semet quàm à Lysimacho leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam quum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus: sed læuo humero vsque ad ossa laceratus, ad vltimũ periculi peruenerat. Idipsum exprobrans ei rex fortius quàm loquutus est fecit. Nã ferã non excepit modò, sed etiam vno vulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum leoni à rege Lysimachum temere vulgauit, ab eo casu quem supra diximus, ortam esse crediderim. Cæterùm Macedones, quanquam prospero euentu defunctus erat Alexander, tamen sciuere gentis suæ more, ne pedes venaretur sine delectis principũ amicorúmq;. Ille, quatuor millibus ferarum deiectis, in eodem saltu cũ toto exercitu epulatus est.

Περὶ τῆς εἰς τὸν Διόνυσον ἁμαρτίας, καὶ τῆς παρὰ τὸν πότον ἀναιρέσεως Κλείτου.
Id est, De peccato in Bacchum, & cæde Cliti inter pocula cõmissa.

ARRIANVS lib. IIII. Ἔνθα δὴ καὶ τὸ Κλείτου τοῦ Δρωπίδου πάθημα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπ' αὐτῷ συμφορὰν, εἰ καὶ ὀλίγον ὕστερον ἐπράχθη, οὐκ ἔξω τοῦ καιροῦ ἀφηγήσομαι. εἶναι μὲν γὰρ ἡμέραν ἱερὰν τοῦ Διονύσου Μακεδόσι, καὶ θύειν Διονύσῳ ὅσα ἔτη ἐν αὐτῇ Ἀλέξανδρον· τὸν δὲ τοῦ Διονύσου μὲν ἐν τῷ τότε ἀμελῆσαι λέγουσι, Διοσκούροιν δὲ θῦσαι, ἐξ ὅτου δὴ ἐπιφρασθέντα τοῖν Διοσκούροιν τὴν θυσίαν. πόρρω δὲ τοῦ πότου προϊόντος (καὶ γὰρ καὶ τὰ τῶν πότων ἤδη Ἀλεξάνδρῳ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον νενεωτέριστο) ἀλλ' ἐν γε τῷ πότῳ τότε ὑπὲρ τοῖν Διοσκούροιν λόγους γίγνεσθαι, ὅπως ἐς Δία ἀνηνέχθη αὐτοῖν ἡ γένεσις, ἀφαιρεθεῖσα Τυνδάρεω. καί τινας τῶν παρόντων κολακείᾳ τῇ Ἀλεξάνδρου (οἷοι δὴ ἄνδρες διέφθειράν τε ἀεὶ καὶ οὔποτε παύσονται ἐπιτρίβοντες τὰ τῶν ἀεὶ βασιλέων πράγματα) κατ' οὐδὲν ἀξιοῦν συμβάλλειν Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς Ἀλεξάνδρου ἔργοις τὸν Πολυδεύκην καὶ τὸν Κάστορα. οἱ δὲ οὐδὲ τοῦ Ἡρακλέους ἀπείχοντο ἐν τῷ πότῳ, ἀλλὰ τὸν φθόνον γὰρ ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς ζῶσι τὸ μὴ οὐ τὰς δικαίας τιμὰς αὐτοῖς ἐκ τῶν ξυνόντων γίγνεσθαι. Κλεῖτον δὲ δῆλον μὲν εἶναι πάλαι ἤδη ἀχθόμενον ὅτι Ἀλέξανδρος τῇ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον μετακινήσει, καὶ τοῖς κολακεύουσιν αὐτὸν τοῖς λόγοις· τότε δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τοῦ οἴνου παροξυνόμενον οὐκ ἐᾶν οὔτε ἐς τὸ θεῖον ὑβρίζειν, οὔτε ἐς τὰ τῶν πάλαι ἡρώων ἔργα ἐκφαυλίζοντας χάριν ταύτην ἄχαριν προσφέρειν Ἀλεξάνδρῳ. εἶναι γὰρ οὐδὲ τὰ Ἀλεξάνδρου οὕτω τι μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, ὡς ἐκεῖνοι ἐπαίρουσιν· οὔκουν μόνον καταπρᾶξαι αὐτὰ, ἀλλὰ τὸ γὰρ πολὺ μέρος Μακεδόνων εἶναι τὰ ἔργα. καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἀνιάσαι Ἀλέξανδρον λεχθέντα. οὐδὲ ἐγὼ ἐπαινῶ τὸν λόγον, ἀλλὰ ἱκανὸν γὰρ εἶναι τίθεμαι ἐν τοιᾷδε παροινίᾳ τὸ καθ' αὑτὸν σιγῶντα ἔχειν, μηδὲ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἐς κολακείαν πλημμελεῖν. ὡς δὲ καὶ τῶν Φιλίππου τινὲς ἔργων, ὅτι οὐ μεγάλα οὐδὲ θαυμαστὰ Φιλίππῳ κατεπράχθη, οὐδὲν μιᾷ ξὺν δίκῃ

ἐπὶ μεῖον ἄγοντες χαριζόμενοι καὶ οὗτοι Ἀλεξάνδρῳ, τὸν Κλεῖτον οὐκέτι ἐν ἑαυτοῦ ὄντα ἀποδεικνύναι μὲν τά τε τοῦ Φιλίππου, καταβάλλειν δὲ Ἀλέξανδρόν τε καὶ τὰ τούτου ἔργα, προφέροντα ἤδη τὸν Κλεῖτον τά τε ἄλλα, καὶ πολὺ ἐξονειδίζοντα Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι πρὸς αὐτοῦ ἄρα ἐσώθη, ὁπότε ἡ ἱππομαχία ἡ ἐπὶ Γρανίκῳ ξυνεστήκει πρὸς Πέρσας. καὶ δὴ τὴν δεξιὰν τὴν αὑτοῦ σοβαρῶς ἀνατείναντα. αὕτη σε ἡ χείρ, φάναι, ὦ Ἀλέξανδρε ἐν τῷ τότε ἔσωσε. καὶ Ἀλέξανδρον οὐκέτι φέρειν τοῦ Κλείτου τήν τε παροινίαν καὶ τὴν ὕβριν, ἀλλ᾽ ἀναπηδᾶν γὰρ ξὺν ὀργῇ ἐπ᾽ αὐτόν, κατέχεσθαι δὲ πρὸς τῶν ξυμποτῶν. Κλεῖτον δὲ οὐκ ἀνιέναι ὑβρίζοντα. Ἀλέξανδρος δὲ ἐβόα ἀνακαλῶν τοὺς ὑπασπιστάς. οὐδενὸς δὲ ὑπακούοντος, ἐς ταὐτὰ ἔφη καθεστηκέναι Δαρείῳ, ὁπότε πρὸς Βήσσου τε καὶ τῶν ἀμφὶ Βῆσσον ξυλληφθεὶς ἤγετο, οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ ὄνομα μόνον βασιλέως. οὐκέτι δὴ οἷός τε εἶναι κατέχειν αὐτὸν τοὺς ἑταίρους, ἀλλ᾽ ἀναπηδήσαντα γὰρ οἱ μὲν λόγχην ἁρπάσαι λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινός, καὶ ταύτῃ παίσαντα Κλεῖτον ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ σάρισσαν, παρὰ τῶν φυλάκων τινὸς καὶ ταύτην. Ἀριστόβουλος δὲ ὅθεν μὲν ἡ παροινία ὡρμήθη οὐ λέγει, Κλείτου δὲ γενέσθαι μόνου τὴν ἁμαρτίαν, ὅν γε ὠργισμένου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀναπηδήσαντος ἐπ᾽ αὐτὸν ὡς διαχρησομένου, ἀπαχθῆναι μὲν διὰ τῶν θυρῶν ἔξω ὑπὲρ τὸ τεῖχός τε καὶ τὴν τάφρον τῆς ἄκρας, ἵνα ἐγίγνετο, πρὸς Πτολεμαίου τοῦ Λάγου τοῦ σωματοφύλακος. οὐ καρτερήσαντα δὲ, ἀναστρέψαι αὖθις, καὶ περιπετῆ Ἀλεξάνδρῳ γενέσθαι Κλεῖτον ἀνακαλοῦντι, καὶ φάναι ὅτι οὗτός τοι ἐγὼ ὁ Κλεῖτος ὦ Ἀλέξανδρε. καὶ ἐν τούτῳ πληγέντα τῇ σαρίσσῃ ἀποθανεῖν. καὶ ἐγὼ Κλεῖτον μὲν τῆς ὕβρεως τῆς ἐς τὸν βασιλέα τὸν αὑτοῦ μεγάλως τι μέμφομαι. Ἀλέξανδρον δὲ τῆς συμφορᾶς οἰκτείρω, ὅτι δυοῖν κακοῖν ἐν τῷ τότε ἡττημένον ἐπέδειξεν αὑτόν, ὑφ᾽ ὅτων δὴ καὶ τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐπέοικεν ἄνδρα σώφρονα ἐξηττᾶσθαι, ὀργῆς τε καὶ παροινίας. ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖσδε αὖ ἐπαινῶ Ἀλεξάνδρου, ὅτι παραυτίκα ἔγνω σχέτλιον ἔργον ἐργασάμενος. καὶ λέγουσιν εἰσὶν οἳ τὰ Ἀλεξάνδρου, ὅτι ἐρείσας τὴν σάρισσαν πρὸς τὸν τοῖχον, ἐπιπίπτειν ἐγνώκει αὐτῇ, ὡς οὐ καλὸν αὐτῷ ζῆν ἀποκτείναντι φίλον αὑτοῦ ἐν τῷ οἴνῳ. οἱ πολλοὶ μὲν ξυγγραφεῖς τοῦτο μὲν οὐ λέγουσιν, ἀπελθόντα δὲ ἐς τὴν εὐνὴν κεῖσθαι ὀδυρόμενον, αὐτόν τε τὸν Κλεῖτον ὀνομαστὶ ἀνακαλοῦντα, καὶ τὴν Κλείτου μὲν ἀδελφήν, αὐτὸν δὲ ἀναθρέψασαν, Ἑλλανίκην τὴν Δρωπίδου παῖδα, ὡς καλὰ ἄρα αὐτῇ τροφεῖα ἀποτετικὼς εἴη ἀνδρωθείς, εἴ γε τοὺς μὲν παῖδας τοὺς ἑαυτῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους ἐπεῖδεν ἀποθανόντας. τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτῆς αὐτὸς αὐτοχειρίᾳ ἔκτεινε. φονέα τε τῶν φίλων οὐ διαλείπειν αὑτὸν ἀνακαλοῦντα. ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον καρτερεῖν ἔστε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, οὐδέ τινα ἄλλην θεραπείαν θεραπεῦσαι τὸ σῶμα. καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν μάντεών τινες μῆνιν ἐκ Διονύσου ᾖδον, ὅτι ἡ θυσία ἐξελείφθη Ἀλεξάνδρῳ ἡ τοῦ Διονύσου. καὶ Ἀλέξανδρος μόγις πρὸς τῶν ἑταίρων πεισθεὶς σίτου τε ἥψατο, καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἐθεράπευσε, καὶ τῷ Διονύσῳ τὴν θυσίαν ἀπέδωκε. ἐπεὶ οὐδὲ αὐτῷ ἄχαρι ἦν ἐς μῆνιν τοῦ θείου μᾶλλόν τι ἢ τὴν αὑτοῦ κακότητα ἀναφέρεσθαι τὴν ξυμφοράν.

Περὶ τῆς Καλλισθένους τελευτῆς.

Id est, De morte Callisthenis.

ARRIANVS lib. IIII, Ὑπὲρ δὲ τῆς προσκυνήσεως ὅπως ἠναντιώθη Καλλισθένης Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοιόσδε κατέχει λόγος. ξυγκεῖσθαι μὲν γὰρ τῷ Ἀλεξάνδρῳ πρὸς τοὺς σοφιστάς τε καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν Περσῶν τε καὶ Μήδων τοὺς δοκιμωτάτους μνήμην

τοῦ λόγου τοῦδε ἐν πότῳ ἐμβαλεῖν. ἄρξαι δὲ τοῦ λόγου Ἀνάξαρχον, ὡς πολὺ δικαιότερον ἂν θεὸν νομιζόμενον Ἀλέξανδρον Διονύσου τε καὶ Ἡρακλέους, μὴ ὅτι τῶν ἔργων ἕνεκα ὅσα καὶ ἡλίκα καταπέπρακται Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλὰ καὶ ὅτι Διόνυσος μὲν Θηβαῖος ἦν, οὐδέν τι προσήκων Μακεδόσι, καὶ Ἡρακλῆς Ἀργεῖος, οὐδὲ οὗτος προσήκων ὅτι μὴ κατὰ γένος τὸ Ἀλεξάνδρου· Ἡρακλείδην γὰρ εἶναι Ἀλέξανδρον. Μακεδόνας δ' ἂν τὸν σφῶν βασιλέα δικαιότερον θείαις τιμαῖς κοσμοῦντας. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο εἶναι ἀμφίλογον ὅτι ἀπελθόντα γε ἐξ ἀνθρώπων ὡς θεὸν τιμήσουσι. πόσῳ δὴ δικαιότερον ζῶντα γεραίρειν, ἤπερ τελευτήσαντα ἐς οὐδὲν ὄφελος τῷ τιμωμένῳ. λεχθέντων δὲ τούτων τε καὶ τοιούτων λόγων πρὸς Ἀναξάρχου, τοὺς μὲν μετεσχηκότας τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν τὸν λόγον. καὶ δὴ ἐθέλειν ἄρχεσθαι τῆς προσκυνήσεως· τοὺς Μακεδόνας δὲ τοὺς πολλοὺς ἀχθομένους τῷ λόγῳ σιγῇ ἔχειν. Καλλισθένην δὲ ὑπολαβόντα, Ἀλέξανδρον μέν, εἰπεῖν, ὦ Ἀνάξαρχε, οὐδεμιᾶς ἀνάξιον ἀποφαίνω τιμῆς ὅσαι ξύμμετροι ἀνθρώπῳ· ἀλλὰ διακεκρίσθαι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὅσαι τε ἀνθρώπιναι τιμαί, καὶ ὅσαι θεῖαι πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, καθάπερ ναῶν τε οἰκοδομήσει, καὶ ἀγαλμάτων ἀναστάσει, καὶ τεμένει, ὅτι τοῖς θεοῖς τις ἐξαιρεῖται, καὶ θύεται ἐκείνοις, καὶ σπένδεται. καὶ ὕμνοι μὲν ἐς τοὺς θεοὺς ποιοῦνται, ἔπαινοι δ' ἐς ἀνθρώπους. ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα τῷ τῆς προσκυνήσεως νόμῳ. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσπαζομένων, τὸ θεῖον δὲ ἄνω που ἱδρυμένον, καὶ οὐδὲ ψαῦσαι αὐτοῦ θέμις. ἐπὶ τῷδε ἄρα τῇ προσκυνήσει γεραίρεται· καὶ χοροὶ τοῖς θεοῖς ἵστανται, καὶ παιᾶνες ἐπὶ τοῖς θεοῖς ᾄδονται. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ὁπότε γε καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν ἄλλοις ἄλλαι τιμαὶ προσκεῖνται, καὶ ναὶ μάλιστα ἥρωσιν ἄλλαι, καὶ αὗται ἀποκεκριμέναι τοῦ θείου. οὔκουν εἰκὸς ξύμπαντα ταῦτα ταράσσοντας τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐς σχῆμα ὑπέρογκον καθιστάναι τῶν τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς, τοὺς θεοὺς δὲ τό γε ἐπὶ σφίσιν ἐς ταπεινότητα οὐ πρέπουσαν καταβάλλειν, τὰ ἴσα ἀνθρώποις τιμῶντας. οὔκουν οὐδὲ Ἀλέξανδρον ἀνασχέσθαι ἄν, εἴ τις τῶν ἰδιωτῶν τις εἰσποιοῖτο ταῖς βασιλικαῖς τιμαῖς χειροτονίᾳ ἢ ψήφῳ οὐ δικαίᾳ. πολὺ ἂν οὖν δικαιότερον τοὺς θεοὺς δυσχεραίνειν ὅσοι ἄνθρωποι ἐς τὰς θείας τιμὰς σφᾶς εἰσποιοῦσιν, ἢ πρὸς ἄλλων εἰσποιούμενοι ἀνέχονται. Ἀλέξανδρον δὲ πόρρω τοῦ ἱκανοῦ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τὸν ἄριστον εἶναί τε καὶ δοκεῖν, καὶ βασιλέων τὸν βασιλικώτατον, καὶ στρατηγῶν τὸν ἀξιοστρατηγότατον. καί σε, εἴπερ τινὰ ἄλλον, ὦ Ἀνάξαρχε, ἐξηγητὴν τε τούτων τῶν λόγων ἐχρῆν γίγνεσθαι, καὶ κωλυτὴν τῶν ἐναντίων, ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ παιδεύσει Ἀλεξάνδρῳ ξυνόντα. οὔκουν ἄρχειν τε τοῦδε τοῦ λόγου πρέπον ἦν, ἀλλὰ μεμνῆσθαι γὰρ οὐ Καμβύσῃ οὐδὲ Ξέρξῃ ξυνόντα ἢ συμβουλεύοντα, ἀλλὰ Φιλίππου μὲν παιδί, Ἡρακλείδῃ δ' ἀπὸ γένους, καὶ Αἰακίδῃ, ὅτου οἱ πρόγονοι ἐξ Ἄργους εἰς Μακεδονίαν ἦλθον, οὐδὲ βίᾳ ἀλλὰ νόμῳ Μακεδόνων ἄρχοντες διετέλεσαν. οὔκουν οὐδὲ αὐτῷ τῷ Ἡρακλεῖ ζῶντι ἔτι θεῖαι τιμαὶ παρὰ Ἑλλήνων ἐγένοντο, ἀλλ' οὐδὲ τελευτήσαντι πρόσθεν ἢ πρὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἐπιθεσπισθῆναι ὡς θεὸν τιμᾶν Ἡρακλέα. εἰ δὲ ὅτι ἐν τῇ βαρβάρῳ γῇ ὁ λόγος γίγνεται, βαρβαρικὰ χρὴ ἔχειν τὰ φρονήματα, καὶ ἐγὼ τῆς Ἑλλάδος μεμνῆσθαί σε ἀξιῶ, ὦ Ἀλέξανδρε, ἧς ἕνεκα ὁ πᾶς στόλος σοι ἐγένετο, προσθεῖναι τὴν Ἀσίαν τῇ Ἑλλάδι. καὶ οὕτως ἐνθυμήθητι ἐκεῖσε ἐπανελθών, ἆρά γε καὶ τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐλευθερωτάτους προσαναγκάσεις ἐς τὴν προσκύνησιν; ἢ Ἑλλήνων μὲν ἀφέξῃ, Μακεδόσι δὲ προσθήσεις τήνδε τὴν ἀτιμίαν; ἢ διακεκριμένα ἔσται σοὶ αὐτῷ

τὰ δὲ ἡμέτερα ἐς ἅπασαν, ὡς πρὸς Ἕλληνας μὲν καὶ Μακεδόνας ἀνθρωπίνως τε καὶ Ἑλ-
ληνικῶς τιμᾶσθαι, πρὸς δὲ τῶν βαρβάρων μόνοις βαρβαρικῶς. εἰ δὲ ὑπὲρ Κύ-
ρου τοῦ Καμβύσου λέγεται ὅτι πρῶτος προσεκυνήθη ἀνθρώπων Κῦρος, καὶ ἐπὶ
τῷδε ἐμμεῖναι Πέρσαις τε καὶ Μήδοις τήνδε τὴν ταπεινότητα, χρὴ ἐνθυμεῖσθαι ὅτι
τὸν Κῦρον ἐκεῖνον Σκύθαι ἐσωφρόνισαν, πένητες ἄνδρες καὶ αὐτόνομοι, καὶ Δαρεῖον
ἄλλοι αὖ Σκύθαι, καὶ Ξέρξην Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Ἀρταξέρξην Κλέαρχος καὶ
Ξενοφῶν, καὶ οἱ ξὺν τούτοις μύριοι, καὶ Δαρεῖον τοῦτον Ἀλέξανδρος μὴ προσκυνούμε-
νος. Ταῦτα δὲ καὶ τοιαῦτα εἰπόντα Καλλισθένην ἀνιᾶσαι μὲν μεγάλως τὸν Ἀλέξανδρον,
Μακεδόσι δὲ ἀδελφὰ εἰπεῖν. καὶ τοῦτο γνόντα Ἀλέξανδρον πέμψαντα κωλῦσαι Μακε-
δόνας μεμνῆσθαι ἔτι τῆς προσκυνήσεως. ἀλλὰ σιγῆς γὰρ γενομένης ἐπὶ τοῖς λόγοις, ἀνα-
στάντας Περσῶν τοὺς πρεσβυτάτους ἐφεξῆς προσκυνεῖν. Λεοννάτον δὲ ἕνα τῶν ἑταίρων,
ἐπειδή τις ἐδόκει τῶν Περσῶν αὐτῷ οὐκ ἐν κόσμῳ προσκυνῆσαι, τὸν δὲ ἐπιγελάσαι τῷ
σχήματι τοῦ Πέρσου, ὡς ταπεινῷ· καὶ τούτῳ χαλεπήναντα τότε Ἀλέξανδρον ξυναλ-
λαγῆναι αὖθις. ἀναγέγραπται δὲ δὴ καὶ τοιόσδε λόγος, προπίνειν φιάλην χρυσῆν ἐν
κύκλῳ Ἀλέξανδρον πρώτοις μὲν τούτοις πρὸς οὕστινας ξυνέκειτο αὐτῷ τὰ τῆς προσ-
κυνήσεως· τὸν δὲ πρῶτον ἐκπιόντα τὴν φιάλην, προσκυνῆσαί τε ἀναστάντα, καὶ
φιληθῆναι πρὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς διὰ πάντων χωρῆσαι. ὡς δὲ ἐς Καλλι-
σθένην ἧκεν ἡ πρόποσις, ἀναστῆναι μὲν Καλλισθένην καὶ ἐκπιεῖν τὴν φιάλην, καὶ
προσελθόντα ἐθέλειν φιλῆσαι οὐ προσκυνήσαντα. τὸν δὲ τυχεῖν μὲν τότε διαλε-
γόμενον Ἡφαιστίωνι, οὔκουν προσέχειν τὸν νοῦν· καὶ τὰ τῆς προσκυνήσεως ἐπι-
τελῆ αὐτῷ Καλλισθένει ἐγένετο. ἀλλὰ Δημήτριον γὰρ τὸν Πυθώνακτος, ἕνα τῶν
ἑταίρων, ὡς προσῄει αὐτῷ ὁ Καλλισθένης φιλήσων, φάναι ὅτι οὐ προσκυνήσας
προσέρχεται, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οὐ παρασχεῖν φιλῆσαι ἑαυτόν. τὸν δὲ Καλλισθένην
φιλήματι, φάναι, ἔλαττον ἔχων ἄπειμι. καὶ τούτων ἐγὼ ὅσα ἐς ὕβριν τὴν Ἀλε-
ξάνδρου τὴν ἐν τῷ παραυτίκα, καὶ ἐς σκαιότητα τὴν Καλλισθένους φέροντα, οὐ-
δὲν οὐδαμῇ ἐπαινῶ. ἀλλὰ τὸ καθ' αὑτὸν γὰρ κοσμίως τίθεσθαι ἐξαρκεῖν φημί,
αὔξοντα ὡς ἀνυστὸν τὰ βασιλέως πράγματα, ὅτῳ τις ξυνεῖναι οὐκ ἀπηξίωσεν.
οὔκουν οὐκ ἀπεικότως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ Καλλισθένην τίθε-
μαι ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παρρησίᾳ καὶ ὑπερόγκῳ ἀβελτηρίᾳ. ἐφ' ὅτῳ τεκμαίρομαι
μὴ χαλεπῶς πιστευθῆναι τοὺς κατηγορήσαντας Καλλισθένους, ὅτι μετέσχε τῆς ἐπιβου-
λῆς τῆς γενομένης Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν παίδων· τοὺς δέ, ὅτι καὶ ἐπῆρεν αὐτοὺς εἰς τὸ
ἐπιβουλεῦσαι. ξυνέβη δὲ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ὧδε. ἐκ Φιλίππου ἦν ἤδη καθεστηκός,
τῶν ἐν τέλει Μακεδόνων τοὺς παῖδας, ὅσοι ἐς ἡλικίαν ἐμειρακίσαντο, καταλέγε-
σθαι ἐς θεραπείαν τοῦ βασιλέως. τά τε ἄλλα τὴν ἄλλην δίαιταν τοῦ σώματος δια-
κονεῖσθαι βασιλεῖ, καὶ κοιμώμενον φυλάσσειν τούτοις ἐπετέτραπτο. καὶ ὁπότε ἐξε-
λαύνοι βασιλεύς, τοὺς ἵππους παρὰ τῶν ἱπποκόμων δεχόμενοι ἐκεῖνοι προσῆγον,
καὶ ἀνέβαλλον οὗτοι βασιλέα τὸν Περσικὸν τρόπον, καὶ τῆς ἐπὶ θήρᾳ φιλοτιμίας
βασιλεῖ κοινωνοὶ ἦσαν. τούτων καὶ Ἑρμόλαος ἦν, Σωπόλιδος μὲν παῖς, φιλοσο-
φίᾳ δὲ ἐδόκει προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ Καλλισθένην ἐθεράπευεν. ἐπὶ τῷδε ὑπὲρ
τούτου λόγος κατέχει, ὅτι ἐς θήραν προσφερομένου Ἀλεξάνδρῳ συός, ἔφθη βαλὼν τὸν
σῦν Ἑρμόλαος. ὁ δὲ σῦς μὲν πίπτει βληθείς, Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ καιροῦ ὑστερήσας ἐχα-
λέπηνε τῷ Ἑρμολάῳ, καὶ κελεύει αὐτὸν πρὸς ὀργὴν πληγὰς λαβεῖν, ὁρώντων τῶν ἄλλων

παίδων, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀφείλετο. τοῦτον τὸν Ἑρμόλαον ἀλγήσαντα τῇ ὕβρει φράσαι πρὸς Σώστρατον τὸν Ἀμύντου, ἡλικιώτην τε αὐτοῦ καὶ ἐραστὴν ὄντα, ὅτι οὐ βιωτὸν ἐστι μὴ τιμωρησαμένῳ Ἀλέξανδρον τῆς ὕβρεως. καὶ τὸν Σώστρατον οὐ χαλεπῶς συμπεῖσαι μετασχεῖν τοῦ ἔργου, ἅτε ἐρῶντα. ὑπὸ τούτου δὲ ἀναπεισθῆναι Ἀντίπατρόν τε τὸν Ἀσκληπιοδώρου τοῦ Συρίας σατραπεύσαντος, καὶ Ἐπιμένην τὸν Ἀρσέου, καὶ Ἀντικλέα τὸν Θεοκρίτου, καὶ Φιλώταν τὸν Κάρσιδος τοῦ Θρᾳκός. ὡς οὖν περιῆκεν ἐς Ἀντίπατρον ἡ νυκτερινὴ φυλακή, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ξυγκείμενον εἶναι ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον, κοιμωμένῳ ἐπιπεσόντας. ξυμβῆναι δὲ οἱ μὲν αὐτομάτως λέγουσιν ἔστε ἡμέρας πίνειν Ἀλέξανδρον. Ἀριστόβουλος δὲ ὧδε ἀνέγραψε, Σύραν γυναῖκα ἐφομαρτεῖν Ἀλεξάνδρῳ, κάτοχον ἐκ τοῦ θείου γιγνομένην, καὶ ταύτην τὸ μὲν πρῶτον γέλωτα εἶναι Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς ἀμφ᾽ αὐτόν· ὡς δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ κατοχῇ ἀληθεύουσα ἐφαίνετο, οὐκέτι ἀμελεῖσθαι πρὸς Ἀλεξάνδρου, ἀλλ᾽ εἶναι γὰρ τῇ Σύρᾳ πρόσοδον πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν. καὶ καθεύδοντι πολλάκις ἤδη ἐπιστῆναι. καὶ δὴ καὶ τότε ἀπαλλασσομένου ἐκ τοῦ πότου, κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου ἐντυχεῖν, καὶ δεῖσθαι ἐπανελθόντα πίνειν δι᾽ ὅλης τῆς νυκτός. καὶ Ἀλέξανδρον θεῖον εἶναι νομίσαντα ἐπανελθεῖν τε καὶ πίνειν, καὶ οὕτω τοῖς παισὶ διαπεσεῖν τὸ ἔργον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἐπιμένης ὁ Ἀρσέου τῶν μετεχόντων τῆς ἐπιβουλῆς φράζει τὴν πρᾶξιν Χαρικλεῖ τῷ Μενάνδρου, ἐραστῇ ἑαυτοῦ γεγονότι. Χαρικλῆς δὲ φράζει Εὐρυλόχῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ἐπιμένους. καὶ ὁ Εὐρύλοχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ἀλεξάνδρου, Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου τῷ σωματοφύλακι καταλέγει ἅπαν τὸ πρᾶγμα. ὁ δὲ Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασε, καὶ Ἀλέξανδρος ξυλλαβεῖν κελεύει ὧν τὰ ὀνόματα εἶπεν Εὐρύλοχος. καὶ οὗτοι στρεβλούμενοι σφῶν τε αὐτῶν κατεῖπον τὴν ἐπιβουλὴν καί τινας, καὶ ἄλλους ὠνόμασαν. Ἀριστόβουλος μὲν λέγει ὅτι καὶ Καλλισθένην ἐπᾶραι σφᾶς ἔφασαν ἐς τὸ τόλμημα, καὶ Πτολεμαῖος ὡσαύτως λέγει. οἱ δὲ πολλοὶ οὐ ταύτῃ λέγουσιν, ἀλλὰ διὰ μῖσος γὰρ τὸ ἤδη ὂν πρὸς Καλλισθένην ἐς Ἀλέξανδρον, καὶ ὅτι ὁ Ἑρμόλαος ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτήδειος ἦν τῷ Καλλισθένει, οὐ χαλεπῶς πιστεῦσαι τὰ χείρω ὑπὲρ Καλλισθένους Ἀλέξανδρον. ἤδη δέ τινες καὶ τάδε ἀνέγραψαν, τὸν Ἑρμόλαον παραχθέντα ἐς τοὺς Μακεδόνας, ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεῦσαι. καὶ γὰρ οὐκ εἶναι ἔτι ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ φέρειν τὴν ὕβριν τὴν Ἀλεξάνδρου, πάντα καταλέγοντα, τήν τε Φιλώτα οὐκ ἔνδικον τελευτήν, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Παρμενίωνος ἔτι ἐκνομωτέραν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀποθανόντων, καὶ τὴν Κλείτου ἐν μέθῃ ἀναίρεσιν, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν Μηδικήν, καὶ τὴν προσκύνησιν τὴν βουλευθεῖσαν καὶ οὔπω πεπαυμένην, καὶ πότους τε καὶ ὕπνους τοὺς Ἀλεξάνδρου. ταῦτα οὐ φέροντα ἐπὶ ἐλευθερῶσαι ἐθελῆσαι ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους Μακεδόνας. τοῦτον μὲν δὴ αὐτόν τε καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ ξυλληφθέντας καταλευσθῆναι πρὸς τῶν παρόντων. Καλλισθένην δὲ Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις συμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσῳ τελευτῆσαι. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου, στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν. οὕτως οὐδὲ οἱ πάνυ πιστοὶ ἐς τὴν ἀφήγησιν, καὶ ξυγγενόμενοι ἐν τῷ τότε Ἀλεξάνδρῳ, ὑπὲρ τῶν γνωρίμων τε καὶ οὐ λαθόντων σφᾶς ὅπως διεπράχθη, ξύμφωνα ἀνέγραψαν.

Στρατεία τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοὺς καλουμένους Ναύτακας, καὶ φθορὰ τῆς δυνάμεως ὑπὸ πολλῆς χιόνος.

Expeditio regis in eos qui Nautacæ vocantur, & exitium exercitus

præ magna vi niuis.

CVRTIVS lib. VIII, His compoſitis,tertio menſe ex hybernis mouit exercitũ,regionem quæ Gabaza appellatur aditurus. Primus dies quietũ iter præbuit : proximus ei nondũ quidẽ procelloſus & triſtis,obſcurior tamẽ priſtino,nõ ſine creſcentis mali damno præteriit. Tertio ab omni parte cæli emicare fulgura, & nũc interniten te luce,nunc cõdita, non oculos modò meantis exercitus, ſed etiam animos terrere cœperũt. Erat propè cõtinuus cæli fragor, & paſſim ca dentiũ fulminũ ſpecies viſebatur:attonitiſque auribus ſtupẽs agmen nec progredi nec cõſidere audebat. Tum repẽtè imber grandinẽ incu tiens torrẽtis modo effunditur. Ac primò quidẽ armis ſuis tecti exce perãt:ſed iam nec retinere arma lubricæ & rigentes manus poterant, nec ipſi deſtinare in quam regionẽ obuerterẽt corpora, quũ vndique tempeſtatis violẽtia maior quàm vitabatur occurreret. Ergo ordinibus ſolutis, per totũ ſaltũ errabundũ agmen ferebatur:multiq; prius metu quàm labore defatigati proſtrauerãt humi corpora : quanquã imbrẽ vis frigoris cõcreto gelu aſtrinxerat.alii ſe ſtipitibus arborum admouerãt:id plurimis & adminiculũ & ſuffugiũ erat. Nec fallebat ipſos,morti locũ eligere,quũ immobiles vitalis calor linqueret : ſed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recuſabãt extingui quieſcẽdo:quippe nõ vehemẽs modò, ſed etiã pertinax vis mali inſiſtebat. lucémque,naturale ſolatiũ,præter tempeſtatẽ haud diſparẽ nocti,ſyl uarum quoq;vmbra ſuppreſſerat. Rex vnus tanti mali patiẽs circuire milites,cõtrahere diſperſos, alleuare proſtratos, oſtendere procul euolutũ ex tuguriis fumum,hortariq; vt proxima quæq; ſuffugia occuparent. nec vlla res magis ſaluti fuit,quàm quòd multiplicato labore ſufficientẽ malis quibus ipſi ceſſerant regem deſerere erubeſce bãt. Cæterùm efficacior in aduerſis neceſſitas quàm ratio frigoris remediũ inuenit. Dolabris enim ſyluas ſternere aggreſſi, paſſim aceruos ſtruéſq; accenderũt. Continẽti incendio ardere crederes ſaltum, & vix inter flammas agminibus relictũ locũ. Hic calor ſtupẽtia mem bra cõmouit,paulatímq; ſpiritus,quẽ cõtinuerat rigor,meare liberè cœpit. Excepere alios tecta barbarorũ, quæ in vltimo ſaltu abdita neceſſitas inueſtigauerat:alios caſtra,quæ in humido quidẽ, ſed etiã cæli miteſcẽte ſæuitia locauerũt. Mille militũ atq; lixarũ calonúmque peſtis illa cõſumpſit. Memoriæ proditum eſt,quoſdã applicatos arborũ trũcis, & nõ ſolùm viuẽti bus, ſed & inter ſe colloquẽtibus ſimiles eſſe cõſpectos,durãte adhuc habitu in quo mors quẽq; deprehẽderat.

Ὡς Ἀλέξανδρος ἐρασθεὶς Ῥωξάνης τῆς Ὀξυάρτου ἔγημεν αὐτὴν, καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ φίλων ἔπεισε γῆμαι τὰς ἐπισήμων βαρβάρων θυγατέρας.

Id eſt, Vt Alexander Roxanes amore captus,eã duxerit in vxorẽ,multóſque ex ſuis amicis ad filias illuſtrium barbarorum accipiendas in matrimonium impulerit.

ARRIANVS lib. IIII, Οἱ δὲ βάρβαροι, ἐκπλαγέντες τῷ παραλόγῳ τῆς ὄψεως, καὶ πλείονάς τε ὑποτοπήσαντες εἶναι τοὺς κατέχοντας τὰ ἄκρα καὶ ἀκριβῶς ὡπλισμένους, ἐνέδοσαν σφᾶς αὐτούς. οὕτω πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὀλίγων ἐκείνων μακεδόνων φοβεροὶ ἐγένοντο. ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναῖκες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν, καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὀξυάρτου, καὶ αἱ παῖδες. καὶ γὰρ ἦν Ὀξυάρτῃ παῖς παρθένος ἐν ὥρᾳ γάμου, Ῥωξάνη ὄνομα, ἣν δὴ καλλίστην τῶν ἀσιανῶν γυναικῶν λέγουσιν ὀφθῆναι τοῖς Ἀλεξάνδρῳ στρατεύσασι, μετά γε τὴν γυναῖκα Δαρείου. καὶ ταύτην ἰδόντα Ἀλέξανδρον ἐς ἔρωτα ἐλθεῖν αὐτῆς· ἐρασθέντα δὲ οὐκ ἐθελῆσαι ὑβρίσαι καθάπερ αἰχμάλωτον, ἀλλὰ γῆμαι γὰρ οὐκ ἀπαξιῶσαι. καὶ τοῦτο ἐγὼ Ἀλεξάνδρου τὸ ἔργον ἐπαινῶ μᾶλλόν τι ἢ μέμφομαι. καίτοι τὴν Δαρείου, ἣ καλλίστη δὴ ἐλέγετο τῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ γυναικῶν, ἢ οὐκ ἦλθεν ἐς ἐπιθυμίαν, ἢ καρτερὸς αὑτοῦ ἐγένετο, νέος τε ὤν, καὶ τὰ μάλιστα ἐν ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας, ὁπότε ὑβρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι. ὁ δὲ κατῃδέσθη τε καὶ ἐφείσατο, σωφροσύνῃ τε πολλῇ διαχρώμενος, καὶ δόξης ἅμα ἀγαθῆς οὐκ ἀτόπως ἐφιέμ.

Παρασκευὴ τῆς εἰς ἰνδοὺς στρατείας.

Id est, Apparatus expeditionis aduersum Indos.

Ἐμβολὴ εἰς τὴν ἰνδικήν, καὶ ἀναίρεσις πρώτου τοῦ ἔθνους, πρὸς κατάπληξιν τῶν ἄλλων.

Id est, Irruptio in regionem Indorum, & internecio primæ gentis, ad terrorem aliis incutiendum.

ARRIANVS lib. IIII, Ἐκ βάκτρων δὲ ἐξήκοντος ἤδη τοῦ ἦρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιάν, προὐχώρει ὡς ἐπὶ ἰνδούς, Ἀμύνταν ἀπολιπὼν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ βακτρίων, καὶ ξὺν αὐτῷ ἱππέας μὲν τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ μυρίους. ὑπερβαλὼν δὲ τὸν καύκασον ἐν δέκα ἡμέραις, ἀφίκετο ἐς ἀλεξάνδρειαν πόλιν τὴν κτισθεῖσαν ἐν παραπαμισάδαις, ὅτε τὸ πρῶτον ἐπὶ βάκτρων ἐστέλλετο. καὶ τὸν μὲν ὕπαρχον, ὅστις αὐτῷ ἐπὶ τῆς πόλεως τότε ἐτάχθη, παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, ὅτι οὐ καλῶς ἐξηγεῖσθαι ἔδοξε. προσκατοικίσας δὲ καὶ ἄλλους τῶν περιοίκων τε καὶ ὅσοι τῶν στρατιωτῶν ἀπόμαχοι ἦσαν ἐς τὴν ἀλεξάνδρειαν, Νικάνορα μὲν ἕνα τῶν ἑταίρων τὴν πόλιν αὐτὴν κοσμεῖν ἐκέλευσε, σατράπην δὲ Τυριάσπην κατέστησε τῆς χώρας τῆς παραπαμισαδῶν, καὶ τῆς ἄλλης ἔστε ἐπὶ τὸν κωφῆνα ποταμόν. ἀφικόμενος δὲ ἐς νίκαιαν πόλιν, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ θύσας, προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὸν κωφῆνα, προπέμψας κήρυκα ὡς Ταξίλην τε καὶ τοὺς ἐπὶ τάδε τοῦ ἰνδοῦ ποταμοῦ, κελεύσας ἀπαντᾶν ὅπως ἂν ἑκάστοις προχωρῇ. καὶ Ταξίλης τε καὶ οἱ ἄλλοι ὕπαρχοι ἀπήντων, δῶρά τε τὰ μέγιστα παρ' ἰνδοῖς νομιζόμενα κομίζοντες, καὶ τοὺς ἐλέφαντας δώσειν ἔφασκον τοὺς παρὰ σφίσιν ὄντας, ἀριθμὸν ἐς πέντε καὶ εἴκοσι. ἔνθα δὴ διελὼν τὴν στρατιάν, Ἡφαιστίωνα μὲν καὶ Περδίκκαν ἐκπέμπει ἐς τὴν πευκελαῶτιν χώραν, ὡς ἐπὶ τὸν ἰνδὸν ποταμόν, ἔχοντας τήν τε Γοργίου τάξιν καὶ Μελεάγρου, καὶ τῶν ἑταίρων ἱππέων τοὺς ἡμίσεας, καὶ τοὺς μισθοφόρους ἱππέας ξύμπαντας, προστάξας τά τε κατὰ τὴν ὁδὸν χωρία βίᾳ ἐξαιρεῖν, ἢ ὁμολογίᾳ παρίστασθαι, καὶ ἐπὶ τὸν ἰνδὸν ποταμὸν ἀφικομένους παρασκευάζειν ὅσα ἐς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ξύμφορα. ξὺν τούτοις δὲ καὶ Ταξίλης καὶ οἱ ἄλλοι ὕπαρχοι στέλλονται. καὶ οὗτοι ὡς ἀφίκοντο πρὸς τὸν ἰνδὸν ποταμόν, ἔπρασσον ὅσα Ἀλεξάνδρῳ ἦν τεταγμένα. Ἄστις δὲ ὁ τῆς πευκελαώτιδος ὕπαρχος νεωτερίσας, αὐτός τε ἀπόλλυται, καὶ τὴν πόλιν προσαπ-

πόλεσιν ἐς ταύτην ξυμπεφευγέναι· ἐξεῖλον γὰρ αὐτὴν ἐν τριάκοντα ἡμέραις προσκαθήμενοι οἱ ξὺν Ἡφαιστίωνι. καὶ αὐτὸς μὲν Ἄστις ἀποθνήσκει. τῆς πόλεως δὲ ἐπιμεληθῆναι ἐτάχθη Σαγγαῖος, ὃς ἔτι πρόσθεν πεφευγὼς Ἄστιν, παρὰ Ταξίλην ηὐτομολήκει, καὶ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ πιστὸν πρὸς Ἀλέξανδρον. Ἀλέξανδρος δὲ ἄγων τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ τῶν ἑταίρων ἱππέων ὅσοι μὴ ξὺν Ἡφαιστίωνι ἐτετάχατο, καὶ τῶν ἀσθεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις, καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, καὶ τοὺς ἱππακοντιστάς, προὐχώρει εἰς τὴν ἀσπίων τε καὶ θυραίων χώραν καὶ ἀρασάκων. πορευθεὶς δὲ παρὰ τὸν χόην καλούμενον ποταμὸν ὀρεινήν τε ὁδὸν καὶ τραχεῖαν, καὶ τοῦτον διαβὰς χαλεπῶς, τὸ μὲν πεζὸν πλῆθος βάδην ἕπεσθαί οἱ ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τοὺς ἱππέας ξύμπαντας, καὶ τῶν πεζῶν τῶν μακεδόνων ἐς ὀκτακοσίους ἐπιβιβάσας τῶν ἵππων ξὺν ταῖς ἀσπίσι ταῖς πεζικαῖς, σπουδῇ ἦγεν, ὅτι τοὺς ταύτῃ οἰκοῦντας βαρβάρους ξυμπεφευγέναι εἰς τὰ ὄρη τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξηγγέλλετο αὐτῷ, καὶ ἐς τὰς πόλεις ὅσαι ὀχυραὶ αὐτῶν εἰς τὸ ἀπομάχεσθαι. καὶ τούτων τῇ πρώτῃ κατὰ τὴν ὁδὸν πόλει ᾠκισμένῃ προσβαλών, τοὺς μὲν πρὸ τῆς πόλεως τεταγμένους ὡς εἶχεν ἐξ ἐφόδου ἐτρέψατο, καὶ κατέκλεισεν εἰς τὴν πόλιν. αὐτὸς δὲ τιτρώσκεται βέλει διὰ τοῦ θώρακος εἰς τὸν ὦμον, τὸ δὲ τραῦμα οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἐγένετο. ὁ γὰρ θώραξ ἔσχε τὸ μὴ οὐ διαμπὰξ διὰ τοῦ ὤμου ἐλθεῖν τὸ βέλος. καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐτρώθη, καὶ Λεοννάτος. τότε μὲν δὴ ἵνα ἐπιμαχώτατον τοῦ τείχους ἐφαίνετο, ἐστρατοπεδεύσατο πρὸς τῇ πόλει. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὑπὸ τὴν ἕω (διπλοῦν γὰρ τεῖχος περιεβέβλητο τῇ πόλει) ἐς μὲν τὸ πρῶτον, ἅτε οὐκ ἀκριβῶς τετειχισμένον, οὐ χαλεπῶς ἐβιάσαντο οἱ μακεδόνες. πρὸς δὲ τῷ δευτέρῳ ὀλίγον ἀντισχόντες οἱ βάρβαροι, ὡς αἵ τε κλίμακες προσέκειντο ἤδη, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν πάντοθεν ἐτιτρώσκοντο οἱ προμαχόμενοι, οὐκ ἔμειναν, ἀλλὰ κατὰ τὰς πύλας ὡς ἐπὶ τὰ ὄρη ἐκπίπτουσι τῆς πόλεως. καὶ τούτων οἱ μὲν ἐν τῇ φυγῇ ἀπέθνῃσκον. ὅσους δὲ ζῶντας ἔλαβον αὐτῶν, ξύμπαντας ἀπέκτειναν οἱ μακεδόνες, ὅτι ἔτρωσαν αὐτῶν Ἀλέξανδρον ὀργιζόμενοι. οἱ πολλοὶ δὲ ἐς τὰ ὄρη (ὅτι οὐ μακρὰν τῆς πόλεως τὰ ὄρη ἦν) ἀπέφυγον. τὴν πόλιν δὲ κατασκάψας, ἐς Ἄνδακα ἄλλην πόλιν ἦγε. &c.

Ὡς τῆς νυσίας ὀνομαζομένην πόλιν εὐηργέτησε, διὰ τὴν ἀπὸ Διονύσου συγγένειαν. Id est, Vt de vrbe Nysia bene meritus fuerit, propter ortam à Baccho consanguinitatem.

ARRIANVS lib. v, Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἥντινα μεταξὺ τοῦ τε κωφῆνος καὶ τοῦ ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐπῆλθεν Ἀλέξανδρος, καὶ νύσαν πόλιν ᾠκίσθαι λέγουσι. τὸ δὲ κτίσμα εἶναι Διονύσου. Διόνυσον δὲ κτίσαι τὴν νύσαν, ἀφ' οὗ τε ἰνδοὺς ἐχειρώσατο. ὅστις δὴ οὗτος ὁ Διόνυσος, καὶ ὁπότε ἢ ὅθεν ἐπὶ ἰνδοὺς ἐστράτευσεν, οὐ γὰρ ἔχω συμβαλεῖν, εἰ ὁ θηβαῖος Διόνυσος, ἐκ θηβῶν ἢ ἐκ Τμώλου τοῦ λυδίου ὁρμηθεὶς ἐπὶ ἰνδοὺς ἥκει στρατιὰν ἄγων. τοσαῦτα μὲν ἔθνη μάχιμα καὶ ἄγνωστα τοῖς τότε Ἕλλησιν ἐπελθών, οὐδὲν δὲ αὐτῶν ἄλλο ὅτι μὴ τὸ ἰνδῶν βίᾳ χειρωσάμενος. πλήν γε δὴ ὅτι οὐκ ἀκριβῆ ἐξεταστὴν χρὴ εἶναι τῶν ὑπὲρ τοῦ θείου ἐκ παλαιοῦ μεμυθευμένων. τὰ γάρ τοι κατὰ τὸ εἰκὸς ξυντιθέντι οὐ πιστά, ἐπειδὰν τὸ θεῖόν τις προσθῇ τῷ λόγῳ, οὐ πάντῃ ἄπιστα φαίνεται. ὡς δὲ ἐπέβη τῇ νύσῃ Ἀλέξανδρος, ἐκπέμπουσι παρ' αὐτὸν οἱ νυσαῖοι τὸν κρατιστεύοντα σφῶν (ὄνομα δὲ ἦν αὐτῷ Ακουφις) καὶ ξὺν αὐτῷ πρέσβεις τῶν δοκιμωτάτων τριάκοντα, δεησομένους Ἀλεξάνδρου ἀφεῖναι τῷ θεῷ τὴν πόλιν. παρελθεῖν τε δὴ ἐς τὴν σκηνὴν τὴν Ἀλεξάνδρου τοὺς πρέσβεις, καὶ καταλαβεῖν καθήμενον, κεκονιμένον

ἔτι ἐκ τῆς ὁδοῦ, ξὺν τοῖς ὅπλοις τοῖς τε ἄλλοις καὶ τὸ κράνος αὐτοῦ ἐπικείμενον, καὶ τὸ δόρυ ἔχοντα. θαμβῆσαι ἰδόντας τὴν ὄψιν, καὶ πεσόντας ἐς γῆν ἐπὶ πολὺ σιγὴν ἔχειν. ὡς δὲ ἐξανέστησέ τε αὐτοὺς Ἀλέξανδρος, καὶ θαρρεῖν ἐκέλευσε, τότε δὴ τὸν Ἄκουφιν ἀρξάμενον λέγειν τάδε, Ὦ βασιλεῦ, δέονταί σου Νυσαῖοι ἐᾶσαι σφᾶς ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους αἰδοῖ τοῦ Διονύσου. Διόνυσος γὰρ, ἐπειδὴ χειρωσάμενος τὸ Ἰνδῶν ἔθνος ἐπὶ θάλασσαν ὀπίσω κατῄει τὴν Ἑλληνικὴν, ἐκ τῶν ἀπομάχων στρατιωτῶν, οἳ δὴ αὐτῷ καὶ βάκχοι ἦσαν, κτίζει τὴν πόλιν τήνδε, μνημόσυνον τῆς αὐτοῦ πλάνης τε καὶ νίκης τοῖς ἔπειτα ἐσόμενον, καθάπερ οὖν καὶ σὺ αὐτὸς Ἀλεξάνδρειάν τε ἔκτισας τὴν πρὸς Καυκάσῳ ὄρει, καὶ ἄλλην Ἀλεξάνδρειαν ἐν τῇ Αἰγυπτίων γῇ, καὶ ἄλλας πολλὰς τὰς μὲν ἔκτισας ἤδη, τὰς δὲ καὶ κτίσεις ἀνὰ χρόνον, οἷα δὴ πλείονα Διονύσου ἔργα ἀποδειξάμενος. Νῦσάν τε οὖν ἐκάλεσε τὴν πόλιν ὁ Διόνυσος ἀπὸ τῆς τροφῆς τῆς Νύσης, καὶ τὴν χώραν Νυσαίαν. τὸ δὲ ὄρος ὅ, τι περ πλησίον ἐστὶ τῆς πόλεως, καὶ τοῦτο Μηρὸν ἐπονόμασε Διόνυσος, ὅτι δὴ κατὰ τὸν μῦθον ἐν μηρῷ τῷ τοῦ Διὸς ηὐξήθη. καὶ ἐκ τούτου ἐλευθέραν τε οἰκοῦμεν τὴν Νῦσαν, καὶ αὐτοὶ αὐτόνομοι καὶ ἐν κόσμῳ πολιτεύοντες. τῆς δὲ ἐκ Διονύσου οἰκίσεως καὶ τόδε σοι γενέσθω τεκμήριον. κιττὸς γὰρ οὐκ ἄλλῃ τῆς Ἰνδῶν γῆς φυόμενος, παρ' ἡμῖν φύεται. Καὶ ταῦτα πάντα Ἀλεξάνδρῳ πρὸς θυμοῦ ἐγίνετο ἀκούειν, καὶ ἤθελε πιστὰ εἶναι τὰ ὑπὲρ τοῦ Διονύσου τῆς πλάνης μυθευόμενα, καὶ κτίσμα εἶναι Διονύσου τὴν Νῦσαν ἤθελεν, ὡς ἤδη τε ἥκειν αὐτὸς ἔνθα ἦλθε Διόνυσος, καὶ ἐπέκεινα ἐλθεῖν Διονύσου· οὐδ' ἂν Μακεδόνας τὸ πρόσω ἀπαξιῶσαι συμπονεῖν οἱ ἔτι κατὰ ζῆλον τῶν Διονύσου ἔργων. καὶ δίδωσιν ἐλευθέρους τε εἶναι τοὺς οἰκήτορας τῆς Νύσης καὶ αὐτονόμους. ὡς δὲ καὶ τοὺς νόμους ἐπύθετο αὐτῶν, καὶ ὅτι πρὸς τῶν ἀρίστων τὸ πολίτευμα ἔχεται, ταῦτά τε ἐπῄνεσε, καὶ ἠξίωσε καὶ ἱππέων οἱ ξυμπέμψαι ἐς τριακοσίους, καὶ τῶν προεστώτων τοῦ πολιτεύματος (εἶναι δὲ καὶ αὐτοὺς τριακοσίους) ἑκατὸν τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος. Ἄκουφιν δὲ εἶναι τὸν ἐπιλεγόμενον, ὅντινα καὶ ὕπαρχον τῆς χώρας τῆς Νυσαίας κατέστησεν αὐτός. τὸν δὲ Ἄκουφιν ταῦτα ἀκούσαντα ἐπιμειδιάσαι λέγεται τῷ λόγῳ· καὶ Ἀλέξανδρον ἐρέσθαι ἐφ' ὅτῳ ἐγέλασεν. ἀποκρίνασθαι δ' Ἄκουφιν, Καὶ πῶς ἂν ὦ βασιλεῦ μία πόλις ἑκατὸν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἐρημωθεῖσα ἔτι καλῶς πολιτεύοιτο; ἀλλὰ σὺ, εἴ σοι μέλει Νυσαίων, τοὺς ἱππέας μὲν ἄγεσθαι τοὺς τριακοσίους, καὶ εἰ βούλει ἔτι τούτων πλείονας· ἀντὶ δ' ἑκατὸν οὕστινας τοὺς ἀρίστους ἐπιλέξαι σὺ κελεύεις, διπλασίους τῶν ἄλλων τῶν κακῶν ἄγεσθαι, ὡς σοι καὶ αὖθις ἀφικομένῳ δεῦρο ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ κόσμῳ φανείη ἡ πόλις. Ταῦτα λέγοντα (λέγειν γὰρ δόξαι φρόνιμα) πεῖσαι Ἀλέξανδρον· καὶ τοὺς μὲν ἱππέας ξυμπέμπειν κελεῦσαι, τοὺς δ' ἑκατὸν τοὺς ἐπιλέκτους μηκέτι αἰτῆσαι, ἀλλὰ μηδ' ἀντ' αὐτῶν ἄλλους. τὸν δὲ παῖδα ἄρα τοῦ Ἀκούφιος καὶ τῆς θυγατρὸς τὸν παῖδα ξυμπέμψαι αὐτῷ Ἄκουφιν. Ἀλέξανδρον δὲ πόθος ἔλαβεν ἰδεῖν τὸν χῶρον ὅπου τινὰ ὑπομνήματα τοῦ Διονύσου οἱ Νυσαῖοι ἐκόμπαζον. ἐλθεῖν τε εἰς τὸ ὄρος τὸν Μηρὸν ξὺν τοῖς ἑταίροις ἱππεῦσι καὶ τῷ πεζικῷ ἀγήματι, καὶ ἰδεῖν κισσοῦ τε ἀνάπλεων καὶ δάφνης τὸ ὄρος, καὶ ἄλση παντοῖα, καὶ ἰδεῖν σύσκιον, καὶ θήρας ἐν αὐτῷ εἶναι θηρίων παντοδαπῶν. καὶ τοὺς Μακεδόνας ἡδέως τὸν κισσὸν ἰδόντας, οἷα δὴ διὰ μακροῦ ὀφθέντα (οὐ γὰρ εἶναι ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν χώρᾳ κισσὸν, οὐδὲ ἵνα περ αὐτοῖς ἄμπελοι ἦσαν) στεφάνους σπουδῇ ἀπ' αὐτοῦ ποιεῖσθαι, ὡς καὶ στεφανώσασθαι εἶχον, ἐφυμνοῦντας, καὶ Διόνυσόν τε καὶ τὰς ἐπωνυμίας τοῦ θεοῦ ἀνακαλοῦντας. θῦσαί τε αὐτοῦ Ἀλέξανδρον τῷ Διονύσῳ, καὶ εὐωχηθῆναι ὁμοῦ τοῖς ἑταίροις. οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, εἰ &c.

Ὡς μάσσακα πόλιν ὀχυρὰν ἐκπολιορκήσας, τοὺς μισθοφόρους ἅπαντας λαμπρῶς ἀγωνισαμένους κατέκοψεν.

Id est, Vt expugnata vrbe munita, cui nomen Massaca, vniuersos milites mercede conductos, qui se fortiter in prælio gesserāt, trucidauit.

ARRIANVS lib. IIII. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς προσάγοντα ᾔσθοντο Α-
λέξανδρον, ἀθρόοι μὲν ἐς μάχην καταστῆναι οὐκ ἐτόλμησαν, διαλυθέντες δὲ ὡς ἕκαστοι
κατὰ πόλιν, ταύτας ἐπενόουν ἀπομαχόμενοι διασώζειν. καὶ Ἀλέξανδρος πρῶτα μὲν
ἐπὶ μάσαγα ἦγε, τὴν μεγίστην τῶν ταύτῃ πόλεων· ὡς δὲ προσῆγεν ἤδη τοῖς τείχεσι,
θαρρήσαντες οἱ βάρβαροι τοῖς μισθοφόροις τοῖς ἐκ τῶν πρόσω ἰνδῶν, (ἦσαν γὰρ αὐ-
τοὶ ἐς ἑπτακισχιλίους) ὡς στρατοπεδευσαμένους εἶδον τοὺς μακεδόνας, δρόμῳ ἐπ' αὐτοὺς
ἤεσαν. καὶ Ἀλέξανδρος, ἰδὼν πλησίον τῆς πόλεως ἐσομένην τὴν μάχην, προσωτέ-
ρω ἐκκαλέσασθαι αὐτοὺς βουληθεὶς τῶν τειχῶν, ὡς, εἰ τροπὴ γίγνοιτο, (ἐγίνωσκε γὰρ
ἐσομένην) μὴ δι' ὀλίγου ἐς πόλιν καταφυγόντες εὐμαρῶς διασώζοιντο· ὡς ἐκθέον-
τας εἶδε τοὺς βαρβάρους, μεταβαλλομένους, κελεύει τοὺς μακεδόνας ὀπίσω ἀποχωρεῖν,
ὡς πρὸς γήλοφόν τινα, ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ χωρίου, ἵνα τὸ στρατοπεδεύειν
ἐγνώκει, ἑπτά που μάλιστα σταδίους. καὶ οἱ πολέμιοι ἀναθαρσήσαντες, ὡς ἐγκεκλικό-
των ἤδη τῶν μακεδόνων, δρόμῳ τε καὶ ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ ἐφέροντο ἐς αὐτούς. ὡς δὲ
ἐξικνεῖτο ἤδη τῶν μακεδόνων τὰ τοξεύματα, ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος ἀπὸ ξυνθήματος
ἐπιστρέψας ἐς αὐτοὺς τὴν φάλαγγα, δρόμῳ ἀντεπῆγε. πρῶτοι δὲ οἱ ἱππακοντισταί τε
αὐτῷ, καὶ οἱ ἀγριᾶνες, καὶ οἱ τοξόται ἐκδραμόντες ξυνέμιξαν τοῖς βαρβάροις· αὐτὸς
δὲ τὴν φάλαγγα ἐν τάξει ἦγεν. οἱ δὲ ἰνδοὶ τῷ τε παραλόγῳ ἐκπλαγέντες, καὶ ἅμα ἐν
χερσὶ γενομένης τῆς μάχης, ἐγκλίναντες ἔφευγον εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἀπέθανον μὲν αὐτῶν
ἀμφὶ τοὺς διακοσίους. οἱ δὲ λοιποὶ ἐς τὰ τείχη κατεκλείσθησαν. καὶ Ἀλέξανδρος
προσῆγε τοῖς τείχεσι τὴν φάλαγγα. καὶ ἐνθένδε τοξεύεται μὲν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐς τὸ
σφυρὸν οὐ χαλεπῶς· ἐπαγαγὼν δὲ τὰς μηχανὰς τῇ ὑστεραίᾳ, τῶν μὲν τειχῶν τι εὐμα-
ρῶς κατέσεισε· βιαζομένους δὲ ταύτῃ τοὺς μακεδόνας ᾗ παρέρρηκτο τοῦ τείχους, οὐκ
ἀτόλμως οἱ ἰνδοὶ ἠμύνοντο. ὥστε ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀνεκαλέσατο τὴν στρατιάν· τῇ
δὲ ὑστεραίᾳ τῶν μακεδόνων αὐτῶν ἡ προσβολὴ καρτερωτέρα ἐγίγνετο, καὶ πύργος ἐπη-
νέχθη ξύλινος τοῖς τείχεσιν, ὅθεν ἐκτοξεύοντες οἱ τοξόται, καὶ βέλη ἀπὸ μηχανῶν ἀ-
φιέμενα ἀνέστελλον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἰνδούς. ἀλλ' οὐδὲ ὣς βιάσασθαι εἴσω τοῦ τείχους
οἷοί τε ἐγένοντο. τῇ δὲ τρίτῃ προσαγαγὼν αὖθις τὴν φάλαγγα, καὶ ἀπὸ μηχανῆς
γέφυραν ἐπιβαλὼν τοῦ τείχους ᾗ παρερρωγὸς ἦν, ταύτῃ ἐπῆγε τοὺς ὑπασπιστάς, οἵ-
περ αὐτῷ καὶ τύρον ὡσαύτως ἐξεῖλον. πολλῶν δὲ ὑπὸ προθυμίας ὠθουμένων, ἄ-
χθος λαβοῦσα μεῖζον ἡ γέφυρα κατερράγη, καὶ πίπτουσι ξὺν αὐτῇ οἱ μακεδόνες.
οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες τὸ γιγνόμενον, λίθοις τε ξὺν βοῇ ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ τοξεύ-
μασι, καὶ ἄλλῳ ὅτῳ τις μετὰ χεῖρας εἶχεν, ἢ ὅτῳ τις ἐν τῷ τότε ἔλαβεν,
ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς μακεδόνας. οἱ δὲ, κατὰ θύρας αἵτινες αὐτοῖς κατὰ τὰ μεσοπύργια μι-
κραὶ ἦσαν, ἐκθέοντες ἐκ χειρὸς ἔπαιον τεταραγμένους. Ἀλέξανδρος δὲ ἐκπέμπει
Ἀλκέταν ξὺν τῇ αὐτοῦ τάξει τούς τε κατατετρωμένους ἀναλαβεῖν, καὶ ὅσοι προσε-
μάχοντο ἀνακαλέσασθαι ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τῇ τετάρτῃ ὡσαύτως ἐπ' ἄλλης
μηχανῆς ἄλλη ἐπιβάθρα αὐτῷ προσήγετο πρὸς τὸ τεῖχος. καὶ οἱ ἰνδοί, τέως μὲν αὐ-
τοῖς ὁ ἡγεμὼν τοῦ χωρίου περιῆν, ἀπεμάχοντο καρτερῶς· ὡς δὲ βέλει ἀπὸ μηχανῆς

τυπεὶς ἀποθνήσκει ἐκ τόξου, αὐτῶν τε οἱ ἄλλοι τινὲς τετρωκότες ἐν τῇ ξυνεχεῖ πολιορκίᾳ, οἱ πολ-
λοὶ δὲ παραμαχίμοι τε καὶ ἀπόμαχοι ἦσαν, ἐπικηρυκεύονται παρ' Ἀλέξανδρον. τῷ δὲ ἀσμένῳ γί-
νεται ἄνδρας ἀγαθοὺς διασῶσαι, καὶ ξυμβαίνει ἐπὶ τῷδε Ἀλέξανδρος τοῖς μισθοφόροις ἰνδοῖς,
ὡς καταταχθέντες ἐς τὴν ἄλλην στρατιὰν ξὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι. οἱ μὲν δὴ ἐξῆλθον ξὺν τοῖς ὅπλοις,
καὶ κατεστρατοπέδευσαν κατὰ σφᾶς ἐπὶ γηλόφῳ ὃς ἦν ἀντίρροπος τῷ τῶν μακεδόνων στρατοπέ-
δῳ. νυκτὸς δὲ ἐπινόουν δρασμῷ διαχρησάμενοι ἐς τὰ σφέτερα ἤθη ἀπαλλαγῆναι, οὐκ ἐθέλοντες
ἐναντία αἴρεσθαι τοῖς ἄλλοις ἰνδοῖς ὅπλα. καὶ ταῦτα ὡς ἐξηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, περιστήσας
τῆς νυκτὸς τῷ γηλόφῳ τὴν στρατιὰν πᾶσαν, κατακόπτει τοὺς ἰνδοὺς ἐν μέσῳ ἀπολαβών, τήν τε
πόλιν αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἐρημωθεῖσαν τῶν προμαχομένων, καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀσσακάνου καὶ
τὴν παῖδα ἔλαβεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ πάσῃ πολιορκίᾳ τῶν ξὺν Ἀλεξάνδρῳ ἐς πέντε καὶ εἴκοσι.

ANNOTATIONES HENRICI STEPHANI in suam Diodori Siculi editionem.

Pagina 1. Versu θεωρ.] Ex duabus lectionibus εἰσηγησάμενοι & ἡγησάμενοι, illã in contextum recipere malui quàm hanc, propter νόμους εἰσηγήσασθαι (quod est circa finẽ huius paginæ) alióſque in quibus ita vtitur hoc verbo locos, qui eius vsus & apud alios scriptores inuenitur. Sic & aliis multis in locis certa quapiã cum ratione in contextum recepta fuit vna lectio, in marginem altera. Obserua autem, me nõ dicere omnibus, sed multis. mihi enim in plerisque satis aut otii aut iudicii ad delectum adhibendum non fuit. Alicubi etiam fortasse satis magna defuit animi attentio.

V. ἔχει] Pro περιαπτομένων (quod omnes habent codices) mallẽ παραχθησομένων.

V. ἠγητ.] Melius conueniret φύλακα cum μάρτυρα & εὐεργέτην.

P. 2. V. εὐθὺ] Pro προεστηκὸν legitur & προεστακθέν. ego verò mallem προαχθέν.

P. 3. V. ἀφορ.] Nostra exẽplaria nõ sine manifesto mẽdo habent hic ἐπιβουλήν.

V. τῇ Mallem ἀγξυεῖν, vel potius ἀγυιεῖν, ex Plinio & Stephano.

P. 5. V. λιον] Apud Eusebium (vbi locus hic citatur) legitur ἀναζεομένης.

V. ἐγὰ] Non bene cohærere πρώτης cum proximè sequentibus τῆς ζωογονίας, nisi quid cum πρώτης iungatur, perspicuum est. Sed & hæc verba, εἰ δὲ παράδοξον εἶναι ποῖ φαίνεται τὴν τότε ἐνέργειαν, mendo vacare non videntur. Præterea quæ sunt ab hoc loco vsque ad πεὶς δὲ ἐξ ἀρχῆς, eadem fere dicuntur paulo pòst, videlicet in fine pag. sequentis, & initio eius quæ illi proxima est. quod suspicionẽ auget. Denique Eusebius eam affert quam margini adscripsi lectionem, quæ (vt vides) pro nouem lineis vnam duntaxat habet, certior tamen esse videtur.

P. 7. V. ἐνίοις] Crediderim legendum σπαρῆναι.

P. 8. V. οι πρὸς In codice vno est nõ ὠκεανὸν, sed ὠκέλλην. at pa. 22 habes ὠκεάμην.

V. ἀγλ.] Repone ex Eusebio ἔγλαυκον, pro ἄγλαυκον.

P. 9. V. ἐκλ.] Legitur & Ἶσιν, pro Δήμητραν. Quanquam autem Cererem, non Isin, appellari θεσμοφόρον (id est legiferam Virgilio) & θεσμοφόρια non Isidis, sed Cereris dici sacra constat: referenda tamen est hæc lectio Ἶσιν ad id quod paulo antè dixit, καὶ τὸν μὲν Ὄσιριν μεθερμηνευόμενον εἶναι Διόνυσον, τὴν δὲ Ἶσιν ἐγγιστά πως Δήμητραν.

P. 10. V. τῶν Euseb. κεχρημένον. sed κεχορηγημένον vsurpat & alibi Diodorus vt hîc.

V. ὁ σοὶ] Pro λύειν τε τὰ εἰρξιν, ἣν ποιῆσαι τέχνην, legitur etiam λύειν τε τὰ ποικίλην ποιῆσαι τέχνην. sed mihi persuadeo hanc lectionẽ ex illa fuisse deprauatã.

V.ὧν] Pro hac lectione ἱερογραμματία vel hic locus Luciani facit, circa μακροβίων principium, καὶ γὰρ ἡ ὅλη μακροβία ἱστορεῖται διὰ τὴν δίαιταν· ὥσπερ αἰγυπτίων οἱ καλούμενοι ἱερογραμματεῖς, ἀσσυρίων δὲ καὶ ἀράβων οἱ ἐξηγηταὶ τῶν μύθων, ἰνδῶν δὲ οἱ καλούμενοι βραχμᾶνες. Sed & ipse Diodorus in alio huius libri loco scribit, ὁ μὲν ἱερογραμματεὺς παραγίνωσκε τινὰς συμβουλίας καὶ πράξεις συμφερούσας ἐκ τῶν ἱερῶν βίβλων, τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν. Item in alio, διόπερ καὶ τοὺς ἱερογραμματεῖς φορεῖν φοινικοῦν ῥάμμα, καὶ πτερὸν ἱέρακος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

V.περὶ] Pro εὐεργετικὸν inuenitur etiã scriptum εὑρετικόν· quæ lectio margini adscripta nõ fuit, quòd ipse Diodorus tanquã digito eã quam sequi debeamus ostendat. Subiungit enim statim, διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας. & pag. sequente, ὡς θεὸν ἀποδεχομένου αὐτὸν διὰ τὰς εὐεργεσίας. Sed & pag. 12 legimus, τέλος δὲ τὸν Ὄσιριν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπελθόντα, τὸν κοινὸν βίον τοῖς ἡμερωτάτοις καρποῖς εὐεργετῆσαι. Nec verò Diodorus in hoc de quo nunc agitur loco exponere vult vt inuenerit Osiris ad victum pertinentia, sed vt iam inuenta docere totum orbem, atque ita de eo bene mereri, ac beneficentiæ laudem adipisci in animo habuerit.

P.11. V.λαὶ] Verba hæc Χέμμιν ἡ de more inclusa sunt his notis *] vt quæ in quibusdã tãtùm sint exemplaribus. Mallem tamẽ χέμμιν, vt & apud Herodotum legitur, ἔστι καὶ χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς τῆς νέας πόλιος. Apud eũdem verò est insulæ nomen, quam & χέμβιν ab Hecatæo dictam tradit Stephanus. A Valla autem Echemmis appellata fuit in interpretatione huius loci Herodoti, νῆσος ἡ χέμμις καλεομένη· cõiunxit enim ἡ cum nomine χέμμις, tanquam eius primam syllabam: quum sit articulus.

V.μάχει] At Eusebius ita, Ὄντι δὲ τῷ Πανὶ περὶ τὴν παφόσιν ἀριθμῶσαι τὸ τῶν σατ.

P.12. V.τὴν ἐπ] Lego cũ Eusebio ἐπιφανεστάτων ἐν θεοῖς τιμῶν. Idem pro τούτους proximè sequente habet τύπου. item περὶ αὐτοῦ ante μυστικῶς.

V.ειδος] Legendum puto προελθόντων, τῷ χρόνῳ τινὶ συνέβη. id est, procedẽte tempore contigit tandem.

P.13. V.τοῦ πα] Codex vnus habet πλούτων pro μάλιστα. at potest esse μάλιστα si sine πλούτων, non contrá.

V.δεῖσαι] Eusebius, τιμὰς καταδεῖξαι καὶ ἱερεὰς, καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὸ τῶν τοῦτο γνωσθέντας ἐντίμους ποιῆσαι. Sed τιμὰς καταδεῖξαι suspectũ esse non patitur locus iste pag. 4, οἱ πρῶτοι καταδείξαντες τιμὰς τὸν θεῶν. Item hic qui est in hac ipsa pagina, paulò superius, καὶ τούτους σέβεσθαι καταδεῖξαι πᾶσιν ἀνθρώποις. Ita enim hic legere malo quàm καταδεῖξαι.

V.φοῦσι] Eusebius non habet καὶ τὰ ὄργια: at in vno codicum nostrorum nõ habentur ista verba τὰ περὶ τοὺς ὀργιασμούς. Certè tollenda sunt vel hæc vel illa. nã coniuncta nihilo videntur tolerabiliora quàm μάκτρα & κάρδοπος, quæ irridet Aristophanes.

P.14. V.ὄντα] Pro ἀπὸ τοῦ δή ποτε duo exemplaria habẽt ἀπὸ τοῦ διός ποτε. quæ lectio prima fronte alicui arridere possit: quum tamẽ propius aspecta, falsa esse comperiatur. Subiungit enim Diodorus Cadmum Osiridi genitorem ascripsisse Iouem, tum vt Osirin nobilitaret, tum vt crimi nationes à virgine ob vitium illi oblatum depelleret. Quæ nequaquã subiũgeret, si illam ex Ioue grauidam fuisse dixisset. Sequor igitur eam quam habemus lectionem, parua tantùm cum mutatione: videlicet ex ἀπὸ τοῦ δή ποτε faciens ὑφ' ὁτουδήποτε, id est, A nescioquo, A quopiam, quicunque is fuerit.

V.εἰωθέναι] Fortasse pro εἰωθέναι legi debet οἷόντ' εἶ.

P.15. V.τὴν ἄλ.] Non εἰς sed ὡς legitur in vno codice: verùm vtrouis legas modo, plena esse non videtur sententia. Præterea quod hic de AEgypto, alibi de Libya dicit, pag.18, ἡ ἔρημος καὶ θηριώδης τῆς λιβύης.

V.δεῖ] Lubenter legerim cũ Eusebio, μυθολογούντων αὐτὴν εἶναι τὴν εἰς, &c.

P.17. V.συνοικ.] Repono hic συνῳκίσαι per ι, & οἰκίσαι linea sequenti.

V.ἐκ τοῖς] Exemplar vnum Δικπίτην habet, non Πέτην. atqui Homerus in Bœotia, υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς. nam pro Πέτης dicitur etiam Πετεώς. Fortasse autem hinc natus error, quòd scripsisset Diodorus, ὅν γὰρ δὴ Πέτην.

P.18. V. ἐσωύτων] Exẽplar vnũ habet, οὐκ ἐκρίναμεν γράφειν, ἀλλὰ τοσοῦθ' ἡμῖν εἰρῆσθαι νόμον, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας. Περὶ δὲ τῆς χ. Quæ sicui placet lectio, restituẽda fuerit: reponendo videlicet εἰρῆσθαι & στοχαζομένοις. aut certè addendo infinitiuum δεῖν vel προσήκειν ante γράφειν, qui ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetatur ante εἰρῆσθαι. Potest tamen ferri γράφειν non præcedente infinitiuo, at εἰρῆσθαι meo quidem iudicio non potest. Hæc autem verba στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας antea posuit, cum alibi, tum pag.6, bis.

P.21. V.σιοι] Hæc verba καὶ πεντακοσίων, quæ in tribus exẽplaribus non sunt, ne hic quidem posita fuisse cuperem. nam pro χίλια καὶ διακόσια quis ἑξακόσια καὶ πεντακόσια dicit?

P.24. V.βασιλ] Apposita margini lectio mihi potior videtur, quòd & alibi ita loquatur, si bene memini. Retinendo alteram, ex τῶν δὲ facerem τοῦ δὲ, subaudiendo χρόνου. vt dicitur ἐξ οὗ, & ἀφ' οὗ, subaudiendo χρόνου, potius quàm ἐξ ὧν & ἀφ' ὧν, subaudiendo χρόνων.

V.δεῖν] Fortasse ἀχνῦσαι scripserat Diodorus, vt ἐσεσχηκέναι. alioqui ἀχνύειν vicinius est accusatiuo ἀχλύν.

V.λόγον] In omnibus nostris codicibus legitur αὐτῶν, sed omnibus fidem hic derogo: ac repono αὐτὸν, vt sit sensus, Rationem afferentes ad probandum quæ ipsamet probatione indiget. Sic autem sæpe pronomen hoc vsurpatur. Nec tamen ignoro αὐτῶν posse ab accusatiuo πίστιν regi: sed quid referret hic genitiuus?

P.29. V.ὑπομείναν] Rectius ἐκλιπόντων legeretur.

P.30. V. θραυ] Non video quid aptius reponi possit pro ὑπηρεῖσθαι, quàm ὑπερηρεῖσθαι.

V.πάρχειν] Non placet mihi κατατεποικιλμένην cum accusatiuo, præsertim quum ipsemet alibi datiuo iungat. vt pag.42, καὶ γραφαῖς διαφόροις πεποικιλμένη.

P.31. V.δὴ γλ.] Legitur pro ἐντυχεῖν etiam ἐντυχαῖς, quæ corrupta lectio fortasse occulta retinet synceræ vestigia, & ex ea per deprauationẽ est facta. Videtur autẽ post γλυφαῖς expectandum adiectiuũ nomen quod cum eo iungatur.

P.32. V.ἐκ τῶν] Videtur legendum τὴν τε ὀχυρ. aut κατεσκεύασε, retinendo δὲ.

P.34. V.εἰπεῖν] Legitur & Σέσωσιν, itidem postea Σεσώσιος & Σέσωσιν pro Σεσώσιος & Σεσώσιν. at Herodotus hũc Σέσωστριν appellat. Vnum ex nostris exemplaribus quum antea passim Σεσώσιος & Σεσωσίου & Σεσώσιν scriptum habuissent cum ω vbique, vbi ventũ est ad historiã illam quæ narratur pag. 37, versu 10 à fine, toties Σεσώστριδος habet, quoties cætera Σεσώσιος. Suidas dicit Σέσωσιν proprium esse nomen, non addens cuius: at Σέσωστρις illi est rex AEgypti.

P.35. V.κασον] Quam hic vocem AEgyptiacam, pag.46 tradit esse Græ-

canicam. Eustathius Libycum vocabulum esse scribit. Plinius lib. 5, cap. 9, Sũma pars contermina AEthiopiæ Thebais vocatur. Diuiditur in præfecturas oppidorum (quas nomos vocant) duodecim. Ego Græcam esse vocem vix mihi persuasero.

V. γεμον] Pro πολεμίοις repono πολέμοις.

P. 36. V. παραβαλόντων] In omnibus nostris codicibus legitur παραλαβόντων, quum perspicuum sit legi debere παραβαλόντων, vt & reposui. Exempla multa ex præcedentibus afferre possem: sed vno contentus ero, quod est paulo antè, quinta abhinc linea παρέβαλε εἰς Αἴγυπτον. ita enim illic scriptum habent omnes, non παρέλαβε.

P. 37. V. ἀνέθηκε] Videtur deesse verbum quod iungatur cum ὃ, vt ἀνέθηκε iunctum est τέμενος.

V. ὁ βασ.] Pro οὐχ οὕτως repono οὐχ ὅπως, vt sit οὐχ ὅπως ἠγανάκτησεν, Non solùm non indignatus est, sed etiam contrà, &c. vel, Tantum abest vt indignatus sit, vt contrà, &c. Sic alibi post οὐχ ὅσον, siue οὐχ οἷον (nã duplex est lectio) subiungit ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, pag. 59, initio. At pag. 23 in fine post οὐχ ὅπως subiungit ἀλλ' ὅτι. Cæterùm quod in hac eadem linea habetur (in vno tãtùm codice inuentum) καὶ δυσφορηθεὶς per ineptam perissologiam videtur fuisse additum. nec dubito quin primùm pro glossemate positũ id fuerit, aut in margine aut inter lineas, deinde in contextum irrepserit. Sunt verò & alia hîc eodem ex codice sumpta, de quibus idem planè suspicor.

V. πρὸς] Sine his duobus verbis καὶ ἐναπομείνη (quæ in omnibus exẽplaribus non sunt) facilis esse videtur huius loci sententia. nimirum hæc, Rex autem tantum abest vt indignatus fuerit, vt contrà illam loquendi libertatem amplexatus, daturum se operam dixerit ne vlla in re inferior eo esset, si æquè longa illi vita contingeret. Sic autem interpretor vt si οὐχ ὅπως legeretur. de qua lectione vide proximè præcedentem annotationem.

P. 38. V. δυναστ.] Non temere πολυωρίας in contextum recepi. sic enim cum alibi, tum pag. 57, in fine, πάσης μὲν τιμῆς καὶ πολυωρίας ἀξιοῦνται.

V. νὸς] Si Αμασις hic scripsisset Diodorus, certè ad eum Amasin veniens quem cum Herodoto successorem Apriæ facit, secundum hoc nomine esse admonuisset: sed nec alii quoque silentio id præteriissent. Quid tamen pro Αμασις reponendum sit, ne suspicari quidem possum: nisi fortè Αμμωσις reponi debet. vt & pag. 41 pro Αμασιν aliam ex alio exemplari lectionem in margine tibi apposui Αμμωσιν.

P. 39. V. Μένδην] Huius regis fit mentio à Diodoro non procul ab huius libri primi fine: vbi Μάρυ genitiuus habetur vnico ρ scriptus, in iis exemplaribus quæ hic accusatiuum Μάῤῥον duplici ρ scriptum habent. in eo autem in quo hîc Μάρον legitur, ibi non itidem Μάρου, sed Βάρωνος legimus. Locus est hic, ὃν δὲ Δαίδαλον λέγουσιν ἀπομιμήσασθαι τὴν τοῦ λαβυρίνθου πλοκήν, τοῦ διαμένοντος μὲν μέχρι τοῦ νῦν, οἰκοδομηθέντος δέ, ὡς μέν τινες φασίν, ὑπὸ Μένδητος, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν, ὑπὸ Βάρωνος τοῦ βασιλέως, πολλοῖς ἔτεσι πρότερον τῆς Μίνω βασιλείας. Diligenter verò considerãda est quæ habetur hoc loco scriptura, propter vicinitatem quam hoc nomen habet cum eo quo Herodotus vnum ex regibus AEgypti nominat. Is enim Φέρωνα quendam appellat. Ac fieri potest vt eundem alii Φέρωνα, alii Βάρωνα nominarint. Sed quis fuerit & quo tempore regnauerit hic siue Φέ-

ρων, siue Βάρων, hac verò de re inter Herodotum & Diodorum nullo modo cõuenit. Ait enim Herodotus Sesostridi mortuo in regnum successisse filium Pheronem, qui nullam expeditionem susceperit, cuique luminibus orbari contigerit. At Diodorus Sesostrim quidem regni successorem habuisse scribit suum filium, nullis rebus gestis nobilitatum, & luminibus orbatum: sed Sesostrim & ipsum nuncupatum. patri enim fuisse cognominem tradit. Verùm quocunque sit appellandus rex hic nomine, (si modò eundem regem non eodem nomine ab omnibus appellari putandum est) constat Diodorum Varonem suum inter Sesostridis filium & Proteum vna cum aliis interiicere: quũ Herodotus Sesostridis filium Pheronem nuncupet, cui Proteum successorem faciat. Iam verò hic alius mihi iniicitur scrupulus ex alio Diodori loco. quũ enim hunc eundem regem ab aliis Μένδην, ab aliis Μάρρον nominatum scribat, in eo ipso quem modò citaui loco (est autem pag. 61 huius editionis) Μένδην siue Μενδῆτα alium à Maro siue Varone facit. Nam quum hic Μένδην, quem alii Μάρον vocant, labyrinthum construxisse tradat, cui similem Dædalus Minoi Cretensium regi fabricatus sit: illic scribit Dædalum imitatum esse labyrinthum ædificatum, vt quidam aiunt, à Mendete: vt autem alii dicunt, à Maro rege. Nisi forte aliquis, ὡς μὲν τινες φασὶν, &, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν (id est, vt quidem aiunt aliqui, vt verò nonnulli dicunt) accipiat pro, ὡς μὲν τινες αὐτὸν ὀνομάζουσιν, id est, vt eum quidam nuncupant. sed quis vnquam ita loquutus est? Ego certè potius Diodorum, quũ non eosdem vtrobique authores sequeretur, nõ eadem scripsisse, credibile esse existimo.

P. 40. V. κβ. Aut τοῦ προβασιλεύσαντος, aut τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντος legendum puto.

V. μδ. Ex μὲν Χερίνου faciendum puto Μυχερίνου. μὲν certè nullo modo locum hic habet. Fuerit autem μὲν Χερίνου pro Μυχερίνου ita positum vt μὲν Μέμφιν pro Μέμεμφιν, de quo vide proximè sequentẽ annotationem. Ab Herodoto quidem certè Μυκερῖνος vocatur hic rex, Chephrenis secundum eum successor: secundum Diodorum autem, vel Chephrenis vel Chabriæ. nam Chemmidi aut Chembeti (quem Herodotus Cheopa nuncupat) successeritne Chephren frater, an Chabryis seu Chabryas filius, in ambiguo relinquit. Herodoti verba sunt, βασιλεῦσαι δὲ ὃν Χέοπα τοῦτον αἰγύπτιοι λέγουσι πεντήκοντα ἔτεα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα. Vbi animaduerte Chẽmidis siue Cheopis fratrem ab Herodoto & Diodoro nomine eodem appellari. nisi quòd hic aspiratam χ in tenuem κ vertit. Ab hoc enim Κεφρὴν, ab illo Χεφρὴν dicitur. Falsum est igitur quod quidam scripserunt, quem Herodotus Chephrenem nuncupet, eum à Diodoro Cephum vocari.

P. 42. V. πξ. Quædam exemplaria non μέμεμφιν habent, sed μὲν μέμφιν. cuiusmodi error ostẽsus est proximè præcedẽte ãnotatione. Itidem verò apud Herodotum lib. 2 μέμφις perperam positum pro μέμεμφις.

V. μμφ. Hic omnes nostri codices habent προσπύλαιον, non προπύλαιον, quanuis antea in quodam paginæ 33 loco scriptum habeant προπύλαια, & pag. 61 προπυλον. Herodotus quoque lib. 2 tractans eandem historiam προπύλαια vocat. ex quo etiam patet hunc Memphiticum deum non alium esse quàm Vulcanum. adeo vt quod pag. 61 dicit Diodorus προπυλον ἐν μέμφει τοῦ Ηφαίστου idem esse putandum sit quod hic ait τοῦ ἐν μέμφει θεοῦ προσπύλαιον. Templi

autem Vulcani meminit antea Diodorus, pag.13 & 16, τύμβους appellans: pagina autem 33, ἱερόν.

P.44. V.ἔτος] Omnia parenthesi inclusa, quin supposititia sint vix dubitare fas est.

V.τινες] In quibusdam tantùm exemplaribus sunt hæc verba καὶ συνεγράψαντο, vt apposita illis nota declarat. in nullo certè esse deberét, vtpote supposititia. Nam quorsum Diodorus post ἐσχεδιάκασι verba illa subiunxisset? perinde est enim ac si dixisset ἐψεύσαντο καὶ συνεγράψαντο. Nam σχεδιάζειν, vt ab aliis, sic & ab eo accipitur interdum pro ψεύδεσθαι, Mentiri, Confingere, Comminisci. verbi gratia, pag.25, παρέσπασας ὁ συγγραφεὺς σχεδιάζων διελέγχεται. vbi ὁ συγγραφεὺς est itidem Herodotus. Sic & in extrema pag.13, τοὺς δὲ λέγοντας ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας γεγονέναι τὸν θεὸν ἐκ Σεμέλης καὶ Διός, φασὶ σχεδιάζειν. Sed his in locis absolutè ponitur & ἀμεταβάτως verbum σχεδιάζειν: at in loco de quo agitur accusatiuum habet. Fortasse autem hæc verba è scholio manarunt, sed deprauato. siquidem credibile est aliquem ἐσχεδιάκασι exposuisse, ψευδῶς συνεγράψαντο: quorum deinde verborum vnum in contextum irrepserit, altero per incuriam omisso.

P.45. V.ἁπ.] Mirum videri possit κρέα χηνῶν inter ἁπλᾶς τροφὰς hic à Diodoro censeri, quum pag.53 inter πολυτελεστάτας enumeret: atq; adeo Xenophon Cyrum iuniorem anseres semesos amicis è mensa sua solitum missitare memoriæ prodiderit. Vnde & prima fronte lectio altera ἁπαλᾶς (quæ tamen in vno duntaxat habetur exemplari) non immeritò alicui magis placuerit. Sedenim si ἁπαλᾶς scribamus, quorum Diodorus λιτότητα vult describere, iis contrà τρυφὴν tribuere comperietur. Quomodo igitur ipsum sibi Diodorum constare dicemus? Respondebo quod mihi occurrit in præsentia, idque ἐπέχων. Existimo Diodorum hic, vbi anserinas carnes inter ἁπλᾶς τροφὰς enumerat, loqui de anseribus ἁπλῶς (vt ita dicam) nutritis. at quum numero τροφῶν πολυτελεστάτων adscribit, anseres altiles intelligere, id est χῆνας σιτευτούς. Athenæus lib.9, Θεόπομπος μὲν ἔφη Αγησιλάῳ τῷ λάκωνι εἰς αἴγυπτον ἀφικομένῳ πέμψαι τοὺς αἰγυπτίους χῆνας καὶ μόσχους σιτευτούς. Ac nequis dubitet an adiectiuū σιτευτοὺς tam cum χῆνας quàm cum μόσχους Athenæus iungere voluerit, ipse ibidem aliorum authorum περὶ χηνὸς σιτευτοῦ verba profert. Sed & Polyænus lib. στρατηγημάτων quarto apparatū cœnæ pariter ac prandii regis Persarum describens, inter cætera ponit, χῆνες σιτευτοὶ τετρακόσιοι, τρυγόνες τετρακόσιαι, ὀρνίθια παντοδαπὰ μικρὰ ἑξακόσια. Apud eundē verò Athenæum & χηνείων fit mentio lib.14. ibi enim hæc Menippi Cynici verba citātur, καὶ δὴ θέως παρεφέρετο περδίκια ὀλίγα καὶ χήνεια ὀπτά, καὶ τρυφὴ πλακουντων. Polyænus autem νεοσσοὺς χηνῶν appellat. nam post ea quæ modò ex illo protuli verba subiungit, ἄρνες τετρακόσιοι, νεοσσοὶ χηνῶν ἑκατόν, δορκάδες τετράκοντα. Meminit autem Athenæus & iecoris anserini, de quo & Plinius lib.10, cap.22 scribit. Vbi quod ait fartilibus in magnam amplitudinem crescere, verum esse comperi quum Venetiis agerem. Vidi enim ibi iecora saginatorum à Iudæis anserum (hanc enim illi præcipuè & callent & factitant ibi artem) tam ampla, vt quod vnius anseris iecur esset, triū minimùm esse videretur. id est, tria esse iecora in vnum (si hoc fieri posset) conflata. Cæterùm notandum est, vt in illo Athenæi qui prior citatus est loco μόσχοι & χῆνες σιτευτοὶ coniunguntur, vbi ab AEgyptiis dono missi dicuntur Agesilao quum in AEgyptum aduenisset: (missos autē fuisse vt delicatos cibos verisimile est) ita hic à Diodoro κρέα μόσχεια & κρέα χηνῶν

copulari,

copulari(sed non σπιυτῶν) & inter τροφὰς ἁπλᾶς annumerari. Fit autem & in Euangelio mentio vituli saginati, Luc. 15, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν. & paulo pòst, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

P.47. V. στῆν] Repone κατασκευάσαι.

P.49. V. πᾶν] Aut nouè aut corruptè hîc legitur in omnibus nostris codicibus θοινήν τι ἀσιβουμένων, pro εἰς θοινήν τι vel περὶ θοινήν τι ἀσιβουμένων. Sic alicubi περιγραμμῶν habetur apud hunc scriptorem cum accusatiuo sine præpositione.

P.50. V. καὶ τὴν ὤρ.] Legendum videtur ἀπόδοσιν. nisi fortè suo more à numero vno ad alterum transire voluit.

P.52. V. ἐγένοντο] Malim καταλιπεῖν φθαν τοῦτο τετελευτηκός.

P.60. V. ἐγκαλεῖν] Inserto accusatiuo τέλος inter εἰς & ἐπισολήν, puto locum hunc restitutum iri: vt sit εἰς τέλος pro τὸ τελευταῖον, id est tandem. pro quo tamen sæpius dicitur τέλος, sine εἰς. Potest etiam εἰς τέλος hîc verti Postea tandem. quia præcessit τὸ μὲν πρῶτον. Hesiodus dixit εἰς τελευτὴν itidem pro tandem: Plato πρὸς τὸ τέλος.

P.61. V. μόνης] Mallem ἀχαιῶν πόλιν, vel ἀχαιθίων πόλιν, secundum alios: quinetiam secundum ipsum Diodorum, cum alibi, tum pag. 320, τὴν ἀχαιθίων πόλιν.

V. σχοιν] ὄκνον etiam legi posset, & fortasse melius. Vide prouerbium, Ocnus funem contorquens.

P.66. V. καὶ πεντ.] Alii dicere solent ἀμιβαίνων, non ἀμιβαινόντων.

P.68. V. ξανδρου] Genitiuum ποδῶν legit Latinus interpres ante τετρακοσίων, aut certè putauit legendum. quæ tamen sequuntur, videntur σταδίων poscere. ac tunc fuerit reuera ὕψος ἄπιστον τοῖς ἀκούουσιν, sicuti modò dixit. Vtut sit, genitiuũ hîc desiderari nemo negauerit.

P.75. V. φαίνων] Lego διαπορεύονται πόλιν &c. vt sit διαπορεύεσθαι pro διαπορεύειν.

P.77. V. σάλευσιν] Lego σῶον καταπεπλήκει, vt alibi ipse loquitur, & vt mos est aliis loqui.

P.82. V. βίον] Pro ἐσωρίας in vno exemplari scriptum est ἐν γήρᾳ, de qua scriptura viderint alii. ego pro ἐσωρίας locum habere posse existimo ἐν αἰώρᾳ.

P.83. τοῖς ἀνθρ.] Videtur tollendum καὶ ante βασιλεῦσιν.

P.86. V. δήμοις] Aut ἔχουσι deest, aut ei simile verbum.

P.89. V. δεῖς] Desiderari videtur δύο ante προαιρέσεις.

P.90. V. ἀνδράσι] Vt prius membrum cum posteriori apte cohæreat, lubenter ita scripserim, περιεχομῶν πά τε σκέλη καὶ τοὺς βραχίονας, ἀχρήστους κατασκευάζοντας &c. Scio tamen posse seruari ἐπέχειν & κατασκευάζοντες, modò pro ἐπιχεῖν legatur ἐπέχειν. sed omnia malo in infinitiuo modo, quòd eo & in proximè præcedenti oratione vsus fuerit. Est præterea θηλυτέρων legendum, non θηλυτέρων.

P.99. V. πᾶς] Puto legendũ ἔχουσι, vel (ἔχει retinendo) διαφέροντας & ἀδικοῦντας.

P.119. V. τῆς τῆ.] Fortasse scripsit Diodorus τὸ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ.

P.120. V. ἀντιπέραν] Deest verbum ἔχει, aut aliquod huiusmodi.

P.128. V. τὸ νότιον] Pro τὸ νότιον in posteriore loco posito aliquid reponendum est, quicquid sit.

P.149. V. γηραιὰς] In omnibus nostris exemplaribus scriptum est κατὰ πύγανα, duobus verbis: ego vnum faciens ex duobus, scripsi καταπύγανα, vt illa ipsa exé-

plaria habent in loco qui eſt ſuprà, in fine paginæ 137, & principio 138.

P.155. V.τὰ κατ.] Ex duobus his infinitiuis καταγωνίσασθαι & κατακτεῖναι alteruter abundat.

P.159. V.ἱερὸν] Pro poſteriori hoc participio ὀνομαζομένην lego νομιζομένην.

V.ἄπιστον.] Legendũ κυάνεος. niſi fortè credibile ſit eum dixiſſe ἔχουσα ὕδωρ καθαρώτατον, φαίνεται κυάνεον, pro ὕδωρ ὃ ἔχει, καθαρώτατον ὂν, φαίνεται κυάνεον.

P.161. V.χόσιν] Videndum eſt quid pro οὗτοι debeat hîc reponi.

P.162. V.διὰ τῶν. Nouum videri poſſit λέγεσθαι ὅτι τετυχέναι, & tollenda potius particula ὅτι. ſed ita loquitur cum alibi, tũ pag. 167, μυθολογοῦσιν ὅτι εἰπεῖν. & pag. 192, μυθολογοῦσι διότι ὑπάρχειν. & pag. 306, ἔφασκεν ὅτι δεῖξαι. Ibidem verò ὅτι eſt περιέχει & in alia ſermonis forma.

P.163. V.παίδων] Infrà, videlicet pag. 171, & 205, & alibi, genitiuus eſt Θεαγένου, non ab hoc nominatiuo Θέαγης, ſed à Θεαγένης.

P.177. V.ταχέναι] Pro ἀφελόντα lego ἀφελοῦσαν.

P.178. V.ἑαυτὸν] Videtur ἑαυτὸν in αὐτῶν aut αὐτὸν eſſe mutãdum. Sed malim ἀξίως αὐτῶν, id eſt, Pro earum dignitate.

P.180. V.παῖδας] Lego τόπον pro πόνον.

P.182. V.τοῖς] Aut reponendum ἑαυτοῖς, aut dicendum eum poſt παριόντες ſubieciſſe ἑαυτὸν, tanquam poſt ἕκαστον τῶν παριόντων.

P.194. V.ἰόντι] Inter hunc verſum cuius Οὐρανὸν eſt initium, & proximè ſequentem, apud Aratum interiecti habentur duo iſti, Δίκτῳ ἐν εὐώδει, ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίοιο, Ἄντρῳ ἐγκατέθεντο, καὶ ἔτρεφον εἰς ἐνιαυτόν.

P.195. V.καλωμάτων] Poſt μὲν ſequi debere δὲ non τε notiſſimum eſt. ſi tamen reponitur hic δὲ, fuerit & in aliis multis huius voluminis locis eadem ratione reponendum.

P.196. V.βάρεις] Aptius καὶ ταῦτα quàm καὶ ταῦτα legeretur.

P.200. V.ὅσον] Aut ſubaudiendum reliquit Diodorus κατὰ, vt ſit καθ' ὅσον: aut ſcripſit μεθ' ὅσης.

P.201. V.ἥττης] Alibi paſſim μεταβιβάσομεν ſcriptum eſt in huiuſmodi genere loquendi.

Pag.210. V.σιάζον] Pro καὶ repono κατὰ ante τό.

P.213. V.βαρὺ] Secundum receptam paſſim formam loquendi dicẽdum hîc fuit ἐπιδεικνυμένους, non ἐπιδεικνύμενοι.

V.σι δὲ] Ad χρῶνται referri non poteſt χιτῶνας, ſed χιτῶσι: ſicut & dixit ἐσθῆσι, & dicet ἀναξυρίσι. cum χιτῶσι autem legẽdum foret βαπτοῖς & διηνθισμένοις. Sed nec δὲ habetur hîc τῷ μὲν redditum. quod tamen nouum non fuerit ei qui hoc volumen euoluerit.

P.215. V.ελέσατον. Malim ὀνομαζομένων quàm ὀνομαζόμενον.

V.νας] Pro ταύτην dicerẽ legẽdũ ταύτας, niſi à plurali ad ſingularẽ, & viciſſim à ſingulari ad pluralẽ trãſire eum alibi animaduertiſſem, etiã in eadẽ periodo.

V.τοῖ] Scribo αὐτοὺς, vt ſit pro ἑαυτούς.

P.219. V.πυνόντων] Aut ὀρχηστὰ aut ὀρχηστρίας περιέχοντα ſuſpicor Diodorum ſcripſiſſe: nõ ignorans interim πλεῖστα ὀρχηστρίας videri poſſe per appoſitionem dictum, ſed eam nimis duram iudicans.

P.220. V.πλῆθος] Cum ὀρνέων cohæreret διαφόρων, & περιεχομένων: ſed videtur

διέφθορεν & περιεχόμενα dixiſſe, perinde acſi præceſſiſſet, non ὁρμὴν πλῆθος, ſed ὅρμα πλεῖστα, quod idem valet. Quare nihil mutandum hîc cenſeo.

P.221. V.ὑπῆρχον] Inter παντοδαπαῖς & περὶ inſero αὐ.

P.227. V.λύπη.] Puto legendum ἐνίσχυσεν. vt ſit perinde acſi dixiſſet, ἐνίσχυσε δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς τὴν τῶν ἄστρων εὕρεσιν ποιήσασθαι. Eſt autem ἐνίσχυσε ad verbum, Inualuit. ſic enim nonnunquam apud Latinos vſurpatur hoc verbum, cũ nomine Rumor & cum nomine Conſuetudo. Sed hîc ἐνίσχυσεν erit Inualuit rumor.

P.241. V.Πόλ.] Hîc σιχυλαγοῖς habent omnes noſtri codices: at in loco qui eſt pag. 263, αἰχυλαγοῖς, quã ſcripturã hîc repoſui, vtpote & aliorum ſcriptorum teſtimonio comprobatam.

P.244. V.και] Melius περιαπηλλάγησαν legeretur.

P.246. V.τοῖς πρ.] Videtur deeſſe participium ὁρῶν poſt ἐστρωμένους. aliquod certè deeſt, quodcunque id ſit.

P.247. V.τοῖς] Dixerit aliquis hîc accuſatiuũ διατεθειμένους perperã occupare locum datiui διατεθειμένοις, quòd præcedat τούτοις: nec immerito meo quidem iudicio. occurrunt enim tranſitus orationis à datiuo ad accuſatiuum, ſed alio modo facti.

P.248. V.ἀσχοῦσι] Multis, opinor, δικαίως ἦ, pro δικαιότερον ἦ, ferẽdũ nõ videbitur.

P.250. V. κεῖνοις] Scripſerat Diodorus δώσουσι, vt opinor.

P.254. V.φανεράς] Videtur fuiſſe dicendum Παυσανίας καὶ Θεμιστοκλέα.

P.256. V.μένον] Melius ita procederet oratio, κύκλῳ τὸ πλῆθος εἰς αὐτὴν καταπεπληγμένου. Poſſet & ita legi (vt eſſet accuſatiuus abſolutus pro genitiuo) κύκλῳ τὸ πλῆθος εἰς αὐτὴν καταπεπληγμένον. Citat autem Athenæus hunc locum lib.12.

V.χειρ] Videtur legẽdum καὶ διὰ τὸ, vel διὰ γὰρ τό: ſed malim καὶ quàm γὰρ, quòd præceſſerit iam δέ.

V.λέγεται] Hîc itidem ante τὴν deeſſe καὶ crediderim.

P.261. V. γίγνεται] Fortaſſe ſcripſerat Diodorus non πότε ſed τὰ τότε.

P.262. V.λόγῳ] Non eſt abſimile vero deeſſe hic aliquid, quum poſt λόγῳ μὲν ſoleat ſequi ἔργῳ δέ.

P.264. V.πηγῆσαι] Lege τοὺς λακεδαιμονίους. vt loquitur cum alibi, tum pag.273, καταστρατηγῆσαι τοὺς βαρβάρους.

P.265. V.τιμ.] Malo πεισθέντι, vt alii loqui ſolent, & ipſe item loquitur alibi.

P.266. V.ἐγώ] Punctula quatuor hîc poſui pro erroris manifeſti nota: quem (vt opinor) rectè emendauerimus, reponendo ἔργῳ pro ἐγώ. Frequens enim eſt & huic aptum loco genus loquendi, ἔργῳ πεῖραν λαμβάνειν.

273. V.ναι τῶν. Hoc loco exemplaria habent βίᾳ περισπάγων. at in loco qui eſt pag.310, βίας περισπάγεν. at verò pag.318, rurſum βίᾳ περισπαγέντων. Ibidem & βίᾳ περισπάγεν. de cuius vltimi loci lectione dubitari non poteſt.

P.274. V.ἔλον] In exẽplaribus noſtris legitur μέγα δ' ἐς ψυχὰς ὑπ' αὐτῶν, & ſine ſenſu, & cũ metri diſſolutione. At μέγα δ' ἔσωσεν ἀσίας ὑπ' αὐτῶν (vt apud alios ſcriptores legitur hoc idem epigrãma citantes) vtroque incõmodo vacat. nam ἀσίδος αἶης alibi quoque legimus in fine verſus hexametri cũ α lõgo in ἀσίδος, licet in ἀσίας corripi ſoleat, vt & factum eſt in primo huius epigrãmatis verſu.

P.277. V.πεισθείς] Malim διεπρεσβεύσατό τι περὶ &c.

P.282. V.γάβυζος] Vix credibile eſt ſcripſiſſe Diodorũ λογισάμενοι τοῦ ἀποδῆσαι.

V.ἀσέβεια] Nihil verear ante ἀσέβειαν addere καί.

P.288. V. ἀναβολὴν] Itidem hîc videtur addendum καὶ ante τό. nisi quis malit legere, τὸ μὲν οὖν ὕδωρ.

P.292. V. τόγρων] Puto deesse hîc tria verba, & ita scriptum reliquisse Diodorum, ἐστρατήγουν Ἀρτάβαζος καὶ Μεγάβυζος. Ἀρτάβαζος μὲν, &c.

P.294. V. γμένον] Videtur addi debere infinitiuus εἰπεῖν, aut alius huiusmodi: nisi quis eum non nimis durè subaudiri existimet.

P.295. V. αὐτὸν] Malim ἀλλοφωνοῦσι quam ἄλλων φωνοῦσι.

V. τὴν] Nō dubito quin legendum sit ἄριστον τῶν ἐν παιδείᾳ θαυμαζομένων.

P.297. V. τοῦτον] Lego διὰ τοῦ τοιούτου &c.

P.298. V. χώραν] Rectius legeretur παραδοξότατόν τι, vt pag. sequente ἴδιόν τι καὶ παράδοξον. & in hac, statim pòst, ἴδιόν τι καὶ παντελῶς ἐξηλλαγμένον ἐνομοθέτησε.

V. παντελῶς] Nō puto Diodorū post ὁρῶντα αὐτὸν (tanquā post ὁρῶν αὐτὸς) subiūxisse ἐνομοθέτησε. & quanuis interiecta sint quædā verba, non video quomodo excusare possimus sermonē hunc, appellando eū ἀνακόλουθον. Quare νομοθετῆσαι legendum censeo: etiamsi videam προσέταξε statim sequi, non προστάξαι.

V. πρὸς] Videtur desiderari καὶ ante διὰ.

V. ὀφθαλ.] Legendum puto ἀντεξέχεσθαι.

P.299. V. καταλ.] Qui sermonem ἀνακόλουθον vitare volet, legat εἶπε.

V. λαβεῖν] Puto scripsisse Diodorum ἐπισκοποῦντας, non ἐπισκοπεῖν. posito autem illo participio, sequetur aptè infinitiuus κρίνειν, sed ita vt ante eum distinguatur, non post. Apud Stobæum legitur itidem per participium ἀναβλέποντας, sed tamē absque infinitiuo vllo. Quoniam autem sunt & alia apud eum secus quàm hîc scripta, proferam huius loci totius scripturam ex ipso. ita igitur in eius capite 42 (quod est De legibus & cōsuetudinibus) legitur, τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεῖσθαι χρὴ καὶ νομίζειν θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναβλέποντας ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν. οὐ γὰρ τύχης οὐδ᾽ ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα. σέβεσθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἁπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. ἕκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαράν. ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ᾽ ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀλισκομένων, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. Sed hoc considerandum est, Diodorum satis habuisse sensum citare, nō se vbique astringentem eius verbis: at Stobæum ipsamet verba (sicut & aliorum authorum solet) citauisse.

V. τοῖς] Lego νομοθετήμασι· item σοφῶς pro σαφῶς.

V. ἄλλων] Scribendum puto ἀμφισβητουμένων.

P.304. V. παραπλήσιον] Dicerem legendum hîc παραπλήσιον δὲ καὶ, &c. nisi passim illum animaduertissem in huiusmodi locis copulam negligere.

P.305 V. ἐξ ἀθ.] Fortasse scripsit ita, ἐπὶ δὲ οἱ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, διὰ τὸ πόλεις &c.

P.307. V. ἐκκλ.] Non puto scripsisse Diodorum, ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις.

P.309. V. θύσαντες] Dicere solet κατεπλήξατο, non κατεπλήξατο.

P.320. V. λαχεῖν] Aut deest verbum aliquod (fortasse etiam plura) inter μεγάλης & θλιβόμενοι, aut scripsit Diodorus ἐθλίβοντο.

P.323. V. ταῖς] Lego ὧν ποτε κύριοι.

P.325. V. φθάσαντας] Lego προβεβληκότας. nā ἄπυλα προβαλεῖν sæpe me legere memini, ἄπυλα προσβαλεῖν nunquam: sed nec hoc pati potest natura huius verbi.

P.335. V. προσπαρ.] In omnibus nostris exemplaribus legitur, ταῖς δ᾽ ἀναπό-

ρεσίας ἐποιοῦντο. in omnibus ergo mendoſum hunc locũ eſſe dico: at caſtigatum iri legẽdo ita, τὰς ἀναπείρας ἐποιοῦντο. Quoniam autem non paſſim obuia eſt vox ἀνάπειρα, ideóque paucis intellecta, vtpote in vulgatis Lexicis nequaquam vt par eſt expoſita: locos proferam ex quibus eius vſus apertè cognoſci poſſit. Polybius apud Suidam, τὰς δὲ ναυτικὰς δυνάμεις κατὰ θάλατταν ταῖς ἀναπείραις καὶ ταῖς εἰρεσίαις ἐγύμναζον. Citat verò idem Suidas & hunc locum, ſed eius authorem non nominans, κατασπᾶν τὰς ναῦς, τὰς ὑπηρεσίας ἐμβιβάζειν, καὶ τῆς εἰρεσίας ἀνάπειραν λαμβάνειν, παρέλκοντα τὸν χρόνον ἐπιτηδές, ἕως τὰ παρὰ Ῥωμαίων αὐτῷ γένηται φανερά. Sed cur nõ ipſemet potius Diodorus exẽpla quæ habet nobis ſuppeditet? Ita enim ille pag. 350 circa principium, οἱ δὲ στόλον εἰς ταὐτὸ ἀθροίσαντες ἐγύμναζον τοὺς στρατιώτας εἰς ναυμαχίαν, καθ' ἡμέραν ἀναπείρας ποιούμενοι. In eadem non procul à fine, Λακεδαιμόνιοι δὲ θεωροῦντες τοὺς πολεμίους τὰ περὶ τὴν μάχην ἑτοιμαζομένους, καὶ αὐτοὶ πένθ' ἡμέρας ἀνάπειραν ποιούμενοι, καὶ γυμνάσαντες τοὺς ἐρέτας, ἐξέταξαν τὸν στόλον εἰς ναυμαχίαν. Hinc verò & verbũ ἀναπειρᾶσθαι pro ἀνάπειραν ſeu ἀναπείρας ποιεῖσθαι. Thucyd. lib. 7, οἱ δὲ Συρακούσιοι ναυτικὸν ἐπλήρουν, καὶ ἀνεπειρῶντο. vbi ſcholiaſtes debuerat de hac peculiari huius verbi ſignificatione nos admonere, nec contentus his expoſitionibus eſſe, ἀπεπειρῶντο, ἐμελέτων. Quibus ex locis nemo nõ perſpicere queat quàm apta (idque cum exigua mutatione) futura ſit lectio hæc, τὰς ἀναπείρας ἐποιοῦντο. Scio tamen doctiſſimos quoſdã viros, quũ diu multúmque in reſtituẽdo hoc loco ſe torſiſſent, tandẽ in ea ſententia fuiſſe vt putarẽt nulla ſynceræ lectionis hîc ſupereſſe veſtigia. Atenim quî poterãt magis ſeruari quàm ex ἀναπείρας faciẽdo ἀναπήρους? Quidam autem (alioqui erudutiſſimus & ipſe) locum hunc interpretans, ἀναπήρους deprauatũ eſſe aut diſſimulauit, aut certè non animaduertit. Atqui, vt liceret ita loqui ἀναπήρους ναῦς ποιεῖσθαι, quorſum id pertineret?

P. 336. V. ναίων.] Videtur ἔπειτα magis huic loco conuenire quàm ἐπειδή. nam cum ἐπειδή ſuſpenſa relinquitur ſententia.

P. 340. V. οὐ μικρ.] Videtur ὅπου aptius eſſe huic loco quàm ὥσπερ.

P. 341. V. γὰρ.] Lego τὴν αὐτῶν ὑπεροχήν, &c.

P. 343. V. ποτὲ.] Locus hic videtur poſſe reſtitui ſi poſt φιλανθρωπίας legamus, μηδὲ τοὺς ἀξίους πρᾶξαι τὰς δεινά, &c. Sẽſus ſaltẽ loco aptus ex hac lectione elicietur.

P. 359. V. ὁ δὲ] Rectius ὡς δὲ Τίμαιος, vt præceſſit ὡς μὲν Ἔφορος. ſic pag. 363.

P. 360. V. μακεδόνας] Fortaſſe legendum ἐκ πολλοῦ, vt ſubaudiatur χρόνου.

P. 361. V. ἐλήπου] Mallem diſiunctim κατὰ πάθος, vt alibi.

P. 363. V. ἤγαγον] Rectius, meo quidem iudicio, ἤχειν αὐτοὺς συμμάχους.

P. 364. V. λύ δὲ] Multi ſunt loci ex quibus hîc legendum eſſe non ἀχρείαις, ſed ἀχλείαις, probari facilè poteſt.

V. παιχῶ.] Niſi quid deeſt inter ἥκιστοι & τηρεῖν, legendũ videtur τοὺς δ' ὁμίους.

P. 366. V. πλείστως] Poſt ἐκπλώσεως deeſſe puto duo hæc verba, aut ſimilia, αἰτίαν γενομένην.

μὲν συντ.] Planè aliena eſt ab hoc loco vox ἀποστολαῖς. ei autem conueniret fortaſſe ἐμβολαῖς. ſed videtur ſubeſſe & alia deprauatio. & alibi dicit ταῖς ἐμβόλοις συντρίψαντες, non ταῖς ἐμβολαῖς.

P. 367. V. αὐτοὺς] Rectius ὁμολογίαν numero vnitatis.

P. 370. V. τοῦ ὑπ.] Non video quò referri poſſit accuſatiuus νικήσαντας. melius procederet oratio cum νικήσας. ſed nec τὸ τίθεικπον ſuſpicione prorſus vacat.

V. ἐγκαλ.] Videtur legendum, δὲ καὶ αὐτὸς αὐτοῦ. vel, αὐτὸς ὢν αὐτοῦ.

P.371. V.περιέλαβεν] Non est verisimile Diodorum περιέλαβεν bis scripsisse vt hîc legitur, nullis interpositis verbis.

P.375. V.χαφαι.] Pro ἡ κύκλωσις τοὺς οἴκους περιλαμβανόντων, (quibus verbis manifesta subest deprauatio) legendum suspicor ἡ κίοσι τοὺς τοίχους περιλαμβανόντων.

V.τῶν μνημ.] Lego ὧν τινὰ μέν.

P.377. V.ὡς πλ.] Non dubito quin scribendum sit ἐμισθώθησαν.

V.καθαιρ.] Hîc quoque puto esse τε pro τότε, & legendum, τῶν τότε μάντεων.

V.ὁδὸν] Rectius χαμαιευναίους, vt alibi.

P.378. V.τοῦ χάμ.] Ante ἐνεκέτι pono ὡς.

P.379. V.μάτων Scripsisse puto Diodorum, καὶ ὃ μέγιστον, vt alibi.

P.382. V.περιφ.] Nouo quodam vsurpatũ modo videbitur nomen πλείω hoc loco. sed alibi passim similis est eius vsus apud hunc scriptorem, etiam tanquam aduerbialiter positi. vt suprà, pagina 58, δικαστῶν πλείω τῶν τετρακοσίων.

V.τὴν ἀρχ.] Rectius ἀνέκτον εἶ).

P.384. V.δύο] Inter θάνατον & καὶ desiderari aliquot verba constat. Fieri potest vt scripserit Diodorus, ἐν ταραχῇ καὶ ἐν θορύβῳ. aut ἐν στάσει καὶ ἐν θορύβῳ.

P.385. V.πολλαῖς] De hoc ἐλάττω pro ἐλαττόνων, sicut πλείω pro πλειόνων, dixi antea in quadam in paginam 58 annotatione.

V.φέροντο] Fortasse scribendum, διὰ δὲ τοὺς κερατίσους εἰς τὸν, &c.

P.387. V.ξυνθεὶς] Lego ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν.

P.388. V.ταῖς] Post δὲ μὲν πρῶτον solet subiici μετὰ δὲ ταῦτα, vel ἔπειτα δέ.

P.394. V.Ως προς] Diodorus Αγνεῖν δὲ ἀγυρίων αἰων τύραννον, & Δάμωνα (non Νικόδημον) δὲ δυναστεύοντα χαπποειπόων appellat, pag. 438.

P.397. V.ερνοι] Deest accusatiuus aliquis qui cum λαμβανούσης iungatur, cuiusmodi fuerit αὔξησιν vel ἐπίδοσιν.

P.399. V.νος] Nemo non videt mendosum esse hunc locum, προσοίκειν ἔφη σοὶ δεῖν. At minima cum mutatione poterit, vt opinor, ita emendatus reddi, προσοίκειν ἔφησε δεῖν.

V.ἀποστ.] Αγύρει legendum puto.

V.λόντες] Pro εἰσεβιβάσθησαν lego εἰσεβιάσθησαν. Sic autẽ sæpe vsurpat εἰσβιάζεσθαι.

P.401. V.γὰρ K.] Repono σατραπειῶν, Sic pag. 493, τὰς δύο σατραπείας & alibi.

P.402. V.ἔχειν] Non dubito quin scripserit ἐπὶ τὴν ἀγγελίαν.

V.τίνους] Vsitatiore loquendi forma diceretur καταπλήξειν: sed hic scriptor νομίζω, ἐλπίζω, & alia huiusmodi sæpe cum aoristo iungit, vt hîc.

P.404. V.καὶ Αὐ.] Desunt reliquorum trium nomina. Sic verò & alibi ex sex numeratis tres tantùm nominati reperiuntur in nostris exemplaribus, vt pagina 420.

P.405. V.μετὰ τῶν] Rectius προσοίκοδρομε leges, vt paulo pòst habes ἀπεδίκρυε.

P.406. V.ναμιν] Quidam videntur hîc legisse εἰς τι πεδίον, nostris diuersa nacti exemplaria, aut certè coniectura vsi.

V.στρατεύσ.] Malim ἀρτυσάμενος, ab ἀρτύομαι.

V.ἐκφρον] Rectius legetur συστρατεύσεται.

P.407. V.βαινος] Aut ὑπάρχει legendum est, aut aliquid addendum.

V.ἐκβατ.] Scriptum fuisse puto ab authore, ἐπεὶ δὲ αἵ τε περὶ ἰνδῶν, &c.

P.408. V.λαμπρ.] Lego διχηλείαις. vt pag. sequente, ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς διχηλείαις νικώμενοι, & itidem alibi non semel.

P.410. V.μδὺ ἐπὶ] Lego περὶ τῆς ὁδοιπορείας. Sic sæpe dicit γίνεσθαι περί τι. vt pag. 385, περὶ δὲ τὴν τῶν τειχῶν κατασκευὴν ἐγίνοντο. & pag. 423, περὶ τὸ τῆς δυνάμεων ἀθροισμὸν καὶ τὴν ἄλλην ἐγίνετο παρασκευήν.

P.411. V.τούτοις] Videtur deesse ὡς ante σαυνίοις.

P.414. V.Θεαρις.] Manifestum est legi debere συμβουλεύσαντες.

P.418. V.χος] Quæ desint verba inter ἤδη μάχιστα & καὶ suspicari facile non est: sed sensum eorum quæ desiderãtur verborum non puto difficile esse coniectura assequi. videlicet eos qui in exilium à Dionysio pulsi erãt Syracusanos, Rheginis se adiunxisse arma in Dionysium ferentibus.

V.σεδυσαμένων] Locus hic multum mihi exhibuit negotii, χρίνων περὶ εἰρήνης, &c. quúmque ex eo sensum elicere nõ possem, tandẽ animaduerti planam fore eius sententiam, mutata duntaxat sede participii χρίνων, vt videlicet ita legatur, διαπρεσβευσαμένων δὲ τῶν ῥηγίνων καὶ τῶν μεσσηνίων περὶ εἰρήνης, χρίνων συμφέρειν, &c.

V.σημοτάτους] Lego προθεὶς. est enim προτιθέναι δωρεάς, munera proponere, seu præmia.

V.ὅπλοις] Rectius διελάμβανε. solet enim διαλαμβάνειν pro ὑπολαμβάνειν (id est νομίζειν) semper actiua voce vsurpare, aliorum scriptorum more.

P.419. V.πληθεὶ] Alibi καταπελτικὸν βέλος vocat. vnde hîc quoque aut deesse aut relictum esse subaudiendum dico nomẽ illud βέλος. Potius tamẽ καταπέλτην dicit quum βέλος omittit: vt in fine huius paginæ, κατεσκευάσθησαν δὲ καὶ καταπέλται παμπόλλοι, καὶ τῶν ἄλλων βελῶν πολύς τις ἀριθμός.

P.420. V.χρᾶσι.] Apertè vacat particula τέ. sic verò & alibi. Videtur tamen alicubi eius pleonasmus ferri vtcunque posse, in hoc autem loco & illi similibus, nullo modo.

P.422. V.ἐπαγό] Lego ἐν παρόδῳ. vt pa. 426. αὐτὸς δ᾽ ἐν παρόδῳ διὰ προδοσίας εἷλεν ἔρυκα.

V.ἐπὶ] Aut σικανοὶ μὲν οὖν πάντες, aut καὶ σικανοὶ μὲν πάντες dicerem legendum esse, nisi aliis in locis huius scriptoris eodem modo positum μὲν reperirem.

P.427. V.δὲ πλ.] Aut μὲν hinc expungẽdũ, aut aliquot verba deesse dicendũ est. veluti si ita legas, τούτων δ᾽ ὀλίγαι μὲν ἦσαν τριήρεις, αἱ δὲ πλείους, &c. vel αἱ δὲ πλεῖσται.

P.429. V.τῶν] Lego τὰ ἐγγύς.

V.τῶν καὶ] Puto deesse nomen ἔθνος vel γένος post ἑλλήνων.

P.430. V.χον] Mendosus esse hic locus videtur, aut in eo positus esse nominatiuus absolutus pro genitiuo absoluto, vt & alibi.

P.431. V.μηδὲν] Omnino necesse est scribere ληφθέντας per η, id est νικηθέντας, victos. Sic autẽ sæpe vsurpat λείπεσθαι & eius participiũ λειφθείς. vt pag. 64, παραταξάμενος ἀξιολόγῳ δυνάμει καὶ λειφθεὶς, τῶν τε στρατιωτῶν τοὺς πλείστους ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς μετὰ τέκνων ἔτι δὲ καὶ γυναικὸς αἰχμάλωτος ληφθεὶς ἀνεσταυρώθη. Non semel autem ληφθεὶς pro λειφθεὶς mendosè in exemplaribus nostris scriptum fuit.

P.435. V.δυνατ] Aptè poneretur particula δὲ post ἐπιλαμβανόμενος. sed aliis in locis planè similibus eam particulam omissam ab hoc authore comperio.

P.439. V.τοῖς] Deest infinitiuus post σατραπείας, si ἐπεχείρησε mẽdo caret: quod puto. Is autem infinitiuus fuerit vel στρατεύειν, vel alius eiusdem significationis.

V.τὴν] Inter γεγονέναι & ὑπὸ verba desiderari aliquot animaduerto, sed quæ ea sint, diuinare nõ possum. Certè si hæc tria duntaxat inserueris, aut his tribus synonyma, ἐνόμιζεν. ἔτι δὲ, locum hunc integrum habebis. vt videlicet ita legatur, τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ πολέμου γεγονέναι ἐνόμιζεν. ἔτι δὲ ὑπὸ τοῦ, &c.

P.440. V.στύοντες] Lego φερεῖν, vt alibi, Ἀλέξανδρος φερεῖν πύρεττος. Sed duplicatione literæ ρ mirum in modum gaudebant antiqui librarii, vnde & συῤῥαχύσιοι vel συῤῥαχύσιοι passim apud illos, pro συρραχύσιοι. Itidē & ἀῤῥαβία pro ἀραβία.

P.441. V.ναυσὶ] Aut deest substātiuum nomen quod cum adiectiuo ἀφρακτῶν iungatur, aut legendum ἀφράκτων quod malim.

P.444. V.ῥᾳδίως] Verbum ἐλπίζω, sicut & νομίζω & alia eiusdem farinæ, iungit sæpe hic author aoristo infinitiui, vt antea docui: quia tamen præcessit ἀμύνεσθαι, reposuerim lubenter ἀντιτάξεσθαι.

V.ἐβασίλ.] Deest post Ἀμύντου genitiuus qui iungatur cum τοῦ. Alioqui ex τῆς faciendum esset τοῦ.

P.448. V.λιμνας] Aut ἐπ' ἐκείνας, aut κατ' ἐκείνας legendum censeo.

P.449. V.παρα] Non dubito quin pro αἰκεύσεις scribi debeat αἰχεῖς. vrbem autem λίφλον dicit, vt opinor, quam pag. 451 λιφοίκουσαν, vel λιφοίκην, vt in aliis legitur exemplaribus.

V.ξας] Fortasse scripsit Diodorus στρατευσάμενον. atque ita legendo expungenda esset post ἀναδείξας interpunctio.

V.καταλύσας] Puto pro καταλύσας reponēdum καταπαύσας. pro quo tamen sæpius vsurpat διαλύσας.

P.451. V.πόλιν] Lego νομίζων, pro νομίζει. Potest etiam legi ἐνόμιζεν.

P.453. V.δοκοῦσι] Fortasse scripserat Diodorus ὡς τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξει, &c. vt pag. 451 dixit μηδὲν περὶ αὐτῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον βουλεύσασθαι.

V.καὶ μετ'] Rectius θρηνήσαντας, vt ἀγγείλαντας.

P.455. V.δὲ] Videtur legendum προσεπιλαβεῖν ἐπί τινα.

P.456. V.βοήσας] Vereor ne ἐκβοήσας perperam positum sit pro ἐκβοηθήσας.

V.ἐν τῇ] Fortasse ἡγεμονικὴν σύνταξιν scripsit Diodorus.

P.457. V.ξων] Suspicor deesse quidpiam inter βασιλέα & τὴν ἱστορίαν. nam alioqui ex his duobus accusatiuis σύνταξιν & ἱστορίαν vacaret alter.

P.458. V.πλείω] Mirum ni inter πεπτωκέναι & οἱ τότε desint verba pluscula.

P.462. V.συγχωρῆσαι] Repono συγχωρῆσαι.

V.περὶ] Hoc quoque loco videtur desiderari οὖν post ἔγνω. quæ omissio nescio an librariis, an Diodori idiomati tribuenda sit. Sic & pag. 475, διελέχθη μήποτε pro διελέχθη οὖν μήποτε. vel διελέχθη γὰρ μήποτε.

V.τὴν] Pro ἐπεὶ repono ἔπειτα. nam cum ἐπεὶ seruari non possit πεποιηκέναι.

P.463. V.γέρας] Hic locus deprauatus est, idque ex omissione verborum aliquot, vt opinor.

P.464. V.τοῦ] Non video cur ἔσεσθαι συλλῆσαι dicturus fuerit Diodorus pro ἔσεσθαι συλλῆσαι, præsertim quū præcessisset ἐπιπλεῦσαι. repono ergo συλλῆσαι.

P.467. V.τηθ.] Secundum receptum morem scribendum est οὐχ οἷόν τ' ἦν.

P.470. V.νεως] Post πρῶτον μὲν nemo non expectet ἔπειτα δέ: complures tamē sunt apud hunc authorem loci in quibus ἔπειτα sine δὲ positum est.

473. V.μόνοι] Suspicor deesse verbum aliquod præteriti imperfecti, pluralis numeri, ante πολεμοῦντες. alioqui dicerem legendum ἐπολέμουν.

P.475. V.τὴν ναυμ.] Vide annotatiunculam secundam in paginam 462.

P.476. V.δίως] Videtur legendum δι' ἀνδρείας καὶ στρατηγίας, vt dixit διὰ τῆς δυνάμεως.

P.480. V.ἱερὸν] Vt ἐπιλαστικοὶ dicūtur ἀπὸ τοῦ πίλητος, sic ἀσπιστικοὶ iuxta quosdam, ἀπὸ τοῦ

ἀσπίδος, nō autē ὁπλῖται. Nec imaginari possum vnde vox hæc ὁπλῖται irrepserit: nisi fortè ita scripsisse Diodorum suspicandū est, οἱ μὲν πρότερον ἀπὸ τῶν ὅπλων ὁπλῖται, νῦν ἀπὸ τῆς ἀσπίδος ἀσπισταὶ καλούμενοι, &c. Homero autem ἀπὸ τῆς ἀσπίδος sunt ἀσπιδιῶται. & certè ἀσπισταὶ tanquam ab ἀσπίζω formare malim.

P.484. V. ἔτι. Post βοιωτίας relinquitur sententia pendens, atque ideo prima fronte suspicetur aliquis deesse hic quidpiam: sed post ἀποκριναμένων δὲ τῶν θηβαίων. (id est. Quum autem respondissent Thebani) quod subiungit, γενομένων δὲ τοιούτων τῶν ἀποκρίσεων, perinde valet ac si dixisset, Quum, inquam, ita respondissent. & ita excusatur illa sententiæ veluti suspensio.

P.490. V. σύν. Pro δὲ legendum est διό. aut certè μετὰ post δὲ addendum est. sed mallem ex δὲ facere διό.

P. 495. V. μεγάλην. Suspicetur forsitan aliquis legendum συῤῥάψαντες, nec iniuria. Quanquam neutrum verbum satis mihi placet.

V. ἀθλίους. Pro ᾄδων videri possit legendum ᾠδῶν. mallem tamen alium genitiuum, sed nullum magis vicinum participio ᾄδων reperio.

P.499. V. ὁ δ' Αλ. Non dubium est quin pro ληφθεὶς reponēdum sit λειφθεὶς, id est ἡττηθεὶς, victus. Adnotaui autem suprà idem in hoc ipso verbo commissum à librariis mendum.

P. 500. V. χάσαντι. Cum ἔξεστι paulo apertior sensus esset huius periodi, quàm cum ἐξεῖναι. Veruntamen ne ille quidem infinitiuus mihi omnino satisfacit.

V. κοινὸς. Hic λακεδαιμόνιος pro λακεδαιμονίου perperam est positum. Potest tamen retineri λακεδαιμόνιος: sed aliquid addendo, vt τοῦ τῆς λακεδαίμονος, vel τοῦ ἐκ τῆς λακεδ. vel τοῦ ἀπὸ τῆς λακεδ.

P.503. V. Επαμ. Hic μὲν locum obtinet τοῦ μὲν οὖν, vel potius μένουν, coniunctim: si tamen eum obtinere potest.

P.506. V. πολιορ. Legendum puto κυκλώσασθαι: sed κατακυκλώσασθαι fortasse alii mallint: quòd videatur facilior fuisse lapsus ex κατακυκλώσασθαι in κατακυκλῶσθαι.

P.509. V. ἱστορ. Videtur aut γενέσθαι ἂν, aut γενήσεσθαι sine ἂν legi debere.

P.510. V. Γαῖος. Hic Γαύκιοι habēt exemplaria, quū in locis præcedentibus habuerint Γοσύκιοι. quæ scriptura hic quoque seruanda potius fuit.

P. 518. V. περιιόντες. Antea bis ostendimus positum ληφθεὶς pro λειφθεὶς. sed vereor ne hîc vice versa sit ἀπολειφθέντος pro ἀποληφθέντος.

P.532. V. σὺν. Esse legendum Ἰδριέα (vt posui in contextu) non Γαρδία, nec Αρσία (quas diuersas lectiones in margine adnotaui) ex Arriano probari potest. cuius verba sunt lib. 1, τῆς δὲ καρίας ξυμπάσης ἡγεῖσθαι ἔταξεν Αδαν, θυγατέρα μὲν Εκατόμνω, γυναῖκα δὲ Ἰδριέως, ὃς καὶ ἀδελφὸς αὐτῇ ὢν, κατὰ νόμον τῶν καρῶν ξυνῴκει. καὶ ὁ μὲν Ἰδριεὺς τελευτῶν ταύτῃ ἐπέτρεψε τὰ πράγματα, νενομισμένον &c. Diodorus autē pag. 546, loquēs de eodem, eadem scribit: hæc videlicet, κατὰ δὲ τὴν καρίαν Ἰδριεὺς ὁ δυνάστης τῶν καρῶν ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη ἑπτά. τὴν δὲ ἀρχὴν διεδέξατο Αδα ἡ ἀδελφὴ καὶ γυνὴ ἐδυνάστευσεν ἔτη τέσσαρα.

P.536. V. διδόναι. Pro ἐλπίδος legendum puto ἐλπίδας, & ἠλλάττοντο pro ἠλαττοῦντο. Nam quum nullus sensus ex his elici possit verbis, τῆς χάριτος ταύτης ἰδίας ἀγαθῶν ἐλπίδος ἠλαττοῦντο: contrà & aptus & perspicuus elicietur ex istis, τῆς χάριτος ταύτης ἰδίας ἀγαθῶν ἐλπίδας ἠλλάττοντο.

P. 537. V. νέαθαι. Pro ἀναγραφὴν repono ἐπιγραφήν: vt pag. 555, καὶ τῆς νίκης τὴν ἐπιγραφὴν οὐδὲ αὐτὸς παρεχώρει τῷ Αλεξάνδρῳ. Item pag. 559, ἐπιθέματα ἐπιγρα-

φώ. Sed & antea, pag. 305, τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀποικίας ἑαυτοῖς ἔφησαν δεῖν προστίθεσθαι. Plut. De Alex. fort. lib. 1, ἅμα δ' ἂν αὐτὸν εἰπεῖν πρὸς τὴν τύχην, τοῖς κατορθώμασι αὐτὴν ἐπιγράφουσαν.

V. Αρταξ. Vbi hic διοικῶν, in exemplaribus est διῳκηκώς, & vice versa διῳκηκὼς vbi διοικῶν. sed permutatam fuisse perperam à librariis horum participiorum sedem quiuis possit animaduertere, qui quidem locum expenderit.

V. ὕστερον Malit quispiam fortassis ἀπελύτρωσε.

P. 538. V. ση Rectius ἀπολύσει, vt πίσει.

P. 544. V. δος Non dubito quin μεγίστη Diodorus scripserit.

P. 549. V. κυρίαν Ab Arriano non Πηξώδορος nec Πιξώδαρος hic nominatur, sed Πηξόδαρος. scribit enim, Πηξόδαρος δὲ τὴν μὲν ἐκβάλλει τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς δὲ κατεῖχε τὰ πράγματα. Intellige autem per τὴν ipsam Adam.

P. 552. V. εὐθὺς Alii scriptores Γίσκωνα nominant, & fortasse Diodorus quoq; ita scripsit.

P. 553. V. αἱ δὲ Magis propriè diceretur ἄφοδοι, & fortasse vt Diodorus scripsit.

P. 556. V. στάσεις Pro ὁ ἀδελφὸς legitur etiam ὁ υἱός. quam lectioné nec in contextu nec in margine posui, quòd falsam esse ex Memnone cõpererim. cuius hæc sunt verba in iis quæ à me excusa sunt ex eius historia fragmentis, ὁ δὲ Τιμόθεος παραλαβὼν τὴν ἀρχήν, οὕτω ταύτην &c. Paulo pòst, ἐφ' οἷς καὶ τὸν ἀδελφὸν Διονύσιον τά τε ἄλλα πατρικῶς παρείσπε καὶ κοινωνὸν μὲν εἶχεν αὐτίκα τῆς ἀρχῆς, ἐχρῆν δὲ καὶ διάδοχον.

P. 557. V. Επ' Ab Arriano vocatur Πυθόδημος qui hic Πυθόδωρος.

P. 562. V. ταύτη Diodorum magis verisimile est γε quàm τε hic scripsisse: aut certè quod illi τὲ responderet subiecisse.

P. 563. V. διαπ. Melius διαπρεσβευσάμενος conueniet cum ὁμιλήσας.

P. 564. V. τὴν δωρ. In vno codice mendosè ἐπικέκληκεν legitur pro ἐπικέκλυκεν quod mendum tamen & in vulgata editione Diodori remansit, & vulgatas quoque editiones orationis AEschinis occupauit, atque adeo ipsos quoque eius interpretes in errorem induxit. Vt autẽ cæteros omittam, is qui vltimus & post alios omnes orationem illam Latinè vertit, Ioachimus Perionius Benedictinus Cormœriacenus monachus (quod postremum honoris causa nõ addo) ἐπικέκληκε legit, & interpretatur nominauit. Adeo vt cum alios multos in tota illa oratione, sicut & in Demosthenica, peruersissimè interpretatus tus sit locos, (vt ostendam aliquando, Deo fauẽte) tum verò hunc vel maximé. Ita enim verba reddidit quæ à Diodoro ex oratione illa citãtur, Modò quidem regni aurum sumptum suum nominauit. Atqui sonant illa, Nunc autẽ regis aurum sumptibus eius affluxit. vel, Nunc autem regii auri affluẽtia sumptibus eius subuenit. vel, Nunc autem rex sumptibus eius affluenter aurum suppeditauit. seu subministrauit.

P. 572. V. μέρος Hic Αρσαμένης Arriano est Αρσάμης. & Σπιθροβάτης eidem Μιθριδάτης. Item Αρρισαμίθρης est Ρεομίθρης.

P. 573. V. ἐπὶ Arriano est Μιθροβουζάνης qui Diodoro Μιθροβαρζάνης, si modò ita scripsit Diodorus.

V. ἄλλων Non dubito quin legendum sit ὃ πρότερον.

P. 576. V. Φρυγίας Lego διέθρεψαν.

V. Επ' ἀρχ. Secundum Arrianum non Νικοκράτης, sed Ναυκράτης.

P. 579. V. ναῦν] Arrianus, τῶν δὲ περσῶν ἀπέθανον μὲν Ἀρσάκης καὶ Ῥεομίθρης καὶ Ἀτιζύης τῶν ἐπὶ χρατικῷ ἡγησαμένων τοῦ ἱππικοῦ. ἀποθνήσκει δὲ καὶ Σαβάκης ὁ αἰγύπτου σατράπης.

P. 580. V. δὲ καὶ] Cum ea lectione quæ eſt in margine videntur facere cum alii loci, tum hi pag. 596, οὐκ ὀλίγον δὲ κόσμον καὶ γάζαν βαρβαρικὴν, ἀργυρίου δὲ τάλαντα τρισχίλια. pag. 620, initio, καὶ πολλὰ τῆς γάζης ἀκρατεστάταις ἡδοναῖς κατανάλωσεν. Vnde & verbum γαζοφυλακεῖν, pag. 601, ἅμα δὲ τῇ διώξει τοῦ Δαρείου πολλῶν χρημάτων κεκυριευκώς. παρὰ μὲν γὰρ τῶν γαζοφυλακησάντων παρέλαβεν ὀκτακισχιλίων ταλάντων ἀριθμόν. Prætereà quũ modò dixiſſet βασιλικὰς σκηνὰς numero multitudinis, cur ſubiiceret βασιλικὴν σκηνὴν numero vnitatis? Hæc faciunt vt margini adſcriptam lectionem ei quæ in contextum recepta eſt præferendam cenſeam.

P. 594. V. καὶ K.] Melius Κοῖνος, quàm Κόινος, vt eſt in margine, ſi Arriani ſequimur exemplaria. ſed viciſſim Μενίδας marginis lectio melior ea quæ eſt in contextu, ſi eadem ſequimur. Ita enim apud eum legitur, καὶ τιτρώσκεται Ἡφαιστίων τε αὐτὸς καὶ Κοῖνος καὶ Μενίδας.

V. Ἐπ' ἀρ.] Secundum Arrianum non Ἀριστοφῶντες, ſed Ἀριστοφάνεις.

P. 597. V. βας] Pro τίγριν Arrianus habet πασιτίγριν. ſcribit enim, καὶ διαβὰς τὸν πασιτίγριν ποταμὸν, ἐμβάλλει εἰς τὴν οὐξίων γῆν. Habebimus autem infrà πασιτίγριν itidem apud hunc ſcriptorem.

P. 598. V. ἰδοῦσιν] Arrianus appellat περσίδας πύλας, quas hic σουσιάδας πέτρας. qui tamen ſtatim pòſt ſubiungit, δόξας τῇ βίᾳ κρατῆσαι τῆς πύλης.

P. 599. V. σταθαι] Lego προϊόντας.

V. αὖθις] Rectius fortaſſe εἰς τὴν αἰχμ.

P. 607. V. ται] Mallem τὸ παλαιὸν aduerbialiter, pro Antiquitus.

P. 608. V. τοῦ βασ.] Poſui κενοῖς τοῦ πολέμου, non καινοῖς, vt habet vulgata editio. Cic. ad Att. lib. v, Interim (ſcis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus noſtri & Caſſio, qui Antiochia tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Ipſe item Diodorus infrà, ὥστ' ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, ὅτι πολλὰ τὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Itidem Polybius, οὕτως ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Rurſum Diodorus infrà, αἱ μὲν οὖν δυνάμεις ἀμφότεραι τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπέτυχον, ἐξαπατηθεῖσαι, κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς κενοῖς τοῦ πολέμου.

V. δὲ ἐν] Lego ἀπαρασκεύοις, non ἀπαρασκεύως.

P. 610. V. εἰς τὸ] Rectius καλουμένων.

P. 613. V. τοῖς θ.] Alibi in ſimili loco dixit ἔθυσε σωτήρια. ſequente item pagina, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διασωθεὶς ἐκ τοῦ τραύματος, καὶ θύσας τοῖς θεοῖς σωτήρια. Pro συρακούσας autem, quod ſtatim ſequitur, videndũ quod vrbis vel potius regionis nomen reponi poſſit.

P. 617. V. καὶ ὑπερβ.] Non dubito quin hîc deſideretur ſubſtantiuum quod cum φιλανθρώπου iungatur. id autẽ fuerit fortaſſe ψυχῆς, vel aliud huiuſmodi.

P. 619. V. γὰρ] Lego τοῖς σουσιανῆς ὅροις. Habemus autem nomen hoc σουσιανὴ cum alibi, tum pag. 597, initio, εἰς δὲ τὴν σουσιανὴν καταντήσας.

V. τῆς] Fortaſſe rectius σοῦσα quàm σοῦσαν, vt ſtatim pòſt, εἰς τὰ σοῦσα. nam & hic author in genitiuo σούσων non σούσης, in datiuo σούσοις non σούσῃ ſolet dicere. & alii ſcriptores habent quidem & ipſi σοῦσαν interdum, ſed vix vſquam cum omnium veterum exemplarium conſenſu. vt apud Plutarchum De Alex. fortuna legitur, ἐγὼ δὲ εἰς σοῦσαν νικῶν δι' ἀρβήλων ἀναβέβηκα. ita, inquam, legitur

in vulgatis editionibus: sed veteres codices habent σῖσα. Noluimus tamen in hoc nomine (sicut nec in multis aliis) ex duplici nostrorum exemplarium scriptura vnam facere.

P.620. V. χιον] Post Ἀλέξανδρος videtur superuacaneum esse εἰς, aut certè aliquid inter εἰς & τὸν deesse.

P.621. V. πέρσων] Non habemus hîc dierum numerum, quem tamen non dubito quin inter ἡμέρας & ἀνέζευξε posuerit.

P.628. V. σωμ.] In superiori editione legitur hic ἑτέρων, itidem & circa finem huius paginæ: sed legendum esse vtrobique ἑταίρων (vt in contextu posui) cum ex aliis tum ex Arriano patet.

P.629. V. μζ'] Pro ἐπιβαλλόμενος lego ἐπιλαβόμενος.

P.631. V. ἐξαπ.] In exemplari vno scriptum est μεγαλεπιβούλους, sic verò & in superioris temporis editione est excusum. Itidem verò statim pòst ἐπιβουλήν. sed μεγαλεπιβόλους scimus appellari eum qui res magnas audet aggredi: quæ significatio huic loco aptissima est. At μεγαλεπιβούλους si diceretur, significaret eũ qui magnas struit insidias: verùm hãc vocem teretes aures vnquam admisisse vix mihi persuadeo. Vsus est autem antea Diodorus altera illa voce, sed cum πι. vocauit enim Herculẽ μεγαλεπιβόλον. atque ibi mea sequutus sum exemplaria, quæ tamen hîc lubentius multo sequor, vbi πι habent, vt sit ex ἐπιβολή compositum nomen. at cum η, ex ἐπήβολος compositum esse dicendum fuerit, & exponendum ὁ μεγάλων ἐπιτυχής. sed omnes quorum sunt μεγάλαι ἐπιβολαί, non sunt ἐπήβολοι.

P.634. V. παρεσδοκ.] Fortasse τι παράδοξον vera est lectio.

P.644. V. ἐξουσίαν] Non ὅσοι sed ὅποι legendum suspicor.

P.646. V. ϑεῖν] Particula quæpiam videtur ante vel post προσέταξεν omissa fuisse: aut paulo superius, secunda abhinc linea, ante vel post τ̃ μέρ. Nã etsi alii quoq; loci similes (aut saltem propemodũ similes) reperiũtur apud hunc scriptorem: huiusmodi omissionem tamen vix eius idiomati adscribere ausim.

P.649. V. μεγάλαις] Puto non ἐποίησε, sed ἔπεισε scripsisse Diodorum.

P.661. V. καὶ] Quæ sunt inter λάλων & δωρεὰς parentheseως nota egent.

V. ἡ τὸν] Repono futurum παρελέσθαι, vt pag. 788 legitur ἀφελέσθαι.

P.671. V. χρείνθιος] Plutarchus in Timoleonte confirmat eam quæ in textu est lectionem.

P.674. V. ἐπ.] Imò ἀπορίας ἐπιμορφοῦσθαι.

P.676. V. τὰ αὐ] Malim παραγινομένασα εἰς τούς.

P.677. V. σκάφη] Pro παιγλῶ ιῶ, repono παιλιῶ.

P.683. V. λαδος] Inuenio in scriptis exemplaribus αὐχέαις, item αὐχαίαις: in editione typographica superioris temporis, αὐχμαίαις. ego ex αὐχαίαις feci αὐλαίαις, parua mutatione magnum (ni fallor) loco huic adiumentum afferẽs. Vt autem hîc κεκαλυμμένας αὐλαίαις habes, sic apud Plutarchũ in Artoxerxe, ἐκάλυψεν αὐλαία. Sed & copulata αὐλαίαι ac παραπετάσματα reperiũtur & apud alios scriptores: aut certè αὐλαῖα καὶ παραστρώματα.

P. 689. V. τοῦ βασ.] Ita lege (vt & habet vnus codex) non Ιόλλου τοῦ ἀδελφοῦ, ex pagina 676.

P.693. V. ιῶ] Verbum imperatiui modi, quod cum ἐπὶ τοὺς πατέρας iungatur aut librariorũ incuria prætermisit, (credo) aut subaudiẽdum author reliquit.

P.706.V.τίω ἀσφ.] Durum est, ἔχουσι, deinde καταστρατήγησι, sine copula. ac videtur fuisse dicendum ἀμφοτέρους οἷω καταστρατήγησι, vel ponenda aliqua alia particula ante ἀμφοτέρους. aut certè pro ἔχουσι debuisse præcedere καὶ ἔχουσας. Nisi hunc locum sicut & alios huiusmodi Diodori idiomati adscribamus.

V.νου τὰ] Mirum si προσαχθέντα τ῀ ἡμῶν dixit, pro προσαχθέντα ὑπὸ τ῀ ἑλλήνων.

P.711.V.ζῶντα] Lego καὶ κζ τοὺς &c.

P.713.V.λίους] Legendum esse ὠρεοῦ (licet ὄρου non solùm sit in excusis quibusdam codicibus, sed & in scriptis) ex initio huius paginæ ac sequẽtis apparet.

P.714.V.ἀγωνίσ.] Prima fronte videtur restitui posse hic locus addito dũtaxat verbo coniunctiui modi ante vel post ἀγωνίσασθαι: sed erit Αντίγονος nominatiuus participii βοηθῶν, quum potius debeat esse Κάσανδρος, meo quidem iudicio. quare lectionem margini adscriptam huic præfero, orationem ἀνακόλουθον esse dicens. & quũ præcessisset, ἢ μέλλοντος Κασάνδρου περὶ τ῀ ὅλων, sequi debuisse ἢ τῇ βασιλείᾳ βοηθοῦντος. sed in priore loco post μέλλοντος Κασάνδρου subiungitur αὐτὸς καταλάβῃ, videlicet ὁ Αντίγονος: at in posteriore, quum & participium & cõiunctiuus ad eãdem personã ferantur, dicere non potuit ἢ τῇ βασιλείᾳ βοηθοῦντος ἀποβάλῃ: ideo dixit, ἢ τῇ βασιλείᾳ βοηθῶν ἀποβάλῃ.

P.715. V.πίθιας] Margini adscriptam lectionem comprobare videtur locus quidam pag.705, in quo nomen idem legitur, sed cum ν. Ibi autẽ cum κερωνία copulatur non λαπίθια, sed λάπιθος. Pro quo secundum Stephanum λάπηθος scribendum fuerit per η. nam illi λάπηθος vrbs est Cypri, λαπίθη Thessaliæ. Apud Strabonem scriptum est λάπαθος.

P.721.V.κάνοςα] Lego καταπεφρονηκότως (qua voce vtitur alibi) vt sint copulata duo aduerbia καταπεφρονηκότως καὶ ῥαθύμως.

P.724.V.ζῶν] Infinitiuum deesse, qui cum εἰωθότων iungatur, perspicuum est: eum autem ex pag. 92 addere possumus, vbi eadem habentur, legitúrque εἰωθότων ζῶον εἶ).

P.725.V.σιλεία] Non Ιερώνυμον sed Αντίγονον habet vulgata editio. pro quo Ιερώνυμον ex nostris exemplaribus rectè repositum esse cum ex aliis tum ex Pausania constat.

P.727.V.πλοίοις] Videtur deesse accusatiuus qui cum τίω iungatur.

P.733.V.τὴν φ.] Aut aliquid post ἐπήγαγον siue ante τὴν φιλοτίμως desideratur, aut nobis reliquit author repetenda ἀπὸ τοῦ κοινοῦ verba illa, ὃ σεωτχὶς διεσπώσσον. vt sit, ἀλλὰ καὶ ὃ σεωτχὶς διεσπώσσι τὴν φιλοτίμως ἐχόντων &c. Sed hoc posterius credere durum est.

V.ὑχ ὁλ.] Omnino legendum est περιλειφθήσεται non περιλειφθήσεται. & paulo pòst non dubito quin κεχραμένω habuerit ipsum αὐτόγραφον.

P.740.V.εἰ παρ] Ita legendo cohæret optimè oratio, σεωέδρευσάμ τὴν ἡγεμόνων οἱ μάλιστα ἀξίωμα δοκοῦντες ἔχειν. καὶ ῥηθέντων πολλῶν λόγων. vel, ῥηθέντων δὲ πολλῶν λόγων.

P.764.V.κου] Pro αἷμα ποτίσαι, quid si αἷμα ἀποτίσαι legatur?

P.767.V.ξαι] Rectius, meo quidem iudicio, τὴν Αγαθοκλέους.

P.770.V.χοι] Omissum à librariis suspicor verbum pass. indic. modi, præt. imperf. numeri singul. quod erat ante καθόλου, vel post ἀπελείφθησαν. Quod verbum si quis desiderari nollet, ex πᾶς ὁ μέλλων necesse haberet facere πάντα δὲ μέλλοντα.

P.772.V.λαμπρ.] Non Φαγιτικὸν, ſed Φαλμικὸν fuit antea vocatum, videlicet pag.20. quanquã extat ibi & alia lectio Φαλμιτικόν. Apud Strabonem legitur Φαλικόν. Fortaſſe altera illa lectio nõ Φαλμιτικὸν ſed Φαλιλικὸν eſſe debuit: ex quo deprauatum hîc Φαγιλικόν.

P.785.V.τὴν αἰχλ.] Hæc eſt illa noſtrorum exemplarium incõſtantia, de qua ſuprà querebar. antea αἶχοι & αἰχαιοὶ, hîc αἶχλοι & αἰχαλοί. Itidem hic μύρυκινοὶ vel μύρυκιοι, antea μύρρικιοι vel μύρρυχαῖοι.

P. 790. V. γατ.] Quin pro ἀδελφὴν legendũ ſit ἀδελφιδῆν nemini dubiũ eſſe debet. ſiquidem Oxyarten illius patrẽ, fratrem Darii fuiſſe conſtat. Sed Αμάστριν non Αμηστριν vocant cum alii, tum Strabo. At Αμηστρις dicta fuit Xerxis vxor, vt ex Herodoto & Cteſia notum eſt. Plut. De ſuperſtitione, Αμηστρις δὲ ἡ Ξέρξου γυνὴ δώδεκα κατώρυξεν ἀνθρώπους ζῶντας ὑπὲρ αὐτῆς εἰς ᾅδην. In illis autẽ Cteſiæ fragmentis quæ à me fuerunt edita (pag.8 meæ editionis) ſcribitur Αμιστρις cum ι vtrobique: vbi & filia dicitur Onophæ, & inter eius liberos annumeratur Artaxerxes. Quinetiã vna ex Artaxerxis filiabus Αμιστρις à Plutarcho vocatur. Iam verò & hunc Darii fratrem (quem Οξυάρτην vocat Diodorus) Οξάθρην ab aliis nuncupatum inuenimus. Plutarchus ibidem, Δαρείου γὰρ καὶ Παρυσάτιδος παῖδες ἐγένοντο τέσσαρες, πρεσβύτατος μὲν Αρτοξέρξης, μετ᾽ ἐκεῖνον δὲ Κῦρος· νεώτεροι δὲ τούτων Οστάνης καὶ Οξάθρης. A Memnone itidem Οξάθρης hic appellatur, & eius filia Αμαστρις, item Αμάστρη vno in loco. & ab eo idem quod & à Diodoro hîc adnotatur, eam videlicet ab Alexandro prius datam fuiſſe Cratero vxorem. Extat autem hic locus in illis fragmentis ex Memnonis hiſtoriis, quæ excudi vnà cum excerptis ex Cteſia & Agatharchide. Ibi lege paginam 80.

Caſtigationes has ſuperioribus adde, ſuis locis eas interiiciens.

P.2.V.μέν] Legendum ſuſpicor κατὰ τὸ δυνατόν. & verſu ſequenti ἐν τούτῳ τοῖς αἰαδ. P.3.V.τοῖς ἐν] Fortaſſe deeſt ῥωμαίοις poſt πόσῳ. P.4.V. περὶ τὸν] Mallẽ χρόνον τὴν περὶ λ. P.199.V.βλων] Pro γραφῇ repono ἐπιγραφῇ. P.504.V. Τῶν] Repono ἑλληνικῶν (qui error & in fine pag. 456) & ſequenti verſu κατέστρεφεν. P.508.V.ποιόδυερος] Non dubito quin poſt ἱστορίαν deſit participium συγγραψάμενοι aut πραγματευσάμενοι. Fortaſſe autẽ & initio pag. 457 ante ἀπὸ deeſt itidem συγγραψάμενος aut πραγματευσάμενος, vt ſit, τὴν ἱστορίαν ἤρξατο γράφειν ἀπὸ τῆς &c.

ERRATA QVAEDAM TYPOGRAPHICA SIC CORRIGE.

P.17.V.5.Repone βαβυλώνιοι *pro* βαβυβώνιοι. *P.40.V.32.* ἐνταφίων αἱ *pro* ἐν παφίων αἱ *P.46.V.31.* ἐξωρείοις *pro* ἐξωρείμος. *P.61.V.27.* πλέκοντος. *P.110.V.ult.* δέ γε καί. *P.132.V.30.* ἀπλάνιδοι. *P.141.V.5.* Αμαλθείας. *ſic poſtea.* *P.165.V.36.* οἴαις. *P.237.V.41.Repone* Φαιστόν, *ſi habes* ἥφαιστον. *P.268.V.18.* Αχαιστείδου. *Ibidem V.30* χρόνοις. *P.308.V.16* παράδοξον. *P.321.V.41.* προθύμως. *P.375.V.8.* ὀλύμπιον. *P.464.V.35.* κατεσκεύασι. *P.471.V.33.* προσεπιποιησάμενον. *P.494.V.38.* ἀπογινωσκόντων. *P.532.V.9. Melius* ἐστί, *& Βασιλεὺς cum maiuſcula litera, utpote nomen proprium: interpunctione poſita poſt* ἐβάδιζεν, *non poſt* Βασιλεύς. *P.534.V.8.* συνέσπευδον. *P.590.V.33.* τὴν εἴκοσι. *P.682.V.41.* ὄντος. *P.711.V.11.* λευκερίας. *P.719.V.12.* Κάσσανδρον. *P.770.V.36.* Τοῦ δὲ ἐνιαυσίου χρόνου διεληλ. *In margine pro* ὡς τὴν Φει. *repone* τὴν μὲν ὡς Φει.

EX DIODORI SICVLI LIBRO SEXTO CITATVS AB Eusebio Pamphili locus, εὐαγγ. προπαρ. lib. II.

ΠΕΡΙ θεῶν τοίνυν διττὰς οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων τοῖς μεταγενεστέροις δεδώκασιν ἐννοίας. τοὺς μὲν γὰρ, ἀϊδίους καὶ ἀφθάρτους εἶναι φασὶν, οἷον ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατ' οὐρανὸν ἄστρα· πρὸς δὲ τούτοις, ἀνέμους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τῆς ὁμοίας φύσεως τούτοις τετευχότας. τούτων γὰρ ἕκαστον ἀΐδιον ἔχειν τὴν γένεσιν καὶ τὴν διαμονήν. ἑτέρους δὲ λέγουσιν ἐπιγείους γενέσθαι θεοὺς, διὰ δὲ τὰς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας, τετυχηκότας τιμῆς καὶ δόξης, οἷον Ἡρακλέα, Διόνυσον, Ἀρισταῖον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τούτοις ὁμοίως. περὶ δὲ τῶν ἐπιγείων θεῶν πολλοὶ καὶ ποικίλοι παραδίδονται λόγοι παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς τε καὶ μυθογράφοις. καὶ τῶν μὲν ἱστορικῶν Εὐήμερος ὁ τὴν ἱερὰν ἀναγραφὴν ποιησάμενος ἰδίως ἀνέγραψε· τῶν δὲ μυθολόγων, Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος καὶ Ὀρφεὺς, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι τερατωδεστέρους μύθους περὶ θεῶν πεπλάκασιν. ἡμεῖς δὲ τὰ παρ' ἀμφοτέροις ἀναγεγραμμένα πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας. Εὐήμερος μὲν οὖν, φίλος γεγονὼς Κασσάνδρου βασιλέως, καὶ διὰ τοῦτον ἠναγκασμένος τελεῖν βασιλικάς τινας χρείας καὶ μεγάλας ἀποδημίας, φησὶν ἐκτοπισθῆναι κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸν ὠκεανόν. ἐκπλεύσαντα δ' αὐτὸν ἐκ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ποιήσασθαι τὸν πλοῦν δι' ὠκεανοῦ πλείους ἡμέρας, καὶ προσενεχθῆναι νήσοις πελαγίαις· ὧν μίαν ὑπάρχειν τὴν ὀνομαζομένην Πάγχαιαν, ἐν ᾗ τεθεᾶσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Παγχαίους εὐσεβείᾳ διαφέροντας, καὶ τοὺς θεοὺς τιμῶντας μεγαλοπρεπεστάταις θυσίαις, καὶ ἀναθήμασιν ἀξιολόγοις ἀργυροῖς τε καὶ χρυσοῖς. εἶναι δὲ τὴν νῆσον ἱερὰν θεῶν, καὶ ἕτερα πλείω θαυμαζόμενα κατά τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν τῆς κατασκευῆς πολυτεχνίαν· περὶ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν ταῖς πρὸ ταύτης βίβλοις ἀναγεγράφαμεν. εἶναι δ' ἐν αὐτῇ κατά τινα λόφον ὑψηλὸν καθ' ὑπερβολὴν ἱερὸν Διὸς Τριφυλίου, καθιδρυμένον ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὃν καιρὸν ἐβασίλευσε τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ἔτι κατ' ἀνθρώπους ὤν. ἐν τούτῳ τῷ ἱερῷ στήλην εἶναι χρυσῆν, ἐν ᾗ τοῖς Παγχαίοις γράμμασιν ὑπάρχειν γεγραμμένας τάς τε Οὐρανοῦ καὶ Κρόνου καὶ Διὸς πράξεις κεφαλαιωδῶς. μετὰ ταῦτα φησὶ πρῶτον Οὐρανὸν βασιλέα γεγονέναι, ἐπιεικῆ τινα ἄνδρα καὶ εὐεργέτην, καὶ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως ἐπιστήμονα· ὃν καὶ πρῶτον θυσίαις τιμῆσαι τοὺς οὐρανίους θεούς. διὸ καὶ Οὐρανὸν προσαγορευθῆναι. υἱοὺς δ' αὐτῷ γενέσθαι ἀπὸ γυναικὸς Ἑστίας, Πᾶνα καὶ Κρόνον· θυγατέρας δὲ, Ῥέαν καὶ Δήμητραν. Κρόνον δὲ βασιλεῦσαι μετ' Οὐρανὸν, καὶ γήμαντα Ῥέαν γεννῆσαι Δία καὶ Ἥραν καὶ Ποσειδῶνα. τὸν δὲ Δία διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν τοῦ Κρόνου, γῆμαι Ἥραν καὶ Δήμητραν καὶ Θέμιν· ἐξ ὧν παῖδας ποιήσασθαι, Κούρητας μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης, Περσεφόνην δὲ ἐκ τῆς δευτέρας, Ἀθηνᾶν δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης. ἐλθόντα δὲ εἰς Βαβυλῶνα, ἐπιξενωθῆναι Βήλῳ· καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Πάγχαιαν νῆσον πρὸς ὠκεανῷ κειμένην παραγενόμενον, Οὐρανοῦ τοῦ ἰδίου προπάτορος βωμὸν ἱδρύσασθαι. κἀκεῖθεν διὰ Συρίας ἐλθεῖν πρὸς τὸν τότε δυνάστην Κάσιον· ἐξ οὗ καὶ τὸ Κάσιον ὄρος. ἐλθόντα δὲ εἰς Κιλικίαν πολέμῳ νικῆσαι Κίλικα τοπάρχην. καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστα ἔθνη ἐπελθόντα, παρὰ ἅπασι τιμηθῆναι, καὶ θεὸν ἀναγορευθῆναι.

γρ. ἀθανάτου τετευχότας.

γρ. ὑπάρχει.

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, ὡς περὶ θνητῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν θεῶν διεξιὼν, ἐπιφέρει λέγων.

Καὶ περὶ μὲν Εὐημέρου τοῦ συνταξαμένου τὴν ἱερὰν ἀναγραφὴν ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι· τὰ δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μυθολογούμενα περὶ θεῶν, ἀκολούθως Ἡσιόδῳ καὶ Ὁμήρῳ καὶ Ὀρφεῖ πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν.